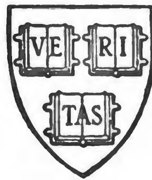

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU

BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA

OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM, SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD ÆTATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATINIS ET AD PHOTII TEMPORA (ANN. 863) PRO GRÆCIS FLORUERUNT:

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER DUODECIM PRIORA ECCLESIÆ SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA;
DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA;
OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS DETECTIS AUCTA;
INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA;
CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA;
OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;
DUCENTIS ET AMPLIUS INDICIBUS LOCUPLETATA; SED PRÆSERTIM DUOBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, ABSQUE ULLA EXCEPTIONE, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT.
EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS, CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA, SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIÆ GRÆCÆ A S. BARNABA AD PHOTIUM,

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIÆ, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA; LATINA, JAM INTEGRE EXARATA, VIGINTI ET DUCENTIS VOLUMINIBUS MOLE SUA STAT, CENTUMQUE ET MILLE FRANCIS VENIT. GRÆCA DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM CUM VERSIONE LATINA LATERALIS COMPLECTITUR, ET FORSAN CENTUM VOLUMINUM EXCEDET NUMERUM. POSTERIOR AUTEM VERSIONEM LATINAM TANTUM EXHIBET IDEOQUE INTRA QUINQUAGINTA CIRCITER VOLUMINA RETINEBITUR. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUMQUODQUE MERE LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLUMMODO EMITUR: UTROBIQUE VERO, UT PRETII HUJUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM SIVE GRÆCAM SIVE LATINAM COMPARET NECESSE ERIT; SECUS ENIM, CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS XIX.

EUSEBIUS PAMPHILI CÆSARIENSIS EPISCOPUS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA *D'AMBOISE*, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO *D'ENFER* NOMINATAM
SEU PETIT-MONTROUGE.

1857

SÆCULUM IV.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ

ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ,

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ,

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

—

EUSEBII PAMPHILI,

CÆSAREÆ PALÆSTINÆ EPISCOPI,

OPERA OMNIA QUÆ EXSTANT,

CURIS VARIORUM, NEMPE :

HENRICI VALESII, FRANCISCI VIGERI, BERNARDI MONTFAUCONII, CARD. ANGELO MAII

EDITA ;

COLLEGIT ET DENUO RECOGNOVIT J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITOR.

TOMUS PRIMUS.

VENEUNT SEX VOLUMINA 60 FRANCIS GALLICIS.

—

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA *D'AMBOISE*, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO *D'ENFER* NOMINATAM,
SEU PETIT-MONTROUGE.

1857

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO XIX CONTINENTUR.

EUSEBIUS PAMPHILI CÆSARIENSIS EPISCOPUS.

Ex Typis MIGNE, au Petit-Montrouge.

NOTITIA.

(FABRIC., *Bibliotheca Græca*, ed. HARLES, t. VII, Hamburgi 1801, in-4, p. 335; FESSLER, *Institutiones Patrologiæ*, Œniponte, 1851; t. I.)

I. De Eusebii vita et doctrina. II. Ejus scripta Græce edita. Chronicon. Id. Præparatio evangelica. Demonstratio evangelica. Eclogæ propheticæ. III. Historia ecclesiastica. IV. De martyribus Palæstinæ. V. Contra Hieroclem. VI. Contra Marcellum. VII. De ecclesiastica theologia. VIII. Epistola de fide Nicæna. IX. De locis Hebraicis. X. Commentarii in Psalmos. XI. In Canticum canticor. XII. De Vitis prophetarum. XIII. In Isaiam Commentarii. XIV. Canones Evangeliorum. XV. De dissonantia Evangeliorum ad Marinum. XVI. Oratio de Constantini M. laudibus. XVII. Libri IV de Vita ejusdem Constantini. XVIII. Fragmenta ex libris de Vita Pamphili, martyris. XIX. Ex collectione veterum martyriorum. XX. Epistola ad Constantiam Augustam. XXI. Quæ Latine tantum exstant, liber primus Apologiæ pro Origene. XXII. Opuscula XIV a Sirmondo publicata. XXIII. Acta spuria Silvestri I Papæ. XXIV. Scripta inedita. XXV. Deperdita.

I.

Eusebius, *Pamphili*, presbyteri Cæsareensis ac martyris, non filius vel sororis filius, nec servus, sed amicus (*a*) singularis (ut ab eo nomen tulerit), natus circa A. C. 264 (*b*), frater vel consobrinus Eusebii Nicomediensis (*c*), [natus, ut vero simile est, atque educatus in Palæstina,] Dorothei fortasse eunuchi, presbyteri Antiocheni discipulus, Cæsareæ Palæstinæ, quæ prius Turris Stratonis appel- A labatur, episcopus ab A. C. 315, ad 339, vel 340, quo diem obiit major septuagenario. Vir Constantino imp. charus, quem genere etiam longius (*d*), contingebat, et sua ætate eruditissimus fuit, ac Basilii *De Spiritu S.*, cap. 29, judicio διὰ πολυπειρίας ἀξιόπιστος, atque, ut a Nicephora Gregora, lib. XIX *Hist.*, pag. 592, vero elogio appellatur, τῶν τότε λογίων πρῶτος. De illius vita, de qua liber Acacii (*e*), post Eusebium episcopi Cæsareensis, et

(*a*) Hieron. epist. 65 et c. 81 *De S. E.*; Photius cod. XIII; Hanckius *De script. hist. Byz.*, pag. 4. Sic C. Avianum Philoxenum, Aviani nomen, ab amico suo, Flacco Aviano, consecutum scribit Cicero XIII, epist. 35. Etiam Judas Jacobi et Petrus Damiani dictus, uterque a fratre. *In jure Græco-Romano*, pag. 295, Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ab interprete male redditur; *Eusebius Pamphilides*. FABRIC.—Pamphili expositionem capitum Act. apostol. edidit Montfaucon in *Bibl. Coislin.*, p. 78 sqq. ex cod. HARL.

(*b*) Probabile esse videtur J. G. Walchio in *Hist. eccles. N. T.*, sæc. IV, cap. 1 (ubi de Eusebio is est copiosus), Eusebium vita humana frui cœpisse sub extrema Gallieni tempora, anno fere 268, et fortasse Cæsareæ. Add. Chaufepié, *Nouv. Dict. hist. et crit.*, vol. II, voc. *Eusebius*, p. 68, not. *c*. Secundum Caveum in *Hist. litt. SS. eccl.*, tom. II, p. 175, natus est Euseb. circ. a. 270. Walchius quoque post Valesium aliosque et Chaufepié, not. *d*, defendunt Eusebium a crimine, eum tempore vexationis, cœptæ a Diocletiano contra Christianos, captum atque in carcerem ductum, idolis, ut pristinam recuperaret libertatem, sacra fecisse. Add. quæ scripsi et quos laudavi viros doctos in Introd. II, 2, p. 216 sqq. HARL.

(*c*) H. Valesius *De vita et scriptis Eusebii* ex epistola Arii apud Epiphan. LXIX, 6. Cæterum Dorotheum illum (de quo Euseb. VII, 32, *Hist.*) Baronius ad *Martyrolog.* 5 Jun. male confundit cum Dorotheo, Tyri episcopo. Vide *Acta sanctor.* tom. I Junii, pag. 435.

(*d*) Hoc inde colligo, quia Eusebius Nicomediensis nostri Eusebii frater, Julianum imp. genere contingebat, teste Ammiano XXII, 9.

(*e*) Acacius, Cæsareensis episcopus, vitam magistri ac decessoris sui Eusebii scripserat, teste Socrate II, 4. Male *Agapius* legitur pro *Acacio* in *Hist. tripartita* IV, 3, licet claruisset etiam Agapius, Cæsareensis episcopus; sed is ante Eusebium fuit, eumque in clerum ascivit et deinde successorem habuit. Inter alia Acacii hujus scripta fuerunt *libri* XVI *in Ecclesiasten*. Hieron. *Catalog.* cap. 98, *Συμμίκτων Ζητημάτων*, sive, ut idem Hieron. epist. 152, ad Minervium et Alex., tom. III, p. 125, librum quartum laudans, appellat, *Συλλεκτῶν Ζητημάτων libri* VI, id. *epistolæ et scripta nomine synodi CPol.* a. 360 concepta. Philostorg. IV, 12. B *Fidei formula* in synodo Seleuciensi a. 359 edita, quam servavit Epiphanius LXXIII, 25, et Socrates II, 40. *Ἀντιλογία adversus Marcellum Ancyranum.* Epiph. LXXII, 5-9, ubi insigne ex illo libro fragmentum. [De Marcello et Acacii libro contra illum v. Walch. l. c., p. 1514, qui etiam p. 1317 de ejus et atroci cum Cyrillo Hierosolymitano contentione de principatu copiose disserit. Acacius enim, episcopus Cæsariensis, inter Palæstinæ præsules vi usus diuturni, a synodo Nicæna confirmati, fuerat metropolitanus. Hunc honorem ac principatum, quoniam Cyrillus Ecclesiæ Hierosolymitanæ, tanquam matri omnium Ecclesiarum vindicare adnisus erat: magna controversia inter utrumque et reliquos Ecclesiæ Orientalis episcopos exorta est; siquidem ii qui cum Arianis sentiebant, cum Acacio fecerunt; qui autem veriorem profitebantur doctrinam, steterunt a Cyrilli partibus. Illorum vero factione et crimine factum est, ut Cyrillus munere C suo dejiceretur, variaque experiretur fata. HARL.] Acacio etiam tribuit Tillemontius, quod *De fide adversus Sabellium* sub Eusebii nomine edidit Sirmondus. Vide Tillemont. tom. VI *Memor. hist. eccles.*, part. II, p. 111 edit. Bruxell. Acacii hujus fragmenta quædam occurrunt in catenis editis et mss. Alius fuit, licet ejusdem ætatis, Acacius, Tarsi episcopus, de quo Philostorg. V, 1; alius presbyter et archimandrita Beroensis, cujus et Pauli presb. *Epistola ad Epiphanium*, qua eum A. C. 375 ad scribendum contra hæreses invitavit, cum Epiphanii responsione, hujus *Panario* præmittitur. Nescio idemne Acacius Beroensis episcopus circa A. C. 431 annos 110 natus, cujus *episto-*

librorum ejus hæredis intercidit, nolo repetere quæ multis erudite tradiderunt præstantes viri, Abraham Scultetus (*a*), Henr. Valesius (*b*), Martinus Hankius (*c*), Guil. Caveus (*d*), Tillemontius (*e*), et Jo. Clericus (*f*), ne de aliis (*g*) in præsenti memorem. Tantum profiteor me assentiri viris doctis, qui agnoscunt varia quidem in Eusebii scriptis esse de dogmatibus quibusdam, quæ durius et parum commode dicta videntur : tamen mysterium SS. Triadis et συναΐδιον Filium ex Patris essentia Deum de Deo genitum αὐτόθεον agnovisse, atque adeo ab hæresi

A propria Arii fuisse alienum, diserteque rejicere eos qui Christum κτίσμα vel ἐξ οὐκ ὄντων dicere ausi sunt, — lib. I *De ecclesiast. theolog.*, cap. 9; lib. III, c. 2, pag. 150 sq., quæ loca jam laudat Socrates II, 21; et quanquam homousii vocabulo (*h*) primum uti veritus est, tamen, re maturius perpensa, deinde id probasse, et damnationi Arii in synodo Nicæna bona fide subscripsisse. Neque adeo negasse Spiritus sancti divinitatem, sed modo eum a Patre et Filio distinctum et a Filio proficiscentem docuisse. Vide lib. II *De eccl. theol.*, c. 5 seq.

---

læ binæ ad Alex. Hierapolitanum leguntur in *Variar. epistolarum volumine ad concil. Ephesinum spectantium* in editione Christiani Lupi (a. 1682) et Steph. Baluzii (*Nova collect. Concilior.* a. 1683), cap. 41 et 55. Sed in Jo. Garnerii (*Auctar. Opp. Theodoriti* a. 1684), cap. 30 et 44, et *Confessio fidei*, edit. Lupi ac Baluz. cap. 221, Garnerii cap. 178. *Epistola ad Cyrillum Alex.* tom. V Opp. Cyrilli, parte II, et in Actis concilii Ephesini tom. III *Concil.* edit. Labbei pag. 382. De Acacio, Melitenes in Armenia episcopo et Nestorii oppugnatore, videndus Caveus ad a. 431. Hujus homiliam in synodo habitam et Nestorii hæresi oppositam, Combefisius Latine exhibet in *Bibl. sua concionatoria*, ad festum Annuntiationis. Ad istum Acacium epistolas Firmi episcopi edidit doctissimus Muratorius Patav. 1709, 4, in *Analectis Græcis*, qui pag. 300 observat, plures hujus nominis episcopos illo tempore claruisse, episcopum *Cotenorum*, episcopum *Helladæ*, episcopum *Scopenorum*. Plures etiam circa A. C. 450, ut episcopum *Antiochiæ minoris*, episcopum *Ariarathiæ*, episcopum *Cynnensem*, episcopum *Proconissi*. Fuit et Acacius, Armeniæ præfectus, cujus in Justiniani novella 31 mentio. De Acacio, patriarcha *CPol.*, cujus una alteraque epistola exstat, idem Caveus ad A. C. 471. Vide et Photium cod. XLII. Fabr. — Acacii Cæsareensis tempore fuit quoque Acacius, Cæsareens. sophista ethnicus, Libanii amicus, eloquentia illum etiam superaturus, nisi juvenis obiisset, de quo Eunapius p. 135 sq. et Suidas in Ἀκάκιος, observante Fabricio in vol. VIII vet. ed., p. 338. Harl.

(*a*) Parte III *Medullæ Patrum*, p. 820 sqq., qui, Baronium aliosque secutus, Eusebium Arianis favisse judicavit, et varios recensuit Eusebii errores. Idem tamen p. 855 sqq. docet dissensum inter doctrinam Eusebii eamque quam pontificis Romani asseclæ amplecti solent. Adde Stolle *von dem Leben*, etc., *der Kirchenvat.*, etc., pag. 288 sq., qui ex Sculteto plura Eusebii singularia placita recenset. Hülsemann. *Patrol.* cap. 4, pag. 1014, et alios historiæ eccles. conditores. Harl.

(*b*) H. Valesius *Histor. eccles.* Eusebianæ non modo præmisit commentationem suam de Eusebii vita et scriptis, sed etiam testimonia veterum pro Eusebio et contra Eusebium magno numero adjunxit. — Vide infra col. 53.

(*c*) Martinus Hanckius *De scriptoribus hist. Byz.*, cap. 1.

(*d*) Guil. Caveus in *Chartophylace* et *Hist. litteraria*, atque *Vitis patrum*, Anglice editis Latineque et Belgice Germaniceque translatis, tom. II, et in *Epistola apologetica adversus Jo. Clericum*, Lond. 1700. 8.

(*e*) Tillemontius tom. VI et VII *Memor. hist. eccles.*

(*f*) Jo. Clericus in *Vita Eusebii*, tom. X *Bibl. Universal.*, pag. 380 seq., et in epistolis criticis, epist. 2, cum quo Eusebium Arianismi arguunt (ne veteres Valesio et ad Zonaram p. 30 Cangio laudatos memorem) : Petavius lib. I *De Trinitate*, c. 11 et 12; Rich. Montacutius ad Euseb. *contra Marcellum Ancyranum*; H. Noris *Diss. de V synodo*, c. ult., p. 105, ut Sandium aliosque omittam. Defendunt vel excusant Valesius, Bullus, *Defens. fidei Nicænæ*, pag. 392 seq., 442 seq., 478 seq., 517 B seq.; Calovius *Confessione martyrum*, tom. II *Opp. anti-Socin.*, p. 519; Florentinius ad Hieronymi *Martyrolog.*, p. 71 seq.; Caveus *Diss. et epistola contra Jo. Clericum*; Petrus Molinæus *contra Perronum* III, 2, etc.

(*g*) Ut Christophori Ernesti, Keula Schwartzburgici, in duabus de Eusebio Dissertationibus, Witeberg. 1688, recus. ibid. 1703. 4. Fabr. — Præter Chaufepié, Stollium et Walchium citatos (qui alios quoque VV. DD. laudant), addantur L. El. du Pin *Nouvelle bibl. des aut. eccl.*, tom. II, pag. 1 sqq., aut secundum vers. lat. pag. 3 sqq.; Sam. Basnage, *Annal. polit. eccl.* tom. II, pag. 733; Cas. Oudin. (qui potissimum in recensendis, quæ Eusebio tribui solent, scriptis versatur) *Comm. de scriptor. eccl.*, tom. I, p. 312 sqq.; R. Ceillier *Hist. gen. des aut. eccl.*, tom. IV, p. 202; Jo. Fabric. in *Hist. bibl. suæ*, part. I, p. 89 sqq. et 198. Hamberger *Zuverlassige Nachr.*, tom. II, p. 705 sqq.; Jac. Bruckeri C *Hist. crit. philos.*, tom. III, p. 470; Saxii *Onomast.* tom. I, p. 392 sq., qui præterea laudavit G. I. Voss. *De scient. mathem.*, cap. 40, § 5, et *De histor. Græc.*, cap. 17; it. Pagii *criticam Baron.* ad a. Chr. 318, 325 et 326. Harl.

(*h*) Hinc Athanasio dicitur prius fuisse συντρέχων τῇ Ἀρειανῇ αἱρέσει, ὕστερον δὲ ὑπογράψας ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ, γράψαι τοῖς ἰδίοις διαβεβαιούμενος, ὅτι καὶ τῶν παλαιῶν τινας λογίους καὶ ἐπισκόπους καὶ συγγραφεῖς ἔγνωκεν ἐπὶ τῆς τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ θεότητος τῷ τοῦ ὁμοουσίου χρησαμένους ὀνόματι, *epist. ad Africanos*, tom. I, p. 721. Confer Eusebii *epist. ad Cæsareenses*, apud Socratem lib. I, cap. 8. Fabr. — Eusebius fuisse videtur homo cautus et callidus, atque, licet damnationi Arii in synodo Nicæna subscripsisset, et post longam contentionem admisisset voc. ὁμοούσιος, tamen ii a vero prope abesse videntur, qui illum judicent a subtilioris Arianismi, sive, ut dicere solent, Semiarianismi suspicione haud plane liberum fuisse. Photius in D quæstione, *cujus hæresis erat Eusebius Pamphili*, edita a Montfaucon, in *Bibl. Coislin.*, p. 348, clare arguit Eusebium et Arianismi et Origenianismi : nec dissentit Montfaucon, qui etiam in animadvers. in Vitam et scripta Athanasii, in fronte collectionis novæ SS. PP. copiose disputat de Eusebii Arianismo. Add. Elia di Amato. *Lettera, che Eusebio di Cesarea, anco dopo il concilio Niceno, fù imbruttato dal errore Ariano*, in *Lettere erudite di Amato*, part. II, Genova 1715, 4; letter. 16, p. 291 sqq. Latini Latinii *Bibl. auct. sacr. et profan.* (Romæ 1667 fol.), pag. 105, qui gravius judicat. Add. D. Martini prof. theol. Diss. Eusebii Cæsar. de divinitate Christi sententia, ejusque tum in placitis Arianis, tum cum fide Nicæno-Athanasiana comparatio. Præmissa est historiæ antiquioris dogmatis istius brevis expositio. Partic. I, Rostoch. 1795, 4. — Eusebius et Pamphilus Origenis labores cum Ecclesia communicarunt. Harl.

Cæterum cum magno fructu usus bibliotheca Pamphili, cujus indicem (*a*) etiam Vitæ Pamphili inseruit, et altera, quam in Ælia urbe, sive Hierosolymis, ab Alexandro episcopo conditam testatur lib. VI *Hist.*, cap. 20, veteris historiæ omnis, ecclesiasticæ maxime et aliarum rerum, scitu dignissimarum, tam præclara servavit monumenta, licet non semper fortasse accurate satis exposita, ut scripta ejus, quæ jam referam, pleraque ad nos pervenisse, et in tanto bonorum ineptorumque librorum naufragio non simul periisse, singularis felicitatis esse arbitrer.

II. *Chronicon*, sive *Παντοδαπὴ ἱστορία, de cunctis temporibus historia*, ut titulus operis (*b*) Latine transfertur in epistola Augustini 35, ex quo loco B etiam constat non ubique obvios jam tum fuisse *Chronici* Eusebiani codices. In libros duos divisum fuit ab auctore (*c*) quorum priorem inscripsit *Χρονογραφίαν*, posteriorem *χρονικὸν Κανόνα*. Atque hanc *Epitomen* vocat Hieronymus. In priore ex Manethone, Apollodoro, Phlegonte, Josepho, Africano aliisque origines et successiones resque memorabiles variarum gentium ab orbe condito per varia capita persecutus est; in posteriore omnia serie una ad annos suos relata digessit ab anno (*d*) vocationis Abrahami, h. e. ante Christum 2017 ad vicennalia usque Constantini M., A. C. 325. Lau- A dat præter alios Eustathius Antiochenus in *Hexaemero* sub init., cui Eusebius vocatur ἁγίων τις, ut ab Ecclesia Gallicana diu illum cultum pro martyre, notat Janningus in *Apologia pro Papebrochio*, præfixa *Actis Sanctor.* Junii tom. I, pag. XVII seq.

Græcum opus Eusebii intercidit, præter fragmenta et lacinias quas recentiores chronologi servarunt, Syncellus imprimis, et Cedrenus, *Chronicique Alexandrini* sive *Paschalis* scriptor, ne de aliis jam dicam; nam, ut vere Josephus Scaliger, *qui post Eusebium scripserunt, omne scriptum de temporibus aridum esse censuerunt quod non hujus fontibus irrigatum esset.* Ex illis Græca, ut potuit, collegit editque et illustravit doctissimis notis idem Scaliger, sed non modo Syncelli et *Chronici Alex.*, tum temporis nondum editorum, apographis parum emendatis (*e*) usus est, sed etiam varia ad Eusebium retulit, quæ parum credibile (*f*) est ab illo scripta fuisse. Latine vertit et Vincentio cuidam ac Gallieno inscripsit Hieronymus, ita ut hinc inde ex Latinis præcipue scriptoribus quædam adderet (*g*), alia omitteret, ac deinde *Chronicon* ad A.C. 378 (Valente sextum et Valentiniano secundum coss.) continuaret. Codices Latini *Chronici* Eusebiani oscitantia librariorum mire inter se variant, et sæpius nec inter se, nec cum historia facile possunt conciliari. Confer Henrici Dodwelli Diss. III ad Ire-

(*a*) Vide lib. VI *Hist.*, cap. 32.

(*b*) Χρονικὰ συγγράμματα sua memorat Eusebius C in Isaiæ XIII, 17. Χρονικοὺς κανόνας x in IX *Præparat.* p. 484, et lib. I *Hist. eccles.*, cap. 1. Ἀρχαιολογίαν atque ἀρχαιολογικὴν ἱστορίαν vocat Anastasius Sinaita qu. 41 et 65; *Temporum historiam*, Augustinus II, 39, *De doctrina Christiana; Digestionem temporum*, Hieron. I *in Rufin.*; Χρονογραφίαν Epiphanius sub extremum libri *De ponder. et mensur.*; *Chronicorum historiam* Breviarium ms. Ecclesiæ Lemovicensis, Valesio laudatum. Alia veterum loca, titulos *Chronici Eusebiani* varie referentia, notavit Scaliger ante Græca Eusebii Hieronymique Chronicon, Hanckius pag. 87 seq. *De scriptoribus rerum Byz.*, et Allatius ad Eustathii *Hexaem.* pag. 13; [Vallars. præf. ad tom. VIII Opp. Hieron., pag. XVIII sq.; Pontaci Apparat. ad notas. Adde Chaufepié de hoc et reliquis Eus. libris l. c., not. 1. HARL.]

(*c*) Hoc negat Vallars. l. c., pag. XIX, imprimis p. XXIII sq. de epitome. HARL.

(*d*) *Eusebiani Chronici* epocham initium capere D a Kal. Sept. sive autumno anni ante Christum natum 2017, periodi Jul. 2097, disputat Petavius lib. IX *De doctrina temporum*, cap. 1.

(*e*) Is. Vossius in *Auctario castigatt.* Georgii Hornii, pag. 370: *Quia apographum Syncelli, quod Scaligero transmissum fuit, raptim et vitiose admodum descripserat Casaubonus, nescio an alius, ideo plurimi passim in hoc opere tam in annis quam in nominibus errores fuere commissi.* Multis hoc docet Jacobus Goarus notis ad Syncellum pag. 504-508.

(*f*) Vide Conringium *De medicina Hermet.*, pag. 21 et 30. Stephan. le Moyne prolegom. ad *Varia sacra*, 32 2 b; Hanckium *De Scriptoribus Byz.*, p. 92 seqq. FABR. — *Chronicon* Eusebii a Scaligero confictum fuisse censet Schuckford in *Harmonia historiæ sacræ et profanæ* p. I, pag. 14. Add. Chaufepié, l. c., not. 1. HARL.

(*g*) Hanckius, p. 93 seq., 96 seq., Jo. Andreas Bosius *Diss. ad periocham Josephi de Christo*, cap. 2, C § 7 seq. FABR. — Enimvero Hieronymus de Prato in diss. *De chronicis libris duobus ab Eusebio Cæsar. scriptis et editis*, Veronæ 1750, 8, demonstratum ivit, versionem prioris partis non esse concinnatam ab Hieronymo; idem contra Scaligeri animadv. in Eusebii *Chron.* et contra Vallars. præfat. ad tom. VIII Opp. Hieronymi multa disputavit erudite, novamque promisit reliquorum genuinorum fragmentorum Græcorum editionem. V. quæ adnotavi in *Introduct. in Hist. L. Gr.* II, 2, pag. 216 not. Atque Hieronymus in præfat. in versionem suam libri Eusebiani *De situ et nominibus locorum Hebraicorum* ait se Eusebianos *temporum canones Latina lingua edidisse.* Vallarsius quoque Scaligeri opinionem, Eusebium Julii Africani *Chronicum* fere totum transtulisse in suum, et Eusebiani universi operis titulum fuisse *παντοδαπῆς Ἱστορίας*, prioris libri *Χρονολογίας*, posterioris *Κανόνος*, qui ideo editionem suam in duos divisit libros, copiose refutat, pronuntiatque priorem illum Eusebianum librum D esse omnino commentitium. Hinc etiam Fabricii nostri et Schurzfleischii judicia improbat; tum p. XXV, existimat non aliam esse *Epitomen* quam quæ in *prævia Chronici ordinatione* contineatur, et ab Hieronymo dicatur *quædam futuri operis materia.* Sed plura vide apud Vallarsium, præcipue apud Pontacum, aliter de quibusdam rebus sentientem, in *Apparatu*, etc., init., et de vi ac potestate voc. Κανὼν et de controversia de ipso Eusebii atque Hieronymi *Chronico*, atque *Epitome*, etc., disputantem, atque concludentem titulum *Chronicon Eusebii* complecti, et historiam canonum chronicorum, et epitomen eorumdem, id est, compendium tam historiæ quam ipsorum canonum. In primis conferenda est L. T. Spittleri *Historia critica Chronici Eusebiani*, in *Comm. societ. reg. doctr. Gotting.*, vol. VIII, Gottingæ, 1787, n. 3. *Class. hist.* Pratonis sententiam tuetur, et recenset auctores quos Euseb. secutus est. HARL.

næum, § 2. Henr. Valesius p. 10 ad Eusebii *Hist.* vetustissimos codices laudat Acutianum, Lipsii et Ortelii. Laudat quoque vetustissimam editionem Mediolanensem, quam nec Pontacus nec Scaliger viderit. Consuluit tamen Arnoldus Pontacus, episcopus Vasatensis, præter codices mss duodetriginta, editiones octo, atque ex illis præclaram suam concinnavit, in qua mirum studium atque industriam non dubitavit etiam Scaliger epist. 104, pag. 372 seq., atque alibi omnibus, laudibus prosequi, editorisque doctrinam, candorem, modestiam et diligentiam celebrare. Et omnium correctissima vocatur Jo. Morino pag. 277 *Exerc. bibl.* Prodiitque notis Pontaci et castigationibus illustrata una cum Prosperi *Chronico*, Burdigalæ 1604, fol., sed raro hodie reperitur. Neque ubivis obvia altera Auberti Miræi, posteriorem tantum partem a Christo nato exhibens, additaque habens *Chronica* Sigeberti et Anselmi Gemblacencis, Antwerp. 1608, 4 (*a*). Confer Ittigium *De bibliothecis Patrum*, p. 743. Fabr.

Fabric. in nota quasdam nominavit edd., sed pleniorem substituere juvat illarum catalogum. Pontacus quoque sub finem *Apparatus* recensuit *codd.* quibus usus est, plurimasque editiones (*b*). Princeps editio, quæ etiam custoditur in bibl. academ. Erlangensi, est sine titulo, nota anni locique, sine virgis et lineolis transversis, in 4. Ab altera primi folii parte sunt tria editoris Boninii Mombritii epigrammata, ex quorum primo apparet opus, quod continet *Chronicon Eusebii a S. Hieronymo Latine versum*, ab eodem et Prospero Britannico Matthæoque Palmerio continuatum, esse excusum per Philippum Lavanium (Mediolani circa ann. 1475). Plura de hac edit. v. apud Hamberger *zuverl. Nachr.* II, p. 70; Clement. *Biblioth.* VIII, p. 170 seq., et quos laudavi in Introduc. l. c., pag. 218. Add. Panzer *A. T.* II, pag. 94.

Eusebii Chronicon, ab Hieronymo Latine versum, ab eodem et a Prospero et Matthæo Palmerio, continuatum, ex editione I *cum Matthiæ Palmerii supplemento.* In fine rubro *C. Joannes Lucilius Hippodamus* (sive Santritter) *Helbronnensis lectori salutem* (sequitur epigramma tribus constans distichis). *Erhardus Raldolt, Augustensis, — plurimis undique comparatis exemplaribus Eusebii libros chronicos ac reliquas in hoc volumine de temporibus additiones — impressit Venetiis a. salutis* 1483, *Idibus Septembr.* E primis est libris, qui verbis et numeris

A rubris, ut hodie Kalendaria nostra solent, fuerunt impressi. Plura de hac ed. dederunt Freytag in *Analectis litter.*, pag. 321 sqq., et in *Apparatu litter.*, III, p. 731; Clement. l. c. p. 171 sq.; Fossius de hac et superiore edd. in Catal. codd. sæc. XV in bibl. Magliabecch., tom. I, pag. 6 seqq.; Theoph. Sincer. in *Bibl. hist. crit. librorum — rarior.*, part. III, Norib. 1736, 8, pag. 196 seqq., ubi copiose agitur de illa edit., de *Chronico* Eusebii et num sit genuinum, et de Eusebio ipso; aliique a Zapfio in *Augsburgs Buchdruckergeschichte*, parte I, pag. 164, et a cel. Panzero III, pag. 188, citati.

Eusebii — Chronicon, quod *Hieronymus — Latinum facere curavit et usque in Valentem Cæsarem Romano adjecit eloquio. Ad quem et Prosper et Matthæus Palmerius, demum et Joann. Multivallis complura, quæ ad hæc usque tempora subsecuta sunt, adjecere.* Henr. Stephanus. In fine: *Absolutum est in alma Parisiorum——* per Henr. Stephanum — *illius maxima cura et diligentia nec non ejusdem et Jodoci Badii — expensis* 1512, 4, de qua rara editione plura scripsi in Introduct. l. c., pag. 218 seq., et Clement. l. c. pag. 172 not., qui præter ea ibidem multis recenset repetitam et in paucis tantum diversam Stephani edit. Paris. 1518, 4. Idem et Freytag in *Apparat. litt.* III, pag. 575, referunt edit. Basileensem (quæ etiam penes me est) ex edd. Stephan. ductam, auctamque, atque inscriptam: *En damus Chronicon divinum plane opus eruditiss. auctorum, repetitum ab ipso mundi initio, ad annum usque salutis MDXI* (*c*) *Eusebii Pamphili Cæsar. D. Hieronymo interprete, Hieronymi presbyteri, Prosperi Aquitanici, M. Aurelii Cassiodori patricii Rom. Hermanni contracti comitis Veringen., Matthæi Palmerii Florentini, Matthiæ Palmerii Pisani, partim nunc a nobis inventum et editum, partim a mendis, quibus laborabat, plusquam cuiquam creditu facile est, summo studio et diligentia repurgatum. Basileæ excud. Henr. Petrus, m. Martio MDXXIX*, fol., *curante et præfato Jo. Sichardo.*

Alias editiones cum aliis Eusebii scriptis et cum Prosperi ac Matthæi Palmerii *Chronico* enumerant Pontacus (qui ed. Basil. 1529 basin suæ fecit) in *Apparatu*, sub finem, Justus Fontaninus in *Historiæ litterar. Aquileiensis* libr. (Romæ 1742, 4), pag. 3, et Clement., l. c., nemp. Basileæ rec. est anteced. ed. apud Henr. Petr. 1536, 1542, 1549 (*d*), 1559, 1570, fol. — Paris. apud Michel Sonnium 1587, (*e*) fol., apud Nervios cœnobio. — De utraque *Scaligeriani thesauri* edit. v. eumdem Clement., p. 176 sqq.

(*a*) Clément, *Bibl. curieuse hist. et crit.*, tom. VIII, p. 178 sqq., multus est de hac Miræi editione, cujus inscriptio est: *Rerum toto orbe gestarum Chronica a Christo nato ad nostra usque tempora. Auctoribus Eusebio — Hieronymo, — Sigeberto, Gemblacensi monacho, Anselmo, Gemblac. abbate, Auberto Miræo, Bruxell. aliisque. Omnia ad antiquos codd. mss. partim comparata, partim nunc primum in lucem edita. Opera et studio ejusdem Aub. Miræi, canonicis et scholarchæ Antuerp. Antuerpiæ, ap. Hieron. Verdussium*, 1608, 4. Miræus potissimum secutus est in Eusebio codicem initialibus s. uncialibus litteris ante annos tum mille plus minus integre descriptum, et ex Amandino sodalium Benedictinorum

(*b*) Vid. *Patr. Lat.* t. XXVII, col. 725-746. Edit.

(*c*) Hic annus diserte expressus est in exemplo quod habeo: Clemens contra, nescio an per errorem, scripsit MDXII.

(*d*) Fabric. olim in nota ad h. l. et Fontanin scripserant notam a. 1548, sed dubitat Clemens, qui exemplum ad manus habuit, nota quidem anni destitutum, in cujus vero fronte diserte dicitur *opus ad annum usque hunc Christi — MDXLIX continuatum.* Et Pontac. dedit a. 1549.

(*e*) Hunc annum notavit Fontanin. Nota a. 1581 ap. Fabric. forsan erat corrupta.

cum cæteris Eusebii Opp. de qua ultima edit. v. A Pontac. Harl.

Cæterum ob præclaras accessiones atque doctissimas notas frequentissime in manibus eruditorum versatur editio Scaligeri (a), altera præcipue ac posthuma Amstelodamensis a. 1658 fol. quæ Alexandri Mori præfationem et Scaligeri commentarios ad Latinam Hieronymi interpretationem et Græca Eusebii emendatos et tertia parte auctiores (quam prior editio Lugd. Bat. 1606, fol., exhibet, et libros tres *Isagogicorum chronologiæ canonum* ejusdem Scaligeri subjunctos habet). *Chronico* Eusebiano subjecta sunt Hieronymi, de quo dixi, supplementum et Prosperi Tironis (b) ab A. C. 379, ubi desiit Hieronymus, ad a. 444, Victoris Tununensis *Chronicon* ab a. 445 ad a. 565, Joannis abbatis Biclariensis ab a. 565 usque ad annum Mauritii octavum, A. C. 593; Idatii ab A. C. 379, ubi Hieronymus desinit ad 428; Marcellini comitis ab A. C. 379, ad a. 534, et veteris scriptoris sive interpretis incerti excerpta Latina chronologica ex Africano, Eusebio et aliis, vulgata e codice bibl. Puteanæ. Post hæc sequuntur Græce, quæ Scaliger velut Eusebiana collegit ac digessit: Anonymi Ἐπιτομὴ χρόνων (c) (*Chronici Alex. vel Fastorum Sicular.* nomine vulgo venit), ab Adamo ad annum Heraclii vicesimum, A. C. 629, ex codice Is. Casauboni; Nicephori, patriarchæ, χρονογραφία. Denique sequitur ἱστοριῶν συναγωγή et Ὀλυμπιάδων ἀναγραφή, non veteris scriptoris, sed, ut recte vi- C ri docti notarunt, ipsius Scaligeri, qui illam ex scriptoribus editis et ineditis collegit ac digessit, etiam Latinis, quorum loca Græce transtulit et hisce collectaneis inseruit. Fabr.

Vallarsius novis curis recensitum suisque et aliorum observationibus illustratum *Chronicon Eusebii*, etc., repetiit in sua D. Hieronymi Operum editione, tomo VIII, Veronæ 1740, fol. (quæ editio recusa est, curis Vallarsii posterioribus aucta, Venet. 1766—1782, 4 m.)

Eusebii Chronicon Latine a D. Hieronymo redditum et ad sua usque tempora perductum, adjecta etiam continuatione Prosperi Aquitani. Nunc primum collectioni Hieronymian. Operum adcensitum, genuinis Græcis fragmentis ex Georgio Syncello, Chronico pas- B *chali, Cedreno, aliisque auctoribus restitutis, et post Arnoldi Pontaci, Josephi Scaligeri, et Cl. Salmasii, atque aliorum recensiones et curas, denuo ad mss. codices castigatum, notisque luculentioribus continenter illustratum, opera et studio Dominici Vallarsii* (tomo II addidit integros Pontaci Comment., et in Prolegg. tom. I de edd. diligenter disseruit).

Hic et in præfat. et in notis sæpe contra Scaligerum disputat. At quanquam præclare de Eusebio-Hieronymiano *Chronico*, tamen, quod in tali opere negotioque nec mirandum est, nec culpandum, non omnia perfecit. Hinc Hieronymus de Prato, lib. cit. pag. 423, dedit Eusebii Græca quædam fragmenta ex ejus *De temporibus* libro primo (excerpta olim a Georgio Syncello), *nova interpretatione, notis et observationes* reddidit. Præter ea animadvertit, opus quidem a multis VV. DD. recte esse laudatum; Rupertum tamen in *Obss. in synops. minor. Besoldi*, p. 378, adnotasse, Scaligerum in senectute, memoria sua fretum, non consultis diutius libris, calamo usum esse, atque sic etiam in opere Eusebiano multas commisisse hallucinationes. Multo acrius judicavit Hieronymus de Prato in *Diss. de Chronicis libris*, supra memorata, p. 359, de hoc opere et jactantia Scaligeri, quem pronuntiat pessime de Eusebio esse meritum, eique multos alienos et adulterinos supposuisse fetus. Longam et gravem censuram excerpsit Clément l. c. pag. 180 sq. ubi a pag. 176 et priorem et posteriorem operis Scaligeriani edit. copiose recensuit, notavitque errorem Jo. Henr. Hottingeri, qui in *Bibliothecario quadripartito*, p. 315, confudit Scaligeri opus *De emendatione temporum* (Paris. 1583, Leidæ 1598, et ex auctoris ipsius msto emendatius magnaque accessione auctius, etc., Coloniæ Allobrog. 1629, fol.) cum ejusdem *Thesauro temporum*, cujus altera editio est inscripta: *Thesaurus temporum. — Editio altera, in qua ejusdem Josephi Scaligeri tertia fere parte auctiores notæ et castigationes in Latinam Hieronymi interpretationem, et Græca Eusebii, suprema auctoris cura emendatæ*, etc. Amstelod. ap. Joan. Janssonium 1658, fol. Clement, p. 179, nota ex Alex. Mori præfat. quædam, quæ ad historiam hujus editionis auctioris pertinent, delibavit. Harl.

(a) Recensetur a Labbeo tom. I *De script. eccles.*, pag. 302, et Thom. Ittigio lib. *De bibliothecis Patrum*, p. 745 seq. Emendationes Salmasii ex codd. Palatinis IV cum Conr. Sam. Schurtzfleischii ad Eusebii *Chron.* observationibus edidit frater *D.* Henr. Leonhardus Schurtzfleischius, Witeb. 1712, 4 [ed. II correctior et access. supplementi auctior Ienæ 1715, 4] in notitia principalis bibliothecæ Vinariensis, in quam editio Lugd. Bat. 1606, manu Salmasii notata, pervenit ex bibliotheca Gudiana. Inter codices Is. Vossii cum mss. collatos Colomesius n. 1 memorat *Chronicon* Eusebianum editionis Scaligerianæ, quod cum mss. commisit Cornelius Tollius. Boeclerii observatt. mss. chronicas ad Eusebium laudat Berneggerus ad Justini libr. XVIII, cap. 6. Fabr.— Prior operis Scaligeriani editio inscripta est: *Thesaurus temporum. Eusebii Pamphili — chronicorum canonum omnimodæ historiæ libri duo, interprete Hieronymo, ex fide vetustissimorum codicum castigati. Item auctores omnes derelicta ab Eusebio et Hieronymo continuantes. Ejusdem Eusebii utriusque partis chronicorum canonum reliquiæ Græcæ, quæ colligi potuerunt, antehac non editæ. Opera ac studio Josephi Justi Scaligeri. — Ejusdem Scaligeri notæ et castigationes in Latinam Hieronymi interpretationem et Græca Eusebii. Ejusdem Josephi Scaligeri Isagogicorum chronologiæ canonum libri tres, ad Eusebii Chronica et doctrinam de temporibus admodum necessarii. Lugd. Bat. exc. Thom. Basson. sumpt. Commelinor.* 1606, *fol.* Hanc ed. minus frequentem uberius recensuit et vitam scriptaque eorum quorum libri in hac collectione comprehenduntur, exceptis Eusebio atque Hieronymo, persecutus est Jo. Fabricius in *Historia bibl. Fabric.*, tom II, p. 375 sqq. Idem quasdam partim Conringii, ad quem olim pertinuit exemplum Fabricianum et qui passim aliqua ascripserat, partim suas aliorumque D

(b) Conf. Vallars. l. c., p. XXVIII sqq., et Pontaci *Apparat.*, p. 12 sqq. Harl.

(c) Alia brevior Ἐπιτομὴ χρόνων ab Adamo usque ad Alexium Comnenum, quam ad calcem Zonaræ edidit Cangius, et in cujus titulo legitur: Ταῦτ' ἱστορεῖ ὁ Καισαριεὺς Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἐν τῷ λόγῳ, ὃς ἐκλήθη βασιλικός.

servati, illustrata, et ex parte nunc primum auctori suo vindicata. — Bern. Montfaucon in *Bibl. bibliothecar. mss.*, vol. I, p. 146-155, varias dedit lectiones ad *Chronicon Eusebii*, S. Hieronymo interprete, ex quatuor mss. bibl. Vaticanæ, notatis 241, 242, 245, qui sunt XIII et XIV sæculi, et collati cum edit. Scaligeri Lugduni Batav. a Claudio Stephanotio, congregationis S. Mauri procuratore generali. Contra Scaliger. et Baron. locum de Pilato et Cæsaris imaginibus uberius illustrat Lambec. *Comm. de bibl. Cæs.*, tom. VIII, p. 37 sqq., et p. 397 sqq. locum de Maria. Denique memoranda est editio hujus sententiæ :

Vetustiora Latinorum scriptorum Chronica, ad mss. codd. emendata et cum castigatioribus editt. collata, notisque illustrata, in unum corpus collecta, præmisso Eusebii Chronico a D. Hieronymo e Græco verso et multis aucto. Collegit D. Thomas Roncallius, monachus Cassinens. Patavii 1787, 4. II voll. Contulit R. cum ed. Ratdolt, 1483 et cum Gennadii cod. ms. Vatic. Alex. n. 2077.

Codd. mss. Pontacus, quibus usus est, bene multos recenset in *Apparatu* suo : Vaticanos aliosque enumerat Montfaucon in *Bibl.* Sed hi et reliqui pertinent potius ad Hieronymum. Florent. in bibl. Laur. Med. cod. XXXVII, n. 25, plut. 51, est Eusebii Epitome chronica, ubi et de S. Paschate. — In cod. XIII, n. 6-8, pl. 55, exstant tria excerpta ex Eusebii Chronicis. V. Bandin., Cat. codd. Gr. I, pag. 119 et 308. — P. I. Bruns ex cod. Bodlei. dedit versionem Syriacæ Epitomes Eusebiani *Chronici*, in *Repertor. fur biblische v. morgenlandische Litteratur.* part. XI, Lipsiæ 1782. Mai. 8 (*a*). Harl.

Reprehendit Eusebius hinc inde Africanum, ipse vicissim reprehensus est ab Aniano, Panodoro, Georgio Syncello et aliis, interdum etiam ubi ipsi erant reprehendendi : Diodoro etiam Tarsensi, de

A quo Suidas, præcipue a Scaligero (ab aliis vero vicissim notato), et aliis chronologis recentioribus.

EUSEBII PRÆPARATIO EVANGELICA.

Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως προπαρασκευή (*b*), *Præparationis evangelicæ ad Theodotum, episcopum Laodicenum, libri* XV, *sive collectio pulcherrima argumentorum variorumque, notatu dignissimorum, monumentorum ac testimoniorum ex scriptoribus externis (magnam partem hodie deperditis), qua animus lectoris præparatur ad demonstrationes de veritate Evangelii Christi ex sacris litteris tanto facilius imbibendas, admittendasque. Latine vertit et Nicolao V pontifici inscripsit Georgius Trapezuntius;* sed cujus interpretationem valde mancam ac confusam

B esse, merito queritur Allatius *De Georgiis*, p. 375, et Petavius XIV, 11, *De incarnatione*, § 2 : *Trapezuntius Latina sua versione non tam Eusebio lucem attulit, quam eo fœde laniando, addendo ac depravando, justam de se querelam posteris reliquit* (*c*). Confer Vossium *De hist. Græcis*, pag. 70; Huetium *De claris interpretibus*, pag. 292, et Jo. Rainoldi *Censuram apocryphorum librorum*, tom. I, pag. 803. Prodiit Latina Trapezuntii versio Tarvisii 1480, fol. [Curatius uberiusque enumerarunt et recensuerunt edd. ipse Fabricius in *Delectu*, etc., l. c., Maittaire et in primis edd. sæc. XV cel. Panzer (qui alios citare solet bibliographos) in *A. T.* Add. quæ observavi in Introd. in *Hist. L. Gr.*, l. c., pag. 219 sq., not. Paucis igitur versionis, a Trapezuntio factæ,

C edd. indicabo. Venetiis typis Nicol. Jenson., 1470, fol. (Antonii Cornazzani præmissum octostichon emendatius iteravit Fabricius in *Delectu*, etc., quam Maittaire *A. T.* I, p. 67, exscripserat.) — (ibid.) per Leon. Aurl. (quem correctorem aut editorem fuisse, characterem autem Romanum esse eumdem, quo Adam de Ambergau 1472 Ciceronis orationes impressit, opinatur cl. Panzer. III, p. 98), s. l., 1473, fol. Add. cl. Morell. ad Cat. bibl. Pinell. I,

(*a*) Eusebiani *Chronici* duplicem editionem dedit card. Angelo Mai. Priori, quæ Mediolani prodiit, anno 1818, titulus hic præfigitur : *Eusebii Pamphili Chronicorum Canonum libri duo, opus ex Haicano codice a Doctore Joanne Zohrabo, collegii Armeniaci Venetiarum alumno, diligenter expressum et castigatum, Angelus Maius et Joannes Zohrabus nunc primum conjunctis curis Latinitate donatum notisque illustratum, additis Græcis reliquiis, ediderunt. Mediolani, regiis typis.* Eidem volumini inest : *Samuelis presbyteri Aniensis temporum usque ad suam ætatem ratio.* In fine legitur : *Explicitæ sunt celeri admodum editorum labore, efflagitante eruditorum omnium voto, hæ perutiles temporum doctrinæ Eusebii Cæsariensis et Samuelis Aniensis in alma et litteratissima urbe Mediolano, anno post beneficum Christi adventum M. D. CCC. XVIII. Lectores boni favete.* Hanc editionem, posterioribus curis recognitam, typis iterum mandavit card. Mai, in *Scriptorum veterum nova Collectione e Vaticanis codicibus edita*, tom. VIII. Romæ M. D. CCC. XXXIII, in-4°. Versio Armeniaca, in qua non modo sententiæ sententiis, verum sæpissime etiam verba verbis apprime respondent, sæculo Ecclesiæ V concinnata, utramque exhibet *Chronici* partem, ultima solum prioris partis sectione excepta. Optime edita est a J. B. Aucherio sub titulo : *Eusebii Chronicon bipartitum*, Arm. et Lat. (additis suo loco Græcis fragmentis) Venetiis 1818. II Partes, in-4°. Edit. Patr.

(*b*) Eusebius ipse VI, 10, *Præparat.*, pag. 280, Ὧν δὴ καὶ μάλιστα ἡμῖν δεῖ εἰς τὴν τῆς *Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως προπαρασκευήν*. Adde lib. XV, cap. 1, ubi post expositam horum librorum anace-
D phalæosin ait, jam ad demonstrationem evangelicam tanquam nobilius argumentum se progredi : Τοῦτο δὴ οὖν σὺν Θεῷ διὰ τῆς ἀληθείας ἡμῖν ἐπισφραγισθέντος, τὰ μὲν τῆς προπαρασκευῆς ἐνταῦθά μοι περιγραφήσεται. Μεταβὰς δὲ ἐπὶ τὴν ἐντελεστέραν ὑπόθεσιν τῆς *Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως*, etc. Libros XV *Προπαρασκευῆς* evangelicæ memorat etiam Hieron. et ex libro VIII locum profert in nonum *Danielis*. Fabric. — Conf. Du Pin. *Eccles. auctorum bibl. nov.*, II, p. 10, et Fabricium nostrum in *Delectu argumentor. et syllabo scriptor. pro veritate relig. Christianæ*, pag. 72 sqq., ubi locum hunc *B. Gr.* repetiit et pleniore præsertim edd. notitia amplicavit. Harl.

(*c*) Trapezuntius tamen in epist. ad Nicolaum V profitetur se illius jussu, *sentibus amputatis* (h. e. iis omissis, quæ sibi scilicet hæresin olere viderentur) *rosas solummodo Latinis hominibus hac traductione obtulisse.* Harl.

pag. 61. — Venetiis per Nicol. Jenson., 1476, fol. — Tarvisii 1480, fol., typis Mich. Manzolini, Parmensis (de quo typographo v. Iren. Affo, *Saggio di memorie sulla tipogr. Parmense del sec.* xv, p. 38 sqq.). — Venet. 1487, fol. Hanc quidem edit. citat Maittaire III, pag. 487, ex catal. quodam; sed dubitat cl. Panzer. III, p. 248, de vera anni nota, et suspicatur esse eam a. 1497; pag. autem 417, n. 2230, istam ed. a. 1487 prodiisse, diserte negat. — Venetiis 1491, fol. Denis in *Supplem.*, pag. 307. — *Euseb. De præpar evangel. et demonstr.* Patavii 1497, fol. (Maittaire IV, pag. 639, not. 1, ex Loeschero, teste non semper certo fidoque. Neque Georg. Trapezuntius, sed Donat. Veron. Latine vertit Eus. *Demonstrationem evangelic.* V. Nicer. *Memor. VV. DD.*, tom. XI, pag. 26, ex versione Baumgarten.) — Venetiis, diligentia Benardini Benalii, 1497, fol. (v. Fossii Cat. cit., tom. I, p. 650) — Venet. 1500, fol. (v. Foss. l. c., pag. 651; Goetzii *Memor. bibl. Dresdens.*, II, pag. 283, in primis Freytag. *Appar. litter.*, I, p. 632 sqq., qui multus est de Trapezuntii versione et ipso Eusebio ejusque doctrina.) — Sine loco et anno, in-fol. (Coloniæ, charact. gothico, Ulr. Zelii, quo 1473 Rob. de Licio sermones vulgavit, test. Denis, *Suppl.* I, p. 560, et Lairio in *Indice librorum ab inventa typograph.*, I, pag. 129 seq.), Hagenoæ 1522, 4, — Paris. ap. Sim. Colin. 1534, 4. Harl.] Colon. 1539, fol., et inter Eusebii opera Basil. 1542, 1549, 1559, 1570, fol., et Paris. 1587, fol., (*a*) sed in libris quatuordecim supplevit Jo. Thomas Freigius et, qui scholia etiam addidit, Joan. Jacobus Grynæus; librum decimum quintum vertit Marcus Hopperus.

Græce primus vulgavit Rob. Stephanus Paris. 1544, fol., typis regiis. Denique Franciscus Vigerus, Rothomagensis, S. J. presbyter, ex duobus codicibus bibl. regiæ, quorum altero Stephanus usus fuerat, laudatisque ab ipso Eusebio scriptoribus, et variis lect. codicis Montacutiani Græca recensuit, novamque meliorem versionem suam et notas indicesque addidit Paris. 1628, fol. (*b*): quæ editio *Græco-Latina* recusa est Lipsiæ (licet titulus *Coloniam* præferat) 1688, fol. Exstant etiam hi libri mss. in bibl. Florentina, et Veneta S. Marci (ubi tres codices hujus operis, teste Montfauconio, pag. 42 *Diarii Italici*), aliisque. In codice bibl. regiæ in fine trium priorum librorum numerus στίχων ascriptus est, ut notavit idem Montfauconius in *Palæographia Græca*, pag. 276. In Catalogo mss. Is. Vossii, num. 197, adnotat Colomesius, exstare librum *Præparationis* nonum, ex quo multa restitui possint in editis depravata. Habuit et Thom. Gale libros hos emendatos ex membranis antiquis (*c*). Dispositionem operis, librorumque singulorum quindecim argumentum breviter exponit Eusebius libri xv capite 1, testatus, ut dixi, se inde ad τὴν ἐντελεστέραν ὑπόθεσιν τῆς Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως, *ad augustius argumentum, Demonstrationem evangelicam*, progressurum.

Add. Fabric, in *Delectu*, etc., pag. 74, quo teste Rich. Simon tom. I *Bibl. selectæ*, pag. 36, notat, mss. codicem (sed quinque tantum librorum) exstare in bibl. reg. Paris., differentem passim ab editis, dignumque qui conferatur. — In bibl. publ. Paris. sunt, secundum Catal. codd. tom. II, quinque codd. Gr.: cod. CDLI, quem Rich. Simon in manibus habuisse videtur. Is continet libros v priores. — In codd. CDLXV-CDLXVIII exstant xv libri. — Codices bibl. Florent. cod. VI et IX, plut. 6, præcipue priorem, copiose describit Bandinius in *Cat. codd. Gr.* I, pag. 102-105, et p. 114. Continent vero illi libros xv. — Venetiis in bibl. D. Marci codd. tres CCCXLI CCCXLIII. V. *Catal. codd. Gr.*, p. 157. — Neapoli in bibl. S. Joan. de Carbonaria Augustinian. cod. XXI. — Ibid. in bibl. regia, cod. CCXX. — Fesuli in bibl. cœnobii canonic. Eus. *Præp. evang.*, interprete G. Trapezuntio. (Montfauc. *Diar. Ital.*, pag. 392.) — Vindobonæ in bibl. Cæsar. cod. XI, n. 6, et cod. XIV, n. 4, excerpta plura ex Eusebio *De præp. evang.*, quæ singula recenset Lambec. *Cat. codd.*, vol. VIII, p. 73 seq., et pag. 80 seq. Idem ibid., p. 50 emendat illustratque locum *Præpar. evangel.* lib. v, cap. 27 et 28. — Eusebii testimonium de discrimine legis et præceptorum in cod. August. Vindel., teste Reisero in Cat., p. 39. — Oxonii in colleg. Corporis Christi, c. MDCCXX, fragmm. Eusebii *De præpar. evan.*, Latine. — Ib. in coll. Joann. Baptistæ cod. MDCCLXXXII *De præpar. evang.*, Græce. — Inter codd. Vossian. n. MMCCLII (Cat. codd. Angliæ, tom. II, p. 61, et cat. bibl. Leid., p. 398, n. 55) excerpta ex Eusebii *Præparat. evang.* — Romæ in bibl. Ottobon. bis *De præp. evangel.* (Montfaucon, *Bibl. bibliothecar.* mss. I, p. 184 A.) — Neapoli in bibl. Domini Valettæ (id. ib., p. 231 A.) — Ibid. in bibl. monast. S. Severini, bis. (id. ib., p. 235 A. D. — Florentiæ in bibl. Dominican. versio Lat. G. Trapezuntii. (id. ib., p. 421 C.) — Bononiæ in bibl. Canon. Regular. (id. ib., p. 432 A.) — Cesenæ in bibl. Fratrum Min. (id. ib., p. 453 C.) —

(*a*) Hoc quoque loco a Fabr. perperam scriptus fuisse a. 1581, et corrigendus esse videtur a. 1587, cum cæteris Euseb. opp. ap. Mich. Sonnium, opera Jo. Dadrei, Parisiens. theologi, qui Pontaco interroganti an, cum præfixus titulus præferret libros Eusebii restitutos, restituti vere essent, respondit se quidem Commentarios Grynæi in lib. *De præpar. evangel.* purgasse ac præcidisse nonnulla quæ Catholicorum aures possent offendere; cætera vero non attigisse, sed typographo esse tribuenda. Pontacus vero in *Apparatu*, etc., pag. 22, se affirmat cognovisse mutationes, quæ reperiuntur in edit. Sonniana, ex cod. monasterii S. Victoris, in suburbiis Paris. ut plurimum desumptas esse, licet non satis feliciter ubique. Idem Pontac., p. 21, observat ed. Basil. 1549 in omnibus fere respondere edit. a. 1529. Harl.

(*b*) In bibl. Leidensi est exemplar ad cujus marginem quædam ascripsit Is. Voss. Id.

(*c*) De Vossii et Galei codd. v. Cat. codd. Angliæ II, pag. 62, n. MMCCCVIII, et pag. 191, n. MMMMMMCXXV. Id.

Mediolani in bibl. Ambros. (id. ib., p. 497 B.) — Basileæ Eusebii quædam. (id. ib., p. 610 E.) In bibl. cathedr. Lexoviens. (id. II, p. 1363 A), etc. De versione *Italica* Venet. 1550, 8, v. Paitoni *Bibliotheca*, etc., II, p. 60. — De Sanchoniath. *Hist. Phœnic.* fragm. in libro I et Cumberlandi, etc., versione v. supra in vol. I, p. 224 sq., not. — De Historia Abgari, in Eusebii *Præp. evang.* Jo. Jortin in *Remarks on ecclesiast. History*, vol. I, p. 88; vol. II, p. 71 sq.; vol. III, p. 451-469. — S. S. B. B. conjecturæ in locum Eusebii *Præp. evang.* lib. I, ex Zoroastre laudatum, in *Misc. obss. Belg.*, vol. III, tom. II, p. 233-235. HARL.

Εὐαγγελικὴ ἀπόδειξις. *Demonstrationis evangelicæ* ex viginti libris, decem: primus (*a*) nimirum (initio mutilus) usque ad decimum itidem extrema parte truncum (*b*). Hujus operis, quo veritatem christianæ religionis ex sacris litteris et Vet. Test. maxime astruit, et vaticinia de Christo colligit atque interpretatur, codices mss. rarissimi sunt, Montfauconiique judicio (*c*) videntur omnes descripti ex membranaceo codice antiquo, qui exstat in bibl. regis Galliæ (*d*): nam omnes sunt perinde in fronte mutili, et ab eadem voce incipiunt, atque in eadem desinunt. Libros viginti memorat Hieronymus, c. 81 Catalogi, et Photius cod. X. Librum XVIII laudat Hieron. *Præf in Oseam*, testatus, illo libro Eusebium de Osea quædam disputasse. Aliud Eusebii opus fuit τῆς καθόλου στοιχειώδους εἰσαγωγῆς, pluribus constans libris, cujus sextus, septimus, octavus et nonus, exstant adhuc mss. sub titulo *Eclogarum propheticarum de Christo* libri IV. Hos enim libros in bibl. Vindobonensi superesse testatur Lambecius lib. I, p. 139 seq.; lib. III, p. 75 (*e*). Ex eodem Lambecio apponam hæc libri quarti *Eclogarum propheticarum*: Ἀλλὰ γὰρ ἐν τέταρσι καὶ τὴν τῶν ἐκλογῶν ὑπόθεσιν ἐν τῷ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΟΥΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ἘΝΝΑΤΩΙ τούτῳ συγγράμματι περιγράψαντες ἐν τῷ ΔΕΚΑΤΩ τοῖς ἀπὸ τῶν ἀθέων αἱρέσεων τὸν λογισμὸν ἀποβεβλαμμένοις ἑτέραν ἁρμόττουσαν ἔφοδον παρασχεῖν πειρασόμεθα. Mentio hujus operis in Eusebii *Hist. eccles.* lib. I, cap. 2 (*f*) ubi opus illud a *Demonstratione evangelica* distinguit: Ἀλλὰ γὰρ ἐν οἰκείοις ὑπομνήμασι τὰς περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ΠΡΟΦΗΤΙΚΑΣ ΕΚΛΟΓΑΣ συναγαγόντες ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΤΕΡΟΝ τε τὰ περὶ αὐτοῦ δηλούμενα ἐν ΕΤΕΡΟΙΣ συστήσαντες, τοῖς εἰρημένοις ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκεσθησόμεθα. Blondellus lib. *De episcopis*, p. 47, ait Eusebium in *Demonstratione* citare *Historiam* suam, sed lib. VI, cap. 13, p. 273, ad ἱστορίαν quidem suam, hoc est, ad notitiam et

(*a*) Primi libri argumentum perspicue exponit Eusebius XV, 1, *Præparat.*, p. 790, et cap. ult., p. 856, quod cum eo, qui in hodiernis codicibus primus est, congruit. Atque cæteros novem continenter ita ab auctore fuisse subjunctos atque connexos, ex ipsis librorum exordiis, in quibus numerus etiam subinde libri cujusque exprimitur, patet.

(*b*) Fabricius noster ex codice integriore bibl. Maurocordati, principis Walachiæ, defectum ingentem libri primi supplevit, decimique finem, ubi perpauca desiderabantur, subnexuit in fronte *Delectus argument. et syllabi scriptorum de verit. relig. Christ.*, pag. 1-22, pag. autem 74 seqq., repetiit ea quæ in *B. Gr.* h. l. scripserat, ac præterea adnotavit, judice Tillemontio tom VII *Memor. H. E.*, p. 53 sq., cœptum id opus ante finitam A. C. 312 Diocletiani persecutionem, continuatumque post illud tempus, pace cœtui Christianorum (a. 325), reddita (conf. Kollar. ad Lambecii *Comment.* I, pag. 261 sq.): loca autem quæ Arianis favere videantur, notasse Jac. Billium lib. I. *Obss. S.*, c. 27, et plura emendasse atque illustrasse c. 28. HARL.

(*c*) Montfauconus *Diar. Italic.* pag. 12, 42, et in *Bibl. bibliothecar. mss.* tom. I, p. 527, E, ubi meminit cod. imperfecti, sæc. XV, *De evangel. demonstrat.* in bibl. Ambros. Mediolanensi. Est quoque cod. Gr. Oxoniæ in bibl. coll. S. Joan. Baptistæ. V. *Cat. codd. Angl. et Hib.*, II, p. 60, n. 1781. HARL.

(*d*) In bibl. publ. Paris. sunt (sec. cat. II, pag. 65 sqq.) quinque codd. *Demonstrat. evang.*, quorum primus exaratus est sæc. XII, tres sæc. XVI, et quintus manu Valeriani, Foroliviensis, Venetiis a. 1543. HARL.

(*e*) Pag. 252 sqq. libri I ed. Kollarii, ubi Lambecius, postquam summam librorum dederat excerpseratque plura, pag. 256 sq. demonstrat, illas *Eclogas* Eusebium habuisse parentem; quod judicium corroborat tum Lambecius et in additamento, a Kollario, p. 257 sqq. in nota allato, et in libr. ac vol. III, p. 202, ubi libri illi *quatuor. eclog.* in cod. LV iterum exstant, tum Kollarius p. 203 sqq. de cod. quem non adeo mancum ab initio esse docet, et Eusebio, illorum librorum auctori, pluribus et firmioribus usus argumentis, asserit, copiose docteque disputans. Idem Kollar. ad vol. I, p. 257, adnotat se in epistola ad eruditos de altera *Commentariorum* editione, exarata Vindob. 1760, jam gravioribus rationum momentis Eusebio attribuisse illas *Eclogas*, et ad vol. III, p. 203, refutat Oudinum (*Commentar.* suorum tom. I, col. 314) et alios recentiores (v. J. Christoph. Mylii *Biblioth. anonymorum et pseudonymorum*, part. I, pag. 30 et 38), quibus opus illud suspectum, et ab aliis Eusebio substitutum videbatur. Illæ Lambecii atque Kollarii observationes et vero disputationes futuro illarum *Eclogarum* editori imprimis sunt legendæ ac ponderandæ (1). Idem Lambec. vol. VIII, pag. 12 sq., duo loca Eusebii *H. E.* lib. I, cap. 11, et *Demonstrat. evangel.* pag. 124 sq., in quibus hic Josephi de Christo testimonium commemorat, fusius recenset, cum aliis comparat scriptoribus atque emendat, vindicatque Eusebium ab omni fraude, denique illud testimonium historiamque temporis late usque ad pag. 86 (ubi Kollarii nota non est negligenda) persequitur. HARL. De *Eclogis* Eus. *propheticis* imprimis vid. Munterus *Fragm. Patr. Græc.*, p. I, p. 56 sq.

(*f*) De quo loco v. Lambec. et Kollar. tom. I *Comment. de bibl. Cæsar.*, p. 257.

(1) Eusebii *Eclogas propheticas* e cod. Græco biblioth. Cæsar. Vindobon. nunc primum Gr. edidit Th. Gaisford. Oxonii 1842, in-8°. — Operi huic non absimiles fuisse videntur Θεοφανείας seu *apparitionis Domini in carne libri* V (S. Hieronym. *De scriptor. eccles.* c. 81), qui exhibuerunt, ut ex fragmentis nuper in lucem protractis conjicere licet, historiam Christi Domini ex vaticiniis atque ex Evangeliis consarcinatam cum uberrima doctrinæ evangelicæ expositione. Fragmenta complura hujus operis Græce edidit A. Maius in *Collect. Nova Veterum Script.*, t. I. (Romæ 1831) p. I, p. 113 - 42. Cf. ejusdem Prolegom., n. 7. (p. XII-III.) EDIT. — Cf. FESSLER, *Institut. Patrol.*, I, 552.

experientiam, provocat, *Historiæ* autem *ecclesiasticæ*, a se scriptæ, neutiquam meminit. Verba sunt: Εἰ γοῦν τι δύναται καὶ ἡ ἡμετέρα ἱστορία, καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς τὴν πάλαι βοωμένην Σιὼν ζεύγεσι βοῶν ὑπὸ Ῥωμαίων ἀνδρῶν ἀρουμένην ὀφθαλμοῖς παρειλήφαμεν. Uberiorem ἐξέτασιν *locorum propheticorum de vocatione gentium* facturum se promittit lib. II *Demonstrat.*, p. 53, quæ in præsenti οὔτε ἀναλέγειν οὔτε ἑρμηνεύειν καιρός, pag. 48. Illa ἐξέτασις, perinde ut decem ultimi *Demonstrationis* libri intercidere. Et dubito an diversi ab editis exstent in bibl. Vaticana, licet in Scaligeranis legas » *Il y a au Vatican les dix derniers livres* Ἀποδείξεων *d'Eusèbe, mais les Italiens sont si jaloux, qu'ils ne les voudraient pas prêter.*

Latine vertit Bernardinus Donatus, Veronensis, dicavitque interpretationem suam Paulo tertio, pontifici. Prodiit ejus versio Venetiis (*a*) primum, hinc Colon. 1542, fol., et cum aliis Eusebii Operibus Basil. 1542, 1549, 1559 et 1570, fol., additis scholiis J. Jac. Grynæi; et Paris. 1587, fol. (*b*). Nonnulla in ejus versione castigat Jacobus Billius in *Observationibus* suis *sacris*; et Georgius Calixtus, § 54 *Diss. quod Filius Dei, Patribus V. T. in propria hypostasi non apparuerit*, notat Donatum pleraque de Christo durius et licentius ab Eusebio dicta, sic esse interpretatum, ut emolliret. Atque ob similem causam omisisse quædam, monet Possevinus in *Apparatu sacro*.

Græce typis nitidis regiis e codice regio edidit primus Rob. Stephanus. Paris. 1545, fol.

Græce et Latine cum Donati versione, et variis lectionibus et castigationibus brevibus, Paris. 1628, fol., additis libro Eusebii *contra Hieroclem*, duobus *contra Marcellum Ancyranum*, et tribus *De ecclesiastica theologia*. Hæc editio repetita est Coloniæ (sive Lipsiæ potius) 1688, fol. De Græcis *Demonstr. evangel.* edit. v. Goetzii *Memor. bibl. Dresd.*, II, p. 284 sqq. (ubi quoque de Donato Veronensi agitur); Clement., l. c, p. 191 sq., not., et

A J. Fabric. in *Histor. bibl. Fabricianæ*, I, p. 91 sqq. Harl. Ex *Præp. evang.* et ex *Dem. evang.* excepta vernaculo sermone edidit et notis illustravit Roesslerus *Bibl. PP.* t. V, p. 203 sq.

III. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία. *Historiæ ecclesiasticæ libri* X (*c*) e quibus ultimum dicavit Paulino (*d*) qui Tyri atque inde per sex menses Antiochiæ post depositum Eustathium episcopus fuit. Absolutum opus Crispo (*e*) adhuc superstite, quem X, 9, βασιλέα φιλανθρωπότατον, et mox θεοφιλέστατον καὶ κατὰ πάντα τοῦ πατρὸς ὅμοιον appellat. Quanquam vero Hegesippus et Africanus quodam modo Eusebio præiverant, Papias quoque et Justinus atque Clemens Alexandrinus, Irenæus aliique varia in B scriptis suis adnotaverant, quæ ad historiam Ecclesiæ et hæresium facerent, justum tamen ecclesiasticæ historiæ corpus nemo ante Eusebium condidit; unde merito ait se πρῶτον τῇ ὑποθέσει ἐπιβῆσαι, *primum aggressum esse hoc argumentum.* Deduxit autem illud a Christianismi primordiis usque ad Licinium, a Constantino M. superatum exstinctumque, et pacem Ecclesiæ redditam A. C. 324. Indices capitum ab ipso Eusebio præfixos docet Valesius. Τὴν καθόλου ἱστορίαν, *historiam universalem* ecclesiasticam vocat opus suum Eusebius lib. VIII, cap. 2, pag. 294.

Latine vertere voluit Hieronymus (*f*) scripturus historiam ecclesiasticam, qui etiam libro *De scriptoribus ecclesiasticis* pleraque omnia repetiit ex Eu- C sebio, licet translata liberius nec semper satis accurate. Vertit Eusebii *Historiam* Rufinus, sed ita ut varia passim librumque decimum (*g*) integrum propemodum omitteret, alia adderet atque interpolaret, et ipse libros duos novos subjungeret (*h*), producentes historiæ telam ad Theodosii M. obitum usque, sed incertis, quibus scatent, et parum credibilibus narrationibus judicio et fidei Eusebii neutiquam respondentes. Rufini versio dicata Chromatio, Aquileiensi episcopo, et jam Augustino lib. *De cura pro mortuis*, c. 6, laudata, quæ lucem vi-

(*a*) Fabric. in *Syllabo script. pro V. Christ.*, p. 76, primam edit. Venetiis 1498, fol., prodiisse scribit; contra Maittaire *A. T.* indic. p. 386 notat *Romæ* 1498. Penes igitur auctorem sit fides: illius quidem editionis meminit nec cel. Panzer in *A. T.*, nec Audiffredus in II suis *Speciminibus*. Harl.

(*b*) Vide supra ad § 2 de edd. notata. Id.

(*c*) Apud Theophanem, p. 5, pro τὴν ὀκτάβιβλον, legendum τὴν ὀγδόην βίβλον, ut Combefisius etiam in notis animadvertit. Adde Hanckium p. 100 *De scriptoribus Byz.* Fallitur enim Jacobus Goarus, qui putat Theophanem ad opus Eusebii, quo veterum martyrum acta collegerat, respicere idque octo libris constitisse.

(*d*) Hunc Paulinum ἱερώτατον vocat Eusebius lib. X, cap. 1. Senem jam fuisse patet ex p. 317 d. De illo multis Hanckius p. 106-113, contendens, ante Eustachium sedisse Antiochiæ et paulo ante concilium Nicænum diem obiisse. Sed veriora videntur quæ habet Antonius Pagi ad A. C. 340, num. 21.

(*e*) Idem Hanckius, p. 103 seq., et Papebrochius tom. III *Act. Sanctor. April.*, p. 108. Pagi ad A. C. 326, n. 18, 19.

(*f*) Hieron. in *Vita S. Malchi*: *Prius exerceri cupio in parvo opere, et veluti quamdam rubiginem linguæ abstergere, ut venire possim ad latiorem historiam. Scribere enim disposui (si tamen vitam* D *Deus dederit, et si vituperatores mei saltem fugientem me et clausum persequi desierint), ab eventu Salvatoris usque ad nostram ætatem, id est, ab apostolis usque ad hujus temporis faciem, quomodo et per quos Christi Ecclesia nata sit et adulta, persecutionibus creverit, martyriis coronata sit, et postquam ad Christianos principes venerit, potentia quidem et divitiis major, virtutibus minor facta sit.*

(*g*) Rufinus, epist. ad Chromat.: *Sciendum est quod decimus liber hujus operis in Græco, quoniam perparum habet in rebus gestis, per reliqua omnia in episcoporum panegyricis tractatibus nihil ad scientiam rerum occupatus, omissis quæ videbantur superflua, historiæ, si quid habuit, nono conjunximus libro, et in ipso Eusebii narrationis dedimus finem. Decimum vero et undecimum librum nos conscripsimus*, etc.

(*h*) De horum duorum Rufini librorum Græca versione dixi infra in Socrate.

dit Rom. 1474 - 1476 (*a*), fol., Mantuæ 1479, fol., Paris. sine temporis nota, litteris Longobardicis, ex emendatione Goffredi Boussardi 8 (*b*); Lugd. 1523, 8; Paris. 1541, fol. ; et Basil. 1523, 1528, ex recensione Beati Rhenani cum *Hist. Tripartita*, cui in edit. 1535, fol., accedunt liber Nicephori XVII, incerto interprete, Victor Vitensis *De persecutione Vandalica*, et Græce primum tunc editi libri V *Hist. ecclesiasticæ* Theodoriti. Prodiit iterum Rufini versio cum *Hist. tripartita* Basil. 1539, 1568, Francof. 1588; itidem Basil. 1542 (*c*), 1548, 1559, 1570, fol., cum J. Jac. Grynæi scholiis, inter alia Eusebii opera. Novam versionem composuit et Edwardo VI, Angliæ regi, dicavit Wolfgangus Musculus, editam cum versione librorum *De vita Constantini Historiæque* Socratis, Sozomeni, Evagrii ac Theodori lectoris, et Dorothei, Tyrii, et, quem Camerarius transtulit, Theodoriti, Basil. 1549, 1554, 1557, 1562, 1611, fol. Omisit Rufino etiam præteritum librum *De martyribus Palæstinæ*, quamobrem perinde ut ob alios nævos a Valesio re-

A prehenditur. Tertia versio *Historiæ eccles.* Eusebii, item Socratis, Theodoriti, Sozomeni et Evagrii, auctore J. Christophorsono, Cicestriensi episcopo, prodiit Lovanii 1570 (*d*), et Coloniæ 1570 et 1581, cum Suffridi Petri adnotationibus, fol., et Paris. 1571, fol. (*e*), quam licet *Latinissimam* vocet Montacutius tom. I *Orig.*, p. 264, tamen multis in locis infeliciter reddere Eusebium et Baronio errandi ansam passim dedisse, multi jam observarunt, quorum judicia collegit Martinus Kempius in *Bibl. theologica*, p. 509 sq., et Thom. Ittigius, præf. ad *Hist. eccles. sæculi* II, pag. 3 seq. Vide et D. Dorschei *Diatyposin concilii Nicæni*, p. 4. Librum *De martyribus Palæstinæ*, Christophorsonus in octavum *Historiæ* librum transfudit. Quartam versio-

B nem Meredithi Hanmeri, illius qui *Chronicon Hiberniæ* edidit, haud vidi, neque editam puto. Quinta Henr. Valesii prodiit, Græcis Eusebii omissis, Paris. 1678, fol. FABR. — *Ecclesiasticæ historiæ* Eusebii Pamphili libri IX, Rufino Aquileiensi interprete, ac duo ipsius Rufini libri. Opus in duas

(*a*) Editiones enumerat cl. Schœnemann in *Biblioth. histor. litter. Patrum Latin.*, I, p. 593 sqq. Editio a. 1474 sine nota loci et typographi est; neque vero Romæ, ut Fabricius h. l. et Bunemann apud Clement VIII (ubi hæc editio pag. 181 sqq. copiosius describitur, et adnotatur, ed. 1470, a Stollio memoratam, et ed. 1473, ab Osmont in *Catal.* citatam, esse fictas falsasque), perperam tradunt: sed, teste Panzero *A. T.* III, p. 546. Ultrajecti char. Nicolai Ketelaer et Gerhardi de Lempt.

C — Altera, a. 1476, Romæ, per Jo. Phil. de Lignamine: de qua rara edit. v. Fontanini *Histor. litterar. Aquileiens.*, p. 356; tum Fossii *Catal. codd. sæc.* XV *bibl. Magliab.*, I, p. 647; Audiffr. *Catal. Roman. edd. sæc.* XV, p. 212; Clement., l. c., pag. 184 sqq., aliosque a cl. Panzero, II, p. 466, citatos. — De edit. Mantuæ 1479, fol., typis J. Schallii, Germani, v. Maittaire *A. T.*, IV, p. 398; Fontanin. l. c., pag. 358; Panzer., II, p. 6 sq., aliosque, quos ille excitat. — Eusebii *H. E.* s. l. et a. (Argentorati typis Henr. Eggenstein. V. Panzer. I, p. 83, qui etiam Denis. *Supplem.* I, p. 560, et Braun I *De libris in bibl. monast. ad SS. Udalr. et Afram*, p 27, male arbitrantem, hanc ed. fuisse primam et circa a. 1470 typis expressam, jam laudat, atque animadvertit, a Lairio in *Indice*, etc., I, pag. 129, male asseri Conr. Fynero). An hæc ed. est ea quam Stroth, nescio quo auctore. incerto quidem, prodisse scribit Argentorati 1483, cum

D Bedæ *H. E. Anglorum?* — Euseb. cum Beda. Spiræ 1490, fol., Maittair. IV, p. 525; — ex emendatione Goffr. Boussardi, Paris., diligentia Petri Levet, 1497, 4 (Panzer. II, p. 315 fin.) — Eusebii *H. E.* et Bedæ *Ecclesiast. historia gentis Anglorum.* Argentor. 1500, fol. min. (Clement. VIII, p. 185 sq.; Strauss *Opp. rar.*, pag. 191; Panzer. I, p. 66). — Hagenoæ 1500, apud Maittaire p. 729, nisi error in nota anni commissus fuerit. Bunemann quidem apud Clement., p. 186 not., habuit et descripsit pluribus edit. Eusebii cum Bedæ *H. E.* Hagenoensem per Henr. Gran., 1506, fol., quam etiam Panzer *A. T.* vol. VII, p. 71, ex *Catal.* Thott. refert. — Eusebii et Bedæ *H. E.* libri. diligenter reversi atque emendati. Argentorati 1514, min. fol., de qua ed. v. Goetzii *Memor. bibl. Dresd.*, III, p. 531 sq., cui etiam ed. Hagen. 1500 suspecta est, et Meuselii *Histor. litter. Magazin* II, p. 183. HARL.

(*b*) Hæc editio Parisiis circa a. 1514 prodiisse videtur Schœnemanno p. 595. Boussardus quidem, cum Argentoratensem edit. immensis erroribus scatere deprehendisset, *Hist. eccl.* a se recognitam denuo vulgandam curavit, adnotante Fontanino l. c., pag. 358, ubi plures recenset editt. — Eadem repetita est, eodem ac Fabricio in textu et Schœnemanno testibus (ut ea, quæ Fabric. paucis attigit, paulo latius explanem), Lugduni apud benedict. Bounyn, 1523, 8 (cujus quidem anni nota est suspecta cl. Panzero, VII, p. 335); — Paris. ap. Franc. Regnault, 1525, 8; — Lugduni, 1533, 8. — Tum ex recognitione Beati Rhenani prodierunt *Auctores hist. eccles. Eusebii Pamphili Cæsariensis* libri IX, *Rufino interprete. Rufini presbyteri Aquileiensis libri duo recogniti ad antiqua exemplaria Latina per Beat. Rhenanum. Idem ex Theodorito episcopo Cyrensi, Sozomeno et Socrate CPolitano libri* XII, *versi ab Epiphanio scholastico, abbreviati per Cassiodorum senatorem, unde illis* Tripartitæ historiæ *vocabulum: emendati et hi multis locis, additis passim Græcis epistolis plerisque synodorum ac imperatorum e tomis Theodoriti, cum ut Latinæ versioni ex his succurratur, tum ut velut monimenta quædam Christianæ antiquitatis conserventur*, etc. Basil. 1523, fol. — Ibid. 1528, fol. (in exemplo quod in manibus habeo, præfationes Rhenani non sunt rejectæ, uti Fontaninus scripserat); — ibid. 1535, fol. (v. Panzer VI, p. 304, et hujus quoque meminit Fabric. noster in textu); — ibid. 1539; — Paris. 1541, per Galectum a Prato, fol., atque Antwerp. ap. J. Steelsium, 1548, II tom. 8°, addita *Vita Constantini*, interprete J. Portesio, et Theodoriti *Historia*. HARL.

(*c*) Basil. 1542, apud Henric. Petri, fol., in tomo III Opp. Eusebii, Latine editorum, et ibid. 1544, fol., ex ed. B. Rhenani, inter *Auctores hist. eccl.*, teste Schœnemanno, Francof. 1588, fol. HARL.

(*d*) Secundum Fontanin. l. c., Lovan. apud Servat. Sassenum 1569, II tom. 8°. ID.

(*e*) Edit. Colon. a. 1581 ignorant Fontanin. et Schœnemann. Contra prior observat. Jo. Dadræum Eusebii opera, rejectis II libris *Historiæ* Rufini. Latina edidisse Paris. 1581, fol., usum versione Christophorsoni et scholiis Curterii; Renatum vero Barreum Rufini librum X et XI a cæteris avulsum inseruisse ejus opusculis, Paris. apud Sonnium, 1580, fol. Prima Christophorsoni editio post ejus mortem, Eduardo Godsalfo Anglo curante.

partes distributum, quarum altera Eusebii, altera Rufini libros continet, ad Vaticanos mss. codd. exactos notisque illustratos, studio F. Petri Thomæ Cacciari — Acc. postremæ parti ejusdem Diss. *De vita, fide ac Eusebiana ipsa Rufini translatione.* Romæ, pars I, 1740; p. II, 1741, 4, de quo opere copiose disserit Schoenemann. l. c., p. 594 sqq. Cacciar. textum ad quinque codd. Vaticanos, quos idem Schoenem. uberius recenset, contulit atque emendavit, de superioribus judicavit versionibus, et Græcos Eusebii codd. ad unum omnes pro interpolatis atque corruptis habet; contra putat Rufinum, Eusebii temporibus tam propinquum, ex fontibus hausisse limpidioribus. Cacciar. quod Rufini versionem longe præstare Valesianæ contenderat, Tartarottus in singulari disp., Tridenti 1748, de versione Rufiniana *H. E.* Eusebii, dignitatem et præstantiam Valesianæ interpretationis vindicavit. — Atque Valesii versio Eusebii *H. E.* et *De vita imperatoris Constantini* libr. IV, cum *oratione Constantini ad sanctos* et cum *Panegyrico* Eusebii, cum notis Valesii et variorum ex Readingii edit. recusa est sine textu Græco, Venetiis, typis Antonii Zatta 1763, tomi duo, in tribus voll. 4, de qua edit. vide cl. Morelli, epist. ad me datam, et evulgatam a me in *Introd. in hist. L. Gr.* II, 2, pag. 359 sq. — De editionibus Latinis atque interpretibus Lat. v. quoque Stroth. in præf. ad suam Eusebii *H. E.* edit., pag. XXVIII, sqq. HARL.

Græce Eusebii, Socratis, Theodoriti, Sozomeni et Evagrii *Historiam ecclesiasticam* elegantissimis typis ex codd. regiis edidit Rob. Stephanus Paris. 1544, fol. Confer laudati Ittigii librum *De Patrum Bibliothecis*, p. 727 sq. FABR. Add. *Literarisches Wochenblatt*, tom. I, Noriberg. 1770, 8, part. X, pag. 137 sq. — De Stephani, Valesii et Reading edd. Gr. multus est Clement. VIII, pag. 187 sqq. In Bibl. Leidensi est exemplar, manu Scaligeri infinitis locis conscriptum et emendatum ex V. cod. V. Catal., pag. 19, et ibid. aliud cum adnotatt. viri docti. HARL.

Græce et Latine eosdem scriptores vulgarunt Genevenses, addita J. Christophorsoni versione et Suffridi Petri adnotationibus, anno 1612, fol., quæ editio, quia parum emendata est, ideo nihil ea flagitiosius prodiisse ait Montacutius p. 187 *Apparatus ad origines ecclesiasticas.* [Sed in marg. sunt V. L. e codd.]

Ab eo tempore Eusebii *Historia*, liber *De martyribus Palæstinæ*, libri IV *De Vita Constantini*, cum *Constantini oratione ad sanctos* et Eusebii in

A *Constantini Panegyrico* insignem accepit lucem a præclara industria eruditissimi viri, Henrici Valesii, qui Græca recensuit ad mss. binos regiæ bibl. quibus Rob. Stephanus usus fuerat, tertiumque optimum Mazarinianum, scholiis etiam Græcis hinc inde illustratum, quæ notis suis pleraque Valesius inseruit, et quartum Nic. Fucketii, tum varias lect. e Turnebi, Vulcobii et Savilii codicibus: tum novam et accuratiorem (*a*) versionem notasque doctas atque omnibus historiæ eccles. studiosis legendas addidit: denique præter Diss. de Vita Eusebii et scriptis, et veterum de Eusebio in utramque partem testimonia, præmisit Petri de Marca epistolam ad se scriptam de originibus Christianismi in Gallia, quo de argumento conferri etiam possunt An-

B dreas Saussæus *De mysticis Galliæ scriptoribus*, p. 279 sq. et 300 sq., et auctor novæ dissertationis *De tempore introductæ in Galliam Christianæ religionis* (de qua *Ephemerides Parisienses* a. 1705, p. 1071), præcipue Joannes Launoius in epistolæ Petri de Marca dispunctione. Dissertationes Valesius notis suis subjunxit has quatuor: 1. *De schismate Donatistarum usque ad A. C.* 325; 2. *De uno tantum, non duobus templis a Constantino Hierosolymæ conditis;* 3. *Ad Jac. Usserium, adversus illius sententiam de perdita versione LXX Interpretum et Hexaplis Origenis;* 4. *De Martyrologio, quod Rosweidus edidit, et perperam pro veteri genuino Romano Martyrologio jactavit.* Prodiit Eusebii Va-

C lesii Græce et Latine Paris. perquam nitide a. 1659, fol., apud Antonium Vitre, et ex Valesii chirographo, paucis quibusdam in versione mutatis atque pluribus additis, quæ uncinis inclusa sunt in animadversionibus ex secundis Valesii curis, apud Petrum le Petit, Paris. 1677, fol. Exinde ad priorem ed. recusus Moguntiæ, ut habet titulus, sive Francofurti potius 1672, fol., et ad posteriorem editionem Parisiensem, Amsterd. 1695, fol., typis Francofurtensibus Wustianis. Paginæ Eusebii, quod vehementer dolendum, in hac postrema haud respondent (*b*). Obiit Valesius Parisiis, Nonis Maii a. 1676, vitaque ejus, a fratre Adriano scripta, ad Ludovicum Nublæum, post Parisiensem editionem

D recusa Lipsiæ 1680, 8, cura nobilissimi viri Frid. Ben. Corpzovii, atque in *Vitis selectorum aliquot virorum*, a Guil. Batesio collectis et Londini a. 1681 et 1704, 4, editis p. 719, et ante Eusebium Valesii edit. Amst. 1695, fol. FABR.

Integra Valesii editio Cantabrigiæ tanta cura et fide recusa est, ut etiam peccata typothetarum,

prodiisse videtur Strothio a. 1559, qui annus in fine dedicationis Godsalfi subscriptus est. Idem Strothius ex alia Godsalfi præf. concludit, eam edit. etiam Antwerpiæ 1568 prelo exiisse; denique Colon. Agripp. 1612, fol. ID.

(*a*) Non desunt quidem in hac etiam versione sui hinc inde nævi, a viris doctis partem ab eo tempore notati, sed propter plurima, quæ rectissime atque eruditissime vir summus vidit et expressit, laudem semper maximam feret ab æquis et cor-

datis lectoribus, nedum veniam ob quantulascunque hallucinationes.

(*b*) Conf. uberiorem recensionem J. Fabric. in *Bibl. Fabric.*, tom. II, p. 396 sqq., qui animadvertit, edit. illam non esse recusam Amstel. 1695, sed per fraudem factum esse illum titulum, cum sit ipsissima ed. Francofurtana, idemque aliorum de Eusebio ejusque scriptis Valesiique editione affert judicia. Recusa est, aut novum titulum accepit, Paris. 1746. HARL.

præter illa quæ ipse Valesius indicarat, retinerentur. En inscriptionem :

Eusebii Pamphili, Socratis scholastici, Hermiæ Sozomeni, Theodoriti et Evagrii, item Philostorgii et Theodori Lectoris quæ exstant, Historiæ ecclesiasticæ Græce et Latine in tres tomos distributæ. Henr. Valesius Græcum textum ex mss. codd. emendavit, Latine vertit, et udnotatt. illustravit. Gulielm. Reading novas elucidationes, præsertim chronologicas, in hac editione adjecit. Cantabrigiæ, typis academ. 1720, *fol.*, III *tom.* In primo tomo, qui peculiarem habet inscriptionem, continentur Eusebii — *E. H. libri decem. Quibus subjungitur oratio Constantini ad sanctos et Panegyricus Eusebii. H. Vales. Gr. textum collatis* IV *mss. codd. emendavit, Lat. vertit et adnotatt. illustravit. Hanc edit. criticis plurium eruditorum* (n. Wilh. Lowthii emendatt. notisque hist. et V. L. a Merico Casaub. margini exempl. Steph. ascriptis) *observationibus locupletavit G. Reading*, cleri Londinens. bibliothecar., Cantabr. 1720. Reading quoque, quidquid ex Pagi critica, Pearsonii *Annalibus Cyprianicis*, Cavei *Hist. litt.*, Dodwello aliisque huc pertineret, diligenter congessit, et notas Valesii aliorumque et suas textui subjecit commodius. Sub finem p. 795 sq. posuit V. L. codicis Castellani et eas quas Mer. Casaubon. exempl. Steph. manu ascripserat. Conf. Clerici *Bibl. ancienne et mod.*, tom. XVI, p. 75-156; *Acta. erudit.*, Lips. 1724, p. 97; et Baumgarten, *Nachricht. von merkwürdigen Büchern.*, tom. X, p. 310-318.

Hæc Readingii ed. recusa est Turini 1748 fol., III voll.

Readingii merita, quæ in critica quidem parte haud adeo insignia fuerunt, Strothius superare sustinuit in nova edit. ac recensione, cujus tamen primum tantum volumen lucem aspexit :

Eusebii Pamphili Historiæ ecclesiasticæ libri X. *Ejusdem De Vita Constantini libri* IV. *Textum ad fidem codd. mss. et edd. recensuit, notasque maximam partem criticas adjecit Frid. Andr. Stroth.* — Vol. I. Halæ ad Salam, 1779, 8, Græce. Varias editt. tam Gr. quam Lat. contulit, atque ea quæ antea fuerunt dispersa, collegit, in subsidiumque vocavit Rufinum ac Nicephorum aliosque. Qua diligentia effecit, ut meliorem contextus formam atque constitutionem effingeret. In longa præfatione historiam criticam tam codicum et Eusebii et Rufini plurimorum, aliorumque subsidiorum scriptorum, quam editionum confecit. Quare de codd. mss. præcipue Rufini Latinis, licebit nobis esse eo brevioribus. — In bibl. publica Paris. est in cod. CDXIV liber I; — in octo codd. MCDXXX-MCDXXXVII decem libri sunt, interdum haud integri; confector vero Catalogi, tom. II, pag. 317, animadvertit, codicis MCDXXXI ope, nec a Valesio, nec a cæteris visi, operis illius editionem posse multo emendatiorem prodire; libri autem septimi capp. 15 et 16 desiderari. Adde Montfauc. *Palæogr.*

A Gr., p. 46 et 65. — In cod. Coislin. 305, fol. 149, est locus Eusebii *De Therapeutis*, septem octove paginarum. (Montfauc. *Bibl. Coisl.*, p. 421). — In M. Britannia, secundum Catal. codd., in cod. Barroc. n. CIIIC, fragm. ex *H. E.* et Eusebii sententiæ, inter cod. bibl. Bodleian. DCCLXIII et MCCCXIX, inter codd. Laudi. *H. E.* ex versione Rufini. — N. MMCCLXXVIII, *H. E.* Gr. — N. MMCDVIII, synopsis *H. E.* — N. MMMMMMCDXV, libri XI (*sic*). *H. E.* sed Latine, credo. — Oxon. in bibl. coll. Baliolens., N. CCVC, Lat. — In bibl. coll. Merton N. DXCIV, *H. E.* lib. XI, Lat. — In bibl. coll. Orielens. *H. E.* Lat. cum additamentis Rufini et cum translatione ejusdem. — In bibl. coll. Mariæ Magd. MMCCCLI, Lat. — Cantabr. N. MCCLXXIX, B *H. E. Pr. Peritorum dicunt.* — In coll. S. Benedicti, N. MDCXXVIII, libri XI Euseb. *H. E.* Tit. in vet. scripto, *Ecclesiastica hist. per Ric. Monachum.* — N. MMCDXXXI, *H. E.* Lat. — In tom. II, Catal. in bibl. eccl. Wigorniensis, Eusebii *H. E.* libri IX, a Rufino versi, una cum II libris per eumdem additis. — In bibl. eccles. Sarisburiens. n. MI, *H. E.* versio Rufini, eadem forsan n. MXXII. — In bibl. Norfolk. N. MMMCDVL, *H. E.* Græce. — Inter codd. Car. Theyeri, N. MMMMMMDLXXXIX, *Hist.* lib. XI, Lat. — In bibl. Jacobæa, n. MMMMMMMDCDXVII Lat. — In bibl. regia Matritensi est cod. a Vincentio Mariner. Valentino, ex cod. Escorial. antiquiss. qui incendio forsan absumptus, non C amplius exstat, descriptus, in quo sunt duo insignia fragmenta ex Eusebii *H. E.*, prius Περὶ τῶν μαρτύρων τῶν ἐν Καισαρείᾳ, ὑπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμίνου μαρτυρησάντων, quod jam est excusum in ed. Eusebii; posterius Περὶ τῶν κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐν διαφόροις πόλεσι ἀθλησάντων ἁγίων μαρτύρων, quod, quia nondum editum est, Iriarte in *Catal. codd. Gr. Matrit.*, p. 548-552, primus evulgavit Græce. — In bibl. Leidensi *H. E.* Latine V. Catal., p. 339, n. 1. — Taurini, in bibl. regia inter codd. Lat. Rufini versio in codd. DLIX, DLX et DLXXV. — Florentiæ in bibl. Laur. Medicea cod. vetust. VII, plut. 70, de quo nondum excussc multus est Bandin. in Cat. codd. Gr. II, p. 666 sq — Ibid. cod. XXI, n. 4, plut. 70, de quo cod. me D morabili, qui partem libri *De martyribus in Palæstina passis* libro VIII *E. H.*, partem autem libro I subjectam et alia habet, v. Bandin. l. c., p. 681. — Venetiis in bibl. D. Marci *H. E.* lib. X, Gr., in tribus codd. CCCXXXVII-CCCXXXIX; v. *Cat. codd. Gr.*, p. 156 sq., et in tribus codd. lat. CCCXLV CCCXLVII *H. E.* a Rufino versa; v. *Cat. codd. Lat.*, pag. 146 sq. — Ibid. in cod. Macarii Ῥοδωνιᾶ sunt excerpta ex Eusebii *H. E.*, teste Villoison in *Anecd. Gr.*, tom. II, pag. 71. — Vindobonæ, in bibl. Cæsar., cod. XLII in catena in S. Lucam est longus locus de nativitate Christi ex Eusebii *H. E.* libr. I, cap. 6 et 7, cujus codicis lectionem valde differre ab editis, observavit Lambecius *Comment.* III p. 165 seq. — Excerpta quædam ex *H. E.* in cod

CCCXXXII, n. 12, Lambec. V, p. 614 sq. — Mosquæ sunt II codd. — Montfaucon. in *Bibl. bibliothecar. mss.* infinitam pene copiam mss. cum Gr. tum maxime Latinorum, in bibl. Vatic. aliisque obviorum, producit; quod quidem indicasse, ne nimis verbosus fiam, sufficiat. Harl.

Germanice, Eusebii et Rufini atque *Tripartitam Historiam* cum continuatione usque ad A. C. 1545 edidit D. Gaspar Hedion. Argentorati, apud J. Hervagium, 1545, fol. Fabr. — It. Francof. ad Mœnum. 1582. fol. — Auctior parte IV cum continuatione ab a. 1545. usque ad a. 1607, Basil., ap. Sebast. Henric. Petri, fol. — Eusebii *Kirchengeschichte, aus dem Griech. — Und mit Anmerkungen erläutert von Frid. Andr. Stroth.*, Quedlinb. 1777, 8, II tom. Harl. Excerpta in Roessleri *Bibl. PP.*, tom. IV, p. 1 sqq.

Belgice prodiit Dordraci 1613, fol. Fabr. — E Græco sermone in Belgicum transtulit et adnotatt. illustravit. Abr. Arent van de Meersch, Amstel. 1749, 4. V. Krohn. *Catal. bibl. suæ*, p. 90. Harl.

Anglice, per Samuelem Parkerum versos et in epitomen redactos Eusebii libros x *Historiæ ecclesiasticæ*, didici ex *Novellis Reip. litterariis* a. 1703, mense Augusto, pag. 229. Fabr. — Eusebii, Socratis et Evagrii *H. E.* cum Dorotheo *De vitis prophetarum, apostolorum et LXX discipulorum* in linguam Anglicam convertit Meredith Hammer, Londini 1577, 1585, 1607, 1636, et, addita *Vita Constantini M.* ex Græco Eusebii Anglice versa, per Wye Saltonftall., Lond. 1650, F., rec. cum Valesii adnotatt. Cantabr. 1683, 1692, 1696, 1709, fol. — Eusebii *H. E.* libros x Anglice vertit et compendifecit Sam. Parker, præfixa diss. *De usu atque auctoritate H. E. et vita Eusebii*, etc. Londini, 1703, 8; et, addito tomo II, s. epitome *H. E.* Socratis, Sozomeni et Theodoriti, per eumdem Parker. Lond. 1729, 4. — Loca quædam Eusebii et Socratis versa in Whiston *Collection of ancient monuments. relating to the Trinity and Incarnation*, etc. Londin. 1713, 8, passim — Epitome : *An Abridgement of Eusebius Pamphilus Ecclesiastical History, in two parts.* Part I, *A compendious commemoration of the remarkablest Chronologies which are contained in that famous History.* Part II, *A summary or brief hint of the twelwe persecutions sustained by the ancient Christians..* by *William Caton.* — Londini 1736, 8. — Versio Dav. Dalrymple de Hailes Anglica *H. E.* VI, 41, et de epistola Dionysii, episcopi Alexandrini, ad Fabium, episc. Antiochen., de persecutione Christianorum in Ægypto an. primo Decii imper., et explicat. historiæ martyrum in Palæstina sub Dioclet. ad LVIII, in *Remains of christian Antiquity, with explanatory notes.* Edinburg., 1778-1780, 8, II tom. — *The History of ancient Paganism, as delivered by Eusebius*, etc., *with critical and historical notes. And secondly, a Phœnician and Egyptian Chronology, from the first Man, down to the first olympiad*, etc. Londini 1643, 8. V. Bruggemann *View*, etc., p. 395 sqq. — Epistolam Ecclesiæ Smyrnæensis de martyrio Polycarpi (cujus magna pars est in Eusebii *H. E.* IV, 15, et ab Usserio separatim edita) atque epistolam Christianorum Lugdunensium ac Viennensium Anglice vertit atque explicuit D. Dalrymple de Hailes in : *Account of the martyrs at Smyrna and Lyon in the second century, with explanatory notes.* Edimburg., 1776, 8. V. quæ notavi in *Introd. in hist. L. Gr.*, II, 2, p. 222.

In linguam Italicam ex Lat. versione est translata *H. E.* Venet. 1547, 8. V. Paitoni *Bibl. degli autori-volgarizzati*, tom. II, p. 59. — De *Canone* librorum N. T. secundum Eusebium vide supra in vol. IV, pag. 831 seq., quibus addes vindicias Eusebii a J. Ern. Christiano Schmidt scriptas, *über den Kanon des Eusebius* in Henckii *Magazin für Religionsphilosophie, Exegese und Kirchengeschichte*, tom. V, part. III, n. 16, 1796, 8. Eusebium defendit contra M. Weber in *Beyträgen zur Geschichte des neutestamentlichen Kanons*, p. 142 seqq., et ostendit, Eusebium distinguere IV classes librorum. Harl.

Gallice, Claudio Seysselio, archiepiscopo Taurinensi interprete, quæ versio laudatur in Morlerii *Speciminibus litterariis* (Essais de littérature, tom. I, pag. 35) : ex interpretatione Lud. Cousini. Paris. 1675 seq. 4. IV tom. Hunc Eusebii, Socratis, Sozomeni ac Theodoreti locos aliquot sublesta fide vertisse, arguit Paulus Colomesius in *Observatt. sacris*, p. 61.

Eusebii *Historiam* integram propemodum in suum opus transcripsit Nicephorus Callistus; unde Valesius ad Eusebii capita numeros Nicephorianos in margine adnotavit. Totum quoque, ut jam dixi, Catalogum suum scriptorum ecclesiasticorum, paucis exceptis, ex Eusebii *Historia* concinnavit transtulitque Hieronymus; neque enim alioqui puto ab illo *Historiam* ipsam Eusebii integram Latine translatam, licet hoc aliquis suspicari possit ex his ejus verbis lib. I *in Rufin.* : *Laudavi Eusebium in* ecclesiastica Historia, *in digestione temporum, in descriptione sanctæ terræ, et hæc ipsa opuscula in Latinum vertens meæ linguæ hominibus dedi.* Etiam Hieronymo versionem Eusebianæ *Historiæ* tribuit Bridefertus Ramesiensis in glossis ad Bedam *De temporum ratione*, cap. 28. Sed illam Rufini esse constat. Quo sensu autem apocryphis accenseatur *Historia* Eusebii in Gelasiano decreto, disputant J. Pearsonius I *Vindic. Ignatii*, p. 48, et Matthæus Larroquanus in Observationibus ad Pearsonianas *Vindicias*, pag. 35 seq. Vide et Baluzium ad Antonium Augustinum *De emendatione Gratiani*, pag. 446 (717. seq. edit. Mastrichtianæ), ubi confutat Carolum Molinæum, qui de altero Eusebio Pamphili et altera historia eccles. cogitavit. Sane ex multis exemplis patet, in illo decreto apocrypha vocari non modo scripta supposita auctoribus per hæreticos et falsa, sed etiam vera et certissima non hæreticorum modo

manifestatiorum, sed eorum quoque scriptorum quorum doctrina non per omnia Ecclesiæ probata erat, uti Eusebius Arianismi suspectus fuit apud multos, et Colluthianorum atque Meletianorum (*a*) familiaritate male audivit.

IV. Περὶ τῶν ἐν Παλαιστίνῃ μαρτυρησάντων, *De martyribus Palæstinæ*, in persecutione Diocletiani et Maximini ab A. C. 303 ad 310 passis (*b*) liber, in editione Græca Rob. Stephani et Græco-Latina H. Valesii cum ejus versione libro octavo *Historiæ ecclesiasticæ* subjicitur (*c*) : a Rufino et Musculo prætermissus, a Christophorsono pro parte libri octavi editus, et a Suffrido Petri scholiis illustratus. Hunc Latine ex Valesii versione cum notis suis Theodoricus Ruinartus inseruit *Actis martyrum selectis* (*d*), pag. 330-352, Paris. 1689, 4. A Vincentio Marinerio translatus fuit apud Jo. Bollandum, ut ipse testatur præf. ad t. I Act. Sanctorum Januarii p. 45 b. Librum illum, tanquam ab opere *Hist. eccles.* diversum, promittit Eusebius VIII, 13, pag. 308 : Οἷς γε μὴν αὐτὸς παρεγενόμην, τούτους καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς γνωρίμους δι' ἑτέρας ποιήσομαι γραφῆς.

V. *Liber contra Hieroclem*, Bithyniæ ex vicario præsidem et postea Alexandriæ (*e*) ἔπαρχον, πρὸς τὰ ὑπὸ Φιλοστράτου εἰς Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα διὰ τὴν Ἱεροχλεῖ παραληφθεῖσαν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Χριστοῦ σύγκρισιν. Auctor et consiliarius Diocletiano ad faciendam persecutionem fuit ille Hierocles, teste Lactantio c. 16 *De mortibus persecutorum*, et *libros duos ad Christianos* scripsit, ut idem refert lib. V, cap. 2, *Institutt. divinar.* (λόγους φιλαλήθεις πρὸς τοὺς Χριστιανούς inscripsisse, colligas ex eodem H. atque Eusebio), quibus inter alia ostendere voluit, Apollonium vel paria cum Christo, vel etiam majora fecisse (*f*). Primus Eusebii librum, quem Photius cod. XXXIX, ἀνασκευαστικὸν βιβλιδάριον

A πρὸς τοὺς ὑπὲρ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως Ἱεροχλέους λόγους vocat, Græce edidit Aldus cum Philostrati *Apollonio* Venet. 1502, fol., et 1535, 8, Latine vertit Zenobius Acciaiolus, Florentinus, ord. Prædicatorum, præmissa ad Laurentium Medicem epistola, Venet. ap. Ald. 1502, et Paris. 1511, 8; Colon. 1532, 8, cum Philostrato *De vita Apollonii*, atque sæpius inter Eusebii opera, junctim Latine edita, ad calcem librorum *De evangelica demonstratione.* Pessime a Florentino interprete versum esse hunc librum, notavit Pearsonius præf. ad Hieroclem. Græce et Latine cum Acciaioli versione, et variis lect. e codice regis Galliæ a Federico Morello ascriptis, prodiit inter Philostrati opera p. 433, Paris. 1608, fol. Deinde cum castigationibus, ex B eodem regio codice ab Luca Holstenio adnotatis, qui etiam versionem locis quibusdam interpolavit, ad calcem librorum Eusebii *De demonstratione* (non ut Caveus memoriæ lapsu scripsit, cum libris *De præparatione*) *evangelica*, Paris. 1628, fol., Lips. 1688, fol. Denique cum nova versione notisque D. Godfridi Olearii, qui etiam librum in capita distinxit, et collatis Philostrati locis passim emendavit, Lips. 1709, fol., in luculenta illa Operum Philostrati editione.

Gallice vertit Ludovicus Cousinus, Paris. 1684, 4 : *Discours touchant les miracles attribués à Apollonius de Tyane*, etc.

VI. Κατὰ Μαρκέλλου, *Libri duo contra Marcellum*, Ancyræ episcopum, ejusque σύγγραμμα (*g*) longum C decies mille prope versuum, quo Sabellianismum incautus propugnaverat, Filiumque et Patrem docuerat ὀνόμασι μὲν διαφόροις Πατρὸς καὶ Υἱοῦ χρηματίζοντας, οὐσίᾳ δὲ καὶ ὑποστάσει ἓν ὄντας, oppugnaveratque Asterium maxime Cappadocem, tum Eusebium τὸν μέγαν (Nicomediensem), Paulinum, Tyri ac deinde Antiochiæ episcopum, Origenem,

(*a*) Confer Tillemont. tom. V *Memor. hist. eccles.*, part. I, p. 156.

(*b*) Vide Hanckium *De scriptoribus Byz.*, p. 118, et D. Christianum Kortholtum, *De persecutionibus vet. Ecclesiæ*, pag. 468. Δεκαετῆ χρόνον durasse illam persecutionem notat Eusebius VIII, 15, *Hist.*, cum post octavum annum aliquantisper remisisset. Id. 16.

(*c*) Item in Readingii edit. cum notis Valesii et variorum, tom. I, pag. 406 sqq., ubi quoque Valesius ex cod. antiquiss. narrationem sive *Passionem S. Procopii martyris* (de quo, primo in illa persecutione martyre, egit Eusebius in cap. 1) *qui passus est sub Fabiano judice*, IV *Non. Aug.*, evulgavit. Idem Valesius, quod in omnibus codd. deprehendit inscriptionem : Καὶ ταῦτα ἔν τινι ἀντιγράφῳ ἐν τῷ ὀγδόῳ τόμῳ εὕρομεν, colligit, omnes illos codd. ex uno eodemque exemplari descriptos fuisse. Add. supra de cod. Medic. *H. E.* observata et Fabr. *B. Gr.* vol. IX, p. 33 sq. HARL.

(*d*) Acta illa martyrum selecta recudit emendatius, nec sine insigni ab ipso Ruinarto accessione et cum auctoris Vita, H. Wetstenius. Amstel. 1712, fol.; viderunt etiam lucem Gallice, Droueto et Malpertuio interpretibus, Paris. 1708, 8.

(*e*) Vales. p. 177, ad Euseb. Epiphan. LXVIII, 1. De Hierocle juniore, cujus commentarius *in Aurea carmina* exstat, aliisque ejus nominis, dixi lib. II, cap. 12, § 7, et de Philostrati opere lib. IV, cap. 24, § 2 FABR.—Supra vol. V, p. 541, et de editt. p. 545. HARL.

(*f*) Conf. Fabric. nostrum in *Delectu argumentor. — pro verit. Christ. relig.*, p. 77 sq. — Codd. sunt in bibl. Veneta Marciana. V. *Cat. codd. Gr.*, p. 157. cod. CCCXLIII. — — In bibl. Medic., plut. 6, cod. XXII, 1 (Bandin. *Cat. codd. Gr.*, I, p. 142). — Neapol. in bibl. S. Severiani. (Montfauc. *Bibl. bibliothecar. mss.*, I, p. 235 C.) — In bibl. Leidensi, D cod. manu Bonaventuræ Vulcanii descriptus. (Cat. bibl. illius, p. 344, n. 4.) — Paris. in bibl. publ. codd. CLXXIV, n. 14, et CDLI, n. 9. HARL.

(*g*) De hoc Marcelli libro, quo Asterium sophistam et Arianos impugnans in alterum extremum prolapsus et cum Sabellio vel Paulo Samosateno facere visus est, confer Socratem lib. I, cap. 36; Sozomenum II, 33; Tripartitam III, 9, et Nicephorum VIII, 53, *Hist.* Marcellus in synodo CPol. depositus postea in Sardicensi A. C. 347 episcopatum recuperavit, professus se non ita sentire, ut ab Eusebio accusatus fuerat. Socrates lib. I, cap. 36, et lib. II, cap. 20, et ex eo Nicephorus, aiunt, Marcellum ab Eusebio confutatum *libris tribus*. Idem numerus occurrit in *Tripartita*. Vidit igitur Socrates tantum libros tres *De ecclesiastica theologia*, eidem Marcello oppositos, e quibus nonnulla profert lib. II cap. 21. Marcelli hujus discipulus fuit Photinus [Conf. supra vol. V, p. 747.]

Narcissum, Neroniadis episcopum et alterum Eusebium, Cæsareæ Palæstinæ. Damnavit Marcellum synodus ex Ponto, Cappadocia, Asia, Phrygia, Bithynia, Thracia et ulterioribus regionibus congregata CPoli A. C. 336, et Eusebio, ut illum confutaret, in mandatis dedit, ut ipse narrat extremo libri posterioris. Hos libros, antequam ederentur, lectos Turriano, primus e ms. codice recensuit et Latina versione ac notis illustravit Rich. Montacutius, editos ad calcem librorum *De demonstratione evangel.*, Paris. 1628, fol., Lips. 1688, fol. Ms. codicem habuit Thomas Galeus. Fabr. — V. Catal. codd. Angl. et Hibern. II, pag. 186, n. MMMMMCCCLXXXVIII, et in codd. Bodlei. MMXL bis et MMCCLXXVI. — In cod. Veneto D. Marci, CCCCXCVI, uterque liber contra Marcellum.; — in cod. CMXLIX, n. 1 bibl. publ. Paris., duo libri. — Cl. Rettberg, rector scholæ Clausthal. edidit : in Eusebii *contra Marcellum* libros observ. selectas, in *Annal. litter. Helmst.*, m. Maio et Jun. 1787, et separatim Lips. 1787, 8; — tum *Marcelliana*. Accedit Eunomii ἔκθεσις πίστεως emendatior. Edidit et animadvers. instruxit Christian Henr. Georg. Rettberg. Gottingæ 1794, 8; Marcelli vero fragm. apud Eusebium confuse posita, nec diligenter conservata, collegit, ordinavit, emendavit et explicuit, laudemque diligentiæ tulit in *Ephemer. litterar. Götting.*, 1794, n. 203. Harl.

VII. Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς θεολογίας, τῶν πρὸς Μάρκελλον ἐλέγχων βιβλία γ'. *De ecclesiastica theologia adversus eumdem Marcellum confutationum libri* III, inscripti Flaccillo, Antiochiæ ad Daphnen episcopo, et ab eodem Montacutio cum superioribus duobus libris Latina versione ac notis illustrati, et ad calcem *Demonstrationis* editi. Hos quinque libros *adversus Marcellum* Labbeus putat innui ab Hieronymo in *Catalogo*, cap. 81, et Suida, quando inter Eusebii scripta memorat libros quinque *Περὶ θεοφανείας* (a). Videtur enim hoc idem illi esse quod *θεολογίας*. Sed id tanquam incertum omitto, cum Hebed Jesu quoque in Catalogo librorum Chaldaicorum memoret Eusebii librum *De ortu divino*. Libros tres ecclesiasticæ theologiæ mss. habuit Galeus, ascriptis etiam ex alio codice emendationibus. [Excerpta ex iis in Roessleri *Bibl. PP.* t. V, pag. 282 sq.]

VIII. *Epistola de fide Nicæna ad Cæsareenses*, quam servarunt Gelasius Cyzicenus in Actis concilii Ni- A cæni, II, 35 sq., p. 50 (b), epistolam encyclicam appellans, et Socrates lib. I, cap. 8, pag. 23 seq., atque Theodoritus lib. I *Hist.*, cap. 12, unde repetunt *Tripartita* lib. II, cap. 11, et Nicephorus VIII, 22. Hoc est ἀπολογητικόν, eidem Gelasio memoratum lib. II, cap. 1, quod ad episcoporum orthodoxorum κοινόν missum affirmat. Ex hac epistola nonnihil producit S. Athanasius epist. ad Africanos episcopos tom. I, p. 937; et ad calcem epist. de synodi Nicænæ decretis. Ms. occurrere in bibl. Vindobonensi, notat Lambecius III, p. 86 (c). Verba quæ Theodoritus, pag. 40, aliique habent, et Socrates, p. 27, atque *Tripartita* omittit, illa Caveus in *Apologia adversus J. Clericum*, pag. 89, contendit, cum Eusebii doctrina de æterna Filii B hypostasi e diametro pugnare, adeoque non esse Eusebii, sed Ariani cujusdam fraude inserta, quod etiam affirmaverat in *Diss. pro Eusebio* pag. 47 edit. Genev.

IX. Περὶ τῶν τοπικῶν ὀνομάτων ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ, *De locis Hebraicis*. Liber ille est explicatio geographica omnium regionum, urbium et locorum quorum mentio habetur in libris Veteris Testamenti, ita ut nomina locorum quæ Hebraica in sacris litteris occurrunt, ordine alphabeti persecutus Eusebius, singulorum locorum situm describeret, et quomodo sua ætate appellarentur, indicaret. In catalogo mss. Isaaci Vossii, num. 10, memoratur Eusebius *De locis sacris* cum expositione Hieronymi, C et copiosis Petri Bertii commentariis, hactenus ineditis. Inscripsit hunc libellum Eusebius Paulino, Tyri episcopo, quem ἱερὸν Θεοῦ ἄνθρωπον vocat, eidem nempe, cui decimum *Historiæ ecclesiasticæ* librum consecravit. Cæterum et Hieronymus, cujus adhuc exstat Latina interpretatio, sæpius etiam in Operibus ejus edita, meminit alterius versionis, sed imperitæ et parum Latinæ, quam ante ipsum nescio quis componere ausus fuerat. Ms. habuit Eusebii libellum et Hieronymi versionem Thom. Galeus (d). Memoratur etiam in Catalogo mss. Angliæ tom. II, pag. 247, in ædibus Jacobæis n. 850, Eusebius *De locis Hebraicis* cum multis emendationibus. Et J. Pearsonius præfat. erudita in LXX Interpretes laudat codicem Bonfreriano meliorem. Præmiserat D Eusebius huic libello *topographiam terræ Judææ et distinctas tribuum sortes, ipsius quoque Hierusalem templique in ea cum brevissima expositione picturam*, ut ex Hieronymi præfatione constat, sed illa jam

(a) Conf. infra ad num. 26, init. Harl.

(b) Seu pag. 179, prouti Lambec. citavit, loco mox memorando. Id.

(c) Sive pag. 232 sec. edit. Kollarii. Exstat quoque illa epistola in cod. XLV Coislin. qui continet opera Athanasii, teste Montfauc. *Bibl. Coisl.* pag. 116, et in cod. CDLXXIV, n. 10, bibl. publ. Paris. Harl.

(d) N. MMMMMDCCCLXXXVIII, vol. II Cat. codd. Angliæ, p. 186.—Est quoque in cod. CDLXIV bibl. publ. Paris., de quo v. Vallarsii præf. Bonfrerius Græcum textum cum nova versione primum præfixit commentariis suis *in Josuam, Judices et Ruth*. Paris. 1631 (apud Hamberger., 1659), fol., in Catal. bibl. Leid., pag. 41. — De edd. Clerici, *Onomasticon urbium et locorum S. S., seu liber de locis Hebraicis Græce primum ab Eusebio Cæsar., deinde Lat. scriptus ab Hieronymo*, etc. Amstelod. 1707, fol., et meliore Vallarsii edit. Opp. Hieronymi, tom. III, part. I, cum notis eruditis, maximam partem criticis, v. ad vol. IV, p 621. Clerici edit. cum illius et Bonfrerii notis repetita est in J. Steph. Menochii *Comment. S. Script.*, tom. II, Append., p. 151. Venet. 1722, fol., et in Blasii Ugolini *Thesaur. antiqq. sacrarum*, tom. V, Venet. 1746, fol. —Conf. de illo Eusebii libro Reland., *Palæst.* lib. II, cap. 11, 12 et 14. Harl.

pridem interciderunt. Nescio topographiamne illam intelligat Hebed Jesu, quando in Catalogo librorum Chaldaicorum, pag. 18, memorat Eusebii librum *De figura mundi.*

X. Commentarios eruditissimos in Psalmos CL scripsisse Eusebium nostrum, testatur Hieronymus in Catalogo, cap. 81, et Suidas. Illos Latine interpretatus fuit Eusebius Vercellensis, ut idem Hieron. auctor est, epistola 89 ad Augustin., et cap. 96 *Catalogi*, atque *contra Vigilantium*, ubi docet hæretica, hoc est quæ Arianam (*a*) hæresin sapere videbantur, ab interprete prætermissa. Citatur *Eusebius in Psalmos* a Gelasio *De duabus naturis*, Theodorito apud Anton. Agellium *in psalm.* LXXXVIII, et in catenis editis ac mss. in Psalmos. Primus Eusebii *Ὑπομνήματα*, sive *Commentaria in Psalmos* CXIX, ex tribus codicibus, Perroniano, Seguieriano et Colbertino, collatis etiam Catenis mss. atque editis in Psalmos, eruit et cum Latina versione sua atque erudita præliminari dissertatione edidit Bernardus de Montfaucon in *Nova collectione Patrum*, tomo I, Paris. 1706, fol. Latina versio Eusebii Vercellensis, et Græca ipsa in Psalmos posteriores XXXI interciderunt (*b*). Multa in hoc opere fragmenta occurrunt interpretum, Aquilæ, Symmachi et Theodotionis (*c*). Citatur etiam Origenes *in psal.* CXIX, p. 723, et *in psal.* IV Asterius, pag. 28. Eusebii *Περιοχαὶ* sive *Ὑποθέσεις*, *argumenta brevia in Psalmos* ex codice vetusto Barberiniano edita fuerant in tomo VI *Bibliorum polyglotton Londinens.*, pag. 137 seq. Argumenta in Psalmos edita etiam a Grabio in præf. ad tomum tertium versionis Græcæ LXX Interpretum, Lond. 1709. Fragmentum in psalmum LXXXVI fuit apud Thom. Galeum. Etiam in Catalogo mss. bibl Mediceæ video memorari Eusebium *in Psalmos* Præfatiunculas duas, alteram Περὶ τοῦ διαψάλματος, alteram ὑπόθεσιν εἰς τὴν ἀνακεφαλαίωσιν τῶν Ψαλμῶν memorat Lambecius, III, pag. 24 et 29 (*d*).

(*a*) Add. Lambec. III *De bibl. Cæs.*, pag. 74. HARL.

(*b*) Græca ex cod. Vatic. supplevit Ang. Mai. EDIT.

(*c*) Tale est, quod in verba psalmi CIX, 1, *Dixit Dominus Domino meo*, affertur in synodi septimæ sive Nicænæ act. VI, sect. 5, tom. III Binii, p. 662, quod in Montfauconi editione haud legitur.

(*d*) In edit. Kollarii, pag. 58 sqq. in cod. XI, qui continet commentarium amplissimum in totum Psalterium et II cantica Mosis Exod. c. XV, et Deuteron. cap. XXXII, et alia cantica, ubi Kollar. p. 59, in nota observat bina illa Eusebiana excerpta esse ex hoc codice a Corderio tom. I *Expositionis Patrum Græcorum in Psalmos;* plenius vero et diligentius ex cod. Alexandrino a Grabio in Prolegom. tomi IV V. T. ex versione τῶν LXX et a Nic. Antonello in opere Athanasii *De interpretat. sive de titulis Psalmorum*, Romæ 1746. — In eadem bibl. Cæsarea, p. 64 et 67, in codd. XIV et XV sunt Eusebiana in catena in Psalmos — Ibid. in cod. XIX, secundum Lambec., III, p. 91 sq., post canonem Paschalem sequuntur a fol. 203 hypotheses sive argumenta omnium Psalmorum totius Psalterii secundum Symmachum, Origenem, Eusebium Pamphili, etc., et a fol. 203, p. 2, narrante Lambecio, Eusebii Pamphili et alterius cujusdam anonymi præfatiuncula in canticum Moysis in Exodo. Sed Kollarius in nota B et C refutat tam Oudinum quam Lambecium. Oudinus in *Comment. de scriptor. ecclesiast.*, I, p. 314, hypotheses in hoc cod. XIX easdem cum iis esse scripserat, quæ in aliis codd. Cæsareis, videlicet inter theologicos CLXVII, CLXVIII et CCCXXI sub nomine Eusebii habentur. Sed Koll. animadvertit, Psalmorum hypotheses, quas cod. XIX habet, e diversis reipsa collectas, uberiores, et longe diversas ab illis esse quas Eusebii nomine inscriptas in *Collectione nova Patrum*, tom. I, p. 2, edidit Montfaucon; eas vero quæ in cod. CLXVII anepigraphæ, et cod. CCCXXI sub Eusebii nomine habentur, convenire cum editis a Montfauconio, ac proinde diversas omnino ab hypothesibus cod. XIX contentis; porro cod. CLXVIII non hypotheses in Psalmos, ut Oudin. opinatus est, sed in varia tam V. quam N. T. cantica Commentarium, ex Eusebio et aliorum scriptorum operibus depromptum conservare. Contra Lambecium adnotat, præfatiunculam, quam anonymo tribuit Lamb., esse ejus tam in V. quam N. T. cantica initium Commentarii, qui integer exstat in cod. Cæsareo inter theologicos CLXVIII, fol. 392, p. 2. Hic cod. describitur in tom. IV, p. 395, cujus quidem inscriptio est: Ἑρμηνεία τῶν ᾠδῶν ἐκ διαφόρων συλλεχθεῖσα παρὰ Εὐσεβίου ἐπισκόπου Καισαρείας. Enimvero Lambec. monet id non de toto Commentario esse intelligendum, sed tantum de iis expositionibus quæ cum ex ipsius Eusebii, tum ex scriptorum ecclesiasticorum ipso antiquiorum operibus desumpta sunt; ea quæ in eodem Commentario ad auctores Eusebio recentiores pertinent, post primam collectionem Eusebianam ab aliis pro lubitu esse adjecta. Kollarius tamen nullam adjecit animadversionem, quam in tom. III, l. c., promisit. — Ibid. p. 393, in cod. CLXVII exstant : *Eusebii interpretatio diapsalmatis*, et argumenta generalia atque specialia in omnes et singulos psalmos, et a fol. 265, p. 2, fragmenta Eusebii aliorumque scriptorum eccles. in Commentario in varia V. et N. T. cantica sacra. — Ibid. p. 458, in cod. CLXXXVIII, n. 22, repetitur anonymi expositio psalmi CIII, ex Eusebio, Athanasio aliisque collecta. — ib. p. 259 et 261, in cod. CXLVI, n. 10 et 21, sunt in expositionibus in V. T. excerpta ex Eusebio, Cyrillo aliisque. — In tom. V, pag. 247, in cod. CCXLVI, n. 15, Eusebii hypothesis in diapsalma.p. 595, in cod. CCCXXI, n. 2, Psalterium Davidis cum Eusebii prolegomenis de diapsalmate et ejusdem argumentis singulorum psalmorum. — Paris., in bibl. publ., in cod. CDLXIII, Eusebii *Commentar. in Psalmos.* — In cod. CXLVI, in Catena in Psalmos, n. 8, excerpta de Psalmis ex Eusebio Cæsar. — in alia catena in Psalmos, in cod. CLXIII, n. 1, Eusebii argumenta duo, et n. 3, quædam de Psalmis ex Eusebio excerpta. — — In cod. Mediceo, cujus meminit Fabricius, vel potius in duobus, cod., n. XV, plut. 5, præsertim in cod. III, plut. 6, cujus quidem exhibetur, Εὐσεβίου ὑπόμνημα εἰς τοὺς Ψαλμούς, est potius Catena Patrum eccl. in his Eusebii *in Psalmos;* in posteriore est, n. IV, Eusebii in inscriptiones interpretatio quarumdam, compendii more descripta; n. V, VI, ejusdem hypotheses et argumenta in Psalmos; n. XII, Eusebii in Psalmos; n. XIV, oratio Manassis cum scholiis Eusebii et aliorum. Vide Bandini, I, pag. 35 sqq., qui observat, Corderii expositionem Patrum Græc. in Psalmos ex utroque codice posse emendari et uberrimo spicilegio augeri. — In bibl. Veneta D. Marci cod. XVII Psalterium cum amplissima marginali Eusebii aliorumque Patrum catena (*Catal. cod. gr.*, p. 19). — Divisio Psalmorum in cod. XIX regio Neapolit. — Eusebii hypothesis in catena Patrum in Psalmos in cod. Coisliniano XII. Vide Montfauc. *biblioth. Coislin.*, p. 58. — Eusebii *Comment. in Psalmos* a LI-XCV (Montf. *l. c.*, pag. 115), ex quo cod. illos edidit Montfauc. in *nova* sua *Collectione.* — Sic in aliis in Psalmos Catenis, in codd. M. Britann. secundum Catal. cod. Angliæ reperiuntur Eusebiana,

Commentarios illos scriptos ab Eusebio circa A. C. 337 notat Montfauconius in epistola *De Therapeutis*, p. 151.

XI. Ex Commentariis *in Canticum canticorum* fragmenta Græce edidit J. Meursius, cum Polychronii diaconi Ἐξηγήσει et Mich. Pselli Ἑρμηνείᾳ, versibus scripta politicis. Lugd. Bat. 1617, 4. Totum quidem illum Commentarium, sub Eusebii nomine, ex codice bibl. Palatinæ editum, Eusebii non esse, perspicuum est, in quo occurrunt fragmenta Athanasii, p. 18, 32, 39, 51 ; Didymi pag. 19, Gregorii Nysseni pag. 11, 14; Philonis Carpathii p. 13 seq., 32, 34, 39, 44, 52 seq., et Theophili (an *Theophylacti?*) pag. 37. Confer Lambecium, III, pag. 71 [p. 212 edit. Kollar.] et Raynaudum *De bonis ac malis libris*, p. 138. Fabr.—In cod. Barocc. CXXXII, Eusebii fragm. expositionis in Cantica V. T. — — In cod. Bodl. n. MMMXXIV; item in codd. CLXXIII et CMXLVIII bibl. publ. Paris. *Eusebii comment. seu expositio in Canticum canticorum.* — Leidæ inter codd. Bonav. Vulcanii, *Eusebii in Canticum canticorum commentarius*, collectus ex Philone, Gregorio Nysseno, Athanasio, Didymo, Theophilo, Græce. V. Catal. bibl. Leid., p. 346, n. 50. Harl.

XII. Περὶ τῆς τοῦ βιβλίου τῶν προφητῶν ὀνομασίας, *de Vitis Prophetarum*, Eusebii ἀποσπασμάτιον ex antiquissimo codice Rupefucaldino (quem hodie servat bibliotheca collegii Jesuitar. Paris. Græce edidit, Latinamque versionem addidit J. Curterius, ante Procopii Gazæi *Commentarios in Isaiam*. Paris. 1580, fol.

XIII. *Commentarios in Isaiam* libris decem scripsisse Eusebium, Hieronymus testatur cap. 81 *Catalogi*, et Suidas ; igitur emendandum, quod libri quindecim memorantur in Hieronymi præfat. ad Isaiam. Illos magnam partem ex codice Perroniano et catenis mss. regiis restituit, Græceque cum versione et præfatione sua primus edidit supra jam mihi laudatus Bernardus de Montfaucon in *Nova collectione Patrum*, tomo II, Paris. 1706, fol. Ex hoc Eusebii opere multa ad verbum transtulere Hieronymus (qui etiam, ubi Eusebius ab Hebræo doctore aliquid edidisse se scripsit, idem veluti de se testatur), Procopius Gazæus et Catenarum Græcarum in Isaiam auctores, Joannes Drungarius, Andreas presbyter, aliique. Fallitur enim Lambecius, qui III, pag. 41 [p. 107 ed. Kollar., cod. XXVII] catenam ms. in Isaiam memorans, ubi Eusebius laudatur, ait, sine dubio intelligi ejus libros *Eclogarum propheticarum de Christo*. Etiam in his Eusebii commentariis frequenter laudantur fragmenta veterum interpretum, Aquilæ, Symmachi ac Theodotionis. Cæterum non diffitendum, ad pleraque prophetæ capita non tam Eusebii commentarios integros, quam longiora ex illis excerpta tantum servata esse. Distinctio etiam in libros et commentarius in caput totum LXI periit. Neque ab Eusebio videtur esse clausula : Ἧς καὶ ἡμεῖς ἀξιωθείημεν εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις πάντων τῶν ἁγίων. Ἀμήν. Cæterum monendus est lector, *Commentarios in Isaiam*, qui feruntur sub nomine Basilii Cæsareensis, etiam Eusebio perperam tribui in nonnullis codicibus, ut Thuano, qui hodie est Colbertinus MMDIVC. Fabr. — Eusebii *comment. in primam Isaiæ visionem* (cætera enim desiderantur) in cod. MMCDLXIII bibl. publ. Paris. — scholia ex opp. Eusebii in Isaiam ad marginem cod. LXXII. Vindobon., qui continet Basilii expositionem capp. XVI Jes. Lambec. tom. III, p. 345. — Præterea occurrunt fragm. atque interpretationes Eusebii in catenis in Leviticum Moyseos, in Proverbia, Jerem., in Ezechielem, in Matthæum, Lucam, Joannem, Ep. ad Roman., etc., in codd. pluribus Coislinianis (vid. ex. gr. Montfauc. *Bibl. Coisl.* p. 41-43, 61-65, 66, 67, 75, 76, 82, 247, 248, 251, 273, 275), in codd. Vindobon. XL, XLII, XLVI, XLVII, tom. III *Comm.* Lambec. et in aliis codd. ac bibliothecis. Excerpta miscellanea ex Philonis Hebræi, Eusebii Pamphili, et aliorum expositionibus in V. T. in cod. Vindob. CXLVI, n. 13 et 21 (Lambec. IV, p. 259 seq.) — Inter codd. Syriacos bibl. publ. Paris. liber IV Regum et Daniel, cum obss. nonnullis, quarum Eusebius Pamphili et Epiphanius auctores esse feruntur (cat. codd. Paris. I, p. 51, cod. V). — Fragm. Eusebii de cognatione B. Mariæ et Elisabethæ (ad Evangel. Lucæ) in cod. Vindob. CLXIV (Lambec. IV, p. 364, n. 3) Conf. ad sect. 16. Harl.

XIV. *Canones sive indices decem harmoniæ Evangeliorum* cum præmissa *ad Carpianum epistola*. Videndus etiam Rich. Simon lib. III *Hist. criticæ N. T.*, pag. 427 seq., et lib. III, pag. 90. J. Millius Prolegom. ad N. T., pag. LXX, qui et ipse Canones una cum epistola ad Carpianum Græce Novo Testamento a se edito, Erasmi et Rob. Stephani exemplo præfixit (*a*). Latine veteribus quibusdam Bibliorum codicibus præmittitur, atque inde vulgata est

ex Gr. bibl. Bodlei. n. CLIV, CLX, CCXXIII, CCLXXXIX, DCCX, MCMLXXXII. — In cod. Galei numero MMMMMCMLXI (Cat. tom. II, pag. 188). Eusebii fragm. ex interpret. psalmi LXXXVI. — Romæ in bibl. Ottobon. (Montfauc. *Bibl. bibliothecar. mss.*, vol. I, p. 287 A.) — In cod. quodam CPolitano, a Mart. Crusio in *Turco-Græcia*, libro VII, memorato, et catenam in Psalmos continente infra v. vol. VI, p. 686 vet. edit., etc. Harl.

(*a*) In bibl. publ. Paris. sunt canones isti, ut plurimum cum epist. ad Carpianum in XXVI Gr. codicibus (quos indicabit index tom. II Catal. codd). — Ibid. in catal. I, p. 450, inter codd. Armenos, cod. X, Evangeliis IV præmittuntur Eusebii Canones cum epistola ad Carpianum. —In bibl. Coislin., Eusebii Canones cum epistola, in cod. evangeliorum, n. in cod. XX, integri in cod. XXI, XXII, CXCV (in quo Evangelium Matthæi adjunctos habet commentarios Eusebii et aliorum), — CXCVI (qui continet Evangelistarium) ; v. Montfaucon. Bibl. Coisl., p. 63, sq., 65, 66, 247, 249. — Florentiæ, in Bibl. Medicea, in codd. XIV, XV, XVIII, n. 3 et 4, cod. XXIII et XXXII, de quibus late disputat Bandin. in *Cat. cod. Gr.* I, p. 125, 126, 153, 147 et 158. — In M. Britannia secundum Catal. codd. Angliæ, etc., in cod. Barocc. n. XXIX qua-

in *Orthodoxographis* et a Josepho Maria Thomasio, A unde a Marcianæo in *Divina*, quam vocat, *Bibliotheca* prætermissam miror, licet Canones ipsos Novo Test. recte præmiserit, ex testimonio ipsius Hieronymi præf. ad Damasum in quatuor Evangelia : *Canones quoque, quos Eusebius, Cæsareensis episcopus, Alexandrinum secutus Ammonium, in decem numeros ordinavit, sicut in Græco habentur, expressimus.* Idem Hieronymus cap. 55 *Catalogi*, et ex eo Isidorus Hisp. VI, 15, *Origg.*, ait, Ammonium evangelicos canones excogitasse, quos postea secutus sit Eusebius Cæsareensis. Verum Canones illos neutiquam excogitavit Ammonius, sed tantummodo harmoniæ evangelicæ auctor fuit, ita compositæ, ut fundamenti loco Matthæus substerneretur, eique deinde adnotarentur capita parallela ex cæte- B ris evangelistis, intexerenturque aliorum evangelistarum narrationes a Matthæo omissæ. Hinc, ut aliorum etiam trium evangelistarum series et cum cæteris evangelistis comparatio constaret, Eusebius testatur, se decem hosce Canones excogitasse et composuisse (*a*). Græce ms. haberi Neapoli in bibl. Augustinianorum, notavit Mabillonius, tom. I *Musei Italici*, pag. 110 (in duobus quidem codd. Evangeliorum sæc. XI, notante Montfaucon in *Diario Ital.*, p. 208). Laudat hosce canones Eusebianos Cassiodorus, cap. 7 *Institutt. divinar.*, et frequens illorum usus fuit in Ecclesiis Orientis pariter et Occidentis, ut ex codicibus mss. Bibliorum in variis versionibus notarunt viri docti.

XV. *Περὶ τῆς τῶν Εὐαγγελίων διαφωνίας, De Evangeliorum diaphonia* scripsisse Eusebium, testatur Hieronymus in *Catalogo*, cap. 81, et ex eo Suidas. *Librum resolutionum contrariorum, quæ sunt in Evangeliis*, vocat Hebed Jesu in *Catalogo librorum Chaldaicorum*. Atque in Sicilia inventos libros Eusebii tres *De diaphonia Evangeliorum*, scribit Latinus Latinius, t. II *Epistolar.*, pag. 116. Sed nemo fuit adhuc, qui in lucem illos proferret (*b*). Græca catena ms. in Marcum, de qua Rich. Simon lib. III *Hist. crit.*, pag. 89, laudat Eusebium ἐν τῷ πρὸς Μαρῖνον περὶ τῆς δοκούσης ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις περὶ τῆς ἀναστάσεως διαφωνίας. Hujus scripti fragmentum servavit Anastasius Sinaita qu. CLIII. Alia fragmenta duo Græce et Latine edidit Combefisius in *Auctario Novo*, Paris. 1648, fol., t. I, pag. 781, 783. Unum, quod ex Ambrosii Mediolanensis, monachi Cassinatis, versione etiam, teste Sixto Senensi, exstat in illud : Ὀψὲ σαββάτων, *Sero Sabbatorum.* Alterum Περὶ τῶν ἐν μνημείῳ ἀγγέλων, *De angelis, ad monumentum visis.* Voluerat hæc quoque edere Holstenius, teste Lambecio lib. I *De bibl. Vindob.*, pag. 112, sed morte præventus omisit. Eusebii *De triduo sepulturæ Domini* memorat Labbeus *Bibl. nova mss.*, pag. 184 (*c*). Exstant et illius nonnulla in catenis ad evangelistas, editis et ineditis, quorum pleraque ex eodem, ut videtur, opere repetita. Ex catenis in Lucam plura Eusebii Latine exhibet idem Combefisius in *Bibl. concionatoria* (*d*). Ex Eusebio Pamphili *ad Marinum*

C

tuor Evangelia cum epist. Eusebii ad Carpianum. — In cod. Bibl. Huntington, n. MMMMMDCCC (Cat. I, p. 280), quatuor Evangelia, Arabice, cum Canonibus Eusebii et capitulis. — In bibl. Norfolciana, n. MMMCCCVIIC (Cat. II, p. 83) Evangelia IV, cum Kalendario et Canonibus Eusebii, Arabice; ibid., n. MMMCDXXXI Evangel. IV, cum canone Eusebii et typico, Græce. — Vindobonæ in bibl. Cæsar. Evangelia IV, cum commentariis variorum excerptis et cum Eusebii Canonibus atque epistola. In codd. XXIX, XXX, XXXI, de quibus v. Lambec. *Comment.* III, p. 111-126, et de alio cod. v. eumdem vol. V, p. 240, n. 4. — Tum in codd. IV, V et VI, de quibus multus est Kollarius in supplem. I ad Lambecii *Commentar. de bibl. Vindob.* p. 10, 26 et 45 sq. — In bibl. Leidensi (v. Catal., p. 410, n. CCXXIII), IV Evangel. et decalog. Arabice, cum Eusebii concordantiis evangelicis. In Gallandi Bibl. D Patrum II, 591, sunt Eusebii Canones cum Ammonii Alex. *Harmonia IV Evangel.*, et in vol. IV, p. 641, sunt quædam Eusebii scripta. HARL. — Iidem Latine ex versione S. Hieronymi cum epist. ad Carpianum Gr. Lat. occurrunt in S. Hieronymo, Opp. t. X, p. II, p. 667-82.

(*a*) In codice Vindobonensi hoc adjectum legitur scholion : Κανόνες δὲ προσηγορεύθησαν διὰ τὸ εὐθὺ αὐτῶν καὶ ἀκριβές. Ὥσπερ γὰρ ἰθυτενέσι τισὶ γραμμαῖς ταῖς ἰδίαις εὐθύτησι χρώμενοι οὐκ ἐῶσι τὸν νοῦν περιπλανᾶσθαι τοῦ ἀκροατοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὁμοφωνίαν ἄγουσιν αὐτὸν τῶν ἐνεχθεισῶν φωνῶν τοῖς Εὐαγγελισταῖς. [V. Lambec. *Comment.* tom. III, p. 113.]

(*b*) Ipse Eusebius *Demonstr. evangel.* lib. VII, c. 3, opus : *Ζητήματα καὶ λύσεις* inscriptum se composuisse testatur, et S. Hieronym. *De scriptor. eccles.*, c. 81, idem opus sub titulo : *De Evangeliorum diaphonia* (seu dissonantia) memorare videtur, ita etiam *Comment. in Matth.* c. I, v. 16. Excerpta hæc primum edita sunt Gr. et Lat. ab Ang. Maio in *Collect. nova veterum script.* t. I (Romæ 1831) p. I, p. 1-111, et p. 261-84. Cf. ejusdem Prolegom., n. 2-6 (p. VI-XI). — FESSLER, *Institut. Patrologiæ*, t. I, p. 347. Œniponte, 1850.

(*c*) De sepultura Christi, in cod. Galei, n. MMMMMCMIL. Cat. Angliæ, etc., II, p. 488. — Περὶ τῆς δοκούσης διαφωνίας τῶν εὐαγγελιστῶν ἐν τῇ ἀναστάσει τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν, in cod. Veneto D. Marci CCCXCV (*Catal. codd. Gr.*, p. 259). In cod. Laurent. Florent. V (qui continet catenam in Matthæum, Joannem et Lucam et in VII Epp. catholicas) et cod. XXXIII (complectitur IV Evangelia cum catena Patrum), commentario in Matthæum subnectuntur duo Eusebii fragmenta : Disquisitio de tempore Dominicæ resurrectionis inter Matthæum et Marcum ad illa Evangelii cap. XXVIII *Vespere autem Sabbati*, quod quidem fragm. in priore cod. longius est quam in posteriore; de angelis ad monumentum visis. V. Bandin. *Cat. codd. Gr.*, I, pag. 20, 101 et 159. — Paris. in bibl. publica sunt aliquoties in catenis, interdum ab illis sejuncta, cum aliis opusculis, eadem fragmenta in cod. CLXXXXVI, CXCIX, CC, CCI, CCVI (sine catena), DLXXII, n. 9, excerptum ex Eusebii *De hora qua Christus cruci affixus est, et de dissensu evangelistarum :* — Fragm. II in cod. DCCI, n. 1, DCCII et DCCIV. — V. ad sect. 1. HARL.

(*d*) *Eusebii Cæsariensis ex Commentario in Lucam Fragmenta* Græce exhibet Ang. Maius in *Collect. nova veterum script.*, t. I (Romæ 1831) p. I, p. 143-26. Cf. ejusdem Prolegom. n. 8 (p. XIII). EDIT.

occurrunt fragmenta in Anastasii Sinaitæ quæst. IX et CXLVIII, sed illa alterius sunt argumenti (*a*). Caveus memorat Eusebium *De Evangeliorum dissonantia ad Stephanum*. Quæ vero *De symphonia* sive *concordia Evangeliorum in genealogia Christi* Eusebius, Africanum secutus, scripsit, exstant lib. I *Hist. eccles.*, cap. 7, iisque usus Ambrosius *in* III *Lucæ*.

XVI. *Λόγος τριακονταετηρικός*, *Oratio de Constantini M. laudibus*, in ejus tricennalibus dicta A. C. 335, CPoli, ut Eusebius ipse testatur IV, 33 et 46, *De vita Constantini*. Meminit et in proœmio libri I, ubi addit, se etiam in vicennalibus Constantini laudes ejus in Nicæna synodo, ut lib. III, c. 11, etiam docet, concelebrasse. Sed ille quidem εἰκοσαετηρικὸς ὕμνος sive panegyricus intercidit. In codice ms. collegii Trin. Cantabrig. oratio illa, Caveo teste, in duas partes dispescitur, quarum posterior incipit a capite 9. Hanc orationem cum descriptione martyrii, sive templi Hierosolymitani, a Constantino conditi, donariorumque ejus, sed quæ temporum injuria intercidit, et Constantini oratione ad sanctorum cœtum, ex Latino Græce translata, Eusebius, ut lib. IV, cap. 46, testatur, libris *De vita Constantini* subjunxit. Primus Rob. Stephanus cum illis edidit Græce, Latine vertit Christophorsonus et Musculus atque inde Valesius, qui notis etiam illustravit [is laudat codd. Fuketii, Turnebi ac Savilii et schedas bibl. regiæ, etc., denique Reading cum notis Valesii et variorum] FABR. — In bibl. Veneta D. Marci, codd. CCCXXXIX et CCCXL, Euseb. *De laudibus Constantini*, et *De Vita Constantini* libri V; pro libro V numeratur *oratio Constantini ad sanctorum cœtum* (v. *Cat. codd. Gr.*, pag. 156 et 157). — Leidæ in bibl. acad. inter codd. Bonavent. Vulcanii, *Τριακονταετηρικός in Constantinum imp.*, Gr. (Catal. bibl., pag. 345, n. XXXV.) — Paris. in bibl. publ., *or. de laudibus Constantini M.* in codd. MCDXXXI, MCDXXXII (qui cod. nondum collatus esse dicitur in Catal., cod. II, pag. 318). In codd. MCDXXXVII, MCDXXXVIII et MCDXXXIX, Eusebii libris *De vita Constantini M.* subjungitur Constantini ad sanctorum cœtum oratio. — In cod. MCDXXXVIII orat. *De laudibus Constantini M.* præfixus est prologus. Ex cap. 11 Eusebii *de laudibus Constantini*, pag. 747, ed. Reading (collato

A cap. 7), Eusebium ab errore Semiarianorum vindicare studuit Bullus in *Def. fid. Nic.*, pag. 231, et refutavit Valesium ad c. 11 contendentem, illas Eusebii de divina quidem Filii potentia, sed media, opiniones optime refutari ab Athanasio or. tertia *contra Arianos*, pag. 397. Reading l. c. quoque laudat Pearson. *Vindic. epist. Ignat.*, part. II, pag. 36. HARL.

XVII. *De Vita Constantini M.* jam A. C. 337 defuncti, *libri IV* (*b*), in quibus, ait, se de industria omittere conflictus et prælia, res fortiter gestas, tropæa ac triumphos, leges et præclara instituta, et tantum tradere μόνα τὰ πρὸς τὸν θεοφιλῆ συντείνοντα βίον, quæque ad Dei cultum pertinent, lib. I, cap. 11, unde titulum operis fecit *Περὶ τοῦ* B *κατὰ Θεὸν βίου τοῦ μακαρίου Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως*, ut notat Valesius, pag. 256 (*c*). Cæterum falli Jac. Gothofredum (*d*), qui hos libros ab Eusebio scriptos esse negavit pag. 273, ad Philostorg., et in epist. ad Andream Rivetum sub nomine Jacobi Pacidii edita, facile ex ipso opere et Socratis, Sozomeni, Photii, Gelasii aliorumque veterum testimoniis demonstrarunt Martinus Hanckius *De scriptoribus Byz.*, pag. 81 seq., J. Andreas Bosius *De pontificatu maximo imperatorum Rom.*, pag. 63 seq., et Valesius, pag. 216. Omni etiam destituta est verisimilitudine Sandii conjectura, qui in *Nucleo historiæ eccles.*, pag. 48, Macarii Hierosolymitani esse hariolatur. Πανηγυρικῇ ὑφηγορίᾳ usum Eusebium, multi adnotarunt; neque tamen fides historica illi C propterea in rerum summa deneganda. Primus hos libros Græce cum *Historia eccles.* edidit Rob. Stephanus, Paris. 1544, fol., pro quinto libro numerans orationem ad sanctorum cœtum (*e*), quæ Constantini M. est, non Eusebii. Latine primus quatuor libros (non tres primores tantum, ut scribit Hanckius pag. 86 *De scriptoribus Byz.*) Joannes Portesius vertit. Hinc Wolfgangus Musculus, nec minus J. Christophorsonus, qui Portesii versionem non viderat, notante Valesio pag. 216 sq. Hujus Christophorsonianæ versionis cum liber quartus casu quodam amissus esset, quartum Nicolaus Carrus supplevit. Denique idem Henricus Valesius Græca ad codices mss. castigavit, versionem meliorem D notasque doctissimas adjunxit (*f*). Editiones Latinas et Græco-Latinas, quia *Historiæ ecclesiasticæ* hi

(*a*) Vindobonæ in bibl. Cæsar. cod. CLXVI, n. I, fragm. Eusebii ἐκ τοῦ πρὸς Μαρῖνον, teste Lambecio *Commentar.* tom. IV, pag. 887, et in cod. Barocc. n. CIIIC, in quo etiam sunt Eusebii sententiæ βιωφελεῖς, secundum Cat. codd. Angl. 1, p. 27. HARL.

(*b*) Male *libri VI* excusum in Jo. Molleri *Homonymoscopia*, p. 461.

(*c*) Nimius est Constantini laudator. V. Thomasium, Du Pin, aliosque a Stollio pag. 227 excitatos. HARL.

(*d*) Jac. Godofredo assensus B. Dorscheus in *Diatyposi concilii Nicæni de S. Cœna*, p. 3.

(*e*) Ubi in codd. Venet. ad § 17 memoratis. HARL.

(*f*) Valesius laudat cod. Fuketi, lectt. ad oram libri Saviliani, Turnebiani et cod. Moræi, codicem schedasque bibl. Paris. Rec. est ed. Valesii cum hujus variorumque adnotatt. in ed. Reading. — In sex codd. bibl. Paris. publ. continetur Eusebius *De vita Constantini*. — In cod. Escorial., teste Pluero in *Itin. per Hispan.*, p. 168. — In cod. Mosquensi, teste Strothio in præf. ad Eus. *H. E.*, pag. XXII. — In cod. Mediceo-Florent. XX, n. 4, qui continet *H. E.*, sub finem insertum est ex Eusebii *Vita Constantini*, a cap. 24, usque ad totum cap. 42 libri II inclusive, excerptum, continens illius imperatoris constitutionem, quam, destructis tyrannis, Græca lingua conscriptam, gentibus subditis misit. V. Bandin. *Cat. codd. Gr.*, II, pag. 681. — Huc pertinent commentatt. D. Ern. Frid.

libri subjungi solent, supra num. 3 adnotatas videre licet. Tantum monebo, in editionibus quibusdam Latinis brevia J. Jac. Grynæi et Suffridi Petri scholia adjuncta esse. Gallicæ quoque interpretationis instar est, quod auctore Joanne Morino prodiit opus : *Histoire de la délivrance de l'Eglise chrétienne, par l'empereur Constantin*. Paris. 1630, fol.

XVIII. *De Vita S. Pamphilii martyris*, scripsisse se testatur lib. VI (*a*), cap. 32, Eusebius, et lib. VII *Hist. eccles.*, cap. 32, pag. 288, et *De martyribus Palæstinæ*, cap. 11, ubi *tribus libris* distinctum a se opus illud fuisse refert, quod confirmat etiam Hieronymus in *Catalogo*, cap. 81, et *adversus Rufin.*, pag. 135, ubi libros elegantissimos appellat. Hujus, ut putat, operis genuinum ἀποσπασμάτιον de Pamphili martyrio Græce ex ms. codice Mediceo regis Christianissimi descriptum exhibet Papebrochius t. I *Act. Sanctorum Junii*, pag. 64-74, cum Latina versione. [Fabr. in sua Hippolyti Opp. edit., t. II, pag. 217.] Latina illa ex Eusebio ac Metaphraste dederant Lipomannus et Surius 1 Junii, et Valesius pag. 178, ad Euseb.

XIX. *Τῶν ἀρχαίων μαρτυρίων συναγωγήν*, *antiquorum martyriorum collectionem*, scripsisse se Eusebius testatur in *Hist. eccles.* lib. IV, cap. 15, pag. 136, et lib. V, procem., pag. 153, et cap. 21, pag. 189. Ex hoc opere præclaro, et quod integrum ad nos haud pervenisse dolendum est, multa superesse videntur, in *Vitis Patrum* Latine sub Hieronymi nomine editis, et in Simeone Metaphraste, qui Græco stylo sanctorum Vitas et martyria condidit. Fragmentum ex hoc opere Eusebiano dare se credidit Papebrochius *Narrationem de decem martyribus Ægypti*, Græce e ms. Vaticano cum Guil. Sirleti versione t. I *Act. sanctor. Junii*, pag. 420 seq. Sic *Acta martyrii S. Luciani* apud Surium et Bollandum ad 7 Januar. Latine edita, Usserius apud Caveum suspicatus est Metaphrastem petiisse ex Eusebio. Integram ejus μαρτυρίων ἀναγραφὴν in bibl. Scorialensi superfuisse affirmat Franciscus Bivarius ad Pseudo Dextri *Chronicon*, ad A. C. 308. Atque *libros tres* martyrum Eusebii nondum de Græco versos ibi exstitisse, ex indice ejusdem bibliothecæ a. 1579 didicit et ad Baronium scripsit Lindanus, ut narrat Baronius ad Martyrolog. 23 Sept. Duabus librorum decadibus sive *viginti libris* constitisse illud opus, tradit scriptor *Actorum S. Silvestri*, apud Lambecium t. VIII, p. 321 [p. 683 sq. ed. Kollar.]. Verba scriptoris illius sunt : Ὁ ἡμέτερος ἱστοριογράφος Εὐσέβιος, ἡνίκα τὴν *Ἐκκλησιαστικὴν* ἔγραφεν *ἱστορίαν*, παραλέλοιπεν ἐκεῖνα, ὧν μνήμην ἐποιήσατο ἐν ἑτέροις αὐτοῦ ποιήμασι. Καὶ γὰρ ἐν *εἴκοσι λόγοις*, τουτέστιν ἐν δυοδεκάσι, σχεδὸν τῶν ἐν ἁπάσαις ἐπαρχίαις μαρτύρων, ἐπισκόπων, ὁμολογητῶν καὶ ἁγίων γυναικῶν καὶ παρθένων, παρεσκεύασε τὰ πάθη φέρεσθαι. Miror, Caveum huic operi tribuere libros non *viginti*, sed *undecim*, ejusque rei auctorem laudare *Acta Silvestri*, a Combefisio edita. [Forsan illud *de martyribus Palæstinæ*, quod in editt. *H. E.* adhæret libro VIII, et de quo v. Fabr. *B. Gr.* vol. IX, pag. 3? sq ed. vet., pars fuit hujus collectionis martyrior antiquiorum.] Confer de eodem opere Eusebian Bollandum præf. ad t. I *Act. sanctor. Januar.* pag. XVI et XLV, et Henschenium t. II *Aprilis* pag. 539; Baronium Diss. *Martyrologio Roman* præmissa, cap. 5-7, et Matthiam Frid. Beckium a *Martyrologium Ecclesiæ Germanicæ*, pag. 5 seq FABR. In cod. MCDLII bibl. publ. Paris. est n. XX Onesimi, qui Pauli discipulus fuit, martyrium, e n. XXII, Pamphili, Valentis, Pauli, Seleuci, Por phyrii, Theoduli et Juliani martyrium, auctor Eusebio. HARL.

XX. *Epistola ad Constantiam Augustam*, Licin uxorem, laudata ab Iconomachis in Actis syno Nicænæ secundæ, act. V, pag. 608, et VI, pag. 66 t. III Binii (Labbei t. VII), et a Nicephoro, Co stantinopol. patriarcha, impugnata. Ex eadem N cephorus Gregoras XIX, 3, *Hist.*, ubi Eusebium τῶ τότε λογίων τὸν πρῶτον appellat, pag. 591. Ea pleniorem Græce e ms. regio edidit J. Boivinius notis eruditis ad Niceph. Gregoram, pag. 79 Spuriam et Eusebio suppositam esse non dubi Petavius XIV, 9, *Dogm. theol. de Incarnatione.* S Eusebio recte a laudato Boivino vindicatur. iisdem Actis Nicænæ synodi affertur etiam aliqui pag. 608 et 662, ex epistola Eusebii ad Euphrat nem sive Euphrasionem et ad Alexandrum Alexa drinum.

Latine tantum exstant :

XXI. *Apologiæ pro Origene liber primus*, ex Ru versione, inter Origenis atque Hieronymi Op sæpius sub Pamphili nomine editus. Et sane ex luminibus sex (tot enim *Apologia* illa libros co plexa est) Pamphilum una cum Eusebio pri quinque composuisse, sextum ab Eusebio addit esse, testatur Photius cod. CXVIII (*b*). Confer I sebium ipsum VI, 33, *Hist.*, et quæ de hoc op Tillemontius t. V *Memor. eccles.*, parte III, pag.

Wernsdorfii De Constantini M. religione paschali ad Euseb. *De vita Const. M. libr.* IV, cap. 22, Witteb. 1758, 4, et D. Erhard. Anton. Frommanni *De codd. sacris, jussu Constantini ab Eusebio curatis*, ad Euseb. *Vitam Const.* libr. IV, c. 36. Coburg. 1761, 4, recus. in ejus opusculis philologici atque historici argumenti, Coburgi 1770, 8, p. 303 sqq. — *Eusebius's Life of Constantin, with an oraison in his Praise, and his oration to the clergy.* Lond. 1637. — Saltonftall versio Anglica, addita est versioni *H. E.* de qua supra jam egim HARL.

(*a*) Docet ibi Eusebius, illo se in opere exhibu πίνακας sive indices librorum tum Origenis, aliorum scriptorum ecclesiasticorum, quos Pam lus summo studio bibliothecæ suæ adornandæ legerat.

(*b*) Est inter codd. Latinos bibl. Veneta Marci, cod. XXXVIII. V. *Cat. codd. Lat.*, pag. HARL.

seq. et 357 seq. Non assentior Bartholomæo Germonio, qui libro *De hæreticis, codicum ecclesiasticorum corruptoribus*, pag. 305 seq., contendit, nullas Pamphili partes in *Apologia pro Origene* fuisse, sed meram hanc fuisse fraudem, qui Eusebii opus sub Pamphili nomine venditaverit. Hebed Jesu autem in *Catalogo librorum Chaldaicorum*, pag. 19, memorat Eusebii *librum apologeticum pro homine quodam Origenista, qui exponebat Scripturas per allegorias, et coarguebatur hoc nomine a Theodoro.* De Antipatri Bostrensis Ἀντιῤῥήσει τῆς Εὐσεβίου ὑπὲρ τοῦ Ὠριγένους ἀπολογίας, dicam infra in Antipatro.

XXII. *Opuscula* XIV a Jacobo Sirmondo edita ex duobus mss. monasterii Herivallensis et S. Cornelii Compendiensis, t. II *Var. opusc.*, Paris. 1643, 8, unde recusa sunt in *Bibl. Patrum* edit. Lugd. 1675, tomo IV, et inter Sirmondi Opera t. I, Paris. 1696, fol.

Adversus Sabellium liber, sive potius homilia 1 et 2. In harum priore Marcellus Ancyranus perstringitur his verbis pag. 10: *Pater, qui genuit, non penitetur de bona progenie, non devorat suum Filium. Irridemus fabulas gentium, et iterum easdem inducimus, non nos, sed qui ausus est Galata. Deus enim non vocem genuit, sed Filium, non sermonem, sed Vitam, non dictum, sed Deum.* In posteriore sæpius laudatur *memoria beati viri*, per quem Valesius intelligit Pamphilum, editores operum Sirmondi verisimilius Agapetum, Eusebii decessorem.

De resurrectione et ascensione, homilia 1 et 2, in quarum posteriore copiose celebratur S. Romanus, de quo Eusebius cap. 2 *De martyribus Palæstinæ*, et homilia Eusebii Gallicani, t. VI *Bibl. Patrum* edit. Lugd., pag. 671. Prudentius *Peristeph.*, hymno X, *Martyrologia* 18 Nov., etc. FABR. — Eusebii homilia *de Christi resurrectione*, Gr. ac Lat. per Fr. Combefis. Paris. 1648, fol., in *Bibl. Græc. Lat. Patr. Auct. nov.*, col. 779. — — Eusebii episc. orat. *de commemoratione sanctorum*, interpr. Car. Fabiano, edita in parte II Thomæ Galeti libri Religiosus inscripti, Lugd. 1615, 8; rec. in *Bibl. PP. Colon.* 1622, tom. XV; — in Lugdun. t. XXVII, et in *Supplem. Bibl. PP. Paris.* 1639, tom. I, pag. 826 (v. Fabr. *B. Gr.* XIII, pag. 814); sed quod in ea refertur, quid Eusebius episcopus responderit Alexandro, interroganti, quem fructum ferant qui sanctos et beate defunctos colant, illa, quæ si est genuina: Eusebio Alexandrino tribui possit. — Præterea adnotare juvat, in cod. Bodleiano n. MMCCXXIII (Cat. codd. Angliæ I, pag. 116) exstare, Eusebii (cujus sint, non additur) homilias octo, quarum prima est ad monachos; sed in eodem cod. reperiri dicitur Eusebii Emeseni ad monachos homilia nona. V. infra de Eusebio Emeseno. — In cod. eccles. cathedr. Dunelmensis n. CCLXXXXII. Eusebii (nullo addito indicio cujus sit? forsan *Emeseni*, in Catal. mem. II, pag. 9) sermo *de nativitate Domini.* — In indice ad vol. II Catal. codd. Paris. bibl. publ. citatur Eusebii Cæsar. oratio *in ingressum jejuniorum.* — In bibl. Bodlei. inter cod. Laudi n. DCCXIV fragmenta quædam Gr. *de pœnitentia* ex Eusebio, Chrysostomo, Basilio, etc. HARL.

De incorporali et invisibili Deo, atque incorporali anima et spirituali cogitatu hominis homiliæ sex.

De eo, quod ait Dominus Matth. X, 34, « *Non veni pacem mittere in terram.* »

De mandato Domini Matth. X, 37, *Quod dico vobis in aure, supra tecta prædicate.*

De operibus bonis et malis homilia 1 et 2 ad II Cor. VIII, 9 seq.

Hæc opuscula ex Græco versa esse, variis argumentis colligitur, neque Eusebio Cæsareensi indigna sunt, eique tribuuntur a Sirmondo, Valesio, du Pinio aliisque [codd. qui nominantur, et Hieronymi auctoritate fultis]. Neque placet opinio Cavei, qui incerta conjectura mavult referre ad Eusebium Emesenum. [Nec placet Oudino l. c., pag. 313.]

XXIII. *Acta Sylvestri papæ*, ad Eusebium auctorem referuntur in quibusdam codd. (*a*) et a Ratramo libro IV *Contra errores Græcorum. Sed error ex multis manifestus arguitur*, inquit Baronius *ad Martyrolog.* 31 Dec., *cum et Gelasio teste acta Sylvestri incerto auctore sint scripta.* Confer. Wilh. Ernesti

(*a*) In Catal. codd. Angliæ, etc., I, inter codd. Bodlei, n. 2432. 44, inesse dicuntur. *Actus Sylvestri, urbis Romæ episcopi, qui vixit in episcopatu annos* XXIII, *menses* X, *dies* XIX, *ex Eusebii Græcis, ut auctor in præfatione ait, translati.* — Paris. in bibl. publ. *Eusebii Cæsar. homilia in memoriam Constantini imper. et Sylvestri papæ.* Incipit: ὁ ἡμέτερος ἱστοριογράφος Εὐσέβιος, in codd. DCCXXXXVIIII, MCCXLIIX et MDVIII. — Vindobonæ in bibl. Cæsarea, cod. XXXI, n. II. (cujus initium v. supra ad sect. 20 redditum), de quo multus est Lambec. *Comment.* tom. VIII, pag. 683, sqq., qui ex narrationis proœmio patefacit, Eusebium in magno aliquo opere XX librorum de omnium fere provinciarum martyribus, episcopis, confessoribus, etc., scripsisse primum Græce Sylvestri papæ Vitam, eamque postea anonymum incertum in linguam transtulisse Latinam, et ex antiqua illa Latina versione prodiisse denuo hanc ejusdem Vitæ *novam editionem Græcam*; vetusta illa vitæ translatio *Latina*, in duos libros divisa, est in antiquo cod. membran. bibl. Cæsariens. inter codd. Latinos historicos, ex quo Lambec. apposuit longum proœmii locum. Idem in Additamento III (lib. IV, p. 482), docet, quantum ea, quæ in hoc codice et hac narratione de sacro lavacro Constantini M. referuntur, a relatione Eusebii Pamphili in libro IV *De vita ejusdem imperatoris discrepent.* — *Eusebii Pamphili de theolog. ambiguitatibus* est in libro inscripto: *Georgio Valla interprete. Nicephori Blemmidæ logica: G. Vallæ* libell. *De argumentis: Euclidis elementorum* XIV^{us}, etc. Venet. per Anton. de Strata 1488. — ibid. per Simon Papiensem, dictum Bevilaquam, 1498, fol. V. Fabr. *B. L. med. et infim. æt.*, edit. Mansi, tom. VI, p. 281. HARL.

Tenzelii *Diss. selectas*, p. 304 seq. Exstant Latine apud Mombritium, tom. II, et alia ex Metaphraste apud Lipomannum, tom. V, et Surium ad 31 Dec. Edidit et Combefisius *Acta Sylvestri et Constantini*, e quibus disputationem adversus Judæos præsente Constantino a Sylvestro et Zambre habitam repetit in *Bibl. concionatoria*, t. II, ad Dom. I Quadragesimæ. Ex illis hausere Zonaras ac Cedrenus, et in Chronicis mss. Georgius Hamartolus et Simeon Logotheta. Vide Cangium *ad Zonaram*, pag. 28.

XXIV. *Inedita.*

Libri IV *Eclogarum propheticarum*, de quibus supra n. II. *Vide ibid. adnotationem nostram.* (Edit. Patr.)

Fragmentum de mensuris ac ponderibus. Mss. Is. Vossii n. 179. Fabr. — Est in cod. Veneto D. Marci. (Vid. *Catal. codd. Gr.*, p. 261.) — Inter codd. Vossianos n. MMCCXC (*Cat. codd. Angliæ*, II, p. 62). *Eusebii fragm. de mensuris et ponderibus.* Harl.

De morte Herodis, ms. in bibl. Basil.

Præfatio ad Canticum Mosis in Exodo. Lambec. III, p. 35 (*a*).

XXV. *Scripta Eusebii deperdita.*

Præter multas partes operum, de quibus jam dictum est, *ecclesiasticæ Præparationis libri*, in quibus *Eclogæ*. Phot. cod. XI, ubi numerus librorum excidit.

[*Εὐαγγελικὴ Θεοφάνεια* bis citatur in Catena in Lucam in cod. Vindobon. Cæsareo XLII, teste Lambecio *Commentar.*, tom. III, p. 166, not. 4. Conf. supra, n. 8. Harl. Fragmentum ex Eusebii Opere deperd. *Theophania evang.* e cod. Coislin. Gött., 1740, 4.] (*Vide notam nostram col.* 23. Edit.)

Caveus ait, in bibl. Bodleiana, cod. Barocc. CXLVIII, exstare *novem homilias* sub Eusebii nomine, in memoriam sanctorum, sed spurias. Exstat vero ibi unica tantummodo, quæ *nona* inscribitur. Fabr. Vid. supra, ad n. 23, de homilia *De resurrectione* adnotata.

Opus adversus hæreses atheas promisit Eusebius in fine libri IV *Eclogarum*, teste Lambec. *Comm. de bibl. Cæsarea*, pag. 202.

Prophetia Eusebii Cæsar. et fratris Columbini de quibusdam eventuris in Christiano orbe, Latine, ut videtur, in bibl. Bodlei. inter codd. Kenelmi Digbæi, n. MDCCIIIC, *catal. codd.*

In Anastasii *Quæstionibus et responsionibus*, *ex variis SS. partibus*, in Niconis *Collectionibus rerum moralium* aliisque vett. Gr. florilegiis passim in codd. Coislin., Mediceis, etc., fragmenta occurrunt Eusebiana. Harl.

Ἡ καθόλου στοιχειώδης εἰσαγωγή. Supra n. 3.

Ecclesiasticæ Demonstrationis libri. Phot. cod. XII. Colomesius quatuor libros fuisse putat, quia quatuor libri *Eclogarum propheticarum* exstant mss. in bibl. Vindobonensi : sed in calce libri quarti illarum *Eclogarum* diserte tradit Eusebius, hunc esse librum operis nonum. Et *Eclogas propheticas* verisimilius habeat aliquis pro parte τῆς καθόλου στοιχειώδους εἰσαγωγῆς, ut notavi supra num. 3. Laudatur Eusebii Ἐκκλησιαστικὴ ἀπόδειξις in *Jure Græco-Romano*, libr. IV, pag. 295.

Contra Porphyrium pro Christiana religione libri XXX. Suid. De quibus tantum viginti ad se pervenisse, ait Hieronymus cap. 81 *Catalogi*. Horum tribus postremis confutasse, quæ contra Danielis prophetias argutatus idem Porphyrius fuerat, testatur idem Hieronymus *ad Danielem*. Alibi libros XXV numerat, epist. ad Magnum oratorem. Laudat et Socrates III, 23, pag. 200. Hoc opus Romæ adhuc servari, nimis temere multi credunt, inquit Holstenius *De Porphyrii scriptis*, pag. 63. Apollinarem iis, quæ Eusebius et Methodius contra Porphyrium scripsit, præfert Philostorgius VIII, 14. [V. vol. V, pag. 747.]

Ἐλέγχου καὶ Ἀπολογίας, *Confutationis et Apologiæ* pro Christiana religione adversus ethnicorum objectiones, *libri duo*, atque alii libri duo ejusdem argumenti et sententiis verbisque propemodum iidem (forte altera priorum ἔκδοσις). Phot. cod. XIII. Fallitur Valesius, qui libros *contra Porphyrium* cum his libris confundit. Nec minus fallitur Caveus, qui cum his confundit *Apologeticum* Eusebii *pro fide sua*, de quo supra num. 9.

Oratio de basilica Hierosolymitana, Servatoris sepulcro, ac *de donariis* ibi dedicatis, quam, licet longiorem, stans imperator Constantinus auscultavit. Euseb. IV, 33, *De vita Constantini*.

De festo Paschali liber eidem Constantino dicatus, complexusque μυστικὴν ἀνακάλυψιν τοῦ τῆς ἑορτῆς λόγου, sive rationes cycli novemdecim annorum et historiam controversiæ de Paschate. Euseb. IV *De vita Const.*, cap. 34 et 35, ubi imperatoris ad Eusebium epistola, qua ipsi gratias agit, et meminit Latini interpretis, qui scripta ejus in Latinam linguam transferat. Eusebio ad componendam ἐννεακαιδεκαετηρίδα occasionem dederat sanctus Hippolytus sua ἑκκαιδεκαετηρίδι, teste Hieronymo cap. 61 *Catalogi*. Atque ita capiendus Isidorus Hisp. VI, 17, *Orig.*, et Beda *De temporum ratione* cap. 42. [In bibl. Cotton, XIII, 12, p. 93, *Cat. codd. Angl.*, *Eusebii Cæsar. de Pascha homiliæ XII*.

Περὶ τῆς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν πολυπαιδείας scripsisse se testatur Eusebius VI, 8, *Præparat. evangel.* pag. 310. Idem opus, in quo Basilius *De Spiritu*

(*a*) In codice pergameno sæculi XII vel XIII bibliothecæ universitatis Lovaniensis, 4° parvo, p. 37 legitur : *Omelie* XII *Eusebii Cesariensis episcopi de Pascha valde utiles, translate de Greco in Latinum.* — *Item sermones ejusdem* III *de ascensione Domini.* — *Item ejusdem* II *de spiritu sancto*. Volumen duabus partibus constat. : pars prior indicem voluminis exhibet, pars altera, quæ homilias continebat a priori distracta, jam non invenitur. Edit. Patr.

[. . .]ncto, cap. 29, legisse se significat, ἐπαπορήματα A περὶ τῆς τῶν ἀρχαίων πολυγαμίας.

Epistolæ quamplurimæ, præter illas, de quibus supra num. 21, in quibus omnibus Arianorum se fautorem prodere arguunt Acta concilii Nicæni, act. vi, t. III, edit. Binianæ, pag. 662, vertuntque ipsi vitio, quod licet synodo Nicænæ subscripserit, et ποτὲ μὲν τὴν ἀλήθειαν ὑποκρινόμενος ἀποδείκνυται, *nonnunquam veritatem simulare deprehenditur*, tamen non veniam publice petierit de scriptis suis eaque retractaverit, et pro epistolis speciatim suis λόγον Ἀπολογίας non composuerit, vulgaveritque.

Sermonem de defectu pluviæ memorat Hebed Jesu in *Catalogo librorum Chaldæorum*, n. 20.

[Fragmentum Eusebii τοῦ Ἄσματος τῶν ᾀσμάτων edidit Munterus Fr. PP., Gr., I, p. 60 sq.; alia fragm. ejusd., Matthæi in *Anecdotis*, Mosquæ, 1775. In Galland. *Bibl. PP.*, tom. IV, p. 459 sq., sunt Eusebii Pamph. opuscul. xiv, primum in lucem edita a Jac. Sirmondo. — Præmittuntur ejusdem Eusebii Procemium et cap. iii priora *Dem. Ev.*, una cum operis epilogo evulgata a J. A Fabricio. In Prolegg. de his p. xxii sq. breviter Gallandus egit.]

DE VITA SCRIPTISQUE EUSEBII CÆSARIENSIS.

(H. VALESIUS, Proleg. ad Eusebii *Histor. eccles.* ed. Mogunt. 1672.)

—

De vita Eusebii Cæsariensis librum olim conscripserat Acacius, ejus discipulus et in episcopatu Cæsariensi successor, ut testatur Socrates. Sed cum hic liber una cum plurimis aliis vetustatis incuria perierit, nos collectis hinc inde veterum scriptorum testimoniis qui de Eusebio locuti sunt, jacturam illam pro virili parte sarcire conabimur. Igitur Eusebius natus est in Palæstina sub extrema, ut videtur, Gallieni tempora. Ex Palæstina quidem illum oriundum fuisse argumento est, quod a veteribus fere Palæstinus vocatur. Ita certe Basilius, Theodoritus aliique eum appellant. Ac quamvis ob Cæsariensis urbis episcopatum ita cognominari potuit, verius tamen mihi videtur, illum a patria id cognomentum traxisse. Certe ipse in libro primo *De Vita Constantini* se adhuc adolescentem in Palæstina educatum ac versatum esse testatur, ibique primum a se visum esse Constantinum, dum is in comitatu Diocletiani Augusti per Palæstinam iter faceret. Sed et in libro ii ejusdem operis, ubi legem Constantini refert, quam ille pro Christianis scripsit ad Palæstinos, Palæstinum se fuisse haud obscure significat. Postquam enim legis ipsius ad Palæstinos missæ verba retulit, hæc addit: *Hæ primæ imperatoris litteræ ad nos missæ.* Quod vero ortum illius in extrema Gallieni tempora contuli, hujus rei auctorem habeo ipsum Eusebium. In libris enim *Historiæ ecclesiasticæ* loquens de Dionysio Alexandrinorum episcopo, illum sua ætate vixisse testatur, ut videre est in libro iii, cap. 28. Quare cum constet Dionysium Alexandrinum anno principatus Gallieni duodecimo e vivis abiisse, Eusebium jam tum in lucem editum fuisse oportet, si quidem ejus ætas in ea tempora incidit quibus vixit Dionysius. Idem etiam colligi potest ex libro v *Historiæ ecclesiasticæ* sub finem, ubi de Artemonis hæresi verba faciens, Paulum Samosatenum sua ætate eam hæresim renovasse scribit. Denique in B libro vii, narrans ea quæ regnante Gallieno contigerunt, antequam de Pauli Samosatensis errore ac damnatione sermonem instituat, his utitur verbis: *Verum his jam expositis, nunc tandem quæ qualisque fuerit ætas nostra, posterorum notitiæ tradamus.* Parentes quos habuerit, nobis incompertum est, nisi quod Nicephorus Callistus, nescio quos auctores secutus, illum sorore Pamphili martyris genitum esse prodit. In epistola autem Arii ad Eusebium Nicomediensem, frater Eusebii Nicomediensis dicitur. Ac tametsi propter amicitiam frater dici potuit, verius tamen mihi videtur, illum aut germanum aut consobrinum fuisse Nicomediensis Eusebii, maxime cum Arius plurimis aliis ibi commemoratis, unum Cæsariensem fratrem appellet Nicomediensis. C Deinde Nicomediensis Eusebius oriundus fuit ex Syria. Fuit enim primo episcopus Beryti. Nec mos tunc erat, ut extranei et ignoti ad regendas Ecclesias promoverentur. In sæcularibus disciplinis quos magistros habuerit, perinde ignoramus. In sacris autem litteris præceptorem habuit Dorotheum eunuchum, Antiochensis Ecclesiæ presbyterum: cujus etiam in libro vii honorificam mentionem facit. Quanquam Eusebius eo loco tantum dicit a se auditum esse Dorotheum, dum sacras litteras in Ecclesia non incommode exponeret. Si quis tamen ex his Eusebii verbis cum Trithemio velit colligere, Eusebium Dorothei fuisse discipulum, equidem non magnopere repugnabo.

Ea tempestate mortuo Theotecno, Cæsariensis D Ecclesiæ episcopatum administrabat Agapius, vir eximiæ sanctitatis, et effusæ in pauperes liberalitatis. Ab hoc Eusebius in clerum ascitus, arctissimam iniit amicitiam cum Pamphilo, qui tum inter Cæsariensis Ecclesiæ presbyteros eminebat. Erat Pamphilus natione Phœnix, domo Berytius; Pierii Alexandrinæ Ecclesiæ presbyteri discipulus, ut scribit Photius. Qui cum litterarum sacrarum sin-

gulari amore flagraret, omnesque ecclesiasticorum scriptorum libros ac præcipue Origenis, summo studio conquireret, celeberrimam scholam ac bibliothecam instituit Cæsareæ. Cujus scholæ magister primus fuisse videtur Eusebius. Certe Eusebius in libro *De martyribus Palæstinæ* diserte scribit, Apphianum, qui tertio persecutionis anno martyrium consummavit, in urbe Cæsarea sacris litteris a se eruditum fuisse. Ab eo tempore Eusebius cum Pamphilo semper conjunctissime vixit, ejusque individuus comes ad mortem usque permansit : adeo ipsi charus, ut ab ejus amicitia cognomentum sortitus sit *Pamphili*. Nec vero solum superstitem, sed etiam mortuum singulari amore dilexit Eusebius : ita ut post mortem Pamphili, semper de illo honorificentissime simul et amantissime loqueretur. Testantur hoc tres libri *De Vita Pamphili martyris* ab eo conscripti, quos elegantissimos vocat Hieronymus. Idem etiam colligitur ex pluribus locis qui in *Historia ecclesiastica* leguntur, et in libro *De martyribus Palæstinæ*. Denique in libro II *adversus Sabellium*, qui post Nicænum concilium ab Eusebio conscriptus est, Pamphilum martyrem frequenter prædicat, quanquam suppresso ejus nomine. Nam et in ipso orationis exordio ita dicit : *Puto adhuc aures obstrepi meas a memoria beati illius viri, qui illa religiosa frequenter usus est voce. Nam et aures vestræ adhuc sonum illius vocis retinent. Puto enim me audire eum dicentem : « Unigenitus Dei Filius. » Hæc enim religiosa vox per os ejus semper promebatur. Memoria enim erat Unigeniti ad gloriam non nati Patris. Audivimus autem Apostolum præcipientem honorari duplici honore debere presbyteros, eos maxime qui laborant in verbo et doctrina.* Et pag. 29 iterum de eo ita loquitur : *Hæc non nos extollunt, memoria beati illius viri. Utinam autem ita possim dicere, ut vobiscum semper ab eodem audiebam. Sed ea quæ nunc dicuntur, illi placita fuisse videntur. Gloria enim est proborum servorum, vera de Domino dicere; et honor eorum Patrum qui bene docuerunt, si repetantur eorum doctrinæ.* Et rursus in eodem libro, pag. 37 : *Hæc audiebamus semper a beato illo viro. Sæpe enim ita dicebantur ab eo, ut quidam suspicarentur ore quidem eum ista proferre, corde autem aliter habere. Et quidem memor vobis sum, audivisse me ab eo sancto nobis juramento satisfecisse, quia non aliud in lingua, et aliud esset in corde ejus.* Et paulo post : *Sed nunc quidem paucis ob memoriam et honorem Patris illius nostri, ita boni, ita laboriosi, et pro Ecclesiis ubique vigilantis dicta sint nobis. Neque enim generis ejus memoriam fecimus, neque educationis, aut eruditionis, aut alterius vitæ et propositi.* Quos quidem Eusebii locos ne quem sua laude defraudem, indicavit mihi vir doctissimus Franciscus Ogerius. Cæterum ex his quæ dixi satis colligitur, Eusebium nullo propinquitatis jure, sed tantum amicitiæ vinculo cum Pamphilo conjunctum fuisse. Certe Eusebius, qui tot locis Pamphilum nominat, ejusque amicitia tantopere gloriatur, nunquam tamen propinquum aut affinem suum vocat. Imo vero ex ipsius Eusebii testimonio manifeste conficitur, Pamphilum martyrem Eusebii propinquum non fuisse. Nam in fine libri VII *Historiæ ecclesiasticæ*, ubi de Agapio Ecclesiæ Cæsariensis episcopo verba facit, ita loquitur : *Hujus tempore Pamphilum virum disertissimum, vitaque et operibus vere philosophantem cognovimus; in eadem Ecclesia presbyteri honore decoratum.* Cum igitur Eusebius ipse testetur, a se tunc primum cognitum esse Pamphilum, satis apparet nulla necessitudine aut affinitate eos inter se conjunctos fuisse.

Per hæc tempora contigit gravissima illa persecutio Christianorum, quæ a Diocletiano primum cœpta, a sequentibus deinceps imperatoribus ad decimum usque annum prorogata est (a). Hujus persecutionis tempore Eusebius utpote Cæsariensis Ecclesiæ tunc presbyter, in ea urbe perpetuo fere permansit, et continuis hortationibus multos ad martyrium instruxit. Inter quos fuit Apphianus, nobilis adolescens, cujus illustre certamen refert Eusebius noster in libro *De martyribus Palæstinæ*. Eadem persecutione captus Pamphilus et in carcerem conjectus, integrum biennium in vinculis exegit. Quo quidem tempore Eusebius amicum et contubernalem suum nequaquam deseruit : sed illum invisens assidue, quinque libros *Defensionis Origenis* in carcere una cum illo elaboravit; sextum vero et ultimum ejusdem operis librum mortuo demum absolvit Pamphilo. Totum vero illud opus, confessoribus in metallis Palæstinæ degentibus ab Eusebio et Pamphilo nuncupatum est, quemadmodum scribit Photius in *Bibliotheca*, capite 118. Ejusdem persecutionis tempore, ob quasdam, ut credibile est, Ecclesiæ necessitates, in Tyrum profectus est. Qua in urbe dum degeret, quinque Ægyptiorum martyrum gloriosa certamina abs se visa esse testatur in libro VIII, cap. 7. Sed et in ejusdem libri cap. 9, se in Ægyptum ac Thebaidem venisse scribit, grassante adhuc persecutionis furore ; atque illic multorum utriusque sexus martyrum admirabilem constantiam oculis suis conspexisse. Sunt qui scribant, Eusebium in ea persecutione ut carceris molestiis liberaretur, idolis sacrificasse; idque illi objectum est ab episcopis et confessoribus Ægyptiis in synodo Tyria, ut infra commemorabimus. Sed non dubito quin id falsum sit et ab inimicis Eusebii confictum. Nam si tantum crimen revera admissum fuisset ab Eusebio, quomodo Cæsariensis Ecclesiæ postea factus fuisset episcopus? Quomodo ab Antiochenis ad suscipiendum illius urbis sacerdotium evocatus? Et tamen cardinalis Baronius illud quasi certum ratumque arripuit, quod Eusebio per jurgium et altercationem objectum est ab ejus adversariis, nec ullius testimonio confirmatum.

Per idem tempus scriptus est ab Eusebio liber

(a) Eusebius in Epistola ad Cæsarienses de synodo Nicæna.

adversus Hieroclem. Causam scribendi præbuit Hierocles Nicomediensis, qui sub initium ejus persecutionis cum Christianorum ubique templa destruerentur, vexatæ religioni quasi insultans, duos adversus fidem Christi in urbe Nicomedia edidit libros, quos Φιλαλήθεις inscripserat. In quibus inter cætera id asserebat, Apollonium Tyanæum multo plura et majora fecisse quam Christum, ut testatur Lactantius in libro VII. Sed Eusebius hominem despiciens, contentus fuit eum brevi libello confutare.

Inter hæc mortuo Agapio, Cæsariensium episcopo, cum persecutio jam sedata et pax reddita esset Ecclesiæ, Eusebius communi omnium consensu in ejus locum substituitur. Alii successorem Agapii ponunt Agricolam, qui Ancyranæ synodo interfuit ac subscripsit, anno Christi 314. Ita Baronius in *Annalibus*, ad annum Christi 314, et Blondellus in *Apologia pro sententia B. Hieronymi*, cap. 19. Ubi Eusebium anno Christi circiter 315, administrationem Cæsariensis Ecclesiæ post mortem Agricolæ suscepisse scribit. Verum subscriptiones illæ episcoporum quæ in Latinis Canonum collectionibus habentur, parum certæ mihi videntur ac firmæ. Nam neque in Græcis codicibus, nec in Latina versione Dionysii Exigui leguntur. Deinde Eusebius in libro VII *Historiæ ecclesiasticæ* recensens præcipuarum sedium episcopos, sub quibus orta et grassata est persecutio, in Agapio Cæsariensium episcopo desinit, quem ait in ea persecutione pro Ecclesiæ suæ commodis plurimum laborasse. Hic ergo ad finem usque persecutionis permanserit necesse est. Atqui Eusebius statim post finem persecutionis factus est episcopus. Nam cum Paulinus episcopus Tyri, paulo post redditam Ecclesiæ pacem basilicam dedicaret, ad ejus dedicationem una cum reliquis episcopis a Paulino evocatus est, et elegantissimam coram illo habuit orationem, sicut discimus ex libro X *Historiæ ecclesiasticæ*. Id autem contigit antequam Licinius adversus Constantinum rebellaret, quod factum est anno Natalis Dominici 315. Circa hæc tempora Eusebius insignes illos *De demonstratione* et *De præparatione evangelica* libros elucubravit. Quos quidem ante concilium Nicænum scriptos fuisse constat, cum in *Historia ecclesiastica*, quæ ante illud concilium ab Eusebio scripta est, nominatim citentur, quemadmodum in adnotationibus ostendimus. Interea Licinius, qui in Orientis partibus Rempublicam administrabat, repentino furore incitatus Christianos persequi cœpit, præcipue vero antistites, quos Constantino magis favere, et pro illo vota facere suspicabatur. Sed Constantinus, suscepta adversus Licinium expeditione, brevi illum duobus præliis terra marique victum ad deditionem compulit. Atque ita Christianis in Oriente degentibus pax per Constantinum denuo reddita est.

Verum inter ipsos Christianos longe gravior eodem tempore tumultus exarsit. Namque Arius, Alexan- A drinæ urbis presbyter, cum nova quædam et impia de Dei Filio dogmata publice in Ecclesia prædicaret, et ab Alexandro episcopo frequenter admonitus, nihilominus in iisdem assertionibus perseveraret, tandem una cum erroris sui sociis damnatus, pulsusque Ecclesia fuerat. Quam damnationem moleste ferens, litteras cum exemplo fidei suæ ad omnes vicinarum urbium episcopos misit : quibus querebatur immerito se depositum ab Alexandro, cum eadem ipse quæ reliqui Orientis antistites prædicaret. His artibus decepti plures episcopi, et ab Eusebio Nicomediensi maxime incitati, qui Arii partibus palam favebat, litteras pro Ario scripserunt ad Alexandrum Alexandrinæ urbis antistitem, orantes ut Arium in pristinum locum restitueret. Ex eorum B numero fuit Eusebius noster, cujus litteræ ad Alexandrum scriptæ exstant in Actis septimæ synodi œcumenicæ, et inter veterum testimonia a nobis relatæ sunt. Eusebii Cæsariensis exemplum mox secuti Theodotus ac Paulinus, alter Laodiceæ, alter Tyriorum episcopus, pro restitutione Arii apud Alexandrum intercessere. Quorum epistolas, utpote dogmatibus suis patrocinantes, cum ubique ostentaret Arius, et tantorum virorum auctoritate multos in societatem erroris sui pertraheret, Alexander et ipse coactus est ad reliquos Orientis episcopos litteras mittere, quibus palam fieret, Arium una cum sociis jure damnatum ac depositum fuisse. Exstant hodie Alexandri epistolæ duæ : C altera ad Alexandrum Constantinopolitanum episcopum, in qua queritur Alexander de tribus episcopis Syriæ, qui Ario consentientes, contentionem quam sedare potius debuissent, magis quam antea inflammaverant. Hi sunt Eusebius, Theodotus ac Paulinus, sicut ex Arii epistola ad Eusebium Nicomediensem scripta licet colligere. Alteram Alexandri epistolam ad omnes ubique terrarum episcopos datam refert Socrates in libro I. His Alexandri litteris pene omnes Orientis subscripserunt episcopi : inter quos principem locum obtinebant Philogonius Antiochiæ, Eustathius BerrϾ et Macarius Hierosolymorum antistites. Episcopi vero illi qui ab Arii partibus stare videbantur, cum Alexandri litteris se perstrictos viderent, acrius multo ac vehemen- D tius in defensionem Arii incubuere : præcipue autem Nicomediensis Eusebius. Noster enim Cæsariensis Eusebius, una cum Patrophilo ac Paulino, aliisque Syriæ episcopis id tantum decrevit, ut Ario presbytero conventus in ecclesia sua agere liceret ; subjectus tamen idem esset Alexandro episcopo, ab eoque flagitaret ut ad pacem et communionem admitteretur. Ad hunc modum dissidentibus inter se episcopis, et his Alexandri, illis Arii partes foventibus, contentio supra modum exasperata est. Cui malo ut mederetur Constantinus, generalem episcoporum synodum, qualem nulla unquam ætas viderat, ex universo orbe Romano congregavit in urbe Bithyniæ Nicæa. Hujus maximi ac celeberrimi concilii non minima pars fuit Euse-

bius noster. Nam et in dextro cornu primum locum obtinuit, et imp. Constantinum, qui inter duos considentium ordines medius in aurea sella residebat, totius synodi nomine compellavit, sicut ipse testatur in exordio libri I *De Vita Constantini*, et in lib. III ejusdem operis. Idem etiam confirmat Sozomenus in libro I *Historiæ ecclesiasticæ*. Deinde cum inter episcopos maxima esset controversia de formula fidei, Eusebius noster formulam proposuit admodum rectam et simplicem, et quæ omnium episcoporum, ipsiusque adeo imperatoris consensu laudata est. Sed cum ei formulæ aliquid deesse videretur ad confutandam novi dogmatis impietatem, Patres synodi Nicænæ has præterea voces addendas esse censuerunt : *Deum verum de Deo vero : genitum non factum, consubstantialem Patri.* Adjecerunt etiam anathematismos adversus eos qui dicerent Filium Dei de non exstantibus factum esse, et fuisse tempus cum non esset. Et initio quidem Eusebius noster *consubstantialis* vocem admittere recusabat. Sed postea edoctus a reliquis episcopis quænam esset hujus verbi vis atque sententia, huic fidei tandem consensit ac subscripsit, quemadmodum ipse tradit in epistola ad Cæsarienses. Nonnulli asserunt Eusebium necessitate adactum, et imperatoris metu potius quam ex animi sui sententia, Nicænæ fidei subscripsisse. Ego vero de aliis quidem qui interfuerunt huic synodo, id facile crediderim. De Cæsariensi autem Eusebio ita sentire non possum. Nam Eusebius post synodum Nicænam, semper damnavit eos qui dicerent Filium Dei ex nihilo factum esse, ut patet ex libris ejus *contra Marcellum*, et nominatim ex cap. 9 et 10 libri I *De ecclesiastica theologia*. Idem etiam de illo testatur Athanasius. Qui cum sæpissime retulerit Eusebium Cæsariensem Nicænæ synodo subscripsisse, nunquam tamen id ab illo simulate et in speciem duntaxat factum esse prodit. Certe si Eusebius non ex animo, sed per fraudem ac simulationem Nicæno concilio subscripsit, cur ad Cæsarienses illam quam dixi postea misit epistolam, qua ingenue professus est se fidem illam quæ in concilio Nicæno edita fuerat, amplexum fuisse? Post synodum Nicænam, Ariani metu imperatoris aliquantulum quievere. Mox resumpta fiducia, cum in amicitiam principis callide irrepsissent, catholicos antistites omnibus modis atque artibus persequi instituerunt. Primus illorum impetus in Eustathium incubuit, Antiochenæ urbis episcopum, qui et confessionis gloria illustris, et inter Nicænæ fidei assertores præcipuus habebatur. Hunc igitur apud imperatorem accusant quod Sabellii impietatem astrueret, quodque matrem principis Helenam Augustam contumelia affecisset. Fit ingens conventus episcoporum in urbe Antiochia, cui præsedit Eusebius Nicomediensis, totius factionis auctor ac signifer. Interfuit etiam huic synodo Cæsariensis Eusebius. Igitur Eustathius a Cyro Berrœensium episcopo accusatus quod impiam Sabellii doctrinam tueretur; concinnato præterea adversus illum stupri crimine, de sede sua depellitur. Quam ob causam gravissimus Antiochiæ tumultus est excitatus; populo duas in partes diviso, cum alii Cæsariensem Eusebium in Eustathii locum substitui, alii Eustathium sibi episcopum reddi flagitarent. Ventumque esset ad manus, nisi imperatoris metus et judicum auctoritas eos cohibuisset. Pacata tandem seditione, pulsoque in exsilium Eustathio, Eusebius noster tametsi et a populo et ab episcopis qui aderant, rogatus ut Antiochensis Ecclesiæ administrationem susciperet, id facere recusavit. Cumque episcopi scriptis ad Constantinum litteris, et suum et populi totius suffragium ei retulissent, Eusebius suas quoque litteras dedit ad Constantinum. Quibus rescribens imp. Constantinus, Eusebii consilium magnopere laudavit. Dejecto in hunc modum Eustathio, quod anno Christi 330 gestum esse in Adnotationibus observavi, Ariani in Athanasium furoris sui impetum vertunt. Ac primo quidem ordinationem ejus accusant apud principem : deinde quod lineæ vestis canonem a provincialibus exigeret : quod sacrum calicem confregisset : postremo quod Arsenium quemdam episcopum interemisset. Itaque Constantinus molestissimis eorum delationibus fatigatus, concilium indixit in urbe Tyro, eoque Athanasium episcopum ad causam dicendam venire jussit. In ea synodo judex sedit inter cæteros Eusebius Cæsariensis, quem Constantinus ei concilio interesse voluerat. Hunc in concilio sedentem conspicatus Potamo Heracleopolitanus episcopus, qui cum Athanasio episcopo et aliquot Ægypti sacerdotibus illuc advenerat, his verbis compellasse dicitur : *Tene, Eusebi, sedere, et innocentem Athanasium stare a te judicandum? Quis hæc pati possit? Nonne persecutionis tempore mecum in custodia fuisti? Atque ego quidem oculum pro veritate perdidi; tu nulla corporis parte mutilatus es, neque martyrium subiisti, sed vivus integerque consistis. Quanam ratione e carcere evasisti, nisi quod persecutoribus nostris spopondisti te rem nefariam admissurum, ac fortasse etiam admisisti?* Hæc Epiphanius ita narrat in hæresi Meletianorum. Ex quibus obiter apparet, falli eos qui Eusebium nostrum idolis aliquando sacrificasse scribunt, idque illi in synodo Tyria palam objectum fuisse. Neque enim Eusebium insimulavit Potamo, quod idolis immolavisset, sed tantum quod salvus et integer ex carcere dimissus, id de ipso suspicandi ansam præbuisset. Fieri tamen potest, ut Eusebius alio quopiam modo dimissus fuerit e carcere, quam illo quem retulit Potamo. Cæterum ex Epiphanii verbis colligi videtur, Eusebium Cæsariensem huic synodo præsedisse. Addit enim Eusebium his auditis graviter commotum, dimisisse concilium. Ex aliis tamen scriptoribus compertum habemus, non Cæsariensem, sed Nicomediensem Eusebium Tyriæ synodo præfuisse.

Post concilium Tyri habitum, episcopi omnes

qui illic consederant, jussu principis Hierosolyma se contulere, ad celebranda encænia magnæ illius basilicæ, quam in honorem Christi Constantinus ibidem exstruxerat. Illic Eusebius noster variis concionibus in ecclesia habitis festivitatem decoraverit. Cumque imperator acerbissimis litteris episcopos ad comitatum suum evocasset, ut eorum quæ adversus Athanasium per fraudem ac simultatem gesserant, rationem coram redderent; Eusebius noster una cum quinque aliis venit Constantinopolim, deque omnibus gestis principem certiorem fecit. Tunc etiam tricennalem orationem coram ipso imperatore in palatio recitavit. Quam quidem imperator summo cum gaudio auscultavit, non tam ob suas, quam ob Dei laudes, quem Eusebius tota illa oratione celebraverat. Hanc secundam orationem in palatio a se dictam fuisse testatur Eusebius in libro *De vita Constantini*. Jam quippe antea orationem de sepulcro Domini habuerat in palatio; quam quidem imperator stans audierat, nec unquam, licet semel atque iterum ab Eusebio rogatus, sedere in sella sibi apposita sustinuerat; æquum esse dicens, sermones de Deo a stantibus exaudiri, ut refert Eusebius in capite 33 ejusdem libri.

Porro quam charus acceptusque fuerit Constantino noster Eusebius, tum ex his quæ dixi, tum ex multis aliis licet intelligere. Nam et frequentes ab eo accepit litteras, quæ in supradictis libris intextæ leguntur. Nec raro ad palatium accitus et convivio exceptus, et familiari colloquio honoratus est. Quin etiam visionem illam crucis quam in cœlo Constantinus viderat tunc cum adversus Maxentium proficisceretur, Eusebio nostro narravit; et Labarum quod ad crucis illius similitudinem expresserat, eidem ostendit, quemadmodum ipse testatur Eusebius. Cumque opus haberet codicibus sacris ad usum ecclesiarum quas Constantinopoli ædificaverat, eorum describendorum curam ac sollicitudinem mandavit Eusebio; quippe quem harum rerum peritissimum esse probe sciret. Denique cum Eusebius noster librum *De festo paschali* ejus nomini nuncupasset, adeo jucundum id munus fuit Constantino, ut librum illum statim in Latinum sermonem converti jusserit, scriptisque ad Eusebium litteris eum hortatus sit, ut ejusmodi opera quæ in manibus habebat, rerum sacrarum studiosis quamprimum communicaret.

Sub idem tempus Eusebius descriptionem basilicæ Hierosolymitanæ, et donariorum quæ illic sacrata fuerant, brevi libello comprehensam Constantino principi nuncupavit. Quam quidem una cum oratione tricennali ad calcem librorum *De vita Constantini* subjeceraf. Verum hic liber hodie non exstat. Eodem etiam tempore scripti sunt ab Eusebio libri quinque *contra Marcellum*: quorum postremos tres *De ecclesiastica theologia* Flaccillo Antiochensium episcopo inscripsit. Iniit autem episcopatum Flaccillus paulo ante synodum Tyri, quæ congregata est consulatu Constantii et Albini, anno 335 Natalis Dominici. Certe Eusebius in libro I *Contra Marcellum de ecclesiastica theologia*, cap. 14, diserte scribit, Marcellum merito ab Ecclesia damnatum fuisse. Damnatus autem est primum Marcellus in synodo Constantinopolitana, ab illis ipsis episcopis qui basilicam Constantinianam Hierosolymis dedicaverant, hoc est anno Christi 335, vel certe 336, ut Baronio placet. Et Socrates quidem tres tantum agnoscit Eusebii libros *contra Marcellum*, eos scilicet qui *De ecclesiastica theologia* inscribuntur: cum tamen totum opus contra Marcellum, quinque libris ab Eusebio sit comprehensum. Porro omnium Eusebii librorum, postremi videntur esse quatuor illi *De Vita imp. Constantini*. Scripti sunt enim post mortem imp. illius, cui non diu superstes vixit Eusebius. Mortuus quippe est sub exordia principatus Constantii Augusti paulo ante mortem Constantini Junioris, quæ contigit Acindyno et Proculo consulibus, anno Christi 340, ut colligitur ex Socratis libro secundo. Quod autem Scaliger in Animadversionibus Eusebianis, editionis ultimæ pag. 250, ait Eusebii libros *contra Porphyrium* scriptos esse sub Constantio, Constantini Magni filio, cum nullius antiqui scriptoris testimonio confirmetur, a nobis tam facile admitti non potest. Sed quod ibidem subjicit Scaliger, tres postremos *Evangelicæ demonstrationis* libros, octavum decimum scilicet, nonum decimum ac vicesimum, ab Eusebio scriptos esse contra Porphyrium, in eo manifeste hallucinatur. Scribit quidem Hieronymus, Eusebium tribus voluminibus, hoc est, XVIII, XIX et XX, respondisse Porphyrio, qui in libro XII et XIII eorum quos contra Christianos edidit, librum Danielis prophetæ convellere tentaverat. Sed Hieronymus non libros Eusebii *De demonstratione evangelica* intelligit, ut putavit Scaliger, sed libros ab eo *contra Porphyrium* elaboratos; qui Ἐλέγχου καὶ Ἀπολογίας inscribebantur, uti colligere est ex *Bibliotheca* Photii. Cæterum hos libros post *Ecclesiasticam Historiam* ab Eusebio scriptos fuisse opinor. Idque ex eo conjicio, quod Eusebius noster in libro VI *Ecclesiasticæ Historiæ*, ubi insignem locum affert ex tertio Porphyrii libro *contra Christianos*, nullam facit mentionem eorum librorum quibus ipse Porphyrio responderat: cum tamen satis diligens laudator esse soleat operum suorum, et ad eorum lectionem studiosos subinde rejiciat.

Sed quoniam opportuna sese offert occasio, pauca etiam de *Ecclesiasticæ Historiæ* libris hoc loco adnotare libet. Horum enim potissimum causa tota hæc a nobis instituta est lucubratio. Multa quidem ab Eusebio nostro scripta sunt ad Ecclesiæ catholicæ utilitatem, et ad confirmandam Christianæ fidei veritatem, partim adversus Judæos, partim contra gentiles. Inter omnes tamen ejus libros merito palmam fert *Ecclesiastica Historia*. Multi quippe ante Eusebium pro Christianæ fidei defensione li-

bros conscripserant, et Judæorum contumaciam erroremque gentilium validissimis rationibus convicerant. Sed qui rerum ecclesiasticarum historiam posteris traderet, nemo ante Eusebium exstiterat. Quo magis laudandus est Eusebius noster, qui et primus hoc argumentum excogitavit; et cum illud aggressus fuisset, omnibus numeris absolutum reliquit. Certe cum multi post eum reperti sint, qui illius exemplo incitati res ecclesiasticas scriptis prodere aggrederentur, omnes tamen ab iis temporibus historiam suam exorsi sunt in quibus Eusebius noster opus suum terminaverat; superiorum vero temporum historiam, quam ille decem libris exposuerat, integram ei atque intactam reliquerunt. Quamobrem si quis illum ecclesiasticæ historiæ Patrem et conditorem appellare voluerit, is profecto non absurde nec immerito id cognomen illi impositurus videtur. Quanam autem ratione ad hoc argumentum accesserit Eusebius, non difficile est conjicere. Nam cum in extrema parte *Chronicorum Canonum*, tempus adventus Domini nostri et Passionis ejus accurate notasset, nomina etiam episcoporum qui in quatuor præcipuis Ecclesiis sederant, et illustrium virorum qui in Ecclesia floruerant : hæreses denique ac persecutiones quibus vexata fuerat Ecclesia, suo tempore atque ordine digessisset, paulatim ad historiam ecclesiasticam conscribendam, quasi manu deductus est : ut quæ in *Chronicis Canonibus* quasi compendio quodam perstrinxerat, in *Ecclesiastica Historia* latius atque uberius pertractaret. Ipse certe in prooemio *Historiæ ecclesiasticæ* aperte indicat id quod dixi. Ubi etiam ab æquis lectoribus veniam sibi dari postulat, sicubi fortasse hoc argumentum minus cumulate fuerit executus : se enim omnium primum ad hoc scribendi genus accedere, et iter nullius antea tritum vestigiis ingredi primum cœpisse. Verum hæc non tam excusatio ac veniæ deprecatio, quam laudis et gloriæ captatio quibusdam videri possit. Porro cum constet ex Eusebii ipsius testimonio, *Ecclesiasticam Historiam* post *chronologicos Canones* ab eo scriptam fuisse, mirum tamen est, utrumque opus ad unam eamdemque metam procedere, ad annum scilicet vicesimum Constantini, qui fuit annus Christi 325. Illud præterea mirari subit, quod cum Nicæna synodus celebrata sit vicennalibus Constantini, nulla tamen ejus fiat mentio, nec in *Chronico*, nec in *Ecclesiastica Historia*. Nam quod in *Latino* ejus *Chronico* ad annum Constantini quintum decimum hæc leguntur, *Alexandrinæ Ecclesiæ* XIX^us *ordinatur episcopus Alexander, a quo Arius presbyter de Ecclesia ejectus, multos suæ impietati sociat. Ad quorum perfidiam coarguendam, synodus* CCCXVIII *episcoporum in Nicæam urbem Bithyniæ congregata, omnes hæreticorum machinas* Homousii *oppositione delevit*. Satis perspicuum est, ista non ab Eusebio scripta, sed ab Hieronymo addita fuisse, qui Eusebianum *Chronicum* multis de suo adjectis interpolavit. Ut enim illud omittam, quod synodi

A Nicænæ commemoratio hic alieno loco ponitur, quis unquam credat, Eusebium de Ario ita locutum fuisse, aut Homousii vocabulum *Chronico* suo intexuisse, quod semper illi displicuit ut postea videbimus? Quomodo Eusebius dixit trecentos et octodecim episcopos Nicænæ synodo interfuisse, cum in tertio libro *De vita Constantini* disertissime scribat, paulo plus quam ducentos et quinquaginta in ea consedisse? Non dubito tamen quin *Ecclesiastica Historia* ab Eusebio absoluta sit aliquot annis post synodum Nicænam. Sed cum Eusebius pace illa quæ post persecutionem Diocletiani cœlitus affulsit Ecclesiæ, *Historiam* suam claudere decrevisset, quemadmodum ipse testatur in exordio operis sui, Nicænæ synodi commemorationem de

B industria vitavit, ne seditiones ac tumultus episcoporum inter se rixantium exponere cogeretur. Quippe historiarum scriptores id præcipue curare ac providere debent, ut opus suum illustri et glorioso exitu concludant, sicut jampridem monuit Dionysius Halicarnassensis in comparatione Herodoti ac Thucydidis. Quis porro eventus illustrior ab Eusebio potuit optari, quam pax illa quæ post cruentissimam persecutionem a Constantino reddita fuerat Christianis, cum exstinctis ubique persecutoribus, ac postremo omnium Licinio sublato, nullus jam præteritorum malorum superesset metus. Hac igitur pace historiam suam terminare maluit Eusebius, quam Nicænæ synodi commemoratione.

C Ea quippe synodo non tam sopita discidia, quam renovata esse videbantur. Idque non synodi ipsius culpa; sed pertinaci obstinatione eorum qui saluberrimis sacrosancti concilii decretis acquiescere recusabant. Atque hæc de vita scriptisque Eusebii a nobis dicta sufficiant. Superest ut de ejus fide et ὀρθοδοξίᾳ pauca dicamus. Ac primum lectores monitos velim, ne hic a nobis Eusebii defensionem exspectent. Neque enim nostrum est de hujusmodi rebus pronuntiare, cum Ecclesiæ judicium et antiquorum Patrum sententiam in iis potius sequi debeamus. Proinde quædam duntaxat capita hic adnotabimus, quibus quasi fundamentis innixi, de Eusebii fide certius statuere possimus.

Cum igitur de Eusebio nostro variæ sint anti-

D quorum sententiæ, et quidam eum Catholicum, alii hæreticum; nonnulli δίγλωττον, id est, dubiæ atque ancipitis fidei fuisse censuerint, inquirendum a nobis est cui potissimum sententiæ debeamus accedere. Constans juris regula est, in dubiis æquiorem potius ac mitiorem sententiam amplecti oportere. Deinde cum Occidentales omnes, uno fere excepto Hieronymo, de Eusebio nostro honorifice senserint, cumque Ecclesia Gallicana sanctorum numero eum ascripserit, ut ex Victorio Aquitano, Usuardo, aliisque colligitur, satius sine dubio est, ut Patrum nostrorum, quam ut Orientalium schismaticorum judicio subscribamus. Denique quorum auctoritas hac in re major esse debet quam pontificum Romanorum? Atqui Gelasius in libro *De duabus natu-*

tis, Eusebium nostrum inter catholicos scriptores retulit, duoque ex ejus libris testimonia recitavit. Sed et Pelagius PP. eum inter historicos honoratissimum nominat, et ab omni hæreseos labe immunem esse pronuntiat, tametsi Origenem hæreticum summis laudibus extulisset. At dicet aliquis Orientalium potius sequendum esse judicium, cum Orientales Eusebium, utpote hominem linguæ suæ, melius nosse potuerint. Sed responderi potest, non deesse quosdam ex Orientalibus, qui de Eusebio nostro bene senserint. Inter quos est Socrates et Gelasius Cyzicenus. Quod si septimæ synodi œcumenicæ judicium nobis opponatur, in promptu est responsio. Neque enim de Eusebii fide agebatur in illa synodo, sed de imaginum cultu. Ad quem subvertendum cum adversarii paulo ante in urbe Regia congregati, testimonium ex Eusebii ad Constantiam epistola protulissent, eoque maxime niterentur; Patres septimæ synodi ad elevandam hujus testimonii auctoritatem acclamarunt, Eusebium Arianum fuisse. Verum id obiter tantum, ex occasione et odio illius epistolæ ab eis factum est, non autem data opera, aut causa prius cognita. Proferunt quidem loca quædam ex Eusebio, quibus approbent illum Ariano dogmati adhæsisse. Sed nullum discrimen adhibent inter libros ante concilium Nicænum, et inter eos qui post illud concilium ab Eusebio sunt elaborati, quod tamen fieri omnino debuerat, ut de Eusebii fide certum ac legitimum judicium promeretur. Quæcunque enim ante Nicænam synodum scripta sunt, Eusebio objici et imputari non debent. Porro Eusebii epistola ad Alexandrum, qua pro Ario illum interpellat, scripta est procul dubio ante synodum Nicænam. Proinde testimonium illud Patrum septimæ synodi adversus Eusebium, etsi maximam habet auctoritatem, tamen præjudicium potius quam synodale judicium nobis videtur. Sed Græcis liceat de Eusebio nostro ita sentire, eumque affinem Arianæ hæresi, aut etiam Arianum vocare. Hieronymum vero quis patienter ferat, qui non contentus hæreticum illum et Arianum dicere, Arianorum signiferum non semel nominat? Potestne Arianorum signifer merito dici, is qui Arianorum dogma post Nicænam synodum perpetuo damnavit? Legantur ejus libri *De ecclesiastica theologia*, quos contra Marcellum scripsit diu post concilium Nicænum. Inveniemus id quod dixi, damnatos ab eo fuisse qui dicerent Filium Dei de non exstantibus esse factum, et fuisse tempus cum non esset. Idem etiam de Eusebio testatur Athanasius in Epistola *de decretis synodi Nicænæ* his verbis: *Et profecto infelix in eo fuit. Ut enim seipsum purgaret, accusavit deinceps Arianos, quod cum dicerent Filium Dei non exstitisse antequam gigneretur, hoc pacto negarent eum exstitisse ante incarnationem.* Et Athanasius quidem, qui privatas inimicitias cum Eusebio gessit, hoc Eusebio perhibet testimonium. Hieronymus vero qui nullas odii causas adversus Eusebium habebat, imo qui ex illius scriptis tantopere profecerat; qui *Chronicum* ejus *canonem* et librum *De locis Hebraicis* in Latinum sermonem converterat, hoc Eusebium infamat elogio, quod ne infensissimi quidem hostes unquam illi tribuerunt. Cujus rei causam invenire non possum, nisi quod Hieronymus suscepto adversus Origenem odio, cunctos ejus dogmatum defensores, ac præcipue Eusebium nostrum immodice est persecutus. Fatendum quidem est, Eusebium nostrum, etsi Arianorum signifer merito dici non possit, tamen cum Arianorum signiferis post Nicænam synodum perpetuo versatum fuisse, et una cum illis impugnasse catholicos episcopos, Eustathium scilicet et Athanasium, præcipuos Homousii defensores. Illud quoque in Eusebio reprehendendum videtur, quod licet æternitatem Filii Dei adversus Arianos semper asseruerit, Homousii tamen vocem nunquam ex animo probavit. Certe nec in libris *contra Marcellum*, nec in orationibus *de fide adversus Sabellium*, ea voce unquam usus est. Imo vero in libro secundo *adversus Sabellium*, non obscure significat eam vocem, utpote quæ in Scripturis non legatur, sibi displicere. Sic enim ait : *Sicut ergo de his quæ possunt quæri inertium est non quærere : ita de his quæ non necesse est quæri, audacia est quærendi. Quæ ergo debent quæri? Quæ invenimus in Scripturis posita. Quæ autem in Scripturis non invenimus, non quæramus. Si enim oporteret nobis esse cognita, utique Spiritus sanctus posuisset in Scripturis.* Et aliquando post hæc habet : *Non ita periclitemur, sed tute loquamur. Si quid autem scriptum est, ne deleatur.* In fine autem orationis ita loquitur : *Quæ scripta sunt dicito, et derelinquetur lis.* Quibus verbis Homousion sine dubio perstringit Eusebius. Sed nunc, si placet, veterum de Eusebio testimonia audiamus. In quibus illud maxime observandum est, etsi varia fuerunt hominum de Eusebio nostro judicia, quod quidem spectat ad ecclesiasticorum dogmatum puritatem, omnes tamen summæ eruditionis laudem uno consensu ei tribuisse. Unus Patrum memoria exstitit Josephus Scaliger, qui præcipiti quadam audacia ac maledicendi libidine abreptus, hanc doctrinæ gloriam, quam nec adversarii Eusebio unquam invideruni, ei adimere conatus est. Ejus verba si quis cupit cognoscere, inter testimonia veterum collocavimus : non quod ejus judicium hac præsertim in parte magni faciamus, sed eo potius consilio, ut importuna ejus maledicentia omnium oculis subjiceretur. Qui cum in *Chronicum* Eusebii *Canonem* Commentarios scribere instituisset, in ipso operis exordio reprehendit Hieronymum, quod Eusebium virum eruditissimum appellaverit. Ac principio quidem statueram adversus Scaligerum pluribus disputare, ejusque sententiam prolixiori responsione subvertere. Sed quoniam ea res majoris est otii, ac fortasse tædium allatura esset lectoribus, in aliud tempus opportunius differetur.

VETERUM TESTIMONIA PRO EUSEBIO.

Ex epistola Constantini Magni ad Antiochenos, quam refert Eusebius in ejus Vita, pag. 516.

Fateor enim perlegisse me Acta in quibus ex honorificis testimoniis ac præconiis vestris in Eusebium Cæsariensem episcopum, quem ego quoque et doctrinæ et modestiæ causa jamdudum probe novi, vos in eum propensos esse, cumque vobis vindicare velle comperi. *Et paulo post:* Equidem virum illum quem vos et honore et benevolentia dignum judicatis, plurimum laudo. Non tamen adeo despici oportet id quod apud singulos ratum firmumque manere debuerat, ut singuli contenti non sint sententiis suis, etc.

Ex ejusdem Constantini ad Eusebium epistola, qua eum laudat, quod Antiochenam sedem recusaverit, pag. 518.

Epistolam tuam sæpius legi, et ecclesiasticæ disciplinæ regulam accuratissime observatam a te cognovi. Enim vero in ea sententia perstare, quæ et Deo accepta, et apostolicæ traditioni congrua esse videatur, summæ pietatis est. Tu quidem beatum te in hoc ipso existimare debes, qui totius propemodum orbis testimonio, dignus universæ Ecclesiæ episcopatu judicatus sis. Nam cum omnes te apud se episcopum esse ambiant, hanc tuam felicitatem sine controversia adaugent. Verum rectissime fecit prudentia tua, quæ et mandata Dei, et apostolicam atque ecclesiasticam regulam custodire statuit ; episcopatum Antiochensis Ecclesiæ repudians, et in eo potius permanere desiderans, quem Dei mandatum ab initio suscepisset.

Ex ejusdem Constantini epistola ad synodum Antiochenam, pag. 519.

Legi litteras a vestra sanctitate scriptas, et Eusebii collegæ vestri prudens propositum laudavi. Cumque cuncta quæ gesta sunt, partim ex vestris, partim ex perfectissimorum vivorum, Acacii et Strategii comitum litteris cognovissem, remque ut decebat accurate expendissem, scripsi ad populum Antiochenum, quid Deo acceptum et Ecclesiæ congruum esset. Ejus epistolæ exemplum his litteris subjici præcepi, ut vos cognoscere possitis, quidnam ego juris ratione provocatus scripserim ad populum Antiochenum : quandoquidem hoc litteris vestris continebatur, ut juxta populi et prudentiæ vestræ suffragium ac voluntatem, Eusebius sanctissimus Cæsariensium episcopus Antiochenæ Ecclesiæ præsideret, ejusque curam susciperet. Ac litteræ quidem Eusebii ecclesiasticæ legi maxime inhærere videbantur, etc.

Ex ejusdem Constantini ad Eusebium epistola, in qua librum illius De Pascha *laudat, pag.* 543.

Eximiam tuam doctrinam et studii contentionem equidem supra modum admiratus sum, legique librum tuum perlibenter : utque in multorum qui divinæ religionis observantiam sincere profitentur, manus ac notitiam perveniret, quemadmodum optaveras, mandavi. Cum igitur intelligas, quanta cum voluptate hujusmodi munera a solertia tua nobis oblata suscipimus, cura ut frequentioribus posthac sermonibus quibus te innutritum esse profiteris, animum nostrum exhilares.

Ex epistola ejusdem Constantini ad Eusebium de conficiendis sacræ Scripturæ codicibus, pag. 543.

Visum est enim id significare prudentiæ tuæ, ut quinquaginta codices divinarum Scripturarum, quarum apparatum et usum maxime necessarium Ecclesiæ esse intelligis, in membranis probe apparatis, ab artificibus antiquariis venuste scribendi peritissimis describi facias, qui et legi facile, et ad omnem usum circumferri possint.

Ex Eusebii Nicomediensis epistola ad Paulinum episcopum Tyri, quam refert Theodoritus in libro primo Historiæ ecclesiasticæ, *cap.* 5.

Nec domini mei Eusebii pro tuenda veritate studium silentio mandatum est, nec tua, domine, in eadem re taciturnitas. Ad nos enim de utroque fama pervenit : et quod consequens erat, Eusebii domini mei causa lætitiam, tua vero dolorem cepimus.

Ex libro Basilii ad Amphilochium De Spiritu sancto, *cap.* 29.

Quod si cui Palæstinus Eusebius propter multarum rerum peritiam idoneus videtur, cui habeatur fides, illius quoque easdem voces ostendimus in quæstionibus *De priscorum polygamia* (a).

Εἰ δέ τῳ καὶ ὁ Παλαιστινὸς Εὐσέβιος ἀξιόπιστος διὰ πολυπειρίαν, κἀκείνου τὰς αὐτὰς φωνὰς ἐπιδείκνυμεν ἐν τοῖς ἐπαπορήμασι *Περὶ τῆς τῶν ἀρχαίων πολυγαμίας*.

(a) Hujus libri meminit Eusebius in lib. VII *Præparationis*, cap. 8.

Ex libro Quæstionum Veteris ac Novi Testamenti *qui inter Augustini Opera est editus, cap.* 125.

Meminimus in quodam libello Eusebii quondam egregii in reliquis viri legisse, quia nec Spiritus sanctus sciat mysterium Nativitatis Domini nostri Jesu Christi, et admiror tantæ doctrinæ virum hanc maculam Spiritui sancto inflixisse.

Ex epistola 65 *Hieronymi, ad Pammachium et Oceanum.*

Fortissimos libros *contra Porphyrium* scribit Apollinarius, *ecclesiasticam* pulchre Eusebius *Historiam* texuit. Alter eorum dimidiatam Christi introduxit œconomiam ; alter impietatis Arii apertissimus propugnator est.

Ex Apologetico ejusdem Hieronymi adversus Rufinum.

Sex libros, ut ante jam dixi, Eusebius Cæsariensis episcopus , Arianæ quondam signifer factionis, pro Origene scripsit, latissimum et elaboratum opus : multis testimoniis approbavit, Originem juxta se Catholicum, id est, juxta nos, Arianum esse.

Ex eodem libro.

Ipse enim Eusebius, amator et præco et contubernalis Pamphili, tres libros scripsit elegantissimos, Vitam Pamphili continentes. In quibus cum cætera miris laudibus prædicaret, humilitatemque ejus ferret in cœlum, etiam hoc in tertio libro addidit, etc. *Et post pauca in eodem libro:* Laudavi Eusebium in *Ecclesiastica Historia*, in digestione temporum, in descriptione sanctæ terræ : et hæc ipsa opuscula in Latinum vertens, meæ linguæ hominibus dedi. Num ex eo Arianus sum, quia Eusebius qui hos libros condidit, Arianus est.

Ex Hieronymi libro II adversus Rufinum.

Vir doctissimus Eusebius (doctissimum dixi, non Catholicum , ne more solito mihi et in hoc calumniam struas) per sex volumina nihil aliud agit, nisi ut originem suæ ostendat fidei , id est Arianæ perfidiæ.

Ex Proœmio libri B. Hieronymi De locis Hebraicis.

Eusebius, qui a beato Pamphilo martyre cognomentum sortitus est, post decem *Ecclesiasticæ Historiæ* libros, post *temporum Canones*, quos nos Latina lingua edidimus, post diversarum vocabula nationum, quæ quo modo apud Hebræos olim dicta sint, et nunc dicantur, exposuit ; post topographiam terræ Judææ, et distinctas tribuum sortes, ipsius quoque Hierusalem, templique in ea cum brevissima expositione picturam, ad extremum in hoc opusculo laboravit, ut congregaret nobis de sancta Scriptura omnium pene urbium, montium, fluminum , viculorum et diversorum locorum vocabula : quæ vel eadem manent, vel immutata sunt postea, vel aliqua ex parte corrupta. Unde et nos admirabilis viri sequentes studium, etc.

Ex libro B. Hieronymi De scriptoribus ecclesiasticis.

Hippolytus, cujusdam Ecclesiæ episcopus (nomen quippe urbis scire non potui) rationem Paschæ, temporumque canones scripsit usque ad primum annum Alexandri imp. et sedecim annorum circulum quem Græci *ἑκκαιδεκαετηρίδα* vocant, reperit ; et Eusebio qui super eodem Pascha canonem decem et novem annorum circulum, id est, *ἐννεαδεκαετηρίδα* composuit, occasionem dedit.

Ex eodem libro.

Eusebius, Cæsareæ Palæstinæ episcopus, in Scripturis divinis studiosissimus, et Bibliothecæ divinæ cum Pamphilo martyre diligentissimus pervestigator, edidit infinita volumina. De quibus hæc sunt : *Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως* libri viginti, *εὐαγγελικῆς Προπαρασκευῆς* libri quindecim, *Θεοφανείας* libri quinque. *Ecclesiasticæ Historiæ* libri decem. *Chronicorum canonum omnimoda historia*, et eorum *ἐπιτομή*. Et *De Evangeliorum diaphonia. In Isaiam* libri decem, et *contra Porphyrium*, qui eodem tempore scribebat in Sicilia, ut quidam putant, libri triginta ; de quibus ad me viginti tantum pervenerunt. *Τοπικῶν* liber unus; *Ἀπολογίας* pro Origene libri sex ; *De vita Pamphili* libri tres. *De martyribus* alia opuscula. Et in cl *Psalmos* eruditissimi *Commentarii*. Et multa alia. Floruit maxime sub Constantino imp. et Constantio; et ob amicitiam Pamphili martyris, ab eo cognomentum sortitus est.

Ex eodem libro.

Eusebius, natione Sardus, et ex lectore urbis Romanæ, Vercellensis episcopus; ob confessionem fidei a Constantio principe Scythopolim et inde Cappadociam relegatus, sub Juliano imp. ad Ecclesiam reversus, edidit *in Psalmos Commentarios* Eusebii Cæsariensis, quos de Græco in Latinum verterat.

Idem Hieronymus in Præfatione Commentariorum in Danielem.

Contra prophetam Danielem duodecimum librum scribit Porphyrius, nolens eum ab ipso cujus inscriptus est nomine, esse compositum, etc. ; cui solertissime responderunt Eusebius, Cæsariensis episcopus

tribus voluminibus, id est, XVIII, XIX et XX. Apollinarius quoque uno grandi libro, hoc est, vicesimo sexto, et ante hos ex parte Methodius.

Idem Hieronymus in caput XXIV *Matthæi.*

De hoc loco, id est de abominatione desolationis quæ dicta est a Daniele propheta, stante in loco sancto, multa Porphyrius tertio decimo operis sui volumine contra nos blasphemavit. Cui Eusebius, Cæsariensis episcopus, tribus respondit voluminibus XVIII, XIX et XX.

Idem in epistola 84, *ad Magnum.*

Scripserunt contra nos Celsus atque Porphyrius : priori Origenes ; alteri Methodius, Eusebius et Apollinarius fortissime responderunt. Quorum Origenes octo scripsit libros : Methodius usque ad decem millia procedit versuum : Eusebius et Apollinarius viginti quinque et triginta volumina condiderunt.

Idem in epistola 65, *ad Pammachium et Oceanum.*

Quis prudentior, doctior, eloquentior Eusebio et Didymo, assertoribus Origenis inveniri potest ? Quorum alter sex voluminibus τῆς Ἀπολογίας ita eum, ut se, sensisse confirmat.

Idem Hieronymus in Præfatione Commentariorum in Isaiam.

Eusebius quoque Pamphili, juxta historicam explanationem quindecim edidit volumina.

Idem in Præfatione libri quinti Commentariorum in Isaiam.

Subeamne opus, in quod viri eruditissimi sudaverunt ? Origenem loquor et Eusebium Pamphili. Quorum alter liberis allegoriæ spatiis evagatur ; et interpretatis nominibus singulorum, ingenium suum facit Ecclesiæ sacramenta. Alter historicam expositionem titulo repromittens, interdum obliviscitur pópositi, et in Origenis scita concedit.

Idem in libro quinto Commentariorum in Isaiam.

Eusebius Cæsariensis historicam interpretationem titulo repromittens, diversis sensibus evagatur : Cujus cum libros legerem, aliud multo reperi quam indice promittebat. Ubicunque enim historia defecerit, transit ad allegoriam ; et ita separata consociat ; ut mirer eum nova sermonis fabrica in unum corpus lapidem ferrumque conjungere.

Item Hieronymus in caput I *Matthæi.*

Super hoc et Africanus temporum scriptor; et Eusebius Cæsariensis in libris *Διαφωνίας Εὐαγγελίων* plenius disputarunt.

Rufinus in epistola ad Chromatium episcopum.

Injungis mihi ut *Ecclesiasticam historiam*, quam vir eruditissimus Eusebius Cæsariensis Græco sermone conscripserat, in Latinum converterem.

Augustinus in libro De hæresibus, *cap.* 83.

Cum Eusebii *Historiam* perscrutatus essem, cui Rufinus a se in Latinam linguam translatæ subsequentium etiam temporum duos libros addidit, non inveni aliquam hæresim quam non legerim apud istos ; nisi quam in sexto libro ponit Eusebius, narrans eam exstitisse in Arabia. Itaque hos hæreticos, quoniam nullum eorum ponit auctorem, Arabicos possumus nuncupare, qui dixerunt animas cum corporibus mori atque dissolvi, et in fine sæculi utrumque resurgere. Sed hos disputatione Origenis præsentis et eos alloquentis, celerrime dicit fuisse correctos.

Antipater, Bostrensis episcopus, in libro primo adversus Apologeticum Eusebii Cæsariensis pro Origene.

Nam quoniam vir ille (Eusebius scilicet) plurimarum rerum scientia instructus fuit, quippe qui omnes veterum scriptorum libros ac lucubrationes investigaverit, et omnium fere antiquorum opiniones ac sententias exposuerit : plurima etiam ingenii sui monumenta posteris reliquerit, quorum nonnulla ab omnibus jure merito comprobantur : bujusmodi de illo viro existimatione abutentes, quosdam in errorem inducere conantur ; affirmantes scilicet, Eusebium nunquam hæc scribere aggressurum fuisse, nisi antiquos omnes idem sentire accuratissime cognovisset. Ego vero Eusebium quidem

A Ἐπειδὴ πολυΐστωρ ὁ ἀνὴρ γέγονε, πάσας τὰς τῶν ἀρχαιοτέρων βίβλους τε καὶ συγγράμματα ἐξερευνήσας καὶ ἀνιχνεύσας, καὶ τὰς πάντων μικροῦ δεῖν δόξας ἐκθέμενος, καὶ πλεῖστα συγγράμματα καταλείψας τῷ βίῳ, ὧν ἔνιά καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξια τυγχάνει· τῇ τοιαύτῃ τοῦ ἀνδρὸς ὑπολήψει χρώμενοι, συναρπάζειν ἐπιχειροῦσιν ἐνίους, ὡς ὅτι φασίν· Οὐκ ἂν εἵλετο Εὐσέβιος ἐπὶ τοῦτο ἰδεῖν, εἰ μὴ πάσας ἀκριβῶς ἠπίστατο τῶν παλαιῶν τὰς δόξας τοῦτο βουλομένας. Ἐγὼ δὲ, ὅτι μὲν πολυΐστωρ ὁ ἀνὴρ, καὶ οὐδέν τι τῶν παλαιοτέρων συγγραμμάτων τὴν ἐκείνου διέλαθε γνῶσιν, σύμφημι καὶ ὁμολογῶ· βασιλικῇ γὰρ

συνεργίᾳ χρώμενος, ῥᾳδίως τὰ πανταχοῦ πρὸς ἑαυτὸν συνάγειν ἠδύνατο.

A plurimarum rerum scientia instructissimum fuisse fateor, nec ex veterum scriptis quidquam illius subterfugisse notitiam. Usus enim imperatoris subsidio atque suffragio, cuncta quæ ubique erant, facillime potuit congregare.

Ex libro primo excerptorum Historiæ Ecclesiasticæ *Philostorgii.*

Ὅτι τά τε ἄλλα, καὶ ὅσα πρὸς Ἱστορίας ἥκει λόγων, ὁ Φιλοστόργιος, τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον ἐπαινῶν, περὶ τὴν εὐσέβειαν διαμαρτάνειν φησί· καὶ τὸ ἁμάρτημα ὁ δυσσεβὴς διηγούμενος, διότι ἄγνωστον τὸ θεῖον καὶ ἀκατάληπτον ἡγοῖτο. Ἀλλὰ καὶ ἄλλα ταὐτά φησιν αὐτὸν πλημμελεῖν. Καταπαῦσαι δὲ αὐτὸν τὰς οἰκείας τῆς Ἱστορίας μνήμας μέχρι τῆς τῶν παίδων διαδοχῆς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου συνεπιμαρτυρεῖ.

Philostorgius Eusebium quidem Pamphili, tum ob alia multa, tum ob *Historiam Ecclesiasticam* laudibus afficit. Eumdem tamen in iis quæ ad religionem pertinent, lapsum esse dicit : quippe qui Deum cognosci et comprehendi non posse existimaverit. Hunc enim ejus errorem impius iste commemorat. Sed et hujusmodi alios errores ab illo commissos esse affirmat. Cæterum et ipse cum aliis testatur Eusebium *Historiam* suam usque ad tempora liberorum Constantini Magni perduxisse.

Socrates in libro primo Historiæ Ecclesiasticæ.

B Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, ἐν ὅλοις δέκα βιβλίοις τὴν *Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν* ἐκθέμενος, κατέπαυσεν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ἐν οἷς καὶ ὁ παρὰ τοῦ Διοκλητιανοῦ κατὰ Χριστιανῶν γενόμενος πόλεμος ἀνεπαύσατο. Γράφων δὲ ὁ αὐτὸς *Εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου*, τῶν κατ' Ἄρειον μερικῶς μνήμην πεποίηται, τῶν ἐπαίνων τοῦ βασιλέως, καὶ τῆς πανηγυρικῆς ὑψηγορίας τῶν λόγων μᾶλλον ὡς ἐν ἐγκωμίῳ φροντίσας, ἤπερ τοῦ ἀκριβῶς περιλαβεῖν τὰ γενόμενα.

Eusebius Pamphili res in Ecclesia gestas decem libris complexus, principatu Constantini *Historiam* suam terminavit, quo tempore persecutio Diocletiani adversus Christianos finem accepit. Idem in libris quos *De vita imp. Constantini* conscripsit, ea quæ ad Arium pertinent, singillatim minime est exsecutus, quippe qui ut in encomiis fieri solet, imperatoris laudes et panegyricam orationem contexere magis in animo haberet, quam res gestas accurate commemorare.

Idem Socrates in eodem libro, cap. 7, de Sabino, Macedonianorum episcopo, loquens, qui Synodorum Historiam *scripserat, ita dicit :*

Καὶ ἐπαινεῖ μὲν τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον ὡς ἀξιόπιστον μάρτυρα· ἐπαινεῖ δὲ καὶ τὸν βασιλέα, ὡς τὰ Χριστιανῶν δογματίζειν δυνάμενον· μέμφεται δὲ τῇ C ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθείσῃ πίστει, ὡς ὑπὸ ἰδιωτῶν καὶ οὐδὲν ἐπισταμένων ἐκδεδομένῃ· καὶ ὃν ὡς σοφὸν καὶ ἀψευδῆ καλεῖ μάρτυρα, τούτου τὰς φωνὰς ἑκουσίως ὑπερορᾷ.

Et Eusebium quidem Pamphili, tanquam testem fide dignissimum laudat : imperatorem quoque ipsum præconiis afficit, utpote qui Christianæ fidei dogmata apprime calleret. Fidem vero Nicææ expositam reprehendit, tanquam ab ignaris et imperitis hominibus conscriptam. Et quem sapientem virum ac veracem testem nominat, ejus verba sciens ac prudens pro nihilo ducit.

Idem Socrates in libro II, *cap.* 21.

Ἐπειδὴ δέ τινες ἐπεχείρησαν καὶ αὐτὸν λοιδορῆσαι, φημὶ δὴ τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον, ὡς ἀρειανίζοντα ἐν οἷς λόγοις ἐξέδωκε, μικρὰ καὶ περὶ αὐτοῦ εἰπεῖν οὐκ ἄκαιρον ἡγοῦμαι. Πρῶτον μὲν γάρ, κ. τ. λ.

Sed quoniam hunc quoque, Eusebium Pamphili intelligo, nonnulli criminari conati sunt, perinde quasi Arianum dogma in libris suis secutus fuerit, opportunum fore censeo pauca de eo disserere. Primum igitur concilio Nicæno quo Filium Patri consubstantialem fuisse decretum est, et interfuit et consensit. In tertio vero libro quem *De vita Constantini* scripsit, ita loquitur : « Omnes imperator ad concordiam incitavit, donec universos in iis de quibus antea dissentiebant, concordes atque unanimes præstitisset. Adeo ut fides omnium consona apud Nicæam obtinuerit. » Cum igitur Eusebius illius concilii mentionem faciens, cunctas animorum dissensiones sopitas esse dicat, et universos in unam eamdemque conspirasse sententiam, quid causæ est cur nonnulli eum existiment Ariano dogmati consentire? Falluntur etiam Ariani, qui illum opinioni suæ suffragari arbitrantur. Sed dicet fortasse aliquis, illum Ariani dogmatis assertorem videri, propterea quod in libris suis crebro dicere solet, PER CHRISTUM. Cui nos id respondemus, et hac loquendi ratione et aliis hujusmodi quæ dispensationem humanitatis Jesu Christi designant, ecclesiasticos scriptores uti consuevisse (*a*) : et ante hos omnes Paulum apostolum iisdem vocibus usum fuisse, qui tamen perversi dogmatis magister nunquam est existimatus. Cæterum cum Arius Filium Dei creaturam perinde ac cætera quæ a Deo creata sunt, ausus sit dicere, audi, si placet, quænam de hac re fuerit Eusebii sententia in libro primo *De ecclesiastica theologia* (cap. 9, 10). « Unigenitus, inquit, Dei Filius solus ipse et non alius et prædicatur et est. Unde merito quis reprehenderit

(*a*) Theodoritus *in cap.* I *primæ Epistolæ ad Corinth.*

eos qui creaturam illum dicere non dubitarunt, ex nihilo conditum perinde ac reliquas creaturas. Quomodo enim Filius fuerit, quomodo Unigenitus, si eamdem cum cæteris creaturis naturam sortitus est, unusque est e numero rerum creatarum, utpote qui una cum illis ortus sit ex nihilo. Verum divina oracula non ita de illo prædicant. » Deinde paucis interjectis hæc subjicit : « Quisquis igitur Filium Dei ex nihilo genitum, et creaturam e non exstante productam esse asserit, is non animadvertit, se nudum quidem nomen Filii ei concedere, revera tamen eum Filium pernegare. Qui enim ex nihilo genitus est, vere Filius Dei esse non potest, sicut nec quidvis aliud quod genitum sit. Verus autem Filius Dei, utpote qui ex illo tanquam ex Patre genitus est, unigenitus et dilectus Patris merito dicitur. Ob eamdem etiam causam Deus ipse est. Quis enim alius Dei fetus esse possit, quam illi ipsi per omnia simillimus? Condit quidem urbem imperator, sed eam non gignit : filium autem gignere dicitur, non condere. Artifex autem, faber dicitur ejus quod fabricatus est, non pater. Filii vero sui nequaquam faber dicitur. Ita quoque summus hujus universi Deus, Filii quidem sui pater, mundi vero faber et conditor merito dicitur. Quod si semel in Scripturis inveniatur dictum, *Dominus creavit me initium viarum suarum ad opera sua*, sensum ipsum verborum inspicere debemus, quem paulo post exponam : nec, ut Marcellus facit, ob unicum testimonium, præcipuum Ecclesiæ dogma convellere. » Hæc et alia plurima ab Eusebio Pamphili dicta sunt in libro *adversus Marcellum*. In tertio autem ejusdem operis libro, docens quomodo intelligenda sit hæc vox κτίσμα, ita loquitur : « His ita constitutis, consequens est, ut, quemadmodum illa quæ præcesserunt, sic etiam hæc verba : *Dominus condidit me initium viarum suarum ad opera sua* [1], de eadem persona dicta sint. Quod si creatum se esse dicit, non ita accipiendum est, quasi dicat, se de non exstantibus ad id quod est pervenisse, et perinde ac reliquas creaturas ex nihilo conditum esse, sicut nonnulli perperam existimarunt. Sed id dicit, utpote qui subsistat ac præexsistat ante constitutionem totius mundi; a Patre autem suo ac Domino Princeps ac Rector hujus universi constitutus sit : adeo ut verbum hoc ἔκτισεν, positum sit hoc loco pro *constituit*. Certe apostolus Petrus, principes et rectores qui hominibus præsunt, diserte creaturam appellat, his verbis : *Subjecti estote omni humanæ creaturæ propter Dominum, sive regi quasi præcellenti, sive rectoribus tanquam ab illo missis* [2]. Propheta quoque cum dicit : *Præpara te, Israel, ad invocandum Deum tuum, quoniam ecce qui firmat tonitru, et qui creat Spiritum, qui annuntiat hominibus Christum suum* [3]; hoc verbum κτίζων, non accepit pro eo quod factum est cum antea non esset. Neque enim tunc Deus creavit Spiritum, cum Christum suum per illum cunctis hominibus annuntiavit. Nihil quippe sub sole novum est. Sed erat quidem antea Spiritus et subsistebat : *Missus est autem tunc cum apostoli congregati essent, quando sonus instar tonitrui factus est de cœlo tanquam ingruentis Spiritus vehementis : et repleti sunt Spiritu sancto*. Atque ita Christum Dei hominibus prædicarunt, juxta prophetiam quæ dicit : *Ecce is qui firmat tonitru et qui creat Spiritum, et qui annuntiat hominibus Christum suum*. Ubi vocabulum illud *creans* positum est pro *mittens*, vel pro *disponens atque constituens*. Tonitru vero similiter Evangelii prædicationem significat. David quoque cum dicit : *Cor mundum crea in me, Deus* [4], non hoc dixit quasi cor antea non haberet : sed orabat ut mens pura in seipso perficeretur. Eadem ratione dictum est illud, *ut duos in unum novum hominem crearet*, id est conjungeret. Vide autem annon ejusdem generis sit et illud : *Induamini novum hominem qui est secundum Deum creatus* [5]. Item illud : *Si qua igitur in Christo nova creatura ;* et quæcumque alia ejusmodi reperiri possunt ab iis qui Scripturas divinitus inspiratas curiose scrutantur. Ne mireris ergo si in hoc loco, *Dominus creavit me initium viarum suarum*, verbum *creavit* translative positum est pro *constituit* et *rectorem ordinavit*. » Hæc Eusebius scribit in libris *contra Marcellum*. Quæ nos hic adduximus propter eos qui illum frustra criminari et traducere conantur. Neque enim probare possunt, Eusebium initium essentiæ Filio tribuisse, tametsi dispensationis vocabulis passim in libris suis utatur : præsertim cum scriptorum Origenis imitator et admirator exstiterit, in quibus Filium ex Patre genitum semper prædicari reperient, quicunque reconditam Origenis doctrinam intelligentia assequi possunt. Atque hæc obiter dicta sint, ut Eusebii obtrectatoribus respondeam.

Sozomenus in libro I Historiæ ecclesiasticæ.

Atque animus quidem erat, hoc opus ab ipso Christianæ religionis exordio repetere. Sed cum animadverterem alios scriptores, Clementem dico et Hegesippum, viros sapientissimos, qui apostolorum temporibus proxime successerunt, Africanum præterea historicum, et Eusebium, cognomento Pamphilum (virum tum in sacris litteris, tum in poetis aliisque scriptoribus gentilibus exercitatissimum), idem ipsum ad sua ipsorum tempora scribere aggressos, etc.

A Ὡρμήθην δὲ τὸ ἀπαρχῆς ταύτην συγγράψαι τὴν πραγματείαν· λογισάμενος δὲ ὡς καὶ ἄλλοι ταύτης ἐπειράθησαν μέχρι τῶν κατ' αὐτοὺς χρόνων, Κλήμης τε καὶ Ἡγήσιππος, ἄνδρες σοφώτατοι, τῇ τῶν ἀποστόλων διαδοχῇ παρακολουθήσαντες, καὶ Ἀφρικανὸς ὁ συγγραφεὺς, καὶ Εὐσέβιος ὁ ἐπίκλην Παμφίλου, ἀνὴρ τῶν θείων Γραφῶν καὶ τῶν παρ' Ἕλλησι ποιητῶν καὶ συγγραφέων πολυμαθέστατος ἵστωρ.

[1] *Prov.* VIII, 22. [2] *I Petr.* II, 14. [3] *Amos* IV, 13. [4] *Psal.* L, 12. [5] *Ephes.* IV, 24.

Victorius in Canone Paschali.

Recensitis igitur fidelibus historiis veterum, beati scilicet Eusebii Cæsariensis Palæstinæ civitatis episcopi, viri in primis eruditissimi atque doctissimi, *Chronicis* prologoque; ac perinde his quæ a sanctæ memoriæ Hieronymo hisdem *Chronicis* sunt adjecta.

Hieronymus in Epistola ad Chromatium et Heliodorum, quæ præfigitur Martyrologio quod B. Hieronymi inscriptum est nomine.

Constat Dominum nostrum Jesum Christum omni die martyrum suorum triumphos excipere, quorum passiones a sancto Eusebio Cæsariensi episcopo scriptas reperimus. Nam Constantinus Augustus, cum Cæsaream fuisset ingressus, et diceret memorato antistiti, ut peteret aliqua beneficia Cæsariensi Ecclesiæ profutura, legitur respondisse Eusebium : Opibus suis Ecclesiam ditatam, nulla petendi beneficia necessitate compelli : sibi tamen desiderium immobile exstitisse, ut quidquid in republica Romana gestum sit erga sanctos Dei per judices judicibus succedentes in universo orbe Romano, sollicita perscrutatione monumenta publica discutiendo perquirerent; et qui martyrum a quo judice, in qua provincia vel civitate, qua die quave perseverantia, passionis suæ obtinuerint palmam, de ipsis archivis sublata, ipsi Eusebio regio jussu dirigerent. Unde factum est, ut idoneus relator exsistens, et *Ecclesiasticam Historiam* texeret, et omnium pene martyrum provinciarum omnium Romanarum tropæa diligens historiographus declararet.

Gelasius papa in decreto de libris apocryphis.

Item *Chronica* Eusebii Cæsariensis, et ejusdem *Ecclesiasticæ historiæ* libros, quamvis in primo narrationis suæ libro tepuerit, et postea in laudibus atque excusatione Origenis schismatici unum conscripserit librum, propter rerum tamen notitiam singularem, quæ ad instructionem pertinent, usquequaque non dicimus renuendos.

Idem in libro De duabus naturis.

Ut idipsum dicentes uno corde, unoque ore, et credamus quod a majoribus nostris accepimus, et donante Domino tradamus posteris confitendum, cum quibus unitam fidem Deo propitio perdurare Catholicorum subjecta testimonia magistrorum recensita testantur. *Et paulo post:* Eusebii episcopi Palæstinensis, cognomento Pamphili, ex expositione psalmi septimi, etc. Item ejusdem ex *Evangelica præparatione*, lib. VII.

Pelagius II papa in Epistola 3, *ad Eliam Aquileiensem et alios episcopos Istriæ.*

Quid namque in hæresiarchis Origene deterius, et quid in historiographis inveniri Eusebio honorabilius potest? Et quis nostrum nescit, in libris suis quantis Origenem Eusebius præconiis attollat? Sed quia sancta Ecclesia suorum fidelium corda benignius quam verba districtius pensat, nec in hæreticis sensum proprium testatio Eusebii absolvere potuit : nec rursum Eusebium laudati Origenis culpa damnavit.

Evagrius, lib. I Historiæ, *cap.* 1.

A Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλου, ἀνὴρ δὲ ἐς τὰ μάλιστα λόγιος ὁ Παμφίλου τά τε ἄλλα, καὶ ὥστε οἷός τε εἶναι πείθειν (a) τοὺς ἐντυγχάνοντας θρησκεύειν τὰ ἡμέτερα, εἰ καὶ μὴ λίαν ἀκριβεῖς οἷός ποιεῖν.

Eusebius Pamphili, vir cum in aliis rebus disertissimus, tum in scribendo tantum valens, ut possit lectores suos, si non perfecte efficere Christianos, ita tamen impellere, ut nostra libenter amplectantur.

Gregorius Magnus in epistola ad Eulogium Alexandrinum episcopum.

Ex audientium numero nunc factus sum, cui sanctissima vestra beatitudo scribere studuit, ut cunctorum martyrum gesta quæ piæ memoriæ Constantini temporibus ab Eusebio Cæsariensi collecta sunt, transmittere debeamus. Sed hæc neque si collecta non sint, neque si sint, ante vestræ beatitudinis scripta cognovi. Ago ergo gratias, quia sanctissimæ vestræ doctrinæ scriptis eruditus, cœpi scire quod nesciebam. Præter illa enim quæ in ejusdem Eusebii libris *De gestis sanctorum martyrum* continentur, nulla in archivo hujus nostræ Ecclesiæ, vel in Romanæ urbis bibliothecis esse cognovi, nisi pauca quædam in unius codicis volumine collecta.

Gelasius Cyzicenus in libro secundo De synodo Nicæna, *cap.* 1.

B Ἀκούσωμεν δὴ τί ἐνταῦθα λέγει καὶ ὁ ἀροτὴρ ὁ κάλλιστος τῆς ἐκκλησιαστικῆς γεωργίας, ὁ φιλαληθέστατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ παμφήμου Παμφίλου. Ὁ μὲν οὖν Λικίνιος, φησὶ, τὴν ὁμοίαν τοῖς ἀθέοις τυράννοις τῆς ἀσεβείας μετελθὼν ὁδὸν, ἐπὶ τὸν ἴσον αὐτοῖς ἐνδίκως περιηνέχθη κρημνόν, etc., quæ leguntur in fine libri decimi *Historiæ ecclesiasticæ*. Τοσαῦτα ὁ

Audiamus sane quid hic dicat præstantissimus ecclesiastici fundi arator, ille veri studiosissimus Eusebius, celeberrimi Pamphili cognomento insignis. Licinius quidem, inquit, eamdem quam superiores illi viam impietatis insistens, merito in eumdem cum illis exitii gurgitem est delapsus, etc. Hactenus veterum ecclesiasticæ historiæ scri-

(a) *Πείθειν τούς*. Sic mutatione emendavimus quod prius male legebatur τοὺς πείθειν. EDIT. PATR.

ptorum fide dignissimus Eusebius Pamphili, qui quamplurimis martyrum certaminibus conquisitis atque investigatis, ex iis quæ simplici ac rudi stylo scripta fuerant eligens atque excerpens, *Ecclesiasticam historiam* decem omnino libris accurate conscriptam nobis reliquit, incipiens quidem ab adventu Domini, progressus vero ad ea quæ dixi tempora, non sine ingenti labore. Quomodo enim aliter fieri potuit ab eo, qui tantam curam suscepit, ut hujusmodi collectionis harmoniam nobis conservaret? imo vero summum, ut dixi, studium, et incredibilem laboris copiam ad id contulit. Nemo porro existimet ex iis quæ de illo circumferuntur, virum hunc in Arii impietatem unquam concessisse : sed credat, si quæpiam protulit aut scripsit, Arii dogma tantillum subolentia, ea non ex impio illius sensu protulisse unquam aut scripsisse, sed ex minus curiosa parumque sollicita simplicitate, ut ipse in libro *Apologetico* quem ad orthodoxos omnes episcopos misit, plenius approbavit.

A τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἀξιοπιστότατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ Παμφίλου, πλείστους ὅσους ἀγῶνας θέμενος καὶ διερευνησάμενος, ἐκ τῶν ἁπλῶς ἐχόντων τὴν ἀναλογὴν ποιησάμενος, ἐν δέκα τόμοις ὅλοις τὰ τῆς *Ἐκκλησιαστικῆς* ἡμῖν *ἱστορίας* ἀκριβῶς καταλέλοιπεν· ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ τῆς τοῦ Κυρίου παρουσίας, πληρώσας δὲ εἰς τούσδε τοὺς χρόνους οὐκ ἀπόνως· πῶς γὰρ οἷόν τε ἦν τοσαύτην ἀναδεξάμενον φροντίδα τοῦ διασώσασθαι τῆς τοιᾶσδε συλλογῆς τὴν ἁρμονίαν; ἀλλ' ὡς ἀρτίως ἔφην, πολλὴν εἰσενεγκάμενος τὴν σπουδὴν καὶ πλοῦτον ἄφατον πόνου. Ἀλλὰ μηδεὶς οἰέσθω τὸν ἄνδρα ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ ἐπιπεφημισμένων, ὡς τῆς Ἀρείου βλασφημίας ποτέ τι πεφρονήκει· ἀλλὰ πεπείσθω, ὡς εἴ καί τιν' ἂν ἐλάλησεν, ἢ ἔγραψε μικρόν τι τὰ Ἀρείου ὑπονοούμενα, οὐ μὴν B κατὰ τὴν ἀσεβῆ ἐκείνου ἔννοιαν, ἀλλ' ἐξ ἀπεριέργου ἁπλότητος, καθὼς καὶ αὐτὸς ἐν τῷ *Ἀπολογητικῷ*, ᾧ διεπέμψατο πρὸς τὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων κοινὸν, μαρτυράμενος ταῦτα ἐπληροφόρησε.

Auctor Chronici Alexandrini, *pag.* 582.

Eusebius vero Pamphili et ipse prudentissimus scriptor in hunc modum narrat : Quoniam Judæi Christum die festo in crucem egerunt, vicissim ipsi eodem die periere.

Ὁ δὲ σοφώτατος Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου συνεγράψατο οὕτως· Ὅτι ἐν τῇ ἑορτῇ τὸν Χριστὸν ἐσταύρωσαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἐν τῇ αὐτῶν ἑορτῇ πάντες ἀπώλοντο.

Nicephorus in libro VI Historiæ, *cap.* 37.

Eodem tempore, eruditione juxta et vitæ instituto philosophum Christianum, et presbyteri dignitate auctum, divinum Pamphilum floruisse scimus. Cujus vitam et actus omnes, celebrem etiam quam ibi instituit profanæ divinæque philosophiæ scholam, præterea constantem in variis persecutionibus confessionem, et certamina egregiumque pro Christi nomine martyrium, Eusebius sororis ejus filius, eidemque adeo charus ut ab eo cognomen acceperit, peculiari scripto copiose est prosecutus : ad quem eos qui accuratius hæc cognoscere voluerint, rejicimus. Eusebius iste disciplinis omnibus perceptis, sacrarum maxime litterarum scientia enituit, et ad Constantii usque tempora vixit. Et cum Christianæ professionis studiosissimus esset, egregiamque pro Christi honore æmulationem spiraret, quindecim tomis *Evangelicam præparationem*, et decem aliis *Evangelicam demonstrationem* est complexus. Et primus ipse manum præsenti argumento admovit, primusque libros eos *Ecclesiasticam historiam* appellavit, decemque eam tomis absolvit. Est et aliud ejus volumen, in quo temporum certam accuratamque rationem digessit, et quem *Canonem* appellavit. Scripsit quoque *De Constantini vita* libros quinque. Edidit et alium ad eumdem quem *Tricennalem* inscripsit. Ad Stephanum item alium, de iis quæ in Evangeliis in dubium seu disputationem vocantur. Sed et alia varia reliquit scripta, quæ multum Ecclesiæ afferunt utilitatis. Verum enimvero etiamsi talis fuerit, in multis tamen apparet, eum Arii sententiam comprobasse, etc.

Ἐφ' οὗ λόγῳ καὶ φιλοσόφῳ βίῳ διαζῶντα, καὶ τοῦ C αὐτόθι πρεσβείου ἠξιωμένον, τὸν θεῖον Πάμφιλον ἔγνωμεν· οὗ τὸν βίον καὶ τὰ καθ' ἕκαστον αὐτῷ πεπραγμένα, ἔτι δὲ καὶ περὶ ἧς συνεστήσατο ἐκεῖσε λόγων θείων καὶ φιλοσόφων διατριβῆς, πρὸς δὴ τούτοις καὶ τὴν ὑπὲρ εὐσεβείας τούτου ἐν διαφόροις διωγμοῖς ὁμολογίαν· τούς τε ἀγῶνας αὐτοῦ, καὶ τὸ τελευταῖον ὡς τὸν τοῦ μαρτυρίου ἀνεδήσατο στέφανον, Εὐσέβιος ὁ τούτου ἀδελφιδοῦς, καὶ τοσοῦτον ἐκείνῳ φιλούμενος, ὡς καὶ τὴν ἐκείνου κλῆσιν ἐπίθετον σχεῖν, εἰς λεπτὸν ἐν ἰδίῳ συντάγματι περιέλαβε· καὶ τοὺς ἀκριβῶς βουλομένους τὰ ἐκείνου εἰδέναι, αὐτῷ παραπέμπομεν. Ὃς δῆτα Εὐσέβιος διὰ πάντων ἐλθὼν, μάλιστα τῇ περὶ τὰ θεῖα σπουδῇ ἐναχμάζει. Ἄχρι δὲ καὶ Κωνσταντίου τὸν τῆς ζωῆς παρείλκυσε χρόνον. Χριστιανὸς δὲ τὰ μάλιστα ὢν, καὶ πολὺν τὸν D ζῆλον ὑπὲρ Χριστοῦ πνέων, ἐν δεκαπέντε τόμοις τὴν *Εὐαγγελικὴν* συγγράφει *προπαρασκευὴν*, καὶ ἐν δέκα πάλιν τὴν *Εὐαγγελικὴν ἀπόδειξιν*. Καὶ πρῶτος οὗτος τῇ μετὰ χεῖρας ὑποθέσει ἐπέβαλεν, *Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν* πρῶτος ὀνομάσας τὴν βίβλον· δέκα δ' ἐν τόμοις τοῦτο τὸ σύνταγμα περικλείεται. Καὶ ἄλλη δὲ αὐτοῦ βίβλος ἐμφέρεται, ἣν *Κανόνα* ἐπέγραψε, τὰς τῶν χρόνων ἀκριβουμένη γραφάς. Καὶ *Εἰς τὸν βίον* δὲ *Κωνσταντίνου* πέντε λόγους ἐξέδωκε· καὶ ἕτερον δὲ πρὸς αὐτὸν, ὃν *Τριακονταετηρικὸν* ἐπιγράφει· καὶ Στεφάνῳ περὶ τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς Εὐαγγελίοις ἀπορουμένων ἕτερον ἀνατίθησι· καὶ ἄλλα διάφορα συγγράμματα καταλέλοιπε, πολλὴν ὄνησιν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἰσφέροντα. Πλὴν τοιοῦτος ὢν, ἐν πολλοῖς φαίνεται τὰ Ἀρείου πρεσβεύων, κ. τ. λ.

Ex Actis manuscriptis sancti Silvestri papæ.

Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, τὴν Ἐκκλησιαστικὴν συγγράφων Ἱστορίαν, παρέλιπε περὶ ἑκάστου ταῦτα εἰπεῖν, ἅπερ ἐν ἄλλοις συντάγμασιν ἔφρασεν· ἐνέθειχεν(a) γὰρ ἕνδεκα λόγοις τὰ παθήματα σχεδὸν τῶν ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις ἀθλησάντων μαρτύρων καὶ ἐπισκόπων, καὶ ὁμολογητῶν· οὐ μὴν ἀλλὰ γυναικῶν καὶ παρθένων, ὅσαι ἀνδρείῳ φρονήματι διὰ τὸν Δεσπότην ἠγωνίσαντο Χριστὸν, ἀνεγράψατο. Καὶ οὗτος μόνος τῶν ἐπισκόπων ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, καὶ καθεξῆς, τὰ παθήματα κατὰ τάξιν ἐξηγήσατο. Τούτων δὲ τῶν πόλεων καὶ ἀποστολικῶν θρόνων τὴν ἀρχιερωσύνην ἐπεσπάσατο, τουτέστι τῆς μεγάλης τῶν πόλεων Ῥώμης, Ἀλεξανδρείας τε καὶ Ἀντιοχείας, τῆς κοινῆς ἕνεκεν ὠφελείας. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοίνυν τούτων ὧν μέχρι τοῦ δεῦρο χρόνου ὁ προῤῥηθεὶς τῇ Ἑλληνικῇ συνεγράψατο φωνῇ, τούτου τὸν βίον οὐκ ἐξίσχυσεν μεταφράσαι, τουτέστι τοῦ ἁγίου Σιλβέστρου, κ. τ. λ.

Historiographus noster Eusebius Cæsariensis Palæstinæ urbis episcopus, cum *Historiam ecclesiasticam* scriberet, prætermisit ea quæ sunt in aliis opusculis, vel quæ se meminit retulisse. Nam viginti libros, id est duas decadas, omnium pene provinciarum passiones martyrum, episcoporum et confessorum et sacrarum mulierum ac virginum continere fecit. Deinde secutus et ab apostolo Petro, omnium episcoporum nomina et gesta conscripsit : et earum urbium quæ arcem pontificatus per apostolicas sedes tenere noscuntur, urbs Roma, Antiochia, Hierosolyma, Ephesus, Alexandria, harum urbium episcoporum omnium præteritorum usque ad tempus suum Græco sermone conscripsit. Ex quorum numero unum episcoporum urbis Romæ, sanctum Silvestrum me de Græco in Latinum transferre præcepisti.

Vetus auctor in Passione sancti Valeriani, *quæ est decimo Kal. Januarii, ut habetur in veteri codice Mosciacensi.*

Beatissimorum martyrum gloriosa certamina, ob honorem Christi Domini ac Dei nostri assiduis cultibus et solemnitate annua celebrantur, ut dum fidem martyrum plebs devota cognoscit et illos triumphasse gaudeat, et se patrocinio eorum protegendam esse confidat. Celebre enim habetur, sanctæ recordationis Eusebium historicum, Cæsariensis urbis episcopum, egregiæ vitæ beatissimum sacerdotem, ecclesiastica quoque institutione doctissimum et præcipua sollicitudine venerandum, per omnem orbem, in quantum divino annuntiante Spiritu, ut gestum est, rei veritas decursa valuit reperiri, prout singularum provinciarum urbes, loca vel oppida illustrari triumphis martyrum cœlestibus meruerunt, quorumque principum tempore ordinata officiorum instantia innumeræ persecutiones factæ fuerant, declarasse. Qui, etsi martyrum singulorum integras non explicuit passiones, tamen Christianis devotis atque fidelibus, unde describi vel celebrari debeant veraciter intimavit. Dei itaque gratiam toto orbe diffusam fidelis cultor excoluit, dum velut exiguo tritici semine copiosæ messes agri fertilitate gignuntur, et multiplicata ubertate proficiunt. Ita per supradicti viri relationem ab unius codicis fonte diffusam, scriptis manantibus fidelium, totum orbem celebrandæ passiones martyrum rigaverunt.

Usuardus in Martyrologio.

Die 21 mensis Junii. Palæstinæ, sancti Eusebii episcopi et confessoris, viri excellentissimi ingenii et historiographi.

Notkerus in Martyrologio.

Die 21 mensis Junii. In Cæsarea depositio sancti Eusebii episcopi.

Heneccharius in epistola ad Ceraunium Parisiensem episcopum, quam præfixit Passioni sanctorum martyrum Speusippi, Elasippi et Meleusippi.

Præcipuis beatissimorum episcoporum personis assidue coæquari meritis non desistens, in omni conversatione sacerdotii, sancta quotidie exornari religione festinans, divinarum Scripturarum legendi studio universa dogmata peragrasti. Nunc sanctorum martyrum gesta ad laudis tuæ cumulum pro amore religionis congregare in urbe Parisiaca devotus intendis. Unde sancto Eusebio Cæsariensi in æmulationis studio coæquandus es, et pari gloriæ dono perpetualiter memorandus.

Ex veteri Breviario manuscripto Ecclesiæ Lemovicensis.

Sancti Eusebii episcopi confessoris.

Lectio 1. Eusebius Cæsareæ Palæstinæ episcopus ob Pamphili martyris amicitiam Pamphili nomen accepit, eo quod cum eodem Pamphilo divinæ Bibliothecæ investigator diligentissimus exstiterit. Vir quidem erat memoratu dignissimus per hæc tempora, tum multarum rerum peritia, tum ingenio mirabili, et apud gentiles et apud Christianos, inter philosophos præcipuus et nobilissimus habitus est. Hic cum aliquando Ariana hæresi laborasset, ad synodum Nicænam accedens, Spiritu sancto inspiratus, Patrum sententiam secutus est, ac deinceps usque ad mortem sanctissime cum orthodoxa fide vixit.

Lectio 2. Fuit autem in divinis Scripturis studiosissimus, ac Bibliothecæ divinæ cum Pamphilo martyre diligentissimus investigator. Multa eisdem temporibus scripsit, maxime vero libros *Evangelicæ*

(a) Ἐνέθειχεν. Legendum videtur ἐνέθηκεν vel ἐντέθειχεν. Edit. Patr.

præparationis, Ecclesiasticæ Historiæ; In Porphyrium, Christianorum hostem acerrimum: *Apologias* item *sex pro Origene* composuit; *De vita Pamphili martyris*, a quo ob amorem cognomentum accepit, libros tres: Item *Commentarios* eruditissimos *in centum et quinquaginta Psalmos.*

Lectio 3. Præterea, ut legitur, omnium provinciarum cum multorum sanctorum martyrum passiones et confessorum vitam ac virginum cognovisset, viginti libros de eisdem sanctis scriptitavit; ob hos ideo et præcipue *Evangelicam præparationem*, cum apud gentes præcipuus haberetur, paternam deorum religionem ob veritatis amorem contempsit. Scripsit quoque *Chronicorum historiam* a primo anno Abrahæ usque ad annum trecentesimum, quam D. Hieronymus prosecutus est. Fuit denique Eusebius hic post conversionem Constantini Magni, eidem quoad vixit, multa benevolentia conjunctus.

In Breviario Lemovicensis Ecclesiæ, edito anno 1587, *per Hugonem Barbou, habetur hæc collecta, eodem die* 21 *Junii.*

Omnipotens, sempiterne Deus, qui nos concedis sancti Eusebii confessoris tui atque pontificis agere festivitatem, deduc nos, quæsumus, ejus precibus ad cœlestium gaudiorum societatem. Per Dominum nostrum Jesum Christum, etc.

In antiquo Missali ejusdem Ecclesiæ, edito anno 1483, *Parisiis, sic habetur*: Sub eodem die sancti Eusebii episcopi officium. Statuit ei, *etc. Oratio.* Da, quæsumus. *Epistola.* Testificor coram Deo. *Evangelium.* Vigilate. *Quæ omnia in communi confessoris episcopi. Et dicatur residuum, ut unius episcopi.*

In veteri Kalendario manuscripto ejusdem Ecclesiæ habetur in mense Junio.

xi Kalend. Julii. Eusebii archiepiscopi.

Codex ms. Parisiensis Ecclesiæ ante octingentos annos exaratus, continens Eusebii Historiam ecclesiasticam, *Rufino interprete, sic incipit*:

In nomine Dei summi, incipit Historia sancti Eusebii Cæsariensis episcopi, id est libri numero xi.

Ex libro De luminaribus Ecclesiæ, *qui habetur in collectaneis Bedæ, et inter opera spuria B. Hieronymi.*

Eusebius Cæsariensis, clavis Scripturarum, custosque Novi Testamenti, multis major in conscriptionibus esse comprobatur. Tria sunt præclara, quæ hoc in operibus ejus vere testantur: *Canones quatuor Evangeliorum*, qui Novum Testamentum narrant atque custodiunt, decem libri *Historiæ Ecclesiasticæ*, et *Chronicon*, id est, temporum breviarium. Et nos omnia ejus vestigia qui imitari potuisset, nunquam reperimus.

Ex Miscellaneis ms. Theodori Metochitæ, ex capite cujus titulus est: Ὅτι πάντες ὅσοι ἐν Αἰγύπτῳ ἐνεπαιδεύθησαν, τραχύτερον τῷ λέγειν χρῶνται.

Eusebius item Pamphili, ex Palæstina quidem oriundus fuit, sed in Ægypto, ut ipse scribit, diutissime versatus: vir undecunque doctissimus, quemadmodum apparet ex plurimis quos edidit libris, dictione tamen utens, ut dixi, scabra et aspera.

A Καὶ ὁ τοῦ Παμφίλου Εὐσέβιος ἐκ Παλαιστίνης μὲν τὸ γένος, ἀλλ' ὡς αὐτός φησι, τοῖς ἐπ' Αἰγύπτου πάνυ τι χρονίως συνεφοίτησε· πολυμαθὴς ἀνὴρ, καὶ δῆλός γε πολλὰς ἐκδόσεις προενεγκὼν, καὶ χρώμενος οὕτω τῇ γλώττῃ.

VETERUM TESTIMONIA CONTRA EUSEBIUM.

Ex libro Marcelli Ancyrani contra Arianos.

Incidi aliquando in epistolam a Narcisso scriptam, Neroniadis episcopo, quam ad Chrestum quemdam et Euphronium et Eusebium direxit, quasi proposita ipsi ab Hosio episcopo quæstione, utrum ipse, veluti Eusebius Palæstinus, duas substantias fateretur. Hanc ubi legissem, animadverti et ipsum scripto illo suo tres substantias omnino confiteri.

Ἐντυχὼν Ναρκίσσου τοῦ Νερωνιάδος προεστῶτος B ἐπιστολῇ, ἣν γέγραφε πρὸς Χρηστόν τινα, καὶ Εὐφρόνιον, καὶ Εὐσέβιον, ὡς Ὁσίου τοῦ ἐπισκόπου ἐρωτήσαντος αὐτὸν, εἰ, ὥσπερ Εὐσέβιος ὁ τῆς Παλαιστίνης, δύο οὐσίας εἶναί φησιν, οὕτω καὶ αὐτὸς λέγοι· ἔγνων αὐτὸν ἀπὸ τῶν γραφέντων, τρεῖς εἶναι πιστεύειν οὐσίας ἀποκρινόμενον.

Ex epistola synodica episcoporum Ægypti congregatorum in urbe Alexandria, ad omnes Ecclesiæ catholicæ episcopos, quam refert Athanasius in Apologetico secundo adversus Arianos.

Quod enim concilium episcoporum, aut qui consessus veri studiosus illic fuit? Nonne plerique illorum inimici nobis fuerunt? Nonne Eusebius ob Arii insaniam adversus nos irruit, et alios idem cum ipso sentientes adduxit? Nonne assidue con-

Ποία γὰρ καὶ σύνοδος ἐπισκόπων ἦν τότε; ποῖον συνέδριον ἀληθείας ἐχόμενον; Τίς τῶν πλειόνων ἐν αὐτοῖς οὐκ ἐχθρὸς ἡμέτερος ἦν; Οὐ διὰ τὴν Ἀρείου μανίαν οἱ περὶ Εὐσέβιον καθ' ἡμῶν ὥρμησαν; οὐ τοὺς ἄλλους συμφρονοῦντας αὐτοῖς ἐπήγοντο; Οὐκ

ἀλλὰ κατ᾽ αὐτῶν ἐγράφομεν ὡς τὰ Ἀρείου φρονούντων; A Οὐκ Εὐσέβιος ὁ ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης ἐπὶ τῇ θυσίᾳ κατηγορεῖτο ὑπὸ τῶν σὺν ἡμῖν ὁμολογητῶν;

tra eos scripsimus tanquam adversus Ariani dogmatis assertores? Nonne Eusebius, Cæsareæ Palestinæ episcopus, a nostris confessoribus accusatus est, quod idolis sacrificasset?

Epiphanius in hæresi Meletianorum.

Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας, αἴρεται μὲν θυμῷ, κελεύει δὲ συγκροτηθῆναι σύνοδον κατὰ τὴν Φοινίκην ἐν Τύρῳ τῇ πόλει· ἐκέλευσε δὲ δικάζειν Εὐσέβιον τὸν Καισαρείας καὶ ἄλλους τινάς· ἦσαν δὲ προσκεκλιμένοι οὗτοι ποσῶς μᾶλλον τῇ τῶν Ἀρειανῶν χυδαιολογίᾳ. Καὶ ἐκλήθησαν ἐπίσκοποι τῆς Αἰγύπτου τῆς καθολικῆς, καὶ ὑπὸ Ἀθανάσιον ἀκρέμονές τινες ἄνδρες καὶ μείζους, καὶ ἐν Θεῷ ἔχοντες διαφανῆ τὸν βίον· ἐν οἷς ἦν ὁ μακαρίτης Ποτάμων ὁ μέγας, ὁ τῆς Ἡρακλείας ἐπίσκοπος καὶ ὁμολογητής· ἀλλὰ καὶ οἱ B τῶν Μελετιανῶν, μάλιστα οἱ τοῦ Ἀθανασίου κατηγοροῦντες. Ζηλωτὴς δὲ ὢν ὑπὲρ ἀληθείας καὶ ὀρθοδοξίας ὁ προειρημένος Ποτάμων ὁ μακαρίτης, ἐλευθεροστομῶν, ὃς οὐδέποτε εἴληφε πρόσωπόν τινος· τὸν ὀφθαλμὸν γὰρ ἐν τῷ διωγμῷ διὰ τὴν ἀλήθειαν ἐτυφλώθη· ἑωρακὼς τὸν Εὐσέβιον καθεζόμενον καὶ δικάζοντα, καὶ Ἀθανάσιον ἑστῶτα, καταπονηθεὶς τῇ λύπῃ, καὶ δακρύσας, οἷα γίνεται παρὰ τοῖς ἀληθέσιν, ἀπετείνατο φωνῇ μεγάλῃ Εὐσεβίῳ λέγων· « Σὺ καθέζῃ, Εὐσέβιε, καὶ Ἀθανάσιος ἀθῶος ὢν παρὰ σοῦ κρίνεται· τίς ἐνέγκοι τὰ τοιαῦτα; Λέγε δέ μοι σύ, οὐ σὺν ἐμοὶ ἦσθα ἐν τῇ φυλακῇ ἐπὶ τοῦ διωγμοῦ; Κἀγὼ μὲν ὀφθαλμὸν ἀπεβαλόμην ὑπὲρ ἀληθείας· σὺ δὲ οὔτε φαίνῃ λελωβημένον τι ἔχων ἐν τῷ σώματι, οὔτε ἐμαρτύρησας, ἀλλὰ ἕστηκας ζῶν, μηδὲν ἠκρωτηριασμένος. C Πῶς ἀνεχώρησας ἀπὸ τῆς φυλακῆς, εἰ μὴ ὅτι ὑπέσχου τοῖς τὴν ἀνάγκην τοῦ διωγμοῦ ἡμῖν ἐπενέγκασι τὸ ἀθέμιτον πρᾶξαι, ἢ ἔπραξας; »

His auditis imperator magnopere excanduit. Igitur Tyri in Phœnice convocari synodum jubet, eique judicio præesse cum quibusdam aliis Cæsariensem Eusebium, qui omnes in Arianorum inanissimum dogma propensiores erant. Cum his ex catholica Ægypti Ecclesia, et Athanasio subjecta, episcopi quidam advocati sunt, primarii quidem ac præstantes viri, atque eximia vitæ sanctitate prædit; inter quos felicis memoriæ magnus ille Potamo fuit, Heracleæ episcopus et confessor. Aderant et Meletiani, Athanasii præsertim accusatores. At beatus Potamo veritatis ac rectæ fidei ardore æstuans, vir summa loquendi libertate, qui nullius unquam personæ rationem habuerat, et pro veritatis confessione alterum in persecutione oculum amiserat, Eusebium sedentem et judicantem, stantem vero Athanasium conspicatus, dolore confectus et illacrymans, sicut sinceris hominibus usu venire solet, magna voce adversus Eusebium invectus est. Et, « Tene, inquit, Eusebi, sedere, et innocentem Athanasium a te judicari? Quis ista sustinere possit? Dic mihi, nonne mecum persecutionis tempore in custodia fuisti? Atque ego quidem oculum pro veritate perdidi, tu nulla corporis parte mutilatus es, neque martyrium subiisti, sed vivus integerque consistis. Quanam ratione e carcere evasisti, nisi propterea quod persecutoribus nostris spopondisti te sacrificaturum ac fortasse etiam sacrificasti? »

Ex epistola episcoporum catholicorum Ægypti ad synodum Tyri, quam refert Athanasius in supradicto Apologetico.

Καὶ γὰρ πάλιν οἴδατε, ὡς προείπομεν, ὡς ἐχθροί εἰσιν ἡμῶν, καὶ διὰ τί Εὐσέβιος ὁ τῆς Καισαρείας, ἐχθρὸς γέγονεν ἀπὸ πέρυσιν.

Scitis enim, quemadmodum superius diximus, eos nostros inimicos esse; et cur non ita pridem Eusebius Cæsariensis inimicitias adversus nos susceperit.

Athanasius in epistola De decretis synodi Nicænæ.

Καὶ τό γε παράδοξον, Εὐσέβιος ὁ ἀπὸ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, καίτοι πρὸ μιᾶς ἀρνούμενος, ὅμως ὕστερον ὑπογράψας, ἐπέστειλε τῇ Ἐκκλησίᾳ ἑαυτοῦ, D λέγων εἶναι τῆς Ἐκκλησίας τὴν πίστιν, καὶ τῶν Πατέρων τὴν παράδοσιν· πᾶσί τε φανερῶς ἔδειξεν, ὅτι πρότερον ἐσφάλλοντο, καὶ μάτην ἐφιλονείκουν πρὸς τὴν ἀλήθειαν· εἰ γὰρ καὶ ᾐσχύνθη τότε ταύταις ταῖς λέξεσι γράψαι, καὶ ὡς ἠθέλησεν αὐτὸς ἀπελογήσατο τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλά γε διὰ τῆς ἐπιστολῆς τὸ ὁμοούσιον καὶ τὸ ἐκ τῆς οὐσίας μὴ ἀρνησάμενος, φανερῶς τοῦτο σημᾶναι βούλεται, καὶ πέπονθέ τι δεινόν· ὡς γὰρ ἀπολογούμενος κατηγόρησε λοιπὸν τῶν Ἀρειανῶν, ὅτι γράψαντες, Οὐκ ἦν ὁ Υἱὸς πρὶν γεννηθῆναι, οὐκ ἤθελον αὐτὸ εἶναι οὐδὲ πρὸ τῆς κατὰ σάρκα γενέσεως.

Et quod mirandum est, Eusebius episcopus Cæsareæ Palestinæ, quamvis pridie recusasset, postridie tamen subscripsit, et ad Ecclesiam suam litteras dedit, asserens hanc esse Ecclesiæ fidem et Patrum traditionem. Omnibusque manifesto declaravit, illos prius errasse et frustra de veritate contendisse. Etsi enim iis tunc verbis uti præ pudore noluit, et prout ipse voluit satisfecit Ecclesiæ, in epistola tamen in qua Dei Filium consubstantialem et ex substantia Patris exsistere non inficiatur, aperte id quod dixi, significat. Ac profecto infelix in eo fuit, ut enim seipsum purgaret, accusavit deinceps Arianos, quod cum dicerent Filium Dei non exstitisse antequam gigneretur, hoc pacto negarent eum exstitisse ante incarnationem.

Idem in tractatu De synodis Arimini et Seleuciæ.

Præcipue autem Acacius, quid Eusebio magistro suo responsurus est? Qui non solum synodo Nicænæ subscripsit, sed et per epistolam populis suis significavit, eam esse veram fidem quæ apud Nicæam ex communi consensu tradita est. Etsi enim eo quo voluit modo, excusavit se per illam Epistolam, voces tamen synodi non repudiavit. Imo Arianos accusavit, quod cum dicerent: Non erat Filius antequam gigneretur, eum ne ante partum quidem Mariæ exstitisse affirmarent.

A Μάλιστα δὲ Ἀκάκιος τί ἂν εἴποι πρὸς Εὐσέβιον τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον; Ὃς οὐ μόνον ὑπέγραψεν ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ, ἀλλὰ καὶ δι' ἐπιστολῆς ἐδήλωσε τοῖς ὑπ' αὐτὸν λαοῖς, ταύτην εἶναι πίστιν ἀληθῆ, τὴν ὁμολογηθεῖσαν ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ· εἰ γὰρ καὶ ὡς ἠθέλησεν ἀπελογήσατο διὰ τῆς ἐπιστολῆς, ἀλλά γε τὰς λέξεις οὐκ ἠρνήσατο· ἀλλὰ καὶ κατηγόρησε τῶν Ἀρειανῶν, ὅτι λέγοντες, Οὐκ ἦν πρὶν γεννηθῆναι ὁ Υἱὸς, οὐδὲ πρὸ Μαρίας αὐτὸν ἤθελον εἶναι.

Idem in epistola ad episcopos Africæ.

Neque ejus rei ignarus erat Eusebius episcopus Cæsariensis. Qui cum prius suffragaretur Arianicæ sectæ, postea tamen Nicæni concilii decretis subscripsit, et apud suos idipsum propriis litteris affirmavit, cujus hæc verba sunt: Novimus quosdam ex priscis eruditos et præclaros antistites, aliosque scriptores, cum de Patris et Filii Deitate loquerentur, voce consubstantialitatis usos esse.

Καὶ τοῦτο ἐγίνωσκεν Εὐσέβιος ὁ γενόμενος ἐπίσκοπος τῆς Καισαρείας, πρότερον μὲν συντρέχων τῇ B Ἀρειανικῇ αἱρέσει, ὕστερον δὲ ὑπογράψας ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ, ἔγραψε τοῖς ἰδίοις διαβεβαιούμενος, ὅτι καὶ τῶν παλαιῶν τινὰς λογίους καὶ ἐπιφανεῖς ἐπισκόπους καὶ συγγραφέας ἔγνωμεν ἐπὶ τῆς τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ θεότητος τῷ τοῦ ὁμοουσίου χρησαμένους ὀνόματι.

Idem in tractatu De Synodis Arimini et Seleuciæ.

Eusebius quoque ex Cæsarea Palestinæ, in litteris ad Euphrationem episcopum non veritus est palam dicere, Christum non esse verum Deum.

Ὁ δὲ ἀπὸ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης Εὐσέβιος, γράφων πρὸς Εὐφρατίωνα τὸν ἐπίσκοπον, οὐκ ἐφοβήθη φανερῶς εἰπεῖν ὅτι ὁ Χριστὸς οὐκ ἔστιν ἀληθινὸς Θεός.

Hieronymus in epistola ad Ctesiphontem adversus Pelagianos.

Fecerat hoc et in sancti Pamphili martyris nomine, ut librum primum sex librorum defensionis Origenis Eusebii Cæsariensis, quem fuisse Arianum, nemo est qui nesciat, nomine Pamphili martyris prænotaret.

Idem in libro secundo Adversus Rufinum.

Statim de portu egrediens, navem impegit. Referens enim de *Apologia* Pamphili martyris, quam nos Eusebii Arianorum principis, probavimus, etc.

Idem in libro primo Adversus Rufinum.

Eusebius Cæsariensis episcopus, cujus supra memini, in sexto libro τῆς *Ἀπολογίας* Origenis, hoc idem objicit Methodio episcopo et martyri, quod tu in meis laudibus criminaris; et dicit: « Quomodo ausus est Methodius nunc contra Origenem scribere, qui hæc et hæc de Origenis locutus est dogmatibus? » Non est hujus loci pro martyre loqui. Neque enim omnia in locis omnibus disserenda sunt. Nunc tetigisse sufficiat, hoc ab Ariano homine objici clarissimo et eloquentissimo martyri, quod tu in me et amicus laudas, et offensus accusas.

Socrates, lib. I Historiæ ecclesiasticæ, *cap.* 23.

Eusebius quidem Pamphili scribit, statim post synodum Ægyptios inter se tumultuatos esse, causam tumultus non addens. Quo fit ut in bilinguis suspicionem venerit, propterea quod dum causas narrare subterfugit, indicare videtur se his quæ apud Nicæam decreta fuerant, minime assentiri.

C Εὐσέβιος μὲν οὖν ὁ Παμφίλου φησὶν εὐθὺς μετὰ τὴν σύνοδον, πρὸς ἑαυτὴν στασιάζειν τὴν Αἴγυπτον, τὴν αἰτίαν μὴ προστιθείς· ἐξ ὧν καὶ διγλώσσου δόξαν ἐκτήσατο, ὅτι, τὰς αἰτίας λέγειν ἐκκλίνων, μὴ συνευδοκεῖν τοῖς ἐν Νικαίᾳ συνέθετο.

Theodoritus in interpretatione Epistolæ Pauli ad Hebræos, de Arianis loquens, ita scribit :

Quod si ne hoc quidem sufficit ad eis persuadendum, Eusebio certe Palæstino credere eos oportet, quem patronum suorum dogmatum appellant.

Εἰ δὲ μηδὲ τοῦτο ἱκανὸν πεῖσαι αὐτοὺς, Εὐσεβίῳ γοῦν ἐχρῆν πεισθῆναι τῷ Παλαιστινῷ, ὃν τῶν οἰκείων δογμάτων ἀποκαλοῦσι συνήγορον.

Antipater Bostrorum episcopus in libro primo Adversus Eusebii Apologeticum pro Origene.

Nego tamen eum ad exactam ecclesiasticorum dogmatum cognitionem pervenisse. Quocirca promiscuæ quidem doctrinæ atque eruditionis gloriam ei omnino concedimus: dogmatum vero notitiam, non item. Quin potius ab accurata illorum cogni-

Οὐκ ἔτι δὲ πρὸς τὴν τῶν δογμάτων ἀκρίβειαν φθάσαι φημὶ τὸν ἄνδρα· ὅθεν πολυμαθίας μὲν παραD χωρητέον αὐτῷ, δογμάτων δὲ γνῶσιν οὐκέτι. Ἀλλὰ καὶ πάνυ κατόπιν τούτου τῆς τοιαύτης ἀκριβείας γενόμενον ἐπιστάμεθα. *Καὶ μετὰ βραχέα·* Ὥστε δὴ

ἵνα μὴ δόξωμεν ἐπεμβαίνειν τῷ ἀνδρὶ, περὶ οὗ οὐ A πρόκειται ἡμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος λέγειν, ἵνα, βασανίζοντες πρὸς ἀκρίβειαν τὴν γενομένην Ἀπολογίαν, αἱρετικοὺς ἀποδείξωμεν τοὺς ἀμφοτέρους, αὐτόν τε ἀπολογησάμενον καὶ τὸν ὑπὲρ ὅτου τὴν ἀπολογίαν συνέταξε. *Καὶ μεθ' ἕτερα·* Τὸ γὰρ δεικνύναι σπεύδειν τὴν τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα ὑπόβασιν ὁμοίως αὐτῷ τινὰς εἰρηκότας, πρῶτον μὲν οὐ ξενισθῶμεν· σοῦ γὰρ καὶ τῶν περὶ σὲ ἡ τοιαύτη δόξα· ὅθεν περὶ τούτου ἐπὶ τοῦ παρόντος λόγος ἡμῖν οὐδεὶς, πάλαι μὲν οἰκουμενικῇ ζητήσει ὑποβληθέντος καὶ ἀποκηρυχθέντος.

tione eum procul abfuisse, compertum habemus. *Et paulo post :* Itaque ne homini insultare videamur, de quo nunc dicere nobis propositum non est, ut Apologeticum accurate examinantes, utrumque simul hæreticum esse ostendamus, tum hunc qui defensionem scripsit, tum illum cujus est suscepta defensio. *Et paucis interjectis :* Quod enim ostendere conaris, subjectionem Filii erga Patrem quosdam perinde ac Origenem dixisse, primum quidem minime miramur. Hæc enim tua tuique similium opinio est. Unde super hoc dogmate impræsentiarum nullus nobis est sermo, cum præsertim jampridem universalis synodi inquisitione projectum sit atque damnatum.

Ex synodo septima œcumenica, actione sexta.

Τίς γὰρ οὐκ ἔγνω τῶν πιστῶν Ἐκκλησίας, καὶ B γνῶσιν εἰληφότων ἀληθινῶν δογμάτων, ὅτι Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, εἰς ἀδόκιμον νοῦν παραδοθεὶς, ὁμόδοξος καὶ σύμφρων γέγονε τοῖς τὰ Ἀρείου θρησκεύουσιν; κ. τ. λ.

Quis enim fidelium Ecclesiæ et eorum qui verorum dogmatum scientiam perceperunt, ignorat quod Eusebius Pamphili in reprobum sensum traditus, ejusdem opinionis et sensus fuerit cum his qui Arii impietatem secuti sunt? In omnibus quippe historicis suis libris creaturam Filium et Verbum Dei vocat, et ministrum et secundum adorabilem. Si vero quidam hunc defendentes dicunt, subscripsisse in synodo; concedamus ita fuisse. Sed labiis suis veritatem honoravit, cor autem longe fuit ab ea, ut ostendunt libri ejus et epistolæ omnes. Cum ergo aliter atque aliter secundum tempus et causas conspersus sit atque mutatus, aliquando laudans ea quæ sunt Arii sentientes, aliquando vero veritatem simulans, apparet eum fuisse virum duplici animo, ut ait Jacobus frater Domini, instabilem in omnibus viis suis. Nec quispiam existimet illum accepturum aliquid a Domino. Si enim corde credidisset ad justitiam, et ore confessus esset in salutem verum sermonem, utique pro scriptis suis veniam postulasset, horum correctionem faciens; et pro epistolis suis profecto satisfecisset. Sed hoc nullatenus fecit. Mansit enim sicut Æthiops non mutata pelle. Denique cum interpretaretur *Dixit Dominus Domino*, *Deus meus es tu*, extra veracem sensum excedens sic ait : « Legibus naturæ, omnis filii pater, dominus est utique ejus; et idcirco unigeniti Filii Dei ipse qui genuit eum Deus, simul et Deus et Dominus et Pater est. » Similiter et in epistola ad sanctum Alexandrum præceptorem magni Athanasii directa, cujus initium est : « Cum quanta sollicitudine et ægritudine animi has litteras scribere aggressus sim, » etc., apertius blasphemans sic ait de Ario et ejus asseclis : « Calumniantur eos litteræ tuæ, tanquam dicentes, quia Filius ex non exsistentibus factus est, sicut unus ex omnibus. At illi protulerunt epistolam quam ad te fecerant : in qua fidem suam exponentes, ipsis verbis hæc confitebantur : Legis videlicet ac Prophetarum et Novi Testamenti Deum genuisse Filium unigenitum ante tempora æterna, per quem et omnia et sæcula fecit : genuisse autem eum non putative sed vere, ac constituisse propria voluntate, inconvertibilem, creaturam Dei perfectam, sed non sicut unam ex creaturis. Si ergo litteræ ipsorum veritatem dicunt, utique apud te habentur : in quibus confitentur Filium Dei ante tempora æterna, per quem fecit et sæcula, esse inconvertibilem et incommutabilem et creaturam Dei perfectam, sed non sicut unam ex creaturis. Porro epistola tua calumniatur eos, tanquam dicentes quia Filius factus est sicut unus ex omnibus. Vide ergo ne eis statim occasio detur reprehendendi quidquid voluerint. Iterum objiciebas eos dixisse : *Qui est, eum qui non erat, genuit.* Miror autem si possit quis aliter dicere : si enim unus est qui est, profecto ex ipso factum est omne quod est cum ipso. Si vero non solus ipse est : sed et Filius erat qui est, quomodo eum qui erat gignebat qui est? Sic enim duo essent qui sunt. » Et hæc quidem Eusebius ad Alexandrum. Sed et aliæ ejus epistolæ ad eumdem exstant, in quibus inveniuntur variæ blasphemiæ. Sed et ad Euphrationem episcopum scribens, apertius blasphemat. Cujus epistolæ initium est : « Domino meo per omnia gratias ago. » *Et paulo post :* « Non enim simul cum Patre Filium fuisse fatemur, sed Patrem ante Filium exstitisse. Certe ipse Filius Dei, qui magis omnia liquido novit, alium se a Patre et minorem atque inferiorem sciens, admodum pie hoc etiam nos docet dicens : *Pater qui misit me, major me est* [1]. » *Et post alia :* « Nam et ipse quidem Filius Deus est, sed non verus Deus. » Ex his ergo scriptis ejus ostenditur, Arii et comparium ejus dogmata prædicare. *Et paulo post :* « Hujus ergo factionis etiam Eusebius exsistens, sicut demonstratum est tam ex epistolis quam ex historicis ejus conscriptis, imaginem Christi tanquam Theopassianus abjicit, » etc.

Photius in epistola 144, ad Constantinum patricium.

Εὐσέβιος, ὁ τοῦ Παμφίλου εἴτε δοῦλος, εἴτε συνήθης, ὅτι μὲν Ἀρειανισμῷ ἑάλω, βοῶσι μὲν αὐτοῦ τὰ

Eusebius ille, Pamphili sive servus, sive amicus, Arianismo infectus fuit. Hoc libri ab illo scripti

[1] *Joan.* XIV, 28.

clamant. Hunc morbum tandem invitus ipse confessus est, sed ipsamet resipiscentia sua magis se patefecit non resipuisse. Nec enim per apologiam, ut videri voluit, persuadet se a priori hæresi recessisse, aut sanctæ et universali synodo consentire : sed prodigiose comminiscitur, *homoousii* sectatores in ipsius sensum transiisse, et in sua sententia simul acquievisse. Hoc ita esse cum multa alia confirmant, tum quam scripsit ad suos Cæsarienses epistola. Sed quod ut ab initio Arii dogmata fovit, ita ad finem vitæ ea amplecti non destiterit, plerique intelligunt, et multa sunt quæ facile persuadent. Quod vero Origenis morbo præterea laboravit quo ille tenebatur, scilicet contra omnium futuram generalem resurrectionem, et plurimos latet : tu tamen, si scrutando perlegeris illius scripta, non minus cum mortifera hac ægritudine, quam Arianorum insania laborantem deprehendes.

A βιβλία· καὶ αὐτὸς δὲ μεταμελόμενος δῆθεν καὶ ἄκων, τὴν νόσον ἀνομολογεῖ· κἂν τῇ μεταμελείᾳ δὲ μᾶλλον ἑαυτὸν δείκνυσιν ἀμεταμέλητον. Οὐ γὰρ ἑαυτὸν ἐκστῆναι τῆς προτέρας κακοδοξίας, δι' ὧν ἔδοξε ἀπολογεῖσθαι, συνίστησιν, οὐδὲ τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συμφωνῆσαι συνόδῳ· ἀλλὰ τοὺς τοῦ *ὁμοουσίου* πρεσβευτὰς, αὐτοῦ συνελθεῖν τῷ φρονήματι καὶ συνδιατεθῆναι τῇ γνώμῃ, τερατεύεται· καὶ τοῦτο σαφῶς ἄλλα τε πλείονα περιστῶσι, καὶ ἡ τοῖς Καισαρεῦσιν αὐτῷ γραφεῖσα ἐπιστολή. Ἀλλ' ὅτι μὲν ἀπαρχῆς τὰς Ἀρειανικὰς δόξας ὑπέθαλπε, καὶ μέχρι τέλους οὐ διέλιπε περιέπων, πολλοί τε συνεπίστανται, καὶ ῥᾷόν ἐστι λαβεῖν πολλαχόθεν· ὅτι δὲ καὶ τῆς Ὠριγένους νόσου μετέσχεν, ἣν κατὰ τῆς κοινῆς ἡμῶν ἐκείνος ἐνόσησεν ἀναστάσεως, εἰ καὶ τοὺς πολλοὺς ὑπο-
B λανθάνει, ἀλλὰ οὖν αὐτὸς, σὺν ἐρεύνῃ τοὺς ἐκείνου λόγους ἀναλεγόμενος, οὐδὲν ἔλαττον αὐτὸν τῷ ὀλεθρίῳ τούτῳ ἀῤῥωστήματι ἢ ταῖς Ἀρειανικαῖς μανίαις κεκρατημένον ὄψῃ.

Idem Photius in Bibliotheca, *cap.* 13.

Lecti sunt Eusebii libri duo, qui inscribuntur *Confutatio* et *Apologia*. Item alteri duo, qui cum a prioribus duobus differant in quibusdam locis, in reliquis, seu verba seu sensum spectes, iidem sunt. Affert vero objectiones quasdam adversus sinceram nostram religionem, velut ab ethnicis profectas, easque recte solvit, licet non per omnia. Dictionem quidem quod attinet, nec jucundus est nec splendidus. Multiplici tamen doctrina præditus est, licet prudentia et animi constantia et dogmatum sinceritate minus polleat. Nam in his etiam libris sæpius adversus Filium Dei blasphemare deprehenditur, eumque secundam causam vocare, et Principem militiæ cœlestis, aliaque ejusmodi quæ Arianorum insaniæ propria sunt. Constat eum Constantini Magni temporibus floruisse, et sacri martyris Pamphili ardentissimum amatorem fuisse. Unde et cognomentum *Pamphili* adeptus esse dicitur a quibusdam.

Ἀνεγνώσθη, Εὐσεβίου *Ἐλέγχου* καὶ *Ἀπολογίας* λόγοι δύο· καὶ ἕτεροι δύο, οἵτινες πρὸς τοὺς προτέρους δύο, ἔν τισι ῥητοῖς παραλλάσσοντες, ἐν τοῖς ἄλλοις τῇ τε λέξει καὶ τῇ διανοίᾳ οἱ αὐτοί εἰσιν. Εἰσάγει δὲ ὡς ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων τινὰς ἀπορίας κατὰ τῆς ἀμωμήτου θρησκείας ἡμῶν. Καὶ ταύτας καλῶς, εἰ καὶ μὴ ἐν πᾶσιν, ἀπολύεται· τὴν δὲ φράσιν οὐκ ἔστιν οὐδαμοῦ οὔτε ἡδὺς οὔτε λαμπρότητι χαίρων. Πολυμαθὴς δέ ἐστιν ὁ ἀνὴρ, εἰ καὶ τὴν ἀγχίνοιαν καὶ τὸ
C σταθηρὸν τοῦ ἤθους, ὡς παρὰ τὴν ἀκρίβειαν τὴν ἐν τοῖς δόγμασιν, ἐνδεέστερος. Καὶ γὰρ κἂν τούτοις ἐν πολλοῖς ἔστιν αὐτὸν ἰδεῖν τὸν Υἱὸν βλασφημοῦντα, καὶ δεύτερον αἴτιον καλοῦντα, καὶ ἀρχιστράτηγον, καὶ ἄλλα τινὰ τῆς Ἀρειανικῆς λύσσης βλαστήματα. Δῆλον δὲ ὡς ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου οὗτος ἤνθησε· γέγονε δὲ καὶ τῆς Παμφίλου τοῦ ἱερομάρτυρος ἀρετῆς διάπυρος ἐραστής· δι' ἣν αἰτίαν φασί τινες αὐτὸν καὶ τῆς τοῦ Παμφίλου ἐπωνυμίας μετεσχηκέναι.

Idem Photius in capite 127.

Lecti sunt Eusebii Pamphili libri quatuor *De laudibus imp. Constantini.* Continent autem ejus vitam omnem jam inde a pueritia, et quæcunque ab illo gesta sunt ad ecclesiasticam historiam pertinentia, usque ad exitum vitæ, id est ad annum ætatis quartum et sexagesimum. Est autem Eusebius in hoc etiam opere plane sui similis in dicendo : nisi quod nonnihil ad splendorem assurgit ejus oratio, et verbis interdum elegantioribus utitur. Venustatis quidem et gratiæ non multum apparet in hoc opere, sicut nec in cæteris ejus libris. Porro in his quatuor libris plurima loca inserit ex *Ecclesiastica* ipsius *historia* translata. Et Constantinum quidem Magnum Nicomediæ baptizatum esse dicit, cum ad id usque temporis baptismum distulisset, ut in Jordane, quemadmodum in votis habebat, baptizaretur. Quis vero illum baptizarit, dissimulat. De Ariana insuper hæresi nihil aperte commemorat :

Ἀνεγνώσθη Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἡ εἰς Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν βασιλέα ἐγκωμιαστικὴ τετρά-
D βιβλος· ἐν ᾗ περιέχεται ἥ τε τοῦ ἀνδρὸς ἅλλη πολιτεία ἐξ αὐτῆς πρώτης ἡλικίας ἀρχομένη, καὶ ὅσα πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν συντελοῦσι πράξεις μέχρις οὗ τὸν βίον ἀπέλιπεν, εἰς ἑξηκοστὸν καὶ τέταρτον παραταθέντα χρόνον. Ἔστι μὲν οὖν κἀνταῦθα τὴν φράσιν ὅμοιος ἑαυτῷ, πλὴν μικρόν τι πρὸς τὸ λαμπρότερον ἐκβεβίασται αὐτῷ ὁ λόγος, καὶ λέξεις εἰς τὸ ἀνθηρότερον ἐνιαχοῦ συνελήφθησαν· τῆς μέντοι κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ἡδονῆς καὶ χάριτος οὐδὲ μέγα, ὥσπερ οὐδὲ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἐμφαίνεται. Καταστρώννυσι δὲ ἐν ταύτῃ αὐτοῦ τῇ τετραβίβλῳ πάμπολλα χωρία ἐξ ὁλοκλήρου τῆς *Ἐκκλησιαστικῆς* αὐτοῦ δεκαλόγου *Ἱστορίας*. Λέγει μὲν οὖν καὶ αὐτὸν, ἐν Νικομηδείᾳ τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον βαπτίσασθαι μέχρι τότε τὸ λουτρὸν ἀναβαλλόμενον, ἅτε δὴ ἐν ἐπιθυμίᾳ ποιούμενον ἐν τοῖς Ἰορδάνου τὸ λουτρὸν

ἀπολέξασθαι· τίς δὲ ὁ βαπτίσας, οὐδὲν διασαφεῖ. Περὶ μέντοι τῆς Ἀρειανικῆς αἱρέσεως οὐδὲν σαφὲς ἀπαγγέλλει, οὐδ' εἰ τῆς δόξης ἐκείνης εἴχετο, οὐδ' ὅτι μεταβέβληται, ἀλλ' οὐδ' ὅτι φαύλως ἢ ὀρθῶς ἐδόξαζεν Ἄρειος, καίπερ ἀνάγκην ἔχων ἐν μνήμῃ ταῦτα καταθέσθαι, ἅτε δὴ μέγα μέρος ἐπεχούσης τῆς συνόδου τῶν τοῦ μεγάλου πράξεων Κωνσταντίνου, κἀκείνης πάλιν ἐξαπαιτούσης τὴν περὶ τούτων λεπτομερεστάτην ἱστορίαν· ἀλλὰ στάσιν μὲν ἐμπεσεῖν μεταξὺ Ἀρείου καὶ Ἀλεξάνδρου (τὴν αἵρεσιν δὴ οὕτω λέγων καὶ ὑποκρυπτόμενος ἀποφαίνεται), ἐπί τε τῇ στάσει λίαν ἀλγῆσαι τὸν θεοφιλῆ βασιλέα, καὶ ἀγωνίσασθαι διά τε ἐπιστολῶν, διά τε τοῦ Ὁσίου, ὃς Κορδούβης ἐπεσκόπει, εἰς φιλίαν καὶ ὁμόνοιαν συνάψαι τὸ στασιάζον, τῆς πρὸς ἀλλήλους ἔριδος ἀφεμένους καὶ τῶν τοιούτων ζητήσεων. Ὡς δ' οὐκ ἔπειθε, σύνοδον πανταχόθεν ἀθροῖσαι, καὶ τὴν ἐμπεσοῦσαν ἔριν εἰς εἰρήνην διαλύσασθαι. Οὐ μὴν εἰς τὸ ἀκριβὲς καὶ ἐπίδηλον ἀναγράφεται· οὗτος οὖν ὥσπερ αἰσχυνομένῳ ἐοικὼς, καὶ μὴ βουλομένῳ δημοσιεύειν Ἄρειον, τήν τε τῆς συνόδου ἐξενηνεγμένην κατ' αὐτοῦ ψῆφον, καὶ τῶν συνασεβησάντων αὐτῷ, καὶ συνεξωσθέντων τὴν δικαίαν εἴσπραξιν· οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ ἣν θεόθεν πᾶς ὀφθαλμὸς εἶδεν ἔνδικον Ἀρείου καταστροφὴν, οὐδὲν τούτων ἄγων εἰς φῶς, τήν τε περὶ τῆς συνόδου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πραχθέντων ἱστορίαν παρέδραμε. Διὸ καὶ περὶ τοῦ θεσπεσίου Εὐσταθίου μέλλων διηγεῖσθαι, οὔτε τοῦ ὀνόματος μέμνηται, οὐδ' [l. οὔθ'] ὅσα περὶ αὐτὸν ἐτολμήθη καὶ εἰς ἔργον ἀποβέβηκεν· ἀλλ' εἰς στάσιν καὶ ταραχὴν ἀνάγων καὶ ταῦτα, γαληνίας καὶ πάλιν ἐπιλέγει ἐπισκόπων, κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν συνδεδραμηκότων σπουδῇ βασιλέως καὶ συνεργίᾳ, καὶ τὸ στασιάζον καὶ ταραττόμενον εἰς τὸ εἰρηναῖον μεταβεβληκότων. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν οἷς ὁ πολύαθλος ἐπεπόνθει Ἀθανάσιος, εἰς ταῦτα τὴν ἱστορίαν ὁρμήσας ἐπαφεῖναι, στάσεως μὲν ἐμπλησθῆναι πάλιν καὶ ταραχῆς τὴν Ἀλεξάνδρειαν λέγεται, καὶ ταύτην πραϋνθῆναι ἐπισκόπων παρουσίᾳ, τὴν βασιλικὴν ἐχόντων συμμαχίαν· οὔτε δὲ τίς ἦν στασιάζων, οὐδ' ἥτις ἡ στάσις, ἢ τί καὶ πράξαντες τὴν ἔριν ἐπράϋναν, οὐδαμῶς ποιεῖται ἐπίδηλον· καὶ σχεδὸν, ἐν οἷς ἐπισκόπων πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίαι περὶ δογμάτων, ἢ περί τινων ἄλλων διαφωνίαι γεγόνασι, τὸν αὐτὸν τῆς παραλείψεως ἐν τῇ διηγήσει τύπον διαφυλάττει.

A nec utrum ipse ei aliquando adhæserit, nec quod eam abjecerit. Sed neque recte ne an secus senserit Arius, usquam refert; tametsi hæc necessario commemoranda essent, quippe cum Nicæna synodus inter res a Constantino gestas præcipuum locum obtineat, et alioqui exactissimam totius negotii narrationem ipsa suo quodam jure flagitare videatur. Verum ille dissensionem quidem inter Alexandrum et Arium exortam commemorat (sic enim hæresim callide et dissimulanter appellat). Atque ob hunc tumultum gravissimo dolore affectum esse religiosissimum principem; et tum per epistolam, tum per Hosium Cordubensem episcopum laborasse, ut partes inter se dissidentes ad pacem et concordiam reduceret, omni de hujusmodi quæstionibus conten- B tione deposita. Sed cum persuadere eis non potuisset, synodum undique convocasse, et sopito tumultu pacem restituisse. Verum hæc ab illo non satis accurate et aperte traduntur. Prorsus enim tanquam pudore suffusus, nec Arii impietatem publice traducere cupiens, tum synodi sententiam adversus Arium prolatam, tum eorum qui impietatis illius socii et in exsilium simul expulsi fuerant justissimam ultionem, illud denique cœlitus inflictum Ario exitium quod omnium conspectui subjectum fuit, sciens prætermisit: nec historiam synodi resque in ea gestas commemoravit. Hinc etiam est quod cum ea quæ divino Eustathio contigerunt, vellet describere, ne nomen quidem ejus retulit, nec quæ- C cunque adversus illum nefarie excogitata sunt ac perpetrata, sed seditionem ac tumultum Antiochiæ exstitisse postquam dixit, mox tranquillitatem restitutam esse subdit, episcopis imperatoris opera ac studio illuc convenientibus, per quos turba omnis ac seditio in tranquillissimam pacem est commutata. Similiter ubi narrationem instituit de iis quæ adversus fortissimum illum Athanasium improbe comparata sunt, seditione quidem ac tumultu impletam iterum Alexandriam refert: sed eam episcoporum præsentia et imperatoris auxilio sedatam fuisse. Neque interim quis seditionc concitaverit, aut quænam illa seditio fuerit, neque quo pacto sedata ab episcopis fuerit, ullatenus exponit. Ac fere quotiescunque episcoporum mutuas inter se dissensiones de fidei capitibus, aut de aliis rebus contentiones ac discordiæ exstiterunt, eumdem ille in narrando servat dissimulandi modum.

Joannes Zonaras in tomo III, ubi res gestas Constantini refert.

Ἦν δὲ τότε τῶν τὰ Ἀρείου πρεσβευόντων καὶ ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος, τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Καισαρείας τυγχάνων ἐπίσκοπος· ὃς μετέπειτα λέγεται ἀποστῆναι τῆς τοῦ Ἀρείου δόξης, καὶ ὁμογνωμονῆσαι τοῖς ὁμότιμον τὸν Υἱὸν καὶ ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ δογματίζουσι, καὶ δεχθῆναι παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων εἰς κοινωνίαν· μᾶλλον μέντοι ἐν τῷ πρακτικῷ τῆς πρώτης συνόδου καὶ ὑπερμαχῶν εὕρηται τῶν πιστῶν.

D Arii sectam tum amplexabatur etiam Eusebius Pamphilus, Cæsareæ Palæstinæ episcopus; qui post descivisse dicitur ab Ariana opinione, et consensisse cum iis qui Filium Patri coæqualem, ejusdemque naturæ esse docent, et a sanctis Patribus ad communionem receptus. In Actis autem primi concilii etiam acriter defendisse fideles traditur. Hæc sic a nonnullis exposita reperiuntur (*a*), quæ ipse

(a) Id est apud Gelasium Cyzicenum.

in *Ecclesiastica* sua *historia* magis ambigua facit. A In quibus libris sæpe cum Ario facere deprehenditur. Ac statim in libri principio, Davidem citans, *Ipse dixit et facta sunt, ipse mandavit et creata sunt* [7], ait Patrem et factorem, pro conditore ac duce universi haberi, qui regio nutu imperet, secundum autem ab eo divinum Verbum paterna exsequi jussa. *Post nonnulla item dicit*, huic ut Patris potentiæ et sapientiæ, secundas partes regni et imperii in omnes esse creditas. *Et paulo post iterum:* Ac esse naturam quamdam, quæ ante mundum vixerit et substiterit, ac Deo ac Patri universi in rerum factarum opificio ministrarit. Et Salomon sub persona sapientiæ Dei ait: *Dominus condidit me principium viarum suarum* [8], etc. *Deinde post alia plura infert:* Et super hæc omnia sicut Dei Verbum, quod ante fuit et ante sæcula omnia factum est, venerabilem honorem a Deo Patre adeptum, adorari tanquam Deum. Hæc et alia demonstrant Eusebium Ariana dogmata probasse; nisi quis dicat, id opus ante conversionem ab eo fuisse conscriptum.

Οὕτω μὲν οὖν ταῦτα ἱστορούμενα παρά τινων εὕρηται· ἀμφίβολα δ' ἐκεῖνος αὐτά, δι' ὧν ἐν τῇ *Ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ* εὕρηται συγγραψάμενος, τίθησι· πολλαχοῦ γὰρ ἐν τῷ εἰρημένῳ συγγράμματι Ἀρειανίζων καταλαμβάνεται· αὐτίκα περί που τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου τὸν Δαβὶδ εἰσάγων λέγοντα, *Αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν· αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν*, φησὶ τὸν μὲν Πατέρα καὶ ποιητήν, ὡς ποιητὴν καὶ πανηγεμόνα νομίζεσθαι, βασιλικῷ προστάττοντα νεύματι· τὸν δὲ τούτου δευτερεύοντα θεῖον Λόγον, ταῖς πατρικαῖς ὑπουργοῦντα ἐπιταγαῖς. *Καὶ μετά τινα λέγει*, τοῦτον ὡσανεὶ τοῦ Πατρὸς ὑπάρχοντα δύναμιν καὶ σοφίαν, καὶ τὰ δευτερεῖα τῆς κατὰ πάντων βασιλείας καὶ ἀρχῆς ἐμπεπιστευμένον· *καὶ αὖθις μετ' ὀλίγα·* Καὶ ὅτι ἔστιν οὐσία τις προκόσμιος, ζῶσα καὶ ὑφεστῶσα, ἡ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ τῶν ὅλων εἰς τὴν τῶν γενητῶν δημιουργίαν ὑπηρετησαμένη. Καὶ ὁ Σολομὼν λέγει προσώπῳ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας· *Κύριος ἔκτισέ* B *με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ*, καὶ ἑξῆς. *Καὶ μεθ' ἕτερα πλείονα φάσκει·* καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, οἷα Θεοῦ Λόγον προόντα καὶ πρὸ αἰώνων ἁπάντων οὐσιωμένων [*f.*-νον] τὴν σεβάσμιον τιμὴν παρὰ τοῦ Πατρὸς εἰληφότα, προσκυνεῖσθαι ὡσὰν Θεόν. Ταῦτα καὶ ἕτερα δὲ τοῖς Ἀρειανίζουσι δόγμασι δεικνύουσιν ὁμόφρονα τὸν Εὐσέβιον· εἰ μή τις φαίη πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτῷ πονηθῆναι τούτων τὴν συγγραφήν.

Baronius ad annum Christi 340, *cap.* 38.

Certe Socrates dealbat Æthiopem, dum nititur ipsum Eusebium ab Ariana hæresi excusare, ac plane immunem reddere. Ipse enim Eusebius licet tandem, ut imperatori morem gereret, Nicæno concilio subscripsisset, iisdem plane sordibus sciens volensque turpius inquinatus est, ut sus lota in volutabro luti, et ut canis ad vomitum suum reversus. Adeo ut qualis ipse fuerit usque ad diem obitus, non sit aliunde quærendum, quam ex rebus post Nicænum concilium ab eo gestis, singulis ferme annis superius recitatis. Ut autem excuset illum ab Ariana hæresi, citat libros ab eo scriptos contra Marcellum Ancyranum episcopum, recitatque ex illis fragmenta quædam quibus demonstratur, eam de Filio Dei Eusebii fuisse sententiam, ut negarit ipsum esse creaturam, tanquam unam ex reliquis creaturis, ex nihilo a Deo creatis. Verum dum nititur ex his Eusebium purgare, aperte significat, se Arii et Arianorum hæresis labyrinthum minime penetrasse. *Et paulo post :* Cæterum Eusebii Pamphili inconstantiam, et post Nicænum concilium, cujus fidei regulæ subscripserat, ad errores pristinos reditum suggillat sæpius Athanasius; eumque demonstrat in Nicæno concilio tanquam ludionem in scena lusisse, habitu catholico superinducto; quem, egressus inde, exuens, personam, quænam esset, in omnibus, ut ait Epiphanius, præ se tulit. Adeo ut idem Eusebius Eusebio Nicomediensi conjunctus, biga impietatis effecti ambo, pari cursu et impetu, impulsore nequam spiritu agitati, in suum ipsorum et aliorum exitium in præceps delati sint. Ut non immerito appellari ipse Eusebius Cæsariensis meruerit a sancto Hieronymo et aliis, Arianæ factionis signifer, propugnator apertissimus, et inter Arianos facile princeps. Cujus et memoriam adeo exsecrata est Nicæna synodus secunda, ut plane eum jam defendere velle, nihil aliud existimandum sit quam Ecclesiam catholicam impugnare. Unde et pudere Sixtum oporteat, dum adversus omnium antiquorum Patrum sententias, ipsum Eusebium catholicum asseverare non dubitat; cum frigide eum excusans, Eusebii Nicomediensis esse tradit, quod erroris ascribitur Eusebio Pamphili : perinde ac si eorumdem Patrum sententiæ de eodem ambiguæ sint, ac de Eusebio Nicomediensi possint interpretari. Utinam vel exiguus saltem ejus excusandi relinqueretur locus. Quam libentissime ipse historicus pro historico laborarem, cui (quod magna fiducia ingenue profitemur) vel ex ea parte plurimum Ecclesia catholica debet, quod rerum ecclesiasticarum quamplurima antiqua monumenta magno labore collecta, fideliter posteris tradiderit! Ter quaterque felix tot peregregiis lucubrationibus editis, nisi eum impietas Ariana tot tantisque sordibus turpiter aspersisset, et ante, persecutionis tempore, lapsus a fide, eamdem tanto opere labefactasset. Quod vero simplicitate quadam et rerum inscitia in suo *Sanctorum catalogo* Petrus inter sanctos eumdem Eusebium retulit, et errore atque incuria quadam in aliquod Martyrologium irrepsit, in nostris ad Romanum Martyrologium notis, pluribus diximus.

[7] *Ps.* XXXII, 9. [8] *Prov.* VIII, 22.

Scaliger in Elencho Trihæresii, *cap.* 27.

Eusebius, quo nullus ecclesiasticorum veterum plura ad historiam Christianismi contulit; nullus plura errata in scriptis suis reliquit; nullius plures hallucinationes exstant hodie, etc.

Idem in libro VI De emendatione temporum, *cap.* 1, *sub finem.*

Quanto majorem diligentiam ac judicium in tantis viris desideramus, tanto impensior data est opera, ut non negligenter illorum scripta a nobis legantur. Nam et longe plura deprehendet lector eruditus, majore studio quam judicio ab Eusebio et aliis veteribus collecta. Nos unum tantum Eusebium discussimus, quod ipse, ut diximus, omnium illorum veterum clausula est. Itaque unum Eusebium noris, omnes noris.

Idem Scaliger in Animadversionibus ad Chronicum Eusebianum, *pag.* 8, *exponens verba illa Hieronymi :*

« Quam Eusebius hujus conditor libri, non tam ignorasse utpote eruditissimus, » etc., *ita notat :*

Si eruditissimus vocandus qui multa legit, sane nemo illi hanc laudem invidere potest. Sin autem is eruditissimus qui judicium cum multa lectione conjunxit, alium potius quam Eusebium producere debuit.

Suidas in voce Διόδωρος.

Διόδωρος μονάζων, ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουλιανοῦ καὶ A Οὐάλεντος ἐπισκοπήσας Ταρσῶν τῆς Κιλικίας. Οὗτος ἔγραψεν, ὥς φησι Θεόδωρος Ἀναγνώστης ἐν τῇ *Ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ*, διάφορα· εἰσὶ δὲ τάδε *Χρονικὸν*, διορθούμενον τὸ σφάλμα Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου περὶ τῶν χρόνων.

Diodorus monachus, qui episcopus fuit Tarsi in Cilicia, temporibus Juliani ac Valentis. Hic varia scripsit opuscula, ut refert Theodorus Lector in *Ecclesiastica Historia :* hæc autem inscribuntur : *Chronicum*, in quo Eusebii Pamphili in digeren is temporibus error castigatur.

EUSEBII PAMPHILI

CÆSARIENSIS EPISCOPI

CHRONICORUM LIBRI DUO

(Ex edit. Ang. Mai, *Script. vet. nova Collectio*, tom. VIII, Romæ, 1833, in-4.)

PRÆFATIO.

Post inventum Eusebii Chronicorum *priorem librum, quem Latini veteres nunquam habuerunt, Græci jam diu desiderabant, Armenii denique orbi restituerunt, duæ tantummodo totius operis editiones curatæ sunt, Mediolanensis videlicet atque Veneta : quæ, separatis locis studiisque factæ, haud semel inter se dissident, neutra vero vel ad unguem elimata vel perfecta est : quanquam ego Venetæ editioni, propter Armeniaci textus doctorumque scholiorum comitatum, præcipuum honorem sponte defero. Quæ cum ita se habeant, nunquam non optavi tertiam demum adornare editionem, quæ omnia superiorum bona conjungeret, mendis exclusis : id quod de priore præsertim libro dictum sit, qui unici codicis Armeniaci auctoritate et Græcorum fragmentorum adminiculo nititur. In posteriore autem libro longe plura adjumenta suppetunt, quibus egregium Eusebii opus ad meliorem frugem revocare licet : sunt enim in Vaticana Pontificis Maximi bibliotheca posterioris* Chronicorum *libri codices plus viginti, quos inter aliquot veteres et præstantissimi. Præterea cum in Mediolanensi ac Veneta unius tantum Eusebii verba contineantur, magnum est operis detrimentum, quod permultis atque præclaris S. Hieronymi additamentis caret. Neque ipsemet Eusebii textus in prædictis editionibus, quæ ex Armeniaco codice manant, integer est atque illibatus : etenim luce meridiana clarius est, non pauca Armenium vel Amanuensem vel interpretem de genuinis Eusebii fragmentis prætermisisse : quam rem Syncellus præsertim, et* Chronicon paschale *(cujus nobilissimus in Vaticana bibliotheca codex est), aperte demonstrant, de quorum veluti rivulorum ab Eusebio origine nullo modo dubitari potest. Profecto sanctus Hieronymus affirmat in præfatione, se ante Trojana tempora nihil prorsus Eusebio addidisse : et tamen Latinus* Chronicorum *textus complura habet ante Trojæ captivitatem, a Græcis sæpe fragmentis confirmata, quæ Armeniacus codex desiderat. Post Trojam quoque captam multa sunt ab Armeniaco interprete prætermissa, quæ Hieronymus retinet, nec tamen inter ejus additamenta censere licet, quia cum Græcis fragmentis sine dubio Eusebianis adamussim congruunt. Operæ igitur pretium me facturum speravi, si universum Eusebii Chronicon nova hac editione integrius, emendatius pleniusque facerem : priorem scilicet librum duarum collatione editionum, criticis aliquot animadversionibus, philologico studio ac sedulitate expolirem et reformarem : posteriorem vero, non solum prætermissis ab Armeniaco interprete Eusebianis fragmentis augerem, verum etiam doctis Hieronymi laboribus cumularem; et quod apprime intererat, tot codicum Vaticanorum auxilio fretus nova prorsus lectione donarem. Hæc est igitur consilii mei summa : cui jam illud addendum est, quod lacunam codicis Armeniaci, inter priorem alterumque librum interjectam, id est consulum Cæsarumque, cum decurrentibus olympiadibus, seriem, invocato* Chronici paschalis *auxilio certissime, ut arbitror, sustuli, et Eusebii opus absolutissimum reddidi.*

EUSEBII PAMPHILI

CÆSARIENSIS EPISCOPI

CHRONICORUM LIBER PRIMUS.

—

PROŒMIUM (1).

1. (2) Complura volumina veterum historiarum perlegi, sive quæ apud Chaldæos Assyriosque narrantur, sive quas minute Ægyptii perscribunt, sive denique quas Græci referunt, nulla (siquidem fieri posset) interposita dubitatione : quibus in scriptis tempora regum et olympiadum, qui sunt athletici A ludi, continentur : nec non si qua præclara facinora a Barbaris et a Græcis, tamque a fortibus (3) quam ab imbecillibus gesta sunt : tum et horum cujusque mirandi exercitus, duces, sapientes, viri strenui, poetæ, historiographi et philosophi *recensentur*. Porro * opportunum duxi, imo perutile et necessarium, breviter hæc omnia disponere : prætcrea-

ΧΡΟΝΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΣ ΛΟΓΟΣ

(*) Σύνοψιν σπουδάσω ποιῆσαι, συναφείας ἅμα καὶ ἀληθείας ἐν πᾶσι φροντίζων, καὶ τῆς καταλλήλου τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας· διαφοράς φημι βασιλέων, καὶ ἱερέων ἀριθμὸν, προφητῶν τε καὶ διδασκάλων, καὶ τῶν παρ' Ἕλλησιν ἢ ἄλλοις ἔθνεσιν ἐπὶ σοφίᾳ βεβοημένων, ἢ ἄλλῃ τινὶ τέχνῃ ἢ ἀριστείᾳ πολεμικῇ, καὶ ἐπὶ

(1) Ab Armeniaco codice abest auctoris nomen et operis titulus, qui mira varietate a Græcis et Latinis auctoribus recitatur. Hac super re satis nos disputavimus in prævia dissertatione. Qui a nobis ponitur titulus, is evidentibus firmisque testimoniis innititur. Vocabulum item *proœmium* in codice Armeniaco desideratur. Denique libri capita in eodem codice re quidem vera distinguuntur, non tamen diserte appellantur.

(2) Integrum Eusebii *Chronicon* (quod Græce utinam aliquando emergat!) legebat, ut opinor, excerpebatque recentior quidam Græcus chronographus, cujus parva digestio temporum, ab orbe condito ad captam a Turcis Constantinopolim, exstat Romæ in codice 175 nobilissimæ gentis Barberiniorum. En porro opusculi exordium, concessu amici præsidis a me descriptum, quo auctor evidenter compilat Eusebii (uti eum nunc habemus ab interprete Armenio) præfationem primumque operis caput. Licebit itaque futuris Eusebii editoribus Græcas aliquot pericopas ex hoc anonymo ad famigeratum illud *Chronicon* jure postliminii revocare : Ἡ περὶ τῶν χρόνων ἀκρίβεια πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις ἐπεξειργάσθη, καὶ ὃ φίλον ἑκάστῳ, τέλος τῆς ἐπιστήμης γεγένηται· ἐγὼ δὲ περὶ πολλοῦ τὸν ἀληθῆ λόγον τιθέμενος, τὰ ἑκάστῳ πονηθέντα συναγηοχώς, καὶ τὴν ἐκ τῶν ἱερῶν Βίβλων φερομένην Ἑβραϊκὴν ἀρχαιολογίαν καὶ χρονογραφίαν μετὰ χεῖρας θέμενος, τὸ ἀκριβὲς ἀνιχνεῦσαι διὰ σπουδῆς προὐθέμην· ὡς ἂν εἰδείημεν, ὁπόσοις πρόσθεν χρόνοις τῆς σωτηρίου θεοφανείας Μωσῆς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν γενόμενοι προφῆται, τὰ κατ' αὐτὸν σὺν θείῳ Πνεύματι προσεφωνήκασι· καὶ ὡς ἂν ἔχοιμεν ἐκ προχείρου διαγινώσκειν, τίσιν Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων οἱ παρ' ἑκάστῳ ἔθνει γενόμενοι σοφοὶ ἢ ποιηταὶ ἢ λογογράφοι, καὶ ὅσοι ἄλλοι γεγόνασι διαφανεῖς, συνήκμασαν· καὶ ποίους τε χρόνους ἀπεδείχθησαν πρῶται βασιλεῖαι, καὶ τῶν ἐπισημοτάτων πόλεων ἀνιδρύσεις. Ἀρκτέον οὖν ἀφ' οὗ καὶ τὴν ἀρχὴν ἡ τῶν χρόνων σύστασις εἴληφε, καθ' ἣν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ γεγονὼς, ἐπὶ τοὺς ἑξῆς ἀπογόνους τὴν φύσιν προήγαγεν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἐπιτόμῳ λέξομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν· νῦν δὲ πρῶτον περὶ τῶν βασιλειῶν. Πρώτην πασῶν ἀναγράφουσι τὴν Χαλδαίων βασιλείαν ἄνδρες ἐν παιδεύσει γνώριμοι, Ἀλέξανδρος ὁ Πολυΐστωρ, Βηρωσσὸς, καὶ Ἀβυδηνὸς, καὶ Ἀπολλόδωρος, οἳ πρῶτον μὲν ἱστοροῦσιν ἀβασίλευτα ἔτη ͵ανη'· φασὶ γὰρ Ἀδὰμ τὸν πρῶτον ἄνθρωπον ἡγήσασθαι τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον ἔτη ϡλ'· μετά τε τούτου Σὴθ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἔτη ρκη'· ὡς εἶναι ὅλα τὰ ἀβασίλευτα ἔτη ͵ανη', ἐν οἷς βασίλειον οὐδέπω ἐν τῇ Γραφῇ ὠνομάσθη. Ἐν δὲ τῷ ͵ανη', πρῶτος ἐν τῷ βορείῳ κλίματι, τῷ καλουμένῳ κάτω χώρᾳ, ἀπόγονοι Σὴθ Χαλδαῖοι ἤγειραν ἑαυτοῖς B βασιλέα Ἄλωρον ἀπὸ Βαβυλῶνος Χαλδαῖον, ὃν βασιλεῦσαί φασι σάρους δέκα· μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεῦσαι ἑτέρους βασιλέας θ' ἕως κατακλυσμοῦ· ὡς εἶναι βασιλεῖς τοὺς πάντας ι', ὧν τοὺς τῆς βασιλείας χρόνους ἐψηφίσαντο Χαλδαῖοι τότε κατὰ τὸ ἐγχώριον καὶ πάτριον τῶν ψήφων καὶ χρόνων ὀνομασίας, διά τε σάρων καὶ νήρων καὶ σόσσων, ὡς οἱ παρ' αὐτοῖς ἱστοριογράφοι μαρτυροῦσιν· οἳ καὶ ἐγένοντο σάροι ρκ'· καὶ τὸν μὲν σάρον εἰρήκασιν εἶναι ἔτη ͵γχ'· τὸν δὲ νῆρον ἔτη χ'· τὸν δὲ σόσσον ἔτη ξ'· ἀριθμεῖσθαι δὲ ταῦτα ἀρχαιοτέρᾳ τινὶ μεθόδῳ. Ἀπὸ δὲ Ἀλώρου τοῦ πρώτου παρ' αὐτοῖς βασιλεύσαντος, μέχρι Ξισούθρου τοῦ κατὰ τὸν κατακλυσμὸν βασιλεύσαντος, ἱστοροῦσι βασιλεῖς ι'· βασιλεῦσαι δὲ αὐτοὺς σάρους ρκ'· οὓς σάρους φασὶ ποιεῖν ἐτῶν μυριάδας μγ', καὶ χρόνους δύο χιλιάδας· ἦσαν δὲ οὗτοι· Ἄλωρος ἐβασίλευσε, ὡς εἴρηται, σάρους ι'· Ἀλάπαρος σάρους γ'· Ἀμήλων σάρους ιγ'. Ἀμμένων σάρους ιβ', κ. τ. λ. Exin, aliquot interjectis, loquitur auctor de sarorum, nerorum, sossoC rumque significatu (uti est apud Syncellum ed. paris., p. 32). Deinde, multis interpositis, occurrit notabilis locus de Romano ante Trojana tempora (*a*) annis cccxxv, cœpto regno (*b*), quod deinceps reges plus triginta tenuerint annis mille usque ad consulatus

(3) Vocabulum Armeniacum ARIK valet *fortes*, derivaturque ab AIR *vir*, opponitur τῷ EK, *femina*. Hinc

(*a*) Opinionem hanc suadet Antiochus Syracusanus apud Dionysium Halic. I, 73.
(*b*) Nempe Mosis ætate. Legesis Euseb. Chron., lib. II, ubi a Mosis ducatu ad Trojam captam excurrunt anni cccxxv, a Troja capta ad consules, anni ferme DCLXXV.

que sanctis Hebræorum litteris contentas Hebraicas A antiquitates atque chronologiam sermoni meo adjungere : scilicet ut possimus apprime intelligere, quanto tempore ante salutarem Dei manifestationem Moses exstiterit (1), nec non qui post eum Hebræorum prophetæ divino Spiritu afflati vaticinati sunt : atque ut facile cognoscamus, Græcorum vel Barbarorum insignes homines, qui in singulis gentibus florere visi sunt, quo tempore occurrerint celebribus illis veteribus apud Hebræos, prophetis videlicet, iisque singulis qui eidem genti cum imperio præfuerunt *.

2. Sed enim jam inde ab exordio palam cunctis edico, ne quis unquam arroganter contendat, quasi fieri possit ut temporum certissima cognitio acquiratur. Quod sane quisque sibi persuadebit, si primo B veracem Magistrum cogitet familiaribus suis dicentem ** : « Non est vestrum nosse horas et tempora, quæ Pater posuit in sua potestate. » Etenim is Dei Dominique more non de ultima tantum consumptione, sed de cunctis temporibus eam præcisam sententiam protulisse mihi videtur ; videlicet ut eos compesceret, qui nimis audacter inanibus ejusmodi scrutationibus mentem attendunt. Deinde et noster hic sermo vehementi testimonio eamdem magistri sententiam probabilem faciet : videlicet neque Græcorum neque Barbarorum neque aliarum quarumvis gentium neque ipsorum Hebræorum (2) universalem chronologiam nos posse evidenter addiscere. Porro autem contenti erimus, si præsens noster tractatus ad duo statuenda nos adjuvet : nempe primo, ut nemo sibi persuadeat (quod hactenus a quibusdam factitatum est) fieri posse ut accurata scientia ratio temporum comprehendatur, quæ profecto hallucinatio est ; deinde ut quisque probe sciat, id tantummodo curatum a nobis, ut aliquo pacto quinam sit hujus controversiæ status percipiatur, ne prorsus in ambiguitate nutemus (3).

3. Et Græcos quidem non est mirum diu admodum omni memoria caruisse (4) : quippe qui variis malisque exterminiis obnoxii fuerunt ; diuque, nempe usque ad Cadmi ætatem, nullis prorsus litteris usi sunt : primus enim dicitur Cadmus litterarum elementa e Phœnicum regione eis attulisse. Sane et in Platonis libro jure castigat Ægyptius ille Solonem : « O Solon ***, inquit, Græci semper pueri estis, neque senex Græcus unquam invenitur : ideoque priscorum temporum doctrinam nemo a vobis discere queat (5)... » Porro et Ægyptiorum multæ feruntur insanæ historiæ, itemque Chaldæorum. Et quidem hi plus quam quadraginta annorum myriades temporibus suis continere se putant (6) ; Ægyptii **** autem deorum, semideorum, prætereaque manium et mortalium aliorum regum mul-

μοχθηρίᾳ προδήλῳ· πάντα, ὡς οἷός τε ὢν (7), ἀναλεξάμενος ἐκ τῶν προειρημένων ἱστορικῶν ἀνδρῶν. *Hæc ex Syncello, p. 6, B, sed aliquantum interpolata.*

(*) Ἐγὼ περὶ πολλοῦ τὸν ἀληθῆ λόγον τιθέμενος, τὰ ἑκάστῳ πονηθέντα συναγηοχὼς, καὶ τὴν ἐκ τῶν ἱερῶν Βίβλων φερομένην Ἑβραϊκὴν ἀρχαιολογίαν καὶ χρονογραφίαν μετὰ χεῖρας θέμενος, τὸ ἀκριβὲς ἀνιχνεῦσαι διὰ σπουδῆς προὐθέμην· ὡς ἂν εἰδείημεν ὁπόσοις πρόσθεν χρόνοις τῆς σωτηρίου θεοφανείας Μωσῆς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν γενόμενοι προφῆται, τὰ κατ' αὐτὸν σὺν θείῳ Πνεύματι προσεφωνήκασι· καὶ ὡς ἂν ἔχοιμεν ἐκ προχείρου διαγινώσκειν, τίσιν Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων οἱ παρ' ἑκάστῳ ἔθνει γενόμενοι σοφοὶ ἢ ποιηταὶ ἢ λογογράφοι, καὶ ὅσοι ἄλλοι γεγόνασι διαφανεῖς, συνήκμασαν· καὶ ποίοις τε χρόνοις ἀπεδείχθησαν πρῶται βασιλεῖαι, καὶ τῶν ἐπισημοτάτων πόλεων ἀνιδρύσεις. *Ex chronographo inedito bibliothecæ Romanæ Barberiniorum.*

(**) Οὐχ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιροὺς, οὓς ὁ Πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ. *Ex Act. apost.* I, 7.

(***) Ὦ Σόλων, φησὶ, Ἕλληνες ἀεὶ παῖδές ἐστε, γέρων δὲ Ἑλλήνων οὐδεὶς, οὐδέ ἐστι παρ' ὑμῖν χρόνῳ πολιὸν μάθημα. *Ex Platonis* Timæo, *non procul initio.*

(****) Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου μνησθεὶς ἐν τοῖς *Χρονικοῖς* αὐτοῦ, φησὶν οὕτως· Αἰγύπτιοι δὲ θεῶν καὶ ἡμιθέων, καὶ παρὰ τούτοις νεκύων καὶ θνητῶν ἑτέρων βασιλέων πολλὴν καὶ φλύαρον συνείρουσι μυθολογίαν. *Ex Syncello, p. 40, D.*

latus initia : Τὸ παλαιὸν πρὸ πέντε καὶ εἴκοσι καὶ τριακοσίων ἐτῶν τῶν Τρωϊκῶν, βασιλέας φασὶ γενέσθαι Ῥώμης τὸν ἀριθμὸν πλέον ἢ λ'· ἔτη δὲ αὐτοὺς κατάρξαι χίλια· μετὰ δὲ ταῦτα ὕπατοι προεστήκεισαν τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς· ἔπειτα δήμαρχοι καὶ οἱ C δικτάτωρες, καὶ πάλιν ὕπατοι ἐπὶ χρόνον· καὶ οὗτοι υξ' (*a*)· αὖθις δὲ Γάϊος καταλύσας τὴν τῶν ὑπάτων ἀρχὴν ἐμονάρχησε Ῥωμαίων, κ. τ. λ.

Hinc ANARIK, *imbecilles*. Hæc duo vocabula poterant etiam converti (quod in specimine olim fecimus) *Persæ* et *non Persæ* (nempe *aliæ gentes*). Certe antiquitus *Persæ* dicebantur ab Armeniis ARIK ex provincia maxima *Aria*, de qua vide Mosis Chorenensis *Geographiam*, cap. 91. Ita eos appellat idem Chorenensis, *Hist.* II, 40, 71, 81, nec non Elisæus aliique historici ; *non Persas* autem ANARIK.

(1) Nempe Eusebius vel maxime curat, ut vetustatem Judaicæ gentis, veræque adeo religionis, hoc opere ostendat : quod studium in procemio quoque posterioris Chronicorum canonum libri aperte prodit. Id autem diu ante Eusebium factitaverat Josephus in *Antiquitatibus Judaicis* et in libris *Adversus Apionem*.

(2) Hic locus in Armeniaca interpretatione paulo obscurior incertiorque est.

(3) Eamdem fere modestiam præ se fert Eusebius etiam in *Ecclesiastica historia* I. 1.

(4) Eadem sententia est Josephi, *Contra Ap.* I, 2-4, quo Josephi loco utitur Eusebius *Præp. ev.*, X, 7.

(5) Paulo aliter se habet Græci textus sententia, quod et de aliis aliquot locis dictum esto.

(6) Hæc Babylonorium commenta diserte condemnat aut stultitiæ aut vanitatis aut impudentiæ Cicero, *De divin.* I, 19, cujus auctoritas minime præjudicata instar omnium sit. Item legatur Diodorus Siculus, *Hist.* II, 31.

(7) Corrige ὡς οἷόν τε ἦ.

(*a*) Hæc quoque annorum CCCLX supputatio a primis consulibus ad Julii principatum probe congruit cum Eusebii Canone.

tas delirantium more fabulas nectunt. Quid ergo mea interest, qui veritatem in primis colo, res ejusmodi minutius perscrutari? Quin adeo vel apud mihi dilectos Hebræos dubia quædam occurrunt, quæ suo tempore proferam. Interim hæc ad increpandam vanorum chronographorum jactantiam dicta sint.

4. Ego igitur ejus negotii causa, quod præ manibus habeo, antiquorum libros pervolutans, primum Chaldæorum chronographiam ponam, tum Assyriorum: deinde reges Medorum, post Lydorum, juxtaque Persarum. Hinc alio me transferens universum Hebræorum chronicon ascribam ex ordine. Rursus tertio loco Ægyptiacarum opum tempora, additis etiam Ptolemæis, qui post Alexandrum Macedonem Ægypti regnum Alexandriæque tenuerunt. Rursus ex alio capite exordiens, qua ratione Græci suas historias digerant, diligenter exponam: primoque *dicam* eos qui Sicyone regnarunt, tum qui in Argivorum regione, et qui in ipsa urbe Athenarum, a primo recensens usque ad ultimum *præsidem*: itemque eos qui Lacedæmone, et qui Corinthi *dominati sunt*: tum et eos qui quavis in plaga imperium maris tenuerunt: addam his denique et Olympiadum librum, qui a Græcis confectus est. Postquam hæc singula in comparativam seriem coegero, tum et primos Macedonum reges ac Thessalorum, deinde Syrorum (1) atque Asianorum, qui post Alexandrum rerum gubernacula tenuerunt, singillatim scribam. Ubi de hisce omnibus dixero, singillatim distincteque collocabo eos, qui ducto initio ab Ænea, post captum Ilium, Latinis imperitaverunt, qui et Romani deinceps appellati sunt: hinc ex ordine eos qui Romulum Romanæ urbis conditorem consecuti sunt: tum et eos qui post Julium Cæsarem atque Augustum recta serie fuerunt imperatores: denique et annuos consules qui his impliciti sunt.

5. Mox mihi materia ex hisce omnibus comparata, ad chronicos canones pergam: incipiensque ab iis *hominibus* qui jam inde a primordiis in unaquaque gente regnarunt, tempora distincte singulis pro rata portione attribuam, atque annos cujusque e regione alterutrorum exponam, ut facile et illico cognoscamus quinam quo tempore fuerint. Porro et cujusque regni præclara facinora, cujusmodi in cunctis gentibus passim narrantur, breviter in ipsum regnum inseram. Sed enim hæc libri secundi lucubratio posterior erit. Interim proximo libro age jam ad chronologiam Chaldæorum videndam veniamus, quam videlicet de suis majoribus tradunt.

CAPUT I (2).

Qua ratione Chaldæi chronographiam conficiant; ex Alexandro Polyhistore (3). *Et de Chaldæorum libris, deque primo ipsorum regno.*

1. Hæc quidem Berosus in primo libro narravit: secundo autem reges singillatim recensuit *. Ut ipse inquit, Nabonassarus erat eo tempore rex. Et regum quidem nomina diligenter acervat; nullum tamen eorum opus peculiariter recitat, fortasse quia nihil memorandum esse arbitratur. Ex eo igitur regum tantummodo seriem depromere licet. Hac ** vero ratione narrationem exorditur, ut Apollodorus (4) ait: nempe primum exstitisse regem Alorum (5), ex urbe Babylone Chaldæum: hunc saris decem regno potitum. Porro is *** sarum ex annis ter mille ac sexcentis conflat. Addit etiam nescio quos neros et sossos: nerum ait sexcentis annis constare, sossum annis sexaginta. Sic ille de veterum more annos supputat.

2. His dictis, pergit porro; regesque Assyriorum singillatim atque ex ordine enumerat: decem videlicet ab Aloro primo rege usque ad Xisuthrum, sub quo magnum illud primumque diluvium contigisse ait, quod Moses quoque commemorat. Jam summam temporum, quibus hi reges imperitaverunt****, ait esse saros centum viginti, nempe quadraginta tres annorum myriades annosque bis mille (6). Tum et disertis verbis ita scribit: Defuncto, inquit, Aloro, regnavit ejus filius Alaparus ***** saris tribus. Post Alaparum Almelon (7) ex

(*) Ταῦτα Βηρωσσὸς ἐν τῇ πρώτῃ φάσκει; ἐν δὲ δευτέρᾳ τοὺς βασιλεῖς. *E Scaligero Euseb.* Chron. *ed.*, *an.* 1658, *part. Gr.*, *p.* 6.

(**) Ἀπολλόδωρος οὕτω λέγει. Ταῦτα μὲν ὁ Βηρωσσὸς ἱστόρησε πρῶτον γενέσθαι βασιλέων Ἄλωρον ἐκ Βαβυλῶνος Χαλδαῖον· βασιλεῦσαι δὲ σάρους δέκα. *Ex Syncello*, p. 39 *B*.

(***) Βηρωσσὸς διὰ σάρων καὶ νήρων καὶ σώσσων ἀνεγράψατο· ὧν ὁ μὲν σάρος τρισχιλίων καὶ ἑξακοσίων ἐτῶν χρόνον σημαίνει, νῆρος ἐτῶν ἑξακοσίων, ὁ δὲ σῶσσος ἑξήκοντα. *Ex Syncello*, *p.* 17 *A*.

(****) Καὶ συνῆξε (Βηρωσσὸς) σάρους ἑκατὸν εἴκοσι διὰ βασιλέων δέκα, ἤτοι χρόνον ἐτῶν μυριάδων τεσσαράκοντα τριῶν καὶ δύο χιλιάδων. *Ex Syncello*, p. 17 *B*.

(*****) Καὶ καθεξῆς Ἀλάπαρον καὶ Ἀμήλωνα τὸν ἐκ Παντιβίβλων. Εἶτα Ἀμμένωνα τὸν Χαλδαῖον, ἐφ' οὗ φησὶ φανῆναι τὸν μυσαρὸν Ὠάννην τὸν Ἀννήδοτον ἐκ τῆς ἐρυθρᾶς. Εἶτα Μεγάλαρον ἐκ Παντιβίβλων πό-

(1) Codex Arm. *Assyriorum*, quæ confusio in aliis quoque ejusdem codicis locis occurrit. Vide Justinum I, 2, in fine, cum notis variorum.

(2) Capita hæc Eusebii videtur satis aperte explare Cyrillus *contra Julianum*, lib. I.

(3) Alexander Polyhistor, quem L. Sylla civitate donavit. Serv. *ad Æn.* IX, 388.

(4) Num Apollodorus Berosum, Apollodorum Polyhistor, ideoque ipsum Berosum, inducit loquentem? Sane locus in codice Arm. ambiguitate laborare videtur.

(5) Non est hic prætermittendum præclarum Chorenensis *Hist.* I, 5, testimonium et judicium de Aloro: *Scriptores veteres seu voluntatis arbitrio seu quavis alia de causa narrationes, nomina ac tempora immutaverunt, deque rerum origine partim vere, partim falso, locuti sunt; veluti et de prima re creata, quam non hominem sed regem vocitant, eique barbarum nomen faciunt ac significatus expertem, atque annos vitæ triginta sex mille ascribunt.*

(6) Ita etiam Græcus textus Syncelli, nec non Barberinianus infra ponendus. Sed Suidas voc. Σάροι scribit ΜΜCCXXII.

(7) Græce Ἀμήλων. Hujusmodi varietates deinceps lector per se ipse notabit.

urbe Pantibiblis (1) Chaldæus saris tredecim. Almeloni successit Ammenon item ex Pantibiblis Chaldæus saris duodecim. Hujus ætate bellua quædam, cui nomen Idotioni, e Rubro mari emersit, forma ex homine et pisce mista. Hinc Amegalarus (2) Pantibiblicus octodecim saris regnavit. Deinde pastor Daonus Pantibiblicus, qui et ipse saris decem regno potitus est. Hoc imperante, rursus e Rubro mari emerserunt, eadem hominis itemque piscis figura, monstra (3) quatuor. Postea regnavit Edoranchus Pantibiblicus saris octodecim. Eo tempore item apparuit e Rubro mari aliud quiddam simile piscis et hominis, cui nomen Odaconi. Hos, inquit, omnes ea, quæ ab Oanne summatim dicta erant, accurate exposuisse. Exin imperavisse Amempsinum e Lancharis Chaldæum saris decem. Tum regnum tenuisse Otiartem e Lancharis Chaldæum saris octo. Defuncto denique Otiarte, filium ejus Xisuthrum rexisse imperium saris octodecim : sub eoque evenisse magnum diluvium. Conflatur igitur summa decem regum et sarorum centum viginti *. Hæc est porro regum series.

I. Alorus saris X. II. Alaparus saris III. A III. Almelon saris XIII. IV. Ammenon saris XII. V. Amegalarus sar. XVIII. VI. Daonus saris X. VII. Edoranchus s. XVIII. VIII. Amempsinus sar. X. IX. Otiartes saris VIII. X. Xisuthrus saris XVIII.

3. Summa, reges decem, sari centum viginti (4). Jam ab his centum viginti saris confici aiunt quadraginta tres annorum myriades, et bis mille insuper annos; siquidem sarus annis ter mille et sexcentis constat. Hæc in Polyhistoris Alexandri libris narrantur. Jam si quis fidem adhibeat his libris tot myriades annorum jactantibus, eumdem necesse est et plura alia plane incredibilia rata habere, quæ ibidem continentur (5).

Sed jam illud quoque narrabo, quod in eodem historiæ primo libro prædictus Berosus scribit, B idque hactenus dictis accensebo, nempe quod ipse Polyhistor eodem libro suo refert diligenter admodum hoc tenore sermonis.

CAPUT II.

De Chaldaica improbabili historia. Ex eodem Polyhistore Alexandro, de prædicto Chaldæorum libro.

1. Enimvero Berosus * narrat in primo *Babylo-*

λεως· βασιλεῦσαι δ' αὐτὸν σάρους ὀκτωκαίδεκα. Καὶ μετὰ τοῦτον Δάωνον ποιμένα ἐκ Παντιβίβλων βασιλεῦσαι σάρους δέκα. Κατὰ τοῦτον πάλιν φησὶ φανῆναι ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς Ἀννήδοτον τέταρτον τὴν αὐτὴν τοῖς ἄνω ἔχοντα διάθεσιν, καὶ τὴν ἰχθύος πρὸς ἀνθρώπους μίξιν. Εἶτα ἄρξαι Εὐεδώρεσχον ἐκ Παντιβίβλων, καὶ βασιλεῦσαι σάρους ὀκτωκαίδεκα. Ἐπὶ τούτου φησὶν ἄλλον φανῆναι ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὅμοιον κατὰ τὴν ἰχθύος πρὸς ἄνθρωπον μίξιν, ᾧ ὄνομα Ὠδάκων. Τούτους δὲ, φησὶν, πάντας τὰ ὑπὸ Ὠάννου κεφαλαιωδῶς ῥηθέντα κατὰ μέρος ἐξηγήσασθαι. Εἶτα ἄρξαι Ἀμεμψινὸν Χαλδαῖον ἐκ Λαράγχων· βασιλεῦσαι δὲ αὐτὸν ὄγδοον σάρους δέκα. Εἶτα ἄρξαι Ὠτιάρτην Χαλδαῖον ἐκ Λαράγχων, βασιλεῦσαι δὲ σάρους η'. Ὠτιάρτου δὲ τελευτήσαντος τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ξίσουθρον βασιλεῦσαι σάρους ὀκτωκαίδεκα. Ἐπὶ τούτου τὸν μέγαν κατακλυσμόν φησι γεγενῆσθαι· ὡς γίνεσθαι ὁμοῦ πάντας βασιλεῖς δέκα, σάρους δὲ ἑκατὸν εἴκοσι. *Ex Syncello*, p. 39 B *sqq.*

(*) Πρώτην πασῶν ἀναγράφουσι τὴν Χαλδαίων βασιλείαν ἄνδρες ἐν παιδεύσει γνώριμοι, Ἀλέξανδρος ὁ Πολυΐστωρ, Βηρωσσὸς καὶ Ἀβυδηνὸς καὶ Ἀπολλόδωρος, οἳ πρῶτον μὲν ἱστοροῦσιν ἀβασίλευτα ἔτη ͵αωνη'· φασὶ γὰρ Ἀδὰμ τὸν πρῶτον ἄνθρωπον ἡγήσασθαι τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον ἔτη ϡλ'· μετὰ δὲ τοῦτον Σὴθ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἔτη ϡιβ'· ὡς εἶναι ὅλα τὰ ἀβασίλευτα ἔτη ͵αωνη', ἐν οἷς βασίλειον οὐδέπω ἐν τῇ γραφῇ ὠνομάσθη· ἐν δὲ τῷ ͵αωνη' πρῶτος ἐν τῷ βορείῳ κλίματι, τῷ καλουμένῳ κάτω χώρᾳ, ἀπόγονοι Σὴθ Χαλδαῖοι ἤγειραν ἑαυτοῖς βασιλέα Ἄλωρον ἀπὸ Βαβυλῶνος Χαλδαῖον, ὃν βασιλεῦσαί φασι σάρους δέκα· μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεῦσαι ἑτέρους βασιλέας θ' ἕως κατακλυσμοῦ· ὡς εἶναι βασιλεῖς τοὺς πάντας ι', ὧν τοὺς τῆς βασιλείας χρόνους ἐψηφίσαντο Χαλδαῖοι τότε κατὰ τὸ ἐγχώριον καὶ πάτριον τῶν ψήφων καὶ χρόνων ὀνομασίας, διά τε σάρων καὶ νήρων καὶ σώσσων, ὡς οἱ παρ' αὐτοῖς ἱστοριογράφοι μαρτυροῦσιν· οἳ καὶ ἐγένοντο σάροι ρκ'· καὶ τὸν μὲν σάρον εἰρήκασιν εἶναι ἔτη ͵γχ'· τὸν δὲ νῆρον ἔτη χ'· τὸν δὲ σῶσσον ἔτη ξ'· ἀριθμεῖσθαι δὲ ταῦτα ἀρχαιοτέρᾳ τινὶ μεθόδῳ. Ἀπὸ δὲ Ἀλώρου τοῦ πρώτου παρ' αὐτοῖς βασιλεύσαντος, μέχρι Ξισούθρου τοῦ κατὰ τὸν κατακλυσμὸν βασιλεύσαντος, ἱστοροῦσι βασιλεῖς ι'· βασιλεῦσαι δὲ αὐτοὺς σάρους ρκ'· οὓς σάρους φασὶ ποιεῖν ἐτῶν μυριάδας μγ', καὶ χρόνους δύο χιλιάδας· ἦσαν δὲ οὗτοι. Ἄλωρος ἐβασίλευσε, ὡς εἴρηται, σάρους ι', Ἀλάπαρος σάρους γ', Ἀμμένων σάρους ιβ', κ. τ. λ. *Ex chronographo inedito Barberiniorum.*

Χαλδαίων ἐβασίλευσαν

α' Ἄλωρος σάρους δέκα.
β' Ἀλάσπαρος σάρους τρεῖς.
γ' Ἄμηλων σάρους δεκατρεῖς.
δ' Ἄμμενων σάρους δώδεκα.
ε' Μεγάλαρος σάρους ὀκτωκαίδεκα.
ς' Εὐεδώραχος σάρους ὀκτωκαίδεκα.
ζ' Δάωνος ἔτη ἐννενήκοντα ἐννέα.
η' Ἀμψὶς σάρους δέκα.
θ' Ὠτιάρτης σάρους ὀκτώ.
ι' Ξίσουθρος σάρους ὀκτωκαίδεκα.
Syncell. p. 18 A *sqq.*

(*) 1. Βηρωσσὸς δὲ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βαβυλωνιακῶν φησὶ γενέσθαι μὲν αὐτὸν κατὰ Ἀλέξανδρον τὸν Φιλ-

(1) Codex Arm. modo *Pautibiblis*, ut hic; modo *Pantibiblis*: quæ varietas in Græco quoque textu visitur.

(2) Cod. hic *Amelagarus*, sed mox *Amegalarus*, quod cum Græco textu magis congruit.

(3) Vox Armeniaca (quam interpretamur *monstra*) est IVSGHABARIGH eaque derivatur ex IVSIGH, *lenis*, et BARIGH quod est a verbo BAREM, *choreas agitare*: quasi igitur dicas *lenem saltatorem*. Tamen Armeniorum antiqua glossaria hanc vocem explicant *formam partim muliebrem, partim volatilem*. Sed enim in divinis Bibliis Isai. XIII, 22; XXXIV, 14, quo loco Græci habent ὀνοκένταυροι, interpretes C Armenii scribunt IVSGHABARIGH. Denique Eznichius cap. 24 ait: IVSGHABARIGH, *in maceriis habitare feruntur: hi Græce hippotauri appellantur.* Idcirco et Chorenensem Wistoni interpretantur *Hist.* II, 60: *Aut Lapitharum et Centaurorum de Pirithoi nuptiis certamina;* quo loco est IVSGHABARGHAZ.

(4) Repetitio hæc plane exstat in codice Armeniaco.

(5) Sapienter hoc ponit Eusebius adversus eos qui cum barbaricarum historiarum fabulas uti par est irrideant, earumdem tamen absurdas æque chronologias haud aspernari videntur.

nicarum Rerum libro, se coætaneum fuisse Alexandro Philippi, compluriumque auctorum codices exscripsisse (1) qui magna cura Babylone asservabantur jam inde ab annorum myriadibus ducentis (2) et quindecim : quibus codicibus continebantur rationes temporum, itidemque scriptæ erant historiæ cœli terræque et maris, primæque rerum originis, nec non regum facinorumque ab his patratorum.

2. Et primum quidem dicit regionem Babyloniorum sitam esse ad amnem Tigrim; Euphratem (3) autem eamdem interfluere (4). Ibidem silvestre triticum nasci et hordeum et lentem et ervum et sesamum : tum in paludibus et arundinetis ejus fluminis radices quasdam occurrere esui aptas, quibus nomen est gongis, easque panis hordeacei vim habere : denique ibi esse palmas et mala aliaque multi generis poma, piscesque et volatilia silvestria atque palustria. Porro regionis ejus partem, quæ Arabiam spectat, aridam esse fructibusque carentem; quæ vero contra Arabiam sita est, eam montibus et fructibus abundare. Jam in ipsa urbe Babylone ingentem alienigenarum hominum, qui videlicet Chaldæam incolunt, colluviem versari, eosdemque luxuriosam et belluini prorsus ritus vitam agitare.

3. Atque primo anno e Rubro mari emersisse ait intra eosdem terminos Babyloniorum horrendam quamdam belluam, cui nomen Oanni, quod et Apollodorus in *Historia* narrat : eamque toto quidem corpore piscem fuisse, verum sub capite piscis

A aliud caput appositum, et in cauda pedes ad instar hominis, et loquelam humanæ similem : ejusque imaginem ad hunc usque diem delineatam superesse. Hanc belluam, inquit, interdiu cum hominibus versari solitam, nullumque cibum capere : docuisse homines litteras, et varia genera artium, descriptiones urbium, templorum structuras, juris prudentiam, finium regundorum doctrinam : semina præterea et fructuum collectionem demonstravisse, atque omnia prorsus quæ mundanæ societati conducunt hominibus tradidisse : ita ut ex eo tempore nemo aliquid frugi invenerit. Tum sub solis occasum eam belluam Oannem denuo mergi solitam mari, noctuque in immenso pelago collocari, atque ita ancipitem quamdam vitam degere. Deinceps et alias

B superiori similes belluas semet prodidisse, de quibus in regum historia dicturum se pollicetur. Rursusque ab Oanne ait scriptum de rerum origine, et de publico regimine, impertitamque ab eadem bellua hominibus loquelam et industriam.

4. Tempus, inquit, aliquando fuit cum universus orbis tenebris et aquis occupabatur : erantque ibi et aliæ belluæ, quarum quædam ex se ipsis ortæ erant, figuris tamen utebantur nascentium ex ante viventibus. Erant et homines, partim quidem duabus partim quaternis alis instructi duabusque faciebus; et corpore in uno geminum caput habentes, muliebre videlicet et virile, cum duobus item genitalibus femineo et masculino (5). Erant et alii ho-

C mines caprinis femoribus, capite cornigero : alii

ἵππου τὴν ἡλικίαν· ἀναγραφὰς δὲ πολλῶν ἐν Βαβυλῶνι φυλάσσεσθαι μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἀπὸ ἐτῶν που ὑπὲρ μυριάδων δεκαπέντε περιεχούσας χρόνον· περιέχειν δὲ τὰς ἀναγραφὰς ἱστορίας περὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ θαλάσσης καὶ πρωτογονίας καὶ βασιλέων καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς πράξεων.

2. Καὶ πρῶτον μὲν τὴν Βαβυλωνίαν γῆν φησι κεῖσθαι ἐπὶ τοῦ Τίγριδος καὶ Εὐφράτου ποταμοῦ μέσην· φύειν δὲ αὐτὴν πυροὺς ἀγρίους καὶ κριθὰς καὶ ὄχρον καὶ σήσαμον καὶ τὰς ἐν ἕλεσι φυομένας ῥίζας ἐσθίεσθαι, ὀνομάζεσθαι αὐτὰς γόγγας· ἰσοδυναμεῖν δὲ τὰς ῥίζας ταύτας κριθαῖς· γίνεσθαι δὲ φοίνικας καὶ μῆλα καὶ τὰ λοιπὰ ἀκρόδρυα καὶ ἰχθύας καὶ ὄρνεα χερσαῖα τε καὶ λιμναῖα. Εἶναι δὲ αὐτῆς τὰ μὲν κατὰ Ἀραβίαν μέρη ἄνυδρά τε καὶ ἄκαρπα, τὰ δὲ ἀντικείμενα τῇ Ἀραβίᾳ, ὀρεινά τε καὶ εὔφορα. Ἐν δὲ τῇ Βαβυλῶνι πολὺ πλῆθος ἀνθρώπων γενέσθαι ἀλλοεθνῶν κατοικησάντων τὴν Χαλδαίαν· ζῆν δὲ αὐτοὺς ἀτάκτως, ὥσπερ τὰ θηρία.

3. Ἐν δὲ τῷ πρώτῳ ἐνιαυτῷ φανῆναι ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης κατὰ τὸν ὁμοροῦντα τόπον τῇ Βαβυλωνίᾳ ζῶον ἄφρενον (6) ὀνόματι Ὠάννην, καθὼς καὶ Ἀπολλόδωρος ἱστόρησε, τὸ μὲν ὅλον σῶμα ἔχον ἰχθύος, ὑπὸ δὲ τὴν κεφαλὴν παραπεφυκυῖαν ἄλλην κεφαλὴν ὑποκάτω τῆς τοῦ ἰχθύος κεφαλῆς, καὶ πόδας ὁμοίως ἀνθρώπου, παραπεφυκότας δὲ ἐκ τῆς οὐρᾶς τοῦ ἰχθύος· εἶναι δὲ αὐτῷ φωνὴν ἀνθρώπου· τὴν δὲ εἰκόνα αὐτοῦ ἔτι καὶ νῦν διαφυλάσσεσθαι. Τοῦτο δὲ, φησὶν, τὸ ζῶον τὴν μὲν ἡμέραν διατρίβειν μετὰ τῶν ἀνθρώπων, μηδεμίαν τροφὴν προσφερόμενον· παραδιδόναι τε τοῖς ἀνθρώποις γραμμάτων καὶ μαθημάτων καὶ τεχνῶν παντοδαπῶν ἐμπειρίαν καὶ πόλεων συνοικισμοὺς καὶ ἱερῶν ἱδρύσεις καὶ νόμων εἰσηγήσεις, καὶ γεωμετρίαν διδάσκειν, καὶ σπέρματα καὶ καρπῶν συναγωγὰς ὑποδεικνύειν, καὶ συνόλως πάντα τὰ πρὸς ἡμέρωσιν ἀνήκοντα τοῦ βίου παραδιδόναι τοῖς ἀνθρώποις· ἀπὸ δὲ τοῦ χρόνου ἐκείνου οὐδὲν ἄλλο περισσὸν εὑρεθῆναι. Τοῦ δὲ ἡλίου δύναντος τὸ ζῶον τουτονὶ δῦναι πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τὰς νύκτας ἐκεῖ διαιτᾶσθαι· εἶναι γὰρ αὐτὸν ἀμφίβιον. Ὕστερον δὲ φανῆναι καὶ ἕτερα ζῶα ὅμοια τούτων, περὶ ὧν ἐν τῇ τῶν βασιλέων ἀναγραφῇ φησὶν δηλώσειν. Τὸν δὲ Ὠάννην περὶ γενεᾶς καὶ πολιτείας γράψαι, καὶ παραδοῦναι τόνδε τὸν λόγον τοῖς ἀνθρώποις.

4. Γενέσθαι φησὶ χρόνον ἐν ᾧ τὸ πᾶν σκότος καὶ ὕδωρ εἶναι, καὶ ἐν τούτοις ζῶα τερατώδη, καὶ εἰδιφυεῖς (7) τὰς ἰδέας ἔχοντα ζωογονεῖσθαι· ἀνθρώπους γὰρ διπτέρους γεννηθῆναι, ἐνίους δὲ καὶ τετραπτέρους καὶ διπροσώπους· καὶ σῶμα μὲν ἔχοντας ἓν, κεφαλὰς δὲ δύο, ἀνδρείαν τε καὶ γυναικείαν, καὶ αἰδοῖά τε διττά, ἄρρεν καὶ θῆλυ· καὶ ἑτέρους ἀνθρώπους τοὺς μὲν αἰγῶν σκέλη καὶ κέρατα ἔχοντας, τοὺς δὲ ἱππόποδας, τοὺς δὲ τὰ ὀπίσω μὲν μέρη ἵππων, τὰ δὲ ἔμπροσθεν ἀνθρώπων, οὓς ἱπποκενταύρους τὴν ἰδέαν εἶναι. Ζωογονηθῆναι δὲ καὶ

(1) Codex Arm. recedit aliquantum a Græco, uti nunc se habet, exemplari : nec raro et alibi.

(2) Ita codex Arm. At Græcus textus tantummodo *quindecim*.

(3) Armenii *Tigrim* dicunt *Deglathium*, *Euphratem* vero *Arazanem*.

(4) Textus Gr. *mediam* (potius) *inter Tigrim et Euphratem*, id est *Mesopotamiam*.

(5) De antiquissimis androgynis lege etiam Pla-

D tonem apud Eusebium *Præp. év.* XII, 12.

(6) Ex Armeniaco interprete arbitror corrigendum φρικτόν. Monuit tamen postea doctissimus editor, in *Emendandis*, legendum ἀφραῖνον, « quod vocabulum, inquit, occurrit apud Nyssenum in oratione *contra Macedonianos*, § 1, a me nuper edita. »

(7) Videtur dicendum αὐτοφυεῖς, præterea aliquid deesse Græco textui.

rursus equinis pedibus : alii denique posteriore parte equina, anteriore autem humana, cujusmodi hippocentauris (1) figura est. Tauros quoque humanis cum capitibus procreatos esse ait : et canes cum quadruplici corpore, quibus caudæ ad instar piscium e clunibus proeminerent : equos præterea cynocephalos; et homines aliasque belluas hippocephalas et humana forma cum piscium caudis : alia insuper multiplicia animalia draconum formam referentia : denique pisces sirenum similes, et reptilia et serpentes aliasque feras mira varietate inter se differentes, quarum imagines accurate depictæ in Beli fano asservabantur (2). Porro iis omnibus dominatam esse mulierem quamdam, cui nomen Marcaiæ : eamque Chaldæorum lingua dici Thalatth, Græce vero converti *θάλατταν* (nempe *mare* [3]).

5. Cumque ea omnia *ante* mista fuissent, supervenientem *ait* Belum mediam dissecavisse mulierem, ex ejusque dimidio altero terram, ex altero cœlum fecisse, universis, quæ in ipsa erant, belluis internecione deletis. Ait autem, de harum rerum naturis allegorice sic fuisse dictum : nimirum quo tempore humidum et aqua omnia tenebant, nihilque ibi præter belluas erat, idolum illud caput suum præcidisse, sanguinemque inde manantem humo ab

A aliis idolis esse commistum, et *sic* homines procreatos : qui idcirco et intelligentia præditi sunt et divinæ mentis participes.

6. Age vero Belum (4) aiunt, quem Græci interpretantur *Δία* (Armenii vero *Aramazdem* [5]) scissis tenebris terram a cœlo separavisse, pulchreque mundum disposuisse : belluas autem non sustinentes lucis vim exanimatas esse. Tunc Belum, qui regionem desertam, attamen feracem, cerneret, cuidam e diis imperavisse ut cum sanguine, qui e suo capite abscisso deflueret, terram subigeret atque homines fingeret, cum cæteris brutis et belluis quæ hunc aerem pati possent. Belum item stellas et solem et lunam et quinque sidera errantia condidisse. Hæc, Polyhistore teste, Berosus (6) primo

B libro narrat. Secundo autem * idem reges singillatim perscribit : tempora quoque regum decem, quæ ante diximus, ad annorum myriades plus quadraginta protendit.

7. Verumtamen si quis sibi persuadeat tantum annorum numerum, quantum Chaldæi scripserunt, eum jure oportebit et aliis fallacibus narratiunculis fidem adhibere. Si ergo hic numerus naturam rerum excedit, et omnino absurdus est, etiamsi forte aliter intelligatur (7), si quis, *inquam*, hoc sibi persuadeat, sequitur ut quæ traditur doctrina tem-

ταύρους ἀνθρώπων κεφαλὰς ἔχοντας· καὶ κύνας τετρασωμάτους, οὐρὰς ἰχθύος ἐκ τῶν ὄπισθεν μερῶν ἔχοντας, καὶ ἵππους κυνοκεφάλους, καὶ ἀνθρώπους, καὶ ἕτερα ζῶα κεφαλὰς μὲν καὶ σώματα ἵππων ἔχοντα, οὐρὰς δὲ ἰχθύων· καὶ ἄλλα δὲ ζῶα παντοδαπῶν θηρίων μορφὰς ἔχοντα. Πρὸς δὲ τούτοις ἰχθύας καὶ ἑρπετὰ καὶ ὄφεις καὶ ἄλλα ζῶα πλείονα θαυμαστὰ καὶ παρηλλαγμένα τὰς ὄψεις ἀλλήλων ἔχοντα· ὧν καὶ τὰς εἰκόνας ἐν τῷ τοῦ Βήλου ναῷ ἀνάκειται. Ἄρχειν δὲ τούτων πάντων γυναῖκα ᾗ ὄνομα Ὁμορῶκα· εἶναι δὲ τοῦτο Χαλδαιστὶ μὲν θαλάτθ, Ἑλληνιστὶ δὲ μεθερμηνεύεσθαι θάλασσαν.

5. Οὕτως δὲ τῶν ὅλων συνεστηκότων, ἐπανελθόντα Βῆλον σχίσαι τὴν γυναῖκα μέσην, καὶ τὸ μὲν ἥμισυ αὐτῆς ποιῆσαι γῆν, τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ οὐρανὸν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ζῶα ἀφανίσαι. Ἀλληγορικῶς δέ φησιν τοῦτο μὲν φυσιολογεῖσθαι· ὑγροῦ γὰρ ὄντος τοῦ παντὸς καὶ ζώων ἐν αὐτῷ γεγενημένων, τοῦτον τὸν θεὸν ἀφελεῖν τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν, καὶ τὸ ῥυὲν αἷμα (8) τοὺς ἄλλους θεοὺς φυρᾶσαι τῇ γῇ, καὶ διαπλάσαι τοὺς ἀνθρώπους· διὸ νοερούς τε εἶναι καὶ φρονήσεως θείας μετέχειν.

6. Τὸν δὲ Βῆλον, ὃν Δία μεθερμηνεύουσι, μέσον τεμόντα τὸ σκότος χωρίσαι γῆν καὶ οὐρανὸν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ διατάξαι τὸν κόσμον. Τὰ δὲ ζῶα οὐκ ἐνεγκόντα τὴν τοῦ φωτὸς δύναμιν φθαρῆναι. Ἰδόντα δὲ τὸν Βῆλον χώραν ἔρημον καὶ καρποφόρον, κελεῦσαι ἑνὶ τῶν θεῶν τὴν κεφαλὴν ἀφελόντι ἑαυτοῦ τῷ ἀποῤῥυέντι αἵματι φυρᾶσαι τὴν γῆν, καὶ διαπλάσαι ἀνθρώπους, καὶ θηρία τὰ δυνάμενα τὸν ἀέρα φέρειν. Ἀποτελέσαι δὲ τὸν Βῆλον καὶ ἄστρα καὶ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τοὺς πέντε πλανήτας. Ταῦτα ὁ Πολυΐστωρ Ἀλέξανδρος, (κατὰ) τὸν Βηρωσσὸν ἐν τῇ πρώτῃ, φάσκει. *Ex Syncello, p. 28 A sqq.*

(*) Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τοὺς δέκα βασιλεῖς τῶν Χαλδαίων, καὶ τὸν χρόνον τῆς βασιλείας αὐτῶν, σάρους ἑκατὸν εἴκοσι, ἤτοι ἐτῶν μυριάδας τεσσαράκοντα τρεῖς καὶ δύο χιλιάδας. *Ex Syncello, p. 30, A.*

(1) Codex Arm. IUSCHABARICH, de quo vocabulo vide dicta superius col. 107, n. 3.

(2) Ne quis horum prodigiorum absurditatem exosus, Eusebio qui hæc retulerit subirascatur, is meminerit vetustissimos plerosque historicos in ejusmodi vanitate fuisse versatos, teste Dionysio Halicarnasseo (In *judicio de Thucydide* cap. 6), qui primum Thucydidem ait nugari desivisse : Ἔπειτα κατὰ τὸ μηδὲν αὐτῇ μυθῶδες προσάψαι, μηδ' εἰς ἀπάτην καὶ γοητείαν τῶν πολλῶν ἐπιτρέψαι τὴν γραφὴν, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ πάντες ἐποίησαν, λαμίας τινὰς ἱστοροῦντες ἐν ὕλαις καὶ νάπαις ἐκ γῆς ἀνιεμένας, καὶ Ναΐδας ἀμφιβίους ἐκ ταρτάρων ἐξιούσας, καὶ διὰ πελάγους νηχομένας καὶ μιξοθήρας, κ. τ. λ., καὶ ἄλλας τινὰς ἀπίστους τῷ καθ' ἡμᾶς βίῳ καὶ πολὺ τὸ ἀνόητον ἔχειν δοκούσας ἱστορίας. *Deinde : quod fabulosum in suos libros nihil intulit, neque vulgo fraudem et tanquam imposturam fecit, quo in genere superiores omnes peccaverant : qui lamias commemoraverunt nescio quas in silvis et saltibus e terra prodeuntes, et Naidas in terra atque aqua degentes, ab*

C *inferis profectas, pelago innatantes, semiferas,* etc., *et alia quædam quæ nostra ætas ut incredibilia planeque delira contemnit.*

(3) Hæc est glossa Armeniaci interpretis.

(4) Jovem dictum esse *Belum* a Persis, testatur Agathias lib. II, 24.

(5) De Aramazde vide Chorenensem *Hist.* I, 30; II, 74; III, 36, 55. Et quidem reges in epistolis semet Aramazde satos dictitabant, quos inter et Julianus imperator. Videsis eumdem Chorenensem *Hist.* III, 15, 17, 51. Id nomen veteribus significabat *bonum genium.*

(6) Codex Arm. *secundum Polyhistorem Berosum primo libro narrat.* Patet autem scriptum fuisse mendose *Berosum* pro *Berosus.* E Græco item textu excidit particula κατά.

(7) Nempe, *etiamsi anni breviores existimentur,* uti explicatur inferius.

(8) Gr. σῶμα. Sed αἷμα legebat interpres Arm. Et sic ipse Græcus textus paulo infra.

porum, ea non sine inquisitione recipienda esse videatur. Jam si cum tot annorum millibus, quot secundum illorum chronologiam conficiuntur, successiones quoque principatuum in gentibus pro rata portione ejus longævitatis proferrent, resque item aliquas et opera, quæ eo intervallo pro temporum spatiositate acta essent; merito quis suspicaretur, aliquid fortasse veritatis apud eos delitescere. Verum enimvero quod a decem tantum hominibus tot annorum myriades comprehensas existimaverint, quis demum ejusmodi fabulationes non insaniam esse putet? Fortasse tamen qui dicuntur sari, ii non eum annorum numerum quem nos existimamus, sed aliud quid brevis temporis intervallum significant (1). Namque etiam apud priscos Ægyptios * lunares dicebantur *anni* : nempe summa triginta dierum, qui singulis mensibus continentur, annus vocitabatur. Alii ὥρας nuncupabant trimestre spatium : ita ut conversiones trimestres temporum, quotannis contingentes, pro anno haberent. Fieri ergo potest ut Chaldæorum etiam qui dicuntur sari, ejusmodi aliquid demonstrent.

8. Decem ergo tantummodo ætates ab Aloro, qui primus fertur rex eorum, usque ad Xisuthrum supputantur, sub quo aiunt magnum illud accidisse diluvium. In Hebraicis pariter libris ætates tantum decem a Mose recitantur antediluvium: scilicet et ab Hebræis totidem successiones hominum singillatim scribuntur, à primo, qui apud eos fertur, homine usque ad diluvium (2). Sed enim Hebræorum historia decem ætatum annos intra numerum duorum fere millium cogit; Assyrii vero dum minutatim consequenterque ætates perscribunt, harum quidem numerum similem ejus, qui apud Mosem est, habent; sed tempora non item : nam decem ætates centum viginti saros complecti aiunt; tum ab his quadraginta tres myriades et duo millia annorum conflari dictitant.

9. Tandem ex prædictis, plane tibi exploratum fiet, si modo veram doctrinam consideraveris, Xisuthrum eumdem esse *hominem* qui ab Hebræis Noachus vocatur (3), in cujus ætatem incidit magnum illud diluvium : cujus sane *diluvii* Polyhistoris quoque historia notionem præbet. Is enim hoc pacto de illo scribit.

CAPUT III.

** *Alexandri Polyhistoris de diluvio. Ex eodem, de quo dictum est, libro.*

1. Defuncto, inquit, Otiarte, filium hujus Xisuthrum tenuisse regnum saris octodecim, sub eoque magnum diluvium esse conflatum. Sic autem accuratius narrationem scripto persequitur. Κρόνον (Saturnum) ait, illi in somnio prædixisse (qui *Saturnus* Jovis genitor fertur, et ab aliis dicitur Χρόνος (tempus) die quinta decima mensis Daesii (qui est mareri (4) *Maius*) fore ut homines a diluvio perirent. Mandavisse *itaque* ut libros omnes, primos nimirum medios et ultimos, terræ infossos in solis urbe Sipparis poneret : tum navim strueret, eamque cum consanguineis charisque familiaribus conscenderet : congestisque illuc esculentis atque poculentis, inductis etiam belluis et volatilibus ac quadrupedibus cunctaque supellectile, paratus esset ad navigandum. Quærenti autem quonam cursus dirigendus esset? respondisse, ad deos, ad orandum quo hominibus bene esset. Eum vero haud recusasse quominus navigium compingeret, longum stadia quinque (5), latum duo : cuncta, quæ mandata sibi fuerant, efficienda curasse : uxorem, filios charosque familiares eodem introduxisse.

2. Ingruente demum diluvio et mox decrescente, misisse Xisuthrum quædam volatilia, quæ cum

(*) Οἱ γὰρ παρ' αὐτοῖς παλαιότατοι σεληναίους ἔφασκον εἶναι, ἤγουν μηνιαίους τοὺς ἐνιαυτοὺς ἐξ ἡμερῶν τριάκοντα συνεστῶτας· οἱ δὲ μετὰ τούτους ἡμίθεοι ὥρας ἐκάλουν τοὺς ἐνιαυτοὺς τοὺς τριμηναίους. Καὶ ταῦτα μὲν Εὐσέβιος. *Ex Syncello, p. 40 D.*

(**) Λέγει ὁ αὐτὸς Ἀλέξανδρος, ὡς ἀπὸ τῆς γραφῆς τῶν Χαλδαίων, οὕτως.

1. Ἀρδάτου τελευτήσαντος, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ξίσουθρον βασιλεῦσαι σάρους ὀκτωκαίδεκα· ἐπὶ τοῦτον μέγαν κατακλυσμὸν γενέσθαι· ἀναγεγράφθαι δὲ τὸν λόγον οὕτως. Τὸν Κρόνον αὐτῷ κατὰ τὸν ὕπνον ἐπιστάντα φάναι, μηνὸς δαισίου πέμπτη καὶ δεκάτη τοὺς ἀνθρώπους ὑπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ φθαρήσεσθαι. Κελεῦσαι οὖν διαγραμμάτων πάντων ἀρχὰς καὶ μέσα καὶ τελευτὰς ὀρύξαντα θεῖναι ἐν πόλει ἡλίου Σιππάροις, καὶ ναυπηγησάμενον σκάφος ἐμβῆναι μετὰ τῶν συγγενῶν καὶ ἀναγκαίων φίλων· ἐνθέσθαι δὲ βρώματα καὶ πόματα, ἐμβαλεῖν δὲ καὶ ζῶα πτηνὰ καὶ τετράποδα, καὶ πάντα εὐτρεπισάμενον πλεῖν. Ἐρωτώμενον δὲ ποῦ πλεῖ; φάναι πρὸς τοὺς θεούς, εὐξάμενον ἀνθρώποις ἀγαθὰ γενέσθαι. Τὸν δὲ οὐ παρακούσαντα, ναυπηγήσαντα σκάφος, τὸ μὲν μῆκος σταδίων πέντε, τὸ δὲ πλάτος σταδίων δύο· τὰ δὲ συνταχθέντα πάντα συνθέσθαι, καὶ γυναῖκα καὶ τέκνα, καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους ἐμβιβάσαι.

2. Γενομένου δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ εὐθέως λήξαντος, τῶν ὀρνέων τινὰ τὸν Ξίσουθρον ἀφιέναι· τὰ δὲ οὐ τροφὴν εὑρόντα οὔτε τόπον ὅπου καθίσαι, πάλιν ἐλθεῖν εἰς τὸ πλοῖον. Τὸν δὲ Ξίσουθρον πάλιν μετά τινας ἡμέ-

(1) Juvat hic audire Syncellum, p. 17 : Ταῦτα δὲ ἔτη τινὲς τῶν καθ' ἡμᾶς ἱστορικῶν ἡμέρας ἐλογίσαντο στοχαστικῶς, μεμψάμενοι τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον, ὡς μὴ νοήσαντα τὰ ἔτη τῶν σάρων, ἡμέρας· μάτην δὲ αὐτὸν ἐν τούτῳ μέμφονται· πῶς γὰρ τὸ μὴ ὂν εἶχε νοῆσαι πολυμαθὴς ὤν, κ. τ. λ. *Hosce autem annos historici aliquot recentiores opinantur esse dies, ideoque Eusebium Pamphili reprehendunt, qui sarorum annos haud senserit esse dies. Sed stulte hominem in hoc accusant. Qui enim fieri potest ut rei veritatem is, qui tanta doctrina abundavit, non noverit?* etc.

(2) Vide inferius cap. 16, 8.

(3) Id confirmat etiam Chorenensis *Hist.* I, 3.

(4) Glossa hæc est Armeniaci interpretis. Suidas ait Junium apud Macedones fuisse Δαίσιον. Hoc pacto MARERI, qui est Armeniorum mensis decimus, Junio responderet. Cum tamen Armeniaci menses in vetere Kalendario constent triginta omnino diebus, ideoque quotannis quinque aut sex supersint dies, prætereaque sex horæ; rationes mensium Armeniacorum et Romanorum processu temporis immutari necesse est.

(5) Cod. Arm., *quindecim*.

neque escam neque locum, in quo considerent, invenissent, reversa in navim recepta sunt. Rursus diebus aliquot post, emisisse aves alias, quæ item ad navim regressæ sunt pedibus luto infectis. Tertio denique demissæ *aves* cum ad navim non reverterentur, cognovisse Xisuthrum terram prorsus esse patefactam. Tunc navis tecto partim effracto, navim ipsam monti cuidam innitentem vidisse: moxque ipsum cum uxore filiaque una et navis architecto exscendisse, ac pronum terram esse veneratum, structaque ara diis sacrum obtulisse: quo facto, cum iis qui secum navi exierant nusquam comparuisse. Reliquos autem qui in navi substiterant, neque cum Xisuthri comitatu egressi erant (1), facta mox exscensione eum quæritasse, eumdemque oberrantes nomine inclamasse. At vero Xisuthrum haud ultra se conspiciendum dedisse; voce tantum ex aere missa, deos ut colerent mandavisse: nam et se religiosæ pietatis ergo ad deorum venisse habitacula, eodemque honore uxorem quoque suam et filiam et navis architectum frui. Tum iisdem imperasse, ut Babylonem redirent, et ex deorum mandato, qui in Sipparis urbe conditi fuerant, libros effoderent atque hominibus traderent. Locum autem, in quo nave egressi tunc insisterent, Armeniorum esse regionem. Hæc omnia edoctos, celebrato diis sacrificio, Babylonem pedestri itinere contendisse.

A 3. Ejus navigii, quod demum substitit in Armenia, fragmentum aliquod in Cordiæorum (2) Armeniaco monte nostra adhuc ætate reliquum esse aiunt. Quin et erasum bitumen quidam inde referunt remedii amuletique causa ad infausta quæque averruncanda. Illi autem Babylonem profecti, libros ex urbe Sipparis effodisse, oppida multa condidisse, fana deorum struxisse, Babylonemque restituisse feruntur. Quæ hactenus dicta sunt, prætereaque turris ædificium memorat Polyhistor pene ad litteram cum libris Mosis hoc pacto consentiens.

CAPUT IV.

Alexandri Polyhistoris de turris ædificio.

B 1. Sibylla ait, omnes homines una *lingua* utentes (3) turrim celsissimam exstruxisse, ut in cœlum conscenderent: Deum vero fortissimum vento afflato eamdem turrim dejecisse, peculiaremque singulis sermonem tribuisse, ideoque et urbem Babylonem esse appellatam. Mox post diluvium Titanum atque Prometheum exstitisse: tum etiam a Titano bello Saturnum esse appetitum (4). De turris ædificio hactenus.

2. Prædictis autem hæc addit idem Polyhistor: post diluvium imperitasse regioni Chaldæorum Evexium (5) neris quatuor: inde imperium exceptum C

ρας ἀφιέναι τὰ ὄρνεα· ταῦτα δὲ πάλιν εἰς τὴν ναῦν ἐλθεῖν τοὺς πόδας πεπηλωμένους ἔχοντα. Τὸ δὲ τρίτον ἀφεθέντα οὐκ ἔτι ἐλθεῖν εἰς τὸ πλοῖον. Τὸν δὲ Ξίσουθρον ἐννοηθῆναι γῆν ἀναπεφηνέναι· διελόντα τε τῶν τοῦ πλοίου ῥαφῶν μέρος τι, καὶ ἰδόντα προσωκεῖλαν τὸ πλοῖον ὄρει τινὶ, ἐκβῆναι μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῆς θυγατρὸς καὶ τοῦ κυβερνήτου, προσκυνήσαντα τὴν γῆν, καὶ βωμὸν ἱδρυσάμενον, καὶ θυσιάσαντα τοῖς θεοῖς, γενέσθαι μετὰ τῶν ἐκβάντων τοῦ πλοίου ἀφανῆ. Τοὺς δὲ ὑπομείναντας ἐν τῷ πλοίῳ, μὴ εἰσπορευομένων τῶν περὶ τὸν Ξίσουθρον, ἐκβάντας ζητεῖν αὐτὸν ἐπὶ ὀνόματος βοῶντας· τὸν δὲ Ξίσουθρον αὐτὸν μὲν αὐτοῖς οὐκ ἔτι ὀφθῆναι, φωνὴν δὲ ἐκ τοῦ ἀέρος γενέσθαι κελεύουσαν, ὡς δέον αὐτοὺς εἶναι θεοσεβεῖς· καὶ γὰρ αὐτὸν διὰ τὴν εὐσέβειαν πορεύεσθαι μετὰ τῶν θεῶν οἰκήσοντα· τῆς δὲ αὐτῆς τιμῆς καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὴν θυγατέρα καὶ τὸν κυβερνήτην μετεσχηκέναι. Εἶπέν τε αὐτοῖς ὅτι ἐλεύσονται πάλιν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ ὡς εἵμαρται αὐτοῖς, ἐκ Σιππάρων ἀνελομένοις τὰ γράμματα διαδοῦναι τοῖς ἀνθρώποις· καὶ ὅτι ὅπου εἰσὶν, ἡ χώρα Ἀρμενίας ἐστίν. Τοὺς δὲ ἀκούσαντας ταῦτα θῦσαί τε τοῖς θεοῖς, καὶ πεζῇ (6) πορευθῆναι εἰς Βαβυλῶνα.

3. Τοῦ δὲ πλοίου τούτου κατακλιθέντος ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ ἔτι μέρος τι αὐτοῦ ἐν τοῖς Κορδυαίων ὄρεσι τῆς Ἀρμενίας διαμένειν, καί τινας ἀπὸ τοῦ πλοίου κομίζειν ἀποξύοντας ἄσφαλτον, χρᾶσθαι δὲ αὐτὴν πρὸς τοὺς ἀποτροπιασμούς. Ἐλθόντας οὖν τούτους εἰς Βαβυλῶνα, τά τε ἐκ Σιππάρων γράμματα ἀνορύξαι, καὶ πόλεις πολλὰς κτίζοντας, καὶ ἱερὰ ἀνιδρυσαμένους πάλιν ἐπικτίσαι τὴν Βαβυλῶνα. *Ex Syncello*, p. 30 A *seqq.*

Ἀλεξάνδρου τοῦ Πολυΐστορος περὶ τῆς πυργοποιίας.

1. Σίβυλλα δέ φησι· ὁμοφώνων ὄντων πάντων ἀνθρώπων τινὰς τούτων πύργον ὑψηλότατον οἰκοδομῆσαι, ὅπως εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβῶσιν· τοῦ δὲ Θεοῦ ἀνέμους ἐμφυσήσαντος ἀνατρέψαι τὸν πύργον, καὶ ἰδίαν ἑκάστῳ φωνὴν δοῦναι· διὸ δὴ Βαβυλῶνα τὴν πόλιν κληθῆναι. Μετὰ δὲ τὸν κατακλυσμὸν Τιτᾶνα καὶ Προμηθέα γενέσθαι. *Ex Syncello*, p. 44 C *et Eusebio, Præp. ev.*, IX, 15.

2. Ἀλέξανδρος Πολυΐστωρ βούλεται πάλιν τὴν μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τῶν Χαλδαίων βασιλείαν κατάρξασθαι, μυθολογῶν διὰ σάρων καὶ νήρων καὶ σώσσων βεβασιλευκέναι Χαλδαίων καὶ Μήδων βασιλεῖς πς' ἐν

(1) Melius habet Græcus textus: *haud redeuntibus Xisuthri comitibus.* D

(2) De *Cordiæis*, sive *Gordyæis*, vel *Cordyenis*, aut *Corduenis*, passim loquuntur antiqui geographi, quibus addendi Sallustius *Fragm. incert.* cap. 18, et Chorenensis *Hist.* I, 13; II, 33, 71, et *Geogr.* 71. Porro vocabula Armeniaca GORTVAZIK vel GORTIK significant *locorum arduorum incolas;* est enim GORT *arduus, incultus.* Hinc fortasse nomen hodiernæ gentis *Curdorum*, quorum præcipua sedes in provincia Armeniaca *Cordiæorum* est. Hinc etiam, ut videtur, appellatio regionis *Curdistan.* Jam et de arca, quæ in *Cordiæorum* monte substitit, Josephus *Antiq.* I, 3, cum pluribus barbaricarum rerum scriptoribus, tum et Epiphanius hæres. XVIII, aliique loquuntur.

(3) Interpres Arm. utitur hic et cap. 8 voce composita MIAPANEAL, cujus significatus si ad etymologiam exigatur, est *consentiens, conspirans*, nec fere usurpatur de consensu in eumdem sermonem, uti sonat Græca vox ὁμόφωνος.

(4) Consonant huic loco Josephus *Antiq.* I, 4; Eusebius *Præp. ev.* IX, 14; Epiphanius *hæres.* I; Cyrillus, I *in Julian.*, ed. Lips., p. 9; Cedrenus ed. Paris. an. 1647, p. 11, aliique scriptores, quos inter Chorenensis *Hist.* I, 8; Sibyll. lib. III, v. 35 sqq.

(5) Hic est Nembrotus, teste Cedreno p. 11, ἐκαλεῖτο δὲ ὁ Νεβρὼδ καὶ Εὐήχιος. Idem fere ait Syncellus, cui p. 79 B est Εὐήχιος, at p. 90 C est Εὐήχοος, manifestis codicum mendis.

(6) Textus Gr., περιζῇ.

a filio ejus Chomasbelo (1) neris quatuor cum sossis quinque. A Xisuthro et a diluvio, donec Medi Babylonem occuparunt, summam regum sex supra octoginta supputat Polyhistor, singulosque nominatim e Berosi libro recenset. Ex horum autem omnium ætatibus tres myriades annorum conficit, præterea que annos ter mille et unum supra nonaginta (2). Post hos, qui successione inconcussa regnum obtinuerant, derepente Medos collectis copiis Babylonem cepisse *ait*, ibique de suis tyrannos constituisse. Hinc nomina quoque tyrannorum Medorum edisserit octo, annosque eorum viginti quatuor supra ducentos (3) : ac rursus undecim reges, et annos octo supra quadraginta (4) : tum et Chaldæos reges quadraginta novem, annosque quadringentos et octo supra quinquaginta : postea et Arabes * novem reges, annosque ducentos quadraginta quinque. Horum annorum recensione perscripta, de Semiramide quoque narrat quæ imperavit Assyriis. Rursumque distincte admodum nomina regum quadraginta quinque enumerat , iisque annos tribuit viginti sex supra quingentos. Post hos ait exstitisse Chaldæorum regem, cui nomen Phulus erat : quem Hebræorum quoque historia memorat, quemque item Phulum appellat (5). Hic Judæam invasisse dicitur. Deinde Polyhistor Senecherimum (6) regno potitum esse ait : quem quidem Hebræorum libri regnantem referunt imperante Ezechia et prophetante Isaia (7). Ait autem diserte divinus liber (8): « anno quartodecimo Ezechiæ regis ascendisse Senecherimum ad urbes Judææ munitas, easque cepisse. » Cujus rei peracta historia , subdit : « Et regnavit Asordanes filius ejus pro eo (9). » Rursusque pergens, « ea tempestate ait ægrotasse Ezechiam (10). » Tum etiam ordinatim « eodem tempore Marudachum Baldanem Babyloniorum regem misisse oratores cum litteris et muneribus ad Ezechiam (11). » Hæc tradunt Hebræorum Scripturæ. Et quidem Senecherimum, cum ejus filio Asordane nec non Marudacho Baldane, Chaldæorum quoque historiographus memorat : cum quibus etiam Nabuchodonosorum, uti mox dicetur. Hac autem ratione de iis scribit.

CAPUT V.

Ejusdem Alexandri de Senecherimo deque Nabuchodonosoro eorumque rebus gestis et strenuis facinoribus.

1. Postquam regno defunctus est Senecherimi frater, et post Hagisæ in Babylonios dominationem, qui quidem nondum expleto trigesimo imperii die a Marudacho Baldane interemptus est ; Marudachus ipse Baldanes tyrannidem invasit mensibus sex ; donec eum sustulit vir quidam nomine Elibus, qui et in regnum successit. Hoc postremo tertium jam annum regnante, Senecherimus rex Assyriorum copias adversum Babylonios contrahebat, prælioque cum iis conserto, superior evadebat : captumque Elibum cum familiaribus ejus in Assyriam transferri jubebat. Is *igitur*, Babyloniorum potitus, filium suum Asordanem eis regem imponebat , ipse autem in Assyriam reditum maturabat. Mox cum ad ejus aures rumor esset perlatus, Græcos in Ciliciam coactis copiis bellum transtulisse, eos protinus aggressus est, prælioque inito, multis suorum amissis, hostes nihilominus profligavit : suamque imaginem, ut esset victoriæ monumentum, eo loco erectam reliquit : cui Chaldaicis litteris res a se gestas insculpi mandavit ad memoriam temporum sempiternam. Tarsum quoque urbem ab eo structam ait ad Babylonis exemplar, eidemque nomen inditum Tharsin. Jam et reliquis Senecherimi gestis perscriptis, subdit eum annis vixisse *regnantem* octodecim, donec eidem structis a filio Ardumuzane (12) insidiis exstinctus est. Hæc Polyhistor.

2. Sane etiam tempora cum narratione divinorum librorum congruunt. Sub Ezechia enim Senecherimus regnavit, uti Polyhistor innuit, annis octodecim : post quem ejusdem filius annis octo : tum annis viginti et uno Samuges , itemque hujus frater viginti et uno : deinde Nabupalasarus annis viginti : denique Nabucodrossorus (13) tribus annis supra quadraginta : ita ut a Senecherimo ad Nabucodrossorum octoginta et octo anni excurrant. Jam si quis Hebræorum libros scrutetur, paria dictis in-

τρισμυρίοις ἔτεσιν καὶ δπ', τοῦτ' ἔστιν ἐν σάροις θ', καὶ νήροις β', καὶ σώσσοις η'. Ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ χρόνου τῶν πϛ' δύο μὲν Χαλδαίων βασιλέων Εὐηχίου καὶ Χωμασβήλου· πδ' δὲ Μήδων Ζωρόαστριν· καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν ζ' Χαλδαίων βασιλεῖς εἰσάγει, ἔτη κρατήσαντας ἡλιακὰ ρϙι' ὁ αὐτὸς Πολυΐστωρ, οὐκ ἔτι διὰ σάρων καὶ νήρων καὶ σώσσων καὶ τῆς λοιπῆς ἀλόγου μυθικῆς ἱστορίας, ἀλλὰ διὰ ἡλιακῶν ἐτῶν. *Hæc ex Syncello, p. 78 B, sed valde interpolata.*

(*) Διεδέξαντο τὴν Χαλδαίων βασιλείαν Ἄραβες ἐπὶ ἔτη σιε'. *Ex eodem, p. 90 D.*

Ἡ τῶν Ἀράβων βασιλεία διαδεξαμένη τὴν τῶν Χαλδαίων διήρκεσεν ἔτη σιε'. Ταύτην Ἀσσυρίων μα' διεδέξαντο Ἄραβες βασιλεῖς. *Ex eodem, p. 92 B.*

(1) Syncellus p. 90 C scribit Χοσμάσβολον, eumque ait regnavisse annis non plus septem cum dimidio.

(2) Græcus textus 34080.

(3) In margine CCXXXIV.

(4) Hunc numerum XLVIII supplevit amanuensis in margine, sed fortasse perperam. Idem amanuensis retro pro CCXXIV scripserat in margine XXXIV. AUCHERUS.

(5) IV Reg. XV, 19, quo loco Vaticanum exemplar Græcum Bibliorum nec non eorumdem interpretatio Armeniaca habent *Phua*.

(6) Cod. Arm. modo *Senecheribum*, modo *Senecherimum* habet.

(7) IV Reg. XVIII et XIX.

(8) IV Reg. XVIII, 13.

(9) Cap. XIX, 37

(10) IV Reg. XX, I.

(11) Cap. XX, 12.

(12) In margine *Ardumuzane*; et quidem apud IV *Reg.* XIX, 37, et Josephum , *Antiq.* X, 1, Senecherimus interficitur a filiis *Adremelecho* et *Sarasaro*, qui a Chorenensi *Hist.* I, 22, dicuntur *Adramelus* et *Sanasarus*.

(13) Ita sæpe *Nabucodrossorus*, alias tamen *Nabucodonosorus*.

veniet. Namque post Ezechiam residuis Judæis Manasses imperat Ezechiæ filius quinque annis et quinquaginta (1) : deinde Amosus (2) annis duodecim (3) : tum Josias triginta annis et uno (4) : postea (5)Joachimus, sub cujus regni primordiis occupaturus Hierosolyma Nabuchodonosorus supervenit, captivosque Judæos Babylonem transtulit (6). Atqui ab Ezechia ad Nabuchodonosorum anni octo excurrunt et octoginta, quot nimirum Polyhistor ex historia Chaldaica supputavit.

3. His omnibus absolutis, pergit denuo Polyhistor res aliquot etiam a Senecherimo gestas exponere : deque hujus filio (7) eadem plane ratione scribit qua libri Hebræorum, accurateque admodum cuncta edisserit. Pythagoras sapiens fertur ea tempestate sub his *regibus* exstitisse (8). Jam post Samugem imperavit Chaldæis Sardanapallus (9) viginti annis et uno. Is ad Astyagem (10), qui erat Medicæ gentis præses et satrapa, legationem misit*, ut filio suo Nabucodrossoro desponderet Amuhiam (11) e filiabus Astyagis unam. Deinde Nabucodrossorus dominatus est tribus annis supra quadraginta, qui et collecto exercitu impressionem faciens Ju- A dæos, Phœnices et Syros in servitutem redegit. Neque sane opus est me pluribus confirmare, Polyhistorem item in his cum Hebraica Historia congruere. Post Nabucodrossorum regnat ejus filius Amilmarudochus annis duodecim, quem Hebræorum litteræ Ilmarudochum (12) appellant. Mox Polyhistor ait imperavisse Chaldæis Neglisarum annis quatuor : deinde Nabodenum annis septemdecim. Eo regnante Cyrus Cambysis filius Babylonicam regionem copiis invasit, quicum Nabodenus certamine inito, victus se fuga proripuit. Regnavit autem Babylone Cyrus annis novem, donec in planitie Daharum (13) alio prælio conserto periit. Tum imperium tenuit Cambyses annis octo : exin Darius annis sex et triginta : deinde Xerxes cæterique Per- B sarum reges.

4. Jam vero de Chaldæorum regno uti breviter distincteque tractat Berosus, ita prorsus loquitur et Polyhistor : ex quibus manifestum est, Nabuchodonosorum armata manu cepisse Judæos. Ab hoc autem ad Cyrum Persarum regem anni septuaginta conflantur (14) : quare et Hebræorum historia consonat, nempe quod hi septuaginta annis in ca-

(*) Χαλδαίων ις' ἐβασίλευσεν Ναβοπολάσαρος ἔτη κα', ὁ πατὴρ τοῦ Ναβουχοδονόσορ. Τοῦτον ὁ Πολυΐστωρ Ἀλέξανδρος Σαρδανάπαλον καλεῖ, πέμψαντα πρὸς Ἀστυάγην σατράπην Μηδίας, καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἀμυΐτην λαβόντα νύμφην εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ναβουχοδονόσορ. *Ex Syncello*, p. 210 *A*.

(1) IV *Reg*. xxi, 1.

(2) Armeniaca Biblia mss. omnia pro *Ammone* habent *Amosum*, quæ lectio Græce etiam occurrit in codicibus apud Biblia Breitingeri IV *Reg*. xxi, 18, 19. C

(3) Sic codex Armeniacus, non, ut vulgo, *duobus*. Reapse ita sensisse Eusebium, testis est luculentus Syncellus p. 214 C his verbis : ΙΒ' ἔτη Εὐσέβιος λέγει βασιλεῦσαι (τὸν Ἀμώς) κατὰ τοὺς Ο'· ψεύδεται δέ. *Duodecim annis ait Eusebius dominatum esse* (Amosum) *ex LXX virorum sententia ; quod falso ab eo dicitur*. Jam in ipso LXX virorum (IV *Reg*. xxi, 19) textu Alexandrino legitur δύο ; sed in Vaticano δώδεκα, quam sententiam Armeniacus quoque Bibliorum interpretes secutus est : at contra Clemens Alexandrinus *Strom*. i, 21, ed. Oxon. p. 390 (quem super horum regum temporibus conferre juvabit) lectionem codicis Alexandrini retinet. Ipse tamen se mox emendat Eusebius cum annos LXXXVIII supputat. Quare veteris scribæ mendum id dicerem nisi in tabulis quoque regum Judæ deinceps addendis legeretur *duodecim*.

(4) Cap. xxii, 1.

(5) Cap. xxiii, 34.

(6) Cap. xxiv, 1.

(7) Asordane, de quo legesis IV Reg. xix 37 ; Tob. i, 21. Tum I Esd. iv, 2, 10 ; Syncellum p. 205 A. Quanquam nomen hoc sæpe corruptum est.

(8) De Pythagora rursum dicet Eusebius cap. 9.

(9) Ita constanter cum duabus *ll Sardanapallus*, quam scripturam perpetuam in Eusebio jampridem notavit Scaliger (*Animad. ad Euseb*. ed. Amstelod. p. 63,64) et ex nominis etymologia sapienter asseruit. De duobus Sardanapallis Photius in *Lexico*. Duos Sardanapallos, quorum unum virum fortem, memorat etiam Callisthenes apud Suidam voc *Σαρδανάπαλος*. Porro Chorenensis *Hist*. i, 21, ait, quosdam existimasse Nabuchodonosorum vixisse imperante Armeniis Rhacia, successore Paraeri, æqualis Arbacis Medi. Igitur pater Nabuchodonosori Nabopalassarus, qui a Polyhistore dicitur Sardanapallus, incidisset in Arbacis ætatem. Sed enim hanc temporum rationem quis probet? Syncellus p. 359 C ait Medos regnasse annis xxx. Id videtur ex Polyhistore dicere. Quare tempus valde contraheretur.

(10) De Astyage æquale Nabuchodonosori loquitur Eusebius, apud Syncellum p. 226 D. Interim juvat hic errorem Wistonorum Chorenensis interpretum obiter coarguere. Ait Chorenensis (*Hist*. i, 29) a Golthaniensibus (quæ est Armeniaca provincia cantilenis dedita) in carmine Artaxeris filiorumque ejus figurata dictione memorari etiam stirpem Astyagis, quam VISABAZUNOS (nempe *draconum genus*) appellant : quia nimirum ASDAHAGH in Persarum lingua significat idem quod apud Armenios VISAB, nempe *draconem*. Ea re non bene intellecta Wistoni aiunt in notis, nusquam sibi occurrisse in Armeniaca lingua vocem ASDAHAGH, quæ vim notionemque *draconis* subjectam haberet.

(11) Ita etiam inferius cap. 9, quanquam hic textus Græcus habet Ἀρωΐτην.

(12) IV Reg. xxv, 27 ; Hierem. LII, 31 ; sed paulo aliter.

(13) Cod. *in campo Daas*. Jam Daharum seu Massagetarum planitiem Cyrique ibidem interitum describit Herodotus i, 204 seqq. D

(14) Consonat apprime Clemens Alex. *Strom*. i, 21, p. 391 : Ναβουχοδονόσορ πρὸ τῶν Περσῶν ἡγεμονίας ἔτεσιν ἑβδομήκοντα ἐπὶ Φοίνικας καὶ Ἰουδαίους ἐστράτευσεν, ὥς φησι Βηρωσσὸς ἐν ταῖς Χαλδαϊκαῖς ἱστορίαις· *Nabuchodonosorus* LXX *annis ante principatum Persarum adversus Phœnices et Judæos expeditionem suscepit, ut Berosus tradit in Chaldaicis historiis*. Item Tatianus *Orat*. cap. 36 : Βηρωσσὸς τὴν Χαλδαίων ἱστορίαν ἐν τρισὶ βιβλίοις κατατάξας καὶ τὰ περὶ τῶν βασιλέων ἐκθέμενος, ἀφηγεῖταί τινος αὐτῶν ὄνομα Ναβουχοδονόσορ τοῦ στρατεύσαντος ἐπὶ Φοίνικας καὶ Ἰουδαίους, ἅτινα ἴσμεν γεγονότα πρὸ τῆς Περσῶν ἡγεμονίας ἔτεσιν ἑβδομήκοντα. *Berosus qui Chaldæorum historiam tribus libris complexus est, ac res gestas regum exposuit, quemdam ex iis commemorat nomine Nabuchodonosorum, a quo Phœnicibus et Judæis bellum illatum est. Id autem contigisse ante Persarum imperium annis* LXX *nobis exploratum est*.

ptivitate versati sint, si quidem Judaicæ captivitatis tempus a primo Nabuchodonosori anno ad Cyrum Persarum regem putemus. A

Quæ hactenus dicta sunt, Abydenus etiam satis consentaneus in *Chaldæorum Historia* recitat : namque et ipse non absimilem Polyhistori narrationem ingreditur.

CAPUT VI.

Abydeni de primo Chaldæorum regno.

De Chaldæorum * sapientia hactenus. Jam ad ejusdem regionis dominium quod attinet, primum quidem Alorum *regnavisse* aiunt; de quo homine hæc tradita fama est, quod eum providentissimus Deus populorum pastorem creaverit. Is saris decem dominatum tenuit. Constat autem sarus annis ter mille sexcentis, nerus sexcentis, sossus sexaginta. Deinde Alaparus dominatus est : tum Almelon ex urbe Pantibiblis, sub quo secundus Annedotus mari emersit Oanni similis (1), cujus figura erat semidei (nempe progeniti ex Deo [2]). Tum Ammenon, tum Amegalarus, tum Daonus pastor, quo regnante quatuor biformes e mari in siccum semet ejecerunt, Iodocus, Encugamus, Eneubulus et Anementus (3) : et sub Edorescho (4), qui postea regnavit, Anodaphus (5) : deinde et alii dominati sunt, demumque Xisuthrus. Qua narratione historicus hic Polyhistori consonat. Tum etiam de diluvio hac ratione scribit.

CAPUT VII.

Abydeni de diluvio **.

1. Deinde alii quidam dominati sunt, tandemque Xisuthrus; cui prædixit Saturnus futuram esse imbrium copiam die quinta (6) (decima) mensis Daesii (qui est Maius [7]) : mandavitque ut libros omnes in Solis urbe Sipparis conderet. Id ubi Sisithrus (8) præstitit, pansisque velis in Armeniam cursum direxit, statim Deo favente navim *illuc* appulit. Mox tertio die cum imbrium vis quiesceret, misit aves aliquot explorandi causa num tellus undis emergeret. Illæ immensum tranantes continuumque et fluctuans pelagus, nulla inventa sede qua pes substiteret, ad Sisithrum flexo cursu reversæ sunt. Tres deinde dies moratus, denuo *easdem* mittebat (9) : quæ pedes (10) limo oblitos reversæ retulerunt. Continuoque illum dii ex hominum conspectu eripiebant : navis autem in Armenia consistebat, lignoque suo salutarem medelam regionis ejus incolis exhibebat. B

2. Atque his, quæ dicta sunt, Abydenum, ad diluvium quod attinet, cum historia Hebræorum adamussim congruere, cunctis esse exploratum confido. Jam quod hi historici, gente Græci aut Chaldæi, Noachum alio nomine, id est Xisuthrum appellaverint, id quidem ne quæso miremur : itemque quod Deo more suo deorum nomen appinxerint, et columbam silentio presserint, proque ea indefinite aves dixerint; hæc, *inquam*, magnopere non sunt miranda (11). Sic de diluvio Abydenus *** in *Chaldæorum Historia*. Idem *homo* et de turris ædificio congruentia cum Mosis narratione hoc pacto scribit.

C

(*) Χαλδαίων μὲν τῆς σοφίης πέρι τοσαῦτα. Βασιλεῦσαι δὲ τῆς χώρας πρῶτον λέγει Ἄλωρον· τὸν δὲ ὑπὲρ ἑωϋτοῦ λόγον διαδοῦναι, ὅτι μιν τοῦ λεὼ ποιμένα ὁ Θεὸς ἀποδεῖξαι· βασιλεῦσαι δὲ σάρους δέκα· σάρος δέ ἐστι ἑξακόσια καὶ τρισχίλια ἔτεα, νῆρος δὲ ἑξακόσια, σῶσσος δὲ ἑξήκοντα. Μετὰ δὲ τοῦτον, Ἀλάπαρον ἄρξαι σάρους τρεῖς· μεθ' ὃν Ἀμίλλαρος ἐκ πόλεως Παντιβίβλων ἐβασίλευσε σάρους ιγ'· ἐφ' οὗ δεύτερον Ἀννήδοτον τὴν θάλασσαν ἀναδῦναι παραπλήσιον Ὠάννῃ τὴν ἰδέαν ἡμιδαίμονα· μεθ' ὃν Ἄμμενων ἐκ Παντιβίβλων ἦρξε σάρους ιβ'· μεθ' ὃν Μεγάλαρος ἐκ Παντιβίβλων ἦρξε σάρους ὀκτωκαίδεκα· εἶτα Δαὼς ποιμὴν ἐκ Παντιβίβλων ἐβασίλευσεν σάρους δέκα, ἐφ' οὗ δ' διφυεῖς εἰς γῆν ἐκ θαλάσσης ἀνέδυσαν, ὧν τὰ ὀνόματα ταῦτα, Εὐέδωκος, Ἐνεύγαμος, Ἐνεύβουλος, Ἀνήμεντος· ἐπὶ δὲ τοῦ μετὰ ταῦτα Εὐεδωρέσχου Ἀνώδαφος· μεθ' ὃν ἄλλοι τε ἦρξαν καὶ Σίσουθρος ἐπὶ τούτοις. *Ex Syncello*, p. 38 C.

(**) *Λέγει ὁ Ἀβυδηνὸς συνᾴδων τῷ Ἀλεξάνδρῳ·*

Μετὰ Εὐεδώρεσχον ἄλλοι τινὲς ἦρξαν καὶ Σείσιθρος· τῷ δὲ Κρόνος προσημαίνει μὲν ἔσεσθαι πλῆθος ὄμβρων Δεσίου πέμπτῃ ἐπὶ δέκα· κελεύει δὲ πᾶν ὅ τι γραμμάτων ἦν ἐχόμενον ἐν Ἡλίου πόλει τῇ ἐν Σιππάροισιν ἀποκρύψαι. Σείσιθρος δὲ ταῦτα ἐπιτελέα ποιήσας, εὐθέως ἐπ' Ἀρμενίης ἀνέπλωσε, καὶ παραυτίκα μὲν κατελάμβανε τὰ ἐκ τοῦ Θεοῦ. Τρίτῃ δὲ ἡμερέῃ, ἔπειτα ὕων ἐκόπασε, μετῄει τῶν ὀρνίθων, πείρην ποιεύμενος εἴ που γῆν ἴδοιεν τοῦ ὕδατος ἐκδῦσαν· αἱ δὲ ἐκδεχομένου σφέας πελάγεος ἀμφιχάνεος, ἀπορεύουσαι ὅκη καθορμήσωνται, παρὰ τὸν Σείσιθρον ὀπίσω κομίζονται, καὶ ἐπ' αὐτῇσιν ἕτεραι. Ὡς δὲ τῇσι τριτῇσιν ἐτύχεεν (ἀπίκατο γὰρ δὲ πηλοῦ κατάπλεοι τοὺς ταρσούς) θεοί μιν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανίζουσι· τὸ δὲ πλοῖον ἐν Ἀρμενίῃ περίαπτα ξύλων ἀλεξιφάρμακα τοῖσιν ἐπιχωρίοις παρείχετο. *Ex Syncello*, p. 37 *D*, *et Eusebio*, Præp. ev. IX, 12.

(***) Ταῦτα μὲν οὗτος. *Ex Eusebio*, Præp. ev. IX, 12.

---

(1) In textu *simul*, at in margine *similis*. D

(2) Hæc est glossa Armenii interpretis.

(3) Ita in margine codicis; quæ nomina in textu paulo corruptiora exhibentur, *Jodocus et Damosnes et Bolus et Anementus*.

(4) Post *Edorescho* lacuna est in codice unius vocabuli.

(5) *Anodaphus* bellua est; Goarus autem Syncelli interpres regem existimavit Edoreschi seu Evedoreschi successorem.

(6) Ita codex Arm.; at Græcus textus *quinta decima*, uti et Polyhistor superius cap. 5.

(7) Recole cap. 3, n. 1.

(8) Ita cod. hoc capite *Sisithrus*, uti est in Gr. exempl.

(9) Duo tantum memorantur hic in codice Arm., avium missus, at in Græco exemplari tres.

(10) Vox ταρσοί male convertitur *alæ* ab interprete Eusebii *De præp. ev.* IX, 12. Sane et vox Armeniaca MACHIL, quæ hic usurpatur, significat avium pedes unguibus armatos, ut in Armeniaca Bibliorum interpretatione Sap. V, 11. Quin etiam ferarum immanium pedes Dan. VII, 19.

(11) Eusebii verba *atque his*... *Abydenum* usque ad hunc locum tanquam parenthesi includenda sunt, propterea quod sequitur *sic Abydenus*, etc.

CAPUT VIII.

(*) Abydeni de turris ædificio.

Ea tempestate primi *homines* adeo viribus et proceritate sua tumuisse feruntur, ut etiam deos aspernarentur, flocciquę facerent, celsissimamque eam turrim niterentur exstruere quæ nunc Babylon appellatur. Cumque jam illam proxime ad deos cœlo æquassent, diis venti opem ferentes machinosum opus imbecillium impellebant, humique prosternebant : eaque rudera Babelis nomen contraxerunt. Quippe eatenus unius sermonis usura freti *homines* erant; tunc autem a diis confusio varia et dissona linguarum in eos qui una *lingua* utebantur (1) immissa est. Deinde et Saturnus cum Titano prælio certabat. Præterea idem vir Senecherimi quoque mentionem facit his verbis.

CAPUT IX.

Abydeni de Senecherimo.

1. His temporibus quintus denique et vicesimus rex fuit Senecherimus, qui Babylonem sibi subdidit, et in Cilicii maris littore classem Græcorum profligatam disjecit. Hic etiam templum Athenarum (2) struxit : ærea quoque signa facienda curavit, in quibus sua facinora traditur inscripsisse. Tarsum denique ea forma, qua Babylon utitur, condidit, ita ut media Tarso Cydnus amnis transiret, prorsus uti Babylonem dividit Euphrates. Proximus huic regnavit Nergilus, quem Adrameles filius occidit. Rursus hunc frater suus Axerdis interfecit, patre eodem alia tamen matre genitus, atque ejus exercitum eatenus persecutus est donec Byzantii mœnibus conclusit. Hic primus mercenarias copias A contraxit, in quibus miles (3) erat Pythagoras Chaldææ sapientiæ assecla. Ægyptum præterea partesque inferiores Syriæ acquirebat Axerdis. Hinc Sardanapallus (4) exortus est.

Post quem (5) Saracus imperitabat Assyriis : qui quidem certior factus turmarum vulgi collectitiarum quæ a mari adversus se adventarent, continuo Busalussorum (6) militiæ ducem Babylonem mittebat. Sed enim (**) hic capto rebellandi consilio, Amuhiam Astyagis Medorum principis filiam nato suo Nabuchodrossoro despondebat; moxque raptim contra Ninum (7) seu Ninivem, urbem impetum faciebat. Re omni cognita, rex Saracus regiam Evoritam (8) inflammabat. Tum vero Nabuchodrossorus summæ rerum potitus firmis mœnibus Babylonem cinge-B bat. Hisce narratis, reliqua etiam Nabuchodrossori gesta ita persequitur Abydenus, ut a libris Hebræorum prorsus non abhorreat.

CAPUT X.

Abydeni de Nabuchodonosoro.

(***) 1. Nabuchodrossorus (9) suscepto imperio Babylonem intra quindecim ferme dies cingebat mœnibus et triplici aggere, fluviumque Armacalem ab Euphrate promebat : puteum item excelso loco apud Sippara urbem fodiebat, quadraginta parasangas (10) latum, et ulnas viginti profundum. Huic autem claustra apponenda curavit, quibus reclusis universa planities rigaretur. Claustrorum nomen ἐχετογνώμονας (11) vocant, quasi ea voluntate qua-C dam ingenitaque inclinatione sint prædita. Littus præterea Rubri maris adversus impetum fluctuum communivit : tum in limine Arabicæ regionis (12)

(*) *Ἀβυδηνοῦ περὶ τῆς τοῦ πύργου κατασκευῆς.*

Ἐντὶ δ' οἳ λέγουσι τοὺς πρώτους ἀνασχόντας ῥώμῃ τε καὶ μεγέθει χαυνωθέντας, καὶ δὴ θεῶν καταφρονήσαντας ἀμείμονας εἶναι, τύρσιν ἠλίβατον ἀείρειν, ᾗ νῦν Βαβυλών ἐστιν, ἤδη τε ἆσσον εἶναι τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ τοὺς ἀνέμους θεοῖσι βωθέοντας ἀνατρέψαι περὶ αὐτοῖσι τὸ μηχάνημα· τοῦ δὴ τὰ ἐρίπια λέγεσθαι Βαβυλῶνα. Τέως δὲ ὄντας ὁμογλώσσους ἐκ θεῶν πολύθροον φωνὴν ἐνέγκασθαι. Μετὰ δὲ Κρόνῳ τε καὶ Τιτῆνι συστῆναι πόλεμον. *Ex Syncello, p. 44 D, et Eusebio*, Præp. ev. IX, 14.

(**) Οὗτος στρατηγὸς ὑπὸ Σαράκου τοῦ Χαλδαίων βασιλέως σταλεὶς, κατὰ τοῦ αὐτοῦ Σαράκου εἰς Νῖνον ἐπιστρατεύει· οὗ τὴν ἔφοδον πτοηθεὶς ὁ Σάρακος, ἑαυτὸν σὺν τοῖς βασιλείοις ἐνέπρησε· καὶ τὴν ἀρχὴν Χαλδαίων καὶ Βαβυλῶνος παρέλαβεν ὁ αὐτὸς Ναβοπαλάσσαρος ὁ τοῦ Ναβουχοδονόσωρ πατήρ. *Ex Syncello, p. 210 B, sed interpolata.*

(***) 1. Ναβουχοδονόσωρ δὲ διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν, Βαβυλῶνα μὲν ἐτείχισε τριπλῷ περιβόλῳ ἐν πεντεκαίδεκα ἡμέρῃσι, τόν τε Ἀρμακάλην ποταμὸν ἐξήγαγεν, ἐόντα κέρας Εὐφρητέω. Ὑπὲρ δὲ τῆς Σιππαρηνῶν πόλιος λάκκον ὀρυξάμενος, περίμετρον μὲν τεσσαράκοντα παρασαγγέων, βάθος δ' ὀργυιέων εἴκοσι, πύλας

(1) De voce Armenia MIAPANEAL, quæ hoc in loco rursus occurrit, recole dicta superius cap 4, n. 1.

(2) Ita prorsus codex Arm. ; sed error est interpretis qui legit Ἀθηνῶν pro Ἀθηνᾶς. Scribe igitur *templum Minervæ*.

(3) Armeniaca locutio ejusmodi est, ut plane videatur Pythagoras in eo exercitu militavisse.

(4) De Sardanapallo diximus cap. 5, n. 10. Discrepat tamen hic locus a nuper laudato.

(5) In margine codicis Arm. pro *post quem* scribitur *post quos*.

(6) Hic Syncello p. 210 A, B (seu potius Alexandro Polyhistori) est *Nabopolasarus* pater Nabuchodonosori.

(7) Ninus profanis scriptoribus est ea quæ sacris *Ninive*.

(8) In Armeniaco textu est RHOK ABNER ZARCHUNIS EVORIDA. Jamvero RHOK vox est hactenus nobis inaudita, cujus etymologiam vestigantibus occurrebat D NUR, *ignis*. Dicendum est ergo *incendio tradebat regiam Evoritam* vel *Evoritæ*. Tum de postremo hoc vocabulo *Evorita* dum cogitabamus, veniebat nobis in mentem *Aroitæ* nominis pro *Amuhia*, quod vidimus in textu Græco cap. 5. Græcus locus longe hic apertior, *inflammata regia, se ipsum incendio absumebat*.

(9) Ita nomen legebat hoc loco, et alibi, Armenius interpres, pro veriore lectione *Nabuchodonosorus*.

(10) Parasanga a Chorenensi, *Geograph.* cap. 6, dicitur ter mille passuum spatium.

(11) Cl. Leopardus primum corrigebat ἐχεγνώμονας, deinde malebat ὀχετογνώμονας. Utrumque melius quam ἐχετογνώμονας.

(12) Ita prorsus codex Arm. Græcus tamen textus rectius explicatur ab interprete Eusebii (*Præp. ev.* IX, 41) *adversus Arabum irruptiones*.

Teredonem urbem fundavit : regia palatia recentibus arborum surculis exornavit, nomenque his fecit viridaria pensilia. Mox accurate etiam edisserit quænam dicta sint viridaria pensilia, eademque ait a Græcis quoque in septem speciosissimis miraculis numerari.

2. Rursus alio loco idem homo sic loquitur. Cuncta, inquit, olim aquis tenebantur; idque mare dicebatur : quod quidem Belus compescuit, et suum cuique rei locum tribuit. Idem Babylonem mœnibus ambiens communivit, quæ diuturnitate temporis diruta Nabuchodrossorus denium restituit : eaque superant usque ad imperium Macedonum non sine valvis aere conflatis. Omnia Abydenus Danieli consona narrat, apud quem Nabuchodonosorus superbia tumidus ita inducitur loquens (1) : « Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificavi ut sit regni sedes, virtute fortitudinis meæ, in honorem gloriæ meæ? »

3. Jam quod imperii ejus felicitatem testetur Daniel his verbis, quibus de Nabuchodonosoro loquitur (2), audi Abydenum : Hercule, inquit, fortior erat; idque exponit hac ratione sermonis. Megasthenes (3) ait : Nabuchodrossorus, qui ipsi Herculi fortitudine præstitit, in Libyam atque Iberiam magnis copiis expeditionem suscepit : quibus regionibus debellatis, incolarum partem in Ponti dexteram (4) oram transtulit. Deinde Chaldæi tradunt, mentem ejus ad regiam reducis deorum quorumdam afflatu fuisse occupatam, ita ut in hæc verba erumperet : Ego Nabuchodrossorus, o strenui Babylonii, superventuras vobis ærumnas prædicam. Tum alia A id genus accurate narrat. Rursusque idem scriptor addit : eum, qui tanto elatus fastu imperabat, e conspectu repente ereptum evanuisse. Hinc filius ejus Amilmarodachus regnavit, quem brevi Niglisares levir (5) occidit, filium habens unicum superstitem Labossoracum ; qui violento item fato cum sublatus fuisset, Nabonedochus nullo jure fretus ad regni sedem accedere jussus est (6) : is nempe cui Cyrus, capta dein Babylone, Carmaniæ præfecturam concessit : a Dario autem rege eadem provincia pulsus est.

4. Atque hæc omnia cum Hebraicis litteris congruunt : namque in Danielis historia traditur quare quave ratione Nabuchodonosorus mente exciderit (7). Græci autem Chaldæive scriptores vi-
B tium illud ad bonum sensum trahunt, illumque a Deo obsessum aiunt, Deumque appellant furorem quo correptus est : vel genium (8) quemdam arbitrantur in eum irruisse. Neque id mirum : cuncta enim ejusmodi solent in Deum conferre, geniorumque nomine deos designare. Hæc omnia Abydenus. Sed et Flavius Josephus Judæorum historicus in priore priscorum historia (9) congruentia his memorans ita scribit.

CAPUT XI.

Ex Josephi priore priscorum Historia. De Nabuchodonosoro.

1. Age vero, inquit, nunc ea dicam quæ de no-
C bis in Chaldæorum historiis perquam accurate feruntur, quarum cum nostris litteris in aliis quoque multa est conspiratio. Testis equidem hujusce rei

ἐπέστησεν, τὰς ἀνοίγοντες ἄρδεσκον τὸ πεδίον· καλέουσι δ' αὐτὰς ἐχετογνώμονας. Ἐπετείχισε δὲ καὶ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης τὴν ἐπίκλυσιν, καὶ Τερηδόνα πόλιν ἔκτισεν κατὰ τὰς Ἀράβων εἰσβολάς· τά τε βασιλήια δένδροις ἤσκησε, κρεμαστοὺς παραδείσους ὀνομάσας.

2. Ὁ αὐτὸς ταῦτ' γράφει· Λέγεται δὲ πάντα μὲν ἐξ ἀρχῆς ὕδωρ εἶναι, θάλασσαν καλεομένην· Βῆλον δὲ σφέα παῦσαι, χώρην ἑκάστῳ ἀπονείμαντα, καὶ Βαβυλῶνα τείχει περιβαλεῖν· τὸ δὲ χρόνῳ τῷ ἱκνευμένῳ ἀφανισθῆναι· τειχίσαι δὲ αὖθις Ναβουχοδονόσορον τὸ μέχρι τῆς Μακεδόνων ἀρχῆς διαμεῖναν ἐὸν χαλκόπυλον. Καὶ ταῦτα δέ μοι ἀπὸ τῆς δηλωθείσης κείσθω γραφῆς, διὰ τὸ φέρεσθαι ἐν τῇ τοῦ Δανιὴλ προφητείᾳ, ὡς ἄρα Ναβουχοδονόσωρ ἐν τῷ ναῷ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, τῷ ἐν Βαβυλῶνι, περιπατῶν, μεγαφρονήσας, ἀπηυθαδίσατο εἰπών· «Οὐχ αὕτη ἐστὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἣν ἐγὼ ᾠκοδόμησα εἰς οἶκον βασιλείας, ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος μου, εἰς τιμὴν τῆς δόξης μου; »

3. Εὗρον δὲ καὶ ἐν τῇ Ἀβυδηνοῦ περὶ Ἀσσυρίων γραφῇ, περὶ τοῦ Ναβουχοδονόσορ ταῦτα. Μεγασθένης δέ φησι, Ναβουκοδρόσορον Ἡρακλέως ἀλκιμώτερον γεγονότα, ἐπί τε Λιβύην καὶ Ἰβηρίην στρατεῦσαι· ταύτας δὲ χειρωσάμενον, ἀποδασμὸν αὐτέων εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πόντου κατοικίσαι. Μετὰ δὲ λέγεται πρὸς Χαλδαίων ὡς ἀναβὰς ἐπὶ τὰ βασιλήια κατασχεθείη θεῷ, ὅτε ὧδε φθεγξάμενος δὴ εἶπεν· Οὗτος ἐγὼ Ναβουκοδρόσωρ, ὦ Βαβυλώνιοι, τὴν μέλλουσαν ὑμῖν προαγγέλλω συμφορήν, κ. τ. λ. Ὁ μὲν θεσπίσας, παραχρῆμα ἠφάνιστο. Ὁ δέ οἱ παῖς Εὐιλμαλούρουχος ἐβασίλευσε· τὸν δὲ ὁ κηδεστὴς ἀποκτείνας Νηριγλισάρης, λεῖπε παῖδα Λαβασσοάρασκον· τούτου δὲ ἀποθανόντος βιαίῳ μόρῳ, Ναβαννίδοχον ἀποδεικνῦσι βασιλέα, προσήκοντά οἱ οὐδέν· τῷ δὲ Κῦρος, ἑλὼν Βαβυλῶνα, Καρμανίης ἡγεμονίην δωρέεται. *Ex Eusebio*, Præp. ev. IX, 41.

1. Λέξω δὲ νῦν ἤδη τὰ παρὰ Χαλδαίοις ἀναγεγραμμένα καὶ ἱστορούμενα περὶ ἡμῶν, ἅπερ ἔχει πολλὴν ὁμολογίαν καὶ περὶ τῶν ἄλλων τοῖς ἡμετέροις γράμμασι. Μάρτυς δὲ τούτων Βηρωσσός, ἀνὴρ Χαλδαῖος μὲν

(1) Cap. IV, 27.

(2) Locus videbatur perplexus in codice Arm.

(3) Locum ex Abydeno laudat etiam Chorenensis *Hist.* II, 7, his verbis : *Potentissimus ille Nabuchodonosorus Hercule Libyco fortior erat. Exercitu coacto in Iberiam venit, quam profligatam afflictamque sibi subdidit, partemque populi ad oram Pontici maris dexteram,* nempe *occidentalem, transtulit collocavitque.* Scilicet Chorenensis vocabulum ΜΕΓΑΣΘΕΝΗΣ haud proprium viri nomen, sed adjectivum putavit, et *potentissimus* interpretatus est.

(4) In codice Eusebii Arm. IARACIAGOGMEN, *anteriorem*, sed mendum est pro ACIAGOGMEN, *dexteram*.

D (5) Cod. Arm. *gener*, sed corrigitur infra a Josepho.

(6) Ita Armeniacus interpres *jussit*, nempe Neglissares, quia legit ἀποδείκνυσι singulari numero.

(7) Dan. IV, 28 seqq.

(8) Codex Arm. TEV, *dæmonem;* sed intellige *genium*.

(9) Nempe libro I, cap. 19, *contra Apionem*, quod opus appellatur Ἀρχαιότης vel Ἀρχαιολογία Ἰουδαίων, *De antiquitate Judæorum*, apud eumdem Eusebium *Præp. ev.* X, 13, nec non in Josephi codicibus.

Berosus est, vir gente Chaldæus, atque nobilis inter A eos qui scientiarum disciplinas coluerunt. Quippe is et astronomiæ libros, et quidquid Chaldæorum ingenia philosophata sunt, ad Græcam linguam transtulit. Hic ergo Berosus priscorum scripturas presse secutus, de diluvio et de hominum supremo exterminio, eadem ratione qua Moses, historiam contexuit : itemque de arca instar capsæ adornata, in qua Noachus generis nostri auctor servatus est, quæque ad cacumen Armeniaci montis adhæsit. Deinde Noachi posteros singillatim enumerans, et sua cuique tempora tribuens, ad Nabupalassarum Babylonis et Chaldæorum regem delabitur, resque ab eo fortiter gestas persequens, ait quo pacto quove consilio filium suum (1) Nabuchodrossorum cum innumeris copiis ingentique apparatu in Ægyptum nostramque regionem miserit, postquam fama ad ejus aures venit, provinciarum harum incolas seditionem moliri. Jam hic eo profectus omnes ditione sua pressit, Hierosolymitanum templum inflammavit, universumque gentis nostræ populum laribus eversum ad Babylonicum agrum traduxit. Atque ita contigit urbi destrui, temploque in ruinis considere septuaginta annis ad Cyrum usque Persarum regem primum. Ait autem, Babylonium hunc regem dominatum esse Ægypto, Syriæ, Phœniciæ et Arabiæ, præcellentem omnibus vi et strenuitate qui ante eum Chaldæis et Babyloniis imperaverant.

2. Ipsa vero Berosi verba attexam, cujuscemodi ea se mihi obtulerunt. Ut pater illius Nabupalassarus edoctus est, summum satrapam, quem procuratorem Ægypto, Syriæ Phœniciæque præfecerat, conversis armis fidem mutasse, cum ipse per se jam ad pœnas expetendas (2) non valeret, partem copiarum quamdam filio suo Nabuchodrossoro, valida tunc ætate juveni, tradidit, eumque satrapam bello persequi jussit. Nabuchodrossorus (3) statim ac eo venit manusque conseruit, superior rebelli evasit, illasque denuo regiones imperio suo subjunxit. Accidit autem ut pater ejus Nabupalassarus per id tempus in morbum implicitus mortem cum vita Babylone commutaret, postquam anno uno supra viginti regnasset. At Nabuchodrossorus, B cognito non (4) diu post parentis obitu, res Ægypti cæterarumque regionum rite composuit : tum captivos Judæos, Phœnices, Syros, et Ægyptios jussit cum gravis armaturæ exercitu ab aliquot amicis suis, itemque reliquas manubias et supellectilem, Babylonem deduci, quo et ipse reversus est (5).

3. Ibi vero rem publicam in Chaldæorum potestate esse offendit, sibique regnum ab optimate quodam asservari. Universæ igitur ditionis patriæ potitus, captivos in Babylonici agri partibus opportunissimis collocari jussit; tum belli manubiis Beli templum et reliqua affluenter exornavit, atque in ipsam urbem extra vagantes adduxit aquas (6), C munivitque locos, ne in posterum obsessores am-

τὸ γένος, γνώριμος δὲ τοῖς περὶ παιδείαν ἀναστρεφομένοις, ἐπειδὴ περί τε ἀστρονομίας, καὶ περὶ τῶν παρὰ Χαλδαίοις φιλοσοφουμένων αὐτὸς εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐξήνεγκε τὰς συγγραφάς. Οὗτος τοίνυν ὁ Βηρωσσὸς ταῖς ἀρχαιοτάταις ἐπακολουθῶν ἀναγραφαῖς, περί τε τοῦ γενομένου κατακλυσμοῦ καὶ τῆς ἐν αὐτῷ φθορᾶς τῶν ἀνθρώπων, καθάπερ Μωϋσῆς οὕτως ἱστόρηκε· καὶ περὶ τῆς λάρνακος, ἐν ᾗ Νῶχος ὁ τοῦ γένους ἡμῶν ἀρχηγὸς διεσώθη, προσενεχθείσης αὐτῆς ταῖς ἀκρωρείαις τῶν Ἀρμενίων ὀρῶν. Εἶτα τοὺς ἀπὸ Νώχου καταλέγων, καὶ τοὺς χρόνους αὐτοῖς προστιθεὶς, ἐπὶ Ναβολάσσαρον παραγίνεται, τὸν Βαβυλῶνος καὶ Χαλδαίων βασιλέα, καὶ τὰς τούτου πράξεις ἀφηγούμενος λέγει, τίνα τρόπον πέμψας ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέραν γῆν τὸν υἱὸν τὸν ἑαυτοῦ Ναβουχοδονόσορον μετὰ πολλῆς δυνάμεως, ἐπειδήπερ ἀφεστῶτας αὐτοὺς ἐπύθετο, πάντων ἐκράτησε, καὶ τὸν ναὸν ἐνέπρησε τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅλως τε πάντα τὸν παρ' ἡμῶν λαὸν ἀναστήσας, εἰς Βαβυλῶνα μετῴκισεν· συνέβη δὲ καὶ τὴν πόλιν ἐρημωθῆναι χρόνον ἐτῶν ἑβδομήκοντα, μέχρι Κύρου τοῦ Περσῶν βασιλέως· κρατῆσαι δέ φησι τὸν Βαβυλώνιον Αἰγύπτου, Συρίας, Φοινίκης, Ἀραβίας, πάντας δὲ ὑπερβαλλόμενον ταῖς πράξεσι τοὺς πρὸ αὐτοῦ Χαλδαίων καὶ Βαβυλωνίων βεβασιλευκότας.

2. Εἶθ' ἑξῆς ὑποκαταβὰς ὀλίγον ὁ Βηρωσσὸς, πάλιν παρατίθεται ἐν τῇ τῆς ἀρχαιότητος ἱστοριογραφίᾳ· αὐτὰ δὲ παραθήσομαι τὰ τοῦ Βηρωσσοῦ τοῦτον ἔχοντα τὸν τρόπον· Ἀκούσας δ' ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ναβολάσσαρος, ὅτι ὁ τεταγμένος σατράπης ἔν τε Αἰγύπτῳ καὶ τοῖς περὶ τὴν Συρίαν τὴν Κοίλην καὶ τὴν Φοινίκην τόποις ἀποστάτης γέγονεν, οὐ δυνάμενος αὐτὸς ἔτι κακοπαθεῖν, συστήσας τῷ υἱῷ Ναβουχοδονοσόρῳ ὄντι ἔτι ἐν ἡλικίᾳ μέρη τινὰ τῆς δυνάμεως, ἐξέπεμψεν ἐπ' αὐτόν. Συμμίξας δὲ Ναβουχοδονόσορος τῷ ἀποστάτῃ, καὶ παραταξάμενος, αὐτοῦ τε ἐκυρίευσεν, καὶ τὴν χώραν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν ἐποίησεν. Τῷ δὲ πατρὶ αὐτοῦ συνέβη Ναβολασσάρῳ, κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀῤῥωστήσαντι, ἐν τῇ Βαβυλωνίων πόλει μεταλλάξαι τὸν βίον, ἔτη βεβασιλευκότι εἰκοσιέν (7). Αἰσθόμενος δὲ μετ' οὐ πολὺ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν Ναβουχοδονόσορος, καταστήσας τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον πράγματα καὶ τὴν λοιπὴν χώραν, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους Ἰουδαίων τε καὶ Φοινίκων καὶ Σύρων καὶ τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐθνῶν συντάξας τισὶ τῶν φίλων μετὰ βαρυτάτης δυνάμεως καὶ τῆς λοιπῆς ὠφελείας ἀνακομίζειν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν, αὐτὸς ὁρμήσας ὀλιγοστὸς παρεγένετο διὰ τῆς ἐρήμου εἰς Βαβυλῶνα.

3. Καταλαβὼν δὲ τὰ πράγματα διοικούμενα ὑπὸ Χαλδαίων, καὶ διατηρουμένην τὴν βασιλείαν ὑπὸ τοῦ βελτίστου αὐτῶν, κυριεύσας ἐξ ὁλοκλήρου τῆς πατρικῆς ἀρχῆς, τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις παραγενόμενος συνέταξεν αὐτοῖς ἀποικίας ἐν τοῖς ἐπιτηδειοτάτοις τῆς Βαβυλωνίας τόποις ἀποδεῖξαι· αὐτὸς δὲ ἀπὸ τῶν ἐκ τοῦ πολέμου λαφύρων τό τε Βήλου ἱερὸν καὶ τὰ λοιπὰ κοσμήσας φιλοτίμως, τήν τε ὑπάρχουσαν ἐξ ἀρχῆς πόλιν, καὶ ἑτέραν ἔξωθεν προσχαρισάμενος καὶ ἀνακαινίσας, πρὸς τὸ μηκέτι δύνασθαι τοὺς πολιορκοῦντας τὸν ποταμὸν ἀναστρέφοντας ἐπὶ τὴν πόλιν κατασκευάζειν, ὑπερεβάλετο τρεῖς μὲν τῆς ἔνδον πόλεως περιβόλους, τρεῖς δὲ τῆς

(1) Codex arm. ZIVBURVIN ORTIN, quod significat D quodammodo *unicum suum filium*.

(2) Patet Armenium interpretem legisse κακοποιεῖν pro κακοπαθεῖν.

(3) His, quæ sequuntur, utitur Eusebius etiam in *Præp. ev.* IX, 40.

(4) Particula *non* excidit ab Armenio codice.

(5) Paulo aliter Gr. textus.

(6) Nihil de aquis textus Græcus Josephi, qui et paulo aliter se habet.

(7) Hoc loco Josephus habet εἴκοσι ἐννέα, sed in *Antiq.* X, 11, εἰκοσιέν, cui lectioni suffragatur Syncellus, p. 210 A.

nem contra urbem immittere possent. Excitavit et triplicem murorum ambitum internæ urbi, triplicem item externæ : et partim quidem cocto latere ac bitumine, partim latere solo conficiebat. Jam egregie vallata urbe portisque divinitus exornatis, paternæ regiæ aliam proxime addidit, cujus rationem, pulchritudinem variumque apparatum vix narrare quis possit. Tantummodo dixerim, cum adeo elaboratum mirificum et modum excedens fuerit opus, id tamen intra quindecim dies esse absolutum. Præterea in palatio lapideos obeliscos altissimos statuisque decoros eduxit, speciemque montium simillimam exhibuit. Consevit et varias arbores, et ea quæ dicuntur pensilia viridaria construxit, montani instar ventosique loci, ad uxoris suæ lubentiam, qua ventosæ Medorum regioni consueverat.

4. Atque hæc omnia adamussim Berosus de prædicto rege scripsit. Sed et alia plurima tertio Chaldaicarum rerum libro, in quo Græcos historicos reprehendit, qui in cassum opinati sunt, a Semiramide Assyria conditam esse Babylonem; ab eademque miranda illa opera exstructa falso scripserunt. Atque in his Chaldæorum historiæ fidem adjungere par est. Præsertim cum in Phœnicum quoque tabulariis suffragantia Berosi dictis scripta exstent, quibus diserte Babyloniorum rex universam Syriam atque Phœniciam perdomuisse traditur. Sed et Philostrati historia consentit, quo loco Tyri obsidionem memorat : tum denique quarto *Indicarum rerum* libro Megasthenes, ubi ostendere nititur, a prædicto Babyloniorum rege Herculem ipsum fortitudine rerumque gestarum magnitudine fuisse superatum, magnamque Libyæ partem atque Iberiæ (1) internecive debellatam.

5. Jam quod supra memoratum Hierosolymorum templum bello Babyloniorum inflammatum fuerit, quodque idem instaurari cœptum sit quo tempore Cyrus Asiæ imperium obtinuit, ex *Historia* item Berosi perspicue constabit. Tertio enim libro hæc recitat : Nabuchodrossorus, cœpto ante dictorum mœnium ædificio, morbo correptus vita excessit, cum tribus annis et quadraginta regnasset : regnumque obtinebat filius ejus Evilmarudochus. Hic intemperanter injusteque regia auctoritate uti visus, a marito sororis suæ Neriglassare insidiis appetitus interiit altero regni anno. Eo sublato, exceptum est imperium a Neriglassare insidiatore, quatuorque annis administratum. Deinde filius Labesorachus puerili ætate dominatus est mensibus novem : moxque a familiaribus, propter pravi ingenii specimina, excruciatus interiit. Hoc necato, regnum insidiatores ejus communi consilio ad Nabonnedum quemdam Babylonium detulerunt, qui in eadem fuerat inimica conjuratione. Sub hoc Babylonis mœnia ad amnis ripam coctis lateribus et bitumine condita sunt. Cumque ejus regnum decimo jam et septimo anno vigeret, Cyrus e Perside cum maximis copiis irruens, post cætera regna subversa, Babylonem aggressus est. Nabonnedus ubi adventantem sensit, aciem in eum eduxit, prælioque superatus fugit, seque cum paucis in Borsippenorum urbe conclusit. Capta Babylone, Cyrus externa urbis mœnia funditus subfodi jussit, quia nimirum videbatur ei nimis valida urbs captuque difficilis : tum Borsippum ad obsidendum Nabon-

ἔξω τούτων, τοὺς μὲν ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου, τοὺς δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς πλίνθου. Καὶ τειχίσας ἀξιολόγως τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυλῶνας κοσμήσας ἱεροπρεπῶς, προσκατεσκεύακεν τοῖς πατρικοῖς βασιλείοις ἕτερα βασίλεια ἐχόμενα ἐκείνων, ὑπεραίροντα ἀνάστημα καὶ τὴν πολλὴν πολυτέλειαν· μακρὰ δ' ἴσως ἔσται ἐάν τις ἐξηγῆται, πλὴν ὄντα γε εἰς ὑπερβολὴν ὡς μεγάλα καὶ ὑπερήφανα, συνετελέσθη ἡμέραις δεκαπέντε· ἐν δὲ τοῖς βασιλείοις τούτοις ἀναλήμματα λίθινα ὑψηλὰ ἀνοικοδομήσας, καὶ τὴν ὄψιν ἀποδοὺς ὁμοιοτάτην τοῖς ὄρεσι, καταφυτεύσας δένδρεσι παντοδαποῖς ἐξειργάσατο, καὶ κατασκευάσας τὸν καλούμενον κρεμαστὸν παράδεισον, διὰ τὸ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐπιθυμεῖν τῆς ὀρείας διαθέσεως, τεθραμμένην ἐν τοῖς κατὰ τὴν Μηδίαν τόποις.

4. Ταῦτα μὲν οὕτως ἱστόρησε περὶ τοῦ προειρημένου βασιλέως, καὶ πολλὰ πρὸς τούτοις ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ τῶν Χαλδαϊκῶν, ἐν ᾗ μέμφεται τοῖς Ἑλληνικοῖς συγγραφεῦσιν, ὡς μάτην οἰομένοις ὑπὸ Σεμιράμεως τῆς Ἀσσυρίας κτισθῆναι τὴν Βαβυλῶνα, καὶ τὰ θαυμάσια κατασκευασθῆναι περὶ αὐτὴν ὑπ' ἐκείνης ἔργα ψευδῶς γεγραφόσι. Καὶ κατὰ ταῦτα τὴν μὲν τῶν Χαλδαίων γραφὴν ἀξιόπιστον ἡγητέον. Οὐ μὴν ἀλλὰ κἀν τοῖς ἀρχείοις τῶν Φοινίκων σύμφωνα τοῖς ὑπὸ Βηρωσσοῦ λεγομένοις ἀναγέγραπται περὶ τοῦ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως, ὅτι καὶ τὴν Συρίαν καὶ τὴν Φοινίκην ἅπασαν ἐκεῖνος κατεστρέψατο. Περὶ τούτων γοῦν συμφωνεῖ καὶ Φιλόστρατος ἐν ταῖς ἱστορίαις μεμνημένος τῆς Τύρου πολιορκίας· καὶ Μεγασθένης ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν *Ἰνδικῶν*, δι' ἧς ἀποφαίνειν πειρᾶται τὸν προειρημένον βασιλέα τῶν Βαβυλωνίων, Ἡρακλέους ἀνδρείᾳ καὶ μεγέθει πράξεων διενηνοχέναι· καταστρέψασθαι γὰρ αὐτόν φησι καὶ Λιβύης τὴν πολλὴν καὶ Ἰβηρίαν.

5. Τὰ δὲ περὶ τοῦ ναοῦ προειρημένα τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅτι κατεπρήσθη μὲν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων ἐπιστρατευσάντων, ἤρξατο δὲ πάλιν ἀνοικοδομεῖσθαι, Κύρου τῆς Ἀσίας τὴν βασιλείαν παρειληφότος, ἐκ τῶν Βηρωσσοῦ σαφῶς ἐπιδειχθήσεται παρατεθέντων. Λέγει γὰρ οὕτω διὰ τῆς τρίτης· Ναβουχοδονόσορος μὲν οὖν μετὰ τὸ ἄρξασθαι τοῦ προειρημένου τείχους, ἐμπεσὼν εἰς ἀῤῥωστίαν, μετηλλάξατο τὸν βίον, βεβασιλευκὼς ἔτη τεσσαράκοντα τρία· τῆς δὲ βασιλείας κύριος ἐγένετο ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εὐειλμαράδουχος· οὗτος προστὰς τῶν πραγμάτων ἀνόμως καὶ ἀσελγῶς, ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τοῦ τὴν ἀδελφὴν ἔχοντος αὐτοῦ Νηριγλισσοόρου ἀνῃρέθη, βασιλεύσας ἔτη δύο· μετὰ δὲ τὸ ἀναιρεθῆναι τοῦτον, διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν ὁ ἐπιβουλεύσας αὐτῷ Νεριγλισσόορος, ἐβασίλευσεν ἔτη τέσσαρα· τούτου υἱὸς Λαβοροσοάρχοδος ἐκυρίευσε μὲν τῆς βασιλείας παῖς ὢν μῆνας ἐννέα· ἐπιβουλευθεὶς δὲ διὰ τὸ πολλὰ ἐμφαίνειν κακοήθη, ὑπὸ τῶν φίλων ἀπετυμπανίσθη. Ἀπολομένου δὲ τούτου, συνελθόντες οἱ ἐπιβουλεύσαντες αὐτῷ, κοινῇ τὴν βασιλείαν περιέθηκαν Ναβοννήδῳ τινὶ τῶν ἐκ Βαβυλῶνος, ὄντι ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπισυστάσεως. Ἐπὶ τούτου τὰ περὶ τὸν ποταμὸν τείχη τῆς Βαβυλωνίων πόλεως, ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου κατεκοσμήθη. Οὔσης δὲ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ ἔτει, προεξεληλυθὼς Κῦρος ἐκ τῆς Περσίδος μετὰ δυνάμεως πολλῆς, καὶ καταστρεψάμενος τὴν λοιπὴν Ἀσίαν πᾶσαν, ὥρμησεν ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίας. Αἰσθόμενος δὲ Ναβόννηδος τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, ἀπαντήσας

(1) Cod. Arm., *Zybeorum* pro *Iberiæ*, quod manifestum mendum explodere placuit.

nedum contendit. Is vero obsidionem non sustinens, manus dedit; quo Cyrus perquam clementer usus est; concessa enim ad incolendum Carmania, Babylone eum emisit. Reliqua ætate Nabonnedus illic exacta supremum diem obiit. Hæc omnia consentientem præferunt cum nostris libris veritatem. Nempe Nabuchodonosorus decimo octavo regni sui anno templum nostrum diruit: idque excidium annis quinquaginta mansit. Deinde annum alterum regnante Cyro jacta sunt fundamenta templi resurgentis; idemque anno Darii imperantis sexto (1) absolutum.

6. Addam etiam Phœnicum scriptores; neque enim sunt inepti ad veritatem magnopere confirmandam (2); hique ita tempora explicant. Sub Ethobalo sacerdote obsedit Nabuchodonosorus Tyrum annis tredecim. Post illum regnavit Balla decem annis. Hinc judices constituti sunt magistratuque functi Ethnibalus Basechi mensibus duobus, Chelbes Abdæi mensibus decem, Abalus pontifex maximus mensibus tribus. Cumque Sibunosthus, et Gerastartas Abdelimi filius, judicia exercuissent annis sex, Balatorus hujus filius anno uno regnavit (3). Quo obeunte, evocatus est e Babylone Merbalus, qui regnavit annis quatuor. Hoc item mortuo ascitus est frater Hiromus, qui regnavit annis viginti. Sub eo Cyrus Persa dynastes factus est. Quæ cum ita sint, summa temporum, anni quinquaginta quatuor sunt cum mensibus tribus, prout ipsi supputant (4). Nimirum septimo regni sui anno Nabuchodonosorus obsidere Tyrum cœpit: tum quarto (5) anno ex quo regnabat Hiromus, imperium Cyrus Persa occupavit. Atque ita consentanea nostris litteris Chaldæorum Tyriorumque libri recitant.

De his hoc pacto Josephus. Sed enim et Abydenus Chaldaici regni rationem Polyhistori concordem evolvit, regesque Assyriorum singillatim diligenterque ita recenset.

CAPUT XII.

Abydeni de regno Assyriorum.

Chaldæi regionis suæ reges ab Aloro usque ad Alexandrum hoc pacto enumerant. Nini quidem et Semiramidis nullam rationem habent. His autem dictis, ita historiam suam exorditur. Fuit *, inquit, Ninus qui Arbeli, qui Chaali, qui Arbeli, qui Anebi, qui Babii, qui Beli regis Assyriorum (6). Deinde accurate reges enumerat a Nino et a Semiramide ad Sardanapallum, qui omnium extremus fuit: a quo ad primam olympiadem sexaginta et septem anni putantur (7). De Assyriorum regno hac diligentia scripsit Abydenus. Nihilominus et Castor primo libro *Summarii chronicorum* (8) eadem plane ad litteram narrat de regno Assyriorum.

CAPUT XIII.

E Castoris summario. De regno Assyriorum.

Belus erat, inquit, Assyriorum rex, et sub eo Cyclopes fulguribus fulminibusque micantibus Jovi cum Titanis prælianti opem ferebant. Reges quoque Titanorum eo tempore cognoscebantur, quorum e numero erat Ogygus rex. Mox paucis interjectis,

μετὰ τῆς δυνάμεως καὶ παραταξάμενος, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ καὶ φυγὼν ὀλιγοστὸς, συνεκλείσθη εἰς τὴν Βορσιππηνῶν πόλιν. Κῦρος δὲ Βαβυλῶνα καταλαβόμενος, καὶ συντάξας τὰ ἔξω τῆς πόλεως τείχη κατασκάψαι, διὰ τὸ λίαν αὐτῷ πραγματικὴν καὶ δυσάλωτον φανῆναι τὴν πόλιν, ἀνέζευξεν ἐπὶ Βόρσιππον, ἐκπολιορκήσων τὸν Ναβόννηδον. Τοῦ δὲ Ναβοννήδου οὐχ ὑπομείναντος τὴν πολιορκίαν, ἀλλ' ἐγχειρήσαντος αὐτὸν, πρότερον χρησάμενος Κῦρος φιλανθρώπως, καὶ δοὺς οἰκητήριον αὐτῷ Καρμανίαν, ἐξέπεμψεν ἐκ τῆς Βαβυλωνίας. Ναβόννηδος μὲν οὖν, τὸ λοιπὸν τοῦ χρόνου διαγενόμενος ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ, κατέστρεψε τὸν βίον. Ταῦτα σύμφωνον ἔχει ταῖς ἡμετέραις βίβλοις τὴν ἀλήθειαν· γέγραπται γὰρ ἐν αὐταῖς ὅτι Ναβουχοδονόσορος ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἔτει τὸν παρ' ἡμῖν ναὸν ἠρήμωσε, καὶ ἦν ἀφανὴς ἐπὶ ἔτη πεντήκοντα· δευτέρῳ δὲ τῆς Δαρείου βασιλείας ἀπετελέσθη.

6. Προσθήσω δὲ καὶ τὰς τῶν Φοινίκων ἀναγραφάς· οὐ γὰρ παραλειπτέον τῶν ἀποδείξεων τὴν περιουσίαν· ἔστι δὲ τοιαύτη τῶν χρόνων ἡ καταρίθμησις. Ἐπὶ Εἰθωβάλου τοῦ βασιλέως ἐπολιόρκησε Ναβουχοδονόσορος τὴν Τύρον ἐπ' ἔτη δεκατρία. Μετὰ τοῦτον ἐβασίλευσε Βαὰλ ἔτη δέκα. Μετὰ τοῦτον δικασταὶ κατεστάθησαν καὶ ἐδίκασαν. Ἐχνίβαλος Βασλάχου μῆνας δύο, Χέλβης Ἀβδαίου μῆνας δέκα, Ἄββαρος ἀρχιερεὺς μῆνας τρεῖς, Μύτγονος καὶ Γεράστρατος τοῦ Ἀβδηλέμου δικασταὶ ἔτη ἕξ. Ὧν μεταξὺ ἐβασίλευσε Βαλάτορος ἐνιαυτὸν ἕνα. Τούτου τελευτήσαντος, ἀποστείλαντες μετεπέμψαντο Μέρβαλον ἐκ τῆς Βαβυλῶνος, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη τέσσαρα. Τούτου τελευτήσαντος, μετεπέμψαντο τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Εἴρωμον, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη εἴκοσιν. Ἐπὶ τούτου Κῦρος Περσῶν ἐδυνάστευσεν. Οὐκοῦν ὁ σύμπας χρόνος ἔτη πεντήκοντα τέσσαρα καὶ τρεῖς μῆνες πρὸς αὐτοῖς. Ἑβδόμῳ μὲν γὰρ περὶ τῆς Ναβουχοδονοσόρου βασιλείας ἤρξατο πολιορκεῖν Τύρον· τεσσαρεσκαιδεκάτῳ δ' ἔτει τῆς Εἰρώμου Κῦρος ὁ Πέρσης τὸ κράτος παρέλαβεν. Καὶ σύμφωνα μὲν ἐπὶ τοῦ ναοῦ τοῖς ἡμετέροις γράμμασι τὰ Χαλδαίων καὶ Τυρίων. *Ex Josepho* contra Apionem, I, 19-21.

(*) Ἀσσυρίων ἐβασίλευσαν Ἀραβῆλος, Χάλαος, Ἄνεβος, Βάβιος. *Ex Syncello*, p. 151 *B*, 154 *D*, 155 *A*.

(1) Notemus præclaram lectionem codicis Armeniaci *sexto* pro *secundo*, quam nunc præferunt vitiata Josephi exemplaria. Sane dicendum esse *sexto* constat evidenter e libro primo divini Esdræ VI, 15, idque confirmat etiam Syncellus p. 245 A. At Eusebii *Præp. ev.* IX, 40, vitiata item exemplaria habent δεκάτῳ, *decimo*.

(2) Ita codex Arm. aliquantulum differt a Græco textu.

(3) Locus in Armeniaco codice videbatur perplexus.

(4) Ita interpres Arm. Sed revera πρὸς αὐτοῖς nihil aliud significat quam *insuper*, nempe *anni* LIV, *insuperque menses* III.

(5) Textus Græcus, *quarto decimo*.

(6) Locum exscripsit etiam Chorenensis. *Hist.* I, 4: *Abydenus, auctor certus, ita dicit: Ninus ortus Arbeelo, Chaalus Arbeelo, is Anebo, is Babio, is Belo.*

(7) Infra cap. 15, 7 putantur *quadraginta*.

(8) Hoc *Summarium* Castoris idem est atque ejusdem *Canon*, de quo in sequenti capite sermo fit. Sane et Eusebii nostri liber posterior, qui vulgo dicitur *Canon*, ab Hieronymo *De viris ill.* cap. 81, dicitur *epitome*.

subdit gigantes bellum diis intulisse atque occidione esse cæsos : strenuos deorum adjutores fuisse Herculem et Bacchum (1), qui et ipsi erant Titani : Belum, de quo antea diximus, mortem obiisse, qui etiam Deus existimatus sit. Post hunc Assyriis dominatum esse Ninum annis quinquaginta duobus, qui uxorem duxit Semiramidem. Post eum, Semiramidem rexisse Assyrios annis quadraginta duobus. Zamem, qui et Ninyas, successisse. Deinceps Assyriorum, qui consecuti sunt, reges singillatim ordinatimque numerat usque ad Sardanapallum, nominatim quemque compellans : quorum etiam nos paulo post et nomina et tempora dominationis ponemus. Profecto et ille * in eo, quem digessit, canone sic de his loquitur : Primo Assyriorum reges disposuimus, exordiumque a Belo duximus : et quoniam haud traditum certo est quot hic annis regnaverit (2), nihil præter nomen ascripsimus. A Nino autem principium chronologiæ fecimus, et in alterum Ninum ** qui Sardanapallo successit, desivimus : prorsus ut perspicue definiteque tum summa temporum, tum singulorum regum anni patefierent. Sic videlicet annorum mille octoginta supra ducentum summa exsurgit. Hæc Castor. Cæterum et Siculus *** Diodorus, qui *Bibliothecam* coacervavit, eadem fere narratione utitur.

CAPUT XIV.

E Diodori libro. De regno Assyriorum.

1. Principio **** Asiam imperio tenuere reges indi- C genæ quorum nec illustre aliquod factum nec nomina memorantur. Primus autem historiæ commendatione et memoria dignus, Ninus fuit rex Assyriorum, maximorum insigniumque facinorum auctor, de quo nos particulatim scribere aggredimur. Mox pluribus interpositis, ait ***** eum suscepisse de Semiramide filium Ninyam : cumque mortem obiret, uxorem reliquisse imperantem. Ninum a Semiramide in sua regia fuisse sepultum. Rursus paucis aliis narratis addit ******, Semiramidem omnibus Asianis, exceptis Indis, præfuisse reginam, atque obiisse eo, qui prædictus est, modo, annos natam duos et sexaginta, regni anno secundo supra quadragesimum. Deinceps ex ordine narrat *******, B post illius obitum a Ninya filio Nini et Semiramidis occupatum esse imperium et pacifice administratum : quippe qui martium indefessumque matris suæ animum haud æmulatus sit. Denique aliis intermediis addit ********, prorsus ut Ninyam alios quoque reges, filios videlicet a patre, excepisse imperium, successivosque (3) regnavisse usque ad Sardanapallum : sub hoc enim ad Medos imperium Assyriorum devolutum est, quod quidem manserat annis plus mille et trecentis (4), uti Ctesias Cnidius secundo libro tradit.

2. Age vero ********* regum nomina, numerumque annorum quibus regnaverunt, perscribere, nihil interest ; quandoquidem nil memoria dignum ab iis actum est : excepta illa auxiliari vi Trojanis sup-

(*) Κάστωρ ἐν τῷ κανόνι αὐτοῦ φησιν ὧδε· Πρώτους μὲν εἶναι τοὺς Ἀσσυρίους βασιλεῖς κατετάξαμεν, τὴν μὲν ἀρχὴν ἀπὸ Βήλου πεποιημένους. Τῷ δὲ, τὰ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτη μὴ παραδεδόσθαι σαφῶς, τοῦ μὲν ὀνόματος μνημονεύομεν, τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς χρονογραφίας ἀπὸ Νίνου πεποιήμεθα, καὶ καταλήγομεν ἐπὶ Νῖνον τὸν διαδεξάμενον τὴν βασιλείαν ἀπὸ Σαρδαναπάλλου. *Ex Syncello, p.* 205 *D sqq.*

(**) Ἕτεροί φασι μετὰ Σαρδανάπαλλον κρατῆσαι τῆς Ἀσσυρίων ἀρχῆς Νῖνον, ὥς που καὶ Κάστωρ. *Ex eodem, p.* 205 *D.*

(***) Ὁ Σικελιώτης Διόδωρος ὁ συναγηοχὼς τὴν βιβλιοθήκην. *Ex Eusebio*, Præp. ev. I, 6.

(****) Τὸ παλαιὸν κατὰ τὴν Ἀσίαν ὑπῆρχον ἐγχώριοι βασιλεῖς, ὧν οὔτε πρᾶξις ἐπίσημος, οὔτε ὄνομα μνημονεύεται. Πρῶτος δὲ τῶν εἰς ἱστορίαν καὶ μνήμην παραδεδομένων Νῖνος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων μεγάλας πράξεις ἐπετελέσατο· περὶ οὗ τὰ κατὰ μέρος ἀναγράφειν πειρασόμεθα. *Ex Diodoro*, II, 1.

(*****) Μετὰ δὲ ταῦτα γεννήσας ἐκ Σεμιράμεως υἱὸν Νινύαν ἐτελεύτησε, τὴν γυναῖκα ἀπολιπὼν βασίλισσαν. Τὸν δὲ Νῖνον ἡ Σεμίραμις ἔθαψεν ἐν τοῖς βασιλείοις. *Ex eodem Diodoro*, II. 7.

(******) Αὕτη μὲν οὖν βασιλεύσασα τῆς Ἀσίας ἁπάσης, πλὴν Ἰνδῶν, ἐτελεύτησε τὸν προειρημένον τρόπον, βιώσασα μὲν ἔτη ἑξήκοντα καὶ δύο, βασιλεύσασα δὲ δύο πρὸς τοῖς τεσσαράκοντα. *Ex eodem*, II, 20.

(*******) Μετὰ δὲ τὸν ταύτης θάνατον Νινύας ὁ Νίνου καὶ Σεμιράμεως υἱὸς παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἦρχον εἰρηνικῶς, τὸ φιλοπόλεμον καὶ κεκινδυνευμένον τῆς μητρὸς οὐδαμῶς ζηλώσας. *Ex eodem*, II, 21.

(********) Παραπλησίον δὲ τούτῳ καὶ οἱ λοιποὶ βασιλεῖς, παῖς παρὰ πατρὸς διαδεχόμενος τὴν ἀρχὴν, ἐπὶ γενεὰς τριάκοντα ἐβασίλευσαν, μέχρι Σαρδαναπάλου. Ἐπὶ τούτου γὰρ ἡ τῶν Ἀσσυρίων ἡγεμονία μετέπεσεν εἰς Μήδους, ἔτη διαμείνασα πλείω τῶν χιλίων καὶ τριακοσίων, ἔτι δ' ἑξήκοντα, καθάπερ φησὶ Κτησίας ὁ Κνίδιος ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ. *Ex eodem*, II. 21.

(*********) Τὰ δ' ὀνόματα πάντων τῶν βασιλέων, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐτῶν, ὧν ἕκαστος ἐβασίλευσεν, οὐ κατεπείγει

(1) De Bacchi et Herculis pugna cum gigantibus legantur Apollodorus *Biblioth.* I, 6 ; II, 7 ; itemque Nonnus *Dionys.* XXV et XLVIII.

(2) Id tamen diserte tradit Augustinus *De civ. D.* XVI, 17 : *Babylone jam Ninus regnabat post mortem patris sui Beli, qui primus illic regnaverat sexaginta quinque annos.*

(3) Semiramidis tamen stirpem ante Sardanapallum defecisse tradunt quidam historici apud Syncellum p. 359 C, et Agathiam p. 63 C : Ἐβασίλευσαν Ἀσσύριοι ἀπὸ Νίνου καὶ Σεμιράμεως μέχρι Βελεοῦν τὸν Δελκετάδου. Εἰς τοῦτον χρόνον τοῦ Σεμιράμεως γένους λήξαντος, Βελιταρᾶν κηπουργὸς ἐβασίλευσεν, καὶ τὸ ἐκείνου γένος ἑξῆς μέχρι Σαρδαναπάλου, καθὰ Βίωνι καὶ Ἀλεξάνδρῳ δοκεῖ τῷ Πολυΐστορι. Ἐβασίλευσαν οὖν Ἀσσύριοι ἔτη ͵ατϛ'· *A Nino et a Semiramide ad Beleum usque Delcetadæ fi-* D *lium regnum tenuerunt Assyrii : in eo quippe deficiente Semiramidis genere Belitaras quidam ejusque posteri dominati sunt usque ad Sardanapallum, prout Bionis et Alexandri Polyhistoris sententia est. Regnaverunt itaque Assyrii annis* MCCCVI.

(4) Græcus textus Diodori editus et tres codices Ambrosiani habent MCCCLX. Hæc est autem illa celeberrima tantoque opere apud veteres recentesque criticos ventilata controversia de Assyrii imperii diuturnitate. Herodotus I, 95, quingentis et viginti annis id imperium mansisse docet. Ctesias apud Diodorum II, 21, annis mille et trecentis cum sexaginta ; vel, ut cap. 28, plus mille et trecentis ; vel, ut apud Syncellum, p. 359, sex et trecentis supra mille ; vel etiam paulo amplius, uti apud Agathiam p. 63 (sane et Justinus I, 2, omnino mille trecentis). Hinc criticorum facta divortia.

potitata ab Assyriis, quæ quidem historiam promeruit, duce exercitus Memnone Tithoni (1) filio. Namque Asiæ regnum tenente Tautano (2), qui erat vigesimus sextus (3) a Ninya Semiramidis filio, feruntur Græci cum Agamemnone adversus Trojam expeditionem suscepisse, cum jam Assyrii plus mille annis Asiæ præfuissent. Priamus vero Trojanorum rex bello graviter pressus regi Assyriorum semet commendabat (4), missisque oratoribus opem rogabat : qui ei concessit Æthiopas decem mille totidemque Susianos (5) cum ducentis curribus et Memnone Tithoni filio copiarum duce. His dictis, mox addit : has Memnonis strenuitates barbaros in regiis codicibus narratas affirmare (6).

3. Sardanapalus * tricesimus quintus (7) a Nino fundatore imperii fuit, et Assyriorum regum extremus, cunctosque, qui eum præcesserant, mollitia ignaviaque superavit. Et paulo post ait **, eum adeo in luxuriam fuisse projectum, ut non solum ipse turpiter vitam amiserit, verum etiam universum Assyriorum imperium everterit, cujus incolumitas, præ cæteris, quæ memorantur, diutissime manserat. Arbaces quidam genere Medus, vir insignis virtute et strenuus, dux Medicæ militiæ, quæ in A urbem Ninum quotannis submittebatur, ea occasione amicitiam iniit cum exercitus Babylonici duce, ab eoque rogatus imperium sustulit Assyriorum. Hæc Diodorus secundo *Bibliothecæ historicæ* libro. De Assyriorum imperio eadem quoque Cephalion his verbis refert (8).

CAPUT XV.

*** *Cephalionis historici. — De regno Assyriorum.*

1. Ea scribere aggredior, quorum alii quoque meminerunt, in primis Hellanicus Lesbius et Ctesias Cnidius (9) nec non Herodotus Halicarnassensis (10). Principio Assyrii dominati sunt Asiæ, ex quibus (11) erat Ninus Belides : quo regnante multæ res et facinora maxima contigerunt. Deinde loquitur de Semiramidis natalibus, nec non Zo- B roastri (12) magni Bactrianorum regis, et de bello quo hic a Semiramide superatus est (13); de annis denique quibus Ninus regnavit, duobus videlicet supra quinquaginta, nec non de ejus obitu. Postea regnantem Semiramin Babylonis mœnia excitavisse *ait* ea ratione, quæ a multis dicta est, nempe a Ctesia, a Zenone, ab Herodoto, aliisque deinceps. Præterea Semiramidis narrat expeditionem in Indiam, ejusque cladem et fugam ; cædem etiam

γράφειν, διὰ τὸ μηδὲν ὑπ' αὐτῶν πεπρᾶχθαι μνήμης ἄξιον. Μόνη γὰρ τετύχηκεν ἀναγραφῆς ἡ πεμφθεῖσα συμμαχία τοῖς Τρωσὶν ὑπ' Ἀσσυρίων, ἧς ἐστρατήγει Μέμνων ὁ Τιθωνοῦ. Τευτάμου γὰρ βασιλεύοντος τῆς Ἀσίας, ὃς ἦν εἰκοστὸς ἀπὸ Νινύου τοῦ Σεμιράμεως, φασὶ τοὺς μετ' Ἀγαμέμνονος Ἕλληνας ἐπὶ Τροίαν στρατεῦσαι, τὴν ἡγεμονίαν ἐχόντων τῆς Ἀσίας τῶν Ἀσσυρίων ἔτη πλείω τῶν χιλίων. Καὶ τὸν μὲν Πρίαμον βαρυνόμενον τῷ πολέμῳ καὶ βασιλεύοντα τῆς Τρῳάδος, ὑπήκοον δ' ὄντα τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀσσυρίων, πέμψαι πρὸς αὐτὸν πρεσβευτὰς περὶ βοηθείας· τὸν δὲ Τεύταμον μυρίους μὲν Αἰθίοπας, ἄλλους δὲ τοσούτους Σουσιανοὺς σὺν ἅρμασι διακοσίοις ἐξαποστεῖλαι, στρατηγὸν καταστήσαντα Μέμνονα τὸν Τιθωνοῦ. Περὶ μὲν οὖν τοῦ Μέμνονος τοιαῦτ' ἐν ταῖς βασιλικαῖς ἀναγραφαῖς ἱστορεῖσθαί φασιν οἱ βάρβαροι. *Ex eodem Diodoro,* II, 22.

(*) Σαρδανάπαλος δὲ, τριακοστὸς μὲν ὢν ἀπὸ Νίνου τοῦ συστησαμένου τὴν ἡγεμονίαν, ἔσχατος δὲ γενόμενος Ἀσσυρίων βασιλεὺς, ὑπερῆρεν ἅπαντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ τρυφῇ καὶ ῥᾳθυμίᾳ. *Ex eodem Diodoro,* II, 23.

(**) Τοιοῦτος δ' ὢν τὸν τρόπον, οὐ μόνον αὐτὸς αἰσχρῶς κατέστρεψε τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἡγεμονίαν ἄρδην ἀνέτρεψε, πολυχρονιωτάτην γενομένην τῶν μνημονευομένων. Ἀρβάκης γάρ τις, Μῆδος μὲν τὸ γένος, ἀνδρείᾳ δὲ καὶ ψυχῆς λαμπρότητι διαφέρων, ἐστρατήγει Μήδων τῶν κατ' ἐνιαυτὸν ἐκπεμπομένων εἰς τὴν Νῖνον. Κατὰ δὲ τὴν στρατείαν, γενόμενος συνήθης τῷ στρατηγῷ τῶν Βαβυλωνίων, ὑπ' ἐκείνου παρεκλήθη καταλῦσαι τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἡγεμονίαν. *Ex eodem Diodoro*, II, 23, 24.

(***) Παρέστω Κεφαλίων ἐπίσημος εἷς, οὐχ ὁ τυχὼν, οὕτω φάσκων· Ἄρχομαι γράφειν ἀφ' ὧν ἄλλοι τε ἐμνημόνευσαν, καὶ τὰ πρῶτα Ἑλλάνικός τε ὁ Λέσβιος, καὶ Κτησίας ὁ Κνίδιος, ἔπειτα Ἡρόδοτος ὁ Ἁλικαρνασσεύς. Τὸ παλαιὸν τῆς Ἀσίας ἐβασίλευσαν οἱ Ἀσσύριοι, τῶν δὲ ὁ Βήλου Νῖνος. Εἶτ' ἐπάγει γένεσιν Σεμιράμεως καὶ Ζωροάστρου μάγου, ἔτη τε νβ' τῆς Νίνου βασιλείας. Μεθ' ὃν Βαβυλῶνα, φησὶν, ἡ Σεμίραμις ἐτείχισε τρόπον, ὡς πολλοῖσι λέλεκται, Κτησίᾳ, Ζήνωνι, Ἡροδότῳ, καὶ τοῖς μετ' αὐτοὺς, στρατείην τε αὐτῆς κατὰ

(1) Hunc Tithonum Memnonis patrem, eumdem esse atque Babium regem Assyriorum putat Syncellus p. 155 A.

(2) Ita scribit hoc nomen etiam Syncellus, p. 168 A.

(3) In Diodori textu edito est *vicesimus*, eamque lectionem confirmant tres Diodori codices Ambrosiani. Ab Eusebio tamen scribitur *vicesimus sextus*, etiam sequente capite in tabulis : necnon a Syncello, p. 168 B.

(4) Ita codex Arm. paulo aliter atque est in Græco.

(5) Cod. Arm., perperam, *Nusianos*.

(6) Memnonis expeditio resque apud Trojam gestæ narrantur prolixe apud Quintum Calabrum, II, v. 99 sqq.

(7) Ita legebat Eusebius apud Diodorum, nunc autem in Græco Diodori textu edito legitur *tricesimus*, necnon in codicibus tribus Ambrosianis. In tabulis mox addendis Sardanapallus *tricesimum sextum* locum obtinet.

(8) Hoc in capitulo non semel erravit Armenius C interpres, quem nos ex Græcis reliquiis corrigendum esse putavimus.

(9) Apud Diodorum Sic., lib. II. Recole superius caput.

(10) Lib. I.

(11) Ita codex Arm.; non ut Græcus textus *his autem*.

(12) In Chorenensis *Historia* I, 5, 16, itemque apud Eznichium cap. 33, scribitur *Zeradastes*. Apud Agathiam autem, p. 62 B, etiam Ζωρόαδος et Ζαράδης. Diodorus II, 6, appellat *Oxyarten* : tum et stratagema narrat quo hic magus Bactrianus a Semiramide (Nino adhuc regnante) superatus est.

(13) Nihil de hoc bello est in Græco textu, uti nunc se habet, Cephalionis. Verumtamen Chorenensis quoque *Hist.* I, 17, eumdem hunc Cephalionis locum refert dicentis, a Semiramide jam regnante Zoroastrum fuisse superatum. Quanquam idem Chorenensis tum hoc tum priore laudati libri capite contrariam item sententiam innuit, secundum quam Semiramis cladem a Zoroastro passa traditur.

filiorum suorum ab ipsamet patratam: utque eadem a filio item suo Ninya interempta sit postquam annis duobus supra quadraginta regnasset. Hic vero, qui in imperium successit, a Cephalione dicitur nihil dignum memoria gessisse.

2. Tum reges alios singillatim recenset, quorum dominationem mille annis mansisse docet (1), potestate a patre ad filium manante: neminemque eorum minus viginti annis *sceptrum* tenuisse (2). Nam imbellis et quieta et feminea eorum indoles tutos cautosque servabat: quippe qui penetralibus se continebant, nihilque agebant, atque a nemine, præterquam a pellicibus et a viris effeminatis conspiciebantur. Si quis tamen avet hos reges cognoscere, Ctesias diserte eos nominatimque recenset, quod ego quidem sciam, tres supra viginti. Sed enim qua ego voluptate vel animi jucunditate barbara nomina appellem, cassa omnino gestis præclaris, tyrannorum, inquam, illorum imbecillium et mollium et prope silvestrium?

3. Deinde addit: anno istius dominationis quadra- A gesimo supra sexcentesimum, rege Assyriorum Belimo (3), Perseum Danaes *filium* centum naves ad illorum regionem appulisse. Fugam scilicet arripuerat Perseus a Baccho victus Semeles filio (4). Deinde omisso Perseo Bacchique triumpho, ait, sequiore ætate, imperante apud Assyrios Panya, classem Argonautarum venisse ad Phasim amnem et ad Colchicam Medeam: tum et Herculem insano Hylæ amore correptum, navi relicta Cappadociam (5) versus, ut aiunt, errabundum contendisse. Dicit præterea: si quis mille annos a Semiramide ad Mithræum numeret, eum rationes constare deprehensurum.

4. Ab Ægeo rege discessit Medea Colchis, femina saga (6). Hujus filius erat Medus, unde Medi (id est B Mari) (7); et regio Media dicta (nempe Marastan). Mithræi, inquit, imperium excipiebat successor Teutamus, qui ad mores legesque Assyriorum vitam suam exigebat; nihilque novi sub hoc rege accidebat, nisi quod Agamemnon atque Menelaus Mycenæi expeditionem cum Argivis fecerunt adver-

τῶν Ἰνδῶν, καὶ ἧτταν, καὶ ὅτι τοὺς ἰδίους ἀνεῖλεν υἱούς, καὶ ὑπὸ Νίνου τῶν παίδων ἑνὸς ἀνῃρέθη τοῦ διαδεξαμένου τὴν ἀρχήν.

2. Καὶ μεθ' ἕτερα· Καὶ τῶν λοιπῶν εἰς ͵α ἐτῶν ἀριθμὸν ἦρχον, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεχόμενος τὴν ἀρχήν, καὶ ἔχων ἧττον αὐτῶν οὐδὲ εἷς ἐτελεύτησεν ἐτῶν κ'· τὸ γὰρ ἀπόλεμόν τε καὶ ἀφιλοκίνδυνον καὶ γυναικῶδες ἦν αὐτοῖς ἀσφαλές· ἔνδον γὰρ ἔμενον, οὐδὲ αὐτοῖς ἓν ἔργον ἐπρήσσετο, οὐδὲ ἑώρα τις αὐτούς, πλὴν αἵ τε παλλακίδες καὶ τῶν ἀνδρῶν οἱ γυναικώδεις. Τοὺς δὲ βασιλεῖς τούσδε, εἴτις εἰδῆσαι βούλεται, Κτησίας ἐστὶν ὁ λέγων ὀνόματα αὐτῶν κ', οἶμαι, καὶ γ'. Ἐμοὶ δὲ ἡ γραφὴ τί τερπνὸν ἢ τί χαρίεν ἤμελλεν ἕξειν, ὀνομακλήδην ἄνευ πράξεων βαρβάρους φωνέοντι τυράννους δειλοὺς καὶ μαλακούς;

3. Πρὸς οἷς ἐπάγει τὰ περὶ τῶν ἐτῶν αὐτῶν. Ἐτέων δὲ ὄντων ἀπὸ Νίνου τεσσαράκοντά που καὶ χ', Βέλιμος ἐβασίλευσεν Ἀσσυρίων· καὶ ἀφικνεῖται Περσεὺς ὁ Δανάης εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ, ναῦς ἄγων ρ'· ἔφυγε δὲ Περσεὺς τὸν Διόνυσον τὸν Σεμέλης υἱέα. Καὶ μετέπειτα· Ὑστέρῃ δὲ γενεῇ κατὰ Πανύαν ἄρχοντα ὁ τῶν Ἀργοναυτῶν στόλος ἔπλευσεν ἐπί τε Φᾶσιν καὶ Μηδείην τὴν Κολχίδα, καὶ Ἡρακλέα πλανηθέντα ἀπὸ τῆς νεὼς διὰ τὸν ἔρωτα τοῦ Ὕλα, λέγουσι περὶ τοὺς Καππαδόκας ἀληθῆναι. Καὶ αὖθις, ͵α δὲ ἐτῶν ἀπὸ Σεμιράμεως εἰς Μητραῖον βασιλέα ἂν ἀριθμοῖ τὸ περιτελλόμενον.

4. Μήδεια Κολχὶς ἀνεχώρησεν Αἰγέως· ἧς υἱὸς Μῆδος, ἐξ οὗ Μῆδοι, καὶ ἡ χώρα ἐκλήθη Μήδεια. Εἶτά φησιν· Μητραίου δὲ τὴν ἀρχὴν διαδέχεται Ταύτανος, ζῶν καὶ αὐτὸς κατὰ ἔθη τὰ Ἀσσυρίων καὶ νόμους· καὶ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐγένετο οὐδὲ ἐπὶ τούτου καινὸν ἔργον. Ἀγαμέμνων δὲ καὶ Μενέλαος οἱ Μυκηναῖοι ἐστρατεύσαντο σὺν Ἀργείοισι καὶ τοῖσι ἄλλοισιν Ἀχαιοῖς εἰς Ἴλιον πόλιν, τῆς Πριάμου τοῦ Φρυγὸς στρατηγίης. *Ex Syncello p.* 167-168.

(1) Lege ad cap. XIV, num. 1, notam 4.

(2) Locum Græcum, qui vel corruptus vel ambiguus est, Goarus Syncelli interpres, p. 167 C, convertit, *adeo ut vicennalis obiret nullus.* Sed enim ex XXIII regibus (quot mox dicuntur) quorum nemo obierit vicennalis, quonam pacto conflabitur mille annorum summa? Vox etiam ἐτελεύτησεν ejicienda videtur a Græco textu. Locum igitur egregie intellexit tuitusque est Armenius noster interpres.

(3) Hic in tabulis mox subdendis dicitur *Belochus.*

(4) Bacchi certamen cum Perseo innuit Nonnus *Dionys.* XXV, prolixe autem canit XLVII.

(5) Apud Armenios scriptores *Cappadocia* plerumque dicitur GAMIRK, uti etiam hoc loco, et in Bibliorum interpretatione Deut. II, 23; Amos IX, 7; Jerem. XLVII, 4; Act. apost. II, 9. Chorenensis tamen in *Geographia* utitur nomine *Cappadocia.*

(6) Locus hic percommodam nobis ansam præbet edendi cujusdam summarii Euripideæ tragœdiæ *Peliades*, quod (deperdita apud Græcos tragœdia) Armenii incolume servaverunt. Mosis Chorenensis, qui non historica solum, verum etiam rhetorica laude claruit, decem libri *Progymnasmatum* exstant. Jam vero tertio ejus *rhetoricæ* libro, qui est *De confutatione*, prædictam Euripidis fabulam Moses ad exemplum sibi proponit oratoriæ confutationis. En autem ejus verba:

C *Medeæ confutatio.*

Si cuiquam liceret fructum victoriæ ex mendacio adipisci, aut laudis honorem apud omnes consequi; cunctis equidem Euripides tragicus antecelleret, qui fabulosæ orationis copia classem universam poetarum superavit. Hic tamen in iis, quæ de Medea refert, extremos mentiendi fines attingit.

Ait enim « *ipsam, societate cum Jasone quodam inita, e Scythia in Thessaliam navigavisse, atque magicas hic professam, regem, qui terræ imperabat, dolosis consiliis perdere decrevisse. Idcirco apud ejusdem filias commemorata diu patris devexa senectute masculæque prolis defectu, quæ in paternum regnum succederet, ultro opem suam obtulisse qua illum, siquidem ipsæ vellent, in juvenilem ætatem denuo restitueret. His dictis, pergit porro singillatim narrare qua ratione res patrata fuerit: nempe ut Medea laniatum arietem in lebetem conjecerit, ignemque subdiderit: utque fervente cum motibus lebete* D *viventis arietis speciem ostenderit: eoque modo illusis filiabus Peliam laniandum curaverit. Eratque, inquit, in lebete;* » *et præterea nihil addit.*

Exin Moses Euripideæ fabulæ capita singula diligenter refutat, eaque prorsus incredibilia coarguit (quanquam alibi Moses Euripidem vehementer admiratur). Jam hoc Medeæ facinus nemo fere copiosius narrat Diodoro Siculo IV, 50-52.

(7) *Medos* nimirum Armenii dicunt MARI, Mediam MARASTAN.

sus Ilium urbem, in qua Priamus Phryx militarem præfecturam gerebat.

5. Priami * exemplar quoque litterarum ad Teutamum circumfertur ejusmodi (1). « Militari vi, inquit, in regione tua (2) a Græcis irruentibus appetitus sum, belloque certatum est varia fortuna. Nunc vero et filius meus Hector exstinctus est, et aliorum multa proles ac strenua. Copiarum igitur valido sub duce nobis suppetias mitte. » Hinc diserte ait, missum esse a Teutamo auxilium, ducemque exercitus Memnonem Tithoni filium, quem insidiis exceptum Thessali interemerunt. Ait postea diserte, Sardanapallum anno tertio decimo supra millesimum Assyriorum regem esse creatum (3) : cujus et exitium memorat. Tum sublato Sardanapallo, Assyriorum imperium ab Arbace eversum et ad Medos esse translatum. Hæc omnia Cephalion.

6. Qui vero in libris feruntur Assyriorum reges, secundum emendata exemplaria, hi sunt.

ASSYRIORUM REGES (4).

I. Ninus, quem primum aiunt universæ Asiæ, demptis Indis, imperavisse annis LII. Sub hoc constat vixisse Abrahamum Hebrææ gentis patriarcham.
II. Semiramis annis XLII.
III. Zames idemque Ninyas annis XXXVIII.
IV. Arius annis XXX.
V. Aralius, qui Amyrus, annis LX.
VI. Xerxes, qui et Balæus, annis XXX.
VII. Amramithes (5) annis XXXVIII.
VIII Belochus annis XXXV.
IX. Balæas annis XII (6).
X. Aladas (7) annis XXXII.
XI. Mamythus annis XXX.
XII. Macchaleus (8) annis XXX.
XIII. Sphærus annis XXII (9).
XIV. Mamylus annis XXX.

A XV. Sparæthus annis XL.
XVI. Ascatades annis XL.

Sub hoc fuit Moses Hebræorum legislator.

XVII. Amyntas annis XLV.
XVIII. Belochus annis XLV.

Hujus filia Tratres (10), quæ Achurardista vocitata est, regnavit cum eo annis XVII. Bacchus et Perseus hac ætate fuerunt.

XIX. Balatores annis XXX.
XX. Lamprides annis XXXII.
XXI. Sosares (11) annis VIII (12).
XXII Lampares, annis XXX.
XXIII. Panyas annis XLII (13).

Sub hoc Argonautarum (14) classis atque Hercules cognoscebantur.

B XXIV. Sosarmus annis XIX.
XXV. Mithræus annis XXVII.
XXVI. Teutamus annis XXXII.

Sub quo Ilium captum est **.

XXVII. Teutæus annis XL.
XXVIII. Thinæus annis XXX.
XXIX. Dercylus (15) annis XL.
XXX. Eupalmeus annis XXXVIII.

Sub hoc Hebræorum illustris rex David vixit, cujus filius Salomon Hierosolymis templum fundavit.

XXXI. Laosthenes annis XLV.
XXXII. Peritiades annis XXX.
XXXIII. Ophratæus annis XXI
C XXXIV. Ophratanes annis L.
XXXV. Acrazanes annis XLII
XXXVI. Sardanapallus annis XX.

Sub hoc Lycurgus (16) leges Lacedæmoniis ferebat.

7. Hæc finis fuit regum Assyriorum, imperante Athenis Tespieo Ariphronis filio. Tempus imperii Assyriorum, secundum accuratos scriptores, anni mille ducenti quadraginta (17) : secundum vero alios

(*) Φέρεται καὶ ἀντίγραφος τῆς Πριάμου ἐπιστολῆς. *Ex Syncello*, p. 1, 55, A.

(**) Ἐπὶ Τευτάμου Ἴλιον Εὐσέβιός φησιν ἁλῶναι. *Syncellus*, p. 151 B.

(1) Lacunam codicis Armeniaci sic explet Syncellus, apud quem tamen ipsa epistola desideratur.

(2) In Græcis fragmentis supra dicitur Priamus Assyriorum regi subditus.

D (3) Errorem Cephalionis, qui reges Assyrios tantummodo XXIII dixerit, et quidem Teutami successorem Sardanapallum, tum universam imperii ejus ætatem intra mille annos concluserit, merito coarguit Syncellus, p. 168 B, his verbis : Ὁ δὲ Κεφαλίων τοὺς πάντας κγ' ἀπὸ Βήλου, καὶ τὴν Τροίας ἅλωσιν, καὶ μετὰ ταῦτα ,α ἔτη· ὅπερ ἀδύνατον· ἵνα γὰρ κβ' ἀπὸ Βήλου τις ὑπολάβοι τὸν Ταύτανον πρὸ τοῦ ἐσχάτου Σαρδαναπάλου... *Cephalion a Beli exordiis spatium omne (etiam eo, quod Trojæ cladem secutum est, incluso) annis mille duntaxat, quod a ratione alienum est, sub regibus tantum* XXIII *metitur. Tautanum quippe regem secundum et vigesimum a Belo numeraturus, ante Sardanapalum Assyriis postremo loco imperantem locandum putavit.*

(4) Operæ pretium erit conferre Assyriorum regum quæ sequuntur nomina et numerum cum Chorenensis tabula satis discrepante eorumdem regum *Hist.* I, 18, qui reges tantum XXIX post Semiramin ponit in editione (at ms. XXXII), ita tamen ut et ipse desinat in Sardanapallum.

(5) Choren. ms. *Armamithris*.

(6) Lege XLII, ut habet Samuel Aniensis.

(7) In secundo libro *Altadas*, uti etiam hic habet Chorenensis.

(8) Choren. ms., *Aschaleus*.

(9) In secundo Eusebii libro multa annorum discrepantia est ab hoc catalogo.

(10) Recte suspicatur cl. Aucherus *Tratres* videri corruptum ex Græco θυγάτηρ. Hæc enim in secundo libro dicitur *Badossa* vel *Atossa*.

(11) Codex hic *Sumares*. Sed *Sosares* in secundo libro, et in Syncello atque Chorenensi.

(12) Samuel XX.

(13) Samuel XLV.

(14) Codex Arm. *Argivorum*.

(15) Codex hic *Derusus*, sed emendatur in secundo libro et in Chorenensi.

(16) Codex Arm. *Lacoriges*.

(17) Ita prorsus apud Augustinum *De civ. Dei*, IV, 6 : *Sicut scribunt qui chronicam historiam persecuti sunt, mille ducentos et quadraginta annos ab anno*

mille trecenti. Thonnus Concolerus, qui Græce dicitur Sardanapallus, ab Arbace et Belesi victus, se ipsum igni tradidit. Ab eo ad primam olympiadem anni sunt quadraginta. A Sardanapallo autem Assyriorum imperium * Arbaces auferens, Belesim quidem constituit regem Babyloniorum; ipse vero ad Medos transtulit Assyriorum imperium, cujus longævitas hæc.

MEDORUM REGES.

I. Arbaces annis XXVIII.
II. Maudaces (1) annis XX.
III Sosarmus annis XXX.
IV. Artycas annis XXX.
V. Dejoces (2) annis LIV.
VI. Phraortes (3) annis XXIV.
VII. Cyaxares annis XXXII.
VIII. Astyages (4) annis XXXVIII.

Sub hoc Cyrus Persis dominabatur, qui, dejecto Astyage, Medorum imperium exstinxit, quod quidem annis ducentis nonaginta octo viguerat (5). Nonnulli tamen alios reges Medorum in codicibus scribunt (6).

LYDORUM REGES.

I. Ardysus Alyatæ annis XXXVI.
II. Alyates annis XIV.
III. Meles (7) annis XII.
IV. Candaules annis XVII.
V. Gyges annis XXXV (8).
A VI. Ardys annis XXXVII (9).
VII. Sadyates (10) annis V (11).
VIII. Otiartes annis IL.
IX. Crœsus annis XV.

Crœso interfecto, Cyrus Lydorum imperio finem imposuit.

PERSARUM REGES.

I. Cyrus annis XXXI **.
II. Cambyses annis VIII.
III. Zmerdis Magus mensibus VII.
IV. Darius Hystaspis annis XXXVI.

Sub hoc instaurabatur templum Hierosolymis, postquam Babylonii priscum inflammaverant.

V. Xerxes Darii annis XX.
B VI. Artaxerxes, cognomento Longimanus, an XLI.

Sub hoc Ezdras et Nehemias Hebræorum duces cognoscebantur.

VII. Darius annis VII (12).
VIII. Artaxerxes annis XL.
IX. Ochus annis XXVI.
X. Arses annis IV.
XI. Darius annis VI (13).

8. Hunc interfecit (14) Alexander Philippi, qui in Persas simul et Assyrios annis duodecim dominatus est. Hinc sequuntur Macedones annis ducentis nonaginta quinque (15) usque ad feminæ cujusdam Cleopatræ interitum, quæ centesima et septima olympiade supra octogesimam regnum tenebat. Ea

(*) Ἀρβάκης τὴν βασιλικὴν προσηγορίαν καὶ τὸν πλοῦτον εἰς Μήδους μετήγαγεν. Ἀσσυρίων δὲ βασιλέα κατέστησε Βέλεσιν. *Ex Syncello*, p. 205 D.

(**) Εὐσέβιος Κύρου λ' ἐστοιχείωσε, Καμβύσου ἔτη η', Μάγων ἀδελφῶν μῆνας ζ'. *Ex Syncello, p. 227 A.*

primo quo Ninus regnare cœpit permansit Assyrio- C *rum regnum, donec transferretur ad Medos.* Ita Eusebius etiam in secundo libro, teste Hieronymo, ubi de obitu Sardanapali. Sed enim Syncellus, p. 168 C, paulo diversam ipsius Eusebii sententiam refert: Ὁ μέντοι Εὐσέβιος καίπερ πραγματείαν οὐ τὴν τυχοῦσαν συλλεξάμενος φιλοπόνως, καὶ ταύτῃ τὴν ἑαυτοῦ χρονικὴν συγγραφὴν κατασεμνύνας, τάς τε προκειμένας χρήσεις Διοδώρου καὶ Κεφαλίωνος προθεὶς, ἐν λς' βασιλεῦσιν τὴν Ἀσσυρίων ἀρχὴν περιέλαβεν, ἔτεσι δὲ ,ατ', τῷ Κάστορι μᾶλλον ἀκολουθήσας, οὗ καὶ μαρτυρίαν προήγαγεν, ,ασπ' ἔτη φάσκουσαν τοὺς Ἀσσυρίων βασιλεῖς ἄρξαι: *Eusebius pretiosam licet materiam studioso conatu collegerit, eaque Chronicon suum ditaverit, prædictasque et Diodori Cephalionis sententias protulerit; tamen Assyriorum imperio reges* XXXVI, *annosque* MCCC *attribuit, ad sententiam inclinans Castoris, cujus et testimonium protulit* (cap. 13, in quo tamen Eusebius ad Castorem non inclinat) *annos* MCCLXXX *Assyriorum imperio tribuentis.* D Denique Alexander Magnus, teste Augustino *De civ. Dei* XII, 10, in epistola ad Olympiadem matrem ex fabulosis Ægyptiorum narrationibus aiebat, regnum Assyriorum quinque millia excessisse annorum.

(1) Chorenensis *Hist.* I, 21, *Mandauces*.

(2) Codex hic *Dejoes;* sed *Dejoces* Chorenensis, et secundus Eusebii liber. Vide Diodori Excerpta p. Lat. 231.

(3) Consonat Chorenensis in ms.

(4) *Asdahagis* seu *Astyagis* alia etiam nomina recitantur a Syncello, p. 205 D et 226 D, nempe *Darius, Nabonnidus, Assuerus.*

(5) Atqui hæc summa ex prædictis numeris non exsurgit. Sed parum abludit sententia Agathiæ dicentis p. 63 64: Ἔτη Μήδων ἐν τῇ ἀρχῇ διανυσάντων οὐ μεῖον ἢ τριακόσια, *Medi rerum potiti sunt annis haud minus trecentis.* Apud Syncellum p. 235 C in margine scribuntur anni CCLXXVI, tum p. 359 C mendose anni XXX. Medici imperii diuturnitas e Ctesia etiam apud Diodorum mox laudandum cognoscitur.

(6) Et quidem apud Diodorum II, 32-34 (ut alios auctores mittamus) reges Medorum hi ponuntur a Ctesia: *Arbaces* annis XXVIII, *Madauces* annis L, *Sosarmus* annis XXX, *Artycas* annis L, *Arbianes* annis XXII, *Arteus* annis XL, *Artynes* annis XXII, *Astibaras* annis XL, denique *Aspadas* seu *Astyages.* Moses item Chorenensis novem Medorum reges enumerat: namque inter *Artycam* et *Dejocem* interponit regem *Cardiceam.*

(7) Codex, mendose, *Seles.* Sed *Meles* est in secundo libro: tum et in Syncello p. 239 D, *Miles.*

(8) Syncell. XXXVI.

(9) Syncell., XXXVIII.

(10) Codex *Sardiartes.*

(11) Secundus Eusebii liber et Syncellus XV.

(12) In secundo libro annis XIX.

(13) Aliter Clemens Alex. (ut hujus unius comparatione utamur) *Strom.* I, 21, p. 395 *Cyrus* annis XXX, *Cambyses* annis XIX, *Darius* annis XLVI, *Xerxes* annis XXVI, *Artaxerxes* annis XLI, *Darius* annis VIII, *Artaxerxes* annis XLII, *Ochus vel Arses* annis III.

(14) Etiam Agathias p. 64 A, diserte ait: Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου Δαρεῖον ἀποκτείνας, *Alexander Philippi filius, Darium interficiens;* quanquam reapse Darius a suis percussus est.

(15) Clemens Alex. *Strom.* I, 21, p. 396, alia ratione inita scribit CCCXII.

ætate imperavit Romanis Augustus (cognomento Sebastus (1), quæ vox sonat *adorabilem*); isque tunc anno jam quinto decimo Romanum imperium regebat. A quo *anno* ad ducentesimam secundam olympiadem, in quam Tiberii decimus quintus annus incidit, conflantur anni duo supra quinquaginta. Hinc ad Constantini vicennalia sunt anni trecenti. De his hactenus. Nunc ad Hebræorum chronologiam pergendum est.

CAPUT XVI.

Qua ratione ab Hebræis chronologia tradatur.

1. Res Hebraicas consequenter en addimus ex Mose, et ex iis, qui post eum apud Hebræos feruntur, libris : tum ex Flavii Josephi Judaica priscorum historia : tum denique ex Africani *Chronicis*.

Chaldæorum, Assyriorum, Medorum Persarumque tempora, itemque regum historia, ea prorsus ratione se habent quam nos præcedente sectione diximus. Quin adeo Hebræorum progeniem ab origine manare Chaldaica satis exploratum est : namque Chaldæum fuisse Abrahamum, ejusque majores Chaldæam incoluisse liquido constat (2). Id etiam Moses scripto commendans narrat * : « Tulitque, ait, Thara Abramum filium suum, et Lotum filium Arani nepotem suum, et Saram nurum suam uxorem Abrami filii sui, eduxitque eos e terra Chaldæorum (3). » Itaque juxta chronica Chaldæorum opportunissime ascribitur Hebræorum priscorum historia. Quæ tamen ab istis de diluvio traduntur,
A ea abs Græcis fabulationibus vehementer abhorrent, quod quidem attinet ad diluvium quod hæ sub Deucalione contigisse aiunt. Imo et illud grande diluvium, quod Græci in Ogygi ætatem incidisse tradunt, procul abest ab ejus diluvii temporibus, cujus notitia apud Hebræos vulgata est : nimirum hoc accidit mille fere et ducentis annis ante Ogygi tempora (4) ; quamvis Ogygeum diluvium quinquaginta et ducentis annis (5) Deucalioneo vetustius sit. Porro Assyriorum chronicorum, quibus diluvii historia continetur, non modica est affinitas cum Hebræorum oraculis, quibus denæ ante diluvium successiones procreationum diligenter expensæ traduntur.

2. Post diluvium vero a tribus viris toto orbe genus humanum disseminatum est. Namque a Ja-
B pheto cunctam Europam, et *regionem* ab Amano monte usque ad occidentalem oceanum aiunt incolis frequentatam : a Chamo Ægyptum, Libyam universamque ultra ad occidentem solem plagam : a Semo denique fratrum natu maximo Assyriam et reliquas Orientis partes. Primi quoque Babylonis conditus Nebrodum aiunt auctorem litteræ Hebræorum his verbis : « Chus Nebrodum genuit (6), qui, ut ait Scriptura, cœpit esse gigas in terra. Is erat gigas venator coram Deo. Unde dictum illud manavit : Quasi Nebrodus gigas coram Deo. Fuit autem principium regni ejus Babylon et Ored et Achad et
C Chalane in terra Senaar. Ex eadem regione egressus est Assur qui Ninivem condidit **. » Ninivee

(*) Καὶ ἔλαβε Θάρα τὸν Ἄβραμ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ τὸν Λὼτ υἱὸν Ἀῤῥὰν υἱὸν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τὴν Σάραν τὴν νύμφην αὐτοῦ, γυναῖκα Ἄβραμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐκ τῆς χώρας τῶν Χαλδαίων. *Ex Genesi*, XI, 31.

(**) Χοῦς δὲ ἐγέννησε τὸν Νεβρώδ· οὗτος ἤρξατο εἶναι γίγας ἐπὶ τῆς γῆς· οὗτος ἦν γίγας κυνηγὸς ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο ἐροῦσιν, Ὡς Νεβρὼδ γίγας κυνηγὸς ἐναντίον Κυρίου. Καὶ ἐγένετο ἀρχὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ Βαβυλὼν καὶ Ὀρὲχ καὶ Ἀρχὰδ καὶ Χαλάννη ἐν τῇ γῇ Σενναάρ. Ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης ἐξῆλθεν Ἀσσούρ. *Ex Gen.* X, 8-11.

(1) Scribendum erat : *Græcis dictus* Σεβαστός, *quæ vox*, etc. Hæc autem videtur glossa. Sed *Augustum* idem sonare ac Σεβαστόν fatetur ipse Græcus Pausanias *Lacon.* cap. 11.

(2) Rem ex Philone, Josepho ac Polyhistore confirmat ipse Eusebius *Præp. ev.* VIII, 6, IX, 16, 17.

(3) Sic quidem scribit Eusebius ex vulgato LXX Interpretum textu, sed in Bibliis Armeniacis *Nachorus* quoque additur : *Tulitque Thara Abramum filium suum, et Nachorum filium suum, et Lotum filium Arani filii sui*, etc. Ergo jam licet feliciter expedire quæstionem, quam aliter solvebat Augustinus *De civ. Dei* XVI, 13 : *Narratur quemadmodum Thara cum suis regionem reliquerit Chaldæorum, et venerit in Mesopotamiam, et habitaverit in Charra. Tacetur autem de uno ejus filio Nachor, tanquam eum non duxerit secum. Sed invenimus postea, cum servum suum mitteret Abraham ad accipiendam uxorem filio suo Isaac, ita scriptum : « Et accepit puer*, etc., *et profectus est in Mesopotamiam in civitatem Nachor. » Isto et aliis sacræ historiæ testimoniis ostenditur, etiam Nachor fratrem Abrahæ exisse de regione Chaldæorum, sedesque constituisse in Mesopotamia. Cur ergo Scriptura eum non commemoravit? Cur, putamus, nisi forte quod a paterna et fraterna pietate desciverat, et superstitioni adhæserat Chaldæorum, et postea inde, sive pœnitendo, sive persecutionem passus, quod suspectus haberetur, et ipse emigravit ?* Nihil tamen de profectione Nachori est in textibus sive Hebraico sive Samaritano.

(4) A diluvio Noachico ad Abrahami ortum putaturus est infra Eusebius noster annos DCCCCXLII. Nunc dicit, inter Noachicum et Ogygeum diluvium interpositos esse annos mille circiter et ducentos. Hinc est colligendum in quem fere Abrahami annum ab Eusebio Ogygeum diluvium collatum sit : is enim locus secundi Eusebiani libri desideratur in mutilo codice Armeniaco. Sed enim quid Eusebius in Chronicis tradiderit de Ogygei Deucalioneique diluvii temporibus commode docet Augustinus
D *De civ. Dei* XVIII, 8 et 10 : *Nostri qui chronica scripserunt, prius Eusebius, post Hieronymus, qui utique præcedentes aliquos historicos in hac opinione secuti sunt, post annos amplius quam trecentos, jam secundo Argivorum Phoroneo rege regnante, Ogygii diluvium fuisse commemorant... Ut nostri Eusebius et Hieronymus scribunt, adhuc Cecrope permanente, diluvium fuit quod appellatum est Deucalionis, eo quod ipse regnabat in earum terrarum partibus, ubi maxime factum est.*

(5) In codicis Arm. margine CCX. Retinemus autem textus lectionem ; nam et Cedrenus p. 14, B, ait : Ὅτι δύο κατακλυσμοὶ κατὰ τὴν Ἑλλάδα γῆν διαβεβοημένοι γεγόνασι · πρῶτος ἐπὶ Ὠγύγου ἐν τῇ Ἀττικῇ · χρόνοις δὲ ὕστερον σμη' ἐν Θετταλίᾳ ἐπὶ Δευκαλίωνος. *Duo diluvia in Græcia celebri fama fuerunt : prius sub Ogygo ; alterum post annos* CCXLVIII *sub Deucalione in Thessalia.*

(6) Hoc loco scribitur in codice Arm. glossa quædam seu nota quæ ita se habet : *Chus est Æthiops a quo procreatus creditur Nebrodus.*

nomine Ninum appellatam aiunt, quæ erat prima Assyriorum urbs regia, quæque Assurum auctorem agnoscit. Erat autem hic de filiis Semi, a quo diximus occupatas omnes plagas Orientis. Nati ex Semo feruntur (1) etiam Elamus et Assurus et Arphaxades et Aramus et Ludus. At ex Elamo orti sunt Elamitæ, gens prima Persarum (2) : ab his Elymais urbs condebatur. Assuro Assyrii *progeniti sunt :* condebatque Assurus urbem Ninum, quæ *mox* Ninive dicta est. Ex Arphaxade Arphaxadæi, qui et Chaldæi vocitati sunt (3). Ex Aramo Aramæi, quibus est nomen etiam Syri. Ex Ludo denique Lydi (4). Arphaxadis autem filius fuit Sala; hujus Heberus, a quo Hebræorum nomen et gens propagabatur. Hebero successit sexto loco Abrahamus Judaicæ gentis patriarcha, decima post diluvium generatione. Hæc hactenus. Quippe multa paucis diximus ad demonstrandam Hebræorum cum Chaldæis et Assyriis affinitatem. Nunc operæ pretium est, re paulo altius repetita, principium facere chronologiæ Hebræorum.

3. Jam hujus initio statim ea narrat *Moses* quæ primigeniam nostram creationem spectant : post bonitatem autem amissam, primam humanarum stirpium evolvit historiam, quarum patriarcham prædicat Adamum, qui quidem generi universo homonymus est : namque Adam in Hebræorum loquela cunctos homines universim significat. Ævum igitur, quo hic paradiso pulsus vitam protelavit, divinus per Mosem Spiritus edisserit : tum recta serie posterorum ejus successionem enumerat, itemque tempora pro singulorum ætatibus : prorsus ut jam inde ab Adamo contexere nobis liceat atque ordinare Hebræorum chronologiam.

4. Nam tempora *, quibus habitatum est in illo, qui Dei dictus est, paradiso, nemo est qui effari queat. Imo mihi videtur mirabilis ille Moses, divino Spiritu usus, nescio quod diversorium orbe nostro melius, et beatissimum aliquem Deo dilectæ vitæ incolatum innuere, cum primas humani generis sedes paradisum appellat (5) : nempe Adamum in paradiso suaviorem dulcioremque vitam agita-

A visse, quam hominis est : quod prorsus de universa hominum stirpe designavisse exploratum est (6).

5. Sed enim nostra hæc chronologia nullam ejus incolatus rationem habebit : neque *ordietur* a cœlo terraque conditis, uti nonnulli *sibi faciendum* existimaverunt; sed ab eo tempore quo natura nostra cœpit esse, uti nunc se habet, mortalis; atque ejusmodi vitæ conditio a prisco illo parente nobis oborta est : illo, inquam, qui paradiso excidit, dulcique ac feliciore vita depulsus est, et nomine dictus Adamus. Hujus ego annos, quibus fatalem mortalemque vitam conclusit, ex Hebraicis codicibus colligam, sequentique sermone recitabo. Id videlicet Hebraicæ chronologiæ caput est, unde etiam Mosaicus liber hoc pacto auspicatur.

B 6. « ** Et emisit eum, inquit, scilicet primum hominem, Dominus Deus e paradiso deliciarum, ut terram excoleret de qua sumptus erat. Et ejecit Adamum, eumque e regione paradisi deliciarum collocavit. » Tum addit *** : « Ingressus Adamus ad Evam uxorem suam est, quæ concepit peperitque Cainum. » Atque hinc omnino nostra hæc chronologia exordium capiat : superioris autem temporis, si qua est, historia, ea prorsus ut ineffabilis a posteris temporibus sejuncta habeatur. Age vero ipsi Hebræi in suis temporibus supputandis valde dissident inter se : quare operæ pretium est textuum apud ipsos exstantium notitiam habere, ut ex instituta rite comparatione veritas elucescat.

C Porro Mosaici quinque libri orbis opificium, ætates tum viventium ante diluvium tum priscorum hominum post illud, nec non Hebraicas propagines, et denique Mosis ex hac vita excessum recitant.

7. Sed enim Legis Volumen apud Judæorum successores aliter se habet, atque apud Samaritanos qui fuerunt Judæorum proselyti. Quin adeo ipsæ litteræ alia forma præditæ sunt apud Hebræos, alia apud Samaritanos : atqui Samaritanas genuinas et primigenias habendas esse, ne Judæorum quidem hæredes infitias ibunt ****. Igitur ante mutatas litteras nullum inter eos discidium fuit. Rursus quod attinet ad chronologiam manifestus est partium dis-

(*) Τὴν μὲν ποσότητα τοῦ χρόνου τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ διαγωγῆς τῶν πρωτοπλάστων ἀτράνωτον ἡμῖν ὁ θεόπτης Μωϋσῆς καταλέλοιπε. *Ex Syncello, p.* 4 *B.*

(**) Καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτὸν Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη. Καὶ ἐξέβαλε τὸν Ἀδὰμ, καὶ κατῴκισεν αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς. *Ex Gen.* III, 23, 24.

(***) Ἀδὰμ δὲ ἔγνω Εὔαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· καὶ συνέλαβε καὶ ἔτεκε τὸν Κάϊν. *Ex Gen.* IV, 1.

(****) Διαφωνοῦσι τὰ Ἑβραϊκὰ ἀντίγραφα πρὸς τὸ Σαμαρειτῶν ἀρχαιότατον καὶ τοῖς χαρακτῆρσι διαλλάττον, ὃ καὶ ἀληθὲς εἶναι καὶ πρῶτον Ἑβραῖοι καθομολογοῦσι. *Ex Syncello, p.* 83 *C.*

(1) Gen. x, 22.

(2) Suffragatur diserte Josephus *Antiq.* I, 6 : Ἔλαμος Ἐλαμαίους, Περσῶν ὄντας ἀρχηγέτας, κατέλιπεν· *Elamus Elamæos, qui sunt Persarum progenitores, procreavit.*

(3) Idem plane tradit Josephus loco prædicto : Ἀρφαξάδης τοὺς νῦν Χαλδαίους καλουμένους Ἀρφαξαδαίους ὠνόμασεν, ἄρξας αὐτῶν· *Arphaxades nomen Arphaxadæis fecit, quorum princeps* (vel pater) *fuit.*

D (4) Imo hi *Ludi* olim dicebantur teste Josepho loco nuper laudato : Λυδοὺς νῦν καλοῦσι, Λούδους δὲ τότε, Λούδας ἔκτισε.

(5) De paradiso, in quo Moses collocatum Adamum narrat, haud absimili modo loquitur Eusebius *Præp. ev.* XII, 11, 13, qui et Mosaicam narrationem opportunis Platonis locis confirmat.

(6) Subobscurus vel perplexus et ambiguus in Armeniaco textu locus.

sensus, quem mox comparatio a nobis instituenda vel apprime coarguet. Verumtamen Græcæ interpretationis editio quibusdam in locis a Judaica quidem vehementer abludit, ab Hebraico - Samaritana autem non æque: ita ut ad diluvium usque cum hac non congruat; inde tamen usque ad tempora Abrahami consentientem habeat traditionem. Qui apud nos fertur textus Septuaginta Virorum, is sub Philadelpho Ptolemæo in Græcanicum sermonem, Ægypti vernaculum, ex Hebræo conversus, miroque A verborum ac sententiarum consensu in Alexandrina urbe elaboratus est (1); idemque in bibliotheca conditus et diligentissime conservatus. Nunc vero accurate perscribam * singulorum textuum tenorem, ut quivis facile prædictæ historiæ differentias intelligere queat.

8. Ergo primo ** videamus, Septuaginta Virorum interpretatio ab Adamo ad ortum Abrahami cujusmodi habeat chronologiam.

SEPTUAGINTA VIRORUM.

I. *** Primus homo Adamus anno ætatis CCXXX genuit Sethum: vixitque adhuc annis DCC usque ad CXXXV annum Malalaelis.

II. Sethus annos natus CCV genuit Enosum: vixitque adhuc annis DCCVII usque ad XX annum Enochi.

III. Enosus annos natus CXC genuit Cainanum: vixitque adhuc annis DCCXV usque ad LIII annum Mathusalæ.

IV. Cainanus annos natus CLXX genuit Malalaelem: vixitque adhuc annis DCCXL usque ad LXXXI annum Lamechi.

V. Malalael annos natus CLXV genuit Jaredum: vixitque adhuc annis DCCXXX usque ad XLVIII annum Noachi.

VI. Jaredus annos natus CLXII genuit Enochum: vixitque adhuc annis DCCC usque ad CCLXXX annum Noachi.

VII. Enochus annos natus CLXV genuit Mathusalam: vixitque adhuc annis CC, translatusque est anno trigesimo tertio Lamechi.

VIII. Mathusala annos natus CLXVII genuit Lamechum: vixitque adhuc annis DCCCII. Sub eo contigit diluvium annis ante obitum viginti duobus (2), unde et summa *reliquæ* ejus vitæ cognoscitur. Secundum vero alia exemplaria vixit *genito Lamecho* adhuc annis DCCLXXXII (3) et ingruente diluvio obiit.

IX. Lamechus annos natus CLXXXVIII genuit Noachum: vixitque adhuc annis DXXXV. Ante patrem suum Mathusalam Lamechus obiit, producta vita usque ad DXXXV annum Noachi.

(*) Εἶθ' οὕτω καὶ τὰ παρὰ Εὐσεβίου τριχῶς ἐκτεθέντα, ὡς ἐκεῖνός φησι, κατά τε τοὺς ἑβδομήκοντα σοφοὺς ἑρμηνέας, καὶ κατὰ τὸ παρ' Ἑβραίοις, καὶ ἔτι κατὰ τὸ παρὰ Σαμαρείταις ἀντίγραφον. *Ex eodem*, p. 80 C.

(**) Εἴδωμεν οὖν πρῶτον πῶς ἡ τῶν Ο' ἑρμηνεία τὴν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τῆς τοῦ Ἀβραὰμ γενέσεως χρονογραφίαν παρείληφεν. *Ex Syncello*, p. 81 D.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΠΡΟΣ ΛΕΞΙΝ ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΑ.

(***) Πρῶτος ἀνθρώπων Ἀδὰμ γενόμενος ἐτῶν σλ' γεννᾷ τὸν Σὴθ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ψ' μέχρις ρλε' ἔτους Μαλαλεήλ.
Σὴθ γενόμενος ἐτῶν σε' γεννᾷ τὸν Ἐνώς· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ψζ' μέχρις εἰκοστοῦ ἔτους Ἐνώχ.
Ἐνὼς γενόμενος ἐτῶν ϙ' γεννᾷ τὸν Καϊνᾶν· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ψιε' μέχρις νγ' ἔτους Μαθουσάλα.
Καϊνᾶν γενόμενος ἐτῶν ρο' γεννᾷ τὸν Μαλαλεήλ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ψμ' μέχρις πα' ἔτους Λάμεχ.
Μαλαλεὴλ γενόμενος ἐτῶν ρξε' γεννᾷ τὸν Ἰάρεδ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ψλ' μέχρις μη' ἔτους Νῶε.
Ἰάρεδ γενόμενος ἐτῶν ρξβ' γεννᾷ τὸν Ἐνώχ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ω' μέχρι σπ' ἔτους Νῶε.
Ἐνὼχ γενόμενος ρξε' γεννᾷ τὸν Μαθουσάλα· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σ', καὶ μετετέθη ἐν ἔτει λγ' τοῦ Λάμεχ.
Μαθουσάλα γενόμενος ἐτῶν ρξζ' γεννᾷ τὸν Λάμεχ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωβ'.
Λάμεχ γενόμενος ἐτῶν ρπη' γεννᾷ τὸν Νῶε· καὶ ἐπέζησεν ἔτη φλε'. Πρῶτος Λάμεχ πρὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς τελευτᾷ τοῦ Μαθουσάλα· ἐπέζησε δὲ μέχρις φλε' ἔτους Νῶε. *Ex Syncello*, p. 81, 82.

(1) Rem notissimam notis illustrari quis ferat? Id unum monemus, Irenæum scilicet *Adv. hæres.* III, 25 (cujus sententiam refert etiam Clemens Alex. *Strom.* I, 22, p. 409, 410), Bibliorum interpretationem curatam tradere sub Ptolemæo Lagi filio, Philadelphi parente; hoc autem discidium componi quodammodo apud Eusebium *Hist. eccl.* VII, 32, ab Anatolio dicente eam interpretationem utrique regi oblatam; ex quo dicto intelligimus utrumque Ptolemæum per id tempus regnavisse, nempe extrema Ptolemæi Lagi ætate. Sic fere opinatur Vossius *De historic. Gr.* I, 12. Eusebius tamen non solum hoc loco, verum etiam posteriore libro, et *Præp. ev.* VIII, 1, Philadelphum unice hac in re commemorat.

(2) Dicendum est *quatuordecim*. Erant enim gignentis Mathusalæ anni CLXVII; quibus addendi sunt CLXXXVIII Lamechi gignentis Noachum. His rursus addendi DC Noachi usque ad diluvium, quæ B est summa annorum DCCCCLV. Vixit autem Mathusala annis DCCCCLXIX; ergo annis XIV diluvium excessit. Atque hæc est famosa quæstio, ut verbis Hieronymi *Quæst. in Gen.* V, 25, utamur, et disputatione omnium Ecclesiarum ventilata, quod nimirum juxta diligentem supputationem quatuordecim annos post diluvium Mathusala vixisse referatur. Sed enim Augustinus *De civ. Dei*, XV, 13, et *Quæst.* II *in Gen.*, itemque *De peccato orig.* II, 27, ait, in quibusdam Græcis LXX Virorum codicibus nec non in uno Latino et uno Syro inveniri Mathusalam sex annis ante diluvium fuisse defunctum.

(3) Biblia sane Armeniaca aiunt Mathusalam post genitum Lamechum superfuisse annis DCCLXXXII; verum eadem docent Mathusalam genuisse anno ætatis CLXXXVII: quare et de sententia Armeniorum Mathusala diluvio superfuit.

X. Noachus annos natus D genuit Semum, Chamum et Japhethum: vixit adhuc usque ad diluvium annis C. Sexcentesimo Noachi anno supervenit diluvium. Vixitque Noachus post diluvium cum filiis suis annis CCCL usque ad annum octogesimum tertium (1) Heberi.

Summa annorum MMCCXLII. Hæc secundum Septuaginta Virorum interpretationem.

9. HEBRAICUM VERO JUDÆORUM EXEMPLAR ITA SE HABET.

I. Adamus anno ætatis CXXX genuit Sethum : vixitque adhuc annis DCCC usque ad LVI annum Lamechi.

II. Sethus annos natus CV genuit Enosum : vixitque adhuc annis DCCCVII usque ad CLXVIII annum Lamechi.

III. Enosus annos natus XC genuit Cainanum : vixitque adhuc annis DCCCXV usque ad LXXXIV annum Noachi.

IV. Cainanus annos natus LXX genuit Malalaelem ; vixitque adhuc annis DCCCXL usque ad CLXXIX annum Noachi.

V. Malalael annos natus LXV genuit Jaredum : vixitque adhuc annis DCCCXXX usque ad CCXXXIV annum Noachi.

VI. Jaredus annos natus CLXII (2) genuit Enochum : vixitque annis DCCC usque ad CCCLXVI (3) annum Noachi.

VII. Enochus annos natus LXV genuit Mathusalam : vixitque adhuc annis CCC, translatusque est anno centesimo decimo tertio Lamechi.

VIII. Mathusala annos natus CLXXXVII (4) genuit Lamechum : vixitque adhuc annis DCCLXXXII usque ad ipsum diluvium (5).

IX. Lamechus (6) annos natus CLXXXII genuit Noachum : vixitque adhuc annis DXCV. Is obiit quinquennio ante diluvium.

X. Noachus annos natus D genuit Semum, Chamum et Japhethum : vixitque adhuc annis C usque ad diluvium. Anno sexcentesimo Noachi diluvium fuit. Vixitque adhuc post diluvium annis CCCL usque ad annum LVIII Abrahami.

Summa annorum MDCLVI. Dissentit a Septuaginta Virorum interpretatione annis octoginta sex supra quingentos.

10. Hoc annorum numero, aliorum quidem patriarcharum ab Adamo ad Noachum tempora, antequam quisque procreare liberos inciperet, differunt a Septuaginta Virorum interpretatione: cum eadem A autem consentiunt Jaredi, Mathusalæ et Lamechi tempora (7). Jam ex trium horum concordia pronum est conjicere, lectionem nostram etiam in præcedentibus melius se habere. Namque e copia tem-

Νῶε γενόμενος ἐτῶν φ' γεννᾷ τὸν Σὴμ, τὸν Χὰμ, τὸν Ἰάφεθ· καὶ ἐπέζησεν μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη ρ'. Ἐν ἔτει χ' τοῦ Νῶε ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο· καὶ ἐπέζησεν Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη τν' μέχρις πγ' ἔτους Ἔβερ.

Ὁμοῦ τὰ πάντα ͵βσμβ'. Ταῦτα μὲν κατὰ τὴν Ο' ἑρμηνείαν. *Ex Syncello, p. 83 D.*

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΠΡΟΣ ΛΕΞΙΝ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΒΡΑΙΚΟΥ.

Ἀδὰμ γενόμενος ἐτῶν ρλ' γεννᾷ τὸν Σὴθ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ω' ἕως νς' ἔτους Λάμεχ.

Σὴθ γενόμενος ἐτῶν ρε' γεννᾷ τὸν Ἐνώς· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωζ' μέχρι ρξη' ἔτους Λάμεχ.

Ἐνὼς γενόμενος ἐτῶν υι' γεννᾷ τὸν Καϊνᾶν· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωιε' μέχρις πδ' ἔτους Νῶε.

Καϊνᾶν γενόμενος ἐτῶν σ' γεννᾷ τὸν Μαλαλεὴλ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωμ' μέχρις ρσ' ἔτους Νῶε.

Μαλαλεὴλ γενόμενος ἐτῶν ξε' γεννᾷ τὸν Ἰάρεδ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωλ' μέχρις σλδ' ἔτους Νῶε.

Ἰάρεδ γενόμενος ἐτῶν ρξβ' γεννᾷ τὸν Ἐνώχ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ω' μέχρις τξς' ἔτους Νῶε.

Ἐνὼχ γενόμενος ἐτῶν ξε' γεννᾷ τὸν Μαθουσάλα· καὶ ἐπέζησεν ἔτη τ', καὶ μετετέθη ἐν ἔτει ριγ' Λάμεχ.

Μαθουσάλα γενόμενος ἐτῶν ρπζ' γεννᾷ τὸν Λάμεχ· καὶ ἐπέζησεν ψπβ' ἕως αὐτοῦ τοῦ κατακλυσμοῦ.

Νῶε γενόμενος ἐτῶν φ' γεννᾷ τὸν Σὴμ, τὸν Χὰμ, τὸν Ἰάφεθ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρ' μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ. Ἐν ἔτει χ' τοῦ Νῶε ὁ κατακλυσμὸς ἐγενήθη· καὶ ἐπέζησεν Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη τν' μέχρι νη' ἔτους Ἀβραάμ.

Ὁμοῦ τὰ πάντα ἔτη ͵αχνς'. Διαφωνεῖ πρὸς τὴν τῶν Ο' ἑρμηνείαν ἐν ἔτεσι φπς'.

Ἐν τούτοις οἱ μὲν τῶν ἄλλων τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ καὶ ἐπὶ Νῶε χρόνοι πρὸ τῆς ἑκάστου παιδοποιίας διεστήκασι πρὸς τὴν τῶν Ο' ἑρμηνείαν· συμφωνοῦσι δὲ αὐτῇ οἱ τοῦ Ἰάρεδ καὶ τοῦ Μαθουσάλα καὶ τοῦ Λάμεχ· ἐκ δὲ τῆς τούτων συμφωνίας πάρεστι λογισμῷ λαβεῖν, ὅτι καὶ τὰ πρὸ τούτων βέλτιον ἡ παρ' ἡμῖν ἀνάγνωσις ἔχει. Ἀπὸ

(1) Codex Arm. LXXX, sed mendum tollitur tum a Græco textu, tum supputatis annis CCCL Noachi, qui pertingunt ad annum LXXXIII Heberi.

(2) Codex Arm. tantum LXII; sed contra est inferius. Veram lectionem tuetur etiam Augustinus *De civ. Dei*, XV, 10, qui ait : *In sexta generatione nusquam utrique codices* (Græcus et Hebraicus) *discrepant*.

(3) Codex Arm. tantum LXVI.

(4) Hinc corrigendus Augustini locus *De civ. Dei* XV, 13, in quo mendose scribitur CLXXXII.

(5) Etiam in Hebraicis codicibus exhiberi Ma- B thusalam diluvio superstitem, ait diserte Hieronymus *Quæst. in Gen.* V, 25. At Augustinus *De civ. Dei* XV, 11, et *Quæst.* II *in Gen.*, existimabat in Hebraicis dici Mathusalam præmortuum diluvio. Num ergo Augustinus designat potius codices Hebraico-Samaritanos?

(6) Lamechi generatio desideratur nunc in Eusebii textu Græco apud Syncellum.

(7) Recole superiores locos, tum Latinos ex Armeniacis, tum Græcos cum notis. Neque enim tantas componere lites nostrum est.

poris Jaredi aliorumque duorum, palam fit, præcedentium quoque *tempora* cum Septuaginta Virorum editione consentire debere. Sane si juniorum natuque minorum tempora (1), propter auctas annorum centurias, in Hebraico textu respondent Septuaginta Virorum interpretationi; multo magis oportet vetustiores illos et progenitores copia temporis posteris suis antecelluisse. Nunc cum videam, facta summa temporum cujusque viri, tempus ante nuptias cum illo post nuptias copulatum, eumdem numerum conficere tum in Hebraico textu tum in A Græco LXX Virorum; tempus autem tantummodo ante nuptias in Hebraico textu contractum; ego equidem suspicione percutior, id Judæorum opera curatum esse, qui ausi sint tempora nuptias præcedentia mutilare atque subtrahere, ob studium accelerandi sibi conjugii liberosque gignendi. Quippe si ii vetustissimi et longævi et annosi adeo præmature ad nuptias gignendumque accesserunt, uti lectio Judæorum demonstrat, quis eum morem præcocium nuptiarum sedulo imitari nollet?

II. SECUNDUM HEBRAICUM SAMARITANORUM EXEMPLAR.

I. Adamus anno ætatis CXXX (2) genuit Sethum : vixitque adhuc annis DCCC usque ad CCXXIII annum Noachi.

II. Sethus annos natus CV genuit Enosum : vixitque adhuc annis DCCCVII usque ad CCCXXXV annum Noachi.

III. Enosus annos natus XC genuit Cainanum : vixitque adhuc annis DCCCXV usque ad CCCCXXXIII annum Noachi.

IV. Cainanus annos natus LXX genuit Malalaelem : vixitque adhuc annis DCCCXL usque ad DXXVIII annum Noachi.

V. Malalael annos natus LXV genuit Jaredum : vixitque adhuc annis DCCCXXX usque ad DLXXXIII annum Noachi.

VI. Jaredus annos natus LXII genuit Enochum : vixitque adhuc annis DCCLXXXV usque ad ipsum diluvium.

VII. Enochus annos natus LXV genuit Mathusalam : vixitque adhuc annis CCC, translatusque est anno centesimo octogesimo Noachi.

VIII. Mathusala annos natus LXVII genuit Lamechum : vixitque adhuc annis DCLIII (3) usque ad diluvium.

IX. Lamechus annos natus LIII genuit Noachum : vixitque adhuc annis DC usque ad ipsum diluvium.

γὰρ τοῦ πλείονος χρόνου τοῦ περὶ τὸν Ἰάρεδ δῆλος ἂν γένοιτο καὶ ὁ τῶν προαγόντων συντρέχειν ὀφείλων τῇ τῶν Ο' ἐκδόσει. Εἰ γὰρ οἱ νεώτεροι καὶ μεταγενέστεροι τοῖς χρόνοις ταῖς τῶν ἑκατοντάδων προσθήκαις εὕρηνται κατὰ τὴν τοῦ Ἑβραϊκοῦ γραφὴν σύμφωνοι τῇ τῶν Ο' ἑρμηνείᾳ, πόσῳ πλέον εἰκὸς ἦν τοὺς ἀρχαιοτέρους καὶ αὐτῶν ἐκείνων προπάτορας, μᾶλλον τῶν μετέπειτα, πολυχρονιωτέρους γενέσθαι; Ὁρῶν δὲ ἐν τῇ συγκεφαλαιώσει τῆς ἑκάστου ἀνδρὸς ζωῆς, τὸν πρὸ τῆς παιδοποιίας χρόνον, καὶ τὸν μετὰ τὴν παιδοποιίαν ἅμα συναγόμενον τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν σώζοντα, κατά τε τὴν τῶν Ἑβραίων ἀνάγνωσιν, καὶ κατὰ τὴν τῶν Ο' ἑρμηνείαν, μόνα δὲ τὰ πρὸ τῆς τεκνογονίας ἔτη παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἀντιγράφων συνεσταλμένα, κινοῦμαι μήποτε Ἰουδαίων ἔργον ἦν τοῦτο τολμησάντων συστεῖλαι καὶ ἐπιταχῦναι τοὺς πρὸ τῆς παιδοποιίας χρόνους ἐπιτροπῇ ταχυγαμίας. Τῶν γὰρ παλαιοτάτων ἀνδρῶν μακροβίων ὄντων καὶ πολυχρονίων, οὕτω δὲ κατὰ τούτους θᾶττον ἐπὶ τοὺς γάμους καὶ παιδοποιίας ἐλθόντων, ὡς ἡ παρ' αὐτοῖς ἀνάγνωσις δηλοῖ, τίς οὐκ ἂν αὐτῶν τῆς ταχυγαμίας τὸν ὅμοιον τρόπον ἐζήλωσεν;

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΠΡΟΣ ΛΕΞΙΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΑΡΑ ΣΑΜΑΡΕΙΤΑΙΣ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

Ἀδὰμ γενόμενος ἐτῶν ρλ' γεννᾷ τὸν Σήθ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ω' μέχρι σκγ' ἔτους Νῶε.
Σὴθ γενόμενος ἐτῶν ρε' γεννᾷ τὸν Ἐνώς· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωζ' ἕως τλε' ἔτους Νῶε.
Ἐνὼς γενόμενος ἐτῶν υι' γεννᾷ τὸν Καϊνᾶν· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωιε' μέχρι υλγ' ἔτους Νῶε.
Καϊνᾶν γενόμενος ἐτῶν σ' γεννᾷ τὸν Μαλαλεήλ· καὶ ἐπέζησεν ωμ' μέχρι φκη' ἔτους Νῶε.
Μαλαλεὴλ γενόμενος ἐτῶν ξε' γεννᾷ τὸν Ἰάρεδ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωλ' μέχρι φπγ' (4) ἔτους Νῶε.
Ἰάρεδ γενόμενος ἐτῶν ξβ' γεννᾷ τὸν Ἐνώχ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ψπε' μέχρις αὐτοῦ τοῦ κατακλυσμοῦ.
Ἐνὼχ γενόμενος ἐτῶν ξε' (5) γεννᾷ τὸν Μαθουσάλα· καὶ ἐπέζησεν ἔτη τ'· μετετέθη ἐν ἔτει ρπ' τοῦ Νῶε.
Μαθουσάλα γενόμενος ἐτῶν ξζ' γεννᾷ τὸν Λάμεχ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη χνγ' ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ.
Λάμεχ γενόμενος ἐτῶν νγ' γεννᾷ τὸν Νῶε· καὶ ἐπέζησεν ἔτη χ' μέχρις αὐτοῦ τοῦ κατακλυσμοῦ.

(1) Nempe post diluvium.

(2) Codex Arm. CXC.

(3) Mirari subit quod Hieronymus *Quæst. in Gen.* v, 25, dicat: *In Hebræis et Samaritanorum libris ita scriptum reperi: « Et vixit Mathusala centum octoginta septem annis et genuit Lamech. Et vixit Mathusala postquam genuit Lamech septingentos octoginta duos annos,»* etc. Atqui textus editus Samaritanus ita se habet uti scribit Eusebius. Est autem in Ambrosiana satis vetus et pretiosissimus Pentateuchi Samaritani codex membraneus, quem in urbe Sichem invenit olim Frater ille Thomas Novariensis, cujus in Arabicis studiis non obscura laus est. Jam et hic codex, quantum in detritis pagellis legere nobis licuit, edito textui Samaritano suffragatur. Certe ab Eusebio τῶν LXX sententiæ adhærente existimatum esse Mathusalam diluvio su- B perstitem confirmat Syncellus p. 20 C : Ὁ Εὐσέβιος περὶ τοῦ Μαθουσάλα φησὶν ὅτι, τοῦτον ὑπερβῆναι τὸν κατακλυσμόν. Quot autem annis Mathusala diluvium de Eusebii sententia excesserit, vide superius col. 147. Denique cum ibidem dicat Eusebius Mathusalam in aliquot exemplaribus tradi superstitem post gignendum annis DCCLXXXII, notandum est egregium testimonium Syncelli p. 114 A, qui id apud Eusebium legerat: Τινὲς δὲ φασὶν, ὧν εἷς ὁ Εὐσέβιος, ἔχειν τινὰ τῶν ἀντιγράφων ὅτι ψπβ' ἐπέζησεν Μαθουσάλα μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτόν.

(4) Mendose Syncellus in edd. φλγ'.

(5) Græcus textus Eusebii apud Syncellum habet LX; sed sunt LXV in Biblicis exemplaribus: idque confirmatur a summa, quæ subditur, annorum MCCCVII. Nunc autem Armenius interpres demonstrat, ab ipso quoque Eusebio scriptos fuisse LXV.

X. Noachus annos natus D genuit Semum : vixitque adhuc annis C usque ad diluvium. Anno Noachi sexcentesimo accidit diluvium : vixitque adhuc Noachus post diluvium annis CCCL usque ad octogesimum tertium annum Heberi.

Summa annorum MCCCVII. Differt ab Hebraico Judæorum exemplari annis CCCXLIX ; a Septuaginta autem Virorum interpretatione annis DCCCCXXXV. Atque hæc ante diluvium.

12. Nunc age ad tempora quæ consecuta sunt, accedamus. Atque illud in primis menti nostræ consignatum habeamus, quod nimirum Hebraicæ de diluvio narrationi Chaldæorum quoque codices adsonent, itemque de arca a Noacho condita. Equidem post commemoratam a me diligenter Chaldæorum historiam, superfluum duco eosdem denuo sermones oggerere. Cæterum quod illa aquarum alluvies celsissimum quemque montem excesserit, nos ipsi, qui hæc scribimus, rei veritatem oculis speculati sumus. Nostra enim ætate pisces aliquot A in excelsis Libani montis fastigiis reperti sunt. Nam cum lapides ædificiorum causa e summis jugorum latomiis exciderentur, varia maritimorum piscium genera in montanis cavernis petasonum instar deprehensa sunt, ad hanc usque diem utcunque incolumia : atque adeo nobis contigit antiquæ illius historiæ perspicuum testimonium oculis contemplari. Sed hæc qui audiunt pro suo quisque libito comprobent; nos instituta persequamur.

13. Post diluvium anno altero

SECUNDUM SEPTUAGINTA VIRORUM INTERPRETATIONEM.

I. Semus Noachi filius genuit Arphaxadem : vixitque adhuc annis D usque ad CI annum Phaleci.

II. Arphaxades annos natus CXXXV genuit Salam : vixitque adhuc annis CCCCIII usque ad IX annum Ragavi.

III. Sala (1) annos natus CXXX genuit Heberum : vixitque adhuc annis CCCCVI, usque ad VII annum Seruchi.

IV. Heberus annos natus CXXXIV genuit Phalecum : vixitque adhuc annis CCCCXXXIII usque ad XXXVIII annum Nachori.

V. Phalecus annos natus CXXX genuit Ragavum : vixitque adhuc annis CCIX usque LXXV annum Seruchi.

Illius (2) ætate terra divisa est : ideoque Phalecus in Hebræorum sermone significat divisionem. Is patri suo præmortuus est. Sub eodem consurrexit turris ædificium : tum ex una eatenus lingua plurimi sermones propagati sunt, et suum cuique genti idioma tributum. Rem divini libri memorant, B eidemque sententiæ suffragantur exterarum etiam gentium scripta, nempe ita tradit Polyhistor Alexander in *Chaldaicarum rerum* volumine, itidemque Abydenus : quorum verba superius in Chaldaicis monumentis protuli (3). Jam post Phalecum

Νῶε γενόμενος ἐτῶν φʹ γεννᾷ τὸν Σήμ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρʹ μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ. Ἐν ἔτει τοῦ Νῶε χʹ ὁ κατακλυσμὸς ἐγενήθη· καὶ ἐπέζησεν Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη τνʹ μέχρις πγʹ ἔτους Ἔβερ.

Ὁμοῦ τὰ πάντα ἔτη ,ατζʹ. Διαφωνεῖ πρὸς μὲν τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔτεσι τμθʹ πρὸς δὲ τὴν τῶν Οʹ ἑρμηνείαν ἔτεσιν ϡλεʹ. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ.

Ἐπίωμεν δὲ καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους, πρῶτον ἐκεῖνο σημειωσάμενοι, τὸ συμφώνως τοῦ παρ' Ἑβραίοις ἱστορουμένου κατακλυσμοῦ, καὶ τὴν Χαλδαίων μνημονεῦσαι γραφὴν τῆς τε κατασκευασθείσης ὑπὸ τοῦ Νῶε κιβωτοῦ. Τὸ δὲ τὸν κατακλυσμὸν ἀρθῆναι ἐπὶ τὰ ὑψηλότατα τῶν ὀρέων, καὶ ἡμῖν τοῖς μετὰ ταῦτα γράφουσιν ἀλήθειαν ἐπιστώσατο αὐτοψία τινῶν ἰχθύων καθ' ἡμᾶς εὑρημένων ἄνω πρὸς αὐταῖς τοῦ Λιβάνου ταῖς ὑψηλοτάταις ἀκρωρείαις· λίθους γὰρ ἐνθένδε εἰς οἰκοδομάς τινὲς ἀπὸ τῶν ὀρῶν ἐκτέμνοντες, θαλαττίων ἰχθύων εὗρον διάφορα γένη, ἃ δὴ ἐπὶ τῶν κατὰ ὄρη κοιλωμάτων συναποπαγῆναι τῇ ἰλύϊ, καὶ τεταριχευμένων δίκην εἰς δεῦρο διαμεῖναι συνέβη, ὥστε ἡμῖν, δι' αὐτῆς τῆς ὄψεως, τὴν τοῦ παλαιοῦ λόγου σωθῆναι μαρτυρίαν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΩΝ Οʹ ΕΡΜΗΝΕΙΑΝ.

Μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔτους δευτέρου.
Σὴμ υἱὸς Νῶε γεννᾷ τὸν Ἀρφαξάδ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη φʹ μέχρι ραʹ ἔτους Φαλέκ.
Ἀρφαξὰδ γενόμενος ἐτῶν ρλεʹ γεννᾷ τὸν Σαλά· καὶ ἐπέζησεν ἔτη υγʹ μέχρις θʹ ἔτους Ῥαγαῦ.
Σαλὰ γενόμενος ἐτῶν ρλʹ γεννᾷ τὸν Ἔβερ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη υςʹ μέχρις ζʹ ἔτους Σερούχ.
Ἔβερ γενόμενος ἐτῶν ρλδʹ γεννᾷ τὸν Φαλέκ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη υλγʹ μέχρι ληʹ ἔτους Ναχώρ.
Φαλὲκ γενόμενος ἐτῶν ρλʹ γεννᾷ τὸν Ῥαγάμ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σθʹ μέχρις οεʹ ἔτους Σερούχ.

Ἐν ταῖς ἡμέραις Φαλὲκ διεμερίσθη ἡ γῆ· δι' ὃ καὶ σημαίνει τὸ *Φαλὲκ* τῇ Ἑβραίων φωνῇ *μερισμόν*· καὶ οὗτος πρὸ τοῦ πατρὸς τελευτᾷ· κατὰ τοῦτον ἡ πυργοποιΐα συνέστη, καὶ ἀπὸ μιᾶς τῆς πάλαι διαλέκτου πολυφωνία γέγονε καὶ ἡ καθ' ἕκαστον ἔθνος τῶν γλωσσῶν διαφορά. Μετὰ δὲ τὸν Φαλὲκ

(1) Salam filium Cainani, non autem Arphaxadis, tradit Lucas III, 36. Jam hunc Cainanum ab omnibus chronographis in ordinem procreationum fuisse relatum, dicit Moses Chorenensis *Hist.* I, 4. At Eusebius omisit; ergo Chorenensis Eusebii *Chronicon* ignorabat, cum alioqui ejus *Historiam ecclesiastiam* in Armeniacam linguam translatam legeret II, 9. Ob Cainanum prætermissum sæpe reprehendit Eusebium Syncellus pp. 36, 42, 79, 92, 115, 168. Hac super re disputat etiam Samuel in *Chronologia*.

(2) Nempe *Phaleci*. In textu Arm. est *Seruchi*, quod mendum tollitur in margine codicis scribendo *illius*. Id autem mendum similitudine vocum Armeniacarum SORA *illius* et SERUCA *Seruchi* generatum fuerat.

(3) Capp. 4 et 8.

VI. Ragavus annos natus CXXXV genuit Seruchum : vixitque adhuc annis CCVII usque ad LXXVII (1) annum Nachori.

VII. Seruchus annos natus CXXX genuit Nachorum : vixitque adhuc annis CC usque ad LI annum Abrahami.

VIII. Nachorus annos natus LXXIX genuit Tharam : vixitque adhuc annis CXIX usque ad XLIX annum Abrahami.

IX. Thara annos natus LXX genuit Abrahamum : vixitque adhuc annis CXXXV usque ad XXXV annum Isaaci.

X. Abrahami annus primus. Is est Judææ gentis progenitor. Ejus ætate Assyriis cunctisque Asiaticis dominati sunt Ninus atque Semiramis. A diluvio ad primum annum Abrahami congeruntur anni DCCCCXLII. Erant autem ab Adamo ad diluvium anni MMCCXLII (2); summa igitur est annorum MMMCLXXXIV (3).

14. Attamen anno post diluvium altero

SECUNDUM HEBRAICUM JUDÆORUM EXEMPLAR

I. Semus Noachi filius genuit Arphaxadem : vixitque adhuc annis D usque ad L annum Jacobi.

II. Arphaxades annos natus XXXV genuit Salam, vixitque adhuc annis CCCCIII usque ad XLVIII annum Isaaci.

III. Sala annos natus XXX genuit Heberum : vixitque adhuc annis CCCCIII usque ad XVIII annum Jacobi.

IV. Heberus annos natus XXXIV genuit Phalecum : vixitque adhuc annis CCCCXXX usque ad LXXIX annum Jacobi.

V. Phalecus annos natus XXX genuit Ragavum : vixitque adhuc annis CCIX usque ad XLVIII annum Abrahami.

VI. Ragavus annos natus XXXII genuit Seruchum : vixitque adhuc annis CCVII usque ad LXXVIII annum Abrahami.

VII. Seruchus annos natus XXX genuit Nachorum : vixitque adhuc annis CC usque ad primum annum Isaaci.

VIII. Nachorus annos natus XXIX genuit Tharam : vixitque adhuc annis CXIX usque ad XLIX annum Abrahami.

IX. Thara annos natus LXX genuit Abrahamum : vixitque adhuc annis CXXXV (4) usque ad XXXV annum Isaaci.

X. Abrahami annus primus. A diluvio ad primum annum Abrahami conficiuntur anni CCLXXXXII. Ab Adamo autem summa est annorum MDCCCCXXXXVIII. Differt a Septuaginta Virorum interpretatione annis MCCXXXV.

15. Attamen anno post diluvium altero

Ῥαγαῦ γενόμενος ρλε' γεννᾷ τὸν Σερούχ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σζ' μέχρις οζ'. ἔτους Ναχώρ.
Σεροὺχ γενόμενος ἐτῶν ρλ' γεννᾷ τὸν Ναχώρ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σ' μέχρι να' ἔτους Ἀβραάμ.
Ναχὼρ γενόμενος ἐτῶν οθ' γεννᾷ τὸν Θάῤῥα· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ριθ' μέχρις οζ' (5) ἔτους Ἀβραάμ.
Θάῤῥα γενόμενος ἐτῶν ο' γεννᾷ τὸν Ἀβραάμ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρλε' μέχρι λε' ἔτους Ἰσαάκ.
Ἀβραὰμ ἔτος πρῶτον. Οὗτος ἦν ὁ τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους προπάτωρ. Κατὰ τοῦτον Ἀσσυρίας καὶ τῆς Ἀσίας πάσης ἐβασίλευσεν Νῖνος καὶ Σεμίραμις. Ὁμοῦ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ ἔτη ϡμβ'. Ἦν δὲ τὰ ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη ,βσμβ'· τὰ πάντα συνάγεται ἔτη ,γρπδ'.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΑΡΑ ΙΟΥΔΑΙΟΙΣ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

Ἔτους δευτέρου μετὰ τὸν κατακλυσμὸν
Σὴμ υἱὸς Νῶε γεννᾷ τὸν Ἀρφαξάδ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη φ' μέχρι νε' (6) ἔτους Ἰακώβ.
Ἀρφαξὰδ γενόμενος ἐτῶν λε' γεννᾷ τὸν Σαλά· καὶ ἐπέζησεν ἔτη υγ' μέχρι μη' ἔτους Ἰσαάκ.
Σαλὰ γενόμενος ἐτῶν λ' γεννᾷ τὸν Ἔβερ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη υγ' μέχρι ιη' ἔτους Ἰακώβ.
Ἔβερ γενόμενος ἐτῶν λδ' γεννᾷ τὸν Φαλέκ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη υλ' μέχρις οθ' ἔτους Ἰακώβ.
Φαλὲκ γενόμενος ἐτῶν λ' γεννᾷ τὸν Ῥαγαῦ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σθ' μέχρι μη' ἔτους Ἀβραάμ.
Ῥαγαῦ γενόμενος ἐτῶν λβ' γεννᾷ τὸν Σερούχ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σζ' μέχρις οη' ἔτους Ἀβραάμ.
Σεροὺχ γενόμενος ἐτῶν λ' γεννᾷ τὸν Ναχώρ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σ' μέχρι πρώτου ἔτους Ἰσαάκ.
Ναχὼρ γενόμενος ἐτῶν κθ' γεννᾷ τὸν Θάῤῥα· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ριθ' μέχρι μθ' ἔτους Ἀβραάμ
Θάῤῥα γενόμενος ἐτῶν ο' γεννᾷ τὸν Ἀβραάμ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρλε' μέχρι λε' ἔτους Ἰσαάκ.
Ἀβραὰμ ἔτος πρῶτον. Ὁμοῦ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως τοῦ α' ἔτους Ἀβραὰμ ἔτη σϙβ'. Τὰ δὲ πάντα ἀπὸ Ἀδὰμ ἔτη ,αϡμη'. Διαφωνεῖ πρὸς τὴν τῶν Ο' ἑρμηνείαν ἔτεσι ,ασλε'.

(1) Textus Arm. LXX, sed ibidem in margine LXXVII.

(2) Hanc summam recte definitam ab Eusebio censet Syncel us p. 54 A : Εὐσέβιος 'βσμβ' ὑγιῶς ἔθετο καὶ ὁμοφώνως τῇ Γραφῇ. Idem ait p. 83 C.

(3) Hunc diserte annorum numerum definitum fuisse apud Eusebium ab Adamo ad Abrahamum docet Syncellus pp. 55, 54, 92, 111.

(4) Codex Arm. CV, quem numerum aliosque deinceps nonnullos putatis annorum rationibus emendandos censuimus.

(5) Ita nunc se habet Græcus textus; sed mendum corrigitur ab Armenio interprete, qui meliore lectione usus est.

(6) Ita nunc textus; sed veram lectionem exhibet Armenius interpres, L. Sic enim colliguntur anni reliqui Semi quingenti, quandoquidem Jacobus natus est anno Isaaci LX (*Gen.* XXV, 26).

SECUNDUM HEBRAICUM SAMARITANORUM EXEMPLAR

I. Semus Noachi filius genuit Arphaxadem : vixitque adhuc annis D usque ad CI annum Phaleci.

II. Arphaxades annos natus CXXXV genuit Salam : vixitque adhuc annis CCCIII (1) usque ad XXXIX annum Phaleci.

III. Sala annos natus CXXX genuit Heberum : vixitque adhuc annis CCCIII (2) usque ad XXXIX annum Ragavi.

IV. Heberus annos natus CXXXIV genuit Phalecum : vixitque adhuc annis CCLXX (3) usque ad CXL annum Ragavi.

V. Phalecus annos natus CXXX genuit Ragavum : vixitque adhuc annis CIX usque ad CIX annum Ragavi.

VI. Ragavus annos natus CXXXII genuit Seruchum : vixitque adhuc annis CCVII usque ad LXXVII annum Nachori.

VII. Seruchus annos natus CXXX genuit Nachorum : vixitque adhuc annis C usque ad XXI annum Abrahami.

VIII. Nachorus annos natus LXXIX genuit Tharam : vixitque adhuc annis LXIX usque ad LXIX annum Tharæ.

IX. Thara annos natus LXX genuit Abrahamum : vixitque adhuc annis LXXV usque ad LXXV annum Abrahami.

X. Abrahami primus annus. A diluvio ad primum annum Abrahami conficiuntur anni DCCCCXLII, quot videlicet etiam in Septuaginta Virorum editione habentur (4).

Ergo cum nostra lectione congruunt Hebraicæ, quæ apud Samaritanos feruntur, litteræ, quod attinet ad priorum annorum ante gignendum designationes : differuntque ab Hebraico Judæorum exemplari annis DCL. Namque a diluvio ad primum annum Abrahami in libris Judæorum anni sunt CCLXXXXII.

16. Quandoquidem igitur antiquissimus Hebræorum textus, qui apud Samaritanos ad hanc usque diem incolumis superest, cum LXX Virorum interpretatione congruens, patriarchas exhibet a diluvio ad Abrahamum generantes post prædictas annorum centurias, et quod supra est; quonam pacto dicere licet, majores illos natu multoque longiore vita, quam ipsorum posteris usuvenit, utentes, tam cito ad procreandum accessisse, et non potius eo tempore quod Septuaginta Viri designant? Prudens (5) præterea ratiocinium suadet, ut prorsus fateamur, Judaicum scriptum peccare in recensendis ab Adamo ad Abrahamum temporibus, tribus exceptis quæ circa Jaredum vertuntur (6); scriptum autem Samaritanum tantummodo usque ad diluvium in errore versari; namque a diluvio ad Abrahamum consensus est cum annorum perscripto a Septuaginta Viris catalogo. Evidentissime (7) igitur Judaicum Hebræorum exemplar in mendo cubat : quippe quod

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ ΣΑΜΑΡΕΙΤΩΝ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

Ἔτους β' μετὰ τὸν κατακλυσμὸν
Σὴμ υἱὸς Νῶε γεννᾷ τὸν Ἀρφαξάδ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη φ' μέχρις ρα' ἔτους Φαλέκ.
Ἀρφαξὰδ γενόμενος ἐτῶν ρλε' γεννᾷ τὸν Σαλά· καὶ ἐπέζησεν ἔτη τγ' μέχρι λθ' ἔτους Φαλέκ.
Σαλὰ γενόμενος ἐτῶν ρλ' γεννᾷ τὸν Ἔβερ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη τγ' μέχρις ἔτους λθ' Ῥαγαῦ.
Ἔβερ γενόμενος ἐτῶν ρλδ' γεννᾷ τὸν Φαλέκ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σο' μέχρις ρμ' ἔτους Ῥαγαῦ.
Φαλὲκ γενόμενος ἐτῶν ρλ' γεννᾷ τὸν Ῥαγαῦ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρθ' μέχρις ρθ' ἔτους Ῥαγαῦ.
Ῥαγαῦ γενόμενος ἐτῶν ρλβ' γεννᾷ τὸν Σερούχ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σζ' μέχρις οζ' ἔτους Ναχώρ.
Σεροὺχ γενόμενος ἐτῶν ρλ' γεννᾷ τὸν Ναχώρ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρ' μέχρις κα' ἔτους Ἀβραάμ.
Ναχὼρ γενόμενος ἐτῶν οθ' γεννᾷ τὸν Θάῤῥα· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ξθ' μέχρις ξθ' ἔτους Θάῤῥα.
Θάῤῥα γενόμενος ἐτῶν ο' γεννᾷ τὸν Ἀβραάμ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη οε' μέχρις οε' ἔτους Ἀβραάμ.
Ἀβραὰμ ἔτος πρῶτον. Ὁμοῦ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ ἔτη ϡμβ', ὁπόσα ἦν καὶ κατὰ τῶν Ο' ἑρμηνείαν.

Συνᾴδει τοίνυν τῇ παρ' ἡμῖν ἀναγνώσει ἡ παρὰ Σαμαρείταις φερομένη Ἑβραϊκὴ γραφὴ κατὰ τὰς πρώτας τῶν ἐτῶν ἀποδόσεις τὰς πρὸ τῆς παιδοποιίας· διαφωνεῖ δὲ πρὸς τὸ Ἰουδαίων Ἑβραϊκὸν ἔτεσι χν'· ἦν γὰρ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ κατὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων γραφὴν ἔτη σϙβ'.

Ἐπεὶ τοίνυν φαίνονται κατὰ τὸ παλαιότατον Ἑβραϊκόν, ὃ δὴ παρὰ Σαμαρείταις ἔτι καὶ νῦν σώζεται, τῇ τῶν Ο' ἑρμηνείᾳ συμφώνως οἱ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ ἐπὶ Ἀβραὰμ μετὰ τὰς προκειμένας τῶν ἐτῶν ἑκατοντάδας καὶ τὸν ἐπὶ τούτοις ἀριθμὸν παῖδας ποιησάμενοι, ποῖος ἐρεῖ λόγος τοὺς τούτων πρεσβυτέρους, καίπερ ἔτεσι πολὺ πλείοσι τῶν μετὰ ταῦτα βεβιωκότας, τάχιστα ἐπὶ τὴν παιδοποιίαν ἐλθεῖν, καὶ μὴ μᾶλλον κατὰ τοὺς παρὰ τοῖς Ο' σεσημειωμένους χρόνους; Τοῦτο δ' οὖν καὶ ὁ σώφρων λογισμὸς ἐπιβάλλει νοεῖν, ὥστε ἀνάγκη διημαρτῆσθαι ὁμολογεῖν τὴν μὲν παρὰ Ἰουδαίοις γραφὴν ἐν τοῖς ἀπὸ Ἀδὰμ καὶ ἐπὶ Ἀβραὰμ χρόνοις, ἐκτὸς τριῶν περὶ τὸν Ἰάρεδ· τὴν δὲ παρὰ Σαμαρείταις ἐν τοῖς ἀπὸ Ἀδὰμ καὶ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν μόνοις· τὰ γὰρ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ ἐπὶ τὸν Ἀβραὰμ ἔτη σύμφωνα εὕρηται τῇ παρὰ τοῖς Ο' φερομένῃ τῶν ἐτῶν σημειώσει. Ἄντικρυς δὲ φαίνεται διημαρτημένως ἔχειν τὸ παρὰ Ἰουδαίοις Ἑβραϊκόν· συνάγει γὰρ κατὰ τὸ

(1) Codex Arm., LXXX.
(2) Codex Arm., LXXX.
(3) Codex Arm., CC.
(4) Vide superius col. 153.
(5) Armenius interpres pro *prudens* habet *demissum*, nimirum quia σώφρων interdum est *demissus*, *modestus*, qui sensus Armeniacæ interpretationis haud nobis hoc loco placebat.
(6) Lege col. 149.
(7) Vocabulum ἄντικρυς, quod hoc loco in Græco textu occurrit, Goarus Syncelli interpres vertit *oppositum ;* sed melius Armenius interpres *evidentissime;* neque enim hic induci oppositio videtur.

sub unum idemque tempus ætates Abrahami Noachique cogit, quam rem nulla historia confirmat. Reapse si, ut est in Judæorum scripto, a diluvio ad Abrahamum excurrunt anni CCXCII, quoniam Noachus, prout ipsi tradunt, diluvio annis CCCL superstes fuit; plane constat, ab eo usque ad Abrahami LVIII annum vitam esse protractam.

17. Sed enim et alio ex capite Judaicorum exemplarium absurditatem cognoscere licet; quod ibi nimirum homines ante Abrahamum dicantur genuisse tricenarii, cum contra vel Abrahami posteros nonnisi post annum trigesimum dedisse operam liberis relatum sit. Ergo quaquaversus manifestum est, Septuaginta Virorum interpretationem ab antiquioribus nulloque errore vitiatis Hebræorum exemplaribus fluere. Ideoque et nos merito ad hanc chronologiam construendam eadem utimur: præsertim cum Ecclesia quoque Christi toto orbe diffusa huic uni adhæreat, cujus usus a Servatoris nostri tum apostolis tum discipulis nobis commendatus est.

18. Itaque, secundum Septuaginta Interpretes, ab Adamo ad diluvium anni numerantur MMCCXLII. A diluvio ad primum annum Abrahami anni CMXLII; quorum summa anni MMMCLXXXIV. Secundum autem Hebraicam Judæorum scripturam ab Adamo ad diluvium anni sunt MDCLVI: tum a diluvio ad primum annum Abrahami anni CCLXXXXII; quorum summa anni MDCCCCXLVIII. Denique secundum Hebraicum Samaritanorum textum ab Adamo ad diluvium anni sunt MCCCVII; deinde a diluvio ad primum annum Abrahami anni DCCCCXLII; quorum summa anni MMCCXLIX.

19. Jam a primo anno Abrahami ad Mosem

A egressumque Judæorum ab Ægypto, consensu omnium interpretum (1), anni fiunt DV, quorum est hujusmodi supputatio. Abrahamo vitæ annum septuagesimum quintum agenti Deus conspiciendum se præbuit, recepitque se proli ejus daturum terram repromissionis. Sane monumentis litterarum consignatum est, annos quinque supra septuaginta natum exiisse Abrahamum e Charan : * « tulitque Abrahamus Saram uxorem suam, Lotumque fratris sui filium. » Præterea diserte ait mox Scriptura** : « Et apparuit Deus Abrahamo, dixitque ei : Semini tuo terram hanc dabo. » Itaque a primordio ætatis Abrahami conficiuntur anni LXXV : deinde *** a LXXV anno Abrahami usque ad exitum Judæorum ab Ægypto anni sunt CCCCXXX. Profecto ei rei Paulus

B quoque apostolus testis accedit **** : « Testamentum, inquit, quod antea confirmatum erat a Deo, quæ post CDXXX annos facta est lex haud irritum facit ad destruendam repromissionem. » Additque ***** : « Per repromissionem autem donavit Deus Abrahamo. »

20. Nascitur Abrahamo Filius Isaacus in ejus centesimo anno, repromissionis autem divinæ vicesimo quinto. Desiderantur ad exitum ab Ægypto anni præterea CDV, ut a repromissione ad id tempus conflentur anni CDXXX. Jam qui se Abrahamo revelaverat Deus, rursus eidem apparens ait ****** : « Sciendo scias, prolem tuam peregrinam esse futuram in aliena regione, eamdemque in servitutem redactum ac male habitum iri annis CD. » Nimis diuturnam dicit prolem, ut ne de Isaaci cogitemus

C temporibus. Porro sub exitu filiorum Israelis ab Ægypto commemoratur spatium annorum CDXXX. Ait enim Scriptura ******* ; « habitatam esse ab ipsis patribusque eorum Ægyptum et Chananæam

αὐτὸ τοῖς χρόνοις τὸν Ἀβραὰμ καὶ τὸν Νῶε, ὅπερ οὐδεμία παρίστησιν ἱστορία. Εἰ γὰρ κατὰ τὴν Ἰουδαίων γραφὴν ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ ἐπὶ Ἀβραὰμ ἔτη τυγχάνει σϟϐ', ἔζησε δὲ Νῶε κατὰ τοὺς αὐτοὺς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη τν', δῆλός ἐστι παρατείνας τὴν ζωὴν μέχρι νη' ἔτους Ἀβραάμ.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλως τὴν ἀτοπίαν συνιδεῖν τῶν παρ' Ἰουδαίοις ἀντιγράφων, ἀπὸ τοῦ τριακονταετεῖς ἀναγράψαι τοὺς πρὸ τοῦ Ἀβραὰμ πεπαιδοποιημένους· ὁπότε οἱ μετὰ τὸν Ἀβραὰμ ἱστοροῦνται πρεσβύτεροι τῶν λ' ἐτῶν ἐπὶ τὴν παιδοποιίαν ἐλθεῖν. Πανταχόθεν τοιγαροῦν τῆς τῶν Ο' ἑρμηνείας ἐκ παλαιᾶς, ὡς ἔοικε, καὶ ἀδιαστρόφου Ἑβραίων γραφῆς μεταβεβλῆσθαι συνισταμένης, εἰκότως ταύτῃ καὶ ἡμεῖς κεχρήμεθα κατὰ τὴν παροῦσαν χρονογραφίαν· ὅτε μάλιστα καὶ ἡ καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης ἡπλωμένη Χριστοῦ Ἐκκλησία ταύτῃ μόνῃ προσέχει, τῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀποστόλων τε καὶ μαθητῶν ἀρχῆθεν ταύτῃ χρῆσθαι παραδεδωκότων.

Ἔστι τοίνυν κατὰ τοὺς Ο' τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη ͵βσμϐ'· τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως τοῦ πρώτου ἔτους Ἀβραὰμ ἔτη ϡμϐ'· τὰ πάντα ἔτη ͵γρπδ'. Κατὰ δὲ τὸ παρὰ Ἰουδαίοις Ἑβραϊκὸν ἀπὸ Ἀδὰμ ἐπι τὸν κατακλυσμὸν ἔτη ͵αχνς'· ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ ἔτη σϟϐ'· τὰ πάντα ἔτη ͵αϡμη'. Κατὰ δὲ τὸ παρὰ Σαμαρείταις Ἑβραϊκὸν ἀπὸ Ἀδὰμ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη ͵ατζ'· ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ ἔτη ϡμϐ'· ὁμοῦ τὰ πάντα ἔτη ͵βσμθ'. *Ex Syncello p.* 89 *D*.

(*) Καὶ ἔλαβεν Ἄβραμ τὴν Σάρα γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὸν Λὼτ υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. *Ex Genesi*, x, 5.

(**) Καὶ ὤφθη Κύριος τῷ Ἄβραμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Τῷ σπέρματί σου δώσω γῆν ταύτην. *Ex Genesi*, x, 7.

(***) Εὐσέβιος τὰ υλ' ἀπὸ τοῦ ε' καὶ ο' ἔτους Ἀβραάμ, ἤτοι ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς παροικίας αὐτοῦ εἰς γῆν Χαναάν, ἕως τοῦ πα' ἔτους Μωϋσέως καὶ ἀπ' Αἰγύπτου πορείας τοῦ Ἰσραὴλ ἀπαριθμεῖ. *Ex Syncello, p.* 99 *D, sed interpolata.*

(****) Τοῦτο δὲ λέγω, διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς Χριστὸν, ὁ μετ' ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονὼς νόμος οὐκ ἀκυροῖ, εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν. *Ad Galatas*, III, 17.

(*****) Τῷ δὲ Ἀβραὰμ δι' ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ Θεός. *Ibidem* 18.

(******) Καὶ ἐῤῥέθη πρὸς Ἄβραμ· Γινώσκων γνώσῃ ὅτι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ οὐκ ἰδίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτοὺς καὶ κακώσουσιν αὐτοὺς, καὶ ταπεινώσουσιν αὐτοὺς τετρακόσια ἔτη. *Ex Gen.* xv, 13, et *Act. Apost.* VII, 6.

(*******) Ἡ δὲ παροίκησις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἣν παρῴκησαν ἐν γῇ Αἰγύπτου καὶ ἐν γῇ Χαναὰν αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν, ἔτη τετρακόσια τριάκοντα. Ἐγένετο δὲ μετὰ τὰ τετρακόσια τριάκοντα ἔτη, ἐξῆλθε πᾶσα ἡ δύναμις Κυρίου ἐκ γῆς Αἰγύπτου νυκτός. *Ab Exodo*, XII, 40, 41.

(1) Conferatur Scaliger *Euseb. Chron. Gr.*, ed. Amstelod., p. 23.

annis CDXXX : tum denique contigisse ut post annum tricesimum supra quadringentesimum exercitus Domini ex Ægypto noctu discederent. » Age vero cum anni cumulentur CDXXX post Dei repromissionem, quæ anno Abrahami septuagesimo quinto facta est; prorsus sequitur, ut a primo Abrahami anno ad Mosem exitumque ab Ægypto numerentur anni DV. Quos quidem nonnulli minutatim ita percensent *. Scilicet Abrahamus, aiunt, annos natus C genuit Isaacum. Isaacus annos natus LX genuit Jacobum. Jacobus annos natus LXXXVI genuit Levinum (1). Levinus annos natus XLVI genuit Cahathum. Cahathus annos natus LXIII genuit Amramum. Amramus annos natus LXX genuit Mosem. Moses annos natus LXXX populum eduxit ex Ægypto. Conficiuntur a primo anno Abrahami ad egressum ex Ægypto anni DV. Summa autem ab Adamo ad egressum ex Ægypto, secundum Septuaginta Viros, annorum est MMMDCLXXXIX (2); secundum Judæos annorum MMCDLIII; secundum denique Samaritanos annorum MMDCCLIII.

21. Verumtamen ** ab obitu Mosis ad Salomonem templique ædificium liber quidem Judicum (quicum etiam præco (3) apostolus Paulus in apostolicis Actis consentit) doctrinam temporum tradit aliter ac Regnorum historia (4) et Hebræorum traditio discrepans. Operæ pretium erit monumenta hæc sigillatim percurrere, et, quæ recta videbitur, sententiam amplecti.

22. Atque interim inconsulte non est prætermittendum, ab Africano item *Chronologiæ* quinque libros esse confectos, qui, meo quidem judicio, in his de quibus nunc agimus, crasso errore vagatur.

A Namque ab exitu Mosis ad Salomonem templique Hierosolymitani ædificium suis quidem peculiaribus calculis supputat annos DCCXLIV : cujus temporis magnam partem sine testimonio statuens, peccat; non eo solum nomine quod divini sermonis libro adversatur, verum etiam quod a se temere fictos centum annos obtrudit ***. Quippe auget annos seniorum, qui post Josuam fuerunt, quos annos scribit XXX : deinde post Samsonem popularis potestatis (5) annos XL rursusque pacis annos XXX. Atque tot annorum excessum sine debita confirmatione tacite constituens, multorum annorum vim marte proprio inter Mosis tempora regnumque Salomonis inserit, quod spatium annis plus septingentis et quadraginta definit. Sed enim quot antea B procreationes exstiterint inspiciendum est, atque indidem cognoscendum, quam infirmo verborum artificio Africanus utatur. Enimvero (6) quoniam ab Abrahamo ad Davidem XIV numerantur procreationes (7); sub Mose autem nona jam procreatio agebatur (8), sub quo videlicet Naason filius Aminadabi cognoscebatur, tribus Judæ princeps, qui et in deserto obiit : erat enim ex iis qui Ægypto excesserant, atque in primum numerorum censum relati sunt (9); satis constat ne a reliquis quidem quinque post Naasonem usque ad Davidem procreationibus eum numerum annorum expleri. Naason enim genuit Salmonem; hic Boosum; hic Obedum; hic Jessem; hic Davidem (10). Qui ergo C fieri potest, ut intra quinque procreationum fines post Mosem septingentorum annorum spatium contineatur? Si enim aliquis æquis partibus tempus in singulas procreationes dispertiat, anni hominum

(*) Καὶ κατὰ μέρος δὲ οὕτως ἔχει· Ἀβραὰμ γενόμενος ἐτῶν ρ' γεννᾷ τὸν Ἰσαάκ. Ἰσαὰκ γενόμενος ἐτῶν ξ' γεννᾷ τὸν Ἰακώβ. Ἰακὼβ γενόμενος ἐτῶν πϛ' γεννᾷ Λευΐ. Λευῒ γενόμενος ἐτῶν μθ' γεννᾷ τὸν Καάθ. Καὰθ γενόμενος ἐτῶν ξ' γεννᾷ τὸν Ἀμράμ. Ἀμρὰμ γενόμενος ἐτῶν οε' γεννᾷ τὸν Μωϋσῆν. Μωϋσῆς γενόμενος ἐτῶν π' ἐξάγει τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου. Συνάγεται οὖν τὰ πάντα ἀπὸ μὲν πρώτου ἔτους Ἀβραὰμ ἐπὶ τὴν ἐξ Αἰγύπτου πορείαν ἔτη φϐ'· ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ αφπ'· ἀπὸ δὲ Ἀδὰμ κατὰ τοὺς Ο' ἔτη ͵αχπθ', κατὰ δὲ ἄλλους.... *Ex Nicephori* Chronographia, *p.* 396-397.

(**) Ὁ δὲ Εὐσέϐιος τὰ παρὰ τῷ θείῳ ἀποστόλῳ ἐν ταῖς Πράξεσι, τῶν Κριτῶν ἔτη υν' συστῆσαι βουληθεὶς, συνεχρήσατο τούτων τισίν· διαπορεῖ μέντοι λέγων τὰ μετὰ τοῦ Μωϋσέως τελευτὴν ἄλλως κεῖσθαι μέχρι Σολομῶνος καὶ τῆς τοῦ ἱεροῦ ἐπισκευῆς ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Βασιλειῶν. *Ex Syncello, p.* 174 *D, sed interpolata.*

(***) Εὐσέϐιος δὲ μόνος ὁ Καισαρεὺς τὰ τῶν πρεσϐυτέρων οὐ παρέλαβεν. Ὁ δὲ Ἀφρικανὸς ἔτη λ' αὐτοῖς ἀπένειμεν, ᾧ πλεῖστα κατεγκαλεῖ ὁ Εὐσέϐιος ὡς μεγάλα, φησὶ, διαμαρτόντι, καὶ τολμηροτάτῳ πράγματι ἐπικεχειρηκότι, πρὸς τούτοις ἄλλα σ' ἔτη, μ' μὲν τὰ τῆς ἀναρχίας, λ' δὲ τὰ τῆς εἰρήνης οἴκοθεν παρεμβαλόντι, τὰ ὅλα ρ'. *Ex Syncello, p.* 174 *C, sed interpolata.*

(1) Syncellus, p. 116 C, reapse docet, apud Eusebium tradi Levinum genitum anno Jacobi LXXXVI. Est autem mendosa lectio ejusdem Syncelli p. 106 A; quo loco, tanquam ex ipso Eusebio, scribuntur anni LXXXVII, quæ fuit potius sententia Africani.

(2) In margine codicis, MDCLXXXIX.

(3) In Armenio textu NUIRAGAN, quod vocabulum cl. Zohrabus, linguæ suæ Armeniacæ peritissimus ac veteranus magister, mihi interpretabatur *nuntius*, sed cl. Aucherus in adnotationibus explicabat *sacratus*. Interpretationem *nuntius* vituperabat cl. Leopardus, propterea quod *nuntius* idem sit fere atque consequens *apostolus*. Sed enim Ephræmius chronographus a me editus v. 2653, ait : κήρυκες ἀπόστολοι, *nuntii* vel potius *præcones apostoli*. Et sic haud raro loquuntur Græci, qui epithetis mire abundant ac delectantur. Ergo vocabulum Arm. D NUIRAGAN recte nos olim explicavisse videmur *nuntius*, vel certe, ut nunc scribo, *præco*.

(4) Lib. III.

(5) Vox Armeniaca ENGHERASDUTHIUN componitur ex ENGHER, *socius*, et HASDUTHIUN, *conciliatio*; sed ἀναρχία vel δημοκρατία intelligenda est. En autem Clementis *Strom.* I, 21, p. 385, hac eadem de re verba : Καὶ μετὰ τοῦτον ἀναρχίας οὔσης, διέκρινε τὸν λαὸν Ἡλὶ ὁ ἱερεὺς τεσσαράκοντα ἔτη· *Et post eum* (Sampsonem) *cum nullus esset qui præsideret, jus populo dixit Heli sacerdos quadraginta annis.*

(6) Confer, in his quæ sequuntur, Syncellum p. 175 B-D.

(7) Luc. III, 31-34.

(8) Luc. III, 33.

(9) Num. I, 7.

(10) Luc. III, 31, 32.

singulorum ante nuptias CXL emergent, cui rei nemo sapiens fidem adjunget. Quippe et ipse Moses anno ætatis CXX obiit (1), itemque ejus successor Josua anno centesimo decimo naturæ concessit (2) : ante quos Josephus vitam suam omnino intra CX annos conclusit (3). Adde his antiquiorem quoque illum Jacobum, alio nomine Israelem, Judæorum omnium patriarcham, qui et ipse plus annis CXLV non vixit (4). Ergo absurde dicitur quisquam sequiore tempore, nempe post Mosem, tam longævus fuisse, quam superius innuimus : adeoque Africanus hac in re hallucinatus est (5).

23. At Clemens a Josua successore Mosis ad templi ædificium (6) annos congerit DLXXIV, quod e primo licet ejus libro (7) cognoscere. Divus autem apostolus Paulus in apostolorum Actis Judæos publice alloquens ait : * « Septem gentes in Chananæorum regione delevit Deus (8), illosque (9) in terræ possessionem immisit. Deinde annis quadringentis et quinquaginta sub Judicum potestate continuit usque ad Samuelem prophetam. Cumque ex eo tempore regem sibi præfici postulassent, concessit eis Saulem filium Cisi, Benjamiticæ tribus hominem, annis quadraginta : quo amoto, Davidem apud eos exaltavit. » Hæc Apostolus, de cujus sententia anni sunt post Josuam DXXXIV. Nempe Judicum anni omnino CDL sunt usque ad Samuelis, ut ipse ait, ætatem : ad hos cum Samuelianis implicili adjungantur anni XL Saulis : itidem et XL

A Davidis : denique Salomonis quatuor usque ad templi ædificium. Summa annorum est DXXXIV, secundum Apostolum, a Josua Mosis successore ad Salomonem. Quod si his addas Mosis quoque in deserto exactos XL annos; tum et Josuæ filii Navi XXVII, summa consurgit ad Apostoli calculos annorum DC.

24. Quin adeo Judicum quoque liber Apostolo suffragatur : namque et ibi anni Judicum usque ad Samuelem CDL comperiuntur singillatim hac ratione perscripti (10).

EX LIBRO JUDICUM.

Post Josuam dominati sunt
Alienigenæ annis VIII.
Gothoniel annis LX (11).
Alienigenæ annis XVIII.
B Aodus et Samegarus annis LXXX.
Alienigenæ annis XX.
Barachus et Debora annis XL.
Alienigenæ annis VII.
Gedeon annis XL.
Abimelechus annis III.
Thola annis XXIII.
Jairus annis XXII (12).
Alienigenæ annis XVIII.
Jephtæus annis VI.
Esebon annis VII.
Æglon annis X (13).
Labdon annis XXX (14).
Alienigenæ annis XX (15).

(*) Καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ Χαναὰν κατεκληροδότησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν. Καὶ μετὰ ταῦτα, ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα, ἔδωκε κριτὰς ἕως Σαμουὴλ τοῦ προφήτου. Κἀκεῖθεν ᾐτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κὶς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν, ἔτη τεσσαράκοντα. *Ex Act. apost.* XIII, 19-21.

(1) Deut. XXXIV, 7.
(2) Jos. XXIV, 29.
(3) Gen. L, 26.
(4) Gen. XLVII, 28.
(5) Ab Eusebio reprehensum magnopere Africanum propter annos plures justo invectos, narrat Syncellus etiam p. 79 D.
(6) Vel potius ad Salomonis obitum. LEOPARDUS.
(7) Lib. I, cap. 21, p. 386, *Stromatum*; ubi tamen paulo aliter legitur. Theophilus vero *ad Autol.* III, 22, ex Tyriorum memoriis ait ædificatum templum anno post exitum ab Ægypto DLXVI.
(8) In textu Armeniaco pro *Deus* est *Josua*, manifesto mendo. In biblico textu nihil est, sed plane subintelligitur *Deus*.
(9) Nempe *Hebræos*.
(10) Sequentem temporum tabulam Græce paucis mutatis exhibet Eusebius *Præp. ev.* X, 14 : Μετὰ Μωσέα προέστη τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους Ἰησοῦς, ὥς τινες, ἔτεσι λ'· εἶθ', ὥς φησιν ἡ Γραφὴ, ἐκράτησαν ἀλλόφυλοι ἔτεσιν ὀκτώ· ἔπειτα Γοθονιὴλ ἔτεσι πεντήκοντα· μεθ' ὃν Ἐγλὼμ βασιλεὺς Μωὰβ ἔτη ιη'· μεθ' ὃν Ἀὼδ ἔτη π'· μεθ' ὃν πάλιν ἀλλόφυλοι ἔτη κ'· ἔπειτα Δεβώρα καὶ Βαρὰκ ἔτη μ'· ἔπειτα Μαδιηναῖοι ἔτη ζ'· ἔπειτα Γεδεὼν ἔτη μ'· Ἀβιμέλεχ ἔτη γ'· Θωλὰ κγ'· Ἰαεὶρ κβ'· Ἀμμανῖται ιη'· Ἰεφθάε ἔτη ς'· Ἐσβὼν ἔτη ζ'· Αἰαλὼν ἔτη ι'· Λαβδὼν ἔτη η'· ἀλλόφυλοι, ἔτη μ'· Σαμψὼν ἔτη κ'· ἔπειτα Ἡλὶ ἱερεὺς, ὡς τὸ Ἑβραϊκὸν, ἔτη μ'. *Post Mosem Judaicæ genti præfuit Josua annis, ut quidam aiunt,* XXX. *Deinde, uti docent sacræ Litteræ, dominati sunt alienigenæ annis* VIII. *Tum Gothoniel annis* L. *Postea Æglon rex Moab annis* XVIII. *Exin Aodus annis* LXXX. C *Rursus alienigenæ annis* XX. *Hinc Debora et Baracus annis* XL. *Mox Madianitæ annis* VII. *Gedeon annis* XL. *Abimelechus annis* III. *Thola annis* XXIII. *Jairus annis* XXII. *Ammanitæ annis* XVIII. *Jephtæus annis* VI. *Esbon annis* VII. *Æalon annis* X. *Labdon annis* VIII. *Alienigenæ annis* XL. *Sampson annis* XX. *Denique Heli sacerdos annis, uti est in Hebraico exemplari,* XL.
(11) Græcus Eusebii Clementisque textus, *quinquaginta*.
(12) Jairi magistratus prætermittitur a Clemente; est tamen in libro Judicum X, 3.
(13) Clemens, *octo* : qui etiam inter hunc et Esebonem collocat Ebronis cujusdam annos *octo*. Sane et Eusebio putamus scriptos *octo*; sic enim consurgit summa infra dicenda CCCCL.
(14) Eusebius in *Præp. ev.*, itemque in tabulis et in canone ponit VIII. Ita se habet textus quoque Armeniacus Aucheri. Mea vero editio Mediolanensis XXX, dictante ut puto Zohrabo. Reapse nisi XXX pro D VIII ponamus, summa annorum CCCL confici nequit. Labdonis magistratus omittitur a Clemente.
(15) In textu codicis Arm., XL, sed in ejusdem margine XX. Sane et Eusebius in *Præp. ev.* nec non Clemens scribunt XL. Sed Eusebium hoc loco scripsisse annos XX alienigenarum, totidemque Sampsonis, præclare testatur Syncellus, p. 165 B, his verbis : Εὐσέβιος τοῦ Παμφίλου τὰ μ' ἔτη ταῦτα τῶν ἀλλοφύλων τοῖς τοῦ Σαμψὼν συναριθμεῖ ἀλόγως καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ Κριτῶν ἔτεσι, μὴ στοιχειώσας αὐτὰ ἐν τῷ κανόνι αὐτοῦ, μηδὲ τῶν λοιπῶν ἀλλοφύλων, κατά τινα, φησὶν, Ἑβραίων παράδοσιν· *Eusebius Pamphili immerito annos Samsonis Judicumque post eum*

Sampson annis xx (1).
Heli, sub quo Samuel, annis XL.

25. Summa temporis, quo judices magistratum gesserunt, anni omnino CDL usque ad Samuelem, suffragante etiam præcone nostro Apostolo. Sunt tamen extra hunc censum ætates Mosis, itemque Josuæ successoris, nec non Samuelis et Saulis. Age vero Samuelis et Saulis et Josuæ tempora apponamus. Ex testimonio, inquam, Apostoli anni Saulis XL accenseantur Judicum annis CDL : cui numero additis XL annis Davidis, et IV annis Solomonis, consurgit annorum summa DXXXIV, quæ videlicet apostolica traditio est. Jam additis XL annis quos Moses in deserto traduxit, rursusque annis XXVII Josuæ filii Navi, astipulantibus ipsis Hebræis, congeruntur anni DC.

26. Nunc si hæc tempora in quinque procreationes, quæ fuerunt a Naasone ad Davidem, conferas; ita ut singulis hominibus ratam temporis partem impertias, profecto antequam quisque ad nuptias accesserit, annos plus centum ac quindecim (2) unicuique attributum iri constat : quod a fide prorsus abhorret. Cum enim in comperto sit, Mosem ultra annum CXX non vixisse, nunquid ejus posteri illa ferme ætate nuptias celebraverint?

27. Quid ergo jam superest, nisi ut ad testimonium, quod e libris Regnorum (3) petitur, progrediamur? Jam vero Regnorum libri vehementer affirmant spatium temporis universum, ab excessu filiorum Israelis ex Ægypto ad Salomonem templique ædificium, annis constare CDXL; quanquam Hebraica exemplaria habent CDLXXX. Ait * enim tertius liber Regnorum (4) : anno quadragesimo supra quadringentesimum, post discessum ab Ægypto, cœptam esse a Salomone divinæ domus structuram : in Hebraicis autem anno octogesimo supra quadringentesimum legitur. Id vero ævum annorum CDLXXX doctores Judæorum accurate colligi affir-A mant (5), si anni quibus alienigenæ potiti sunt Hebræorum haud separatim æstimentur, sed dominatio tantummodo Judicum populi supputetur, in quam tempora quoque externæ tyrannidis conferantur : quo facto, quadringentos diserte et octoginta annos conflari aiunt. Porro præco Apostolus haud mihi videtur aliquam chronologiam voluisse proponere, neque definita sententia supputationem aliquam tradere prædictorum annorum, neque, seposita salutaris verbi doctrina, dare operam tractationibus temporum; verum communi *videtur* usus libri lectione Judicum qui jus dixerunt. Sed tamen Regnorum liber evidenter tradit ab exitu ad Solomonem annorum CDXL vel CDLXXX congeriem. Atqui nihilominus si tempora Judicum singillatim pona-B mus, rursusque singillatim annos quos liber Judicum dominationi alienigenarum concedit, summa temporis a Mose ad Salomonem in sexcentos annos consurget. Nimirum Mosis in deserto agentis sunt anni XL; tum Josuæ XXVII; postea Judicum et alienigenarum CDL, teste Apostolo, Judicumque libro in idem conspirante; deinceps Samuelis et Saulis anni XL; demum Davidis XL, ac Salomonis IV usque ad templum constructum; summa annorum DC est. Si enimvero sententia illa, in qua prædictarum quinque procreationum singuli homines annos CXX nati nuptias demum faciunt, ea, inquam, toto cœlo a veritate fideque aberrat.

28. Sed enim quanquam nos in libro Regnorum C insistimus, secundum quem anni congeruntur CDLXXX sepositis CXX annis servitutis Hebræorum (tanti enim temporis spatio hi fuerunt in alienigenarum potestate); quanquam præterea populi libertatem servitutemque indiscretim supputamus, uti Hebræorum calculus tradit (quem nos quoque in his nostris rationibus secuturi sumus, quibus tempora alienigenarum in annis judicum claudemus [6]); nondum tamen persuaderi nobis potest intervallum

(*) Λέγει γὰρ (Εὐσέβιος ἐκ τοῦ τρίτου τῶν Βασιλειῶν)· Καὶ ἐγενήθη ἐν τῷ υμ' ἔτει τῆς ἐξόδου τῆς ἀπ' Αἰγύπτου ἤρξατο οἰκοδομεῖν Σολομὼν τὸν ναόν. Τὸ δὲ Ἑβραϊκὸν, καὶ ἐγενήθη ἐν τῷ υ' καὶ π' ἔτει. Ταῦτα δὲ, φησὶν, οἱ τῶν Ἰουδαίων διδάσκαλοι ἀκριβῶς συνάγεσθαι ἔλεγον μόνης τῆς τῶν ἐξ Ἰσραὴλ Κριτῶν χρονοκρατίας ἀριθμουμένης, καὶ μὴ λογιζομένης ἰδίως τῆς τῶν ἀλλοφύλων, ἀλλὰ τῆς τῶν Κριτῶν συννοουμένης. Τόν γε μὴν ἱερὸν Ἀπόστολον, φησὶν, υν' ἔτη τῶν Κριτῶν οὐκ ἀπακριβολογούμενον εἰπεῖν, ἀλλ' ἐκδοχῇ κοινοτέρᾳ. Ἐὰν οὖν κατὰ τὸν Ἀπόστολον τὰ τῶν Κριτῶν υν' ἔτη, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ἐρήμου μ' ἔτη Μωϋσέως, Ἰησοῦ τε κζ', καὶ τῶν μετὰ Ἰησοῦν πρεσβυτέρων ιη', καὶ ἔτι Ἠλεὶ τοῦ ἱερέως κ', Σαμουὴλ κ', καὶ Σαοὺλ μ', Δαβίδ τε μ', καὶ Σολομῶνος δ' συναριθμήσωμεν, ἔσται ὁ πᾶς ἀπὸ τῆς ἐξόδου χρόνος ἐπὶ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν ἐτῶν χθ', κατὰ δὲ Εὐσέβιον χ', κατὰ Ἀφρικανὸν ὑπὲρ τὰ ψμ'. Καθ' ἕκαστον δὲ τῶν τριῶν τούτων ἀριθμὸν, αἵ τε ἐκ φυλῆς Ἰούδα, αἵ τε ἐκ φυλῆς Λευῒ διαγενόμεναι γενεαὶ, ἢ καὶ μεριζόμεναι, ἀπίθανον ἕξουσι τὴν παιδοποιίαν. Ἀπὸ γὰρ Ἀβραὰμ ἕως Δαβὶδ γενεαὶ ιδ'· τούτων ἐννάτη ἦν ἐπὶ Μωϋσέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθ' ἣν ἐγνωρίζετο Ναασσὼν υἱὸς Ἀμιναδὰβ ἄρχων φυλῆς Ἰούδα, ὃς ἐν τῇ ἐρήμῳ τελευτᾷ. Ἀπὸ Ναασσὼν δὲ ἕως Δαβὶδ γενεαὶ ε' οὕτως· Σαλμὼν υἱὸς Ναασσὼν ἐγέννησε τὸν Βοὸζ, Βοὸζ δὲ τὸν Ὠβὴδ, Ὠβὴδ δὲ τὸν Ἰεσσαὶ, καὶ Ἰεσσαὶ τὸν Δαβίδ. Πῶς οὖν δυνατὸν τὰς ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Μωϋσέως θ' διαγενέσθαι γενεὰς ἐν υσ' ἔτεσιν, πέντε δὲ μόνας ἀπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἐν χ' ἔτεσιν ἕως Δαβίδ; ἔσται γὰρ ἕκαστος ρκ' ἐτῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς παιδοποιίας, ἵνα τὰ χ' τυχὸν ἐξ ἐφίσης μερίσωμεν. *Ex Syncello, p. 175 A seqq., sed valde interpolata.*

eosdem censet qui alienigenarum ; ideoque et e suo canone exclusit cum reliquis item alienigenarum annis, Hebræorum quamdam, ut ait, traditionem secutus.

(1) In textu codicis XL, sed in margine XX.

(2) Syncellus p. 175 C habet *centum viginti* : atque ita dicet mox ipse Eusebius § 27.

(3) Ita etiam Armenii cum Græcis dicunt libros *Regnorum* quos Latini *Libros Regum*.

(4) Cap. VI, 1.

(5) Præter textum Græcum hic subjectum, recole etiam col. 164, not. 10.

(6) Locum hunc Eusebii lectum a se testatur Syncellus p. 36 C : Εὐσέβιος τὰ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν ἐν τοῖς Κριταῖς σποράδην βασιλευσάντων ἐξ ἀλλοφύλων ἔτη ρια' (dic ρκ') οὐκ ἐψηφίσατο, λογισάμενος ἐν τοῖς Κριταῖς λελογίσθαι αὐτά· *Eusebius tempora alienigenarum qui ex intervallo potiti rerum sunt annis* CXI (dic CXX) *non supputavit, sed cum Judicum temporibus conjuncta esse censuit.*

illud quinque procreationum, quod a Naasone ad Davidem pertinet, nisi ab annis CDLXXX detrahantur anni XL Mosis in deserto degentis; tum et quatuor Salomonis, ita ut reliqui sint CDXXXVI usque ad Davidis obitum; hique in quinque procreationes ita tribuantur, ut cuique viro cum gigneret, annus ætatis LXXXV (1) assignetur: quam si quis paulo perspicacior consideret, doctrinam veram agnoscet; præsertim si ad Davidis etiam natalia respiciat. Seni quippe Jessæ natus est octavo loco David, post septem fratres natu majores (2). Hinc quoque, inquimus, ratio ætatis præcedentium æstimanda est. Igitur de sententia nostri Regnorum libri a relicta Ægypto ad Salomonem templumque constructum anni labuntur CDLXXX: ita tamen ut tempora quoque alienigenarum in his comprehendantur, seriei interposita Judicum qui rerum ex ordine potiti sunt.

29. Sed enim et alio modo ex ipso libro Judicum res lucidius innotescit. Jus populo reddebat Jephtæus, contraque eum Amorrhæorum bellum conflatum est Jordanis fluvii incolarum. Is autem nuntium ad hostem misit his verbis: * « Num tu melior Balaco, filio Sephoris (3), rege Moabitarum? Hic autem num forte cum Israele rixatus est manusve conseruit quo tempore Israel incolebat Esebonem ejusque suburbana, Azerum cum suis pagis ad amnem Jordanem ab annis trecentis? Quidni eos per id tempus in libertatem vindicaverunt? » Atqui his docet *Jephtæus*, a Mosis temporibus Balacoque Sephoris filio usque ad suam ætatem annos interjacere trecentos. Id autem ævi spatium nullo pacto conficitur, nisi tempora alienigenarum, ut diximus, eadem esse putentur quæ Judicum potestate fungentium. Revera si annos, quibus populus alienigenarum vi pressus servivit, seorsim supputes, tempora mehercule trecentesimi anni fines satis excedent. Contra si annos dominantium Judicum tantummodo numeres, a definito Mosis tempore ad Jephtæum anni tibi trecenti consurgent (4), quod ipsius Jephtæi testimonio firmatur.

30. Nostra igitur chronologia hac ratione explicetur.

A MOSE USQUE AD SALOMONEM.

Mosis anni XL.
Josuæ anni XXVII.
Alienigenarum et
Gothonielis judicis anni LXXX (5).
Alienigenarum nec non
Deboræ et Baraci anni XL.
Gedeonis anni XL.
Abimelechi anni III.
Tholæ anni XXII.
Jairi anni XXII.
Alienigenarum et
Jephtæ judicis anni VI.
Sebegonis (6) anni VII.
Labdonis (7) anni VIII.
Alienigenarum et
Samsonis anni XX (8).
Eo tempore gestum est bellum Iliacum.
Heli anni XL.
Samuelis et Saulis anni XL.
Davidis anni XL.
Salomonis anni IV usque ad templi ædificium.
Summa a Mose egressuque ab Ægypto usque ad templi structuram, anni CDLXXX (9).

31. De Josua Mosis successore liber illius homonymus nihil narrat, præterquam quod anno ætatis centesimo decimo obiit. Hebræi tamen annis septem supra viginti ducatum ab eo gestum confirmant, adeo ut ipse annum agens ætatis quadragesimum tertium ex Ægypto cum Mose discesserit. Jam vel ipsius Samuelis tempora quandoquidem *sacri* libri perspicue non tradunt, ego quidem quod a divo apostolo de Saule dictum est, id Sauli æque et Samueli communem esse putem. Certe Samuelem plurimis annis præfuisse populo apparet: Saulis vero

(*) Καὶ νῦν μὴ χρείσσων εἶ σὺ τοῦ Βαλὰχ υἱοῦ Σεπφὼρ βασιλέως Μωάβ; μὴ μάχῃ ἐμαχήσατο μετὰ Ἰσραὴλ, ἢ πολεμῶν ἐπολέμησεν ἐν αὐτοῖς; ἐν τῷ οἰχῆσαι Ἰσραὴλ ἐν Ἐσεβὼ καὶ ἐν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς· καὶ ἐν Ἀροὴρ καὶ ἐν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς, καὶ ἐν πάσαις ταῖς παρὰ τὸν Ἰορδάνην, τριακόσια ἔτη; τί ὅτι οὐχ ἐρύσαντο αὐτοὺς ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ; *Ex Judic.* XI 25,26.

(1) Corrigit LXXXVII Aucherus.

(2) I Reg. XVI, 10,11.

(3) In codicis Arm. textu *Soporis*, in margine *Beoris*.

(4) Atqui nonnisi CCLXXX, uti nunc se habent apud codicem Arm. numeri in tabula proxime addenda. Jam in hac universa quæstione constituenda magnopere laborasse Eusebium tradit Syncellus p. 174 D.

(5) Prætermissum posthinc ab Eusebio Aodum, decem annis judicem, criminatur Syncellus p. 26 B: Εὐσέβιος Ἀὼδ τὸν κριτὴν οὐκ ἐστοιχείωσεν κρίναντα τὸν Ἰσραὴλ ἔτη δέκα.

(6) Idem ac *Esephon* vel *Esebon*. Deinde omittitur *Æglon* vel *Ælon*, qui Eusebio omittitur etiam in tabulis infra addendis judicum, et in secundo libro dicitur abesse a textu τῶν LXX, quod testatur etiam Samuel historicus. Nunc autem plane occurrit hic *Æglon* apud τοὺς LXX, non apud Biblia Arm. ex eorumdem fonte deducta.

(7) Ita Eusebius constanter *Labdon* toto hoc opere et *Præp. ev.* X, 14, uti etiam Græca Biblia: quanquam Armeniaca ab his derivata habent *Abdon*, uti et Latina Vulgata.

(8) Audiendus hic rursus Syncellus, p. 36: Εὐσέβιος μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Σαμψὼν τοῦ κριτοῦ, τῆς ἀναρχίας, ἤτοι εἰρήνης τοῦ λαοῦ μ′ ἔτη ἐν τῷ κατὰ πλάτος οὐκ ἔθηκεν· *Eusebius post Sampsonis judicis obitum annos* XL *libertatis, seu publicæ pacis in diffusiore chronographiæ parte non recensuit.* Rursus Eusebius quod annos Sampsonis cum annis alienigenarum permiscuit reprehenditur a Syncello, p. 165 B.

(9) Atqui hæc summa e prædictis numeris non conflatur. Videbatur tamen esse lacuna in codice Arm. inter Labdonem et Sampsonem.

biennium tantummodo *sacer* sermo confirmat. Namque primo capite Regni sic ait Scriptura (*) : « Filius, inquit, anniculus erat Saul cum regnum iniit; et duobus præterea annis dominatus est Israeli. » Quanquam Symmachus eum locum illuminat, quem ita interpretatur : « (**) Filius, inquit, tanquam anniculus erat Saul cum regni habenas accepit. » Quibus verbis hominem simplicem vitiique expertem significat sub regni primordiis, qui tamen in eo vitæ habitu ultra biennium non manserit; posteaque depravatum, et a Deo rejectum, adeo ut a dæmone suffocaretur. Hinc et illius reliqui anni in Samuelis ætate censentur, ita ut quadraginta anni scribantur Samuelis et Saulis.

52. Sed tamen non apostolico solum testimonio tempora Saulis in tot annos excrescunt, sed diligenti atque accurata etiam Librorum *sacrorum* consideratione. Saule quippe mortuo, ait historia (***), Jebusthem Saulis filium quadraginta annos natum Israelis regno potitum esse, idque biennio retinuisse, dempta Judæ domo quæ partes Davidis sequebatur. Jam hunc Jebusthem Saule recenter ad regnum provecto natum esse vel inde constat, quod *sacri* libri, filiis tribus Saulis regnum non ita pridem exorsi commemoratis (1), hunc, de quo sermo est, *Jebusthem* silentio premunt : quæ res natum postea coarguit : tantumque Saulis regnum, quanta post ejus obitum ætas filii deprehenditur.

53. Post hactenus dicta, id omnino tenendum est quod tertio Regnorum (2) scribitur, nempe ab egressu ex Ægypto usque ad Salomonem templique ædificium annos effluxisse CDLXXX. Jam ab Abrahamo ad exitum duce Moyse anni erant DV. Et a diluvio ad primum annum Abrahami anni CMXLII. Denique ab Adam ad diluvium anni MMCCXLII. Summa autem ab Adamo ad Salomonem templumque conditum, annorum est MMMMCLXX (3).

A De temporibus Salomonis, ejusque ad condendum templum collatis curis, Josephus historiographus primo Judæorum priscorum libro Phœnicios homines testes invocat. Haud inutile mihi videtur memoratorum ab eo virorum suffragium. In laudata igitur *Historia* sic ille scribit.

CAPUT XVII.

Josephi, ex Phœnicum testimonio de templo Hierosolymis condito.

1. Nunc juvat hinc progredi ad Phœnicum de gente nostra scripturas, atque ex his testimonia proferre. Quippe apud Tyrios ex omni antiquitate supersunt præteritorum annorum monumenta regiis B scriptis commendata diligentissimeque servata, in quibus res ab ipsis sive secum sive cum aliis populis gestæ, quæcunque memoria dignæ sunt, continentur. In his perscriptum est templum Hierosolymis a Salomone rege fuisse constructum antiquitus, nempe annis CXLIII cum mensibus octo antequam Tyrii Carthaginem conderent. Quin adeo templi nostri structura non obscuris verbis a Phœnicibus historiæ commendata est. Namque Hiromus (4), Tyriorum rex, regis nostri Salomonis familiaris, patriæque amicitiæ hæres, munifico studio ductus Salomonis in eo ædificio juvandi, talenta auri CXX ad templi ornatum contulit, materiemque optimam in monte, cui nomen Libano, cæsam ad tecti contignationem submisit. Huic autem Salomon C remunerandi causa tum alia multa, tum loca aliquot in provincia Galilæa possidenda concessit, nomine Chabula. Maxime vero amicitiam eorum auxit sapientiæ studium. Nam problemata inter se missitabant solvique jubebant (5) : porro in his eminebat Salomon, et in aliis etiam plurimis sapientia præstabat. Multæ adhuc apud Tyrios supersunt epistolæ, quas illi mutuo scripserunt (6).

(*) Υἱὸς ἐνιαυτοῦ ἦν Σαοὺλ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτὸν, καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν ἐπὶ Ἰσραήλ. *I Reg.* XIII, 1.

(**) Υἱὸς ὡς ἐνιαύσιος Σαοὺλ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. *Ab Hexaplis.*

(***) Τεσσαράκοντα ἐτῶν Ἰεβοσθὲ υἱὸς Σαοὺλ, ὅτε ἐβασίλευσεν ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσε, πλὴν τοῦ οἴκου Ἰούδα, οἳ ἦσαν ὀπίσω Δαυΐδ. *Ex II Reg.* II, 10.

1. Βούλομαι τοίνυν ἀπὸ τούτων ἔτι μετελθεῖν ἐπὶ τὰ παρὰ τοῖς Φοίνιξιν ἀναγεγραμμένα περὶ τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ τὰς ἐξ ἐκείνων μαρτυρίας παρασχεῖν. Ἔστι τοίνυν παρὰ Τυρίοις πολλῶν ἐτῶν γράμματα, δημοσίᾳ γεγραμμένα, καὶ πεφυλαγμένα λίαν ἐπιμελῶς, περὶ τῶν παρ' αὐτοῖς γενομένων καὶ πρὸς ἀλλήλους (7) πραχθέντων μνήμης ἀξίων. Ἐν τούτοις γέγραπται, ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ᾠκοδομήθη ναὸς ὑπὸ Σολομῶνος τοῦ βασιλέως, ἔτεσι θᾶττον ἑκατὸν τεσσαράκοντα καὶ τρισὶν καὶ μησὶν ὀκτὼ τοῦ κτίσαι Τυρίους Καρχηδόνα· ἀνεγράφη δὲ παρ' ἐκείνοις ἡ τοῦ ναοῦ κατασκευὴ τοῦ παρ' ἡμῖν. Εἴρωμος γὰρ ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς φίλος ἦν τοῦ βασιλέως ἡμῶν Σολομῶνος, πατρικὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν διαδεδεγμένος· αὐτὸς οὖν συμφιλοτιμούμενος εἰς τὴν τοῦ κατασκευάσματος τῷ Σολομῶνι λαμπρότητα, χρυσίου μὲν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἔδωκε τάλαντα· τεμὼν δὲ καλλίστην ὕλην ἐκ τοῦ ὄρους, ὃ καλεῖται Λίβανος, εἰς τὴν ὄροφον ἀπέστειλεν. Ἀντεδωρήσατο δὲ αὐτῷ ὁ Σολομὼν ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ γῇ κατὰ χώραν τῆς Γαλιλαίας τῇ Χαβουλῶν λεγομένῃ. Μάλιστα δὲ αὐτοὺς εἰς φιλίαν τῆς σοφίας συνῆγεν ἐπιθυμία· προβλήματα γὰρ ἀλλήλοις ἀντεπέστελλον λύειν κελεύοντες, καὶ κρείττων ἐν τούτοις ἦν ὁ Σολομὼν, καὶ τἄλλα σοφώτερος. Σώζονται δὲ μέχρι νῦν παρὰ τοῖς Τυρίοις πολλαὶ τῶν ἐπιστολῶν, ἃς ἐκεῖνοι πρὸς ἀλλήλους ἔγραψαν.

(1) I Reg. II, XIV, 49.

(2) Cap. VI, 1.

(3) Codex Arm. MMMMCL ; sed Eusebius, apud Syncellum p. 181 D, habet, ut hic, MMMMCLXX : et hanc summam, uno dempto, prædicti numeri conflant.

(4) Qui hic dicitur *Hiromus*, is scribitur *Hiram* II Reg. V, 11, in Latina Vulgata ; Χειράμ apud LXX et apud Biblia Armeniaca; Σούρων apud Eusebium *Præp. ev.* IX, 33 et 34 ; Ἱέρωμος denique apud Theophilum *ad Autolyc.* III, 22.

(5) Vel potius *rogabant.* Sic enim in disputatione Theoriani a me edita, εἰ κελεύεις, εἰ κελεύετε, significat *si tibi, si vobis placet.*

(6) Ex his epistolis supersunt binæ III Reg. V, tum apud Josephum *Antiq.* VIII, 2, quas verbis sæpe immutatis recitat etiam Eusebius *Præp. ev.* IX, 33-34. Easdem epistolas commemorat Theophilus quoque *ad Autolyc.* III, 22. Clemens autem *Strom.* I, 21, p. 396, easdem exstitisse ait apud Polyhistorem, quam rem innuit ipse Eusebius. *Præp. ev.* IX, 37.

(7) Perperam Armenius interpres vel legit vel intellexit ἄλλους pro ἀλλήλους.

2. Jam quæ hactenus de Tyriorum commentariis A dixi, hæc a me non esse conficta, testem gravissimum excitabo hominem, qui Phœnicum historiam summa fide scripsisse putatur; Dium, inquam, qui in Phœnicia Historia sic ait: — Mortuo Abibalo, regnum filius ejus Hiromus obtinuit. Hic orientalem urbis regionem circumvallavit, ipsamque urbem ampliorem effecit, et Olympici Jovis fanum, quod erat sejunctum in insula, interjectis locis aggere oppletis, urbi admiscuit, oblatisque ex auro signis ornavit. Tum et in Libanum montem cedris abundantem conscendens, ligna per operarios cædebat ad fanorum ædificium. Salomon autem Hierosolymorum tyrannus misisse ad Hiromum ænigmata fertur, vicissimque ab hoc scripta ejusmodi repoposcisse (1): ea lege ut qui minus ænigma, pe- B cuniam certe solveret. Ei conditioni cum acquievisset Hiromus, moxque ænigmata haud potuisset exsolvere, magnas opes multæ nomine pendebat. Postremo autem eruditus quidam vir sagax, Abdemonus dictus, et ænigmata a Salomone proposita explicuit, et alia invicem exhibuit; quæ cum Salomon non expedivisset, multas opes Hiromo persolvit. — Atque ita Dius testimonio suo dicta nostra comprobat.

3. Ei tamen et Menandrum Ephesium addam: nam et hic singulorum regnorum res præclare gestas apud Græcos et Barbaros scripsit, adhibito studio ad historiam e cujusque regionis monumentis cognoscendam. Scribens autem de Tyri regibus, C ubi devenit ad Hiromum, hæc ait: — Mortuo Abibalo regnum excepit filius ejus Hiromus, qui annis vixit LIII, regnavitque XXXIV. Is humo opplevit spatium quod inter urbem fanumque Jovis interjacebat: in eodemque Jovis fano auream columnam dicavit: pergensque in cedrinam montis, qui Libanus dicitur, silvam ligna per operarios cædebat, quibus fanorum tecta construerentur. Tum antiquis delubris sublatis, nova ædificavit (2), templa scilicet Herculis Astartæque dedicavit. Primum Herculi condidit mense Peritio (3), bello moto adversus Tityos, qui tributum mutata fide non solvebant. Hos quidem ille perdomitos ad obedientiam revocavit. Eo tempore inclaruit puer quidam Abdemonus, qui in cunctis abs Hierosolymorum rege Salomone propositis sibi problematibus superior evadebat.

4. Ac tempus ab hoc rege ad Carthaginem conditam hac ratione supputatur. Exstincto Hiromo, potitus est regno filius ejus Bahaibazerus, qui vixit annis XLIII, regnavit XVII (4). Post hunc Abdastartus ejus filius, qui vixit annis XXXIX (5), regnavitque IX. Hunc quatuor nutricis filii (6) insidiis exceptum interemerunt, quorum natu maximus regnum occupavit annis XII (7). Deinde Astartus Elæastarti filius, qui vixit annis LIV, regnavitque XII. Postea frater ejus Astharimus, qui vixit annis LVIII, regnavitque IX. Hic a fratre suo Phelite occisus est, qui et dominationem obtinuit mensibus octo, et ad quinquagesimum (8) annum vitam pro-

2. Ὅτι δ' οὐ λόγος ἐστὶν ὑπ' ἐμοῦ συγκείμενος, ὁ περὶ τῶν παρὰ τοῖς Τυρίοις γραμμάτων, παραθήσομαι μάρτυρα Δῖον, ἄνδρα περὶ τὴν Φοινικὴν Ἱστορίαν ἀκριβῆ γεγονέναι πεπιστευμένον. Οὗτος τοίνυν ἐν ταῖς περὶ Φοινίκων ἱστορίαις γράφει τὸν τρόπον τοῦτον· Ἀβιβάλου τελευτήσαντος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἴρωμος ἐβασίλευσεν. Οὗτος τὰ πρὸς ἀνατολὰς μέρη τῆς πόλεως προσέχωσεν, καὶ μεῖζον τὸ ἄστυ πεποίηκεν, καὶ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς τὸ ἱερὸν καθ' ἑαυτὸ ὂν ἐν νήσῳ, χώσας τὸν μεταξὺ τόπον, συνῆψε τῇ πόλει, καὶ χρυσοῖς ἀναθήμασιν ἐκόσμησεν. Ἀναβὰς δὲ εἰς τὸν Λίβανον ὑλοτόμησε πρὸς τὴν τῶν ναῶν κατασκευήν. Τὸν δὲ τυραννοῦντα Ἱεροσολύμων Σολομῶνα πέμψαι φασὶ πρὸς τὸν Εἴρωμον αἰνίγματα, καὶ παρ' αὐτοῦ λαβεῖν ἀξιοῦν. Τὸν δὲ μὴ δυνηθέντα διακρῖναι, τῷ λύσαντι χρήματα ἀποτίνειν· ὁμολογήσαντα δὲ τὸν Εἴρωμον, καὶ μὴ δυνηθέντα λῦσαι τὰ αἰνίγματα, πολλὰ τῶν χρημάτων εἰς τὸ ἐπιζήμιον ἀναλῶσαι. Εἶτα δὴ Ἀβδήμονόν τινα Τύριον ἄνδρα τὰ προτεθέντα λῦσαι· καὶ αὐτὸν ἄλλα προβαλεῖν, ἃ μὴ λύσαντα τὸν Σολομῶνα, πολλὰ τῷ Εἰρώμῳ προσαποτίσαι χρήματα. Δῖος μὲν οὕτω περὶ προειρημένων ἡμῖν μεμαρτύρηκεν.

3. Ἀλλὰ πρὸς τούτῳ παραθήσομαι Μένανδρον τὸν Ἐφέσιον· γέγραφε δὲ οὗτος τὰς ἐφ' ἑκάστου τῶν βασιλέων πράξεις παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ Βαρβάροις γενομένας, ἐκ τῶν παρ' ἐκείνοις ἐπιχωρίων γραμμάτων σπουδάσας τὴν ἱστορίαν μαθεῖν. Γράφων δὴ περὶ τῶν βεβασιλευκότων ἐν Τύρῳ, ἔπειτα γενόμενος κατὰ τὸν Εἴρωμον ταῦτά φησι· Τελευτήσαντος δὲ Ἀβιβάλου, διεδέξατο τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἴρωμος, ὃς βιώσας ἔτη πεντήκοντα τρία, ἐβασίλευσεν ἔτη τριάκοντα τέσσαρα. Οὗτος ἔχωσε τὸν εὐρύχωρον, τόν τε χρυσοῦν κίονα τὸν ἐν τοῖς τοῦ Διὸς ἀνέθηκεν, ἔτι τε ὕλην ξύλων ἀπελθὼν ἔκοψεν ἀπὸ τοῦ λεγομένου ὄρους Λιβάνου, κέδρινα ξύλα εἰς τὰς τῶν ἱερῶν στέγας· καθελών τε τὰ ἀρχαῖα ἱερὰ καινοὺς ναοὺς ᾠκοδόμησε, τό τε τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Ἀστάρτης τέμενος ἀνιέρευσεν, καὶ τὸ μὲν τοῦ Ἡρακλέους πρῶτον ἐποιήσατο ἐν τῷ Περιτίῳ μηνί, εἶτα τὸ τῆς Ἀστάρτης, ὁπότε Τιτυοῖς ἐπεστράτευσεν μὴ ἀποδιδοῦσι τοὺς φόρους, οὓς καὶ ὑποτάξας ἑαυτῷ πάλιν ἀνέστρεψεν. Ἐπὶ τούτου δέ τις ἦν Ἀβδήμονος (9) παῖς νεώτερος, ὃς ἐνίκα τὰ προβλήματα ἃ ἐπέτασσε Σολομὼν ὁ Ἱεροσολύμων βασιλεύς.

4. Ψηφίζεται δὲ ὁ χρόνος ἀπὸ τούτου τοῦ βασιλέως ἄχρι τῆς Καρχηδόνος κτίσεως οὕτως· Τελευτήσαντος

(1) Interpres Arm. explicat verbum ἀξιοῦν, *dignatum esse*; nobis tamen paulo aliter interpretandum videbatur.

(2) *Nova ædificavit* deest apud interpretem Arm.

(3) Nempe *Februario*, ut docet Suidas.

(4) Græce VII. Sed etiam Theophilus (III, 21) habet XVII; et, quod pluris est, idem Josephus apud Syncellum p. 183 C.

(5) Græce XXIX.

(6) Interpres Arm. utitur hic voce TAIAGORTI, quæ componitur ex TAIAG *nutrix*, et ORTI *filius*. In Actis autem apost. XIII, 1, quo loco Græce est σύντροφος et Latine *collactaneus*, Armenii scribunt D TAIAGORTI. Ita etiam I Machab. I, 6 et II Machab. IX, 29. Videtur igitur Abdastartus occisus a pueris cum eo nutritis. Sed enim Græce quoque est, uti nos scripsimus, *nutricis filii*.

(7) *Annis* XII deest apud Arm. interpretem.

(8) Ita Græce *quinquagesimum*, quæ est vera lectio, confirmaturque a Theophilo. At codex Arm. habet *decimum* mendose propter numeralium harum notarum in ea lingua levem differentiam.

(9) Textus Arm., *Abdemonis minor natu filius*, quia Ἀβδήμονος hoc loco visus est Armenio interpreti casus genitivus, sed immerito.

duxit. Hunc interfecit Ithobalus Astartæ sacerdos (1), qui annis XXXII regnavit, vixitque XLVIII (2). Huic Balezorus filius successit, qui annis vixit XLV, et regnavit VIII (3). Hunc excepit Metenus filius, qui annis XXXII vixit, et XXIX imperavit. Successit in hujus locum Physmanon (4), qui annis LVIII vixit, et XLVII dominatus est. Septimo ejus regni anno soror ejusdem, fuga arrepta, Carthaginem in Libya condidit.

5. Summa temporis ab Hiromi regno ad Carthaginem conditam, anni sunt CLV mensesque VIII. Anno Hiromi duodecimo templum Hierosolymis fundatum est. Igitur a templi conditione ad Carthaginis ædificium anni CXLIII mensesque octo elapsi sunt. Jam vero Phœnicum testimonio plura aggerere quid interest? Porro patrum nostrorum in eam regionem adventus ædificio templi antiquior est. Quippe hi regione universa in potestatem suam redacta, tum demum templo condendo operam dederunt. Id autem ego e sacris libris perspicue, ut arbitror, in *Antiquitatibus* (5) ostendi.

6. Hactenus Josephus. Nostra vero chronologia, quam subteximus, a quarto Salomonis anno videlicet temploque condito usque ad eum locum a Babyloniis eversum, annos colligit CCCCXXXII, qui ita recensentur.

I. Salomon reliquis, post tres prædictos, annis XXXVII.
II. Roboamus annis XVI.
III. Abias annis III.
IV. Asa annis XLI.
V. Josaphatus annis XXV (6).
VI. Joramus annis VIII.
VII. Ochozias anno I.
VIII. Gotholia mater annis VII.
IX. Joasus annis XL.
X. Amesias annis XXVIII.
XI. Ozias annis LII.
Sub hoc prima olympias Græcorum instituta est.
XII. Joathamus annis XVI.
XIII. Achazus annis XVI.
XIV. Ezechias annis XXIX.
XV. Manasses annis LV.
XVI. Amosus annis II (7)
XVII. Josias annis XXXI.
XVIII. Joachazus mensibus III.
XIX. Joachimus annis XI.
XX. Joachimus filius ejus, idem qui Jechonias, mensibus III.
XXI. Matthanias, idem qui Sedechias, annis XIV (8).
Summa annorum CDXXXII (9).

CAPUT XVIII.

De Babylonica captivitate Judæorum reliquisque eorumdem temporibus (10).

1. Subsecuta est Judæorum captivitas Babylonica, locique *sancti* vastitas annis LXX, qui circa alterum annum Darii regis Persarum et sexagesima quinta olympiade expliciunt, cujus rei testes sunt divinæ Scripturæ. Nobiscum de his sentit etiam Clemens, qui primo *Stromatum* hæc scribit *: et captivitas quidem ad LXX usque annum protracta est, alteroque demum anno Darii Hystaspis qui Persis, Assyriis et Ægyptiis regia auctoritate imperavit,

Εἰρώμου διεδέξατο τὴν βασιλείαν Βαλεάζαρος ὁ υἱὸς, ὃς βιώσας ἔτη τεσσαράκοντα τρία, ἐβασίλευσεν ἔτη ἑπτά. Μετὰ τοῦτον Ἀβδάσταρτος, ὁ αὐτοῦ υἱὸς, βιώσας ἔτη εἴκοσι ἐννέα, ἐβασίλευσεν ἔτη ἐννέα. Τοῦτον οἱ τῆς τροφοῦ αὐτοῦ υἱοὶ τέσσαρες ἐπιβουλεύσαντες ἀπώλεσαν, ὧν ὁ πρεσβύτερος ἐβασίλευσεν ἔτη δεκαδύο. Μεθ' οὓς Ἄσταρτος ὁ Δελαιαστάρτου, ὃς βιώσας ἔτη πεντήκοντα τέσσαρα, ἐβασίλευσεν ἔτη δώδεκα. Μετὰ τοῦτον ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀσέρυμος, βιώσας ἔτη τέσσαρα καὶ πεντήκοντα, ἐβασίλευσεν ἔτη ἐννέα. Οὗτος ἀπώλετο ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Φέλητος, ὃς λαβὼν τὴν βασιλείαν ἦρξε μῆνας ὀκτὼ, βιώσας ἔτη πεντήκοντα. Τοῦτον ἀνεῖλεν Εἰθώβαλος ὁ τῆς Ἀστάρτης ἱερεὺς, ὃς βασιλεύσας ἔτη τριάκοντα δύο, ἐβίωσεν ἔτη ἑξήκοντα ὀκτώ. Τοῦτον διεδέξατο Βαδέζωρος υἱὸς, ὃς βιώσας ἔτη τεσσαράκοντα πέντε, ἐβασίλευσεν ἔτη ἕξ. Τούτου διάδοχος γέγονε Μάττηνος ὁ υἱὸς, ὃς βιώσας ἔτη τριάκοντα δύο, ἐβασίλευσεν ἔτη ἐννέα. Τούτου διάδοχος γέγονε Φυγμαλίων, βιώσας δ' ἔτη πεντήκοντα ἕξ, ἐβασίλευσεν ἔτη τεσσαράκοντα ἑπτά. Ἐν δὲ τῷ ἐπ' αὐτοῦ ἑβδόμῳ ἔτει ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ φυγοῦσα, ἐν τῇ Λιβύῃ πόλιν ᾠκοδόμησε Καρχηδόνα.

5. Συνάγεται δὴ πᾶς ὁ χρόνος ἀπὸ τῆς Εἰρώμου βασιλείας ἄχρι Καρχηδόνος κτίσεως, ἔτη ρνε', μῆνες η'. Ἐπὶ δὲ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς Εἰρώμου βασιλείας, ἐν Ἱεροσολύμοις ᾠκοδομήθη ὁ ναός. Γέγονεν οὖν ἀπὸ τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ ναοῦ ἄχρι Καρχηδόνος κτίσεως, ἔτη ἑκατὸν τεσσαράκοντα τρία, μῆνες ὀκτώ. Τῆς μὲν οὖν παρὰ Φοινίκων μαρτυρίας τί δεῖ προσθεῖναι πλείω; Βλέπεται γὰρ τἀληθὲς ἰσχυρῶς ὡμολογημένον. Καὶ πολὺ δήπου προάγει τῆς τοῦ νεὼ κατασκευῆς ἡ τῶν προγόνων ἡμῶν εἰς τὴν χώραν ἄφιξις. Ὅτε γὰρ αὐτὴν πᾶσαν πολέμῳ παρέλαβον, τότε τὸν νεὼν κατεσκεύασαν· καὶ ταῦτα σαφῶς ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων ὑπ' ἐμοῦ δεδήλωται διὰ τῆς ἀρχαιολογίας. *Ex opere contra Apionem*, I, 17 18.

(*) Καὶ ἔμεινεν ἡ αἰχμαλωσία ἐπὶ ἔτη ἑβδομήκοντα, καταλήξασα εἰς τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου, τοῦ Περσῶν καὶ Ἀσσυρίων καὶ Αἰγυπτίων γεγενημένου βασιλέως· ἐφ' οὗ Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας, καὶ ὁ ἐκ τῶν δώδεκα Ἄγγελος, προφητεύουσι· καὶ ἦν ἀρχιερεὺς Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἰωσεδέκ. *Ex Clemente*, Strom. I, 21, *p.* 395.

(1) Codex Arm., *Astartorum rex* pro *Astartæ sacerdos*.
(2) Græce LXVIII.
(3) Ita Josephus etiam apud Syncellum p. 183 C. At hic Græce VI; Theophilus autem VII. In sequentibus etiam a Græco textu discrepat Armenius.
(4) Scilicet *Pygmalion*.
(5) Lib. VIII, 2-3. Jam vero hic Armenius interpres dicit *in priscorum oraculo*, quasi ἀρχαιολογία componatur ex ἀρχαίων, *priscorum* et λόγιον *oraculum*; quod secus est.
(6) Codex Arm. XLV, sed error est propter notarum similitudinem. Confer tabulas et posteriorem librum.
(7) De annis quibus regnavit Amosus recole cap. 5, n. 5.
(8) Horum regum anni sæpe aliter se habent in tabulis deinceps addendis, et in posteriore libro.
(9) Ita se habet numerus in codice Arm., quem nos intactum relinquimus.
(10) Hunc capitis titulum nos supplemus. Nam in codice Arm., nihil aliud scribitur nisi vox CLEMENTIS, quam nos omittendam putavimus.

A antiquata est. Tunc Aggæus et Zacharias e prophetarum duodecim ordine vaticinia canebant, itemque Angelus, nimirum Malachias, qui explicatur *nuntius :* pontificatum autem Jesus Josedechi filius gerebat. Hæc prædictus vir ait. Sed enim, quod usque ad alterum Darii annum septuagenarium illud templi exitium manserit, testis contemporalis adest Zacharias propheta, qui anno Darii secundo in hæc verba erumpebat : « * Quousque te, Domine omnipotens, Hierosolymorum non miseret cæterarumque Judææ urbium, quas abhinc annis septuaginta contemnis? » Quæ tu reputans, rogabis, cur nam initio librorum Esdræ dictum sit : « ** Anno primo Cyri Persarum regis, ut Dei verba, Jeremiæ ore prolata, in rem conferrentur, excitavit Dominus Cyri regis Persarum spiritum, qui jussa B ejusmodi scriptis litteris universo regno proposuit? » Jam et ea, quæ ibi sequuntur, liberationem Judæorum declarant, et Cyri de instaurando templo mandatum. Atqui hæc nonne persuadeant, septuagenariam captivitatis periodum sub Cyro potius quam sub Dario fuisse conclusam?

2. His ego occurrens aio : duo tempora septuagenaria prophetico sermone esse prænuntiata, quorum primum a templo everso exordiens, desinit in annum secundum Darii, quod diserte dicitur a Zacharia ; alterum a Judæis in servitutem redactis usque ad captam Babylonem Chaldæorumque regnum sublatum, cujus temporis periodus ab ipso vaticinio initium capit, et sub Cyro concluditur, C secundum Jeremiæ dictum, qui futura præsagiens aiebat : « *** Hæc inquit Dominus : Postquam annos septuaginta Babylone exegeritis, ego quidem vos invisam, meique oraculi tenax ad hunc locum reducam. » Rursusque vaticinans : « **** Universa, inquit, regio hæc ad excidium vastitatemque vocabitur, *ejusque incolæ* inter ethnicos Babylonio regi servient. Tum et illam gentem, inquit Dominus, et Chaldæorum regionem subvertam. » Quæ omnia sub Cyro evenerunt. Captivitatis tamen tempus haudquaquam a templo everso percensendum est, sed paulo altius repetendum, nempe ab altero Joachimi Judæorum regis anno (1), quo regnante prima captivitas a Nabuchodonosoro rege Babyloniorum invecta est ; imo vero ab eo tempore, quo Jeremias vaticinandi initium fecit. Inde enim usque ad *urbem* obsessam templumque inflammatum, anni XL excurrunt ; ad primum vero Cyri annum, septuaginta. Ex eo spatio quod abs Jeremia vaticinium exorso ad Cyrum interjacet, prior periodus septuagenaria conflatur. Rursus a templo sublato ad Cyrum anni sunt XXX, ita ut altero Darii anno septuaginta item anni exsistant (2). Denique octavo (3) Darii *anno templum* restitutum est.

3. ***** Deinceps Judæis nullus indigena rex fuit : pontificibus suis tanquam principibus ducibusve utebantur : cæterum Persarum regibus obtemperabant, quandiu Persidis regnum mansit (4). Exin in Macedonum potestate fuerunt, qui post Alexandrum regia auctoritate præfulserunt, usque ad Antiochum Epiphanem, qui Syriæ regno potitus Judæam gentem vexare cœpit ut ad ethnicam superstitionem traduceret. Sub hoc videlicet Matathias Asamonis filius Hierosolymitanus sacerdos, ejusdemque filius Judas, cognomento Machabæus, tum et horum successores principatum Judaicum redintegrarunt, eumdemque ad Augustum usque retinuerunt ; cujus ætate regnum alienigena, Romanorum jussu, obtinuit Herodes. Atque eo demum tempore Servatoris nostri Jesu Christi natalia fuerunt, relatæque a Moyse prophetiæ finis impositus, ****** « Nunquam scilicet desideratum iri prin-

(*) Κύριε παντοκράτωρ, ἕως τίνος οὐ μὴ ἐλεήσεις τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὰς πόλεις Ἰούδα, ἃς ὑπερεῖδες τοῦτο ἑβδομηκοστὸν ἔτος ; *Ex Zacharia* I, 12.

(**) Καὶ ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει Κύρου τοῦ βασιλέως Περσῶν, τοῦ τελεσθῆναι λόγον Κυρίου ἀπὸ στόματος Ἱερεμίου, ἐξήγειρε Κύριος τὸ πνεῦμα Κύρου βασιλέως Περσῶν, καὶ παρήγγειλε φωνὴν ἐν πάσῃ βασιλείᾳ αὐτοῦ καί γε ἐν γραπτῷ λέγων. *Ex Esdra* I, 1.

(***) Ὅταν μέλλῃ πληροῦσθαι Βαβυλῶνι ἑβδομήκοντα ἔτη, ἐπισκέψομαι ὑμᾶς, καὶ ἐπιστήσω τοὺς λόγους μου ἐφ' ὑμᾶς τοῦ ἀποστρέψαι τὸν λαὸν ὑμῶν εἰς τὸν τόπον τοῦτον. *Ex Jeremia* XXXVI *seu* XXIX, 10.

(****) Καὶ ἔσται πᾶσα ἡ γῆ εἰς ἀφανισμὸν καὶ εἰς ἐρήμωσιν, καὶ δουλεύσουσιν ἐν τοῖς ἔθνεσι τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος. Ἐκδικήσω καὶ ἐπὶ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, φησὶ Κύριος, καὶ ἐπὶ τὴν γῆν Χαλδαίων, καὶ θήσομαι αὐτοὺς εἰς ἀφανισμὸν αἰώνιον. *Ex Jeremia* XXV, 11, 12.

(*****) Διέμεινάν τε ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου Ἰουδαῖοι ἀβασίλευτοι, ὅσα ἐπὶ ἰδίοις βασιλεῦσιν, ἄρχουσι μὲν καὶ ἡγεμόσι χρώμενοι τοῖς οἰκείοις ἀρχιερεῦσι, τοῖς δὲ Ἀσσυρίων βασιλεῦσι τὸ πρῶτον ἢ τοῖς Περσῶν ὑπακούοντες, καὶ μετ' ἐκείνους τοῖς μετ' Ἀλέξανδρον ἄρξασι Μακεδόσι, μέχρις Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς, ὃς τῆς Συρίας βασιλεύσας ἑλληνίζειν ἐξηνάγκασε τὸ Ἰουδαίων ἔθνος. *Ab excerptis Scaligeri, ed. Amstel., p.* 51.

(******) Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται· καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν. *Ex Genesi* XLIX, 10.

(1) Ita codex Arm. *anno ;* sed confer posteriorem librum. De hebdomadis septuaginta Eusebius apud Syncellum p. 249 D.

(2) Audiendus Syncellus p. 217 B-C, apud quem Eusebius paulo aliter loquitur : Ἀπὸ ιγ' ἔτους Ἰωσίου τινὲς τῶν ἐξηγητῶν, ἐν οἷς καὶ Εὐσέβιος, τὸ ἑβδομηκονταετηρικὸν τῆς αἰχμαλωσίας χρόνον βούλονται μετρεῖσθαι ἕως τοῦ πρώτου ἔτους Κύρου γινόμενον ἔτη ἑβδομήκοντα. Κατὰ δὲ δεύτερον τρόπον, ὁ αὐτὸς ἑβδομηκονταετὴς χρόνος συνάγεται ἀπὸ τοῦ ἐνεστῶτος δ' ἔτους Ἰωακεὶμ, ἀφ' οὗ καὶ Θεὸς διὰ προφήτου ἐγκαλεῖ τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰούδα περὶ τῆς ἀπει- D θείας, ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ αὐτοῦ Κύρου. Κατὰ δὲ γ' καὶ τελευταῖον ἀπὸ τοῦ ια' ἔτους Σεδεκίου, ἕως τοῦ δευτέρου ἔτους Δαρείου. Τισὶν δὲ ἀκριβέστερον δοκεῖ ἀπὸ τοῦ ε' ἔτους τῆς προφητείας Ἱερεμίου, ὥς φησιν Εὐσέβιος, τὰ ο' ἐπὶ τὸ α' ἔτος Κύρου ἀριθμεῖν. Sed enim hoc loco Syncellus præ oculis habebat potius Eusebii nostri verba libri II, ad annum Abrahami 1457.

(3) Atqui cap. 11, n. 5, dictum est *sexto*.

(4) Textus Græcus, *Assyriis primo regibus seu Persis obtemperabant ; exin*, etc.

cipem ex Juda, ducemque e femore ejus, donec is adventaret cui servatum est, in quo gentes spem suam collocaverunt. » Atque hæc ita se habent.

4. Summa vero temporis a Salomone templique primordiis usque ad annum Darii Persæ secundum templique instaurationem, anni sunt DII. Tum a Moyse egressuque ex Ægypto ad Salomonem et conditum templum, anni sunt CCCCLXXX. A primo autem anno Abrahami ad exitum anni DV. Et a diluvio ad primum annum Abrahami, anni DCCCCXLII. Et ab Adamo ad diluvium anni MMCCXLII. Denique ab Adamo ad Darii alterum annum secundumque Hierosolymitani templi ædificium cumulantur anni MMMMDCLXXX (1). Reliqua tempora post alterum Darii annum, qui fuit sexagesimæ quintæ olympiadis annus primus, efficiunt olympiadas CXXXVII, annos DXLVIII. Quæ *tempora* singillatim ita supputantur.

5. Post Cyrum regem primum Persarum, diadema ad Cambysem recidit; ab hoc ad Darium, qui annis omnino regnavit VI supra XXX. Hujus anno altero templum Hierosolymis instauratum est (2). Reliqui sunt Darii XXXIV. Teneantur igitur Darii anni XXXIV. Tum Xerxis anni XX (3), sub quo Estheris res agebantur. Deinde Artaxerxis anni XLI. Sub hoc Esdras sacrorum apud Judæos librorum peritus scriba florebat. Is etiam fertur cunctas a Deo dictas Scripturas in mentem sibi revocasse, easque Judæis tradidisse novis Hebraicarum litterarum formis expressas (4): idque post bella quæ regionem illam vastaverant. Præterea et Nehemias pincerna cognoscebatur, qui mandante rege in Judæam progressus Hierosolyma excitabat, urbemque mœnibus ambiebat: eatenus enim urbs in ruinis consederat, templo excepto, quod sub Dario revixerat. Post Artaxerxem dominati sunt Persis hi: Darius annis XIX (5). Artaxerxes Mnemon annis XL. Ochus annis XXVI. Arses annis IV. Darius annis VI. Post hos Alexander Macedo Persarum imperium delevit, regnavitque ipse annis VI; qui qui-
A dem et antequam Darium interimeret jam regnaverat annis VI. Summa temporis ab altero Darii anno ad Alexandri obitum, qui in primum annum incidit olympiadis centesimæ quartæ decimæ, anni sunt CXCVII.

6. Post Alexandri obitum, Ægypti et Alexandrinæ urbis imperium tenuerunt hi:

I. Ptolemæus Lagi annis XL.

II. Ptolemæus Philadelphus annis XXXVIII (6)

Sub hoc Hebræorum sacri Libri ad Græcam linguam translati sunt, et in Alexandrinæ urbis bibliothecam recepti.

III. Ptolemæus Evergetes annis XXIV.

IV. Ptolemæus Philopator annis XXI.

V. Ptolemæus Epiphanes annis XXII.

B VI. Ptolemæus Philometor annis XXXIV.

7. Hujus ætate regnavit in Syria Antiochus, cognomento Epiphanes, sub quo ea contigerunt quæ in libro (7) Machabæorum narrantur; nempe, quod Antiochus Judæam gentem ad superstitiones ethnicas relabi coegerit, templumque dedicatis ibi signis temeraverit, tum et sacram supellectilem olympiade centesima quinquagesima prima (8) diripuerit. Interjacent autem inter Macedonis Alexandri obitum primumque annum Epiphanis Antiochi anni CL (9): et inter alterum Darii annum atque *ipsum* Antiochum anni CCCXLVII (10). Hujus * Antiochi temporibus Matathias, Asamonæi filius, patriorum sacrorum zelum præ se ferens, dux gentilis exercitus exstitit. Huic successit Judas filius, co-
C gnomento Machabæus. Post hunc rursus frater Jonathas: post quem frater item Simon, in quo liber (11) Machabæorum finem facit, annorum quadraginta (12) res complexus, nempe usque ad olympiadem centesimam sexagesimam primam expletam: a qua ad Augustum Romanorum imperatorem anni LXXXVIII supersunt.

8. Post Simonem, testibus Africano et Josepho (13), Judæorum ductavit exercitum Jonathas (14), qui et

(*) Κατὰ δὲ Ἀντίοχον τουτονὶ Ματταθίας Ἀσαμωναίου παῖς ζῆλον τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίου θρησκείας ἀναλαβὼν, τὴν Ἰουδαίων ἀρχὴν ἀνεκτήσατο, καὶ ἡγήσατο τοῦ λαοῦ. Μεθ' ὃν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰούδας ὁ ἐπικληθεὶς Μακκαβαῖος. Ἰωνάθης μετὰ τοῦτον. Σίμων τουτονὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ διαδέχεται. Εἰς τοῦτον ἡ βίβλος τῶν Μακκαβαίων περαιοῦται περιέχουσα χρόνον ἐτῶν τεσσαράκοντα μέχρι τέλους ρξα' ὀλυμπιάδος.

Μετὰ δὲ Σίμωνα Ἰουδαίων ἡγεῖται, καθὼς Ἀφρικανὸς καὶ Ἰώσηππος ἱστοροῦσιν, Ἰωνάθης, ὁ καὶ Ὑρκανὸς,

(1) Syncellus p. 181 D ait: Εἰσὶν ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως η' ἔτους Σολομῶνος κατὰ Εὐσέβιον, ͵δρό· *Ab Adamo ad octavum Salomonis annum Eusebius annos* MMMMCLXX *ponit*. Templum conditum est anno IV Salomonis. Ergo a MMMMDCLXXX, subductis DCII et IV, supersunt anni MMMMLXXIV.

(2) Nempe anno altero instaurari cœptum, octavo vel potius sexto absolutum est.

(3) In codicis textu XI, at in margine XX.

(4) Rem hanc celeberrimam rursus attingit Eusebius in secundo libro, quod facit etiam in præfatione Psalmorum, itemque in *Commentario ad psalmum* LXII. Et quidem de Esdra librorum sacrorum instauratore, itemque de litterarum apud Hebræos mutatione, judicia veterum Patrum nec non Judæorum commode coacervavit Calmetus in perdoctis dissertationibus Esdræ præpositis, ad quas lectores ablegamus.

(5) Ita etiam in tabulis et in posteriore libro. At superius cap. 15 scribuntur anni VII.

(6) Codex Arm. XXVIII, sed inferius XXXVIII.

D (7) Nempe *primo*.

(8) In secundo libro dicuntur hæc ab Eusebio contigisse olympiade CLIII.

(9) Vide posteriorem librum.

(10) Vide rursus posteriorem librum.

(11) Scilicet *primus*.

(12) Ergo mendose scribitur apud Syncellum *triginta*. En autem ejus verba p. 288 A. Ὁ ἀπὸ Ματταθίου τοῦ πατρὸς τῶν Μακκαβαίων Ἰούδα καὶ Ἰωνάθου καὶ Σίμωνος χρόνος κατὰ Εὐσέβιον ἐτῶν ἐστι λ'· *Summa temporis, quo Mattathias Machabæorum pater, nec non filii Judas, Jonathas et Simon rem publicam administrarunt, anni sunt* XXX *ad Eusebii rationes*. Dicendum erat igitur *quadraginta*, uti est in Græco textu, utque a posteriore Eusebii libro confirmari videtur.

(13) *Antiq.* XIII, 8.

(14) Ita *Jonathas* in textu Armenio et Græco; quin etiam in Armeniacis Bibliis I Machab. XIII,

Hyrcanus, annis XXVI. Deinde Aristobulus anno uno. A Is regium primus diadema gestavit, regem una pontificemque Judææ genti se præbens (1) post Babylonicam captivitatem anno CDLXXXIV. Post eum Alexander, qui et Jannæus, Judæorum regnum tenuit annis XXV (2). Deinde uxor ejus Alexandra, quæ et Messalina (3) annis IX. Denique Aristobulus atque Hyrcanus (4). Hac ætate Pompeius Romani exercitus dux Judæos stipendiarios fecit Romanorum; Hyrcanoque imposito eis rege, vinctum Aristobulum Romam transtulit. Tunc Romanorum principatum invadit olympiade centesima octogesima quarta (5) Julius Cæsar solus imperans annis IV et mensibus V. Post eum Augustus, qui et Sebastus (6), annis LVI et mensibus VI. Sub hoc Herodes primus ex alienigenis, cui, homini scili- B cet genere Ascalonio, jus nullum in Judaicum regnum erat, a Romanis potestate insignitus est. Sub eo UNCTUS DEI nascitur Bethlehemi in Judæa (7). Post Augustum Romanorum imperator fuit Tiberius. Hujus anno quinto decimo DOMINUS NOSTER JESUS UNCTUS DEI in humana vita manifestatus est (8) olympiadis ducentesimæ primæ anno quarto.

9. Quare fiunt ab Epiphane Antiocho ad quintum decimum annum Tiberii, anni CCI. Tum ab Alexandro Macedone ad eumdem annum Tiberii, anni CCCLII. Et ab altero anno Darii, anni DXLVIII. Rursus a quinto decimo anno Tiberii ad supremam Hierosolymorum obsidionem, quæ in alterum Vespasiani annum incidit, conficiuntur anni XLII. Erant * autem ab Adamo ad alterum annum Darii, anni MMMMDCLXXX (9) : tum ab altero Darii anno ad quintum decimum Tiberii, anni DXLVIII; ergo ab Adamo ad quintum decimum Tiberii annum, summa annorum MMMMMCCXXVIII (10) est. Jamvero a quinto decimo Tiberii anno ad Constantini victoris Augusti vicennalia anni excurrunt CCC. Summa ergo temporum Hebraicorum consurgit in annos MMMMMDXXVIII (11), secundum Septuaginta virorum interpretationem : nam secundum quidem Hebraica

ἔτη κϛʹ. Μεθ' ὃν Ἀριστόβουλος ἔτος αʹ· οὗτος πρῶτος διάδημα περιέθετο, ὁμοῦ καὶ βασιλεὺς καὶ ἀρχιερεὺς γεγονὼς τῶν Ἰουδαίων ἔθνους, μετὰ ἔτη υπδʹ τῆς εἰς Βαβυλῶνα αἰχμαλωσίας. Μεθ' ὃν Ἀλέξανδρος, ὁ καὶ Ἰανναῖος, ἔτη κϐʹ. Μεθ' ὃν Ἀλεξάνδρα, ἡ καὶ Σααλίνα, γυνὴ αὐτοῦ, ἔτη θʹ. Μεθ' ὃν Ἀριστόβουλος καὶ Ὑρκανός· καθ' οὓς Πομπήϊος Ῥωμαίων στρατηγὸς ὑποφόρους Ῥωμαίοις ἐποιήσατο Ἰουδαίους, Ὑρκανὸν μὲν ἐπιστήσας αὐτῶν βασιλέα, τὸν δὲ Ἀριστόβουλον δέσμιον εἰς Ῥώμην ἀγαγών. Κατὰ τοῦτον τὸν Ὑρκανὸν, Ῥωμαίων βασιλεύει ἐπὶ τῆς ρπδʹ ὀλυμπιάδος Ἰούλιος Καῖσαρ ἔτη δʹ, μῆνας ζʹ. Μεθ' ὃν Αὔγουστος, ὁ καὶ Σεβαστὸς, ἔτη νϛʹ, μῆνας ϛʹ, καθ' ὃν Ἡρώδης πρῶτος ἀλλόφυλος οὐδὲν προσήκουσαν αὐτῷ τὴν Ἰουδαίων βασιλείαν ὑπὸ Ῥωμαίων χειρίζεται, γένος ὢν Ἀσκαλωνίτης. Ἐπὶ τούτῳ καὶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς (12) τοῦ Θεοῦ ἐν Βηθλεὲμ γεννᾶται τῆς Ἰουδαίας. Μετὰ δὲ Αὔγουστον Ῥωμαίων ἐβασίλευσε Τιβέριος· τούτου ἔτος ἦν πεντεκαιδέκατον, ἐν ᾧ Σωτὴρ καὶ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Θεὸς (13) ἀνεφάνη ἐν τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ. *Ab excerptis Scaligeri*, p. 51-52.

(*) Ἦν δὲ ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως δευτέρου ἔτους Δαρείου ἔτη δχπ. Καὶ τὰ ἀπὸ δευτέρου ἔτους Δαρείου ἔτη φμηʹ. Ὁμοῦ τὰ πάντα ἀπὸ Ἀδὰμ ἐπὶ τὸ πεντεκαιδέκατον ἔτος Τιβερίου ἔτη (͵εσκηʹ). Ἀπὸ δὲ πεντεκαιδεκάτου ἔτους

53. Ab Eusebio tamen in posteriore libro scribitur C *Joannes*, quæ est longe communior lectio, occurritque etiam in Bibliis Arm. I Machab. XVI, 1 et 2.

(1) Confer Josephum *Antiq.* XIII, 11.

(2) Ita codex Arm.; sed idem in posteriore libro XXVII.

(3) Hæc dicitur *Messalina* etiam a Chorenensi *Hist.* II, 13. Armenius tamen Samuel scribit *Salina*, Epiphanius hær. XXIX, cap. 3, *Saalina*.

(4) Codex Arm., mendose, *qui et Hyrcanus*.

(5) Lib. II, olymp. 183.

(6) Recole cap. 15, n. 8, col. 143, not. 1.

(7) Hæc Hebræorum tempora a soluta captivitate usque ad Christum perspicue exponit, præter alios historicos, etiam Augustinus *De civ. Dei*, XVIII, 45.

(8) Hæc est illa *Theophania*, seu publica Christi vita (Luc. cap. III) quam Eusebius noster quinque voluminibus narraverat; cujus deperditi operis fragmenta XVIII ego edidi in hac collectione Scriptorum veterum tomo I repetitæ editionis. Nuper D vero aliud fragmentum in Vaticano quodam codice reperi, quod ita se habet.

Εὐσεβίου βʹ τῆς θεοφανείας.

Ἑβδομήκοντα δὲ ἀνεδείκνυ μαθητὰς, ὁπόσα λέγεται καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης ἔθνη τυγχάνειν· τοῦτο δὲ καὶ ἡ Μωσέως δηλοῖ Γραφὴ τὸν κατάλογον ποιουμένη τῶν μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τοῦ Νῶε γενομένων παίδων· ἐξ ὧν τοὺς πάντας ἑβδομήκοντα φῦναι, οὓς προπάτορας τῶν καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης ἐθνῶν λόγος ἀληθὴς γεγονέναι κατέχει.

(9) Ita codex Arm. in textu; at in margine MMMMDCLXX.

(10) Pressius sic conficitur summa secundum Septuaginta interpretes : ab Adamo ad diluvium anni MMCCXLII; a diluvio ad Abrahamum anni DCCCCXLII; ab Abrahamo ad Tiberii decimum quintum, ut videre est in posteriore libro, anni MMXLIV; quæ est summa annorum VMCCXXVIII.

(11) Codex Arm. hic MMMMMDXVIII. Jam opere pretium est huic loco verba Syncelli, p. 35 D, subjungere : Μέμφονται τὸν Εὐσέβιον Ἀνιανὸς καὶ Πανόδωρος εὐλόγως, ὅτι ἐν τῇ ἀνακεφαλαιώσει τοῦ χρονογραφίου σϞʹ ἔτη ἐσφάλη· ἀντὶ γὰρ ͵εωιϛʹ ἔγραψε ͵εφκϛʹ. Ἐστοιχείωσε δὲ οὕτως· ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τῆς γεννήσεως Ἀβραὰμ συνῆξεν ἔτη ͵γρπδʹ· καὶ ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως τῆς εἰκοσαετηρίδος Κωνσταντίνου ἐν τῷ κατὰ πλάτος συνῆξε χρόνον ἐτῶν ͵βτμϐʹ, ἃ γίνεται ἔτη ͵εφκϛʹ· *Anianus et Panodorus* (chronographi) *Eusebium merito incusant, quod in temporum definienda summa, nonaginta annos et ducentos omiserit. Pro annis enim* VMDCCCXVI, *scripsit annos* VMDXXVI (dic XXVIII). *Sic autem rationes duxit : ab Adamo ad Abrahami natalia confecit annos* MMMCLXXXIV; *ab Abrahamo autem ad Constantini vicennalia in ampliore historia* (primo Chronicorum libro) *annos numeravit* MMCCCXLII; *unde summa consurgit annorum* MMMMMDXXVI. Pergit autem ibidem Syncellus exponere, quo pacto ab Eusebio anni CCXC (seu CCXCI) prætermissi sint, nempe quia non scripserit Cainani Arphaxadæi annos ante procreandum CXXX, deinde Aodi judicis annos X, tum alienigenarum ex intervallo dominantium annos CXI, denique post Samsonis obitum annos libertatis seu pacis XL. Conferatur Syncellus etiam pp. 92 C, 111 B, 169 B. Jam de Syncelli ipsius rationibus et de ejusdem sæpe iniquo judicio super Eusebii calculis nihil nos disserendum putamus.

(12) Ὁ υἱός, *filius*, abest hic a codice Arm. Est tamen in Eusebii posteriore libro.

(13) Armenius interpres legebat Χριστὸς Θεοῦ.

Judæorum exemplaria detrahuntur anni MCCXXXVII (1); secundum autem Hebraica item exemplaria Samaritanorum detrahuntur anni CMXXXV (2). Atque apud Hebræos ratio temporum prædicto modo se habet (3).

CAPUT XIX.

Quomodo in Ægyptiorum chronologia tempora *quoque Æthiopum contineantur.* Quomodo item *Ptolemæi Ægyptum Alexandriamque tenuerint. De ratione chronologiæ apud Ægyptios.*

Peractis Chaldæorum et Assyriorum atque Hebræorum chronologiis, res postulat, ut ad fastorum Ægyptiacorum tractationem accedamus. Diodorus primo *historicæ Bibliothecæ* suæ libro hæc verba scribit. Fabulantur * apud eos quidam, initio deos et heroas dominatos esse in Ægypto annis paulo minus sexdecim millibus (4): postremum autem deorum regnavisse Isidis filium Orum. Aiunt deinde potitos esse regionis homines, ducto initio a Myride, annis paulo minus quinque millibus usque ad olympiadem octogesimam supra centesimam (5), qua ætate nos in Ægyptum venimus, potiente regni Ptolemæo, qui novus Dionysus appellabatur. Cæterum eorum qui regioni cum imperio præfuerunt, plurimi numerantur indigenæ; minima pars Æthiopum, Persarum atque Macedonum. Æthiopes dominati sunt quatuor, et hi quidem haud continua serie sed ex intervallo, annis paulo minus XXXVI. Persæ autem nationi huic Cambysis regis armis subactæ imperaverunt annis CXXXV, computatis etiam temporibus, quibus Ægyptii rebellaverunt, propter gravissimæ tyrannidis impatientiam, *Persarumque* impietatem in indigenas deos. Extremi Macedones gubernacula tenuerunt, eorumque successores annis CCLXXVI. Reliquo omni tempore regibus indigenis usi sunt, viris quidem CDLXX, feminis autem V. Horum omnium consignatas litteris memorias sacerdotes tenebant in templis (6), ab ultima ætate perpetuo ordine traditas, quantus nimirum quisque rex fuisset viribus, strenuitate, indole, victoriis, rebusque cæteris sua ætate perpetratis. Sed enim singulorum actus scribi a nobis plane nullius usus est atque supervacaneum, præsertim cum multi ex his nihil admodum utile sua ætate aggressi sint. Hactenus Diodorus. Opportunum commodumque est etiam ex Manethone res Ægyptiacas hic subnectere, in quo præsertim *auctore* historia ista niti videtur.

CAPUT XX.

Ex Ægyptiacis Manethonis monumentis, qui in tres libros historiam suam tribuit. De diis et de heroibus, de manibus et de mortalibus regibus qui Ægypto præfuerunt usque ad regem Persarum Darium.

1. Primus Ægyptiorum deus (7) Vulcanus fuit, qui etiam ignis repertor apud eos celebratur. Ex eo Sol (8); postea Agathodæmon; deinde Saturnus; tum Osiris; exin Osiridis frater Typhon; ad extremum Orus Osiridis et Isidis filius. Hi primi inter Ægyptios rerum potiti sunt. Deinceps continuata successione delapsa est regia auctoritas usque ad Bytin per annos tredecim mille ac nongentos. Lunarem tamen annum intelligo, videlicet triginta diebus constantem: quem enim nunc mensem dicimus, Ægyptii olim anni nomine indigitabant. Post deos regnaverunt heroes annis MCCLV: rursusque alii reges dominati sunt annis MDCCCXVII: tum alii triginta reges Memphitæ annis MDCCXC: deinde alii Thynitæ decem reges annis CCCL. Secuta est manium heroumque dominatio annis MMMMMDCCCXIII. Summa temporum in undecim millia consurgit annorum (9), qui tamen lunares, nempe menstrui, sunt. Sed revera dominatio, quam narrant Ægy-

Τιβερίου ἐπὶ τὴν εἰκοσαετηρίδα Κωνσταντίνου τοῦ νικητοῦ σεβαστοῦ ἔτη τ'. Συνάγεται ὁ πᾶς χρόνος εἰς ἔτη (,εφχη') κατὰ τὴν τῶν Ἑβδομήκοντα ἑρμηνείαν. *Ab excerptis Scaligeri p. 52.*

(*) Μυθολογοῦσι δ' αὐτῶν τινες τὸ μὲν πρῶτον ἄρξαι τῆς Αἰγύπτου θεούς τε καὶ ἥρωας ἔτη βραχὺ λείποντα τῶν μυρίων καὶ ὀκτακισχιλίων, καὶ θεῶν ἔσχατον βασιλεῦσαι τὸν Ἴσιδος Ὧρον· ὑπ' ἀνθρώπων δὲ τὴν χώραν βεβασιλεῦσθαί φασιν ἀπὸ Μύριδος (10) ἔτη βραχὺ λείποντα τῶν πεντακισχιλίων, μέχρι τῆς ἑκατοστῆς καὶ ὀγδοηκοστῆς ὀλυμπιάδος, καθ' ἣν ἡμεῖς μὲν παρεβάλομεν εἰς Αἴγυπτον, ἐβασίλευε δὲ Πτολεμαῖος, ὁ νέος Διόνυσος χρηματίζων. Τούτων δὲ τὰ μὲν πλεῖστα κατασχεῖν τὴν ἀρχὴν ἐγχωρίους βασιλεῖς, ὀλίγα δὲ Αἰθίοπας καὶ Πέρσας καὶ Μακεδόνας. Αἰθίοπας μὲν οὖν ἄρξαι τέσσαρας, οὐ κατὰ τὸ ἑξῆς, ἀλλ' ἐκ διαστήματος, ἔτη τὰ πάντα βραχὺ λείποντα τῶν ἓξ καὶ τριάκοντα. Πέρσας δ' ἡγήσασθαι, Καμβύσου τοῦ βασιλέως τοῖς ὅπλοις καταστρεψαμένου τὸ ἔθνος, πέντε πρὸς τοῖς ἑκατὸν καὶ τριάκοντα ἔτεσι, σὺν ταῖς τῶν Αἰγυπτίων ἀποστάσεσιν, ἃς ἐποιήσαντο, φέρειν οὐ δυνάμενοι τὴν τραχύτητα τῆς ἐπιστασίας καὶ τὴν εἰς τοὺς ἐγχωρίους θεοὺς ἀσέβειαν. Ἐσχάτους δὲ Μακεδόνας ἄρξαι καὶ τοὺς ἀπὸ Μακεδόνων ἓξ ἔτη πρὸς τοῖς διακοσίοις καὶ ἑβδομήκοντα. Τοὺς δὲ λοιποὺς χρόνους ἅπαντας διατελέσαι βασιλεύοντας τῆς χώρας ἐγχωρίους, ἄνδρας μὲν ἑβδομήκοντα πρὸς τοῖς τετρακοσίοις, γυναῖκας δὲ πέντε. Περὶ ὧν ἁπάντων οἱ μὲν ἱερεῖς εἶχον ἀναγραφὰς ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐκ παλαιῶν χρόνων ἀεὶ τοῖς διαδόχοις παραδεδομένας, ὁπηλίκον ἕκαστος τῶν βασιλευσάντων ἐγένετο τῷ μεγέθει, καὶ ὁποῖός τις τῇ φύσει, καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἰδίους χρόνους ἑκάστῳ πραχθέντα. Ἡμῖν δὲ περὶ ἑκάστου τὰ κατὰ μέρος μακρὸν ἂν εἴη καὶ περίεργον γράφειν, ὡς ἂν τῶν πλείστων ἀχρήστων περιειλημμένων. *Ex Diodoro Sic.*, I, 44.

(1) Confer cap. 16, n. 14. Sed hic textus Arm., XXXVII pro XXXV.

(2) Confer cap. 16, n. 11.

(3) Lege etiam Suidæ calculum voc. *Ἀδάμ*.

(4) Græce XVIIIM.

(5) Codex Arm. CLXX.

(6) Ergo Armenius interpres, seu potius Eusebius, legebat in Diodoro ἱεροῖς templis. non ἱεραῖς βίβλοις. LEOPARDUS.

(7) Codex Arm., *homo*; et sic etiam Chorenensis *Hist.* I, 6. Sed *deus* apud Syncellum, p. 18. Reapse hic agitur de Ægyptiaca deorum dynastia. ID.

(8) Confer Syncellum pp. 19, 51, et Suidam voc. *ἥλιος*.

(9) De his immanibus Ægyptiorum antiquitatibus confer Syncellum p. 51-52 apud quem Sol Vulcani filius myriadibus tribus annorum regnat.

(10) Græcus textus vulgo corruptus, ἀπὸ μυριάδος, sed restituitur a codice Vaticano ἀπὸ Μύριδος. Codex Arm., *sub Myride*.

ptii, deorum, heroum et manium tenuisse putatur lunares annos omnino viginti quatuor mille et nongentos, ex quibus fiunt solares anni MMCCVI.

2. Atque hæc quidem si cum Hebræorum chronologia conferre volueris, in eamdem plane conspirare sententiam videbis. Namque Ægyptus ab Hebræis Mezraimus appellatur : Mezraimus autem multis post diluvium annis exstitit (1). Quippe e Chamo Noachi filio post diluvium ortus est Ægyptus sive Mezraimus, qui primus ad Ægypti incolatum profectus est, qua tempestate gentes hac illac spargi cœperunt. Erat autem summa temporis ab Adamo ad diluvium, secundum Hebræos, annorum MMCCXLII (2).

3. Cæterum cum Ægyptii prærogativa antiquitatis quadam seriem ante diluvium tenere se jactent deorum, heroum et manium annis plus viginti mille *regnantium*; plane æquum est, ut hi *anni* in menses tot convertantur quot ab Hebræis memorantur anni : nempe ut qui menses continentur in memoratis apud Hebræos annis, ii totidem intelligantur Ægyptiorum lunares anni (3), pro ea temporum summa quæ a primo condito homine ad Mezraimum usque colligitur. Etenim Mezraimus generis Ægyptiaci auctor fuit, ab eoque prima Ægyptiorum dynastia credenda est. Quod si temporum copia adhuc exuberet, reputandum sedulo est plures fortasse Ægyptiorum reges una eademque ætate exstitisse : namque et Thynitas regnavisse aiunt et Memphitas et Saitas et Æthiopes eodemque tempore alios. Videntur præterea alii quoque alibi imperium tenuisse , atque hæ dynastiæ suo quæque in nomo (4) semet continuisse : ita ut haud singuli

A reges successivam potestatem acceperint, sed alius alio loco eadem ætate regnaverit. Atque hinc contigit, ut tantus cumulus annorum confieret. Nos vero his omissis, persequamur singillatim Ægyptiorum chronologiam.

4. * Post manes atque heroas, primam dynastiam numerant VIII regum, quorum primus fuit Menes (5), gloria regni administrandi præpollens : a quo exorsi singulas regnantium familias diligenter scribemus, quarum successiva series ita contexitur.

Menes Thynites ejusque posteri septem (quem Herodotus Minam (6) nuncupavit). Hic annis XXX (7) regnavit. Idem et extra regionis suæ fines cum exercitu progressus est, et gloria rerum gestarum

B inclaruit (8). Ab hippopotamo raptus est.

Athothis hujus filius regno potitus est annis XXVII (9). Is regia sibi palatia Memphi construxit, et medicam item artem coluit, quin et libros de ratione secandorum corporum scripsit.

Cencenes ejus filius annis XXXIX.

Vavenephis annis XLII, cujus ætate fames regionem corripuit. Is pyramides prope Cho oppidum excitavit.

Usaphæs annis XX.

Niebæs annis XXVI.

Mempses annis XVIII. Sub hoc multa prodigia itemque maxima lues acciderunt.

Vibesthes annis XXVI.

C Summa dominationis annorum CCLII.

Secunda dynastia regum IX.

(*) Περὶ τῶν μετὰ τὸν κατακλυσμὸν Αἰγυπτίων δυναστειῶν, ὡς Εὐσέβιος.

Μετὰ νέκυας καὶ τοὺς ἡμιθέους πρώτην δυναστείαν καταριθμοῦσι βασιλέων ὀκτώ· ὧν γέγονε α' Μήνης, ὃς διασήμως αὐτῶν ἡγήσατο· ἀφ' οὗ τοὺς ἐξ ἑκάστου γένους βασιλεύσαντας ἀναγράψομεν· ὧν ἡ διαδοχὴ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον.

Α'. Μήνης Θενίτης, καὶ οἱ τούτων ἀπόγονοι ζ', ὃν Ἡρόδοτος Μῆνα ὠνόμασεν, ἐβασίλευσεν ἔτεσιν ξ'· οὗτος ὑπερόριον στρατείαν ἐποιήσατο, καὶ ἔνδοξος ἐκρίθη· ὑπὸ δὲ ἱπποποτάμου ἡρπάσθη.

Β'. Ἄθωθις ὁ τούτου υἱὸς ἦρξεν ἔτεσιν κζ', καὶ τὰ ἐν Μέμφει βασίλεια ᾠκοδόμησεν, ἰατρικήν τε ἐξήσκησε, καὶ βίβλους ἀνατομικὰς συνέγραψε.

Γ'. Κενκένης ὁ τούτου υἱὸς ἔτη λθ'.

Δ'. Οὐενέφης ἔτη μβ', ἐφ' οὗ λιμὸς κατέσχε τὴν χώραν, ὃς καὶ τὰς πυραμίδας τὰς περὶ Κωχώμην ἤγειρε.

Ε'. Οὐσαφαῆς ἔτη κ'.

Ϛ'. Νιεβαῆς ἔτη κϛ'.

Ζ'. Σεμέμψης ἔτη ιη', ἐφ' οὗ πολλὰ παράσημα ἐγένετο, καὶ μεγίστη φθορά.

Η'. Οὐβιένθης ἔτη κϛ'.

Οἱ δὲ πάντες ἐβασίλευσαν ἔτη σνβ'.

Δευτέρα δυναστεία βασιλέων ἐννέα.

(1) Mezraimus dicitur quartus a Noacho et tertius a Chamo, filius nempe Chusi, apud Chorenensem *Hist.* I, 4, qui eam notitiam ex eruditi cujusdam Syri scriptis hausisse se ait. Sane ita Mezraimus multo post diluvium tempore exstitisset, ut hic ait Eusebius (nisi forte locus corruptus est). Sed enim Mezraimus dicitur Chami filius a divinis Bibliis Gen. x, 6, et ab ipso mox Eusebio.

(2) Intellige apud Hebræos in LXX Virorum interpretatione ; et recole cap. 16, n. 8.

(3) Confer de his annorum Ægyptiacorum rationibus Syncellum p. 18 D, Suidas quidem voc. ἥλιος ait dies aliquando numeratos pro *annis*. Censorinus cap. 19 annum Ægyptiorum antiquissimum dicit *bimestrem*; imo *menstruum* Plutarchus in *Numa* cap. 13, et Varro, apud Lactantium *Inst.* II, 12; *quadrimestrem* Augustinus *De civ. Dei*, XII, 10. Le-

D gesis alias varietates apud Plinium *Hist.* VII, sect. 49, et apud Macrobium *Saturn.* I, 12.

(4) Aliter Armenius interpres, qui crasso errore νομόν *legem*, et περιγεγράφθαι *scriptum esse* intellexit. Atqui νομός est Ægyptiaca *regio* seu *præfectura*; περιγράφεσθαι *circumscribi*. Νομόν etiam in sequentibus Armenius interpres perperam *legem* vertit.

(5) In textu codicis hic et inferius *Memes*, at in margine *Menes*.

(6) Lib. II, cap. 4, n. 99, quo altero loco legitur in variis lectionibus Herodoti Μῖνα, uti reapse legisse videtur Armenius interpres, et est item in variis lectionibus Diodori I, 45.

(7) Græce LX.

(8) Menis utique substructiones ad Nilum avertendum commemorat Herodotus II, 99.

(9) Ita in codicis margine ; at in textu, XXV.

Primus Bochus. Sub eo specus ingens Bubasti subsedit multosque *mortales* hausit. A

Post eum Cechous; quo tempore (1) Apis, et Mnevis atque Mendesius hircus (2) dii esse putabantur.

Deinde Biophis, sub quo lege statutum est ut feminæ quoque regiam dignitatem obtinerent.

Tum alii tres quorum ætate nullum insigne facinus patratum est. Sub septimo Mythici aiunt flumen Nilum melle simul et aqua fluxisse undecim diebus.

Postea Sesochris annis XLVIII, quem aiunt quinque cubitos altum, tres vero palmos latum fuisse.

Sub nono tandem nihil memoria dignum actum est. Hi regnaverunt annis CCXCVII (3).

Tertia dynastia Memphitarum VIII regum.

Necherochis, sub quo Libes ab Ægyptiis defecerunt: mox immaniter crescente luna territi ad obsequium reversi sunt. Deinde Sesorthus, qui ob medicam artem Æsculapius ab Ægyptiis vocitatus est. Is etiam sectis lapidibus ædificiorum struendorum auctor fuit: litteris insuper exarandis curam impendit. Sex reliqui nihil commemorandum gesserunt. Regnatum est annis CXCVII (4).

Quarta dynastia Memphitarum regum XVII ex alia regia familia, quorum tertius Suphis, maximæ pyramidis auctor; quam quidem Herodotus (5) a Cheope structam ait qui in deos ipsos superbiebat: tum facti pœnitens sacrum librum conscribebat, quem Ægyptii instar magni thesauri habere se putabant. De reliquis *regibus* nihil memorabile litteris mandatum est. Regnatum est annis CDXLVIII.

Quinta dynastia regum XXXI Elephantinorum, quorum primus Othius qui a satellitibus suis occisus est. Quartus Phiops, qui regiam dignitatem a sexto ætatis anno ad centesimum usque tenuit.

Sexta dynastia. Femina quædam nomine Nitocris regnavit, omnium ætatis suæ virorum fortissima et mulierum formosissima, flava rubris genis. Ab hac tertia pyramis excitata dicitur (6), speciem collis præ se ferens. Ab his quoque regnatum est annis CCIII. B

Septima dynastia Memphitarum quinque regum, qui annis (7) LXXV dominati sunt.

Octava dynastia Memphitarum IX (8) regum, quorum dominatio annos C occupavit.

Nona dynastia Heracleopolitarum IV regum, annis C. Horum primus Ochthois sævissimus regum fuit qui sibi præcesserant, universamque Ægyptum diris calamitatibus affecit. Idem denique vesania correptus est, et a crocodilo peremptus.

Α'. Βῶχος ἐφ' οὗ χάσμα κατὰ Βούβαστον ἐγένετο, καὶ πολλοὶ ἀπώλοντο. C

Β'. Μεθ' ὃν καὶ δεύτερος Χῶος, ὅτε καὶ ὁ Ἆπις, καὶ ὁ Μνεῦις, ἀλλὰ καὶ ὁ Μενδήσιος τράγος θεοὶ ἐνομίσθησαν.

Γ'. Βίοφις ἐφ' οὗ ἐκρίθη καὶ τὰς γυναῖκας βασιλείας γέρας ἔχειν.

Καὶ μετὰ τούτους ἄλλοι τρεῖς, ἐφ' ὧν οὐδὲν παράσημον ἐγένετο.

Ζ'. Ἐπὶ τοῦ ἑβδόμου μυθεύεται τὸν Νεῖλον μέλιτι κεκραμένον ἡμέρας ἕνδεκα ῥυῆναι. Μεθ' ὄν.

Η'. Σέσωχρις ἔτη μη', ὃς λέγεται γεγονέναι ὕψος πηχῶν ε', πλάτος (παλαιστῶν) γ'. Ἐπὶ δὲ τῷ ἐννάτῳ οὐδὲν ἀξιομνημόνευτον ὑπῆρχε.

Θ'. Χενερὴς ἔτη λ'. Ἐβασίλευσαν ἔτη σϞζ'.

Τρίτη δυναστεία Μεμφιτῶν βασιλέων ὀκτώ.
Νεχέρωχις, ἐφ' οὗ Λίβυες ἀπέστησαν Αἰγυπτίων, καὶ τῆς σελήνης παρὰ λόγον αὐξηθείσης, διὰ δέος ἑαυ-
τοὺς παρέδοσαν. Μεθ' ὃν Σέσορθος ὃς Ἀσκληπιὸς παρὰ Αἰγυπτίοις ἐκλήθη διὰ τὴν ἰατρικήν· οὗτος καὶ τὴν
διὰ ξεστῶν λίθων οἰκοδομὴν εὕρατο, ἀλλὰ καὶ γραφῆς ἐπεμελήθη. Οἱ δὲ λοιποὶ ἓξ οὐδὲν ἀξιομνημόνευτον
ἔπραξαν· οἳ καὶ ἐβασίλευσαν ἔτη ρϞη'.
Τετάρτη δυναστεία βασιλέων ιζ' Μεμφιτῶν συγγενείας ἑτέρας βασιλείας, ὧν τρίτος Σοῦφις, ὁ τὴν με-
γίστην πυραμίδα ἐγείρας, ἥν φησιν Ἡρόδοτος ὑπὸ Χέοπος γεγονέναι, ὃς καὶ ὑπερόπτης εἰς θεοὺς γέγονεν,
ὡς μετανοήσαντα αὐτὸν τὴν ἱερὰν συγγράψαι βίβλον, ἣν ὡς μέγα χρῆμα Αἰγύπτιοι περιέπουσι. Τῶν δὲ λοι-
πῶν οὐδὲν ἀξιομνημόνευτον ἀνεγράφη· οἳ καὶ ἐβασίλευσαν ἔτη υμη'.
Πέμπτη δυναστεία βασιλέων τριάκοντα ἑνὸς ἐξ Ἐλεφαντίνης, ὧν πρῶτος Ὀθόης· οὗτος ἀπὸ τῶν δορυφό-
ρων ἀνῃρέθη. Ὁ δὲ δ' Φίωψ ἑξαέτης ἀρξάμενος ἐβασίλευσεν μέχρις ἐτῶν ἑκατόν.
Ἕκτη δυναστεία. Γυνὴ Νίτωκρις ἐβασίλευσεν τῶν κατ' αὐτὴν γεννικωτάτη καὶ εὐμορφοτάτη, ξανθή τε
τὴν χροιὰν ὑπάρξασα, ἣ καὶ λέγεται τὴν τρίτην πυραμίδα ᾠκοδομηκέναι· οἳ καὶ ἐβασίλευσαν ἔτη σγ'.
Ἑβδόμη δυναστεία Μεμφιτῶν βασιλέων πέντε, οἳ ἐβασίλευσαν ἡμέρας οε'.
Ὀγδόη δυναστεία Μεμφιτῶν βασιλέων πέντε, οἳ ἐβασίλευσαν ἔτη ἑκατόν.
Ἐννάτη δυναστεία Ἡρακλεωπολιτῶν βασιλέων τεσσάρων, οἳ ἐβασίλευσαν ἔτη ἑκατόν· ὧν πρῶτος Ἀχθόης
δεινότατος τῶν πρὸ αὐτοῦ γενόμενος, τοῖς ἐν πάσῃ Αἰγύπτῳ κακὰ εἰργάσατο· ὕστερον δὲ μανίᾳ περιέπεσε,
καὶ ὑπὸ κροκοδείλου διεφθάρη.

(1) Arm. interpres, *qui et Apis*, etc., perperam intellecto ὅτε. LEOPARDUS.

(2) In codice Arm. est VOX CAURIT, quasi *caper*; Armenii autem *hircum* dicunt NOCHAZ aut GAUSCH. De hirco Mendesio videndus certe Herodotus II, 46.

(3) Noni regis *Cheneris* siluit nomen Eusebius, vel potius Armenius interpres.

(4) Græce, CXCVIII.

(5) Lib. II, 124 seqq., ubi late Cheopis facinora commemorantur.

(6) Memorans pyramides Arm. interpres in prima quidem dynastia scribit IAURAN, hoc autem loco etiam EURAN; quæ vocabula ab amanuensibus fortasse corrupta sunt, neque nobis adhuc satis considerata. D De hac autem tertia pyramide loqui videtur Strabo lib. XVII, ed. Oxon. p. 1145: Ἔστιν ἐν ὕψει μείζονι τῆς ὀρεινῆς ἡ τρίτη πολὺ ἐλάττων ταῖν δυοῖν, πολὺ δὲ μείζονος δαπάνης κατεσκευασμένη· *Est in majore montis altitudine tertia* (pyramis), *cæteris quidem duabus minor, valde tamen graviore impendio constructa*. Hanc autem tertiam pyramidem Strabo dicit sepulcrum feminæ cujusdam, quæ regi Ægyptio in matrimonium convenerit.

(7) Græce *diebus*, manifesto mendo.

(8) Ita in textu Arm., at in margine XIX, Scaliger quoque legebat XIX, at Eusebius Græce nunc certe habet V.; Sync. p. 58 C, scribit XXVII. Hæc jamdiu notavit etiam Marshamus *Chron*. ed. Londin., p. 90.

Decima dynastia Heracleopolitarum XIX regum, annis CLXXXV.

Undecima dynastia Diospolitarum XVI regum, annis XLIII. Post quos Ammenemes annis XVI.

Hactenus primum librum Manetho produxit. Sunt autem reges CXCII, anni MMCCC.

5. E MANETHONIS LIBRO SECUNDO.

Duodecima dynastia Diospolitarum VII regum quorum primus

Sesonchosis Ammenemis filius annis XLVI.

Ammenemes annis XXXVIII, qui a suis eunuchis interemptus est.

Sesostris annis XLVIII, cujus mensura fertur cubitorum quatuor palmorumque trium cum digitis duobus. Is universam Asiam annorum novem spatio B sibi subdidit, itemque Europæ partes usque ad Thraciam. Idem et suæ in singulas gentes dominationis monumenta ubique constituit; apud gentes quidem strenuas virilia, apud vero imbelles feminea pudenda ignominiæ causa columnis insculpens. Quare is ab Ægyptiis proximos post Osirim honores tulit.

Secutus est Lampares, annis VIII. Hic in Arsinoite (1) labyrinthum cavernosum sibi tumulum A fecit. Regnaverunt successores ejus annis XLII (2). Summa universæ dominationis annorum CCXLV.

Tertia decima dynastia Diospolitarum LX regum, qui regnaverunt annis CDLIII.

Quarta decima dynastia Xoitarum LXXVI regum, qui regnaverunt annis CDLXXXIV.

Quinta decima dynastia Diospolitarum regum, qui regnaverunt annis CCL.

Sexta decima dynastia Thebæorum V regum, qui regnaverunt annis CXC.

Decima septima dynastia Pastorum, qui fratres erant Phœnices exterique reges, qui Memphim quoque occupaverunt. Ex his primus

Saites imperavit annis XIX, a quo Saitarum quoque nomos nomen traxit. Iidem in Sethroite nomo urbem condiderunt, unde incursione facta Ægyptios perdomuerunt.

Secundus Bnon (3) annis XL.

Deinde Archles (4) annis XXX.

Aphophis annis XIV.

Summa annorum CIII. Horum ætate regnavisse in Ægypto Josephus videtur (5).

Decima octava dynastia Diospolitarum XIV regum, quorum primus

Δεκάτη δυναστεία Ἡρακλεωπολιτῶν βασιλέων ιθ', οἳ ἐβασίλευσαν ἔτη ρπε'.
Ἑνδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων ις', οἳ ἐβασίλευσαν ἔτη μγ'· μεθ' οὓς Ἀμμενέμης ἔτη ις'.
Μέχρι τοῦδε τὸν πρῶτον τόμον καταγήοχεν ὁ Μανεθῶ. Ὁμοῦ βασιλεῖς ρϞβ', ἔτη ‚βτ', ἡμέραι οθ' (6).

ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΟΜΟΥ ΜΑΝΕΘΩ.

Δωδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων ἑπτά, ὧν πρῶτος

Σεσόγχωσις Ἀμμενέμου υἱὸς ἔτη μς'.

Β'. Ἀμμενέμης ἔτη λη', ὃς ὑπὸ τῶν ἰδίων εὐνούχων ἀνῃρέθη.

Γ'. Σέσωστρις ἔτη μη', ὃς λέγεται γεγονέναι πηχῶν δ', παλαιστῶν γ', δακτύλων β'· ὃς πᾶσαν ἐχειρώσατο τὴν Ἀσίαν ἐν ἐνιαυτοῖς ἐννέα, καὶ τῆς Εὐρώπης τὰ μέχρι Θρᾴκης, πανταχόσε μνημόσυνα ἐγείρας τῆς τῶν ἐθνῶν κατασχέσεως· ἐπὶ μὲν τοῖς γενναίοις, ἀνδρῶν, καὶ ἐπὶ ταῖς ἀγεννέσι, γυναικῶν μόρια ταῖς στήλαις ἐγχαράσσων· ὡς καὶ ὑπὸ Αἰγυπτίων μετὰ Ὄσιριν νομισθῆναι.

Μεθ' ὃν Λάμαρις ἔτη η', ὃς τὸν ἐν Ἀρσενοΐτῃ λαβυρινθον ἑαυτῷ τάφον κατεσκεύασεν.

Οἱ δὲ τούτου διάδοχοι ἔτη μβ'· οἳ πάντες ἐβασίλευσαν σμε'.
Τρισκαιδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων ξ', οἳ ἐβασίλευσαν ἔτη υνγ'.
Τεσσαρεσκαιδεκάτη δυναστεία Ξοιτῶν βασιλέων ος', οἳ ἐβασίλευσαν ἔτη υπδ'.
Πεντεκαιδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων, οἳ ἐβασίλευσαν ἔτη σν'.
Ἑκκαιδεκάτη δυναστεία Θηβαῖοι βασιλεῖς ε', οἳ καὶ ἐβασίλευσαν ἔτη ρϞ'.
Ἑπτακαιδεκάτη δυναστεία ποιμένες ἦσαν ἀδελφοὶ φοίνικες ξένοι βασιλεῖς, οἳ καὶ Μέμφιν εἷλον, ὧν πρῶτος

Σαΐτης ἐβασίλευσεν ἔτη ιθ', ἀφ' οὗ καὶ ὁ Σαΐτης νομὸς ἐκλήθη· οἳ καὶ ἐν τῷ Σεθροΐτῃ νομῷ πόλιν ἔκτισαν, ἀφ' ἧς ὁρμώμενοι Αἰγυπτίους ἐχειρώσαντο.

Β'. Βνῶν ἔτη μ'.

Γ'. Ἄφωφις ἔτη ιδ'.

Μεθ' ὃν Ἄρχλης ἔτη λ'.

Ὁμοῦ ἔτη ργ'. Κατὰ τούτους Αἰγυπτίων βασιλεὺς Ἰωσὴφ δείκνυται.
Ὀκτωκαιδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων ιδ' (7), ὧν πρῶτος

(1) Scilicet *nomo*.

(2) Videlicet tres postremi dynastiæ hujus reges annis simul XLII regnaverunt. Sed tamen summa non constat.

(3) In codicis Arm. margine *Anon*.

(4) *Archles* quartus est in textu Græco.

(5) Neque ingratam neque inutilem rem nos facturos esse opinamur, si huic loco attexemus animadversionem Syncelli p. 62 A: Σημειωτέον πῶς ὁ Εὐσέβιος πρὸς τὸν οἰκεῖον σκοπὸν τοὺς τῆς πεντεκαιδεκάτης δυναστείας παρὰ τῷ Ἀφρικανῷ φερομένους κατὰ τὴν ιζ' δυναστείαν γεγονέναι λέγει· ἐπεὶ γὰρ πᾶσι συμπεφώνηται, ὅτι ἐπὶ Ἀφώφεως ἦρξεν Ἰωσὴφ τῆς Αἰγύπτου, μὴ ἔχων ὁπωσοῦν ἐπὶ ἄλλου τινὸς αὐτὸν παραθέσθαι, μετήγαγε τὸν Ἄφωφιν ἀπὸ τῆς ιε' δυναστείας, εἰς τὴν ιζ', κολοβώσας τὰ ἔτη αὐτοῦ C ξα' ὑπάρχοντα εἰς ιδ'· τὰ δὲ τῆς ὅλης δυναστείας ρνα', ργ' παραθεὶς, καὶ ἀντὶ τῶν ἓξ βασιλέων, δ' μόνους· *Animadvertendum est Eusebium instituti sui studio ductum, quos reges Africanus in quinta decima dynastia collocat, eos in decimam septimam translulisse. Quippe quum omnium una vox sit, sub Aphophi Josephum Ægypto præfuisse; is quidem hunc sub alio quovis non collocavit; verum ipsum Aphophim a quinta decima dynastia in decimam septimam submovit, annis ejus* LXI *redactis ad* XIV; *totiusque dynastiæ annis* CLI *contractis in* CIII; *neque sex regibus, sed quatuor tantummodo scriptis*. Eadem fere oggerit Syncellus etiam p. 69 C-D.

(6) Ili dies LXXIX non memorantur in codice Arm.

(7) In Græco textu Moses exit Ægypto sub undecimo rege. Tum et aliæ varietates ibidem occurrunt;

Amoses annis xxv.
Chebron annis xiii.
Amophis annis xxi.
Memphres annis xii.
Mispharmuthosis annis xxvi (1).
Tuthmosis annis ix.
Amenophis annis xxxi. Hic est qui Memnon putabatur, petra loquens.
Orus annis xxviii (2).
Achencheres annis xvi. Hujus ætate Moses ducem se præbuit Hebræis ab Ægypto excedentibus (3).
Acherres annis viii.
Cherres annis xv.
Armais, qui et Danaus, annis v, quibus peractis, Ægyptiorum regione pulsus Ægyptumque fratrem suum fugiens evasit in Græciam, Argisque captis, imperitavit Argivis.
Ramesses, qui et Ægyptus, annis lxviii.
Amenophis annis xl.
Summa dominationis anni cccxlviii (4).

A Decima nona dynastia Diospolitarum v regum.
Sethos annis lv.
Rampses annis lxvi.
Amenephthis annis xl (5).
Ammenemes annis xxvi.
Thuoris Homero dictus Polybus, vir strenuus atque fortissimus (6), cujus ætate Ilium captum est, annis vii.
Summa annorum cxciv. Manethonis secundo libro conflatur summa xcii regum, annorum mmcxxi.

6. E MANETHONIS TERTIO LIBRO.

Vicesima dynastia Diospolitanorum xii regum, qui imperaverunt annis clxxii (7).
B Vicesima prima dynastia Tanitarum vii regum.
Smendis annis xxvi.
Psusennes annis xli.
Nephercheres annis iv.
Amenophthis annis ix.

Ἄμωσις ἔτη κε'.
Β'. Χεβρὼν ἔτη ιγ'.
Γ'. Ἀμμενῶφις ἔτη κα'.
Δ'. Μίφρης ἔτη ιϐ'.
Ε'. Μισφραγμούθωσις ἔτη κς'.
ϛ'. Τούθμωσις ἔτη θ'.
Ζ' Ἀμμενῶφις ἔτη λα'. Οὗτος ὁ Μέμνων εἶναι νομιζόμενος καὶ φθεγγόμενος λίθος.
Η'. Ὦρος ἔτη λη'.
Θ'. Ἀχενχέρσης ἔτη ις'.
Ι'. Ἄθωρις ἔτη λθ'.

ΙΑ'. Χενχέρης ἔτη ις'.
Κατὰ τοῦτον Μωϋσῆς τῆς ἐξ Αἰγύπτου πορείας τῶν Ἰουδαίων ἡγήσατο.
ΙΒ'. Ἀχεῤῥῆς ἔτη η'.
ΙΓ'. Χεῤῥῆς ἔτη ιε'.
ΙΔ'. Ἀρμαῖς, ὁ καὶ Δαναὸς, ἔτη ε'· μεθ' ἃ ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐκπεσὼν καὶ φεύγων τὸν ἀδελφὸν Αἴγυπτον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφικνεῖται· κρατήσας τε τοῦ Ἄργους βασιλεύει Ἀργείων.
ΙΕ'. Ῥαμεσσῆς, ὁ καὶ Αἴγυπτος, ἔτη ξη'.
C Ιϛ'. Ἀμένωφις ἔτη μ'.
Ὁμοῦ ἔτη τμη'.

Ἐννεακαιδεκάτη δυναστεία βασιλέων ε' Διοσπολιτῶν.

Α'. Σέθως ἔτη νε'.
Β'. Ῥαμψῆς ἔτη ξς'.
Γ'. Ἀμμενεφθὶς ἔτη μ'.
Δ'. Ἀμμενέμης ἔτη κς'.
Ε'. Θούωρις, ὁ παρ' Ὁμήρῳ καλούμενος Πόλυϐος, ἄλκανδρος ἀνὴρ. ἐφ' οὗ τὸ Ἴλιον ἑάλω, ἔτη ζ'.
Ὁμοῦ ἔτη ρϞδ'. Ἐπὶ τὸ αὐτὸ β' τόμου Μανεθῶ βασιλέων Ϟϐ', ἔτη ,βρκα'.

ΤΡΙΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΜΑΝΕΘΩ.

Εἰκοστὴ δυναστεία βασιλέων Διοσπολιτῶν ιϐ', οἳ ἐϐασίλευσαν ἔτη ροη'.
Πρώτη καὶ εἰκοστὴ δυναστεία βασιλέων Τανιτῶν ἑπτά.

Α'. Σμένδις ἔτη κς'.
Β'. Ψουσέννης ἔτη μα'.
Γ'. Νεφερχερὴς ἔτη δ'.
Δ'. Ἀμενωφθὶς ἔτη θ'.

et quidem sexdecim scribuntur reges, quum ab Eusebio quatuordecim tantum numerati sint, teste Syncello p. 62 C, quem locum paulo ante recitavimus. Rursus adnotat hic Syncellus p. 72 D : Μόνος Εὐσέϐιος ἐπὶ τούτου λέγει τὴν τοῦ Ἰσραὴλ διὰ Μωϋσέως ἔξοδον, μηδενὸς αὐτῷ λόγου μαρτυροῦντος, ἀλλὰ καὶ πάντων ἐναντιουμένων τῶν πρὸ αὐτοῦ, ὡς μαρτυρεῖ· *Unus Eusebius sub hoc rege egressum ex Ægypto Israelem duce Moyse narrat, nulla historia sibi suffragante, imo sibi adversantibus, ut ipse testatur, cunctis ætate superioribus.* Sed vide omnino animadversiones Scaligeri ad suam *Chronici Eusebiani* editionem, p. 32-33.

(1) Ait hic Syncellus p. 71 D : Ὁμοῦ ἀπὸ Ἀμώσεως τοῦ πρώτου τῆς προκειμένης ιη' δυναστείας, ἕως Μισφραγμουθώσεως ἀρχῆς κατὰ Εὐσέϐιον ἔτη γίνονται οα' βασιλεῖς πέντε ἀντὶ τῶν ἕξ· τὸν γὰρ τέταρτον Ἀμένσην παραδραμὼν, ὃν ὁ Ἀφρικανὸς, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ μέμνηται, ἔτη κϐ' αὐτοῦ ἐκολόϐωσεν· *Ab Amosi rege hujus dynastiæ primo ad Misphragmuthosis regnum anni congeruntur* lxxi *de Eusebii sententia, et reges quinque, quum sex scribendi forent : quartum enim Amensem, quem Africanus et cæteri posuerunt, Eusebius cum ejusdem annis* xxii *subtraxit.*

(2) Græce xxxviii.

(3) Adnotat Syncellus p. 62 C : Κἀνταῦθα δύο βασιλεῖς ὁ Εὐσέϐιος παρέκρυψεν· ἔτη δὲ προσέθηκεν πε', τμη' παραθεὶς, ἀντὶ σξγ' τῶν παρ' Ἀφρικανῷ. *Hic quoque duos reges omisit Eusebius* (namque Africanus scripserat xvi); *addidit autem annos* lxxxv; D *quandoquidem scripsit* cccxlviii, *cum Africanus* cclxiii *scripsisset.*

(4) Hujus decimæ octavæ dynastiæ reges non sine varietate recenset etiam Theophilus *ad Autolyc.* iii. 20. Adnotat autem hic Syncellus p. 73 A : Προσέθηκεν ἐπὶ τὸν Ἀφρικανὸν ἔτη πε' Εὐσέϐιος κατὰ τὴν ιη' δυναστείαν· *Dynastiæ decimæ octavæ annos* lxxxv *addidit Eusebius præter definitos ab Africano* (qui nimirum apud Syncellum p. 72 B scribit cclxiii).

(5) Cod. Arm. viii hic et in tabulis pro xl. Sed locum corrigunt et summa quæ subjicitur annorum et posterior Eusebii liber et textus Græcus.

(6) Dicendum potius *Alcandræ maritus*, Ἀλκάνδρας ἀνὴρ, uti est apud Homerum *Odyss.* iv, 126. Armenius autem interpres adjectivum putavit ex ἀλκὴ et ἀνὴρ.

(7) Græce clxxviii.

Osochor annis VI.

Psinnaches annis IX.

Psusennes annis XXXV.

Summa annorum est CXXX.

Vicesima secunda dynastia Bubastitarum III regum.

Sesonchosis annis XXI.

Osorthon annis XV.

Tacelothis annis XIII.

Summa annorum XLIX.

Vicesima tertia dynastia Tanitarum III regum.

Petubastis annis XXV.

Deinde Osorthon annis IX, quem Ægyptii Herculem nuncupaverunt.

Psammus annis X.

Summa annorum XLIV.

Vicesima quarta dynastia.

Bocchoris Saites annis XLIV, sub quo agnus locutus est (1).

Vicesima quinta dynastia Æthiopum III regum.

Sabacon, qui captum Bocchorim vivum combussit, regnavitque annis XII.

Sebichos filius ejus annis XII.

Taracus (2) annis XX.

A Summa annorum XLIV.

Vicesima sexta dynastia Saitarum IX regum.

Ammeres Æthiops annis XII (3).

Stephinathis annis VII.

Nechepsos annis VI.

Nechaus annis VIII (4).

Psammetichus annis XLIV (5).

Nechaus alter annis VI. Ab hoc Hierosolyma capta sunt, Joachasusque rex in Ægyptum captivus abductus.

Psammuthes alter, qui et Psammetichus, annis XVII.

Vaphres annis XXV, ad quem reliquiæ Judæorum, Hierosolymis in Assyriorum potestatem redactis, confugerunt.

B Amosis annis XLII.

Summa annorum CLXVII.

Vicesima septima dynastia Persarum VIII regum.

Cambyses, qui regni sui quinto (6) anno Ægyptiorum potitus est, annis III.

Magi mensibus VII.

Darius annis XXXVI.

Xerxes Darii annis XXI.

Artaxerxes annis XL.

Ε'. Ὀσοχὼρ ἔτη ς'.
Ϛ'. Ψινάχης ἔτη θ'.
Ζ'. Ψουσέννης ἔτη λε'.

Ὁμοῦ ἔτη ρλ'.

Εἰκοστὴ δευτέρα δυναστεία Βουβαστιτῶν βασιλέων τριῶν.

Α'. Σεσόγχωσις ἔτη κα'.
Β'. Ὀσωρθὼν ἔτη ιε'.
Γ'. Ταχέλωθις ἔτη ιγ'.

Ὁμοῦ ἔτη μθ'.

Εἰκοστὴ τρίτη δυναστεία Τανιτῶν βασιλέων τριῶν.

Α'. Πετουβάστις ἔτη κε'.
Β'. Μεθ' ὃν Ὀσωρθὼν ἔτη θ', ὃν Ἡρακλέα Αἰγύπτιοι ἐκάλεσαν.
Γ'. Ψαμμοῦς ἔτη δέκα.

Ὁμοῦ ἔτη μδ'.

Εἰκοστὴ τετάρτη δυναστεία.

Βόκχωρις Σαΐτης ἔτη μδ', ἐφ' οὗ ἀρνίον ἐφθέγξατο.

Ὁμοῦ ἔτη μδ'.

Εἰκοστὴ πέμπτη δυναστεία Αἰθιόπων βασιλέων τριῶν.

Α'. Σαβάκων, ὃς Βόκχωριν αἰχμάλωτον ἑλὼν ἔκαυσε ζῶντα, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη ιβ'.

Β'. Σεβιχὼς υἱὸς ἔτη ιβ'. Γ'. Ταρακὸς ἔτη κ'.

Ὁμοῦ μδ'.

Ἕκτη καὶ εἰκοστὴ δυναστεία Σαϊτῶν βασιλέων θ'.

Α'. Ἄμμερις Αἰθίοψ ἔτη ιβ'.
Β'. Στεφινάθης ἔτη ζ'.
Γ'. Νεχέψως ἔτη ς'.
Δ'. Νεχαὼ ἔτη η'.
Ε'. Ψαμμήτιχος ἔτη με'.
Ϛ'. Νεχαὼ δεύτερος ἔτη ς'. Οὗτος εἷλεν τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ Ἰωαχὰς τὸν βασιλέα αἰχμάλωτον εἰς Αἴ-

C γυπτον ἀπήγαγε.
Ζ'. Ψάμμουθις ἕτερος, ὁ καὶ Ψαμμήτιχος, ἔτη ιζ'.
Η'. Οὔαφρις ἔτη κε', ᾧ προσέφυγον ἁλούσης ὑπὸ Ἀσσυρίων τῆς Ἱερουσαλὴμ οἱ τῶν Ἰουδαίων ὑπόλοιποι.
Θ'. Ἄμωσις ἔτη μβ'.
Ὁμοῦ ἔτη ρξγ' (7).

Εἰκοστὴ ἑβδόμη δυναστεία Περσῶν βασιλέων η'.

Α'. Καμβύσης ἔτει πέμπτῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐβασίλευσεν Αἰγύπτου ἔτη γ'.
Β'. Μάγοι μῆνας ζ'.

Γ'. Δαρεῖος ἔτη λς'.
Δ'. Ξέρξης ὁ Δαρείου ἔτη κα'.
Ε'. Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ ἔτη μ'.

(1) *Pecudesque locutæ; infandum!*
VIRGIL. *Georg.* I, 475.
Vide Ælianum *Hist. anim.* XII, 3.

(2) Ita Græce, et in margine codicis Arm. At in textu, *Saracus.*

(3) Ita in margine codicis Arm. et in Græco textu: at in textu codicis XVIII.

(4) In margine codicis Arm. VI.

(5) Græce XLV.

(6) Ita in Græco textu et in margine codicis Arm. At in textu codicis XV.

(7) Scribe ρξη'.

Xerxes alter mensibus II.
Sogdianus mensibus VII.
Darius Xerxis annis XIX.
Summa annorum CXX, mensiumque IV.
Vicesima octava dynastia.
Amyrtaeus Saites annis (1) VI.
Vicesima nona dynastia Mendesiorum IV (2) regum.
Nepherites annis VI.
Achoris annis XIII.
Psammuthes anno I.
Muthes anno I (3).
Nepherites mensibus IV.
Summa annorum XXI, mensiumque IV.
Tricesima dynastia Sebennytarum III regum.
Nectanebes annis X.
Teos annis II.
Nectanebus annis VIII.
Summa annorum XX.
Tricesima prima dynastia Persarum.
Ochus vicesimo jam anno Persis imperitans, Ægyptum occupavit, *tenuitque* annis VI (4).
Postea Arses Ochi annis IV.
Tum Darius annis VI, quem Macedo Alexander interfecit.

A Cuncta (5) hæc ex Manethonis tertio (6) libro.

Quæ consecuta sunt, ea petere oportet e Græcis libris (7). Hactenus enim *vetus* regnum Ægyptiorum pertingit. Quoniam vero et Flavius Josephus de Hebræorum majoribus disserens, e Manethonis libris testimonia excitavit, operæ pretium est ejusdem quoque verba in medium afferre, quæ in priore de veteribus Hebræis libro ejusmodi sunt.

CAPUT XXI.

Josephi e Manethonis libris (8).

De Hebræis Ægyptum incolentibus.

1. Age * vero initium capiam ab Ægyptiorum litteris, quas quidem ipsas per se in medium afferre B non licet: verum Manetho genere Ægyptius, vir Græca eruditione imbutus, uti vel inde apparet quod patriam historiam Græca lingua conscripsit, e templorum, ut ipse ait, interpretatus monumentis, quique etiam Herodotum sæpe arguit in Ægyptiacis rebus ob inscitiam mentitum; hic, inquam, Manetho primo (9) Ægyptiacarum rerum ita de nobis scribit. Utar autem ejus verbis, quippe qui ipsummet testem produco. *Regem*, inquit, *habuimus* (10)

ϛ'. Ξέρξης ὁ δεύτερος μῆνας β'.
Ζ'. Σογδιανὸς μῆνας ζ'.
Η'. Δαρεῖος ὁ Ξέρξου ἔτη ιθ'.
Ὁμοῦ ἔτη ρκ', μῆνας δ'.
Εἰκοστὴ ὀγδόη δυναστεία.
Ἀμυρταῖος Σαΐτης ἔτη ϛ'.
Εἰκοστὴ ἐννάτη δυναστεία. Μενδήσιοι βασιλεῖς δ'.
Α'. Νεφερίτης ἔτη ϛ'.
Β'. Ἄχωρις ἔτη ιγ'.
Γ'. Ψάμμουθις ἔτη α'.
Δ'. Νεφερίτης μῆνας δ'.
Ε'. Μοῦθις ἔτος α'.
Ὁμοῦ ἔτη κα', καὶ μῆνας δ'.
Τριακοστὴ δυναστεία Σεβεννυτῶν βασιλέων τριῶν.
Α'. Νεκτανέβος ἔτη ι'.
Β'. Τεὼς ἔτη β'.
Γ'. Νεκτανεβὸς ἔτη η'.
Ὁμοῦ ἔτη κ'.
Τριακοστὴ πρώτη δυναστεία Περσῶν βασιλέων τριῶν.
Α'. Ὦχος εἰκοστῷ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας κρατεῖ τῆς Αἰγύπτου ἔτη β'.
Β'. Μεθ' ὃν Ἄρσης Ὤχου ἔτη δ'.
Γ'. Μεθ' ὃν Δαρεῖος ἔτη ἕξ, ὃν Ἀλέξανδρος Μακεδὼν καθεῖλε. Ταῦτα τοῦ τρίτου Μανεθῶ. Μέχρι τῶνδε Μανεθῶς. Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἐξ Ἑλληνικῶν παρίσταται συγγραφέων. *Ex Syncello*, *pp*. 55-78.

1. (*) Ἄρξομαι δὴ πρῶτον ἀπὸ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις γραμμάτων· αὐτὰ μὲν οὖν οὐχ οἷόν τε παρατίθεσθαι τἀκείνων· Μανεθὼν δ' ἦν τὸ γένος ἀνὴρ Αἰγύπτιος, τῆς Ἑλληνικῆς μετεσχηκὼς παιδείας, ὡς δῆλός ἐστι· γέγραφε γὰρ Ἑλλάδι φωνῇ τὴν πάτριον ἱστορίαν, ἔκ τε τῶν ἱερῶν, ὥς φησιν αὐτὸς, μεταφράσας, καὶ πολλὰ τὸν Ἡρόδοτον ἐλέγχει τῶν Αἰγυπτιακῶν ὑπ' ἀγνοίας ἐψευσμένον. Αὐτὸς δὴ τοίνυν ὁ Μανεθὼν ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Αἰγυπτιακῶν ταῦτα περὶ ἡμῶν γράφει· παραθήσομαι δὲ τὴν λέξιν αὐτοῦ, καθάπερ αὐτὸν ἐκεῖνον παραγαγὼν μάρτυρα· Ἐγένετο βασιλεὺς ἡμῖν, Τίμαιος ὄνομα· ἐπὶ τούτου οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ θεὸς ἀντέπνευσεν, καὶ παραδόξως ἐκ τῶν πρὸς ἀνατολὴν μερῶν ἄνθρωποι τὸ γένος ἄσημοι, καταθαρσήσαντες ἐπὶ τὴν χώραν ἐστράτευσαν, καὶ ῥᾳδίως ἀμαχητὶ ταύτην κατὰ κράτος εἷλον· καὶ τοὺς ἡγεμονεύσαντας ἐν αὐτῇ χειρωσάμενοι, τὸ λοιπὸν τάς τε πόλεις ὠμῶς ἐνέπρησαν, καὶ τὰ ἱερὰ τῶν θεῶν κατέσκαψαν. Πᾶσι δὲ τοῖς ἐπιχωρίοις ἐχθρότατά πως

(1) Ita in margine codicis Arm. et in Græco textu; at in textu codicis Arm., *mensibus*.
(2) Ita etiam in Græco; sed revera sunt *quinque*.
(3) Græce *Muthes* est quintus. *Nepherites* quartus in ordine.
(4) Græce apud Syncellum, *duobus*, verum apud Scaligerum *sex*.
(5) Codex Arm. addit *cuncta*.
(6) Ita Græce et in margine codicis Arm. At tex- C tus codicis *secundo*.
(7) Dicendum erat *scriptoribus* vel *historicis*.
(8) Hunc titulum nos supplemus.
(9) Textus Græcus in Josephi operibus et apud Eusebium *Præp. ev.* X, 13, habet *secundo*; et quidem superius dynastia pastorum occurrit in secundo Manethonis libro.
(10) Hæc verba absunt ab exemplari nostro Arm., itemque aliquot alia inferius.

Timæum (1) nomine. Sub hoc Deus nescio quo pacto iratus est, præterque opinionem ab orientali tractu homines obscuro genere, audacia tamen pleni, in hanc regionem impetum fecerunt, universamque armis nemine resistente occupaverunt. Tum principes capiebant, et deorum fana evertebant, cunctisque incolis crudelissime abutebantur, quorumdam etiam liberos et uxores in servitutem abducebant. Denique et quemdam ex suis regem creabant nomine Silitin. Hic vero Memphim profectus, superiorem provinciam ab inferiore secernebat (2), atque orientalem maxime plagam muniebat, nimirum prospiciens, fore ut Assyrios, ea tempestate viribus pollentes, cupiditas arriperet ejusmodi regnum incursandi (3). Tum nactus in Methraite nomo commodissimam urbem in orientali B Bubastitæ fluminis ripa sitam, atque ex antiqua quadam theologia Avarin appellatam, ipsam denuo construebat, mœnibusque amplioribus augebat, collocatis item inibi militum myriadibus viginti quatuor ad ejusdem custodiam. Illuc autem æstivo tantum tempore ventitabat, ad stipendia nimirum et munera vulgo largienda, atque armatos sedulo exercendos, quo terrorem extraneis incuteret. Is annis XV (4) dominatus vita excessit.

2. Deinde alius regnavit annis XLIII (5) nomine Banon. Deinde alius quidam, Apachnas nomine, annis XXXVI cum mensibus VII. Deinde Aphosis annis LXI. Tum Anan annis L cum mense uno. Postremus omnium Assethus annis XLIX cum mensibus duobus. Atque hi sex primi ex eorum genere C

A principes regionem assidue vexabant, imo et stirpem Ægyptiæ gentis nitebantur exscindere. Hæc universa gens appellabatur HYCUSOS (6), id est *reges pastores*: namque HYC sacratiore Ægyptiorum lingua *regem* significat, USOS autem *pastorem*, et pastores quoque vulgari loquela. Tum facta copula consurgit HYCUSOS. Nonnulli eos Arabes fuisse aiunt. Porro in alio exemplari (7) vox HYC non *reges*, sed *captivos* potius denotat: adeoque HYC Ægyptiaca lingua et HAK cum alpha et aspiratione *captivos* diserte significat: idque mihi verisimilius videtur priscæque historiæ consentaneum. Jam prædictos singillatim reges, qui pastores vocitati sunt, eorumque posteros ait Ægypto imperasse annis undecim supra quingentos.

3. Deinde a Thebæis aliisque Ægyptiis regibus bello atroci diuturnoque appetitos pastores ait: sub rege autem cui nomen Misphragmuthosis, victos pastores, amissa omni Ægypto, confugisse quemdam in locum, cujus ambitus decem millia jugerum, et nomen Avaris. Hunc Manetho (8) *ait* totum magnis validisque mœnibus a pastoribus cinctum fuisse, ut rem suam universam et prædam in eo munimento asservarent. Tum Misphragmuthosis filium Thutmosim conatum quidem summa vi eos expugnare, octo et quadraginta myriadibus militum ad obsidionem murorum adductis: sed, obsidionis successu desperato, per internuntios transegisse, ut ii, relicta Ægypto, indemnes abirent: eosdemque fœdere fretos cum armentis et familiis omnique re sua excessisse Ægypto, militum nempe myriadas

ἐχρήσαντο, τοὺς μὲν σφάζοντες, τῶν δὲ καὶ τὰ τέκνα καὶ γυναῖκας εἰς δουλείαν ἄγοντες. Πέρας δὲ καὶ βασιλέα ἕνα ἐξ αὐτῶν ἐποίησαν, ᾧ ὄνομα ἦν Σάλατις. Καὶ οὗτος ἐν τῇ Μέμφιδι κατεγίνετο, τήν τε ἄνω καὶ κάτω χώραν δασμολογῶν, καὶ φρουράν ἐν τοῖς ἐπιτηδειοτάτοις καταλείπων τόποις, μάλιστα δὲ καὶ τὰ πρὸς ἀνατολὴν ἠσφαλίσατο μέρη, προορώμενος Ἀσσυρίων, τότε μεῖζον ἰσχυόντων, ἐσομένην ἐπιθυμίαν τῆς αὐτῆς βασιλείας ἐφόδου. Εὑρὼν δὲ ἐν νομῷ τῷ Σαΐτῃ πόλιν ἐπικαιροτάτην, κειμένην μὲν πρὸς ἀνατολὴν τοῦ Βουβαστίτου ποταμοῦ, καλουμένην δ' ἀπό τινος ἀρχαίας θεολογίας Αὔαριν, ταύτην ἔκτισέν τε, καὶ τοῖς τείχεσιν ὀχυρωτάτην ἐποίησεν, ἐνοικίσας αὐτῇ καὶ πλῆθος ὁπλιτῶν εἰς εἴκοσι καὶ τέσσαρας μυριάδας ἀνδρῶν πρὸς φυλακήν. Ἐνθάδε κατὰ θερείαν ἤρχετο, τὰ μὲν σιτομετρῶν καὶ μισθοφορίαν παρεχόμενος, τὰ δὲ καὶ ταῖς ἐξοπλισίαις πρὸς φόβον τῶν ἔξωθεν ἐπιμελῶς γυμνάζων. Ἄρξας δ' ἐννεακαίδεκα ἔτη τὸν βίον ἐτελεύτησεν.

2. Μετὰ τοῦτον δὲ ἕτερος ἐβασίλευσεν τέσσαρα καὶ τετταράκοντα ἔτη, καλούμενος Βηῶν. Μεθ' ὃν ἄλλος Ἀπαχνὰς ἓξ καὶ τριάκοντα ἔτη καὶ μῆνας ἑπτά. Ἔπειτα δὲ καὶ Ἄπωφις ἓν καὶ ἑξήκοντα, καὶ Ἰανίας πεντήκοντα καὶ μῆνα ἕνα. Ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ Ἄσσις ἐννέα καὶ τεσσαράκοντα καὶ μῆνας δύο. Καὶ οὗτοι μὲν ἓξ ἐν αὐτοῖς ἐγενήθησαν πρῶτοι ἄρχοντες, πολεμοῦντες ἀεὶ καὶ ποθοῦντες μᾶλλον τῆς Αἰγύπτου ἐξᾶραι τὴν ῥίζαν. Ἐκαλεῖτο δὲ τὸ σύμπαν αὐτῶν ἔθνος ΥΚΣΩΣ, τοῦτο δέ ἐστι *βασιλεῖς ποιμένες*· τὸ γὰρ ΥΚ καθ' ἱερὰν γλῶσσαν *βασιλέα* σημαίνει, τὸ δὲ ΣΩΣ *ποιμήν* ἐστι, καὶ ποιμένες κατὰ τὴν κοινὴν διάλεκτον, καὶ οὕτω συντιθέμενον γίνεται ΥΚΣΩΣ. Τινὲς δὲ λέγουσιν αὐτοὺς Ἄραβας εἶναι· ἐν δ' ἄλλῳ ἀντιγράφῳ, οὐ βασιλεῖς σημαίνεσθαι διὰ τῆς τοῦ ΥΚ προσηγορίας, ἀλλὰ τοὐναντίον αἰχμαλώτους δηλοῦσθαι. Τὸ γὰρ ΥΚ πάλιν Αἰγυπτιαστὶ καὶ τὸ ἈΚ δασυνόμενον, *αἰχμαλώτους* ῥητῶς μηνύει. Καὶ τοῦτο μᾶλλον πιθανώτερόν μοι φαίνεται, καὶ παλαιᾶς ἱστορίας ἐχόμενον. Τούτους δὲ τοὺς προκατωνομασμένους βασιλέας τοὺς τῶν ποιμένων καλουμένων, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν γενομένους, κρατῆσαι τῆς Αἰγύπτου φησὶν ἔτη πρὸς τοῖς πεντακοσίοις ἕνδεκα.

3. Μετὰ ταῦτα δὲ, τῶν ἐκ τῆς Θηβαΐδος καὶ τῆς ἄλλης Αἰγύπτου βασιλέων γενέσθαι φησὶν ἐπὶ τοὺς ποιμένας ἐπανάστασιν, καὶ πόλεμον αὐτοῖς συῤῥαγῆναι μέγαν καὶ πολυχρόνιον. Ἐπὶ δὲ βασιλέως, ᾧ ὄνομα εἶναι Ἀλισφραγμούθωσις, ἡττωμένους φησὶ τοὺς ποιμένας ὑπ' αὐτοῦ, ἐκ μὲν τῆς ἄλλης Αἰγύπτου πάσης ἐκπεσεῖν, κατακλεισθῆναι δ' εἰς τόπον, ἀρουρῶν ἔχοντα μυρίων τὴν περίμετρον· Αὔαριν ὄνομα τῷ τόπῳ. Τοῦτόν φησιν ὁ Μανεθὼν ἅπαντα τείχει τε μεγάλῳ καὶ ἰσχυρῷ περιβαλεῖν τοὺς ποιμένας, ὅπως τήν τε κτῆσιν ἅπασαν ἔχωσιν ἐν ὀχυρῷ καὶ τὴν λείαν τὴν ἑαυτῶν. Τὸν δὲ Ἀλισφραγμουθώσεως υἱὸν Θούμμωσιν ἐπιχειρῆσαι μὲν αὐτοὺς διὰ πολιορκίας ἑλεῖν κατὰ κράτος, ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα μυριάσι προσεδρεύσαντα τοῖς τείχεσιν· ἐπεὶ δὲ τῆς πολιορκίας ἀπέγνω, ποιήσασθαι συμβάσεις, ἵνα τὴν Αἴγυπτον ἐκλιπόντες ὅποι βούλονται πάντες

(1) Codex Arm., *pretiosum* pro *Timæum*, quia nimirum interpres nomen proprium non agnovit, legitque τίμιον, uti est in variis Josephi lectionibus.

(2) Græce aliter se habet hic locus.

(3) Ab hac sententia videtur aberrare Arm. int.

(4) Græce XIX.

(5) Græce XLIV.

(6) Cod. Arm. HYCC USIN.

(7) Intellige *Manethonis* L.

(8) Codex Arm. *Aurais*. *Hunc totum Emancicus*, etc.

haud minus viginti quatuor, atque itinere per deserta habito in Syriam venisse. Mox a copiosissimis Assyriorum viribus sibi metuentes, qui ea tempestate Asiam imperio tenebant, in regione, cui nunc Judææ nomen est, condidisse urbem, quæ tot hominum myriadas caperet, eamque Hierosolyma nuncupavisse. Alio autem Ægyptiacarum rerum libro ait Manetho, gentem hanc, qui *pastores* vocantur, in sacris quidem litteris dici *captivos*. Et ille equidem recte narravit : majorum quippe nostrorum patria reapse conditio fuit vita pastoralis, cumque in gregibus pascendis occuparentur, idcirco dicebantur pastores. Rursus libri Ægyptiorum haud inepte sic loquuntur : progenitor enim noster Josephus captivum se coram rege Ægyptio testatus est, tum et fratres suos rege annuente in Ægyptum accersivit. Verumtamen de his rebus alio in loco diligentius inquiram.

4. Interim hujusce priscorum nostrorum historiæ testes validos sistam Ægyptios, atque ad Manethonem revolvar, et quonam is pacto tempora digerat, hoc meo Commentario perscribam. Sic ergo ait : — Postquam ex Ægypto *pastorum* gens se contulit Hierosolyma, is qui Ægypto pepulerat illam Thutmosis (1), postea regnavit annis xxv cum mensibus iv, ac dein obiit. Successitque in imperium filius ejus Chebron annis xiii. Deinde Amenophis annis xx et mensibus vii. Tum et ejusdem soror Amenses annis xxi et mensibus ix. Deinde hujus *Amensis* filius Mephres annis xii et mensibus ix.

A Deinde hujus filius Mephrathmuthosis annis xxv et mensibus ix (2). Deinde hujus filius Thmothosis annis ix et mensibus viii. Deinde hujus filius Amenophis annis xxx et mensibus x. Deinde hujus filius Orus annis xxxviii et mensibus vii (3). Deinde hujus filia Chencheres annis xii et mense i. Deinde hujus frater Athosis annis ix. Deinde hujus filius Chencheres annis xii et mensibus v. Deinde hujus filius Achencheres annis xii et mensibus iii. Deinde hujus filius Armais annis iv et mense i. Deinde Rameses Miammi filius annis lxvi et mensibus ii. Deinde hujus filius Amenophis annis xix et mensibus vi. Deinde hujus filius Sethosis idemque Ramesses equestribus et navalibus copiis pollens.

B 5. Hic fratrem suum Armaim Ægypto procuratorem præfecit, ad eumque etiam reliquam potestatem regiam contulit, ita tamen ut ei diademate interdiceret, et regina ex qua jam susceperat liberos abuti vetaret, ac reliquis etiam concubinis regiis abstinere juberet. Ipse vero in Cyprum atque in Phœnicen profectus est, rursusque Assyrios et Medos ditione complexus est, universitatisque potitus est partim quidem armis, partim etiam sine certamine atque uno virium terrore. Exin res suæ gestæ spiritus tumidiores illi attulerunt, ita ut audacius progrederetur, Orientis urbes pagosque subvertens. Multoque tempore post Armais qui in Ægypto substiterat, omnia secus ac frater jusserat gerere ausus est : nam et reginæ stuprum intulit, et

ἐξλαβεῖς ἀπέλθωσι. Τοὺς δὲ ἐπὶ ταῖς ὁμολογίαις πανοικεσίᾳ μετὰ τῶν κτήσεων οὐκ ἐλάττους μυριάδων ὄντας εἴκοσι καὶ τεσσάρων ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου τὴν ἔρημον εἰς Συρίαν ὁδοιπορῆσαι. Φοβουμένους δὲ τὴν Ἀσσυρίων δυναστείαν, τότε γὰρ ἐκείνους τῆς Ἀσίας κρατεῖν, ἐν τῇ νῦν Ἰουδαίᾳ καλουμένῃ πόλιν οἰκοδομησαμένους τοσαύταις μυριάσιν ἀνθρώπων ἀρκέσουσαν, Ἱεροσόλυμα ταύτην ὀνομάσαι. Ἐν ἄλλῃ δέ τινι βίβλῳ τῶν Αἰγυπτιακῶν Μανεθὼν τοῦτό φησιν ἔθνος τοὺς καλουμένους *ποιμένας*, *αἰχμαλώτους* ἐν ταῖς ἱεραῖς αὐτῶν βίβλοις γεγράφθαι, λέγων ὀρθῶς· καὶ γὰρ τοῖς ἀνωτάτω προγόνοις ἡμῶν τὸ ποιμαίνειν πάτριον ἦν, καὶ νομαδικὸν ἔχοντες τὸν βίον, οὕτως ἐκαλοῦντο ποιμένες. Αἰχμάλωτοί τε πάλιν οὐκ ἀλόγως ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἀνεγράφησαν, ἐπειδήπερ ὁ πρόγονος ἡμῶν Ἰώσηπος ἑαυτὸν ἔφη πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων αἰχμάλωτον εἶναι, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς εἰς τὴν Αἴγυπτον ὕστερον μετεπέμψατο, τοῦ βασιλέως ἐπιτρέψαντος. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις ποιήσομαι τὴν ἐξέτασιν ἀκριβεστέραν.

4. Νυνὶ δὲ τῆς ἀρχαιότητος ταύτης παρατίθεμαι τοὺς Αἰγυπτίους μάρτυρας. Πάλιν οὖν τὰ τοῦ Μανεθῶνος, πῶς ἔχει πρὸς τὴν τῶν χρόνων τάξιν, ὑπογράψω. Φησὶ δὲ οὕτω· Μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐξ Αἰγύπτου τὸν λαὸν τῶν *ποιμένων* εἰς Ἱεροσόλυμα, ὁ ἐκβαλὼν αὐτοὺς ἐξ Αἰγύπτου βασιλεὺς Τέθμωσις, ἐβασίλευσεν μετὰ ταῦτα ἔτη εἴκοσι πέντε καὶ μῆνας τέσσαρας, καὶ ἐτελεύτησεν. Καὶ παρέλαβε τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ υἱὸς Χέβρων ἔτη δεκατρία. Μεθ' ὃν Ἀμένωφις εἴκοσι καὶ μῆνας ἑπτά. Τοῦ δὲ ἀδελφὴ Ἀμεσσὴς εἰκοσιὲν καὶ μῆνας ἐννέα. Τῆς δὲ Μήφρης δώδεκα καὶ μῆνας ἐννέα. Τοῦ δὲ Μεφραμούθωσις εἴκοσι πέντε καὶ μῆνας δέκα. Τοῦ δὲ Θμῶσις ἐννέα καὶ μῆνας ὀκτώ. Τοῦ δ' Ἀμένωφις τριάκοντα καὶ μῆνας δέκα. Τοῦ δὲ Ὧρος τριακονταὲξ καὶ μῆνας πέντε. Τοῦ δὲ θυγάτηρ Ἀκεγχρὴς δώδεκα καὶ μῆνα ἕνα. Τῆς δὲ Ῥάθωτις ἀδελφὸς ἐννέα. Τοῦ δὲ Ἀκεγχήρης δώδεκα καὶ μῆνας πέντε. Τοῦ δὲ Ἀκεγχήρης ἕτερος δώδεκα καὶ μῆνας τρεῖς. Τοῦ δὲ Ἅρμαϊς τέσσαρα καὶ μῆνα ἕνα. Τοῦ δὲ Ῥαμέσσης (4) ἓν καὶ μῆνας τέσσαρας. Τοῦ δὲ Ἀρμέσσης Μιαμμοῦ ἑξηκονταὲξ καὶ μῆνας δύο. Τοῦ δὲ Ἀμένωφις, δέκα καὶ ἐννέα καὶ μῆνας ἕξ. Τοῦ δὲ Σέθωσις, [ὁ (5)] καὶ Ῥαμέσσης, ἱππικὴν καὶ ναυτικὴν ἔχων δύναμιν.

5. Οὗτος τὸν μὲν ἀδελφὸν Ἅρμαϊν ἐπίτροπον τῆς Αἰγύπτου κατέστησεν, καὶ πᾶσαν μὲν αὐτῷ τὴν ἄλλην βασιλικὴν περιέθηκεν ἐξουσίαν, μόνον δὴ ἐνετείλατο διάδημα μὴ φορεῖν, μηδὲ τὴν βασιλίδα μητέρα τε τῶν τέκνων ἀδικεῖν, ἀπέχεσθαι δὲ καὶ τῶν ἄλλων βασιλικῶν παλλακίδων. Αὐτὸς δὲ ἐπὶ Κύπρον καὶ Φοινίκην καὶ πάλιν Ἀσσυρίους τε καὶ Μήδους στρατεύσας, ἅπαντας, τοὺς μὲν δόρατι τοὺς δὲ ἀμαχητὶ, φόβῳ δὲ τῆς πολλῆς δυνάμεως, ὑποχειρίους ἔλαβε· καὶ μέγα φρονήσας ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις, ἔτι καὶ θαρσαλεώτερον ἐπορεύετο, τὰς πρὸς ἀνατολὰς πόλεις τε καὶ χώρας καταστρεφόμενος. Χρόνου τε ἱκανοῦ γεγονότος, Ἅρμαϊς ὁ καταλειφθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ, πάντα τοὔμπαλιν, οἷς ἀδελφὸς παρῄνει μὴ ποιεῖν, ἀδεῶς ἔπραττεν. Καὶ γὰρ τὴν βασιλίδα

(1) Codex Arm. hic *Sethmosis*.
(2) Græce x.
(3) Græce, *annis* xxxvi *et mensibus* v.
(4) Hic locus desideratur in exemplari Arm.
(5) Ita se legisse demonstrat Armenius interpres. Cæteroquin apud Josephum, ed. Havercamp., t. II, p. 447, lit. z, fratres duo sunt Sethosis atque Ramesses : Εὕρηται ἐν ἑτέρῳ ἀντιγράφῳ οὕτως· Μεθ' ὃν Σέθωσις καὶ Ῥαμέσσης δύο ἀδελφοὶ, ὧν ὁ μὲν ναυτικὴν ἔχων δύναμιν τοὺς κατὰ θάλατταν ἀπαντῶντας διεχειροῦτο πολιορκῶν· μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τὸν Ῥαμέσσην ἀνελὼν, Ἅρμαϊν ἄλλον αὐτοῦ ἀδελφὸν ἐπίτροπον τῆς Αἰγύπτου κατέστησε. L.

cum reliquis concubinis intemperanter rem habuit; tum etiam amicorum instinctu diadema usurpavit, seque fratri adversarium professus est. Tunc qui apud Ægyptios rebus sacris præerat, Sethosim per litteras de omnibus certiorem faciebat, quodque frater Armais palam ab eo defecisset. Ergo *ille* propere Pelusium reversus est, suumque regnum obtinuit. Regio autem ex ejus nomine audivit Ægyptus, quia Sethosi ipsi, ut ait, nomen erat Ægyptus, fratri autem Armai Danaus. Hæc quidem Manetho.

6. Igitur si tempus ad prædictorum annorum rationem exigatur, prorsus constabit eos qui *pastores* vocabantur, majores nempe nostros, ex Ægypto elapsos ad hanc regionem contendisse trecentis ante ac nonaginta tribus annis quam Danaus Argum iret, quem tamen Argivi antiquissimum putant. Atque ita Manetho testimonia duo maxima nobis suppeditat ex Ægyptiorum libris; primum quidem quod aliunde in Ægyptum *majores nostri* ingressi sint; deinde quod ex eadem recesserint tam vetusta ætate, quæ ferme mille annis Iliacum bellum præcesserit. Jam quæ Manetho haud ex Ægyptiacis libris, verum, ut ipse fatetur, ex incertis quibusdam fabulosisque chronicis addidit, ea deinceps coarguam.

7. Universa hæc e Josephi libris desumpta est dissertatio de Ægyptiacis antiquitatibus, deque eorum chronographia usque ad ipsorum regem quemdam Nectanebum, quem ego jam superioribus accensui. Post Nectanebum Ochus Persarum rex obtinuit Ægyptum, regnavitque annis VI. Post hunc Arses Ochi annis IV. Deinde Darius annis VI. Ad extremum Alexander Macedo Darium Persam interfecit, atque una Asianis Ægyptiisque imperavit, sextoque regni sui anno Alexandriam in Ægypto condidit. Deinceps multi partes imperii sibi vindicarunt. Ægyptum quidem et Alexandriam insederunt Ptolemæi, quorum imperantium tempora ejusmodi sunt.

CAPUT XXII.

* *Quinam post Alexandrum Macedonem Ægypti Alexandrinæque urbis regnum tenuerint. E Porphyrii libro.*

1. Hunc Alexandrum Macedonem, centesimæ et quartæ decimæ olympiadis anno secundo, regni successor excepit Aridæus, qui Philippus dictus est, frater quidem Alexandri, haud ex eadem tamen matre : nam de Philinna Larissæa (1) susceperat eum Philippus. Is regnavit annis VII, donec a Polysperchonte Antipatri filio in Macedonia interemptus est.

Ptolemæus Arsinoes et Lagi filius post annum ex quo Philippus imperium obtinuerat, ad præfecturam Ægypti mittitur, eaque primum potestate fungitur annis XVII : deinde supremam regis dignitatem invadit annis XXIII, ita ut usque ad ejus obitum anni omnino effluxerint XL. Hic tamen adhuc superstes in filium suum Ptolemæum, cognomento Philadelphum, transtulit imperium, biennioque vitam produxit cum filio regnante : quare jam haud quadraginta, sed octo supra triginta, putabantur anni Ptolemæi primi cognomento Soteris.

Hunc successor consecutus est Ptolemæus filius, cognomento, ut diximus, Philadelphus, qui parente superstite regnum biennio administravit, eoque mortuo, annis XXXVI (2) : prorsus ut ipse, non secus atque parens, octo ac triginta annis regnasse dicendus sit.

βιαίως ἔσχεν, καὶ ταῖς ἄλλαις παλλακίσιν ἀφειδῶς διετέλει χρώμενος. Πειθόμενος δὲ ὑπὸ τῶν φίλων διάδημα ἐφόρει, καὶ ἀντῆρε τῷ ἀδελφῷ. Ὁ δὲ τεταγμένος ἐπὶ τῶν ἱερῶν τῆς Αἰγύπτου, γράψας βιβλίον ἔπεμψε τῷ Σεθώσει, δηλῶν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅτι ἀντῆρεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἅρμαϊς. Παραχρῆμα οὖν ὑπέστρεψεν εἰς Πηλούσιον, καὶ ἐκράτησεν τῆς ἰδίας βασιλείας. Ἡ δὲ χώρα ἐκλήθη ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος Αἴγυπτος. Λέγει γὰρ ὅτι ὁ μὲν Σέθωσις ἐκαλεῖτο Αἴγυπτος, Ἅρμαϊς δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δαναός. Ταῦτα μὲν ὁ Μανεθών.

6. Δῆλον δέ ἐστιν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐτῶν, τοῦ χρόνου συλλογισθέντος, ὅτι οἱ καλούμενοι *ποιμένες*, ἡμέτεροι δὲ πρόγονοι, τρισὶ καὶ ἐννενήκοντα καὶ τριακοσίοις πρόσθεν ἔτεσιν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπαλλαγέντες τὴν χώραν ταύτην ἀπῴκησαν, ἢ Δαναὸν εἰς Ἄργος ἀφικέσθαι· καίτοι τοῦτον ἀρχαιότατον Ἀργεῖοι νομίζουσι. Δύο τοίνυν ὁ Μανεθὼν ἡμῖν τὰ μέγιστα μεμαρτύρηκεν ἐκ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις γραμμάτων· πρῶτον μὲν τὴν ἑτέρωθεν ἄφιξιν εἰς Αἴγυπτον, ἔπειτα δὲ τὴν ἐκεῖθεν ἀπαλλαγὴν οὕτως ἀρχαίαν τοῖς χρόνοις, ὡς ἐγγύς που προτερεῖν αὐτὴν τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι χιλίοις. Ὑπὲρ ὧν δ' ὁ Μανεθὼν οὐκ ἐκ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις γραμμάτων, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ὡμολόγηκεν, ἐκ τῶν ἀδεσπότως μυθολογουμένων προστέθεικεν, ὕστερον ἐξελέγξω κατὰ μέρος, ἀποδεικνὺς τὴν ἀπίθανον αὐτοῦ ψευδολογίαν. *Ex opere contra Apionem*, I, 14-16.

(*) *Οἱ μετὰ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας βασιλεύσαντες. Ἀπὸ τῆς Πορφυρίου γραφῆς.*

1. Τελευτᾷ μὲν Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ὀλυμπιάδος, ἄρξας ἔτη τὰ σύμπαντα δώδεκα. Διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν Ἀριδαῖος ὁ μετονομασθεὶς Φίλιππος, ἀδελφὸς ὢν Ἀλεξάνδρου οὐχ ὁμομήτριος· γέγονε γὰρ ἐκ Φιλίννης τῆς Λαρισσαίας τῷ Φιλίππῳ. Βασιλεύει δὲ ἐπὶ ἔτεσι ζ', καὶ ἀναιρεῖται ἐν τῇ Μακεδονίᾳ διὰ Πολυσπέρχοντος τοῦ Ἀντιπάτρου υἱοῦ.

Πτολεμαῖος δὲ ὁ Ἀρσινόης καὶ Λάγου υἱὸς μετ' ἐνιαυτὸν τῆς εἰς Φίλιππον ἀναγεγραμμένης ἡγεμονίας σατράπης εἰς Αἴγυπτον πέμπεται· καὶ σατραπεύει μὲν τὰ πρῶτα ἔτη ζ' καὶ δέκα, βασιλεύει δὲ ἔτη τρία καὶ εἴκοσι· ὥστε πάντα μ' λογίζεσθαι αὐτῷ ἄχρι τῆς τελευτῆς· ἐπεὶ δὲ ζῶν ἔτι τῆς ἀρχῆς παρεχώρησε τῷ υἱῷ Πτολεμαίῳ τῷ παιδὶ τὴν ἀρχὴν διαδεξαμένῳ, οὐκέτι δὴ τεσσαράκοντα, τριάκοντα δὲ καὶ ὀκτὼ τὰ τοῦ πρώτου Πτολεμαίου, ὃν Σωτῆρα ἐπεκάλουν, λογίζονται.

Τοῦτον διαδέχεται Πτολεμαῖος ὁ υἱὸς ὁ ἐπικληθεὶς, ὡς ἔφαμεν, Φιλάδελφος. Καὶ ζῶντος μὲν ἔτι τοῦ πατρὸς δύο πληροῖ τῆς βασιλείας ἔτη· ἀποθανόντος δὲ, ὀκτὼ καὶ τριάκοντα. Ὡς καὶ τούτῳ ὀκτὼ καὶ τριάκοντα τοὺς τῆς βασιλείας ἐνιαυτοὺς ἴσους τοῖς τοῦ πατρὸς ἀποδιδοῦσθαι.

(1) In codice Arm., corrupte, *lacirissa*.
(2) Græce XXXVIII. Clemens *Strom.* I, 2, p. 396, scribit XXVII.

Tertius ei successit Ptolemæus, cognomento Evergetes, qui mansit in potestate annis xxv (1).

Hunc quartus Ptolemæus excepit, cognomento Philopator, qui regnavit annis xvii (2).

Mox quintus Ptolemæus, cognomento Epiphanes, regnum tenuit annis xxiv (3).

2. Hujus duo filii Ptolemæi in imperium deinde succedunt, quorum major natu Philometor, minor autem Evergetes secundus dicebatur. Utriusque simul anni numerantur LXI (4). Nos enim horum annos in unam seriem contulimus, propterea quod ipsis bello inter se decertantibus, seque regno vicissim pellentibus, temporum permistio consecuta est. Primus regnat Philometor annis xi. Mox Antiochus, oppressa armis Ægypto, eumdem diademate spoliabat. Tum Alexandrini regiam potestatem ad minorem *fratrem* deferebant, pulsoque Antiocho, ipsum Philometorem expediebant : dicebatur autem eis Philometoris annus duodecimus (5), Evergetæ primus. Hinc potestate æquata usque ad decimum septimumque annum perrectum est. Mox ab octavo decimo unius Philometoris nomen scribebatur. Cum enim minor natu *frater* majorem A imperio deduxisset, hic a Romanis reductus est : qui Ægypti quidem dominationem capessit, fratri autem Libyam regendam concedit (6). Solus igitur regnum obtinet, in eoque manet annis xviii. Post hunc denique in Syria exstinctum (is enim eam quoque regionem ditione tenuit), Cyrene accersitus Evergetes rexque appellatus annos suos inde putare incipit ex quo rex habitus fuerat : ita ut fratre moriente, videretur ipse regnavisse jam annis xxv, ejusdemque anni censeantur LIV (7). Namque annum Philometoris tricesimum sextum, qui dicendus erat sui regnantis primus, ipse vicesimum quintum scribi jussit. Ita fiunt utriusque simul anni LXI (8); Philometoris quidem xxxv (9), reliqui Evergetæ : quod si hi segregentur separatimque B putentur, error in rationes incurret.

3. Ptolemæo Evergetæ secundo nati sunt filii duo ex Cleopatra, uterque nomine Ptolemæus, sed major natu cognomento Soter, minor Alexander. Major natu primus imperat, matris præsidio regnum adeptus : cui cum obsequens esse videretur, aliquandiu certe matre benevolente usus est (10). Decimo (11) tamen regni anno cum patris matris-

Τοῦτον διαδέχεται τρίτος Πτολεμαῖος ὁ ἐπικληθεὶς Εὐεργέτης, καὶ βασιλεύει ἔτεσι πέντε καὶ εἴκοσι.

Ὃν ὁ τέταρτος διαδέχεται Πτολεμαῖος, ὁ κληθεὶς Φιλοπάτωρ, καὶ βασιλεύει ἔτεσιν ὅλοις ἑπτὰ καὶ δέκα.

Ὁ δὲ μετ' αὐτὸν πέμπτος Πτολεμαῖος Ἐπιφανὴς μὲν ἐπεκλήθη, βασιλεύει δὲ τέσσαρσι καὶ εἴκοσι ἔτεσι.

2. Τούτου παῖδες δύο Πτολεμαῖοι μετ' αὐτὸν τὴν ἀρχὴν διαδεξάμενοι, ὅ τε πρεσβύτερος ὁ κατ' ἐπίκλησιν Φιλομήτωρ, καὶ ὁ νεώτερος ὁ ἐπικαλούμενος Εὐεργέτης δεύτερος. Ἀμφοῖν δὲ ἔτη τέσσαρα καὶ ἑξήκοντα λογίζονται. Ὑφ' ἓν γὰρ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἐτάξαμεν, ὅτι διαστασιαζόντων πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐναλλὰξ βασιλευόντων, σύγχυσις περὶ τοὺς χρόνους γέγονεν. Ἄρχει μὲν γὰρ ὁ Φιλομήτωρ πρότερος ἔτεσιν ἕνδεκα μόνος. Ἀντιόχου δ' ἐπιστρατεύσαντος Αἰγύπτῳ καὶ περιελόντος αὐτοῦ τὸ διάδημα, οἱ Ἀλεξανδρεῖς τῷ νεωτέρῳ ἐπέτρεψαν τὰ πράγματα, καὶ διώξαντες Ἀντίοχον ἐῤῥύσαντο τὸν Φιλομήτορα καὶ ἐχρημάτισεν αὐτοῖς Φιλομήτορος ιϛ', Εὐεργέτου δὲ ἕν. Ὁμονοοῦσι δὲ ἄχρι τοῦ ἑπτακαιδεκάτου. Ἀπὸ δὲ τοῦ ὀκτωκαιδεκάτου μόνου χρηματίζει τοῦ Φιλομήτορος. Ἀφαιρεθέντα γὰρ τῆς ἀρχῆς τὸν πρεσβύτερον ὑπὸ τοῦ νεωτέρου κατάγουσι Ῥωμαῖοι. Καὶ ἄρχει μὲν αὐτὸς τῆς Αἰγύπτου, τῷ δὲ ἀδελφῷ τῆς Λιβύης τὴν ἀρχὴν ἐγχειρίζει· καὶ μόνος ἄρχει δεκαοκτώ. Ἀποθανόντος δὲ ἐν Συρίᾳ (καὶ γὰρ καὶ ἐκείνων ἐγκρατὴς ἦν τῶν τόπων) μετακληθεὶς ἐκ Κυρήνης ὁ Εὐεργέτης καὶ βασιλεὺς ἀναγορευθεὶς, τὰ ἔτη αὐτοῦ ἀναγράφει ἀφ' οὗ πρῶτον βασιλεὺς ἐνομίσθη, ὡς δοκεῖν μετὰ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ τελευτὴν ἄρξαντα αὐτὸν ἔτεσιν εἴκοσι πέντε ἀνατιθέναι ἑαυτῷ τέσσαρα καὶ πεντήκοντα. Τὸ γὰρ τριακοστὸν ἕκτον Φιλομήτορος, δέον προσαγορεύεσθαι τῆς τούτου βασιλείας πρῶτον, αὐτὸς εἰκοστὸν πέμπτον προσέταξε γράφεσθαι. Καὶ οὕτως ἀμφοτέρων μὲν ἑξήκοντα τέσσαρα, τοῦ μὲν Φιλομήτορος λε', τὰ δ' ὑπολειπόμενα τοῦ Εὐεργέτου· ἡ δὲ ὑποδιαίρεσις ἐν τοῖς κατὰ μέρος ποιεῖ πλάνην.

3. Πτολεμαίου δὲ τοῦ δευτέρου Εὐεργέτου ἐκ Κλεοπάτρας γίνονται υἱοὶ δύο Πτολεμαῖοι καλούμενοι· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος Σωτὴρ ἐπεκαλεῖτο, ὁ δὲ νεώτερος Ἀλέξανδρος. Ὁ πρεσβύτερος ὑπὸ τῆς μητρὸς ἀναδειχθεὶς, δοκῶν δὲ αὐτῇ εἶναι πειθήνιος, ἄχρι μέν τινος ἠγαπᾶτο. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἀρχῆς τοὺς φίλους τῶν γονέων ἀπέσφαξεν, ὑπὸ τῆς μητρὸς, διὰ τὴν ὠμότητα, τῆς ἀρχῆς καθῃρέθη, καὶ εἰς Κύπρον ἐφυγαδεύθη. Τὸν δὲ νεώτερον ἡ μήτηρ ἐκ Πηλουσίου μεταπεμψαμένη βασιλέα ἀπέδειξε σὺν ἑαυτῇ. Συνεβασίλευεν οὖν ὁ νεώτερος τῇ μητρὶ τῶν χρηματισμῶν ἀναφερομένων εἰς ἀμφοτέρους· καὶ ἑνδέκατον μὲν Κλεοπάτρας ἀνηγορεύθη, ὄγδοον δὲ Πτολεμαίου Ἀλεξάνδρου. Συνανέλαβε γὰρ ἀπὸ τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς

(1) Mox xxiv, in posteriore libro xxvi.

(2) Ita etiam in posteriore libro, et apud Tertullianum *adv. Jud.* cap. 8.

(3) Codex hic xxiii; sed Græce itemque Clemens xxiv. Ita Eusebius in posteriore libro, et mox n. 11, saltem in margine.

(4) Ita hic codex Arm. Sed mox Eusebii calculus dat LXIV, uti est in Græco textu.

(5) Ita textus codicis Arm. At in margine ejusdem codicis et in textu Græco xvi.

(6) Confer Diodorum ed. Vessel. t. II, p. 588.

(7) Nempe annis vi regnaverat Alexandriæ cum fratre : tum annis xvii solus in Cyrenaica; denique annis xxx (seu xxix cum mensibus aliquot) Alexandriæ solus post fratris obitum. Verum Diodorus apud Syncellum p. 284 A, tradit annos xv post fratris obitum.

(8) Græce LXIV. Vide supra notam 4.

(9) Anni Philometoris hi : solus regnat annis xi; cum fratre annis vi; solus iterum xviii; summa C xxxv. Nam tricesimum sextum Philometoris inceptum Evergetes sibi scribi jussit.

(10) Codex Arm., mendose, DIRER, *dominabatur*, pro SIRER, *amabatur*. Prior enim littera utriusque vocis præ se fert quamdam similitudinem in Arm. scriptura. Legesis autem de his et sequentibus cl. Letronnium *Recherches pour servir à l'histoire de l'Egypte*, p. 108 seqq.

(11) Armenius interpres, perperam, *sexto*. Sane hic Ptolemæus Soter decem annis ante exsilium regnavit, septem vero cum dimidio post exsilium, omnino annis xvii cum dimidio. Hinc corrigendus Eusebius noster in Ptolemæorum summa, quæ extremo hoc capite scribitur, ubi Soterem hunc ab exsilio reducem appellat mendosissime *Philadelphum*, ita ut alius homo videatur. Corrigendus rursum Eusebius in regum tabulis secundo libro præpositis, et in ipso Canone ad Abrahami annum 1902. LEOPARDUS.

que suæ familiares occidisset, ob hanc animi crudelitatem matris jussu dejectus imperio est, fugaque in Cyprum evasit. Minorem natu accivit mater Pelusio urbe, secumque regem constituit. Regnavit ergo cum matre minor, communicato utrique imperii nomine : et Cleopatræ quidem dictus est annus XI (1). Ptolemæi vero Alexandri octavus : namque et hic fratris quoque tempora sibi sumpsit, a quarto illius regnantis anno, quo tempore ipsemet (2) Cypriis dominari cœperat. Atque hæc consuetudo viguit vivente Cleopatra : qua exstincta, ad unum Alexandrum signa honoris deferri cœperunt. Hic annis omnino octodecim, postquam Alexandriam venerat, imperium retinuit : dicebatur tamen annum jam sextum supra vicesimum imperare. Decimo nono anno adversus milites *suos* ira concepta, vires contra eos contrahebat in Ægypto ; hi vero eum persecuti sunt, duce Tyrrho regum consanguineo. Mox navali quoque prælio conserto, ipse summo discrimine elapsus cum uxore et filia in Lyciorum urbem Myram fuga se proripuit. Inde etiam cum Cyprum aufugeret, bello appetitus a Cherea navarcho periit.

4. Interim post hujus fugam Alexandrini, missis oratoribus, seniori ejusdem fratri Ptolemæo Soteri denuo regnum offerebant, qui Cypro reversus est. Hinc septem anni sexque menses labuntur : totidem enim is superfuit post reditum. Tempus autem universum post patris obitum in ipsum confertur, A ascripto integro numero annorum XXXV, mensiumque VI. Sane Ptolemæo Soteri tribuendi essent ex intervallo anni XVII mensesque VI ; alteri autem, scilicet Alexandro, anni octodecim, iis videlicet interjecti quibus major natu regnavit : quos etsi de albo *Ægyptii* tollere non poterant, pro viribus tamen delebant ; propterea quod ipsis Alexander obstiterat (3), Judæorum quibusdam fretus auxiliis (4). Idcirco temporum *Alexandri* rationem non habent, cunctosque annos XXXVI de majore fratre recitant.

5. Sex præterea menses ab obitu senioris *fratris* reliquos, quibus annus tricesimus sextus absolvitur, haud conferunt in senioris filiam Cleopatram, uxorem minoris, quæ patre exstincto regia negotia procuravit : neque item Alexandro, qui regnavit B cum ea diebus XIX, hos ipsos dies XIX tribuunt. Porro hic *Alexander* filius erat minoris Ptolemæi sive Alexandri, privignus autem Cleopatræ, atque in urbe Roma habitabat : cumque ea tempestate stirps regia virilis in Ægypto deficeret, accitus venit Alexandriam, sibique uxorem copulavit quam antea dixi Cleopatram, invitaque (5) muliere imperium sibi vindicavit. Mox et illam post novemdecim dies interfecit : tum ipse quoque turbæ armatorum in gymnasio implicitus propter nefandum suum parricidium interemptus est (6)

6. Huic Alexandro successit Ptolemæus, cui cognomentum fuit novus Dionysus (7), Ptolemæi Soteris filius, prædictæ Cleopatræ frater. Hujus imperantis

τοῦ ἀδελφοῦ βασιλείας εἰς ἑαυτὸν τοὺς χρόνους, ἀφ' οὗ τῆς Κύπρου ἐβασίλευσε. Καὶ τοῦτο ζώσης Κλεοπάτρας τὸ ἔθος περιῆν· εἰς μόνον δὲ ἤρξατο μετατίθεσθαι τὸν Ἀλέξανδρον μετὰ τὸν ἐκείνης θάνατον τὰ συμβόλαια· [οὗτος] ὀκτωκαίδεκα τοὺς πάντας ἀντιλαβόμενος τῶν σκήπτρων ἐνιαυτοὺς, ἀφ' οὗ κατῆλθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἓξ καὶ εἴκοσι βεβασιλευκὼς ἐχρημάτισε. Τῷ δὲ ἐννεακαιδεκάτῳ τοῖς στρατεύμασιν (8) ὀργισθεὶς, ἐξῆλθε συλλέξων ἐπ' αὐτοὺς δύναμιν εἰς Αἴγυπτον. Οἱ δ' ἐπιδιώξαντες, ἡγουμένου Τύῤῥου συγγενοῦς τῶν βασιλέων, κατεναυμάχησαν αὐτὸν, καὶ φεύγειν ἠνάγκασαν, μετὰ γυναικὸς καὶ θυγατρὸς, τῆς Λυκίας εἰς πόλιν Μύρας. Ὅθεν εἰς Κύπρον μεταπηδηθεὶς, καὶ καταπολεμηθεὶς ὑπὸ ναυάρχου Χαιρέου, θνήσκει.

4. Μετὰ δὲ τὴν τούτου φυγὴν, πρὸς τὸν πρεσβύτερον Πτολεμαῖον τὸν Σωτῆρα οἱ Ἀλεξανδρεῖς πρεσβευσάμενοι παραδιδόασι πάλιν τὴν βασιλείαν αὐτῷ ἐκ Κύπρου καταπλεύσαντι. Διαγενομένων δὲ ἄλλων ἐτῶν ἑπτὰ, πρὸς μησὶν ἓξ (τοσαῦτα γὰρ ἐπέζησε μετὰ τὴν κάθοδον) ὁ πᾶς χρόνος ὁ μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς ἀμφοτέρων θάνατον εἰς τοῦτον ἀναφέρεται, τὸν μὲν ἀριθμὸν σώζων λε' ἐνιαυτων πρὸς μησὶν ἓξ, διῳκηκὼς δὲ κατὰ τὴν ἀλήθειαν εἰς μὲν τὸν Σωτῆρα Πτολεμαῖον κατὰ διαφόρους χρόνους δεκαεπτὰ ἔτη καὶ μῆνας ἓξ, εἰς δὲ τὸν δεύτερον, τὸν καὶ Ἀλέξανδρον, τοὺς μέσους, ὧν ἦρξεν ὁ πρεσβύτερος, ἐνιαυτοὺς δεκαοκτὼ, οὓς καίτοι μὴ δυνηθέντες ἐκ τῆς ἀναγραφῆς ἀφανίσαι, τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς ἀπαλείφουσι· προσέκρουσε γὰρ αὐτοῖς διά τινας ἐπικουρίας Ἰουδαϊκάς· οὐ γὰρ ἀριθμοῦσι τούτους τοὺς χρόνους, τοὺς δὲ πάντας τὰ ἓξ καὶ τριάκοντα ἔτη τῷ πρεσβυτέρῳ προσνέμουσι.

5. Πάλιν τοὺς ἓξ μῆνας τοὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρεσβυτέρου, οἳ συνεπλήρουν τὰ τριάκοντα ἓξ ἔτη, μὴ ἀποδόντες Κλεοπάτρᾳ τῇ θυγατρὶ μὲν τοῦ πρεσβυτέρου, γυναικὶ δὲ τοῦ νεωτέρου, ἥτις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ἀντελάβετο τῶν πραγμάτων· οὐδὲ γὰρ Ἀλεξάνδρῳ τῷ μετ' αὐτῆς ἡμέρας ἄρξαντι ιθ' τὰς ιθ' ἡμέρας ἀποδιδόασιν. Οὗτος δὲ υἱὸς μὲν ἦν τοῦ νεωτέρου Πτολεμαίου, τοῦ καὶ Ἀλεξάνδρου, πρόγονος δὲ Κλεοπάτρας, καταμένων δὲ ἐν Ῥώμῃ, τῆς ἐν Αἰγύπτῳ δυναστείας ἀνδρῶν ἐρήμου γενομένης, μετάκλητος ἦλθεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ γήμας τὴν προειρημένην Κλεοπάτραν, παραλαβών τε παρ' ἐχούσης τὴν ἐξουσίαν, ἐννεακαίδεκα διαγενομένων ἡμερῶν ἀνεῖλεν αὐτὴν, καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῶν ἐνόπλων ἐν τῷ γυμνασίῳ διὰ τὴν μιαιφονίαν συνεχόμενος ἀπώλετο.

6. Τοῦτον τὸν Ἀλέξανδρον διαδέχεται Πτολεμαῖος ὁ ἐπικληθεὶς νέος Διόνυσος, υἱὸς μὲν ὢν Πτολεμαίου

(1) Quia decem annis regnaverat cum filio Philometore.

(2) Nempe *Alexander*.

(3) Malim Græcum προσέκρουσε interpretari *invisus erat*. L.

(4) Nota res ex Joseph. *Antiq. Jud.* lib. XIII, 12. L.

(5) Armenius interpres legit ἀκούσης pro ἐχούσης. L.

(6) Rem perspicue narrant Appianus *Bell. civ.* I, 102, itemque Cicero in fragmentis orationis *De rege Alexandrino* a me editis inter classicos auctores t. II, p. 235, quo in loco satis super hac re disputavi.

(7) Hunc Ptolemæum dictum esse *novum Dionysum*, id est *Bacchum*, sive per assentationem sive ob formæ illecebras arbitrantur magni duumviri Vaillantius et Eckhelius. Verumtamen, considerato Theophili (*ad Autolyc.* II, 7) loco, in quo scriptor quidam Satyrus gentes Alexandrinas describens, *Bacchum* auctorem generis Ptolemæorum diligenti genealogia demonstrat ; nobis quidem hinc potius *novi Dionysi*, seu *Bacchi* appellatio repetenda videbatur. Imo vero propius fortasse accersenda est. Namque Clemens Alex. *Protreptic.* t. I, p. 47-48, Ptolemæum quartum ait vocatum fuisse etiam Bacchum.

(8) Videtur dicendum στρατηγοῖς.

numerantur anni XXIX (1). Filia ejusdem Cleopatra Lagidarum generis postrema fuit; ejusque imperantis recitantur anni XXII. Neque tamen hæ dominationes continentem temporis seriem ab initio ad finem per se seorsimque descriptæ tenent; verum inter se implicitæ aliæ alias vicissim occupant. Nam sub novo Dionyso, filiabus ejus Cleopatræ, quæ et Tryphæna (2), atque Berenici regni triennium attributum est; duabus quidem annus unus; post obitum vero Cleopatræ seu Tryphænæ biennium uni Berenici. Nimirum accidit, ut Ptolemæus Romam proficisceretur, ibique aliquandiu subsisteret; filiæ autem, cum pater rediturus non videretur, regni gubernaculum sibi vindicarent; tum aliquot consanguinei Berenici opem ferentes (3), cum ea rebus præessent: donec Ptolemæus Roma reversus est, qui mox pietatis affectuumque erga filiam oblitus, resque ab ea gestas exosus, eamdem morte multavit.

7. Regnante Cleopatra, primos quidem imperii annos ipsi fratrique ejus natu maximo Ptolemæo tribuebant: deinceps aliis ob ejusmodi causam. Novus videlicet Dionysus vita excessit, quatuor liberis relictis Ptolemæis, nempe duobus, et Cleopatra atque Arsinoe. Idem majoribus natu (4) liberis imperium legavit Ptolemæo atque Cleopatræ: quibus conjunctim regnantibus quadriennium exactum est. Id vero institutum mansisset, nisi Ptolemæum, qui, neglecto patris mandato, uni sibi regnum asserere nisus est, fatalis necessitas vita orbasset navali prælio implicitum in Ægypto adversus Julium Cæsarem qui Cleopatræ suppetias tulit.

8. Post necem Ptolemæi, minor frater, dictus *item* Ptolemæus, cum Cleopatra sorore consors regni fuit, jussu Cæsaris. Scribebatur autem quintus annus Cleopatræ et primus Ptolemæi. Hinc alii consecuti sunt usque ad hujus necem anni duo.

9. Quo Cleopatræ insidiis perempto quarto sui anno et Cleopatræ octavo, reliquum tempus Cleopatræ uni ascriptum est ad quintum decimum usque annum. Sextus autem decimus nuncupabatur simul primus. Namque in Syria mortuo Lysimacho rege Chalcidis (5), Marcus Antonius imperator Chalcidem cum adjacentibus provinciis Cleopatræ attribuit (6). Exin anni quoque reliqui usque ad vicesi-

τοῦ Σωτῆρος, ἀδελφὸς δὲ τῆς εἰρημένης Κλεοπάτρας, οὗ τῆς ἀρχῆς ἔτη κθʹ λογίζονται. Τούτου θυγάτηρ Κλεοπάτρα ὑστάτη τῆς Λαγιδῶν γενεᾶς, ἧς ἔτη ἀριθμεῖται τῆς ἀρχῆς δύο εἴκοσι. Οὐδ' αὗται αἵδε αἱ βασιλεῖαι τὸν εἱρμὸν τῶν χρόνων ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, κατὰ τὸ ἑξῆς ἀναγραφόμενον ἔσχον, ἀλλ' ἐγένετό τις αὐτῶν ἐν ἑκατέρῳ διὰ μέσου παρένθεσις εἰς ἄλλους. Ἐπὶ γὰρ τοῦ νέου Διονύσου εἰς τὰς αὐτοῦ θυγατέρας Κλεοπάτραν, τὴν καὶ Τρύφαιναν, καὶ Βερενίκην, τριετὴς ὡς βεβασιλευκυίας ἀνεγράφη χρόνος, εἰς μὲν ἀμφοτέρας ἐνιαυτὸς εἷς, ἡ δ' ἑξῆς μετὰ τὸν Κλεοπάτρας, τῆς καὶ Τρυφαίνης, θάνατον διετία εἰς μόνην Βερενίκην, ἕνεκα τοῦ τὸν μὲν Πτολεμαῖον εἰς Ῥώμην ἀπηρχέναι, καὶ τοῦτον ἐκεῖ διατετριφέναι τὸν χρόνον, τὰς δὲ θυγατέρας ὡς οὐκέτι ἐπανήξοντος τοῦ πατρὸς, ἀντειλῆφθαι τῶν πραγμάτων, συνεπισπωμένης ἑαυτῇ κατὰ (τούτους) χρόνους τῆς Βερενίκης ἄνδρας τινὰς συγγενεῖς τοὺς συνάρξαντας· μέχρι ὅτου παραγενόμενος ὁ Πτολεμαῖος ἀπὸ Ῥώμης τῆς μὲν πρὸς τὴν θυγατέρα διαθέσεως ἐπελάθετο, στυγήσας δ' αὐτὴν διὰ τὰ πραχθέντα, τοῦ ζῆν ἐστέρησεν.

7. Ἐπί γε τῆς Κλεοπάτρας τὰ πρῶτα τῆς δυναστείας ἔτη εἰς ἐκείνην τε καὶ τὸν πρεσβύτερον αὐτῆς ἀδελφὸν ἀνενέχθη Πτολεμαῖον, τὰ δ' ἑξῆς εἰς ἑτέρας (7), διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Τελευτῶν ὁ νέος Διόνυσος ἐπὶ παισὶ τέτρασι, Πτολεμαίοις δυσὶ, καὶ Κλεοπάτρᾳ καὶ Ἀρσινόῃ, διέταξε τοῖς προγενεστέροις αὐτοῦ παισὶ Πτολεμαίῳ καὶ Κλεοπάτρᾳ τὴν ἀρχήν. Ὧν συμβασιλευόντων τετραετὴς διεγένετο χρόνος. Καὶ τοῦτο διέμεινεν ἂν καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς τὸ ἔθος, εἰ μὴ Πτολεμαῖον παραβάντα τὰς τοῦ πατρὸς ἐντολὰς, καὶ μόνον τῆς ἡγεμονίας ἀντιποιεῖσθαι βουλόμενον, ἡ μοῖρα τοῦ ζῆν μετέστησεν ἐν Αἰγύπτῳ καταναυμαχηθέντα ὑπὸ Ἰουλίου Καίσαρος Κλεοπάτρᾳ συλλαμβανομένου.

8. Μετὰ δὲ τὴν ἀπώλειαν Πτολεμαίου, ὁ νεώτερος ἀδελφὸς Κλεοπάτρας συνεθρονίσθη τῇ ἀδελφῇ, Πτολεμαῖος καλούμενος, γνώμῃ Καίσαρος, καὶ ἐχρημάτισε τὸ πέμπτον ἔτος Κλεοπάτρας τὸ καὶ πρῶτον Πτολεμαίου, καὶ τὰ τούτοις ἑπόμενα, μέχρι τῆς ἀναιρέσεως αὐτοῦ, ἄλλα δύο.

9. Τελευτήσαντος δὲ καὶ τούτου ταῖς Κλεοπάτρας ἀπάταις τῷ τετάρτῳ μὲν αὐτοῦ, τῆς δὲ Κλεοπάτρας ὀγδόῳ, ὁ μεταγενέστερος εἰς μόνην Κλεοπάτραν ἀνεγράφη χρόνος, ἕως ἐτῶν πεντεκαίδεκα. Τὸ δ' ἑκκαιδέκατον ὠνομάσθη τὸ καὶ πρῶτον, ἐπειδὴ τελευτήσαντος Λυσιμάχου τῆς ἐν Συρίᾳ Χαλκίδος βασιλέως, Μάρκος Ἀντώνιος ὁ αὐτοκράτωρ τήν τε Χαλκίδα καὶ τοὺς περὶ αὐτὴν τόπους παρέδωκε τῇ Κλεοπάτρᾳ. Καὶ ἀπὸ τούτου δὲ καὶ τὰ τούτων ἕτερα ἔτη μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ δευτέρου, ὃ καὶ τελευταῖον ἐγένετο Κλεοπάτρας, κατὰ

(1) Cod. Arm. hic XXIX, sed inferius c. 208, XXX.

(2) Interpres Arm. hic et infra *atque Tryphæna*, quia non agnovit *Tryphænam*, id est *luxuriosam*, cognomentum fuisse Cleopatræ. Locum hunc sive Eusebii a me anno 1818 editi, sive excerptorum Scaligeri multo ante typis impressorum præ oculis non habebat vir clarissimus F. Champollionius cum in catalogo Ægyptiacorum monumentorum, quem Parisiis anno 1826 impressit, p. 6, duas memoraret syngraphas demoticis litteris linguaque scriptas, in quibus Cleopatræ cognomentum *Tryphænæ* tribuitur. Scribit itaque vir clarissimus: *deux contrats de l'an* VIII *du règne de Ptolémée et de Cléopâtre, surnommée* Tryphæne, *et le surnom de cette dernière reine d'Egypte est un fait nouveau et à expliquer dans les annales des Ptolémées.* Hæc autem ego verba non idcirco retuli ut doctissimum mihique amicissimum reprehenderem virum, sed ut ejus potius Ægyptiacæ litteraturæ peritiam summam novo documento demonstrarem, qui *Tryphænæ* vocabulum in demotica scriptura verissime legit, etiamsi loci Eusebiani non meminerat. Illud denique corrigendum est apud Champollionium, quod nempe Cleopatra Tryphæna non fuit ultima Lagidarum regina, sed postremæ Cleopatræ soror natu major, quæ quidem ante Dionysum patrem et ante ipsam Berenicem sororem aliam obiit. Neque Cleopatra illa postrema patri socia in imperio fuit sed successit.

(3) Paulo aliter in Græco textu: *Berenice per id tempus consanguineos aliquot sibi copulante, qui secum rebus præessent.*

(4) In textu Arm., *tribus liberis* pro *majoribus liberis*. Est autem mendum amanuensis qui scripsit IERITS, *tribus*, pro IERETS, *majoribus natu*.

(5) Intellige Chalcidem ad Libanum.

(6) Conferendus Josephus *Antiq.* XV, 4.

(7) Malim ἑτέρους.

mum secundum, qui fuit postremus Cleopatræ, eadem ratione aucto numero scribebantur, uti Cleopatræ annus secundus supra vicesimum idem esset et septimus.

10. Porro autem Octavianus Cæsar, qui et Augustus, Actiaco prælio Ægypti regnum a Cleopatra abstulit anno altero olympiadis octogesimæ quartæ supra centesimam. Nunc inter centesimæ undecimæ olympiadis annum primum, quo Aridæus idemque Philippus successit in imperium (1), et centesimæ octogesimæ quartæ olympiadis annum alterum, septuaginta tres olympiades annusque unus interjacent, nempe anni CCXCIII (2). Totidem vero supputantur anni regum urbis Alexandriæ usque ad Cleopatræ excessum.

11. Tempora igitur Ptolemæorum sic omnino se habent. Alexander Macedo primo anno olympiadis centesimæ undecimæ regnum auspicatur. Is Alexandriam in Ægypto condit. Diuturnitas imperii ejus anni XII, mensesque VII. Post eum Alexandriæ totique Ægypto dominati sunt hi :

Ptolemæus Lagi annis XL;

Ptolemæus Philadelphus annis XXXVIII;

Ptolemæus Evergetes annis XXIV;

Ptolemæus Philopator annis XXI;

Ptolemæus Epiphanes annis XXIV (3);

Ptolemæus Philometor annis XXX (4);

Ptolemæus junior, cognomento item Evergetes, annis XXIX,

Ptolemæus Physcon, cognomento Soter, annis XVII (5) cum mensibus VI;

Ptolemæus, idemque Alexander, qui a patris sui matre (6) expulsus fuit, annis III (7);

Ptolemæus Philadelphus, ab exsilio redux, post Alexandrum ejectum, annis VIII (8);

Ptolemæus Dionysus, idemque Philadelphus (9), annis XXX;

Ptolemæi filia Cleopatra annis XX (10).

τὴν αὐτὸν τρόπον προστιθεμένου τοῦ ἀριθμοῦ, ἐγράφετο, ὡς γενέσθαι τὸ δεύτερον καὶ εἰκοστὸν αὐτῆς τὸ καὶ ἕβδομον.

10. Ἀπὸ δὲ Κλεοπάτρας Ὀκτάουιος Καῖσαρ, ὁ καὶ Αὔγουστος, τὴν ἀρχὴν διαδέχεται κρατήσας Αἰγύπτου τῇ ἐπ' Ἀκτίῳ μάχῃ, κατὰ τὴν ἑκατοστὴν ὀγδοηκοστὴν τετάρτην ὀλυμπιάδα, ἐν ἔτει δευτέρῳ. Ἀπὸ τῆς ἑκατοστῆς ἑνδεκάτης ὀλυμπιάδος ἔτους πρώτου, ἀφ' οὗ Ἀριδαῖος, ὁ καὶ Φίλιππος, διεδέξατο τὴν ἀρχὴν, ἐπὶ τὴν ἑκατοστὴν ὀγδοηκοστὴν τετάρτην ὀλυμπιάδα, καὶ ταύτης ἔτος δεύτερον, ὀλυμπιάδες γίνονται ἑβδομήκοντα τρεῖς, καὶ ἐνιαυτός· τούτων, ἔτη σϞγ'. Τοσαῦτα δὲ καὶ ἀριθμεῖται τὰ ἔτη τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βασιλευσάντων ἐπὶ τῆς Κλεοπάτρας τελευτῆς.

11. Οἱ Πτολεμαίων χρόνοι τῶν μετὰ Ἀλέξανδρον βασιλευσάντων Αἰγύπτου. Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἑκατοστῆς ἑνδεκάτης ὀλυμπιάδος βασιλεύει, κτίζει τε τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὴν πρὸς Αἰγύπτῳ· ὁ δὲ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ χρόνος ἔτη ιϐ', μῆνες ζ'.

Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἔτη μ'.
Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἔτη λη'.
Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης ἔτη κδ'.
Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ ἔτη κα'.
Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανὴς ἔτη κδ'
Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ ἔτη λα'.
Πτολεμαῖος ὁ νεώτερος Εὐεργέτης ἔτη κθ'.
Πτολεμαῖος ὁ Φύσκων, ὁ καὶ Σωτὴρ, ἔτη ις', μῆνας ϛ'.
Πτολεμαῖος ὁ καὶ Ἀλέξανδρος, ἐξωσθέντος μὴν τοῦ πρὸ αὐτοῦ. . . .
Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος κατελθὼν ἀπὸ τῆς φυγῆς, ἐξωσθέντος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔτη η'.
Πτολεμαῖος ὁ Διόνυσος ἔτη λ'.
Πτολεμαίου θυγάτηρ Κλεοπάτρα ἔτη κϐ'.

(1) Magnus auctoris error; etenim hoc anno non Aridæus Alexandro fratri, sed ipse Alexander Philippo patri successit, teste ipso mox Eusebio § 11. Tum in aliis Chronicorum Eusebii locis Aridæus regnare incipit anno II olympiadis CXIV : L.

(2) Aliter Epiphanius *De mens. et pond.* cap. 12, ait : Ὁμοῦ ἀπὸ τοῦ πρώτου Πτολεμαίου τοῦ υἱοῦ Λάγου, μέχρι Κλεοπάτρας, ἔτη τριακόσια ξξ· *A primo Ptolemæo Lagi filio ad Cleopatram anni sunt* CCCVI.

(3) Ita in margine codicis Arm. et Græce. At in textu codicis Arm. XXII.

(4) Græce, XXXI.

(5) Græce, XVI.

(6) Hæc erat Cleopatra, uxor Epiphanis; nam Alexander filius erat Evergetæ, hic autem frater Philometoris et filius Epiphanis. Sed locus fortasse mendosus.

(7) Dicendum videtur : *Ptolemæus, idemque Alexander, majore fratre pulso matris jussu*, etc. Numerum quidem annorum trium regnantis Alexandri quis probet? Recole superius, col. 202-203 Huic Epiphanius tribuit annos XII.

(8) Ita scribit Eusebius etiam in tabulis regum et in Canone seu posteriore libro. Sed enim paulo ante dixit idem Eusebius Ptolemæo Alexandro successisse Soterem ab exsilio reducem; huic autem filium Alexandri primi Alexandrum secundum, qui ob occisam statim uxorem, ipse quoque parricidii ejus causa trucidatus sit : isti autem Alexandro successisse novum Dionysum. Ipse igitur aliam quodammodo rationem nunc inire videtur Eusebius; et fortasse merito. Cum enim satis constet, regem qui Novum Dionysum præcessit mortuum esse in exsilio Tyri, legato Romanis regno (Cic. II, *in Rull.* 16), qui fieri potest ut Novus Dionysus Alexandro II, qui Alexandriæ interfectus est, successerit? Profecto hæc est illa in Lagidarum successione famigerata quæstio in qua tantopere critici æstuant, quamque nuper sapientissimus quoque Vicecomes denuo sibi versandam putavit (*Iconogr. Gr.* t. III, p. 600). Alexandrum tertium quemdam Manutios secutus scribebat in albo Petavius (*De doctrin. temp.* lib. x, 48). Vicecomes hunc Philadelphum existimabat eumdem esse Ptolemæum octavum secundo regnantem, neque Alexandrum II occisum Alexandriæ, sed exsilio tantummodo multatum. Jam quod in hoc catalogo Eusebius Alexandrum II omittat, non est mirum, quandoquidem superius col. 204 dixit ejusdem regnum XIX dierum ab Ægyptiis in seriem non fuisse relatum.

(9) Inauditum videtur hoc Philadelphi cognomen, et certe in Græco textu non legitur. L.

(10) Scribendi sunt prorsus XXII, uti est in margine codicis Arm. et in Græco textu : quanquam etiam Tertullianus *Adv. Jud.* cap. 8, scribit annos Cleopatræ XX, tum alios ejusdem annos XIII narrat conregnante Augusto.

Ea regnante Caius Julius Cæsar summum principatum Romanorum invasit. Post hunc Cæsar Sebastus Octavianus, qui et Augustus (1), interfecta (2) Cleopatra, Ptolemæorum imperium sustulit, qui annis CCXCV (3) regnaverant.

CAPUT XXIII.

GRÆCORUM.

Qua ratione Græci antiquitates suas scribant.

Atheniensium reges; Argivorum reges; Sicyoniorum reges; Lacedæmonum reges; Corinthiorum reges; quinam et quandiu maris imperium tenuerint; olympiades quoque Græcorum prout singillatim scribuntur; tum Macedonum priores reges, et qui post Alexandrum Macedonem; Thessalorum, Syrorum et Asianorum reges.

CAPUT XXIV.

Græcorum tempora.

1. Omnium Græcorum * antiquissima prorsus feruntur Sicyoniorum tempora, et reges qui Sicyoni præfuerunt, quorum dominationem primus auspicatus est Nini Belique ætate (qui primi Assyriorum in Asia regnavisse memorantur) Ægialeus; a quo Ægialea vocitata olim est, quæ nunc dicitur Peloponnesus. Argivorum primus rex scribitur Inachus, Sicyoniorum imperio junior annis CCXCV. Atheniensibus primus imperitat Cecrops, cognomento Diphyes, Argivorum imperio trecentis fere annis posterior, Sicyoniorum autem junior triginta tribus supra quingentos.

2. Age jam ab antiquioribus nostra hæc chronologia exordiatur, Sicyonios primum reges singillatim recensens. Et quoniam multa est ambiguitas apud veteres qui Græcanicæ historiæ tempora congesserunt, nos quidem pro viribus ex illo cinno ea deligemus in quibus auctores sibi invicem consonant. Sicyoniorum quoque regum tempora chronicis libris non sine recto ordine explicavit Castor **, eaque brevi scripto hisce ipsis verbis complexus est. — Sicyonios reges adjungimus, quorum princeps Ægialeus, postremus Zeuxippus. Et reges quidem dominati sunt annis CMLIX (4); post reges autem præfuerunt Carnii (5) sacerdotes sex, qui pontificatum gesserunt annis XXXIII: quorum postremus Charidemus sacerdos lectus, cum impensæ ferendæ impar esset, fugam arripuit. Hæc ad verbum Castor. Est autem Sicyoniorum regum albus ejusmodi.

CAPUT XXV.

Sicyoniorum reges.

1. Primus Ægialeus annis LII, ex quo etiam Ægialea, quæ nunc est Peloponnesus, vocabatur. Initium regnandi Sicyone ab hoc factum aiunt circa decimum quintum annum Beli, ejus qui primus regnum Assyriæ tenuit Neptunique et Libyæ filius dictitatur (6).

Secundus Europs annis XLV. Hic Nino Beli filio coætaneus regnat.

Tertius Telchin annis XX. Is ætate Semiramidis regnat.

Quartus Apis annis XV, ex quo Apia, quæ nunc dicitur Peloponnesus.

Quintus Thelxion annis LII.

Κατὰ ταύτην Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ πρῶτος ἐμονάρχησε Ῥωμαίων. Μεθ' ὃν Καῖσαρ Σεβαστὸς Ὀκτάουιος, ὁ καὶ Αὔγουστος, Κλεοπάτραν ἑλὼν, καθεῖλε τὴν τῶν Πτολεμαίων ἀρχὴν, οἳ ἐβασίλευσαν ἔτη σϞγ'. Ταῦτα καὶ τὰ παρ' Αἰγυπτίοις. *E Scaligeri excerptis p.* 59-61.

1. (*) Πάντων μὲν Ἑλλήνων παλαιότατοι τοῖς χρόνοις ἀναγράφονται Σικυώνιοι βασιλεῖς, οἱ Σικυῶνος ἡγησάμενοι, ὧν πρῶτος ἦρξεν Αἰγιαλεὺς κατὰ Βῆλον καὶ Νῖνον γεγονὼς, τοὺς πρῶτον Ἀσσυρίων βασιλεῦσαι καὶ τῆς Ἀσίας μνημονευομένους, ἐξ οὗ Αἰγιάλεια τὸ πρὶν, ἡ νῦν Πελοπόννησος, ἐκαλεῖτο. *Ex Syncello, p.* 97. *D.*

2. (**) Κάστορος περὶ τῆς βασιλείας τῶν Σικυωνίων.

Παρατίθεμεν δὲ καὶ τοὺς Σικυῶνος βασιλεύσαντας, ἀρχομένους μὲν ἀπὸ Αἰγιαλέως τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος, λήγοντας δὲ ἐπὶ Ζεύξιππον. Οἱ μὲν οὖν βασιλεῖς κατέσχον ἐτῶν χρόνον ϡνθ'. Μετὰ δὲ τοὺς βασιλεῖς κατεστάθησαν ἱερεῖς τοῦ Καρνίου ἕξ· οὗτοι δ' ἱεράτευσαν ἔτη λγ'· μεθ' οὓς κατεστάθη ἱερεὺς Χαρίδημος, ὃς καὶ οὐχ ὑπομείνας τὴν δαπάνην ἔφυγεν. *Ex Syncello, p.* 97. *C.*

Εἰσὶ Σικυῶνος βασιλεῖς κατὰ τὴν τοῦ χρονογράφου Κάστορος ἔκθεσιν ὧδε·

1. Πρῶτος Αἰγιαλεὺς ἔτη νϐ', ἀφ' οὗ καὶ Αἰγιάλεια, ἡ νῦν Πελοπόννησος, τὸ πρὶν ἐκαλεῖτο. Οὗτος λέγεται βασιλεῦσαι Σικυῶνος κατὰ τὸ ιε' ἔτος Βήλου τοῦ πρώτου τῆς Ἀσσυρίων ἀρχῆς ἡγησαμένου, ὃν Ποσειδῶνος υἱὸν εἶναι καὶ Λιβύης μυθεύουσι.

Δεύτερος Εὔρωψ ἔτη με'.

Τρίτος. . . . . (7).

Τέταρτος Πέλοψ (8) ἔτη κε' [ἀφ' οὗ] Πελοπόννησος ἐκλήθη.

Πέμπτος Θελξίων ἔτη νϐ'.

(1) Vide cap. 15, n. 8, cum nota.

(2) Græce, *capta.*

(3) Ita etiam cap. 15, n. 8. Neque tamen hæc adamussim summa e prædictis numeris exsurgit. Superius dicuntur anni CCXCIII, itemque hic in margine codicis Arm., et Græce. Ergo locus universus cubare in mendis videtur. De Ptolemæorum temporibus consulendi Clemens Alex. *Strom.* I, 21, Tertullianus *adv. Jud.* cap. 8; Epiphanius *De mens. et pond.*, cap. 12, atque alii, qui satis differunt ab Eusebio. Tum et Joannis Malalæ Antiocheni hac de re lucubratio (*Chronogr.* p. 250-251) non mediocribus mendis laborat.

(4) In posteriore libro ad an. DCCCLXXXVIII dicuntur anni CMLVIII.

(5) Nempe *Apollinis* ita appellati. Jam adversus hanc Eusebii de Sicyoniorum dynastia doctrinam disputat Marshamus in *Chronico*, pp. 16 et 336. Rectene an secus, alii dispiciant.

(6) Apollodorus *Bibl.* II, 1, ait: Λιβύης καὶ Ποσειδῶνος γίνονται παῖδες δίδυμοι, Ἀγήνωρ καὶ Βῆλος· *E Libya et Neptuno nati sunt gemini, Agenor et Belus.*

(7) Scaliger tantum τρίτος. . . cum lacuna. Syncellus p. 102 B huic regi Telchini tribuit annos XXIX.

(8) Ita apud Scaligerum, *Pelops.* Sed etiam

Sextus Ægydrus annis XXXIV.

Septimus Thurimachus annis XLV. Hujus ætate primus Argivis imperat Inachus.

Octavus Leucippus annis LIII.

Nonus Messappus annis XLVII. Hujus ætate contigit (1) ut in Ægypto dominaretur Josephus, de quo Hebræi loquuntur.

Decimus Eratus annis XLVI.

Undecimus Plemnæus annis XLVIII.

Duodecimus Orthopolis annis LXIII.

Decimus tertius Marathonius annis XXX, quo tempore in Attica primus regnavit Cecrops diphyes.

Decimus quartus Marathon annis XX. Ea tempestate Hebræis Ægypto excedentibus dux Moses fuit, uti suo tempore comprobabitur.

Decimus quintus Chyreus (2) annis LV. Eo tempore Argivis imperabat Danaus.

Decimus sextus Corax annis XXX.

Decimus septimus Epopeus annis XXXV.

Decimus octavus Laomedon annis XL.

Decimus nonus Sicyon annis XLV. Hujus ætate desiverunt Argivorum reges, qui annis DXL permanserant.

Vicesimus Polybus annis XL.

Vicesimus primus Inachus annis XL.

Vicesimus secundus Phæstus (3) annis VIII.

Vicesimus tertius Adrastus annis IV.

Vicesimus quartus Polyphides annis XXXI. Hujus ætate Ilium captum est.

Vicesimus quintus Pelasgus annis XX. Hujus ætate Æneas Latinorum regnum tenuit.

A Vicesimus sextus Zeuxippus annis XXXI.

Summa regum Sicyoniorum XXVI, a quibus regnatum est annis CMLIX.

2. Exin jam non reges, sed Carnii sacerdotes, quorum

Primus pontificatu functus est Archelaus anno I.

Secundus Automedon anno I.

Tertius Theoclytus annis IV.

Quartus Euneus annis VI.

Quintus Theonomus annis IX.

Sextus Amphichyes annis XII (4).

Septimus denique Charidemus, qui impensis exhaustus fugit. Ab hoc ad primam olympiadem anni labuntur CCCLII (5). Sicyoniorum regum et sacerdotum temporibus anni conflantur CMXCVIII (6).

B * Post Sicyoniorum præsides, par est et reges Argivorum presse percurrere, prout hi in certioribus veterum historiis occurrunt. Castor quoque hos commemorat, ejusmodi ratione scribendi utens.

CAPUT XXVI.

Castoris de Argivorum regno.

His addamus ordinatim etiam Argivorum reges, qui orsi ab Inacho in Sthenelum Crotopi filium desiverunt, quorum temporibus confluunt anni CCCLXXXII. Pulso Sthenelo, Danaus Argos ipse obtinuit, ejusque posteri usque ad Eurystheum Stheneli qui Perseo natus erat. Exin Pelopidæ regno C potiti sunt. Cæterum tempora Danaidarum annos CLXII conficiunt; Pelopidarum autem, qui ducto

Ἕκτος Αἴγυδρος ἔτη λδʹ.

Ἕβδομος Θουρίμαχος ἔτη μεʹ. Κατὰ τοῦτον πρῶτος βασιλεύει [·Ἀργείων] Ἴναχος.

Ὄγδοος Λεύκιππος ἔτη νγʹ.

Ἔννατος Μέσσαππος ἔτη μζʹ. Κατὰ τοῦτον συνίσταται ἄρξας τῆς Αἰγύπτου Ἰωσὴφ ὁ παρ' Ἑβραίοις μνημονευόμενος.

Δέκατος Ἐρατὸς ἔτη μςʹ.

Ἑνδέκατος Πλημναῖος ἔτη μηʹ.

Δωδέκατος Ὀρθόπολις ἔτη ξγʹ.

Τρισκαιδέκατος Μαραθώνιος ἔτη λʹ. Κατὰ τοῦτον πρῶτος τῆς Ἀττικῆς ἐβασίλευσε Κέκροψ ὁ διφυής.

Τεσσαρεσκαιδέκατος Μαράθιος (7) ἔτη κʹ. Κατὰ τοῦτον συνίσταται τῆς ἀπ' Αἰγύπτου πορείας τῶν Ἑβραίων ἡγησάμενος Μωϋσῆς, ὡς κατὰ καιρὸν δειθήσεται.

Πεντεκαιδέκατος Ἐχυρεὺς ἔτη νεʹ. Κατὰ τοῦτον Ἀργείων βασιλεύει Δαναός.

Ἑκκαιδέκατος Κόραξ ἔτη λʹ.

D Ἑπτακαιδέκατος Ἐποπεὺς ἔτη λεʹ.

Ὀκτωκαιδέκατος Λαομέδων ἔτη μʹ.

Ἐννεακαιδέκατος Σικυὼν ἔτη μεʹ. Κατὰ τοῦτον οἱ Ἀργείων βασιλεῖς ἐπαύσαντο διαρκέσαντες ἔτη φμʹ.

Εἰκοστὸς Πόλυβος ἔτη μʹ.

Εἰκοστὸς πρῶτος Ἴναχος ἔτη μʹ.

Εἰκοστὸς δεύτερος Φαῖστος ἔτη ηʹ.

Εἰκοστὸς τρίτος Ἄδραστος ἔτη δʹ.

Εἰκοστὸς τέταρτος Πολυφείδης ἔτη λαʹ. Κατὰ τοῦτον Ἴλιον ἥλω.

Εἰκοστὸς πέμπτος Πελασγὸς ἔτη κʹ. Κατὰ τοῦτον Αἰνείας Λατίνων ἐβασίλευσεν.

Εἰκοστὸς ἕκτος Ζεύξιππος ἔτη λαʹ.

Ὁμοῦ γίνονται Σικυῶνος βασιλεῖς οἱ πάντες κς· βασιλεύουσι δὲ χρόνον ἐτῶν ϡνθʹ.

2. Μετὰ Ζεύξιππον βασιλεῖς μὲν οὐκέτι, ἱερεῖς δὲ τοῦ Καρνίου.

Ὧν πρῶτος ἱερεύσατο Ἀρχέλαος ἔτος αʹ.

Δεύτερος Αὐτομέδων ἔτος αʹ.

Τρίτος Θεόκλυτος ἔτη δʹ.

Τέταρτος Εὔνεος ἔτη ςʹ.

Πέμπτος Θεόνομος ἔτη θʹ.

Ἕκτος Ἀμφιγύης ἔτη ιηʹ.

Ἕβδομος Χαρίδημος τελευταῖος. Οὗτος οὐχ ὑπομείνας τὴν δαπάνην ἔφυγεν· ἀφ' οὗ ἐπὶ πρώτην ὀλυμπιάδα ἔτη τναʹ. Ὁμοῦ Σικυωνίων βασιλέων τε καὶ ἱερέων ἔτη ϡξηʹ. *Ab excerptis Scaligeri*, p. 19-20.

(*) Μετὰ τοὺς Σικυῶνος ἡγησαμένους, εὖ ἂν ἔχοι καὶ τοὺς Ἀργείων βασιλεῖς ἐν ἐπιτομῇ διελθεῖν, καθὼς τὰ ἀκριβῆ τῶν παλαιῶν περιέχει. Μνημονεύει δὲ καὶ τούτων ὁ Κάστωρ ὧδέ πως γράφων.

Syncellus p. 102 B habet *Apin* ut hoc loco Eusebius. *Apin* omnino scribit quartum Sicyoniorum regem etiam Pausanias II, 5, quem auctorem pretium est consulere super cæteris quoque regibus Sicyoniorum.

(1) Græce *demonstratur* L.

(2) *Chyreus* sive *Echyreus* est tertius decimus apud Syncellum p. 109 C.

(3) Apud Syncellum p. 148 A est Ἥφαιστος, nempe *Vulcanus*.

(4) Græce XVIII, nisi est mendum ιηʹ pro ιβʹ.

(5) Græce CCCLI.

(6) Eumdem fere numerum tradit Eusebius etiam apud Syncellum p. 97 B.

(7) Ita Syncellus, at Scaliger, Μάρασος.

initio ab Atreo regnaverunt (1), quique dignitatem usque ad Penthilum et Tisamenum et Cometem Orestis filium retinuerunt (sub quo Heraclidarum descensus (2) accidit) feruntur anni cv. Age vero singulorum regum Argivorum tempora hæc sunt (3).

CAPUT XXVII.

Argivorum reges.

1. Primus Inachus, a quo nomen regioni. Inachiæ, annis L. Inachus Argivum imperium auspicatus est imperante septimo loco Thurimacho apud Sicyonios (4).

Secundus Phoroneus annis LX. Hujus ætate Ogygus Eleusin condidit.

Tertius Apis, de quo regio illa Apia dicta est, annis XXXV. Ea tempestate apud Ægyptios dominatum tenuit Josephus, quem Hebræi memorant.

Quartus Argus Jovis (5) et Niobes filius; ex quo regionis nomen mutatum est, dictaque Argia, annis LXX.

Quintus Criasus annis LIV.

Sextus Phorbas annis XXXV (6). Hujus ætate Cecrops Diphyes imperabat Atheniensibus.

Septimus Triopas annis XLVI. Eo regnante Moses Hebræis exeuntibus ab Ægypto dux erat.

Octavus Crotopus annis XXI.

Nonus Sthenelus annis XI.

Summa annorum CCCLXXXII.

2. Sthenelum Danaus pepulit, Argosque ipse tenuit, et ejusdem deinceps posteri: quorum et successio et regnantium tempora ita se habent.

Decimus Danaus annis L (7).

Undecimus Lynceus XLI.

Duodecimus Abas annis XXIII.

Decimus tertius Prœtus annis XVII.

Decimus quartus Acrisius annis XXXI.

Argivorum imperii summa annorum DXLIV (8). Hucusque Danaidæ.

3. Post Acrisium (9), Mycenas translatum est Argivorum imperium sub Eurystheo Stheneli filio, Pelopidæque dominium obtinuerunt: primus autem regnavit in Peloponneso Pelops, qui olympiorum curator fuit. Translato Mycenas Argivorum imperio, post Acrisium regnavit

Eurystheus annis XLV.

Deinde Pelopidæ Atreus et Thyestes annis LXV.

Post hos Agamemnon annis XXX, cujus anno octavo decimo Ilium captum est.

Ægisthus annis XVII (10).

Orestes, Tisamenus, Penthilus et Cometes annis LVIII, usque ad Heraclidarum descensum qui Peloponnesum occupaverunt: a quo usque ad Ionum e suis terris migrationem (11) anni

Περὶ τῶν Ἀργείων βασιλέων ὡς ἐν ἐπιτομῇ.

Πρῶτος Ἴναχος Ἀργείων, κατὰ Θουρίμαχον ὃς ἕβδομος ἦν τῆς Σικυωνίων ἀρχῆς.

Δεύτερος Φορωνεὺς ἔτη ξ'. Κατὰ τοῦτον Ὤγυγος Ἐλευσῖνα ἔκτισε.

Τρίτος Ἆπις ἔτη λε'.

Τέταρτος Ἄργος ὁ Διὸς καὶ Νιόβης, ἀφ' οὗ ἡ χώρα μετωνομάσθη Ἀργεία, ἔτη ο'.

Πέμπτος Κρίασος ἔτη νδ'.

Ἕκτος Φόρβας ἔτη λε'.

Ἕβδομος Τριόπας ἔτη μς'.

Ὄγδοος Κροτωπὸς ἔτη κα'.

Ἔννατος Σθένελος ἔτη ια'.

2. Τοῦτον δὲ Δαναὸς ἐκβαλὼν ἐκράτησεν Ἄργους καὶ οἱ τούτου ἀπόγονοι.

Δέκατος Δαναὸς ἔτη ν'.

Ἑνδέκατος Λυγκεὺς ἔτη μα'.

Δωδέκατος Ἄβας ἔτη κγ'

Τρισκαδέκατος Προῖτος ἔτη ιζ'.

Τεσσαρεσκαιδέκατος Ἀκρίσιος ἔτη λα'.

Ὁμοῦ τὰ πάντα τῆς Ἀργείων ἀρχῆς ἔτη φμε'. Μέχρι τούτων οἱ Δαναΐδαι.

3. Μετὰ δὲ Ἀκρίσιον, εἰς Μυκήνας μετατεθείσης τῆς Ἀργείων ἀρχῆς κατὰ Εὐρυσθέα τοῦ Σθενέλου, οἱ Πελοπίδαι διεδέξαντο. Βασιλεύει δὲ πρῶτος Πελοποννήσου Πέλοψ. Πέλοψ ὀλυμπίων προέστη. Εἰς Μυκήνας μετατεθείσης τῆς Ἀργείων ἀρχῆς, μετὰ Ἀκρίσιον ἐβασίλευσεν.

Εὐρυσθεὺς ἔτη με'.

Ἔπειτα οἱ Πελοπίδαι Ἀτρεὺς καὶ Θυέστης ἔτη ξε'.

Ἀγαμέμνων μετὰ τούτους ἔτη λ'.

Αἴγισθος ἔτη ιζ'.

Ὀρέστης καὶ Τισαμενὸς καὶ Πένθις καὶ Κομήτης ἔτη νη'; μέχρις Ἡρακλειδῶν καθόδου ὅτε Πελοπόν-

(1) Syncellus quoque p. 155 C primum e Pelopidis regem *Atreum* recitat.

(2) Sive potius *reditus*; Heraclidæ enim Peloponneso ab Eurystheo pulsi, in eamdem regionem multo tempore post reversi sunt. In textu Arm. est *incursio*.

(3) Castoris hunc locum, multis partim interpositis, partim immutatis, exhibet Græce Syncellus p. 124-125.

(4) Recole col. 211. Syncellus tamen p. 124 C dicit Inachum regnavisse ætate Plemnæi Sicyonii.

(5) Interpres Arm. *Argus Odii et Niobes*, etc. Nimirum ex Græco ὁ Διὸς hæc illi absurditas nata est. Similiter et Hieronymus in secundo libro ex παρὰ Διὸς fecit *Paradium*.

(6) Codex noster Arm. hic XXV, sed bis in posteriore libro legitur XXXV, Græce item XXXV.

(7) Syncellus, p. 155 D, scribit LVIII.

(8) Græce, DXLV.

(9) Eusebii hunc locum nominatim appellat Syncellus p. 156.

(10) Apud Syncellum p. 170 D scribuntur V.

(11) De hac migratione hisce verbis Velleius l. IV loquitur: *Subsequenti tempore magna vis Græcæ juventutis abundantia virium sedes quæritans, in Asiam se effudit. Nam Iones, duce Ione, profecti Athenis nobilissimam partem regionis maritimæ occupavere, quæ hodieque appellatur Ionia, urbesque constituere Ephesum, Miletum, Colophona, Prienen, Lebedum Myuntem, Erythram, Clazomenas, Phocæam*, etc.

excurrunt LXXX (1), et a migratione Ionica usque ad primam olympiadem anni sunt CCLXVII.

CAPUT XXVIII.

Summatim de Atheniensium regibus (2).

1. Hic dextrum est catalogum etiam Atheniensium regum attexere, e certioribus veterum memoriis prælibata summatim historia. Primus ab Atheniensibus memoratur Ogygus, in cujus ætatem ingens illud et perantiquum diluvium incurrisse fertur. Hujus æqualis habetur Phoroneus, Inachi filius, Argivorum rex, quem ipse Plato in *Timæo* suo (3) commemorat his verbis: « Cum eos commovere studeret (4) ad sermonem de hujus urbis antiquitatibus, vetustissima narrare aggressus est de primo illo Phoroneo, de Niobe, deque rebus quæ diluvium consecutæ sunt. » Ogygus autem incidit in ætatem Messappi regis noni Sicyoniorum, Belochique regis octavi Assyriorum. Jam post Ogygum, quia diluvium vasta omnia fecisset, regnatum esse negant in ea regione, quæ nunc dicitur Attica, annis CXC (5) usque ad Cecropem.

2. Jam hi anni ex Argivorum quoque regno supputantur, quod ante Ogygi ætatem initium cepit. Nimirum a fine Phoronei Argivorum regis (sub quo Ogygeum diluvium contigisse relatum est) ad Phorbantem, cui coætaneus Cecrops Diphyes hodiernæ Atticæ primus præfuit, congeruntur anni CXC (6). Tum a Cecrope ad primam olympiadem numerantur reges XVII, et principes, quos mors finiebat, XII: sub quibus fabulosa portenta inter Græcos celebrantur. Hinc Græci Atticorum reges digerere incipiunt: vetustiorum enim certas rationes non tenent. Id ipsum Castor quoque in *historiæ Epitome* narrat.

CAPUT XXIX.

Castoris de Athenarum regno.

Athenarum quoque reges ex ordine exponemus, ducto initio a Cecrope, cognomento Diphye; atque in Thymoeten desinemus. Regum quidem, qui Erechthidæ dicti sunt, tempora annis constant CCCCL. Deinde regnum delapsum est ad Melanthum Andropompi Pyliensem, atque ad ejus filium Codrum, quorum amborum dominatio annos occupat LII (7). Sublato regno, proxime consecuti sunt principes quos mors finiebat. Horum initium est a Medonte Codri, finis in Alcmæone Æschyli: tempora autem annorum CCIX. Deinde qui decennalem potestatem gerebant secuti sunt VII; hique annis LXX viguerunt. Tandem annui principes a Creonte orsi in Theophimum desiverunt, sub quo penitus terræ nostræ (8) rebus et facinoribus finis est impositus. Hæc Castor. Nos autem singulorum regum catalogum persequamur.

CAPUT XXX.

Athenarum reges.

* 1. Primus Cecrops Diphyes annis L (9), sub quo Prometheus, Epimetheus et Atlas. Is quidem regnat Athenis æqualis Triopæ regis septimi Argivorum, nec non Marathonii qui decimo tertio loco Sicyone dominatus est. Sub eodem Moses quoque apud Hebræos cognoscebatur, quod opportune deinceps demonstrabimus (10). Sub eodem item, nempe Deucalionæa ætate, Thessalia diluvio obruta traditur: tum sub Phaethonte Æthiopia ardentis ignis furore correpta est.

νησον εἷλον· ἀφ' οὗ ἐπὶ τὴν Ἰώνων ἀποικίαν ἔτη ξ'· ἀπὸ δὲ τῆς Ἰώνων ἀποικίας ἐπὶ ὀλυμπιάδα πρώτην ἔτη σξζ'. *Ab excerptis Scaligeri p. 24.*

Περὶ τῶν Ἀθηναίων βασιλέων ὡς ἐν ἐπιτομῇ.

1. Ἑξῆς δ' ἂν εἴη τούτοις καὶ τὸν τῶν Ἀθήνησι βασιλευσάντων κατάλογον συνάψαι. Πρῶτος παρ' Ἀθηναίοις μνημονεύεται Ὤγυγος, καθ' ὃν παρ' Ἕλλησιν ὁ μέγας καὶ παλαιὸς ἱστορεῖται κατακλυσμός. Τούτῳ λέγεται συγχρονίσαι Φορωνεὺς ὁ Ἰνάχου Ἀργείων βασιλεύς. Τούτων τοῦ Φορωνέως χρόνων Πλάτων ἐν *Τιμαίῳ* τῷ διαλόγῳ ἐπιμέμνηται, ὡς πάνυ παλαιῶν, λέγων· « Καί ποτε παραγαγεῖν βουληθεὶς αὐτοὺς περὶ τῶν ἀρχαίων εἰς λόγους τῶν τῇδε τῇ πόλει, τὰ ἀρχαιότατα λέγειν ἐπιχειρεῖ περὶ Φορωνέως τε τοῦ πρώτου λεχθέντος καὶ Νιόβης, καὶ τὰ μετὰ τὸν κατακλυσμόν. » Γίνεται δὲ Ὤγυγος κατὰ Μέσσαππον ἔννατον Σικυῶνος βασιλέα, καὶ κατὰ Βήλοχον Ἀσσυρίων ὄγδοον βασιλέα. Μετὰ δὲ Ὤγυγον διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ πολλὴν φθοράν φασιν ἀβασίλευτον διαμεῖναι τὴν νῦν Ἀττικήν, μέχρι Κέκροπος ἔτη ρϛ'.

2. Ταῦτα δὲ διαριθμεῖται τὰ ἔτη καὶ ἀπὸ τῆς Ἀργείων βασιλείας πρὸ Ὠγύγου ἀρξαμένης. Ἀπὸ γὰρ τῶν τελευταίων Φορωνέως; Ἀργείων βασιλέως (11), καθ' ὃν μνημονεύεται ὁ ἐπὶ Ὠγύγου κατακλυσμὸς, ἐπὶ Φόρβαντα, ἐφ' οὗ τῆς Ἀττικῆς πρῶτος ἐβασίλευσε Κέκροψ ὁ διφυὴς, συνάγεται ἔτη ρ' (12). Ἀπὸ δὲ Κέκροπος ἐπὶ τὴν πρώτην ὀλυμπιάδα καταριθμοῦνται βασιλεῖς μὲν ἑπτακαίδεκα, ἄρχοντες δὲ διὰ βίου δώδεκα, ἐφ' ὧν λέγεται γεγονέναι τὰ ἐν Ἕλλησι θαυμάσια μυθολογούμενα. Οἱ δ' οὖν μετὰ τὸν Ὤγυγον καὶ τὸν κατακλυσμὸν Ἀθηναίων βασιλεῖς εἰσὶν οἵδε. *Ab excerptis Scaligeri, non sine varietate*, p. 24-27.

(*) 1. Πρῶτος Κέκροψ ὁ διφυὴς, κατὰ Μαραθώνιον βασιλεύσας ὃς ἦρξε Σικυῶνος τρισκαιδέκατος, ἔτη ν'. Κατὰ δὲ τοῦτον Μωϋσῆς παρ' Ἑβραίοις ἐγνωρίζετο, ὡς κατὰ καιρὸν ἐπιδείξομεν, ἐφ' οὗ ὁ ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμὸς ἐν Θεσσαλίᾳ, ἥ τε ἐπὶ Φαέθοντος ἐκπύρωσις ἐν Αἰθιοπίᾳ.

(1) Græce LX. De hac re videsis Marshamum *Chron.*, pp. 334, 343, 344.

(2) Hunc titulum de Græco exemplari expressimus.

(3) Edit. Ficini p. 1043 B. Meminit Platonici hujus loci etiam Syncellus p. 126 B.

(4) Solon videlicet Ægyptios sacerdotes.

(5) Codex Arm. hic mendose *centum et novem*.

(6) Nimirum Apidis anni sunt XXXV, Argi LXX, Criasi LIV, Phorbantis XXXI (hoc enim Phorbantis anno regnum a Cecrope initum dicitur in posteriore Eusebii libro); summa annorum CXC.

(7) Castoris hic locus recurrit in posteriore libro ad annum 889 non sine varietate. Conferendus etiam Syncellus p. 178 B.

(8) Hinc Athenæ videntur Castoris patria; de qua varie traditur apud Vossium in *Gr. historicis*.

(9) Exemplar nostrum Arm. hic V; sed L bis in posteriore libro.

(10) In posterioris libri proœmio. Jam ob hanc de Mosis sequiore ætate sententiam sexcenties vapulat apud Syncellum Eusebius.

(11) Ita lego pro βασίλεων.

(12) Dic ρϛ'

Secundus Cranaus indigena annis IX.

Tertius Amphictyon Deucalionis (filius), Cranai gener, sub quo Danaidum res narrantur, annis IX (1).

Quartus Erichthonius Vulcani, qui ab Homero (2) Erechtheus appellatur, annis L. Sub hoc Idæi Dactyli (3).

Quintus Pandion Erichthonii annis XL, sub quo raptus Proserpinæ atque Triptolemus.

Sextus Erechtheus Pandionis annis L, sub quo res Persei.

Septimus Cecrops (4), frater Erecthei, annis XL (5), sub quo res Bacchi.

Octavus Pandion Erechthei annis XXV. Hic fuga arrepta Megaris regnavit. Sub eodem Europa et Cadmus et quæ de Spartis (6) narrantur.

Nonus Ægeus Pandionis annis XLVIII, sub quo Argonautæ, (7) et Centauri (8). Hercules item sua certamina peragebat.

Decimus Theseus Ægei annis XXX, sub quo Minos legislator cognoscebatur.

Undecimus Menestheus Petei, qui Ornei, qui Erechthei, annis XXIII, sub quo Ilium captum est.

Duodecimus Demophoon Thesei annis XXXIII, sub quo res Ulyxis et Orestis, item que Æneas Anchisæ regnat Lavinii (9).

Decimus tertius Oxyntes Demophoontis annis A XII, sub quo Amazones fanum Ephesi inflammaverunt.

Decimus quartus Aphidas Oxyntæ anno I.

Decimus quintus Thymoetes frater Aphidantis annis VIII.

Decimus sextus Melanthus Andropompi Pyliensis annis XXXVII, sub quo Heraclidæ descenderunt, et Peloponnesus subacta est.

Decimus septimus Codrus Melanthi annis XXI, sub quo Iones amissa Achaia Athenas confugerunt.

2. ATHENARUM PRINCIPES QUOAD VIVERENT.

Decimus octavus Medon Codri dominatus est annis XX (10).

Decimus nonus Acastus Medontis annis XXXVI, B cujus ætate migratio Ionica fuit, in qua Homerum quoque fuisse traditum est. Eodem tempore Salomon item templum Hierosolymis condebat, quod ubi res feret demonstrabimus.

Vicesimus Archippus Acasti annis XIX.

Vicesimus primus Thersippus Archippi annis XLI.

Vicesimus secundus Phorbas Thersippi annis XXX.

Vicesimus tertius Megacles Phorbantis annis XXX.

Vicesimus quartus Diognetus Megaclis annis XXVIII, (sub quo) Lycurgus cognoscebatur.

Vicesimus quintus Pherecles Diogneti annis XIX

Δεύτερος Κραναὸς αὐτόχθων ἔτη θʹ.

Τρίτος Ἀμφικτύων Δευκαλίωνος, γαμβρὸς Κραναοῦ (11) ἔτη ιʹ.

Τέταρτος Ἐριχθόνιος Ἡφαίστου, ὁ παρ' Ὁμήρῳ Ἐρεχθεύς, ἐφ' οὗ Ἰδαῖοι Δάκτυλοι, ἔτη νʹ.

Πέμπτος Πανδίων Ἐριχθονίου ἐφ' οὗ Κόρης ἁρπαγὴ καὶ τὰ περὶ Τριπτόλεμον ἔτη μʹ.

Ἕκτος Ἐρεχθεὺς Πανδίονος, ἐφ' οὗ τὰ περὶ Περσέα, ἔτη νʹ.

Ἕβδομος Κέκροψ ἀδελφὸς Ἐρεχθέως ἐφ' οὗ τὰ περὶ Διόνυσον, ἔτη μʹ.

Ὄγδοος Πανδίων Ἐρεχθέως ἔτη κεʹ, ὃς φεύγων ἐν Μεγάροις ἐβασίλευσεν· ἐφ' οὗ Εὐρώπη, Κάδμος, καὶ τὰ περὶ Σπάρτους.

Ἔννατος Αἰγεὺς Πανδίονος ἔτη μηʹ, ἐν ᾧ τὰ περὶ τοὺς Ἀργοναύτας καὶ Κενταύρους, Ἡρακλῆς τε τοὺς ἄθλους ἐτέλει.

Δέκατος Θησεὺς Αἰγέως ἔτη λʹ, ἐφ' οὗ Μίνως ἐνομοθέτει.

Ἑνδέκατος Μενεσθεὺς Πετεῶ τοῦ Ὀρνέως (12) τοῦ Ἐρεχθέως, ἐφ' οὗ Ἴλιον ἑάλω, ἔτη κγʹ.

Δωδέκατος Δημοφῶν Θησέως ἔτη λγʹ, ἐφ' οὗ τὰ περὶ Ὀδυσσέα καὶ Ὀρέστην, καὶ Αἰνείας ἐβασίλευσε Λαβινίου.

C Τρισκαιδέκατος Ὀξύντης Δημοφῶντος ἔτη ιϐʹ, ἐφ' οὗ τὸν ἐν Ἐφέσῳ ναὸν ἐνέπρησαν Ἀμαζόνες.

Τεσσαρεσκαιδέκατος Ἀφείδας Ὀξύντου ἔτος αʹ.

Πεντεκαιδέκατος Θυμοίτης Ἀφείδαντος ἀδελφὸς ἔτη ηʹ.

Ἑκκαιδέκατος Μέλανθος Ἀνδροπόμπου Πύλιος ἔτη λζʹ, ἐφ' οὗ Ἡρακλειδῶν κάθοδος, καὶ κράτησις Πελοποννήσου.

Ἑπτακαιδέκατος Κόδρος Μελάνθου ἔτη καʹ, ἐφ' οὗ Ἴωνες ἐξ Ἀχαΐας ἐκπεσόντες εἰς Ἀθήνας κατέφυγον.

2. Ὀκτωκαιδέκατος Μέδων Κόδρου ἔτη ηʹ.

Ἐννεακαιδέκατος Ἄκαστος Μέδοντος ἔτη λϛʹ. ἐφ' οὗ Ἰώνων ἀποικία, ἐν οἷς Ὅμηρον ἱστοροῦσι. Κατὰ τοῦτον παρ' Ἑϐραίοις Σολομῶν τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ᾠκοδόμει ναὸν, ὡς κατὰ καιρὸν ἐπιδείξομεν.

Εἰκοστὸς Ἄρχιππος Ἀκάστου ἔτη ιθʹ.

Εἰκοστὸς πρῶτος Θέρσιππος Ἀχίππου ἔτη μαʹ.

D Εἰκοστὸς δεύτερος Φόρβας Θερσίππου ἔτη. . . .

Εἰκοστὸς τρίτος Μαγακλῆς Φόρβαντος ἔτη. . .

Εἰκοστὸς τέταρτος Διόγνητος Μεγακλέους ἔτη. . . ἐφ' οὗ Λυκοῦργος ἐγνωρίζετο.

Εἰκοστὸς πέμπτος Φερεκλῆς Διογνήτου ἔτη ιθʹ.

(1) Græce X.

(2) *Iliad.* II, 547, *Odyss.* VII, 81.

(3) Dactyli Idæi traduntur ferri inventores ab Hesiodo, apud Plinium VII, sect. 57, et Clementem Alex. *Strom.* I, 16, p. 362, ne aliorum testimonia frustra invocem.

(4) Alterum nunc Cecropem memorat etiam Clemens Alex. *Strom.* I, 21, p. 381.

(5) Exemplar nostrum Arm. XX ; sed sunt XL bis in posteriore Eusebii libro, et hic Græce, et apud Syncellum p. 161 A.

(6) De Spartis lege posteriorem librum in Pandionis temporibus.

(7) Græce tantum *Argonautæ.* Armenius interpres addit *rei superfluæ studiosi*, quibus verbis etymologiam ejus nominis rimari videtur ex ἀργόν, *otiosum* et fortasse αἰτέω.

(8) Interpres Arm. utitur voce JUSCHABARIGH, de qua locuti sumus supra.

(9) Interpres Arm., perperam, *Lavinii filius.*

(10) Græce VIII. Verum in margine codicis Arm. XX, uti apud Syncellum p. 178 C. Et quidem in posteriore Eusebii libro bis occurrit XX, in tabulis nempe et in Canone.

(11) Duo hæc verba ex Syncello p. 157 C supplentur.

(12) Vocem τοῦ Ὀρνέως restituimus Græco textui Scaligeriano ex Syncello p. 172 D, et ex Armeniaca interpretatione.

A Vicesimus sextus Ariphron Phereclis annis xx, cujus ætate imperium Assyriorum interempto Sardanapallo finitum est (1).

Vicesimus septimus Thespieus Ariphronis annis vii (2), cujus ætate leges scribebat Lacedæmoniis Lycurgus.

Vicesimus octavus Agamestor Thespiei annis xvii.

Vicesimus nonus Æschylus Agamestoris annis xxiii, cujus anno duodecimo prima olympias instituta est, qua vicit stadium Chorœbus Eleus. Summa *temporum* Atheniensium ad primam olympiadem a Cecrope, cognomento Diphye, anni sunt dcclxxx, ab Ogygo anni cmlxx (3). Posthinc olympiades notandis temporibus observandæ sunt.

Post Æschylum (autem tricesimus) imperat Athenis Alcmæon annis ii (4).

Post hunc visum est decennales esse principes.

Charops annis x.

Æsimedes annis x.

Clidicus annis x.

Hippomenes annis x.

Leocrates annis x.

Apsander annis x.

Eryxias annis x.

3. Mox placuit annuum principem creare. Et primus quidem annuus princeps fuit Creon vicesima quarta olympiade. Deinde singuli uno anno dominati sunt, quorum nomina scribere tanti non est. Hæc sunt tempora, quæ in antiquitatibus Atheniensibus recensentur, atque instar gravis historiæ ac vetustate firmatæ habentur. Quanquam revera tempus ante captum Ilium, et quidquid in eo memorabile actum est, cum diligenti historiæ non esset traditum, id nos, prout licuit, e pluribus memoriis summatim congessimus. Rursus ne tempora quidem ab Ilio capto ad primam olympiadem certis monumentis consignata fuerunt. Hæc tamen Porphyrius primo suo philosophicæ historiæ *libro* his adamussim breviterque verbis complectitur.

B

CAPUT XXXI.

Ex Porphyrii primo philosophicæ historiæ libro.

* A capto Ilio ad Heraclidarum in Peloponnesum descensum ait Apollodorus elapsos esse annos lxxx : tum a descensu, ad Ioniam *urbibus* frequentatam (5) annos lx : exinde ad Lycurgum annos clix (a Lycurgo usque ad primam olympiadem annos cviii) : summam autem temporis a capto Ilio ad primam olympiadem annorum esse ccccvii (6).

Εἰκοστὸς ἕκτος Ἀρίφρων Φερεκλέους ἔτη κ', ἐφ' οὗ ἡ Ἀσσυρίων ἀρχὴ κατελύθη, καὶ Σαρδανάπαλλος ἀνηρέθη.

Εἰκοστὸς ἕβδομος Θεσπιεὺς Ἀρίφρονος ἔτη κζ', ἐφ' οὗ Λυκοῦργος ἐνομοθέτει Λακεδαιμονίοις.

C Εἰκοστὸς ὄγδοος Ἀγαμήστωρ Θεσπιέως ἔτη ιζ'.

Εἰκοστὸς ἔννατος Αἰσχύλος Ἀγαμήστορος ἔτη κγ', ἐφ' οὗ ἔτει δωδεκάτῳ πρώτη ὀλυμπιὰς ἤχθη, ἣν ἐνίκα Κόροιβος Ἠλεῖος στάδιον. Ὁμοῦ συνάγεται ἐπὶ τὴν πρώτην ὀλυμπιάδα, ἀπὸ μὲν Κέκροπος τοῦ διφυοῦς, ἔτη ψπ' (7), ἀπὸ δὲ Ὠγύγου ἔτη ϡο'. Ἐντεῦθεν δὲ κατὰ τὰς ὀλυμπιάδας ἀριθμητέον τοὺς χρόνους.

Τριακοστὸς δὲ μετὰ Αἰσχύλον Ἀθηναίων βασιλεύει Ἀλκμαίων ἔτη ιβ'.

Μετὰ τοῦτον ἔδοξεν εἶναι τὰς ἀρχὰς δεκαετεῖς.

Χάροψ ἔτη ι'.

Αἰσιμήδης ἔτη ι'.

Κλείδιχος ἔτη ι'.

Ἱππομένης ἔτη ι'.

Λεωκράτης ἔτη ι'.

Ἄψανδρος ἔτη ι'.

Ἐρυξίας ἔτη ι'.

Ἔδοξεν αἱρεῖσθαι ἄρχοντα κατ' ἐνιαυτόν. Καὶ πρῶτος ἡγήσατο ἐνιαύσιος ἄρχων Κρέων ἐπὶ τῆς εἰκοστῆς τετάρτης ὀλυμπιάδος. Μεθ' ὃν καὶ ἕκαστον ἔτος εἷς τις παρ' αὐτοῖς ἦρξεν, ὧν οὐκ ἀναγκαῖον νῦν τὰ ὀνόματα παρατίθεσθαι. Οὗτοι οἱ τῆς Ἀθηναίων ἀρχαιότητος ἐν ἐπιτομῇ μνημονευόμενοι χρόνοι, καὶ οἱ (8) ἐν ταῖς παλαιαῖς καὶ μᾶλλον ἀκριβεστέραις ἱστορίαις ἀναφέρονται. Τοὺς μὲν οὖν ἔμπροσθεν χρόνους τῆς Ἰλίου ἁλώσεως καὶ τὰς ἐν τούτοις πραχθείσας ἱστορίας οὐκ ἀκριβεῖς ἀναγραφὰς ἐχούσας, ὡς οἷόν τε ἦν ἐκ τῶν διαφόρως μνημονευομένων ἐπετεμόμεθα. Τὰ δὲ ἀπὸ τῆς Ἰλίου ἁλώσεως μέχρι τῆς πρώτης ὀλυμπιάδος οὐδ' αὐτὰ μὲν ἠξιώθη μνήμης ἐντελοῦς· ὅμως δ' ὁ Πορφύριος ἐν τῷ πρώτῳ τῆς φιλοσόφου ἱστορίας ὧδέ πως ἐπιτέμνεται πρὸς λέξιν.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ.

(*) Ἀπὸ τῆς ἁλώσεως Ἰλίου, ἐπὶ τὴν τῶν Ἡρακλειδῶν κάθοδον, ἔτη π' φησὶν εἶναι ὁ Ἀπολλόδωρος· ἀπὸ δὲ τῆς καθόδου, εἰς τὴν Ἰωνίας κτίσιν, ἔτη ξ' (9)· ἐντεῦθεν εἰς Λυκοῦργον ἔτη θ' καὶ ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα· ἀπὸ δὲ Λυκούργου εἰς τὴν πρώτην ὀλυμπιάδα, ὀκτὼ καὶ ἑκατόν· τὰ δὲ πάντα ἀπὸ τῆς ἁλώσεως Ἰλίου, ἐπὶ τὴν πρώτην ὀλυμπιάδα, ἔτη ἑπτὰ καὶ υ'. *Ab excerptis Scaligeri*, p. 27-28.

(1) Cap. 15, n. 7, Sardanapallus dicitur exstinctus imperante Athenis Thespieo Ariphronis. In posteriore tamen Eusebii libro utraque sententia refertur. Imperium Assyriorum deletum esse sub Ariphrone videbatur communis auctorum sententia Syncello p. 185 B.

(2) Græce xxvii. Ita bis in posteriore Eusebii libro, nec non apud Syncellum p. 185 C.

(3) Lege cap. 28.

(4) Græce xii ; sed ii in posteriore libro bis, et apud Syncellum p. 211 C.

(5) Recole c. 214, n. 2. Interpres Arm. *usque ad ædificationem Ioniæ*.

(6) Hunc annorum numerum prorsus tradiderat Eratosthenes, cujus locum juvat hic exscribere ex Clemente Alex. *Strom.* i, 21, p. 402, qui hæc scribit : Ἐρατοσθένης τοὺς χρόνους ὧδε ἀναγράφει· Ἀπὸ μὲν Τροίας ἁλώσεως ἐπὶ Ἡρακλειδῶν κάθο- D δον, ἔτη ὀγδοήκοντα· ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ τὴν Ἰωνίας κτίσιν, ἔτη ἑξήκοντα· τὰ δὲ τούτοις ἑξῆς, ἐπὶ μὲν ἐπιτροπίαν τὴν Λυκούργου, ἔτη ἑκατὸν πεντηκονταεννέα, ἐπὶ δὲ προηγούμενον ἔτος τῶν πρώτων ὀλυμπίων ἔτη ἑκατὸν ὀκτώ. *Eratosthenes sic tempora scribit : a Troja capta ad reditum Heraclidarum, anni sunt octoginta ; hinc ad Ioniam incolis frequentatam, anni sexaginta ; reliqua quæ consecuta sunt tempora usque ad Lycurgi tutelam, anni sunt novem et quinquaginta supra centum ; tum ad annum primæ olympiadis primum, anni centum et octo.* Jam Censorini *De die nat.* cap. 21 locus, in quo Eratosthenes annos

(7) Ita emendo editionem scribendo ψπ' pro ψη'.

(8) Textus Scaligerianus, ὧν. Tum et Armeniaca interpretatio aliquantum abludit. L.

(9) Ed., ς'.

Operæ pretium mihi videor facturus, si olympiades etiam, quæ a Græcis celebratæ sunt, libro meo complectar.

CAPUT XXXII.

Græcorum olympiades.

*Prima olympias, qua vicit stadium Corœbus Eleus. Hinc ratio temporum apud Græcos videtur certo posse constitui : nam antea quidem ex sua quisque sententia rem definiebat (1).

***De institutione agonis* (quæ est certantium exercitatio (2)).

1. De agone opus est disserere aliquantum, cujus instituti qui maxime ætatem ampliant, ante Herculem a quodam ex idæis Dactylis conditum affirmant ; exin ab Æthlio *celebratum* ob filios suos exercendos ; a quo et ii, qui decertabant, nomen athletarum (3) traxerunt. Deinde hujus filium Epeum, deinde Endymionem, deinde Alexinum, deinde Œnomaum præfectos fuisse sacrorum : tum Pelopem patrii (4) Jovis in honorem sacra obtulisse : ad extremum Herculem Alcmenæ et Jovis filium : post quem alii ætates decem, alii vero tres A tantum exactas (5) fesse aiunt usque ad Iphitum, qui agonem instauravit.

2. Hic enim patria Eleus, Græciæ juvandæ studiosus (6), cum bella civitatum tota Peloponneso sedare cuperet, misit oratores (7) qui de urgentium bellorum compositione *oraculum* rogarent, atque hoc responsum a Deo editum est Peloponnesiis : « Delubrum ingredimini, sacra ferte, et vatum jussis morem gerite. » Item Eleis hoc editum est oraculum : « Elei qui majorum instituta firmiter retinentes, patriam vestram liberastis, finem bellis imponite, commune fœdus cum Græcis initote, donec cum celebritate lætus annus redeat. » Hujus rei gratia Iphitus fœderata pace vacationem bellorum esse jussit, et suo quemque cibo tranquille B vesci ; vetitumque ab Hercule monuit, ne quis vim alii inferret. Atque ita agonem peregit Iphitus cum Lycurgo Lacedæmonio (8) ; erant autem ambo Heraclidæ. Nihil porro tum erat agon præter quam stadium. Alia deinceps certamina ex intervallo accesserunt.

3. Verumtamen Aristodemus Eleus (9) refert, exacta vicesima et septima olympiade (postquam

(*) Πρώτη ὀλυμπιάς, ἣν ἐνίκα Κόροιβος Ἠλεῖος. Ἀπὸ γὰρ τούτων τὰ τῆς Ἑλλήνων χρονογραφίας ἀκριβοῦς ἀναγραφῆς τετευχέναι δοκεῖ, ἅττα πρὸ αὐτῶν, ὡς ἑκάστῳ φίλον ἦν, ἀπεφήναντο. *E Scaligeri excerptis p.* 38-39.

(**) *Περὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀγῶνος τῶν ὀλυμπίων* (10).

1. Ὀλίγα δὲ ἀναγκαῖον περὶ τοῦ ἀγῶνος εἰπεῖν, ὡς οἱ μὲν πορρωτάτω τοῖς χρόνοις τὴν θέσιν αὐτοῦ προάγοντε, πρὸ Ἡρακλέους αὐτὸν τεθῆναί φασιν ὑπὸ ἑνὸς τῶν Ἰδαίων Δακτύλων· εἶτα ὑπὸ Ἀεθλίου ἐπὶ διαπείρᾳ τῶν αὐτοῦ παίδων, ἀφ' οὗ καὶ οἱ ἀγωνισταὶ ἀθληταὶ ἐκλήθησαν· μεθ' ὃν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἐπειόν, εἶτα Ἐνδυμίωνα, ἑξῆς δὲ Ἀλεξῖνον, εἶτα Οἰνόμαον προστῆναι τῆς θυσίας, μεθ' ὃν Πέλοπα εἰς τιμὴν τῷ πατρίῳ Διὶ ἀγαγεῖν, εἶτα Ἡρακλέα τὸν Ἀλκμήνης καὶ Διός, ἀφ' οὗ γενεὰς δέκα τυγχάνειν, οἱ δὲ τὰς τελείας τρεῖς φασίν, ἐπὶ Ἴφιτον τὸν ἀνανεωσάμενον τὸν ἀγῶνα.

2. Τοῦτον γὰρ Ἠλεῖον ὄντα, καὶ προνοούμενον τῆς Ἑλλάδος, παῦσαί τε σπεύδοντα πολέμων τὰς πόλεις ἐκ πάσης Πελοποννήσου στεῖλαι θεωροὺς τοὺς πευσομένους περὶ τῆς τῶν κατεχόντων πολέμων ἀπαλλαγῆς, χρησμόν τε λαβεῖν Πυθικὸν τοῦτον·

Ὦ Πελοποννήσου ναέται παρὰ βωμὸν ἰόντες
Θύετε, καὶ πείθεσθε τά κεν μάντεις ἐνέπωσιν.

Τοῖς δὲ Ἠλείοις τάδε προαγορεῦσαι·

Ἠλεῖοι πρόπολοι πατέρων νόμον ἰθύνοντες,
Τὴν αὐτῶν ῥύεσθε πάτραν, πολέμου δ' ἀπέχεσθε,
Κοινοδίκου φιλίης ἡγούμενοι Ἑλλήνεσσι,
Ἔστ' ἂν ἐνὶ ξυνόδοις ἔλθῃ φιλόφρων ἐνιαυτός.

Τούτου χάριν Ἴφιτος κατήγγειλε τὴν ἐκεχειρίαν ἐπὶ ἡμέρῳ τροφῇ χρῆσθαι ὑπὸ Ἡρακλέους, καὶ χεῖρας ἀλλήλοις οὐκ ἐπέφερον. Τὸν δὲ ἀγῶνα τετέλεκεν Ἴφιτος Ἡρακλείδης σὺν Λυκούργῳ συγγενεῖ· ἑκάτεροι δὲ Ἡρακλεῖδαι. Καὶ τότε μόνον ἦν σταδίου ὁ ἀγών· ὕστερον δὲ τὰ ἄλλα ἆθλα κατὰ μέρος προσετέθη.

3. Ἱστοροῦσι δὲ οἱ περὶ Ἀριστόδημον τὸν Ἠλεῖον, ὡς ἀπὸ εἰκοστῆς καὶ ἑβδόμης ὀλυμπιάδος ἤρξαντο οἱ

nes annos ccccvii ab Inachi regno (nisi iste Inachus Sicyonius est) ad primam olympiadem tradit, jam diu a criticis corruptus habetur.

(1) Audiendus Varro apud Censorinum cap. 21 : *Varro tria discrimina temporum esse tradit ; primum ab hominum principio ad cataclysmum priorem, quod propter ignorantiam vocatur* ἄδηλον ; *secundum a cataclysmo priore ad olympiadem primam, quod quia in eo multa fabulosa referuntur,* μυθικὸν *nominatur ; tertium a prima olympiade ad nos, quod dicitur* ἱστορικόν, *quia res in eo gestæ veris historiis continentur.* Sed contradicit Plutarchus in *Numa*. cap. 1.

(2) Extrema hæc verba videntur Armeniaci interpretis glossa. Jam de olympiadibus cum multi e veteribus, tum copiosissime omnium scripserat Phlegon, Adrianæi ævi auctor, cujus præcipuum ea de re opus (nam plura eodem super argumento ediderat) legit Photius cod. xcvii. Videndus quoque C Suidas voc. *Φλέγων*. Fragmentum procemii olympiadum Phlegontis typis jam diu commendatum est. Denique legatur Pausanias in *Eliacis*.

(3) Armenius interpres addit glossam *oppugnatorum*.

(4) Interpres Arm., *patris*, perperam ex Græco πατρίῳ. L.

(5) Ita Armenius interpres cum Scaligeriano textu consentiens, in quo τελείας tantummodo legitur. Verumtamen Syncellus p. 196 A addit ὀλυμπιάδας, ita ut *duodecim* potius anni, quam *nonaginta*, id est ætates tres, intelligi debeant. L.

(6) Interpres Arm., *Græciæ procurator*.

(7) Interpres Arm. θεωρούς intellexit *exploratores*.

(8) Græce, *cognato*.

(9) Arm. *Aristodemus cum sociis*, perperam intellecta locutione οἱ περὶ Ἀριστόδημον.

(10) Τῶν ὀλυμπίων non legebat interpres Arm.

agon ab Iphito institutus fuerat) cœptos esse scribi victores, cum antea ob veterum incuriam nemo fuisset litteris consignatus : donec vigesima octava (1) olympiade cum vicisset stadium Corœbus Eleus, ipse primus in album relatus est, eamque primam olympiadem habitam esse, ex qua Græci sua tempora supputant. Aristodemo suffragatur et Polybius. At Callimachus ait, XIII (2) olympiades post Iphitum non esse scripto commendatas, nempe usque ad quartam decimam quam vicit Corœbus. Multi vero affirmant, inter agonem, quem Hercules Alcmenæ instituerit, primamque scriptam olympiadem interjectos esse annos CCCCLIX. Porro Elei (3) unoquoque quinquennio, nempe annis quatuor interpositis, agonem peragunt.

CAPUT XXXIII.

Græcorum olympiades (4) a prima usque ad quadragesimam septimam supra ducentesimam, qua Romanis imperabat Antoninus Severi filius.

I. Olympias, qua vicit Corœbus Eleus stadium. Solius enim stadii usus fuit usque ad tertiam decimam *exactam* olympiadem.

II. Antimachus Eleus stadium.

Remus et Romulus nascuntur.

III. Androclus Messenius stadium.

IV. Polychares Messenius stadium.

V. Æschides (5) Eleus stadium.

VI. Œbotas Dymæus stadium.

VII. Darcles Messenius stadium.

Romulus Romam condit.

VIII. Anticles Messenius stadium.

IX. Xenocles Messenius stadium.

X. Dotades Messenius stadium.

XI. Leochares Messenius stadium.

XII. Oxythemis Coronæus stadium.

XIII. Diocles Corinthius stadium,

XIV. Desmon Corinthius stadium. Additus est recursus, quem vicit Hypenus Eleus.

XV. Orsippus Megarensis stadium. Additus est dolichus (6) : nudi currebant, vincebatque Acanthus Laco.

XVI. Pythagoras Laco stadium.

XVII. Polus Epidaurius stadium.

XVIII. Tullus Sicyonius stadium. Addita est lucta, vicitque Hybatus Laco. Additum etiam quinquertium, vicitque Lampis Laco.

XIX. Menus Megarensis stadium.

XX. Atheradas Laco stadium.

ἀθληταὶ ἀναγράφεσθαι, οἱ δηλαδὴ νικηφόροι· πρὸ τοῦ γὰρ οὐδεὶς ἀνεγράφη, ἀμελησάντων τῶν προτέρων· τῇ δὲ εἰκοστῇ ὀγδόῃ τὸ στάδιον νικῶν Κόροιβος Ἠλεῖος, ἀνεγράφη πρῶτος. Καὶ ἡ ὀλυμπιὰς αὕτη πρώτη ἐτάχθη, ἀφ' ἧς Ἕλληνες ἀριθμοῦσι τοὺς χρόνους. Τὰ δὲ αὐτὰ τῷ Ἀριστοδήμῳ καὶ Πολύβιος ἱστορεῖ. Καλλίμαχος δὲ δεκατρεῖς ὀλυμπιάδας ἀπὸ Ἰφίτου παρεῖσθαί φησι, μὴ ἀναγραφείσας, τῇ δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ Κόροιβον νικᾶν. Πολλοὶ δὲ λέγουσιν, ἀπὸ τῆς ὑπὸ Ἡρακλέους τοῦ Ἀλκμήνης τοῦ ἀγῶνος θέσεως ἐπὶ τὴν πρώτην ἀριθμουμένην ὀλυμπιάδα, γενέσθαι ἔτη υνθ'. Ἄγουσι δὲ Ἠλεῖοι πενταετηρικὸν τὸν ἀγῶνα, τεσσάρων ἐτῶν μεταξὺ συντελουμένων. *Ex Syncello, p.* 195-196, *et e Scaligeri excerptis, p.* 39.

Ἑλλήνων ὀλυμπιάδες ἀπὸ τῆς πρώτης ἐπὶ τὴν σμζ', καθ' ἣν Ῥωμαίων ἐβασίλευσεν Ἀντωνῖνος υἱὸς Σεβήρου.

Πρώτη ὀλυμπιάς, ἣν ἐνίκα Κόροιβος Ἠλεῖος στάδιον. Τοῦτο γὰρ ἠγωνίζοντο μόνον ἐπὶ ὀλυμπιακῶν ἀγώνων.

Δευτέρα. Ἀντίμαχος Ἠλεῖος στάδιον.

Ῥῶμος καὶ Ῥωμύλος ἐγεννήθησαν.

Τρίτη. Ἄνδροκλος Μεσσήνιος στάδιον.

Τετάρτη. Πολυχάρης Μεσσήνιος στάδιον.

Πέμπτη. Αἰσχίνης Ἠλεῖος στάδιον.

Ἕκτη. Οἰβώλας Δυμαῖος στάδιον.

Ἑβδόμη. Διοκλῆς Μεσσήνιος στάδιον.

Ῥωμύλος Ῥώμην ἔκτισε.

Ὀγδόη. Ἀντικλῆς Μεσσήνιος στάδιον.

Ἐννάτη. Ξενοκλῆς Μεσσήνιος στάδιον.

Δεκάτη. Δωτάδης Μεσσήνιος στάδιον·

Ἑνδεκάτη. Λεωχάρης Μεσσήνιος στάδιον.

Δωδεκάτη. Ὀξύθεμις Κορωναῖος στάδιον.

Τρισκαιδεκάτη. Διοκλῆς Κορίνθιος στάδιον.

Τεσσαρεσκαιδεκάτη. Δέσμων Κορίνθιος στάδιον. Προσετέθη καὶ δίαυλον, καὶ ἐνίκα Ὑπήνιος Ἠλεῖος.

Πεντεκαιδεκάτη. Ὄρσιππος Μεγαρεὺς στάδιον. Προσετέθη δολιχὸς, καὶ γυμνοὶ ἔδραμον, ἐνίκα Ἄκανθος Λάκων.

Ἑκκαιδεκάτη. Πυθαγόρας Λάκων στάδιον.

Ἑπτακαιδεκάτη. Πῶλος Ἐπιδαύριος στάδιον.

Ὀκτωκαιδεκάτη. Τέλλις Σικυώνιος στάδιον. Προσετέθη πάλη, καὶ ἐνίκα Εὐρύβατος Λάκων. Προσετέθη καὶ πένταθλος, καὶ ἐνίκα Λαμπίας Λάκων.

Ἐννεακαιδεκάτη. Μένος Μεγαρεὺς στάδιον.

Εἰκοστή. Ἀθηράδας Λάκων στάδιον.

(1) Vocabulum *octava* abest a codice Arm.

(2) Ita in margine codicis Arm. et Græce. At in textu mendose LIII.

(3) Codex Arm., *Heraclidæ* pro *Elei*.

(4) Num auctor hujus operis olympiadum est ille Hippias Eleus, non admodum priscus homo, a Plutarcho *in Numa* cap. 1 memoratus? Nomina quidem *certaminum* variorum olympicorum exstant explicanturque apud Platonem *De legibus* VIII, p. 833, ed. Serrani. — Auctor catalogi olympiadum credendus est potius Longinus vel Phlegon. Cf. caput 41. *Ex emendandis.*

(5) Græce *Æschines*. Ejusmodi multas in Olympionicarum nominibus varietates per se ipse lector deinceps notabit; quæ certe rariores sunt, quam illæ nominum in synodalibus subscriptionibus Latinorum discrepantiæ a Græcis.

(6) *Dolichus* erat plurium stadiorum curriculum.

XXI. Pantacles Atheniensis stadium.

XXII. Idem iterum stadium.

XXIII. Icarius Hyperesius stadium. Additus est pugilatus : vicitque Onomastus Smyrnæus, qui et ejusdem pugilatus leges tulit.

XXIV. Cleoptolemus Laco stadium.

XXV. Thalpis Laco stadium. Addita est quadriga, vicitque Paoron Thebanus.

XXVI. Callisthenes Laco stadium. Philimbrotus Laco quinquertium tribus olympiadibus vicit. Carnia primum Lacedæmone instituta sunt, quod est citharœdorum certamen.

XXVII. Eurybus Atheniensis stadium.

XXVIII. Charmis Laco stadium qui aridis tantum ficubus vescebatur. Hanc primo *olympiadem* egerunt Pisæi, eo quod Elei bello adversus Dynamæos (1) distinerentur.

XXIX. Chionis Laco stadium. Hujus unus saltus cubitorum XXII (2) erat.

XXX. Idem secundo. Ab Eleis defecerunt Pisæi, atque hanc et consequentes XXII egerunt.

XXXI. Chionis Laco tertio stadium.

XXXII. Cratinus Megarensis stadium : quo tempore etiam Comæus pugilatu certans tres fratres (3) vicit.

A XXXIII. Gygis Laco stadium. Additum est pancration, vicitque Hyggamis Syracusanus magno corpore præditus, qui stadium pedibus suis metitus est, idque passuum (4) tantummodo sexcentorum esse voluit. Additus est etiam celes, vicitque Craxillas Thessalus.

XXXIV. Stomus Atheniensis stadium.

XXXV. Sphærus Laco stadium; recursum autem Cylon Atheniensis, is qui etiam tyrannidem affectavit (5).

XXXVI. Phryno Atheniensis qui in Co insula (6) singulari certamine interemptus est.

XXXVII. Euryclidas Laco stadium. Additum est puerorum stadium, vicitque Polynices Eleus. Addita lucta puerorum, vicitque Hypposthenes Laco, qui, B una intermissa, quinque continentibus olympiadibus luctam virilem vicit.

XXXVIII. Olyntheus Laco stadium. Additum est puerorum quinquertium : tunc autem in agone tantum exercebantur. Vicit Deutelidas Laco.

XXXIX. Ripsolaus Laco stadium.

XL. Olyntheus Laco iterum.

XLI. Cleondas Thebanus stadium. Additus est puerorum pugilatus, vicitque Philotas Sybarita.

XLII. Lycotas Laco stadium.

Εἰχοστὴ πρώτη. Πανταχλῆς Ἀθηναῖος στάδιον.

Εἰχοστὴ δευτέρα. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Εἰχοστὴ τρίτη. Ἰχάριος Ὑπηρεσσιεὺς στάδιον. Προσετέθη πυγμὴ, καὶ Ὀνόμαστος Σμυρναῖος ἐνίκα, ὁ καὶ τῇ πυγμῇ νόμους θέμενος.

Εἰχοστὴ τετάρτη Κλεοπτόλεμος Λάχων στάδιον.

Εἰχοστὴ πέμπτη. Θάλπιος Λάχων στάδιον. Προσετέθη τέθριππον, καὶ ἐνίκα Πάτων Θηβαῖος.

Εἰχοστὴ ἕκτη. Καλλισθένης Λάχων στάδιον. Φιλόμβροτος δὲ Λάχων πένταθλον τρισὶν ὀλυμπιάσιν ἐνίκησε. Κάρνεια ἐτέθη πρῶτον ἐν Λακεδαίμονι κιθαρῳδῶν ἀγών.

Εἰχοστὴ ἑβδόμη. Εὔρυβος Ἀθηναῖος στάδιον.

Εἰχοστὴ ὀγδόη. Κάρμις Λάχων στάδιον, ὃς σύχοις ξηροῖς ἤσκει. Ταύτην ἦξαν Πισαῖοι, Ἠλείων ἀσχολουμένων, διὰ τὸν πρὸς Δυμαίους πόλεμον.

Εἰχοστὴ ἐννάτη. Χίονις Λάχων στάδιον, οὗ τὸ ἅλμα ποδῶν ἦν νβʹ.

Τριαχοστή. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον. Πισαῖοι Ἠλείων ἀποστάντες ταύτην τε ἦξαν, καὶ τὰς ἑξῆς κβʹ.

Τριαχοστὴ πρώτη. Χίονις Λάχων τὸ τρίτον στάδιον.

Τριαχοστὴ δευτέρα. Κρατῖνος Μεγαρεὺς στάδιον· ὅτε καὶ Κομαῖος τρίτος ἀδελφῶν ἀγωνισάμενος ἐνίκα.

Τριαχοστὴ τρίτη. Γύγις Λάχων στάδιον. Προσετέθη παγκράτιον, καὶ ἐνίκα Λύγδαμις Συρακούσιος ὑπερμεγέθης, ὃς στάδιον ἐξεμέτρησε τοῖς ἑαυτοῦ ποσὶ, μόνας ἑξακοσίους παραθέσεις ποιησάμενος. Προσετέθη καὶ [κέλης] καὶ ἐνίκα Πραξίλλας Θεσσαλός.

Τριαχοστὴ τετάρτη. Στόμας Ἀθηναῖος στάδιον.

Τριαχοστὴ πέμπτη. Σφαῖρος Λάχων στάδιον, καὶ δίαυλον Κύλων ὁ Ἀθηναῖος ὁ ἐπιθέμενος τυραννίδι.

Τριαχοστὴ ἕκτη. Φρύνων Ἀθηναῖος, ὃς Πιττακῷ μονομαχῶν ἀνῃρέθη.

Τριαχοστὴ ἑβδόμη. Εὐρυκλείδας Λάχων στάδιον. Προσετέθη στάδιον παίδων, καὶ ἐνίκα Πολυνείκης Ἠλεῖος. Προσετέθη καὶ παίδων πάλη, καὶ ἐνίκα Ἱπποσθένης Λάχων, ὃς διαλιπὼν μίαν τὰς ἑξῆς πέντε ὀλυμπιάδας ἀνδρῶν πάλην ἐνίκησε.

Τριαχοστὴ ὀγδόη. Ὀλυνθεὺς Λάχων στάδιον. Προσετέθη παίδων πένταθλος καὶ ἠγωνίσαντο τότε μόνον· ἐνίκα Δευτελίδας Λάχων.

Τριαχοστὴ ἐννάτη. Ῥίψολχος (7) Λάχων στάδιον.

Τεσσαραχοστή. Ὀλυνθεὺς Λάχων τὸ δεύτερον στάδιον.

Τεσσαραχοστὴ πρώτη. Κλεώνδας Θηβαῖος στάδιον. Προσετέθη παίδων πυγμὴ, καὶ ἐνίκα Φιλώτας Συβαρίτης.

Τεσσαραχοστὴ δευτέρα. Λυχώτας Λάχων στάδιον.

Τεσσαραχοστὴ τρίτη. Κλέων Ἐπιδαύριος στάδιον.

Τεσσαραχοστὴ τετάρτη. Γέλων Λάχων στάδιον.

(1) Interpres Arm. legit, ut putamus, πρὸς δυσμικοὺς, vel similitudine vocabulorum deceptus est, ideoque scripsit *adversus occidentales*. Sed plane dicendum est *adversus Dymæos*. Fuit autem *Dyme* urbs Achaiæ in limitibus Elidis.

(2) Græce, LII, quæ mendosa lectio est. Item Græce *pedum* pro *cubitorum*

(3) Græce *tertius fratrum*.

(4) Ita loquitur Armenius interpres. Cæterum C Censorinus, cap. 13, Olympicum stadium dicit *pedum* DC.

(5) Rem narrant Thucydides I, 126; et Herodotus V, 71. Perperam interpres Arm., *qui etiam in tyrannum impetum fecit*.

(6) Græce, *qui in singulari cum Pittaco certamine interemptus est*, quæ vera lectio videtur.

(7) Mendum pro Ῥιψόλαος.

XLIII. Cleo Epidaurius stadium.

XLIV. Gelo Laco stadium.

XLV. Anticrates Epidaurius stadium

XLVI. Chrysomachus Laco stadium. Polymnestor Milesius puerorum stadium. Hic in pascuis degens leporem cursu assecutus est.

XLVII. Eurycles Laco stadium.

XLVIII. Glyco Crotoniates stadium. Pythagoras Samius despectus in puerorum pugilatu, et tanquam femina traductus, *mox* procedens viros (1) omnes egregie superavit.

XLIX. Lycinus Crotoniates stadium.

L. Epitelidas Laco stadium.

Septem sapientes nominati sunt.

LI. Eratosthenes Crotoniates (2) stadium.

LII. Agis Eleus stadium.

LIII. Agno Peparethius stadium.

LIV. Hippostratus Crotoniates stadium. Arechion Phygalensis duobus (3) jam pancratiis victor fracto cranio (4) interiit, et cadaver ejus coronatum est: namque adversarius antea victus (5) *eum* dimisit, quia sibi pedem frangeret (6).

A LV. Hippostratus idem secundo.

Cyrus hoc tempore Persis imperavit.

LVI. Phædrus Pharsalius stadium.

LVII. Lagramus Laco stadium.

LVIII. Diognetus Crotoniates stadium.

LIX. Archilochus Corcyræus stadium.

LX. Apellæus Eleus stadium.

LXI. Agatharchus Corcyræus stadium.

LXII. Eryxias Chalcidicus stadium; luctam Milo Crotoniates, qui vicit Olympia sexies, Pythia sexies Isthmia decies, Nemea novies.

LXIII. Parmenides Camarinæus stadium.

LXIV. Menander Thessalus stadium.

LXV. Anachus Tarentinus stadium. Additus est cursus armatus, vicitque Damaretus Heræus.

B LXVI. Ischyrus Himeræus stadium.

LXVII. Phannas Pellenensis primus triplex certamen obiit, nempe stadium, recursum, et cursum armatum (7).

LXVIII. Isomachus Crotoniates stadium.

LXIX. Idem secundo.

LXX. Nicias Opuntius stadium.

Τεσσαρακοστὴ πέμπτη. Ἀντικράτης Ἐπιδαύριος στάδιον.

Τεσσαρακοστὴ ἕκτη. Χρυσάμαξος Λάκων στάδιον, καὶ Πολυμνήστωρ Μιλήσιος παίδων στάδιον, ὃς αἰπολων λαγὼν κατέλαβε.

Τεσσαρακοστὴ ἑβδόμη. Εὐρυκλῆς Λάκων στάδιον.

Τεσσαρακοστὴ ὀγδόη. Γλύκων Κροτωνιάτης στάδιον. Πυθαγόρας Σάμιος ἐκκριθεὶς παίδων πυγμὴν, καὶ ὡς θῆλυς χλευαζόμενος, προβὰς εἰς τοὺς ἄνδρας, ἅπαντας ἑξῆς (8) ἐνίκησε.

Τεσσαρακοστὴ ἐννάτη. Λυκῖνος Κροτωνιάτης στάδιον.

Πεντηκοστή. Ἐπιτελπίδας Λάκων στάδιον.

Οἱ ἑπτὰ σοφοὶ ὠνομάσθησαν.

Πεντηκοστὴ πρώτη. Ἐρατοσθένης Κροτωνιάτης στάδιον.

Πεντηκοστὴ δευτέρα. Ἆγις Ἠλεῖος στάδιον.

Πεντηκοστὴ τρίτη. Ἄγνων Πεπαρήθιος στάδιον.

Πεντηκοστὴ τετάρτη. Ἱππόστρατος Κροτωνιάτης στάδιον· Ἀριχίων Φυγαλεὺς τὸ τρίτον νικῶν παγκράτιον ψιλωθεὶς ἀπέθανε, καὶ νεκρὸς ἐστέφθη, φθάσαντος ἀπείπασθαι ἀνταγωνιστοῦ, κλωμένου αὐτῷ τοῦ ποδὸς ὑπ' ἐκείνου.

Πεντηκοστὴ πέμπτη. Ἱππόστρατος ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Ὅτε Κῦρος ἐβασίλευσε Περσῶν.

Πεντηκοστὴ ἕκτη. Φαῖδρος Φαρσάλιος στάδιον.

Πεντηκοστὴ ἑβδόμη. Λάδρομος Λάκων στάδιον.

Πεντηκοστὴ ὀγδόη. Διόγνητος Κροτωνιάτης στάδιον.

Πεντηκοστὴ ἐννάτη. Ἀρχίλοχος Κεκυραῖος στάδιον.

Ἑξηκοστή. Ἀπελλαῖος Ἠλεῖος στάδιον.

Ἑξηκοστὴ πρώτη. Ἀγάθαρχος Κερκυραῖος στάδιον.

Ἑξηκοστὴ δευτέρα. Ἐρυξίας Χαλκιδεὺς στάδιον. Μίλων Κροτωνιάτης πάλην, ὃς νικᾷ Ὀλύμπια ἑξάκις, Πύθια ἑξάκις, Ἴσθμια δεκάκις, Νέμεα ἐννεάκις.

Ἑξηκοστὴ τρίτη. Παρμενίδης Καμαριναῖος στάδιον.

Ἑξηκοστὴ τετάρτη. Εὔανδρος Θεσσαλὸς στάδιον.

Ἑξηκοστὴ πέμπτη. Ἀχοχᾶς Ταραντῖνος στάδιον. Προσετέθη ὁπλίτης, καὶ ἐνίκα Δαμάρητος Ἡραιεύς.

Ἑξηκοστὴ ἕκτη. Ἰσχυρὸς Ἱμεραῖος στάδιον.

Ἑξηκοστὴ ἑβδόμη. Φανᾶς Πελληνεὺς πρῶτος ἐτρίσσευσεν, στάδιον, δίαυλον, ὅπλον.

Ἑξηκοστὴ ὀγδόη. Ἰσόμαχος Κροτωνιάτης στάδιον.

Ἑξηκοστὴ ἐννάτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Ἑβδομηκοστή. Νικαίστας Ὀπούντιος στάδιον.

Ἑβδομηκοστὴ πρώτη. Τισικράτης Κροτωνιάτης στάδιον.

(1) Armeniacus interpres legit προβὰς τοὺς ἄνδρας, uti est apud Syncellum p. 239 B, non προβὰς εἰς τοὺς ἄνδρας, *virili ætate firmatus*, uti habet Scaliger.

(2) Arm., *Cratiniensis*.

(3) Græce, *tertio pancratio*.

(4) Paulo aliter Græcus textus, in quo certe apud Pausaniam VIII, 40, dicitur strangulatus Arachion (sive Arichion). Armeniacus interpres utitur voce GARAPNADEAL, composita ex GARAP, *cranium*, et NADEAL, *scissum*. Sane et in Marc. Ev. cap. XII, 4, utitur eodem hoc vocabulo interpres Bibliorum Armeniacus, quo loco Græci habent λιθοβολήσαντες C ἐκεφαλαίωσαν· Latini autem, *in capite vulneraverunt*.

(5) Ambigua locutio in Arm. textu, nempe *victus adversarius* vel *victor adversarius*.

(6) Hanc historiam luculenter tradunt Pausanias VIII, 40, et Philostratus *Imag.* II, 6.

(7) Interpres Arm. ponit hic et superius vocem Græcam ὅπλον, quam sic deinde explanat hoc loco: *id est adversarium se exhibere contra armatum ad certamen*.

(8) Armeniacus interpres videtur legisse ἐξόχως pro ἑξῆς.

LXXI. Tisicrates Crotoniates stadium.
LXXII. Idem secundo.
LXXIII. Astyalus Crotoniates stadium.
LXXIV. Idem secundo.
LXXV. Idem tertio (1).
LXXVI. Scamander Mitylenæus stadium.
LXXVII. Dandinus Argivus stadium.
LXXVIII. Parmenides Posidoniates stadium.
LXXIX. Xenophon Corinthius stadium.
LXXX. Turymmas Thessalus stadium: luctam (2) Amesinas Barcæus, qui armenta pascens luctabatur cum tauro; cumque eodem (3) Pisam adducto decertabat.
LXXXI. Polymnastus Cyrenæus stadium.
LXXXII. Lycus Larissæus stadium.
LXXXIII. Crisso Himeræus stadium.
LXXXIV. Idem secundo.
LXXXV. Idem tertio.
LXXXVI. Theopompus (4) Thessalus stadium.
LXXXVII. Euphranor (5) Ambraciotes stadium.
Exin bellum Peloponnesiacum.

A LXXXVIII. Symmachus Messenius stadium.
LXXXIX. Idem secundo
XC. Hyperbius Syracusanus stadium.
XCI. Exegentus Agrigentinus stadium.
XCII. Idem secundo.
XCIII. Eurotas Cyrenæus stadium: pancratium Polydamas Scotusæus ingenti corpore præditus, qui cum in Perside apud Ochum versaretur, leones cædebat, nudusque cum armatis certabat. Addita est biga, vicitque Evagrius Eleus.
XCIV. Crocinas Larissæus stadium.
XCV. Meno Atheniensis stadium.
XCVI. Eupolemus Eleus stadium. Additus est tubicen, vicitque Timæus Eleus. Additus etiam præco, vicitque Acrates Eleus
B XCVII. Tirinæus *Eleus* (6) stadium.
XCVIII. Sosippus Delphius stadium: luctam Aristodemus Eleus, quem nemo medium corripuit.
XCIX. Dicon Syracusanus stadium. Additum est equuleorum curule certamen vicitque Eurybasus Laco
C. Dionysidorus Tarentinus stadium.

Ἑβδομηκοστὴ δευτέρα. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Ἑβδομηκοστὴ τρίτη. Ἀστύαλος Κροτωνιάτης στάδιον.
Ἑβδομηκοστὴ τετάρτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Ἑβδομηκοστὴ πέμπτη. Ὁ αὐτὸς τρίτον.
Ἑβδομηκοστὴ ἕκτη. Σκάμανδρος Μιτυληναῖος στάδιον.
Ἑβδομηκοστὴ ἑβδόμη. Δάνδης Ἀργεῖος στάδιον.
Ἑβδομηκοστὴ ὀγδόη. Παρμενίδης Ποσειδωνιάτης στάδιον.
Ἑβδομηκοστὴ ἐννάτη. Ξενοφῶν Κορίνθιος στάδιον.
Ὀγδοηκοστή. Τυρύμμας Θεσσαλὸς στάδιον. Πάλην Ἀμησινᾶς Βαρκαῖος, ὃς βουκολῶν ταύρῳ ἐγυμνάζετο, ὃν καὶ εἰς Πίσαν ἀγαγὼν συνεγυμνάσθη.
Ὀγδοηκοστὴ πρώτη. Πολύμναστος Κυρηναῖος στάδιον.
Ὀγδοηκοστὴ δευτέρα. Λύκος Λαρισσαῖος στάδιον.
Ὀγδοηκοστὴ τρίτη. Κρίσσων Ἱμεραῖος στάδιον.
Ὀγδοηκοστὴ τετάρτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Ὀγδοηκοστὴ πέμπτη. Ὁ αὐτὸς τὸ τρίτον στάδιον.
Ὀγδοηκοστὴ ἕκτη. Θεόπομπος Θεσσαλὸς στάδιον.
Ὀγδοηκοστὴ ἑβδόμη. Σώφρων Ἀμβρακιώτης στάδιον.
Ἐν ᾧ ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος συνεκροτήθη.
Ὀγδοηκοστὴ ὀγδόη. Σύμμαχος Μεσσήνιος στάδιον.
Ὀγδοηκοστὴ ἐννάτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Ἐννενηκοστή. Ὑπέρβιος Συρακούσιος στάδιον.
Ἐννενηκοστὴ πρώτη. Ἐξάγεντος Ἀκραγαντῖνος στάδιον.
Ἐννενηκοστὴ δευτέρα. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον στάδιον.
Ἐννενηκοστὴ τρίτη. Εὔκατος Κυρηναῖος στάδιον· παγκράτιον Πολύδαμας Σκοτουσσαῖος ὑπερμεγέθης, ὃς ἐν Πέρσαις παρὰ Ὤχῳ γενόμενος λέοντας ἀνῄρει, καὶ ὡπλισμένους γυμνὸς κατηγωνίσατο, ἵστη δὲ καὶ ἅρματα ἐλαυνόμενα κατὰ κράτος. Προσετέθη συνωρίς, καὶ ἐνίκα Εὐαγόρας Ἠλεῖος.
Ἐννενηκοστὴ τετάρτη. Κροκίνας Λαρισσαῖος στάδιον.
Ἐννενηκοστὴ πέμπτη. Μένων Ἀθηναῖος στάδιον.
Ἐννενηκοστὴ ἕκτη. Εὐπόλεμος Ἠλεῖος στάδιον. Προσετέθη σαλπιγκτής, καὶ ἐνίκα Τίμαιος Ἠλεῖος. Προσετέθη καὶ κῆρυξ, καὶ ἐνίκα Κράτης Ἠλεῖος.
Ἐννενηκοστὴ ἑβδόμη. Τεριναῖος Ἠλεῖος στάδιον.
Ἐννενηκοστὴ ὀγδόη. Σώσιππος ὁ Δελφὸς στάδιον, Ἀριστόδημος Ἠλεῖος πάλην, οὗ μέσα οὐδεὶς ἔλαβεν.
Ἐννενηκοστὴ ἐννάτη. Δίκων Συρακούσιος στάδιον· Προσετέθη τέθριππον πωλικόν, καὶ ἐνίκα Εὐρυβάτας Λάκων στάδιον (7).
Ἑκατοστή. Διονυσόδωρος Ταραντῖνος στάδιον.

(1) Olympiades apud Diodorum Siculum, propter amissos ejus libros, hactenus acephalæ, ex hac LXXV usque ad CXIX apud eumdem auctorem supersunt (lib. XI-XX) quas eruditus lector non sine fructu cum his Eusebianis olympiadibus conferet. Jam quod apud Diodorum hac olympiade LXXV traditur victor *Asylus Syracusanus*; prima quidem vox *Asylus* mendum videtur pro *Astyalus*; ipse autem Astyalus dixerat se *Syracusanum* cum esset *Crotoniates*, cujus mendacii causam et pœnam refert Pausanias VI, 13.
(2) Armeniacus interpres utitur vocabulo *certa-* C *men* generalis sensus, quo loco Græce est *lucta*.
(3) Codex Arm. ENT AIL, *cum alio*; sed mendum videtur pro ENT AIN, *cum eodem*.
(4) *Theopompus* scribitur in superiore olympiade post verba *idem tertio*; quo mendo Armeniaci amanuensis reliquarum olympiadum in codice numeri, ob unum subtractum, omnes a Græco textu dissiderent, nisi errorem emendavissemus.
(5) Græce, *Sophron*.
(6) Vocabulum *Eleus* desideratur in codice Arm., indicata lacuna
(7) Hæc vox videtur omittenda.

CI. Damon Thurinus stadium.

CII. Idem secundo.

CIII. Pythostratus Ephesius stadium.

CIV. Phocides Atheniensis stadium (1). Hæc olympias a Pysæis acta est.

CV. Porus Cyrenæus stadium.

CVI. Idem secundo.

CVII. Micrinas Tarentinus stadium.

CVIII. Polycles Cyrenæus stadium.

CIX. Aristolochus Atheniensis stadium.

CX. Anticles Atheniensis stadium.

CXI. Cleomantis Clitorius stadium.

CXII. Eurylas Chalcidicus stadium.

Alexander Babylonem cepit, et Darium interemit.

CXIII. Clito Macedo stadium. Ageus Argivus dolichum, qui victoriam suam eodem die Argum veniens narravit. B

CXIV. Micennas Rhodius stadium.

Alexander obiit. Mox cum imperium ejus inter se plures dividerent, Ægypti et Alexandriæ regnum obtinuit Ptolemæus.

CXV. Damasias Amphipolitanus stadium.

CXVI. Demosthenes Laco stadium.

A CXVII. Parmenides Mitylenæus stadium.

CXVIII. Andromenes Corinthius stadium. Antenor Atheniensis, aut Milesius, in pancratio adversatus circumstantibus se (2) victor exstitit sine unctione tribus in ætatibus.

CXIX. Andromenes Corinthius stadium.

CXX. Pythagoras Magnesius ad Mæandrum stadium. *Luctam* Ceras Argivus qui bovis ungulas evellebat.

CXXI. Idem Pythagoras secundo.

CXXII. Antigonus Macedo stadium.

CXXIII. Idem secundo.

CXXIV. Philomelus Pharsalius stadium.

CXXV. Lagus Ægiensis stadium.

CXXVI. Idæus, vel Nicator, Cyrenæus stadium.

CXXVII. Perigenes Alexandrinus stadium.

CXXVIII. Seleucus Macedo stadium.

CXXIX. Philinus Cous stadium. Addita est equuleorum biga, vicitque Philistiachus Macedi (3).

CXXX. Philinus idem secundo.

CXXXI. Ammonius Alexandrinus stadium. Additus est singularis equus, vicitque Hippocrates Thessali filius.

Ἑκατοστὴ πρώτη. Δάμων Θούριος στάδιον.
Ἑκατοστὴ δευτέρα. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον στάδιον.
Ἑκατοστὴ τρίτη. Πυθόστρατος Ἐφέσιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ τετάρτη. Φωκίδης Ἀθηναῖος πάλην· αὕτη ὑπὸ Πισαίων ἐτέθη.
Ἑκατοστὴ πέμπτη. Παῦρος Κυρηναῖος στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἕκτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Ἑκατοστὴ ἑβδόμη. Μικρίνας Ταραντῖνος στάδιον.
Ἑκατοστὴ ὀγδόη. Πολυκλῆς Κυρηναῖος στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἐννάτη. Ἀριστόλοχος Ἀθηναῖος στάδιον.
Ἑκατοστὴ δεκάτη. Ἀντικλῆς Ἀθηναῖος στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἑνδεκάτη. Κλεόμαντις Κλειτόριος στάδιον.
Ἑκατοστὴ δωδεκάτη. Εὐρύλας Χαλκιδεὺς στάδιον.
Ἀλέξανδρος Βαβυλῶνα κατέσχε, Δαρεῖον καθελών.
Ἑκατοστὴ τρισκαιδεκάτη. Κλίτων Μακεδὼν στάδιον. Ἀργεὺς Ἀργεῖος δολιχὸν, ὃς ἐν Ἄργει τὴν ἑαυτοῦ νίκην αὐθημερὸν ἀνήγγειλεν.
Ἑκατοστὴ τεσσαρεσκαιδεκάτη. Μικίννας Ῥόδιος στάδιον.
Ἀλέξανδρος ἐτελεύτησε· μεθ' ὃν εἰς πολλοὺς διαιρεθείσης τῆς ἀρχῆς, Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος.
Ἑκατοστὴ πεντεκαιδεκάτη. Δαμασίας Ἀμφιπολίτης στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἑκκαιδεκάτη. Δημοσθένης Λάκων στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἑπτακαιδεκάτη. Παρμενίδης Μιτυληναῖος στάδιον.
Ἑκατοστὴ ὀκτωκαιδεκάτη. Ἀνδρομένης Κορίνθιος στάδιον. Ἀντήνωρ Ἀθηναῖος ἢ Μιλήσιος, παγκράτιον, ἀκόντιον, περιοδονίκης, ἄληπτος (4) ἐν ταῖς τρισὶν ἡλικίαις.
Ἑκατοστὴ ἐννεακαιδεκάτη. Ἀνδρομένης Κορίνθιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ εἰκοστή. Πυθαγόρας Μάγνης στάδιον· πάλην Κερᾶς Ἀργεῖος, ὃς χηλὰς ἀπέσπα βοός.
Ἑκατοστὴ εἰκοστὴ πρώτη. Πυθαγόρας τὸ δεύτερον.
Ἑκατοστὴ εἰκοστὴ δευτέρα. Ἀντίγονος Μακεδὼν στάδιον.
Ἑκατοστὴ εἰκοστὴ τρίτη Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Ἑκατοστὴ εἰκοστὴ τετάρτη. Φιλόμηλος Φαρσάλιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ εἰκοστὴ πέμπτη. Λάδας Αἰγιεὺς στάδιον.
Ἑκατοστὴ εἰκοστὴ ἕκτη. Ἰδαῖος, ἢ Νικάτωρ, Κυρηναῖος στάδιον.
Ἑκατοστὴ εἰκοστὴ ἑβδόμη. Περιγένης Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Ἑκατοστὴ εἰκοστὴ ὀγδόη. Σέλευκος Μακεδὼν στάδιον. Βελιστίχη γυνὴ ἀπὸ τῆς Μακεδονίας τῆς ἐπὶ θαλάσσῃ συνωρίδι πωλικῇ ἐνίκησε.
Ἑκατοστὴ εἰκοστὴ ἐννάτη. Φιλῖνος Κῷος στάδιον.
Ἑκατοστὴ τριακοστή. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Ἑκατοστὴ τριακοστὴ πρώτη. Ἀμμώνιος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον...

(1) Græce, *luctam*.

(2) Ita loquitur hoc loco Armeniacus interpres quanquam in Græco textu habetur περιοδονίκης. Jam qui quatuor solemnia Græcorum certamina, Olympia, Pythia, Isthmia et Nemea vicisset, is dicebatur περιοδονίκης. *periodi victor*. Sed hic dicendum est *vicit pancratium, jaculum, fuitque periodi-* C *nices invictus tribus in ætatibus.*

(3) Ita codex Arm. At Græcus textus ponit in superiore olympiade *Belistichen Macedonicam mulierem*. Itaque perversionem ordinis nominisque Armeniacus interpres fecit.

(4) Interpres Arm. videtur legisse ἄλειπτος, quod ipsum perperam intellexit *sine unctione*.

CXXXII. Xenophanes Ætolus ex Amphissa stadium.

CXXXIII. Siinylus Neapolitanus stadium.

Parthi defecerunt a Macedonibus, primusque regnavit Arsaces, unde Arsacidæ.

CXXXIV. Alcidas Laco stadium.

CXXXV. Eraton Ætolus stadium. Pugilatum Cleoxenus Alexandrinus, in periodo illæsus.

CXXXVI. Pythocles Sicyonius stadium.

CXXXVII. Menestheus Barcylitanus stadium.

CXXXVIII. Demetrius Alexandrinus stadium.

CXXXIX. Jolaidas Argivus stadium.

CXL. Zopyrus Syracusanus stadium.

CXLI. Dorotheus Rhodius stadium.

CXLII. Crates Alexandrinus stadium. Caper (1) Eleus luctam (2) et pancratium vicit post Herculem, B scriptusque est secundus ab Hercule.

CXLIII. Heraclitus Samius stadium.

CXLIV. Heraclides Salaminius ex insula Cypro stadium.

CXLV. Pyrrhias Ætolus stadium. Puerilem luctam Torchus Colophonius : solus *hic* puerilem periodum vicit. Additum est puerorum pancration A (qui est accessus sd complectendum (3)) vicitque Phædimus Alexandrinus (4).

CXLVI. Micion Bœotius stadium.

CXLVII. Agemachus Cyzicenus stadium : luctam Clitostratus Rhodius, qui simul ac collum cepisset, vincebat.

CXLVIII. Arcesilans Megalopolitanus stadium.

CXLIX. Hippostratus e Seleucia Pieria stadium.

CL. Onesicratus Salaminius stadium.

CLI. Thymelus Aspendius stadium.

CLII. Democrates Megarensis stadium.

CLIII. Aristander Lesbius ex Antissa stadium.

CLIV. Leonidas Rhodius triplici in certamine victor (5) stadium.

CLV. Idem secundo.

CLVI. Idem tertio. Aristoxenus Rhodius tertius post Herculem luctam et pancratium (ĕ).

CLVII. Idem Leonidas quarto. Solus et primus quatuor olympiadibus coronas Olympiacas duodecim retulit.

CLVIII. Orthon Syracusanus stadium.

CLIX. Alcimus Cyzicenus stadium:

CLX. Anodorus Cyzicenus stadium.

Ἑκατοστὴ τριακοστὴ δευτέρα. Ξενοφάνης Αἰτωλὸς στάδιον.
Ἑκατοστὴ τριακοστὴ τρίτη. Σιμύλος Νεαπολίτης στάδιον.
Πάρθοι Μακεδόνων ἀπέστησαν, καὶ πρῶτος ἐβασίλευσεν Ἀρσάκης, ὅθεν Ἀρσακίδαι.
Ἑκατοστὴ τριακοστὴ τετάρτη. Ἀλκίδας Λάκων στάδιον.
Ἑκατοστὴ τριακοστὴ πέμπτη. Ἐράτων Αἰτωλὸς στάδιον. Πυγμὴν Κλεόξενος Ἀλεξανδρεὺς, περιοδονίκης ἀτραυμάτιστος.
Ἑκατοστὴ τριακοστὴ ἕκτη. Πυθοκλῆς Σικυώνιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ τριακοστὴ ἑβδόμη. Μενεσθεὺς Βαρκυλίτης στάδιον.
Ἑκατοστὴ τριακοστὴ ὀγδόη. Δημήτριος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Ἑκατοστὴ τριακοστὴ ἐννάτη. Ἰωλαΐδας Ἀργεῖος στάδιον.
Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστή. Ζώπυρος Συρακούσιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ πρώτη. Δωρόθεος Ῥόδιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ δευτέρα. Κράτης Ἀλεξανδρεὺς στάδιον. Κάπρος Ἠλεῖος πάλην καὶ παγκράτιον ἐνίκα μετὰ Ἡρακλέα, καὶ ἀναγράφεται δεύτερος ἀφ' Ἡρακλέους.
Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ τρίτη. Ἡράκλειτος Σάμιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ τετάρτη. Ἡρακλείδης Σαλαμίνιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ πέμπτη. Πυῤῥίας Αἰτωλὸς στάδιον· παίδων πυγμὴν Μόσχος Κολοφώνιος, μόνος παιδικὴν περίοδον. Προσετέθη παίδων παγκράτιον, καὶ ἐνίκα Φαίδιμος Ἀλεξανδρεύς.
Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ ἕκτη. Μικίων Βοιώτιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ ἑβδόμη. Ἀγέμαχος Κυζικηνὸς στάδιον· πάλην Κλεόστρατος Ῥόδιος, ὃς τραχηλίζων ἀπελάμβανεν.
Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ ὀγδοή· Ἀκεσίλαος Μεγαλοπολίτης στάδιον.
Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ ἐννάτη. Ἱππόστρατος Σελευκεὺς στάδιον.
Ἑκατοστὴ πεντηκοστή. Ὀνησίκρατος Σαλαμίνιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ πεντηκοστὴ πρώτη. Θύμηλος Ἀσπένδιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ πεντηκοστὴ δευτέρα. Δημόκριτος Μεγαρεὺς στάδιον.
Ἑκατοστὴ πεντηκοστὴ τρίτη. Ἀρίστανδρος Λέσβιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ πεντηκοστὴ τετάρτη. Λεωνίδας Ῥόδιος τριαστὴς στάδιον.
Ἑκατοστὴ πεντηκοστὴ πέμπτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Ἑκατοστὴ πεντηκοστὴ ἕκτη. Ὁ αὐτὸς τὸ τρίτον. [Ἀριστόξενος (7)] Ῥόδιος τρίτος ἀφ' Ἡρακλέους πάλην ὁμοῦ καὶ παγκράτιον.
Ἑκατοστὴ πεντηκοστὴ ἑβδόμη. Λεωνίδας τὸ τέταρτον στάδιον, μόνος δὲ καὶ πρῶτος ἐπὶ τέσσαρας ὀλυμπιάδας στεφάνους Ὀλυμπιακοὺς ἔχει δώδεκα.
Ἑκατοστὴ πεντηκοστὴ ὀγδόη. Ὄρθων Συρακούσιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ πεντηκοστὴ ἐννάτη. Ἄλκιμος Κυζικηνὸς στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἑξηκοστή. Ἀνώδοχος Κυζικηνὸς στάδιον.

(1) Cod. Arm., *Capus*, vel *Carus*.
(2) Cod. Arm., *stadium*, mendose tamen ; etenim hujus olympiadis stadionices Crates jain scriplus est.
(3) Hæc est glossa interpretis Arm., qui ait HAS EV ARIC *perventus et prehensio*. Fortasse hanc item pancratii definitionem addere licet iis quas copiose congessit H. Stephanus in *Thesauro L. G.*
(4) Codex Arm. addit mendose *stadium*.
(5) Codex Arm. tantum, *triplicans*.
(6) Interpres Arm., *omnium virium certamen*.
(7) Restituitur hoc vocabulum ab interprete Arm.

CLXI. Antipater Epirota stadium.

CLXII. Damon Delphius stadium.

CLXIII. Timotheus Trallianus stadium.

CLXIV. Bœotus Sicyonius stadium.

CLXV. Acusilaus Cyrenæus stadium.

CLXVI. Chrysogonus Nicænus stadium.

CLXVII. Idem secundo.

CLXVIII. Nicomachus Philadelphensis stadium.

CLXIX. Nicodemus Laco stadium.

CLXX. Simmias Seleuciensis ad Tigrim stadium.

CLXXI. Parmeniscus Corcyræus stadium.

CLXXII. Eudamus Cous stadium. Protophanes Magnesius ad Mæandrum pancratium (1), quartus ab Hercule.

CLXXIII. Parmeniscus Corcyræus iterum stadium.

CLXXIV. Demostratus Lariensis (2) stadium.

CLXXV. Stadium puerorum, vicitque Epænetus Argivus. Viri enim idcirco non certaverunt, quia cunctos Sylla Romam accersiverat.

CLXXVI. Dio Cyparissensis stadium.

CLXXVII. Hecatomnus Eleus stadium.

CLXXVIII. Diocles Hypæpenus stadium. Stratonicus Coragi Alexandrinus luctam et pancratium (3),
A quintus ab Hercule : qui in Nemeis quoque eodem die puerorum et barbatorum (4) quatuor coronas cepit, et gymnica certamina sine equo peragens, gratia amicorum vel regum assecutus est ut in album referretur : quare nec egisse *cursum* putabatur (5).

CLXXIX. Andreas Laco stadium.

CLXXX. Andromachus Laco (6) stadium.

CLXXXI. Lamachus Tauromenitanus stadium.

CLXXXII. Anthestion Argivus stadium. Marion Marionis Alexandrinus luctam et pancratium (7) sextus ab Hercule.

CLXXXIII. Theodorus Messenius stadium.

Julius Cæsar dominium supremum Romanorum obtinuit.

B CLXXXIV. Item Theodorus secundo.

Augustus imperavit Romanis.

CLXXXV. Aristo Thurinus stadium.

CLXXXVI. Scamander ex Alexandria Troadis stadium.

CLXXXVII. Aristo Thurinus secundo.

CLXXXVIII. Sopater Argivus stadium (8).

CLXXXIX. Asclepiades Sidonius (9) stadium.

CXC. Auphidius Patrensis stadium.

Ἑκατοστὴ ἑξηκοστὴ πρώτη. Ἀντίπατρος Ἠπειρώτης στάδιον.
Ἑκαστοστὴ ἑξηκοστὴ δευτέρα. Δάμων Δελφὸς στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἑξηκοστὴ τρίτη. Τιμόθεος Τραλλιανὸς στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἑξηκοστὴ τετάρτη. Βοιωτὸς Σικυώνιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἑξηκοστὴ πέμπτη. Ἀκουσίλαος Κυρηναῖος στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἑξηκοστὴ ἕκτη. Χρυσόγονος Νικαεὺς στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἑξηκοστὴ ἑβδόμη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Ἑκατοστὴ ἑξηκοστὴ ὀγδόη. Νικόμαχος Φιλαδελφεὺς στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἑξηκοστὴ ἐννάτη. Νικόδημος Λακεδαιμόνιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἑβδομηκοστή. Σιμμίας Σελευκεὺς ἀπὸ Τίγριος στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ πρώτη. Παρμηνίσκος Κερκυραῖος στάδιον τὸ δεύτερον.
Ἑκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ δευτέρα. Εὔδαμος Κῶος στάδιον. Πρωτοφάνης Μάγνης πάλην καὶ παγκράτιον, τέταρτος ἀφ' Ἡρακλέους.
Ἑκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ τρίτη. Παρμενίσκος Κερκυραῖος τὸ β' στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ τετάρτη . . . . . .
Ἑκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ πέμπτη. Ἐπαίνετος Ἀργεῖος στάδιον παίδων· ἄνδρες γὰρ οὐχ ἠγωνίσαντο, Σύλλα πάντας εἰς Ῥώμην μεταπεμψαμένου.
Ἑκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ ἕκτη. Δίων Κυπαρισσεὺς στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ ἑβδόμη. Ἑκατόμνος Ἠλεῖος στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ ὀγδόη. Διοκλῆς Ὑπαιπηνὸς στάδιον· Στρατόνικος Κοράγου Ἀλεξανδρεὺς πάλην καὶ παγκράτιον πέμπτος ἀφ' Ἡρακλέους· ὃς Νεμέα τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ παίδων καὶ ἀγενείων τέσσαρας στεφάνους ἔσχεν.
Ἑκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ ἐννάτη. Ἀνδρείας Λακεδαιμόνιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ ὀγδοηκοστή. Ἀνδρόμαχος Ἀμβρακιώτης στάδιον.
Ἑκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ πρώτη. Λάμαχος Ταυρομενίτης στάδιον.
Ἑκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ δευτέρα. Ἀνθεστίων Ἀργεῖος στάδιον· Μαρίων Μαρίωνος Ἀλεξανδρεὺς πάλην καὶ παγκράτιον ἕκτος ἀφ' Ἡρακλέους.
Ἑκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ τρίτη. Θεόδωρος Μεσσήνιος στάδιον.
Ἰούλιος Καῖσαρ ἐμονάρχησε Ῥωμαίων.
Ἑκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ τετάρτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Αὔγουστος Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
Ἑκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ πέμπτη. Ἀρίστων Θούριος στάδιον.
Ἑκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ ἕκτη. Σκάμανδρος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Ἑκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ ἑβδόμη. Σώπατρος Ἀργεῖος στάδιον.
Ἑκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ ὀγδόη....
Ἑκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ ἐννάτη. Ἀσκληπιάδης Σιδώνιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἐννενηκοστή. Αὐφίδιος Πατρεὺς στάδιον.

(1) Græce, *luctam et pancratium.*

(2) *Larienses* commemorat Strabo lib. I, p. 89 ed. Oxon.

(3) Interpres Arm., *omnium virium certamen*, pro *luctam et pancratium*, hic et alibi.

(4) Ita est in cod. Arm. At Græce, *imberbium*.

(5) Textus Armeniacus Græco copiosior est, sed idem aliquanta obscuritate laborat.

(6) Græce, *ambraciotes.*

(7) Interpres Arm., *omnium virium certamen.*

(8) Græce ordo perversus est.

(9) Cod. Arm., *Siconius.*

CXCI. Diodotus Tyaneus stadium.
CXCII. Diophanes Æolius stadium.
CXCIII. Artemidorus Thyatirenus stadium.
CXCIV. Demaratus Ephesius stadium.
CXCV. Item secundo.
CXCVI. Pammenes Magnesius ad Mæandrum stadium.
CXCVII. Asiaticus Halicarnasseus stadium.
CXCVIII. Diophanes Prusensis ad Olympum stadium. Aristeas Stratonicensis aut Mæandrius luctam et pancratium (1), septimus ab Hercule.
Tiberius imperavit Romanis.
CXCIX. Æschines Milesius, qui *et* Glaucias, stadium. Instauratus est equorum (2) cursus, vicitque Tiberii Cæsaris quadriga.
CC. Polemon Petræus stadium.
CCI. Damas Cydonius stadium.
CCII. Hermogenes Pergamenus stadium.
CCIII. Apollonius Epidaurius stadium.
CCIV. Sarapion Alexandrinus stadium. Nicostratis Argiades luctam et pancratium, octavus ab Hercule. Exin nemo ejusmodi ab Hercule ad nostra usque tempora exstitit, negligentibus Eleis validos quoque corona donare.
Caius Romanis imperavit.
A CCV. Eubulidas Laodicenus stadium.
Claudius Romanis imperavit.
CCVI. Valerius Mitylenæus stadium.
CCVII. Athenodorus Ægiensis stadium.
CCVIII. Idem secundo.
Nero Romanis imperavit.
CCIX. Callicles Sidonius stadium.
CCX. Athenodorus Ægiensis stadium.
CCXI. Non est celebrata *olympias*, quia Nero illam distulit donec se illuc ipse conferret. Post biennium tamen celebrata est, vicitque stadium quidem Tryphon Philadelphensis; Nero autem in citharœdorum (3) certamine coronatus est, quia cantores et lyricos (4) vicit; nec non in currus pullini et decem equuleorum certamine.
B CCXII. Polites Ceramitanus stadium.
Vespasianus Romanis imperavit.
CCXIII. Rhodon Cumanus, vel Theodorus (5), stadium.
CCXIV. Strato Alexandrinus stadium.
Titus Romanis imperavit.
CCXV. Hermogenes Xanthius stadium.
Domitianus Romanis imperavit.
CCXVI. Apollophanes, qui et Patis (6), Tarsensis stadium.

Ἑκατοστὴ ἐννενηκοστὴ πρώτη. Διόδοτος Τυανεὺς στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἐννενηκοστὴ δευτέρα. Διοφάνης Αἰολεὺς στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἐννενηκοστὴ τρίτη. Ἀρτεμίδωρος Θυατείριος στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἐννενηκοστὴ τετάρτη. Δημάρατος Ἐφέσιος στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἐννενηκοστὴ πέμπτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Ἑκατοστὴ ἐννενηκοστὴ ἕκτη. Παμμήνης Μάγνης ἀπὸ Μαιάνδρου στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἐννενηκοστὴ ἑβδόμη. Ἀσιατικὸς Ἁλικαρνασσεὺς στάδιον.
Ἑκατοστὴ ἐννενηκοστὴ ὀγδόη. Διοφάνης Προυσαεὺς στάδιον. Ἀριστέας Στρατονικεὺς, ἢ Μαιάνδριος, πάλην καὶ παγκράτιον ἕβδομος ἀφ' Ἡρακλέους.
Τιβέριος Ῥωμαίων ἐβασίλευεν.
Ἑκατοστὴ ἐννενηκοστὴ ἐννάτη. Αἰσχίνης Μιλήσιος ὁ Γλαυκίας στάδιον.
Ἀπεδόθη τῶν ἵππων ὁ δρόμος πάλαι κωλυθεὶς, καὶ ἐνίκα Τιβερίου Καίσαρος τέθριππον.
Διακοσιοστή. Πολέμων Πετραῖος στάδιον.
Διακοσιοστὴ πρώτη. Δαμασίας Κυδωνιάτης στάδιον.
Διακοσιοστὴ δευτέρα. Ἑρμογένης Περγαμηνὸς στάδιον.
Διακοσιοστὴ τρίτη. Ἀπολλώνιος Ἐπιδαύριος στάδιον.
Διακοσιοστὴ τετάρτη. Σαραπίων Ἀλεξανδρεὺς στάδιον. Στράτις Ἀργεάτης πάλην καὶ παγκράτιον ὄγδοος ἀφ' Ἡρακλέους, ἔτι παραβραβευόντων τῶν Ἠλείων τοὺς δυναμένους.
[Γάϊος Ῥωμαίων ἐβασίλευε.]
Διακοσιοστὴ πέμπτη. Εὐβουλίδας Λαοδικεὺς στάδιον.
Κλαύδιος Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
Διακοσιοστὴ ἕκτη. Οὐαλέριος Μιτυληναῖος στάδιον.
Διακοσιοστὴ ἑβδόμη. Ἀθηνόδωρος Αἰγιεὺς στάδιον.
Διακοσιοστὴ ὀγδόη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον στάδιον.
Νέρων Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
Διακοσιοστὴ ἐννάτη. Καλλικλῆς Σιδώνιος στάδιον.
Διακοσιοστὴ δεκάτη. Ἀθηνόδωρος Αἰγιεὺς τὸ τρίτον στάδιον.
Διακοσιοστὴ ἑνδεκάτη. Οὐχ ἤχθη, Νέρωνος ἀναβαλλομένου εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἐπιδημίαν. Μετὰ δὲ ἔτη δύο ἀχθείσης αὐτῆς, στάδιον μὲν Τρύφων Φιλαδελφεὺς ἐνίκα, Νέρων δὲ κηρύκων ἀγῶνα ἐστεφανοῦτο, τραγῳδοὺς, κιθαρῳδοὺς, ἅρμα πωλικὸν, καὶ τὸ τέλειον, καὶ τὸ δεκάπωλον.
Διακοσιοστὴ δωδεκάτη. Πολίτης Κεραμίτης στάδιον.
Οὐεσπασιανὸς Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
Διακοσιοστὴ τρισκαιδεκάτη. Ῥόδων Κυμαῖος, ἢ Θεόδοτος, στάδιον.
Διακοσιοστὴ τεσσαρεσκαιδεκάτη. Στράτων Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Τίτος Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
Διακοσιοστὴ πεντεκαιδεκάτη. Ἑρμογένης Ξάνθιος στάδιον
Δομετιανὸς Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
Διακοσιοστὴ ἑκκαιδεκάτη. Ἀπολλοφάνης, ὁ καὶ Πάππης, Ταρσεὺς, στάδιον.

(1) Interpres Arm., *omnium virium certamen*.
(2) Interpres Arm. pro ΤΖΙΟΖ, *equorum*, scribit ՏԱՏԶԻՕԶ, quod vocabulum cl. Acherus ponit Græce δίππων, quæ est *biga*. Atqui mox dicitur vicisse *quadriga*.
C (3) Græce, *præconum*.
(4) Græce, *tragœdos et citharœdos*.
(5) Græce, *Theodotus*.
(6) Ita codex Arm.

CCXVII. Hermogenes Xanthius (iterum) stadium.

CCXVIII. Apollinus (1) Alexandrinus, vel Heliodorus, stadium.

CCXIX. Stephanus Cappadox stadium.

Nerva Romanis imperavit, deinde Trajanus.

CCXX. Achilles Alexandrinus stadium.

CCXXI. Theonas, idemque Smaragdus, Alexandrinus stadium.

CCXXII. Callistus Sidetes stadium. Denuo cursus equorum.

CCXXIII. Eustolus Sidetes stadium.

CCXXIV. Isarion Alexandrinus stadium.

Adrianus Romanis imperavit.

CCXXV. Aristeas Milesius stadium.

CCXXVI. Dionysius Sammeus Alexandrinus stadium

CCXXVII. Idem secundo.

CCXXVIII. Lucas Alexandrinus stadium.

CCXXIX. Epidaurus, idemque Ammonius, Alexandrinus stadium.

Antonius Pius Romanis imperavit.

CCXXX. Didymus Clideus Alexandrinus stadium.

CCXXXI. Cranaus Sicyonius stadium.

CCXXXII. Atticus Sardianus stadium. (*Socrates*) luctam et pancratium (2) vicisse scriptus est ab Eleis, et a Dionysio Seleuciensi coronatus.

CCXXXIII. Demetrius Chius stadium.

CCXXXIV. Heras Chius stadium.

CCXXXV. Mnasibulus Elateensis stadium.

Verus et Antoninus Romanis imperaverunt.

CCXXXVI. Aithales Alexandrinus stadium.

CCXXXVII. Eudæmon Alexandrinus stadium.

CCXXXVIII. Agathopus Æginela stadium.

CCXXXIX. Idem secundo.

Commodus Romanis imperavit.

CCXL. Anubion, idemque Phidus, Alexandrinus stadium.

CCXLI. Hero Alexandrinus stadium.

CCXLII. Magnes Libys Cyrenæus stadium.

CCXLIII. Isidorus, idemque Artemidorus, Alexandrinus stadium.

Pertinax et *deinde* Severus Romanis imperaverunt.

CCXLIV. Idem secundo.

CCXLV. Alexander Alexandrinus stadium.

CCXLVI. Epinicius Cyzicenus cognomento Cynas, stadium.

CCXLVII. Saturninus Cres Gortynius stadium.

Antoninus Bassianus (4) Romanis imperavit.

Διακοσιοστὴ ἑπτακαιδεκάτη. Ἑρμογένης Ξάνθιος τὸ δεύτερον στάδιον.
Διακοσιοστὴ ὀκτωκαιδεκάτη. Ἀπολλώνιος Ἀλεξανδρεὺς, ἢ Ἡλιόδωρος, στάδιον.
Διακοσιοστὴ ἐννεακαιδεκάτη. Στέφανος Καππάδοξ στάδιον.
Νερούας Ῥωμαίων ἐβασίλευε, μεθ' ὃν [Τραϊανός].
Διακοσιοστὴ εἰκοστή. Ἀχιλλεὺς Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ πρώτη. Θεωνᾶς, ὁ καὶ Σμάραγδος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ δευτέρα. Κάλλιστος Σιδήτης στάδιον.
Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ τρίτη. Εὔστολος Σιδήτης στάδιον.
Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ τετάρτη. Ἰσαρίων Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Ἀδριανὸς Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ πέμπτη. Ἀριστέας Μιλήσιος στάδιον.
Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ ἕκτη. Διονύσιος ὁ Σαμμεὺς Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ ἑβδόμη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ ὀγδόη. Λουκᾶς Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ ἐννάτη. Ἐπίδαυρος ὁ καὶ Ἀμμώνιος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Ἀντωνῖνος Εὐσεβὴς Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
Διακοσιοστὴ τριακοστή. Δίδυμος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Διακοσιοστὴ τριακοστὴ πρώτη. Κραναὸς Σικυώνιος στάδιον.
Διακοσιοστὴ τριακοστὴ δευτέρα. Ἀττικὸς Σαρδιανὸς στάδιον. Σωκράτης πάλην καὶ παγκράτιον ἀπογραψάμενος ὑπὸ Ἠλείων, παρεβραβεύθη ὑπὸ Διονυσίου Σελευκέως.
Διακοσιοστὴ τριακοστὴ τρίτη. Δημήτριος Χῖος στάδιον.
Διακοσιοστὴ τριασκοστὴ τετάρτη. Ἥρας Χῖος στάδιον.
Διακοσιοστὴ τριακοστὴ πέμπτη. Μνασίβουλος Ἐρατεὺς στάδιον.
Ἀντωνῖνος Εὐσεβὴς (3) καὶ Λούκιος Βῆρος Ῥωμαίων ἐβασίλευον.
Διακοσιοστὴ τριακοστὴ ἕκτη. Ἀειθάλης Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Διακοσιοστὴ τριακοστὴ ἑβδόμη. Εὐδαίμων Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Διακοσιοστὴ τριακοστὴ ὀγδόη. Ἀγαθόπους Αἰγεινήτης στάδιον.
Διακοσιοστὴ τριακοστὴ ἐννάτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Κόμοδος Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστή. Ἀνουβὶ, ὁ καὶ Φειδοῦς Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ πρώτη. Ἥρων Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ δευτέρα. Μάγνης Κυρηναῖος στάδιον.
Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ τρίτη. Ἰσίδωρος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Περτίναξ, εἶτα Σεβῆρος, Ῥωμαίων ἐβασίλευσαν.
Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ τετάρτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ πέμπτη. Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ ἕκτη. Ἐπινίκιος Κυζικηνὸς, ὁ καὶ Κυνᾶς, στάδιον.
Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ ἑβδόμη. Σατορνῖλος Κρὴς Γορτύνιος στάδιον.
Ἀντωνῖνος, ὁ καὶ Καράκαλλος, Ῥωμαίων ἐβασίλευε.

(1) Græce, *Apollonius*.
(2) Cod. Arm., *omnium virium certamen*.
(3) Ita legisse Arm. interpretem censeo. In edd. Græcis, Μάρκος Πῖος.
(4) Græcus textus Καράκαλλος· sed veram fortasse Eusebii lectionem hic et in tabulis regum ger-

CCXLVIII Heliodorus, idemque Trosidamas, Alexandrinus stadium.

CCXLIX. (1) Idem secundo.

Huc usque olympiadum laterculum (2) invenimus. Congruum est hic attexere reges quoque Corinthiorum et Lacedæmoniorum, *nec non* eos qui maris imperium tenuerunt, itemque primos Macedoniæ principes. Horum ergo seriem et tempora ordinatim perscribam ex collecta a Diodoro *Bibliotheca*, in qua verissime hæ historiæ narrantur.

CAPUT XXXIV.

E Diodori Bibliotheca. *De Corinthiorum regibus.*

1. His recte constitutis, operæ pretium est de Corinthiorum Sicyoniorumque regnis dicere, quo illa pacto a Doriensibus incoli cœpta sint. Quippe accidit ut omnes propemodum Peloponnesi populi patria extorres fierent (3), ob Heraclidarum descensum, exceptis Arcadibus. Jam Heraclidæ, cum dividundo agro vacarent, Corinthiam eique adjacentem regionem, seorsum habentes (4), legatione ad Aletem missa, prædictum agrum eidem tradiderunt. Qui sane illustris evasit vir, auctæque a se Corintho annis xxxviii præfuit. Post ejus obitum, majores natu filii continenter dominati sunt, usque ad Cypseli tyrannidem, quæ junior est Heraclidarum descensu annis CDXLVII.

2. Et primus quidem ei (*Aleti*) successit Ixion A annis xxxviii. Mox Agelas regnavit annis xxxvii. Deinde Primnes annis xxxv. Tum Bacches annis totidem. Is majores suos gloria superavit, ideoque et *posteris* contigit haud jam Heraclidis sed Bacchidis appellari. Secutus est Agelas annis xxx: tum Eudemus annis xxv: itemque Aristomedes annis quinque supra triginta. Hic moriens filium reliquit tenera ætate Telesten, cujus gentile regnum usurpavit patruus ejusdem curator Agemon, qui annis xvi eodem potitus est. Exin potestatem obtinuit Alexander annis fere xxv: quem quum occidisset Telestes, regno olim orbatus, imperavit annis xii. Hoc item a consanguineis occiso, regnavit Automenes anno i. Porro Heraclidæ, qui etiam Bacchidæ dicti sunt, plus ducenti principalem digni- B tatem gesserunt: hique ex æquo omnes civitatem moderati sunt: nam de suorum numero quotannis eligebant præsidem, qui regis locum teneret: isque mos annis xc tenuit usque ad tyrannidem Cypseli, qui finem eis imposuit.

Reges itaque Corinthiorum hi sunt.

I. Aletes annis xxxv.
II. Ixion annis xxxvii.
III. Agelas annis xxxvii.
IV. Primnes annis xxxv.
V. Bacches annis xxxv.
VI. Agelas annis xxx.
VII. Eudemus annis xxv.

Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ ὀγδόη. Ἡλιόδωρος, ὁ καὶ Τρωσιδάμας, Ἀλεξανδρεὺς, στάδιον.

Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ ἐννάτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Μέχρι τούτου τὴν τῶν ὀλυμπιάδων ἀναγραφὴν εὕρομεν. *E Scaligeri excerptis p.* 39-45 (3).

1. Τούτων ἡμῖν διευκρινημένων, λείπεται περὶ τῆς Κορινθίας καὶ Σικυωνίας εἰπεῖν, ὃν τρόπον ὑπὸ Δωριέων κατῳκίσθησαν. Τὰ γὰρ κατὰ Πελοπόννησον ἔθνη σχεδὸν πάντα, πλὴν Ἀρκάδων, ἀνάστατα συνέβη γενέσθαι κατὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν. Οἱ τοίνυν Ἡρακλεῖδαι κατὰ τὴν διαίρεσιν, ἐξαίρετον ποιησάμενοι τὴν Κορινθίαν καὶ τὴν ταύτης πλησιόχωρον, διεπέμψαντο πρὸς τὸν Ἀλήτην, παραδιδόντες αὐτῷ τὴν προειρημένην χώραν· ἐπιφανὴς δὲ ὁ ἀνὴρ γενόμενος, καὶ τὴν Κόρινθον αὐξήσας ἐβασίλευσεν ἔτη λη'. Μετὰ δὲ τὴν τούτου τελευτὴν ὁ πρεσβύτατος ἀεὶ τῶν ἐκγόνων ἐβασίλευσε, μέχρι τῆς Κυψέλλου τυραννίδος, ἥτις τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν ὑστερεῖ ἔτεσι υμζ'.

2. Καὶ πρῶτος μὲν παρ' αὐτοῖς (5) διεδέξατο τὴν βασιλείαν Ἰξίων ἔτη λη'· μεθ' ὃν ἦρξεν Ἀγέλας ἔτη λζ', μετὰ δὲ τούτους Προύμνης ἔτη λε'· καὶ Βάκχης ὁμοίως τὸν ἴσον χρόνον, γενόμενος ἐπιφανέστατος τῶν πρὸ αὐτοῦ· διὸ καὶ συνέβη τοὺς μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντας οὐκ ἔτι Ἡρακλείδας, ἀλλὰ Βακχίδας προσαγορεύεσθαι. Μετὰ τοῦτον Ἀγέλας μὲν ἔτη λ'· Εὔδημος δὲ ἔτη κε'· Ἀριστομήδης ε' καὶ λ'. Οὗτος δὲ τελευτήσας ἀπέλιπεν υἱὸν Τελέστην παῖδα τὴν ἡλικίαν, οὗ τὴν κατὰ γένος βασιλείαν ἀφείλετο θεῖος ὢν καὶ ἐπίτροπος Ἀγήμων, ὃς ἦρξεν ἔτη ις'. Μετὰ τοῦτον κατέσχεν Ἀλέξανδρος ἔτη κε'. Τοῦτον ἀνελὼν Τελέστης ὁ στερηθεὶς τῆς πατρῴας ἀρχῆς ἦρξεν ἔτη ιϐ'. Τούτου ὑπὸ τῶν συγγενῶν ἀναιρεθέντος, Αὐτομενὴς μὲν ἦρξεν ἐνιαυτόν. Οἱ δ' ἀπὸ Ἡρακλέους Βακχίδαι, πλείους ὄντες διακοσίων, κατέσχον τὴν ἀρχὴν (καὶ κοινῇ μὲν προειστήκεισαν τῆς πόλεως ἅπαντες, ἐξ αὐτῶν δὲ ἕνα κατ' ἐνιαυτὸν ᾑροῦντο πρύτανιν, ὃς τὴν τοῦ βασιλέως εἶχε τάξιν) ἐπὶ ἔτη ἐννενήκοντα, μέχρι τῆς Κυψέλλου τυραννίδος, ὑφ' ἧς κατελύθησαν. *Fragmentum sextum libri* vi *Diodori Siculi Græce superstes apud Syncellum, p.* 179.

Εἰσὶν οὖν οἵδε βασιλεῖς Κορινθίων·
Ἀλήτης ἔτη λη'.
Ἰξίων ἔτη λη'.
Ἀγέλας ἔτη λζ'.
Προύμνης ἔτη λη'.
Βάκχης ἔτη λε'.
Ἀγελαστὴς ἔτη λ'.
Εὔδημος ἔτη κε'.

vavit Armeniacum exemplar, in quo scribitur BISAG, id est, ut explicandum suspicamur, *Bassianus*. Erat autem hoc Caracalli ante imperium nomen, quod rursus interfecto adhæsit. Vide Spartianum in *Caracallo*, et Lampridium in *Diadumeno*. Cæteroquin BISAG significat *discolorem*, ποικίλον, id quod ad Caracalli notæ originis vocabulum referri potest.

(1) Cod. Arm., CCXLVIII. Verum ad olympiadem LXXXVI lectorem monuimus de Armeniaci codicis vitio.

(2) Librum hunc olympiadum cum Græce olim Scaliger in Eusebio suo edidisset, docti homines alii quidem veteris auctoris lucubrationem, alii vero ip- C sius Scaligeri fetum indicaverunt. Nunc pervetustus Arm. noster interpres, qui nihil fere præter ipsum Scaligerianum libellum exhibet, scripturam hanc et ab omni νοθείας suspicione liberat, et sine dubio antiquam, atque operis Eusebiani partem, esse confirmat.

(3) Ita Græce. Sed enim ἀστατα γενέσθαι intellexit *everti* seu *pessumdari* Arm. interpres, qui et legit ἔθνους pro ἔθνη, dixitque *res Peloponnesiorum*. L.

(4) Ita Græce. Sed enim Arm. interpres ἐξαίρετον *optimam* seu *præcipuam* intellexit. ID.

(5) Corr. παρ' αὐτοῦ. ID.

VIII. Aristomedes annis XXXV.
IX. Agemon annis XVI.
X. Alexander annis XXV.
XI. Telestes annis XII.
XII. Automenes anno I.
Exin annui præsides fuerunt.

CAPUT XXXV.

Lacedæmoniorum reges e Diodori libris.

* 1. Quoniam a rebus Trojanis usque ad primam olympiadem difficilis temporum notatio est, propterea quod eo intervallo neque Athenis neque aliis in urbibus annui magistratus fuerunt; idcirco nos ad eam rem utemur Lacedæmoniorum regibus. A Trojæ exitio ad primam olympiadem lapsi sunt, uti Atheniensis Apollodorus ait, anni CDVIII (1): quorum LXXX numerantur usque ad Heraclidarum descensum, reliqui occupantur a Lacedæmoniorum regibus, Procle, Eurystheo (2), horumque posteris. Nos vero singulos ex his familiis *reges* percenseamus usque ad primam olympiadem.

2. Eurystheus regnum exorsus est anno post res Trojanas octogesimo, tenuitque duobus supra quadraginta. Post eum Agis anno uno; Echestratus annis triginta et uno (3): quem excepit Labotas annis septem cum triginta; tum Dorysthus (4) annis undetriginta: his successit Agesilaus annis quatuor cum quadraginta; Archesilaus annis sexaginta; Teleclus annis quadraginta; Alcamenes denique annis octo cum triginta (5). In hujus imperantis anno decimo prima olympias comperitur, qua vicit stadium Corœbus Eleus (6). Ex altera pariter domo regnaverunt, Procles primo annis quinquaginta uno minus (7): tum Prytanis (8) annis quinquaginta uno minus: deinde Eunomius (9) annis quinque cum quadraginta: deinde Chariclus (10) annis sexaginta: postea Nicander annis duobus de quadraginta; Theopompus annis septem et quadraginta. In hujus item decimo anno prima olympias comperitur. Summa temporis a Troja capta usque ad descensum Heraclidarum anni sunt LXXX.

Subsequuntur Lacedæmoniorum reges.
I. Eurystheus annis XLII.
II. Agis anno I.
III. Echestratus annis XXXVII.
IV. Labotas annis XXXVII.
V. Dorysthus annis XXIX.
VI. Agesilaus annis XLIV.
VII. Archelaus annis LX.
VIII. Teleclus annis XL.
IX. Alcamenes annis XXXVII, cujus decimo anno prima olympias acta est.
Summa annorum CCCXXV.
Ex altera vero familia regnaverunt.
I. Procles annis LI.
II. Prytanis annis XLIX.
III. Eunomius annis XLV.
IV. Charicles (11) annis LX.
V. Nicander annis XXXVIII.
VI. Theopompus annis XLVII, cujus decimo anno acta est prima olympias.
Summa annorum CCXC.

CAPUT XXXVI.

Ex Diodori libris breviter de temporibus maria imperio tenentium (12).

Maris imperium post Trojanum bellum tenuerunt
I. ** Lydi et Mæones (13) annis XCII.
II. Pelasgi annis LXXXV.
III. Thraces annis LXXIX.
IV. Rhodii annis XXIII.

Ἀριστομήδης ἔτη λε'.
Ἀγήμων ἔτη ις'.
Ἀλέξανδρος ἔτη κε'.
Τελεστὴς ἔτη ιϐ'.
Αὐτομενὴς ἔτος ἕν.

Μεθ' οὓς ἐνιαύσιοι πρυτάνεις. *Ex Syncello, p. 170.*

(*) Τῶν δὲ χρόνων τούτων περιειλημμένων ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ, τοὺς μὲν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν οὐ διοριζόμεθα βεϐαίως, διὰ τὸ μηδὲν παράπηγμα παρειληφέναι περὶ τούτων πιστευόμενον. Ἀπὸ δὲ τῶν Τρωϊκῶν, ἀκολούθως Ἀπολλοδώρῳ τῷ Ἀθηναίῳ, τίθεμεν ὀγδοήκοντα ἔτη πρὸς τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν· ἀπὸ δὲ ταύτης ἐπὶ τὴν πρώτην ὀλυμπιάδα, δυσὶ λείποντα τῶν τριακοσίων καὶ τριάκοντα, συλλογιζόμενοι τοὺς χρόνους ἀπὸ τῶν ἐν Λακεδαίμονι βασιλευσάντων. *Ex Diodori præfatione § 4, sed cum varietate.*

(**) Λυδοὶ οἱ καὶ Μαίονες ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη ϟϐ'. *Syncellus p. 172 C.*
Πελασγοὶ β' ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη πε'. *Idem p. 180 D.*
Τρίτοι ἐθαλασσοκράτησαν Θρᾷκες ἔτη οθ'. *Idem p. 181 B.*
Τέταρτοι ἐθαλασσοκράτησαν Ῥόδιοι, κατὰ δέ τινας πέμπτοι, ἔτη κγ'. *Idem ibidem.*

(1) Codex Arm., CCCVIII, mendosa scriptura propter notarum similitudinem. Superius tamen cap. 31 scribuntur CCCCVII.
(2) Ita scribit Eusebius bis etiam in posteriore libro. Sed *Eurysthenes* dicitur a Pausania III, 1, apud quem geminorum fratrum Proclis et Eurysthenis historia legenda est.
(3) Eusebius ter inferius XXXVII.
(4) Pausanias, *Doryssus*.
(5) Eusebius ter inferius XXXVII.
(6) Eusebius tamen in posteriore libro ad annum MCCXL primam olympiadem collocat in anno Alcamenis XXXVII.
(7) Eusebius inferius LI.
(8) Pausanias III, 7, inter Proclem et Prytanim collocat *Soum* Proclis filium, itemque Soi filium *Eurypontem*.
(9) Pausanias scribit *Eunomum*. Jam inter hunc et Chariclum Pausanias III, 7, statuit *Polydecten* regem.
(10) Pausanias scribit *Charillum*.
(11) Ita hic codex Arm. At superius *Chariclus*.
(12) De iis, qui maris imperium obtinuerunt, opus conscripserat etiam Castor historicus teste Suida voc. Κάστωρ.
(13) Distinguit codex Arm. Lydos a Mæonibus; Græcus textus unum populum dicit. Utramque sententiam tuentur auctores apud Cellarium *Geogr. vet.* lib. III, cap. 4.

V. Phryges annis XXV.
VI. Cyprii annis XXXIII (1).
VII. Phœnices annis XLV (2).
VIII. Ægyptii ann. . . (3).
IX. Milesii annis XVIII (4).
X. *Cares* annis LXI (5).
XI. Lesbii annis LXVIII (6).
XII. Phocenses annis XLIV.
XIII. Samii ann. . . (7)
XIV. Lacedæmonii annis II (8).
XV. Naxii annis X.
XVI. Eretrienses annis XV (9).
XVII. Æginetæ annis X (10) usque ad Xerxis (11) transmissionem.

CAPUT XXXVII.

Macedonum reges [*ex Diodori libris*] (12).

1. Postquam Assyriorum opes corruerunt, exstincto Sardanapallo rege ultimo Assyriæ, Macedonum sic tempora sistunt (13). Ante primam olympiadem Caranus rei acquirendæ cupidus copias ex Argivis aliisque partibus Peloponnesi contraxit, atque in Macedonum fines expeditionem suscepit. Eadem tempestate bellum gerens Orestarum rex cum finitimis suis, nomine Eordæis (14), Carani opem imploravit ea conditione ut ei mediam regni sui partem concederet. Rebus Orestarum ita compositis, cum rex promissa fecisset, regionem illam Cara- A nus obtinuit, ibique annis triginta dominatus est. Huic grandi ætate confecto successit filius nomine Cœnus, regnavitque annis duobus de triginta. Deinde Tyrimmas annis tribus cum quadraginta; Perdiccas annis quadraginta duobus. Hic * proferendi regni studiosus, legationem Delphos misit. Tum paucis verbis interpositis, subdit (15) regnavisse Perdiccam annis octo et quadraginta, ab eoque dignitatem ad Argeum devenisse: quem regno annis triginta unoque (16) perfunctum excepit Philippus, cujus regnantis habentur anni triginta tres. Huic successit Æropas annis viginti. Mox Alcetas annis octodecim sceptro potitus est. Postea Amyntas annis novem cum quadraginta. Exin Alexander annis quatuor et quadraginta. Hinc re- B gnavit Perdiccas annis viginti duobus; Archelaus (17) annis septemdecim; Æropas annis sex; Pausanias anno uno; Ptolemæus annis tribus; Perdiccas annis quinque; Philippus annis viginti quatuor; Alexander, is qui cum Persis certavit, annis duodecim.

2. Et Macedonum quidem regum genus hac ratione a probatæ fidei historicis ad Herculem usque refertur **. Jam a Carano qui primus Macedonicum regnum conflavit ac tenuit, ad Alexandrum qui Asiam subegit, censentur reges XXIV, anni vero CDLIII (18), hique singillatim ita se habent.

Φρύγες πέμπτοι ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη κε', κατὰ δέ τινας ἔτη ς'. *Idem ibidem.*
Δωδέκατοι Φωκεῖς ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη μδ'. *Idem p.* 239 *B.*
Λακεδαιμόνιοι ιδ' ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη ιβ'. *Idem* C *p.* 238 *C.*
Νάξιοι ἐθαλασσοκράτησαν ιε', ἔτη ι'. Καὶ μετ' αὐτούς.
Ἐρετριεῖς ις', ἔτη ζ'. *Idem p.* 247 *B.*
Ἐθαλασσοκράτησαν Αἰγεινῆται ἔτη ι'. *Idem p.* 247 *B.*

* Περδίκκας τὴν ἰδίαν βασιλείαν αὐξῆσαι βουλόμενος ἠρώτησεν εἰς Δελφούς. *Ab excerptis Vaticanis Diodori Siculi, p.* 3, *editore A. Maio. Sequitur autem prædicto in loco Delphicum ipsum oraculum, quod Eusebius prætermisit.*
(**) Οὗτος ὁ Κάρανος ἀπὸ μὲν Ἡρακλέους ια' ἦν, ἀπὸ δὲ Τημένου τοῦ μετὰ τῶν ἄλλων Ἡρακλειδῶν κατελθόντος εἰς Πελοπόννησον ἕβδομος· γενεαλογοῦσι δ' αὐτὸν οὕτως, ὥς φησι Διόδωρος καὶ οἱ πολλοὶ τῶν συγγραφέων, κ. τ. λ. *Ex Syncello, p.* 262 *A.*

(1) Hieronymus ad annum MCL scribit annos XXXII Cypriorum maria tenentium.
(2) Ita et Hieronymus ad annum MCLXXIV.
(3) Ne apud Hieronymum quidem ad annum MCCXXXII scribitur quot annis Ægyptii mari potiti sint. Est ergo lacuna vetus.
(4) Notam numeralem XVIII, qua caret codex Arm., supplemus hic ex Hieronymo ad annum MCCLXVIII.
(5) Lacuna est in codice hoc loco, nec quidquam superfuit præter vocabulum *annis*. Supplementa sumpsimus e posteriore libro ad annum MCCLXXXVI.
(6) Nota numerali caret codex Arm. quam supplemus ex Hieronymo ad annum MCCCXLIV.
(7) Ne in posteriore quidem libro ad annum MCCCCLXXXVI scribitur numerus annorum, quibus Samii maria tenuerunt.
(8) Ita etiam in posteriore libro ad annum MDIII. Verum Syncellus scribit *annos* XII.
(9) Sic etiam in posteriore libro ad annum MDXIV. At Syncellus scribit *annos* VII.
(10) *Decem anni* scribuntur etiam in posteriore libro ad annum MDXXXI, et a Syncello. Textus tamen Hieronymi editus habet *annos* XX.
(11) Codex Arm. hic *Alexandri*, sed idem in posteriore libro *Xerxis*, quæ vera lectio est.
(12) Reticuit hic Diodori nomen Eusebius, quia in præcedentibus id jam expresserat. Cæteroquin Diodorum reapse hic ab Eusebio expilari, perspicue nos mox docebimus. Futuri igitur editores Diodori hanc quoque partem inter eclogas collocent.
(13) Nimirum Carani tempora prope absunt a Sardanapalli obitu. Consule posteriorem librum.
(14) De his regni Macedonici primordiis legendi D sunt saltem Justinus lib. VII, et Solinus cap. 9. Eordæos quidem memorat Livius lib. XLV, 30.
(15) Videlicet Diodorus; quam rem Vaticanum fragmentum luce meridiana facit evidentiorem. Conferatur autem Syncellus, p. 198 et 262.
(16) Exin hi reges eorumque anni cum sequente catalogo sæpe non consentiunt.
(17) Ad hunc Archelaum exstant aliquot Euripidis Tragici epistolæ. Vide Syncellum, p. 262 A-C.
(18) Attamen si ineas mox rationem, habebis usque ad Alexandrum annos CCCCLXXV. Est autem plane corrupta lectio Malalæ qui in fine libri VII scribit: Κατέσχεν ἡ βασιλεία ἤτοι τοπαρχία Μακεδόνων ἔτη χβ' ἕως τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Φιλίππου, καθὼς ὁ σοφώτατος Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου χρονογραφεῖ· *Macedonum dynastia usque ad Philippi regnum annos occupavit* DCII. Jam præter quam quod Malala abundat erroribus, jamdiu monuit Hodius (*prolegom. ad Malal.* cap. 25) eumdem falso quodam Eusebio usum

I. Caranus regnavit annis xxx.
II. Cœnus annis xxviii.
III. Tyrimmas annis xliii.
IV. Perdiccas annis xlviii.
V. Argeus annis xxxviii.
VI. Philippus annis xxxiii.
VII. Æropas annis xx.
VIII. Alcetas annis xviii.
Hujus ætate Cyrus Persis imperavit.
IX. Amyntas annis xlii.
X. Alexander annis xliv.
XI. Perdiccas annis xxiii.
XII. Archelaus annis xxiv.
XIII. Orestes annis iii.
XIV. Archelaus annis iv.
XV. Amyntas anno i.
XVI. Pausanias anno i.
XVII. Amyntas annis vi.
XVIII. Argeus annis ii.
XIX. Amyntas annis xviii.
XX. Alexander anno i.
XXI. Ptolemæus Alorites annis iii.
XXII. Perdiccas annis vi.
XXIII. Philippus annis xxvii.
XXIV. Alexander Philippi annis xii.

CAPUT XXXVIII.

Macedonum post Alexandrum reges (1).

* Porphyrii æqualis nostri qui adversus nos philosophus erat (2).

A 1. Post Alexandrum Philippi Macedonibus dominati sunt hi, Macedoniæ nimirum et Græciæ. Macedonici regni, ante quam id Romani exstinguerent, hæc ratio fuit.

Aridæus Philippi et Philinnæ Thessalæ, quem Macedones ob Philippicæ familiæ studium Philippum nuncupaverunt, regemque post Alexandrum constituerunt, licet is ex alia (3) muliere natus esset, ejusdemque dementiam exploratam haberent; hic, ut diximus, in imperium successit centesimæ ac quartæ decimæ olympiadis anno altero. Numerantur ejus anni septem (4): regnatum enim ab eo est usque ad centesimæ quintæ decimæ olympiadis annum quartum. Porro Alexander filios reliquerat, Herculem e Marsine (5) Pharnabazi filia, et Alexandrum e Roxane Oxiartæ Bactrianorum regis filia, qui obeunte Alexandro (6) Philippi, statim in regno *Aridæi* lucem aspexit.

2. Aridæum Olympias occidit mater Alexandri. Hanc autem, quæ Macedonibus imperabat, nec non utrumque Alexandri filium, sustulit Cassander Antipatri: et alterum quidem ipse per se confeci, alterum vero, qui erat e Marsine (7), a Polysperchonte occidendum curavit: Olympiadem vero insepultam projecit, seque in Macedoniæ regno magnopere confirmavit. Ex eo tempore cæteri quoque præfecti, sublato jam Alexandri genere, regna sibi C asseruerunt. *Cassander* uxorem sibi copulavit Thessalonicam Philippi: exegitque regnans annos xix,

(*) Ἡ Μακεδονικὴ βασιλεία ἀπὸ τῶν Πορφυρίου τοῦ καθ' ἡμῶν φιλοσόφου.
1. Μετὰ δὲ Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου, Μακεδόνων ἐβασίλευσαν οἵδε τῆς Μακεδονίας καὶ Ἑλλάδος. Ἡ τῶν Μακεδόνων ἀρχὴ, ἄχρι τῆς ὑπὸ Ῥωμαίων καταλύσεως, τοῦτον διήρκησε τὸν τρόπον.
Ἀριδαῖος ὁ Φιλίππου καὶ Φιλίννης τῆς Θετταλῆς, ὃν οἱ Μακεδόνες πόθῳ τοῦ Φιλίππου γένους Φίλιππον προσαγορεύσαντες βασιλέα ἀνέδειξαν μετ' Ἀλέξανδρον, καίπερ ἐξ ἑταίρας γεγονότα, καὶ ἄφρονα συνειδότες εἶναι, διαδέχεται τὴν ἀρχὴν, ὥσπερ ἔφαμεν, ὀλυμπιάδος τῆς ριδ' ἔτει δευτέρῳ. Λογίζεται δὲ αὐτῷ ἔτη ζ'· ἐπέζησε γὰρ ἄχρι ἑκατοστῆς πεντεκαιδεκάτης ὀλυμπιάδος ἔτους τετάρτου. Κατέλιπε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος παῖδας, Ἡρακλέα τε ἐκ Μαρσίνης τῆς Φαρναβάζου, Ἀλέξανδρόν τε ἐκ Ῥωξάνης τῆς Ὀξυάρτου τῶν Βάκτρων βασιλέως.
2. Ἀριδαῖον μὲν οὖν Ὀλυμπιὰς ἔκτεινεν ἡ μήτηρ Ἀλεξάνδρου. Αὐτὴν δὲ, καὶ τοὺς δύο παῖδας Ἀλεξάνδρου Κάσσανδρος ὁ Ἀντιπάτρου ἀναιρεῖ, τὸν μὲν αὐτὸς φονεύσας, τὸν δὲ Μαρσίνης Πολυσπέρχοντα πείσας, Ὀλυμπιάδα δὲ καὶ ἄταφον ἐκρίψας, ἀνεῖπεν ἑαυτὸν Μακεδόνων βασιλέα. Καὶ ἀπὸ τοῦδε καὶ τῶν ἄλλων

fuisse, uti et nonnullos præterea sequioris ætatis Græcos, qua super re lege Hieronymum de Prato *De Chron. Euseb.* Dissert. part. iii, § 5. Sane et Cedrenus p. 193 hæc scribit: Ὁ τοίνυν πολυμαθὴς καὶ πολυΐστωρ Εὐσέβιος, ἐν τοῖς χρονικοῖς κανόσι, περὶ τῶν Ἀντιόχων καὶ Σελεύκων καὶ Πτολεμαίων, καὶ τῶν μετὰ τὴν ἐκ τῆς Βαβυλῶνος ἐπάνοδον καθηγησαμένων ἀρχιερέων διεξιὼν ἐν ἐπιτομῇ τάδε φησίν· Ὁ γοῦν Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, ἕκτον ἔτος ἄγων τῆς βασιλείας, Δαρεῖον τὸν Ἀρσάμου χειρωσάμενος, καθεῖλε τὴν Περσῶν δυναστείαν, διαρκέσασαν ἀπὸ Κύρου μέχρι Δαρείου ἔτη σλ'. Τῆς δὲ τῶν Μακεδόνων βασιλείας κατασχούσης ἀπὸ Κραναοῦ ἕως Ἀλεξάνδρου ἔτη φιη', καὶ τούτου τελευτήσαντος, ἐν Βαβυλῶνι, διαδέχονται τὴν ἀρχὴν τῆς μὲν Μακεδονίας Φίλιππος, τῆς δὲ Ἀσίας Ἀντίγονος, τῆς δὲ Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, τῆς δὲ Συρίας Σέλευκος ὁ Νικάνωρ, κ. τ. λ. *Eusebius, vir eruditissimus, multarumque rerum cognitione nobilis, in chronicis canonibus, de Antiochis, Seleucis, Ptolemæis, nec non de pontificibus* (Judæorum) *post reditum Babylone ducatum gerentibus, breviter disserens, hæc ait: Igitur Alexander Macedonum rex sexto regni sui anno, victo Dario Arsami filio, Persarum imperium delevit, quod a Cyro ad Darium annis manserat* ccxxx. *Jam ipsum Macedonum regnum a Cranao* (sive Carano) *usque ad Alexandrum annos* dxviii *duraverat. Hoc autem Babylone mortuo, dominationem excipiunt, Macedoniæ quidem Philippus, Asiæ autem Antigonus,*
D *Ægypti Ptolemæus Lagi, Syriæ Seleucus Nicanor,* etc.

(1) Hunc titulum nos supplemus.

(2) Eusebius *Præp. ev.* ix, 10, scribit, τοῦ Πορφυρίου τοῦ καθ' ἡμᾶς, *Porphyrii æqualis nostri*. Hoc autem loco Græce est Πορφυρίου τοῦ καθ' ἡμῶν φιλοσόφου, *Porphyrii philosophi adversarii nostri.* Armeniacus interpres utrumque expressit. Philosophicam Porphyrii chronographiam memorat Malala sub finem libri secundi, p. 67.

(3) Interpres Arm. legisse videtur ἑτέρας, *altera*, pro ἑταίρας, *scorto*.

(4) Codex Arm. hic *octo*, sed deinde *septem*.

(5) In textu Arm. *Pharsine*, at in margine codicis, *Marsine*, uti Græce est. Vulgo dicitur *Barsine*.

(6) Codex Arm., *prope obitum Alexandri*, etc.

(7) Codex Arm. *Pharsine*.

donec tabido morbo consumptus obiit. Hujus tempora protenduntur (computato illo item anno quo post Aridæum Olympias regnavit) ab olympiadis sextæ decimæ supra centesimam anno primo usque ad olympiadis centesimæ et vicesimæ annum tertium.

3. Huic succedunt liberi sui Philippus, Alexander, atque Antipater, qui annis tribus mensibusque sex post parentem regnaverunt. Et primus quidem Philippus, qui Elatiæ mortem cum vita commutavit. Tum antipater faventem Alexandro filio (1) Thessalonicam matrem interemit, confugitque ad Lysimachum, a quo etsi unam e filiabus in matrimonium acceperat, nihilominus pari neci traditus est (2). Alexander autem, uxore ducta Lysandra Ptolemæi, coorto sibi bello cum minore fratre Antipatro (3), auxiliatorem invocavit Demetrium Antigoni (4), cognomento obsessorem, a quo etiam occisus est: regnavitque apud Macedones Demetrius. Igitur anni, quibus a Cassandri liberis regnatum est, numerantur ab olympiadis centesimæ et vicesimæ quarto anno usque ad centesimæ et vicesimæ primæ tertium.

4. Jam Demetrius postquam regnasset annis sex a centesimæ et vicesimæ primæ olympiadis anno quarto, usque ad olympiadis centesimæ et vicesimæ tertiæ annum primum, Pyrrhi Epirotarum regis viribus dejectus est. Regnabat hic vicesimus tertius post Achillem Thetidis filium, censebatque a Philippi genere ad se imperium *Macedoniæ* recidere, propter Olympiadem Alexandri matrem, quæ Pyrrho cognomento Neoptolemo (5) oriunda erat. Is septem mensibus Macedonia potitus est, centesimæ et vicesimæ tertiæ olympiadis anno secundo: octavo autem *mense* successit Lysimachus Agathoclis filius, ex Cranone Thessalus, atque *olim* Alexandri satelles. Hic autem cum Thraciæ et Chersonesi regno jam potiretur, proximæ finitimæque regionis Macedonicæ tyrannidem vi subita invasit (6). *Is et* Arsinoæ uxoris instinctu Agathoclem filium suum vita exuit, regnavitque a centesimæ et vicesimæ tertiæ olympiadis anni alterius mense quinto usque ad centesimæ et vicesimæ quartæ olympiadis annum tertium, nempe annis quinque mensibusque sex, donec in Cori planitie prælio cæsus est a Seleuco Asiæ rege, cognomento Nicanore.

5. Sed enim illico post eam victoriam Ptolemæus e Lago et Eurydice filia Antipatri natus, cognomento Ceraunus [id est *iracundia* (7)], Seleucum, cujus beneficiis usus erat et ad quem extorris confugerat, de medio tollit (8), et Macedoniam sibi vindicat. Idem tamen in prælio adversus Gallos obit (9), postquam anno uno et mensibus quinque regnaverat. Ejus ergo regnantis tempora a quarto anno centesimæ et vicesimæ quartæ olympiadis pertinent usque ad mensem quintum anni primi centesimæ et vicesimæ quintæ olympiadis.

6. Ptolemæo successit frater ejusdem Meleager, cui tamen Macedones binis mensibus exactis potestatem, qua indignus visus est, abrogaverunt, accito rege Antipatro ex Cassandri fratre nato, filio nempe

σατραπῶν ἕκαστος ἐβασίλευσε, τῆς Ἀλεξάνδρου γενεᾶς διεφθαρμένης. Γήμας δὲ Θεσσαλονίκην τὴν Φιλίππου, βασιλεύων ἐπεβίω ἔτη ιθ', καὶ φθινάδι νόσῳ ἐπιπόνῳ (10) διελύθη.

3. Τοῦτον διαδέχονται οἱ παῖδες, Φίλιππος, [Ἀλέξανδρος], καὶ Ἀντίπατρος, οἵτινες ἔτη τρία καὶ μῆνας ς' ἐβασίλευσαν μετὰ τὸν πατέρα· πρῶτος μὲν Φίλιππος, καὶ ἐν Ἐλατείᾳ ἀποθνήσκει. Ἀντίπατρος δὲ Ἀλεξάνδρῳ τῷ παιδὶ συμπράττουσαν ἀνελὼν τὴν μητέρα Θεσσαλονίκην εἰς Λυσίμαχον ἔφυγε, καὶ τῶν ἐκείνου θυγατέρων γήμας τινὰ, ὁμοίως ἀνῃρέθη πρὸς αὐτοῦ Λυσιμάχου. Ἀλέξανδρος δὲ γαμεῖ μὲν Λυσάνδραν τὴν τοῦ Πτολεμαίου, πρός τε τὸν νεώτερον (11) ἀδελφὸν εἰς συμμαχίαν ἐπικαλεῖται Δημήτριον τὸν Ἀντιγόνου, ὅτῳ *Πολιορκητὴς* ἦν ἐπώνυμον, ἀναιρεῖταί τε ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ Μακεδόσιν αὐτὸς ἄρχει Δημήτριος. Τῶν οὖν παίδων Κασσάνδρου τῆς ἀρχῆς ἔτη λογίζονται ἀπὸ τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς ἑκατοστῆς [εἰκοστῆς ἄχρι] τοῦ τρίτου ἑκατοστῆς εἰκοστῆς πρώτης ὀλυμπιάδος.

4. Δημήτριον δὲ ἓξ ἔτη βασιλεύσαντα Μακεδονίας Πύῤῥος ἐκβάλλει τῆς Ἠπείρου βασιλεὺς, τρίτος καὶ εἰκοστὸς ἀπ' Ἀχιλλέως τοῦ Θέτιδος ὢν, ὡς ἂν αὐτῷ προσηκούσης τῆς ἀρχῆς μετὰ τὸ Φιλίππου γένος δι' Ὀλυμπιάδα τὴν Ἀλεξάνδρου μητέρα, κἀκείνην ἐκ Πύῤῥου τοῦ Νεοπτολέμου γενομένην. Ἑπτὰ δὲ μῆνας ἄρχει Μακεδόνων· τῷ δὲ ὀγδόῳ τοῦτον Λυσίμαχος διαδέχεται ὁ Ἀγαθοκλέους Θετταλὸς ὢν ἐκ Κρανῶνος, καὶ Ἀλεξάνδρου γεγονὼς δορυφόρος, Θράκης δὲ τότε καὶ Χεῤῥονήσου βασιλεύων, εἰς γείτονα καὶ ὅμορον τὴν Μακεδονίαν ἐπιδραμὼν, διεδέξατο. Οὗτος Ἀρσινόῃ πεισθεὶς τῇ γυναικὶ, Ἀγαθοκλέα τὸν υἱὸν ἐκ τοῦ ζῆν ἦρε, βασιλεύει δὲ Μακεδονίας ἔτη ε', καὶ μῆνας ς'· ἡττᾶται δὲ ἐν τῇ περὶ Κόρου πεδίον μάχῃ τῇ πρὸς Σέλευκον τὸν τῆς Ἀσίας βασιλέα, ὅτῳ Νικάτωρ ἐπίκλησις ἦν, ὅτε καὶ τοῦ ζῆν ἀπαλλάττεται.

5. Εὐθὺς δ' ἐπὶ τῇ νίκῃ Σέλευκον Πτολεμαῖος ὁ τοῦ Λάγου καὶ Εὐρυδίκης παῖς τῆς Ἀντιπάτρου, ᾧ *Κεραυνὸς* ἐπίκλησις ἦν, εὐεργέτην τε ὄντα ἑαυτοῦ, καὶ ἐκ φυγῆς ὑποδεξάμενον ἀνελὼν, ἦρξεν αὐτὸς Μακεδόσιν· ὅσπερ Γαλάταις πολεμῶν ἀνῃρέθη, βασιλεύσας ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ε'.

6 Τὸν δὲ Πτολεμαῖον Μελέαγρος ὁ ἀδελφὸς διεδέξατο· Μακεδόνες δ' αὐτὸν τῆς ἀρχῆς εὐθὺς ἐκβάλλουσιν ἄρξαντα δύο μῆνας, ὡς ἀνάξιον φανέντα· καὶ ἀντ' αὐτοῦ ποιοῦνται βασιλέα Ἀντίπατρον ἀδελφιδοῦν μὲν ὄντα Κασσάνδρου, υἱὸν δὲ Φιλίππου, κατ' ἀπορίαν γένους βασιλικοῦ. Πέντε δ' αὐτὸν καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας

(1) Græce παιδὶ, Armeniace *puero*. Sed *filio* dicendum, quia Alexander puer non erat. L.

(2) Ita etiam Justinus XVI, 2; sed Pausanias IX, 7, Antipatrum cæsum ab ipso Alexandro tradit; Diodorus *Ecl.* XXI, a Demetrio.

(3) In textu Arm. codicis nostri nullum nomen est; at in ejus margine scribitur *Ptolemæo* perperam pro *Antipatro*, ut rei veritas postulat, et Syncellus comprobat.

(4) Codex Arm., mendose, *Antipatri*.

(5) Perperam Arm. cod., *filio Neoptolemi*.

(6) Ita Græce se habet locus cum historia consentiens. Lege et cap. 40, n. 3. At Armeniacus interpres ait hic: *cum neque Thraciæ neque Chersonesi regno adhuc potiretur*.

(7) Dic potius *fulmen*.

(8) Lege Appianum *Syriac.* 62.

(9) Ita et Diodorus *Eclog.* XXII, 3, nec non Memnon apud Photium cod. CCXXIV, 15.

(10) Non legebat vocabulum ἐπιπόνῳ Arm. interpres. L.

(11) Græce hic additur Πτολεμαῖον, quod recte abest a codice Armeniaco.

Philippi (1) : neque enim alius e regia stirpe repertus est. Is rerum potitur diebus quadraginta et quinque, donec a Sosthene quodam pulsus est, quia ductando exercitui impar videretur, Brenno Gallo adventante hoste maximo (2). Illum (3) vero Macedones Etesiam (4) vocitaverunt, quia nempe etesiæ altero tanto temporis spatio flant. Sosthenes Brennum quoque profligavit, rerumque summa duobus omnino annis administrata obiit.

7. Exin Macedonia rege carebat, propterea quod Antipater et Ptolemæus et Aridæus rerum curam gerebant, ita tamen ut nemo supremam potestatem obtineret; scilicet a Ptolemæo (5) usque ad interregni finem, nempe a centesimæ et vicesimæ quartæ olympiadis anno quarto usque ad sextam et vicesimam supra centesimam. Hinc cognoscimus B regnavisse Ptolemæum Ceraunum anno uno cum mensibus quinque, Meleagrum mensibus duobus, Antipatrum quinque et quadraginta diebus, Sosthenem duobus annis, reliquum vero tempus interregno esse occupatum.

8. Cum autem Antipater reipublicæ insidias moliretur, Antigonus natus e Demetrio obsessore Philaque Antipatri filia imperii cepit habenas. Huic Gonis Thessalis educato, ideoque Gonatæ dicto, ascribuntur *regni* anni omnino quatuor supra quadraginta. Is enim Macedonia nondum sibi asserta, decimo jam anno regnabat, rex nimirum appellatus anno altero olympiadis vicesimæ tertiæ supra centesimam : tum Macedoniam primo anno centesimæ

A et vicesimæ sextæ olympiadis *obtinuit*. Hic est qui Græciam valida manu sibi subdidit. Idem vitam prorsus ad tertium supra octogesimum annum produxit ; exstinctusque est centesimæ et tricesimæ quintæ olympiadis anno primo.

9. Huic successit filius Demetrius, qui Libyam quoque universam subegit, Cyrenemque obtinuit ; bisque patriæ ditioni additis, monarchiam fecit, atque annis decem dominatus est, ducta uxore captiva quadam cui nomen fecit Aureolæ, de qua filium suscepit Philippum, illum scilicet qui primus cum Romanis bello certavit, et Macedonicæ calamitatis causa fuit.

10. Jam vero Philippi patre orbati tutelam gessit quidam ex regali genere, cognomento Phuscus (6), qui mox propter tutelam æquo jure administratam rex constitutus est, Aureola quoque collocata eidem in matrimonium. Is tamen filios, quos ex Aureola suscepit, haud aluit, ut imperium Philippo fraude procul asservaret, quod vita excedens in eum transtulit. Demetrius (7) cognomento Pulcher mortuus est anno altero olympiadis tricesimæ *sextæ* supra centesimam. Regnum deinde perveniebat ad Philippum, cujus curator et custos prædictus Antigonus erat, qui quidem centesimæ tricesimæ nonæ olympiadis anno quarto diem supremum obiit, postquam annis duodecim (8) curatorem egerat, et duobus vixerat cum quadraginta. Jam Philippus custode remoto regnum auspicatus est centesima et quadragesima olympiade, tenuitque annis

ἄρχοντα Σωσθένης τις τῶν δημοτικῶν ἐξελαύνει ὡς ἀδύνατον στρατηγεῖν, Βρέννου τοῦ Γαλάτου ἐπιόντος τοσούτου πολεμίου. Καὶ αὐτὸν οἱ Μακεδόνες Ἐτησίαν ἐκάλεσαν, ὅτι χρόνῳ τοσῷδε οἱ ἐτησίαι πνέουσι. Σωσθένης δὲ Βρέννον ἐξελάσας, καὶ ὅλων δύω ἐτῶν προστὰς τῶν πραγμάτων ἀποθνήσκει.

7. Καὶ γίνεται ἀναρχία Μακεδόσι, διὰ τὸ τοὺς περὶ Ἀντίπατρον καὶ Πτολεμαῖον καὶ Ἀριδαῖον ἀντιποιεῖσθαι μὲν τῶν πραγμάτων, ὁλοσχερῶς δὲ μηδένα προστῆναι· ἀπὸ δὲ τοῦ Πτολεμαίου ἐπὶ τὸ τέλος τῆς ἀναρχίας, τοῦτ' ἔστιν ἀπὸ ρκδ' ὀλυμπιάδος ἔτους τετάρτου, ἄχρι τῆς ρκς', Πτολεμαίου μὲν τοῦ Κεραυνοῦ ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ε' ἄρξαντος, Μελεάγρου δὲ μῆνας β', Ἀντιπάτρου δὲ ἡμέρας με', Σωσθένους δὲ ἔτη β', καὶ τοῦ λοιποῦ χρόνου εἰς ἀναρχίαν λογισθέντος.

8. Τοῦ δ' Ἀντιπάτρου τοῖς πράγμασιν ἐπιβουλεύοντος, Ἀντίγονος ὁ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ καὶ Φίλας τῆς Ἀντιπάτρου θυγατρὸς υἱὸς, μεταποιεῖται τῆς ἀρχῆς, ὃς ἐν Γόνοις τῆς Θετταλίας γενόμενός τε καὶ τραφεὶς Γονάτας ἐπεκαλεῖτο. Λογίζεται δὲ αὐτῷ τὰ πάντα ἔτη τῆς βασιλείας τέσσαρα καὶ τεσσαράκοντα· ἦν γὰρ βασιλεὺς καὶ πρὶν τῆς Μακεδονίας κρατῆσαι, ὅλοις ἔτεσι δέκα πρότερον. Οὗτός ἐστιν ὁ τὴν Ἑλλάδα ἐγκρατῶς χειρωσάμενος. Καὶ βιοῖ μὲν τὰ πάντα ἔτη τρία καὶ ὀγδοήκοντα, τελευτᾷ δὲ τῆς ρλε' ὀλυμπιάδος ἔτει πρώτῳ.

9. Ὃν διαδέχεται υἱὸς Δημήτριος, ὃς καὶ πᾶσαν τὴν Λιβύην ἔλαβε, Κυρήνης τε ἐκράτησε, καὶ κατέσχεν ἐτῶν δέκα. Γήμας δέ τινα τῶν αἰχμαλώτων, καὶ Χρυσηΐδα προσειπὼν, Φίλιππον ἐξ αὐτῆς ἔσχεν τὸν πρῶτον πολεμήσαντα Ῥωμαίοις, καὶ κακῶν αἴτιον Μακεδόσι γενόμενον.

10. Φίλιππον μὲν οὖν ὀρφανευόμενον ἐπετρόπευεν Ἀντίγονος ἕτερος ἐκ τοῦ βασιλείου γένους, ᾧ Φοῦσκος ἐπώνυμον ἦν. Δίκαιον δὲ Φοῦσκον εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ὁρῶντες οἱ Μακεδόνες ἐστήσαντο βασιλεύειν, καὶ τὴν Χρυσηΐδα αὐτῷ ἥρμοσαν. Ὁ δὲ, παίδων γενομένων ἐκ τῆς Χρυσηΐδος, οὐκ ἀνεθρέψατο, τὴν ἀρχὴν τῷ Φιλίππῳ παρασώζων, ᾧ δὴ καὶ παρέδωκεν ἀποθνήσκων, ἐπιτροπεύσας μὲν ἐπ' ἔτη ιβ', ζήσας δὲ πάντα ἔτη μβ'.

(1) Hic Philippus Alexandro Magno venenum propinasse fertur. Vide Justinum XII, 14.

(2) Lege Diodorum *Ecl.* XXII, 13. Interpres Arm., perperam, *dum Brennus Galata ejusmodi bello imminens supervenit.*

(3) Antipatrum Philippi.

(4) Interpres Arm., *annuum vocitaverunt, quia altero tanto tempore ventus annuus flat.* Sed retinenda propria appellatio *etesia*. Jam de etesiis Hyginus *Astronom.* II, 4 : *Aristæus Apollinis et Cyrenes filius petit a parente... quem Deus jubet a Jove petere, ut quo tempore canicula exoriretur, dies quadraginta ventum daret, qui æstui caniculæ mederetur. Quod jussum Aristæus confecit, et ab Jove impetravit ut etesiæ flarent : quas nonnulli etesias dixerunt, quod* C *quotannis certo tempore exoriuntur :* ἔτος *enim Græce*, annus *est Latine.*

(5) Interpres Arm., *a Ptolemæis.*

(6) Etenim nomen erat *Antigonus*, ut infra. Huic cognomentum quoque adhæsit Ἐπίτροπος, *Tutor.* Vide Athenæum ed. Casaub. p. 251.

(7) Ita codex Arm., in textu *Demetrius ;* sed in margine *Demetrii filius*. Tum locus etiam in sequentibus a Græco, uti nunc est, textu recedit.

(8) Ita et Syncellus p. 267 B. Quanquam Diodorus apud eumdem dicit IX, quæ vera sententia est. Etenim ab Antigono I ad Philippum fuerunt anni XIX, quorum decem occupavit Demetrius Pulcher, IX Phuscus tutor. In posteriore Eusebii libro scribuntur XV.

quadraginta duobus. Obiit denique secundo anno olympiadis centesimæ et quinquagesimæ (1), annos octo et quinquaginta natus.

11. Philippi filius Perseus, Demetrio fratre interfecto, annis decem cum mensibus octo regnavit. Namque centesimæ et quinquagesimæ secundæ olympiadis quarto anno Lucius Æmilius Macedonicas vires ad Pydnam fregit (2); Perseus autem primum in Samothraciam confugit (3), mox se hostibus sponte dedi dit, translatusque Albam sub custodia vitam agebat, donec post quinquennium decessit.

12. Macedonum res sub eo finem acceperunt: quanquam adhuc Romani liberis illis suique juris esse permiserunt, honoris ergo dignitatisque propter famam eximiam gloriosi victoriosique imperii Macedonum.

13. Sed enim post decimum nonum annum, qui fuit centesimæ et quinquagesimæ septimæ olympiadis tertius, Andriscus quidam falso se Persei filium dictitavit, ascito etiam Philippi nomine, unde et falsus Philippus vocatus est. Is ope Thracum fretus Macedoniæ dominatum occupavit, tenuitque anno uno, donec prælio superatus ad Thraces confugit, a quibus proditus, Romam vinctus traducitur.

14. Tunc demum Romani spretos (4) Macedones, qui Philippo studuissent, stipendiarios eos fecerunt centesimæ et quinquagesimæ septimæ olympiadis anno quarto. Itaque post Alexandrum (5), regni quidem Macedonici, usque ad tempus quo id tributo subjectum est, atque ad Romanorum dominatum, a centesimæ nempe et quartæ decimæ olympiadis anno altero ad centesimæ et quinquagesimæ septimæ olympiadis annum quartum, numerantur omnino olympiades quadraginta tres cum duobus annis; summa autem annorum est CLXXIV.

15. Reges vero Macedonum post Alexandrum Philippi fuerunt hi.

I. Aridæus, idemque Philippus, annis VII.
II. Cassander annis XIX.
III. Cassandri filii annis III, mensibusque VI.
IV. Demetrius obsessor annis VI.
V. Pyrrhus mensibus VII.
VI. Lysimachus annis V, mensibusque V.
VII. Ptolemæus, idemque Ceraunus, anno I, mensibusque V.
VIII. Meleager mensibus II.
IX. Antipater Lysimachi (6) diebus XLV.
X. Sosthenes annis II.
XI. Interregni anni II.
XII. Antigonus Gonatas annis XXXIV (7).
XIII. Demetrius (8) annis X.
XIV. Antigonus Phuscus annis XII.
XV. Philippus annis XLII.
XVI. Perseus annis X, mensibusque VIII.
XVII. Libertatis cum legibus propriis anni XIX.
XVIII. Falsus Philippus anno I.

Post quos Romani.

Ὁ δὲ τοῦ Δημητρίου υἱὸς, ὃν οἱ Μακεδόνες Καλὸν ἐπωνόμαζον, χωρὶς τοῦ ἐπιτρόπου ἀπὸ τῆς ρμ' ὀλυμπιάδος ἄρχειν ἤρξατο· καὶ ἐβασίλευσεν ἔτεσιν ὅλοις δύο καὶ μ'· τελευτᾷ δὲ δευτέρῳ ἔτει τῆς ρν' (9) ὀλυμπιάδος, νη' τὰ ὅλα βιοὺς ἔτη.

11. Περσεὺς δὲ υἱὸς τοῦ Φιλίππου Δημήτριον τὸν ἀδελφὸν ταῖς πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ διαβολαῖς ἀποκτείνας, βασιλεύει ἔτεσι δέκα καὶ μησὶν ὀκτώ. Ἐπὶ γὰρ τῆς ρνβ' ὀλυμπιάδος τοῦ τετάρτου ἔτους Λεύκιος Αἰμίλιος τοὺς Μακεδόνας περὶ τὴν Πύδναν εἷλεν κατὰ κράτος. Περσεὺς δὲ εἰς τὴν Σαμοθράκην ἔφυγεν, εἶτα ἑκουσίως παρέδωκεν ἑαυτὸν δέσμιον τοῖς πολεμίοις, κἀκεῖθεν εἰς Ἄλβην μετατεθεὶς καὶ τηρούμενος μετὰ πέντε ἔτη τελευτᾷ.

12. Τὰ δὲ τῶν Μακεδόνων ἐπὶ τούτου κατελύθη. Καὶ αὐτοὺς Ῥωμαῖοι τότε αὐτονόμους ἀφῆκαν, αἰδούμενοι δόξαν ἀγαθὴν καὶ μέγεθος ἀρχῆς τῶν Μακεδόνων.

13. Ἔτει δὲ ἐννεακαιδεκάτῳ ἐπὶ τῆς ρνζ' ὀλυμπιάδος, εἰς ἔτος τρίτον. Ἀνδρίσκος τις υἱὸν ἑαυτὸν ψευσάμενος εἶναι Περσέως, καὶ Φιλίππον ἑαυτὸν μετονομάσας, παρ' ὃ καὶ Ψευδοφίλιππος ἐκαλεῖτο, κρατεῖ Μακεδονίας, Θρᾷκας λαβὼν συμμαχους. Ἐνιαυτὸν δὲ κρατήσας, ἐκ παρατάξεως μὲν [ἡττηθεὶς] φεύγει εἰς τοὺς Θρᾷκας, ἔκδοτος δὲ παρ' ἐκείνων δοθεὶς ἀναπέμπεται δέσμιος εἰς τὴν Ῥώμην.

14. Ῥωμαῖοι δὲ Μακεδόνας ἀχαρίστους γενομένους, διὰ τὸ συλλαβέσθαι τῷ Ψευδοφιλίππῳ, ὑποφόρους ἐποίησαν, ἔτει τετάρτῳ τῆς ρνζ' ὀλυμπιάδος. Γίνονται οὖν μετὰ Ἀλέξανδρον τὸν μέγαν, ἀπὸ τῆς ριδ' ὀλυμπιάδος ἔτους δευτέρου, ἄχρι τῆς ρνζ' τετάρτου ἔτους, ἐν ᾧ κατεδουλώθησαν Μακεδόνες, τὰ πάντα ἔτη ροδ'.

15. Ἀριδαῖος, ὁ καὶ Φίλιππος, ἔτη ζ'.
Κάσσανδρος ἔτη ιθ'.
Κασσάνδρου παῖδες ἔτη γ', μῆνας ς'.
Δημήτριος ὁ πολιορκητὴς ἔτη ς'.
Πύῤῥος μῆνας ς' (10).
Λυσίμαχος ἔτη ε', μῆνας ε'.
Πτολεμαῖος ὁ Κεραυνὸς ἔτος α', μῆνας ε'.
Μελέαγρος ἔτος α', μῆνας β'.
Ἀντίπατρος Λυσιμάχου ἔτος α' (11), ἡμέρας με'.
Σωσθένης ἔτη β'.
Ἀναρχίας ἔτος α', μῆνας β'.
Ἀντίγονος ὁ Γονάτας ἔτη λδ'.
Δημήτριος ὁ καλὸς ἔτη ι'.
Ἀντίγονος ὁ Φοῦσκος ἔτη ιβ'.
Φίλιππος ἔτη μβ'.
Περσεὺς ἔτη ι', μῆνας η'.
Αὐτονομίας ἔτη ιθ'.
Ψευδοφίλιππος ἔτος α'. *E Scaligeri excerptis p.* 62-64.

(1) Textus Armenius et Græcus CLIX; sed delevimus utrobique *nonæ*. Lege caput 39, n. 3, et posteriorem librum.

(2) Interpres Arm., inficete, *Leucippus et Acilius Macedonum Pydaniæ partes valide ceperunt.*

(3) Lege Diodorum *Excerpt.*, ed. Wessel, t. II, p. 576.

(4) Græce *ingratos.*

(5) Græce, *Alexandrum Magnum.*

(6) Ita etiam Græce. Verum superius § 6, hic Antipater dicitur *Philippi filius.*

(7) Codex Arm. XXXIII, sed facilis litterarum harum confusio.

(8) Deest in cod. Arm. *pulcher.*

(9) Textus, ut diximus, editus, ρνθ'.

(10) Scribe ζ'.

(11) Dele ἔτος α'.

CAPUT XXXIX.

Thessalorum reges.

1. Thessali et Epirotæ diu paruerunt iisdem qui Macedonibus præsidebant; a Romanis autem libertatem cum jure utendi suis legibus adepti sunt post Philippum in Thessalia armis Titi Romanorum ducis profligatum (1). Sed et ipsi demum stipendiarii Romanorum facti sunt eadem qua Macedones causa.

2. Scilicet post obitum Alexandri his quoque Aridæus, qui et Philippus, imperavit annis septem. Huic successit Cassander Epirotarum et Thessalorum rex annis novemdecim. Tum Philippus ejus filius mensibus (2) quatuor. Deinde et hujus fratres Antipater et Alexander annis duobus mensibusque sex. Item Demetrius Antigoni (3) annis sex totidemque mensibus. Postea Pyrrhus (3*) annis quatuor totidemque mensibus. Deinde Lysimachus Agathoclis annis sex. Mox et Ptolemæus, cognomento Ceraunus, anno uno mensibusque quinque : quem excepit Meleager mensibus duobus: post quem Antipater Lysimachi (4) quinque et quadraginta diebus : post quem Sosthenes anno uno. Consecutum est interregnum duobus annis et mensibus totidem. Exin dominatus est Antigonus Demetrii annis triginta quatuor, mensibusque duobus. Circa hos annos Pyrrhus receptis in deditionem Antigoni copiis, paucisque locis potitus, prælio deinde Derdii (5) a Demetrio filio Antigoni debellatus est, rebusque exutus (6). Brevi tempore post, exstincto Antigono, regnavit ejus filius Demetrius annis decem. Post hunc Antigonus Demetrii (7) *ejus*, qui Cyrenem profectus est (8), et Olympiadis (9) filiæ Polycleti Larissæi, annis novem. Hic Achæis suppetias validas ferens Cleomenem Lacedæmonum tyrannum prælio superavit, Spartanosque libertate donavit, ac divinos prope honores apud Achæorum gentem promeritus est (10). Post hunc Philippus Demetrii regnavit annis XXIII cum mensibus IX : tum prælio in Thessalia a Tito duce Romani exercitus debellatus est. A Romanis autem libertatem potestatemque utendi suis legibus acceperunt Thessali itemque reliqui Græci qui vectigal Philippo pendebant.

3. Et primo quidem anno nulli principes in A Thessalia fuerunt; deinceps vero principes annui suffragiis publicis legi cœperunt. Primus autem creatus est Pausanias Echecrati, Pheræus. Deinde Amyntas Cratetis, Pierius, quo imperante Titus Romam reversus est. Deinde Æacides Calliæ metropolitanus. Deinde Epidromus Andromachi, Larissæus, mensibus octo; reliqua autem ejus anni parte Eunomus Polycleti, Larissæus, mensibus quatuor. Posthinc Eunomus anno uno. Deinde Æacides Calliæ metropolitanus iterum. Deinde Pravilus (11) Phaxiæ, Scotusæus. Deinde Eunomus Polycleti, Larissæus, iterum. Deinde Androsthenes Idalii, Gyrtonius (12). Deinde Thrasymachus Alexandri, Atracius. Deinde Laontomenes Damothonis, Pheræus. Deinde Pausanias Damothonis. Deinde B Theodorus Alexandri, Argivus (13). Deinde Nicocrates Phaxini, Scotusæus. Deinde Hippolochus Alexippi, Larissæus. Deinde Cleomachides Œnei, Larissæus. Deinde Phyrinus Aristomenis, Gomphensis.

4. Eo anno Philippus rex obiit in Macedonia, potestate in filium Perseum translata. *Is* Thessalis imperaverat, ut dictum est, annis viginti (14) tribus cum mensibus novem, Macedonibus autem annis omnino quadraginta duobus et mensibus novem. Jam vero a centesimæ et quartæ decimæ olympiadis anno altero, quo tempore rebus præpositus est Philippus (*Aridæus*), usque ad Philippum Demetrii exstinctum, cujus obitus incidit in centesimæ et quinquagesimæ olympiadis annum alterum cum C quinque mensibus, constantur anni CXLIV, mensesque V.

5. Thessalorum regum summa.

I. Aridæus, idemque Philippus, annis VII.

II. Cassander annis XIX.

III. Philippus mensibus IV.

IV. Antipater (15) et Alexander annis II et mensibus VI.

V. Demetrius annis VI et mensibus VI.

VI. Pyrrhus annis III (16) et mensibus IV.

VII. Lysimachus annis VI.

VIII. Ptolemæus, idemque Ceraunus, anno I et mensibus V.

IX. Meleager mensibus II.

X. Antipater diebus XLV.

D XI. Sosthenes anno I.

(1) Legendus Livius XXXII, 10 sqq., tum XXXIII, 32, XXXIV, 1.

(2) Codex Arm. hic *annis*, sed inferius *mensibus*.

(3) Codex Arm. *Antipatri*, quod vitium emendavimus etiam col. 249, n. 4.

(3*) *Pyrrhus*. Ita est etiam in Veneta editione; sed tamen scribendum omnino est *Alexander Pyrrhi filius*.

(4) Rursus videtur dicendum *Philippi*. Vide sup. col. 254, n. 6

(5) Videtur dicendum *Argis*.

(6) Legendi sunt Justinus XXV, et Plutarchus in *Pyrrho*. Jam si scribas superius *Argis*, dices hic *rebusque humanis exutus*.

(7) Immerito igitur hic Antigonus videbatur Alcyonei filius Reineccio *Monarch. tert.* p. 129. A Pausania VII, 7, dicitur Antigonus ἀνεψιὸς τῷ Φιλίππῳ, καὶ μητέρι αὐτοῦ συνοικῶν, *Philippi patruelis et vitricus*.

(8) Videsis cap. 38, n. 9.

(9) Demetrii uxor erat Phthia; ergo Olympias concubina. Neque huc trahenda videtur Olympias Pyrrhi epirotæ regis filia, quæ Demetrii auxilium imploravit, teste Justino XXVIII, 1.

(10) Hæc de Antigono late prædicant Polybius II, 70; Livius XL, 54; Pausanias II, 9, VI; 16; VII, 7; VIII, 8; Justinus XXVIII, 3,4, et Suidas.

(11) Inferius, *Praviles*.

(12) Ita in margine codicis Arm.; at in textu *Gortonius*. Num *Gortynius?*

(13) Puta *ex Argis amphilochicis*.

(14) Deest hic *viginti* in cod. Arm.

(15) Codex Arm., *Antigonus*.

(16) Superius IV.

XII. Interregni anni II et menses II.
XIII. Antigonus annis XXXIII (1) et mensibus II.
XIV. Demetrius annis X.
XV. Antigonus annis IX.
XVI. Philippus annis XXIII et mensibus IX.

6. Deinde copiarum duces hi :

Pausanias,	Laontomenes,
Amyntas,	Pausanias (*iterum vel alter*),
Æacides,	
Epidromus,	Theodorus,
Eunomus,	Nicocrates,
Æacides iterum,	Hioppolochus,
Praviles,	Cleomachides,
Eunomus iterum,	Phyrinus,
Androsthenes,	Philippus (2).
Thrasymachus,	

CAPUT XL.

* *Asianorum et Syrorum reges* (3).

1. Cum Philippus Aridæus sextum jam regni annum exigeret, centesimæ et quintæ decimæ olympiadis tertio anno, Antigonus primus imperavit Asiaticis annis XVIII donec octogesimo sexto ætatis anno consumptus est. Hic omnium regum per id tempus multo horrendissimus fuit, periitque in Phrygia, exercitibus (4) cunctis, qui ab eo sibi timebant, in eumdem irruentibus centesimæ et decimæ nonæ olympiadis quarto anno.

A 2. Ejus vero filius Demetrius, fuga se proripiens Ephesum, saluti consuluit, Asia cuncta ab eo deficiente. Hic quidem omnium regum acerrimus in obsidendis urbibus visus est, ideoque *Obsessoris* cognomen retulit. Regnavit annis septemdecim, vixit omnino quatuor supra quinquaginta. Centetesimæ vicesimæ olympiadis primo anno cum patre regnaverat *jam* biennio, quod item tempus ad annos ejus imperantis septemdecim pertinet. Captus a Seleuco ductus est in Ciliciam (5) centesimæ et vicesimæ olympiadis quarto anno, atque apud illum regio more in *liberali* custodia habebatur, donec quarto anno olympiadis vicesimæ quartæ supra centesimam obiit. Hunc exitum Antigoni et Demetrii res habuerunt.

B 3. Jam vero Lydorum regionibus, quæ ad Thraciam pertinent, imperavit Lysimachus (6), superioribus autem partibus Syriæque (7) Seleucus : quorum uterque jam inde a primo anno olympiadis centesimæ et quartæ decimæ eas dominationes obtinuit (8). Sed enim Lysimachi res (9) prætermittere satius est ; a Seleuco autem quid quave ratione actum sit narrabimus.

4. ** Ægypti rex primus Ptolemæus veterem Gazam delatus Demetrium Antigoni filium prælio superavit (10) : quo facto regem Syriæ et superioribus partibus Seleucum imposuit. Tum vero Seleucus

(*) Ἀσίας καὶ Συρίας βασιλεῖς οἱ μετὰ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον.

1. Φιλίππου τοῦ Ἀριδαίου ἕκτον ἔτος κατάγοντος τὴν βασιλείαν ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς πεντεκαιδεκάτης ὀλυμπιάδος ἔτει τρίτῳ. Ἀντίγονος ὁ πρῶτος ἐβασίλευσε τῆς Ἀσίας, καὶ ἦρξε μὲν ἔτεσιν ὀκτωκαίδεκα, τὰ πάντα βιώσας ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα· φοβερώτατος δὲ τῶν τότε βασιλέων γέγονε, καὶ θνήσκει περὶ τὴν Φρυγίαν, πάντων αὐτῷ διὰ φόβον τῶν δυναστῶν ἐπιθεμένων, τετάρτῳ ἔτει τῆς ἑκατοστῆς ἐννεακαιδεκάτης ὀλυμπιάδος.

2. Ὁ δ' υἱὸς αὐτοῦ Δημήτριος φυγὰς εἰς τὴν Ἔφεσον διεσώθη, καὶ τῆς Ἀσίας ἁπάσης ἀποσφαλείς, πάντων δεινότατος βασιλεὺς ἔδοξεν εἶναι ἐν τῇ πολιορκίᾳ· ἀφ' οὗ δὴ καὶ *Πολιορκητὴς* ἐπεκλήθη. Βασιλεύει δὲ καὶ αὐτὸς ἔτη ιζ'. *Porphyrius in Scaligeri excerptis p.* 61.

Λείπει πολλά.

. . . .

(**) Πτολεμαῖος ὁ Λάγου πρῶτος τῆς Αἰγύπτου μετ' Ἀλέξανδρον βασιλεύσας ἔτη μ', ἐλθὼν εἰς Παλαίγαζαν συνάπτει μάχην Δημητρίῳ τῷ Ἀντιγόνου· καὶ νικήσας, ἀναδείκνυσι Σέλευκον βασιλέα Συρίας καὶ τῶν ἄνω τόπων. Σέλευκος δὲ ἀναβὰς μέχρι Βαβυλῶνος καὶ κρατήσας τῶν βαρβάρων, βασιλεύει ἔτη λβ'· διὸ καὶ Νικάνωρ ἐπεκλήθη. *Ab excerptis Scaligeri p.* 58.

(1) Superius *annis* XXXIV.

(2) Hic *Philippus* desideratur superius § 2. Intellige autem falsum Philippum.

(3) De successoribus Alexandri lege Hieronymum *ad Danielem*, et præsertim de Syriæ regibus et de Ptolemæis. Idem citat Porphyrium, Polybium, etc. De Syriæ regibus legesis etiam Polychronium a me editum *ad Daniel.* cap. XI, præsertim quia is Porphyrio quoque utitur.

(4) Græce, *dynastis*, quæ vera lectio videtur. Illam etiam confirmant excerpta mea Vaticina Diodori.

(5) Captus est Demetrius in Cilicia, sed in Syriæ Chersonesum deportatus, ut certe Plutarchus ait in *Demetrio*.

(6) Thraciæ utique rex fuit Lysimachus ; verumtamen Lydis imperavisse Meleagrum vel Menandrum, auctores sunt Diodorus XVIII, 3, nec non Dexippus apud Photium cod. LXXXII.

(7) Syria in utraque provinciarum tributione Laomedonti decreta fuit. Quare haud scimus an hic intelligenda sit *Assyria*, quam Stephanus diserte definit *regionem circa Babylonem*. Sed vide posteriorem Eusebii librum ad olympiadem CXVII. Babylonia autem Seleuco obtigit, uti tradit Arrianus apud Photium cod. XCII, p. 223. Jam vocabulorum C *Syriæ* et *Assyriæ* haud infrequens confusio est in libris, partim vitio librariorum, partim ipsorum auctorum vel errore vel voluntate. Neque nobis prætermittenda sunt quæ hac super appellatione tradunt veteres. Herodotus quidem VII, 63 : Ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων ἐκαλέοντο Σύριοι, ὑπὸ δὲ τῶν βαρβάρων Ἀσσύριοι ἐκλήθησαν · *quos Græci vocabant Syros, eos barbari Assyriorum nomine indigitabant.* Hyginus *Fab.* CCLXXV : *Semiramis Dercetis filia in Syria Babylonem* (condidit). Quare a Plutarcho in *Amatorio*, t. II, p. 753, Semiramis dicitur *Syra*. Sed et Justinus I. II, *Assyrii, qui postea Syri dicti sunt.* Lege eumdem etiam XVIII, 3. Denique Hieronymus *in Isai.* XIX, 23 : *Doctus lector veteres revolvat historias, et ab Euphrate usque ad Tigrim, omnem in medio regionem Assyriorum fuisse cognoscat. Ergo quos veteres Assyrios, nunc nos vocamus Syros.* Quem locum Hieronymus ab Eusebii nostri opere homonymo, nempe comm. in Isaiam sumpsit.

(8) Seleucus, ut diximus, in secunda tantum tributione quam fecit Antipater, provinciam regendam obtinuit. Verum ut Eusebius, ita etiam fere loquitur Josephus *Antiq.* XII, 1.

(9) Has legesis apud Pausaniam *Attic.* cap. 9 et 10.

(10) Legendus Diodorus XIX, 80 seqq.

inter barbaros ulterius provectus, victoria regnum confirmavit, ex eaque dictus est Nicanor (1) (seu victor), sceptroque potitus est annis triginta duobus, orsus videlicet a centesimæ et decimæ septimæ olympiadis anno primo (2), desinensque in centesimæ et vicesimæ quartæ annum quartum, vita ad annum usque septuagesimum quintum producta, quo insidias a familiari Ptolemæi, cognomento Cerauni, passus interiit.

5. Successit filius Antiochus ex Apame perside, qui appellatus est Soter (3) (nempe servator). Hic centesimæ et vicesimæ nonæ olympiadis anno primo obiit, postquam annis LXIV vixerat; regnaverat autem annis XIX, a centesimæ et vicesimæ quintæ olympiadis primo anno, usque ad tertium vicesimæ nonæ supra centesimam. Nati sunt ei e Stratonice Demetrii masculus Antiochus et feminæ Stratonice atque Apame, quarum Apamem Magas (4) duxit uxorem. Stratonicem autem rex Macedoniæ Demetrius.

6. Prædicto Antiocho Soteri vita functo successit in imperium Antiochus, cognomento Deus (5), orsus a centesimæ et vicesimæ nonæ olympiadis quarto anno, vitamque annis adhuc XV (6) propagans. Implicitus in morbum decessit Ephesi centesimæ et tricesimæ quintæ olympiadis tertio anno, postquam annis omnino quadraginta vixisset. Filios suscepit duos, Seleucum, cognomento Callinicum, et Antigonum; filiasque duas e Laodice Achæi (7), quarum alteram Mithridates, alteram Arathes (8) duxerunt uxores.

7. Post eum major natu Seleucus, cognomento, ut diximus, Callinicus, regnum tertio anno olympiadis centesimæ et tricesimæ tertiæ auspicatus est, tenuitque ad alterum usque annum centesimæ et tricesimæ octavæ olympiadis, atque ita annis XXI (9) dominatus est. Ei mortuo (10) succedit filius Seleucus, cognomento Ceraunus. Atque hæc quidem ita se habuerunt.

8. Verumtamen vivente adhuc Callinico Seleuco, Antigonus (11) minor natu frater quietis sortisque suæ impatiens, adjutorem fautoremque nactus est Alexandrum, qui urbem Sardes tenebat, et Laodices matris suæ frater erat (12): denique et Gallis auxiliaribus usus est. Duobus præliis Seleucus in Lydia victoriam nactus est (13), ita tamen ut neque Sardes caperet neque Ephesum, quam urbem Ptolemæus præsidio insidebat. Deinde in Cappadocia adversus Mithridatem, novo prælio coorto, tum militum ejus viginti millia cæsa a barbaris sunt, tum ipse profligatus evanuit (14).

9. Ptolemæus vero, qui et Tryphon (15), Syriæ regiones cum Damasco occupavit (16), Orthosiamque obsidione cinxit (17), quæ quidem soluta est centesimæ et tricesimæ quartæ olympiadis anno tertio, Seleuco illuc appulso.

10. Frater autem Callinici Antigonus magnam Phrygiam peragrans, tributis incolas onerabat. Quin et contra Seleucum copiarum duces mittebat; quo tempore cum a voluptariis suis ministris traditus fuisset barbaris (18), horum manibus elapsus parvo comitatu Magnesiam evasit : crastinaque die Ptolemæi auxiliis fretus prælium felici Marte conseruit : tum et Zielæ (19) filiam nuptiis sibi copulavit. Deinde anno quarto olympiadis centesimæ et tricesimæ septimæ in Lydia bis armis motis debellatus est (20). Tum etiam circa Choloën certavit cum Attalo (21) : et quidem primo anno olympiadis tricesimæ octavæ supra centesimam, Attalum in Thraciam usque fugiens, post pugnam in Caria patratam, vita exces-

(1) Vulgo *Nicator*; sed *Nicanor* etiam apud Chorenensem *Hist.* II, 1, Græcosque nonnullos.

(2) Hoc est celeberrimum initium epochæ Seleucidarum, qua super re legendus magnus Norisius *de epochis Syromacedonum* dissert. II, 1.

(3) Propter Gallos debellatos, quam victoriam legesis apud Lucianum in *Zeuxi*.

(4) Vocabulum *Magas* corruptum est in codice Arm. Res tamen perspicue constat e Pausania *Attic.* VII. Erat autem Magas Ptolemæi Philadelphi frater, Cyrenesque rex vel præfectus. Magæ regis Cyrenæi pinguedinem narrat Athenæus XII, 12, p. 550.

(5) Huic regi putatur Berosus *Historiam* suam obtulisse. Vide Tatianum *orat.* cap. 36.

(6) Codex Arm. XIX, quod mendum statim hic coarguitur, et ter deinde inferius.

(7) Hic Achæus regem se postea dixit. Polyb. IV, 48. Imo Achæus, de quo loquitur Porphyrius, senior est. Qui autem se regem dixit, junior.

(8) Intellige Cappadociæ regem. Jam *Arathes* pro *Ariarathes* scribitur etiam a Memnone apud Photium cod. CCXXIV, 32.

(9) Bene in posteriore libro bis legitur XX, in tabulis nempe regum et in canone.

(10) En Eusebius seu Porphyrius mentionem nullam faciunt captivitatis Callinici apud Parthos, quam tamen scriptores aliquot, quos inter magni nominis homines Vaillantius, Frœlichius atque Eckhelius, sibi persuasisse videntur. Merito igitur hanc opinionem refutavit summus Vicecomes *Iconogr. gr.* III, 382.

(11) Hic est Antiochus Hierax. In codice tamen Arm. constanter scribitur *Antigonus*.

(12) Quærendum de hoc; nam Ptolemæus quidem, qui mox occurret, frater erat Berenices, quam Laodicæ uxori primæ superinduxit Antiochus, cognomine Deus, Callinici et Hieracis parens.

(13) Puta adversus Ptolemæum Tryphonem seu Evergetem (qui Berenici sorori vindex venerat) atque adversus ejusdem Ptolemæi auxiliares.

(14) Copias Seleuci internecione cæsas, ipsumque Seleucum aliquandiu desideratum narrat Plutarchus *Apophth.*, ed. Paris. t. II, p. 184, et *De fraterno amore*, p. 489.

(15) Ptolemæus Evergetes dicitur *Tryphon* etiam a Trogo *prolog.* XXVII, et XXX.

(16) Aucherus Damascum et Orthosiam obsessas ait.

(17) Cave huc trahas locum I Machab. XV, 37, qui est de Tryphone, alio Syriæ tyranno, Τρύφων δὲ ἐμβὰς εἰς πλοῖον, ἔφυγεν εἰς Ὀρθωσίαν, *Tryphon navigio conscenso Orthosiam fuga evasit.*

(18) Hi videntur Galli mercenarii.

(19) Ita codex Arm., *Zielæ*. Jam de *Zeilæ* Nicomedis Bithynorum regis filio lege Memnonem apud Photium cod. CCXXIV, 23. Verum Justinus XXVII, 3, dicit Antigoni hujus (sive Antiochi) socerum *Artamenem* Cappadociæ regem.

(20) Lege Justinum XXVII, 3.

(21) Pergami regc. Pausan. *Attic.* VIII.

sit. Jam et Seleucus cognomento Callinicus, frater Antigoni, postero anno exstinctus est.

11. Huic successit filius Alexander, qui maluit dici Seleucus, ab exercitu autem Ceraunus vocitatus est. Is habuit etiam fratrem nomine Antiochum. Cum tribus annis Seleucus patrium imperium rexisset, a quodam Nicanore Gallo in Phrygia ex insidiis interimitur (1) circa olympiadis centesimæ tricesimæ nonæ annum primum.

12. Successorem habuit Antiochum fratrem, quem Babylone accitum creavit regem exercitus (2), quique *Magni* (3) cognomentum sortitus est, atque annis XXXVI imperavit, a centesimæ scilicet et tricesimæ nonæ olympiadis anno altero, usque ad centesimæ et quadragesimæ octavæ item alterum. Is Susa profectus atque in superiores satrapias, manu cum Elymæis conserta (4), internecione cæsus est, relictis duobus liberis Seleuco et Antiocho.

13. Ex his Seleucus in patris locum suffectus est anno tertio olympiadis centesimæ et quadragesimæ octavæ, annisque duodecim in imperio superfuit usque ad olympiadis quinquagesimæ primæ annum primum, vixitque omnino annis sexaginta.

14. Exstincti locum Antiochus frater insedit, cognomento Epiphanes (5), rebusque præfuit annis undecim, a tertio nimirum anno centesimæ et quinquagesimæ primæ olympiadis ad primum usque quinquagesimæ quartæ supra centesimam.

15. Epiphane Antiocho adhuc superstite, regnum adibat filius duodennis (6) Antiochus, cognomento Eupator, quicum anno uno mensibusque sex pater vivebat. Mox Demetrius *, quem Seleucus pater Romanis obsidem tradiderat, fuga se Roma subducens (7) ad Phœniciæ urbem Tripolim appulit, Lysiam pueri tutorem cum ipso Antiocho peremit, regnumque invasit olympiadis centesimæ et quinquagesimæ quartæ anno quarto : idque retinuit usque ad centesimæ quinquagesimæ septimæ olym-

A piadis annum quartum. Huic Soter cognomentum fuit, mansitque imperium annis duodecim : tandemque coorto sibi regni causa prælio adversus Alexandrum, quem mercenarii milites prætereaque Ptolemæi regisque Attali copiæ firmabant, vita orbatus est (8).

16. Itaque Alexander Syria potitur anno tertio olympiadis centesimæ quinquagesimæ septimæ, regnatque annis quinque, donec quarto centesimæ et quinquagesimæ octavæ morte occumbit belligerans cum Ptolemæo qui Demetrio Demetrii filio opem ferebat prope urbem Antiochiam : quippe ibi pugna pugnata est, quo in tumultu Ptolemæus (9) ipse desideratus est.

17. Exinde bellum sustentavit Demetrius **, quem

B diximus Demetrii filium. Cum igitur manus conseruissent Demetrius qui Seleucia, et Antiochus Alexandri filius qui a Syria Antiochiaque (10) urbe adventabat, superior discessit Demetrius, primoque anno olympiadis centesimæ et sexagesimæ regni habenas capessivit. Mox altero anno copias contra Arsacem Babylonem atque in superiores provincias educebat : tum sequente anno, qui tertius erat centesimæ et sexagesimæ olympiadis, eumdem captum Arsaces transferri ad Parthos atque in custodia haberi jubebat. Is Nicanor (nempe victor) dictus est ob Antiochum Alexandri filium victum : tum etiam Siderites, quia ferrea vinctus compede abductus est atque in custodia asservatus.

18. Demetrii vero frater, natu minor nomine An-

C tiochus, in urbe Sida educatus, ex qua cognomentum quoque Sidetæ reportavit, fratris cladem et vincula edoctus, Sida relicta, ad occupandam Syriam profectus est centesimæ et sexagesimæ olympiadis quarto anno, idque regnum tenuit annis novem. Hic Judæos vi subdidit, obsessæque urbis mœnia evertit, et gentis optimates occidit centesimæ et sexagesimæ secundæ olympiadis anno secundo (11). Tum

(*) Οὗτος ὁ Δημήτριος ὑπὸ Σελεύχου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ δοθεὶς ὅμηρος εἰς Ῥώμην, φυγὼν εἰς Τρίπολιν Φοινίκης ἐν ἡμέραις. . . . παρεγένετ:· καὶ ἐπελθὼν Λυσίαν τε ἐπίτροπον Ἀντιόχου τοῦ παιδὸς ἀναιρεῖ, καὶ αὐτὸν Ἀντίοχον παραδόξως ἐν ταῖς ὅλαις ἡμέραις. . . . τοσαύτην καταχτησάμενος ἀρχήν. Κατὰ τούτου Πτολεμαῖός τε συμμαχεῖ Ἀλεξάνδρῳ διὰ μισθοφόρων ξένων, καὶ Ἄτταλος ὁ Περγάμου βασιλεὺς ὁ καὶ κατάγων αὐτόν· πρὸς ὃν ἀντιταττόμενος ὁ Δημήτριος τελευτᾷ ιϐ′ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Καὶ κρατεῖ τῆς Συρίας Ἀλέξανδρος ὁ ὑποτεταγμένος ἔτη ε′· καὶ ἀναιρεῖται πολεμῶν τῷ Πτολεμαίῳ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν κατάγοντι Δημήτριον τοῦ Δημητρίου ἐπὶ τὴν βασιλείαν Συρίας· συμπίπτει δὲ καὶ ὁ Πτολεμαῖος, καὶ μετ' οὐ πολὺν χρόνον θνήσκει. *Ab excerptis Scaligeri p. 71, sed non sine varietate.*

(**) Τοῦ Ἀλεξάνδρου τούτου τοῦ προῤῥήτου υἱοῦ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς πεσόντος ἐν τῇ πρὸς Πτολεμαῖον μάχῃ, μερίζεται ἡ τῆς Συρίας ἀρχὴ εἴς τε Δημήτριον τὸν Δημητρίου υἱὸν ὁρμώμενον ἐχ τῆς Σελευκείας, καὶ εἰς τὸν υἱὸν Ἀλεξάνδρου ὁρμώμενον ἐκ Συρίας καὶ Ἀντιοχείας. Ἀλλὰ τοῦτον ὁ Δημητρίου Δημήτριος τάχιστα νικήσας χειροῦται τὴν ἀρχὴν ἔτη γ′· ὅθεν καὶ *Νικάνωρ* ἐκλήθη. Στρατεύσας δὲ ἐπ' Ἀρσάκην εἰς Βαβυλῶνα, αἰχμάλωτος γίνεται ὑπὸ Ἀρσάκου, καὶ εἰς τὴν Παρθικὴν ἀναχθεὶς ἐφρουρεῖτο σιδηρωθεὶς, ὅθεν καὶ Σιδηρίτης ἐλέγετο ὕστερον. *Ab excerptis Scaligeri, p. 71, cum aliqua varietate.*

(1) Lege Polybium IV, 48.

(2) Vide Polybium V, 40.

(3) Vox *Magni* abest hic a codice Arm., relicta unius vocis lacuna. Ea tamen vox et mox legitur, et bis in posteriore libro.

(4) Propter fanum spoliatum.

(5) Hic Judæos vexavit. Recole cap. 18, n. 7.

(6) Ab Appiano *Syr.* XLIV Eupator dicitur *annos novem natus* adivisse regnum post fata parentis.

(7) Legesis Polybium XXXI, 19 sqq., et Zonaram

D lib. IX, 25.

(8) Josephus *Antiq.* XIII, 2.

(9) Nempe *Philometor*. Consule cap. 22, n. 2, et lib. I Machab. XI, 18.

(10) Antiochia infensa erat Demetrio II propter immanem cladem pridem sibi illatam a Judæis Demetrio prædicto opitulantibus. Lege I Machab. XI, 45 seqq.

(11) Apud Aucherum, *tertio*.

quarto ejusdem olympiadis centesimæ et sexagesimæ secundæ cum centum et viginti militum milibus irruebat in eum Arsaces, qui strategemate etiam usus fratrem ejus Demetrium captivitate solutum emittebat in Syriam. Antiochus autem dum ingruente hieme barbaros angusto loco persequitur, in pugnæ æstu vulneratur et obit (1) anno ætatis quinto supra tricesimum. At ejus filium tenera ætate Seleucum, qui erat in patris comitatu, Arsaces captivum abduxit, regioque more custodiendum curavit.

19. Cæterum Antiocho quinque liberi nati sunt, tres nempe mares et feminæ duæ. Prior itemque altera filia Laodice audiverunt, uno nomine duabus communi. Tertius Antiochus, quem itemque sorores morbus exstinxit. Quartus Seleucus quem cepit Arsaces *. Quintus tandem Antiochus, idemque Cyzicenus, qui cum apud Craterum eunuchum aleretur, terrore Demetrii Cyzicum se fuga contulit cum Cratero aliisque Antiochi famulis.

20. Itaque cum alter quidem *frater* cum sororibus diem supremum obiisset; solus autem natu minimus superesset Antiochus, qui et ejus *fugæ* causa Cyzicenus appellatus est; denuo Demetrius ab Arsace expeditus anno altero centesimæ et sexagesimæ secundæ olympiadi regno præesse cœpit, post annos decem in captivitate transactos. Statimque a postliminio Ægypto mentem intendens, Pelusium profectus est : sed mox resistente sibi Ptolemæo Physcone pedem retulit : namque et exercitu, cui erat invisus (2), parum alacri ad bella utebatur. At vero Ptolemæus ira flagrans, misit regem Asianis Alexandrum (3) filium Alexandri, seu dictitatum

A Alexandri filium, qui cum emptus a Ptolemæo putaretur, Zabinæ (4) cognomen apud Syros nactus est. Prælio prope Damascum inito victus Demetrius Tyrum confugit : verum illuc prohibitus ingredi, dum fugam navi molitur cæsus interiit centesimæ et sexagesimæ quartæ olympiadis anno primo : adeo ut regnaverit ante captivitatem annis tribus, post reditum autem annis quatuor.

21. Demetrium consecutus est filius ejusdem Seleucus, qui statim matris calumniis interemptus est. Res ergo ad Antiochum minorem natu fratrem recidebant centesimæ et sexagesimæ quartæ olympiadis anno altero. Is anno tertio Zabinam fregit, qui ne cladi superesset, veneno mortem hausit. Regnavit autem *Antiochus* annis undecim usque ad centesimæ sexagesimæ sextæ olympiadis quartum an-
B num : eoque numero unicus etiam annus concluditur, quo frater ejus Seleucus potestatem retinuit. Idem vocitatus est Grypus (id est naso adunco præditus [5]) itemque Philometor. Hic adventante Antiocho qui materno genere frater erat, paterno autem patruelis (6), et cognomento ut paulo ante diximus Cyzicenus, potestate abdicata pergebat Aspendum; quamobrem etiam Aspendius appellatus est idem cui Grypo et Philometori agnomen erat.

22. Postquam Antiochus Aspendum secesserat, rerum potiebatur centesimæ sexagesimæ septimæ olympiadis anno primo Cyzicenus Antiochus. Sed enim mox secundo anno ejusdem olympiadis redibat
C Aspendo Antiochus, Syriamque occupabat, præter quamdam partem (7) Cyziceno adhuc obnoxiam. Ergo imperium bifariam divisum est : quod Grypus

(*) 19. . . . κῆσαι αἰχμάλωτον βασιλικῶς ἐφύλαττεν. Ἦν Ἀντιόχῳ καὶ τοῦ Σελεύκου τούτου νεώτερος υἱὸς ὁ Ἀντίοχος ὁ ἐν Κυζίκῳ παρὰ Κρατερῷ τῷ εὐνούχῳ τρεφόμενος, διὰ δέος τοῦ Δημητρίου, ὃς διὰ τοῦτο Κυζικηνὸς ἐπεκλήθη.

20. Ὁ τοίνυν Δημήτριος ἀπολυθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀρσάκου, ὡς εἴρηται, κατελθὼν, βασιλεύει. Πτολεμαῖος δὲ ἀγανακτήσας, ὅτι τῷ Πηλουσίῳ προσέβαλεν ὁ Δημήτριος, ἅτε τῶν κατ' Αἴγυπτον πραγμάτων ἐχόμενος πέμπει βασιλέα τῆς Ἀσίας Ἀλέξανδρον, ὡς υἱὸν Ἀλεξάνδρου, ὃς διὰ τὸ ὡς ἀγοραστὸς εἶναι νενομίσθαι τοῦ Πτολεμαίου, Ζαβινᾶς ἐπεκλήθη πρὸς τῶν Σύρων. Συμβολῆς δὲ περὶ Δαμασκὸν γενομένης, ἡττηθεὶς ὁ Δημήτριος φεύγει εἰς Τύρον, κἀκεῖ κωλυόμενος εἰσελθεῖν, πλοίῳ ἐπιβὰς κατεκόπη, βασιλεύσας πρὸ μὲν τῆς αἰχμαλωσίας ἔτη τρία, μετὰ δὲ τὴν κάθοδον ἔτη δ'.

21. Διαδέχεται δὲ τὸν Δημήτριον Σέλευκος ὁ υἱὸς, καὶ εὐθὺς ἐκ διαβολῆς τῆς μητρὸς ἀποθνήσκει. Ἀντίοχος δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος παραλαμβάνει τὰ πράγματα τῆς ἑκατοστῆς ἑξηκοστῆς τετάρτης ὀλυμπιάδος ἔτει δευτέρῳ, καὶ τρίτῳ ἔτει νικᾷ τὸν Ζαβινᾶν· ὁ δὲ τὴν ἧτταν μὴ ἐνέγκας φαρμάκῳ ἑαυτὸν διεχρήσατο. Βασιλεύει δὲ ἔτη ια', ἄχρι τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς ἑκατοστῆς ἑξηκοστῆς ἕκτης ὀλυμπιάδος· συναριθμεῖται γὰρ ὁ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Σελεύκου ἐνιαυτὸς τῆς ἀρχῆς εἰς τοῦτον. Ἐκαλεῖτο δὲ Γρυπὸς καὶ Φιλομήτωρ. Κατιόντι δὲ τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφῷ Ἀντιόχῳ (8) καὶ ἀνεψιῷ τὰ ἐκ πατρὸς τῷ ἐπικληθέντι Κυζικηνῷ, περὶ οὗ πρὸ ὀλίγου εἰρήκαμεν, ἐκχωρεῖ τῆς ἀρχῆς ἀπελθὼν εἰς τὴν Ἄσπενδον, ὅθεν καὶ *Ἀσπένδιος* ἐκλήθη, ὁ αὐτὸς καὶ Γρυπὸς καὶ Φιλομήτωρ ἐπικαλούμενος.

22. Τοῦ τοίνυν Ἀντιόχου εἰς τὴν Ἄσπενδον ἐκχωρήσαντος, ἄρχει ἀπὸ τῆς ρξζ' ὀλυμπιάδος ἔτους τοῦ πρώτου ὁ Κυζικηνὸς Ἀντίοχος. Τῷ δὲ δευτέρῳ τῆς αὐτῆς ὀλυμπιάδος κάτεισι πάλιν ἀπὸ τῆς Ἀσπένδου ὁ Ἀντίοχος. Καὶ κρατεῖ μὲν αὐτὸς τῆς Συρίας, ὁ δὲ Κυζικηνὸς τῆς Κοίλης. Διαιρεθείσης δὲ τῆς ἀρχῆς, ὁ μὲν Γρυ-

(1) Ita rem diserte narrat etiam Chorenensis *Hist.* II, 2: *Tum Arsaces cum centum et viginti millibus inde regreditur, cui se Antiochus sæviente hieme, prælio objecit in loco angusto, ubi ipse una cum exercitu interiit.*

(2) De Syrorum odio in Demetrium propter ejus crudelitatem leg. Diod. *Excerpt.*, ed. Wess., t. II, p. 592.

(3) Int. Arm., absurde, *Alexandrum Ium*, ex υἱόν·

(4) *Zabina* Syriace est *emptus*.

(5) Hic est Armeniaca vox nova GODMGHEAM, quæ videtur explicanda *aduncus* (id est *naso adunco præditus*).

D (6) Grypus et Cyzicenus, filii uterque Cleopatræ, quæ nupsit primum Demetrio II, a quo Grypi mater effecta est; mox Antiocho Sidetæ, ex quo suscepit Cyzicenum. Erant autem Sidetes et Demetrius II filii uterque Demetrii I, ideoque fratres.

(7) Græce nominatim, *Cœlen*, seu *Cœlesyriam*, quod vocabulum interpres Arm. non intellexit. LEOP.

(8) Hactenus apud Scaligerum pro Ἀντιόχῳ legebatur ἀγιτράχῳ. abnorme nulliusque sensus vocabulum; nunc Armenius interpres veram nos lectionem edocet.

usque ad centesimæ septuagesimæ olympiadis quartum annum insedit, annis post reditum quindecim in regia potestate versatus : ita ut annis omnino sex supra viginti regnaverit, nempe undecim imperio integro, quindecim bifariam diviso.

23. Jam ipse Cyzicenus a centesimæ sexagesimæ septimæ olympiadis primo anno dominatus est, primo autem centesimæ septuagesimæ primæ defunctus, postquam annis octodecim regnaverat, et quinquaginta vitam produxerat. Porro necis ejus ratio ejusmodi fuit. Grypo Antiocho eo quod diximus tempore fatis functo, Seleucus hujus filius adducto exercitu urbes plurimas subigebat. At vero Cyzicenus Antiochus contractis Antiochiæ copiis manus infelici Marte conseruit : tum equo inter hostes elatus, quum jam capiendus esset, educto gladio ipse sibi vitam exhausit. Quo facto regnum universum cum ipsa Antiochia in Seleuci potestatem redactum est.

24. Contra eum tamen bellum aluit residuus Cyziceni filius Antiochus. Reapse prælio in Cilicia prope urbem Mopsuestiam patrato, victoriam Antiochus adeptus est. Seleucus autem in urbem fuga elapsus, sciscitabatur a civibus num se agnoscerent (1) : cumque se agnitum audisset, ne vivus combureretur, manus illico sibi attulit.

25. Tum fratres ejus, qui gemini dicebantur, Antiochus et Philippus cum exercitu adventantes vi urbem ceperunt, fratrisque ulciscendi causa A eamdem subverterunt. Hos tamen Cyziceni filius armis petiit ac debellavit : atque ex his quidem Antiochus Seleuci frater pugna excedens, equo temere oberrans, in Orontem amnem delapsus vortice haustus periit.

26. Reliqui erant, qui de regno inter se decertarent, Philippus Seleuci frater Grypo Antiocho natus, et Antiochus Cyziceni filius. Hi orsi ab anno primo (2) olympiadis centesimæ septuagesimæ primæ non sine delectis exercitibus, Syriæ partem singuli tenebant, bellumque pro Syriæ *universitate* gerebant, donec superatus Antiochus ad Parthos se fuga recepit. Idem postea per Pompeium sibi conciliatum agebat, ut in Syriam reduceretur : verum B hic pecunia ab Antiochenis accepta, nullam illius curam gessit, urbique libertate proprioque jure frui concessit. Interim et Alexandrini missis legatis. Menelao, Lampone et Callimandro rogabant illum (3), ut digresso Alexandria Ptolemæo Dionyso (4) Ægypti regnum una cum Ptolemæi filiabus capesseret. Verum ipse morbo gravatus interiit.

27. Imperio excidit etiam Philippus (5), de quo antea diximus (6), Grypi filius ac Tryphænæ (7) Ptolemæo octavo genitæ. Cum autem averet Ægyptum adire, propterea quod ipsum quoque per id tempus Alexandrini cives ad imperium accersebant, Romanus Syriæ proconsul Gabinius (8) Pompeii C legatus negotium disturbavit. Igitur Syriaticorum

τὸς παρατείνει ἄχρι τῆς ἑκατοστῆς ἑβδομηκοστῆς ὀλυμπιάδος τοῦ τετάρτου ἔτους, ἔτη μετὰ τὴν κάθοδον ἐπιζήσας δεκαπέντε, ὡς ἄρξαι τὰ πάντα εἴκοσι ἕξ, ἕνδεκα μὲν καθ' ἑαυτὸν, πεντεκαίδεκα δὲ τῆς ἀρχῆς διηρημένης.

23. Ὁ δὲ Κυζικηνὸς κρατήσας ἀπὸ τῆς ρξζ' ἔτους πρώτου τελευτᾷ ἔτει πρώτῳ τῆς ροα' ὀλυμπιάδος, βασιλεύσας μὲν ἔτη ιη', βιοὺς δὲ τὰ πάντα ἔτη ν'. Τελευτᾷ δὲ τοῦτον τρόπον. Ἀποθανόντος γὰρ τοῦ Γρυποῦ Ἀντιόχου κατὰ τὸν εἰρημένον χρόνον, Σέλευκος ὁ τούτου παῖς ἐπελθὼν μετὰ δυνάμεως πολλὰς πόλεις προσηγάγετο. Ἀντίοχος δὲ ὁ Κυζικηνὸς προσαγαγὼν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας τὴν δύναμιν, καὶ παραταξάμενος ἐνικήθη· ἐξενεχθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ ἵππου αὐτοῦ πρὸς τοὺς πολεμίους, καὶ μέλλων συλλαμβάνεσθαι, ἑαυτὸν ἀπέσφαξεν. Τῆς δὲ βασιλείας ὁ Σέλευκος ἐγκρατὴς γενόμενος παρέλαβε τὴν Ἀντιόχειαν.

24. Πρὸς δὲ τοῦτον ἐπολέμει τοῦ Κυζικηνοῦ υἱὸς γενόμενος Ἀντίοχος. Γενομένης δὲ μάχης ἐν τῇ Κιλικίᾳ περὶ πόλιν τὴν ὀνομαζομένην Μοψουεστίαν, ἐνίκησεν ὁ Ἀντίοχος. Σέλευκος δὲ φυγὼν εἰς τὴν πόλιν, καὶ πυθόμενος τοὺς ἐγχωρίους ὅτι διεγνώκασιν αὐτὸν ζῶντα κατακαῦσαι, φθάσας ἑαυτὸν ἀπέσφαξεν.

25. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτοῦ οἱ κληθέντες δίδυμοι, Ἀντίοχός τε καὶ Φίλιππος, ἐπιφανέντες μετὰ δυνάμεως, καὶ τὴν πόλιν βίᾳ χειρωσάμενοι μετῆλθον τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀδελφοῦ, κατασκάψαντες τὴν πόλιν. Ἐπελθὼν δὲ ὁ τοῦ Κυζικηνοῦ υἱὸς μάχῃ αὐτοὺς νικᾷ. Καὶ τούτων Ἀντίοχος μὲν ὁ τοῦ Σελεύκου ἀδελφὸς ἀπὸ τῆς μάχης ἐλαύνων τὸν ἵππον, καὶ καταφυγὼν εἰς τὸν Ὀρόντην, ὑπὸ τοῦ ῥείθρου κατεφθάρη.

26. Λοιπῶν δὲ ὄντων τῶν ἀμφισβητούντων περὶ τῆς βασιλείας Φιλίππου, τοῦ Σελεύκου μὲν ἀδελφοῦ, υἱοῦ δὲ τοῦ Γρυποῦ Ἀντιόχου, Ἀντιόχου τε τοῦ παιδὸς τοῦ Κυζικηνοῦ, ἀπὸ τρίτου ἔτους τῆς ροα' ὀλυμπιάδος ἀρξάμενοι, καὶ δυνάμεις ἀξιολόγους ἔχοντες, καὶ μέρους τῆς Συρίας ἐπικρατοῦντες διεπολέμουν πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς Συρίας. Καὶ ἡττηθεὶς Ἀντίοχος εἰς Πάρθους ἀπέφυγε, καὶ ὕστερον Πομπηΐῳ ἑαυτὸν ἐνεχείρισεν, ὡς ὑπ' αὐτοῦ καταχθησόμενος εἰς τὴν Συρίαν· ὁ δὲ λαβὼν παρ' Ἀντιοχέων χρήματα, τοῦ μὲν οὐκ ἐφρόντισεν, αὐτόνομον δὲ τὴν πόλιν εἴασε. Πεμψάντων δ' ἐπ' αὐτὸν Μενέλαον καὶ Λάμπωνα καὶ Καλλίμανδρον Ἀλεξανδρέων, ὅπως Πτολεμαίου τοῦ Διονύσου τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκστάντος, αὐτὸς ἐλθὼν τῆς Αἰγύπτου βασιλεύσῃ μετὰ τῶν θυγατέρων τοῦ Πτολεμαίου, νόσῳ συσχεθεὶς ἐτελεύτησε.

27. Καταλύεται δὲ καὶ Φίλιππος ὁ τοῦ Γρυποῦ καὶ Τρυφαίνης τῆς Πτολεμαίου τοῦ ὀγδόου υἱὸς ὁ προειρημένος. Καὶ κατιέναι θέλοντα αὐτὸν εἰς τὴν Αἴγυπτον (μετεπέμψαντο γὰρ καὶ τοῦτον τότε οἱ Ἀλεξανδρεῖς ἐπὶ

(1) Græce, *intelligensque decretum a popularibus ut se vivum comburerent*. Idque unice verum est. L.

(2) Græce, *tertio*.

(3) Nempe *Antiochum*.

(4) Interpres Arm., perperam, *Dionysi filio*.

(5) De Philippi et Seleucidarum fine nihil aliud pene tradunt tot Syriaticorum rerum scriptores, nisi quod in Syriæ regnum Tigranes Armenius successerit, de quo lege Justinum XL, 1, qui cap. 2 ait Tigrani successisse Syrum Antiochum, post quem D Romani.

(6) Interpres Arm. ponit hoc comma post Ptolemæum, aitque *de quibus antea diximus*. Nos Græce adhæsimus, ὁ προειρημένος.

(7) De Tryphæna recole dicta cap. 22. Adde jam Scaligerum, qui in adnot. ad Græca Eusebii, pag. 430, Tryphænam Cleopatram a sorore ejusdem Cleopatra, Lagidarum regina ultima, jam diu distinxit.

(8) De hoc magistratu Gabinii lege Cassium Dionem XXXIX, 55.

regum successio hactenus deducta finem nacta est.

28. Sunt autem Asianorum et Syrorum reges singillatim hi.

I. Asianis imperavit Antigonus annis XVIII.
II. Demetrius obsessor superioribus regionibus et Syriæ annis XVII.
III. Seleucus Nicator annis XXXII.
IV. Antiochus Soter annis XIX.
V. Antiochus Deus annis XV.
VI. Seleucus Callinicus annis XXI.
VII. Seleucus Ceraunus annis III.
VIII. Antiochus Magnus annis XXXVI.
IX. Seleucus (1) annis XII.
X. Antiochus Epiphanes annis XI.
XI. Antiochus hujus filius anno I et mensibus VI.
XII. Demetrius Soter annis XII.
XIII. Alexander annis XV (2).
XIV. Demetrius Demetrii annis III.
XV. Antiochus Sidetes annis IX.
XVI. Demetrius iterum (3) annis IV.
XVII. Antiochus Grypus annis XXVI.
XVIII. Antiochus Cyzicenus annis XVIII (4).
XIX. Philippus Grypi annis... (5) sub quo Syriaticæ dominationi finis est impositus.

Post quos Romani.

CAPUT XLI.

De præcipuis auctoribus e quibus hoc opus excerptum est (6).

Romanorum reges, qui a Romulo, quique ab Augusto usque ad nostram ætatem exstiterunt, *et* Romanorum consules a Julio Cæsare usque ad nos, nunc age jam addam (7) tot memoriis scripto consignatis quas hactenus coacervavi atque hic ordinatim digessi ex Alexandro Polyhistore, ex A Abydeno qui Assyrias Medicasque historias scripsit, e Manethonis tribus Ægyptiacorum monumentorum libris, e Cephalionis *novem Musarum* libris, e Diodori *Bibliothecæ* quadraginta voluminibus quibus breviter historiam usque ad Caium Cæsarem texuit, e Cassii Longini octodecim libris quibus olympiades CCXXVIII (8) complexus est, e Phlegontis liberti Cæsaris (9) quatuordecim (10) libris quibus olympiades CCXXIX summatim continentur, e Castoris libris sex quibus pertingit a Nino usque ad CLXXXI olympiadem, e Thalli libris tribus *Memoriarum* ab Ilio capto usque ad CLXVII (11) olympiadem, e Porphyrio denique nostræ ætatis philosopho ab Ilio capto usque ad Claudii dominationem.

B

CAPUT XLII.

Tempora Romanorum.

1. Nunc demum ad tempora imperii Romanorum veniendum est, quod ita appellari cœpit septima olympiade qua Romulus Romanam urbem condidit : ex ipso autem tum huic urbi tum reliquis quæ in ejus ditione fuerunt appellatio parta est : namque ante prædictam ætatem modo Latini, modo Aborigines, aliisque temporibus aliter dicti sunt.

2. Itaque post Ilium captum regnavit apud illos Æneas Anchisæ ejusque posteri, quotquot ante Urbem conditam eidem genti præfuerunt. Et eorum quidem historiam, præter ipsos Romanos, alii quoque plurimi nominatimque Græci summatim scripserunt : quo tamen ex numero duos tantum C nostri hujus argumenti præclaros testes invocabimus : et statim quidem Dionysium qui *Romanæ historiæ Commentarios* confecit, et præter reliquam materiam Romanas origines primo suo libro strictim persecutus est ab Ænea ejusque posteris

τὴν ἀρχὴν) Γαβίνιος ὁ τῆς Συρίας ἄρχων Ῥωμαῖος ἔπαρχος ὢν τοῦ Πομπηΐου ἐπέσχε· καὶ οὕτως ἡ βασιλικὴ διαδοχὴ ἡ κατὰ Συρίαν ἄχρι τούτων φθάσασα κατελύθη.

28. Εἰσὶν οὖν ἐφεξῆς Ἀσίας καὶ Συρίας βασιλεῖς οἵδε·

Ἀντίγονος ἐβασίλευσε τῆς Ἀσίας ἔτη ιη'.
Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς τῶν τε ἄνω τόπων καὶ Συρίας ἔτη ιζ'.
Σέλευκος ὁ Νικάτωρ, ἔτη λβ'.
Ἀντίοχος ὁ Σωτὴρ, ἔτη ιθ'.
Ἀντίοχος ὁ Θεὸς, ἔτη ιε'.
Σέλευκος ὁ Καλλίνικος, ἔτη κα'.
Σέλευκος ὁ Κεραυνὸς, ἔτη γ'.
Ἀντίοχος ὁ μέγας, ἔτη λς'.
Σέλευκος ὁ Φιλοπάτωρ, ἔτη ιβ'.
Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς, ἔτη ια'.
Ἀντίοχος ὁ Εὐπάτωρ, ἔτος α', μῆνας ς'.
Δημήτριος ὁ Σωτὴρ, ἔτη ιβ'.
Ἀλέξανδρος, ἔτη ιε'.
Δημήτριος Δημητρίου, ἔτη γ'.
Ἀντίοχος ὁ Σιδήτης, ἔτη θ'.
Δημήτριος αὖθις, ἔτη δ'.
Ἀντίοχος ὁ Γρυπὸς, ἔτη κς'.
Ἀντίοχος ὁ Κυζικηνὸς, ἔτη ιη'.
Φίλιππος ὁ τοῦ Γρυποῦ, ἔτη β', ἐφ' οὗ ἡ κατὰ Συρίαν ἀρχὴ κατελύθη.

Συνάγεται οὖν ὁ τῆς ὑπὸ Μακεδόνων χρόνος, ἀπὸ μὲν τοῦ Ἀντιγόνου, εἰς ἔτη σοδ', ἀπὸ δὲ Σελεύκου τοῦ Νικάτορος, ἔτη σλθ'. *Porphyrius in Scaligeri excerptis, p.* 61-62.

(1) Græce, *Seleucus Philopator*.

(2) Ita etiam Græce, sed superius uterque textus *quinque*.

(3) In textu Arm. hic quidem scribitur OLOZ, posteriore autem libro in tabulis regum OLAZ, quæ videntur incognitæ voces : utroque autem in loco scribitur in margine *iterum*.

(4) Cod Arm. XVII, sed idem supra n. 23, XVIII, cum Græco consentiens.

(5) Græce *annis* II, et cod. Arm. in regum laterculis.

D

(6) Hunc titulum nos addidimus.

(7) Locus hic in codice Arm. perplexus valde est.

(8) Nolim ergo me col. 223, not. 4 cogitavisse de Hippia quasi libelli nostri olympiadum auctore.

(9) Nempe *Adriani*.

(10) Suidas scribit XVI. Librum hujus operis decimum tertium aut XIV laudat Origenes *in Celsum* II, 14, 33; decimum tertium Eusebius noster in posteriore libro ad annum MMXLVIII.

(11) Apud Aucherum CLXV.

regibus usque ad Iliæ conceptum (1) : a quo *auctore* ego quidem necessaria quæque et commoda præsenti instituto parce mutuans, hac ratione disponam.

CAPUT XLIII.

E Dionysii Halicarnassei Romanæ Historiæ libro primo.

De primis Romæ incolis (2).

1. Urbem * dominatricem universæ terræ et maris, quæ nunc a Romanis incolitur, veteres chronographi habitatam a barbaris aiunt, Siculis videlicet gente indigena. Ante hos autem utrum alios *colonos* habuerit an vacua fuerit, nemo magnopere adfirmare potest. Jam sublapsis temporibus eamdem bello diutino antiquis dominis Aborigines eripuerunt, qui eatenus sine mœnibus sparsim atque vicatim montes insederant. Deinde Pelasgi aliique aliquot Græci regionem tenuisse dicuntur, hique olim quidem Aborigines, postea vero Latini dicti sunt a Latino rege qui calente Iliaco bello rerum potiebatur. Sexdecim demum peractis ætatibus urbem Romulus ædificavit et auxit, opumque ac legum majestatem invexit.

2. Atque hic denuo ad orationis suæ textum revertens hæc ipsa verba conscribit : Aborigines**, a quibus Romanum genus propagatum est (3), quidam ejusdem Italiæ indigenam peculiaremque populum aiunt. (Porro Italiam appello littus universum Ionici sinus marisque Tyrrheni tertiamque terræ partem quam Latini obtinebant (4).) Nomen eorum interpretantur *principes, capita gentis* vel *primigenios :* de aliorum autem scriptorum sententia hac illac aberrantes vocantur, quia nempe ex A pluribus regionibus convenerunt : rursus alii colonias exteras a Libybus (5) illuc venisse dicunt : eruditissimi denique scriptorum Romanorum Græcos fuisse aiunt qui olim in Achaia habitaverint, multisque ante Trojanum bellum ætatibus turmatim inde migraverint. Tum etiam diserte addit : et rei quidem veritas latet ; ut ego tamen opinor, ex ea gente sunt qui modo Arcades appellantur : namque hi primi Ionico sinu transmisso, in Italia consederunt, duce Œnotro Lycaonis filio, qui post Zeum et Phoroneum quintus erat, ætate septima et decima ante Troicum bellum. Jam Œnotro in montibus vitam agente, provincia Œnotria dicta est, coloni autem Œnotrii, qui deinde Itali audierunt ab Italo rege, unde et regio universa nomen B Italiæ contraxit. Italo successit Morges, a quo Morgetes appellati. Præterea et Œnotri frater, cui nomen Peucetio, colonis pariter ex Arcadia deductis prope sinum Ionicum sedes fixit, ex eoque populis factum est nomen Peucetiis. Hæc omnia opinabili doctrina tradit.

3. Ait deinde (6) Pelasgorum colonias Græcas venisse in Italiam ad communem cum Aboriginibus incolatum. Tum et ipsis Pelasgis Tyrrhenorum nomen esse inditum , regionique universæ Tyrrheniæ, de Tyrrheni cujusdam eorum principis nomine.

4. Insuper Evandrum *** ex Græcia Palantioque urbe Arcadica cum classe trajecisse, in iisque deC mum Italiæ locis substitisse, in quibus deinde contigit ut Roma urbs conderetur. Arcadas item tradit Græcas litteras in Italiam secum vexisse, nec

(*) Τὴν ἡγεμόνα γῆς καὶ θαλάσσης ἁπάσης πόλιν ἣν νῦν κατοικοῦσι Ῥωμαῖοι, παλαιότατοι τῶν μνημονευομένων λέγονται κατασχεῖν βάρβαροι Σικελοὶ, ἔθνος αὐθιγενές. Τὰ δὲ πρὸ τούτων, οὔθ' ὡς κατείχετο πρὸς ἑτέρων, οὔθ' ὡς ἔρημος ἦν, οὐδεὶς ἔχει βεβαίως εἰπεῖν. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Ἀβοριγῖνες αὐτὴν παραλαμβάνουσι, πολέμῳ μακρῷ τοὺς ἔχοντας ἀφελόμενοι, οἳ τὸ μὲν πρότερον ἐπὶ τοῖς ὄρεσιν ᾤκουν ἄνευ τειχῶν κωμηδὸν καὶ σποράδες. Ἐπεὶ δὲ Πελασγοί τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τινὲς ἀναμιχθέντες αὐτοῖς συνήραντο τοῦ πρὸς τοὺς ὁμοτέρμονας πολέμου· μέχρι μὲν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου τὴν ἀρχαίαν τῶν Ἀβοριγίνων ὀνομασίαν ἔτι σώζοντες, ἐπὶ δὲ Λατίνου βασιλέως, ὃς κατὰ τὸν ἰλιακὸν πόλεμον ἐδυνάστευσε, Λατῖνοι ἀρξάμενοι καλεῖσθαι. Ῥωμύλου δὲ τὴν πόλιν οἰκίσαντος ἑκκαίδεκα γενεαῖς τῶν Τρωϊκῶν ὕστερον, κ. τ. λ. *Ex libro* I, 9.

(**) Τοὺς δὲ Ἀβοριγῖνας ἀφ' ὧν ἄρχει Ῥωμαίων τὸ γένος, οἱ μὲν αὐτόχθονας Ἰταλίας, γένος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ γενόμενον, ἀποφαίνουσιν. Ἰταλίαν δὲ καλῶ τὴν ἀκτὴν σύμπασαν, ὅσην ὁ Ἰόνιός τε κόλπος καὶ Τυῤῥηνικὸς καὶ τρίται περιέχουσιν ἐκ γῆς Ἄλπεις· καὶ τὴν ὀνομασίαν αὐτοῖς τὴν πρώτην φασὶ τεθῆναι, διὰ τὸ γενέσεως *τοῖς μετ' αὐτοὺς ἄρξαι*, ὥσπερ ἂν ἡμεῖς εἴποιμεν *γενάρχας* ἢ *πρωτογόνους*. Ἕτεροι δὲ λέγουσιν ἀνεστίους τινὰς καὶ πλάνητας, ἐκ πολλῶν συνελθόντας χωρίων. Ἄλλοι δὲ Λιγύων ἀποίκους μυθολογοῦσιν αὐτοὺς γενέσθαι· οἱ δὲ λογιώτατοι τῶν Ῥωμαίων συγγραφέων Ἕλληνας αὐτοὺς εἶναι λέγουσι τῶν ἐν Ἀχαΐᾳ ποτὲ οἰκησάντων, πολλαῖς γενεαῖς πρότερον τοῦ πολέμου τοῦ Τρωϊκοῦ μεταναστάντας. Τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς ὅπως ποτ' ἔχει, ἄδηλον· εἰ δ' ἔστιν ὁ τούτων λόγος ὑγιὴς, οὐκ ἂν ἑτέρου τινὸς εἴησαν ἄποικοι γένους, ἢ τοῦ καλουμένου νῦν Ἀρκαδικοῦ· πρῶτοι γὰρ Ἑλλήνων οὗτοι περαιωθέντες τὸν Ἰόνιον κόλπον ᾤκησαν Ἰταλίαν, ἄγοντος αὐτοὺς Οἰνώτρου τοῦ Λύκαονος· ἦν δὲ πέμπτος ἀπό τε Αἰζειοῦ καὶ Φορωνέως. Ὁ δὲ Οἴνωτρος ἑπτακαίδεκα γενεαῖς πρότερον τῶν ἐπὶ Τροίαν στρατευσάντων, ᾤκισε ἐπὶ τοῖς ὄρεσιν· ἐκαλεῖτο δὲ ἥ τε χώρα Οἰνωτρία, καὶ οἱ ἄνθρωποι Οἴνωτροι. Βασιλεὺς αὐτοῖς Ἰταλὸς, ἀφ' οὗ μετωνομάσθησαν Ἰταλοί. Τούτου δὲ τὴν ἀρχὴν Μόργης διεδέξατο, ἀφ' οὗ Μόργητες ἐκλήθησαν, κ. τ. λ. *Hæc et reliqua sparsim libro* I, 10-12.

(***) Μετὰ δ' οὐ πολὺν χρόνον στόλος ἄλλος Ἑλληνικὸς εἰς ταῦτα τὰ χωρία τῆς Ἰταλίας κατάγεται, ἐκ Παλαντίου πόλεως Ἀρκαδικῆς ἀναστάς· ἡγεῖτο δὲ τῆς ἀποικίας Εὔανδρος. Αἱροῦνται λόφον, ὅς ἐστι νῦν ἐν μέσῳ τῆς Ῥωμαίων πόλεως. Λέγονται δὲ καὶ γραμμάτων Ἑλληνικῶν χρῆσιν εἰς Ἰταλίαν πρῶτοι διακομίσαι Ἀρκάδες, καὶ μουσικὴν τὴν δι' ὀργάνων, νόμους τε θέσθαι. *Cap.* 31-33.

(1) Absurde interpres Arm., *usque ad Ilii captivitatem*, quia *Ilii* loco *Iliæ*, et σύλληψιν non *conceptam*, sed *captivitatem* intellexit.

(2) Hunc titulum nos supplemus.

(3) Codex Arm., *dominatum est*, quia ἄρχει ita explicavit interpres.

(4) Ita Armenius interpres magnopere recedit a Græco, uti nunc quidem se habet. Arbitror vocabulum Ἄλπεις ab eo non fuisse intellectum.

(5) Interpres Arm. legit Λιβύων pro Λιγύων.

(6) Cap. 17-30.

non instrumenta musica, postremo leges ab iisdem A esse propositas.

5. Post hos * etiam Herculem classem aliam Græcorum appulisse, prædictaque loca insedisse quibus olim nomen erat Saturnia (1), unde regio quoque universa Saturnia dicta fuit. Porro ab Hercule procreatum ibidem filium Latinum, qui Aboriginum terram rexerit, ex quo his Latinorum nomen adhæserit : quumque Latinus absque liberis obiisset, Æneam Anchisæ filium imperio esse potitum.

6. Jam hæc omnia rursus ad compendium conferens hujuscemodi verbis concludit : ** Collectitiæ gentes, quæ morum quoque genere cum indigenis mistæ sunt (2), et quarum ex cinno gens Romana conflata est, antequam ea, quam modo habent, urbs incolis frequentaretur, hæ sunt. Primo qui- B dem Aborigines, qui Siculos sedibus pepulerunt, Græcam originem ex Peloponneso ducebant, atque, ut opinor, cum Œnotro ex ea quæ nunc Arcadia dicitur migraverunt. Deinde Thessali qui huc confluxerunt ex ea quæ olim Hæmonia, nunc vero Thessalia appellatur. Tertio loco Pelasgi (3), qui cum Evandro ex Arcadia et urbe Palantio venerunt. Posthinc turma quædam eorum qui ad Peloponnesiacum bellum (4) socios se Herculi addiderant, accessit. Ad extremum ii qui cum Ænea incolumes ex Ilio, Dardano aliisque Trojanis urbibus evaserunt.

CAPUT XLIV.

Ex eodem libro. De tempore Æneæ in Italiam adventus.

1. Ilium, inquit, captum est æstate jam desinente, diebus septemdecim ante hiemale (5) solstitium, mense Elaphebolione (6), prout Athenienses tempora supputant. Porro supererant, qui eum annum post solstitium implebant, dies quinque (7). Jam septem et triginta post expugnationem diebus videntur mihi Achæi res ejus urbis composuisse, legationesque ab iis qui secesserant excepisse, atque fœdus cum iisdem sacramento firmasse. Sequente autem anno, qui erat ab expugnatione primus (8), post autumnale æquinoctium, Trojani, relicta patria, Hellespontum trajiciebant, factaque in Thraciam exscensione, ibidem hiemem transigebant : quo in loco alios quoque profugos exspectabant, seque ad maritimum cursum simul omnes persequendum parabant. Igitur ineunte vere conscensis navibus e Thracia solvebant, perque interjecta spatia Siciliam usque meabant, quam ad regionem appulsis annus ibi finitus est, dum alteram hiemem permisti Elymis in Siculis urbibus degunt. Tum idoneo ad navigandum tempore, relicta insula, Tyrrhenum æquor tranabant, et denique Laurentum in Aboriginum littore media eadem æstate tenebant. Mox ea regione subacta Lavinii lares fige- C bant. Atque ita secundus post captum Ilium annus

(*) Μετὰ τοὺς Ἀρκάδας ἄλλος ἀφικνεῖται στόλος Ἑλληνικὸς, ἄγοντος Ἡρακλέους. Περὶ ταῦτα τὰ χωρία ὑπέμειναν, καὶ πολίζονται λόφον, ὃς ὑπὸ τῶν τότε ἀνθρώπων Σατόρνιος ἐλέγετο, καὶ ἄλλη δὲ ἀκτὴ σύμπασα Σατορνία ὀνομαζομένη. Λέγουσι δέ τινες αὐτὸν καὶ παῖδα ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις καταλιπεῖν Λατῖνον, [ὃν] ἀνδρωθέντα τὴν Ἀβοριγίνων ἀρχὴν παραλαβεῖν. Τούτου δὲ ἄπαιδος τελευτήσαντος, περιστῆναι τὴν ἀρχὴν εἰς Αἰνείαν τοῦ Ἀγχίσου. *Cap.* 34-43.

(**) Τὰ μὲν δὴ συνελθόντα ἔθνη, καὶ κοινωσάμενα τοὺς βίους, ἐξ ὧν τὸ Ῥωμαίων γένος ὥρμηται, πρὶν ἣν νῦν ἔχουσιν οἰκισθῆναι πόλιν, ταῦτά ἐστιν. Ἀβοριγῖνες μὲν πρῶτον, οἳ Σικελεῖς ἐξανέστησαν ἐκ τούτων τῶν χωρίων, Ἕλληνες ὄντες τὸ ἀρχαῖον ἐκ Πελοποννήσου, τῶν σὺν Οἰνώτρῳ μετενεγκαμένων τὴν οἴκησιν ἐκ τῆς καλουμένης νῦν Ἀρκαδίας. Ἔπειθ' οἱ μεταστάντες ἐκ τῆς τότε μὲν Αἱμονίας, νῦν δὲ Θετταλίας καλουμένης, Πελασγοί. Τρίτοι δὲ οἱ σὺν Εὐάνδρῳ παραγενηθέντες ἐς Ἰταλίαν ἐκ Παλαντίου πόλεως. Μετὰ δὲ τούτους τῶν σὺν Ἡρακλεῖ στρατευομένων Πελοποννησίων Ἐπειοί τε καὶ Φενεᾶται οἷς καὶ τρωϊκόν τι ἐμέμικτο. Τελευταῖοι δὲ οἱ διασωθέντες σὺν Αἰνείᾳ Τρῶες ἐξ Ἰλίου τε καὶ Δαρδάνου καὶ τῶν ἄλλων Τρωϊκῶν πόλεων. *Cap.* 60.

1. Ἴλιον μὲν γὰρ ἥλω τελευτῶντος ἤδη τοῦ θέρους, ἑπτακαίδεκα πρότερον ἡμέραις τῆς θερινῆς τροπῆς, ὀγδόῃ φθίνοντος μηνὸς θαργηλιῶνος, ὡς Ἀθηναῖοι τοὺς χρόνους ἄγουσι. Περιτταὶ δὲ ἦσαν αἱ τὸν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον ἐκπληροῦσαι μετὰ τὴν τροπὴν εἴκοσι ἡμέραι. Ἐν δὴ ταῖς ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, ταῖς ἀπὸ τῆς ἁλώσεως διαγενομέναις τά τε περὶ τὴν πόλιν οἴομαι διοικήσασθαι τοὺς Ἀχαιοὺς, καὶ τὰς πρεσβείας ἐπιδέξασθαι τὰς παρὰ τῶν ἀφεστηκότων, καὶ τὰ ὅρκια ποιήσασθαι πρὸς αὐτούς· τῷ δ' ἑξῆς ἔτει, πρώτῳ δὲ μετὰ τὴν ἅλωσιν, περὶ τὴν μετοπωρινὴν ἰσημερίαν ἄραντες οἱ Τρῶες ἐκ τῆς γῆς, περαιοῦνται τὸν Ἑλλήσποντον· καὶ καταχθέντες εἰς τὴν Θρᾴκην, αὐτοῦ διατρίβουσι τὴν χειμερινὴν ὥραν, δεχόμενοί τε τοὺς ἔτι συνιόντας ἐκ τῆς φυγῆς, καὶ παρασκευαζόμενοι τὰ εἰς τὸν ἀπόπλουν. Ἐκ δὲ τῆς Θρᾴκης ἀναστάντες ἔαρος ἀρχομένου, τελοῦσι τὸν μεταξὺ πλοῦν, ἄχρι Σικελίας· ἐκεῖ δὲ ὁρμισαμένοις αὐτοῖς τὸ ἔτος τοῦτο τελευτᾷ, καὶ διατρίβουσι τὸν δεύτερον χειμῶνα, τὰς πόλεις συνοικίζοντες τοῖς Ἐλύμοις ἐν Σικελίᾳ. Πλωΐμων δὲ γενομένων ἄραντες ἀπὸ τῆς νήσου, περῶσι τὸ Τυῤῥηνικὸν πέλαγος, καὶ τελευτῶντες εἰς Λωρεντὸν ἀφικνοῦνται, τὸν Ἀβοριγίνων αἰγιαλὸν, μεσούσης θερείας. Λαβόντες δὲ τὸ χωρίον, οἰκίζουσιν ἐν αὐτῷ Λαουΐνιον, τὸν δεύτερον ἀπὸ τῆς ἁλώσεως ἐκπληρώσαντες ἐνιαυτόν. Καὶ περὶ μὲν τούτων ὡς ἔχω δόξης, δεδήλωταί μοι. Αἰνείας δὲ κατασκευάσας ἱεροῖς τε καὶ τοῖς ἄλλοις κόσμοις ἀποχρώντως τὴν πόλιν, ὧν τὰ πλεῖστα ἔτι καὶ εἰς ἐμὲ ἦν, τῷ

(1) Interpres Arm., *Saturnius;* idque ad Herculem incaute retulit, cum reapse fuerit loci seu collis nomen.

(2) Ita Arm. interpres.

(3) Pelasgos distinxit ab Evandri sociis ipse Armenius interpres, col. 269. Ergo, ut in Græco textu, ad priorem potius periodum vocabulum illud referendum est.

(4) Ita Arm. interpres.

(5) Ita codex Arm. cum Græce nunc sit *æstivum.* D Sed enim et Lapus Dionysii interpres videtur legisse *vernum.*

(6) Ita codex Arm. Est autem hic *Februarius,* uti H. Stephanus certe definit; *Thargelion* autem videtur *Aprilis.*

(7) Textus Græcus editus, *dies viginti.* Scaliger *De emend. temp.* lib. I, p. 43, scribendum censet *dies* XXI.

(8) Codex Arm., *sequente etiam anno ante captam* (Trojam).

circumactus est. Hæc ego, prout mea sententia ferebat, exposui. Cæterum Æneas fanis aliisque ornamentis plurima urbis loca instruebat, quæ mea adhuc ætate partim supersunt, et sequente anno, qui tertius post discessum erat, Trojanis tantummodo imperabat; quarto tamen regnum quoque morientis Latini sibi vindicabat, jure videlicet affinitatis hæreditatisque quæ ad Laviniam defuncto Latino perveniebat. Tum paulo post pergit dicere : His de causis cum bellum pugnaque atrox coorta esset, Latinus et Turnus cum aliis multis desiderati sunt, superiores autem discesserunt Æneæ socii : atque regnum affinitatis jure ad se devolutum Æneas obtinebat, idque annis tribus post Latini necem regebat, donec anno quarto consumptus bello est.

2. Et paucis interjectis ait : Postquam Æneas mortali vita migraverat, anno post Ilium captum prorsus septimo Latinorum princeps cœpit esse Euryleon, qui Ascanius in exsilio (1) fuerat appellatus. Deinde narrationem persequens ait : Cum octavo et tricesimo regni anno obiisset Ascanius, regia dignitas ad Silvium Ascanii fratrem recidit, qui Æneæ natus erat posthumus ex Lavinia Latini filia. Et paulo inferius dicit : Silvio undetriginta annis potestate functo, Æneas filius in regnum successit, qui annis undetriginta (2) dominatus est. Post hunc Latinus quinquaginta annis et uno. Post hunc Alba undequadraginta annis. Post Albam Epistus (3) sex cum viginti annis. Deinde Capys annis octo et viginti. Deinde Calpetus annis tredecim potestatem tenuit. Deinde Tiberinus octo annis regnavit. Hic prælio occubuit quod in fluvii cujusdam ripa patratum dicitur : equo nimirum in verticem amnis excussus cognominem fluvium sibi fecit, qui cum antea diceretur Alba (4), mox Tiberis appellatus est.

3. Tiberini successor regnavit Agrippa anno uno supra quadraginta. Post Agrippam Amulius (5) acer Deoque (6) invisus tyrannus undeviginti annis. Hic deorum contemptor machinas ad simulanda fulmina struxit, et tonitruum sonitus imitatus est, ut terrore perculsis hominibus, divino quasi honore dignus haberetur. Sed enim imbribus fulminibusque in ejus domum irruentibus, lacus item regiæ adjacens præter consuetudinem in ejusdem domum exundavit : atque ita ille cum universa domo sua exterminatus est. Et nunc etiam quadam in parte, lacu deficiente, subsidentibus aquis et fundo æquoris quieto, cubiculorum rudera aliorumque ædificiorum vestigia se produnt.

4. Jam qui huic in imperium successit Aventius (7) (de quo unus e collibus septem, qui intra Romanam urbem sunt, nomen contraxit) triginta et septem annis dominatus est. Post hunc Procas annis octo et viginti. Postea Amulius qui contra fas regnum Numitori majori fratri interceptum tyrannice tenebat annis quadraginta duobus. Jamvero interfecto Amulio a filiis sacræ (8) puellæ, sicuti mox dicemus, Romulo et Remo, illo, inquam, mortuo legitimam dominationem adibat Numitor matris ju-

μὲν ἑξῆς ἐνιαυτῷ, τρίτῳ δὲ ἀπὸ τῆς ἐξόδου, Τρώων ἐβασίλευσε μόνον· τῷ δὲ τετάρτῳ τελευτήσαντος Λατίνου, καὶ τὴν ἐκείνου βασιλείαν παραλαμβάνει, τῆς τε κηδείας οἰκειότητι τῆς πρὸς αὐτὸν, ἐπικλήρου τῆς Λαύνας γενομένης μετὰ τὸν Λατίνου θάνατον. Πολέμου δὲ ἐκ τῶν ἐγκλημάτων τούτων γενομένου καὶ μάχης ἰσχυρᾶς, Λατῖνος μὲν ἀποθνήσκει καὶ Τυρνὸς καὶ τῶν ἄλλων συχνοί· κρατοῦσι δ' ὅμως οἱ σὺν Αἰνείᾳ· ἐκ δὲ τούτου τὴν ὑπὸ τῷ κηδεστῇ γενομένην ἀρχὴν Αἰνείας παραλαμβάνει· τρία δὲ βασιλεύσας ἔτη κατὰ τὴν τοῦ Λατίνου τελευτὴν, τῷ τετάρτῳ θνήσκει κατὰ πόλεμον. *Cap.* 64.

2. Αἰνείου δ' ἐξ ἀνθρώπων μεταστάντος ἑβδόμῳ μάλιστα ἔτει μετὰ τὴν Ἰλίου ἅλωσιν, Εὐρυλέων παρέλαβε τὴν Λατίνων ἡγεμονίαν, ὁ μετονομασθεὶς Ἀσκάνιος ἐν τῇ φυγῇ. *Cap.* 65.

Ἀσκανίου δὲ ὀγδόῳ καὶ τριακοστῷ ἔτει τῆς βασιλείας τελευτήσαντος, παρέλαβε τὴν ἡγεμονίαν Σιλούϊος, ἀδελφὸς ὢν Ἀσκανίου, μετὰ τὸν Αἰνείου θάνατον γενόμενος ἐκ Λαύνας τῆς Λατίνου θυγατρός. *Cap.* 70.

Σιλουΐου δ' ἑνὸς δέοντα τριάκοντα ἔτη κατασχόντος τὴν ἀρχὴν, Αἰνείας υἱὸς αὐτοῦ διαδεξάμενος τὴν δυναστείαν, ἑνὶ πλείω τριάκοντα ἐτῶν ἐβασίλευσε. Μετὰ δὲ τοῦτον, ἓν καὶ πεντήκοντα Λατῖνος ἦρξεν ἔτη. Ἄλβας δὲ μετὰ τοῦτον ἑνὸς δέοντα τετταράκοντα ἐτῶν ἐβασίλευσε. Μετὰ δὲ Ἄλβαν Κάπετος ἓξ ἐπὶ τοῖς εἴκοσιν. Ἔπειτα Κάπυς δυοῖν δέοντα τριάκοντα. Μετὰ δὲ Κάπυν Κάλπετος ἄχρι τρισκαίδεκα ἐτῶν κατέσχε τὴν ἀρχήν. Ἑξῆς δὲ Τιβερῖνος ὀκταετῆ χρόνον ἐβασίλευσε· τελευτῆσαι δὲ τοῦτον ἐν μάχῃ παρὰ ποταμῷ γενομένῃ λέγεται· παρενεχθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ ῥεύματος, ἐπώνυμον ἑαυτῷ κατέλιπε τὸν ποταμὸν, Ἄλβουλαν καλούμενον πρότερον.

3. Τιβερίνου δὲ διάδοχος Ἀγρίπας ἓν καὶ τετταράκοντα ἐβασίλευσεν ἔτη. Μετὰ δὲ Ἀγρίπαν, Ἀλλάδης, τυραννικόν τι χρῆμα καὶ θεοῖς ἀπεχθόμενον, ἑνὸς δέοντα εἴκοσιν, ᾧ περιφρονοῦντι τὰ δαιμόνια κατεσκεύαστο κεραυνῶν τε μιμήματα καὶ κτύποι βρονταῖς ἐμφερεῖς, οἷς δεδίττεσθαι τοὺς ἀνθρώπους ὡς θεὸς ἠξίου. Ὄμβρων δὲ καὶ κεραυνῶν εἰς τὸν οἶκον κατασκηψάντων, τῆς τε λίμνης, παρ' ἣν οἰκῶν ἐτύγχανε, πλημμύραν οὐκ εἰωθυῖαν λαβούσης, κατακλυσθεὶς πανοίκιος ἀπόλλυται. Καὶ νῦν ἔτι διαλειπούσης τῆς λίμνης ἐν μέρει τινὶ, ὅταν ὑπονοστήσῃ τὸ νᾶμα, καὶ σταθερὸς ὁ βυθὸς γένηται, παστάδων ἐρείπια καὶ ἄλλα οἰκήσεως ἴχνη φαίνεται.

4. Ἀουεντῖνος δὲ μετὰ τούτου τὴν δυναστείαν διαδεξάμενος, οὗ τῶν ἑπτὰ λόφων τις ἐπώνυμος ἐγένετο τῶν συμπεπολισμένων τῇ Ῥώμῃ, τριάκοντα καὶ ἑπτὰ ἔτη τὴν ἀρχὴν κατέσχε. Πρόκας δὲ μετὰ τοῦτον ἔτη εἴκοσι καὶ τρία. Ἔπειτα Ἀμούλιος, ὃς οὐ σὺν δίκῃ τὴν βασιλείαν κατασχὼν Νεμέτωρι προσήκουσαν, ὃς ἦν

(1) Arm. interpres, *fuga*.
(2) Græce XXXI.
(3) Græce *Capetus*.
(4) Ita cod. Arm. Jam ne corrigam *Albula*, ut est in Græco, vetat me Diodorus infra col. 281, qui Græco etiam scribit *Alba*. Confer etiam col. 283.
(5) Græcus textus vulgatus pro *Amulius* habet Ἀλλάδης, non tamen sine variis lectionibus Ἀλλώδιος et Ἀλλάδιος.
(6) Græce, *diisque*.
(7) Dicerem cum vulgato Græco *Aventinus*, nisi codices Græci collem etiam *Aventium* aliquando appellarent.
(8) Utitur interpres Arm. eodem epitheto quo appellat etiam divina Biblia cap. 18, n. 5.

venum pater. Porro altero imperantis Numitoris anno, qui erat post Ilium captum tricesimus secundus supra quadringentesimum (1), coloniam amandabant Albani Romulo et Remo ducibus, Romamque condebant eodem (2) septimæ olympiadis anno, quo vincebat stadium Daicles (3) messenius, atque Athenis imperabat Charops decennalis potestatis anno primo.

Idem scriptor sequentia etiam prædicto libro addit, vario modo Romanæ urbis historiam traditam esse ostendens.

CAPUT XLV.

De urbe Roma condita.

1. Cum magnopere disputatum sit de Urbe condita, nempe et de ædificii tempore et de ejusdem auctoribus; tamen ut ego opinor, nulla satis idonea narratio exstat, quam cuncti videlicet perfunctorie faciunt (4). Cephalion quidem Gergesæus (5), scriptor admodum antiquus (6), altera post Iliacum bellum ætate conditam ait Urbem ab iis qui Ilio incolumes cum Ænea discesserunt : ejusque incolatus (7) auctorem putat ipsum ducem coloniæ Romum, quem unum ex Æneæ filiis affirmat. Nam quatuor liberos susceptos ab Ænea dicit, Ascanium, Euryleontem, Romulum et Romum (8). Et quidem a Diodoro (9) quoque atque Agathymo (10) multisque aliis idem et tempus et dux coloniæ profertur. Verum qui Argivorum res sacras (11) et cætera gesta collegit (12), is Æneam e Molossis in Italiam cum Ulyxe appulsum, Urbem incolis frequentavisse ait, eamque appellasse ex quadam Latina (13) femina Romam : hanc autem cæteris ait Trojanis civibus (14), vagi erroris fessis atque pertæsis auctorem fuisse, ut secum naves inflammarent. Huic consonant Damastes Sigensis (15) aliique nonnulli.

2. Sed enim philosophus Aristoteles ait, Achæos aliquot Troja revertentes, dum Maleum (16) navigarent, sæva hieme correptos, ventis hac illac per universum maris tractum vagari coactos, tandem locum Opicæ tenuisse nomine Latium, quod Tyrrheni maris vastitati adjacet. Jam vero cum terram libenter admodum aspexissent, subductis navibus hiemalem tempestatem ibidem transegisse, mox vere ineunte cursum instauraturos : verum navibus nocturno incendio absumptis, cum non

αὐτῷ πρεσβύτερος ἀδελφὸς, δύο καὶ τετταράκοντα ἔτη δυναστεύει. Ἀμουλίου δὲ ἀναιρεθέντος ὑπὸ Ῥωμύλου καὶ Ῥώμου, τῶν ἐκ τῆς ἱερᾶς κόρης γενομένων, ὡς αὐτίκα λεχθήσεται, μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον ἀπολαμβάνει τὴν κατὰ νόμον δυναστείαν Νεμέτωρ ὁ τῶν νεανίσκων μητροπάτωρ. Τῷ δ' ἑξῆς ἔτει τῆς Νεμέτωρος ἀρχῆς, δευτέρῳ δὲ καὶ τριακοστῷ καὶ τετρακοσιοστῷ μετὰ τὴν Ἰλίου ἅλωσιν, ἀποικίαν στείλαντες Ἀλβανοὶ, Ῥωμύλου καὶ Ῥώμου τὴν ἡγεμονίαν αὐτῆς ἐχόντων, κτίζουσι Ῥώμην, ἔτους ἐνεστῶτος πρώτου τῆς ἑβδόμης ὀλυμπιάδος, ἣν ἐνίκα στάδιον Δαϊκλῆς μεσήνιος, ἄρχοντος Ἀθήνησι Χαροποῦ ἔτος τῆς δεκαετίας πρῶτον. *Cap.* 70.

1. Ἀμφισβητήσεως δὲ πολλῆς οὔσης καὶ περὶ τοῦ χρόνου τῆς κτίσεως, καὶ περὶ τῶν οἰκιστῶν τῆς πόλεως, οὐδὲ αὐτὸς ᾤμην δεῖν ὥσπερ ὁμολογούμενα πρὸς ἁπάντων ἐξ ἐπιδρομῆς ἐπελθεῖν (17). Κεφάλων μὲν γὰρ ὁ Γεργίθιος, συγγραφεὺς παλαιὸς πάνυ, δευτέρᾳ γενεᾷ μετὰ τὸν Ἰλιακὸν πόλεμον ἐκτίσθαι λέγει τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν ἐξ Ἰλίου διασωθέντων σὺν Αἰνείᾳ· οἰκιστὴν δὲ αὐτῆς ἀποφαίνει τὸν ἡγησάμενον τῆς ἀποικίας Ῥῶμον· τοῦτον δ' εἶναι τῶν Αἰνείου παίδων ἕνα· τέτταρας δέ φησιν Αἰνείᾳ γενέσθαι παῖδας, Ἀσκάνιον, Εὐρυλέοντα, Ῥωμύλον, Ῥῶμον. Εἴρηται δὲ Δημαγόρᾳ καὶ Ἀγαθύμῳ καὶ ἄλλοις συχνοῖς ὅ τε χρόνος καὶ ὁ τῆς ἀποικίας ἡγεμὼν ὁ αὐτός. Ὁ δὲ τὰς ἱερείας τὰς ἐν Ἄργει καὶ τὰ καθ' ἑκάστην πραχθέντα συναγαγὼν, Αἰνείαν φησὶν ἐκ Μολοττῶν εἰς Ἰταλίαν ἐλθόντα μετ' Ὀδυσσέως, οἰκιστὴν γενέσθαι τῆς πόλεως· ὀνομάσαι δ' αὐτὴν ἀπὸ μιᾶς τῶν Ἰλιάδων Ῥώμης· ταύτην δὲ λέγει ταῖς ἄλλαις Τρῳάσι παρακελευσαμένην, κοινῇ μετ' αὐτῶν ἐμπρῆσαι τὰ σκάφη, βαρυνομένην τῇ πλάνῃ· ὁμολογεῖ δ' αὐτῷ καὶ Δαμαστὴς ὁ Σιγεὺς καὶ ἄλλοι τινές.

2. Ἀριστοτέλης δὲ ὁ φιλόσοφος Ἀχαιῶν τινας ἱστορεῖ τῶν ἀπὸ Τροίας ἀνακομισαμένων περιπλέοντας Μαλέον, ἔπειτα χειμῶνι βιαίῳ καταληφθέντας, τέως μὲν ὑπὸ τῶν πνευμάτων φερομένους πολλαχῇ τοῦ πελάγους πλανᾶσθαι· τελευτῶντας δ' ἐλθεῖν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς Ὀπικῆς, ὃς καλεῖται Λάτιον, ἐπὶ τῷ Τυῤῥηνικῷ πελάγει κείμενον· ἀσμένους δὲ τὴν γῆν ἰδόντας, ἀνελκῦσαί τε τὰς ναῦς αὐτόθι, καὶ διατρίψαι τὴν χειμερινὴν ὥραν, παρασκευαζομένους ἔαρος ἀρχομένου πλεῖν· ἐμπρησθεισῶν δὲ αὐτοῖς ὑπὸ νύκτα τῶν νηῶν, οὐκ ἔχοντας ὅπως ποιήσονται τὴν ἄπαρσιν, ἀβουλήτῳ ἀνάγκῃ τοὺς βίους ἐν ᾧ κατήχθησαν χωρίῳ ἱδρύσασθαι· συμβῆναι δὲ αὐτοῖς τοῦτο διὰ γυναῖκας αἰχμαλώτους, ἃς ἔτυχον ἔχοντες ἐξ Ἰλίου, ταύτας δὲ καταχαῦσαι τὰ

(1) Ita verissime textus Græcus vulgatus. Ast codex Arm., cum aliquot Græcis codicibus falsissime *trecentesimum*. Sane cum Romam olympiade septima conditam sæpe dicat Eusebius, moxque apud eumdem Cato et Diodorus hunc annum 432 vel 433 post Trojam captam decurrisse dicant, sequitur ut vulgata Græca lectio prorsus retinenda sit. L.

(2) Græce, *primo*.

(3) Superius, col. 223, *Darcles* in Arm. codice, at Græce ibidem, *Diocles*.

(4) Sic a Græco, qui nunc legitur, textu magnopere recedit textus Armenius. Neque tamen idem caret obscuritate vel ambiguitate.

(5) Ita etiam apud Syncel. p. 192, Γεργισαῖος. Videtur autem Eusebius ita scripsisse ; Syncellus enim prædicto loco caput hoc Eusebianum pene totum exscribit. Sed melior lectio textus Dionysiani *Gergithius*, cui suffragatur etiam codex Ambrosianus.

(6) In codice Arm. lacuna est unius vocabuli; sed, ut videtur, frustra.

(7) Interpres Arm. sæpe in hoc capite verbum Græcum οἰκίζω cum derivatis haud explicat *condo*, sed *habito*, sive *incolis frequento*.

(8) Ita hic et sæpe codex Arm., uti et Græcus textus, *Romum*.

(9) Græce, *Demagora*.

(10) Ita etiam Syncellus, quem in edendis Græcis fragmentis nos hic et alibi interdum secuti sumus. At Græcus textus vulgatus, *Agathyllo*.

(11) Ita Arm. interpres, quia sacerdotes feminas Argis eponymas ignoravisse videtur.

(12) Ita rursus discrepat Armenius interpres.

(13) Græce *Iliaca*.

(14) Ita loquitur Armenius interpres. Imo pro *civibus* dicit *civitatibus*.

(15) Syncellus *Ægiensis*. Jam in Arm. codice mendose scribitur *Edamastes*.

(16) Ita Arm. interpres, et Græce Syncellus. Est autem intelligendus *sinus Maleus*.

(17) Codex Gr. Ambr., ἀπελθεῖν.

possent discedere, invitos in eo quo appulerant loco A sedes fixisse. Hunc porro *casum* contigisse iis captivarum mulierum opera ab Ilio abductarum, quæ metuentes ne, si in Achaiam irent, inibi servitutem servirent, navibus flammas injecerunt.

3. Callias autem, qui res gestas ab Agathocle scripsit, Romam, feminam quamdam Trojanam in Italiam cum aliis devectam, nupsisse Latino Aboriginum regi ait, ex eaque procreatos filios Romum et Romulum, qui Urbem fundaverint, eidemque matris suæ nomen imposuerint. At vero Xenagoras historicus ex Ulyxe et Circe (1) tres genitos ait liberos Romum, Antiam, et Ardeam, qui tres urbes a se conditas de nominibus suis nuncupaverint. Attamen Dionysius Chalcidensis a Romo conditam Urbem affirmat, quem, inquit, alii Ascanio, alii Emathione B genitum dixerunt. Neque desunt qui Romam excitatam aiunt a Romo, qui ex Italo et Leuce Latini filia ortus est.

4. Quanquam e Græcis scriptoribus complures alios revera appellare possum, qui adhuc aliter de Urbis conditoribus disserunt; tamen ne verbosior existimer, ad Romanos scriptores (2) accedam. Vetustus profecto sive sermonum scriptor (3) sive historicus nemo Romanus est : tantum ex antiquis memoriis, quæ in sacris libris asservantur, unusquisque lucubrationes suas concinnavit. Jam horum alii Æneæ filios aiunt Romulum et Remum (4) Romæ conditores : alii ex Æneæ filia genitos, sed pa- C trem non definiunt : hosque ab Ænea Latino Aboriginum regi datos obsides, quo tempore indigenæ cum advenis fœdus icebant : quos quidem exceptos Latinus tum benigne alendos curaverit, tum sine masculis liberis vita decedens in dominii sui partem quamdam successores vocaverit.

5. Alii vero narrant, Ænea e vivis sublato, Ascanium universam Latini ditionem obtinuisse, quam tamen cum fratribus communicaverit Romulo et Romo, terra videlicet Latinorum potentiaque (5) tripertito divisa. Ipsum vero Albam atque alia oppidula condidisse : at Romum Capuam a proavo Capy appellatam (6); itemque ab Anchisa avo Anchisam; tum etiam Æneam (postea Anicavum (7) dictam) ex patre; denique de suo nomine Romam (8). Jam vero hanc urbem aliquandiu destructam, per alios denuo colonos quos Albani deduxerint, ducibus Romulo et Remo, pristinam formam recuperavisse : Ita ut duplex sit Romæ conditus, prior quidem paulo post Trojanum bellum, alter vero quindecim interpositis ætatibus superiorem consequatur.

6. Imo si quis remotiora adhuc tempora inspiciat, tertium quemdam his vetustiorem inveniet Romæ conditum, antequam Æneas Trojanique ad Italiam adventarint. Atque hunc non vulgaris aliquis scriptor narrat, sed ipse Antiochus Syracusanus cujus superius meminimus (9). Is ait, regnante in Latio (10) Morgete (11) (erat autem eo tempore

πλοῖα, φοβουμένας τὴν οἴκαδε Ἀχαιῶν ἄπαρσιν, ὡς εἰς δουλείαν ἀφιξομένας.

3. Καλλίας δὲ ὁ τὰς Ἀγαθοκλέους πράξεις ἀναγράψας, Ῥώμην τινὰ Τροάδα τῶν ἀφικνουμένων ἅμα τοῖς ἄλλοις Τρωσὶν εἰς Ἰταλίαν, γήμασθαι Λατίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀϐοριγίνων, καὶ γεννῆσαι δύο παῖδας, Ῥῶμον καὶ Ῥωμύλον· οἰκίσαντας δὲ πόλιν, ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῇ θέσθαι τοὔνομα. Ξεναγόρας δὲ ὁ συγγραφεὺς, Ὀδυσσέως καὶ Κίρκης υἱοὺς γενέσθαι τρεῖς, Ῥῶμον, Ἀντίαν, Ἀρδέαν· οἰκίσαντας δὲ τρεῖς πόλεις, ἀφ' ἑαυτῶν θέσθαι τοῖς κτίσμασι τὰς ὀνομασίας. Διονύσιος δὲ ὁ Χαλκιδεὺς οἰκιστὴν μὲν ἀποφαίνει τῆς πόλεως Ῥῶμον, τοῦτον δὲ λέγει κατὰ μέν τινας Ἀσκανίου, κατὰ δέ τινας Ἠμαθίωνος παῖδα εἶναι. Εἰσὶ δέ τινες οἳ τὴν Ῥώμην ἐκτίσθαι λέγουσιν ὑπὸ Ῥώμου τοῦ Ἰταλοῦ, μητρὸς δὲ Λεύκης (12) τῆς Λατίνου θυγατρός.

4. Ἔχων δὲ πολλοὺς καὶ ἄλλους τῶν Ἑλληνικῶν παρέχεσθαι συγγραφέων, οἳ διαφόρους ἀποφαίνουσι τοὺς οἰκιστὰς τῆς πόλεως, ἵνα μὴ δόξαιμι μακρηγορεῖν, ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίων ἐλεύσομαι συγγραφεῖς. Παλαιὸς μὴν οὖν οὔτε συγγραφεὺς οὔτε λογογράφος ἐστὶ Ῥωμαίων οὐδὲ εἷς· ἐκ παλαιῶν μέντοι λόγων ἐν ἱεραῖς δέλτοις σωζομένων ἕκαστός τις παραλαβὼν ἀνέγραψε. Τούτων δέ τινες μὲν Αἰνείου γενέσθαι υἱοὺς λέγουσι Ῥωμύλον καὶ Ῥῶμον, τοὺς οἰκιστὰς τῆς Ῥώμης· ἕτεροι δὲ θυγατρὸς Αἰνείου παῖδας· ὅτου δὲ πατρὸς, οὐκέτι διορίζοντες· δοθῆναι δ' αὐτοὺς ὑπ' Αἰνείου Λατίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀϐοριγίνων ὁμηρεύσοντας, ὅτε αἱ πίστεις τοῖς ἐπιχωρίοις πρὸς τοὺς ἐπήλυδας ἐγένοντο· ἀσπαζόμενον δὲ αὐτοὺς Λατῖνον τῇ τε ἄλλῃ θεραπείᾳ περιέπειν εὖ, ἐκγόνου τε ἄῤῥενος ἄπαιδα τελευτῶντα, διαδόχους μέρους τινὸς τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς καταλιπεῖν.

5. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν Αἰνείου τελευτήσαντος, Ἀσκάνιον ἅπασαν τὴν ἀρχὴν παραλαβόντα, νείμασθαι πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Ῥωμύλον τε καὶ Ῥῶμον, τήν τε χώραν καὶ τὴν δύναμιν τῶν Λατίνων τριχῇ· αὐτὸν μὲν δὴ τήν τε Ἄλϐαν κτίσαι καὶ ἄλλ' ἄττα πολίσματα· Ῥῶμον δὲ Καπύην μὲν, ἀπὸ τοῦ προπάππου Κάπυος. Ἀγχίσαν δὲ, ἀπὸ τοῦ προπάτορος Ἀγχίσου. Αἰνείαν δὲ, τὴν ὕστερον κληθεῖσαν Ἀνείκλον, ἀπὸ τοῦ πατρός· Ῥώμην δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ. Ταύτην δὲ χρόνους τινὰς ἐρημωθεῖσαν, ἑτέρας αὖθις ἐλθούσης ἀποικίας, ἣν Ἀλϐανοὶ ἔστειλαν, ἡγουμένου Ῥωμύλου καὶ Ῥώμου, τὴν ἀρχαίαν κτίσιν ἀπολαβεῖν· ὥστε διττὰς εἶναι τῇ Ῥώμῃ τὰς κτίσεις, τὴν μὲν ὀλίγον ὕστερον τῶν Τρωϊκῶν γενομένην, τὴν δὲ πεντεκαίδεκα γενεαῖς ὑστερήσασαν τῆς προτέρας.

6. Εἰ δέ τις ἀπιδεῖν βουλήσεται τὰ προσώτερα, καὶ τρίτη τις ἀρχαιοτέρα τούτων εὑρεθήσεται Ῥώμη, γενομένη πρὶν Αἰνείαν καὶ Τρῶας ἐλθεῖν ἐν Ἰταλίᾳ. Ταῦτα δὲ οὐ τῶν ἐπιτυχόντων τις οὐδὲ νέων συγγραφεὺς ἱστόρηκεν, ἀλλ' Ἀντίοχος ὁ Συρακούσιος, οὗ καὶ πρότερον ἐμνήσθην. Φησὶ δὲ Μόργητος ἐν Ἰταλίᾳ βασι-

(1) Hæc nomina corrupta sunt in Arm. codice. D

(2) Codex Arm., mendose, *ad Romanum scriptorem.*

(3) Ita potius explicatur ab Arm., interprete λογογράφος, quam *fabularum scriptor*, ut fit ab aliis interpretibus.

(4) Ita hic codex Arm., *Remum.*

(5) Interpres Arm., *exercitu.*

(6) Codex Arm., mendose, *Capenem a proavo appellatam et a Bio.*

(7) Ita codex Arm., pro *Aniclum* vel *Janiculum.*

(8) In codice Arm. additur mendose *Romuli.*

(9) Nempe in Dionysii ipsius primo *Antiquitatum Romanarum* libro, capp. 12, 22, 35.

(10) Græce, *in Italia*, quæ est melior lectio.

(11) Codex Arm., *Amorgete.*

(12) Ita Eusebius seu Dionysius etiam apud Syncellum. Accedit quodammodo codex Vaticanus, in quo legitur Λεύκτρας.

Italia a Tarento usque ad Pæsti littus quemdam venisse ad eum Roma profugum hominem. Utitur autem his verbis : « Cum Italus consenuisset, Morges regnavit. Sub eo profugus venit Roma vir nomine Siculus. » Ergo de Syracusani scriptoris sententia vetustior est priorque Trojanis temporibus Roma. Utrum autem eo loco ubi nunc sita est Urbs, an alibi exstiterit oppidum quodvis isto nomine indigitatum, quoniam ipse incertum reliquit, ne ego quidem conjectura assequi possum. Atque de antiquis ædificationibus satis a me dictum existimo.

7. Postremam autem, sive eam incolarum frequentationem sive ædificationem sive quidvis aliud appellare oportet, Timæus Siculus, nescio qua regula usus, dicit in tempora Carthaginis conditæ B incidisse, nempe in octavum et tricesimum ante primam olympiadem annum; Lucius vero Cinclius, vir ordinis senatorii, in quartum fere duodecimæ olympiadis annum; at Quintus Fabius in annum octavæ olympiadis primum; denique Cato Porcius (qui etsi Græcorum temporum regulam non sequitur, curiosus tamen, quam qui maxime, in antiqua historia colligenda est) annis CDXXXII Iliaco bello recentiorem affirmat : quod tempus si ad Eratosthenis chronologiam exigatur, in primum annum olympiadis septimæ incurret. Jam quod sanis regulis utatur Eratosthenes, et quomodo liceat Romana tempora ad Græcorum rationes supputare, alio docui tractatu (1). Hoc igitur pacto ipse Dionysius primo Romanarum antiquitatum libro tempora C post captum Ilium ordinatim digerit : Æneæ vide- A licet fugam Troja atque in Italiam adventum : tum quinam ejus posteri successivi Latinis imperitaverint usque ad Romulum et Romam conditam : denique et alia quæcunque a veteribus de Romanæ urbis conditu traduntur, singillatim perscribit.

8. * Sed enim quidam præterea dicunt, Picum Saturni filium regnavisse primum in Laurentina provincia usque ad locum ubi Roma nunc sita est, annis XXXVII. Deinde Faunum Pici filium annis XLIV : sub quo Hercules ex Hispania redux aram statuit in foro Boario ob Cacum (2) Vulcani occisum. Exin Latinum sceptro potitum annis XXXVI, ex quo Latinis nomen inditum sit. Hujus *imperantis* tertio et tricesimo anno Ilium esse captum. Denique Æneam Anchisæ bello Rutulo Turnum interfecisse, et Latini filiam Laviniam secum conjugii fœdere junxisse, urbem Lavinium condidisse, in eaque tribus annis esse dominatum. Hæc breviter ab exterorum libris delibata in medium protulimus.

Agesis jam ad alium quoque rerum hujusmodi testem transeamus, Diodorum dico, qui omnes bibliothecas in unum emporium conjecit. Namque et hic Romanorum historiam septimo suo libro hisce verbis scribit.

CAPUT XLVI.

* *E septimo Diodori libro. De veterum Romanorum genere* (3).

1. Nonnulli historici haud recte arbitrati sunt a Romulo (4) ex Æneæ filia procreato Romam conditam esse : quod sane a veritate abhorret : longum enim est inter Æneam et Romulum reges intervallum (5); quandoquidem anno secundo olym-

λεύοντος (ἦν δὲ τότε Ἰταλία ἡ ἀπὸ Τάραντος ἄχρι Ποσειδωνίας παράλιος) ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ἄνδρα φυγάδα ἐκ Ῥώμης. Λέγει δὲ ὧδε· ἐπεὶ δὲ Ἰταλὸς κατεγήρα, Μόργης ἐβασίλευσεν. Ἐπὶ τούτου δὲ ἀνὴρ ἀφίκετο ἐκ Ῥώμης φυγάς, Σίκελος ὄνομα αὐτῷ. Κατὰ μὲν δὴ τὸν Συρακούσιον συγγραφέα, παλαιά τις εὑρίσκεται προτεροῦσα τῶν Τρωϊκῶν χρόνων ἡ Ῥώμη. Πότερον δὲ περὶ τοὺς αὐτοὺς ἦν τόπους, ἐν οἷς ἡ νῦν οἰκουμένη πόλις ἐστὶν, ἢ χωρίον ἕτερον οὕτως ἐτύγχανεν ὀνομαζόμενον, ἀσαφὲς ἐκείνου καταλιπόντος, οὐδ' ἐγὼ δύναμαι συμβαλεῖν. Περὶ μὲν οὖν τῶν παλαιῶν κτίσεων ἱκανὰ ἡγοῦμαι τὰ προειρημένα.

7. Τὸν δὲ τελευταῖον τῆς Ῥώμης γενόμενον οἰκισμὸν, ἢ κτίσιν, ἢ ὅτι δήποτε χρὴ καλεῖν, Τίμαιος μὲν ὁ Σικελιώτης οὐκ οἶδ' ὅτῳ κανόνι χρησάμενος, ἅμα Καρχηδόνι κτιζομένῃ γενέσθαι φησὶν, ὀγδόῳ καὶ τριακοστῷ πρότερον ἔτει τῆς πρώτης ὀλυμπιάδος· Λεύκιος δὲ Κίγκλιος, ἀνὴρ τῶν ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ συνεδρίου, περὶ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς δωδεκάτης ὀλυμπιάδος· Κόϊντος δὲ Φάβιος κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ὀγδόης ὀλυμπιάδος (6). Κάτων δὲ Πόρκιος Ἑλληνικὸν μὲν οὐχ ὁρίζει χρόνον, ἐπιμελὴς δὲ γενόμενος, εἰ καί τις ἄλλος, εἰς τὴν συναγωγὴν τῆς ἀρχαιολογουμένης ἱστορίας, ἔτεσιν ἀποφαίνει δυσὶ καὶ τριάκοντα καὶ τετρακοσίοις ὑστεροῦσαν τῶν Ἰλιακῶν. Ὁ δὲ χρόνος οὗτος ἀναμετρηθεὶς ταῖς Ἐρατοσθένους χρονογραφίαις, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος πίπτει τῆς ἑβδόμης ὀλυμπιάδος. Ὅτι δέ εἰσιν οἱ κανόνες ὑγιεῖς οἷς Ἐρατοσθένης κέχρηται, καὶ πῶς ἄν τις ἀπευθύνοι τοὺς Ῥωμαίων χρόνους πρὸς τοὺς Ἑλληνικούς, ἐν ἑτέρῳ δεδήλωταί μοι λόγῳ. *Cap.* 72-74.

(*) Τινὲς βούλονται Κρόνον πρῶτον ἀλβανὸν κρατῆσαι τῶν κατὰ τὴν ἑσπέραν τόπων· μεθ' ὃν φασὶ Πεῖκον υἱὸν αὐτοῦ, τὸν καὶ Δία, βασιλεῦσαι· εἶτα Φαῦνον Διὸς υἱὸν, τὸν καὶ Ἑρμῆν· ἐφ' οὗ Ἡρακλῆς ἐπανελθὼν ἀπὸ Σπανίας . . . καὶ μετ' αὐτὸν Λατῖνον, ἐφ' οὗ Αἰνείας μετὰ τὴν ἅλωσιν Τροίας ἐλθὼν ὅπλοις καὶ πλούτῳ βασιλικῷ παρεσκευασμένος ζεύγνυται Λαβηνίᾳ θυγατρὶ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύει Λατίνων. *Ex Syncello p. 237. C-D, sed cum varietate.*

(*) *Περὶ τῆς ἀρχαιολογίας Ῥωμαίων ἐκ τῆς ζ' Διοδώρου Σικελιωτοῦ.*

1. Ἔνιοι μὲν οὖν τῶν συγγραφέων πλανηθέντες ὑπέλαβον τοὺς περὶ τὸν Ῥώμυλον ἐκ τῆς Αἰνείου θυγατρὸς γεννηθέντας κεκτικέναι τὴν Ῥώμην· τὸ δὲ ἀληθὲς οὐχ οὕτως ἔχει· πολλῶν μὲν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ,

(1) Periit hic Dionysii tractatus.

(2) Interpres Arm., *malum* ex Græco κακόν· tum amanuensis, Armeniacorum vocabulorum similitudine deceptus, scripsit *Quartum*.

(3) Ita prorsus interpres Arm.

(4) Interpres Arm., *a Romulo suisque ex Æneæ filia natis;* inepte scilicet, quia in Græca locutione, οἱ περὶ τὸν δεῖνα, hic et alibi cæcutivit.

(5) Ita interpres Arm. a Græco, uti nunc legitur, D abludit textu.

(6) Hæc Græca particula, in qua Q. Fabii sententia memoratur, abest a Dionysii editionibus et a codice etiam Græco Ambrosiano. Eadem tamen legitur in Vaticano codice, ideoque a criticis inter varias lectiones exhibetur. Nunc eamdem nobilem particulam in Dionysii Græcum textum nos restituimus, suffragante etiam pervetere Armenio interprete, itemque Syncello.

piadis septimæ (1) primordia Romæ fuerunt, quo fit ut id ædificium quadringentesimo ac tricesimo tertio anno et paulo amplius (2) post Troicum bellum contigerit. Namque Æneas tribus elapsis post Trojam captam annis, Latinorum regni compos fuit, eoque per triennium retento, ex hominum conspectu evanuit, atque immortales honores adeptus est. Qui huic in imperium successit Ascanius Albam condidit, quæ nunc Longa appellatur; eamque de fluvii nomine nuncupavit, qui illa quidem ætate Alba dicebatur, nunc autem Tiberis audit (3).

2. Sed enim de Urbis appellatione Fabius Romanarum rerum scriptor (4) aliam fabulam comminiscitur. Ait enim, Æneæ oraculum (5) editum, fore ut aliquis quadrupes condendæ urbis situm ipsi demonstraret. Jam vero cum is suem toto corpore albam prægnantemque hostiæ loco mactaturus esset, hanc manibus elapsam cursu concito in quemdam collem evasisse (6), ibique triginta porcellos edidisse. Portento obstupefactum Æneam, statim oraculi jussa exsequi decrevisse (7): cumque jam exædificando loco manum admoveret, visionem quamdam in somnis perspicue oblatam deterruisse eum ab incœpto, eidemque jussisse ut nonnisi post annos triginta, pro triginta porcellorum numero, ædificium moliretur. Eum igitur a proposito interim destitisse (8).

3. Ænea vitæ erepto, ab Ascanio filio ejus regnante collem ædificiis post annos triginta occupatum, eamque structuram appellatam de colore suis Albam. (Latini enim proprio idiomate τὸ λευκόν *album* dicunt.) Præterea superadditam appellationem Longam, nempe μακράν, idcirco quia parum in latum patens, in longum magnopere deduceretur. His subdit (9), ab Ascanio factam esse regni sui sedem (10) Albam, multaque circum habitacula (11) subversa: fuisse *hunc* conspicuum virum, et tricesimo octavo regni anno naturæ concessisse.

4. Post hujus obitum (12) populum dissensio tenuit ob duos de sceptro certantes. Nam et Julius Ascanii filius ad se regnum pertinere dicebat; et Silvius Ascanii frater, Ænea genitus atque Silvia, quæ olim fuerat Latini uxor (13), pari jure se uti putabat. Huic post Æneæ obitum insidias Ascanius struxerat, ideoque puer nutritus fuerat ab armentariis in monte, unde et nomen ei factum Silvius de nomine montis Latinorum, cui Silva nomen erat (14). In hoc partium conflictu tandem suffragiorum numero præpotens regiam dignitatem Silvius occupat; Julius autem dominatu exclusus pontificatum maximum adeptus est, qui erat honor a regali secundus. Ex hoc ortam gentem Juliam ad hunc usque diem Romæ vigere aiunt. Silvius autem cum in principatu suo nihil commemoratione dignum egisset, post regni annum vicesimum nonum obiit. Successit in imperium Æneas filius, cui Silvio cognomentum erat, isque annis plus triginta regnavit.

5. Exin potestatem adeptus est Latinus, cognomento item Silvius, annis L. Hic rebus gestis domi bellique inclaruit. Idem adjacentia oppida sustulit; tum veteres illas urbes, quæ Latinorum olim dicebantur, exstruxit octodecim, Tibur videlicet, Præneste, Gabios, Tusculum, Coram, Pometiam, Lanuvium, Labicum, Scaptiam, Satricum, Ariciam, Tellenas, Crustumerium, Cæninam, Fregellas, Cameriam, Medulliam, et Boilum, quam nonnulli Bolam dicunt (15).

τοῦ τε Αἰνείου καὶ Ῥωμύλου, γεγονότων βασιλέων, ἐκτισμένης δὲ τῆς πόλεως κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ζ' ὀλυμπιάδος, αὕτη ἡ κτίσις ὑστερεῖ τῶν Τρωϊκῶν ἔτεσι πλείω τῶν υ' καὶ λ'. Αἰνείας γὰρ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας ἐτῶν τριῶν παρελθόντων παρέλαβε τὴν τῶν Λατίνων βασιλείαν, καὶ κατασχὼν τριετῆ χρόνον, ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη, καὶ τιμῶν ἔτυχεν ἀθανάτων. Τὴν δὲ ἀρχὴν διαδεξάμενος Ἀσκάνιος υἱὸς ἔκτισεν Ἄλβαν, τὴν νῦν καλουμένην Λόγγαν, ἣν ὠνόμασεν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, τοῦ τότε μὲν Ἀλβᾶ καλουμένου, νῦν δὲ Τιβέριος ὀνομαζομένου.

2. Περὶ δὲ τῆς προσηγορίας ταύτης Φάβιος, ὁ τὰς Ῥωμαίων πράξεις ἀναγράψας, ἄλλως μεμυθολόγηκε· φησὶ γὰρ Αἰνείᾳ γενέσθαι λόγιον, τετράπουν αὐτῷ καθηγήσεσθαι πρὸς κτίσιν πόλεως· μέλλοντος δ' αὐτοῦ θύειν ὗν ἔγκυον τῷ χρώματι λευκὴν, ἐκφυγεῖν τε ἐκ τῶν χειρῶν, καὶ καταδιωχθῆναι πρός τινα λόφον, πρὸς ὃν κομισθεῖσαν τεκεῖν λ' χοίρους· τὸν δὲ Αἰνείαν τό τε παράδοξον θαυμάσαντα, καὶ τὸ λόγιον ἀνανεούμενον, ἐπιχειρῆσαι μὲν οἰκῆσαι τὸν τόπον· ἰδόντα δὲ κατὰ τὸν ὕπνον ὄψιν ἐναργῶς διακωλύουσαν, καὶ συμβουλεύουσαν μετὰ λ' ἔτη κτίζειν, ὥσπερ ὁ τῶν τεχθέντων ἀριθμὸς ἦν, ἀποστῆναι τῆς προθέσεως. *Diodorus apud Syncellum* p. 194 *B-D*.

(1) Cod. Arm., mendose, *tertiæ*.

(2) Ita interpres Arm. ex Græco πλείω. Verumtamen Græcus textus habet *plusquam* 430; quod recte explicatur additione 433. Attamen illud πλείω de mensibus quoque intelligi potest, ut infra num. 9, in rege Latinorum ultimo.

(3) Male interpres Arm., *nunc vero nomen habet a Tiberio*.

(4) Ita *aliam* etiam Diodori interpres ed. Wessel. t. II, p. 636. Sed cl. L. rectissime mavult *meram*, quod prolatis τοῦ ΑΛΛΩΣ multis exemplis demonstrat. Sane hoc fetæ suis portentum fabula *mera* est.

(5) Minus recte interpres Arm. *mandatum* pro *oraculum*.

(6) Græce, *persequendo compulsam usque*, etc. L.

(7) Λόγιον ἀνανεούμενον, *responsum oraculi mente volventem*. Ita recte Diodori interpres ed. cit., p. 637, et L.

(8) Hactenus Diodorum nobis conservaverat Syncellus. Reliqua Diodorianis excerptis addit Armenius interpres.

(9) Vel Diodorus nimirum vel apud Diodorum Fabius.

(10) Interpres Arm., *urbem* pro *sedem*.

(11) Interpres Arm., *habitatores*, sed idem mox utitur verbo ejusmodi *subvertendi*, quod nonnisi de materialibus ædificiis hic adhiberi videtur.

(12) Pergit scribere Diodorus.

(13) Ita codex Arm., *uxor*, non *filia*.

(14) Ita prorsus Arm. interpres, cum tamen dicendum sit, *nutritus fuerat in saltu ab armentariis, unde et nomen ei factum Silvius, quia saltum Latini silvam vocitant*.

(15) Harum urbium conditum canit etiam Virgilius *Æn.* VI, 767 seqq. Victor item *Orig. G. R.*

6. Latino mortuo, rex creatus est filius ejus Alba A Silvius, qui annis octo et triginta potestatem retinuit. Postea imperavit Epitus Silvius annis viginti sex. Quo defuncto, regnum delapsum est ad Capyn; idque ei mansit annis duodetriginta. Postea Calpetus filius ejus annis tredecim dominatus est. Mox Tiberius (1) Silvius annis octo. Is adversus Etruscos expeditione suscepta, dum Albam fluvium cum exercitu transmitteret, gurgite ejus mersus obiit : ex quo nomen fluvii deinceps fuit Tiberis. Eo vitæ erepto, imperavit Latinis Agrippa quadraginta annis et uno.

7. Hunc consecutus est Amulius (2) Silvius * annis undeviginti. Hic traditur in omni vita superbe se gessisse, et cum ipso Jove de potentia æmulanter certasse. Quare et interdum autumnali tempore B quum frequentia et vehementia tonitrua exaudirentur, is exercitum suum jubebat, signo edito, clypeos unanimiter gladiis percutere : atque ita putabat (3) se graviorem tonitru fragorem excitare. Quare et superbi in deos animi pœnas luit fulmineo ictu enectus, cumque domo universa sub lacum albanum mersus. Etiamnum Romani lacus illius accolæ vestigia quædam demonstrant, columnas nimirum sub aqua prominentes, cujus in fundo regia domus sita erat.

8. Exin lectus est Aventius, qui annis septem supra triginta regnavit. Is prælio finitimorum magnopere pressus, in Aventium (4) collem fuga se subduxit, qui ex eo nomen contraxit Aventii. Hoc C obeunte, dominationem excepit filius ejusdem Procas Silvius, tenuitque annis tribus supra viginti. Quo item naturæ satisfaciente, filius natu minor Amulius tyrannidem usurpavit, quia Numitor major natu frater, regni hæres, longinqua in regione versabatur. Regnavit Amulius annis paulo plus quadraginta tribus, donec a Remo et Romulo Romæ conditoribus interfectus est.

9. Iam et singillatim Romanorum reges hi sunt.

I. Æneas a quarto post captum Ilium anno Latinis imperat annis III.
II. Ascanius annis XXXVIII.
III. Silvius Æneæ annis XXVIII (5).
IV. Æneas Silvius annis XXXI.
V. Latinus Silvius annis L.
VI. Alba Silvius annis XXXIX (6).
VII. Epitus Silvius annis XXVI.
VIII. Capys Silvius annis XXVIII.
IX. Calpetus Silvius annis XIII.
X. Tiberius Silvius annis VIII.
XI. Agrippa Silvius annis XXXV (7).
XII. Amulius Silvius annis XIX.
XIII. Aventius Silvius annis XXXVII.
XIV. Procas Silvius annis XXIII.
XV. Amulius Silvius annis XLII.

Romulus Romam condit regnatque septima olympiade. Igitur ab Ænea ad Romulum anni sunt CDXLVIII (8). Ab Ilio autem capto anni CDXXXI (9).

A Romulo, qui Romam condidit, hi reges habentur.

I. Romulus annis XXXVIII.
II. Numa Pompilius annis XLI.
III. Tullus Hostilius annis XXX.
IV. Ancus Marcius annis XXXIII.
V. Tarquinius annis XXXVII.
VI. Servilius annis XLIV.
VII. Tarquinius Superbus annis XXIV.

Hi septem reges a Romulo exstiterunt, eorumque dominatio sublata est post annos CCXLIV (10). Porro ab Ilio capto ad Romulum anni sunt CDXLI (11); summa igitur est annorum DCLXXV (12).

Horum, scilicet a Romulo usque ad Tarquinium, Romanorum regum tempora Dionysius quoque Halicarnasseus strictim recenset circa primum *septimæ* (13) olympiadis ita scribens.

CAPUT XLVII.

Dionysii Halicarnassei de regibus qui post Romulum Romæ exstiterunt.

(**) 1. Enimvero si a regibus sublatis usque ad

(*) Ὅτι Ῥωμύλος Σιλούϊος παρ' ὅλον τὸν βίον ὑπερήφανος γενόμενος, ἡμιλλᾶτο πρὸς τὸν θεόν· βροντῶντος γὰρ αὐτοῦ, ἐκέλευε τοὺς στρατιώτας ταῖς σπάθαις τύπτειν τὰς ἀσπίδας ὑφ' ἑνὸς συνθήματος, καὶ λέγειν ὡς ὁ παρ' αὐτῶν γινόμενος ψόφος εἴη μείζων· διὸ ἐκεραυνώθη. *Diodorus in* Excerptis de virtutibus et vitiis *ed. Wesseling.*, t. II, p. 546 (14).

(**) Καὶ μὴν ἀπό γε τῆς ἐκβολῆς τῶν βασιλέων ἐπὶ τὸν πρῶτον ἄρξαντα τῆς πόλεως ἀναβιβασθεὶς Ῥωμύλον ὁ

cap. 17, ait : *Regnante Latino Silvio coloniæ deductæ* D *sunt Præneste, Tibur Gabii, Tusculum, Cora, Locri* (Lanuvium vel Labicum) *Crustumium, Camena, Ronillæ,* (Bovillæ) *cæteraque oppida circumquaque.*

(1) Ita etiam infra pro *Tiberinus.*

(2) Ita *Amulius* codex noster Arm. hic et interdum alibi, quicum consentit Zonaras *Annal.* VII, 1. Græce hic *Romulus.* Ab Eusebio posteriore libro in regum tabulis scribitur *Aremulus*, nec non in Canone. Item apud S. Hieronymum varie *Remulus, Aremulus, Romulus.*

(3) Græce : *dicere jubebat, majorem esse strepitum ab ipsis editum.* L.

(4) Ita codex Arm., cui suffragatur etiam Dionysii Halic. varia saltem lectio *Antiq.* I, 84. Quin et vetus interpres orationis Tullianæ *de ære alieno Milonis* (ed. Rom. p. 227, not. d) scribit *Advento* pro *Aventino.*

(5) Superius XXIX.

(6) Superius XXXVIII.

(7) Superius XLI.

(8) Hic annorum numerus petitur potius ex ipso textu Diodori quam ex hoc catalogo.

(9) Hic numerus cum superiore § 1 utique fere congruit; verum si proximum numerum respicies, scribes omnino CCCCLI.

(10) Atqui superiores numeri dant CCXLVII.

(11) Recole not. 9.

(12) Ergo rursus prior numerus est CDXXXI. Totum hunc Æthiopem lavandum aliis permittimus.

(13) Videbatur addendum *septimæ.*

(14) Hoc fragmentum in excerptis Valesianis (adeoque et in Wesselingiana Diodori editione) dicitur petitum e libro sexto Diodori; verum Eusebius nunc docet id pertinere ad septimum librum.

primum Urbis regnatorem Romulum tempus reputemus, fiunt anni CCXLIV (1), quod ex ipsis regum successionibus atque annis, quibus singuli in imperio manserunt, exploratum est. *Romulus Urbis auctor regnum dicitur tenuisse annis* XXXVII (2). Romulo exstincto interregnum in Urbe fuit anni unius. Deinde Numa Pompilius suffragiis militaribus (3) lectus regnavit annis XLIII. Tullus autem Hostilius post Numam annis XXXIII (4). Postea regia dignitate potitus est Ancus Marcius annis XXIV. Post Marcium Lucius Tarquinius, qui appellatus est Priscus, annis XXXVIII. Cui succedens Servilius Tullus regnavit annis XLIV. Servilium occidit Lucius (5) tyrannus, qui ob juris contemptum Superbus appellatus est, et in dominatu annis XXV permansit. Cum igitur revoluti sint ducenti et quadraginta quatuor anni regum, olympiades autem sexaginta et una, prorsus sequitur ut primus Urbis regnator Romulus primo anno septimæ olympiadis dominationem auspicatus sit, Charopis decennalem principatum Athenis gerentis anno primo. Atque id prorsus exigit annorum supputatio. Quod autem singuli reges tot annis dominati sint, id eadem illa ratiocinatione palam fit. Igitur de tempore quo urbs modo rerum domina incolis frequentata fuerit, quatenus ab iis qui ante me exstiterunt narratum fuit, eatenus et mihi videtur (6). Hæc Dionysius.

2. Pulso Tarquinio, atque unius dominatione sublata, nulli præterea fuerunt Romanorum reges; sed primum Brutiani consules, mox tribuni (7), deinde dictatores (8), et rursum consules, de quibus singulis annuum imperium tenentibus supervacaneum existimo in præsenti dicere, totque nominum copiam coacervare. Quod si res insuper ab his gestas sedulo recensere vellemus, prolixiores æquo narrationes fierent. Sed id quidem huic meo A instituto non conducit. Quare hæc omnia satius judico alii chronologiæ reservari; consules, inquam, qui post Tarquinium fuerunt et tribunos et dictatores, qui Romanorum urbem administraverunt, quique et annorum rationem conficiunt, usque ad Cæsarem. Interea nos illuc revertamur, ad eum scilicet qui primus monarchicam potestatem post supradictos *reges* tenuit.

3. Itaque ex intermediis temporibus post Tarquinium dejectum ad Julium Cæsarem olympiades conflantur CXV, qui sunt anni CDLX. Quippe Tarquinius olympiade sexagesima septima expleta *regno* excidit, Cæsar autem initio centesimæ octogesimæ tertiæ (9) summum imperium invasit; ergo spatium annorum CDLX (10) interpositum est. Porro B a septima olympiade Romaque condita anni excurrerant CCXLIV; sunt ergo a Roma condita usque ad Julium Cæsarem anni DCCIV, olympiades vero CLXXVI.

Testis horum est etiam chronographus Castor, qui tempora summatim percenset his, quæ subdimus, verbis.

CAPUT XLVIII.

Castoris de imperio Romanorum.

Romanorum reges singillatim enumeravimus, ducto initio ab eo tempore quo Æneas Anchisæ filius Latinorum regnum capessivit : desivimus autem in Amulium Silvium, quem Romulus interfecit, Rheæ matris suæ patruum. Nunc his addemus C Romulum et cæteros qui post hunc Romæ cum imperio præfuerunt usque ad Tarquinium cognomento Superbum : qua temporis summa anni fiunt CCXLIV. Postea consules ordinatim explicabimus, capto quidem exordio a Lucio Junio Bruto et Lucio Tarquinio Collatino, concluso autem opere in Marco Valerio Messala et Marco Pisone, qui consulatum

χρόνος, ἔτη τέτταρα πρὸς τετταράκοντα καὶ διακοσίοις ἀποτελεῖ. Γνωρίζεται δὲ τοῦτο ταῖς διαδοχαῖς τῶν βασιλέων καὶ τοῖς ἔτεσιν οἷς κατέσχον τὴν ἀρχὴν ἕκαστοι· Ῥωμύλος μὲν γὰρ ὁ κτίσας τὴν πόλιν, ἑπτὰ καὶ τριάκοντα ἔτη λέγεται κατασχεῖν τὴν δυναστείαν· μετὰ δὲ τὸν Ῥωμύλου θάνατον, ἀβασίλευτος ἡ πόλις γενέσθαι χρόνον ἐνιαύσιον. Ἔπειτα Νουμᾶς Πομπίλιος, αἱρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου, τρία καὶ τετταράκοντα ἔτη βασιλεῦσαι. Τύλλος δὲ Ὀστίλλιος μετὰ Νουμᾶν, δύο καὶ τριάκοντα. Ὁ δ' ἐπὶ τούτῳ βασιλεύσας Ἄγκος Μάρκιος, τέτταρα πρὸς τοῖς εἴκοσι. Μετὰ δὲ Μάρκιον Λεύκιος Ταρκύνιος, ὁ κληθεὶς Πρίσκος, ὀκτὼ καὶ τριάκοντα. Τοῦτον δὲ διαδεξάμενος Σερούϊος Τούλλιος, τετταράκοντα καὶ τέτταρα. Σερούϊον δὲ ἀνελὼν Λεύκιος Ταρκύνιος τυραννικὸς, καὶ διὰ τὴν τοῦ δικαίου ὑπεροψίαν κληθεὶς Σούπερβος, ἕως εἰκοστοῦ καὶ πέμπτου προαγαγεῖν τὴν ἀρχήν. Τεττάρων δὲ καὶ τετταράκοντα καὶ διακοσίων ἀναπολουμένων, ἃ κατέσχον οἱ βασιλεῖς, ὀλυμπιάδων δὲ μιᾶς καὶ ἑξήκοντα, πᾶσα ἀνάγκη τὸν πρῶτον ἄρξαντα τῆς πόλεως Ῥωμύλον ἔτει πρώτῳ τῆς ἑβδόμης ὀλυμπιάδος παρειληφέναι τὴν βασιλείαν, ἄρχοντος Ἀθήνησι τῆς δεκαετίας Χάροπος ἔτος πρῶτον· τοῦτο γὰρ ὁ λογισμὸς τῶν ἐτῶν ἀπαιτεῖ. Ὅτι δὲ τοσαῦτα ἕκαστος τῶν βασιλέων ἦρξεν ἔτη, δι' ἐκείνου δηλοῦταί μοι τοῦ λόγου. Τὰ μὲν δὴ περὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἡ νῦν δυναστεύουσα πόλις ᾠκίσθη, τοῖς τε πρὸ ἐμοῦ γενομένοις εἰρημένα, κἀμοὶ δοκοῦντα, τοιάδε ἐστίν. *Ex libro* I, 75.

(1) Codex Arm. tantum XLIV.

(2) Hæc particula prætermissa est in codice Arm.; sed patet id incuria librarii factum; est enim ad annorum rationes necessaria.

(3) Textus editus Græcus Dionysii, *popularibus*.

(4) Dic XXXII, ut Græce.

(5) Deest *Tarquinius*. L.

(6) Sic videtur loqui vel potius hallucinari interpres. Dionysius tamen, *tum quæ ab aliis ante me dicta fuerunt, tum etiam quæ mihi videntur, hæc sunt.*

(7) Scilicet *potestate consulari fungentes.*

D (8) Sequitur in Armeniaco textu glossa *qui sunt eloquentes*, quasi *dictator* sit a *dico*. Certe Cicero *De rep.* lib. I, 40, ait : *Nam dictator quidem ab eo appellatur quia dicitur.*

(9) Cap. 18, n. 8, in utroque textu Armeniaco et Græco Julius Cæsar dicitur cepisse imperium *olympiade centesima octogesima quarta.* Sed revera et ibi pro *quarta* videtur scribendum *tertia*. Porro *Chronicon paschale* initium Cæsaris bis recitat, tum primo scilicet, tum secundo olympiadis CLXXXIII anno.

(10) Hieronymus in prologo ad Aggæum scribit CDLXIV.

gesserunt Theophimo archonte Athenis (1). Atque horum anni ad quadringentos sexaginta consurgunt (2). Hæc Castor.

Jam vero operæ pretium erit his attexere Romanorum quoque post Julium Cæsarem imperatores, suosque singulis annis consules adscribere, adjectis item, quæ per eos *annos* absolutæ sunt, olympiadibus.

—

CAPUT XLIX.

Imperatores et consules Romanorum a Julio Cæsare usque ad vicennalia Constantini (3).

Circa initium olympiadis CLXXXIII Caius Julius Cæsar primus Romanorum levatus est imperator, sub quo præcipue res Romanorum floruerunt. Qui vero post ipsum fuerunt, Cæsares appellati sunt. Is imperator Romanorum primus processit.

Caii Julii Cæsaris annus I.

I. Lepido et Planco coss.

II. Antonino et Isaurico coss.

III. Albino et Pollione coss.

CLXXXIV OLYMPIAS.

IV. Censorino et Sabino coss.

V. Pulchro et Flacco coss.

Caius Julius Cæsar Romæ ab altero Bruto interfectus est, cum eo conjurantibus aliis quibusdam senatoribus.

Romanorum imperator II Cæsar Augustus, qui et Octavianus, annis LVI, mensibus sex.

I. Agrippa et Gallo coss.

II. Publicola et Nerva Coccio coss.

Ἀρχομένης τῆς ρπγ' ὀλυμπιάδος Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ πρῶτος Ῥωμαίων ἡρέθη μονάρχης βασιλεύς, ἐφ' (4) οὗ τὰ Ῥωμαίων ἤκμασεν, καὶ οἱ μετ' αὐτὸν Καίσαρες προσηγορεύθησαν, ὃς καὶ βασιλεὺς πρῶτος Ῥωμαίων προῆλθεν ἐπὶ ἔτη δ' καὶ μῆνας ζ'.

Γαΐου Ἰουλίου Καίσαρος ἔτος α'.

Α'. ὑπ. Λεπίδου καὶ Πλάγκου.

Β'. ὑπ. Ἀντωνίνου καὶ Ἰσαυρικοῦ.

Γ'. ὑπ. Ἀλβίνου καὶ Πουλλίωνος.

ΡΠΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Δ'. ὑπ. Κενσωρίνου καὶ Σαβίνου.

Ε'. ὑπ. Πούλχρου καὶ Φλάκκου.

Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ ἐν Ῥώμῃ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ δευτέρου Βρούτου, συμποιησάντων μετ' αὐτοῦ καὶ ἄλλων τινῶν συγκλητικῶν.

Ῥωμαίων δεύτερος ἐβασίλευσεν Καῖσαρ Σεβαστὸς Αὔγουστος, ὁ καὶ Ὀκταβιανὸς (5), ἔτη νς', μῆνας ς'.

Α'. ὑπ. Ἀγρίππα καὶ Γάλλου.

Β'. ὑπ. Πουβλικολὰ καὶ Ἐρβακοκίου.

(1) Hi consules fuerunt anno Urbis conditæ DCXCIII, quarto olympiadis CLXXIX, quo anno Pompeius de Mithridate triumphavit. Jam archontem Theophimum videtur dicere postremum idem Castor cap. 29, quanquam revera multi archontes sequiore adhuc ætate inveniuntur. Interim hujus Theophimi nomen addendum est archontum catalogis quos Meursius atque Corsinius satis operoso studio confecerunt. Item Dionysius et Lyciscus, qui sunt in inscriptione Veneta Cabirorum apud Rinckium.

(2) Secundum vulgatos fastos quos laudavimus, anni aliquot detrahendi sunt. Hic enim annorum CCCCLX numerus interest inter Brutum et Julium Cæsarem, ut capite superiore dictum est.

(3) Post caput 48 lacuna est in codice Armeniaco, quia unus saltem quaternio excidit. Attamen prioris hujus Eusebianorum Chronicorum libri nonnisi ultimum caput desiderari, docet nos ipse Eusebius in prooemio, p. 4. Sequuntur post lacunam in Armeniaco codice regum tabulæ : exin alia lacuna est usque ad Abrahami annum CCCXLIV, ut postea dicam. Nunc autem a me opera danda est, ut libri hujus postremum caput probabili, quantum fieri potest, supplemento compensem.

De fastis consularibus Romanisque Cæsaribus a se in *Chronico* suo scribendis, quater Eusebius loquitur. Nam 1. in prooemio ait se post priscos Romanos reges, in priore libro imperatores quoque Romanorum post Julium Cæsarem atque Augustum, annuosque consules imperatoribus implicitos, descripturum; 2. cap. 41 iterum spondet se Romanorum reges post Romulum, tum et Cæsares post Augustum, nec non consules a Julio Cæsare usque ad se, numeraturum; 3. cap. 47 diserte affirmat se consules Romanorum, tribunos, ac dictatores, a Bruto usque ad Cæsarem, utpote operosam nimis prolixamque materiam, ex his *Chronicis* suis exclusurum; 4. Denique cap. 48, nempe in proxima pagina, ait Eusebius se aggredi ad contexendum Romanorum post Julium Cæsarem imperatorum catalogum, adjectis annuis consulibus atque olympiadibus. Postremum igitur libri hujus prioris caput hanc materiam habuit, Cæsares scilicet, consules, atque olympiades, a Julio Cæsare usque ad Constantini vicennalia, quæ est *Chronicorum* Eusebii meta.

Undenam porro fasti hi a nobis hauriendi erant, atque ad Eusebium quasi postliminio revocandi? Equidem in præfatione olim ad meam Eusebii editionem Mediolanensem, p. XVII, vix dubitare me dixi, quin ii consulares fasti, quos *paschale Chronicon* nobis conservavit, ex eo laterculo sint quod Eusebius in *Chronico* suo collocaverat : etenim collato sæpe *paschali Chronico* cum Eusebiano, infinitam prope materiam ipsis verbis ex hoc in illud translatam deprehendebam. Nunc vero cum insuper videamus in *paschali Chronico* Cæsares et consules atque olympiades uno simul contextu decurrentes, satis, ut credo, constat Eusebianum hoc esse laterculum, quod *Chronici paschalis* auctor, multis de suo adjectis historiis, interpolavit cumulavitque; quæ rursus historiæ a me detrahendæ fuerunt, ut Eusebianum scriptum puritati suæ restituerem. Porro ad hoc excerptum faciendum utor haud editionibus ab infelici apographo derivatis, sed Vaticano *Chronici paschalis* codice perantiquo sæculi X, quem Messanæ VI Kal. Octobr. ann. 1551 Hieronymus Surita a Georgio quodam Constantinopolitano emisse se in fronte codicis narrat, et deinde Romam deferendum curavit. Quippe est hoc pretiosissimum unicumque (teste ipsa inscriptione codicis) *Chronici paschalis* exemplar ab ultima antiquitate superstes, cui nomen quoque *Siculorum fastorum* aliquando ab eruditis impositum est, propterea quod e Sicilia, ut diximus, translatum in Urbem fuit.

(4) Cod. Vat. ἀφ', sed scribendum ἐφ' cum Syncello, qui dicit ἐπὶ τούτου.

(5) Cod. hoc loco Ὀκτάβιος, sed infra Ὀκταβιανός.

ΡΠΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Γ'. ὑπ. Κορνεφηκίου καὶ Πομπηΐου.
Δ'. ὑπ. Ἀντωνίνου καὶ Λίβωνος.
Ε'. ὑπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου καὶ Κικέρωνος.
Ϛ'. ὑπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ β' καὶ Κορβιλίου.

ΡΠϚ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ζ'. ὑπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Κράσσου.
Η'. ὑπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Κράσσου τὸ β'.
Θ'. ὑπ. Ἀενοβάρβου καὶ Σωσσίου.
Ι'. ὑπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Ἀπουληΐου.

ΡΠΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΑ'. ὑπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ ς' καὶ Ἀγρίππα.
ΙΒ'. ὑπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Ἀγρίππα τὸ β'.
ΙΓ'. ὑπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ η' καὶ Ταύρου.
ΙΔ'. ὑπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ θ' καὶ Σιλανοῦ.

ΡΠΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΕ'. ὑπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ ι' καὶ Φλάκκου.
ΙϚ'. ὑπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ ια' καὶ Πίσωνος.
ΙΖ'. ὑπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ ιβ' καὶ Ἀρουντίου.
ΙΗ'. ὑπ. Κέλσου καὶ Τιβερίου.

ΡΠΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΘ'. ὑπ. Λολλίου καὶ Λεπίδου.
Κ'. ὑπ. Ἀπουληΐου καὶ Νερβᾶ.
ΚΑ'. ὑπ. Σατουρνίλου καὶ Λουκρητίου.
ΚΒ'. ὑπ. Λεντούλου καὶ Λεντούλου.

ΡΠΙ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΚΓ'. ὑπ. Λεντούλου τὸ β' καὶ Κορνηλίου.
ΚΔ'. ὑπ. Φορνικίου καὶ Σιλανοῦ.
ΚΕ'. ὑπ. Δομετίου καὶ Ἀενοβάρβου.
ΚϚ'. ὑπ. Λίβωνος καὶ Πίσωνος.

ΡΠΙΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΚΖ'. ὑπ. Κράσσου καὶ Λεντούλου.
ΚΗ'. ὑπ. Νέρωνος καὶ Κλάρου.
ΚΘ'. ὑπ. Μεσσαλᾶ καὶ Κυρινίου.
Λ'. ὑπ. Ῥουβελλίου καὶ Σατορνίνου.

ΡΠΙΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΛΑ'. ὑπ. Μαξίμου καὶ Τουβέρωνος.
ΛΒ'. ὑπ. Ἀφρικανοῦ καὶ Μαξίμου τὸ β'.
ΛΓ'. ὑπ. Δρούσου καὶ Κρισπίνου.
ΛΔ'. ὑπ. Κενσωρίνου καὶ Γάλλου.

ΡΠΙΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΛΕ'. ὑπ. Νέρωνος τὸ β' καὶ Πίσωνος τὸ β'.
Λς'. ὑπ. Βάλβου καὶ Βετέρου.
ΛΖ'. ὑπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγ. τὸ ιγ' καὶ Σύλλου.
ΛΗ'. ὑπ. Σαβίνου καὶ Ῥουφίνου.

ΡΠΙΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΛΘ'. ὑπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγ. τὸ ιδ' καὶ Σιλανοῦ.
Μ'. ὑπ. Λεντούλου Πίσωνος.
ΜΑ'. ὑπ. Πουβλίου Καίσαρος καὶ Παύλου.
ΜΒ'. ὑπ. Οὐινδικίου καὶ Οὐάρου.

ΡΠΙΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΜΓ'. ὑπ. Λαμίου καὶ Σερβηλίου.
ΜΔ'. ὑπ. Μάγνου καὶ Βαλερίου.
ΜΕ'. ὑπ. Λεπίδου καὶ Πλάγκου.
ΜϚ'. ὑπ. Τιβερίου Καίσαρος καὶ Καπήτωνος.

A

CLXXXV OLYMPIAS.

III. Cornificio et Pompeio coss.
IV. Antonino et Libone coss.
V. Octaviano Augusto et Cicerone coss.
VI. Octaviano Augusto II et Corvilio coss.

CLXXXVI OLYMPIAS.

VII. Octaviano Augusto III et Crasso coss.
VIII. Octaviano Augusto IV et Crasso II coss.
IX. Ænobarbo et Sosio coss.
X. Octaviano Augusto V et Apuleio coss.

CLXXXVII OLYMPIAS.

XI. Octaviano Augusto VI et Agrippa coss.
XII. Octaviano Augusto VII et Agrippa II coss.

B

XIII. Octaviano Augusto VIII et Tauro coss.
XIV. Octaviano Augusto IX et Silano coss.

CLXXXVIII OLYMPIAS.

XV. Octaviano Augusto X et Flacco coss.
XVI. Octaviano Augusto XI et Pisone coss.
XVII. Octaviano Augusto XII et Aruntio coss.
XVIII. Celso et Tiberio coss.

CLXXXIX OLYMPIAS.

XIX. Lollio et Lepido coss.
XX. Apuleio et Nerva coss.
XXI. Saturnilo et Lucretio coss.
XXII. Lentulo et Lentulo coss.

CXC OLYMPIAS.

C

XXIII. Lentulo II et Cornelio coss.
XXIV. Fornicio et Silano coss.
XXV. Domitio et Ænobarbo coss.
XXVI. Libone et Pisone coss.

CXCI OLYMPIAS.

XXVII. Crasso et Lentulo coss.
XXVIII. Nerone et Claro coss.
XXIX. Messala et Cyrinio coss.
XXX. Rubellio et Saturnino coss.

CXCII OLYMPIAS.

XXXI. Maximo et Tuberone coss.
XXXII. Africano et Maximo II coss.
XXXIII. Druso et Crispino coss.
XXXIV. Censorino et Gallo coss.

CXCIII OLYMPIAS.

D

XXXV. Nerone II et Pisone II coss.
XXXVI. Balbo et Vetere coss.
XXXVII. Octaviano Aug. XIII et Sylla coss.
XXXVIII. Sabino et Rufino coss.

CXCIV OLYMPIAS.

XXXIX. Octaviano Aug. XIV et Silano coss.
XL. Lentulo et Pisone coss.
XLI. Publio Cæsare et Paulo coss.
XLII. Vindicio et Vario coss.

CXCV OLYMPIAS.

XLIII. Lamia et Servilio coss.
XLIV. Magno et Valerio coss.
XLV. Lepido et Planco coss.
XLVI. Tiberio Cæsare et Capitone coss.

CXCVI OLYMPIAS.

XLVII. Cretio et Nerva coss.
XLVIII. Camillo et Quintiliano coss.
XLIX. Camerino et Sabino coss.
L. Dolabella et Silano coss.

CXCVII OLYMPIAS.

LI. Lepidio et Tauro coss.
LII. Tiberio Cæsare II et Scipione coss.
LIII. Flacco et Silano coss.
LIV. Sexto et Sexto coss.

CXCVIII OLYMPIAS.

LV. Pompeio Magno et Apuleio coss.
LVI. Bruto et Flacco II coss.

[Octavianus Augustus moritur Nolæ septuagesimo et sexto ætatis anno, diebus quinque et triginta minus.]

Romanorum imperator III Tiberius Cæsar annis XXII.

I. Tauro et Libone coss.
II. Crasso et Rufo coss.

CXCIX OLYMPIAS.

III. Tiberio Cæsare III et Rufo II coss.
IV. Silano et Balbo coss.
V. Messala et Grato coss.
VI. Tiberio Cæsare IV et Druso coss.

CC OLYMPIAS.

VII. Agrippa et Galba coss.
VIII. Pollione et Vetere coss.
IX. Cethego et Varo coss.
X. Agrippa II et Lentulo coss.

CCI OLYMPIAS.

XI. Getulico et Sabino coss.
XII. Crasso et Pisone coss.
XIII. Silano et Nerva coss.
XIV. Gemino et Gemino coss.

CCII OLYMPIAS.

XV. Rufo et Rubellino coss.
XVI. Vinicio et Longino coss.
XVII. Tiberio Cæs. V solo cos.
XVIII. Persico et Vitellio coss.

CCIII OLYMPIAS.

XIX. Aruntio et Ænobarbo coss.
XX. Galba et Sylla coss.
XXI. Gallo et Nonniano coss.
XXII. Læliano et Plauto coss.

Tiberius imperator propria morte moritur Romæ in palatio, absque liberis et cælebs, natus annos LXX.

Romanorum imperator IV Caius Caligula Cæsar annis IV.

CCIV OLYMPIAS.

I. Proculo et Nigrino coss.

A

ΡΠϚ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΜΖ'. ὑπ. Κρητίου καὶ Νερβᾶ.
ΜΗ'. ὑπ. Καμήλλου καὶ Κυντιλλιανοῦ.
ΜΘ'. ὑπ. Καμερίνου καὶ Σαβίνου.
Ν'. ὑπ. Δολαβελλᾶ καὶ Σιλανοῦ.

ΡΠΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΝΑ'. ὑπ. Λεπιδίου καὶ Ταύρου.
ΝΒ'. ὑπ. Τιβερίου Καίσαρος τὸ β' καὶ Σκηπίωνος.
ΝΓ'. ὑπ. Φλάκκου καὶ Σιλανοῦ.
ΝΔ'. ὑπ. Σέκστου καὶ Σέκστου.

ΡΠΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΝΕ'. ὑπ. Πομπηΐου Μάγνου καὶ Ἀπουληΐου.
ΝϚ'. ὑπ. Βρούτου καὶ Φλάκκου τὸ β'.

B

[Ὀκταβιανὸς Αὔγουστος τελευτᾷ ἐν Νώλᾳ, ὢν ἐτῶν οε', μην. ι', ἡμ. κε' (1).]

Ῥωμαίων γ' ἐμονάρχησεν Τιβέριος Καῖσαρ ἔτη κβ'.

Α'. ὑπ. Ταύρου καὶ Λίβωνος.
Β'. ὑπ. Κράσσου καὶ Ῥούφου.

ΡΠΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Γ'. ὑπ. Τιβερίου Καίσαρος τὸ γ' καὶ Ῥούφου τὸ β'.
Δ'. ὑπ. Σιλανοῦ καὶ Βάλβου.
Ε'. ὑπ. Μεσσαλᾶ καὶ Γράτου.
Ϛ'. ὑπ. Τιβερίου Καίσαρος τὸ δ' καὶ Δρούσου.

Σ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ζ'. ὑπ. Ἀγρίππα καὶ Γαλβᾶ.
Η'. ὑπ. Πουλλίωνος καὶ Βετέρου.

C

Θ'. ὑπ. Κεθήγου καὶ Οὐάρου.
Ι'. ὑπ. Ἀγρίππα τὸ β' καὶ Λεντούλου.

ΣΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΑ'. ὑπ. Γετουλικοῦ καὶ Σαβίνου.
ΙΒ'. ὑπ. Κράσσου καὶ Πίσωνος.
ΙΓ'. ὑπ. Σιλανοῦ καὶ Νερούα.
ΙΔ'. ὑπ. Γεμίνου καὶ Γεμίνου.

ΣΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΕ'. ὑπ. Ῥούφου καὶ Ῥουβελλίνου.
ΙϚ'. ὑπ. Οὐεννικίου καὶ Λογγίνου.
ΙΖ'. ὑπ. Τιβερίου Καίσαρος τὸ ε' μόνου.
ΙΗ'. ὑπ. Περσικοῦ καὶ Βετελλίου.

ΣΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΘ'. ὑπ. Ἀρουντίου καὶ Ἀενοβάρβου.

D

Κ'. ὑπ. Γαλβᾶ καὶ Σύλλου.
ΚΑ'. ὑπ. Γάλλου καὶ Νοννιανοῦ.
ΚΒ'. ὑπ. Λελιανοῦ καὶ Πλαύτου.

Ὁ βασιλεὺς Τιβέριος τελευτᾷ ἰδίῳ θανάτῳ ἐν τῷ παλατίῳ Ῥώμης, ἄπαις καὶ ἀγύναιος, ὢν ἐτῶν ο'.

Ῥωμαίων δ' ἐβασίλευσεν Γάϊος Γάλλος (2) Καῖσαρ ἔτη δ'.

ΣΔ'. ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Α'. ὑπ. Προκούλου καὶ Νιγρίνου.

(1) Deest in codice vat. Chronici paschalis, nec non in ejus editionibus, Augusti mors, quam ego facile supplevi. Cæteroquin hanc Suetonius sub præcedentibus consulibus recitat : *obiit duobus Sextis Pompeio et Apuleio coss.* Ex quibus insuper Suetonii verbis cognoscimus *Sextos* prænomina esse consulum Pompeii et Apuleii, non autem diversos consules, ut horum fastorum auctor hic et sæpe alibi in multis errat.

(2) Ita cod.

Β'. ὑπ. Ἰουλιανοῦ καὶ Ἀσπρενάτου.
Γ'. ὑπ. Κλαυδίου Καίσαρος καὶ Κερσιανοῦ.
Δ'. ὑπ. Κλαυδίου Καίσαρος τὸ β' μόνου.

Ἐπὶ τῶν προκειμένων ὑπάτων Γάϊος Γάλλος ἐσφάγη ἐν τῷ παλατίῳ Ῥώμης ὑπὸ τῶν ἰδίων σπαθαρίων κουβικουλαρίων εὐνούχων, κατὰ γνώμην τῆς συγκλήτου, ὢν ἐτῶν λθ'.

ΣΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ῥωμαίων ε' ἐβασίλευσεν Κλαύδιος ἔτη ιδ'.
Α'. ὑπ. Κλαυδίου Καίσαρος τὸ γ' καὶ Ἀντωνίνου.
Β'. ὑπ. Κλαυδίου Καίσαρος τὸ δ' καὶ Λάργου.
Γ'. ὑπ. Κλαυδίου Καίσαρος τὸ ε' καὶ Βετελλίου τὸ β'.
Δ'. ὑπ. Κρίσπου καὶ Ταύρου.

ΣϚ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ε'. ὑπ. Οὐεννικίου καὶ Κορβίνου.
Ϛ'. ὑπ. Ἀσιατικοῦ καὶ Σιλανοῦ (2).

* * *

* * *

ΙΓ'. ὑπ. Καπήτωνος καὶ Ῥούφου.
ΙΔ'. ὑπ. Ἰταλικοῦ καὶ Τραχάλου.

Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων ἀφανὴς γέγονεν Νέρων, καὶ τελευτᾷ, ὢν ἐτῶν ξθ' (4).

Μετὰ Νέρωνα Γαλβᾶς ἐβασίλευσεν ἐν Ἰβηρίᾳ, Οὐϊτέλλιος ἐν Γερμανίᾳ, Ὄθων ἐπὶ Ῥώμης· ἕκαστος αὐτῶν ἰδίᾳ ἐπέβη τῇ ἀρχῇ.

Γαλβᾶς ἐβασίλευσεν μῆνας ζ', καὶ ἐν μέσῃ τῇ Ῥωμαίων ἀγορᾷ τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη.

Ὄθων βασιλεύσας μῆνας ς', ἑαυτὸν διεχειρίσατο.

A II. Juliano et Asprenate coss.
III. Claudio Cæs. et Cersiano (1) coss.
IV. Claudio Cæsare II solo cos.

His prædictis coss. Caius Caligula Romæ in palatio interfectus est a suis protectoribus cubiculariis eunuchis, consentiente senatu, cum annorum esset XXXIX.

CCV OLYMPIAS.

Romanorum imp. V Claudius an. XIV.
I. Claudio Cæsare III et Antonino coss.
II. Claudio Cæsare IV et Largo coss.
III. Claudio Cæsare V et Vitellio II coss.
IV. Crispo et Tauro coss.

CCVI OLYMPIAS.

V. Vinicio et Corvino coss.
B VI. Asiatico et Silano coss.
VII. Claudio Cæs. VI et Vitellio III coss.
VIII. Vitellio IV et Publicola coss.

CCVII OLYMPIAS.

IX. Veriano et Gallo coss.
X. Vetere et Nerviniano coss.
XI. Claudio Cæs. VII et Orfito coss.
XII. Sylla et Catone coss.

CCVIII OLYMPIAS.

XIII. Silano et Antonino coss.
XIV. Marcello et Aviola coss.
Romanorum imp. VI Nero annis XIV.
I. Nerone et Vetere coss.
II. Saturnino et Scipione coss.

CCIX OLYMPIAS

C III. Nerone II et Pisone coss.
IV. Nerone III et Messala coss.
V. Aproniano et Capitone coss.
VI. Nerone IV et Lentulo coss.

CCX OLYMPIAS.

VII. Lacio (3) et Turpiliano coss.
VIII. Mario et Gallo coss.
IX. Rufo et Regulo coss.
X. Crasso et Basso coss.

CCXI OLYMPIAS.

XI. Helva et Vestino coss.
XII. Telesino et Rufo coss.
XIII. Capitone et Rufo coss.
XIV. Italico et Trachalo coss.

D His consulibus Nero amplius non comparuit, exstinctusque est, annos natus LXIX.

Post Neronem imperavit in Hispania Galba, Vitellius in Germania, Otho Romæ. Hi singuli seorsum imperium arripuerunt.

Galba mense imperii septimo in medio Romæ foro capite truncatus est.

Otho mense imperii sexto ipse sibi manus attulit.

(1) Dic *Cæsiano*.

(2) In codice Vat., p. 172 b, ad oram inferiorem scribitur : *desideratur quaternio* (non una pagina, ut alii dixerunt) *et cum eo* XX *annorum consulatus*. Hinc etiam patet, codicem Vaticanum esse fontem unicum *Chronici paschalis*, quia et Monacense apographum cum editionibus æque hiat. Porro Latinum supplementum ex Idatio sumpsi, quem auctorem cum textu *Chronici paschalis*, ideoque cum Eusebio, valde conspirare, exploratum est.

(3) Dic *Cæsonio*.

(4) Ridiculus error. Siquidem Nero anno floridæ ætatis XXXII violenta morte obiit. Sed alia multa hujuscemodi menda non corrigam.

Vitellius mense imperii decimo in palatio est interemptus. A

Romanorum imperator VII Vespasianus ab exercitu electus, annis IX, mensibus XI, diebus XXII.

CCXII OLYMPIAS.

I. Galba et Tito Rufino coss.
II. Vespasiano imp. solo cos.
III. Vespasiano imp. II et Nerva coss.
IV. Vespasiano Augusto III et Tito coss.

CCXIII OLYMPIAS.

V. Vespasiano Augusto IV et Tito II coss.
VI. Domitiano et Messalino coss.
VII. Vespasiano Augusto V et Tito III coss.
VIII. Vespasiano Aug. VI et Tito IV coss.

CCXIV OLYMPIAS. B

IX. Vespasiano Augusto VII et Tito V coss.
X. Tito VI et Domitiano II coss.

Hoc anno Vespasianus imperator morbo correptus, ex defectione moritur, annos natus LXX.

Romanorum imperator VIII Titus, illius filius, annis II.

I. Tito Augusto VII et Domitiano III coss.
II. Galba et Pollione coss.

His prædictis coss. gravi morbo oppressus Titus mortem obiit annos natus XLII.

Romanorum imperator IX Domitianus annis XVI

CCXV OLYMPIAS.

I. Domitiano Augusto IV et Sabino coss.
II. Domitiano Augusto V et Tito Rufo coss. C
III. Domitiano Augusto VI et Sabino coss.
IV. Domitiano Augusto VII et Fulvio coss.

CCXVI OLYMPIAS.

V. Domitiano Augusto VIII et Dolabella coss.
VI. Domitiano Augusto IX et Saturnino coss.
VII. Domitiano Augusto X et Tito Rufo II coss.
VIII. Fulvio II et Atratino coss.

CCXVII OLYMPIAS.

IX. Domitiano Augusto XI et Nerva coss.
X. Glabrione et Trajano coss.
XI. Domitiano Augusto XII et Saturnino coss.
XII. Pompeio et Crispino coss.

CCXVIII OLYMPIAS.

XIII. Domitiano Augusto XIII et Flavio Clemente coss. D
XIV. Asprenate et Laterano coss.
XV. Domitiano XIV et Clemente II coss.
XVI. Valente et Vetere coss.

Domitianus occisus est, an. nat. XLV.

Romanorum imperator X Nerva anno I.

CCXIX OLYMPIAS.

I. Nerva Augusto et Tito Rufo III coss

Nerva morbo conflictatus vitæ finem fecit VIII. Kalend. Februarii.

Romanorum imp. XI Trajanus an. XIX.

I. Trajano Augusto solo cos.
II. Palma et Senecione coss.
III. Trajano Augusto II et Pontiano coss.

Οὐϊτέλλιος βασιλεύσας μῆνας ι', ἐσφάγη ἐν τῷ παλατίῳ Ῥώμης.

Ῥωμαίων ζ' ἐβασίλευσεν Οὐεσπασιανὸς ἔτη θ', μῆνας ια', ἡμέρας κβ', στέψαντος αὐτὸν τοῦ στρατοῦ.

ΣΙΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Α'. ὑπ. Γάλβα καὶ Τίτου Ῥουφίνου.
Β'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ αὐτοκράτορος μόνου.
Γ'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ αὐτοκράτ. τὸ β' καὶ Νερούα.
Δ'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Τίτου.

ΣΙΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ε'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Τίτου τὸ β'.
Ϛ'. ὑπ. Δομετιανοῦ καὶ Μεσσαλίνου.
Ζ'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Τίτου τὸ γ'.
Η'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ Αὐγούστου τὸ ς' καὶ Τίτου τὸ δ'.

ΣΙΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Θ'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Τίτου τὸ ε'.
Ι'. ὑπ. Τίτου τὸ ς' καὶ Δομετιανοῦ τὸ β'.

Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ νόσῳ βληθεὶς Οὐεσπασιανὸς ὁ βασιλεὺς παρεθεὶς τελευτᾷ, ὢν ἐτῶν ο'.

Ῥωμαίων η' ἐβασίλευσεν Τίτος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη β'.

Α'. ὑπ. Τίτου Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Δομετιανοῦ τὸ γ'.
Β'. ὑπ. Γάλβα καὶ Πουλλίωνος.

Ἐπὶ τῶν προκειμένων ὑπάτων πάθει δεινῷ βληθεὶς Τίτος ἀπέθανεν, ὢν ἐτῶν μβ'.

Ῥωμαίων θ' ἐβασίλευσεν Δομετιανὸς ἔτη ις'.

ΣΙΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Α'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Σαβίνου
Β'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Τίτου Ῥούφου.
Γ'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγούστου τὸ ς' καὶ Σαβίνου.
Δ'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Φουλβίου.

ΣΙϚ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ε'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγούστου τὸ η' καὶ Δολαβελλά.
Ϛ'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγούστου τὸ θ' καὶ Σατουρνίνου.
Ζ'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγ. τὸ ι' καὶ Τίτου Ῥούφου τὸ β'.
Η'. ὑπ. Φουλβίου τὸ β' καὶ Ἀτρατίνου.

ΣΙΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Θ'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγούστου τὸ ια' καὶ Νερούα.
Ι'. ὑπ. (Γ)λαβρίωνος καὶ Τραϊανοῦ.
ΙΑ'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγούστου τὸ ιβ' καὶ Σατορνίνου.
ΙΒ'. ὑπ. Πομπηΐου καὶ Κρισπίνου.

ΣΙΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΓ'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγούστου τὸ ιγ' καὶ Φλαυΐου Κλήμεντος.
ΙΔ'. ὑπ. Ἀσπρενάτου καὶ Λατεράνου.
ΙΕ'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγ. τὸ ιδ' καὶ Κλήμεντος τὸ β'.
ΙϚ'. ὑπ. Οὐάλεντος καὶ Βετέρου.

Δομετιανὸς ἀνῃρέθη, ὢν ἐτῶν με'.

Ῥωμαίων ι' ἐβασίλευσεν Νερούας ἔτος α'.

ΣΙΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Α'. ὑπ. Νερούα Αὐγούστου καὶ Τίτου Ῥούφου τὸ γ'.

Νερούας νοσήσας ἐτελεύτησεν πρὸ η' Καλενδῶν Φεβρουαρίου.

Ῥωμαίων ια' ἐβασίλευσεν Τραϊανὸς ἔτη ιθ'.

Α'. ὑπ. Τραϊανοῦ Αὐγούστου μόνου.
Β'. ὑπ. Πάλμα καὶ Σενεκίωνος.
Γ'. ὑπ. Τραϊανοῦ Αὐγούστου τὸ β' καὶ Ποντιανοῦ.

ΣΚ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Δ'. ὑπ. Τραϊανοῦ Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Πέτοῦ.
Ε'. ὑπ. Συριανοῦ καὶ Συρίου.
Ϛ'. ὑπ. Τραϊανοῦ Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Μαξίμου.
Ζ'. ὑπ. Συριανοῦ τὸ β' καὶ Μαρκέλλου.

ΣΚΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Η'. ὑπ. Κανδίδου καὶ Κουαδράτου.
Θ'. ὑπ. Κομόδου καὶ Κερατάνου.
Ι'. ὑπ. Συριανοῦ τὸ γ' καὶ Σενεκίωνος τὸ β'.
ΙΑ'. ὑπ. Γάλλου καὶ Βραδοῦα.

ΣΚΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΒ'. ὑπ. Παλμᾶ καὶ Τούλλου.
ΙΓ'. ὑπ. Ὀρφίτου καὶ Πρισκιανοῦ.
ΙΔ'. ὑπ. Πίσωνος καὶ Ἰουλιανοῦ.
ΙΕ'. ὑπ. Τραϊανοῦ Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Ἀφρικανοῦ.

ΣΚΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙϚ'. ὑπ. Πρισκιανοῦ καὶ Κέλσου.
ΙΖ'. ὑπ. Μάλσου καὶ Βουλκίσκου.
ΙΗ'. ὑπ. Μεσσαλᾶ καὶ Πέδωνος (1).
ΙΘ'. ὑπ. Αἰλιανοῦ καὶ Βετέρου.

Ὁ βασιλεὺς Τραϊανὸς ὑδρωπιάσας ἀπέθανεν ἐν Σεληνοῦντι πόλει τῆς Σελευκείας, ὢν ἐτῶν ξε'.

Ῥωμαίων ιβ' ἐβασίλευσεν Αἴλιος Ἀδριανὸς ἔτη κα'.

ΣΚΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Α'. ὑπ. Ἀπρωνιανοῦ καὶ Νίγρου.
Β'. ὑπ. Αἰλίου Ἀδριανοῦ Αὐγούστου καὶ Σαληνάτορος.
Γ'. ὑπ. Αἰλίου Ἀδριανοῦ Αὐγ. τὸ β' καὶ Ῥουστικίου.
Δ'. ὑπ. Σεβήρου καὶ Φούλκου.

ΣΚΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ε'. ὑπ. Σεβήρου τὸ β' καὶ Αὐγουρίνου.
Ϛ'. ὑπ. Ἀβιολᾶ καὶ Πανσά.
Ζ'. ὑπ. Ἀπρωνιανοῦ τὸ β' καὶ Παμπίνου.
Η'. ὑπ. Γλαβρίωνος καὶ Τορκουάτου.

ΣΚϚ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Θ'. ὑπ. Ἀσιατικοῦ καὶ Ἀκυλίνου.
Ι'. ὑπ. Σεβήρου τὸ γ' καὶ Ἀμβιγούλου (2).
ΙΑ'. ὑπ. Τιτιανοῦ καὶ Γαλλικανοῦ.
ΙΒ'. ὑπ. Τορκουάτου καὶ Λίβωνος.

ΣΚΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΓ'. ὑπ. Μαρκέλλου καὶ Κέλσου.
ΙΔ'. ὑπ. Κατουλλίνου καὶ Λίβωνος.
ΙΕ'. ὑπ. Ποντιανοῦ καὶ Ῥούφου.
ΙϚ'. ὑπ. Αὐγουρίνου καὶ Σεργιανοῦ.

ΣΚΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΖ'. ὑπ. Ἰεβερίου καὶ Σισίννου.
ΙΗ'. ὑπ. Σεβήρου καὶ Οὐάρου.
ΙΘ'. ὑπ. Ποντιανοῦ τὸ β' καὶ Ἀκυλίνου.
Κ'. ὑπ. Κομόδου καὶ Ποντιανοῦ τὸ γ'.

ΣΚΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΚΑ'. ὑπ. Αἰλιανοῦ Καίσαρος καὶ Βαλβίνου.

Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων Αἴλιος Ἀδριανὸς νοσήσας ὀλίγας ἡμέρας, ἐτελεύτησεν, ὢν ἐτῶν οζ'.

Ῥωμαίων ιγ' ἐβασίλευσεν Αἴλιος Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβὴς ἔτη κγ'.

(1) Cod., Πόδωνος.

A

CCXX OLYMPIAS.

IV. Trajano Augusto III et Pæto coss.
V. Syriano et Syrio coss.
VI. Trajano Augusto IV et Maximo coss.
VII. Syriano II et Marcello coss.

CCXXI OLYMPIAS.

VIII. Candido et Quadrato coss.
IX. Commodo et Ceratano coss.
X. Syriano III et Senecione II coss.
XI. Gallo et Bradua coss.

CCXXII OLYMPIAS.

XII. Palma et Tullo coss.
XIII. Orfito et Prisciano coss.
XIV. Pisone et Juliano coss.
B XV. Trajano Augusto V et Africano coss.

CCXXIII OLYMPIAS.

XVI. Prisciano et Celso coss.
XVII. Malso et Vulcisco coss.
XVIII. Messala et Pedone coss.
XIX. Æliano et Vetere coss.

Trajanus imperator aqua intercute moritur Selinunte, Seleuciæ civitate, cum esset annorum LXV.

Romanorum imperator XII Ælius Adrianus, ann. XXI.

CCXXIV OLYMPIAS.

I. Aproniano et Nigro coss.
II. Ælio Adriano Aug. et Salinatore coss.
C III. Ælio Adriano Aug. II et Rusticio coss.
IV. Severo et Fulco coss.

CCXXV OLYMPIAS.

V. Severo II et Augurino coss.
VI. Aviola et Pansa coss.
VII. Aproniano II et Pampino coss.
VIII. Glabrione et Torquato coss.

CCXXVI OLYMPIAS.

IX. Asiatico et Aquilino coss.
X. Severo III et Ambigulo coss.
XI. Titiano et Gallicano coss.
XII. Torquato et Libone coss.

CCXXVII OLYMPIAS.

XIII. Marcello et Celso coss.
D XIV. Catullino et Libone II coss.
XV. Pontiano et Rufo coss.
XVI. Augurino et Sergiano coss.

CCXXVIII OLYMPIAS.

XVII. Hibero et Sisenna coss.
XVIII. Severo et Varo coss.
XIX. Pontiano II et Aquilino coss.
XX. Commodo et Pontiano III coss.

CCXXIX OLYMPIAS.

XXI. Æliano et Balbino coss.

His coss. Ælius Adrianus, cum paucis diebus ægrotasset, vita excessit, annos natus LXXVII.

Romanorum imperator XIII, Ælius Antoninus Pius, annis XXIII.

(2) Ita cod., pro Ἀμβιβ.

I. Camerino et Nigro coss.
II. Antonino Augusto et Præsentino coss.
III. Antonino Augusto II et Marco Aurelio Vero filio ejus coss.

CCXXX OLYMPIAS.

IV. Severo IV et Silano coss.
V. Rufino et Quadrato coss.
VI. Torquato et Herode coss.
VII. Aviola et Maximo coss.

CCXXXI OLYMPIAS.

VIII. Antonino Aug. III et Aurelio II coss.
IX. Severo V et Verino coss.
X. Largo et Messalino coss.
XI. Torquato II et Juliano coss.

CCXXXII OLYMPIAS.

XII. Orfito et Prisco coss.
XIII. Glabrione et Vetere coss.
XIV. Condiano et Maximo coss.
XV. Glabrione II et Jumilio (1) coss.

CCXXXIII OLYMPIAS.

XVI. Præsente et Rufino coss.
XVII. Commodo et Laterano coss.
XVIII. Severo VI et Sabiniano coss.
XIX. Silvano et Augurino coss.

CCXXXIV OLYMPIAS.

XX. Barbaro et Regulo coss.
XXI. Tertullo et Sacerdote coss.
XXII. Quintillo et Prisco coss.
XXIII. Bradua et Vero coss.

His coss. (mortuus) est Ælius Antoninus (Lorii) annos natus LXVII.

Romanorum imperator XIV, Marcus Aurelius Antoninus, qui et Verus dictus, filius Antonini Pii, nec non Lucius Aurelius Commodus, illius frater, annis XIX.

CCXXXV OLYMPIAS.

I. Marco Aurelio Vero et Lucio Commodo Augusto II coss.
II. Marco Aurelio Vero et Lucio Commodo Augusto III coss.
III. Rusticio et Aquilino coss.
IV. Æliano et Pastore coss.

CCXXXVI OLYMPIAS.

V. Macrino et Celso coss.
VI. Orfito et Pudente coss.
VII. Pudente II et Pollione coss.
VIII. Marco Aur. Vero III et Quadrato coss.

CCXXXVII OLYMPIAS.

IX. Aproniano et Paulo coss.
X. Prisco et Apollinare coss.
XI. Cethego et Claro coss.
XII. Severo et Herenniano coss.

CCXXXVIII OLYMPIAS.

XIII. Orfito II et Maximo coss.

(1) Nempe *Homullo*.

A Α'. ὑπ. Καμερίνου καὶ Νίγρου.
Β'. ὑπ. Ἀντωνίνου Αὐγούστου καὶ Πραισεντίνου.
Γ'. ὑπ. Ἀντωνίνου Αὐγούστου τὸ β' καὶ Μάρκου Αὐρηλίου υἱοῦ αὐτοῦ.

ΣΛ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Δ'. ὑπ. Σεβήρου τὸ δ' καὶ Σιλανοῦ.
Ε'. ὑπ. Ῥουφίνου καὶ Κουαδράτου.
Ϛ'. ὑπ. Τορκουάτου καὶ Ἡρώδου.
Ζ'. ὑπ. Ἀβιολᾶ καὶ Μαξίμου.

ΣΛΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Η'. ὑπ. Ἀντωνίνου Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Αὐρηλίου τὸ β'.
Θ'. ὑπ. Σεβήρου τὸ ε' καὶ Οὐηρίνου.
Ι'. ὑπ. Λάργου καὶ Μεσσαλίνου.
B ΙΑ'. ὑπ. Τορκουάτου τὸ β' καὶ Ἰουλιανοῦ.

ΣΛΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΒ'. ὑπ. Ὀρφίτου καὶ Πρίσκου.
ΙΓ'. ὑπ. Γλαβρίωνος καὶ Βετέρου.
ΙΔ' ὑπ. Κονδιανοῦ καὶ Μαξίμου.
ΙΕ'. ὑπ. Γλαβρίωνος τὸ β' καὶ Ἰουμιλίου.

ΣΛΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙϚ'. ὑπ. Πραίσεντος καὶ Ῥουφίνου.
ΙΖ'. ὑπ. Κομόδου καὶ Λατεράνου.
ΙΗ'. ὑπ. Σεβήρου τὸ ϛ' καὶ Σαβινιανοῦ.
ΙΘ'. ὑπ. Σιλβανοῦ καὶ Αὐγουρίνου.

ΣΛΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Κ'. ὑπ. Βαρβάρου καὶ Ῥηγούλου.
ΚΑ'. ὑπ. Τερτύλλου καὶ Σακερδότου.
C ΚΒ'. ὑπ. Κυϊντύλλου καὶ Πρίσκου.
ΚΓ'. ὑπ. Βραδούα καὶ Οὐήρου.

Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων (ἐτελεύτησεν) Αἴλιος Ἀντωνῖνος (ἐν Λωρίῳ) ὢν ἐτῶν ξζ'.

Ῥωμαίων ιδ' ἐβασίλευσεν Μάρκος Αὐρήλιος Ἀντωνῖνος, ὁ καὶ Οὐῆρος, υἱὸς Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς, καὶ Λούκιος Αὐρήλιος Κόμοδος, ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἔτη ιθ'.

ΣΛΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Α'. ὑπ. Μάρκου Αὐρηλίου Οὐήρου καὶ Λουκίου Κομόδου Αὐγούστου τὸ β'.
Β'. ὑπ. Μάρκου Αὐρηλίου Οὐήρου καὶ Λουκίου Κομόδου Αὐγούστου τὸ γ'.
Γ'. ὑπ. Ῥουστικίου καὶ Ἀκυλίνου.
Δ'. ὑπ. Αἰλιανοῦ καὶ Πάστορος.

D ΣΛϚ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ε'. ὑπ. Μακρίνου καὶ Κέλσου.
Ϛ'. ὑπ. Ὀρφίτου καὶ Πούδεντος.
Ζ'. ὑπ. Πούδεντος τὸ β' καὶ Πουλλίωνος.
Η'. ὑπ. Μάρκου Αὐρηλίου Οὐήρου τὸ γ' καὶ Κουαδράτου.

ΣΛΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Θ'. ὑπ. Ἀπρωνιανοῦ καὶ Παύλου.
Ι'. ὑπ. Πρίσκου καὶ Ἀπολιναρίου.
ΙΑ'. ὑπ. Κεθήγου καὶ Κλάρου.
ΙΒ'. ὑπ. Σεβήρου καὶ Ἐρεννιανοῦ.

ΣΛΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΓ'. ὑπ. Ὀρφίτου τὸ β' καὶ Μαξίμου.

ΙΔ'. ὑπ. Σεβήρου τὸ β' καὶ Πομπηϊανοῦ.
ΙΕ' ὑπ. Γάλλου καὶ Φλάκκου.
ΙϚ' ὑπ. Ὀρφίτου τὸ γ' καὶ Ῥούφου.

ΣΛΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΖ'. ὑπ. Πουλλίωνος καὶ Ἄπρου.
ΙΗ'. ὑπ. Κομόδου καὶ Κυϊντίλλου.
ΙΘ'. ὑπ. Ὀρφίτου τὸ δ' καὶ Ῥούφου τὸ β'.

Ἀντωνῖνος, ὁ καὶ Οὐῆρος, νοσήσας ἀπέθανεν ἐν Παννωνίαις, πρὸ ὀκτὼ καλανδῶν ἀπριλλίων, ἄρξας ἔτη ιθ'.

Ῥωμαίων ιε' ἐβασίλευσεν Κόμοδος ἔτη ιβ'.

Α'. ὑπ. Κομόδου Αὐγούστου τὸ β' καὶ Βήρου.

ΣΜ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Β'. ὑπ. Πραίσεντος καὶ Γορδιανοῦ.
Γ'. ὑπ. Κομόδου Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Βήρου τὸ β'.
Δ'. ὑπ. Μαμερτίνου καὶ Ῥούφου τὸ γ'.
Ε'. ὑπ. Κομόδου Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Βικτορίνου.

ΣΜΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ϛ'. ὑπ. Μαρκέλλου καὶ Αἰλιανοῦ.
Ζ'. ὑπ. Ματέρνου καὶ Βραδούα.
Η'. ὑπ. Κομόδου Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Γλαβρίωνος.
Θ. ὑπ. Κρισπίνου καὶ Αἰλιανοῦ.

ΣΜΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ι'. ὑπ. Φουσκιανοῦ καὶ Σιλανοῦ.
ΙΑ'. ὑπ. Κομόδου Αὐγούστου τὸ ϛ' καὶ Σεπτιμιανοῦ.
ΙΒ'. ὑπ. Κομόδου Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Περτίνακος.

Κόμοδος αἰφνίδιον ἐτελεύτησεν ἀποπνιγεὶς ἐν οἰκίᾳ Βεστιανοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ καὶ Ἀτταλιανῆς τῆς ὑπατίσσης ἐν Ῥώμῃ πρὸ α' καλανδῶν ἰανουαρίων, ἄρξας ἔτη ιβ'.

Ῥωμαίων ιϛ' ἐβασίλευσεν Λούκιος Περτίναξ μῆνας β'.

Περτίναξ, ὁ καὶ Λούκιος, ἐσφάγη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, ὡς ἐξέρχεται ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς τὸν Μάρτιον ὢν ἐτῶν ο'.

Ῥωμαίων ιζ' ἐβασίλευσεν Δίδιος Ἰουλιανὸς, ὁ καὶ Σίλβιος, μῆνας ζ'.

Α'. ὑπ. Φλάκκου καὶ Κλάρου.

Καὶ οὗτος ὁ Δίδιος ἐσφάγη ὑπὸ κουβικουλαρίου, εἰς τὴν πηγὴν τοῦ παλατίου, Ῥώμης ἔσω, ὡς προσέχει τοῖς ἰχθύσιν, ἐκ συσκευῆς τῶν μετ' αὐτοῦ, ὢν ἐτῶν ξ'.

Ῥωμαίων ιη' ἐβασίλευσεν Λούκιος Σεπτίμιος Σεβῆρος, ἀπὸ τῆς συγκλήτου Ῥώμης ψηφισθεὶς, ἔτη ιθ'.

ΣΜΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Α'. ὑπ. Σεβήρου Αὐγούστου καὶ Σαβίνου.
Β'. ὑπ. Τερτύλλου καὶ Κλήμεντος.
Γ'. ὑπ. Δέξτρου καὶ Πρίσκου.
Δ'. ὑπ. Λατεράνου καὶ Ῥουφίνου.

ΣΜΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ε'. ὑπ. Σατορνίνου καὶ Γάλλου.
Ϛ'. ὑπ. Ἀνουλλίνου καὶ Φρόντωνος.
Ζ'. ὑπ. Σεβήρου Αὐγούστου τὸ β' καὶ Βικτορίνου.
Η'. ὑπ. Μωκιανοῦ καὶ Φαβιανοῦ.

A XIV. Severo II et Pompeiano coss.
XV. Gallo et Flacco coss.
XVI. Orfito III et Rufo coss.

CCXXXIX OLYMPIAS.

XVII. Pollione et Apro coss.
XVIII. Commodo et Quintillo coss.
XIX. Orfito IV et Rufo II coss.

Antoninus, qui et Verus dictus est, morbo conflictatus in Pannoniis obiit, VIII Kal. Apriles, cum imperasset annis XIX.

Romanorum imp. XV Commodus an. XII.

I. Commodo Augusto II et Vero coss.

CCXL OLYMPIAS.

II. Præsente et Gordiano coss.
B III. Commodo Aug. III et Vero II coss.
IV. Mamertino et Rufo III coss.
V. Commodo Augusto IV et Victorino coss.

CCXLI OLYMPIAS.

VI. Marcello et Æliano coss.
VII. Materno et Bradua coss.
VIII. Commodo Aug. V et Gabrione coss.
IX. Crispino et Æliano coss.

CCXLII OLYMPIAS.

X. Fusciano et Silano coss.
XI. Commodo Aug. VI et Septimiano coss.
XII. Commodo Aug. VII et Pertinace coss.

Commodus repente interiit suffocatus in æde Vestiani affinis sui et Attalianæ feminæ consularis Romæ, pridie Kalend. Januarias, cum imperasset C annis XII.

Romanorum imperat. XVI, Lucius Pertinax mensibus II.

Pertinax, qui et Lucius dictus, a militibus interfectus est, dum ex palatio in campum Martium proficiscitur, ann. natus LXX.

Romanorum imperat. XVII, Didius Julianus, qui et Silvius (1) dictus, mensibus VII.

I. Flacco et Claro coss.

Similiter et hic Didius a cubiculario, per comitum insidias interfectus est ad fontem Palatii, Romæ, dum piscibus intendit, annos natus LX.

Romanorum imperator XVIII, Lucius Septimius D Severus a Romano senatu electus, annis XIX.

CCXLIII OLYMPIAS.

I. Severo Augusto et Sabino coss.
II. Tertullo et Clemente coss.
III. Dextro et Prisco coss.
IV. Laterano et Rufino coss.

CCXLIV OLYMPIAS.

V. Saturnino et Gallo coss.
VI. Anullino et Frontone coss.
VII. Severo Augusto II et Victorino coss.
VIII. Muciano et Fabiano coss.

(1) Dic *Salvius*.

CCXLV OLYMPIAS.

IX. Severo Augusto III et Antonino coss.
X. Plautiano et Geta coss.
XI. Chilone et Libone coss.
XII. Antonino II et Libone II coss.

CCXLVI OLYMPIAS.

XIII. Albino et Æmiliano coss.
XIV. Apro et Maximo coss.
XV. Antonino III et Geta III coss.
XVI. Pompeiano et Atto coss.

CCXLVII OLYMPIAS.

XVII. Faustino et Rufino coss.
XVIII. Gentiano et Basso coss.
XIX. Apro II et Apro coss.

His coss. obiit Severus in solo barbarico, annos natus LXV.

Romanorum imperator XIX, Antoninus Caracallus, Severi filius, annis VII.

I. Antonino Augusto IV et Albino coss.

CCXLVIII OLYMPIAS.

II. Messala et Sabino coss.
III. Lentulo et Cereale coss.
IV. Sabino II et Anulino coss.
V. Præsente et Extricato coss.

CCXLIX OLYMPIAS.

VI. Antonino Augusto V et Advento coss.
VII. Antonino Augusto VI et Sacerdote coss.

His coss. Antoninus Caracallus dum contra Persas proficiscitur, inter Edessam et Carras interficitur, annos natus LX.

Romanorum imp. XX, Macrinus an. I.

I. Antonino et Comazonte coss.

Macrinus interfectus est Archelaide, annos natus LII.

Romanorum imperator XXI, Antoninus Heliogabalus, annis IV.

I. Grato et Seleuco coss.

CCL OLYMPIAS.

II. Antonino Augusto II et Alexandro coss.
III. Maximo et Æliano coss.
IV. Flaviano et Crispino coss.

His consulibus Antoninus Heliogabalus Augustus Romæ a cognato suo interfectus est, annos natus XXXVI.

Romanorum imperator XXII, Alexander Mammææ filius, annis XIII.

I. Fusciano et Dextro coss.

CCLI OLYMPIAS.

II. Alexandro II et Marcello coss.
III. Albino et Maximo II coss.
IV. Modesto et Probo coss.
V. Alexandro III et Dione coss.

CCLII OLYMPIAS.

VI. Agricola et Clemente coss.

(1) Imo an. XLIII.

ΣΜΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Θ'. ὑπ. Σεβήρου Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Ἀντωνίνου.
Ι'. ὑπ. Πλαυτιανοῦ καὶ Γέτα.
ΙΑ'. ὑπ. Χίλωνος καὶ Λίβωνος.
ΙΒ'. ὑπ. Ἀντωνίνου τὸ β' καὶ Γέτα τὸ β'.

ΣΜϚ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΓ'. ὑπ. Ἀλβίνου καὶ Αἰμιλιανοῦ.
ΙΔ'. ὑπ. Ἄπρου καὶ Μαξίμου.
ΙΕ'. ὑπ. Ἀντωνίνου τὸ γ' καὶ Γέτα τὸ γ'.
ΙϚ'. ὑπ. Πομπηϊανοῦ καὶ Ἄττου.

ΣΜΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΖ'. ὑπ. Φαυστίνου καὶ Ῥουφίνου.
ΙΗ'. ὑπ. Γεντιανοῦ καὶ Βάσσου.
ΙΘ'. ὑπ. Ἄπρου τὸ β' καὶ Ἄπρου.

Τούτοις τοῖς ὑπάτοις ἐτελεύτησεν Σεβῆρος εἰς τὸ βαρβαρικὸν, ὢν ἐτῶν ξε'.

Ῥωμαίων ιθ' ἐβασίλευσεν Ἀντωνῖνος Καράκαλλος, υἱὸς Σεβήρου, ἔτη ζ'.

Α'. ὑπ. Ἀντωνίνου Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Ἀλβίνου.

ΣΜΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Β'. ὑπ. Μεσσαλᾶ καὶ Σαβίνου.
Γ'. ὑπ. Λεντούλου καὶ Κερεαλίου.
Δ'. ὑπ. Σαβίνου τὸ β' καὶ Ἀνουλλίνου.
Ε'. Πραίσεντος καὶ Ἐξτρικάτου.

ΣΜΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ϛ'. ὑπ. Ἀντωνίνου Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Ἀδουέντος.
Ζ'. ὑπ. Ἀντωνίνου Αὐγούστου τὸ ς' καὶ Σακερδότου.

Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων Ἀντωνῖνος Καράκαλλος κατὰ Περσῶν ἀπελθὼν καὶ ἀναλαβὼν τὴν Ὀσροηνὴν, συμβαλὼν εἰς τὸν πόλεμον ἐσφάγη, μέσον Ἐδέσσης καὶ Καῤῥῶν, ὢν ἐτῶν ξ' (1).

Ῥωμαίων κ' ἐβασίλευσεν Μακρῖνος ἔτος α'.

Α'. ὑπ. Ἀντωνίνου καὶ Κωμάζοντος.

Μακρῖνος ἐσφάγη ἐν Ἀρχελαΐδι, ὢν ἐτῶν νβ'.

Ῥωμαίων κα' ἐβασίλευσεν Ἀντωνῖνος Ἡλιογάβαλος ἔτη δ'.

Α'. ὑπ. Γράτου καὶ Σελεύκου.

ΣΝ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Β'. ὑπ. Ἀντωνίνου Αὐγούστου τὸ β' καὶ Ἀλεξάνδρου.
Γ'. ὑπ. Μαξίμου καὶ Αἰλιανοῦ.
Δ'. ὑπ. Φλαβιανοῦ καὶ Κρισπίνου.

Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων ἐσφάγη Ἀντωνῖνος Ἡλιογάβαλος Αὔγουστος ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ ἰδίου αὐτοῦ συγγενοῦς, ὢν ἐτῶν λς'.

Ῥωμαίων κβ' ἐβασίλευσεν Ἀλέξανδρος Μαμμαίας ἔτη ιγ'.

Α'. ὑπ. Φουσκιανοῦ καὶ Δέξτρου.

ΣΝΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Β'. ὑπ. Ἀλεξάνδρου τὸ β' καὶ Μαρκέλλου.
Γ'. ὑπ. Ἀλβίνου καὶ Μαξίμου τὸ β'.
Δ'. ὑπ. Μοδέστου καὶ Πρόβου.
Ε'. ὑπ' Ἀλεξάνδρου τὸ γ' καὶ Δίωνος.

ΣΝΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ϛ' ὑπ. Ἀγρικόλα καὶ Κλήμεντος.

Ζ'. ὑπ. Πομπηϊανοῦ καὶ Πελεγμιανοῦ.
Η'. ὑπ. Λούππου καὶ Μαξίμου τὸ γ'.
Θ'. ὑπ. Μαξίμου τὸ δ' καὶ Πατερνοῦ.

ΣΝΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ι'. ὑπ. Μαξίμου τὸ ε' καὶ Οὐρβανοῦ.
ΙΑ'. ὑπ. Σεβήρου καὶ Κυντιανοῦ.
ΙΒ'. ὑπ. Μαξίμου τὸ ς' καὶ Ἀφρικανοῦ.
ΙΓ'. ὑπ. Περπέτου καὶ Κορνηλίου.

Ἐπὶ τῶν προκειμένων ὑπάτων ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ Ἀλέξανδρος Αὔγουστος, ὡς ἔστιν ὑπὸ τὸν παπυλεῶνα αὐτοῦ ἐν Μογοντιακῷ, ὢν ἐτῶν λ'· τὴν δὲ μητέρα αὐτοῦ Μαμμαίαν, οὖσαν μετ' αὐτοῦ, ἔπνιξαν ἐν σχοινίῳ εἰς τὸν παπυλεῶνα ἔσω.

Ῥωμαίων κγ' ἐβασίλευσεν Μαξιμῖνος, Αὔγουστος ἀναγορευθεὶς ἀπὸ στρατοῦ, ἔτη γ'.

ΣΝΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Α'. ὑπ. Οὐλπικίου ἐν Ποντιανοῦ.
Β'. ὑπ. Γορδιανοῦ καὶ Ἀβιολά.
Γ'. ὑπ. Ἀλβίνου καὶ Οὐενούστου.

Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων ἐπελθόντες οἱ στρατιῶται ἔσφαξαν Μαξιμῖνον Αὔγουστον εἰς Ἀκυλήϊαν, ὄντα ἐτῶν ξε'. Καὶ ἐβασίλευσεν Βαλβῖνος μῆνας γ', καὶ ἐσφάγη· καὶ ἐβασίλευσεν Πούπλιος ἡμέρας ἑκατὸν, καὶ ἐσφάγη.

Ῥωμαίων κδ' ἐβασίλευσεν Γορδιανὸς σενιὼρ ἔτη ς'.

Α'. ὑπ. Γορδιανοῦ Αὐγούστου τὸ β' καὶ Πομπηϊανοῦ.

ΣΝΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Β'. ὑπ. Ἀττικοῦ καὶ Πραιτεξτάτου.
Γ'. ὑπ. Αὐρηλιανοῦ καὶ Πάππου.
Δ'. ὑπ. Περεγρίνου καὶ Αἰμιλιανοῦ.
Ε'. ὑπ. Φιλίππου καὶ Τατιανοῦ.

ΣΝϚ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ϛ'. ὑπ. Πραίσεντος καὶ Ἀλβίνου.

Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων νόσῳ βληθεὶς Γορδιανὸς σενιὼρ τελευτᾷ, ὢν ἐτῶν οθ'.

Ῥωμαίων κε' ἐβασίλευσε Φίλιππος ὁ ἰουνίωρ, ἅμα Φιλίππῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ἔτη ς'.

Α'. ὑπ. Φιλίππου Αὐγούστου τὸ β' καὶ Φιλίππου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.
Β'. ὑπ. Φιλίππου Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Φιλίππου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τὸ β'.
Γ'. ὑπ. Αἰμιλιανοῦ τὸ β' καὶ Ἀκυλίνου.

ΣΝΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Δ'. ὑπ. Δεκίου καὶ Γρατιανοῦ.
Ε'. ὑπ. Γάλλου καὶ Βολουσιανοῦ.
Ϛ'. ὑπ. Βολουσιανοῦ τὸ β' καὶ Μαξίμου.

Φίλιππος ὁ ἰουνίωρ πολλοὺς συμβαλὼν πολέμους εὐτυχῶς ἔπραξεν· καὶ ὡς πολεμεῖ τοῖς Γήπεσιν, ἐκονδύλησεν ὁ ἵππος αὐτοῦ, καὶ συμπεσὼν αὐτῷ μηρόκλαστος ἐγένετο· καὶ ἐλθὼν ἐν τῇ Ῥώμῃ, ἐξ αὐτοῦ τοῦ κλάσματος τελευτᾷ, ὢν ἐτῶν με'.

Ῥωμαίων κς' ἐβασίλευσεν Δέκιος ἔτος α'.

Α'. ὑπ. Δεκίου Καίσαρος καὶ Δεκίου υἱοῦ αὐτοῦ.

Ἐξελθὼν δὲ ὁ αὐτὸς Δέκιος εἰς πόλεμον κατὰ Φράγκων, ὡς ἀπέρχεται, ἐσφάγη μετὰ τοῦ υἱοῦ ὑπό τινος τῶν ἐξάρχων ἐν Ἀβύρτῳ, ὢν ἐτῶν ξ'.

A VII. Pompeiano et Pelegmiano (1) coss.
VIII. Lupo et Maximo III coss.
IX. Maximo IV et Paterno coss.

CCLIII OLYMPIAS.

X. Maximo V et Urbano coss.
XI. Severo et Quintiano coss.
XII. Maximo VI et Africano coss.
XIII. Perpetuo et Cornelio coss.

Prædictis coss. Alexander interfectus est ab exercitu, cum esset in suo tabernaculo, Moguntiaci, annos tum natus XXX; ejusque mater Mammæa, quæ cum filio erat, intra ipsum tabernaculum laqueo est suffocata.

Romanorum imperator XXIII, Maximinus Aug. ab exercitu renuntiatus, annis III.

B

CCLIV OLYMPIAS.

I. Ulpicio et Pontiano coss.
II. Gordiano et Aviola coss.
III. Albino et Venusto coss.

His coss. irruentes milites Maximinum Augustum Aquileiæ interfecerunt, cum annum ageret LXV. Cui successit Balbinus; quo tertium post mensem cæso, imperium adeptus est Publius, qui post centum dies pariter est interemptus.

Romanorum imperavit XXIV Gordianus senior, annis VI.

I. Gordiano Augusto II et Pompeiano coss.

CCLV OLYMPIAS.

II. Attico et Prætexato coss.
C III. Aureliano et Pappo coss.
IV. Peregrino et Æmiliano coss.
V. Philippo et Tatiano coss.

CCLVI OLYMPIAS.

VI. Præsente et Albino coss.

His coss. Gordianus senior ex morbo decessit, an. LXXIX natus.

Romanorum imperator XXV Philippus junior, una cum filio Philippo, annis VI.

I. Philippo Augusto II, et Philippo filio ejus coss.
II. Philippo Augusto III et Philippo filio ejus II, coss.
III. Æmiliano II et Aquilino coss.

D

CCLVII OLYMPIAS.

IV. Decio et Gratiano coss.
V. Gallo et Volusiano coss.
VI. Volusiano II et Maximo coss.

Philippus junior multa bella feliciter confecit. Is dum contra Gepidas præliatur, equo cespitante lapsus, femur contrivit, Romamque reversus, ex eo vulnere moritur, cum esset annorum XLV.

Romanorum imp. XXVI, Decius an. I.

I. Decio Cæsare et Decio filio ejus coss.

Ipse vero Decius, dum Francis bellum illaturus proficiscitur, ab uno ex proceribus cum filio occiditur Abyrti, annos natus LX.

(1) Imo *Feliciano*.

Romanorum imperat. XXVII, Caius Gallus annis III. A

CCLVIII OLYMPIAS.

I. Valeriano et Gallieno coss.
II. Valeriano II et Gallieno II coss.
III. Maximo II et Glabrione coss.
Caius Gallus decessit, annos natus LXII.
Romanorum imperat. XXVIII, Valerianus Augustus annis XIV.
I. Valeriano Augusto III et Gallieno III coss.

CCLIX OLYMPIAS.

II. Tusco et Basso coss.
III. Æmiliano III et Volusiano II coss.
IV. Sæculari et Donato coss.
V. Gallieno IV et Volusiano III coss. B

CCLX OLYMPIAS.

VI. Gallieno V et Faustiniano coss.
VII. Albino et Dextro coss.
VIII. Gallieno VI et Saturnino coss.
IX. Valeriano Augusto IV et Luciano coss.

CCLXI OLYMPIAS.

X. Valeriano Augusto V et Luciano II coss.
XI. Gallieno VII et Sabiniano coss.
XII. Paterno et Arcesilao coss.
XIII. Paterno II et Mariniano coss.

CCLXII OLYMPIAS.

XIV. Claudio et Paterno III coss.
His prædictis coss. Valerianus Augustus a Persis in eum insurgentibus, interfectus est, annos natus LXI. C
Romanorum imperat. XXIX, Claudius annis II.
I. Antiochiano et Orfito coss.
II. Aureliano et Basso coss.
Claudius Sirmii moritur, annos natus LVI.
Romanorum imp. XXX, Aurelianus, annis VI.
I. Quieto et Bradumiano coss.

CCLXIII OLYMPIAS.

II. Tacito et Placidiano coss.
III. Quieto II et Bradumiano II coss.
IV. Aureliano Augusto II et Capitolino coss.
V. Aureliano Augusto III et Marcello coss. D

CCLXIV OLYMPIAS.

VI. Tacito II et Æmiliano coss.
Aurelianus Augustus moritur, annos natus LXXV, regnatque Florianus diebus XCVII et interficitur.
Romanorum imp. XXXI, Probus, annos VI.
I. Probo Augusto et Paulino coss.
II. Probo Augusto II et Lupo coss.
III. Probo Augusto III et Paterno coss.

CCLXV OLYMPIAS.

IV. Messala et Grato coss.
V. Probo Augusto IV et Tiberiano coss.
VI. Probo Augusto V et Victorino coss.
Interficitur Probus Augustus Sirmii, annos natus L.
Romanorum imperator XXXII, Carus cum filiis Carino et Numeriano, annis III.

Ῥωμαίων κζ' ἐβασίλευσεν Γάϊος Γάλλος ἔτη γ'.

ΣΝΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Α'. ὑπ. Οὐαλεριανοῦ καὶ Γαλλιηνοῦ.
Β'. ὑπ. Οὐαλεριανοῦ τὸ β' καὶ Γαλλιηνοῦ τὸ β'.
Γ'. ὑπ. Μαξίμου τὸ β' καὶ Γλαβρίωνος.
Ἐτελεύτησε Γάϊος Γάλλος, ὢν ἐτῶν ξβ'.
Ῥωμαίων κη' ἐβασίλευσεν Οὐαλεριανὸς Αὔγουστος ἔτη ιδ'.
Α'. ὑπ. Οὐαλεριανοῦ Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Γαλλιηνοῦ τὸ γ'.

ΣΝΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Β'. ὑπ. Τούσκου καὶ Βάσσου.
Γ'. ὑπ. Αἰμιλιανοῦ τὸ γ' καὶ Βολουσιανοῦ τὸ β'.
Δ'. ὑπ. Σεκουλαρίου καὶ Δονάτου.
Ε'. ὑπ. Γαλλιηνοῦ τὸ δ' καὶ Βολουσιανοῦ τὸ γ'.

ΣΞ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ϛ'. ὑπ. Γαλλιηνοῦ τὸ ε' καὶ Φαυστινιανοῦ.
Ζ'. ὑπ. Ἀλβίνου καὶ Δέξτρου.
Η'. ὑπ. Γαλλιηνοῦ τὸ ς' καὶ Σατορνίνου.
Θ'. ὑπ. Οὐαλεριανοῦ Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Λουκιανοῦ.

ΣΞΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ι'. ὑπ. Οὐαλεριανοῦ Αὐγούστου τὸ η' καὶ Λουκιανοῦ τὸ β'.
ΙΑ'. ὑπ. Γαλλιηνοῦ τὸ ζ' καὶ Σαβινιανοῦ.
ΙΒ'. ὑπ. Πατέρνου καὶ Ἀρκεσιλάου.
ΙΓ'. ὑπ. Πατέρνου τὸ β' καὶ Μαρινιανοῦ.

ΣΞΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΔ'. ὑπ. Κλαυδίου καὶ Πατέρνου τὸ γ'.
Ἐπὶ τῶν προκειμένων ὑπάτων Οὐαλεριανὸς Αὔγουστος ἐσφάγη ὑπὸ Περσῶν ἐπαναστάντων αὐτῷ, ὢν ἐτῶν ξα'.
Ῥωμαίων κθ' ἐβασίλευσεν Κλαύδιος ἔτη β'.
Α'. ὑπ. Ἀντιοχιανοῦ καὶ Ὀρφίτου.
Β'. ὑπ. Αὐρηλιανοῦ καὶ Βάσσου.
Κλαύδιος τελευτᾷ ἐν Σιρμίῳ, ὢν ἐτῶν νς'.
Ῥωμαίων λ' ἐβασίλευσεν Αὐρηλίανος ἔτη ς'.
Α'. ὑπ. Κυιέτου καὶ Βραδουμιανοῦ.

ΣΞΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Β'. ὑπ. Ταχίτου καὶ Πλακιδιανοῦ.
Γ'. ὑπ. Κυιέτου τὸ β' καὶ Βραδουμιανοῦ τὸ β'.
Δ'. ὑπ. Αὐρηλιανοῦ Αὐγ. τὸ β' καὶ Καπετωλίνου.
Ε'. ὑπ. Αὐρηλιανοῦ Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Μαρκέλλου.

ΣΞΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ϛ'. ὑπ. Ταχίτου τὸ β' καὶ Αἰμιλιανοῦ.
Αὐρηλιανὸς Αὔγουστος τελευτᾷ, ὢν ἐτῶν οε', καὶ ἐβασίλευσεν Φλωριανὸς ἡμέρας ϙζ', καὶ ἐσφάγη·
Ῥωμαίων λα' ἐβασίλευσεν Πρόβος ἔτη ς'.
Α'. ὑπ. Πρόβου Αὐγούστου καὶ Παυλίνου.
Β'. ὑπ. Πρόβου Αὐγούστου τὸ β' καὶ Λούππου.
Γ'. ὑπ. Πρόβου Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Πατέρνου.

ΣΞΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Δ'. ὑπ. Μεσσαλᾶ καὶ Γράτου.
Ε'. ὑπ. Πρόβου Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Τιβεριανοῦ.
Ϛ'. ὑπ. Πρόβου Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Βικτωρίνου.
Ἐσφάγη Πρόβος Αὔγουστος ἐν Σιρμίῳ, ὢν ἐτῶν ν'.
Ῥωμαίων λβ' ἐβασίλευσεν Κάρος, ἅμα τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ Καρίνῳ καὶ Νουμεριανῷ, ἔτη γ'.

Α'. ὑπ. Κάρου καὶ Καρίνου.

ΣΞϚ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Β'. ὑπ. Διοκλητιανοῦ καὶ Βάσσου.

Γ'. ὑπ. Καρίνου τὸ β' καὶ Νουμεριανοῦ.

Κάρος ἐκεραυνώθη ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ. Τελευτᾷ Καρῖνος ὢν ἐτῶν λϛ'. Εἶτα σφάζεται Νουμεριανὸς ἐν Περίνθῳ τῆς Θρᾴκης τῇ νῦν καλουμένῃ Ἡρακλείᾳ ὑπὸ Ἄπρου ἐπάρχου.

Ῥωμαίων λγ' ἐβασίλευσεν Διοκλητιανὸς ἔτη κ'.

Α'. ὑπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγ. τὸ β' καὶ Ἀριστοβούλου.

Β'. ὑπ. Μαξίμου καὶ Ἀκυλίνου.

ΣΞΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Γ'. ὑπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Μαξιμιανοῦ Ἑρκουλίου Αὐγούστου.

Δ'. ὑπ. Μαξιμιανοῦ Ἑρκουλίου τὸ β' καὶ Ἰανουαρίου.

Ε'. ὑπ. Βάσσου καὶ Κυντιανοῦ.

Ϛ'. ὑπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Μαξιμιανοῦ Ἑρκουλίου Αὐγούστου τὸ γ'.

ΣΞΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ζ'. ὑπ. Τιβεριανοῦ καὶ Δίωνος.

Η'. ὑπ. Ἀννιβαλιανοῦ καὶ Ἀσκληπιοδότου.

Θ'. ὑπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Μαξιμιανοῦ Ἑρκουλίου Αὐγούστου τὸ δ'.

Ι'. ὑπ. Κωνσταντίου Καίσαρος καὶ Μαξιμιανοῦ Ἰοβίου Καίσαρος.

ΣΞΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΑ'. ὑπ. Τούσκου καὶ Ἀνουλλίνου.

ΙΒ'. ὑπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ ϛ' καὶ Κωνσταντίου Καίσαρος τὸ β'.

ΙΓ'. ὑπ. Μαξιμιανοῦ Ἑρκουλίου τὸ ε' καὶ Μαξιμιανοῦ Ἰοβίου Καίσαρος τὸ β'.

ΙΔ'. ὑπ. Ἀνικίου Φαύστου καὶ Σεβήρου Γάλλου.

ΣΟ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΕ'. ὑπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Μαξιμιανοῦ Ἑρκουλίου Αὐγούστου τὸ ϛ'.

ΙϚ'. ὑπ. Κωνσταντίου Καίσαρος τὸ γ' καὶ Μαξιμιανοῦ Ἰοβίου τὸ γ'.

ΙΖ'. ὑπ. Τιτιανοῦ καὶ Νεπωτιανοῦ.

ΙΗ'. ὑπ. Κωνσταντίου Καίσαρος τὸ δ' καὶ Μαξιμιανοῦ Αὐγούστου Καίσαρος τὸ δ'.

ΣΟΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΘ'. ὑπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ η' καὶ Μαξιμιανοῦ τοῦ Ἑρκουλίου τὸ ζ'.

Κ'. ὑπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ θ' καὶ Μαξιμιανοῦ Ἑρκουλίου τὸ η'.

Ῥωμαίων λδ' ἐβασίλευσεν ὁ θειότατος καὶ πιστότατος Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας, ὁ υἱὸς Κωνσταντίου, πρὸ η' Καλανδῶν Αὐγούστου, ἔτη λα', μῆνας ι'.

Α'. ὑπ. Κωνσταντίου Καίσαρος τὸ ε' καὶ Μαξιμιανοῦ Ἰοβίου τὸ ε'.

Β'. ὑπ. Κωνσταντίου Καίσαρος τὸ ϛ' καὶ Μαξιμιανοῦ Ἰοβίου τὸ ϛ'.

ΣΟΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Γ'. ὑπ. Φλαβίου Κωνσταντίνου Αὐγούστου μόνου.

A I. Caro et Carino coss.

CCLXVI OLYMPIAS.

II. Diocletiano et Basso coss.

III. Carino II et Numeriano coss.

Carus fulmine ictus est in Mesopotamia. Carinus annos natus XXXVI moritur. Deinde Numerianus Perinthi, in Thraciæ civitate, quam nunc Heracleam vocant, ab Apro præfecto prætorii interficitur.

Romanorum imperator XXXIII Diocletianus, annis XX.

I. Diocletiano Augusto II et Aristobulo coss.

II. Maximo et Aquilino coss.

CCLXVII OLYMPIAS.

B III. Diocletiano Augusto III et Maximiano Herculeo Augusto coss.

IV. Maximiano Herculeo II et Januario coss.

V. Basso et Quintiano coss.

VI. Diocletiano IV et Maximiano Herculeo Augusto III coss.

CCLXVIII OLYMPIAS.

VII. Tiberiano et Dione coss.

VIII. Hannibaliano et Asclepiodoto coss.

IX. Diocletiano Augusto V et Maximiano Herculeo Augusto IV coss.

X. Constantino Cæsare et Maximiano Jovio Cæsare coss.

CCLXIX OLYMPIAS.

C XI. Tusco et Anullino coss.

XII. Diocletiano Augusto VI et Constantio Cæsare II coss.

XIII. Maximiano Herculeo V et Maximiano Jovio Cæsare II coss.

XIV. Anicio Fausto et Severo Gallo coss.

CCLXX OLYMPIAS.

XV. Diocletiano Augusto VII et Maximiano Augusto VI coss.

XVI. Constantio Cæsare III et Maximiano Jovio III coss.

XVII. Titiano et Nepotiano coss.

XVIII. Constantio Cæsare IV et Maximiano Jovio Cæsare IV coss.

D CCLXXI OLYMPIAS.

XIX. Diocletiano Augusto VIII et Maximiano Herculeo VII coss.

XX. Diocletiano Augusto IX et Maximiano Herculeo VIII coss.

Romanorum imp. XXXIV, sanctissimus et christianissimus Constantinus Magnus, Constantii filius, ex a. d. VIII Kalend. Augusti, annis XXXI, mensibus X.

I. Constantio Cæsare V et Maximiano Jovio V coss.

II. Constantio Cæsare VI et Maximiano Jovio VI coss.

CCLXXII OLYMPIAS.

III. Flavio Constantino Augusto solo coss.

IV. Rursus decies, et Maximiano Galerio VII coss.

V. Maximiano Herculeo VIII et Galerio Maximo coss.

VI. Constantino Augusto II et Licinio coss.

CCLXXIII OLYMPIAS.

VII. Constantino Augusto III et Licinio II coss.

VIII. Constantino Augusto IV et Licinio III coss.

IX. Volusiano et Aniano coss.
X. Constantino Augusto V et Licinio IV coss.

CCLXXIV OLYMPIAS.

XI. Sabino et Rufino coss.
XII. Gallicano et Symmacho coss.
XIII. Licinio V et Crispo Cæsare coss.
XIV. Constantino Augusto VI et Licinio V coss.

CCLXXV OLYMPIAS.

XV. Constantino Augusto VII et Constantio Cæsare coss.
XVI. Crispo II et Constantio II coss.
XVII. Frobiano et Juliano coss.
XVIII. Severo et Rufino coss.

CCLXXVI OLYMPIAS.

XIX. Crispo III et Constantio III coss.
XX. Paulino et Juliano coss.

Piissimus Constantinus Constantem filium suum, qui tum Cæsar erat, Augustum renuntiavit ex a. d. VI Id. Novembris, et imperii vicennalia egit.

A Δ'. ὑπ. Πάλιν δέκατον (1), καὶ Μαξιμιανοῦ Γαλερίου τὸ ζ'.

Ε'. ὑπ. Μαξιμιανοῦ Ἑρκουλίου τὸ η' καὶ Γαλερίου Μαξίμου.

Ϛ'. ὑπ. Κωνσταντίνου Αὐγούστου τὸ β' καὶ Λικινίου.

ΣΟΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ζ'. ὑπ. Κωνσταντίνου Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Λικινίου τὸ β'.

Η'. ὑπ. Κωνσταντίνου Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Λικινίου τὸ γ'.

Θ'. ὑπ. Βολουσιανοῦ καὶ Ἀνιανοῦ.

Ι'. ὑπ. Κωνσταντίνου Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Λικινίου τὸ δ'.

B ΣΟΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΑ'. ὑπ. Σαβίνου καὶ Ῥουφίνου.
ΙΒ'. ὑπ. Γαλλικανοῦ καὶ Συμμάχου.
ΙΓ'. ὑπ. Λικινίου τὸ ε' καὶ Κρίσπου Καίσαρος.
ΙΔ'. ὑπ. Κωνσταντίνου Αὐγούστου τὸ ς' καὶ Λικινίου τὸ ε'.

ΣΟΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΕ'. ὑπ. Κωνσταντίνου Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Κωνσταντίου Καίσαρος.
ΙϚ' ὑπ. Κρίσπου τὸ β' καὶ Κωνσταντίου τὸ β'.
ΙΖ'. ὑπ. Προβιανοῦ καὶ Ἰουλιανοῦ.
ΙΗ'. ὑπ. Σεβήρου καὶ Ῥουφίνου.

ΣΟϚ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΘ'. ὑπ. Κρίσπου τὸ γ' καὶ Κωνσταντίου τὸ γ'.
C Κ'. ὑπ. Παυλίνου καὶ Ἰουλιανοῦ.

Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος Κώνσταντα τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν Καίσαρα ὄντα, ἀνηγόρευσεν Αὔγουστον πρὸ ς' Ἰδῶν νοεμβρίων, καὶ εἰκοσαετηρίδα τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἦξεν.

(1) Cod. Παλινδεχάτου. Agitur autem de consulatu decimo Diocletiani. Videsis adnotationes ad *Chronicon paschale*. Reapse autem apud Almeloveenii fastos bis occurrit decimus Diocletiani consulatus, vel potius dicitur, *post consulatum Diocletiani* x.

EUSEBII PAMPHILI CHRONICORUM LIBER PRIMUS EXPLICIT.

EUSEBII PAMPHILI

CHRONICORUM LIBER SECUNDUS

S. HIERONYMO INTERPRETE ET AMPLIATORE

Ad codices Vaticanos nuper exactus.

SANCTI HIERONYMI PRÆFATIO IN LIBRUM II CHRONICORUM EUSEBII

HIERONYMUS VINCENTIO ET GALIENO SUIS SALUTEM.

1. Vetus iste disertorum mos fuit, ut exercendi ingenii causa Græcos libros Latino sermone absolverent, et, quod plus in se difficultatis habet, poemata illustrium virorum, addita metri necessitate, transferrent. Unde et noster Tullius Platonis integros libros ad verbum interpretatus est : et cum Aratum jam Romanum hexametris versibus edidisset, in Xenophontis *Œconomico* lusit : in quo opere ita sæpe aureum illud flumen eloquentiæ quibusdam scabris et turbulentis obicibus retardatur, ut qui interpretata nesciunt, a Cicerone dicta non credant. Difficile est enim alienas lineas insequentem non alicubi excedere : arduum, ut quæ in aliena lingua bene dicta sunt, eumdem decorem in translatione conservent. Significatum est aliquid unius verbi proprietate; non habeo meum quo id efferam ; et dum quæro implere sententiam, longo ambitu vix brevis viæ spatia consummo. Accedunt hyperbatorum anfractus, dissimilitudines casuum, varietas figurarum : ipsum postremo suum, et, ut ita dicam, vernaculum linguæ genus. Si ad verbum interpretor, absurde resonat : si ob necessitatem aliquid in ordine vel in sermone mutavero, ab interpretis videbor officio recessisse.

2. Itaque, mi Vincenti charissime, et tu Galiene pars animæ meæ, obsecro, ut quidquid hoc tumultuarii operis est, amicorum, non judicum animo relegatis : præsertim cum et notario, ut scitis, velocissime dictaverim, et difficultatem rei etiam divinorum voluminum instrumenta testentur, quæ a LXX Interpretibus edita, non eumdem saporem in Græco sermone custodiunt. Quamobrem Aquila, et Symmachus, et Theodotio incitati, diversum pene opus in eodem opere prodiderunt : alio nitente verbum de verbo exprimere, alio sensum potius sequi, tertio non multum a veteribus discrepare. Quinta autem, et sexta, et septima editio, licet quibus censeantur auctoribus, ignoretur, tamen ita probabilem sui diversitatem tenent, ut auctoritatem sine nominibus meruerint. Inde adeo venit, ut sacræ litteræ minus comptæ, et dure sonantes videantur; quod isti homines interpretatas eas de Hebræo nescientes, dum superficiem, non medullam inspiciunt, ante quasi vestem orationis sordidam perhorrescunt, quam pulchrum intrinsecus rerum corpus inveniant. Denique quid Psalterio canorius, quod in morem nostri Flacci, et Græci Pindari, nunc iambo currit, nunc Alcaico personat, nunc Sapphico tumet, nunc semipede ingreditur? Quid Deuteronomii et Isaiæ cantico pulchrius? Quid Salomone gravius? Quid perfectius Job? Quæ omnia hexametris et pentametris versibus, ut Josephus et Origenes scribunt, apud suos composita decurrunt. Hæc cum Græce legimus, aliud quiddam sonant, cum Latine, penitus non cohærent. Quod si cui non videtur linguæ gratiam interpretatione mutari, Homerum ad verbum exprimat in Latinum. Plus aliquid dicam, eumdem in sua lingua prosæ verbis interpretetur, videbit ordinem ridiculum, et poetam eloquentissimum vix loquentem.

3. Quorsum ista? Videlicet ut non vobis mirum videatur, si alicubi offendimus, si tarda oratio aut consonantibus asperatur, aut vocalibus hiulca vel divisa fit, aut rerum ipsarum brevitate constringitur, cum eruditissimi homines in eodem opere sudaverint, et ad communem difficultatem, quam in omni interpretatione causati sumus, hoc nobis proprium accedat, quod historia multiplex est, habens barbara nomina, res incognitas Latinis, numeros inextricabiles, virgulas rebus pariter ac numeris intertextas, ut pene difficilius sit legendi ordinem discere quam ad lectionis notitiam pervenire. Ut autem manifesto cognoscatur indicio, ad quem numerum historia quæque pertineat, has distinctiones positas lector advertat, ut si ad primum numerum regni primitus enotati historia referenda est, primam litteram in explanatione historiæ contempletur : et siquidem eam ex minio viderit, illi tempori applicandam vel anno sciat, quem suggesserit numerus similiter eodem minio figuratus. Si vero numerum non puro minio, sed misto nigro notatum esse perviderit, secundæ lineæ numero debetur historia. Si autem tertio numerorum ordini

applicandum est quod fuerit ascriptum, medium puro minio numerum, et partem reliquam ex solo nigro expressam conspicabitur. Quarta numeri linea nihil habebit ex minio, sed indicio erit, quod sibi historia debeatur, cum minio facta littera in principio enodationis historiæ, quæ etiam superioribus signis subdenda est, nihilominus apparebit, nullo superius memoratorum signorum numeris respondente. Sin vero non minio, sed mistim nigro rubroque littera fuerit expressa, refulgens ex rubro numerus in quintam numerorum lineam poterit adverti. Et ita sexta linea numeri ut secunda, septima ut tertia designabitur, octava quoque ut quarta apparente linea bicolori. Cum vero nec in numeris, nec in explanatione historiæ ullum horum signorum, quæ prædiximus, fuerit, nona linea quod adnotatum fuerit, vindicabit. Non tamen omnia hujusmodi requirenda sunt necessario, cum minor est numerus linearum. Unde præmonendum puto, ut prout quæque scripta sunt, etiam colorum diversitates serventur, ne quis irrationabili æstimet voluptate oculis tantum rem esse quæsitam, et dum tædium scribendi fugit, labyrinthum erroris intexat. Id enim elucubratum est, ut regnorum tramites, qui per vicinitatem nimiam pene misti erant, distinctione minii separarentur, et eumdem coloris locum quem prior membrana signaverat, ex adverso positi numeri retinerent, vel etiam posterior scriptura servaret.

4. Nec ignoro multos fore, qui solita libidine omnibus detrahendi (quod vitare non potest nisi qui omnino nil scribit), huic volumini geminum (1) dentem infigant. Calumniabuntur tempora, convertent ordinem, res arguent, syllabas eventilabunt : et quod accidere plerumque solet, negligentiam librariorum ad auctores referent. Quos cum possim meo jure repercutere, ut si displicet, non legant, malo breviter placatos dimittere, ut et Græcorum fidem suo auctori assignent; et quæ nova inseruimus, de aliis probatissimis viris libata cognoscant. Sciendum etenim est me et interpretis et scriptoris ex parte officio usum, quia et Græca fidelissime expressi, et nonnulla quæ mihi intermissa videbantur, adjeci, in Romana maxime historia, quam Eusebius hujus conditor libri non tam ignorasse, ut eruditus, quam ut Græce scribens, parum suis necessariam perstrinxisse mihi videtur. Itaque a Nino et Abraham usque ad Trojæ captivitatem pura Græca translatio est (2). A Troja usque ad vicesimum Constantini annum nunc addita, nunc mista sunt plurima, quæ de Tranquillo, et cæteris illustribus historicis curiosissime excerpsimus. A Constantini autem supradicto anno usque ad consulatum Augustorum Valentis sexies et Valentiniani iterum, totum meum est. Quo fine contentus, reliquum tempus Gratiani et Theodosii latioris historiæ stylo reservavi : non quo de viventibus timuerim libere et vere scribere; timor enim Dei timorem hominum repellit; sed quoniam debacchantibus adhuc in terra nostra Barbaris, incerta sunt omnia.

EUSEBII PAMPHILI
IN LIBRUM II CHRONICORUM
PROŒMIUM
S. HIERONYMO INTERPRETE (3).

—

1. Moysem gentis Hebraicæ, qui primus omnium prophetarum ante adventum Domini Salvatoris di- A vinas leges sacris Litteris explicavit, Inachi fuisse temporibus, eruditissimi viri tradiderunt : ex no-

1. Μωϋσέα γένος Ἑβραῖον προφητῶν ἁπάντων πρῶτον, ἀμφὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, λέγω δὲ τοῦ Χριστοῦ, ἀμφί τε τῆς τῶν ἐθνῶν δι' αὐτοῦ θεογνωσίας χρησμοὺς καὶ λόγια θεῖα γραφῇ παραδεδωκότα, τοῖς χρόνοις

1. *Mosem genere Hebræum, qui prophetarum omnium primus de Salvatore nostro, de Christo, inquam, et de ea, quam gentes per eum adeptæ sunt, Dei cognitione, vaticinia et oracula divina scripto tradidit,*

(1) Animadverte nobilem lectionem *geminum* pro *genuinum*, quam varietatem ignotam hactenus video superioribus hujus præfationis editoribus. Codices Vaticani octo habent *geminum*; ex his unus habet superscriptam vulgarem illam lectionem *genuinum*, alter etiam interpolatur. Reliqui Vaticani codices habent *genuinum*.

(2) Res nunc certe haud ita se habet. Editus enim ex Armeniaco codice Eusebii textus pauciores historias etiam ante Trojana tempora habet quam textus Hieronymianus. Itaque vel hic Hieronymus liberiore sententia loquitur, vel Armeniacus interpres Eusebiana aliquot commata omisit.

(3) Hieronymus hoc prooemium ex antiquo exemplari interpretatus est, aliquot tamen immistis de suo sententiis. Ejusdem partem, in codice Parisiaco Syncelli superstitem, ante Goarum Scaliger edidit, eamdemque ita fecit Latinam, ut non parum ab Hieronymiana interpretatione recederet. — Scaligeri versionem textui Græco subjecimus. Ed. Patr.

stris Clemens, et Africanus, et Tatianus: ex Judæis Josephus, et Justus, veteris historiæ monimenta replicantes. Porro Inachus quingentis annis Trojanum bellum antecedit. Ex ethnicis vero impius ille Porphyrius in quarto sui operis libro, quod adversum nos casso labore contexuit, post Moysem Semiramim fuisse affirmat, quæ apud Assyrios CL ante Inachum regnavit annis. Itaque juxta eum DCCC pene et L annis Trojano bello Moyses senior invenitur. Cum hæc ita se habeant, necessarium duxi veritatem diligentius persequi. Et ob id in priore libro (1) quasi quamdam materiam futuro operi omnium mihi regum tempora prænotavi, Chaldæorum, Assyriorum, Medorum, Persarum, Lydorum, Hebræorum, Ægyptiorum, Atheniensium; Argivorum, Sicyoniorum, Lacedæmoniorum, Corinthiorum, Thessalorum, Macedonum, Latinorum, qui postea Romani nuncupati sunt. In præsenti autem stylo eadem tempora contra se invicem ponens, et singularum gentium annos dinumerans, ut quid cuique coætaneum fuit, ita curioso ordine coaptavi.

2. Neque me fugit, in Hebræis codicibus dissonos ætatum annos inveniri, plusque vel minus, prout interpretibus visum est, lectitari: sequendumque potius illud, quod exemplariorum multitudo in fidem traxit. Verum utcunque quis volet computet, et reperiet Inachi temporibus, quem primum Argis regnasse aiunt, patriarcham Hebræorum fuisse Israelem, a quo duodecim Judæorum tribus Israelis vocabulum sortitæ sunt: Semiramim autem et Abraham contemporales fuisse, manifestum est. Nam Moyses, licet junior supradictis sit, omnibus tamen, quos Græci antiquissimos putant, senior deprehenditur, Homero scilicet et Hesiodo, Trojanoque bello, ac multo superior Hercule, Musæo, Lino, Chirone, Orpheo, Castore, Polluce, Æsculapio, Libero, Mercurio, Apolline, et cæteris diis gentium, sacrisque, vel vatibus: ipsius quoque Jovis gestis (2), quem Græcia in arce divinitatis collocavit (3). Hos inquam, omnes quos enumeravimus, etiam post Cecropem diphyem primum Atticæ regem, fuisse convincimus. Cecropem autem præsens historia Moysi coæ-

ἀκμάσαι κατὰ Ἴναχον εἰρήκασιν ἄνδρες ἐν παιδεύσει γνώριμοι, Κλήμης, Ἀφρικανὸς, Τατιανὸς τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου, τῶν τε ἐκ περιτομῆς Ἰώσηππος καὶ Ἰοῦστος, ἰδίως ἕκαστος τὴν ἀπόδειξιν ἐκ παλαιᾶς ὑποσχὼν ἱστορίας. Ἴναχος δὲ τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσιν ἑπτακοσίοις πρεσβεύει. Ἑλληνικῶν δὲ φιλοσόφων, ὅστις ποτε ἦν ἀνὴρ, ὁ τὴν καθ' ἡμῶν συσκευὴν προβεβλημένος, ἐν τῇ δ' τῆς εἰς μάτην αὐτῷ πονηθείσης καθ' ἡμῶν ὑποθέσεως, πρὸ τῶν Σεμιράμεως χρόνων τὸν Μωϋσέα γενέσθαι φησί· βασιλεύει δὲ Ἀσσυρίων ἡ Σεμίραμις πρόσθεν ἔτεσι ν' πρὸς τοῖς ρ'. Ὥστε εἶναι κατὰ τοῦτον τῶν Τρωϊκῶν Μωϋσέα πρεσβύτερον ν' καὶ ω' ἔτεσιν. Ἐγὼ δὲ περὶ πολλοῦ τὸν ἀληθῆ λόγον τιμώμενος, καὶ τὸ ἀκριβὲς ἀνιχνεῦσαι διὰ σπουδῆς προὐθέμην· ἔνθεν ὁρμηθεὶς, ἐν μὲν τῇ πρὸ ταύτης συντάξει ὕλας ἐκπορίζων ἐμαυτῷ χρόνων, ἀναγραφὰς συνελεξάμην παντοίας, βασιλείας τε Χαλδαίων, Ἀσσυρίων, Μήδων, Περσῶν, Λυδῶν, Ἑβραίων, Αἰγυπτίων, Ἀθηναίων, Ἀργείων, Σικυωνίων, Λακεδαιμονίων, Κορινθίων, Θετταλῶν, Μακεδόνων, Λατίνων, οἷς ὕστερον γέγονεν ἐπίκλην ὄνομα Ῥωμαῖοι· ὁμοῦ γίνονται ιε' (4). Ἐν δὲ τῷ παρόντι ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοὺς χρόνους συναγαγὼν, καὶ ἀντιπαραθεὶς ἐκ παραλλήλου τὸν παρ' ἑκάστῳ ἔθνει τῶν ἐτῶν ἀριθμὸν, χρονικοῦ κανόνος σύνταξιν ἐποιησάμην.

2. Εὑρών τε παρ' Ἑβραίοις διαφόρους τῶν χρόνων ἀποδόσεις, τὴν μὲν πλεονάζουσαν, τὴν δὲ ἐλλείπουσαν, οὐ τὴν ἐμαυτῷ κεχρησμένην, λέγω δὲ τὴν πλήθουσαν, ἥρπασα, τὴν δὲ ἐνδέουσαν μετῆλθον. Πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτω κατὰ μὲν Ἴναχον, ὃν πρῶτον Ἕλληνες Ἄργους βασιλεῦσαί φασι, τῶν Ἑβραίων προπάτορα Ἰσραὴλ γενόμενον εὗρον, ἐξ οὗ τὸ δωδεκάφυλον τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους τῆς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπωνυμίας ἠξιώθη· κατὰ δὲ τὴν Σεμίραμιν τὸν Ἀβραὰμ, Χαλδαῖον μὲν τὸ γένος, ἄλλως δὲ ἄνδρα θεοφιλῆ, καὶ πρῶτον τῶν παρ' Ἑβραίοις προφητῶν εἶναι πεπιστευμένον· Μωϋσέα δὲ, φιλαληθῶς εἰπεῖν, τούτων μὲν νεώτερον, τῶν δὲ παρ' Ἕλλησιν ἀρχαιολογουμένων ἁπάντων πρεσβύτατον, Ὁμήρου λέγω, καὶ Ἡσιόδου, καὶ αὐτῶν γε τῶν Τρωϊκῶν, καὶ ἔτι Διοσκούρων, Ἀσκληπιοῦ, Διονύσου, Ἡρώων τε πάντων, Ἑρμοῦ τε καὶ Ἀπόλλωνος, τῶν τε λοιπῶν παρ' Ἕλλησι θεῶν, μυστηρίων τε καὶ τελετῶν, Διός τε αὐτοῦ πράξεων τῶν παρ' Ἕλλησι μνημονευομένων. Τούτων γὰρ

temporibus æqualem Inacho prodiderunt viri eruditione celebres, nostri quidem instituti Clemens, Africanus, Tatianus: ex circumcisione vero Josephus et Justus, suis quisque ex antiqua historia præbitis argumentis. Inachum vero septingentis annis Iliaca antecessisse statuerunt. Ex philosophis autem, quisquis ille fuit apparatus illius adversus nos molitor, in quarto operis, quod in nos in cassum elaboravit, ante tempora Semiramidis Mosem fuisse dicit. Atqui illa annis CL ante Inachum Assyriis imperavit: ut consequens sit Mosem ex hujus sententia Troicis temporibus antiquiorem fuisse annis DCCCL. Ego autem, qui nihil prius habeo veritate, rem accuratius investigare decrevi: atque eo consilio in priore opere materias mihi quasdam comparandi studio, temporum argumenta diversa conquisivi, regna nimirum Chaldæorum, Assyriorum, Medorum, Persarum, Lydorum, Hebræorum, Ægyptiorum, Atheniensium, Argivorum, Sicyoniorum, Lacedæmoniorum, Corinthiorum, Thessalorum, Macedonum, Latinorum, qui postea Romani sunt cognominati: quæ simul fiunt XV regna. In præsenti quidem opere temporibus in unum collatis, annorum uniuscujusque gentis numeris invicem ex adverso inter se oppositis chronici canonis opus confeci.

2. Cum autem apud Hebræos diversas temporum observassem editiones, illam quidem redundantem, hanc vero deficientem, illum secutus sum. Nihilominus et sic quoque Hebræorum progenitorem Israelem, a quo Judaicæ gentis duodecim tribus Israelis nomine censentur, Inacho, quem primum Argis regnasse Græci prodiderunt, tempore æqualem fuisse reperi: Semiramidis vero temporibus Abraham vixisse, hominem quidem natione Chaldæum, sed tamen Deo acceptissimum, qui primus propheta apud Hebræos fuisse creditur: Mosem autem, ut verum fatear, infra horum tempora exstitisse, antiquiorem tamen omnibus priscæ Græcorum memoriæ, Homero, inquam, Hesiodo, ipsisque Trojanis temporibus, Castoribus, Æsculapio, Libero patre, heroibus, Mercurio et Apolline, reliquisque Græcorum diis, mysteriis et initiis, atque adeo ipsis Jovis gestis,

(1) Cuncti, præter unum, Vaticani codices habent *libro* pro vulgata lectione *libello*, quæ delenda est.

(2) In Canone, ad Abrahami annum CCXII, nempe ante Moysem annis plus ducentis, traditur Jupiter mistus Niobæ. Verum ibi Eusebius ex aliorum potius quam ex sua sententia loquitur; alioqui sibimet mirifice adversaretur. Vide etiam ad Abrahami annum LVI.

(3) Græcus textus *gestis apud Græcos memoratis*. Quare Hieronymus vel aliud legit, vel sententiam marte proprio immutavit.

(4) Comma hoc *simul fiunt regna* XV, non legebat Hieronymus.

taneum ostendit, et antecedere Trojanum bellum annis trecentis quinquaginta (1).

3. Quod, ne cui dubium videatur, sequens ratio sic probabit. Quadragesimo secundo anno imperii Augusti Christus natus est: quinto decimo anno Tiberii prædicare orsus est. Si quis igitur retrorsum annorum supputans numerum, alterum Darii regis Persarum quærat annum, sub quo templum Hierosolymorum, quod a Babyloniis destructum fuerat, instauratum est, reperiet a Tiberio usque ad Darium annos DXLVIII (2). Darii quippe secundus annus sexagesimæ quintæ olympiadis anno primo fuit, et Tiberii XV in ducentesimam primam olympiadem incurrit (3). Fiunt ergo inter Darium et Tiberium olympiades CXXXVII, anni DXLVIII, quadriennio in una olympiade supputato. Deinde secundo Darii anno, LXX desolationis annus templi expletur, a quo usque ad primam olympiadem retrorsum numerantur olympiades LXIV, anni CCLVI, qui similiter supputantur a supradicto desolationis templi anno usque ad L annum Oziæ (4) regis Judæorum, sub quo Isaias et Osee fuerunt. Itaque prima olympias in Isaiæ et reliquorum incurrit ætatem, qui cum eo prophetaverunt. Rursum si a prima olympiade ad superiora tempora et usque ad captivitatem Trojæ proveharis, invenies annos CDVI, quos et nos in priore opusculo (5) digessimus, ut curiosissima Græcorum historia conscribit. Item apud Hebræos a supradicto Oziæ anno et temporibus Isaiæ prophetæ usque ad Samson et tertium annum Labdon judicis,

ἁπάντων τὴν ἱστορίαν νεωτέραν τῆς Κέκροπος ἡλικίας παῖδες Ἑλλήνων παραδιδόασι. Μωϋσέα δὲ ἡ παροῦσα συνεξέτασις τῶν χρόνων γενέσθαι κατὰ Κέκροπα τὸν διφυῆ, ὃν πρῶτόν φασι τῆς Ἀττικῆς βασιλεῦσαι, συνίστησι πρὸ τῶν Ἰλιακῶν ἀμφὶ τὰ τν' ἔτη (5*). *Ex Syncello p.* 65-66.

3. . . . Συντρεχόντων ὁμολογουμένως τῶν χρόνων Αὐγούστου Ῥωμαίων αὐτοκράτορος, καὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν γενέσεως, ἀρχήν τε τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ ποιησαμένου κατὰ τὸ πεντεκαιδέκατον ἔτος Τιβερίου Καίσαρος, εἴ τις ἀπὸ τούτου συναγαγεῖν ἐθέλοι τὸν τῶν ἐτῶν ἀριθμὸν, προϊὼν ἐπὶ τοὺς ἀνωτέρω χρόνους τοὺς μέχρι Δαρείου τοῦ Περσῶν βασιλέως, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀνανεώσεως τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις νεὼ, ἣ γέγονε κατὰ τὴν ἀπὸ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους, εὕρει (6) ἂν ἀπὸ Τιβερίου, ἐπὶ τὸ δεύτερον ἔτος Δαρείου, ἔτη φμη'. Δαρείου μὲν γὰρ τὸ δεύτερον κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ξε' ὀλυμπιάδος καταντᾷ, Τιβερίου δὲ τὸ πεντεκαιδέκατον τῆς Ῥωμαίων βασιλείας κατὰ τὸ τέταρτον τῆς σα' ὀλυμπιάδος συμπίπτει. Γίνονται τοίνυν αἱ μεταξὺ Δαρείου τοῦ Πέρσου, καὶ Τιβερίου τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως, ὀλυμπιάδες ρλζ', αἳ συνάγουσι χρόνον ἐτῶν φμη', τετραετείας τῇ ὀλυμπιάδι λογιζομένης. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος Δαρείου τὸ ἑβδομηκοστὸν ὑπῆρχε τῆς ἐρημίας τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις νεὼ, κἀντεῦθεν πάλιν ἀνατρεχόντων, ἀπὸ μὲν τοῦ δευτέρου ἔτους Δαρείου, ἐπὶ τὴν πρώτην ὀλυμπιάδα, ἔτη συνάγοιτο ἂν σνς', ὀλυμπιάδες ξδ'. Τοσαῦτα δὲ εὕροις ἂν τὰ ἀπὸ τοῦ ὑστάτου ἔτους ἐρημίας τοῦ δηλωθέντος ἱεροῦ, ἐπὶ τὸ ν' ἔτος Ὀζίου τοῦ τῶν Ἰουδαίων βασιλέως ἀνιὼν, καθ' ὃν ἐπροφήτευον Ἡσαΐας καὶ Ὀσεέ (6*)· ὥστε εἶναι τὴν πρώτην καθ' Ἕλληνας ὀλυμπιάδα σύνδρομον τῷ προφήτῃ Ἡσαΐᾳ, καὶ τοῖς τούτου συγχρόνοις. Πάλιν δὲ ἀπὸ τῆς πρώτης ὀλυμπιάδος, ἐπὶ τοὺς

quæ a Græcis memorantur: quorum omnium historiam infra ætatem Cecropis fuisse tradiderunt. Hoc autem examen temporum Mosem sæculo Cecropis fuisse astruit, qui primus circiter CCCL *annis ante Trojana tempora in Attica regnasse memoratur.*

(1) Ita legimus cum plurimis codicibus, nec non editionibus priscis et Græco exemplari, non vero CCCLXXV, ut Pontaci supputatio et codex ejusdem unicus malunt.

(2) Confer lib. I, 18, 9.

(3) In textu edito Eusebii *Præp. ev.* X, 9, legitur *ducentesima tertia*; sed est *ducentesima prima* etiam in priore *Chronicorum* libro cap. 18, 8. Apud laterculum tamen cap. 49, pag. 225, incidit in annum I olympiadis CCII, quæ perexigua differentia est, præ tot aliis multo majoribus quibus primus Eusebii secundusque liber invicem discrepant.

(4) Confer Hieronymum epist. 18.

(5) Lib. I, 31, quo loco scribuntur CDVII; verum hic Græce CDVIII.

(5*) Eusebii hoc prooemium, præter Syncellum quem toties laudavimus, legebat etiam Eustathius Chronographus, ab Hippolyto Thebano memoratus. Locum ejus insignem edidit Allatius initio commentarii ejusdem auctoris *ad Hexaemeron*; mihi vero locus idem cum varietatibus occurrebat olim in codice Ambrosiano nuperque in Vaticano longe integriore Georgii Hamartoli Chronographi, nec non apud Joannem Siculum chronographum æque ineditum. Hamartoli prologum Allatius vulgavit in dissertatione *De Georgiis*: ego vero ipsum opus aliquando in lucem proferam. Sic autem scribit Eustathius: Ὁ μὲν οὖν Κλήμης τε καὶ Ἀφρικανὸς καὶ Τατιανὸς, τῶν δὲ ἐκ περιτομῆς Ἰώσηπος καὶ Ἰοῦστος, κατὰ Ἴναχον ἀκμάσαι τὸν θεσπέσιον Μωϋσέα ἱστόρησαν, ἰδίως ἕκαστος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας ὑποσχὼν τὴν ἀπόδειξιν. Ἴναχος δὲ ἑπτακοσίοις ἔτεσι τὸν Ἰλιακὸν προτερεῖ πόλεμον. Ὁ δὲ πολυμαθὴς καὶ πολυΐστωρ Εὐσέβιος διακριβεστάτην τῶν χρόνων ἀναγραφὴν ποιησάμενος, τοῖς χρόνοις μὲν Ἰνάχου τὸν ἱερὸν Ἰακὼβ εὗρε συνακμάσαντα, Μωϋσέα δὲ Κέκροπος. Χρονικοῦ γὰρ κανόνος σύνταξιν ποιησάμενος, ἐκ παραλλήλου ἀντιπαρέθηκε τὸν παρ' ἑκάστῳ ἔθνει δυναστεύοντα. Συνήγαγε δὲ χρόνους τῆς βασιλείας Χαλδαίων, Ἀσσυρίων, Μήδων, Περσῶν, Λυδῶν, Ἑβραίων, Αἰγυπτίων, Ἀθηναίων, Ἀργείων, Σικυωνίων, Λακεδαιμονίων, Κορινθίων, Θετταλῶν, Μακεδόνων τῶν πάλαι Κιτιαίων λεγομένων, Λατίνων τῶν ἀπὸ Λατίνου βασιλέως αὐτῶν, καὶ Ἰταλῶν ἔκ τινος ἡγεμονεύσαντος αὐτῶν προσαγορευθέντων, καὶ ὕστερον ἐπικληθέντων Ῥωμαίων ἀπὸ Ῥώμου καὶ Ῥήμου. Καὶ τούτων τοὺς χρόνους ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναρτήσας, ἑκάστου ἔθνους τῶν βασιλέων συνέκρινε τοὺς χρόνους, ἀντιπαρατιθεὶς τὰ ἔτη τῆς βασιλείας Ἀσσυρίων Βασιλίδος, τουτέστι τῆς Σεμιράμεως, τοῖς Ἀβραὰμ ἔτεσι· κατὰ γὰρ τὴν Σεμίραμιν Ἀβραὰμ ἐγνωρίζετο, καὶ Ἰακὼβ κατὰ Ἴναχον, καὶ Μωϋσῆς κατὰ Κέκροπα τὸν διφυῆ, ὃν πρὸ τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι τριακοσίοις πρῶτον βασιλέα τῆς Ἀττικῆς Ἕλληνες ἱστόρησαν· ὡς εἶναι τῶν παρ' Ἕλλησιν ἀρχαίων σοφῶν Μωϋσέα πρεσβύτατον, Ὁμήρου λέγω, καὶ Ἡσιόδου, καὶ τῶν Τρωϊκῶν, Ἡρακλέους τε καὶ Μουσαίου καὶ Λίνου, ἔτι Χείρωνος, καὶ Ὀρφέως, καὶ Διοσκούρων, Ἀσκληπιοῦ, καὶ Διονύσου, καὶ Ἑρμοῦ, Ἀπόλλωνός τε καὶ τῶν Ἑλληνικῶν μυστηρίων καὶ τελετῶν, καὶ αὐτῶν τῶν Διὸς πράξεων, ἔτι δὲ τοῦ κατὰ Δευκαλίωνα κατακλυσμοῦ καὶ τῆς ἐπὶ Φαέθοντος ἐκπυρώσεως, Ἐριχθονίου τε γενέσεως, καὶ Κόρης ἁρπαγῆς. Ὅθεν καί τινες τῶν παρ' αὐτῶν [*f.* αὐτοῖς] προκρίτων φαίνονται ἐκ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων σφετερισάμενοι· πάντες γὰρ οὗτοι μετὰ τὸν Κέκροπα γεγόνασιν, ὃν πολὺ Ὅμηρος καὶ Ἡσίοδος τοῖς χρόνοις ὑποβεβήκασιν. Οὗτός γέ τοι Μωϋσῆς τῶν σοφῶν πάντων διδάσκαλος πέφηνε, τῶν ἀποῤῥήτων ἐξηγητὴς γενόμενος, κ. τ. λ.

(6) *Εὕρει*. Forte εὕροι, quod postulat vocula ἄν. Edit.

(6*) *Ὀσεέ*. Vulgo scribitur *Ὠσηέ*. Id.

suppulabis annos ccccvi (1). Samson autem est, quem A in corporis robore Herculi similem ferunt posteri Judæorum : et mihi videntur non multum distare tempore inter se, siquidem ambo circa Trojæ captivitatem fuerunt. Post hæc iterum ad priora convertere, et cum ccc tibi et xxix (2) annos pes retroactus impleverit, Græcorum Cecropem diphyem et Moysem invenies Hebræorum. Nam a xlv Cecropis anno usque ad captivitatem Trojæ, et ab lxxx ætatis Moysi, in quo populum Israeliticum de Ægypto eduxit, usque ad Labdon et Samson judices, computantur anni cccxxix. Itaque sine ulla ambiguitate Moyses et Cecrops, qui primus Atheniensium rex fuit, iisdem fuere temporibus.

4. Porro iste est Cecrops diphyes indigena, sub quo primum in arce oliva exorta est, et Athenien- B sium urbs ex Minervæ appellatione sortita nomen. Hic primus omnium Jovem appellavit (3), simulacra reperit, aram statuit, victimas immolavit, nequaquam istiusmodi rebus in Græcia unquam visis. Cætera quoque quæ apud Græcos mira jactantur, posteriora Cecropis annis deprehenduntur. Si autem Cecropis, consequenter et Moysi, qui cum Cecrope fuit. Post hunc enim scribitur diluvium sub Deucalione, incendium sub Phaethonte, Erichthonius Vulcani et Terræ filius, Dardanusque qui Dardaniam condidit, de quo Homerus :

Quem primum genuit cœlesti Jupiter arce.

Liberæ quoque raptus et Europæ, sacra Cereris atque Isidis, delubrum in Eleusina, frumenta Tripto- C lemi, regnum Trois :

Cujus dii natum Ganymedem ad sidera raptum
Vina Jovi magnis voluerunt fundere mensis.

Quo tempore Tantalus quoque et Tityus fuerunt, et Apollo natus est. Nam Latona Jovis conjux tempore Tityi fuit : Latonæ autem et Jovis Apollo filius. Post quos Cadmus Thebas venit,

Qui Semelem genuit, de qua pulcherrima proles
Liber condignam partu tulit edita frugem.

Porro Liber et reliqui, quos mox inferemus, post cc (4) annum Cecropis fuerunt; Linus scilicet et Zethus et Amphion, Musæus, Orpheus, Minos, Perseus, Æsculapius, gemini Castor et Pollux, Hercules, cum quo Apollo servivit Admeto. Post quos facta est Trojanæ urbis eversio, quam Homerus longo sequitur intervallo; Homerus autem Solone et Thalete Milesio cæterisque, qui cum his septem Sapientes appellati sunt, multo prior reperitur. Deinde Pythagoras exstitit, qui se non sapientem, ut priores, sed philosophum, id est amatorem sapientiæ, dici voluit. Quem secutus Socrates, Platonem erudivit; a quo famosa in partes philosophia divisa est. Horum singulos juxta ordinem sequentis historiæ suis locis inseremus.

5. Igitur Moyses cunctos, quos supra memoravimus, antecedit; quia ætate Cecropis fuisse monstratus est. Ab lxxx autem anno Moysi et egressu Israel ex Ægypto, rursum ad superiora conversus, usque ad primum annum Abrahæ, reperies annos dv (5) : quos similiter a xlv anno Cecropis usque ad Ninum et Semiramim Assyriorum principes supputabis. Primus quippe omni Asiæ, exceptis Indis, Ninus Beli filius regnavit. Itaque manifestum est,

ἔμπροσθεν ἀνιὼν χρόνους, μέχρι τῆς Ἰλίου ἁλώσεως, εὑρήσεις ἔτη συγκεφαλαιούμενα υη'. Καὶ καθ' Ἑβραίους ἀπὸ πεντηκοστοῦ ἔτους Ὀζίου τοῦ Ἰουδαίων βασιλέως ἀνιὼν ἐπὶ τὸ τρίτον ἔτος Λαβδὼν τοῦ παρ' Ἑβραίοις γενομένου κριτοῦ, καὶ τοῦ Σαμψὼν, τὸν ἴσον συνάξεις ἀριθμὸν ἐτῶν υη'· ὃν κατὰ τὴν τοῦ σώματος ἀλκὴν ἀνυπόστατον γενέσθαι φασὶν ἐοικότα τῷ βοωμένῳ παρ' Ἕλλησιν Ἡρακλεῖ. Καὶ ἐντεῦθεν ἐπὶ τοὺς ἀνωτέρω βαδίζων ἐν ταυτῷ τε συναγαγὼν ἀριθμὸν ἐτῶν τκθ', εὕροις ἂν κατὰ μὲν Ἑβραίους Μωϋσέα, κατὰ δὲ Ἕλληνας Κέκροπα τὸν γηγενῆ. . . . . .

4. Οὗτός ἐστιν Κέκροψ ὁ διφυὴς γηγενὴς, ἐφ' οὗ ἡ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐλαία πρώτως ἐφύη. Οὗτος ἀπὸ τῆς Ἀθηνᾶς τὴν πόλιν Ἀθήνας ὠνόμασεν· ὅς πρῶτος λέγεται Ζῆνα κεκληκέναι θεὸν, μὴ πρότερον οὕτω παρ' ἀνθρώποις ὠνομασμένον, ἔπειτα βωμὸν παρ' Ἀθηναίοις ἱδρῦσαι, βοῦν θῦσαι, πρῶτος Ἀθηνᾶς ἄγαλμα συστήσασθαι, ὡς οὐδὲ τούτων ἐκ παλαιοῦ ὑπαρχόντων. Κατώτερα δὲ τῶν Κέκροπος ἱστορεῖται χρόνων τὰ παρ' Ἕλλησι θαυμαζόμενα. Γίνεται γὰρ μετὰ Κέκροπα ὁ κατὰ Δευκαλίωνα κατακλυσμὸς, καὶ ἡ ἐπὶ Φαέθοντος ἐκπύρωσις, Ἐριχθονίου τε γένεσις, καὶ ἡ ὑπὸ Δαρδάνου τῆς Δαρδανίας κτίσις, ὃν πρῶτον, φησὶν Ὅμηρος. . . . τέκετο νεφεληγερέτα Ζεύς (6).

Κόρης τε ἁρπαγὴ, καὶ Δήμητρος μυστήρια, καὶ ἡ τοῦ ἐν Ἐλευσῖνι τεμένους καθίδρυσις, Τριπτολέμου γεωργία, Τρωός τε βασιλεία, οὗ υἱὸν

. . . . Ἀνηρείψαντο θεοὶ Διὶ οἰνοχοεύειν,
Κάλλεος εἵνεκα οἷο, ἵν' ἀθανάτοισι μετείη (7).

Τιτυὸς δὲ συνεχρόνισε Ταντάλῳ· ναὶ μὴν (7*) ἡ Λητὼ κατὰ Τάνταλον, καὶ Ἀπόλλωνος γένεσις·

Λητὼ γὰρ ἥλκησε Διὸς κυδρὴν παράκοιτιν (8).

Κάδμος τε ὁ Σεμέλης πατὴρ εἰς Θήβας ἔρχεται·

Καδμείη δ' ἄρα οἱ Σεμέλη τέκε φαίδιμον υἱὸν,
Μιχθεῖσ' ἐν φιλότητι Διώνυσον πολυγηθῆ (9).

5. Τούτων οὖν ἁπάντων πρεσβύτερος γεγονὼς συνίσταται Μωϋσῆς, ὡς ἂν κατὰ Κέκροπα τὴν ἡλικίαν ἀκμάσας. Ἀπὸ δὲ τοῦ π' Μωϋσέως πάλιν ἀνιὼν ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος ζωῆς Ἀβραὰμ, εὑρήσεις ἔτη φε'. Τοσαῦτα

(1) Græce cdviii.
(2) Codices aliquot habent hic et inf. cccxxviii.
(3) Si Cecrops Moysis est æqualis, Moyses autem Jove vetustior, ut dictum est, qui fieri potest ut Cecrops Jovem deum appellaverit? Sed enim Eusebius aliorum sententiam refert, non suam : quod faciet etiam ad Abrahami annum ccxii.
(4) Scaliger scribit *centesimum*, sed codices ha- D bent *ducentesimum*.
(5) Lege lib. i, 16, 19, 20.
(6) *Iliad.* xx, 215.
(7) *Iliad.* xx, 234, 235.
(7*) *Ναὶ μὴν*. Sic editi. Forte legendum καὶ μήν. Edit.
(8) *Odyss.* xi, 579.
(9) Hesiod. *Theogon.* v. 939, 940.

Abraham Nini ætate generatum, juxta eum tamen numerum, quem contractiorem editione vulgata sermo præbet Hebræus. Verum incuriositate (1) necesses; et cum divinam Scripturam diligenter evolveris, a nativitate Abrahæ usque ad totius orbis diluvium, invenies retrorsum annos DCCCCXLII. Item a diluvio, usque ad Adam MMCCXLII, in quibus * nulla penitus nec Græca, nec barbara, et, ut loquar in commune, gentilis invenitur historia.

6. Quamobrem præsens opusculum ab Abraham et Nino usque ad nostram ætatem inferiora tempora persequetur : et statim in principio sui Hebræorum Abraham, Assyriorum Ninum et Semiramim proponet : quia ** neque Athenarum adhuc urbs, neque Argivorum regnum nomen acceperat, solis Sicyoniis in Græcia florentibus ; apud quos temporibus Abrahæ et Nini Europem secundum regnasse ferunt. Quod cur etiam nos putemus, ex sequentibus demonstrabitur. Si enim diligenter enumeres ab ultima ætate Nini usque ad Trojæ captivitatem, invenies annos DCCCXXXIV. Item in Sicyone ab anno XXII regis Europis usque ad supradictum tempus, eosdem annos invenies DCCCXXXIV. Apud Hebræos quoque a nativitate Abrahæ usque ad Labdon et Samson judices Hebræorum, qui Trojanis temporibus populo præfuerunt, æque supputabis annos DCCCXXXIV. Item apud Ægyptios ab ætate Nini et Semiramidis, quo tempore sexta decima jam dynastia Thebæi Ægyptiis imperabant, usque ad vicesimam dynastiam et regem Ægypti Thuorin, qui ab Homero Polybus vocatur, sub quo etiam Troja capta est, colliguntur supradicti anni DCCCXXXIV. Igitur consequenter uno eodemque tempore in libelli fronte ponimus Abraham, Ninum, Semiramim, Europem, Ægyptiorum Thebæos. Et hæc quidem ita se habere, ut præfati sumus, posterior textus exponet.

7. Nunc illud in cura est, ut etiam Hebræorum annos in quatuor tempora dividamus. Ab Abraham usque ad Moysen ; a Moyse usque ad primam ædificationem templi ; a prima ædificatione templi A usque ad secundam instaurationem ejus ; ab instauratione ejus usque ad adventum Domini. A nativitate quippe Abrahæ usque ad Moysem et egressum Israelis ex Ægypto, computantur anni DV (2). A Moyse autem usque ad Salomonem et primam ædificationem templi, anni CCCCLXXIX (3), secundum minorem tamen numerum, quem tertius Regnorum liber continet. Nam juxta volumen Judicum supputantur anni DC *** (4). A Salomone vero usque ad instaurationem templi, quæ sub Dario Persarum rege facta est, colliguntur anni DXII (5). Porro a Dario usque ad prædicationem Domini nostri Jesu Christi, et usque ad quintum decimum annum Tiberii principis Romanorum, explentur anni DXLVIII (6). Itaque simul fiunt ab Abraham usque ad quintum B decimum Tiberii annum, anni MMXLIV.

8. Similiter a Nino et Semiramide usque ad Moysem et Cecropem, anni DV. A Cecrope usque ad captivitatem Trojæ, anni CCCXXIX (7). A captivitate Trojæ usque ad primam olympiadem, anni CCCCVI (8). A prima olympiade usque ad secundum Darii annum et instaurationem templi, anni CCLVI. A secundo Darii anno et instauratione templi usque ad quintum decimum annum Tiberii Cæsaris, anni DXLVIII (9). Fiunt simul a Nino et Semiramide, usque ad quintum decimum Tiberii annum, anni MMXLIV, quos et ab Abraham usque ad Tiberium ostendimus supputatos. A Tiberii autem quinto decimo usque ad Constantini victoris augusti vicennalia numerantur anni CCC (10). Itaque fiunt omnes anni histo- C riæ istius MMCCCXLIV (11). Et ne longus forte ordo numerorum aliquid turbationis afferret, omnem annorum congeriem in decadas cæcidimus, quas ex singularum gentium historiis congregantes sibi fecimus invicem esse contrarias, ut facilis præbeatur inventio, cujus Græci ætate vel barbari, prophetæ et reges et sacerdotes fuerint Hebræorum (12) : itemque falso diversarum gentium crediti dii ; qui heroes ; quæ, quando urbs condita ; qui de illustribus viris philosophi, poetæ, principes, scriptoresque

δὲ ἀπὸ τοῦ δηλωθέντος ἔτους τῆς Κέκροπος βασιλείας τὸν ἀνωτέρω χρόνον ἀπαριθμούμενος, ἐπὶ Νῖνον ἥξεις τὸν Ἀσσύριον, ὃν πρῶτόν φασιν ἁπάσης τῆς Ἀσίας, πλὴν Ἰνδῶν, κεκρατηκέναι· ὥστε εἶναι τὸν Ἀβραὰμ κατὰ τοῦτον. . . .

(*) Ἐν οἷς οὐδὲν ἐπίσημον γεγονὸς ἱστορεῖται παρ' Ἕλλησι . . .

(**) Οὔπω τότε Ἀθηναίων οὔτε τὴν πόλιν οὔτε τὴν προσηγορίαν. *Ex Eusebio Præp. ev.* x, 9 (et 12) *quo loco dicit Eusebius se hæc evidenter demonstravisse* ἐν τοῖς πονηθεῖσιν ἡμῖν χρονικοῖς κανόσι, *in elaboratis a se chronicis canonibus.*

(***) Ἔσται ὁ πᾶς τῆς ἐξόδου χρόνος ἐπὶ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν ἐτῶν χ' κατὰ Εὐσέβιον. *Syncellus p.* 175. *B.*

(1) Scaliger et codices aliquot *in curiositate;* quæ sane facilis et ambigua scripturæ aberratio est.

(2) Lib. I, 16, 19, 20.

(3) Lib. I, 16, 27 seqq. scribuntur CDLXXX.

(4) Lib. I, 16, 25 et 27.

(5) Lib. I, 18, 4, scribuntur DII.

(6) Lib. I, 18, 9.

(7) Pontacus emendat CCCLXXV. Sed habent CCCXXIX passim codices, nec non princeps editio, et Veneta anni 1483, et Scaliger.

(8) Lib. I, cap. 31, scribuntur CDVII.

(9) Lib. I, 18, 9.

D (10) Ita Eusebius priore libro, cap. 18, 9, quæ verba huc transferenda fuerunt pro Hieronymianis : *usque ad quartum decimum annum Valentis, quo interiit, numerantur anni* CCCLI. Oportuit enim Eusebii textum illibatum exhibere, quia proœmium nomine ejus titulatur.

(11) Hieronymus scribit : *itaque fiunt istius historiæ* MMCCCXCV. Sed nos spatium subtraximus quod est inter vicennalia Constantini obitumque Valentis, ne Eusebium aliter loquentem, et quidem cum anachronismo, induceremus.

(12) Confer proœmium libri I, 1.

variorum operum exstiterint; et si qua alia digna A memoria putavit antiquitas. Quæ universa in suis locis cum summa brevitate ponemus (1).

OBTESTATIO EUSEBII.

ADJURO TE, QUICUNQUE HOS DESCRIPSERIS LIBROS, PER DOMINUM JESUM CHRISTUM, ET GLORIOSUM EJUS ADVENTUM, IN QUO VENIET JUDICARE VIVOS ET MORTUOS, UT CONFERAS QUOD SCRIPSERIS, ET EMENDES AD EXEMPLARIA EA, DE QUIBUS SCRIPSERIS, DILIGENTER: ET HOC ADJURATIONIS GENUS SIMILITER TRANSCRIBAS, ET TRANSFERAS IN EUM CODICEM, QUEM DESCRIPSERIS.

REGUM SERIES (2)

ΑΣΣΥΡΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.	ASSYRIORUM REGES (3).
Νῖνος ἔτη νϐ'.	Ninus annis LII.
Σεμίραμις ἔτη μϐ'.	Semiramis annis XLII.
Νινύας, ὁ καὶ Ζάμης, ἔτη λη'.	B Ninyas, qui et Zames, annis XXXVIII.
Ἄρειος ἔτη λ'.	Arius annis XXX.
Ἀράλιος ἔτη μ'.	Aralius annis XL.
Ξέρξης ἔτη λ'.	Xerxes annis XXX.
Ἀρμαμίθρης ἔτη λη'.	Armamithres annis XXXVIII.
Βήλωχος ἔτη λε'.	Belochus annis XXXV.
Βαλαῖος ἔτη νϐ'.	Balæus annis LII (4).
Ἀλτάδας (5) ἔτη λϐ'.	Altadas annis XXXII.
Μαμυθὸς ἔτη λ'.	Mamythus annis XXX.
Μασχάλεων ἔτη κη'.	Macchaleus annis XXX.
Σφαῖρος ἔτη κϐ' (6).	Sphærus annis XX.
Μάμυλος ἔτη λ'.	Mamylus annis XXX.
Σπάρεθος ἔτη μϐ'.	Sparethus annis XL.
Ἀσκατάδης ἔτη λη'.	Ascatades annis XL.
Ἀμύντης ἔτη με'.	Amyntas annis XLV.
Βήλωχος ἔτη κε'.	C Belochus annis XXV.
Βαλετόρης ἔτη λ'.	Ballepares annis XXX.
Λαμπρίδης ἔτη λ'.	Lamprides annis XXXII.
Σωσάρης ἔτη κ'.	Sosares annis XX.
Λαμπαρὴς ἔτη λ'.	Lampares annis XXX.
Πανύας ἔτη με'.	Panyas annis XLV.
Σώσαρμος ἔτη κϐ'.	Sosarmus annis XIX.
Μιθραῖος ἔτη κζ'.	Mithræus annis XXVII.
Τεύταμος, ὁ καὶ Ταυτάνης, ἔτη λϐ'.	Tautanes annis XXXII.
Τευταῖος, ἔτη μδ'.	Teutæus annis XL (7).

(1) Eusebii prooemio subtexitur tum in editionibus tum in Vaticanis plerisque Eusebii codicibus barbarum illud *exordium libri*, sive primorum populorum descriptio; quod scriptum neque Eusebium habere parentem neque Hieronymum neque alium quemvis bonæ frugis auctorem, palam est. Igitur ab hoc nobilissimo chronici opere tam vilis et spuria scriptura prorsus expelli debuit, quam medii ævi codicum ætas frustra tuetur; etenim scimus barbarorum temporum hominibus fabulosas magis et inficetas historias, quam severas et sanas, placuisse. Cæteroquin confer similia scripta apud Canis., Basnag. T. II, p. 148 seqq.

(2) Utrum hæc regum latercula Eusebium auctorem habeant, an potius alium quemvis, qui detracta ex canone regnantium nomina huc congesserit, merito dubitari potest; deque hac re doctissime disputavit V. cl. B. Burghesius in Arcadicis ephemeridibus anni 1820, mens. Febr., p. 221 seqq. Certe cum Eusebius in prooemiis de universa operis sui materia diligenter præfari soleat, nihil autem de his regum tabulis dicat, res sane dubia evadit. Hæ vero tabulæ modo cum chronici priore libro congruunt, modo cum posteriore, modo denique ab utriusque libri textu discrepant. Sed tamen cum posteriore potius quam cum priore libro congruere, imo ab illo manifeste desumi, ex singulorum laterculorum initiis cognoscitur, ubi regnorum comparationes fiunt. Sed sive Eusebius, sive ignotus aliquis, hanc fecit lucubrationem, ea utique D prisca est, teste codice Armeniorum in quo pariter hæc latercula servata sunt; præterquam quod in codicibus quoque ferme sex Vaticanis eadem occurrunt, itemque in aliis mss. et editionibus.

(3) Ab acephalis codicis Armeniaci laterculis absunt reges Assyriorum, et pars principum Hebraicorum usque ad Jephtem. Attamen exploratum est reges Assyrios hac omnino statione fuisse collocandos.

(4) Superius col. 139, XII. Sed in canone LII.

(5) Anonymus Scaligerianus p. 22, Σέθως.

(6) Ita etiam sup. col. supradict., cum tamen in Latino textu sint XX, ut in canone. Sed enim ejusmodi varietates ipse per se lector deinceps notabit.

(7) Post Teutæum sequuntur apud Syncellum p. 151-155, *Arabelus*, *Chalaus*, *Anebus*, *Babius*, quos Eusebius omisit, ideoque ob contractum Assyriorum tempus reprehenditur (jure an secus non definimus) ab eodem Syncello p. 169. B.

Thinæus annis xxx.
Dercylus annis xl.
Eupalmes annis xxxviii.
Laosthenes annis xlv.
Pyrtiades annis xxx.
Ophratæus annis xx.
Ophratanes annis l.
Acrazapes annis xlii.
Sardanapallus annis xx.

A Θιναῖος ἔτη λ'.
Δέρκυλος ἔτη μ'.
Εὐπάλμης ἔτη λη'.
Λαοσθένης ἔτη με'.
Πυρτιάδης ἔτη λ'.
Ὀφραταῖος ἔτη κα'.
Ὀφρατένης (1) ἔτη ν'.
Ἀκραγάνης ἔτη μβ'.
Θῶνος, ὁ λεγόμενος Κογκόλερος, Ἑλληνιστὶ Σαρδανάπαλλος, ἔτη κ'.

HEBRÆORUM.

Abraham annis c.
Isaac annis lx.
Jacob annis cxxi.
Joseph dux Ægypti annis lxxx.
Hebræi serviunt in Ægypto annis cxliv.
Moyses annis xl.
Jesus annis xxvii.

ΕΒΡΑΙΩΝ.

Ἀβραὰμ ἔτη ρ'.
Ἰσαὰκ ἔτη ξ'.
Ἰακὼβ ἔτη ρκα'.
Ἰωσὴφ ἡγεμὼν Αἰγύπτου ἔτη π'.
B Ἑβραῖοι δουλεύουσιν Αἰγυπτίοις ἔτη ρμδ'.
Μωϋσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη μ'.
Ἰησοῦς ἔτη κζ'.

JUDICES.

Gothoniel annis xl.
Aod annis lxxx.
Debora cum Barac annis xl.
Gedeon annis xl.
Abimelech annis iii.
Thola annis xxiii.
Jair annis xxii.
Jephte annis vi (2).
Sub hoc Ilium captum est an. octingentesimo trigesimo primo (3).
9. Esebon annis vii.
10. Labdon annis viii.
11. Samson annis xx.
12. Heli sacerdos annis xx.
13. Samuel et Saul annis xl.
Summa annorum cmxl (4)
Posthinc reges fuerunt, quorum primus David.
A judicibus ad Salomonem anni sunt ccccLxxx (5).

ΟΙ ΚΡΙΤΑΙ.

Γοθονιὴλ ἔτη μ'.
Ἀὼδ ἔτη π'.
Δεβῶρα καὶ Βαρὰκ ἔτη μ'.
Γεδεὼν ἔτη μ'.
Ἀβιμέλεχ ἔτη γ'.
Θωλᾶ ἔτη κγ'.
Ἰάειρ ἔτη κβ'.
Ἰεφθάε ἔτη ς'.
C Ἐσεβὼν ἔτη ζ'.
Λαβδὼν ἔτη η'.
Σαμψὼν ἔτη κ'.
Ἡλεὶ ὁ ἱερεὺς ἔτη μ'.
Σαμουὴλ καὶ Σαοὺλ βασιλεὺς ἔτη μ'.
Ὁμοῦ ἔτη. . . .
Μεθ' οὓς κατέστησαν βασιλεῖς ἀπὸ τῆς Ἰούδα φυλῆς, ὧν πρῶτος Δαβίδ.

JUDÆ REGES.

Dercyli Assyriorum regis trigesimo anno incipit imperare Hebræis Judæ (6)
1. David annis xl.
2. Salomon annis xl
Diviso regno, duabus tribubus imperat
3. Roboamus annis xvii.
4. Abias annis iii.
5. Asa annis xli.
6. Josaphatus annis xxv.
7. Joramus annis viii.
8. Ochozias anno i.
9. Gotholia mater ejus annis vii.
10. Joasus annis xl.
11. Amasias annis xxviii (7).

ΙΟΥΔΑ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Δαβὶδ ἔτη μ'.
Σολομὼν ἔτη μ'.
Ῥοβοὰμ ἔτη ιζ'.
D Ἀβιᾶ ἔτη γ'.
Ἀσὰ ἔτη μα'.
Ἰωσαφὰτ ἔτη κε'.
Ἰωρὰμ ἔτη η'.
Ὀχοζίας ἔτη α'.
Γοθολία μήτηρ ἔτη ζ'.
Ἰωὰς ἔτη μ'.
Ἀμεσσίας, ἔτη κθ'.

(1) Anonymus Scalig. Ἐφεχερής. Confer Hier. de Prato de *Chron*. Euseb., p. 385.
(2) Hactenus desunt principes in mutilo codice Armeniaco, quos ex codicibus Hieronymique editionibus et Scaligero p. 18 seqq. facile supplevi. Deinceps Armeniaco codice rursus utor.
(3) Nempe Abrahami. Paulo tamen aliter in canone, nempe anno dccccxxxv, judice Labdone.
(4) Atqui e prædictis patriarcharum judicumque temporibus alia annorum summa conflatur.
(5) Nempe a Mose egressuque ex Ægypto. Vide lib. i, cap. 16, 30.
(6) Ita Arm. codex, non *Judææ*.
(7) Ita etiam col. 174; at Græce xxix, itemque in canone.

Ἀζαρίας, ὁ καὶ Ὀζίας, ἔτη νϐ'.
Ἰωάθαν ἔτη ις'.
Ἀχὰζ ἔτη ις'.
Ἐφ' οὗ Ἰσραὴλ αἰχμάλωτος ἀπήχθη.
Ἐζεχίας ἔτη κθ'.
Μανασσῆς ἔτη νε'.
Ἀμὼν ἔτη ιϐ'.
Ἰωσίας ἔτη λα'.
Ἰωαχὰζ μῆνας γ'.
Ἐλιακεὶμ, ὁ καὶ Ἰωακεὶμ, ἔτη ιϐ'.
Ἰεχονίας, ὁ καὶ Ἰωακεὶμ, μῆνας γ'.
Σεδεκίας ἔτη ια'.
Ἐφ' οὗ Ἰούδας αἰχμάλωτος ἀπήχθη, ὁ ναὸς πυρπολεῖται ὑπὸ Ναβουχοδονόσορ, τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως, ὀλυμπιάδι τεσσαρακοστῇ ἑϐδόμῃ. Ὁμοῦ ἔτη υπε', μῆνες γ'.

A 12. Azarias, idemque Ozias, annis LII.
13. Josthamus annis XVI.
14. Achazus annis XVI.
Sub hoc Israelis captivitas contigit.
15. Ezechias annis XXIX.
16. Manasses annis LV (3).
17. Amosus annis XII (4).
18. Josias annis XXXI.
19. Joachazus mensibus III.
20. Eliacimus, qui etiam Joacimus, annis XII.
21. Joacimus, qui etiam Jechonias, mensibus III.
22. Sedecias annis XI (5).
Sub hoc Judas in servitutem redactus est templumque crematum a Nabuchodonosoro, Assyriorum (6) rege, olympiade quadragesima septima.
B Sunt autem anni CCCCV, cum mensibus VI (7).

ΙΣΡΑΗΛ ΒΑΣΙΛΕΙΣ. — ISRAELIS REGES.

Laosthenis Assyriorum regis trigesimo secundo anno incipit imperare Hebræis Israelis

Ἱεροϐοὰμ ἔτη κϐ'.
Ναϐὰϐ ἔτη β'.
Βαασὰ ἔτη κδ'.
Ἐλὰ ἔτη β'.
Ζαμϐρὶ ἡμέρας ζ'.
Ἀμϐρὶ ἔτη ιϐ'.
Ἀχαὰϐ ἔτη κϐ'.
Ὀχοζίας ἔτη β'.
Ἰωρὰμ ἔτη ιϐ'.
Ἰηοὺ ἔτη κη'.
Ἰωάχαζ ἔτη ιζ'.
Ἰωὰς ἔτη ις'.
Ἱεροϐοὰμ ἔτη μα'.
Ζαχαρίας μῆνας ς'.
Σιλοὺμ μῆνα α', ἡμέρας ιε' (1).
Μεναὴμ ἔτη ι'.
Ἐφ' οὗ ἐβασίλευσεν Ἀσσυρίων Φουά.
Φακεῖας ἔτη ι'.
Φακεὲ ἔτη κ'.
Ὡσηὲ ἔτη θ'.
Ἐφ' οὗ αἰχμάλωτος ληφθεὶς ὁ Ἰσραὴλ ὑπὸ Σαλμανασὰρ τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως κατέπαυσεν, ὀγδόῃ ὀλυμπιάδι.

1. Hieroboamus annis XXII.
2. Nabatus annis II.
3. Baasus annis XXIII (8).
4. Ela annis II.
5. Zambri diebus VII.
6. Amri annis XII.
7. Achaabus annis XXII.
8. Ochozias annis II.
9. Joramus annis XII.
10. Jeu annis XXVIII.
11. Joachazus annis XVII.
C 12. Joasus annis XVI.
13. Hieroboamus annis XLI.
14. Zacharias mensibus VI.
15. Sellumus mense I et diebus XV.
16. Manaemus annis X.
Sub hoc Phua expeditionem adversus Israelem suscepit.
17. Phacee annis X.
18. Phacee annis XX.
Sub hoc expeditio fuit Thaglathphalsari.
19. Osee annis IX.
Sub hoc captivus abductus est Israel a Salmanasaro Assyriorum rege. Finis octava olympiade; initium anno (Abrahami) millesimo vigesimo primo; longævitas annorum CCXLIX dierumque XXVIII.

ΒΑΒΥΛΩΝΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ. — D BABYLONIORUM REGES.

Φοὺλ βασιλεὺς Ἀσσυρίων (2).
Θεγλὰθ Φανασσὰρ βασιλεὺς Ἀσσυρίων.
Σαλμανασὰρ βασιλεὺς Ἀσσυρίων.
Σενναχερεὶμ βασιλεὺς Ἀσσυρίων.
Μαρωδὰχ υἱὸς Βαλαδάν.
Ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς Βαϐυλῶνος.
Εὐειλὰδ Μαρωδὰχ ἔτη ζ'.

1. Phua ab anno MCCXXV, Assyriorum *rex*.
2. Thaglathpalsarus Assyriorum.
3. Salmanasarus Assyriorum.
4. Senecheribus Assyriorum.
5. Marudachus Baldanis filius Chaldæus.
6. Nabuchodonosorus Chaldæus.
7. Ilmarodachus Chaldæus.

(1) In canone Sellumus regnasse dicitur diebus tantum XXIV.
(2) Ex Chron. Paschal. p. 106 et sqq.
(3) Superius col. 174, itemque a Syncello p. 213 dicuntur LV.
(4) Videsis col. 119 et 174 cum notis.
(5) Ita et Syncellus p. 223, sed Eusebius superius col. 174 XIV; in canone autem XI.
(6) In margine codicis *Babyloniorum*.
(7) Hæc item annorum summa longe recedit a prædictis regum ætatibus. Græce an. 485, mens. 3.
(8) In canone et Græce XXIV.

8. Baltasarus Chaldæus.	A	Βαλτασάρ ἀδελφὸς Μαρουδὰχ ἔτη δ'.
9. Darius Medus.		Δαρεῖος ὁ Μῆδος ἔτη γ'.
10. Darius Arsaviri filius.		Δαρεῖος υἱὸς Ἀσσουήρου ἀπὸ τοῦ σπέρματος Μήδων ἔτη ιγ'.

Post hos ad Parthos (1) translata est dominatio olympiade LV.

SICYONIORUM REGES.		ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Nini Assyriorum regis anno quadragesimo (2) apud Sicyonios secundus regnabat Europs annis jam duobus supra viginti.

1. Ægialeus annis LII.		Αἰγιαλεὺς ἔτη νβ'.
2. Europs annis XLV.		Εὔρωψ ἔτη με'.
3. Telchin annis XX.		Τελχὶν ἔτη κθ'.
4. Apis annis XXV.		Ἄπις ἔτη κε'.
5. Thelxion annis XII (3).		Θελξίων ἔτη νβ'.
6. Ægydrus annis XXXIV.		Αἴγυδρος ἔτη λδ'.
7. Thurimachus annis XLV.	B	Θουρίμαχος ἔτη με'.
8. Leucippus annis LIII.		Λεύκιππος ἔτη νγ'.
9. Messapus annis XLVII.		Μέσαππος ἔτη μζ'.
10. Eratus annis XXVI.		Ἐραστὸς ἔτη κϛ'.
11. Plemnæus annis XLIX.		Πλημναῖος ἔτη ν'.
12. Orthopolis annis LXIV.		Ὀρθόπολις ἔτη ξγ'.
13. Marathonius annis XXX.		Μαραθώνιος ἔτη λ'.
14. Marathius annis XX.		Μαράθιος ἔτη κ'.
15. Chyreus annis LV.		Ἐχυρεὺς ἔτη νε'.
16. Corax annis XXX.		Κόραξ ἔτη λ'.
17. Epopeus annis XXXV.		Ἐποπεὺς ἔτη λβ'.
18. Laomedon annis XL.		Λαομέδων ἔτη μγ'.
19. Sicyon annis XLIV.		Σικυὼν ἔτη μβ'.
20. Polybus annis XL.		Πολύβιος ἔτη μγ'.
21. Inachus annis XLII.		Ἴναχος ἔτη με'.
22. Phæstus (4) annis VIII.	C	Ἥφαιστος ἔτη ι'.
23. Adrastus annis IV.		Ἄδραστος ἔτη ζ'.

Sub hoc Ilium anno octingentesimo septimo (5) captum est.

24. Polyphides annis XXXI.		Πολυφείδης ἔτη λα'.
25. Pelasgus annis XX.		Πελασγὸς ἔτη κ'.
26. Zeuxippus annis XXXI.		Ζεύξιππος ἔτη λ'.
Sicyoniorum reges octingentesimo octogesimo octavo anno (Abrahami) desiverunt.		Μεθ' οὓς κϛ' βασιλεῖς, ὥς φασιν, ἡγοῦντο αὐτῶν οἱ ἱερεῖς τοῦ Καρνίου.

ÆGYPTIORUM REGES.		ΑΙΓΥΠΤΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

In ætatem Nini apud Assyrios regnantis incidit Ægyptiorum regum sextadecima dynastia (9).

XVI dynastia Thebæorum annis CLX (6).		Δυναστεία ἑξκαιδεκάτη Θηβαῖοι βασιλεῖς ἔτη ρι'.
XVII dynastia Pastorum annis C. (7)		Ἑπτακαιδεκάτη δυναστεία Ποιμένες ἔτη ργ'.
XVIII dynastia Diospolitanorum (8).		Ὀκτωκαιδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν ἔτη τμη'.
1. Amosis annis XXV.	D	Ἀμῶσις ἔτη κε'.
2. Chebron annis XIII.		Χεβρὼν ἔτη ιγ'.
3. Amenophis annis XXI.		Ἀμμενῶφις ἔτη κα'.
4. Memphres annis XII.		Μιφρὶς ἔτη ιβ'.
5. Mispharmuthosis annis XXVI.		Μισφραγμούθωσις ἔτη κϛ'.
6. Tuthmosis annis IX.		Τούθμωσις ἔτη θ'.
7. Amenophis annis XXXI.		Ἀμένωφις ἔτη λα'.

(1) Dic *ad Persas*.
(2) Videtur dicendum *quadragesimo tertio*. Vide mox initium canonis.
(3) Superius col. 210, et Græce LII.
(4) Ita etiam lib. I, 35, 1; non vero *Hephæstus* seu *Vulcanus*.
(5) Aliter col. 211; aliter item in canone.
(6) Videtur scribendum CXC; ut est in codd. Vat. et in Gr.
(7) Codd. Vat. CIV. Sed ejusmodi innumeras varietates, id est amanuensium sphalmata, quis numerare patietur?
(8) Supple *annorum* CCCXLVIII, uti scribitur superius, col. 189, et hic Græce.
(9) Hinc etiam evidenter constat, hæc latercula pertinere ad posteriorem Eusebii librum, sive ad canonem proprie dictum, qui mox incipiet ab hac sexta decima Ægyptiorum dynastia. Nam priore quidem libro Eusebius dynastias omnes complexus est

Ὧρος ἔτη λη'.
Ἀχεγχέρσης ἔτη ιϐ'.
Ἄθωρις ἔτη θ'.
Χεγχέρης ἔτη ις'.
Ἀχεῤῥῆς ἔτη η'.
Χεῤῥῆς ἔτη ιη'.
Ἀρμὲς, ὁ καὶ Δαναὸς, ἔτη ε'.
Ῥαμμεσῆς, ὁ καὶ Αἴγυπτος, ἔτη ξη'.
Μένωφις ἔτη μ'.
Ἐννεακαιδεκάτη δυναστεία ἔτη ρϟδ'.
Σέθως ἔτη νε'.
Ῥάψις ἔτη ξς'.
Ἀμμενεφθὴς ἔτη μ'.
Ἀμμενεμμῆς ἔτη κς'.
Θούωρις ἔτη ζ'.
Εἰκοστὴ δυναστεία ἔτη ροη'.
Πρώτη καὶ εἰκοστὴ δυναστεία ἐβασίλευσαν
Σμένδης ἔτη κς'.
Ψουσέννης ἔτη μα'.
Νεφεχερὴς ἔτη δ'.
Ἀμενωφθὶς ἔτη θ'.
Ὀσοχὼρ ἔτη ς'.
Ψινάχης ἔτη θ'.
Ψουσέννης ἔτη λε'.
Εἰκοστὴ δευτέρα δυναστεία.
Σεσέγχωσις ἔτη κα'.
Ὀσωρθὼν ἔτη ιε'.
Ταχέλλωθις ἔτη ιγ'.
Εἰκοστὴ τρίτη δυναστεία.
Πετουϐάστης ἔτη κε'.
Ὀσωρθὼν ἔτη θ'.
Ψαμμοὺς ἔτη ι'.
Εἰκοστὴ τετάρτη δυναστεία.
Βόγχωρις ἔτη μδ'.
Εἰκοστὴ πέμπτη δυναστεία.
Σαϐϐάκων ἔτη ιϐ'.
Σεύηχος ἔτη ιϐ'.
Ταρακὸς ἔτη κ'.
Ἕκτη καὶ εἰκοστὴ δυναστεία.
Ἄμμερις Αἰθίοψ ἔτη ιϐ'.
Στεφανάθις ἔτη ζ'.
Νεχέψος ἔτη ς'.
Νεχαὼ ἔτη η'.
Ψαμμιτιχὸς ἔτη με'.
Νεχαὼ δεύτερος ἔτη ς'.
Ψαμμοῦθις ἕτερος, ὁ καὶ Ψαμμιτιχὸς, ἔτη ιζ'.

A 8. Orus annis XXXVIII.
9. Achencheres annis XII.
10. Athoris annis IX.
11. Chencheres annis XVI,
12. Acherres annis VIII.
13. Cherres annis XII (1).
14. Armais, idemque Danaus, an. V.
15. Rameses, idemque Ægyptus, annis LXVIII.
16. Menophis annis XL.
XIX dynastia Saitarum, quorum primus
1. Sethos annis LV.
2. Rampses annis LXVI.
3. Amenophis annis VIII (2).
4. Ammenemes annis XXVI.
5. Thuoris annis VII.
B XX dynastia Diospolitanorum annis CLXXVIII.
XXI dynastia, cujus primus
1. Mendis annis XXVI.
2. Psusennes annis XLI.
3. Nephercheres annis IV.
4. Amenophis annis IX.
5. Osochoris annis VI.
6. Psinnaches annis IX.
7. Psusennes annis XXXV (3).
XXII dynastia, cujus primus
1. Senechosis annis XXI.
2. Osorthon annis XV.
3. Tacellothis annis XIII.
XXIII dynastia, cujus primus
1. Petubastis annis XXV.
C 2. Osorthon annis IX.
3. Psammus annis X.
XXIV dynastia, Bocchoris annis XLIV.

XXV dynatia, cujus primus
1. Sabacon Æthiops annis X.
2. Sebichus annis XII.
3. Taracus Æthiops annis XX.
XXVI dynastia, cujus primus
1. Ammeres Æthiops annis XII.
2. Stephinatis annis VII.
3. Necepsus annis VI.
4. Nechaus annis VIII.
5. Psammetichus annis XLIII (4).
D 6. Nechaus annis VI.
7. Psaneauthes annis XVII.

(1) Superius col. 189 et in canone XV; hic Græce XVIII.

(2) Dic XL, et confer col. 189, n. 5.

(3) Exin habentur in codice quæ nos hic inter notas rejicimus.
XXII *dynastia, cujus primus*
Mendis annis XXVI.
Psusennes annis XLI.
Nechercheres annis IV.
Amenophis annis IX.
Osochoris annis VI.
Phisinaches annis IX.
Psammus annis X.
XXIII *dynastia Bocchoris annis* XLIV.
XXV *dynastia, cujus primus*
Sabacon Æthiops annis X.
Sebicus (cod. *Semichus*) *annis* XII.
Taracus Æthiops annis XX.
XXVI *dynastia, cujus primus*
Ammeres Æthiops annis XII.
Stephinatis annis VII.
Necepsus annis VI.
Nechaus annis VIII.
Psaneauthes annis XVII.
Vaphres annis XXV.
Amasis annis XLII.
Sequitur in codice lacuna; mox redit scriptura ut in nostra hac editione. Est autem illa lacuna fictitia; nihil enim desideratur.

(4) Superius col. 192, et in canone XLIV; at Græce XLV.

8. Vaphres annis xxv.
9. Amasis annis XLII.
xxvii dynastia Persarum. Namque Cambyses Ægyptum obtinuit anno regni sui sexto (1) : *ex quo* ad Darium Xerxis, *anni* CXIV.
xxviii dynastia Saitarum.
Amyrtæus annis VI.
xxix dynastia Mendesiorum, quorum *primus*
1. Nephirites annis VI.
2. Achoris annis XII (2).
3. Psammuthes anno I.
4. Muthes anno I.
5. Nephirites mensibus III. (3).
6. Nectinibus annis XVIII.
7. Teus annis II.
xxx dynastia, Nectanebus annis XVIII.

A Οὐάφρις ἔτη κε'.
Ἄμωσις ἔτη μβ'.
Εἰκοστὴ ἑβδόμη δυναστεία.
Καμβύσης ἔτει πέμπτῳ τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας Περσῶν ἐβασίλευσεν Αἰγύπτου ἔτη ϛ'.
Εἰκοστὴ ὀγδόη δυναστεία.
Ἀμυρταῖος Σαΐτης ἔτη ϛ'.
Εἰκοστὴ ἐννάτη δυναστεία Μενδησίων βασιλέων ζ'.
Νεχερίτης ἔτη ϛ'.
Ἄχωρις ἔτη ιγ'.
Ψάμμουθις ἔτος α'.
Νεφερίτης μῆνας δ'.
Μοῦθις ἔτος α'.
Νεκτανέβης ἔτη ιη'.
Τέως ἔτη ιβ'.
B Τριακοστὴ δυναστεία Σεβεννιτῶν βασιλέων γ'.

Ægyptiorum dominatio olympiade centesima septima explicita est, postquam regnum Ægyptiacum annis mille sexcentis et quadraginta sex manserat. Namque a Vulcani quidem temporibus ad Orum, quem deorum dynastiæ postremum fuisse aiunt, id inquam spatium, quoniam in illorum antiquitatibus immensum est, difficillime definitur.

ARGIVORUM REGES.

ΑΡΓΕΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Regnante secundo Ægyptiorum rege Amasi in sexta decima dynastia, anno sexagesimo primo supra centesimum (4), imperavit Argivis

1. Inachus annis L.
2. Phoroneus annis LX.
3. Apis annis XXXV.
4. Argus annis LXX.
5. Criasus annis LIV.
6. Phorbas annis XXXV.
7. Triopas annis XLVII (5).
8. Crotopus annis XXI.
9. Sthenelus annis XI.
10. Danaus annis L.
11. Lynceus annis XLI
12. Abas annis XXIII.
13. Prœtus annis XVII.
14. Acrisius annis XXXI.

Ἴναχος ετη ·
Φορωνεὺς ἔτη ξ'.
Ἄπις ἔτη λε'.
Ἄργος ἔτη ο'.
Κρίασος ἔτη νε'.
Φορβᾶς ἔτη κε' (6).
C Τριόπας ἔτη λϛ'.
Κρότωπος ἔτη κδ'.
Σθένελος ἔτη ια'.
Δαναὸς ἔτη νη'.
Λυγκεὺς ἔτη λε'.
Ἄβας ἔτη λζ'.
Προῖτος, ὁ καὶ Περσεὺς, ἔτη ιζ'.
Ἀκρίσιος ἔτη λα'.

Hi orsi a centesimo sexagesimo primo anno, regnante apud Ægyptios in sexta decima dynastia Amasi, desiverunt anno septingentesimo quinto.

MYCENATIUM REGES.

Post Acrisium translato, ut aiunt, Mycenas regno Argivorum, fuerunt reges hi.

1. Perseus.
2. Sthenelus.
3. Eurystheus.
4. Atreus et Thyestes.
5. Agamemnon.
6. Ægisthus.
7. Orestes.
8. Tisamenus.
9. Penthilus.
10. Comœtes.

ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΜΥΚΗΝΑΙΩΝ.

Μετὰ Ἀκρίσιον, ὥς φασι, τῆς ἀρχῆς τῶν Ἀργείων εἰς Μυκήνας μετατεθείσης, διεγένοντο βασιλεῖς οἵδε (7).

D Περσεύς.
Σθένελος.
Εὐρυσθεύς.
Ἀτρεὺς καὶ Θυέστης ἔτη ξε'.
Ἀγαμέμνων ἔτη ιη'
Αἴγισθος ἔτη ε'.
Ὀρέστης ἔτη κγ'.
Τισαμενός.
Πενθεύς.
Κομαίτης.

(1) Ita etiam in canone; at Græce *quinto*.
(2) Superius col. 193 et Græce XIII.
(3) Superius col. 193, et Græce IV.
(4) Nempe Abrahami.
(5) Col. 213, XLVI.
(6) Vide superius, col. 213, n. 6.

(7) In codice Arm. nulla indicata lacuna prætermittuntur reges Mycenarum, qui tamen in editionibus. et apud Eusebium lib. I, cap. 27 (tamen cum varietate) nec non in aliquot vaticanis hujus Chronici codicibus occurrunt.

Μεθ' οὓς Ἡρακλειδῶν κάθοδος.	A	Usque ad Heraclidarum descensum.

ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.	ATHENIENSIUM REGES.
Phorbantis Argivorum regis trigesimo secundo anno cœpit Athenis regnare	
Κέκροψ ἔτη ν'.	1. Cecrops diphyes annis L.
Κραναὸς ἔτη θ'.	2. Cranaus annis IX.
Ἀμφικτύων ἔτη ι'.	3. Amphictyon annis X.
Ἐριχθόνιος ἔτη ν'.	4. Erichthonius annis L.
Πανδίων ἔτη μ'.	5. Pandion annis XL.
Ἐρεχθεὺς ἔτη ν'.	6. Erechtheus annis L.
Κέκροψ ἔτη μ'.	7. Cecrops alter annis XL.
Πανδίων ἔτη κε'.	8. Pandion alter annis XXV.
Αἰγεὺς Πανδίονος ἔτη μη'.	9. Ægeus Pandionis annis XLVIII.
Θησεὺς ἔτη λα'.	10. Theseus Ægei annis XXX.
Μενεσθεὺς ἔτη λγ'.	11. Menestheus Petei annis XXIII.
Δημοφῶν ἔτη λγ'.	B 12. Demophon Thesei annis XXXIII.
Ὀξύντης ἔτη ι'.	13. Oxyntes annis XII.
Ἀφειδᾶς ἔτος α'.	14. Aphidas anno I.
Θυμοίτης ἔτη θ'.	15. Thymœtes annis VIII.
Μέλανθος ἔτη λζ'.	16. Melanthus annis XXXVII.
Κόδρος ἔτη κα'.	17. Codrus annis XXI.

	PRINCIPES QUOAD VIVERENT.
Μελόδων ἔτη κ'.	1. Medon Codri annis XX.
Ἄκαστος ἔτη λϛ'.	2. Acastus annis XXXVI.
Ἄρχιππος ἔτη ιθ'.	3. Archippus annis XIX.
Θέρσιππος ἔτη μ'.	4. Thersippus annis XLI.
Φορβᾶς ἔτη λ'.	5. Phorbas annis XXXI.
Μεγακλῆς ἔτη κη'.	6. Megacles annis XXX.
Διόγνητος ἔτη κη'.	7. Diognetus annis XXVIII.
Φερεκλῆς ἔτη ιθ'.	8. Pherecles annis XIX.
Ἀρίφρων ἔτη κ'.	C 9. Ariphron annis XX.
Θεσπιεὺς ἔτη κζ'.	10. Thespieus annis XXVII.
Ἀγαμήστωρ ἔτη ιζ'.	11. Agamestor annis XX.
Αἰσχύλος ἔτη ιθ'.	12. Æschylus annis XXIII.
Ἀλκμαίων ἔτη β'.	13. Alcmæon annis II.

	PRINCIPES DECENNALES.
Χάροψ ἔτη ι'.	14. Charops annis X.
Αἰσιμίδης ἔτη ι'.	15. Æsimedes annis X.
Κλεόδικος ἔτη ι'.	16. Clidicus annis X.
Ἱππομένης ἔτη ι'.	17. Hipposthenes annis X.
Λεοκράτης ἔτη ι'.	18. Leocrates annis X.
Ἄψανδρος ἔτη ι'.	19. Apsander annis X.
Ἐρυξίας ἔτη ι'.	20. Eryxias annis X.
Μετὰ τούτους ἄρχοντες ἐνιαύσιοι ᾑρέθησαν.	Hi orsi a quadringentesimo sexagesimo primo D anno, olympiade vigesima quarta finem fecerunt.

ΛΑΤΙΝΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.	LATINORUM REGES.
Post Ilium captum, Demophontis Athenarum regis anno quarto, Latinis imperare cœpit	
Αἰνείας ἔτη γ'.	1 Æneas (1) annis III.
Ἀσκάνιος ἔτη λζ'.	2. Ascanius annis XXXVIII.
Σιλούϊος ἔτη κθ'.	3. Silvius Æneæ annis XXIX.
Σιλούϊος Ἰούλιος ἔτη λα'.	4. Æneas Silvius annis XXXIX.
Αἰνείας Σιλούϊος ἔτη ν'.	5. Latinus Silvius annis L.
Σιλούϊος ἔτη λ'.	6. Alba Silvius annis XXXIX.
Ἀγχίσης Σιλουΐου ἔτη ι'.	7. Epistus Silvius annis XXVI.
Αἰγύπτιος Σιλούϊος ἔτη κ'.	8. Capys Silvius annis XXVIII.

(1) In codd. vat. Æneæ præponuntur *Janus*, *Saturnus*, *Picus*, *Faunus*, *Latinus*, annis regni tamen non adscriptis.

9. Carpentus (1) Silvius annis XIII.	A	Κάππος Σιλούϊος ἔτη λα'.
10. Tiberius Silvius annis VIII.		Τιβέριος ἔτη να'.
11. Agrippa Silvius annis XLI.		Ἀρέμουλος Σιλούϊος ἔτη ιθ'.
12. Aremulus Silvius annis XIX.		Κάρμεντος ἔτη ις'.
13. Aventius Silvius annis XXXVII.		Σιλούϊος ἔτη ιη'.
14. Procas Silvius annis XXI.		Πρόκας Σιλούϊος ἔτη λβ'.
15. Amulius Silvius annis XLII.		Ἄμουλος Σιλούϊος ἔτη κγ'.
1. Romulus, ex quo Romani, annis XXXVIII.		Ῥωμύλος ἔτη λη'.
2. Numa Pompilius annis XLI.		Νουμᾶς Πομπίλιος ἔτη μα'.
3. Tullus Hostilius annis XXXII.		Τοῦλλος Ὀστίλιος ἔτη λβ'.
4. Ancus Marcus (2) annis XXIII.		Ἄγκιος Μάρκος ἔτη κγ'.
5. Tarquinius Superbus (3) annis XXXVIII.		Ταρκύνιος Πρίσκος ἔτη λζ'.
6. Servilius annis XXXIV.		Σερούϊος, ὁ καὶ Τοῦλλος, ἔτη μδ'.
7. Tarquinius annis XXXV (4).		Ταρκύνιος Σούπερβος ἔτη κδ'.

Olympiade sexagesima sexta (5) desiverunt Latinorum reges, qui ab anno octingentesimo trigesimo nono orsi fuerant. Anni *horum* DCLXVI.

LACEDÆMONIORUM REGES.	B	ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Æneæ Silvii Latinorum regis octavo anno, Lacedæmoniis imperare cœpit

1. Eurystheus annis XLII.	Εὐρυσθεὺς ἔτη μβ'.
2. Agis anno I.	Ἄγις ἔτος α'.
3. Echestratus annis XXXV (6).	Ἐχέστρατος ἔτη λε'.
4. Labotes annis XXXVII.	Λαβώτης ἔτη λζ'.
5. Dorysthus annis XXIX.	Δόρυσθος ἔτη κθ'.
6. Agesilaus annis XLIV.	Ἀγησίλαος ἔτη μδ'.
7. Archelaus annis LX.	Ἀρχέλαος ἔτη ξ'.
8. Teleclus annis XL.	Τήλεκλος ἔτη μ'.
9. Alcamenes annis XXXVII.	Ἀλκαμένης ἔτη λζ'.

Trecenti viginti quinque anni sunt (7) Lacedæmoniorum regum, quorum initium anno DCCCCXVI, finis olympiade prima.

CORINTHIORUM REGES.	ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Anno Eurysthei regis Lacedæmoniorum duodecimo, regnare Corinthi cœpit

1. Aletes annis XXXV.	C	Ἀλήτης ἔτη λη'.
2. Ixion annis XXXVII.		Ἰξίων ἔτη λη'.
3. Agelaus annis XXXVII.		Ἀγέλας ἔτη λζ'.
4. Prymnes annis XXXV.		Πρύμνης ἔτη λε'.
5. Bacchis annis XXXV.		Βάκχης ἔτη λε'.
6. Agelas annis XXX.		Ἀγέλας ἔτη λ'.
7. Eudemus annis XXV.		Εὔδημος ἔτη κε'.
8. Aristomedes annis XXXV.		Ἀριστομήδης ἔτη λε'.
9. Agemon annis XVI.		Ἀγήμων ἔτη ις'.
10. Alexander annis XXV.		Ἀλέξανδρος ἔτη κε'.
11. Teletes annis XII.		Τελεστὴς ἔτη ιβ'.
12. Automenes anno I.		Αὐτομενὴς ἔτος α'.

Corinthiorum regum anni sunt CCCXXIII, incipientium a sexto decimo anno supra nongentesimum, desinentium millesimo ducentesimo trigesimo nono anno.

MACEDONUM REGES.	ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Tertio anno Alexandri apud Corinthios regnantis, imperare Macedonibus cœpit

1. Caranus annis XXVIII.	D	Κάρανος ἔτη λ' (8).
2. Cœnus annis XII.		Κοινὸς ἔτη κθ'.

(1) Dic *Capetus* vel *Calpetus*.
(2) Dic *Marcius*.
(3) De Tarquinio Prisco *Superbi* nomine interdum appellato legesis juris interpretes ad *Digest*. lib. I, tit. 2, leg. 2, nec non Harduinum *ad Plinium* XIII, sect. 27.
(4) Sic variæ T. Livii lectiones lib. I, 60, apud Drakenborkium.
(5) Lib. I, cap. 47, 3, et in canone dicitur *olympiade* LXVII.
(6) Col. 244, scribuntur XXXVII. Et quidem ibi Græcus textus horum regum apponendus e regione erat ex Syncello, p. 179-185.
(7) Confer lib. I, cap. 35, 2.
(8) Græcus textus in annorum numero magis ferme conspirat cum lib. I, cap. 37; atque ibi commode scribi poterat.

Τύριμμας ἔτη με'.
Περδίκκας ἔτη μη'.
Ἀργαῖος ἔτη λϐ'.
Φίλιππος ἔτη λε'.
Ἀερόπας ἔτη κγ'.
Ἀλκητᾶς ἔτη κη'.
Ἀμύντας ἔτη μϐ'.
Ἀλέξανδρος ἔτη μδ'.
Περδίκκας ἔτη κγ'.
Ἀρχέλαος ἔτη κδ'.
Ὀρέστης ἔτη γ'.
Ἀρχέλαος ἔτη δ'.
Ἀμύντας ἔτος α'.
Παυσανίας ἔτος α'.
Ἀμύντας ἔτη ε'.
Ἀργαῖος ἔτη β'.
Ἀμύντας ἔτη ιϐ'.
Ἀλέξανδρος ἔτος α'.
Πτολεμαῖος ἔτη γ'.
Περδίκκας ἔτη ς'.
Φίλιππος ἔτη κγ'.
Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας ἔτη ιϐ'.
Ἀριδαῖος ἔτη ζ'.
Κάσανδρος ἔτη ιθ'.
Ἀλέξανδρος καὶ Ἀντίπατρος ἔτη γ'.
Δημήτριος ὁ Ἀντιγόνου ἔτη ς'.
Πύῤῥος μῆνας ζ'.
Λυσίμαχος ἔτη γ'.
Πτολεμαῖος ἔτος α'.
Μελέαγρος μῆνας β'.
Ἀντίπατρος ἡμέρας με'.
Σωσθένης ἔτη β'.
Ἀντίγονος ὁ Γονατᾶς ἔτη μδ'.
Δημήτριος ἔτη ι'.
Ἀντίγονος ὁ Φοῦσκος ἔτη ιϐ'.
Φίλιππος ἔτη μϐ'.
Περσεὺς ἔτη η'.

A 3. Tyrimmas annis XXXVIII.
4. Perdiccas annis LI.
5. Argæus annis XXXVIII.
6. Philippus annis XXXVIII.
7. Æropus annis XXVI.
8. Alcetas annis XXIX.
9. Amyntas annis L.
10. Alexander annis XLIII.
11. Perdiccas annis XXVIII.
12. Archelaus annis XXIII.
13. Orestes annis III.
14. Archelaus annis VI.
15. Amyntas anno I.
16. Pausanias anno I.
17. Amyntas annis VI.
B 18. Argæus annis II.
19. Amyntas annis XVIII.
20. Alexander anno I.
21. Ptolemæus Alorites annis III.
22. Perdiccas annis VI.
23. Philippus annis XXVI (4).
24. Alexander Philippi annis XII cum mensibus VI.
25. Philippus frater Alexandri annis VII.
26. Cassander annis XIX.
27. Cassandri filii (5) annis IV.
28. Demetrius annis VI.
29. Pyrrhus mensibus VII.
30. Lysimachus annis V.
31. Ptolomæus Ceraunus anno I.
C 32. Meleager mensibus II.
33. Antipater diebus XLV.
34. Sosthenes annis II.
35. Antigonus Gonatas annis XXXVI.
36. Demetrius annis X.
37. Antigonus annis XV.
38. Philippus annis XLII.
39. Perseus annis X.

Anni sunt DCXLVII, menses II, dies XLV. Hi *reges* orsi ab anno millesimo ducentesimo quarto, desiverunt olympiade CL (1).

ΛΥΔΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ. — LYDORUM REGES.

Regnante apud Macedonas Cœno, Lydis cœpit imperare.

Ἄρδυσος ἔτη λς'.
Ἀλυάττης ἔτη ιδ'.
Μῆλης ἔτη ιϐ'.
Κανδαύλης ἔτη ιζ'.
Γύγης ἔτη λς'.
Ἄρδυσος ἔτη λη'.
Σαδυάττης ἔτη ιε'.
Ἀλυάττης ἔτη μδ'.
Κροῖσος ἔτη ιε'.

1. Ardys Alyattæ annis XXXVI.
2. Alyattes annis XIV.
D 3. Meles annis XII.
4. Candaules annis XVII.
5. Gyges annis XXXVI.
6. Ardys annis XLVIII (6).
7. Sadyattes annis XV.
8. Alyattes annis XLV (7).
9. Crœsus annis XV.

Hi orsi ab anno MCCXXXIX, desiverunt olympiade LII (2).

ΜΗΔΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ. — MEDORUM REGES.

Hi orsi a millesimo centesimo nonagesimo sexto anno, desiverunt olympiade quinquagesima octava (3), quo tempore Cyrus Persa Astyagem occidit, Medorumque imperium sustulit.

(1) Paulo aliter lib. I, 38, 11 et in canone.
(2) Vide canonem, et scribe *quinquagesima octava*.
(3) Vide rursus canonem, et scribe *quinquagesima quinta*.
(4) Codex Arm. VI. Sed in canone XXVI.
(5) Codex Arm. *filius*.
(6) Codex Arm. hic XLVIII, superius col. 142 XXXVII; in canone autem XXXVIII ut Græce.
(7) Hic col. 142 dicitur *Otiartes*.

1. Arbaces annis XXVIII.
2. Mandycus annis XL (1).
3. Sosarmus annis XXX.
4. Cardaces annis XIII (2).
5. Dejoces annis LIV.
6. Phraortes annis XXIV.
7. Cyaxares annis XXXII.
8. Astyages annis XXXVIII.

Anni CCLIX.

A 'Αρβάκης ἔτη κη'.
Μανδαύκης ἔτη κ'.
Σώσαρμος ἔτη λ'.
'Αρτύκας ἔτη λ'.
Διοίκης ἔτη νδ'.
'Αφραάρτης ἔτη να'.
Κυαξάρης ἔτη λβ'.
'Αστυάγης ἔτη λη'.

PERSARUM REGES.

ΠΕΡΣΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Sublato Medorum imperio, regnat primus apud Persas

1. Cyrus annis XXXI.
2. Cambyses annis VIII.
3. Magi fratres mensibus VII.
4. Darius Hystaspis annis XXXVI.
5. Xerxes Darii annis XXI.
6. Artabanus mensibus VII.
7. Artaxerxes Longimanus annis XL
8. Xerxes alter mensibus II.
9. Sogdianus mensibus VII.
10. Darius Nothus annis XIX.
11. Artaxerxes Mnemon annis XL.
12. Artaxerxes, idemque Ochus, annis XXVI.
13. Arses Ochi annis IV.
14. Darius Arsami annis VI.
15. Alexander Macedo regni sui anno septimo Darium interfecit, regnavitque annis quinque.

Κῦρος ἔτη λα'.
Καμβύσης ἔτη η'.
Μάγοι ἀδελφοὶ μῆνας ζ'.
B Δαρεῖος ἔτη λς'.
Ξέρξης ἔτη κ'.
'Αρτάβανος μῆνας ζ'.
'Αρταξέρξης ἔτη μα'.
Ξέρξης μῆνας β'.
Σογδιανὸς μῆνας ζ'.
Δαρεῖος ὁ Νόθος ἔτη ιθ'.
'Αρταξέρξης, ὁ καὶ Μνήμων, ἔτη μ'.
Ὦχος ὁ 'Αρταξέρξου παῖς ἔτη κ'. (κατά τινας κ'.)
Ναρσῆς ἔτη δ'.
Δαρεῖος ὁ 'Αρσάμου ἔτη ς' (6).

Anni sunt CCXXXV cum mensibus XI (3). Capto initio a quinquagesima quinta olympiade, desiverunt decima tertia supra centesimam.

ÆGYPTI ET ALEXANDRIÆ REGES PTOLEMÆI.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Olympiade quarta decima supra centesimam, Alexandro Babylone mortuo, imperioque inter plures diviso, Ægypto Alexandriæque imperat

1. Ptolemæus Lagi annis XL.
2. Ptolemæus Philadelphus annis XXXVIII.
3. Ptolemæus Evergetes annis XXVI (4).
4. Ptolemæus Philopator annis XVII.
5. Ptolemæus Epiphanes annis XXIV.
6. Ptolemæus Philometor annis XXXV.
7. Ptolemæus Evergetes annis XXIX.
8. Ptolemæus Physcon, idemque Soter annis XVII, cum mensibus VI.
9. Ptolemæus, idemque Alexander, annis X.
10. Ptolemæus Philadelphus, qui ejectus est, annis VIII.
11. Ptolemæus Dionysus annis XXX.
12. Cleopatra annis XXII.

C Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἔτη μ'.
Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἔτη λη'.
Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης ἔτη κη'.
Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ ἔτη ιζ'.
Πτολεμαῖος ὁ 'Επιφανὴς ἔτη ιδ'.
Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ ἔτη λε'.
Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης δεύτερος ἔτη κη'.
Πτολεμαῖος ὁ (Φύσκων) Σωτὴρ ἔτη ιη'.
Πτολεμαῖος ὁ καὶ 'Αλέξανδρος...
Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος η'.
Πτολεμαῖος ὁ Διόνυσος ἔτη λ'.
D Κλεοπάτρα ἔτη κβ'.

Anni sunt CCXCVI cum mensibus VI (5). Hi orsi ab olympiade CXIV, oppressi sunt a Romanis olympiade CLXXXVIII.

SYRIÆ ET BABYLONIS ET ASIÆ REGES.

ΣΥΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΣΙΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Post Alexandrum Macedonem, Ptolemæo Lagi filio annum jam tertium decimum imperante, Syriæ et Babyloni et Asiæ dominatur

1. Seleucus Nicanor annis XXXII.
2. Antiochus Soter annis XV.

Σέλευκος Νικάνωρ ἔτη λγ'.
'Αντίοχος ὁ Σωτὴρ ἔτη ιθ'.

(1) Græce XX.
(2) Aliter col. 141 et Græce.
(3) Summa potius est annorum CCXXXI, cum mensibus XI.
(4) Ita et in canone; at col. 208, XXIV, uti hic Græce.
(5) Eusebius noster apud Cedrenum p. 193-194, scribit Ptolemæorum annos CCXC.
(6) Ita prorsus Hieronymus Comm. in Dan. VII, 5, quatuordecim reges enumerat. Confer etiam Tertullianum lib. *Adv. Judæos*, cap. 8, qui variat.

Ἀντίοχος ὁ Θεὸς ἔτη ιε'.
Ἀντίοχος, ὁ Καλλίνικος, ὁ αὐτὸς καὶ Σέλευκος, ἔτη κα'.
Σέλευκος ὁ καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Κεραυνὸς ἔτη γ'.
Ἀντίοχος, ὁ ἐπικληθεὶς Μέγας ἔτη λς'.
Σέλευκος ὁ καὶ Φιλοπάτωρ ἔτη ιβ'.
Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς ἔτη ια'.
Ἀντίοχος Εὐπάτωρ ἔτος ἕν, μῆνας ἕξ.
Δημήτριος ὁ Σωτὴρ ἔτη ιβ'.
Ἀλέξανδρος ἔτη ι'.
Δημήτριος ἔτη γ'.
Ἀντίοχος ὁ Σιδήτης ἔτη θ'.
Δημήτριος ἔτη δ'.
Ἀντίοχος ὁ Γρυπὸς ἔτη κς'.
Ἀντίοχος ὁ Κυζικηνὸς ἔτη ια'.
. . . .

A 3. Antiochus Deus annis XV.
4. Seleucus Callinicus annis XX.
5. Seleucus Ceraunus annis III.
6. Antiochus Magnus annis XXXVI.
7. Seleucus Philopator annis XII.
8. Antiochus Epiphanes annis XI.
9. Antiochus Eupator anno I, mensibus VI.
10. Demetrius Soter annis XII.
11. Alexander annis IX mensibus IX (2).
12. Antiochus Sidetes annis IX.
13. Demetrius iterum annis IV.
14. Antiochus Grypus annis XII.
15. Antiochus Cyzicenus annis XVIII (3).
B 16. Philippus annis II.

Hi capto initio ab olympiade CXVII, desiverunt olympiade CLXXI.

JUDÆORUM PONTIFICES QUI POTESTATE SIMUL REGIA FUNCTI SUNT.

Anno tertio regni Demetrii Soteris, Judaici pontificatus apicem obtinuit

Ἰούδας ἔτη γ'.
Ἰωνάθης ἔτη ιθ'.
Σίμων ἔτη η'.
Ὑρκανὸς ἔτη κς'.
Ἀριστόβουλος ἔτος α'.
Ἰανναῖος, ὁ καὶ Ἀλέξανδρος, ἔτη κζ'.
Σαλῆνα, ἡ καὶ Ἀλεξάνδρα, ἔτη θ'.
Ὑρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς ἔτη λδ'.
Βασιλεῖς ἀλλόφυλοι.
Ἡρώδης βασιλεὺς ἔτη λζ'.
Ἀρχέλαος ἐθνάρχης ἔτη θ'.
Ἡρώδης τετράρχης ἔτη κδ'.
Ἀγρίππας ἔτη ζ'.
Ἀγρίππας βασιλεὺς ἔτη κς'.

1. Judas, qui et Macchabæus, annis III.
2. Jonathes annis XIX.
3. Simon annis VIII.
4. Hyrcanus, qui et Johannes, annis XXVI.
5. Aristobulus anno I.
6. Jannæus, qui et Alexander, annis XXVII.
7. Alexandra ejusdem uxor annis IX.
8. Hyrcanus annis XXXIV.

Post hos alienigenæ regnum Judaicæ gentis obtinuerunt

C 1. Herodes annis XXXVII.
2. Archelaus Herodis annis IX.
3. Herodes tetrarcha annis XXIV.
4. Agrippa annis VII.
5. Agrippa junior annis XXVI.

Anni sunt CCXXXV. Hi *principes* orsi ab olympiade CLV, demum subjecti sunt Romanis Vespasiani ætate, olympiade CCXII. Supremum tamen exitium passi sunt *Judæi* sub Hadriano olympiade CCXXVIII.

ΡΩΜΑΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ (1).

Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ ἔτη δ'.
Καῖσαρ Αὔγουστος ἔτη νζ'.
Τιβέριος ἔτη κθ'.
Γάϊος Καλλιγούλας ἔτη γ', μῆνας ι'.
Κλαύδιος ἔτη ιγ'.
Νέρων ἔτη ιγ'.
Οὐεσπασιανὸς ἔτη ι'.
Τίτος Οὐεσπασιανὸς ἔτη β'.
Δομετιανὸς ἔτη ιε'.
Νερούας ἔτος α'.
Τραϊανὸς ἔτη ιθ'.
Ἀδριανὸς ἔτη κα'.

IMPERATORES ROMANORUM.

1. C. Julius Cæsar annis IV, mensibus VII.
2. Augustus Cæsar annis LVI, mensibus VI.
3. Tiberius annis XXIII.
4. C. Caligula annis III, mensibus X.
5. Claudius annis XIII, mensibus VIII, diebus XXVIII.
D 6. Nero annis XIII, mensibus VII, diebus XXVIII.
7. Vespasianus annis IX, mensibus XI, diebus XXII.
8. Titus Vespasianus annis II, mensibus VIII.
9. Domitianus annis XV, mensibus V.
10. Nerva anno I, mensibus IV.
11. Trajanus annis XIX, mensibus VI.
12. Adrianus annis XXI.

(1) Ut hic attexeremus Romanorum imperatorum, temporumque seriem, quibus singuli imperaverunt, movit nos primo codicis Armeniaci lacuna, in qua videtur hoc laterculum fuisse demersum (et quidem hic catalogus præponendus erat mortibus imperatorum); iterum Syncelli locus p. 355, in quo traditur Pertinax de sententia quidem Eusebii regnavisse mensibus sex, βασιλεύσας κατὰ μὲν Εὐσέβιον μῆνας ἕξ. Atqui Eusebius in canone scribit regnantis Pertinacis annum unum; superest ergo ut Eusebius mensibus sex regnum Pertinacis definiverit in hoc fortasse laterculo.

(2) Postea in codice Arm. prætermittitur *Demetrius Demetrii annis* III, qui scribitur col. 267, et hic Græce, et in canone

(3) Codex Arm. mendose LVIII.

13. Antoninus Pius cum filiis Aurelio et Lucio annis XXII, mensibus III.
14. M. Antoninus, qui et Verus, et L. Aurelius Commodus annis XIX, mense I.
15. Commodus annis XIII.
16. Helvius Pertinax mensibus VI.
17. Severus annis XVIII.
18. Antoninus Caracalla annis VII.
19. Macrinus anno I.
20. M. Aurelius Antoninus an. IV.
21. Alexander Mammææ filius annis XIII.
22. Maximinus annis III.
23. Gordianus annis VI.
24. Philippus annis VII.
25. Decius anno I, mensibus III.
26. Gallus et Volusianus annis II.
27. Valerianus et Gallienus an. XV.
28. Claudius anno I, mensibus IX.
29. Aurelianus annis V, mens. VI.
30. Tacitus mensibus VI.
31. Probus annis VI, mensib. IV.
32. Carus cum filiis Carino et Numeriano annis II.
33. Diocletianus annis XX.
34. Galerius annis II.
35. Constantinus an. XXX, men. X.

A 'Αντωνῖνος ὁ ἐπικληθεὶς Εὐσεβὴς σὺν τοῖς παισὶ Αὐρηλίῳ καὶ Λουκίῳ ἔτη κγ'.
Μάρκος 'Αντωνῖνος ὁ καὶ Οὐῆρος, Λούκιός τε Αὐρήλιος ὁ καὶ Κόμοδος ἔτη ιθ'.
Κόμοδος ἔτη ιγ'.
'Ελούϊος Περτίναξ μῆνας ς'.
Σεβῆρος ἔτη ιη.
'Αντωνῖνος ὁ ἐπικληθεὶς Καράκαλλος ἔτη ζ'.
Μακρῖνος ἔτος α'.
'Αντωνῖνος Αὐρήλιος ἔτη δ'.
'Αλέξανδρος ὁ Μαμμαίας υἱὸς ἔτη ιγ'.
Μαξιμῖνος ἔτη γ'.
Γορδιανὸς ἔτη ς'.
Φίλιππος ἔτη ζ'.
Δέκιος ἔτη β'.
B Γάλλος καὶ Βολουσιανὸς ἔτη β'.
Οὐαλεριανὸς καὶ Γαλλιηνὸς ἔτη ιε'.
Κλαύδιος ἔτος α'.
Αὐρηλιανὸς ἔτη ς'.
Τάκιτος μῆνας ς'.
Πρόβος ἔτη ς', μῆνας δ'.
Κάρος σὺν τοῖς παισὶ Καρίνῳ καὶ Νουμεριανῷ ἔτη β'.
Διοκλητιανὸς ἔτη κ'.
Γαλέριος ἔτη β'.
Κωνσταντῖνος ἔτη λ', μῆνας ι'.

ROMANORUM IMPERATORUM MORTES.

Caius Cæsar occisus est in palatio (1).
Augustus mortuus est Nolæ (2).
Tiberius mortuus est Miseni (3)
Caius Caligula interfectus est in palatio.
Titus Claudius (4) mortuus est in palatio.
Nero fugit seque vivum sepelivit.
Galba occisus est Romæ.
Otho se ipsum interemit.
Vitellius occisus est in palatio.
Vespasianus obiit in hortis Sallustianis.
Titus obiit in palatio.
Domitianus occisus est.
Nerva obiit in hortis Sallustianis.
Trajanus obiit Selinunte (5).
Adrianus obiit hydrope dysenterico.
Antoninus Pius obiit Lorii.
Verus obiit Altini.
Marcus Antoninus obiit in Pannonia.
Commodus sepultus est (6) in Vitellii domo (7).
C Pertinax occisus est in palatio.
Julianus occisus est in Palatio.
Severus mortuus est Eboraci.
Antoninus Bassianus (8) inter Carras et Edessam (interfectus est).
Macrinus occisus est in arce Laida (9). (10).
Antoninus Heliogabalus interfectus est Romæ.
Alexander occisus est Moguntiaci (11).
Maximinus occisus est Aquileiæ.
Gordianus se ipsum suffocavit in Africa.
Pupienus et Balbinus occisi *sunt Romæ* (12).
Gordianus excessit in finibus Parthiæ.
Duo Philippi. Senior occisus est Veronæ, junior Romæ in castris prætoriis.
D Decius occisus est in prætorio Abrypti.

(1) Codex Arm. mendose *Nolæ*. Scripsimus *in palatio*, uti erat in sequente versu, quanquam C. Cæsar in Pompeii curia interfectus fuit.

(2) Codex Arm. mendose *in palatio*. Vides nimirum perversum ordinem.

(3) Deinde *Caii Caligulæ* mors prætermittitur. Supplevimus autem ex cod. vat.

(4) Scribe *Tiberius Claudius*.

(5) Apud Eusebium dici mortuum *Selinunte* Trajanum, testis est Syncellus p. 348. A.

(6) Videtur dicendum *strangulatus est;* quamquam et illud fortasse ferri potest. Vide Lampridium in *Commodo*.

(7) In canone ad an. 2208. dicitur *in palatio Vestiliani*. Apud Petrum Blesensem epist. 207, *in domo Vescali*. Catalog. Vind. *in domo Victiliana*.

(8) De vocabulo Armeniaco BISAG diximus col. 240 n. 4. Cæteroquin idem vocabulum significat etiam *maculosum*. Revera Commodus certe dicitur *maculosus* ab Ausonio in *Cæsaribus*.

(9) Ita cod. Vindobonensis, neque abludit Armenius. Reapse quominus scribam *Archelaide*, obstat Capitolinus qui narrat Macrinum occisum in vico quodam Bithyniæ; Archelais autem ad Bithyniam non pertinet.

(10) Græcus textus fere invenitur in S. Nicephori *Epitome chronographica*.

(11) Ita et Syncellus p. 359, A. Codex Arm. habet *Mogenaci*.

(12) Codicis Arm. pagina sic desinit *oc* . . . abrupta reliqua vocabuli parte. Cæterorum Cæsarum mortes ex catalogo Vindobonensi sumpsimus, qui est apud Roncalium in *Chronicis* n. X, qui sane catalogus cum Armeniaci codicis parte superstite conspirat in plurimis.

Gallus et Volusianus occisi sunt in Foro Flaminii.

A Æmilianus occisus est Ponte Sanguinico.

Valerianus occisus est in Syria.

Gallienus occisus est Mediolani.

Claudius excessit Sirmii.

Quintillus occisus est Aquileiæ.

Aurelianus occisus est apud Cœnophrurium (1).

Tacitus occisus est in Ponto.

Florianus occisus est Tarsi.

Probus occisus est Sirmii.

Carus excessit Seleuciæ Babylonis.

Numerianus Apri soceri sui fraude in itinere occisus est (2).

Carinus occisus est in campo Margense.

Diocletianus excessit Salonis.

Maximianus excessit in Gallia.

Severus ipse se interfecit via latina, miliario III.

Maxentius occisus est ad pontem Milvium in Tiberim demersus.

Maximianus occisus est Tarsi.

Constantinus obiit in Britannia, Eboracia.

Licinius occisus est Thessalonicæ (3).

(1) Cod. Vindob. perperam *Reno fluvio*.
(2) Ex cod. vat. 3339.
(3) Hactenus Vindobonensis catalogus, quem Eusebianum esse suadet Licinii mors in qua desinit, quæ fuit sine dubio Eusebiani catalogi meta.

EUSEBII PAMPHILI

CANON CHRONICUS.

a Primus Assyriorum rex Ninus Beli filius regnavit omni Asiæ, exceptis Indis, annis LII. Hujus XLIII imperii anno natus est Abraham. In Græcia vero secundo imperio Sicyoniis imperavit Europs annis XLV, cujus XXII regni anno natus est Abraham. Porro apud Ægyptios XVI potestas erat, quam vocant dynastiam. Ab hoc tempore regnabant eis Thebæi annis CXC.

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ÆGYPT.
Abrahamus	Ninus	Europs	XVI dynastia Thebæi
1	43	22	1

b Ninus condidit civitatem Ninum in regione Assyriorum, quam Hebræi vocant Niniven. Nino regnante apud Assyrios, primus Sicyoniis imperavit Ægialeus annis LII, a quo Ægialea nuncupata est, quæ nunc Peloponnesus vocatur. Post quem secundus Europs, qui et prælatus est titulo.

c Abraham natione Chaldæus primam ætatem apud Chaldæos terit. Apud Hebræos usque ad nativitatem Abrahæ computantur anni MDCCCCL. Usque ad diluvium enim ab Adam habent annos MDCLVI, et inde usque ad Abraham CCXCIII. Et ideo quadragesimus jubelæus a nativitate Abrahæ computatur. Unus enim jubelæus quinquaginta anni sunt.

2	44	23	2
3	45	24	3
4	46	25	4
5	47	26	5
6	48	27	6
7	49	28	7
8	50	29	8
9	51	30	9
10	52	31	10

Zoroastres magus rex Bactrianorum clarus habetur, adversus quem Ninus dimicavit bello et vicit.

d Semiramis uxor Nini Assyriis imperavit annis XLII: de qua innumerabilia narrantur. Quæ et Asiam tenuit, et propter inundationem aggeres construxit, plurimas Babyloniæ urbes instaurans.

SEMIRAMIS annis XLII.

11	1	32	11
12	2	33	12
13	3	34	13
14	4	35	14
15	5	36	15

a Πρῶτος ἦρξε Νῖνος ἁπάσης τῆς Ἀσίας, πλὴν Ἰνδῶν, ἔτεσιν νβ'. *Syncellus p. 64, B, edit. Paris.*

Νίνου τοῦ βασιλέως Ἀσσυρίων τεσσαρακοστὸν τρίτον ἄγοντος ἔτος τῆς βασιλείας, γεννᾶται Ἀβραάμ. *Cedrenus p. 26, C, ed. Paris.*

Σικυωνίων ἀρχὴ, ἧς πρῶτος ἡγήσατο Αἰγιαλεὺς, ἀφ' οὗ καὶ Αἰγιάλεια, ἡ νῦν Πελοπόννησος, τὸ πρὶν ἐκαλεῖτο. *Sync. p. 97, A.*

Σικυωνίων δεύτερος ἐβασίλευσεν Εὔρωψ ἔτη με'. Κατὰ τὸ κβ' ἔτος τούτου γεννᾶται ὁ παρ' Ἑβραίοις Ἀβραάμ. *Idem p. 102, A.*

Παρ' Αἰγυπτίοις ἑκκαιδεκάτη δυναστεία Θηβαῖοι βασιλεῖς πέντε, οἳ καὶ ἐβασίλευσαν ἔτη ρϟ'. *Eusebius apud Sync. p. 61, D.*

b Νῖνος τὴν Νινευὶ τὴν μεγάλην ἔκτισε. *Cedren p. 15, C.*

c Ἀβραὰμ Χαλδαῖος ὢν τὸ γένος τὴν πρώτην ἡλικίαν παρὰ Χαλδαίοις ποιεῖται. *Chronicon paschale p. 49, C, ed. Paris.*

d Ἀσσυρίων β' ἐβασίλευσε Σεμίραμις ἔτη μβ'. *Sync. p. 96, D.*

Σεμίραμις ἡ διαβόητος πολλαχοῦ τῆς γῆς, ἤγειρε χώματα προφάσει μὲν διὰ τοὺς κατακλυσμούς. *Idem p. 64, B.*

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ÆGYPT.
Abrahamus	Semiramis	Europs	XVI dynastia Thebæi
16	6	37	16
17	7	38	17
18	8	39	18
19	9	40	19
20	10	41	20
21	11	42	21
22	12	43	22
23	13	44	23
24	14	45	24
		a TELCHINUS annis XX.	
25	15	1	25
26	16	2	26
27	17	3	27
28	18	4	28
29	19	5	29
30	20	6	30
31	21	7	31
32	22	8	32
33	23	9	33
34	24	10	34
35	25	11	35
36	26	12	36
37	27	13	37
38	28	14	38
39	29	15	39
40	30	16	40
41	31	17	41
42	32	18	42
43	33	19	43
44	34	20	44
		b APIS an. XXV.	
45	35	1	45
46	36	2	46
47	37	3	47
48	38	4	48
49	39	5	49
50	40	6	50
51	41	7	51
52	42	8	52
	d ZAMEIS, qui et Ninyas, filius Nini et Semiramidis, annis XXXVIII.		
53	1	9	53
54	2	10	54
55	3	11	55
56	4	12	56
57	5	13	57
58	6	14	58
59	7	15	59
60	8	16	60
61	9	17	61
62	10	18	62
63	11	19	63

Ex hoc Apia, quæ nunc Peloponnesus, prius Ægialea nuncupata.

c Principium XLI jubelæi, secundum Hebræos. Jobel autem apud Hebræos quinquagenarius annus vocatur. Itaque juxta supputationem eorum ab Adam usque ad annum præsentem fuerunt anni duo mille.

e Apud Cretam regnavit primus Cres indigena, a quo Creta appellata : quem aiunt unum Curetarum fuisse, a quibus Jupiter absconditus est et nutritus. Hi Cnoson civitatem in Creta condiderunt, et Cybelæ matris templum.

a Σικυωνίων γʹ ἐβασίλευσεν Τελχὶν ἔτη κʹ. *Sync. p.* 102, *B.*

b Σικυωνίων δʹ ἐβασίλευσεν Ἄπις ἔτη κεʹ. *Ibidem.*

c Ἀρχὴ τοῦ μαʹ ἰωβηλαίου παρ' Ἑβραίοις. Ἰωβὴλ δὲ παρ' αὐτοῖς ἡ πεντηκονταετηρίς· ὡς εἶναι ἀπὸ Ἀδὰμ κατ' αὐτοὺς ἐπὶ νγʹ ἔτους Ἀβραὰμ ἔτη ͵ραʹ. *Sync. p.* 99, *A.*

d Ἀσσυρίων γʹ ἐβασίλευσε Νινύας, ὁ καὶ Ζάμης, υἱὸς Νίνου καὶ Σεμιράμεως, ἔτη ληʹ. *Idem p.* 97, *A.*

e Τινὲς τὸν αὐτόχθονα Κρῆτα πρῶτον Κρήτης βασιλεῦσαί φασι . . . ὅτι τε εἷς ἐστιν τῶν γενομένων Κουρητῶν, καὶ ὅτι Ζεὺς παρ' αὐτῷ κρυβεὶς ἐτράφη. *Idem p.* 105, *A.*

Κρὴς αὐτόχθων, ὃν ἕνα λέγουσι τῶν Κουρητῶν, παρ' οἷς ὁ Ζεὺς κρυφθεὶς ἀνετράφη . . . ἐξ αὐτοῦ τοῦ Κρητὸς ἡ νῆσος ὠνομάσθη Κρήτη. Τοὺς αὐτοὺς φασι Κουρῆτας κτίσαι πόλιν Κνῶσον ἐν Κρήτῃ, καὶ ἱερὸν Κυβέλλης μητρός. *Idem p.* 125, *D.*

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ÆGYPT.
Abrahamus	Zameis	Apis	XVI. dynastia Thebæi
64	12	20	64
65	13	21	65
66	14	22	66
67	15	23	67
68	16	24	68
69	17	25	69
		a THELXION annis LII.	
70	18	1	70
71	19	2	71
72	20	3	72
73	21	4	73
74	22	5	74
75	23	6	75

b PRIMUS ANNUS REPROMISSIONIS DEI AD ABRAHAM.

Abraham cum LXXV esset annorum divino dignus habetur alloquio et ea repromissione, quæ ad eum facta est. A LXXV anno Abrahæ usque ad Moysen et egressum gentis Judæorum ex Ægypto, supputantur anni CCCCXXX : quorum meminit Paulus ita dicens : « Testamentum confirmatum a Deo quæ post quadringentos et triginta annos facta est lex, non infirmat ad destruendam repromissionem. » Ipse quoque in Exodo Moyses his congruens loquitur : « Habitatio autem filiorum Israel, qua habitaverunt in Ægypto » et in terra Chanaan ipsi et patres eorum, « anni quadringenti triginta. »

c Decimus annus repromissionis.

Octoginta sex annorum erat Abraham cum ex ancilla Agar genuit Ismaelem, a quo Ismaelitarum gens, qui postea Agareni, deinde Saraceni dicti.

e Vicesimus annus repromissionis.

76	24	7	76
77	25	8	77
78	26	9	78
79	27	10	79
80	28	11	80
81	29	12	81
82	30	13	82
83	31	14	83
84	32	15	84
85	33	16	85
86	34	17	86
87	35	18	87
88	36	19	88
89	37	20	89
90	38	21	90
	d ARIUS annis XXX.		
91	1	22	91
92	2	23	92
93	3	24	93
94	4	25	94
95	5	26	95
96	6	27	96

a Σικυωνίων ε' ἐβασίλευσεν Θελξίων ἔτη νδ'. *Sync.* p. 102, C.

b Πρῶτον ἔτος τῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ἐπαγγελίας. Ἀπὸ οϛ' ἔτους αὐτοῦ Ἀβραὰμ ἐπὶ Μωϋσέα... καὶ τὴν ἐξ Αἰγύπτου πορείαν τοῦ Ἑβραίων ἔθνους ἔτη τυγχάνει υλ', ὧν μέμνηται Παῦλος Γαλάταις ἐπιστέλλων· Διαθήκην προκεκηρυγμένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὁ μετὰ ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονὼς νόμος οὐκ ἀκυροῖ, εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν. Καὶ Μωϋσῆς δὲ ἐν Ἐξόδῳ συνᾴδει λέγων· Ἡ δὲ παροίκησις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἣν παρῴκησαν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν γῇ Χαναὰν, αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν, ἔτη τετρακόσια τριάκοντα. *Chron. pasch.* p. 51-52, *Epist. ad Galat.* III, 17; *Exod.* XII, 40.

c Δέκατον ἔτος τῆς ἐπαγγελίας· Τούτῳ τῷ ἔτει τοῦ Ἀβραὰμ ἔτεκεν αὐτῷ Ἀγὰρ ἡ παιδίσκη τὸν Ἰσμαὴλ, ἀφ' οὗ τὸ τῶν Ἰσμαηλιτῶν γένος. Οἱ δὲ αὐτοί εἰσιν Ἀγαρηνοὶ, οἱ καὶ Σαρακηνοὶ καλούμενοι. *Chron. pasch.* p. 52, B.

d Ἀσσυρίων δ' ἐβασίλευσεν Ἄρειος ἔτη λ'. *Sync.* p. 103, B.

e Τὸ κ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Chron. pasch.* p. 54, A.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ÆGYPT.
	Abrahamus	Arius	Thelxion	XVI. dynastia Thebæi
	97	7	28	97
	98	8	29	98
Sodoma et Gomorrha succensæ.	99	9	30	99
	100	10	31	100

a Abraham cum centenarius esset, genuit ex libera filium Isaac, cui supervixit alios annos LXXV. Primo omnium prophetarum Abrahæ Verbum Dei, cum in figura apparuisset humana, vocationem gentium pollicetur, quam in nostro tempore sermo Christi deduxit ad finem per evangelicam in omnes gentes prædicationem.

	HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ÆGYPT.
	Abrahamus	Isaacus	Arius	Thelxion	XVI dynastia Thebæi
		ISAACUS annis LX.			
Initium quadragesimi secundi jubelæi, secundum Judæos.	101	1	11	32	101
	102	2	12	33	102
	103	3	13	34	103
	104	4	14	35	104
b Tricesimus annus repromissionis.	105	5	15	36	105
	106	6	16	37	106
	107	7	17	38	107
	108	8	18	39	108
	109	9	19	40	109
Centesimus decimus annus Abrahæ.	110	10	20	41	110
	111	11	21	42	111
	112	12	22	43	112
	113	13	23	44	113
	114	14	24	45	114
c Quadragesimus annus repromissionis.	115	15	25	46	115
	116	16	26	47	116
	117	17	27	48	117
	118	18	28	49	118
	119	19	29	50	119
Centesimus vicesimus annus Abrahæ.	120	20	30	51	120
			d ARALIUS annis XL.		
	121	21	1	52	121
				e ÆGYDRUS annis XXXIV.	
	122	22	2	1	122
	123	23	3	2	123
	124	24	4	3	124
Quinquagesimus annus repromissionis.	125	25	5	4	125
	126	26	6	5	126
	127	27	7	6	127
	128	28	8	7	128
	129	29	9	8	129
Centesimus tricesimus annus Abrahæ.	130	30	10	9	130
	131	31	11	10	131
	132	32	12	11	132

f In Creta regnavit primus Cres indigena, ut quidam volunt. Alii vero suprascriptum tempus vindicant.

a Τῷ ἑκατοστῷ ἔτει τοῦ Ἀβραὰμ γίνεται αὐτῷ παῖς γνήσιος Ἰσαὰκ, ᾧ ἐπέζησεν ἔτη οε'. Πρώτῳ προφητῶν ὄντι τῷ Ἀβραὰμ, ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος φανεὶς ἐν ἀνθρώπου σχήματι τὴν τῶν ἐθνῶν κλῆσιν θεσπίζει, ἣν καθ' ἡμᾶς ὁ τοῦ Χριστοῦ λόγος εἰς πέρας ἤγαγε διὰ τῆς εἰς πάντα τὰ ἔθνη εὐαγγελικῆς διδασκαλίας. *Chron. pasch. p.* 54, *A.*

b Λ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Ibidem.*

c Μ' τῆς ἐπαγγελίας ἔτος· ν' τῆς ἐπαγγελίας ἔτος· ξ' τῆς, *etc. Idem p.* 54, *C.* Ο' τῆς ἐπαγγελίας ἔτος. *Et* π' τῆς ἐπαγγελίας ἔτος. *Idem p.* 57, *B.*

d Ἀσσυρίων ε' ἐβασίλευσεν Ἀράλιος ἔτη μ'. *Sync. p.* 103, *B.*

e Σικυωνίων ς' ἐβασίλευσεν Αἴγυδρος ἔτη λδ'. *Idem p.* 104, *D.*

f Τινὲς τὸν αὐτόχθονα Κρῆτα πρῶτον Κρήτης βασιλεῦσαί φασι· κατὰ δὲ τὸν χρόνον, ὃν ἀνωτέρω ἱστορήσαμεν, κατὰ ἄλλους ἐπὶ Νινύα. *Idem p.* 105, *A.*

	HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Isaacus	Aralius	Ægydrus	XVI dynastia Thebæi	
	133	33	13	12	133	
	134	34	14	13	134	
Sexagesimus annus repromissionis.	135	35	15	14	135	
	136	36	16	15	136	
	137	37	17	16	137	
	138	38	18	17	138	
	139	39	19	18	139	
Centesimus quadragesimus annus Abrahæ.	140	40	20	19	140	
	141	41	21	20	141	
	142	42	22	21	142	
	143	43	23	22	143	
	144	44	24	23	144	
Septuagesimus annus repromissionis.	145	45	25	24	145	
	146	46	26	25	146	
	147	47	27	26	147	
	148	48	28	27	148	
	149	49	29	28	149	
Centesimus quinquagesimus annus Abrahæ.	150	50	30	29	150	Principium jubelæi quadragesimi tertii.
	151	51	31	30	151	
	152	52	32	31	152	
	153	53	33	32	153	
	154	54	34	33	154	
Octogesimus annus repromissionis.	155	55	35	34	155	
				a THURIMACHUS annis XLV.		
	156	56	36	1	156	
	157	57	37	2	157	
	158	58	38	3	158	
	159	59	39	4	159	
Centesimus sexagesimus annus Abrahæ.	160	60	40	5	160	

b Sexagenario Isaac nascuntur filii gemini; primus Esau, qui et Edom, a quo gens Idumæorum, secundus Jacob, qui postea Israel, a quo Israelitæ, qui nunc Judæi. Initium etiam regni Argivorum his temporibus.

HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.
Abrahamus	Jacobus	Xerxes	Thurimachus	Inachus	XVI dynastia Thebæi
	JACOBUS an. CXXI.	XERXES an. XXX.		INACHUS an. L.	
161	1	1	6	1	161

c Apud Hebræos Jacob filius Isaac, usque ad principatum filii Joseph, annis CXXI.

d Apud Assyrios sextus Xerxes, qui et Baleus, annis XXX.

e Apud Argos primus regnavit Inachus annis L.

f Inachi filia Io, quam Ægyptii mutato nomine Isidem colunt. A patre Inacho Inachus fluvius apud Argos. A filia Ione Bosphorus nuncupatur.

Castor chronographus de Argivorum regno ita loquitur : Consequenter persequemur reges Argi ab Inacho usque in Sthenelantum filium Crotopi : quorum invenitur omne tempus anni CCCLXXXIV.

a Σικυωνίων ζ' ἐβασίλευσεν Θουρύμαχος ἔτη με'. *Sync. p.* 104, *D.*

b Ἑξηκοστῷ ἔτει γίνονται τῷ Ἰσαὰκ δύο παῖδες δίδυμοι ἐκ τῆς Ῥεβέκκας· πρῶτος Ἠσαῦ, ὁ καὶ Ἐδώμ, ἀφ' οὗ τὸ Ἰδουμαίων ἔθνος· δεύτερος Ἰακὼβ, ὁ μετονομασθεὶς Ἰσραὴλ, ἀφ' οὗ Ἰσραηλῖται, οἱ καὶ Ἰουδαῖοι. *Chron. pasch. p.* 57, *B.*

c Ἐξ Ἑβραίων Ἰακὼβ μέχρι τῆς τοῦ παιδὸς Ἰωσὴφ ἀρχῆς τῆς ἐν Αἰγύπτῳ, ἔζησεν ἔτη ρλζ'. *Idem p.* 58, *A.*

d Ἀσσυρίων ς' ἐβασίλευσεν Ξέρξης ἔτη λ'. *Sync. p.* 103, *B.*

e Ἀρχὴ βασιλείας Ἀργείων, ὧν πρῶτος βασιλεὺς Ἴναχος ἔτη ν'. *Idem p.* 125, *B.*

f Ἡ θυγάτηρ Ἰνάχου Ἰὼ . . . ἣν Αἰγύπτιοι σέβουσιν Ἶσιν Φαρίαν καλοῦντες. *Idem p.* 126, *A.*

Ἀπὸ Ἰνάχου ποταμὸς Ἴναχος ἐν Ἄργῳ ὠνομάσθη, καὶ ὁ Βόσπορος ἐπώνυμος τῆς Ἰοῦς. *Idem p.* 126, *A.*

	HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Jacobus	Xerxes	Thurimachus	Inachus	XVI dynastia Thebæi	
	162	2	2	7	2	162	
	163	3	3	8	3	163	
	164	4	4	9	4	164	
a Nonagesimus annus repromissionis.	165	5	5	10	5	165	
	166	6	6	11	6	166	
	167	7	7	12	7	167	
	168	8	8	13	8	168	
	169	9	9	14	9	169	
Centesimus septuagesimus annus Abrahæ, Isaac vero septuagesimus.	170	10	10	15	10	170	
	171	11	11	16	11	171	
	172	12	12	17	12	172	
	173	13	13	18	13	173	
	174	14	14	19	14	174	
b Centesimus annus repromissionis; post quem moritur Abraham; omnes annos agens CLXXV.	175	15	15	20	15	175	
	176	16	16	21	16	176	
	177	17	17	22	17	177	
	178	18	18	23	18	178	
	179	19	19	24	19	179	
Octogesimus annus Isaac.	180	20	20	25	20	180	
	181	21	21	26	21	181	
	182	22	22	27	22	182	*c* Apis in Ægypto deus primus putatus est, quem quidam Serapin vocaverunt.
	183	23	23	28	23	183	
	184	24	24	29	24	184	
Centesimus decimus annus repromissionis.	185	25	25	30	25	185	
	186	26	26	31	26	186	
	187	27	27	32	27	187	
	188	28	28	33	28	188	
	189	29	29	34	29	189	
Nonagesimus annus Isaac.	190	30	30	35	30	190	

ÆGYPT.

XVII dynastia

d ARMAMITHRES an. XXXVIII. Pastores

e Ægypti septima decima dynastia, quo tempore regnabant Pastores annis CIII. Reges Ægyptiorum pastores conjicimus nuncupatos propter Joseph et fratres ejus, qui in principio pastorum more descendisse in Ægyptum comprobantur.

	191	31	1	36	31	1
	192	32	2	37	32	2
	193	33	3	38	33	3
	194	34	4	39	34	4
Centesimus vicesimus annus repromissionis.	195	35	5	40	35	5
	196	36	6	41	36	6
	197	37	7	42	37	7
	198	38	8	43	38	8
	199	39	9	44	39	9
Centesimus annus Isaac.	200	40	10	45	40	10
				f LEUCIPPUS annis LIII.		
Principium jubelæi quadragesimi quarti, juxta Judæorum traditionem.	201	41	11	1	41	11
	202	42	12	2	42	12
	203	43	13	3	43	13
	204	44	14	4	44	14

a Ϟι' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Et* ρ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Et* ρι' ἔτος. *etc. Chron. pasch. p.* 58, *B.*

b Ἀβραὰμ ἀπέθανεν· ἔζησε τὰ πάντα ροε'. *Sync. p.* 104, *B.*

c Τοῦτον τὸν Ἄπιν φασὶ πρῶτον Αἰγυπτίοις νομισθῆναι θεὸν, καὶ Σάραπιν κληθῆναι. *Idem p.* 149, *A.*

d Ἀσσυρίων ζ' ἐβασίλευσεν Ἀρμαμίθρης ἔτη λη'. *Idem p.* 105, *B.*

e Ἑπτακαιδεκάτη δυναστεία Ποιμένες ἦσαν ἀδελφοὶ ἔτη ργ' . . . Κατὰ τούτους Αἰγυπτίων βασιλεὺς Ἰωσὴφ δείκνυται. *Idem p.* 61-62.

f Σικυωνίων η' ἐβασίλευσε Λεύκιππος ἔτη νγ'. *Idem p.* 104, *D.*

	HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.
	Abrahamus	Jacobus	Armamithres	Leucippus	Inachus	XVII dynastia Pastores
Centesimus trigesimus annus repromissionis.	205	45	15	5	45	15
	206	46	16	6	46	16
	207	47	17	7	47	17
	208	48	18	8	48	18
	209	49	19	9	49	19
	210	50	20	10	50	20

a II. PHORONEUS
annis LX.

Phoroneus Inachi filius et Niobæ, primus leges judiciaque constituit. Quidam hujus filiam Niobem arbitrantur. Horum temporum quasi valde antiquorum Plato in *Timæo* meminit ita dicens : « Et aliquando volens eos provocare in sermones de temporibus antiquis, quæ unicuique civitati apud veteres accidissent, de Phoroneo, qui primus hoc nomine appellatus est, de Niobe, et his qui post diluvium fuerunt. »

	211	51	21	11	1	21
	212	52	22	12	2	22
	213	53	23	13	3	23
	214	54	24	14	4	24
Centesimus quadragesimus annus repromissionis.	215	55	25	15	5	25
	216	56	26	16	6	26
	217	57	27	17	7	27
	218	58	28	18	8	28
	219	59	29	19	9	29
Centesimus vicesimus annus Isaac.	220	60	30	20	10	30
	221	61	31	21	11	31
	222	62	32	22	12	32
	223	63	33	23	13	33
	224	64	34	24	14	34
Centesimus quinquagesimus annus repromissionis.	225	65	35	25	15	35
	226	66	36	26	16	36
	227	67	37	27	17	37
	228	68	38	28	18	38

b Niobæ omnium primæ mulierum, mistus est Jupiter, ut Græci perhibent, de qua nascitur Apis, quem Serapin cognominant quidam.

c Thessalus Græci filius regnat in Thessalia.

d VIII. BELOCHUS annis XXXV.

	229	69	1	29	19	39
Centesimus tricesimus annus Isaac.	230	70	2	30	20	40
	231	71	3	31	21	41
f Jacob descendit in Mesopotamiam et servit apud Laban annis VII.	232	72	4	32	22	42
	233	73	5	33	23	43
	234	74	6	34	24	44
Centesimus sexagesimus annus repromissionis.	235	75	7	35	25	45
	236	76	8	36	26	46

e Telchines et Caryatæ adversus Phoroneum et Parrhasios instituunt bellum.

g Ogyges in Attica Eleusina condidit, quæ antiquitus vocabatur Acte, et alias plurimas civitates : cujus temporibus apud lacum Tritonidem virgo apparuit, quam Græci Minervam nuncupaverunt.

a Ἀργείων β' ἐβασίλευσε Φορωνεὺς ἔτη ξ'. Φορωνεὺς παῖς Ἰνάχου καὶ Νιόβης πρῶτος λέγεται νόμους καὶ κριτήρια παρ' Ἕλλησι θέσθαι· φασί τινες Νιόβην Φορωνέως εἶναι θυγατέρα. *Sync. p.* 125, *C.*

Διὸ καὶ Πλάτων ἐν *Τιμαίῳ* τῷ διαλόγῳ τῶν Φορωνέως ἐπιμέμνηται χρόνων, ὡς πάνυ παλαιῶν. Καί ποτε παραγαγεῖν βουληθεὶς αὐτοὺς περὶ τῶν ἀρχαίων εἰς λόγους τῶν τῇδε, τὰ ἀρχαιότατα λέγειν ἐπιχειρεῖ περὶ Φορωνέως τε τοῦ πρώτου λεχθέντος, καὶ Νιόβης, καὶ τὰ μετὰ τὸν κατακλυσμόν. *Idem p.* 126, *B.*

b Νιόβῃ πρώτῃ γυναικῶν ἐμίγη Ζεύς, ἐξ ἧς ἔσχεν Ἆπιν υἱὸν, τὸν Σάραπιν. *Ibidem.*

c Πρῶτος ἐβασίλευσε Θεσσάλων ὁ Γραίκου παῖς Θέσσαλος. *Ibidem.*

d Ἀσσυρίων η' ἐβασίλευσε Βήλωχος ἔτη λε'. *Sync. p.* 108, *C.*

e Τελχῖνες καὶ Καρυᾶται πρὸς Φορωνέα καὶ Παῤῥασίους ἐπολέμησαν. *Idem p.* 126, *C.*

f Ἰακὼβ κάτεισιν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν πρὸς Λάβαν . . . καὶ δουλεύει παρ' αὐτῷ ἔτη ζ'. *Chron. pasch. p.* 58, *D.*

g Τριτωνίδι λίμνῃ Ἀθηνᾶ παρ' Ἕλλησιν ὠνομάσθη. *Ibidem.*

	HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Jacobus	Belochus	Leucippus	Phoroneus	XVII dynastia Pastores	
	237	77	9	37	27	47	
Jacob Liam et Rachel in Mesopotamia ducit uxores	238	78	10	38	28	48	
	239	79	11	39	29	49	
Centesimus quadragesimus annus Isaac.	240	80	12	40	30	50	
	241	81	13	41	31	51	
	242	82	14	42	32	52	
	243	83	15	43	33	53	
	244	84	16	44	34	54	
Centesimus septuagesimus annus repromissionis.	245	85	17	45	35	55	
	246	86	18	46	36	56	
	247	87	19	47	37	57	*a* Jacob generat Ruben, Simeon, Levi, et Judam, a quo Judæi appellati.
	248	88	20	48	38	58	
	249	89	21	49	39	59	
Centesimus quinquagesimus annus Isaac.	250	90	22	50	40	60	
	251	91	23	51	41	61	Initium quadragesimi quinti jubelæi.
b Jacob generat Joseph.	252	92	24	52	42	62	
	253	93	25	53	43	63	
				c IX. MESSAPUS an. XLVII.			
	254	94	26	1	44	64	
Centesimus octogesimus annus repromissionis.	255	95	27	2	45	65	Messana, quæ et Mamertina, conditur in Sicilia.
	256	96	28	3	46	66	
	257	97	29	4	47	67	
	258	98	30	5	48	68	
	259	99	31	6	49	69	
Centesimus sexagesimus annus Isaac, Iacob vero centesimus.	260	100	32	7	50	70	
	261	101	33	8	51	71	
	262	102	34	9	52	72	*d* Diluvium quod factum est sub Ogyge in Achaia.
	263	103	35	10	53	73	
			e IX. BALÆUS annis LII.				
	264	104	1	11	54	74	
	265	105	2	12	55	75	Centesimus nonagesimus annus repromissionis.
	266	106	3	13	56	76	
	267	107	4	14	57	77	
	268	108	5	15	58	78	
f Joseph venditur a fratribus annos agens XVII.	269	109	6	16	59	79	
	270	110	7	17	60	80	
					g III. APIS. annis XXXV.		Aiunt hunc Apin esse Serapin : siquidem cum fratrem Ægialeum regem præfecisset Achaiæ, ipse cum populo ad Ægyptum navigavit.
	271	111	8	18	1	81	
	272	112	9	19	2	82	
	273	113	10	20	3	83	
	274	114	11	21	4	84	
Ducentesimus annus repromissionis.	275	115	12	22	5	85	
	276	116	13	23	6	86	
	277	117	14	24	7	87	

h Telchines victi, amisso regno suo, Rhodum condiderunt, quæ prius Ophiussa vocabatur.

a Ἰακὼβ γεννᾷ τὸν Ῥουβὴμ . . . Ἰακὼβ γεννᾷ τὸν Συμεὼν . . . Ἰακὼβ γεννᾷ τὸν Λευΐ. *Chron. pasch. p.* 59, *A*.

Ἰακὼβ γεννᾷ τὸν Ἰούδαν, οὗ οἱ Ἰουδαῖοι. *Idem p.* 60, *A*.

b ϟβʹ ἔτει αὐτοῦ ἡλικίας, Ἰακὼβ γεννᾷ τὸν Ἰωσήφ. *Ibidem.*

c Σικυωνίων θʹ ἐβασίλευσε Μέσαππος ἔτη μζʹ. *Sync. p.* 104, *D*.

d Ὁ κατ' Ὤγυγον ἱστορούμενος κατακλυσμός. *Idem p.* 63, *D*.

e Ἀσσυρίων θʹ ἐβασίλευσε Βαλαιὸς ἔτη νβʹ. *Idem p.* 108, *C*.

f Ἰωσὴφ πιπράσκεται ὑπὸ ἀδελφῶν ἔτος ἄγων ιζʹ. *Chron. pasch. p.* 60, *C*.

g Ἀργείων γʹ ἐβασίλευσεν Ἆπις ἔτη λεʹ. Τοῦτον τὸν Ἆπιν φασὶ . . . καὶ Σάραπιν κληθῆναι. Οὗτος τὸν ἀδελφὸν Αἰγιαλέα τῆς Ἀχαΐας, ὥς φασι, κατέστησε βασιλέα· αὐτὸς εἰς Αἴγυπτον ἐστάλη σὺν ὄχλῳ. *Sync. p.* 148-149.

h Τελχῖνες ἐκπεσόντες Πελοποννήσου Ῥόδον ᾤκισαν τὴν καλουμένην Ὀφιοῦσαν. *Idem p.* 149, *B*.

	HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Jacobus	Balæus	Messapus	Apis	XVII dynastia Pastores	
	278	118	15	25	8	88	
	279	119	16	26	9	89	*a* Memphis in Ægypto ab Api condita.
b Centesimo octogesimo anno Isaac moritur derelinquens filium Jacob habentem annos CXX.	280	120	17	27	10	90	
	281	121	18	28	11	91	
		JOSEPHUS annis LXXX.					
	282	1	19	29	12	92	*c* Josephus ex Hebræis dux Ægypti annis LXXX, tricesimo ætatis suæ anno.
	283	2	20	30	13	93	
	284	3	21	31	14	94	
Ducentesimus decimus annus repromissionis.	285	4	22	32	15	95	
	286	5	23	33	16	96	
	287	6	24	34	17	97	
	288	7	25	35	18	98	
	289	8	26	36	19	99	
	290	9	27	37	20	100	

d Centesimus tricesimus annus Jacob. Secundo anno famis ingressus Ægyptum cum filiis suis Jacob, cum interrogaretur a Pharaone, quotum annum ageret, respondit se esse annorum centum triginta. Ægyptiorum reges omnes tunc Pharaones dicebantur propter dignitatem; sicuti et nos dicimus imperatores Augustos. Habebat ergo unusquisque proprium nomen, (ut) ex libris Manethonis sacerdotis Ægyptiorum agnoscitur.

	291	10	28	38	21	101	
	292	11	29	39	22	102	
	293	12	30	40	23	103	
						e XVIII dynastia Diospolitanorum I. AMOSIS annis XXV.	
	294	13	31	41	24	1	
Ducentesimus vicesimus annus repromissionis.	295	14	32	42	25	2	
	296	15	33	43	26	3	
	297	16	34	44	27	4	
	298	17	35	45	28	5	
	299	18	36	46	29	6	
Centesimus quadragesimus annus Jacob.	300	19	37	47	30	7	*f* Sparta condita est a Sparto filio Phoronei.
				g X. ERATUS annis XLVI.			
Quinquagesimus annus Joseph. Initium quadragesimi sexti jubelæi.	301	20	38	1	31	8	
	302	21	39	2	32	9	
	303	22	40	3	33	10	
	304	23	41	4	34	11	
h Ducentesimus tricesimus annus repromissionis.	305	24	42	5	35	12	
					i IV. ARGUS annis LXX.		
	306	25	43	6	1	13	
	307	26	44	7	2	14	

k Jacob centesimo quadragesimo septimo ætatis suæ anno diem obiit prophetans de Christo et de vocatione gentium.

a Μέμφις ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τούτους ἐκτίσθη τοὺς χρόνους. *Sync. p.* 149, *B.*

b Τῷ ρκ' ἔτει τοῦ Ἰακὼϐ ἐτελεύτησεν ὁ Ἰσαὰκ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ζήσας ἔτη ρπ'. *Idem p.* 107, *C.*

c Ἰωσὴφ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς Αἰγύπτου ἀναβιϐάζεται, ὅπερ ἦν τῆς μὲν ζωῆς τοῦ Ἰωσὴφ ἔτος λ'. *Idem ibidem.*

d Τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς λιμοῦ . . . κατῆλθεν Ἰακὼϐ εἰς Αἴγυπτον . . . εἶπε δὲ Ἰακὼϐ τῷ Φαραώ· Αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς μου ἧ παροικῶ ρλ' ἔτη. *Idem p.* 109, 110.

e Ὀκτωκαιδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων, ὧν πρῶτος Ἄμωσις ἔτη κε'. *Idem p.* 62, *C.*

f Σπάρτα ἐκτίσθη ὑπὸ Σπάρτου παιδὸς Φορωνέως. *Idem p.* 149, *B.*

g Σικυωνίων ι' ἐϐασίλευσεν Ἐραστὸς ἔτη μς'. *Idem p.* 104, *D.*

h σλ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας· σμ', σν', *etc. Chron. pasch. p.* 62-63.

i Ἀργείων δ' ἐϐασίλευσεν Ἄργος ἔτη ο'. *Idem p.* 149, *B.*

k Ἑκατοστὸν τεσσαρακοστὸν ἕϐδομον ἔτος ἄγων Ἰακὼϐ προφητεύει περὶ τοῦ Κυρίου, καὶ περὶ τῆς τῶν ἐθνῶν κλήσεως διὰ Χριστοῦ . . . καὶ ἀποθνήσκει. *Chron. pasch p.* 61-62.

	HEBR. Abrahamus	HEBR. Josephus	ASSYR. Balæus	SICYON. Eratus	ARGIV. Argus	ÆGYPT. XVIII dynastia Amosis
	308	27	45	8	3	15
	309	28	46	9	4	16
	310	29	47	10	5	17
Sexagesimus annus Joseph.	311	30	48	11	6	18
	312	31	49	12	7	19
	313	32	50	13	8	20
	314	33	51	14	9	21
Ducentesimus quadragesimus annus repromissionis.	315	34	52	15	10	22
			X. ALTADAS annis XXXII.			
	316	35	1	16	11	23
	317	36	2	17	12	24
	318	37	3	18	13	25
						a II. CHEBRON annis XIII.
	319	38	4	19	14	1
	320	39	5	20	15	2
Septuagesimus annus Joseph.	321	40	6	21	16	3
	322	41	7	22	17	4
	323	42	8	23	18	5
	324	43	9	24	19	6
Ducentesimus quinquagesimus annus repromissionis.	325	44	10	25	20	7
	326	45	11	26	21	8
	327	46	12	27	22	9
	328	47	13	28	23	10
	329	48	14	29	24	11
	330	49	15	30	25	12
Octogesimus annus Joseph.	331	50	16	31	26	13
						b III. AMENOPHIS annis XXI.
	332	51	17	32	27	1
	333	52	18	33	28	2
	334	53	19	34	29	3
d Ducentesimus sexagesimus annus repromissionis.	335	54	20	35	30	4
	336	55	21	36	31	5
	337	56	22	37	32	6
	338	57	23	38	33	7
	339	58	24		34	8
	340	59	25		35	9
Nonagesimus annus Joseph.	341	60	26		36	10
	342	61	27		37	11
	343	62				
	*344	63	28	39	38	12
e CCLXX annus repromissionis.	345	64	29	40	39	13
	346	65	30	41	40	14
	347	66	31	42	41	15
	348	67	32	43	42	16
			f XI. MAMYLUS annis XXX.			
	349	68	1	44	43	17
	350	69	2	45	44	18
Centesimus annus Joseph.	351	70	3	46	45	19

c Secundum quorumdam opinionem his temporibus Prometheus fuit, a quo homines factos esse commemorant : et revera, cum sapiens esset, feritatem eorum et nimiam imperitiam ad humanitatem et scientiam transfigurabat.

a Αἰγυπτίων β' ἐβασίλευσε Χέβρων ἔτη ιγ'. *Eusebius apud Sync. p.* 71, *C.*

b Αἰγυπτίων γ' ἐβασίλευσεν Ἀμενῶφις ἔτη κα'. *Euseb. apud. Sync. p.* 71, *C.*

c Τούτοις τοῖς χρόνοις, ὥς φασι, Προμηθεὺς ἦν, ὃς ἐμυθεύετο πλάττων ἀνθρώπους ἐξ ἀπαιδευσίας καὶ ἀλογίας εἰς παίδευσιν μετάγειν. *Sync. p.* 149, *C.*

d σξ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Chron. pasch. p.* 62, *B.*

e σο' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Idem p.* 62, *B.*

f Ἀσσυρίων ἐβασίλευσε ια' Μάμυλος ἔτη λ'. *Sync. p.* 123, *B.*

* *Anno 344 rursus incipit post lacunam codex Armeniacus.*

HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.
Abrahamus	Josephus	Mamylus	Plemnæus	Argus	XVIII dynastia Amenophis
			a XI. PLEMNÆUS annis XLV.		
352	71	4	1	46	20
353	72	5	2	47	21
					b IV. MEMPHRES annis XII.
354	73	6	3	48	1
355	74	7	4	49	2
356	75	8	5	50	3
357	76	9	6	51	4
358	77	10	7	52	5
359	78	11	8	53	6
360	79	12	9	54	7
361	80	13	10	55	8
	SERVITUS in Ægypto annis CXLIV.				
362	1	14	11	56	9
363	2	15	12	57	10
364	3	16	13	58	11
365	4	17	14	59	12
					e V. MISPHARMUTHOSIS an XXVI.
366	5	18	15	60	1
367	6	19	16	61	2
368	7	20	17	62	3
369	8	21	18	63	4
370	9	22	19	64	5
371	10	23	20	65	6
372	11	24	21	66	7
373	12	25	22	67	8
374	13	26	23	68	9
375	14	27	24	69	10
376	15	28	25	70	11
				V. CRIASUS an. LIII.	
377	16	29	26	1	12
378	17	30	27	2	13
		XII. MANCHALEUS annis XXX.			
379	18	1	28	3	14
380	19	2	29	4	15
381	20	3	30	5	16
382	21	4	31	6	17
383	22	5	32	7	18
384	23	6	33	8	19
385	24	7	34	9	20
386	25	8	35	10	21
387	26	9	36	11	22
388	27	10	37	12	23

c CCLXXX annus repromissionis.

d Centum decem annorum Joseph moritur; post cujus interitum Hebræi Ægyptiis servierunt annis CXLIV. Fiunt autem omnes anni, quos Hebræi in Ægypto fecerunt, CCXV; qui ab eo tempore computantur, quo Jacob cum filiis suis descendit in Ægyptum. Post mortem Joseph aliquod tempus libere egerunt Israelitæ, sed quia incertum est, servitute eorum complectitur.

f In Argis primus sacerdotio functus est Callithya Pirantis filius. Alter mulierem hoc vocabulo Pirantis filiam dicit.

g Atlas frater Promethei præcipuus astrologus fuit, qui ob eruditionem disciplinæ etiam cœlum sustinere dictus est. Euripides autem montem esse affirmat nubes excedentem, qui Atlas vocetur.

Trecentesimus decimus annus repromissionis.

a Σικυωνίων ια' ἐβασίλευσε Πλεμναῖος ἔτη με'. *Sync. p.* 109, *C.*

b Αἰγυπτίων δ' ἐβασίλευσε Μιφρὶς ἔτη ιδ'. *Chron. pasch.* 71, *C.*

c σπ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Idem p.* 62, *C.*

d Ἐτελεύτησεν Ἰωσὴφ ὢν ἐτῶν ρι'. *Sync. p.* 111, *A.* Μετὰ θάνατον Ἰωσήφ, δουλεύουσιν Ἑβραῖοι τοῖς Αἰγυπτίοις ἕτερα ἔτη ρμδ'. Τὰ δὲ πάντα τῆς ἐν Αἰγύπτῳ διατριβῆς τῶν Ἰουδαίων ἔτη τυγχάνει σιε', ἀριθμούμενα ἀπὸ τῆς καθόδου Ἰακὼβ καὶ τῶν τούτου παίδων εἰς Αἴγυπτον. *Chron. pasch.* 62, *C*

e Αἰγυπτίων ε' ἐβασίλευσε Μισφραγμούθωσις ἔτη κς'. *Sync. p.* 71, *D.*

f Καλλίθυια Πείραντος ἐν Ἄργει πρῶτον ἱεράτευσε τῆς Ἥρας. *Idem. p.* 149, *B.*

g Τούτοις τοῖς χρόνοις Ἄτλας, ὁ Προμηθέως ἀδελφὸς, ἄριστος ἀστρολόγος διέλαμπεν, ὃς τῆς ἐπιστήμης ἕνεκεν τὸν οὐρανὸν φέρειν πεφήμισται. Εὐριπίδης δὲ τὸν Ἄτλαντα ὄρος εἶναί φησιν ὑπερνεφές. *Idem p.* 149, *D.*

HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.
Abrahamus	Servitus in Ægypto	Manchaleus	Plemnæus	Criasus	XVIII dynastia Mispharmuthosis
389	28	11	38	13	24
390	29	12	39	14	25
391	30	13	40	15	26
					a VI. TUTHMOSIS annis IX.
392	31	14	41	16	1
393	32	15	42	17	2
394	33	16	43	18	3
395	34	17	44	19	4
396	35	18	45	20	5
			c XII. ORTHOPOLIS annis LXIV.		
397	36	19	1	21	6
398	37	20	2	22	7
399	38	21	3	23	8
400	39	22	4	24	9
					VII. AMENOPHIS annis XXX.
401	40	23	5	25	1
402	41	24	6	26	2
403	42	25	7	27	3
404	43	26	8	28	4
405	44	27	9	29	5
406	45	28	10	30	6
407	46	29	11	31	7
408	47	30	12	32	8
		g XIII. SPHÆRUS annis XX.			
409	48	1	13	33	9
410	49	2	14	34	10
411	50	3	15	35	11
412	51	4	16	36	12
413	52	5	17	37	13
414	53	6	18	38	14
415	54	7	19	39	15
416	55	8	20	40	16
417	56	9	21	41	17
418	57	10	22	42	18
419	58	11	23	43	19
420	59	12	24	44	20
421	60	13	25	45	21
422	61	14	26	46	22
423	62	15	27	47	23
424	63	16	28	48	24
425	64	17	29	49	25

b CCC et XX annus repromissionis.

d His temporibus Syrus fuisse perhibetur terrigena, (al. indigena) ex cujus vocabulo Syria nomen accepit.

f Æthiopes ab Indo flumine consurgentes juxta Ægyptum consederunt, placita sibi terra.

Trecentesimus tricesimus annus repromissionis.

e Hic est Amenophis, quem quidam Memnonem putant lapidem loquentem; cujus statua usque ad adventum Christi sole oriente vocem dare dicebatur : ex tunc enim conticuit. Hanc statuam ipse sibi posuit.

Trecentesimus quadragesimus annus repromissionis.

h CCC et L annus repromissionis. Eodem anno Amram genuit Moysen cum esset annorum LXX. Erat autem servitutis in Ægypto annus LXIV.

a Αἰγυπτίων ϛ′ ἐβασίλευσε Τούθμωσις ἔτη θ′. *Eusebius apud Sync. p.* 72, *D.*

b τκ′ ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Chron. pasch. p.* 63, *A.*

c Σικυωνίων ιϐ′ ἐβασίλευσεν Ὀρθόπολις ἔτη ξδ′. *Sync. p.* 109, *C.*

d Τούτοις τοῖς χρόνοις Σῦρος ἱστορεῖται γεγονέναι γηγενής, οὗ ἐπώνυμος ἡ Συρία. *Idem p.* 150, *A.*

e Αἰγυπτίων ζ′ ἐβασίλευσεν Ἀμένωφις ἔτη λα′. Οὗτος ὁ Μέμνων εἶναι νομιζόμενος, καὶ φθεγγόμενος λίθος. *Euseb. apud. Sync. p.* 72, *D.*

f Αἰθίοπες ἀπὸ Ἰνδοῦ ποταμοῦ ἀναστάντες πρὸς τῇ Αἰγύπτῳ ᾤκησαν. *Sync. p.* 151, *C.*

g Ἀσσυρίων ιγ′ ἐβασίλευσε Σφαῖρος ἔτη κϐ′. *Idem p.* 123, *B.*

h τν′ ἔτος ἐπαγγελίας. *Chron. pasch. p.* 63, *B.*

Τούτῳ τῷ ο′ ἔτει τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας Ἀμρὰμ γεννᾷ τὸν Μωϋσῆν. *Ibidem.*

	HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Servitus in Ægypto	Sphærus	Orthopolis	Criasus	XVIII dynastia Amenophis	
	426	65	18	30	50	26	Epidaurus civitas condita est.
	427	66	19	31	51	27	
	428	67	20	32	52	28	*a* Quidam scribunt Prometheum, Epimetheum, et Atlantem fratrem Promethei, et Argum cuncta cernentem, et Io filiam Promethei, his fuisse temporibus : alii vero ætate Cecropis ; nonnulli ante Cecropem an. LX, sive XC.
			b XIV. MAMYLUS alter an XXX.				
	429	68	1	33	53	29	
					c VI. PHORBAS an. XXXIV.		
	430	69	2	34	1	30	
	431	70	3	35	2		
						d VIII. ORUS annis XXXVII.	
	432	71	4	36	3	1	
	433	72	5	37	4	2	
	434	73	6	38	5	3	
x annus Moysi; repromissionis autem ad Abraham CCCLX.	435	74	7	39	6	4	
	436	75	8	40	7	5	Regnavit in Thessalia primus Hæmon.
	437	76	9	41	8	6	
	438	77	10	42	9	7	
	439	78	11	43	10	8	*e* Phorbas Rhodum obtinuit.
	440	79	12	44	11	9	
	441	80	13	45	12	10	Hercules primus, qui fertur Antæum luctæ vicisse certamine.
	442	81	14	46	13	11	
	443	82	15	47	14	12	
	444	83	16	48	15	13	
CCCLXX annus repromissionis.	445	84	17	49	16	14	
	446	85	18	50	17	15	
	447	86	19	51	18	16	
	448	87	20	52	19	17	
	449	88	21	53	20	18	Primus quadrigam junxisse fertur Trochlus.
	450	89	22	54	21	19	
	451	90	23	55	22	20	
	452	91	24	56	23	21	
	453	92	25	57	24	22	Xanthus Triopa Lesbum condidit.
	454	93	26	58	25	23	
f CCC et LXXX annus repromissionis.	455	94	27	59	26	24	In Creta regnavit Cydon.
	456	95	28	60	27	25	
	457	96	29	61	28	26	
	458	97	30	62	29	27	
			g XV. SPARÆTHUS annis XXXIX.				
	459	98	1	63	30	28	
	460	99	2	64	31	29	

Atheniensium regni principium. His temporibus in Acta, quæ nunc Attica nuncupatur, regnavit Cecrops, qui et diphyes, annis L. Cecrope regnante primum in arce oliva orta est : et ex Minervæ nomine, quæ Græce dicitur Ἀθηνᾶ, Athenæ nuncupatæ. A Cecrope usque ad primam olympiadem numerantur reges XVI ; principes vero quos mors tantum finiebat XI ; sub quibus apud Græcos multa miranda fabulose narrantur. Dicebatur autem Cecrops diphyes sive ob longitudinem corporis, sive idcirco quod cum esset Ægyptius, utramque linguam sciebat. Primus Cecrops bovem immolans Jovem appellavit, et Cecropia regio ab eo nuncupata est.

a Περὶ Προμηθέως δὲ καὶ Ἐπιμηθέως τὸ αὐτὸ διαφόρως ἱστοροῦσιν, καὶ Ἄτλαντος, καὶ Ἰοῦς τῆς Προμηθέως θυγατρὸς, καὶ Ἄργου πανόπτου· οἱ μὲν γὰρ ὅτι κατὰ Κέκροπα τὸν διφυῆ γεγόνασιν, οἱ δ' ὅτι πρότερον ἔτεσι ξ', ἄλλοι δὲ ϙ'. *Sync. p.* 150, *A.*

b Ἀσσυρίων ιδ' ἐβασίλευσε Μάμυλος ἔτη λ'. *Idem p.* 123, *B.*

c Ἀργείων ς' ἐβασίλευσε Φορβᾶς ἔτη λδ'. *Idem p.* 152, *A.*

d Αἰγυπτίων η' ἐβασίλευσεν Ὧρος ἔτη λζ', ἐν ἄλλῳ λη'. *Euseb. apud. Sync. p.* 72, *D.*

e Φορβᾶς Ῥόδου ἐκράτησεν. *Sync. p.* 152, *A.*

f τπ' ἔτος ἐπαγγελίας *Chron. pasch. p.* 63, *D.*

g Ἀσσυρίων ιε' ἐβασίλευσεν ἔτη λθ' Σπαραῖθος. *Sync. p.* 123, *C.*

	HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Servitus in Ægypto	Sparæthus	Marathonius	Phorbas	Cecrops diphyes	XVIII dynastia Orus	
				a XIII. MARATHONIUS an. XXVIII.	*b* I. CECROPS diphyes annis L.			
	461	100	3	1	32	1	30	Tricesimo quinto
	462	101	4	2	33	2	31	anno Moysi Cecrops
	463	102	5	3	34	3	32	regnabat in Attica.
					c VII. TRIOPAS annis XLVIII.			
	464	103	6	4	1	4	33	
	465	104	7	5	2	5	34	

d CCCLXXXX annus repromissionis, Moysi XL. Moyses, relictis Ægyptiorum doctrinis, in deserto temperantiæ virtute ad acumen intelligentiæ semet exercebat.

	466	105	8	6	3	6	35	
	467	106	9	7	4	7	36	
	468	107	10	8	5	8	37	
							e IX. ACHENCHERES annis XII.	
	469	108	11	9	6	9	1	
	470	109	12	10	7	10	2	

f Curetes et Corybantes Cnoson condiderunt, qui modulatam et inter se concinentem in armis saltationem repererunt. Isti famuli Matris magnæ fuisse dicuntur.

	471	110	13	11	8	11	3	
	472	111	14	12	9	12	4	
	473	112	15	13	10	13	5	
	474	113	16	14	11	14	6	
g CD annus repro-	475	114	17	15	12	15	7	*h* Musicus Euctæi
missionis, et Moysi L.	476	115	18	16	13	16	8	et nymphæ filius
	477	116	19	17	14	17	9	agnoscebatur.

i Deucalion apud eos regnare orsus qui circa Parnassum montem demorabantur.

k Diluvium quod sub Deucalione in Thessalia, et incendium quod sub Phaethonte in Æthiopia factum est, et aliæ multæ pestilentiæ locales, ut Plato memorat, fuerunt.

	478	117	20	18	15	18	10	
	479	118	21	19	16	19	11	*l* Io Inachi filiæ
	480	119	22	20	17	20	12	mistus est Jupiter, quam et in bovem
						m X. ATHORIS an. IX.		convertit; unde et Bosporus appellatus est, idest *bovis trans-*
	481	120	23	21	18	21	1	*itus.*

a Σικυωνίων ιγ' ἐβασίλευσε Μαραθώνιος ἔτη κη'. *Sync. p.* 124, *B.*

b Κέκροψ ὁ διφυὴς τῆς τότε Ἀκτῆς, νῦν δὲ Ἀττικῆς, ἐβασίλευσεν ἔτη ν', διὰ μῆκος σώματος οὕτω καλούμενος, ὥς φησιν ὁ Φιλόχορος, ἢ ὅτι Αἰγύπτιος ὢν τὰς δύο γλώσσας ἠπίστατο· οὗτος ἀπὸ τῆς Ἀθηνᾶς τὴν πόλιν Ἀθήνας ὠνόμασεν· ἐπὶ αὐτοῦ ἡ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐλαία πρώτως ἐφύη· ἀπ' αὐτοῦ δὲ Κεκροπία ἡ χώρα ἐκλήθη· οὗτος πρῶτος βοῦν ἐθυσίασε καὶ Ζῆνα προσηγόρευσεν, ὥς τινες· ἀπ' αὐτοῦ ἐπὶ πρώτην ὀλυμπιάδα βασιλεῖς ις', ἄρχοντες δὲ διὰ βίου ια', ἔτη δὲ ψ'. *Idem p.* 153, *A-B.*

c Ἀργείων ζ' ἐβασίλευσε Τριόπας ἔτη λη'. *Sync. p.* 152, *A.*

d τϙ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. Τούτῳ τῷ ἔτει Μωϋσῆς τὰς ἐν Αἰγύπτῳ καταλιπὼν διατριβάς, κατὰ τὴν ἔρημον ἐφιλοσόφει. *Chron. pasch. p.* 64, *C.*

e Αἰγυπτίων θ' Ἀχενχέρσης ἔτη ιβ'. *Euseb. apud Sync. p.* 72, *D.*

f Κουρῆτες καὶ Κορύβαντες Κνῶσον ᾤκησαν, οἱ ἐν ὅπλοις εὔρυθμον κίνησιν εὑρόντες. *Sync. p.* 150, *A.*

g υ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Chron. pasch. p.* 64, *C.*

h Μουσικὸς ὁ Εὐκταίου καὶ νύμφης ἤκμαζεν. *Sync. p.* 153, *C.*

i Δευκαλίων βασιλεύειν τῶν κατὰ Παρνασσὸν ἤρξατο. *Ibidem.*

k Ὁ ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμὸς ἐν Θεσσαλίᾳ, καὶ ὁ ἐπὶ Φαέθοντος ἐμπρησμὸς ἐν Αἰθιοπίᾳ· πολλαὶ καὶ ἄλλαι γεγόνασιν Ἕλλησι τοπικαὶ φθοραί, ὡς Πλάτων ἐν *Τιμαίῳ*. *Idem p.* 157, *B.*

l Κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους μυθεύονται Ἕλληνες μιγῆναι τὸν Δία τῇ θυγατρὶ Ἰνάχου, ἣν καὶ βοῦν ἐποίησεν, ἀφ' ἧς ὁ Βόσπορος ἐκλήθη. *Sync. p.* 126, *B.*

m Αἰγυπτίων ι' Ἄθωρις ἔτη θ'. *Euseb. apud Sync. p.* 72, *D.*

HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Servitus in Ægypto	Sparæthus	Marathonius	Triopas	Cecrops diphyes	XVIII dynastia Athoris
482	121	24	22	19	22	2

a Cecrops in Eubœa Athenas civitatem, quæ et Diadæ, condidit; quam urbem Euboici Orchomenon appellaverunt.

483	122	25	23	20	23	3
484	123	26	24	21	24	4
485	124	27	25	22	25	5
486	125	28	26	23	26	6
487	126	29	27	24	27	7
488	127	30	28	25	28	8

b Chaldæi contra Phœnices dimicant.

d Judicium Neptuni et Minervæ de contentione regionis apud Cecropem fuisse confingitur.

c Ab Heleno Deucalionis et Pyrrhæ filio Græci Hellenes nuncupati sunt; et terra quæ ante Acte, sub eo Attica vocata, a filia Cranai regis Atheniensium: quæ dicta est Attis post hoc.

e XIV. MARATHIUS annis XX.

489	128	31	1	26	29	9

f XI. CHENCHERES annis XVI.

g Iste est Pharao Chencheres qui contradixit per Moysen Deo, atque mari Rubro obrutus est. Post quem regnavit Ægyptiis Acherres Pharao.

490	129	32	2	27	30	1
491	130	33	3	28	31	2
492	131	34	4	29	32	3
493	132	35	5	30	33	4
494	133	36	6	31	34	5
495	134	37	7	32	35	6
496	135	38	8	33	36	7
497	136	39	9	34	37	8

h CCCC et XX annus repromissionis.

i Corinthus condita, quæ prius Ephyra dicebatur.

k XVI. ASCATADES annis XL.

498	137	1	10	35	38	

l Secundum nonnullos Io in Ægyptum profecta, et ibi Isis nuncupata; quæ nupta postea Telegono Epaphum genuit, quem Ægyptii Orum nominaverunt, Græci Epaphum.

499	138	2	11	36	39	10
500	139	3	12	37	40	11
501	140	4	13	38	41	12
502	141	5	14	39	42	13
503	142	6	15	40	43	14
504	143	7	16	41	44	15
505	144	8	17	42	45	16

m Apollinis Delii templum ab Erysichthone primum fabricatum.

n Quadringentesimus et tricesimus annus repromissionis, qui et octogesimus annus Moysi. Moyses in monte Sina divino fruitur aspectu, qui LXXX annum agens dux itineris ex Ægypto Hebræorum gentis efficitur, legem eis in eremo tradens per annos XL. Ab hoc loco usque ad Salomonem et ædificationem templi numerantur anni CCCCLXXX.

a Κέκροψ Ἀθήνας, τὰς καὶ Διάδας, ἐν Εὐβοίᾳ ἔκτισεν. Εὐβοεῖς δὲ ταύτην Ὀρχομενὸν μετωνόμασαν. *Sync. p.* 153, *C.*

b Χαλδαῖοι κατὰ Φοινίκων ἐστράτευσαν. *Ibidem.*

c Ἀπὸ δὲ Ἕλληνος τοῦ Δευκαλίωνος Ἕλληνες οἱ Γραικοὶ καλοῦνται. *Sync. p.* 157, *C.*

d Ἡ τῶν θεῶν κρίσις Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς ἐπὶ Κέκροπος μυθεύεται Ἕλλησι περὶ τῆς χώρας. *Ibidem.*

e Σικυωνίων ιε' ἐβασίλευσε Μαράθιος ἔτη κ'. *Idem p.* 124, *B.*

f Αἰγυπτίων ια' Χεγχέρης ἔτη ιϛ'. *Euseb. apud Sync. p.* 72, *D.*

g Κατὰ τοῦτον Μωϋσῆς τῆς ἐξ Αἰγύπτου πορείας τῶν Ἰουδαίων ἡγήσατο. Μόνος Εὐσέβιος ἐπὶ τούτου λέγει τὴν τοῦ Ἰσραὴλ διὰ Μωϋσέως ἔξοδον, μηδενὸς αὐτῷ λόγου μαρτυροῦντος, ἀλλὰ καὶ πάντων ἐναντιουμένων ὡς μαρτυρεῖ. *Sync. p.* 72, *D.*

h υκ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Chron. pasch. p.* 64, *D.*

i Κόρινθος ἡ πάλαι Ἐφύρα καλουμένη ἐκτίσθη. *Sync. p.* 152, *D.*

k Ἀσσυρίων ιζ' ἐβασίλευσεν Ἀσκατάδης ἔτη λη'. *Idem p.* 147, *A.*

l Ἰὼ εἰς Αἴγυπτον ἐλθοῦσα κατά τινας, ἡ καὶ Ἶσις προσηγορεύθη. *Idem p.* 152, *C.*

m Τὸ ἐν Δήλῳ ἱερὸν Ἀπόλλωνος Δηλίου ὑπὸ Ἐρυσίχθονος υἱοῦ Κέκροπος ἱδρύνθη. *Idem p.* 153, *C.*

n Μωϋσῆς θεοφανείας ἐπὶ τοῦ Σιναίου ὄρους ἠξιοῦτο υλ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Chron. pasch. p.* 64, *D.*

HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Moyses dux	Ascatades	Marathius	Triopas	Cecrops diphyes	XVIII dynastia Acherres

MOYSES annis XL. — *a* XII. ACHERRES annis VIII.

506	1	9	18	43	46	1

b Areopagi novum nomen judicii Atheniensium constitutum.

507	2	10	19	44	47	2

c Hercules, cognomento Desanaus, in Syria Phœnice clarus habetur. Inde ad nostram usque memoriam a Cappadocibus et Eliensibus (al. Deliis) Desanaus adhuc dicitur.

d Septem mensibus elaboratum est tabernaculum.

508	3	11	20	45	48	3

e Vitis inventa a Dionysio, sed non Semelæ filio.

f XV. ECHYREUS annis LV.

509	4	12	1	46	49	4
510	5	13	2	47	50	5

g II. CRANAUS annis IX.

511	6	14	3	48	1	6

Cranaus indigena septimus ab Inacho, ex cujus filiæ Attidis nomine Atticam terram vocatam tempore Hellenis filii Deucalionis quidam dicunt.

h Primus apud Hebræos pontifex constitutus est Aaron frater Moysi.

i VIII. CROTOPUS an. XXI.

l In Creta Apteras, qui et urbem condidit.

512	7	15	4	1	2	7
513	8	16	5	2	3	8

k XIII. CHERRES annis XV.

514	9	17	6	3	4	1
515	10	18	7	4	5	2
516	11	19	8	5	6	3
517	12	20	9	6	7	4
518	13	21	10	7	8	5
519	14	22	11	8	9	6

m Moyses in deserto præest genti Judæorum.

In secunda Ægypto regnavit Telegonus, Ori pastoris filius, septimus ab Inacho.

n III. AMPHICTYON annis X.

520	15	23	12	9	1	7

Idem hic Amphictyon Deucalionis filius est

a Αἰγυπτίων ιϐ' Ἀχεῤῥῆς ἔτη η'. *Euseb. apud Sync. p.* 72, *D.*

b Ἄρειος πάγος ἐκλήθη. *Sync. p.* 153, *D.*

c Ἡρακλέα τινές φασιν ἐν Φοινίκῃ γνωρίζεσθαι Δισανδᾶν ἐπιλεγόμενον, ὃς καὶ μέχρι νῦν ὑπὸ Καππαδοκῶν καὶ Ἠλιαίων οὕτω καλεῖται. *Sync. p.* 153, *D.*

d Ἐν ἑπτὰ μησὶν ἐτελειώθη πάντα τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς. *Idem. p.* 135, *D.*

e Ἀμπελουργία ὑπὸ Διονύσου ἐγνωρίσθη, οὐχὶ τοῦ ἐκ Σεμέλης. *Idem p.* 153, *D*

f Σικυωνίων ιγ' ἐϐασίλευσεν Ἐχυρεὺς ἔτη νε'. *Idem p.* 109, *C.*

g Ἀθηναίων δεύτερος ἐϐασίλευσε Κραναὸς αὐτόχθων ἔτη θ'. Κραναοῦ τούτου θυγάτηρ ἦν Ἀτθὶς, καθ' ἣν Ἀττικὴ ἡ χώρα ὠνομάσθη, πρότερον Ἀκτὴ λεγομένη. *Idem p.* 157, *B.*

h Ἀαρὼν ὁ ἀδελφὸς Μωϋσέως πρῶτος Ἑϐραίων ἀρχιερεὺς κατέστη. *Chron. pasch. p.* 76, *B.*

i Ἀργείων η' ἐϐασίλευσε Κρότωπος ἔτη κδ'. *Sync. p.* 152, *B.*

k Αἰγυπτίων ιγ' ἐϐασίλευσε Χεῤῥῆς ἔτη ιε'. *Euseb. apud Sync. p.* 73, *A.*

l Κρήτης ἐϐασίλευσε Ἀπτέρας. *Idem p.* 157, *A*

m Μωϋσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ μ'. *Chron. pasch. p.* 65, *A*

n Ἀθηναίων τρίτος ἐϐασίλευσεν Ἀμφικτύων ἔτη ι' υἱὸς Δευκαλίωνος. *Sync. p.* 157, *C.*

	HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Moyses	Ascatades	Echyreus	Crotopus	Amphictyon	XVIII dynastia Cherres	
	521	16	24	13	10	2	8	

a Deucalionis filius Dionysius, verum non ille Semelæ filius, cum in Atticam pervenisset, hospitio receptus a Semacho, filiæ ejus capreæ pellem largitus est.

	522	17	25	14	11	3	9	
	523	18	26	15	12	4	10	
	524	19	27	16	13	5	11	
Danaidum res.	525	20	28	17	14	6	12	*b* Templum Deli constructum ab Erysichthone filio Cecropis.
	526	21	29	18	15	7	13	
	527	22	30	19	16	8	14	
	528	23	31	20	17	9	15	
							c XIV. ARMAIS, qui et DANAUS, an. V.	
	529	24	32	21	18	10	1	*d* Epaphus filius Io et Jovis Memphim civitatem condidit cum in secunda Ægypto regnaret.
						e IV. ERICHTHONIUS annis L.		
f Lacedæmoniorum civitas condita a Lacedæmone Semelæ filio.	530	25	33	22	19	1	2	
	531	26	34	23	20	2	3	
	532	27	35	24	21	3	4	*h* Arcas filius Jovis et Callisto, Pelasgis in ditionem redactis, regionem eorum Arcadiam nuncupavit.
					i IX. STHENELUS annis XI.			
g Erichthonius rex Atheniensium Vulcani et Minervæ dicitur filius, qui ab Homero Erechtheus vocatur.	533	28	36	25	1	4	5	
							k XV. RAMESSES, qui et Ægyptus, annis LXVIII.	
	534	29	37	26	2	5	1	
l Danaum regem suum ejecerunt Ægyptii, fratrique ejus Ægypto tradiderunt. Ægyptus quæ prius Aeria dicebatur, ab Ægypto tunc sibi regnante nomen accepit, secundum quosdam historiographos.	535	30	38	27	3	6	2	
	536	31	39	28	4	7	3	
	537	32	40	29	5	8	4	
			m XVII. AMYNTAS annis XLV.					
	538	33	1	30	6	9	5	*n* Dardanus condidit Dardaniam.
	539	34	2	31	7	10	6	
	540	35	3	32	8	11	7	
	541	36	4	33	9	12	8	
	542	37	5	34	10	13	9	
	543	38	6	35	11	14	10	

a Κατὰ Ἀμφικτύονα, τὸν Δευκαλίωνος υἱὸν, τινές φασι Διόνυσον εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐλθόντα ξενωθῆναι Σημάχῳ, καὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ νεβρίδα δωρήσασθαι· ἕτερος δ' ἦν οὗτος ἐκ Σεμέλης. *Sync. p.* 157, *C.*

b Τὸ ἐν Δήλῳ ἱερὸν Ἀπόλλωνος Δηλίου ὑπὸ Ἐρυσίχθονος υἱοῦ Κέκροπος ἱδρύνθη. *Idem p.* 153, *C.*

c Αἰγυπτίων ιγ' ἐβασίλευσεν Ἀρμὲς ὁ καὶ Δαναὸς ἔτη ε'. *Euseb. apud Sync. p.* 73, *A.*

d Ἔπαφος Ἰοῦς τῆς δευτέρας ἐβασίλευσεν Αἰγύπτου, καὶ Μέμφιν ἔκτισεν. *Sync. p.* 152, *C.*

e Ἀθηναίων δ' ἐβασίλευσεν Ἐριχθόνιος ἔτη ν'. *Idem p.* 157, *D.*

f Λακεδαιμονία ἐκτίσθη ὑπὸ Λακεδαίμονος τοῦ ἐκ Σεμέλης (ed. Μεσσήνης). *Ibidem.*

g Ἐριχθόνιος Ἡφαίστου, ὁ παρ' Ὁμήρῳ Ἐρεχθεύς ἐστιν. *Ibidem*

h Ἀρκὰς ὁ Καλλυστοῦς καὶ Διὸς υἱὸς, Πελασγῶν κρατήσας, Ἀρκαδίαν τὴν χώραν μετωνόμασεν. *Idem p.* 158, *A.*

i Ἀργείων θ' ἐβασίλευσε Σθένελος ἔτη ια'. *Idem p.* 152, *B.*

k Ῥαμεσσῆς, ὁ καὶ Αἴγυπτος καλούμενος, ἐβασίλευσεν Αἰγύπτου ἔτη ξη' μετονομάσας τὴν χώραν Αἴγυπτον τῷ ἰδίῳ ὀνόματι, ἥτις πρότερον Ἀερία ἐλέγετο. *Idem p.* 155, *C.*

l Ἀρμαῖος, ὁ καὶ Δαναὸς, φεύγων τὸν ἀδελφὸν Ῥαμεσσῆν, τὸν Αἴγυπτον, ἐκπίπτει τῆς κατ' Αἴγυπτον βασιλείας αὐτοῦ. *Idem p.* 155, *B.*

m Ἀσσυρίων ιζ' ἐβασίλευσεν Ἀμύντης ἔτη με'. *Idem p.* 147, *A.*

n Δάρδανος ἔκτισε Δαρδανίαν. *Idem p.* 158, *A.*

HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Moyses	Amyntas	Echyreus	Danaus	Erichthonius	XVIII dynastia Ramesses

a X. DANAUS annis L.

b Post Sthenelum Argis regnavit Gelanor, quem cum Argivi de imperio pepulissent, regnum Danae tradiderunt.

Castoris de Argivorum principibus. Cum Sthenelum, undecimo regni anno, Danaus expulisset, Argos tenuit : minoresque ejus perseveraverunt usque ad Eurystheum filium Stheneli nepotem Persei. Post quem Pelopidæ imperium susceperunt, primo regnante Atreo. Danaus amisso regno suo, quod Ægyptiorum fuit, apud Argos venit, atque Sthenelum Argivorum regem regno suo ejecit, consentientibus Argivis : quo ejecto, regnavit Gelanor, quem ipsi Argivi ejecerunt, Danaoque regnum suum crediderunt. Argos sibi Danaus vindicavit expulsus Ægypto, et eamdem aquis abundare fecit.

544	39	7	36	1	15	11
545	40	8	37	2	16	12

Mors Moysi. Hebræorum post Moysen dux constituitur Jesus annis viginti septem. Hucusque quinque libri Moysi continent gesta annorum trium millium septingentorum triginta, secundum LXX Seniorum interpretationem.

c JESUS annis XXVII.

546	1	9	38	3	17	13
547	2	10	39	4	18	14
548	3	11	40	5	19	15
549	4	12	41	6	20	16
550	5	13	42	7	21	17
551	6	14	43	8	22	18

e Apud Hebræos pontificatum suscepit Eleazar post mortem patris Aaronis.

d Erichthonius primus quadrigam junxit in Græcia : erat quippe apud alias nationes.

f Danaus per L filias, L filios Ægypti fratris in ipsis nuptiis interficit, evadente solo Lynceo qui post eum regnavit Argivorum. Neque vero multitudo filiorum incredibilis videri debet in barbaris, cum tam innumerabiles habeant concubinas.

Principium LI jubelæi secundum Hebræos.

552	7	15	44	9	23	19
553	8	16	45	10	24	20
554	9	17	46	11	25	21
555	10	18	47	12	26	22
556	11	19	48	13	27	23
557	12	20	49	14	28	24
558	13	21	50	15	29	25
559	14	22	51	16	30	26
560	15	23	52	17	31	27
561	16	24	53	18	32	28
562	17	25	54	19	33	29
563	18	26	55	20	34	30

l XVI. CORAX annis XXX.

564	19	27	1	21	35	31

g Jesus successor Moysi terram Palæstinorum Judææ genti sorte distribuit.

h Phœnix et Cadmus de Thebis Ægyptiorum in Syriam profecti, apud Tyrum et Sidonem regnaverunt.

i In Creta regnavit Iapis.

His temporibus Toth filius, Hermetis Trismegisti fuisse dignoscitur.

k Busiris Neptuni et Libyæ, Epaphi filiæ, filius apud vicina Nilo loca tyrannidem exercet, transeuntes hospites crudeli scelere interficiens.

a Ἀργείων ι' ἐβασίλευσεν Δαναὸς ἔτη ν'. *Sync. p.* 155, *D.*

b Δαναὸς κρατήσας τοῦ Ἄργους, καὶ ἐκβαλὼν Σθένελον τὸν Κροτώπου, Ἀργείων ἐβασίλευσε· καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ μετ' αὐτὸν Δαναΐδαι καλούμενοι ἐπ' Εὐρυσθέα τὸν Σθενέλου τοῦ Περσέως· μεθ' οὓς οἱ Πελοπίδαι ἀπὸ Πέλοπος παραλαβόντες ἀρχὴν, ὧν πρῶτος Ἀτρεύς. *Ibidem.*

c Ἰησοῦς Ναυῆ ἔτη κζ'. *Chron. pasch. p.* 77, *C.*

d Ἐριχθόνιος ἅρμα πρῶτος Ἕλλησιν ἐφεῦρεν· ἦν γὰρ παρὰ βαρβάρων. *Sync. p.* 157, *C.*

e Ἑβραίων τὴν ἀρχιερωσύνην δεύτερος διεδέξατο Ἐλεάζαρος υἱὸς Ἀαρών. *Chron. pasch. p.* 76, *C.*

f Ὁ Δαναὸς διὰ τῶν λεγομένων Δαναΐδων, αὗται δὲ ἦσαν αὐτῷ θυγατέρες πεντήκοντα, τοὺς πεντήκοντα υἱοὺς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Αἰγύπτου διεχρήσατο, χωρὶς ἑνὸς τοῦ Λυγκέως, καὶ ἐβασίλευσε μετ' αὐτόν. Οὐκ ἄπιστον δὲ ἐν βαρβάροις ἡ πολυτεκνία διὰ τὸ πλῆθος τῶν παλλακῶν. *Sync. p.* 152, *B-C.*

g Τούτῳ τῷ ἔτει τῆς ἑαυτοῦ ἡγεμονίας διαγαγὼν Ἰησοῦς υἱὸς Ναυῆ τὴν Παλαιστινῶν γῆν τῷ Ἰουδαίων ἔθνει διανέμει πρὸς κλῆρον κατὰ φυλήν. *Chron. pasch. p.* 77, *D.*

h Φοίνιξ καὶ Κάδμος ἀπὸ Θηβῶν κατ' Αἴγυπτον ἐξελθόντες εἰς τὴν Συρίαν, Τύρου καὶ Σιδῶνος ἐβασίλευσαν. *Sync. p.* 152, *D.*

i Κρήτης ἐβασίλευσε Ἴαπις. *Ex Sync. p.* 157.

k Βούσιρις Ποσειδῶνος καὶ Λιβύης τῆς Ἐπάφου παῖς τῶν κατὰ τὸν Νεῖλον τόπων ἐτυράννει, καὶ τοὺς παροδεύοντας κατέθυε ξένους. *Ibidem.*

l Σικυωνίων ις' ἐβασίλευσε Κόραξ ἔτη λ'. *Sync. p.* 124, *B.*

	HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Jesus	Amyntas	Corax	Danaus	Erichthonius	XVIII dynastia Ramesses	
	565	20	28	2	22	36	32	*a* Europæ filiæ Phœnicis mistus est Jupiter, quam postea Asterius Cretensium rex uxorem accipiens, Minoem ex ea et Rhadamanthum et Sarpedonem procreavit.
	566	21	29	3	23	37	33	
b Templum Delphis a Phlegya incensum dicitur.	567	22	30	4	24	38	34	
	568	23	31	5	25	39	35	
	569	24	32	6	26	40	36	
	570	25	33	7	27	41	37	
c In Creta regnavit Asterius.	571	26	34	8	28	42	38	
	572	27	35	9	29	43	39	

d Post mortem Jesu subjectos tenuerunt Hebræos alienigenæ annis VIII, qui conjunguntur temporibus Gothoniel, secundum Judæorum traditiones.

JUDEX GOTHONIEL annis XL.

Judæorum primus judex Gothoniel ex tribu Judæ annis XL.	573	1	36	10	30	44	40	
	574	2	37	11	31	45	41	
	575	3	38	12	32	46	42	
	576	4	39	13	33	47	43	
	577	5	40	14	34	48	44	
e Apud Hebræos pontificatum suscepit Phinees.	578	6	41	15	35	49	45	
	579	7	42	16	36	50	46	

f V. PANDION an. XL.

	580	8	43	17	37	1	47	Pandion filius Erichthonii, cujus filiæ Procne et Philomela.
	581	9	44	18	38	2	48	
	582	10	45	19	39	3	49	

g XVIII. BELOCHUS annis XXV.

Belochi filia Atossa, quæ et Semiramis appellata, regnat cum patre annis VII.	583	11	1	20	40	4	50	*h* Apud Argos sacerdotio functa est Hypermnestra, Danai filia, quæ pepercit Lynceo.
	584	12	2	21	41	5	51	
	585	13	3	22	42	6	52	
	586	14	4	23	43	7	53	
	587	15	5	24	44	8	54	
k Cadmus regnavit Thebis, ex cujus filia Semele natus est Dionysus, id est Liber pater. Sub quo et Linus Thebæus musicus fuit Thebæorum qui in Achaia sunt.	588	16	6	25	45	9	55	*i* Rhadamanthus et Sarpedo reges Lyciorum.
	589	17	7	26	46	10	56	
	590	18	8	27	47	11	57	
	591	19	9	28	48	12	58	*l* Europæ raptus.
	592	20	10	29	49	13	59	*m* Melus et Paphus, et Thasus, et Callista urbes conditæ.
	593	21	11	30	50	14	60	

a Εὐρώπῃ τῇ Φοίνικος μυθεύεται Ζεὺς μιγῆναι· αὕτη δὲ ἦν Ἀστερίου τοῦ Κρητῶν βασιλέως γαμετὴ, ἐξ ἧς ἔσχε τρεῖς υἱοὺς, Μίνωα καὶ Ῥαδάμανθον, καὶ Σαρπηδόνα. *Sync. p.* 152-153.

b Τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν ἐνεπρήσθη ὑπὸ Φλεγύου. *Idem p.* 152, *D.*

c Κρητῶν ἐβασίλευσεν Ἀστέριος. *Idem p.* 152, *B.*

d Μετὰ τελευτὴν Ἰησοῦ κρατοῦσιν Ἑβραίων ἀλλόφυλοι ἔτη η', ἃ συνάπτεται τοῖς τοῦ Γοθονιὴλ, κατὰ τὰς Ἰουδαίων παραδόσεις. *Chron. pasch.* 78, *A-B.*

e Ἑβραίων τὴν ἀρχιερωσύνην τρίτος διεδέξατο Φινεές. *Ibidem.*

f Ἀθηναίων ἐβασίλευσεν ε' Πανδίων ἔτη μ'. Τούτου θυγατέρες Πρόκνη καὶ Φιλομήλα. *Sync. p.* 157, *D.*

g Ἀσσυρίων ιη' ἐβασίλευσε Βήλοχος ἔτη κε'. *Idem p.* 147, *A.*

h Ἐν Ἄργει ἱεράτευσεν Ὑπερμνήστρα Δαναοῦ. *Idem p.* 157, *A.*

i Ῥαδάμανθος καὶ Σαρπηδὼν Λυκίων ἦρχον. *Idem p.* 158, *B.*

k Κάδμος Θηβαίων ἐβασίλευσεν, οὗ τῆς θυγατρὸς Σεμέλης υἱὸς ὁ Διόνυσος. *Ibidem A.*

l Εὐρώπης ἁρπαγή. *Ibidem B.*

m Μῆλος καὶ Θάσος, καὶ Ἀλκίσθη ἐκτίσθησαν καὶ Πάφος. *Ibidem C.*

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Gothoniel judex	Belochus	Epopeus	Lynceus	Pandion	XVIII dynastia Ramesses
				a XVII. EPOPEUS an. XXXV.	*b* XI. LYNCEUS annis XLI.		
	594	22	12	1	1	15	61	*c* Bithynia condita a Phœnice, quæ primum Mariandyna vocabatur.
	595	23	13	2	2	16	62	
	596	24	14	3	3	17	63	
	597	25	15	4	4	18	64	

d Linus Thebæus et Zethus et Amphion in musica arte clarescunt.

e Idæi digiti, quos dicunt Græci Dactylos, his temporibus erant, qui ferrum repererunt.

f Amphion et Zethus Thebæis regnabant, qui sunt in Achaia.	598	26	16	5	5	19	65	
	599	27	17	6	6	20	66	
	600	28	18	7	7	21	67	
	601	29	19	8	8	22	68	
							g XVI. AMENOPHIS annis XL.	
h In Dardania regnabat Erichthonius filius Dardani.	602	30	20	9	9	23	1	*i* Ea quæ de Demetra, quam Isidem esse aiunt, et Danae, ex qua Perseus nascitur, dicuntur, his fuerunt gesta temporibus, et quæ de ea fabulæ dicunt.
	603	31	21	10	10	24	2	
	604	32	22	11	11	25	3	
k Minos filius Europæ regnat in Creta.	605	33	23	12	12	26	4	
	606	34	24	13	13	27	5	
	607	35	25	14	14	28	6	
		l XIX. BALEPARES annis XXX.						
	608	36	1	15	15	29	7	
	609	37	2	16	16	30	8	*m* Ephyra, quæ nunc Corinthus vocatur, a Sisypho condita.
n Harmonia rapta a Cadmo.	610	38	3	17	17	31	9	
	611	39	4	18	18	32	10	

o Eleusine Celeus regnavit, coævus Triptolemo, quem Philochorus ait longa navi ad urbes accedentem distribuisse frumenta: et ob id dedisse suspicionem quod navis ejus serpens pennatus fuerit. Est figura quæ possit recipi.

612	40	5	19	19	33	11

Post Gothoniel Hebræos habuere subjectos alienigenæ annis XVIII, qui copulantur temporibus Aod, secundum Judæorum traditiones.

p AODUS annis LXXX.

613	1	6	20	20	34	12
614	2	7	21	21	35	13

a Σιχυωνίων ιζ' ἐβασίλευσεν Ἐποπεὺς ἔτη λε'. *Sync. p.* 124, *B.*

b Ἀργείων ια' ἐβασίλευσε Λυγκεὺς ἔτη μα'. *Idem p.* 155, *D.*

c Βιθυνία ἐκτίσθη ὑπὸ Φοίνικος, ἡ πρὶν Μαριανδυνὴ καλουμένη. *Idem p.* 158, *C.*

d Λίνος καὶ Ἀμφίων καὶ Ζῆθος λυρικοὶ Θηβαῖοι καὶ μουσουργοὶ ἐγνωρίζοντο, ὥς τινες· ἄλλοι δὲ μετὰ ταῦτα. *Ibidem, A.*

e Ἰδαῖοι Δάκτυλοι σίδηρον εὑρόντες, κατὰ τούτους ἦσαν. *Idem p.* 158, *C.*

f Ἀμφίων καὶ Ζῆθος Θηβαίων ἐβασίλευον. *Ibidem.*

g Αἰγυπτίων ις' ἐβασίλευσε Μένωφις ἔτη μ'. *Euseb. apud Sync. p.* 73, *A.*

h Δαρδανίας Ἐριχθόνιος Δαρδάνου ἐβασίλευσεν. *Sync. p.* 158, *B.*

i Τὰ κατὰ Δήμητραν, ἣν τινες Ἶσιν φασί. Καὶ τὰ περὶ Δανάην, ἐξ ἧς ὁ Περσεύς. *Idem p.* 161, *D.*

k Μίνως Κρήτης ἐβασίλευσεν, ὁ Εὐρώπης. *Idem p.* 158, *B.*

l Ἀσσυρίων ιθ' Βαλετόρης ἔτη λ'. *Idem p.* 147, *A.*

m Ἐφύρα ἡ νῦν Κόρινθος ὑπὸ Σισύφου ἐκτίσθη. *Idem p.* 158.

n Ἁρμονία ἡρπάγη ὑπὸ Κάδμου. *Ibidem.*

o Ἐλευσῖνος πόλεως Κελεὸς ἐβασίλευσε, καθ' ὃν Τριπτόλεμος ἦν· ὅν φησιν ὁ Φιλόχορος μακρῷ πλοίῳ προσβαλόντα ταῖς πόλεσι τὸν σῖτον διδόναι· ὑπονοεῖσθαι δὲ πτερωτὸν ὄφιν εἶναι τὴν ναῦν· ἔχειν δέ τι καὶ τοῦ σχήματος. *Idem p.* 158, *D.*

p Ἐδούλευσαν υἱοὶ ἔτη ιη' . . . Ἦρξε τοῦ λαοῦ Ἀώδ. *Chron. pasch. p.* 78, *D.*

	HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.
	Abrahamus	Aodus judex	Baleparces	Epopeus	Lynceus	Pandion	XVIII dynastia Amenophis
	615	3	8	22	22	36	14
	616	4	9	23	23	37	15
a Cadmia civitas condita, et Side in Cilicia.	617	5	10	24	24	38	16
	618	6	11	25	25	39	17

b Fabula Proserpinæ, quam rapuit Ædoneus, id est Orcus rex Molossorum, cujus canis ingentis magnitudinis, Cerberus nomine, Pirithoum devoravit, qui ad raptum uxoris ejus cum Theseo venerat; quem et ipsum jam in mortis periculo constitutum adveniens Hercules liberavit, et ob id quasi ab inferis receptus dicitur, ut scribit Philochorus in *Atthidis* libro secundo.

c Pelops apud Argos regnavit annis LIV [al. LXI], a quo Peloponnesus vocata. Hic Pandionis filius, a quo cœpere mysteria.	619	7	12	26	26	40	18	
					d VI. ERECHTHEUS annis L			
	620	8	13	27	27	1	19	*e* Achaia ab Achæo condita.
	621	9	14	28	28	2	20	
	622	10	15	29	29	3	21	
	623	11	16	30	30	4	22	
	624	12	17	31	31	5	23	

f Dionysus, qui latine dicitur Liber pater, nascitur ex Semele.

g Erechthei filiam Boreas Astræi filius Thrax rapuit; quem fabula ventum aquilonem fuisse confingit, quia aquilo *boreas* Græce dicitur. Sub hoc Erechtheo et mysteria cœperunt Athenienses.	625	13	18	32	32	6	24	
	626	14	19	33	33	7	25	
	627	15	20	34	34	8	26	
	628	16	21	35	35	9	27	
			h XVIII. LAOMEDON annis XL.					
	629	17	22	1	36	10	28	
	630	18	23	2	37	11	29	
	631	19	24	3	38	12	30	
	632	20	25	4	39	13	31	Ea quæ de Perseo dicuntur, hoc tempore facta fuerunt.
	633	21	26	5	40	14	32	
	634	22	27	6	41	15	33	
					i XII. ABAS annis XXXIII.			
	635	23	28	7	1	16	34	

k Secundum quorumdam opinionem hac ætate Phrixus cum Helle sorore sua fugiens insidias novercales, visus est per mare vehi ab ariete velleris aurei. Fuit autem ei navis parata fugienti, cujus insigne aries erat. Porro Palæphatus affirmat Arietem vocatum nutritorem, per quem liberatus sit.

a Καδμεία ἐκτίσθη καὶ Σίδη ἐν Κιλικίᾳ. *Sync. p.* 158, *D.*

b Κόρης ἁρπαγὴ Περσεφόνης ὑπὸ Ἀϊδωνέως τοῦ Μολοσσῶν βασιλέως, ὃς εἶχε κύνα παμμεγέθη τὸν λεγόμενον Κέρβερον, ᾧ τὸν Πειρίθουν ὕστερον διεχρήσατο παραγενόμενον ἐφ' ἁρπαγῇ τῆς γυναικὸς ἅμα Θησεῖ. Θησέα δὲ παρατυχὼν Ἡρακλῆς ἐῤῥύσατο μέλλοντα συνδιαφθείρεσθαι τῷ Πειρίθῳ. Διὰ δὲ τὸ κινδύνου προὔπτον ἐξ Ἅδου νομίζεται Θησεὺς ἀνεληλυθέναι, ὡς Φιλόχορος ἱστορεῖ ἐν Ἀτθίδος δευτέρῳ. *Idem p.* 158, *C.*

c Τὸν Πέλοπά τινες οὐ μόνον Ἀργείων καὶ Μυκηνῶν ἱστοροῦσι βασιλεῦσαι, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς Πελοποννήσου. *Idem p.* 160, *C.*

d Ἀθηναίων ς' ἐβασίλευσεν Ἐρεχθεὺς ἔτη ν'. *Idem p.* 161, *A.*

e Ἀχαΐα ὑπὸ Ἀχαιοῦ ἐκτίσθη. *Idem p.* 158, *D.*

f Διονύσου γένεσις ἐκ Σεμέλης. *Ibidem D.*

g Ἐρεχθέως θυγατέρα Βορέας υἱὸς Ἀστραίου Θρᾴξ ἥρπασεν Ὠριθυίαν· ὁ δὲ μῦθος τὸν ἄνεμον, ὡς Φιλόχορος ἐν τῷ δευτέρῳ φησίν. Ἐπὶ τούτου δὲ καὶ τὰ λεγόμενα μυστήρια ἤρξαντο. *Idem p.* 161, *A.*

h Σικυωνίων ιη' ἐβασίλευσε Λαομέδων ἔτη μ'. *Idem p.* 124, *B.*

i Ἀργείων ιβ' ἐβασίλευσεν Ἄβας ἔτη κγ'. *Idem p.* 155, *D.*

k Κατὰ τούτους Φρίξος, ὃς ἔδοξέ τισιν ὀχεῖσθαι ἐπὶ χρυσομάλλῳ κριῷ, ἅμα τῇ ἀδελφῇ Ἕλλῃ φεύγων μητρυιὰν ἐπιβουλεύουσαν, εὐτύχησε πλοίου, ᾧ τὸ παράσημον κριὸς ἦν. Παλαίφατος δὲ Κριόν φησι καλεῖσθαι τὸν σώσαντα αὐτοὺς τροφέα. *Idem p.* 161, *B.*

	HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.
	Abrahamus	Aodus judex	Balepares	Laomedon	Abas	Erechtheus	xviii dynastia Amenophis
	636	24	29	8	2	17	35
	637	25	30	9	3	18	36

a XX. LAMPRIDES annis xxxii.

	638	26	1	10	4	19	37
	639	27	2	11	5	20	38
	640	28	3	12	6	21	39
b Thebis civitate expulso Cadmo, Amphion et Zethus regnaverunt in Achaia.	641	29	4	13	7	22	40 *c* xix dynastia.

Ægyptii post xviii dynastiam uti suo imperatore cœperunt, quorum primus Sethus.

d I. SETHUS annis lv.

e Ea quæ de Procne et Philomela dicuntur, tunc gesta sunt.	642	30	5	14	8	23	1	*f* Bellum, quod sub Eumolpo dicitur, hoc tempore gestum est; unde Athenis Eumolpidæ.
	643	31	6	15	9	24	2	
	644	32	7	16	10	25	3	
	645	33	8	17	11	26	4	
	646	34	9	18	12	27	5	
	647	35	10	19	13	28	6	
	648	36	11	20	14	29	7	
	649	37	12	21	15	30	8	*g* Melampus divinus agnoscitur.
	650	38	13	22	16	31	9	
	651	39	14	23	17	32	10	
h In Dardania regnavit Tros, a quo Trojani nuncupati sunt.	652	40	15	24	18	33	11	
	653	41	16	25	19	34	12	
	654	42	17	26	20	35	13	
	655	43	18	27	21	36	14	

i Apud Pythium vates Apollinis prima, Phemonoe nomine, hexametris versibus futura cecinisse narratur Apollinis responsa.

	656	44	19	28	22	37	15	
k Phrygas rexit Tantalus, qui prius Mæones vocabantur.	657	45	20	29	23	38	16	*l* Ob raptum Ganymedis, Troi patri Ganymedis, et Tantalo qui rapuerat, bellum exortum est, ut scribit Phanocles poeta. Frustra igitur Jovis fabula et raptrix aquila confingitur.
					m XIII. PROETUS annis xvii.			
	658	46	21	30	1	39	17	
	659	47	22	31	2	40	18	
	660	48	23	32	3	41	19	
	661	49	24	33	4	42	20	

a Ἀσσυρίων κ' ἐβασίλευσε Λαμπρίδης ἔτη λϐ'. *Sync. p.* 147, *A.*

b Ζῆθος καὶ Ἀμφίων Κάδμον ἐκβαλόντες Θηϐῶν ἐϐασίλευσαν. *Idem p.* 157, *A.*

c Αἰγυπτίων ἐννεακαιδεκάτη δυναστεία βασιλέων ε' Διοσπολιτῶν. *Euseb. apud Sync. p.* 73, *A-B.*

d α' Σέθως ἔτη νε'. *Ibidem.*

e Τὰ κατὰ Πρόκνην καὶ Φιλομήλαν θυγατέρας Πανδίονος. *Sync. p.* 161, *C.*

f Ὁ κατὰ Εὔμολπον πόλεμος, ἀφ' οὗ οἱ Εὐμολπίδαι. *Ibidem B.*

g Μελάμπους μάντις ἐγνωρίζετο. *Ibidem D.*

h Τῆς Δαρδανίας ἐβασίλευσε Τρῶς, ἀφ' οὗ οἱ Τρῶες. *Ibidem C.*

i Πυθοῖ Φημονόη χρησμῳδὸς πρώτη δι' ἑξαμέτρων ἱστορεῖται προθεσπίσαι. *Ibidem.*

k Τάνταλος ἐβασίλευσε τῆς Φρυγίας, ἤτοι Μαιονίας, ἀφ' ἧς καὶ Μαίονες. *Ibidem.*

l Γανυμήδην Τάνταλος ἁρπάσας υἱὸν τοῦ Τρωὸς, ὑπ' αὐτοῦ κατεπολεμεῖτο Τρωὸς, ὡς ἱστορεῖ Φανοκλῆς. Μάτην ἄρα τοῦ Διὸς, ὡς ἀετοῦ τοῦτον ἁρπάσαντος, ὁ μῦθος καταψεύδεται. *Ibidem D.*

m Ἀργείων ιγ' ἐβασίλευσε Προῖτος ἔτη ιζ'. *Idem p.* 155, *D.*

HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Aodus judex	Samprides	Laomedon	Prœtus	Erechtheus	XIX dynastia Sethus
662	50	25	34	5	43	21

a Tantalus et Tityus simul degebant. Tityonis autem temporibus Latona fuit, ex qua Apollo alter, qui cum Hercule servivit Admeto.

b Ea quæ de Phrixo et Melicerta dicuntur, hoc tempore fuerunt facta; sub quo celebrata sunt Isthmia.

663	51	26	35	6	44	22
664	52	27	36	7	45	23
665	53	28	37	8	46	24
666	54	29	38	9	47	25
667	55	30	39	10	48	26
668	56	31	40	11	49	27

c Pelops Hippodamiam duxit uxorem.

d XIX. SICYON annis XLIV, a quo Sicyonii nuncupati sunt, qui prius Ægialei vocabantur.

669	57	32	1	12	50	28

e Pegasus equus velocissimus cujusdam mulieris, sive, ut Palæphatus affirmat, Bellerophontis navis fuit. Bellerophon equo suo Pegaso rivulum qui plenus erat serpentum et ferarum fugiens ocius transivit; unde occidisse Chimæram dicitur, quia χείμαῤῥος Græce dicitur *rivus*; et quia plenus fuerat bestiarum, diversa capita eam continere aiunt fabulæ Græcorum. Velocitatis autem causa equum pennatum pingunt.

f XXI. SOSARES annis XX.

g VII. CECROPS annis XLIV.

h Erechthei frater Perseus adversum Persas dimicavit, Gorgonæ meretricis capite desecto, quæ propter eximiam pulchritudinem ita spectatores sui mentis inopes reddebat, ut vertere eos putaretur in lapides. Didymus scribit in *Peregrina historia*, et præbet scriptorem ejus.

670	58	1	2	13	1	29
671	59	2	3	14	2	30
672	60	3	4	15	3	31
673	61	4	5	16	4	32
674	62	5	6	17	5	33

i XIV. ACRISIUS annis XXXI.

675	63	6	7	1	6	34
676	64	7	8	2	7	35
677	65	8	9	3	8	36
678	66	9	10	4	9	37
679	67	10	11	5	10	38
680	68	11	12	6	11	39
681	69	12	13	7	12	40
682	70	13	14	8	13	41
683	71	14	15	9	14	42
684	72	15	16	10	15	43

k Cyrene civitas condita est in Libya superiore.

a Τιτυὸς συνεχρόνισε Ταντάλῳ· κατὰ δὲ Τιτυὸν Λητὼ, ἀφ' ἧς Ἀπόλλων, ὃς καὶ σὺν Ἡρακλεῖ τῷ Ἀδμήτῳ ἐδούλευσεν. *Sync. p.* 161, *C.*

b Τὰ κατὰ Φρίξον καὶ Μελικέρτην, ἐφ' οὗ τὰ Ἴσθμια. *Ibidem, D.*

c Πέλοψ Ἱπποδάμειαν ἔγημεν. *Idem p.* 160, *D.*

d Σικυωνίων ιθ' ἐβασίλευσε Σικυὼν ἔτη μδ'. *Sync. p.* 148, *A.*

Σικυώνιοι ἐλέγοντο ἀπὸ Σικυῶνος πόλεως πρώτης ἐκ Πελοποννήσου. *Idem p.* 97, *D.*

e Ὁ Πήγασος τάχα τις ἵππος ὀξὺς, κτῆμα τῆς γυναικός· ὡς δὲ Παλαίφατος, Βελλερεφόντου πλοῖον ἦν Πήγασος. *Idem p.* 162, *A.*

f Ἀσσυρίων κα' ἐβασίλευσε Σωσάρης ἔτη κ'. *Idem p.* 147, *B.*

g Ἀθηναίων ζ' ἐβασίλευσε Κέκροψ ἔτη μδ', ὁ δεύτερος, Ἐρεχθέως ἀδελφός. *Idem p.* 161, *A.*

h Περσεὺς τὰς στρατείας ἐπετέλει, καὶ ἐπὶ Πέρσας ἐστράτευσε, τὴν δὲ Γοργόνα ἐκαρατόμησεν, ἑταῖραν εὔμορφον, διὰ κάλλος ἐξιστῶσαν τοὺς θεατὰς, ὡς ἀπολιθοῦσθαι δοκεῖν. Δίδυμός φησιν ἐν *Ἱστορίᾳ ξένῃ*, καὶ παρατίθεται τὸν συγγραφέα ταύτης. *Idem p.* 161-162.

i Ἀργείων ιδ' ἐβασίλευσεν Ἀκρίσιος ἔτη λα'. *Idem p.* 155, *D.*

k Κυρήνη ἐκτίσθη ἐν Λιβύῃ. *Idem p.* 162, *A.*

HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Ahothus judex	Sosares	Sicyon	Acrisius	Cecrops	XIX dynastia Sethus
685	73	16	17	11	16	44
686	74	17	18	12	17	45
687	75	18	19	13	18	46
688	76	19	20	14	19	47
689	77	20	21	15	20	48
		c XXII. LAMPARES annis XXX.				
690	78	1	22	16	21	49
691	79	2	23	17	22	50
692	80	3	24	18	23	51

a Ion vir fortis, Atheniensium dux, ex suo vocabulo Athenienses Iones vocavit.

b Dionysus, qui et Liber pater, adversum Indos dimicans, Nisam urbem juxta flumen Indum condidit.

Post Aod Hebræos in ditionem redigunt alienigenæ annis XX, qui conjunguntur temporibus Debboræ et Barach, secundum Judæorum traditiones. Debbora de tribu Ephraim, Barach de tribu Nephthalim.

e DEBBORA et BARACHUS annis XL.

693	1	4	23	19	24	52
694	2	5	26	20	25	53
695	3	6	27	21	26	54
696	4	7	28	22	27	55
						h II. RAMPSES annis LXVI.
697	5	8	29	23	28	1
698	6	9	30	24	29	2
699	7	10	31	25	30	3
700	8	11	32	26	31	4
701	9	12	33	27	32	5

f Amphion Thebis in Achaia regnavit, quem ferunt fabulæ Græcorum cantu citharæ saxa movisse. Fuerunt autem duro corde, et ut ita dicam, saxei quidam auditores.

AB ADAMO ANNI MMMCCCLXXXIV.

g Europa a Cretensibus rapta est navi, cujus fuit insigne taurus.

i Secundum quosdam, Thebis in Achaia regnavit Cadmus.

k Pelops Peloponnesi regnans, Olympiis agoni quoque præfuit : qui postea adversum Ilium arma corripiens, superatur a Dardano qui tunc regnabat Dardaniæ.

702	10	13	34	28	33	6
703	11	14	35	29	34	7
704	12	15	36	30	35	8
705	13	16	37	31	36	9

l Argivorum reges defecerunt, qui imperaverunt annis DXLIV, usque ad Pelopem, qui regnavit annis LIX : et in Mycenas imperio translato, post Acrisium, non sponte interfectum, regnavit Perseus, Sthenelus, Eurystheus, Atreus, Thyestes, Agamemnon, Ægisthus, Orestes, et Tisamenus, et Penthilus, et Cometes, usque ad Heraclidarum descensum.

a Ἴων πολέμαρχος γεγονὼς, Ἴωνας τοὺς Ἀθηναίους ἀφ' ἑαυτοῦ ὠνόμασεν. *Sync. p.* 162, *A.*

b Διόνυσος ἐπ' Ἰνδοὺς ἐστράτευσε, καὶ τὴν Νῦσαν πόλιν ἔκτισε πρὸς τῷ Ἰνδῷ ποταμῷ. *Ibidem B.*

c Ἀσσυρίων κβ' ἐβασίλευσε Λαμπραὴς ἔτη λ'. *Idem p.* 151, *A.*

d Μετὰ τὸ ἀποθανεῖν Ἀὼδ καὶ Σεμεγὰρ ἐδούλευσαν (υἱοὶ τοῦ Ἰσραὴλ) ἔτη κ'. *Chron. pasch. p.* 79, *B.*

e Δεϐώῤῥα καὶ Βαρὰχ ἔτη μ'. *Ibidem C.*

f Ἀμφίων Θηϐῶν ἐβασίλευσεν· οὗτος ἐμυθεύετο κιθαρίζων θέλγειν τοὺς λίθους, οὓς εὐλόγως ὑποληπτέον ἠλιθίους τινὰς ἀνθρώπους. *Sync. p.* 156, *C-D.*

g Εὐρώπη Ἀγήνορος ὑπὸ Κρητῶν ἡρπάγη ἐμπόρων. τοῦ δὲ πλοίου παράσημον ἦν ταῦρος. *Idem p.* 162, *B.*

h Αἰγυπτίων β' ἐβασίλευσε Ῥάψης ἔτη ξς'. *Euseb. apud Sync. p.* 73, *B.*

i Κάδμος Θηϐαίων ἐβασίλευσεν. *Sync. p.* 158, *A.*

k Τὸν Πέλοπά τινες ἱστοροῦσι βασιλεῦσαι πάσης τῆς Πελοποννήσου· Οὗτος Ὀλυμπίων προέστη, καὶ στρατεύσας κατὰ Ἴλιον ἡττήθη ὑπὸ Δαρδάνου. *Idem p.* 160, *C.*

l Μετὰ Ἀκρίσιον, ὥς φασι, τῆς ἀρχῆς τῶν Ἀργείων εἰς Μυκήνας μετατεθείσης, διεγένοντο βασιλεῖς οἵδε· Περσεὺς, ὃς ἀνεῖλεν ἀκουσίως τὸν Ἀκρίσιον, Σθένελος, Εὐρυσθεὺς, Πέλοψ, Ἀτρεὺς, Θυέστης, Ἀγαμέμνων, Αἴγισθος, Ὀρέστης, Τισαμενὸς, Πενθεὺς καὶ Κομήτης. Μεθ' οὓς Ἡρακλειδῶν κάθοδος. *Idem p.* 155-156.

	HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	ÆGYPT	
	Abrahamus	Debbora et Barachus	Lampares	Sicyon	Cecrops	XIX dynastia Rampses	
Mycenis regnavit Perseus annis VII.	706	14	17	38	37	10	*a* Mida regnavit in Phrygia.
	707	15	18	39	38	11	
	708	16	19	40	39	12	
b Ilium ab Ilo conditum et nominatum.	709	17	20	41	40	13	

c VIII. PANDION an. XXV.

	710	18	21	42	1	14	
	711	19	22	43	2	15	

d Ea quæ de Spartis memorantur, quos Palæphatus scribit, cum proximarum essent regionum, adversum Cadmum subito constitisse, et propter repentinos quasi de terra contractus, et ex omni parte confluctus, Spartos vocatos.

	712	20	23	44	3	16	

e Quidam his temporibus vindicant gesta Liberi patris, et ea quæ de Indis, Lycurgo, Actæone et Pentheo memorantur. Quomodo adversum Persem consistens occidatur in prælio, ait Dinarchus poeta, non rhetor. Qui autem voluerit, potest inspicere ipsius Liberi patris apud Delphos sepulcrum juxta Apollinem Aureum. Pingitur vero Liber muliebri et delicato corpore, propter mulieres in suo exercitu militantes : nam pariter ad arma viris feminas alligabat [*Scalig.* allegebat], ut Philochorus loquitur in secundo *Atthidis* libro.

f XX. POLYBUS annis XL.

Mycenis regnavit Eurystheus annis XLIII.	713	21	24	1	4	17	*g* Laius Chrysippum rapuit, Œdipi patrem.
	714	22	25	2	5	18	
	715	23	26	3	6	19	*h* Templum in Eleusina ædificatum ab Atheniensibus.
	716	24	27	4	7	20	
	717	25	28	5	8	21	
	718	26	29	6	9	22	
	719	27	30	7	10	23	*i* Miletus civitas condita in Asia.

k XXIII. PANYAS annis XLV.

	720	28	1	8	11	24	*l* Europa Agenoris filia, ut in quibusdam legimus, rapitur ; quod his congruit quæ de Minoe dicuntur.
	721	29	2	9	12	25	
	722	30	3	10	13	26	
	723	31	4	11	14	27	
	724	32	5	12	15	28	*m* Philammon Delphius divinus nobilis habetur, qui primus apud Pythium chorum constituit. *Al.* Apud Delphos Pythiorum ludos constituit.
	725	33	6	13	16	29	
	726	34	7	14	17	30	

a Μίδας Φρυγῶν ἐβασίλευσεν. *Sync. p.* 162, *B.*

b Ἴλιον ὑπὸ Ἴλου ἐκτίσθη. *Idem p.* 161, *D.*

c Ἀθηναίων η' ἐβασίλευσε Πανδίων Ἐρεχθέως ἔτη κε'. *Ibidem p.* 161, *B.*

d Κάδμος τοὺς πλησιοχώρους αἰφνιδίως ἐπανελθόντας αὐτῷ, διὰ τὸ πανταχόθεν ὡς ἀπὸ γῆς συῤῥεῖν κατ' αὐτοῦ, Σπάρτους ὠνόμασεν, ὡς Παλαίφατος ἐν πρώτῳ φησίν. *Idem p.* 162, *B.*

e Διονύσου πράξεις, καὶ τὰ περὶ Ἰνδοὺς, Λυκοῦργόν τε καὶ Ἀκταίωνα, καὶ Πενθέα· ὅπως τε Περσεῖ συστὰς εἰς μάχην ἀναιρεῖται, ὥς φησι Δείναρχος ὁ ποιητής, οὐχ ὁ ῥήτωρ· τῷ δὲ βουλομένῳ πάρεστιν ἰδεῖν αὐτοῦ τὴν ταφὴν ἐν Δελφοῖς περὶ τὸν Ἀπόλλωνα τὸν Χρυσοῦν. Γράφεται δὲ θηλύμορφος, διὰ τὸ μιξόθηλυν στρατὸν ὁπλίζειν· ὥπλιζε γὰρ σὺν τοῖς ἄῤῥεσι τὰς θηλείας, ὥς φησιν ὁ Φιλόχορος ἐν δευτέρῳ. *Ibidem C.*

f Σικυωνίων κ' ἐβασίλευσε Πόλυβος ἔτη μ'. *Idem p.* 148, *A.*

g Λάϊος Χρύσιππον ἥρπασε. *Ibidem B.*

h Ὁ ἐν Ἐλευσῖνι νεὼς ἐκτίσθη. *Ibidem.*

i Μίλητος ἐκτίσθη πόλις. *Ibidem.*

k Ἀσσυρίων κγ' ἐβασίλευσε Πανυὰς ἔτη με'. *Idem p.* 151, *A.*

l Εὐρώπης ἁρπαγή. *Idem p.* 158, *B.*

m Φιλάμμων ὁ Δέλφιος ἤκμαζεν, ὁ πρῶτος στήσας Πυθοῖ χορόν. *Idem p.* 162, *D.*

	HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Debbora et Barachus	Panyas	Polybus	Pandion	XIX dynastia Rampses	
	727	35	8	15	18	31	
	728	36	9	16	19	32	
	729	37	10	17	20	33	
	730	38	11	18	21	34	
	731	39	12	19	22	35	
a Post Debboram Hebræos in ditionem redigunt alienigenæ annis VII, qui conjuncti sunt temporibus Gedeon, secundum Judæorum traditiones.	732	40	13	20	23	36	
	b GEDEON e tribu Manassis judex erat an. XL.						
	733	1	14	21	24	37	
	734	2	15	22	25	38	*c* Pandion fugit, insidiis appetitus a Metionidibus.
				d IX. ÆGEUS Pandionis filius annis XLVIII.			
	735	3	16	23	1	39	

e Ea quæ de Dædalo fabulæ ferunt, qui visus est simulacra fecisse moventia. Primus enim omnium pedes statuarum a se invicem separavit, aliis conjunctim eos fabricantibus. Palæphatus memorat; necnon quomodo cum filio Icaro Minoem navi fugerit, et propter investigabilem fugam volasse pennis æstimatus sit.

	736	4	17	24	2	40	
	737	5	18	25	3	41	
	738	6	19	26	4	42	
	739	7	20	27	5	43	
f Cyzicus hoc tempore condita.	740	8	21	28	6	44	
	741	9	22	29	7	45	
	742	10	23	30	8	46	
g Argonautarum navigatio.	743	11	24	31	9	47	
	744	12	25	32	10	48	
h Atreus et Thyestes post Pelopem Peloponnesi imperium diviserunt.	745	13	26	33	11	49	*i* Tyrus condita ante templum Hierosolymorum annis CCXLI, ut scribit Josephus in quarto.
	746	14	27	34	12	50	
	747	15	28	35	13	51	
	748	16	29	36	14	52	
	749	17	30	37	15	53	*k* Orpheus Thrax clarus habetur, cujus discipulus fuit Musæus filius Eumolpi.
	750	18	31	38	16	54	
l Linus magister alterius Herculis omnibus notus efficitur.	751	19	32	39	17	55	
	752	20	33	40	18	56	*m* Ea quæ de Hypsipyle memorantur in Lemno.
				n XXI. INACHUS annis XLII.			
	753	21	34	1	19	57	
	754	22	35	2	20	58	
	755	23	36	3	21	59	
o Mycenis Atreus et Thyestes annis LXV.	756	24	37	4	22	60	
	757	25	38	5	23	61	

a Μετὰ τὸ ἀποθανεῖν Δεβώῤῥαν ὁ λαὸς ἐδούλευσεν ἔτη ζ'. *Chron. pasch. p.* 80, *A.*

b Ἦρξε Γεδεὼν τοῦ λαοῦ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ὁ ἐκ φυλῆς Μανασσῆ. *Ibidem.*

c Πανδίων φεύγων ἐν Μεγάροις ἐβασίλευσεν. *Anonym. Scalig. ed.* 2, *p.* 27.

d Ἀθηναίων θ' ἐβασίλευσεν Αἰγεὺς Πανδίονος ἔτη μη'. *Sync. p.* 161, *B.*

e Τὰ κατὰ Δαίδαλον, ὃς ἔδοξεν ἀγάλματα κινούμενα ποιεῖν· πρῶτος γὰρ διέστησεν τοὺς τῶν ἀγαλμάτων πόδας, ὡς ὁ Παλαίφατος ἱστορεῖ, τῶν πρὸ αὐτοῦ πάντων συμπεφυκότας αὐτοὺς πλαττόντων· οὗτος ἀποστῆναι μυθεύεται σὺν Ἰκάρῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, πλοίου λαβόμενος, καὶ διαφυγὼν τὸν Μίνωα διὰ τὸ ἀνεύρετον γενέσθαι τῷ διώκοντι. (*Deest aliquid*). *Idem p.* 162-163.

f Κύζικος ᾠκίσθη. *Idem p.* 213, *B.*

g Ὁ τῶν Ἀργοναυτῶν στόλος ἔπλευσεν. *Idem p.* 167, *D.*

h Μετὰ Πέλοπος τελευτὴν ἐμερίσαντο τὴν ἀρχὴν Ἀτρεὺς καὶ Θυέστης. *Idem p.* 160, *D.*

i Τύρος ἐκτίσθη πρὸ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις νεῶ, ἔτεσι τνα' (σμα'.) *Chron. pasch. p.* 80, *B.*

k Ὀρφεὺς Θρᾷξ ἐγνωρίζετο· τούτου μαθητὴς Μουσαῖος ὁ Εὐμόλπου υἱός. *Sync. p.* 156, *D.*

l Λίνος διδάσκαλος Ἡρακλέους ἐγνωρίζετο. *Idem p.* 162, *D.*

m Τὰ κατὰ Ὑψιπύλην ἐν Λήμνῳ. *Idem p.* 156, *D.*

n Σικυωνίων κγ' ἐβασίλευσεν Ἴναχος ἔτη μβ'. *Idem p.* 148, *A.*

o Μυκηνῶν Ἀργείων ις' ἐβασίλευσαν Ἀτρεὺς καὶ Θυέστης ἔτη λγ', κατὰ δὲ ἄλλους ἔτη ξε'. *Idem p.* 160, *D.*

a Ea quæ de Sphinga et OEdipode, Argo et Argonautis dicuntur, in quibus fuerunt Hercules, Asclepius, Castor et Pollux. Si autem inter Argonautas fuerunt Castor et Pollux, quomodo potest soror eorum Helena credi, quæ post multos annos virgo rapitur a Theseo? Sphingam vero scribit Palæphatus uxorem Cadmi propter zelum Harmoniæ a viro recedentem contra Cadmum constitisse.

HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Gedeon	Panyas	Inachus	Ægeus	xix dynastia Rampses
758	26	39	6	24	62
759	27	40	7	25	63
760	28	41	8	26	64
761	29	42	9	27	65
762	30	43	10	28	66
					b III. AMENOPHIS an. XL.
763	31	44	11	29	1
764	32	45	12	30	2
		d XXIV. SOSARMUS annis XIX.			
765	33	1	13	31	3
766	34	2	14	32	4
767	35	3	15	33	5
768	36	4	16	34	6
769	37	5	17	35	7
770	38	6	18	36	8

c Minos mare obtinuit, et Cretensibus leges dedit tanquam a Jove, quod Plato falsum esse convincit.

e Hercules consummat certamina, Antæum interficit, Ilium vastat. Dicitur autem Antæus terræ filius, quia solus palæstricæ artis certaminum, quæ in terra exercentur, scientissimus erat; et ob id videbatur a terra matre adjuvari. Hydram autem callidissimam fuisse sophistriam asserit Plato.

f Thamyris Philammonis filius insignis habetur.

771	39	7	19	37	9
772	40	8	20	38	10
	g ABIMELECHUS filius Gedeonis annis III.				
773	1	9	21	39	11
774	2	10	22	40	12
775	3	11	23	41	13
	h THOLA annis XXII.				
776	1	12	24	42	14
777	2	13	25	43	15
778	3	14	26	44	16
779	4	15	27	45	17
780	5	16	28	46	18
781	6	17	29	47	19
782	7	18	30	48	20

i Bellum Lapitharum et Centaurorum, quos scribit Palæphatus, libro *De incredibilibus*, primo nobiles fuisse equites Thessalorum, quos abeuntes videntes Lapithæ, unum corpus hominis e terra putabant.

k Priamus Ilii regnavit post Laomedontem.

a Τὰ κατὰ Σφίγγα, τά τε περὶ Οἰδίπου, καὶ κατὰ τὴν Ἀργῶ, καὶ τοὺς Ἀργοναύτας, ἐν οἷς ἦσαν Ἡρακλῆς καὶ οἱ Διόσκοροι· εἰ δὲ τούτοις οἱ Διόσκοροι συνήκμαζον, πῶς δύναται τούτων εἶναι ἀδελφὴ Ἑλένη, εἰ μή που μετὰ πολλὰ ἔτη παρθένος ἁρπάζεται ὑπὸ Θησέως; *Sync. p.* 156,157.

b Αἰγυπτίων γ' Ἀμμενεφθὶς ἔτη μ'. *Euseb. apud Sync. p.* 73, *B.*

c Μίνως ἐθαλασσοκράτει, καὶ Κρησὶν ὡς παρὰ Διὸς ἐνομοθέτει, ὅπερ ὁ Πλάτων ἐν τοῖς νόμοις ἐλέγχει. *Sync. p.* 163, *A.* (*Reprehenditur a criticis hic Hieronymus quod* ὡς παρὰ Διὸς *intellexerit*, ut Paradius memorat.)

d Ἀσσυρίων κδ' ἐβασίλευσε Σώσαρμος ἔτη ιθ'. *Idem p.* 154, *A.*

e Ἡρακλῆς τοὺς ἄθλους ἐτέλει, καὶ Ἀνταῖον ἐν Λιβύῃ καταπαλαίσας ἀναιρεῖ, τὸν λεγόμενον γηγενῆ, διὰ τὸ ἐπιστήμονα εἶναι τὸν λεγόμενον παρὰ τοῖς παλαισταῖς τρόπον χαμαί· ὡς ἀπὸ τῆς μητρὸς γῆς βοηθεῖσθαι δοκεῖν. *Idem p.* 163, *A.*

f Θάμυρις ὁ Φιλάμμωνος ἤκμαζεν. *Idem p.* 163, *A.*

g Ἀβιμελὲχ υἱὸς Γεδεὼν ἔτη γ'. *Chron. pasch. p.* 80, *D.*

h Θωλᾶ ἔτη κβ'. *Ibidem.*

i Πόλεμος Κενταύρων καὶ Λαπιθῶν. Κένταυροι δὲ Θεσσαλῶν ἦσαν ἱππεῖς ἄριστοι, ὥς φησι Παλαίφατος ἐν πρώτῃ *Ἀπίστων*. *Sync. p.* 163, *B.*

k Πρίαμος υἱὸς Λαομέδοντος μετὰ τὸν πατέρα Ἰλίου ἐβασίλευσεν. *Idem p.* 172, *A.*

	HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Thola	Sosarmus	Inachus	Theseus	xix dynastia Amenophis	
					a X. THESEUS Ægei annis xxx.		
b Septem qui adversus Thebas pugnaverunt Achaicas.	783	8	19	31	1	21	
			c XXV. MITHRÆUS annis xxvii.				
	784	9	1	32	2	22	*d* Medea Colchensis ab Ægeo discedit.
	785	10	2	33	3	23	*e* Androgeus Athenis dolo interficitur.
	786	11	3	34	4	24	
	787	12	4	35	5	25	
	788	13	5	36	6	26	
	789	14	6	37	7	27	
	790	15	7	38	8	28	

f Ea quæ de Minotauro dicuntur, hujus sunt temporis, quem Philochorus in secundo *Atthidis* libro scribit magistratum Minois fuisse, Taurum nomine, inhumanum atque crudelem. Et quia Minos super morte Androgei agonem statuerat, præmii nomine pueros Atticos largiens, et ille fortissimus universos in contentione superabat, tandem factum est ut a Theseo in palæstrica vinceretur. Ob quod Athenienses tributaria pœna liberati sunt; sicut ipsos quoque Gnosios referre testatur.

791	16	8	39	9	29	
792	17	9	40	10	30	
793	18	10	41	11	31	
794	19	11	42	12	32	
			g XXII. PHÆSTUS annis viii.			
795	20	12	1	13	33	*h* Theseus Helenam rapuit, quam rursus fratres ceperunt, capta matre Thesei, eo peregrinante.
796	21	13	2	14	34	
797	22	14	3	15	35	
	i JAIRUS de tribu Manasse annis xxii.					
798	1	15	4	16	36	
799	2	16	5	17	37	
800	3	17	6	18	38	

k Theseus, cum Athenienses prius per regionem dispersos primus in unam civitatem congregasset, ignominiose ejectus est per signa testarum, eamdem legem primitus ipse constituens.

801	4	18	7	19	39
802	5	19	8	20	40

a Ἀθηναίων ι' ἐβασίλευσε Θησεὺς ἔτη λ'. *Sync. p.* 172, *C.*

b Οἱ Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας ἐστράτευσαν. *Ibidem C.*

c Ἀσσυρίων κε' ἐβασίλευσε Μιθραῖος ἔτη κζ'. *Idem p.* 151, *A.*

d Μήδεια Κολχὶς ἀνεχώρησεν Αἰγέως. *Idem p.* 163, *B.*

e Ἀνδρόγεως ἐδολοφονήθη ἐν Ἀθήναις. *Idem p.* 163, *D.*

f Αὐτοὶ δὲ Κνώσιοι λέγουσιν εἶναι τοῦ Μίνως στρατηγὸν, ὃς ὠνομάζετο μὲν Ταῦρος, τὴν δὲ φύσιν ὠμὸς καὶ ἀνήμερος ἦν. Ἐπεὶ δὲ Μίνως ἀγῶνα ἐπ' Ἀνδρογέῳ ἐτίθει, ὃν ἀπέκτειναν Ἀθηναῖοι, τοὺς Ἀττικοὺς δὲ παῖδας ἔπαθλον ἐδίδου, ἰσχυρὸς ὢν ὁ Ταῦρος πάντων κατεκράτει· ὡς δὲ καὶ τῷ Θησεῖ τοῦ ἀγῶνος μετεδόθη, καὶ τὸν Ταῦρον κατεπάλαισε, συνέβη δὲ τοὺς παῖδας διασωθῆναι, καὶ τὴν πόλιν ἀφαιρεθῆναι τοῦ δασμοῦ, ὡς Φιλόχορος ἱστόρησεν ἐν δευτέρᾳ Ἀτθίδος. *Idem p.* 163, *C, D.*

g Σικυωνίων κβ' ἐβασίλευσεν Ἥφαιστος ἔτη η'. *Idem p.* 148, *A.*

h Θησεὺς Ἑλένην ἥρπασεν, ἣν αὖθις ἀπέλαβον οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς, τὴν μητέρα Θησέως αἰχμαλωτίσαντες, ἀποδημοῦντος τοῦ Θησέως. *Idem p.* 172, *C.*

i Ἑβραίων Ἰαεὶρ ἐκ φυλῆς Μανασσῆ ἔτη κβ'. *Chron. pasch. p.* 81, *A.*

k Θησεὺς Ἀθηναίους, κατὰ χώραν διεσπαρμένους, εἰς ἓν συναγαγὼν, ἤτοι εἰς μίαν πόλιν, πρῶτος ἐξωστρακίσθη, αὐτὸς θεὶς τὸν νόμον. *Sync. p.* 172, *C.*

	HEBR. Abrahamus	Jairus	ASSYR. Mithræus	SICYON. Adrastus	ATHEN. Theseus	ÆGYPT. XIX dynastia Amendes	
				a XXIII. ADRASTUS annis IV.		*b* IV. AMENDES an. XXVI.	
c Minos leges ac jura constituit.	803	6	20	1	21	1	*d* Theseus Athenas profugus dereliquit.
e Philistus scribit a Zoro et Carthagine hoc tempore Carthaginem conditam : eosdem autem fuisse Tyrios.	804	7	21	2	22	2	
	805	8	22	3	23	3	
	806	9	23	4	24	4	
				f XXIV. POLYPHIDES an XXXI.			
g Bellum Amazonum contra Thebas.	807	10	24	1	25	5	*h* Hercules agonem Olympicum constituit : a quo usque ad primam olympiadem, supputantur anni CCCCXXX.
	808	11	25	2	26	6	
i Apri Calydonii et Meleagri fabula.	809.	12	26	3	27	7	
	810	13	27	4	28	8	
			k XXVI. TEUTAMUS annis XXXI, sub quo Ilium captum est.				
	811	14	1	5	29	9	
	812	15	2	6	30	10	
					l XI. MENESTHEUS annis XXIII.		
	813	16	3	7	1	11	*m* Minos in Sicilia adversum Dædalum arma capiens a filiabus Cocali occiditur.
n Atreus Argis regnat, et Mycenis Thyestes.	814	17	4	8	2	12	
	815	18	5	9	3	13	
	816	19	6	10	4	14	
	817	20	7	11	5	15	*o* Mycenis regnat Agamemnon annis XXXV, cujus decimo octavo anno Ilium capitur.
p Phædra Hippolytum amat.	818	21	8	12	6	16	
q Post mortem Jair Hebræos in ditionem redigunt Ammonitæ annis XVIII [*al.* VIII, *cod. Arm.* III], qui cum temporibus posteriorum judicum copulantur, secundum Judæorum traditionem.	819	22	9	13	7	17	
		r JEPHTHÆUS annis VI.					
	820	1	10	14	8	18	*s* Hercules in Libya occidit Antæum.

Jephte in libro Judicum ab ætate Moysi, usque ad semetipsum, ait supputari annos CCC.

a Σικυωνίων κγ' ἐβασίλευσεν Ἄδραστος ἔτη δ'. *Sync. p.* 148, *A*.

b Αἰγυπτίων δ' Ἀμμενέμης ἔτη κς'. *Euseb. apud Sync. p.* 73, *B*.

c Μίνως κρίσιν ἐνομοθέτει. *Sync. p.* 163, *A*. (*Ita secundum varietatem lectionis et temporis in codd.*)

d Θησεὺς ἔφυγεν ἀπὸ Ἀθηνῶν. *Idem p.* 172, *C*.

e Καρχηδόνα φησὶ Φίλιστος κτισθῆναι ὑπὸ Ἀζώρου καὶ Καρχηδόνος τῶν Τυρίων κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον. *Idem p.* 172, *A*.

f Σικυωνίων κγ' ἐβασίλευσε Πολυφείδης ἔτη λα'. *Idem p.* 148, *B*.

g Ἀμαζόνες κατὰ Ἀθηναίους ἐστράτευσαν. *Idem p.* 172, *B*.

h Ἡρακλῆς τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀγῶνα ἔθηκεν, ἀφ' οὗ ἐπὶ πρώτην ὀλυμπιάδα υσ' ἔτη, κατὰ δὲ ἄλλους υλ'. *Idem p.* 172, *A*.

i Κάπρου Καλυδωνίου θήρα διὰ Μελεάγρου. *Ibidem B*.

k Ἀσσυρίων κς' ἐβασίλευσε Ταύταμος, ὁ καὶ Ταυτάνης, ἔτη λα'. *Idem p.* 251, *A*. Ἐπὶ τούτου Ἴλιον ἥλω. *Euseb. apud Sync. ibidem*.

l Ἀθηναίων ια' ἐβασίλευσε Μενεσθεὺς Πετεῶ ἔτη λγ'. *Sync. p.* 172, *C*.

m Μίνως ἐπὶ Σικελίαν στρατεύσας διὰ Δαίδαλον, ἀναιρεῖται ὑπὸ τῶν Κοκάλου θυγατέρων. *Idem p.* 163, *D*.

n Μυκηνῶν καὶ Ἀργείων ἐβασίλευσαν Ἀτρεὺς καὶ Θυέστης. *Idem p.* 160, *D*.

o Μυκηνῶν ἐβασίλευσεν Ἀγαμέμνων ἔτη λε'. Τῷ η' ἔτει Ἀγαμέμνονος ὁ κατὰ τῆς Τροίας ἤρξατο πόλεμος, καὶ διήρκεσεν ἔτη ι', ἕως ἁλώσεως Ἰλίου, ἥτις τῷ ὑποκειμένῳ ιη' ἔτει Ἀγαμέμνονος γέγονεν. *Idem p.* 170, *A-B*.

p Φαῖδρα Ἱππολύτου ἠράσθη. *Idem p.* 163, *D*.

q Μετὰ τὸν Ἰαεὶρ ὁ Ἰσραὴλ παρεδόθη δουλεύειν Ἀμμανίταις ἔτη ιη'. *Sync. p.* 164, *B*.

r Ἑβραίων Ἰεφθαὲ ἔτη ς'. *Chron. pasch. p.* 81, *C*.

s Ἡρακλῆς Ἀνταῖον ἐν Λιβύῃ καταπαλαίσας ἀναιρεῖ. *Sync. p.* 163, *A*.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Jephthæus	Teutamus	Polyphides	Menestheus	XIX dynastia Amendes
	821	2	11	15	9	19	
	822	3	12	16	10	20	
	823	4	13	17	11	21	*a* Menelaus regnat in Lacedæmone.
b Interfectorum posteri, qui vocabantur Epigoni, adversum Thebas bellum movent.	824	5	14	18	12	22	
	825	6	15	19	13	23	

c HESEBON annis VII.

826	1	16	20	14	24

d Alexander rapuit Helenam : et Trojanum bellum decennale surrexit. Causa belli malum, quod trium mulierum de pulchritudine certantium, præmium fuit, una earum Helenam pastorali judici pollicente.

e Hercules in morbum incidens pestilentem, ob remedium doloris se jecit in flammas, et sic morte finitus est, anno ætatis suæ quinquagesimo secundo. Quidam autem tricesimo anno [*al.* ante XXX annos] eum periisse scribunt.

827	2	17	21	15	25
828	3	18	22	16	26

f V. THUORIS annis VII.

g Thuoris rex Ægypti ab Homero Polybus vocatur, maritus Alcandræ, cujus meminit in *Odyssea*, dicens post Trojæ captivitatem Menelaum et Helenam ad eum divertisse, repetentes Græciam post captæ bellum Trojæ.

	829	4	19	23	17	1	
	830	5	20	24	18	2	
Mopsus regnavit in Cilicia, a quo Mopsicrenæ, et Mopsuestia.	831	6	21	25	19	3	*h* Memnon et Amazones Priamo tulere subsidium.
	832	7	22	26	20	4	

i Post Hesebon in libro Judicum fertur judex Ælon rexisse populum annis X, qui non habetur apud LXX.

k LABDON annis VIII.

833	1	23	27	21	5
834	2	24	28	22	6
835	3	25	29	23	7

l TROJA CAPTA.

Colligitur omne tempus secundum Assyrios, usque in præsentem diem, a quadragesimo tertio anno regis Nini, anni DCCCLXXXV. Secundum Hebræos, a primo anno nativitatis Abraham, anni DCCCXXXV. Secundum Sicyonios, a vicesimo secundo anno Europis, similiter anni DCCCXXXV. A nativitate vero Moysi, anni CCCCX. A primo anno Cecropis, qui primus apud Atticam regnavit, usque ad captivitatem Trojæ, et usque ad vicesimum tertium annum Menesthei, cujus Homerus meminit, anni CCCLXXV. Similiter a XXXV anno ætatis Moysi, fiunt anni CCCLXXV.

m Menestheus moritur in Melo regrediens a Troja : post quem Athenis regnavit Demophoon. A captivitate Trojæ, usque ad primam olympiadem, fiunt anni numero CCCCVI.

a Μενέλαος Λακεδαίμονος ἐβασίλευσεν. *Sync.* p. 172, *B.*

b Οἱ Ἐπίγονοι τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας ἐστράτευσαν. *Idem* p. 163, *B.*

c Ἑβραίων Ἐσσεβὼν ἔτη ζ'. *Chron. pasch.* p. 81, *D.*

d Ἀλέξανδρος Ἑλένην μοιχεύσας ἥρπαξεν. *Sync.* p. 170, *B.* Ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος συνέστη ἕνεκα μήλου χρυσοῦ, ὃ κάλλους ἔπαθλον ἦν γυναικῶν τριῶν, ὑπὸ μιᾶς αὐτῶν προτεθείσης Ἑλένης τῷ κριτῇ· βουκόλος δ' οὗτος ἦν Ἰλιεύς. *Idem* p. 172, *D.*

e Ἡρακλῆς λοιμώδει νόσῳ ἀγνωσίας παραπεσὼν, εἰς πῦρ ἐνήλλατο, καὶ οὕτως ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, βιώσας τὰ πάντα ἔτη νϐ'· ἄλλοι δὲ πλείονα ἔτη ζῆσαί φασιν αὐτόν. *Idem* p. 164, *A.*

f Αἰγυπτίων Θούωρις ἔτη ζ'. *Euseb. apud Sync.* p. 75, *B.*

g Θούωρις· οὗτός ἐστι παρ' Ὁμήρῳ Πολύϐος Ἀλκάνδρας ἀνὴρ, ἐν Ὀδυσσείᾳ φερόμενος, παρ' ᾧ φησι τὸν Μενέλαον σὺν τῇ Ἑλένῃ μετὰ τὴν ἅλωσιν Τροίας κατῆχθαι πλανώμενον. *Sync.* p. 169, *D.*

h Ἀμαζόνες Πριάμῳ συνεμάχησαν. *Idem* p. 172, *B.*

i Μετὰ Ἐσσεβὼν Ἀειλὼν κριτὴς ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ ἔτη ι'. *Idem* p. 164, *D.*

k Ἑβραίων Λαβδὼν ἔτη η'. *Chron. pasch.* p. 82, *A.*

l Ἴλιον ἥλω. *Sync.* p. 172, *C.*

m Μενεσθεὺς ἐπανιὼν ἀπὸ Τροίας ἐν Μήλῳ τῇ νήσῳ τελευτᾷ. Ἀθηναίων ἐβασίλευσε Δημοφῶν. *Idem* p. 172, *D.*

HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Labdon	Tautamus	Polyphides	Demophoon	xx dynastia Diospolitanorum

a XII. DEMOPHOON an. XXXIII. DIOSPOL. an. CLXXVIII.

b De tertio tomo Manethonis Ægyptii. Ægyptiorum vicesima dynastia Diospolitanorum annis CLXXVIII.

836	4	26	30	1	1
837	5	27	31	2	2

c XXV. PELASGUS annis XX.

d Mycenis regnabat Ægisthus.

838	6	28	1	3	3

HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Labdon	Teutamus	Pelasgus	Demophoon	Æneas	xx dynastia Diosp.

e I. ÆNEAS annis III.

f Latinis, qui postea Romani nuncupati sunt, post tertium annum captivitatis Trojæ; sive, ut quidam volunt, post annos VIII, regnavit Æneas annis III. Ante Æneam Janus, Saturnus, Picus, Faunus, Latinus, regnaverunt annis circiter CL.

839	7	29	2	4	1	4
840	8	30	3	5	2	5

g Mycenis post necem Ægisthi regnavit Orestes an. XV.

h SAMSON annis XX.

i Post Labdon Hebræos in ditionem redigunt alienigenæ annis XL, qui copulantur temporibus judicum posteriorum, secundum Hebræorum traditiones.

k Samson fortissimus omnium fuit, ita ut a quibusdam facta ejus gestis Herculis comparentur.

841	1	31	4	6	3	6

l XXVII. TEUTÆUS annis XL.

m II. ASCANIUS annis XXXVIII.

842	2	1	5	7	1	7
843	3	2	6	8	2	8
844	4	3	7	9	3	9

n Ascanius Æneæ filius, derelicto novercæ suæ Laviniæ regno, Albam urbem condidit : [*al.* Albam condidit Longam], et Silvium Posthumum fratrem suum, Æneæ ex Lavinia filium, summa pietate educavit.

845	5	4	8	10	4	10
846	6	5	9	11	5	11

o Ea, quæ de Ulyxe fabulæ ferunt, quomodo trieri Tyrrhenorum Scyllam fugerit spoliare hospites solitam. Scribit Palæphatus *Incredibilium* libro primo Sirenas quoque fuisse meretrices, quæ deciperent navigantes.

a Ἀθηναίων ιβ' ἐβασίλευσε Δημοφῶν ἔτη λγ'. *Sync. p.* 173, *A.*

b Τρίτου τόμου Μανεθῶ. Εἰκοστὴ δυναστεία βασιλέων Διοσπολιτῶν ιβ', οἳ ἐβασίλευσαν ἔτη ροη'. *Euseb. apud Sync. p.* 74, *C.*

c Σικυωνίων κγ' ἐβασίλευσε Πελασγὸς ἔτη κ'. *Sync. p.* 148, *B.*

d Μυκηνῶν ἐβασίλευσεν Αἴγισθος. *Idem p.* 170.

e Λατίνων ἐβασίλευσεν Αἰνείας ἔτη γ'. *Idem p.* 171, *C.*

f Τινὲς ἔτη η' φασὶ τὸν Αἰνείαν βασιλεῦσαι Λατίνων μετὰ τὴν ἅλωσιν Τροίας, ἕτεροι δὲ τρία μόνα. *Ibidem.* Πρὸ Αἰνείου Ἄλβανος, Κρόνος, Πεῖκος, Φαῦνος, Λατῖνος. *Ibidem B.*

g Μυκηνῶν ἐβασίλευσεν Ὀρέστης. *Idem p.* 171.

h Σαμψὼν ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ ἔτη κ'. *Idem p.* 173, *B.*

i Μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Λαβδὼν (Ἑβραῖοι) ἐδούλευσαν τοῖς Φυλιστιεὶμ ἔτη μ'. *Ibidem A.*

k Τὸν Σαμψὼν ἰσχύϊ διάσημον γεγονέναι, καὶ παρά τισι τὰς πράξεις αὐτοῦ παραβάλλεσθαι ταῖς τοῦ Ἡρακλέους φασίν. *Chron. pasch. p.* 82, *C.*

l Ἀσσυρίων κζ' ἐβασίλευσε Ταυταῖος ἔτη μ'. *Idem p.* 141, *B.*

m Λατίνων β' ἐβασίλευσεν Ἀσκάνιος ἔτη λη'. *Idem p.* 177, *C.*

n Ἀσκάνιος ἔκτισε πόλιν Ἄλβαν. *Ibidem.*

o Τὰ κατὰ Ὀδυσσέα, καὶ Σκύλλαν, καὶ Χάρυβδιν, καὶ Σειρῆνας. *Idem p.* 173, *A.*

	HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Samson	Teutæus	Pelasgus	Demophoon	Ascanius	xx dynastia Diosp.	
	847	7	6	10	12	6	12	
a Lydi mare obtinuerunt.	848	8	7	11	13	7	13	
	849	9	8	12	14	8	14	
	850	10	9	13	15	9	15	
	851	11	10	14	16	10	16	
	852	12	11	15	17	11	17	
b Pyrrhus Delphis in templo Apollinis ab Oreste occiditur proditione sacerdotis Macharei : quo tempore etiam quidam Homerum fuisse dicunt.	853	13	12	16	18	12	18	
	854	14	13	17	19	13	19	
	855	15	14	18	20	14	20	Mycenis regnavit Tisamenus filius Orestis.
	856	16	15	19	21	15	21	
	857	17	16	20	22	16	22	
				c XXVI. ZEUXIPPUS annis xxxi.				Quidam ad hujus (Zeuxippi) memoriam conservandam balneas Byzantinorum multo post tempore appellatas putant.
	858	18	17	1	23	17	23	
	859	19	18	2	24	18	24	
	860	20	19	3	25	19	25	
		d HELI Sacerdos annis xl.						
e In Hebræorum libro xl anni inveniuntur. In LXX autem interpretatione xx. Hebræi hunc tradunt esse Phineem.	861	1	20	4	26	20	26	
	862	2	21	5	27	21	27	
	863	3	22	6	28	22	28	
	864	4	23	7	29	23	29	*f* Hectoris filii Ilium receperunt, expulsis Antenoris posteris, Heleno sibi subsidium ferente.
	865	5	24	8	30	24	30	
	866	6	25	9	31	25	31	
	867	7	26	10	32	26	32	

Ascanius Iulium filium procreavit : a quo familia Juliorum orta. Et propter ætatem parvuli, quia necdum regendis civibus idoneus erat, Silvium Posthumum fratrem suum regni reliquit hæredem.

	868	8	27	11	33	27	33	
					g XIII. OXYNTES annis xii.			
h Secundum quosdam Heraclidarum descensus. *Alter.* Reversi sunt Herculis nepotes.	869	9	28	12	1	28	34	
	870	10	29	13	2	29	35	
	871	11	30	14	3	30	36	
	872	12	31	15	4	31	37	*i* Amazones Ephesi templum incenderunt.
	873	13	32	16	5	32	38	
	874	14	33	17	6	33	39	
	875	15	34	18	7	34	40	
	876	16	35	19	8	35	41	
	877	17	36	20	9	36	42	
	878	18	37	21	10	37	43	
	879	19	38	22	11	38	44	
						k III. SILVIUS ÆNEÆ an. xxix.		

Silvius Posthumus, quia post mortem patris editus, ruri fuerat educatus, et Silvii et Posthumi nomen accepit : a quo omnes Albanorum reges, Silvii vocati sunt.

880	20	39	23	12	1	45

a Λυδοὶ, οἱ καὶ Μαίονες, ἐθαλασσοκράτησαν. *Sync.* p. 172, *B.*

b Ὀρέστης Πύῤῥον ἀναιρεῖ ἐν Δελφοῖς εἰς τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερὸν προδοθέντα ὑπὸ Μαχαιρέως ἱερέως. *Idem p.* 171, *A.*

c Σικυωνίων κς' ἐβασίλευσε Ζεύξιππος ἔτη λα'. *Idem p.* 151, *D.*

d Ἠλεὶ ἔτη μ'. *Chron. pasch. p.* 83, *B.*

e Ἠλει ἡγήσατο τοῦ Ἰσραὴλ ἔτη κ', κατὰ τοὺς Ο' κατὰ δὲ τὸ Ἑβραϊκὸν ἔτη μ'. *Sync. p.* 176, *B.*

f Οἱ Ἕκτορος παῖδες τὸν Ἴλιον ἀνεκτήσαντο, τοὺς Ἀντηνορίδας ἐκβαλόντες, Ἑλένου γνώμῃ. *Idem p.* 171, *A.*

g Ἀθηναίων ιγ' ἐβασίλευσεν ὁ Ὀξύντης ἔτη ιβ'. *Ibidem p.* 173, *A.*

h Ἡρακλειδῶν κάθοδος. *Idem p.* 177, *D.*

i Ἀμαζόνες τὸ ἱερὸν ἐν Ἐφέσῳ ἐνέπρησαν. *Idem p.* 178, *A.*

k Λατίνων γ' Σιλούιος Αἰνείου ἐβασίλευσεν ἔτη κθ'. *Idem p.* 177, *C.*

	HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.
	Abrahamus	Heli	Teutæus	Zeuxippus	Aphidas	Silvius	xx dynastia Diospol.
					a XIV APHIDAS anno I.		
b Agon Lyciorum primus actus.	881	21	40	24	1	2	46
			c XXVIII. THINÆUS annis XXX.		*d* XV. THYMŒTES annis VIII.		
	882	22	1	25	1	3	47
	883	23	2	26	2	4	48
	884	24	3	27	3	5	49
	885	25	4	28	4	6	50
	886	26	5	29	5	7	51
	887	27	6	30	6	8	52
	888	28	7	31	7	9	53

e Reges Sicyonii defecerunt, qui regnaverunt annis DCCCCLXII. Post quos sacerdotes Carnii constituti sunt.

f Castoris chronographi de Sicyoniorum regno. Exponemus et Sicyoniorum reges ab Ægialeo, usque ad Zeuxippum ; qui omnes regnaverunt annis nongentis LXII [*al.* 942, *Arm.* 967, *Gr.* 957]. Et post reges, sacerdotes Carnii sex, qui præfuerunt annis XXXIII. Post quos sacerdos constitutus est Charidemus, qui impensas non sustinens fugit.

HEBR.		ASSYR.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Heli	Thinæus	Thymœtes	Silvius	xx dynastia Diospol.
889	29	8	8	10	54

Castoris de regno Atheniensium. Exponemus autem et Atheniensium reges, cognomento Erechthidas, a Cecrope Diphye usque ad Thymœtem : quorum omne tempus invenitur anni CCCCXXIX [*Arm.* 449]. Post quos suscepit regnum Melanthus [*al.* Melampus] Pyliensis Andropompi filius, et hujus filius Codrus ; qui imperarunt simul annis LVIII.

g Erechthidarum imperio destructo, Atticorum principum regnum ad aliud genus translatum est, cum Thymœten provocasset Xanthus Bœotius, et Thymœte recusante, Melanthus Pyliensis Andropompi filius suscepisset singulare certamen, ac vicisset, ac deinde regnasset, Atheniensibus regnum ei tradentibus. Hinc et Apaturion, id est fallaciarum, solemnitas celebratur : quia victoria fraude processerit. Dies festus hic erat apud Athenienses.

			h XXVI. MELANTHUS annis XXXVII.		
890	30	9	1	11	55
891	31	10	2	12	56
892	32	11	3	13	57
893	33	12	4	14	58
894	34	13	5	15	59
895	35	14	6	16	60
896	36	15	7	17	61

a Ἀθηναίων ιδʹ ἐβασίλευσεν Ἀφειδᾶς ἔτος ἕν. *Sync. p.* 173, *A.*

b Ὁ τῶν Λυκίων ἀγὼν πρῶτος ἐτέθη. *Idem p.* 177, *D.*

c Ἀσσυρίων κηʹ ἐβασίλευσε (Θιναῖος) ἔτη λʹ. *Idem p.* 155, *A.*

d Ἀθηναίων ιεʹ ἐβασίλευσε Θυμοίτης ἔτη ηʹ. *Idem p.* 178, *A.*

e Σικυωνίων βασιλεία κατεπαύθη. Μετὰ βασιλεῖς οἱ ἱερεῖς Καρνίου. *Idem p.* 151, 152.

f Κάστορος περὶ τῆς βασιλείας τῶν Σικυωνίων. Παρατίθεμεν δὲ καὶ τοὺς Σικυῶνος βασιλεύσαντας, ἀρχομένους μὲν ἀπὸ Αἰγιαλέως τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος, λήγοντας δὲ ἐπὶ Ζεύξιππον. Οἱ μὲν οὖν βασιλεῖς κατέσχον ἐτῶν χρόνον ϡνθʹ. Μετὰ δὲ τοὺς βασιλεῖς κατεστάθησαν ἱερεῖς τοῦ Καρνίου ἕξ· οὗτοι δ' ἱεράτευσαν ἔτη λγʹ. Μεθ' οὓς κατεστάθη ἱερεὺς Χαρίδημος, ὃς καὶ οὐχ ὑπομείνας τὴν δαπάνην, ἔφυγεν. *Idem p.* 97, *C.*

g Ἡ τῶν Ἐρεχθειδῶν βασιλεία κατελύθη, καὶ μετῆλθεν εἰς τὸ ἕτερον γένος. Θυμοίτην γὰρ προσκαλεσαμένου Ξάνθου τοῦ Βοιωτίου, καὶ μὴ ὑπακούσαντος τοῦ Θυμοίτου, Μέλανθος Ἀνδροπόμπου Πύλιος ἀναδεξάμενος ἐμονομάχησε, καὶ νικήσας ἐβασίλευσεν. Ἔνθεν Ἀθήνησιν ἡ τῶν Ἀπατουρίων ἑορτὴ ἄγεται, διὰ τὸ σὺν ἀπάτῃ γενέσθαι τὴν νίκην. *Idem p.* 178, *B.*

h Ἀθηναίων ιϛʹ ἐβασίλευσε Μέλανθος Ἀνδροπόμπου Πύλιος ἔτη λζʹ. *Ibidem.*

HEBR.		ASSYR.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Heli	Thinæus	Melanthus	Silvius	xx dynastia Diospol.
897	37	16	8	18	62
898	38	17	9	19	63
899	39	18	10	20	64
900	40	19	11	21	65

a Mortuo Heli sacerdote, arca testamenti ab alienigenis possidetur, ac deinde in domo Aminadab facit annos xx.

b SAMUEL et SAUL annis XL.

901	1	20	12	22	66
902	2	21	13	23	67
903	3	22	14	24	68
904	4	23	15	25	69
905	5	24	16	26	70
906	6	25	17	27	71
907	7	26	18	28	72
908	8	27	19	29	73

c Hebræorum prim rex Saul ex tribu Ben min.

d IV. ÆNEAS SILVIUS annis XXXI.

909	9	28	20	1	74

Latinorum quartus Æneas Silvius annis XXXI. In alia historia reperimus quarto Latinum Silvium r gnasse, Laviniæ et Melampodis filium, uterinum fratrem Posthumi : et quinto, qui nunc his quartus po tur, Silvium Æneam Posthumi filium.

Samuel prophetabat.

910	10	29	21	2	75
911	11	30	22	3	76

e XXIX. DERCYLUS annis XL.

912	12	1	23	4	77
913	13	2	24	5	78
914	14	3	25	6	79
915	15	4	26	7	80

f Homerus secundum quorumdam opinionem his fuisse temporibus vindicatur. Quanta autem de apud veteres dissonantia fuerit, manifestum esse poterit ex sequentibus. Quidam eum, ex quibus Crate ante descensum Heraclidarum ponunt. Eratosthenes post centesimum annum Trojanæ captivitatis. A starchus Ionica emigratione, sive post annum centesimum. Philochorus emigrationis Ionicæ tempore, s Archippo Atheniensium magistratu, et post captam Trojam anno centesimo octogesimo. Apollodor Atheniensis ducentesimo quadragesimo anno eversionis Ilii. Exstiterunt alii, qui modico antequam oly piades inciperent, id est cccc retro annis a Trojana captivitate, eum fuisse putent, licet Archiloch vicesimam tertiam olympiadem, et quingentesimum Trojanæ eversionis annum supputet.

HEBR.		ASSYR.	LACED.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Samuel et Saul	Dercylus	Eurystheus	Melanthus	Æneas Silvius	xx dynastia Diospol.

b Primus Lacedæmoniorum rex in Lacedæmone regnavit Eurystheus annis XLII.

g I. EURYSTHEUS annis XLII.

916	16	5	1	27	8	81

a Τελευτήσαντος Ἠλεὶ τοῦ ἱερέως, ἡ κιϐωτὸς ὑπὸ ἀλλοφύλους γίνεται· μετὰ ταῦτα ἄγεται εἰς οἶκον Ἀμιναδάϐ. *Sync. p.* 176, *C.*

b Σαμουὴλ, ὁ καὶ προφήτης, ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ ἔτη κ'. *Ibidem.*

c Σαοὺλ πρῶτος ἐϐασίλευσε τοῦ Ἰσραὴλ ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν ἔτη μ'. *Ibidem.*

d Λατίνων δ' ἐϐασίλευσεν Αἰνείας Σιλούϊος ἔτη λα'. *Idem p.* 177, *C.*

e Ἀσσυρίων κθ' ἐϐασίλευσε Δέρκυλος ἔτη μ'. *Sync. p.* 155, *B.*

f Ὅμηρον τὸν παρ' Ἕλλησι μέγαν ποιητὴν οἱ μὲν περὶ Κράτητα πρὸ τῆς Ἡρακλειδῶν καθόδου φασὶ γεγονέναι· οἱ δὲ περὶ Ἐρατοσθένην μετὰ ἔτη ρ' τ Τρωϊκῶν· οἱ δὲ περὶ Ἀρίσταρχον κατὰ τὴν Ἰωνι ἀποικίαν μετὰ ἔτη ρ'· οἱ δὲ περὶ Φιλόχορον ἐπὶ Ἰωνικῆς ἀποικίας, καθ' ἕνα τῶν διὰ βίου ἀρχόν Ἀθήνῃσιν Ἄρχιππον μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ἔτεσι ρπ' δὲ περὶ Ἀπολλόδωρον τὸν Ἀθηναῖον, ὕστερον Ἰλιακῶν σμ'· ἄλλοι μικρὸν πρὸ τῶν ὀλυμπιάδων, ἔτε υ' ἐγγὺς μετὰ Ἰλίου ἅλωσιν· καὶ ἕτεροι κατὰ Ἀ λοχον περὶ τὴν κγ' ὀλυμπιάδα μετὰ ἔτη φ' που ἁλώσεως Τροίας. *Idem p.* 180, 181.

g Λακεδαιμονίων α' ἐϐασίλευσεν Εὐρυσθεὺς μϐ'. *Idem p.* 178, *D.*

	HEBR. Abrahamus	Samuel et Saul	ASSYR. Dercylus	CORINT. Aletes	LACED. Eurystheus	ATHEN. Melanthus	LATIN. Æneas Silvius	ÆGYPT. xx dynast. Diosp.	
				a I. ALETES annis xxxv.					
	917	17	6	1	2	28	9	82	Primus Corinthiorum rex Corinthi regnavit Aletes annis xxxv.
b Heraclidarum descensus in Peloponnesum. *Al.* Herculis nepotes regressi sunt.	918	18	7	2	3	29	10	83	
	919	19	8	3	4	30	11	84	
	920	20	9	4	5	31	12	85	
	921	21	10	5	6	32	13	86	
	922	22	11	6	7	33	14	87	
c Eurystheus et Procles Spartam obtinuerunt.	923	23	12	7	8	34	15	88	
	924	24	13	8	9	35	16	89	
	925	25	14	9	10	36	17	90	
	926	26	15	10	11	37	18	91	
						d XVII. CODRUS an. xxi.			
e Secundi Pelasgi mare obtinuerunt annis LXXXV.	927	27	16	11	12	1	19	92	
	928	28	17	12	13	2	20	93	*f* Iones, amisso regno suo, profugi Athenas se contulerunt.
	929	29	18	13	14	3	21	94	
	930	30	19	14	15	4	22	95	
	931	31	20	15	16	5	23	96	
	932	32	21	16	17	6	24	97	
	933	33	22	17	18	7	25	98	
	934	34	23	18	19	8	26	99	
	935	35	24	19	20	9	27	100	
	936	36	25	20	21	10	28	101	Peloponnenses contra Athenas dimicant.
	937	37	26	21	22	11	29	102	
	938	38	27	22	23	12	30	103	
	939	39	28	23	24	13	31	104	*g* Incursus in Asiam Amazonum pariter et Cimmeriorum.
							h V. LATINUS SILVIUS an. L.		
	940	40	29	24	25	14	1	105	
		I. DAVID annis xl.							
i David primus ex tribu Juda regnavit apud Hebræos annis quadraginta.	941	1	30	25	26	15	2	106	
	942	2	31	26	27	16	3	107	
	943	3	32	27	28	17	4	108	
	944	4	33	28	29	18	5	109	*k* Peloponnenses contra Athenas rursus dimicant.
	945	5	34	29	30	19	6	110	
	946	6	35	30	31	20	7	111	
	947	7	36	31	32	21	8	112	

Codrus juxta responsum Apollinis se ipsum morti tradens interimitur bello Peloponnesiaco, in quo Erechthidarum regnum destructum est, quod CCCCLXXXVII annis perseveraverat. Post Codrum principes, quos mors finiebat : quorum primus Medon, Codri filius, regnum in finem vitæ obtinuit Athenis; et post eum cæteri reges.

a Κορινθίων α' ἐβασίλευσεν Ἀλήτης ἔτη λε'. *Sync.* p. 180, *B.*

b Ἡρακλειδῶν κάθοδος εἰς Πελοπόννησον γέγονεν. *Idem* p. 178, *C.*

c Εὐρυσθεὺς καὶ Προκλῆς Σπάρτης ἐκράτησαν. *Ibidem*, *D.*

d Ἀθηναίων ιζ' ἐβασίλευσε Κόδρος ἔτη κα'. *Ibidem*, *C.*

e Πελασγοὶ β' ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη πε'. *Idem* p. 180, *D.*

f Ἴωνες εἰς Ἀθήνας κατέφυγον ἐκπεσόντες ἐξ Ἀχαΐας. *Idem p.* 178, *C.*

g Ἀμαζόνες τῇ Ἀσίᾳ ἐπῆλθον ἅμα Κιμμερίοις. *Ibidem*, *A.*

h Λατίνων ε' ἐβασίλευσε (Λατῖνος) Σιλούϊος ἔτη ν'. *Idem p.* 177, *D.*

i Δαβὶδ ἐκ φυλῆς Ἰούδα ἐβασίλευσεν ἔτη μ'. *Idem p.* 176, *D.*

k Πελοποννήσιοι ἐστράτευσαν εἰς Ἀθήνας, οἷς ἑαυτὸν ἐξέδωκε διὰ χρησμὸν Κόδρος Μελάνθου· καὶ οὐκέτι βασιλεῖς, ἄρχοντες δὲ διὰ βίου τοῖς Ἀθηναίοις καθίσταντο, (ὧν πρῶτος) Μέδων Κόδρου ἔτη κ'. *Idem p.* 178, *C.*

	HEBR.		ASSYR.	CORINT.	LACED.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	David	Dercylus	Aletes	Eurysthens	Medon Codri	Latinus Silvius	xx dynast. Diosp.	

XVIII. MEDON CODRI annis xx.

	948	8	37	32	33	1	9	113	
a Hebræorum pontifex Abiathar clarus habetur. Gad, Nathan, Asaph prophetabant.	949	9	38	33	34	2	10	114	
	950	10	39	34	35	3	11	115	
	951	11	40	35	36	4	12	116	

b XXX. EUPALES annis xxxviii.

c II. IXION annis xxxvii.

	952	12	1	1	37	5	13	117	
	953	13	2	2	38	6	14	118	
	954	14	3	3	39	7	15	119	
	955	15	4	4	40	8	16	120	
	956	16	5	5	41	9	17	121	
	957	17	6	6	42	10	18	122	

d II AGIS anno i.

	958	18	7	7	1	11	19	123	

e III. ECHESTRATUS annis xxxv.

	959	19	8	8	1	12	20	124	
	960	20	9	9	2	13	21	125	
	961	21	10	10	3	14	22	126	
	962	22	11	11	4	15	23	127	
	963	23	12	12	5	16	24	128	
f Myrina condita civitas Asiæ	964	24	13	13	6	17	25	129	Magnesia in Asia condita civitas.
	965	25	14	14	7	18	26	130	
g Cyme in Italia condita vel Cumæ civitas.	966	26	15	15	8	19	27	131	
	967	27	16	16	9	20	28	132	

h XIX. ACASTUS annis xxxvi.

i Ephesus condita ab Andronico.	968	28	17	17	10	1	29	133	
	969	29	18	18	11	2	30	134	
	970	30	19	19	12	3	31	135	
	971	31	20	20	13	4	32	136	
	972	32	21	21	14	5	33	137	
	973	33	22	22	15	6	34	138	
	974	34	23	23	16	7	35	139	
	975	35	24	24	17	8	36	140	
	976	36	25	25	18	9	37	141	
	977	37	26	26	19	10	38	142	
	978	38	27	27	20	11	39	143	

k Carthago condita est, ut quidam volunt, a Carchedone Tyrio : ut vero alii, a Didone filia ejus, post Trojanum excidium anno centesimo quadragesimo tertio.

	979	39	28	28	21	12	40	144	

a Ἑβραίων ἀρχιερεὺς Ἀβιάθαρ ἐγνωρίζετο. Γὰδ καὶ Νάθαν, καὶ Ἀσὰφ προεφήτευον. *Chron. pasch.* p. 85, A.

b Ἀσσυρίων λ' Εὐπάκμης ἔτη λη'. *Sync.* p. 159, D.

c Κορινθίων β' ἐβασίλευσεν Ἰξίων ἔτη λζ'. *Idem* p. 180, C.

d Λακεδαιμονίων β' ἐβασίλευσεν Ἄγις ἔτος ἕν. *Idem* p. 179, A.

e Γ' Ἐχέστρατος ἔτη λε'. *Ibidem.*

f Μυρίνα, ἡ παρά τισι Σμύρνα λεγομένη, ἐκτίσθη ἐν Ἀσίᾳ. *Idem* p. 181, A.

g Κύμη ἐκτίσθη ἐν Ἰταλίᾳ. *Ibidem.*

h Ἀθηναίων ἄρχων ιθ' Ἄκαστος ἔτη λς'. *Idem* p. 178, D.

i Ἔφεσος ἐκτίσθη ἐν Ἀσίᾳ ὑπὸ Ἀνδρονίκου. *Idem* p. 181, A.

k Καρχηδὼν ἐπεκτίσθη ὑπὸ Καρχηδόνος τοῦ Τυρίου, ὡς δὲ ἄλλοι, ὑπὸ Διδοῦς τῆς ἐκείνου θυγατρὸς μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ἔτεσι ρμγ'. *Idem* p. 181,

	HEBR.		ASSYR.	CORINT.	LACED.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	David	Eupales	Ixion	Echestratus	Acastus	Latinus Silvius	xx dynast. Diospol.	
Samiorum civitas condita est.	980	40	29	29	22	13	41	145	*a* Ionica emigratio, in qua quidam Homerum fuisse scribunt.
	b II. SALOMON Davidis filius annis XL.								
	981	1	30	30	23	14	42	146	
	982	2	31	31	24	15	43	147	
	983	3	32	32	25	16	44	148	
c Salomon templum	984	4	33	33	26	17	45	149	
in Hierosolymis ædi-	985	5	34	34	27	18	46	150	
ficare cœpit, consum-	986	6	35	35	28	19	47	151	
matumque opus anno	987	7	36	36	29	20	48	152	
octavo. Colligitur au-	988	8	37	37	30	21	49	153	
tem omne tempus a Moyse et egressu Israelis ex Ægypto,				*d* III. AGELAUS annis XXXVII.					
usque ad præsentem	989	9	38	1	31	22	50	154	
annum, anni CCCCL XXX, ut Regnorum liber tertius testimo-			*e* XXXI. LAOSTHENES an. XLV.				VI. ALBA an. XXXIX.		
nio est. A diluvio,	990	10	1	2	32	23	1	155	
usque ad Moysen,	991	11	2	3	33	24	2	156	
anni MCCCCXLVII. Ab	992	12	3	4	34	25	3	157	
Adam, usque ad di-	993	13	4	5	35	26	4	158	
luvium, an. MMCCXLII. Simul omnes anni MMMMCLXIX.					*f* IV. LABOTES annis XXXVII.				
	994	14	5	6	1	27	5	159	
	995	15	6	7	2	28	6	160	
g Hebræorum sa-	996	16	7	8	3	29	7	161	*h* Prophetabant Sa-
cerdos Sadoc octa-	997	17	8	9	4	30	8	162	doc, Achias Siloni-
vus ab Aaron habe-	998	18	9	10	5	31	9	163	tes, Samæas.
tur illustris.	999	19	10	11	6	32	10	164	
	1000	20	11	12	7	33	11	165	
	1001	21	12	13	8	34	12	166	
	1002	22	13	14	9	35	13	167	Quidam Home-
	1003	23	14	15	10	36	14	168	rum et Hesiodum his temporibus fuisse as-
						k XX. ARCHIPPUS annis XIX.			serunt; alii multo ante.
	1004	24	15	16	11	1	15	169	
Carthago secun-	1005	25	16	17	12	2	16	170	
dum nonnullos con-	1006	26	17	18	13	3	17	171	
dita a Didone. Alii	1007	27	18	19	14	4	18	172	
suprascriptum tem-	1008	28	19	20	15	5	19	173	
pus vindicant: quod	1009	29	20	21	16	6	20	174	
Virgilius non esse	1010	30	21	22	17	7	21	175	
verum ostendit, qui	1011	31	22	23	18	8	22	176	
Didonem se interfe-	1012	32	23	24	19	9	23	177	
cisse ait.	1013	33	24	25	20	10	24	178	

a Ἰώνων ἀποικία, καὶ Ὅμηρος ἱστορεῖται γεγονὼς παρ' Ἕλλησιν, ὥς τινες. *Sync. p.* 178, *D.*

b Σολομὼν υἱὸς Δαβὶδ ἔτη μ'. *Idem p.* 181, *C.*

c Σολομὼν τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις νεὼν οἰκοδομεῖν ἤρξατο, ὃ καὶ συνετέλεσεν ἔτεσιν ὀκτώ. Συνάγεται ὁ πᾶς χρόνος ἀπὸ πα' Μωϋσέως, καθ' ὃ ἡ ἐξ Αἰγύπτου πορεία γέγονεν, ἐπὶ Σολομῶντα καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς τοῦ ἱεροῦ κατασκευῆς ἔτη χλ' (υπ'). *Chron. pasch. p.* 91, *B.*

d Κορινθίων γ' ἐβασίλευσεν Ἀγέλας ἔτη λζ'. *Sync. p.* 180, *A.*

e Ἀσσυρίων λα' ἐβασίλευσε Λαοσθένης ἔτη με'. *Idem p.* 159, *D.*

f Λακεδαιμονίων δ' ἐβασίλευσε Λαβώτης ἔτη λζ'. *Idem p.* 179, *A.*

g Ἑβραίων ἀρχιερεὺς ἀπ' Ἀαρὼν η' Σαδὼκ (ἐγνωρίζετο). *Chron. pasch. p.* 91, *C.*

h Προεφήτευε Σαδὼκ, καὶ Ἀχίας ὁ Σιλωνίτης, καὶ Σαμμαίας. *Ibidem.*

i Ὅμηρος καὶ Ἡσίοδος (κατά τινας). *Sync. p.* 176, *D.*

k Ἀθηναίων κ' ἐβασίλευσεν Ἄρχιππος ἔτη ιθ'. *Idem p.* 185, *A.*

	HEBR.		ASSYR.	CORINT.	LACED.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT
	Abrahamus	Salomon	Laosthenes	Agelaus	Labotes	Archippus	Alba	XXI dynastia Tanitarum
								a I. SMENDIS annis XXVI.
	1014	34	25	26	21	11	25	1
b Tertio obtinuerunt mare Thraces annis LXXIX.	1015	35	26	27	22	12	26	2
	1016	36	27	28	23	13	27	3
	1017	37	28	29	24	14	28	4
	1018	38	29	30	25	15	29	5
	1019	39	30	31	26	16	30	6
	1020	40	31	32	27	17	31	7

c Post mortem Salomonis seditione orta in Judæa, et regno bifariam diviso, in Samaria decem tribubus regnavit Hieroboam. Roboam autem filius Salomonis regnavit in Hierusalem duabus tribubus sibi subjectis, quæ vocabantur Juda, ob gentis reges, qui ex Judæ stirpe descendebant. Unde et universa gens nomen Judææ sortita est.

	HEBR.			ASSYR.	CORINT.	LACED.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.
	Abrahamus	Jud. Roboamus	Israel Hieroboamus	Laosthenes	Agelaus	Labotes	Archippus	Alba	XXI dynast. Smendis
Apud Hebræos qui in Samaria erant, et vocabantur Israel, primus regnavit Hieroboam annis viginti duobus.		*d* III. ROBOAMUS annis XVII.							
			e I. HIEROBOAMUS annis XXII.						
	1021	1	1	32	33	28	18	32	8
	1022	2	2	33	34	29	19	33	9
							f XXI. THERSIPPUS annis XLI.		
	1023	3	3	34	35	30	1	34	10
	1024	4	4	35	36	31	2	35	11
g Susakim rex Ægypti contra Judæos dimicans templum spoliavit.	1025	5	5	36	37	32	3	36	12
					h IV. PRYMNES annis XXXV.				
	1026	6	6	37	1	33	4	37	13
	1027	7	7	38	2	34	5	38	14
	1028	8	8	39	3	35	6	39	15
								i VII. EPITUS SILVIUS an. XXVI.	
	1029	9	9	40	4	36	7	1	16 *Al.* Silvius Atius, sive Ægyptus, Albæ superioris regis filius.
(*)	1030	10	10	41	5	37	8	2	17

a Αἰγυπτίων πρώτη καὶ εἰκοστὴ δυναστεία βασιλέων Τανιτῶν ἑπτά. Σμένδις ἔτη κς'. *Euseb. apud Sync. p. 74, C.*

b Τρίτοι ἐθαλασσοκράτησαν Θρᾷκες ἔτη οθ'. *Sync. p. 181, B.*

c Μετὰ τελευτὴν Σολομῶντος, στασιάσαντος τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους, καὶ τῆς βασιλείας αὐτῶν διαιρεθείσης, ἐν Σαμαρείᾳ δέκα φυλῶν ἡγεῖται τοῦ Ἰσραὴλ Ἱεροβοάμ. Ἰούδα δὲ καὶ Βενιαμὶν ἐν Ἱερουσαλὴμ βασιλεύει Ῥοβοὰμ υἱὸς Σολομῶντος, αἷς ἐπώνυμον Ἰουδαία, διὰ τὸ ἐκ φυλῆς Ἰούδα κρατεῖν τοὺς βασιλεῖς· ὅθεν καὶ τὸ πᾶν ἔθνος τὴν τῶν Ἰουδαίων εἴληφεν ἐπωνυμίαν. *Chron. pasch. p. 92, B-C.*

d Ῥοβοὰμ βασιλεύει τρίτος τοῦ Ἰούδα ἔτη ιζ'. *Chron. pasch. p. 93, D.*

e Ἱεροβοὰμ πρῶτος βασιλεύει ἐπὶ Ἰσραὴλ ἔτη κβ'. *Idem p. 92, C.*

f Ἀθηναίων κα' ἐβασίλευσε Θέρσιππος ἔτη μ'. *Sync. p. 185, A.*

g Σουσακεὶμ βασιλεὺς Αἰγύπτου ἀναβὰς εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐσύλησε τὸν ναόν. *Chron. pasch. p. 93, D.*

h Κορινθίων δ' ἐβασίλευσε Πρύμνης ἔτη λε'. *Sync. p. 180, D.*

i Λατίνων ζ' ἐβασίλευσεν Ἀγχίσης Σιλούϊου ἔτη κγ'. *Idem p. 184, D.*

(*) *Lacuna in codice Armeniaco post hunc annum usque ad an. 1100.*

	HEBR.			ASSYR.	CORIN.	LACED.	ATH.	LATIN.	ÆG.	
	Abrahamus	Jud. Roboamus	Israel Hieroboamus	Laosthenes	Prymnes	Dorysthus	Thersippus	Epitus Silvius	XXI dyn. Smendis	
						a V. DORYSTHUS annis XXIX.				
Samus condita, et Smyrna in urbis modum ampliata. *Al.* Samiorum civitas renovata est. Smyrna, civitas Asiana, habitata est.	1031	11	11	42	6	1	9	3	18	
	1032	12	12	43	7	2	10	4	19	
	1033	13	13	44	8	3	11	5	20	
	1034	14	14	45	9	4	12	6	21	
				b XXXII. PERITIADES annis XXX.						
	1035	15	15	1	10	5	13	7	22	
	1036	16	16	2	11	6	14	8	23	*c* Thraces Bebryciam, quæ nunc Bithynia vocatur, transeuntes a Strymoneo occupaverunt.
	1037	17	17	3	12	7	15	9	24	
		d IV. ABIA annis III.								
	1038	1	18	4	13	8	16	10	25	
	1039	2	19	5	14	9	17	11	26	
									e II. PSEUSENNES an. XLI.	
	1040	3	20	6	15	10	18	12	1	
		f V. ASA annis XLI.								
	1041	1	21	7	16	11	19	13	2	
h Hebræorum pontifex maximus Abimelech illustris habetur. Prophetabant Achias, Samæas, et is qui fuerat apud altare Samariæ Jeu, Joel, Azarias, qui et Addo, Ananias.	1042	2	22	8	17	12	20	14	3	
			g II. NADABUS annis II.							
	1043	3	1	9	18	13	21	15	4	
	1044	4	2	10	19	14	22	16	5	
			i III. BAASA annis XXIV.							
	1045	5	1	11	20	15	23	17	6	
	1046	6	2	12	21	16	24	18	7	
	1047	7	3	13	22	17	25	19	8	
	1048	8	4	14	23	18	26	20	9	
	1049	9	5	15	24	19	27	21	10	
	1050	10	6	16	25	20	28	22	11	
Principium LXI jubelei secundum Hebræos.	1051	11	7	17	26	21	29	23	12	*k* Quarto Thraces mare occupaverunt.
	1052	12	8	18	27	22	30	24	13	
	1053	13	9	19	28	23	31	25	14	
	1054	14	10	20	29	24	32	26	15	
								l VIII. CAPYS superioris regis filius annis XXVIII.		
	1055	15	11	21	30	25	33	1	16	
	1056	16	12	22	31	26	34	2	17	

a Λακεδαιμονίων ε' ἐβασίλευσεν Δόρυσθος ἔτη κθ'. *Sync. p.* 179, *A*.

b Ἀσσυρίων λβ' ἐβασίλευσεν Περτιάδης ἔτη λ'. *Idem p.* 159, *D*.

c Θρᾷκες ἀπὸ Στρύμονος διαβάντες, κατέσχον τὴν νῦν Βιθυνίαν, τότε δὲ Βεβρυκίαν, καλουμένην. *Idem p.* 181, *B*.

d Ἐβασίλευσεν τοῦ Ἰούδα τέταρτος Ἀβιοὺδ ἔτη γ'. *Chron. pasch. p.* 94, *B*.

e Αἰγυπτίων β' Ψουσέννης ἔτη μα'. *Euseb. apud Sync. p.* 74, *D*.

f Ἐβασίλευσεν τοῦ Ἰούδα πέμπτος Ἄσα ἔτη μα' *Chron. pasch. p.* 94, 95.

g Δεύτερος ἐβασίλευσεν τοῦ Ἰσραὴλ Ναδὰβ ἔτη β'. *Idem p.* 94, *A*.

h Ἑβραίων ἀρχιερεὺς Ἀβιμελὲχ ἐγνωρίζετο. Προεφήτευον δὲ Ἀχίας, Σαμαίας, καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ ἐν Σαμαρείᾳ θυσιαστηρίου Ἰηοῦ, Ἰωὴλ, Ἀζαρίας, ὃς καὶ Ἰωδὴ, Ἀνανία. *Sync. p.* 186, *D*.

i Τρίτος ἐβασίλευσεν τοῦ Ἰσραὴλ Βασσὰ ἔτη κδ'. *Chron. pasch. p.* 94, *C*.

k Θρᾷκες ἐθαλασσοκράτουν. *Sync. p.* 181, *B*.

l Λατίνων ἐβασίλευσε Κάππος Σιλούϊος ἔτη κη'. *Idem p.* 184, *D*.

	HEBR.		ASSYR.	CORIN.	LACED.	ATH.	LATIN.	ÆG.
Abrahamus	Jud. Asa	Isr. Baasa	Peritiades	Prymnes	Doristhus	Therippus	Capys	XXI. dyn. Pseusennes
1057	17	13	23	32	27	35	3	18
1058	18	14	24	33	28	36	4	19
1059	19	15	25	34	29	37	5	20
					a VI. AGESILAUS annis XLIV.			
1060	20	16	26	35	1	38	6	21
				b V. BACCHIS, annis XXXV, a quo reges Bacchiadæ cognominati.				
1061	21	17	27	1	2	39	7	22
1062	22	18	28	2	3	40	8	23
1063	23	19	29	3	4	41	9	24
						c XXII. PHORBAS an. XXXI.		
1064	24	20	30	4	5	1	10	25
			d XXXIII. OPHRATÆUS annis XX.					
1065	25	21	1	5	6	2	11	26
1066	26	22	2	6	7	3	12	27
1067	27	23	3	7	8	4	13	28
1068	28	24	4	8	9	5	14	29
		e IV. ELA annis II.						
1069	29	1	5	9	10	6	15	30
1070	30	2	6	10	11	7	16	31
		f V. AMRI annis XII.						
1071	31	1	7	11	12	8	17	32
1072	32	2	8	12	13	9	18	33
1073	33	3	9	13	14	10	19	34
1074	34	4	10	14	15	11	20	35
1075	35	5	11	15	16	12	21	36
1076	36	6	12	16	17	13	22	37
1077	37	7	13	17	18	14	23	38
1078	38	8	14	18	19	15	24	39
1079	39	9	15	19	20	16	25	40
1080	40	10	16	20	21	17	26	41
								g III. NEPHERCHERES annis IV
1081	41	11	17	21	22	18	27	1
	h VI. JOSAPHAT annis XXV.							
1082	1	12	18	22	23	19	28	2
		i VI. ACHAB annis XXII					IX. CARPENTUS SILVIUS superioris regis Capyo filius annis XIII.	
1083	2	1	19	23	24	20	1	3

a Λακεδαιμονίων ς' ἐβασίλευσεν Ἀγησίλαος ἔτη μδ'. *Sync. p.* 185, *C.*

b Κορινθίων ε' ἐβασίλευσεν Βάκχης ἔτη λε' ἀφ' οὗ οἱ μετὰ τοῦτον βασιλεῖς ἐκλήθησαν Βαχχίδαι. *Idem p.* 180, *C.*

c Ἀθηναίων κβ' ἐβασίλευσεν Φόρβας ἔτη λα'. *Idem p.* 185, *A.*

d Ἀσσυρίων λγ' ἐβασίλευσεν Ὀφραταῖος ἔτη κ'. *Idem p.* 159, *D.*

e Τέταρτος ἐβασίλευσεν τοῦ Ἰσραὴλ Ἠλὰ ἔτη β'. *Chron. pasch. p.* 95, *D.*

f Ἑβραίων τοῦ Ἰσραὴλ ἐβασίλευσε πέμπτος Ἀμβρὶ ἔτη ιβ'. *Idem p.* 96, *D.*

g Αἰγυπτίων γ' Νεφερχερὴς ἔτη δ'. *Euseb. apud Sync. p.* 74, *C.*

h Ἐβασίλευσεν τοῦ Ἰούδα ἕκτος Ἰωσαφὰτ ἔτη κε'. *Chron. pasch. p.* 96, *A.*

i Ἕκτος Ἀχαὰβ ἐβασίλευσεν τοῦ Ἰσραὴλ ἔτη κβ'. *Idem p.* 97, *B.*

		HEBR. Jud.	HEBR. Israel.	ASSYR.	CORIN.	LACED.	ATH.	LATIN.	ÆG.	
	Abrahamus	Josaphat.	Achab	Ophrataeus	Bacchis	Agesilaus	Phorbas	Carpentus	XXI dyn. Nephercheres	
	1084	3	2	20	24	25	21	2	4	
				XXXIV. OPHRATANES annis L.					*a* IV. AMENOPHIS annis IX.	
	1085	4	3	1	25	26	22	3	1	
	1086	5	4	2	26	27	23	4	2	
b Apud Hebræos prophetabant Abdias, Jeu, Ozias, Michæas: pseudoprophetæ vero erant Sedechias, Eliezer.	1087	6	5	3	27	28	24	5	3	
	1088	7	6	4	28	29	25	6	4	
	1089	8	7	5	29	30	26	7	5	
	1090	9	8	6	30	31	27	8	6	
	1091	10	9	7	31	32	28	9	7	
	1092	11	10	8	32	33	29	10	8	
	1093	12	11	9	33	34	30	11	9	
									c V. OSOCHOR annis VI.	
	1094	13	12	10	34	35	31	12	1	
							d XXIII. MEGACLES annis XXX.			
	1095	14	13	11	35	36	1	13	2	
								e X. TIBERINUS SILVIUS an. VIII.		
					f VI. AGELAS annis XXX.					
	1096	15	14	12	1	37	2	1	3	Latinorum decimus Tiberinus Silvius Carpenti filius annis VIII. Ab hoc fluvius appellatus est Tiberis, qui prius Albula dicebatur.
	1097	16	15	13	2	38	3	2	4	
	1098	17	16	14	3	39	4	3	5	
g Quarti mare obtinuerunt Rhodii annis XXIII.	1099	18	17	15	4	40	5	4	6	
									h VI. PSINACHES annis IX	
i Prophetabant Elias et Elisæus.	1100	19	18	16	5	41	6	5	1	
	1101	20	19	17	6	42	7	6	2	
	1102	21	20	18	7	43	8	7	3	
	1103	22	21	19	8	44	9	8	4	
						k VII. ARCHELAUS an. LX.				
								XI. AGRIPPA SILVIUS an. XLI.		
	1104	23	22	20	9	1	10	1	5	

Latinorum undecimus Agrippa Silvius Agrippæ Tiberini filius annis XL. In Latina historia hæc ad verbum scripta reperimus: Agrippa apud Latinos regnante, Homerus poeta in Græcia claruit, ut testatur Apollodorus grammaticus, et Euphorbius historicus, ante urbem Romam conditam annis CXXIV et, ut ait Cornelius Nepos, ante olympiadem primam annis C.

a Αἰγυπτίων δ' Ἀμενωφθὶς ἔτη θ'. *Euseb. apud Sync. p. 74, C.*

b Προεφήτευον Ἀβδιοῦ, Ἰηοῦ, Ὀζιὴλ, Μιχαίας· ψευδοπροφῆται Σεδηκίας καὶ Ἐλιέζερ. *Chron. pasch. p. 96, A-B.*

c Αἰγυπτίων ε' Ὀσοχὼρ ἔτη ς'. *Euseb. apud Sync. p. 74, D.*

d Ἀθηναίων κγ' ἐβασίλευσεν Μεγακλῆς ἔτη κη'. *Sync. p. 185, B.*

e Λατίνων ι' ἐβασίλευσε Τιβέριος ἔτη η', ἀφ' οὗ ποταμὸς Τίβερος προσηγορεύθη, ὁ πρὶν Ἀλβὰς καλούμενος. *Idem p. 184, 185.*

f Κορινθίων ς' ἐβασίλευσεν Ἀγέλας ἔτη λ'. *Idem p. 179, C.*

g Τέταρτοι ἐθαλασσοκράτησαν Ῥόδιοι ἔτη κγ'. *Idem p. 181, B.*

h Αἰγυπτίων ς' Ψινάχης ἔτη θ'. *Euseb. apud Sync. p. 74, D.*

i Ἐλισσαῖος μετὰ Ἠλίᾳ προφήτης ἐγνωρίζετο. *Idem p. 191, B.*

k Λακεδαιμονίων ζ' ἐβασίλευσεν Ἀρχέλαος ἔτη ξ'. *Idem p. 185, C.*

	HEBR.			ASSYR.	CORIN.	LACED.	ATH.	LATIN.	ÆG.	
	Abrahamus	Jud. Josaphat	Isr. Ochozias	Ophratanes	Agelas	Archelaus	Megacles	Agrippa Silvius	XXI dyn. Psinaches	
			a VII. OCHOZIAS annis II.							
	1105	24	1	21	10	2	11	2	6	
	1106	25	2	22	11	3	12	3	7	
		b VII. JORAMUS annis VIII.								
			c VIII. JORAMUS annis XII.							
	1107	1	1	23	12	4	13	4	8	
	1108	2	2	24	13	5	14	5	9	
								d VII. PSUSENNES annis XXXV		
	1109	3	3	25	14	6	15	6	1	
	1110	4	4	26	15	7	16	7	2	
	1111	5	5	27	16	8	17	8	3	
	1112	6	6	28	17	9	18	9	4	
e Elias rapitur.	1113	7	7	29	18	10	19	10	5	*f* Quinti mare obtinuerunt Phryges annis XXV.
	1114	8	8	30	19	11	20	11	6	
		g VIII. OCHOZIAS anno I.								
	1115	1	9	31	20	12	21	12	7	
		h IX. GOTHOLIA mater annis VII.								
i Jonadab filius Rechab clarus habetur, qui dedit mandatum filiis suis ne biberent vinum.	1116	1	10	32	21	13	22	13	8	
	1117	2	11	33	22	14	23	14	9	
	1118	3	12	34	23	15	24	15	10	
			k IX. JEU annis XXVIII.							
	1119	4	1	35	24	16	25	16	11	*l* Jeu percutit Achaabi septuaginta liberos, ejusdemque uxorem Hezabelem Sidoniam.
	1120	5	2	36	25	17	26	17	12	
	1121	6	3	37	26	18	27	18	13	
	1122	7	4	38	27	19	28	19	14	
		m X. JOASUS filius Ochoziæ annis XL.								
	1123	1	5	39	28	20	29	20	15	
	1124	2	6	40	29	21	30	21	16	
							n XXIV. DIOGNETUS annis XXVIII.			
	1125	3	7	41	30	22	1	22	17	

o Joiadas apud Hebræos pontifex insignis erat, qui solus post Moysen vixit annis CXXX.

a Ἕβδομος ἐβασίλευσεν τοῦ Ἰσραὴλ Ὀχοζίας ἔτη β'. *Chron. pasch. p.* 98, *C.*

b Τοῦ Ἰούδα ζ' ἐβασίλευσεν Ἰωρὰμ ἔτη η'. *Idem p.* 96, *D.*

c Ὄγδοος ἐβασίλευσε τοῦ Ἰσραὴλ Ἰωρὰμ ἔτη ιϐ'. *Idem p.* 99, *C.*

d Αἰγυπτίων ζ'. Ψουσέννης ἔτη λε'. *Euseb. apud Sync. p.* 74, *D.*

e Ἠλίας ἀνελήφθη. *Sync. p.* 187, *D.*

f Φρύγες πέμπτοι ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη κε'. *Idem p.* 181, *B.*

g Ὄγδοος Ὀχοζίας ἔτος ἕν. *Chron. pasch. p.* 98, *C.*

h Ἡ μήτηρ Γοθολία ἔτη ζ'. *Idem p.* 99 *A*.

i Ἰωναδὰϐ υἱὸς Ῥηχὰϐ ἐγνωρίζετο. *Ibidem B.*

k Τοῦ Ἰσραὴλ θ' Ἰηοῦ ἐβασίλευσε ἔτη κη'. *Sync. p.* 191, *B.*

l Οὗτος ἀνεῖλε τὸν Ὀχοζίαν καὶ τοὺς υἱοὺς Ἀχαὰϐ, καὶ Ἰεζάϐελ τὴν Σιδωνίαν. *Ibidem.*

m Μετὰ Γοθολίαν ἐβασίλευσεν Ἰωὰς ἔτη μ'. *Chron. pasch. p.* 100, *C.*

n Ἀθηναίων κδ' ἐϐασίλευσε Διόγνητος ἔτη κη'. *Sync. p.* 185, *B.*

o Ἰωδαὲ παρ' Ἑϐραίοις ἀρχιερεὺς ἐγνωρίζετο μόνος μετὰ Μωϋσέα βιώσας ἔτη ρλ'. *Chron. pasch. p.* 100, *D.*

	HEBR. Abrahamus	Jud. Joasus	Isr. Jeu	ASSYR. Ophratanes	CORIN. Eudemus	LACED. Archelaus	ATH. Diognetus	LATIN. Agrippa	ÆG. xxii dyn. Psusennes
					a VII. EUDEMUS annis xxv.				
	1126	4	8	42	1	23	2	23	18
	1127	5	9	43	2	24	3	24	19
	1128	6	10	44	3	25	4	25	20
	1129	7	11	45	4	26	5	26	21
	1130	8	12	46	5	27	6	27	22
	1131	9	13	47	6	28	7	28	23
	1132	10	14	48	7	29	8	29	24
	1133	11	15	49	8	30	9	30	25
	1134	12	16	50	9	31	10	31	26
				c. XXXV. ACRAZAPES annis xlii.					
	1135	13	17	1	10	32	11	32	27
	1136	14	18	2	11	33	12	33	28
	1137	15	19	3	12	34	13	34	29
	1138	16	20	4	13	35	14	35	30
	1139	17	21	5	14	36	15	36	31
	1140	18	22	6	15	37	16	37	32
	1141	19	23	7	16	38	17	58	33
	1142	20	24	8	17	39	18	39	34
	1143	21	25	9	18	40	19	40	35
									d xxii dynastia Bubastitarum, quorum primus I. SESONCHOSIS annis xxi.
	1144	22	26	10	19	41	20	41	1
								e XII. AREMULUS SILVIUS an. xix.	
	1145	23	27	11	20	42	21	1	2
	1146	24	28	12	21	43	22	2	5
			f X. JOACHAZUS annis xvii.						
	1147	25	1	13	22	44	23	3	4
	1148	26	2	14	23	45	24	4	5
	1149	27	3	15	24	46	25	5	6
	1150	28	4	16	25	47	26	6	7
					g VIII ARISTOMEDES annis xxxv.				
	1151	29	5	17	1	48	27	7	8
	1152	30	6	18	2	49	28	8	9
							h XXV. PHERECLES annis xix.		
	1153	31	7	19	3	50	1	9	10
	1154	32	8	20	4	51	2	0	11
	1155	33	9	21	5	52	3	1	12
	1156	34	10	22	6	53	4	2	13
	1157	35	11	23	7	54	5	3	14

b Apud Hebræos Zacharias propheta a rege Joas interficitur. Hic Zacharias Joiadæ filius fuit, qui pro veritate regi resistens occiditur inter templum et altare, sicut Evangelia testantur. Barachiæ autem filius appellatur, quia ob sanctitatem vitæ patris Barachiæ nominati (quod interpretatur *benedictus*) et hic Benedicti nomen obtinuit.

Lycurgus insignis habetur. (1134)

Alter Sesonchosis, cujus pater fuit Serapis (*Sync. p.* 91, *B*). Hunc post mortem deum Serapin Ægyptii nominantes colunt, quem et inferum deum fuisse dicunt. Hoc in membranis Ægyptiacis Ptolemæi, quæ dicitur sacra scriptura, invenies.

Sexti mare obtinuerunt Cyprii annis xxiv (1).

Aremulus Silvius Agrippæ superioris regis filius præsidium Albanorum inter montes, ubi nunc Roma est, posuit : qui ob impietatem postea fulmine interiit. Hujus filius fuit Julius proavus Julii Proculi, qui cum Romulo Romam commigrans fundavit gentem Juliam.

a Κορινθίων ζ' ἐβασίλευσεν Εὔδημος ἔτη κε'. *Sync. p.* 185, *D.*

b Παρ' Ἑβραίοις Ζαχαρίας ὁ προφήτης ἀναιρεῖται ὑπ' Ἰωάς. *Idem p.* 187, *D.*

c Ἀσσυρίων λε' ἐβασίλευσεν Ἀχραγάνης ἔτη μβ'. *Idem p.* 160, *A.*

d Εἰκοστὴ δευτέρα δυναστεία Βουβαστιτῶν βασιλέων τριῶν, (ὧν) α' Σεσόγχωσις ἔτη κα'. *Euseb. apud Sync. p.* 74, *D.*

e Λατίνων ιβ' ἐβασίλευσεν Ἀρέμουλος Σιλούϊος ἔτη ιθ'. Οὗτος ἐκεραυνώθη διὰ πολλὴν ἀσέβειαν. *Sync. p.* 185, *A.*

f Δέκατος Ἑβραίων ἐβασίλευσεν τοῦ Ἰσραὴλ Ἰωαχὰς ἔτη ιζ'. *Chron. pasch. p.* 103, *A.*

g Κορινθίων ἐβασίλευσεν Ἀριστομήδης ἔτη λε'. *Sync. p.* 180, *A.*

h Ἀθηναίων ἐβασίλευσε κε' Φερεκλῆς ἔτη ιθ'. *Idem p.* 185, *B.*

(1) Variant codd. nempe xxxiv, xxxii, xxii. Sed dicendum xxiv, patet ex anno Abrahami 1174.

	HEBR.			ASSYR.	CORIN.	LACED.	ATH.	LATIN.	ÆG.	
	Abrahamus	Jud. Joasus	Isr. Joachazus	Acrazapes	Aristomedes	Archelaus	Phereclès	Aremulus	XXII dyn. Sesonchosis	
	1158	36	12	24	8	55	6	14	15	a Elisæus propheta moritur.
	1159	37	13	25	9	56	7	15	16	
	1160	38	14	26	10	57	8	16	17	
	1161	39	15	27	11	58	9	17	18	
	1162	40	16	28	12	59	10	18	19	
		b XI. AMASIAS annis XXIX.								
	1163	1	17	29	13	60	11	19	20	
			c XI. JOASUS annis XVI.					XIII. AVENTINUS Silvius an. XXXVII.		
						d VIII. TELECLUS annis XL.				
	1164	2	1	30	14	1	12	1	21	
									e II. OSORTHON annis XV.	
	1165	3	2	31	15	2	13	2	1	
	1166	4	3	32	16	3	14	3	2	Carthaginem hac ætate quidam conditam putant. Alii multo ante, ut supra memoravimus.
	(1)1167	5	4	33	17	4	15	4	3	
	1168	6	5	34	18	5	16	5	4	
	1169	7	6	35	19	6	17	6	5	
	1170	8	7	36	20	7	18	7	6	
	1171	9	8	37	21	8	19	8	7	
							f XXVI. ARIPHRON annis XX.			
Septimi Phœnices mare obtinuerunt.	1172	10	9	38	22	9	1	9	8	Sub Ariphrone Assyriorum regnum destructum, et Sardanapallus, ut nonnulli scriptitant.
	1173	11	10	39	23	10	2	10	9	
	1174	12	11	40	24	11	3	11	10	
	1175	13	12	41	25	12	4	12	11	
	1176	14	13	42	26	13	5	13	12	
				g XXXVI. THONUS CONCOLERUS, qui vocatur Græce Sardanapallus, annis XX.						
	1177	15	14	1	27	14	6	14	13	
	1178	16	15	2	28	15	7	15	14	
	1179	17	16	3	29	16	8	16	15	
			h XII. HIEROBOAMUS annis XLI.						i III. TACELOTHIS an. XIII.	
	1180	18	1	4	30	17	9	17	1	
	1181	19	2	5	31	18	10	18	2	
	1182	20	3	6	32	19	11	19	3	
	1183	21	4	7	33	20	12	20	4	
	1184	22	5	8	34	21	13	21	5	

k Sardanapallus eodem tempore Tarsum atque Anchialem condidit, et habitari fecit; et in prælio victus ab Arbace Medorum rege, semet incendio concremavit.

a Ἐλισσαῖος ὁ προφήτης ἐτελεύτησεν ἔτει λς' τοῦ Ἰωάς. *Sync. p.* 187, *D.*

b Ἐβασίλευσεν τῆς Ἰουδαίας Ἀμεσσίας ἔτη κθ'. *Chron. pasch. p.* 101, *D.*

c Ἐβασίλευσεν τοῦ Ἰσραὴλ Ἰωὰς ἔτη ις'. *Idem p.* 104, *D.*

d Λακεδαιμονίων η' ἐβασίλευσε Τήλεκλος ἔτη μ'. *Sync. p.* 185, *C.*

e Αἰγυπτίων β' ἐβασίλευσεν Ὀσωρθὼν ἔτη ιε'. *Euseb. apud Sync. p.* 74, *D.*

f Ἀθηναίων κς' ἐβασίλευσεν Ἀρίφρων ἔτη κ'. Κατὰ τοῦτον Ἀρίφρονα ἡ τῶν Ἀσσυρίων κατελύθη ἀρχὴ, ὡς πάντες συμφωνοῦσι. *Sync. p.* 185, *B.*

g Ἀσσυρίων λς' ἐβασίλευσε Θῶνος ὁ λεγόμενος Κογκόλερος, Ἑλληνιστὶ Σαρδανάπαλλος, ἔτη κ'. *Idem p.* 165, *B.*

h Αἰγυπτίων γ' ἐβασίλευσε Τακέλλωθις ἔτη ιγ'. *Eusebius apud Sync. p.* 74, *D.*

i Τοῦ Ἰσραὴλ ιβ' ἐβασίλευσε Ἱεροβοὰμ ἔτη μα'. *Chron. pasch. p.* 105, *D.*

k Σαρδανάπαλλος Ταρσὸν ᾤκησε καὶ Ἀγχιάλην τὰς πόλεις ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. *Sync. p.* 165, *C.*

(1) *Lacuna in cod. Arm. usque ad an.* 1221.

	Abrahamus	HEBR. Jud. Amasias	Isr. Hieroboamus	ASSYR. Thonus Concolerus	CORIN. Aristomedes	LACED. Teleclus	ATH. Ariphron	LATIN. Aventinus	ÆGYPT. xxii dyn. [Tacelothis
	1185	23	6	9	35	22	14	22	6
					a IX AGEMON annis XVI.				
	1186	24	7	10	1	23	15	23	7
	1187	25	8	11	2	24	16	24	8
	1188	26	9	12	3	25	17	25	9
	1189	27	10	13	4	26	18	26	10
	1190	28	11	14	5	27	19	27	11
	1191	29	12	15	6	28	20	28	12
		b XII. AZARIAS. qui et Ozias, annis LII.					*c* XXVII. THESPIEUS annis XXVII.		
	1192	1	13	16	7	29	1	29	13
									d XXIII dynastia. I. PETUBAS annis XXVI.
	1193	2	14	17	8	30	2	30	1
	1194	3	15	18	9	31	3	31	2
Lycurgus Lacedæmoniis jura componit.	1195	4	16	19	10	32	4	32	3
	1196	5	17	20	11	33	5	33	4

Thespieo Ariphronis filio Athenis regnante, Assyriorum imperium deletum est.

Usque ad id tempus fuisse reges Assyriorum historia refert. Et fiunt simul anni MCXCVII. Omnes autem anni regni Assyriorum a primo anno Nini supputantur MCCXL.

Arbaces Medus, Assyriorum imperio destructo, regnum in Medos transtulit : et interim sine principibus res agebatur, usque ad Dejocem, qui et Assyriorum regnavit, regem Medorum. In medio autem tempore Chaldæi proprie prævalebant : quorum separatæ quædam regum successiones feruntur. Reliquæ autem gentes propriis regibus utebantur.

Alter. Temporibus istis Assyrii sine auctore [rectore] fuerunt, quia Arbaces Medus, deposito regno eorum, ad suum reversus est. Postea autem Dejoces Medorum regnum ipsis conjunxit; magis autem Assyrios ad suum regnum recepit. Sed interim actus proprie feruntur Assyriorum, et quod reges interim levaverunt.

	Abrahamus	HEBR. Jud. Azarias	Isr. Hieroboamus	CORINT. Agemon	LACED. Teleclus	ATHEN. Thespieus	LATIN. Aventinus	ÆGYPT. xxiii dynastia Petubas	
	1197	6	18	12	34	6	34	5	
	1198	7	19	13	35	7	35	6	
	1199	8	20	14	36	8	36	7	
	1200	9	21	15	37	9	37	8	Aventinus Aremuli superioris regis major filius in eo monte, qui nunc pars Urbis est, mortuus ac sepultus æternum loco vocabulum dedit.
							e XIV. PROCAS SILVIUS an. XXI.		
f Phidon apud Argivos mensuras et pondera primus invenit [*al.* instituit].	1201	10	22	16	38	10	1	9	
				g X. ALEXANDER annis XXV.					
	1202	11	23	1	39	11	2	10	
	1203	12	24	2	40	12	3	11	

a Κορινθίων ἐβασίλευσε Ἀγήμων ἔτη ις'. *Sync.* p. 180, A.

b Τοῦ Ἰούδα ιθ' ἐβασίλευσεν Ἀζαρίας ἔτη νβ'. *Chron. pasch.* p. 103, *B.*

c Ἀθηναίων κζ' ἐβασίλευσε Θεσπιεὺς ἔτη κζ'. *Sync.* p. 195, *C.*

d Εἰκοστὴ τρίτη δυναστεία Τανιτῶν τριῶν· α' Πετουβάστης ἔτη κε'. *Euseb. apud Sync.* p. 75, *A.*

e Λατίνων ιδ' ἐβασίλευσε Πρόκας Σιλούϊος ἔτη κα'. *Sync.* p. 192, *A.*

f Φείδων Ἄργους κρατῶν, μέτρα καὶ σταθμία πρῶτος ἐφεῦρεν. *Idem* p. 198, *C.*

g Κορινθίων ἐβασίλευσεν Ἀλέξανδρος ἔτη κε'. *Idem* p. 180, *B.*

	HEBR.			MACED.	CORIN.	LACED.	ATH.	LATIN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Jud. Azarias	Isr. Hieroboamus	Caranus	Alexander	Alcamenes	Thespieus	Procas Silvius	XXIII dyn. Petubas	
				a I. CARANUS annis XXVIII.		*b* IX. ALCAMENES annis XXXVII.				
	1204	13	25	1	3	1	13	4	12	*c* Templum Junonis incensum.
	1205	14	26	2	4	2	14	5	13	
	1206	15	27	3	5	3	15	6	14	
	1207	16	28	4	6	4	16	7	15	
e Prophetabant apud Hebræos Osee, Amos, Isaias, Jonas.	1208	17	29	5	7	5	17	8	16	*d* Hesiodus insignis habetur, ut vult Porphyrius.
	1209	18	30	6	8	6	18	9	17	
	1210	19	31	7	9	7	19	10	18	
	1211	20	32	8	10	8	20	11	19	Triremis prima navigavit Corintho.
	1212	21	33	9	11	9	21	12	20	
	1213	22	34	10	12	10	22	13	21	
	1214	23	35	11	13	11	23	14	22	
	1215	24	36	12	14	12	24	15	23	
	1216	25	37	13	15	13	25	16	24	
	1217	26	38	14	16	14	26	17	25	Ægyptii regem suum Osorthonem Herculem cognominaverunt.
	1218	27	39	15	17	15	27	18	26	
							f XXVIII. AGAMESTOR annis XX.		*g* II. OSORTHON annis IX.	
	1219	28	40	16	18	16	1	19	1	
	1220	29	41	17	19	17	2	20	2	

Numitor Procæ superioris regis major filius a fratre Amulio regno pulsus in agro suo vixit. Filia ejus adimendi partus gratia virgo Vestalis lecta ; quæ cum septimo patrui anno geminos edidisset infantes, juxta legem in terram viva defossa est. Verum parvulos prope ripam Tiberis expositos Faustulus regii pastor armenti ad Accam Laurentiam uxorem suam detulit, quæ propter pulchritudinem et rapacitatem corporis quæstuosi lupa a viciais appellabatur. Unde ad nostram usque memoriam meretricum cellulæ lupanaria dicuntur. Pueri vero cum adolevissent, collecta latronum et pastorum manu, interfecto apud Albam Amulio, avum Numitorem in regnum restituunt.

h Hebræorum Israel XIII. Zacharias mensibus sex. Post quem XIV Sellum mense uno. Hic annus consumitur per diversos.

			i XV MANAEMUS annis XI.							
	1221	30	1	18	20	18	3	21	3	
								l XV. AMULIUS SILVIUS annis XLIII.		
k Lycurgi leges in Lacedæmone, juxta sententiam Apollodori, hac ætate susceptæ. Alii autem antea.	1222	31	2	19	21	19	4	1	4	
	1223	32	3	20	22	20	5	2	5	
	1224	33	4	21	23	21	6	3	6	
	1225	34	5	22	24	22	7	4	7	
	1226	35	6	23	25	23	8	5	8	

a Μακεδόνων α' ἐβασίλευσε Κάρανος ἔτη κη'. *Sync. p.* 198, *C.*

b Λακεδαιμονίων θ' ἐβασίλευσεν Ἀλκαμένης ἔτη λζ'. *Idem p.* 185, *C.*

c Ὁ τῆς Ἥρας νεὼς ἐνεπρήσθη. *Idem p.* 247, *D.*

d Ἡσίοδος ἐγνωρίζετο. *Idem p.* 173, *B.*

e Προεφήτευον Ὠσηὲ, Ἀμὼς καὶ Ἰωνᾶς. *Chron. pasch. p.* 102, *D.*

f Αἰγυπτίων β' Ὀσωρθὼν ἔτη θ', ὃν Ἡρακλέα Αἰγύπτιοι ἐκάλεσαν *Euseb. apud Sync. p.* 75, *A.*

g Ἀθηναίων κη' ἐβασίλευσεν Ἀγαμήστωρ ἔτη κ'. *Sync. p.* 195, *C.*

h Τοῦ Ἰσραὴλ ἐβασίλευσεν ιγ Ζαχαρίας μῆνας ς'. Μεθ' ὃν ιδ' Σιλοὺμ ἡμέρας λ'. *Idem p.* 202, *C.*

i Τοῦ Ἰσραὴλ ιε' ἐβασίλευσε Μαναὴμ ἔτη ια'. Τὰ δὲ πολλὰ τῶν ἀντιγράφων ἔτη ι' ἔχουσιν. *Ibidem.*

k Ἀπολλόδωρος Λυκούργου νόμιμα ἐν τῷ η' (ιη') Ἀλκαμένους. *Idem p.* 185, *D.*

l Λατίνων ιε' ἐβασίλευσεν Ἀμοῦλος Σιλούϊος ἔτη μγ'. *Idem p.* 192, *A.*

	HEBR.			MACED.	CORIN.	LACED.	ATH.	LATIN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Jud. Azarias	Isr. Manaemus	Caranus	Telestes	Alcamenes	Agamestor	Amulius	XXIII dyn. Osorthon	
					a XI. TELESTES annis XII					
	1227	36	7	24	1	24	9	6	9	
									b III. PSAMMES annis X.	
	1228	37	8	25	2	25	10	7	1	
	1229	38	9	26	3	26	11	8	2	
	1230	39	10	27	4	27	12	9	3	
	1231	40	11	28	5	28	13	10	4	
c Phua rex Assyriorum adversus Samariam ascendit : traditis autem sibi a Manaemo Israelis rege mille argenti talentis, discessit.			*d* XVI. PHACEE annis X.	*e* II. COENUS annis XII.						
	1232	41	1	1	6	29	14	11	5	Ægyptii octavi potestatem maris tenuerunt annis XXX (1).
	1233	42	2	2	7	30	15	12	6	
	1234	43	3	3	8	31	16	13	7	
	1235	44	4	4	9	32	17	14	8	
	1236	45	5	5	10	33	18	15	9	
	1237	46	6	6	11	34	19	16	10	
									f XXIV. dynastia I. BOCCHORIS annis XLIV	
	1238	47	7	7	12	35	20	17	1	sub quo et agnus locutus est.
					g XII AUTOMENES an I.		*h* XXIX. ÆSCHYLUS Agamestoris superioris regis filius annis XXIII.			
	1239	48	8	8	1	36	1	18	2	

i Lacedæmoniorum reges defecerunt. Corinthiorum reges defecerunt. Post hos Corinthi annui prytanes constituti sunt.

1. OLYMPIAS		HEBR.		LYD.	MACED.	LACED.	ATH.	LATIN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Jud. Azarias	Isr. Phacee	Ardysus	Cœnus	Alcamenes	Agamestor	Amulius	XXIV dyn. Bocchoris.	Bocchoris Ægytiis jura constituit.
k Lydorum primus rex Ardysus filius Alyattæ. 1				I. ARDYSUS annis XXXV.						
	1240	49	9	1	9	37	2	19	3	

l A captivitate Trojæ usque ad olympiadem primam anni CCCCVI. Secundo anno Æschyli Atheniensium judicis prima olympias acta, qui erat agon gymnicus, in quo Corœbus Eliensis victor exstitit. Elii agunt quinquennale certamen quatuor annis in medio expletis, in quibus principes annui constituuntur quatuor : quam olympiadem Iphitus filius Praxonidis, sive Æmonis, primus constituit.

a Κορινθίων Τελέστης ἔτη ιϐ'. *Sync. p.* 180, *B.*

b Αἰγυπτίων γ' ἐϐασίλευσε Ψαμμοὺς ἔτη δέκα. *Euseb. apud Sync. p.* 75, *A.*

c Φοὺλ βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐπιϐὰς τῇ Σαμαρείᾳ, λαϐὼν παρὰ Μαναὴμ τοῦ βασιλέως Ἰσραὴλ ͵α τάλαντα ἀργυρίου, ἀνεχώρησεν. *Chron. pasch. p.* 106, 107.

d Τοῦ Ἰσραὴλ ις' ἐϐασίλευσε Φακεσίας υἱὸς Μαναὴμ ἔτη ι'. *Sync. p.* 202, *B.*

e Μακεδόνων β' ἐϐασίλευσεν Κοινὸς ἔτη ιϐ'. *Idem p.* 198, *D.*

f Εἰκοστὴ τετάρτη δυναστεία Βόκχωρις Σαΐτης ἔτη μγ' ἐφ' οὗ ἀρνίον ἐφθέγξατο. *Euseb. apud Sync. p.* 75, *B.*

g Κορινθίων Αὐτομένης ἔτος ἕν. *Sync. p.* 180, *B.*

h Ἀθηναίων κθ' ἐϐασίλευσεν Αἰσχύλος ἔτη κγ'. *Idem p.* 195, *C.*

i Οἱ Λακεδαιμονίων βασιλεῖς καὶ οἱ Κορινθίων ἕως τοῦδε τοῦ χρόνου διήρκεσαν ἔτεσιν τν'· μεθ' οὓς ἐνιαύσιοι πρυτάνεις, ἐπὶ Αἰσχύλου ἄρχοντος καὶ τῆς πρώτης ὀλυμπιάδος. *Idem p.* 186, *A.*

k Λυδῶν βασιλεὺς Ἄρδυσος Ἀλυάττου ἔτη λς'. *Idem p.* 239, *D.*

l Κόροιϐος Ἠλεῖος ἀνεγράφη στάδιον νικήσας, καὶ κατ' αὐτὸν ὀλυμπιὰς πρώτη ἐτάχθη, ἀφ' ἧς Ἕλληνες ἀριθμεῖν τι δοκοῦσιν ἀκριϐῶς χρονικόν. *Idem p.* 196, *C.*

(1) Lib. I, cap. 36, n. 1, diximus, ne apud Hieronymi quidem editiones legi quot annis Ægyptii mare obtinuerint. Nunc mihi codices Vaticani *annos* XXX exhibent.

a Ab hoc tempore Græca de temporibus historia vera creditur : nam ante hoc, ut cuique visum est, diversas sententias protulerunt.

b Primam olympiadem Africanus temporibus Joatham regis Hebræorum fuisse scripsit. Nostra quoque supputatio iisdem temporibus eam exhibuit. Scribit autem Africanus, ut verba ejus ponam, in hunc modum : Æschylus Agamestoris filius apud Athenienses obtinuit principatum annis xxiii, qua ætate Joathan regnabat in Hierusalem. Porro et nos in prima olympiade Joathan posuimus.

c Arctinus Milesius versificator florentissimus habetur.

e In Italia Pantosia et Metapontus conditæ.

k Prophetabant Michæas Morasthites, Osee, Joel, Isaias, Oded.

l Hesiodus secundum quosdam clarus habetur.

m Athenis primum navis triremis navigavit, Aminocleo cursum dirigente.

OLYMP.	Abr.	HEBR. Jud. Azarias	Isr. Phacee	LYD. Ardysus	MACED. Cœnus	ATH. Æschylus	LATIN. Amulius	ÆGYP. xxiv dyn. Bocchoris
	1241	50	10	2	10	3	20	4
			d XVII. PHACEAS annis xx.					
	1242	51	1	3	11	4	21	5
	1243	52	2	4	12	5	22	6
		g XIII. IOATHAMUS annis xvi.			*h* III. TYRIMMAS an. xxxviii.			
2	1244	1	3	5	1	6	23	7
	1245	2	4	6	2	7	24	8
	1246	3	5	7	3	8	25	9
	1247	4	6	8	4	9	26	10
3	1248	5	7	9	5	10	27	11
	1249	6	8	10	6	11	28	12
	1250	7	9	11	7	12	29	13
	1251	8	10	12	8	13	30	14
4	1252	9	11	13	9	14	31	15
	1253	10	12	14	10	15	32	16
	1254	11	13	15	11	16	33	17
	1255	12	14	16	12	17	34	18
5	1256	13	15	17	13	18	35	19
	1257	14	16	18	14	19	36	20
	1258	15	17	19	15	20	37	21
	1259	16	18	20	16	21	38	22

f Hoc tempore Teglath Phalassar rex Assyriorum magnam partem populi Judæorum in Assyrios transtulit, rege Phacee : quo tempore Arctinus Milesius versificator prope omni metro et opere clarus habetur.

i Remus et Romulus generantur Marte et Ilia.

Cinæthon Lacedæmonius poeta, qui Telegoniam scripsit, agnoscitur.

Eumelus poeta, cognoscitur, qui Bugoniam et Europiam : et Arctinus, qui Æthiopidam composuit et Iliacam vastationem, agnoscitur.

n Theræi Cyrenem condiderunt, ex responso Phœbi. Conditor urbis Battus cognomine, cujus proprium nomen Aristoteles [*al.* Aristæus].

o In Lacedæmone primus Ephorus, quod magistratus nomen est, constituitur. Fuit autem sub regibus Lacedæmoniorum annis cccl.

a Ἔνθεν τὰ τῆς τῶν Ἑλλήνων χρονογραφίας ἀκριβοῦς ἀναγραφῆς τετευχέναι δοκεῖ· ἅττα πρὸ αὐτῶν ὡς ἑκάστῳ φίλον ἦν, ἀπεφήναντο. *Anonym. Scal. apud nos p.* 142.

b Τὴν α' ὀλυμπιάδα ὁ Ἀφρικανὸς κατὰ Ἰωαθὰμ Ἑβραίων τοῦ Ἰούδα βασιλέα συνάγει· καὶ ὁ ἡμέτερος δὲ κανὼν κατὰ τὸν αὐτόν. Γράφει δὲ ὁ Ἀφρικανὸς ὧδε πρὸς λέξιν· Αἰσχύλος ὁ Ἀγαμήστορος ἦρξεν τῶν Ἀθηναίων ἔτη κγ', ἐφ' οὗ Ἰωαθὰμ ἐβασίλευσεν ἐν Ἱερουσαλὴμ· καὶ ὁ ἡμέτερος κανὼν, λέγει, ἐπὶ τῆς πρώτης ὀλυμπιάδος τὸν Ἰωαθὰμ βασιλέα Ἰούδα συνείληφεν. *Chron. pasch. p.* 104, *B C. Conferatur Syncellus p.* 197, *C, qui Africanum a primo Achazi anno initium olympiadum duxisse affirmat.*

c Ἀρκτῖνος Μιλήσιος ἐποποιὸς ἤκμαζεν. *Idem p.* 212, *C.*

d Τοῦ Ἰσραὴλ ιζ' ἐβασίλευσε Φακεὲ υἱὸς Ῥωμελίου ἔτη κ'· *Chron. pasch. p.* 107, *B.*

e Ἐν Ἰταλίᾳ Πανδοσία καὶ Μεταπόντος πόλεις ἐκτίσθησαν. *Sync. p.* 212, *C.*

f Ἐν ταῖς ἡμέραις Φακεὲ ἀνέβη Θεγλὰθ Φανασσὰρ βασιλεὺς Ἀσσυρίων, καὶ τοῦ λαοῦ πλεῖστον ἀπῴκισεν εἰς Ἀσσυρίους. *Chron. pasch. p.* 107, *C, et Sync. p.* 202, *D.*

g Ἰωαθὰμ ἐβασίλευσεν ἐν Ἱερουσαλὴμ. *Chron. pasch. p.* 104, *B.*

h Μακεδόνων γ' ἐβασίλευσεν Τύρμας ἔτη με'. *Sync. p.* 212, *D.*

i Ῥῶμος καὶ Ῥωμύλος ἐγεννήθησαν Ἄρει καὶ Ἰλίᾳ. *Idem p.* 192, *A.*

k Προεφήτευον Ἡσαΐας, Ὠσηὲ, Ἰωὴλ, Ὠδὴδ, καὶ Μιχαίας ὁ Μορασθίτης. *Chron. pasch. p.* 104, *C.*

l Ἡσίοδος ἐγνωρίζετο. *Sync. p.* 173, *B.*

m Ἀθήνησι πρώτη ἐναυπηγήθη τριήρης ὑπὸ Μενοχλέους. *Sync. p.* 212, *C.*

n Θηραῖοι Κυρήνην ᾤκησαν κατὰ χρησμόν· οἰκιστὴς δὲ αὐτῆς Βάττος, ὁ καὶ Ἀριστοτέλης. *Sync. p.* 212, *C.*

o Ἐν Λακεδαιμονίᾳ πρῶτος ἔφορος κατεστάθη. *Idem p.* 185, *D.*

	OLYMP.		HEBR.		LYD.	MACED.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.	
		Abr.	Jud. Achazus	Isr. Phaceas	Ardysus	Tyrimmos	Æsimides	Amulius	XXIV. dyn. Bocchoris	
			a XIV. ACHAZUS annis XVI.							
In Ponto Trapezus condita.	6	1260	1	19	21	17	22	39	23	In Italia Callicum et Lyconia conditæ.
		1261	2	20	22	18	23	40	24	
				b XVIII. OSEAS annis IX.			*c* XXX. ALCMÆON annis II.			
Nonnulli Romanorum scriptores Romam conditam ferunt.		1262	3	1	23	19	1	41	25	
		1263	4	2	24	20	2	42	26	
							XXXI. CHAROPS annis X.			

Athenis principes, qui usque ad mortem suam reipublicæ præerant, desierunt : et in decem annos magistratuum consuetudo versa est : regnavitque primus Charops, filius Æschyli, annis X.

ROMÆ CONDITÆ ANNUS I.	7	1264	5	3	25	21	1	43	27

Roma palilibus, qui nunc dies festus est, condita. Remus rutro [*al.* rastro] pastorali a Fabio Romuli duce occisus est (quidam ab ipso Romulo dicunt) ob transmissum saltu vallum. Ob asyli impunitatem magna Romulo multitudo conjungitur.

						d I. ROMULUS annis XXXVIII.		
1265	6	4	26	22	2	1	28
1266	7	5	27	23	3	2	29

Circensibus adornatis Consualibus ludis Sabinæ raptæ anno ab Urbe condita tertio : et una virginum pulcherrima cunctorum acclamatione rapientium Thalasso Romuli duci decernitur. Unde in nuptiarum solemnitatibus Thalasso vulgo clamitant : quod scilicet talis nupta sit, quæ Thalassum habere mereatur.

Mare obtinuerunt Milesii, construxeruntque urbem in Ægypto Naucratem.	8	1267	8	6	28	24	4	3	30	Aradus insula condita.
		1268	9	7	29	25	5	4	31	
		1269	10	8	30	26	6	5	32	
		1270	11	9	31	27	7	6	33	

e Prima captivitas Israel. Decem tribus gentis Judææ, quæ vocabantur Israel, et erant in parte Samariæ, victæ a Sennacherib, qui et Salmanassar, rege Chaldæorum, translatæ sunt in montes Medorum, regnatumque est in Samaria annis CCL [*al.* CCXL, *Gr.* CCLXIII]. Sennacherib rex Chaldæorum ad custodiendam regionem Judæam accolas misit Assyrios : unde Samaritæ nuncupati sunt Syriaca lingua, quod Latina lingua exprimitur *custodes*, æmulatoresque Judææ legis facti sunt.

	9	1271	12		32	28	8	7	34	Eumelus Corinthius versificator agnoscitur.
		1272	13		33	29	9	8	35	
		1273	14		34	30	10	9	36	

Caninenses, Antemnates, Crustumini, Fidenates, Veientes, qui propter Sabinarum raptum bellum moverant, vincuntur a Romulo. Tarpeia clypeis Sabinorum obruta : unde mons Tarpeius, in quo nunc Capitolium. Romani, Tatio Sabinorum rege regnante cum Romulo, a Curibus Quirites appellati.

a Ἰούδα ἐβασίλευσεν Ἀχὰζ ἔτη ις', *Chron. pasch.* p. 109, *A.*

b Ὡσηὲ ἐβασίλευσεν ἔτη θ'. *Idem p.* 107, *D.*

c Ἀθηναίων λ' ἐβασίλευσεν Ἀλκμαίων ἔτη β'. Ἐπὶ τούτου Ἀθήνησιν ἡ διὰ βίου κατελύθη ἀρχὴ, (καὶ) κατεστάθησαν δεκαετεῖς, ὧν πρῶτος Χάροψ δεκαετής. *Sync. p.* 211, *D.*

d Ῥωμαίων πρῶτος ἐβασίλευσε Ῥωμύλος ἔτη λη'. *Idem p.* 195, *A.*

e Τούτῳ τῷ ἔτει θ' τῆς βασιλείας Ὡσηὲ πρώτη αἰχμαλωσία γέγονε τοῦ Ἰσραὴλ τῶν δέκα φυλῶν, βασιλευομένων μὲν ἐν Σαμαρείᾳ, νῦν δὲ μετῳκισθεισῶν εἰς ὄρη Μήδων καὶ Χαλδαίων, ἐπιστρατεύσαντος τῇ Σαμαρείᾳ καὶ πολιορκήσαντος αὐτὴν Σαλμανάσαρ τοῦ τῶν Χαλδαίων βασιλέως. Ἐβασιλεύθησαν δὲ ἐν Σαμαρείᾳ ἔτεσιν διακοσίοις ἑξήκοντα τρισί. *Chron. pasch. p.* 108, *A*

	OLYMP.		HEBR.	LYD.	MACED.	ATHEN.	ROM.	ÆGYPT.	
		Abr.	Jud. Achazus	Ardysus	Tyrimmas	Æsimides	Romulus	xxiv. dyn. Bocchoris	
					a XXXII. ÆSIMIDES annis x.				
R. X.		1274	15	35	31	1	10	37	Lacedæmonii contra Messenios bellum habebant, quod viginti annis agebatur.
			b II. ALYATTES annis xiv.						
		1275	16	1	32	2	11	38	*c* Sibylla Erythræa agnoscitur.
			d xix. EZECHIAS justus annis xxix.						
	10	1276	1	2	33	3	12	39	
		1277	2	3	34	4	13	40	
		1278	3	4	35	5	14	41	*e* Midas regnavit in
		1279	4	5	36	6	15	42	Phrygia.
	11	1280	5	6	37	7	16	43	*f* Naxus condita in Sicilia civitas.
g Apud Hebræos prophetabant Isaias, Osee et Nahum.		1281	6	7	38	8	17	44	
					h IV. PERDICCAS. annis LI.			*i* xxv dynastia. I. SABACON Æthiops annis xii.	
Sabacon Bocchorim prælio captum vivum exussit, Ægyptoque regnavit.									
Syracusæ in Sicilia conditæ.		1282	7	8	1	9	18	1	
		1283	8	9	2	10	19	2	
k Romulus primus milites sumpsit ex populo, et nobilissimos centum senes ob ætatem senatores, ob similitudinem curæ patres appellavit. Templa quoque et muros Romanæ urbis exstruxit.									
						l XXXIII. CLIDICUS annis x.			
R. XX.	12	1284	9	10	3	1	20	3	
		1285	10	11	4	2	21	4	
Decimi mare obtinuerunt Cares annis LXI.		1286	11	12	5	3	22	5	
	13	1287	12	13	6	4	23	6	
		1288	13	14	7	5	24	7	
				m III. MELES annis xii.					
		1289	14	1	8	6	25	8	
		1290	15	2	9	7	26	9	

n Sennacherib Assyriorum rex venit adversus Hierosolyma, civitatesque Judæ obsidione cinxit. Sed enim angelus Domini noctu trucidavit hominum centum octoginta quinque millia in castris Assyriorum. Ille præterea nuntio accepto de Tharaco Indiæ rege qui sibi bellum intulisset, Ninivem reversus est.

a Ἀθηναίων λβ' ἐβασίλευσεν Αἰσιμίδης ἔτη ι'. *Sync. p.* 211, *D.*

b Λυδῶν β' ἐβασίλευσεν Ἀλυάττης ἔτη ιδ'. *Idem p.* 239, *D.*

c Τούτῳ τῷ ἔτει Σιβύλλα ἡ Ἐρυθραία ἐν Αἰγύπτῳ ἐγνωρίζετο. *Chron. pasch. p.* 108.

d Τοῦ Ἰούδα ιθ' ἐβασίλευσεν Ἐζεκίας ἔτη κθ'. *Idem p.* 115, *A.*

e Μίδας Φρυγῶν ἐβασίλευσεν. *Sync. p.* 106, *B.*

f Ἐν Σικελίᾳ Νάξος ἐκτίσθη. *Idem p.* 212, *C.*

g Προεφήτευον Ὠσηὲ καὶ Ἡσαΐας. *Idem p.* 199, *B.*

h Μακεδόνων δ' ἐβασίλευσεν Περδίκκας ἔτη να'. *Idem p.* 212, *D.*

i Εἰκοστὴ πέμπτη δυναστεία Αἰθιόπων βασιλέων τριῶν. Α' Σαββακὼν, ὃς Βόκχωριν αἰχμάλωτον ἑλὼν ἔκαυσε ζῶντα, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη ιβ' *Euseb. apud Sync. p.* 75, *B.*

k Ῥωμύλος πρῶτος ἐκ τοῦ δήμου ἐστράτευσεν ἄνδρας, συγκλητικούς τε ρ' γέροντας ἐποίησε, καὶ πατρικίους ἐξ αὐτῶν ἐκάλεσε, ναούς τε καὶ τείχη ἐν Ῥώμῃ ᾠκοδόμησε. *Sync. p.* 195, *B.*

l Ἀθηναίων λγ' ἐβασίλευσεν Κλεόδικος ἔτη ι'. *Idem p.* 211, *D.*

m Λυδῶν γ' ἐβασίλευσε Μῆλης ἔτη ιβ'. *Idem p.* 239, *D.*

n Τῷ ιδ' ἔτει τῆς βασιλείας Ἐζεκίου ἀνέβη Σεναχηρεὶμ βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐπὶ τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας τὰς ὀχυρὰς, καὶ ἔλαβεν αὐτάς. Τότε ἄγγελος Κυρίου νυκτὸς διέφθειρε παραδόξως ρπε' χιλιάδας ἀνδρῶν τῆς τῶν Ἀσσυρίων παρεμβολῆς. Καὶ Σεναχηρεὶμ σὺν τοῖς ὑπολοίποις ἀνέζευξεν ἀδόξως εἰς τὴν Ἀσσυρίαν, ἀκηκοὼς ὅτι ὁ τῶν Αἰθιόπων βασιλεὺς Θωρακὰ ἔρχεται πολεμήσων αὐτόν. *Idem p.* 200, 201, *et Chron. pasch. p.* 115, 116.

OLYMP.		HEBR.	LYD.	MACED.	ATHEN.	ROM.	ÆGYPT.
	Abr.	Jud. Ezechias	Meles	Perdiccas	Clidicus	Romulus	xxv dyn. Sabacon
	1291	16	3	10	8	27	10
14	1292	17	4	11	9	28	11
	1293	18	5	12	10	29	12

a XXIV. HIPPOMENES annis x. *b* II. SEBICHUS an. xii.

R. XXX.

	1294	19	6	13	1	30	1
	1295	20	7	14	2	31	2
15	1296	21	8	15	3	32	3
	1297	22	9	16	4	33	4
	1298	23	10	17	5	34	5
	1299	24	11	18	6	35	6
16	1300	25	12	19	7	36	7

Catana in Sicilia condita.

Bellum, quod in Thyrea inter Lacedæmonios et Argivos gestum est, hoc tempore fuit.

d In Sicilia Chersonesus condita est.

Messena a Lacedæmoniis capitur.

Secundum quosdam Romulus descripsit in decem menses annum prius sine aliqua supputatione confusum.

c IV CANDAULES annis xvii.

	1301	26	1	20	8	37	8
	1302	27	2	21	9	38	9

Romulus apud paludem Capreæ nusquam comparuit : et suadente Julio [*al.* Lucio] Proculo, Quirini nomine apud suos consecratus est. Mortuo Romulo, per quinos dies senatores rempublicam rexerunt ; atque ita unus annus expletus : quod tempus interregnum appellatum est.

e II. NUMA POMPILIUS annis xli.

	1303	28	3	22	10	1	10

Numa Pompilius nullum cum finitimis bellum gessit. Hic duos menses anno addidit, Januarium et Februarium, cum ante hoc decem tantum menses apud Romanos fuissent, adeo ut ultimus December diceretur. Capitolium quoque a fundamentis ædificavit, et congiarium dedit asses ligneos, et scorteos [*al.* corticeos].

f XXXV. LEOCRATES. annis x.

R. XL.

17	1304	29	4	23	1	2	11

g XX. MANASSES annis lv.

	1305	1	5	24	2	3	12

h Manasses impius Esaiam interfecit, statuamque suam [*gr.* Jovis] posuit quinque facies habentem.

i III. TARACUS annis xx.

Hic ab Æthiopia duxit exercitum, atque Sebiconem occidit, ipseque regnavit Ægyptiorum [*al.* Taracus, Sebico interfecto, Ægyptiis regnavit].

	1306	2	6	25	3	4	1
18	1307	3	7	26	4	5	2
	1308	4	8	27	5	6	3

Croton, et Parion, et Sybaris conditæ civitates.

a Ἀθηναίων λδ' ἐβασίλευσεν Ἱππομένης ἔτη ι'. *Sync. p.* 211, *D.*

b Αἰγυπτίων β' Σεύηχος ἔτη ιϐ'. *Euseb. apud Sync. p.* 75, *B.*

c Λυδῶν δ' ἐβασίλευσε Κανδαύλης ἔτη ιζ'. *Sync. p.* 259, *D.*

d Ἐν Σικελίᾳ Χεῤῥόνησος ἐκτίσθη. *Idem p.* 212, *C.*

e Νουμᾶς μετὰ Ῥωμύλον βασιλεύσας Ῥώμης· ὁ αὐτὸς τὸ Καπετώλιον ἐκ θεμελίων ᾠκοδόμησεν· ὁ αὐτὸς τῷ ἐνιαυτῷ δύο μῆνας προσέθηκεν, τόν τε Ιανουάριον καὶ φεϐρουάριον, δεκαμηνιαίου τοῦ ἐνιαυτοῦ πρὸ τούτου χρηματίζοντος· ὁ αὐτὸς κογγιάριον ἔδωκεν, ἀσσάρια ξύλινα καὶ σκύτινα καὶ ὀστράκινα. *Idem p.* 211, *B, et Chron. pasch. p.* 117, *C.*

f Ἀθηναίων λε' ἐβασίλευσεν Λεωκράτης ἔτη ι'. *Idem p.* 212, *A.*

g. Τοῦ Ἰούδα κ' ἐβασίλευσεν Μανασσῆς ἔτη νε'. *Idem p.* 213, *D.*

h Οὗτος ἐν οἴκῳ Κυρίου Διὸς ἄγαλμα τετραπρόσωπον ἔστησεν. *Idem p.* 214, *A.*

i Αἰγυπτίων γ' ἐβασίλευσε Ταρακὸς ἔτη κ'. *Euseb. apud Sync. p.* 75, *B.*

	OLYMP.	Abr.	HEBR. Jud. Manasses	LYD. Candaule	MACED. Perdiccas	ATH. Leocrates	MED. Dejoces	ROM. Numa Pompilius	ÆGYPT. xxv dyn. Taracus	

a I. DEJOCES primus Medis imperat an. LIV.

	OLYMP.	Abr.	HEBR.	LYD.	MACED.	ATH.	MED.	ROM.	ÆGYPT.	
		1309	5	9	28	6	1	7	4	Dejoces Ecbatanam condidit civitatem.

Ii, qui Parthenii vocabantur, Tarentum condiderunt. Tunc et Corinthii Corcyram.

	OLYMP.	Abr.	HEBR.	LYD.	MACED.	ATH.	MED.	ROM.	ÆGYPT.
Nicomedia condita, quæ prius Astacus vocabatur (1).		1310	6	10	29	7	2	8	5
		1311	7	11	30	8	3	9	6
	19	1312	8	12	31	9	4	10	7
		1313	9	13	32	10	5	11	8

R. L.

b XXXVI. APSANDER annis X.

	OLYMP.	Abr.	HEBR.	LYD.	MACED.	ATH.	MED.	ROM.	ÆGYPT.
		1314	10	14	33	1	6	12	9
		1315	11	15	34	2	7	13	10
	20	1316	12	16	35	3	8	14	11
		1317	13	17	36	4	9	15	12

c V. GYGES annis XXXVI.

OLYMP.	Abr.	HEBR.	LYD.	MACED.	ATH.	MED.	ROM.	ÆGYPT.	
	1318	14	1	37	5	10	16	13	
	1319	15	2	38	6	11	17	14	
21	1320	16	3	39	7	12	18	15	
	1321	17	4	40	8	13	19	16	Midas, cum apud Phrygas regnaret, sanguine tauri poto exstinctus est.
	1322	18	5	41	9	14	20	17	
	1323	19	6	42	10	15	21	18	

d XXXVII. ERYXIAS an. X.

R. LX.

	OLYMP.	Abr.	HEBR.	LYD.	MACED.	ATH.	MED.	ROM.	ÆGYPT.
	22	1324	20	7	43	1	16	22	19
Glaucus Chius primus ferri inter se glutinum excogitavit.		1325	21	8	44	2	17	23	20

e XXVI dynastia
I. AMERES Æthiops
an. XII.

	OLYMP.	Abr.	HEBR.	LYD.	MACED.	ATH.	MED.	ROM.	ÆGYPT.	
In Sicilia Gela civitas, in Pamphylia Phaselis civitas condita est.	23	1326	22	9	45	3	18	24	1	
		1327	23	10	46	4	19	25	2	
		1328	24	11	47	5	20	26	3	
		1329	25	12	48	6	21	27	4	Hipponax notissimus redditur philosophus.
		1330	26	13	49	7	22	28	5	
		1331	27	14	50	8	23	29	6	
	24	1332	28	15	51	9	24	30	7	

f V. ARGÆUS annis XXXVIII.

OLYMP.	Abr.	HEBR.	LYD.	MACED.	ATH.	MED.	ROM.	ÆGYPT.
	1333	29	16	1	10	25	31	8

g Athenis annui principes constituti sunt, cessantibus regibus; novemque principes ex nobilibus urbis electi Atheniensibus præfuerunt [*al.* rempublicam agentes].

a Μήδων ἐϐασίλευσε Δηιόκης ἔτη νδ'. *Sync. p.* 198, *A.*

b Ἀθηναίων λς' ἐϐασίλευσεν Ἄψανδρος ἔτη ι'. *Idem p.* 212, *A.*

c Λυδῶν ε' ἐϐασίλευσε Γύγης ἔτη λς'. *Idem p.* 239, *D.*

d Ἀθηναίων λζ' ἐϐασίλευσεν Ἐρυξίας ἔτη ι'. *Idem p.* 212, *A.*

e Ἕκτη καὶ εἰκοστὴ δυναστεία Σαϊτῶν βασιλέων θ'. Ἄμμερις Αἰθίοψ ἔτη ιϐ'. *Euseb. apud Sync. p.* 76, *B.*

f Μακεδόνων ε' ἐβασίλευσεν Ἀργαῖος ἔτη λη'. *Sync. p.* 213, *A.*

g Οἱ Ἀθηναίων βασιλεῖς ἐπαύσαντο. Μετὰ τούτους ἄρχοντες ἐνιαύσιοι εὑρέθησαν ἐξ εὐπατριδῶν· ἐννέα τε ἀρχόντων Ἀθήνησιν ἀρχὴ κατεστάθη. *Idem p.* 212, *A, B.*

(1) Imo Astacus condita, quæ postea Nicomedia dicta est. Sic enim *Chron. pasch.* p. 174 A. Νικομήδης Ἀστάκειαν ἐπικτίσας Νικομήδειαν ὠνόμασεν.

	OLYMP.		HEBR.	LYD.	MACED.	MED.	ROM.	ÆGYPT.	
		Abr.	Jud. Manasses	Gyges.	Argæus	Dejoces	Numa Pompilius	XXVI. dyn. Ameres	
R. LXX.		1334	30	17	2	26	32	9	
		1335	31	18	3	27	33	10	
	25	1336	32	19	4	28	34	11	
		1337	33	20	5	29	35	12	
								a II. STEPHINATIS annis VII.	
		1338	34	21	6	30	36	1	
		1339	35	22	7	31	37	2	
	26	1340	36	23	8	32	38	3	
		1341	37	24	9	33	39	4	*b* Cyzicus civitas condita est.
		1342	38	25	10	34	40	5	
Chalcedon condita civitas in Bithynia.		1343	39	26	11	35	41	6	Locri in Italia civitas condita.
							c III. TULLUS SILVIUS annis XXXII.		
R. LXXX.	27	1344	40	27	12	36	1	7	

Tullus Hostilius primus regum Romanorum purpura et fascibus sceptroque aureo usus est : ac deinde cum sua domo fulmine conflagravit. Ipse post longam pacem bella reparavit : Albanos, Veientes, Fidenates vicit : et adjecto monte Cælio Urbem valli ambitu ampliavit.

	OLYMP.	Abr.	Jud.	Lyd.	Maced.	Med.	Rom.	Ægypt.	
								d III. NECHEPSUS annis VI.	
		1345	41	28	13	37	2	1	Nechepsus magicæ artis peritus, cujus scripta medicinalia feruntur.
		1346	42	29	14	38	3	2	
Post Caras mare obtinuerunt Lesbii annis LXVIII [*al.* LXIX].		1347	43	30	15	39	4	3	
	28	1348	44	31	16	40	5	4	
		1349	45	32	17	41	6	5	
		1350	46	33	18	42	7	6	
							f IV. NECHAUS an. VIII.		*e* Nudorum exercitatio primum acta in Lacedæmone. *Al.* : Dies festus, qui dicitur gymnopædia (1).
g Archilochus, et Simonides, et Aristoxenus musicus, illustres habentur.		1351	47	34	19	43	8	1	
	29	1352	48	35	20	44	9	2	
		1353	49	36	21	45	10	3	*h* Sibylla, quæ et Herophila, in Samo insignis habetur.
				i VI. ARDYS annis XXXVIII.					
R. XC.		1354	50	1	22	46	11	4	*k* Zaleucus legum lator apud Locros crebro sermone celebratur.
		1355	51	2	23	47	12	5	
	30	1356	52	3	24	48	13	6	
		1357	53	4	25	49	14	7	Byzantium condita.
		1358	54	5	26	50	15	8	

l Alcmæon clarus habetur, et Lesches Lesbius, qui parvam Iliada scripsit.

m Cypselus in Corintho tyrannidem exercuit annis XXVIII.

a Αἰγυπτίων β' ἐβασίλευσε Στεφινάτης ἔτη ζ'. *Euseb. apud Sync. p.* 76, *B.*

b Κύζικος ᾠκίσθη. *Sync. p.* 213.

c Ῥωμαίων ἐβασίλευσεν Τοῦλλος Ὁστίλιος ἔτη λβ'. Οὗτος καὶ Σίλβιος παρά τισι λέγεται· τοῦτόν φασι πρῶτον περιβαλέσθαι πορφύραν ἐν βασιλεῦσι Ῥωμαίων, καὶ ῥάβδον κατασχεῖν· οὗτος τῆς οἰκίας αὐτῷ καταφλεχθείσης σκηπτῷ συγκαυθεὶς τελευτᾷ. *Idem p.* 211, *B.*

d Αἰγυπτίων γ' ἐβασίλευσε Νεχεψὼς ἔτη ς'. *Euseb. apud Sync. p.* 76, *B.*

e Γυμνὴ παιδεία πρῶτον ἐν Λακεδαιμονίᾳ ἤχθη. *Sync. p.* 113, *A.*

f Αἰγυπτίων δ' ἐβασίλευσε Νεχαὼ ἔτη η'. *Ibidem.*

g Ἀρχίλοχος καὶ Σιμωνίδης ἐγνωρίζοντο. *Ibidem.*

h Σιβύλλα Σαμία, ἡ καὶ Ἡροφίλα, ἐγνωρίζετο. *Idem p.* 213, *A.*

i Λυδῶν ς' ἐβασίλευσεν Ἄρδυσος ἔτη λη'. *Idem p.* 239, *D.*

k Ζάλευκος ὁ νομοθέτης Λοκρῶν ἤκμαζεν. *Idem p.* 213, *B.*

l Λέσχης Λέσβιος, ὁ τὴν μικρὰν Ἰλιάδα ποιήσας, καὶ Ἀλκμαίων ἤκμαζεν. *Idem p.* 213, *B.*

m Κύψελος Κορίνθου ἐτυράννησεν ἔτη κη'. *Idem p.* 213, *B.*

(1) Reprehenditur a criticis Hieronymus quod pro γυμνὴ παιδεία legerit γυμνοποδία, et scripserit *nudipedalia* pro *nudorum exercitatio*.

	OLYMP.		HEBR.	LYD.	MACED.	MED.	ROM.	ÆGYPT.	
		Abr.	Jud. Manasses	Ardys	Argæus	Dejoces	Tullus Silvius	xxvi dyn. Psammetichus	
								a V. PSAMMETICHUS annis XLIV	
		1359	55	6	27	51	16	1	

b XXI. AMOSUS annis XII.

Amos [*seu* Amon] secundum LXX Seniorum interpretationem XII annis regnavit : secundum Hebræos annis duobus. Hujus initio Tullus Hostilius Romæ septimum decimum imperii sui gerebat annum.

	OLYMP.	Abr.	HEBR.	LYD.	MACED.	MED.	ROM.	ÆGYPT.	
	31	1360	1	7	28	52	17	2	*c* Istrus civitas condita in Ponto.
		1361	2	8	29	53	18	3	*d* Acanthus condita, et Stagira [*al.* et Agira in Asia].
		1362	3	9	30	54	19	4	In Ponto Borysthenes civitas condita est.
						e II. PHRAORTES annis XXIV.			
In Sicilia Selinus condita civitas.		1363	4	10	31	1	20	5	
R. C. *g* Phalaris apud Agrigentinos tyrannidem exercet.	32	1364	5	11	32	2	21	6	
		1365	6	12	33	3	22	7	*f* Lampsacus condita et Abdera civitates.
		1366	7	13	34	4	23	8	
		1367	8	14	35	5	24	9	
	33	1368	9	15	36	6	25	10	
		1369	10	16	37	7	26	11	
h Terpander musicus insignis habetur.		1370	11	17	38	8	27	12	
					i VI. PHILIPPUS annis XXXVIII.				
		1371	12	18	1	9	28	13	

k XXII. JOSIAS annis XXXI.

	OLYMP.	Abr.	HEBR.	LYD.	MACED.	MED.	ROM.	ÆGYPT.
	34	1372	1	19	2	10	29	14
R. CX. *l* Hebræorum pontifex maximus Helcias insignis habetur.		1373	2	20	3	11	30	15
		1374	3	21	4	12	31	16
		1375	4	22	5	13	32	17
							m IV. ANCUS MARCIUS annis XXIII.	
	35	1376	5	23	6	14	1	18

Ancus Marcius, Numæ ex filia nepos, Aventinum montem et Janiculum Urbi addidit : et supra mare sextodecimo ab Urbe milliario Ostiam condidit civitatem. Ad extremum morbo periit.

1377	6	24	7	15	2	19

n Thales Milesius, Examii filius, primus physicus philosophus agnoscitur : quem aiunt vixisse usque ad quinquagesimam octavam olympiadem.

a Αἰγυπτίων ε' ἐβασίλευσε Ψαμμήτιχος ἔτη μδ'. *Euseb. apud Sync. p.* 76, *B.*

b Τοῦ Ἰούδα κα' ἐβασίλευσεν Ἀμὼς ἔτη β'· Εὐσέβιος ιβ' ἔτη λέγει βασιλεῦσαι κατὰ τοὺς Ο'· ψεύδεται δέ. *Sync. p.* 214, *B-C.*

c Ἐν Πόντῳ πόλις Ἴστορος ἐκτίσθη. *Ibidem.*

d Ἄκανθος καὶ Στάγειρα ἐν Ἑλλάδι ἐκτίσθησαν. *Idem p.* 213, *B.*

e Μήδων β' ἐβασίλευσεν Ἀφραάρτης ἔτη κδ'. *Idem p.* 212, *D.*

f Λάμψακος καὶ Ἄβδηρα ἐκτίσθησαν. *Ibidem.*

g Φάλαρις Ἀκραγαντίνων ἐτυράννησεν. *Idem p.* 213, *B.*

h Τέρπανδρος μουσικὸς ἐγνωρίζετο. *Ibidem.*

i Μακεδόνων ς' ἐβασίλευσε Φίλιππος ἔτη λη'. *Idem p.* 238, *D.*

k Τοῦ Ἰούδα κβ' ἐβασίλευσεν Ἰωσίας (ἔτη λα'). *Idem p.* 214, *C.*

l Χελκίας ὁ ἀρχιερεὺς ἱεράτευσεν. *Idem p.* 214, *C.*

m Ῥωμαίων ἐβασίλευσεν Ἄγκος Μάρκιος ἔτη κγ'. *Idem p.* 237, *B.*

n Θαλῆς Ἐξαμύου Μιλήσιος πρῶτος φυσικὸς φιλόσοφος ἐγνωρίζετο· λέγεται ζῆσαι ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἔτη. *Idem p.* 213, *C*, *et Chron. pasch. p.* 143, *C.*

	OLYMP.	HEBR. Abrahamus.	Jud. Josias	LYD. Ardys	MACED. Philippus	MED. Phraortes	ROM. Ancus Marcius	ÆGYPT. xxvi dyn. Psammetichus	
		1378	7	25	8	16	3	20	
		1379	8	26	9	17	4	21	
	36	1380	9	27	10	18	5	22	

a Oraculo Dodonæo primum Græcia usa est. [*Al.* Græci ad Dodonæos miserunt tunc primum inde oracula petentes.]

		1381	10	28	11	19	6	23	
		1382	11	29	12	20	7	24	Messena a Lacedæmonum potestate recessit [*al.* desciscit].
R. CXX.		1383	12	30	13	21	8	25	
b Scythæ usque ad Palæstinam penetraverunt.	37	1384	13	31	14	22	9	26	*c* Myrtæus Atheniensis poeta cognoscitur.
		1385	14	32	15	23	10	27	
e Hieremias prophetare orsus. Sinope condita civitas in provincia Ponto.		1386	15	33	16	24	11	28	*d* Battus condidit Cyrenem.
						f III. CYAXARES an. XXXII.			
		1387	16	34	17	1	12	29	*g* Apud Corinthum Periander tyrannus.
h Holda mulier apud Hebræos prophetabat.	38	1388	17	35	18	2	13	30	
		1389	18	36	19	3	14	31	
		1390	19	37	20	4	15	32	*i* Lipara condita civitas.
l Epidaurus civitas condita, quæ postea vocata est Dyrrhachium.		1391	20	38	21	5	16	33	
				m VII. SADYATTES annis XV.					*k* Prusias condita civitas in provincia Bithynia.
n Prophetabant Sophonias et Hieremias.	39	1392	21	1	22	6	17	34	*o* Phalaridis Agrigentinorum tyrannis destructa.
		1393	22	2	23	7	18	35	
R. CXXX.		1394	23	3	24	8	19	36	
		1395	24	4	25	9	20	37	
	40	1396	25	5	26	10	21	38	*p* Draco legumlator, ut quibusdam videtur, agnoscitur.
Cyaxares adversus Assyrios dimicans Ninum capit atque subvertit.		1397	26	6	27	11	22	39	
		1398	27	7	28	12	23	40	
							q V. TARQUINIUS PRISCUS an. XXXVII.		
		1399	28	8	29	13	1	41	

Tarquinius Priscus Capitolium construxit, et Jovi dedicavit. Idem circum Romæ ædificavit, numerum senatorum auxit, Romanos ludos instituit, muros et cloacas ædificavit. Ad extremum ab Anci filiis occisus est regis ejus, cui ipse successerat.

	41	1400	29	9	30	14	2	42	
		1401	30	10	31	15	3	43	

a Δωδώνης τῷ μαντείῳ κατὰ τούτους Ἕλληνες τοὺς χρόνους ἐχρήσαντο. *Sync. p.* 213, *B.*

b Σκύθαι τὴν Παλαιστίνην κατέδραμον. *Idem p.* 214, *C.*

c Μυρταῖος Ἀθηναῖος ποιητὴς ἐγνωρίζετο. *Idem p.* 213, *C.*

d Βάττος Κυρήνην ἐπέκτισεν. *Ibidem.*

e Ἤρξατο προφητεύειν Ἱερεμίας. *Idem p.* 214, *D.*

f Μήδων γ΄. ἐβασίλευσε Κυαξάρης ἔτη λϐ΄. *Idem p.* 212, *D.*

g Κορινθίων Περίανδρος ἐτυράννησεν. *Idem p.* 213, *C.*

h Ὀλδὰ γυνὴ παρ' Ἑβραίοις προεφήτευσεν. *Idem p.* 214, *B*

i Λίπαρα ἐκτίσθη. *Idem p.* 213, *C.*

k Προύσια ἐκτίσθη. *Ibidem.*

l Ἐπίδαμνος, ἡ νῦν καλουμένη Δυῤῥάχιον, ἐκτίσθη. *Ibidem.*

m Λυδῶν ζ΄ ἐβασίλευσε Σαδυάττης ἔτη ιε΄. *Idem p.* 239, *D.*

n Προφητεύουσι Σοφωνίας καὶ Ἱερεμίας. *Chron. pasch. p.* 120, *D.*

o Φάλαρις τυραννῶν κατελύθη. *Idem p.* 213, *D.*

p Δράκων κατά τινας ἐνομοθέτει. *Ibidem.*

q Ῥωμαίων ἐβασίλευσε Ταρκύνιος ἔτη λζ΄. *Idem p.* 237, *B.*

	OLYMP.	HEBR.		LYD.	MACED.	MED.	ROM.	ÆGYPT.
		Abrahamus.	Jud. Josias	Sadyattes	Philippus	Cyaxares	Tarquinius Priscus	XXVI dyn. Psammetichus
		1402	31	11	32	16	4	44

a Josias rex Judæorum cum Nechaone Ægyptiorum rege congressus occiditur. Ac mihi miraculum subit quomodo in præsens tempus sibi uterque convenerit, maxime cum Scriptura divina hunc eumdem Pharaonem Nechaonem appellet.

b XXIII. JOACHASUS mensibus III.
d XXIV. ELIACHIMUS qui et Joachimus an. XII.

c VI. NECHAO secundus, qui et Nechepsus, an. VI.

		1403	1	12	33	17	5	1
R. CXL.	42	1404	2	13	34	18	6	2
		1405	3	14	35	19	7	3
		1406	4	15	36	20	8	4

e Arion Methymnæus clarus habetur, qui a delphino in portum Tænarum dicitur transportatus.

f VII. ALYATTES annis XLIX.

		1407	5	1	37	21	9	5
	43	1408	6	2	38	22	10	6

Stesichorus poeta clarus habetur.

Panætius primus in Sicilia arripuit tyrannidem.

g VII. AEROPUS annis XXVI.

h VII. PSAMMUTHES alter, qui et Psammetichus, an. XVII.

		1409	7	3	1	23	11	1
		1410	8	4	2	24	12	2

Pittacus Mitylenæus, qui de septem sapientibus fuit, cum Phrynone Atheniensi Olympionice congressus eum interficit.

	44	1411	9	5	3	25	13	3
		1412	10	6	4	26	14	4

Anno tertio [*Arm.* decimo] Joachim Nabuchodonosor rex Babylonis Judæam capit : et in ditionem suam redactis plurimis Judæorum, cum etiam partem vasorum templi invasisset, et tributarium fecisset Joachim, victor ad patriam revertitur.

i Alcman [*al.* Alcmæon], ut quibusdam videtur, agnoscitur.

		1413	11	7	5	27	15	5
R. CL.		1414	12	8	6	28	16	6

k XXV. JOACHIMUS, idemque Jechonias, mensibus III. Hunc Joachim rex Babylonius captum secum pertrahit, secundo veniens ad Judæam. Hic annus per diversos impletur.

l Tertio regnantis Jechoniæ mense superveniens Nabuchodonosor Babyloniorum rex eumdem magnamque populi ejus partem in servitutem redegit.

m XXVI. SEDECIAS annis XI.

Et hunc rex Babylonius captum duxit, oculosque ejus eruit.

		1415	1	9	7	29	17	7

a Ἰωσίας βασιλεὺς Ἰούδα συμβαλὼν Νεχαὼ, τῷ καὶ Νεχεψὼ, ἀναιρεῖται ὑπ' αὐτοῦ. Καί μοι θαυμάζειν ἔπεισι, πῶς συνέδραμον οἱ χρόνοι, κατὰ τὸν προκείμενον κανόνα, ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ Ἰωσίου τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα Νεχαὼ, ὃν καὶ ἡ θεία Γραφὴ Φαραὼ ὀνομάζει. *Chron. pasch. p.* 121, *A.*

b Ἰωάχαζ μῆνας γ'. *Ibidem.*

c Αἰγυπτίων ς' Νεχαὼ δεύτερος ἔτη ς'. Οὗτος εἷλεν τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ Ἰωαχὰς τὸν βασιλέα αἰχμάλωτον εἰς Αἴγυπτον ἀπήγαγεν. *Euseb. apud Sync. p.* 76, *C.*

d Ἐλιακεὶμ ἔτη ιβ'. *Sync. p.* 217, *A.*

e Ἀρίων ἐγνωρίζετο Μηθυμναῖος· οὗτος ἐπὶ δελφῖνος εἰς Ταίναρον διεσώθη. *Idem p.* 213, *D.*

f Λυδῶν ἐβασίλευσεν η' Ἀλυάττης ἔτη μθ'. *Sync. p.* 239, *D.*

g Μακεδόνων ζ' ἐβασίλευσεν Ἀερόπας ἔτη κς'. *Idem p.* 238, *D.*

h Αἰγυπτίων ἐβασίλευσε Ψαμμοῦθις ἕτερος, ὁ καὶ Ψαμμήτιχος, ἔτη ιζ'. *Euseb. apud Sync. p.* 76, *C.*

i Ἀλκμὰν κατά τινας ἐγνωρίζετο. *Sync. p.* 213, *D.*

k Τοῦ Ἰούδα ιθ' ἐβασίλευσεν Ἰεχονίας, ὁ καὶ Ἰωακεὶμ, μῆνας τρεῖς. *Idem p.* 219, *B.*

l Τούτου τῷ τρίτῳ ἔτει (μηνὶ) γέγονεν ἡ πρώτη μετοικεσία ὑπὸ Ναβουχοδονόσωρ μεταστήσαντος αὐτὸν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ ι' χιλιάδας ἀνδρῶν. *Ibidem, C.*

m Τοῦ Ἰούδα κ' ἐβασίλευσεν Σεδεκίας ἔτη ια'. *Ibidem, B.*

	OLYMP.	HEBR.		LYD.	MACED.	MED.	ROM.	ÆGYPT.	
		Abrahamus	Jud. Sedechias	Alyattes	Aeropus	Cyaxares	Tarquinius Priscus	xxvi. dyn. Psammuthes	
a In Babylonia Daniel, Ananias, Azarias, Misael, clari habentur.	45	1416	2	10	8	30	18	8	
		1417	3	11	9	31	19	9	
b Camarina urbs condita.		1418	4	12	10	32	20	10	Perinthus condita.
						c IV. ASTYAGES annis xxxviii.			
d Prophetabant Hieremias et Baruch.		419	5	13	11	1	21	11	
	46	1420	6	14	12	2	22	12	
		1421	7	15	13	3	23	13	Sappho mulier philosopha, et Alcæus poeta,
		1422	8	16	14	4	24	14	clari habentur.
Massilia condita.		1423	9	17	15	5	25	15	
R. CLX.	47	1424	10	18	16	6	26	16	Epimenides Athenas emundavit [*al.* subvertit].
		1425	11	19	17	7	27	17	
Judæa gens capitur.		*f* CAPTIVITATIS, templique inflammati, anni LXX.					*g* VIII. VAPHRES annis xxv.		*e* Solon, Draconis legibus antiquatis, extra eas, quæ ad sanguinem pertinebant, nova genti, cui præerat, jura constituit.
		1426	1	20	18	8	28	1	

h Hebræorum captivitas, et exterminium templi, quod fuit in Hierusalem, annis LXX, qui supputantur usque in secundum annum Darii.

Nabuchodonosor rex Chaldæorum, Hierosolymis captis, templum incendit, quod ab initio ædificationis suæ manserat annis CCCCXLII. Sententiæ autem nostræ etiam Clemens congruit in primo Stromate, XLVII olympiade captivitatem Judæorum factam esse contestans, regnante apud Ægyptios Vaphre, apud Athenas Phænippo [*Gr. et Arm.* Philippo] : et supputari LXX annos desolationis templi, usque ad secundum annum Darii. Captis Hierosolymis ab Assyriis, ad Vaphrem regem Ægypti Judæorum reliqui transfugerunt. Hujus Vaphris Hieremias quoque propheta meminit. Sedeciam excæcavit Nabuchodonosor, captivumque abduxit : templum autem incendit Nabuzardanes quinto post mense

		1427	2	21	19	9	29	2

i His temporibus certantibus in agone de voce *tragos*, id est *hircus*, in præmio dabatur. Unde tragœdos nuncupatos, quia Græce hircus τράγος dicitur.

	48	1428	3	22	20	10	30	3
k Corinthiorum monarchia destructa est.		1429	4	23	21	11	31	4
		1430	5	24	22	12	32	5

a Ἐν Βαβυλῶνι Δανιὴλ, Ἰεζεκιὴλ, προεφήτευον (καὶ) οἱ τρεῖς παῖδες ἐγνωρίζοντο. *Sync. p.* 230, *B.*

b Καμαρίνα πόλις ἐκτίσθη. *Idem p.* 238, *D.*

c Μήδων δ' ἐβασίλευσεν Ἀστυάγης ἔτη λη'. *Idem p.* 231, *B.*

d Ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας προεφήτευον Ἱερεμίας καὶ Βαρούχ. *Chron. pasch. p.* 139, *D.*

e Σόλων τοῦ Δράκοντος τοὺς νόμους ἠθέτει. *Cedrenus, p.* 82, *D.*

f Ἰουδαίων αἰχμαλωσίας καὶ ἀφανισμοῦ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις νεὼ (ἔτη ο'). *Chron. pasch. p.* 136, *D.*

g Αἰγυπτίων η' ἐβασίλευσεν Οὐαφρις ἔτη κε', ᾧ προσέφυγον ἁλούσης ὑπὸ Ἀσσυρίων τῆς Ἱερουσαλὴμ οἱ τῶν Ἰουδαίων ὑπόλοιποι. *Euseb. apud Sync. p.* 76, *C.*

h Πρῶτον ἔτος ἀρχῆς ἀφανισμοῦ τοῦ νεὼ καὶ αἰχμαλωσίας τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους, πλὴν ὀλίγων, οἳ καὶ εἰς Αἴγυπτον κατέβησαν πρὸς Οὐαφρῆν βασιλέα Αἰγύπτου, μετὰ τὰς εἰς αὐτοὺς γενομένας μερικὰς αἰχμαλωσίας, καθ' ἣν ὁ τῶν Χαλδαίων καὶ Βαβυλωνίων βασιλεὺς Ναβουχοδονόσωρ ἐπαύσατο πολιορκήσας τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν Σεδεκίαν ἐκτυφλώσας αἰχμάλωτον ἔλαβεν. Ναβουζάρδαν δὲ ἀρχιμάγειρος μηνὶ πέμπτῳ, δεκάτῃ τοῦ μηνὸς, τόν τε νεὼ πυρπολεῖ διαρκέσαντα ἀπὸ πρώτης οἰκοδομῆς Σολομῶνος ἔτεσι υμβ'. Συνᾴδει δὲ ἡμῖν ὁ Κλήμης καὶ αὐτὸς ἐν τῷ πρώτῳ Στρώματι φάσκων, ἐπὶ τῆς μζ' ὀλυμπιάδος τὴν εἰς Βαβυλῶνα αἰχμαλωσίαν τοῦ Ἰουδαίων λαοῦ γενέσθαι, βασιλεύοντος μὲν Αἰγυπτίων Οὐαφροῦ, ἄρχοντος δὲ Ἀθήνῃσι Φιλίππου· συνάγεσθαί τε τὰ σ' ἔτη τῆς ἐρημίας τοῦ τόπου ἐπὶ τὸ δεύτερον ἔτος Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου. *Chron. pasch. p.* 136, 137, *sed perturbata atque interpolata.*

i Τοῖς ἀγωνιζομένοις παρ' Ἕλλησι τράγος ἐδίδοτο, ἀφ' οὗ τραγικοὶ ἐκλήθησαν. *Sync. p.* 239, *A.*

k Ἡ τῶν Κορινθίων κατελύθη μοναρχία κατὰ τούτους τοὺς χρόνους. *Idem p.* 238, *D.*

	OLYMP.	HEBR. Abrahamus	Captivitas	LYD. Alyattes	MACED. Aeropus	MED. Astyages	ROM. Tarquinius	ÆGYPT. xxvi dyn. Vaphres	
		1431	6	25	23	13	33	6	
	49	1432	7	26	24	14	34	7	*a* Solis facta defectio,
		1433	8	27	25	15	35	8	cum futuram eam Thales
R. CLXX.		1434	9	28	26	16	36	9	ante dixisset.

c VIII. ALCETAS annis xxix.

	OLYMP.	HEBR.		LYD.	MACED.	MED.	ROM.	ÆGYPT.	
b In Babylone prophetabant Daniel et Ezechiel.		1435	10	29	1	17	37	10	Alyattes et Astyages dimicaverunt.

d VI. SERVIUS TULLIUS annis xxxiv.

	OLYMP.	HEBR.		LYD.	MACED.	MED.	ROM.	ÆGYPT.	
	50	1436	11	30	2	18	1	11	*e* Isthmia post Melicertem, et Pythia, primum
		1437	12	31	3	19	2	12	acta.
		1438	13	32	4	20	3	13	*f* Hoc tempore septem
		1439	14	33	5	21	4	14	sapientes appellati.
	51	1440	15	34	6	22	5	15	*g* Alyattes et Astyages
h Duodecimo loco maris imperium tenuerunt		1441	16	35	7	23	6	16	dimicaverunt primo prælio.
Phocenses annis xliv.		1442	17	36	8	24	7	17	
		1443	18	37	9	25	8	18	

Servius ancillæ, sed nobilis, captivæ filius tres montes Urbi addidit, Quirinalem, Esquilinum, Viminalem : fossas circum muros duxit : censum Romanorum civium primus instituit : et ad extremum Tarquinii Superbi generi sui, superioris regis filii, scelere occisus est, qui ei successit.

i Anaximander Milesius physicus agnoscitur philosophus.

k Agon Nemeacus primum ab Argivis actus post eum, qui sub Archemoro fuerat.

	OLYMP.	HEBR.		LYD.	MACED.	MED.	ROM.	ÆGYPT.
R. CLXXX.	52	1444	19	38	10	26	9	19
		1445	20	39	11	27	10	20

l Mortuo Nabuchodonosor Babyloniorum rege, filius suus suscepit imperium Evimerodach, cui successit frater ejus Baltasar, cui Daniel eam scripturam, quæ in pariete apparuerat, interpretatus est, significantem imperium Chaldæorum in Medos et Persas transferendum. Hoc tempore liber Daniel scribitur.

	OLYMP.	HEBR.		LYD.	MACED.	MED.	ROM.	ÆGYPT.	
Astyages contra Lydos pugnat.		1446	21	40	12	28	11	21	*m* Phalaris tyrannidem exercet annis xvi.
		1447	22	41	13	29	12	22	
	53	1448	23	42	14	30	13	23	*n* Abaris de Scythia venit in Græciam.
		1449	24	43	15	31	14	24	
		1450	25	44	16	32	15	25	*o* Eugamon Cyrenæus, qui Telegoniam fecit,

p IX. AMOSIS agnoscitur. an. xlii.

Amosis iste ex septem magis unus fuit, quos nobiles Ægyptii fuisse dicunt.

OLYMP.	HEBR.		LYD.	MACED.	MED.	ROM.	ÆGYPT.
54	1451	26	45	17	33	16	1
	1452	27	46	18	34	17	2

q Agon gymnicus, quem Panathenæon vocant, actus apud Athenienses tunc primum.

a Θαλῆς Μιλήσιος ἔκλειψιν ἡλίου σύμπασαν προεῖπεν. *Sync. p.* 239, *B.*

b Προεφήτευον ἐν Βαβυλῶνι Ἐζεκιὴλ καὶ Δανιήλ. *Chron. pasch. p.* 130, *B, C.*

c Μακεδόνων η ἐβασίλευσεν Ἀλκετᾶς ἔτη κθ′. *Sync. p.* 238, *D.*

d Ῥωμαίων ς′ ἐβασίλευσεν Σερούϊος ὁ καὶ Τοῦλλος ἔτη λδ′. *Idem p.* 237, *B.*

e Ἴσθμια καὶ Πύθια πρώτως ἤχθη μετὰ Μελικέρτην. *Idem p.* 239, *A.*

f Οἱ ἑπτὰ σοφοὶ ὠνομάσθησαν. *Ibidem.*

g Ἀστυάγης Λυδοὺς κατεπολέμει. *Ibidem.*

h ΙϬ′ Φωκαεῖς ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη μδ′. *Ibidem, B.*

i Ἀναξίμανδρος Μιλήσιος φυσικὸς φιλόσοφος ἐγνωρίζετο. *Ibidem, A.*

k Νέμεα πρῶτον ἤχθη ἀγὼν ὑπ' Ἀργείων μετὰ τὸν ἐπ' Ἀρχεμόρῳ. *Ibidem, A.*

l Μετὰ Ναβουχοδονόσωρ διεδέξατο τὴν Χαλδαίων ἀρχὴν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εὐειλὰδ-Μαροδὰχ ἔτη ζ′. Μετὰ Εὐειλὰδ-Μαροδὰχ, βασιλεύει Χαλδαίων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Βαλτάσαρ. *Chron. pasch. p.* 138, *A, B.*

m Φάλαρις Ἀκραγαντίνων ἐτυράννησεν. *Sync. p.* 213, *B.*

n Ἄβαρις ἦλθεν ἐκ τῆς Σκυθίας εἰς Ἑλλάδα. *Idem p.* 239, *A.*

o Εὐγάμων Κυρηναῖος, ὁ τὴν Τηλεγονίαν ποιήσας, ἐγνωρίζετο. *Ibidem, B.*

p Αἰγυπτίων θ′ ἐβασίλευσεν Ἄμωσις ἔτη μβ′. *Euseb. apud Sync. p.* 76, *C.*

q Ὁ τῶν Παναθηναίων ἀγὼν ἤχθη. *Sync p.* 239, *B.*

	OLYMP.	HEBR.		LYD.	MACED.	MED.	ROM.	ÆGYPT.	
	•	Abrahamus	Captivitas	Alyattes	Alcetas	Astyages	Servius Tullius	xxvi dyn. Amosis	
		1453	28	47	19	35	18	3	*a* Æsopus fabularum
R. CXC.		1454	29	48	20	36	19	4	auctor interimitur a Del-
		1455	30	49	21	37	20	5	phis.
			c IX. CRŒSUS annis xv.						*b* Pisistratus Athenien-
	55	1456	31	1	22	38	21	6	sium tyrannus usque in
					d I. CYRUS annis xxx.				Italiam transgreditur.
		1457	32	2	23	1	22	7	

e Cyrus Medorum destruxit imperium, et regnavit Persis subverso rege Medorum Astyage. Regnaverunt Medi super Assyrios annis CCCLIV.

f Idem Cyrus Hebræorum captivitate laxata quinquaginta ferme hominum millia regredi fecit in Judæam : qui constructo altari, templi fundamenta jecerunt. Sed cum a vicinis gentibus fabricatio impediretur, imperfectum opus usque ad Darium permansit, solo tantum altari consistente.

Eo tempore Jesus filius Josedech, et Zorobabel regii generis, filius Salathiel clari habebantur, qui et principes fuerunt eorum, qui regressi sunt in Judæam.

Colligitur omne tempus captivitatis Judæorum anni LXX, qui secundum quosdam a tertio anno Joachim usque ad vicesimum annum Cyri regis Persarum, computantur : porro secundum alios, a Josiæ Judæorum regis anno XIII, sub quo Hieremias prophetare cœpit, usque ad primum annum supradicti Cyri regis Persarum. Desolationis vero templi sub Dario rege complentur anni LXX.

		1458	33	3	24	2	23	8	*g* Stesichorus poeta moritur.
h Simonides clarus habetur.		1459	34	4	25	3	24	9	
	56	1460	35	5	26	4	25	10	*i* Xenophanes Colophonius clarus habetur.
		1461	36	6	27	5	26	11	
		1462	37	7	28	6	27	12	
		1463	38	8	29	7	28	13	*k* Chilo, qui de septem sapientibus fuit, ephorus in Lacedæmone constituitur, id est respector, dispositione communis gentis.
					l IX. AMYNTAS annis L.				
R. CC.	57	1464	39	9	1	8	29	14	*m* Prophetabant Aggæus et Zacharias.
		1465	40	10	2	9	30	15	
		1466	41	11	3	10	31	16	

n Anaximenes physicus philosophus agnoscitur.

Ea, quæ de Crœso memorantur, quomodo tentaret oracula, his fuere temporibus.

		1467	42	12	4	11	32	17	

o Crœsus adversus Cyrum bellum iniit, Apollinis responsis credens, et victus est.

a Αἴσωπος μυθοποιὸς ἐγνωρίζετο, ὃς ὑπὸ Δελφῶν ἀπώλετο. *Sync. p.* 239, *B.*

b Πεισίστρατος Ἀθηναίων ἐτυράννησεν καὶ εἰς Ἰταλίαν παρῆλθεν. *Ibidem, C.*

c Λυδῶν ἐβασίλευσεν θʹ Κροῖσος ἔτη ιεʹ. *Ibidem, D.*

d Περσῶν ἐβασίλευσεν πρῶτος Κῦρος ὁ Πέρσης, ἔτη λʹ. *Chron. pasch. p.* 142, *B.*

e Κῦρος Ἀστυάγην βασιλεύοντα Μήδων καθελὼν, τὴν Περσικὴν εἰσῆξεν βασιλείαν. *Sync. p.* 235, *C.*

f Κῦρος ἀνῆκε τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους πορεύεσθαι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· καθ' ὃν ἐπανελθόντες ἀπὸ Βαβυλῶνος ἀμφὶ τὰς πέντε μυριάδας Ἰουδαίων, τὸ θυσιαστήριον ἤγειρον, καὶ θεμελίους κατέβαλον τοῦ ἱεροῦ. Τῶν δὲ περιοίκων ἐπισχόντων, διέμεινεν τὸ ἔργον ἀτελὲς μέχρι δευτέρου ἔτους Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου βασιλέως Περσῶν, μόνου τοῦ θυσιαστηρίου συνεστῶτος. *Chron. pasch. p.* 142, *C.*

g Στησίχορος τέθνηκεν. *Sync. p.* 239, *C.*

h Σιμωνίδης ἐγνωρίζετο. *Chron. pasch. p.* 143, *A.*

i Ξενοφάνης Κολοφῶνος ἐγνωρίζετο. *Ibidem, B.*

k Χίλων εἷς τῶν ἑπτὰ φιλοσόφων ἐν Λακεδαιμονίᾳ ἔφορος ἐγένετο. *Sync. p.* 239, *C.*

l Μακεδόνων θʹ ἐβασίλευσεν Ἀμύντας ἔτη νʹ. *Idem p.* 247, *A.*

m Προεφήτευον Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας· καθ' οὓς ἐν Περσίδι Ἰησοῦς, ὁ τοῦ Ἰωσεδὲκ, ἱερεὺς ἐγνωρίζετο, καὶ Ζοροβάβελ ὁ τοῦ Σαλατιὴλ, βασιλικοῦ γένους ὢν, οἱ καὶ ἡγήσαντο τῆς ἀπὸ Βαβυλῶνος ἐπανόδου. *Chron. pasch. p.* 142, *D.*

n Ἀναξιμενίδης φυσικὸς ἐγνωρίζ. *p.* 239, *C.*

o Κροῖσος ἐπὶ Κῦρον ἐστράτευσεν. *Chron. pasch. p.* 143, *B.*

	OLYMP.	HEBR.		LYD.	MACED.	PERS.	ROM.	ÆGYPT.	
		Abrahamus	Captivitas	Crœsus	Amyntas	Cyrus	Servius Tullius	xxvi dyn. Amosis	
	58	1468	43	13	5	12	33	18	
		1469	44	14	6	13	34	19	*a* Thales moritur.

Tarquinius Superbus Servio socero occiso Romanum arripuit imperium : Volscos, Gabios, Veios, Suessam Pometiam subegit : et, cum oppugnaret Ardeam, causa Tarquinii junioris filii sui, qui Lucretiam corruperat, regno expulsus est. Idem Tarquinius Superbus excogitavit vincula, taureas, fustes, lautumias, carceres, exsilia, metalla, compedes et catenas.

b VII. TARQUINIUS SUPERBUS an. xxxv.

Templum Apollinis Delphici secunda vice incensum.		1470	45	15	7	14	1	20

c Cyrus Sardes capit. Crœsus a Cyro captus est, et Lydorum regnum destructum est, quod stetit annis ccxxxii.

	OLYMP.	HEBR.		MACED.	PERS.	ROM.	ÆGYPT.	
		Abrahamus	Captivitas	Amyntas	Cyrus	Servius Tullius	xxiv dyn. Amosis	
	59	1471	46	8	15	2	21	*d* Theognis poeta clarus habetur.
		1472	47	9	16	3	22	

Harpagus, qui apud Cyrum primi loci habebatur, adversum Ioniam dimicat.

		1473	48	10	17	4	23	*e* Pisistratus secunda vice Athenis regnat.
R. CCX.		1474	49	11	18	5	24	
		1475	50	12	19	6	25	
	60	1476	51	13	20	7	26	*f* Pherecydes historicus clarus habetur.
Ibyeus carminum scriptor agnoscitur.		1477	52	14	21	8	27	
		1478	53	15	22	9	28	
		1479	54	16	23	10	29	*g* Simonides lyricus et Phocylides, et Xenophanes [*al.* Theophanes] physicus scriptor tragœdiarum, clari habentur.
		1480	55	17	24	11	30	
	61	1481	56	18	25	12	31	
Anacreon lyricus poeta cognoscitur.		1482	57	19	26	13	32	
R. CCXX.		1483	58	20	27	14	33	
	62	1484	59	21	28	15	34	

h Apud Samum tyrannidem exercent tres fratres, Polycrates, Sylus et Pantagnostus.

i Pythagoras physicus philosophus claret.		1485	60	22	29	16	35	Decimo tertio loco mare obtinuerunt Samii.
		1486	61	23	30	17	36	

Samii Dicæarchiam civitatem condiderunt, quam nunc Puteolos vocant.

k Tomyris regina Massagetarum Cyrum interficit.

l II. CAMBYSES annis viii.

		1487	62	24	1	18	37	Cambysen aiunt ab Hebræis secundum Nabuchodonosor vocari : sub quo historia Judith, quæ Holophernem interfecit, scribitur.
Hipparchus et Hippias Athenis tyrannidem exercent.	63	1488	63	25	2	19	38	
		1489	64	26	3	20	39	
		1490	65	27	4	21	40	
		1491	66	28	5	22	41	
	64	1492	67	29	6	23	42	

xxvii dynastia Persarum.

a Θάλης ἀπέθανεν. *Chron. pasch. p.* 143, *B.*

b Ῥωμαίων ἐβασίλευσεν Ταρκύνιος Σούπερβος ἔτη κε'. *Sync. p.* 237, *B.*

c Κροῖσος κατὰ Κύρου στρατεύσας ἥλω σὺν τῇ Λυδῶν βασιλείᾳ διαρκεσάσῃ ἔτη σλβ'. *Idem p.* 240, *A.*

d Θέογνις ποιητὴς ἐγνωρίζετο. *Chron. pasch. p.* 134, *D.*

e Πεισίστρατος Ἀθηναίων τὸ δεύτερον ἐβασίλευσεν. *Sync. p.* 238, *B.*

f Φερεκύδης ἱστορικὸς ἐγνωρίζετο Πυθαγόρου διδάσκαλος. *Ibidem.*

g Σιμωνίδης μελοποιὸς ἐγνωρίζετο. Φωκυλίδης καὶ Ξενοφάνης φυσικὸς τραγῳδοποιὸς ἐγνωρίζοντο. *Ibidem.*

h Σάμου τύραννοι Πολυκράτης καὶ Σύλλος καὶ Παντάγνωστος. *Ibidem, A.*

i Πυθαγόρας φυσικὸς φιλόσοφος ἐγνωρίζετο. *Chron. pasch. p.* 143, *A.*

k Τόμυρις γυνὴ, Μασσαγετῶν βασίλισσα, Κῦρον ἀνεῖλε. *Chron. pasch. p.* 144, *A.*

l Περσῶν β' ἐβασίλευσε Καμβύσης ἔτη η'. Καμβύσην φασὶν παρ' Ἑβραίοις δεύτερον Ναβουχοδονόσωρ καλεῖσθαι, ἐφ' οὗ τὴν κατὰ Ἰουδὶθ ἱστορίαν λέγουσιν γεγενῆσθαι. *Ibidem, B.*

OLYMP.	HEBR.		MACED.	PERS.	ROM.
	Abrahamus	Captivitas	Amyntas	Cambyses	Tarquinius

a Ægypti XXVII dynastia Persarum (quippe Cambyses obtinuit Ægyptum in anno sexto [*al.* V, *al.* VIII. regni sui] usque ad Darium filium Xerxis annis CXI.

	1493	68	30	7	24

b Apud Hebræos pontifex maximus Jesus filius Josedech, et princeps gentis Zorobabel clari habentur. Prophetabant apud Hebræos novissimi Aggæus, Zacharias et Malachias.

R. CCXXX.

	1494	69	31	8	25
				c III. MAGI mensibus VII.	
	1495	70	32	1	26

Post Cambysen duo fratres Magi regnaverunt mensibus VII : post quos Darius filius Hystaspis annis XXXVI.

A Davide usque ad LXX annum captivitas Judæorum, anni DLV. A LXX captivitatis supputantur Darii regis Persarum anni XXXIV, cujus regni anno X apud Romanos regii dominatus finis est factus.

d IV. DARIUS annis XXXVI.

65	1496	71	33	1	27

OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ROM.
		Amyntas	Darius	Tarquinius
	1497	34	2	28

Olympias LXV, in qua Persarum regis Darii, filii Hystaspis, fuit annus secundus. Ideo secundus annus bis scribitur, quia annus in Magorum fratrum septem mensibus computatur.

	1498	35	3	29

e Harmodius et Aristogiton Hipparchum Atheniensium tyrannum interfecerunt : et Leæna meretrix amica eorum, cum tormentis cogeretur ut socios proderet, linguam suam mordicitus amputavit.

	1499	36	4	30

Templum Hierosolymis consummatur, prophetantibus apud Judæos Aggæo et Zacharia.

f Secundo anno Darii regis Persarum templum in Hierosolymis exstruitur a Zorobabele, consummaturque opus anno quarto. Remissio quidem captivitatis Judæorum et venia templi ædificandi sub Cyro exordium habuit : consummatur vero templum sub Dario : quia vicinæ gentes assiduis incursibus ædificationem templi impedierant. Clemens quoque congruit in primo stromate ita scribens : « Et perseveravit captivitas annis septuaginta, usque ad secundum annum Darii filii Hystaspis, qui Persis, et Assyriis, et Ægypto regnavit : sub quo Aggæus et Zacharias, et unus ex duodecim, qui vocatur Angelus, prophetarunt : sacerdotio quoque functus est Jesus filius Josedech. » Hæc supradictus vir. Quod autem septuagesimus annus desolationis templi altero anno Darii fuerit expletus, domesticus testis est Zacharias propheta secundo anno Darii ita dicens : « Domine omnipotens, quousque misereberis Hierusalem, et civitatibus Juda, quas despexisti? Iste septuagesimus annus est. »

a Εἰκοστὴ ἑβδόμη δυναστεία Περσῶν βασιλέων η'. Καμβύσης ἔτει πέμπτῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐβασίλευσεν Αἰγύπτου ἔτη γ'. *Euseb. apud Sync. p.* 76, *C*, *D.*

b Ἱεράτευσεν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἰωσεδὲκ, ἅμα Ζοροβάβελ. Ἅμα Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας καὶ ὁ ἐκ τῶν ιβ' Ἄγγελος προφητεύουσιν. *Chron. pasch. p.* 144, 145.

c Περσῶν τρίτοι ἐβασίλευσαν δύο ἀδελφοὶ Μέρδιος καὶ Πατζάτης μῆνας ζ'. *Idem p.* 144, *C.*

d Περσῶν τέταρτος ἐβασίλευσεν Δαρεῖος Ὑστάσπου ἔτη λς'. *Ibidem*, *D.*

e Ἁρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων ἀνεῖλον Ἵππαρχον τύραννον· καθ' οὓς Λέαινα ἡ ἑταίρα ὑπ' αὐτῶν ἐταζομένη κατειπεῖν τοὺς συνωμότας, τὴν ἑαυτῆς ἀπέτρησε γλῶσσαν. *Sync. p.* 238, *B.*

f Κατὰ μὲν Κῦρον ἡ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους ἐλευθερία γίνεται, καὶ ἡ συγχώρησις τῆς τοῦ ἱεροῦ οἰκοδομῆς· εἰς ἔργον δὲ χωρεῖ καὶ τελειοῦται ὁ ναὸς κατὰ τὸ η ἔτος Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου, τῶν περιοίκων ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ τὴν οἰκοδομὴν ἐπισχόντων. Συνᾴδει δὲ τούτοις καὶ ὁ Κλήμης· ὁ ἐν τῷ πρώτῳ Στρώματι γράφων οὕτως· Καὶ ἔμεινεν ἡ αἰχμαλωσία ἔτη ο', καταλήξασα εἰς τὸ β' ἔτος Δαρείου υἱοῦ Ὑστάσπου Περσῶν καὶ Ἀσσυρίων καὶ Αἰγυπτίων γενομένου βασιλέως, ἐφ' οὗ Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας, καὶ ὁ ἐκ τῶν ιβ' Ἄγγελος προφητεύουσι. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ δηλωθεὶς ἀνήρ. Περὶ δὲ μέχρι δευτέρου ἔτους Δαρείου τὸ ο' τῆς ἐρημίας τοῦ ἱεροῦ ἔτος παρατεῖναι, μάρτυς ἐχέγγυος ὁ προφήτης Ζαχαρίας. ἔτους δευτέρου Δαρείου εἰπών· « Κύριε παντόκρατορ, ἕως τίνος οὐ μὴ ἐλεήσεις τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὰς πόλεις Ἰούδα, ἃς ὑπερίδες; τοῦτο ο' ἔτος. » *Idem p.* 144, 145.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED. Amyntas	PERS. Darius	ROM. Tarquinius	
	66	1500	37	5	31	
		1501	38	6	32	
		1502	39	7	33	*a* Decimo quarto loco maris
R. CCXL.	67	1503	40	8	34	imperium tenuerunt Lacedæ-
		1504	41	9	35	monii annis II.

b Romanorum reges a Romulo, septem usque ad Tarquinium Superbum, imperaverunt annis CCXL sive, ut quibusdam placet, CCXLIII [*al.* CCXLIV]. Inde apud eos dominatus regii finis est. Post exactos itaque reges primum consules a Bruto esse cœperunt : dein tribuni plebis ac dictatores : et rursus consules rem publicam obtinuerunt per annos ferme CCCCLXIV, usque ad Julium Cæsarem, qui primus singulare arripuit imperium olympiade CLXXXIII.

Pulsis Urbe regibus, vix usque ad XV lapidem Romani tenebant imperium.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED. Amyntas	PERS. Darius	ROM. Consules	
		1505	42	10	1	*c* Decimo quinto loco mare
		1506	43	11	2	obtinuerunt Naxii annis X.
		1507	44	12	3	
	68	1508	45	13	4	
		1509	46	14	5	
Valerius Bruti collega adeo		1510	47	15	6	
pauper mortuus est, ut sumptu	69	1511	48	16	7	
publico sepeliretur.		1512	49	17	8	Censu agitato, inventa sunt
		1513	50	18	9	Romæ hominum CXX [*al.* CXV] millia.

d Nono anno post exactos reges nova Romæ dignitas est creata, dictatura scilicet, et magister equitum [*al.* militum], qui dictatori obsequeretur. Dictator primus Largius, magister equitum Spurius Cassius fuit.

e X. ALEXANDER an. XLIII.

						f Hellanicus historiographus,
R. CCL.		1514	1	19	10	et Democritus philosophus, et
		1515	2	20	11	Heraclitus, Σκοτεινὸς cogno-
g Decimo sexto loco maris	70	1516	3	21	12	mento, id est tenebrosus, et
imperium tenuerunt Eretrien-		1517	4	22	13	Anaxagoras physicus clari ha-
ses an. XV.		1518	5	23	14	bentur.
h Pythagoras philosophus		1519	6	24	15	*i* Latini contra Romanos
moritur.	71	1520	7	25	16	rebellant.
Volsci Coriolos perdiderunt.		1521	8	26	17	*k* Romæ populus a patribus
l Piræeus mœnibus cingi-		1522	9	27	18	facta seditione discedit.
tur a Themistocle.		1523	10	28	19	
		1524	11	29	20	
R. CCLX.	72	1525	12	30	21	

Marcius, qui Coriolos ceperat, interventu matris Veturiæ et uxoris Volumniæ ab oppugnatione Urbis removit exercitum.

Bellum, quod Marathone gestum est, et ea, quæ de Miltiade scribuntur, et Aristide, qui cognominabatur justus.

a Λακεδαιμόνιοι ιδ' ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη ιϐ'. *Sync. p.* 238, *C.*

b Ἀπὸ Ῥωμύλλου ἐπὶ Ταρκύνιον βασιλεῖς Ῥωμαίων ζ'· μεθ' οὓς λοιπὸν ὕπατοι ἀρξάμενοι ἀπὸ Κολλατίνου καὶ Βρούτου· εἶτα δήμαρχοι καὶ δικτάτωρες· μεθ' οὓς πάλιν ὕπατοι, πάντες διεγένοντο ἔτεσι υξδ' ἕως ,δϡπα' κοσμικοῦ ἔτους, καθ' ὃ Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ ἐμονάρχησε πρῶτος. *Idem p.* 237, 238

c Νάξιοι ἐθαλασσοκράτησαν ιε', ἔτη ι'. *Idem p.* 247, *B.*

d Δικτάτωρ ἐν Ῥώμῃ πρῶτος κατεστάθη Ῥοῦφος Λάρκιος. *Idem p.* 248, *C.*

e Μακεδόνων ι' ἐβασίλευσεν Ἀλέξανδρος ἔτη μγ'. *Idem p.* 247, *B.*

f Ἑλλανικὸς ἱστορικὸς, καὶ Δημόκριτος Ἀβδηρίτης φυσικὸς φιλόσοφος, καὶ Ἡράκλειτος, ὁ Σκοτεινὸς λεγόμενος, καὶ Ἀναξαγόρας φυσικὸς, ἤκμαζον. *Idem p.* 238, *C.*

g Ἐρετριεῖς ις' ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη ιε'. *Idem p.* 247, *B*, *C.*

h Πυθαγόρας ὁ φιλόσοφος τέθνηκεν. *Idem p.* 247, *C.*

i Λατῖνοι Ῥωμαίων ἀπέστησαν. *Ibidem.*

k Ἐν Ῥώμῃ ὁ δῆμος ἀπέστη τῆς συγκλήτου. *Ibidem.*

l Ὁ Πειραιεὺς ἐτειχίσθη ὑπὸ Θεμιστοκλέους *Ibidem.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED. Alexander	PERS. Darius	ROM. Consules	
		1526	13	31	22	*a* Ægyptus recessit a Dario.
b Panyasis poeta illustris habetur.		1527	14	32	23	
Trecenti nobiles familiæ Fabiæ viri a Veientibus cæsi.	73	1528	15	33	24	
		1529	16	34	25	*c* Pindarus et Simonides lyrici poetæ insignes habentur.
Cum in Algido monte Romani milites obsiderentur, a dictatore Quintio Cincinnato liberati sunt.		1530	17	35	26	Gelo Syracusis regnat in Sicilia.
d Mare obtinuerunt Æginetæ annis XX [*al.* XXV], usque ad transitum Xerxis.		1531	18	36	27	
			e V. XERXES Darii annis XXI.			
g Romæ virgo vestalis Pompilia deprehensa in stupro viva defossa est.	74	1532	19	1	28	*f* Xerxes Ægyptum capit. Aristides cum ignominia ejicitur.
h Chœrilus et Phrynichus insignes habentur.		1533	20	2	29	Xerxes pontem in Hellespontiaco mari fecit.
R. CCLXX.						
		1534	21	3	30	*i* Xerxes, cum Athenas venisset, incendit urbem sub principe Calliade.
k Diagoras agnoscitur, et sectatores ejus physici philosophi.		1535	22	4	31	
	75	1536	23	5	32	
		1537	24	6	33	Bellum, quod in Thermopylis gestum est, et apud Salaminam navale certamen.
Athenienses iterum Piræeum muro vallant.		1538	25	7	34	*l* Bellum in Plateis factum et in Mycale pugna.
		1539	26	8	35	
	76	1540	27	9	36	
m Æschylus tragœdiarum scriptor agnoscitur.		1541	28	10	37	
		1542	29	11	38	
n Hieron post Gelonem Syracusis tyrannidem exercet.		1543	30	12	39	
R. CCLXXX.	77	1544	31	13	40	*o* Pindarus musicus clarus habetur.
p Sophocles tragœdiarum scriptor primum ingenii sui opera publicavit.		1545	32	14	41	*q* Themistocles in Persas fugit.
		1546	33	15	42	*r* Romæ sub hoc tempore virgo vestalis Sunia deprehensa in stupro viva defossa est.
		1547	34	16	43	
	78	1548	35	17	44	*s* Sophocles et Euripides clari habentur tragœdiarum poetæ.
		1549	36	18	45	*t* Herodotus historiarum scriptor agnoscitur.

Zeuxis præclarus pictor agnoscitur, ex cujus aliqui imaginibus, quas plurimas apud diversos invitatus fecerat, lavacrum Byzantinorum appellatum arbitrantur.

a Αἴγυπτος ἀπέστη Περσῶν. *Sync. p.* 253, *B.*

b Πανύασις ποιητὴς ἐγνωρίζετο. *Idem p.* 248, *C.*

c Πίνδαρος καὶ Σιμωνίδης μελοποιοὶ ἐγνωρίζοντο. *Idem p.* 254, *B.*

d Ἐθαλασσοκράτησαν Αἰγινῆται ἔτη ι′ (*seu* κ′). *Idem p.* 247, *C.*

e Περσῶν ε′ ἐβασίλευσε Ξέρξης υἱὸς Δαρείου ἔτη κα′. *Idem p.* 250, *D.*

f Ξέρξης Αἴγυπτον παρέλαβεν. *Ibidem.*

g Ἐν Ῥώμῃ Πομπιλία τις παρθένος ἐπὶ διαφθορᾷ καταγνωσθεῖσα ζῶσα κατωρύγη. *Idem p.* 254, *B.*

h Χοίριλλος καὶ Φρύνιχος ἐγνωρίζοντο. *Ibidem.*

i Ξέρξης εἰς Ἀθήνας ἐλθὼν ἐνέπρησεν αὐτὰς ἐπὶ Καλλιάδου Ἀθηναίων ἄρχοντος. *Idem p.* 250, *D.*

k Οἱ περὶ Διαγόραν φυσικοὶ φιλόσοφοι ἤκμαζον. *Idem p.* 254, *B.*

l Ἡ ἐν Θερμοπύλαις μάχη, καὶ ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία. *Ibidem.*

m Αἰσχύλος τραγῳδοποιὸς ἐγνωρίζετο. *Ibidem.*

n Ἱέρων Συρακουσίων ἐτυράννει καὶ ὅλης Σικελίας. *Ibidem.*

o Πίνδαρος ἐγνωρίζετο. *Chron. pasch. p.* 161, *D.*

p Σοφοκλῆς τραγῳδοποιὸς πρῶτον ἐπεδείξατο. *Sync. p.* 254, *B.*

q Θεμιστοκλῆς εἰς Πέρσας φεύγει. *Ibidem.*

r Ἐν τῇ Ῥώμῃ Σουνία παρθένος φθαρεῖσα κατωρύγη ζῶσα. *Ibidem.*

s Εὐριπίδης ἐγνωρίζετο. *Chron. pasch. p.* 162, *A.*

t Ἡρόδοτος ἱστοριογράφος ἐγνωρίζετο. *Ibidem, B.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED. Alexander	PERS. Xerxes	ROM. Consules	
		1550	37	19	46	

a Themistocles exsul a Persarum rege Xerxe susceptus, cum videret illum bellum inferre Atheniensibus civibus suis, ne aut destitueret bene de se meritum, aut oppugnaret patriam suam, Magnesiæ hausto tauri sanguine moritur.

Principium LXXI jubilæi secundum Hebræos. *c* Socrates nascitur.		1551	38	20	47	*b* Bacchylides et Diagoras atheus plurimo sermone celebrantur.
	79	1552	39	21	48	Lapis in Ægos fluvium de cœlo ruit.

d VI. ARTABANUS mensibus VII. Post quem VII ARTAXERXES LONGIMANUS annis XL. Artabani septem menses in ordine anni reputantur.

R. CCXC.

e Ea, quæ de Mardochæo et Esther scripta sunt, quidam affirmant sub Artaxerxe rege gesta : quod ego non puto. Nunquam enim Ezras de his siluisset : qui scribit hoc tempore et Nehemiam et Ezram reversos de Babylone, et ea deinceps consecuta, quæ ab his gesta referuntur.		1553	40	1	49	*f* Sicilia a populo regebatur, seditione facta.
		1554	41	2	50	*g* Solis facta defectio. Anaxagoras moritur.
		1555	42	3	51	*h* Cimon juxta Eurymedontem Persas navali pedestrique certamine superat : et Medicum bellum conquiescit.
	80	1556	43	4	52	

i XI. PERDICCA annis XXVIII.

Reges gentium diversarum decimo octavo loco mare obtinuerunt.		1557	1	5	53	*k* Evenus versificator cognoscebatur.
		1558	2	6	54	*l* Heraclitus clarus habetur.

m Ezras sacerdos apud Hebræos insignis agnoscitur : cujus ætate pontifex maximus habitus est Eliasib, filius Joachim, filii Jesu, filii Josedec. Fuit autem Ezras eruditissimus legis divinæ, et clarus omnium Judæorum magister, qui de captivitate regressi fuerant in Judæam : affirmaturque divinas Scripturas memoriter condidisse, et ut Samaritanis non commiscerentur, litteras Judaicas commutasse.

		1559	3	7	55	
	81	1560	4	8	56	*n* Empedocles et Parmenides physici philosophi notissimi habentur.
		1561	5	9	57	
p Pherecydes secundus historiarum scriptor agnoscitur.		1562	6	10	58	*o* Zeno et Heraclitus tenebrosus agnoscebantur.
Aristarchus tragœdiographus agnoscitur. R. CCC.		1563	7	11	59	*q* Cratinus et Plato comœdiarum scriptores habentur.
	82	1564	8	12	60	

a Θεμιστοκλῆς αἷμα ταύρου πιὼν τελευτᾷ. *Chron. pasch.* p. 162, *C.*

b Βακχυλίδης ἤκμαζεν. *Ibidem, B.*

c Σωκράτης ἐγεννήθη. *Ibidem.*

d Περσῶν ς' ἐβασίλευσεν Ἀρτάβανος μῆνας ζ'· μεθ' ὃν ζ' Ἀρταξέρξης ὁ ἐπικληθεὶς Μακρόχειρ ἔτη μα'. *Ibidem, C.*

e Τὰ κατὰ τὴν Ἐσθὴρ καὶ Μαρδοχαῖόν φασί τινες ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις γεγενῆσθαι· ἐγὼ δ' οὐ πείθομαι· οὐ γὰρ ἂν ἐσιώπησε τὰς κατ' αὐτοὺς πράξεις ἡ τοῦ Ἔσδρα Γραφή, ἥτις κατὰ τὸν Ἀρταξέρξην ἱστορεῖ καὶ Ἔσδραν καὶ Νεεμίαν ἐκ Βαβυλῶνος ἀνεληλυθέναι, καὶ τὰς ἐμφερομένας πράξεις αὐτῶν γεγονέναι. *Ibidem, D, et Sync. p.* 249, *A.*

f Σικελίας δημοκρατία. *Sync. p.* 254, *C.*

g Ἡλίου ἔκλειψις. Ἀναξαγόρας θνήσκει. *Ibidem.*

h Κίμων ἐπ' Εὐρυμέδοντι ναυμαχίᾳ Πέρσας νικᾷ καὶ πεζομαχίᾳ. *Ibidem.*

i Μακεδόνων ια' ἐβασίλευσε Περδίκκας ἔτη κη'. *Sync. p.* 247, *B.*

k Εὐήνιος ἐλεγείας ποιητὴς ἐγνωρίζετο. *Idem p.* 254, *C.*

l Ἡράκλειτος ἐγνωρίζετο. *Ibidem, A.*

m Ἔσδρας ἱερεὺς παρὰ Ἰουδαίοις ἐγνωρίζετο, καθ' ὃν ἀρχιερεὺς ἦν Ἐλιασὶβ υἱὸς Ἰωακεὶμ τοῦ υἱοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδέκ· ἦν δὲ ὁ Ἔσδρας γραμματεὺς νόμων ἱερῶν διδάσκαλος ἐπιφανὴς τῶν ἀπὸ Βαβυλωνίας εἰς Ἰουδαίαν ἐπανελθόντων. *Idem p.* 248, 249.

n Ἐμπεδοκλῆς καὶ Παρμενίδης φυσικοὶ φιλόσοφοι ἐγνωρίζοντο. *Idem p.* 254, *C.*

o Ζήνων καὶ Ἡράκλειτος ὁ σκοτεινὸς ἤκμαζον. *Ibidem.*

p Φερεκύδης ὁ δεύτερος ἱστοριογράφος ἐγνωρίζετο. *Chron. pasch. p.* 163, *B.*

q Κρατῖνος καὶ Πλάτων οἱ κωμικοὶ ἤκμαζον. *Sync. p.* 247, *D.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED. Perdicca	PERS. Artaxerxes	ROM. Consules	
		1565	9	13	61	*a* Romæ Clariorum [*al.* clarus] agon centenarius primum actus.
		1566	10	14	62	

Trecentesimo secundo anno ab Urbe condita decemviri creati, et secundum post annum ejecti sunt propter Appium Claudium, qui Virginii [*al.* quia virginem] cujusdam filiam contra Latinos in Algido militantis voluit abducere.

Romani per legatos ab Atheniensibus jura petierunt, ex quibus duodecim tabulæ perscriptæ.		1567	11	15	63	*b* Crates comicus, et Telesilla, ac Bacchylides lyricus clari habentur. Praxilla quoque et Cleobulina sunt celebres.
d Abaris Hyperboranus hariolus agnoscitur.	83	1568	12	16	64	*c* Templum Junonis, quod in Argis fuerat, incensum.
e Tribuni plebis et ædiles Romæ facti, consulibus ejectis.		1569	13	17	65	*f* Athenienses et Lacedæmonii fœdus triginta annorum ineunt.
		1570	14	18	66	
g Herodotus, cum Athenis libros suos in concilio legisset, honoratus est.		1571	15	19	67	
	84	1572	16	20	68	

h Nehemias Hebræus minister vinarius Artaxerxis regis Persarum, concedente sibi domino suo, vicesimo ejus anno de Babylone venit in Judæam : et tricesimo secundo muros urbemque restituit. Scribit Ezras sub pontifice Joiade filio Joasib, cui successit Joannes filius suus, et deinde Jaddus, qui tempore Alexandri Macedonis fuit, opus fuisse completum. Hucusque Hebræorum divinæ Scripturæ annales temporum continent. Ea vero quæ post hæc apud eos gesta sunt, exhibebimus de libro Machabæorum, et Josephi, et Africani scriptis, qui deinceps universam historiam usque ad Romana tempora persecuti sunt.

i Melissus physicus agnoscitur philosophus. R. CCCX.		1573	17	21	69	*k* Euripides tragœdiarum scriptor clarus habetur, et Protagoras sophista, cujus libros decreto publico Athenienses combusserunt.
		1574	18	22	70	
		1575	19	23	71	
					72	
m Phidias eburneam Minervam facit Atheniensibus.	85	1576	20	24		*l* Romæ rursum consules creati.
		1577	21	25	73	*n* Theætetus mathematicus agnoscitur.
Fidenates contra Romanos rebellant.		1578	22	26	74	
		1579	23	27	75	
o Aristophanes clarus habetur, et Sophocles poeta tragicus.	86	1580	24	28	76	*p* Gens Campanorum in Italia constituta.

a Ἐν Ῥώμῃ Κλαρίων ἀγὼν ἑκατονταετὴς ἤχθη πρῶτος. *Sync. p.* 247, *D.*

b Κράτης ὁ κωμικὸς καὶ Τελέσιλλα καὶ Πραξίλλα καὶ Κλεοβουλίνα ἐγνωρίζοντο. *Ibidem.*

c Ὁ τῆς Ἥρας ναὸς ἐνεπρήσθη. *Ibidem.*

d Ἄβαρις Ὑπερβόρειος χρησμολόγος ἐγνωρίζετο. *Idem p.* 248, *A.*

e Δήμαρχοι καὶ ἀγορανόμοι ἐν Ῥώμῃ ᾑρέθησαν, μηκέτι ὄντων ὑπάτων. *Idem p.* 254, *C.*

f Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι σπονδὰς ἐποιήσαντο πρὸς ἀλλήλους τριακοντούτεις. *Idem p.* 247, *D.*

g Ἡρόδοτος ἱστορικὸς ἐτιμήθη παρὰ τῆς Ἀθηναίων βουλῆς ἐπαναγνοὺς αὐτοῖς τὰς βίβλους. *Idem p.* 247, 248.

h Νεεμίας οἰνοχόος Ἀρταξέρξου, εἰκοστῷ ἔτει τοῦ αὐτοῦ Ἀρταξέρξου αἰτήσας τὸν βασιλέα ἄνεισιν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐκ Βαβυλῶνος, τήν πόλιν τε αὐτοῖς τειχίσειν ἔγειρεν· εἰκοστῷ ἔτει Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος ἀρχομένου τοῦ ἔργου, καὶ τελειωθέντος κατὰ τὸ λβ' ἔτος αὐτοῦ· ὡς δὲ ἱστορεῖ ἡ τοῦ Ἔσδρα Γραφὴ, ἐπὶ ἀρχιερέως Ἰωδαὲ υἱοῦ Ἰασίβ· μετὰ δὲ τὸν Ἰωδαὲ Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀρχιεράτευσεν· μετὰ δὲ τὸν Ἰωάννην ὁ κατὰ Ἀλέξανδρον γενόμενος ὕστερον τὸν Μακεδόνα Ἰαδδούς. Ἕως μὲν ὧδε Ἔσδρα καὶ Νεεμίου αἱ ἐνδιάθετοι Ἑβραϊκαὶ Γραφαὶ ἐκκλησιάζεσθαι παρεδόθησαν. Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα συμβάντα ἢ πραχθέντα τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Ἰώσηππος ἐν τοῖς Μακκαβαϊκοῖς ἱστορεῖ, καὶ Ἀφρικανὸς μὲν αὐτὸς ἐν ἐπιτόμῳ. *Sync p.* 249, *B.*

i Μέλισσος φυσικὸς ἐγνωρίζετο. *Idem p.* 248, *A.*

k Εὐριπίδης τραγῳδοποιὸς ἐγνωρίζετο. Πρωταγόρας ὁ σοφιστὴς ἤκμαζεν· τούτου Ἀθηναῖοι τὰς βίβλους ἐψηφίσαντο καῦσαι. *Ibidem.*

l Ἐν Ῥώμῃ πάλιν ὕπατοι. *Ibidem.*

m Φειδίας τὴν ἐλεφαντίνην Ἀθηνᾶν ἐποίησεν. *Ibid.*

n Θεαίτητος μαθηματικὸς ἤνθει. *Ibidem.*

o Σοφοκλῆς ὁ τραγῳδοποιὸς ἐγνωρίζετο. *Idem p.* 257, *C.*

p Ἐν Ἰταλίᾳ Καμπανῶν ἔθνος συνέστη. *Idem p.* 248, *B.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED. Perdicca	PERS. Artaxerxes	ROM. Consules	
		1581	25	29	77	*b* Democritus Abderites, et Empedocles, et Hippocrates medicus, Gorgias, Hippiasque, et Prodicus, et Zeno, et Parmenides philosophi insignes habentur.
a Socrates philosophus plurimo sermone celebratur.		1582	26	30	78	
		1583	27	31	79	
R. CCCXX.	87	1584	28	32	80	

c Initium belli Peloponnesiaci, quod annis XXVII perseveravit.

Nehemiam, qui muros Hierusalem construxerat, consummasse opus tricesimo secundo [*al.* primo] anno Artaxerxis regis Persarum Ezras memorat. *d* Si quis autem ab hoc tempore LXX hebdomadas a Daniele conscriptas enumeret, quæ faciunt annos CDXC, reperiet eas in regno Neronis expletas : sub quo obsideri Hierusalem cœpta, secundo postea Vespasiani anno capitur.

e XII. ARCHELAUS annis XXIV.

		1585	1	33	81	
		1586	2	34	82	*f* Bacchylides carminum scriptor agnoscitur.
g Athenienses pestilentia laborant.		1587	3	35	83	
	88	1588	4	36	84	Pericles moritur.
i Thucydides agnoscitur.		1589	5	37	85	*h* Ex Ætna monte ignis erupit
k Eupolis et Aristophanes comœdiarum scriptores noscuntur.		1590	6	38	86	*l* Terra motu apud Locros scissa, Atlante civitas facta est insula.
		1591	7	39	87	
	89	1592	8	40	88	*m* Plato nascitur Athenis.

n VIII. XERXES secundus mensibus II : post quem IX. SOGDIANUS mensibus VII : cui succedit X. DARIUS NOTHUS annis XIX.

R. CCCXXX.		1593	9	1	89	*o* Lacedæmonii et Athenienses fœdus percutiunt.
		1594	10	2	90	*p* Eudoxus Cnidius clarus habetur.
		1595	11	3	91	
	90	1596	12	4	92	*q* Lacedæmonii ver sacrum Heracleam destinantes, urbem condunt.
		1597	13	5	93	
		1598	14	6	94	*r* Clades, quæ in Sicilia Atheniensibus accidit hoc tempore fuit.
		1599	15	7	95	
	91	1600	16	8	96	Alcibiades profugus abiit ad Tisaphernem.
		1601	17	9	97	
		1602	18	10	98	
		1603	19	11	99	
R. CCCXL.	92	1604	20	12	100	

a Σωκράτης φιλόσοφος καθαρτικὸς ἤνθει. *Sync. p.* 257, *C.*

b Δημόκριτος Ἀβδηρίτης καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἱπποκράτης ἰητρὸς, Γοργίας καὶ Ἱππίας καὶ Πρόδικος καὶ Ζήνων καὶ Παρμενίδης ἤκμαζον. *Sync. p.* 253, *D, et* 257, *C.*

c Ὁ Πελοποννησιακὸς συνέστη πόλεμος ἑπτακαιεικοσαέτης. *Idem p.* 253, *C, et* 257, *B.*

d Εἴ τις ἐντεῦθεν ἀριθμήσειε τὰς παρὰ τῷ Δανιὴλ ο' ἑβδομάδας, αἳ γίνονται ἔτη υϞ', εὕροι ἂν αὐτὰς ἐπὶ Νέρωνα Ῥωμαίων αὐτοκράτορα περαιουμένας, καθ' ὃν πολιορκεῖσθαι ἀρξαμένη ἡ πόλις, μετὰ β' ἔτος ὑπὸ Οὐεσπασιανοῦ τὴν ἐσχάτην ἅλωσιν ὑπέμεινεν. *Euseb. apud Sync. p.* 249, *D.*

e Μακεδόνων ιβ' ἐβασίλευσεν Ἀρχέλαος ἔτη κδ'. *Sync. p.* 254, *A.*

Βακχυλίδης μελοποιὸς ἐγνωρίζετο. *Idem p.* 247, *D:*

g Ἀθηναίους ἐπίεσεν ὁ λοιμός. *Idem p.* 257.

h Πῦρ ἐκ τῆς Αἴτνης ἐῤῥάγη. *Ibidem.*

i Θουκυδίδης ἤκμαζεν. *Idem p.* 253, *C.*

k Εὔπολις καὶ Ἀριστοφάνης κωμικοὶ ἐγνωρίζοντο *Idem p.* 257, *C.*

l Σεισμῶν γεγονότων ἡ πρὸς Λοκροῖς Ἀταλάντη σχισθεῖσα νῆσος ἐγένετο. *Ibidem.*

m Πλάτων ἐγεννήθη. *Chron. pasch. p.* 165, *D.*

n Περσῶν η' ἐβασίλευσεν Ξέρξης υἱὸς Ἀρταξέρξου μῆνας β'. Σογδιανὸς θ', μῆνας ζ'. Δαρεῖος ὁ Νόθος ἔτη ιθ'. *Sync. p.* 255, *A.*

o Λακεδαιμόνιοι πρὸς Ἀθηναίους ἐσπείσαντο. *Idem p.* 257, *C.*

p Εὔδοξος ὁ Κνίδιος ἐγνωρίζετο. *Ibidem.*

q Λακεδαιμόνιοι ἀπῴκισαν Ἡράκλειαν. *Ibidem, D.*

r Ἀθηναίων συμφορὰ ἐν Σικελίᾳ. *Ibidem.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ÆGYPT.	ROM.	
			Archelaus	Darius Nothus	XXVIII dynastia Amyrtæus	Consules	

a AMYRTÆUS Saites annis VI.

Eubœa ab Atheniensium societate recessit.		1605	21	13	1	101	Ægyptus a Persis recessit, et rursum Ægyptiorum renascitur dynastia XXVIII, et regnavit Amyrtæus Saites an. VII.
		1606	22	14	2	102	*b* Euripides apud Archelaum, Sophocles Athenis, moritur.
		1607	23	15	3	103	
	93	1608	24	16	4	104	

c XIII. ORESTES annis III.

		1609	1	17	5	105	
		1610	2	18	6	106	*d* Dionysius in Sicilia tyrannidem exercet.

e XXIX dynastia Mendesiorum.

I. NEPHERITES annis VI.

		1611	3	19	1	107	

f XIV. ARCHELAUS annis IV.

g XI. ARTAXERXES qui cognominatus est Mnemon, Darii et Parisatidis filius, annis XL.

h Sub hoc rege mihi videtur historia, quæ in libro Esther continetur, expleta. Ipse quippe est, qui ab Hebræis Assuerus, a Septuaginta Interpretibus Artaxerxes vocatur.]

	94	1612	1	1	2	108	
Dionysius Syracusis tyrannidem exercet.		1613	2	2	3	109	*i* Democritus moritur. *k* Alcibiadem Pharnabazus interficit.
R. CCCL.		1614	3	3	4	110	
		1615	4		5	111	*l* Cyri Persæ ascensus, de quo scribit Xenophon.

m XV. AMYNTAS anno I.

n Athenienses sustinent tyrannidem.	95	1616	1	5	6	112	

o XVI. PAUSANIAS anno I.

p II. ACHORIS annis XII.

q Socrates [*al.* Isocrates] rhetor agnoscitur.		1617	1	6	1	113	

a Εἰκοστὴ ὀγδόη δυναστεία. Ἀμυρτάνος Σαΐτης ἔτη ς'. *Euseb. apud Sync. p.* 77, *A.*

b Εὐριπίδης τελευτᾷ, καὶ Σοφοκλῆς ἐν Ἀθήναις. *Chron. pasch. p.* 166, *D.*

c Μακεδόνων ιγ' ἐβασίλευσεν Ὀρέστης ἔτη γ'. *Sync. p.* 254, *A.*

d Διονύσιος Σικελίας ἐτυράννει. *Idem p.* 258, *C.*

e Εἰκοστὴ ἐνάτη δυναστεία. Μενδήσιοι βασιλεῖς δ'. Α' Νεφερίτης ἔτη ς'. *Euseb. apud Sync. p.* 77, *A.*

f Μακεδόνων ιδ' ἐβασίλευσεν Ἀρχέλαος ἔτη δ'. *Sync. p.* 260, *B.*

g Περσῶν ια' ἐβασίλευσεν Ἀρταξέρξης, ὁ καὶ Μνήμων, ἔτη μ'. *Idem p.* 255, *B.*

h Κατὰ τοῦτον μοι δοκεῖ ἡ κατὰ τὴν Ἐσθὴρ ἱστορία· εἰ δὴ αὐτός ἐστιν ὁ παρὰ μὲν Ἑβραίοις Ἀσσούηρος, παρὰ δὲ τοῖς Ἑβδομήκοντα Ἑρμηνευταῖς Ἀρταξέρξης. *Euseb. apud Sync. ibidem.*

i Δημόκριτος τελευτᾷ. *Chron. pasch. p.* 169, *A.*

k Ἀλκιβιάδην ἀνεῖλεν Φαρνάβαζος. *Sync. p.* 257, *D.*

l Κύρου Πέρσου ἀνάβασις, ἣν ἱστορεῖ Ξενοφῶν. *Ibidem.*

m Μακεδόνων ιε' ἐβασίλευσεν Ἀμύντας ἔτος ἕν. *Idem p.* 160, *B.*

n Ἀθηναῖοι ἐτυραννήθησαν. *Idem p.* 257, *D.*

o Μακεδόνων ις' ἐβασίλευσεν Παυσανίας ἔτος ἕν. *Sync. p.* 260, *B.*

p Αἰγυπτίων β' ἐβασίλευσεν Ἄχωρις ἔτη ιγ'. *Euseb. apud Sync. p.* 77, *A.*

q Σωκράτης ῥήτωρ ἐγνωρίζετο. *Sync. p.* 257, *D.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ÆGYPT.	ROM.	
			Amyntas	Artaxerxes	XXIX dynastia Achoris	Consules	
			a XVII. AMYNTAS annis VI.				
c Athenienses XXIV litteris uti cœperunt, cum ante XVI tantum litteras haberent.		1618	1	7	2	114	*b* Tyranni Athenis oppressi.
		1619	2	8	3	115	*d* Xenophon filius Grylli, Diodorus, et Ctesias clari habentur.
	96	1620	3	9	4	116	
		1621	4	10	5	117	*e* Socrates venenum bibit.
g Socratici clari habentur.		1622	5	11	6	118	*f* Templum rursum Ephesi incensum.
Speusippus insignis habetur.		1623	6	12	7	119	*h* Diogenes Cynicus philosophus agnoscitur.
Dionysius in tyrannide perseverat.			*i* XVIII. ARGÆUS annis II.				
R. CCCLX.	97	1624	1	13	8	120	*k* Carthaginensium bellum famosum.[*Gr. et Arm.* sacrum.]
l Eudoxus astrologus agnoscitur.		1625	2	14	9	121	
			m XIX. AMYNTAS iterum an. XVIII.				
n Artaxerxis anno XV Galli Senones Romam incenderunt, excepto Capitolio.		1626	1	15	10	122	
		1627	2	16	11	123	
	98	1628	3	17	12	124	
					o III. PSAMMUTHES anno I. Post quem Nepherites mensibus quatuor.		
p Plato philosophus agnoscitur.		1629	4	18	1	125	
					q XXX dynastia Sebennytarum. I. NECTANEBUS annis XVIII.		
Tribuni militares pro consulibus esse cœperunt.		1630	5	19	1	126	*r* Evagoras in furorem versus, cum regnaret Cypri.
		1631	6	20	2	127	
	99	1632	7	21	3	128	
		1633	8	22	4	129	
R. CCCLXX.		1634	9	23	5	130	
		1635	10	24	6	131	
	100	1636	11	25	7	132	
t Magno terræ motu facto Elice et Bura Peloponnesi urbes absorptæ sunt.		1637	12	26	8	133	*s* Prænestini a Romanis victi apud flumen Alliam per Quintium Cincinnatum.
		1638	13	27	9	134	
		1639	14	28	10	135	
	101	1640	15	29	11	136	*u* Isocrates rhetor agnoscitur.

a Μακεδόνων ιζ' ἐβασίλευσεν Ἀμύντας ἔτη ς'. *Sync. p.* 260, *B.*

b Οἱ ἐν Ἀθήναις τύραννοι κατελύθησαν. *Idem p.* 257, *D.*

c Ἀθηναῖοι ἤρξαντο στοιχείοις κδ' χρᾶσθαι, πρότερον ις' χρώμενοι. *Chron. pasch. p.* 167, *A.*

d Ξενοφῶν ὁ Γρύλλου, Διόδωρος, καὶ Κτησίας ἐγνωρίζοντο. *Sync. p.* 257, *D.*

e Σωκράτης ἀποθνήσκει κατακριθεὶς πιεῖν τὸ κώνειον. *Idem p.* 258, *B.*

f Ὁ ἐν Ἐφέσῳ ναὸς αὖθις ἐνεπρήσθη. *Ibidem*, *C.*

g Σωκρατικοὶ ἤνθουν. *Ibidem*, *C.*

h Διογένης Κυνικὸς φιλόσοφος ἐγνωρίζετο. *Ibidem.*

i Μακεδόνων ιε' ἐβασίλευσεν Ἀργαῖος ἔτη β'. *Idem p.* 260, *B.*

k Καρχηδονίων ὁ ἱερὸς πόλεμος. *Idem p.* 258, *B.*

l Εὔδοξος ἀστρολόγος ἐγνωρίζετο. *Ibidem.*

m Μακεδόνων ιθ' ἐβασίλευσεν Ἀμύντας ἔτη ιη'. *Idem p.* 260, *B.*

n Γαλάται οἱ καὶ Κέλται Ῥώμης ἐκράτησαν, πλὴν τοῦ Καπετωλίου. *Idem p.* 258, *C.*

o Αἰγυπτίων γ' ἐβασίλευσε Ψάμμουθις ἔτος α'. Νεφερίτης μῆνας δ'. *Euseb. apud Sync. p.* 77, *A.*

p Πλάτων φιλόσοφος ἤκμαζεν. *Chron. pasch. p.* 167, *D.*

q Τριακοστὴ δυναστεία Σεβεννυτῶν βασιλέων τριῶν. Α' Νεκτανέβης ἔτη ιη'. *Ibidem*, *B.*

r Εὐαγόρας βασιλεύων τῆς Κύπρου ἐξέστη. *Sync p.* 258, *C.*

s Πραινεστίνους ἐνίκησαν Ῥωμαῖοι. *Ibidem*, *C.*

t Ἑλίκη καὶ Βοῦρα πόλεις ἐν Πελοποννήσῳ κατεπόθησαν μεγάλῳ σεισμῷ. *Ibidem*, *B.*

u Ἰσοκράτης ὁ ῥήτωρ ἐγνωρίζετο. *Chron. pasch. p.* 168, *B.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ÆGYPT.	ROM.	
			Amyntas	Artaxerxes	xxx dynastia Nectanebus	Consules	
Athenienses principes Græciæ facti.		1641	16	30	12	137	
		1642	17	31	13	138	
a Plato et Xenophon, nec non et alii Socratici clari habentur.		1643	18	32	14	139	
			b XX. ALEXANDER anno I.				
R. CCCLXXX.	102	1644	1	33	15	140	
			c XXI. PTOLEMÆUS Alorites annis IV.				
		1645	1	34	16	141	*d* Dionysius rex Siciliæ octavo decimo anno moritur : post quem Dionysius junior regnum invadit.
		1646	2	35	17	142	
		1647	3	36	18	143	
					e II. TEOS annis II.		
	103	1648	4	37	1	144	
			XXII. PERDICCA annis VI.				
		1649	1	38	2	145	Teos rex Ægypti fugit in Arabiam.
					g III. NECTANEBUS adhuc annis XIX.		
		1650	2	39	1	146	
		1651	3	40	2	147	
				h XII. ARTAXERXES, qui et OCHUS, annis XXVI.			
i Aristoteles XVIII ætatis annum agens Platonis auditor est.	104	1652	4	1	3	148	Judæorum pontifex Jaddus.
		1653	5	2	4	149	*k* Camillus Gallos, qui bellum Romanis intulerant, devicit.
		1654	6	3	5	150	
Alexander R. CCCXC. Pheræus agnoscitur.			*l* XXIII. PHILIPPUS annis XXVI.				
		1655	1	4	6	151	
	105	1656	2	5	7	152	
m Demosthenes orator agnoscitur.		1657	3	6	8	153	*n* Ochus partem quamdam(1) Judæorum captam in Hyrcaniam transferens juxta mare Caspium collocavit.
		1658	4	7	9	154	
		1659	5	8	10	155	

a Πλάτων καὶ Ξενοφῶν καὶ ἄλλοι Σωκρατικοὶ ἤνθουν. *Sync. p.* 258, *C, et Chron. pasch. p.* 168, *B.*

b Μακεδόνων κ' ἐβασίλευσεν Ἀλέξανδρος ἔτος α'. *Sync. p.* 260, *C.*

c Μακεδόνων κα' ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος ἔτη γ'. *Sync. p.* 260, *C.*

d Διονύσιος Σικελίας τύραννος ἀπέθανεν κρατήσας ἔτη ιη', μεθ' ὃν ὁ δεύτερος υἱὸς αὐτοῦ Διονύσιος ὁ νεώτερος. *Idem p.* 258, *C.*

e Αἰγυπτίων β' ἐβασίλευσεν Τέως ἔτη β'. *Idem, ibidem.*

f Μακεδόνων κβ' ἐβασίλευσεν Περδίκκας ἔτη ς'. *Sync. p.* 260, *C.*

g Αἰγυπτίων γ' ἐβασίλευσεν Νεκτανέβης ἔτη ιθ'. *Euseb. apud Sync. p.* 77, *D.*

h Περσῶν ιβ' ἐβασίλευσεν Ὦχος κς'. *Sync. p.* 255, *D.*

i Ἀριστοτέλης Πλάτωνι ἐμαθήτευσεν ἀπὸ ιη' ἔτους τῆς ζωῆς αὐτοῦ. *Idem p.* 258, *D.*

k Κάμιλλος πολιορκουμένην ὑπὸ Γάλλων τὴν Ῥώμην ἠλευθέρωσε, διαφθείρας τοὺς πολεμίους. *Idem p.* 253, *C.*

l Μακεδόνων κγ' ἐβασίλευσε Φίλιππος ἔτη κγ'. *Idem p.* 260, *C.*

m Δημοσθένης ὁ ῥήτωρ ἐγνωρίζετο. *Chron. pasch. p.* 169, *C.*

n Ὦχος μερικὴν αἰχμαλωσίαν εἷλεν Ἰουδαίων, οὓς ἐν Ὑρκανίᾳ κατῴκισεν πρὸς τῇ Κασπίᾳ θαλάσσῃ. *Sync. p.* 256, *A.*

(1) Reprehenditur a Scaligero Hieronymus quod ἀποδασμόν *urbem* intellexerit, scripseritque : *Ochus Apodasmo Judæorum capta.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED. Philippus	PERS. Artaxerxes Ochus	ÆGYPT. XXX dynastia Nectanebus	ROM. Consules	
a Alexander Philippi et Olympiadis filius nascitur.	106	1660	6	9	11	156	*b* Dionysius Sicilia pellitur.
		1661	7	10	12	157	
		1662	8	11	13	158	*c* Dio Syracusis interimitur.
		1663	9	12	14	159	
Hipparinus R. CD. [*al.* Hipparchus] Dionysii filius Syracusis tyrannidem exercet.	107	1664	10	13	15	160	*d* Herinna poetria agnoscitur.
		1665	11	14	16	161	
		1666	12	15	17	162	
		1667	13	16	18	163	*e* Demosthenes orator omnium rumore celebratur.
Romani Gallos superant.	108	1668	14	17	19	164	

f Ochus Ægyptum tenuit, Nectanebo in Æthiopiam pulso: in quo Ægyptiorum regnum destructum est.

g Hucusque Manethos. *Alter.* Nectanebus fugit in Æthiopiam, atque regnaverunt Ægyptiorum Persæ, quorum regnabat Ochus.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED. Philippus	PERS. Artaxes	ROM. Consules	
		1669	15	18	165	*h* Ochus Sidonem evertit, et Ægyptum suo junxit imperio. Hucusque mansit regnum Ægyptiorum.
		1670	16	19	166	
		1671	17	20	167	
Dionysius Corinthum sub fœdere navigavit.	109	1672	18	21	168	*i* Plato moritur. Post quem academiam Speusippus tenuit.
		1673	19	22	169	Romani, cum Samnitas duobus præliis cecidissent, universos confines, qui a sua societate discesserant, in ditionem propriam redigunt.
R. CDX.		1674	20	23	170	
		1675	21	24	171	
	110					
Descriptione facta Romæ inventa sunt civium centum sexaginta quinque millia.		1676	22	25	172	Dionysius Corinthum (1) pulsus.
		1677	23	26	173	
				k XIII. ARSES OCHI annis III.		
l Judæorum pontifex maximus Jaddus clarus habetur.		1678	24	1	174	*m* Speusippus Platonis successor moritur: cui succedit Xenocrates.
		1679	25	2	175	
	111	1680	26	3	176	
			n XXIV. ALEXANDER Philippi annis XII.	*o* XIV. DARIUS Arsami annis VI.		
		1681	1	1	177	*p* Manasses frater Jaddi pontificis Judæorum templum in monte Garizin constituit.

a Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου ἐξ Ὀλυμπιάδος ἐγεννήθη. *Sync. p.* 155, *C.*

b Διονύσιος ὁ τύραννος ἐξέπεσε Σικελίας. *Idem p.* 260, *A.*

c Δίων ἀναιρεῖται. *Idem p.* 259, *D.*

d Ἠρίννα ποιήτρια. *Idem p.* 260, *A.*

e Δημοσθένης ῥήτωρ ἐγνωρίζετο. *Ibidem*, *et Chron. pasch. p.* 169, *B.*

f Ὦχος ἐκράτησεν Αἰγύπτου, φυγόντος Νεκτανεβῶ εἰς Αἰθιοπίαν. *Sync. p.* 256, *B.*

g Μέχρι τῶνδε Μανεθῶ. *Sync. p.* 77, *C.*

h Ὦχος Σιδῶνα κατέσκαψεν. *Idem p.* 256, *A.*

i Πλάτων τελευτῶν Σπεύσιππον διάδοχον τῆς Πλατωνικῆς διατριβῆς προεστήσατο. *Idem p.* 259, *D.*

k Περσῶν ιγ' ἐβασίλευσεν Ἀρσῆς Ὤχου ἀδελφὸς ἔτη δ'. *Sync. p.* 256, *B.*

l Ἑβραίων ἀρχιερεὺς Ἰαδδοῦς. *Sync. p.* 254, *D.*

m Ἤνθει Ξενοκράτης διάδοχος Σπευσίππου. *Idem p.* 260, *A.*

n Μακεδόνων κδ' ἐβασίλευσεν Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου ἔτη ιϐ'. *Idem p.* 260, *D.*

o Περσῶν ιδ' ἐβασίλευσεν Δαρεῖος Ἀρσάμου ἔτη ς'. *Idem p.* 256, *C.*

p Μανασσῆς ἀδελφὸς Ἰαδδοὺς ἀρχιερέως ᾠκοδόμησε τὸ ἐν Γαριζὶν ἱερὸν Σαμαρείας. *Idem p.* 254, *D*

(1) Ita unus cod. Vat., non *Corintho*. Reapse Dionysius Corinthi obiit, teste Diodoro. Sunt autem haud semel in hoc canone repetitiones historiarum, pro auctorum sententiarumque diversitate.

a Alexander adversum Illyrios et Thracas feliciter dimicat, et subversis Thebis (1) in Achaia, in Persas arma convertit, et apud Granicum flumen regiis ducibus oppressis, urbem Sardis capit.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED. Philippus	PERS. Darius	ROM. Consules
		1682	2	2	178
		1683	3	3	179
R. CDXX.	112	1684	4	4	180

Alexander, capta Tyro, Judæam invadit, a qua favorabiliter exceptus, Deo victimas immolat, et Jaddum pontificem templi honoribus plurimis prosequitur, Andromacho locorum custode dimisso, quem postea Samaritani interficiumt : ob quæ ab Ægypto reversus Alexander magnis eos suppliciis affecit, et urbem eorum captam Macedonibus ad inhabitandum dedit anno regni sui quarto.

	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ROM.	
	1685	5	5	181	
b Alexander obtinuit Babylonem interfecto Dario : in quo regnum Persarum destructum est anno septimo regni ejus.	1686	6	6	182	*c* Romanorum consul Manlius Torquatus filium suum, quod contra imperium in hostem pugnaverat viceratque, virgis cæsum securi percussit.

d Alexander Hyrcanos capit et Mardos : revertensque, cum ascendisset ad Hammonis templum, condidit civitatem in Libya inferiore, quam vocant Parætonium.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED. Alexander	ROM.	
		1687	7	183	Romani Samnitas subigunt, et colonias deducunt.

e Alexandria in Ægypto condita septimo [*al.* sexto] anno regni Alexandri : quo tempore etiam Latini a Romanis perdomiti sunt. Alexander regnat Asiæ anno regni sui septimo [*al.* sexto] et tenet omnia annis duodecim.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	ROM.	
	113	1688	8	184	Harpalus fugit in Asiam (2)
f Alexander Aornim petram capit et Indum amnem transgreditur.		1689	9	185	
		1690	10	186	Bellum Alexandri in India adversum Porum et Taxilem.
		1691	11	187	
	114	1692	12	188	*g* Anaximenes et Epicurus clari habentur.

h Alexander tricesimo secundo [*al.* xxx, *al.* xxxiii] ætatis suæ anno in Babylone moritur : post quem translato in multos imperio, diversi regnaverunt. Hinc Alexandrinorum nascitur regnum quod est Ægypti : et per diversas gentes, quas Alexander tenuerat, diversi regnaverunt.

a Ἀλέξανδρος Ἰλλυρίους καὶ Θρᾷκας εἷλε, Θήβας κατέσκαψε, τοὺς Δαρείου στρατηγοὺς ἐπὶ Γρανικῷ ποταμῷ Λυδῶν ἐνίκησε, Σάρδεις εἷλε, Τύρον ἐπολιόρκησεν, Ἰουδαίαν προσελάβετο, καὶ τὸν ἀρχιερέα Ἰαδδοὺς ἐτίμησε θύσας τῷ Θεῷ· ἧς (Ἰουδαίας) καὶ ἐπιμελητὴν μετὰ τῶν λοιπῶν τόπων Ἀνδρόμαχον κατέστησεν, ὃν ἀνελόντες οἱ τὴν Σαμαρέων οἰκοῦντες, δίκας ἔτισαν ἐπανελθόντος Ἀλεξάνδρου ἐξ Αἰγύπτου· τὴν Σαμάρειαν πόλιν ἑλὼν Ἀλέξανδρος Μακεδόνας ἐν αὐτῇ κατῴκισεν. *Idem p.* 260, 261.

b Κατέσχεν Βαβυλῶνα Ἀλέξανδρος, καὶ ἡ Περσῶν βασιλεία κατελύθη, διαμείνασα σλ'. *Idem p.* 170, *C.*

c (Ῥωμαίων) ὕπατος τὸν ἴδιον υἱὸν ἐπελέκισεν, παρὰ γνώμην αὐτοῦ συμβαλόντα πόλεμον καὶ νικήσαντα. *Chron. pasch. p.* 171, *B.*

d Ἀλέξανδρος Ὑρκανοὺς καὶ Μαρδοὺς ἐχειρώσατο. *Sync. p.* 261, *B.*

e Ἀλεξάνδρεια ἡ κατ' Αἴγυπτον ἑβδόμῳ ἔτει Ἀλεξάνδρου ἐκτίσθη. *Ibidem, A.*

f Ἀλέξανδρος τὴν Ἄορνον πέτραν ἐχειρώσατο καὶ ποταμὸν Ἰνδὸν διέβη. *Sync. p.* 261, *B.*

g Ἀναξιμένης καὶ Ἐπίκουρος ἐγνωρίζοντο *Idem p.* 275, *A.*

h Ἀλέξανδρος λβ' ἔτος ἄγων τελευτᾷ ἐν Βαβυλῶνι.

(1) Al. pro *subversis Thebis* habet *quibus subversis.*

(2) Imo *ex Asia* scribendum, admonente Scaligero.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolemæus Lagi	MACED. Philippus Aridæus	ROM. Consules	
			a I. PTOLEMÆUS Lagi filius annis XL.			
				b I. PHILIPPUS ARIDÆUS annis VI		
Appius Claudius Cæcus Romæ clarus habetur, qui aquam Claudiam induxit, et viam Appiam stravit.		1693	1	1	189	*c* Macedonum duces in seditionem versi. *d* Lydiam et Thraciam, et Hellespontum Lysimachus tenuit.
e Agathocles Syracusis in Sicilia tyrannidem exercet. R. CDXXX.		1694	2	2	190	*g* Perdiccas adversum Ægyptios dimicat, sed obtinere non potuit.
f Lamiacum bellum motum.		1695	3	3	191	

h Ptolemæus Lagi filius, tertio regni anno, Hierosolymis et Judæa in ditionem suam dolo redactis, plurimos captivorum in Ægyptum transtulit.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	ROM.	
	115	1696	4	4	192	*i* Menander primam fabulam cognomento Ὀργὴν docens superat.
l Theophrastus philosophus agnoscitur, qui divinitate loquendi, ut ait Cicero, nomen accepit.		1697	5	5	193	*k* Demetrius Phalereus habetur illustris.
m Judæorum pontifex magnus Onias Jaddi filius clarus habetur.		1698	6	6	194	

n Romani Samnitas latrones diutissime contra se præliantes ad extremum servituti subjiciunt.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolemæus Lagi	MACED. Philippus Aridæus	ASIÆ Antigonus	ROM. Consules	
Hinc Asiæ regnum nascitur, et mox Syriæ : et regnat in Asia primus Antigonus.					*o* I. ANTIGONUS annis XVIII.		
q Machabæorum Hebræa historia hinc Græcorum supputat regnum. Verum hi duo libri inter divinas Scripturas non recipiuntur (1).		1699	7	7	1	195	*p* Antigonus Antigoniam ad amnem Orontem condidit, quam Seleucus instauratam appellavit Antiochiam.
				r II. CASSANDER annis XIX.			
	116	1700	8	1	2	196	

a Ἀλεξανδρείας καὶ Αἰγύπτου πρῶτος μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἔτη μ'. *Sync. p.* 271, *C.*

b Μακεδόνων πρῶτος ἐβασίλευσε μετὰ Ἀλέξανδρον Φιλίππου ὁ Ἀριδαῖος ἔτη ς'. *Idem p.* 269, *D.*

c Οἱ Μακεδόνων ἡγεμόνες ἐστασίασαν. *Idem p.* 274, *D.*

d Λυσίμαχος Θρᾴκης τε καὶ Χεῤῥονήσου, τῆς λοιπῆς τε ὁμόρου χώρας βασιλεύει. *Idem p.* 266, *A.*

e Ἀγαθοκλῆς ἐν Συρακούσαις ἐτυράννησε. *Idem p.* 275, *A.*

f Ὁ Λαμιακὸς πόλεμος ἐκινήθη. *Ibidem.*

g Περδίκκας εἰς Αἴγυπτον ἐστράτευσεν. *Idem p.* 274, *D.*

h Πτολεμαῖος ὁ Λάγου δόλῳ παραλαβὼν τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀπάτῃ πολλοὺς ἐκ τῆς Ἰουδαίας μετῴκισεν εἰς Αἴγυπτον. *Idem p.* 271, *C.*

i Μένανδρος ὁ κωμικὸς ποιητὴς πρῶτον δρᾶμα διδάξας Ὀργὴν, ἐνίκα. *Idem p.* 275, *B.*

k Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἐγνωρίζετο. *Sync. p.* 274, *C.*

l Θεόφραστος φιλόσοφος ἐγνωρίζετο. *Idem p.* 275, *B.*

m Ἰουδαίων Ὀνείας ἀρχιερεὺς υἱὸς Ἰαδδοὺς ἐγνωρίζετο. *Idem p.* 269, *B.*

n Ῥωμαῖοι Σαυνιτῶν ἀράβων τελείως ἐκράτησαν. *Idem p.* 275, *A.*

o Ἀσίας πρῶτος μετὰ Ἀλέξανδρον Ἀντίγονος ἐβασίλευσεν ἔτη ιη'. *Sync. p.* 273, *C.*

p Ἀντίγονος Ἀντιγονίαν τὴν πρὸς τῷ Ὀρόντῃ ποταμῷ ἔκτισεν, ἣν Σέλευκος ἐπικτίσας Ἀντιόχειαν ὠνόμασεν. *Ibidem.*

q Ἡ τῶν Μακκαβαίων ἱστορικὴ γραφὴ τοὺς Ἑλλήνων βασιλεῖς ἀπὸ Ἀντιγόνου ἀριθμεῖ, ἥτις τῶν μὲν θεοπνεύστων οὐκ ἔστι. *Ibidem.*

r Μακεδόνων ἐβασίλευσε Κάσανδρος ἔτη ιθ'. *Idem p.* 270, *A.*

(1) Posterioribus tamen Ecclesiæ decretis auctoritatem obtinuerunt.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	ASIÆ	ROM.	
			Ptolemæus Lagi	Cassander	Antigonus	Consules	
		1701	9	2	3	197	*a* Menedemus et Speusippus philosophi insignes habentur.
		1702	10	3	4	198	
R. CDXL.	117	1703	11	4	5	199	
		1704	12	5	6	200	

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	ASIÆ	SYRIÆ	ROM.	
			Ptolemæus Lag	Cassander	Antigonus	Seleucus Nicanor	Consules	
Regnum Syriæ et Babylonis et superiorum locorum nascitur : et regnat primus Seleucus Nicanor.						*b* I. SELEUCUS NICANOR annis XXXII.		
		1705	13	6	7	1	201	*c* Ab hoc anno Edesseni tempora computant civitatis suæ.
		1706	14	7	8	2	202	
		1707	15	8	9	3	203	
d Romani Marsos et Umbros, et Pelignos superant.	118	1708	16	9	10	4	204	
		1709	17	10	11	5	205	*e* Lysimachia in Thracia condita civitas.
f Romani colonias deducunt.		1710	18	11	12	6	206	*g* Demetrius Phalereus ad Ptolemæum veniens, impetravit, ut Atheniensibus democratia redderetur.
		1711	19	12	13	7	207	
h Cyprum Ptolemæus invasit insulam.	119	1712	20	13	14	8	208	
i Theodorus atheus agnoscitur philosophus, qui impius vocabatur.		1713	21	14	15	9	209	
R. CDL.		1714	22	15	16	10	210	
		1715	23	16	17	11	211	*k* Seleucus Antiochiam, Laodiceam, Seleuciam, Apamiam, Edessam, Beroeam, et Pellam urbes condidit ; quarum Antiochiam XII anno regni sui exstruxit.
l Judæorum pontifex maximus Simon, Oniæ filius, clarus habetur, cui cognomentum Justus fuit propter sollicitam in Deum religionem, et in cives suos pronam clementiam.	120	1716	24	17	18	12	212	
				m II. DEMETRIUS annis XVII.				
		1717	25	18	1	13	213	
		1718	26	19	2	14	214	*n* Seleucus Babylonem obtinuit.
			o III. FILII CASSANDRI Antigonus et Alexander annis IV.					
		1719	27	1	3	15	215	

a Μενέδημος και Σπευσιππος φιλόσοφοι ἐγνωρίζοντο. *Sync. p.* 274, *D.*

b Συρίας καὶ Βαβυλωνίας καὶ τῶν ἄνω τόπων πρῶτος Σέλευκος Νικάνωρ ἐβασίλευσεν ἔτη λϐʹ. *Ibidem, C.*

c Ἐδεσσηνοὶ τοὺς χρόνους ἔνθεν ἀριθμοῦσι. *Idem p.* 274, *A.*

d Ῥωμαῖοι Μαρσοὺς καὶ Ἰμβροὺς, καὶ Παλλινοὺς παρεστήσαντο. *Idem p.* 275, *A.*

e Λυσιμαχία ἐν Θρᾴκῃ ἐκτίσθη. *Idem p.* 274, *D.*

f Ῥωμαῖοι ἀποικίας ἔπεμψαν. *Idem p.* 275, *A.*

g Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, Ἀθηναίοις ἀποδοὺς τὴν δημοκρατίαν, ἦλθεν εἰς Αἴγυπτον. *Idem p.* 274, *D.*

h Κύπρου Πτολεμαῖος ἐκράτησεν. *Idem p.* 275, *A.*

i Θεόδωρος ἄθεος ἐγνωρίζετο. *Ibidem.*

k Σέλευκος Λαοδίκειαν, Σελεύκειαν, Ἀπάμειαν, Ἔδεσσαν, Βέῤῥοιαν, Πέλλαν ἐπέκτισεν. Ὁ αὐτὸς Ἀντιόχειαν ιϐʹ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ. *Idem p.* 274, *A.*

l Ἰουδαίων ἀρχιεράτευσε Σίμων. *Idem p.* 276, *C.* Ὁ καὶ δίκαιος ἐπικληθεὶς διά τε τὸ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεϐὲς καὶ τὸ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους εὔνουν. *Josephus Antiq. XII*, 2.

m Ἀσίας βʹ Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς Ἀντιγόνου παῖς ἔτη ιζʹ. *Sync. p.* 273, *C.*

n Σέλευκος Βαϐυλῶνα παρεστήσατο. *Idem p.* 274, *A.*

o Μακεδόνων ἐβασίλευσαν παῖδες Κασάνδρου ἔτη δʹ. *Idem p.* 270, *A.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	ASIÆ	SYRIÆ	ROM.
			Ptol. Lagi.	Filii Cassandri	Demetrius	Seleucus Nicanor	Consules
	121	1720	28	2	4	16	216
		1721	29	3	5	17	217
		1722	30	4	6	18	218
			b IV. DEMETRIUS annis v.				
		1723	31	1	7	19	219
R. CDLX.	122	1724	32	2	8	20	220
		1725	33	3	9	21	221
		1726	34	4	10	22	222
		1727	35	5	11	23	223
			g V. PYRRHUS mens. VII.				
	123	1728	36	1	12	24	224
			h VI. LYSIMACHUS annis v.				
		1729	37	1	13	25	225
		1730	38	2	14	26	226
		1731	39	3	15	27	227
	124	1732	40	4	16	28	228
			l II. PTOLEMÆUS PHILADELPHUS annis XXXVIII.				
		1733	1	5	17	29	229

c Censu Romæ agitato, inventa sunt civium Romanorum CCLXX millia. [*Arm.* CCXX.]

d Menander comicus moritur.

e Romani Gallos Tyrrhenosque superant et Sabinorum terram sorte dividunt.

Conditæ a Romanis Ariminum, et Beneventum.

Demetrius semetipsum Seleuco tradidit : qui, destructo regno Asiæ, captoque Demetrio, ex utroque regno unum faciens imperium, Syriæ et Asiæ pariter imperavit.

a Demetrius rex Asiæ cognomento Poliorcetes Samaritarum urbem vastat, quam Perdiccas ante construxerat.

Legati Alexandrini a Ptolemæo primum Romam missi amicitiam impetraverunt. [*Al.* Romanorum amicitiam petiverunt.]

f Seleucus in eas urbes, quas exstruxerat, Judæos transfert, jus eis civium et municipalem ordinem cum Græcis æquali honore concedens.

i Judæorum pontifex Eleazarus frater Simonis suscepit templi ministerium, filio Simonis Onia parvo admodum derelicto.

Antigonus dux Macedonum cognomento Gonatas, id est *genucularius*, Lacedæmonem obtinuit.

k Romani Crotonem capiunt civitatem.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	SYRIÆ	ROM.
			Ptolem. Philad.	Ptolem. Ceraunus	Seleucus Nicanor	Consules
			VII. PTOLEMÆUS cognomento Ceraunus annis II.			
R. CDLXX.		1734	2	1	30	230
		1735	3	2	31	231

m Sostratus Cnidius pharum magnam in Alexandria construxit.

a Δημήτριος Πολιορκητής τὴν πόλιν Σαμαρέων ἐπόρθησεν. *Sync. p.* 273, *D.*

b Μακεδόνων ἐβασίλευσε Δημήτριος ἔτη ε'. *Idem p.* 270, *A.*

c Τιμήσεως ἐν Ῥώμῃ γενομένης, εὑρέθησαν μυριάδες κς'. *Idem p.* 276, *C.*

d Μένανδρος ὁ κωμικὸς ἐτελεύτησεν. *Idem p.* 275, *A.*

e Ῥωμαῖοι Κελτοὺς καὶ Τυῤῥηνοὺς ἐνίκησαν, καὶ τὴν Σαβίνων γῆν ἐκληρώσαντο. *Idem p.* 274, *D.*

f Σέλευκος ἐν ταῖς νέαις πόλεσιν Ἰουδαίους συνῴκισεν Ἕλλησι. *Ibidem.*

g Μακεδόνων ἐβασίλευσε Πύῤῥος μῆνας ζ'. *Idem p.* 270, *A.*

h Μακεδόνων ἐβασίλευσε Λυσίμαχος ἔτη ε'. *Idem p.* 270, *B.*

i Ἰουδαίων ἀρχιεράτευσεν Ἐλεάζαρ Σίμωνος ἀδελφὸς ἀντ' Ὀνείου παιδὸς Σίμωνος νηπίου καταλειφθέντος. *Idem p.* 269, *C.*

k Ῥωμαῖοι Κρότωνα ἔλαβον. *Idem p.* 275, *B.*

l Ἀλεξανδρείας καὶ Αἰγύπτου β' ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος Φιλάδελφος ἔτη λη'. *Idem p.* 271, *C.*

m Σώστρατος Κνίδιος τὴν φάρον Ἀλεξανδρείας μεγαλοπρεπῶς ἀνέστησεν. *Ibidem, D.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	SYRIÆ	ROM.	
			Ptolem. Philad.	Ptolem. Ceraunus	Seleucus Nicanor	Consules	
			a VIII. MELEAGER mensibus II.				
			IX. ANTIPATER diebus XLV.				
			X. SOSTHENES annis II.				
	125	1736	4	1	32	232	

b Ptolemæus Philadelphus Judæos, qui in Ægypto erant, liberos esse permisit, et vasa Eleazaro pontifici Hierosolymorum votiva transmittens, divinas Scripturas in Græcam vocem ex Hebræa lingua per LXX interpretes transferri curavit : quas in Alexandrina bibliotheca habuit, quam sibi ex omni genere litteraturæ comparaverat.

				c II. ANTIOCHUS SOTER annis XIX.			
d Milo Romanis Tarentum tradidit civitatem.		1737	5	2	1	233	
				e XI. ANTIGONUS GONATAS annis XXXVI.			
		1738	6	1	2	234	*f* Sarapis (qui et Sorapis vel etiam Serapis secundum quosdam) ingressus est Alexandriam ibique mansit. [*Al.* Serapidis simulacrum Alexandriam venit.]
		1739	7	2	3	235	
	126	1740	8	3	4	236	
		1741	9	4	5	237	
g Una virginum Romanarum in corruptione deprehensa percutitur.		1742	10	5	6	238	Zeno Stoicus philosophus agnoscitur.
R.CDLXXX.	127	1743	11	6	7	239	*h* Polemo philosophus moritur : post quem Arcesilas et Crates clari habentur.
		1744	12	7	8	240	
k Aratus poeta cognoscitur.		1745	13	8	9	241	*i* Romani colonias deduxerunt, multæque urbes in Sicilia eis junctæ. Regni Philadelphi anno XIV Romani civitatem Siciliæ Syracusas capiunt.
l Argenteus nummus primum in Urbe figuratus. [*Al.* Gracchus argenteos nummos primus in Urbe figurare fecit.]		1746	14	9	10	242	
		1747	15	10	11	243	
m Romani Calabriam Messanamque tenuerunt.	128	1748	16	11	12	244	*n* Zeno Stoicus moritur : post quem Cleanthes philosophus cognoscitur.
		1749	17	12	13	245	
		1750	18	13	14	246	
		1751	19	14	15	247	
o Romæ virgo vestalis in stupro detecta laqueo vitam finivit.	129	1752	20	15	16	248	*p* Nicomedes rex Bithyniæ Astacum urbem amplians, Nicomediam nuncupavit.
		1753	21	16	17	249	
R. CDXC.		1754	22	17	18	250	
		1755	23	18	19	251	

a Μακεδόνων ἐβασίλευσαν Μελέαγρος μῆνας β', Ἀντίπατρος ἡμέρας με', Σωσθένης ἔτη β'. *Sync. p.* 270, *B-D*.

b Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος τοὺς κατ' Αἴγυπτον αἰχμαλώτους Ἰουδαίους ἐλευθέρους ἀνῆκεν, ἀναθήματά τε βασιλικὰ ἐν Ἱεροσολύμοις διαπεμψάμενος, τὰς Ἰουδαίων Γραφὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταβληθῆναι ἐσπούδασε, καὶ ἐν ταῖς κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν κατασκευασθείσαις αὐτῷ βιβλιοθήκαις ἀπέθετο. *Chron. pasch. p.* 172, 173.

c Ἀσίας, Συρίας, Βαβυλωνίας β' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Σωτὴρ ἔτη ιθ'. *Sync. p.* 274, *C*.

d Μίλων παρέδωκε Ῥωμαίοις Τάραντα. *Idem p.* 271, *A*.

e Μακεδόνων ἐβασίλευσεν Ἀντίνονος ὁ Γονατᾶς ἔτη λς'. *Idem p.* 270, *D*.

f Ὁ Σάραπις, ἢ ὁ Σόραπις, ἢ ὁ Σείραπις κατά τινας, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἱδρύνθη. *Idem p.* 275, *B*.

g Μία τῶν ἐν Ῥώμῃ παρθένων ἀνῃρέθη φθαρεῖσα. *Ibidem*.

h Πολέμων θνήσκει ὁ φιλόσοφος, μεθ' ὃν Ἀρκεσίλας καὶ Κράτης ἐγνωρίζοντο. *Idem p.* 276, *B*.

i Ῥωμαῖοι ἀποικίας ἐστείλαντο. *Ibidem*, *C*.

k Ἄρατος ποιητὴς ἐγνωρίζετο. *Idem p.* 275, *B*.

l Ἐν Ῥώμῃ πρῶτον ἀργυροῦν ἐκόπη νόμισμα. *Ibidem*.

m Ῥωμαῖοι Καλαβρίαν ἔλαβον καὶ ὑπέταξαν, καὶ Μεσσήνην. *Ibidem*.

n Ζήνωνα Στωϊκὸν θανέντα Κλεάνθης μαθητὴς διεδέξατο. *Ibidem*.

o Ἐν Ῥώμῃ παρθένος καταγνωσθεῖσα τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἑστίας ἑαυτὴν ἀνεῖλεν. *Ibidem*, *C*.

p Νικομήδειαν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἔκτισε Νικομήδης βασιλεὺς Βιθυνῶν. *Ibidem*, *D*.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolem. Philad.	MACED. Antig. Gonatas	SYRIÆ Antiochus Deus	ROM. Consules	
				a III. ANTIOCHUS, qui vocabatur Deus, an. xv.			
b Romani Carthaginienses navali certamine superant, et centum Libyæ urbes capiunt.	130	1756	24	19	1	252	
		1757	25	20	2	253	
		1758	26	21	3	254	*c* Erasistratus medicus agnoscitur.
		1759	27	22	4	255	
d Judæorum pontificatum post Eleazarum avunculus ejus Manasses accipit.	131	1760	28	23	5	256	
		1761	29	24	6	257	*e* Antigonus Atheniensibus reddidit libertatem.
		1762	30	25	7	258	
		1763	51	26	8	259	
f Carthaginienses R. D. xc Romanorum naves in Sicilia capiunt, Metello consule in fugam verso.	132	1764	32	27	9	260	
		1765	33	28	10	261	
		1766	34	29	11	262	*g* Parthis a Macedonum imperio recedentibus, primus regnavit Arsaces, unde et Arsacidæ dicti.
		1767	35	30	12	263	
	133	1768	36	31	13	264	
		1769	37	32	14	265	
h Judæorum pontifex Onias, Simonis justi filius, clarus habetur, qui consueta Ptolemæo regi tributa non reddens, ad iram eum commovet. Verum Josephus, vir inter suos nobilis, legatus a Judæis ad Ptolemæum missus, cum familiaritatem regis ob plurima in eum meruisset obsequia, dux Judææ et regionum finitimarum constituitur.		1770	38	33	15	266	
			i III. PTOLEMÆUS EVERGETES annis xxvi.				
					k IV. SELEUCUS CALLINICUS annis xx.		
		1771	1	34	1	267	
	134	1772	2	35	2	268	
		1773	3	36	3	269	
				l XII. DEMETRIUS annis x.			*m* Censu Romæ agitato inventa sunt hominum CCLX millia.
R. DX.		1774	4	1	4	270	

n Romæ templum Vestæ incensum. Correptis circa forum quibusque celsioribus igni, Metellus pontifex sacra Vestæ semiustus abripuit.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	SYRIÆ	ROM.	
Quintus Ennius poeta Tarenti nascitur: qui a Catone quæstore Romam translatus habitavit in monte Aventino, parco admodum sumptu contentus, et unius ancillæ ministerio.		1775	5	2	5	271	
	135	1776	6	3	6	272	
		1777	7	4	7	273	
		1778	8	5	8	274	
		1779	9	6	9	275	
	136	1780	10	7	10	276	*o* Virgo vestalis Romæ a servo corrupta propria manu se interficit.
		1781	11	8	11	277	
		1782	12	9	12	278	
		1783	13	10	13	279	
				p XIII. ANTIGONUS annis xv.			
R. DXX.	137	1784	14	1	14	280	

a Συρίας καὶ Ἀσίας γ' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος, ὁ ἐπικληθεὶς Θεὸς, ἔτη ιε'. *Sync. p.* 274, *C.*

b Ῥωμαῖοι, Καρχηδονίους ναυμαχίᾳ νικήσαντες, ἑκατὸν πόλεις τῆς Λιβύης ἔλαβον. *Idem p.* 275, *D.*

c Ἐρασίστρατος διαφανὴς ἰατρὸς ἐγνωρίζετο. *Idem p.* 274, *B.*

d Τελευτήσαντος τοῦ Ἐλεαζάρου, τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ θεῖος αὐτοῦ Μανασσῆς ἔλαβε. *Josephus Antiq. XII*, 4.

e Ἀθηναίοις Ἀντίγονος τὴν ἐλευθερίαν ἀπέδωκεν. *Sync. p.* 276, *A.*

f Καρχηδόνιοι Ῥωμαίων υι' ναῦς ἔλαβον ἐν Σικελίᾳ, τρέψαντες καὶ τὸν ὕπατον Μέτελλον. *Idem p.* 275, *C.*

g Πέρσαι τῆς Μακεδόνων ἀρχῆς ἀπέστησαν, καὶ βασιλεύει Περσῶν Ἀρσάκης, ἀφ' οὗ οἱ Ἀρσακίδαι. *Idem p.* 284, *B, C.*

h Ὀνείας τὴν τιμὴν ἐδέξατο, Σίμωνος υἱὸς ὢν τοῦ δικαίου κληθέντος· οὗτος, ὑπὲρ τοῦ λαοῦ φόρον μὴ δοὺς, εἰς ὀργὴν ἐκίνησε τὸν βασιλέα Πτολεμαῖον. *Josephus Antiq. XII*, 4.

D *i* Ἀλεξανδρείας καὶ Αἰγύπτου τρίτος ἐβασίλευσεν Εὐεργέτης ἔτη κς'. *Sync. p.* 273, *B.*

k Συρίας καὶ Ἀσίας δ' ἐβασίλευσεν ὁ Σέλευκος ὁ ἐπικληθεὶς Καλλίνικος ἔτη κ'. *Idem p.* 284, *B.*

l Μακεδόνων ἐβασίλευσε Δημήτριος ἔτη ι'. *Idem p.* 271, *B*

m Τιμήσεως ἐν Ῥώμῃ γενομένης εὑρέθησαν μυριάδες κε'. *Ibidem, C.*

n Ἐν Ῥώμῃ ἱερὸν ἐνεπρήσθη τῆς Ἑστίας. *Idem p.* 276, *A.*

o Ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ δούλου διακορευθεῖσα παρθένος ἑαυτὴν διεχειρίσατο *Ibidem, A.*

p Μακεδόνων ἐβασίλευσεν Ἀντίγονος ἔτη ιε'. *Idem p.* 282, *A.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolem. Evergetes	MACED. Antigonus	SYRIÆ Seleucus Callinicus	ROM. Consules	
a Judæorum pontifex Simon Oniæ filius clarus habetur: sub quo Jesus filius Sirach *Sapientiæ* librum componens, quem vocant Panareton, etiam Simonis in eo fecit mentionem.		1785	15	2	15	281	
		1786	16	3	16	282	
	138	1787	17	4	17	283	
		1788	18	5	18	284	
		1789	19	6	19	285	
		1790	20	7	20	286	*b* Quadraginta ferme millia Gallorum a Romanis cæsa.
					c V. SELEUCUS CERAUNUS annis III.		
d Caria et Rhodus ita terræmotu concussæ sunt, ut colossus magnus rueret.		1791	21	8	1	287	
	139	1792	22	9	2	288	
		1793	23	10	3	289	
					e VI. ANTIOCHUS MAGNUS an. XXXVI.		
R. DXXX.		1794	24	11	1	290	
		1795	25	12	2	291	
	140	1796	26	13	3	292	
			f IV. PTOLEMÆUS PHILOPATER an. XVII.				
		1797	1	14	4	293	*g* Ea, quæ in tertio Machabæorum libro scripta sunt, sub hoc Ptolemæo principe gesta referuntur.
		1798	2	15	5	294	
				h XIV. PHILIPPUS an. XLII.			
i Victi Judæi, et LXX [*al.* XL] millia armatorum ex numero eorum cæsa.		1799	3	1	6	295	
	141	1800	4	2	7	296	
		1801	5	3	8	297	
k Romæ virgines Vestæ obstupri vitium vivæ terra obrutæ sunt. R. DXL.		1802	6	4	9	298	*l* Eratosthenes philosophus agnoscitur.
		1803	7	5	10	299	
	142	1804	8	6	11	300	
		1805	9	7	12	301	
Romani Marcello consule Syracusas capiunt.		1806	10	8	13	302	Romani subigunt Capuam et Siciliam.
		1807	11	9	14	303	
m Antiochus rex Syriæ, victo Philopatre Ptolemæo, Judæam sibi sociat.	143	1808	12	10	15	304	Lævinus consul cum Attalo rege Asiæ amicitiam facit.
		1809	13	11	16	305	*n* Judæorum pontifex maximus Onias, filius Simonis, habetur insignis: ad quem Lacedæmoniorum rex Arius legatos mittit ob amicitiam.
		1810	14	12	17	306	
		1811	15	13	18	307	
	144	1812	16	14	19	308	
o Scipio Hiberiæ multas urbes recipit.		1813	17	15	20	309	

a Ἰουδαίων ιϐ' ἀρχιεράτευσε Σίμων υἱὸς Ὀνείου. *Sync. p.* 275, *C.* Κατὰ τοῦτον Ἰησοῦς ὁ τοῦ Σιρὰχ, τὴν καλουμένην Πανάρετον *Σοφίαν* συντάξας, αὐτοῦ τοῦ Σίμωνος ἐμνημόνευσεν. *Chron. pasch. p.* 175, *C.*

b Ῥωμαῖοι Γάλλων μυριάδας δ' ἀνεῖλον. *Sync. p.* 276, *B.*

c Συρίας ε' ἐβασίλευσεν Σέλευκος ὁ Κεραυνὸς ἔτη γ'. *Idem p.* 284, *C.*

d Καρία καὶ Ῥόδος ἐσείσθησαν, ὡς καὶ τὸν μέγαν κολοσσὸν καταπεσεῖν. *Idem p.* 276, *C.*

e Συρίας ς' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ ἐπικληθεὶς Μέγας ἔτη λς'. *Idem p.* 284, *D.*

f Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας τέταρτος ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ ἔτη ιζ'. *Idem p.* 282, *D.*

g Ἡ τρίτη τῶν Μακκαβαίων βίβλος περὶ τοῦ Φιλοπάτορος τούτου Πτολεμαίου ἱστορεῖ. *Ibidem.*

h Μακεδόνων ιε' ἐβασίλευσε Φίλιππος ἔτη μϐ'. *Ibidem, A.*

i Ἰουδαῖοι ληφθέντες, τεσσαράκοντα χιλιάδας ὁπλιτῶν ἀποβαλόμενοι. *Chron. pasch. p.* 176, *A.*

k Ἐν Ῥώμῃ παρθένοι, ἁλοῦσαι φθορᾷ, ζῶσαι κατωρύγησαν. *Sync. p.* 276, *B.*

l Ἐρατοσθένης ἐγνωρίζετο. *Chron. pasch. p.* 175, *D.*

m Ἀντίοχος ὁ Μέγας, Πτολεμαίου τὴν Ἰουδαίαν κρατοῦντος τοῦ Φιλοπάτορος, πολέμῳ νικήσας αὐτὸν, τὴν χώραν ἀφείλατο. *Sync. p.* 282, *D.*

n Ἰουδαίων ἀρχιεράτευσεν Ὀνείας ὁ Σίμωνος υἱὸς, πρὸς ὃν ὁ Λακεδαιμονίων βασιλεὺς Ἄρειος πρεσβείαν τε ἔπεμψε καὶ ἐπιστολάς. *Josephus Antiq. XII,* 4.

o Σκιπίων Κελτιβηρίας πολέμῳ πόλεις πολλὰς Ῥωμαίοις ὑπηγάγετο. *Sync. p.* 276, *B.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolem. Epiph.	MACED. Philippus	SYRIÆ Antiochus Magnus	ROM. Consules	
a Ptolemæus Epiphanes, id est *nobilis*, Scopa principe militiæ misso, Judæam capit, et plurimas Syriæ civitates. R. DL.		*b* V. PTOLEMÆUS EPHIPHANES an. XXIV.					
		1814	1	16	21	310	
		1815	2	17	22	311	Juxta Theram apparuit insula, quæ vocatur Hiera.
Nævius comicus Uticæ moritur, pulsus Roma factione nobilium, ac præcipue Metellorum.	145	1816	3	18	23	312	

c Carthago in ditionem Romanorum per Scipionem redigitur.

		1817	4	19	24	313	

Plautus ex Umbria Sarsinas Romæ moritur, qui propter annonæ difficultatem ad molas manuarias pistori se locaverat; ibi, quoties ab opere vacaret, scribere fabulas ac vendere solitus. [*Al.* ac vendere sollicitus consueverat.]

		1818	5	20	25	314	Antiochus, Scopa superato, Syriæ urbes recipit, et Judæis voluntarie conjungitur.
		1819	6	21	26	315	
Antiochus Judæorum erga se cognita voluntate, magnis eos muneribus donat, et per epistolas crebris laudibus R. DLX. prosequitur.	146	1820	7	22	27	316	
		1821	8	23	28	317	
		1822	9	24	29	318	
		1823	10	25	30	319	Romani Græcos liberos esse jusserunt: et universa Hiberia imperata fecit.
	147	1824	11	26	31	320	
d Post prælium, quo in Thermopylis est victus Antiochus, hoc inter eum et Romanos convenit, ut mille talenta eis per annos singulos vectigalis nomine persolveret.		1825	12	27	32	321	
		1826	13	28	33	322	
		1827	14	29	34	323	

e Antiochus in amicitiam Ptolemæi regressus, pacem cum eo facit; et Cleopatra filia sua uxore ei tradita, dotis nomine Syriam, Phœnicem, Samariam Judæamque concedit.

	148	1828	15	30	35	324	

Eumenes frater regis Attali, qui Eumeniam in Phrygia condidit, clarus habetur.

f Romani multas colonias deduxerunt.		1829	16	31	36	325	Titus Livius tragœdiarum scriptor clarus habetur, qui ob ingenii meritum a Livio Salinatore, cujus liberos erudiebat, libertate donatus est.
h Secundus liber Machabæorum apud Judæos hujus temporis gesta continet.		*g* VII. SELEUCUS, qui et Philopater, an. XII.					
		1830	17	32	1	326	

i Simon præpositus templi Hierosolymorum ad Apollonium Syriæ Phœnicis ducem Seleuci confugiens multis ei muneribus repromissis sacerdotium sibi vindicare cœpit; quo Seleucus audito Heliodorum mittit ad negotium pervidendum. Qui cum in Judæam venisset, et inique judicasset, multa perperam gerens, divinis adversum se signis deterretur, et ad Seleucum revertitur. Onias autem sacerdos curaverat ut Simon profugus fieret, ut in Machabæorum libris narratur.

a Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανὴς τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Συρίας πέμψας ἐχειρώσατο διὰ Σκοποῦ στρατηγοῦ· πρὸς ὃν Ἀντίοχος αὖθις πολεμήσας, ταύτας ἐχειρώσατο, συμμαχούντων αὐτῷ καὶ Ἰουδαίων, οἷς δι' ἐπιστολῶν πολλὰ μαρτυρήσας, δωρεαῖς μεγάλαις ἐτίμησεν. *Idem p.* 283, *A.*

b Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας ε' ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανὴς ἔτη κδ'. *Sync. p.* 282, *D.*

c Καρχηδόνα Ῥωμαίοις Σκιπίων παρεστήσατο. *Idem p.* 285, *D.*

d Ἐν Θερμοπύλαις Ῥωμαίοις συμβαλὼν Ἀντίοχος ἡττᾶται· ὥστε αὐτὸν ὑπόσπονδον γενέσθαι τελοῦντα χίλια τάλαντα. *Idem p.* 284,285.

e Ἀντίοχος, φιλωθεὶς τῷ Πτολεμαίῳ, σπονδὰς πρὸς αὐτὸν ἐποιήσατο, καὶ Κλεοπάτραν τὴν αὐτοῦ θυγατέρα τῷ Πτολεμαίῳ εἰς γυναῖκα, παραχωρήσας αὐτῷ φερνῆς ὀνόματι Συρίαν καὶ Σαμάρειαν καὶ Ἰουδαίαν. *Chron. pasch. p.* 177, *B.*

f Ῥωμαῖοι διαφόρους παροικίας ἔπεμψαν. *Sync. p.* 276, *C.*

g Συρίας ζ' ἐβασίλευσε Σέλευκος ἔτη ιβ'. *Idem p.* 284, *C.*

h Ἐπὶ τούτου ἐπράχθη τὰ κατὰ τὴν πρώτην (δευτέραν) τῶν Μακκαβαίων βίβλον παρὰ Ἰουδαίοις ἱστορούμενα. *Idem p.* 285, *A.* (*Syncellus non de Seleuco sed de Antiocho Magno loquitur.*)

i Σίμων τις προστάτης τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἱεροῦ, ἐλθὼν πρὸς Ἀπολλώνιον τῆς Φοινίκης στρατηγὸν, ὑπισχνεῖται χρήματα, κ. τ. λ. *Chron. pasch. p.* 177, *D.*

Olymp.	Abrahames	Ægypt. Ptolem. Epiph.	Maced. Philippus	Syriæ Seleucus	Rom. Consules
	1831	18	33	2	327

a Cum ab Antiocho per legatos Annibal reposceretur, cui se a Scipione victus sociaverat, ad Prusiam regem Bithyniæ transfugit : quem cum rursus per Flaminium etiam ab eo senatus repeteret, et tradendus esset, venenum bibit, et apud Libyssam Bithyniæ sepultus est.

A Troja capta R. DLXX. anni mille.

	Olymp.	Abrahames	Ægypt.	Maced.	Syriæ	Rom.
	149	1832	19	34	3	328
		1833	20	35	4	329
R. DLXX.		1834	21	36	5	330
		1835	22	37	6	33
	150	1836	23	38	7	332
		1837	24	39	8	333

b Hyrcanus Josephi ducis Judææ filius, cum ad Ptolemæum perrexisset, honorifice ab eo susceptus est. Verum fratres ejus, postquam reversus est, seditione contra eum mota, magnarum calamitatum Judææ genti causa exstiterunt.

c VI. PTOLEMÆUS PHILOMETOR annis XXXV.

Olymp.	Abrahames	Ægypt.	Maced.	Syriæ	Rom.
	1838	1	40	9	334
	1839	2	41	10	335
151	1840	3	42	11	336

d XV. PERSEUS annis X.

Olymp.	Abrahames	Ægypt.	Maced.	Syriæ	Rom.
	1841	4	1	12	337

Statius Cæcilius comœdiarum scriptor clarus habetur, natione Insuber, Gallus, et Ennii primum contubernalis. Quidam Mediolanensem ferunt. Mortuus est [*al.* Qui ad Mediolanense forum mortuus est] anno post mortem Ennii, et juxta Janiculum sepultus.

e Aristobulus, natione Judæus, Peripateticus philosophus agnoscitur, qui ad Ptolemæum Philometorem explanationum in Moysem commentarios scripsit.

f VIII. ANTIOCHUS EPIPHANES annis XI.

Olymp.	Abrahames	Ægypt.	Maced.	Syriæ	Rom.
	1842	5	2	1	338

g Antiochus Epiphanes, cum de regione Ptolemæorum, quam subito invaserat, senatus præcepto recessisset, in Judæam venit, ibique Jesu, cui nomen et Jason, fratri [*al.* et Jasoni fratri] Oniæ pontificatum tradidit. Quo deinde expulso, Oniam cognomento Menelaum successorem ei dedit. Itaque ob sacerdotii dignitatem orta seditione inter principes, ingentium miseriarum semina pullulaverunt.

	Olymp.	Abrahames	Ægypt.	Maced.	Syriæ	Rom.
		1843	6	3	2	339
R. DLXXX.	152	1844	7	4	3	340
		1845	8	5	4	341
		1846	9	6	5	342
		1847	10	7	6	343
	153	1848	11	8	7	344
		1849	12	9	8	345
h Macedonum regnum defecit.		1850	13	10	9	346

Romani, interfecto Perse Macedonum rege, destructoque eo regno, Macedonas, Illyrios et Galatas liberos esse jusserunt.

i Antiochus legem Judæorum impugnat : ac primum quidem omnem eorum provinciam ad idololatriam compellens, qui parere noluerunt, enecat. Postea vero Hierosolymam ascendens, templum et vasa Dei,

a Ἀννίβας, πρὸς Προυσίαν φυγὼν, φαρμάκῳ τελευτᾷ τὸν βίον τῷ φόβῳ Ῥωμαίων. *Sync. p.* 285, *A.*

b Ὑρκανὸς, Ἰωσήππου παῖς στρατηγοῦ τῶν Ἰουδαίων, πρὸς αὐτὸν Πτολεμαῖον ἐλθὼν, καλῶς ὑπεδέχθη· οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, στασιάσαντες, μεγάλης ταραχῆς αἴτιοι γεγόνασιν Ἰουδαίοις. *Idem p.* 283, *A*, *B.*

c Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας ς' ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ ἔτη λε'. *Idem p.* 289, *D.*

d Μακεδόνων ιε' ἐβασίλευσε Περσεὺς ἔτη ι'. *Idem p.* 282, *B.*

e Ἀριστόβουλος Ἰουδαῖος Περιπατητικὸς φιλόσοφος ἐγνωρίζετο. ὃς Πτολεμαίῳ τῷ Φιλομήτορι ἐξηγήσεις τῆς Μωϋσέως γραφῆς ἀνέθηκεν. *Chron. pasch. p.* 178, *C.*

f Συρίας η' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς ἔτη ια'. *Sync. p.* 286, *A.*

g Ἀντίοχος τῇ Πτολεμαίου βασιλείᾳ ἐπιτίθεται· καταλυθεὶς δὲ ὑπὸ Ῥωμαίων, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐπανῆλθε, τήν τε ἀρχιερωσύνην τῷ Ἰησοῦ, τῷ καὶ Ἰάσονι, ἐνεχείρισεν ἀδελφῷ Ὀνείου· καὶ πάλιν ἐκβαλὼν αὐτὸν, ἀδελφῷ τε καὶ Μενελάῳ ἔδωκεν. Οἱ δὲ, στασιάσαντες πρὸς ἀλλήλους, κακῶν μεγάλων αἴτιοι γεγόνασιν Ἰουδαίοις. *Ibidem*, *A-D.*

h Τὰ Μακεδόνων καταλέλυται. *Idem p.* 282, *B.*

i Ἀντίοχος Ἑλληνίζειν ἀναγκάζει τοὺς Ἰουδαίους, τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐκπορθεῖ, καὶ τὸν ναὸν βεβηλοῖ, Διὸς Ὀλυμπίου βδέλυγμα ἀναστηλώσας ἐν αὐτῷ· ἐφ' οἷς Ματθίας ὁ ἱερεὺς, ὃς Ἀσαμωναῖος ἐλέγετο, ᾤκει δ' ἐν κώμῃ Μωδεεὶμ, ζηλώσας σὺν τοῖς υἱοῖς κατηγωνίσατο τοῦ τυράννου τοῖς αὐτοῦ στρατηγοῖς ἐπιθέμενος. *Sync. p.* 286, *B.*

quæ ministerio fuerunt consecrata, vastat : in templo Jovis Olympii simulacrum ponit : in Samaria quoque super verticem montis Garizin Jovis Peregrini delubrum ædificat, ipsis Samaritanis, ut id faceret, precantibus. Verum hoc in tempore Mattathias quidam ex sacerdotibus filius Asamonæi ex vico Modim adversum Antiochi duces arma corripiens, fultus etiam filiorum auxilio, leges patrias vindicavit olympiade CLIII.

Ennius poeta LXX major annis articulari morbo perit, sepultus in Scipionis monumento, in via Appia, intra primum ab Urbe milliarium. Quidam ossa ejus Rudiam ex Janiculo translata affirmant.

	OLYMP.	ABRAHAMUS.	ÆGYPT. Ptolem. Philometor	SYRIÆ Antiochus Epiphanes	ROM. Consules
Judæorum dux Judas, qui et Machabæus, filius Mattathiæ, Antiochi duces de Judæa expellens, et templum ab idolorum imaginibus emundans, patrias leges post triennium suis civibus reddidit olympiade CLIV. R. DXC.	154	1851	14	10	347
		1852	15	11	348
			a IX. ANTIOCHUS EUPATOR annis II.		
		1853	16	1	349
		1854	17	2	350
			b X. DEMETRIUS SOTER annis XII.		
	155	1855	18	1	351
		1856	19	2	352

c Menelao pontifice Judæorum a juniore Eupatore Antiocho occiso, qui prius Judæam Epiphani Antiocho prodiderat, Alcimus alienus a genere sacerdotali, ambitione pontificatum invadit. Ob quod Onias filius pontificis Oniæ in Ægyptum transmigrans in Heliopolitano pago civitatem, quæ dicitur Onuphis, nominis sui condidit, templo ad similitudinem templi patrii constructo. Alcimus vero adversum Judam Machabæum inimicitias gerens, post non multum temporis ira Dei percussus interiit. Et sic omnium Judæorum favore Judæ Machabæo sacerdotium decernitur : qui dignitate suscepta legatos Romam dirigit. Senatus decrevit Judæos amicos et auxiliatores Romanorum habendos.

	OLYM.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolem. Philometor	SYRIÆ Demetrius Soter	JUD. Judas Machabæus	ROM. Consules	
					d I. JUDAS MACHABÆUS annis III.		
e Aristarchus grammaticus agnoscitur.		1857	20	3	1	353	Judæorum nascitur regnum.
f Samaritani et Judæi Alexandriæ, Ptolemæo judicante, contendunt de honoribus ex utraque parte templo suo deferendis. Et superant Judæi.		1858	21	4	2	354	Dux Judæorum Judas adversum Demetrii duces inito prælio occiditur, tribus annis pontificatu gesto.
		1859	22	5	3	355	

Publius Terentius, Carthaginiensis, comœdiarum scriptor, ob ingenium et formam libertate donatus, in Arcadia moritur, qui primam *Andriam* antequam ædilibus venderet, Cæcilio multum se miranti legit.

a Συρίας θ' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος Εὐπάτωρ ἔτος ἕν, μῆνας ἕξ. *Sync.*, *D.*

b Συρίας ι' ἐβασίλευσε Δημήτριος ἔτη ιβ' ὁ ἐπικληθεὶς Σωτήρ. *Idem p.* 290, *C.*

c Ὀνείου, τοῦ καὶ Μενελάου, ἀρχιερέως Ἰουδαίων, τοῦ καὶ τὸ ἔθνος προδεδωκότος Ἀντιόχῳ τῷ Ἐπιφανεῖ, ἀναιρεθέντος ὑπὸ Ἀντιόχου τοῦ Εὐπάτορος, Ἄλκιμος οὐκ ὢν ἐκ γένους ἱερατικοῦ τὴν ἱερωσύνην ἐκ περιδρομῆς διαδεξάμενος· δι' ὃν Ὀνείας, Ὀνείου τοῦ ἀρχιερέως υἱὸς, ἐλθὼν εἰς Αἴγυπτον, κτίζει πόλιν τὴν ἐπικληθεῖσαν Ὀνείου, ἐν ᾗ καὶ ἱερὸν οἰκοδομεῖ, ὅμοιον τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις. Ἄλκιμος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς, πρὸς Ἰούδαν τὸν Μακκαβαῖον στασιάσας, μετ' οὐ πολὺν χρόνον Θεοῦ πληγῇ περιπεσὼν τελευτᾷ. Ὁ δὲ πᾶς τῶν Ἰουδαίων λαὸς Ἰούδᾳ τῷ Μακκαβαίῳ τὴν ἀρχιερωσύνην δίδωσιν· ὁ δὲ, ταύτην ὑποδεξάμενος, πρεσβεύεται πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ ψηφίζεται ἡ σύγκλητος φίλους καὶ συμμάχους Ῥωμαίων τοὺς Ἰουδαίους ἀπογράψασθαι, καθὼς ἡ τῶν Μακκαβαίων ἱστορία δηλοῖ. *Chron. pasch. p.* 179, *B,C.*

d Ἰουδαίων ἡγεῖται Ἰούδας ὁ καὶ Μακκαβαῖος. *Ibidem B.*

e Ἀρίσταρχος γραμματικὸς ἤκμαζεν. *Idem p.* 180, *A.*

f Σαμαρῖται καὶ Ἰουδαῖοι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παρὰ Πτολεμαίῳ τῷ Φιλομήτορι διακρίνονται περὶ τῶν παρ' ἑκατέρῳ μέρει τιμωμένων ἱερῶν, καὶ νικῶσιν οἱ Ἰουδαῖοι. *Ibidem, C.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS.	ÆGYPT. Ptolem. Philometor	SYRIÆ Demetrius Soter	JUD. Jonathas	ROM. Consules	

a II. JONATHAS annis XIX.

	OLYMP.	ABRAHAMUS.	ÆGYPT.	SYRIÆ	JUD.	ROM.	
	156	1860	23	6	1	356	Dux Judæorum Jonathas frater Judæ, Bacchide duce Demetrii Judæa expulso, pontificatum suscipit.
		1861	24	7	2	357	
		1862	25	8	3	358	
Pacuvius Brundusinus tragœdiarum scriptor clarus habetur, R. DC. Ennii poetæ ex filia nepos: vixitque Romæ quoad picturam exercuit, ac fabulas venditavit. Deinde Tarentum transgressus prope nonagenarius diem obiit.		1863	26	9	4	359	
	157	1864	27	10	5	360	
		1865	28	11	6	361	
		1866	29	12	7	362	

b XI. ALEXANDER annis IX, mensibus X.

	OLYMP.	ABRAHAMUS.	ÆGYPT.	SYRIÆ	JUD.	ROM.	
c Oppius Gallos capit : et Carthago in ditionem Romanam per Scipionem redigitur, habens a conditione sui annos DCLXXIII : vel, ut alii dicunt, DCCXLVII.		1867	30	1	8	363	Alexander Antiochi, qui Epiphanes cognominatus est, filius, Syriæ et Asiæ imperans, Jonatham corona et multis insignibus donis prosequitur. Lucilius poeta nascitur.
	158	1868	31	2	9	364	
		1869	32	3	10	365	
Descriptione Romæ facta, inventa sunt hominum CCCXXXIV millia.		1870	33	4	11	366	*d* Pseudo-Philippus regnat in Macedonia anno uno.
		1871	34	5	12	367	Romani, interfecto Pseudo-Philippo, Macedonas tributarios faciunt.
Jonathas dux Judæorum pariter et pontifex cum Romanis et Spartiatis amicitias facit.	159	1872	33	6	13	368	

e VII. PTOLEMÆUS EVERGETES annis XXIX.

	OLYMP.	ABRAHAMUS.	ÆGYPT.	SYRIÆ	JUD.	ROM.	
		1873	1	7	14	369	
f Alexandro R D X. Balæ regi Syriæ Ptolemæus filiam suam dedit uxorem.		1874	2	8	15	370	Scipio Numantinos subvertit.
		1875	3	9	16	371	
	160	1876	4	10	17	372	Brutus Iberiam usque ad Oceanum subjicit.

g XII DEMETRIUS annis III.

	OLYMP.	ABRAHAMUS.	ÆGYPT.	SYRIÆ	JUD.	ROM.	
		1877	5	1	18	373	

h Ptolemæus Demetrio filiam suam tradit uxorem simul cum regno Alexandri mariti sui, quod de ducibus ejus accipit, occiso Tryphone, qui regnum Syriæ sibi vindicabat.

	OLYMP.	ABRAHAMUS.	ÆGYPT.	SYRIÆ	JUD.	ROM.	
i Trypho dux Alexandri regis Syriæ Jonatham Judæorum pontificem interficit, et sacerdotium Simon frater Jonathæ assumit.		1878	6	2	19	374	

Lucius Attius tragœdiarum scriptor clarus habetur, natus Mancino et Serrano consulibus, parentibus libertinis : et seni jam Pacuvio Tarenti sua scripta recitavit ; a quo et fundus Attianus juxta Pisaurum dicitur, quia illuc ex Urbe inter colonos fuerat deductus.

a Μετὰ Ἰούδαν ἡγεῖται Ἰωάνθης (*sic*) ἀδελφὸς αὐτοῦ. *Chron. pasch. p.* 180, *A.*

b Συρίας καὶ Ἀσίας ια' Ἀλέξανδρος υἱὸς Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, ὅν φησιν Εὐσέβιος βασιλεῦσαι ἔτη ι'. *Sync. p.* 291, *A.*

c Ὄππιος Κελτοὺς ἐχειρώσατο. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους ἑάλω Καρχηδὼν τὸ ἔσχατον ὑπὸ τοῦ Σκιπίωνος Ἀφρικανοῦ τοῦ νέου ἔχουσα ἔτη χμ' ἀπὸ κτίσεως, κατὰ δὲ ἄλλους ψμη'. *Idem p.* 293, *B.*

d Μακεδόνων ις' ἐβασίλευσε Ψευδο-Φίλιππος ἔτος ἕν. *Idem p.* 282, *C.*

e Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας ζ' ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης δεύτερος ἔτη κη'. *Idem p.* 190, *A.*

f Ἀλεξάνδρῳ Συρίας βασιλεῖ Πτολεμαῖος τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα πρὸς γάμον ἐκδίδωσι. *Chron. pasch. p.* 180, *C.*

g Συρίας καὶ Ἀσίας ιϐ' ἐβασίλευσε Δημήτριος ἔτη γ'. *Sync. p.* 291, *C.*

h Δημητρίῳ Πτολεμαῖος τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα δίδωσι πρὸς γάμον, τὴν καὶ Ἀλεξάνδρου πρῴην γενομένην γαμετήν. *Chron. pasch. p.* 180, 181.

i Ἀναιρεῖται Ἰωάνθης (*sic*) ὑπὸ Τρύφωνος δόλῳ, καὶ κρατεῖ μετ' αὐτὸν Σίμων υἱὸς αὐτοῦ ἔτη η'. *Sync. p.* 293, *A.*

b Trypho Syriæ regnum conatus invadere, Antiocho filio Alexandri interfecto, ad extremum et ipse supermoritur.

Post Demetrium regnavit in universa Syria frater ejus Antiochus, qui cognominatus est Sidetes.

d Bellum servile ortum in Sicilia. R DCXX.

e Antiochus Sidetes rex Syriæ adversum Judæam arma corripiens et Hierosolymam vallo circumdans, cum ad conditiones [*al.* deditionem] pontificem Simonem compulisset, recedit olympiade CLXII.

h Arsaces rex Parthus Antiochum interficit, cui successit iterum Demetrius.

k Ptolemæus expulsus Ægypto.

Arverni nobilis Galliæ urbs capta, et rex Vituitus.

l Servi qui in Sicilia rebellabant, obsidionis necessitate compulsi, ad sua invicem cadavera conversi sunt, voranda.

n Joannes dux Judæorum et pontifex R. DCXXX. adversum Hyrcanum (1) bellum gerens vicit, unde Hyrcani nomen accepit: et a Romanis jus amicitiæ postulans, decreto senatus inter amicos relatus est.

OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolem. Evergetes	SYRIÆ Demetrius	JUD. Simon	ROM. Consules	
		a III. Simon annis VIII.				
	1879	7	3	1	375	
		c XIII. ANTIOCHUS SIDETES annis IX.				
161	1880	8	1	2	376	Simoni Judæorum pontifici pariter et principi Romani et Spartiatæ, legatione ejus libenter excepta, amicabilia misere scripta.
	1881	9	2	3	377	
	1882	10	3	4	378	
	1883	11	4	5	379	
162	1884	12	5	6	380	*f* Primus liber Machabæorum hujus temporis historiam continet.
	1885	13	6	7	381	
	1886	14	7	8	382	
		g IV. HYRCANUS, qui et JOANNES, an XXVI.				Simon Judæorum pontifex interficitur: cui succedit filius suus Joannes, qui et Hyrcanus.
	1887	15	8	1	383	Attalus moriens regni sui populum Romanum instituit hæredem.
163	1888	16	9	2	384	
		i XIV. DEMETRIUS iterum annis IV.				
	1889	17	1	3	385	
	1890	18	2	4	386	Juxta Æolias insulas igne ex flatu suscitato, apparuit insula, quæ nunc Hiera vocatur.
	1891	19	3	5	387	
164	1892	20	4	6	388	
		m XV. ANTIOCHUS GRYPUS annis XII.				
	1893	21	1	7	389	
	1894	22	2	8	390	
	1895	23	3	9	391	

a Ἀρχιερεὺς Σίμων ἔτη η'. *Chron. pasch.* 182, *B.*

b Τρύφων ἀποκτείνας τὸν παῖδα Ἀντίοχον, αὐτὸν ἀνεῖπε βασιλέα, καὶ θνήσκει. *Sync. p.* 291, *B,C.*

c Συρίας καὶ Ἀσίας ιγ' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Σιδήτης ἔτη θ'. *Ibidem, D.*

d Κατὰ Σικελίαν ὁ δουλικὸς πόλεμος. *Idem p.* 292, *B.*

e Δημήτριος ὁ Σίδης, ἐπελθὼν τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ παραταξάμενος εἰς πολιορκίαν, ἐπὶ συνθήκαις ταῖς πρὸς (Σίμωνα ἀναχωρεῖ). *Chron. pasch. p.* 171, *C.*

f Ἕως τούτου περιέχει ἡ πρώτη τῶν Μακκαβαίων. *Sync. p.* 293, *D.*

g Ἀρχιερεὺς ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἰωάνθης (*sic*) ἔτη κς'. *Chron. pasch. p.* 182, *D.*

h Ἀντίοχον Ἀρσάκης Πάρθος ἀνεῖλεν. *Sync. p.* 293, *B.*

i Συρίας καὶ Ἀσίας ιδ' ἐβασίλευσε Δημήτριος ἔτη δ'. *Idem p.* 292, *A.*

k Πτολεμαῖος ἀπεβλήθη τῆς βασιλείας. *Chron. pasch. p.* 183, *B.*

l Οἱ ἐν Σικελίᾳ δοῦλοι εἰς ἀλληλοφαγίαν ἐτράπησαν. *Sync. p.* 291, *B.*

m Συρίας καὶ Ἀσίας ιε' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Γρυπὸς ἔτη ιβ'. *Ibidem, A.*

n Ἰωάνθης (Ἰωάννης) ἱερεὺς ὁμοῦ στρατηγὸς, κατὰ Ὑρκανῶν στρατηγήσας, Ὑρκανὸς μετωνομάσθη· ὃς καὶ πρεσβεύσας πρὸς Ῥωμαίους, δόγματι συγκλήτου φιλίαν πρὸς αὐτοὺς σπένδεται. *Chron. pasch. p.* 182, *D.*

(1) Ita codices aliquot Vaticani, quæ brevis emendatio, instar est prolixæ refutationis apud Scaligerum, qui jure fortasse negat Judæum ethnarcham cum Hyrcanis dimicare potuisse. Græcus tamen textus vulgatæ lectioni favet, nisi forte et ibi κατὰ Ὑρκανοῦ scribendum

OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolem. Evergetes	SYRIÆ Antiochus Grypus	JUD. Hyrcanus	ROM. Consules
165	1896	24	4	10	392
	1897	25	5	11	393
	1898	26	6	12	394
	1899	27	7	13	395
166	1900	28	8	14	396
	1901	29	9	15	397

a Hyrcanus pontifex Judæorum Samariam civitatem, quæ vocabatur Eutemus (1), nostro tempore Sebaste vocatur, obsidione captam solo coæquavit: quam suo tempore Herodes instaurans Sebasten in honorem Augusti appellavit.

Narbonam coloniæ deductæ.

Marcus Terentius Varro philosophus et poeta nascitur.

b VIII. PTOLEMÆUS PHUSCON idemque SOTER annis XVII et mensibus VI.

Ptolemæus Evergetes Ægyptiorum regnum dimisit, postque eum regnavit Ptolemæus cognomine Salvator, quem Græci appellabant Phusconem. R. DCXL.

OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	SYRIÆ	JUD.	ROM.
	1902	1	10	16	398
167	1903	2	11	17	399
	1904	3	12	18	400

c XVI. ANTIOCHUS CYZICENUS annis XVIII.

OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	SYRIÆ	JUD.	ROM.
	1905	4	1	19	401
	1906	5	2	20	402
	1907	6	3	21	403
168	1908	7	4	22	404
	1909	8	5	23	405
	1910	9	6	24	406
	1911	10	7	25	407
169	1912	11	8	26	408

d Antiochus Cyzicenus, Grypo ejecto, Syriam obtinuit: ac rursum Grypus superato Cyziceno eamdem recepit. Ita ex successione regnabant invicem adversum se dimicantes.

Cicero Arpini nascitur, matre Helvia, patre equestris ordinis ex regio Volscorum genere.

Rhodo terræmotu concussa, colossus ruit.

Jugurtha contra Romanos dimicans capitur.

Cn. Pompeius Magnus oritur.

Jonathas gloriose apud Judæos pontificatum gerit. Post eum Judæi reges habere cœperunt.

e V. ARISTOBULUS anno I.

OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	SYRIÆ	JUD.	ROM.
	1913	12	9	1	409

f Aristobulus filius Jonathæ, rex pariter et pontifex, primus apud Judæos diadematis sumpsit insigne post CDLXXXIV Babylonicæ captivitatis annos. Post quem filius suus regnavit Jannæus, cognomento Alexander, qui pontificatum quoque administrans crudelissime civibus præfuit.

g VI. JANNÆUS, idemque ALEXANDER, an. XXVII.

CC millia Teutonorum Ambronumque ad Aquas Sextias cæsa: LXX millia capta per Marium cum duce Teutomodo.

R. DCL.

Caius Lucilius satyrarum scriptor Neapoli moritur, ac publico funere effertur, anno ætatis XLVI.

Turpilius comicus senex admodum Sinuessæ moritur.

OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	SYRIÆ	JUD.	ROM.
	1914	13	10	1	410
	1915	14	11	2	411
170	1916	15	12	3	412
	1917	16	13	4	413

C. Marius quinquies consul juxta Eridanum Cimbros superat, et de his cum Catulo triumphat.

a Ἰωάνθης (Ὑρκανὸς) Ἰουδαίων ἀρχιερεὺς τὴν Σαμάρειαν, τὴν καθ' ἡμᾶς Σεβαστὴν καλουμένην, πολιορκήσας εἰς ἔδαφος καθεῖλεν· ἣν ὕστερον Ἡρώδης ἀλλόφυλος ἀναστήσας Σεβαστὴν ὠνόμασεν. *Chron. pasch. p.* 181, *D.*

b Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας η' ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος ὁ Φούσκων ἔτη ιη'. *Sync. p.* 290, *A.*

c Συρίας καὶ Ἀσίας ις' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Κυζικηνὸς ἔτη ιη'. *Idem p.* 294, *C.*

d Ὁ Γρυπὸς ἐξεβλήθη ὑπὸ Κυζικηνοῦ, καὶ ἐβασίλευσεν ὁ Κυζικηνὸς ἔτη ιη'· καὶ πάλιν ὁ Γρυπὸς, ἐκβαλὼν τὸν Κυζικηνὸν, ἐβασίλευσε τὰ λοιπὰ ἔτη θ'· καὶ οὕτως ἐκ διαδοχῆς ἐπολέμουν ἀλλήλους. *Idem p.* 292, *A, B.*

e Ἀρχιερεὺς ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἀριστόβουλος ἔτος α'. *Chron. pasch. p.* 184, *A.*

f Οὗτος Ἀριστόβουλος υἱὸς Ἰωάνθου πρὸς τῇ ἀρχιερωσύνῃ διάδημα περιέθετο βασιλικὸν πρῶτος ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἕνα, μετὰ ἔτη φπζ' ἀπὸ πρώτου ἔτους τῆς εἰς Βαβυλῶνα αἰχμαλωσίας. *Ibidem.*

g Ἰανναῖος, ὁ καὶ Ἀλέξανδρος, βασιλεὺς ἅμα καὶ ἀρχιερεὺς ἔτη κζ', ὃς καὶ ὠμότατα προέστη. *Ibid. B.*

(1) Ita codex vetus præstantissimus Vat. Apud Scaligerum, animad. p. 148, *Ectenias*, quod is audacter vituperat stultum dicens commentum recentiorum, quod nullus codex habeat.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolem. Phuscon	SYRIÆ Antiochus Cyzic.	JUD. Jannæus	ROM. Consules	
M. Furius poeta cognomento Bibaculus Cremonæ nascitur.		1918	17	14	5	414	Thraces a Romanis victi per Didium.

a Seleucus ab Antiocho filio Cyziceni vivus exuritur.

Titus Lucretius poeta nascitur : qui postea amatorio poculo in furorem versus, cum aliquot libros per intervalla insaniæ conscripsisset, quos postea Cicero emendavit, propria se manu interfecit anno ætatis quadragesimo quarto.

b Expulso de regno Ptolemæo Phuscone per matrem Cleopatram et in Cyprum secedente, ipsa regnavit.		*c* IX. PTOLEMÆUS, qui et ALEXANDER, annis X.					
		1919	1	15	6	415	Rursum in Sicilia bellum servile consurgit.
	171	1920	2	16	7	416	
Ptolemæus Cyrenæorum rex, cui Appionis cognomen erat, Cyrene moriens Romanos testamento reliquit hæredes regni sui.		1921	3	17	8	417	Aquilius in Sicilia bellum servile compescuit.
		1922	4	18	9	418	
d Antiochus in Parthos fugiens Pompeio se deinceps tradidit : post quem Philippus captus est a Gabinio.			XVII. PHILIPPUS annis II.				
		1923	5	1	10	419	
R. DCLX.	172	1924	6	2	11	420	Huc usque Syria possessa per reges in Romanam ditionem cessit.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolem. Alexander	JUD. Jannæus	ROM. Consules	
Bellum adversum Romanos, Picentes, Marsi Pelignique moverunt.		1925	7	12	421	
		1926	8	13	422	L. Pomponius Bononiensis Atellanarum scriptor clarus habetur.
		1927	9	14	423	
Alexander matrem suam occidit.	173	1928	10	15	424	
		e X. PTOLEMÆUS, qui expulsus fuerat, annis VIII.				Hic Ptolemæus, qui a matre fuerat ejectus, regressus de fuga regnum obtinuit, quia Alexandrum, qui ante eum fuerat, ob interfectionem matris cives pepulerant.
		1929	1	16	425	

Plotius Gallus primus Romæ Latinam rhetoricam docuit : de quo Cicero sic refert : « Memoria teneo pueris nobis primum Latine docere cœpisse Plotium quemdam. »

C. Valerius Catullus scriptor lyricus Veronæ nascitur.		1930	2	17	426	
		1931	3	18	427	Sallustius Crispus scriptor historicus in Sabinis Amiterni nascitur.
Sylla Athenienses vastat.	174	1932	4	19	428	Descriptione Romæ facta, inventa sunt hominum CDLXIII millia.
Templum Apollinis tertio apud Delphos a R. DCLXX Thracibus incensum, et Romæ Capitolium.		1933	5	20	429	
		1934	6	21	430	Jannæus rex Judæorum plurimas civitates capit Syriæ.
P. Terentius Varro vico Atace in provincia Narbonensi nascitur : qui postea XXXV annum agens Græcas litteras summo studio didicit.		1935	7	22	431	Vultacilius [*al.* Acilius] Plautus Latinus rhetor, Cn. Pompeii libertus et doctor scholam Romæ aperuit.
	175	1936	8	23	432	Vicesimo sexto ætatis suæ anno Cicero Quintium defendit

a Σέλευχον ζῶντα κατέκαυσεν ὁ Κυζικηνὸς Ἀντίοχος. *Sync. p.* 292, *B.*

b Πτολεμαῖον τὸν Σωτῆρα ἡ μήτηρ Κλεοπάτρα τῆς βασιλείας ἀπήλασεν. *Idem p.* 290, *B.*

c Αἰγύπτου θ' Πτολεμαῖος ὁ καὶ Ἀλέξανδρος. *Chron. pasch. p.* 182.

d Ἀντίοχος, φυγὼν εἰς Πάρθους, Πομπηΐῳ προσ-δωκεν ἑαυτόν. *Idem p.* 292, *B.*

e Αἰγύπτου ι' ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος ὁ ἐξωσθεὶς ἔτη η'. *Chron. pasch. p.* 183, *B.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolem. Dionysus	JUD. Jannæus	ROM. Consules	
Roscio contra Chrysogonum defenso, Cicero Athenas secedit. Deinde post triennium Romam regreditur.		*a* XI. PTOLEMÆUS Dionysus cognomine annis xxx.				
		1937	1	24	433	Sulla Romam obtinuit, et post biennium [*al.* triennium] moritur.
		1938	2	25	434	
Titus Quintus Atta scriptor togatarum Romæ moritur: sepultusque via Prænestina ad milliarium secundum.		1939	3	26	435	Lepidus hostis publicus judicatur.
	176	1940	4	27	436	Pompeius gloriosissime triumphavit.
		b VII. ALEXANDRA annis IX.				
Bellum gladiatorum in Campania gestum.		1941	5	1	437	Alexandra, quæ et Salina, uxor Alexandri Hierosolymis regnavit; ex [*al.* in] cujus ætate Judæos rerum confusio et variæ clades oppresserunt
		1942	6	2	438	
L. Lucullus primus imperator appellatus est victa Armenia, Mesopotamia, et Nisibi cum fratre regis capta.		1943	7	3	439	
Pompeius universam Hiberiam subjugavit. R DCLXXX.	177	1944	8	4	440	Antiochia et Syria a Romanis capta.
M. Lucullus de Bessis triumphavit, capta Cabyle [*al.* Calybe], Tomis, et cæteris vicinis [*al.* universis] urbibus.		1945	9	5	441	
		1946	10	6	442	Creticum bellum motum. Unde Metellus Creticus.
Crassus quoque triumphavit.		1947	11	7	443	Virgilius Maro in pago, qui Andes dicitur, haud procul a Mantua nascitur, Pompeio et Crasso consulibus, Idibus Octobribus.
M. Porcius Cato Stoicus philosophus agnoscitur.	178	1948	12	8	444	
Lucus Daphnensium juxta Antiochiam a Pompeio Apollini consecratur.		1949	13	9	445	
		c VIII. HYRCANUS annis XXXIV.				
		1950	14	1	446	Judæi Romanorum per Pompeium novi vectigales sunt facti, et pontificatum apud eos suscepit Hyrcanus.

d Aristobulus et Hyrcanus filii Alexandræ contra se de imperio dimicantes occasionem præbuere Romanis ut Judæam invaderent. Itaque Pompeius Hierosolymam veniens, capta urbe, reserato templo, usque ad Sancta sanctorum accedit: Aristobulum vinctum secum abducit: pontificatum confirmat Hyrcano: deinde Antipatrum Herodis Ascalonitæ filium procuratorem Palæstinæ facit.

Libya per testamentum Appionis regis Romanis relicta.		1951	15	2	447	
	179	1952	16	3	448	
Horatius Flaccus satyricus et lyricus poeta libertino patre Venusii nascitur. R DCXC.		1953	17	4	449	
		1954	18	5	450	Apollodorus Pergamenus Græcus orator præceptor Callidii et Augusti clarus habetur.
		1955	19	6	451	Pompeius captis Hierosolymis Judæos tributarios facit.
Ea, quæ de Catilina, Cethego, Lentulo, et consule Cicerone Sallustius scribit, et Livius, hoc gesta sunt tempore.	180	1956	20	7	452	Cicero in exsilio annum facit honorifice susceptus a Plancio.
		1957	21	8	453	*e* Cæsar Lusitaniam et quasdam insulas in Oceano capit.
Pompeius imperator appellatus.		1958	22	9	454	
		1959	23	10	455	Virgilius Cremonæ studiis eruditur.
Messala Corvinus orator nascitur, et Titus Livius Patavinus scriptor historicus.	181	1960	24	11	456	Catullus tricesimo ætatis suæ anno Romæ moritur.

M. Callidius orator clarus habetur: qui bello postea civili Cæsarianas partes secutus, cum togatam Galliam regeret, Placentiæ obiit.

a Αἰγύπτου ια' βασιλεὺς Πτολεμαῖος ὁ νέος Διόνυσος ἔτη λ'. *Chron. pasch. p.* 183, *B.*

b Ἰουδαίων ζ' ἐβασίλευσε Σαλίνα, ἡ καὶ Ἀλεξάνδρα, ἔτη θ'. *Sync. p.* 295, *C.*

c Ἀρχιερεὺς Ὑρκανός. *Nicephorus in editione Syncelli p.* 408. *B.*

d Πομπήϊος πολιορκεῖ μὲν τὰ Ἱεροσόλυμα, μέχρι τῶν ἀδύτων, τουτέστι τῶν ἁγίων τοῦ ἱεροῦ πρόεισι, Ἀριστόβουλον δέσμιον ποιεῖ Ῥωμαίοις, Ὑρκανῷ τὴν ἀρχιερωσύνην παραδίδωσι, καὶ Ἀντίπατρόν τινα Ἀσκαλωνίτην τῆς Παλαιστίνης ἐπιμελητὴν καθιστᾷ, τό τε πᾶν ἔθνος Ἰουδαίων ὑπόφορον Ῥωμαίοις κατέστησε. *Chron. pasch. p.* 184, 185. *Sync. p.* 299, *B.*

e Καῖσαρ Λυσιτανίαν καί τινας περὶ τὸν Ὠκεανὸν νήσους κατεστρέψατο. *Sync. p.* 301, *A.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolem. Dionysus	JUD. Hyrcanus	ROM. Consules	
		1961	25	12	457	*a* Cæsar Rhenum transiens Germanos vastat.
Crassus consul cum filio apud Carras captus.		1962	26	13	458	*b* Simulacrum Olympici Jovis tactum fulmine.
Ventidius primus Romanorum Parthos superat.	182	1963	27	14	459	
Curio promptus et popularis orator Romæ habetur insignis, qui deinceps in Africa pudore amissi exercitus mori maluit, quam redire. R. DCC.		1964	28	15	460	Virgilius sumpta toga Mediolanum transgreditur : et post breve tempus Romam pergit.
		1965	29	16	461	
		1966	30	17	462	*c* Cæsar Germanos et Gallos capit.
		d XII. CLEOPATRA annis XXII.				
		1967	1	18	463	
e Principium belli civilis Cæsaris et Pompeii.	183	1968	2	19	464	Diodorus Siculus Græcæ scriptor Historiæ clarus habetur.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Cleopatra	JUD. Hyrcanus	ROM. C. Julius Cæsar	
M. Cœlius [*al.* Cæcilius] prætor, et T. Annius Milo exsul [*al.* exsules] oppressi res novas in Thuriano Bruttioque agro simul molientes.		*f* I. C. JULIUS CÆSAR annis v.				Pompeius prælio victus et fugiens a spadonibus Alexandrini regis occiditur.

g Ex hoc loco continua Romanis nascuntur imperia in diem vitæ principalia : et regnat apud Romanos primus omnium Caius Cæsar, qui primus singulare arripuit imperium ; a quo Cæsares Romanorum principes appellati.

		1969	3	20	1	
Ptolemæi cadaver cum lorica aurea inventum in Nilo.		1970	4	21	2	Romæ basilica Julia dedicata.
Cæsar in Ægypto regnum Cleopatræ confirmat ob stupri gratiam.		1971	5	22	3	Decretum senatus et Atheniensium ad Judæos mittitur, qui per legationem amicitiam postularant.
Cleopatra regio comitatu Urbem ingressa.	184	1972	6	23	4	Nigidius Figulus Pythagoricus et magus in exsilio moritur.

Prohibitæ lecticis margaritisque uti, quæ nec viros nec liberos haberent, et minores essent annis quadraginta quinque.

Cassius Judæa capta templum spoliat.		1973	7	24	5	Servius Sulpicius jurisconsultus, et P. Servilius Isauricus publico funere elati.

h Antonius decrevit quintilem mensem Julium debere dici, quia in eo natus fuerat Julius Cæsar.

i Idibus Martiis C. Julius Cæsar in curia occiditur : et fasces statim suscipit P. Dolabella.

C. Julii Cæsaris corpus ob honorem in rostris concrematum.

Romæ tres soles simul exorti paulatim in eumdem orbem coierunt. Inter cætera portenta, quæ facta sunt toto orbe, bos in suburbano Romæ ad arantem locutus est : frustra se urgeri ; non enim frumenta, sed homines brevi defuturos.

a Καῖσαρ, τὸν Ῥῆνον ποταμὸν διαβὰς, Γερμανοὺς ἐχειρώσατο. *Sync. p.* 131, *A.*

b Τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἄγαλμα ἐκεραυνώθη. *Ibidem, B.*

c Καῖσαρ Γερμανοὺς καὶ Γάλλους κατέστρεψε. *Ibidem, A.*

d Ἀλεξανδρείας καὶ Αἰγύπτου ἐβασίλευσε Κλεοπάτρα ἔτη κβ'. *Idem p.* 303, *A.*

e Γάϊος Καῖσαρ πρὸς Πομπήϊον ἐπολέμησεν. *Idem p.* 301, *B.*

f Ῥωμαίων μόναρχος Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ ἔτη ε'. *Idem p.* 303, *B.*

g Γάϊος Ἰούλιος Καισαρ πρῶτος Ῥωμαίων ᾑρέθη μόναρχος βασιλεύς· καὶ οἱ μετ' αὐτὸν Καίσαρες προσηγορεύθησαν. *Chron. pasch. p.* 177, *B.*

h Ἀντώνιος τὸν ἕβδομον παρὰ Ῥωμαίοις μῆνα Κυντίλλιον καλούμενον Ἰούλιον μετονομασθῆναι ἐψηφίσατο διὰ τὸ γεννηθῆναι ἐν αὐτῷ (Ἰούλιον). *Idem p.* 303, *C.*

i Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ ἐσφάγη. *Idem. p.* 189, *C.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Cleopatra	JUD. Hyrcanus	ROM. Augustus	
Antonius adversum Augustum Cæsarem bellum movet. Publius mimographus natione Syrus Romæ scenam tenet.	R. DCCX.	1974	8	25	1	*a* II. CÆSAR AUGUSTUS OCTAVIANUS, annis LVI, mensibus VI, a quo et reges Romanorum Augusti appellati. Cicero in Formiano suo ab Herennio Pompilio occiditur LXIV ætatis suæ anno.

b Ab loco Antiocheni sua tempora computant.

Laberius mimorum scriptor decimo mense post Caium Cæsarem Puteolis moritur.

Ciceronis caput cum manu dextera pro rostris positum : juxtaque coronata Pompilii militis imago, qui eum occiderat.

Ovidius Naso nascitur in Pelignis.	185	1975	9	26	2	Vibium Maximum designatum quæstorem agnovit dominus suus, atque abduxit.
Cicero, ut quibusdam placet, interficitur in Caietis. Templa Rhodiorum depopulatus est Cassius.		1976	10	27	3	Secunda secessio Augusti et Antonii consulis.

Cornificius poeta a militibus desertus interiit, quos sæpe fugientes galeatos lepores appellarat. Hujus soror Cornificia, cujus insignia exstant epigrammata.

C. Falcidius tribunus plebis legem tulit, ne quis testamento plus legaret, quam ut quarta pars hæredibus superesset, si quatuor aut minus essent. Si autem plus quatuor, medietas eo tenore, ut sive liberis sive propinquis pater sua legaret, illa pars quam Falcidius constituit, nisi pater interdixerit, et legatis fruentibus, et iisdem carentibus æqualiter partiretur.

Curtius Salassus [*al.* Thalassus] in insula Arado cum quatuor cohortibus vivus combustus est, quod tributa gravius exigeret.

E taberna Meritoria trans Tiberim oleum terra erupit, fluxitque tota die sine intermissione, significans Christi gratiam ex gentibus

Antonium superat Augustus, et interveniente senatu cum eo in amicitiam regreditur.

Cornelius Nepos scriptor historicus clarus habetur.	186	1977	11	28	4	
		1978	12	29	5	
		1979	13	30	6	
		1980	14	31	7	
Furnii pater et filius clari oratores habentur : quorum filius consularis ante patrem moritur.		1981	15	32	8	
		1982	16	33	9	Sallustius diem obiit quadriennio ante Actiacum bellum.
M. Bavius poeta, quem Virgilius in *Bucolicis* notat, in Cappadocia moritur.		1983	17	34	10	Lunæ secundum Romanos cursus inventus est.

c Antigonus contra Judæos dimicans tandem occiditur : a quo usque in præsens tempus Hierosolymorum regnum destructum est. Siquidem Herodes post eum a Romanis constitutus est princeps alienigena, et nihil omnino ad Judæam pertinens.

Hyrcanus contra Parthos pugnans, captivus apud illos ductus est. Hyrcano captivo facto, Herodes Antipatri Ascalonitæ et matris Cypridis Arabicæ filius a Romanis Judæorum suscipit principatum : cujus tempore Christi nativitate vicina, regnum et sacerdotium Judææ, quod prius per successiones minorum tenebatur, destructum est, completa prophetia, quæ ita per Moysem loquitur : *Non deficiet princeps ex Juda, neque dux de femoribus ejus, donec veniat cui repromissum est. Et ipse erit exspectatio gentium.* (*Gen.* XLIX, 10.) In hoc enim loco Christus, quem Danielis scriptura præfatur, accepit finem. Nam usque ad Herodem christi, id est sacerdotes, erant reges Judæorum : qui imperare cœperant a sexagesima quinta olym-

a Ῥωμαίων δεύτερος ἐβασίλευσε Καῖσαρ Σεβαστὸς Αὔγουστος, ὁ καὶ Ὀκτάβιος, ἔτη νϛ', μῆνας ϛ'. *Chron. pasch. p.* 189, *D.*

b Οἱ Ἀντιοχεῖς ἔνθεν ἀριθμοῦσι τοὺς αὐτῶν χρόνους. *Sync. p.* 305, *C.*

c Ἀντίγονος, τῇ Ἰουδαίων βασιλείᾳ ἐπαναστὰς, καὶ πολλὰ διαμαχησάμενος, ἀναιρεῖται· καὶ ἐνταῦθα καταλήγει τὸ τῶν Ἰουδαίων βασίλειον. Ἐνταῦθα δὲ ὁ προφητευόμενος παρὰ τῷ Δανιὴλ Χριστὸς ἡγούμενος τέλος λαμβάνει· μέχρι γὰρ Ἡρώδου χριστοὶ ἡγούμενοι· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ ἀρχιερεῖς, οἵτινες προεστήκεισαν τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους, ἀρξάμενοι μὲν ἀπὸ τῆς κατὰ

piade, et ab instauratione templi sub Dario, usque ad Hyrcanum et centesimam octogesimam sextam olympiadem, annis CCCCLXXXIII in medio transactis, quos Daniel significat dicens : *Et scies et intelliges ab initio sermonis respondendi et ædificandi Hierusalem, usque ad Christi principatum, hebdomadæ septem, et hebdomadæ sexaginta duæ* (*Dan.* IX, 25) : quæ LXIX hebdomadæ faciunt annos CCCCLXXXIII : in quibus christi, id est sacerdotes, per unctionem consecrati, regnaverunt usque ad Hyrcanum : quo extremo omnium a Parthis capto, Herodes Antipatri filius nihil ad se pertinentem Judæam ab Augusto et senatu accipit ; filiique ejus post eum regnaverunt, usque ad novissimam Hierosolymorum captivitatem, nequaquam ex successione sacerdotalis generis pontificibus constitutis, neque perpetuitate vitæ secundum legem Moysi servientibus Deo. Ignobiles vero quidam, et alio tempore alii, et nonnulli unius anni, sive modico amplius, a Romanis imperatoribus sacerdotium emebant. Quæ omnia etiam Daniel propheta vaticinatur ita dicens : *Et post hebdomades* VII *et* LXII, *interibit chrisma, et judicium non erit in eo : et templum et sanctum corrumpet populus duce veniente : et cædentur in cataclysmo belli* (*ibid.* 26). Et in consequentibus : *Et super templum, inquit, abominatio desolationum : et usque ad consummationem temporis consummatio dabitur super desolationem* (*Ibid.* 27).

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	JUD.	ROM.
			Cleopatra	Herodes	Augustus

a I. HERODES alienigena, deficiente pontificum principatu, annis XXXVII.

Antonii et Augusti fœdus. R. DCCXX.	187	1984	18	1	11

b Herodes Ananelum quemdam de Babylone accitum pontificem Judæorum constituit : et post exiguum temporis, Aristobulum fratrem uxoris suæ, nepotem Hyrcani, successorem ei dedit : quo post annum interfecto, rursum Ananelo reddidit sacerdotium.

Colonias deduxere Romani.		1985	19	2	12
c Augustus triumphavit pedestris certaminis triumpho.		1986	20	3	13

Nicetes et Hybreas [*al.* Tybreas] et Theodorus, et Plutio nobilissimi artis rhetoricæ Græci præceptores habentur.

Δαρεῖον ἀνανεώσεως τοῦ ἱεροῦ, κατὰ τὴν ἑξηκοστὴν καὶ πέμπτην Ὀλυμπιάδα, λήξαντες δὲ ἐπὶ Ὑρκανὸν, ἐπὶ τῆς ρπς' Ὀλυμπιάδος· τὰ δὲ μεταξὺ τούτων γενέσθαι ἔτη υπγ', ὁπόσα δὴ ἡ τοῦ Δανιὴλ προφητεία θεσπίζει λέγουσα· *Καὶ γνώσῃ καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου λόγου τοῦ ἀποκριθῆναι, καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλὴμ, ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου ἑβδομάδες ἑπτὰ καὶ ἑβδομάδες ξβ'*. Αὗται αἱ ἐννέα καὶ ἑξήκοντα ἑβδομάδες συμπληροῦσι χρόνον ἐτῶν υπγ'· ὁπόσα ἔτη τυγχάνει τῆς ἀρχῆς τῶν χριστῶν ἡγουμένων· ὧν τελευταίου Ὑρκανοῦ ἀπὸ Πάρθων αἰχμαλώτου ληφθέντος, ὁ Ἡρώδης τοῦ Ἀντιπάτρου μηδὲν προσήκουσαν αὐτῷ τὴν τῶν Ἰουδαίων βασιλείαν ὑπὸ Αὐγούστου καὶ συγκλήτου Ῥωμαίων παραλαμβάνει· κἄπειτα οἱ τούτου παῖδες μέχρι τῆς ὑστάτης Ἱεροσολύμων πολιορκίας· οὐκ ἔτι οἱ ἐκ διαδοχῆς τοῦ ἱερατικοῦ γένους ἱερῶντο τῷ Θεῷ, οὐδὲ διὰ βίου κατὰ τὸν Μωϋσέως νόμον· ἄσημοι δέ τινες ἄλλοτε ἄλλοι· καὶ οἱ μὲν ἐνιαύσιοι, οἱ δὲ ἔτι ὀλίγῳ πλέον, παρὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἡγουμένων τὴν ἀρχιερωσύνην ἐξωνοῦντο.

Ἡρώδης Ἀντιπάτρου τοῦ Ἀσκαλωνίτου καὶ μητρὸς Κύπριδος Ἀραβίσσης οὐδὲν αὐτῷ προσήκουσαν τὴν Ἰουδαίων βασιλείαν ὑπὸ Ῥωμαίων ἐγχειρίζεται, καθ' ὃν τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως πλησιαζούσης, ἡ ἐκ προγόνου διαδοχὴ, ἀρχιερωσύνη τε καὶ ἀρχὴ τῶν Ἰουδαίων κατελύθη, συμπληρουμένης τῆς παρὰ Μωϋσῇ λεγούσης προφητείας· *Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, καὶ ἄρχων ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν*. Ἑξῆς δὲ ὁ Δανιὴλ προφητεύει λέγων· *Καὶ μετὰ τὰς ζ' καὶ ξβ' ἑβδομάδας ἐξολοθρευθήσεται, καὶ χρίσμα οὐκ ἔσται ἐν αὐτῷ, καὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὸ ἅγιον διαφθερεῖ λαὸς ἡγουμένου ἐρχομένου, καὶ κοπήσονται ἐν κατακλυσμῷ πολέμου*· καὶ ἑξῆς φησι· *Καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα τῶν ἐρημώσεων, καὶ ἕως συντελείας καιροῦ συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν*. *Sync. p.* 309, 310.

a Τῶν παρὰ Ἰουδαίοις ἀρχιερέων ἐκλειπόντων, Ἡρώδης ἀλλόφυλος βασιλεύει. *Chron. pasch. p.* 189, *A*.

b Ἡρώδης, Ἀνάνηλόν τινα μεταπεμψάμενος ἀπὸ Βαβυλῶνος, Ἰουδαίων ἀρχιερέα καθίστησι. Μετ' οὐ πολὺ δὲ, τοῦτον παύσας, Ἀριστόβουλον τὸν ἀδελφὸν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς, υἱὸν ὄντα Ὑρκανοῦ, ἐπὶ τὴν τιμὴν προάγει. Ἐνιαυτοῦ δὲ διαγενομένου, πάλιν τῷ Ἀνανήλῳ ἀποδίδωσι, τὸν Ἀριστόβουλον ἀνελών. *Idem p.* 190, *B*, *et Sync. p.* 311, *D*

c Αὔγουστος πεζὸν ἐθριάμβευσε θρίαμβον. *Sync. p.* 305, *D*.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	JUD.	ROM.	
			Cleopatra	Herodes	Augustus	
a Antonius Cleopatræ tradit Arabiam.		1987	21	4	14	*b* Augusti et Antonii tertiæ dissensionis exordium, quod repudiata sorore Cæsaris Cleopatram duxisset uxorem.
c Usque ad Cleopatram Ptolemæi, qui vocabantur Lagidæ, in Ægypto regnaverunt annis CCXC [*al.* CCXCV].	188	1988	22	5	15	Artorius medicus Augusti post Actiacam victoriam naufragio perit.

Ægypti regnum, quod fuit in Alexandria, destructum est, et Romanis paruit.

d Cleopatra et Antonius semet interficiunt, et Ægyptus fit Romana provincia : quam primus tenuit Caius Cornelius Gallus, de quo Virgilius scribit in *Bucolicis*.

Gesta sunt ab Augusto bella : Mutinense, quo per illum ab obsidione Antonii Brutus liberatus est; apud Perusium, Tusciæ civitatem, adversum L. Antonium Antonii fratrem consulem; Pharsalicum, apud Philippos, Macedoniæ urbem, adversum Brutum et Cassium interfectores Cæsaris; Siculum, adversum Sextum Pompeium Pompeii filium; Actiacum, adversum Antonium et Cleopatram; qui locus in Epiro est.

OLYMP.	ABRAHAMUS	JUD.	ROM.
		Herodes	Augustus
	1989	6	16

e Cæsar appellatus Augustus, a quo Sextilis mensis Augusti nomen accepit.

Nicopolis juxta Actium condita, et agon Actius ex eo constitutus.

f Quidam ab hoc loco primum annum Augusti monarchiæ supputant.

Anaxilaus Larissæus Pythagoricus et magus ab Augusto Urbe Italiaque pellitur.

	1990	7	17

g Cum ingenti triumpho et pompa Augustus Romam ingressus, et Cleopatræ liberi Sol et Luna ante currum ejus ducti.

Cornelius Gallus Forojuliensis poeta, a quo primum Ægyptum rectam supra diximus, XLIII [*al.* LXIII] ætatis suæ anno propria se manu interficit.

h Augustus Romæ plurimas leges statuit.		1991	8	18	Indi per legatos ab Augusto amicitiam postulant.

Messala Corvinus primus præfectus Urbi factus, sexto die magistratu se abdicavit, incivilem potestatem se esse contestans.

i Censu Romæ agitato, inventa sunt civium Romanorum quadragies semel [*al.* quindecies] centena et LXIV millia.

Coloniæ deductæ.	189	1992	9	19	Thebæ civitas Ægypti usque ad solum erutæ.

Tralles civitas terræmotu consederunt.

Marcus Terentius Varro philosophus prope nonagenarius moritur.

Munatius Plancus Ciceronis discipulus, orator habetur insignis : qui cum Galliam regeret Comatam, Lugdunum condidit.

a 'Αντώνιος 'Αραβίαν Κλεοπάτρᾳ παρέδωκε. *Sync.* p. 308, *A.*

b Πρὸς 'Αντώνιον ἀνίσταται πόλεμος Αὐγούστου. *Idem p.* 311, *A.*

c Μέχρι τοῦδε οἱ Λαγίδαι. *Idem p.* 308, *C.*

d 'Αντώνιος καὶ Κλεοπάτρα παραχρῶνται ἑαυτούς. *Idem p.* 311, *A.* Αὔγουστος, ἐλθὼν εἰς Αἴγυπτον, κρατεῖ τῆς Αἰγύπτου, τὴν τῶν Πτολεμαίων καθελὼν βασιλείαν, διαρκέσασαν ἔτεσι σϞϛ'. *Chron. pasch. p.* 192, *B.*

e 'Οκτάβιος Αὔγουστος προσηγορεύθη· καὶ ὁ Σεξτίλιος μὴν ὁμοίως αὐτὸς ἀνηγορεύθη. *Ibidem.* Νικόπολις ἡ κατὰ 'Ακτίαν ἐκτίσθη. *Idem p.* 308, *C.*

f 'Εντεῦθέν τινες ἀριθμοῦσι τὸ πρῶτον ἔτος Αὐγούστου μοναρχίας. *Ibidem.* Οἱ δὲ ἐν 'Αλεξανδρείᾳ ἀπὸ τοῦ ιδ' ἔτους ἀριθμοῦσι τοὺς Αὐγούστου χρόνους. *Idem p.* 311, *C.*

g Κλεοπάτρας παῖδας "Ηλιον καὶ Σελήνην κατῆξεν εἰς 'Ρώμην Αὔγουστος, θρίαμβον ἐπ' αὐτοῖς ἥδιστον 'Ρωμαίοις ἐνδειξάμενος. *Idem p.* 311, *B.*

h Αὔγουστος 'Ρωμαίοις ἐνομοθέτησεν. *Idem p.* 313, *C.*

i Τιμήσεως γενομένης ἐν 'Ρώμῃ, ἀπεγράφησαν 'Ρωμαίων μυριάδες υις' καὶ ͵δ. *Ibidem, D.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	JUD. Herodes	ROM. Augustus	
b Augustus Calabriam et Gallos vectigales facit.		1993	10	20	*a* Marcus Lollius Galatiam Romanam provinciam facit.

Quintilius Cremonensis Virgilii et Horatii amicus moritur.

R. DCCXXX.		1994	11	21	*c* Augustus, cum ei monarchia deferretur, renuit.
e Augustus Cyzicenos libertate privavit.		1995	12	22	*d* Tiberius ab Augusto missus occupavit Armeniam.

Pylades, Cilix pantomimus, cum veteres ipsi canerent atque saltarent, primus Romæ chorum et fistulam sibi præcinere fecit.

f Cantabri res novas molientes opprimuntur.	190	1996	13	23	*g* Herodes apud Hierosolymam multas et magnas ædes publicas construit.

Atratinus, qui septemdecim annos natus Cælium accusaverat, clarus inter oratores habetur. Ad extremum, morborum tædio in balneo voluntate exanimatus, hæredem reliquit Augustum.

h Augustus Samiis libertatem dedit.		1997	14	24	
i In Cypro plurimæ civitatum partes terræmotu conciderunt.		1998	15	25	*k* Germanos in arma versos Marcus Lollius superat.

Virgilius Brundusii moritur, Sentio Saturnino et Lucretio Cinna consulibus. Ossa ejus Neapolim translata in secundo ab urbe milliario sepeliuntur, titulo hujusmodi suprascripto, quem ipse moriens dictaverat :

Mantua me genuit, Calabri rapuere, tenet nunc
Parthenope : cecini pascua, rura, duces.

Herodes Samariam, olim jam in cineribus sedentem, a fundamentis suscitans, in honorem Augusti, Augustam, id est Sebastiam, appellavit : et in Paneade, id quod Panion vocatur, exstruxit : et in civitate Paniotarum Silvano templum ædificavit.

l Tiberius Cæsar appellatus est.	191	1999	16	26	
		2000	17	27	

Varius et Tucca Virgilii et Horatii contubernales poetæ habentur illustres : qui *Æneidos* postea libros emendaverunt, sub ea lege ut nihil adderent.

m Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.		2001	18	28	*n* Coloniæ Berytum et Patras [*al.* Pataras] deductæ.
Æmilius Macer Veronensis poeta in Asia nascitur et moritur.		2002	19	29	*o* Bosphorum Agrippa capit.
		2003	20	30	*p* Tiberius Vindelicos, et eos, qui Thraciarum confines erant, Romanas provincias facit.
Cestius Smyrnæus Latinam Romæ rhetoricam docuit. R. DCCXL.	192	2004	21	31	*q* Augustus a senatu pontifex maximus appellatur.

a Λόλλιος Μάρκος Ῥωμαίοις Γαλατίαν ἐπεκτήσατο. *Sync. p.* 313, *C.*

b Αὔγουστος Καῖσαρ Καλαβρίαν καὶ Γαλάτας ὑποφόρους ἐποίησεν. *Chron. pasch. p.* 193.

c Αὔγουστος μοναρχίαν ἐγχειριζομένην ἀπώσατο. *Sync. p.* 313, *C.*

d Τιβέριος Ἀρμενίαν Αὐγούστῳ παρεστήσατο. *Ibidem.*

e Αὔγουστος Κυζικηνῶν ἐλευθερίαν ἀφείλατο. *Ibid.*

f Κάνταβροι στασιάσαντες διεφθάρησαν. *Sync. p.* 313, *C.*

g Ἡρώδης ἐν Ἱεροσολύμοις πλεῖστα καὶ μεγάλα ἔκτισεν· ὁ αὐτὸς δὲ καὶ τὴν πάλαι Σαμάρειαν κατερειπομένην ἐκ θεμελίων ἐγείρας, εἰς τιμὴν τοῦ Σεβαστοῦ Αὐγούστου Σεβαστὴν ὠνόμασεν· ἐν Πανιάδι δὲ τὸ Πάνιον κατεσκεύασεν. *Chron. pasch. p.* 193, *B.*

h Αὔγουστος Σαμίοις ἐλευθερίαν παρέσχεν. *Idem p.* 313, *C.*

i Σεισμὸς Κύπρου πολλὰ μέρη κατέπτωσεν. *Ibidem.*

k Γερμανοὺς κατεστρέψατο Λόλλιος Μάρκος νεωτερίσαντας. *Idem p.* 314, *A.*

l Τιβέριος Καῖσαρ ἀνηγορεύθη. *Idem p.* 313, *D*

m Αὔγουστος Γάϊον Ἀγρίππαν υἱοθετήσατο. *Ibidem.*

n Ἀποικίας εἰς Πάτρας καὶ Βήρυτον Ῥωμαῖοι ἐξέπεμψαν. *Idem p.* 314, *A.*

o Ἀγρίππας Βόσφορον ἐχειρώσατο. *Ibidem, B.*

p Τιβέριος Καῖσαρ Οὐϊνδικοὺς καὶ τοὺς λοιποὺς παρακειμένους τῇ Θράκῃ ὑπέταξεν. *Idem p.* 313, *D.*

q Αὔγουστος μέγας ἀρχιερεὺς ἐψηφίσθη. *Idem p.* 314, *B.*

a Herodes Antedonam civitatem reformavit. Et Antipatridam atque Herodionem in honorem patris Antipatri et suum exstruxit. Innumerabilia quoque opera in singulis Syriarum urbibus, quas regebat, solertissime ædificavit.

	OLYMP.	ABRAHAMUS.	JUD.	ROM.	
			Herodes	Augustus	
b Herodes in Palæstina Cæsaream in nomine Cæsaris condidit, quæ prius Turris Stratonis vocabatur.		2005	22	32	
		2006	23	33	Horatius, quinquagesimo septimo ætatis suæ anno, Romæ moritur.
Passienus pater declamator insignis diem obiit.		2007	24	34	*c* Tiberius vastata Germania imperator appellatur.
Caius Julius Hyginus, cognomento Polyhistor, grammaticus habetur insignis.	193	2008	25	35	

d Herodes Hyrcanum, qui olim sacerdos Judæorum fuerat, de captivitate Parthica regressum, et filium ejus, qui sacerdotio patris successerat, interficit : sororem quoque ejus, uxorem suam, cum duobus filiis propriis jam adolescentibus, et matrem uxoris occisæ, socrum suam, crudelissime necat.

Herodes ad ea, quæ supra crudelissime gesserat, etiam hoc addidit : virum sororis suæ Salomæ interficit : et cum eam alii tradidisset uxorem, etiam hunc necat. Scribas quoque et interpretes divinæ legis simili scelere occidit.

e Tiberius Cæsar de captis Pannoniis triumphavit.		2009	26	36	
		2010	27	37	
f Tiberius de Rhætis, Vindelicis, Armeniis et Pannoniis triumphavit.		2011	28	38	Albucius Silo Novariensis clarus rhetor agnoscitur.
In insula Coo terræmotu plurima ædificia ceciderunt.	194	2012	29	39	

Marcus Tullius Tiro, Ciceronis libertus, qui primus notas commentatus est, in Puteolano prædio suo usque ad centesimum annum consenescit.

g Augustus Juliam filiam suam, in adulterio deprehensam, damnat exsilio.		2013	30	40	Melissus Spoletinus grammaticus agnoscitur. M. Porcius Latro, Latinus declamator, tædio duplicis quartanæ, semetipsum interfecit.
R. DCCL.		2014	31	41	
h Augustus gladiatorium ludum et navale certamen exhibuit.		2015	32	42	*i* Cyrinus ex consilio senatus in Judæam missus censum hominum possessionumque describit.

Colliguntur omnes ab Abraham, usque ad nativitatem Christi, anni duo millia quindecim. Ab Adam usque ad Christum, quinque millia ducenti duo minus.

Tertullianus in eo libro, quem contra Judæos scripsit, affirmat Christum XLI anno Augusti natum, et XV Tiberii esse passum.

a Ἡρώδης Ἀνθηδόνα ἐπέκτισεν Ἀγριππίναν μετονομάσας. Ἔτι δὲ Παρασανάβαν εἰς τιμὴν Ἀντιπάτρου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Ἀντιπατρίδα ὠνόμασε· καὶ ἄλλην εἰς οἰκεῖον ἐκάλεσεν ὄνομα, πόλιν ἐγείρας Ἡρώδιον. *Ibidem C, D, et Chron. pasch. p.* 193, *D.*

b Ἡρώδης Καισάρειαν εἰς ὄνομα Καίσαρος ἔκτισε, Στράτωνος Πύργον τὸ πρὶν καλουμένην. *Chron. pasch. p.* 193, *D.* Ὁ αὐτὸς κατὰ πάσας πόλεις Συρίας καὶ Γαλιλαίας ἐπέκτισεν. *Sync. p.* 314, *D.*

c Τιβέριος Καῖσαρ, καταπολεμήσας Γερμανούς, αὐτοκράτωρ ἀνηγορεύθη. *Ibidem A.*

d Ὑρκανὸν ἐκ Παρθικῆς ἐπανελθόντα γηραιὸν φόβῳ τῆς εὐγενείας, Ἡρώδης ἀνεῖλεν· ὁμοίως καὶ Ἀριστόβουλον υἱὸν αὐτοῦ ἀρχιερέα. Ὁ αὐτὸς Μαριάμνην ἰδίαν γαμετὴν, θυγατέρα Ὑρκανοῦ, σὺν δύο παισὶν αὐτοῦ ἐξ αὐτῆς, ἀνδρωθεῖσιν ἤδη, φονεύει, καὶ τὴν Μαριάμνης μητέρα, οἰκείαν δὲ πενθερὰν ὁ μιαιφόνος. *Ibidem, B.* Πρὸς δὲ ταῖς ἑτέραις αὐτοῦ μιαιφονίαις, Σαλώμης τῆς ἰδίας ἀδελφῆς ἀναιρεῖ τὸν ἄνδρα· γήμαντος δὲ αὐτὴν ἑτέρου, καὶ τοῦτον ἐπιπροστίθησι· καὶ ἔτι πρὸς τούτοις τοὺς ὑφηγητὰς τῶν ἱερῶν νόμων καὶ τοὺς τῶν πατρίων ζηλωτὰς κτίννυσι. *Chron. pasch. p.* 202, *D.*

e Τιβέριος ἐπὶ νίκῃ Παννονίων ἐθριάμβευσεν. *Ibidem.*

f Ὁ αὐτὸς ἐπὶ νίκῃ Ῥαιτῶν καὶ Ἀρμενίων καὶ Οὐϊνδικῶν καὶ Παννονίων ἐθριάμβευσεν. *Ibidem.*

g Αὔγουστος Ἰουλίαν τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα ἐφυγάδευσε, καταγνοὺς αὐτῆς μοιχείαν. *Chron. pasch. p.* 194, *B.*

h Αὔγουστος παρέσχε ναυμαχίαν καὶ μονομαχίαν. *Sync. p.* 314, *A.*

i Ὑπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς Κυρίνιος ἐπιμελητὴς ἐξεπέμφθη, οὐσιῶν καὶ οἰκητόρων ἀναγραφὰς ποιούμενος. *Idem p.* 316, *B*

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD. Herodes	ROM. Augustus	

a JESUS CHRISTUS FILIUS DEI IN BETHLEHEM JUDÆ NASCITUR.

Caius Cæsar amicitiam cum Parthis facit.	195	1	33	43	*b* Xystus Pythagoricus philosophus agnoscitur.
		2	34	44	Augustus Tiberium et Agrippam in filios adoptat.
c Herodes, cum Christi nativitatem magorum indicio cognovisset, universos Bethlehem parvulos jussit occidi.		3	35	45	*d* Judas Galilæus ad rebellandum Judæos cohortatur.
	196	4	36	46	
Asinius Pollio, orator et consularis, qui de Dalmatis triumphaverat, in villa Tusculana anno LXX ætatis suæ moritur.		5	37	47	*e* Herodes morbo intercutis aquæ, et scaturientibus toto corpore vermibus, miserabiliter sed digne moritur.
	f II. ARCHELAUS annis IX.				

g In Herodis loco Archelaus, filius ejus, ab Augusto, rex constituitur, et tetrarchæ fiunt quatuor fratres ejus, Herodes, Antipater, Lysias et Philippus.

		6	1	48	
Tiberius Cæsar Dalmatas Sarmatasque in Romanam redegit potestatem.		7	2	49	
h Athenodorus Tarsensis Stoicus philosophus, et Marcus Verrius Flaccus, grammaticus, clari habentur. R. DCCLX.	197	8	3	50	Philistion mimographus, natione Magnesius Asianus, clarus habetur Romæ.
		9	4	51	
i Fames Romæ ita ingens facta, ut quinque modii tritici venderentur denariis XXVIII semis.		10	5	52	
		11	6	53	
	198	12	7	54	

Messala Corvinus orator, ante biennium quam moreretur, ita memoriam et sensum amisit, ut vix pauca verba conjungeret, et ad extremum ulcere sibi [*al.* illi] circa sacram spinam nato, inedia se confecit, anno ætatis LXXII [*al.* LXX].

k Sotio philosophus Alexandrinus, præceptor Senecæ, clarus habetur.		13	8	55	
l Athenienses res novas contra Romanos molientes opprimuntur, auctoribus seditionis occisis.		14	9	56	

m Augustus cum Tiberio filio suo censum Romæ agitans invenit hominum nonagies tercentena et LXX [*al.* LX] millia.

n Archelaus nono anno regni sui in Viennam urbem Galliæ relegatur; postque eum Judæorum tetrarcha constitutus est Herodes frater ejus.

o Defectio solis facta · et Augustus LXXVI ætatis suæ anno Atellæ in Campania moritur sepeliturque Romæ, in Campo Martio.

a Ἐγεννήθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱὸς, ἐν Βηθλεὲμ πόλει τῆς Ἰουδαίας. *Sync. p.* 315, *D.*

b Σέξτος φιλόσοφος Πυθαγορικὸς ἤκμαζεν. *Sync. p.* 316, *C.*

c Ἡρώδης κατὰ τὴν Βηθλεὲμ ἀναιρεῖ νήπια, τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν πυθόμενος γέννησιν. *Idem p.* 317, *B.*

d Ἰούδας τις Γαλιλαῖος κατὰ Ῥωμαίων ἀποστατεῖν Ἰουδαίους προέτρεπεν. *Idem p.* 316, *C.*

e Ἡρώδης, ὕδρωπι συσχεθεὶς, σκώληκας ἀπὸ τοῦ στόματος (σώματος) ἐξέβρασε, καὶ οὕτω δεινῶς ὀδυρόμενος τέθνηκεν. *Idem p.* 317, *B.*

f Ἰουδαίων ἐβασίλευσεν Ἀρχέλαος ἔτη θ'. *Ibidem, C.*

g Αὔγουστος Ἀρχέλαον μὲν υἱὸν Ἡρώδου Ἰουδαίων ἐθνάρχην κατέστησε· τοὺς δὲ ἄλλους ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐσσαρας ὄντας, Ἡρώδην καὶ Ἀντίπατρον, Λυσανίαν τε καὶ Φίλιππον, τετράρχας ἀνέδειξεν. *Ibidem, D.*

h Ἀθηνόδωρος Ταρσεὺς ἤκμαζεν. *Idem p.* 318, *C.*

i Λιμὸς κατέσχε τὴν Ῥωμαίων ἰσχυρὸς, ὡς πολλῶν δηναρίων τὸν μόδιον τοῦ σίτου πραθῆναι. *Ibid.*

k Σοτίων Ἀλεξανδρεὺς φιλόσοφος ἤκμαζεν. *Ibidem.*

l Ἀθηναῖοι, στασιάζειν ἀρξάμενοι, κολασθέντες ἐπαύσαντο. *Ibidem.*

m Αὔγουστος, τοὺς οἰκήτορας Ῥώμης κατὰ πρόσωπον ἀριθμήσας, εὗρεν οἰκοῦντας αὐτὴν ἀνδρῶν μυριάδας ιγ' καὶ ͵αλζ'. *Ibidem.*

n Ἀρχέλαος Ἰουδαίων βασιλεὺς μετὰ θ' ἔτη τῆς ἀρχῆς εἰς Βίενναν πόλιν Γαλατίας ὑπὸ Ῥωμαίων ἐξορίζεται. *Ibidem.*

o Αὔγουστος τελευτᾷ τοῦ βίου· καθ' ὃν χρόνον ἔκλειψις ἡλίου γέγονεν. *Ibidem.*

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.	
			Herodes	Tiberius	
Caius Asinius Gallus, orator, Asinii Pollionis filius, cujus etiam Virgilius meminit, diris a Tiberio suppliciis necatur.					*a* III. TIBERIUS imperator annis XXIII *b* III. HERODES tetrarcha annis XXIV
		15	1	1	
		16	2	2	
	199	17	3	3	
Livius historiographus Patavii moritur.		18	4	4	Germanicus Cæsar de Parthis triumphat.

c Quatuordecim (1) urbes terræmotu corruerunt, Ephesus, Magnesia, Sardis, Mosthene, Ægæ, Hierocæsarea, Philadelphia, Tmolus, Temnus, Cyme, Smyrna, Apollonia, Dia, Hyrcania.

Ovidius poeta in exsilio perit, et juxta oppidum Tomos sepelitur.

R. DCCLXX.		19	5	5	
Fenestella, historiarum scriptor et carminum, septuagesimo anno moritur, sepeliturque Cumis.		20	6	6	
	200	21	7	7	

Tiberius multos reges ad se per blanditias evocatos nunquam remisit: in quibus et Archelaum Cappadocem, cujus regno in provinciam verso, Mazacam nobilissimam civitatem, Cæsaream appellari jussit.

		22	8	8	*d* Pompeii theatrum incensum.
e Tiberius Drusum consortem regni facit.		23	9	9	
Drusus Cæsar veneno perit.		24	10	10	

f Philippus tetrarcha in Syria Phœnice civitatem condidit, quæ nunc dicitur Paneades, in qua plurimas ædes construxerat, quam tunc Cæsaream Philippi vocavit. Et Juliadem idem Philippus tetrarcha aliam civitatem condidit.

Q. Haterius, promptus et popularis orator, usque ad nonagesimum prope annum in summo honore consenescit.	201	25	11	11	Servius Plautus, corrupti filii reus, semet in judicio interficit.
		26	12	12	*g* Pilatus procurator Judææ a Tiberio mittitur.
		27	13	13	
Votienus Montanus, Narbonensis orator, in Balearibus insulis moritur, a Tiberio illic relegatus.		28	14	14	*h* Herodes civitatem Tiberiadem condidit, quam ob honorem Tiberii nominavit, et Liviadem aliam condidit civitatem.
R. DCCLXXX.	202	29	15	15	

i Joannes filius Zachariæ in deserto juxta Jordanem fluvium prædicans, Christum Filium Dei in medio eorum adesse testatur. Ipse quoque Dominus Jesus Christus hinc in populos salutarem viam annuntiat, signis atque virtutibus vera comprobans esse, quæ diceret. Computantur in præsentem annum, id est XV Tiberii Cæsaris, a secundo anno instaurationis templi, quæ facta est sub altero anno Darii regis Persarum, anni DXLVIII. A Salomone autem, et prima ædificatione templi, anni mille LX [*al.* XL]. A Moyse et regressu Israelis ex Ægypto, anni MDXXXIX. Ab Abraham et regno Nini et Semiramidis, anni MMXLIV. A diluvio usque ad Abraham, anni DCCCXLII. Ab Adam usque ad diluvium, anni MMCCXLII.

a Ῥωμαίων γ' μόναρχος Τιβέριος ἔτη κγ'. *Sync. p.* 319, *A.*

b Ἰουδαίων γ' Ἡρώδης ἔτη κδ'. *Ibidem.*

c ΙΔ' πόλεις κατεπτώθησαν (2), Ἔφεσος, Μαγνησία, Σάρδεις, Μοστηνή, Αἰγαί, Ἱεροκαισάρεια, Φιλαδελφία, Τμῶλος, Τῆμνος, Μυρῖνα, Κύμη, Ἀπολλωνία, Δία, Ὑρκανία. *Ibidem, B.*

d Πομπηΐου θέατρον ἐνεπρήσθη. *Idem p.* 320, *B.*

e Τιβέριος, Δροῦσον τῆς ἀρχῆς κοινωνὸν προσλαβόμενος, κατὰ μικρὸν ὡς φαρμάκῳ ἀνεῖλεν. *Ibidem.*

f Φίλιππος τετράρχης, Πανειάδα ἀνακτίσας, Καισάρειαν Φιλίππου προσωνόμασεν. Ὁ αὐτὸς Ἰουλιάδα ἀνήγειρεν. *Ibidem.*

g Τιβέριος Πόντιον Πιλᾶτον ἡγεμόνα τῆς Ἰουδαίας ἐξέπεμψεν. *Ibidem.*

h Ἡρώδης ἔκτισεν Τιβεριάδα εἰς ὄνομα Τιβερίου Καίσαρος. *Ibidem.*

i Ἰωάννης, Ζαχαρίου υἱὸς, ἐν τῇ ἐρήμῳ παρὰ τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ἦλθεν εὐαγγελιζόμενος ἐν μέσοις αὐτοῖς ἤδη παρεῖναι τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, κ. τ. λ. *Chron. pasch. p.* 209, *B.*

(1) Ita antiquus codex Vat. *quatuordecim*, non, ut vulgo, *tredecim*.

(2) Fortasse leg. κατεπόθησαν, *absorptæ sunt*. EDIT.

OLYMP.	CHRISTUS	JUD. Herodes	ROM. Tiberius
	30	16	16

a Jesus Christus, Filius Dei, salutarem cunctis prædicans viam, miracula, quæ in Evangeliis scripta sunt, facit.

OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.
	31	17	17

Jesus Christus, Filius Dei, discipulos suos divinis imbuens sacramentis, ut universis gentibus conversionem ad Deum nuntient, imperat.

OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.
203	32	18	18
	33	19	19

b Jesus Christus secundum prophetias, quæ de eo fuerant prælocutæ, ad passionem venit anno Tiberii XVIII : quo tempore etiam in aliis ethnicorum commentariis hæc ad verbum scripta reperimus : Solis facta defectio : Bithynia terræmotu concussa, et in urbe Nicæna ædes plurimæ corruerunt. Quæ omnia his congruunt, quæ in passione Domini acciderunt. Scribit vero super his et Phlegon, qui olympiadum egregius supputator est, in tertio decimo libro ita dicens : Quarto autem anno CCII olympiadis, magna et excellens inter omnes, quæ ante eam acciderant, defectio solis est facta : dies, hora sexta, ita in tenebrosam noctem versus, ut stellæ in cœlo visæ sint : terræque motus in Bithynia Nicænæ urbis multas ædes subvertit. Hæc supradictus vir.

Argumentum autem hujus rei, quod Salvator isto anno passus sit, affert Evangelium Joannis : in quo scribitur, post XV annum Tiberii Cæsaris tribus annis Dominum prædicasse. Josephus etiam, vernaculus Judæorum scriptor, circa hæc tempora die Pentecostes sacerdotes primum commotionem locorum et quosdam sonitus sensisse testatur : deinde ex abdito templi repentinam erupisse vocem dicentium : *Transmigremus ex his sedibus.* Scribit autem supradictus vir, quod eodem anno Pilatus præses secreto noctis imagines Cæsaris in templo statuerit ; et hæc prima seditionis et turbarum Judæis causa exstiterit. Ex hoc loco considerandum, quantæ calamitates deinceps Judæorum gentem oppresserint.

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.
c Ecclesiæ Hierosolymorum primus episcopus ab apostolis ordinatus Jacobus, qui et habitus est frater Domini.		34	20	20

Cassius Severus, orator egregius, qui Quintianum [*al.* Quintilianum] illud proverbium (1) luserat, XXV exsilii sui anno in summa inopia moritur, vix panno verenda contectus.

a Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς κηρύσσει τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας. *Chron. pasch. p.* 210, *D.*

b Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ Κύριος ἡμῶν κατὰ τὰς περὶ αὐτοῦ προφητείας ἐπὶ τὸ πάθος προῄει ἔτους ιθ' τῆς Τιβερίου βασιλείας· καθ' ὃν καιρὸν καὶ ἐν ἄλλοις μὲν Ἑλληνικοῖς ὑπομνήμασιν εὕρομεν ἱστορούμενα κατὰ λέξιν ταῦτα· Ὁ ἥλιος ἐξέλιπε, Βιθυνία ἐσείσθη, Νικαίας τὰ πολλὰ ἔπεσεν· ἃ καὶ συνάδει τοῖς περὶ τὸ πάθος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν συμβεβηκόσι. Γράφει δὲ καὶ Φλέγων ὁ τὰς ὀλυμπιάδας (συνάγων) περὶ τῶν αὐτῶν ἐν τῷ ιγ' ῥήμασιν αὐτοῖς τάδε· Τῷ δ' ἔτει τῆς σϐ' Ὀλυμπιάδος ἐγένετο ἔκλειψις ἡλίου μεγίστη τῶν ἐγνωσμένων πρότερον· καὶ νὺξ ὥρᾳ ἕκτῃ τῆς ἡμέρας ἐγένετο, ὥστε καὶ ἀστέρας ἐν οὐρανῷ φανῆναι· σεισμός τε μέγας κατὰ Βιθυνίαν τὰ πολλὰ Νικαίας κατεστρέψατο. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ δηλωθεὶς ἀνήρ. Τεκμήριον δ' ἂν γένοιτο τοῦ κατὰ τόδε τὸ ἔτος πεπονθέναι τὸν Σωτῆρα ἡ τοῦ Κυρίου κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου μαρτυρία, ἥτις μετὰ τὸ ιε' ἔτος Τιβερίου τριετῆ χρόνον τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ διαγενέσθαι μαρτυρεῖ. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους καὶ Ἰώσηππος ἱστορεῖ ἐν ἡμέρᾳ Πεντηκοστῆς κινήσεως καὶ κτύπου ἱερεῖς ἀντιλαβέσθαι πρῶτον, ἔπειτα φωνῆς ἀθρόας ἔνδοθεν ἀκοῦσαι, ἀπὸ τοῦ ἐσωτάτου ἱεροῦ αὐτοῖς εἰπούσης· *Μεταβαίνωμεν ἐντεῦθεν.* Καὶ ἄλλο δέ τι ὁ αὐτὸς ἀναγράφει Ἰώσηππος· Ὡς Πιλάτου τοῦ ἡγεμόνος κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Καίσαρος τὰς εἰκόνας νύκτωρ εἰς τὸ ἱερὸν, ἅσπερ οὐκ ἦν θέμις, ἀναθέντος, μεγίστου θορύβου καὶ στάσεως ἀρχὴν ἐμβεβληκότος Ἰουδαίοις· ἔνθεν ἐπιστήσεις πόσαι τὸ Ἰουδαίων ἔθνος διεδέξαντο συμφοραί. *Eusebius apud Sync. p.* 324-325.

c Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος πρῶτος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καθίσταται. *Sync. p.* 328, *B.*

(1) Ita etiam codd. Vat.; Scaliger autem legendum suspicabatur : *Quintianum prourbium;* intelligendamque *villam suburbanam in pratis Quintianis, quam in ludo aleæ perditissimus nepos Cassius Severus luserit.* Certe hic Severus a Tacito, ut observat Scaliger, maleficæ vitæ homo dicitur.

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.	
			Herodes	Tiberius	

a Pilatus post supradictam seditionem, quæ ob Cæsaris imagines fuerat concitata, sacrum thesaurum, quem corbonam Judæi vocant, in aquæductum Hierosolymorum expendens, secundæ seditionis præbuit semina.

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.	
Persius Flaccus, satyricus poeta, Volaterris nascitur.		35	21	21	Philo Alexandrinus vir doctissimus cognoscebatur.

b Sejanus, præfectus Tiberii, qui apud eum plurimum poterat, instantissime cohortatur, ut gentem Judæorum deleat. Philo meminit in secundo libro *Legationis*.

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.	
c Agrippa, Herodis regis filius, accusator Herodis tetrarchæ Romam profectus, a Tiberio in vincula conjicitur.		36	22	22	Multi senatorum et equitum interfecti.

d Pilato de Christianorum dogmate ad Tiberium referente, Tiberius retulit ad senatum, ut inter cætera sacra reciperetur. Verum cum ex consulto patrum Christianos eliminari Urbe placuisset, Tiberius per edictum accusatoribus Christianorum comminatus est mortem. Scribit Tertullianus in *Apologetico*.

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.	
Tiberius imperator in Campania moritur.	204	37	23	23	g Caius Memmii Reguli uxorem duxit, impellens eum ut uxoris suæ patrem esse se scriberet.
f Caius semetipsum in deos refert.		e IV. CAIUS annis III mensibusque X.			
h Pontius Pilatus in multas incidens calamitates, propria se manu interemit. Scribunt Romanorum historiæ.		38	24	1	i Caius Cæsar, cognomento Caligula, Agrippam vinculis liberatum regem Judææ facit. l Plurimi nobilium interfecti a Caio.
Passienus filius fraude hæredis suæ necatur.		k IV. AGRIPPA an. VII.			Caius sorores suas, quibus stuprum intulerat, insularum exsilio condemnavit.
R. DCCXC.		39	1	2	

m Flaccus Avilius, præfectus Ægypti, multis Judæos calamitatibus premit, consentiente Alexandriæ populo, et crebris adversus eos clamoribus personante. Synagogas quoque eorum imaginibus, statuis, aris polluit et victimis. Refert Philo in eo libro, qui *Flaccus* inscribitur, hæc omnia se præsente gesta: ob quæ etiam legationem ad Caium Cæsarem ipse susceperit.

a Πιλᾶτος μετὰ τὴν στάσιν Ἰουδαίων διὰ τὰς Καίσαρος εἰκόνας, τὸν λεγόμενον κορβωνᾶν, ἤτοι θεῖον θησαυρὸν, εἰς ὑδάτων καταγωγὴν ἐδαπάνησε· καὶ αὖθις στασιάζειν ἠνάγκασεν. *Ibidem, B-D.*

b Σηϊανὸς ἔπαρχος Τιβερίου Καίσαρος περὶ τελείας ἀπωλείας τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων πολλὰ συνεβούλευσε τῷ Καίσαρι, ὡς Φίλων ἱστορεῖ ἐν τῷ β'. *Idem p.* 328-339.

c Ἀγρίππας υἱὸς Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, κατήγορος Ἡρώδου τοῦ τετράρχου ἀφικόμενος ἐν Ῥώμῃ, δεσμεῖται ὑπὸ Τιβερίου. *Ibidem, C.*

d Πόντιος Πιλᾶτος περὶ τοῦ Χριστιανῶν δόγματος ἐκοινώσατο τῷ Τιβερίῳ Καίσαρι, κἀκεῖνος τῇ συγκλήτῳ Ῥώμης· τῆς δὲ μὴ προσιεμένης, Τιβέριος θάνατον ἠπείλησε τοῖς Χριστιανοκατηγόροις, ὡς ἱστορεῖ Τερτυλλιανὸς ὁ Ῥωμαῖος. *Chron. pasch. p.* 229, *D.*

e Ῥωμαίων βασιλεὺς δ' Γάϊος ἔτη γ'. *Sync. p.* 330, *B.*

f Γάϊος ἑαυτὸν ἀποθεοῖ. *Idem p.* 329, *A.*

g Ὁ αὐτὸς, τὴν γυναῖκα Ῥηγούλου λαβὼν, πατερα ταύτης τὸν ἴδιον ἄνδρα Μέμμιον λέγειν εἶναι ἠνάγκασεν. *Ibidem.*

h Πόντιος Πιλᾶτος ἐπὶ Γαΐου Καίσαρος ποικίλαις περιπεσὼν συμφοραῖς, ὥς φασιν οἱ τὰ Ῥωμαίων συγγραψάμενοι, αὐτοφονευτὴς ἑαυτοῦ ἐγένετο. *Idem p.* 330, *C.*

i Γάϊος, Ἀγρίππαν λύσας τῶν δεσμῶν, βασιλέα τῶν Ἰουδαίων κατέστησεν. *Chron. pasch. p.* 230, *B.*

k Ἰουδαίων Ἀγρίππας ἔτη ζ'. *Sync. p.* 330, *D.*

l Γάϊος πολλοὺς ἀναιτίους τῆς γερουσίας ἀνελών. Ὁ αὐτὸς τὰς ἰδίας ἀδελφὰς κατὰ νήσους φυγαδεύσας. *Idem p.* 330, *C.*

m Φλάκκος Ἀσύλαιος Αἰγύπτου ἔπαρχος παντοίαις συμφοραῖς τὸ Ἰουδαίων ἔθνος καθυπέβαλεν. *Idem p.* 331, *B.* Φίλων ἱστορεῖ ἐν τῷ ἐπιγεγραμμένῳ λόγῳ Φλάκκῳ, ὅτι πρεσβείαν ὡς περὶ Ἰουδαίων πρὸς Γάϊον ἐποιήσατο· ὑπὲρ ὧν Φλάκκος Ἰουδαίοις ἐπιβουλεύων, εἰκόνων καὶ ἀνδριάντων καὶ βωμῶν ἀναθέσεσι τὰς συναγωγὰς ἐμίανε· τότε ὁ τῶν Ἀλεξανδρέων δῆμος συνεπιθέμενος ποικίλους Ἰουδαίους ἐκόλασεν. *Sync. p.* 325, *B.*

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.	
a Caius omnes exsules jussit interfici.			Agrippa	Caius	
c Caius Petronio, præfecto Syriæ, præcipit, ut in Hierosolymis statuam suam sub nomine Jovis optimi maximi poneret.		40	2	3	*b* Toto orbe Romano, sicuti Philo scribit, et Josephus, in synagogis Judæorum statuæ et imagines et aræ Caii Cæsaris consecratæ.

d Petrus apostolus, cum primum Antiochenam Ecclesiam fundasset, Romam mittitur, ibique Evangelium prædicans xxv annis ejusdem urbis episcopus perseverat.

e Caius a protectoribus suis occiditur in palatio, anno ætatis tricesimo quarto [*al.* xxix]	205	41	3	4	

f V. CLAUDIUS annis xiv, mensibus vii, diebus xxviii.

g Marcus evangelista, interpres Petri, Ægypto et Alexandriæ Christum annuntiat.		42	4	1	Iste est Claudius patruus Drusi, qui apud Magontiam monumentum habet. (*Al.* avunculus, quia frater matris Caii fuit.)
i Primus Antiochiæ ordinatur episcopus Evodius.		43	5	2	*h* Prophetia Agabi, quæ in Actis apostolorum famem in toto orbe futuram dixerat, sub Claudio expletur.
		44	6	3	
k Claudius de Britannis triumphavit, et Orcadas insulas Romano adjunxit imperio.	206	45	7	4	Claudius Quirinalis, rhetor Arelatensis, Romæ insignissime docet.

Domitius Afer, Nemausensis, clarus orator habetur, qui postea, Nerone regnante, ex cibi abundantia in cœna moritur.

l Agrippa rex Judæorum annis septem imperans moritur. Post quem filius ejus Agrippa substituitur a Claudio in regnum.

m V. AGRIPPA annis xxvi.

n Descriptione Romæ facta sub Claudio, inventa sunt civium Romanorum sexagies novies centena xliii millia.		46	1	5	*o* Inter Therasiam et Theram orta est insula habens stadia xxxii.
p Thracia hucusque regnata in provinciam redigitur.		47	2	6	

a Ὁ αὐτὸς τοὺς ἐν ἐξορίαις ἀνελών. *Sync.* p. 330, *B.*

b Ἰώσηππος καὶ Φίλων ἱστοροῦσιν ἐν ταῖς ἁπανταχοῦ συναγωγαῖς Ἰουδαίων ἀνδριάντας καὶ εἰκόνας Γαΐῳ καὶ βωμοὺς ἀνατεθῆναι. *Ibidem, B, C.*

c Γάϊος ἀνδριάντα Διὸς Ἐπιφανοῦς καλουμένου ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀναθεῖναι Πετρωνίῳ, τῷ Συρίας ἐπάρχῳ, προσέταξεν. *Idem p.* 331, *B.*

d Πέτρος ὁ κορυφαῖος, πρώτην ἐν Ἀντιοχείᾳ θεμελιώσας Ἐκκλησίαν, εἰς Ῥώμην ἄπεισι κηρύττων τὸ Εὐαγγέλιον· ὁ δ' αὐτὸς μετὰ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐν Ῥώμῃ πρῶτος προέστη ἕως τελειώσεως αὐτοῦ. *Ibidem, D.*

e Γάϊος ἐσφάγη ὑπὸ τῶν ἰδίων σπαθαρίων τῶν κουβικουλαρίων. *Chron. pasch.* p. 230, 231.

f Ῥωμαίων ε' Κλαύδιος ἔτη ιδ'. *Sync.* p. 332, *B.*

g Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Ἀλεξανδρείᾳ τὸν σωτήριον λόγον εὐηγγελίζετο. *Ibidem.*

h Ἡ ἐν ταῖς Πράξεσιν Ἀγάβου προφητεία πεπέρασται, λιμοῦ μεγάλου κατασχόντος τὴν οἰκουμένην ἐπὶ Κλαυδίου. *Ibidem, C.*

i Τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας πρῶτος ἐπίσκοπος Εὐόδιος ἐχρημάτισεν. *Ibidem, B.*

k Κλαύδιος κατὰ Βρεττανῶν ἐθριάμβευσεν. *Ibid.*, *C.*

l Ἀγρίππα τοῦ βασιλέως Ἰουδαίων τελευτήσαντος, Ἀγρίππας, υἱὸς αὐτοῦ, ὑπὸ Κλαυδίου τὴν ἀρχὴν ἐγχειρίζεται Ἰουδαίων. *Idem p.* 333, *A.*

m Ἰουδαίων Ἀγρίππας ἔτη κϛ'. *Ibidem.*

n Κλαύδιος, τοὺς πολίτας Ῥώμης ἀπογραψάμενος, μυριάδας εὗρεν χμδ' καὶ ,α. *Idem p.* 332, *C.*

o Νῆσος μεταξὺ Θήρας καὶ Θηρασίας σταδίων λ' ἐφάνη. *Idem p.* 333, *B.*

p. Θρᾴκη ἀπὸ τοῦδε τοῦ χρόνου ἐπαρχία ἐχρημάτισε, βασιλεύσασα πρίν. *Ibidem.*

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.	
			Agrippa	Claudius	
a Sub procuratore Judææ Cumano in diebus Azymorum tanta est Hierosolymis orta seditio, ut in portarum exitu populo corruente, triginta [*al.* viginti] Judæorum millia perierint.		48	3	7	
Marcus Antonius Liberalis, Latinus rhetor, magnas inimicitias cum Palæmone exercet. R. DCCC.	207	49	4	8	*b* Fame facta in Græcia, tritici modius sex drachmis venundatus est.

Palæmon Vicentinus insignis grammaticus Romæ habetur: qui quondam interrogatus, quid inter stillam et guttam interesset; *Gutta*, inquit, *stat; stilla cadit*.

Magna fames facta est Romæ.		50	5	9	
		51	6	10	
c Claudius Felicem procuratorem Judææ mittit, apud quem Paulus apostolus accusatus in defensionem sui perorat.		52	7	11	

d Sub Felice procuratore Judææ multi exstiterunt, qui populum sua persuasione deciperent: in queis et Ægyptius quidam pseudoprophetes fuit: qui plurimos sibi associans, in ipso magnarum rerum conatu per exercitum Felicis opprimitur. Scribit Josephus consentanea apostolorum Actibus, in quibus Paulo dicitur a tribuno: *Nonne tu es Ægyptius, qui ante hos dies concitasti et eduxisti in desertum quatuor millia virorum?*

	208	53	8	12	
e Felice recedente a Judæa, seditio in Cæsarea Stratonis exorta magnam Judæorum multitudinem perdidit.		54	9	13	
f Festus succedit Felici, apud quem, præsente Agrippa rege, Paulus apostolus religionis suæ rationem exponens, Romam vinctus mittitur.		55	10	14	Claudius moritur in palatio anno ætatis suæ LXIV [*al.* XLIV]. *g* VI. NERO annis XIII, mensibus VII, diebus XXVIII. Hujus avunculus fuit Caius Caligula.
Probus Berytius eruditissimus grammaticus Romæ agnoscitur.		56	11	1	*h* Nero Agrippinam matrem suam et sororem patris interficit.
	209	57	12	2	
R. DCCCX.		58	13	3	Statius Surculus Tolosanus celeberrime in Gallia rhetoricam docet.
		59	14	4	
		60	15	5	
i Nero Romæ cithara contendens superat.	210	61	16	6	*k* Festo magistratui Judææ successit Albinus.

Nero tantæ luxuriæ fuit, ut frigidis et calidis lavaretur unguentis, retibusque aureis piscaretur, quæ purpureis funibus extrahebat.

a Ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν Ἀζύμων στάσεως γενομένης ἐν Ἱερουσαλὴμ, συμπατηθέντες περὶ τὰς τῶν πυλῶν ἐξόδους Ἰουδαῖοι ὤλοντο περὶ τὰς τρεῖς μυριάδας, Κουμανοῦ Ῥωμαίων στρατηγοῦ καὶ τῆς ὅλης Ἰουδαίας ἡγεμονεύοντος. *Sync* p. 333, *B*.

b Λιμοῦ κατὰ τὴν Ἑλλάδα γεγονότος μεγάλου, ὁ τοῦ σίτου μόδιος ἓξ διδράχμων ἐπράθη. *Ibidem*, *C*.

c Κλαύδιος Φήλικα τῆς Ἰουδαίας ἡγεμόνα ἐξέπεμψεν· ὑπ' αὐτοῦ Παῦλος ὑπὸ Ἰουδαίων κατηγορηθεὶς τὴν ἀπολογίαν πεποίηται. *Idem* p. 332, *C*, et 334, *C*.

d Φῆλιξ, Ἰουδαίας ἡγεμονεύειν σταλεὶς, πολλῶν καὶ ἄλλων Ἰουδαίων ἀπατώντων, ἐν οἷς καὶ Αἰγύπτιος ψευδοπροφήτης, ἅμα τρισμυρίοις μείζοσιν ἐπιχειρῶν πράγμασι, τῇ Φήλικος κατελύθη στρατηγίᾳ. Συμφωνεῖ Ἰώσηππος ἐν τούτῳ ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων, ἔνθα τῷ θείῳ Παύλῳ ὑπὸ τοῦ χιλιάρχου λέλεκται· *Οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος, ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας, καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας;* *Idem* p. 334, *C*.

e Ἐπὶ αὐτοῦ στάσις Ἰουδαίων γέγονε ἐν Καισαρείᾳ Στράτωνος, καὶ πολλοὶ διεφθάρησαν. *Ibidem*, *D*.

f Φῆστος διάδοχος, ἐφ' οὗ ὁ θεῖος Παῦλος, παρόντος καὶ Ἀγρίππα τοῦ βασιλέως Ἰουδαίων, ἀπολογησάμενος, δέσμιος εἰς Ῥώμην ἐκπέμπεται. *Idem* p. 336, *D*.

g Ῥωμαίων ϛʹ ἐβασίλευσε Νέρων ἔτη ιγʹ. *Ibidem*, *C*.

h Νέρων ἀνεῖλε τὴν μητέρα Ἀγριππίναν, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς ἀδελφήν. *Ibidem*.

i Νέρων ἐπὶ Ῥώμης κιθαρίζων ἐνίκησεν. *Ibidem*.

k Φῆστον Ἀλβῖνος διεδέξατο. *Ibidem*, *D*.

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.	
a Terræmotus Romæ, et solis defectio.			Agrippa	Nero	
		62	17	7	

b Jacobus frater Domini, quem omnes Justum appellabant, a Judæis lapidibus opprimitur, in cujus thronum Simeon, qui et Simon, secundus assumitur.

c Post Marcum evangelistam primus Alexandrinæ Ecclesiæ ordinatur episcopus Anianus, qui præfuit annis XXII. (Arm. XXVI.)

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.	
Persius moritur anno ætatis suæ XXIX.		63	18	8	Thermæ a Nerone ædificatæ, quas Neronianas appellavit.
e Nero Romæ in cithararum agone contendens cunctos superat.		64	19	9	*d* Ante mensam Neronis fulmen cecidit.

f Albino præses Florus successit : sub quo Judæi contra Romanos rebellarunt.

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.	
g In Asia tres urbes terræmotu conciderunt, Laodicea, Hierapolis, Colossæ.	211	65	20	10	Junius Gallio, frater Senecæ, egregius declamator, propria se manu interfecit.

M. Annæus Lucanus Cordubensis poeta, in Pisoniana conjuratione deprehensus, brachium ad secandas venas medico præbuit.

Nero, ut similitudinem Trojæ ardentis cerneret, plurimam partem Romanæ urbis incendit.

h Nero cum cæteris viris insignibus et Octaviam uxorem suam interficit, Cornutumque philosophum, præceptorem Persii, in exsilium fugat.

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.	
Multi nobilium a Nerone Romæ interfecti. Nero in Olympiade coronatur cerycas, citharistas, tragœdos, aurigas, vario certamine superans.		66	21	11	Duæ tantum provinciæ sub Nerone factæ, Pontus Polemoniacus, et Alpes Cottiæ, Cottio rege defuncto.

i Post Petrum primus Romanam Ecclesiam tenuit Linus annis duodecim.

L. Annæus Seneca Cordubensis, præceptor Neronis et patruus Lucani poetæ, incisione venarum et veneno hausto periit.

k Musonius et Plutarchus philosophi insignes habentur.

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.	
		67	22	12	

l Rursum Nero Isthmia, Pythia, Actia celebrans inter cerycas, tragœdos et citharistas coronatur. Quidam codices habent, quod CCXI olympias acta non est, Nerone in suam præsentiam differente.

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.	
Neroni in macelli expensas centies centena millia decreto senatus annua subministrantur.		68	23	13	*m* Primus Nero super omnia scelera sua etiam persecutionem in Christianos facit, in qua Petrus et Paulus gloriose Romæ occubuerunt.

PRIMA PERSECUTIO.

a Ἐν Ῥώμῃ σεισμὸς μέγας ἐγένετο. *Sync. p.* 336, *C.*

b Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου Ἰάκωβος, ὁ ὀνομασθεὶς ὑπὸ πάντων Δίκαιος, λίθοις ὑπὸ Ἰουδαίων ἀναιρεῖται. *Euseb. apud Sync. p.* 335, *C, et p.* 337, *C.* Καὶ παρέλαβε τὸ σχῆμα τῆς ἐπισκοπῆς Ἱεροσολύμων Συμεὼν, ὁ καὶ Σίμων. *Chron. pasch. p.* 246, *B.*

c Τῆς Ἀλεξανδρείας Ἐκκλησίας μετὰ Μάρκον τὸν εὐαγγελιστὴν πρῶτος ἐπίσκοπος ἐχειροτονήθη Ἀνιανὸς, ὃς προέστη ἔτη κϐ'. *Sync. p.* 336, *B.*

d Κατὰ τῆς Νέρωνος τραπέζης κεραυνὸς ἔπεσεν. *Idem p.* 336, C.

e Νέρων κιθαρῳδίας κατὰ Ῥώμην πομπεύων. *Idem p.* 340, *A.*

f Φλῶρος Ἀλϐῖνον διεδέξατο. *Ibidem, D.*

g Πόλεις τῆς Ἀσίας κατέπεσον τρεῖς, Λαοδίκεια, Ἱεράπολις καὶ Κολοσσαί. *Idem p.* 336, *C.*

h Νέρων πλείστους ἐν Ῥώμῃ ἐπισήμους καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἀνεῖλεν. *Cedrenus p.* 205, *C, et* 215, *C.*

i Τῆς Ῥωμαίων Ἐκκλησίας πρῶτος ἐπίσκοπος μετὰ Πέτρον τὸν κορυφαῖον Λῖνος ἔτη ιη'. *Sync. p.* 341, *B.*

k Μουσώνιος καὶ Πλούταρχος φιλόσοφοι ἐγνωρίζοντο. *Chron. pasch. p.* 240, *D.*

l Νέρων κιθαρῳδίαις καὶ τραγῳδίαις πομπεύων Ἰσθμίοις καὶ Πυθίοις καὶ Ἀκτίοις ἐστεφανοῦτο κήρυξιν, ἅρματι, πωλικῷ καὶ τῷ τελείῳ καὶ δεκαπώλῳ. *Sync. p.* 340, *A.* Νέρων μεταθέμενος τὴν Ὀλυμπιάδα. *Ibidem.*

m Νέρων ἐπὶ πᾶσιν αὐτοῦ τοῖς ἀδικήμασι καὶ τὸν πρῶτον κατὰ Χριστιανῶν ἐνεδείξατο διωγμὸν, ἡνίκα Πέτρος καὶ Παῦλος οἱ θειότατοι ἀπόστολοι τῷ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρήσαντες ἀγῶνι. *Idem p.* 340, *C.*

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM
			Agrippa	Nero
R. DCCCXX.	212	69	24	14

L. Annæus Melas, Senecæ frater et Gallionis, bona Lucani poetæ, filii sui, a Nerone promeretur.

a Contra Judæos, qui Cestii Flori avaritiam non ferentes rebellabant, Vespasianus magister militiæ a Nerone transmittitur, qui plurimas Judææ urbes capit.

b Flavius Josephus scriptor historicus, dux belli Judæorum, cum a Romanis interficiendus esset, Vespasiano prænuntiat de morte Neronis, et ejus imperio.

c Nero, cum a senatu quæreretur ad pœnam, e palatio fugiens, ad quartum Urbis milliarium in suburbano liberti sui inter Salariam et Nomentanam viam semetipsum interficit, anno ætatis suæ XXXII, atque in eo omnis Augusti familia consummata est.

d Post Neronem Galba in Hiberia, Vitellius in Germania, Otho Romæ, imperium arripuerunt.

Marcus Fabius Quintilianus Romam a Galba perducitur.

e Vespasianus duobus præliis superatos Judæos ad muros compulit.

Galba septimo mense imperii sui in medio Romanæ urbis foro capite truncatur.

Otho tertio regni sui mense apud Vetriacum [*al.* Bebriacum] propria manu occubuit.

Vitellius, a Vespasiani ducibus occisus, in Tiberim projicitur, octavo mense imperii sui, et die uno.

Galba, Otho, Vitellius, regnaverunt anno uno, mensibus sex.

f Antiochiæ secundus episcopus ordinatur Ignatius.

g VII. VESPASIANUS annis IX, mensibus XI, diebus XXII.

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM
		70	25	1

h Vespasianus apud Judæam imperator ab exercitu appellatus, et bellum Tito filio commendans, Romam per Alexandriam proficiscitur.

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM
Capitolium Romæ incensum.		71	26	2

i Titus, Judæa capta et Hierosolymis subversis, DC millia virorum interficit. Josephus vero scribit undecies centena millia fame et gladio periisse, et alia centum millia captivorum publice venundata. Ut autem tanta multitudo Hierosolymis reperiretur, causam azymorum fuisse refert: ob quæ ex omni gente Judæi ad templum confluentes, urbe quasi carcere sunt reclusi. Oportuit enim in his diebus Paschæ eos interfici, in quibus Salvatorem crucifixerant.

a Ἰουδαῖοι Ῥωμαίων ἀπέστησαν ἐπὶ Γεστίου Φλώρου διὰ πλεονεξίαν αὐτοῦ ἄμετρον· ἐφ' οὓς ὁ Νέρων Οὐεσπασιανὸν στρατοπεδάρχην ἐξέπεμψεν. *Idem p.* 336, *D.*

b Φλάβιος Ἰώσηππος συγγραφεὺς, στρατηγήσας ὑπὲρ Ἰουδαίων, καὶ μέλλων εἰς τὸν πόλεμον ἀναιρεῖσθαι, θεσπίζει Οὐεσπασιανῷ περὶ τῆς Νέρωνος τελευτῆς, καὶ τῆς αὐτοῦ Οὐεσπασιανοῦ βασιλείας. *Chron. pasch. p.* 230, *D.*

c Νέρων ἑαυτὸν ἀνεῖλεν. *Cedrenus p.* 215, *D.*

d Μετὰ Νέρωνος Γάλβας ἐβασίλευσεν ἐν Ἰβηρίᾳ, Οὐιτέλλιος ἐν Γερμανίᾳ· Ὄθων ἐπὶ Ῥώμης· ἕκαστος αὐτῶν ἰδίᾳ ἐπέβη τῇ ἀρχῇ. *Chron. pasch. p.* 245, 246.

e Οὐεσπασιανὸς δυσὶ πολέμοις Ἰουδαίους τρεψάμενος ἀπέκλεισεν. *Sync. p.* 340, *B.* Γάλβας ἐβασίλευσε μῆνας ζ', καὶ ἐν μέσῃ τῇ Ῥωμαίων ἀγορᾷ τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη. Ὄθων βασιλεύσας μῆνας γ', ἐχειρίσατο ἑαυτόν. *Chron pasch. p* 245, 246, *A.*

f Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος Ἰγνάτιος. *Sync. p.* 342, *B.*

g Ῥωμαίων ζ' ἐβασίλευσεν Οὐεσπασιανὸς ἔτη θ'. *Chron. pasch. p.* 246, *A.*

h Οὐεσπασιανὸς αὐτοκράτωρ, στέψαντος αὐτὸν τοῦ στρατοῦ, τὸν κατὰ Ἰουδαίων ἐγχειρίσας πόλεμον Τίτῳ, αὐτὸς δι' Ἀλεξανδρείας εἰς τὴν Ῥωμαίων ἀφίκετο πόλιν. *Idem p.* 246, *A-C.*

i Τίτος, Ἰουδαίους πολιορκήσας, καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα κατασκάψας, καὶ μυριάδας ἀνδρῶν ἐφόνευσε. Φησὶ δὲ καὶ Ἰώσηππος λιμῷ καὶ μαχαίρᾳ μυριάδας ρι' ἀπολέσθαι, καὶ ἄλλας τρεῖς μυριάδας διαπεπράσθαι αἰχμαλώτων· αἴτιον δὲ τὸ τοσοῦτο πλῆθος κατὰ τὴν πόλιν εὑρῆσθαί φησι τὴν τοῦ Πάσχα ἑορτὴν, ἐν ᾗ πάντες οἱ τοῦ ἔθνους συνεληλυθόντες ὡς ἐν εἱρκτῇ συνεκλείσθησαν· ἔδει γὰρ τοὺς ἐν ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα τῷ Σωτῆρι ἐπιβουλευκότας μὴ ἄλλοτε τὰ ἐπίχειρα, ὧν ἐτόλμησαν, παθεῖν. *Eusebius apud Sync. p.* 342, *A, et apud Chron. pasch. p.* 247, *A-B.*

a Colligitur omne tempus in secundum annum Vespasiani, et novissimam Hierosolymorum eversionem, a quinto decimo anno Tiberii Cæsaris, et ab exordio evangelicæ prædicationis, anni XLII. A captivitate autem, quam ab Antiocho perpessi sunt, anni CCXXXIX. Porro a secundo Darii anno, sub quo rursum templum ædificatum est, anni DXCI. A prima autem ædificatione templi sub Salomone, usque ad novissimam ejus ruinam, quæ sub Vespasiano facta est, anni MCIII.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
			Vespasianus	
		72	3	
	213	73	4	*b* Vespasianus Capitolium ædificare orsus (1).
Achaia, Lycia, Rhodus, Byzantium, Samus, Thracia, Cilicia, Commagene, quæ antea liberæ et sub regibus amicis erant, in provinciam redactæ.		74	5	
		75	6	*c* In Alexandria orta seditio.
e Tres civitates Cypri terræmotu corruerunt.		76	7	*d* Colossus erectus habens altitudinis pedes CVII (*Arm* CXXVIII).

Q. Asconius Pædianus, scriptor historicus, clarus habetur: qui LXXIII ætatis suæ anno captus luminibus, XII postea vixit annos in summo honore omnium consenescens.

Gabinius [*al.* Gabianus, *vel* Gabinianus], celeberrimi nominis rhetor, in Galliis docuit.	214	77	8	
		78	9	

f Lues ingens Romæ facta: ita ut per multos dies in ephemeridem decem millia ferme mortuorum hominum efferrentur. Nobilitatis Romanæ morbo pars maxima periit.

R. DCCCXXX.

		79	10	*g* Romanæ Ecclesiæ secundus constituitur episcopus Anacletus ann. XII (*Arm.* VIII.)
h Vespasianus colonias deduxit, et mortuus est profluvio ventris in villa propria circa Sabinos, anno ætatis suæ sexagesimo nono.		*i* VIII.	TITUS annis II, mensibus II.	
		80	1	

k Mons Vesuvius ruptus in vertice tantum ex se ejecit incendium, ut vicinas regiones, et urbes cum hominibus exureret.

Titus, Vespasiani filius, in utraque lingua disertissimus fuit, et tantæ bonitatis, ut, cum quadam die recordatus fuisset in cœna, nihil se in illa die cuiquam præstitisse, dixerit: *Amici, hodie diem perdidi.*

Titus Musonium Rufum philosophum de exsilio revocat. *l* Romæ plurimæ ædes incendio concrematæ.	215	81	2	Titus amphitheatrum Romæ ædificat: et in dedicatione ejus quinque millia ferarum occidit.

m Titus morbo perit in ea villa, qua pater ejus, anno ætatis XLII.

a Συνάγεται ὁ πᾶς χρόνος ἐπὶ τὸ δεύτερον ἔτος Οὐεσπασιανοῦ καὶ τὴν ὑστάτην Ἱεροσολύμων ἀπὸ μὲν πέντε καὶ δέκα ἔτους καὶ αὐτοῦ Τιβερίου Καίσαρος καὶ τοῦ σωτηρίου κηρύγματος ἀρχῆς εἰς ἔτη τεσσαράκοντα δύο· ἀπὸ δὲ τῆς Ἀντιόχου πολιορκίας ἔτη σλθʹ· ἀπὸ δὲ δευτέρου ἔτους Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου, καθ' ὃν δευτέρας οἰκοδομῆς ἔτυχεν ὁ ναὸς, εἰς ἔτη φϟαʹ· ἀπὸ δὲ τῆς πρώτης ἐπισκευῆς αὐτοῦ, τῆς ἐπὶ Σολομῶνος γενομένης, εἰς ἔτη ͵αργʹ. *Chron. pasch.* p. 247, 248, *et Sync.* p. 342, 343.

b Οὐεσπασιανὸς τὸ Καπιτώλιον ἐμπρησθὲν ἀνῳκοδόμησεν. *Sync.* p. 342, *B.*

c Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ στάσις. *Ibidem.*

d Κολοσσὸς ἀνεστάθη μῆκος ποδῶν ρκζʹ ἐκ χαλκοῦ. *Ibidem.*

e Ἐν Κύπρῳ τρεῖς πόλεις σεισμῷ κατεπτώθησαν. *Ibidem.*

f Λοιμὸς κατὰ Ῥώμην μέγας· ὡς καθ' ἡμέραν ὑπὲρ μυρίους θνήσκειν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. *Ibidem.*

g Τῇ Ῥωμαίων Ἐκκλησίᾳ ἐπίσκοπος γέγονε βʹ μετὰ Πέτρον τὸν κορυφαῖον Ἀνέγκλητος ἔτη δύο. *Idem* p. 344, *B.*

h Οὐεσπασιανὸς ἀποικίας ἐκπέμψας τελευτᾷ νόσῳ. *Ibidem.*

i Βασιλεὺς Ῥωμαίων ηʹ Τίτος ἔτη βʹ. *Idem* p. 343, *A.*

k Τὸ Βέσβιον ὄρος, κατὰ κορυφῆς ῥαγὲν, πῦρ ἀνέβλυσε τοσοῦτον, ὡς καταφλέξαι τὴν παρακειμένην χώραν σὺν ταῖς πόλεσιν. *Idem* p. 343, *B.*

l Ὁ μέγας κατὰ τὴν Ῥώμην ἐμπρησμός. *Ibidem.*

m Πάθει δεινῷ βληθεὶς Τίτος ἀπέθανεν. *Chron. pasch.* p. 249, *A.*

(1) Ita constanter codices; non, *ædificat rursus*, ut edd.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM. Domitianus	
				a IX. DOMITIANUS, Titi frater junior, annis XV, mensibus V.
b Decreto senatus Titus inter deos refertur.		82	1	*c* Domitiani uxor Augusta appellatur.
d Domitianus eunuchos fieri prohibuit.		83	2	*e* Tres virgines Vestæ ob stuprum damnatæ.
g Secundus Alexandrinæ Ecclesiæ constituitur episcopus Abilius, qui præfuit annis XIII.	216	84	3	*f* Plurimos senatorum Domitianus in
		85	4	exsilium mittit.
i Nasamones et Daci dimicantes adversum Romanos sunt victi.		86	5	*h* Domitianus sine lignorum admistione templum construxit.

k Domitianus plurimos nobilium in exsilium mittit, et occidit.

l Duo menses aliter appellati, september Germanicus, october Domitianus. R. DCCCXL.		87	6	Primus Domitianus dominum se et
		88	7	deum appellari jussit.
	217	89	8	Quintilianus ex Hispania Calagurritanus primus Romæ publicam scholam habuit, et salarium e fisco accepit, et claruit.

Hoc tempore ad collocandum in Galliis novæ fidei fundamentum pietas superna magnificos atque industrios viros destinavit, Parisiensibus videlicet Dionysium, Silvanectensibus Regulum, Rhotomagensibus Nicasium, Ebroicensibus Taurinum, Arelatensibus Trophimum, Narbonæ Paulum, Tolosæ Saturninum, Arvernis Astremonium, Lemovicis Martialem, Turonicis Gratianum, Cenomanicis Julianum, Belvacensibus Lucianum, Ambianensibus Firmum, Lugdunensibus Pothinum (1).

Domitianus mathematicos et philosophos Romana urbe pepulit.		90	9	

Multa opera Romæ facta, in queis Capitolium, forum transitorium, Divorum [*al.* clivorum] porticus, Isium ac Serapium stadium [*al.* Serapicum stadium], horrea, piperataria [*al.* horrea piperatoria], Vespasiani templum, Minerva Chalcidica, Odium, forum Trajani, thermæ Trajanæ et Titianæ, senatus, ludus matutinus, mica aurea, meta sudans, ac Pantheum.

n Domitianus de Dacis et Germanis triumphavit. *o* Tertius Romanæ Ecclesiæ episcopus præfuit Clemens annis novem.		91	10	*m* Maxima virginum Vestalium Cornelia convicta stupri juxta legem viva defossa est.
		92	11	Domitianus tantæ superbiæ fuit, ut aureas et argenteas statuas sibi in Capitolio poni jusserit.
Flavius Josephus hic finem facit secundæ *Priscorum historiæ*.	218	93	12	*p* Domitianus prohibuit vites in urbibus seri.
Domitianus multos nobilium perdidit : quosdam vero in exsilium misit.		94	13	*q* Domitianus rursum philosophos et mathematicos urbe Romana per edictum extrudit.

a Ῥωμαίων θ' ἐβασίλευσε Δομετιανὸς ἔτη ιϛ'. *Chron. pasch. p.* 249, *A.*

b Τῆς συγκλήτου πρεσβευσαμένης, Τῖτος θεὸς ἀνηγορεύθη. *Sync. p.* 343, *A.*

c Δομετιανὸς Σεβαστὴν ἀνηγόρευσε τὴν ἰδίαν γαμετήν. *Ibidem*, *C.*

d Δομετιανὸς εὐνουχίζειν ἄνδρας ἐκώλυσεν. *Ibidem.*

e Τῆς Ἑστίας τρεῖς παρθένοι ἱέρειαι κατεδικάσθησαν ἁλοῦσαι φθορᾷ. *Ibidem*, *D.*

f Δομετιανὸς εὐπατρίδας πολλοὺς μετέστησε Ῥώμης. *Ibidem*, *C.*

g Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Αἰμίλιος ἔτη ιϐ'. *Idem p.* 344, *D.*

h Δομετιανὸς τὸν ἄξυλον ναὸν κατεσκεύασεν. *Chron. pasch. p.* 249, *C.*

i Δάκες καὶ Νασαμῶνες ἐπαναστήσαντες Ῥωμαίοις διεφθάρησαν. *Sync. p.* 343, *D.*

k Δομετιανὸς πολλοὺς τῶν εὐπατριδῶν ἀνεῖλεν. *Ibidem.*

l Δύο μῆνες μετωνομάσθησαν, σεπτέμβριος Γερμανικὸς, καὶ ὀκτώβριος Δομετιανός. *Chron. pasch. p.* 249, *C.*

m Ἡ πρώτη τῶν τῆς Ἑστίας παρθένων Κορνηλία ἐπὶ φθορᾷ κατηγορεύθη, καὶ ζῶσα κατωρύγη κατὰ τὸν νόμον. *Chron. pasch. p.* 249, *D.*

n Δομετιανὸς ἐθριάμβευσε κατὰ τῶν Δακῶν καὶ Γερμανῶν. *Sync. p.* 343, *D.*

o Τῆς Ῥωμαίων Ἐκκλησίας ἡγήσατο Κλήμης ἔτη θ'. *Sync. p.* 344, *C.*

p Ὁ αὐτὸς ἐν ταῖς πόλεσιν ἄμπελον φυτεύεσθαι ἐκώλυσεν. *Ibidem.*

q Δομετιανὸς τοὺς μαθηματικοὺς δεύτερον ἀπήλασε καὶ φιλοσόφους τῆς Ῥώμης. *Ibidem.*

(1) Hæc et alia deinceps pauca, quæ inclinatis scripsi litteris, legebam in pervetere *Chronici Eusebiani* codice in Gallia scripto; quæ mihi interpolationes visæ sunt.

OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
		Domitianus	*a* Secundus post Neronem Domitianus Christianos persequitur : et sub eo apostolus Joannes in Patmum insulam relegatus Apocalypsim vidit, uti narrat Irenæus.

SECUNDA PERSECUTIO.

95 14 *b* Apollonius Tyaneus et Euphrates insignes philosophi habentur.

c Domitianus eos, qui de genere David erant, interfici præcepit, ut nullus Judæorum regni reliquus foret.

Scribit Bruttius plurimos Christianorum sub Domitiano fecisse martyrium : inter quos et Flaviam Domitillam Flavii Clementis consulis ex sorore neptem, in insulam Pontiam relegatam, quia se Christianam esse testata est.

Hoc anno beatus Dionysius atque Nicasius cum sociis suis per coronam martyrii pervenerunt ad Christum.

96 15 *d* Multa signa atque portenta Romæ

Domitianus occisus in Palatio, per vespillones ignobiliter exportatur, anno ætatis XXXV [*al.* XLV]. — 219 — 97 16 et in toto orbe facta.

e X. NERVA anno I, mensibus IV.

f Alexandrinæ Ecclesiæ tertius episcopus præfuit Cerdo annis undecim. — 98 1 *g* Justus a Tiberiade Judæorum scriptor agnoscitur.

Nerva morbo perit in hortis Sallustianis anno ætatis LXXII, cum jam Trajanum adoptasset in filium.

Trajanus Agrippinæ in Galliis imperator factus, natus Italicæ in Hispania.

h Senatus decrevit, ut omnia quæ Domitianus statuerat, in irritum ducerentur. Itaque multi, quos injuste ejecerat, de exsilio reversi, nonnulli bona propria receperunt. Aiunt et apostolum Joannem hoc tempore exsilio resolutum Ephesum venisse : in qua urbe et hospitium et amicos amantissimos sui habebat.

i XI. TRAJANUS annis XIX, mensibus VI.

R. DCCCL.

k Joannem apostolum, usque ad Trajani tempora Irenæus episcopus permansisse scribit : post quem auditores ejus insignes fuerunt Papias, Hierapolitanus episcopus, et Polycarpus, Smyrnæus, et Ignatius, Antiochenus.

99 1 Decreto senatus Nerva inter deos
100 2 relatus.
l Romanæ Ecclesiæ episcopatum quartus suscepit Evaristus annis no-
220 101 3 vem.

102 4 *m* Trajanus de Dacis et Scythis trium-
103 5 phat.

n Trajanus, victo rege Decibalo, Daciam fecit provinciam : Iberos, Sarmatas, Osroenos, Arabas, Bosphoranos, Colchos, in fidem accepit : Seleuciam, Ctesiphontem, Babylonem occupavit et tenuit. In mari Rubro classem instituit, ut per eam Indiæ fines vastaret.

a Δεύτερος μετὰ τὸν Νέρωνα Δομετιανὸς Χριστιανοὺς ἐδίωξεν· ἐπ' αὐτοῦ δὲ καὶ ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης εἰς Πάτμον ἐξορίζεται τὴν νῆσον, ἔνθα τὴν Ἀποκάλυψιν ἑωρακέναι λέγεται, ὡς δηλοῖ Εἰρηναῖος. *Chron. pasch. p.* 250, *C.*

b Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς καὶ Εὐφράτης φιλόσοφοι ἤκμαζον. *Idem p.* 345, *C.*

c Δομετιανὸς τοὺς ἀπὸ γένους Δαυῒδ ἀναιρεῖσθαι προσέταξεν, ἵνα μή τις Ἰουδαίων βασιλικοῦ γένους ἀπολειφθῇ. Πολλοὶ δὲ Χριστιανῶν ἐμαρτύρησαν κατὰ Δομετιανὸν, ὡς ὁ Βρέττιος ἱστορεῖ, ἐν οἷς καὶ Φλαυΐα Δομετίλλα, ἐξαδέλφη Κλήμεντος Φλαυΐου ὑπατικοῦ, ὡς Χριστιανὴ εἰς νῆσον Ποντίαν φυγαδεύεται. *Idem p.* 344, *A.*

d Ἐν Ῥώμῃ θεοσημεῖαι πολλαὶ καὶ καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης γεγόνασι. *Ibidem.*

e Ῥωμαίων βασιλεὺς ι' Νερούας ἐβασίλευσεν ἔτος ἕν. *Idem p.* 346, *C.*

f Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Κέρδων ἔτη ι'. *Idem p.* 347, *B.*

g Ἰοῦστος Τιβερεὺς Ἰουδαῖος συγγραφεὺς ἐγνωρίζετο. *Ibidem, D.*

h Δομετιανοῦ αἱ τιμαὶ καθῃρέθησαν ὑπὸ τῆς συγκλήτου· καὶ οἱ ἀδίκως ἀπελασθέντες ἐπανῆλθον· ἔνιοι ἀπέλαβον καὶ τὰς οὐσίας. *Idem p.* 245, *C.* Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ὁ βασιλεὺς Νερούας ἀνεκαλέσατο τὸν ἀπόστολον Ἰωάννην ἀπὸ Πάτμου τῆς νήσου, καὶ ἦλθε πάλιν εἰς Ἔφεσον. *Chron. pasch. p.* 251, *B.*

i Ῥωμαίων ια' ἐβασίλευσε Τραϊανὸς ἔτη ιθ'. *Sync. p.* 346, *D.*

k Ἰωάννην ἀπόστολον Εἰρηναῖος καὶ ἄλλοι ἱστοροῦσι παραμεῖναι τῷ βίῳ ἕως τῶν χρόνων Τραϊανοῦ· μεθ' ὃν Παππίας, Ἱεραπολίτης καὶ Πολύκαρπος Σμύρνης ἐπίσκοπος ἀκουσταὶ αὐτοῦ ἐγνωρίζοντο. *Idem p.* 347, *C.*

l Ῥωμαίων ἐπίσκοπος Εὐάρεστος ἔτη θ'. *Sync. p.* 344, *A.*

m Τραϊανὸς Δάκας καὶ Σκύθας ὑπέταξε καὶ ἐθριάμβευσεν. *Ibidem.*

n Τραϊανὸς ἐπαρχίαν ἐποίησε τὴν Δακίαν. *Ibid., A.*

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM. Trajanus	
		104	6	
a Terræ motu quatuor urbes Asiæ subversæ, Elea, Smyrna, Pytane, Cyme: et egregiæ duæ, Opuntiorum et Oritorum, in Græcia.	221	105	7	*b* Romæ aurea domus conflagravit incendio.
		106	8	
		107	9	Plinius Secundus Novocomensis orator et historicus insignis habetur, cujus plurima ingenii opera exstant. Periit, dum visit Vesuvium.
		108	10	

c Trajano adversus Christianos persecutionem movente, Simon filius Cleophæ, qui Hierosolymis episcopatum tenuerat, crucifigitur, cui successit Justus. Ignatius quoque Antiochenæ Ecclesiæ episcopus Romam perductus bestiis traditur. Post quem tertius constituitur episcopus Heron.

TERTIA PERSECUTIO.

d Plinius Secundus, cum quamdam provinciam regeret, et in magistratu suo plurimos Christianorum interfecisset, multitudine eorum perterritus quæsivit a Trajano quid facto opus esset, nuntians ei, præter obstinationem non sacrificandi, et antelucanos cœtus ad canendum cuidam Christo ut Deo, nihil apud eos reperiri : præterea ad confœderandam disciplinam vetari ab iis homicidia, furta, adulteria, latrocinia et his similia. Ad quæ commotus Trajanus rescripsit, hoc genus quidem inquirendum non esse, oblatos vero puniri oportere. Tertullianus refert in *Apologetico* suo.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
R. DCCCLX. *e* Pantheum Romæ fulmine concrematum.	222	109	11	*f* Alexandrinæ Ecclesiæ quartus ordinatur episcopus nomine Primus annis XII.
g Quintus Romanæ Ecclesiæ episcopatum tenet Alexander annis decem.		110	12	*h* Tres Galatiæ civitates terræ motu erutæ.
		111	13	

i Post Justum, Ecclesiæ Hierosolymitanæ episcopatum quartus suscipit Zachæus. Post quem quintus Tobias. Cui succedit sextus Benjamin : ac deinde septimus Joannes : octavus Mathias : in cujus locum nonus constituitur Philippus.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
Trajanus Armeniam, Assyriam, Mesopotamiam, fecit provincias.	223	112	14	
		113	15	
		114	16	
		115	17	*k* Terræ motus Antiochiam pene totam subruit civitatem.
		116	18	

l Judæi, qui in Libya erant, adversum cohabitatores suos alienigenas dimicant. Similiter in Ægypto et in Alexandria. Apud Cyrenem quoque et in Thebaide magna seditione contendunt. Verum gentilium pars superat in Alexandria.

Judæis in Mesopotamia rebellantibus, præcepit imperator Trajanus Lysiæ Quieto, ut eos provincia exterminaret. Adversum quos Quietus aciem instruens infinita millia eorum interficit : et ob hoc procurator Judææ ab imperatore decernitur.

a Ἀσίας δ' πόλεις κατεπτώθησαν, Ἐλαία, Μύρινα, Πιτάνη καὶ Κύμη· Ἑλλάδος δὲ Ὀπουντία καὶ Ὥριτος. *Ibidem.*

b Ἐν Ῥώμῃ ἐνεπρήσθη ἡ χρυσῆ οἰκία. *Sync.* p. 347, A.

c Τραϊανοῦ κατὰ Χριστιανῶν διωγμὸν κινήσαντος, Σίμων, ὁ τοῦ Κλεώπα, τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίας ἐπίσκοπος γενόμενος, ἐμαρτύρησεν. Ὁμοίως δὲ καὶ Ἰγνάτιος Ἀντιοχέων ἐπίσκοπος ἐν Ῥώμῃ ἐμαρτύρησεν. *Chron. pasch.* p. 252, C, D. Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος Ἰοῦστος. Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος Ἥρων. *Sync.* p. 347, B, C.

d Τερτυλλιανὸς ἱστορεῖ Πλίνιον Σεκοῦνδον ἡγούμενον ἐπαρχίας πλήθη Χριστιανῶν καταχρῖναι θανάτῳ· περὶ ὧν ἀπορῶν τί πράξοι, κοινοῦται Τραϊανῷ, μηδὲν ἄξιον θανάτου πράττειν αὐτοὺς, πλὴν τοῦ μὴ θύειν εἰδώλοις, καὶ ὅτι Χριστὸν ὡς Θεὸν ἕωθεν ὑμνοῦσιν ἀνιστάμενοι, ἀπεχόμενοι πάντων κακῶν· πρὸς ὃν ἀντέγραψε Τραϊανὸς μὴ ἐκζητεῖσθαι Χριστιανούς. *Idem*, p. 346-347.

e Τὸ Πάνθεον ὑπὸ κεραυνοῦ διεφθάρη. *Idem*, p. 347, B.

f Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Πρίμος ἔτη ιβ'. *Sync.* p. 348, B.

g Ῥώμης ἐπίσκοπος Ἀλέξανδρος ἔτη ιβ'. *Ibidem.* B.

h Γαλατίας γ' πόλεις σεισμῷ κατεπτώθησαν. *Idem*, p. 347, B.

i Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος τέταρτος Ζακχαῖος· πέμπτος Τωβίας· ἕκτος Βενιαμίν· ἕβδομος Ἰωάννης· ὄγδοος Ματθίας· ἔννατος Φίλιππος. *Idem*, p. 347-349.

k Ἀντιόχεια κατεπτώθη. *Idem*, p. 348, A.

l Ἰουδαῖοι, κατὰ Λιβύην καὶ Κυρήνην καὶ Αἴγυπτον καὶ Ἀλεξάνδρειαν καὶ Θηβαΐδα πολεμήσαντες πρὸς τοὺς συνοικοῦντας Ἕλληνας, διεφθάρησαν. Τραϊανὸς Λυσίᾳ Κύντῳ τῆς Μεσοποταμίας ἐξᾶραι τοὺς στασιάσαντας ἐκέλευσεν· ὁ δὲ, πολλὰς Ἰουδαίων μυριάδας ἀνελὼν, ἡγεμὼν τῆς Ἰουδαίας διὰ τοῦτο καθίσταται. *Idem*, p. 347, 348.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
			Trajanus	
	224	117	19	*a* Salaminam urbem Cypri, interfectis in ea gentilibus, subvertere Judæi.

b Trajanus morbo in civitate Selinunte perit, sive, ut alibi scriptum reperimus, apud Seleuciam urbem Isauriæ, profluvio ventris exstinctus est anno ætatis LXIII [*al.* LXXIII], mense nono, die quarto. Ossa ejus in urnam auream collata, [*al.* collecta] et in foro sub columna posita : solusque omnium imperator intra Urbem sepultus.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
Adrianus Alexandriam abs Judæis subversam [*al.* laborantem] publicis instauravit expensis.				*c* XII. ADRIANUS annis XXI. Hic Adrianus Italicæ in Hispania natus consobrinæ Trajani filius fuit.
d Adrianus Judæos capit secundo contra Romanos rebellantes.		118	1	Adrianus eruditissimus in utraque lingua : sed in puerorum amore parum continens fuit.

e Adrianus Trajani invidens gloriæ de Assyria, Mesopotamia, Armenia, quas ille provincias fecerat, removit exercitus.

Adrianus reliqua tributorum urbibus relaxavit, chartis publice incensis. Plurimos etiam ipsis tributis liberos præstitit.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
R. DCCCLXX.		119	2	*f* Senatus Trajanum in deos refert.
g Plutarchus Chæroneus, et Sextus, et Agathobulus. et Œnomaus, philosophi insignes habentur.		120	3	*h* Alexandrinæ Ecclesiæ quintus constituitur episcopus Justus annis undecim.

i Romanæ Ecclesiæ sextus episcopatum Xistus annis decem tenet.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
k Bellum contra Sauromatas gestum est hoc tempore.	225	121	4	*l* Adrianus in Libyam, quæ a Judæis vastata fuerat, colonias misit.
Euphrates Stoicus philosophus moritur.		122	5	*m* Adrianus Atheniensibus leges petentibus ex Draconis et Solonis reliquorumque libris jura composuit.
Cephisus fluvius Eleusinam inundavit : quem Adrianus ponte conjungens, Athenis hiemem exegit.		123	6	

n Terræ motu apud Bithyniam Nicomedia ruit : et Nicænæ urbis plurima eversa sunt ædificia. Ad quarum instaurationem Adrianus de publico largitus est impensas.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
		124	7	

o Hierosolymis decimus post Philippum constituitur episcopus Seneca. Post quem undecimus Justus : cui succedit duodecimus Levi. Post quem tertiusdecimus Ephres. Quartus decimus Joses. Quintus decimus Judas. Hi omnes usque ad eversionem, quam ab Adriano perpessa est Hierusalem, ex circumcisione episcopi præfuerunt.

a Τοὺς ἐν Σαλαμῖνι τῆς Κύπρου Ἕλληνας Ἰουδαῖοι ἀνελόντες, τὴν πόλιν κατέσκαψαν. *Sync. p.* 348, *A.*

b Τραϊανὸς νόσῳ τελευτᾷ. *Ibidem.*

c Ῥωμαίων ιϐʹ ἐϐασίλευσεν Ἀδριανὸς Αἴλιος ἔτη καʹ. *Ibidem, C.*

d Ἀδριανὸς Ἰουδαίους κατὰ Ἀλεξανδρέων στασιάζοντας ἐκόλασεν. *Ibidem, D.*

e Ἀδριανὸς χρεῶν ὀφειλὰς τῶν ὑπ' αὐτὸν πόλεων ἀνηκούσας τῷ δημοσίῳ λόγῳ ἀπέκοψε, καύσας τοὺς χάρτας. Ὁ αὐτὸς Ῥωμαίοις φόρους πολλοὺς ἐχαρίσατο. *Ibidem.*

f Ἡ σύγκλητος θεὸν Τραϊανὸν ἐψηφίσατο. *Sync. p.* 349, *A.*

g Πλούταρχος Χαιρωνεὺς καὶ Σέξτος καὶ Ἀγαθόϐουλος καὶ Οἰνόμαος φιλόσοφοι ἐγνωρίζοντο. *Ibidem, B.*

h Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Ἰοῦστος ἔτη ιʹ. *Ibidem, B.*

i Ῥωμαίων ἐπίσκοπος γέγονε Ξύστος ἔτη θʹ. *Ibidem, B.*

k Σαυρομάται κατεπολεμήθησαν. *Ibidem.*

l Ἀποικίαν εἰς Λιϐύην ἐρημωθεῖσαν Ἀδριανὸς ἔπεμψεν. *Ibidem.*

m Ὁ αὐτὸς Ἀθηναίοις ἀξιώσασιν ἐκ τῶν Δράκοντος καὶ Σόλωνος νόμους ἐπισυνέταξε, χειμάσας εἰς Ἀθήνας καὶ μυηθεὶς τὰ Ἐλευσίνια, καὶ γεφυρώσας Ἐλευσῖνα κατακλυσθεῖσαν ὑπὸ Κεφισοῦ ποταμοῦ. *Ibidem.*

n Ἀδριανὸς Νικομήδειαν σεισμῷ καταπτωθεῖσαν καὶ Νίκαιαν πόλεις Βιθυνίας χρήμασιν ἀνεστήσατο. *Ibidem, A.*

o Ἱεροσολύμων δέκατος ἐπίσκοπος Ἐνέκας· ἐνδέκατος Ἰοῦστος· δωδέκατος Λευίς· τρισκαιδέκατος Ἐφραΐμ· τεσσαρεσκαιδέκατος Ἰωσήφ· πεντεκαιδέκατος Ἰούδας, καθ' ὃν ἐπὶ Ἀδριανοῦ τελεία καὶ ἐσχάτη γέγονε τῆς πόλεως ἅλωσις. *Idem p.* 349, 350.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM. Adrianus	
Floruit sanctus Taurinus Ebroicensis episcopus primus.	226	125	8	*a* Adrianus sacris Eleusinæ initiatus multa Atheniensibus dona largitur.

b Quadratus discipulus apostolorum, et Aristides Atheniensis philosophus noster, libros pro Christiana religione Adriano dedere compositos : et Serenus Granius legatus vir apprime nobilis litteras ad imperatorem misit, iniquissimum esse dicens clamoribus vulgi innocentium hominum sanguinem concedi; et sine ullo crimine, nominis tantum et sectæ reos fieri. Quibus commotus Adrianus Minutio Fundano proconsuli Asiæ scripsit, sine objectu criminum Christianos non condemnandos, cujus epistolæ usque ad nostram memoriam durat exemplum.

c Imperator Adrianus pater patriæ appellatur, et uxor ejus Augusta.		126	9	
		127	10	
Antinous puer regius eximiæ pulchritudinis in Ægypto moritur. quem Adrianus diligenter sepeliens (nam in deliciis eum habuerat) in deos refert : ex cujus nomine etiam urbs Antinoum appellata est.		128	11	*d* Nicopolis et Cæsarea terræ motu conciderunt.
R. DCCCLXXX.	227	129	12	*e* Antiochiæ constituitur quartus episcopus Cornelius. *f* Romanæ Ecclesiæ episcopatum suscipit septimus Telesphorus an. undecim.
Adrianus cum insignes plurimas ædes Athenis fecisset, agonem edidit, bibliothecam miri operis construxit.		130	13	*g* Adrianus Athenis hiemem exigens Eleusinam invisit.
		131	14	Templum Romæ Veneris (1) sub Adriano in Urbe factum.
Salvius Julianus perpetuum composuit edictum.		132	15	
h Alexandrinæ Ecclesiæ sextus episcopus præfuit Hymenæus [*al.* Eumenes *cum Gr.*] annis XIII.	228	133	16	*i* Phavorinus et Polemon rhetores insignes habentur.

k Judæi in arma versi Palæstinam depopulati sunt, tenente provinciam Tinio (*al.* Thyonio) Rufo, cui ad opprimendos rebelles Adrianus misit exercitum.

l Cochebas Judaicæ dux factionis nolentes sibi Christianos adversum Romanum militem ferre subsidium omnimodis cruciatibus necat.		134	17	Basilides hæresiarches in Alexandria commoratur : a quo Gnostici.
		135	18	
		136	19	

m Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

a Ἀδριανὸς ἐν Ἀθήναις τὰ Ἐλευσίνια. *Ibidem, D.*

b Κοδρᾶτος ὁ ἱερὸς τῶν ἀποστόλων ἀκουστὴς Ἀδριανῷ λόγους ἀπολογίας ὑπὲρ Χριστιανῶν ἐπέδωκεν, ἅπερ δεξάμενος ὁ Καῖσαρ σὺν τοῖς παρὰ Σερενίου λαμπροτάτου ἡγουμένου, ὡς ἄδικον εἴη κτείνειν γράψαντος Χριστιανοὺς ἀκρίτως ἐπὶ μηδενὶ τῶν ἐγκλημάτων, γράφει Μινουκίῳ Φουνδάνῳ ἀνθυπάτῳ τῆς Ἀσίας Ἀδριανὸς μηδένα κτείνειν ἄνευ ἐγκλημάτων καὶ κατηγορίας. *Idem, p.* 348, *C, D.*

c Ὁ αὐτοκράτωρ πατὴρ πατρίδος ἀνηγορεύθη, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Σεβαστή. *Chron. pasch. p.* 254, *D.*

d Νικόπολις καὶ Καισάρεια σεισμῷ κατεπτώθησαν. *Sync. p.* 349, *C.*

e Ἀντιοχείας τέταρτος ἐπίσκοπος Κορνήλιος. *Ibidem.*

f Ῥωμαίων ἐπίσκοπος Τελεσφόρος ἔτη ι΄. *Sync. p.* 349, *B.*

g Ἀδριανὸς παραχειμάζων ἐν Ἀθήναις καὶ ἦξεν ἀγῶνα, ἐπισκευάσας πολλὰ τῷ τόπῳ, καὶ βιβλιοθήκας συστησάμενος. *Ibidem, D.*

h Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Εὐμενὴς ἔτη ιγ΄. *Idem, p.* 350, *B.*

i Φαβουρῖνος καὶ Πολέμων ὁ ῥήτωρ ἐγνωρίζοντο. *Idem, p.* 350, *B.*

k Ἀδριανὸς κατὰ Ἰουδαίων ἀποστάντων στράτευμα ἐξέπεμψε, καταδραμόντων τῶν Ἰουδαίων ἀπ' Αἰγύπτου καὶ Λιβύης μετὰ πολλοὺς πολέμους· ἡγεῖτο δὲ τῆς Ἰουδαίας Τίννιος Ῥοῦφος. *Idem, p.* 349, 350.

l Τῆς Ἰουδαίων ἀποστάσεως Χοχεβᾶς τις ἡγεῖτο· οὗτος Χριστιανοὺς ποικίλως ἐτιμωρήσατο μὴ βουλομένους κατὰ Ῥωμαίων συμμαχεῖν. *Idem, p.* 350, *D.*

m Ἰουδαῖοι κακῶς ἀπήλλαξαν, καὶ ὁ πρὸς αὐτοὺς πόλεμος πέρας ἔσχεν· ἔνθεν εἴργονται πάντη τῆς πόλεως ἐπιβαίνειν προστάξει Θεοῦ καὶ Ῥωμαίων κράτει. *Ibidem, A.*

(1) Ita plerique codd. vat., non *Romæ et Veneris*, ut vulgo dicitur. Imo alius codex habet : *templum Veneris sub Adriano in Urbe factum.*

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM. Adrianus	
a Hierosolymæ primus ex gentibus constituitur episcopus Marcus annis XVI, cessantibus his qui ex circumcisione fuerant.	229	137	20	

Ælia ab Ælio Adriano condita : et in fronte ejus portæ, qua Bethlehem egredimur, sus scalptus (1) in marmore prominens, significans Romanis subjacere Judæos. Judæorum nonnulli a Tito Ælio filio Vespasiani exstructam arbitrantur.

b Romanæ Ecclesiæ episcopatum octavus suscepit Hyginus annis quatuor. *d* Sub Hygino Romanæ urbis episcopo Valentinus hæresiarches et Cerdo magister Marcionis Romam venerunt.		138	21	*c* Adrianus morbo intercutis aquæ apud Baias moritur sexagenarius. *e* XIII. TITUS ANTONINUS cognomento Pius cum liberis suis Aurelio et Lucio annis XXIII, mensibus III.
R. DCCCXC.		139	1	*f* Antoninus pater patriæ appellatur.
g Romæ nonus ordinatur episcopus		140	2	
Pius annis duodecim.	230	141	3	
h Justinus philosophus librum pro		142	4	
nostra religione conscriptum Antonino		143	5	*i* Antiochiæ quintus constituitur epi-
tradidit.				scopus Herus annis XXIV.
Alexandriæ episcopatum septimus		144	6	Valentinus hæreticus agnoscitur, et
suscipit Marcus annis decem.	231	145	7	permanet usque ad Anicetum.
k Mesomedes Cretensis citharicorum		146	8	
carminum musicus poeta cognoscitur.		147	9	
Taurus Berytius Platonicæ sectæ phi-		148	10	
losophus clarus habetur.				
l Arrianus philosophus Ni- R. CM.	232	149	11	Apollonius Stoicus, natione Chal-
comediensis agnoscitur, et		150	12	cidicus [*al.* Chalcedonius], et Basilides
Maximus Tyrius.		151	13	Scythopolitanus, philosophi illustres
		152	14	habentur : qui Verissimi quoque Cæsa-
	233	153	15	ris præceptores fuerunt.
m Romanæ Ecclesiæ decimus epi-		154	16	
scopatum tenet Anicetus annis decem.		155	17	*n* Alexandrinæ Ecclesiæ octavus epi-
Sub quo Smyrnæus Polycarpus Romam				scopus præfuit Celadion annis XIV.
veniens multos ab hæretico errore cor-		156	18	*o* Crescens Cynicus agnoscitur : qui
rexit Valentini et Marcionis.	234	157	19	in Justinum nostri dogmatis philoso-
		158	20	phum, quia se gulosum et prævarica-
R. CMX.		159	21	torem philosophiæ arguebat, persecu-
		160	22	tionem suscitat, in qua ille gloriose pro
				Christo sanguinem fudit.

a Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος πρῶτος ἐξ ἐθνῶν Μάρκος ἔτη, η' *Sync. p.* 350, *C.*

b Ῥώμης ἐπίσκοπος Ὑγῖνος ἔτη δ'. *Ibidem B.*

c Ἀδριανὸς ὕδρωπι τελευτᾷ ἐν Βαΐαις. *Idem, p.* 351, *A.*

d Κατὰ τοὺς χρόνους Ὑγίνου καὶ Πίου ἐπισκόπων Ῥώμης ἕως Ἀνικήτου Οὐαλεντιανὸς καὶ Κέρδων ἀρχηγοὶ τῆς Μαρκίωνος αἱρέσεως ἐπὶ Ῥώμης ἐγνωρίζοντο. *Idem, p.* 350, *A.*

e Ῥωμαίων ιγ' Τῖτος Ἀντωνῖνος, ὁ ἐπικληθεὶς Εὐσεβής, σὺν τοῖς παισὶν Αὐρηλίῳ καὶ Λευκίῳ ἔτη κγ'. *Idem, p.* 351, *D.*

f Ἀντωνῖνος πατὴρ πατρίδος προσηγορεύθη. *Ibidem.*

g Ῥώμης ἐπίσκοπος Πίος ἔτη ιε'. *Ibidem, C.*

h Ἰουστῖνος φιλόσοφος ὑπὲρ τοῦ καθ' ἡμᾶς ὀρθοῦ λόγου βίβλον ἀπολογίας Ἀντωνίνῳ ἐπέδωκεν. *Idem, p.* 350, *D.*

i Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος Ἔρως. *Ibidem, B.*

k Μεσομήδης Κρὴς ποιητὴς νόμων κιθαρῳδικῶν ἐγνωρίζετο. *Idem, p.* 351, *A.*

l Ἀρριανὸς φιλόσοφος Νικομηδεύς, καὶ Μάξιμος Τύριος, καὶ Ἀπολλώνιος Στωϊκὸς Χαλκηδόνιος, καὶ Βασιλείδης Σκυθοπολίτης ἐγνωρίζοντο· οὗτοι καὶ διδάσκαλοι Οὐηρησίμου Καίσαρος γεγόνασι. *Ibidem, A, B.*

m Ῥώμης ἐπίσκοπος Ἀνίκητος ἔτη ια'. Ἐπὶ τούτου Πολύκαρπος ἐν Ῥώμῃ πολλοὺς ἐξ αἱρέσεων μετήγαγεν. *Ibidem, D.*

n Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Κελαδίων ἔτη ιδ'. *Ibidem, D.*

o Κρήσκης κυνικὸς φιλόσοφος Ἰουστίνῳ τῷ καθ' ἡμᾶς θείῳ φιλοσόφῳ τὸν μαρτυρικὸν συνεσκεύασε θάνατον ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ λιχνότητα κυνικήν *Idem, B.*

(1) Codex unus, *sulcatus*, omisso *prominens.*

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM. Titus Antoninus	
Antoninus Pius apud Lorium villam suam duodecimo ab Urbe milliario moritur anno vitæ suæ LXXVII.	235	161	23	

a Hierosolymæ episcopatum post Marcum septimus decimus suscipit Cassianus. Post quem octavus decimus Publius. Cui succedit nonus decimus Maximus (*Arm.* Maximianus *vel* Maximinus). Vicesimus Julianus. Vicesimus primus Gaianus. Vicesimus secundus Symmachus. Vicesimus tertius Gaius. Vicesimus quartus Julianus. Vicesimus quintus Capito (*Gr. et Arm.* Apion).

b XIV. MARCUS ANTONINUS, qui et Verus, et LUCIUS AURELIUS COMMODUS, ann. XIX, mense I.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
c Lucio Cæsari Athenis sacrificanti ignis in cœlo ab occidente in orientem ferri visus.		162	1	Hi primum æquo jure imperium administraverunt : cum usque ad hoc tempus singuli Augusti fuerint.
		163	2	
d Vologæsus, rex Parthorum, vicinas sibi Romanas provincias depopulatus est.		164	3	*Photinus Lugduni martyrizavit.* Fronto orator insignis habetur, qui Marcum Antoninum Verum Latinis litteris erudivit.
	236	165	4	Seleucia Assyriæ [*al.* Isauriæ] urbs cum trecentis millibus hominum a Romanis capta.
e Romanæ Ecclesiæ episcopatum suscipit undecimus Soter annis VIII.		166	5	*f* Apud Pisas Peregrinus philosophus rogo, quem ex lignis composuerat, incenso, semet superjecit.
g Lucius Cæsar de Parthis cum fratre triumphavit.		167	6	
h Persecutione orta in Asia, Polycarpus et Pionius fecere martyrium : quorum scriptæ quoque passiones feruntur.		168	7	*i* Plurimi in Gallia gloriose ob Christi nomen interfecti : quorum usque in præsentem diem condita libris certamina perseverant.

QUARTA PERSECUTIO.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
k Lues multas provincias occupavit, Roma ex parte vexata. R. CMXX.	237	169	8	*l* Romani contra Germanos, Marcomannos, Quados, Sarmatas, Dacos dimicant.

Tanta per totum orbem pestilentia fuit, ut pene usque ad internecionem Romanus exercitus deletus sit.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
Alexandrinæ Ecclesiæ nonus episcopatui præfuit Agrippinus annis XII.		170	9	*m* Antiochiæ sextus episcopus ordinatur Theophilus : cujus plurima ingenii opera exstant.
n Lucius imperator anno regni nono, sive, ut quidam putant, undecimo, inter Concordiam et Altinum apoplexi exstinctus est, sedens cum fratre in vehiculo.		171	10	*o* Antonino imperatori Melito Asianus Sardensis episcopus apologeticum pro Christianis tradidit.

a Ἱεροσολύμων ἑπτακαιδέκατος ἐπίσκοπος Κασσιανός· ὀκτωκαιδέκατος Πούπλιος· ἐννεακαιδέκατος Μάξιμος· εἰκοστὸς Ἰουλιανός· εἰκοστὸς πρῶτος Γάϊος· εἰκοστὸς δεύτερος Σύμμαχος· εἰκοστὸς τρίτος Γάϊος· εἰκοστὸς τέταρτος Ἰουλιανός· εἰκοστὸς πέμπτος Ἀπίων. *Sync.* p. 351-353 *et Eusebius Hist. eccl.* V, 12.

b Ῥωμαίων ιδ' ἐβασίλευσε Μάρκος Αὐρήλιος, ὁ καὶ Οὖηρος, Λούκιός τε Αὐρήλιος, ὁ καὶ Κόμμοδος, ἔτη ιθ'. *Idem*, p. 352, *A*.

c Λούκιος Καῖσαρ, ἱερουργῶν ἐν Ἀθήναις, εἶδε πῦρ ἀπὸ δυσμῶν εἰς ἀνατολὴν κατ' οὐρανοῦ φαινόμενον. *Ibidem.*

d Οὐολόγεσσος, Πάρθων βασιλεὺς, τὴν Ῥωμαίων χώραν κατέδραμεν. *Ibidem.*

e Ῥωμαίων ἐπίσκοπος Σωτήριχος ἔτη θ'. *Ibidem*, *D*.

f Περεγρῖνος ὁ φιλόσοφος ἐν πανηγύρει πῦρ ἀνάψας ἑαυτὸν ἐνέπρησε. *Ibidem*, *B*.

g Λούκιος Καῖσαρ, Πάρθους ὑποτάξας κατ' αὐτῶν ἐθριάμβευσεν. *Ibidem*, *A*.

h Πολύκαρπος τῷ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρίῳ ἐτελειώθη, διωγμοῦ κατὰ (Ἐκκλησίας) γεγονότος. *Ibidem*, *B*.

i Πολλοὶ κατὰ Γαλλίας νομίμως ὑπὲρ Χριστοῦ ἤθλησαν, ὧν τὰ μαρτύρια ἀναγέγραπται εἰς μνήμην τοῖς μετέπειτα. *Ibidem.*

k Λοιμώδης νόσος ἐπικρατήσασα μέχρι Ῥώμης ἔφθασεν. *Sync.* p. 352, *C*.

l Ῥωμαῖοι Γερμανοὺς καὶ Σαυρομάτας καὶ Δάκας καὶ Κουάδους κατεπάλαισαν. *Ibidem*, *B*.

m Ἀντιοχείας ἕκτος ἐπίσκοπος Θεόφιλος ἔτη ιγ'. Θεοφίλου τούτου συγγράμματα διάφορά εἰσι καὶ φέρονται. *Ibidem*, *D*.

n Λούκιος αὐτοκράτωρ ἐννάτῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτει ἐτελεύτησεν. *Ibidem*, *C*.

o Μελίτων Σαρδιανῶν ἐπίσκοπος τῆς Λυδίας βίβλον ἀπολογίας Ἀντωνίνῳ ὑπὲρ Χριστιανῶν ἐπέδωκε. *Ibidem.*

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
			M. Aur. Antoninus	*a* Oppianus Cilix poeta cognoscitur, qui *Halieuticam* miro splendore conscripsit.
b Dionysius Corinthiorum episcopus clarus habetur, et Pinytus [*al.* Pytinus] Cretensis vir eloquentissimus.		172	11	*c* Apollinaris Asianus Hieropolitanus episcopus insignis habetur.
Tatianus hæreticus agnoscitur : a quo Encratitæ.	238	173	12	Bardesanes alterius hæreseos princeps notus efficitur.

d Pseudoprophetia, quæ Cataphrygas nominatur, accepit exordium auctore Montano, et Priscilla Maximillaque, insanis vatibus.

e Imperator Antoninus multis adversum se nascentibus bellis sæpe ipse intererat, sæpe duces nobilissimos destinabat, in quis semel Pertinaci, et exercitui, qui cum eo in Quadorum regione pugnabat, siti oppressis, pluvia divinitus demissa est : cum econtrario Germanos et Sarmatas fulmina persequerentur, et plurimos eorum interficerent. Exstant litteræ M. Aurelii gravissimi imperatoris, quibus illam Germanicam sitim Christianorum forte militum precationibus impetrato imbre discussam contestatur.

		174	13	
		175	14	*f* Romanæ Ecclesiæ duodecimus episcopatum suscipit Eleutherius annis XV.
g Atticus Platonicæ sectæ philosophus agnoscitur.	239	176	15	
i Antiochiæ septimus episcopus constituitur Maximus.		177	16	
R. CMXXX.		178	17	*h* Marcus Antoninus Commodum filium suum consortem regni facit.
		179	18	

k Antoninus cum filio suo de hostibus triumphavit, quos per triennium apud Carnuntum habens stativa castra, vastaverat.

l Imperatores multis multa largiti sunt : et pecuniam, quæ fisco debebatur, provinciis concedentes, tabulas debitorum in medio Romanæ urbis foro incendi præceperunt : ac ne quid bonitati deesset, severiores quasque leges novis constitutionibus temperaverunt.

Antoninus post victoriam adeo in editione munerum magnificus fuit, ut centum simul leones exhibuerit.		180	19	*m* Antoninus in Pannonia febri perit.
o Smyrna urbs Asiæ terræ motu ruit : ad cujus instaurationem decennalis tributorum immunitas data est.				*n* Commodus a senatu Augustus appellatur.

p XV. COMMODUS annis XIII.

p Commodus de Germanis hoc solum feliciter triumphavit.	240	181	1	*q* Templum Serapidis Alexandriæ incensum.

a Ὀππιανὸς Ἁλιευτικῶν ποιητὴς ἤκμαζε, Κίλιξ τῷ γένει. *Sync. p.* 352, *C.*

b Διονύσιος ἐπίσκοπος Κορίνθου ἱερὸς ἀνὴρ ἐγνωρίζετο. *Ibidem.*

c Ἀπολλινάριος ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως τῆς ἐν Ἀσίᾳ ἱερὸς ἀνὴρ ἤκμαζεν. *Ibidem.*

d Κατὰ Φρύγας συνέστη ψευδοπροφητεία. *Idem, p.* 353, *A.*

e Ἀντωνῖνος αὐτοκράτωρ πυκνῶς τοῖς πολεμίοις ἐπέκειτο, αὐτός τε παρὼν, καὶ τοὺς πολεμάρχας ἀποστέλλων· καὶ Περτίνακι καὶ τοῖς ἄλλοις σὺν αὐτῷ δίψει πιεζομένοις ὄμβρος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐγένετο, καὶ τοῖς ἀντιτασσομένοις Γερμανικοῖς καὶ Σαρμάταις σκηπτὸς ἔπεσε, πολλούς τε αὐτῶν διέφθειρε· λέγεται δὲ, ὡς καὶ ἐπιστολαὶ φέρονται Μάρκου τοῦ βασιλέως, ἐν αἷς μαρτυρεῖ μέλλοντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ διαφθείρεσθαι, ταῖς τῶν Χριστιανῶν εὐχαῖς διασεσῶσθαι. *Chron. pasch. p.* 260, 261.

f Ῥωμαίων ἐννεακαιδέκατος ἐπίσκοπος Ἐλευθέριος ἔτη ιε'. *Sync. p.* 353, *D.*

g Ἀττικὸς Πλατωνικὸς φιλόσοφος. *Ibidem, B.*

h Ἀντωνῖνος κοινωνὸν τῆς βασιλείας Κόμμοδον ἴδιον παῖδα ἀνέδειξεν. *Ibidem, C.*

i Ἀντιοχείας ἕβδομος ἐπίσκοπος Μάξιμος. *Ibidem, D.*

k Ἀντωνῖνος κατὰ τῶν πολεμίων σὺν ἑαυτοῦ παιδὶ ἐθριάμβευσεν. *Ibidem.*

l Οἱ αὐτοκράτορες διανομὰς καὶ θέας παντοίας παρέσχον, τά τε δημόσια ἀνῆκαν, καὶ τοὺς τῶν χρεῶν χάρτας ἐπὶ τῆς Ῥωμανισίας ἀγορᾶς κατέφλεξαν· νόμους καὶ διατάξεις εὖ συνειδότες ἀνενεώσαντο. *Sync. p.* 353, *C.*

m Ἀντωνῖνος ἐν Παννωνίαις νόσῳ τελευτᾷ. *Ibidem.*

n Κόμμοδος ὑπὸ τῆς συγκλήτου Σεβαστὸς ἀνεῤῥήθη. *Ibidem.*

o Σμύρνα πόλις Ἀσίας σεισμῷ κατεπτώθη, καὶ πρὸς οἰκοδομὴν ἀνείθη τῶν φόρων ἔτη ι'. *Idem, p.* 353, *D.*

p Ῥωμαίων ιε' ἐβασίλευσε Κόμμοδος ἔτη ιγ'. *Idem, p.* 354, *A.*

q Τὸ Σεραπεῖον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατεφλέχθη. *Idem, p.* 354, *A.*

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
			Commodus	
a Alexandrinæ Ecclesiæ decimus episcopatum sortitur Julianus annis decem.		182	2	
		183	3	*b* Irenæus episcopus Lugdunensis insignis habetur.
Thermæ Commodianæ Romæ factæ.		184	4	Origenes nascitur.
Commodus Septembrem mensem nomine suo appellavit.	241	185	5	

c Hierosolymis vicesimus sextus ordinatur episcopus Maximus. Post quem vicesimus septimus Antoninus. Vicesimus octavus Valens. Vicesimus nonus Dulichianus. Tricesimus Narcissus. Tricesimus primus Dius. Tricesimus secundus Germanio. Tricesimus tertius Gordianus. Tricesimus quartus rursum Narcissus. Tantis apud Hierosolymam episcopis constitutis, non potuimus discernere tempora singulorum, eo quod usque in præsentem diem episcopatus eorum anni minime inveniuntur.

		186	6	
		187	7	*d* In Capitolium fulmen ruit Romæ, et magna inflammatione facta, bibliothecæ et vicinæ quæque ædes concrematæ.
		188	8	
f Romæ episcopatum suscepit tertius decimus R. CMXL. Victor annis decem (*Arm.* XII) cujus mediocria exstant de religione volumina.	242	189	9	*e* Commodus imperator colossi capite sublato, suæ imaginis caput jussit ei imponi.
		190	10	
h Alexandriæ undecimus constituitur episcopus Demetrius annis quadraginta quatuor.		191	11	*g* Serapio octavus Antiochiæ ordinatur episcopus.
k Incendio Romæ facto, Palatium et ædes Vestæ, plurimaque Urbis pars solo coæquantur.		192	12	*i* Commodus multos nobilium interficit, et spectacula Romano populo præbet insignia ad abalienationem populi.
l Commodus strangulatur in domo Vestiliani.	243	193	13	
Pertinax septuagenario major, cum præfecturam Urbis ageret, ex senatusconsulto imperare jussus est.		*m* XVI. ÆLIUS PERTINAX mensibus sex.		
		194	1	

n Pertinax obsecrante senatu, ut uxorem suam Augustam, et filium Cæsarem appellaret, contradixit, sufficere testatus, quod ipse regnaret invitus.

o Pertinax occiditur in palatio Juliani jurisperiti scelere, quem postea Severus apud Mulvium Pontem interfecit post menses septem quam imperium invaserat.

p Clemens Alexandrinæ Ecclesiæ presbyter, et Pantænus Stoicus philosophus, in disputatione dogmatis nostri disertissimi habentur.

a Ἀλεξανδρείας ι' ἐπίσκοπος Ἰούλιος. *Sync. p.* 352, *D.*

b Εἰρηναῖος ἐπίσκοπος Λουγδούνων πόλεως Γαλλίας θείοις λόγοις καὶ πράξεσι διέλαμπε. *Idem, p.* 354, *A.*

c Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος εἰκοστὸς ἕκτος Μάξιμος· εἰκοστὸς ἕβδομος Ἀντωνῖνος· εἰκοστὸς ὄγδοος Οὐάλης· εἰκοστὸς ἔννατος Δολιχιανός· τριακοστὸς Νάρκισσος· τριακοστὸς πρῶτος Δῖος· τριακοστὸς δεύτερος Γερμανίων· τριακοστὸς τρίτος Σαρδιανός· τριακοστὸς τέταρτος Νάρκισσος πάλιν. *Sync. p.* 354-359. Τῶν γε μὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκόπων τοὺς χρόνους γραφῇ σωζομένους οὐδαμῶς εὗρον. *Eusebius Hist. eccl. IV*, 5.

d Ἐν τῷ Καπιτωλίῳ σκηπτὸς ἔπεσε, καὶ τὰς βιβλιοθήκας καὶ ἄλλα τούτου μέρη σκηπτὸς κατέφλεξεν. *Sync. p.* 354, *B; et Chron. pasch. p.* 263, *D.*

e Τοῦ κολοσσοῦ τὴν κεφαλὴν ἀφελὼν Κόμμοδος, ἰδίαν ἐπέθηκεν εἰκόνα. *Chron. pasch. p.* 263, *D.*

f Ῥωμαίων ἐπίσκοπος ιδ' Βίκτωρ ἔτη ι6'. *Ibidem.*

g Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος Σεραπίων. *Sync. p.* 355, *D.*

h Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Δημήτριος ἔτη μγ'. *Ibidem.*

i Κόμμοδος τοὺς ἐν γερουσίᾳ τιμίους ἀνελών. *Idem, p.* 354, *B.*

k Ἐμπρησμὸς μέγας τὸ Παλάτιον Ῥώμης, καὶ τὴν οἰκίαν τῶν παρθένων καὶ ἄλλα πλεῖστα ἐνέπρησε. *Ibidem.*

l Κόμμοδος αἰφνίδιον ἐτελεύτησεν ἀποπνιγεὶς ἐν οἰκίᾳ Βεστιανοῦ. *Idem p.* 264, *B.*

m Ῥωμαίων ἑκκαιδέκατος ἐβασίλευσεν Ἐλύϊος Περτίναξ μῆνας ἕξ. *Sync. p.* 354, *D*

n Περτίναξ ἀξιούσῃ τῇ συγκλήτῳ Ῥωμαίων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Σεβαστὴν ὀνομάσαι καὶ τὸν υἱὸν Καίσαρα ἀποδεῖξαι, ἀντεῖπε φάσκων, ἱκανὸν, ὅτι βεβιασμένος πάρειμι ἐπὶ τὴν ἀρχήν. *Chron. pasch. p.* 264, *B.*

o Περτίναξ ἐσφάγη ὡς ἐξέρχεται ἀπὸ τοῦ Παλατίου. *Ibidem.*

p Κλήμης πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας, καὶ Πάνταινος φιλόσοφος ἀπὸ Στωϊκῶν ἐν τῷ θείῳ λόγῳ διέλαμπον. *Sync. p.* 355. *A, B.*

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM. Severus	
				a XVII. SEVERUS annis XIX.
b Narcissus Hierosolymorum XXXV episcopus et Theophilus Cæsariensis, Polycrates quoque, et Asianæ provinciæ episcopi insignes habentur.		195	1	

Severus provincia Tripolitana, oppido Lepti solus ex Africa, usque in præsentem diem, Romanus imperator fuit : et in honorem Pertinacis, quem Julianus occiderat, Pertinacem se cognominari jussit. Ideo autem hic duo anni positi sunt, quia superiore anno sex menses regnavit Severus.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
		196	2	
Judaicum et Samariticum [*al.* Sarmaticum] bellum ortum.	244	197	3	

Quæstione orta in Asia inter episcopos, an secundum legem Moysi quartodecimo die mensis Pascha observandum esset, Victor Romanæ urbis episcopus et Narcissus Hierosolymorum, Polycrates quoque Ephesiorum, et Irenæus Lugdunensis, et Bacchylus Corinthiorum, plurimique Ecclesiarum pastores, quid eis probabile visum fuerit, litteris ediderunt : quarum memoria ad nos usque perdurat.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
R. CML.		198	4	
		199	5	
Severo imperante, Thermæ Severianæ apud Antiochiam et Romæ factæ, et Septizonium exstructum.		200	6	

c Severus Parthos et Adiabenos superavit : Arabas quoque interiores ita cecidit, ut regionem eorum Romanam provinciam fecerit. Ob quæ Parthicus, Arabicus, Adiabenicus, cognominatus est.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
d Romæ quartus decimus episcopatum suscipit Zephyrinus annis XVIII.	245	201	7	*e* Persecutione in Christianos facta, Leonides Origenis pater gloriosa martyrii morte translatus est.
		202	8	
		203	9	
	QUINTA PERSECUTIO.			
Alexander ob confessionem Dominici nominis insignis habetur (1).		204	10	Clemens multa et varia conscribit.
f Musianus nostræ philosophiæ scriptor agnoscitur.	246	205	11	
		206	12	Origenes Alexandriæ studiis eruditus, divinis totus incumbit voluminibus.

In hoc anno jubilæum a majoribus invenimus observatum, id est XII [*al.* XIII] anno Severi et CCLII Antiochenæ urbis.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
		207	13	

g Clodio Albino, qui se in Gallia Cæsarem fecerat, apud Lugdunum interfecto, Severus in Britannos bellum transfert, ubi, ut receptas provincias ab incursione barbarica faceret securiores, vallum per CXXII [*al.* CXXXII] millia passuum a mari ad mare perduxit. Pictorum cecidit ingens multitudo.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
Tertullianus Afer, centurionis proconsularis filius, omnium Ecclesiarum sermone celebratur.	247	208	14	
R. CMLX.		209	15	
		210	16	
		211	17	
h Severus moritur Eboraci in Britannia.		212	18	*Severinus Ebroicis in Britannia moritur.*

Geta Severi filius cum Bassiano fratre successor relictus, et post hostis publicus judicatus, confestim periit.

a Ῥωμαίων ἑπταχαιδέκατος βασιλεὺς Σευῆρος ἔτη ιθ'. *Sync. p.* 356, *A.*

b Καισαρείας ἐν Παλαιστίνῃ καθηγεῖτο Θεόφιλος· καὶ Νάρκισσος τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίας τὴν λειτουργίαν εἶχε. Κορίνθου δὲ τῆς καθ' Ἑλλάδα Βάκχυλλος, καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ παροικίας Πολυκράτης. *Eusebius Hist. eccl. V*, 22.

c Σευῆρος Ἀδιαβηνοὺς καὶ Ἄραβας συμμαχήσαντας τῷ Νίγερι καθυπέταξεν. *Sync. p.* 356, *A.*

d Ῥώμης ιδ' ἐπίσκοπος Ζεφυρῖνος ἔτη δώδεκα. *Euseb. apud Sync. p.* 355, *C.*

e Λεωνίδης Ὠριγένους πατὴρ ἐμαρτύρησε, διωγμοῦ γεγονότος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. *Ibidem, p.* 355, *B.*

f Μουσιανὸς ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς ἐγνωρίζετο. *Ibidem.*

g Σευῆρος εἰς Ῥώμην ἐλθὼν Ἀλδῖνον τυραννήσαντα κατὰ Λουγδούνων πόλιν ἀνεῖλε. *Idem, p.* 356, *B.*

h Σευῆρος εἰς Βρεττανίαν ἐλθὼν τελευτᾷ. *Ibidem.*

(1) Alexandri martyris sub Antonino imp. exstat insigne epitaphium in collectione a me edita *Script. vet.* t. V, p. 361.

OLYMP.	CHRISTUS	ROM.
		Antoninus Caracalla

a XVIII. ANTONINUS cognomento CARACALLA, Severi filius, annis VII.

248 213 1 *b* Antiochiæ nonus episcopus constituitur Asclepiades.
214 2

Antoninus Caracalla cognominatus propter genus vestis, quod Romæ erogaverat : et econtrario Caracallæ ex ejus nomine Antoninianæ [*al.* Antoninæ, *al.* Antonianæ] dictæ.

215 3 Antoninus Romæthermas sui nominis
216 4 ædificavit. Nihil præterea memorabile fecit.
249 217 5 Antoninus tam impatiens libidinis fuit, ut novercam suam Juliam duxerit
218 6 uxorem.

c Alexander tricesimus Hierosolymorum episcopus ordinatur adhuc vivente Narcisso, et cum eo pariter Ecclesiam regit.

d Antiochiæ episcopus decimus constituitur Philippus.

e Romæ Ecclesiæ episcopatum suscipit quintus decimus Callistus annis quatuor.

R. CMLXX. 219 7 Antoninus interficitur inter Edessam et Carras Syriæ Mesopotamiæ civitates, anno ætatis quadragesimo secundo.

XIX. *f* MACRINUS anno I.

220 1 Macrinus præfecturam prætorio regens imperator factus.
i Macrinus occiditur in Archelaide.

g Circensibus Vulcanaliorum Romæ amphitheatrum incensum.

h Abgarus, vir sanctus, regnavit Edessæ, ut vult Africanus.

XX. *k* ANTONINUS alter, id est M. Aur. Antoninus, qui et Aurelianus, annis IV.

Marcus Aurelius Antoninus, Antonini Caracallæ ut putabatur filius, et sacerdos Heliogabali templi, adeo impudice in imperio suo vixit, ut nullum genus obscenitatis omiserit.

Divion construitur.

Sanctus Benignus martyrio coronatur.

250 221 1 Heliogabalum templum Romæ ædi-
222 2 ficatum.

l Romanæ Ecclesiæ sextus decimus ordinatur episcopus Urbanus an. novem.

m In Palæstina Nicopolis, quæ prius Emmaus vocabatur, urbs condita est, legationis industriam pro ea suscipiente Julio Africano scriptore temporum.

223 3
224 4

n Antoninus Romæ occiditur tumultu militari cum matre Symiasera (Soemia Syra).

251 XXI. *o* ALEXANDER MAMMÆÆ filius an. XIII.
225 1

Alexander Xerxem regem Persarum gloriosissime vicit, et disciplinæ militaris tam severus corrector fuit, ut quasdam tumultuantes legiones integras exauctoraverit.

a Ῥωμαίων ιη' ἐβασίλευσεν Ἀντωνῖνος ὁ ἐπικληθεὶς Καράκαλλος, υἱὸς ὢν Σευήρου ἔτη ζ'. *Sync. p.* 356, *C.*

b Ἀντιοχείας ἔνατος ἐπίσκοπος Ἀσκληπιάδης ἔτη θ'. *Ibidem.*

c Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος Ἀλέξανδρος. *Idem, p.* 361, *C.*

d Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος ι' Φίλιππος. *Idem, p.* 359, *A.*

e Ῥωμαίων ις' ἐπίσκοπος Κάλλιστος ἔτη η'. *Idem, p.* 358, *A.*

f Ῥωμαίων ιη' ἐβασίλευσε Μακρῖνος ἔτος ἕν. *Idem, p.* 357, *C.*

g Κιρκισίοις Ἡφαιστίοις ἐκάη τὸ ἀμφιθέατρον ἐν Ῥώμῃ. *Ibidem, B.*

h Ἀφρικανὸς Ἄβγαρόν φησιν ἱερὸν ἄνδρα βασιλεύειν Ἐδέσσης κατὰ τούτους τοὺς χρόνους. *Idem, p.* 359, *B.*

i Μακρῖνος ἐσφάγη ἐν Ἀρχελαΐδι. *Ibidem.*

k Ῥωμαίων ιθ' ἐβασίλευσεν Ἀντωνῖνος Αὐρήλιος ἔτη δ'. *Sync. p.* 357, *C.*

l Ῥώμης ἐπίσκοπος Οὐρβανὸς ἔτη ζ'. *Idem, p.* 359, *A.*

m Παλαιστίνης Νικόπολις, ἡ πρότερον Ἐμμαοῦς, ἐκτίσθη πόλις, πρεσβεύοντος ὑπὲρ αὐτῆς καὶ προϊσταμένου Ἰουλίου Ἀφρικανοῦ τοῦ τὰ χρονικὰ συγγραψαμένου. *Chron. pasch. p.* 267, *D.*

n Ἐσφάγη Ἀντωνῖνος ἐν Ῥώμῃ. *Idem, p.* 268, *A.*

o Ῥωμαίων κ' ἐβασίλευσεν Ἀλέξανδρος ὁ Μαμμαίας υἱὸς ἔτη ιγ'. *Sync. p.* 358, *B.*

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM. Alexander	
Ulpianus jurisconsultus assessor Alexandri insignissimus habetur.		226	2	
		227	3	Thermæ Alexandrinæ Romæ ædificatæ, quæ ante Neronianæ.
Geminus [*al.* Germanus] presbyter Antiochenus, et Hippolytus, et Beryllus episcopus Arabiæ Bostrenus, clari scriptores habentur. R. CMLXXX.	252	228	4	
		229	5	
		230	6	*a* Antiochiæ undecimus constituitur episcopus Zebennus.
b Romanæ Ecclesiæ decimus septimus episcopatum suscipit Pontianus annis quinque.		231	7	
Alexander in matrem Mammæam unice pius fuit, et ob id omnibus amabilis.	253	232	8	Origenes in Alexandria clarus habetur.
		233	9	
		234	10	
c Alexandrinæ Ecclesiæ duodecimus episcopus ordinatur Heraclas an. XVI.		235	11	
		236	12	

d Romæ octavus decimus ordinatur episcopus Antheros mense uno. Post quem decimus nonus Fabianus an. XIII.

e Alexander occiditur Moguntiaci tumultu militari.	254	237	13	*f* Origenes de Alexandria ad Cæsaream Palæstinæ transit

g XXII. MAXIMINUS annis III, et diebus paucis.

Maximinus primus ex corpore militari sine senatus auctoritate ab exercitu imperator electus est. R. CMXC.		238	1	
		239	2	*h* Maximinus adversum Ecclesiarum sacerdotes persecutionem facit.

SEXTA PERSECUTIO.

Gordiano Romam ingresso Pupienus et Albinus, qui imperium arripuerant, in palatio occisi.		240	3	*i* Maximinus Aquileiæ a Pupieno occiditur.

k XXIII. GORDIANUS annis VI.

	255	241	1	
		242	2	
		243	3	
		244	4	
	256	245	5	
		246	6	

l Gordianus admodum adolescens, Parthorum natione superata, cum victor reverteretur ad patriam, fraude Philippi præfecti prætorio haud longe a Romano solo interfectus est. Gordiano milites tumulum ædificant, qui Euphrati imminet, ossibus ejus Romam revectis.

Philippus Philippum filium suum consortem regni facit : primusque omnium ex Romanis imperatoribus Christianus fuit.

m XXIV. PHILIPPUS annis VII.

Quadraginta missus natali Romanæ urbis cucurrerunt : et agon mille annorum actus.		247	1	

a 'Αντιοχείας ἑνδέκατος ἐπίσκοπος Ζέβεννος. *Sync. p.* 359, *A.*

b 'Ρώμης ἐπίσκοπος ἐννεακαιδέκατος Ποντιανός. *Idem, p.* 361, *C.*

c 'Αλεξανδρείας ἐπίσκοπος (δωδέκατος) 'Ηρακλᾶς. *Ibidem.*

d 'Ρώμης ἐπίσκοπος ιη' 'Αντέρως μῆνα ἕνα· (μεθ' ὃν ιθ') Φαβιανὸς ἔτη ιγ'. *Idem, p.* 361, 362.

e 'Εσφάγη 'Αλέξανδρος ἐν Μογοντιακῷ. *Chron. p.* 268, *C.*

f 'Ωριγένης ἀπὸ 'Αλεξανδρείας εἰς Καισάρειαν Παλαιστίνης μετέστη. *Ibidem, C.*

g 'Ρωμαίων κβ' ἐβασίλευσε Μαξιμῖνος ἔτη γ'. *Sync. p.* 361, *A.*

h Μαξιμῖνος κατὰ Χριστιανῶν διωγμὸν ἐκίνησεν. *Ibidem.*

i Μαξιμῖνος ἀνῃρέθη ἐν 'Ακυλήϊα. *Idem, p.* 361, *B.*

k 'Ρωμαίων κγ' ἐβασίλευσε Γορδιανὸς ἔτη ϛ'. *Sync. p.* 361, *D.*

l Γορδιανὸς εἰς Πάρθους ἐλθὼν ἀναιρεῖται ὑπὸ τῶν οἰκείων στρατιωτῶν, ὑπάρχου Φιλίππου γνώμῃ τοῦ μετ' αὐτὸν βασιλεύσαντος. *Ibidem.*

m 'Ρωμαίων κγ' ἐβασίλευσε Φίλιππος ἔτη ζ'. *Idem, p.* 352, *B.*

OLYMP.	CHRISTUS	ROM.
		Philippus
	248	2

R. M. 257 249 3

Regnantibus Philippis millesimus Romanæ urbis expletus est annus: ob quam solemnitatem innumerabiles bestiæ in circo magno interfectæ: ludique in campo Martio theatrales tribus diebus ac noctibus populo pervigilante celebrati.

Theatrum Pompeii incensum, et Hecatostylon.

250 4 Philippus urbem cognominem sui in Thracia construxit.

251 5

252 6 *a* Alexandrinæ Ecclesiæ tertius decimus episcopatum tenuit Dionysius annis XVIII. Hic autem Dionysius vir sui temporis eloquentissimus summa gloria floruit.

b Philippus senior Veronæ, Romæ junior occiditur.

258 253 7

d Decius e Pannonia inferioribus Dalmatiis natus fuit; qui cum Philippos patrem et filium interfecisset, ob odium eorum, persecutionem in Christianos movet, qua diaconus Laurentius Romæ martyrium duxit.

c XXV. DECIUS anno I, mensibus III.

254 1 Romæ amphitheatrum incensum. Jubelæus juxta majores nostros.

SEPTIMA PERSECUTIO.

Antonius monachus in Ægypto nascitur.

e Romanæ Ecclesiæ episcopatum post Fabiani gloriosam mortem vicesimus suscipit Cornelius, quem tenuit annis tribus, diebus tribus, qui et ipse martyrio coronatus est. Exstant ad eum Cypriani octo epistolæ.

f Cyprianus primum rhetor, deinde presbyter, ad extremum Carthaginiensis episcopus martyrio coronatur.

Pestilens morbus multas totius orbis provincias occupavit, maximeque Alexandriam et Ægyptum, ut scribit Dionysius, et Cypriani De mortalitate testis est liber.

g Alexandro Hierosolymorum episcopo apud Cæsaream Palæstinæ ob martyrium interfecto, et Antiochiæ Babyla, Mazabanus et Fabius episcopi constituuntur.

h Decius cum filio in Abrito [*al.* Aprutio] occiditur.

i XXVI. GALLUS, et VOLUSIANUS, Galli filius, annis II, mensibus IV.

255 1 *k* Origenes moritur.

l Romanæ Ecclesiæ episcopatum tenet vicesimus primus Lucius annis tribus, mensibus tribus [*al.* Lucius mensibus octo]. Post quem vicesimus secundus Stephanus annis quatuor. Exstant ad utrumque Cypriani epistolæ.

a Ἀλεξανδρείας (ιγ') ἐπίσκοπος Διονύσιος. *Sync.* p. 363, C.

b Φίλιππος ἀνῃρέθη ἅμα τῷ υἱῷ. *Cedrenus* p. 257, C.

c Ῥωμαίων (κε') ἐβασίλευσε Δέκιος ἔτος α'. *Chron. pasch.* p. 271, A.

d Δέκιος Φίλιππον ἀνεῖλεν ἅμα τοῖς παισὶ, καὶ διὰ τὸ πρὸς Φίλιππον ἔχθος, πικρὸν ἤγειρε κατὰ Χριστιανῶν διωγμὸν, ἐν ᾧ Φαβιανὸς ἐπὶ τῆς Ῥώμης ὁ ταύτης ἐπίσκοπος τὸν μαρτυρικὸν ἀνεδήσατο στέφανον, Βαβυλᾶς τε κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ἐπισκοπῶν, καὶ Ἱεροσολύμων Ἀλέξανδρος. *Sync.* p. 363, A.

e Ῥώμης ἐπίσκοπος (κ') Κορνήλιος ἔτη γ'. *Ibidem*, B.

f Κυπριανὸς διαπρέπων ἔργοις καὶ λόγοις θεοσεβείας, ὁ μέγας Καρθαγένης ἐπίσκοπος, τῷ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρίῳ τελειοῦται. *Idem*, p. 363, A.

g Ἀντιοχείας ιϐ' ἐπίσκοπος Βαβυλᾶς, (εἶτα) Φλαβιανός. *Ibidem*, et 385, C. Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος Μαζαβάνης. *Ibidem*, et p. 385, C.

h Δέκιος ἐσφάγη μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐν Ἀβύρτῳ. *Chron. pasch.* p. 272, A.

i Ῥωμαίων κϛ' ἐβασίλευσε Γάλλος καὶ Βολλουσιανὸς ἔτος ἕν, μῆνας δ'. *Niceph.* p. 401, C.

k Κατὰ τὸν Γάλλου χρόνον λέγει τεθνάναι τὸν Ὠριγένην Εὐσέβιος. *Sync.* p. 377, A.

l Ῥωμαίων (κα') ἐπίσκοπος Λούκιος ἔτη β'. Στέφανος ἔτη β'. *Idem*, p. 375-381.

a Novatus presbyter Cypriani Romam veniens Novatianum et cæteros confessores sibi sociat, eo quod Cornelius pœnitentes apostatas recepisset. Novatianum prolixis scriptis Dionysius coarguit (1).

OLYMP.	CHRISTUS	ROM.
		Gallus et Volusianus
	256	2

b Gallus et Volusianus, cum adversus Æmilianum, qui in Mœsia res novas machinabatur, ex Urbe profecti essent, in foro Flaminii, sive, ut alii putant, Interamnæ interfecti sunt. Æmilianus tertio mense invasæ tyrannidis exstinctus est.

Valerianus in Rhætia ab exercitu Augustus, Gallienus Romæ a senatu Cæsar appellatus.

c XXVII. VALERIANUS et GALLIENUS annis xv.

d Antiochiæ quartus decimus constituitur episcopus Demetrianus.

OLYMP.	CHRISTUS	ROM.
259	257	1
	258	2

e Romanæ Ecclesiæ pontificatum suscepit vicesimus tertius Xystus, et tenuit annis duobus, mensibus undecim, diebus sex [*al.* annis undecim]; cum quo Laurentius martyrium suscepit.

	CHRISTUS	ROM.
R. MX.	259	3

OCTAVA PERSECUTIO.

Valerianus in Christianos persecutione commota, statim a Sapore Persarum rege capitur, ibique servitute miserabili consenescit.

f Sapor rex Persarum Syriam, Ciliciam et Cappadociam depopulatur.

g Antiochiæ quintus decimus Paulus Samosatenus constituitur episcopus.

Gallieno in omnem lasciviam dissoluto, Germani Ravennam usque venerunt.

OLYMP.	CHRISTUS	ROM.
	260	4
260	261	5
	262	6
	263	7
261	264	8
	265	9

Valeriano in Persas ducto, Gallienus nostris pacem reddidit.

Alamanni vastatis Galliis in Italiam transiere. Græcia, Macedonia, Pontus, Asiæ depopulatæ per Gothos. Quadi et Sarmatæ Pannonias occupaverunt.

Germanis Hispanias obtinentibus Tarracon expugnata est.

OLYMP.	CHRISTUS	ROM.
	266	10

Parthi Mesopotamiam tenentes Syriam incursarunt.

h Romanæ Ecclesiæ vicesimus quartus episcopus constituitur Dionysius annis duobus, mensibus tribus, diebus septem [*al.* annis novem].

i Alexandrinæ Ecclesiæ quartus decimus ordinatur episcopus Maximus annis xviii.

l Hierosolymorum episcopatum tenet Hymenæus.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.
		267	11
		268	12
R. MXX.	262	269	13

k Odenathus decurio Palmyrenus collecta agrestium manu ita Persas cecidit, ut ad Ctesiphontem castra poneret.

a Ναυᾶτος αἱρεσιάρχης πρεσβύτερος Ῥώμης ἐγνωρίζετο. *Sync. p.* 375, *D.*

b Γάλλος καὶ Βολλουσιανὸς ἐσφάγησαν ἐν ἀγορᾷ Φλαμενίου. *Idem p.* 376, *B.*

c Ῥωμαίων ἐβασίλευσεν Οὐαλεριανὸς καὶ Γαλιηνὸς ἔτη ιε'. *Niceph. p.* 401, *C.*

d Ἀντιοχείας τεσσαρεσκαιδέκατος ἐπίσκοπος Δημητριανός. *Idem, p.* 381, *A.*

e Ῥώμης (κγ') ἐπίσκοπος Ξύστος ἔτη θ'. *S. p.* 381, *A.*

f Σαπώρης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς καταδραμὼν Συρίαν ἦλθεν εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ πᾶσαν Καππαδοκίαν ἐδῄωσε. *Ibidem, C.*

g Ἀντιοχείας ιε' ἐπίσκοπος Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς. *Ibidem.*

h Ῥώμης ἐπίσκοπος (κδ') Διονύσιος ἔτη η'. *Ibidem.*

i Ἀλεξανδρείας (ιδ') ἐπίσκοπος Μάξιμος ἔτη (ιη'). *Ibidem, B.*

k Ὠδέναθος Παλμυρηνὸς ἀνὴρ στρατηγικὸς κατὰ Περσῶν ἀριστεύσας Κτησιφῶντα πολιορκίᾳ παρεστήσατο. *Idem, p.* 382, *C.*

l Ἱεροσολύμων (λε') ἐπίσκοπος Ὑμέναιος. *Idem, p.* 387, *B.*

(1) Apud Syncellum p. 379, D.

OLYMP.	CHRISTUS	ROM.
		Valerianus et Gallienus

270 14 Galliæ per Posthumum et Victorium et Tetricum receptæ.

a Paulus Samosatenus a cunctorum prædicatione desciscens, Artemonis hæresim suscitavit. In cujus locum Antiochenæ Ecclesiæ sextus decimus ordinatur episcopus Domnus.

b Gallienus Mediolani occiditur. 271 15

c XXVIII. CLAUDIUS anno I, mensibus IX.

272 1

In Alexandria una pars, quæ appellatur Bruchium, quæ per multos annos fuerat obsessa, quia rebellabat, tandem destruitur.

Claudius Gothos, Illyricum et Macedoniam vastantes superat. Ob quæ in curia clypeus ei aureus, et in Capitolio statua aurea collocata est.

d Claudius Sirmii moritur. 263 273 2

Quintilius Claudii frater a senatu Augustus appellatus, decimo septimo [*al.* nono decimo] imperii die Aquileiæ occiditur.

e XXIX. AURELIANUS annis V, mensibus VI.

Aurelianus, Tetrico apud Catalaunos prodente exercitum suum, Gallias recepit. 274 1 Antiochenæ Ecclesiæ septimus decimus ordinatur episcopus Timotheus.

275 2

f Zenobia apud Immas haud longe ab Antiochia vincitur : quæ, occiso Odenatho marito, Orientis tenebat imperium : in qua pugna strenuissime adversus eam dimicavit Pompeianus dux cognomento Francus [*al.* Staticus], cujus familia hodieque apud Antiochiam perseverat, ex cujus Evagrius charissimus nobis presbyter stirpe descendit.

Eusebius Laodicensis insignis habetur. 264 276 3

Aurelianum Romæ triumphantem Tetricus et Zenobia præcesserunt. E quibus Tetricus corrector postea Lucaniæ fuit : et Zenobia in Urbe summo honore consenuit : a quo hodieque Romæ Zenobia familia nuncupatur.

g Aurelianus templum Soli ædificat, 277 4

et Romam firmioribus muris vallat. 278 5 Primus agon Solis ab Aureliano institutus.

R. MXXX.

h Romanæ Ecclesiæ episcopatum vicesimus quintus suscepit Felix annis V. 279 6

NONA PERSECUTIO.

i Aurelianus cum adversum nos persecutionem movisset, fulmen juxta eum comitesque ejus ruit : ac non multo post inter Constantinopolim et Heracliam in cænophrurio Viæ Veteris occiditur.

a Παῦλος Σαμοσατεὺς, τὴν Ἀρτέμωνος ἀνανεωσάμενος αἵρεσιν, ἐξώσθη. Ἀντιοχείας ἑκκαιδέκατος ἐπίσκοπος Δομνῖνος. *Sync. p.* 381, *A, B.*

b Γαλιανὸς ἐσφάγη ἐν Μεδιολάνῳ. *Niceph. p.* 401, *C.*

c Ῥώμης κη' ἐβασίλευσε Κλαύδιος ἔτος ἕν, μῆνας θ'. *Sync. p.* 384, *B, et Niceph. p.* 401, *C.*

d Κλαύδιος τελευτᾷ τὸν βίον· μεθ' ὃν Κεντίλιος κατέσχεν ὅλας ἡμέρας ιζ', καὶ ἀπέθανε. *Sync. p.* 384, *C.*

e Ῥώμης κθ' ἐβασίλευσεν Αὐρηλιανὸς ἔτη ε', μῆνας ς'. *Sync. p.* 385, *C, et Niceph. loc. prædic.*

f Αὐρηλιανὸς τοὺς Παλμυρηνοὺς ἐχειρώσατο καὶ Γαλλίαν ὑπέταξεν. *Sync. p.* 384, *D.* Ἐν Ἴμμας καλουμένῳ χωρίῳ τοὺς μὲν Παλμυρηνοὺς διέφθειρε, Ζηνοβίαν δὲ χειρωσάμενος εἰς Ῥώμην ἤγαγε, καὶ φιλανθρωπίᾳ χρησάμενος πολλῇ συνάπτει ταύτην ἐνδόξως ἀνδρὶ τῶν ἐν γερουσίᾳ. *Ibidem.*

g Αὐρηλιανὸς ἡλίου ναὸν ἐν Ῥώμῃ κατεσκεύασε. *Idem, p.* 385, *A.*

h Ῥωμαίων ἐπίσκοπος Φῆλιξ ἔτη ε'. *Idem, p.* 386, *B.*

i Τῷ ς' αὐτοῦ ἔτει Αὐρηλιανὸς μέλλων διωγμὸν κινεῖν κατὰ Χριστιανῶν θείῳ κεραυνῷ διακωλύεται· συσκευῆς δὲ γενομένης περὶ αὐτοῦ, ἐκ τῶν κατ' αὐτὸν ἐδολοφονήθη ἐν καινῷ φρουρίῳ. *Idem, p.* 385, *C.*

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
			Probus	
				a XXX. TACITUS mensibus quinque. Quo apud Pontum occiso, obtinuit imperium XXXI. FLORIANUS diebus LXXXIX. Hoc quoque apud Tarsum interfecto Ciliciæ civitatem, regnavit XXXII. PROBUS annis VI, mensibus IV.
Probus Gallias a barbaris occupatas ingenti virtute restituit.		280	1	
b Anatolius Laodicensis episcopus philosophorum disciplinis eruditus plurimo sermone celebratur.	265	281	2	

c Secundo anno Probi, juxta Antiochenos CCCXXV anno, juxta Tyrios CDII, juxta Laodicenos CCCXXIV, juxta Edessenos DLXXXVIII, juxta Ascalonitas CCCLXXX, insana Manichæorum hæresis in commune humani generis malum exorta.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
		282	3	
		283	4	*d* Antiochiæ decimus octavus constituitur episcopus Cyrillus.

e Saturninus magister exercitus novam Antiochiam exorsus est condere : qui postea imperium molitus invadere, Apamiæ occiditur.

Probus Gallos et Pannonios vineas habere permisit, Almeamque et aureum montem militari manu consitos provincialibus colendos dedit.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
f Romanæ Ecclesiæ episcopatum suscepit vicesimus sextus Eutychianus mensibus VIII. Post quem vicesimus septimus Gaianus annis quinque [*al. et Gr.* Gaius annis XV].	266	284 285	5 6	
g Probus tumultu militari apud Sirmium in turri, quæ vocatur Ferrea, occiditur.		286	7	*h* Alexandrinæ Ecclesiæ quintus decimus episcopus præfuit Theonas annis XIX.
				i XXXIII. CARUS cum filiis suis CARINO et NUMERIANO annis II.
		287	1	

k Carus Narbonensis, cum omni Parthorum regione vastata Cochem et Ctesiphontem nobilissimas hostium urbes cepisset, super Tigrim castra ponens fulmine ictus periit.

l Numerianus, cum ob oculorum dolorem lecticula veheretur in Thracia, insidiis Apri soceri sui occisus est, vix fetore cadaveris post aliquot dies scelere comperto.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.
Carinus prælio victus apud Margum occiditur.		288	2

a Βασιλεύει Τάκιτος μῆνας ς', οὗ σφαγέντος ἐν Πόντῳ, βασιλεὺς Φλωριανὸς ἡμέρας πη'· οὗ σφαγέντος ἐν Τάρσῳ, βασιλεύει Πρόβος ἔτη ς', μῆνας δ'. *Sync. p.* 385, *D.*

b Ἀνατόλιος ὁ Λαοδικείας ἐπίσκοπος φιλοσόφοις μαθήμασι διαπρέπων ἐγνωρίζετο. *Idem*, *p.* 386, *A.*

c Ἡ τῶν μανέντων Μανιχαίων πανόλεθρος ἀπώλεια τῷ τῶν ἀνθρώπων παρεισήχθη βίῳ. *Ibidem*, *A.*

d Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος (ιη') Κύριλλος ἔτη ιε'. *Idem*, *p.* 386, *C.*

e Σατορνῖνος στρατοπεδάρχης τὴν καινὴν Ἀντιόχειαν ἤρξατο κτίζειν· ὃς ὕστερον ἐπαναστὰς τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ ἐσφάγη ἐν Ἀπαμείᾳ ὑπὸ τῶν ἰδίων. *Idem*, *p.* 386, *A.*

f Τῆς Ῥωμαίων Ἐκκλησίας γέγονεν ἐπίσκοπος (κς') Εὐτυχιανὸς μῆνας η'· μεθ' ὃν Γάϊος (κζ') ἐπίσκοπος ἔτη ιε'. *Idem*, *p.* 386, *C.*

g Πρόβος ἐσφάγη ἐν Σιρμίῳ. *Ibidem*, *A.*

h Ἀλεξανδρείας (ιε') ἐπίσκοπος Θεωνᾶς ἔτη ιη'. *Ibidem*. *C.*

i Ῥωμαίων βασιλεὺς (λγ') Κάρος σὺν τοῖς παισὶ Καρίνῳ καὶ Νουμεριανῷ ἔτη β'. *Ibidem.*

k Κάρος ἀνὴρ Γαλάτης, πολεμήσας Πέρσαις, παρέλαβε Κτησιφῶντα, ὃς παρὰ ποταμῷ Τίγριδι διαστρατοπεδευόμενος, κεραυνοῦ κατασκήψαντος, ἀθρόως ἅμα τῇ σκηνῇ διαφθείρεται. *Ibidem*, *D.*

l Ὁ Νουμεριανὸς ἐπανιὼν ἐκ Περσῶν, καὶ ὀφθαλμιάσας, ὑπὸ τοῦ ἰδίου πενθεροῦ φονεύεται τὴν προσηγορίαν Ἄπερος. *Ibidem.*

OLYMP.	CHRISTUS	ROM. Diocletianus.

R. MXL. 267 *a* XXXIV. DIOCLETIANUS annis xx.
289 1

b Diocletianus Dalmata, scribæ filius imperator electus, statim Aprum in militum concione percussit, jurans sine suo scelere Numerianum interfectum.

290 2

Diocletianus in consortium regni Herculium Maximianum assumit : qui rusticorum multitudine oppressa, quæ factioni suæ Bacaudarum [*al.* Bagaridarum] nomen indiderat, pacem Galliis reddit.

291 3

268

292 4 Carausius [*al.* Causarius] sumpta purpura Britannias occupavit.

Quinquegontiani (*al.* Quiquegentiani) Africam infestaverunt.

293 5 Narseus Orienti bellum intulit.

Tenebræ fuerunt interdiu.

Carporum et Basternarum gentes in Romanum solum translatæ sunt.

c Ægyptum Achilleus obtinuit. Ob quæ Constantius et Galerius Maximianus Cæsares assumuntur in regnum. Quorum Constantius Claudii ex filia nepos fuit : Galerius in Dacia haud longe a Serdica natus. Atque ut eos Diocletianus etiam affinitate conjungeret, Constantius privignam Herculii Theodoram accepit : ex qua postea sex liberos Constantini fratres habuit. Galerius filiam Diocletiani duxit Valeriam. Ambo uxores, quas habuerant, repudiare compulsi.

294 6
295 7
296 8
297 9
298 10
299 11

269

d Busiris et Coptus civitates provinciæ Thebaidos contra Romanos rebellantes, ad solum usque subversæ sunt.

R. ML.

Primus Diocletianus adorari ut Deum se jussit, et gemmas vestibus calceamentisque inseri : cum ante eum omnes imperatores in modum judicum salutarentur, et chlamydem tantum purpuream a privato habitu plus haberent.

270

300 12 *e* Romanæ Ecclesiæ vicesimus octavus episcopatum suscipit Marcellinus, annis IX.
301 13

f Alexandria cum omni Ægypto per Achilleum ducem a Romana potestate desciscens, octavo obsidionis mense a Diocletiano capta est. Itaque plurimi per totam Ægyptum gravibus proscriptionibus exsiliisque vexati, interfectis his qui auctores perduellionis exstiterant.

302 14
303 15 *g* Ecclesiæ Hierosolymorum vicesimus septimus ordinatur episcopus Zabdas.

Post decem annos per Asclepiodotum præfectum prætorio Britanniæ receptæ.

Juxta Lingonas a Constantio Cæsare LX millia Alamannorum cæsa.

304 16 Veturius, magister militiæ, Christianos persequitur milites : paulatim ex illo tempore jam persecutione adversum nos incipiente.

Galerius Maximianus victus a Narseo ante carpentum Diocletiani purpuratus cucurrit.

DECIMA PERSECUTIO.

Jubelæus secundum majores.

Persecutionis anni decem.

Secundo anno persecutionis Diocletianus Nicomediæ, Maximianus Mediolani purpuram deposuerunt, volente Diocletiano, Galerio et Constantio ex Cæsaribus Augustis factis.

a Διοκλητιανὸς (λδʹ) ἔτη κʹ. *Niceph. p.* 401, *D.*

b Διοκλητιανὸς Δαλμάτης τὸ γένος, παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν, τὸν Ἄπερα τὸν τοῦ Νουμεριανοῦ σφαγέα φονεύει. *Sync. p.* 387, *A.*

c Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς Κωνστάντιον καὶ Μαξιμιανὸν Καίσαρας ἐποίησαν. *Cedrenus p.* 268, *A.*

d Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς τὴν Βούσιριν καὶ τὴν Κοπτὸν πόλεις ἐν Θήβαις τῆς Αἰγύπτου, ἀποστατησάσας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς, εἰς ἔδαφος κατέσκαψαν. *Idem, p.* 266, *D.*

e Ῥώμης ἐπίσκοπος (κηʹ) Μαρκελλιανὸς ἔτη βʹ. *Niceph. p.* 411, *C.*

f Τῆς Ἀλεξανδρείας σὺν τῇ Αἰγύπτῳ ἀποστατησάσης, τῇ προσβολῇ τῶν Ῥωμαίων πλεῖστοι ἀνῃρέθησαν. *Ibidem.*

g Ἱεροσολύμων (ληʹ) ἐπίσκοπος Ζαβδᾶς. *Niceph. p.* 410, *B.*

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM. Diocletianus	
Thermæ Romæ Diocletianæ factæ, et Maximinianæ Carthagini.	271	305	17	Galerius Maximianus, superato Narseo, et uxoribus ac liberis, sororibusque ejus captis, a Diocletiano ingenti honore suscipitur.
a Ecclesiæ Hierosolymorum vicesimus octavus præfuit Hermon annis xxxviii.		306	18	*b* Antiochiæ decimus nonus constituitur episcopus Tyrannus.
Terræ motu horribili apud Tyrum et Sidonem multa opera conciderunt, et populus innumerabilis oppressus est.		307	19	

c Alexandrinæ Ecclesiæ sextus decimus post Theonam ordinatur episcopus Petrus, qui postea nono persecutionis anno gloriose martyrium perpetravit.

Diocletianus et Maximianus Augusti insigni pompa Romæ triumpharunt, antecedentibus currum eorum Narsei conjuge, sororibus, liberis et omni præda, qua Parthos spoliaverant.

d Nono decimo Diocletiani anno, mense Martio, in diebus Paschæ, ecclesiæ subversæ sunt.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
e Romæ vicesimus nonus episcopus constituitur Eusebius mensibus sex. Post quem tricesimus Ecclesiam tenet Miltiades annis iv.		308	20	*Ordinatus est sanctus Mallonus archiepiscopus Rothomagensis II.*
		XXXV. GALERIUS solus biennio Augustus imperium tenuit.		
R. MLX.		309	1	*f* Maximus et Severus a Galerio Maximiano Cæsares facti.
g Galerius Maximianus vicesimo primo imperii sui anno moritur.	272	310	2	

h Constantius sexto decimo imperii anno diem obiit in Britannia Eboraci. Post quem filius ejus Constantinus ex concubina Helena procreatus regnum invadit. Quarto autem persecutionis anno Constantinus regnare orsus.

i Severus Cæsar a Galerio Maximiano contra Maxentium missus, Ravennæ secundo anno imperii sui interficitur.

k Licinius a Galerio Carnunti in Pannoniis imperator factus.

l XXXVI. CONSTANTINUS annis xxx, mensibus x.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.
m Maxentius Herculii Maximiani filius a prætorianis militibus Romæ Augustus appellatur.		311	1

a Ἱεροσολύμων (λθ') ἐπίσκοπος Ἑρμῶν. *Niceph. p.* 410, *B.*

b Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος (ιθ') Τύραννος ἔτη ιγ'. *Idem, p.* 417, *D.*

c Μετὰ Θεωνᾶν διαδέχεται τὴν ἐπισκοπὴν τῶν ἐπ' Ἀλεξανδρείας Πέτρος, ὅς, ἐννάτῳ ἔτει τοῦ διωγμοῦ τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς, τῷ τοῦ μαρτυρίου κατεκοσμήθη στεφάνῳ. *Eusebius Hist. eccl. VII*, 32, *et Chron. pasch. p.* 276, *C.*

d Ἔτους ιθ' τῆς Διοκλητιανοῦ βασιλείας μηνὶ δύστρῳ, ἐν ἡμέρᾳ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, ἔπλωτο πανταχόσε βασιλικὰ γράμματα, τὰς Ἐκκλησίας εἰς ἔδαφος φέρειν. *Chron. pasch. p.* 276, 277.

e Ῥώμης ἐπίσκοπος (κθ') Εὐσέβιος ἔτη δ'. Μιλτιάδης ἔτη δ'. *Niceph. p.* 411, *D.*

f Γαλέριος δύο Καίσαρας ἐποίησεν Μαξιμῖνον καὶ Σευῆρον. *Chron. pasch. p.* 278, *B.*

g Βασιλεύσας ἔτη ιϛ' Γαλέριος ἐτελεύτησε. *Ibidem.*

h Βασιλεύσας Κωνστάντιος ἐπὶ ἔτη ιγ' ἀπέθανε, καὶ διεδέξατο αὐτὸν ὁ παῖς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος, ὁ νόθος ἐξ Ἑλένης αὐτῷ γενόμενος. *Ibidem.*

i Ὁ Γαλέριος Μαξιμιανὸς Σευῆρον ἀπέστειλεν τὸν Καίσαρα, ἵνα Μαξέντιον ἀνέλῃ. Καὶ ἀνῃρέθη Σευῆρος ἐν πολέμῳ. *Ibidem.*

k Λικίνιος ἀνηγορεύθη εἰς Καρνοῦντα. *Idem, p.* 279, *B*

l Ῥωμαίων λϛ' ἐβασίλευσε Κωνσταντῖνος ἔτη λά (λ') καὶ μῆνας ι'. *Ibidem, D.*

m Οἱ ἐν Ῥώμῃ στρατιῶται ἀνηγόρευσαν Μαξέντιον, τὸν υἱὸν Μαξιμιανοῦ τοῦ Ἑρκουλίου, βασιλέα. *Cedrenus p.* 270. *A.*

OLYMP.	CHRISTUS	ROM.
		Constantinus
	312	2

Herculius Maximianus a filia Fausta detectus, quod dolum Constantino viro suo pararet, Massiliæ fugiens occiditur.

Quirinus episcopus Siscianus gloriose pro Christo interficitur. Nam manuali [*al.* navali] mola ad collum ligata e ponte præcipitatus in flumen diutissime supernatavit, et cum spectantibus collocutus, ne sui terrerentur exemplo, vix, orans ut mergeretur, obtinuit.

a Romanæ Ecclesiæ Silvester tricesimus primus ordinatur episcopus annis XXII. [*al.* XXI.]

273 — 313 — 3
314 — 4

Subrogatus Mulianus archiepiscopus Rothomagensis III, qui interfuit concilio Arelatensi I.

b Maximianus [*al. et Gr.* Maximinus], persecutione in Christianos facta, cum jam a Licinio puniendus esset, apud Tarsum moritur.

315 — 5
316 — 6

c Alexandrinæ Ecclesiæ decimus septimus ordinatur episcopus Achillas.

d Maxentius juxta pontem Milvium a Constantino superatus occiditur.

274 — 317 — 7

Bellum Cibalense adversus Licinium.

318 — 8
319 — 9

e Hierosolymorum tricesimus nonus constituitur episcopus Macarius.

R. MLXX.

f Diocletianus haud procul a Salonis in villæ suæ palatio moritur, et solus omnium privatus inter deos refertur.

g PAX NOSTRIS A CONSTANTINO REDDITUR.

320 — 10
275 — 321 — 11

h Crispus et Constantinus, filii Constantini, et Licinius adolescens, Licinii Augusti filius, Constantini ex sorore nepos, Cæsares appellantur. Quorum Crispum Lactantius Latinis litteris erudivit, vir omnium suo tempore eloquentissimus, sed adeo in hac vita pauper, ut plerumque etiam necessariis indiguerit, nedum deliciis.

322 — 12
323 — 13
324 — 14
276 — 325 — 15

i Alexandrinæ Ecclesiæ decimus octavus episcopus ordinatur Alexander, a quo Arius presbyter de Ecclesia ejectus multos suæ impietati sociat: ad quorum perfidiam coarguendam synodus trecentorum decem et octo episcoporum in Nicæam urbem Bithyniæ congregata omnes hæreticorum machinas *homousii* oppositione delevit.

k Licinius de palatio suo Christianos pellit.

326 — 16

Basileus Amasiæ Ponticæ episcopus sub Licinio martyrio coronatur.

a Ῥώμης (λα') ἐπίσκοπος Σίλβεστρος ἔτη κη'. *Niceph. p.* 411, *D.*

b Μαξιμῖνος, κατὰ Χριστιανῶν ἐπινοήσας, ἡττηθεὶς ὑπὸ Λικινίου ἐν Κιλικίᾳ φυγὰς ὤλετο. *Cedrenus p.* 272, *C, et Chron. pasch. p.* 280, *B.*

c Ἀλεξανδρείας (ιζ') ἐπίσκοπος Ἀχιλλᾶς ἔτος ἕν. *Niceph. p.* 416, *C.*

d Τὸν Μαξέντιον ἀνεῖλε Κωνσταντῖνος πολέμῳ, ὃς πνιγεὶς εἰς τὸν Τίβεριν ποταμὸν, εἰς τὴν γέφυραν Μουλυβίου, βασιλεύσας ἔτη ϛ'. *Chron. pasch. p.* 278, *C, et* 280, *B.*

e Ἱεροσολύμων (λθ') ἐπίσκοπος Μακάριος. *Idem p.* 410, *B.*

f Διοκλητιανὸς ἰδιωτεύσας τὸ πνεῦμα ἀπέῤῥηξεν. *Cedrenus p.* 269, *B.*

g Ὁ Χριστιανῶν πέπαυται διωγμός. *Idem p.* 272, *C.*

h Κωνσταντῖνος Αὔγουστος Κωνστάντιον καὶ Κρίσπον τοὺς ἑαυτοῦ υἱοὺς Καίσαρας ἀνηγόρευσε. *Chron. pasch. p.* 281, *C.*

i Ἀλεξανδρείας (ιη') ἐπίσκοπος Ἀλέξανδρος, ὁ καὶ ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ. *Niceph. p.* 416, *C.*

k Λικίνιος ἤρξατο κατὰ Χριστιανῶν διωγμὸν κινεῖν. *Cedrenus p.* 282, *D.*

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM. Constantinus	
Constantinus, filius Constantini, Cæsar factus.		327	17	*a* Licinius Thessalonicæ contra jus sacramenti privatus occiditur.
Nazarius rhetor insignis habetur.		328	18	
Constantinus cum liberis suis honorificas ad Antonium litteras dirigit.	R. MLXXX. 277	329	19	*Subrogatus Severus archiepiscopus Rothomagensis IV.*

b Crispus Constantini filius et Licinius junior, Constantiæ Constantini sororis et Licinii filius, crudelissime interficiuntur anno imperii sui nono.

		330	20	

c Vicennalia Constantini Nicomediæ acta, et sequenti anno Romæ edita.

HUC USQUE HISTORIAM SCRIBIT EUSEBIUS PAMPHILI MARTYRIS CONTUBERNALIS, CUI NOS ISTA SUBJECIMUS.

		331	21	

Arnobius rhetor in Africa clarus habetur : qui cum in civitate Siccæ ad declamandum juvenes erudiret, et adhuc ethnicus ad credulitatem somniis impelleretur, neque ab episcopo impetraret fidem, quam semper impugnaverat, elucubravit adversus pristinam religionem luculentissimos libros : et tandem velut quibusdam obsidibus pietatis fœdus impetravit.

Drepanam Bithyniæ civitatem in honorem martyris Luciani ibi conditi Constantinus instaurans, ex vocabulo matris suæ Helenopolim nuncupavit.

In Antiochia Dominicum, quod vocatur Aureum, ædificari cœptum.		332	22	Constantinus uxorem suam Faustam interfecit.

Donatus agnoscitur : a quo per Africam Donatiani.

Antiochiæ post Tyrannum vicesimus ordinatur episcopus Vitalis. Post quem vicesimus primus Philogonus. Cui successit vicesimus secundus Paulinus. Post quem vicesimus tertius Eustachius. Quo in exsilium ob fidem truso, usque in præsentem diem, Ariani Ecclesiam occupaverunt, id est Eulalius, Eusebius, Euphronius, Placillus, Stephanus, Leontius, Eudoxius, Meletius, Euzoius, Dorotheus, rursum Meletius. Quorum idcirco tempora non digessi, quod eos hostes potius Christi, quam episcopos, judicem.

	278	333	23	Porphyrius misso ad Constantinum insigni volumine exsilio liberatur.

Juvencus presbyter, natione Hispanus, Evangelia heroicis versibus explicat.

Alexandrinæ Ecclesiæ decimus nonus, ordinatur episcopus Athanasius. Metrodorus philosophus agnoscitur.		334	24	Ditatur Constantinopolis pene omnium urbium nuditate, quæ ante Byzantium dicta.
Edicto Constantini gentilium templa subversa sunt.		335	25	

Romæ tricesimus secundus Ecclesiam tenuit Marcus mensibus octo. Post quem tricesimus tertius ordinatus est Julius annis sedecim, mensibus quatuor.

		336	26	Romani Gothos in Sarmatarum regione vicerunt.
Constantius filius Constantini provehitur ad regnum.	279	337	27	Pestilentia et fame innumerabilis multitudo in Syria Ciliciaque periit.
Sarmatæ et Limigantes dominos suos, qui nunc Archaragantes vocantur, facta manu, in Romanum solum expulerunt.	R. MXC.	338	28	Calocærus in Cypro res novas molitus opprimitur.
		339	29	

a Λικίνιος τέλος σφαγείς. *Chron. pasch. p.* 282, *B.*

b Κωνσταντῖνος Κρίσπον τὸν ἴδιον υἱὸν Καίσαρα ὄντα καὶ διαβληθέντα αὐτῷ ἀνεῖλεν. *Ibidem, D.*

c Κωνσταντῖνος εἰκοσαετηρίδα τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἦξε, καὶ ἔδωκεν ἐν τῇ Ῥώμῃ βικεννάλια. *Ibidem, C.*

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Constantinus.

Tricennalibus Constantini Dalmatius Cæsar appellatur. 340 30 Pater rhetor Romæ gloriosissime docet.

Nazarii rhetoris filia in eloquentia patri coæquatur, cui nomen Eunomia fuit.

Eustachius Constantinopolitanus presbyter agnoscitur : cujus industria in Hierosolymis martyrium constructum est.

Tiberianus vir disertus præfectus prætorio Gallias regit.

280 341 31

Constantinus extremo vitæ suæ tempore ab Eusebio Nicomediensi episcopo baptizatus, in Arianum dogma declinat : a quo usque in præsens tempus ecclesiarum rapinæ, et totius orbis est secuta discordia.

Constantinus, cum bellum pararet in Persas, in Acyrone [*al.* Acinore] villa publica juxta Nicomediam moritur, anno ætatis LXIII [*al.* LXVI] : post quem tres liberi ejus ex Cæsaribus Augusti appellantur.

XXXVII. CONSTANTIUS, CONSTANTINUS, et CONSTANS, annis XXIV, mensibus V, diebus XII.

Sapor rex Persarum Mesopotamia vastata, duobus ferme mensibus Nisibin obsedit. 342 1 Ablavius præfectus prætorio, et multi nobilium interfecti.

Jacob Nisibenus episcopus agnoscitur: ad cujus preces sæpe urbs discrimine 343 2 liberata est.

Dalmatius Cæsar, quem patruus Constantinus consortem regni filiis reliquerat, factione Constantini patruelis et tumultu militari, anno imperii sui tertio, occiditur.

344 3

Ex hoc loco impietas Ariana, Constantii regis fulta præsidio, exsiliis, carceribus, et variis afflictionum modis primum Athanasium, deinde omnes non suæ partis episcopos persecuta est.

Subrogatus Eusebius archiepiscopus Rothomagensis V. .

Vario eventu adversum Francos a Constante pugnatur. 345 4 Constantinus bellum fratri inferens juxta Aquileiam Alsæ occiditur.

Multæ Orientis urbes terræ motu horribili conciderunt. 281 346 5 Audæus in Syria Cœle clarus habetur, a quo hæresis Audæana.

Antiochiæ Dominicum aureum dedicatur. 347 6 Paulus crudelitate Philippi præfecti (nam fautor Macedonii partium erat) et Arianorum insidiis strangulatur.

Macedonius artis plumariæ in locum Pauli ab Arianis episcopis subrogatur : a quo nunc hæresis Macedoniana.

Hermogenes magister militiæ Constantinopoli tractus a populo ob episcopum Paulum, quem regis imperio et Arianorum factione pellebat.

Franci a Constante perdomiti, et pax cum eis facta.

348 7

Maximus Trevirorum episcopus clarus habetur : a quo Athanasius Alexandriæ episcopus, cum a Constantio quæreretur ad pœnam, honorifice susceptus est.

Neocæsarea in Ponto subversa, excepta ecclesia, et episcopo, cæterisque qui ibi reperti sunt. R. MC. 282 349 8 Titianus vir eloquentissimus præfecturam prætoriam apud Gallias administrat.

Sapor rex Persarum Christianos persequitur.

Athanasius ad Constantis [*al.* Constantii] litteras Alexandriam regreditur. 350 9

Magnis rei publicæ expensis in Seleucia Syriæ portus effectus. 351 10 Dyrrachium corruit terræ motu : et tribus diebus ac noctibus Roma nutavit : plurimæque Campaniæ urbes versatæ.

Eusebius episcopus Emisenus Arianæ signifer factionis, multa et varia conscribit.

Rursum Sapor tribus mensibus obsedit Nisibin.

Solis facta defectio. 352 11

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Constantius

283 353 12

Bellum Persicum nocturnum apud Singaram, in quo haud dubiam victoriam militum stoliditate perdidimus. Neque vero ullum Constantio ex novem gravissimis præliis contra Persas gravius bellum fuit. Nam, ut alia omittam, Nisibi obsessa, Bizabdæ et Amida captæ sunt.

Quadragesimus Maximus post Macarium Hierosolymorum episcopus moritur. Post quem Ecclesiam Ariani invadunt : id est Cyrillus, Eutychius, rursum Cyrillus, Irenæus, tertio Cyrillus, Hilarius, quarto Cyrillus ; quorum Cyrillus, cum a Maximo fuisset presbyter ordinatus, et post mortem ejus ita ei ab Acacio, episcopo Cæsariensi, et cæteris episcopis Arianis episcopatus promitteretur, si ordinationem Maximi repudiasset, diaconus in ecclesia administravit : ob quam impietatem sacerdotii mercede pensatus, Heraclium, quem moriens Maximus in suum locum substituerat, varia fraude sollicitans, de episcopo in presbyterum regradavit.

354 13

Romanæ Ecclesiæ tricesimus quartus ordinatur episcopus Liberius. Quo in exsilium ob fidem truso, omnes clerici juraverunt quod nullum alium susciperent. Verum cum Felix ab Arianis fuisset in sacerdotium substitutus, plurimi pejeraverunt : et post annum cum Felice ejecti sunt ; quia Liberius tædio victus exsilii, et in hæretica pravitate subscribens, Romam quasi victor intraverat.

Romæ populus adversus Magnentianos rebellans ab Heraclida senatore proditur.

Vetranioni apud Naissum a Constantio regium insigne detractum.

Magnentio apud Augustodunum arripiente imperium, Constans haud longe ab Hispania, anno ætatis suæ tricesimo, imperii sui tertio decimo, in castello, cui nomen est Helene, interficitur. Quam ob rem turbata re publica, Vetranio Mursæ, Nepotianus Romæ imperatores facti.

Nepotiani caput pilo per Urbem circumlatum, multæque proscriptiones nobilium et cædes factæ.

355 14

356 15

Nonnulli nobilium Antiochiæ a Gallo interfecti.

Gallus Constantii patruelis Cæsar factus.

Magnentius Mursæ victus : in quo prælio Romanæ vires conciderunt.

Gallus Judæos, qui interfectis per noctem militibus arma ad rebellandum invaserant, oppressit, cæsis multis hominum millibus, usque ad innoxiam ætatem : et civitates eorum Diocæsaream, Tiberiadem, et Diospolim, plurimaque oppida igni tradidit.

284 357 16

358 17

Gennadius Forojuliensis orator Romæ insignis habetur.

Minervius Burdigalensis rhetor Romæ florentissime docet.

Magnentius Lugduni in palatio propria se manu interficit : et Decentius frater ejus, quem ad tuendas Gallias Cæsarem miserat, apud Senonas laqueo vitam explet.

R. MCX. 359 18

Silvanus in Gallia res novas molitus vicesimo octavo die exstinctus est.

Gallus Cæsar sollicitatus a Constantio patrueli, cui in suspicionem ob regiam indolem venerat, Istriæ [*al.* Histone] occiditur.

Victorinus rhetor et Donatus grammaticus præceptor meus Romæ insignes habentur : e quibus Victorinus etiam statuam in foro Trajani [*al.* Romano] meruit.

360 19

Alcimus et Delphidius rhetores in Aquitania florentissime docent.

Petrus Cæsaraugustæ orator insignis docet.

Paulinus et Rhodanus Galliarum episcopi in exsilium ob fidem trusi.

Donatus, a quo supra Donatianos dici in Africa memoravimus, Carthagine pellitur. Quidam sectatores ejus etiam Montenses vocant, eo quod ecclesiam Romæ primum in monte habere cœperunt.

Eusebius Vercellensis episcopus, et Lucifer, ac Dionysius Caralitanæ, et Mediolanensis Ecclesiæ episcopi, Pancratius quoque Romanus presbyter, et Hilarus diaconus distantibus inter se ab Arianis et a Constantio damnantur exsiliis.

285 361 20

Julianus frater Galli Mediolani Cæsar appellatur.

Reliquiæ apostoli Timothei Constantinopolim invectæ.

Sarmatha, Amathas, et Macarius discipuli Antonii insignes habentur.

Liberius episcopus Romanus in exsilium mittitur.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Constantius

Antonius monachus centesimo quinto anno ætatis in eremo moritur, solitus multis ad se venientibus de Paulo quodam Thebæo miræ beatitudinis viro referre complura : cujus nos exitum brevi libello explicuimus.

Hilarius episcopus Pictaviensis factione Saturnini Arelatensis episcopi, reliquorumque qui cum eo erant, Arianorum, ante triennium in Phrygiam pulsus libros de nostra religione componit.

Saraceni in monasterium beati Antonii irruentes Sarmatham interficiunt.

Magnæ Alamannorum copiæ apud Argentoratum [*al.* Argentarium, *infra* Argentariam], oppidum Galliarum, a Cæsare Juliano oppressæ.

Evanthius eruditissimus grammaticorum Constantinopoli diem obiit : in cujus locum ex Africa Chrestus assumitur.

362 21

Constantio Romam ingresso, ossa Andreæ apostoli, et Lucæ evangelistæ a Constantinopolitanis miro favore suscepta.

Paulinus Trevirorum episcopus in Phrygia [*al.* Pythia] exsulans moritur.

Nicomedia terræ motu funditus eversa, vicinis urbibus ex parte versatis.

363 22

Synodus apud Ariminum et Seleuciam Isauriæ facta : in qua antiqua Patrum fides, decem primum legatorum, dehinc omnium proditione damnata est.

Hilarius, cum apud Constantinopolim librum pro se Constantio porrexisset, ad Gallias rediit.

Macedonius Constantinopoli pellitur.

364 23

Honoratus ex præfecto prætorio Galliarum primus Constantinopoli præfectus urbi factus.

Gratianus, qui nunc imperator est, nascitur.

Omnes pene toto orbe Ecclesiæ sub nomine pacis et regis Arianorum consortio polluuntur.

Constantius Mopsocrenis inter Ciliciam Cappadociamque moritur, anno ætatis XLV [*al.* XLII].

286 365 24

Constantinopoli maxima ecclesia dedicatur.

Galliæ per Hilarium Ariminensis [*al.* Arianæ] perfidiæ dolos damnat.

Meletius Sebastiæ Armeniorum episcopus ab Acacio et Georgio episcopis Arianis Antiochiam transfertur : et post non grande temporis intervallum, cum presbyteros, qui ab Eudoxio antecessore suo depositi fuerant, suscepisset, exsilii justissimam causam subita fidei demutatione delusit.

XXXVIII. JULIANUS anno uno, mensibus octo.

Georgio per seditionem populi incenso, qui in locum Athanasii ab Arianis fuerat ordinatus, Athanasius Alexandriam revertitur.

366 1

Juliano ad idolorum cultum converso, blanda persecutio fuit illiciens magis, quam impellens ad sacrificandum : in qua multi ex nostris voluntate propria corruerunt.

Eusebius et Lucifer de exsilio revertuntur : e quibus Lucifer ascitis duobus confessoribus Paulinum, Eustachii episcopi presbyterum, qui se nunquam hæreticorum communione polluerat, in parte catholica Antiochiæ episcopum facit.

367 2

Æmilianus ob ararum subversionem Dorostori a vicario incenditur.

Prohæresius sophista Atheniensis, lege data, ne Christiani liberalium artium doctores essent, cum sibi specialiter Julianus concederet, ut Christianos doceret, scholam sponte deseruit.

Ecclesia Antiochiæ clausa, et gravissima imminentis persecutionis procella Dei voluntate sopita est. Nam Julianus in Persas profectus nostrum post victoriam diis sanguinem voverat : ubi a quodam simulato perfuga ad deserta perductus, cum fame et siti Apostata perdidisset exercitum, et inconsultius a suorum erraret agminibus, ab obvio forte hostium equite conto ilia perfossus interiit, anno ætatis XXXI [*al.* XXXII]. Post quem sequenti die Jovianus ex primicerio domesticorum imperator factus est.

XXXIX. JOVIANUS mensibus octo.

Jovianus rerum necessitate compulsus Nisibin et magnam Mesopotamiæ partem Sapori regi Persarum tradidit.

368 1

Subrogatus Marcellinus archiepiscopus Rothomagensis VII.

Synodus Antiochiæ a Meletio et suis facta, in qua *homousio anomœo*que rejecto, medium inter hæc *homœusion* Macedonianum dogma vindicaverunt.

Jovianus cruditate, sive odore prunarum, quas nimias adoleri jusserat, Dadastanæ moritur, anno ætatis xxxiv. Post quem Valentinianus tribunus scutariorum, e Pannonia Cibalensis apud Nicæam Augustus appellatus, fratrem Valentem Constantinopoli in consortium regni assumit.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM. Valentinianus et Valens	
Apollinaris Laodicensis episcopus multimoda nostræ religionis scripta componit.	R. MCXX. 287	369	1	XL. VALENTINIANUS, et VALENS annis xiii, mensibus v.

Valentinianus egregius alias imperator et Aureliano moribus similis, nisi quod severitatem ejus nimiam et parcitatem quidam crudelitatem et avaritiam interpretabantur.

Terræ motu per totum orbem facto, mare littus egreditur, et Siciliæ multarumque insularum innumerabiles populos opprimit.

Valens ab Eudoxio Arianorum episcopo baptizatus nostros persequitur.		370	2	

Procopius, qui apud Constantinopolim tyrannidem invaserat, apud Phrygiam salutarem exstinctus est : et plurimi Procopianæ partis cæsi atque proscripti.

Romanæ Ecclesiæ tricesimus quintus ordinatur episcopus Damasus. Et post non multum temporis intervallum Ursinus [*al.* Ursicinus] a quibusdam episcopus constitutus Sicininum cum suis invadit : quo Damasianæ partis populo confluente, crudelissimæ interfectiones diversi sexus perpetratæ.

Gratianus Valentiniani filius Ambianis imperator factus.		371	3	Apud Atrebatas lana e cœlo pluviæ mista defluit. Hilarius Pictaviensis episcopus moritur.

Tanta Constantinopoli est orta tempestas, ut miræ magnitudinis decidens grando nonnullos hominum interfecerit.

Libanius Antiochenus rhetor agnoscitur.		372	4	Nicæa, quæ sæpe ante corruerat, terræ motu funditus eversa.
Agon Constantinopoli a Valente redditus.	288	373	5	Eusebius Vercellensis episcopus moritur.

Athanaricus rex Gothorum in Christianos persecutione mota plurimos interficit : et de propriis sedibus in Romanum solum expellit.

Magna fames in Phrygia.		374	6	Constantinopoli Apostolorum Martyrium dedicatur.

Lucifer Caralitanus episcopus moritur, qui cum Gregorio episcopo Hispaniarum, et Philone Libyæ, nunquam se Arianæ miscuit pravitati.

Maximinus præfectus annonæ maleficos ab imperatore investigare jussus, plurimos Romæ nobilium occidit.

Valentinus in Britannia, antequam tyrannidem invaderet, oppressus est.		375	7	Presbyter Sirinus [*al.* Sirmii] nequissime decollatur, quod Octavianum exproconsule apud se latitantem prodere noluisset.

Lex datur, nobilitate deleta, ut quique quarto gradui jungantur.

Didymus Alexandrinus multa de nostro dogmate per notarios commentatur : qui post quintum nativitatis suæ annum luminibus orbatus elementorum quoque ignarus fuit.

Probus præfectus Illyrici iniquissimis tributorum exactionibus ante provincias, quas regebat, quam a barbaris vastarentur, erasit.

Eunomius discipulus Aetii Constantinopoli agnoscitur, a quo hæresis Eunomiana.

		376	8	
Saxones cæsi Deusone in Francorum regione.	189	377	9	Burgundionum octoginta ferme millia, quod nunquam antea, ad Rhenum descenderunt.

Clearchus præfectus urbis Constantinopoli agnoscitur : a quo necessaria et diu exspectata votis aqua inducitur civitati.

Alexandriæ vicesimus ordinatur episcopus Petrus : qui post Valentis interitum tam facilis in recipiendis hæreticis fuit, ut nonnullis suspicionem acceptæ pecuniæ intulerit.

Melania nobilissima mulierum Romanarum et Marcellini quondam consulis filia, unico prætore tunc

urbano filio derelicto, Hierosolymam navigavit: ubi tanto virtutum præcipueque humilitatis miraculo fuit, ut Theclæ nomen acciperet.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM. Valentinianus et Valens	
		378	10	
Aquileienses clerici, quasi chorus beatorum habentur. R. MCXXX.		379	11	Multi monachorum Nitriæ per tribunos et milites cæsi.
Valens, lege data, ut monachi militarent, nolentes fustibus jussit interfici [*al.* fluctibus necari].				Quia superiori anno Sarmatæ Pannonias vastaverunt, iidem consules permansere.

Post Auxentii seram mortem, Mediolani Ambrosio episcopo constituto, omnis ad fidem rectam Italia convertitur.

Theodulus miserabilis presbyter, dum adversus conscientiam furoris sui sacrificia Deo offerre auderet, in mediis precibus eliditur.

Valentinianus, subita sanguinis eruptione, quod Græce *apoplexis* vocatur, Brigitione moritur. Post quem Gratianus assumpto in imperium Valentiniano fratre, cum patruo Valente regnat.

Apollinarius Laodicensis jactatione ingenii quosdam errores pertinaciter asseverans, hæresim sui nominis suscitavit, quam Damasus habito Romæ concilio damnavit.

Theodosius Theodosii postea imperatoris pater, et plurimi nobilium occisi.

Photinus in Galatia moritur, a quo Photinianorum dogma Judaicum (1): qui multa continentiæ et ingenii bona uno superbiæ malo perdidit [*al.* decoloravit].

Alamannorum triginta circiter millia apud Argentariam oppidum Galliarum ab exercitu Gratiani strata.		380	12	Basilius Cæsariensis episcopus Cappadociæ clarus habetur.

Florentinus et Bonosus [*al.* Bosonius] et Rufinus insignes monachi habentur: e quibus Florentinus tam misericors in egentes fuit, ut vulgo pater pauperum vocatus sit.

Superatis in congressione Romanis, Gothi funduntur in Thraciam.	290	381	13	

Gens Hunorum Gothos vastat: qui a Romanis sine armorum depositione suscepti, per avaritiam Maximi ducis ad rebellandum fame coacti sunt.

		382	14	Valens de Antiochia exire compulsus sera pœnitentia nostros de exsiliis revocat.

Lacrymabile bellum in Thracia: in quo, deserente equitum præsidio, Romanæ legiones a Gothis cinctæ usque ad internecionem cæsæ sunt. Ipse imperator Valens, cum sagitta saucius fugeret, et ob dolorem nimium sæpe equo laberetur, ad cujusdam villæ casam deportatus est. Quo persequentibus barbaris, et incensa domo, sepultura quoque caruit.

Ab Urbe condita, usque ad extremum hujus operis annum, fiunt anni MCXXXI hoc modo: Sub regibus anni CCXL; sub consulibus anni CDLXIV; sub Augustis et Cæsaribus anni CDXXVII.

Colliguntur omnes anni usque in consulatum Valentis sexies, et Valentiniani Junioris iterum Augusti, a quinto decimo Tiberii anno et prædicatione Domini Jesu Christi anni CCCLI.

A secundo anno Darii regis Persarum, quo tempore templum Hierosolymis instauratum est, anni DCCCXCIX.

Ab olympiade prima, qua ætate apud Hebræos Isaias prophetabat, anni MCLVI.

A Salomone et prima ædificatione templi, anni MCCCCXI.

A captivitate Trojæ, quo tempore Samson apud Hebræos erat, anni MDLXI.

A Moyse et Cecrope primo rege Atticæ, anni MDCCCXC [*al.* MDCCCXCIII; *al.* MDCCCCXC].

Ab Abraham et regno Nini et Semiramidis, anni MMCCCXCV.

Continet omnis canon ab Abraham usque ad tempus suprascriptum annos MMCCCXCV.

A diluvio usque ad Abraham supputantur anni DCCCXCII [*al.* DCCCCXLII].

Et ab Adam usque ad diluvium, anni MMCCXLII.

Fiunt ab Abraham usque ad quintum decimum Valentis annum, id est usque post consulatum ejus sexies, et Valentiniani iterum Augusti, omnes anni VMDXXIX [*al.* VMDLXXIX].

HUC USQUE HIERONYMUS PRESBYTER ORDINEM PRÆCEDENTIUM DIGESSIT ANNORUM.

(1) Recte *Judaicum* pro *inductum*. Nam judaizantem Photinum ecclesiastica narrat historia. Porro sequentem de Photini superbia pericopen stulti aliquot amanuenses ad proximam S. Basilii magni pericopem transtulerunt; quod mendum non agnovit in Adn. Scaliger, sed Pontacum non fugit, codices etiam Vaticani coarguunt, et Basilium sanctissimum ab iniqua criminatione defendunt.

SAMUELIS PRESBYTERI ANIENSIS

TEMPORUM

USQUE AD SUAM ÆTATEM RATIO

E LIBRIS HISTORICORUM SUMMATIM COLLECTA.

OPUS EX HAICANIS QUINQUE CODICIBUS AB JOANNE ZOHRABO DOCTORE ARMENIO DILIGENTER EXSCRIPTUM ATQUE EMENDATUM JOANNES ZOHRABUS ET ANGELUS MAIUS PRIMUM CONJUNCTIS CURIS LATINITATE DONATUM NOTISQUE IL-LUSTRATUM EDIDERUNT.

(Mediolani, regiis typis, MDCCCXVIII.

DE SAMUELE PRÆFATIO.

I. *Samuelis summarium commode cum Eusebio conjungitur.* — Postquam *Eusebiani Chronici* curis editionisque labore tandem aliquando defuncti fuimus, ea statim cogitatio nos subiit, solitatimne mallemus istos Canones in lucem emittere, an ut multi Græci, ut Syri, ut Latini (quos inter princeps Eusebij interpres D. Hieronymus primusque editor Mediolanensis Mombritius), Eusebianum opus consecutorum temporum gestis cumulaverunt; nos quoque item editionem nostram posteriore aliqua historia continuaremus. Equidem ubi de prosequendis Canonibus sententia placuit, nihil opportunius fuit Samuele chronographo Armenio, cujus omnis industria in eo diligentissime versata est, ut apud gentiles suos Eusebii sibi personam vocemque capesseret. Nam cum universo opere Eusebii, latiore nimirum historia ac linearis canonis epitome uteretur Samuel, haud ipse consilium cepit, quod olim Latini fecerunt, totum illud prioris libri volumen securi Tenedia resecandi; verum, mitiore contentus sententia, priorem quidem librum tot auctorum sententiis redundantem ac varium, satis brevi compendio conclusit; posteriorem autem ad sui temporis usum paulo aptius accommodavit, addita Christi æra, rebusque multis quas Eusebius neglexerat: tum quod instituti caput erat, adeo temporum digestionem produxit, ut ab anno Constantini Magni vicesimo (in quo finem fecit Eusebius) ad quintum usque et quadragesimum Manuelis Comneni decurrerit; quod ingens additamentum res annorum octingentorum et quinquaginta complectitur. Quanquam, ut vere dicamus, id præcipue spectavit Samuel magnoque studio perfecit, ut res Armeniacas quarum nullum vestigium apud Eusebium videre est, e summo gentis historico Chorenensi Mose in suam lucubrationem transferret; ubi vero hic etiam deficeret, complures alios et graves Armeniorum scriptores excerperet; ad extremum quæ ipse viderat, chronographiæ committeret. Non uno autem nomine Eusebianæ editioni prodest Samuelis conjunctio. Namque in primis priori Canonum Eusebianorum historiæ (quam prope stulte quidam critici jam fictitiam nullamque esse putabant) testimonium gravissimum indubiumque adjicit Samuel, dum et ejus procemium prope ad litteram exprimit, et res Chaldaicas se in prædicto libro legisse commemorat, et unde Eusebius Hebraicam chronologiam sit exorsus docet, et ejusdem imitator τοὺς LXX Bibliorum Interpretes pressim sequendos existimat, et illas viginti genealogias ab eodem Eusebio mutuatur: quanquam ipse demum patriarcharum uxores sponte inserit ex aliquo fortasse Veteris Testamenti pseudepigrapho libro, erudita curiositate delectas (*a*). Quid autem? nonne Samuel emendare Eusebium videtur, cum Cainanum (cujus Eusebius omissi causa tot Syncelli criminationibus patuit) in patriarcharum ordine collocandum demonstrat? Nonne nomina sive propria sive gentilia,

(*a*) Legesis Samuelis prologum et prioris partis prima capita duo.

nonne annorum notas, nonne alia complura quæ in Eusebii codicibus luxata fuerunt, recte Samuel interdum constituit? Denique ad Eusebii crisim quid non hic conferat auctor, qui modo Eusebium ab se pene exscribi confirmat (*a*); modo eidem ita se innixum fatetur, ut, eo subducto, nihil scribere possit (*b*)?

II. *Samuelis patria, notitia operis et Mæcenas.* — Sed priusquam de multiplici Samuelis utilitate dicamus, operæ pretium est de ipso homine et de codicibus, unde opus protrahitur, summa cum brevitate disserere. Samuelis, dignitate presbyteri, patria fuit Ania, Armeniæ urbs ad flumen Achurium sita, in ea provinciæ Araratiæ regione quam geographi dicunt Siraciam. Hæc Ania cum nono Christianæ æræ sæculo non modica incrementa accepisset, propterea quod Bagratuniis principibus regiam sedem præberet, decimo quidem undecimoque sæculo tam frequens tamque splendida evasit, ut domos centum mille, templa autem plus mille habuisse feratur (*c*). Porro hæc urbs diligenter secernenda est ab Anio provinciæ, quæ dicitur alta Armenia, castello quod Moses Chorenensis commemorat (*d*). Age vero ipsius Samuelis chronographi mentionem faciunt primum quidem Armenii scriptores Cyriacus Ganzaghenus sæculi XIII homo; iterum sequente sæculo vir eruditus Vardanus Barzerberdensis; uterque in suis Haicanis historiis: denique postrema ætate Serposius in Armeniacæ historiæ compendio, quod, scriptore usus anonymo amico, impensis subsidiisque maximis adornavit, Samuelis chronicos canones justo quidem rarius, sed tamen aliquoties compellat. Præterea Gallicani aliquot perdocti homines codicis Parisiaci notitia usi, nec segniter nec perfunctorie Samuelem nostrum commendant. Primus in his Villefroyus Samuelis Chronicon diligentissime contrectavit, atque operis universi rationem exposuit (*e*). Exin Villefroyi schedis instructus Freretus Samuelis chronologiam cum fructu usurpavit in dissertatione *De anno Armeniaco* (*f*). Sed enim nemo affluentius laudabiliusve Samuelianis copiis semet exornavit, quam novissimus Sammartinius (*g*), vir orientalium studiorum nostra ætate prudentissimus, qui de Armeniæ historia et geographia æque bene vel etiam copiosius meriturus est, quam ille diu memorabilis Sanctcrucius de Alexandri gestis atque scriptoribus. Jam ex ipso statim prologo et mox e prioris partis conclusione cognoscimus, Samuelem patriarchæ Gregorii precibus exoratum hanc summariam temporum tractationem scripsisse: sed est obscurum ad quem Gregorium Samuelis verba pertineant. Profecto nonnulli cogitant de Gregorio illo, qui anno Christi 1116 electus est vixitque in pontificatu annos LIII; nos tamen Samuelis librum Gregorio potius juniori oblatum censemus, qui Nersi Claiensi successit anno 1176: cujus rei permulta indicia sunt, sed illud longe certissimum, quod nimirum Samuel quarto Gregorii junioris, seu Deghæ, anno chronologiam a se adornatam conclud*i*t, uti mox evidenter docebimus.

III. *Samueliani summarii codices.* — Chronicorum Samuelis canonum codices haud infrequentes occurrunt: nam præter complures, qui in Armeniorum bibliothecis delitescunt, Parisiacum nuper commemoravimus. Neque tamen Samuel vel Europæis vel Orientalibus typis ante hoc tempus, quantum scimus, impressus est. Jam in tanto codicum numero vix ullus est, in quo Samuelis Canones ultra auctoris terminum, nempe ultra Christi annum 1179, a recentioribus chronographis vel etiam scribis produci non soleant; quo genere additamenti ne codex quidem Parisiacus caret; idemque in Græcis etiam ac Latinis aliorum auctorum chronicis solemne pervulgatumque est. Denique non solum protractus est Samuel, verum etiam alieni panni laciniis quandoque intertextus, qua de re notæ nostræ lectores identidem admonebunt. Nunc Mediolanensis Samuelis editio e quinque codicum collatione ac varietatibus conflata est. Princeps Samuelis exemplar, quod veluti fundamentum editionis nostræ posuimus, circa annum æræ Armeniacæ 656 (Christi ad Samuelis supputationem 1209) exaratum fuerat, ideoque tricesimo fere post *Chronici* finem anno confectum cognoscitur. Namque Samuelis lucubrationem revera anno 1179 explicitam esse, manifesto docet *Chronici* codex alter, in quo licet opus multo ulterius protrahatur, prædicto tamen anno 1169 ejusmodi admonitio perscribitur: *Heic explicit facundi Samuelis compositio, qui sane vehementer curavit ut emendatissime scriberet. Appulit autem usque ad suam omnino ætatem; cum historici officium sit de præteritis præsentibusque disserere; ultra vero ea quæ in vita cujusque versantur, progredi non liceat. Quanquam igitur post hunc locum pergit adhuc linearis Armeniacarum rerum historia, nihilominus complura menda satis coarguunt alium esse scripti auctorem, nam præter Christi æræque Armeniorum annos, nil propemodum recte se habet.* Neque tamen reticere licet, princeps illud exemplar putri situ haud raro fuisse corruptum nonnullisque chartis mutilum. Id vero damnum reparatum est invento alio Byzantina in urbe exemplari (*h*), quod anno quidem æræ Armeniacæ 1532 (Christi 1385) scriptum fue-

(*a*) *Part.* I, cap. 7, 22.
(*b*) *Prolog.* § 5.
(*c*) Lege lexicon Armeniæ geographicum editum Venetiis, anno 1769. Nunc Ania pagus est.
(*d*) *Hist.* II, 11.
(*e*) Apud Montfauconium, *Biblioth. mss.* p. 1026.
(*f*) *Mémoires de l'Acad. des inscr.*, t. XIX, p. 85 sqq.
(*g*) *Mémoires historiques et géographiques sur l'Arménie*, t. I, passim.
(*h*) Hujus exemplaris apographum a se confectum J. Zohrabus conservat.

rat, ita tamen ut idem ab antiquissimo omnium codice sumptum diceretur, nempe ab apographo annis duodecim post conditum opus confecto. Sane id Byzantinum exemplar magnopere nobis placebat, ejusque ope sæpe pravas interpolationes cognovimus, quæ ab auctoris ingenio vehementer abhorrebant. Hactenus tria commemoravimus Samuelis exemplaria; princeps, id est antiquissimum, alterum quo monemur de justo auctoris confinio, tertium Byzantinum. His demum alia duo accesserunt, quorum unum nec valde antiquum et porro imperfectum; alterum recentissimum, idque in annum 1698 desinens, temerariis videlicet accessionibus atque interpolationibus scatens. Operis denique titulus in codicibus scriptus is fere est quem in fronte editionis posuimus: *Samuelis presbyteri Aniensis temporum usque ad suam ætatem ratio e libris historicorum summatim collecta.*

IV. *Qui sit Samueliani summarii fructus.* — Sed rogabit aliquis qua communis utilitatis spe quove prudenti cons lio Armenium chronographum ad Europæorum studia perferendum curemus? namque illud justissime dicitur: Nova et utilia qui narrat, auctorem hunc perhibeto bonum. Nos sane fatemur, priorem Samuelis partem parum emolumenti (præter Eusebii confirmationem) afferre: res enim Hebraicas et reliquorum orbis olim cogniti populorum ita Samueli Eusebius suppeditat, ut hoc summarium nihil fere habeat præter Eusebii aliorumque chronographorum brevem quamdam repetitionem; historiam porro Armeniacam usque ad Christum de Virgine genitum totidem sæpe verbis e Mose Chorenensi videmus arcessiri. Neque tamen est cur quisquam propterea Samuelem spernendum putet, nisi idem tot Latinos et Græcos chronographos æque pedibus trahat, qui plerique omnes cum ab orbe condito ordiantur, necessaria ratione fit ut eamdem crambem videantur recoquere. Quanquam nos res Armeniacas multorum ad aures nunc primum perventuras speramus, quandoquidem hujus gentis res nondum satis in populari luce versantur, propter eorum paucitatem, qui ad has scribendas accesserunt. Sed licet quod quisque volet existimet, in nostra quidem editione quantum Eusebii primus liber secundo dignitate præstat, tantumdem Samuelis pars posterior priorem jucunditate fructuque superat. Romanorum et Græcorum imperatores centum scribuntur apud Samuelem ab Augusto ad Manuelem Comnenum. Persarum quoque reges primum Arsacidæ, mox Sasanidæ post Christum usque ad Mahumetum plus triginta narrantur: qui postquam fatales exitus habuerunt, exortæ sunt Saracenorum Amirarum tyrannides, quarum ingens imperii moles partim quidem internecivis odiis ac dissensionibus, partim vero Scytharum adventu post annos quinquaginta circiter supra ducentos debilitata ac dissipata est. Prædictis interjecti fuerunt Armeniorum dynastæ miro ludo fortunæ jactati, Arsacidæ nimirum reges, Mamicunii principes, Gnunii, Rhestunii, Arzerunii, Bagratunii, præter Persicos, Arabicos, Iberos, Græcosque præfectos. Adde Armeniorum patriarchas nunquam intermissos. Adde Christi æram a vulgari satis dissentientem, qua in re Samuelis chronologia, propter veterem et gravissimam summorum criticorum de æra vulgari controversiam (*a*), haud flocci facienda est. Adde æram Armeniacam, non ut vulgo Armenii supputant, Christi anno 551, sed anno 553 institutam, quod verissime a Samuele dici jampridem Villefroyus ex anno Hierosolymorum a Christianis captorum demonstravisse videtur (*b*). Jam ipsæ res ætatibus regum interpositæ quantæ demum sunt? Quanquam Samuelis non est historia, sed capita quædam et historiæ commentarius, virorum tamen illustrium facinora innumera commemorantur. Et quidem lætissima est illuminatio Armeniorum, quo tempore gens illa universa incredibili studio et consensu ad Christum convolavit, prodigiis plurimis maximisque SS. Gregorii et Rhipsimiæ comitumque virtutibus tota Armenia strepentibus (*c*). Exin tot templorum cœnobiorumque ædificia, tot martyria fortissima, tot doctrinis laboribusque confirmata religio. Quanquam vero postea nec hæreses neque schismata neque partium præsertim furiosissima studia defuerunt; tamen natio Armeniorum nunquam se a communione Romana cunctim sejunxit. Quid Haicanæ litteraturæ auspicatissima initia et progressus prope admirabiles, nisi tam sæpe procella litterarum, turbo ac tempestas eruditionis omnis bellum Persicum et mox Arabicum in Armeniam pervasisset? Mahumeticæ potentiæ incunabula et incrementa (quanquam communiori Saracenicorum temporum historiæ parum consona (*d*), Armeniæ lacrymabiles vastationes, Latinorum in Palæstinam expeditiones satis ubere stylo scribuntur: neque ullius pene rei varietas desideratur; non urbium primordia et excidia, non cædes innumeræ, non pestilentiæ famesque, non scelera, non fraudes, non strategemata, non denique multorum hominum litteris, sanctimonia, bellica arte præstantium enumeratio. Atque hæc omnia notis editorum plurimis et castigationibus illustranda erant atque purganda, nisi nos festinatio operis ab omni fere exquisitiore cura avocasset.

V. *De Samuelis orthodoxia conjecturæ.* — Nunc si licet de religiosis quoque Samuelis dogmatibus

(*a*) Vide si nihil aliud, certe libros Henrici Sanclementii *De vulgaris æræ emendatione.*

(*b*) Apud Montfauconium, *Biblioth. mss.*, p. 1016, 1017.

(*c*) Lege ad Christi annum 305.

(*d*) Scilicet tum hegiræ initium multo ante annum Christi 648 retrahendum est (quod ipse Samuel ad an. Christi 618 satis docet); tum Mahumeti priorumque Califarum res gestæ ex accuratioribus Arabum historiis cognoscendæ sunt, quas non parum Samuel ad an. 648 perturbare atque obscurare videtur.

judicium interponere, in primis notandum est, Orientales hæreticos (Samosatenum puta, Macedonium, Nestorium atque alios) non obscure in hoc *Chronico* condemnari. Jam ab ipsa Chalcedonensis synodi oppugnatione et a crimine Monophysitico, ob quæ nomina male interdum Armenii audiverunt, satis Samuel abhorrere videtur. Is quippe anno Christi 640 diserte docet, ab Esdra patriarcha Armeniorum in Chalcedonensis synodi sententiam pedibus itum esse; cum tamen anno Christi 527 caute reticuisset, patriarcham Nersem Astarachensem, Eutychianorum fraudibus circumventum Persarumque armis conterritum (*a*), prædictæ synodi canones rescidisse, quo silentio Samuel calamitatem ejus facti studiose se tegere innuit. Rursus anno Christi 856 Zachariæ patriarchæ ecclesiasticas constitutiones Samuel collaudat: atqui exploratum est, ab hoc pontifice Chalcedonensem iterum synodum fuisse comprobatam (*b*). Quid? Eutychianos duos, Joannem Mairacomensem et Sergium, nonne Samuel aperte exsecratur (*c*)? Utinam et Zenonis *Henoticon* atque Anastasii prædictique Zenonis dogmata nigro æque lapillo signaret (*d*)! Nisi forte Samuelis hi loci interpolati sunt ab iis quibus Chalcedonense concilium displicuit; quod genus interpolationum alibi quoque in Samuelis codicibus deprehendimus. Sed Samuelis orthodoxiam nil vehementius commendat, quam quod is in Deghæ patriarchæ clientela fuit, cujus hominis doctrina catholica ex ejusdem scriptis rebusque gestis cognoscitur. Namque Degha scriptis litteris (et quidem etiam ad Cœlestinum III papam) Monophysiticam labem insectatus est, coacta autem synodo circa eum ipsum annum, quo *Chronicon* Samuelis concluditur, duas solemniter Christi naturas ab Armeniis pronuntiandas curavit (*e*). Denique quod sancti nomen Joanni Ozniensi largitur Samuel (*f*), in primis sciendum est, criminationes adversus hunc hominem inventis nupera ætate documentis magnopere fuisse fractas, eumdemque a Monophysitica suspicione liberatum (*g*). Et quidem in veterum scriptis sancti nomen civilis tantummodo privatique honoris causa interdum tribuitur: Joannes autem hic Ozniensis in sacra Armeniorum Kalendaria pleraque non est relatus. Miramur item singularem Samuelis in religiosa historia scribenda tranquillitatem, cum tamen Oriens magnis factionum flammis omni tempore exarserit. Certe permultis controversiarum harum scriptoribus tantum sæpe furorem dissensionum æstus objecit, ut eorum mentes haud valde absint ab insania, nedum facilis aditus veritati relinquatur. Atqui opus est ut Christianus quisque lenitati, mansuetudini, prætereaque unitati, concordiæ et obedientiæ studeat: alioquin videamus, per Deum immortalem! quem in locum res sacras perventuras putemus. Sed quis demum Samuelis orthodoxiam non ex ea narratione auguretur, qua Gregorium patriarcham III Armenium a Romanorum regibus atque pontificibus summo honore affectum gloriatur (*h*), eumque ad Jerosolymorum urbem profectum, a Latinis ibi versantibus orthodoxum esse judicatum, et summo studio omnique charitate dilectum: qua re mirifice delectatus Samuel, hinc sibi demum exploratum ait, gentem suam nunquam supremi Numinis gratia excidisse? Jam illud quantæ justitiæ est, quod narrat Gregorium patriarcham valde improbavisse Armeniorum aliquot defectionem ab heterodoxo rege, qui tamen et Christianis sacris fide obligata favebat, et jure imperare videbatur (*i*)? Quanquam alibi Saracenicæ superstitioni et tyrannidi pro merito maledicit Samuel. Quantæ rursus fortitudinis est, quod Græcorum principum, quorum ipse vel ætate vel prope in ditione vivebat, perfidiam in Latinos atque impietatem adversus causam Christianam tam aperte condemnat (*j*)? Nisi forte, quod in re simili dixit Hieronymus (*k*), timor Dei hominum timorem expellit. Omnino Samuel ejusmodi scriptor est, quem genuisse Armenii merito glorientur, Europæi autem nunc cognoscere gestiant.

(*a*) Lege Serposium *Compendio storico*, t. II, p. 34 sqq.
(*b*) Serpos. *Compend.*, t. II, p. 46 et 434.
(*c*) Ad an. Ch. 645.
(*d*) Ad an. Ch. 495 et 511.
(*e*) Lege Serposium *Compend.*, t. II, p. 446.
(*f*) Ad an. Ch. 718.
(*g*) Lege Serposium, t. II, p. 42, 377-397 seqq., itemque sermonem ipsius Ozniensis *contra Phantasticos*.
(*h*) Ad an. Ch. 1115.
(*i*) Ad an. Ch. 1126.
(*j*) Ad an. Ch. 1099 et 1150
(*k*) *Præfat. ad Eusebii Chron.* in fine.

SAMUELIS ANIENSIS

SUMMARII TEMPORUM

PARS PRIOR.

PROLOGUS.

. Cum tres in partes universum temporis spatium dividi soleat, in præteritum videlicet, in præsens atque in futurum, humanæ tamen voluntatis affectio ad præteriti magis atque futuri, quam ad præsentis cognitionem ferri videtur. Jam fore ut homines, sive sacri sive profani, illa potius *tempora* inquirerent, *divinæ* quoque Scripturæ nos docent, quandoquidem vel ipsis familiaribus suis aiebat ille Vivificus, « Non est vestrum nosse horas et (1) tempora quæ Pater posuit in sua potestate [1]. » Quod effatum non de supremo solum exterminio, sed de temporibus omnibus idcirco pronuntiatum verax ille Eusebius ait (2), ut si qui sunt curiosiores atque inania scrutantes, ii paucis his verbis deterrerentur, quominus doctrinam temporum se assequi posse certa scientia confiderent. Profecto divinum hoc Dominicumque oraculum eo præcipue nomine editum est, ut vanarum rerum exploratores incasso labore supersedeant. Quæ enim cognita et considerata utilitatis aliquid afferunt, ea ipse (3) docuit palamque fecit in propheticis libris, quibus *omnia* ex ordine continentur usque. ad divinum Verbum cum natura carnea conjunctum, capto initio ab oraculis ore Mosis divinitus evulgatis.

2. Jam ex plurimis ejus rei causis duas tantum præcipuas notare sufficiat : quod *divinum scilicet Verbum* in primis voluerit os eorum comprimere, qui creaturas principio et fine carentes dicere ausi sunt; deinde eversos paterna hæreditate homines spe lætifici adventus sui recreare : superioribus continuatim sæculis humanitatis a se assumendæ mysterium parabolis visionibusque confirmans; postremo autem perfectissima scientia discipulos suos imbuens, sancto Spiritu in eosdem immisso : quos A et ministros et conscios arcanæ voluntatis suæ fecit, rerumque ineffabilium gnaros, quarum luculento splendore creaturæ universæ saturatæ sunt. Homines igitur omnium rerum naturas edocti, de præteritis, præsentibus atque futuris scribere aggressi sunt, utpote ab illius veracis discipulis notione veritatis imbuti : tum etiam disertissimus et sapientissimus quisque ad elaborandas gentis suæ chronographias incubuit.

3. Quos inter (primos inquam itemque novissimos) amplissimum dignitatis locum beatus ille Eusebius obtinuit : deinde Socrates historiographus, aliique complures. Nostræ porro gentis primum aio historicum fuisse Agathangelum, qui origines scripsit illuminationis (4) Armeniorum curante divo B Gregorio, cujus etiam multimoda patientia mirabiliter inclaruit. Secutus est Moses Chorenensis historica veridicentia prænobilis : deinde Elisæus, et Lazarus et Faustus, qui et Byzantius (5), paulo antiquior historicus : nec non Heraclius a Sebio episcopo laudatus (6), tum et Leontius presbyter, et Sabuhius, et dominus Joannes, et posteriore demum ætate Stephanus doctor, cognomento Asolnichius (7). Atque hi de rebus Armeniacis, itemque alii plurimi de singulis gentibus, narrationes suas texuerunt tantummodo post Adamum paradiso emissum, vita ejus quam in paradiso exegit omissa (8). . . . uti Dominus aiebat, diem nimirum et horam, qua sit ipse venturus, a nemine ante C cognosci [2] : quæ verba cum ad angelos Filiumque ipsum retulerit, interrogationem hanc commovet : Atqui si erat ipse venturus, quonam idem pacto horam nesciebat? Ergo ne mœrore ipsos afficeret, id ab eo dictum existimo.

[1] Act. I, 7. [2] Marc. XIII, 32.

(1) Ita *et*, non *vel*, habent Samuel itemque Eusebius in Procemio, nec non Armeniaca ipsa Biblia. At Græca et Latina Biblia, *vel*.
(2) In prioris libri Procemio.
(3) *Deus*.
(4) Hinc divus Gregorius, de quo mox, dicitur vulgo *Illuminator*.
(5) Videtur dicendum *Faustus Byzantinus*.
(6) Obscurus vel corruptus videtur hic locus in Samuelis codicibus. Quod autem merito mireris, etiam Stephanus Aselnichius in suæ *Historiæ* Procemio eumdem hunc locum eadem obscuritate laborantem exhibet.
(7) De his Armeniis historicis alibi loquendum videtur.
(8) Hoc loco in emendatiore Samuelis exemplari innuitur lacuna.

4. Ego vero imperitiæ inscitiæque meæ immemor, te rogante, o sanctimonia fulgens Gregori, studio tibi obsequendi impulsus sum ad ea quæ tibi erant in votis scribenda. Agesis igitur sancti Spiritus ope fretus, ex his *historicis* breviter sermonis *mei* rationem, prout tua fert sententia, decerpam; ita tamen ut nusquam a veritatis calle deflectam. Et quidem ex tam ingenti numero duo mihi præcipue facem præferent, Eusebius ac Moses Chorenensis. Jam vero primum quidem ab Adamo inchoans, desinam in Noachum: hinc ad Abrahamum usque *pergam*. Postea chronographorum more lineari ratione *tempora* ad nos usque digeram. Denique hoc in opere si vana rejecero, et necessaria complexus fuero, rem tibi me gratam spero esse facturum.

5. Revera supervacaneum ducimus haud probabiles Chaldæorum historias et barbarica nomina recitare: quibus si quis indigebit, præsto est mirifici Eusebii liber, sine quo nosmetipsos haud scribere posse fatemur. Quanquam reapse quidquid ejus generis ibi scriptum est, neque opportunitate caret neque utilitate. Etsi enim peregrinis nominibus priscos Patres indigitat, annorumque rationes immaniter exuberant: Patrum tamen numerus congruit cum divinis *Scripturis* (9). Alia insuper causa fuit, quamobrem ea referrentur quæ ab illis (10) quasi somniantibus excogitata sunt: quia nimirum Chaldæus fuit Abrahamus, ejusque majores Chaldææ indigenæ, quam rem liber Geneseos aperte prodit (11). Imo illæ narrationes nullum veritati testimonium non suppeditant, nempe quod attinet ad diluvium, ad turris opificium, atque ad cætera quæ ibidem consequuntur. Ea, *inquam*, ratio fuit beatis illis Patribus cur hæc commemoranda putarent. Nobis tamen cum istorum lucubrationes sufficere videantur, ea materia satis erit, quæ instituto nostro conducit.

6. Jam ipsorum Chronicorum initium ab Adami e perbeatis illis sedibus exitu seniores illi sapientissimi petendum censuerunt (12). Quisquis vero aliter nugatur, diuturnitatem ejus incolatus sibi esse exploratam dictitans; aut de cœli et terra conditu temeraria effutit (13); huic, inquam, cave fidem tribuas. Namque ab eo tempore, quo ille suavissimo vitæ genere excidit qui (14) Adamus vocatus est (quo nomine omnes cunctim homines significantur), inde, inquam, nostra temporum ratio exordium cepit, ea videlicet quæ in Septuaginta virorum interpretatione est: apud Hebræos enim discrimen ingens in temporum præsertim numero deprehenditur. Porro autem ii sanctum Spiritum ducem habent qui Septuaginta Viros sectantur (15): quibus nos quoque adhærentes, rem, quam sumus aggressi, expediamus.

CAPUT I.

Quænam ratio temporum apud Septuaginta Interpretes perscribatur ab Adamo usque ad diluvium.

I. Priscus homo Adamus post exitum e paradiso anno ætatis CCXXX genuit Sethum ex Eva conjuge sua: vixitque adhuc annis DCC usque ad CXXXVII (16) annum Malalielis. Alios quoque genuit filios et filias. Obiit ætatis anno DCCCCXXX.

II. Sethus annos natus CCV genuit Enosum ex Alora (17) conjuge sua: vixitque adhuc annis DCCVII usque ad XX annum Enochi. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno DCCCCXII (18).

III. Enosus annos natus CXC genuit Cainanum ex Nuena conjuge sua: vixitque adhuc annis DCCXV usque ad LIII annum Mathusalæ. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno DCCCCV.

IV. Cainanus annos natus CLXX genuit Malalielem ex Malaleda conjuge sua: vixitque adhuc annis DCCXL usque ad LXXXI annum Lamechi. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno DCCCCX.

V. Malaliel annos natus CLXV genuit Jaredum ex Dina conjuge sua: vixitque adhuc annis DCCXXX usque ad XLVIII annum Noachi. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno DCCCXCV.

VI. Jaredus annos natus CLXII genuit Enochum ex Baracha (19) conjuge sua: vixitque adhuc annis DCCC usque ad CCLXXX annum Noachi. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno DCCCCLXII.

VII. Enochus annos natus CLXV genuit Mathusalam ex Jadnera conjuge sua: vixitque adhuc annis CC: cumque Deo placuisset, translatus est anno XXXIII Lamechi. Genuit filios et filias; translatus est ætatis anno CCCLXV. Ab Adamo usque ad Enochum translatum generationes VII annique MCCCCLXXXVII conflantur.

VIII. Mathusala annos natus CLXVII genuit Lamechum ex Edna conjuge sua: vixitque adhuc annis DCCCII. Hic annis XIV (20) diluvio superfuit, quod ex ipsius vitæ spatio cognoscitur. In aliis tamen exemplaribus vixisse annis *postquam genuerat* traditur DCCLXXXII. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno DCCCCLXIX.

IX. Lamechus annos natus CLXXXVIII genuit Noachum e Bedna conjuge sua: vixitque adhuc annis DXXXV. Patri suo Mathusalæ præmortuus est Lamechus, postquam vixerat usque ad DXXXV

(9) Confer Eusebii *Chron.* I, II, 8.
(10) *Chaldæis.*
(11) Euseb. *Chron.* I, XVI, 2.
(12) Euseb. *Chron.* I, XVI, 3-6.
(13) Hoc pacto videntur peccare nominatim Syncellus et Cedrenus in suorum *Chronicorum* primordiis.
(14) Codex pro *qui* habet *atque.*
(15) Conferatur Euseb. *Chron.* I, XVI, 7 et 17.
(16) Alius codex CXXX.
(17) Al. cod., *Azora.*
(18) Al. cod., DCCCCLII.
(19) Al. cod., *Bavacha.*
(20) Codex unus *annis*, omisso numero, alius mendose *annis* LXXX. Verum supputatio docet scribendum XIV. Conferatur Eusebius col. 147 cum n. 1.

annum Noachi. Genuit filios et filias. Obiit ætatis A anno DCCXXIII.

X. Noachus annos natus D genuit Semum, Chamum atque Japetum e Noemzara conjuge sua : vixitque adhuc annis C usque ad diluvium : post diluvium autem annis CCCL. Obiit ætatis anno DCCCCL. Ab Enocho translato usque ad diluvium generationes tres annique DCCLV coacervantur. Ab Adamo autem generationes decem, annique MMCCXLII.

CAPUT II.

Quæ ratio temporum scribatur apud Septuaginta Interpretes a Semo ad annum Abrahami primum.

XI. Semus annos natus C genuit Arphaxadem anno altero post diluvium e Dizaclibade conjuge sua : vixitque adhuc annis D. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno DC.

XII. Arphaxades annos natus CXXXV genuit Salam ex Rabuia conjuge sua : vixitque adhuc annis CCCCIII. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno DXXXVIII.

XIII. Sala annos natus CXXX genuit Heberum e Mucha conjuge sua : vixitque adhuc annis CCCCVI (21) usque ad VII annum Seruchi. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno DXXXVI.

XIV. Heberus annos natus CXXXIV genuit Phalecum e Zuba conjuge sua : vixitque adhuc annis CCCCXXXIII usque ad XXXVIII annum Nachori. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno DLXVII.

XV. Phalecus annos natus CXXXIV genuit Ragavum e Ziura conjuge sua : vixitque adhuc annis CCIX usque ad LXXVII (22) annum Seruchi. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno CCCXLIII. Phaleci ætate terra divisa est : nam et Phalecus divisionem significat. Iste quidem patri suo præmortuus est. In ejusdem ætatem turris quoque opificium incidit : itemque loquelæ, quæ eatenus una fuerat, in plurimas dialectos pro numero tribuum divisio : qua super re cum divina Scriptura historici externi consentiunt. Conficiuntur itaque a diluvio usque ad turrim procreationes quinque annique DXXV. Ab Adamo autem procreationes quindecim annique MMDCCLXVII.

XVI. Post Phalecum vero Bagavus annos natus CXXXV genuit Seruchum e Sura conjuge sua : vixitque adhuc annis CCVII usque ad LXXVII annum Nachori. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno CCCXLII.

XVII. Seruchus annos natus CXXX genuit Nachorum e Melcha conjuge sua : vixitque adhuc annis CC usque ad LI annum Abrahami. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno CCCXXX.

XVIII. Nachorus annos natus LXXIX genuit Tharam ex Iescha conjuge sua : vixitque adhuc annis CXIX usque ad XLIX annum Abrahami. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno CXCVIII.

XIX. Thara annos natus LXX genuit Abrahamum ex Edna conjuge sua; vixitque usque ad XXXV annum Isaaci, nempe superfuit annis CXXXV. Genuit filios et filias. Obiit Thara ætatis anno CCV.

XX. Primus Abrahami annus. Conficiuntur a diluvio usque ad annum primum Abrahami procreationes novem annique DCCCCXLII. Ab Adamo autem procreationes XIX annique MMMCLXXXIV, ita ut Abrahamus in vicesima procreatione sit. Hæc quidem secundum Septuaginta Virorum interpretationem.

B

CAPUT III.

De Cainano et aliis quibusdam (23).

1. Haud pauci enimvero prudentissimi historici ad procreationem annorumque numerum Cainanum adjungunt cum annis CXX; eumque aiunt Arphaxade natum Salæque parentem. Rem autem ita describunt : Arphaxades annos natus CXXXVII ex Rabuia uxore sua genuit Cainanum : cumque adhuc annis CCCCIII vixisset, exstinctus est. Cainanus annos natus CXX Salam e Secha uxore sua suscepit : cumque adhuc annis CCCLXXXXVII vixisset, obiit. Porro hujus rei testibus utuntur celeberrimis doctissimisque viris, Origene scilicet Gregorioque Theologo atque Epiphanio Cyprio : imo adeo Luca evangelista sancti Spiritus pleno, qui illum in suam

C

genealogiam intulit (24). De horum ergo sententia Abrahamus quidem vicesimum primum locum post Adamum occupat. Summa autem annorum, quos Eusebius ab Adamo ad Abrahamum MMMCLXXXIV scribit, ad MMMCCCIV consurgit.

2. Insuper et Moses Chorenensis comparativum laterculum instruens stirpium quæ a tribus Noachi filiis ad Abrahamum usque pertingunt, eumdem patriarcham Cainanum in suam historiam inserendum curavit, quartum a Noacho et a Semo tertium : eademque ratione Thiram a Noacho quartum, tertium autem a Iabetho : tum denique Mestraimum quartum a Noacho, tertiumque a Chamo dicit. Qua de re idem Moses historicus hoc pacto scribit (25) : « Arduum scilicet esse, rationem temporum inde usque abs rerum origine

D

exploratam habere atque colligere : multo vero difficilius, ipsas *hominum* propagines consequenter a tribus Noachi liberis pervestigare. Quandoquidem et divinæ litteræ, delecta ea, quæ ad se pertinebat, Semi prosapia, reliquarum nullam rationem habuerunt. tanquam spretarum videlicet neque dignarum quæ in orationis suæ textum insererentur. » Rursusque ait : « Licet id in nullo interpretationis nostræ

(21) Al. cod., CCCCLXXXX.
(22) Al. cod., LXXV.
(23) Exin capitum titulos nos addemus.
(24) Cum nos Samuelem paucis admodum adnotationibus illustrandum sumpserimus, quod quidem ad hunc famosum de Cainano locum attinet, lectores nostros ad Calmetum *in Gen.* X, 24, et ad Millium *in Luc.* III, 36, libenter ablegamus, apud quos et prisci Patres et hodierni critici abunde disputant.
(25) *Hist.* I, 4.

exemplari exaratum occurrat, neque in ullo Chronico exstet, præterquam apud eruditum quemdam ingeniosumque Syrum hominem; nihilominus plane nobis constare Mestraimum eumdem esse atque Mezraimum, qui quidem Ægyptus videtur, uti Nebrothus Belus est. » Jam et harum trium gentium sic laterculum digerit.

Semus	Chamus	Jabethus.
Arphaxades.	Chusus	Gamerus.
Cainanus.	Mestraimus	Thira.
Sala	Nebrothus	Thorgomus.
Heberus.	Babius	Haicus.
Phalecus.	Anebis	Armenacus.
Ragavus.	Arbelus	Armais.
Seruchus.	Chæalus	Amasia.
Nachorus.	Arbelus	Gelamus.
Thara.	Ninus	Harma.
Abrahamus.	Ninyas	Aramus.

3. Deinde addit: « In Chami quidem usque ad Ninum progenie annos, quibus quisque procreavit, nusquam expressos reperiri, vel ad nos certe non pervenisse: tum et de Jabetho nostro satis certum nihil tradi; nihilominus expositum harum trium familiarum genus eatenus esse verissimum, quatenus procreationes undecim sunt usque ad Abrahamum, Ninyam atque Aramum. Aræus enim duodecimum locum obtinet posteriorque Nino est: idemque acerba ætate mortem obiit a Samiramide cæsus. » De his autem haud est cur quisquam dubitationem præ se ferat. Quippe ait: « Certiora quæque ex variis historiis pro virili parte decerpsi quæ a nemine prudente oppugnatum iri puto, nisi aliqui forte veritatis exstinguendæ cupiditate laborant: qui si qui sunt, isthoc quidem se pacto quantum libet oblectent. »

4. Nos igitur jam inde a tribus Noachi liberis usque ad divini Verbi revelationem singillatim scribere ordiamur, primum quidem Semi propaginem, deinde Chami, postremo Iabethi. Semum, Noachi natum maximum, gentes exteræ Zeruani nomine denotant, Chamum Titani, Iabethum Iapitostis. Neque his solum, verum etiam reliquis patriarchis capto initio ab Adamo inconditas appellationes affingunt, atque annorum numerum uniuscujusque proferunt: nempe sic: « I. Alorus saris decem (26). » (Saro autem ter mille ac sexcentos annos contentos aiunt. Neros etiam quosdam et sosos adjungunt: nerum anni sexcenti conficiunt, sosum sexaginta.)

II.	Sethus	Alaparus saris III.
III.	Enosus	Almelon saris XIII.
IV.	Cainanus.	Ammenon saris XII.
V.	Malaliel	Amegalarus saris XVIII.
VI.	Jaredus	Davonus saris X.
VII.	Enochus	Evendorachus saris XVIII.
VIII.	Mathusala	Amempsinus saris X.
IX.	Lamechus	Otiartes saris VIII.
X.	Noachus.	Xisuthrus saris XVIII.

A Universam decem horum regum ætatem saris centum viginti definiunt, quæ sunt annorum myriades tres supra quadraginta præterea que bis mille anni. Hæc historiographi Chaldæorum. Nos vero incertis his prætermissis, aggrediamur ad dicendum quæ divini libri hoc pacto tradunt.

CAPUT IV.

Gentium divisiones (27).

1. Semo progeniti sunt quinque liberi: Elamus a B quo Elamitæ; Asurus, a quo Assyrii; Arphaxades, a quo Chaldæi; Ludus, a quo Lydi (28); denique Aramus, a quo Aramæi qui etiam Syri vocitantur. Arami liberi sunt: Ilus, a quo Lagi; Enul, a quo Enulii; Gader, a quo Gaspheni; Mosochus, a quo Moseni. Filii Arphaxadis: Sala, cujus filius Heberus, a quo Hebræi (29). Filii Heberi: Phalecus, a quo stirps Abrahami componitur; Jectanus, a quo creantur liberi tredecim: quorum natu maximus Elmodadus, a quo Indi; tum Salecus, a quo Bactriani; Asarmothus, a quo Arabes; Jarechus, a quo Jarachæi; Zodoramus, a quo Carmeli; Ezel, a quo Ariani; Decla, a quo Gedrusii; Gebal, a quo Scythæ; Abimeel, a quo Hyrcani; Saba, a quo Arabes C primi (30); Uphir, a quo Aramii; Zevila, a quo Gymnosophistæ; Joabus, a quo Aradii. Hi omnes Jectano geniti sunt fratre Phaleci: eorumque incolatus a Masiis (31) usque dum venias ad Spheram (32) montem orientalem, pertinet. Et quidem alibi dicitur (33) universa Semi soboles tractum omnem a Bactrianæ finibus incolere Rhinocuram (34) usque, quo loco Syria ab Ægypto secernitur, itemque a Rubro mari; et ab ora maris quod est ad Arsinoem Indicam.

2. Chami liberi quinque: quorum natu maximus Chusus, a quo Chusii: tum Mestraimus, a quo Ægyptii; Phudus, a quo Troglodytæ; Chanaanes, a quo Afri atque Phœnices. Chusi liberi sunt: Saba, Ila, Sabaat, Regma, Sabacatha. Rursus Regmæ D liberi, Saba et Judadanes. Aiunt præterea divinæ litteræ, a Chuso genitum esse Nebrotum, qui primus in orbe gigas fuerit, atque hunc gigantem coram Domino Deo venationi operam dedisse: eumdemque auspicatum esse regnum a Babylone, ab Oredo, ab Achade, a Chalane in regione Senaiar. Indidem exortum esse Asurum, a quo Ninive itemque Roboda urbs condebatur cum Chalane: tum et Rasemanes, inter Ninivem et Chalanem, quæ est

(26) Confer Euseb. *Chron.* I, I, 2.
(27) Hac super re consulendi sunt Eusebius in exordio libri, Syncellus, p. 45-51, itemque Cedrenus, fol. 12-14, quibuscum non sine fructu Samuel comparabitur.
(28) Al. cod., *Lazi*.
(29) Al. cod., *Heberi*.
(30) Sync. et Cedren. *Arabes Indici*.
(31) Biblia Lat. vulgata Gen. x, 30, *de Messa*.
(32) Biblia vulgata *Sephar*.
(33) Vide Syncellum et Cedrenum.
(34) *Rhinocura* nomen urbis itemque torrentis. Interdum scribitur *Rhinicorura*.

urbs maxima. Jam et Mestraimus, Ægyptiorum pater, A creavit Ludimum, a quo Lydi; Sencimum, a quo Pamphylii; Salbium, a quo Libes; Nepthalimum et Patrosonimum, a quo Cretes; Caslinimum, a quo Lycii, unde et genus Philistæorum; Capthorimum, a quo Daci. Porro Chanaanes primum natorum suscepit Sidonem, a quo Sidonii, et Chetæ, et Jebusæi, et Amorrhæi, et Gergesæi, et Levæi, et Arvacæi, unde Tripolitæ quoque et Aminæi; deinde Aradium, a quo Aradii; Samrinum, a quo Orthosii; Amathum, a quo Amathusii. Hinc proseminatæ sunt Chananæorum gentes omnino xxxii: quarum fines fuerunt a Sidone usque dum Geraram venias, et a Gaza usque dum Sodomam et Gomorrham et Ademam et Seboimum et Lasam venias. Alio tamen loco dicuntur (35) hæ gentes a Rhinicorura usque B Gadiron australes regiones incoluisse.

3. Rursus ex eodem Geneseos libro, Jabethi liberi: Gamerus, a quo Gamiri (36); Magogus, a quo Celtæ et Galatæ; Mada a quo Medi; Javanus, a quo Hellenes (37) et Iones; Elisa et Thobelus, a quo Thessali; Mosochus, a quo Illyrii; Thiras, a quo Thraces; Cheteimus, a quo Macedones. Porro Gameri liberi: Aschanazus, a quo Sarmatæ; Riphatha, a quo Sauromatæ (38); Thorgomus (39), a quo Haicani (40). Javanis autem liberi: Elisa (41), a quo Sicilienses et Athenienses; Tharsis, a quo Hiberi et Tyrrheni; Citis, a quo Romani et Latini et Rhodii. Ex his coloni deducti sunt per gentium insulas in suas quique regiones, populi omnino quin- C decim, hique a Medis ad Hesperiam usque pertingunt, quæ patet ad Oceanum et borealem plagam prospectat. Deinceps recensentur populi li, itemque eorum ditiones per aquilonarem tractum a Medis usque Gadiron. Patent scilicet ab amne Potamino (42) usque ad Mastusiam quod est Ilion (43).

4. Sed enim ego gentes singulas trium Noachi filiorum distincte me expositurum recepi usque ad Christum cum humana natura conjunctum, quanquam divinæ litteræ Semiticæ tantum familiæ seriem scripto continent; de Chamo autem atque Jabetho, præter dicta a me superius, nihil memorant. Ergo Semi stirpem a primo Abrahami anno nunc exordiar: hactenus enim in superioribus scripsi, D brevi licet stylo, multis prætermissis: quo scribendi genere in sequentibus etiam utar, quæ de sinceris tum exteris tum nostris historicis prout æquum videbitur, coacervabo.

CAPUT V.

Semi prosapia.

1. Agesis ergo inde initium capiam ubi ordinem procreationum abrupi, quæque interjectæ sunt narrationes omittam. Ibi scilicet dictum est, a Thara annos nato lxx genitos fuisse Abrahamum, et Nachorum et Aranem. Porro Aranes, genito Lotho, parenti suo Tharæ præmortuus est in natali terra Chaldæa. Adjunxerunt autem sibi uxores Abrahamus et Nachorus; Saram Abrahamus, Melcham Arane natam Nachorus. Cæterum Sara sterilis nullam ex se prolem edebat. Exin Tharas cum liberis Chaldæam deserens ut in Chananæam migraret, Charras usque processit, ibique sedem fixit; cumque ætatis annum ducentesimum ageret, Charris naturæ concessit.

2. Anno ætatis septuagesimo quinto Abrahamus Dei revelatione dignus habitus est, et solum vertere jussus. Quare Charris relictis Chananæam incoluit. Tum annos sex supra octoginta jam natus filium ex Agare Saræ ancilla suscepit, cui nomen indidit Ismaeli, unde Ismaelitarum natio est; Agarenorum videlicet, qui etiam Saraceni et Tagikii (44) vocantur. Insuper anno ante centesimum Deus cum illo fœdus init circumcisionis, ideoque ipse cunctique domus ejus mares circumcisione uti cœperunt: tum etiam Abrahamus pro Abramo, itemque Sarra pro Sara dicti sunt. Eoque anno nondum elapso Dominus Deus cum angelis apud Mambrem eidem apparens, ultro prolem recepit se ei concessurum. Primo inter prophetas Abrahamo divinum Verbum humana specie aspectandum se præbens ethnicorum vocationem portendebat, quam per evangelicam demum divini Verbi doctrinam in nobis Deus, *id est* in gentium universitate, consummavit.

3. Jam vero centesimum annum agenti Abrahamo e Sara conjuge natus est Isaacus: quo nascente Saræ ipsius nonagesimus annus vertebatur. Hæc autem cum edito Isaaco annis septem et triginta superfuisset, vita excessit Post Saræ obitum Abrahamus Damascenum Eleazarum famulum in Mesopotamiam legavit, Rebeccamque Bathuele natam, Labani sororem, Isaaco filio suo collocandam in matrimonio curavit. Exin ipse quoque Cæturam sibi uxorem adjunxit, de qua liberos sex suscepit. Atque ita Abrahamo tribus e conjugibus soboles oborta est; primo quidem ex Agare Ægyptia Ismael, a quo gens Ismaelitarum; tum e Sara Isa-

(35) Vide Syncellum et Cedrenum.

(36) Nempe *Cappadoces*. Vide Euseb. pag. 43, n. 1.

(37) Nempe *Græci*. Et quidem Armenii Græcos vulgo quidem *Ionas* dicunt; cum autem volunt elegantius loqui, *Hellenas*: nunquam vero *Græcos*.

(38) Al. cod., *Soromachæ*.

(39) Haici pater Thorgomus, quem nominat etiam Ezechiel xxvii, 14, et xxxviii, 6.

(40) Vulgo *Armenii*.

(41) Al. cod., *Elias*.

(42) Syncellus et Cedrenus, *Tanai*.

(43) Ita etiam Cedrenus, fol. 14, ἕως Μαστουσίας τῆς κατὰ Ἴλιον. Verum Syncellus p. 50, ἕως Μαστουσίας τῆς κατὰ ἥλιον, *usque ad Mastusiam soli oppositam*.

(44) Hoc nomine Armenii barbaros Arabiæ populo antiquitus indigitaverunt. Ita in Biblis Arm., II Machab. xii, 10. Sic etiam sequiore ætate appellabant Saracenos Armeniæ oppressores. Quin adeo quos Europæi *Turcas* dicunt, Armenii *Tagikios* nunc nominant.

acus, a quo gens Judæorum : postremum e Cetura gens Parthorum exstitit, quorum germen est Arsaces ille inclytus Pahlaviensium et Arsacidarum familiarum progenitor. Igitur Abrahamus post genitum Isaacum quinque adhuc annis et septuaginta peractis, ita ut annos omnino centum et septuaginta quinque vixisset, fato suo functus est. Jam Isaacus sexagesimo ætatis anno Esavum genuit et Jacobum, postquam annis viginti in matrimonio cum Rebecca fuerat. Idemque annis adhuc viginti et centum superstes octogesimo et centesimo ætatis anno decessit.

4. Jacobo filii duodecim cum filia geniti sunt e duabus Labani filiabus, Lia scilicet atque Rachele, nec non ex harum ancillis duabus Balla Zelphaque. Quanquam vero primus ei natus sit Ruben quem anno ætatis quinto et octogesimo genuit, tum Simeon sexto et octogesimo ; Levinus tamen præfertur in ordine, quem ætatis septimo (45) et octogesimo anno creavit, de cujus etiam genere magnus ille Moses exortus est : quæ res ita describitur : Jacobus annos natus LXXXVII e Lia conjuge sua Levinum suscepit ; Levinus annos natus XLVI genuit Cahathum ; Cahathus annos natus LXIII genuit Amramum ; Amramus annos natus LXX genuit Mosem ; Moses annos natus LXXX Ægypto populum eduxit.

5. Rursus secundum chronicos Eusebii canones (46) Jacobo annum secundum et nonagesimum agenti de Rachele uxore Josephus natus est : tum et Josephus anno ætatis decimo septimo a fratribus venditus concessit in Ægyptum ; cumque ibi tredecim annis in ergastulo fuisset, anno ætatis tricesimo Ægypti dominatum obtinuit, quo per annos octoginta perfunctus, anno demum centesimo decimo diem supremum obiit. Primo Ægyptiacæ ubertatis anno rerum moderamen ad Josephum delatum est : anno autem octavo sævire ibidem fames cœpit, cujus calamitatis anno altero Jacobus in Ægyptum descendit anno ætatis CXXX, vitamque ibi annis adhuc XVII productam anno demum CXLVII clausit, quo tempore rerum potiebatur anno jam sexto vicesimoque Josephus, qui et annis LIV superfuit.

6. Josepho e vivis erepto, servitutem filii Israelis serviebant Ægyptiis annis CXLIV. Fiunt ergo a Jacobi descensu anni CCXV. Anno servitutis quarto supra sexagesimum Moses lucem aspexit ; qui octoginta annos ingressus, cum fratre Aarone tres item et octoginta annos nato, populum Ægypto subduxit : cui postquam annis quadraginta in deserto præfuisset, anno ætatis vicesimo supra centesimum moritur. Post Mosem Jesus Navi filius, Jordane transmisso, populum (47) in terram annuntiationis intra annos XXVII perduxit, annoque ætatis centesimo et decimo obiit.

7. Jesum præfectura Judicum subsecuta est ; quorum primus

I. Godoniel annis XL.

II. Avodus annis LXXX.

III. Baracus et Debora annis XL.

IV. Samegarus postea qui alienigenas sexcentos trucidavit[1].

V. Gedeon annis XL.

VI. Abimelechus annis III.

VII. Thola annis XXIII.

VIII. Jairus annis XXII.

IX. Jephthæus annis VI.

X. Hesebon annis VII. (Baraco liberi septuaginta, Heseboni triginta fuerunt [48-49]). Heseboni in Hebræorum exemplari subditur Ælon judex annis X, quem tamen Septuaginta Interpretes non agnoscunt (50). Hujus anno tertio Ilium captum est.

XI. Labdon annis VIII. Hujus quadraginta liberi, horumque filii triginta in septuaginta asinis equitabant.

XII. Sampson annis XX.

XIII. Heli annis XL. Verum in Septuaginta Interpretum exemplari scribuntur XX [2].

XIV. Samuel atque Saul annis XL.

8. Sane cum in evolvenda Semi stirpe, procreationum seriem haud alienam ab evangelica Matthæi ratione, usque ad Josephum et Mariam contexturos nos promiserimus ; e Jacobi liberis optare Judam debueramus, a quo procreationes deduceremus ; quoniam ex hujus surculo Dominus exortus est. Verumtamen necesse fuit, in Mosis et Jesu reliquorumque gratiam, qui populo usque ad Davidem jus reddiderunt, Levinum loco Judæ commemorare. Nunc autem unde par est rem denuo repetamus.

9. Abrahamus genuit Isaacum ; Isaacus Jacobum ; Jacobus anno ætatis LXXXVIII Judam e Lia uxore suscepit ; Judas annos natus XLVIII Pharem genuit ; Phares autem anno ætatis LVIII (51) Ezronem ; Ezron anno ætatis LVIII genuit Aramum ; Aramus anno ætatis XLVII genuit Aminadabum ; Aminadabus anno ætatis XLV genuit Naasonem. Porro, inquit (52), erat Aminadabus copiarum Judæ dux, quo tempore Moses Israelis progeniem ex Ægypto deduxit. Conflantur igitur a primo Abrahami anno usque ad migrationem ex Ægypto procreationes VIII, annique DV ; ab Adamo autem procreationes XXVIII, annique MMMDCLXXXIX.

10. Naason annos natus XLIV genuit Salmonem. Eratque, ait (53), Naason princeps Judæ myria-

[1] Judic. III, 31. [2] I Reg. IV, 18.

(45) Al. cod., *sexto*.

(46) Vide ad an. Abrahami 252.

(47) Codd. Arm., *eos* pro *populum*.

(48-49) Alio in codice desideratur hoc comma parenthesi clausum.

(50) Ita etiam Eusebius ad an. 832. Verum idem in priore libro semel ponit (col. 164) et semel omittit (col. 168) *Ælonem*. Nunc quidem apud LXX Viros, cap. XII, 11, nec non apud Biblia Arm. occurrit *Ælon*.

(51) Al. cod., LIX.

(52) Apud Eusebium, I, 16, 22, *Naasson* non *Aminadabus*.

(53) Ibidem.

dum in deserto, ejusque soror Elisabeth Eleazaro Aaronis filio nupta fuit, quo conjugio creatus est Phinees, atque ita contigit ut Judæ genus cum Levitico affinitate jungeretur. Salmon annos natus XXXV genuit Boosum. Eratque, ait, Salmon tribus Judæ princeps, quo tempore Jesus cum populo Jordanem trajecit. Is uxorem copulavit sibi Rahabam, quam divus evangelista dicit Rechabam [a]. Idem Bethlehemum urbem in Judæ ditione fundavit.

11. Boosus annos natus CVIII genuit Obedum. Booso nupsit Rutha Moabitis femina. Epiphanius Amanitidem ait Rutham, scilicet Amonitidem. Obedus annos natus CI genuit Jessæum; Jessæus annos natus CXXX genuit Davidem; David annos natus LVIII genuit Solomonem. Ille tricenarius regnum auspicatus est, annisque XL retinuit, vita ad septuagesimum annum protracta. Solomon annos natus XXII (54) genuit Roboamum. Idem quarto regni sui anno templi ædificium excitabat. (A Mose egressuque ex Ægypto usque ad Solomonem templique opificium conficiuntur anni CCCCLXXX. Ab Adamo autem MMMMCLXIX.) Idem duodennis regnum adeptus est (55), quod XL annis insedit, vivens annis LII.

12. Post Solomonem Israelis regnum bifariam divisum est. Samariæ decem tribubus imperavit Jeroboamus Nabati filius, isque rex Israelis vocitatus est. Jerosolymis autem imperavit Roboamus Solomonis filius, isque rex Judæ appellatus est.

I. Roboamus regnat Jerosolymis annis XVII.

II. Abias annis III.

III. Asa (56) annis XLI.

IV. Josaphatus annis XXV (57).

V. Joramus annis VIII.

VI. Ochosias anno I.

VII. Godolia mater ejus annis VII.

VIII. Joasus annis XL. Tres hosce reges, nempe Ochosiam cum Godolia matre, Joasum et Amasiam, idcirco in suam genealogiam evangelista non intulit, quod illa filia, hi nepotes Achabi fuissent.

IX. Amesias annis XXIX.

X. Azarias, idemque Ozias, annis LII. Anno Oziæ quadragesimo nono prima olympias acta est.

XI. Joathamus annis XVI.

XII. Achazus annis XVI. Undecimo Achazi anno Israel in servitutem a Salmanasaro redactus est.

XIII. Ezechias annis XXIX. Nono Ezechiæ anno Romam condidit Romulus, qui erat ab Abrahamo annus MCCLXXXIII (58).

XIV. Manasses annis LV.

XV. Amosus annis XII.

XVI. Josias annis XXXI.

XVII. Joachasus mensibus III. Joachasum Nechaus captivum abduxit, regemque dixit Eliachimum.

XVIII. Eliachimus, idemque Joachimus, annis XII. Hujus anno decimo Judæam Nabuchodonosorus domuit, et post acceptum ab Eliachimo tributum abscessit.

XIX. Joachimus, idemque Jechonias, mensibus III. Reversus Nabuchodonosorus Joachimum quoque in captivitatem deportavit.

XX. Mathanias, idemque Sedechias, annis XI.

Duodecimo Sedechiæ anno Nabuchodonosorus Chaldæus captis Hierosolymis templum cremavit. Manserat templum annis CCCCXLII. In quadragesimæ septimæ olympiadis annum quartum incidit captivitatis initium, eademque annos septuaginta occupavit. Post annum captivitatis vicesimum Nabuchodonosorus e vita migravit.

13. Jamvero in Matthæi genealogia Jechonias genuit Salathielem anno ætatis LVI: hic Zorobabelem anno LVI; hic Abiudum anno XLV; hic Eliachimum anno LX; hic Azorem anno XXXIX; hic Sadochum anno XXXI. Primo Sadochi anno Alexander Macedo inclaruit. Is Achiam anno ætatis XXXIV; hic Eliudum anno XXX; hic Eliazarum anno LXII; hic Mathanem anno XXXVIII; hic Jacobum anno LX; hic Josephum anno LXXVI. Jesus Christus apud Judæ Bethlehemum nascitur. Summa temporis a templi reparatione ad Christi natalia anni sunt DXVIII; a Solomone primoque templi ædificio usque ad secundum anni DXII; ab exitu ad Solomonem anni CCCCLXXX; ab Abrahamo ad exitum anni DV; a diluvio ad Abrahamum anni DCCCCXLII; ab Adamo ad diluvium anni MMCCXLII: summa denique temporis ab Adamo ad Christi natalia anni sunt MMMMMCLXXXXVIII, prout Septuaginta Interpretes docent.

14. Post obitum Solomonis, ut jam dictum est, Roboamo regnum exorso, imo primo regnantis anno, Samariæ decem tribubus imperare cœpit

I. Jeroboamus Nabati filius annis XXII.

Jam uti Davidis ætate prophetaverant Gaddus, Nathanes, Asaphus; rursusque Solomonis ætate Sadochus, Achias Silonites et Sameas; ita etiam Jeroboami filiique ejus Nabati ætate vaticinati sunt Achias, Sameas, tum et ille qui ad ipsam Samariæ aram [b], nec non Joasus, et Joel, et Azarias idemque Addus, atque Ananias.

II. Nabatus annis II.

III. Bajas (59) annis XXIV.

IV. Ela annis II.

V. Zambri mensibus VII.

VI. Amri annis XII.

VII. Achaabus annis XXII.

Sub hoc prophetæ fuerunt Abdias, Elias, Jesus,

[a] Matth. I, 5. [b] III Reg. XIII, 1.

(54) Al. cod., XII.
(55) Ita ait et Eupolemus apud Eusebium, *Præp. evang.* IX, 30.
(56) Al. cod., *Asaphus*.
(57) Al. cod., XLVII.
(58) Mœnia templaque Romæ hoc anno a Romulo ædificata tradit Eusebius.
(59) Euseb., *Baasus*.

Oziel, Michael; falsi autem prophetæ Sedechias atque Eliezer.

VIII. Ochosias annis II.

IX. Joramus annis XII. Iterum prophetabant Elias et Elisæus. Septimo Jorami anno Elias superlatus est.

X. Jeu annis XXVIII.

Minas, quas Dei furor in Achabum uxoremque ejus Jezabelem intenderat, Jeu ad rem contulit cæsis septuaginta Achabi liberis, nec non Jezabele Sidonia, et quadringentis exsecrandi idoli prophetis. Per id tempus apud Israelem prophetabat Azarias.

XI. Joachazus annis XVII. Hujus ætate rex Judæ Joasus Azariam interfecit, tum et Elisæus vita excessit.

XII. Joasus annis XVI.

XIII. Hieroboamus annis XLI. Hujus ætate vaticinati sunt Oseas, Amosus, Isaias et Jonas.

XIV. Zacharias mensibus VI.

XV. Sellumus diebus XLV.

XVI. Manaemus annis X.

XVII. Phaceas annis X. Nono hujus anno prima olympias acta est.

XVIII. Phaceas annis XX.

XIX. Oseas annis IX.

Osea regnante, decem tribus servituti mancipatæ sunt a Salmanasaro, deletumque Israeliticum Samariæ regnum, anno Achazi imperantis undecimo, postquam annis CCL stetisset. Hinc autem ad templum Hierosolymis Nabuchodonosori vi sub Sedechia eversum anni numerantur CLVI.

15. E Paralipomenis. Jam de Levini genere sacerdotes usque ad captivitatem fuerunt hi: Aaron, Eliazarus, Phinees, Abiudus, Borchias, Ozias, Zareas, Mariothus, Amarias, Achitobus, Sadochus, Achiamas, Azarias, Jonan, Azarias, Amarias, Achitobus, Sadochus, Elumus, Helchias, Azarias, Zaræus, Josedechus, qui Babylonem concessit quo tempore Nabuchodonosorus Judam servitute pressit. Hæc Paralipomenis commendata sunt.

16. Igitur Josia tertium jam et decimum annum Judæ imperante, initium prophetandi Hieremias fecit: tum et anno ejusdem regis secundo supra vicesimum Sophonias et Hieremias prophetabant: rursusque anno Sedechiæ quarto Baruchus et Hieremias: octavo autem captivitatis anno Daniel Babylone et Ezechiel: tum anno octavo ac tricesimo Aggæus et Zacharias: sexto denique anno supra sexagesimum iidem Aggæus ac Zacharias, itemque Malachias. Alia historia tradit vaticinatos esse his temporibus Nahumum, Ambachumum, Malachiam atque Danielem.

17. Iamvero quo pacto videntes et prophetæ apud captivos erant, eodem etiam post LXX annos apud dimissos *Judæos*, præside Zorobabele qui templum urbemque restituit: tum et pontifices exstiterunt usque ad unctum ducem, in quo patriarchæ Jacobi vaticinatio exitum sortita est dicentis: Haud defecturum e Juda principem, vel de ejusdem femore ducem, quoad ille adventaret ad quem pertinet imperium [6]. Jam duce Zorobabele pontifex erat Jesus Josedechi filius: *exin* Jachimus, idem qui Joachimus, Jesu filius: nec non Elarus (60), idem qui Esiasibus, filius Jachimi. Erat insuper Esdras sacerdos, scriba legum sacrarum, nobilisque doctor eorum qui Babylone in Judæam ascenderant (61). Joadas Asibi filius, sub quo Nehemias Artaxis pincerna, genere Hebræus, Babylone venit Hierosolyma murosque excitavit. Joannes Joadæ filius. Joannis filius Jaddus, cujus ætate Macedo Alexander Hierosolyma ingressus Deum adoravit. Onias Jaddi filius. Simeon cognomento Justus. Simeonis frater Eleazarus, sub quo Septuaginta Viri divinos libros Ptolemæi regis jussu ad Græcæ linguæ consuetudinem transtulerunt. Manasses Eleazari patruus. Onias Simeonis Justi filius. Oniæ filius Simeon, sub quo erat Jesus Sirachi. Simeonis filius Onias.

18. Tres deinde ac triginta post annos Antiochus Epiphanes Judæam ingressus pontificatum Judaicum a Jesu cognomento Jasone ad ejusdem fratrem Oniam transtulit; rursus huic ereptum, Oniæ cognomento Menelao dedit. Mox elapso quinquennio occupatis Hierosolymis templum diripuit, signum Jovis Olympici ibidem collocavit; in Garizino (62) autem Jovis Hospitalis [7]. Ea tempestate Matathias quidam sacerdos Asamonæi filius, ex oppido Modimo, bello adversus copias Antiochi cum filiis suis decertabat. Et Judas sane filius fugam *Syrorum* fecit, templumque lustravit, ac patria sacra restituit, quæ triennio obsoleverant. Deinde Menelai Judæorum pontificis sacerdotium excipit Alcimus, idem qui Jachimus, alienus licet generi sacerdotali. Quamobrem Onias sacerdote progenitus in Ægyptum proficiscitur, ibique urbem condit Amopolim (63), in eaque templum ad instar Hierosolymitani erigendum curat. Alcimus autem cum Juda confligens brevi a Deo percussus interiit [8]. Igitur communi suffragio sacerdotium ad Judam collatum est.

19. I. Judas, qui et Macchabæus, annis III intra olympiadem centesimam quinquagesimam quintam.

II. Jonathas, qui et Aphuthus, annis XIX.

III. Simon, qui et Tarscis, annis VIII.

IV. Hyrcanus, qui et Joannes, annis XXVI.

V. Aristabulus anno I. Ad sacerdotium Aristabulus diadema regium adjecit.

VI. Jannæus, qui et Alexander, annis XXVII (64).

[6] Gen. XLIX. 10. [7] II Machab. VI, 2. [8] II Machab. IX, 55, 56.

(60) Ita codices Samuelis.
(61) Confer Eusebium *ad an.* 1558.
(62) Codd., *Samrin.*
(63) Eusebius, ad annum 1856, *Onuphis.*
(64) Al. cod., XXXVII.

VII. Alexandra uxor Alexandri annis IX. Hæc Alexandra Salina vocata est. A

VIII. Hyrcanus annis XXXIV (65).

20. Cum Aristabulus et Hyrcanus Alexandri filii inter se concertarent, Pompeius Romanus superveniens Aristabulum vinctum secum abduxit, Hyrcano autem pontificatum confirmavit, qui quidem annis quatuor trigintaque post a Parthis captus est. Sic Judæorum regnum unctique præsides desiverunt, uti Daniel prædixerat: unctorum autem præsidum nomine pontifices intelliguntur, qui post reditum a captivitate populo præfuerunt: quique orsi a sexagesima quinta olympiade sub Dario, olympiade demum centesima octogesima sexta finem fecerunt: quod temporis intervallum Daniel propheta septuaginta hebdomadum titulo adumbraverat. Equidem B post Hyrcanum nemo fuit e genere sacerdotali, sed ignotæ stirpis menstrui quidam vel annui præsides. Tum denique Herodes alienigena regnum obtinuit, cujus tricesimo secundo anno Dominus Noster Jesus Christus natus est.

CAPUT VI.

Chami prosapia (66).

1. Hactenus nos pro suscepto proposito posteros Semi ad adventum usque Christi divinis libris innixi digessimus. Nunc ad Chamum quæ pertinent scribenda sunt; haud sane, ut Semi, liberorum successio, sed annorum numerus, regum nomina, tum quænam gentes potentia auctæ alterutras devicerunt, usque ad humanam Servatoris naturam. C Ex eo igitur loco, in quo sermo noster substitit, cum Chami procreationes, prout eas sacræ Litteræ tradebant, descripsimus; exinde, inquam, ordiatur narratio e certæ fidei libris hausta, nempe secundum narrationes chronicorum Eusebii canonum historicique Armeniorum Mosis Chorenensis; quorum quidem postremus sic ait (67): « De Belo, cujus ætate maximus noster progenitor vixit Haicus, multi multa variaque tradiderunt; ego autem quem Saturnum nuncupant atque Belum, Nebrothum fuisse aio: qua super re Ægyptii cum Mose conspirant, percensentes Vulcanum, Solem ac Saturnum, qui sunt Chamus, Cusus ac Nebrothus, omisso Mestraimo: primum enim apud se hominem aiunt D fuisse Vulcanum. »

2. Ergo ex hoc ipso Belo noster hicce tractatus inchoandus est.

I. Belus universis Asiæ provinciis, præter Indos, dominatur annis LXII (68).

II. Ninus item post Belum annis LII. Nini hujus quadragesimo quarto anno Abrahamus a Thara genitus est.

III. Samiramis Nini conjux annis XLII.

IV. Zames, qui et Ninuas, annis XXXII.

V. Arius annis XXX.

VI. Aralius annis XL.

VII. Xerxes, qui et Baleus, annis XXX.

VIII. Armamithris annis XXXVIII.

IX. Belochus annis XXXV.

X. Baleus annis XV (69).

XI. Altadas annis XXXII.

XII. Mamelus annis XXX. Anno hujus quarto decimo Josephus obiit.

XIII. Mamylus alter annis XXX.

XIV. Sparæthus annis XL.

XV. Manchaleus annis XXX.

XVI. Sphærus annis XX. Hujus anno tertio Cecrops Athenis primus regnavit.

XVII. Ascades (70) annis XL. Hujus octavo anno Moses jam octogenarius populum ex Ægypto subduxit.

XVIII. Amyntas annis XLV.

XIX. Belechus (71) annis XXV.

XX. Balepares annis XXX.

XXI. Lamprides annis XXXII.

XXII. Pannyas annis XLV.

XXIII. Sosarmus annis XIX.

XXIV. Zosares annis XX.

XXV. Lamprides annis XXX.

XXVI. Mithræus annis XXVII.

XXVII. Tautanes annis XXXI. Anno Tautanis vicesimo quinto urbs Ilium capta est.

XXVIII. Teutæus annis XL.

XXIX. Otheneus annis XXX.

XXX. Dercyllus annis XL.

XXXI. Eupalles annis XXXVIII. Tertius ac tricesimus hujus annus incidit in quartum Solomonis annum atque in templi opificium.

XXXII. Lavosthenes annis XLV. Gens Judaica bifariam dividitur.

XXXIII. Pertiages (72) annis XXX.

XXXIV. Ophrates annis XX.

XXXV. Ophratanes annis L.

XXXVI. Acrapales annis XLII.

XXXVII. Thonnus Concolerus, Græce dictus Sardanapallus, annis XX.

3. Sardanapallus hic tricesimus septimus a Belo fuit, regumque Assyriorum postremus. Idem voluptariæ mollitiæ luxuriæque studio cunctos qui sibi præcesserant superavit. Quamobrem Varbaces quidam, patria Medus, homo viribus egregioque animo præditus, cum Medorum dux esset, unusque ex iis qui ad urbem Ninum quotannis veniebant ducatus causa exercendi; is, inquam, cognito regis pravo ingenio, amicos sibi liberalitate devinxit, Belesim in primis summum ducem Babyloniorum, quicum inita societate Sardanapallum debellavit, qui sece-

(65) Al. cod., XXXVI.
(66) Hunc titulum habent codices.
(67) *Hist.*, I, 6.
(68) Aug., *De civ. Dei*, XVI, 17, scribit LXV.
(69) Al. cod., LII.

(70) Ita etiam Eusebius. Idem tamen alibi, *Ascatades*.
(71) Euseb., *Belochus*.
(72) Id., *Peritiades*.

deus in regiam incendio semet cremavit. Tum Belesim Babyloni regem imposuit Varbaces, itidemque Parœrum nostrum propter sibi navatam operam diademate ornavit (73); ipse autem Assyriorum ad Medos transtulit imperium. Exin interregnum erat usque ad Medorum regem Dejocem. Intermedio tempore Chaldæi rerum potiti sunt; quorum tempora et successiones cum suis peculiaribus regibus seorsim scribuntur.

4. Hic ergo Babyloniorum reges ponantur.

I. Phua annis XVI. Hujus sexto decimo anno prima olympias acta est.

II. Thaglatphalsarus annis XXVII. Is tertio decimo anno progressus in Judæam, potiorem ejus incolarum partem captivam abduxit.

III. Salmanasarus Assyriis *imperavit* annis XVI. Is item tertio regni sui anno, octava olympiade, decem tribubus in captivitatem deportatis, Samariæ regnum delevit.

IV. Senecherimus Assyriis *imperavit* annis XVIII. Is adversus Hierosolyma expeditionem suscepit, Judææque urbes obsedit. Ab hoc ad Nabuchodonosorum historici Chaldæorum annos numerant LXXXVIII (74). Apud eosdem post Senecherimum scribitur

V. Asordanes filius ejus annis VIII.

VI. Asodes (75) annis XXI.

VII. Frater ejus annis XXI.

VIII. Nabupalsarus annis XI.

IX. Marudachus Baldanes annis X.

X. Nabuchodonosorus deinde annis XLIII, ab olympiade secunda supra quadragesimam. Is anno Eliachimi decimo Judæos in suam potestatem redegit, partemque eorumdem maximam famulatui addicendam abduxit. Tum etiam Danielem tresque pueros triennio post: rursus enim venit, ipsumque Joachimum avexit captivum. Cum jam annum tertium supra vicesimum regnaret *Nabuchodonosorus*, Hierosolyma capta sunt: quintum autem post mensem princeps satellitum Nabuzardanes templo ignem subjecit. Vicesimo denique *Judaicæ* captivitatis anno Nabuchodonosorus vita discessit. Cujus in locum substitutus est filius ejusdem

XI. Baltasar, *qui* et Ilmarudachus annis II. Deinde

XII. Astyages (76) anno I. Is eas litteras in pariete exaratas vidit quas Daniel interpretatus est.

XIII. Darius Medus annis IV.

XIV. Darius Arsaviri annis III.

Exin sublatum est Babyloniorum imperium.

5. Nunc age Medorum reges exponamus. Exstincto Sardanapallo primus regnavit

I. Varbaces annis XXVIII.

II. Sosarmus annis XXX.

III. Mamicar annis XL.

IV. Cardiceus annis XIII.

V. Dejoces annis LIV. Hic Ecbatana condidit.

VI. Phraortes annis XXIV.

VII. Cyaxares annis XXXII.

VIII. Asdahages annis XXXVIII.

Hunc interfecit Tigranes Haicanus (77) Cyro Persæ fœdere junctus. Quanquam Eusebius (78) aliique historici dejectum Asdahagem ab uno Cyro aiunt, a quo Medorum quoque regnum sublatum est: nihilominus Moses (79) cædem Asdahagis a Tigrane patratam refert. Id autem verisimile evadit ob plura quæ acciderunt, propter somni scilicet visum, dolosamque Asdahagis simulationem qua sibi Tigranis sororem matrimonio copulandam curaverat: cui mentis quoque suæ consilium arcanum reseravit. Re autem intellecta Tigranes, quod somnians viderat, diurna luce exsecutus est. Id tamen haud absurde Cyro ipsi tribuitur: cum enim eadem ætate ambo vixerint, et quidem Tigranes societate commilitii Cyro devinctus fuerit, ejusdem mandatum exhaurire visus est.

6. Agesis hoc loco Lydorum quoque regnum placet collocare. Anno Sosarmi Medorum regis duodecimo olympias prima peracta est, eodemque anno primus apud Lydos regnavit

I. Ardysus Alyattæ annis XXXVI.

II. Alyattes annis XIV.

III. Meles annis XII.

IV. Candaules XVII.

Candaulis hujus historiam narrat Herodotus (80), nempe quod is nimio erga suam conjugem studio elatus, hanc feminarum omnium pulcherrimam existimaverit, nudatamque vestibus Gygi clam demonstraverit; qua ignominia sapiens uxor ad iracundiam commota occidendum curaverit, sibique virum adsciverit Gygem.

V. Gyges annis XXXVI.

VI. Ardys annis XXXVIII.

VII. Sadiartes annis XV.

VIII. Alyattes annis XLIX.

IX. Crœsus annis XV.

Hic anno Cyri quartodecimo dicitur ab eodem Cyro interfectus. Ita Lydorum regnum finitum est. Armeniorum tamen historicus Moses Crœsum captum interfectumque ab Artaxerxe Partho (81) ait,

(73) Vide Mosem Chor., *Hist.* I, 21, et Samuelem, cap. 7.

(74) Confer Eusebium, I, 5, 2.

(75) Al. cod., *Asamoges.*

(76) Ita hoc loco, *Astyages*; at inferius, *Asdahages.*

(77) Ita Armenii primum hunc Tigranem distinguunt a posterioribus stirpis Arsacidarum.

(78) Lib. I, 15, 7.

(79) *Hist.*, I, 28.

(80) Hac super re recolatur Mosis Chorenensis locus in Eusebio ad annum Abrahami 1301 a nobis relatus. Et quidem Samuel a Mosis progymnasmate potius quam ab Herodoto mutuatus hanc notitiam videtur.

(81) *Partho* scilicet cognomine; erat enim hic Armeniæ rex.

ejusque rei complures testes invocat, ut in ejus libro (82) videre est.

7. Ergo hoc pacto, prout narratur, sublatis Babyloniorum, Medorum Lydorumque imperiis regnat

I. Cyrus annis xxx. Is primo regni sui anno Judaicæ gentis quinquaginta millia captivorum libertate donavit : qui quidem Hierosolyma reversi altare excitaverunt, templique fundamenta jecerunt: quod tamen finitimarum gentium causa imperfectum manebat usque ad Darium Vestaspis. Tomyris Masagetarum heroina Cyrum interfecit.

II. Cambyses annis ix.

III. Magi duo fratres mensibus viii.

IV. Darius Vestaspis filius annis xxxvi.

Hujus altero anno Zorobabel templum ædificat, quod anno quarto olympiadis quintæ supra sexagesimam absolutum est.

V. Xerxes Darii annis xxi.

VI. Artabanus mensibus vii.

VII. Artaxes Longimanus annis xl. Nonnulli Estherem sub hoc exstitisse aiunt: quod ego tamen, inquit Eusebius (83), non probo, quandoquidem Esdræ libri per eam ætatem scripti nullam ejus rei mentionem faciunt.

VIII. Xerxes mensibus ii.

IX. Sogdianus mensibus vii.

X. Darius Nothus annis xix, ab olympiade octogesima nona.

XI. Artaxes Mnemon annis xl. Sub hoc Esther fuit.

XII. Artaxes, qui et Ochus, annis xxvi.

XIII. Artaxes Ochi annis iv.

XIV. Darius Arsami annis vi.

Hi annos ccxxx occupaverunt (84). Exin Alexander Macedo regnat anno primo olympiadis centesimæ undecimæ, septimoque regni sui anno Babylonem capit, occisoque Dario Persarum imperium delet.

8. Nunc quoniam in Alexandri mentionem incidi, lubet ab origine cunctos Macedonum reges huic scripto consignare. Neque enim Alexander Macedonum rex primus fuit, sed quartus supra vicesimum. jam primus Macedonum rex fuit

I. Caranus annis xxii.

II. Cœnus annis xii

III. Tyrimmas annis xxxviii.

IV. Perdicca annis li.

V. Argelaus annis xxxviii.

VI. Philippus annis xxxviii.

VII. Æræus (85) annis xxvi.

VIII. Alcetas annis xxix.

IX. Amyntas annis l.

X. Alexander annis xliv.

XI. Perdicca annis xxviii.

XII. Archelaus annis xxiv.

XIII. Orestes annis iii.

XIV. Archelaus annis iii.

XV. Amyntas anno i.

XVI. Pausanias anno i.

XVII. Amyntas annis vi.

XVIII. Argæus annis ii.

XIX. Amyntas annis xviii.

XX. Alexander anno i.

XXI. Ptolemæus annis iv.

XXII. Perdicca annis iv.

XXIII. Philippus annis xxvi.

XXIV. Alexander Philippi annis xii et mensibus vi. Hic orbem terrarum compluribus regibus dejectis obtinuit, annosque xxxii natus Babylone diem supremum obiit. Exinde imperium ejus inter plures divisum est. Ipsis quidem Macedonibus imperat Philippus qui et Aridæus; Alexandriæ vero Ægypti Ptolemæus Lagi: tum annis quinque post imperat Asianis Antigonus ; duodecimo denique post Alexandri obitum anno Syris, Babyloni plagisque superioribus dominatur Seleucus Nicanor.

9. Age vero quandoquidem hosce commemoravimus, singulorum quoque nomina scripto complecti non pigeat.

Alexandro e vivis erepto, Macedonibus proprie imperat

XXV. Philippus, qui et Aridæus, annis vii.

XXVI. Casander annis xix (86).

XXVII. Filii hujus annis iv.

XXVIII. Demetrius annis v (87).

XXIX. Pyrrhus mensibus vii.

XXX. Lysimachus annis v et mensibus vii (88).

XXXI. Ptolemæus Ceraunus anno i et mensibus ix.

XXXII. Meleager mensibus ii.

XXXIII. Antipater diebus xlv.

XXXIV. Sosthenes annis ii.

XXXV. Antigonus Gonatas annis xxxvi.

XXXVI. Demetrius annis x.

XXXVII. Antigonus annis xv.

XXXVIII. Philippus annis xlii.

XXXIX. Perseus annis x.

Interfecto Perseo, Romani Macedonibus libertatem impertiti sunt, eisque sui juris esse concesserunt annis xiv (89).

XL. Falsus Philippus anno i.

Summa annorum dcxlvii.

10. Interest et cætera regna describere. Anno post Alexandri fata quinto imperat Asianis

I. Antigonus annis xviii.

II. Demetrius Poliorcetes annis xvii.

Amborum dominatio conjuncta annos occupat xxxv. Operæ pretium est eos item qui his succes-

(82) *Hist.*, ii, 12.

(83) *Ad annum* 1553.

(84) Hunc quoque numerum ab Eusebio desumit Samuel. Quippe Eusebius apud Cedrenum, p. 193, A, scribit a Cyro ad Alexandrum annos ccxxx. Conferatur autem Eusebiani regum laterculi col. 209, cum nota 3.

(85) Dic *Æropus* vel *Æropas*.

(86) Vetustior codex, *Casamander annis* xx.

(87) Al. cod., xv.

(88) Conferatur Eusebius i, 38, 4.

(89) Dic xix cum Eusebio, col. 254

serunt scriptis tradere, Syrorum videlicet, Babylonis superiorumque regionum reges. Alexandro jam ante duodecimum annum exstincto, regnat

I. Seleucus Nicanor annis XXXVIII.

II. Antiochus Soter annis XIX.

III. Antiochus Deus annis XV. Hujus undecimo anno jugo semet Macedonum Parthi eripuerunt, atque ex his regnat Arsaces unde Arsacidæ. Prædictis annis XXXVIII, XIX et XV addatur

IV. Seleucus Callinicus annis XX.

V. Seleucus Ceraunus annis III.

VI. Antiochus Magnus annis XXXVI.

VII. Seleucus annis XII. In id tempus res secundi (90) libri Machabæorum incidunt.

VIII. Antiochus Epiphanes annis XI.

Primus hic Judæos maximis suppliciis ad idolorum cultum adigebat, quæ cognoscere est e Machabæorum libris.

IX. Antiochus Eupator annis II.

X. Demetrius Soter annis XII. Hujus anno tertio Judas Machabæus supremus dux Judæis fiebat.

XI. Alexander annis IX et mensibus X.

XII. Demetrius annis III.

XIII. Antiochus Sidetes annis IX. Arsaces Parthus hunc Antiochum interfecit.

XIV. Demetrius denuo annis IV.

XV. Antiochus Grypus annis XII.

XVI. Antiochus Cyzicenus annis XVIII.

XVII. Philippus annis II.

Syrorum hactenus deductum imperium olympiade centesima septuagesima secunda exstinctum est.

11. Tempora quoque Ptolemæorum scribamus. Post Alexandri obitum regnat, uti dictum est, Alexandriæ Ægypti

I. Ptolemæus Lagi annis XL.

II. Ptolemæus Philadelphus annis XXXVIII. Hic Hebræorum libros in Græcam linguam converti mandavit.

III. Ptolemæus Evergetes annis XXVI.

IV. Ptolemæus Philopator annis XVII.

V. Ptolemæus Epiphanes annis XXIV.

VI. Ptolemæus Philometor annis XXXV. Hujus anno vicesimo Judas Machabæus Judæorum copias ductabat.

VII. Ptolemæus Evergetes annis XXIX.

VIII. Ptolemæus Physcon, idemque Soter, annis XVII.

IX. Ptolemæus Physcon, idemque Alexander, annis X.

X. Ptolemæus, qui pulsus est, annis VIII.

XI. Ptolemæus Dionysus annis XXX.

XII. Cleopatra annis XXII.

Hujus anno tertio apud Romanos regnat Caius, qui et Julius, annis V. Deinde Augustus annis LVI, qui decimo quinto *imperii* sui anno, Cleopatra occisa, Ægypto potitur. Ptolemæorum temporibus anni CCXCVI continentur.

12. Nunc quoniam ad hæc splendida regna pertigimus, par est reges illarum gentium a principio perscribere, quos prætermisimus. Quippe Eusebius Ptolemæis in suo tractatu defunctus, ad res Græcas dicendas progreditur, nempe qua ratione Græci antiquitates suas scribant, tum et nomina singulorum percenset. Nos igitur Ægyptios primum, deinde alios, postremo Romanos, qui omnia complexi sunt, persequemur.

I dynastia Ægyptiorum ea dicitur a Manethone qua imperavit Menes Thynites ejusque septem posteri annis CCLVIII (91).

II dynastia novem regum annis CCLXXXXVII.

III dynastia Memphitarum octo regum annis CLXXXXVIII.

IV dynastia Memphitarum quindecim regum annis CCCCLXVIII.

V dynastia Elephantinorum regum triginta et unius annis C.

VI dynastia. Femina quædam Nitocris, omnium sui temporis virorum fortissima et mulierum formosissima. Regnatum est annis CCIV.

VII dynastia Memphitarum quinque regum annis LXXV.

VIII dynastia Memphitarum quinque regum annis C.

IX dynastia Heracleopolitanorum quatuor regum annis C.

X dynastia rursus indidem novemdecim regum annis CLXXXVII.

XI dynastia Diospolitanorum sexdecim regum annis LIX (92).

XII dynastia Diospolitanorum septem regum annis CCXLVIII (93).

Duodecim hæ dynastiæ pertingunt ad annum CLXXIV post diluvium.

XIII dynastia rursus regum sexaginta indidem annis CCCCLIV.

XIV dynastia Xoitarum sex supra septuaginta regum annis CLXXXIV.

XV dynastia Diospolitanorum regum annis CCL.

XVI dynastia Thebanorum quinque regum annis CXC.

Sexdecim hæ dynastiæ producuntur usque ad primum Abrahami annum.

XVII dynastia Pastorum annis CIII.

Josephum ejusque fratres congruenter pastores appellabis.

XVIII dynastia Diospolitanorum quatuordecim regum annis CCCXLVIII. Horum undecimus est Chencheres (94) rex, cujus decimo anno Moses populum abduxit. Ille autem ibidem permansit (95).

(90) Hac super re conferatur Eusebius *ad annum* 1830. Videtur autem Samuel legisse *primum*, non *secundum*, apud Eusebium.

(91) Al. cod., CCLVII; verum Eusebius, CCLII.

(92) Eusebius hunc numerum separat.

(93) Eusebius, CCXLV.

(94) Eusebius, *Achencheres*.

(95) An *in Ægypto?* An *mari Rubro retentus est?*

XIX dynastia Diospolitanorum quinque regum annis CLXXXXIV.

Hoc anno (96), qui est post Abrahamum natum DCCCXXXV, Ilium captum est.

XX dynastia Diospolitanorum duodecim regum annis CLXXVIII.

XXI dynastia Tanitarum quinque regum annis CXXX.

XXII dynastia Bubastitarum trium regum annis XXIX.

XXIII dynastia Tanitarum trium regum annis XLIV.

XXIV dynastia Bocchoris Saitæ annis XLIII. Sub hoc agnus locutus est. Idem *Bocchoris* vivus a Sabaco combustus est, qui et in regnum successit.

XXV dynastia Æthiopum trium regum annis XLIV.

XXVI dynastia Saitarum novem regum annis CLXVII.

XXVII dynastia Persarum octo regum annis CXX et mensibus quatuor.

XXVIII dynastia Amritæ Saitæ annis VI.

XXIX dynastia Mendesiorum quatuor regum annis XXXI.

XXX dynastia Sebennytarum trium regum annis XX.

XXXI dynastia Persarum trium regum annis XVI, quorum postremus Darius, is quem Alexander interfecit. A primo sextæ decimæ dynastiæ anno ad septimum annum Alexandri, qui Darium occidit, Ægyptum occupavit Alexandriamque condidit, anni elapsi sunt MDCLXXXVII.

13. Age jam de regibus Sicyoniorum scribere aggredior, quorum primus anno Beli quinto decimo rex fuit

I. Ægialeus annis LII.

II. Europs annis XLV.

Anno Europis vicesimo secundo nascitur Abrahamus.

III. Melchin (97) annis XX.

IV. Apis annis XXV.

V. Thelxion annis LII

VI. Ægydrus annis XXXIV.

VII. Thurimachus annis XLV.

Anno Thurimachi sexto imperat primus Argivis Inachus.

VIII. Leucippus annis LIII.

IX. Messapus annis XLVII.

X. Erastus annis XLVI.

XI. Plemnæus annis XLIX.

XII. Orthopolis annis LXIII.

XIII. Marathius annis X.

XIV. Marathus annis XX.

XV. Chereus (98) annis LV.

XVI. Corax annis XXX.

XVII. Epopeus annis XXXV.

(96) Nempe ultimo hujus dynastiæ.
(97) Eusebius, *Telchin*.
(98) Cod., *Berseus*.

XVIII. Laomedon annis XL.

XIX. Sicyon annis XLIV.

Ex hoc Sicyone appellati sunt Sicyonii, qui antea Ægialei audiebant.

XX. Polybus annis XL.

XXI. Inachus annis XLII.

XXII. Phæstus annis VIII.

XXIII. Adrastus annis IV.

XXIV. Polyphides (99) annis XXXI

XXV. Pelasgus annis XX.

XXVI. Zeuxippus annis XXXI.

Hi annos DCCCCLVIII occupaverunt. Deinde haud jam reges sed Carnii sacerdotes annis XXXIII.

14. Anno Thurimachi sexto initium factum est Argivorum regum, quorum primus fuit

I. Inachus annis X, ex quo Inachiæ nomen ea provincia sortita est.

II. Phoroneus annis LX.

III. Apis annis XXXV.

IV. Argus annis LXX, ex quo regionis appellatio mutata est dictaque Argia.

V. Criasus annis LIV.

VI. Phorbas annis XXXV.

VII. Triopas annis XLV.

VIII. Crotopus annis XXI.

IX. Sthenelus annis XI.

X. Danaus annis L.

XI. Lynceus annis XLI.

XII. Abas annis XXIII.

Dardanis imperavit Tros, ex quo Trojanis nomen inditum est.

XIII. Prœtus annis XV.

XIV. Acrisius annis XXXI.

Argivorum reges desiverunt postquam annis DCCXLIV permanserant.

15. Anno servitutis in Ægypto centesimo, Phorbantisque Argivorum regis tricesimo secundo regnat Athenis primus

I. Cecrops Diphyes annis L.

II. Cranaus (1) annis IX.

III. Amphictyon annis X.

IV. Erechthionius annis L.

V. Pandion annis XL.

VI. Erechtheus annis L.

VII. Cecrops alter annis XL.

VIII. Pandion annis XXV.

IX. Ægeus annis XLVIII.

X. Theseus annis XXX.

XI. Mines (2) annis XXIII.

Ilium captum est.

XII. Demophon annis XXXIII.

XIII. Oxyntes annis XII.

XIV. Aphidas anno I.

XV. Thymoetes annis VIII.

XVI. Melanthus annis XXXVII.

XVII. Codrus annis XXI.

(99) Cod., *Polyphiles*.
(1) Codd., *Cranus*.
(2) Ita codd., pro *Menestheus*.

Principes quod vita maneret
XVIII. Melon (3) annis xx.
XIX. Acastus annis xxxvi.
XX. Archippus annis xix.
XXI. Thersippus annis xli.
XXII. Phorbas annis xxxi.
XXIII. Megacles annis xxx.
XXIV. Diognetus annis xxviii.
XXV. Pheracles annis xix.
XXVI. Ariphron annis xx.
XXVII. Thespieus annis xxvii.
XXVIII. Agamestor (4) annis xx.
XXIX. Æschylus annis xxiii.

Primo Æschyli anno regnat apud Lydos Ardysus; tertio autem hujus anno prima olympias acta est. Porro hanc olympiadem instituit Iphitus Praxionidæ Hæmonis (5). Ex hoc jam tempore Græcorum chronologia firmitatem præ se ferre videtur cum antea pro suo quisque libito rem definiret.

XXX. Alcmæon annis ii.
XXXI. Charops annis x.
XXXII. Æsimides annis x.
XXXIII. Clidicus annis x.
XXXIV. Hippomenes annis x.
XXXV. Leocrates annis x.
XXXVI. Apsander annis x.
XXXVII. Eryxias annis x.

Athenarum reges post annos dccclxxiii finem habuerunt.

16. Postulat instituti nostri ratio, ut hisce Lacedæmoniorum quoque reges adjungamus, quorum primus anno Samuelis et Saulis sexto decimo regnat

I. Eurystheus annis xlii.
II. Agis anno i.
III. Echestratus annis xxxv.
IV. Labotas annis xxxvii.
V. Doristhus annis xxix.
VI. Agesilaus annis xliv.
VII. Archelaus annis lx.
VIII. Telecles annis xl.
IX. Alcamanes annis xxxvii.

His post annos cccxxv (6) finis est impositus.

17. Anno istorum altero, qui erat decimus septimus Samuelis et Saulis, regnat apad Corinthios

I. Alethes annis xxxv.
II. Ixion annis xxxvii.
III. Agelaus annis xxxvii.
IV. Primnis annis xxxv.
V. Bacchis annis xxxv.
VI. Agelas annis xxx.
VII. Eudemeus annis xxv.
VIII. Aristomedes annis xxxv.
IX. Agemon annis xvi.
X. Alexander annis xxv.
XI. Telestes annis xii.
XII. Automenes anni ii.

Hi regnaverunt annis cccxxiv; eodemque anno, quo Lacedæmonii, desiverunt prima olympiade.

18. Populorum omnium regumque ethnicorum extremam placuit nobis Romanorum chronologiam conficere. Nemo quippe cæterorum voti nostri compos factus est, Christi videlicet lucis cœlo manantis, solis inquam justitiæ. Verum hi, ad quos scribendos nunc aggredior, quanquam noctu viæ se commiserunt, atque initio, uti cæteri, in tenebris versati sunt; nihilominus ex his plures digni habiti sunt qui splendore lucis collustrarentur, prout suo loco cognosces (7)

Jam vero tertio post Ilium captum anno, biennio ante Sampsonem, Teutami autem vicesimo nono anno apud Latinos regnat

I. Æneas annis iii.
II. Ascanius annis xxxviii.
III. Silvius Æneæ annis xxix.
IV. Latinus Silvius annis xxxi. A Latino gens Latini appellati per annos ccccl x.
V. Æneas Silvius annis l.
VI. Alba Silvius annis xxxix.
VII. Epitus Silvius annis xxvi.
VIII. Capys Silvius annis xxviii.
IX. Anchises (8) Silvius annis xiii.
X. Tiberius Silvius annis viii.
XI. Agrippa Silvius annis xli.
XII. Aremulus Silvius annis xix.
XIII. Aventius Silvius annis xxxvii.
XIV. Procas Silvius annis xxi.
XV. Amulius Silvius annis xliii. In hujus annum decimum nonum prima olympias incurrit.

I. Romulus annis xxxviii. Hic anno suo decimo nono, qui fuit olympiadis undecimæ quartus, templa et mœnia Romæ fundavit. Hinc anni urbis conditæ putari incipiunt (9), qui anno primo Philippi mille numerantur. Hinc etiam Latini Romanorum nomen habuerunt. Congeruntur autem ex Ænea ad Romulum anni ccccxxxvi.

II. Numa Pompilius annis xli. Hic menses duos anno addidit Janum et Februum (10), nempe Januarium atque Februarium, cum decem antea dicerentur.

III. Tullus Hostilius (11) annis xxxii.
IV. Ancus Marcius annis xxiii.
V. Tarquinius Priscus annis xxxvii (12). Hic isti finem faciunt.

(3) Eusebius, *Medon*.
(4) Codd., *Agemestor*.
(5) Hoc nomen corruptum est apud Samuelem uti apud Eusebium *ad annum Abrahami* mccxl.
(6) Al. cod., cccxxvii.
(7) Mirari licet atque osculari religiosum Armenii hominis sensum, qui præ cæteris priscis populis Romanos suspicit, quia hi Christi luce digni habiti sunt, dum rerum adhuc potirentur.
(8) Eusebius, *Carpentus*.
(9) Aliter in codice Eusebiano.
(10) In codd., *Junum et Phegum*.
(11) Codd. Samuelis, *Idilius*. At Eusebius, *Otilius*.
(12) Duo reges desiderantur *Servius Tullius*, et *Tarquinius Superbus*.

Post reges præfuerunt Romæ consules a Bruto exorsi; deinde tribuni, mox dictatores (nempe eloquentes); rursus consules, qui a Tarquinio ad Caium Julium exstiterunt annis CCCCLX.

Post hos anno altero centesimæ octogesimæ quartæ olympiadis summam potestatem apud Romanos exercuit Caius Julius annis quinque, mensibus septem minus. Exin Cæsarum appellatio obtinuit. Jam huc usque anni duo Cleopatræ numerantur; reliquos viginti eadem sub Romanis exigebat.

Augustus annis LVI, mensibus VI. Ab hujus primo anno Antiocheni suos annos numerant. Hujus item anno decimo Judæorum præsules amoti sunt, regnavitque Herodes alienigena. Ecce autem Augusti altero et quadragesimo, Herodis altero et tricesimo anno, carens tempore FILIUS DEI sancta ex Virgine nascitur in tempore (13).

CAPUT VII.

Jabethi prosapia Armeniaca.

Priores duas genealogias, Semi videlicet atque Chami, breviter recensuimus, easdemque, quantum licuit, per successiones et tempora ad eum annum usque deduximus, quo manifestatus est Dominus qui humanam sponte naturam adscivit. Age nunc, quod superior oratio nostra promisit, ad Jabethi quoque progeniem describendam accedamus: cujus successivæ procreationes ad Parthos usque defluunt, quo fit ut eum denique, qui fecit utraque unum, Dominum, inquam, nostrum contingamus. Cum igitur prædicti sermonis nostri cursus ad Thorgomum devenerit, sequitur ut ab eo loco narrationem rursus exordiamur.

1. A Thorgomo ait (*Moses Chorenensis*, I, 9) procreatum Haicum. Jam hic Haicus ex eorum erat gigantum numero qui arrogantia tumidi impium consilium construendæ turris pepererunt; quique post ejus immanis ædificii ruinam cum jam inter se propter linguarum divisionem non intelligerent, superbia elati mutuum dominatum affectabant. Is, *inquam, Haicus* Belo obsistere ausus est, cujus studium eo spectabat ut, cunctis sibi subjectis, generalem tyrannidem exerceret. Ne Belo igitur obtemperaret Haicus, cum filio, quem Babylone susceperat, Armenaco, petit Araratiam, trecentis viris aliisque advenis, qui se illi adjunxerant, corroboratus. Ibi vero ad montis radices domicilium excitat, idque mox Armenaci filio Cadmo attribuens, longius ipse progressus est ad regionem quamdam inter solis occasum et septentrionem sitam, quam et Harchiam nuncupavit. Interim Belus in reliquos omnes dominatum adeptus, Haicum quoque Babylonem accersit: cumque Haicus mandata non faceret, egreditur adversus eum Belus immani arrogantia elatus. Sed enim telo ictus ab Haico vita spoliatur: qui quidem haud paucis post annis vita producta, ditionis hæredem moriens reliquit Armenacum.

2. Armenacus (14) Haici filius, post obitum patris, fratres duos Chorum et Manavazum in Harchensi provincia reliquit, itemque Bazum Manavazi (15) filium. Porro a Manavazo Bazoque dictæ feruntur satrapiæ Manavazia et Beznunia, itemque ea quæ Ordunia appellatur: a Choro autem gentes Chorchoruniæ. Ipse vero Armenacus ultra transgressus, in planitie consedit jugis circumdata, quorum elatiori nomen fecit Aragazo: tum Armæiso post aliquot vitæ annos genito, diu exin superstes demum naturæ satisfecit.

3. Armæisus (16) Armenaci filius stationem sibi in colle ad amnis ripam ædificat. Atque stationem quidem suo de nomine Armaviram appellat, amnem autem ex Erasto nepote suo Eraschem vocitat (17). Mox Saræum filium, prole divitem atque voracem (18), boream versus in campestrem locum emittit satis uberem et fructuosum. Hujus de nomine regio illa Siracia nuncupata est. Jam Armæisus Amasiam procreavit, diuque adhuc vita usus supremum diem obiit.

4. Amasias Armæisi filius, vitam agitans Armaviræ, Gelamium genuit et Pharochum atque Zolacium. Idem oppida duo in radicibus montis fundavit, totidemque filiis suis incolenda concessit, Pharocho scilicet forti et Zolacio formoso, quæ quidem horum nomina retinent Parachotum et Zolacertum. Montem denique de suo nomine dixit Masisium (19). Is cum annis præterea non paucis vitam sustentasset, Armaviræ decessit.

5. Gelamius Amasiæ filius Harmam procreavit. Idem oppidum in ora lacus condidit, montemque proximum Gelum dixit, urbem Gelacuniam, lacum denique mare Gelacunium (20). Gelamio filius alter fuit Sisacus, cui fines ditionis constituit ab eo lacu orientem versus, qua fluit amnis Erasches ingenti agmine et strepitu in eos campos delapsus qui dicuntur Chalavazi. Ei regioni nomen est Siunia: sed commodius Persæ dicunt Sisicaniam. Urbem etiam condidit Gelamiam de suo nomine dictam, quæ postea de Garnico nepote ejus Garnia audiit. Hinc ortus est consecutis temporibus sub Artaxerxe Varazus ille venationum præfectus Varaznu-

(13) Samuel, ut cuique legenti constat, priorem Eusebii librum huc usque in compendium redegit. Porro cum idem Romanorum imperatores ultra primum vel alterum Cæsarem non describat, haud scimus an hinc merito conjectandum sit, Samuelem mutilo Eusebii codice usum esse.

(14) Codices aliique scriptores etiam, *Aramenacus*.

(15) Manavazus Haici filius, Armenaci frater.

(16) Aliter etiam, *Aramaisus*.

(17) Nempe *Araxem*.

(18) Conferatur hac super re adagium apud Chorenensem, *Hist.* I, 11.

(19) Hunc immanis altitudinis montem divina Biblia aliæque gentes dicunt *Ararat*.

(20) Hoc mare (seu lacum) posteri dixerunt etiam *Sevanium* ab insula Sevania, ubi arx captu perdifficilis

niæ familiæ fons. Harmæ filio Gelamius in mandatis dedit, ut Armaviræ habitaret, multisque post annis exstinctus est. Harma Gelamio genitus, suscepto filio Aramo, post annos aliquot obiit.

6. Aramus Harmæ filius per sævi martis certamina re sæpe præclare gesta ditionem suam quaqua versus protulit. Ab hujus nomine consensu gentium omnium regio nostra appellata est : nam Græci quidem Armenios, Syri vero et Persæ Armenich nos dicunt. Ille Nycharum Madem bello captum de turris muro suspendit. Eumdem Ninus secundum a se dixit eique diadema margaritis insigne gestare concessit, tametsi specie tenus. Idem Barsamum vita spoliavit : tum et titanum Pæapum Chalidem e mediterraneis submovit, atque in insulam quamdam Asiani maris adegit. Idem in ea *mediterranea* regione Mesacum stirpe sua ortum collocavit, qui Mazacam condidit, Cæsaream postea vocatam. Mandavit præterea terræ ejus incolis, ut Haicanam linguam addiscerent : quamobrem ea plaga dicitur *a Græcis* πρώτη Ἀρμενία, scilicet Armenia prima. Hinc ad fines usque proprios intermedia loca incolis frequentavit, quæ secundæ, tertiæ imo et quartæ Armeniæ appellationes nacta sunt. Hæc ad verbum Moses (21). Verum alii historici docent, a Cæsarea Cappadociæ ad Ponticam plagam, dici primam Armeniam ; a Ponto ad Melitenem, secundam Armeniam ; hinc ad Zophiæ fines, tertiam Armeniam ; exinde ad urbem Martyrum appellatam (22) in Alzniæ provinciæ occasu, quartam Armeniam ; suam denique magnitudine insigni provinciam, Armeniæ majoris nomine distinctam voluit (23). Sed enim hasce divisiones Mauricius (24) perturbavit, quod ubi res feret narrabo. Aramus, Aræo genito, longævam vitam denique clausit.

7. Aræus pulcher Arami filius eumdem honorem, quo pater affectus fuerat, a Nino retulit. Nino autem exstincto, proterva illa Samiramis Aræum cupiditati suæ minime obsequentem bello persecuta est, ut in suam potestatem redigeret, qui interim in conflictu bellico periit. Exinde impudens eadem Samiramis munitum illud oppidum condidit, cui ad hanc usque diem manet appellatio Van (25) : in Cardosium autem, Aræi filium captum, Aræi nomen transtulit. Illa mox a Zoroastre mago, Mediæ principe, bello appetita est : ab eo scilicet Zoroastre, cui quotannis in Armeniam ventitans Assyriam regendam permittebat. Id bellum Aræo quoque Aræi filio fatale fuit : quin et impura Samiramis dum fugam in Armeniam molitur, Zamæi filii sui manu, qui est Ninuas, interfecta est.

8. Aræi Aræo geniti filius Anusavanus fuit. Hic Anusavanus, qui Sausii nomen sibi vindicavit, fortitudinem et prudentiam re dictisque mirabiliter præ se tulit : apud Zamæum autem miro ludibrio habitus, nihilominus amicorum præsidiis partem aliquantam regionis nostræ impetravit : mox et universam. Post hunc haud pro generis jure, sed prout quisque tyrannus potentiæ viribus præpollebat, regioni nostræ universæ dominati sunt, quorum nomina hæc : Paretus, Arbocus, Zavanus, Pharnaces, Surius. Hujus ætate Jesus Navi vir cælebs, sanctus et fortis cum Chananæos debellasset, ex his aliquot Agram profugerunt, navibusque conscensis Tharsim tenuere, quæ res constat ex titulo columnis in Africa inscripto hisce verbis : « Josuam latronem fugientes nos principes Chananæorum sedes huc transtulimus (26). » Ex iis unus Chnidas multo honestissimus inter nostrates Armeniam tenuit. Profecto re sedulo considerata gentem Genthuniam ab eo propagatam cognovimus : et quidem origo Chananæa moribus gentis ipsius coarguitur.

9. Post Surium Havanacius, Vastacus, Haicacius. In ætatem Belochi (27) Haicacius traditur incidisse, fatoque perfunctus in quodam tumultu temere ab se concitato. *Secuti sunt* Ambacus, Arnacus, Savarsus, Noræus, Varamus, Garus, Goracus, Rhantus, Enzacus, Gelacus, Hauræus, Zarmærus. Hic postremus dum Priamo auxiliatur a Tautano (28) missus cum Æthiopum exercitu a fortibus Græcis interemptus est. Deinde Perzius, Davidi Israelis regi contemporalis. Tum Arbunius, Bazucus, Hoius, Jusacus, Cæpacius, Schæordius, Paræus. Hic Paræus Schæordii filius, Haici stirpe ortus, vires cum Varbace Medo ad Sardanapallum regno spoliandum contulit : quamobrem diademate a Varbace donatus, primus ex Haicanis coronatus est.

10. Rhaciæus Paræri filius nomen Rhaciæi adeptus est ab oculorum flagrantia vultusque splendore (29). Hujus ætate cum Nabuchodonosorus Jerosolymorum cives in captivitatem abduxisset, ipse quidem optimatem quemdam e captivis Judæis nomine Schambatum a Nabuchodonosoro impetravit, quem perhonorifice apud se habuit : atque ex eo gens Bagratunia manavit. Quare et Sembati nomen est a Schambato. Post Rhaciæum diadema Pharnavas adeptus est : tum Pazæus, Cornacus, Phavus, Haicacus, Ervandus, Tigranes.

11. Hic Tigranes omnium qui sibi præcesserant potentissimus fuit : cujus præstantis dignitatis laudes ex historia magni Mosis cognoscere licet. Is

(21) *Hist.*, I, 11-13.
(22) Hæc urbs antiquo nomine *Nepherocerta*, hodierno *Mupharghin*, sub juniore Theodosio dici vulgo cœpit *Urbs Martyrum*.
(23) Aramus.
(24) Nihil hac super re posteriore in parte Summarii scribit Samuel ad imperantis Mauricii tempora.
(25) Nunc etiam ista in urbe magnus Turcarum satrapa degit.
(26) Rem, præter Chorenensem *Hist.*, I, 18, narrat Procopius *Bell. Vand.* lib. II, 10, illustratque Bochartus *Geog. sacr.* I, 24.
(27) Regis Assyriorum.
(28) Confer Eusebium I, 15, 4, 5.
(29) Aliorum quoque nominum liceret etymologias plerasque venari.

nonus erat a Paræro primo rege, ad quem Senecherimi filii Adramelechus et Sanasarus cum parentem interfecissent (30) profugerunt. Parærus autem Sanasarum in partibus Assyriam spectantibus collocavit, cujus sobolis incrementa Simum montem repleverunt, ex iisque nonnulli prudentia et fidelitate conspicui præfectnras consecuti sunt. Jam ab Adramolano orti sunt Arzerunii et Genunii. A Paschamo autem Haicacii (31) nepote originem duxit Angeldunus. Jamvero Tigranes Asdahage, qui explicatur draco (32), interfecto, Anusam illius olim uxorem cum ejusdem omni progenie partim post partim ad imum Masisium montem collocavit, nempe in Tambato usque ad Golthiam: unde Vernonzunii Astaiæque manarunt.

12. Tigrani liberi nati sunt Babius, Tiranus, Vahagus a quo Vahagenii, Aravanius a quo sunt Araveniani. Ab Aravano Nerses, a Nerse Zarehius a quo gens Zarehavania. A Zarehio Armoges; ab Armoge Bagamus; a Bagamo Vanus, a Vano Vahes. Is cum Alexandro Macedone conflictatus interiit. Hic finem dominatio Haicanæ stirpis nacta est. Hinc autem ad Valarsacem in Armenia regnantem nihil satis certum proferre licet, tumultibus omnia tenentibus populoque in mutuas cædes ruente: quæ res facilem Partho Arsaci in Armeniam aditum præbuit, qui quidem regem Armeniæ Valarsacem fratrem præfecit. Porro a Belo Haici manu interfecto usque ad Valarsacem anni MDCCCCL, vel MDCCCCXLII, congeruntur.

13. Postquam Haicanæ stirpis imperium ab Alexandro deletum est, postque ipsius Alexandri anno regni duodecimo obitum, imperio ejus in quatuor *duces*, ut jam diximus, diviso; ex his unus Seleucus Babylonem post Alexandrum tenuit, ac præter alias gentes, Parthos quoque ingenti bello perdomuit, qua ex re cognomentum Nicanoris retulit. Is annis XXXI regnavit. *Deinde* Antiochus Soter ejus filius annis XIX. Tum Antiochus Deus annis XV. Hujus undecimo anno Macedonum obedientiam Parthi abjiciunt, apud quos primus regnat Fortis ille Arsaces, Abrahami genere ortus de gente Ceturæ, in urbe cui nomen Bahlæ annis XXXI. Deinde ejusdem filius Artaxes annis XLVI; post quem Magnus Arsaces annis LIV.

14. Magnus hic Arsaces Valarsacem fratrem Armeniæ nostræ regem imposuit anno Ptolemæi Evergetæ vicesimo septimo, olympiadis autem sexagesimæ septimæ supra centesimam anno quarto, permissis ei regionibus nostris quæ septentrionem et occasum spectant. Is autem cum vir fortis simul et prudens esset, multa ac perutilia instituta adornavit, præfecturas ac principatus detulit, familiis, gentibus, urbibus, castellis, pagis, militibus ac prætoribus recte constituendis operam impendit, quæ res breviter percensendæ sunt.

15. Initium enim a capite suo faciens Bagaratum Judæum coronantem atque equitem creat, hoc nimirum honore concesso ut diadema capiti regis imponat. Præterea, qui sibi chirothecas induant Chananæos quosdam legit, eamque gentem appellat Genthunios, haud scio an a Chnida. Corporis sui custodem de Chori Haicani stirpe Malchazum facit: sed pristinum gentis nomen retinuit Malchazuniorum. Venationum præfectum esse jubet Datum Carnico Gelamii filio genitum: cujus filius Varazus; ejusdemque de nomine gens Varazunia appellata. Tum et Gabelo annonæ suæ curam demandat, et Abelo rerum administrationem, traditis etiam oppidis. Illorum nomina gentes Gabelia atque Abelia retinent. *Statuit* et Arzrunios *seu* Arzivunios (33); tum et Ghinunios *seu* Ghiniunos (34). Atque hi quidem de genere Senecherimi erant. *Fecit* et Spandunios (35), qui sibi macellum commendatum haberent: item Havenunios (36), qui accipitres gestarent et caperent: rursus Ziunacanos (37), qui nivem æstate asservarent. Exin regiæ custodes legit sibi de priscorum regum progenie, qui diserte Ostani (38) nuncupati sunt, quos adhuc Iberes Sephezulios vocitant. Denique secundos post regem *fecit* eos qui erant de genere Asdahagis Medi, quibus Murenses nomen est.

16. Age vero orientem versus præfecturas duas constituit Sisacaniam, in eaque Cadmi familiam; inter solis autem ortum et boream Aranum posuit præfectum de stirpe Sisaci. Ea vero regio propter suaves incolarum mores Aluana (39) dicta est. Hujus a stirpe manat gens Uteorum: tum Gardmanensium et Zaudensium (40) et Gargarensium principatus. Gusaris tamen Saræi stirpe ortus possidendas accepit Cangariam atque Zavachiam, principatum item Tasirorum atque Asozium. Jam e regione Caucasi validum populum, de genere Mithridatis Darii satrapæ collocavit, eamque appellavit Gugarensium præfecturam. Exin in ampla valle Basenensi principatum dedit stirpi Haicacii Orduniensem appellatum. Tum de Paschami genere Torchum quemdam, qui propter aspectus torvitatem Anghelius (41) dicebatur, præfectum occidentalem creavit, provinciæque nomen Angheltunia est.

17. Porro in Armenia quarta maximam præfecturam Zophiensem fundavit, tum et alias præfe-

(30) Lege Eusebium I, 5, 1.

(31) Mendose in editione Mosis Chor. *Haici*: nam et codices Mosis et Samuel habent *Haicacii.*

(32) Lege Eusebium I, 5, 3, not.

(33) Nempe *aquilam gestantes.*

(34) Nempe *vini curam gerentes.*

(35) Nempe *cædi præpositos.*

(36) Nempe *aucupes.*

(37) Nempe *nivarios.*

(38) Persica hac voce significantur *regii.*

(39) Vocabulum ALV fatentur se ignorare Wistoni Mosis Chor. interpretes, cum satis tamen usitatum sit. Videtur autem nobis derivari ab AL quod *salem* sonat.

(40) Hic codices videbantur mendosi. Nos tamen hanc interim interpretationem extundimus.

(41) Nempe *deformis.*

cturas Apahuniam, Manavaziam et Beznuniam. Selacho autem viro audaci et fortissimo (qui utrum de stirpe Haici fuerit an antiquiore de gente oriundus non est satis exploratum) paucos homines concessit, eumque jussit montem illum tueri hircosque venando lacessere: eumque populum dixit Selacunios. Id officii Miandaco quoque mandavit, a quo derivantur Mandacunii. Cumque e Vahagenii posteris sacerdotes fecisset, gentem eam Vahuniorum nomine distinxit. Sic et Arravenios atque Arebavenios. Tum et Sarasanum in Sanasari familia natum, magnum ejus regionis præsidem fecit quæ inter occasum meridiemque jacet, eique provinciam Arznensem et Taurum, nempe Simum, montem, omnemque Cœlesyriam permisit. Eadem in provincia cum Mocensem quemdam nactus esset, præfecturam *aliam* instituit, iisdemque in locis Cordyæos, Anzevenses atque Aceenses collocavit. Verumtamen, quod attinet ad Rhestunios et Golthnenses, quæ sunt Sisacenorum coloniæ, utrum eæ provinciæ a virorum nominibus vocitatæ sint, an e provinciarum appellationibus ipsæ præfecturæ nomina sortitæ sint, ignoro.

18. Profecto hujus regis cunctas optime instructas constitutiones haud vacat perscribere, neque item aliorum qui vel præcesserunt vel consecuti sunt, quorum res gestæ abunde litteris commendatæ fuerunt. In præsenti autem præfecturarum tantummodo descriptionem persecuti sumus, quas si quis cognoscere cuperet, eas in promptu cum multis aliis haberet regiis sanctionibus. Ad extremum Valarsaces cum annis duobus ac viginti regnasset, Nisibi (42) vita excessit.

19. Secutus est Arsaces filius annis XIII.

Artaxes Arsacis filius annis XXV. Hic viribus cunctos præcellens, haud passus est secundum se esse a rege Persarum; quin adeo Persarum regem secundo dignitatis gradu locavit, cumque exercitu innumero in occidentem progressus complures gentes devicit, donec a suis interemptus est.

Tigranes filius ejus annis XXXIII, qui haud patriæ fortitudinis degener rebus gestis inclaruit; quanquam rursus in secundo dignitatis loco post Persas consedit. Ejus ætate cognoscebatur Vaico quidam latro, a quo mons Vaicuniorum nomen traxit.

Artavazdes Tigranis filius annis II.

Arciamus, idemque Arsamus, Tigranis frater annis XX, sub quo pars Armeniorum vectigalia Romanis pendere cœpit.

Abgarus Arsami filius annis XXXVIII. Hujus regnantis anno secundo Armenii omnes Romanorum stipendiarii facti sunt. Quippe, ut ait evangelista, manavit edictum a Cæsare Augusto, ut orbis universus describeretur: cujus rei causa in Armeniam quoque ventum est. Eo scilicet anno Dominus noster Deusque Jesus Christus e Virgine natus est. Porro hic erat a Valarsace annus decimus septimus supra centesimum; Augusti imperantis secundus et quadragesimus; Herodis alienigenæ Hierosolymorum *regis* secundus supra tricesimum; Arsacidarum denique, qui et Pahlavii vocantur, sive Persarum regis Arsaviri erat vicesimus primus, cujus quidem vicesimo regnare cœperat apud Armenios Abgarus.

20. Jam a primo Arsace hi reges habentur Persarum

I. Arsaces Fortis annis XXXI.
II. Artaxes annis XLVI.
III. Arsaces Magnus Valarsacis frater an. LIV.
IV. Arsacanus annis XXXI.
V. Arsanacus annis XXX.
VI. Arses annis XX.
VII. Arsavirus annis XLVI.

In hujus vicesimum *primum* annum natalia Christi inciderunt, qui fuit olympiadis nonagesimæ quartæ supra centesimam annus quartus.

21. Igitur prout ante promisimus orationis nostræ metam attigimus, qui videlicet ad Verbi Dei cum carne copulati manifestationem devenimus, capto initio a primo condito homine, quæ est annorum MMMMMCLXXXXVIII congeries, secundum Interpretes Septuaginta, quam summam singillatim ita perscribemus. Ab Adamo ad diluvium continentur anni MMCCXLII. A diluvio ad turrim anni DXXV. Hinc ad Abrahamum anni CCCCXVII. A diluvio ad Abrahami natalia anni DCCCCXLII. Ab Abrahamo ad Mosem egressumque ex Ægypto anni DV. Ab egressu usque ad Solomonem primumque templi ædificium anni CCCCLXXX. A primo *templi* ædificio ad secundum anni DXI. Exin ad Christi natalia anni DXVIII: quorum summa in annos MMMMMCLXXXXVIII consurgit. Rursus a Christi natalibus ad divum Gregorium anni sunt CCCXII (43); hinc autem ad æram Armeniorum anni CCXLI.

22. Atque ego quidem, o sanctitate prædite domine mi Gregori, vehementi vestra flagitatione compulsus exiguum ingenium meum rudemque manum huic construendo operi admovi; conatusque sum brevi hujus corporeæ vitæ intervallo pulcherrimam divi Eusebii chronographiam evolvere, quam, ut ita dicam, exscripsi. Revera ut exorientis solis radii tenebrosis locis lucem aspergunt,

(42) Nisibin (quam Armenii *Mezbin* dicunt) condidit Valarsaces, ut regni sedes esset, qui nimirum honor in ea urbe mansit annis circiter CXX. Consecutis deinde temporibus Nisibis terræ motu vastata est, ita ut Abgarus regiam suam transtulerit Edessam. Verum hujus successor Sanatruces Nisibin instauratam regni rursus metropolim fecit.

(43) Atqui in parte Summarii altera primus annus divi Gregorii incidit in Christi annum CCCVII. Nihilominus cum æra Armeniorum incipiat ab anno DLIII, hic autem a divo Gregorio ad eam æram numerentur anni CCXLI, rursus patere videtur divum Gregorium exordiri ab anno Christi CCCXII. De mendo igitur amanuensium suspicari licet.

sic omnino divinus hicce thesaurus obscuras hominum mentes ad transitorium hoc tempus cognoscendum exsuscitat. Jam qui præsentis vitæ doctrinis apprime se imbuit, is supernæ quoque sapientiæ cognitionem adipiscitur, quæ ineffabilis hercle atque immensa est, atque, ut beatus ille et solers A ac benemerentissimus Evagrius (44) docet, ad Dei cultum deducit.

Nunc age a primo anno natalium Christi ordiar, quam præcipuam æram constituam, curiosaque admodum opera Romanorum, Hebræorum, Persarum, gentisque nostræ reges ascribam.

(44) Evagrii abbatis monita e Græca in Armeniacam linguam conversa exstant in codice Haicano Parisiaco cui teste Villefroyo apud Montfauconium *Biblioth. nov. mss.* p. 1023. Ejusdem Evagrii homiliæ servantur in codicibus Armeniacis collegii Veneti S. Lazari.

SAMUELIS ANIENSIS

SUMMARII TEMPORUM

PARS ALTERA.

	OLYMPIADES	CHRISTI annus primus	ROMANORUM Augustus	JUDÆORUM Herodes	PERSARUM Arsavirus	ARMENIORUM Abgarus	
Jesus Christus nascitur Bethlehemi.	195	1	42	32	21	2	Quirinus Roma profectus in Judæam descriptionem orbis facit.
		2	43	33	22	3	
Secundus (45) Pythagoricus philosophus cognoscebatur.		3	44	34	23	4	Abgarus Pheroram Herodis fratrem (46) occidit.
		4	45	35	24	5	Judas Galilæus seditionem Judæorum concitat.
		5	46	36	25	6	
Herodes Domini nostri nativitate cognita pueros occidit.	196	6	47	37	26	7	Herodes magnis doloribus cruciatus perit.
				ARCHELAUS annis IX.			
Augustus tetrarchas facit, Herodem, Antipatrum, Lysimachum (47) et Philippum fratres Archelai.		7	48	1	27	8	
		8	49	2	28	9	
		9	50	3	29	10	
	197	10	51	4	30	11	Athenodorus Tarsensis physicus agnoscebatur.
		11	52	5	31	12	
		12	53	6	32	13	
		13	54	7	33	14	
	198	14	55	8	34	15	Solis defectus, et Augusti obitus.
		15	56	9	35	16	
			TIBERIUS annis XXIII.				
				HERODES annis XXIV.			
		16	1	1	36	17	
		17	2	2	37	18	Abgarus Edessam urbem condit (48).
	199	18	3	3	38	19	
		19	4	4	39	20	Terræ motu tredecim urbes in Bithynia subversæ.
		20	5	5	40	21	
	200	21	6	6	41	22	
		22	7	7	42	23	
		23	8	8	43	24	
		24	9	9	44	25	Philippus tetrarcha Cæsaream condit Philippeamque nominat.
		25	10	10	45	26	
	201	26	11	11	46	27	
					ARTAXES annis XXXIV.		
		27	12	12	1	28	Abgari profectio ad Parthos ob pacem inter duos fratres firmandam.
Pilatus a Tiberio ad regendam Judæam mittitur.		28	13	13	2	29	
		29	14	14	3	30	
	202	30	15	15	4	31	

(45) Euseb., *Sextus*.

(46) Moses Chor. *Hist.*, II, 25 : *Josephum Herodis generum eumdemque fratris filium.*

(47) Divus Lucas III, 1, et Euseb., *Lysaniam*.

(48) Res Armeniacas trecentorum circiter et quinquaginta annorum sumit Samuel a Mose Chor. : quod semel monuisse sufficiat.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	JUD.	PERS.	ARM.	
			Tiberius	Herodes	Artaxes	Abgarus	

Johannes Zachariæ filius locis desertis circa fluvium Jordanem prædicabat, cunctisque palam nuntiabat adesse inter eos UNCTUM DEI. Quin ipse Jesus unctus Dei tunc vivificæ et evangelicæ doctrinæ suæ faciebat initium, rebusque gestis ac verbis divinæ potestatis virtutem spectantium oculis exhibebat.

Colliguntur autem usque ad hunc quintum decimum Tiberii Cæsaris annum, a templo quidem denuo excitato anni DXLVIII (49) ; a Solomone primoque templi ædificio anni MLXIV ; a Mose egressuque ex Ægypto anni MDXL ; ab Abrahamo Ninoque et Samiramide anni MMXLIV ; a diluvio anni MMCCCCCLXXVI ; ab Adamo denique anni MMMMMCCXXVIII.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	JUD.	PERS.	ARM.	
JESUS UNCTUS DEI DOMINUS NOSTER vivificam doctrinam cunctis prædicabat, atque ea quæ nominatim scripta sunt prodigia patrabat	203	31	16	16	5	32	JESUS UNCTUS DEI DOMINUS NOSTER discipulis suis regni cœlorum mysterium aperiebat, eisdemque imperabat prædicationem apud ethnicos, ut hi nimirum ad omnium Deum converterentur.
		32	17	17	6	33	
		33	18	18	7	34	
		34	19	19	8	35	

JESUS UNCTUS DEI DOMINUS NOSTER juxta prophetias de eo scriptas accessit ad passionem anno Tiberii imperantis decimo nono. Sane eodem hoc tempore in aliis quoque Græcorum monumentis sic ad verbum narratum comperimus : « Solem nempe defecisse, Bithyniam terræ motu concussam, Nicææque potiorem partem solo æquatam. » Atque hæc adamussim iis consonant quæ in Vivifici nostri passione acciderunt. Phlegon etiam, qui olympiades jam inde ab earum primordiis persecutus est, tertio decimo libro diserte ita scribit : « Quarto nimirum anno ducentesimæ tertiæ olympiadis magnum solis fuisse defectum, qualem nemo ante animadverterat : septimaque diei hora tantam noctem ingruisse, ut sidera cœlo micarent : ingenti terræ motu Bithyniam agitatam, majoremque Nicææ partem dejectam. » Hæc tradit laudatus vir. Atque hoc sane magnum indicium est ejus anni quo Vivificus noster cruciatus est, quia nimirum et Joannes testimonio suo in Evangelio confirmat (50), post quintum decimum Tiberii annum trietericam prædicationem Christi fuisse. Haud procul eo tempore narrat etiam Josephus, per dies Pentecostes stridorem quemdam motumque primo circa sacerdotes esse excitatum, mox subitam vocem e penetralibus templi in hæc verba erupisse : « Digrediamur hinc, digrediamur. » Idem insuper scribit Josephus, Pilatum præsidem sub id tempus noctu imaginem Cæsaris in templo contra vetitum collocandam curasse : quæ res magni tumultus seditionisque Judæorum causa fuit. Hinc autem summorum vis malorum Judaicam gentem corripuit.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	JUD.	PERS.	ARM.	
Hierosolymitanæ Ecclesiæ primus manuum impositione ab apostolis recepit episcopatum Jacobus frater Domini.		35	20	20	9	36	Philo Alexandrinus vir ingeniosus et doctus agnoscebatur.
		36	21	21	10	37	
		37	22	22	11	38	

Post Abgari obitum qui in sacramentum nostrum concesserat, bifariam divisum est regnum ejus. Filius nimirum ejus Ananus regnat Edessæ. Sanatruces autem sororis ejusdem filius in Armenia *majore* : qui quidem prædicanti Thaddæo credidit ; mox fide abjecta, apostolum filiamque Sanduchtam interemit.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	JUD.	PERS.	ARM.
						SANATRUCES annis XXX.
Addæus Edessæ præsul martyrio afficitur ab Abgari jam exstincti filio.	204	38	23	23	12	1
			GAIUS annis IV.			
Petrus apostolus primum Antiochenam Ecclesiam stabilit : mox Romam profectus, prædicat ibidem, antistitemque se gerit annis XX (51).		39	'	24	13	2
				AGRIPPA annis VII.		
		40	2	1	14	3
	205	41	3	2	15	4
		42	4	3	16	5

(49) Euseb., DXLII.
(50) Recolatur Eusebius, lib. I, cap. 36 fin.
(51) Ita est etiam apud Eusebium in Arm. codice pro *annis* XXV.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	JUD.	PERS.	ARMEN.	
			Claudius	Agrippa	Artaxes	Sanatruces	
			CLAUDIUS annis XIV.				
		43	1	4	17	6	Marcus evangelista, Petri interpres, Alexandriam veniens Christum ibi prædicabat annis XXII.
		44	2	5	18	7	Primus post Petrum Antiochiæ episcopus Evodius.
		45	3	6	19	8	
	206	46	4	7	20	9	
				AGRIPPA filius Agrippæ annis XXVI.			
Romæ censu habito comperta sunt hominum LXIX centena et XLI millia.		47	5	1	21	10	
		48	6	2	22	11	
		49	7	3	23	12	
	207	50	8	4	24	13	Bartholomæus apostolus martyrium consummat in Armeniæ oppido Arebono.
		51	9	5	25	14	
Ægyptius circa quem tribunus (52) Paulum sciscitabatur.		52	10	6	26	15	Sanatruces Nisibin magnificentiore opere excitavit, suamque statuam media in urbe collocavit nummum manu tenentem.
		53	11	7	27	16	
	208	54	12	8	28	17	
		55	13	9	29	18	
		56	14	10	30	19	
			NERO annis XIV.				
		57	1	11	31	20	
	209	58	2	12	32	21	
		59	3	13	33	22	
		60	4	14	34	23	
					DARIUS annis XXX.		
Alexandriæ post Marcum episcopus Ananias annis XXVI.		61	5	15	1	24	Lerubnas rhetor qui rerum ab Abgaro et Sanatruce gestarum commentarios confecit.
	210	62	6	16	2	25	
		63	7	17	3	26	
Jacobo Domini fratre a Judæis lapidibus cæso sedem episcopalem ejus obtinet Simavon, qui et Simon.		64	8	18	4	27	
		65	9	19	5	28	
	211	66	10	20	6	29	
		67	11	21	7	30	
						ERVANDUS annis XX.	
		68	12	22	8	1	
		69	13	23	9	2	Petrus et Paulus Romæ a Nerone martyrio afficiuntur. Post Petrum autem primus Romæ episcopus Linus annis XIV.
	212	70	14	24	10	3	
			VESPASIANUS annis X.				
		71	1	25	11	4	Antiochiæ secundus episcopus Egnatius.
		72	2	26	12	5	

Tandem supremo templi exterminio Titus Judæos obsedit, Hierosolyma a fundamentis evertit, atque hominum sex myriades cæde corrupit. Imo, ut tradit Josephus, fame et gladio centum ac viginti myriades consumptæ sunt, abductæ autem in captivitatem quadraginta et duodecim myriades.

Summa vero temporis usque ad alterum Vespasiani annum, quo Judæi supremo excidio deleti sunt: a vivifici quidem prædicatione anni XLII; ab obsidione sub Antiocho anni CCXXXVIII; a secundo templi ædificio anni DXC; a primo denique ædificio anni MCIII.

OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARMEN.
		Vespasianus	Darius	Ervandus
	73	3	13	6
213	74	4	14	7
	75	5	15	8
	76	6	16	9
	77	7	17	10

(52) Ita etiam Eusebius.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.	
			Vespasianus	Darius	Ervandus	
	214	78	8	18	11	
		79	9	19	12	
		80	10	20	13	
			TITUS annis II.			
		81	1	21	14	
Romæ secundus episcopus Anacletus (53) annis VIII.	215	82	2	22	15	
			DOMITIANUS an. XVI.			
Alexandriæ secundus episcopus Abilius annis XIII.		83	1	23	16	
		84	2	24	17	
		85	3	25	18	Ervandus atque Ervazius internecivo bello ab Artaxe appetuntur.
	216	86	4	26	19	
		87	5	27	20	
					ARTAXES annis XLI.	
		88	6	28	1	Duorum mensium nomina mutata sunt, videlicet September in Germanicum, October in Parthicum.
Romæ tertius episcopus Clemens annis IX.		89	7	29	2	
	217	90	8	30	3	
				ARSACES annis XVII.		
		91	9	1	4	Artaxes condidit Artaxata ad locum cui nomen Collis, ubi Araxis et Mezamori (54) confluentia est : illuc autem cuncta urbis Ervandææ ornamenta transtulit.
		92	10	2	5	
		93	11	3	6	
		94	12	4	7	
Joannes in Patmum insulam pellitur, ubi vidit Apocalypsin.	218	95	13	5	8	
		96	14	6	9	
		97	15	7	10	Armenii Persæque concordi sententia tributum pendere Romanis detrectant.
Alexandriæ tertius episcopus Cerdon annis XI.	219	98	16	8	11	
			NERVA anno I.			
Romæ quartus episcopus, cujus nomen desideratur in scripto (55).		99	1	9	12	
			TRAJANUS annis XIX.			
		100	1	10	13	
		101	2	11	14	
	220	102	3	12	15	Joannes Patmo insula emittitur liber.
		103	4	13	16	
		104	5	14	17	
Romæ quintus episcopus Alexander annis XI.		105	6	15	18	
	221	106	7	16	19	
		107	8	17	20	Artaxes noster Artaxem sibi homonymum Persidis regem constituit post obitum parentis ejus Arsacis.
				ARTAXES annis XX.		
Hierosolymorum tertius episcopus Justus.		108	9	1	21	
Alexandriæ quartus episcopus Primus (56) annis XII.		109	10	2	22	Post Egnatium tertius episcopus Antiochiæ Hermon.

(53) Codd., *Clemetus.*

(54) *Mezamorus* [alio nomine *Azadus*] in majoribus Armeniæ amnibus numeratur. At hunc Wistoni (Choren. *Hist.* II, 46) ob etymologiam vocabuli *magnam paludem* appellant.

(55) Apud Eusebium, *Evaristus.*

(56) Codd., *Orimus.*

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.	
			Trajanus	Artaxes	Artaxes	
	222	110	11	3	23	Artaxes noster stipendium solvit Trajano.
		111	12	4	24	
		112	13	5	25	
Hierosolymorum episcopus post Justum quartus Zachæus, quintus Tobias, sextus Benjamin, septimus Joannes. octavus Matathias, nonus Philippus.		113	14	6	26	
	223	114	15	7	27	
		115	16	8	28	Romæ sextus episcopus Xystus annis XI.
		116	17	9	29	
		117	18	10	30	
	224	118	19	11	31	Artaxes principatus instituit Dimachisium, Terunium, Amatunium et Aravelianium.
			ADRIANUS annis XXI.			
		119	1	12	32	
		120	2	13	33	
Alexandriæ quintus episcopus Justus annis XI.		121	3	14	34	Mazanem principem sacerdotum Artavazdes et Tiranes insidiis exceptum in venatione occiderunt.
	225	122	4	15	35	
		123	5	16	36	
Hierosolymorum episcopus post Philippum decimus Enacas (57), undecimus Justus, duodecimus Levinus, tertius decimus Ephremus, quartus decimus Josephus (58), quintus decimus Judas. Hi fuerunt ex circumcisione usque ad urbem ab Adriano obsessam.		124	6	17	37	
		125	7	18	38	Romæ episcopus septimus Telesphorus annis XI.
	226	126	8	19	39	
		127	9	20	40	
				PEROZES annis XXXIV.		
		128	10	1	41	
					ARTAVAZDES Artaxis filius an. II.	
		129	11	2	1	
Antiochiæ quartus episcopus Cornelius.	227	130	12	3	2	Artavazdes cum per Artaxatorum pontem transiret, mente subito captus, atque equo in profundum gurgitem excussus evanuit.
					TIRANES Artaxis filius annis XXI.	
		131	13	4	1	
Alexandriæ sextus episcopus Eumenes annis XII.		132	14	5	2	
		133	15	6	3	
	228	134	16	7	4	
		135	17	8	5	Valentianus hæresiarcha et Cerdon Marcionita.
Romæ octavus episcopus Lyginus annis IV.		136	18	9	6	
		137	19	10	7	
Hierosolymorum episcopus decimus sextus, primus autem ex ethnicis, Marcus.	229	138	20	11	8	
		139	21	12	9	
			TITUS ANTONINUS, cognomento PIUS, cum filiis suis AURELIO et LUCIO, annis XXIII.			
Romæ nonus episcopus *Pius* annis XV.		140	1	13	10	
		141	2	14	11	
	230	142	3	15	12	
		143	4	16	13	

(57) Ita Samuel. Confer autem Eusebium ad annum 2139, a quo tamen *Hist. eccl.*, IV, 5, scribitur Σενεκᾶς.

(58) Codd., *Josi*.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.	
			Titus Antoninus	Perozes	Tiranes	
Antiochiæ quintus episcopus Hero (59).		144	5	17	14	Alexandriæ septimus episcopus Marcion annis x.
		145	6	18	15	
	231	146	7	19	16	Strenuus Erachnavius de gente Anzavensium honoribus augetur a Tirane.
		147	8	20	17	
		148	9	21	18	
		149	10	22	19	
	232	150	11	23	20	
		151	12	24	21	Tiranes iter faciens periit globo nivium oppressus.
					TIGRANES ARTAXIS filius an. XLIII.	
		152	13	25	1	Perozes Volagæsus, nempe victor, idcirco vocitatus est, quia Romanos invasit.
	233	153	14	26	2	
		154	15	27	3	
Romæ decimus episcopus Anicetus annis xi, sub quo Polycarpus Romam profectus complures ab hæresi ad bonam frugem traduxit.		155	16	28	4	Alexandriæ octavus episcopus Celadion annis xiv.
		156	17	29	5	
		157	18	30	6	
	234	158	19	31	7	
		159	20	32	8	
Hierosolymorum episcopus xvii Cassianus, xviii Publius, xix Maximus, xx Julius, xxi Gaianus, xxii Symmachus, xxiii Gaius, xxiv Julianus, xxv Apion.		160	21	33	9	
		161	22	34	10	
				VALARSES annis LI.		Perozes Volagæsus Parthorum rex extremam in Romanas provincias incursionem fecit.
	235	162	23	1	11	
			MARCUS AURELIUS ANTONINUS idemque VERUS, et LUCIUS AURELIUS COMMODUS (60) annis xix.			
		163	1	2	12	
		164	2	3	13	
		165	3	4	14	
Romæ undecimus episcopus Soter annis ix.	236	166	4	5	15	Ruphosia præfectura a Rupha, Tigranis uxore, nomen contraxit.
Excitata persecutione martyrium fecit Polycarpus.		167	5	6	16	
		168	6	7	17	
Antiochiæ sextus episcopus Theophilus, cujus plura volumina ad hanc usque diem circumferuntur.		169	7	8	18	
	237	170	8	9	19	Alexandriæ nonus episcopus Agrippinus (61) annis xii.
		171	9	10	20	
Dionysius Corinthi episcopus.		172	10	11	21	
		173	11	12	22	Apollinaris Asiaticus Hieropolitanæ diœceseos episcopus agnoscebatur.
Romæ duodecimus episcopus Eleutherus annis xv.	238	174	12	13	23	
		175	13	14	24	
		176	14	15	25	
		177	15	16	26	
	239	178	16	17	27	
		179	17	18	28	Antiochiæ septimus episcopus Maximus annis iv.
		180	18	19	29	
		181	19	20	30	
			COMMODUS annis xiii.			
	240	182	1	21	31	
Irenæus Lugduni Gallicanæ urbis episcopus.		183	2	22	32	Alexandriæ decimus episcopus Julianus annis x.

(59) Al. Cod., *Urionus*.
(60) Codd., *et Commodus*.
(61) Al. cod., *Agrippianus*.

OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.
		Commodus	Valarses	Tigranes
	184	3	23	33
	185	4	24	34
241	186	5	25	35
	187	6	26	36
	188	7	27	37
	189	8	28	38
242	190	9	29	39
	191	10	30	40
	192	11	31	41
	193	12	32	42
243	194	13	33	43

Hierosolymorum episcopus xxvi Maximus, xxvii Antoninus, xxviii Valens, xxix Dolichianus, xxx Narcissus, xxxi Dius, xxxii Germanio, xxxiii denuo idem Narcissus. Horum tempora non admodum explorata sunt : latet enim quandiu quisque pontificatu functus sit.

Alexandriæ undecimus episcopus Demetrius annis xliv.

Hoc tempore disceptatio fuit de paschali die, uti narrat Eusebius (62-63).

Romæ tertius decimus episcopus Victor annis xiii.

Antiochiæ episcopus octavus Serapion.

ÆLIUS PERTINAX anno i.

VALARSES annis xx.

	195	1	34	1

SEVERUS annis xviii.

	196	1	35	2
	197	2	36	3
244	198	3	37	4
	199	4	38	5
	200	5	39	6
	201	6	40	7
245	202	7	41	8
	203	8	42	9
	204	9	43	10
	205	10	44	11
	206	11	45	12
246	207	12	46	13
	208	13	47	14
	209	14	48	15
247	210	15	49	16
	211	16	50	17
	212	17	51	18

Clemens presbyter Alexandrinus et Pantænus nostri dogmatis philosophus cognoscebantur.

Cæsareæ episcopi Polycrates et Bachylas.

Romæ quartus decimus episcopus Zephyrinus annis xii.

Valarses condidit Valarsavanam in Basena *provincia*. Idem mœnibus oppidum Vardghesem cinxit ad Chasali fluminis ripam, atque hanc novam urbem appellavit Valarspatam.

Leonides Origenis pater martyrium fecit.

Ingens victoria Valarsis nostri de Chaziris et Basliis borealibus populis qui fecerant incursionem. Verum altera impressione facta, vulneratus in acie occumbit Valarses.

ARTABANUS annis xxxi.

	213	18	1	19

ANTONINUS Severi filius cognomento CARACALLUS (64) annis vii.

248	214	1	2	20

Romæ quintus decimus episcopus Callistus annis ix.

Antiochiæ nonus episcopus Asclepiades.

CHOSROES annis xlviii.

	215	2	3	1
	216	3	4	2
	217	4	5	3

Hierosolymorum tricesimus sextus episcopus Alexander.

Collectis Armeniorum copiis, magnoque monte superato necem Valarsis parentis sui ulciscitur Chosroes hostibus profligatis, ibidemque monumento constructo.

(62-63) Abest hæc pericope a vetustiore Samuelis exemplari. Legatur autem Eusebius *Hist. eccl.* v, 23.
(64) Codd., *Gallus*.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.	
			Antoninus Caracallus	Artabanus	Choroes	
	249	218	5	6	4	
		219	6	7	5	
		220	7	8	6	
			MACRINUS anno I.			
Antiochiæ decimus episcopus Philippus.		221	1	9	7	
			ANTONINUS alter annis IV.			
Romæ decimus sextus episcopus Urbanus.	250	222	1	10	8	Urrhæ (65) rex Abgarus.
		223	2	11	9	
		224	3	12	10	
		225	4	13	11	
			ALEXANDER Mammææ filius annis XIII.			
	251	226	1	14	12	
		227	2	15	13	
		228	3	16	14	
		229	4	17	15	
	252	230	5	18	16	
Antiochiæ undecimus episcopus Zebennus.		231	6	19	17	
		232	7	20	18	
Romæ decimus septimus episcopus Pontianus.	253	233	8	21	19	Origenes Alexandriæ degebat in lyceo.
		234	9	22	20	
		235	10	23	21	
		236	11	24	22	
Alexandriæ duodecimus episcopus Idimus (66) annis XVI.	254	237	12	25	23	
		238	13	26	24	
			MAXIMINUS annis III.			
Romæ decimus octavus episcopus Antherus mense uno. Deinde decimus nonus Fabianus (67).		239	1	27	25	
		240	2	28	26	
		241	3	29	27	
			GORDIANUS annis VI.			
	255	242	1	30	28	
		243	2	31	29	
				ARTASIRES Sasani filius *annis* XLVI. *Hic* interfecto Artabano Arsacidarum (68) dominationem sustulit, quæ annis CCCCLIV perseveraverat.		
	256	244	3	1	30	
		245	4	2	31	
		246	5	3	32	
		247	6	4	33	
			PHILIPPUS annis VII			
		248	1	5	34	Millesimus annus Romæ conditæ æræque Romanorum fuit (69).
		249	2	6	35	

(65) Nempe, *Edessæ.*
(66) Eusebius, *Hercules*, vel *Heraclas.*
(67) Codd., *Barianus.*
(68) Codd. habent *horum* pro *Arsacidarum.*

(69) Hæc verba *æræque* et sqq. absunt a vetustiore Samuelis exemplari. Conferatur autem Samuel supra cap. 6, num. 17.

	OLYMP.	CHRISTI.	ROM.	PERS.	ARM.	
			Philippus	Artasires	Chosroes	
	257	250	3	7	36	Chosrois incursiones contra Sasanidas Persas ob necem Artabani consanguinei vindicandam, quo tempore Artasirem ad Indos usque pepulit.
Romæ vicesimus episcopus Cornelius annis iii.		251	4	8	37	
		252	5	9	38	
Alexandriæ decimus tertius episcopus Dionysius annis xvii.		253	6	10	39	
Romæ xxi episcopus Lucius mensibus viii. Deinde xxii Stephanus annis ii.	258	254	7	11	40	
			DECIUS anno i.			
Hierosolymorum episcopus xxxvii Melbanus.		255	1	12	41	
			GALLUS et VOLUSIANUS anno uno mensibusque novem.			
Romæ xxiii episcopus Xystus annis xi.		256	1	13	42	
Antiochiæ xii episcopus Babylas. Deinde xiii Fabianus.		257	2	14	43	
			VALERIANUS et GALIANUS annis xv.			
	259	258	1	15	44	Novatianus schisma fecit.
		259	2	16	45	Antiochiæ xiv episcopus Demetrianus.
Antiochiæ xv Paulus Samosatenus, qui hæreseos convictus divino nutu pulsus est.		260	3	17	46	
		261	4	18	47	
	260	262	5	19	48	

Chosroes ab Anaco interfectus est. Regnum autem Armeniorum sine præside fuit, quod quidem inde usque a Valarsace annis cccxcviii (70) manserat.

ANARCHIA ARMENIORUM an. xxviii.

		263	6	20	1	Artavazdes Mandacunius Tiridatem Chosrois filium furori Artaxis subtractum ad Cæsaris aulam perduxit.
Romæ xxiv episcopus Dionysius annis ix.		264	7	21	2	
		265	8	22	3	
Alexandriæ xiv episcopus Maximus annis xix.	261	266	9	23	4	
		267	10	24	5	
Hierosolymorum xxxvi Himerius.		268	11	25	6	
Samosatenus Artemonis schisma renovavit. Illo autem dejecto, sextus decimus exstitit Domnus.		269	12	26	7	
	262	270	13	27	8	
		271	14	28	9	
		272	15	29	10	
			CLAUDIUS annis ii.			
		273	1	30	11	
	263	274	2	31	12	
			AURELIANUS an. vi.			
		275	1	32	13	Tiridatis in Armeniorum interregno heroica facinora.
Romæ xxvi episcopus *Eutychianus*. Deinde xxvii Gaius.		276	2	33	14	Laodicenorum episcopus Anatolius.
		277	3	34	15	
	264	278	4	35	16	
		279	5	36	17	
		280	6	37	18	

(70) Al. cod., ccclxxviii.

	OLYMP.	CHRISTI.	ROM.	PERS.	ARM.	
			Probus	Artasires	Anarchia	
			PROBUS annis VII.			
Alexandriæ XV episcopus		281	1	38	19	
Theonas annis XIX.	265	282	2	39	20	
Antiochiæ XVII Cyrillus.		283	3	40	21	
		284	4	41	22	
		285	5	42	23	Vesana Manichæorum secta
	266	286	6	43	24	in hominum consuetudinem
		287	7	44	25	irrepsit.
			CARUS cum filiis suis Carino et NUMERIANO annis II.			
		288	1	45	26	
		289	2	46	27	

Dum Carus occumberet in Mesopotamia, Numerianus item periit in Thracia, necnon Carinus in prælio adversus Cornacum.

Magni Chosrois patris Tiridatis copiarum dux summus Cornacus, qui vitam ad annum CLX produxisse dicitur, visu, auditu, capillis, dentibus usque ad obitum integris, itemque viribus corporis juvenilibus (71). Hic Cæsarem Carum, qui cecidit in pugna cum filio, debellavit.

Hactenus sine dubitatione decurrimus, ducibus certa auctoritate codicibus summorum quos ante appellavimus magistrorum. Exin ob ea, quæ nostro tractui addenda supersunt, curis atque perplexitatibus æstuamus, propterea quod juniorum historicorum dissidium est, quorum alii plura, alii pauciora scripserunt, vel omnino siluerunt. Nos tamen sinceriorum vestigiis insistentes, persequamur pro viribus veritatem : atque primum Tiridatis annum cum altero Diocletiani anno de sententia Mosis Armeniorum historici componamus, non cum nono vel primo prout aliis quibusdam placuit. Jam Saporem Persam si annos LXXIII regnasse credas, ab interfecto Chosroe exordiendum est, tum et anni XLVI contemporales Tiridati putandi sunt, ita ut annos quidem XXVII regnaverit cum Artasire patre superstite, reliquos XLVI post hujus obitum : atque hac ratione canonem nostrum ad æram usque Armeniorum, Deo auspice, digeremus certiora e plurimis præoptantes.

	OLYMP.	CHRISTI.	ROM.	PERS.	ARM.	
			DIOCLETIANUS an XX.			
	267	290	1	[27]	[27] (72)	
				SAPOR annis XLVI.		
					TIRIDATES annis LVI.	
Mamgo Genensium (73) satrapa ad Persas aufugit, inde		291	2	1	1	Sanctus Gregorius crudeliter excruciatus in puteum
vero ad Armenios : ex quo		292	3	2	2	damnatorum conjectus est.
Mamicunia gens et præfectura		293	4	3	3	
apud nos nobilis.	268	294	5	4	4	
		295	6	5	5	
		296	7	6	6	Res præclare gestæ a Tiridate in Perside et Assyria an-
		297	8	7	7	tequam fidei discipulus fieret.
		298	9	8	8	Aschenia Aschadaris Alano-
	269	299	10	9	9	rum regis filia Tiridati in ma-
		300	11	10	10	trimonium collocata coronatur
		301	12	11	11	regina Armeno-Arsacia.
Romæ XXVIII episcopus Marcellinus annis X.	270	302	13	12	12	
		303	14	13	13	

(71) Undenam hæc de Cornaco sumpserit Samuel merito quærendum. Namque Chorenensis *Hist.* II, 76, nihil præter nomen Cornaci scribit.

(72) Ita est in codice.

(73) Super hac re legendus Moses Chor. *Hist.* II, 78. De *Genensibus* Sinensium finitimis loquitur Moses etiam in *Geogr.* cap. 95.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.
			Diocletianus	Sapor	Tiridates
Hierosolymorum xxxviii episcopus Zabdas, et xxxix episcopus Hermon.		304	15	14	14
		305	16	15	15

Decimo quinto regnantis Tiridatis anno religiosæ virgines duce sancta Rhipsimia fortiter martyrium fecerunt in urbe Valarsapata, multaque divinitus prodigia Tiridati regnoque Armeniorum oblata sunt. Sanctus autem Gregorius divina visitatione eductus putei carcere initium fecit lucidæ doctrinæ suæ prædicandæ : tum et vulneratos sanitati restituit : quo tempore statio ei quoque sanctæ cathedralis fundandæ ostensa est a Deo necnon aliarum martyrum ædium.

Mox anni sequentis initio magnus ipse Tiridates baptizatus est cum Aschenia regina cumque sorore Chosroidochta, aliisque aulæ optimatibus, manu videlicet S. Gregorii qui cum episcopali potestate tunc Cæsarea reversus fuerat. Ex eo tempore regiis edictis excitata plurima hominum millia per Armeniæ regiones ritu ethnico abjecto ad sacri fontis baptismum sponte convolabant ministrantibus iis quos S. Gregorius præfecerat.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.	PATRIARCHA	
			Diocletianus	Sapor	Tiridates	S. Gregorius	
Antiochiæ xix episcopus Tyrannus (74).	271	306	17	16	16		Primus annus Armeniorum ad cognitionem Dei vocatorum. S. GREGORIUS annis xxx.
		307	18	17	17	1	Decimo septimo regnantis Tiridatis anno sanctus Gregorius thronum S. Thaddæi apostoli insidet.
Alexandriæ xvi episcopus Petrus annis x.		308	19	18	18	2	
		309	20	19	19	3	
			CONSTANTINUS annis xxxiv.				
Hoc anno sancti Præcursoris *ædes* ædificata est, dictumque Claci cœnobium (75), quod S. Gregorius condidit adveniens episcopus Cæsarea allatis indidem ejusdem Præcursoris reliquiis ibique collocatis (76).	272	310	1	20	20	4	Romæ xxix episcopus Eusebius, tum xxx Miltiades.
		311	2	21	21	5	
		312	3	22	22	6	Hoc anno Constantinus Byzantium ampliavit, eodemque Romanum imperium translulit, atque urbem de nomine suo Constantinopolim dixit (77).
		313	4	23	23	7	
	273	314	5	24	24	8	
		315	6	25	25	9	
Alexandriæ martyrium Petri; cujus excepit episcopatum xvii Achillas mensibus vii.		316	7	26	26	10	Agathangelus Tiridatis regis diligens librarius a secretis.
	274	317	8	27	27	11	
		318	9	28	28	12	
Alexandriæ episcopus xviii Alexander annis xv.		319	10	29	29	13	Romæ episcopus Silvester.
		320	11	30	30	14	
		321	12	31	31	15	

(74) Codd., *Tianus* et *Turianus*.
(75) De hoc celeberrimo nostra adhuc ætate cœnobio temploque legendus historicus contemporalis S. Gregorio Zenobius, qui ab eodem S. Gregorio consecratus episcopus est locique ejus antistes. Huic Zenobio cognomentum adhæsit *Clacus*.
(76) Hæc historia abest ab antiquiore exemplari.
(77) Hæc item historia in vetustiore codice desideratur.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.	PATR.	
			Constantinus	Sapor	Tiridates	S. Gregorius	
	275	322	13	32	32	16	
		323	14	33	33	17	
Arii cum Alexandro contentio.		324	15	34	34	18	
		325	16	35	35	19	
	276	326	17	36	36	20	Hierosolymorum episcopus Marcius; deinde Symmachus; deinde Cyrillus, cujus ætate crux apparuit.
		327	18	37	37	21	
		328	19	38	38	22	
HIC FINIS CHRONICORUM EUSEBII LIBRORUM.		329	20	39	39	23	Post vicesimum Constantini annum dicti sunt Græcorum et Romanorum reges, quia Constantinopoli regnaverunt.
Sancta synodus Nicæna *Patrum* trecentorum et octodecim (78). Ad Nicænam synodum S. Gregorius et Tiridates miserunt legatum suum Aristacem.	277	330	21	40	40	24	
		331	22	41	41	25	
		332	23	42	42	26	
		333	24	43	43	27	
	278	334	25	44	44	28	
		335	26	45	45	29	
		336	27	46	46	30	

S. Gregorius cum in Maniæ specum secessisset, publice interdum ob gregem suum in fide confirmandum regionem invisebat. Verum ubi Aristaces a Nicæna synodo reversus est, ille jam nemini conspiciendum se dedit : cumque compluribus annis ibidem vitam produxisset, moriens demum inter angelorum choros delatus est. Pastores autem cum S. Gregorium defunctum deprehendissent, nec hominem agnovissent, ibidem eumdem tumulo mandaverunt. Sed demum multis post annis res divino nutu patefacta est solitario homini, cui nomen Carnico, sanctique reliquiæ in Thordanum oppidum delatæ sunt.

NERSEHUS annis IX.

ARISTACES annis VII.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.	PATR.	
		337	28	1	47	1	
		338	29	2	48	2	
	279	339	30	3	49	3	
		340	31	4	50	4	
		341	32	5	51	5	
	280	342	33	6	52	6	
Valde beatus Constantinus ad quietem concessit die XXII mensis Maii, qui est Ahecan (79).		343	34	7	53	7	Archelaus S. Aristacem, qui se reprehenderat, in provincia Zophia interemit.

CONSTANTIUS, CONSTANS et CONSTANTINUS filii Constantini annis XXIV.

VERTHANES annis XV.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.	PATR.	
Sanctæ crucis revelatio Hierosolymis, episcopatum gerente Cyrillo.		344	1	8	54	1	
		345	2	9	55	2	

ORMIZDAS annis III.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.	PATR.	
	281	346	3	1	56	3	Potentissimus rex Tiridates veneno sibi a militibus suis propinato obiit. Ex eo tempore res Armeniorum in pejus ferri cœperunt.

(78) Hæc pericope abest ab antiquiore exemplari. Et quidem mox ad annum 390 constabit eam esse collocandam in anno 325.

(79) *Ahecan* nonus Armeniorum mensis, qui illa ætate in Maium incidebat.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM. CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	
			Constantius	Ormizdas	Chosroes	Verthanes	
					CHOSROES annis IX.		
Post obitum Tiridatis Sanatrucus (80) in Aluanæ regionibus S. Gregorisum (81) letho dedit Verthanis majorem natu filium, equis suppositum in campo Vatniensi. Sancti autem viri reliquiæ inde translatæ sunt in Amarasum oppidum.		347	4	2	1	4	Exstincto Tiridate, perturbatio consecuta est conflictusque præfecturarum. Tandem opera magni Verthanis, ferente auxilium Constantio Cæsare, regnum capessit Chosroes Tiridatis filius, virtutibus patri impar.
		348	5	3	2	5	
				SAPOR annis LXXII.			
		349	6	1	3	6	
	282	350	7	2	4	7	
		351	8	3	5	8	
		352	9	4	6	9	
Initium ducenarii, ut appellatur, cycli Andreæ (82). Jacobus admirabilis Nisibis episcopus hac tempestate florebat.		353	10	5	7	10	
	283	354	11	6	8	11	A Bagaratio equite itemque Vahano principe Amatunio res egregie gestæ adversus rebelles.
		355	12	7	9	12	
					TIRANES annis XIII.		
Hoc tempore liber Artemonis confectus dicitur.		356	13	8	1	13	S. Verthanes, licet procerum insidiis sæpe appetitus, sua tamen morte obiit.
		357	14	9	2	14	
	284	358	15	10	3	15	
						JUSICHIUS annis VI.	
		359	16	11	4	1	
		360	17	12	5	2	
	285	361	18	13	6	3	
		362	19	14	7	4	
		363	20	15	8	5	
Tiranes rex noster Juliano Cæsari obviam progressus est, Persarumque copias adortus eas in fugam conjecit, præsidioque profligato, eumdem Julianum trans Euphratem cum exercitu duxit: quam ob rem honestissime ab eo tractatus est.		364	21	16	9	6	Sanctum Jusichium itemque Danielem presbyterum occidit Tiranes. Jusichius atque Gregorisus fratres erant, Verthane scilicet geniti.
						PHARNERSEHUS annis V.	
	286	365	22	17	10	1	Pharnersehus haud ex eodem (83) genere ortus erat, sed ex oppido Taroniæ Astisata.
		366	23	18	11	2	
		367	24	19	12	3	
			JULIANUS anno I, mensibusque VIII.				
		368	1	20	13	4	
					ARSACES annis XXX.		
		369	2	21	1	5	
			JOVIANUS mensibus VIII.				
						NERSES annis XXXIII.	
	287	370	1	22	2	1	

Sanctus Nerses (84) universos Ecclesiæ ordines bene decenterque instauravit. Ipse vero natus erat Athanagine nepote Jusichii, qui rursus nepos erat S. Gregorii.

(80) Rebellis quidam de genere Arsacidarum. Legatur Chorenensis *Hist.* III, 3.

(81) Ita diminutive quodammodo appellatur ab Armeniacis cunctis scriptoribus, fortasse quia valde adolescens venit ad episcopatum

(82) De hoc cyclo rursus sermo erit ad Christi annum 553.

(83) Scilicet alienus erat a genere S. Gregorii Illuminatoris.

(84) Nerses primus cognomento Magnus.

OLYMP.	CHRISTI	ROM. CONST. Valentinianus	PERS. Sapor	ARM. Arsaces	PATR. Nerses
		VALENTINIANUS et VALENS annis XI.			
	371	1	23	3	2
	372	2	24	4	3
	373	3	25	5	4
288	374	4	26	6	5
	375	5	27	7	6
	376	6	28	8	7
	377	7	29	9	8
289	378	8	30	10	9
	379	9	31	11	10
	380	10	32	12	11
	381	11	33	13	12
		GRATIANUS annis V.			
290	382	1	34	14	13
	383	2	35	15	14
	384	3	36	16	15
	385	4	37	17	16
291	386	5	38	18	17
		THEODOSIUS MAGNUS annis XXV.			
	387	1	39	19	18
	388	2	40	20	19
	389	3	41	21	20
292	390	4	42	22	21
	391	5	43	23	22
	392	6	44	24	23
	393	7	45	25	24
293	394	8	46	26	25
	395	9	47	27	26
	396	10	48	28	27
	397	11	49	29	28
294	398	12	50	30	29
				PAPUS an. VII.	
	399	13	51	1	30

Arsaces venationi operam dans dolo necat Gnelum fratris sui filium, atque hujus uxorem Pharansemam matrimonio sibi adjungit: hæc autem Olympiadi priori Arsacis uxori majestatem reginæ invidens, indigni cujusdam sacerdotis ministerio usa venenum medicamento vitæ (85) admiscens eamdem vita spoliavit.

Beatus Chadus Bagrevantiæ atque Arsaruniorum episcopus in ordinanda recte re publica S. Nersis comes erat.

A Valente plurimæ calamitates Christiano dogmati inflictæ sunt, Arianæ sectæ causa. Ob eam rem Nerses quoque, ab Arsace amicitiæ integrandæ causa missus, in insulam inhospitalem pellitur exsul. Eodem tempore vita utebantur etiam magnus Basilius ejusque frater Gregorius, itemque Gregorius cognomento Theologus.

Gratianus Rhazlam ædificat (86).

Plurima beneficia a magno Theodosio collata feruntur præsertim in Armenios. Nam et sanctum Nersem ab exsilio reductum ad se vocavit, multoque honore prosecutus est: donec vera rectaque fides tandem aliquando in synodo (87) innotuit.

In India elephanto-tauri, camelo-pardales equina forma, aliæque belluæ multifariæ visæ sunt.

Sancta synodus Constantinopolitana *Patrum* centum quinquaginta adversus Macedonium Spiritus oppugnatorem. Erat autem post synodum Nicænam annus LXV.

Zuithas presbyter Artaxatis martyrium facit sub Sapore.

Arsaces ritu Saulis vitam sibi ipse exhaurit, diemque supremum obit in arce cui cognomentum Oblivio in Chusitania. Regnum autem filius ejus Papus adit.

Meruzanes (88) Arzerunius ab Arsace deficiens, fidemque *Christianam* deserens, Persarum opem implorat ut Armeniæ sceptro potiatur. Itaque Persicarum copiarum dux factus in Armeniam irrumpit, multasque clades in patria nostra edit: donec, ingenti pugna in Ziravo campo conserta, capitur a magno equite Sembato, diroque supplicio perit.

(85) Proh scelus! hic enim intelligitur Eucharistiæ mysterium.

(86) Hæc pericope desideratur in antiquiore exemplari.

(87) Constantinopolitana, cui Nerses ipse interfuit.

(88) Moses Chor. *Hist.* III, 36 et 54, aliique scriptores Armenii concorditer tradunt, sub Meruzanis tyrannide quidquid Græcorum librorum in Armenia erat diligenter fuisse combustum, ipsumque Græcum sermonem doceri vetitum. Ea scilicet ætate gentilibus litteris nondum utebantur Armenii, sed Græcis vulgo, et interdum Syriaticis. Jam Meruzanes veru candente in coronam contorto redimitus a Sembato vitam finivit. Choren. *Hist.* III, 37.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	
			Theodosius Magnus	Sapor	Papus	Nerses	
		400	14	52	2	31	
		401	15	53	3	32	
	295	402	16	54	4	33	S. Nersem potione lethifera necat Papus.
						SCIAHACUS annis v.	
		403	17	55	5	1	Sciahacus e genere Albiani erat, provincia Harchbia, oppido Manazocerta.
		404	18	56	6	2	
Papum atroci supplicio multat Theodosius, regemque loco ejus constituit quemdam de genere Arsacidarum Varazdatem.		405	19	57	7	3	
					VARAZDATES annis IV.		
	296	406	20	58	1	4	
		407	21	59	2	5	
						ZAVENUS annis IV.	
		408	22	60	3		
		409	23	61	4	2	
					ARSACES et VALARSACES annis IV.		
	297	410	24	62	1	3	
Admirabilis Joannes Chrysostomus hac tempestate episcopatum Constantinopolitanæ urbis tenebat.		411	25	63	2	4	
			ARCADIUS et HONORIUS annis XXVI.			ASPURACES annis v.	Hic Sciahaci Zavenique frater erat.
		412	1	64	3	1	
Græcorum Persarumque reges bifariam Armeniam secant Arsacis ætate, qui sedem fixit prope fines Græcorum. Itaque Arsaces quidem ditione tenuit occiduas Armeniæ plagas; Sapor autem partium ejusdem orientalium regem fecit Chosroem Arsacidam.		413	2	65	4	2	
					CHOSROES annis v.		
	298	414	3	66	1	3	
		415	4	67	2	4	Græci tædio bellorum ducti sponte Mesopotamiam et Armeniam bifariam dividunt.
		416	5	68	3	5	
						S. ISAACUS annis LI.	
	299	417	6	69	4	1	S. Isaacum magni Nersis filium substituit Chosroes in patriarchalem Armeniorum sedem (89).
		418	7	70	5	2	

Mesrobes Haseci Taroniæ in oppido natus, apud magnum Nersem alitur atque eruditur; deinde aulæ regiæ a secretis constituitur. Sed demum corporali honore contempto, solitariam vitam sectatur, plebique edocendæ per sacrorum librorum enarrationem vacat : qua in re non modicis difficultatibus conflictatus, consilium cepit proprias Armeniacæ linguæ litteras excogitandi, ut divina scilicet Biblia accuratissime interpretaretur. Hactenus enim in rebus aulicis Persicas litterarum formas adhibebant Armenii, in ecclesiasticis Græcas et interdum Syriaticas.

(89) Quo tempore S. Isaacus ad episcopatum electus est, vetuit Chosroes rex Armeniorum eumdem a Cæsareæ metropolitano consecrari, uti eatenus jam inde a S. Gregorio factitatum fuerat. Hinc mos obtinuit apud Armenios jure proprio inter se consecrandi. Hinc etiam cœptus creditur Ecclesiæ Armeniacæ peculiaris ritus, qui consecutis temporibus paulatim auctus ornatusque est : primitus enim Armenii Syriatico vel potius Græco ritu usi videntur.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.
		Arcadius et Honorius	Sapor.	Veramsabuhus	S. Isaacus

VERAMSABUHUS annis XXI.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.
	419	8	71	1	3
	420	9	72	2	4

ARTASIRES annis III.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.
	421	10	1	3	5
	422	11	2	4	6
300	423	12	3	5	7

VERAMUS, idemque GERMANUS, annis XI.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.
	424	13	1	6	8
	425	14	2	7	9
301	426	15	3	8	10
	427	16	4	9	11
	428	17	5	10	12
	429	18	6	11	13
302	430	19	7	12	14

INITIUM LITTERATURÆ ARMENIORUM.

Beatus ille Mastosius, idemque Mesrobes (90), cum magno Isaaco litterarum formas a Daniele excogitatas non sine aliis sociis perfectius elaborant, annique intervallo his divinitus datis formis operam impendunt, et sacra Biblia diligentissime interpretantur.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.
	431	20	8	13	15
	432	21	9	14	16
303	433	22	10	15	17
	434	23	11	16	18

Magnus Isaacus Ctesiphontem pergit, indeque non sine honorificentia donisque ab Artasire Persarum rege collatis regreditur.

Discipuli Athenas, Byzantium Alexandriamque mittuntur.

ISDIGERDES annis X.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.
	435	24	1	17	19
	436	25	2	18	20
	437	26	3	19	21

THEODOSIUS Junior annis XXXIV.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.
304	438	1	4	20	22
	439	2	5	21	23
				CHOSROES alter anno I.	
	440	3	6	1	24
				SAPOR ISDIGERDIS filius annis IV.	
	441	4	7	1	25
305	442	5	8	2	26
	443	6	9	3	27
	444	7	10	4	28

Prima synodus Ephesina Patrum ducentorum adversus Nestorium. Erant autem post Constantinopolitanam synodum anni XLII, post Nicænam CVII (91).

Veramsabuhus pie diem supremum obiit. Deinde *regnabat* frater ejus Chosroes anno uno. Tum Sapor Persa Isdigerdis filius, quem idcirco pater Armeniis præfecit, ut hos pedetentim ad Aramazdis sacra (92) pertraheret, atque a fide et societate Græcorum abduceret.

Carina urbs conditur (93).

(90) *Mesrobis* nomen cum, ut tradunt memoriæ veteres Armeniorum, Græci pronuntiare nequirent, cœpit ab eis dici *Mastos*. Hinc etiam apud Armenios duplici nomine vir hic gaudet.

(91) Ergo hæc pericope collocanda videtur in anno 432.

(92) Hanc Persarum idololatrarum sectam commemorant in suis scriptis Eznichius et Elisæus. Et quidem reges in epistolis semet Aramazde satos dictitabant, quos inter et Julianus imp. Id nomen veteribus Persis significabat *bonum genium*. Vide Chorenensem *Hist.*, II, 15, 17, 51.

(93) Hanc urbem excitavit, seu potius auxit, Anatolius Theodosii junioris dux. Eadem nunc dicitur *Erzeroum*, Armeniæ prope metropolis, frequens civibus quadringentis circiter millibus.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	
		Theodosius junior	Veramus	Anarchia	Isaacus	

VERAMUS annis XXI.

ANARCHIÆ annus unus.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	
	445	8	1	1	29	

ARTAXES, qui et ARTASIRES, annis VI.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	
306	446	9	2	1	30	Hic Artaxes, a Persis dictus Artasires, juvenili ætate moribusque perditis, generis Arsacidarum extremus fuit.
	447	10	3	2	31	
	448	11	4	3	32	
	449	12	5	4	33	
307	450	13	6	5	34	
	451	14	7	6	35	

Hic denique deletum est regnum *Armeniacum* Arsacidarum, itemque patriarchatus de genere S. Gregorii. Etsi enim S. Isaacus annis adhuc XVI superfuit, suaque egregia doctrina in Armenia nostra refulsit, res tamen sub impiis præfectis Persisque procuratoribus erant. Nimirum loco regis Artasiris præerat Vehmirsapor, et pro S. Isaaco malevolus Sormacus, qui mansit anno uno; deinde deterior eo Barchisius annis tribus; post hos improbior utroque Samuel quidam annis VII (94). Sed enim nos horum tempora in interregni loco ponemus, ne canonis ordo in perturbationem incurrat : quin imo S. Isaaco ascribemus post annum ejus quintum et tricesimum serie protracta usque ad incœptam Vardani præfecturam.

INTERREGNUM annis XIII.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	
	452	15	8	1	36	
308	453	16	9	2	37	
	454	17	10	3	38	
	455	18	11	4	39	
	456	19	12	5	40	Beatus Alanus ex illustri gente Arzeruniorum juvenili ætate caducam sæculi gloriam flocci faciens sectabatur cœlestem, seque litteris excolendis spiritalibusque exercitiis impendebat.
	457	20	13	6	41	
309	458	21	14	7	42	
	459	22	15	8	43	
	460	23	16	9	44	
	461	24	17	10	45	
310	462	25	18	11	46	
	463	26	19	12	47	
	464	27	20	13	48	

Rursus propter Flavianum altera Ephesi synodus vicesimo quarto anno post primam, exstincto jam Cyrillo Alexandrino.

VARDANUS annis XVII.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	
	465	28	21	1	49	A Veramo summus constituitur Armeniorum præfectus Vardanus (95).

ISDIGERDES annis XIX.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	
311	466	29	1	2	50	
	467	30	2	3	51	

Hic explicit historia Armeniorum a Mose conscripta.

Post obitum S. Isaaci sedem ejusdem episcopalem occupat Josephus discipulus annis duobus, comprobante Mesrobe, qui anno eodem mortem cum vita commutavit.

(94) Hi tres cum sedem patriarchalem contra fas tenuissent, tandem Persæ regis mandato pulsi sunt.

(95) De hoc Vardano Mamicunio exstat historia Elisæi Armenii.

	OLYM.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	
			Theodosius Junior	Isdigerdes	Vardanus	Josephus	
						JOSEPHUS annis II (96).	
		468	31	3	4	1	
		469	32	4	5	2	
						GIUDIUS annis XV.	
	312	470	33	5	6	1	Giudius S. Isaaci discipulus fuit e Taia provincia, oppido Arahezo.
		471	34	6	7	2	
			MARCIANUS annis v.				
Synodus Chalcedonensis jussu Marciani Pulcheriæque Theodosii sororis. Erant autem congregati *Patres* DCXXXVI (97).		472	1	7	8	3	Eznichius et Corion nostrorum interpretum (98) discipuli. SS. Vardanorum labores sub Isdigerde, quos luculento stylo conscripsit doctissimus inter interpretum discipulos beatus Elisæus.
		473	2	8	9	4	
		474	3	9	10	5	
	313	475	4	10	11	6	
		476	5	11	12	7	
			LEO MAGNUS annis XVII.				
Mambræus Mosis (99) frater in Armeniam revertitur. Idem tertius philosophus esse perhibetur.		477	1	12	13	8	SS. Leontianorum a Persis cædes duobus post prædicta annis.
	314	478	2	13	14	9	
		479	3	14	15	10	
		480	4	15	16	11	
		481	,	16	17	12	
					ARMENIORUM OBEDIENTIA ET INTERREGNUM annis VI.		
Isdigerdem pœnituisse aiunt quod Armeniam cladibus affecisset, quo tempore Vasacius (1) quoque atroci morte periit, uti refert Elisæus.	315	482	6	17	1	13	
		483	7	18	2	14	
		484	8	19	3	15	
				PEROZES annis XXII.			
						JOANNES MANDAGUNIUS annis XII, ex Arsamunia *provincia. oppido* Zachnodo.	
		485	9	1	4	1	
	316	486	10	2	5	2	
		487	11	3	6	3	
					MAGNUS sive PABGHENUS annis XIX.		
		488	12	4	1	4	
		489	13	5	2	5	
David philosophus orbi inclaruit (2), oriundus Harchia provincia atque urbe Hertha.	317	490	14	6	3	6	Moses cognomento pater philologorum, qui rogante Isaaco principe Bagratunio historiam Armeniorum confecit.
		491	15	7	4	7	
		492	16	8	5	8	
		493	17	9	6	9	
			ZENO annis XIII.				
Zenoni in imperio socii aliquandiu fuere Leo junior et Basiliscus. Zeno libellum pro orthodoxia scripsit duodecim anathematum synodi Chalcedonensis.	318	494	1	10	7	10	
		495	2	11	8	11	Sanctus Thathulius cum majore natu fratre, rebus omnibus pro Christo relictis, Deo addicitur.
		496	3	12	9	12	

(96) Josephus hic, admiranda pietate doctrinaque præditus vir, cum SS. Leontianis martyrium fecit sub Persis.

(97) Hæc pericope variat atque interpolatur in codd.

(98) Apud Armenios per antonomasiam dicuntur *interpretes* magna illa gentis lumina Isaacus et Mesrobes.

(99) Nempe Chorenensis illius summi historici de quo ad annum 489. Homiliæ Mambræi quædam feruntur satis laudabiles.

(1) Patriæ suæ proditor princeps quidam.

(2) Opera philosophica Davidis plura supersunt lingua Armeniaca et Græca. Notissimi omnium sunt commentarii ejus ad Aristotelem.

	OLYMP.	CHRIST.	CONST.	PERS.	ARMEN.	PATR.	
			Zeno	Perozes	Magnus	Babghenius	

BABGHENIUS annis v, ex Vanandæ oppido Othmeso.

	OLYMP.	CHRIST.	CONST.	PERS.	ARMEN.	PATR.	
	319	497	4	13	10	1	
		498	5	14	11	2	
		499	6	15	12	3	Beatus Carnicus sancti Gregorii reliquias in Maniæ specu reperit, quæ mox Thordani collocatæ sunt (3).
		500	7	16	13	4	
		501	8	17	14	5	

SAMUEL annis v, e Beznuniæ urbe Arzghia.

	OLYMP.	CHRIST.	CONST.	PERS.	ARMEN.	PATR.	
Vahani Mamicunii res fortiter gestæ contra Persas.	320	502	9	18	15	1	
		503	10	19	16	2	
		504	11	20	17	3	
		505	12	21	18	4	
	321	506	13	22	19	5	

ANASTASIUS annis xvii.

VALARSACES annis iii.

VAHANUS annis xxxi.

MUSÆUS annis viii.

	OLYMP.	CHRIST.	CONST.	PERS.	ARMEN.	PATR.	
Lazarus Pharpensis presbyter, historicus et rhetor insignis (4).		507	1	1	1	1	Musæus e Cotiæ oppido Ælaberio.
		508	2	2	2	2	Vahanus templa, præsertim cathedrale, instaurando exornavit. Idem Vahanus Mamicunius Alanos obsidione pressit.
		509	3	3	3	3	

CAVATUS annis vii.

	OLYMP.	CHRIST.	CONST.	PERS.	ARMEN.	PATR.	
	322	510	4	1	4	4	
Anastasius et Zeno orthodoxi habentur.		511	5	2	5	5	
		512	6	3	6	6	
		513	7	4	7	7	Armenii ab obedientia recedentes pugnam adversus Cavatum instruunt.
	323	514	8	5	8	8	

ISAACUS annis v, ex Harchiæ *oppido* Ulco.

	OLYMP.	CHRIST.	CONST.	PERS.	ARMEN.	PATR.	
		515	9	6	9	1	
		516	10	7	10	2	Cavatus Amidam (5) cepit.

CIAMASPES annis ii.

	OLYMP.	CHRIST.	CONST.	PERS.	ARMEN.	PATR.	
	324	517	11	1	11	3	
		518	12	2	12	4	

CAVATUS denuo annis xvii.

	OLYMP.	CHRIST.	CONST.	PERS.	ARMEN.	PATR.	
		519	13	1	13	5	

CHRISTOPHORUS annis v.

	OLYMP.	CHRIST.	CONST.	PERS.	ARMEN.	PATR.	
		520	14	2	14	1	Dominus Christophorus e Bagrevantiæ oppido Tirargio.
	325	521	15	3	15	2	
		522	16	4	16	3	
		523	17	5	17	4	

(3) Recole ad annum Christi 336.

(4) Lazari historia, quæ pertingit a Christi anno 410, nempe ab Arsacis et Valarsacis regno, usque ad principatum Vahani, edita est sine interpretatione Venetiis, anno MDCCXCIII.

(5) Hæc est *Tigranocerta* ab Haicano Tigrane olim condita; nunc dicitur *Diarbekir* homonymæ provinciæ metropolis.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	
			Justinus	Cavatus	Vahanus	Christophorus	
			JUSTINUS annis IX.				
		524	1	6	18	5	
						LEONTIUS annis II, ex Arberuniæ *oppido* Erasto minore.	
	326	525	2	7	19	1	
		526	3	8	20	2	
						NERSES annis IX.	
Solis universi defectus, quem consecuta est fames sævissima, cujusmodi nulla Armeniam unquam corripuit. Eadem ad Persidem quoque atque ad Assyriam pertinuit triennii fere spatio.		527	4	9	21	1	Dominus Nerses Bagrevantinus, e magno *oppido* Astaracho.
	327	528	5	10	22	2	
		529	6	11	23	3	Mezezii Gnuniorum præfecti nobiles victoriæ adversus Hunnorum incursiones (6).
		530	7	12	24	4	
Esdras Angelensis, Mosis episcopi Bagrevantini (7) discipulus, agmen rhetorum auxit.		531	8	13	25	5	
		532	9	14	26	6	
			JUSTINIANUS annis XXXVI.				
	328	533	1	15	27	7	
		534	2	16	28	8	
		535	3	17	29	9	
				CHOSROES annis XLV.			
						JOANNES annis XV, e Gabeleniæ *oppido* Synselnio.	
		536	4	1	30	1	Vahanus Mamiconius pie mortem obiit. Eidem successit Vardus frater.
		537	5	2	31	2	
					VARDUS annis III.		
	329	538	6	3	1	3	
Chosroes Antiochia capta colonias indidem in Persidem transtulit, suoque nomine insigniendas curavit.		539	7	4	2	4	
		540	8	5	3	5	
					PERSÆ (8) PRÆFECTI post Vardum dominati sunt Armeniis annis IV.		
	330	541	9	6	1	6	
		542	10	7	2	7	
Horrenda hominum lues, cui parem nemo novit, ab Occidentis regionibus initium cepit.		543	11	8	3	8	Post S. Gregorium annus CCLII (9).
		544	12	9	4	9	
					MEZEZIUS GNUNIUS annis XXX.		
	331	545	13	10	1	10	Fortis Mezezius, gente Gnunius, pulsis hostibus, præfectura potitus est.
		546	14	11	2	11	
		547	15	12	3	12	
		548	16	13	4	13	

(6) Antiquiores adhuc Hunnorum in Armeniam incursiones memorant Socrates, VI, 1, et Sozomenus, VIII, 1.

(7) Procul dubio intelligitur Moses ille historicus: namque et Thomas Arzerunius in calce libri primi *Historiæ* suæ hæc ante Samuelem ait: *Quidquid autem a regno Fortis Arsacis usque ad præsens tempus scripsit ille magnus historicus Moses Taronensis* (idem qui *Chorenensis*) *Bagrevantiæ et Arsaruniæ episcopus*, etc. De Mose episcopo historico et rhetore disseritur in præfatione *Progymnasmatum* ejusdem Venetiis editorum.

(8) Al. cod., *Saraceni*.

(9) Nempe post S. Gregorium anno Christi 291 excruciatum.

	OLYMP.	CHRISTI.	CONST.	PERS.	ARMEN.	PATR.	
			Justinianus	Chosroes	Mezezius	Joannes	
	332	549	17	14	5	14	
		550	18	15	6	15	
						MOSES annis xxx.	
Prodigia in Ostania Armeniorum, quibus permotus fidem amplexus est beatus Machozius.		551	19	16	7	1	Dominus Moses ex Aragazotæ oppido Elivardo.
		552	20	17	8	2	S. Managirhus, qui appellatus est (10) Gregorius, gente Rhazichus(11), martyrium consummavit.
		553	21	18	9	3	

Hic post Christi natalia annus DLIII expletus est, quo tempore Andreæ (12) quoque cyclus ducentorum annorum absolvebatur. Atque hinc æra Armeniorum protinus oborta ob ejusmodi causam. Cum ducenarii cycli extremum plenilunium in die XXV Martii incideret, initium autem die IV Aprilis fuisset, pergi ulterius haud poterat, propterea quod post diem XXV Martii ponenda fuisset dies XIII Aprilis, in quam nonum plenilunium incidebat: ideoque festa omnia, uti constat, et Kalendarii rationes perturbabantur. Tum demum ejus ætatis sapientes celebrato conventu æram Armeniorum condiderunt, ut paschale videlicet festum Domini et reliqua dirigerentur. Sed enim cum annis novem experti essent nondum se regulam satis firmam tenere, anno æræ decimo Oeas quidam (13) solerti mente præditus invocatique ab eo sagaces magnique ingenii homines cyclum de communi sententia constituerunt qui dicitur quingentorum annorum. Hæc æræ Armeniacæ origo est (14), quam nos ob tempora promptius exhibenda hosce in canones assumemus.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARMEN.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
			Justinianus	Chosroes	Mezezius	Moses	annus primus	
Pace inter Justinianum et Chosroem composita, res universæ Ecclesiæ prospero cursu utebantur.	333	554	22	19	10	4	1	S. Istbutzius, qui et Machosius, martyrium pro Christo subiit. Idem passi sunt Isaacus et Samuel et Izmuchius eadem Persica gente orti.
		555	23	20	11	5	2	
		556	24	21	12	6	3	
Iberorum adversus nos schisma hic a nonnullis collocatur.		557	25	22	13	7	4	
	334	558	26	23	14	8	5	
		559	27	24	15	9	6	
		560	28	25	16	10	7	
		561	29	26	17	11	8	
	335	562	30	27	18	12	9	
		563	31	28	19	13	10	Hoc anno quingentorum annorum cyclus conditus est.
		564	32	29	20	14	11	
		565	33	30	21	15	12	
		566	34	31	22	16	13	(15) Irion paschalem canonem violavit.
Nerses patricius, gente Armenius, in Græci imperatoris aula florebat.	336	567	35	32	23	17	14	
		568	36	33	24	18	15 (16)	

(10) Puta in baptismo.
(11) *Rhazichi* populus Persidis. Al. cod., *Chuzichus*.
(12) Hic Andreas Byzantinus anno Christi 353 cognoscebatur, uti in loco notatum est.
(13) Oeas in Armeniaco Kalendario dicitur Alexandrinus. Ejus autem cyclus, quanquam vulgo dicitur annorum quingentorum, constat reapse annis DXXXII. Confer inferius ad Christi annum 1096.
(14) De hac æra Armeniorum legendus Freretus, *Mémoir. de l'Acad. des inscript.*, t. XIX, p. 85 sqq., qui usus est Samuelis nostri excerptis a celebri Villefroyo sibi traditis: quem item Villefroyum legesis loquentem de eodem Samuele apud Montfauconium, *Biblioth. mss.* p. 1026.
(15) An legendum *Kyrion?*
(16) Ad hunc annum scripta erat in codice vetustiore satis longa pericope, quæ ob paginam putrefactam exscribi non potuit.

	L OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
			Justinus	Chosroes	Mezezius	Moses		
			JUSTINUS annis XIV.					
		569	1	34	25	19	16	
Rursus hominum lues.	337	570	2	35	26	20	17	
		571	3	36	27	21	18	
		572	4	37	28	22	19	
		573	5	38	29	23	20	
	338	574	6	39	30	24	21	
					TYRANNI PERSO-SARACENI annis XXXVI.			
Hac ætate dissidia, pugnæ, clades immanes, captivitates, direptiones, conclusiones in carceribus, dira fames, pestis, aliæque multimodæ calamitates.		575	7	40	1	25	22	Armeniorum proceres Persici jugi impatientes, duce Vartho Vasaci Mamicunii filio in clientelam Græcorum se contulerunt.
		576	8	41	2	26	23	
		577	9	42	3	27	24	
	339	578	10	43	4	28	25	
		579	11	44	5	29	26	
		580	12	45	6	30	27	
						ABRAHAMUS annis XXIII.		
		581	13	46	7	1	28	Abrahamus antea episcopus Rhestuniorum ex eadem provincia, oppido autem Albathanio.
	340	582	14	47	8	2	29	
			TIBERIUS annis V.					
		583	1	48	9	3	30	
				ORMIZDAS annis XII.				
		584	2	1	10	4	31	Turbæ novæ ob Chalcedonense concilium.
		585	3	2	11	5	32	
	341	586	4	3	12	6	33	
		587	5	4	13	7	34	
			MAURICIUS annis XX.					Mauricius Græcarum copiarum dux, gente Armenius, in imperium succedit.
Verthanes atque Gregorius, doctores ad Græcos profecti sunt: cum autem concordiam constituere non potuissent, cum exsecratione redierunt.		588	1	5	14	8	35	
		589	2	6	15	9	36	
	342	590	3	7	16	10	37	
		591	4	8	17	11	38	

Hac ætate Syri quidam circulatores in Armeniam delati ut Nestorii sectam studiose propagarent, anathemate expulsi sunt. Nonnulli tamen iis adhæserunt, hique fallaces eorumdem libros interpretati sunt, videlicet Cortosacium, Cyriacosacium (17), Pauli visionem, Adami pœnitentiam, Diathecen, Pueritiam Domini, item Sebium, Botryonem benedictionis, patentes codices, enarrationem Evangelii Manetis. Verum quicunque his fidem adhibuerunt, anathemate percussi sunt.

		592	5	9	18	12	39
Manifestum schisma (18).	343	593	6	10	19	13	40
		594	7	11	20	14	41
		595	8	12	21	15	42

(17) Quæ sint hæc opera curiosius inquirendum est, præsertim apud Fabricium in opere *Codex pseudepigraphus et apocryphus Veteris et Novi Testamenti.* Namque et nuperus Sammartinius in Commentariis de rebus Armeniacis, p. 13, locum hunc Samuelis mutilatum exhibet sic: *Des livres apocryphes de l'Ancien et du Nouveau Testament tels que l'Apocalypse de S. Pierre* (ita pro *S. Paul*), *la Pénitence d'Adam*, *l'Evangile de l'enfance*, etc. Et præterea nihil subdit.

(18) Codices partim *verum schisma*, partim *verus motus*.

OLYMP.	CHRISTI	CONST. Mauricius	PERS. Chosroes	ARMEN. Tyranni	PATR. Abrahamus	ÆRÆ ARM.
			CHOSROES annis xxxvii.			
	596	9	1	22	16	43
	597	10	2	23	17	44
344	598	11	3	24	18	45
	599	12	4	25	19	46
	600	13	5	26	20	47
	601	14	6	27	21	48
345	602	15	7	28	22	49
	603	16	8	29	23	50

Sembatus Bagratunius plurimis præliis contra hostes Chosrois feliciter patratis, honores a Chosroe retulit, atque Hyrcaniæ præfectura ornatus est : ad quam profectus reperit in Sagastania Armenios captivos linguæ suæ scriptæque litteraturæ jam immemores : quorum excolendorum studiosus dedit operam ut a patriarcha Armeniorum crearetur episcopus ejus loci Habelus quidam. Eam vero diœcesim cathedræ S. Gregorii esse voluit.

JOANNES e Cogotiæ oppido Bagaranio annis xxvi.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARMEN.	PATR.	ÆRÆ ARM.
	604	17	9	30	1	51
346	605	18	10	31	2	52
	606	19	11	32	3	53
	607	20	12	33	4	54
		PHOCAS annis viii.				
	608	1	13	34	5	55
	509	2	14	35	6	56
347	610	3	15	36	7	57

Nonnulli historici dominum Joannem et dominum Abrahamum eodem anno exstinctos tradunt ; alii tamen uti nos scribimus.

Plures cædes.

Mauricius propter morum sævitiam ab exercitu suo cum liberis universaque progenie miserabili excidio consumitur.

Horianus Persicarum copiarum dux, captis Hierosolymis quinquaginta hominum millia interfecit, centumque millia mancipio addixit, crucis vero salutiferum lignum cum cætera supellectile sacra in thesaurum Chosrois regis invexit.

Tyrannis internecione sublatis, nempe Gibr-Burzeno Gibr-Vesnasbohene, Gibr-Vezonmirhano et reliquis Perso-Saracenis, *imperat* DAVID SAHARUNIUS annis xxx.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARMEN.	PATR.	ÆRÆ ARM.
	611	4	16	1	8	58
	612	5	17	2	9	59
	613	6	18	3	10	60
	614	7	19	4	11	61
348	615	8	20	5	12	62
		HERACLIUS annis xxxi.				
	616	1	21	6	13	63
	617	2	22	7	14	64
349	618	3	23	8	15	65
	619	4	24	9	16	66
	620	5	25	10	17	67
	621	6	26	11	18	68
350	622	7	27	12	19	69
	623	8	28	13	20	70
	624	9	29	14	21	71
	625	10	30	15	22	72
351	626	11	31	16	23	73
	627	12	32	17	24	74
	628	13	33	18	25	75
	629	14	34	19	26	76

Sembatus Bagratunius S. Gregorii templum cæsis lapidibus restaurat in urbe Devina magnificentius atque admirabilius.

Cathedralis Merenii ædes conditur a Davide Saharunio.

Mahumeti manifestationem quidam historici hoc æræ anno LXV tradunt, alii anno LXII, alii denique anno LXVIII (19).

Argiesa urbs capitur.

Hac ætate Iberi ab Armeniorum communione secesserunt propter Chalcedonense concilium : Græcis autem per Cyrionem antistitem suum copulati sunt.

(19) Imo et duo Samuelis recentiora exemplaria tradunt anno 62. Nos tamen vetustiori codici, in quo desideratur hæc de variis circa hegiram opinionibus pericope, adhærentes, trademus anno æræ Armeniacæ 95.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
		Heraclius	Chosroes	David	Comitas	
					COMITAS annis VIII, ex Aragaziæ oppido Alzio	
352	630	15	35	20	1	77
	631	16	36	21	2	78
	632	17	37	22	3	79
			CAVATUS anno I.			
	633	18	1	23	4	80
			ARTASIRES annis II.			
353	634	19	1	24	5	81
	635	20	2	25	6	82
			HORIANUS anno I.			
	636	21	1	26	7	83
			CHOSROES anno I.			
	637	22	1	2	8	84
			PARBORMUS et ZARMDOCHTES anno I.			
					CHRISTOPHORUS annis II.	
354	638	23	1	28	1	85
			ISDIGERDES annis XII.			
	639	24	1	29	2	86
					ESDRAS annis IX, e Nighiæ provinciæ Pharaznocerta.	
	640	25	2	30	1	87
				THEODORUS RHESTUNIUS annis XXV.		
	641	26	3	1	2	88
355	642	27	4	2	3	89
	643	28	5	3	4	90
	644	29	6	4	5	91
	645	30	7	5	6	92
356	646	31	8	6	7	93
		CONSTANTINUS annis III.				
	647	1	9	7	8	94
	648	2	10	8	9	95

Heraclius Chosroem Persarum regem occidit.

Magnus patriarcha Comitas martyrium sanctæ heroinæ Rhipsimiæ mirabiliore atque illustriore structura restaurat, quod antea vulgare admodum fuerat ædificium. Ibidem cum ossa sanctæ ejusdem feminæ condita reperisset, reserare arcam non est ausus a sancto Gregorio sanctoque Isaaco sigillis obsignatam : imo eam suo quoque sigillo munitam ibidem reposuit (20).

Heraclius Horianum (21) Persis regem imponit, cruce salutifera ab eo vicissim recepta. Hunc tamen sui milites interfecerunt.

Varazlirozes princeps Bagratunius Sembati filius ingenti honore affectus a Chosroe regreditur in Armeniam.

CHRISTOPHORUS annis II. Hic nobili Apahuniorum gente ortus, religionis in primis amans, cum pravos procerum nostrorum mores frustra emendare studuisset, duobus annis post, relicta sede, monasterium sibi prope oppidum Ulesium struxit, ibique usque ab obitum mansit in secessu.

Bellum Arabicum.

Cum Heraclius concilium in urbe Carina congregavisset, Esdras Armeniorum patriarcha in Chalcedonensi controversia consensit, cujus rei præmium retulit tertiam provinciæ Colbensis partem universamque Alesiam (22), quas *terras* Græci a nostrorum patriarcharum diœcesi abstraxerant.

Persæ Devinam urbem ceperunt, quam Tiridatis filius Chosroes condiderat, sibique regiam sedem delegerat.

Secta discipulorum Joannis Mairacomensis emersit, quorum antesignanus erat Sergius, homo arrogans atque ambitione tumens.

(20) Comitæ patriarchæ canitur ab Armeniis prolixus hymnus de S. Rhipsimia ejusdemque sociis virginibus, idque exemplar Haicanæ poeseos omnibus numeris absolutum merito existimatur.

(21) *Horianum* historici Armenii passim cum Persis dicunt *Choremum*, idemque sæpe usuvenit etiam in Samuelis codicibus.

(22) Codd. *Ales*, qui locus nobis satis non est exploratus.

Per hosce dies inclaruit falsi prophetæ Saracenorum manifestatio, Cerinthi atque Arianorum asseclæ, cui nomen Mahumetus, gente Ismaelitæ, filii Agaris, qui præceptore usus est solitario viro quodam, nomine Bechira, secta Ariano, Sinai deserti incola : quem in locum videlicet confluentes *Ismaelitæ* numero aucti sunt, ex quo tempore Sara ancillam suam Agarem expulit.

Constantino Heraclii filio regnante capta a Saracenis Devina, ut quidam ait historicus, interfecta sunt festo die Epiphaniæ in Sancti Sergii æde duodecim millia hominum, ita ut cæsorum sanguine sacra mensa et baptismatis fons redundarent : abducta vero in captivitatem sunt plus triginta quinque hominum millia. Mox corpora eorum, qui hoc bello ceciderant, collegit Nerses patriarcha, atque in eadem sacra æde, quam refecit, collocanda curavit.

Jamvero Ismaeliticæ gentis rex eadem in urbe sedem fixit; primus quidem nomine Chalarthus, de quo vaticinium sacra Biblia cecinerant, fore scilicet ut Chalartalabii (23) populus gladios suos cruore saturaret. Hic octo post annos obiit : successitque Amaranus annis XII. Sed enim ille Chalarthus Damascum usque progressus fuerat, et in Mesopotamia Amidam urbem infinita direptione vastaverat. Exin tres duces alium alio dimiserat; in Græcas quidem provincias Jalum (24) seu Joelem, qui Græcorum septuaginta millia cecidit; in Persidem vero Othmanum Amiram Maviæumque copiarum ducem, qui debellaverunt viginti mille Myrdatis milites, itemque Armeniorum ducem Musæum cum suis equitibus : atque ita contigit ut Armeniis, Persis, Syris, Ægyptiis, Medis, Parthis et Palæstinis potirentur.

Jam causa, quamobrem hi consecuti sunt dominatum, ejusmodi fuit : Princeps quidam Damascenæ regionis Sergius haud modica re mercatores Ismaeliticos spoliabat : Chalarthus autem, cum sæpe de his injuriis expostulasset, nec ille ab ingenio decederet, ad extremum collectis gentis suæ pedestribus equestribusque copiis ter impressionem in hostem fecit, neque re sua tantum potitus est, verum etiam aliena : quare et in Armeniam delatus, vi conabatur religiosam incolarum fidem subvertere.

Præterea Ismaelitarum rex prædictus conspirantem secum nactus est quemdam nomine Mahumetum Ægyptiorum mercatorum principem. Hic legum Mosaicarum modice peritus, sed Arii Cerinthique sectæ addictus, qui regnum cœlorum corporeum esse dicebat, in quo scilicet terrestris cibus ventris inesset, itemque connubium post resurrectionem. Idem leges inter se contrarias docuit, antiqua scilicet et nova statuta, absurda comminiscens atque insolentia prædicans, nimisque impudenter fœdus illud Abrahami corrumpens, quo jussum est : « Marem omnem apud vos circumcidetis octava die (*Genes.* XXXIV, 15); » ipse autem non mares tantum, verum etiam, proh pudor! femellas : signaculum Dominici fœderis violans. Statuit insuper ut aqua tantum (25) lavarent perpetuo in fonte baptismatis : multasque præterea absurdas ejusmodi et insanas risuque dignas consuetudines docuit.

Hunc Mahumetum cum sibi legislatorem et oraculum copiarumque ducem Saraceni præfecissent annis XX, summo excidio debellaverunt Beznuniam, Aleovidiam atque Taroniam (26). Quanquam postremo Mahumetus cum fideles obluctantes sectæ suæ cognovisset, edicto copiam fecit nominatim Armeniacis provinciis Christiano ritu utendi, atque, ut ita dicam, religionem quam sectabantur eisdem vendidit, vectigali imperato, nempe ut familiæ singulæ quatuor nummos, modios aridorum tres, hippoperam, cilicinumque funem persolverent. Hujus tamen tributi immunibus esse concessit sacerdotibus, nobilibus et equitibus. Atque Saraceni, posquam prolatis imperii finibus omnium potiti sunt, dici cœperunt Amiralmumni (27). Jam post Mahumeti annos XX (28), dominati sunt Abubechirus, Othmanus et Omarus annis XXXVIII.

Hac tempestate imperium quoque Persarum, quod dicebatur Sasanidarum, sublatum est, postquam annis CCCCX perseveraverat : Persicum autem sceptrum ceperunt Saraceni, qui dicti sunt Amiralmumni.

SARACENORUM AMIRALMUMNI (29).

Mahumetus annis XX; Abubechirus annis VIII; Othmanus annis X; Omarus annis XX; Maviæus annis XXII; Meruanus anno I; Jezithus annis III; Abdelmelichus annis XXII; Velithus annis IV; Omarus annis II; Ezithus annis VI; Heschemus annis XIX; Velithus anno I; Meruanus annis VIII; Abdla annis XXII; Abdelazizus annis III; Mahdis annis IX; Musis annis X; Harunus annis XXIII; Mahmetus annis V; Maimunus annis XXVII; Ibenmeretus annis IX; Harunus annis XVIII; Ciaphares annis XI. Horum memoria perditione obruatur.

(23) Chalirth dicuntur ab Armenus *exta*. Hoc autem loco haud scimus utrum respiciendum sit ad Deut. XXVIII, 49, an ad Hierem. XLVI, 10, vel ad psal. LVI, 5, vel ad LVIII, 8. Rem alii diligentius considerent.

(24) Hic codices aliqua corruptione laborabant.

(25) Nempe sine verbis sacris.

(26) Hæ sunt Armeniorum provinciæ.

(27) Codices partim *Amirimumni*; partim vero *Amiralmumni*, nempe *imperatores fidelium*.

(28) Codd., XL. Sed iidem ante posteaque habent XX.

(29) Hic titulus cum sequentibus Amiralmumnis abest ab antiquiore exemplari.

OLYMP.	CHRISTI	CONST. Constantinus	PERS. Isdigerdes	ARM. Theodorus	PATR. Nerses	ÆRÆ ARM.
					NERSES annis xx, antea episcopus Daiæ ex eadem provincia.	
	649	3	11	9	1	96
		CONSTANTIUS (30) annis xxviii.				
357	650	1	12	10	2	97
			ABUBECHIRUS annis xiv.			
	651	2	1	11	3	98
	652	3	2	12	4	99
	653	4	3	13	5	100
358	654	5	4	14	6	101
	655	6	5	15	7	102
	656	7	6	16	8	103
	657	8	7	17	9	104
359	658	9	8	18	10	105
	659	10	9	19	11	106
	660	11	10	20	12	107
360	661	12	11	21	13	108
	662	13	12	22	14	109
	663	14	13	23	15	110
	664	15	14	24	16	111
			MAVIÆUS annis xxii.			
	665	16	1	25	17	112
				HAMAZASPES annis vii.		
361	666	17	2	1	18	113
	667	18	3	2	19	114
	668	19	4	3	20	115
					ANASTASIUS annis vi, oriundus Agurio ad Masisii radices.	
	669	20	5	4	1	116
362	670	21	6	5	2	117
	671	22	7	6	3	118
	672	23	8	7	4	119
				GREGORIUS an. x.		
363	673	24	9	1	5	120
	674	25	10	2	6	121
					ELIAS an. vi.	
	675	26	11	3	1	122
	676	27	12	4	2	123
	677	28	13	5	3	124

Templum Sancti Gregorii mirabile visu ædificat Nerses patriarcha, postquam aliud Sancti Sergii Devinæ, et aliud item super puteo Sancti Gregorii construxerat.

Schisma Paschatis causa.

Urbis Erevanæ seditio, cujus accuratam descriptionem lege sis apud vetustiores historicos Sapuhium (31) et Asolnichium.

Devinam urbem itemque Petizium Græci inflammaverunt.

Anastasius patriarcha magnum doctorem ad se vocat Ananiam ex oppido Aneniensi, ut firmum apud nos Kalendarium, cujuscemodi apud alias gentes est, adornaret (32); id quod solerti cura perfectum est. Sed enim cum idem synodi suffragiis confirmandum esset, moritur interim dominus Anastasius : cujus successoribus rem negligentibus, in vetere ritu perseveratum est.

Cathedrale templum Arugii conditur, in eoque baptismate tingitur martyr Christi David, dictus antea Surhanus, Persica provincia oriundus, qui Christum confessus ligno suspensus est in urbe Devina.

Nonnulli pro Elia scribunt Israelem annis viii.

(30) Codd., *Constantinus.*

(31) Sapuhium Bagratunium commemorat ipse Asolnichius in Historiæ suæ prologo, præter Joannem patriarcham VI.

(32) Cum Armenii non mensis sed hebdomadæ statis diebus festa sua olim (uti nunc etiam) quotannis agitarent, idcirco Kalendarium mobilitate non carebat. Jamvero Anastasius ad cæterarum gentium rationem nisus frustra est per Ananiam accedere. Ananiæ vero doctoris, cognomento Siracunii, astronomia utuntur adhuc Armenii. Chronologiam ejusdem memorat Asolnichius dum ait, « Inter exitum Hebræorum ex Ægypto et templi ædificium, secundum Origenem atque Ananiam, interjectos esse annos ccccLxxxx. »

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
			Constantinus	Maviæus	Gregorius	Elias		
			CONSTANTINUS filius Constantii annis XIV.					
	364	678	1	14	6	4	125	
		679	2	15	7	5	126	
		680	3	16	8	6	127	
						ISAACUS annis XXIII.		
		681	4	17	9	1	128	Isaacus ante fuerat Rhodicorum episcopus, oriundus e Soraphoræ oppido Arcunaseno.
	365	682	5	18	10	2	129	
					NERSEHUS annis III.			Gregorio Mamicunio a Chaziris in bello cæso successit in Armeniorum præfecturam Nersehus Siracanus.
		683	6	19	1	3	130	
		684	7	20	2	4	131	
		685	8	21	3	5	132	
					ASUSTIUS an. III.			
	366	686	9	22	1	6	133	
				EZITHUS annis IV.				
		687	10	1	2	7	134	
		688	11	2	3	8	135	Asustius a Saracenis occiditur.
					NERSEHUS CAMSARACANUS annis III.			
Gregorius Arsaruniæ episcopus et Philo doctor in præfectura Nersehi Camsaracani sapientia florebant (33).	367	689	12	3	1	9	136	
		690	13	4	2	10	137	
				MERVANUS anno I.				
		691	14	1	3	11	138	
			JUSTINUS annis XII.					
				ABDELMELICHUS an. XXI.				
					SEMBATUS an. XX.			Sembatus Bagratunius, cognomento Byratius, principatum tenet.
		692	1	1	1	12	139	
		693	2	2	2	13	140	
Justinus seditione militari coorta naso truncatus est. Ipse autem in Indiam usque elapsus, comparato ibidem exercitu reversus est, interfectisque optimatibus imperium recepit.	368							
		694	3	3	3	14	141	Malimus celsioribus mœnibus Mamestiam instruxit.
		695	4	4	4	15	142	
		696	5	5	5	16	143	
	369	697	6	6	6	17	144	
		698	7	7	7	18	145	Sæva hieme mare Beznunium gelu astrictum est (34).
		699	8	8	8	19	146	
Isaacus patriarcha, vir sapientia et morum integritate conspicuus, cum aliis gentis nostræ principibus vinctus ducitur Damascum ab Abdela.		700	9	9	9	20	147	Baguanæ in Bagrevantia provincia cœnobium S. Gregorii cæde vastatur.
		701	10	10	10	21	148	
	370	702	11	11	11	22	149	Bellum Vardanocertanum duce impigro fortique Sembato.
		703	12	12	12	23	150	

(33) Gregorii dogmatica opera supersunt. Philo Socratis *Historiam ecclesiasticam* in Armeniacum sermonem transtulit; eaque interpretatio in Armeniorum bibliothecis et partim etiam Parisiis exstat.

(34) Armeniæ lacus maximus, cui nomen etiam *mare Altamari* et *mare Vani*.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
		Leo	Abdelmelichus	Sembatus	Elias		
					ELIAS annis XIV.		
		LEO annis III.					Mahmetus pugna in mari Gelamio (35) conserta cepit insulam Sevaniam.
	704	1	13	13	1	151	
371	705	2	14	14	2	152	
	706	3	15	15	3	153	
		ABSIMARES annis IV.					
	707	1	16	16	4	154	Casmus Amira Vaspuracanorum principes cædit.
372	708	2	17	17	5	155	
	709	3	18	18	6	156	
	710	4	19	19	7	157	
		JUSTINUS annis VI.					
	711	1	20	20	8	158	Ananiæ doctoris auditores Hermon, Tiridates, Azarias, Ezechiel et Cyriacus.

Hoc tempore incendio consumpti sunt Armeniorum principes in urbe Nachiciavana : quamobrem dominationis series hic abrumpitur. Jam de hoc temporis intervallo dominus Joannes in sua facunda elaborataque *Historia* sic loquitur : « Cum Agarenorum dominatus prorsus in Armenia prævaluisset, regionis nostræ proceres indigenæ desiverunt : si qui autem forte reliqui erant, ii sub jugo servili latentesque vivebant. Idcirco, inquit, in hac *Historia* series principum nostrorum defectu laborat. » Verumtamen domini Tiridatis (36) ætate cessantibus hostium incursionibus, rursus ego prædictos principes in canone collocabo.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
		Justinus	Abdelmelichus	Elias		
	712	2	21	9	159	
			VELITHUS annis IX.			
	713	3	1	10	160	
373	714	4	2	11	161	
	715	5	3	12	162	Susanna Vahani Camsaracani filia cum in potestatem infidelium venisset martyrium fecit Charris.
	716	6	4	13	163	
		PHILICUS (37) VARDANUS an. IV.				
	717	1	5	14	164	
				JOANNES OZNIENSIS annis XI.		
	718	2	6	1	165	Sanctus Joannes philosophus (38) legibus optimis ecclesiarum majestatem confirmabat. Idem accitus ad aulam principis Saraceni, ob eximiam formæ elegantiam magnis honoribus auctus est.
374	719	3	7	2	166	
	720	4	8	3	167	
		ARTEMUS an. I.				
	721	1	9	4	168	
		LEO annis XXIV.				
			SULIMANUS annis II.			
375	722	1	1	5	169	Darbantiam capit Sulimanus.
	723	2	2	6	170	

(35) Superius, part. I, cap. ult., num. 5, *Gelacunio*.
(36) Nempe *Tiridatis secundi patriarchæ*.
(37) Ita codd., pro *Philippicus*.

(38) Hujus Joannis Ozniensis opera varia feruntur. Ejusdem oratio *contra Phantasticos* exscripta est e codice Parisiaco nuperque edita Venetiis cum Latina interpretatione.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
			Leo	Omarus	Joannes		
				OMARUS annis III.			
		724	3	1	7	171	
		725	4	2	8	172	Asutii Bagratunii principis obitus.
	376	726	5	3	9	173	
				EZITHUS annis VI.			
		727	6	1	10	174	
		728	7	2	11	175	
				DAVID annis XIII.			
		729	8	3	1	176	Dominus David oriundus e Cotiæ Aramunia, quo in loco templum quoque construxit atque ædes patriarchales, cathedra ex urbe Devina illuc translata, propter intolerandas molestias quæ a nefaria Mahumetanorum gente accidebant.
	377	730	9	4	2	177	
		731	10	5	3	178	
		732	11	6	4	179	
				SAHMSEMUS annis XIX.			
Darbantia instaurata est.		733	12	1	5	180	
	378	734	13	2	6	181	
		735	14	3	7	182	
		736	15	4	8	183	
		737	16	5	9	184	
	379	738	17	6	10	185	
		739	18	7	11	186	
S. Gregorii cœnobium combustum est.		740	19	8	12	187	
		741	20	9	13	188	
				TIRIDATES annis XXIII.			
	380	742	21	10	1	189	Dominus Tiridates ex Othmeso oppido, vir integritate, sanctimonia omnique virtutum genere præditus.
		743	22	11	2	190	
		744	23	12	3	191	
		745	24	13	4	192	
				CONSTANTINUS annis XXXVII.			
Constantinus Leonis filius cognomentum Caballini (39), id est stercora colligentis, idcirco sortitus est, quia cum Saracenorum exercitu premeretur in ripa Halyos fluminis castrametantium, jussit collecta stercora in profluentem projici : qua ex re hostes infinitum exercitum suspectantes metuentesque fugæ se commiserunt. Idem fertur una die quinque leones continuatis ictibus confecisse.	381	746	1	14	5	193	
		747	2	15	6	194	Vahanus Chosrois Golthaniæ principis filius martyrium fortiter fecit (40).
		748	3	16	7	195	
		749	4	17	8	196	
	382	750	5	18	9	197	
		751	6	19	10	198	
				VELITHUS annis II.			
		752	7	1	11	199	
		753	8	2	12	200	

(39) Ita Samuel pro *Copronymi*. Jam Zonaras, XV, 2, aliam causam eamque notissimam tradit hujus agnominis.

(40) In Vahanum principem, quem adolescentem Saraceni Christi odio occiderunt, superest hymnus qui editus putatur a litterata femina sorore ejus mœstissima Chosroanusa.

OLYMP.	CHRISTI	CONST. Constantinus	PERS. Meruanus	PATR. Tiridates	ÆRÆ ARM.
			MERUANUS annis vi.		
383	754	9	1	13	201
	755	10	2	14	202
	756	11	3	15	203
	757	12	4	16	204
384	758	13	5	17	205
	759	14	6	18	206
			AMIR-ABDLA an. iii.		
	760	15	1	19	207
	761	16	2	20	208
385	762	17	3	21	209
			ABDLA annis xxii.		
	763	18	1	22	210
	764	19	2	23	211

Mahmetus junior expeditione in Armenios suscepta, Armeniorum et Persarum dominatum obtinuit.

Duo sidera, alterum orientem versus, alterum in occidente apparuerunt.

Schisma Paschatis causa.

Isaacus nobilis Bagratunius, vir abundans virtutibus pacisque studiosus. Hac ætate Isaacus et Hamazaspes Vahani principis Arzeruniorum filii impressione adversus incursores facta in partibus Vaspuracaniæ multos ex iis bello fregerunt: donec ab hostibus confossi vulneribus gloriosissime obierunt.

OLYMP.	CHRISTI	CONST. Constantinus	AMIR. Abdla	ARM. Asutius	PATR. Tiridates	ÆRÆ ARM.
				ASUTIUS an. xvii.	TIRIDATES annis iii.	
	765	20	3	1	1	212
386	766	21	4	2	2	213
	767	22	5	3	3	214
					SION annis viii.	
	768	23	6	4	1	215
	769	24	7	5	2	216
387	770	25	8	6	3	217
	771	26	9	7	4	218
	772	27	10	8	5	219

Hinc denuo exordiamur Armeniacorum præfectorum seriem, quorum primus est Asutius Bagratunius (41).

Dominus Tiridates alter e Dasnavoria provincia.

Constantinus Carinam urbem cepit, quam duos post annos Ezithus Amira instauravit.

Dominus Sion e Baguania provincia, ad radices montis Simi. Hic fonti exarescenti, vigiliis et precibus, perennes aquas restituit.

Hoc tempore clades Chalenii Arenii et Thalnæ (42), quo in loco septingenti homines necati sunt, capti autem mille et ducenti.

Muselius Mamicunius et Samuel cum suis familiaribus aliisque conspicuis ex Armeniorum exercitu viris per dies paschales ab Ismaelitis cæsi sunt. Hac ætate florebat Stephanus sacerdotum in aula princeps, vir doctissimus et omni philosophica et grammatica disciplina politissimus, non sine spiritalium virtutum comitatu. Item cognoscebantur illustres Armeniacarum provinciarum doctores domini Ephremus, et Anastasius et Crucedatus, et David cognomento Romanerus, magnusque philosophus Stephanus Siuniensis auditor Mosis,

(41) Hic revera incipit Bagratuniorum dominatio, qui demum regio nomine præfulserunt.

(42) Hæc nomina fortasse in aliquo mendo cubant.

OLYMP.	CHRISTI	CONST. Constantinus	AMIR. Abdla	ARM. Asutius	PATR. Sion	ÆRÆ ARM.
	773	28	11	9	6	220
388	774	29	12	10	7	221
	775	30	13	11	8	222
					ISAIAS annis XIII.	
	776	31	14	12	1	223
	777	32	15	13	2	224
389	778	33	16	14	3	225
	779	34	17	15	4	226
	780	35	18	16	5	227
	781	36	19	17	6	228
				SEMBATUS annis XXII.		
390	782	37	20	1	7	229
		LEO annis V.				
	783	1	21	2	8	230
	784	2	22	3	9	231
			BAHADINUS annis X.			
	785	3	1	4	10	232
391	786	4	2	5	11	233
	787	5	3	6	12	234
		CONSTANTINUS et IRENE mater annis X.				
	788	1	4	7	13	235
					STEPHANUS anno I.	
	789	2	5	8	1	236
					JOABUS Curopalates ex Ostania anno I.	
392	790	3	6	9	1	237
					SOLOMON anno I, e cœnobio Machenorum, vir grandævus (46).	
	791	4	7	10	1	238
					GEORGIS annis III, ortus ad Aracasi radices.	
	792	5	8	11	1	239
393	793	6	9	12	2	240
	794	7	10	13	3	241

Dominus Isaias e Nighiæ oppido Elipatrusa. Hic erat viduæ filius, quæ secum ad januas ædis patriarchalis vitam degebat, ibique filium magna cum spe nutriebat. Revera hic tandem ad patriarchalem dignitatem meritissime evectus est.

Horum imperantium ætate Romæ (43) imagines restitutæ sunt. Item contigit ut ingens quædam arca marmorea viseretur : quæ postquam ab admirantibus reserata est, hæc ibi scripta occurrerunt : « Quid me tegere interest, quandoquidem Constantini et Irenes temporibus me sol visurus est (44). »

Defuncto Isaia Ipendaclus (45) Devinensem ecclesiam spoliat : dominus autem Stephanus Devinensis non nisi ingenti pecunia soluta succedit.

(43) Intelligit novam Romam Constantinopolim.
(44) Rem narrant etiam Zonaras XV, 10, Cedrenus p. 469 D; Glycas IV, p. 285 B-C.
(45) Hoc vocabulum fortasse mendosum.
(46) Joannes patriarcha Armeniorum et historicus, nec non Asolnichius et alii, narrant hunc Solomonem, dum ad sedem patriarchalem adduceretur, interrogatum a quibusdam curnam tam devexa ætate et corpore abstinentia confecto patriarchatum exoptasset, protinus respondisse, pergere se ut a claris pictoribus in ecclesiæ pariete cum reliquis patriarchis exprimeretur. Hoc picturæ apud Armenios documentum eruditi non spernent.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST. Constantinus	AMIR. Musis	ARM. Sembatus	PATR. Josephus	ÆRÆ ARM.	
				MUSIS anno I.				
						JOSEPHUS annis XI.		
		795	8	1	14	1	242	Hic Josephus e familia Aragaziorum erat, incola autem cœnobii Sancti Gregorii.
				HARUNUS (46*) RASID annis XXIII.				
		796	9	1	15	2	243	
Constantinus postquam annis decem cum matre regnaverat, fertur hac imperio dejecta, solus rerum potitus annis VII; mox et mater Irene capti filii oculos effodisse et sola regnavisse annis V.		797	10	2	16	3	244	
			NICEPHORUS annis IX.					
	394	798	1	3	17	4	245	Fratres duo Isaacus et Josephus abjecto Ismaelismo martyrium consummaverunt, sanctam Trinitatem professi in urbe Carina, mensis Araz (47) quinta decima die feria quinta.
		799	2	4	18	5	246	
		800	3	5	19	6	247	
		801	4	6	20	7	248	
POST ADAMUM AN. MMMMMM, POST CHRISTUM DCCCII.	395	802	5	7	21	8	249	
		803	6	8	22	9	250	
					ASUTIUS an. XX.			Asutius Sembati filius cognomento Mesagher (48).
		804	7	9	1	10	251	
		805	8	10	2	11	252	
						DAVID annis XXVII.		David ortus e Mazalæ oppido Calao.
Animalium lues.	396	806	9	11	3	1	253	Nicephorus contra Bulgaros profectus interiit cum universo comitatu.
Falsus rex Thomas in urbem Carinam venit.			MICHAEL annis III.					
Sembatus atque Gregorius Churdcio geniti in Syriam abducti sunt.		807	1	12	4	2	254	
		808	2	13	5	3	255	
		809	3	14	6	4	256	
			LEO annis VIII.					
Hostis Chrysophylen usque pervenit, captæque sunt plurimæ civitates, quas inter Macedoniæ præcipua Adrianopolis.	397	810	1	15	7	5	257	Fames ubique adeo vehemens, ut in urbe Carina uno die ter mille homines exstincti sint.
		811	2	16	8	6	258	
		812	3	17	9	7	259	
		813	4	18	10	8	260	
Leo imagines dejecit. Idem ædificavit Byzum et Arcadiopolim, cepitque Camachum	398	814	5	19	11	9	261	
		815	6	20	12	10	262	
		816	7	21	13	11	263	
		817	8	22	14	12	264	
			MICHAEL annis IX.					
	399	818	1	23	15	13	265	
				MAHMETUS (49) an. III.				
Sevata Agarenus ducta uxore Arusiaca de gente Bagratunia consilium iniit cum Armeniis optimatibus jugo Amirarum Saracenorum semet eripiendi.		819	2	1	16	14	266	
		820	3	2	17	15	267	
		821	4	3	18	16	268	

(46*) Codd., *Aharon.*
(47) Illa quidem ætate hic erat *October*.
(48) Nempe *carnivorus*. Ita autem dictus est ob hostes sæpe et fortiter cæsos.
(49) Codd., *Mahmatus.*

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
			Michael	Maimunus	Asutius	David		
				MAIMUNUS annis XXI.				
	400	822	5	1	19	17	269	
		823	6	2	20	18	270	
					SEMBATUS annis XXXII.			
		824	7	3	1	19	271	Sembatus filius Asutii cognomento Aplabasus.
		825	8	4	2	20	272	
	401	826	9	5	3	21	273	
			THEOPHILUS annis XV.					
Theophilus in Syriam profectus urbem Upatram cepit; tum in Armenia castellum Palinum et Mezcertam et Anliam in Dedniensi provincia, et Chosanam.		827	1	6	4	22	274	Cum Thoma deceptore certamen.
		828	2	7	5	23	275	
		829	3	8	6	24	276	
	402	830	4	9	7	25	277	
		831	5	10	8	26	278	
		832	6	11	9	27	279	
						JOANNES annis XXII.		
		833	7	12	10	1	280	Joannes ortus erat in Cotiæ oppido Ova.
Sembatus templum ingens atque ornatissimum condidit Erazgavoræ, quæ nunc dicitur Siracuana.	403	834	8	13	11	2	281	Theophilus Trapezuntem cepit, Persasque pulsavit.
		835	9	14	12	3	282	
		836	10	15	13	4	283	
		837	11	16	14	5	284	
	404	838	12	17	15	6	285	
		839	13	18	16	7	286	
		840	14	19	17	8	287	Anno domini Joannis octavo malevoli quidam ejusdem curiæ homines invidiosis calumniis virum sanctum onerabant. Hi tamen pessimum vitæ finem nacti sunt.
		841	15	20	18	9	288	
			MICHAEL annis XXIV.					
	405	842	1	21	19	10	289	
				ABUSHAL MAHMETUS annis II.				
		843	2	1	20	11	290	
		844	3	2	21	12	291	
				HARUNUS (50) annis IV.				
	406	845	4	1	22	13	292	
		846	5	2	23	14	293	
		847	6	3	24	15	294	
		848	7	4	25	16	295	
				CIAPHARES annis XVII.				4
		849	8	1	26	17	296	

Quo tempore magnus erat Ismaeliticæ gentis Amira Ciaphares, magnus item dux Armeniorum Sembatus confessor, venit in Armeniam Amiræ ejusdem jussu quidam legatus Abusethus, qui Bagaratum principem protinus captum vinculisque constrictum misit ad Ciapharem. Montis autem Tauri incolæ, qui nunc Sasunii dicuntur, ut eorum quæ adversus Bagaratum acta fuerant pœnas expeterent, tumultuario milite conflato Abusethum pulsis ejus copiis interemerunt (51).

(50) Codd., *Aharon.*
(51) Hæc historia paulo brevior scribitur in nonnullis codicibus ad annum 846.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
		Michael	Ciaphares	Sembatus	Joannes.	
407	850	9	2	27	18	297
	851	10	3	28	19	298
	852	11	4	29	20	299
408	853	12	5	30	21	300
	854	13	6	31	22	301
					ZACHARIAS annis XXII, e Cotiæ oppido Zaga.	
	855	14	7	32	1	302

Pessimus denique omnium valido cum exercitu superveniens Bugha (52), quem impius Ciaphares ad ulciscendam Abusethi necem in Armeniam mittebat, pluribus calamitatibus varioque pœnarum ac cædium genere gentem excruciavit, præsertim nobiles et equestris militiæ ordinem : quibus autem vitam largiebatur, eos ut a Christo deficerent atque in sectæ suæ impietatem concederent blanditiis impellebat. Verum plurimi forti animo homines scutum sibi et arma Christi induentes, omnem suppliciorum dolorumque terrorem, qui sibi ab eo scelesto imminebat, spreverunt propter vitæ futuræ bona. In his fuit dilectus Deo Atomus ex Albage provincia, qui cum sociis magnam vim cruciatuum perpessus pretiosissimam coronam adeptus est : atque hi centum fere et quinquaginta fuerunt, præter eos qui in aliis provinciis martyres exstiterunt, quorum natale festum die quinta et vicesima Mehegan (53) mensis indictum est. Haud pauci tamen dolorum impatientes, probro semet commaculaverunt; hique amissa æterna vita præsentem haud adepti sunt (54).

Improbus igitur ac sævus ille Bugha, ubi rem ex animi sui sententia confieri sensit, regionis optimates, partim dolo, partim auctoritate in suam potestatem redegit : quos inter magnum quoque ducem Armeniarum Sembatum, cognomento Aplabasum, sane angelis exoptabilem propter veram Christi notitiam, qui et confessor appellatus est. Jam vero malus iste Bugha ad magnum Amiram reditum maturans, reliquos vinculis, Sembatum autem fraude insidiosisque bonorum promissis secum avehebat. Interim quia Joannes vita excesserat, Zacharias in sanctam dignitatem substitutus est, qui unius diei spatio a sacerdotio, imo a diaconatu, ad throni patriarchalis fastigium transiliit.

Age vero omnibus qui a scelesto Bugha abducti fuerant, protinus supremi tyranni jussu carcere conclusis, nisi Christi legem exsecrarentur, non sine diris cruciatibus moriendum fuit. Et sane non pauci corporis nece perterriti a fide defecerunt; excepto inclyto Sembato, qui etsi Christum constanter palamque confitebatur, nihilominus in vinculis morte sua obiit. Præfectus interim quidam Stephanus, cognomine Conus, intrepide Christum confessus martyrii palma donatus est anno æræ Armeniorum secundo supra trecentesimum. Porro prædicti Sembati confessoris corpus cum ingenti pompa et psalmodiis a fidelibus elatum est ad Sancti Danielis sacram ædem, illuc nimirum ubi iste olim leonum in lacum fuerat projectus.

Exstincto Sembato, rerum habenas corripuit filius ejusdem Asutius; isque præ cunctis majoribus suis claruit, seque integritate et benignitate adeo commendavit, ut omnium amoribus potitus sit. Ob ejusmodi egregiam famam missus est a magno Amira quidam Aly-Armenus nomine cum muneribus in Armeniam, qui ad Asutium præter præfecturam titulum quoque principis principum contulit : in qua is dignitate annis XXX permansit : donec virtutis ergo atque operum optimorum regio quoque diademate insignitus est, rex nimirum a duobus regibus renuntiatus Ismaelitico et Græco postremis quinque dominatus sui annis (55).

(52) Bougha apud Turcas sonat *taurum*.
(53) Hic etiam intellige *Octobrem*.
(54) Namque aliam ob causam perierunt, uti narrat Joannes patriarcha.
(55) Universa hæc narratio carptim sumitur e latiore Joannis patriarchæ Historia.

OLYMP.	CHRISTI	CONST. Michael	AMIR. Ciaphares	ARM. Asutius	PATR. Zacharias	ÆRÆ ARM.

ASUTIUS an. XXXVI.

Asutius Sembati filius magnifico honore et auctoritate majores suos omnes præcellit.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
	856	15	8	1	2	303
	857	16	9	2	3	304
409	858	17	10	3	4	305
	859	18	11	4	5	306
	860	19	12	5	6	307
	861	20	13	6	7	308
410	862	21	14	7	8	309
	863	22	15	8	9	310
	864	23	16	9	10	311
	865	24	17	10	11	312

Zacharias patriarcha diœcesim suam recte constituit (56).

Vehementissimo terræ motu loci multi subversi sunt per Quadragesimæ tempus : isque *motus* tres deinde menses perseveravit.

BASILIUS annis XXII.

AHMATUS annis IV.

Basilius dicitur natus in provincia Armeniæ Taronia, oppido Thilis, in quo etiam ædem struxit quæ dicitur S. Duces.

Ciahapus latro, collecto hominum octoginta millium exercitu, ad regionem nostram occupandam se contulit. Verum Armeniacarum virium dux Abasus quadraginta militum millibus Ciahapum aggressus est circa amnem Eraschem, tantamque ei cladem imposuit ut cum sexdecim hominibus ægre se fuga subduxerit.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
411	866	1	1	11	12	313
	867	2	2	12	13	314
	868	3	3	13	14	315
	869	4	4	14	15	316

Bulgarorum baptismus (57).

Carinam urbem Persæ occupant.

ABUABDALLA annis III.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
412	870	5	1	15	16	317
	871	6	2	16	17	318
	872	7	3	17	18	319

Hamamus doctor in omni scientiarum genere versatus cognoscebatur (58).

MAHMETUS annis XXXI.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
	873	8	1	18	19	320
413	874	9	2	19	20	321
	875	10	3	20	21	322
	876	11	4	21	22	323

GEORGIUS e maximo oppido Carnio annis XXII.

Constantinopoli patriarcha erat Photius, qui nuper ad Zachariam patriarcham nostrum consortii ineundi causa epistolam scripserat (59).

Ab Arsacidarum dominatione sublata ad regnum Bagratuniorum anni excurrunt CCCCXXXIV.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
	877	12	5	22	1	324
414	878	13	6	23	2	325
	879	14	7	24	3	326
	880	15	8	25	4	327
	881	16	9	26	5	328
415	882	17	10	27	6	329
	883	18	11	28	7	330
	884	19	12	29	8	331
	885	20	13	30	9	332
416	886	21	14	31	10	333
	887	22	15	32	11	334

ASUTIUS PRINCEPS PRINCIPUM ARMENIÆ REX.

LEO annis XXVI.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
	888	1	16	33	12	335

(56) Zachariæ patriarchæ pars Commentarii ad Matthæi Evangelium exstat in Armeniorum bibliothecis.

(57) Locus hic desideratur in vetustiore codice.

(58) Hamami quædam opuscula supersunt, præsertim grammaticale quoddam politissimo stylo.

(59) Hæc Photii prolixa epistola exstat in codicibus Arm. collegii Veneti Sancti Lazari.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
		Leo	Mahmetus	Asutius	Georgius	
	889	2	17	34	13	336
417	890	3	18	35	14	337
	891	4	19	36	15	338

Asutius, omnibus ad Dei placitum ordinatis, morte transfertur in sanctorum regum ordinem.

SEMBATUS annis XXIV.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
	892	5	20	1	16	339
	893	6	21	2	17	340
418	894	7	22	3	18	341
	895	8	23	4	19	342
	896	9	24	5	20	343
	897	10	25	6	21	344
419	898	11	26	7	22	345

Sembatus Asutii filius patri succedit.

Abasus militiæ dux, Asutii regis frater, moleste fert dominationem Sembati.

Dominus Mastosius religioso vitæ instituto et philosophicis disciplinis clarus habebatur

MASTOSIUS oriundus Sevania anno I.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
	899	12	27	8	1	346

JOANNES annis XXVIII (60).

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
	900	13	28	9	1	347
	901	14	29	10	2	348
420	902	15	30	11	3	349
	903	16	31	12	4	350

Dominus hic Joannes discipulus ejus (*Mastosii*) fuit, ideoque duplici affinitate conjunctus (61) cum spiritali et divinitus dato homine Dei Mastosio : oriundus autem Carnio, Georgii quoque, qui hos præcesserat, patria.

Hic locus est innuendi, quemadmodum Ismaeliticæ gentis tyrannis ad exitum vergere cœperit. Nimirum cum Bagratunia familia non sine Ismaelitarum consensu regnaret, nihilo tamen secius Armeniæ pars major per illud tempus, sicuti etiam nunc, in eorum potestate erat ; haud tamen sub unius Amiræ nutu, uti mos fuerat jam inde a primo Mahumeto usque ad Ciapharem nec non ad hujus liberos. Quippe consecutis temporibus temere prout libebat præsides constituebantur. Id autem indicium est infirmi pereuntisque imperii, præsertim si dominatio in plures tribuatur, quod iis nunc usuveniebat. Namque Sanphares dominabatur in Chorasania regione; Lavicus Abuthoraphus in urbe Dara ; Ises Sechi filius in Palæstina ; Abldelphi autem filius in Telmarensi provincia ; alii denique alibi tumultibus indulgentes mutuo tyrannidem affectabant. Hinc fit ut impiorum horumce tyrannorum nomina perturbentur in Canone chronologico. Ab his interim undequaque mittebantur in plagas nostras malevoli sævique procuratores ; nempe ferinus ille Bula ; et iniquissimus Aphsinus filius ejus, qui ante præfuerat, scelesti Abusigithæ ; nec non malignus exitiosusque Iusuphus Aphsini frater ; tum Nesras, cognomine Sbercha ; tum alii his similes Christi hostes, qui usque ad Amiralmumnorum gentis Scythicæ, quæ adhuc perseverat, dominationem, populationibus perpetuis Armeniorum nostratium terminos vexaverunt. Horum, inquimus, nomina nullis in historiis, quantum vidimus, diserte scripta, fieri nequit ut singillatim exponamus : præsertim cum ne in libro quidem vitæ sed in impiorum memoriis exarata sint.

Postea Scythæ (62) hac ratione tyrannidem occupaverunt, uti scriptum comperio a magno doctore Sarcavaco (63) qui sic loquitur : « Dum Persæ et Medi alterna fortuna inter se dimicant ad hanc usque diem, Scythica gens (haud dico Græcanicam sed barbaram) in eorum regiones ingressa hoc pacto dicitur. Plurimis devictis nationibus reges ejus ætatis, quorum nomina nobis ignota sunt (propterea quod

(60) Joannes hoc nomine sextus patriarcha historiam patriam elegantissimo haicanismo scripsit.
(61) Nempe ob discipulatum et genus.
(62) Nempe *Selgiukidæ*, de quibus vide Herbelotum et Abulfedam.
(63) Præter hæc historica Sarcavaci (id est *diaconi*) fragmenta, aliæ exstant in codicibus perutiles eruditæque ejusdem lucubrationes

nemini curæ fuit rerum memorias principumque horum nomina posteritati propagare), tandem et ipsi diuturnas clades ab Indis perpessi, maximorum spe donorum a barbaris prædictis adjumenta belli accersiverunt : quorum societate aucti felicibus præliis brevi rebellem devicerunt. Mox bello adversus eumdem redintegrato, barbaros illos qui opem ferebant, a se prohibuerunt. Atque interim rex vita excedebat. Tum Medi, societate cum his barbaris inita, Persas expellebant : atque ita roboratum est dominium, ut nonnulli tradunt, Scytharum, seu potius, ut ego existimo, Bactrianorum qui regna complurium gentium maximis bellis internecivisque deleverunt. » Hoc quidem scripto philologus noster res gestas persecutus est usque ad Melichsahi regnum, quod suo loco dicemus eodem auctore utentes; tempora inquimus parentis ejus, cruenti nempe Alphaslani, tum avi abavique, quorum nomina Tullubechus et Mahmutes et Selgiukus feruntur : sic enim diserte quondam legimus in codice manu ejusdem conscripto : cujus si codicis nobis denuo copia fuerit, utemur equidem ad hanc compositionem; si minus, utique omittemus homines suis viribus confidentes reique vanæ innitentes qui Dei penetralibus terraque viventium prohibiti sunt. Nos autem Dei clementia freti confiteamur nomini ejus, qui hoc fecit; animoque æquo feramus, quia mitis est erga sanctos suos.

Nunc igitur ad intermissum canonum ordinem revertamur, unaque serie (64) ob prædictam rationem exclusa, lætanter dicamus : *Ipsi de manu tua repulsi sunt; nos autem populus tuus et oves pascuæ tuæ* (65).

Curopalates Adronerschus a Sembato coronatur rex Iberorum.

Princeps Gaghicus copiarum dux a Sembato deficit.

Sembatavana (66) conditur.

Abelgaripus Sebastem capit (67).

Iusuphus Apilgiæ procuratoris filius in Armeniam veniens dolosisque artibus discordiam inter præfectos serens regionis nostræ tyrannidem invasit; cumque Sembatum regem captivum postremo inauditis cruciatibus occidisset, eumdem probri causa ligno suspendit in urbe Devina. Propterea ad septennium regio nostra principe caruit.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
		Leo	Sembatus	Joannes	
	904	17	13	5	351
	905	18	14	6	352
421	906	19	15	7	353
	907	20	16	8	354
	908	21	17	9	355
	909	22	18	10	356
422	910	23	19	11	357
	911	24	20	12	358
	912	25	21	13	359
	913	26	22	14	360
		ALEXIUS (68) annis III.			
423	914	1	23	15	361
	915	2	24	16	362
			INTERREGNUM an. VII.		
	916	3	1	17	363
		ROMANUS annis XXVIII.			
	917	1	2	18	364
424	918	2	3	19	365
	919	3	4	20	366
	920	4	5	21	367
	921	5	6	22	368
425	922	6	7	23	369
			ASUTIUS annis VIII.		
	923	7	1	24	370
	924	8	2	25	371
	925	9	3	26	372
426	926	10	4	27	373
	927	11	5	28	374

Asutius ad Græcorum imperatorem profectus honoribus ab eo cumulatus est, dignusque habitus qui jure patri suo inclyto Sembato in regnum succederet.

usuphus dissidii causa excitandi obtrusit regem Armeniis alium Asutium, qui patruelis erat regis Asutii.

(64) Nempe Amirarum.
(65) Psal. LXXXVII, 6, LXXVIII, 13.
(66) Id est *Sembati oppidum*.
(67) Abelgaripus Havenunius dux exercitus Arzeruniorum.
(68) Idem nomen atque *Alexander*.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
		Romanus	Asutius	Stephanus	

STEPHANUS anno I.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
	928	12	6	1	375

THEODORUS annis XI.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
427	929	13	7	1	376
	930	14	8	2	377

ABASUS annis XXIV.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
	931	15	1	3	378
	932	16	2	4	379
428	933	17	3	5	380
	934	18	4	6	381
	935	19	5	7	382
	936	20	6	8	383
	937	21	7	9	384
429	938	22	8	10	385
	939	23	9	11	386

Abasus Sembati filius et frater Asutii.

Abasus Sembati filius miræ magnificentiæ templum excitat cathedrale in urbe Carsa. Hujus ætate regni Armeniaci regiones tranquillitate utebantur, quoniam is latronum turbulentiam diligenter compescuit. Sub eodem condita sunt sacra cœnobia, quæ dicuntur Camerzazora et Caputcar, in provincia Arsarunia: in Siracia item provincia famigerata cœnobia Rhomosin et Debrevanca.

Græcorum motus adversus Armenios pro Bero (69), quem a se deficientem Abasus vicit oculisque privavit.

ELIAS annis VII.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
	940	24	10	1	387
430	941	25	11	2	388
	942	26	12	3	389
	943	27	13	4	390
	944	28	14	5	391

Magnus Chosroes Ansevansiorum episcopus doctrina florebat (70).

A domino Elia Gaghicus Agathamaram, filio vicissim attributo, accepit; ibidemque templum condidit. Idem Berdazoræ sepultus est.

CONSTANTINUS Leonis filius annis XVI.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
431	945	1	15	6	392
	946	2	16	7	393

ANANIAS Mocensis annis XXII.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
	947	3	17	1	394
	948	4	18	2	395
	949	5	19	3	396
432	950	6	20	4	397
	951	7	21	5	398
	952	8	22	6	399
	953	9	23	7	400
433	954	10	24	8	401

Ananias patriarcha annis quinque in Agathamara, septemdecim autem in Varagho (71) sedem tenuit.

Marasa expugnatur.
Carina capitur.

Amtunisiara vastatur.
Abasus rex grandis natu quieta morte obiit.

Fames vehemens.

ASUTIUS Abasi filius annis XXVII.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
	955	11	1	9	402
	956	12	2	10	403

Infinitum locustarum agmen ingruit.

(69) Iberorum rege.
(70) Chosroes hic ante episcopatum genuisse fertur eximium Gregorium Narichiensem. Chosrois prædicti commentationes ad divinum officium editæ sunt superiore sæculo Constantinopoli.

(71) Mons hic Varaghus seu Varaga inclaruit propter insigne sanctæ Crucis templum in ejus vertice conditum, haud procul urbe lacuque Vano. Hæc autem pericope desideratur in antiquiore exemplari.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM	PATR.	ÆRÆ. ARM.	
			Constantinus	Asutius	Ananias		
David Moghiæ episcopus ex Aparaniæ cœnobio doctrina sanctimoniaque clarus cognoscebatur.	434	957	13	3	11	404	
		958	14	4	12	405	Samuathuma capitur.
		959	15	5	13	406	
		960	16	6	14	407	Anarzaba Halapusque capiuntur (72).
			ROMANUS annis IV.				
Halbata atque Sanahina conduntur a Chosroanusa regina uxore Asutii, Sabinsahi appellati.	435	961	1	7	15	408	Asutius dominatum suum confirmavit Goro duce nonaginta militum millibus præposito. Cum vero Amadanem qui a magno Amira defecerat oppressisset, duplici ab hoc tiara redimitus est.
		962	2	8	16	409	
		963	3	9	17	410	
		964	4	10	18	411	
			NICEPHORUS annis VII.				
	436	965	1	11	19	412	
		966	2	12	20	413	
		967	3	13	21	414	
		968	4	14	22	415	
					VAHANUS anno I.		
		969	5	15	1	416	

Post domini Ananiæ obitum thronum S. Gregorii insedit dominus Vahanus Siuniæ archiepiscopus e Balia provincia. Sed enim exacto uno patriarchatus anno controversia in eum concitata est propter schismatis suspicionem. Quamobrem in arce Ania, regnante Asutio Abasi filio, multi episcopi crucigerique monachi celebratis comitiis, illum sepositum sede dejecerunt, successoremque ei dederunt Stephanum hominis Deo dilecti Mastosii consanguineum Sevania oriundum. Sed tamen Vahanus in Vaspuracania provincia moratus, ibidemque legitimus S. Gregorii successor habitus, exitioso gravique schismati ansam præbuit : certatim enim anathematibus et publicis offensionibus universam Armeniam conturbaverunt; donec Dei nutu, eodem uterque anno exstinctus est. Hos excepit interregni annus unus. Mox Asutii, cognomento Largitoris, jussu convenientes integritate præditi viri sanctique episcopi beatum Dei hominem in sede patriarchali collocant dominum Chacichium fratrem domini Ananiæ magni patriarchæ a cujus integra facundaque doctrina morumque sanctimonia os improborum oppilatum est (73).

					STEPHANUS annis II.		
	437	970	6	16	1	417	Admirabilis S. Gregorius Narichiensis hac tempestate sanctitatis gloria fulgebat (74).
		971	7	17	2	418	
Cyrum Joannem aiunt gente Armenium fuisse ex urbe Zimiscazaca (75).			CYRUS JOANNES an. VI.		SEDIS VACATIO anno I.		
		972	1	18	1	419	
					CHACICHIUS annis XXI.		
	438	973	2	19	1	420	Dominus Chacichius antea episcopus Arsaruniæ sedem in Arghene collocat prope Aniam urbem, quo in loco magnificam cathedralis ædis molem exstruit
		974	3	20	2	421	
		975	4	21	3	422	
		976	5	22	4	423	

(72) Hic locus abest ab antiquiore codice.

(73) Hæc de Vahano patriarcha narratio pro vario amanuensium libito in codicibus interpolata est.

(74) Gregorii Narichiensis liber precum in primis celebratur non minus ob styli splendorem quam ob eximium pietatis fructum. Hujus plurimæ editiones curatæ sunt non sine variorum notis. Ejusdem Narichiensis (quem Armenii cum primis admirantur) commentarius in Cantica canticorum editus Venetiis est.

(75) Nimirum hoc oppidum contraxit nomen ab Joanne Zimisce.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
		Cyrus Joannes	Asutius	Chacichius	
	977	6	23	5	424

Abusah Arzerunius Vaspuracaniæ rex moritur, cui succedunt liberi Asutius, Gurghenius et Senecherimus (76).

BASILIUS annis LI.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
439	978	1	24	6	425
	979	2	25	7	426
	980	3	26	8	427
	981	4	27	9	428

Asutius, qui pater pauperum atque indigorum fuit, pie mortuus est.

SEMBATUS annis XIII

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
440	982	5	1	10	429
	983	6	2	11	430
	984	7	3	12	431
	985	8	4	13	432
441	986	9	5	14	433
	987	10	6	15	434
	988	11	7	16	435
	989	12	8	17	436

Sembatus Asutii filius cognomento Sahensahus.

Sub regni sui primordiis Sembatus materia aggesta prope urbis Aniæ mœnia turres celsissimas ædificavit, occupato omni spatio a flumine Achura usque ad vallem quæ dicitur Florum. Eadem in urbe fundamenta jecit templi nobilissimi cathedralis, quod quominus absolveret prohibitus morte est.

Magnus Armeniorum princeps Gregorius Pahlavunius, genere S. Isaaci ortus, longævus admodum, annos videlicet CV natus, obiit in Nighia provincia

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
442	990	13	9	18	437
	991	14	10	19	438
	992	15	11	20	439
	993	16	12	21	440
				SERGIUS annis XXIV.	
443	994	17	13	1	441

Magnificum Marmasiniæ cœnobium a probo principe principum Vahramo anno æræ CCCCXXXVII cœptum est, annoque CCCCXLIII perfectum.

Post decimum nonum domini Chacichii annum Ecclesia nostra sine antistite fuit triennio, quod nos in illius annis scribemus

GAGHICUS annis XXIX.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
	995	18	1	2	442
	996	19	2	3	443
	997	20	3	4	444
444	998	21	4	5	445
	999	22	5	6	446
	1000	23	6	7	447
	1001	24	7	8	448
445	1002	25	8	9	449
	1003	26	9	10	450
	1004	27	10	11	451
	1005	28	11	12	452
446	1006	29	12	13	453
	1007	30	13	14	454
	1008	31	14	15	455
	1009	32	15	16	456

Gaghicus Asutii filius, Sembatique Sahensahi frater, dictus æque Sahensahus, cunctos reges Bagratunios sapientia et fortitudine superavit.

Quod rex Gaghicus S. Gregorii in urbe Ania in Florum valle ædificare cœperat divinum ovile(77) rationalis gregis Christi (instar illius celeberrimi magnificique *cœnobii* S. Gregorii a Nerse patriarcha conditi) perfecit anno postquam Dominus noster carneam naturam induerat millesimo.

Stephanus Asolnichius doctor historicus Armeniorum cognoscebatur (78).

(76) Regnantibus in Armeniæ majore parte Bagratuniis, Vaspuracaniam orientalem provinciam imperio item regio tenebant Arzerunii : de quibus legesis Joannem patriarcham historicum, præcipueque Thomam Arzerunium.

(77) Intelligitur *cœnobium*.

(78) Stephanus Asolnichius, vel Asolichius, Taronensis chronologicam suam historiam ab orbe condito ad Sergium usque patriarcham deduxit, duce, quoad fieri potuit, Eusebio, ut ipse ait in procemio.

Cathedrali templo eximiæ pulchritudinis, quod in urbe sua Ania Sembatus fuerat exorditus, nunc denique coronis imposita est mandato et sumptibus Catramedæ reginæ conjugis Gaghici Sahensahi qui Sembati frater erat.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
		Basilius	Gaghicus	Sergius	
447	1010	33	16	17	457
	1011	34	17	18	458
	1012	35	18	19	459
	1013	36	19	20	460
	1014	37	20	21	461
448	1015	38	21	22	462
	1016	39	22	23	463
	1017	40	23	24	464
				PETRUS annis XLII (80).	
449	1018	41	24	1	465
	1019	42	25	2	466
	1020	43	26	3	467
450	1021	44	27	4	468
	1022	45	28	5	469
	1023	46	29	6	470

Sembatus magister angelicam ædem nempe exoptabile collegium ædificat, cujus nomen Orbagnair (79). Erat autem piorum hominum asylum.

Joannes doctor Cozerius vir facundus.

Cum Saracenorum incursionibus Vaspuracaniorum regiones vastarentur, rex harum Senecherimus innumeras molestias viginti et duobus annis perpessus, tandem ditionem suam in Basilii imperatoris potestatem transtulit anno æræ CCCCLXX, a quo Sebasten urbem vicissim recepit cum ejusdem provinciis. Cœnobia tamen, quæ CXV numerabantur, haud tradidit Basilio Senecherimus. In regione autem, qua Basilius potitus est, castella LXXII, oppida MMMM, urbes VIII censebantur.

JOANNES annis XIX.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
	1024	47	1	7	471
	1025	48	2	8	472
451	1026	49	3	9	473
	1027	50	4	10	474
	1028	51	5	11	475
		CONSTANTINUS annis III.			
	1029	1	6	12	476
	1130	2	7	13	477
452	1031	3	8	14	478

Hic Joannes, dictus etiam Sembatus, filius erat Gaghici Sahensahi.

Clarissimus Vest-Sergius (81) non solum castella et sacras ædes struxit, verum etiam pulcherrimas cellas, quibus templum, quod S. Sergii appellatur, ampliter ornavit.

ROMANUS annis V.

Romanus fratris sui filiam regi nostro Joanni collocavit in matrimonio.

Hoc tempore Bergria urbs a Saracenis capta Christianorum sanguine redundavit, cum ipsius urbis excidio.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
	1032	1	9	15	479
453	1033	2	10	16	480
	1034	3	11	17	481
	1035	4	12	18	482
	1036	5	13	19	483
		MICHAEL annis VI.			
454	1037	1	14	20	484
	1038	2	15	21	485

Hoc tempore acta Petri patriarchæ optimates moleste ferentes, eo deturbato Dioscurum quemdam e Sanahina obtruserunt : quem tamen episcoporum cœtus non est veneratus : imo coacta synodo hominum prope quatuor millium, partim ecclesiasticorum, partim etiam laicorum in urbe Ania, Petrus denuo patriarcha in apostolica Sancti Illuminatoris sede confirmatus est.

(79) Id est *orborum perfugium*.

(80) Petri patriarchæ reliquiæ aliquot operum in codicibus occurrunt, præcipueque in hymnorum collectione carmina, quæ ingenium ejus satis commendant.

(81) *Vest* seu *Βέστις* dignitatis nomen in aula Constantinopolitana. Vide Cangii Glossarium med. et infim. Græc. Ejusmodi titulis Armenii quoque proceres donabantur interdum ab imperatoribus.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
			Michael	Joannes	Petrus	
Gregorius Magister Pahlavunius princeps eruditissimus cognoscebatur (82).		1039	3	16	22	486
		1040	4	17	23	487
		1041	5	18	24	488
Joanni regi (83) qui prolis expers obiit, successit Gaghicus Asutii filius.	455	1042	6	19	25	489
			CYRA ZOE (84) annis II.			
				GAGHICUS annis II.		
		1043	1	1	26	490
		1044	2	2	27	491
			MONOMACHUS annis XII.			
		1045	1		28	492

Tandem post Gaghicum nemo ex hac gente (85) *rex* fuit. Quippe annis XXI Græci dominati sunt. Deinde Alphaslanus Aniam Armeniorum metropolim cepit funditusque subvertit.

Sane post obitum Sembati, qui Joannes quoque dicebatur, conspirantibus suffragiis optimates cum patriarcha domino Petro in magnifica cathedrali æde metropoleos Armeniorum Aniæ congregati Gaghicum Joannis regis ex fratre nepotem in regia patrui dignitate constituerunt; verum hic bellica studia, in quibus imperia nituntur, neglexit. Atqui his præsertim temporibus vires acuendæ fuerant, bacchantibus Ismaelitis, Scythis incursantibus, uti jam diximus, Græcis denique ipsis seditione ferventibus, propterea quod regnum suum feminæ (86) arbitrio administrari viderent. Is, inquam, *Gaghicus* in litterarum disciplinis jam inde a teneris unguiculis versari solitus, in imperio quoque iisdem se oblectabat. Re Græci intellecta (quæ gens fraudibus concreta est) hominem ad se pellexerunt; usi in primis optimatum nostrorum technis, qui cum regnum ejus sancte a se custoditum iri sacramento confirmavissent, tamen Domini fœdus non servaverunt : quæ consilia hunc exitum sortita sunt, ut ipsi nimirum aliique complures ineluctabili exitio perierint. Græci enim, submoto in insulam rege, præsides quotannis mittebant : quo tempore Aniæ urbis cives atque optimates dissidio et ambitione certabant, mutuisque calumniis de læsa imperatoris majestate studioque Agarenorum inter se postulabant. Quin proceres ausi sunt patriarcham ipsum criminationibus circumvenire, qui vicissim necessitate coactus illos detulit in judicium. Quamobrem utrique laribus suis eversi sunt alioque traducti : cum interim vulgus prope exlex ad suam libidinem viveret. Atque hæc rerum publicarum ratio tenuit annos XXI. Quibus exactis turbo igneus australi flatu compulsus tulit belluam anthropophagam, cujus incendiis gens nostra deleta radicitus est : quin et urbs Ania post dierum XXV obsidionem expugnata est, ejusque cives ferri

(82) Gregorius cognomento Magister, a magistri dignitate, qua eum Græcus imperator ornavit. Idem dictus est Pahlavunius itemque Arsacides propter genus ex Armeniorum illuminatoris S. Gregorii prosapia deductum. Is traditur liberali optimaque indole præditus, princeps plane doctissimus, Græcæque et Arabicæ etiam linguæ peritus. Habetur in manibus tractatus ejus grammaticus, et epistolarum ad familiares volumen omnigena eruditione refertum : ex quo etiam cognoscitur quantopere is cuperet ad omne genus disciplinarum gentem suam impellere.

(83) Hujusce Joannis, penultimi Armeniorum regis, e Bagratuniorum dynastia, quæ annos circiter CCC occupavit, civilibus legibus diu usa est Sarmatica Armeniorum colonia : qua ex re merito arguimus circa undecimum Christianæ æræ sæculum cœptum esse migrari ex Armenia in Sarmatiam eamdemque migrationem subinde auctam propter Saracenorum in Armenia tyrannidem. Joannæum ejusmodi jus non ita pridem antiquatum est, cum Josephus II Augustus in Sarmatiæ regionibus sibi obnoxiis legem tulit, ut tam indigenæ quam Armenii uno judicii genere, id est jure Austriaco, disceptarent. Joannæum codicem in Latinam linguam conversum J. Zohrabus (quandoquidem Haicanum exemplar haud occurrebat) exscribendum curavit, cumque aliis autographis nec pœnitendæ frugis scriptis Venetias transtulit.

(84) Nomen hoc corruptum erat in codd. Arm.

(85) Scilicet Bagratunia.

(86) Prædictæ Zoes.

acie instar virgultorum succisi, ita ut sanguine tellus manaret, libidinibus autem et stupris cuncta polluerentur. Nimirum *iratus est furore Dominus*, *nimisque abominatus est hæreditatem suam* (87).

Igitur regni nostri dignitate deleta, eadem oportet in nostro canone cesset. Quanquam enim pars aliqua sceptri supererat, eorum scilicet qui in Cilicia (88) vel alibi versabantur, nihilominus et hi post metropoleos excidium vel in draconis potestatem sponte venerunt, vel ad Græcum imperatorem confugerunt; atque ita *hostes* regione nostra universa potiti sunt. Jamvero nos hisce canonibus reliqua persequamur usque ad nostram ætatem : et primo quidem laterculo Creatorem humana natura indutum, mox imperatores, deinde patriarchas, denique æram (89), inde exorsi ubi pridem desivimus.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PATR.	ÆRÆ ARM.
		Monomachus	Petrus	
456	1046	2	29	493
	1047	3	30	494
	1048	4	31	495
	1049	5	32	496
457	1050	6	33	497
	1051	7	34	498
	1052	8	35	499
	1053	9	36	500
458	1054	10	37	501
	1055	11	38	502
	1056	12	39	503

Saraceni in Arzam urbem irruptione facta hominum centum quadraginta millia ensis acie neci tradiderunt, ductisque in captivitatem reliquis urbem incendio absumpserunt.

Dominus Petrus ad Monomachum regem iter instituens, Chacicbium sororis suæ filium

(87) *Psal.* cv, 40.

(88) Intelligit principes Rubenienses, qui Ciliciam, Armeniæ minoris partem, annis prope trecentis moderati sunt. Jam ut Armeniæ regia dignitas a domo Rubeniensi ad principes Lusignanos, qui etiam Cypro potiebantur, transierit, docet post alios cl. Sammartinius, p. 400 seqq. Ut autem Lusignana domus regnum Armeniæ simul et Cypri ad Sabaudiæ principes transtulerit, lubet hic exponere, conversis ex Italico sermone litteris, quas diligentissime ad nos scripsit Taurinensis Academiæ socius Regiæque bibliothecæ olim præses, vir doctissimus et cum primis illustris, baro Vernazza.

« Jacobus Hugone (Lusignano) Cypri rege genitus, regni Cyprii diademate insignitus est anno Christi 1384 in urbe Nicosia. Annum post nonum idem Armeniæ quoque rex appellatus est; quanquam Armenia haud paucis ante annis stabili Mahumetanorum auctoritate regeretur.

« Jacobo rege ortus est Joannes secundus Cypri rex cujus filia Anna Sabaudiæ dux anno 1462 obiit : quam nimirum Luduvicus, Amedei octavi filius, ejus videlicet qui Romanum deinde pontificatum cum Felicis quinti nomine tenuit, duxerat uxorem anno 1432 ; susceptis ex ea liberis non minus sexdecim, eidemque superstes triennio ; donec successorem habuit Amedeum illum nonum, ad quem Beati honor ab Ecclesia defertur.

« Anna Sabaudiæ dux, Joannis tertii soror fuit regis Cypri. Hic autem Joannes præter marem nothum cui nomen Jacobo, filiam e justis nuptiis procreavit unicam Karlottam.

« Jam hæc Karlotta, Annæ amitæ officiis, sobrino nupsit Luduvico Sabaudiæ principi, Luduvici ducis filio. Exstant apud Guichenonium, p. 386, inter authentica documenta, quibus genealogica historia Sabaudicæ domus fulcitur, nuptiarum harum tabulæ anno 1458, sexto Idus Octobris confectæ, quo item anno parens uterque Karlottæ exstinctus est

« Sane proximo anno, nono Idus Octobris, nuptiæ Luduvici cum Karlotta celebratæ sunt in urbe Nicosia. Tum et dux Luduvicus, prædicti Luduvici parens, rei certiorem fecit Karolum septimum Galliæ regem scriptis Cherio litteris Idibus Decembris, quas litteras Guichenonius p. 388 recitat.

« Karlotta, uti dictum est, Joannis tertii Cypri regis filia unica erat legitimo matrimonio suscepta : ideoque et parentis Cyprium regnum ad hanc solam hæreditario nomine pertinebat, non sine jure dominii Armeniaci.

« Et quidem apud Guichenonium in documentis p. 388 Luduvicus dux regi Galliæ hæc scribit : *A esté solemnisé et accomply le mariage de Monsieur mon fils le Roy, et de Madame ma fille la Royne de Chipres, de Jerusalem et d'ERMENIC* (sic) *et lors fut couronné Monsieur et fils.*

« Sed enim Jacobus nothus Karlottam reginam viribus superavit, Cyproque excedere coegit.

« Nothus uxorem duxit Catharinam Cornariam Venetam matronam ; idemque anno 1473 veneno exstinctus est. Tum etiam posthumo hujus filio post biennium mortuo, Catharina in regia dignitate perseveravit.

« Ergo duæ Cypri reginæ appellari cœperunt ; prior Karlotta, cujus vir Luduvicus anno 1482 mense Augusto obiit : hæc quidem justo jure regina, sed injusta fortuna utens. Altera vero dominatrix Catharina nothi vidua, ejus nimirum qui regnum feliciter usurpaverat.

« Karlotta quidquid sibi regiæ dignitatis ac juris erat, in ducem Sabaudiæ Carolum secundum, Amedei noni filium, transtulit anno 1485 septimo Kalendas Martias, obiitque Romæ anno 1487 mense Julio. Rei documenta profert Guichenonius p. 401 et 403.

« Catharina Cornaria anno 1489 Cypri dominam fecit rempublicam Venetorum, quorum imperio Cyprus usque ad annum 1571 obtemperavit. »

(89) Scilicet *Armeniacam*.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
			Monomachus	Petrus		
			CYRA THEODORA annis III.			consecrat sibique substituit anno æræ DII. Post triennium vero reversus obiit Sebaste anno æræ DVI.
		1057	1	40	504	
Jacobus doctor Sanahinensis vir laude litteraria clarus.	459	1058	2	41	505	
		1059	3	42	506	
			CONSTANTINUS DUCAS annis X.			
				CHACICHIUS annis VII.		Dominus Chacichius filius sororis domini Petri sedem in urbe Ania tenebat : accersitus autem a Duca multas ab eo molestias passus est propter gravia vectigalia quæ imprebus ille patriarchis nostris imperabat ut aulæ Græcorum quotannis solverentur.
		1060	1	1	507	
	460	1061	2	2	508	
		1062	3	3	509	
		1063	4	4	510	
		1064	5	5	511	
		1065	6	6	512	
	461	1066	7	7	513	Dominus Chacichius obiit in oppido Thaupelurio.
				GREGORAS annis XVII.		
Hoc anno in Deiparæ festo feria secunda urbs Ania ab Alphaslano expugnatur cum internecivo summoque incolarum excidio, addictis mancipio mulieribus atque pueris. Idem Achalam quoque urbem sub suum imperium subjunxit. Eodem anno Bagaratius Cyricum cepit.		1067	8	1	514	Dominus Gregoras, qui et Vahramus, Gregorii Magistri Pahlavunii filius, vir doctrinis excultus ad patriarchalem Armeniorum dignitatem evectus est (90).
		1068	9	2	515	
		1069	10	3	516	
			DIOGENES annis V.			
	462	1070	1	4	517	Gaghicus Sahensahus Janandiæ regulus obiit.
		1071	2	5	518	
		1072	3	6	519	
		1073	4	7	520	
	463	1074	5	8	521	

Diogenes rex ingenti stipatus exercitu Persas bello appetivit Manazacertam usque progressus quam et occupavit. Re cognita, tyrannus ille Alphaslanus statim adversatus est, prælioque ingenti patrate Diogenes superatur et capitur. Hunc victor imperato tributo libertate postea donavit ; verum ei gens sua parere diutius cum nollet, regem sibi creavit Michaelem Ducæ filium. Tum Michael cum Diogene congressus superior discessit ; hic autem amisso exercitu dum sacco indutus ad michaelem a militibus duceretur, in itinere Michaelis mandato luminibus privatur, cujus vulneris dolore intolerabili moritur anno æræ DXXI.

Eodem anno justissimi Numinis sententia adversus tumidam illam infrenemque belluam emicuit, cui nomen Alphaslano. Hic dum fremitu horribili ad orbis terræ dominatum anhelat, dumque virus animi sui acerbissimum in eos etiam evomere parat, quos nondum unguibus irretiverat, repentino ensis ictu succiditur e terra scelestus, neque Dei gloriam videt. Idem tamen antequam impurissimum spiritum emitteret, percussorem suum cum admiratione et stupore aspexisse perhibetur ; atque ita necatus ad infera se demisit cum immani acerbitate animoque tot insontium piorumque cæde consperso.

Hic ego promissa faciam, reliquam scilicet hujus temporis narrationem persequar, quam superiore loco prætermittere necesse fuit. Divus igitur ille philologus (Sarcavacus doctor) pergit dicere : « Cum felix ille Melichsahus post Alphaslani parentis sui necem in imperii gloria versaretur, pulcherrimo sane ordine ratio regni universa utebatur. Is enimvero, quod nomen ejus indicabat, Rex regum

(90) Huic Gregoræ patriarchæ, Gregorii Magistri filio, cognomentum adhæsit Vegaiaser, id est *Martyrophilus*, quia præter alia multa quæ de Græco sermone interpretatus est, Menologium Armeniacum partim ipse per se, partim mandato suo conficiendum curavit.

fuit (91). Neque ingenium moresve patris sui æmulatus est; imo adeo tam contraria studia præ se tulit, ut prorsus existimaret nihil iniquius, nihil paci aut omnino humanæ vitæ adversantius fuisse quam patris sui consilia et voluntates. Ipse igitur bene cunctis dispositis, prudentia item ac fortitudine multos reges, et certe omnes, qui memoria nostra exstiterunt, præcellens, nihil impensius satagebat, quam ut justissime viveret, neminique injuria aut superbia molestus esset. Quin et liberali animi natura præditus erat, altoque mentis consilio, statura denique corporis quæ regem decebat: tanta vero mansuetudo morumque suavitas in eo erat, ut mirifice diligeretur. Atque ego quidem nonnisi regem ejusmodi existimo esse divitem. Hic brevi tempore terrarum orbem tantum non universum subegit: cum reliqui reges vel post diutinum tempus vel nunquam tanto imperio potiri soleant. Sed is nimirum benevolentia magis et comitate quam bellica vi utebatur. Jam si tam multa tam brevi obtinuit, profecto, uti arbitror, futurum erat, ut ne Europa quidem a regni ejus finibus se subduceret, nisi is maturius vita excessisset. » Hæc Sarcavacus de hujus vita tradit, qui annis xx dominatus est. Mox ego quæ de ejusdem morte prædictus Auctor narrat, subtexam.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
			Michael	Gregoras		
			MICHAEL annis VIII.			
		1075	1	9	522	

Anno æræ DXXII vigente Sarracenorum tyrannide Ausinus (92) princeps digressus est hæreditaria ditione sua cui nomen Maireaz Ciurch, contra Ganzagam sita, comitantibus fratre Algamo, matre, conjuge aliisque summa nobilitate viris, avecta etiam omni supellectile: ingressusque Ciliciam, e Sarracenorum potestate sibi vindicavit celeberrimam Lampruniam arcem, ad Tauri montis radices ubi et Tarsus metropolis.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
		1076	2	10	523	Dominus Gregoras ob curandam librorum interpretationem Constantinopolim pergit.
		1077	3	11	524	
	464	1078	4	12	525	

Anno æræ DXXV Gaghicus rex Tarsum ad Apelgaripum Armeniorum principem sibi consanguineum se contulit: cum vero pedem inde referret a Græcorum principibus prope Argiam vi appetitus laqueo vitam finivit. Alii tamen aiunt, hunc venationi deditum et forte dormientem a Mandalianis (93) captum esse; exin ductum in arcem Candruscoriam ibique interfectum. Eo terrore exanimati reliqui principes Armeniorum fuga dilapsi sunt. Ex horum tamen numero princeps quidam Gaghici consanguineus, nomine Rubenus (94), qui Causitarum arcem tenebat, cognita Gaghici nece, cum omni domo sua in Phrygiæ partes migravit, oppidumque Colmesolum insedit. His forte in montibus complures degebant Armeniacæ gentis coloni, quibus sibi præclarus Rhupenius adjunctis et satis corroboratus montanam regionem armis tenuit, pulsisque Græcis, eorum oppida incoluit.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PATR.	ÆRÆ ARM.
		1079	5	13	526
		1080	6	14	527
		1081	7	15	528
	465	1082	8	16	529
Georgius et Stephanus doctores scriptis rebusque gestis clarescunt.			ALEXIUS annis XXXVIII.		
		1083	1	17	530

(91) *Melich* Arabice *rex*, *schiah* Persice item *rex*. Hinc Sarcavacus facit *rex regum*.

(92) Hic Ausinus Nersem Lampruniensem Tarsi episcopum scriptisque plurimis clarum genuit.

(93) Mandales erat Græcus quidam paterfamilias aut præfectus, cujus filii aut satellites dici videntur a Samuele *Mandaliani*.

(94) Rubenus dynastiæ Rubeniensium auctor.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PATR.	ÆRÆ ARM.
		Alexius	Basilius	
			BASILIUS annis XXXII.	
	1084	2	1	531
	1085	3	2	532
466	1086	4	3	533
	1087	5	4	534
	1088	6	5	535
467	1089	7	6	536
	1090	8	7	537
	1091	9	8	538
	1092	10	9	539
468	1093	11	10	540
	1094	12	11	541

Exstincto domino Gregora Pahlavunio successit dominus Basilius sororis ejus filius, quem antea consecraverat dominus ipse Gregorius dum iter in exteras plagas librorum interpretandorum aliorumque negotiorum causa pararet.

Horrenda fames regionem nostram vastavit, cum videlicet sceleribus nostris cumulus esset impositus.

Hoc anno Melichsahus Sultanus obiit.

Age vero quoniam regnante Melichsaho pace orbis universus præsertimque Armenia potita est, cui quidem superiores tyranni poculum exitiale tandiu propinaverant; lubet verba laudatoria prædicti eximii doctoris ascribere, qui admodum elaboratam prolixamque orationem rursus scribit, postquam scilicet res viventis absolvit sic ejusdem obitum narrans. « Anno æræ DXLI supremus Melichsahi Persarum regis administer occisus est, cujus nomen Hasanus, dignitatis autem titulus Vezrucius Chogia. Octo autem et viginti post dies ipse quoque Melichsahus interiit veneno, ut fama est, ab uxore corruptus: vir in omnes benevolus atque mitissimus, in Christianos autem prope singulariter. Hujus obitum incredibilis omnium gentium perturbatio consecuta est per quadriennium. Nam et frater Dedusius et filius Bechiaruchus his annis bella cientes omne genus institutionum bonarum subverterunt, dum neuter regno firmiter potiretur. Sanguis interim torrentium instar manabat non solum Marte certantium, verum etiam omnis ordinis civium et provincialium: præter alias ærumnas famis atque captivitatum. Sic nimirum felicitas cum vita regis pulsa est: ad quem quidem curarum regalium labor pertinuerat; ad alios vero sive optimates sive plebeios fructus earum et commoditas redundaverat, vitæ nempe securitas, rerum ubertas malorumque depulsio. Is adeo gentem nostram dilexit, ut preces exposceret ac benedictiones: cujus rei causa patriarcham quoque ad aulam accersivit. Atque utinam ad Christiana sacra moresque transisset! » Imperii ejus sedes Aspahana fuit, quæ metropolis Persarum est, ibidemque vitam conclusit.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PATR.	ÆRÆ ARM.
	1095	13	12	542
	1096	14	13	543
	1097	15	14	544
469	1098	16	15	545
	1099	17	16	546

Revolvitur cyclus quingentorum annorum (95).

Dedusius Damasci, Palæstinæ, finitimæque regionis rex, prælio interimitur Aspahanæ a Bechiarucho anno æræ DXLIV.

Constantinus princeps noster, Rubeni filius, effusa humanitate Romanam gentem prosecutus, honore vicissim ornatus est.

Romani per Thraciam in Asiam transmittunt, ut Scytharum, Persarum atque Saracenorum adversus Christianos injurias ultum eant. Plurimis autem incommodis afficiuntur a filio Satanæ Alexio Græcorum in urbe Constantinopolitana rege. Hic partim arcanis, partim manifestis insidiis, mortifero etiam cibo grassabatur: tum iidem mari suorumque ducatui pessimo artificio commissi significabat astute barbaris qua ratione caperentur. Hæc Dominus aliquando ulciscatur! siquidem hic homo itemque mater ejus, uti ex multis audivimus, Christiano ritu alieni erant. Id etiam Sarcavacus doctor commemorat.

Romani Hierosolyma vi Saracenis eripiunt cæsis hostium sexaginta quinque millibus in templo, et pluribus adhuc in urbe. Dominus Vahramus versabatur Hierosolymis dum urbs capiebatur (96).

(95) Recole ad an. 10 æræ Arm.

(96) Desideratur in vetustiore exemplari hæc pericope. Latet autem in eadem mendum; nam Gregoras Vahramus ante annos XVI vita excesserat.

OLYMP.	CHRISTI	CONST. Alexius	PATR. Basilius	ÆRÆ ARM
	1100	18	17	547
	1101	19	18	548
470	1102	20	19	549
	1103	21	20	550
	1104	22	21	551
	1105	23	22	552
471	1106	24	23	553
	1107	25	24	554
	1108	26	25	555
	1109	27	26	556
472	1110	28	27	557
	1111	29	28	558
	1112	30	29	559
	1113	31	30	560
473	1114	32	31	561
	1115	33	32	562

Chezilus Lauram capit, et sacra insuper cœnobia Halbatæ et Sanahinæ inflammat.

Interficitur tyrannus Scytha Chezilus (qui *ruber* explicatur) dum urbs Devina sexto jam mense obsessa expugnaretur.

Obiit in Christo pius ac splendidus princeps Gol-Vasilius plurium provinciarum dominus.

Bechiaruchus Melichsabi filius mortuus est.

Obiit Manucieus Aniæ amira.

Obiit dominus Basilius patriarcha Armeniorum, ejusque dignitatem excepit dominus Gregorius, ingenti gloria residens in throno diœceseos S. Gregorii Armeniorum Illuminatoris, cujus eum quoque genere ortum esse constabat. Hic Dei gratia affluenter ornatus, propter morum integritatem ac sanctimoniam non solum a nostratibus viris, verum etiam ab exteris regibus et principibus, imo etiam a regibus et pontificibus Romanorum summi honoris testimonia adeptus est. Idem ad sanctam Hierosolymorum urbem iter instituit, ibique sacra loca venerabundus aspexit, in quibus Deus ad humanam naturam demissus particeps fuit passionis Christi ut etiam gloriæ ejus consors fieret. Ibi enimvero Romana gens, eorumdem locorum domina, quam Francorum nomine indigitant, quanta esset in patriarcha nostro divinæ gratiæ copia cognovit : namque et ex ejus corporis forma eximia ac majestate venustas facile spiritus intelligebatur, germanaque fidei orthodoxia, quam is perspicue et secundum verissimos canones nec sine decora eloquentia significabat. Quibus rebus *Romani* mirifice delectati summi amoris necessitudine cum patriarcha nostro cumque gente Armeniaca copulati sunt. Sic Dei providentia res omnes administrantur : neque enim repulit Dominus populum suum, ut Psalmographi verba testantur.

Quo æræ anno Basilius patriarcha obiit, eodem ad Dominum morte translatus est Georgius doctor cognomento Melricius (97).

Rursus eodem anno fortis Tancredus Romanus qui Antiochiam multasque præterea civitates provinciasque tenebat, vir egregius et probus, veneno exstinctus est a suo patriarcha in eadem urbe Antiochia.

Eodem denique anno per sancti Paschatis quadragenarium jejunium quintæ hebdomadæ feria quarta, qua die sidera olim creata sunt, solis defectus fuit

GREGORIUS (98) annis LIII.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PATR.	ÆRÆ ARM
	1116	34	1	563
	1117	35	2	564
474	1118	36	3	565
	1119	37	4	566
	1120	38	5	567

Christiani Characum Saupacumque ædificant.

Balduino rege Hierosolymorum exstincto regnat secundo loco Balduinus alter Tepurus (99) prioris consanguineus annis XV.

(97) Nempe *mellitulus*.

(98) Gregorius hic, Gregorii Magistri genere ortus, ob singularem doctrinæ morumque laudem, nondum annos juveniles egressus, universalem Armeniorum patriarchatum adeptus est. Is autem ut Saracenorum molestiis careret, ad inaccessum castellum, cui nomen Rhomcla, in Armeniæ Minoris confinio sedem transtulit, quæ inibi annis ferme CL permansit.

(99) Scilicet *Du Bourg*.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST. Calojoannes	PATR. Gregorius	ÆRÆ ARM.	
						CALOJOANNES (1) haud paucis annis regnavit.
		1121	1	6	568	Exstincto Alexio regnat filius ejus Calojoannes.
Prælium atrox Carmirovitieum, quo victus est Francorum et Armeniorum exercitus fraude procerum. Tunc et Rogerius Antiochiæ præfectus multo cum milite desideratus est.	475	1122	2	7	569	
		1123	3	8	570	Iberorum rex David Elchazium et Melchium clade afficit.
		1124	4	9	571	
		1125	5	10	572	David rex Teflisum capit.
	476	1126	6	11	573	

Incursionum, rapinarum, exitiorum et cladium, quibus Iberi certatim Saracenique provinciam Aniæ vexabant, pertæsi denique Aniæ urbis Siraciæque regionis incolæ, ut hanc a se procellam depellerent, ad Davidis Iberorum regis clientelam confugere decreverunt. Igitur conjuratum est adversus Apelsuarum amiram, Manuciei filium, qui exstincto patri in Aniæ dominatum successerat; David autem rex patentibus portis in urbem receptus: quo sic repente introgresso, nemo vitæ detrimentum passus est. Is captum cum filiis Apelsuarum in Iberiam secum avexit, locoque adeo pestilenti deposuit, ut brevi pater cum liberis duobus perierit. Interim cum fortis quoque David naturæ concessisset, Iberiæ regnum adiit Demetrius ejusdem filius, omni laude juvenilis disciplinæ cumulatissimus. Tum vero Phatlunus filiorum Apelsuari natu maximus, qui tandiu apud magnum amiram in Chorasania diversabatur, cognita parentis calamitate stationisque *noxia* natura, in regiones nostras maturavit incurrere, præfectisque suburbanis devictis, metropolim obsidione vallavit. Sæva dehinc fames annum integrum occupavit: cumque cives ad comparandam escam noctu egrederentur, structis insidiis hostis viros quidem jugulabat, ita ut cruore et ossibus terra squaleret, feminas autem puerosque vendebat. Sed tamen identidem ex Iberia duces aderant viri egregii, ut ille clarus ac strenuus Ivanes Abulethi filius qui forti animo incursores cædebat: cumque Phatlunus magna vi urbem aggrederetur, ipse paucis stipatus, adjuvantibus civibus, urbem periculo expedivit. Neque vero reticendum est feminæ cujusdam in eo certamine virile facinus, quæ satis audacter mœnibus insistens lapidum ictibus hostes pellebat, sagittis quibus extrinsecus petebatur contemptis. Feminæ nomen Caprea, quod ejus erat pernicitati consentaneum. Veruntamen regno Iberorum nondum in ea urbe satis confirmato, fame ac cædibus in dies sævientibus, coguntur cives urbem denuo ad Phatluni potestatem transferre, fide jurata ab eodem accepta, nequid contra patris fratrumque proditores statueret. Id ille fœdus etsi in præsenti non detrectavit, nihilominus pacatis rebus, eos vario criminationum genere aggressus est atque multavit. Eo regnante a consuetis quidem incursionibus quies in Armenia fuit, sed tum præterita damna, tum vectigalium rapinarumque vis summam apud nos egestatem rerumque omnium penuriam effecerunt, quæ quidem ab ea usque ætate incrementis aucta nostris adhuc temporibus perseverat.

At enim sanctus patriarcha fideique antistes dominus Gregorius, quia fœdus amicabile cum Apelsuaro fecerat, quo sedes ab eo protegeretur, audita in hunc Aniensium conspiratione, criminis auctoribus vehementer succensuit (2).

		1127	7	12	574	
		1128	8	13	575	
		1129	9	14	576	
In Halbata obiit in Christo magnus doctor Armeniorum Joannes cognomento Sarcavacus.	477	1130	10	15	577	Demetrius rex Charasgurum, qui se in arce Athabegi multo cum milite concluserat, expugnavit. Eodem anno Abulethus et Ivanes filius Damaniam ceperunt. Eodem item anno Ivanes atque Sembatus Chunania potiti sunt.
		1131	11	16	578	
Redemptoris ædes sacra corruit Aniæ die XVII mensis Mareri (3) feria quinta.		1132	12	17	579	
		1133	13	18	580	
Hoc anno obiit clarissimus doctor David Alucii filius.	478	1134	14	19	581	Phatlunus in prælio exstinguitur anno regni septimo: eique succedit Mahmutus frater.

(1) Hic est Joannes II Comnenus.
(2) Hic sequebantur in codd. moralia quædam ab amanuensibus addita, quæ nos missa fecimus.
(3) Hoc anno incidebat in *Decembrem*.

OLYMP.	CHRISTI	CONST. Manuel	PATR. Gregorius	ÆRÆ ARM.
		MANUEL an. XLV.		
	1135	1	20	582
	1136	2	21	583
	1137	3	22	584
479	1138	4	23	585
	1139	5	24	586
	1140	6	25	587
	1141	7	26	588
480	1142	8	27	589
	1143	9	28	590
	1144	10	29	591
	1145	11	30	592
481	1146	12	31	593
	1147	13	32	594
	1148	14	33	595
	1149	15	34	596
482	1150	16	35	597

Chuzus amira Abulethum Ivanemque profligavit.

Abulethum atque Ivanem cepit Demetrius.

Mensis Areghi (4) quinta decima die terræ motu subvertitur Ganzaga urbs, duoque doctores inclyti Gregorius et Sergius maceriis opprimuntur. In Halbata quoque templum diruitur. Eodem anno Charasgurus Ivanem in Gangenchia debellat.

Solis defectus fuit die altera Augusti, feria quarta : qui ab hora diei septima usque ad pomeridianam nonam perseveravit.

Doctor Egnatius Lucæ evangelium mirabiliter enarrabat (5).

Ciaulius Chaceniæ castellis potiebatur, fraude ac perjurio dominis illorum principibus fucum faciens. Sic regionem fame ferro et captivitatibus pessum dedit

Hoc anno Romanorum natio cum innumero exercitu mare circa eamdem Thraciam transmisit, per quam prior quoque transitus fuerat quem superius ad annum DXLVI commemoravimus. Iidem nullam præ se memoriam tulerunt earum molestiarum, quas olim a filio Belial Alexio perpessi fuerant : neque enim callidas dolosasque Græcorum fallacias senserunt, cum Alexium fidei socium Christique famulum existimarent. Ea propter hoc etiam tempore præteritorum malorum immemores gravius adhuc decepti illusique sunt ab ejusdem nepote, cujus nomen ad Antichristum alludit : quippe hic ab Emmanuelis factis et religione magnopere abhorrens, vocitatus est Manuel (6).

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PATR.	ÆRÆ ARM.
	1151	17	36	598
	1152	18	37	599
483	1153	19	38	600
	1154	20	39	601
	1155	21	40	602
	1156	22	41	603
484	1157	23	42	604
	1158	24	43	605
	1159	25	44	606
	1160	26	45	607
485	1161	27	46	608
	1162	28	47	609
	1163	29	48	610

Thorus (7) princeps ira in Græcos excandescens gentis ejus decem millia hominum trucidavit, studio ulciscendi necem Stephani, quem illi captum in ferventem ollam crudeliter injecerant.

Doctor Sergius in *Epistolas Catholicas* commentarios concinnabat (8).

Iberi Salduchinum circa Amam vicerunt ipsumque adeo ceperunt.

Anno æræ DCX rex Iberorum Georgius Aniam die Junii tertia decima cepit : mox Augusto exordiente octoginta militum millia Saharmeni septem millibus profligavit : quam rem nostris oculis vidimus, relata scilicet in commentarios viginti tria millia, præter reliquam multitudinem quæ agrum nostrum cadaveribus suis operiebat. Consecuto autem æræ anno DCXI die Augusti XXI Devinam urbem occupavit Georgius, indidemque sexaginta hominum millia captiva deduxit, quorum etiam superstitiosa sacella delevit. Exin anno æræ DCXII Chorasaniæ Sultanus cum innumeris armatorum copiis ad Aniæ nostræ portas progressus pavore incolas consternavit : post trigesimum autem diem clam abiit vir callidissimus magnaque clade Georgio ejusque copiis imposita in regnum se recepit.

(4) Hoc anno incidebat in *Octobrem*.

(5) Egnatii doctoris commentarius *in Lucam* summo in honore est ob perspicuam, brevem, artificialem venustamque elocutionem, ita ut huic parem facile non invenias. Antiquum operis codicem Bombycinum anno æræ Armeniacæ 672 (Christi 1225) in Armenia scriptum Zohrabus e Sarmatia Venetias tulit, eumdemque collatum cum Byzantina editione anni Christiani 1735, in sua litteraria supellectile asservat

(6) Ludere videtur Samuel in Hebraicis vocabulis Nghimmanuel *nobiscum Deus*, et Manuel sive Minuel *longe a nobis Deus*. Et nunc quidem mirifice invehitur in Manuelem Samuel ; paulo tamen post patriarchæ duo Nerses et Degha cum eodem imperatore de conciliatione Armeniorum cum Græcis egerunt, mutuique officii litteræ utrinque conscriptæ sunt.

(7) Idem atque *Theodorus*.

(8) Clarissimæ famæ opus apud Armenios, cum moralibus adhortationibus, doctrina multijuga et elocutionis splendore. Id quidem Byzantii typis commissum est, valde tamen interpolatum uti Zohrabus ex antiquo Leopolitano codice intellexit, quem ipse codicem, utpote cathedrali Armeniorum Leopoleos ædi addictum, adipisci non potuit.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
			Manuel	Gregorius		
Amplum oppidum Asnaghium inflammavit scelestus Eltcuzus, quo incendio millia hominum septem absumpta creduntur.		1164	30	49	611	
		1165	31	50	612	
	486	1166	32	51	613	
		1167	33	52	614	
		1168	34	53	615	
Hoc tempore ingens terræ motus Ezencham concussit.				NERSES an. VII.		Exstincto domino Gregorio successit frater ejusdem dominus Nerses (9) annis VII.
	487	1169	35	1	616	
		1170	36	2	617	
Hoc anno magnus Armeniorum princeps Thorus obiit.		1171	37	3	618	
		1172	38	4	619	
		1173	39	5	620	
		1174	40	6	621	
	488	1175	41	7	622	
				GREGORIUS annis XXII.		Domino Nersi ad Christum morte translato successit dominus Gregorius cognomento Degha (10).
		1176	42	1	623	
		1177	43	2	624	
	489	1178	44	3	625	
		1179	45	4	626	

(9) Hic est Nerses ab arce Rhomcla (de qua superius, not. 98) dictus *Claiensis*, propterea quod ibi vitam cum fratre patriarcha, cui et ibidem successit, diu exegit, sepultusque est. Idem vulgo appellatur etiam Senorhali *gratia plenus* seu *venustus*, et debito summoque Armeniorum studio colitur. Laudes ejusdem et plurima scripta passim prædicant scriptores quoque Europæi qui res Armeniorum ecclesiasticas illustrandas sumpserunt.

(10) *Degha* explicatur *puer* vel *infans*. Hujus antistitis jussu rationem hanc temporum videtur scripsisse Samuel Aniensis. Jam sigillum *Gregorii* nomine prænotatum, quo codicem Eusebianum distinctum esse vidimus, utrum Degham Gregorium an quemvis alium istius appellationis patriarcham innuat, quis indubia conjectura definiet? Sane fieri potest ut Degha Gregorius Eusebianum illum codicem multo jam pretiosissimum in sua bibliotheca asservaverit, ejusdemque lectione commotus Samuelem presbyterum mandato impulerit non solum ad ejus summarium conficiendum, verum etiam ad historiam usque ad sua tempora perducendam.

MONITUM.

Quæ sequuntur opuscula chronologica et astronomica cum apud eruditos plurimi valeant, et iis quasi fundamento nitantur chronologi Christiani veteres, nobis faciendum putavimus ut ea recuderemus, studioso Lectori acceptam fore confidentes hanc ad Eusebii Canones chronicos non pœnitendam mantissam. Edit.

VETERUM SCRIPTORUM

OPUSCULA

CHRONOLOGICA ET ASTRONOMICA.

—

DIONYSIUS PETAVIUS LECTORI (a).

Inter auctores infra editos primus est Geminus, qui ante annos amplius quadraginta prodiit, Græce Latineque ab Edone Hilderico; scriptor eruditus et antiquus. Vixit enim Sullæ ac Ciceronis sæculo, ut ex iis constat quæ ad pag. 19 *in notis observamus. Patria Rhodium fuisse inter omnes convenit. Sed Romæ, et in Italia vixisse, non levis est conjectura, ibique commentarium hunc scripsisse, ut in iisdem scholiis adnotavimus. Ac vel nomine ipso* Gemini *satis hoc evincitur, Latinorum usu et commercio implicatum esse hominem; ac libertum fortean, aut clientem alicujus fuisse familiæ, cui peculiare cognomen id erat, nempe Serviliorum. Proclus in Commentariis ad priores Euclidis libros non semel Geminum laudat, quem et* Γεμῖνον *perpetuo nominat, circumflexa penultima: indidemque colligitur, quædam illum de geometria scripsisse. Cujus fidem facit catalogus librorum, qui ex Barocciana bibliotheca nuper in Angliam avecti sunt, quos inter Gemini liber exstat nondum editus. Sed et Procli* Sphæra *nihil aliud est præter* Isagoges *Gemini capita quædam, quod suo loco declaravimus.*

Hujus nos testimonio scriptoris sæpe ac libenter usi sumus in his quæ ad annum Græciæ veteris et Ægyptiacum spectant. Nam de priore illo nemo est, qui diligentius expressiusque verba fecerit, cujusque propter antiquitatem et eruditionem ratio major haberi debeat. Quem si in consilium adhibuisset Scaliger, aut si eum attentius legisset, neque præjudicatam illam suam de anno Græco πρόληψιν *ad illius tractationem attulisset, non illa nobis anni Græci et Attici commenta peperisset, quæ et absurdissima sunt et unius præter cæteros Gemini auctoritate refelluntur. Hunc igitur cum Latina interpretatione veteri primo loco posuimus, qua profecto meliorem elegantioremque merebatur: et erat animus novam aggredi, nisi in Hipparchum et alios, qui nullam habebant omnino, id operæ conferre satius esse judicassem. Græca vero ad veterum manuscriptorum fidem exacte castigavimus: e quibus unum penes nos habebamus haud adeo veterem, sed accuratum ac scriptum imprimis eleganter. Alter in Oxoniensi bibliotheca reperitur, quocum editionem Hilderici diligenter contulit Henricus Briggius, Oxoniensis mathematicus; a quo id meo nomine postularat Lucas Holstenius Hamburgensis, vir eruditissimus, qui in illustr. cardin. Barberini comitatu Romæ hodie vivit. Utriusque ope ac beneficio variarum lectionum indiculum accepimus, quas paucis exceptis totidem in nostro codice deprehendimus. Quamobrem quidquid in nova hac editione Gemini aliter atque in priore, studiose Lector, offenderis, id ex amborum auctoritate et consensu immutatum esse scias. Nec pauca vero illa sunt, neque levia, ut, qui ambas legerit, agnoscet.*

Post Geminum Ptolemæi liber sequitur, qui Φάσεις ἀπλανῶν ἐπισημασιῶν *in antiquo codice inscriptus legitur, uti nos edidimus. Hujus nobis copiam amicus quidam fecit, qui ex antiquo codice eum descripserat. Eumdemque post invenimus in Regia bibliotheca; et a cl. V. D. Nicolao Rigaltio utendum accepimus, ex quo etiam non pauca castigavimus. De hujus auctore quid dicam nihil habeo, præter ea quæ in notis exposui. Cui quidem Kalendaria ejusdem argumenti subjecta sunt tria. Primum est sub falso nomine Ptolemæi editum a Leonico, e Græcoque translatum; quam miscellam esse tumultuariam ex variis parapegmatibus*

(a) *De doctrina temporum*, t. III, Præf.

confectam, non semel in dissertationibus ostendimus. In quo ridiculus est Solimanus exercitator, qui nunc libellum aureolum in sua farragine Plinianarum Exercitationum *nominat; ex quo nihil certi bonique, propter confusionem, et auctorum locorumque tacita vocabula, harum rerum studiosus colligat : sed habent similes labra lactucas. Alteros Fastos ex Ovidii, Columellæ Pliniique libris concinnavimus ipsi, qui Julianorum instar esse queant. Ex Sosigenis enim, vel Julii Cæsaris parapegmate, nec uniusmodi fortasse, uti libro* II Variarum *docuimus; auctores illi phænomena sua perscripserunt. Qui noster labor non parum eos adjuvabit, qui poetas aliosque scriptores in manus sumpserint; ubi orientium vel occidentium stellarum fit nonnulla mentio, præsertim si ad usum Kalendarii istius, libri primi variarum dissertationum nostrarum doctrinam adjunxerint. Tertium est Kalendarium Constantini M. a Joanne Herwarto olim editum, cujus enarrationem* ὁ μακαρίτης *Hieronymus Alexander scribere instituerat.*

Exinde Achillis Tatii et Hipparchi libros addidimus, quos Græce primus e Medicea bibliotheca vulgavit Petrus Victorius, nos Latinos fecimus. Ac principio quidem solum Tatium conferre in Auctarium hoc nostrum voluimus; post de Hipparcho quoque remisimus doctorum quorumdam amicorum precibus.

In Achillis commentariis nonnulla sunt περίεργα, *ac minime necessaria, plura tamen scitu non indigna. In quibus quæ erant menda corrigi non potuerunt, quod nullum vetus exemplar, quo niteremur, ad manum fuit.*

Hipparchi vero libri multis in locis emendati sunt, non ex conjectura solum, quæ, ubi opus fuit, ad marginem ascripta est, quemadmodum et in cæteris fecimus, sed etiam ex antiquo bibliothecæ Regiæ libro, pulcherrime scripto, quem nobis cl. V. D. Rigaltius commodavit. Eo præeunte libro, quidquid secus, atque in Florentina editione, in hac nostra leges, conformatum esse memineris. Asterismos autem, quos sub Hipparchi nomine eadem Florentina editio continet, consulto prætermisimus. Non enim Hipparchi sunt, sed Ptolemæi, a cujus tabula paucis interdum minutis discrepant. Itaque supervacaneum erat illos recudere.

Succedit his Gazæ liber De mensibus Atticis, *cum Latina versione Joannis Perrelli ante centum fere annos edita.*

Tum S. Maximi martyris Computus, *quem e Vaticana bibliotheca describendum curavi. Hujus excerpta quædam Josephus Scaliger operi* De emendatione temporum *inserueral; et uberibus notis Græci computi doctrinam explicarat : quæ res, uti cætera illius operis, ei infeliciter successit, ut ex dissertatione nostra* De Græcorum æris ac computis *eruditus lector intelliget. Adjecimus et Isaaci Argyri computum duplicem, quorum prior a Jacobo Christmanno primum Græce vulgatus est; nos Latine vertimus, et posteriorem ejusdem computum ex Christianissimi regis bibliotheca subjecimus beneficio cl. V. Nicolai Rigaltii. Accessit perbrevis Andreæ Cretensis computus olim ad nos a P. Andrea Schotto missus, quem ex Vaticana se accepisse scriptum reliquit.*

ΠΕΡΙ ΙΠΠΑΡΧΟΥ

ἐκ τῶν Σουΐδα.

HIPPARCHI ELOGIUM E SUIDA.

Ἵππαρχος Νικαεὺς φιλόσοφος, γεγονὼς ἐπὶ τῶν ὑπάτων, ἔγραψε *Περὶ τῶν Ἀράτου Φαινομένων*, περὶ τῆς *τῶν ἀπλανῶν συντάξεως*, καὶ τοῦ *καταστηριγμοῦ· περὶ τῆς κατὰ πλάτος μηνιαίας τῆς σελήνης κινήσεως*, καὶ εἰς τοὺς *ἀστερισμούς*.

Hipparchus Nicænus philosophus, qui fuit sub consulibus, scripsit *De Arati phænomenis, De stellarum inerrantium constitutione, et immota statione; De menstruo lunæ motu secundum latitudinem, et in asterismos.*

ΠΕΡΙ ΑΧΙΛΛΕΩΣ ΣΤΑΤΙΟΥ

ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

DE ACHILLE STATIO EX EODEM.

Ἀχιλλεὺς Στάτιος, Ἀλεξανδρεὺς, ὁ γράψας τὰ *κατὰ Λευκίππην καὶ Κλειτοφῶντα*, καὶ ἄλλα ἐρωτικὰ ἐν βιβλίοις η', γέγονεν ἔσχατον Χριστιανὸς καὶ ἐπίσκοπος. Ἔγραψε δὲ *Περὶ σφαίρας*, καὶ *ἐτυμολογίας*, καὶ *Ἱστορίαν σύμμικτον*, πολλῶν καὶ μεγάλων καὶ θαυμασίων ἀνδρῶν μνημονεύουσαν. Ὁ δὲ λόγος αὐτοῦ κατὰ πάντα ὅμοιος τοῖς ἐρωτικοῖς.

Achilles Statius, Alexandrinus, qui *De Leucippe et Clitophonte* scripsit, et alia amatoria libris octo; tandem factus est Christianus et episcopus. Scripsit *De sphæra*, et *Etymologia*, et *Historiam miscellaneam*; quæ multorum, et magnorum, et admirabilium virorum mentionem facit. Ipsius vero oratio in omnibus prorsus est amatoriis orationibus similis.

Meminit et Achillis Tatii Photius cod. LXXXVII, *ubi non* Στάτιον *vocat, sed* Τάτιον, *quemadmodum et Palatinus codex habebat, unde Clitophontis et Leucippes Amores Commelinus edidit. Nam altera ex errore profecta lectio videtur, repetita perperam littera Σ ex priori nomine,* Ἀχιλλέως.

ΓΕΜΙΝΟΥ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ.

GEMINI ELEMENTA ASTRONOMIÆ.

Interprete Edone Hilderico D.

1 CAPUT I.

Zodiacus circulus in duodecim dividitur partes, atque horum segmentorum unumquodque generaliter quidem vocatur dodecatemorion, id est pars duodecima, specialiter vero signum : idque a stellis, quas continet, et a quibus etiam certam effigiem sortitur. Sunt autem hæc duodecim signa : Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aquarius et Pisces.

Dicitur signum duobus modis : uno, secundum quem est duodecima pars zodiaci : quæ est intervallum quoddam locale, quod vel stellis, vel punctis determinatur ; altero, secundum quem est constellatio quædam, ex pluribus stellis composita, secundum similitudinem, et situm stellarum.

Dodecatemoria igitur, quoad magnitudinem inter se sunt æqualia, eo quod zodiacus in duodecim partes æquales est divisus : at signa, quæ ex fixis stellis sunt composita, neque inter se sunt æqualia quoad magnitudinem, neque ex æqualibus stellis sunt composita, neque explent propria spatia dodecatemoriorum ; sed quædam ab hujusmodi expletione deficiunt, ut Cancer, parvum enim spatium sui proprii loci occupat : quædam vero ultra sua propria loca extenduntur, et partes quasdam præcedentium et sequentium signorum occupant, ut Leo.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ο τῶν ζωδίων κύκλος διαιρεῖται εἰς μέρη δεκαδύο, καὶ καλεῖται κοινῶς μὲν ἕκαστον τῶν τμημάτων δωδεκατημόριον· ἰδίως δὲ ἀπὸ τῶν ἐμπεριεχομένων ἀστέρων, ὑφ' ὧν καὶ διατυποῦται ἕκαστον αὐτῶν ζώδιον. Ἔστι δὲ καὶ τὰ δώδεκα ζώδια τάδε, Κριός, Ταῦρος, Δίδυμοι, Καρκίνος, Λέων, Παρθένος, Ζυγός, Σκορπίος, Τοξότης, Αἰγόκερως, Ὑδροχόος, Ἰχθύες.

Διχῶς δὲ λέγεται (1) ζώδιον· καθ' ἕνα μὲν τρόπον τὸ ιβ^{ον} μέρος τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου· ὅ ἐστι διάστημά τι τόπου, ἢ ἄστροις, ἢ σημείοις ἀφοριζόμενον· καθ' ἕτερον δὲ τὸ ἐκ τῶν ἀστέρων εἰδωλοπεποιημένον

B κατὰ τὴν ὁμοιότητα καὶ τὴν θέσιν τῶν ἀστέρων.

Τὰ μὲν οὖν δωδεκατημόρια ἴσα ἐστὶ κατὰ τὸ μέγεθος· διῄρηται [1] δὲ ὁ τῶν ζωδίων κύκλος εἰς ιβ' μέρη ἴσα· τὰ δὲ κατηστερισμένα [2] ζώδια οὔτε ἴσα ἐστὶ κατὰ τὸ μέγεθος, οὔτε ἐξ ἴσων ἀστέρων συνέστηκεν· οὔτε πάντα ἐκπληροῖ (2) τοὺς ἰδίους τόπους τῶν δωδεκατημορίων, ἀλλ' ἃ μὲν ἐλλείπει, καθάπερ ὁ Καρκίνος, μικρὸν δὲ τόπον ἐπέχει τοῦ ἰδίου τόπου· ἃ δὲ ὑπερπίπτει, καὶ μέρη τινὰ τῶν προηγουμένων, καὶ τῶν ἑπομένων ζωδίων ἐπιλαμβάνει [3], καθάπερ ὁ Λέων.

[1] γρ. δίοπτρα γὰρ διῄρηται. [2] γρ. κατεστηριγμένα. [3] γρ. ἐπιλαμβανόμενα.

(1) *Διχῶς δὲ λέγεται.* Zodiacus duplex est, quod ad institutum nostrum pertinet : alter in primo mobili, qui situm non mutat, hoc est intersectiones easdem perpetuo ejus ecliptica cum æquinoctiali retinet : et est imaginum expers ; alter in orbe stellato qui εἰς τὰ ἑπόμενα progressum faciens, in aliis et aliis punctis continue intersectiones cum æquinoctiali facit. Hujus propria sunt ζῴδια, sive asterismi dodecatemoriorum. Primus Hipparchus, collatis inter se veterum ac suis observationibus, suspicatus est moveri in consequentia signorum octavam sphæram, adeoque duplicem esse zodiacum. Sed quod ὁλοσχερεῖς priorum observationes forent, neque satis longum esset interjectum spatium, non penitus affirmavit. Ptolemæus vero rem plane definiit. Hæc dicenda fuerunt, ne quis id a Gemino miretur esse præteritum, qui, ut in plerisque aliis, Eudoxum potius,

C quam Hipparchum sequitur. Neque τὸ ἀκριβὲς consectatur, quod nec fuit necesse εἰσαγωγὴν ac prima hujus artis elementa scribenti. Quocirca de zodiaco sic loquitur, quasi unius orbis esset, ac nunquam situm mutaret. Dodecatemoria veri zodiaci, qui est in primo mobili, de ζῳδίοις, et asterismis vocabula tunc acceperunt, cum ea continerent : puta Aries dictus est primum dodecatemorion, quod in eo tunc esset asterismus octavæ sphæræ, cui hoc vocabulum inditum est, quod Metonis, Eudoxi, ac Ptolemæi sæculis accurate contigit. Nostro vero longius in posteriora progressi sunt asterismi, ac toti fere extra ὁμώνυμα segmenta consistunt. Ex quo in plerisque stellis latitudines a vera ecliptica, et declinationes immutatæ sunt, ut australes fierent, quæ erant boreales, et contra.

(2) *Οὔτε πάντα ἐκπληροῖ.* Vide Hipparchum, lib. II, sub initium.

Ἔτι δέ τινα τῶν ιβ' ζωδίων οὔτε ὅλα κεῖται ἐν τῷ A ζωδιακῷ κύκλῳ· ἀλλ' ἃ μέν ἐστι βορειότερα αὐτοῦ, καθάπερ ὁ Λέων· ἃ δὲ νοτιώτερα, καθάπερ ὁ Σκορπίος.

Πάλιν ἕκαστον τῶν δωδεκατημορίων διαιρεῖται εἰς μέρη λ', καὶ καλεῖται τὸ ἓν τμῆμα μοῖρα. Ὥστε τὸν ὅλον κύκλον τῶν ζωδίων περιέχειν ζώδια μὲν ιβ', μοίρας δὲ τξ'.

Ὁ δὲ ἥλιος ἐνιαυτῷ (3) [a] διαπορεύεται τὸν ζωδιακὸν κύκλον. Ἔστι γὰρ ἐνιαύσιος χρόνος, ἐν ᾧ ὁ ἥλιος περιπορεύεται τὸν ζωδιακὸν κύκλον, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου ἐπὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον ἀποκαθίσταται. Ὁ δὲ χρόνος οὗτός ἐστιν ἡμερῶν τξε', δ°ν'. Ἐν τοσαύταις γὰρ ἡμέραις τὰς τξ' μοίρας παροδεύει ὁ ἥλιος· ὥστε παρὰ μικρὸν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ μοῖραν κινεῖσθαι τὸν ἥλιον. B

Ἄλλο μέντοι γέ ἐστι μοῖρα, καὶ ἄλλο ἡμέρα. Μοῖρα μὲν γάρ ἐστι διάστημά τι λ°ν μέρος ὑπάρχον τοῦ ζωδίου· ἡμέρα δέ ἐστι χρόνος τριακοστὸν μέρος ὡς ἔγγιστα τοῦ μηνιαίου χρόνου. Καὶ ἡ μὲν μοῖρα τξ°ν μέρος ἐστὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ἡ δὲ ἡμέρα τξε' καὶ δ°ν μέρος ὡς ἔγγιστα τοῦ ἐνιαυσιαίου χρόνου. Καὶ πάντα [b] μὲν τὰ ζώδια τριακοντημόριά ἐστιν, οὐ πάντα δὲ τριακονθήμερα.

Διαιρεῖται δὲ ὁ ἐνιαύσιος χρόνος εἰς μέρη δ', ἔαρ, θέρος, φθινόπωρον, καὶ χειμῶνα. Ἐαρινὴ μὲν οὖν ἰσημερία (4) γίνεται περὶ τὴν τῶν ἀνθέων ἀκμὴν ἐν Κριοῦ μιᾷ μοίρᾳ· τροπὴ δὲ θερινὴ γίνεται περὶ τὴν τῶν καυμάτων ἐπίτασιν ἐν Καρκίνου μιᾷ μοίρᾳ· ὅπου ὁ ἥλιος τὸν βορειότατον κύκλον γράφει, καὶ μεγίστην πασῶν τῶν ἐν ἐνιαυτῷ ἡμέραν ἐπιτελεῖ, ἐλαχίστην δὲ τὴν νύκτα. C Ἡ μέντοι γε μεγίστη ἡμέρα ἴση ἐστὶ τῇ μεγίστῃ νυκτὶ, καὶ ἡ ἐλαχίστη ἡμέρα ἴση ἐστὶ τῇ ἐλαχίστῃ νυκτί. Ἔστι δὲ ἡ μεγίστη ἡμέρα κατὰ τὸ ἐν Ῥόδῳ κλίμα ὡρῶν ἰσημερινῶν ιδς''. Ἰσημερία δέ ἐστι φθινοπωρινὴ, ὅταν ὁ ἥλιος, ἀπ' ἄρκτων πρὸς μεσημβρίαν παροδεύων, πάλιν ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ γένηται κύκλου, καὶ ἴσην τὴν ἡμέραν τῇ νυκτὶ ποιήσηται. Τροπὴ δέ ἐστι χειμερινὴ, ὅταν ὁ ἥλιος ποῤῥωτάτω [c] ἡμῶν τῆς οἰκήσεως γένηται, καὶ ταπεινότατος ὡς πρὸς τὸν ὁρίζοντα (5), καὶ νοτιώτατον κύκλον γράφῃ, καὶ μεγίστην πασῶν τῶν ἐν αὐτῷ [ἐνιαυτῷ] νύκτα ποιήσηται, ἐλαχίστην δὲ ἡμέραν. Ἔστι δὲ ἡ μεγίστη νὺξ κατὰ τὸ ἐν Ῥόδῳ κλίμα ὡρῶν ἰσημερινῶν ιδς''. D

Οἱ δὲ μεταξὺ χρόνοι (6) τῶν τροπῶν καὶ τῶν ἰση-

[a] γρ. ἐν αὐτῷ. [b] γρ. πάντοτε. [c] γρ. ποῤῥώτατος.

2 Præterea ex duodecim signis quædam ne tota quidem posita sunt in zodiaco, sed alia eo sunt borealiora, ut Leo : alia australiora, ut Scorpius.

Rursus unumquodque dodecatemoriorum dividitur in partes triginta, et vocatur unum segmentum pars, seu gradus. Itaque zodiacus continet signa quidem duodecim, partes vero 360.

Sol autem uno anno percurrit zodiacum. Est enim tempus annuum illud, in quo sol peragrat zodiacum, et ab eodem puncto ad idem punctum redit, hoc tempus est dierum 365 1/4. In tot enim diebus illas 360 partes zodiaci sol conficit; fere itaque in uno die unum gradum sol absolvit.

Verumtamen aliud est pars, aliud dies. Pars enim est intervallum quoddam, cum sit 30 pars signi; dies vero est tempus, quod fere 30 pars est menstrui temporis. Deinde pars quidem est 360 pars zodiaci, dies autem est pars 365 1/4 fere annui temporis. Ac semper quidem signa sunt 30 partium, non semper autem 30 dierum.

Dividitur autem annuum tempus in partes quatuor, ver, æstatem, autumnum, et hiemem. Vernum igitur æquinoctium fit circa florum vigorem summum, in prima parte Arietis. Solstitium æstivum contingit circa æstuum intentionem in prima parte Cancri, ubi sol borealissimum circulum describit, et longissimum omnium, qui sunt in anno, diem efficit, noctem vero brevissimam. Atqui dies longissimus æqualis est nocti longissimæ, et dies brevissimus æqualis est nocti brevissimæ. Dies vero longissimus in climate Rhodi est horarum æquinoctialium 14 1/4. Æquinoctium autumnale est, cum sol a boreali plaga ad australem plagam tendens, iterum ad æquinoctialem circulum pervenerit, et diem nocti æqualem effecerit. Solstitium autem hibernum est, cum sol longissime a puncto nostro verticali discesserit, et humillimus, quoad horizontem, factus fuerit, idemque circulum maxime australem descripserit, et noctem longissimam omnium, quæ sunt in anno, effecerit, diem vero brevissimum. Est autem longissima nox in climate Rhodi horarum æquinoctialium 14 1/2.

Tempora vero, quæ sunt inter solstitia et æqui-

(3) *Ὁ δὲ ἥλιος ἐνιαυτῷ.* Nondum προήγησις ἰσημερινὴ liquido comperta erat, ut alibi diximus, et intelligetur iterum capite 6, *De mensibus.*

(4) *Ἐαρινὴ μὲν οὖν ἰσημερία.* Annuarum tempestatum exordia aliter ab astronomis, et ratione constituuntur, quam sensu popularique judicio. Nam astronomi per quadrantes tributo zodiaco, cuilibet tempestati quadrantem suum assignant, quem τροπὴν appellat Paulus Alexandrinus. Initium fit ab Arietis ingressu; ac sic deinceps. Popularis usus ex cœli mutatione tempestatum intervalla metitur : cui et scriptores illi serviunt, qui rem rusticam et hujus generis alia pertractant.

(5) *Καὶ ταπεινότατος ὡς πρὸς τὸν ὁρίζοντα.* Ἰδιωτικῶς, et ad oculum ita Geminus loquitur, quia tunc sol maxime dejectus, et horizonti vicinus apparet. Recte autem addidit, ὡς πρὸς τὸν ὁρίζοντα, eo sensu, quem diximus. Nam revera terris citimus non erat sol ætate Gemini in hiberno tropico : sed in Sagittarii gradu quinto circiter; ubi tum solis erat perigeum, ut apogeum in quinto Geminorum, quod et pag. 4 Geminus indicat.

(6) *Οἱ δὲ μεταξὺ χρόνοι.* Eodem modo annus ab

noctia, hoc modo dividuntur: ab æquinoctio verno, usque ad solstitium æstivum dies sunt 94 1/2; nam in tot diebus transit sol Arietem, Taurum, Geminos et ad primam partem Cancri accedens, solstitium æstivum efficit. Ab æstivo solstitio usque ad æquinoctium autumnale dies sunt 92 1/2; nam in tot diebus transit sol Cancrum, Leonem, Virginem, et ad primam partem Libræ accedens efficit æquinoctium autumnale. Ab æquinoctio autumnali usque ad solstitium hibernum dies sunt 88 1/8; nam in tot diebus transit sol Libram, Scorpium, Sagittarium, et ad primam partem Capricorni perveniens efficit solstitium hibernum. A solstitio hiberno usque ad æquinoctium vernum dies sunt 90 1/8; in tot enim diebus transit sol reliqua tria signa, Capricornum, Aquarium, Pisces. Omnes igitur dies horum quatuor temporum simul sumpti efficiunt dies 365 1/4, quot etiam in uno sunt anno.

A μεριῶν τοῦτον διαιροῦνται τὸν τρόπον· Ἀπὸ μὲν ἰσημερίας ἐαρινῆς μέχρι τροπῆς θερινῆς ἡμέραι εἰσὶν ϟδς''· ἐν γὰρ τοσαύταις ἡμέραις διαπορεύεται ὁ ἥλιος Κριὸν, Ταῦρον, Διδύμους, καὶ ἐπὶ τὴν πρώτην μοῖραν τοῦ Καρκίνου παραγινόμενος, τὴν θερινὴν τροπὴν ποιεῖται· ἀπὸ δὲ θερινῆς τροπῆς μέχρις ἰσημερίας φθινοπωρινῆς ἡμέραι εἰσὶν ϟβς''· ἐν γὰρ τοσαύταις ἡμέραις διαπορεύεται ὁ ἥλιος Καρκίνον, Λέοντα, Παρθένον, καὶ ἐπὶ τὴν πρώτην μοῖραν τῶν Χηλῶν παραγινόμενος τὴν φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν ποιεῖται· ἀπὸ δὲ ἰσημερίας φθινοπωρινῆς μέχρι τροπῆς χειμερινῆς ἡμέραι εἰσὶν πη' η''· ἐν γὰρ τοσαύταις ἡμέραις διαπορεύεται ὁ ἥλιος Χηλὰς, Σκορπίον, Τοξότην, καὶ ἐπὶ τὴν πρώτην μοῖραν παραγενόμενος ὁ ἥλιος τοῦ Αἰγόκερω, τὴν χειμερινὴν τροπὴν ποι- B εῖται· ἀπὸ δὲ τροπῆς χειμερινῆς μέχρις ἰσημερίας ἐαρινῆς ἡμέραι εἰσὶν ϟ' η'' · ἐν γὰρ τοσαύταις ἡμέραις διαπορεύεται ὁ ἥλιος τὰ ἀπολειπόμενα τρία ζώδια, Αἰγόκερων, Ὑδροχόον, Ἰχθύας. Αἱ πᾶσαι οὖν ἡμέραι τούτων τῶν τεσσάρων χρόνων συντιθέμεναι ποιοῦσι τξε' δ'', ὅσαιπερ ἦσαν αἱ τοῦ ἐνιαυτοῦ.

Quæritur igitur in his, cur, cum quatuor dicti quadrantes zodiaci inter se sint æquales, et sol semper æqualiter moveatur, ipse in temporibus inæqualibus æquales horum quadrantum arcus peragret; nam per totam astronomiam præsupponitur, et solem, et lunam, et quinque planetas æqualiter, circulariter, et contra mundi motum moveri. Pythagoræi enim, cum primi has quæstiones aggrederentur, præsupposuerunt circulares atque æquales solis, lunæ et erraticarum stellarum motus. Nam hujusmodi irregularitatem non admiserunt in his divinis atque æternis corporibus, ut interdum velocius moverentur, interdum tardius, interdum starent, ut sane etiam stationes vocant in quinque erraticis stellis. Neque enim in homine bene 3 composito et ordinato talem motus irregularitatem in gressibus aliquis admitteret; nam vitæ necessitates sæpe fiunt hominibus causæ tarditatis, et velocitatis. At in ipsa incorruptibili natura stellarum non potest ulla causa celeritatis et tarditatis adduci. Quam ob causam Pythagoræi hanc proposuerunt quæstionem: Quomodo per circulares et æquales motus possent apparentiæ salvari.

De reliquis igitur planetis in aliis scriptis causam exponemus; nunc vero de sole causam ostendemus, cur, cum æqualiter moveatur, in temporibus inæqualibus æquales arcus zodiaci conficiat. Suprema igitur est omnium ea sphæra, quæ stellarum fixarum dicitur, quæ in se continet omnium fixarum constellationum, sive signorum effigiem. Non est autem cogitandum, omnes stellas sub eadem esse positas superficie, sed alias esse subliminores, alias humiliores. Cum enim visus noster ad æqualem longitudinem a terra in cœlum sese extendat: redditur insensibilis altitudinis differentia.

Ἐπιζητεῖται οὖν ἐν τούτοις, πῶς, ἴσων ὄντων τῶν τεσσάρων μορίων τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ὁ ἥλιος, ἰσοταχῶς κινούμενος διὰ παντὸς, ἐν ἀνίσοις χρόνοις διαπορεύεται τὰς ἴσας περιφερείας. Ὑπόκειται γὰρ πρὸς ὅλην τὴν ἀστρολογίαν [7] ἥλιόν τε καὶ σελήνην, καὶ τοὺς πέντε πλανήτας ἰσοταχῶς, καὶ ἐγκυκλίως, καὶ ὑπεναντίως τῷ κόσμῳ κινεῖσθαι. Οἱ γὰρ Πυθαγόρειοι, πρῶτοι προσελθόντες ταῖς τοιαύταις ζητήσεσιν, ὑπέθεντο ἐγκυκλίους καὶ ὁμαλὰς ἡλίου, C καὶ σελήνης, καὶ τῶν ε' πλανητῶν ἀστέρων τὰς κινήσεις. Τὴν γὰρ τοιαύτην ἀταξίαν οὐ προσεδέξαντο πρὸς τὰ θεῖα καὶ αἰώνια· ὡς ποτὲ μὲν τάχιον κινεῖσθαι, ποτὲ δὲ βράδιον, ποτὲ δὲ ἑστηκέναι· οὓς δὴ καὶ καλοῦσι στηριγμοὺς ἐπὶ τῶν ε' πλανητῶν ἀστέρων. Οὐδὲ γὰρ περὶ ἄνθρωπον κόσμιον καὶ τεταγμένον ἐν ταῖς πορείαις τὴν τοιαύτην ἀνωμαλίαν τῆς κινήσεως προσεδέξατο [8] ἄν τις· αἱ γὰρ τοῦ βίου χρεῖαι τοῖς ἀνθρώποις πολλάκις αἴτιαι γίνονται βραδυτῆτος καὶ ταχυτῆτος· περὶ δὲ τὴν ἄφθαρτον φύσιν τῶν ἀστέρων οὐδεμίαν δυνατὸν αἰτίαν προσαχθῆναι ταχυτῆτος καὶ βραδυτῆτος. Δι' ἥντινα αἰτίαν προέτειναν οὕτω· Πῶς ἂν δι' ἐγκυκλίων καὶ ὁμαλῶν κινήσεων ἀποδοθείη τὰ φαινόμενα.

Περὶ μὲν οὖν τῶν λοιπῶν ἀστέρων ἐν ἑτέροις ἀπο- D δώσομεν τὴν αἰτίαν· νυνὶ δὲ περὶ ἡλίου ὑποδείξομεν, δι' ἣν αἰτίαν ἰσοταχῶς κινούμενος, ἐν ἀνίσοις χρόνοις τὰς ἴσας περιφερείας διαπορεύεται [9]· ἀνωτάτω γὰρ πάντων ἐστὶν ἡ λεγομένη τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων σφαῖρα, ἡ περιέχουσα πάντων τῶν κατηστερισμένων ζωδίων τὴν εἰδωλοποιίαν· οὐ πάντας δὲ τοὺς ἀστέρας ὑποληπτέον ὑπὸ μίαν ἐπιφάνειαν κεῖσθαι· ἀλλ' οὓς μὲν μετεωροτέρους ὑπάρχειν, οὓς δὲ ταπεινοτέρους. Διὰ δὲ τὸ τὴν ὅρασιν ἐπὶ ἴσον ἐξικνεῖσθαι μῆκος, ἀνεπαίσθητος γίνεται ἡ τοῦ ὕψους διαφορά.

[7] γρ. ἀστρονομίαν. [8] γρ. προσδέξεται. [9] γρ. περιπορεύεται.

Hipparcho distributus est. Vide lib. IV *De doctrina temporum*, capite 30, ubi de summa solis apside cæterisque quæ hic a Gemino tradita sunt, copiose disputatur.

A Ὑπὸ δὲ τὴν τῶν ἀπλανῶν (7) ἀστέρων σφαῖραν κεῖται φαίνων ὁ τοῦ Κρόνου προσαγορευόμενος ἀστήρ. Οὗτος τὸν μὲν ζῳδιακὸν κύκλον ἐν ἔτεσι λ' ὡς ἔγγιστα διαπορεύεται· τὸ δὲ ἓν ζῴδιον ἐν δυσὶν ἔτεσι καὶ ἓξ μησίν. Ὑπὸ δὲ τὸν φαίνοντα κατώτερον αὐτοῦ φέρεται Φαέθων, ὁ τοῦ Ζηνὸς προσαγορευόμενος ἀστήρ. Οὗτος δὲ τὸν ζῳδιακὸν κύκλον διαπορεύεται ἐν ιβ' ἔτεσι· τὸ δὲ ἓν ζῴδιον ἐν ἐνιαυτῷ. Ὑπὸ δὲ τοῦτον τέτακται πυρόεις, ὁ τοῦ Ἄρεος. Οὗτος δὲ τὸν μὲν ζῳδιακὸν κύκλον διέρχεται ἐν δυσὶν ἔτεσι καὶ ἑξαμήνῳ· τὸ δὲ ζῴδιον ἐν δυσὶ μησὶ καὶ ἡμίσει. Τὴν δὲ ἐχομένην χώραν κατέχει ὁ ἥλιος, ἐνιαυτῷ διαπορευόμενος τὸν ζῳδιακὸν κύκλον, τὸ δὲ ζῴδιον ὡς ἔγγιστα ἑνὶ μηνί. Κατώτερος δὲ τούτου κεῖται φωσφόρος, ὁ τῆς Ἀφροδίτης ἀστήρ. Οὗτος δὲ ὡς ἔγγιστα ἰσοταχῶς κινεῖται τῷ ἡλίῳ (8). Ὑπὸ B τοῦτον δὲ ὁ τοῦ Ἑρμοῦ ἀστὴρ κεῖται· καὶ αὐτός τε ἰσοταχῶς κινεῖται τῷ ἡλίῳ. Κατωτέρω δὲ πάντων φέρεται ἡ σελήνη ἐν ἡμέραις κ' καὶ ζ' καὶ τρίτῳ διαπορευομένη τὸν ζῳδιακὸν κύκλον· τὸ δὲ ζῴδιον ἐν ἡμέραις β' καὶ τετάρτῳ μέρει τῆς μιᾶς ἡμέρας ὡς ἔγγιστα.

Sub sphæra stellarum fixarum ponitur stella Saturni, Græcis *φαίνων*, id est *lucens*, dicta. Hæc stella zodiacum circulum in triginta annis fere peragrat, unum vero signum duobus annis, et sex mensibus. Sub Saturno, eoque inferius fertur Jovis stella, quæ Græcis Φαέθων vocatur. Peragrat autem Jupiter zodiacum in duodecim annis : unum vero signum in anno uno. Sub Jove sita est stella Martis, Græcis πυρόεις vocata. Hæc stella zodiacum conficit annis duobus, et sex mensibus : unum vero signum duobus mensibus, et dimidio. Proximum locum obtinet sol, uno anno zodiacum peragrans : unum autem signum uno fere mense. Inferior sole est Lucifer, id est stella Veneris. Hæc fere æquali velocitate cum sole movetur. Sub Venere collocatur Mercurii stella, quæ et ipsa soli est æqualis in motu. Infima omnium est Luna, quæ diebus 27 1/3 zodiacum percurrit, unum vero signum diebus duobus, et una fere quarta parte unius diei.

Εἰ μὲν οὖν ὁ ἥλιος ἐκινεῖτο ἐπὶ τῶν κατηστερισμένων ζῳδίων, πάντως ἂν ἐγίνοντο οἱ μεταξὺ τῶν τροπῶν καὶ τῶν ἰσημεριῶν χρόνοι ἴσοι ἀλλήλοις. Τὰς γὰρ ἴσας περιφερείας ἰσοταχῶς κινούμενος, ὤφειλεν ἐν ἴσοις διανύειν χρόνοις. Ὁμοίως δὲ εἰ καὶ κατώτερον τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου φερόμενος ὁ ἥλιος, περὶ τὸ αὐτὸ κέντρον ἐκινεῖτο τῷ ζῳδιακῷ κύκλῳ, καὶ οὕτως ἂν ἐγίνοντο οἱ μεταξὺ τῶν τροπῶν καὶ τῶν ἰσημεριῶν C χρόνοι ἴσοι. Πάντες γὰρ οἱ περὶ τὸ αὐτὸ κέντρον γραφόμενοι [10] κύκλοι ὁμοίως ὑπὸ [11] τῶν διαμέτρων διαιροῦνται. Ὥστε, ἐπεὶ ὁ ζῳδιακὸς κύκλος εἰς δ' μέρη ἴσα διαιρεῖται ὑπὸ τῶν διαμέτρων, τῶν τὰ τροπικὰ καὶ ἰσημερινὰ σημεῖα ἐπιζευγνυουσῶν, ἀνάγκη καὶ τὸν ἡλιακὸν κύκλον εἰς δ' μέρη διαιρεῖσθαι ἴσα ὑπὸ τῶν αὐτῶν διαμέτρων. Ἰσοταχῶς οὖν κινούμενος ὁ ἥλιος ἐπὶ τῆς ἰδίας περιφερείας, ἴσους ἂν ἐπετέλει τοὺς τῶν τεταρτημορίων χρόνους. Νυνὶ δὲ κατώτερον φέρεται ὁ ἥλιος, καὶ ἐπὶ ἐκκέντρου κύκλου κινεῖται, καθάπερ ὑπογέγραπται. Οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ κέντρον ἐστὶ τοῦ ἡλιακοῦ κύκλου καὶ τοῦ ζῳδιακοῦ· ἀλλ' ἐφ' ἓν [12] μέρος παρῆκται ἡ τοῦ ἡλίου σφαῖρα. Διὰ δὲ τὴν τοιαύτην θέσιν εἰς τέσσαρα μέρη ἄνισα διαιρεῖται ὁ ἡλιακὸς δρόμος· καὶ γίνεται μεγίστη μὲν περιφέ- D ρεια ἡ ὑποπεπτωκυῖα ὑπὸ τὸ τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου τεταρτημόριον, τὸ ἀπὸ τοῦ Κριοῦ α' μοίρας μέχρι Διδύμων λ', ἐλαχίστη δὲ περιφέρεια ἡ κειμένη ὑπὸ τὸ τεταρτημόριον τὸ ἀπὸ Ζυγοῦ α' μοίρας, μέχρι Τοξότου μοίρας λ'.

Si igitur sol moveretur super constellatis signis, omnino tempora, quæ sunt inter solstitia, et æquinoctia, essent inter se æqualia. Æquales enim arcus, cum æqualiter moveretur, in temporibus æqualibus conficeret. Similiter, si sol infra zodiacum ferretur, et moveretur circa idem centrum zodiaci : tamen etiam sic tempora, quæ sunt inter solstitia et æquinoctia, essent inter se æqualia ; omnes enim circuli, qui circa idem centrum moventur, similiter a diametris dividuntur. Itaque, cum zodiacus in quatuor partes æquales dividatur a diametris, quæ puncta solstitialia et æquinoctialia connectunt : necessario etiam solaris circulus ab iisdem diametris in quatuor partes æquales dividetur. Cum igitur sol super propria circumferentia æqualiter moveatur, tempora quadrantum zodiaci inter se æqualia efficeret. At nunc inferius fertur sol, et super excentrico circulo movetur : sicut figura subscripta ostendit. Non enim idem est centrum solaris circuli, et zodiaci : sed versus unam partem adducta est solis sphæra. Propter talem positum in quatuor partes inæquales dividitur solaris cursus : et fit maximus arcus, qui cadit sub quadrantem zodiaci eum, qui est ab Arietis primo gradu usque ad Geminorum gradum tricesimum : minimus vero arcus, qui positus est sub eo zodiaci quadrante, qui est a primo gradu Libræ, usque ad tricesimum gradum Sagittarii.

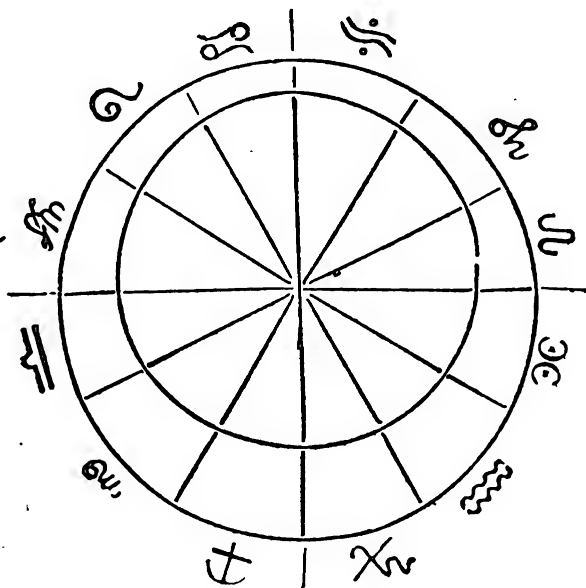
[10] γρ. φερόμενοι. [11] γρ. ἐπί. [12] γρ. ὑφ' ἕν.

(7) *Ὑπὸ δὲ τὴν τῶν ἀπλανῶν*. Hæc planetarum vocabula ab Ægyptiis manasse scribit Firmicus lib. II, cap. 2. Mercurii nomen omissum hic a Gemino, vel librario potius. Est autem στίλβων. De planetarum motibus, sive sphærarum, in quibus volvuntur, eadem habet Philo in libro *De cherubim*, sive *Cain*, cujus verba corrigenda sunt, pag. 75 edit. Græcæ, ver. Οὖν· ἡ μὲν οὖν ἐξωτάτω τῶν λεγομένων ἀπλανῶν μία τῶν η' τὴν ἀπὸ τῶν ἑῴων ἐπὶ τὰ ἑσπέρια εἱλεῖται περίοδον, nam vulgo legitur *μία*, ἢ τήν, etc. Octo quippe sphæras statuit, quarum una est quæ fixas continet, reliquæ sunt septem.

(8) Absunt hæc de Mercurio ab Anglic. et nostro.

Unde cum sol super proprio circulo æqualiter A moveatur, idem convenienter inæquales arcus sui circuli inæqualibus temporibus conficit, ac maximum quidem arcum maximo, minimum vero minimo tempore transit. At cum maximum arcum sui proprii circuli peragrat, tunc eum zodiaci quadrantem conficit, qui est inter æquinoctium vernum, et solstitium æstivum; cum vero per minimum arcum sui proprii circuli movetur, tunc eum zodiaci quadrantem percurrit, qui est inter æquinoctium autumnale et solstitium hibernum. Cum igitur inæquales arcus solaris circuli sub æquales arcus zodiaci cadant, necesse est inæqualia fieri tempora inter se, quæ sunt inter solstitialia et æquinoctialia puncta: et maximum quidem id, quod est ab æquinoctiali puncto verno usque ad solstitiale B punctum æstivum: minimum vero id, quod est ab æquinoctiali puncto autumnali usque ad solstitiale punctum hibernum. Sol igitur perpetuo 4 movetur æqualiter: sed propter excentricitatem solaris sphæræ temporibus inæqualibus æquales zodiaci quadrantes conficit. Propter eamdem causam etiam æqualia signa in temporibus inæqualibus sol peragrat. Si enim ab extremitatibus dodecatemoriorum ad centrum zodiaci connectamus lineas rectas: quemadmodum figura subscripta ostendit, erit quidem zodiacus in duodecim partes æquales divisus: solis vero circulus propter excentricitatem in duodecim partes inæquales divisus: ac maximus quidem arcus in solari circulo erit ille, qui est sub Geminis: minimus vero, qui est sub Sagittario. C

Ὅθεν εὐλόγως ὁ ἥλιος, ἰσοταχῶς κινούμενος ἐπὶ τοῦ ἰδίου κύκλου, τὰς ἀνίσους περιφερείας ἐν ἀνίσοις χρόνοις διέρχεται· καὶ τὴν μὲν μεγίστην ἐν μεγίστῳ, τὴν δὲ ἐλαχίστην ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ διαπορεύεται. Ἀλλ' ὅταν μὲν τὴν μεγίστην περιφέρειαν ἐπὶ τοῦ ἰδίου κύκλου διανύῃ, τότε παροδεύει τὸ τοῦ ζωδιακοῦ τεταρτημόριον τὸ ἀπὸ ἰσημερίας ἐαρινῆς μέχρι τροπῆς θερινῆς· ὅταν δὲ τὴν ἐλαχίστην περιφέρειαν ἐπὶ τοῦ ἰδίου κύκλου κινῆται, τότε παροδεύει τοῦ ζωδιακοῦ τὸ τεταρτημόριον, τὸ ἀπὸ ἰσημερίας φθινοπωρινῆς μέχρι τροπῆς χειμερινῆς. Ἐπεὶ οὖν ἄνισοι περιφέρειαι τοῦ ἡλιακοῦ κύκλου ὑπὸ ἴσας περιφερείας τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ὑποπεπτώκασιν, ἀνάγκη ἀνίσους γίνεσθαι τοὺς ἀπὸ τῶν τροπῶν μέχρι τῶν ἰσημεριῶν χρόνους· καὶ μέγιστον μὲν τὸν ἀπὸ ἰσημερίας ἐαρινῆς μέχρι τροπῆς θερινῆς, ἐλάχιστον δὲ τὸν ἀπὸ ἰσημερίας φθινοπωρινῆς μέχρι τροπῆς χειμερινῆς. Ὁ μὲν οὖν ἥλιος διὰ παντὸς ἰσοταχῶς κινεῖται. Διὰ δὲ τὴν ἐκκεντρότητα τῆς ἡλιακῆς σφαίρας ἐν ἀνίσοις χρόνοις διαπορεύεται τὰ τοῦ ζωδιακοῦ τεταρτημόρια. Διὰ δὲ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ τὰ ἴσα ζώδια ἐν ἀνίσοις χρόνοις διαπορεύεται ὁ ἥλιος. Ἐὰν γὰρ ἀπὸ τῶν περάτων τῶν δωδεκατημορίων ἐπὶ τὸ κέντρον τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἐπιζεύξωμεν εὐθείας, καθάπερ ὑπογέγραπται, ἔσται ὁ μὲν τῶν ζωδίων κύκλος εἰς ιβ' μέρη ἴσα διῃρημένος, ὁ δὲ τοῦ ἡλίου κύκλος διὰ τὴν ἐκκεντρότητα εἰς ιβ' μέρη ἄνισα διῃρημένος· καὶ μεγίστη μὲν περιφέρεια ἡ ὑποπεπτωκυῖα ὑπὸ τοὺς Διδύμους, ἐλαχίστη δὲ ἡ ὑποπεπτωκυῖα ὑπὸ τὸν Τοξότην.

D Propter quam causam maximo tempore percurrit sol Geminos: minimo vero tempore Sagittarium, cum ipse sol semper æqualiter moveatur. Sed cum propter excentricitatem in partes inæquales solaris circulus secetur, contingit tempora signorum zodiaci inæqualia esse.

Δι' ἣν αἰτίαν ἐν πλείστῳ μὲν χρόνῳ διαπορεύεται ὁ ἥλιος τοὺς Διδύμους, ἐν ἐλαχίστῳ δὲ χρόνῳ τὸν Τοξότην, αὐτὸς μὲν διὰ παντὸς ἰσοταχῶς κινούμενος, διὰ δὲ τὴν ἐκκεντρότητα εἰς ἄνισα μέρη διαιρουμένου τοῦ ἡλιακοῦ κύκλου, συμβαίνει καὶ τοὺς χρόνους ἀνίσους εἶναι τῶν ζωδίων.

Τῆς δὲ πρὸς ἄλληλα τάξεως (9) καὶ θέσεως τῶν A ιβ' ζωδίων διαφοραί εἰσι τέσσαρες. Ἃ μὲν γὰρ αὐτῶν λέγεται κατὰ διάμετρον, ἃ δὲ κατὰ τρίγωνον, ἃ δὲ κατὰ τετράγωνον, ἃ δὲ κατὰ συζυγίαν, ὑπό τινων δὲ ἀντισυζυγίαν.

Quoad ordinem autem et situm, quem inter se duodecim signa habent, sunt eorum quatuor differentiæ. Eorum enim quædam diametraliter opponuntur, quædam secundum triangulum distant, quædam secundum quadratum, quædam secundum combinationem, quam aliqui etiam oppositam combinationem vocant.

Κατὰ διάμετρον μὲν οὖν εἰσι ζώδια τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν διάμετρον κείμενα. Ἔστι δὲ τάδε, Κριός, Ζυγός, Ταῦρος, Σκορπίος, Δίδυμοι, Τοξότης, Καρκίνος, Αἰγόκερως, Λέων, Ὑδροχόος, Παρθένος, Ἰχθύες. Συμβέβηκε δὲ τούτοις, ὅταν τὸ ἕτερον αὐτῶν ἀνατέλλῃ, τὸ κατὰ διάμετρον δύνειν, καὶ τοὐναντίον. Ὁ δὲ λόγος ἐπὶ τῶν δωδεκατημορίων, καὶ οὐκ ἐπὶ τῶν κατηστερισμένων ζωδίων. Κριοῦ μὲν γὰρ ἀνατέλλοντος, δύνει Ζυγός· Ταύρου δὲ ἀνατέλλοντος, δύνει B Σκορπίος. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν τῶν κατὰ διάμετρον ζωδίων. Λαμβάνεται δὲ τὰ κατὰ διάμετρον ὑπὸ τῶν Χαλδαίων καὶ πρὸς τὰς ἐν ταῖς γενέσεσι συμπαθείας. Δοκοῦσι γὰρ οἱ κατὰ διάμετρον γενόμενοι συμπάσχειν ἀλλήλοις, καί, ὡς ἂν εἴποι τις, ἀντικεῖσθαι ἀλλήλοις. Καὶ τῶν ἀστέρων ἐποχαὶ ἐν τοῖς κατὰ διάμετρον ζωδίοις κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ συνωφελοῦσι, καὶ συμβλάπτουσι τὰς γενέσεις κατὰ τὰς παραδεδομένας δυνάμεις τῶν ἀστέρων.

Ea igitur signa diametraliter opposita dicuntur, quæ secundum eamdem diametrum sunt posita. Sunt autem hæc : Aries, Libra, Taurus, Scorpius, Gemini, Sagittarius, Cancer, Capricornus, Leo, Aquarius, Virgo, Pisces. His autem contingit, cum alterutrum eorum oritur, occidere id quod est diametraliter oppositum, et contra. Hæc a nobis dicuntur de dodecatemoriis, non de stelliferis signis. Ariete enim oriente, occidit Libra. Tauro vero oriente, occidit Scorpius; eadem ratio est reliquorum diametraliter oppositorum signorum. Accipiuntur autem diametraliter opposita signa a Chaldæis etiam ad mutuas compassiones in nativitatibus. Videntur enim illi, qui in oppositis signis sunt nati, sibi invicem compati, et, ut dixerit aliquis, sibi invicem adversari. Et stellarum epochæ in signis diametraliter oppositis secundum idem tempus et una juvant, et una lædunt nativitates secundum traditas vires stellarum.

Κατὰ τρίγωνον δέ ἐστι Κριός, Λέων, Τοξότης· Ταῦρος, Παρθένος, Αἰγόκερως· Δίδυμοι, Ζυγός, Ὑδροχόος· Καρκίνος, Σκορπίος, Ἰχθύες. Τὰ πάντα τρίγωνα ἰσόπλευρα τέτταρα. Ὑποτείνει δὲ ἡ τοῦ C τριγώνου πλευρὰ ὑπὸ ζώδια μὲν τέτταρα, μοίρας δὲ ρκ'.

Secundum triangulum autem posita signa sunt, Aries, Leo, Sagittarius : Taurus, Virgo, Capricornus : Gemini, Libra, Aquarius : Cancer, Scorpius, Pisces. Omnia triangula 5 æquilatera sunt quatuor : subtendit autem trianguli latus signa quatuor, gradus 120.

Καλεῖται δὲ τὸ μὲν πρῶτον τρίγωνον τὸ ἀπὸ Κριοῦ βόρειον. Ἐὰν γάρ, τῆς σελήνης ἔν τινι τῶν τριῶν ζωδίων ὑπαρχούσης, βορέας πνεύσῃ, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἡ αὐτὴ διαμένει στάσις. Ὅθεν ἀπὸ ταύτης τῆς παρατηρήσεως ὁρμηθέντες οἱ ἀστρολόγοι προλέγουσι τὰς βορείας στάσεις. Ἐὰν μὲν γάρ, ἐν ἄλλῳ ζωδίῳ τῆς σελήνης ὑπαρχούσης, βορεινὴ γένηται στάσις, εὐδιάλυτος γίνεται ὁ βορέας· ἐὰν δὲ ἔν τινι τῶν ἀφωρισμένων ζωδίων ἐν τῷ βορεινῷ τριγώνῳ βορέας συμπνεύσῃ, προλέγουσιν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας διαμένειν τὴν αὐτὴν σύστασιν. Τὸ δὲ ἑξῆς τρίγωνον τὸ ἀπὸ τοῦ ταύρου καλεῖται νότιον. Πάλιν γὰρ ἐάν, τῆς σελήνης ἔν τινι τῶν τριῶν ζωδίων ὑπαρχούσης, D

Vocatur autem primum triangulum boreale. Si enim luna in uno trium signorum primi trianguli posita, ventus boreas spiraverit : per dies multos eadem permanet constitutio. Unde astrologi, cum ab hac observatione initium habeant, boreæ constitutiones prædicunt. Nam si in alio quodam signo luna constituta, exstiterit constitutio borealis, facile boreas dissolvitur; at si una spiraverit boreas in uno eorum signorum, quæ in boreali triangulo continentur, prædicunt per dies multos eamdem permanere constitutionem. Proximum triangulum, quod a Tauro incipit, nominatur australe. Contra enim, si in uno horum trium signorum luna con-

(9) *Τῆς δὲ πρὸς ἄλληλα τάξεως*. Quatuor habitudines, sive conspectus signorum explicat, qui vim aliquam in ματαιοτεχνίᾳ genethliacorum sortita putantur. Primus est κατὰ διάμετρον, quæ sex signa subtendit, ut Aries, et Libra. Secundus κατὰ τρίγωνον, cujus latus quatuor signa subtendit, ut Aries, Leo, Sagittarius trigonum efficiunt. Tertius est κατὰ τετράγωνον, quadrantalis, cujus latus gradibus 90, signis tribus subtenditur. Sic Aries, Cancer, Libra, Capricornus quadrangulum faciunt. Quartus est κατὰ συζυγίαν, atque hic duorum signorum est, quæ a punctis tropicis ex æquo removentur, ut Cancer, et Gemini : Capricornus, Sagittarius, quæ sunt βλέποντα Ptolemæi, et antiscia Julii Firmici. Hoc genus separatim a primis quatuor ab illis ponitur. Nam is proprie σχηματισμὸς non est, hoc est figuram in circulo integram non facit, cum uno tantummodo latere constet, quod uni signo, vel tribus, vel quinque subtenditur. Habent tamen λόγον, nec sunt ἀσύνδετα signa, quæ se hoc modo respiciunt, ut auctor est Ptolem. lib. I *Tetrab.* Sed schematismus non est. Pro eo mathematici τὸ καθ' ἑξάγωνον σχῆμα substituunt, cujus latus signis duobus et gradibus sexaginta subtenditur. Vide præter citatos auctores, Manilium et Paulum Alexandrinum. Κατὰ συζυγίαν signa sunt, quæ ex eodem loco oriuntur, et in eodem occidunt : ita tamen ut ἐναλλὰξ initia eorum ac termini procedant.

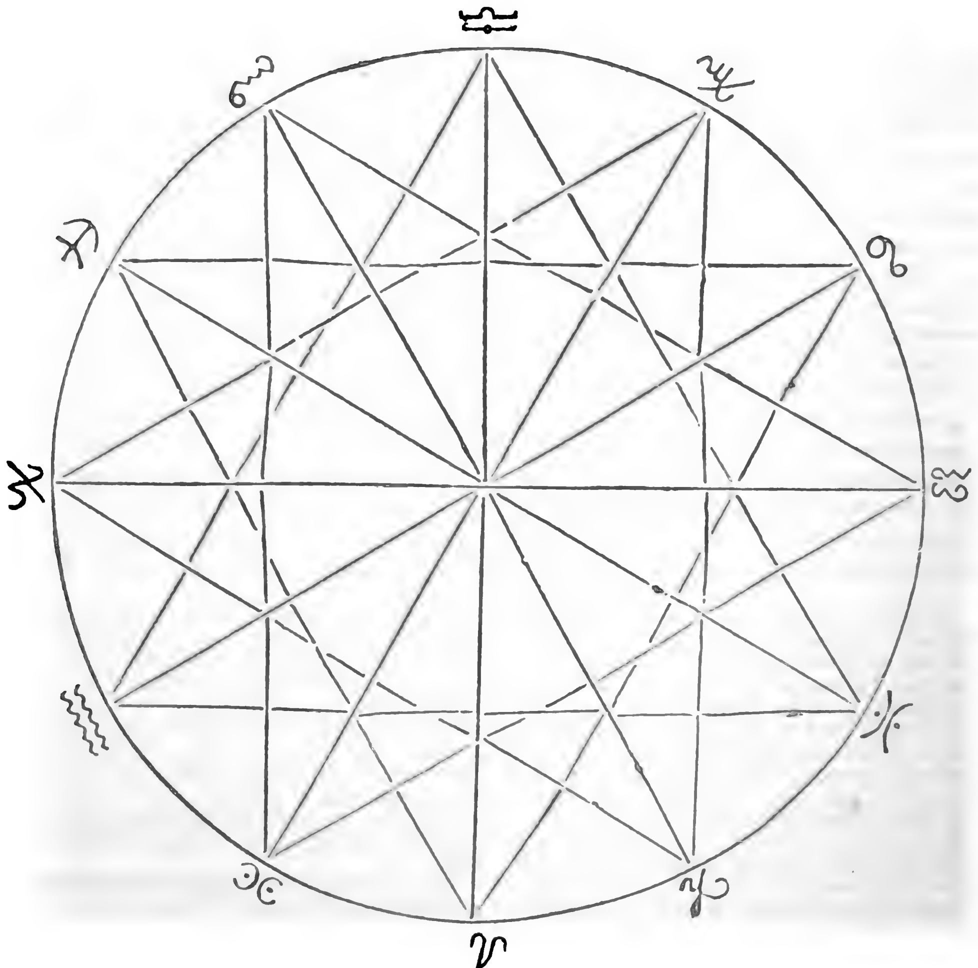
Porro schema illud, quod e manuscripto codice repræsentavimus, solos e diametro, et κατὰ τρίγωνον aspectus exhibet : quadrantales, et hexagonos non continet. Ideo nos alterum hoc loco subjecimus, in quo schematismi quatuor apparent.

stituta auster flaverit, per dies multos eadem permanet constitutio. Proximum triangulum, quod a Geminis inchoatur, vocatur zephyricum similem ob causam. Postremum triangulum, quod a Cancro initium habet, dicitur subsolanum propter eamdem causam.

Usurpantur autem etiam hæc triangula ad inveniendas compassiones, quæ in nativitatibus spectantur. Videntur enim, qui secundum idem triangulum nascuntur, sibi invicem compati : et stellarum constitutiones, quæ sunt in iisdem triangulis, simul et adjuvare et lædere nativitates. Nam compassiones fiunt tribus modis, secundum diametrum, secundum triangulum, secundum quadratum. Sed secundum aliam distantiam nulla fit compassio; atqui consentaneum erat, ut ex signis maxime vicinis compassio fieret. Delatio enim et defluxus, qui fertur a propria vi singularum stellarum, debebat maxime concorporari, et commisceri cum vicinis signis. Ut enim triangula et quadrata inscribuntur circulo : sic etiam hexagonum, et octagonum, et dodecagonum. At secundum horum inscriptiones nulla fit compassio : tantum ea fit secundum prædictos modos, cum in hujusmodi distantiis naturalis quædam sit compassio.

A νότος πνεύσῃ, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἡ αὐτὴ διαμένει στάσις. Τὸ δὲ ἑξῆς τρίγωνον τὸ ἀπὸ τῶν Διδύμων καλεῖται ζεφυρικὸν διὰ τὴν ὁμοίαν αἰτίαν· τὸ δὲ ἐπὶ πᾶσι τρίγωνον, τὸ ἀπὸ Καρκίνου, ἀφηλιωτικὸν διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν.

Λαμβάνεται δὲ τὰ τρίγωνα καὶ πρὸς τὰς ἐν ταῖς γενέσεσι συμπαθείας. Δοκοῦσι γὰρ οἱ κατὰ τρίγωνον γεννώμενοι συμπαθεῖν ἀλλήλοις, καὶ αἱ τῶν ἀστέρων στάσεις αἱ ἐν τοῖς αὐτοῖς τριγώνοις καὶ συνωφελεῖν, καὶ συμβλάπτειν ἅμα τὰς γενέσεις. Κατὰ γὰρ τρεῖς τρόπους αἱ συμπάθειαι γίνονται, κατὰ διάμετρον, κατὰ τρίγωνον, κατὰ τετράγωνον. Κατὰ ἄλλην δὲ διάστασιν οὐδεμία συμπάθεια γίνεται. Καίτοι εὔλογον ἦν, ἐκ τῶν μάλιστα σύνεγγυς συγκειμένων ζωδίων συμπάθειαν γίνεσθαι. Ἡ γὰρ ἀποφορὰ καὶ ἀπόρ- B ῥοια, ἡ φερομένη ἀπὸ τῆς ἰδίας δυνάμεως ἑκάστου τῶν ἀστέρων, ὤφειλε μάλιστα συναναχρωτίζεσθαι καὶ συνανακιρνᾶσθαι τοῖς πλησιάζουσι ζωδίοις. Ὥσπερ γὰρ τὰ τρίγωνα καὶ τετράγωνα ἐγγράφεται εἰς τὸν κύκλον, οὕτω καὶ ἑξάγωνον, καὶ ὀκτάγωνον, καὶ δωδεκάγωνον. Ἀλλὰ κατὰ μὲν τὰς τούτων ἐγγραφὰς οὐδεμία γίνεται συμπάθεια· κατὰ δὲ τοὺς προειρημένους τρόπους μόνον, φυσικῆς τινος ὑπαρχούσης ἐν ταῖς τοιαύταις ἀποστάσεσι συμπαθείας.

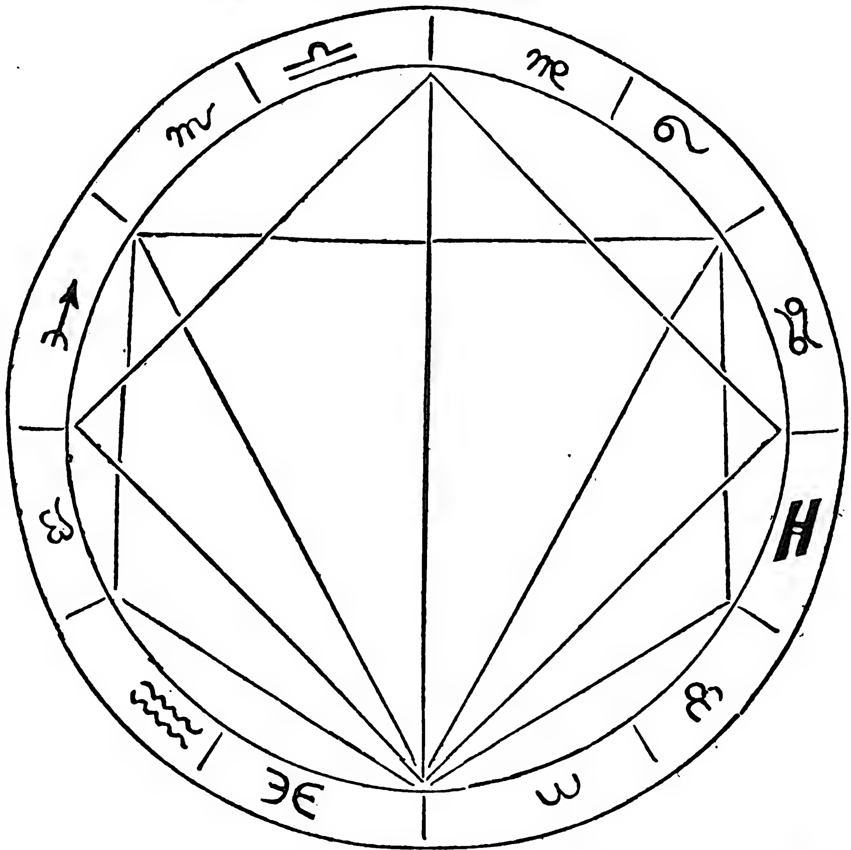
Κατὰ τετράγωνον δέ ἐστι· Κριός, Καρκίνος, Ζυγός, Αἰγόκερως· Ταῦρος, Λέων, Σκορπίος, Ὑδροχόος· Δίδυμοι, Παρθένος, Τοξότης, Ἰχθύες. Τὰ πάντα τετράγωνα τρία. Ὑποτείνει δὲ ἡ τοῦ τετραγώνου πλευρὰ ὑπὸ ζώδια μὲν τρία, μοίρας δὲ ϙʹ. Καλεῖται μὲν τὸ πρῶτον τετράγωνον τὸ ἀπὸ τοῦ Κριοῦ, ἐν ᾧ αἱ ὧραι ἄρχονται, ἔαρ, θέρος, φθινόπωρον, χειμών· τὸ δεύτερον τετράγωνον τὸ ἀπὸ τοῦ Ταύρου, ἐν ᾧ αἱ ὧραι τὸν μέσον ἔχουσι χρόνον, ἔαρος, θέρους, φθινοπώρου, χειμῶνος· τὸ δὲ τρίτον τετράγωνον τὸ ἀπὸ τῶν Διδύμων, ἐν ᾧ αἱ ὧραι λήγουσι κατὰ τοὺς χρόνους. Λαμβάνεται δὲ τὸ τετράγωνον ἕν, καθάπερ [13] εἴρηται, καὶ πρὸς τὰς ἐν ταῖς γενέσεσι συμπαθείας.

A Secundum quadratum posita signa sunt hæc: Aries, Cancer, Libra, Capricornus: Taurus, Leo, Scorpius, Aquarius: Gemini, Virgo, Sagittarius, Pisces. Omnia quadrata sunt tria. Subtendit autem latus quadrati signa tria, gradus 90. Vocatur primum quadratum, quadratum ab Ariete inceptum, in quo horæ seu quatuor partes anni incipiunt, ver, æstas, autumnus, hiems; secundum quadratum nominatur quadratum a Tauro inchoatum, in quo horæ habent medium tempus veris, æstatis, autumni, hiemis; tertium quadratum dicitur quadratum a Geminis inceptum, in quo horæ secundum tempora desinunt. Usurpatur autem unum idemque quadratum, ut dictum est, etiam ad inveniendas compassiones, quæ in nativitatibus spe-
B ctantur.

Ἔτι δὲ ἡ τῶν τετραγώνων ἔκθεσις, καὶ πρός τινα ἄλλην χρείαν λαμβάνεται ὑπό τινων. Τοῦ γὰρ ἑνὸς αὐτῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τετραγώνου δύνοντος, τὸ ἑξῆς ὑπελάμβανον μεσουρανεῖν ἐν τῷ ὑπὲρ γῆν ἡμισφαιρίῳ· οἷον, Αἰγόκερω δύνοντος, μεσουρανεῖν Κριόν, ἀνατέλλειν δὲ Καρκίνον, καὶ μεσουρανεῖν δὲ ὑπὸ γῆν Ζυγόν. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν τετραγώνων ἐστί. Τὸ δὲ τοιοῦτον παράγγελμα ἐπὶ μὲν τοῦ ἑνὸς τετραγώνου, τοῦ τὰς τροπὰς καὶ τὰς ἰσημερίας περιέχοντος, κατὰ τὸ ὁλοσχερὲς λεγόμενον συμφωνήσει πρὸς τὸ φαινόμενον· πρὸς δὲ τὴν ἐν τῷ ὅλῳ ἀκρίβειαν διαφωνεῖ. Αἰγόκερω γὰρ τῆς πρώτης μοίρας δυνούσης, Κριοῦ πρώτη μοῖρα μεσουρανήσει· Καρκίνος δὲ πρώτῃ μοίρᾳ ἀνατέλλει· Ζυγὸς δὲ πρώτῃ μοίρᾳ ὑπὸ γῆν μεσουρανήσει. Τότε γὰρ ὁ διὰ μέσων τῶν ζωδίων κύκλος εἰς τέσσαρα μέρη ἴσα διαιρεῖται ὑπὸ τῶν κολούρων κύκλων· ὥστε ἴσον εἶναι τὸ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως πρὸς ἀνατολὴν καὶ δύσιν τοῦ ζωδιακοῦ διάστημα· ἑκάτερον γὰρ αὐτῶν γίνεται ζωδίων τριῶν. Ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς στάσεσι τοῦ τετραγώνου τούτου καὶ τῶν λοιπῶν οὐ συμβαίνει εἰς δʹ μέρη ἴσα διαιρεῖσθαι τὸν ζωδιακὸν κύκλον. Διὰ δὲ τοῦτο οὐκ ἔστι διὰ παντὸς ἴσον τὸ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως πρὸς ἀνατολὴν καὶ πρὸς τὴν δύσιν διάστημα, ἐπὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου λαμβανομένων τῶν διαστημάτων. Κατὰ μὲν γὰρ παράλληλον κύκλον, ἴσον ἐστὶ διὰ παντὸς τὸ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως πρὸς ἀνατολὴν καὶ πρὸς τὴν δύσιν διάστημα. Ὅθεν καὶ τῷ ἡλίῳ φερομένῳ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπὶ κύκλων παραλλήλων, ἴσον εἶναι συμβαίνει τὸν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς μεσουρανήσεως δρόμον τοῦ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως μέχρι δύσεως. Ἐπὶ δὲ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου λαμβανομένων τῶν διαστημάτων, ἄνισον εἶναι συμβέβηκε τὸ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως μέχρι τῆς ἀνατολῆς διάστημα τῷ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως μέχρι τῆς δύσεως διὰ τὴν λοξότητα τοῦ ζωδιακοῦ. Καὶ ἔστιν ὅτε τῶν ἓξ ζωδίων τῶν διὰ παντὸς ὑπὲρ γῆν ὄντων τρία μὲν καὶ ἥμισυ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως πρὸς ἀνατολὴν ἀπολαμβάνεται, δύο δὲ καὶ ἥμισυ πρὸς δύσιν.

6 Præterea quadratorum doctrina etiam ad alium quemdam usum a quibusdam accipitur. Nam uno eorumdem signorum, quæ sunt in eodem quadrato, occidente, proximum putabant tenere medium cœli in superiore hemisphærio. Ut Capricorno occidente, tenere medium cœli Arietem, oriri Cancrum, tenere imum cœli Libram. Eadem est ratio in reliquis quadratis. Hoc præceptum cum integre dicitur, tantum in uno quadrato, quod in se continet puncta solstitialia et æquinoctialia, congruet cum eo quod apparet: at dissentit si totum hoc quadratum subtiliter consideretur. Capricorni enim primo gradu occidente, Arietis primus gradus medium
C cœli tenebit: Cancer suo primo gradu orietur: Libra vero suo primo gradu imum cœli occupabit. Tunc enim ecliptica in quatuor partes æquales dividitur a coluris circulis: ut intervallum zodiaci, quod est a medio cœli ad ortum, sit æquale intervallo zodiaci, quod est a medio cœli ad occasum; utrumque enim horum intervallorum tria continet signa. At in reliquis statibus hujus quadrati, et aliorum quadratorum non contingit in quatuor partes æquales zodiacum circulum dividi. Ac propterea intervallum a medio cœli ad ortum non semper est æquale intervallo a medio cœli ad occasum, cum hæc intervalla, seu arcus, in zodiaco sumuntur. At si hæc intervalla in parallelo aliquo circulo sumuntur, semper id quod est a medio cœli ad
D ortum est æquale ei, quod est a medio cœli ad occasum. Unde fit ut, cum sol quotidie in parallelis circulis feratur, habeat cursum, qui est ab ortu ad medium cœli, æqualem ei cursui qui est a medio cœli usque ad occasum. Cum vero in zodiaco hæc intervalla sumuntur, contingit ut id intervallum, quod est a medio cœli ad ortum, sit inæquale ei intervallo, quod est a medio cœli ad occasum, idque propter obliquitatem zodiaci, ac interdum ex illis sex signis, quæ semper sunt supra horizontem, tria, et dimidium a medio cœli versus ortum intercipiuntur, duo et dimidium versus occasum.

[13] γρ. δὲ τετράγωνα καθάπερ.

Jam propter climatum differentias etiam in partes magis inæquales dividitur zodiacus a meridiano, et interdum de 180 gradibus, qui semper sunt supra horizontem, 120 gradus a medio cœli versus ortum intercipiuntur : 60 vero gradus versus occasum, et contra. Cum igitur in divisione zodiaci talis sit varietas, omnino manifestum fit erratum. Cum enim Aquarius oritur, non tenet medium cœli Taurus, sed toto signo a medio cœli aberit interdum etiam longius. Neque imum cœli habebit Scorpius : sed idem a meridiano integro signo distabit, interdum etiam longius. Itaque hæc secundum quosdam quadratorum doctrina omnino est falsa.

Secundum combinationem posita signa ea dicuntur, quæ ex eodem loco oriuntur, et in eumdem locum occidunt. Hæc autem sunt, quæ inter eosdem sita sunt parallelos circulos. Veteres quidem combinationes signorum sic exponebant : Cancrum docuerunt nullam habere combinationem cum alio signo : sed et oriri maxime borealem, et occidere maxime borealem, cum in tali aliquo argumento probabili acquiescerent. Cum enim æstiva solstitia fiant in Cancro, et in æstivis solstitiis sol maxime borealis fiat, ob hoc putarunt maxime borealem oriri Cancrum, similiter et occidere. Eadem autem ratio est etiam in Capricorno. Etenim hunc putabant maxime australem oriri, et cum nullo alio signo combinationem habere. Cum enim hiberna

A "Ηδη δὲ παρὰ τὰς τῶν κλιμάτων διαφορὰς καὶ εἰς ἀνισώτερα μέρη διαιρεῖται ὑπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ κύκλου. Καὶ ἔστιν ὅτε τῶν ρπ' μοιρῶν τῶν διὰ παντὸς ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα ὑπαρχουσῶν ρ' μὲν καὶ κ' μοῖραι ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως πρὸς ἀνατολὴν ἀπολαμβάνονται, ξ' δὲ πρὸς δύσιν, καὶ τοὐναντίον. Τοιαύτης οὖν οὔσης τῆς παραλλαγῆς ἐν τῇ διαιρέσει τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ἔκδηλον ὁλοσχερῶς γίνεται τὸ ἁμάρτημα. Ὑδροχόου γὰρ ἀνατέλλοντος, οὐ μεσουρανεῖ Ταῦρος, ἀλλ' ἀφέξει ζώδιον ὅλον ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως· ἔστι δὲ ὅτε καὶ πλέον. Οὐδὲ ὑπὸ γῆν μεσουρανήσει Σκορπίος· ἀλλὰ ζώδιον ὅλον ἀφέξει ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔστι δὲ ὅτε καὶ πλεῖον. Ὥστε καθόλου τὴν τῶν τετραγώνων ἔκθεσιν διημαρτῆσθαι.

Κατὰ συζυγίαν δὲ λέγεται ζώδια τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ
B τόπου ἀνατέλλοντα, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνοντα. Ταῦτα δέ ἐστι τὰ ὑπὸ τῶν αὐτῶν παραλλήλων παραλαμβανόμενα [14] κύκλων. Οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι τὰς συζυγίας ἀπεφαίνοντο οὕτως· Καρκίνον μὲν ἐξετίθεντο μηδεμίαν ἔχειν συζυγίαν πρὸς ἄλλο ζώδιον· ἀλλὰ καὶ ἀνατέλλειν βορειότατον, καὶ δύνειν βορειότατον, τοιούτῳ τινὶ πιθανῶς προσαναπαυόμενοι. Ἐπεὶ γὰρ αἱ θεριναὶ τροπαὶ γίνονται ἐν Καρκίνῳ, ἐν δὲ ταῖς θεριναῖς τροπαῖς βορειότατος γίνεται ὁ ἥλιος, διὰ τοῦτο ὑπέλαβον βορειότατον ἀνατέλλειν τὸν Καρκίνον· ὁμοίως δὲ καὶ δύνειν. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ Αἰγόκερω. Καὶ γὰρ τοῦτον ὑπελάμβανον νοτιώτατον ἀνατέλλειν, καὶ πρὸς μηδὲν ἕτερον ζώδιον συζυγίαν ἔχειν. Ἐπεὶ γὰρ αἱ τροπαὶ χειμεριναὶ γίνονται ἐν

[14] f περιλαμβ.

Αἰγόκερῳ, ἐν δὲ ταῖς χειμεριναῖς τροπαῖς νοτιώτατος A γίνεται ὁ ἥλιος· διὰ τοῦτο ὑπελάμβανον νοτιώτατον ἀνατέλλειν τὸν Αἰγόκερων, καὶ μηδὲν ἄλλο ζώδιον ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλειν καὶ δύνειν Αἰγόκερῳ. Τὰς δὲ λοιπὰς συζυγίας ἐξετίθεντο οὕτως· Διδύμοις Λέοντα, Ταύρῳ Παρθένον, Κριῷ Ζυγὸν, Ἰχθύσι Σκορπίον, Ὑδροχόῳ Τοξότην. Τὴν δὲ τοιαύτην ἔκθεσιν παντελῶς διημαρτημένην εἶναι συμβέβηκεν. Οὔτε γὰρ ἐν ὅλῳ τῷ Καρκίνῳ τροπαὶ γίνονται· ἀλλ' ἔστιν ἕν τι σημεῖον λόγῳ θεωρητὸν, ἐφ' οὗ γενόμενος ὁ ἥλιος τὴν τροπὴν ποιεῖται. Ἐν γὰρ στιγμιαίῳ χρόνῳ αἱ τροπαὶ γίνονται. Τὸ δὲ ὅλον δωδεκατημόριον τοῦ Καρκίνου ὁμοίως κεῖται τοῖς Διδύμοις, καὶ ἑκάτερον αὐτῶν ἴσον ἀπέχει ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ σημείου. Δι' ἣν αἰτίαν καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν ἴσα ἐστὶν ἐν Διδύμοις καὶ ἐν Καρκίνῳ· καὶ ἐν τοῖς B ὡροσκοπείοις αἱ ὑπὸ τῶν γνωμόνων γραφόμεναι γραμμαὶ ἴσον ἀπέχουσι τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ σημείου (10) καὶ ἐν Καρκίνῳ καὶ ἐν Διδύμοις. Ἐξ ἴσου γὰρ κεῖνται πρὸς τὸ θερινὸν σημεῖον τὰ δύο δωδεκατημόρια. Ὅθεν καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν παραλλήλων ἐμπεριλαμβάνεται κύκλων, διά τε τοῦτο ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλουσι Δίδυμοι, Καρκίνος, ὁμοίως τε δύνουσιν εἰς τὸν αὐτὸν τόπον.

Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ Αἰγόκερω. Οὔτε γὰρ οὗτός ἐστι νοτιώτατος· ἀλλ' ἕν τι σημεῖον λόγῳ θεωρητόν· ὃ κοινόν ἐστι τῆς τε τοῦ Τοξότου τελευτῆς καὶ τῆς τοῦ Αἰγόκερω ἀρχῆς. Διὸ ἐξ ἴσου κεῖται τῷ τοξότῃ, καὶ τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν ἔχει ἀπὸ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ σημείου. Ὅθεν καὶ τὰ μεγέθη τῶν C ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν τὰ αὐτά ἐστιν ἐν τῷ Τοξότῃ καὶ ἐν τῷ Αἰγόκερῳ, καὶ τὸ ἄκρον τοῦ γνώμονος ἐν τοῖς ὡρολογίοις τὰς αὐτὰς γράφει γραμμὰς, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν παραλλήλων ἐμπεριλαμβάνεται κύκλων τὰ δύο δωδεκατημόρια τοῦ Τοξότου τε καὶ Αἰγόκερω· καὶ διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλει, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνει Τοξότης καὶ Αἰγόκερως.

Ὁμοίως δὲ καὶ τὰς λοιπὰς συζυγίας διημαρτημένας εἶναι συμβέβηκεν. Ἐκδηλότατον δὲ γίνεται ἁμάρτημα περὶ τὴν συζυγίαν τοῦ Κριοῦ. Ἀποφαίνονται γὰρ κατὰ συζυγίαν Κριὸν, Ζυγὸν, ὡς τούτων τῶν ζωδίων ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατελλόντων, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δυνόντων. Ἀλλ' ὁ μὲν Κριὸς βόρειος D ἀνατέλλει, καὶ δύνει· ἐκ τοῦ γὰρ ἰσημερινοῦ κύκλου πρὸς ἄρκτους κεῖται· ὁ δὲ Ζυγὸς νότιος ἀνατέλλει· ἐκ γὰρ τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου πρὸς μεσημβρίαν κεῖται. Πῶς οὖν δύναται Κριὸς Ζυγῷ κατὰ συζυγίαν εἶναι; ἐκ διαφόρων γὰρ τόπων ἀνατέλλουσι, ὁμοίως δὲ καὶ δύνουσιν. Οὐ δύναται δὲ ταῦτα τὰ ζώδια ὑπὸ τῶν αὐτῶν παραλλήλων περιέχεσθαι κύκλων. Ὁμοίως δὲ οὐδὲ αἱ λοιπαὶ συζυγίαι συμφωνοῦσιν. Ἠγνοήκασιν οὖν τὰ περὶ τὰς πρώτας μοίρας συμβεβηκότα τοῖς κατὰ συζυγίας ζωδίοις περὶ ὅλα τὰ ζώδια ἐκθέμενοι. Πολλῷ γὰρ μᾶλλον ἔδει τὰ ὅλοις [15] τοῖς δωδεκατημο-

[15] γρ. ὅλα.

(10) Abest vox σημείου a veteribus.

solstitia fiant in Capricorno, in solstitiis vero hibernis maxime australis sol fiat : ob hoc putabant maxime australem oriri Capricornum, et nullum aliud signum ex eodem loco oriri, et in eumdem locum occidere cum Capricorno. Reliquas combinationes sic exponebant, attribuentes Geminis Leonem, Tauro Virginem, Arieti Libram, Piscibus Scorpium, Aquario Sagittarium. At talem expositionem omnino esse erroneam contingit. Neque enim in toto Cancro solstitia fiunt : sed est unum quoddam signum ratione percipiendum, in quo sol positus solstitium efficit. In momento enim temporis conversiones, sive solstitia fiunt : at totum signum Cancri positione simile est Geminis, et utrumque eorum æqualiter distat ab æstivo puncto solstitiali : ob quam causam etiam magnitudines dierum et noctium æquales sunt in Geminis et in Cancro : et in instrumentis horariis lineæ a gnomonibus descriptæ æqualiter distant ab æstivo puncto solstitiali, cum in Cancro, tum in Geminis. Nam ad æstivum hoc punctum æqualem situm habent hæc duo signa. Unde etiam inter eosdem 7 circulos parallelos sunt sita : et ob hoc ex eodem loco oriuntur Gemini, Cancer, similiter et occidunt in eumdem locum.

Eadem est ratio etiam in Capricorno. Neque enim hic est maxime australis, sed unum aliquod punctum ratione percipiendum, quod commune est et fini Sagittarii, et principio Capricorni : quam ob causam similem situm habet cum Sagittario et eamdem habet distantiam ab hiberno puncto solstitiali. Unde etiam magnitudines dierum et noctium eædem sunt in Sagittario et Capricorno : et extremitas gnomonis in instrumentis horariis easdem describit lineas, et inter eosdem parallelos circulos sita sunt hæc duo dodecatemoria cum Sagittarii, tum Capricorni : atque ob hoc ex eodem loco oriuntur, et in eumdem locum occidunt Sagittarius, et Capricornus.

Similiter vero et reliquas combinationes erroneas esse contingit. Manifestissimus enim fit error in combinatione Arietis. Affirmant enim combinationem inter se habere Arietem, et Libram, quasi hæc signa ex eodem loco oriantur, et in eumdem locum occidant. Atqui Aries quidem borealis oritur, et occidit, nam ab æquinoctiali versus boream situs est. Libra vero australis oritur, et occidit, ab æquinoctiali enim versus meridiem est sita. Quomodo igitur Aries cum Libra potest habere combinationem? hæc enim signa ex diversis locis oriuntur, et similiter in diversa loca occidunt. Nec possunt hæc signa ab iisdem parallelis comprehendi. Similiter neque reliquæ combinationes bene se habent. Non enim animadverterunt veteres, se ea, quæ tantum circa primas partes eorum signis combinatoriis contigerunt, totis

signis tribuere. Multo enim magis oportuisset A ea, quæ totis signis acciderunt, ad doctrinam et præcepta referre.

ρίοις συμβεβηκότα εἰς ἀναγραφὴν καὶ παραγγέλματα ἀγαγεῖν.

Sunt igitur secundum veritatem sex combinationes : Gemini Cancro, Taurus Leoni, Aries Virgini, Pisces Libræ, Aquarius Scorpio, Capricornus Sagittario. Hæc enim et ex eodem loco oriuntur, et in eumdem locum occidunt, et ab iisdem parallelis comprehenduntur, et similem situm habent ad solstitialia puncta. In his enim magnitudines dierum et noctium æquales sunt, et extremitates gnomonum in instrumentis horariis easdem lineas describunt.

Εἰσὶν οὖν κατ' ἀλήθειαν συζυγίαι ἕξ. Δίδυμοι Καρκίνῳ, Ταῦρος Λέοντι, Κριὸς Παρθένῳ, Ἰχθύες Ζυγῷ, Ὑδροχόος Σκορπίῳ, Αἰγόκερως Τοξότῃ· ταῦτα γὰρ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλει, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνει, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐμπεριλαμβάνεται παραλλήλων κύκλων, καὶ ἐξ ἴσου κεῖται πρὸς τὰ τροπικὰ σημεῖα. Ἐν τούτοις γὰρ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν ἴσα, καὶ τὰ ἄκρα τῶν γνωμόνων ἐν τοῖς ὡρολογίοις τὰς αὐτὰς γράφει γραμμάς.

CAPUT II.

De signis quæ stellis sunt insignita, seu de constellationibus. B

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῶν κατηστερισμένων [16] *ζωδίων.*

Constellata astra in tres partes dividuntur. Eorum enim quædam in zodiaco circulo sunt sita, quædam dicuntur borealia, quædam vocantur australia.

Τὰ κατηστερισμένα ἄστρα διαιρεῖται εἰς μέρη τρία. Ἃ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κεῖται· ἃ δὲ λέγεται βόρεια· ἃ δὲ προσαγορεύεται νότια.

Quæ igitur in zodiaco ponuntur, ea sunt duodecim signa, quorum appellationes antea diximus. In duodecim autem signis quædam stellæ dignæ habitæ sunt propriis appellationibus, idque propter significationes quas habent. Nam in dorso Tauri positæ stellæ numero sex vocantur pleiades.

Τὰ μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κείμενά ἐστι τὰ δώδεκα ζώδια, ὧν τὰς ὀνομασίας προειρήκαμεν. Καὶ ἐν τοῖς δώδεκα ζωδίοις τινὲς ἀστέρες, διὰ τὰς ἐπ' αὐτοῖς γινομένας ἐπισημασίας, ἰδίας προσηγορίας ἠξιωμένοι εἰσίν. Οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ Ταύρου ἐπὶ τοῦ νώτου αὐτοῦ κείμενοι ἀστέρες τὸν ἀριθμὸν ἕξ, καλοῦνται πλειάδες.

In fronte Tauri positæ stellæ numero quinque nominantur hyades ; quæ stella præcedit pedes Geminorum, vocatur propus ; quæ vero in Cancro C nebulosæ stellarum congregationi similes sunt, vocantur præsepe ; duæ stellæ præsepi vicinæ vocantur asini ; stella lucida, quæ est in corde Leonis sita, cognominis illi loco, in quo posita est, cor Leonis appellatur, ab aliquibus basiliscus, seu regulus nominatur ; eo quod hi qui circa hunc locum nascuntur, regiam videantur habere nativitatem.

Οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ βουκράνου τοῦ Ταύρου κείμενοι ἀστέρες τὸν ἀριθμὸν πέντε, καλοῦνται ὑάδες· ὁ δὲ προηγούμενος τῶν ποδῶν τῶν Διδύμων ἀστὴρ, προσαγορεύεται πρόπους· οἱ δὲ ἐν τῷ Καρκίνῳ νεφελοειδεῖ συστροφῇ ἐοικότες, καλοῦνται φάτνη· οἱ δὲ πλησίον αὐτῆς δύο ἀστέρες κείμενοι, ὄνοι προσαγορεύονται. Ὁ δὲ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Λέοντος κείμενος ἀστὴρ λαμπρὸς, ὁμωνύμως τῷ τόπῳ, ἐφ' ᾧ κεῖται, καρδία Λέοντος προσαγορεύεται, ὑπὸ δέ τινων βασιλίσκος καλεῖται· ὅτι δοκοῦσιν οἱ περὶ τὸν τόπον τοῦτον γεννώμενοι βασιλικὸν ἔχειν τὸ γενέθλιον.

At stella splendida, quæ in sinistra manu Virginis ponitur, spica vocatur : at ea stellula, quæ apud dextram Virginis alam ponitur, vindemiator appellatur, quatuor stellæ, quæ in extrema dextra manu Aquarii sunt sitæ, nominantur urna.

Ὁ δὲ ἐν ἄκρᾳ τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τῆς Παρθένου κείμενος λαμπρὸς ἀστὴρ, στάχυς προσαγορεύεται· ὁ δὲ παρὰ τὴν δεξιὰν τῆς Παρθένου πτέρυγα κείμενος ἀστερίσκος, προτρυγητὴρ ὀνομάζεται· οἱ δὲ ἐν ἄκρᾳ τῇ δεξιᾷ χειρὶ κείμενοι τοῦ Ὑδροχόου τέσσαρες ἀστέρες, κάλπεις καλοῦνται.

Stellæ quæ ab extremis partibus Piscium con- D tinuo sunt positæ, appellantur lineæ. Sunt autem in australi linea stellæ novem, in borea linea stellæ quinque, stella vero splendida, quæ in extrema linea ponitur, nodus appellatur.

Οἱ δὲ ἀπὸ τῶν οὐραίων μερῶν τῶν Ἰχθύων κατὰ τὸ ἑξῆς κείμενοι ἀστέρες, λίνοι προσαγορεύονται. Εἰσὶ δὲ ἐν μὲν τῷ νοτίῳ λίνῳ ἀστέρες ἐννέα, ἐν δὲ τῷ βορείῳ λίνῳ ἀστέρες πέντε. Ὁ δὲ ἐν ἄκρῳ τῷ λίνῳ κείμενος λαμπρὸς ἀστὴρ, σύνδεσμος προσαγορεύεται.

Borealia vero signa sunt, quæ extra zodiacum circulum versus Ursas sita sunt. Et sunt hæc :

Βόρεια δέ ἐστιν (11), ὅσα τοῦ τῶν ζωδίων κύκλου πρὸς ἄρκτους κεῖται. Ἔστι δὲ τάδε· ἡ μεγάλη Ἀρ-

[16] γρ. κατεστηριγμένων.

(11) *Βόρεια δέ ἐστιν.* Asterismos, stellasve boreales, vel australes, percenset ratione zodiaci circuli, non æquinoctialis, ex quo confirmari potest, quod contra Scaligerum docuimus libro III, ante Ptolemæi tempora, astronomos in stellarum latitudinibus designandis non solum æquinoctialis circuli, sed etiam zodiaci rationem duxisse.

κτος, ἡ μικρὰ, Δράκων ὁ διὰ τῶν ἄρκτων, Ἀρκτοφύλαξ, Στέφανος, Ἐνγόνασιν, Ὀφιοῦχος, Ὄφις, Λύρα, Ὄρνις, Ὀϊστὸς, Ἀετὸς, Δελφὶς, προτομὴ ἵππου, καθ' Ἵππαρχον ἵππος, Κηφεὺς, Κασσιόπεια, Ἀνδρομέδα, Περσεὺς, Ἡνίοχος, Δελτωτὸν, καὶ ὁ ὕστερον κατηστερισμένος ὑπὸ Καλλιμάχου Βερενίκης πλόκαμος.

Πάλιν δὲ καὶ ἐν τούτοις ἀστέρες τινὲς ἰδίας ἔχουσι προσηγορίας διὰ τὰς ὁλοσχερεῖς ἐπ' αὐτοῖς γινομένας ἐπισημασίας. Ὁ μὲν γὰρ ἀνὰ μέσον τῶν σκελῶν τοῦ Ἀρκτοφύλακος κείμενος ἀστὴρ ἐπίσημος, Ἀρκτοῦρος ὀνομάζεται· ὁ δὲ παρὰ τὴν Λύραν κείμενος λαμπρὸς ἀστὴρ, ὁμωνύμως ὅλῳ τῷ ζωδίῳ Λύρα προσαγορεύεται· οἱ δὲ ἐν ἄκρᾳ τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τοῦ Περσέως κείμενοι ἀστέρες Γοργόνων καλοῦνται· οἱ δὲ ἐν ἄκρᾳ τῇ δεξιᾷ χειρὶ τοῦ Περσέως κείμενοι ἀστερίσκοι πυκνοὶ καὶ μικροὶ, εἰς τὴν Ἅρπην καταστερίζονται· ὁ δὲ ἐν τῷ εὐωνύμῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου κείμενος λαμπρὸς ἀστὴρ, Αἲξ προσαγορεύεται· οἱ δὲ ἐν ἄκρᾳ τοῦ αὐτοῦ χειρὶ κείμενοι ἀστερίσκοι δύο, Ἔριφοι καλοῦνται.

Νότια δέ ἐστιν, ὅσα τοῦ τῶν ζωδίων κύκλου πρὸς μεσημβρίαν κεῖται. Ἔστι δὲ τάδε· Ὠρίων, Κύων, καὶ Προκύων, Λαγωὸς, Ἀργὼ, Ὕδρος, Κρατὴρ, Κόραξ, Κένταυρος, Θηρίον, ὃ κρατεῖ ὁ Κένταυρος, καὶ θυρσολόγχος, ὃν κρατεῖ ὁ Κένταυρος, καθ' Ἵππαρχον θυμιατήριον, νότιος ἰχθὺς, κῆτος, ὕδωρ τὸ ἀπὸ τοῦ Ὑδροχόου, ποταμὸς ὁ ἀπὸ τοῦ Ὠρίωνος, νότιος στέφανος, ὑπὸ δέ τινων Οὐρανίσκος προσαγορευόμενος, κηρύκειον καθ' Ἵππαρχον.

Πάλιν δὲ ἐν τούτοις τινὲς ἀστέρες ἰδίας ἔχουσι προσηγορίας. Ὁ μὲν γὰρ ἐν τῷ Προκυνὶ ὢν λαμπρὸς ἀστὴρ, Προκύων καλεῖται· ὁ δὲ ἐν τῷ στόματι τοῦ Κυνὸς λαμπρὸς ἀστὴρ, ὃς δοκεῖ τὴν ἐπίτασιν τὴν τῶν καυμάτων ποιεῖν, ὁμωνύμως ὅλῳ τῷ ζωδίῳ Κύων προσαγορεύεται· ὁ δὲ ἐν ἄκρῳ τῷ πηδαλίῳ τῆς Ἀργοῦς κείμενος λαμπρὸς ἀστὴρ, Κάνωβος ὀνομάζεται. Οὗτος μὲν ἐν Ῥόδῳ δυσθεώρητός ἐστιν, ἢ παντελῶς ἀφ' ὑψηλῶν τόπων ὁρᾶται· ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δέ ἐστι παντελῶς ἐμφανής. Σχεδὸν γὰρ τέταρτον μέρος (12) τοῦ ζωδίου ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος μετεωρισμένος φαίνεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ ἄξονος καὶ πόλων

Τοῦ δὲ κόσμου (13) σφαιροειδοῦς ὑπάρχοντος, ἄξων καλεῖται ἡ διάμετρος τοῦ κόσμου, περὶ ἣν στρέφεται ὁ κόσμος. Τὰ δὲ πέρατα τοῦ ἄξονος πόλοι λέγονται τοῦ κόσμου. Τῶν δὲ πόλων ὁ μὲν λέγεται βόρειος, ὁ δὲ νότιος· βόρειος μὲν ὁ διὰ παντὸς φαινόμενος ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν οἴκησιν, νότιος δὲ ὁ διὰ παν-

A Ursa major, Urs minor, Draco per ursas extensus, Arctophylax, Corona, in genibus, Serpentarius, Serpens, Lyra, Avis, Sagitta, Aquila, 8
Delphinus, præsectio equi, vel secundum Hipparchum, equus, Cepheus, Cassiopeia, Andromeda, Perseus, auriga, Deltoton, et quæ postea a Callimacho inter stellas est relata coma Berenices.

Rursus autem etiam in his borealibus signis stellæ quædam proprias habent appellationes, propter eas quas habent, utcunque, significationes. Nam insignis stella, quæ in medio crurum Arctophylacis sita est, Arcturus nominatur. Splendida stella, quæ juxta Lyram posita est, nomine totius sui asterismi etiam Lyra appellatur : quæ vero in extrema manu sinistra Persei sitæ sunt stellæ,
B vocantur stellæ Gorgonum ; quæ vero in summa manu dextra Persei stellulæ crebræ et parvæ collocantur, hæ efficiunt constellationem falcis ; quæ in sinistro humero aurigæ ponitur splendida stella, hæc appellatur Capra : at duæ stellulæ, quæ sitæ sunt in ejusdem summa manu, Hædi vocantur.

Australia signa sunt, quæ a zodiaco circulo versus meridiem declinant. Sunt autem hæc : Orion, Canis major, Procyon, Lepus, Argo, Hydra, Crater, Corvus, Centaurus, Fera, hasta quam tenet Centaurus, secundum Hipparchum, ara, piscis australis, cetus, aqua ab Aquario veniens, fluvius ab Orione veniens, corona australis, quæ a nonnullis Uraniscus, id est, parvum cœlum voca-
C tur, secundum Hipparchum vero caduceus.

Rursus etiam in his australibus signis, quædam stellæ proprias habent appellationes. Nam stella splendida, quæ est in Cane minore, Procyon, id est præcedens canis, vocatur : stella vero splendida, quæ est in ore Canis majoris, quæque videtur incrementum æstuum efficere, eodem nomine cum toto signo Canis appellatur ; sed insignis stella, quæ sita est in summo gubernaculo navis Argus, Canobus dicitur. Atque hæc Canobi stella in Rhodo difficulter videri potest, aut in locis plane excelsis apparet ; at Alexandriæ prorsus hæc videri potest. Nam fere quarta parte signi Canobus ab horizonte elevatus apparet.

D

CAPUT III.

De axe et polis.

Cum mundus sphæricam habeat figuram, axis vocatur ejus diameter, circa quam mundus convertitur. Extremitates vero axis dicuntur poli mundi : polorum autem alter vocatur boreus, id est arcticus ; alter notius, id est antarcticus. Boreus quidem semper apparet, quoad nostram habi-

(12) *Σχεδὸν γὰρ τέταρτον μέρος*. Imo quadrante solido, ut Hipparchus docet lib. I, num. 26. Nam distabat a polo gradibus 38, 30', quod et tabularum nostrarum epilogismus adamussim exhibet. Alexandriæ polus elatus erat grad. 31 fere. Igitur gradibus 7, 30', hoc est exacto quadrante. Canobus superabat horizontem.

(13) *Τοῦ δὲ κόσμου*. Proclus sphæram suam edidit, quæ nihil aliud est quam hoc Gemini caput tertium, et quartum, quibus ejusdem 12 et postremo 2 adtexuit.

tationem; australis vero semper est invisibilis, quad nostrum horizontem. Verumtamen sunt in terra loca quædam, ubi contingit polum, qui apud nos semper est apparens, illis esse invisibilem; et contra eum polum, qui apud nos est invisibilis, illis conspicuum esse; et rursus est locus quidam in terra, ubi duo hi poli similiter in horizonte jacent.

A τὸς ἀόρατος ὡς πρὸς τὸν ἡμέτερον ὁρίζοντα. Εἰσὶ μέντοι τόποι τινὲς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου συμβαίνει τὸν μὲν παρ' ἡμῖν πόλον τὸν ἀεὶ φανερὸν ἐκείνοις ἀόρατον εἶναι, τὸν δὲ παρ' ἡμῖν ἀόρατον ἐκείνοις φανερὸν εἶναι· καὶ πάλιν ἔστι τις τόπος ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου οἱ δύο πόλοι ὁμοίως ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος κεῖνται.

CAPUT IV.

De circulis sphæræ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῶν ἐν τῇ σφαίρᾳ κύκλων.

Circulorum sphæræ alii sunt paralleli, alii obliqui, alii per polos ducti: paralleli sunt, qui eosdem habent polos cum mundo. Sunt autem quinque paralleli circuli, arcticus, æstivus tropicus, æquinoctialis, hibernus tropicus et antarcticus.

Τῶν δὲ ἐν τῇ σφαίρᾳ κύκλων οἱ μέν εἰσι παράλληλοι, οἱ δὲ λοξοὶ, οἱ δὲ διὰ τῶν πόλων· παράλληλοι μὲν οἱ τοὺς αὐτοὺς πόλους ἔχοντες τῷ κόσμῳ. Εἰσὶ δὲ παράλληλοι κύκλοι πέντε, ἀρκτικὸς, θερι-
B νὸς τροπικὸς, ἰσημερινὸς, χειμερινὸς τροπικὸς, ἀνταρκτικός.

Arcticus circulus igitur est, qui inter circulos semper apparentes est maximus, et horizontem attingit in uno puncto, totusque supra terram desumitur, in quo astra posita neque occidunt, neque oriuntur, sed per totam noctem circa polum moveri cernuntur. Hic circulus in nostro orbe habitabili ab anteriore pede ursæ majoris describitur.

Ἀρκτικὸς μὲν οὖν (14) ἐστι κύκλος ὁ μέγιστος τῶν ἀεὶ θεωρουμένων κύκλων, ὁ ἐφαπτόμενος τοῦ ὁρίζοντος καθ' ἓν σημεῖον, καὶ ὅλος ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβανόμενος· ἐν ᾧ τὰ κείμενα τῶν ἄστρων οὔτε δύσιν οὔτε ἀνατολὴν ποιεῖται· ἀλλὰ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς περὶ τὸν πόλον στρεφόμενα θεωρεῖται. Οὗτος δὲ ὁ κύκλος (15) ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένῃ ὑπὸ τοῦ ἐμπροσθίου ποδὸς τῆς μεγάλης ἄρκτου περιγράφεται.

9 Æstivus tropicus circulus est, qui inter eos circulos, qui a sole secundum mundi conversionem describuntur, est maxime borealis; super quo sol constitutus efficit æstivam conversionem, in qua longissima fit dies omnium, quæ sunt in anno, nox vero brevissima. Sed post æstivam conversionem non amplius ad ursas sol accedere spectatur, sed ad alteras mundi partes vertitur, quam ob rem circulus vocatur tropicus, id est conversivus.

Θερινὸς δὲ τροπικὸς κύκλος ἐστὶν ὁ βορειότατος τῶν ὑπὸ τοῦ ἡλίου γραφομένων κύκλων κατὰ τὴν τοῦ κόσμου γινομένην περιστροφὴν, ἐφ' οὗ γενόμενος ὁ ἥλιος τὴν θερινὴν τροπὴν ποιεῖται· ἐν ᾗ μεγίστη μὲν
C πασῶν τῶν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἡμέρα, ἐλαχίστη δὲ ἡ νὺξ γίνεται. Μετὰ μέντοιγε τὴν θερινὴν τροπὴν οὐκέτι πρὸς τὰς ἄρκτους παροδεύων ὁ ἥλιος θεωρεῖται, ἀλλ' ἐπὶ τὰ ἕτερα μέρη τρέπεται τοῦ κόσμου· δι' ὃ καὶ κέκληται τροπικός.

Æquinoctialis est circulus maximus inter quinque parallelos, qui ab horizonte æqualiter secatur; ut de eo semicirculus supra terram sumatur, alter vero semicirculus sub horizonte, super quo sol constitutus æquinoctia efficit, cum vernum, tum autumnale.

Ἰσημερινὸς δέ ἐστι κύκλος ὁ μέγιστος τῶν πέντε παραλλήλων κύκλων, ὁ διχοτομούμενος ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος· ὥστε ἡμικύκλιον μὲν ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεσθαι, ἡμικύκλιον δὲ ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα· ἐφ' οὗ γενόμενος ὁ ἥλιος τὰς ἰσημερίας ποιεῖται, τήν τε ἐαρινὴν καὶ τὴν φθινοπωρινήν.

Hibernus tropicus circulus est is, qui est maxime australis eorum circulorum, qui a sole secundum quotidianam mundi conversionem describuntur: ad quem cum sol pervenit, hibernam efficit conversionem, in qua longissima fit nox omnium quæ sunt in anno; dies vero brevissima. Verumtamen post hibernam conversionem non am-

Χειμερινὸς δὲ τροπικὸς κύκλος ἐστὶν ὁ νοτιώτατος τῶν ὑπὸ τοῦ ἡλίου γραφομένων κύκλων κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κόσμου γενομένην περιστροφήν· ἐφ' οὗ γενόμε-
D νος ὁ ἥλιος τὴν χειμερινὴν τροπὴν ποιεῖται, ἐν ᾗ ἡ μεγίστη μὲν πασῶν τῶν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ νὺξ ἐπιτελεῖται, ἐλαχίστη δὲ ἡμέρα. Μετὰ μέντοιγε τὴν χειμερινὴν τροπὴν οὐκέτι πρὸς μεσημβρίαν παροδεύων ὁ

(14) *Ἀρκτικὸς μὲν οὖν*. Circulus arcticus, quo veteres usi sunt, longe ab nostro et usitato diversus est. Nam illi τῶν ἀειφανερῶν maximum vocant arcticum, cujus semidiameter est altitudo poli, centrum, polus mundi. Itaque pro regionum positu varius est, ac major minorve. Vide Ptolemæum lib. II, c. 4, Cleomedem lib. I, c. 2.

(15) *Οὗτος δὲ ὁ κύκλος*. Scribit Geminus circulum arcticum ibi, ubi habitabat, delineatum fuisse anteriori pede majoris Ursæ. Igitur 37 vel 38 circiter gradibus polus ibi supra horizontem emergebat; qui est Græciæ tractus. Verum infra longe alium situm indicat. Nam ait circulum tropicum illic ab horizonte ita dividi, ut illo in octo partes diviso, quinque supra, tres infra contineantur. Ex quo consequens maximam diem horarum esse circiter XV, et elevari polum gradibus XLI. Aratus ad posteriorem cœli positum, qui est Macedoniæ, et Hellesponti, phænomena sua comparavit, cujus auctoritate ducti pene omnes, qui de sphæra postea scripserunt, eamdem poli elevationem adhibuerunt: cujusmodi sphæræ Arateæ dici meruerunt; cum Eudoxeæ non minus appellari potuerint. Si quidem Eudoxum in omnibus Aratus expressit. Legendus præterea Leontius Mechanicus, et Achilles Tatius *Isagoges*, c. 25.

ἥλιος θεωρεῖται, ἀλλ' ἐπὶ τὰ ἕτερα μέρη τρέπεται τοῦ κόσμου· δι' ὃ κέκληται καὶ οὗτος τροπικός.

Ἀνταρκτικὸς δέ ἐστι κύκλος ἴσος καὶ παράλληλος τῷ ἀρκτικῷ, καὶ ἐφαπτόμενος τοῦ ὁρίζοντος καθ' ἓν σημεῖον, καὶ ὅλος ὑπὸ γῆν ἀπολαμβανόμενος· ἐν ᾧ τὰ κείμενα τῶν ἄστρων διὰ παντὸς ἡμῖν ἐστιν ἀόρατα.

Τῶν δὲ προειρημένων (16) πέντε κύκλων μέγιστος μὲν ὁ ἰσημερινός· ἑξῆς δὲ τοῖς μεγέθεσιν οἱ τροπικοί· ἐλάχιστοι δὲ ὡς πρὸς ἡμετέραν οἴκησιν οἱ ἀρκτικοί.

Τούτους δὲ τοὺς κύκλους δεῖ νοεῖν ἀπλατεῖς λόγῳ θεωρητοὺς, ἐκ τῆς τῶν ἄστρων θέσεως, καὶ τῆς τῶν διόπτρων θεωρίας, καὶ τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας διατυπουμένους. Μόνος γὰρ ἐν τῷ κόσμῳ κύκλος ἐστὶ θεωρητὸς ὁ τοῦ γάλακτος· οἱ δὲ λοιποὶ λόγῳ εἰσὶ θεωρητοί.

Πέντε δὲ παράλληλοι μόνον καταγράφονται κύκλοι εἰς τὴν σφαῖραν, οὐ διὰ τὸ μόνον τούτους ἐν τῷ κόσμῳ παραλλήλους εἶναι. Ὁ γὰρ ἥλιος καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὡς πρὸς αἴσθησιν κύκλον παράλληλον περιστρέφεται τῷ ἰσημερινῷ κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου γενομένην περιστροφήν· ὥστε μεταξὺ τῶν τροπικῶν κύκλων ρπ' δὶς κύκλους παραλλήλους γράφεσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου· τοσαῦται γὰρ ἡμέραι εἰσὶν αἱ μεταξὺ τῶν τροπῶν.

Φέρονται δὲ καὶ πάντες οἱ ἀστέρες ἐπὶ παραλλήλων κύκλων καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Συγκαταγράφονται δὲ οὗτοι πάντες εἰς τὴν σφαῖραν, διὰ τὸ πρὸς μὲν ἄλλας πραγματείας τῶν ἐν τῇ ἀστρολογίᾳ πολλὰ συμβάλλεσθαι· οὐδὲ γὰρ καταστερισθῆναι δυνατὸν καλῶς τὴν σφαῖραν ἄνευ πάντων τῶν παραλλήλων κύκλων, οὐδὲ τὰ μεγέθη τῶν νυκτῶν καὶ τῶν ἡμερῶν ἀκριβῶς εὑρεθῆναι ἄνευ τῶν προειρημένων κύκλων· πρὸς μέντοιγε τὴν πρώτην εἰσαγωγὴν τῆς ἀστρολογίας οὐδὲν ἀποτέλεσμα προσφερόμενοι, οὐ καταγράφονται ἐν τῇ σφαίρᾳ. Οἱ δὲ πέντε παράλληλοι κύκλοι, διὰ τὸ ἀποτελέσματά τινα προσφέρεσθαι διωρισμένα εἰς τὴν πρώτην εἰσαγωγὴν τῆς ἀστρολογίας, κατεγράφησαν εἰς τὴν σφαῖραν. Ὁ μὲν γὰρ ἀρκτικὸς κύκλος ἀφορίζει τὰ ἀεὶ θεωρούμενα τῶν ἄστρων· ὁ δὲ θερινὸς τροπικὸς κύκλος τὴν τροπὴν περιέχει, καὶ πέρας ἐστὶ τῆς τοῦ ἡλίου πρὸς ἄρκτον μεταβάσεως· ὁ δὲ ἰσημερινὸς κύκλος τὰς ἰσημερίας περιέχει· ὁ δὲ χειμερινὸς τροπικὸς κύκλος τέρμα ἐστὶ τῆς πρὸς μεσημβρίαν προόδου ἐπὶ ἡλίῳ, καὶ τὴν χειμερινὴν τροπὴν περιέχει· ὁ δὲ ἀνταρκτικὸς κύκλος τὰ μὴ θεωρούμενα τῶν ἄστρων ἀφορίζει. Ἔχοντες οὖν κεφάλαια καὶ ἀποτελέσματα ὡρισμένα πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἀστρολογίας, εὐλόγως κατεγράφησαν εἰς τὴν σφαῖραν.

Τῶν δὲ προειρημένων πέντε παραλλήλων κύκλων ὁ μὲν ἀρκτικὸς κύκλος ὅλος ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεται,

A plius cernitur sol versus meridiem accedere, sed rursus ad oppositas mundi partes convertitur, ideoque dictus est hic circulus tropicus.

Antarcticus circulus est æqualis et parallelus circulo arctico, et attingens horizontem in puncto, totusque infra terram desumptus; in quo posita astra semper nobis sunt invisibilia.

Inter circulos prædictos maximus est æquinoctialis; proximi quoad magnitudines sunt tropici minimi vero, quoad nostram habitationem, arctici

Hos autem circulos, cum sint latitudinis expertes, et ratione spectabiles, mente oportet cogitare, qui ex astrorum positu et dioptrorum speculatione et nostra cogitatione describuntur. Solus enim in
B mundo visibilis est circulus via lactea; reliqui ratione sunt spectabiles.

Circuli vero paralleli tantum quinque in sphæra describuntur, quod non propterea fit quasi in mundo tantum hi essent paralleli. Nam sol quotidie, quoad sensum, describit circulum parallelum æquinoctiali secundum mundi revolutionem: itaque inter tropicos circulos paralleli circuli bis 180 a sole describuntur; tot enim dies sunt inter conversiones.

Feruntur etiam omnes stellæ in circulis parallelis quotidie. Verumtamen non omnes circuli paralleli in sphæra describuntur, idque propterea, quod ad alios quidem tractatus astronomicos multum
C conducant, non enim possibile esset, stellas recte in globum materialem referre sine omnibus circulis parallelis: neque magnitudines dierum et noctium accurate inveniri sine prædictis circulis parallelis; sed, cum ad primam astronomiæ institutionem nullum emolumentum afferant, non describuntur in sphæra: at quinque paralleli circuli, eo quod certa quædam emolumenta ad primam astronomiæ institutionem afferant, in sphæra sunt descripti. Arcticus enim circulus astra semper apparentia determinat; æstivus tropicus circulus æstivam conversionem continet, et limes est transitus solis versus septentrionem; æquinoctialis circulus puncta æquinoctialia continet; hibernus tropicus circulus ter-
D minus est progressus solis versus meridiem, et hibernam conversionem continet; antarcticus circulus astra non apparentia determinat. Cum igitur habeant certa capita et emolumenta ad institutionem astronomiæ, non sine ratione descripti sunt in sphæra.

Inter quinque prædictos parallelos circulos, arcticus circulus totus supra horizontem desumitur.

(16) *Τῶν δὲ προειρημένων*. Parallelorum in sphæra maximus est æquinoctialis; cæterorum quo quisque longius ab illo recedit, eo est minor. Ratio vero, quam habent minores ad maximum, investigatur ea methodo, quam attigimus libro VII. Nam, ut est radius ad sinum complementi distantiæ paralleli cujuslibet, ita æquinoctialis ad parallelum. Esto tropicus æstivus gradibus 24 distans ab æquatore; complementum distantiæ est grad. 66, cujus sinus 91355. Igitur ea proportio est æquinoctialis ad tropicum, quæ est 100000 ad 91355, hoc est 10 ad 9 circiter. Ita circulus arcticus Arati distat ab æquatore gradibus 49, a polo, 41. Sinus graduum 41 est 75471. Proinde ita se habet æquinoctialis ad circulum hunc arcticum uti 100000 ad 75471; quæ proportio fere est sesquitertia, ut 4 ad 3.

A Æstivus tropicus circulus in duas partes inæquales secatur ab horizonte, et segmentum majus supra terram desumitur, minus vero infra terram. At non per omnes regiones et urbes eodem modo æstivus tropicus circulus secatur ab horizonte, sed juxta climatum diversitates diversum segmentorum excessum contingit evenire, atque iis quidem qui magis **10** quam nos, versus septentrionem habitant, in segmenta magis inæqualia ab horizonte secari tropicum æstivum contigit. Et tandem est regio quædam, in qua totus æstivus tropicus circulus fit supra terram. Iis vero qui magis quam nos, versus meridiem habitant, in segmenta minus inæqualia æstivus tropicus circulus ab horizonte sectus est. Et tandem est regio quædam versus meridiem nobis sita, in qua æqualiter dividitur æstivus tro- B picus circulus ab horizonte : in hoc autem climate secatur ita, ut cum totus circulus in octo partes æquales divisus est, de his quinque partes supra horizontem desumantur, tres vero infra horizontem. Ad hoc clima videtur etiam Aratus apparentiarum tractatum composuisse. Nam de æstivo tropico circulo disserens, sic inquit :

Hoc maxime in octo æquales partes diviso,
Earum quinque meridianæ volvuntur per supremas [partes terræ,
Tres vero in hemisphærio sub terra : æstatis huic [sunt conversiones.

Ex hac divisione sequitur, longissimum diem horarum æquinoctialium fieri 15, noctem vero horarum æquinoctialium 9. In horizonte Rhodi æstivus C tropicus circulus ab horizonte sic est divisus, ut cum totus circulus in 48 partes dividatur, earum 29 supra horizontem desumantur, reliquæ vero 19 infra terram. Ex hac divisione sequitur longissimum diem in Rhodo fieri horarum æquinoctialium 14 1/2, noctem vero horarum æquinoctialium 9 1/2.

Æquinoctialis circulus per totam terram habitabilem æqualiter secatur ab horizonte, ut semicirculus supra terram desumatur, semicirculus vero infra terram : ob quam causam ab hoc circulo æquinoctia fiunt.

Hibernus tropicus circulus ab horizonte sic secatur, ut minus segmentum sit supra terram : majus vero infra terram. Inæqualitas segmentorum D eamdem habet diversitatem in omnibus climatibus, quæ fiebat etiam in æstivo tropico circulo. Semper enim alterna segmenta tropicorum circulorum inter se sunt æqualia. Ob quam causam longissimus dies æqualis est longissimæ nocti. Antarcticus circulus totus infra horizontem occultatur.

Ex quinque prædictis parallelis circulis, alii

A ὁ δὲ θερινὸς τροπικὸς κύκλος εἰς δύο μερη ἄνισα τέμνεται ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος, καὶ τὸ μὲν μεῖζον τμῆμα ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεται, τὸ δὲ ἔλασσον[17], ὑπὸ τὴν γῆν. Οὐ κατὰ πᾶσαν δὲ χώραν καὶ πόλιν ὁμοίως ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος τέμνεται ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος, ἀλλὰ παρὰ τὰς τῶν κλιμάτων παραλλαγὰς διάφορον τὴν τῶν τμημάτων ὑπεροχὴν συμβαίνει γίνεσθαι· καὶ τοῖς μὲν πρὸς ἄρκτον μᾶλλον ἡμῶν οἰκοῦσιν εἰς ἀνισαίτερα μέρη συμβαίνει τέμνεσθαι τὸν θερινὸν ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος. Καὶ πέρας ἐστὶ χώρα τις, ἐν ᾗ ὅλος ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ὑπὲρ γῆν γίνεται. Τοῖς δὲ πρὸς μεσημβρίαν μᾶλλον οἰκοῦσιν ἡμῶν, εἰς ἀνισαίτερα[18] μέρη ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος τέτμηται. Καὶ πέρας ἐστὶ χώρα τις πρὸς μεσημβρίαν ἡμῖν κειμένη, ἐν ᾗ διχοτομεῖται ὁ θερινὸς B τροπικὸς κύκλος ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος· ἐνταῦθα δὲ τέμνεται οὕτως, ὥστε, τοῦ ὅλου κύκλου διαιρουμένου εἰς η' μέρη, πέντε μὲν τμήματα ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεσθαι, τρία δὲ ὑπὸ γῆν. Πρὸς δὲ τοῦτο τὸ κλίμα δοκεῖ καὶ ὁ Ἄρατος συντεταχέναι τὴν τῶν φαινομένων πραγματείαν. Περὶ γὰρ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ κύκλου διαλεγόμενός φησιν οὕτως

Τοῦ μὲν ὅσον τε μάλιστα δι' ὀκτὼ μετρηθέντος,
Πέντε μὲν ἐνδιαστρέφεται καθ' ὑπέρτατα γαίης,
Τὰ τρία δ' ἐν περάτῃ· θέρειοι δὲ οἱ ἐντροπαὶ [εἰσιν.

Ἐκ δὲ ταύτης τῆς διαιρέσεως ἀκολουθεῖ, τὴν μεγίστην ἡμέραν ὡρῶν ἰσημερινῶν γίνεσθαι ιε', τὴν δὲ C νύκτα ὡρῶν ἰσημερινῶν θ'. Ἐν δὲ τῷ κατὰ Ῥόδον (17) ὁρίζοντι ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος τέτμηται οὕτως, ὥστε, τοῦ ὅλου κύκλου διῃρημένου εἰς μέρη μη', τὰ μὲν κθ' τμήματα ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα ἀπολαμβάνεσθαι, τὰ δὲ ιθ' ὑπὸ γῆν. Ἐκ δὲ τῆς διαιρέσεως ταύτης ἀκολουθεῖ τὴν μεγίστην ἡμέραν ἐν Ῥόδῳ γίνεσθαι ὡρῶν ἰσημερινῶν ιδς" τὴν δὲ νύκτα ὡρῶν ἰσημερινῶν θς".

Ὁ δὲ ἰσημερινὸς κύκλος καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην διχοτομεῖται ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος, ὥστε ἡμικύκλιον μὲν ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεσθαι, ἡμικύκλιον δὲ ὑπὸ γῆν· δι' ἣν αἰτίαν ὑπὸ τοῦ κύκλου τούτου αἱ ἰσημερίαι[19] γίνονται.

Ὁ δὲ χειμερινὸς τροπικὸς κύκλος ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος τέμνεται οὕτως, ὥστε τὸ μὲν ἔλασσον τμῆμα ὑπὲρ D γῆν γίνεσθαι, τὸ δὲ μεῖζον ὑπὸ γῆν. Ἡ δὲ ἀνισότης τῶν τμημάτων τὴν αὐτὴν παραλλαγὴν ἔχει ἐπὶ πάντων τῶν κλιμάτων, ἥτις ἐγίνετο καὶ ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ κύκλου. Διὰ παντὸς γὰρ τὰ ἐναλλὰξ τμήματα τῶν τροπικῶν κύκλων ἴσα ἀλλήλοις ἐστί. Δι' ἣν αἰτίαν ἡ μεγίστη ἡμέρα ἴση ἐστὶ τῇ μεγίστῃ νυκτί. Ὁ δὲ ἀνταρκτικὸς κύκλος ὅλος ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα κρύπτεται.

Τῶν δὲ προειρημένων πέντε παραλλήλων κύκλων,

[17] γρ. ἐλάχιστον. [18] f. ἰσαίτ. [19] γρ. ἰσημεριναί.

(17) *Ἐν δὲ τῷ κατὰ Ῥόδον*. Cum sit maxima dies sub parallelo Rhodio horarum 14 et dimidiæ, et nox minima horarum 9 et dimidiæ, maxima dies semihoras totidem habet 29, quot minima nox constat 19.

A τινῶν μὲν τὰ μεγέθη καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην διαμένει τὰ αὐτὰ, τινῶν δὲ τὰ αὐτὰ μεγέθη μεταπίπτει παρὰ τὰ κλίματα, καὶ οἷς μὲν μείζονες, οἷς δὲ ἐλάσσονες οἱ κύκλοι γίνονται. Οἱ μὲν γὰρ τροπικοὶ, καὶ ὁ ἰσημερινὸς καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην ἴσοι εἰσὶ τοῖς μεγέθεσιν· οἱ δὲ ἀρκτικοὶ κύκλοι μεταπίπτουσι κατὰ τὰ μεγέθη· καὶ οἷς μὲν μείζονες, οἷς δὲ ἐλάττονες γίνονται. Τοῖς μὲν γὰρ πρὸς ἄρκτον οἰκοῦσι μείζονες οἱ ἀρκτικοὶ κύκλοι γίνονται· τοῦ γὰρ πόλου μετεωρότερον φαινομένου, ἀνάγκη καὶ τὸν ἀρκτικὸν κύκλον, ἐφαπτόμενον τοῦ ὁρίζοντος, μείζονα ἀεὶ μᾶλλον γίνεσθαι· τοῖς δέ τοι πρὸς ἄρκτον[20] οἰκοῦσι γίνεταί ποτε ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ἀρκτικός· ὥστε τοὺς δύο κύκλους ἐφαρμόσαι ἀλλήλοις, τὸν θερινὸν τροπικὸν κύκλον, καὶ τὸν ἀρκτικὸν, καὶ μίαν λαβεῖν τάξιν. B Πρὸς δὲ τοὺς ἀρκτικωτέρους τόπους καὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ κύκλου μείζονες οἱ ἀρκτικοὶ γίνονται.

Πέρας δέ ἐστι τις χώρα πρὸς ἄρκτον κειμένη, ἐν ᾗ ὁ μὲν πόλος κατὰ κορυφὴν γίνεται· ὁ δὲ ἀρκτικὸς κύκλος τὴν τοῦ ὁρίζοντος ἐπέχει τάξιν, καὶ ἐφαρμόζει αὐτῷ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ κόσμου, καὶ τὸ αὐτὸ μέγεθος λαμβάνει τῷ ἰσημερινῷ· ὥστε τοὺς τρεῖς κύκλους, τὸν ἀρκτικὸν, καὶ τὸν ἰσημερινὸν, καὶ τὸν ὁρίζοντα τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ θέσιν λαμβάνειν.

Πάλιν δὲ τοῖς πρὸς μεσημβρίαν ἡμῶν οἰκοῦσιν οἱ μὲν πόλοι ταπεινότεροι γίνονται· οἱ δὲ ἀρκτικοὶ κύκλοι ἐλάσσονες. Καὶ πέρας ἔστι χώρα τις πρὸς μεσημβρίαν ἡμῶν κειμένη· αὕτη δέ ἐστιν ἡ λεγομένη ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν, ἐν ᾗ οἱ μὲν πόλοι ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος γίνονται, C οἱ δὲ ἀρκτικοὶ κύκλοι καθόλου ἀναιροῦνται· ὥστε ἀντὶ τῶν πέντε παραλλήλων κύκλων τρεῖς παραλλήλους γίνεσθαι, τούς τε τροπικοὺς καὶ τὸν ἰσημερινόν. Διὰ γὰρ τὰ προειρημένα οὐχ ὑποληπτέον καθολικῶς γίνεσθαι τοὺς πέντε παραλλήλους κύκλους, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν οἰκουμένην τὸ πλῆθος αὐτῶν ἐκκεῖσθαι. Εἰσὶ γάρ τινες ὁρίζοντες, ἐν οἷς τρεῖς μόνον παράλληλοι γίνονται.

Εἰσὶ δὲ οἰκήσεις (18) ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν πρώτη μὲν οἴκησις, ἐφ' ἧς ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ἐφάπτεται τοῦ ὁρίζοντος, καὶ τὴν τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου τάξιν λαμβάνει· δευτέρα δὲ οἴκησις ἡ λεγομένη ὑπὸ τὸν πόλον· τρίτη δέ ἐστιν οἴκησις, ὑπὲρ ἧς μικρὸν ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν, καὶ προσαγορευομένη ὑπὸ τὸν ἰσημερινόν.

D Ὅθεν οὐδ' ἡ τάξις τῶν πέντε παραλλήλων κύκλων ἡ αὐτὴ παρὰ πᾶσίν ἐστιν· ἀλλ' ἐν μὲν τῇ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένῃ πρῶτος μὲν ὀνομάζεται ὁ ἀρκτικὸς, δεύτερος δὲ ὁ θερινὸς τροπικὸς, τρίτος δὲ ὁ ἰσημερινὸς, τέταρτος δὲ ὁ χειμερινὸς τροπικὸς, πέμπτος δὲ ὁ ἀνταρκτικός.

Τοῖς δὲ πρὸς ἄρκτον μᾶλλον ἡμῶν οἰκοῦσι γίνεταί ποτε πρῶτος μὲν ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος, δεύτερος δὲ ὁ ἀρκτικὸς, τρίτος δὲ ὁ ἰσημερινὸς, τέταρτος

[20] γρ. μεσημβρίαν.

suas magnitudines per totam terram retinent easdem, alii easdem magnitudines mutant juxta climata, et aliis locis majores, aliis minores hi circuli fiunt. Tropici enim et æquinoctialis per totam terram magnitudinibus manent iidem. At arctici circuli mutantur magnitudinibus, et aliis locis majores, aliis minores fiunt. Iis enim qui versus septentrionem habitant, majores fiunt arctici circuli: cum enim polus altius elevatus apparet, necesse est etiam arcticum circulum, qui horizontem attingit, semper majorem fieri; alicubi vero iis qui versus septentrionem habitant, is circulus, qui est æstivus tropicus, fit etiam arcticus, ita ut duo circuli sibi invicem congruant, nempe æstivus tropicus circulus, et arcticus, unumque accipiant situm. At versus loca magis septentrionalia, æstivo tropico circulo, etiam majores fiunt circuli arctici.

Tandem est locus quidam versus septentrionem situs, in quo polus fit verticalis; arcticus vero circulus horizontis locum occupat, eique congruit secundum mundi conversionem, et eamdem accipit magnitudinem cum æquinoctiali, ita ut tres circuli, arcticus, æquinoctialis et horizon eumdem situm et positum accipiant.

Rursus iis qui a nobis versus meridiem habitant, poli fiunt humiliores, arctici vero circuli minores. Et tandem regio est quædam a nobis versus meridiem sita, ea est quæ dicitur esse sub æquinoctiali, in qua poli in horizonte constituuntur, arctici vero circuli prorsus sunt sublati: ita ut pro quinque circulis parallelis tantum tres fiant paralleli, nempe duo tropici, et æquinoctialis. Non enim existimandum est, propter ea quæ prædicta sunt, universaliter quinque esse parallelos circulos, sed respectu nostræ habitationis multitudinem eorum esse expositam. Sunt enim quidam horizontes, in quibus tantum tres sunt circuli paralleli.

Sunt autem in terra habitationes, quarum prima est, in **11** qua æstivus tropicus circulus attingit horizontem, et situm arctici circuli accipit; secunda est habitatio, quæ dicitur esse sub polo; tertia est habitatio, de qua paulo ante diximus, quæ dicitur esse sub æquinoctiali.

Unde ne ordo quidem quinque parallelorum idem est apud omnes, sed in nostra habitatione primus nominatur circulus arcticus, secundus æstivus tropicus, tertius æquinoctialis, quartus hibernus tropicus, quintus antarcticus.

Iis vero qui magis habitant versus septentrionem, quam nos, fit aliquando primus æstivus tropicus circulus, secundus arcticus, tertius æquinoctialis,

(18) *Εἰσὶ δὲ οἰκήσεις*. Triplex habitatio est, in qua parallelorum numerus minuitur. Prima est, in qua polus attollitur gradibus totidem quot a polo tropicus distat: unde arctici instar est tropicus, et vertex loci polo zodiaci subest, ac zodiacus semel in die horizontis instar habet. Secunda habitatio est ubi vertex est mundi polus. Nam ibi nullus est circulus arcticus, uti nec in tertia, quæ subjacet æquatori.

quartus antarcticus, quintus hibernus tropicus. Apud quos enim arcticus circulus fit major æstivo tropico, necesse est apud eos prædictum esse ordinem circulorum.

Similiter neque vires quinque parallelorum circulorum apud omnes eos qui in terra habitant sunt eædem. Nam qui apud nos est æstivus tropicus circulus, is antipodibus fit hibernus tropicus circulus; qui vero apud illos est æstivus tropicus, is apud nos fit hibernus tropicus.

Iis vero qui sub æquinoctiali habitant, quoad potentiam, tres circuli sunt æstivi tropici; sunt enim collocati sub ipso transitu solis : sed quoad circulorum inter se diversitatem, fit illis æstivus tropicus circulus is qui nobis est æquinoctialis; hiberni vero ii qui nobis sunt duo tropici. Secundum naturam enim, et universaliter in omni habitatione æstivus tropicus dicendus erat is, qui proximus est habitationi : quam ob causam iis qui sub æquinoctiali habitant æstivus tropicus circulus fit is qui nobis est æquinoctialis. Tunc enim illis sol fit verticalis. Æquinoctiales vero circuli apud eos fiunt omnes paralleli. Æquinoctium enim semper est apud illos. Omnes enim paralleli circuli æqualiter ab horizonte secantur.

Neque his circulis a se invicem eædem permanent distantiæ per totam terram habitabilem. Sed ad descriptionem sphærarum meridianus sic dividitur : Toto enim meridiano secundum latitudinem diviso in partes 60; arcticus a polo describitur distans hujusmodi partibus 6; æstivus tropicus ab arctico describitur distans 5; æquinoctialis ab utroque tropico 4; hibernus tropicus circulus ab antarctico describitur distans 5; antarcticus vero a polo distans hujusmodi partibus 6.

At non per omnes regiones et urbes hi circuli

A δὲ ὁ ἀνταρκτικὸς, πέμπτος δὲ ὁ χειμερινὸς τροπικός. Παρ' οἷς γὰρ ὁ ἀρκτικὸς κύκλος μείζων γίνεται τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ, ἀνάγκη τὴν προειρημένην τάξιν ὑπάρχειν.

Ὁμοίως δὲ οὐδὲ δυνάμεις τῶν πέντε παραλλήλων κύκλων παρὰ πᾶσι τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς οἰκοῦσιν αἱ αὐταί εἰσιν. Ὁ γὰρ παρ' ἡμῖν θερινὸς τροπικὸς κύκλος τοῖς ἀντίποσι χειμερινὸς τροπικὸς γίνεται κύκλος· ὁ δὲ παρ' ἐκείνοις θερινὸς τροπικὸς παρ' ἡμῖν γίνεται χειμερινὸς τροπικός.

Τοῖς δὲ ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν οἰκοῦσι τῇ μὲν δυνάμει οἱ τρεῖς κύκλοι θερινοί εἰσι τροπικοί· ὑπ' αὐτὴν γὰρ τὴν πάροδον τοῦ ἡλίου κεῖνται· τῇ δὲ πρὸς ἀλλήλους παραλλαγῇ γένοιτ' ἂν θερινὸς μὲν τροπικὸς κύκλος ὁ παρ' ἡμῖν ἰσημερινός· χειμερινοὶ δὲ οἱ δύο B τροπικοί. Φύσει γὰρ λέγοιτ' ἂν καὶ καθολικῶς πρὸς ἅπασαν τὴν οἰκουμένην θερινὸς τροπικὸς κύκλος ὑπάρχειν ὁ ἔγγιστα τῆς οἰκήσεως ὑπάρχων· δι' ἣν αἰτίαν τοῖς ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν οἰκοῦσιν ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος γίνεται ὁ ἰσημερινός. Τότε γὰρ αὐτοῖς κατὰ κορυφὴν γίνεται ὁ ἥλιος. Ἰσημερινοὶ δὲ κύκλοι γίνονται παρ' αὐτοῖς πάντες οἱ παράλληλοι. Ἰσημερία γὰρ διὰ παντός ἐστι παρ' αὐτοῖς. Πάντες γὰρ οἱ παράλληλοι κύκλοι διχοτομοῦνται ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος.

Οὐδὲ αἱ διαστάσεις δὲ (19) αἱ ἀπ' ἀλλήλων τοῖς κύκλοις αἱ αὐταὶ διαμένουσι καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην· ἀλλὰ πρὸς τὴν καταγραφὴν τῶν σφαιρῶν [21], ὁ μεσημβρινὸς διαιρεῖται οὕτως· Τοῦ κατὰ πλάτος παντὸς μεσημβρινοῦ κύκλου διαιρουμένου εἰς μέρη ξ', C ὁ ἀρκτικὸς ἀπὸ τοῦ πόλου καταγράφεται ἀπέχων ἑξηκοστὰ ἕξ· ὁ δὲ θερινὸς τροπικὸς ἀπὸ τοῦ ἀρκτικοῦ γράφεται ἀπέχων ἑξηκοστὰ ε'· ὁ δὲ ἰσημερινὸς ἀφ' ἑκατέρου τῶν τροπικῶν ἑξηκοστὰ δ'· ὁ δὲ χειμερινὸς τροπικὸς κύκλος ἀπὸ τοῦ ἀνταρκτικοῦ ἀπέχων ἑξηκοστὰ ε'· ὁ δὲ ἀνταρκτικὸς ἀπὸ τοῦ πόλου ἀπέχων ἑξηκοστὰ ς'.

Οὐ κατὰ πᾶσαν δὲ χώραν καὶ πόλιν τὰς αὐτὰς

[21] γρ. περιφερειῶν.

(19) *Οὐδὲ αἱ διαστάσεις δέ.* Mira et scriptoris hujus, et aliorum multorum inconstantia in cœli positu, et οἰκήσει certa finienda. Sæpius enim Macedonicum, sive Arateum, clima cum Rhodio permiscent, et cum utroque Græcum, sive Atticum. Noster paulo ante significaverat p. 10, ibi, ubi tum degebat, attolli polum gradibus 41, hoc est diem esse maximam horarum 15. Idem tamen pag. 8 circulum arcticum talem ei regioni tribuit, qui Atticæ Græciæque congruat, ut supra demonstravimus. Hoc vero loco rem imprudens ad Rhodiacum parallelum transtulit. Circulum antiqui in sexaginta partes tribuere solebant, qua ratione semicirculo triginta competebant. Ad hunc modum Eratosthenes aliique intervalla parallelorum dimensi sunt, sive ea per partes sexagenas, sive per stadiasmos, conciperent. Hoc e Strabone lib. II, Achille Tatio, *Isag.* capite 39, aliisque constat. Ex intervallo quod hic Geminus assignat, colligitur ἔξαρμα poli graduum 36. Est enim numerus 6 decima pars sexagenarii, sicut 36 decima pars 360. Quare cum circulus arcticus, cujus semidiameter est altitudo poli, partibus 6 a polo distet, cujusmodi totus circulus 60 continet, eadem altitudo partium 36 erit, qualium circulus est 360. Sic duodecima pars 60 sunt 5 : uti pars duodecima numeri 360 sunt 30; quare ab arctico paralleli Rhodii ad solstitialem tropicum gradus 30, partes sexagenariæ 5, et sic in cæteris. Eadem distributio apud Achillem Tatium exstat citato loco, ubi numeri mendosi sunt, et ex hac D ratione corrigi debent. Hyginus quoque lib. I *Astronom. poet.*, eamdem adhibet. Apparet astronomos ἔξαρμα Rhodiacum libenter ad exemplum ac specimen assumpsisse, propter commoditatem partitionum, et ἀναλογιῶν, quæ in duodenario numero instituuntur. Est enim numerus 36 duodenarius. Sane Ptolemæus libro II eo parallelo potissimum utitur. Ea res fecit ut alii per imprudentiam quæ illius propria sunt cæteris omnibus accommodarent. Ac Geminus paulo infra monet circulos omnes in vulgatis sphæris exigi ad horizontem Græciæ, quod ne ipse quidem accurate tenuit. Nam ἔξαρμα Græciæ, hoc est Atticæ graduum est circiter 37, ut Hipparchus docet lib. I. Verum quia Rhodus Græca civitas est, et pars aliqua Græciæ, ut Peloponnesi pleraque, sub eodem sita est parallelo : ideo hunc ipsum toti imputavit Græciæ. Frustra Procli, imo vero Gemini inconstantiam istam ex refractionibus conciliare student eruditi mathematici. Vera est illius origo quam attigi.

κατάσεις ἔχουσιν ἀπ' ἀλλήλων οἱ κύκλοι· ἀλλ' οἱ A μὲν τροπικοὶ κύκλοι ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ κατὰ πᾶν ἔγκλιμα τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν ἔχουσιν· οἱ δὲ τροπικοὶ κύκλοι ἀπὸ τῶν ἀρκτικῶν οὐ τὴν αὐτὴν ἔχουσι διάστασιν κατὰ πάντας τοὺς ὁρίζοντας, ἀλλ' οἱ μὲν ἔλασσον, οἱ δὲ πλέον διεστήκασιν.

Ὁμοίως δὲ οὐδὲ οἱ ἀρκτικοὶ ἀπὸ τῶν πόλων τὴν ἴσην ἀπόστασιν ἔχουσι κατὰ πᾶν ἔγκλιμα· ἀλλ' οἱ μὲν ἐλάσσονα, οἱ δὲ πλείονα. Καταγράφονται μέντοι γε πᾶσαι αἱ περιφέρειαι πρὸς τὸν ἐν τῇ Ἑλλάδι ὁρίζοντα.

Διὰ τῶν πόλων δέ εἰσι κύκλοι, οἱ ὑπό τινων κόλουροι προσαγορευόμενοι, οἷς συμβέβηκεν ἐπὶ τῶν ἰδίων περιφερειῶν [22] τοὺς τοῦ κόσμου πόλους ἔχειν. Κόλουροι δὲ κέκληνται, διὰ τὸ μέρη τινὰ αὐτῶν ἀθεώρητα γίνεσθαι. Οἱ μὲν γὰρ λοιποὶ κύκλοι κατὰ B τὴν περιστροφὴν τοῦ κόσμου ὅλοι θεωροῦνται. Τῶν δὲ κολούρων κύκλων μέρη τινά ἐστιν ἀθεώρητα, τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνταρκτικοῦ ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα ἀπολαμβανόμενα. Γράφονται δὲ οὗτοι οἱ διὰ τῶν πόλων διὰ τῶν τροπικῶν καὶ ἰσημερινῶν σημείων, καὶ εἰς δ' μέρη ἴσα διαιροῦσι τὸν διὰ μέσων τῶν ζωδίων κύκλον.

Λοξὸς δέ ἐστι κύκλος ὁ τῶν ιβ' ζωδίων· αὐτὸς δὲ ἐκ γ' κύκλων παραλλήλων συνέστηκεν· ὧν οἱ μὲν τὸ πλάτος ἀφορίζειν λέγονται τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου· ὁ δὲ διὰ μέσων τῶν ζωδίων καλεῖται. Οὗτος δὲ ἐφάπτεται δύο κύκλων ἴσων τε καὶ παραλλήλων· τοῦ μὲν θερινοῦ τροπικοῦ κατὰ τὴν τοῦ Καρκίνου πρώτην μοῖραν, τοῦ δὲ χειμερινοῦ τροπικοῦ κατὰ τὴν τοῦ Αἰγόκερω πρώτην μοῖραν· τὸν δὲ ἰσημερινὸν δίχα τέμνει κατὰ τὴν τοῦ Κριοῦ πρώτην μοῖραν, καὶ C κατὰ τὴν τοῦ Ζυγοῦ πρώτην μοῖραν. Τὸ δὲ πλάτος ἐστὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου μοιρῶν ιβ'. Λοξὸς δὲ κέκληται ὁ ζωδιακὸς κύκλος, διὰ τὸ λοξῶς τέμνειν τοὺς παραλλήλους κύκλους.

Ὁρίζων δέ ἐστι κύκλος ὁ διορίζων ἡμῖν τό τε φανερὸν καὶ τὸ ἀφανὲς μέρος τοῦ κόσμου, καὶ διχοτομῶν τὴν ὅλην σφαῖραν τοῦ κόσμου· ὥστε ἡμισφαίριον μὲν ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεσθαι, ἡμισφαίριον δὲ ὑπὸ γῆν. Εἰσὶ δὲ οἱ ὁρίζοντες δύο, εἷς μὲν ὁ αἰσθητός, ἕτερος δὲ ὁ λόγῳ θεωρητός. Αἰσθητὸς μὲν οὖν ἐστιν ὁρίζων ὁ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας ὄψεως περιγραφόμενος κατὰ τὸν ἀποτερματισμὸν τῆς ὁράσεως, ὃς οὐ μείζονα τὴν διάμετρον ἔχει σταδίων β'· ὁ δὲ λόγῳ θεωρητὸς ὁρίζων ἐστὶν ὁ μέχρι τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων σφαίρας διήκων, καὶ διχοτομῶν τὸν ὅλον κόσμον. D

Οὐ κατὰ πᾶσαν δὲ πόλιν, καὶ χώραν ὁ αὐτός ἐστιν ὁρίζων· ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν αἴσθησιν σχεδὸν ἐπὶ σταδίους υ' ὁ αὐτὸς ὁρίζων διαμένει, ὥστε καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν, καὶ τὸ κλίμα, καὶ τὰ πάντα φαινόμενα τὰ αὐτὰ διαμένειν.

Πλειόνων δὲ σταδίων γινομένων κατὰ τὴν παραλλαγὴν τῆς οἰκήσεως, ἕτερος ὁρίζων γίνεται (20), κατὰ τὸ κλίμα διαφέρων, καὶ πάντα τὰ φαινόμενα

has habent a se invicem distantias: tropici vero circuli ab æquinoctiali in omni climate eamdem habent distantiam; sed tropici circuli ab arcticis non eamdem habent distantiam in omnibus horizontibus, sed alii minus, alii plus distant.

Similiter neque arctici a polis æqualem habent distantiam in omni climate, sed alii minorem, alii majorem. Describuntur tamen omnes circumferentiæ ad horizontem Græciæ.

Per polos ducti circuli sunt ii qui a quibusdam vocantur coluri, quibus contingit in propriis circumferentiis mundi polos habere. Vocantur autem coluri, eo quod eorum partes aliquæ sint invisibiles. Reliqui enim circuli toti spectantur secundum mundi conversionem; at colurorum circulorum partes aliquæ sunt invisibiles, eæ videlicet quæ ab antarctico sub horizonte desumuntur. Scribuntur autem hi, qui per polos sunt ducti, per puncta solstitialia et æquinoctialia, et in quatuor partes æquales dividunt eclipticam.

12 Obliquus autem est circulus is qui duodecim est signorum. Hic vero ex tribus circulis parallelis compositus est, quorum hi quidem latitudinem zodiaci circuli determinare dicuntur; iste vero dicitur circulus per media signa. Hic attingit duos circulos cum æquales, tum parallelos: nempe æstivum tropicum per Cancri primam partem; hibernum vero tropicum per Capricorni primam partem; æquinoctialem autem æqualiter dividit per Arietis primam partem, et per Libræ primam partem. Latitudo zodiaci est partium 12. Dicitur zodiacus circulus obliquus, eo quod oblique secat circulos parallelos.

Horizon est circulus qui nobis distinguit et apparentem et non apparentem partem mundi, et æqualiter dividit totam sphæram mundi, ita ut hemisphærium supra terram desumatur, hemisphærium vero infra terram. Sunt autem horizontes duo, unus qui est sensibilis, alter qui ratione percipitur. Sensibilis horizon est qui a nostro visu describitur secundum determinationem visus, qui non habet majorem diametrum stadiis 2000; at horizon, qui ratione percipitur, pervenit ad sphæram stellarum fixarum, et totum mundum æqualiter dividit.

Non est autem idem horizon per omnes urbes et regiones, sed quoad sensum fere in stadiis 400 idem horizon permanet, ita ut et magnitudines dierum, et clima, et omnes apparentiæ eædem permaneant.

Cum vero plura fuerint stadia juxta diversitatem habitationis, alius fit horizon, climate differens, et omnes apparentiæ mutantur. Verumtamen oportet

[22] γρ. ἡμικυκλίων.

(20) *Ἕτερος ὁρίζων γίνεται.* Ita in editis et Anglicano codice ac nostro. Perperam itaque Salmasius (*Plin. Exerc.*, p. 661 D) emendat, καὶ τὸ κλίμα διαφέρον, quod etsi eodem recurrit, tamen et vulgatæ lectioni sententia constat et temere sollicitari non deb·

diversitatem habitationis, quæ 100 stadia superat, accipi secundum accessum ad septentrionem et meridiem. Nam iis qui habitant sub eodem parallelo, et decem millibus stadiorum a se invicem distant, diversus quidem est horizon, sed clima est idem, omnesque apparentiæ sunt similes. At principia, et fines dierum non simul omnibus erunt, qui in eodem parallelo habitant. Secundum rationis autem exactum judicium, statim cum fit vel minimus accessus versus quamcunque mundi partem, mutatur et horizon, et clima, omnesque apparentiæ sunt diversæ.

Non describitur autem horizon in sphæris propter talem causam, quod reliqui circuli omnes, cum mundus ab ortu in occasum fertur, una convertantur et ipsi cum motu mundi. At horizon natura est immobilis, semperque eumdem servat situm. Si igitur horizontes describerentur in sphæris, sphæris motis, contingeret et horizontem moveri, et fieri verticalem : quod non est cogitandum, estque alienum a doctrina sphærica. Situs tamen horizontis ex receptaculo sphæræ intelligitur.

Meridianus est circulus, qui per mundi polos et per punctum verticale describitur, ad quem ubi sol pervenit, medietates dierum, et medietates noctium efficit. Est et hic circulus immobilis in mundo, et eumdem locum retinet in tota mundi conversione. Neque hic circulus describitur in sphæris stelliferis, eo quod et immobilis sit, nec ullam admittat mutationem.

Non est autem per omnes regiones et urbes idem meridianus : sed quoad sensum, fere ad stadia 300, idem permanet meridianus : quoad rationis judicium, statim cum fit quantuluscunque progressus vel versus orientem, vel versus occasum, alius fit meridianus. Nam secundum progressum versus septentrionem, et versus meridiem, etiamsi intercedant stadiorum decem millia, tamen idem manet meridianus : secundum progressum vero ab ortu versus occasum differentiæ exsistunt meridianorum.

Obliquus etiam est circulus viæ lacteæ. Hic enim circulus majori latitudine obliquatus est, quam ut inter tropicos contineatur, et compositus est ex tenuitate nebulosa : solus etiam hic in mundo est conspicuus. Ejus latitudo non est distincta, sed secundum alias partes hic circulus est latior, secundum alias angustior. Ob quam causam in plurimis sphæris ne describitur quidem viæ lacteæ circulus. Est et hic unus maximorum circulorum. Maximi enim in sphæris dicuntur circuli illi qui idem cum sphæra habent centrum. Sunt autem

A μεταπίπτει. Δεῖ μέντοιγε τὴν παραλλαγὴν τῆς οἰκήσεως τὴν ὑπὲρ υ' στάδια λαμβάνεσθαι κατὰ τὴν πρὸς ἄρκτον καὶ πρὸς μεσημβρίαν πάροδον. Τοῖς μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου οἰκοῦσι, καὶ ἀπὸ μυρίων σταδίων ὑπάρχουσιν, ὁ μὲν ὁρίζων ἐστὶ διάφορος, τὸ δὲ κλίμα τὸ αὐτὸ, καὶ πάντα τὰ φαινόμενα παραπλήσια. Αἱ μέντοιγε ἀρχαὶ καὶ τελευταὶ τῶν ἡμερῶν οὐχ ἅμα πᾶσιν ἔσονται τοῖς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου οἰκοῦσι· κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸν λόγον ἀκρίβειαν ἅμα τῷ στιγμιαίαν πάροδον γενέσθαι καθ' ὁποιονοῦν μέρος τοῦ κόσμου, μεταπίπτει καὶ ὁ ὁρίζων, καὶ τὸ ἔγκλιμα, καὶ πάντα τὰ φαινόμενα διάφορα.

Οὐ καταγράφεται δὲ ὁ ὁρίζων ἐν ταῖς σφαίραις δι' αἰτίαν τοιαύτην, ὅτι οἱ μὲν λοιποὶ κύκλοι πάντες, B φερομένου τοῦ κόσμου ἀπ' ἀνατολῶν ἐπὶ τὴν δύσιν, συμπεριστρέφονται καὶ αὐτοὶ ἅμα τῇ τοῦ κόσμου κινήσει· ὁ δὲ ὁρίζων ἐστὶ φύσει ἀκίνητος, τὴν αὐτὴν τάξιν διαφυλάττων διὰ παντός. Εἰ οὖν κατεγράφοντο οἱ ὁρίζοντες ἐν ταῖς σφαίραις στρεφομένων αὐτῶν, συνέβαινεν ἂν τὸν ὁρίζοντα κινεῖσθαι, καὶ κατὰ κορυφὴν γίνεσθαι· ὅπερ ἐστὶν ἀδιανόητον, καὶ ἀλλότριον τοῦ σφαιρικοῦ λόγου. Ὑπὸ μέν γε τῆς σφαιροθήκης (21) ἡ τοῦ ὁρίζοντος θέσις κατανοεῖται.

Μεσημβρινὸς δέ ἐστι κύκλος ὁ διὰ τῶν τοῦ κόσμου πόλων καὶ τοῦ κατὰ κορυφὴν σημείου γραφόμενος [κύκλος·] ἐφ' οὗ γενόμενος ὁ ἥλιος τὰ μέσα τῶν ἡμερῶν καὶ τὰ μέσα τῶν νυκτῶν ποιεῖται. Καὶ οὗτος δέ ἐστιν ὁ κύκλος ἀκίνητος ἐν τῷ κόσμῳ, C καὶ τὴν αὐτὴν τάξιν διαφυλάσσων ἐν ὅλῃ τῇ τοῦ κόσμου περιστροφῇ. Οὐ καταγράφεται δὲ οὐδὲ οὗτος ὁ κύκλος ἐν ταῖς κατηστερισμέναις σφαίραις, διὰ τὸ καὶ ἀκίνητος εἶναι, καὶ μηδεμίαν ἐπιδέχεσθαι μετάπτωσιν.

Οὐ κατὰ πᾶσαν δὲ χώραν καὶ πόλιν ὁ αὐτός ἐστι μεσημβρινός· ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν αἴσθησιν σχεδὸν ἐπὶ σταδίους τ' ὁ αὐτὸς μεσημβρινὸς διαμένει· πρὸς δὲ τὴν ἐν τῷ λόγῳ ἀκρίβειαν, ἅμα τῷ τὴν τυχοῦσαν γίνεσθαι πάροδον ἢ πρὸς ἀνατολὴν ἢ πρὸς δύσιν, ἕτερος γίνεται μεσημβρινός. Κατὰ μὲν γὰρ τὴν πρὸς ἄρκτον καὶ πρὸς μεσημβρίαν πάροδον, καὶ ἐὰν μεταξὺ μύριοι στάδιοι ὑπάρχουσι, ὁ αὐτὸς μένει μεσημβρινός· κατὰ δὲ τὴν ἀπ' ἀνατολῆς πρὸς δύσιν D πάροδον διαφοραὶ μεσημβρινῶν.

Λοξὸς δέ ἐστι κύκλος καὶ ὁ τοῦ γάλακτος. Οὗτος μὲν μείζων πλάτει λελόξωται τῶν τροπικῶν κύκλων, συνέστηκε δὲ ἐκ βραχυμερείας νεφελοειδοῦς· καί ἐστιν ἐν τῷ κόσμῳ μόνος θεωρητός. Οὐχ ὥρισται [22] δὲ αὐτοῦ τὸ πλάτος, ἀλλὰ κατὰ μέν τινα μέρη πλατύτερός ἐστι, κατὰ δέ τινα στενότερος. Δι' ἥντινα αἰτίαν ἐν ταῖς πλείσταις σφαίραις οὐδὲ καταγράφεται ὁ τοῦ γάλακτος κύκλος. Ἔστι δὲ καὶ οὗτος τῶν μεγίστων κύκλων· μέγιστοι γὰρ ἐν σφαίραις λέγονται κύκλοι οἱ τὸ αὐτὸ κέντρον ἔχοντες τῇ σφαίρᾳ. Εἰσὶ δὲ μέγιστοι κύκλοι ἑπτά· ἰσημερινὸς, ζωδιακὸς, καὶ ὁ διὰ μέσων τῶν

[22] γρ. οὐ κεχώρισται.

(21) *Ὑπὸ μέν γε τῆς σφαιροθήκης.* Leg. ἀπό.

ζωδίων, οἱ διὰ τῶν πόλων, ὁ καθ' ἑκάστην οἴκησιν ὁρίζων, ὁ μεσημβρινός, ὁ τοῦ γάλακτος.

A maximi circuli septem : æquinoctialis, zodiacus, et circulus per medietates signorum ; circuli per polos, circulus qui in omni habitatione **13** visam mundi partem a non visa separat, meridianus, et circulus viæ lacteæ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ ἡμέρας καὶ νυκτός.

Ἡμέρα λέγεται διχῶς· καθ' ἕνα μὲν τρόπον χρόνος ὁ ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου μέχρι δύσεως· καθ' ἕτερον δὲ τρόπον ἡμέρα λέγεται χρόνος ὁ ἀφ' ἡλίου ἀνατολῆς μέχρις ἡλίου αὖθις ἀνατολῆς. Ἔστι δὲ ἡμέρα κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον τοῦ κόσμου περιστροφή, καὶ τῆς περιφερείας [ἀνατολῆς], ἣν ὁ ἥλιος μεταβαίνει ὑπεναντίως κινούμενος τῷ κόσμῳ ἐν τῇ περιστροφῇ τοῦ κόσμου. Δι' ἣν αἰτίαν οὐδ' ἔστι τὸ συναμφότερον, νὺξ καὶ ἡμέρα ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἴση πάσῃ νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ· ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν αἴσθησιν ἴσα τὰ μεγέθη ἐστί· πρὸς δὲ τὴν ἐν τῷ λόγῳ ἀκρίβειαν μικρά τις καὶ ἀνεπαίσθητος ἡ παραλλαγή. Αἱ μὲν γὰρ τοῦ κόσμου περιστροφαὶ ἰσόχρονοί εἰσιν· αἱ δὲ τῶν περιφερειῶν ἀνατολαί, ἃς ὁ ἥλιος μεταβαίνει ἐν τῇ τοῦ κόσμου περιστροφῇ, οὐκ εἰσιν ἰσόχρονοι. Δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἔστι συναμφότερον πᾶσα νὺξ καὶ ἡμέρα συναμφοτέρῳ, πάσῃ νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ ἴση.

Κατὰ δὲ τὸν δεύτερον τρόπον τῆς διαιρέσεως τῶν ἡμερῶν, τὸν μὲν μῆνα λέγομεν εἶναι ἡμερῶν λ', τὸν δὲ ἐνιαυτὸν ἡμερῶν τξέ α'/δ'· ἔστι δὲ τὸ συναμφότερον νὺξ καὶ ἡμέρα χρόνος ὡρῶν ἰσημερινῶν κδ', ἰσημερινὴ δὲ ὥρα τὸ α'/κδ' μέρος τοῦ χρόνου τοῦ συναγομένου ἐκ νυκτὸς καὶ ἡμέρας.

Οὐ κατὰ πᾶσαν δὲ χώραν καὶ πόλιν τὰ αὐτὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν ἐστιν· ἀλλὰ τοῖς μὲν πρὸς ἄρκτον οἰκοῦσι μείζονες καὶ ἡμέραι γίνονται, τοῖς δὲ πρὸς μεσημβρίαν ἐλάσσονες.

Ἔστι δὲ ἐν Ῥόδῳ μὲν ἡ μεγίστη ἡμέρα ὡρῶν ἰσημερινῶν ιδ' α'/β'· περὶ δὲ Ῥώμην ἡ μεγίστη ἡμέρα ὡρῶν ἰσημερινῶν ιε'· τοῖς δ' ἔτι βορειοτέροις οἰκοῦσι τῆς Προποντίδος μεγίστη ἡμέρα γίνεται ὡρῶν ἰσημερινῶν ις'· καὶ ἔτι τοῖς βορειοτέροις ιζ' καὶ ιη' ὡρῶν ἡ μεγίστη ἡμέρα γίνεται.

Ἐπὶ δὲ τοὺς τόπους (22) τούτους δοκεῖ καὶ Πυθέας ὁ Μασσαλιώτης παρεῖναι. Φησὶ γοῦν ἐν τοῖς περὶ τοῦ Ὠκεανοῦ πεπραγματευμένοις αὐτῷ, ὅτι « Ἐδείκνυον ἡμῖν οἱ βάρβαροι, ὅπου ὁ ἥλιος κοιμᾶται. Συνέβαινε γὰρ περὶ τούτους τοὺς τόπους τὴν μὲν νύκτα παντελῶς μικρὰν γίνεσθαι, ὡρῶν οἷς μὲν β', οἷς δὲ γ'· ὥστε μετὰ τὴν δύσιν, μικροῦ διαλείμματος γενομένου, ἐπανατέλλειν εὐθέως τὸν ἥλιον. » Κράτης δὲ ὁ γραμματικός (23) φησι τῶν τόπων τούτων καὶ Ὅμηρον μνημονεῦσαι ἐν οἷς φησιν Ὀδυσσεύς·

CAPUT V.

De die et nocte.

Dies dicitur dupliciter, uno modo tempus illud quod est ab ortu solis usque ad occasum : altero modo, dies dicitur tempus quod est ab ortu solis usque ad proximum ortum solis. Est autem dies juxta secundum modum conversio mundi, et ortus ejus arcus quem sol peragrat dum in conversione mundi movetur contra mundum. Quam ob causam neque compositum illud tempus ex nocte B et die simul sumptis, æquale est omni nocti et diei ; sed quoad sensum magnitudines sunt æquales, quoad rationis judicium parva quædam est, atque insensibilis diversitas. Mundi enim conversiones inter se temporibus sunt æquales : sed arcuum ascensiones, quos sol conficit in mundi conversione, non sunt temporibus æquales. Quam ob causam non est compositum illud tempus, nempe omnis nox et dies, composito illi tempori, scilicet omni nocti et diei, æquale.

Secundum alterum modum divisionis dierum, mensem dicimus esse dierum 30, annum vero dierum 365 1/4; est autem tempus ex nocte, et die compositum horarum æquinoctialium 24, æquinoctialis C autem hora est 1/24 pars temporis compositi ex nocte et die.

Non sunt autem per omnes regiones et urbes eædem magnitudines dierum, sed iis qui versus septentrionem habitant majores fiunt et dies, minores vero iis qui versus meridiem habitant.

Est autem in Rhodo longissima dies horarum æquinoctialium 14 1/2 ; circa Romam longissima dies horarum æquinoctialium 15 ; iis vero qui habitant aliquantulum ultra Propontida versus boream, longissima dies fit horarum æquinoctialium 16, et adhuc magis borealibus 17 et 18 horarum longissima fit dies.

Ad loca hæc videtur etiam Pytheas Massiliensis accessisse. Inquit igitur in libris suis de Oceano D scriptis sic : « Monstrabant nobis barbari, ubi sol cubaret. Eveniebat enim circa hæc loca noctem quidem valde parvam fieri, bis quidem horarum 2, illis vero 3, ut post occasum, parvo intervallo interposito, statim sol postea oriretur. » Crates grammaticus inquit horum locorum etiam Homerum meminisse in his quæ Ulysses dicit :

(22) *Ἐπὶ δὲ τοὺς τόπους.* Non ea præcise loca, ubi maxima dies fit horarum 17, vel 18. Sed ulterioris eæ quoque, ubi est horarum 21 et 22, ut ex sequentibus apparet ; quod in elevatione graduum 65, 66, ac deinceps evenit.

(23) *Κράτης δὲ ὁ γραμματικός.* Eustathius ad *Odyss.* K, versus illos exponens, qui a Gemino citantur, ait Cratetem illius interpretationis auctorem exstitisse, quæ Homericos versus ad exquisitiorem et mathematicam rationem exigit. Nam simplicior istorum sententia traditur, noctu et interdiu pariter operam dedisse pastioni Læstrygonas ; ac nocte quidem boves, ob asilorum et ejusmodi pestium metum ; de die vero, villis munita pecora pavisse. Porro κελεύθους ἤματος καὶ νυκτός, *diurna et nocturna pascua* vocari. Ita Eustathius, quæ quidem

Altiportam Læstrygoniam, ubi pastorem pastor
Vocat adducens: ille vero educens exaudit.
Ubi etiam insomnis vir duplices excipit mercedes.
Unam boves pascens, alteram argenteas oves pascens.
Prope enim et noctis et diei sunt viæ.

Cum enim circa hæc loca maxima dies sit horarum æquinoctialium 21, nox omnino parva relinquitur esse horarum 3, ita ut occasus propinquus sit ortui, cum prorsus parvus arcus de æstivo tropico infra horizontem desumatur. Si quis igitur, inquit, posset pervigilare per tantos dies, duplicem mercedem ferret; unam quod boves; alteram, quod argenteas oves pasceret. Deinde adjicit rationem, quæ est mathematica et congruens cum sphærica doctrina.

Prope enim et noctis et diei sunt viæ,

id autem est quod occasus apponitur ortui.

Cum vero adhuc magis versus septentrionem progredimur, fit æstivus tropicus circulus totus supra terram, ut in æstivis conversionibus dies apud illos fiat horarum æquinoctialium 24, iis vero qui adhuc magis versus septentrionem 14 habitant, fit arcus aliquis zodiaci circuli semper supra terram; et apud quos signi magnitudo supra horizontem desumitur, apud eos menstrua fit dies; apud quos duo signa supra terram desumuntur, bimestrem contingit longissimam dierum diem fieri. Tandem est locus aliquis extremus ad septentrionem situs, in quo polus mundi fit verticalis; zodiaci sex signa supra horizontem desumuntur: dies vero longissima apud eos fit semestris: similiter et nox. Et horum locorum videtur etiam Homerus meminisse, ut inquit Crates grammaticus, cum de Cimmeriorum habitatione dicit:

Hic vero Cimmeriorum virorum populique urbesque
Aere et nebula tecti. Neque unquam eos
Sol splendens aspicit radiis;
Neque cum ascendit ad cœlum stelliferum;
Neque cum rursus cœlitus ad terram convertitur.

Sed nox tristis extensa est super miseros homines.

Cum enim polus mundi est verticalis, contingit diem fieri semestrem, similiter et noctem. Trimestris enim fit, in quanto tempore sol ab æquinoctiali circulo, qui horizontis locum obtinet, ad æstivum tropicum circulum accedit; altera vero

A *Τηλέπυλον Λαιστρυγονίην, ὅθι ποιμένα ποιμὴν*
Ἠπύει εἰσελάων· ὁ δέ τ' ἐξελάων ὑπακούει.
Ἔνθα κ' ἄϋπνος ἀνὴρ δοιοὺς ἐξήρατο μισθούς·
Τὸν μὲν βουκολέων, τὸν δ' ἄργυφα μῆλα νομεύων.
Ἐγγὺς γὰρ νυκτός τε καὶ ἤματός εἰσι κέλευθοι.

Περὶ γὰρ τοὺς τόπους τούτους γινομένης μεγίστης ἡμέρας ὡρῶν κα' [24] ἰσημερινῶν, ἡ νὺξ μικρὰ παντάπασιν εἶναι ἀπολείπεται ὡρῶν γ' [25]· ὥστε πλησιάζειν τὴν δύσιν τῇ ἀνατολῇ, μικρᾶς παντάπασι τῆς περιφερείας ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα ἀπολαμβανομένης ὑπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ. Εἴ τις οὖν, φησὶ, δύναιτο διαγρυπνεῖν τὰς τηλικαύτας ἡμέρας, διπλοῦς ἐξοίσεται μισθούς· τὸν μὲν βουκολέων, τὸν δ' ἄργυφα μῆλα νομεύων. Εἶτα ἐπιφέρει τὴν αἰτίαν μαθηματικὴν οὖσαν, καὶ σύμφωνον τῷ σφαιρικῷ λόγῳ·

B *Ἐγγὺς γὰρ νυκτός τε καὶ ἤματός εἰσι κέλευθοι.*

Τοῦτο δ' ἐστὶν, ὅτι ἡ δύσις παράκειται τῇ ἀνατολῇ.

Ἔτι δὲ μᾶλλον πρὸς ἄρκτον ἡμῶν παροδευόντων, γίνεται ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ὅλος ὑπὲρ γῆν· ὥστε ἐν ταῖς θεριναῖς τροπαῖς τὴν παρ' ἐκείνοις ἡμέραν γίνεσθαι ὡρῶν ἰσημερινῶν κδ'. Τοῖς δὲ ἔτι πρὸς ἄρκτον οἰκοῦσι γίνεται μέρος τι τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου ὑπὲρ γῆν διὰ παντός· καὶ παρ' οἷς μὲν ζῳδίου μέγεθος (24) ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα ἀπολαμβάνεται, μηνιαία ἡμέρα παρ' αὐτοῖς γίνεται· παρ' οἷς δὲ δύο ζῴδια ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεται, διμηνιαίαν [τῶν ἡμερῶν] τὴν μεγίστην ἡμέραν συμβαίνει γίνεσθαι. Πέρας δέ ἐστί τις χώρα ἐσχάτη πρὸς ἄρκτον κειμένη, ἐν ᾗ ὁ μὲν πόλος κατὰ κορυφὴν γίνεται, τοῦ δὲ ζῳ-
C διακοῦ κύκλου τὰ ς' ζῴδια ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα ἀπολαμβάνεται, ἓξ δὲ ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα ὑποτέμνεται· ἡ μεγίστη δὲ ἡμέρα παρ' αὐτοῖς ἑξαμηνιαία γίνεται· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ νύξ. Καὶ τούτων μὲν τῶν τόπων δοκεῖ μνημονεύειν καὶ ὁ Ὅμηρος, ὥς φησι Κράτης ὁ γραμματικὸς, ὅταν περὶ τῆς Κιμμερίων οἰκήσεως λέγῃ·

Ἔνθα δὲ Κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμοί τε πόλεις τε
Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι· οὐδέ ποτ' αὐτοὺς
Ἠέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν·
Οὐδ' ὁπόταν στείχῃσι πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα·
Οὐδ' ὅταν ἂψ ἐπὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανόθεν προτράπηται.
Ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι.

Τοῦ γὰρ πόλου κατὰ κορυφὴν ὑπάρχοντος, ἑξαμηνιαίαν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα γενέσθαι συμβαίνει.
D Τρίμηνος μὲν γὰρ γίνεται, ἐν ὅσῳ ὁ ἥλιος χρόνῳ ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου, ὃς δὴ τὴν τοῦ ὁρίζοντος ἐπέχει τάξιν, ἐπὶ τὸν θερινὸν τροπικὸν κύκλον παρα-

[24] γρ. κγ'. [25] γρ. ὥρας μιᾶς.

expositio detorta et violenta mihi videtur. Altera itaque melior, quam ex eodem Cratete etiam Eustathius attulit. Qui hoc insuper addit, Cratetem sub Draconis capite tractum illum collocasse. Verum cum Draconis caput ex Eudoxi et Hipparchi ratiociniis, a polo distaret gradibus 37, ἔξαρμα poli non nisi graduum esset 53, ac dies longissima horarum fere 17, quod non convenit. Nox enim horarum erit circiter 7. Sed neque satis recte ad idem institutum Arateum illum versum accommodat Eustathius.

...... ᾗχί περ ἄκραι
Μίσγονται δύσιές τε καὶ ἀνατολαὶ ἀλλήλῃσι.

De quo postea.

(24) *Καὶ παρ' οἷς μὲν ζῳδίου μέγεθος.* Manilius lib. III:

...... Si longius inde
Procedas, totis condentur singula membris,
Tricenasque trahent connexo tempore noctes,
Et totidem noctes adiment.

De his enim poeta loquitur quibus integrum dodecatemorion non oritur, aut occidit, non de iis quibus singulis dies in Cancro saltem exigua nocte interrumpuntur, ut voluit Scaliger, quod ad altitudinem poli graduum 66, 30', accidit.

γίνεται· ἑτέρα δὲ τρίμηνος, ἐν ῇ ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ ἐπὶ τὸν ὁρίζοντα καταντᾷ· καὶ πάντα τοῦτον τὸν χρόνον κατὰ τοὺς ὑπὲρ γῆν κύκλους παραλλήλους ἐνεχθήσεται. Ἐπεὶ δὲ συμβαίνει τὴν οἴκησιν ταύτην ἐν μέσῃ τῇ κατεψυγμένῃ καὶ ἀοικήτῳ ζώνῃ ὑπάρχειν, ἀνάγκη διὰ παντὸς νέφεσι κατέχεσθαι τὸν τόπον, καὶ ἐπὶ πολὺ βάθος ἀέρος συνεστηκέναι τὰ νέφη, καὶ μὴ δύνασθαι τὰς τοῦ ἡλίου αὐγὰς διακόπτειν τὰ νέφη· ὥστε εὐλόγως νύκτα [26] διὰ παντὸς εἶναι παρ' αὐτοῖς σκότος. Ὅταν μὲν γὰρ ὑπὲρ γῆν ὑπάρχῃ ὁ ἥλιος, σκότος ἐστὶ παρ' αὐτοῖς διὰ τὴν παχυμερίαν τῶν νεφῶν· ὅταν δὲ ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα ὁ ἥλιος ᾖ, διὰ τὴν φυσικὴν ἀνάγκην νὺξ ἐστι παρ' αὐτοῖς· ὥστε διὰ παντὸς ἀφώτιστον αὐτῶν εἶναι τὴν οἴκησιν. Τοῦτο οὖν, φησὶ, τὸ λεγόμενόν ἐστιν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ·

..... οὐδέ ποτ' αὐτοὺς
Ἠέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν.

Εἰ μὲν οὖν ταῦτα ἐνθυμεῖται ὁ Ὅμηρος, ἕτερος ἔστω λόγος· ὅτι δέ εἰσι τόποι τινὲς, τῆς γῆς σφαιροειδοῦς ὑπαρχούσης, ἔχοντες τὰ προειρημένα μεγέθη τῶν ἡμερῶν πρὸς ἄλληλα, δῆλον ἀπ' αὐτῆς τῆς σφαίρας. Τοὺς μέντοιγε τόπους τούτους ἀοικήτους εἶναι συμβαίνει διὰ τὴν τοῦ ψύχους ὑπερβολήν. Ἐν μέσῃ γὰρ κεῖνται τῇ κατεψυγμένῃ ζώνῃ.

Ἀνάπαλιν δὲ τοῖς πρὸς μεσημβρίαν οἰκοῦσιν ἐλάσσονες ἀεὶ μᾶλλον, καὶ ἐλάσσονες αἱ ἡμέραι γίνονται· παρ' οἷς μὲν ιδ' ὡρῶν ἰσημερινῶν ἡ μεγίστη ἡμέρα γίνεται, παρ' οἷς δὲ ιγ' [27].

Πέρας δέ ἐστι χώρα τις πρὸς μεσημβρίαν μᾶλλον ἡμῶν κειμένη, λεγομένη ὑπὸ τὸν ἰσημερινόν· ἐν ῇ οἱ μὲν πόλοι ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος πίπτουσιν· ὀρθὴ δὲ καθίσταται ἡ τοῦ κόσμου σφαῖρα. Διχοτομοῦνται δὲ πάντες οἱ παράλληλοι κύκλοι οἱ γραφόμενοι ὑπὸ τοῦ ἡλίου κατὰ [28] τὴν τοῦ κόσμου γινομένην περιστροφήν. Δι' ἣν αἰτίαν ἰσημερία διὰ παντός ἐστι παρ' αὐτοῖς. Οὐ γὰρ παρ' ἄλλην τινὰ αἰτίαν ἡ ἀνισότης γίνεται τῶν ἡμερῶν, ἀλλὰ παρὰ τὸ ἔξαρμα τοῦ πόλου· ὃ δὴ καλεῖται ἔγκλιμα τοῦ κόσμου. Συμβαίνει γὰρ διὰ τὸν μετεωρισμὸν τοῦ πόλου τῶν μὲν ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ μέχρι τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ γραφομένων κύκλων μείζονα μὲν τμήματα ὑπὲρ γῆν γίνεσθαι, ἐλάττονα δὲ ὑπὸ γῆν· τῶν δὲ ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ μέχρι τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ γραφομένων κύκλων ἐλάττονα μὲν τμήματα ὑπὲρ γῆν γίνεσθαι, μείζονα δὲ ὑπὸ γῆν. Ὅπου δὲ οἱ πόλοι ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος πίπτουσιν, ἀναιρουμένου τοῦ αἰτίου τῆς ἀνισότητος τῶν ἡμερῶν (τοῦτο δὲ ἦν τὸ ἔγκλιμα), εὐλόγως συμβαίνει ἰσημερίαν εἶναι διὰ παντὸς παρ' αὐτοῖς. Πάντας μὲν γὰρ τοὺς κύκλους ὁ ἥλιος ἰσοχρόνως περιστρέφεται, καὶ τοὺς μείζονας, καὶ τοὺς ἐλάσσονας, διὰ τὸ περί τινα μένοντα σημεῖα, τοὺς πόλους, γίνεσθαι τὴν περιστροφὴν τοῦ κόσμου. Ὥστε μὴ παρὰ τὰ μεγέθη τῶν κύκλων, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀνισότητα τῶν τμημάτων, ὧν φέρεται ὁ ἥλιος ὑπὸ γῆν, καὶ ὑπὲρ γῆν, τὴν ἀνισότητα τῶν ἡμερῶν γίνεσθαι. Αἱ μέντοιγε παραυξήσεις τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν οὐκ εἰσὶν ἐν πᾶσι τοῖς ζωδίοις ἴσαι, ἀλλὰ περὶ μὲν τὰ τροπικὰ σημεῖα μικραὶ παντελῶς

[26] γρ. νυκτός. [27] γρ. ις'. [28] γρ. παρά.

A trimestris dies, in qua ab æstivo tropico ad horizontem descendit. Atque omni hoc tempore per circulos parallelos, qui sunt supra terram, feretur. Cum vero contingat hanc habitationem in media frigida atque inhabitabili zona esse, necesse est semper nebulis occupari locum, et in magna aeris profunditate nebulas constitutas esse, nec posse solis radios nebulas illas dissipare : itaque consentaneum est semper apud ipsos esse noctis tenebras. Cum enim supra terram fuerit sol, tenebræ sunt apud ipsos propter crassitiem nebularum; cum vero infra horizontem sol fuerit, propter naturalem necessitatem nox est apud eos : ita ut semper eorum habitatio lumine careat. Hoc igitur, inquit, est illud quod a poeta dicitur:

B

... neque unquam eos
Sol splendens aspicit radiis.

An igitur hæc cogitet Homerus, alia esto oratio; quod autem sint loca quædam, cum terra sit globosa, quæ prædictas magnitudines dierum inter se habeant, manifestum est ex ipsa sphæræ figura. Loca certe hæc inhabitabilia esse contingit propter frigoris excessum. Sunt enim sita in media zona frigida.

Contra vero iis qui versus meridiem habitant, minores semper et adhuc minores fiunt dies; apud alios quidem longissima dies est horarum æquinoctialium 14, apud alios 13.

Tandem est regio quædam magis nobis versus C meridiem sita, quæ dicitur esse sub æquinoctiali, in qua poli mundi in horizonte ponuntur, sphæra autem mundi recta constituitur : æqualiter autem secantur omnes paralleli circuli, qui describuntur a sole secundum quotidianam mundi conversionem. Quam ob causam apud eos semper est æquinoctium. Non enim propter aliam quamdam causam exsistit dierum inæqualitas, nisi propter poli exaltationem, quæ mundi vocatur inclinatio. Evenit enim propter poli exaltationem, eorum circulorum qui ab æquinoctiali usque ad æstivum tropicum describuntur, majora quidem supra terram esse segmenta, minora autem infra terram : eorum vero, qui ab æquinoctiali ad hibernum tropicum describuntur, minora segmenta in-D fra terram fieri, majora vero supra terram. Ubi vero poli mundi in horizonte jacent, causa inæqualitatis dierum sublata, quæ est inclinatio mundi, evenit ut æquinoctium apud eos sit semper. Omnes enim circulos parallelos sol æqualibus temporibus peragrat, cum majores, tum minores, propterea quod circa fixa puncta nempe polos mundi, fiat conversio mundi. Itaque non propter magnitudines circulorum, sed propter inæqualitatem segmentorum, in quibus sol fertur infra terram, et supra terram, fit inæqualitas dierum. Incrementa vero dierum et noctium non sunt in omnibus signis æqualia, sed circa tropica

puncta omnino sunt parva atque insensibilia : A
15 ita ut fere usque ad dies quadraginta eadem magnitudo dierum et noctium permaneat. Nam et accedens, et rursus discedens sol a tropicis punctis, efficit insensibiles secundum latitudinem accessus, ut convenienter usque ad prædictam dierum multitudinem, quoad sensum, solis mora fiat. Quam ob causam et maximi æstus, et maxima frigora post conversiones fiunt. Cum enim bis ad eumdem locum accedat continue, et insensibiles faciat accessus, et recessus, convenienter propter moram in uno loco nunc æstuum, nunc frigoris efficit intensionem : hoc autem etiam ex gnomonibus est manifestum. Nam extremitas umbræ in gnomone fere ad dies quadraginta permanet in tropicis lineis. Sed circa utrumque æquinoctium magna incrementa B dierum fiunt, ut sequens dies a præcedente sensibiliter variet. Quam ob causam in horologiis extremitas umbræ in gnomone ab æquinoctiali circulo quotidie sensibiles efficit distantias. Est autem causa inæqualitatis et incrementi dierum obliquitas zodiaci circuli. Attingit enim tropicos circulos, et ad multam longitudinem contactus sese extendit : ut in multis locis parva sit distantia a circulo tropico. Ex hoc etiam sequitur (ut mutatio segmentorum supra terram, in quibus sol fertur, parva atque insensibilis fiat, in circulo autem æquinoctiali fit sectio zodiaci circuli et æquinoctialis : a sectione inclinatio versus utramque partem magnam accipit ab æquinoctiali distantiam. Ex hoc sequitur ut C etiam magna dierum fiat mutatio, propter segmentorum excessum, in quibus sol fertur supra horizontem. Propter hanc autem causam circa tropicos circulos parva atque insensibilia incrementa dierum et noctium perficiuntur, et fere eamdem mutationem habent incrementa : ut diurnum circa æquinoctium incrementum fere nonagies sit majus diurno circa conversiones incremento. Eadem est ratio et in diurnis et in menstruis. Semper enim quantum dies augetur, tantum etiam nox minuitur. Fiunt enim dies noctibus majores in sex signis, Ariete, Tauro, Geminis, Cancro, Leone, et Virgine, qui semicirculus zodiaci a prima parte Arietis usque ad tricesimam partem Virginis est borealis. Rursus noctes diebus sunt majores in re- D liquis signis, Libra, Scorpio, Sagittario, Capricorno, Aquario et Piscibus, qui rursus semicirculus

καὶ ἀνεπαίσθητοι γίνονται· ὥστε σχεδὸν ἐφ' ἡμέρας μ' (25) τὸ αὐτὸ μέγεθος τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν διαμένειν. Προσπορευόμενός τε γὰρ, καὶ πάλιν ἀποχωρῶν ἀπὸ τροπικῶν σημείων, ἀδήλους ποιεῖται τὰς κατὰ πλάτος παρόδους· ὥστε εὐλόγως ἐπὶ τὸ προειρημένον πλῆθος τῶν ἡμερῶν ἐπιμονὴν ὡς πρὸς αἴσθησιν περὶ τὸν τόπον γίνεσθαι τῷ ἡλίῳ. Δι' ἣν αἰτίαν καὶ τὰ μέγιστα καύματα καὶ τὰ μέγιστα ψύχη κατὰ τὰς τροπὰς γίνεται (26). Δὶς γὰρ αὐτὸς τὸν αὐτὸν κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπιπορευόμενος τόπον, καὶ τὰς προσόδους, καὶ τὰς ἀποχωρήσεις ἀδήλως ποιούμενος, εὐλόγως ἐκ τῆς πρὸς ἕνα τόπον ἐπιμονῆς ὁτὲ μὲν τῶν καυμάτων, ὁτὲ δὲ τοῦ ψύχους ἐπίτασιν ποιεῖται. Πρόδηλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν ὡρολογίων. Τὸ γὰρ ἄκρον τῆς τοῦ γνώμονος σκιᾶς σχεδὸν ἐφ' ἡμέρας μ' ἐπιμένει ταῖς τροπικαῖς γραμμαῖς. Περὶ δὲ τὰς ἰσημερίας ἑκατέρας μεγάλαι αἱ παραυξήσεις τῶν ἡμερῶν γίνονται· ὥστε τὴν ἐχομένην ἡμέραν τῆς προηγουμένης αἰσθητῶς παραλλάσσειν. Δι' ἣν αἰτίαν ἐν τοῖς ὡρολογίοις τὸ ἄκρον τῆς τοῦ γνώμονος σκιᾶς ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου αἰσθητὰς καθ' ἡμέραν τὰς ἀποστάσεις ποιεῖται. Αἰτία δέ ἐστι τῆς ἀνισότητος καὶ τῆς τῶν ἡμερῶν παραυξήσεως ἡ λοξότης τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου. Τῶν μὲν γὰρ τροπικῶν κύκλων ἐφάπτεται, καὶ ἐπὶ πολὺ μῆκος (27) ἡ ἐπαφὴ διατείνει· ὥστε ἐν πολλῷ τόπῳ μικρὰν ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ τὴν ἀπόστασιν γίνεσθαι. Ἀκολουθεῖ δὲ τούτῳ καὶ τὴν παραλλαγὴν τῶν τμημάτων, ὧν ὑπὲρ γῆν φέρεται ὁ ἥλιος, μικρὰν καὶ ἀνεπαίσθητον γίνεσθαι. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου τομὴ γίνεται τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου πρὸς τὸν ἰσημερινόν· ἀπὸ δὲ τῆς τομῆς ἔγκλισις ἐφ' ἑκάτερα μεγάλην λαμβάνει [29] διάστασιν ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ· ἀκολουθεῖ δὲ τούτῳ καὶ παραλλαγὴν τῶν ἡμερῶν μεγάλην γίνεσθαι διὰ τὴν τῶν τμημάτων ὑπεροχὴν, ὧν φέρεται ὁ ἥλιος ὑπὲρ γῆν. Διὰ δὲ τὴν αἰτίαν ταύτην περὶ μὲν τροπικοὺς κύκλους μικραὶ καὶ ἀνεπαίσθητοι αἱ παραυξήσεις τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν ἐπιτελοῦνται, καὶ σχεδὸν τὴν αὐτὴν παραλλαγὴν ἔχουσιν αἱ παραυξήσεις· ὥστε τὴν ἡμερησίαν περὶ τὴν ἰσημερίαν παραύξησιν σχεδὸν ἐνενηκονταπλάσιον εἶναι τῆς ἡμερησίας περὶ τροπὰς παραυξήσεως. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερησίων καὶ ἐπὶ τῶν μηνιαίων [30]. Ἀεὶ γὰρ ὅσον ἡ ἡμέρα παραύξει, τοσοῦτο καὶ ἡ νὺξ μειοῦται. Γίνονται γὰρ μείζονες αἱ ἡμέραι τῶν νυκτῶν ἐν ἓξ ζῳδίοις, Κριῷ, Ταύρῳ, Διδύμοις, Καρκίνῳ, Λέοντι, Παρθένῳ· ὅπερ ἡμικύκλιον τοῦ

[29] γρ. λαμβάνουσαν. [30] f. νυχιαίων.

(25) *Ὥστε σχεδὸν ἐφ' ἡμέρας μ'.* Scaliger in Notis ad librum III Manilii, verba illa poetæ :

Statque uno natura loco, paulumque quiescit;

ad ea refert, quæ hoc loco Geminus de solstitio proximis mensibus narrat, nimirum XL circiter dies pene immotum in tropico circulo consistere solem ὡς πρὸς αἴσθησιν. Sed alienum id est a mente Manilii, qui de hiberno tempore loquitur, per quod maria clauduntur; nec non terra ipsa minus ultro citroque commeantibus patet. Certe propter hiemis inclementiam tectis sese continent homines, et a bellis abstinent; ac sub pellibus hiemant : ideo velut generale quoddam naturæ justitium indicitur :

Tunc riget omnis ager, clausum mare, condita castra.
Nec tolerant medias hiemes horrentia saxa.
Statque uno natura loco, paulumque quiescit.

(26) *Κατὰ τὰς τροπὰς γίνεται.* Legendum est μετά.

(27) *Καὶ ἐπὶ πολὺ μῆκος.* Nempe ὡς πρὸς αἴσθησιν, ut paulo ante dixit. Alioqui in uno tantum puncto fit contactus ille. Vide Hipparchum lib. I, num. XXI.

ζωδιακοῦ κύκλου ἀπὸ πρωτης μοίρας Κριοῦ μέχρι Παρθένου μοίρας λ' βόρειόν ἐστι. Πάλιν αἱ νύκτες τῶν ἡμερῶν μείζονες ἐπὶ τοῖς ἀπολειπομένοις ζωδίοις, Ζυγῷ, Σκορπίῳ, Τοξότῃ, Αἰγόκερῳ, Ὑδροχόῳ, Ἰχθύσιν· ὅπερ πάλιν ἡμικύκλιον τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἀπὸ Ζυγοῦ πρώτης μοίρας μέχρις Ἰχθύων μοίρας λ' νότιόν ἐστι. Παραύξησις δὲ ἡμερων γίνεται ἀπὸ πρώτης μοίρας Αἰγόκερω μέχρι Διδύμων μοίρας τριακοστῆς· ὅπερ ἐστὶν ἡμικύκλιον τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου.

A zodiaci a prima parte Libræ usque ad Piscium tricesimam partem australis est. Incrementum vero dierum fit a prima parte Capricorni ad Geminorum tricesimam partem : quod dimidium est zodiaci circuli.

Ἀπὸ δὲ τῆς τροπῆς χειμερινῆς μέχρι τροπῆς θερινῆς παραύξησις ἡμερῶν γίνεται. Παραύξησις δὲ νυκτῶν γίνεται ἀπὸ Καρκίνου πρώτης μοίρας μέχρι Τοξότου μοίρας λ', ὅπερ ἐστὶν ἡμικύκλιον πάλιν τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἀπὸ τροπῆς θερινῆς μέχρι τροπῆς χειμερινῆς.

Ab hiberna conversione usque ad æstivam fit dierum incrementum, sed noctium incrementum fit a Cancri prima parte usque ad Sagittarii tricesimam partem, qui rursus semicirculus est zodiaci ab æstiva conversione usque ad hibernam.

Τινὲς μὲν οὖν διελάμβανον μεγίστας ἡμέρας γίνεσθαι ἐν Καρκίνῳ· ἐπείπερ αἱ θεριναὶ τροπικαὶ ἐν τῷ προειρημένῳ ζωδίῳ γίνονται· μεγίστας δὲ νύκτας εἶναι ἐν Αἰγόκερῳ, ἐπεὶ αἱ χειμεριναὶ τροπαὶ ἐν Αἰγόκερῳ γίνονται· παραπλήσιόν τι ποιοῦντες ἁμάρτημα τῷ ἐπὶ τῶν συζυγιῶν. Εἰ μὲν γὰρ ἐν ὅλοις τοῖς ζωδίοις ἐγίνοντο τροπαί, ἦν ἂν ἀληθὲς τὸ προειρημένον· νῦν δὲ τὰ μὲν τροπικὰ σημεῖα λόγῳ θεωρητά ἐστι· τὸ δὲ ὅλον ζώδιον τὸ τοῦ Καρκίνου τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν ἔχει ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ σημείου τοῖς Διδύμοις, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν παραλλήλων ἐμπεριλαμβάνεται κύκλων, καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου τὴν ἀνατολὴν ποιεῖται, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον τὴν δύσιν. Εἰσὶ γὰρ ἀλλήλοις κατὰ συζυγίαν. Διὸ δὴ καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν ἴσα ἐστὶν ἐν Διδύμοις καὶ Καρκίνῳ. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς ὡρολογίοις τὸ ἄκρον τῆς τοῦ γνώμονος σκιᾶς τὰς αὐτὰς γράφει γραμμὰς ἐν τοῖς προειρημένοις ζωδίοις. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν χειμερινῶν τροπῶν. Οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἐκείνων ὑποληπτέον ἐν ὅλῳ τῷ Αἰγόκερῳ μεγίστας νύκτας γίνεσθαι· ἀλλ' ἕν τι σημεῖον λόγῳ θεωρητὸν, ὃ κοινόν ἐστιν Αἰγόκερω καὶ τοῦ Τοξότου, τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν ἔχει ἀπὸ τοῦ τροπικοῦ χειμερινοῦ σημείου, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν παραλλήλων ἐμπεριλαμβάνεται κύκλων, καὶ ἔστιν ἀλλήλοις κατὰ συζυγίαν· ὅθεν καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν ἴσα ἐστὶν ἐν Τοξότῃ καὶ Αἰγόκερῳ. Καθόλου δὲ ὅσα τῶν ζωδίων κατὰ συζυγίαν ἀλλήλοις ὑπάρχει, ταῦτα τὰ ζώδια ἴσας ἡμέρας καὶ νύκτας περιέχει. Ἔσονται οὖν ἴσαι ἡμέραι ἐν Διδύμοις καὶ Καρκίνῳ, Ταύρῳ καὶ Λέοντι, Κριῷ καὶ Παρθένῳ, Ἰχθύσι καὶ Ζυγῷ, Ὑδροχόῳ καὶ Σκορπίῳ, Αἰγόκερῳ καὶ Τοξότῃ.

B Nonnulli igitur putaverunt longissimas dies fieri in Cancro : siquidem æstivæ conversiones in dicto signo fiant : noctes vero maximas fieri in Capricorno, cum hibernæ conversiones fiant in Capricorno. Qua in re simile committunt erratum ei quod committunt in syzigiis. Si enim in totis signis fierent conversiones, esset verum quod modo dictum est : at nunc puncta tropica ratione sunt contemplabilia ; totum vero signum Cancri eamdem distantiam habet ab æstivo tropico puncto quam Gemini, et ab iisdem parallelis circulis comprehenditur ; et ex eodem loco ortum facit, et in eumdem locum facit occasum. Sunt enim hæc signa sibi invicem secundum syzygiam, seu combinationem. Quamobrem etiam magnitudines dierum et noctium æquales sunt in Geminis et Cancro. Etenim
C in horologiis extremitas umbræ in gnomone easdem lineas describit in dictis signis. Eadem est ratio etiam in hibernis conversionibus. Neque enim in illis putandum est in toto Capricorno longissimas fieri noctes : sed unum aliquod punctum ratione intelligendum commune est Capricorno et Sagittario : totum vero signum Capricorni, et signum Sagittarii eamdem habent distantiam ab hiberno tropico puncto, et ab iisdem parallelis circulis comprehenduntur, sibique invicem sunt secundum 16 syzygiam, seu combinationem. Unde etiam magnitudines dierum et noctium æquales sunt in Sagittario et Capricorno. Universaliter autem, quæ signa inter se sunt secundum syzygiam, ea signa
D æquales habent dies et noctes. Erunt igitur æquales dies in Geminis et Cancro, in Tauro et Leone, in Ariete et Virgine, in Piscibus et Libra, in Aquario et Scorpio, in Capricorno et Sagittario.

Τοῦ δὲ κόσμου σφαιροειδοῦς ὑπάρχοντος, καὶ κινουμένου φορὰν ἐγκύκλιον ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν, συμβαίνει ἅπαντα τὰ ἐπὶ τῆς σφαίρας σημεῖα ἐπὶ παραλλήλων κύκλων φέρεσθαι. Ἐξ οὗ φανερὸν, ὅτι καὶ πάντες οἱ ἀστέρες ἐπὶ παραλλήλων κύκλων τὴν κίνησιν ποιοῦνται. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου πάντες οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες ἀνατέλλουσι, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνουσιν· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ παράλληλοι κύκλοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλουσι, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνουσιν.

Cum autem mundus sit sphæricus, et moveatur motu circulari ab ortu ad occasum, evenit ut omnia puncta in sphæra in parallelis circulis ferantur. Ex quo manifestum, quod etiam omnes stellæ in parallelis circulis motum faciant. Quam ob causam etiam eodem ex loco omnes stellæ fixæ oriuntur, et in eumdem locum occidunt : similiter autem et paralleli circuli ex eodem loco oriuntur, et in eumdem locum occidunt.

Ὁ δὲ τῶν ζωδίων κύκλος, λοξὸς ὢν τῇ πρὸς τοὺς

At zodiacus, cum sit obliquus situ ad parallelos,

non habet omnes partes ex eodem loco orientes, nec in eumdem locum occidentes : quamobrem neque duodecim signa ex eodem loco oriuntur, neque in eumdem locum occidunt. Nam in latitudine zodiacus circulus ortus et occasus efficit. Est autem latitudo ortus ejus semicirculus a prima parte Cancri oriente, usque ad primam Capricorni partem ascendentem. Quanta enim est in horizonte zodiaci circulatio, quæ est inter hos dies, tantus est secundum latitudinem progressus zodiaco in horizonte. His congrua etiam Aratus ostendit, cum sic inquit :

At hic tantum aquam Oceani transit,
Quantum a Capricorno oriente maxime
Ad Cancrum orientem volvitur : quantum undique
Oriens continet, tantum certe quidem alibi occidens.

In his enim determinat progressum zodiaci circuli, quem facit secundum latitudinem in ortu et occasu : idque congruenter mathematicis et apparentiæ. Talis cum sit inclinatio zodiaci, contingit etiam dodecatemoria, etsi magnitudine æqualia sunt, tamen inæqualibus temporibus ortus et occasus facere. Quæ enim cum zodiacus fit rectus ortum faciunt, illa signa in maximo tempore ortum et occasum faciunt. Recta enim ad horizontem cadunt, ut secundum unumquodque punctum fiat ortus signi, atque ideo magnum tempus ortus et occasus consumatur. Quæ vero cum zodiacus ad horizontem fit obliquus ortum faciunt, illa minore tempore oriuntur. Nam etiam signa obliqua incidunt in horizontem, ut secundum multas alias partes simul ortum faciant, atque ideo velocem ortum contingat fieri. Unde etiam illud quod apud Aratum dicitur, quæritur quomodo et in longissimis noctibus, et in brevissimis, sex signa oriantur, et sex occidant, cum noctium diversitas sit magna. Dicit autem sic Aratus :

....omni in nocte
Sex semper occidunt duodecimæ partes circuli
Totidem oriuntur : in tantam longitudinem quævis

A παραλλήλους θέσει, οὐ πάντα ἔχει τὰ μέρη ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλοντα, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνοντα· δι' ἣν αἰτίαν οὐδὲ τὰ ιβ' ζώδια ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλει, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνει. Ἐν πλάτει γὰρ ὁ ζωδιακὸς κύκλος τὰς ἀνατολὰς καὶ τὰς δύσεις ποιεῖται. Ἔστι δὲ τὸ πλάτος αὐτοῦ τῆς ἀνατολῆς τὸ ἀπὸ τοῦ Καρκίνου πρώτης μοίρας ἀνατελλούσης μέχρις Αἰγόκερω πρώτης μοίρας ἀναφερομένης. Ἡλίκη γάρ ἐστιν (28) ἡ μεταξὺ τῶν ἡμερῶν τούτων περιφορὰ τούτου ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος, τηλικαύτη ἐστὶν ἡ κατὰ πλάτος πάροδος ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ. Τούτοις δὲ συμφώνως καὶ ὁ Ἄρατος ἀποφαίνεται λέγων οὕτως·

Αὐτὰρ δγ' Ὠκεανοῖο τόσον παραμείβεται ὕδωρ,
Ὅσσον ἀπ' Αἰγοκερῆος ἀνερχομένοιο μάλιστα
B *Καρκίνον εἰς ἀνιόντα κυλίνδεται· ὅσσον ἁπάντη*
Ἀντέλλων ἐπέχει, τόσσον γε μὲν ἄλλοθι δύνων.

Ἐν γὰρ τούτοις τὴν πάροδον ἀφορίζει τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ἣν ποιεῖται κατὰ πλάτος ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως συμφώνως τοῖς μαθηματικοῖς καὶ τῷ φαινομένῳ. Τοιαύτης δὲ τῆς ἐγκλίσεως ὑπαρχούσης τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, συμβαίνει καὶ τὰ δωδεκατημόρια ἴσα ὄντα κατὰ τὸ μέγεθος ἀνίσοις χρόνοις τὰς ἀνατολὰς καὶ τὰς δύσεις ποιεῖσθαι. Ὅσα μὲν γὰρ ὀρθοῦ γιγνομένου τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, τὴν ἀνατολὴν ποιεῖται, ἐκεῖνα τὰ ζώδια ἐν πλείστῳ [31] χρόνῳ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν ποιεῖται. Ὀρθὰ γὰρ παρὰ τὸν ὁρίζοντα παραπίπτει· ὥστε καθ' ἓν ἕκαστον σημεῖον τοῦ ζωδίου τὴν ἀνατολὴν γίνεσθαι· διὰ δὲ τοῦτο πολὺν χρόνον ἀναλίσκεσθαι τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς C δύσεως· ὅσα δὲ πλαγίου γινομένου τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, πρὸς τὸν ὁρίζοντα τὴν ἀνατολὴν ποιεῖται, ἐκεῖνα ἐν ἐλάττονι χρόνῳ ἐπαναφέρεται. Πλάγια γὰρ παραπίπτει καὶ τὰ ζώδια πρὸς τὸν ὁρίζοντα· ὥστε κατ' ἄλλα πολλὰ μέρη ἅμα τὴν ἀνατολὴν ποιεῖσθαι. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ταχεῖαν τὴν ἀνατολὴν συμβαίνει γίνεσθαι. Ὅθεν καὶ τὸ παρ' Ἀράτῳ λεγόμενον ζητεῖται, πῶς καὶ ἐν ταῖς μακροτάταις νυξὶ καὶ ἐν ταῖς βραχυτάταις ἓξ δωδεκατημόρια ἀνατέλλει, καὶ ἓξ δύνει, τῆς παραλλαγῆς τῶν νυκτῶν μεγάλης ὑπαρχούσης. Ἡ γὰρ μεγίστη νὺξ τῆς ἐλαχίστης ὑπερέχει ὥρας ἰσημερινὰς ιζ'. Λέγει δὲ Ἄρατος οὕτως·

. . . . πάσῃ δὲ ἐπὶ νυκτὶ (29)
Ἓξ αἰεὶ δύνουσι δυωδεκάδες κύκλοιο,
Τόσσαι δ' ἀντέλλουσι· τόσον δ' ἐπὶ μῆκος ἑκάστη

[31] γρ. πλείονι.

(28) *Ἡλίκη γάρ ἐστιν.* Horizontis arcum describit, qui inter punctum ortivum Capricorni ac Cancri interceptus est. Itaque περιφορά idem est quod περιφέρεια. Sed vox τούτου expungenda videtur, pro qua in codice veteri τοῦτο legitur, nihilo sincerius. Sed Arati versus, qui ab Gemino declarantur, obscurissimi sunt; ut minus miremur a Theone, sive scholiorum miscella, et ab Avieno haud satis intellectos fuisse. Sic enim explicant, quasi hoc Aratus sibi velit; tantumdem ex illo circulo supra terram ab oriente Capricorno ad orientem patere Cancrum, quantum sub terra est a Cancro ad Capricornum. Ita Theon. Festus autem Avienus:

Ille autem Oceani tantum descendit in æquor,
Quantum a cæruleo distat Cancro Capricornus.

Quæ sententia nugatoria est, neque ad rem perti- D net. Hoc enim circulis omnibus maximis convenit, qui æqualiter ab horizonte dividuntur. Imo in sphæra recta commune id est parallelis omnibus. Aratus autem peculiare aliquid zodiaco circulo versibus iisce complexus est. Ne multa, ὅσον, et τόσσον secundum latitudinem, ut vocant, ortivam, sive κατὰ πλάτος, non κατὰ μῆκος intelligendum est, ut docet Geminus. Quantum ait intervallum est inter punctum horizontis, a quo Capricornus oritur, et illud unde Cancer exortum facit, tantam oriendi occidendive latitudinem habet zodiacus, ac tantum spatium, ab Oceano, id est horizonte attollens sese, complectitur, similiterque occidens.

(29) *Πάσῃ δὲ ἐπὶ νυκτί.* Si Solinianum exercitatorem ausculies, vapulabit Aratus, qui δυωδεκάδα dixit pro duodecima parte, cum sit duodenarius ipse totus. Nam Casaubonum redarguit, quod apud

Νὺξ αἰεὶ τετάνυσται, ὅσον τέ περ ἥμισυ κύκλου
Ἀρχομένης ἀπὸ νυκτὸς ἀείρεται ὑψόθι γαίης.

Ἀπορεῖται δὴ, πῶς καὶ ἐν ταῖς μακροτάταις καὶ ἐν ταῖς βραχυτάταις νυξὶν ἡμικύκλιον τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου καὶ ἀνατέλλει, καὶ δύνει. Γίνεται δὲ τοῦτο διὰ τὴν ἔγκλισιν τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου. Διὰ γὰρ τὴν λοξότητα ἐν ἀνίσοις χρόνοις ἀνατέλλει, καὶ δύνει τὰ τοῦ ζωδιακοῦ [κύκλου] ἡμικύκλια. Ταπεινοτάτου μὲν γὰρ ὄντος τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου πρὸς τὸν ὁρίζοντα, ὅπερ γίνεται Αἰγόκερω πρώτης μοίρας μεσουρανούσης, ταχεῖαν ποιεῖται τὴν ἀνατολὴν τὸ ἡμικύκλιον τὸ ἀπὸ τοῦ Κριοῦ πρώτης μοίρας μέχρι Παρθένου μοίρας λ'. Πλάγιον γὰρ παραπίπτει παρὰ τὸν ὁρίζοντα, καὶ πολλὰ μέρη ἅμα τὴν ἀνατολὴν ποιεῖται. Ὀρθοτάτου δὲ ὄντος τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ὅπερ γίνεται Καρκίνου πρώτης μοίρας μεσουρανούσης, ταχεῖαν ποιεῖται B τὴν ἀνατολὴν τὸ ἡμικύκλιον τὸ ἀπὸ τοῦ Ζυγοῦ πρώτης μοίρας μέχρις Ἰχθύων μοίρας λ'· ὅθεν ἐν πολλῷ χρόνῳ τὴν ἀναφορὰν ποιεῖται. Εὐλόγως οὖν καὶ ἐν ταῖς χειμεριναῖς νυξὶ καὶ ἐν ταῖς θεριναῖς ἓξ ζώδια ἀνατέλλει, καὶ ἓξ ζώδια δύνει. Οἱ γὰρ ἀνατολικοὶ χρόνοι, τῶν ζωδίων ἴσων ὄντων κατὰ τὸ μέγεθος, ἄνισοι γίνονται κατὰ τοὺς χρόνους. Καὶ ἐν μὲν ταῖς χειμεριναῖς νυξὶ τὰ πολυχρόνιον ποιούμενα τὴν ἀνατολὴν ἀναφέρεται· ἐν δὲ ταῖς θεριναῖς νυξὶ τὰ ταχεῖαν ποιούμενα τὴν ἀνατολὴν ἀνατέλλει.

Οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι καθάπερ ἐπὶ τῶν κατὰ συζυγίαν ζωδίων ἠγνόησαν, οὕτως καὶ ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς χρόνοις τῶν ζωδίων διήμαρτον. Ὑποστησάμενοι γὰρ ὀρθότατον εἶναι τὸν ζωδιακὸν κύκλον, Καρκίνου C πρώτης μοίρας μεσουρανούσης· ἐπεὶ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀνατέλλει μὲν Ζυγὸς, δύνει δὲ Κριός· ἀπεφήναντο ἐν πλείστῳ μὲν χρόνῳ ἀνατέλλειν Ζυγὸν, ἐν πλείστῳ δὲ χρόνῳ δύνειν Κριόν. Πάλιν ἐπεὶ ταπεινότατος γίνεται ὁ τῶν ζωδίων κύκλος, Αἰγόκερω πρώτης μοίρας μεσουρανούσης, κατὰ τοῦτον δὲ τὸν καιρὸν ἀνατέλλει μὲν Κριὸς, δύνει δὲ Ζυγός· ἀπεφήναντο μὲν τάχιστα ἀνατέλλειν Κριὸν, ἐλαχίστῳ δὲ χρόνῳ δύνειν Ζυγόν. Πάλιν ἐπεὶ μέσην ἔγκλισιν λαμβάνει ὁ τῶν ζωδίων κύκλος πρὸς τὸν ὁρίζοντα, Κριοῦ πρώτης μοίρας μεσουρανούσης, καὶ Ζυγοῦ πρώτης μοίρας μεσουρανούσης· ἀνατέλλει μὲν Καρκίνος, δύνει δὲ Αἰγόκερως· ὥστε μέσον χρόνον τῆς ἀνατολῆς ἔχειν Καρκίνον, καὶ μέσον χρόνον τῆς δύσεως Αἰγόκερων· πάλιν δὲ Χηλῶν μεσουρανουσῶν, μέσον χρόνον D τῆς ἀνατολῆς ἕξει Αἰγόκερως, καὶ μέσον τῆς δύσεως χρόνον Καρκίνος. Ἡ δὲ τοσαύτη ἔκθεσις τῶν ἀνατολικῶν χρόνων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐστὶ διημαρτημένη. Ἐπεὶ γὰρ Δίδυμοι καὶ Καρκίνος τὴν αὐτὴν ἔγκλισιν ἔχουσιν ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ πρὸς τὸν ὁρίζοντα, καὶ τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ θερινοῦ

A *Nox semper est extensa, quantam medietas circuli*
A nocte incipiente attollitur supra terram.

Dubitatur jam quomodo etiam in longissimis et in brevissimis noctibus semicirculus zodiaci et oriatur et occidat. Fit autem hoc propter inclinationem zodiaci. Nam propter obliquitatem, in temporibus inæqualibus oriuntur et occidunt zodiaci semicirculi. Nam cum zodiacus **17** circulus est humillimus ad horizontem, quod fit cum Capricorni prima pars medium cœli tenet, velocem facit ortum semicirculus qui est ab Arietis prima parte usque ad Virginis partem tricesimam. Nam oblique cadit ad horizontem, et in multis partibus simul ortum facit. Cum vero zodiacus est rectissimus, quod fit, cum prima pars Cancri medium cœli tenet, velocem facit ortum et semicirculus qui est a Libræ prima parte usque ad Piscium partem tricesimam : unde in longo tempore ortum facit. Convenienter igitur et in hibernis noctibus, et in æstivis, sex signa oriuntur, et sex signa occidunt. Nam ortiva tempora, etsi signa quoad magnitudinem sunt æqualia, fiunt inæqualia secundum tempora. Et quidem in hibernis noctibus ea signa oriuntur quæ tardum faciunt ortum ; in æstivis noctibus ea oriuntur signa quæ velocem faciunt ortum.

Veteres igitur, quemadmodum non recte intellexerunt signa combinatoria, sic etiam in ortivis temporibus signorum erraverunt. Cum enim præsupposuissent zodiacum circulum tum rectissimum esse, cum Cancri prima pars medium cœli teneret; cumque hoc tempore oriatur Libra, occidat Aries : inde statuerunt longissimo tempore oriri Libram, et longissimo tempore occidere Arietem. Rursus cum humillimus fiat zodiacus, prima parte Capricorni tenente medium cœli, et hoc tempore oriatur Aries, Libra occidat : statuerunt celerrime oriri Arietem, et celerrimo tempore occidere Libram. Rursus cum mediam inclinationem zodiacus tum ad horizontem accipiat, cum prima pars Arietis medium cœli occupat, et Libræ pars prima medium cœli tenet, oriatur autem Cancer et occidat Capricornus : statuerunt igitur, medium tempus ortus habere Cancrum, et medium tempus occasus Capricornum ; rursus Chelis medium cœli tenentibus, medium tempus ortus habebit Capricornus, et medium tempus occasus Cancer. Talis expositio ortivorum temporum apud veteres falsa est. Cum enim Gemini et Cancer eamdem habeant inclinationem in zodiaco ad horizontem, eamdemque distantiam ab æstivo tropico signo, et dierum magni-

Strabonem lib. II, ἑξηκοντάδας pro alia voce depravata restitui jubens, sexagesimas partes interpretatus sit. Hoc vero Salmasius (pag. 664) ideo reprehendit, quod ea notione scribendum ἑξηκοστάδας, si quidem ἑξηκοντάς, inquit, est sexagenarius, non pars sexagesima ; sicut δεκάς non decima pars, sed decuria. Secundum hoc grammaticum interdictum vadimonium Arato dicetur; nec recusare poterit, quin ad tribunal Salmasii reus citetur, quod δωδεκάδας scripserit pro δωδεκατάδας. Ut enim ab eo, quod est ἑξηκοστός, deflecti vult τὴν ἑξηκοστάδα, sic ab δέκατος, vel δωδέκατος formare oportebit δεκατάδας, vel δωδεκατάδας. Apage has ineptias : τοῦτο νομοθετοῦντός ἐστι τοῖς ὀνόμασιν, οὐκ ἀληθεύοντος, ut cum Nazianzeno loquar. Postremo vel Strabo ipse correctoris licentiam refrenat, apud quem paucis post illa versibus, τῶν ἑξηκοντάδων vocabulum legitur.

tudines æquales, et Cancro mediante in cœlo, oriatur Libra : in temporibus æqualibus oriuntur Virgo et Libra.

Cumque rectissimus fiat zodiacus, Geminis et Cancro medium cœli tenentibus, longissimo tempore oriuntur Virgo et Libra, et non tantum Chelæ, ut veteres opinabantur.

Rursus cum Sagittarius et Capricornus eamdem habeant ad horizontem inclinationem, et Sagittario medium cœli tenente oriantur Pisces, occidat Virgo : Capricorno medium cœli occupante, oriatur Aries, occidat Libra, fiatque humillimus zodiacus, cum Sagittarius et Capricornus in cœlo mediant : in brevissimo tempore occidunt Virgo et Libra.

Rursus vero cum Piscibus medium cœli tenentibus oriantur Gemini : Ariete medium cœli occupante oriatur Cancer : Piscibus vero et Ariete in cœlo mediantibus, mediam inclinationem habeat zodiacus : medium igitur tempus ortus continent Gemini et Cancer, Sagittarius vero et Capricornus occasus.

Similiter cum, Virgine et Chelis medium cœli tenentibus, mediam inclinationem zodiacus habere dicatur, et Virgine medium cœli tenente, oriatur Sagittarius, occidant Gemini ; Chelis vero cœli medium occupantibus oriatur Capricornus, occidat Cancer, medium tempus habebunt ortus Sagittarius et Capricornus, occasus vero Gemini et Cancer.

Ex his manifestum est quod ea signa quæ æqualiter a punctis tropicis et æquinoctialibus distant, æqualibus temporibus oriantur et occidant; et cum omni nocte sex signa oriantur in horis 12, et omni die sex signa oriantur in horis 12, manifestum est quod et in die et in nocte 12 signa oriantur in horis 24, et unum signum in 2 horis secundum medium ortuum tempus. Et rursus cum omni nocte sex signa oriantur in horis 12, manifestum est ex iisdem, quod unum signum in duabus horis occidat, et 12 signa oriantur, et occidant in horis æquinoctialibus 24, et omnium signorum tempus ortus et occasus, simul sumptum, sit æquale tempori horarum æquinoctialium 24, et quod quæcunque signa longissimo tempore oriuntur, ea brevissimo tempore occidant : quæ vero brevissimo tempore oriuntur, ea longissimo tempore occidant.

A τροπικοῦ σημείου, καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν ἴσα· καὶ Διδύμων μὲν μεσουρανούντων ἀνατέλλει Παρθένος· Καρκίνου δὲ μεσουρανοῦντος, ἀνατέλλει Ζυγός· ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἀνατέλλουσι Παρθένος καὶ Ζυγός.

Καὶ ἐπεὶ ὀρθότατος γίνεται ὁ τῶν ζωδίων κύκλος, Διδύμου καὶ Καρκίνου μεσουρανούντων, ἐν πλείστῳ χρόνῳ ἀνατέλλουσι Παρθένος καὶ Ζυγὸς, καὶ οὐ μόνον αἱ Χηλαὶ, καθάπερ οἱ ἀρχαῖοι διελάμβανον.

Πάλιν δὲ ἐπεὶ Τοξότης καὶ Αἰγόκερως τὴν αὐτὴν ἔγκλισιν ἔχουσι πρὸς τὸν ὁρίζοντα, καὶ Τοξότου μεσουρανοῦντος, ἀνατέλλουσιν Ἰχθύες, δύνει δὲ Παρθένος· Αἰγόκερω δὲ μεσουρανοῦντος, ἀνατέλλει μὲν Κριὸς, δύνει δὲ Ζυγὸς, καὶ γίνεται ταπεινότατος ὁ τῶν ζωδίων κύκλος, Τοξότου καὶ Αἰγόκερω μεσουρανούντων· ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ δύνουσι Παρθένος καὶ
B Ζυγός.

Πάλιν δὲ ἐπεὶ Ἰχθύων μεσουρανούντων ἀνατέλλουσι Δίδυμοι, Κριοῦ μεσουρανοῦντος ἀνατέλλει Καρκίνος, Ἰχθύων δὲ καὶ Κριοῦ μεσουρανούντων, μέσην ἔγκλισιν ἔχει ὁ ζωδιακὸς κύκλος· μέσον ἄρα χρόνον τῆς ἀνατολῆς περιέχουσι Δίδυμοι καὶ Καρκίνος, δύσεως δὲ Τοξότης καὶ Αἰγόκερως.

Ὁμοίως δὲ ἐπεὶ Παρθένου καὶ Χηλῶν μεσουρανουσῶν μέσην ἔγκλισιν ἔχειν λέγεται ὁ ζωδιακὸς κύκλος, καὶ Παρθένου μεσουρανούσης, ἀνατέλλει μὲν Τοξότης, δύνουσι δὲ Δίδυμοι· Χηλῶν δὲ μεσουρανουσῶν ἀνατέλλει Αἰγόκερως, δύνει δὲ Καρκίνος· μέσον χρόνον περιέξουσι τῆς ἀνατολῆς Τοξότης καὶ Αἰγόκερως,
C τῆς δὲ δύσεως Δίδυμοι καὶ Καρκίνος.

Ἐκ δὲ τούτων φανερὸν, ὅτι τὰ ἴσον ἀπέχοντα τῶν τροπικῶν, καὶ τῶν ἰσημερινῶν σημείων ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἀνατέλλει, καὶ δύνει· καὶ ἐπεὶ ἐν πάσῃ νυκτὶ ἓξ ζώδια ἀνατέλλει ἐν ὥραις ιϐʹ, φανερὸν, ὅτι καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ νυκτὶ ιϐʹ ζώδια ἀνατέλλει ἐν ὥραις κδʹ, τὸ δὲ ἓν ζώδιον ἀνατέλλει ἐν δυσὶν ὥραις κατὰ τὸν μέσον τῶν ἀνατολῶν χρόνον. Καὶ πάλιν ἐπεὶ ἐν πάσῃ νυκτὶ ἓξ ζώδια δύνει ἐν ὥραις ιϐʹ, φανερὸν ἐκ τῶν αὐτῶν, ὅτι τὸ ἓν ζώδιον ἐν δυσὶν ὥραις δύνει, καὶ ιϐʹ ζώδια ἀνατέλλει καὶ δύνει ἐν ὥραις ἰσημεριναῖς κδʹ· καὶ πάντων τῶν ζωδίων ὁ συναμφότερος χρόνος τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεώς ἐστιν ἴσος ὡρῶν ἰσημερινῶν κδʹ· καὶ ὅσα μὲν τῶν ζωδίων ἐν πλεί-
D στῳ χρόνῳ ἀνατέλλει, ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ δύνει· ὅσα δὲ ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ ἀναφέρεται, ἐν πλείστῳ χρόνῳ δύνει.

18 CAPUT VI.

De mensibus.

Mensis est tempus a conjunctione ad conjunctionem, aut a plenilunio ad plenilunium. Est autem conjunctio, cum in eadem parte fuerint sol et luna : quod fit circa tricesimum diem lunæ. Plenilunium dicitur, cum luna secundum diametrum

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Περὶ μηνῶν.

Μήν ἐστι χρόνος (30) ἀπὸ συνόδου ἐπὶ σύνοδον, ἢ ἀπὸ πανσελήνου ἐπὶ πανσέληνον. Ἔστι δὲ σύνοδος μὲν, ὅταν ἐν τῇ αὐτῇ μοίρᾳ γένηται ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη· τοῦτ' ἔστι περὶ τὴν τριακάδα σελήνης. Πανσέληνος δὲ λέγεται, ὅταν ἡ σελήνη κατὰ διάμετρον

(30) *Μὴν ἐστι χρόνος.* Sextum hoc caput Gemini longe utilissimum est, ac pulcherrimum ad anni Græci et Attici veteris formam explicandam. Eo nos usi sumus passim lib. I et II *De doctr. temp.*

γίνηται τῷ ἡλίῳ· τοῦτο δέ ἐστι περὶ τὴν διχομηνίαν. Ἔστι δὲ μηνιαῖος χρόνος (31) ἡμερῶν κθ' α'/β' α'/λγ' ἐν δὲ τῷ μηνιαίῳ χρόνῳ ἡ σελήνη διαπορεύεται τόν τε τῶν ζωδίων κύκλον, καὶ ἔτι τὴν περιφέρειαν ἣν ὁ ἥλιος ἐν τῷ μηνιαίῳ χρόνῳ εἰς τὰ ἑπόμενα τῶν ζωδίων μεταβαίνει. Αὐτὴ δέ ἐστιν ὡς ἔγγιστα ζωδίου· ὥστε ἐν τῷ μηνιαίῳ χρόνῳ ιγ' ζώδια ὡς ἔγγιστα κινεῖσθαι τὴν σελήνην. Ἔστι δὲ ὁ μὲν ἀκριβὴς μηνιαῖος χρόνος, καθάπερ εἴρηται, ἡμερῶν κθ' α'/β' α'/λγ'· οἱ δὲ πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀγωγὴν ὁλοσχερέστερον λαμβανόμενοι μηνιαῖοι χρόνοι εἰσὶν ἡμερῶν κθ α'/β', ὥστε τὸν δίμηνον χρόνον γενέσθαι ἡμερῶν νθ'. Ὅθεν διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν οἱ κατὰ πόλιν μῆνες ἐναλλὰξ ἄγονται πλήρεις καὶ κοῖλοι· διὰ τὸ τὴν σελήνην δίμηνον ἡμερῶν εἶναι νθ'.

A opponitur soli. Hoc fit circa medium mensem. Est autem menstruum tempus dierum 29 1/2 1/33; in menstruo autem tempore luna peragrat et circulum zodiacum, et præterea eum arcum quem sol in menstruo tempore in consequentia signa transit. Hic arcus autem fere est unius signi. Itaque in menstruo tempore luna fere 13 signa percurrit. Est autem exactum menstruum tempus, sicut dictum est, dierum 29 1/2 1/33, quæ vero menstrua tempora ad civilem usum minus accurate sumuntur, ea sunt dierum 29 1/2, ita ut bimestre tempus fiat dierum 59: unde propter hanc causam civiles menses alternatim aguntur pleni, et cavi: propterea quod luna bimestris sit dierum 59.

B

Ἐκ δὲ τούτων συνάγεται ὁ κατὰ σελήνην ἐνιαυτὸς ἡμερῶν τνδ'. Ἐὰν γὰρ τὰς τοῦ μηνὸς ἡμέρας τὰς κθ' α'/β' δωδεκάκις πολλαπλασιάσωμεν, ἀποτελεσθήσονται ἡμέραι αἱ τοῦ κατὰ σελήνην ἐνιαυτοῦ τνδ'. Ἄλλος γάρ ἐστι καθ' ἥλιον ἐνιαυτὸς, καὶ ἄλλος κατὰ σελήνην. Ὁ μὲν γὰρ τοῦ ἡλίου ιβ' ζωδίων ἔχει περιδρομὴν τοῦ ἡλίου· ὅπερ εἰσὶν ἡμέραι τξε' α'/δ'· ὁ δὲ τῆς σελήνης, ιβ' μηνῶν περιέχει χρόνον τῆς σελήνης, ὅπερ ἐστὶν ἡμέραι τνδ', ἐπεὶ οὔτε ὁ μὴν ἐξ ὅλων ἡμερῶν συνέστηκεν, οὔτε ὁ καθ' ἥλιον ἐνιαυτός. Ἐζητεῖτο οὖν χρόνος ὑπὸ τῶν ἀστρολόγων, ὃς περιέχει ὅλας ἡμέρας, καὶ ὅλους μῆνας, καὶ ὅλους ἐνιαυτούς.

Ex his autem colligitur lunaris annus dierum 354. Si enim unius mensis dies 29 1/2 duodecies multiplicaverimus, efficientur lunaris anni dies 354. Alius enim est annus solaris, et alius annus lunaris. Solaris enim annus habet circuitum solis per 12 signa, qui habet dies 365 1/₄: at lunaris annus continet tempus 12 mensium lunarium, quod est dierum 354. Siquidem nec mensis ex integris constat diebus, nec annus solaris. Quærebatur igitur tempus ab astrologis quod integros dies, et integros menses, et integros annos contineret.

C

Πρόθεσις γὰρ ἦν τοῖς ἀρχαίοις (32) τοὺς μὲν μῆνας ἄγειν κατὰ σελήνην, τοὺς δὲ ἐνιαυτοὺς καθ' ἥλιον. Τὸ γὰρ ὑπὸ τῶν νόμων καὶ τῶν χρησμῶν παραγγελλόμενον, τὸ θύειν κατὰ γ', ἤγουν τὰ πάτρια, μῆνας, ἡμέρας, ἐνιαυτούς· τοῦτο διέλαβον ἅπαντες οἱ Ἕλληνες τῷ τοὺς μὲν ἐνιαυτοὺς συμφώνως ἄγειν τῷ ἡλίῳ, τὰς δὲ ἡμέρας καὶ τοὺς μῆνας τῇ σελήνῃ. Ἔστι δὲ τὸ μὲν καθ' ἥλιον ἄγειν τοὺς ἐνιαυτοὺς τὸ περὶ τὰς αὐτὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ τὰς αὐτὰς θυσίας τοῖς θεοῖς ἐπιτελεῖσθαι, καὶ τὴν μὲν ἐαρινὴν θυσίαν διὰ παντὸς κατὰ τὸ ἔαρ συντελεῖσθαι, τὴν δὲ θερινὴν κατὰ τὸ θέρος· ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τοὺς λοιποὺς καιροὺς τοῦ ἔτους τὰς αὐτὰς θυσίας πίπτειν. Τοῦτο γὰρ ὑπέλαβον προσηνὲς καὶ κεχαρισμένον εἶναι τοῖς θεοῖς. Τοῦτο δὲ ἄλλως οὐκ ἂν δύναιτο γενέσθαι, εἰ μὴ αἱ τροπαὶ καὶ αἱ ἰσημερίαι περὶ τοὺς αὐτοὺς τόπους γίγνοιντο. Τὸ δὲ κατὰ σελήνην ἄγειν τὰς ἡμέρας τοιοῦτόν ἐστι, τὸ ἀκολούθως τοῖς τῆς σελήνης φωτισμοῖς τὰς προσηγορίας τῶν ἡμερῶν γίνεσθαι. Ἀπὸ γὰρ τῶν τῆς σελήνης φωτισμῶν αἱ προσηγορίαι τῶν ἡμερῶν κατωνομάσθησαν.

Propositum enim fuit veteribus menses quidem agere secundum lunam, annos vero secundum solem. Quod enim a legibus et oraculis præcipiebatur, ut sacrificarent secundum tria, videlicet patria, menses, dies, annos; hoc ita distincte faciebant universi Græci, ut annos agerent congruenter cum sole; dies vero, et menses cum luna. Porro secundum solem annos agere est circa easdem tempestates anni eadem sacrificia diis perfici; et vernum sacrificium semper in vere consummari, æstivum autem in æstate: similiter et in reliquis anni temporibus eadem sacrificia cadere. Hoc enim putabant acceptum et gratum esse diis. Hoc autem aliter fieri non posset, nisi conversiones solstitiales et æquinoctia in iisdem zodiaci locis fierent. Se-
D cundum lunam vero dies agere est tale, ut congruant cum lunæ illuminationibus appellationes dierum. Nam a lunæ illuminationibus appellationes dierum sunt denominatæ.

Ἐν ᾗ μὲν γὰρ ἡμέρᾳ νέα ἡ σελήνη φαίνεται, κατὰ συναλοιφὴν νεομηνία [32] προσηγορεύθη· ἐν ᾗ δὲ

In qua enim die luna apparet nova, ea per synalœphen, seu compositionem, νεομηνία, id est, no-

[32] f. νουμηνια.

(31) *Ἔστι δὲ μηνιαῖος χρόνος*. Non exactus hic lunaris syzygiæ modus est, ut ex pag. 21 constabit.

(32) *Πρόθεσις γὰρ ἦν τοῖς ἀρχαίοις*. Hic minimum annum usurpat Geminus pro majori, et ex pluribus conflato: cujusmodi erat octaeteris enneadecaeteris; qui annus Cleostrati, vel Harpali, vel Metonis, aut Calippi nominari consueverat. Hæc vel pueris ignorare non licet.

vilunium appellatur; in qua vero die secundam facit apparitionem, eam secundam lunam vocarunt; apparitionem lunæ, quæ circa medium mensis fit, ab ipso eventu, διχομηνίαν, id est medietatem mensis nominarunt, ac summatim omnes dies a lunæ illuminationibus denominarunt. Unde etiam tricesimam mensis diem, cum ultima sit, ab ipso eventu triacada vocarunt. His consentanea etiam Aratus in appellationibus dierum demonstrat, cum sic inquit:

Nonne vides, cum parva cornibus luna
Vesperi apparuerit, crescentis docet
Mensis (signum) *inde cum primus splendor diffunditur,*
Ut umbram faciat, tendit ad quartum diem.
Octo dies in medio orbe luminis medietatem mensis tota facie (33).
B *Semper autem alio tempore alias frontes inclinans*
Dixerit, quota mensis aurora circumvolvatur.

19 In his enim perspicue inquit ab illuminationibus lunæ appellationes dierum denominatas esse. Hujus quod secundum lunam accurate dies Græci agant, argumentum est hoc, quod solis eclipses fiant in triacade, hoc est die tricesima. Tunc enim luna conjungitur cum sole, et in eodem gradu constituitur. Lunæ vero eclipses contingant ea nocte quæ tendit ad medietatem mensis. Tunc enim secundum diametrum luna soli opponitur, et incidit in umbram terræ. Cum igitur et anni accurate agantur secundum solem, et menses et dies secundum lunam, tunc putant Græci se secundum patria sacrificare; hoc autem est iisdem temporibus anni C eadem sacrificia diis consummare. Atque Ægyptii quidem contrariam Græcis et sententiam et propositum habuerunt. Neque enim annos agunt secundum solem, neque menses et dies secundum lunam, sed propria quadam ratione sunt usi. Volunt enim sacrificia diis fieri non secundum idem tempus anni; sed ea per omnes anni quadrantes ire, et fieri ex æstivo festo et hibernum, et autumnale, et vernum. Agunt enim annum dierum 365, duodecim enim menses agunt 30 dierum, et quinque dies epactas addunt. Sed quadrantem illum diei non intercalant propter prædictam causam; ut videlicet illis festa anticipent. Nam in quatuor annis uno die Ægyptii deficiunt a sole, in 40 annis decem diebus deficient D propter annum solis. Itaque etiam totidem diebus anticipant festa, ut ne contingant secundum eosdem quadrantes anni. In annis vero 120 menstrua erit varietas, respiciendo cum ad annum solis, tum ad anni quadrantes. Quamobrem erratum illud, quod apud Græcos circumfertur, cum propter temporis longitudinem approbatione dignum sit habitum, etiam ad nostra usque tempora pro vero creditum fuit. Putant enim plurimi Græcorum in festum Isi-

A ἡμέρᾳ τὴν δευτέραν φάσιν ποιεῖται, δευτέραν προσηγόρευσαν· τὴν δὲ κατὰ μέσον τοῦ μηνὸς γινομένην φάσιν τῆς σελήνης ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ συμβαίνοντος διχομηνίαν ἐκάλεσαν. Καὶ καθόλου δὲ πάσας τὰς ἡμέρας ἀπὸ τῶν τῆς σελήνης φωτισμῶν προσωνόμασαν. Ὅθεν καὶ τὴν τριακοστὴν τοῦ μηνὸς ἡμέραν ἐσχάτην οὖσαν ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ συμβαίνοντος τριακάδα ἐκάλεσαν. Τούτοις δὲ ἀκολούθως καὶ ὁ Ἄρατος ἐπὶ τῶν προσηγοριῶν τῶν ἡμερῶν ἀποφαίνεται, λέγων οὕτως·

Οὐχ ὁράᾳς, ὀλίγη μὲν ὅταν κεράεσσι σελήνη
Ἑσπερόθεν φαίνηται, ἀεξομένοιο διδάσκει
Μηνὸς, ὅτε πρώτη ἀποκλίναται αὐτόθεν αὐγὴ,
Ὅσσον ἐπισκιάειν ἐπὶ τέτρατον ἦμαρ ἰοῦσα.
Ὀκτὼ δ' ἐν διχάσει· διχόμηνα δὲ παντὶ προσώπῳ.
Αἰεὶ δ' ἄλλοθεν ἄλλα παρακλίνουσα μέτωπα
Εἴρῃ, ὁποσταίη μηνὸς περιτέλλεται ἠώς.

Ἐν γὰρ τούτοις σαφῶς φησιν ἐκ τῶν φωτισμῶν τῆς σελήνης τὰς προσηγορίας τῶν ἡμερῶν κατωνομάσθαι. Τοῦ δὲ κατὰ σελήνην ἄγειν ἀκριβῶς τὰς ἡμέρας παράδειγμά ἐστι τὸ τὰς μὲν τοῦ ἡλίου ἐκλείψεις γίνεσθαι τῇ τριακάδι. Τότε γὰρ συνοδεύει ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ, καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν μοῖραν γίνεται. Τὰς δὲ τῆς σελήνης ἐκλείψεις νυκτὶ τῇ φερούσῃ εἰς τὴν διχομηνίαν. Τότε γὰρ κατὰ διάμετρον γίνεται ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ, καὶ ἐμπίπτει εἰς τὸ τῆς γῆς σκίασμα. Ὅταν οὖν καὶ οἱ ἐνιαυτοὶ ἀκριβῶς ἄγωνται καθ' ἥλιον, καὶ οἱ μῆνες, καὶ αἱ ἡμέραι κατὰ σελήνην, τότε νομίζουσιν οἱ Ἕλληνες κατὰ τὰ πάτρια θύειν· τοῦτο δ' ἐστὶ κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ τὰς αὐτὰς θυσίας τοῖς θεοῖς συντελεῖσθαι. Οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι (34) τὴν ἐναντίαν διάληψιν καὶ πρόθεσιν ἐσχήκασι τοῖς Ἕλλησιν. Οὔτε γὰρ τοὺς ἐνιαυτοὺς ἄγουσι καθ' ἥλιον, οὔτε τοὺς μῆνας καὶ τὰς ἡμέρας κατὰ τὴν σελήνην· ἀλλ' ἰδίᾳ τινὶ ὑποστάσει κεχρημένοι εἰσί. Βούλονται γὰρ τὰς θυσίας τοῖς θεοῖς μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ γίνεσθαι· ἀλλὰ διὰ πασῶν τῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ ὡρῶν διελθεῖν· καὶ γίνεσθαι τὴν θερινὴν ἑορτὴν καὶ χειμερινὴν, καὶ φθινοπωρινὴν, καὶ ἐαρινήν. Ἄγουσι γὰρ τὸν ἐνιαυτὸν ἡμερῶν τριακοσίων ἑξήκοντα πέντε· δώδεκα γὰρ μῆνας ἄγουσι τριακονθημέρους καὶ πέντε ἡμέρας ἐπάγουσι. Τὸ δὲ α'/δ' οὐκ ἐπάγουσι διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν, ἵνα αὐτοῖς ἀναποδίζωνται αἱ ἑορταί. Ἐν γὰρ τοῖς δ' ἔτεσι μιᾷ ἡμέρᾳ ὑστεροῦσι παρὰ τὸν ἥλιον· ἐν δὲ τοῖς μ' ἔτεσι ι' ἡμέραις ὑστερήσουσι παρὰ τὸν τοῦ ἡλίου ἐνιαυτόν· ὥστε καὶ τοσαύταις ἡμέραις ἀναποδίζουσιν αἱ ἑορταὶ, πρὸς τὸ μὴ γίνεσθαι κατὰ τὰς αὐτὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ. Ἐν δὲ τοῖς ρκ' [33] ἔτεσι μηνιαῖον ἔσται τὸ παράλλαγμα καὶ πρὸς τὸν τοῦ ἡλίου ἐνιαυτὸν, καὶ πρὸς τὰς κατὰ τὸ ἔτος ὥρας. Δι' ἣν αἰτίαν καὶ τὸ περιφερόμενον ἁμάρτημα παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐκ πολλῶν χρόνων παραδοχῆς

[33] γρ. ρκε'.

(33) Id est integro orbe lucens.

(34) *Οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι.* Hic locus Soliniani commentatoris castigat errorem, qui annum Ægypliacum ita contexuit, ut præter dies CCCLXV horæ sex quotannis insererentur.

A ἠξιωμένον μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων πεπίστευται. Ὑπολαμβάνουσι γὰρ οἱ πλεῖστοι (35) τῶν Ἑλλήνων ἅμα τοῖς Ἰσίοις κατ' Αἰγυπτίους καὶ κατ' Εὔδοξον εἶναι χειμερινὰς τροπάς· ὅπερ ἐστὶ παντάπασι ψεῦδος. Μηνὶ γὰρ ὅλῳ παραλλάσσει τὰ Ἴσια πρὸς τὰς χειμερινὰς τροπάς. Ἐῤῥύη δὲ τὸ ἁμάρτημα ἀπὸ τῆς προειρημένης αἰτίας· πρὸ γὰρ ρκ' ἐτῶν συνέπεσε κατ' αὐτὰς τὰς χειμερινὰς τροπὰς ἄγεσθαι τὰ Ἴσια· ἐν ἔτεσι δὲ τέσσαρσι μιᾶς ἡμέρας ἐγένετο παράλλαγμα. Τοῦτο οὖν οὐκ αἰσθητὴν ἔσχε παραλλαγὴν πρὸς τὰς κατ' ἔτος ὥρας. Ἐν ἔτεσι δὲ μ' ἡμερῶν ι' ἐγένετο παράλλαγμα. Οὐδ' οὕτως αἰσθητὴν εἶναι συμβαίνει τὴν παραλλαγήν. Νυνὶ μέντοιγε μηνιαίας γινομένης παραλλαγῆς ἐν ρκ' ἔτεσιν, ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολείπουσιν ἀγνοίας οἱ διαλαμβάνοντες ἐν τοῖς B Ἰσίοις κατ' Αἰγυπτίους, καὶ κατ' Εὔδοξον τὰς χειμερινὰς τροπὰς εἶναι. Μιᾷ μὲν γὰρ ἡμέρᾳ ἢ δυσὶ διενεχθῆναι ἐνδεχόμενόν ἐστι· μηνιαῖον δὲ παράλλαγμα ἀδύνατόν ἐστι λαθεῖν. Καὶ γὰρ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν ἐλέγχειν δύναται, μεγάλην ἔχοντα παραλλαγὴν πρὸς τὰς χειμερινὰς τροπάς. Καὶ αἱ τῶν ὡρολογίων καταγραφαὶ ἐκδήλους ποιοῦσι τὰς κατ' ἀλήθειαν γινομένας τροπάς, καὶ μάλιστα παρ' Αἰγυπτίοις ἐν παρατηρήσει γενομένοις. Ὅθεν τὰ Ἴσια πρότερον μὲν ἤγετο [21] κατὰ τὰς χειμερινὰς τροπάς· καὶ πρότερον δ' ἔτι κατὰ θερινὰς τροπάς· ὡς καὶ Ἐρατοσθένης (36) ἐν τῷ *Περὶ τῆς ὀκταετηρίδος* ὑπομνήματι μνημονεύει· καὶ ἀχθήσεται πάλιν κατὰ φθινόπωρον, καὶ κατὰ τὰς θερινὰς τροπάς, καὶ κατὰ τὸ ἔαρ, καὶ κατὰ τὰς χειμερινὰς τροπάς. Ἐν ἔτεσι γὰρ C χιλίοις τετρακοσίοις ἑξήκοντα ἅπασαν ἑορτὴν διελθεῖν δεῖ διὰ πασῶν τῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ ὡρῶν, καὶ πάλιν ἀποκατασταθῆναι ἐπὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν τοῦ ἔτους.

dis, secundum Ægyptios et secundum Eudoxum, hibernas conversiones incidere. Quod falsum est omnino. Mense enim toto festum Isidis distat ab hibernis conversionibus. Fluxit autem erratum illud ex causa prædicta; nam ante 120 annos contigit ut festum Isidis in ipsis hibernis conversionibus ageretur: in annis autem quatuor unius diei fiebat variatio. Hoc igitur non habuit sensibilem varietatem ad anni tempestates. In annis autem 40 facta est decem dierum variatio. Nec sic quidem evenit sensibilem fieri mutationem. At nunc cum in annis 120 fiat menstrua varietas, excessum ignorantiæ non relinquunt ii qui putant in festo Isidis, secundum Ægyptios et secundum Eudoxum, hibernas fieri conversiones. Uno enim die aut duobus dissentire aliquos hac de re possibile est; at menstruam varietatem latere, impossibile est. Etenim magnitudines dierum, cum habeant magnam mutationem in hibernis conversionibus, eos arguere possunt. Et horologiorum descriptiones manifestas faciunt veras conversiones, et maxime apud Ægyptios, qui eas observant. Unde festum Isidis prius quidem fiebat in hibernis conversionibus: et adhuc prius in æstivis conversionibus: sicut et Eratosthenes in commentario *De octaeteride* meminit: et agetur iterum in autumno, et in æstivis conversionibus, et in vere, et in hibernis conversionibus. In annis enim 1460 omne festum transire oportet per omnes anni quadrantes; et rursus restitui ad idem tempus anni. **20**
Ægyptii igitur secundum propriam hypothesin propositi finis; Græci vero, cum contrariam sententiam habeant, annos agunt secundum solem, dies vero, et menses secundum lunam.

Οἱ μὲν οὖν Αἰγύπτιοι κατὰ τὴν ἰδίαν ὑπόστασιν τοῦ προκειμένου τέλους, οἱ δὲ Ἕλληνες, τὴν ἐναντίαν γνώμην ἔχοντες, τοὺς μὲν ἐνιαυτοὺς καθ' ἥλιον ἄγουσι, τοὺς δὲ μῆνας καὶ τὰς ἡμέρας κατὰ σελήνην.

[21] γρ. ἐγένετο.

(35) *Ὑπολαμβάνουσι γὰρ οἱ πλεῖστοι.* Mirum est Achillem Tatium in eodem errore versari cap. 23 *Isagog.* sub finem. Igitur quod Isia olim in τροπὰς incidissent, id esse perpetuum arbitrabantur imperiti. Quos ex eo refellit Geminus, quod ante annos CXX, quam scribebat, illud accidisset, ac proinde tempore suo solidum jam mensem festum idem τροπάς anteverteret. Scalig. lib. II *De emend. temp.*, capite *De octaeter. Eudoxi*, ex hoc Gemini loco colligebat Eudoxum octaeteridem suam ab Isiis D auspicatum esse, quasi hoc Geminus diceret, ab anno illo, unde octaeteridem suam inchoavit Eudoxus, ad ætatem suam annos elapsos esse centum et viginti. Porro cum Eudoxum anno tertio olympiadis CIII octaeteridem suam cœpisse putet, Nabonassari CCCLXXXIII; si ad hunc annos adjicias CXX, confiet annus Nabonassari DIV, quo scribebat Geminus. Ita erit Hipparcho vetustior. Ad hanc dubitationem nihil se quod respondeat habere fatetur. Sed nullus hic erat hæsitandi locus. Non enim Isia in ipsiusmet Eudoxei anni primi τροπάς incurrisse vult Geminus ante CXX annos quam scriberet, verum in illum ipsum diem, in quem τροπάς Eudoxus conjecerat: cuique affixas easdem esse posteritas deinceps omnis existimabat, solaris anticipationis ignara. Nos Eudoxum circa olympiadem XCVIII condidisse octaeteridem suam ostendimus lib. II *De doctr. temp.*, cap. 6, quo tempore solstitium hibernum verum cadebat in Decembris XXV, medium in XXVI. Jam Isia, de quibus Geminus loquitur, ea esse videntur, quæ ab XVII die Athyr ad XX fiebant, ut testis est Plutarchus tract. *De Iside et Osiride* (pag. 366 edit. Græco-Lat.). Nam ea πένθιμα, et lugubria fuisse scribit; et inter illorum causas hanc recenset, quod contractis diebus noctes fiant longiores. At Achilles Tatius capite 23, docet ob hanc eamdem causam Isia, quæ in τροπάς incidunt, ab Ægyptiis celebrari solita. Quare nullum jam dubium est, de quibus Isiis intelligendus sit Geminus. Hunc enim certum est de iis agere, quæ XVII Athyr inibant. Athyr, inquam, vagi, non Juliani et fixi. Quo posito facile erit investigare quod a Gemino tempus hoc loco designetur. Nam ut XVII dies Athyr in Decembris XXVI incidat, necesse est Neomeniam Thoth cadere in Octobris XI. Id accidit primum anno Nabonassari DLII, quarto olympiadis CXLV, periodi Julianæ 4517. Adde igitur annos 120, exsistet annus periodi Julianæ 4637, quartus olympiadis CLXXV, Urbis conditæ DCLXXVII. Sullæ itaque tempore floruit Geminus noster. In lib. II *De doctrina temporum*, cap. 6, non multum ablusimus ab hoc calculo. Sed τροπάς Eudoxi ex communi et Scaligeriana sententia constituimus quarto die post solstitium, in XXX Decembris, ut ex hypothesi et concessis ab illo rebus argumentatio nostra procederet.

(36) *Ὡς καὶ Ἐρατοσθένης.* Hujus libri Eratosthenis meminit et Tatius.

Veteres igitur agebant menses 30 dierum; menses autem intercalares propter annum solis. Cum autem per apparentiam statim veritas deprehenderetur, eo quod dies et menses non responderent lunæ, anni vero non congruerent cum sole, hinc quærebant periodum, quæ in annis responderet soli, in mensibus vero et diebus lunæ. Continet autem hujus periodi tempus integros menses, et integros dies, et integros annos. Primam autem constituerunt periodum octaeteridis, quæ continet menses quidem 99, in quibus intercalares menses sunt tres, dies vero 2922, et annos octo. Constituerunt autem octaeterida hoc modo: Cum enim annus solaris sit dierum 365 1/4, annus vero lunaris sit dierum 354, acceperunt excessum, quo excedit annus solaris annum lunarem. Excessus autem hic est dierum 11 1/4. Si igitur secundum lunam agamus menses, in anno deficiemus ab anno solis diebus 11 1/4. Quæsiverunt igitur, quoties hi dies multiplicati efficiant integros dies et integros menses. Octies ergo multiplicati efficiunt integros dies et integros menses; dies quidem 90, menses vero tres. Si igitur in anno juxta solem deficimus diebus 11 1/4, manifestum est quod in octo annis deficiemus juxta solem diebus 90, qui sunt menses tres. Quam ob causam in quavis octaeteride tres aguntur menses intercalares, ut defectus qui fit singulis annis a sole, repleatur, et rursus a principio, cum octo anni fuerint elapsi, festa congruant ad easdem anni tempestates. Hoc enim cum fit, sacrificia diis semper perficientur in iisdem anni tempestatibus.

Jam vero cum menses intercalares, quantum fieri poterat, ex æquo collocarent (neque enim exspectandum erat, donec menstrua fieret variatio ad apparentiam, neque juxta solarem cursum integer mensis erat antevertendus), ob eam causam intercalares menses constituerunt agi in tertio anno, et quinto, et octavo; duos quidem menses, interjectis duobus annis: unum vero mensem, uno duntaxat anno interposito. Nihil autem refert, etiamsi in aliis annis eamdem dispositionem intercalarium mensium aliquis faceret. Agitur autem lunaris annus dierum 354: quam ob causam putaverunt men-

A Οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι τοὺς μῆνας τριακονθημέρους ἦγον· τοὺς δὲ ἐμβολίμους παρ' ἐνιαυτόν. Ταχέως δὲ ὑπὸ τοῦ φαινομένου ἐλεγχομένης τῆς ἀληθείας διὰ τὸ τὰς ἡμέρας καὶ τοὺς μῆνας μὴ συμφωνεῖν τῇ σελήνῃ, τοὺς δ' ἐνιαυτοὺς μὴ στοιχεῖν τῷ ἡλίῳ. Ὅθεν ἐζήτουν [38] περίοδον, ἥτις κατὰ μὲν τοὺς ἐνιαυτοὺς τῷ ἡλίῳ συμφωνήσει, κατὰ δὲ τοὺς μῆνας καὶ τὰς ἡμέρας τῇ σελήνῃ. Περιέχει δὲ ὁ τῆς περιόδου χρόνος ὅλους μῆνας, καὶ ὅλας ἡμέρας, καὶ ὅλους ἐνιαυτούς. Πρῶτον δὲ συνεστήσαντο τὴν περίοδον τῆς ὀκταετηρίδος, ἥτις περιέχει μὲν μῆνας ϟθ', ἐν οἷς ἐμβόλιμοι γ', ἡμέρας δὲ βϡκβ', ἔτη δὲ η'. Συνεστήσαντο δὲ τὴν ὀκταετηρίδα τὸν τρόπον τοῦτον· Ἐπεὶ γὰρ ὁ καθ' ἥλιον ἐνιαυτὸς ἡμερῶν ἐστι τξε', α'/δ'. ὁ δὲ κατὰ σελήνην ἐνιαυτός ἐστιν ἡμερῶν τνδ', ἔλαβον τὴν ὑπερβο- B λὴν ἣν ὑπερέχει ὁ καθ' ἥλιον ἐνιαυτὸς τοῦ κατὰ σελήνην. Εἰσὶ δὲ ἡμέραι ια' α'/δ'. Ἐὰν ἄρα κατὰ σελήνην ἄγωμεν τοὺς μῆνας ἐν τῷ ἐνιαυτῷ, ὑστερήσομεν ἡμέρας παρὰ τὸν τοῦ ἡλίου ἐνιαυτὸν ια' α'/δ. Ἐζήτησαν οὖν ποσάκις αὗται αἱ ἡμέραι πολυπλασιασθεῖσαι ἀποτελοῦσιν ὅλας ἡμέρας καὶ ὅλους μῆνας. Ὀκτάκις οὖν πολυπλασιασθεῖσαι ἀποτελοῦσιν ὅλας ἡμέρας καὶ ὅλους μῆνας· ἡμέρας μὲν ϟ', μῆνας δὲ τρεῖς. Ἐπεὶ οὖν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ παρὰ τὸν ἥλιον ὑστεροῦμεν ἡμέρας ια' α'/δ', φανερὸν, ὅτι ἐν τοῖς η' ἔτεσιν ὑστερήσομεν παρὰ τὸν ἥλιον ἡμέρας ϟ', αἵπερ εἰσὶ μῆνες γ'. Δι' ἣν αἰτίαν καθ' ἑκάστην ὀκταετηρίδα τρεῖς ἄγονται μῆνες ἐμβόλιμοι, ἵνα τὸ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν γινόμενον ἔλλειμμα πρὸς τὸν ἥλιον ἀναπληρωθῇ, καὶ πάλιν ἐξ ἀρχῆς, διελθόντων τῶν η' ἐτῶν, συμφωνῶσιν αἱ ἑορταὶ πρὸς τὰς αὐτὰς ὥρας. Γινομένου δὲ τούτου, αἱ θυσίαι τοῖς θεοῖς διὰ παντὸς ἐπιτελεσθήσονται κατὰ τὰς αὐτὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ.

C Ἤδη μέντοιγε τοὺς ἐμβολίμους διατάξαντες ὡς ἦν ἐνδεχόμενον μάλιστα δι' ἴσου· οὔτε γὰρ περιμένειν δεῖ, ἕως οὗ μηνιαῖον γένηται παράλλαγμα πρὸς τὸ φαινόμενον, οὔτε προλαμβάνειν παρὰ τὸν ἡλιακὸν δρόμον μῆνα ὅλον· δι' ἣν αἰτίαν τοὺς ἐμβολίμους μῆνας ἔταξαν ἄγεσθαι ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει, καὶ πέμπτῳ, καὶ ὀγδόῳ· δύο μὲν μῆνας μεταξὺ δύο ἐτῶν πιπτόντων, ἕνα δὲ μεταξὺ ἑνὸς ἐνιαυτοῦ ἀγομένου. Οὐδὲν δὲ διαφέρει, ἐὰν καὶ ἐν ἄλλοις ἔτεσι τὴν αὐτὴν διάταξιν τῶν ἐμβολίμων μηνῶν ποιήσηταί τις. Ἄγεται δὲ ὁ κατὰ σελήνην ἐνιαυτὸς ἡμερῶν τνδ'· δι' ἣν αἰτίαν (37) ὑπέλαβον εἶναι τὸν κατὰ σελήνην μῆνα

[38] *f.* ἐντεῦθεν

(37) *Δι' ἣν αἰτίαν.* Animadvertendus hic est embolimorum mensium situs in octaeteride, quos anno tertio, quinto, et octavo intercalatos esse docet. Falso ergo Macrobius, et ante hunc Solinus in fine octaeteridis tres solidos menses extra ordinem inculcatos a Græcis asserunt: ita ut nonus annus quadringentis et quatuor diebus explicaretur, hoc est nonaginta ad ordinarios CCCLIV adjunctos caperet. Nunquam ita Græci annum suum ordinarunt. Itaque παράκουσμα istud est Solini; quem temere assectatus est Macrobius. Cum enim legisset ille, in octaeteride Græca menses esse intercalares tres, sive ita, vertente octaeteride totidem extra ordinem imputatos esse menses ἐμβολίμους, putavit ἀθρόως et in eumdem annum esse congestos. Verum qui ita scribebant, non utique simul, et eodem in anno, sed paulatim dispensatos esse τοὺς ἐμβολίμους asserebant; quemadmodum Geminus D egregie demonstrat: qui quidem scriptor propter non vetustatem modo, sed usum etiam doctrinæ hujus, ac scientiam, sexcentis Solinis ac Macrobiis antecellit.

Credit Solinianus commentator (Salmas., *Plin. exercit.* p. 19 B et C) in descriptione illa Græcanicæ intercalationis non convenire Macrobium inter et Solinum: quod Solinus anno nono intercalatos esse scripserit menses tres, sive dies nonaginta: *Qui anno nono restituti efficiebant dies quadringentos quadraginta quatuor*, at Macrobius *octavo quoque anno* id dicat esse perfectum. Nulla inter eos discordia; neque Solinus principio anni noni intercalatum esse docet, cum id octavo

ἡμερῶν κθ' α/β. τὸν δὲ δίμηνον χρόνον ἡμερῶν νθ'. Ὅθεν κοῖλον καὶ πλήρη μῆνα παρὰ μέρος ἄγουσιν, ὅτι ἡ δίμηνος ἡ κατὰ σελήνην ἡμερῶν ἐστι νθ'. Γίνονται οὖν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἓξ πλήρεις, καὶ ἓξ κοῖλοι. Συνάγονται δὲ ἡμέραι τνδ'· διὰ δὲ ταύτην τὴν αἰτίαν μῆνα παρὰ μῆνα πλήρη καὶ κοῖλον ἄγουσιν.

Εἰ μὲν οὖν ἔδει τοῖς καθ' ἥλιον ἐνιαυτοῖς μόνον ἡμᾶς συμφωνεῖν, ἀπήρκει ἂν τῇ προειρημένῃ περιόδῳ χρωμένους συμφωνεῖν πρὸς τὰ φαινόμενα· ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον δεῖ (38) τοὺς ἐνιαυτοὺς ἄγειν καθ' ἥλιον, ἀλλὰ καὶ τοὺς μῆνας καὶ τὰς ἡμέρας κατὰ σελήνην, ἐσκέψαντο πῶς ἂν καὶ τοῦτο τοῦ τέλους τυγχάνῃ. Ἐπεὶ τοίνυν ὁ κατὰ σελήνην (39) μὴν ἀκριβῶς εἰλημμένος ἐστὶν ἡμερῶν κθ' α/β τριακοστοῦ τρίτου, εἰσὶ δὲ ἐν τῇ ὀκταετηρίδι σὺν τοῖς ἐμβολίμοις
B μῆνες Ϟθ'· ἐπολυπλασίασαν τὰς τοῦ μηνὸς ἡμέρας κθ' α/β α/λγ ἐπὶ τοὺς Ϟθ' μῆνας. Γίνονται οὖν ἡμέραι ,βϡκγ' α/β. Ἐν ἄρα τοῖς η' ἔτεσι τοῖς καθ' ἥλιον δεῖ ἄγεσθαι κατὰ σελήνην ἡμέρας ,βϡκγ' α/β. Ἀλλ' ἐπεὶ ὁ καθ' ἥλιον ἐνιαυτός ἐστιν ἡμερῶν τξε' α/δ, τὰ δὲ η' ἔτη καθ' ἥλιον περιέχει ἡμέρας ,βϡκβ'· ὀκταπλασιασθεῖσαι γὰρ αἱ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέραι τοσοῦτον ἀποτελοῦσι πλῆθος· ἐπεὶ οὖν αἱ κατὰ σελήνην ἡμέραι ἦσαν ἐν τοῖς η' ἔτεσι ,βϡκγ' α/β, ὑστερήσομεν καθ' ἑκάστην ὀκταετηρίδα παρὰ τὴν σελήνην καὶ ἡμέρᾳ μιᾷ καὶ ἡμίσει. Ἐν ἄρα τοῖς ις' ἔτεσιν ὑστερήσομεν παρὰ τὴν σελήνην ἡμέρας γ'. Δι' ἣν αἰτίαν καθ' ἑκάστην ἑξκαιδεκαετηρίδα πρὸς τὸν τῆς σελήνης δρόμον γ' ἐπάγονται ἡμέραι· ἵνα κατὰ μὲν ἥλιον τοὺς ἐνιαυτοὺς ἄγωμεν, κατὰ δὲ σελήνην τοὺς μῆνας καὶ τὰς ἡμέρας.

Γενομένης δὲ τῆς τοιαύτης διορθώσεως, ἕτερον
C ἁμάρτημα ἐπακολουθεῖ. Αἱ γὰρ κατὰ τὴν σελήνην ἡμέραι ἐπαγόμεναι γ' ἐν τοῖς ις' ἔτεσι πλεονάζουσι πρὸς τὸν ἥλιον ἐν ταῖς ις' δεκαετηρίσι λ' ἡμέρας

A sem lunarem esse dierum 29 1/2, tempus autem bimestre dierum 59. Unde cavum et plenum mensem per vices agunt, eo quod luna bimestris dierum est 59. Fiunt igitur in anno sex pleni, et sex cavi menses. Colliguntur autem dies 354; ac propterea mensem post mensem plenum et cavum agunt.

Si igitur oporteret nos tantum annis solaribus congruere, sufficeret, cum prædicta periodo uteremur, eam congruere ad apparentias. Cum vero non tantum secundum solem oporteat annos agere, sed etiam menses et **21** dies secundum lunam, consideraverunt qua ratione et hoc finem suum assequeretur. Cum igitur lunaris mensis præcise sumptus sit dierum 29 1/2 et 1/33, sint autem in octaeteride una cum intercalaribus menses 99, multiplicaverunt mensis
B dies 29 1/2 et 1/33 in 99 menses. Fiunt igitur dies 2923 1/2. Ergo in annis solaribus octo, lunæ dies aguntur 2923 1/2. Atqui cum annus solaris sit dierum 365 1/4, et octo anni solares contineant dies 2922, octies multiplicati dies anni hunc efficiunt numerum. Cum igitur lunares dies sint in octo annis 2923 1/2, deficiemus a luna in quavis octaeteride die 1, et insuper dimidio. Quare in 16 annis deficiemus a luna diebus 3. Quam ob causam in quavis hecœdecaeteride ad lunæ cursum tres adjiciuntur dies, ut secundum solem annos agamus, secundum lunam autem menses et dies.

Cum talis emendatio facta esset, sequitur aliud
C erratum. Nam lunares dies 3 intercalati in 16 annis abundant supra solem in 16 decaeteridibus, diebus 30; hoc est integro mense. Ob quam cau-

exeunti Macrobius assignet, ut idem Solinianus existimat. Non idem solum uterque, sed eodem etiam modo factum intelligit. Annus quilibet octavus, et ultimus octaeteridis idem et octavus est periodi, et ab ultimo antecedentis est nonus. Quare intercalatio quævis nono anno fiebat ab anteriori intercalatione, et octavo nihilominus periodi suæ. Sic Olympiacus agon omnis et anno quinto fiebat ab antecedent.., et quarto tetraeteridis suæ, si tetraeteridem ab eo, qui ab ludorum commissione proximus est, auspicemur. Hinc scriptores alii quarto quoque anno celebratos illos esse ludos, alii quinto quoque dixerunt; neque propterea dissentiunt invicem. Idem et in bissexto Romano evenit. Hoc animadvertere critici hominis interfuit, non tam jaculariter hallucinari in re nihili.

Quod autem Glaucippum auctorem citat Macrobius (I *Saturn.* 6, 13), cave putes veterem hunc scriptorem tale quid prodidisse memoriæ, quale de anno Græco isti fabulantur; nimirum in fine octaeteridis nonaginta dies tresve solidos menses ad annum accessisse. Nihil enim ille scripsit aliud, quam superfluos dies ultimo anni sui mensi interseruisse Græcos, quod de paucis diebus, non de mensibus integris usurpavit. Nam hecœdecaeteridi dies tres accrescebant, ut auctor est Geminus.

Postremo notetur illa quoque Gemini ratio (pag. 21), quam affert, cur anno tertio, quinto, et octavo intercalatum fuerit; videlicet quod exspectandum minime fuerit; dum mense solido annus anteverteret; quam πρόληψιν embolimi mensis nostri quoque computi artifices olim adhibuerunt. Vide lib. VI *De doctrina temporum*, cap. 6.

(38) *Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον δεῖ.* Observent studiosi quo sensu in anni Græci ratione describenda Geminus affirmet, studuisse Græcos, uti annus suus cum sole paria faceret, menses cum luna; quod non semel monere satis habemus propter Hispanici jurisconsulti ἀτοπίαν, qui præfracte asserit, ex mente Gemini Græcos sic annos suos ordinasse, ut et singuli menses lunares essent, et anni singuli solares. Hoc non docet Geminus, sed mensem quidem cum lunæ cursu quemlibet exæquatum fuisse; cum sole vero, systema ipsum annorum
D plurium, puta octaeteridem et enneadecaeteridem.

(39) *Ἐπεὶ τοίνυν ὁ κατὰ σελήνην.* Prima octaeteris dierum exstitit 2922, menses habens 99, e quibus ordinarii erant 96, reliqui tres embolimi. Illi ἐναλλὰξ pleni et cavi. Hi pleni omnes ac tricenarii. Posterior octaeteris ex diebus componitur 2923 1/2. Ita menses singuli diebus constant 29 1/2 1/33, hoc est supra dies 29 horas habent 12, et 24/33 unius horæ, vel 8/11. Nam in priore octaeteridis modo, singulæ syzygiæ colligunt dies 29, horas 12 et 112/3, sive 4/11 unius horæ. Ducantur enim 99 in 29, 1/2 1/33 unius diei, conficit numerus dierum 2923 1/2. Perperam itaque Scaliger lib. II *De emend.* cap. quod inscribitur *Elenchus octaeteridis*, errorem esse putat in Gemino α/λγ pro ϛ/λγ, quasi mensis supra dies 29 1/2 exigat 2/33. Id si esset verum, syzygia dierum esset 29, horarum 13 15/33 sive 13, 27', 16" 4/11. Octaeteris vero dierum 2926 1/2.

eam per annos 160 unus mensis intercalarium ex octaeteridibus aufertur. Nam pro tribus mensibus, qui debebant in 8 annis agi, duo tantum intercalantur; ut rursus mense subtracto, in mensibus et diebus congruant ad lunam, in annis vero ad solem.

Talis cum facta esset correctio, ne sic quidem contingit eam congruere ad apparentiam; totam enim octaeterida contigit aberrare, et secundum menses, et secundum dies, et secundum intercalares menses. Nam menstruum tempus non præcise sumptum est. Est enim tempus menstruum præcise sumptum dierum 29, minutorum primorum 31′, secundorum 40″, et tertiorum 50‴, et quartorum 24⁗ [36]. Propter hoc autem oportebit aliquando in 16 annis pro intercalaribus diebus dies 4 intercalari. Unde non oportet in ulla periodo menses cavos pares plenis agere; sed plures esse plenos cavis. Si enim menstruum tempus tantum esset dierum 29 1/2, oporteret pares menses plenos et cavos agi. Nunc 22 autem est particula sensibilis in menstruo tempore, quæ complet diurnam magnitudinem.

A πρὸς τὰς τοῦ ἡλίου ὥρας· ὅπερ ἐστὶ μήν. Δι' ἣν αἰτίαν δι' ἐτῶν ρξ' εἷς μὴν τῶν ἐμβολίμων ἐκ τῶν ὀκταετηρίδων ὑφαιρεῖται. Ἀντὶ γὰρ τῶν τριῶν μηνῶν τῶν ὀφειλόντων ἐν τοῖς η' ἔτεσιν ἄγεσθαι, β' μόνον ἐμβάλλονται· ὥστε πάλιν ἐξ ἀρχῆς, τοῦ μηνὸς ὑπεξαιρεθέντος, κατὰ μὲν τοὺς μῆνας καὶ τὰς ἡμέρας τῇ σελήνῃ συμφωνεῖν, κατὰ δὲ τοὺς ἐνιαυτοὺς τῷ ἡλίῳ.

Τοιαύτης δὲ γινομένης διορθώσεως, οὐδ' οὕτως συμβαίνει συμφωνεῖν πρὸς τὸ φαινόμενον· ὅλην γὰρ τὴν ὀκταετηρίδα διημαρτῆσθαι συμβέβηκε καὶ κατὰ τοὺς μῆνας, καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας, καὶ κατὰ τοὺς ἐμβολίμους. Ὁ γὰρ μηνιαῖος χρόνος οὐκ ἀκριβῶς εἴληπται. Ἔστι γὰρ ὁ μηνιαῖος χρόνος (40) ἀκριβῶς λαμβανόμενος ἡμερῶν κθ', καὶ πρώτων ἑξηκοστῶν λα', καὶ δευτέρων ν', καὶ τρίτων η', καὶ τετάρτων κ'·
B διὰ δὲ τοῦτο δεήσει ποτὲ ἐν τοῖς ις' ἔτεσιν ἀντὶ τῶν ἐμβολίμων ἡμερῶν, δ' ἐπάγεσθαι. Ὅθεν οὐ δεῖ ἐν οὐδεμιᾷ περιόδῳ ἴσους τοὺς κοίλους τοῖς πλήρεσιν ἄγειν, ἀλλὰ πλεονάζειν τοὺς πλήρεις τῶν κοίλων. Εἰ μὲν γὰρ ὁ μηνιαῖος χρόνος μόνον ἦν ἡμερῶν κθ' α/β, ἴσους ἔδει τοὺς πλήρεις καὶ τοὺς κοίλους μῆνας ἄγεσθαι· νυνὶ δέ ἐστι μόριον αἰσθητὸν ἐν τῷ μηνιαίῳ χρόνῳ, ὃ συμπληροῖ ἡμερήσιον μέγεθος. Δι' ἣν αἰτίαν δεήσει

[36] Hæc cum Græco non concordant.

(40) Ἔστι γὰρ ὁ μηνιαῖος χρόνος. Mendosus hic locus est in cusis. Scribendum, ut est in veteri, καὶ πρώτων ἑξηκοστῶν λα', καὶ δευτέρων ν'', καὶ τρίτων η''', καὶ τετάρτων κ'''', qui est mensis Hipparcheus apud Ptolemæum lib. IV, cap. 2, dierum scilicet 29, 12, 44′, 3″, 20‴. Quoniam autem C astronomi veteres in subducendis rationibus suis sexagesimis dierum sæpius utuntur, quam horis horarumque scrupulis; contra quam hodie fieri vulgo solet, juvat in tironum gratiam tabellas hic duas ascribere, quibus tam horæ quam horaria scrupula in dierum scrupula redigantur; ac vicissim diurna scrupula in horaria vertantur.

Tabula I conversionis scrupulorum diurnornm in horaria.

Sexagesimæ diurnæ.	Horæ.	Scrupula horaria.	Sexagesimæ diurnæ.	Horæ.	Scrupula oraria.	Sexagesimæ diurnæ.	Horæ.	Scrupula horaria.
1	0	24	21	8	24	41	16	24
2	0	48	22	8	48	42	16	48
3	1	12	23	9	12	43	17	12
4	1	36	24	9	36	44	17	36
5	2	0	25	10	0	45	18	0
6	2	24	26	10	24	46	18	24
7	2	48	27	10	48	47	18	48
8	3	12	28	11	12	48	19	12
9	3	36	29	11	36	49	19	36
10	4	0	30	12	0	50	20	0
11	4	24	31	12	24	51	20	24
12	4	48	32	12	48	52	20	48
13	5	12	33	13	12	53	21	12
14	5	36	34	13	36	54	21	36
15	6	0	35	14	0	55	22	0
16	6	24	36	14	24	56	22	34
17	6	48	37	14	48	57	22	48
18	7	12	38	15	12	58	23	12
19	7	36	39	15	36	59	23	36
20	8	0	40	16	0	60	24	0

Tabula II. conversionis horarum et scrupulorum horarium in diurna scrupula.

Horæ vel scrupula horaria.	Sexagenæ diurnæ.		Horaria scrup.	Sexagenæ dierum.			Horaria scrup.	Sexagenæ dierum.		
	′	″		′	″	‴		′	″	‴
1	2	30	25	1	2	30	49	2	2	30
2	5	0	26	1	5	0	50	2	5	0
3	7	30	27	1	7	30	51	2	7	30
4	10	0	28	1	10	0	52	2	10	0
5	12	30	29	1	12	30	53	2	12	30
6	15	0	30	1	15	0	54	2	15	0
7	17	30	31	1	17	30	55	2	17	30
8	20	0	32	1	20	0	56	2	20	0
9	22	30	33	1	22	30	57	2	22	30
10	25	0	34	1	25	0	58	2	25	0
11	27	30	35	1	27	30	59	2	27	30
12	30	0	36	1	30	0	60	2	30	0
13	32	30	37	1	32	30				
D 14	35	0	38	1	35	0				
15	37	30	39	1	37	30				
16	40	0	40	1	40	0				
17	42	30	41	1	42	30				
18	45	0	42	1	45	0				
19	47	30	43	1	47	30				
20	50	0	44	1	50	0				
21	52	30	45	1	52	30				
22	55	0	46	1	55	0				
23	57	30	47	1	57	30				
24	60	0	48	2	0	0				

Methodus utriusque tabulæ est ejusmodi. Propositæ diurnæ sexagesimæ, et in horas earumque scrupula redigendæ quærantur in primo versu prioris tabulæ, eique respondentes horæ, horarumque sexagenæ notentur. Ut si libet inquirere quot sint scrupula dierum 31′, 50″, 8‴, 20⁗ in horas resoluta, quærantur ea singillatim in primo

πλεονάζειν τοὺς πλήρεις τῶν κοίλων μηνῶν. Οὐδὲ A μὴν ἐν τοῖς η' ἔτεσι τρεῖς οὖν ἔνεισι μῆνες ἐμβόλιμοι. Εἰ μὲν γὰρ ἦν ὁ ἐνιαυτὸς ὁ κατὰ σελήνην ἡμερῶν τνδ', ἦν ἂν ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἡλιακοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμερῶν ια' α/δ. Αὗται δὲ ὀκτάκις πολυπλασιασθεῖσαι συνεπλήρουν ἂν τοὺς γ' μῆνας τοὺς ἐμβολίμους· νυνὶ δὲ ὁ κατὰ σελήνην ἐνιαυτὸς ἀκριβῶς ἐστι τνδ' ὡς ἔγγιστα τρίτου. Ἐὰν οὖν ἀφέλωμεν τὰ τνδ' α/γ ἀπὸ τῶν τξε' α/δ, καταλειφθήσονται ἡμέραι ι', ια' δωδεκάδες· αὗται δὲ ὀκταπλασιασθεῖσαι ἀποτελοῦσιν ἡμέρας πζ' α/γ ὡς ἔγγιστα. Αὗται δὲ ἡμέραι οὐ συμπληροῦσι γ' μῆνας. Δι' ἣν αἰτίαν οὐ δεῖ ἀγνοεῖν ἐν τοῖς η' ἔτεσι γ' μῆνας ἐμβολίμους μὴ δύνασθαι εἶναι. Τοῦτο δὲ καὶ διὰ τῆς ἐννεακαιδεκαετηρίδος φανερὸν γίνεται. Ἐν γὰρ τοῖς ιθ' ἔτεσι ζ' μῆνες ἐμβόλιμοι ἄγονται, καὶ ἐκ πλειόνων χρόνων συμφωνήσει ἡ B ἐννεακαιδεκαετηρὶς κατὰ τὴν τῶν μηνῶν ἀγωγήν· ἐν ἄρα ταῖς ὀκτὼ ἐννεακαιδεκαετηρίσιν ἐμβόλιμοι μῆνες ἀχθήσονται νς'. Ἐν δὲ τῇ ὀκταετηρίδι μῆνες ἐμβόλιμοι ἄγονται γ'· ἐν ἄρα ταῖς ιθ' ὀκταετηρίσιν, ὅπερ ἐστὶν ἔτη ρνβ', ἐμβόλιμοι ἄγονται νζ'. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ κατὰ τὴν ἐννεακαιδεκαετηρίδα τὴν συμφωνοῦσαν τοῖς φαινομένοις ἐμβόλιμοι μῆνες ἄγονται νς'· ὥστε πλεονάζειν τὴν ὀκταετηρίδα ἑνὶ μηνὶ ἐμβολίμῳ. Οὐκ ἄρα ἡ ὀκταετηρὶς τρεῖς μῆνας ἔχει ἐμβολίμους· ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτο διημάρτηται ἡ περίοδος.

Διόπερ, ἐπειδὴ διημαρτημένην εἶναι συνέβαινε τὴν ὀκταετηρίδα κατὰ πάντα, ἑτέραν περίοδον συνεστήσαντο τὴν τῆς ἐννεακαιδεκαετηρίδος οἱ περὶ Εὐκτήμονα (41), καὶ Φίλιππον, καὶ Κάλιππον ἀστρολόγοι. C

A Quam ob causam oportet plenos menses plures esse cavis mensibus. Neque vero in octo annis tres jam insunt menses intercalares. Si enim annus lunaris esset dierum 354, solaris annus haberet excessum dierum 11 1/4. Hi octies multiplicati complerent tres menses intercalares. Nunc vero lunaris annus præcise est dierum 354 1/3 fere. Si igitur 354 1/3 auferamus a 365 1/4 relinquentur dies 10 11/12 : qui per 8 multiplicati efficiunt dies 87 1/3 fere. Hi autem dies non complent tres menses. Quam ob causam non est ignorandum in octo annis tres menses intercalares non posse esse. Hoc autem etiam per enneakædecaeterida, id est periodum 19 annorum, fit manifestum. In annis enim 19 aguntur 7 menses intercalares, et ex majoribus tempo- B ribus congruet enneakædecaeteris in mensium usu. Igitur in octo periodis 19 annorum intercalares menses agentur 56, in octaeteride menses intercalares aguntur tres. Igitur in 19 octaeteridibus, quæ faciunt annos 152, intercalares aguntur 57. In eodem tempore in periodo decemnovennali, quæ apparentiis congruit, intercalares menses aguntur 56. Itaque octaeteris uno mense intercalari superat periodum decemnovennalem. Non igitur octaeteris potest tres menses intercalares habere ; sed et hæc periodus in hoc fefellit.

23 Quamobrem cum contingeret octaeterida per omnia aberrare, aliam constituerunt periodum, nempe decemnovennalem, Euctemon, Philippus, Calippus astrologi. Observarunt enim in 19 annis

versu, et quæ respondent e directo horarum ratiocinia capiantur : ita ut si scrupula diurna prima sint, quæ his respondent, pro horis, et horarum scrupulis primis habeantur. Si scrupula diurna secunda proposita sint, horæ sint primorum scrupulorum instar ; et scrupula prima secundorum ; atque ita deinceps uno gradu scrupula descendant. Ad hunc ergo modum ista computabimus.

		Horæ			
31'	Scrupula diurna	12	24'	0''	0'''
50''	Secunda	0	20	0	0
8'''	Tertia	0	0	3	12
20''''	Quarta	0	0	0	8
	Summa horarum	12	44'	43''	20'''

Rursus ex secunda tabula investigemus quot in sexagenas diurnas commutentur horæ 12, 44', 3'', 20'', eadem cautione servata, ut si horæ propositæ sint, quæ iis respondent sexagesimæ primæ, secundæ, etc., ut in tabula notatæ sunt, habeantur. Sin pro horis scrupula proponantur, tum horæ in sexagesima prima horaria convertendæ, sexagesima prima in secunda. Hoc modo itaque ratio constabit.

Horæ	12	30'	0''	0'''	0''''
Scrupula	44'	1	50	0	0
Scrupula	3''	0	0	7	30
Scrupula	20'''	0	0	0	50
Summa		31'	50''	8'''	20''''

(41) *Οἱ περὶ Εὐκτήμονα*. Mirum de Metone tacuisse Geminum, cui tamen præcipue inventum illud decemnovennalis cycli tribuitur.

Hipparchus, lib. I, Philippi auctoritate Attalum redarguit, qui diem in Græcia longissimum scripserat eam ad brevissimum habere rationem, quæ est quinque ad tria, cum tamen Eudoxus et Philippus asseverent ejusmodi esse, qualis est duodecim ad septem. Nam cum Eudoxo consentiens Philippus docuerat tropici segmentum, quod supra terram est, eam habere rationem ad alterum quod sub terra est, quæ est duodecim ad septem. Ὁμοίως δὲ τούτῳ καὶ τῶν περὶ Φίλιππον ἀναγραφόντων, quem et συγκαταδύσεις, et συνανατολὰς τῶν ἄστρων, quasi ad situm Græciæ conscripsisse dicit : cum tamen in eo sint hallucinati. Igitur ortus siderum et occasus proposuit in parapegmate Philippus. Plutarchus in tract. : *Ὅτι οὐδὲ ζῆν ἔστιν ἡδέως κατ' Ἐπίκουρον*, ejusdem Philippi inventum esse scribit, demonstrationem schematis lunæ : Τίνας οἰόμεθα, καὶ πηλίκας ἡδονὰς ἀπὸ γεωμετρίας δρέπεσθαι, καὶ ἀστρολογίας, Εὐκλείδην D γράφοντα τὰ διοπτικὰ, καὶ Φίλιππον ἀποδεικνύντα περὶ τοῦ σχήματος τῆς σελήνης; *Quas et quantas voluptates credimus e geometria et astrologia decerpsisse Euclidem, cum scriberet dioptica;* PHILIPPUM *demonstratione de figura lunæ litteris mandata?* Plinius lib. XVIII, cap. 31, Philippum, laudat parapegmatis auctorem, in quo stellarum ortus occasusque descripserat, perinde ac Calippum, Dositheum, Eudoxum, et alios, qui passim ab antiquis eo nomine citantur. *Deinde consentiunt* (*quod est rarum*) PHILIPPUS, *Calippus*, *Dositheus*, *Parmeniscus*, *Conon*, *Criton*, *Democritus*, *Eudoxus*, *Ion*, IV *Kal. Octob. Capellam matutino exoriri*, *et* III *Kalend. Hædos*. Tum lib. I in catalogo scriptorum externorum lib. XVIII cum Thalete, Eudoxo, Calippo, Dositheo, etc., nominatur Philippus. Ptolemæus in libro *De significat. fixarum* Græce a nobis edito, Philippi parapegma non semel laudat. Thoth XXX : Ὁ κοινὸς Ἵππου, καὶ Ἀνδρομέδας ἑῷος δύνει.

contineri dies 6940, menses vero 235 cum intercalaribus mensibus. Aguntur autem in 19 annis menses intercalares septem. Annus igitur secundum eos fit dierum 365 5/19. In mensibus autem 235 cavos posuerunt 110, plenos vero 125. Itaque non agitur unus post alterum cavus et plenus, sed interdum quoque duo pleni continuantur. Hoc enim natura in apparentiis admittit ad lunæ rationem, quod in octaeteride non inerat. In 235 autem mensibus cavos posuerunt 110 propter hanc causam. Cum menses agantur 235 in 19 annis, finxerunt hos omnes 30 dierum; et colliguntur dies 7050. Oportebat autem dici 110 cavos, quam ob causam in periodo decemnovennali dies fiunt secundum lunam 6940. Cum igitur omnes menses 30 dierum aguntur, dies 7050 superant dies 6940, diebus 110. Quare 110 menses colligunt cavos, ut in 235 mensibus compleantur dies periodi decemnovennalis 6940; ut, quantum licebat, maxime ex æquo dierum exemptilium administratio fieret, diviserunt 6940 dies in 110. Fiunt igitur dies 63. Per dies igitur 63 oportet unum exemptilem facere diem in eadem periodo. Neque semper fit exemptilis dies tricesimus, sed is, qui post 63 dies cadit, exemptilis dicitur. In hac periodo videntur menses pulchre sumpti, et intercalares sic ordinati, ut ad apparentias congruant. Tempus vero annuum apparentiis congruum sumptum est. Nam tempus annuum ex pluribus annis observatum congruit, quod sit dierum 365 1/4. At annus ex enneadecaeteride collectus constat diebus 365 5/19, qui numerus numerum 365 1/4, superat 1/76. Quam ob causam Calippus cum suis correxerunt excessum diei, et constituerunt periodum 76 annorum, constantem ex quatuor decemnovennalibus, quæ continent menses quidem 940, e quibus intercalares 28, dies vero 22759 [37]. Ordine autem mensium intercalarium simili sunt usi. Ac videtur omnium maxime eadem periodus ad apparentias congruere.

A Παρετήρησαν γὰρ ἐν τοῖς ιθ' ἔτεσι περιέχεσθαι ἡμέρας ,ϛϡμ', μῆνας δὲ σλε' σὺν τοῖς ἐμβολίμοις. Ἄγονται δὲ ἐν τοῖς ιθ' ἔτεσι μῆνες ἐμβόλιμοι ἑπτά. Γίνεται οὖν ὁ ἐνιαυτὸς κατ' αὐτοὺς ἡμερῶν τξε' καὶ ε' ἐννεακαιδεκάτων. Ἐν δὲ τοῖς σλε' μησὶ κοίλους ἔταξαν ρι', πλήρεις δὲ ρκε'· ὥστε μὴ ἄγεσθαι ἕνα καὶ ἕνα κοῖλον καὶ πλήρη, ἀλλὰ καὶ β' ποτὲ κατὰ τὸ ἑξῆς πλήρεις. Τοῦτο γὰρ ἡ φύσις ἐπὶ τῶν φαινομένων ἐπιδέχεται πρὸς τὸν τῆς σελήνης λόγον· ὅπερ ἐν τῇ ὀκταετηρίδι οὐκ ἐνῆν. Ἐν δὲ τοῖς σλε' μησὶ κοίλους ἔταξαν ρι' δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ἐπεὶ μῆνες ἄγονται σλε' ἐν τοῖς ιθ' ἔτεσιν, ὑπεστήσαντο τούτους ἅπαντας τριακονθημέρους· καὶ συνάγονται ἡμέραι ,ζν'. Ἔδει δὲ λέγεσθαι ρι' κοίλους, δι' ἣν αἰτίαν τῇ ἐννεακαιδεκαετηρίδι ἡμέραι γίνονται κατὰ σελήνην ,ϛϡμ'. Πλεονάζουσιν B οὖν, τριακονθημέρων ἀγομένων πάντων τῶν μηνῶν, αἱ ,ζν' ἡμέραι τῶν ,ϛϡμ' ἡμερῶν ἡμέρας ρι'. Διὸ ρι' μῆνας συνάγουσι κοίλους, ἵνα ἐν τοῖς σλε' μησὶ συμπληρωθῶσιν αἱ τῆς ἐννεακαιδεκαετηρίδος ἡμέραι ,ϛϡμ'· ἵνα [38], ὡς ἐνδέχεται, μάλιστα δι' ἴσου ἡ τῶν ἐξαιρεσίμων ἡμερῶν γένηται πραγματεία, ἐμέρισαν τὰς ,ϛϡμ' ἡμέρας εἰς ρι'. Γίνονται οὖν ἡμέραι ξγ'. Δι' ἡμερῶν ἄρα (42) ξγ' ἐξαιρέσιμον τὴν ἡμέραν ἄγειν δεῖ ἐν αὐτῇ τῇ περιόδῳ. Οὐδὲ γίνεται ἐξαιρέσιμος ἡ τριακὰς διὰ παντὸς, ἀλλ' ἡ διὰ τῶν ξγ' ἡμερῶν πίπτουσα ἐξαιρέσιμος λέγεται. Ἐν δὲ τῇ περιόδῳ ταύτῃ δοκοῦσιν οἱ μὲν μῆνες καλῶς εἰλῆφθαι, καὶ οἱ ἐμβόλιμοι συμφώνως τοῖς φαινομένοις διατετάχθαι. Ὁ δὲ ἐνιαύσιος χρόνος σύμφωνος [38*] εἴληπται τοῖς φαινομένοις. Ὁ γὰρ ἐνιαύσιος χρόνος ἐκ πλειόνων ἐτῶν C παρατετηρημένος συμπεφώνηκεν, ὅτι ἐστὶν ἡμερῶν τξε' α/β. Ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐννεαδεκαετηρίδος συναγόμενος ἐνιαυτός ἐστιν ἡμερῶν τξε', ἐννεακαιδεκάτων ε'. Πλεονάζουσι δὲ αὗται τῶν τξε' α/δ ἡμέρας ἑβδομηκονθέκτῳ. Δι' ἣν αἰτίαν οἱ περὶ Κάλιππον γενόμενοι ἀστρολόγοι διωρθώσαντο τὸ πλεονάζον τῆς ἡμέρας, καὶ συνεστήσαντο τὴν ἑξκαιεβδομηκονταετηρίδα συνεστηκυῖαν ἐκ τεσσάρων ἐννεακαιδεκαετηρίδων, αἵτινες περιέχουσι μῆνας μὲν ϡμ', ὧν ἐμβόλιμοι κη', ἡμερῶν δὲ δισμυρίων ,ζψνθ'. Τῇ δὲ τάξει τῶν ἐμβολίμων ὁμοίως ἐχρήσαντο. Καὶ δοκεῖ μάλιστα πάντων ἡ αὐτὴ περίοδος τοῖς φαινομένοις συμφωνεῖν.

CAPUT VII.

De lunæ illuminationibus.

Luna a sole illuminatur, semper enim splendentem partem habet conversam ad solem: et cum oritur ante solem, pars ejus splendens ad ortum

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ σελήνης φωτισμῶν.

D Ἡ σελήνη ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεται. Ἀεὶ γαρ τὸ λαμπρὸν πρὸς ἥλιον ἐπεστραμμένον [39] ἔχει· καὶ ὅταν προανατέλλει τοῦ ἡλίου, τὸ λαμπρὸν αὐτῆς πρὸς

[37] Hæc cum Græco non concordant. [38] *f.* ἵνα δέ. [38*] *Leg.* οὐ σύμ. [39] γρ. ἀπεστραμμένον.

Εὐκτήμονι, ΦΙΛΙΠΠΩ καὶ Κόνωνι ἐπισημαίνει. Item XIV die Athyr, et XXI die Mechir, nec non XXIX, Phamenoth XVI, Pharmuthi XXI, Pachon V, Epiphi XIV. In calce vero scholiastes loca percensens, in quibus observationes ab iis, quorum usus erat testimoniis, factæ sunt, Philippum ait in Peloponneso et Locride versatum esse. Stephanus *De urbibus* in Μέδμη, quæ est Medama Bruttiorum oppidum: Ὁ πολίτης Μεδμαῖος, ὅθεν ἦν Φίλιππος ὁ ἀξιόλογος ἀνὴρ, ὁ περὶ ἀνέμων γεγραφώς. Italus ergo, atque e Bruttiis oriundus fuit eximius ille astronomus, qui de ventis scripserat. Proclus lib. II in Euclidis *Elementa*, pag. 19, ejusdem meminit: Φίλιππος δὲ ὁ Μεταῖος Πλάτωνος ὢν μαθητὴς, καὶ ὑπ' ἐκείνου προτραπεὶς εἰς τὰ μαθήματα. *Philippus Medmæus* (ita leg. non *Metæus*) *Platonis discipulus, et ab eodem incitatus ad mathematicas artes.*

(42) *Δι' ἡμερῶν ἄρα.* Hunc locum expendimus lib. II *De doctrina temporum*, cap. 9. Tum de Metonica et Calippica periodo plene ibidem egimus.

ἀνατολὴν βλέπει· καὶ ὅταν προδύνῃ τοῦ ἡλίου, καὶ ὅταν ἐπικαταδύνῃ τῷ ἡλίῳ, ἐπέστραπται τὸ λαμπρὸν πρὸς τὸν ἥλιον. Ἐν δέ τισι τῶν ἡμερῶν παρατετήρηται ἡ σελήνη κατὰ τὸ σπάνιον ἐπικαταδύνουσα τῷ ἡλίῳ, καὶ τὸ λαμπρὸν ἔχουσα βλέπον πρὸς τὴν δύσιν. Παραλλάξασα δὲ τῇ νυκτὶ πρὸς τὸν ἥλιον, καὶ προανατείλασα τοῦ ἡλίου, τὸ λαμπρὸν ἔχουσα θεωρεῖται πρὸς ἀνατολήν. Ἐξ οὗ φανερὸν, ὅτι ἡ σελήνη ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεται. Παρατετήρηται δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὅτε μὲν γὰρ κατὰ χειμερινὰς τροπὰς ὑπάρχων ὁ ἥλιος ἀνατέλλῃ, τότε τὸ μεσαίτατον τοῦ πεφωτισμένου βλέπει πρὸς τὸν ἥλιον· ὥστε τὴν τὰς κεραίας ἐπιζευγνύουσαν τῆς σελήνης εὐθεῖαν δίχα καὶ πρὸς ὀρθὰς τέμνεσθαι ὑπὸ τῆς εὐθείας τῶν ἀγομένων ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ ἡλίου ἐπὶ τὴν διχοτομίαν τῆς σελήνης· ὅταν δὲ κατὰ θερινὰς τροπὰς ὑπάρχων ἀνατέλλῃ ὁ ἥλιος, πάλιν ἔστραπται τὸ μέσον τοῦ πεφωτισμένου πρὸς τὸ μέσον τοῦ ἡλίου· ὥστε ὁμοίως διχοτομεῖσθαι, καὶ πρὸς ὀρθὰς τέμνεσθαι τὴν προειρημένην εὐθεῖαν. Τὸ δὲ αὐτὸ γίνεται καὶ ἐπὶ τῶν δύσεων· ὥστε καὶ διὰ τούτου τοῦ σημείου συνάγεσθαι, ὅτι ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεται ἡ σελήνη. Πεφωτισμένον μέντοιγε διὰ παντὸς αὐτῆς τὸ ἴσον ἐστὶν ὡς ἡμισφαίριον· οὐ φαίνεται δὲ διὰ παντὸς αὐτῆς τὸ ἴσον πεφωτισμένον ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν ὅρασιν, διὰ τὰς πρὸς τὸν ἥλιον ἀποστάσεις. Ὅταν μὲν γὰρ ἐν τῇ τριακάδι ἐν τῇ αὐτῇ μοίρᾳ γένηται ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, τότε τὸ ἡμισφαίριον ἐπεστραμμένον πρὸς τὸν ἥλιον, ἀπεστραμμένον δὲ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ὄψεως, φωτίζεται· ὑποκάτω γὰρ ἡ σελήνη φέρεται τοῦ ἡλίου· ὅταν δὲ παραλλάξῃ ἡ σελήνη πρὸς τὸν ἥλιον περὶ τὴν νουμηνίαν, τότε μηνοειδὴς ἡ σελήνη θεωρεῖται· τοῦ γὰρ ἡμισφαιρίου τοῦ πεφωτισμένου μικρὸν μέρος παρακλίνεται πρὸς τὴν ἡμετέραν ὅρασιν· ὅταν δὲ ἀπέχῃ ἡ σελήνη ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἐν ταῖς ἐφεξῆς ἡμέραις, πλεῖον ἀεὶ καὶ πλεῖον τὸ πεφωτισμένον ὑφ' ἡμῶν θεωρεῖται· ὅταν δὲ τὸ α/δ μέρος τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἀπόσχῃ σελήνη, διχότομος θεωρεῖται· τότε γὰρ ἡμισφαιρίου τοῦ πεφωτισμένου ὑπὸ τοῦ ἡλίου τὸ ἥμισυ ἐφ' ἡμᾶς ἐπέστραπται· μείζονος δὲ γενομένου τοῦ διαστήματος τῆς σελήνης ἀπὸ τοῦ ἡλίου, μεῖζον καὶ τὸ πεφωτισμένον· ὅταν δὲ κατὰ διάμετρον γένηται τῷ ἡλίῳ, τὸ πεφωτισμένον ἡμισφαίριον ἐναντίον γίνεται πρὸς τὴν ἡμετέραν ὅρασιν. Καὶ καθόλου δὲ πρὸς λόγον τῶν διαστάσεων τὰ μεγέθη τῶν φωτισμῶν θεωρεῖται. Τὸ δὲ τελευταῖον, ὅταν ὑποτροχάσῃ τῷ ἡλίῳ ἡ σελήνη, ἀφώτιστος βλέπεται. Τὸ γὰρ ἡμισφαίριον αὐτῆς τὸ πεφωτισμένον ἄνω πρὸς τὸν ἥλιον ἐπέστραπται· ὅθεν εὐλόγως ἡμῖν ἀθεώρητον γίνεται τὸ πεφωτισμένον μέρος τῆς σελήνης. Ἐξ ὧν φανερὸν, ὅτι ἡ σελήνη ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεται. Λαμβάνει δὲ τοὺς πάντας σχηματισμοὺς ἡ σελήνη ἐν τῷ μηνιαίῳ χρόνῳ τέσσαρας, δὶς αὐτοὺς ἀποτελοῦσα. Εἰσὶ δὲ οἱ σχηματισμοὶ οἵδε, μηνοειδὴς, διχότομος, ἀμφίκυρτος, πανσέληνος. Μηνοειδὴς μὲν οὖν γίνεται περὶ τὰς ἀρχὰς τῶν μηνῶν· διχότομος δὲ περὶ τὴν ὀγδόην τοῦ μηνός· ἀμφίκυρτος δὲ περὶ τὴν δωδεκάτην· πανσέληνος δὲ περὶ τὴν διχομηνίαν. Καὶ πάλιν ἀμφίκυρτος μετὰ τὴν διχομηνίαν· διχότομος δὲ περὶ τὴν εἰκοστὴν τρίτην· μηνοειδὴς δὲ περὶ τὰ ἔσχατα τῶν μηνῶν.

A respicit: et cum occidit ante solem, et cum occidit post solem, pars splendens ad solem conversa est. In quibusdam autem diebus observata est luna raro occidere post solem, et habere partem splendidam respicientem occasum. Cum vero nocturno tempore alternis variat ad solem, et ante solem oritur; videtur splendentem partem habere ad ortum. Unde manifestum est lunam a sole illuminari. Observata sunt et talia. Cum enim sol in hibernis conversionibus exsistens oritur, tunc medium illuminatæ partis lunæ respicit ad solem: ita ut recta linea, quæ cornua lunæ conjungit, æqualiter, et ad angulos rectos secetur a recta earum linearum, quæ ducuntur a centro solis ad æqualem sectionem lunæ; cum vero sol in æstivis B exsistens conversionibus oritur, rursus medietas illuminatæ partis lunæ conversa est ad medium solis; ita ut similiter æqualiter, et ad angulos rectos secetur prædicta recta. Idem fit et in occasibus; ut per hoc etiam signum colligatur, a sole lunam illuminari. Verumtamen pars lunæ media tanquam hemisphærium semper illuminatur: non tamen semper apparet ejus pars media illuminata, quoad nostrum aspectum, propter ejus a sole distantiam. Cum enim die tricesimo in eodem gradu fuerint sol et luna, tum hemisphærium conversum quidem ad solem, aversum vero a visione nostra illuminatur, fertur enim luna infra solem, cum vero alternis vicibus luna variat ad solem circa C novilunium, tunc luna falcata apparet; nam hemisphærii **24** illuminati parva pars declinat ad nostram visionem; cum vero abest luna a sole in diebus sequentibus, plus semper de illuminata parte a nobis conspicitur; cum autem per quadrantem zodiaci circuli abfuerit luna, dimidiata apparet; tunc enim hemisphærii illuminati a sole medietas ad nos conversa est; cum major fit lunæ a sole distantia, etiam major est pars illuminata; cum autem opposita fuerit soli, illuminatum hemisphærium nostro conspectui offertur. Et ut universe dicam, secundum rationem distantiarum magnitudines illuminationum spectantur. Postremo, cum luna subierit solem, expers luminis apparet. Hemisphærium enim ejus illuminatum sur-D sum ad solem conversum est: unde jure pars lunæ illuminata non spectatur. Ex quibus manifestum est, lunam a sole illuminari. Accipit autem omnes configurationes luna quatuor in menstruo tempore, bis eas efficiens. Sunt autem configurationes hæ, falcata, dimidiata, gibbosa et plena. Falcata efficitur circa principia mensium; dimidiata circa diem octavam mensis; gibbosa circa duodecimam; et plena circa medietatem mensis: ac rursus gibbosa post medietatem mensis; dimidiata circa vicesimam tertiam; et falcata circa extremos menses.

Non semper autem in diebus ejusdem nominis easdem configurationes luna efficit, sed in diversis diebus secundum inæqualitatem motus. Cum enim celerrima est, apparet luna falcata ipso die novilunii; cum tardissima, die tertio, et manet falcata interdum usque ad diem quintum; interdum cum tardissima est, usque ad septimum diem; dimidiata efficitur, cum est velocissima, circa sextum; cum tardissima, circa octavum; gibbosa efficitur, cum est celerrima, circa decimum; cum est tardissima, circa 13; plena redditur, cum est celerrima, circa 13; cum tardissima, circa 17; gibbosa secundo, cum est celerrima, fit circa 18, cum tardissima, circa 22; dimidiata secundo, cum est celerrima, circa 21, cum tardissima, circa 23; falcata secundo fit, cum est celerrima, circa 25, cum est tardissima, circa 26. Totum autem tempus menstruum est dierum 29 1/2 1/3. Est enim mensis tempus a conjunctione ad conjunctionem; a plenilunio ad plenilunium, conjunctio autem est tempus in quo sol et luna in eodem gradu constituuntur. Quod contingit die 30 mensis.

A Οὐ διὰ παντὸς δὲ ἐν ταῖς ὁμωνύμοις ἡμέραις τοὺς αὐτοὺς σχηματισμοὺς ἡ σελήνη ἀποτελεῖ. Ἀλλ᾽ ἐν διαφόροις ἡμέραις κατὰ τὴν ἀνωμαλίαν τῆς κινήσεως. Ταχίστη μὲν γὰρ φαίνεται ἡ σελήνη μηνοειδὴς τῇ νουμηνίᾳ· βραδυτάτη δὲ τῇ τρίτῃ. Καὶ μένει μηνοειδὴς, ὁτὲ μὲν [40] ἕως τῆς πέμπτης, ὁτὲ δὲ βραδύτατον, ἕως τῆς ἑβδόμης· διχότομος δὲ γίνεται ταχίστη μὲν περὶ τὴν ἕκτην, βραδυτάτη δὲ περὶ τὴν ὀγδόην· ἀμφίκυρτος δὲ γίνεται περὶ τὴν δεκάτην ταχίστη, βραδυτάτη δὲ περὶ τὴν ιγ'· πανσέληνος δὲ γίνεται ταχίστη μὲν περὶ τὴν ιγ', βραδυτάτη δὲ περὶ τὴν ιζ'. Ἀμφίκυρτος δὲ τὸ δεύτερον, ταχίστη μὲν ἀνατέλλει περὶ τὴν ιη', βραδυτάτη δὲ περὶ τὴν κβ'. Διχότομος δὲ γίνεται τὸ δεύτερον ταχίστη μὲν περὶ τὴν εἰκάδα καὶ μίαν, βραδυτάτη δὲ περὶ τὴν εἰ- B κάδα καὶ τρίτην· μηνοειδὴς δὲ γίνεται τὸ δεύτερον, ταχίστη μὲν περὶ τὴν εἰκάδα καὶ πέμπτην, βραδυτάτη δὲ περὶ τὴν εἰκάδα καὶ ἕκτην. Ὁ δὲ πᾶς μηνιαῖος χρόνος ἡμερῶν ἐστι κθ' α/β α/γ· ἔστι γὰρ μὴν χρόνος ἀπὸ συνόδου εἰς σύνοδον, ἀπὸ τῆς πανσελήνου ἐπὶ τὴν πανσέληνον· σύνοδος δέ ἐστι χρόνος, ἐν ᾧ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἐν τῇ αὐτῇ μοίρᾳ γίνονται. Ὅπερ συμβαίνει τῇ τριακάδι.

CAPUT VIII.

De eclipsi solis.

Solis eclipses fiunt ex interpositu lunæ. Cum enim sol superius feratur, luna inferius, cum in eodem gradu fuerint sol et luna sub solem subiens ista officit radiis solis, qui ad nos feruntur. Quamobrem ne dicendum quidem est, eas proprie esse eclipses, sed interpositiones. Nam solis quidem nulla pars unquam deficiet; nobis vero ipse redditur invisibilis propter incursionem lunæ. Quam ob causam ne æquales quidem rursus eclipses fiunt; sed secundum climatum differentias magnæ diversitates fiunt circa magnitudines eclipsium. Eodem enim tempore aliis totus deficit sol; aliis medietas solis; aliis minor pars medietate; aliis nulla pars omnino solis deficere videtur. Nam qui habitant in perpendiculo interpositionis lunæ, his totus sol absconditur; qui vero extra perpendiculum partem aliquam interpositionis habent, iis pars aliqua solis deficere videtur; qui vero omnino extra interpositionem habitant, his nulla pars solis deficit. Quod autem secundum interjectum lunæ sol deficiat, maximum est argumentum, non fieri in alio die eclipses, nisi tantum in tricesimo, cum luna conjungitur cum sole; et hinc idem cognoscitur, quod pro ratione locorum magnitudines eclipsium fiant.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ ἐκλείψεως ἡλίου.

Αἱ τοῦ ἡλίου ἐκλείψεις γίνονται κατ᾽ ἐπιπρόσθησιν σελήνης. Μετεωροτέρου γὰρ φερομένου τοῦ ἡλίου, ταπεινοτέρας δὲ τῆς σελήνης, ὅταν κατὰ τὴν αὐτὴν μοῖραν γένηται ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, ὑποτροχάσασα ἡ C σελήνη τῷ ἡλίῳ ἀντιφράττει ταῖς ἀπὸ τοῦ ἡλίου φερομέναις αὐγαῖς πρὸς ἡμᾶς. Διόπερ οὐδὲ ῥητέον αὐτὰς κυρίως ἐκλείψεις, ἀλλ᾽ ἐπιπροσθήσεις. Τοῦ μὲν γὰρ ἡλίου οὐδὲ ἓν μέρος οὐδέποτε ἐκλείψει· ἡμῖν δὲ ἀθεώρητος γίνεται διὰ τὴν ἐπιπρόσθησιν τῆς σελήνης. Δι᾽ ἣν αἰτίαν οὐδ᾽ ἴσαι πάλιν αἱ ἐκλείψεις γίνονται· ἀλλὰ κατὰ τὰς τῶν κλιμάτων διαφορὰς μεγάλαι παραλλαγαὶ γίνονται περὶ τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων. Κατὰ γὰρ τὸν αὐτὸν χρόνον (43) οἷς μὲν ὅλος ὁ ἥλιος ἐκλείπει, οἷς δὲ τὸ ἥμισυ, οἷς δὲ τὸ ἔλαττον τοῦ ἡμίσεως· οἷς δὲ τὴν ἀρχὴν οὐδὲν μέρος τοῦ ἡλίου ἐκλελοιπὸς θεωρεῖται. Ὅσοι μὲν γὰρ κατὰ κάθετον οἰκοῦσι τῆς ἐπιπροσθήσεως, τούτοις ὅλος ἀθεώρητος γίνεται ὁ ἥλιος· τοῖς δὲ ἔξω μέρος τι τῆς ἐπιπροσθήσεως ἔχουσι μέρος τι τοῦ ἡλίου ἐκλελοιπὸς βλέπεται· τοῖς δὲ ἔξω D ὁλοσχερῶς τῆς ἐπιπροσθήσεως οἰκοῦσιν οὐδὲν μέρος τοῦ ἡλίου ἐκλελοιπὸς θεωρεῖται. Ὅτι δὲ κατὰ τὴν ἐπιπρόσθησιν τῆς σελήνης ὁ ἥλιος ἐκλείπει, μέγιστον τεκμήριον τὸ μὴ γίνεσθαι ἐν ἄλλῃ ἡμέρᾳ τὰς ἐκλείψεις, ἀλλ᾽ ἐν τῇ τριακοστῇ μόνον, ὅτε συνοδεύει ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ, καὶ ἐκ τοῦ πρὸς λόγον τῶν οἰκήσεων τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων γίνεσθαι.

[40] f. ὁτὲ μὲν ταχίστη, et mox βραδυτάτη

(43) ***Κατὰ γὰρ τὸν αὐτὸν χρόνον.*** Totusne sol aliquando deficiat, an pars ejus aliqua semper emergat, obducique nequeat, non inter principes artis illius convenit. Nam ætate nostra Tycho Braheus negavit ab luna, quamlibet dejecta, totum obscurari posse solis orbem; ac diametros aspectabiles lunæ minores in syzygiis, quam solares, constituit. Pugnat autem ex adverso veterum auctoritas; tum experimenta ipsa magnorum artificum. Vide Keplerum, capite 8 *Opticæ astronomicæ*, ubi pluribus exemplis approbat solem aliquando totum posse deficere, quod hic Geminus noster affirmat,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'. A

Περὶ ἐκλείψεως τῆς σελήνης.

Αἱ τῆς σελήνης ἐκλείψεις γίνονται κατὰ τὴν εἰς τὸ σκίασμα τῆς γῆς ἔμπτωσιν τῆς σελήνης. Καθάπερ γὰρ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν σωμάτων, φωτιζόμενα ὑπὸ τοῦ ἡλίου, σκιὰς ἀποβάλλει, οὕτω καὶ ἡ γῆ, φωτιζομένη ὑπὸ τοῦ ἡλίου, σκιὰν ἀποβάλλει. Καὶ ἤδη μέντοιγε διὰ τὸ μέγεθος τῆς γῆς εἰλικρινῆ συμβαίνει τὴν σκιὰν εἶναι καὶ βαθεῖαν. Ὅταν οὖν κατὰ διάμετρον γένηται ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ, τότε καὶ τὸ σκίασμα τῆς γῆς κατὰ διάμετρον γίνεται τῷ ἡλίῳ. Ὅθεν ἡ σελήνη ταπεινοτέρα φερομένη τοῦ σκιάσματος, εὐλόγως ἐμπίπτει εἰς τὸ σκίασμα τῆς γῆς. Ἀεὶ δὲ τὸ ἐμπίπτον αὐτῆς μέρος εἰς τὸ σκίασμα τῆς γῆς ἀφώτιστον γίνεται τοῦ ἡλίου, διὰ τὴν ἐπιπρόσθησιν τῆς γῆς. Τότε γὰρ ἐπὶ τῆς αὐ- B τῆς εὐθείας γίνεται ὁ ἥλιος καὶ ἡ γῆ, καὶ τὸ σκίασμα τῆς γῆς, καὶ ἡ σελήνη. Δι' ἣν αἰτίαν οὐδὲ γίνονται ἐκλείψεις τῆς σελήνης ἐν ἄλλῃ ἡμέρᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ διχομηνίᾳ. Τότε γὰρ κατὰ διάμετρον γίνεται ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ. Γίνονται μέντοιγε πᾶσαι αἱ τῆς σελήνης ἐκλείψεις ἴσαι· αἱ μὲν γὰρ ἐπιπροσθήσεις αἱ γινόμεναι ἐν ταῖς τοῦ ἡλίου ἐκλείψεσι παρὰ τὰς οἰκήσεις διάφοροι γίνονται, δι' ἣν αἰτίαν καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων διάφορα γίνεται· αἱ δὲ ἐμπτώσεις τῆς σελήνης εἰς τὸ σκίασμα ἴσαι πᾶσαι γίνονται κατὰ τὴν αὐτὴν ἔκλειψιν. Ἤδη μέντοιγε οὐ διὰ παντὸς τὸ ἴσον ἐκλείπει τῆς σελήνης. Ὅταν γὰρ διὰ μέσου τοῦ ἐκλειπτικοῦ ἡ σελήνη τὴν πάροδον ποιῆται, ὅλη ἐμπίπτει εἰς τὸ σκίασμα τῆς γῆς· ὥστε ἀναγκαῖον καὶ ὅλην αὐτὴν ἐκλείπειν. Ὅταν δὲ παράψηται τοῦ σκιάσμα- C τος, μέρος τι τῆς σελήνης ἐκλείπει· ἔστι δὲ τὸ ἐκλειπτικὸν αὐτῆς μοιρῶν δύο. Ἐν γὰρ τούτῳ τῷ τόπῳ πάσας τὰς ἐκλείψεις συμβαίνει τῆς σελήνης γίνεσθαι. Ἐκ δὲ τούτων φανερὸν, ὅτι αἱ τῆς σελήνης ἐκλείψεις γίνονται κατὰ τὴν εἰς τὸ σκίασμα τῆς γῆς ἔμπτωσιν· πρὸς λόγον γὰρ τῆς κατὰ πλάτος κινήσεως τῆς ἡμερησίου τῆς σελήνης τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων σύμφωνα γίνεται· καὶ ἐν ἄλλαις ἡμέραις οὐ γίνονται αἱ τῆς σελήνης ἐκλείψεις, πλὴν ἐν τῇ διχομηνίᾳ.

25 CAPUT IX.

De eclipsibus lunæ.

Lunæ eclipses fiunt secundum incidentiam lunæ in umbram terræ. Quemadmodum enim et reliqua corpora, cum a sole illuminantur, umbras projiciunt, sic etiam terra, cum a sole illuminatur, projicit umbram. Et certe jam propter magnitudinem terræ contingit, umbram ejus manifestam et profundam esse. Cum igitur luna soli diametraliter opponitur, tunc quoque terræ umbra diametraliter opponitur soli. Unde luna, cum inferius feratur quam umbra, necessario incidit in umbram terræ. Semper autem pars ejus, qua in umbram terræ incidit, non illuminatur a sole propter intercursionem terræ. Tunc enim in eadem linea recta constituuntur sol, terra, umbra terræ et luna. Quam ob causam ne fiunt quidem eclipses lunæ in alio die, nisi in plenilunio. Tunc enim e diametro luna opponitur soli. Verumtamen omnes lunæ eclipses fiunt æquales; nam incursiones, quæ in solis eclipsibus fiunt, propter loca habitationum diversæ efficiuntur, ob id etiam magnitudines eclipsium solarium diversæ redduntur : at lunæ incidentiæ in umbram fiunt omnes æquales in eadem eclipsi. Jam vero non semper æqualis pars lunæ deficit. Cum enim per medium circulum eclipticum luna transitum facit, tota incidit in umbram terræ. Itaque necessarium est, ut ipsa tota deficiat. Cum vero attingit umbram, pars aliqua lunæ deficit : pars autem circuli, quæ lunam deficere facit, est duorum graduum. In hoc enim loco omnes eclipses lunæ contingit fieri. Ex his manifestum est, quod lunæ eclipses fiant secundum incidentiam in umbram terræ; nam ratione diurni motus lunæ secundum latitudinem fiunt congruæ eclipsium magnitudines, et in aliis diebus non fiunt lunares eclipses, nisi in plenilunio.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ὅτι τὴν ἐναντίαν τῷ κόσμῳ κίνησιν οἱ πλάνητες ποιοῦνται.

Ὁ κόσμος κινεῖται φορὰν ἐγκύκλιον ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν. Ὅσοι γὰρ ἂν τῶν ἀστέρων μετὰ τὴν τοῦ D ἡλίου δύσιν πρὸς τῇ ἀνατολῇ θεωρηθῶσι, προβαινούσης τῆς νυκτὸς, μετεωριζόμενοι μᾶλλον ἀεὶ καὶ μᾶλλον θεωροῦνται· εἶτα βλέπονται πρὸς τῇ μεσουρανήσει· προβαινούσης δὲ τῆς νυκτὸς, ἀποκλινόμενοι πρὸς τὴν δύσιν οἱ αὐτοὶ ἀστέρες θεωροῦνται· καὶ πέρας δύνοντες ὁρῶνται· καὶ τοῦτο καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπὶ πάντων ἀστέρων γίνεται. Ὥστε φανερὸν, ὅτι ὅλος ὁ κόσμος πᾶσι τοῖς ἐφ' ἑαυτοῦ μέρεσι κινεῖται καὶ ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν. Ὅτι δὲ ἐγκύκλιον ποιεῖται τὴν προφορὰν, πρόδηλον ἐκ τοῦ πάντας τοὺς ἀστέρας ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλειν, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνειν· ἔτι καὶ διὰ τῶν διόπτρων θεωρούμενοι πάντες οἱ ἀστέρες φαίνονται ἐγκύκλιον ποιούμενοι τὴν κίνησιν ὅλῃ τῇ περιαγωγῇ τῶν διόπτρων.

CAPUT X.

Quod contrarium mundo motum planetæ faciant.

Mundus movetur motu circulari ab ortu ad occasum. Nam quæcunque stellæ post solis occasum ad ortum conspiciuntur, hæ procedente nocte, magis magisque semper elevari spectantur; deinde videntur in medio cœli. Progrediente autem nocte, declinare ad occasum eædem stellæ videntur, et tandem occidere spectantur. Atque hoc quotidie in omnibus fit stellis. Itaque manifestum est, quod totus mundus cum omnibus suis partibus moveatur, et quidem ab ortu versus occasum. Quod vero circularem faciat motum, ex eo manifestum est, quod omnes stellæ ex eodem loco oriantur, et in eumdem locum occidant; præterea etiam per dioptra omnes stellæ spectatæ videntur circularem motum facere in tota circumductione dioptrorum.

At sol ab occasu versus ortum fertur motu contrario mundo. Hoc manifestum est ex stellis, quæ ante solem oriuntur. Nam quæcunque stellæ ante ortum solis spectatæ fuerint oriri ante solem, hæ sequentibus noctibus tempestivius conspiciuntur oriri ante solem, atque hoc fit continuo in omnibus noctibus. Unde manifestum est, quod in consequentia signa sol procedat, cum ab occasu versus ortum moveatur contra mundi motum. Si vero ab ortu versus occasum ferretur sol, semper contingeret eas stellas, quæ prius orirentur, minime apparere. Nam in antecedentia transiens signa, debebat eas suis radiis obscurare; stellæ enim, cum prope solem fuerint, non videntur, utpote a sole obscuratæ. At hoc non fit: sed stellæ, quæ prius oriuntur, sequentibus noctibus semper magis magisque ab ortu distantiam habere spectantur: ita ut menstruo tempore totum signum constellationis ante solem oriatur, quod prius radiis solis occultabatur: semper enim illud signum, quod solem sequitur, a sole fit invisibile, propter radios solis: illud vero, quod præcedit solem, conspicitur. In menstruo autem tempore signum sequens semper est invisibile, cum sol ad id transeat; præcedens vero signum, cum distat duorum signorum spatio, conspicitur; atque hoc in duodecim signis semper fit. E quibus manifestum est,
26 quod sol, cum contra mundi motum feratur, in consequentia, et non in antecedentia signa transitum faciat.

Manifestius autem in luna conspicitur motus. Nam et ipsa contra motum mundi ab occasu versus ortum videtur moveri: hoc autem in una nocte potest deprehendi per visionem, cum apparentia testimonium præbeat. Cum enim apud aliquam stellarum fixarum conspecta fuerit luna, nocte procedente distat ab illa observata stella ad ortum, et stella illa a luna ad occasum; ac sæpe in tota nocte luna gradu ab illa observata stella distat ad ortum, ita ut in una nocte spectetur motus contrarius mundo. Non enim ad antecedentes stellas procedit, sed ad consequentes.

Dicunt autem quidam, solem ad consequentia signa transitum facere, et lunam similiter: verumtamen eos non moveri contra mundum; sed propter magnitudines superari eos a sphæra stellarum inerrantium; videri autem nobis in consequentia signa transitum illum fieri juxta motum contrarium; sed hoc non esse verum; et ferri solem, et lunam ab ortu, versus occasum; sed cum superentur a mundo, antequam circulum peragrent, in consequentibus signis spectari. Utuntur autem quidam et hac similitudine. Si enim aliquis, inquiunt, constitueret cursores duodecim eadem

A Ὁ μέντοιγε ἥλιος ἀπὸ δύσεως ἐπὶ τὴν ἀνατολὴν φέρεται ὑπεναντίως τῷ κόσμῳ. Τοῦτο δέ ἐστι φανερὸν ἐκ τῶν προανατελλόντων ἀστέρων τοῦ ἡλίου. Ὅσοι γὰρ ἂν πρὸ τῆς τοῦ ἡλίου ἀνατολῆς θεωρηθῶσιν ἀστέρες προανατεταλκότες τοῦ ἡλίου, ἐν ταῖς ἐχομέναις νυξὶν ἐνωρότερον προανατεταλκότες θεωροῦνται· καὶ τοῦτο γίνεται κατὰ τὸ ἑξῆς ἐπὶ πασῶν τῶν νυκτῶν. Ἐξ οὗ φανερὸν, ὅτι εἰς τὰ ἑπόμενα τῶν ζῳδίων ὁ ἥλιος μεταβαίνει, ἀπὸ δύσεως ἐπ' ἀνατολὴν κινούμενος ὑπεναντίως τῷ κόσμῳ. Εἰ δέ γε ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἐπὶ τὴν δύσιν ἐφέρετο ὁ ἥλιος, ἀεὶ τοὺς προανατέλλοντας ἀστέρας ἀθεωρήτους ἂν εἶναι συνέβαινεν. Εἰς γὰρ τὰ προηγούμενα μεταβαίνων μέρη, ὤφειλεν ἀποκρύπτειν αὐτοὺς ταῖς ἰδίαις αὐγαῖς· ἀεὶ γὰρ οἱ κατὰ τὸν ἥλιον γινόμενοι ἀστέρες ἀθεώρητοι ὑπάρ-
B χουσι, καταυγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Νῦν δὲ οὐ γίνεται τοῦτο· ἀλλ' οἱ προανατέλλοντες ἀστέρες ἐν ταῖς ἐχομέναις νυξὶ πλεῖον ἀεὶ καὶ πλεῖον ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἀπέχοντες διάστημα θεωροῦνται· ὥστε μηνιαίῳ χρόνῳ ζώδιον ὅλον προανατέλλειν τοῦ ἡλίου τὸ πρότερον ὑπάρχον ἐν ταῖς αὐγαῖς τοῦ ἡλίου. Ἀεὶ γὰρ τὸ μὲν ἑπόμενον ζώδιον ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἀθεώρητόν ἐστι διὰ τὰς αὐγὰς τοῦ ἡλίου· τὸ δὲ προηγούμενον αὐτοῦ θεωρεῖται. Ἐν δὲ τῷ μηνιαίῳ χρόνῳ ἀεὶ τὸ μὲν ἑπόμενον ζώδιον ἀθεώρητον γίνεται, μεταβαίνοντος εἰς αὐτὸ τοῦ ἡλίου· τὸ δὲ προηγούμενον ζώδιον δύο ζῳδίων διάστημα ἀφεστηκὸς βλέπεται· καὶ τοῦτο ἐπὶ τῶν ιβ' ζῳδίων διὰ παντὸς γίνεται. Ἐξ ὧν φανερὸν, ὅτι ὁ ἥλιος, ὑπεναντίως τῷ κόσμῳ κινούμενος εἰς τὰ ἑπό-
C μενα τῶν ζῳδίων, καὶ οὐκ εἰς τὰ προηγούμενα ποιεῖται τὴν μετάβασιν.

Ἐκδηλότερον δὲ ἐπὶ τῆς σελήνης θεωρεῖται ἡ κίνησις· καὶ γὰρ αὐτὴ ὑπεναντίως τῷ κόσμῳ θεωρεῖται ἀπὸ δύσεως ἐπ' ἀνατολὴν κινουμένη· τοῦτο δὲ ἐν μιᾷ νυκτὶ δύναται καταλαμβάνεσθαι διὰ τῆς ὁράσεως, ἐπιμαρτυροῦντος τοῦ φαινομένου. Ὅταν γὰρ παρά τινα τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων θεωρηθῇ ἡ σελήνη, προβαινούσης τῆς νυκτὸς ἀφίσταται ἀπὸ τοῦ παρατετηρημένου ἀστέρος πρὸς ἀνατολὴν, καὶ ὁ ἀστὴρ ἀπὸ τῆς σελήνης πρὸς δύσιν· καὶ πολλάκις ἐν ὅλῃ τῇ νυκτὶ ἡ σελήνη μοίρᾳ [41] ἀπὸ τοῦ παρατετηρημένου ἀστέρος διίσταται πρὸς ἀνατολήν· ὥστε ἐν μιᾷ νυκτὶ θεωρεῖσθαι τὴν ὑπεναντίαν κίνησιν τῷ κόσμῳ. Οὐ γὰρ εἰς τοὺς προηγουμένους ἀστέρας προβαίνει, ἀλλ' εἰς τοὺς
D ἑπομένους.

Λέγουσι δέ τινες εἰς μὲν τὰ ἑπόμενα ζώδια τὴν μετάβασιν γίνεσθαι τῷ ἡλίῳ καὶ τῇ σελήνῃ· μὴ μέντοιγε ὑπεναντίως αὐτοὺς κινεῖσθαι τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ διὰ τὰ μεγέθη ὑπολείπεσθαι αὐτοὺς τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων σφαίρας· δοκεῖν δὲ ἡμῖν εἰς τὰ ἑπόμενα τῶν ζῳδίων τὴν μετάβασιν γίνεσθαι κατὰ τὴν ἐναντίαν κίνησιν· τοῦτο δὲ μὴ εἶναι ἀληθὲς, ἀλλὰ φέρεσθαι μὲν ἥλιον καὶ σελήνην ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν· καταταχουμένους δὲ ὑπὸ τοῦ κόσμου πρὸ τοῦ κύκλον περιδραμεῖν, ἐν τοῖς ἑπομένοις ζῳδίοις θεωρεῖσθαι. Χρῶνται δέ τινες καὶ τῷ ὁμοιώματι τούτῳ. Εἰ γάρ τις, φασὶν, ὑπεστήσατο δρομεῖς ιβ' ἴσῳ τάχει χρωμένους,

[41] f. τῇ νυκτὶ ἡ μοῖρα.

καὶ ποιουμένους ἐπὶ κύκλου τὴν κίνησιν, εἶτα μέντοιγε ἄλλον τινὰ ἕνα βραδύτερον ἐν αὐτοῖς κινούμενον, ὁμοίαν δὲ τὴν κίνησιν αὐτοῖς ποιούμενον ἐπὶ κύκλου· δόξει μὲν, περικαταλαμβανόμενος[48], εἰς τὰ ἑπόμενα μεταβαίνειν, οὐκ ἔσται δὲ τοῦτο ἐπὶ τῆς ἀληθείας· ἀλλ' ὁμοίως αὐτοῖς κινούμενος διὰ τὴν βραδυτῆτα δόξει εἰς τἀναντία κινεῖσθαι. Τοῦτο δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ ἡλίου καὶ ἐπὶ τῆς σελήνης συμβεβηκέναι. Ἐπὶ γὰρ τὰ αὐτὰ μέρη κινούμενοι τῷ κόσμῳ, διὰ τὴν βραδυτῆτα εἰς τὰ ἑπόμενα ὑποφέρονται· καθάπερ τὰ ἐπὶ τῶν ποταμῶν καταφερόμενα πλοῖα, προκαταταχούμενα ὑπὸ τοῦ ῥεύματος, δοκεῖ εἰς τὰ ὀπίσω κινεῖσθαι· τοῦτο δέ φασι καὶ ἐπὶ τοῦ ἡλίου, καὶ ἐπὶ τῆς σελήνης συμβαίνειν.

Αὕτη δὲ ἡ δόξα ὑπὸ πολλῶν φιλοσόφων εἰρημένη ἀσύμφωνός ἐστι τοῖς φαινομένοις· εἰ γὰρ καθ' ὑπόλειψιν ἐκινοῦντο, ὑποφερομένων τῶν σωμάτων διὰ τὰ μεγέθη, ἔδει κατὰ παραλλήλους κύκλους τὴν ὑπόλειψιν γίνεσθαι· καθάπερ καὶ οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες πάντες ἐπὶ παραλλήλων κύκλων φέρονται, διὰ τὸ καὶ τὴν τοῦ κόσμου φορὰν ἐγκύκλιον εἶναι ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν. Νυνὶ δὲ οὐχ ὑπολείπονται κατὰ παραλλήλους κύκλους· ἀλλ' ὁ μὲν ἥλιος, ἐπὶ τοῦ διὰ μέσων τῶν ζωδίων κύκλου κινούμενος, ἅμα καὶ τὴν κατὰ πλάτος πάροδον ποιεῖται ἀπὸ τροπῶν ἐπὶ τροπάς· ὡς ἄν, οἶμαι, ἰδίας ὑπαρχούσης αὐτῷ τῆς κινήσεως, τῆς μὲν ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν, τῆς δὲ ἀπὸ δύσεως ἐπ' ἀνατολήν· ἡ δὲ σελήνη ἐν ὅλῳ τῷ πλάτει τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου τὴν πάροδον ποιεῖται. Οὐδὲν δὲ τῶν καθ' ὑπόλειψιν ὑποφερομένων ἅμα δύναται κατὰ πλάτος κινεῖσθαι· ἀλλ' ὀφείλει κατὰ τὴν τοῦ κόσμου φορὰν τὴν ὑπόλειψιν ποιεῖσθαι. Ἐλέγχει δὲ τὴν δόξαν ψευδῆ ὑπάρχουσαν μάλιστα πάντων ἡ περὶ τοὺς πέντε πλάνητας ἀστέρας κίνησις· ἐκεῖνοι γὰρ ὁτὲ μὲν ὑπολείπονται τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, ὁτὲ δὲ προηγοῦνται· ὁτὲ δὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἀστέρας μένουσιν· οἱ δὲ καὶ καλοῦνται στηριγμοί. Τοιαύτης δὲ ὑπαρχούσης περὶ αὐτοὺς τῆς κινήσεως, φανερὸν, ὅτι ἡ ἐπὶ τὰ ἑπόμενα μετάβασις οὐ γίνεται κατὰ ὑπόλειψιν· διὰ παντὸς γὰρ ἂν ὑπελείποντο. Νυνὶ δὲ ἰδία τίς ἐστιν ἡ περὶ ἕκαστον σφαιροποιΐα, καθ' ἣν ποτὲ μὲν εἰς τὰ ἑπόμενα μεταβαίνουσι, ποτὲ δὲ εἰς τὰ προηγούμενα, ποτὲ δὲ στηρίζουσιν. Οὕτω δὴ καὶ περὶ τὸν ἥλιον, καὶ περὶ τὴν σελήνην ἰδία τίς ἐστι καὶ προαιρετικὴ, καὶ κατὰ φύσιν ἡ περὶ πλάτος κίνησις, καθ' ἣν ἀπὸ δύσεως ἐπ' ἀνατολὴν κινούμενοι τὴν κατὰ πλάτος πάροδον ποιοῦνται. Ὅτι δὲ οὐ δύνανται καθ' ὑπόλειψιν εἰς τὰ ἑπόμενα τῶν ζωδίων τὴν μετάβασιν ποιεῖσθαι, φανερὸν καὶ ἐκ τοῦ μὴ ἀνάλογον τοῖς μεγέθεσι, μηδὲ τοῖς ἀποστήμασι τὰς μεταβάσεις γίνεσθαι. Εἰ γὰρ διὰ τὰ μεγέθη τῶν σωμάτων ὑπεφέροντο, βραδυτέραν ἔχοντες τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων κίνησιν, ἔδει ἀνάλογον τοῖς μεγέθεσι καὶ τοῖς ἀποστήμασι τὰς ὑπολείψεις γίνεσθαι· μὴ γινομένου δὲ τούτου, ἀνάγκη λέγειν κατὰ φύσιν εἶναι τοῖς πλανωμένοις ἄστρασι τὴν ὑπεναντίαν κίνησιν. Ἤδη μέντοι διὰ τὴν ἰδίαν ἑκάστου σφαιρο-

[48] f. προκαταλαμ.

A celeritate utentes, et facientes in circulo motum, deinde vero alium quemdam inter ipsos tardius se moventem, et tamen iis similem motum in circulo facientem : videbitur quidem is, cum anteveniatur, in consequentia transire, verum ex rei veritate hoc non erit ; sed cum similiter atque ipsi moveatur, tamen propter tarditatem videbitur in contraria moveri. Atque hoc idem et in sole, et in luna contingere. Cum enim versus easdem partes cum mundo moveantur, propter tarditatem in consequentia inferius feruntur : quemadmodum navigia, quæ in fluviis deferuntur, cum a fluxu superantur, videntur retro ferri. Hoc autem inquiunt et in sole et in luna contingere.

B At hæc opinio, etsi a multis philosophis est dicta, tamen non congruit cum apparentiis ; si enim juxta hujusmodi relictionem moverentur, cum corpora illa inferius moveantur, propter magnitudines oportebat in parallelis circulis hanc relictionem fieri ; quemadmodum et stellæ inerrantes omnes in parallelis circulis feruntur : eo quod et mundi motus est circularis ab ortu versus occasum. At non relinquuntur in parallelis circulis ; sed sol cum in circulo per media signa transeunte moveatur, simul etiam secundum latitudinem facit motum a solstitio ad solstitium : quod, ut opinor, proprius ei sit motus hic ab ortu versus occasum ; ille ab occasu versus ortum ; luna vero in tota latitudine zodiaci circuli motum facit. Nihil vero
C eorum quæ secundum relictionem feruntur, simul potest secundum latitudinem moveri ; sed debet secundum mundi motum relictionem illam facere. Convincit autem hanc opinionem, quod falsa sit, maxime omnium motus quinque planetarum ; illi enim interdum relinquuntur ab inerrantibus stellis, interdum præcedunt eas ; interdum apud easdem stellas manent : quæ etiam stationes vocantur. Talis cum motus sit planetarum, manifestum est, quod transitus in consequentia non fiat secundum relictionem. Semper enim quasi a tergo relinqueretur. At nunc cujusque est propria quædam sphæra, secundum quam nunc in consequentia tendunt, nunc in antecedentia, nunc vero sunt stationales. Sic igitur et solis et lunæ proprius est aliquis, et
D electivus, et naturalis secundum latitudinem motus ; secundum quem cum ab occasu versus ortum moventur, simul illum latitudinis motum faciunt. Quod vero non possint secundum relictionem in consequentia signa progressum facere, etiam hinc est manifestum quod non congruenter cum magnitudinibus, neque cum distantiis hi progressus fiant. Si enim propter magnitudines corporum inferius moverentur, cum habeant tardiorem motum quam stellæ inerrantes, oportebat congruenter cum magnitudinibus et cum distantiis relictiones fieri ; hoc cum non fiat, necesse est dicere, secundum

naturam esse errantibus stellis contrarium illum A motum. Jam certe propter propriam cujusque sphæram contingit diversos fieri progressus.

27 CAPUT XI.

De ortibus et occasibus.

Mundus cum movetur ab ortu versus occasum, die et nocte restituitur ab ortu versus ortum: in conversione autem mundi omnes stellæ quotidie et oriuntur et occidunt. Et ortus quidem est apparitio supra horizontem; occasus vero est occultatio, quæ quotidie fit infra horizontem. Aliter autem dicuntur ἐπιτολή, καὶ κρύψις, id est apparitio, et occultatio; quæ nonnulli ex ignorantia secundum eumdem sensum putant dici. Est autem magna differentia inter ἀνατολήν et ἐπιτολήν. B Ἀνατολή est ortus ille, de quo jam dictum est. At ἐπιτολή est illa ad horizontem apparitio, quæ desumitur cum distantia a sole. Eadem differentia est inter δύσιν, id est occasum, et κρύψιν, id est occultationem. Aliter enim dicitur δύσις, occasus, qui est quotidiana infra horizontem occultatio: aliter vero κρύψις, id est occultatio quæ fit simul et ad horizontem et ad solem.

Sunt autem cujusque stellæ ortus duo; alii enim dicuntur matutini, alii vespertini. Matutinus ortus est, cum simul cum sole oriente stella aliqua oritur, estque eodem tempore in horizonte. Vespertinus ortus est, cum sole occidente oritur stella aliqua simul in horizonte constituta. C

Matutinorum et vespertinorum ortuum duæ sunt differentiæ. Alii enim eorum veri dicuntur; alii apparentes. Veri cum simul revera stella aliqua in horizonte constituta oritur, sole oriente: atque hic ortus, non videtur propter radios solis. In diebus autem proxime sequentibus sol, cum contra mundi motum moveatur, transit in consequentia; stella vero tantum oritur ante solem, quantum sol in consequentia transierit in diurno tempore. Nondum tamen potest spectari ortus astri; adhuc enim a sole obscuratur. Rursus vero in die proxime sequenti sol in consequentia transiit; stella vero tantum oritur ante solem, quantum sol in duobus diebus progressus fuit. In diebus deinde continuo se- D quentibus stella semper magis magisque tempestive ante solem oriens, cum tantum præorta fuerit, ut astri ortus spectetur, cum ipsum radios solis effugerit, tunc dicitur stella hæc matutinum apparentem ortum facere. Quam ob causam etiam in tabulis apparentes astrorum ortus prædicuntur; nam veri ortus sunt invisibiles, atque inobservabiles. At apparentes ortus, et prædicuntur, et observantur. Eadem rursus etiam est ratio in vespertinis ortibus. Etenim horum duæ sunt differentiæ: horum enim alii dicuntur veri, alii apparentes. Veri quidem, cum simul vere, secundum præcisionem ra-

ποίαν διαφόρους συμβέβηκε τὰς μεταβάσεις γίνεσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν.

Ὁ κόσμος, κινούμενος ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν, ἡμέρᾳ καὶ νυκτὶ ἀποκαθίσταται ἀπ' ἀνατολῆς ἐπ' ἀνατολήν. Ἐν δὲ τῇ τοῦ κόσμου περιστροφῇ πάντες οἱ ἀστέρες καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ ἀνατέλλουσι καὶ δύνουσι. Καὶ ἔστιν ἀνατολὴ μὲν ἡ καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινομένη πρὸς τὸν ὁρίζοντα φάσις [43]· δύσις δὲ ἡ καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινομένη ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα κρύψις. Ἄλλως δὲ λέγονται ἐπιτολαὶ καὶ κρύψεις, ἃς ἔνιοι ἀγνοοῦντες κατὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὑπολαμβάνουσι λέγεσθαι. Μεγάλη δέ ἐστι διαφορὰ ἀνατολῆς καὶ ἐπιτολῆς. Ἀνατολὴ μὲν γάρ ἐστιν ἡ προειρημένη· ἐπιτολὴ δὲ ἡ γινομένη πρὸς τὸν ὁρίζοντα φάσις μετὰ τῆς πρὸς τὸν ἥλιον ἀποστάσεως ἀπολαμβανομένη. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῆς δύσεως, καὶ ἐπὶ τῆς κρύψεως. Ἄλλως μὲν γὰρ λέγεται δύσις ἡ καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινομένη ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα κρύψις, ἄλλως δὲ ἡ γινομένη κρύψις πρὸς τὸν ὁρίζοντα ἅμα καὶ τὸν ἥλιον.

Εἰσὶ δὲ περὶ ἕκαστον τῶν ἀστέρων ἐπιτολαὶ δύο· αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν λέγονται ἑωθιναὶ, αἱ δὲ ἑσπέριαι. Καί ἐστιν ἑῴα μὲν ἐπιτολὴ, ὅταν ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνατέλλοντι συνανατέλλῃ τις ἀστὴρ, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον γινόμενος ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος· ἑσπερία δ' ἐστὶν ἐπιτολὴ, ὅταν τοῦ ἡλίου δύνοντος ἐπιτέλλῃ τις ἀστὴρ ἅμα κατὰ τὸν ὁρίζοντα γενόμενος.

Τῶν δὲ ἑῴων καὶ τῶν ἑσπερίων ἐπιτολῶν διαφοραί εἰσι δύο. Αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀληθιναὶ λέγονται, αἱ δὲ φαινόμεναι· ἀληθιναὶ μὲν, ὅταν ἅμα κατ' ἀλήθειαν ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος γενόμενος ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου συνανατέλλῃ τις ἀστήρ· αὕτη δὲ ἡ ἐπιτολὴ ἀθεώρητος γίνεται διὰ τὰς αὐγὰς τοῦ ἡλίου. Ἐν δὲ ταῖς ἐχομέναις ἡμέραις ὁ μὲν ἥλιος, ὑπεναντίως κινούμενος, εἰς τὰ ἑπόμενα μεταβαίνει· ὁ δὲ ἀστὴρ τοσοῦτον προανατέλλει τοῦ ἡλίου, ὁπόσον ὁ ἥλιος εἰς τὰ ἑπόμενα μεταβῇ ἐν τῷ ἡμερησίῳ χρόνῳ. Οὔπω μέντοι δύναται θεωρηθῆναι ἡ τοῦ ἄστρου ἐπιτολή· ἔτι δὲ καταυγεῖται ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Πάλιν δὲ ἐν μὲν τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ ὁ μὲν ἥλιος εἰς τὰ ἑπόμενα μετέβη· ὁ δὲ ἀστὴρ τοσοῦτον προανατέλλει τοῦ ἡλίου, ὅσον ὁ ἥλιος ἐν ταῖς δυσὶν ἡμέραις μετεκινήθη. Ἐν δὲ ταῖς ἐχομέναις ἡμέραις ἀεὶ τοῦ ἀστέρος ἐνωρότερον μᾶλλον καὶ ἐνωρότερον προανατέλλοντος, ὅταν τοσοῦτον προανατέλλῃ, ὥστε θεωρηθῆναι τὴν τοῦ ἄστρου ἐπιτολὴν, ἐκπεφευγότος αὐτοῦ τὰς αὐγὰς τοῦ ἡλίου, τότε λέγεται ὁ ἀστὴρ οὗτος ἑῴαν φαινομένην ἐπιτολὴν πεποιῆσθαι. Δι' ἣν αἰτίαν καὶ ἐν τοῖς ψηφίσμασιν αἱ φαινόμεναι τῶν ἄστρων ἐπιτολαὶ προλέγονται, καὶ παρατηροῦνται. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἑσπερίων ἐπιτολῶν πάλιν. Καὶ γὰρ τούτων διαφοραί εἰσι δύο· αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀληθιναὶ λέγονται, αἱ δὲ φαινόμεναι· ἀληθιναὶ μὲν, ὅταν ἅμα κατ' ἀλήθειαν, τοῦ ἡλίου δύνοντος, ἐπιτέλλῃ

[43] γρ. ἡ ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα φανέρωσις.

τις ἀστὴρ, ἅμα γινόμενος ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος πρὸς τὴν κατὰ τὸν λόγον ἀκρίβειαν. Καὶ αὗται δὲ αἱ ἐπιτολαὶ ἀθεώρητοι γίνονται διὰ τὰς αὐγὰς τοῦ ἡλίου. Ἐν δὲ ταῖς ἑξῆς ἡμέραις διὰ τὴν τοῦ ἡλίου μετάβασιν, συναιρουμένου τοῦ πρὸς τὸν ἀστέρα διαστήματος, προανατέλλει μὲν πρὸ τῆς τοῦ ἡλίου δύσεως, ἔτι δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου καταυγούμενος ἀθεώρητός ἐστιν. Ὅταν δὲ μετὰ τὴν τοῦ ἡλίου δύσιν πρῶτος ἐκπεφευγὼς τὰς αὐγὰς τοῦ ἡλίου θεωρηθῇ, τότε λέγεται φαινομένην ἑσπερίαν ἐπιτολὴν πεποιῆσθαι. Ἐν δὲ ταῖς ἐχομέναις νυξὶ μετεωρότερος ἀεὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον φαίνεται.

Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν δύσεων διαφοραὶ λέγονται δύο· αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἑῷαι εἰσιν, αἱ δὲ ἑσπέριαι. Ἑῷαι μὲν οὖν λέγονται δύσεις, ὅταν τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος δύνῃ τις ἀστήρ· ἑσπερία δὲ δύσις λέγεται, ὅταν τοῦ ἡλίου δύνοντος συγκαταφέρηταί τις ἀστὴρ ἅμα γινόμενος ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα. Εἰσὶ δὲ τῶν ἑῴων δύσεων διαφοραὶ δύο. Αἱ μὲν γάρ εἰσιν ἀληθιναὶ, αἱ δὲ φαινόμεναι· ἀληθιναὶ μὲν, ὅταν ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος γένωνται ὅ τε ἥλιος καὶ ὁ ἀστὴρ δύνων. Αὗται δὲ αἱ δύσεις ἀθεώρητοι γίνονται διὰ τὰς αὐγὰς τοῦ ἡλίου. Φαινομένη δέ ἐστιν ἑῴα δύσις, ὅταν πρὸ τῆς τοῦ ἡλίου ἀνατολῆς τὸ ἔσχατον δύνων ὁ ἀστὴρ θεωρηθῇ. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἑσπερίων δύσεων αἱ διαφοραί εἰσι δύο. Αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν εἰσιν ἀληθιναὶ, αἱ δὲ φαινόμεναι· ἀληθιναὶ, ὅταν ἀπαραλλάκτως ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος γένηται ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀστὴρ ἀμφότεροι δύνοντες· ἀθεώρητοι δὲ καὶ αὗται αἱ δύσεις γίνονται διὰ τὰς αὐγὰς τοῦ ἡλίου· φαινόμεναι δέ εἰσιν ἑσπέριαι δύσεις, ὅταν μετὰ τὴν τοῦ ἡλίου δύσιν ἐπικαταδύνῃ τις ἀστὴρ τῷ ἡλίῳ, θεωρούμενος ὑφ' ἡμῶν. Τῶν μὲν οὖν ἑῴων ἐπιτολῶν καὶ δύσεων πρότερον γίνονται αἱ ἀληθιναὶ, ὕστερον δὲ αἱ φαινόμεναι· τῶν δὲ ἑσπερίων ἐπιτολῶν τε καὶ δύσεων πρότερον γίνονται αἱ φαινόμεναι, ὕστερον δὲ αἱ ἀληθιναί. Ἑῴα μὲν ἐπιτολὴ ἀπὸ ἑῴας, καὶ ἑσπερία ἐπιτολὴ ἀπὸ ἑσπερίας ἐπιτολῆς, καὶ καθόλου πᾶν τὸ ὅμοιον εἶδος ἀπὸ τοῦ ὁμοίου εἴδους, πᾶσι τοῖς ἄστροις δι' ἐνιαυτοῦ γίνεται· ὁ γὰρ ἥλιος, ἐνιαυτῷ διελθὼν τὸν ζωδιακὸν κύκλον, πάλιν κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἀστέρας γίνεται.

Ἑῴα δὲ ἐπιτολὴ ἀπὸ ἑσπερίας ἐπιτολῆς τοῖς μὲν ἐπὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κειμένοις ἄστροις δι' ἑξαμήνου γίνεται, καὶ ἑῴα δύσις ἀπὸ ἑσπερίας δύσεως· τοῖς δὲ βορειοτέροις τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κειμένοις ἄστροις ἑῴα μὲν ἐπιτολὴ ἀπὸ ἑσπερίας ἐπιτολῆς διὰ πλείονος χρόνου ἢ ἑξαμηνιαίου γίνεται· τοῖς δὲ πρὸς μεσημβρίαν κειμένοις τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἑῴα ἐπιτολὴ ἀπὸ ἑσπερίας ἐπιτολῆς δι' ἐλάττονος ἢ ἑξαμηνιαίου χρόνου γίνεται. Ὁ δὲ πλεονάζων χρόνος τοῦ ἑξαμήνου οὐκ ἔστι πᾶσι τοῖς ἄστροις ὡρισμένος, ἀλλ' οἷς μὲν πλείων, οἷς δὲ ἐλάττων. Τοῖς δὲ γὰρ πρὸς ἄρκτον ἀεὶ μᾶλλον κειμένοις πλείων ἀεὶ καὶ πλείων ὁ χρόνος γίνεται, διὰ τὸ μείζονα τμήματα ὑπὲρ γῆν φέρεσθαι τοῖς [44] ἀεὶ μᾶλλον πρὸς ἄρκτον κειμένοις. Τοῖς δὲ πρὸς μεσημβρίαν μᾶλλον κειμένοις ἀεὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐλάττων ὁ χρόνος γίνεται· ἐλάττονα

[44] f. τούς, et κειμένους.

A tionis, stella aliqua in horizonte constituta oritur, sole occidente. Atque hi ortus sunt invisibiles propter radios solis. In diebus vero sequentibus, cum propter solis progressum distantia ejus a stella minuatur, stella quidem oritur ante solis occasum, adhuc tamen a sole obscurata invisibilis est: cum vero post solis occasum primum conspecta fuerit effugisse radios solis, tunc dicitur apparentem vespertinum ortum facere. In sequentibus vero noctibus semper magis magisque sublimis apparet.

Similiter etiam occasuum duæ dicuntur differentiæ: horum enim alii sunt matutini, alii vespertini, matutini occasus dicuntur, cum sole oriente occidit stella aliqua. B Dicitur vespertinus occasus, cum sole occidente simul aliqua stella defertur infra horizontem. Sunt autem matutinorum occasuum differentiæ duæ. Alii enim sunt veri, alii apparentes: veri quidem, cum simul in horizonte constituti fuerint et sol et stella; sol quidem oriens, stella vero occidens. Hi autem occasus invisibiles sunt propter radios solis; apparens vero matutinus occasus est, cum ante solis ortum postremo stella spectatur occidere. Similiter etiam in vespertinis occasibus duæ sunt differentiæ. Alii enim eorum sunt veri, alii apparentes. Veri quidem, cum ambo penitus in horizonte constituti fuerint, et sol et stella ambo occidentes. Invisibiles sunt et hi occasus propter radios solis. Apparentes autem occasus C vespertini sunt, cum post **28** solis occasum insuper occidit aliqua stella conspecta a nobis. Ex matutinis igitur ortibus et occasibus, ii qui sunt veri, prius fiunt; qui apparentes, posterius. Ex vespertinis vero ortibus et occasibus ii, qui sunt apparentes, prius fiunt; qui veri, posterius. Matutinus quidem ortus post matutinum, et vespertinus ortus post vespertinum ortum: et in summa omnis similis species a simili specie omnibus astris per annum contingit; sol enim annuo tempore zodiacum circulum peragrans, rursus ad easdem stellas accedit.

Matutinus ortus a vespertino ortu iis astris quæ in zodiaco sunt sita, per semestre tempus contingit; item matutinus occasus a vespertino occasu; at D iis astris, quæ extra zodiacum versus boream sunt sita, matutinus ortus a vespertino ortu per majus tempus quam semestre contingit; astris vero his, quæ extra zodiacum versus meridiem posita sunt, matutinus ortus a vespertino ortu per brevius tempus, quam semestre, contingit. Tempus vero majus semestri non est omnibus astris definitum, sed aliis longius, aliis brevius. Nam iis astris quæ semper magis magisque versus septentrionem sunt sita, semper quoque majus majusque tempus contingit: eo quod semper majora segmenta supra terram ferantur iis quæ semper magis versus septentrionem sunt posita. At iis astris quæ versus meridiem ma-

gis declinant, semper magis magisque brevius evenit tempus; stellæ enim versus meridiem positæ feruntur in minoribus segmentis supra terram.

Contra iis stellis quæ extra zodiacum versus boream sunt sitæ, tempus illud minus est semestri, quod est a matutino occasu usque ad vespertinum ortum. Iis vero stellis, quæ versus meridiem sunt positæ, majus semestri est tempus illud, quod est a matutino occasu usque ad vespertinum ortum. Varietas autem temporum respondet distantiis stellarum a zodiaco circulo, secundum segmentorum varietatem, quæ supra terram ab horizonte intercipiuntur.

Stellis iis quæ in zodiaco circulo sunt sitæ simul contingit matutinus ortus et vespertinus occasus, et rursus simul matutinus occasus et vespertinus ortus. Reliquis astris non simul prædictæ species perficiuntur; sed hæ variant secundum tempora, cum stellæ habeant circularem motum ab ortu versus occasum. Quæ enim eorum astrorum sita sunt in circulo æquinoctiali, æqualem habent cursum supra terram, et infra terram; æqualiter enim secatur æquinoctialis circulus ab horizonte: quæ vero astra extra æquinoctialem versus boream sunt sita, hæc majori tempore feruntur supra horizontem, minore tempore infra horizontem. Omnium enim circulorum in quibus moventur inerrantes stellæ, majora segmenta supra terram intercipiuntur ab horizonte, minora vero infra terram, propter elevationem poli; quæ vero astra extra æquinoctialem versus meridiem sunt posita, ea minorem habent motum supra terram, majorem infra terram. Rursus enim australes circuli, in quibus inerrantes stellæ feruntur, minora segmenta habent supra terram, majora infra terram. Talis cum sit motus, inerrantibus astris, evenit ut non omnia quæ simul oriuntur simul etiam occidant, sed ex iis quæ simul oriuntur ea quæ magis sunt australia semper prius occidant, eo quod minora segmenta habeant supra terram; similiter neque ea quæ simul occidunt, simul etiam oriuntur, sed ex iis ea quæ sunt magis borealia, prius oriuntur, eo quod infra horizontem minora habeant segmenta. Rursus neque ea quæ prius oriuntur, etiam prius occidunt; sed quædam eorum quæ prius oriuntur, simul etiam occidunt; quædam vero posterius. Similiter eorum quæ prius occidunt, quædam non oriuntur prius, sed simul oriuntur et occidunt, alia prius, alia posterius. Mentionem facit et horum ex parte Aratus, cum sic inquit:

Sed semper Taurus velocior Auriga
In alteram partem descendere, licet simul ascendat.

In his enim inquit, Taurum simul cum Auriga ortum, prius tamen occidere. Fit autem hoc propter segmentorum excessum, in quibus supra terram, et infra terram inerrantes stellæ feruntur. Propter hanc autem sphæram non omnia astra

[43] Hæc desunt in veteribus.

A γὰρ τὰ τμήματα ὑπὲρ γῆν φέρονται οἱ πρὸς μεσημβρίαν ἀστέρες κείμενοι.

Ἀνάπαλιν δὲ τοῖς πρὸς ἄρκτον κειμένοις τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἐλάττων ἐστὶ χρόνος ἑξαμήνου ὁ ἀπὸ ἑῴας δύσεως μέχρις ἑσπερίας ἐπιτολῆς· [43] τοῖς δὲ πρὸς μεσημβρίαν πλείων ὁ χρόνος ἑξαμήνου ἀπὸ ἑῴας δύσεως μέχρις ἑσπερίας ἐπιτολῆς. Ἡ δὲ παραλλαγὴ τῶν χρόνων ἀκολούθως γίνεται ταῖς προστάσεσι ταῖς ἀπὸ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κατὰ τὴν τῶν τμημάτων παραλλαγὴν τῶν ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβανομένων ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος.

Τοῖς δὲ ἐπὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κειμένοις ἅμα B γίνεται ἑῴα ἐπιτολὴ καὶ ἑσπερία δύσις, καὶ πάλιν ἅμα ἑῴα δύσις καὶ ἑσπερία ἐπιτολή. Τοῖς δὲ λοιποῖς ἄστροις οὐχ ἅμα τὰ προειρημένα εἴδη ἐπιτελεῖται· ἀλλὰ διαλλάσσει κατὰ τοὺς χρόνους, τῶν ἀστέρων κινουμένων ἐγκύκλιον φορὰν ἀπὸ ἀνατολῶν ἐπὶ δύσιν. Ὅσα μὲν οὖν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου κεῖται, τὸν ἴσον δρόμον ὑπὲρ γῆν φέρεται καὶ ὑπὸ γῆν· διχοτομεῖται γὰρ ὁ ἰσημερινὸς κύκλος ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος· ὅσα δὲ τῶν ἄστρων πρὸς ἄρκτον κεῖται τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου, ταῦτα πλείονα μὲν χρόνον ὑπὲρ γῆν φέρεται, ἐλάττονα δὲ ὑπὸ γῆν. Πάντων γὰρ κύκλων, καθ' ὧν φέρονται οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες, μείζονα μὲν τμήματα ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεται ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος, ἐλάττονα δὲ ὑπὸ γῆν, διὰ τὸ ἔξαρμα τοῦ πόλου. Ὅσα δὲ τῶν ἄστρων πρὸς μεσημβρίαν κεῖται C τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου, ἐλάττονα μὲν φορὰν ὑπὲρ γῆν φέρεται, πλείονα δὲ ὑπὸ γῆν. Πάλιν γὰρ τῶν κύκλων, καθ' ὧν φέρονται οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες οἱ ἐπὶ μεσημβρίαν κείμενοι, ἐλάττονα μὲν τμήματα ὑπὲρ γῆν ἔχουσι, μείζονα δὲ ὑπὸ γῆν. Τοιαύτης δὲ φορᾶς τοῖς ἀπλανέσιν ἄστροις ὑπαρχούσης, συμβαίνει μὴ πάντα τὰ ἅμα ἀνατέλλοντα καὶ ἅμα δύνειν, ἀλλὰ τῶν ἅμα ἀνατελλόντων ἀεὶ τὰ πρὸς μεσημβρίαν μᾶλλον αὐτῶν κείμενα πρότερον δύνειν, διὰ τὸ ἐλάττονα τμήματα ὑπὲρ γῆν φέρεσθαι· ὁμοίως δὲ οὐδὲ τὰ ἅμα δύνοντα ἅμα καὶ ἀνατέλλει, ἀλλὰ τὰ πρὸς ἄρκτον αὐτῶν μᾶλλον κείμενα πρότερον ἀνατέλλει, διὰ τὸ ἐλάττονα τμήματα ὑπὸ γῆν φέρεσθαι. Πάλιν δὲ οὐδὲ τὰ πρότερον ἀνατέλλοντα καὶ πρότερον δύνει· D ἀλλὰ τινὰ μὲν τῶν πρότερον ἀνατελλόντων ἅμα καὶ δύνει, τινὰ δὲ ὕστερον. Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν πρότερον δυνόντων τινὰ μὲν οὐ προανατέλλει, ἀλλ' ἅμα μὲν ἀνατέλλει καὶ δύνει, τὰ μὲν πρότερον, τὰ δὲ ὕστερον. Μνημονεύει δὲ καὶ τούτων ἐπὶ ποσὸν Ἄρατος λέγων οὕτως·

Ἀλλ' αἰεὶ Ταῦρος προφερέστερος Ἡνιόχοιο
Εἰς ἑτέρην καταβῆναι, ὁμηλυσίῃ περ ἀνελθών.

Ἐν γὰρ τούτοις φησὶν ἅμα τὸν Ταῦρον τῷ Ἡνιόχῳ ἀνατείλαντα πρότερον δύνειν. Γίνεται δὲ οὕτω παρὰ τὴν τῶν τμημάτων ὑπεροχὴν, ὧν ὑπὲρ γῆν φέρονται, καὶ ὑπὸ γῆν οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες. Διὰ δὲ τὴν τοιαύτην σφαιροποιίαν οὐ πάντα τὰ ἄστρα ἀνατέλλει καθ'

A ἑκάστην νύκτα· ἀλλὰ τινὰ μὲν ἀνατέλλει καὶ δύνει, τινὰ δὲ ἀνατέλλει μέν, οὐ δύνει δέ· ἃ δὲ οὔτ' ἀνατέλλει, οὔτε δύνει· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀρκτικώτερα κείμενα, μετέωρα ὑπάρχοντα μετὰ τὴν τοῦ ἡλίου δύσιν, πρὸ τῆς τοῦ ἡλίου ἀνατολῆς ἔτι μετεωρότερα φαίνεται· τὰ δὲ μεσημβρινώτερα κείμενα οὔτ' ἀνατέλλοντα, οὔτε δύνοντα θεωρεῖται· ἀλλὰ πάντα τὸν τῆς νυκτὸς χρόνον ὑπὸ γῆν φέρονται. Ὅθεν καί τινα τῶν ἄστρων ἀμφιφανῆ καλεῖται, καθάπερ καὶ ὁ Ἀρκτοῦρος· μετὰ γὰρ τὴν τοῦ ἡλίου δύσιν πλεονάκις θεωρεῖται δύνων τε ἐν τῇ αὐτῇ νυκτί, καὶ προανατέλλων τοῦ ἡλίου φαίνεται [46]. Δι' ἣν αἰτίαν καλεῖται ἀμφιφανής, ὅτι καὶ ἀφ' ἑσπέρας δύνων, καὶ ἀνατέλλων ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ θεωρεῖται. Τὰ δὲ ἐναντίαν ἔχει τάξιν, ὅσα προδύνει μὲν τῆς τοῦ ἡλίου δύσεως, ἐπανατέλλει δὲ μετὰ
B τὴν τοῦ ἡλίου ἀνατολήν· ὥστε καθ' ὅλην τὴν νύκτα μὴ θεωρηθῆναι μήτ' ἀνατέλλοντα, μήτε δύνοντα· ἃ δὴ καλοῦσί τινες νυκτιδιέξοδα. Οὐ κατὰ πάντα δὲ καιρὸν ταῦτα πάντα τὰ ἰδιώματα περὶ τοὺς αὐτοὺς ἀστέρας ὑπάρχει· ἀλλὰ περὶ τὰς τοῦ ἡλίου μεταβάσεις ἀλλοιοῦται καὶ τὰ περὶ τὰς ἀνατολάς, καὶ τὰ περὶ τὰς δύσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Περὶ τῶν ἐν γῇ ζωνῶν.

Ἡ τῆς συμπάσης γῆς ἐπιφάνεια, σφαιροειδὴς ὑπάρχουσα, διαιρεῖται εἰς ζώνας πέντε· ὧν δύο μὲν αἱ περὶ τοὺς πόλους, ποῤῥωτάτω δὲ κείμεναι τῆς τοῦ ἡλίου παρόδου, κατεψυγμέναι λέγονται, καὶ ἀοίκητοι διὰ τὸ ψύχος· ἀφορίζονται δὲ ὑπὸ τῶν ἀρκτι-
C κῶν πρὸς τοὺς πόλους· αἱ δὲ τούτων ἑξῆς, συμμέτρως δὲ κείμεναι πρὸς τὴν τοῦ ἡλίου πάροδον, εὔκρατοι καλοῦνται· ἀφορίζονται δὲ αὗται ὑπὸ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἀρκτικῶν καὶ τροπικῶν κύκλων, μεταξὺ κείμεναι αὐτῶν. Ἡ δὲ λοιπὴ μέση τῶν προειρημένων, κειμένη δὲ ὑπ' αὐτὴν τὴν τοῦ ἡλίου πάροδον, διακεκαυμένη καλεῖται· διχοτομεῖται δὲ αὐτὴ ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ γῇ ἰσημερινοῦ κύκλου, ὃς κεῖται ὑπὸ τὸν ἐν τῷ κόσμῳ ἰσημερινὸν κύκλον. Τῶν δὲ εὐκράτων δύο ζωνῶν τὴν βόρειον ὑπὸ τῶν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένῃ οἰκεῖσθαι συμβέβηκεν, ἐπὶ μὲν τὸ μῆκος οὖσαν ὡς ἔγγιστα περὶ δέκα μυριάδας σταδίων, ἐπὶ δὲ τὸ πλάτος ὡς ἔγγιστα τὸ ἥμισυ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

D *Περὶ οἰκήσεων.*

Τῶν δὲ ἐπὶ γῆς κατοικούντων οἱ μὲν λέγονται σύνοικοι, οἱ δὲ περίοικοι, οἱ δὲ ἄντοικοι, οἱ δὲ ἀντίποδες. Σύνοικοι μὲν οὖν εἰσιν οἱ περὶ τὸν αὐτὸν τόπον τῆς αὐτῆς ζώνης κατοικοῦντες· περίοικοι δὲ οἱ ἐν τῇ αὐτῇ ζώνῃ κύκλῳ περιοικοῦντες· ἄντοικοι δὲ οἱ ἐν τῇ αὐτῇ νοτίῳ ζώνῃ ὑπὸ τὸ αὐτὸ ἡμισφαίριον κατοικοῦντες· ἀντίποδες δὲ οἱ ἐν τῇ νοτίῳ ζώνῃ ἐν τῷ ἑτέρῳ ἡμισφαιρίῳ κατοικοῦντες κατὰ τὴν αὐτὴν διάμετρον κείμενοι τῇ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένῃ· διὸ κέκληνται ἀντίποδες. Πάντων γὰρ τῶν βαρέων ἐπὶ τὸ κέντρον συννευόντων, διὰ τὸ ἐπὶ μέσον εἶναι τὴν φο-

[46] γρ. βλέπεται.

oriuntur omni nocte; sed quædam oriuntur et occidunt: quædam vero oriuntur quidem, non tamen occidunt: quædam vero neque oriuntur, neque occidunt; sed ea, quæ magis sunt borealia, cum sint sublimia post solis occasum, ante solis ortum adhuc sublimiora apparent; quæ vero sunt magis
29 australia, ea neque oriri, neque occidere videntur: sed per omne noctis tempus sub horizonte feruntur. Unde quædam astrorum vocantur bis apparentia, sicut et Arcturus; post solis enim occasum sæpe videtur et occidere eadem nocte, et ante solem oriri. Quam ob causam vocatur bis apparens, quod et a vespera occidere, et oriri in eadem nocte spectetur. Alia vero ordinem habent contrarium, quæ occidunt ante solis occasum, oriuntur vero post solis ortum, ita ut per totam noctem non videantur neque oriri, neque occidere; quæ nonnulli vocant νυκτιδιέξοδα. id est noctu late expatiantia. Non omni autem tempore omnes hæ proprietates circa easdem stellas eveniunt, sed circa solis transitus variantur ea quæ ad ortus, et quæ ad occasus spectant.

CAPUT XII.

De zonis in terra.

Totius terræ superficies, cum sit globosa, dividitur in quinque zonas: quarum duæ, quæ sunt circa polos et longissime sitæ a solis itinere, frigidæ dicuntur, atque inhabitabiles propter frigus. Determinantur autem a circulis arcticis versus polos; zonæ vero quæ his sunt proximæ, et mediocriter positæ ad solis accessum, temperatæ vocantur; determinantur autem hæ a circulis in mundo arcticis et tropicis, cum inter eos sint sitæ. Reliqua, quæ est media prædictarum, et sita sub ipso solis accessu, torrida vocatur; atque hæc a terrestri æquinoctiali æqualiter secatur, qui situs est sub mundano æquinoctiali circulo. Ex temperatis zonis duabus eam quæ est borea, quæque a nobis habitatur, contingit habitari, cum in longitudinem sit fere 100000 stadiorum, in latitudinem fere dimidio constet.

CAPUT XIII.

De habitationibus.

Eorum qui in terra habitant, alii dicuntur synœci, alii periœci, alii antœci, alii antipodes. Synœci igitur sunt qui circa eumdem locum ejusdem zonæ habitant; periœci vero, qui in eadem zona in circuitu circumhabitant; antœci vero, qui in eadem australi zona sub eodem hemisphærio habitant; antipodes vero, qui in australi zona in altero hemisphærio habitant, secundum eamdem diametrum positi cum habitabili nostra terra; quamobrem vocati sunt antipodes. Cum enim omnia gravia versus centrum vergant, eo quod versus medium sit

motus corporum, si ab aliqua habitatione earum quæ sunt in nostro orbe habitabili ad centrum terræ adjungatur aliqua recta, et producatur, tum hi qui sunt positi secundum extremitatem diametri in australi zona fiunt antipodes eorum qui in boreali zona habitant.

Dividitur autem nostra terra habitabilis in tres partes, Asiam, Europam, Lybiam. Duplo autem major est fere longitudo habitabilis terræ latitudine : quam ob causam qui consentaneas rationi terræ descriptiones instituunt, oblongas tabulas adhibent ; quod longitudo duplo sit major latitudine. Qui vero terræ descriptiones rotunda figura faciunt, multum aberrant a vero; æqualis enim fit longitudo latitudini; quod natura non patitur. Necesse igitur est, ut non serventur distantiarum mensurationes in rotundis descriptionibus. Segmentum enim quoddam est sphæræ pars terræ habitata, quæ longitudinem duplo habet majorem latitudine, quod segmentum non potest abscindi circulariter. Dimenso autem maximo circulo **30** eorum, qui sunt in terra secundum meridianum mundi, et invento myriadum 25, et stadiorum 2000 ; diametro vero myriadum 8, et stadiorum 415 ; diviso autem meridiano circulo in partes 60, vocatur unum segmentum sexagesimum, quod est 4200. Si enim dividuntur 25 myriades, et 2000 stadia in partes 60, fit sexagesimum 4200. Distantiæ igitur inter zonas hoc modo sunt definitæ. Frigidarum quidem zonarum duarum latitudo utriusque earum est sexagesimorum 6, quæ sunt stadia 25200 ; temperatarum vero zonarum latitudo utriusque earum est sexagesimorum 5, quæ faciunt stadia 21000 ; torridæ zonæ latitudo est sexagesimorum 8. Itaque ab æquinoctiali versus utramque partem usque ad tropicos sunt sexagesima 4, quæ faciunt stadia 16800. Sunt igitur a polo qui est in terra, qui situs est

A ρὰν τῶν σωμάτων, ἐὰν ἀπό τινος οἰκήσεως τῶν ἐπὶ τῇ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένῃ ἐπὶ τὸ κέντρον τῆς γῆς ἐπιζευχθῇ τις εὐθεῖα, καὶ ἐκβληθῇ, οἱ κατὰ τὸ πέρας κείμενοι τῆς διαμέτρου ἐν τῇ νοτίῳ ζώνῃ ἀντίποδες γίνονται τῶν ἐν τῇ βορείῳ ζώνῃ κατοικούντων.

Διαιρεῖται δὲ ἡ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένη εἰς μέρη τρία, Ἀσίαν, Εὐρώπην, Λιβύην. Διπλάσιον δέ ἐστιν ὡς ἔγγιστα τὸ μῆκος τῆς οἰκουμένης τοῦ πλάτους· δι' ἣν αἰτίαν οἱ κατὰ λόγον γράφοντες τὰς γεωγραφίας ἐν πίναξι γράφουσι παραμήκεσιν, ὡς διπλάσιον εἶναι τὸ μῆκος τοῦ πλάτους. Οἱ δὲ στρογγύλας γράφοντες τὰς γεωγραφίας πολὺ τῆς ἀληθείας εἰσὶ πεπλανημένοι· ἴσον γὰρ γίνεται τὸ μῆκος τῷ πλάτει· ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐν τῇ φύσει. Ἀνάγκη οὖν μὴ τηρεῖ-
B σθαι τὰς ἐπὶ διαστημάτων συμμετρίας τὰς ἐν ταῖς στρογγύλοις γεωγραφίαις. Ἔκτμημά τι γάρ ἐστι σφαίρας τὸ οἰκούμενον μέρος τῆς γῆς, διπλάσιον ἔχον τὸ μῆκος τοῦ πλάτους, ὅπερ οὐ δύναται ἀποτερματίζεσθαι κύκλῳ. Ἀναμεμετρημένου δὲ τοῦ μεγίστου (44) κύκλου τῶν ἐν τῇ γῇ κατὰ τὸν ἐν τῷ κόσμῳ μεσημβρινόν, καὶ εὑρημένου μυριάδων κε' καὶ σταδίων ,β, τῆς διαμέτρου μυριάδων η', καὶ σταδίων υιε'[47]· διαιρουμένου τε τοῦ μεσημβρινοῦ (45) κύκλου εἰς μέρη ξ', καλεῖται τὸ ἓν τμῆμα ἑξηκοστόν· ὃ γίνεται ,δσ' στάδια. Ἐὰν γὰρ μερισθῶσιν αἱ κε' μυριάδες καὶ τὰ ,β στάδια εἰς μέρη ξ', γίνεται τὸ ἑξηκοστὸν σταδίων ,δσ'. Ἔστιν οὖν τὰ μεταξὺ τῶν ζωνῶν διαστήματα τοῦτον ἀφωρισμένα τὸν τρόπον.
C Τῶν μὲν κατεψυγμένων ζωνῶν δύο τὸ πλάτος ἑκατέρας αὐτῶν ἑξηκοστῶν ς', ἅπερ εἰσὶ στάδιοι μὲν ,κεσ'· τῶν δὲ εὐκράτων δύο ζωνῶν τὸ πλάτος ἑκατέρας αὐτῶν ἑξηκοστῶν ε', ἃ γίνεται στάδιοι μὲν ,κα'· τῆς δὲ διακεκαυμένης ζώνης τὸ πλάτος ἑξηκοστῶν η'· ὥστε ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ ἐφ' ἑκάτερα πρὸς τοὺς τροπικοὺς ἑξηκοστὰ εἶναι δ', ἃ γίνεται στάδια μὲν ,ιςω'. Γίνονται οὖν ἀπὸ μὲν τοῦ πόλου τοῦ ἐν τῇ γῇ, ὃς

[47] Pro υιε' vet. habet δ'.

(44) *Ἀναμεμετρημένου δὲ τοῦ μεγίστου*. Eratosthenea est hæc dimensio maximi circuli, ut auctor est Strabo lib. II, et Plinius lib. II, cap. 108, quam stadiorum 252000 mensuram Romana computatione dicit efficere trecenties, et quindecies centena millia passuum, quod et verum est. Nam stadium CXXV passibus constat. Proinde si 252000 per 125 multiplices, fient 31500000 passuum, quæ sunt milliariorum 31500. At Cleomedes lib. I, cap. 10, refert ab Eratosthene definitum esse terræ ambitum 250000 stadiorum : et qua methodo deprehensus sit modus ille, describit, nimirum ex eo quod angulus, qui gnomone et radio solis includitur Alexandriæ, sole in Cancri tropico meridiano tempore sito, pars est quinquagesima quatuor rectorum, ut et peripheria circuli in horologio descripti, cui ille angulus insistit, pars est quinquagesima circuli totius. Quare cum Syenen inter et Alexandriam, quæ sub eodem meridiano sunt, intervallum sit quinque millium stadiorum : quæ est quinquagesima pars ambitus terræ : totus ambitus 250000 stadiorum colliget. Verum cum tot antiquis testibus constet ab Eratosthene mensuram illam, quam diximus, terreni ambitus esse perscriptam ; videtur paulo plus quinquagesima parte tam angulo, quem gnomon cum radio continet, quam circumferentiæ circuli maximi in Sciotherico tributum auctore illo fuisse.

Strabo loco citato Hipparchum ait eumdem cum Eratosthene terræ circuitum sumpsisse, stadiorum 252000. Plinius vero adjecisse illum asserit ad Eratosthenis mensuram paulo minus stadiorum 25000. Qua ratione maximus circulus erit stad. 277000.

D Ut ad Geminum nostrum redeam, cum is terræ ambitum ex Eratosthenis sententia circumscribat stadiorum 252000, falsum est quod ex eo consequens facit, diametrum constare stad. 80415. Nam cum ea ratio sit diametri ad ambitum, quæ est 7 ad 22 : oportet diametrum terræ colligere stad. 80182 fere.

(45) *Διαιρουμένου δὲ τοῦ μεσημβρινοῦ*. Circulum veteres astronomi in partes sexaginta distribuerunt, ut supra diximus. Ita sexagesimæ cuique parti competunt stadia 4200. Quod si in 360 partes dividatur circulus, pars quælibet stadia postulat 700. Vide Achillem Tatium *Isag.* cap. 29. Jam hoc admonuimus, dimensionem istam ad Rhodiacum ἔγκλιμα referri, in quo semidiameter arctici circuli graduum est 36. Hinc etiam frigidam zonam definit arctico circulo illius loci proprio : ut quibus polus gradibus 54, ac deinceps pluribus attollitur, frigida in zona esse censeantur, quod est absurdum.

A κεῖται κατὰ τὸν ἐν τῷ κόσμῳ πόλον, μέχρι τοῦ ἐν τῇ γῇ ἀρκτικοῦ στάδιοι μὲν ,κεσ'· ἀπὸ δὲ τοῦ ἐν τῇ γῇ ἀρκτικοῦ, ὃς κεῖται κατὰ τὸν ἐν τῷ κόσμῳ ἀρκτικὸν, πρὸς τὸν ἐν τῇ γῇ τροπικὸν, ὃς κεῖται κατὰ τὸν ἐν τῷ κόσμῳ θερινὸν τροπικὸν, στάδιοι μὲν ,κα'· ἀπὸ δὲ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ μέχρι τοῦ ἐν τῇ γῇ ἰσημερινοῦ, ὃς κεῖται κατὰ τὸν ἐν τῷ κόσμῳ ἰσημερινὸν, στάδιοι ,ιϛω'. Πάλιν ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ πρὸς τὸν ἕτερον τροπικὸν ,ιϛω'· ἀπὸ δὲ τοῦ τροπικοῦ πρὸς τὸν ἀρκτικὸν στάδια ,κα'· ἀπὸ δὲ τοῦ ἀρκτικοῦ πρὸς τὸν ἕτερον πόλον ,κεσ'· ὥστε συνάγεσθαι τὸ μεταξὺ τῶν πόλων διάστημα μυριάδων ιβ' καὶ σταδίων ,ϛ, ὅπερ ἐστὶν ἥμισυ τῆς περιμέτρου τῆς γῆς· τὸ γὰρ ἀπὸ τοῦ πόλου ἐπὶ τὸν πόλον ἐστὶν ἡμικύκλιον. Ἡ δὲ διαίρεσις τῶν ἑξηκοστῶν τούτων καὶ ἐν ταῖς κρικωταῖς σφαίραις ἡ αὐτὴ ὑπάρχει. B Κατασκευάζονται γὰρ αἱ κρικωταὶ σφαῖραι οὕτως· ἀπὸ τοῦ πόλου ὁ ἀρκτικὸς διίσταται μοίρας λϛ', ἅπερ ἐστὶν ἑξηκοστὰ ϛ'· ἑξάκις γὰρ ἓξ γίνεται λϛ'. Ὁ δὲ ἀρκτικὸς ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ διίσταται μοίρας λ'· ἅπερ ἐστὶν ἑξηκοστὰ ε'. Ὁ δὲ θερινὸς τροπικὸς ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ διέστηκε μοίρας κδ', ἅπερ ἐστὶν ἑξηκοστὰ δ'· ὁ δὲ ἰσημερινὸς ἀπὸ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ διέστηκε τὰς ἴσας μοίρας κδ'· ὁ δὲ χειμερινὸς τροπικὸς τοῦ ἀνταρκτικοῦ διέστηκε μοίρας λ'· ὁ δὲ ἀνταρκτικὸς ἀπὸ τοῦ νοτίου πόλου διέστηκε μοίρας λϛ'· ὥστε πάλιν ἀπὸ τοῦ πόλου ἐπὶ τὸν πόλον συνάγεσθαι μὲν μοίρας ρπ', ἑξηκοστὰ δὲ λ'· πρὸς γὰρ τοῦτο τὸ ἓν κλίμα καὶ αἱ κρικωταὶ σφαῖραι κατασκευάζονται, καὶ αἱ στερεαὶ, τῶν ἀρκτικῶν μόνων μεταπιπτόντων ἔν τισιν οἰκήσεσι κατὰ τὰς διαστάσεις. C Αἱ μέντοιγε ἐν τῇ γῇ ζῶναι πρὸς τὸ εἰρημένον ἓν κλίμα λαμβάνουσι τὴν διαίρεσιν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς κατοικούντων. Ὅσοι μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου κατοικοῦσι, τούτοις τὰ αὐτὰ φαινόμενα κατὰ τὰς οἰκήσεις γίνονται, καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν ἴσα, καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων (46) τοιαῦτα, καὶ τῶν ὡροσκοπείων καταγραφαὶ αἱ αὐταί· καὶ καθόλου πάντα τὰ περὶ τὰς οἰκήσεις τὰς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου κειμένας, τὰ αὐτὰ ὑπάρχει. Τὸ γὰρ ἔγκλιμα τοῦ κόσμου μένει τὸ αὐτό. Παρὰ γὰρ τὸ ἔγκλιμα τοῦ κόσμου διάφορα γίνεται τὰ φαινόμενα. Αἱ μέντοιγε ἀρχαὶ τῶν ἡμερῶν καὶ αἱ τελευταὶ οὐχ ἅμα πᾶσι γίνονται, ἀλλ' οἷς μὲν πρότερον, οἷς δὲ ὕστερον. D Καί ἐστιν ἡ παρὰ πᾶσιν [48] α' ὥρα, παρ' ἄλλοις μέσον ἡμέρας οὖσα, παρ' οἷς δὲ δύσις οὖσα. Ἤδη μέντοιγε πρὸς τὴν αἴσθησιν σχεδὸν ἐπὶ σταδίους υ' ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν ὁ αὐτὸς ὁρίζων διαμένει· ὥστε πρὸς αἴσθησιν ἅμα τὴν ἀνατολὴν αὐτοῖς γίνεσθαι καὶ τὴν δύσιν. Ὅταν δὲ πλεῖον γένηται τὸ διάστημα τῶν υ' σταδίων, προανατολαὶ καὶ προδύσεις γίνονται. Τοῖς δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ κατοικοῦσι μέχρι μὲν σταδίων υ' ἀνεπαίσθητος γίνεται ἡ

[48] f. τισίν.

sub polo mundi, usque ad circulum arcticum qui est in terra, stadia 25200: rursus ab arctico qui est in terra, et sub cœli arctico, usque ad tropicum terrenum, qui ponitur sub cœlesti tropico æstivo, stadia 21000; rursus ab æstivo tropico usque ad terrestrem æquinoctialem, qui situs est sub æquinoctiali mundano, sunt stadia 16800; rursus ab æquinoctiali usque ad alterum tropicum stadia sunt 16800. Deinde a tropico usque ad arcticum sunt stadia 21000; postremo ab arctico usque ad alterum polum 25200, ut distantia inter polos colligatur esse 12 myriadum, et præterea 6000 stadiorum, quod est dimidium circumferentiæ terræ; nam distantia quæ est a polo usque ad polum, est semicirculus. Divisio autem horum sexagesimorum etiam in armillaribus sphæris eadem est. Parantur enim armillares sphæræ sic. A polo arcticus distat partibus 36, quæ sunt sexagesima 6; sexies enim sex sunt 36. Arcticus ab æstivo tropico distat gradibus 30, qui faciunt sexagesima 5; æstivus tropicus distat ab æquinoctiali gradibus 24, qui sunt sexagesima 4. Æquinoctialis distat ab hiberno tropico totidem gradibus 24. Rursus hibernus tropicus ab antarctico distat gradibus 30; antarcticus ab australi polo distat gradibus 36; ut rursus a polo usque ad polum colligantur gradus 180, sexagesima vero 30. Ad hoc enim unum clima, et sphæræ armillares, et solidæ parantur, cum soli arctici in quibusdam habitationibus secundum distantias mutentur. At zonæ terrestres ad dictum unum clima accipiunt divisionem eorum, qui in terra habitant. Igitur qui eodem in parallelo habitant, his eædem sunt apparentiæ secundum habitationes; et magnitudines dierum æquales; et magnitudines eclipsium similes; et descriptiones horologicorum instrumentorum eædem; et summatim omnia quæ contingunt circa habitationes in eodem parallelo positas, sunt eadem. Nam inclinatio mundi manet eadem. Propter inclinationem enim mundi diversæ sunt apparentiæ. Atqui initia dierum et fines non simul fiunt omnibus, sed aliis prius, aliis posterius: estque apud omnes prima hora, cum ea apud alios sit medium diei, apud alios occasus. Jam vero quoad sensum, fere ad stadia 400 ab ortu versus occasum idem manet horizon. Itaque quoad sensum simul ipsis evenit ortus, et occasus. At ubi distantia fuerit major 400 stadiis, ibi antegressiones ortuum et occasuum fiunt. Iis vero qui in eodem meridiano habitant, usque ad stadia 400 insensibilis fit climatum varietas simul. Verumtamen ob eam distantiam, quæ magis transcendit versus septentrionem aut meridiem, alia fit inclinatio. Itaque omnes apparentiæ

(46) *Καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων*. Falsum. Nam neque de lunaribus, neque de solaribus id recte dicitur. Lunares quippe non in iisdem solummodo parallelis æquales apparent, sed ubicunque luna prospicitur. Solares autem etiam sub eodem parallelo inæquales videntur; aut etiam alibi minime videntur. Quare aliud agenti hoc Gemino excidit.

sunt diversæ. Etenim magnitudines dierum, et magnitudines eclipsium, et horologiorum descriptiones diversæ propter habitationes fiunt iis qui in eodem meridiano habitant. Nam inclinatio mutatur, cum vel ad boream, vel ad meridiem fit transitus. Atqui medietates dierum et medietates noctium simul eveniunt omnibus iis qui in eodem habitant meridiano.

A τῶν κλιμάτων παραλλαγὴ ἅμα· τὸ [49] μέντοιγε πλεῖον διάστημα ὑπερβῆναι [50] πρὸς ἄρκτον ἢ πρὸς μεσημβρίαν, ἄλλο γίνεται ἔγκλιμα· ὥστε πάντα τὰ φαινόμενα διάφορα γίνεσθαι. Καὶ γὰρ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν, καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων, καὶ αἱ τῶν ὡρολογίων καταγραφαὶ διάφοροι παρὰ τὰς οἰκήσεις γίνονται τοῖς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ κατοικοῦσι. Τὸ γὰρ ἔγκλιμα μεταπίπτει, ἢ πρὸς ἄρκτον ἢ πρὸς μεσημβρίαν τῆς μεταβάσεως γινομένης. Τὰ μέντοιγε μέσα τῶν ἡμερῶν καὶ τὰ μέσα τῶν νυκτῶν ἅμα πᾶσι γίνεται τοῖς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ κατοικοῦσιν.

31 Cum autem de australi zona dicimus, et de iis qui in ea habitant, ad hæc de antipodibus qui in eadem sunt; convenit ea quæ dicuntur sic intelligere, ut nos de australi quidem zona nullam historiam acceperimus, neque an ulli in ea habitent; sed quod ratione totius sphæræ, et figuræ terræ, et progressus solis, qui fit inter tropicos, sit aliqua etiam altera zona, seu plaga versus austrum sita, quæ habeat idem temperamentum cum borea zona, in qua nos habitamus; similiter etiam dicimus de antipodibus, non quasi omnino habitent aliqui in eadem diametro nobiscum: sed quod sit aliquis locus habitabilis in terra secundum eamdem diametrum nobiscum.

Ὅταν δὲ περὶ τῆς νοτίου ζώνης λέγωμεν, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ κατοικούντων, πρὸς δὲ τούτοις περὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀντιπόδων τῶν λεγομένων· οὕτως ἀκούειν προσήκει, ὡς μηδεμίαν ἡμῶν ἱστορίαν παρειληφότων περὶ τῆς νοτίου ζώνης, μηδὲ εἴ τινες B ἐν αὐτῇ κατοικοῦσιν· ἀλλ' ὅτι ἕνεκεν τῆς ὅλης σφαιροποιίας, καὶ τοῦ σχήματος τῆς γῆς, καὶ τῆς παρόδου τοῦ ἡλίου τῆς μεταξὺ τῶν τροπικῶν γινομένης, ἔστι τις καὶ ἑτέρα ζώνη πρὸς νότον κειμένη, τὴν αὐτὴν εὐκρασίαν ἔχουσα τῇ βορείῳ ζώνῃ, ἐν ᾗ κατοικοῦμεν ἡμεῖς· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἀντιπόδων λέγομεν, οὐχ ὡς κατὰ πᾶν οἰκούντων τινῶν κατὰ τὴν αὐτὴν διάμετρον ἡμῖν, ἀλλ' ὄντος τινὸς τόπου οἰκησίμου ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ διάμετρον ἡμῖν.

Sub torridam autem zonam nonnulli veterum, inter quos est et Cleanthes Stoicus philosophus, prodiderunt fusum esse inter tropicos Oceanum: quibus congruenter et Crates grammaticus errorem Ulyssis disponens, et totam sphæram terræ describens certis circulis, quemadmodum prædiximus, fingit inter tropicos Oceanum esse positum, dicens congruenter mathematicis totius se terræ dispositionem instituere.

Ὑπὸ δὲ τὴν διακεκαυμένην ζώνην τινὲς τῶν ἀρχαίων ἀπεφήναντο, ὧν ἐστι καὶ Κλεάνθης ὁ Στωϊκὸς φιλόσοφος, ὑποκεχύσθαι μεταξὺ τῶν τροπικῶν τὸν Ὠκεανόν· οἷς ἀκολούθως καὶ Κράτης ὁ γραμματικὸς, C τὴν πλάνην τοῦ Ὀδυσσέως διατάσσων, καὶ τὴν ὅλην σφαῖραν τῆς γῆς καταγράφων τοῖς ὁριζομένοις κύκλοις, καθὼς προειρήκαμεν, ποιεῖ μεταξὺ τῶν τροπικῶν τὸν Ὠκεανὸν κείμενον, λέγων ἀκολούθως τοῖς μαθηματικοῖς τὴν ὅλης γῆς διάταξιν ποιεῖσθαι.

At talis dispositio aliena est et a mathematica et a physica doctrina, et apud nullum veterum mathematicorum inter tropicos, ut Crates docet, collocata. Nam nostris temporibus jam et perspecta et inventa sunt plurima loca habitabilia, et non mari ubique comprehensa: et cum illius intermedii intervalli, quod est ab æstivo tropico usque ad æquinoctialem, spatium sit stadiorum 16800, fere ad 20800 stadia, quatenus investigandi copia fuit, harum rerum historia conscripta est, cum ea per reges Alexandrinos sit explorata. Unde falsi sunt qui opinantur Oceanum fusum esse inter tropicos. Est autem et ex his manifestum, quod et illa opinio, quod inhabitabilis sit regio inter tropicos posita propter æstus excessum, et maxime ea regio quæ est in medio torridæ zonæ, sit falsa. Nam Æthiopes, qui in extremitatibus torridæ zonæ habitant, in conversionibus, seu solstitiis habent in vertice solem. Existimandum est enim duas esse natura Æthiopias, cum et circa æstivum tropicum circulum, qui apud nos est, habitent Æthiopes; et circa eum tropicum qui nobis quidem est hi-

Ἡ δὲ τοιαύτη διάταξις ἀλλοτρία ἐστὶ καὶ τοῦ μαθηματικοῦ καὶ τοῦ φυσικοῦ λόγου, καὶ παρ' οὐδενὶ τῶν ἀρχαίων μαθηματικῶν καταχεχωρισμένη, ὡς ἀποφαίνεται Κράτης, μεταξὺ τῶν τροπικῶν. Ἐν γὰρ τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἤδη καὶ κατώπτευται, καὶ εὕρηται τὰ πλεῖστα οἰκήσιμα, καὶ οὐ πελάγει πάντοθεν περιεχόμενα· καὶ τοῦ μεταξὺ διαστήματος ὑπάρχοντος ἀπὸ θερινοῦ τροπικοῦ μέχρι τοῦ ἰσημερινοῦ ,ιςω' [51], καὶ ὡς σχεδὸν ἐπὶ σταδίους ,κω' [52], ὡς D εὐπόρηται, καὶ ἡ περὶ τούτων ἱστορία ἀναγέγραπται διὰ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βασιλέων ἐξητασμένη. Ὅθεν ψευδοδοξοῦσιν οἱ νομίζοντες τὸν Ὠκεανὸν ὑποκεχύσθαι μεταξὺ τῶν τροπικῶν. Ἐκ δὲ τούτων φανερὸν, ὅτι καὶ τὸ δοξαζόμενον, ὅτι ἀοίκητός ἐστιν ἡ μεταξὺ τῶν τροπικῶν κειμένη χώρα διὰ τὴν τοῦ καύματος ὑπερβολὴν, καὶ μάλιστα ἡ περὶ μέσην τὴν διακεκαυμένην ζώνην, ψεῦδός ἐστιν. Οἱ μὲν γὰρ τὰ πέρατα τῆς διακεκαυμένης ζώνης οἰκοῦντες Αἰθίοπές εἰσι κατὰ κορυφὴν ἔχοντες ἐν ταῖς τροπαῖς τὸν ἥλιον. Δύο γὰρ Αἰθιοπίας τῇ φύσει ὑποληπτέον ὑπάρχειν, περί τε τὸν θερινὸν τροπικὸν τὸν παρ' ἡμῖν κύκλον περιοικούντων [53] Αἰθιόπων, καὶ περὶ

[49] f. τῷ. [50] γρ. ὑπερβαῖνον. [51] γρ. μυρίων. [53] γρ. ὑπεροικούντων.

[52] γρ. ,β. al. ,βω'. His non concordat versio Latina.

τὸν ἡμῖν μὲν χειμερινὸν τροπικὸν, τοῖς δὲ ἀντίποσι θερινόν. Τοῦτο δέ φησι Κράτης καὶ τὸν Ὅμηρον λέγειν ἐν οἷς φησιν·

Αἰθίοπες, τοὶ διχθὰ δεδαίαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν·

Οἱ μὲν δυσσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος.

Κράτης μὲν οὖν, παραδοξολογῶν, τὰ ὑφ' Ὁμήρου ἀρχαϊκῶς καὶ ἰδικῶς εἰρημένα μετάγει πρὸς τὴν κατ' ἀλήθειαν σφαιροποιίαν. Ὅμηρος μὲν γὰρ καὶ οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ σχεδὸν, ὡς εἰπεῖν, πάντες ἐπίπεδον ὑφίστανται τὴν γῆν, καὶ συνάπτουσι τῷ κόσμῳ καὶ κύκλῳ τὸν Ὠκεανὸν περικείμενον, καὶ τὴν τοῦ ὁρίζοντος ἐπέχοντα τάξιν, καὶ τὰς ἀνατολὰς ἐκ τοῦ Ὠκεανοῦ, καὶ τὰς δύσεις εἰς τὸν Ὠκεανόν· ὥστε τοὺς πλησιάζοντας τῇ ἀνατολῇ καὶ τῇ δύσει Αἰθίοπας B ὑπελάμβανον γίνεσθαι καταιθομένους ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Αὕτη δὲ ἡ πρόληψις τῇ μὲν προκειμένῃ διατάξει ἀκόλουθός ἐστι, τῆς δὲ κατὰ φύσιν σφαιροποιίας ἀλλοτρία. Ἡ γὰρ γῆ μέση κεῖται τοῦ σύμπαντος κόσμου, σημείου τάξιν ἐπέχουσα· αἱ δὲ ἀνατολαὶ τοῦ ἡλίου γίνονται καὶ αἱ δύσεις ἐκ τοῦ αἰθέρος καὶ εἰς τὸν αἰθέρα, διὰ παντὸς τοῦ ἡλίου ἴσον ἀπέχοντος τῆς γῆς. Ὅθεν αἱ μὲν προειρημέναι Αἰθιοπίαι ἀδιανόητοί εἰσιν· αἱ δὲ ὑπὸ τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ τροπικοὺς κείμεναι, αἵτινες ὑπάρχουσιν ἐπὶ τὰ πέρατα τῶν διακεκαυμένων ζωνῶν, κατὰ φύσιν ἔχουσιν. Οὐ μέντοι γε ὑποληπτέον ἀοίκητον εἶναι τὴν διακεκαυμένην ζώνην. Ἤδη γὰρ ἐπὶ πολλοὺς τόπους τῆς ζώνης τῆς διακεκαυμένης ἐληλύθασί τινες, καὶ τὰ πλεῖστα οἰκήσιμα εὕρηται. C

Ὅθεν καὶ ζητεῖται παρὰ πολλοῖς, εἰ τὰ περὶ μέσην τὴν διακεκαυμένην οἰκησιμώτερα μᾶλλόν ἐστι τῶν περὶ τὰ πέρατα τῆς διακεκαυμένης ζώνης ὑπαρχουσῶν οἰκήσεων. Πολύβιος οὖν ὁ ἱστοριογράφος πεπραγμάτευται βιβλίον, ὃ ἐπιγραφὴν ἔχει· « Περὶ τῆς περὶ τὸν ἰσημερινὸν οἰκήσεως· » αὕτη δέ ἐστιν ἐν μέσῃ τῇ διακεκαυμένῃ ζώνῃ· καί φησιν οἰκεῖσθαι τοὺς τόπους, καὶ εὐκρατοτέραν ἔχειν τὴν οἴκησιν τῶν περὶ τὰ πέρατα τῆς διακεκαυμένης ζώνης οἰκούντων· καὶ ἃ μὲν ἱστορίας φέρει τῶν κατωπτευκότων τὰς οἰκήσεις, καὶ ἐπιμαρτυρούντων τοῖς φαινομένοις· ἃ δὲ ἐπιλογίζεται ἐπὶ τῆς φυσικῆς περὶ τὸν ἥλιον ὑπαρχούσης κινήσεως. Ὁ γὰρ ἥλιος περὶ μὲν τοὺς τροπικοὺς κύκλους πολὺν ἐπιμένει D χρόνον κατὰ τὴν πάροδον [81] τὴν πρὸς αὐτοὺς, καὶ τὴν ἀποχώρησιν· ὥστε σχεδὸν ἐφ' ἡμέρας μ' μένει πρὸς αἴσθησιν ἐπὶ τροπικῶν κύκλων· δι' ἣν αἰτίαν τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν σχεδὸν ἐφ' ἡμέρας μ' ταυτὰ διαμένει· ὅθεν, ἐπιμονῆς γινομένης πρὸς τὰς οἰκήσεις τὰς κειμένας ὑπὸ τοὺς τροπικοὺς, ἀνάγκη ἐκπυροῦσθαι τὴν οἴκησιν, καὶ ἀοίκητον γίνεσθαι διὰ τὴν τοῦ καύματος ὑπερβολήν. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου ταχείας συμβαίνει τὰς ἀποχωρήσεις γίνεσθαι· ὅθεν καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν περὶ τὰς ἰσημερίας μεγάλας λαμβάνει τὰς παραυξήσεις. Εὔλογον οὖν καὶ τὰς ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν κειμένας οἰ-

A bernus, antipodibus vero æstivus. Hoc autem Crates inquit etiam Homerum dicere in his, ubi ait:

Æthiopes, qui bifariam divisi sunt, extremi virorum,

Alii quidem ad occidentem solem, alii vero ad orientem.

Crates igitur, cum absurda loquatur, ea quæ ab Homero veteri et proprio more sunt dicta, transfert ad veram sphæræ formationem. Homerus enim, et veteres poetæ fere, ut summatim dicam, omnes, planam constituunt terram, et eam convertunt mundo. Quinetiam fingunt in circuitu Oceanum circumfusum, et habentem rationem horizontis: ad hæc ortus ex Oceano et occasus in Oceanum fieri. Itaque Æthiopas, qui erant propinqui ortui et occasui, putabant comburi a sole. Hæc autem opinio propositæ quidem dispositioni congrua est; sed a vera naturalique sphæræ formatione est aliena. Terra enim in medio ponitur universi mundi, habetque puncti rationem. Ortus vero solis et occasus fiunt ex æthere, et in æthere, cum sol semper æqualiter distet a terra. Unde prædictæ Æthiopiæ non sunt cogitandæ: quæ vero positæ sunt sub tropicis mundi, quæque sunt in extremitatibus torridarum zonarum, sunt secundum naturam. Verumtamen non est cogitandum inhabitabilem esse zonam torridam. Jam enim ad multa loca zonæ torridæ venerunt aliqui, et plurima loca inventa sunt habitabilia.

Unde etiam quæritur a multis, an loca circa mediam torridam zonam sint magis habitabilia, quam habitationes quæ exsistunt circa extremitates torridæ zonæ. Polybius igitur historicus conscripsit librum qui inscribitur, *De habitatione circa æquinoctialem.* Hæc autem est in media torrida zona; atque inquit habitari hæc loca, et habere magis temperatam habitationem, quam habent ii qui circa extremitates torridæ zonæ habitant: ac partim historias affert eorum qui viderant has habitationes, et insuper testimonium præbebant apparentiis; partim ratiocinatur ex naturali solis motu. Sol enim circa tropicos circulos longo commoratur tempore, secundum accessum ad eos, et discessum, ut fere ad dies quadraginta **32** maneat, quoad sensum, in tropicis circulis. Quam ob causam magnitudines dierum fere ad dies 40 manent eædem. Unde cum mora fiat ad illas habitationes quæ sitæ sunt sub tropicis, necesse est ut ardore torreatur hæc habitatio, atque inhabitabilis fiat propter æstus excessum. At ab æquinoctiali circulo contingit veloces fieri discessus: unde etiam magnitudines dierum circa æquinoctia magna capiunt incrementa. Consentaneum est igitur eas etiam habitationes, quæ sunt sitæ sub æquinoctiali, magis esse temperatas; cum ascensio quidem fiat super puncto ver-

[81] γρ. πρόσοδον.

ticali, velociter tamen sol recedat. Omnes enim qui A inter tropicos circulos habitant, ad accessum solis similiter sunt collocati : is tamen longioribus temporibus apud eos commoratur, qui circa tropicos habitant; quam ob causam temperatiores esse contingit eas habitationes quæ sunt circa æquinoctialem, quæque sitæ sunt in media zona torrida, quam sunt iis qui circa extremitates zonæ torridæ habitant, quique sunt positi sub tropicis.

CAPUT XIV.

De significationibus astrorum.

Sermo de significationibus apud idiotas diversam parit opinionem, quasi propter astrorum or- B tus et occasus fiant aeris mutationes. Mathematicus vero et physicus aliam habet opinionem. Ac primo quidem statuendum est, quod hæ significationes imbrium et ventorum, quæ fiunt, circa terram fiant, et ad majorem altitudinem non tendant: exhalationes enim sunt e terra variæ et expertes ordinis, ut sit impossibile eas usque ad inerrantium stellarum sphæram tendere : sed neque singulæ nubes propter altitudinem eo tendunt. Qui igitur ascendunt Cyllenen, altissimum in Peloponneso montem, et Mercurio in vertice montis dicato sacrificant, hi, cum rursus post annum ascendentes sacrificia perficiunt, inveniunt et femora et cinerem ab igne relictum in eodem loco manentia, C in quo reliquerant; et neque a ventis, neque ab imbribus immutata, eo quod omnes nubes et ventorum constitutiones infra verticem montis constituantur. Sæpe etiam illi qui in Satabyrium ascendunt, per nubes faciunt ascensum, et infra verticem montis spectant nubium collectiones. Et Cyllenes quidem altitudo est minor stadiis 15, ut Dicæarchus geometrice demonstrat; Satabyrii vero perpendiculum minus est stadiis 14. Omnes enim nubes, ut diximus, cum ex terra habeant exhalationem, circa terram fiunt. Prædictiones autem significationum, quæ in parapegmatibus fiunt, non constant quibusdam certis præceptis, neque arte quadam traduntur, ut habeant necessarium effectum. Sed qui ex eo, quod plerumque fit, per quo- D tidianam observationem congruentiam capiunt, hi in tabulas conferunt. Facta est autem ista collectio et observatio hoc modo. Capientes enim principium anni, et observantes in quo signo sit sol in principio anni, et gradum ascribentes, per singulos dies et per singulos menses factas integras mutationes aeris, ventorum, imbrium et grandinis, ascripserunt ad solis loca per signum quodlibet et gradum. Quod per plures annos observantes,

κήσεις εὐκρατοτέρας ὑπάρχειν, ἐπιτολῆς μὲν γινομένης ἐπὶ τοῦ κατὰ κορυφὴν σημείου, ταχέως δὲ ἀποχωροῦντος τοῦ ἡλίου. Πάντες γὰρ μεταξὺ τῶν τροπικῶν κύκλων οἰκοῦντες παρὰ τὴν πάροδον ὁμοίως κεῖνται τοῦ ἡλίου· πλείονας δὲ χρόνους ἐπιμένει τοῖς περὶ τοὺς τροπικοὺς οἰκοῦσι· δι' ἣν αἰτίαν εὐκρατοτέρας εἶναι συμβέβηκε τὰς περὶ τὸν ἰσημερινὸν οἰκήσεις, αἵτινες κεῖνται ἐν μέσῃ τῇ διακεκαυμένῃ ζώνῃ, τῶν περὶ τὰ πέρατα τῆς διακεκαυμένης οἰκούντων, οἵτινες ὑπὸ τοὺς τροπικοὺς κύκλους κεῖνται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ ἐπισημασιῶν τῶν ἄστρων [85].

Ὁ περὶ ἐπισημασιῶν λόγος παρὰ μὲν τοῖς ἰδιώταις ἀλλοίαν ἔχει διάληψιν, ὡς ἐπὶ τῶν ἄστρων ἐπιτολαῖς καὶ δύσεσι τῶν περὶ τὸν ἀέρα μεταβολῶν γινομένων· ὁ δὲ μαθηματικὸς καὶ φυσικὸς ἑτέραν ἔχει δόξαν. Καὶ πρῶτον μὲν διαληπτέον, ὅτι αἱ γινόμεναι ἐπισημασίαι ὄμβρων καὶ πνευμάτων περὶ τὴν γῆν γίνονται, εἰς δὲ πλεῖον ὕψος οὐ διατείνουσιν· ἀναθυμιάσεις γάρ εἰσιν ἐκ γῆς παντοδαπαὶ καὶ ἄτακτοι· ὥστε μὴ οἷόν τε εἶναι μέχρι τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων σφαίρας διατείνειν· ἀλλὰ μηδ' ἕκαστα διὰ τὸ ὕψος ἀνατείνειν τὰ νέφη. Οἱ γοῦν ἐπὶ τὴν Κυλλήνην (47) ἀναβαίνοντες, ὄρος ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ὑψηλότατον, καὶ θύοντες τῷ καθωσιωμένῳ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Ἑρμῇ, ὅταν πάλιν δι' ἐνιαυτοῦ ἀναβαίνοντες τὰς θυσίας ἐπιτελῶσιν, εὑρίσκουσι καὶ τὰ μηρία, καὶ τὴν τέφραν τὴν ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἐν τῇ αὐτῇ τάξει μένουσαν, ἐν ᾗ καὶ κατέλιπον· καὶ μήθ' ὑπὸ πνευμάτων, μήθ' ὑπὸ ὄμβρων ἠλλοιωμένα· διὰ τὸ πάντα τὰ νέφη καὶ τὰς τῶν ἀνέμων συστάσεις ὑποκάτω τῆς τοῦ ὄρους κορυφῆς συνίστασθαι. Πολλάκις δὲ καὶ οἱ εἰς τὸ Σαταβύριον (48) ἀναβαίνοντες διὰ τῶν νεφῶν ποιοῦνται τὴν ἀνάβασιν, καὶ ὑποκάτω τῆς τοῦ ὄρους κορυφῆς θεωροῦσι τὴν τῶν νεφῶν σύστασιν. Καὶ ἔστι μὲν τῆς Κυλλήνης τὸ ὕψος ἔλασσον σταδίων ιε', ὡς Δικαίαρχος ἀναμετρικῶς [86] ἀποφαίνεται· τοῦ δὲ Σαταβυρίου ἐλάσσων ἐστὶν ἡ κάθετος σταδίων ιδ' [87]. Πάντα γὰρ τὰ νέφη, καθάπερ εἴπομεν, ἐκ γῆς ἔχοντα τὴν ἀναθυμίασιν, περὶ τὴν γῆν γίνεται. Αἱ δὲ γινόμεναι προῤῥήσεις τῶν ἐπισημασιῶν ἐν τοῖς παραπήγμασιν, οὐκ ἀπό τινων παραγγελμάτων ὡρισμένων γίνονται, οὐδὲ τέχνῃ τινὶ μεθοδεύονται κατηναγκασμένον ἔχουσαι τὸ ἀποτέλεσμα· ἀλλ' οἱ ἐκ τοῦ ὡς ἐπίπαν γινομένου διὰ τῆς καθ' ἡμέραν παρατηρήσεως τὸ σύμφωνον λαμβάνοντες εἰς τὰ παραπήγματα κατεχώρισαν. Ἐγένετο δὲ ἡ σύστασις καὶ ἡ παρατήρησις τοῦ τρόπου τούτου. Λαμβάνοντες γὰρ ἀρχὴν ἐνιαυτοῦ, καὶ παρατηρήσαντες, ἐν τίνι ζωδίῳ ὁ ἥλιος ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐνιαυτοῦ, καὶ πρὸς τὴν μοῖραν ἀναγράφοντες καθ' ἑκάστην

[85] γρ. τῶν χρόνων. [86] *f.* ἀναμεμετρηκώς. [87] γρ. σταδίων δ'.

(47) *Οἱ γοῦν ἐπὶ τὴν Κυλλήνην.* Cujus κάθετον alii xx, alii xv stadiis definiunt. Strabo libro VIII.

(48) *Εἰς τὸ Σαταβύριον.* Leg. Ἀταβύριον. De quo Strabo lib. XIV, et Stephanus. Mons est in Rhodo insula.

ἡμέραν καὶ μῆνα τὰς γενομένας ὁλοσχερεῖς μεταβολὰς τοῦ ἀέρος, πνευμάτων, ὄμβρων, χαλάζης, παρετίθεσαν ταῖς τοῦ ἡλίου ἐποχαῖς κατὰ ζώδιον καὶ κατὰ μοῖραν. Τοῦτο ἐπὶ πλείονα ἔτη παρατηρήσαντες, τὰς μάλιστα περὶ τοὺς αὐτοὺς τόπους τοῦ ζωδιακοῦ γινομένας μεταβολὰς ἐν τοῖς παραπήγμασιν ἀνεγράψαντο, οὐκ ἀπό τινος τέχνης οὐδὲ μεθόδου ὡρισμένης λαβόντες τὴν ἀναγραφὴν, ἀλλ' ἐκ τῆς πείρας τὸ σύμφωνον, ὡς ἔγγιστα, λαβόντες. Ἐπειδὴ [a] οὐκ ἐδύναντο οὔθ' ἡμέραν, οὔτε μῆνα, οὔτε ἐνιαυτὸν ὡρισμένον ἀναγράψαι, ἐν ᾧ τι τούτων ἐπιτελεῖται, διὰ τὸ τὰς ἀρχὰς τῶν ἐνιαυτῶν μὴ παρὰ πᾶσιν εἶναι τὰς αὐτὰς, μηδὲ τοὺς μῆνας τοὺς αὐτοὺς εἶναι παρὰ πᾶσι ταῖς ὀνομασίαις, μηδὲ τὰς ἡμέρας ὁμοίως ἄγεσθαι· ἱσταμένοις τισὶ σημείοις ἠθέλησαν ἀφορίσαι τὰς μεταβολὰς τοῦ ἀέρος. Ὅθεν ταῖς τῶν B ἄστρων ἐπιτολαῖς κατὰ τοὺς καιροὺς ἀφωρισμέναις αἱ μεταβολαὶ τοῦ ἀέρος γίνονται, οὐχ ὡς τῶν ἄστρων δύναμιν ἐχόντων πρὸς τὴν μεταβολὴν τῶν πνευμάτων καὶ τῶν ὄμβρων, ἀλλ' ὡς σημείου χάριν παρειλημμένων πρὸς τὸ προγινώσκειν ἡμᾶς τὰς περὶ τὸν ἀέρα περιστάσεις. Καὶ ὥσπερ ὁ πυρσὸς οὐκ αὐτός ἐστι παραίτιος τῆς πολεμικῆς περιστάσεως, ἀλλὰ σημεῖόν ἐστι πολεμικοῦ καιροῦ· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ αἱ τῶν ἄστρων ἐπιτολαὶ οὐκ αὐταὶ παραίτιοί εἰσι τῶν περὶ τὸν ἀέρα μεταβολῶν, ἀλλὰ σημεῖα ἔκκεινται τῶν τοιούτων περιστάσεων. Οἱ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς παρατηρήσαντες καὶ συνταξάμενοι τὰ παραπήγματα, ἐξετάσαντες τοὺς τόπους τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ἐν οἷς ὡς ἐπίπαν αἱ μεταβολαὶ τοῦ ἀέρος γίνονται, ἐπεσκέψαντο κατὰ τοὺς χρόνους τούτους τίνα τῶν ἄστρων ἀνατέλλει, ἢ συγκαταδύνει, C καὶ ταῖς τούτων ἐπιτολαῖς καὶ δύσεσι σημείοις ἐχρήσαντο εἰς τὴν πρόγνωσιν τῶν προειρημένων. Τὰς μὲν γὰρ ἀνατολὰς τὰς ἀληθινὰς καὶ δύσεις ἀθεωρήτους εἶναι συμβέβηκε· τὰς δὲ φαινομένας ἠδύναντο ὁρᾷν, καὶ περὶ τοὺς ῥηθέντας καιροὺς διαλαμβάνειν, ὅτι αἱ Πλειάδες δύνουσαι ἔχουσί τινα τοιαύτην δύναμιν, ὥστε ὑγρασίαν τινὰ περὶ τὸν ἀέρα ἀπογεννᾷν· ἢ πάλιν ἐπιτέλλουσαι θέρους ἀρχὴν διασημαίνουσιν. Ὅθεν καὶ Ἡσίοδός φησι·

A eas mutationes, quæ maxime circa eadem zodiaci loca contingunt, in tabulis conscripserunt, non ex arte aliqua, neque ex certa methodo sumentes descriptionem, sed ab experientia, id quod fere congruit, sumentes. Cum vero non possent singulos dies, neque menses, neque annos certos inscribere, in quibus horum aliquid perficiebatur; eo quod initia annorum apud omnes non sint eadem, neque menses sint apud omnes iisdem appellationibus, neque dies similiter agantur: immotis quibusdam signis voluerunt determinare mutationes aeris. Unde astrorum ortibus, cum hi in temporibus sint determinati, mutationes aeris fiunt; non quod astra vim habeant ad mutationem ventorum et imbrium, sed quod signi gratia assumpta sint ad hoc, ut præcognoscamus aeris affectiones. Et ut lampas, seu fax, non ipsa est causa bellici motus, sed signum est bellici **33** temporis: ita et astrorum ortus non ipsi sunt causa mutationum aeris, sed proposita sunt signa talium affectionum. Nam qui a principio observaverunt et composuerunt tabulas illas, exploratis locis zodiaci circuli, in quibus ut plurimum mutationes aeris fiunt, consideraverunt quæ astra temporibus illis oriantur, aut simul occidant, atque horum ortibus et occasibus pro signis sunt usi ad præcognitionem prædictorum. Ortus enim veros et occasus contingit esse invisibiles: eos vero, qui apparebant, ortus et occasus, poterant videre, et circa tempora dicta discernere, eo quod Pleiades occidentes habeant talem vim, ut humiditatem quamdam circa aerem generent; aut rursus orientes æstatis initium significent. Unde et Hesiodus inquit:

Πληϊάδων Ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων,
Ἄρχεσθ' ἀμήτου· ἀρότοιο δὲ, δυσσομενέων.

Pleiadibus Atlantis filiabus orientibus
Incipe messem: arationem vero occidentibus

Οὐ διὰ τὴν τοῦ ἄστρου δύναμιν· παντελῶς γὰρ ἐστιν ἀπόπληκτον· εἴτε γὰρ πύρινά ἐστι τὰ ἄστρα, εἴτε αἰθέρια, ὡς ἀρέσκει τισὶ, πάντα τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ δυνάμεως κεκοινώνηκε, καὶ οὐδεμίαν συμπάθειαν ἔχει πρὸς τὰ ἐπὶ τῆς γῆς γινόμενα. Ἡ γὰρ D σύμπασα γῆ κέντρου λόγον ἔχει πρὸς τὴν τῶν ἀπλανῶν σφαῖραν, καὶ οὐδεμία ἀποφορὰ, οὐδὲ ἀπόῤῥοια διικνεῖται ἀπὸ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἐπὶ τὴν γῆν. Πῶς ὑποληπτέον τούτους ὄμβρων καὶ πνευμάτων καὶ χαλάζης παραιτίους γίνεσθαι, ἀφ' ὧν οὐδεμία δύναμις πίπτει πρὸς ἡμᾶς; Ἀπὸ μὲν γὰρ ἡλίου καὶ σελήνης διικνεῖται ἡ δύναμις ἐπὶ τὴν γῆν κατὰ τὰς μεταβάσεις αὐτῶν καὶ μειζόνων καὶ ἐλαττόνων· ὅθεν εὔλογον πρὸς τούτους συμπάθειαν εἶναι κατὰ τὴν ἑκάστου δύναμιν αὐτῶν· αἱ δὲ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἐπιτολαὶ καὶ δύσεις σημείου τάξιν ἐπέχουσι, καθάπερ προείπομεν. Ὅθεν οὐδὲ προληπτέον τὰς αὐτὰς ἐπισημασίας ἐπιτελεῖσθαι ἐκ τῶν αὐτῶν ἄστρων·

Non propter astri vim: omnino enim id est stupidum: sive enim ignea sunt astra, sive ætherea, ut placet aliquibus, omnia eamdem essentiam et vim sortita sunt, et nullam habent mutuam compassionem erga ea quæ in terra fiunt. Universa enim terra centri rationem habet ad inerrantium sphæram; nec ulla vis emanans aut profluvium pervenit ab inerrantibus stellis ad terram. Quomodo putandum est has imbrium et ventorum et grandinum causas esse, a quibus nulla vis cadit ad nos? Nam a sole quidem et luna pervenit vis ad terram secundum transitus eorum et majorum et minorum. Unde consentaneum est terræ cum his esse mutuam consensionem secundum vim cujusque eorum. Inerrantium vero stellarum ortus et occasus signi rationem obtinent, sicut prædiximus. Unde ne statuendum quidem est easdem significationes perfici ex iisdem astris; sed secun-

[a] f. ἐπεὶ δέ.

dum eorumdem climatum varietates, diversos et ortus et occasus astrorum fieri, et quidem in quolibet horizonte propria signa habere mutationis aeris. Idem enim parapegma non potest congruere in urbe Roma, et in Ponto, et in Rhodo, et in urbe Alexandriæ; sed necesse est ut diversæ sint observationes in diversis horizontibus, et in qualibet urbe alia sumantur astra significationes efficientia.

Unde manifestum est quod non naturaliter astrorum ortus et occasus affectiones aeris generent; sed quod in quolibet horizonte diversæ fiant observationes et aerum mutationes. Quamobrem neque omnes significationes in tabulas relatæ semper congruunt; sed interdum universaliter non fiunt: sed qui maximas tempestates comprehendunt ortus et occasus, hi efficiunt serenitates: interdum in urbe serenitas contingit, in agris imber. Sæpe post dies tres aut quatuor aliquis significavit per ortum aut occasum astri mutationem aeris: interdum antevertit significationem diebus quatuor. Unde qui aberrant in prædictionibus significationum, habent excusationem, quod anticiparunt significationem, eo quod posterius est facta.

Ex quibus omnibus manifestum est quod quæ ad significationes spectant, ea in tabulis rudi Minerva sint inscripta, cum non arte quadam, neque necessitate sint tradita, sed ex continua observatione inscripta. Eam ob causam sæpe hæc fallunt. Unde astrologi non sunt accusandi, si aberraverint in significationibus. Si vero eclipsin prædicens aliquis, aut ortum astri, aberraverit, merito et studium, et qui illud tractat, accusantur. Omnia enim quæ arte traduntur debent infallibilem habere prædictionem, seu enuntiationem. At ea quæ ad significationes spectant, neque cum ea assequimur, perfectam laudem, neque cum ab iis aberramus, accusationem merentur. Astrologiæ enim hæc est quædam pars expers artis, et indigna quæ proferatur in medium. Idem opinandum est fieri etiam circa Canis ortum. Omnes enim putant, hanc stellam propriam vim habere, et causam esse intensionis æstuum, cum simul oritur cum sole. At hoc non ita se habet: sed quoniam juxta calidissimum tempus anni hæc stella ortum faciebat, hujus apparitione aeris in æstum mutationem notarunt. Est autem sol causa intensionis æstuum. Primum enim cum ex hieme simus frigefacti, secundum appropinquationem quæ fit ad nos, incipit nos sol calefacere: nondum tamen manifestam efficit calefactionem, cum adhuc frigefactio, quæ est ab hieme, permaneat; cum vero fit commoratio, et semper magis magisque appropinquat sol, contingit fieri sensum calefactionis; deinde contingit bis ad eamdem habitationem continuo solem accedere. Etenim in progressu ad æstivum tropicum circulum, et in recessu, per easdem habitationes transit sol. Unde evenit propter causam hanc intensiones æstuum fieri. Præterea accessus ad æstivum tropicum et

A ἀλλὰ κατὰ τὰς τῶν αὐτῶν κλιμάτων παραλλαγὰς διαφόρους καὶ τὰς ἐπιτολὰς καὶ τὰς δύσεις τῶν ἄστρων γίνεσθαι. Καὶ δὴ καθ' ἕκαστον ὁρίζοντα ἴδια σημεῖα ἔχειν τῆς περὶ τὸν ἀέρα μεταβολῆς. Τὸ γὰρ αὐτὸ παράπηγμα οὐ δύναται συμφωνεῖν ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ ἐν τῷ Πόντῳ, καὶ ἐν Ῥόδῳ, καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ· ἀλλὰ ἀνάγκη διαφόρους τὰς παρατηρήσεις εἶναι ἐν διαφόροις ὁρίζουσι, καὶ καθ' ἑκάστην πόλιν ἕτερα λαμβάνεσθαι ἄστρα ἐπισημασίας ἐπιτελοῦντα.

Ἐξ οὗ φανερὸν, ὅτι οὐ φυσικῶς αἱ τῶν ἄστρων ἐπιτολαὶ καὶ δύσεις τὰ περὶ τὸν ἀέρα πάθη ἀπογεννῶσιν· ἀλλὰ καθ' ἕκαστον ὁρίζοντα διάφοροι παρατηρήσεις γεγόνασι, καὶ τῶν ἀέρων μεταβολαί. Διόπερ οὐδὲ πᾶσαι ἐπισημασίαι, ἐν τοῖς παραπήγμασιν ἀγόμεναι, ἀεὶ συμφωνοῦσιν· ἀλλ' ἔστι μὲν ὅτε καθόλου
B οὐ γίνονται, ἀλλὰ τοὺς μεγίστους περιέχουσαι χειμῶνας ἐπιτολαὶ καὶ δύσεις, εὐδίας ἀποτελοῦσιν· ἔστι δ' ὅτε κατὰ μὲν τὴν πόλιν εὐδία ἐγένετο, ἐπὶ χώρας δὲ ὄμβρος· πολλάκις δέ τις μεθ' ἡμέρας τρεῖς ἢ τέσσαρας ἐπεσήμηνε τῇ ἐπιτολῇ ἢ τῇ δύσει τοῦ ἄστρου· ἔστι δὲ ὅτε προέλαβε τὴν ἐπισημασίαν πρὸ ἡμερῶν τεσσάρων. Ὅθεν καὶ οἱ ἀποτυγχάνοντες ἐν ταῖς προῤῥήσεσι τῶν ἐπισημασιῶν ἔχουσιν ἀπολογίαν, ὅτι προέλαβον τὴν ἐπισημασίαν, ὅτι ὑστέρα ἐγένετο.

Ἐξ ὧν πάντων φανερὸν, ὅτι τὰ κατὰ τὰς ἐπισημασίας ἐν τοῖς παραπήγμασιν ὁλοσχερέστερον ἀναγέγραπται, οὐ τέχνῃ τινὶ οὐδὲ ἀνάγκῃ μεθοδευόμενα, ἀλλ' ἐκ τῆς συνεχοῦς παρατηρήσεως ἀναγεγραμμένα. Διὸ πολλάκις διαψεύδεται. Ὅθεν οὐδὲ κατηγορητέον
C ἐστὶ τῶν ἀστρολόγων, ἐὰν ἀποτυγχάνωσιν ἐν ταῖς ἐπισημασίαις. Ἐὰν δ' ἔκλειψιν προειπών τις ἢ ἐπιτολὴν ἄστρου διαμάρτῃ, εὐλόγως καὶ τὸ ἐπιτήδευμα καὶ ὁ μεταχειριζόμενος κατηγορίας ἀξιωθήσεται. Πάντα γὰρ τέχνῃ μεθοδευόμενα ἀδιαμάρτητον ἔχειν ὀφείλει τὴν ἀπόφασιν. Τὰ δὲ περὶ τὰς ἐπισημασίας οὔτ' ἐπιτυγχανόμενα ὁλοσχερῆ τὸν ἔπαινον ἔχει, οὔτ' ἀποτυγχανόμενα κατηγορίαν. Ἄτεχνον γάρ τι μέρος ἐστὶ τοῦτο τῆς ἀστρολογίας, καὶ οὐκ ἄξιον προφορᾶς. Τὸ δὲ αὐτὸ ὑποληπτέον καὶ περὶ τὴν Κυνὸς ἐπιτολὴν γίνεσθαι. Πάντες γὰρ ὑπολαμβάνουσιν ἰδίαν δύναμιν ἔχειν τὸν ἀστέρα, καὶ παραίτιον γίνεσθαι τῆς τῶν καυμάτων ἐπιτάσεως ἅμα συνεπιτέλλοντα τῷ ἡλίῳ. Τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν οὕτως ἔχον· ἀλλὰ ἐπεὶ κατὰ τὸν πυροειδέστατον καιρὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ οὗτος ὁ ἀστὴρ
D ἐπέτελλε, τῇ τούτου φάσει ἐσημειώσαντο τὴν πρὸς τὸ καῦμα μεταβολὴν τοῦ ἀέρος. Ἔστι δὲ ὁ ἥλιος παραίτιος τῆς ἐπιτάσεως τῶν καυμάτων. Πρῶτον μὲν γὰρ, ἐκ τοῦ χειμῶνος κατεψυγμένων ἡμῶν, κατὰ τὸν συνεγγισμὸν τὸν πρὸς ἡμᾶς ἄρχεται ἡμᾶς θερμαίνειν· οὔπω δὲ ἔκδηλον ποιεῖ τὴν θερμασίαν, ἔτι τῆς καταψύξεως ἀπὸ τοῦ χειμῶνος διαμενούσης· ἐπιμονῆς δὲ γινομένης, καὶ μᾶλλον ἀεὶ καὶ μᾶλλον συνεγγίζοντος τοῦ ἡλίου, ἐπαίσθησιν συμβαίνει τῆς θερμασίας γίνεσθαι· ἔπειτα συμβαίνει δὶς ἐπὶ τὴν αὐτὴν οἴκησιν κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπιβάλλειν τὸν ἥλιον. Καὶ γὰρ ἐν τῇ παρόδῳ τῇ πρὸς τὸν θερινὸν τροπικὸν κύκλον, καὶ ἐν τῇ ἀποχωρήσει τὰς αὐτὰς οἰκήσεις παροδεύει ὁ ἥλιος. Ὅθεν συμβαίνει διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην τὰς ἐπιτάσεις τῶν καυμάτων γίνεσθαι. Ἔτι δὲ καὶ τὰς

προσόδους τὰς πρὸς τὸν θερινὸν τροπικὸν καὶ τὰς A ἀποχωρήσεις μικράς τε παντελῶς καὶ ἀνεπαισθήτους εἶναι συμβέβηκε· σχεδὸν γὰρ ἐφ' ἡμέρας μ' ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ κύκλου τὴν ἐπιμονὴν ποιεῖται. Ὅθεν καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν περὶ τὰς τροπὰς ἀνεπαίσθητον ἔχει τὴν παραύξησιν. Ἐπεὶ δὲ περὶ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐπέτελλεν[89] ὁ Κύων, τῇ τούτου φάσει τὸν καιρὸν ἐσημειώσαντο τῆς τῶν καυμάτων ἐπιτάσεως, οὐχ ὡς αὐτοῦ τοῦ ἄστρου παραιτίου γινομένου, ἀλλ' ὡς τοῦ ἡλίου τὴν αἰτίαν ἔχοντος.

Εἰ μὲν οὖν ὡς σημεῖόν τις λαμβάνει τοῦ καιροῦ την τοῦ Κυνὸς ἐπιτολὴν, ὀρθῶς λαμβάνει, καθάπερ Ὅμηρός φησιν ἐπὶ τοῦ Κυνὸς οὕτως·

Κακὸν δέ τε σῆμα τέτυκται.

Οὐ γὰρ ὡς ἰδίαν δύναμιν ἔχοντος αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐπίτασιν τῶν καυμάτων, ἀλλ' ὡς σημείου χάριν παρειλημμένου. B

Ὅσοι μέντοιγε τῶν ποιητῶν καὶ φιλοσόφων τὴν δύναμιν τῆς ἐπιτάσεως τῶν καυμάτων τῷ Κυνὶ προσάπτουσι, πολὺ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ φυσικοῦ λόγου πεπλανημένοι εἰσίν. Ὁ γὰρ ἀστὴρ οὗτος τῆς αὐτῆς οὐσίας κεκοινώνηκε πᾶσι τοῖς ἄστροις. Εἴτε γὰρ πύρινά ἐστιν, εἴτε καὶ αἰθέρια τὰ ἄστρα, τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν πάντα, καὶ ὀφείλει καταχρατεῖσθαι ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἄστρων ἡ ἀπὸ τοῦ Κυνὸς ἀποφορά. Καὶ γὰρ τῷ μεγέθει μείζονες αὐτοῦ εἰσιν ἕτεροι, καὶ τῷ πλήθει ἄπειροι. Εἰ οὖν ἐξ ἁπάντων αὐτῶν ἡ δύναμις οὐ διικνεῖται μέχρι τῆς γῆς, οὐδὲ εἰς τὴν τοῦ ἡλίου δύναμιν οὐδὲν συμβάλλεται, πῶς πιθανὸν τὴν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄστρου ἀποφορὰν τηλικαύτην ἐπίτασιν τῶν καυμάτων ποιεῖν; Εἰ δὲ μὴ συνεργοῦσί τι πάντες οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες, τῆς αὐτῆς δυνάμεως κεκοινωνηκότες, οὐκ ἐνδέχεται τὴν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄστρου θερμασίαν αἰσθητὴν διαφορὰν ἀποφαίνειν ἐν ταῖς συνανατολαῖς τοῦ ἡλίου. C

Ἔστι δ' αὐτὸς ὁ ἥλιος παραίτιος τῶν καυμάτων, κατὰ τὸ συνεχὲς τὸν αὐτὸν τόπον τῆς οἰκήσεως ἐπιπορευόμενος. Οὐ δυνάμενοι δὲ κοινὴν ἡμέραν ἅπασιν ἀφορίσαι, ἐν ᾗ γίνονται αἱ ἐπιτάσεις τῶν καυμάτων, ἐπεὶ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐπέτελλεν οὗτος ὁ ἀστὴρ, τῇ τούτου φάσει τὸν καιρὸν ἐσημειώσαντο.

Ὅτι δὲ οὐκ ἔστιν ὁ ἀστὴρ παραίτιος τῆς ἐπιτάσεως τῶν καυμάτων, ἐκ τῶν λέγεσθαι μελλόντων φανερόν. Πρῶτον μὲν γὰρ πολλάκις συνανατέλλουσι τῷ ἡλίῳ καὶ πλείονες καὶ μείζονες ἀστέρες, καὶ οὐδεμίαν αἰσθητὴν ποιοῦσι παραλλαγὴν, ἀλλ' ἔστιν ὅτε ἐκ τῶν D ἐναντίων ἐν ταῖς ἐπιτολαῖς αὐτῶν καὶ δύσεσι χειμῶνες γίνονται, καὶ ἄνεμοι ψυχροὶ πνέουσιν, ὡς μηδὲν αὐτῶν συμβαλλομένων πρὸς τὴν ἐπίτασιν τῶν καυμάτων· πολλάκις δὲ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ζωδίῳ τῷ ἡλίῳ γίνονται ἀστέρες τῶν ε' πλανητῶν οἱ μέγιστοι, Φαέθων, Φωσφόρος, Πυρόεις, ἀφ' ὧν καὶ δυνάμεις ἐπὶ τὴν γῆν πίπτουσι, καὶ οὐδὲν παρὰ τὴν αὐτῶν αἰτίαν διαφορώτερον περὶ τὸν ἀέρα γίνεται. Ἐξ οὗ φανερὸν, ὅτι οὐδὲν συμβάλλονται πρὸς τὴν ἐπίτασιν τῶν καυμάτων οὔθ' οἱ ἀπλανεῖς οὔθ' οἱ πλανῆται ἀστέρες· εἰ γὰρ δύναμίν τινα προσεφέρετο ὁ Κύων, ἔδει κατὰ

[89] γρ. ἐπιτέλλει.

A recessus omnino et parvos et insensibiles esse contingit. Fere enim ad dies 40 in æstivo tropico circulo moram facit. Unde et magnitudines dierum circa solstitia insensibile habent incrementum. Cum vero circa hoc tempus ortum faceret Canis, hujus apparitione significaverunt tempus intensionis æstuum; non quod ipsum astrum sit causa, sed quod sol hanc causam habeat.

Si igitur aliquis pro signo temporis accipiat Canis ortum, recte accipit; sicut Homerus inquit de Cane sic:

Malum autem signum factum est.

B Non enim cogitandum est, quasi propriam vim habeat Canis ad intensionem æstuum, sed quod signi gratia assumptus sit Canis.

Verumtamen qui ex poetis et philosophis vim intensionis æstuum Cani ascribunt, hi multum a veritate et naturali doctrina aberraverunt. Hæc enim stella eamdem naturam sortita est cum omnibus astris. Sive enim ignea sunt, sive ætherea astra, eamdem omnia habent vim, et debet vinci a multitudine astrorum defluxus a Cane. Nam magnitudine etiam stellam Canis superant aliæ stellæ, et multitudine sunt infinitæ. Si igitur ex omnibus ipsis vis non pervenit usque ad terram, neque ad solis vim quidquam confert, quomodo credibile est defluxum ab uno astro tantam æstuum intensionem C facere? Quodsi non adjuvant quidquam omnes inerrantes stellæ, cum eamdem vim sint sortitæ, non possibile est calefactionem ab una stella progredientem efficere sensibilem varietatem in coortibus cum sole.

Est autem ipse sol causa æstuum, continuo ad eumdem locum habitationis accedens. Cum autem non possent omnibus hominibus communem diem determinare, in qua hæ intensiones æstuum fiunt, cumque circa hoc tempus hæc stella oriretur, hujus apparitione hoc tempus significaverunt.

Quod autem hæc stella non sit causa intensionis æstuum, ex iis quæ dicentur erit manifestum. Primum enim sæpe cooriuntur cum sole et plures D et majores stellæ, et nullam sensibilem efficiunt varietatem, sed interdum econtrario in ortibus et occasibus earum tempestates fiunt, et venti frigidi spirant, tanquam hi ortus et occasus nihil conferant ad intensionem æstuum. Sæpe etiam in eodem signo cum sole sunt e quinque planetis stellæ maximæ, Jupiter, Lucifer et Mars; a quibus et vires in terram cadunt, et tamen propter horum causam nihil circa aerem magis fit diversum. Ex quo manifestum est quod nihil conferant ad intensionem æstuum neque inerrantes neque errantes stellæ. Si enim vim quamdam afferret Canis, oportebat in vero ortu intensionem æstuum fieri. Tunc enim

simul una oritur cum sole. Non fit autem hoc, sed in apparenti ortu maximi fiunt æstus. Circa hoc enim tempus sol propter dictas causas efficit intensionem æstuum. In Rhodo enim post 30 dies a solstitio oritur hæc stella; in aliis locis post 40 dies æstivi solstitii; aliis post 50: ita ut ejus ortus non amplius faciat intensionem æstuum: quod nemini non manifestum est, quod cum unum sit illud tempus, quod intensionem æstuum comprehendit, quod est post dies 30 solstitii æstivi; in hoc ipso tempore apud alios Canis oritur, et tempus indicat, apud alios vero aliud quoddam ex astris constellationum; non enim simul omnibus astris ortus et occasus contingit fieri.

Quod vero a plurimis dicitur, quod circa tempus hoc **35** Canis oriatur cum sole, omnino est imperitum. In hoc enim tempore plurimum a sole distat hæc stella. Sol enim omnino in æstivo tropico circulo iter facit: Canis vero in hiberno tropico circulo situs est; ita ut hi maximam a se invicem distantiam habeant. Quomodo igitur posset Canis causa esse intensionis æstuum? faceret autem intensionem, si quam vim haberet hæc stella, tum cum esset conjuncta soli secundum hibernas conversiones, cumque ferretur in eodem circulo hæc stella cum sole; tunc enim oportebat aliquam fieri, contra id quod apparet, sensibilem aeris mutationem. Non fit autem hoc, sed e contrario potius hiems. Unde tabulis pro signo ascribitur ortus Canis. Itaque manifestum est ex omnibus, neque hanc stellam, neque aliam ullam tantam habere vim, ut circa aerem mutationes efficiat; sed principalem esse causam solem: harum vero ortus et occasus in cognitionem mutationum aeris apponi. Quam ob causam neque semper congruunt. Unde melioribus aliquis uteretur iis signis quæ a natura nobis dantur, quibus et Aratus est usus. Nam eas aeris mutationes, quæ fiunt ex ortibus et occasibus astrorum, putavit esse falsas: eas vero quæ fiunt naturaliter, et quadam ex causa, seorsim posuit in Apparentiarum tractatu, in extrema libri totius parte. Sumit enim præscientias a solis ortu et occasu, et a lunæ ortibus et occasibus, ab area, sive corona, quæ fit circa lunam, a stellis cadentibus et a brutis animalibus. Nam quæ præscientiæ cum quadam naturali causa ex his fiunt, necessaria habent effecta. Unde et Boethus philosophus, in quarto libro expositionis Arati, physicas causas cum ventorum, tum

A τὴν ἀνατολὴν τῶν καυμάτων γίνεσθαι ἐπίτασιν· τότε γὰρ ἅμα συνανατέλλει τῷ ἡλίῳ. Οὐ γίνεται δὲ τοῦτο· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπιφαινομένην ἐπιτολὴν τὰ μέγιστα καύματα γίνεται. Περὶ γὰρ τὸν καιρὸν τοῦτον ὁ ἥλιος διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας παραίτιός ἐστι τῆς ἐπιτάσεως τῶν καυμάτων. Ἐν Ῥόδῳ μὲν γὰρ μετὰ λ' ἡμέρας τῆς τροπῆς ἐπιτέλλει ὁ ἀστὴρ, ἐν ἄλλοις δὲ τόποις μετὰ μ' ἡμέρας τῆς θερινῆς τροπῆς, οἷς δὲ μετὰ ν'· ὥστε μηκέτι τὴν ἐπίτασιν τῶν καυμάτων τὴν ἐπιτολὴν αὐτοῦ ποιεῖσθαι ἑκάστῳ φανερὸν, ὅτι ὁ μὲν τὴν ἐπίτασιν τῶν καυμάτων περιέχων καιρὸς εἷς ἐστιν ὁ μετὰ τὰς θερινὰς τροπὰς ἡμέρας λ'· ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ παρ' οἷς μὲν ὁ Κύων ἐπιτέλλει, καὶ τὸν καιρὸν μηνύει, παρ' οἷς δὲ ἄλλο τι τῶν κατηστερισμένων ἄστρων· οὐ γὰρ ἅμα πᾶσι τοῖς ἄστροις B τὰς ἐπιτολὰς καὶ τὰς δύσεις συμβαίνει γίνεσθαι.

Τὸ δὲ λεγόμενον (49) ὑπὸ τῶν πλείστων, ὅτι περὶ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀνατέλλει σὺν τῷ ἡλίῳ, παντελῶς ἐστιν ἰδιωτικόν. Ἐν γὰρ τούτῳ τῷ χρόνῳ πλεῖστον ἀπὸ τοῦ ἡλίου διέστηκεν ὁ ἀστήρ. Ὁ μὲν γὰρ ἥλιος πάντως ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ κύκλου τὴν πάροδον ποιεῖται· ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ κύκλου κεῖται· ὥστε πλεῖστον ἀπ' ἀλλήλων διάστημα ἀπέχειν αὐτούς. Πῶς ἂν οὖν δύναιτο παραίτιος γίνεσθαι τῆς ἐπιτάσεως τῶν καυμάτων; ἐπίτασιν δὲ ἐποίει ἂν, εἴ τινα δύναμιν εἶχεν ὁ ἀστὴρ, ἅμα γινόμενος τῷ ἡλίῳ κατὰ χειμερινὰς τροπὰς, ὅταν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κύκλου φέρηται ὁ ἀστὴρ τῷ ἡλίῳ. Τότε γὰρ ἔδει γενέσθαι τινὰ πρὸς τὸ φαινόμενον αἰσθητὴν περὶ τὸν ἀέρα παραλλαγήν. Οὐ γίνεται δὲ τοῦτο, ἀλλ' ἐκ τῶν A ἐναντίων χειμιών. Ὅθεν τοῖς παραπήγμασι παράκειται σημεῖον· ὥστε εἶναι φανερὸν ἐκ πάντων, ὅτι οὐθ' οὗτος ὁ ἀστὴρ, οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς τηλικαύτην τινὰ δύναμιν ἔχει, ὥστε μεταβολὰς περὶ τὸν ἀέρα κατασκευάζειν· ἀλλ' ἔστι τὸ ἡγεμονικὸν αἴτιον περὶ τὸν ἥλιον· αἱ δὲ τούτων ἐπιτολαὶ καὶ δύσεις ἐπὶ τὴν ἐπίγνωσιν τῶν περὶ τὸν ἀέρα μεταβολῶν παράκεινται. Δι' ἣν αἰτίαν οὐδὲ διὰ παντὸς συμφωνοῦσιν. Ὅθεν βελτίοσιν ἄν τις σημείοις χρήσαιτο τοῖς ὑπὸ τῆς φύσεως ἡμῖν διδομένοις· οἷς καὶ Ἄρατος κέχρηται. Τὰς μὲν γὰρ ἐκ τῶν ἐπιτολῶν καὶ δύσεων τῶν ἄστρων γινομένας μεταβολὰς τοῦ ἀέρος ᾠήθη εἶναι διεψευσμένας· τὰς δὲ φυσικῶς γινομένας καὶ μετά τινος αἰτίας κατεχώρισεν ἐν τῇ τῶν Φαινομένων πραγματείᾳ ἐπὶ πᾶσι τῆς ὅλης B συντάξεως. Λαμβάνει γὰρ τὰς προγνώσεις ἀπὸ τῆς τοῦ ἡλίου ἀνατολῆς καὶ δύσεως, καὶ ἀπὸ τῆς σελήνης ἀνατολῶν καὶ δύσεων, καὶ ἀπὸ τῆς ἅλω τῆς γινομένης περὶ τὴν σελήνην, καὶ ἀπὸ τῶν διαϊσσόντων ἀστέρων, καὶ ἀπὸ τῶν ἀλόγων ζώων· αἱ γὰρ ἀπὸ τούτων προγνώσεις, μετά τινος φυσικῆς αἰτίας γινόμεναι,

(49) *Τὸ δὲ λεγόμενον*. Mirum insignem mathematicum adeo pueriliter hallucinatum esse. Nam cujusmodi est, obsecro, illius ratio? Caniculam cum sole conjunctam nihil ad æstivos calores augendos conferre, quo tempore exortum facere vulgo dicitur, ex eo demonstrat, quod tum ab ea sol abest longius. Hoc vero inde concludit, quod tunc sol æstivum tropicum tenet: Canicula vero in hiberno tropico sita est: quare si quam vim incendendis æstibus haberet illius cum sole conjunctio, ea potissimum appareret quando sol in hiberno tropico versatur, hoc est in eodem cum Canicula circulo. Nihil hac argumentatione falsius. Quæ tum procederet, si hiems æstas esset, aut in ipso Capricorno sita esset Canicula. Hæc enim Gemini tempore in gradu Geminorum circiter XV collocabatur. Distabat ab æquinoctiali gradibus fere XVI, a tropico et a sole prope XL. Cum autem sol in Capricorni tropico stabat, intervallum inter hunc et Caniculam amplius erat semicirculo. Quid igitur cogitabat Geminus, cum propinquiorem soli Caniculam esse scriberet, quando hibernum ille tropicum occupat quam cum in æstivo moratur?

κατηναγκασμένα ἔχουσι τὰ ἀποτελέσματα. Ὅθεν καὶ Βόηθος ὁ φιλόσοφος ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ τῆς Ἀράτου ἐξηγήσεως, φυσικὰς τὰς αἰτίας ἀποδέδωκε τῶν τε πνευμάτων καὶ ὄμβρων, ἐκ τῶν προειρημένων εἰδῶν τὰς προγνώσεις ἀποφαινόμενος. Τούτοις δὲ τοῖς σημείοις καὶ Ἀριστοτέλης κέχρηται ὁ φιλόσοφος, καὶ Εὔδοξος, καὶ ἕτεροι πλείονες τῶν ἀστρολόγων.

A imbrium exposuit, ex prædictis generibus præcognitiones ostendens. His signis et Aristoteles philosophus usus est, et Eudoxus, et plures alii astrologi.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ ἐξελιγμοῦ (50).

Ἐξελιγμός ἐστι χρόνος ἐλάχιστος περιέχων ὅλους μῆνας, καὶ ὅλας ἡμέρας, καὶ ὅλας ἀποκαταστάσεις τῆς σελήνης. Ἐπεὶ γὰρ ὁ μηνιαῖος χρόνος παρετηρήθη ὑπάρχων ἡμερῶν εἴκοσιν ἐννέα α'/β', ὡς ἔγγιστα καὶ τριακοστοῦ τρίτου, ἡ δὲ ἀποκατάστασις τῆς σελήνης ἡμερῶν κζ' καὶ ὀκτωκαιδεκάτου ὡς ἔγγιστα· ἐζητεῖτο χρόνος ὁ ἐλάχιστος, ὅστις περιέχει ὅλας B ἡμέρας, καὶ ὅλους μῆνας, καὶ ὅλας ἀποκαταστάσεις· ἔστι δὲ τοιαύτη εὕρεσις· Ἡ σελήνη ἀνωμάλως φαίνεται διαπορευομένη τὸν ζωδιακὸν κύκλον, καὶ περιφέρειάν τινα ἐνεχθεῖσα, ἐν τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ μείζονα ταύτης κινεῖται, καὶ ἀεὶ μείζονα ταῖς ἑξῆς ἡμέραις, ἕως ἂν μεγίστην περιφέρειαν κινηθῇ· εἶτ' αὖθις εἰς τὴν ἐλάττονα τῆς προηγουμένης, ἕως ἂν ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐλαχίστην περιφέρειαν ἀποκατασταθῇ. Ὁ δὲ χρόνος ὁ ἀπὸ τῆς ἐλαχίστης κινήσεως ἐπὶ τὴν ἐλαχίστην κίνησιν ἀποκατάστασις καλεῖται. Παρατετήρηται δὲ ὁ ἐξελιγμὸς περιέχων ὅλους μῆνας χξθ', ἡμέρας δὲ ,ι,θψνϛ'. Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ ποιεῖται τῆς κατὰ μῆκος ἀνωμαλίας ἡ σελήνη ἀποκαταστάσεις ψιζ', κύκλους δὲ ζωδιακοὺς διαπορευομένη ἐν τῷ προειρημένῳ χρόνῳ ψκγ', καὶ προσεπιλαμβάνουσα μοίρας λβ'. C Ἔχοντες δὲ ταῦτα τὰ φαινόμενα ἐκ παλαιῶν χρόνων ἐζητημένα, δέον συστήσασθαι τὴν κατὰ μῆκος ἀνωμαλίαν ἡμερήσιον τῆς σελήνης, τίς ἐστιν ἐλαχίστη κίνησις αὐτῆς, καὶ τίς ἡ μεγίστη, καὶ τίς ἡ μέση, καὶ τίς ἡ καθ' ἡμέραν παραύξησις καὶ μείωσις αὐτῆς· ἐπιλαμβάνοντες ἐκ τοῦ φαινομένου καὶ τοῦτο, ὅτι ἐὰν μὲν καὶ τὰς ἐλαχίστας κινῆται, πλείονα μὲν τῶν ια' μοιρῶν κινεῖται, ἐλάττονα δὲ τῶν ιβ'· ὅταν δὲ τὰς μεγίστας κινῆται, πλείονα μὲν τῶν ιε' μοιρῶν κινεῖται, ἐλάττονα δὲ τῶν ιϛ'· ἐπεὶ τοίνυν παρατετήρηται ἡ σελήνη ἐν ἡμέραις ,ι,θψνϛ' διαπορευομένη ζωδιακοὺς κύκλους ψκγ', καὶ ἔτι μοίρας λβ', ἕκαστος δὲ τῶν κύκλων ἔχει μοίρας τξ'· ἀνελύσατο τῶν κύκλων πλῆθος εἰς μοίρας, καὶ προσέθηκε τὰς λβ'. Γίνεται ὁ πᾶς ἀριθμὸς μοιρῶν ,σ,ξτιβ'. D Ἐν ἄρα ἡμέραις μάλιστα ,ι,θψνϛ' διαπορεύεται ἡ σελήνη τὸ προειρημένον πλῆθος τῶν μοιρῶν· ὃ δὴ πλῆθος, εἰς τὸ τῶν ἡμερῶν πλῆθος μερίσαντες, εὑρήσομεν τὴν μέσην ἡμερήσιον κίνησιν τῆς σελήνης. Ὅταν γὰρ μήτε τὴν ἐπίτασιν τῆς κινήσεως, μήτε τὴν ἄνεσιν ὑπολογισάμενοι, ἐξ ὁμαλοῦ μερίσωμεν τὸ τῶν μοιρῶν πλῆθος, τότε ἡ εὑρεθεῖσα κίνησις μέση καλεῖται. Εὑρίσκεται δὲ αὕτη γινομένη μοιρῶν ιγ' πρώτων ἑξηκοστῶν, καὶ δευτέρων λε'. Καλεῖται δὲ τὸ τῆς μιᾶς μοίρας ἑξηκοστὸν πρῶτον ἑξηκοστόν, τὸ δὲ τοῦ πρώτου ἑξηκοστοῦ ἑξηκοστὸν δεύτερον ἑξηκοστόν· ὁμοίως δὲ τὸ

CAPUT XV.

De evolutione.

Evolutio est tempus minimum, continens integros menses, et integros dies, et integras restitutiones lunæ. Cum enim menstruum tempus observatum sit esse dierum 29 1/2, 1/33, fere: restitutio vero lunæ dierum 27 1/18 fere, quæsitum est tempus minimum, quod continet integros dies, et integros menses, et integras restitutiones: inventio autem est talis: Luna irregulariter peragrare zodiacum circulum, et fieri per arcum quemdam conspicitur. Die sequenti hoc arcu majorem conficit, et semper majorem diebus continuo sequentibus, donec per maximum arcum mota fuerit. Deinde rursus in arcum minorem præcedenti die, donec in minimum, qui fuit ab initio, arcum restituta fuerit. Tempus vero, quod est a minimo motu ad minimum motum, restitutio vocatur. Observata autem est evolutio continens integros menses 669, dies vero 19756. In hoc autem tempore luna anomaliæ secundum longitudinem facit restitutiones 717, circulos zodiacos peragrans in jam dicto tempore 723, et insuper assumens gradus 32. Habentes autem has apparentias ex veteribus temporibus quæsitas, quando constituere oportet eam diurnam lunæ anomaliam, quæ est secundum longitudinem, quis sit minimus motus ejus, et quis maximus, quis medius, et quod quotidianum incrementum et decrementum ejus: accipimus insuper ex apparentia et hoc, cum luna motus minimos facit, plus eam moveri undecim gradibus, minus duodecim: cum vero maximos conficit motus, amplius eam moveri 15 gradibus, minus vero 16 gradibus; cum igitur observatum sit, lunam in diebus 19756 peragrare zodiacos circulos 723, et præterea adhuc gradus 32: unusquisque autem circulorum habeat gradus 360, refundit luna circulorum multitudinem in gradus, et addit gradus 32. Fit igitur totus numerus graduum 260312. In diebus igitur maxime 19756 percurrit luna prædictum numerum graduum: quam multitudinem in dierum multitudinem dividentes inveniemus medium diurnum motum lunæ. Cum enim neque intentionem motus, neque remissionem reputantes, ex æquali diviserimus graduum multitudinem, tunc inventus motus 36 vocatur medius. Invenitur autem hic medius motus graduum 13 primorum sexagesimorum 10', et secundorum 35". Vocatur autem unius gradus sexagesimum, primum sexagesimum; et unius primi sexagesimi sexagesimum vocatur secundum sexagesimum; similiter etiam unum secundum sexagesimum, cum

(50) *Περὶ ἐξελιγμοῦ*. Vide Ptolemæum lib. IV, cap. 2.

divisum est in partes 60, vocatur una particula tertium sexagesimum. Eadem est ratio etiam in reliquis sexagesimis.

Cum numerorum hic sit ordo, a Chaldæis inventus est medius motus lunæ graduum 13, 10′, 35″, cumque in diebus 19756 luna faciat restitutiones 717, si voluerimus cognoscere unam restitutionem in quot diebus faciat luna, dividemus dierum multitudinem in restitutionum multitudinem; et fiunt dies restitutionis 27, et unius diei sexagesima prima 33, et secunda 20. In tot igitur diebus luna a minimo motu ad minimum motum proficiscitur.

δεύτερα κ'. Ἐν ἄρα ἡμέραις τοσαύταις ἡ σελήνη ἀπὸ νεται.

Et cum in omni restitutione 4 sint tempora æqualia, acceperunt quartam partem dierum 27, 33′, et 20″, et fiunt dies 6, 53′, et 20″. In tot igitur diebus luna a minimo motu ad medium proficiscitur, et a medio ad maximum; et rursus similiter a maximo ad medium, et a medio ad minimum. Nam hæc quatuor tempora inter se sunt æqualia.

Et cum, si fuerint tres numeri ex æquo se superantes, extremi simul sumpti sint duplo majores medio, in motu autem lunæ tres sint numeri ex æquo se invicem superantes, nempe motus minimus, et medius, et maximus: si igitur motum maximum et minimum componamus, erunt hi compositi duplo majores medio. Erat autem medius motus graduum 13, 10′, 35″. Multiplicaverunt hæc bis, et proveniunt ex multiplicatione gradus 26, 21′, 10″. Maximus igitur motus lunæ, et minimus præcise compositi sunt dies 26, 21′, 10″. Atqui gradus ex observatione sumpti non exacte maximi et minimi motus sunt gradus 26. Reliqua igitur sunt ea sexagesima, quæ effugerunt observationem per apparentias et organa factam, videlicet unius gradus prima sexagesima 21′, et secunda 10″. Hæc igitur oportet insuper attribuere et minimo et maximo motui: ut duo hi motus compositi efficiant gradus 26, 21′, 10″. Addere autem oportet sic hanc necessariam appendicem, ut neque minimus motus agatur major gradibus 12, neque maximus major gradibus 16. Sic autem attribuemus: Cum luna in diebus 6, 53′, 20″ proficiscatur a minimo motu ad medium, et a medio ad maximum, et semper æquali incremento et decremento utatur: inveniendus est numerus qui, multiplicans quartam partem restitutivi temporis, efficiat numerum qui, additus medio motui, colligat quemdam numerum majorem quidem 15 gradibus, minorem vero 16; sublatus autem a medio motu, relinquat numerum quemdam majorem quidem 11 gradibus, minorem vero 12. At quæ adduntur gradus 15, et gradibus 11, ea erunt quoque prima sexagesima 21′, et secunda 10″. Invenitur autem hoc facere numerus 18 sexagesimorum primo-

A δεύτερον ἑξηκοστὸν, διαιρεθὲν εἰς μέρη ξ', καλεῖται τὸ ἓν μέρος τρίτον ἑξηκοστόν. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἑξηκοστῶν.

Τοιαύτης δὲ τῆς διατάξεως ὑπαρχούσης τῶν ἀριθμῶν, ὑπὸ τῶν Χαλδαίων, εὕρηται ἡ μέση κίνησις τῆς σελήνης μοιρῶν ιγ', ι', λε'· καὶ ἐπεὶ ἐν ἡμέραις ,ιθψνς' ἀποκαταστάσεις ποιεῖται ἡ σελήνη ψιζ', ἐὰν βουλώμεθα ἐπιγνῶναι τὴν μίαν ἀποκατάστασιν ἐν πόσαις ἡμέραις ποιεῖται ἡ σελήνη, μεριοῦμεν τὸ τῶν ἡμερῶν πλῆθος εἰς τὸ τῶν ἀποκαταστάσεων πλῆθος· γίνονται δὲ ἡμέραι τῆς ἀποκαταστάσεως εἴκοσιν ἑπτὰ, καὶ μιᾶς ἡμέρας ἑξηκοστὰ πρῶτα λγ', καὶ τῆς ἐλαχίστης κινήσεως ἐπὶ τὴν ἐλαχίστην παραγί-

B Καὶ ἐπεὶ ἐν πάσῃ ἀποκαταστάσει δ' εἰσὶ χρόνοι ἴσοι, ἔλαβον τέταρτον μέρος τῶν κζ' ἡμερῶν, λγ' λεπτῶν πρώτων, καὶ κ' δευτέρων λεπτῶν, καὶ γίνονται ἡμέραι ς', νγ', καὶ κ'. Ἐν ἄρα τοσαύταις ἡ σελήνη ἡμέραις ἀπὸ τῆς ἐλαχίστης κινήσεως ἐπὶ τὴν μέσην παραγίνεται, καὶ ἀπὸ τῆς μέσης ἐπὶ τὴν μεγίστην, καὶ πάλιν ὁμοίως ἀπὸ τῆς μεγίστης ἐπὶ τὴν μέσην, καὶ ἀπὸ τῆς μέσης ἐπὶ τὴν ἐλαχίστην. Οἱ γὰρ δ' οὗτοι χρόνοι εἰσὶν ἀλλήλοις ἴσοι.

Καὶ ἐπεὶ ἂν ὦσι τρεῖς ἀριθμοὶ ἴσῳ ἀλλήλων ὑπερέχοντες, γίνονται οἱ ἄκροι τοῦ μέσου διπλασίονες· ἐν δὲ τῇ κινήσει τῆς σελήνης τρεῖς εἰσιν ἀριθμοὶ τῷ ἴσῳ ἀλλήλων ὑπερέχοντες, ἥ τε ἐλαχίστη κίνησις, καὶ ἡ μέση, καὶ ἡ μεγίστη· ἐὰν ἄρα τὴν μεγίστην καὶ τὴν ἐλαχίστην συνθῶμεν, ἔσονται διπλασίονες τῆς
C μέσης κινήσεως. Ἦν δὲ ἡ μέση κίνησις μοιρῶν ιγ', λεπτῶν ι', λε'. Ἐπολλαπλασίασαν ταῦτα δίς· καὶ γίνονται μοῖραι κς', κα', ι'. Ἡ ἄρα μεγίστη κίνησις τῆς σελήνης καὶ ἡ ἐλαχίστη, ἐπ' ἀκριβὲς συντεθεῖσαι, γίνονται ἡμέραι [60] κς', κα', ι'. Ἀλλὰ αἱ κατὰ τὸ ὁλοσχερὲς ἐκ τηρήσεως εἰλημμέναι, ἥ τε μεγίστη καὶ ἐλαχίστη, μοῖραι κς'. Λοιπὰ ἄρα ἐστὶ τὰ ἐκφυγόντα τὴν διὰ τῶν φαινομένων καὶ τὴν τῶν ὀργάνων παρατήρησιν, μιᾶς μοίρας πρῶτα ἑξηκοστὰ κα', καὶ δεύτερα ι'. Ταῦτα ἄρα δεῖ προσεπιμερίσαι τῇ τε ἐλαχίστῃ καὶ τῇ μεγίστῃ, ὅπως αἱ δύο συντεθεῖσαι κινήσεις ἀποτελῶσι μοίρας κς', κα', ι'. Προσθεῖναι δὲ τὴν ἐπουσίαν οὕτως, ὥστε μήτε τὴν ἐλαχίστην μείζονα ἄγεσθαι τῶν ιβ' μοιρῶν, μήτε τὴν μεγίστην μείζονα μοιρῶν ις'. Ἐπιμεριοῦμεν δὲ οὕτως· Ἐπεὶ
D ἡ σελήνη ἐν ἡμέραις ς' τε καὶ νγ' πρώτοις, καὶ δευτέροις κ' παραγίνεται ἀπὸ τῆς ἐλαχίστης κινήσεως ἐπὶ τὴν μέσην, καὶ ἀπὸ τῆς μέσης ἐπὶ τὴν μεγίστην, καὶ διὰ παντὸς τῇ ἴσῃ παραυξήσει καὶ μειώσει χρῆται· δεῖ εὑρεῖν ἀριθμὸν, ὃς πολλαπλασιάσας τὸ τέταρτον μέρος τοῦ ἀποκαταστατικοῦ χρόνου, ἀποτελέσει τινὰ ἀριθμὸν, ὃς, προστιθεὶς μὲν τῇ μέσῃ κινήσει, συνάξει [61] τινὰ ἀριθμὸν μείζονα μὲν τῶν ιε' μοιρῶν, ἐλάττονα δὲ τῶν ις'· ἀφαιρεθεὶς δὲ ἀπὸ τῆς μέσης κινήσεως, ἀπολείψει τινὰ ἀριθμὸν, μείζονα μὲν τῶν ια' μοιρῶν, ἐλάττονα δὲ τῶν ιβ'. Τὰ δὲ προστιθέμενα ταῖς ιε' μοίραις καὶ ταῖς ια', ἔσται ἐπὶ τὸ αὐτὸ πρῶτα ἑξηκοστὰ κα', καὶ δεύτερα ι'. Εὑρίσκεται δὲ τοῦτο

[60] f. μοῖραι [61] γρ. ποιήσει.

ποιῶν ὁ τῶν ιη' ἑξηκοστῶν πρώτων· ἐὰν γὰρ ταῦτα A πολλαπλασιασθῇ ἐπὶ τὸ τέταρτον μέρος τῆς ἀποκαταστάσεως, ἐπὶ τὰς ἡμέρας ς', ιγ' πρῶτα λεπτὰ, καὶ κ' δεύτερα, ἀποτελοῦνται μοῖραι β' καὶ πρῶτα ἑξηκοστὰ δ'. Ταῦτα προσέθηκα τῇ μέσῃ κινήσει ιγ', ι', λε', καὶ γίνονται μοῖραι ιε', ιδ', λε'· καὶ ἀφεῖλον ἀπὸ τῆς μέσης κινήσεως τὰς β' μοίρας, καὶ τὰ πρῶτα ἑξηκοστὰ δ', καὶ τὰ λείποντα [61], μοίρας ια', ς', λε'. Εὕρηται ἄρα ἡ μὲν ἐλαχίστη κίνησις τῆς σελήνης μοιρ. ια', πρώτων ἑξηκοστῶν ις', δευτέρων δὲ ια', τρίτων λε'· ἡ δὲ μέση κίνησις μοιρ. ιγ', ι', λε'· ἡ μεγίστη κίνησις μοιρ. ιε', ια', λε'· ἡ δὲ ἡμερησία παραύξησις πρώτων ἑξηκοστῶν ιη'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ις'.

Χρόνοι τῶν ζωδίων ἐν οἷς ἕκαστον αὐτῶν ὁ ἥλιος διαπορεύεται· καὶ αἱ καθ' ἕκαστον ζώδιον γινόμεναι ἐπισημασίαι αἱ ὑπογεγραμμέναι εἰσίν. B

Ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ θερινῆς τροπῆς.

Καρκίνον διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λα'.

Ἐν δὲ τῇ α' ἡμέρᾳ Καλίππῳ Καρκίνος ἄρχεται ἀνατέλλειν, τροπαὶ θεριναὶ, καὶ ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ θ' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ νότος πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ ια' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ Ὠρίων ἑῷος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ιγ' ἡμέρᾳ Εὐκτήμονι Ὠρίων ὅλος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ις' Δοσιθέῳ Στέφανος ἑῷος ἄρχεται δύνειν.

Ἐν δὲ τῇ κγ' Δοσιθέῳ ἐν Αἰγύπτῳ Κύων ἐκφανὴς γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ κε' Μέτωνι Κύων ἐπιτέλλει ἑῷος.

C Ἐν δὲ τῇ κζ' Εὐκτήμονι Κύων ἐπιτέλλει· Εὐδόξῳ Κύων ἑῷος ἐπιτέλλει, καὶ τὰς ἑπομένας ἡμέρας ε' [62] ἐτησίαι πνέουσιν· αἱ δὲ πέντε αἱ πρῶται πρόδρομοι καλοῦνται. Καλίππῳ Καρκίνος δύνει ἀνατέλλων πνευματώδης.

Ἐν δὲ τῇ κη' Εὐκτήμονι Ἀετὸς ἑῷος δύνει· χειμὼν κατὰ θάλασσαν ἐπιγίνεται.

Ἐν δὲ τῇ λ' Καλίππῳ Λέων ἄρχεται ἀνατέλλειν· νότος πνεῖ· καὶ Κύων ἀνατέλλων φανερὸς γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ λα' Εὐδόξῳ νότος πνεῖ.

Ὁ ἥλιος τὸν Λέοντα διαπορεύεται ἐν ἡμέραις λα'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ α' ἡμέρᾳ Εὐκτήμονι Κύων μὲν ἐκφανὴς, πνῖγος δὲ ἐπιγίνεται, ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ ε' Εὐδόξῳ Ἀετὸς ἑῷος δύνει.

D Ἐν δὲ τῇ ι' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ Στέφανος δύνει.

Ἐν δὲ τῇ ιβ' Καλίππῳ Λέων μέσος ἀνατέλλων πνῖγη μάλιστα ποιεῖ.

Ἐν δὲ τῇ ιδ' Εὐκτήμονι πνῖγη μάλιστα γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ ις' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ ιζ' Εὐκτήμονι Λύρα δύεται, καὶ ἔτι ὕει, καὶ ἐτησίαι παύονται, καὶ Ἵππος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ιη' Εὐδόξῳ Δελφὶς ἑῷος δύνει. Δοσιθέῳ Προτρυγητὴρ ἀκρόνυχος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ κβ' Εὐδόξῳ Λύρα ἑῷος δύνει, καὶ ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ κθ' Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει. Καλίππῳ Παρθένος ἐπιτέλλει, ἐπισημαίνει.

[61] γρ. καταλειφθέντα. [62] γρ. νε'.

rum; si enim hæc multiplicata fuerint in quartam partem restitutionis, nempe in dies 6, 13', et 20", producuntur gradus 2 et 4'. Hæc addidi medio motui, nempe gradibus 13, 10', 35", et fiunt gradus 15, 14', 35". Subtraxi a medio motu hos gradus 2 et 4', et reliqui sunt gradus 11, 6', 35". Inventus est igitur minimus motus lunæ graduum 11, 6', 11", 35'"; medius motus graduum 13, 10', 35"; maximus motus graduum 15, 11', 35"; diurnum autem incrementum primorum sexagesimorum 18'.

CAPUT XVI.

Tempora signorum in quibus unumquoaque eorum sol peragrat: et significationes singulorum signorum sunt ejusmodi.

Incipiamus autem ab æstiva conversione.

Cancrum peragrat sol in diebus 31.

Primo die Calippo Cancer incipit oriri, conversiones æstivæ, et significat.

Die 9 Eudoxo flat auster.

Die 11 Eudoxo Orion mane oritur.

37 Die 13 Euctemoni Orion totus oritur.

Die 16 Dositheo Corona mane incipit occidere.

Die 23 Dositheo in Ægypto Canis apparet.

Die 25 Metoni Canis oritur mane

Die 27 Euctemoni Canis oritur. Eudoxo Canis mane oritur, et per dies sequentes quinque etesiæ spirant: e quibus diebus primi quinque vocantur præcursores. Calippo Cancer occidit, oriens flatuosus.

Die 28 Euctemoni Aquila mane occidit; tempestas per mare post excitatur.

Die 30 Calippo Leo incipit oriri; auster spirat; et Canis oriens fit conspicuus.

Die 31 Eudoxo auster spirat.

Leonem sol peragrat diebus 31.

Primo igitur die Euctemoni Canis quidem est conspicuus: post autem fit æstus, significat.

Die 5 Eudoxo Aquila mane occidit.

Die 10 Eudoxo Corona occidit.

Die 12 Calippo Leo medius oriens æstus maxime facit.

Die 14 Euctemoni æstus maxime fiunt.

Die 16 Eudoxo significat.

Die 17 Euctemoni Lyra occidit, et insuper pluit, et etesiæ cessant: Equus oritur.

Die 18 Eudoxo Delphinus mane occidit. Dositheo Vindemiator vesperi oritur.

Die 22 Eudoxo Lyra mane occidit, et significat.

Die 29 Eudoxo significationem habet. Calippo Virgo oritur, significat.

A Virginem percurrit sol diebus 30.

Die 5 Eudoxo ventus spirat magnus, et insuper tonat. Calippo humeri Virginis oriuntur, et etesiæ spirant.

Die 10 Euctemoni Vindemiator apparet; oritur et Arcturus, et Sagitta occidit mane. Tempestas fit per mare. Eudoxo pluvia, tonitrua; ventus magnus spirat.

Die 17 Calippo Virgo media oriens significat, et Arcturus oriens est conspicuus.

Die 19 Eudoxo Arcturus mane oritur, et per sequentes dies 7 spirant venti, serenitas est plerumque. Cessante hoc tempore, ventus ab aurora exsistit.

B Die 20 Arcturus Euctemoni conspicuus. Autumni initium, et Capra oritur, stella magna in Auriga, et deinde significat. Tempestas per mare.

Die 24 Calippo spica Virginis oritur.

Libram sol peragrat diebus 30.

Die 1 Euctemoni æquinoctium autumnale, et significat. Calippo Aries incipit occidere. Æquinoctium autumnale.

Die 3 Euctemoni Hædi vespertini oriuntur. Tempestas exsistit.

Die 4 Eudoxo Capra vesperi oritur.

C Die 5 Euctemoni vespertinæ apparent Pleiades ab ortu. Calippo Virgo cessat oriri.

Die 7 Euctemoni Corona oritur. Tempestas est.

Die 8 Eudoxo Pleiades oriuntur.

Die 10 Eudoxo . . . mane oritur.

Die 12 Eudoxo Scorpius vesperi incipit occidere, et tempestas insuper oritur, et ventus flat magnus.

Die 17 Eudoxo totus Scorpius vesperi; Capra penitus occidit. Calippo Chelæ incipiunt oriri, significant.

Die 19 Eudoxo boreæ et austri spirant.

Die 22 Eudoxo Hyades vesperi oriuntur.

D Die 28 Calippo Tauri cauda occidit, significat.

Die 29 Eudoxo boreas et auster spirant.

Die 30 Euctemoni magna per mare tempestas.

Scorpium sol permeat diebus 30.

Die 3 Dositheo tempestas est.

Die 4 Democrito Pleiades occidunt summo mane, venti hiberni plerumque et frigora, et pruina. Solet oriri flatus. Folia abjicere maxime incipiunt arbores. Calippo Scorpii frons oritur cum flatu.

Τὴν δὲ Παρθένον διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ ε' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ ἄνεμος μέγας πνεῖ, καὶ ἐπιβροντᾷ. Καλίππῳ δὲ οἱ ὦμοι τῆς Παρθένου ἐπιτέλλουσι, καὶ ἐτησίαι πνέουσιν [64].

Ἐν δὲ τῇ ι' ἡμέρᾳ Εὐκτήμονι Προτρυγητὴρ φαίνεται· ἐπιτέλλει δὲ καὶ Ἀρκτοῦρος· καὶ Ὀϊστὸς δύεται ὄρθρου. Χειμὼν κατὰ θάλασσαν. Εὐδόξῳ ὑετὸς, βρονταὶ, [65] ἄνεμος μέγας πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ ιζ' Καλίππῳ Παρθένος μέση ἐπιτέλλουσα ἐπισημαίνει, καὶ Ἀρκτοῦρος ἀνατέλλων φανερός.

Ἐν δὲ τῇ ιθ' Εὐδόξῳ Ἀρκτοῦρος ἑῷος ἐπιτέλλει, καὶ τὰς ἑπομένας ἡμέρας ζ' ἄνεμοι πνέουσιν, εὐδία ὡς τὰ πολλά. Λήγοντος δὲ τοῦ χρόνου, ἀπ' ἠοῦς πνεῦμα γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ κ' Ἀρκτοῦρος Εὐκτήμονι ἐκφανής. Μετοπώρου ἀρχὴ, καὶ Αἶξ ἐπιτέλλει, ἀστὴρ μέγας ἐπὶ τοῦ Ἡνιόχου, κἄπειτα ἐπισημαίνει. Χειμὼν κατὰ θάλασσαν.

Ἐν δὲ τῇ κδ' ἡμέρᾳ Καλίππῳ στάχυς ἐπιτέλλει τῆς Παρθένου.

Τὸν δὲ ζυγὸν διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λ'.

Ἐν δὲ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ Εὐκτήμονι ἰσημερία μετοπωρινὴ, καὶ ἐπισημαίνει. Καλίππῳ ὁ Κριὸς ἄρχεται δύνειν. Ἰσημερία μετοπωρινή.

Ἐν δὲ τῇ γ' Εὐκτήμονι Ἔριφοι ἐπιτέλλουσιν ἑσπέριοι. Χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ δ' Εὐδόξῳ Αἶξ ἀκρόνυχος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ε' Εὐκτήμονι Πλειάδες ἑσπέριαι φαίνονται ἐκ τοῦ πρὸς ἕω. Καλίππῳ Παρθένος λήγει ἀνατέλλουσα.

Ἐν δὲ τῇ ζ' ἡμέρᾳ Εὐκτήμονι Στέφανος ἀνατέλλει. Χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ η' Εὐδόξῳ Πλειάδες ἐπιτέλλουσιν.

Ἐν δὲ τῇ ι' Εὐδόξῳ... ἑῷος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ιβ' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ Σκορπίος ἀκρόνυχος ἄρχεται δύνειν, καὶ χειμὼν ἐπιγίνεται, καὶ ἄνεμος μέγας πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ ιζ' Εὐδόξῳ Σκορπίος ὅλος ἀκρόνυχος· Αἶξ ὅλως δύνει. Καλίππῳ Χηλαὶ ἄρχονται ἀνατέλλειν· ἐπισημαίνουσιν.

Ἐν δὲ τῇ ιθ' Εὐδόξῳ βορέαι καὶ νότοι πνέουσιν.

Ἐν δὲ τῇ κβ' Εὐδόξῳ Ὑάδες ἀκρόνυχοι ἐπιτέλλουσιν.

Ἐν δὲ τῇ κη' Καλίππῳ τοῦ Ταύρου κέρκος δύνει, ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ κθ' Εὐδόξῳ βορέας καὶ νότος πνέουσιν.

Ἐν δὲ τῇ λ' Εὐκτήμονι χειμὼν κατὰ θάλασσαν πολύς.

Τὸν δὲ Σκορπίον ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέραις λ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ τρίτῃ Δοσιθέῳ χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ δ' ἡμέρᾳ Δημοκρίτῳ Πλειάδες δύνουσιν ἅμα ἠοῖ· ἄνεμοι χειμέριοι ὡς τὰ πολλὰ, καὶ ψῦχη, ἤδη καὶ πάχνη. Ἐπιπνεῖν φιλεῖ. Φυλλοῤῥοεῖν ἄρχεται τὰ δένδρα μάλιστα. Καλίππῳ τοῦ Σκορπίου τὸ μέτωπον ἐπιτέλλει, πνευματῶδες [66].

[64] γρ. λήγονται. [65] γρ. βροντᾷ. [66] γρ. πνευματώδη.

Ἐν δὲ τῇ ε' Εὐκτήμονι Ἀρκτοῦρος ἑσπέριος δύεται, καὶ ἄνεμοι μεγάλοι πνέουσιν. A

Ἐν δὲ τῇ η' Εὐδόξῳ Ἀρκτοῦρος ἀκρόνυχος πρωΐας δύνει, καὶ ἐπισημαίνει, καὶ ἄνεμος πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ θ' Καλίππῳ τοῦ Ταύρου δύνει κεφαλὴ ἑῴα· ὑετοί [67].

Ἐν δὲ τῇ ι' Εὐκτήμονι Λύρα ἕῳος ἐπιτέλλει, καὶ ἐπιχειμάζεται ὑετῷ.

Ἐν δὲ τῇ ιβ' Εὐδόξῳ Ὠρίων ἀκρόνυχος ἄρχεται ἐπιτέλλειν.

Ἐν δὲ τῇ ιγ' Δημοκρίτῳ Λύρα ἐπιβάλλει ἅμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι· καὶ ὁ ἀὴρ χειμερινὸς γίνεται ὡς ἐπὶ τὰ πολλά.

Ἐν δὲ τῇ ιδ' Εὐδόξῳ ὑετία.

Ἐν δὲ τῇ ιε' Εὐκτήμονι Πλειάδες δύνουσι, καὶ ἐπισημαίνει, καὶ Ὠρίων ἄρχεται καὶ μεσοῦντι καὶ λήγοντι ἐπιχειμάζειν. B

Ἐν δὲ τῇ ις' Καλίππῳ ὁ ἐν τῷ Σκορπίῳ λαμπρὸς ἀστὴρ ἀνατέλλει, ἐπισημαίνει· καὶ Πλειάδες δύνουσι φανεραί.

Ἐν δὲ τῇ ιη' Εὐδόξῳ Σκορπίος ἄρχεται ἐπιτέλλειν ἕῳος.

Ἐν δὲ τῇ ιθ' Εὐδόξῳ Πλειάδες ἑῷαι δύνουσι· καὶ Ὠρίων ἄρχεται δύνειν, καὶ χειμάζει.

Ἐν δὲ τῇ κα' Εὐδόξῳ Λύρα ἕῳος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ κζ' Εὐκτήμονι Ὑάδες δύνονται· καὶ ἔτι ὕει.

Ἐν δὲ τῇ κη' Καλίππῳ τοῦ Ταύρου τὰ κέρατα δύεται· ὑετία.

Ἐν δὲ τῇ κθ' Εὐδόξῳ Ὑάδες δύνουσι, καὶ χειμαίνει σφόδρα. C

Τὸν δὲ Τοξότην ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέραις κθ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ ἑβδόμῃ Εὐκτήμονι Κύων δύεται, καὶ ἐπιχειμάζει. Καλίππῳ ὁ Τοξότης ἄρχεται ἀνατέλλειν· καὶ Ὠρίων δύνειν φανερῶς. Χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ η' Εὐδόξῳ Ὠρίων ἕῳος δύνει.

Ἐν δὲ τῇ ι' Εὐκτήμονι τοῦ Σκορπίου τὸ κέντρον ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ιβ' Εὐδόξῳ Κύων ἕῳος δύνει, χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ ιδ' Εὐδόξῳ ὑετός.

Ἐν δὲ τῇ ιε' Εὐκτήμονι Ἀετὸς ἐπιτέλλει, νότος πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ ις' Δημοκρίτῳ Ἀετὸς ἐπιτέλλει ἅμα ἡλίῳ, καὶ ἐπισημαίνειν φιλεῖ βροντὴν, καὶ ἀστραπὴν, καὶ ὕδατι ἢ ἀνέμῳ, ἢ ἀμφότερα ὡς ἐπὶ τὰ πολλά. Εὐδόξῳ Κύων ἀκρόνυχος [68] ἐπιτέλλει, καὶ ὅτι Καλίππῳ οἱ Δίδυμοι μετίασι δυόμενοι, νοτία [69]. D

Ἐν δὲ τῇ ιθ' Εὐκτήμονι, Εὐδόξῳ δύνει.

Ἐν δὲ τῇ κα' Εὐδόξῳ Σκορπίος ἕῳος ἐπιτέλλει, καὶ χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ κγ' Εὐδόξῳ Αἲξ ἑῴα δύνει.

Ἐν δὲ τῇ κς' Εὐδόξῳ Ἀετὸς ἕῳος ἐπιτέλλει.

Τὸν δὲ Αἰγόκερων ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέραις κθ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ α' ἡμέρᾳ Εὐκτήμονι τροπαὶ χειμε-

[67] γρ. ὑετοσίαι. [68] γρ. ἀκρόνυξ. [69] γρ. νοτια.

Die 5 Euctemoni Arcturus vesperi occidit, magnique spirant venti.

Die 8 Eudoxo Arcturus in extremitate noctis mane occidit, et significat; ventus spirat.

Die 9 Calippo Tauri caput occidit mane: pluviæ.

Die 10 Euctemoni Lyra mane oritur, atque insuper hiems est cum pluvia.

Die 12 Eudoxo Orion vesperi incipit oriri.

Die 13 Democrito Lyra ascendit una cum sole
38 oriente, et aer fit tempestuosus plerumque.

Die 14 Eudoxo est pluvia.

Die 15 Euctemoni Pleiades occidunt, et significant. Orion incipit cum medio mense, tum desinente, tempestatem excitare.

Die 16 Calippo splendida in Scorpio stella oritur, significat; et Pleiades occidunt apparenter.

Die 18 Eudoxo Scorpius incipit oriri mane.

Die 19 Eudoxo Pleiades mane occidunt; et Orion incipit occidere, et tempestatem excitat.

Die 21 Eudoxo Lyra mane oritur.

Die 27 Euctemoni Hyades occidunt, atque insuper pluit.

Die 28 Calippo Tauri cornua occidunt; et fit pluvia.

Die 29 Eudoxo Hyades occidunt; et magna est tempestas.

Sagittarium sol percurrit diebus 29.

Die 7 Euctemoni Canis occidit, atque insuper fit tempestas. Calippo Sagittarius incipit oriri, et Orion occidere apparenter. Oritur tempestas.

Die 8 Eudoxo Orion mane occidit.

Die 10 Euctemoni Scorpii aculeus oritur.

Die 12 Eudoxo Canis mane occidit, fit tempestas

Die 14 Eudoxo est pluvia.

Die 15 Euctemoni Aquila oritur, flat auster.

Die 16 Democrito Aquila oritur simul cum sole, et insuper significare solet tonitru et fulgur, cum aqua aut vento, aut utraque plerumque. Eudoxo Canis vesperi oritur, eo quod Calippo Gemini transeunt occidentes, fit pluvia.

Die 19 Euctemoni et Eudoxo occidit.

Die 21 Eudoxo Scorpius mane oritur, estque tempestas.

Die 23 Eudoxo Capra mane occidit.

Die 26 Eudoxo Aquila mane oritur.

Capricornum sol peragrat diebus 29.

Die 1 Euctemoni solstitium hibernum significat.

Calippo Sagittarius desinit oriri; conversiones contingunt hibernæ, fit tempestas.

Die 2 Euctemoni Delphinus oritur, exsistit tempestas.

Die 4 Eudoxo fiunt hibernæ conversiones, exsistit tempestas.

Die 7 Euctemoni Aquila vesperi occidit, fitque tempestas.

Die 9 Eudoxo Corona vesperi oritur.

Die 12 Democrito auster spirat . . . oritur.

Die 14 Euctemoni media hiems. Auster multus flat hibernus per mare.

Die 15 Calippo Capricornus incipit oriri, flat auster.

Die 16 Euctemoni auster hibernus per mare.

Die 18 vesperi post solem occidit Perseus, et spirat auster.

Die 27 Euctemoni Delphinus vespertinus occidit. Calippo Cancer desinit occidere; est tempestas.

Aquarium permeat sol diebus 30.

Die 2 Leo incipit occidere, fit pluvia. Democrito hiems exsistit.

Die 4 Eudoxo Delphinus vesperi occidit.

Die 11 Eudoxo Lyra vesperi occidit. Exsistit pluvia.

Die 14 Eudoxo serenitas, interdum etiam flat zephyrus.

Die 16 Democrito zephyrus incipit flare, et manet per dies 43 a conversionibus.

Die 17 Euctemoni tempus est ut spiret zephyrus. Calippo Aquarius medius oriens est; flat zephyrus.

Die 25 Euctemoni vesperi occidit, et insuper magna est tempestas.

Pisces sol percurrit diebus 30.

Die 2 tempus est hirundinem apparere, et spirant ornithiæ, seu venti aviarii. Calippo Leo desinit occidere, et hirundo apparet, significat.

Die 4 Democrito varii sunt dies qui vocantur dies halcyonum. Eudoxo Arcturus vesperi oritur, et exsistit pluvia, hirundo apparet, et per sequentes dies 30 boreæ spirant, et maxime illi qui dicuntur proornithiæ, seu venti anteaviarii.

Die 12 Euctemoni Arcturus vesperi oritur, et Vindemiator fit apparens. Insuper flat frigidus boreas.

39 Die 14 Democrito frigidi flant venti qui ornithiæ vocantur, per dies maxime novem. Euctemoni Equus mane occidit: insuper frigidus flat boreas.

Die 17 Eudoxo exsistit tempestas, et milvus apparet. Calippo Piscium australis oritur, desinit boreas.

Die 21 Eudoxo Corona vesperi oritur, incipiunt ornithiæ spirare.

Die 22 Euctemoni milvus apparet, ornithiæ spirant usque ad æquinoctium.

[10] γρ. ἀκρόνυξ ubique. [11] f. νότιος, al. ἄλοπος.

A ριναὶ ἐπισημαίνουσι. Καλίππῳ Τοξότης λήγει ἀνατέλλων. Τροπαὶ χειμεριναὶ, χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ β' Εὐκτήμονι Δελφὶς ἐπιτέλλει, χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ δ' Εὐδόξῳ τροπαὶ χειμεριναὶ, χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ ζ' Εὐκτήμονι Ἀετὸς ἑσπέριος δύεται, καὶ χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ θ' Εὐδόξῳ Στέφανος ἀκρόνυχος δύνει.

Ἐν δὲ τῇ ιβ' Δημοκρίτῳ νότος πνεῖ, ... ὡς ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ιδ' Εὐκτήμονι μέσος χειμών. Νότος πολὺς ἐπιπνεῖ χειμερινὸς κατὰ θάλασσαν.

Ἐν δὲ τῇ ιε' Καλίππῳ Αἰγόκερως ἄρχεται ἀνατέλλειν, νότος.

Ἐν δὲ τῇ ις' Εὐκτήμονι νότος χειμέριος κατὰ θά-
B λασσαν.

Ἐν δὲ τῇ ιη' ἀκρόνυχος ἐπιδύνει ὁ Περσεὺς, καὶ νότος πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ κζ' Εὐκτήμονι Δελφὶς ἑσπέριος δύνει. Καλίππῳ Καρκίνος λήγει δύνων· χειμαίνει

Τὸν δὲ Ὑδροχόον διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ β' Καλίππῳ Λέων ἄρχεται δύνειν· ὑετία. Δημοκρίτῳ [ἄλοχος] χειμών.

Ἐν δὲ τῇ δ' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ Δελφὶν ἀκρόνυχος [10] δύνει.

Ἐν δὲ τῇ ια' Εὐδόξῳ Λύρα ἀκρόνυχος δύνει. Ὑετός.

Ἐν δὲ τῇ ιδ' Εὐδόξῳ εὐδία· ἐνίοτε καὶ ζέφυρος πνεῖ.

C Ἐν δὲ τῇ ις' Δημοκρίτῳ ζέφυρος πνεῖν ἄρχεται, καὶ παραμένει ἡμέρας γ' καὶ μ' ἀπὸ τροπῶν.

Ἐν δὲ τῇ ιζ' Εὐκτήμονι ζέφυρος πνεῖ. Καλίππῳ Ὑδροχόος μέσος ἀνατέλλων· ζέφυρος πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ κε' Εὐκτήμονι ἑσπέριος δύνει· καὶ σφόδρα ἐπιχειμάζει.

Τοὺς δὲ Ἰχθύας ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέραις λ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ β' χελιδόνα ὥρα φαίνεσθαι, καὶ ὀρνιθίαι πνέουσι. Καλίππῳ δὲ Λέων δύνων λήγει, καὶ χελιδὼν φαίνεται, ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ δ' Δημοκρίτῳ ποικίλαι ἡμέραι γίνονται ἀλκυονίδες καλούμεναι. Εὐδόξῳ δὲ Ἀρκτοῦρος ἀκρόνυχος ἐπιτέλλει, καὶ ὑετὸς γίνεται, καὶ χελιδὼν φαίνεται· καὶ τὰς ἑπομένας ἡμέρας λ' βορέαι πνέουσι, καὶ μάλιστα οἱ προορνιθίαι καλούμενοι.

D Ἐν δὲ τῇ ιβ' Εὐκτήμονι Ἀρκτοῦρος ἑσπέριος ἐπιτέλλει, καὶ Προτρυγητὴρ ἐκφανής. Ἐπιπνεῖ βορέας ψυχρός.

Ἐν δὲ τῇ ιδ' Δημοκρίτῳ ἄνεμοι πνέουσι ψυχροὶ, οἱ ὀρνιθίαι καλούμενοι, ἡμέρας μάλιστα θ'. Εὐκτήμονι δὲ Ἵππος ἑῷος δύνει· ἐπιπνεῖ βορέας ψυχρός.

Ἐν δὲ τῇ ιζ' Εὐδόξῳ χειμαίνει. καὶ Ἰκτῖνος φαίνεται. Καλίππῳ τῶν Ἰχθύων ὁ νότος [11] ἐπιτέλλει· λήγει βορέας.

Ἐν δὲ τῇ κα' Εὐδόξῳ Στέφανος ἀκρόνυχος ἐπιτέλλει· ἄρχονται ὀρνιθίαι πνέοντες.

Ἐν δὲ τῇ κβ' Εὐκτήμονι Ἰκτῖνος φαίνεται, ὀρνιθίαι πνέουσι μέχρις ἰσημερίας.

Ἐν δὲ τῇ κθ' Εὐκτήμονι τοῦ Σκορπίου οἱ πρῶτοι ἀστέρες δύνουσιν, ἐπιπνεῖ βορέας ψυχρός.

Ἐν δὲ τῇ λ' Καλίππῳ τῶν Ἰχθύων ὁ βόρειος ἐπιτέλλων λήγει, ἰκτῖνος φαίνεται, βορέας πνεῖ.

Τὸν δὲ Κριὸν διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λα'.

Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ Καλίππῳ σύνδεσμος τῶν Ἰχθύων ἀνατέλλει. Ἰσημερία ἐαρινή, καὶ ψεκὰς λεπτή· χειμαίνει σφόδρα, ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ γ' Καλίππῳ Κριὸς ἄρχεται ἐπιτέλλειν· ὑετὸς, ἢ νιφετός.

Ἐν δὲ τῇ ς' Εὐδόξῳ ἰσημερία, ὑετὸς γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ ι' Εὐκτήμονι Πλειάδες ἑσπέριοι κρύπτονται.

Ἐν δὲ τῇ ιγ' Εὐδόξῳ Πλειάδες ἀκρόνυχοι δύνουσι· καὶ Ὠρίων ἄρχεται δύνειν ἀπὸ ἀκρονύχου· ὑετὸς γίνεται. Δημοκρίτῳ Πλειάδες κρύπτονται ἅμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι, καὶ ἀφανεῖς γίνονται νύκτας μ'.

Ἐν δὲ τῇ κα' Εὐδόξῳ Ὑάδες ἀκρόνυχοι δύνουσιν.

Ἐν δὲ τῇ κγ' Εὐκτήμονι Ὑάδες κρύπτονται, καὶ χάλαζα ἐπιγίνεται, καὶ ζέφυρος πνεῖ. Καλίππῳ Ζυγὸς ἄρχεται δύνειν, πολλαχῇ δὲ καὶ χάλαζα.

Ἐν δὲ τῇ κζ' Εὐδόξῳ Λύρα ἀκρόνυχος ἐπιτέλλει.

Τὸν δὲ Ταῦρον διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λβ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ α' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ Ὠρίων ἀκρόνυχος δύνει· ὑετία. Καλίππῳ ὁ Κριὸς λήγει ἐπιτέλλων· ὑετία· πολλαχῇ δὲ καὶ χάλαζα.

Ἐν δὲ τῇ β' Εὐκτήμονι Κύων κρύπτεται, καὶ χάλαζα γίνεται. Τῇ δ' αὐτῇ Λύρα [12] ἐπιτέλλει Εὐδόξῳ. Κύων ἀκρόνυχος δύνει, καὶ ὑετὸς γίνεται. Καλίππῳ τοῦ Ταύρου ἡ κέρκος ἐπιτέλλει· νοτία.

Ἐν δὲ τῇ ζ' Εὐδόξῳ ὑετὸς γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ η' Εὐκτήμονι Αἲξ ἑῴα ἀνατέλλει· εὐδία· ὕει νότῳ ὕδατι.

Ἐν δὲ τῇ θ' Εὐδόξῳ Αἲξ ἑῴα ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ια' Εὐδόξῳ Σκορπίος ἑῷος δύνειν ἄρχεται, καὶ ὑετὸς γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ ιγ' Εὐκτήμονι Πλειὰς ἐπιτέλλει· θέρους ἀρχὴ, καὶ ἐπισημαίνει. Καλίππῳ ἡ τοῦ Ταύρου κεφαλὴ ἐπιτέλλει· ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ μιᾷ καὶ εἰκάδι Εὐδόξῳ Σκορπίος ἑῷος ὅλος δύνει.

Ἐν δὲ τῇ κβ' Εὐδόξῳ Πλειάδες ἐπιτέλλουσι, καὶ ἐπισημαίνουσιν.

Ἐν δὲ τῇ κε' Εὐκτήμονι Ἀετὸς ἑσπέριος δύνει.

Ἐν δὲ τῇ λ' Εὐκτήμονι ἑσπέριος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ λα' Εὐκτήμονι Ἀετὸς ἑσπέριος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ λβ' Εὐκτήμονι Ἀρκτοῦρος ἑῷος δύνει· ἐπισημαίνει. Καλίππῳ ὁ Ταῦρος λήγει ἀνατέλλων. Εὐκτήμονι Ὑάδες ἑσπέριαι ἐπιτέλλουσιν, ἐπισημαίνουσι.

Τοὺς δὲ Διδύμους ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέραις λβ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ β' Καλίππῳ οἱ Δίδυμοι ἄρχονται ἐπιτέλλειν· νοτία.

Ἐν δὲ τῇ ε' Εὐδόξῳ Ὑάδες ἑῷαι ἐπιτέλλουσιν.

Ἐν δὲ τῇ ζ' Εὐδόξῳ Ἀετὸς ἀκρόνυχος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ι' Δημοκρίτῳ ὕδωρ γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ ιγ' Εὐδόξῳ Ἀρκτοῦρος ἑῷος δύνει

[12] γρ. καὶ αὐτὸ Λύρα.

A Die 29 Euctemoni Scorpii primæ stellæ occidunt, flat frigidus boreas.

Die 30 Calippo Piscium borealis desinit occidere; apparet milvus, flat boreas.

Arietem pertransit sol diebus 31.

Die 1 Calippo vinculum Piscium oritur. Fit æquinoctium vernum, et pluvia minutula; magna fit tempestas, significat.

Die 3 Calippo Aries incipit oriri; exsistit pluvia aut nix.

Die 6 Eudoxo est æquinoctium, fit pluvia.

Die 10 Euctemoni Pleiades vesperi occultantur.

Die 13 Eudoxo Pleiades vesperi occidunt, et Orion incipit occidere vespertino occasu. Pluvia B exsistit. Democrito Pleiades occultantur simul cum sole ascendente, et non apparent per noctes 40.

Die 21 Eudoxo Hyades vesperi occidunt.

Die 23 Euctemoni Hyades occultantur, et grando post exsistit, et flat zephyrus. Calippo Libra incipit occidere, passim exsistit et grando.

Die 27 Eudoxo Lyra vesperi oritur.

Taurum sol peragrat diebus 32.

Die 1 Eudoxo Orion vesperi occidit, fit pluvia: Calippo Aries desinit oriri; fit pluvia, et passim grando.

Die 2 Euctemoni Canis occultatur, et grando exsistit: eodem die Lyra oritur Eudoxo. Canis vesperi occidit, et fit pluvia. Calippo Tauri cauda oritur, exsistit humiditas.

C Die 7 Eudoxo exsistit pluvia.

Die 8 Euctemoni Capra mane oritur; serenitas; pluit austro.

Die 9 Eudoxo Capra mane oritur.

Die 11 Scorpius matutinum occasum facere incipit, et pluvia exsistit.

Die 13 Euctemoni Pleias oritur; æstatis est initium, et significat. Calippo Tauri caput oritur, significat.

Die 21 Eudoxo Scorpius totus mane occidit.

Die 22 Eudoxo Pleiades oriuntur, et significant.

Die 25 Euctemoni Aquila vesperi occidit.

D Die 30 Euctemoni vesperi oritur.

Die 31 Euctemoni Aquila vesperi oritur.

Die 32 Euctemoni Arcturus mane occidit, significat. Calippo Taurus desinit oriri. Euctemoni Hyades vesperi oriuntur, significant.

Geminos sol permeat diebus 32.

Die 2 Calippo Gemini incipiunt oriri; exsistit humiditas.

Die 5 Eudoxo Hyades mane oriuntur.

Die 7 Eudoxo Aquila vesperi oritur.

Die 10 Democrito aqua exsistit.

Die 13 Eudoxo Arcturus mane occidit.

Die 18 Eudoxo Delphinus vesperi oritur.

Die 24 Euctemoni Orionis humerus oritur, Eudoxo Orion incipit oriri.

Die 29 Democrito Orion incipit oriri, et solet post ipsum significare.

Ἐν δὲ τῇ ιη' Εὐδόξῳ Δελφὶς ἀκρόνυχος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ κδ' Εὐκτήμονι Ὠρίωνος ὦμος ἐπιτέλλει· Εὐδόξῳ Ὠρίων ἄρχεται ἐπιτέλλειν.

Ἐν δὲ τῇ κθ' Δημοκρίτῳ ἄρχεται Ὠρίων ἐπιτέλλειν, καὶ φιλεῖ ἐπισημαίνειν ἐπ' αὐτῷ.

40 *DIONYSII PETAVII JUDICIUM DE SEQUENTE PTOLEMÆI LIBELLO.*

Sic in ms. conceptus erat titulus, ut edidimus. Leg. tamen videtur Φάσεις ἀπλανῶν, καὶ ἐπισημασίαι· *sive, ut est apud Suidam,* Περὶ φάσεως, καὶ ἐπισημασιῶν ἀστέρων ἀπλανῶν. *In eum librum quædam universe notata esse debent. Primum est, de hujus auctore quæri posse, sitne Ptolemæus, an ei falso tributus, perinde ut alter a Leonico Latine tantum editus. Nam de hoc, quin* ψευδεπίγραφος *sit, ambigi non oportet. At de nostro duo sunt, quæ falsi suspicionem movent. Alterum, quod æquinoctium autumnale cum Ptolemæi observatione non convenit. Nam Thoth Actiaci* XXVIII, *id est Septembris* XXV, *ascribit æquinoctium. Ptolemæus autem anno Christi* CXXXIX *observavit idem æquinoctium Septembris* XXVI, *hora fere* VII *matutina; tardius uno die. Congruit parapegma nostrum cum vero ingressu solis in Libram anno primo Juliano. Sed huic opponi potest consensus utriusque in æquinoctio verno. Nam Ptolemæus anno Christi* CXL *observavit æquinoctium Martii* XXII, *hora* I *post meridiem, qui est Phamenoth Actiaci* XXIII, *quem in diem nostrum quoque parapegma contulit: in quo a Juliano cardine ambo discrepant. Æstivum solstitium in nostro, librariorum fortasse culpa, excidit, quod Ptolemæus observavit anno eodem Christi* CXL, *Junii* XXV. *Hibernum porro solstitium Choiac* XXVI, *sive Decembris* XXII, *affigitur in parapegmate, quod a Juliano solstitio distat. Itaque prior ista ratio non satis idonea est, ob quam a Ptolemæo librum hunc abjudicemus.*

Alterum argumentum sumere ex eo possumus, quod cum mensibus Ægyptiis, Augusteis et Actiacis, sive fixis, Julianos haud satis exacte comparet: quasi ambo idem initium, ac finem eumdem habeant. Ut, exempli causa, mensem Thoth, Septembrem; Paophi, Octobrem inscribit; cum tamen particulam Augusti Thoth, Paophi partem Septembris occupet. Sed nec inde conjectura satis firma contra libelli hujus ἐπιγραφὴν *ducitur. Non enim ab ipso Ptolemæo necesse est Romanos menses additos fuisse: sed ab alio, qui quibus mensibus majori sui parte respondebant Ægyptiaci, eos adnotavit: quod et ab aliis passim fieri cernimus; ac vel ab ipso Ptolemæo sic descriptos esse nihil prohibet, qui ad usum civium suorum calendarium hoc, velut parapegma, conficere potuit.*

Refert Suidas Claudium Ptolemæum scripsisse libros duos, De apparentiis et significationibus stellarum fixarum. *Horum alter is ipse est, qui primum hic a nobis in lucem editur, alter vero vel non exstat, vel qui a Leonico Latine vulgatus est eum exhibet, non tamen sincerum, sed interpolatum et ex variis pannis centonis more consarcinatum; vel denique, cum sub nomine Ptolemæi ante aliquot sæcula legi cœpisset, Suidas pro germano illius habuit. Utcunque res habet, longe illi anteponendus est noster. Non enim miscella tumultuaria est et incondita, ut iste alter: sed ratione atque ordine digestus; nec in eo cardines anticipantur, aut in diversis diebus locantur, quemadmodum neque stellarum ortus et occasus, quos Leonici Ptolemæus varios ad dies ascribit. Quinetiam scriptorum nomina, quorum e parapegmatibus* φάσεις *singulæ, vel* ἐπισημασίαι *descriptæ sunt, in nostro commemorantur, quæ in altero prætermissa sunt. Atque sine auctorum et, quod inde sequitur, locorum temporumque, quibus illi floruerunt, notitia, nullus istorum parapegmatum notationumque fructus est, qui ob idipsum eximius capitur e nostro. Accedit in fine scholion non valde longum, sed quod nonnulla nos docet, quæ ad hanc scientiam nosse inprimis expedit; quæ haud scio an alibi legantur. Hoc vero scholion non alterius esse quam Ptolemæi, vel ex stylo ipso, et loquendi genere mihi videor animadvertisse; quod ei par et affine est quod in opere* τῆς Μεγάλης συντάξεως *cernitur. Atqui in scholii inscriptione, quam præfiximus, contrarium dici videtur. Sed negandi particula excidit. Legendum enim:* Quæ sequuntur utiliter haud ab alio, quam Hemerologii scriptore notata sunt.

Ex hoc scholio didicimus, non omnes eas stellas quæ apud auctores celebrantur, in Hemerologium esse relatas; sed solas primæ ac secundæ magnitudinis. Ideo nulla Pleiadum in illo mentio, nec Hædorum, neque Vindemiatoris, aliarumve, quæ

ὀλίγαι μὲν, καὶ ἀφεγγέες, ἀλλ' ὀνομασταί,

ut de Vergiliis Aratus cecinit. Triginta universe descriptas esse notat scholion; quindecim primæ magnitudinis; totidem secundæ, quas et singillatim percenset. Verum, librarii, ut apparet, vitio, primæ magnitudinis tantum stellæ XIV, *secundæ vero* XIII, *exprimuntur, quas hic alphabetico ordine subjiciemus.*

STELLÆ HEMERALOGII PTOLEMAICI.

Primæ magnitudinis.

1 Arcturus.
2 Canis.
3 Canobus.
4 Capella.
5 Centauri ἡ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ βατραχίῳ.
6 Fluvii postrema.
7 Hyadum lucida.
8 Leonis cauda.
9 Lyræ lucida.
10 Orionis humerus succedens.
11 Orionis et Fluvii communis.
12 Piscis notius.
13 Procyon.
14 Spica Virginis.

Secundæ magnitudinis.

1 Antares, sive cor Scorpii.
2 Aquilæ lucida.
3 Aurigæ succedens humerus.
4 Chelæ borealis lucida.
5 Chelæ australis lucida.
6 Coronæ borealis lucida.
7 Equi et Andromedæ communis.
8 Gemini præcedentis caput.
9 Hydri lucida.
10 Orionis antecedens humerus.
11 Orionis baltei media.
12 Persei lucida.
13 Sagittarii genu.

41 Deest una primæ magnitudinis, quæ est ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου sive *extrema Aquæ, quæ est in ore Piscis notii*, primæ apud Ptolemæum magnitudinis. Duæ quoque magnitudinis secundæ. Nimirum *lucida Cygni*, et *Geminorum sequentis caput*, quæ stellæ tres in Hemerologio commemorantur. Fit et *Piscis borei* mentio Phamenoth xx, et ejus, quæ est in genu, Payni xviii; sed mendose forsitan; nam triginta solas enumerat scholion.

In hoc catalogo quædam sunt omissæ, quæ apud auctores celebrantur; aliæ in primam classem referuntur, quas recentiores in secundam relegant; et vicissim secundæ ponuntur, quæ a Tychone inter primas numerantur. Procyon stella secundæ magnitudinis est in abaco Tychonico. Ptolemæus vero tam in Asterismis quam hic, primæ magnitudinis facit. Antares vero, secundæ magnitudinis apud Ptolemæum utrobique, a Tychone primæ constituitur. Sic lucida Hydri, quam vocant Cor Hydræ, prima est Tychoni, Ptolemæo secunda.

Jam cum stellarum φάσεις sint quatuor, ortus heliacus, ortus acronychus, occasus heliacus, occasus matutinus (nam duo reliqui, ortus cosmicus, et occasus acronychus, non sunt φάσεις · nec enim stellæ videntur), si quater triginta sumantur, fient cxx φάσεις in uno aliquo parallelo. Verum Ptolemæus admonet, se ex iis auctoribus et parapegmatibus Hemerologium suum condidisse, qui sub parallelis quinque observarunt ortus et occasus siderum; quos parallelos designat ab eo qui diem horarum exhibet præcise xiv, ad eum qui horarum diem maximum dat xv. Quare paralleli isti sunt: primus qui per inferiorem transit Ægyptum, et a Ptolemæo lib. ii *Μεγάλ. συντάξ.*, cap. 6, nonus ordine percensetur. Secundus est decimus, qui mediam Phœnicem permeat, ubi dies est horarum 14 1/4. Tertius est xi, per Rhodum transiens; ubi dies longissima est horarum 14 1/2. Quartus est xii, per Smyrnam, diem extendens ad horas 14 3/4. Quintus est parallelus xiii per Hellespontum, horarum 15. Primum parallelum attribuit popularibus suis Ægyptiis; tertium Dositheo et Philippo; quintum Democrito, Cæsari et Hipparcho. Secundum nominatim excipit nemini. Quartus item diserte nullis ascribitur; sed quidquid est ab hora 14 1/2 ad 15, Calippo, Eudoxo, Metoni, Euctemoni, Metrodoro et Cononi tribuit.

Cæterum si in singulis parallelis stellæ triginta quatuor suas φάσεις explicent, fient, ductis quinque in 120, φάσεις 600. Sed Ptolemæus notat, Canobum, et τὸν ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου, in solis tribus primis parallelis orientes et occidentes conspici: quare demendæ sunt φάσεις sedecim, quas in duobus reliquis parallelis facerent. Ad hæc postrema Fluminis in quinto parallelo non cernitur. Ideo quatuor φάσεις eximendæ, hoc est in totum viginti. Unde nonnisi 480 φάσεις hoc in libro continentur. Ita scholion.

Unum est, quod in Hemerologio isto nulla conjectura potuimus assequi, nimirum quid sibi velint, undeque putandæ sint horæ illæ, quas singulis propemodum diebus adnotat. Sunt autem fere xiv, vel xiii 1/2; xiv et xv, tam in ortu quam in occasu siderum. De quo libenter doceri me cupiam.

---

42 ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ

ΦΑΣΕΙΣ ΑΠΛΑΝΩΝ ΕΠΙΣΗΜΑΣΙΩΝ.

—

PTOLEMÆI

DE APPARENTIIS INERRANTIUM, ET SIGNIFICATIONIBUS.

Dionysio Petavio interprete.

—

Μὴν Θὼθ, ἤτοι Σεπτέμβριος.

α' Ὥρᾳ ιδ', ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἐπιτέλλει Ἱππάρχῳ· ἐτησίαι παύονται. Εὐδόξῳ ὑετίαι, βρονταί.

β' Ὥρᾳ ιδ', ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος, καὶ Στάχυς κρύπτεται. Ἱππάρχῳ ἐπισημαίνει.

γ' Ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἐπιτέλλει, ὥρᾳ ιγ'. Ὁ καλούμενος Αἲξ ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ἐτησίαι παύονται. Εὐδόξῳ ἄνεμος, ὑετὸς, βρονταί. Ἱππάρχῳ ἀπηλιώτης πνεῖ.

δ' Ὥρᾳ ιε', ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἑῷος δύνει. Καλίππῳ σημαίνει· καὶ ἐτησίαι παύονται.

ε' Ὥρᾳ ιγ', Στάχυς κρύπτεται· ὥρᾳ ιε', ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἑῷος δύνει. Μητροδώρῳ δυσαερία. Κόνωνι ἐτησίαι λήγουσιν.

ς' Ὥρᾳ ιε', ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίας Χηλῆς κρύπτεται Αἰγυπτίοις. Ὁμίχλη καὶ καῦμα· ὑετὸς, βροντή. Εὐδόξῳ ἄνεμος, βροντὴ, δυσαερία. Ἱππάρχῳ νοτία.

A

Mensis Thoth, sive September.

1. Hora xiv, quæ est in cauda Leonis, oritur Hipparcho; etesiæ desinunt. Eudoxo pluviæ, tonitrua.

2. Hora xiv, quæ est in cauda Leonis, et Spica occultatur. Hipparcho significat.

3. Quæ est in cauda Leonis oritur hora xiii. Capella vespertina oritur Ægyptiis; etesiæ desinunt. Eudoxo ventus, pluvia, tonitrua; Hipparcho subsolanus flat.

4. Hora xv, postrema Fluvii matutina occidit, Calippo significat. Etesiæ cessant.

5. Hora xiii, Spica conditur; hora xv, lucida Lyræ mane occidit. Metrodoro aeris intemperies. Cononi etesiæ desinunt.

B

6. Hora xv, lucida australis Chelæ absconditur Ægyptiis. Nebula et æstus; pluvia, tonitru. Eudoxo ventus, tonitru, aeris intemperies. Hipparcho cœlum humidum.

7. Metrodoro aeris intemperies et inconstantia. A Eudoxo pluvia, tonitrua, ventus mutabilis.

8. Ægyptiis pluvia, tempestas in mari, vel auster.

9. Hora XIV, lucida Cygni mane occidit. Ægyptiis zephyrus vel corus.

10. Hora XIV, lucida Persei vespertina oritur. Philippo aeris intemperies. Dositheo hiemat.

11. Ægyptiis tempestas fit.

12. Hora XV, splendida australis Chelæ absconditur.

13. Dositheo aeris intemperies.

14. Hora XIV, quem vocant Canobum, oritur. Cæsari boreæ spirare desinunt.

15. Eudoxo australes . . .

16. . . . Calippo et Canobus oritur.

17. Hora XIV, splendida Cygni matutino occidit : B et splendida australis Chelæ conditur ; ultima Fluvii matutino occidit Metrodoro. Significat Democrito.

18. Hora XV, quæ ad genu Sagittarii est occultatur ; Ægyptiis significat autumni initium. Dositheo humidum cœlum.

19. Hora XV, lucida australis Piscis vespertina oritur. Hipparcho pluvia.

20. Imber in mari Metrodoro.

21. Splendida australis Chelæ conditur : et quæ in succedente humero Aurigæ vespertina oritur. Ægyptiis zephyrus aut africus.

22. Hora XIV, qui vocatur Antares, occultatur. Ægyptiis zephyrus vel corus. Eudoxo humidum C cœlum, et rorulentus imber.

43 23. Hora XIV, Capella vespertina oritur. Hora XV, Arcturus matutino oritur. Ægyptiis roscidum cœlum, et ventus Calippo, Metrodoro pluvia.

24. Hora XIV, communis Equo et Andromedæ vespertina occidit.

25. Hora XIII, splendida australis Chelæ conditur. Hora XV, splendida Cycni matutino occidit. Ægyptiis zephyrus vel auster, et interdiu imber.

26. Hora XV, Arcturus matutinus oritur. Eudoxo pluvia, Hipparcho favonius vel auster.

27. Hora XIV, communis Equo et Andromedæ mane occidit ; ultima Fluvii matutina occidit.

28. Æquinoctium autumnale, et Ægyptiis atque D Eudoxo significationem habet.

29. Hora XIV, Antares occultatur. Arcturus matutino oritur ; Euctemoni significat. Democrito pluvia.

30. Communis Equi et Andromedæ matutina occidit. Euctemoni, Philippo et Cononi significat.

Paophi, sive October.

1. Ægyptiis zephyrus, vel auster. Hipparcho significat.

2. Hora XV, splendida borealis Chelæ conditur. Eudoxo et Euctemoni significat. Hipparcho auster vel zephyrus.

3. Arcturus matutino oritur. Hora XV 1/2 splendida Cycni matutino occidit.

ζ' Μητροδώρῳ δυσαερία, καὶ ἀταξία ἀέρος. Εὐδόξῳ ὑετὸς, βρονταὶ, ἄνεμος μεταπίπτων.

η' Αἰγυπτίοις ὑετία, χειμὼν κατὰ θάλατταν, ἢ νότος.

θ' Ὥρᾳ ιδ', ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ ἀργέστης.

ι' Ὥρᾳ ιδ', ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἑσπέριος ἀνατέλλει. Φιλίππῳ δυσαερία. Δοσιθέῳ χειμαίνει.

ια' Αἰγυπτίοις χειμάζει.

ιβ' Ὥρᾳ ιε', ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς κρύπτεται.

ιγ' Δοσιθέῳ ἀκρασία ἀέρων.

ιδ' Ὥρᾳ ιδ', ὁ καλούμενος Κάνωβος ἐπιτέλλει. Καίσαρι βορέαι παύονται πνέοντες.

ιε' Εὐδόξῳ νότιοι...

ις'. . . Καλίππῳ καὶ Κάνωβος ἐπισημαίνει.

ιζ' Ὥρᾳ ιδ', ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἑῷος δύνει, καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς κρύπτεται· καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἑῷος δύνει Μητροδώρῳ. Ἐπισημαίνει Δημοκρίτῳ.

ιη' Ὥρᾳ ιε', ὁ κατὰ γόνυ τοῦ Τοξότου κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἐπισημαίνει φθινοπώρου ἀρχήν. Δοσιθέῳ νοτία.

ιθ' Ὥρᾳ ιε', ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ἱππάρχῳ ὑετία.

κ' Ὑετία κατὰ θάλασσαν Μητροδώρῳ.

κα' Ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίας Χηλῆς κρύπτεται, καὶ ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ λίψ.

κβ' Ὥρᾳ ιδ', ὁ καλούμενος Ἀντάρης κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ ἀργέστης. Εὐδόξῳ νοτία καὶ ψακάς.

κγ' Ὥρᾳ ιδ', ὁ καλούμενος Αἶξ ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ὥρᾳ ιε', Ἀρκτοῦρος ἑῷος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ψακὰς, καὶ ἄνεμος Καλίππῳ, καὶ Μητροδώρῳ ὑετία.

κδ' Ὥρᾳ ιδ', ὁ κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας ἑῷος δύνει.

κε' Ὥρᾳ ιγ', ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίας Χηλῆς κρύπτεται. Ὥρᾳ ιε', ὁ λαμπρὸς τῆς Ὄρνιθος ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ νότος, καὶ δι' ἡμέρας ὄμβρος.

κς' Ὥρᾳ ιε', Ἀρκτοῦρος ἑῷός ἀνατέλλει. Εὐδόξῳ ὑετός· Ἱππάρχῳ ζέφυρος ἢ νότος.

κζ' Ὥρᾳ ιδ', κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας ἑῷος δύνει, καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἑῷος δύνει.

κη' Μετοπωρινὴ ἰσημερία· καὶ Αἰγυπτίοις καὶ Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει.

κθ' Ὥρᾳ ιδ', ὁ καλούμενος Ἀντάρης κρύπτεται. Ἀρκτοῦρος ἑῷος ἀνατέλλει· Εὐκτήμονι ἐπισημαίνει. Δημοκρίτῳ ὑετός.

λ' Ὁ κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας ἑῷος δύνει. Εὐκτήμονι, Φιλίππῳ καὶ Κόνωνι ἐπισημαίνει.

Παωφὶ, τουτέστι Ὀκτώβριος.

α' Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ νότος. Ἱππάρχῳ ἐπισημαίνει.

β' Ὥρᾳ ιε', ὁ λαμπρὸς τῆς βορείας Χηλῆς κρύπτεται. Εὐδόξῳ καὶ Εὐκτήμονι ἐπισημαίνει. Ἱππάρχῳ νότος ἢ ζέφυρος.

γ' Ἀρκτοῦρος ἑῷος ἀνατέλλει. Ὥρᾳ ιε' α'/β' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἑῷος δύνει.

δ'. Ὁ λαμπρὸς τῆς βορείας Χηλῆς κρύπτεται· χειμάζει Εὐκτήμονι· καὶ Φιλίππῳ ὑετός. A

ε'. Ὥρᾳ ιε' ὁ κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας ἑῷος δύνει. Εὐδόξῳ ὑετός. Εὐκτήμονι σημαίνει. Μητροδώρῳ ὑετός.

ς'. Ὥρᾳ ιγ' Ἀρκτοῦρος ἑῷος ἀνατέλλει, καὶ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἑῷος δύνει, καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς βορείας Χηλῆς κρύπτεται. Ὁ Ἀντάρης κρύπτεται· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἑῷος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις καὶ Καίσαρι ὄμβρος.

ζ'. Στάχυς ἐπιτέλλει· καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς κρύπτεται. Ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἑσπέριος ἀνατέλλει.

η'. Στάχυς ἐπιτέλλων Δημοκρίτῳ χειμάζει. Σπόρου ὥρα.

θ'. Στάχυς ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις βοῤῥᾶς πνεῖ. B

ι'. Ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἑῷος ἀνατέλλει. Ἱππάρχῳ νότος.

ια'. Ὥρᾳ ιε' ὁ κατὰ τὸ γόνυ ἑῷος κρύπτεται.

ιβ'. Ὁ καλούμενος Ἀντάρης κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ λίψ. Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει. Ἱππάρχῳ ἀπηλιώτης.

. . . .

ιζ'. Ὥρᾳ ιε' Ἀντάρης κρύπτεται. Αἰγυπτίοις βοῤῥᾶς καὶ λίψ.

ιη'. Ἀρκτοῦρος ἑσπέριος δύνει. Εὐδόξῳ, ἀνέμων μετάβασις, καὶ βρονταί.

. . . .

κα'. Ὁ καλούμενος Αἲξ ἑσπέριος ἀνατέλλει, καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἑῷος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ νότος δι' ἡμέρας ὑετός. Δοσιθέῳ ἐπισημαίνει. C

κβ'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ καλούμενος Αἲξ ἑσπέριος ἀνατέλλει.

κγ'. Ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἑῷος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ νότος δι' ἡμέρας ὑετός. Δοσιθέῳ ἐπισημαίνει.

κδ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ καλούμενος Κάνωβος ἑῷος δύνει.

κε'. Αἰγυπτίοις πνεύματα ἄτακτα.

κς'. Ὥρᾳ ιδ' Ἀρκτοῦρος ἑσπέριος δύνει. Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει.

κζ'. Ὥρᾳ ιγ' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἑῷος ἀνατέλλει. Ὥρᾳ ιδ' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου κρύπτεται. Αἰγυπτίοις καὶ Καλίππῳ ἐπισημαίνει. D

κη'... Μητροδώρῳ ἐπισημαίνει. Εὐκτήμονι καὶ Καλίππῳ ἀέρος μίξις, καὶ κατὰ θάλασσαν χειμάζει.

. . . .

λ'. Ὥρᾳ ιδ' S'' ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις χειμάζει σφόδρα.

Μὴν Νοέμβριος, Ἀθύρ.

α'. Ὥρᾳ ιγ' ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἐπιτέλλει.

β'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις σημαίνει. Δοσιθέῳ χειμάζει. Δημοκρίτῳ ψύχη ἢ πάχνη. Ἱππάρχῳ νοτία.

γ'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἐπιτέλλει· καὶ ὥρᾳ ιε' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας Εὐκτήμονι· Φιλίππῳ ἄνεμος μέσος πνεῖ.

4. Splendida borealis Chelæ occultatur; hiemat Euctemoni; et Philippo pluvia.

5. Hora XV communis Equi et Andromedæ mane occidit. Eudoxo pluvia. Euctemoni significat. Metrodoro pluvia.

6. Hora XIII Arcturus matutinus oritur; et postrema Fluvii mane occidit: lucida borealis Chelæ absconditur. Antares occultatur; splendida borealis Coronæ matutino oritur. Ægyptiis et Cæsari imber.

7. Spica oritur; et lucida borealis Chelæ conditur. Quæ in succedente humero Aurigæ vespere oritur.

8. Spica oriens Democrito tempestatem excitat. Sementis tempus.

9. Spica oritur. Ægyptiis aquilo flat.

10. Lucida borealis Coronæ matutino oritur. Hipparcho auster.

11. Hora XV quæ secundum genu est mane absconditur.

12. Antares absconditur. Ægyptiis zephyrus vel africus. Eudoxo significat. Hipparcho subsolanus.

. . . .

17. Hora XV Antares absconditur. Ægyptiis aquilo et africus.

18. Arcturus vespertinus occidit. Eudoxo ventorum transitus et tonitrua.

. . . .

21. Capra vespere oritur. Lucida borealis Coronæ mane oritur. Ægyptiis zephyrus, vel auster per diem pluvia. Dositheo significat.

22. Hora XIV 1/2 Capra vespere oritur.

23. Splendida borealis Coronæ mane oritur. Ægyptiis zephyrus vel auster per diem pluvia. Dositheo significat.

24. Hora XIV Canobus matutinus occidit.

25. Ægyptiis venti inconstantes.

26. Hora XIV Arcturus vespertinus occidit. Eudoxo significat.

27. Hora XIII splendida borealis Coronæ mane oritur. Hora XIV quæ ad genu est Sagittarii absconditur. Ægyptiis et Calippo significat.

28. . . . Metrodoro significat. Euctemoni et Calippo aeris permistio, et in mari hiemat.

. . . .

30. Hora XIV 1/2 quæ in succedente humero Heniochi vespere oritur. Ægyptiis tempestates horridæ.

***Mensis November**, Athyr.*

1. Hora XIII lucida australis Chelæ oritur.

2. Hora XIV lucida australis Chelæ oritur. Ægyptiis significat. Dositheo hibernat. Democrito frigora vel pruina. Hipparcho pluvius aer.

3. Hora XIV 1/2 splendida borealis Chelæ oritur. Hora XV lucida Lyræ Euctemoni; Philippo ventus intermedius flat.

4. Hora XIV lucida borealis Chelæ oritur et Arcturus matutinus occidit. Ægyptiis auster vel africus. Calippo, Euctemoni venti vehementiores. Cæsari aut Metrodoro ventus procellosus.

5. Hora XIV lucida borealis Chelæ oritur; quæ ad genu est Sagittarii occultatur. Cononi et Eudoxo intemperies ventorum.

6. Intemperies aeris; aquilo, vel auster frigidus.

7. Hora XIV lucida Sucularum vespertina oritur. Ægyptiis auster vehemens. Metoni zephyrus, intemperies aeris et pluvia.

8. Hora XIII lucida Sucularum vespere oritur. Calippo pluvia significat.

9. Hora XV communis Fluvio et pedi Orionis oritur. Ægyptiis pluvia.

10. Hora XIV Canobus matutinus occidit. Ægyptiis auster aut favonius Dositheo hiemat.

11. Hora XV lucida Lyræ mane oritur. Metoni pluvia, procellæ. Hipparcho caurus.

12. Hora XV Arcturus vespertinus occidit, communis Fluvio et Orionis pedi matutina occidit.

13. Hora XIII quæ ad genu est Sagittarii occultatur. Ægyptiis auster, vel eurus per diem stillat imbrem. Metrodoro hiems, procellæ.

14. Hora XI communis fluvio et Orionis pedi mane occidit. Philippo et Euctemoni pluvia, hiemat.

15. Hora XIII lucida Persei occidit; lucida quoque borealis Coronæ vespertina occidit. Et lucida Sucularum mane occidit. Ægyptiis et Hipparcho hiemis initium. Cononi significat.

16. Hora XVI lucida Sucularum matutino occidit. Hibernat.

17. Hiemis initium, et significat Eudoxo.

18. Quæ in capite est præcedentis Geminorum vespertina oritur. Eudoxo hiemis initium, et significat. Democrito tempestas terra marique.

19. Hora XIV lucida Lyræ matutino oritur. Ægyptiis auster, vel eurus. Cæsari hiemat.

20. Hora XIII communis Fluvii et pedis Orionis mane occidit; lucida Persei matutina occidit; quæ in præcedente Orionis humero est, occidit; media baltei Orionis occidit matutino. Cæsari hiemat.

21. Hora XV quæ in præcedenti humero est Orionis mane occidit; ejusdem baltei media matutina occidit. Ægyptiis boreas tota die ac nocte. Eudoxo pluvia.

22. Hora XIV quæ in præcedente humero Orionis est matutino occidit.

23. Hora XIII Canobus mane occidit. Lucida borealis Coronæ vespertina occidit. Et quæ in antecedente humero Orionis; quæ in capite præcedentis Geminorum est, vespere oritur. Eudoxo hibernus cœli status.

A δ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἐπιτέλλει, καὶ Ἀρκτοῦρος ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις νότος ἢ λίψ. Καλίππῳ, Εὐκτήμονι πνεύματα σφόδρα. Καίσαρι ἢ Μητροδώρῳ ἄνεμος χειμάζει.

ε'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἐπιτέλλει· καὶ ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου κρύπτεται. Κόνωνι καὶ Εὐδόξῳ ἀκρασία πνευμάτων.

ς'. Ἀκρασία ἀέρος· βορρᾶς ἢ νότος ψυχρός.

ζ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις νότος λαμπρός. Μέτωνι ζέφυρος, ἀκρασία ἀέρων, ὑετός.

η'. Ὥρᾳ ιγ' ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἑσπέριος ἀνατέλλει. Καλίππῳ ὑετία ἐπισημαίνει.

θ'. Ὥρᾳ ιε' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὠρίωνος B ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ὑετός.

ι'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ καλούμενος Κάνωβος ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις νότος ἢ ζέφυρος. Δοσιθέῳ χειμάζει.

ια'. Ὥρᾳ ιε' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἑῷος ἀνατέλλει. Μέτωνι ὑετὸς, θύελλαι. Ἱππάρχῳ ἀργέστης.

ιβ'. Ὥρᾳ ιε' Ἀρκτοῦρος ἑσπέριος δύνει, καὶ ὁ κοινὸς Ποταμοῦ, καὶ ποδὸς Ὠρίωνος ἑῷος δύνει.

ιγ'. Ὥρᾳ ιγ' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου κρύπτεται. Αἰγυπτίοις νότος ἢ εὖρος δι' ἡμέρας ψεκάζει. Μητροδώρῳ χειμὼν, θύελλαι.

ιδ'. Ὥρᾳ ια' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὠρίωνος ἑῷος δύνει. Φιλίππῳ καὶ Εὐκτήμονι ὑετὸς, χειμάζει.

ιε'. Ὥρᾳ ιγ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως δύνει· καὶ ὁ C λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἑσπέριος δύνει· καὶ ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις καὶ Ἱππάρχῳ χειμῶνος ἀρχή. Κόνωνι ἐπισημαίνει.

ις'. Ὥρᾳ ις' ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἑῷος δύνει. Χειμάζει.

ιζ'. Χειμῶνος ἀρχὴ, καὶ σημαίνει Εὐδόξῳ.

ιη'. Ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἑσπέριος ἀνατέλλει. Εὐδόξῳ χειμῶνος ἀρχὴ, καὶ ἐπισημαίνει. Δημοκρίτῳ χειμὼν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν.

ιθ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἑῷος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις νότος ἢ εὖρος. Καίσαρι χειμάζει.

κ'. Ὥρᾳ ιγ' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὠρίωνος ἑῷος δύνει· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἑῷος δύνει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος δύνει· καὶ D ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος δύνει ἑῷος. Καίσαρι χειμάζει.

κα'. Ὥρᾳ ιε' ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος ἑῷος δύνει, καὶ ὁ μέσος τῆς ζώνης αὐτοῦ ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις βορέας δι' ἡμέρας καὶ νυκτός. Εὐδόξῳ ὑετός.

κβ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος ἑῷος δύνει.

κγ'. Ὥρᾳ ιγ' ὁ καλούμενος Κάνωβος ἑῷος δύνει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἑσπέριος δύνει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος· καὶ ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἑσπερίου [73] ἀνατέλλει. Εὐδόξῳ χειμέριος περίστασις.

[73] f. ἑσπέριος.

κδ'. Ὥρᾳ ιγ' ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ δεξιῷ βραχίονι A τοῦ Κενταύρου ἐπιτέλλει. Ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος ἑῷος δύνει. Κόνωνι ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις χειμέριος περίστασις. Εὐδόξῳ βορέας ψυχρός.

κε'. Ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος ἑῷος δύνει· καὶ ὁ καλούμενος Ἀντάρης ἐπιτέλλει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἑῷος δύνει Εὐκτήμονι. Δοσιθέῳ χειμαίνει· καὶ ὑετός.

κϛ'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἑῷος ἀνατέλλει. Ὁ Ἀντάρης ἐπιτέλλει. Εὐδόξῳ σημαίνει σφόδρα.

κζ'. Ὁ Ἀντάρης ἐπιτέλλει. Κύων ἑῷος δύνει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἑῷος ἀνατέλλει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις καὶ Ἱππάρχῳ νότος πυκνός. Εὐδόξῳ, Κόνωνι χει- B μάζει.

κη'. Ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος ἑσπέριος ἀνατέλλει· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου τῶν Διδύμων ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ὥρᾳ ιε'S'' ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος ἑῷος δύνει. Ὁ καλούμενος Ἀντάρης ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις ψακάζει.

κθ'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος ἑῷος δύνει. Ὥρᾳ ιε' ὁ καλούμενος Ἀντάρης ἀνατέλλει.

λ'. Ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος ἑῷος δύνει ὥρᾳ ιδ', καὶ ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ὥρᾳ ιε'S'' καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἑπομένου Διδύμου ἑσπέριος ἀνατέλλει.

Μὴν Χοιάκ, Δεκέμβριος.

α'. Ὥρᾳ ιδ' Κύων δύνει. Ὥρᾳ ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περ- C σέως ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις νότος καὶ ὑετός. Εὐδόξῳ ἀκρασία ἀέρων. Δοσιθέῳ ἐπισημαίνει. Δημοκρίτῳ ὁ οὐρανὸς ταραχώδης, καὶ ἡ θάλασσα ὡς τὰ πολλά.

β'. Ὥρᾳ ιγ' ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ὥρᾳ ιγ'S'' καὶ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὠρίωνος ἀνατέλλει ἑσπέριος. Ὥρᾳ ιδ' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ὥρᾳ ιγ'S'' καὶ ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος ἑῷος δύνει. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἑσπέριος δύνει.

γ'. Ὥρᾳ ιε' ὁ ἐπὶ τοῦ ἡγουμένου ὤμου τῶν Διδύμων ἑῷος δύνει.

δ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἑῷος ἀνατέλλει, καὶ ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος ἑσπέριος D ἀνατέλλει· καὶ ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος ἑσπέριος ἀνατέλλει· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἑπομένου Διδύμων ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ νότος δι' ἡμέρας. Κόνωνι χειμαίνει.

ε'. Ὁ καλούμενος Αἲξ ἑῷος δύνει· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἑσπέριος ἀνατέλλει. Κύων ἑῷος δύνει. Ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἑσπέριος ἀνατέλλει. Καίσαρι, Εὐκτήμονι, Καλίππῳ χειμαίνει.

ϛ'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου ἐπιτέλλει· ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος ἀνατέλλει. Μητροδώρῳ χειμερία περίστασις. Εὐκτήμονι, Καλίππῳ ἀνέμων ἀταξία.

ζ'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὠρίω-

24. Hora XIII quæ in anteriori dextro brachio Centauri est oritur. Media zonæ Orionis mane occidit. Cononi mane occidit. Ægyptiis hiberna cœli constitutio. Eudoxo boreas frigidus.

25. Quæ in præcedente Orionis humero est, mane occidit. Antares oritur. Lucida Persei mane occidit Euctemoni. Dositheo hiemat, cum pluvia.

26. Hora XIII 1/2 quæ in præcedente humero Orionis est vespere oritur. Lucida Lyræ mane oritur. Antares oritur. Eudoxo vehementer significat.

27. Antares oritur. Canis oritur mane. Lucida Cygni mane oritur; quæ in succedente humero est Orionis mane occidit. Ægyptiis et Hipparcho creber auster. Eudoxo et Cononi hiemat.

28. Quæ in antecedente Orionis humero est vespere oritur: quæ in capite est antecedentis Geminorum vespere oritur. Hora XV 1/2 media zonæ Orionis mane occidit. Antares oritur. Ægyptiis stillatim pluit.

29. Hora XIII 1/2 media zonæ Orionis mane occidit. Hora XV Antares oritur.

30. Media zonæ Orionis mane occidit hora XIV; quæ in antecedente humero Orionis est vespere oritur. Hora XV 1/2 et quæ in capite subsequentis Geminorum est, vespere oritur.

45 *Mensis Chœac, qui est December.*

1. Hora XIV Canis [matutinus] occidit. Hora XV lucida Persei matutina occidit. Ægyptiis auster, et pluvia. Eudoxo aeris intemperies. Dositheo significat. Democrito cœlum turbulentum, ut et mare sæpius.

2. Hora XIII quæ est in succedente Orionis humero vespertina oritur. Hora XIII 1/2 communis Fluvio et Orionis pedi oritur vespere. Hora XIV quæ in capite præcedentis est Geminorum vespere oritur. Hora XIII 1/2 quæ est in succedente Orionis humero matutino occidit. Hora XIV lucida borealis Coronæ vespere occidit.

3. Hora XV quæ est in præcedente humero Geminorum mane occidit.

4. Hora XIV lucida Lyræ mane oritur, et quæ in succedente inest Orionis humero vespere oritur. Media zonæ Orionis vespere oritur. Quæ est in capite succedentis Geminorum vespertina oritur. Ægyptiis zephyrus vel auster tota die. Cononi hiemat.

5. Capra mane occidit: quæ est in capite præcedentis Geminorum vespere oritur. Canis matutinus occidit: quæ est in capite præcedentis Geminorum vespere oritur. Cæsari, Euctemoni, Calippo hiemat.

6. Hora XIV 1/2 quæ est in anteriori musculo Centauri oritur: quæ est in succedente Orionis humero oritur. Metrodoro hiberna cœli temperies. Euctemoni, Calippo ventorum inconstantia.

7. Hora XIV 1/2 communis Fluvii et pedis Orionis

vespere oritur. Quæ est in capite præcedentis Geminorum vespere oritur. Media baltei Orionis oritur. Ægyptiis stillat imber et hiemat.

8. Hora XIV 1/2 quæ est in succedente Orionis humero vespere oritur. Ægyptiis stillat pluvia. Eudoxo hiemat.

9. Hora XIII 1/2 Canis matutinus occidit. Capella matutina occidit. Postrema Fluvii vespere oritur. Ægyptiis, et Dositheo, ac Democrito significat.

10. Hora XV 1/2 lucida borealis Coronæ vespere occidit. Media baltei Orionis vespere oritur. Ægyptiis africus vel auster. Eudoxo hibernus aer.

11. Hora XV quæ in capite est succedentis Geminorum vespertina occidit. Hipparcho vehemens aquilo. Eudoxo pluvia.

12. Hora XIV communis Fluvii et pedis Orionis oritur vespere.

13. Hora XIV quæ est in succedente humero Aurigæ mane occidit. Media zonæ Orionis vespere oritur. Cæsari hibernus aer, pluvia.

14. Hora XIV Capella oritur mane. Metrodoro hibernus cœli status. Democrito tonitrua, fulgura, aqua, ventus.

15. Ægyptiis caurus frigidus vel auster, et pluvia. Calippo auster, et significat hibernus aer.

16. Hora XIV 1/2 lucida Cygni mane oritur. Communis Fluvii et pedis Orionis vespere oritur. Ægyptiis hiemat.

17. Hipparcho auster et largus imber.

18. Hora XIV quæ in succedente humero est Aurigæ mane occidit. Ægyptiis pluvia cum ventis; hiems.

19. Hora XV Capella mane occidit. Lucida borealis Coronæ vespere occidit. Ægyptiis boreas frigidus vel auster; pluvia.

20. Hora XV Procyon matutinus occidit. Cæsari hiemat.

21. Hora XV communis Fluvii et pedis Orionis vespere oritur.

22. Hora XV Procyon matutinus occidit. Hipparcho auster.

23. Hora XIV quæ est in succedente humero Aurigæ mane occidit; quæ est sub anteriori dextro musculo Centauri oritur. Lucida Aquilæ mane oritur Ægyptiis. Dositheo africus, vel auster.

24. Hora XIV Procyon matutinus occidit; postrema Fluvii vespertina oritur. Eudoxo hiemat.

25. Hora XIII Procyon vespertinus oritur, et Procyon matutinus occidit. Lucida Aquilæ mane oritur. Ægyptiis significat.

26. Hibernum solstitium. Hora XIII Procyon matutinus occidit. Canis vespertinus oritur. Capella mane occidit.

[74] f. ἀργέστης.

A νος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἑσπέριος ἀνατέλλει. Καὶ ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ψακάζει καὶ χειμαίνει.

η'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ψακάζει. Εὐδόξῳ χειμαίνει.

θ'. Ὥρᾳ ιγ'S'' Κύων ἑῷος δύνει. Ὁ καλούμενος Αἲξ ἑῷος δύνει. Καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις, καὶ Δοσιθέῳ, καὶ Δημοκρίτῳ σημαίνει.

ι'. Ὥρᾳ ιε'S'' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἑσπέριος δύνει. Καὶ ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις λὶψ ἢ νότος. Εὐδόξῳ χειμέριος ἀήρ.

B ια'. Ὥρᾳ ιε' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἑπομένου Διδύμου ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ἱππάρχῳ βορέας πολύς. Εὐδόξῳ ὑετός.

ιβ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ κοινὸς τοῦ Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὠρίωνος ἑσπέριος ἀνατέλλει.

ιγ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἑῷος δύνει, ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Καίσαρι χειμέριος ἀήρ, ὑετός.

ιδ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ καλούμενος Αἲξ ἑῷος δύνει. Μητροδώρῳ χειμέριος περίστασις. Δημοκρίτῳ βρονταί, ἀστραπαί, ὕδωρ, ἄνεμος.

ιε'. Αἰγυπτίοις ἐργαστὴς [74] ψυχρὸς ἢ νότος, καὶ ὄμβρος. Καλίππῳ νότος, καὶ ἐπισημαίνει χειμέριος ἀήρ.

C ις'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἑῷος ἀνατέλλει. Ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὠρίωνος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις χειμαίνει.

ιζ'. Ἱππάρχῳ νότος καὶ πολὺς ὄμβρος.

ιη'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ τοῦ Ἡνιόχου ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις ὑετία μετὰ πνευμάτων· χειμών.

ιθ'. Ὥρᾳ ιε' ὁ καλούμενος Αἲξ ἑῷος δύνει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἑσπέριος δύνει. Αἰγυπτίοις βορέας ψυχρὸς ἢ νότος· ὑετία.

κ'. Ὥρᾳ ιε' Προκύων ἑῷος δύνει. Καίσαρι χειμάζει.

κα'. Ὥρᾳ ιε' ὁ κοινὸς τοῦ Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὠρίωνος ἑσπέριος ἀνατέλλει.

κβ'. Ὥρᾳ ιε' Προκύων ἑῷος δύνει. Ἱππάρχῳ νότος.

D κγ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἑῷος δύνει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ δεξιῷ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου ἐπιτέλλει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἑῷος ἀνατέλλει Αἰγυπτίοις. Δοσιθέῳ λὶψ ἢ νότος.

κδ'. Ὥρᾳ ιδ' Προκύων ἑῷος δύνει· καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἑσπέριος ἀνατέλλει. Εὐδόξῳ χειμαίνει.

κε'. Ὥρᾳ ιγ' Προκύων ἑσπέριος ἀνατέλλει, καὶ Προκύων ἑῷος δύνει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἑῷος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ἐπισημαίνει.

κς'. Χειμερινὴ τροπή. Ὥρᾳ ιγ' Προκύων ἑῷος δύνει· Κύων ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἲξ ἑῷος δύνει.

A κζ'. Ὥρᾳ ιγ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ κρύπτεται· Προκύων ἑσπέριος ἀνατέλλει.

κη'. Ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἑῷος δύνει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις χειμαίνει. Μέτωνι ἐπισημαίνει. Ὄμβρος.

κθ'. Προκύων ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις καὶ Μέτωνι ἐπισημαίνει. Ἀκρασία.

λ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἑσπέριος δύνει. Αἰγυπτίοις λὶψ, καὶ ἀκρασία ἀέρος.

Μὴν Ἰανουάριος, ἡ Τυβί.

α'. Ὥρᾳ ιδ' Κύων ἑσπέριος ἀνατέλλει. Προκύων ἑσπέριος ἀνατέλλει. Δημοκρίτῳ χειμὼν ἐπισημαίνει.

β'. Ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἑῷος δύνει. Δοσιθέῳ χειμαίνει.

B γ'. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἐπιτέλλει. Προκύων ἑσπέριος ἀνατέλλει. Φιλήμονι ἐπισημαίνει.

δ'. Ὥρᾳ ιγ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἑῷος ἀνατέλλει. Ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἑπομένου Διδύμου ἑῷος δύνει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἑσπέριος δύνει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις χειμάζει κατὰ θάλασσαν. Εὐκτήμονι ἐπιχειμάζει.

ε'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἑῷος δύνει.

ς'. Ὥρᾳ ιγ' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἐπιτέλλει. Κύων ἑσπέριος δύνει.

ζ'. Ὥρᾳ ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἑσπέριος δύνει. Ἐπισημαίνει ὡς Δοσιθέῳ.

C η'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἑῷος δύνει, καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις πυκνὴ κατάστασις.

θ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἑσπέριος δύνει· ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἑσπέριος δύνει. Αἰγυπτίοις ἐπισημαίνει. Δημοκρίτῳ νότος ὡς τὰ πολλά.

ι'. Κύων ἑσπέριος ἀνατέλλει ὥρᾳ ι'.

ια'. Ὥρᾳ ιε' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἑῷος δύνει.

ιβ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἐπιτέλλει. Ἱππάρχῳ, Εὐδόξῳ χειμαίνει.

ιγ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος κρύπτεται. Ὥρᾳ ιε' ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἑσπέριος ἀνατέλλεται. Αἰγυπτίοις νότος ἢ ζέφυρος· χειμαίνει καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν.

D ιδ'. Ὥρᾳ ιε' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἑπομένου Διδύμου δύνει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἑῷος δύνει. Κύων ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις νότος σφόδρα καὶ ὑετός.

ιε'. Νότος πολὺς, καὶ ἐπισημαίνει κατὰ θάλασσαν βροντὴ καὶ ψακάς.

ις'. Ὥρᾳ ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἑῷος δύνει· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἑῷος δύνει. Εὐδόξῳ νότος ἐπισημαίνει· ἀνέμων ἀταξία.

ιζ'. Ὥρᾳ ιγ' [ιδ'] ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος κρύπτεται.

ιη'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἑσπέριος δύνει. Ὁ ἐν τῷ γόνατι τοῦ Τοξότου ἑσπέριος δύνει.

27. Hora XIII lucida Aquilæ occultatur. Procyon vespertinus oritur.

28. Quæ est in succedente Aurigæ humero matutina **46** occidit. Splendida Piscis australis occultatur. Ægyptiis hiemat. Metoni significat. Imber.

29. Procyon vespertinus oritur. Ægyptiis et Metoni significat. Intemperies.

30. Hora XIV splendida Aquilæ vespertina occidit. Ægyptiis africus, et aeris intemperies.

Januarius, vel Tybi.

1. Hora XIV Canis vespertinus oritur. Procyon vespertinus oritur. Democrito tempestas significat.

2. Quæ est in capite præcedentis Geminorum matutino occidit. Dositheo hiemat.

3. Lucida Aquilæ oritur. Procyon vespertinus oritur. Philemoni significat.

4. Hora XIII lucida Cygni matutino oritur. Quæ est in capite succedentis Geminorum matutino occidit. Lucida Aquilæ vespere occidit. Lucida australis Piscis occultatur. Ægyptiis tempestas fit in mari. Euctemoni tempestas sub tempus statutum oritur.

5. Hora XIV quæ in capite est præcedentis Geminorum matutina oritur.

6. Hora XIII quæ ad genu Sagittarii est oritur. Canis vespertinus occidit.

7. Hora XV lucida Aquilæ vespere occidit. Significationem habet Dositheo.

8. Hora XIV quæ in capite est antecedentis Geminorum mane occidit, lucida notii Piscis occultatur. Ægyptiis densatur aer.

9. Hora XIV lucida Lyræ vespere occidit. Lucida Aquilæ vespere occidit. Ægyptiis significat. Democrito auster ut plurimum.

10. Canis vespere oritur hora X.

11. Hora XV quæ est in capite antecedentis Gemini mane occidit.

12. Hora XIV quæ est in genu Sagittarii oritur. Hipparcho et Eudoxo hiemat.

13. Hora XIV splendida Piscis australis absconditur. Hora XV postrema Fluvii vespere oritur. Ægyptiis auster vel zephyrus; tempestas accidit terra marique.

14. Hora XV quæ est in capite succedentis Geminorum occidit. Lucida Aquarii mane occidit. Canis vespertinus oritur. Ægyptiis vehemens auster cum pluvia.

15. Auster ingens, et significat in mari tonitru, et stillans pluvia.

16. Hora XV lucida Aquarii mane occidit. Quæ in capite præcedentis est Geminorum mane occidit. Eudoxo auster significat; ventorum inconstantia.

17. Hora XIV lucida notii Piscis absconditur.

18. Hora XIV lucida Lyræ vespere occidit. Quæ in genu Sagittarii est vespere occidit.

19. Lucida Aquarii mane occidit. Hipparcho auster, vel boreas tempestatem facit.

20. Ægyptiis hibernus aer.

21. Lucida Aquarii mane occidit. Hora xv quæ in corde Leonis est vespere oritur. Hipparcho subsolanus flat.

22. Quæ in corde Leonis est vespere oritur. Cæsari vehemens ventus.

23. Hora xiii lucida Aquarii... Metrodoro inconstans pluvia.

24. Hora xiv lucida Aquarii vespere oritur. Ægyptiis significat.

25. Hora xiv lucida Lyræ vespere occidit. Ægyptiis significat.

26. Lucida Aquarii vespere oritur. Ægyptiis hiems media.

27. Ægyptiis eurus vel auster significat.

28. Lucida Aquarii vespere oritur. Ægyptiis pluvia.

29. Democrito tempestas.

30. Hipparcho subsolanus.

Februarius, Mechir.

1. Quæ ad genu est Sagittarii oritur. Eudoxo pluvia.

2. Ægyptiis tempestas magna.

3. Africus vel auster tempestuosus.

4. Hora xiv 1/2 splendida Cygni vespertino occidit.

5. Hora xv splendida Lyræ vespere occidit. Hipparcho auster vel caurus.

47 6. Hora xiii 1/2 quæ in corde Leonis est matutino occidit.

7. Hora xiii 1/2 Canobus vespertinus oritur.

8. Hora xv 1/2 quæ est in cauda Leonis vespere oritur.

9. Hora xv quæ ad genu Sagittarii est oritur. Eudoxo pluvia. Cor Leonis mane occidit. Hora xv [xii] quæ est in cauda Leonis vespere oritur. Ægyptiis zephyrus vel auster, interjecta grandine.

10. Hora xiv cor Leonis mane occidit. Eudoxo serenitas, interdum et favonius.

11. Hora xiv quæ in cauda Leonis est vespere oritur. Hora xv cor Leonis mane occidit. Ægyptiis tempestuosum cœlum, et ventorum pluviosa intemperies. Dositheo serenitas et favonius.

12. Hora xiv splendida Cygni vespertina occidit.

13. Hora xv postrema Fluvii absconditur. Splendida Persei oritur matutino. Splendida Lyræ vespertina occidit. Ægyptiis ventosus cœli status. Cæsari pluvia. Democrito favonius flare incipit.

14. Hora xiii quæ est in cauda Leonis vespere oritur. Ægyptiis, Eudoxo initium veris. Interdum hiemat.

A ιθ'. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἑῷος δύνει. Ἱππάρχῳ νότος ἢ βορέας χειμάζει.

κ'. Αἰγυπτίοις χειμέριος ἀήρ.

κα'. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἑῷος δύνει. Ὥρα ιε' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ἱππάρχῳ ἀπηλιώτης πνεῖ.

κβ'. Ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Καὶ Καίσαρι ἄνεμος σφόδρα.

κγ'. Ὥρα ιγ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου... Μητροδώρῳ ἀκατάστατος ὄμβρος.

κδ'. Ὥρα ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ἐπισημαίνει.

κε'. Ὥρα ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἑσπέριος δύνει. Αἰγυπτίοις ἐπισημαίνει.

κς'. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἑσπέριος ἀνατέλλει.

B Αἰγυπτίοις χειμὼν μέσος.

κζ'. Αἰγυπτίοις εὖρος ἢ νότος σημαίνει.

κη'. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ὑετία

κθ'. Δημοκρίτῳ χειμών.

λ'. Ἱππάρχῳ ἀπηλιώτης.

Μὴν Φεβρουάριος, Μεχίρ.

α'. Ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἐπιτέλλει. Εὐδόξῳ ὑετία.

β'. Αἰγυπτίοις χειμὼν μέγας.

γ'. Λὶψ ἢ νότος χειμούμενος.

δ'. Ὥρα ιδ'S'' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἑσπέριος ἑῷος δύνει.

C ε'. Ὥρα ιε' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἑσπέριος δύνει. Ἱππάρχῳ νότος ἢ ἀργέστης.

ς'. Ὥρα ιγ'S'' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος ἑῷος δύνει.

ζ'. Ὥρα ιγ'S'' ὁ καλούμενος Κάνωβος ἑσπέριος ἀνατέλλει.

η'. Ὥρα ιε'S'' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἑσπέριος ἀνατέλλει.

θ'. Ὥρα ιε' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἐπιτέλλει. Εὐδόξῳ ὑετία. Ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος ἑῷος δύνει. Ὥρα ιβ' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ νότος, μεταξὺ χάλαζα.

ι'. Ὥρα ιδ' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος ἑῷος δύνει. Εὐδόξῳ εὐδία, ἐνίοτε καὶ ζέφυρος.

D ια'. Ὥρα ιδ' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ὥρα ιε' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις περίστασις χειμερινὴ, καὶ ἀνέμων ἀκρασία ἔπομβρος. Δοσιθέῳ εὐδία καὶ ζέφυρος.

ιβ'. Ὥρα ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἑσπέριος δύνει.

ιγ'. Ὥρα ιε' ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ κρύπτεται. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἑῷος ἀνατέλλει. Ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἑσπέριος δύνει. Αἰγυπτίοις ἀνεμώδης στάσις. Καίσαρι ὑετία. Δημοκρίτῳ ζέφυρος ἄρχεται πνεῖν.

ιδ'. Ὥρα ιγ' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις καὶ Εὐδόξῳ ἔαρος ἀρχή. Ἐνίοτε χειμάζει.

ιε'. Αἰγυπτίοις καὶ Εὐδόξῳ ὑετία. Ἱππάρχῳ, Καλίππῳ, Δημοκρίτῳ ζέφυρος πνεῖ. A

ις'. Καίσαρι καὶ Μητροδώρῳ ἔαρος ἀρχή. Ζέφυρος ἄρχεται πνεῖν.

ιζ'. Αἰγυπτίοις, Εὐδόξῳ ζέφυρος. Καλίππῳ, Μητροδώρῳ χειμαίνει.

ιη'. Αἰγυπτίοις ἀπηλιώτης. Ἱππάρχῳ βορέας.

ιθ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ δεξιῷ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου ἑῷος δύνει.

κ'. Ὥρᾳ ιε' ὁ κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας ἑῷος ἀνατέλλει.

κα'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἑσπέριος δύνει. Αἰγυπτίοις ἄνεμοι μεταπίπτοντες. Ἱππάρχῳ νότος πνεῖ. Εὐκτήμονι, Φιλίππῳ, Δοσιθέῳ χειμαίνει.

κβ'. Αἰγυπτίοις ἀνέμων ἀκαταστασία καὶ ὄμβρος.

κγ'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ καλούμενος Κάνωβος ἑσπέριος ἀνατέλλει. B

κδ'. Αἰγυπτίοις ἢ νότος ἢ ζέφυρος χειμάζει· ὑετός.

κε'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ ἔσχατος Ποταμοῦ κρύπτεται. Ὁ κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας ἑῷος ἀνατέλλει. Ἱππάρχῳ βορέας ψυχρὸς πνεῖ.

κς'. Αἰγυπτίοις ἀνεμώδης ἀκαταστασια.

. . .

κη'. Ἱππάρχῳ, Εὐκτήμονι ὀρνιθίαι ἄρχονται πνεῖν ψυχροί. Χελιδόνι ὥρα φαίνεσθαι.

κθ'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ κοινὸς τοῦ Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας κρύπτεται. Καὶ Καλίππῳ ὥρᾳ ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἑσπέριος δύνει. Αἰγυπτίοις καὶ Φιλίππῳ, καὶ Καλίππῳ χελιδὼν φαίνεται, καὶ ἀνεμώδης κατάστασις. Βορέαι ἄρχονται πνεῖν ψυχροί. Εὐδόξῳ ὑετός, χελιδόνι [78], καὶ βορέαι πνέουσιν οἱ καλούμενοι ὀρνιθίαι. C

λ'. Αἰγυπτίοις ὀρνιθίαι βορέαι μεταξὺ ἀργέστου. Ἱππάρχῳ βορέαι ψυχροί. Μητροδώρῳ χελιδὼν φαίνεται. Ἐπισημαίνει Δημοκρίτῳ. Ποικίλαι ἡμέραι καλούμεναι Ἀλκυόνια.

Μὴν Μάρτιος, Φαμενώθ.

α'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας ἀνατέλλει. Ὥρᾳ ιε' Ἀρκτοῦρος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Καίσαρι καὶ Δοσιθέῳ χειμάζει.

β'. Ὁ κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας κρύπτεται.

γ'. Ὥρᾳ ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἀνατέλλει. D

δ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας ἑσπέριος δύνει.

ε'. Ὥρᾳ ιβ' ὁ κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας ἐπιτέλλει. Ὥρᾳ ιε' Ἀρκτοῦρος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Βορέας ἢ νότος ψυχρός.

ς'. Ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ κρύπτεται. Αἰγυπτίοις λίψ, ἢ νότος, ἢ χάλαζα. Ἱππάρχῳ βορέας ψυχρός.

ζ'. Ὥρᾳ ιε' ὁ κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας ἑσπέριος δύνει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἑσπέριος δύνει.

η'. Ὥρᾳ ιδ' Ἀρκτοῦρος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Εὐκτήμονι βορέας ψυχρὸς πνεῖ.

θ'. Ὥρᾳ ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἑσπέ-

[78] f. χελιδόνιοι.

15. Ægyptiis et Eudoxo pluvia. Hipparcho, Calippo, Democrito favonius spirat.

16. Cæsari et Metrodoro veris initium. Favonius flare incipit.

17. Ægyptiis, Eudoxo favonius. Calippo, Metrodoro hiemat.

18. Ægyptiis subsolanus. Hipparcho boreas.

19. Hora XIV quæ ad anteriorem dextrum musculum Centauri est mane occidit.

20. Hora XV communis Equi et Andromedæ mane oritur.

21. Hora XIV splendida Cygni vespere occidit. Ægyptiis venti intercidentes. Hipparcho auster spirat. Euctemoni, Philippo, Dositheo hiemat.

22. Ægyptiis ventorum inconstantia et imber.

23. Hora XIV 1/2 Canobus vespere oritur.

24. Ægyptiis auster aut zephyrus cum tempestate; pluvia.

25. Hora XIV 1/2 postrema Fluvii absconditur. Communis Equi et Andromedæ mane oritur. Hipparcho frigidus aquilo spirat.

26. Ægyptiis ventorum inconstantia.

. . .

28. Hipparcho et Euctemoni ornithiæ, id est aviarii venti spirare incipiunt frigidi. Hirundini advenire tempus est.

29. Hora XIII 1/2 communis Equi et Andromedæ conditur. Et Calippo hora XV splendida Cygni vespere occidit. Ægyptiis, Philippo, et Calippo apparet hirundo, et ventis infestus est aer. Aquilones frigidi spirare incipiunt. Eudoxo pluvia, hirundo, aquilones spirant, qui ornithiæ dicuntur.

30. Ægyptiis aquilones ornithiæ inter caurum. Hipparcho aquilones frigidi. Metrodoro hirundo conspicitur. Significat Democrito. Varii dies, qui Alcyonii dicuntur.

Martius, sive Phamenoth.

1. Hora XIV communis Equi et Andromedæ oritur. Hora XV Arcturus prima nocte oritur. Cæsari et Dositheo hiemat.

2. Communis Equi et Andromedæ occultatur.

3. Hora XV splendida Persei exoritur.

4. Hora XIV communis Equi et Andromedæ prima nocte occidit.

5. Hora XII communis Equi et Andromedæ oritur. Hora XV Arcturus vespere oritur. Aquilo vel auster frigidus.

6. Ultima Fluvii celatur. Ægyptiis caurus, vel auster, aut grando. Hipparcho aquilo frigidus.

7. Hora XV communis Equi et Andromedæ vespere occidit. Clara stella Cygni sub vesperam celatur.

8. Hora XIV Arcturus vespere oritur. Euctemoni frigidus aquilo spirat.

9. Hora XV clara boreæ Coronæ vespertina ori-

tur. Communis Equi et Andromedæ vespere occidit. Ægyptiis hiemat. Cæsari venti chelidoniæ flant ad dies decem.

10. Hora XIII 1/2 communis Equi et Andromedæ oritur.

48 11. Hora XII 1/2 lucida australis Piscis oritur, et quæ in anteriore dextro musculo Centauri est mane oritur. Ægyptiis turbulentum cœlum. Democrito venti frigidi ornithiæ ad dies quinque.

12. Hora XIV Arcturus vespere oritur. Eudoxo hirundo et milvius apparet, et significat. Metrodoro et Philippo aquilo frigidus spirat. Hipparcho veris initium.

13. Hora XIII quæ in cauda Leonis. . . . Ægyptiis stillat imber. Metrodoro, Euctemoni aquilo flat. Dositheo milvius cerni incipit. Hipparcho auster vehemens.

14. Hora XV 1/2 clara boreæ Coronæ vespere oritur. Ægyptiis et Calippo spirat aquilo.

15. Arcturus vespere oritur. Ægyptiis et Calippo frigidus aquilo flat.

16. Hora XIII 1/2 Arcturus vespere oritur; ultima Fluvii celatur. Calippo spirat aquilo.

17. Hora XIII 1/2 Spica vespere oritur. Ægyptiis venti ingruunt. Euctemoni et Philippo ornithiæ flare incipiunt. Milviis apparendi tempus est.

18. Hora XIV 1/2 quæ est in cauda Leonis prima luce occidit. Ægyptiis favonius, vel auster flat. Euctemoni aquilo frigidus. Hipparcho aquilo, vel caurus.

19. Ægyptiis et Euctemoni aquilo frigidus.

20. Hora XIV clara borei Piscis oritur. Hora XIV 1/2 clara stella boreæ Coronæ prima nocte oritur.

21. Hora XIV clara stellæ Persei oritur. Philippo boreas flat, et milvius apparet.

22. Ægyptiis et Democrito significat. Ventus frigidus.

23. Ægyptiis frigidus ventus ad dies X.

24. Cæsari milvius apparet. Aquilo flat.

25. Hora XIV quæ est in cauda Leonis prima luce occidit. Eudoxo milvius apparet, et boreas flat.

26. Æquinoctium vernum, et clara stella boreæ Coronæ sub vesperam oritur.

27. Cæsari flat aquilo. Hipparcho pluvia.

28. Ægyptiis tonitru significat, et pluvia.

29. Hora XV 1/2 Capra matutino oritur. Ægyptiis, et Cononi, ac Metoni significat. Eudoxo boreas.

30. Hora XIII 1/2 Spica mane occidit. Ægyptiis auster flat. Calippo pluvia vel nix.

Aprilis, sive Pharmuthi.

1. Hora XIV Spica mane occidit. Metoni pluvia. Euctemoni ac Democrito significat.

A ριος ἀνατέλλει. Ὁ κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας ἑσπέριος δύνει. Αἰγυπτίοις χειμάζει. Καίσαρι χελιδονίαι πνέουσιν ἐπὶ ἡμέρας δέκα.

ι'. Ὥρᾳ ιγ'S" ὁ κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας ἐπιτέλλει.

ια'. Ὥρα' ιγ'S" ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἐπιτέλλει. Καὶ ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ δεξιῷ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις ταραχώδεις καταστάσεις. Δημοκρίτῳ ἄνεμοι ψυχροὶ ὀρνιθίαι ἐπὶ ἡμέρας πέντε.

ιβ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ Ἀρκτοῦρος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Εὐδόξῳ χελιδὼν καὶ ἰκτῖνος φαίνεται, καὶ ἐπισημαίνει. Μητροδώρῳ καὶ Φιλίππῳ βορέας ψυχρὸς πνεῖ. Ἱππάρχῳ ἔαρος ἀρχή.

B ιγ'. Ὥρᾳ ιγ' ὁ ἐπὶ οὐρᾶς τοῦ Λέοντος.... Αἰγυπτίοις ψακάζει. Μητροδώρῳ, Εὐκτήμονι βορέας πνεῖ. Δοσιθέῳ ἰκτῖνος ἄρχεται φαίνεσθαι. Ἱππάρχῳ νότος πολύς.

ιδ'. Ὥρᾳ ιε'S" ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις, Καλίππῳ βορέας πνεῖ.

ιε'. Ἀρκτοῦρος ἑσπέριος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις, Καλίππῳ βορέας ψυχρὸς πνεῖ.

ιϛ'. Ὥρᾳ ιγ'S" Ἀρκτοῦρος ἑσπέριος ἐπιτέλλει· καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ κρύπτεται. Καλίππῳ βορέας πνεῖ.

ιζ'. Ὥρᾳ ιγ'S" ὁ Στάχυς ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ἀνεμώδης κατάστασις. Εὐκτήμονι καὶ Φιλίππῳ ὀρνιθίαι ἄρχονται πνεῖν· καὶ ἰκτίνων ὥρα φαίνεσθαι.

C ιη'. Ὥρᾳ ιδ'S" ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ νότος πνεῖ. Εὐκτήμονι βορέας ψυχρός. Ἱππάρχῳ βορέας, ἢ ἀργέστης.

ιθ'. Αἰγυπτίοις καὶ Εὐκτήμονι βορέας ψυχρός.

κ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Ἰχθύος ἐπιτέλλει. Ὥρᾳ ιδ'S" ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἑσπέριος ἀνατέλλει.

κα'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἀνατέλλει. Φιλίππῳ βορέας πνεῖ, καὶ ἰκτῖνος φαίνεται.

κβ'. Αἰγυπτίοις καὶ Δημοκρίτῳ ἐπισημαίνει. Ἄνεμος ψυχρός.

κγ'. Αἰγυπτίοις πνεῦμα ψυχρὸν ἐπὶ ἡμέρας δέκα.

κδ'. Καίσαρι ἰκτῖνος φαίνεται. Βορέας πνεῖ.

D κε'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἑῷος δύνει. Εὐδόξῳ ἰκτῖνος φαίνεται, καὶ βορέας πνεῖ.

κϛ'. Ἐαρινὴ ἰσημερία, καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἑσπέριος ἀνατέλλει.

κζ'. Καίσαρι βορέας πνεῖ. Ἱππάρχῳ ὑετία.

κη'. Αἰγυπτίοις βροντὴ ἐπισημαίνει, καὶ ὑετός.

κθ'. Ὥρᾳ ιε'S" ὁ καλούμενος Αἲξ ἑῷος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις, καὶ Κόνωνι, καὶ Μέτωνι ἐπισημαίνει. Εὐδόξῳ βορέας.

λ'. Ὥρᾳ ιγ'S" Στάχυς ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις νότος πνεῖ. Καλίππῳ ὑετὸς ἢ νιφετός.

Μὴν Ἀπρίλλιος, ἢ Φαρμουθί.

α'. Ὥρᾳ ιδ' Στάχυς ἑῷος δύνει. Μέτωνι ὑετός. Εὐκτήμονι Δημοκρίτῳ ἐπισημαίνει.

β'. Ὥρᾳ ιγ' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ὥρᾳ ιδ' Στάχυς δύνει ἑῷος· καὶ ὁ καλούμενος Κάνωβος κρύπτεται. Ὥρᾳ ιε' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἑῷος δύνει. Δοσιθέῳ, Καλίππῳ ὑετία.

γ'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἑῷος ἀνατέλλει.

δ'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἐπιτέλλει.

ε'. Ὥρᾳ ιε'S'' Στάχυς ἑῷος δύνει.

ς'. Ὥρᾳ ιε'S'' ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἑσπέριος ἀνατέλλει. Εὐδόξῳ ὑετὸς ἐπισημαίνει.

ζ'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἑσπέριος ἀνατέλλει.

η'. Ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις, Κόνωνι ἐπισημαίνει. Εὐδόξῳ ὑετός.

θ'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις, Κόνωνι ζέφυρος ἢ νότος, καὶ χάλαζα.

ι'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ἱππάρχῳ νότος καὶ ἀνέμων συστροφαί.

ια'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ἱππάρχῳ καὶ Δοσιθέῳ ἐπισημαίνει.

ιβ'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἑῷος δύνει.

ιγ'. Αἰγυπτίοις νότος ἢ λίψ. Εὐδόξῳ ὑετία.

ιδ'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἑῷος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ἀχρασία πνευμάτων. Ἱππάρχῳ ὑετία.

ιε'. Αἰγυπτίοις ἀκαταστασία καὶ ὑετία.

ις'. Εὐδόξῳ ἀχρασία ἀέρος καὶ ὑετία.

ιζ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὠρίωνος κρύπτεται.

ιη'. Ὥρᾳ ιε' ὁ καλούμενος Αἲξ ἑῷος ἀνατέλλει· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἐπιτέλλει. Δοσιθέῳ, Καίσαρι ὑετία.

ιθ'. Ὥρᾳ ιε'S'' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις λευκόνοτος, βρονταί, ψακάς.

κ'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ καλούμενος Κάνωβος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἀνέμων ἀχρασία. Εὐδόξῳ ὑετίαι, χάλαζαι.

κα'. Ὥρᾳ ιε'S'' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὠρίωνος κρύπτεται, καὶ ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων κρύπτεται. Μητροδώρῳ χάλαζα. Εὐκτήμονι καὶ Φιλίππῳ ζέφυρος.

κβ'. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἑσπέριος δύνει. Αἰγυπτίοις, Κόνωνι χάλαζαι καὶ ζέφυρος. Καίσαρι, Εὐδόξῳ ὑετία.

κγ'. Ὥρᾳ ιε' ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἀνεμώδης ψακάς.

κδ'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων κρύπτεται. Καὶ ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὠρίωνος κρύπτεται. Ὥρᾳ ιε'S'' ὁ μετὰ τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος κρύπτεται.

κε'. Αἰγυπτίοις λὶψ ἢ νότος. Ἀχρασία ἀέρος.

κς'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἑσπέριος δύνει. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων κρύπτεται. Καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἑσπέριος ἀνατέλλει, καὶ

A 2. Hora XIII clara boreæ Coronæ vespere oritur. Hora XIV Spica mane occidit. Canobus occultatur. Hora XV quæ est in cauda Leonis mane occidit. Dositheo et Calippo pluvia.

3. Hora XIV 1/2 clara Persei prima luce oritur.

4. Hora XIV 1/2 clara notii Piscis oritur

5. Hora XV 1/2 Spica mane occidit.

6. Hora XV 1/2 lucida australis Chelæ vespere oritur. Eudoxo pluvia significat.

7. Hora XIII 1/2 lucida australis Chelæ vespere oritur.

B 8. Clara borealis Chelæ vespere oritur. Ægyptiis et Cononi significat. Eudoxo pluvia.

9. Hora XIV 1/2 clara borealis Chelæ vespertina oritur. Ægyptiis et Cononi zephyrus, vel auster, aut grando.

10. Hore XIV 1/2 clara borealis Chelæ vespere oritur. Hipparcho auster et ventorum turbines.

11. Hora XIV lucida boreæ Chelæ vespere oritur. Hipparcho et Dositheo significat.

12. Hora XIII 1/2 quæ in cauda Leonis est mane occidit.

13. Ægyptiis auster vel africus. Eudoxo pluvia.

14. Hora XIII 1/2 splendida Persei mane oritur. Ægyptiis ventorum perturbatio. Hipparcho pluvia.

C 15. Ægyptiis inconstans aer et pluvia.

16. Eudoxo aeris intemperies et pluvia

17. Hora XIV communis Fluvii et pedis Orionis occultatur.

18. Hora XV Capra matutino oritur; clara notii Piscis oritur. Dositheo et Cæsari pluvia.

19. Hora XV 1/2 clara stella Lyræ vespere oritur. Ægyptiis leuconotus, tonitrua, stillans imber.

20. Hora XIV 1/2 Canobus occultatur. Ægyptiis ventorum intemperies. Eudoxo pluviæ, grandines.

D 21. Hora XV 1/2 communis Fluvii et pedis Orionis occultatur. Lucida Sucularum absconditur. Metrodoro grando. Euctemoni et Philippo favonius.

49 22. Clara Persei vespere occidit. Ægyptiis, Cononi grandines et favonius. Cæsari et Eudoxo pluviæ.

23. Hora XV clara Sucularum absconditur. Ægyptiis venti cum imbre tenui.

24. Hora XIV 1/2 clara Sucularum conditur; communis Fluvii et pedis Orionis absconditur. Hora XV 1/2 quæ cum zona est Orionis absconditur.

25. Ægyptiis africus vel auster. Intemperies aeris.

26. Hora XIV 1/2 clara Persei vespere occidit. Hora XIV 1/2 lucida Sucularum absconditur. Lucida Cygni vespere oritur: nec non ea quæ in an-

tecedente est Orionis humero. Auster vel septentrio frigidus.

27. Hora XIII 1/2 clara Sucularum mane occidit. Hora XV quæ cum zona Orionis est absconditur. Ægyptiis et Cæsari tempestas.

28. Hora XIII 1/2 communis Fluvii et pedis Orionis conditur. Lucida Lyræ sub vesperam oritur. Ægyptiis africus vel auster; pluvia.

29. Hora XIV 1/2 clara australis Chelæ mane occidit. Hora XV quæ in præcedente humero Orionis est absconditur. Ægyptiis africus vel auster; pluvia. Metrodoro grando.

30. Ægyptiis et Eudoxo stillans imber.

Maius, sive Pachon.

1. Hora XIV 1/2 clara stella Persei vespere oritur. Hora XV [XIV] 1/2 quæ in zona est Orionis occultatur. Clara item australis Chelæ matutino occidit. Ægyptiis caurus vel zephyrus; pluvia. Euctemoni grando.

2. Hora XIV 1/2 Capra mane oritur. Quæ in succedente est Orionis humero celatur. Ægyptiis venti dominantur. Calippo humidus est dies.

3. Hora XIII communis Fluvii et pedis Orionis absconditur. Antares vespere oritur. Hora XV Canis absconditur. Ægyptiis ventus. Eudoxo pluvia.

4. Hora XIV quæ in præcedente humero est Orionis, et quæ ad zonam ejusdem, occultantur. Antares vespere oritur. Hora XV Ægyptiis tranquillitas; auster. Cæsari hiemat.

5. Hora XIII 1/2 Canobus absconditur. Hora XV 1/2 splendida Chelæ australis matutina occidit. Ægyptiis significat. Philippo tranquillitas, aut auster. Stillat.

6. Hora XIII 1/2 quæ ad dextrum est anteriorem musculum Centauri vespere oritur. Hora XV lucida Persei vespere occidit; quæ est in succedente humero Heniochi mane oritur; quæ est in succedente Orionis humero conditur. Ægyptiis stillans imber.

7. Hora XIII quæ est in subsequenti Orionis humero, et quæ in zona, necnon Canis absconduntur.

8. Hora XIV clara stella Lyræ vespere oritur: item clara Cygni vespere oritur; quæ in subsequente est Orionis humero celatur. Clara in australi Chela mane occidit. Ægyptiis caurus et imber tenuis.

9. Hora XIV Capra mane oritur. Clara stella Piscis australis oritur. Ægyptiis stillans imber.

10. Hora XIII 1/2 lucida Chelæ australis matutino occidit. Dositheo pluvia.

11. Hora XIII quæ in subsequente Orionis humero, conditur. Ægyptiis ventis infestus aer.

12. Hora XIII Capra mane oritur. Canis absconditur. Lucida Persei occidit. Ægyptiis ventosus dies.

13. Ægyptiis favonius, aut caurus; pluvia.

A ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος. Νότος ἢ ἀπαρκτίας ψυχρός.

κζ'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἑῷος δύνει. Ὥρᾳ ιε' ὁ μετὰ τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις, Καίσαρι χειμαίνει.

κη'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὠρίωνος κρύπτεται. Ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις λὶψ ἢ νότος· ὑετία.

κθ'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἑῷος δύνει. Ὥρᾳ ιε' ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις λὶψ ἢ νότος· ὑετία. Μητροδώρῳ χάλαζα.

λ'. Αἰγυπτίοις, Εὐδόξῳ ψακάς.

Μὴν Μάϊος, Παχών.

B α'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ μετὰ τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος κρύπτεται· καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις ἀργέστης ἢ ζέφυρος· ὑετία. Εὐκτήμονι χάλαζα.

β'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ καλούμενος Αἲξ ἑῷος ἀνατέλλει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἀνεμώδης κατάστασις. Καλίππῳ νοτίαι.

γ'. Ὥρᾳ ιγ' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὠρίωνος κρύπτεται. Ὁ καλούμενος Ἀντάρης ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ὥρᾳ ιε' Κύων κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἄνεμος. Εὐδόξῳ ὑετός.

δ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος, καὶ ὁ μετὰ τῆς ζώνης κρύπτεται· καὶ ὁ Ἀντάρης ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ὥρᾳ ιε' Αἰγυπτίοις νηνεμία·

C νότος. Καίσαρι χειμαίνει.

ε'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ καλούμενος Κάνωβος κρύπτεται. Ὥρᾳ ιε'S'' ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις σημαίνει. Φιλίππῳ νηνεμία, ἢ νότος. Ψακάζει.

ς'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ δεξιῷ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ὥρᾳ ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἑσπέριος δύνει· ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἑῷος ἀνατέλλει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ψακάς.

ζ'. Ὥρᾳ ιγ' ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος κρύπτεται· καὶ ὁ μετὰ τῆς ζώνης κρύπτεται· καὶ Κύων κρύπτεται.

D η'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἑσπέριος ἀνατέλλει· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἑσπέριος ἀνατέλλει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος κρύπτεται. Ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις ἀργέστης καὶ ψακάς.

θ'. Ὥρᾳ ιδ' Αἲξ ἑῷος ἀνατέλλει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις ψακάς.

ι'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἑῷος δύνει. Δοσιθέῳ ὑετία.

ια'. Ὥρᾳ ιγ' ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἀνεμώδης κατάστασις.

ιβ'. Ὥρᾳ ιγ' Αἲξ ἑῷος ἀνατέλλει. Κύων κρύπτεται. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως δύνει. Αἰγυπτίοις ἀνεμώδης κατάστασις.

ιγ'. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ ἀργέστης· ὑετία.

ιδ'. Ὥρᾳ ιδ'S" ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος A κρύπτεται. Ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις ὄμβρος.

ιε'. Ὥρᾳ ιγ'S" Ἀρκτοῦρος ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις ὑετός. Θέρους ἀρχή. Εὐκτήμονι ἄνεμος.

ις'. Ὥρᾳ ιγ' Ἀρκτοῦρος ἑῷος δύνει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος κρύπτεται. Δοσιθέῳ σημαίνει.

ιζ'. Ὥρᾳ ιγ'S" Αἲξ ἑσπέριος δύνει· καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ὥρᾳ ιδ'S" Κύων κρύπτεται· καὶ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ἐμπροσθίῳ ποδὶ τοῦ Κενταύρου ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ ἀργέστης. Καίσαρι ὑετία. Μητροδώρῳ, Ἱππάρχῳ, Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει.

ιη'. Ὥρᾳ ιγ'S" Ἀντάρης ἑῷος δύνει. Ὥρᾳ ιδ' ὁ B λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἑσπέριος ἀνατέλλει· ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἑῷος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ λὶψ ἐπισημαίνει. Κόνωνι ὑετία.

ιθ'. Ὥρᾳ ιδ'S" Ἀντάρης ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις ἐπισημαίνει.

κ'. Αἲξ ἑσπέριος ἀνατέλλει· καὶ Ἀντάρης ἑῷος δύνει. Καίσαρι ἐπισημαίνει· ὑετία.

κα'. Ὥρᾳ ιε' Ἀντάρης ἑῷος δύνει. Καίσαρι ἐπισημαίνει.

κβ'. Αἰγυπτίοις ἀπηλιώτης ἢ νότος· ὑετία.

κγ'. Ὥρᾳ ιε' ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου κρύπτεται. Καὶ Αἰγυπτίοις ὄμβρος καὶ βροντή. Εὐδόξῳ θέρους ἀρχή· ὑετία.

κδ'. Ὥρᾳ ιδ'S" Αἲξ ἑσπέριος δύνει· καὶ ὁ ἐν τῷ C ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἀνατέλλει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ.... Αἰγυπτίοις καὶ Ἱππάρχῳ ψακάζει, καὶ ἐπισημαίνει.

κε'. Ὥρᾳ ιδ'S" ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου κρύπτεται· ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἑῷος δύνει.

κς'. Ὥρᾳ ιγ' Ἀρκτοῦρος ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις ἀργέστης ἢ ζέφυρος. Εὐδόξῳ νότος.

κζ'. Ὥρᾳ ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἑσπέριος ἀνατέλλει. Προκύων κρύπτεται.

κη'. Ὥρᾳ ιγ'S" ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἑσπέριος δύνει. Ὥρᾳ ιε' Αἲξ ἑσπέριος δύνει.

κθ'. Ὥρᾳ ιε' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις ἀνεμώδης κατάστασις.

λ'. Ὥρᾳ ιδ'S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Εὐκτήμονι, Ἱππάρχῳ ἐπισημαίνει.

Μὴν Ἰούνιος, Παυνί.

α'. Ὥρᾳ... ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἐπιτέλλει. Ὥρᾳ ιε' ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ τοῦ.... ἑσπέριος δύνει. Προκύων κρύπτεται. Ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις βορέας ψυχρός.

β'. Ὥρᾳ ιδ'S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ἐπισημαίνει. Καλίππῳ νότος.

γ'. Ὥρᾳ ιγ'S" ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ὥρᾳ ιδ' Προκύων κρύπτεται. Αἰγυπτίοις, Μητροδώρῳ ὑετία.

14. Hora XIV 1/2 quæ est in succedente Orionis humero celatur. Clara in boreali Chela mane occidit. Ægyptiis imber.

15. Hora XIII 1/2 Arcturus matutinus occidit. Ægyptiis pluvia. Initium æstatis. Euctemoni ventus.

16. Hora XIII Arcturus prima luce occidit; quæ est in succedente Orionis humero celatur. Dositheo significat.

17. Hora XIII 1/2 Capra vespertino occidit. Splendida Lyræ vespere oritur. Hora XIV 1/2 Canis absconditur. Et quæ in dextro anteriori pede Centauri sita est vespertina oritur. Ægyptiis favonius vel caurus. Cæsari pluvia. Metrodoro, Hipparcho, Eudoxo portendit.

18. Hora XIII 1/2 Antares mane occidit. Hora XIV lucida Cygni vespere oritur; quæ est in succedente Aurigæ humero mane oritur. Ægyptiis favonius vel africus significat. Cononi pluvia.

19. Hora XIV 1/2 Antares matutinus occidit. Ægyptiis significat.

20. Capra vespere oritur. Antares prima luce occidit. Cæsari significat; pluvia.

50 21. Hora XV Antares matutinus occidit. Cæsari significat.

22. Ægyptiis subsolanus, vel auster; pluvia.

23. Hora XV quæ est in Heniochi succedente humero celatur. Ægyptiis imber et tonitru. Eudoxo æstatis initium; pluvia.

24. Hora XIV 1/2 Capra vespere occidit; quæ est in sequente Heniochi humero, oritur. Clara stella Aquilæ... Ægyptiis et Hipparcho stillans imber; significat.

25. Hora XIV 1/2 quæ in succedente humero Heniochi, celatur; lucida boreæ Chelæ matutina occidit.

26. Hora XIII Arcturus matutinus occidit. Ægyptiis caurus aut favonius. Eudoxo auster.

27. Hora XV splendida in Aquila vespere oritur. Procyon absconditur.

28. Hora XIII 1/2 quæ in succedente humero est Heniochi vespere occidit. Hora XV Capra vespere occidit.

29. Hora XV quæ est in genu Sagittarii matutina D occidit. Ægyptiis ventus ingruit.

30. Hora XIV 1/2 clara Cygni vespere oritur. Euctemoni et Hipparcho significat.

Junius, Payni.

1. Hora... quæ est in succedente Heniochi humero oritur. Hora XV quæ est in subsequente... vespere occidit. Procyon occultatur. Clara boreæ Chelæ matutino occidit. Ægyptiis aquilo frigidus.

2. Hora XIV 1/2 splendida Aquilæ vespere oritur. Ægyptiis significat. Calippo auster.

3. Hora XIII 1/2 lucida Sucularum vespere oritur. Hora XIV Procyon celatur. Ægyptiis ac Metrodoro pluvia.

A 4. Hipparcho auster aut favonius.

5. Hora xiv 1/2 quæ ad succedentem musculum Centauri est vespere oritur. Hora xv Capra vespere occidit: quæ in succedente est Heniochi humero vespere occidit.

6. Hora xiv Procyon occultatur; lucida Aquilæ vespere oritur: quæ ad genu Sagittarii est matutino occidit.

7. Hora xiv 1/2 lucida Sucularum oritur. Arcturus matutinus occidit. Ægyptiis favonius. Eudoxo humidum cœlum.

8. Hora x Ægyptiis favonius spirat aut caurus.

9. Hora xiv 1/2 quæ ad genu Sagittarii est mane occidit. Hora xv lucida Aquarii occultatur. Ægyptiis caurus et stillans imber. Democrito pluvium cœlum.

B 10. Hora xiii 1/2 quæ in capite antecedentis Geminorum, absconditur. Cæsari tonitrua cum pluvia.

11. Hora xiii 1/2 quæ in capite præcedentis Geminorum, absconditur.

12. Hora xiv 1/2 quæ ad genu Sagittarii est mane occidit; et quæ in capite est præcedentis Geminorum mane occultatur; et lucida Sucularum oritur.

13. Hora xv 1/2 quæ in capite est antecedentis Geminorum absconditur.

14. Hora xiii 1/2 quæ in genu est Sagittarii vespere oritur. Clara stella Aquarii absconditur.

15. Hora xiii 1/2 lucida boreæ Coronæ occidit.

C 16. Lucida Sucularum matutino oritur. Ægyptiis per diem stillat imber.

17. Hora xiv quæ in genu est Sagittarii oritur vespere. Arcturus mane occidit.

18. Hora xiv clara Sagittarii conditur; quæ in genu vespere oritur.

19. Hora xiii 1/2 quæ in præcedente Orionis humero, vespertina oritur; ultima Fluvii oritur. Ægyptiis imber stillans.

20. Hora xv 1/2 lucida Sucularum oritur.

21. Capra mane oritur.

. . . .

23. Hora xv quæ est in genu Sagittarii vespere oritur. Ægyptiis favonius vel auster.

D 24. Hora xiv 1/2 quæ in antecedente Orionis humero est oritur; et lucida Aquarii absconditur. Ægyptiis pluvia.

25. Hora xiii 1/2 quæ in antecedente est Orionis humero oritur.

26. Hora xiv lucida boreæ Coronæ mane occidit; quæ in subsequente musculo Centauri...

51 27. Hora xiii 1/2 communis Fluvii et pedis Orionis oritur. Democrito significat.

28. Hora xv 1/2 quæ in genu Sagittarii est vespere oritur. Hipparcho favonius, vel auster flat.

29. Hora . . . lucida Aquarii conditur; et quæ in præcedente Orionis humero oritur. Arcturus matutinus occidit.

δ'. Ἱππάρχῳ νότος ἢ ζέφυρος.

ε'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ὥρᾳ ιε' ὁ καλούμενος Αἲξ ἑσπέριος δύνει· ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ τοῦ Ἡνιόχου ἑσπέριος δύνει.

ς'. Ὥρᾳ ιδ' Προκύων κρύπτεται· ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἑσπέριος ἀνατέλλει· καὶ ὁ κατὰ τὸ γόνυ Τοξότου ἑῷος δύνει.

ζ'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἐπιτέλλει. Ἀρκτοῦρος ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος. Εὐδόξῳ νοτίαι.

η'. Ὥρᾳ ι' Αἰγυπτίοις ζέφυρος πνεῖ ἢ ἀργέστης.

θ'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἑῷος δύνει. Ὥρᾳ ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἀργέστης καὶ ψακάς. Δημοκρίτῳ ὕδωρ ἐπὶ γῆν.

ι'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου κρύπτεται. Καίσαρι βρονταὶ καὶ ὑετός.

ια'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου κρύπτεται.

ιβ'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ κατὰ γόνυ τοῦ Τοξότου ἑῷος δύνει· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἑῷος κρύπτεται· καὶ ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἀνατέλλει.

ιγ'. Ὥρᾳ ιε'S'' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου κρύπτεται.

ιδ'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἑσπέριος ἀνατέλλει· ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου κρύπτεται.

ιε'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου δύνει.

ις'. Ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἑῷος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις δι' ἡμέρας ψακάζει.

ιζ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἑσπέριος ἀνατέλλει· Ἀρκτοῦρος ἑῷος δύνει.

ιη'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Διδύμου κρύπτεται· ὁ κατὰ τὸ γόνυ ἑσπέριος ἀνατέλλει.

ιθ'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος ἑσπέριος ἀνατέλλει· καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις ψακάς.

κ'. Ὥρᾳ ιε'S'' ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἐπιτέλλει.

κα'. Αἲξ ἑῷος ἐπιτέλλει.

. . . .

κγ'. Ὥρᾳ ιε' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ νότος.

κδ'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος ἐπιτέλλει· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ὑετός.

κε'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος ἐπιτέλλει.

κς'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἑῷος δύνει· ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου....

κζ'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὠρίωνος ἐπιτέλλει. Δημοκρίτῳ ἐπισημαίνει.

κη'. Ὥρᾳ ιε'S'' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ἱππάρχῳ ζέφυρος ἢ νότος πνεῖ.

κθ'. Ὥρᾳ ... ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου κρύπτεται καὶ ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος ἐπιτέλλει· Ἀρκτοῦρος ἑῷος δύνει.

Μὴν Ἰούλιος, Ἐπιφί.

α'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος καὶ καῦμα.

β'. Ὥρᾳ ιε'S'' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἑσπέριος ἀνατέλλει.

γ'. Αἰγυπτίοις ζέφυρος πνεῖ.

δ'. Δοσιθέῳ ἐπισημαίνει. Δημοκρίτῳ ζέφυρος καὶ ὕδωρ ἑῷον. Εἶτα βορέαι ἐπὶ ἡμέρας ἑπτά.

ε'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὠρίωνος ἐπιτέλλει. Καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ ἡγουμένου ὤμου τοῦ Ὠρίωνος ἐπιτέλλει. Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει.

ϛ'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου· καὶ ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος ἐπιτέλλει· καὶ ἔσχατος Ποταμοῦ ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις ἀνεμώδης καὶ ἀέρος ἀκρασία.

ζ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἑῷος δύνει· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἐπιτέλλει· καὶ ὁ κοινὸς τοῦ Ἵππου καὶ Ἀνδοομέδας ἑσπέριος ἀνατέλλει.

η', θ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις, Καίσαρι νότος καὶ καῦμα.

ι'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος ἐπιτέλλει· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἀργέστης καὶ ὑετία.

ια'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος ἐπιτέλλει. Ὥρᾳ ιε' ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος, ἀργέστης, καὶ βρονταί. Μητροδώρῳ καὶ Καλίππῳ νότος.

ιβ'. Ὥρᾳ ις' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἐπισημαίνει. Ἱππάρχῳ πρόδρομος Κυνός.

ιγ'. Ὥρᾳ ιε' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του ἑπομένου Διδύμου ἐπιτέλλει. Μέτωνι νότιαι.

ιδ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ ἐπὶ τοῦ ἑπομένου ὤμου τοῦ Ὠρίωνος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις ἀργέστης. Εὐκτήμονι καὶ Φιλίππῳ νοτία.

ιε'. Ὥρᾳ ιε' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις δυσκρασία.

ις'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ κοινὸς τοῦ Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας ἑσπέριος ἀνατέλλει· καὶ ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος ἐπιτέλλει.

ιζ'. Ὥρᾳ ιε' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος κρύπτεται· ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἑῷος δύνει· καὶ ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὠρίωνος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις πρόδρομοι. Μητροδώρῳ ζέφυρος.

ιη'. Ὥρᾳ ιδ' Προκύων ἐπιτέλλει. Ἱππάρχῳ ἀνέμων ἀκρασία.

ιθ'. Αἰγυπτίοις καῦμα. Καίσαρι ἄνεμος πολὺς πνεῖ. Ἱππάρχῳ βορέαι ἄρχονται.

κ'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος κρύπτεται.

κα'. Ὥρᾳ ιγ'S'' Κύων, καὶ Προκυων επιτέλλει· καὶ ὁ ἔσχατος Ποταμοῦ ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις ἄνεμος καὶ ὑετία.

κβ'. Ὥρᾳ ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἑσπέριος ἀνατέλλει· ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις καὶ Δοσιθέῳ νότος καὶ καῦμα.

κγ'. Ὥρᾳ ιδ' Προκύων ἐπιτέλλει· κοινὸς Ἵππου

A

Julius, Epiphi.

1. Hora XIV media zonæ Orionis oritur. Ægyptiis favonius et æstus.

2. Hora XV 1/2 clara Persei stella vespere oritur.

3. Ægyptiis favonius spirat

4. Dositheo significat. Democrito favonius, et pluvia matutina. Tum aquilones ad dies VII.

5. Hora XIV 1/2 communis Fluvii ac pedis Orionis oritur; quæ in antecedente humero est Orionis oritur. Eudoxo significationem habet.

6. Hora XIII 1/2 quæ in capite est præcedentis Geminorum: nec non media cinguli Orionis oritur; ultima Fluvii oritur. Ægyptiis venti et aeris intemperies.

B 7. Hora XIV clara boreæ Coronæ matutino occidit; quæ in capite antecedentis est Geminorum oritur; communis Equi et Andromedæ vespere oritur.

8, 9. Hora XIV quæ est in capite præcedentis Geminorum oritur. Ægyptiis ac Cæsari auster cum æstu.

10. Hora XIV 1/2 quæ in subsequente Orionis humero est oritur. Cor Leonis occultatur. Ægyptiis caurus et pluvia.

11. Hora XIV 1/2 media zonæ Orionis oritur. Hora XV quæ in præcedente humero Orionis est oritur. Ægyptiis favonius et caurus cum tonitruis. Metrodoro et Calippo auster.

C 12. Hora XVI cor Leonis occultatur. Ægyptiis significat. Hipparcho prodromus Canis.

13. Hora XV quæ in capite subsequentis Geminorum, oritur. Metoni pluviæ.

14. Hora XIV quæ in succedente Orionis humero est oritur. Ægyptiis caurus. Euctemoni et Philippo pluvia.

15. Hora XV cor Leonis absconditur. Ægyptiis intemperies.

16. Hora XIV communis Equi et Andromedæ vespere oritur; media zonæ Orionis oritur

17. Hora XV cor Leonis absconditur; lucida boreæ Coronæ mane occidit; communis Fluvii et pedis
D Orionis oritur. Ægyptiis prodromi. Metrodoro zephyrus.

18. Hora XIV Procyon oritur. Hipparcho ventorum intemperies.

19. Ægyptiis æstus. Cæsari ventus vehementior flat. Hipparcho aquilones incipiunt.

20. Hora XIII 1/2 cor Leonis absconditur.

21. Hora XIII 1/2 Canis et Antecanis oriuntur; ultima Fluvii oritur. Ægyptiis ventus et pluvia.

22. Hora XV lucida Persei vespere oritur. Media zonæ Orionis oritur. Ægyptiis et Dositheo auster cum æstu.

23. Hora XIV Procyon oritur; communis Equi

et pedis Orionis oritur. Hipparcho etesiæ flare incipiunt. A

24. Ægyptiis favonius vel caurus, et æstus.

25. Hora XIV communis Equi et Andromedæ vespere oritur. Hora XV Procyon oritur. Ægyptiis caurus vel favonius.

26. Hora XIII 1/2 clara stella in Aquila prima luce occidit. Metrodoro et Euctemoni etesiæ incipiunt.

27. Hora XIV Canis oritur; lucida borealis Coronæ, et Procyon oritur. Ægyptiis per hunc diem favonius et æstus. Euctemoni aeris intemperies.

28. Hora XIV quæ ad dextrum musculum Centauri sita est absconditur. Ægyptiis incipiunt etesiæ. Euctemoni tempestas fit in mari.

29. Eudoxo etesiæ flant. B

Augustus, Mesori.

1. Ægyptiis favonius, vel auster.

2. Clara stella Aquilæ matutina occidit. Hora XV clara Piscis australis mane occidit. Metrodoro, Cononi et Hipparcho auster.

52 3. Euctemoni et Eudoxo spirat auster.

4. Hora XIV lucida Lyræ matutina occidit. Communis Equi et Andromedæ vespere oritur. Canis oritur.

5. Ægyptiis æstus. Eudoxo initium autumni.

6. Hora XIV clara stella Aquilæ matutino occidit. Item clara Piscis australis matutina occidit. Ægyptiis caurus vel zephyrus cum æstu.

7. Cæsari flat auster. C

8. Hipparcho fit æstus.

9. Hora XIV 1/2 clara notii Piscis . . . . Canis oritur.

10. Hora XV 1/2 clara stella Aquilæ matutina occidit. Capra vespere oritur. Cæsari significat. Eudoxo auster.

11. Hora XIV clara Persei vespertina oritur. Ultima Fluvii oritur. Eudoxo ingens æstus.

12. Hora XIII clara Piscis australis mane occidit. Ægyptiis aeris fervor. Dositheo æstus; post etesiæ.

13. Hora XIII 1/2 communis Equi et Andromedæ vespertina oritur. Hora XIV 1/2 lucida Lyræ mane occidit. D

14. Canis oritur.

15. Ægyptiis caurus, ardor ingens et æstus.

16. Ægyptiis caurus vel auster nebulosus.

17. Ægyptiis fervidus aer et æstuosus.

18. Hora XIII cor Leonis oritur. Ægyptiis tonitrua. Eudoxo ventus maximus. Hipparcho ventorum perturbatio.

19. Initium autumni; clara Piscis australis vespere oritur; item cor Leonis. Ægyptiis æstus.

20. Cor Leonis oritur. Cæsari significat.

21. Cæsari æstus significat.

καὶ ποδὸς Ὠρίωνος ἐπιτέλλει. Ἱππάρχῳ ἐτησίαι ἄρχονται πνεῖν.

κδ'. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ ἀργέστης, καὶ καῦμα.

κε'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ὥρᾳ ιε' Προκύων ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις ἀργέστης ἢ ζέφυρος.

κς'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἑῷος δύνει. Μητροδώρῳ, Εὐκτήμονι ἐτησίαι πνέουσιν.

κζ'. Ὥρᾳ ιδ' Κύων ἐπιτέλλει· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου, καὶ Προκύων ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις δι' ἡμέρας ζέφυρος καὶ καῦμα. Εὐκτήμονι δυσαερία.

κη'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ δεξιῷ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἐτησίαι ἄρχονται. Εὐκτήμονι χειμὼν κατὰ θάλασσαν.

κθ'. Εὐδόξῳ ἐτησίαι πνέουσιν.

Μὴν Αὔγουστος, Μεσορί.

α'. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ νότος.

β'. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἑῷος δύνει. Ὥρᾳ ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἑῷος δύνει. Μητροδώρῳ, Κόνωνι, Ἱππάρχῳ νότος.

γ'. Εὐκτήμονι, Εὐδόξῳ νότος πνεῖ.

δ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἑῷος δύνει. Ὁ κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας ἑσπέριος ἀνατέλλει· Κύων ἐπιτέλλει.

ε'. Αἰγυπτίοις καῦμα. Εὐδόξῳ ὀπώρας ἀρχή.

ς'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἑῷος δύνει· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις ἀργέστης ἢ ζέφυρος, καὶ καῦμα.

ζ'. Καίσαρι νότος πνεῖ.

η'. Ἱππάρχῳ καῦμα.

θ'. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ... Κύων ἐπιτέλλει.

ι'. Ὥρᾳ ιε'S'' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ δύνει. Αἲξ ἑσπέριος ἀνατέλλει. Καίσαρι ἐπισημαίνει. Εὐδόξῳ νότος.

ια'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ὁ ἔσχατος Ποταμοῦ ἐπιτέλλει. Εὐδόξῳ καῦμα μέγα.

ιβ'. Ὥρᾳ ιγ' ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις καῦμα. Δοσιθέῳ πνίγη, καὶ μετὰ ταῦτα ἐτησίαι.

ιγ'. Ὥρᾳ ιγ'S'' ὁ κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας ἑσπέριος ἀνατέλλει. Ὥρᾳ ιδ'S'' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἑῷος δύνει.

ιδ'. Κύων ἀνατέλλει.

ιε'. Αἰγυπτίοις ἀργέστης, καῦμα μέγα, καὶ πνιγετός.

ις'. Αἰγυπτίοις ἀργέστης, ἢ νότος ἀερομιχλώδης.

ιζ'. Αἰγυπτίοις καῦμα μέγα καὶ πνιγετός.

ιη'. Ὥρᾳ ιγ' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις βρονταί. Εὐδόξῳ ἄνεμος μέγιστος. Ἱππάρχῳ ἀνέμων ταραχή.

ιθ'. Φθινοπώρου ἀρχή· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἑσπέριος ἀνατέλλει, καὶ ὁ ἐπὶ καρδίας τοῦ Λέοντος. Αἰγυπτίοις καῦμα.

κ'. Ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος ἀνατέλλει. Καίσαρι ἐπισημαίνει.

κα'. Καίσαρι ἐπισημαίνει πνιγετός.

κβ'. Ὥρᾳ ιγ' S'' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος κρύπτεται· ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἐπιτέλλει. A

κγ'. Ὥρᾳ ιγ' S'' ὁ ἐπὶ τῷ δεξιῷ ἐμπροσθίῳ βραχίῳ τοῦ Κενταύρου κρύπτεται· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος κρύπτεται. Καίσαρι περίστασις.

κδ'. Ὥρᾳ ιδ' S'' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἐπιτέλλει. Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει.

κε'. Ὥρᾳ ιε' S'' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος κρύπτεται.

κς'. Ὥρᾳ ιγ' S'' ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις νότος ἢ ζέφυρος. Δημοκρίτῳ ἐπισημαίνει ὕδασι καὶ ἀνέμοις.

κζ'. Ὥρᾳ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις καῦμα καὶ ὁμίχλη.

κη'....

κθ'. Ὥρᾳ ιδ' S'' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἑσπέριος ἀνατέλλει· ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις, Καίσαρι ἐπισημαίνει· δυσαερία Εὐδόξῳ· βρονταὶ εἴωθεν [76]. B

λ'. Ὥρᾳ ιε' S'' ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος, ἀργέστης.

Ἐπαγομένων.

α'. Ὥρᾳ ιε' S'' ὁ ἐπὶ τῆς Λύρας ἑῷος δύνει· ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὕδρου ἐπιτέλλει. Εὐδόξῳ καὶ Μητροδώρῳ ἐπισημαίνει.

β'. Ὥρᾳ ιδ' S'' ὁ καλούμενος Κάνωβος ἐπιτέλλει· ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἑσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις καῦμα. Εὐδόξῳ, Καίσαρι ἐπισημαίνει. Ἱππάρχῳ νότος, καὶ ἐτησίαι παύονται. C

γ'. Ὥρᾳ ιγ' S'' Στάχυς κρύπτεται. Ὥρᾳ ιε' S'' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Λέοντος ἐπιτέλλει. Ἱππάρχῳ ἀνέμων συστροφή.

δ'. Ὥρᾳ.... ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἐπιτέλλει. Καλίππῳ ἐπισημαίνει.

ε'. Ὥρᾳ ιε' S'' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἑῷος δύνει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος, ἀργέστης.

22. Hora XIII 1/2 quæ in cauda Leonis est absconditur; lucida Aquarii oritur.

23. Hora XIII 1/2 quæ ad dextrum anteriorem musculum Centauri, conditur; quæ in cauda Leonis est occultatur. Cæsari aeris affectio.

24. Hora XIV 1/2 clara stella Aquarii oritur. Eudoxo significat.

25. Hora XV 1/2 quæ in cauda Leonis est occultatur.

26. Hora XIII 1/2 lucida Piscis australis vespere oritur. Ægyptiis auster, vel favonius. Democrito significat pluviis et ventis.

27. Hora XIV lucida Aquarii oritur. Ægyptiis æstus et nebula.

28. ....

29. Hora XIV 1/2 lucida Persei vespere oritur. Lucida Aquarii oritur. Ægyptiis et Cæsari significat. Aeris intemperies Eudoxo; tonitrua matutino tempore.

30. Hora XV 1/2 quæ in succedente humero est Heniochi vespere oritur. Ægyptiis favonius et caurus.

Epagomenæ.

1. Hora XV 1/2 quæ in Lyra, mane occidit; lucida Hydri oritur. Eudoxo et Metrodoro significat.

2. Hora XIV 1/2 Canobus oritur; lucida Piscis australis vespertina oritur. Ægyptiis æstus. Eudoxo, Cæsari significat. Hipparcho auster et etesiæ cessant.

3. Hora XIII 1/2 Spica celatur. Hora XV 1/2 quæ in capite est Leonis oritur. Hipparcho ventorum turbines.

4. Hora .... quæ in cauda Leonis est oritur. Calippo significat.

5. Hora XV 1/2 lucida Cygni mane occidit. Ægyptiis favonius, caurus.

Quæ sequuntur utiliter ab alio quam Hemerologii scriptore notata sunt.

Ἡ μὲν οὖν ἀναστροφὴ τοῦ προχείρου χάριν τοιαύτης ἔτυχε τῆς κατὰ τὴν ἔκθεσιν τάξεως· οὐκ ἄτοπον δὲ ἴσως, καὶ συγκεφαλαιώσασθαι τῶν κατατεταγμένων ἀπλανῶν ἀστέρων [77] μετὰ τούτων συνηγμένων φάσεων πρὸς ἔλεγχον τῶν ἐν ταῖς γραφικαῖς ἁμαρτίαις παραλειφθησομένων, καὶ ἔστι [78] τῶν τὰς περιστάσεις ἐπισημαινομένων ἀνδρῶν, ἐν αἷς τε χώραις ἕκαστα τυγχάνουσι τετηρηκότες· ἵνα ταῖς περὶ τὴν αὐτὴν παράλληλον τὰς ὁμοίας τῶν ἀφορισμῶν [79] οἰκειότερόν πως ἐφαρμόζωμεν D

Εἰσὶ δὲ τῶν ἀστέρων πρώτου μεγέθους ιε'.

Ὁ καλούμενος Αἶξ· ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας· Ἀρκτοῦρος· ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος· ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων· Προκύων· ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος· ὁ Στάχυς· ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς

Hoc igitur exponendi ordine, ut in promptu essent, suis quæque locis reddita sint. Nec absurdum videtur summam colligere tum stellarum inerrantium quæ percensitæ sunt; tum apparentiarum quæ cum iisdem memoratæ, ut si quid librariorum culpa prætermissum sit, possit agnosci: ad hæc auctorum etiam nomina, qui illas temporum notationes observarunt; tum quibus in locis explorarunt singula; ut ad eas observationes, quæ eidem parallelo congruunt, accommodare similes melius aptiusque possimus.

Sunt igitur stellæ primæ magnitudinis XV.

Capella; lucida Lyræ; Arcturus; quæ in cauda Leonis est; lucida Sucularum; Procyon; quæ in succedente est Orionis humero; Spica; communis Fluvii et pedis Orionis; Canis; lucida notii Piscis;

[76] f. ἕωθεν. [77] Mendosa ista sunt. Deest, ἀριθμόν. [78] f. ἔτι. [79] f. ἀφωρισμένων.

53 extrema Fluvii; Canobus; quæ sub præcedente musculo Centauri.

Secundæ magnitudinis xv.

Lucida Persei; quæ in succedente humero est Aurigæ; lucida borealis Coronæ; quæ in capite est præcedentis Gemini; communis Equi et Andromedæ; lucida Aquilæ; quæ in præcedente humero est Orionis; lucida Hydri; lucida borealis Chelæ; media baltei Orionis; lucida australis Chelæ; Antares; quæ est ad genu Sagittarii.

Cum harum quælibet in unoquoque parallelorum, in quibus oriuntur et occidunt, quatuor quotannis apparentias obeat; accidit tamen, ut Canobi stella, necnon quæ sub præcedente est Centauri musculo, in solis tribus ex quinque propositis parallelis, ortus occasusque faciat: at quæ ultima est Fluvii lucida quatuor duntaxat in primis tribus, cæteræ xxvii stellæ in quinque parallelis faciant. Ita colliguntur in totum apparentiæ 580. Quarum significationes descripsit, ac mandavit huic libello, secundum Ægyptios, et Dositheum, Philippum, Calippum, Euctemonem, Metonem, Cononem, Metrodorum, Eudoxum, Cæsarem, Democritum, Hipparchum. Ex quibus Ægyptii hic apud nos observarunt: Dositheus Coloniæ; Philippus in Peloponneso et Locride; Calippus in Hellesponto; Meton Athenis et per Cycladas, in Macedonia et Thracia; Conon et Metrodorus in Italia; Eudoxus in Asia, Sicilia, et Italia; Hipparchus in Bithynia; Metrodorus in Macedonia et Thracia. Ideo potissimum accommodare oportet Ægyptiorum significationes ad eos tractus, qui huic parallelo congruunt: hoc est ubi longissimus dies est horarum æquinoctialium xiv; Dosithei vero et Philippi ad eas regiones, quarum dies maximus est horarum xiv 1/2; illas vero Democriti, Cæsaris, Hipparchi, ad ea loca, ubi maximus dies est horarum æquinoctialium xv; Calippi autem, Eudoxi, Metonis, Euctemonis, Metrodori, Cononis, communiter iis regionibus, quarum dies longissimus inter horas æouinoctiales xiv 1/2 et xv continetur.

A Ὠρίωνος · Κύων · ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος · ὁ ἔσχατος Ποταμοῦ · ὁ καλούμενος Κάνωβος · ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου.

Δευτέρου μεγέθους ἄλλοι ιε'.

Ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως · ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου · ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου · ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου · ὁ κοινὸς Ἵππου καὶ Ἀνδρομέδας · ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ · ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὠρίωνος · ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὕδρου · ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς · ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὠρίωνος · ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς · Ἀντάρης · ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου.

Τούτων δὲ ἕκαστος [80] καθ' ἕνα τῶν παραλλήλων, ἐν οἷς ἀνατέλλουσι καὶ δύνουσι, τέσσαρας φάσεις τοῦ B ἔτους ποιουμένου · τὸν μὲν καλούμενον Κάνωβον, καὶ τὸν ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου συμβέβηκεν ἐν μόνοις γ' τοῖς πρώτοις ἀπὸ Δ"/Μ τῶν ἐκκειμένων ε' παραλλήλων ἑκάτερον ποιεῖσθαι δύσεις τε καὶ ἀνατολάς · τὸν δὲ ἔσχατον τοῦ Ποταμοῦ λαμπρὸν ἐν τέτρασι μόνοις τοῖς πρώτοις κζ' τὰς ἐν τοῖς [81] ε' παραλλήλοις · ὡς συνάγεσθαι πλῆθος φάσεων φπ'. Καὶ τούτων ἀνέγραψε τὰς ἐπισημασίας, καὶ κατέταξε κατά τε Αἰγυπτίους, καὶ Δοσίθεον, Φίλιππον, Κάλιππον, Εὐκτήμονα, Μέτωνα, Κόνωνα, Μητρόδωρον, Εὔδοξον, Καίσαρα, Δημόκριτον, Ἵππαρχον. Τούτων δὲ Αἰγύπτιοι ἐτήρησαν παρ' ἡμῖν · Δοσίθεος δὲ ἐν Κολωνείᾳ · Φίλιππος ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Λοκρίδι · Κάλιππος ἐν Ἑλλησπόντῳ · Μέτων Ἀθήνησι, καὶ ταῖς Κυκλάσι, καὶ Μακεδονίᾳ, καὶ Θρᾴκῃ · Κόνων δὲ καὶ C Μητρόδωρος ἐν Ἰταλίᾳ · Εὔδοξος ἐν Ἀσίᾳ, καὶ Σικελίᾳ, καὶ Ἰταλίᾳ · Ἵππαρχος ἐν Βιθυνίᾳ · Μητρόδωρος ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θρᾴκῃ. Διὸ δὴ μάλιστα ἐφαρμόζει [82] τὰς μὲν τῶν Αἰγυπτίων ἐπισημασίας ταῖς περὶ τοῦτον τὸν παράλληλον χώραις · τουτέστι καθ' ὃν ἡ μεγίστη τῶν ἡμερῶν ὡρῶν ἐστι ιδ' ἰσημερινῶν · τὰς δὲ Δοσιθέου καὶ Φιλίππου, καθ' ὃν ἐστιν ἡ μεγίστη τῶν ἡμερῶν ὡρῶν ιδ'S" · τὰς δὲ Δημοκρίτου καὶ Καίσαρος, καὶ Ἱππάρχου, καθ' ὃν καὶ ἡ μεγίστη τῶν ἡμερῶν ὡρῶν ἐστιν ἰσημερινῶν ιε' · τὰς δὲ Καλίππου, καὶ Εὐδόξου, καὶ Μέτωνος, καὶ Εὐκτήμονος, καὶ Μητροδώρου, καὶ Κόνωνος κοινῶς, καθ' οὓς ἀπὸ ιδ'S" ἰσημερινῶν ἕως ιε' διατείνει τὸ μέγεθος τῶν μεγίστων ἡμερῶν.

[80] *f.* ἑκάστου. [81] *f.* τοὺς δὲ κζ' ἐν τοῖς. [82] *f.* δεῖ, et ἐφαρμόζειν.

C. L. PTOLEMÆI

INERRANTIUM STELLARUM SIGNIFICATIONES,

Per Nicolaum Leonicum e Græco translatæ.

54 JANUARIUS.

K. Sol elevari incipit, longiusculi fiunt dies, Aquila et Coron occidunt, tempestatemque efficiunt.

iv. Sol magis ascendit, Cancri medium occidit, ventique ponunt.

iii. Reliquum Cancri occidit, et varius aeris fit flatus.

PR. Hiems dimidiata, Aquilones continui, Delphinus cum Cane oritur matutino.

NON. Fidicula exoritur, Aquila occidit, Delphinus totus emergit, ventorumque fit concursus.

viii. Aquila vesperi occidit, flat Auster.

vii. Septentriones et Aquilo vehementer flantes concurrunt.

vi. Martis domicilium, Auster et Favonius simul flant, Capricornus emergere incipit, pluvia simul et caligo vespertino.

v. Auster flat cum pluvia.

iv. Pluvius flat Auster violentior.

iii. Septentrio multo imbre et aspera tempestate flat.

PR. Auster spirat.

ID. Astrum obscurum, prima Mali pars occidit, noctu etiam pluit.

xix. Astrum obscurum, varia Aquilonis et Septentrionis inconstantia; Leo occultari incipit; pluviæ fiunt.

xviii. Septentrio et Aquilo vehementes flant.

xvii. Sol in Aquario, Vulturnus cum pluvia.

xvi. Fidicula occidere incipit matutino, ventorum concursus fiunt.

xv. Leo et Delphinus matutino occidunt: Aquilo, Septentrio et Auster concurrunt, pluviæque fiunt.

xiv. Conversio et hiemis medium.

xiii. Aquilo flat et Auster, medium Cancri occidit, Aquarius emergere incipit.

xii. Aquarius totus emergit, Africus spirat, et pluit.

xi. Fidicula cum Cancro occidit, et vesperi pluit.

x. Aquilo flat cum pluvia.

ix. Hiemat dies, vehementius flant Aquilo et Vulturnus.

viii. Tempestas turbidior, iidem flant venti.

vii. Hiemat dies, iidem flant venti, Fidicula occidere incipit.

A vi. Austrum clarum in pectore Leonis occidere incipit, Fidicula vesperi occidit, flat Aquilo, et interdum pluit.

v. Ventorum concursus cum nivibus.

iv. Delphinus occidere incipit.

iii. Fidicula circa primam facem parte sui occidere incipit, vehemens flat Aquilo cum imbre.

PR. Imbres cum nivibus permisti cadunt.

XXXI.

FEBRUARIUS.

K. Obscurum astrum apparet, Auster et Vulturnus flant. Fidicula occidere incipit.

iv. Aer crassus est, Favonius flare incipit.

B iii. Medium Leonis cum Fidicula occidit, Septentriones et Aquilo flant.

PR. Delphinus occidit, Auster vesperi violentior fit, et pluit.

NON. Zona Orionis emergit, turbidus est aer Favonii flatu.

viii. Fidicula occidit, et Favonius ab occasu flat.

vii. Veris initium, Favonius spirat.

vi. Favonius et Aquilo spirant.

v. Obscurum astrum, emergit Aquarius.

iv. Septentrio cum Favonio flat, interdum etiam pluit.

iii. Subsolanus spirat, et Arcturus oritur.

PR. Ventorum concursus et pugna.

ID. Sagittarius vesperi occidit, tempestas aspera.

C xvi. Crater vesperi oritur et, commutatis ventis, superat Auster.

xv. Sol in piscibus, hiemat aer.

xiv. Septentrio flat cum Austro. Sol novus.

xiii. Virgo occidit juxta Geminos. Auster flat cum Favonio et Aquilone.

xii. 55 Malus vesperi occidit. Favonius spirat, et Virgo occidere incipit.

xi. Septentrio et Auster flant: Malus occultatur.

x. Aquilo pluviosus spirat. Leo occidit. Aquilones Chelidonii appellati incipiunt, et per quatriduum flant. Hirundines apparent.

ix. Arcturus circa primam vigiliam occidere incipit, Favonius spirat, noxque nubila exsistit.

D viii. Halcyonii appellati dies.

vii. Corus et Aquilo simul flant.

vi. Aquarius oriri incipit, et pluit.

v. Arcturus emergit et pluit.
iv. Arcturus oritur matutino.
iii. Malus vesperi occidit.
PR. Favonius late spirat. Vernus est dies.

XXVIII.

MARTIUS.

K. Auster et Africus simul spirant.
vi. Vindemiator apparere incipit. Aquilo gelidus flat. Arcturus occidit matutino.
v. Aer nimbosus, et pluit. Arcturus emergit elevato Sole, et flat Aquilo.
iv. Arcturus similiter emergit.
iii. Arcturus interdiu emergit.
PR. Aquilo flat, nubilosum cœlum.
NON. Equus occidit matutino, et flat Aquilo. Corona matutino occultatur, aquarum de cœlo pluvies.
viii. Marinæ aves apparere incipiunt. Aquilo et Septentriones flant. Principium Veris est. Sol Piscium dimidium obtinet. Equus occidit.
vii. Milvus apparere incipit, flat Auster, Piscisque in tergore matutino occultari incipit.
vi. Equus occidit matutino. Milvus a sublimi deorsum vergit. Vindemiator occidit. Arcturus autem emergit, et gelidus flat Aquilo.
v. Hiemis abscessio, et Aquilonis ad Septentriones commutatio.
iv. Desinit Piscis a tergore elevari. Septentrio vel Auster flat.
iii. Argo navis emergit vesperi. Favonius et Auster flant, et in Leonis cauda hiemat dies.
PR. Aquilo per totum flat diem.
ID. Equus occidit, et Aquilo flat gelidus.
xvii. Sol in Ariete. Favonius late spirat. Ciconia apparet, et mare transmittit.
xvi. Inconstantes venti. Aquilo spirat.
xv. Auster flat. Milvus diluculo apparet.
xiv. Aquilo serenus spirat.
xiii. Equus occidit matutino. Aquilo vel Septentrio flat.
xii. Aries in latus emergit. Pluit aut ningit.
xi. Cancer tergore oritur. Auster flat.
x. Æquinoctium, pluit, interdum tonat.
ix. Septentriones et Aquilo flant. Equus occidit matutino.
viii. Pisces tergore emergunt, nix imbre mista cadit. Aries matutino emergit cum mari, turbatio aeris.
vii. Æquinoctium vernum, pluit, interdum et tonat.
vi. Nox et dies æquales exsistunt.
v. Scorpius occidit : vehemens flat ventus, pluviasque cum tonitribus commiscet.
iv. Scorpius occidit. Septentrio flat pluvius.
iii. Auster flat et pluit.
PR. Ventorum procellæ; et sæpe pluit.

XXXI.

APRILIS.

K. Scorpius occidit : Sol diei partem unam addit. Aquilonis flatu nebulosum est cœlum: Vergiliæ oriri et præsignificari incipiunt.
iv. Nebulosus aer per omnes terras.
iii. Vergiliæ occidunt vespertino.
PR. Flat Africus.
NON. Favonius spirat.
viii. Suculæ emergunt : pluviæque ab Austro devolvuntur.
vii. Auster flat, et Vergiliarum reliquum occidit.
vi. Favonius flare incipit matutino : Vergiliæ occidunt.
v. Australes procellæ.
iv. Aquilo vehemens flat, vesper est pluviosus.
iii. Frigidi flant venti, et pluit.
PR. Suculæ occultantur.
ID. Aquilo flat, parvum præsepe exoritur.
xviii. Obscurum astrum, et venti, et imbres.
xvii. Suculæ occidunt : frigidi spirant venti : Perseus oritur.
xvi. Suculæ occidunt : spirat Favonius.
xv. Sol in Tauro, Suculæ occultantur.
xiv. Africus flat.
xiii. Suculæ penitus occidunt. Africus flat vesperi.
xii. Favonius spirat.
xi. Tauri caput occidit et pluit.
x. Vergiliæ exoriuntur : Favonius spirat.
ix. Fidicula circa primam facem apparet.
viii. Fidicula cernitur, et pluit.
vii. Præsepe emergit : desinit Ver.
vi. Suculæ penitus occidunt, et Veris conversio.
v. **56** Auster flat.
iv. Austrina dies, et pluvia.
iii. Hœdi oriuntur : Auster flat matutino.
PR. Canis occultatur vesperi : aer conturbatur ab Austro, et Aquilo se simul permiscet.

XXX.

MAIUS.

K. Canis occultatur, rores descendunt.
vi. Suculæ cum Sole oriuntur.
v. Centaurus apparet totus : Favonius spirat.
iv. Scorpius sursum emergit : Aquilo flat : et rores cadunt.
iii. Fidicula oritur matutino.
PR. Dimidium Scorpionis occidit.
NON. Vergiliæ oriuntur matutino, et spirat Favonius.
viii. Principium æstatis : Favonius prævalet.
vii. Eodem flat modo Favonius.
vi. Fidicula oritur. Suculæ occidunt. Tauri caput apparet.
v. Vergiliæ apparent.
iv. Vergiliæ oriuntur. Auster flat.
iii. Suculæ occidunt. Austrini sunt flatus.
PR. Scorpius occidit, et Fidicula oritur matutino.

ID. Cancer exoritur : et flat Auster.
xvii. Initium æstatis.
xvi. Procyon, quam quidam caniculam vocant, occidit.
xv. Sol in Geminis.
xiv. Auster flat vesperi.
xiii. Suculæ oriuntur, et flat Aquilo.
xii. Arcturus occidit, aerque conturbatur.
xi. Sagittarius occidit, et flat Auster.
x. Gemini exoriuntur, et Aquila.
ix. Suculæ oriri incipiunt, et pluit.
viii. Capella oritur matutino, et flat Aquilo.
vii. Taurus occidit. Auster et Aquilo flant.
vi. Auster spirat.
v. Fidicula oritur matutino : et Auster flat.
iv. Auster vehemens flat.
iii. Vergiliæ exoriuntur, imbres cum tonitribus fiunt.
PR. Tempestas aspera, hiemat aer : ingentia vesperi tonitrua commoventur.

XXXI.

JUNIUS.

K. Suculæ totæ emergunt : Auster flat.
iv. Aquilo exoritur : aeris tempestas, et flat Favonius.
iii. Australes procellæ cum tonitruis.
PR. Auster flat, et pluit.
NON. Aquilo exoritur ; flat auster, et pluit.
viii. Aquilo flat, et pluit.
vii. Arcturus occidit matutino : Favonius spirat.
vi. Delphinus emergere incipit : Arcturus occidit.
v. Aquilo flat, et modice pluit.
iv. Pluviosus aer cum tonitruis, et Australis dies.
iii. Turbulentum cœlum cum tonitruis.
PR. Favonius vel Corus flat, et tonat.
ID. Delphinus emergit : Auster flat.
xviii. Orionis humeri elevantur, et principia æstatis.
xvii. Obscurum astrum. Favonius et Auster flant.
xvi. Aeris tempestas et Aquilonii flatus.
xv. Favonius cum Austro spirat. Orionis humeri apparent.
xiv. Sol in Cancro. Orion exoritur matutino.
xiii. Auster et Favonius flant, pluit et tonat.
xii. Serpentarius occidit matutino.
xi. Auster cum Aquilone spirat.
x. Exortus Orionis.
ix. Obscuri astri exortus, et calorum intentio.
viii Æstivus cardo, et momentanea aeris perturbatio.
vii. Africus et Favonius simul spirant.
vi. Brevissima nox. Orion exoritur.
v. Pluit vesperi. Canis apparere incipit.
iv. Ventorum conflictus.
iii. Canis exoritur matutino. Zona Orionis apparet

A PR. Arcturus occidit matutino, et aeris intemperies.

XXX.

JULIUS.

K. 57 Aer ab Aquilone conturbatur.
vi. Obscurum astrum : Auster flat, vel Favonius.
v. Austrina dies, et conturbatio aeris.
iv. Orion exoritur, Ciconia occidit, et Favonius spirat
iii. Medium Cancri exoritur.
PR. Etesiæ flant, et cum Austro Aquilones.
NON. Corona occidit matutino : flat Auster.
viii. Cepheus exoritur, et Austrina aeris perturbatio.
B vii. Orion totus emergit. Auster flat.
vi. Etesiarum prodromi flatus spirant.
v. Imbres cum tonitribus, flat Aquilo.
iv. Orion totus oritur matutino, et prodromi invalescunt flatus.
iii. Africus flat turbulentus.
PR. Aquilo flat.
ID. Canicula exoritur. Etesiæ invalescunt.
xviii. Orion exoritur, et violentus flat Aquilo.
xvi. Æstatis dimidium, et dies Aquilonis flatu algentior.
xv. Favonius et interdum Auster spirant. Canis oritur matutino, et etesiæ amplius invalescunt.
C xiv. Orion exoritur. Corus flat, totusque apparet Orion.
xiii. Sol in Leone. Corus spirat, et Canis exoritur.
xii. Etesiæ cum aliis ventis per unum et viginti flant dies.
xi. Prodromi flatus late spirant.
x. Cancer totus cum Leone exoritur, et Aquila occidit.
ix. Leo cum Sole exoritur et Cane. Cancer descendit.
viii. Gemini occidere incipiunt. Canis emergit, et Austrini sunt flatus.
vii. Caligo arenosa. Aquila occidit, Leo exoritur, flat Auster.
vi. Canicularis æstus.
D v. Vehementes calores. Etesiæ valenter spirant.
iv. Lucida stella in Leonis pectore exoritur. Aquilo gelidus propter æstum.
iii. Autumnales fructus apparere incipiunt. Aquila occidit matutino, aerque turbidus fit.
PR. Auster cum Africo simul spirant.

XXXI.

AUGUSTUS.

K. Aquila occidit matutino, flat Africus, arentes sunt æstus.
iv. Aquila occidit, aer Austrinus.
iii. Austrina dies.
PR. Leonis medium exoritur. Arbor in hoc biduo apparet. Auster nimbosus vehementer flat,

NON. Corona occidit. Leonis medium exoritur, vehemens flat Auster, et Grues apparent. A

viii. Fidicula contrahitur. Austrina dies æstuosa.

vii. Orionis medium occultatur, et dies ab Austro caliginosus, et æstuosus.

vi. Leo exoritur, æstus intolerabilis, nebulosus aer : Orionis exoritur medium.

v. Obscurum astrum. Septentrio lenis spirat, æstus mediocris.

iv. Lunaris defectus in hanc diem incurrere solet. Auster et Aquilo spirant, et calores sunt ingentes.

iii. Fidicula occidit matutino. Autumnus inchoat. Ventorum concursus fit.

PR. Ventorum conflictus et pugna.

ID. Delphinus cum Lepore occidit. B

xix. Æstuosi et squalentes calores.

xviii. Obscurum astrum, et Favonius cum austro spirat.

xvii. Delphinus occidit matutino.

xvi. Autumni initium.

xv. Fidicula occidit, et flat Aquilo.

xiv. Delphinus occultatur, mediocris æstus.

xiii. Fidicula occidit matutino. Sol in Virgine. Auster flat, pluit, et tonat.

xii. Sol in tota Virgine.

xi. Virgo exoritur.

x. Septentrio lenis spirat, tota exoritur Virgo, aeris est serenitas.

ix. Virgo exoritur. Aquilo flat. C

viii. Etesiæ ponunt. Aquilo frigidior flare incipit.

vii. Delphinus exoritur, et Auster flat.

vi. Vindemiator emergit. Auster et Favonius simul flant.

v. Virgo apparere incipit.

iv. Favonius lenis spirat.

iii. Virgo exoritur, Favonius molliter flat.

PR. Andromeda exoritur.

XXXI.

SEPTEMBER.

K. Andromeda exoritur, imbres cum tonitruis fiunt, flat Vulturnus : inconstantes sunt venti.

vi. Australis Piscis non amplius occultatur. D

v. Tonat et pluit.

iv. Arcturus cum Vindemiatore exoritur : Malus occultatur.

iii. Mercurii domicilium. Favonius spirat : et ex ventorum inconstantia imbres cadunt.

PR. Equus exoritur.

NON. 58 Capella emergit : Africus flat vesperi, et pluit.

viii. Arcturus apparet : flat Aquilo, et interdum tonat.

vii. Virginis medium exoritur. Favonius spirat cum Africo.

vi. Idem aeris status.

v. Idem aeris status.

iv. Arcturus exoritur.

iii. Arcturo exoriente imbres cadunt.

PR. Vergiliæ cum Equo exoriuntur.

ID. Hirundines non videntur : Capella exoritur, et pluit.

xvi. Duodecatemorion, id est, XII portio autumni incipit.

xv. Favonius late spirat cum Africo.

xiv. Piscis exoritur, et Septentrio ponit.

xiii. Sol in Libra : Crater apparet : Arcturi medium cernitur matutino.

xii. Arcturo exoriente imbres copiosi cadunt.

xi. Æquinoctium autumnale, et Pisces occidunt.

x. Argo descendit : pluviosi aeris conturbatio.

ix. Pisces occidunt : Austrinæ fiunt pluviæ: aeris ventorumque conturbationes et maris tempestates.

viii. Lunaris defectus in hanc incurrit diem. Centaurus exoritur.

vii. Nebulosus aer et turbulentus exsistit.

vi. Hædi exoriuntur : et Auster vehemens flat.

v. Virgo desistit emergere. Vergiliæ matutino et vesperi apparent : Hædi cum Sole exoriuntur : ventorum et maris procellæ validæ fiunt.

iv. Auster vehemens flat : tempestates horridæ.

iii. Vergiliæ matutino cernuntur, et pluvius flat Auster.

PR. Capella emergit usque ad vespertinum Vergiliarum occasum.

XXX.

OCTOBER.

K. Vergiliæ in oriente apparere incipiunt : Auster flat matutino.

iv. Iidem Austrini flatus : et Vergiliarum exortus.

iii. Heniochus, id est Auriga occidit, et ab Aquilone tonat.

PR. Hædi exoriuntur, et pluit.

NON. Corona emergit, et conversio est æstatis.

viii. Arietis medium occidit cum Scorpione.

vii. Eadem, quæ prior, significatio.

vi. Corona cum Hædis exoritur : aer conturbatur.

v. Hædi cum Vergiliis emergunt, et flat Africus.

iv. Libra oriri incipit, Favonius spirat.

iii. Corona exoritur matutino : venti commutantur, asperaque in mari fit hiems.

PR. Vergiliæ exoriuntur, et flat Auster.

ID. Corona emergit : aeris commutatio, et tumultus fit.

xix. Aquilo immensus flat.

xviii. Autumni medium, et Auster flat.

xvii. Orion emergit, et rorulentus est aer.

xvi. Eadem, quæ prior, significatio.

xv. Tristis et nubilus dies.

xiv. Sol in Scorpione, et Favonius spirat.

xiii. Vergiliæ occidunt : aerisque est conturbatio

xii. Eadem, quæ prior, significatio, sed etiam pluit.

xi. Tauri cauda occidit, et Auster flat pluvius. A

x. Scorpius occidit : Aquilo flat : in mari tempestas horrida.

ix. Vergiliæ occidunt.

viii. Centaurus occidit matutino.

vii. Scorpii dimidia cauda occidit.

vi. Suculæ occidunt : gelidus flat Aquilo, et aspera in mari hiems.

v. Vergiliæ et Orion penitus occidunt.

iv. Arcturus occultatur : et vehementes flant venti.

iii. Cassiopea incipit occultari.

PR. Orion et Aquila penitus occidunt vesperi, et Fidicula exoritur.

XXXI.

NOVEMBER.

K. Vergiliæ occidunt: pruina decidit matutino : Arcturus occultatur : aerisque ad frigora fit conversio.

iv. Venti spirant frigidi, et pluit.

iii. Fidicula exoritur matutino et Aquilo flat.

PR. Auster et Favonius flant, fiuntque imbres.

NON. Fidicula Sole exoriente apparet : Aquilo flat.

viii. Arcturus occidit matutino, et nebulosus est aer.

vii. Vergiliæ et Orion occultantur : Aquilo flat.

vi. Turbidus et molestus est aer.

v. Clarum Scorpionis astrum, et hiemalis cardo.

iv. Hiemis initium.

iii. Vergiliæ occultantur.

PR. Media Scorpionis stella emergit.

ID. Vergiliæ et Orion occidunt matutino.

xviii. Scorpius matutino occidit.

xvii. Fidicula oritur matutino : Volturnus, Auster, et Boreas simul flant.

xvi. Eadem, quæ prior, significatio.

xv. 59 Tempestuosa dies : Austerque supervenit.

xiv. Sol in Sagittario : Orion cum fidicula exoritur, aerisque tempestas exsistit.

xiii. Tauri cornu cum Sole occidit, et flat Aquilo.

xii. Horrida tempestas.

xi. Suculæ cum Lepore occidunt matutino.

x. Gelida cadit pluvia.

ix. Tauri cornua occidunt.

viii. Initium hiemis : frigora incipiunt, gelidique cadunt rores.

vii. Sol in prima Sagittarii portione.

vi. Eadem, quæ prior, significatio.

v. Canis occidit : Austrina dies, et pluit.

iv. Canis occultari incipit, et nebulosus est aer.

iii. Canis occidit matutino, et Africo flante pluit.

PR. Orion occidit. Favonius spirat, et Austro flante pluit.

XXX.

DECEMBER.

K. Perturbatio aeris : flat Septentrio, et totus Orion occidit matutino.

B iv. Canis occidit : vesperi Septentrio flat.

iii. Tempestuosa cum nubibus dies.

PR. Sagittarius occidit, et Aquilo flat.

NON. Per totam diem pluit, et flat Aquilo.

viii. Medium Scorpii emergit.

vii. Aquilo exoritur, et Africus flat.

vi. Scorpius totus emergit.

v. Canis exoritur matutino, et Auster flat.

iv. Vehemens Aquilo flat, caliginosum tempestatibus cœlum exsistit

iii. Obscurum astrum : Septentrio et Cæcias perflant.

PR. Aquilo flat prior ; gravis et pluvius subsequitur Auster.

C ID. Totus Scorpius exoritur : Auster et Aquilo flant, et pluit.

xix. Capella occidit.

xviii. Auster et Aquilo perflant, et aeris perturbatio exsistit.

xvii. Eadem, quæ prior, significatio.

xvi. Sol in Capricorno.

xv. Obscurum astrum, et ventorum concursus et pugna.

xiv. Capella exoritur.

xiii. Aquilo cum Capricorno exoritur.

xii. Incipit flare Aquilo : superveniens Auster totum obtinet diem.

xi. Aquila exoritur vesperi.

x. Capella matutino emergit.

Reliquum deficit.

---

60 KALENDARIUM VETUS ROMANUM

CUM ORTU OCCASUQUE STELLARUM

Ex Ovidii *Fastis;* Columella lib. XI, cap. 2; Plinio lib. XVIII, cap. 26-30.

Littera O. Ovidium significat; C. Columellam; P. Plinium.

—

JANUARIUS.

A Kal. Jan. F. i

B iv. F. ii

C iii. C. Cancer occidit. O. Atticæ et finitimis regionibus Aquila vesperi occidit. iii

D Prid. C. Cæsari Delphinus matutino exoritur, Pl. iv

E	Non. F.	Lyra oritur. O. et P. Tempestatem significat, O.	v
F	viii. F.		vi
G	vii. C.		vii
H	vi. C.	Delphini vespertino occasu continui dies hiemant Italiæ. P.	viij
A	v. AGON.	Delphinus oritur, O.	ix
B	iv. EN.	Media hiems. O.	x
C	iii. CAR. NP.		xi
D	Prid. C		xii
E	Eid. NP.		xiii
F	xix. EN.	DIES VITIOS. EX S. C.	xiv
G	xviii. CAR.	Tempestas incerta. C.	xv
H	xvii. C.	Sol in Aquarium transit : Leo mane incipit occidere : Africus. Interdum Auster cum pluvia, C.	xvii
A	xvi. C.	Sol in Aquario. O. et P. Cancer desinit occidere. Hiemat. C.	xvii
B	xv. C.	Aquarius incipit oriri. Ventus africus tempestatem significat. C.	xviii
C	xiv. C.		xix
D	xiii. C.		xx
E	xii. C.		xxi
F	xi. C.	Fidicula vesperi occidit, dies pluvius. C.	xxii
G	x. C.	Lyra occidit. O.	xxiii
H	ix. C.	Leonis quæ est in pectore clara stella occidit, O. Ex occasu pristini sideris significat tempestatem. Interdum etiam tempestas. C.	xxiv
A	viii. C.	Stella regia appellata Tuberoni in pectore Leonis occidit matutino. P.	xxv
B	vii. C.		xxvi
C	vi. C.	Leonis quæ est in pectore clara stella occidit. Nonnunquam significatur hiems bipartita. C.	xxvii
D	v. C.	Auster, aut Africus : hiemat : pluvius dies. C.	xxviii
E	iv. F.		xxix
F	iii. N.	Delphinus incipit occidere. Item Fidicula occidit. C.	xxx
G	Prid. C.	Eorum, quæ supra sunt, siderum occasus tempestatem facit. Interdum tantummodo significat. C.	xxxi

FEBRUARIUS.

H	K. Feb. N.	Fidis incipit occidere. Ventus Eurinus : et interdum Auster cum grandine est. C.	i
A	iv. N.	Lyra et medius Leo occidunt. O.	ii
B	iii. N.	Delphinus occidit. O. Fidis tota, et Leo medius occidit. Corus, aut Septentrio. Nonnunquam Favonius, C.	iii
C	Prid. N.	Fidicula vesperi occidit. P.	iv
D	Non.	Aquarius oritur. Zephyrus flare incipit, O. Mediæ partes Aquarii oriuntur. Ventosa tempestas. C.	v
E	viii. N.		vi
F	vii. N.	Calisto sidus occidit. Favonii spirare incipiunt. C.	vii
G	vi. N.	Ventosa tempestas, C.	viii
H	v. N.	Veris initium. O.	ix
A	iv. N.		x
B	iii. N.	Arctophylax oritur. O.	xi
C	Pr. N.		xii
D	Id. NP.		xiii
E	xvi. N.	Corvus, Crater et Anguis oriuntur, O. Vespere Crater oritur. Venti mutatio. C.	xiv
F	xv. LUPER. NP.	61 Sol in Pisces transitum facit. Nonnunquam ventosa tempestas.	xv
G	xiv. EN.	Venti per sex dies vehementius flant. Sol in Piscibus. O.	xvi
H	xiii. QUIR. NP.	Favonius, vel Auster cum grandine et nimbis. Ut et sequenti die. C.	xvii
A	xii. C.		xviii
B	xi. C.		xix
C	x. C.	Leo desinit occidere. Venti septentrionales, qui dicuntur Ornithiæ, per dies triginta esse solent. Tum et hirundo advenit. C.	xx
D	ix. FERAL. F.	Arcturus prima nocte oritur. Frigidus dies Aquilone, vel Coro : interdum pluvia. C.	xxi
E	viii. C.	Sagitta crepusculo incipit oriri. Variæ tempestates. Halcyonei dies vocantur, C.	xxii
F	vii. TER. NP.	Hirundinum adventus. O. Ventosa tempestas. Hirundo conspicitur. C. Arcturi exortus vespertinus. P.	xxiii
G	vi. REGIF. N.		xxiv
H	v. C.		xxv
A	iv. EN.		xxvi
B	iii. EQ. NP.		xxvii
C	Pr. C.		xxviii

MARTIUS.

D	K. MAR. NP.		i
E	vi. F.		ii
F	v. C.	Alter e Piscibus occidit. O.	iii
G	iv. C.		iv
H	iii. C.	Arctophylax occidit. Vindemiator oritur. O. Cancer oritur Cæsari. P.	v
A	Pr. NP.	HOC DIE CÆSAR PONTIF. MAX. FACT. EST.	vi
B	Non. F.	Pegasus oritur. O.	vii
C	viii. F.	Corona oritur. O. Piscis aquilonius oritur. P.	viii

D	vii. C.	Orion exoritur. In Atticа milvius apparere servatur. P.	ix
E	vi. C.		x
F	v. C.		xi
G	iv. C.		xii
H	iii. EN.		xiii
A	Pr. EQ. NP.		xiv
B	Eid. NP.	Nepa incipit occidere; significat tempestatem. C. Scorpius occidit. Cæsari, P.	xv
C	xvii. F.	Scorpius medius occidit. O. Nepa occidit. Hiemat. C.	xvi
D	xvi. LIB. NP.	Milvius oritur. O. Sol in Arietem transitum facit. Favonius, vel Corus. C.	xvii
E	xv. N.	Sol in Ariete. O. Italiæ milvius ostenditur. P.	xviii
F	xiv. QUIN. N.		xix
G	xiii. C.		xx
H	xii. C.	Equus occidit mane. C. P. Septentrionales venti. C.	xxi
A	xi. N.		xxii
B	x. TUBIL. NP.	Aries incipit exoriri. Pluvius dies; interdum ningit. C.	xxiii
C	ix. Q. REX C. F.	Hoc et sequenti die æquinoctium vernum tempestatem significat. C.	xxiv
D	viii. C.	Æquinoctium vernum. O. P.	xxv
E	vii. C.		xxvi
F	vi. NP.	HOC DIE CÆSAR ALEXANDRIAM RECEPIT.	xxvii
G	v. C.		xxviii
H	iv. C.		xxix
A	iii. C.		xxx
B	Pr. C.		xxxi

APRILIS.

C	Kal. APR. N.	Scorpius occidit, O. Nepa occidit mane. Tempestatem significat, C.	i
D	iv. C.	Pleiades occidunt, C.	ii
E	iii. C.	In Attica Vergiliæ vesperi occultantur. P.	iii
F	Pr. C. LUDI	MATR. MAG. Vergiliæ in Bœotia occultantur vesperi. P.	iv
G	Non. LUDI	Favonius, aut Auster cum grandine, C. Cæsari, et Chaldæis Vergiliæ occultantur vesperi. Ægypto Orion, et gladius ejus incipiunt abscondi, P.	v
H	viii. NP. LUDI	Vergiliæ vesperi celantur. Interdum hiemat, C.	vi
A	vii. N. LUDI	Hoc die, et duobus sequentibus Austri et Africi. Tempestatem significat, C.	vii
B	vi. N. LUDI	Significatur imber libræ occasu, P.	viii
C	v. N. LUDI		ix
D	iv. N. LUDI	IN CIR.	x
E	iii. N. LUDI		xi
F	Pr. N. LUDI	CERERI. Suculæ celantur. Hiemat, C.	xii
G	Eid. NP.	LUDI. Libra occidit. Hiemat, C.	xiii
H	xviii. N.	LUDI. Ventosa tempestas, et imbres : nec hoc constanter, C.	xiv
A	xvii. FORD.	NP. LUD.	xv
B	xvi. N. LUDI	Suculæ occidunt vesperi Atticæ. P.	xvi
C	xv. N. LUDI	Sol in Taurum transitum facit. Pluviam significat. C. Suculæ occidunt vespere Cæsari. Hoc est palilicium sidus, P.	xvii
D	xiv. N. LUDI	Suculæ se vesperi celant. Pluviam significat. C. Ægypto Suculæ occidunt vesperi P.	xviii
E	xiii. CER. N.	LUDI IN CIR. Sol in Tauro. O.	xix
F	xii. N.	Assyriæ Suculæ occidunt vesperi. P.	xx
G	xi. PAR. NP.	Ver bipartitur. Pluvia, et nonnunquam grando. C.	xxi
H	x. N.	Vergiliæ cum Sole oriuntur. Africus, vel Auster. Dies humidus. C.	xxii
A	ix VIN. NP.	Prima nocte Fidicula apparet. Tempestatem significat. C.	xxiii
B	viii. C.	Palilicium sidus oritur Cæsari. P.	xxiv
C	vii. ROB. NP.	Medium ver. Aries occidit. Tempestatem significat. Canis oritur. O. Hædi exoriuntur. P.	xxv
D	vi. F.	Bœotiæ et Atticæ Canis vesperi occultatur. Fidicula mane oritur. P.	xxvi
E	v. C.	Assyriæ Orion totus absconditur. P.	xxvii
F	iv. NP. LUDI	FLOR. Auster fere cum pluvia. C.	xxviii
G	iii. C. LUDI	Mane capra exoritur. Austrinus dies, interdum pluviæ. C. Assyriæ totus Canis absconditur. P.	xxix
H	Pr. C. LUDI	Canis se vespere celat, tempestatem significat.	xxx

62

MAIUS.

A	Kal. Mai. N.	Capella oritur. C.	i
B	vi. F. COMP.	Argestes flare incipit. Hyades oriuntur. O. Sucula cum sole exoritur. Septentrionales venti. C. Suculæ matutino exoriuntur. P.	ii
C	v. C.	Centaurus oritur. O. Centaurus totus apparet, tempestatem significat. C.	iii
D	iv. C.		iv
E	iii. C.	Lyra oritur. O. Centaurus pluviam significat. C.	v
F	Pr. C.	Scorpius medius occidit. O. Nepa medius occidit, tempestatem significat. C.	vi
G	Non. N.	Vergiliæ exoriuntur mane : Favonius. C.	vii
H	viii. F.	Capella pluvialis oritur Cæsari. Ægypto vero eodem die Canis vesperi occultatur. P.	viii
A	vii. LEM. N.	Æstatis initium, Favonius, aut Corus, interdum etiam pluvia. C.	ix
B	vi. C.	Vergiliæ totæ apparent; Favonius, aut Corus; interdum et pluviæ. C. Vergiliarum exortus. P.	x
C	v. LEM. N.	Orion occidit. O. Arcturi occasus matutinus Cæsari significat. P.	xi

D	iv. NP. LUDI	MART. IN CIR.	xii
E	iii. LEM. N.	Pleiades oriuntur. Æstatis initium. O. Fidis mane oritur. Significat tempestatem. C. Fidiculæ exortus. P.	xiii
F	Pr. C.	Taurus oritur. O.	xiv
G	Eid. NP.	Fidis mane exoritur. Auster, aut Euronotus, interdum dies humidus. C.	xv
H	xvii. F.		xvi
A	xvi. C.	Hoc et sequenti die Euronotus, vel Auster cum pluvia. C.	xvii
B	xv. C.		xviii
C	xiv. C.	Sol in Geminis. O. et C	xix
D	xiii. C.		xx
E	xii. AGON.	NP. Canis oritur. O. Suculæ exoriuntur. Septentrionales venti: nonnunquam Auster cum pluvia. C. Capella vespere occidit, et in Attica Canis. P.	xxi
F	xi. N.	Hoc et sequenti die Arcturus mane occidit; tempestatem significat. C. Orionis gladius occidere incipit. P.	xxii
G	x. TUB. NP.		xxiii
H	ix. Q. REX.	C. F.	xxiv
A	viii. C.	Aquila oritur. O. Hoc die et biduo sequenti Capra mane exoritur; septentrionales venti. C.	xxv
B	vii. C.	Arctophylax occidit. O.	xxvi
C	vi. C.	Hyades oriuntur.	xxvii
D	v. C.		xxviii
E	iv. C.		xxix
F	iii. C.		xxx
G	Prid. C.		xxxi

JUNIUS.

H	K. JUN. N.	Aquila oritur. O. Hoc et sequenti Aquila exoritur: tempestas ventosa, et interdum pluvia. C.	
A	iv. F.	MART. CAR. MONET. Hyades oriuntur. Dies pluvius. O. Aquila oritur vesperi. P.	ii
B	iii. C.	Cæsari et Assyriæ Aquila vesperi oritur. P.	iii
C	Prid. C.		iv
D	Non.		v
E	viii. N.	Arcturus matutino occidit. P.	vi
F	vii. N.	Arctophylax occidit. O. Arcturus occidit. Favonius, aut Corus. C.	vii
G	vi. N.	MENTI IN CAPIT. Delphinus vesperi exoritur. P.	viii
H	v. VEST. N.	FER.	ix
A	iv. N.	Delphin vesperi oritur. O. et C. et P. Favonius interdum rorat. C.	x
B	iii. MATR. N.		xi
C	Pr. N.		xii
D	Eid. N.	Calor incipit. C.	xiii
E	xviii. N.		xiv
F	xvii. Q. ST.	DF. Hyades oriuntur. O. Gladius Orionis exoritur. P.	xv
G	xvi. C.	Zephyrus flat. Orion oritur. O.	xvi
H	xv. C.	Delphinus totus apparet. O.	xvii
A	xiv. C.		xviii
B	xiii. C.	MINERVÆ IN AVENTINO. Sol in Cancro. O. et C. in Ægypto gladius Orionis oritur.	xix
C	xii. C.	SUMMANO AD CIR. MAX. Ophiuchus oritur. O.	xx
D	xi. C.	Anguifer, qui a Græcis dicitur Ὀφιοῦχος, mane occidit, tempestatem significat. C.	xxi
E	x. C.		xxii
F	ix. C.		xxiii
G	viii. C.	Hoc, et biduo sequenti solstitium, Favonius, et calor. C. Longissima dies totius anni, et nox brevissima solstitium conficiunt. P.	xxiv
H	vii. C.		xxv
A	vi. C.	Orionis zona oritur. Solstitium. O. Orion exoritur Cæsari. P.	xxvi
B	v. C.		xxvii
C	iv. C.		xxviii
D	iii. C.	Ventosa tempestas. C.	xxix
E	Pr. F.		xxx

JULIUS.

F	63 Kal. N.	Favonius, vel Auster, et calor. C.	i
G	vi. N.		ii
H	v. N.		iii
A	iv. NP.	Corona occidit mane. C. Zona Orionis Assyriæ oritur. P. Ægypto Procyon matutino oritur. P.	iv
B	iii. POPL. N.	Chaldæis corona occidit matutino. Atticæ Orion totus eo die exoritur.	v
C	Pr. N. LUDI	APOLLIN. Cancer medius occidit. Calor. C.	vi
D	Non. N. LUDI.		vii
E	viii. N. LUDI.	Capricornus medius occidit. C.	viii
F	vii. N. LUDI.	Cepheus vespere exoritur, tempestatem significat. C.	ix
G	vi. C. LUDI.	Prodromi flare incipiunt. C.	x
H	v. C. LUDI.		xi
A	iv. NP. LUDI.		xii
B	iii. C. LUDI.	IN CIR.	xiii

C Prid. C. MERK. Ægyptiis Orion desinit exoriri. P. xiv
D Eid. NP. MERK. Procyon exoritur mane, tempestatem significat. C. xv
E xvii. F. MERK. Plinius lib. XVIII, cap. XXVIII, ait XVIII Cal. Aug. Aquilam in Ægypto occidere matutino, quod est depravatum. Nam XVIII Cal. Aug. nullus dies est. xvi
F xvi. C. Assyriæ Procyon exoritur. P. xvii
G xv. C. MERK. xviii
H xiv. LUCAR. NP. MERK. xix
A xiii C. LUDI. VICT. CÆSAR. Sol in Leonem transitum facit, Favonius. C. Aquila occidit. P. xx
B xii. LUCAR. LUDI. xxi
C xi. C. LUDI. xxii
D x. NEPT. LUDI. Prodromi in Italia sentiuntur. P. xxiii
E ix. N. LUDI. Leonis in pectore clara stella exoritur, interdum tempestatem significat. C. xxiv
F viii. FUR. NP. LUDI. Aquarius incipit occidere clare, Favonius, vel Auster. C. xxv
G vii. C. LUDI. Canicula apparet; caligo æstuosa. C. xxvi
H vi. C. IN CIRC. Aquila exoritur. C. xxvii
A v. C. IN CIRC. xxviii
B iv. C. IN CIRC. Leonis in pectore claræ stellæ exoriuntur, interdum tempestatem significat. C. Regia in pectore leonis stella matutino Cæsari immergitur. P. xxix
C iii. D. IN CIRC. Aquila occidit, significat tempestatem. C. xxx
D Prid. C. xxxi

AUGUSTUS.

E Kal. Aug. N. Etesiæ. C. i
F iv. C. FER. ii
G iii. C. iii
H Prid. C. Leo medius exoritur; tempestatem significat. C. iv
A Non F. v
B viii. F. Arcturus medius occidit. P. vi
C vii. C. Aquarius occidit medius, nebulosus æstus. C. vii
D vi. C. Vera ratione autumni initium Fidiculæ occasu. P. viii
E v. NP. ix
F iv. C. x
G iii. C. Fidicula occasu suo autumnum inchoat Cæsari. P. xi
H Prid. C. Fidis occidit mane, et autumnus incipit. C. Atticæ equus oriens significat, et vespera Ægypto, et Cæsari Delphinus occidens. P. xii
A Eid. NP. Delphini occasus tempestatem significat. C. xiii.
B xix. F. Delphini matutinus occasus tempestatem significat. C. xiv
C xviii. C. xv
D xvii. C. xvi
E xvi. PORT. NP. xvii
F xv. C. MERK. xviii
G xiv. VIN. F. P. xix
H xiii. C. Sol in Virginem transitum facit, hoc et sequenti die tempestatem significat, interdum et tonat. Eodem die Fidis occidit. C. xx
A xii. CONS. NP. xxi
B xi. EN. Cæsari et Assyriæ Vindemiator oriri mane incipit. P. xxii
C x. VOLC. NP. Fidis occasu tempestas plerumque oritur, et pluvia. C. xxiii
D ix. C. xxiv
E viii. OPIC. NP. xxv
F vii. C. Vindemiator exoritur mane; et Arcturus incipit occidere, interdum pluvia. C. xxvi
G vi. VOLT. NP. xxvii
H v. NP. H. D. ARA VICTORIÆ IN CURIA DEDICATA EST. Sagitta occidit, etesiæ desinunt. P. xxviii
A iv. F. xxix
B iii. F. Humeri Virginis exoriuntur. Etesiæ desinunt flare, et interdum hiemat. C. xxx
C Prid. C. Andromeda vesperi exoritur, interdum hiemat. C. xxxi

SEPTEMBER.

D Kal. Sep. N. i
E iv. N. HOC. DIE FER. NEP. Piscis austrinus desinit occidere. Calor. C. ii
F iii. NP. iii
G Pr. C. 64 LUDI ROMANI. iv
H Non. F. LUDI. Vindemiator exoritur. Atticæ Arcturus matutino exoritur, et Sagitta occidit mane P. v
A viii. F. LUDI. vi
B vii. C. LUDI. Piscis aquilonius desinit occidere: et Capra exoritur, tempestatem significat. C. vii
C vi. C. LUDI. viii
D v. C. LUDI. Cæsari Capella oritur vesperi. P. ix
E iv. C. LUDI. x
F iii. C. LUDI. Favonius, aut Africus. Virgo media exoritur. C. xi
G Pr. N. LUDI. Arcturus oritur medius vehementissimo significatu terra marique per dies quinque. P. xii
H Eid. NP. Ex pristino sidere nonnunquam tempestatem significat. C. xiii
A xviii. F. EQUOR. PROB. xiv
B xvii. N. LUDI ROM. IN CIR. xv
C xvi. C. IN CIRC. Ægypto spica, quam tenet Virgo, exoritur matutino, etesiæque desinunt. P. xvi
D xv. C. IN CIRC. Arcturus exoritur, Favonius, aut Africus: interdum Eurus. C. xvii
E xiv. C. IN CIRC. Spica Virginis exoritur, Favonius, aut Corus. C. Spica Cæsari oritur. P. xviii

F xiii. C. IN CIRC. Sol in Libram transitum facit. Crater matutino tempore apparet. C. xix
G xii. C. MERK. xx
H xi. C. MERK. Pisces occidunt mane. Item Aries occidere incipit, Favonius, aut Corus, interdum Auster cum imbribus. C. Cæsari commissura Piscium occidit. P. xxi
A x. C. MERK. Argo navis occidit, tempestatem significat : interdum etiam pluviam. C. xxii
B ix. NP. MERK. H. D. AUGUSTI NATALIS. LUDI CIR. Centaurus incipit mane oriri : tempestatem significat ; interdum et pluviam. C. xxiii
C viii. C. Æquinoctium autumnale hoc die, et biduo sequente notat Columella. Plinius hoc die. xxiv
D vii. C. xxv
E vi. C. xxvi
F v. C. Hædi exoriuntur : Favonius : nonnunquam Auster cum pluvia. C. xxvii
G iv. C. Virgo desinit oriri ; tempestatem significat. C. Capella matutina exoritur consentientibus, quod est rarum, Philippo, Calippo, Dositheo, Parmenisco, Conone, Critone, Democrito, Eudoxo, Ione. P. xxviii
H iii. F. Hædi oriuntur iisdem consentientibus. P. xxix
A Prid. C. xxx

OCTOBER.

B K. Octob. N. Tempestatem significat. C. i
C vi. F. ii
D v. C. iii
E iv. C. Auriga occidit mane. Virgo desinit occidere, significat nonnunquam tempestatem. C. iv
F iii. C. Corona incipit exoriri, significat tempestatem. C. v
G Prid. C. Hædi oriuntur vespere. Aries medius occidit, Aquilo. C. vi
H Non. F. vii
A viii. F. Coronæ clara stella exoritur. C. Cæsari fulgens in Corona stella oritur. P. viii
B vii. F. ix
C vi. C. Vergiliæ exoriuntur vespere. Favonius, et interdum Africus cum pluvia. C. x
D v. MEDITR. xi
E iv. AUG. NP. xii
F iii. FONT. NF. Hoc et sequenti die Corona tota mane exoritur, Auster hibernus, et nonnunquam pluvia. C. Vergiliæ vesperi oriuntur. P. xii
G Prid. EN. xiv
H Eid. NP. Hoc die et sequenti biduo interdum tempestas, nonnunquam rorat. C. Corona tota oritur. P. xv
A xvii. F. xvi
B xvi. C. xvii
C xv. C. xviii
D xiv. ARM. NP. Sol in Scorpionem transitum facit. C. xix
E xiii. C. Hoc et sequenti die Solis exortu Vergiliæ incipiunt occidere, tempestatem significat. C. xx
F xii. C. xxi
G xi. C. xxii
H x. C. xxiii
A ix. C. xxiv
B viii. C. xxv
C vii. G. Nepæ frons exoritur, tempestatem significat. C. xxvi
D vi. C. Suculæ vesperi exoriuntur. P. xxvii
E v. C. Vergiliæ occidunt, hiemat cum frigore, et gelicidiis. C. xxviii
F iv. C. Arcturus vespere occidit : ventosus dies. C. xxix
G iii. C. Hoc et sequenti Cassiope incipit occidere, tempestatem significat. C. xxx
H Prid. C. Cæsari Arcturus occidit : et Suculæ exoriuntur cum Sole. P. xxxi

NOVEMBER.

A K. Nov. N. Hoc die et postero caput Tauri occidit, pluviam significat. C. i
B iv. Arcturus occidit vesperi. P. ii
C iii. Fidicula mane exoritur, hiemat, et pluit. C. iii
D Pr. iv
E Non. F. v
F viii. F. LUDI. Fidiculæ sidus totum exoritur, Auster, vel Favonius, hiemat. C. vi
G vii. C. LUDI. vii
H vi. C. LUDI. Stella clara Scorpionis exoritur, significat tempestatem, hiemat. C. viii
A v. C. LUDI. Hiemis initium, Auster, aut Eurus, interdum rorat. C. Gladius Orionis occidere incipit. P. ix
B iv. C. LUDI. x
C iii. C. LUDI. 65 Vergiliæ occidunt P. xi
D Pr. C. LUDI. xii
E Eid. NP. EPUL. INDICT. Dies incertus, sæpius tamen placidus. C. xiii
F xviii. F. xiv
G xvii. C. LUDI PLEB. IN CIRC. xv
H xvi. C. IN CIRC. Fidis exoritur mane, Auster, interdum Aquilo magnus. C. xvi
A xv. C. IN CIRC. Aquilo, interdum Auster cum pluvia. C. xvii
B xiv. C. MERK. Sol in Sagittarium transitum facit. Suculæ mane oriuntur. Tempestatem significat. C. xviii
C xiii. C. MERK. xix
D xii. C. MERK. Tauri cornua vesperi occidunt. Aquilo frigidus, et pluvia. C. xx

E	xi. C.	Sucula mane occidit, hiemat. C.	xxi
F	x. C.	Lepus occidit mane, tempestatem significat. C.	xxii
G	ix. C.		xxiii
H	viii. C.		xxiv
A	vii. C.	Canicula occidit Solis ortu, hiemat. C.	xxv
B	vi. C.		xxvi
C	v. C.		xxvii
D	iv. C.		xxviii
E	iii. F.		xxix
F	Prid. C.	Totæ Suculæ occidunt, Favonius, aut Auster, interdum pluvia. C.	xxx

DECEMBER.

G	K. Decemb. N.	Dies incertus : sæpius tamen placidus. C.	i
H	iv.		ii
A	iii.		iii
B	Prid.		iv
C	Non F.		v
D	viii.	Sagittarius medius occidit ; tempestatem significat. C.	vi
E	vii. C.	Aquila mane oritur. Africus, interdum Auster, irrorat. C.	vii
F	vi. C.		viii
G	v. C.		ix
H	iv. C.		x
A	iii AGON. NP.	Corus, vel Septentrio, interdum Auster cum pluvia. C.	xi
B	Prid. EN.		xii
C	Eid. NP.	Scorpio totus mane exoritur, hiemat. C.	xiii
D	xix. F.		xiv
E	xviii. CONS. NP.		xv
F	xvii. C.		xvi
G	xvi. SAT. NP.	FERIÆ SATURNI. Sol in Capricornum transitum facit, brumale solstitium, ut Hipparcho placet. C.	xvii
H	xv. C.	Ventorum commutatio. C.	xviii
A	xiv. OPAL. NP.		xix
B	xiii. C.		xx
C	xii. DIV. NP.		xxi
D	xi. C.		xxii
E	x. LAR. NP.	Capra occidit mane, tempestatem significat. C.	xxiii
F	ix. C.	Brumale solstitium, sicut Chaldæi observant, significat. C.	xxiv
G	viii. C.		xxv
H	vii. C.		xxvi
A	vi. C.	Delphinus incipit oriri mane, tempestatem significat. C.	xxvii
B	v. C.		xxviii
C	iv. F.	Aquila vespere occidit, hiemat. C.	xxix
D	iii. F.	Canicula occidit vespere, tempestatem significat. C.	xxx
E	Prid. C.	Tempestas ventosa. C.	xxxi

66 KALENDARII ROMANI EXPLANATIO.

F. Fastus dies. N. Nefastus. NP. Nefastus primo. FP. Fastus primo. NON. Nonæ. AGON. Agonalia. Ovidius. EN. Endotercisus, pro *Intercisus*. CAR. Carmentalia : quod sacra tum, et feriæ Carmentis. Varr. EID. Idus. LUPER. Lupercalia : quod in Lupercali Luperci sacra faciunt. Varro. QUIR. Quirinalia a Quirino, quod huic deo feriæ. FERAL. Feralia : ab inferis, et ferendo, quod ferunt tum epulas ad sepulcrum, quibus jus tibi parentare. TER. Terminalia : quod is dies anni extremus constitutus. Duodecimus enim mensis fuit Februarius. REGIF. Regifugium. Ovidius : quanquam est inter Ovidium et Kalendarium de die Regifugii controversia. Ille enim assignat Februarii diem 23, in Kalendario autem video ad 24 esse appositum : nec sane, si modo Regifugii dies N. fuit, videtur esse potuisse die 23, hoc est Terminalibus, qui NP. dies fuit; alioqui dies idem et NP, et N. fuisset. EQ. Equiria. Varro. Festus. Ovidius. LIB. Liberalia. Varro. QUIN. Quinquatrus. Varro. TUBIL. Tubilustrum, quod eo die in atrio sutorio sacrorum tubæ lustrantur. Varro. Ovidius. Festus. Q. REX. C. F. Quando rex comitiavit, fas. Varro. Festus. CIRC. Circenses. FORD. Fordicidia : a fordis bubus, bos forda, quæ fert in ventre, quod ea die publice immolantur boves prægnantes in curiis. Complures a fordis cædendis fordicidia dicta. Varro. CER. Cerealia, Varro. PAR. Parilia : a pariendo, ut ait Victorinus Afer. Alii, Palilia, a Pale, quod eo die Feriæ ei deæ sunt. Varro, Ovidius lib. I *Fast.* Festus in verbo, *Pales*, et *Parilibus*. VIN. Vinalia a vino. Varro. ROB. Robigalia : dicta ab Robigo, secundum segetes. Varro. FLOR. Floralia, Ovidius. Plin. COMP. Compitalia. LEM. Lemuria. Varro, Ovidius. LUD. MART. IN CIRC. Ludi Martii in Circo, Ovidius. MART. CAR. MONET. Marti, Carnæ Deæ, Monetæ Junoni. Macrobius. Ovidius. IN CAPIT. In Capitolio. VEST. N. F. PR. Vestæ, nefas Prætori. MAT. Matri Matutæ. Ovidius. Q. ST. D. Quando stercus defertur. Varro, Festus, Ovidius. POPLIF. Poplifugium, pro *populifugium*. APOLLIN. Apollinares. MERK. Merkatus. VICT. CÆSAR. Victoria Cæsaris. NEPT. Neptunalia. FER. Feralia. HISP. Hispaniam. vicit. PORT. Portunalia. VIN. F. P. Vinalia, fas Prætori. Varro, Plinius. CONS. Consualia. Plutarch. VOLC. Volcanalia. Varro. OPIC. Opiconsiva. Varro. VOLT. Volturnalia. Varro. H. D. ARA VICTORIÆ IN CURIA DEDIC. EST. Hoc die ara Victoriæ dedicata est. FER. NEPT. Feriæ Neptuno. F. EQUOR. PROB. Feriæ equorum probandorum. Valerius Max. lib. II. LUD. CIRC. Ludi circenses, in Augusti die natali. Suetonius, Dio. MEDIT. Meditrinalia, a Meditrina dea. Varro. AUGUST. Augustanalia. FONT. Fontanalia. Varro. ARM. Armilustrum. Varro. EPUL. INDICT. Epulum indictum. LUD. PLEB. IN CIRC. Ludi plebis in circo, Suetonius. AGO. Agonalia. SATUR. Saturnalia. Macrob. OPAL. Opalia. Varro. Macrobius. DIV. Divalia. Divi Julii dies festus. LAR. Larentinalia. Varro, Ovidius, Plutarchus.

67 KALENDARIUM ROMANUM.

Constantini Magni temporibus, ipso anno Christi 325, quo synodus prima Nicæna celebrata, confectum.

E Museo Joannis Georgii Herwart ab Hochenbourg.

—

JANUARIUS.

A	A a	Kal.	SENATUS LEGITIMUS.
	B b	iv Non. Jan.	dies Ægyptiacus.
	C c	iii	Ludi. Votorum nuncupatio.
B	D d	Prid.	Ludi.
	E e	Non.	Ludi.
	F f	viii Id. Jan.	dies Ægyptiacus.
C	G g	vii	Jano patri CMXXIV.
	A h	vi	
	B a	v	Senatus legitimus.
D	C b	iv	dies Carmentariorum.
	D c	iii	
	E d	Prid.	
E	F e	Idib.	JOVI STATORI CMXXIV.
	G f	xix Kal. Febr.	
	A g	xviii	Carmentaria.
F	B h	xvii	dies Ægyptiacus.
	C a	xvi	Ludi Palatini.
	D b	xv	Ludi.
G	E c	xiv	Ludi.
	F d	xiii	N. Gordiani CMXXIV.
	G e	xii	Ludi.
H	A f	xi	Ludi.
	B g	x	Senatus legitimus. Sol in [Aquario.
	C h	ix	N. B. Hadriani CMXXIV.
I	D a	viii	N. Chartis.
	E b	vii	
	F c	vi	
K	G d	v	
	A e	iv	
	B f	iii	
A	C g	Prid.	

FEBRUARIUS.

	D h	Kal.	N. HERCULIS CMXXIV.
	E a	iv No. Febr.	
B	F b	iii	Senatus legitimus.
	G c	Prid.	Ludi Gottici,
	A d	Non.	Ludi.
C	B e	viii Id. Febr.	Ludi.
	C f	vii	Ludi. dies Ægyptiacus.
	D g	vi	Ludi.
D	E h	v	Gottici CMXXIV.
	F a	iv	
	G b	iii	Genialici CMXXIV.
E	A c	Prid.	Ludi Genialici. [tus legitimus.
	B d	Idib.	Virgo Vesta. parent. Sena-
A F	C e	xvi Kal Mart.	
	D f	68 xv	Lupercalia.
	E g	xiv	
G	F h	xiii	Quirinalia.
	G a	xii	
	A b	xi	
H	B c	x	Sol in Piscibus.
	C d	ix	Feralia.
	D e	viii	Caristia.
I	E f	vii	Terminalia.
	F g	vi	Regifugium.
	G h	v	Lotio CMXXIV. dies Ægyp- [tiacus
K	A a	iv	
	B b	iii	N. D. Constantini CMXXIV.
	C c	Prid.	Ludi Votibi.

B

MARTIUS.

A	D d	Kal.	N. MARTIS. CMXXIV.
	E e	vi N. Mart.	
	F f	v	Senatus legitimus dies Ægi- [ptiacus
B	G g	iv	
	A h	iii	Isidis navigium.
	B a	Prid.	
C	C b	Non.	Juvenalia.
	D c	viii Id. Mart.	
	E d	vii	Arma ancilia movent.
D	F e	vi	
	G f	v	
	A g	iv	
E	B h	iii	Jovi cultori CMXXIV.
C	C a	Prid.	Mamur a ia. Senatus legit-
	D b	Idib.	CANNA INTRAT. [mu.
F	E c	xvii Kal. Apr.	
	F d	xvi	Liberalici CMXXIV. Sol i-
	G e	xv	[Arieti
G	A f	xiv	Cinquatria.
	B g	xiii	Pelosia.
	C h	xii	N. Minerves.
H	D a	xi	Arbor intrat.
	E b	x	Tubilustrium.
	F c	ix	Sanguen. dies Ægyptiacus
I	G d	viii	Hilaria.
	A e	vii	Requetio.
	B f	vi	Lavatio.
D K	C g	v	Initium Caiani.
	D h	iv	
	E a	iii	
A	F b	Prid.	N. Divi Constant. CMXXIV.

APRILIS.

	Gc	Kal.	VENERALIA. Ludi. SENATUS LEGITIMUS.
	Ad	iv Non. Apr.	N. Dei Quirin. CMXXIV. dies
B	Be	iii	[Ægyptiacus.
	Cf	Prid.	Ludi Magalesiaci.
	Dg	Non.	Ludi. Magalesiaci.
C	Eh	viii Id. Apr.	Ludi. Magalesiaci.
	Fa	vii	[et Pollucis. CMXXIV.
	Gb	vi	Ludi N. Magalesiaci. Castoris
D	Ac	v	Ludi. Magalesiaci.
	Bd	iv	Magalesiaci CMXXIV.
	Ce	iii	N. Divi Severi CMXXIV.
E	Df	Prid.	Ludi Cerealici CMXXIV.
	Eg	Idib.	LUDI. SENATUS LEGITIMUS.
	Fh	xviii Kal. Maii.	Ludi Cerealici.
F	Ga	xvii	Ludi Cerealici.
	Ab	xvi	Ludi Cerealici.
	Bc	xv	Ludi Cerealici.
G	Cd	xiv	Ludi Cerealici. Sol in Tauro.
	De	xiii	Cerealici CMXXIV. dies Ægy-
	Ef	xii	[ptiacus.
H	Fg	xi	N. Urbis CMXXIV. dies Ægy-
	Gh	x	[ptiacus.
	Aa	ix	
I	Bb	viii	
	Cc	vii	Serapis.
	Dd	vi	N. Antonini CMXXIV.
K	Ee	v	
	Ff	iv	**69**
	Gg	iii	
A	Ah	Prid.	Ludi Florales.

MAIUS.

	Ba	Kal.	SENATUS LEGITIMUS.
B	Cb	vi Non. Mai.	Ludi.
	Dc	v	Floralici CMXXIV dies Ægy-
	Ed	iv	Ludi Maximati. [ptiacus.
C	Fe	iii	Ludi Maximati.
	Gf	Prid	Ludi Maximati.
	Ag	Non.	Ludi Maximati.
D	Bh	viii Id. Mai.	Ludi Maximati.
	Ca	vii	Maximati CMXXIV.
	Db	vi	N. Claudi CMXXIV.
E	Ec	v	
	Fd	iv	Martialici CMXXIV.
	Ge	iii	Ludi Persici.
F	Af	Prid.	Ludi Persici. N. Mercurii. SE-
	Bg	Idib.	Ludi Persici. [NATUS LEGITIM.
	Ch	xvii Kal. Juni.	Ludi Persici.
G	Da	xvi	Persici CMXXIV.
	Eb	xv	N. Annonis.
	Fc	xiv	Zenziarius.
H	Gd	xiii	Sol in Geminis.
	Ae	xii	dies Ægyptiacus.
	Bf	xi	Marcellus rosasamut.
I	Cg	x	
	Dh	ix	
	Ea	viii	

A

K	Fb	vii	
	Gc	vi	
	Ad	v	
A	Be	iv	Ludi Honor. et virtus Zinza.
	Cf	iii	Ludi.
	Dg	Prid.	Ludi.

JUNIUS.

B	Eh	Kal.	FABARICI CMXXIV.
	Fa	iv No. Junii.	
	Gb	iii	Senatus legitimus.
C	Ac	Prid.	Ludi in Numitia.
	Bd	Non.	
	Ce	viii Id. Junii.	Colosus Coronatur.
D	Df	vii	Vesta aperit. dies Ægy-
	Eg	vi	[ptiacus.
	Fh	v	Vestalia.
E	Ga	iv	
	Ab	iii	Matralia.
F	Bc	Prid.	
	Cd	Idib.	N. MUSARUM. Senatus legi-
	De	xviii Kal. Julii.	[timus.
G	Ef	xvii	Vesta cluditur. Sol in Cancro
	Fg	xvi	
	Gh	xv	
H	Aa	xiv	Annæ sacrum.
	Bb	xiii	
	Cc	xii	dies Ægyptiacus.
I	Dd	xi	
	Ee	x	
	Ff	ix	
K	Gg	viii	
	Ah	vii	Fortis fortuna Solstitium.
	Ba	vi	
A	Cb	v	
	Dc	iv	
	Ed	iii	
B	Fe	Prid.	

B **C**

JULIUS.

	Gf	Kal.	SENATUS LEGITIMUS.
	Ag	vi Non. Jul.	
C	Bh	v	Fucato Licinio CMXXIV
	Ca	iv	
D	Db	iii	Ludi Apollinares.
	Ec	Prid.	Ludi Apollinares. dies Ægy-
	Fd	Non.	**70** Ludi Apollinares. [ptiacus
E	Ge	viii Id. Jul.	Ludi Apollinares.
	Af	vii	Ludi Apollinares.
	Bg	vi	Ludi Apollinares.
F	Ch	v	Ludi Apollinares.
	Da	iv	Ludi Apollinares.
	Eb	iii	Apollinares CMXXIV.
G	Fc	Prid.	
	Gd	Idib.	Ludi FRAN. Æquit. or. pro.
	Ae	xvii Kal. Aug.	Ludi. Francici.
H	Bf	xvi	Ludi. Franc. Sol in Leone. Se- [natus legitimus.
	Cg	xv	Ludi Franc. Adv. D. CMXXIV. [dies Ægyptiacus.

D

	D a	xiv	Ludi Francici.
I	E a	xiii	Francici CMXXIV.
	F b	xii	Advent. D. CMXXIV.
	G c	xi	Ludi.
K	A d	x	Neptunalici.
	B e	ix	N. D. Constantini CMXXIV.
	C f	viii	
A	D g	vii	Ludi Votibi.
	E h	vi	Vict. Sarmatice CMXXIV.
	F a	v	
B	G b	iv	
	A c	iii	Vict. Marcoman. CMXXIV.
	B d	Prid.	

AUGUSTUS

	C e	Kal.	DIVI PERTINACIS CMXXIV.
C	D f	iv Non. Aug.	
	E g	iii	Senatus legitimus.
	F h	Prid.	Vict. Senati CMXXIV.
D	G a	Non.	N. Salutis CMXXIV.
	A b	viii Id. Aug.	dies Ægyptiacus.
	B c	vii	N. Constantini CMXXIV.
E	C d	vi	Ludi Votibi.
	D e	v	
F	E f	iv	
	F g	iii	
	G h	Prid.	Lignapsia.
G	A a	Idib.	N. CIANES.
	B b	xix Kal. Sept.	
	C c	xviii	Senatus legitimus.
H	D d	xvii	
	E e	xvi	Tiberinalia. Sol in Virgine.
	F f	xv	
I	G g	xiv	N. Probi CMXXIV.
	A h	xiii	
	B a	xii	dies Ægyptiacus.
K	C b	xi	
	D c	x	Vulcanalia CMXXIV.
	E d	ix	
A	F e	viii	
	G f	vii	
	A g	vi	
B	B h	v	Solis et Lunæ. CMXXIV.
	C a	iv	
	D b	iii	
C	E c	Prid.	

SEPTEMBER.

	F d	Kal.	SENATUS LEGITIMUS.
	G e	iv Non. Sept.	dies Ægyptiacus.
D	A f	iii	
	B g	Prid.	
	C h	Non.	Mammes Vindemia.
E	D a	viii Id. Sept.	
	E b	vii	
	F c	vi	
F	G d	v	N. Aureliani CMXXIV.
	A e	iv	
	B f	iii	N. Asclepi.
G	C g	Prid.	Ludi Romanorum.

A		D h	Idib.	Ludi. Rom.
		E a	xviii Kal. Oct.	Ludi. Id. Senatus legitimus.
	H	F b	xvii	Romaniani CMXXIV.
		G c	xvi	
		A d	xv	71
	I	B e	xiv	N. Trajani Triumpha. CMXXIV.
		C f	xiii	Pii Antonini CMXXIV. dies [Ægyptiacus.
		D g	xii	Ludi Triumpha. Sol in Libra.
	K	E h	xi	Ludi.
		F a	x	Ludi.
		G b	ix	Divi Augusti. CMXXIV.
	A	A c	viii	
		B d	vii	
		C e	vi	
B	B	D f	v	Profectio Divi CMXXIV.
		E g	iv	
		F h	iii	Ludi Fatales.
	C	G a	Prid.	Ludi.

OCTOBER.

		A b	Kal.	N. ALEXAND. CMXXIV.
		B c	vi Non. Oct.	
	D	C d	v	Senatus legitimus. dies Ægy- [ptiacus.
		D e	iv	
		E f	iii	Ludi Alamannici.
	E	F g	Prid.	Ludi Alamannici.
		G h	Non.	Ludi Alamannici.
	F	A a	viii Id. Oct.	Ludi Alamannici.
		B b	vii	Ludi Alamannici.
C		C c	vi	Alamannici CMXXIV.
	G	D d	v	
		E e	iv	Augustales CMXXIV.
		F f	iii	Ludi Jovi Liberatori.
	H	G g	Prid.	Ludi Jovi Liberatori.
		A h	Idib.	Ludi Jovi Liberatori.
		B a	xvii	Kal. Id. Nov. Equus adnixus
	I	C b	xvi	Ludi. Id. [fit Senatus legit.
		D c	xv	Jovi liberatori CMXXIV.
		E d	xiv	Ludi Solis. Sol in Scorpio.
	K	F e	xiii	Ludi Solis. dies Ægyptiacus.
		G f	xii	Ludi Solis.
		A g	xi	Solis CMXXXVI.
	A	B h	x	
D		C a	ix	
		D b	viii	
	B	E c	vii	
		F d	vi	
		G e	v	Evictio Tyranni Isia.
	C	A f	iv	Advent. divi CMXXIV. Isia.
		B g	iii	Ludi Votibi Isia.
		C h	Prid.	Ludi. Isia.

NOVEMBER.

	D	D a	Kal.	ISIA ex sen. CMXXIV. Senatus [legitimus.
		E b	iv Non. Nov.	Ternovena. dies Ægy- [ptiacus.
		F c	iii	Hilaria.
	E	G d	Prid.	
		A e	Non.	

	Bf	viii Id. Nov.	
F	Cg	vii	
	Dh	vi	N. Nervæ et Constantii
	Ea	v	Ludi Votibi. [CMXXIV.
G	Fb	iv	
	Gc	iii	
	Ad	prid.	Ludi Plebei. Senatus legiti- [mus.
H	Be	Idib.	Ludi plebei. Jovis Epu.
	Cf	xviii Kal. Dec.	Ludi plebei. [CMXXIV.
	Dg	xvii	Ludi plebei.
I	Eh	xvi	Plebei CMXXIV.
	Fa	xv	N. Vespasiani CMXXIV.
	Gb	xiv	
K	Ac	xiii	Sol in Sagittario.
	Bd	xii	
	Ce	xi	
L	Df	x	
	Eg	ix	
	Fh	viii	Bruma. dies Ægyptiacus.
B	Ga	vii	Ludi Sarmatici.
	Ab	vi	Ludi Sarmatici.
	Bc	v	Ludi Sarmatici.
	Cd	iv	Ludi Sarmatici.
C	De	iii	Ludi Sarmatici.
	Ef	Prid.	Ludi Sarmatici.

DECEMBER.

D	Fg	Kal.	**72** SARMATICI CMXXIV.
	Gh	iv Non. Dec.	Initium muneris.

A	Aa	iii	Senatus legitimus.
E	Bb	Prid.	Munus arca. dies Ægyptiacus.
	Cc	Non.	Munus arca.
F	Dd	viii Id. Dec.	Munus arca.
	Ee	vii	
	Ff	vi	Munus. Kandida.
G	Gg	v	
	Ah	iv	
	Ba	iii	Septimonia.
H	Cb	Prid.	Ludi Lancionici.
	Dc	Ibid.	Ludi. SENATUS LEGITIMUS.
	Ed	xix Kal. Jan.	Ludi. dies Ægyptiacus.
I	Fe	xviii	N. Divi Veri CMXXIV.
	Gf	xvii	Ludi.
	Ag	xvi	Ludi Saturnalia.
K	Bh	xv	Lancionici CMXXIV. Sol in
	Ca	xiv	Munus arca. [Capricorno.
	Db	xiii	Munus. Kandida.
A	Ec	xii	Munus arca.
	Fd	xi	
	Ge	x	Munus arca.
B	Af	ix	Munus. Consumat.
	Bg	viii	N. Invicti CMXXIV.
	Ch	vii	
C	Da	vi	
	Eb	v	
	Fc	iv	
D	Gd	iii	N. Divi Titi CMXXIV.
	Ae	Prid.	Magistrati jurant.

ΕΚ ΤΩΝ ΑΧΙΛΛΕΩΣ

ΠΡΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΝ ΕΙΣ ΤΑ ΑΡΑΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ.

EX ACHILLE TATIO

ISAGOGE AD ARATI PHÆNOMENA.

Dionysio Petavio interprete.

Περὶ τοῦ παντός.

α'. « Μισῶ μὲν ὅστις τἀφανῆ περισκοπεῖ, » φησὶν ὁ Σοφοκλῆς. Καὶ ὁ κωμικὸς Ἀριστοφάνης· « Ὃς τἀφανῆ μεριμνᾷ· τὰ δὲ χαμόθεν ἐσθίει, » φησίν. Ἀλλ' οἱ μὲν ἀφανῆ· ἡμεῖς δὲ φαινόμενα, ἀλλ' οὐχ ἀφανῆ ζητοῦμεν.

Αἰγυπτίους λόγος ἔχει πρώτους τὸν οὐρανὸν ὡς καὶ τὴν γῆν καταμετρῆσαι, καὶ τὴν ἐμπειρίαν τοῖς ἑξῆς ἐν στήλαις ἀναγράψαι. Χαλδαῖοι δὲ εἰς ἑαυτοὺς μετάγουσι, Βήλῳ τὴν εὕρεσιν ἀναθέντες. Οἱ δὲ Ἑλλήνων σοφοὶ ὁτὲ μὲν θεοῖς, ὁτὲ δὲ ἥρωσιν, ὁτὲ δὲ τοῖς μετὰ ταῦτα σοφοῖς ἀνατιθέασιν. Αἰσχύλος μὲν γὰρ ἐν *Προμηθεῖ* τὸν Θεὸν εἰσάγει λέγοντα·

Οὐκ ἦν γὰρ αὐτοῖς οὔτε χείματος τέκμαρ,
Οὔτ' ἀνθεμώδους ἦρος, οὔτε καρπίμου

C

73 *De universo.*

1. « Odi illum, » ait Sophocles, « qui occulta rimatur. » Aristophanes item eum, « qui occulta sollicite quærit, et infima vescitur. » Sed ut isti occulta, sic nos apparentia, quæ occulta non sunt, inquirimus.

Ægyptios ferunt primos omnium tam cœlum quam terram esse dimensos, ejusque rei scientiam columnis incisam ad posteros propagasse. Chaldæi tamen hujus inventi decus ad sese transferunt, idque Belo tribuunt. At Græci sapientes partim diis, partim heroibus, partim sapientibus iis qui postea secuti sunt, ascribere conantur.' Nam Æschylus in *Prometheo* Deum ita loquentem facit :

Nondum enim erat ipsis, neque hiemis terminus;
Neque floridi veris, neque frugiferæ

Æstatis certus; sed temere omnia
Faciebant, donec iis ortus ego
Astrorum ostendi, et exploratu difficiles occasus.
Porro numerum, inventorum omnium exquisitissimum
Excogitavi ipsis litterarumque compositiones.

Sophocles autem Palamedi istud ipsum imputat. Sic enim loquentem inducit Nauplium:

Hic autem invenit murum Argivorum exercitui;
Ratione constantia numerorum, et mensurarum inventa:
Ordinesque istos, et cœlestia signa.
Atque illa fecit primum ex uno decem.
Tum ex his porro reperit quinquagenarios.
Ac statim millenarios. Qui exercitui excubias per faces
Monstravit, et docuit, quæ hactenus non exstiterunt.
Invenit præterea siderum mensuras, et circuitus.
Somni custodias . . . .
Naviumque gubernatoribus marinis,
Ursæ flexus, et Caniculæ frigidum occasum.

Rursus Æschylus in *Agamemnone* exploratori hujus rei peritiam assignat, quem sic loquentem facit:

Astrorum novi nocturnorum cœtum.
Et ferentes hiemem, æstatemve mortalibus,
Splendidos principes, qui aerem decorant.

Sophocles vero Atreum inventi hujus auctorem statuit his verbis:

Unusquisque autem adorat vertentem solis orbem.

74 Euripides autem:

Monstrato quippe siderum contrario progressu,
Populos servavi, et tyrannus consedi.

Ubi planetarum itinera reliquorum contraria progressionibus eidem ascribit Atreo. At Aratus ut universorum dispositum in Jovem conferre videtur, sic generationem et inventionem in Astræum. Etenim de Jove loquens ista subjicit;

Ipse enim et signa in cœlo collocavit,
Sidera distinguens: providit autem in annum
Stellas; quæ maxime eventu significarent.

De Astræo vero ita canit:

Sive igitur Astræi illa soboles, quem utique ferunt
Astrorum antiquum patrem esse.

Nisi forte Astræum stellarum conditorem, Jovem vero moderatorem fuisse narret. Quidam aliud inventum ab alio putant: unde illa super inventoribus illorum est nata dissensio. Nam quod ab aliis aliud inventum fuerit, ex eo manifestum est, quod Thales minus Plaustrum reperit. Unde Callimachus ita prodidit:

Navigavit Miletum. Erat enim victoria
Thaletis: qui alioqui eleganti ingenio præditus
Etiam Plaustri dicitur metatus esse
Stellulas, quo navigationem dirigunt Phœnices.

Enimvero magnum poetam magnis de rebus dicere consentaneum erat Homerum. Sed quoniam ad Iliacarum rerum scriptionem causa illum gravior urgebat, ut Græcis consuleret, qui domesticis

A *Θέρους βέβαιον· ἀλλ' ἄτερ γνώμης τὸ πᾶν*
Ἔπρασσον, ἔστε δή σφιν ἀντολὰς ἐγὼ
Ἄστρων ἔδειξα τάς τε δυσκρίτους δύσεις.
Καὶ μὴν ἀριθμὸν ἔξοχον σοφισμάτων
Ἐξεῦρον αὐτοῖς γραμμάτων τε συνθέσεις.

Σοφοκλῆς δὲ Παλαμήδει ἀνατίθησι· λέγοντα γὰρ Ναύπλιον εἰσάγει·

Οὗτος δ' ἐφεῦρε τεῖχος Ἀργείων στρατῷ,
Στάθμη[83] δ' ἀριθμῶν καὶ μέτρων εὑρήματα,
Τάξεις τε ταύτας, οὐράνιά τε σήματα·
Κἀκεῖν' ἔτευξε πρῶτος ἐξ ἑνὸς δέκα.
Κἀκ τῶνδε καὖθις εὗρε πεντηκοντάδας.
Ὃς χίλι' εὐθὺς, ὃς στρατῷ φρυκτωρίαν
Ἔδειξε, κἀνέφηνεν οὐ δεδειγμένα.
Ἐφεῦρε δ' ἄστρων μέτρα καὶ περιστροφὰς,
B *Ὕπνου φυλάξεις στιθόα σημάντρια.*
Ναῶν τε πηματνῆρσιν[84] ἐνθαλασσίοις,
Ἄρκτου στροφάς τε καὶ Κυνὸς ψυχρὰν δύσιν.

Πάλιν δ' Αἰσχύλος ἐν Ἀγαμέμνονι τῷ κατασκόπῳ τὴν ἐμπειρίαν περιτίθησι. ποιῶν λέγοντα·

Ἄστρων κάτοιδα νυκτέρων ὁμήγυριν,
Καὶ τοὺς φέροντας χεῖμα καὶ θέρος βροτοῖς,
Λαμπροὺς δυνάστας, ἐμπρέποντας αἰθέρι.

Σοφοκλῆς δὲ εἰς Ἀτρέα τὴν εὕρεσιν ἀναφέρει, λέγων·

Πᾶς προσκυνεῖ δὲ τὸν στρέφοντα κύκλον ἡλίου.

Ὁ δ' Εὐριπίδης φησί·

Δείξας γὰρ ἄστρων τὴν ἐναντίαν ὁδὸν,
C *Δήμους τ' ἔσωσα, καὶ τύραννος ἱζόμην·*

τὰς τῶν πλανήτων ὁδοὺς ἐναντίας τοῖς λοιποῖς φερομένας αὐτῷ πάλιν Ἀτρεῖ περιτιθείς. Ὁ δὲ Ἅρατος τὴν μὲν θέσιν τῶν ὅλων εἰς Δία ἔοικεν ἀναφέρειν, τὴν δὲ γέννησιν καὶ ἔννοιαν εἰς Ἀστραῖον. Περὶ μὲν γὰρ τοῦ Διὸς λέγων ἐπιφέρει·

Αὐτὸς γὰρ τά τε σήματ' ἐν οὐρανῷ ἐστήριξεν,
Ἄστρα διακρίνας· ἐσκέψατο δ' εἰς ἐνιαυτὸν
Ἀστέρας, οἵ κε μάλιστα τετυγμένα σημαίνοιεν·

περὶ δὲ τοῦ Ἀστραίου φησίν·

Εἴτ' οὖν Ἀστραίου κείνη γένος, ὅν ῥά τέ φασιν
Ἄστρων ἀρχαῖον πατέρ' ἔμμεναι·

εἰ μὴ ἄρα τὸν μὲν Ἀστραῖον ποιητὴν τῶν ἀστέρων ὑποβάλλει· τὸν δὲ Δία κοσμητὴν γεγενῆσθαι ἱστορεῖ.
D Τινὲς δὲ ἄλλον ἄλλο τι εὑρηκέναι· διὸ καὶ συμβέβηκεν εἶναι διαφωνίαν περὶ τῆς εὑρέσεως αὐτῶν. Ὅτι δὲ ἄλλοι ἄλλο εὗρον, ἐκ τοῦ καὶ Θάλητα τὴν μικρὰν Ἅμαξαν εὑρηκέναι δῆλον. Ὁ γοῦν Καλλίμαχός φησιν·

Ἔπλευσεν εἰς Μίλητον· ἦν γὰρ ἡ νίκη
Θάλητος, ὅς τἄλλα δεξιὸς γνώμῃ,
Καὶ τῆς Ἀμάξης λέγεται σταθμήσασθαι
Τοὺς ἀστερίσκους, ᾗ πλέουσι Φοίνικες.

Ἥρμοττε δὲ μεγάλῳ ποιητῇ περὶ μεγάλων εἰπεῖν Ὁμήρῳ. Ἀλλ' ἐπειδὴ κατήπειγε τὰ Ἰλιακὰ γράψαι εἰς ἐπιστροφὴν τῶν Ἑλλήνων διὰ τὰς συνεχεῖς ἐπαναστάσεις, ἐπ' ἐκείνων ὥρμησε τὴν ὑπόθεσιν· Περι-

[83] f. σταθμητά. [84] f. σημαντῆρσιν.

ἔσπειρε δέ τι καὶ περὶ τῶν ὅλων, καὶ περὶ τῶν A ἄστρων τινὰ, λέγων· περὶ μὲν τῶν ὅλων, ὡς ὅταν λέγῃ·

Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν.
Ἐν μὲν γαῖαν ἔτευξε, ἐν δ' οὐρανὸν, ἐν δὲ θάλασσαν·

καὶ πάλιν·

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε·

περὶ δὲ ἄστρων·

Πληϊάδας τ' ἐσορῶντι, καὶ ὀψὲ δύοντα Βοώτην,
Ἄρκτον θ', ἣν καὶ Ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
Ἠέλιόν τ' ἀκάμαντα, σελήνην τε πλήθουσαν,
Ἐν δέ τε τείρεα πάντα, τά τ' οὐρανὸς ἐστεφάνωται,
Πληϊάδας θ' Ὑάδας τε, τό τε σθένος Ὠρίωνος.
Ἄστρα δὲ δὴ προβέβηκε· παρῴχηκεν δὲ πλέων νὺξ B
Τῶν δύο μοιράων, τριτάτη δ' ἔτι μοῖρα λέλειπται.

Ἐκ γὰρ τούτων τὰς προφάσεις ἔλαβον οἱ ὕστερον περὶ τούτων πραγματευσάμενοι. Ὡς γὰρ τοῖς τραγικοῖς παρέσχεν ἱστοριῶν ἀφορμὰς, οὕτω καὶ διὰ τούτων ὑποθέσεις τοῖς περὶ ἀστρολογίας γράψασι. Μαρτυροῦσι δὲ Κράτης καὶ Ἀπίων ὁ Πλειστονίκης[85], ὅτι ἀστρονόμος Ὅμηρος. Οὐδὲν δὲ παράδοξον ὑπ' ἀνθρώπων τοσαύτην εὑρεθῆναι θεωρίαν· ψυχὴ γὰρ πᾶσα ἀθάνατος, κατελθοῦσα ἐξ οὐρανοῦ, ἀνανεύουσα ἐς συγγενῆ τὸν οὐρανὸν, πάντα τὰ συνήθη θεωρεῖ· καὶ ἐπισπᾶται πρὸς ὃν καὶ ἀναχθῆναι ἐπείγεται. C

Τίνι διαφέρει μαθηματικὴ φυσιολογίας.

β'. Εὔδωρος ὁ φιλόσοφός φησι Διόδωρον τὸν Ἀλεξανδρέα μαθηματικὸν τούτῳ διαφέρειν εἰπεῖν τὴν μαθηματικὴν τῆς φυσιολογίας, ὅτι ἡ μὲν μαθηματικὴ τὰ παρεπόμενα τῇ οὐσίᾳ ζητεῖ, πόθεν, καὶ πῶς ἐκλείψεις γίνονται· ἡ δὲ φυσιολογία περὶ τῆς οὐσίας· τίς ἡλίου φύσις· πότερον μύδρος ἐστὶ κατὰ Ἀναξαγόραν, ἢ πῦρ κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς, ἢ, κατὰ Ἀριστοτέλην, πέμπτη οὐσία, μηδενὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων ἐπικοινωνοῦσα· ἀγέννητός τε καὶ ἄφθαρτος, καὶ ἀμετάβολος. Διαφερούσας γοῦν ταύτας ἐν ταῖς ζητήσεσιν ἐπιπεπλέχθαι, τὴν ἑτέραν δεομένην τῆς ἑτέρας. D

Περὶ τῆς τῶν ὅλων ἀρχῆς.

γ'. Ζήνων ὁ Κυτιεὺς ἀρχὴν εἶναι λέγει τῶν ὅλων Θεὸν καὶ ὕλην· Θεὸν μὲν τὸ ποιοῦν, ὕλην δὲ τὸ ποιούμενον· ἀφ' ὧν τὰ τέσσαρα στοιχεῖα γεγονέναι. Ἐπίκουρος δὲ ὁ Ἀθηναῖος ἐκ σωμάτων νοητῶν σμικροτάτων τὰς ἀρχὰς τῶν ὅλων εἶναί φησι. Καλεῖ δὲ αὐτὰς ἀτόμους, ἢ διὰ σμικρότητα ἀκαριαίας τινὰς οὔσας, ἢ διὰ τὸ ἀφθάρτους αὐτὰς εἶναι, καὶ μὴ τέμνεσθαι. Ἀριστοτέλης δὲ ὁ Σταγειρίτης ἀρχὰς λέγει τῶν ὅλων εἶδος, καὶ ὕλην, καὶ στέρησιν· ἐκ δὲ τούτων τὰ τέσσαρα στοιχεῖα· καὶ πέμπτον σῶμα ἀδιάφθαρτον καὶ καθαρόν· ὃ δὴ αἰθέρα λέγουσι. Σωκράτης δὲ καὶ Πλά-

tumultibus assidue jactabantur, ad hoc argumenti genus adjecit animum. Quanquam nonnulla sparsim de hac rerum universitate, deque sideribus identidem injecit; de universo quidem, cum ita cecinit;

Oceanumque deorum genus, et matrem Tethyn[83*].
Ibi terram finxit, et cœlum: ibi mare[83**].

Et rursus,

At vos omnes aqua et terra sitis[83***].

De astris quoque,

[83****] *Pleiadas intuenti, et tarde occidentem Bootem,*
Ursamque, quam et plaustrum cognomine appellant,
Solemque indefessum, lunamque plenam.
Ibidem et astra omnia, quibus cœlum coronæ instar cinctum est;
Pleiadasque Hyadasque, et robur Orionis.
[84] *Astra vero jam processerunt; ac de nocte amplius confectum est*
Duabus partibus, tertia vero pars superest.

Hinc enim occasionem nacti sunt qui his de rebus postea commentati sunt. Atque ut ille tragicis poetis historiarum argumenta suppeditavit: sic iisdem versibus iis ipsis scriptoribus copiam præbuit, qui de astrologia scripserunt. Nam testes sunt Crates, et Apio Plistonicæ filius Homerum astronomum fuisse. Neque vero incredibile dictu est ab humanis ingeniis tantam vim contemplationis ortum habuisse. Etenim cum est anima omnis immortalis, e cœloque delapsa; tum ad cognatum sibi cœlum aspirans eadem, omnia sibi familiaria prospicit; et ad illud allicitur, ad quod efferri natura sua festinat.

Quid intersit inter mathematicam et physiologiam.

2. Eudorus philosophus refert a Diodoro Alexandrino mathematico mathematicam inter et physiologiam hoc constitutum esse discrimen, quod mathematica, ea quæ naturam consequuntur inquirit: unde, et quomodo fiant eclipses. Physiologia vero de natura ipsa disputat: quæ sit natura solis: utrum massa sit, ut sensit Anaxagoras: an ignis, ut Stoicis placet, an, ut Aristoteli, quinta substantia, nihil habens commune cum elementis quatuor, ingenita, incorruptibilis, et immutabilis. Cum igitur a se invicem discrepent, misceri tamen inter disputandum, eo quod alterius opem altera desideret.

75 *De rerum principio.*

3. Zeno Cytiensis principium rerum omnium dicit esse Deum, et materiam: Deum quidem id quod agit; materiam id circa quod versatur actio: unde quatuor elementa producta sunt. Epicurus autem Atheniensis minima quædam, et intelligibilia corpora principia rerum omnium esse statuit. Quas ille atomos vocat, sive ob parvitatem, quod puncta quædam sint, sive quod corrumpi secarique nequeant. Aristoteles Stagirites principia rerum facit tria, formam, materiam et privationem: ex quibus elementa quatuor oriuntur; addit his

[83*] *Iliad.* Ξ. [83**] *Iliad.* Σ. [83***] *Iliad.* H. [83****] *Odys.* E. [84] *Iliad.* K. [85] *f.* Πλειστονίκου.

corpus quintum incorruptum ac purum, quem æthera nominant. Socrates et Plato principia rerum vocant Deum ac materiam, quibus tertium adjungunt, quod generationi corruptionique subjicitur: ex his elementa quatuor exsistere. Empedocles hæc ipsa quatuor elementa rerum principia constituit. Quorum ignem Jovem, vel ætherem appellat, terram Junonem, aerem Plutonem, aquam Nestin: horum vires, discordiam et amicitiam; discordiam quidem, dissolutionem; amicitiam vero, concursum. Apollonius Rhodius primo Argonauticon Orpheum facit ista dicentem:

Canebat autem uti tellus, ac cœlum superne
Primum invicem una coalescentia specie,
Discordia ex perniciosa disjuncta sint seorsim quæ-
[libet.

Vult enim promiscue quondam inter se mistis elementis, ea postmodum, interveniente discordia, a se mutuo esse disjuncta: adeo ut quidquid erat terrenum in unum sese conglobarit; similiter et quod igneum erat in idem coactum fuerit, ut et aquæ quidquid erat, ad sui simile; et ad id quod sibi cognatum est, aereum omne confluxit. Thales Milesius et Pherecydes Syrus principium rerum omnium aquam esse defendunt: quod etiam chaos fuisse Pherecydes existimat; idque, ut apparet, ex Hesiodo sumpsit, qui sic loquitur:

Igitur primum omnium chaos exstitit.

Nam ab eo quod est χεῖσθαι, *fundi*, χάος dictum putat. At Heraclito placet ante omnia ignem exstitisse. Sunt qui terram priorem omnibus faciant; quæ compressa arctataque accendit ignem, aquam emisit, aerem ubique diffudit.

De constitutione rerum omnium.

4. Audiendus omnino Chrysippus est, cum ait ex quatuor elementis universa constare. Causam vero perpetuitatis esse quoddam gravitatis æquilibrium. Nam cum gravia sint corpora duo, terra et aqua, levia totidem, ignis et aer; horum temperatione foveri ac conservari universitatis ordinem; ut enim si gravis mundus esset, deorsum sideret, ita si levitate præditus esset, sursum tolleretur. Manet igitur ideo, quod paribus examinata ponderibus sit in eo gravitas et levitas. Porro æthera cœlumque, sive idem sit, sive differat, extra esse rotunda figura: intra hunc proxime aerem esse; qui in orbem extrinsecus terræ et ipse circumfusus est. Intra quem tertia continetur aquæ sphæra terram ambiens, et inter hanc atque aerem interjecta. Mediam omnium esse terram, quæ centri, ut in sphæris, situm et magnitudinem obtinet. Ad hæc reliquas tres quatuorve sphæras circumvolvi; solam immobilem hærere terram. Ac sphæram quidem ignis extrinsecus; interius autem aeris circumagi sumunt Archimedis discipuli. At in medio aquæ terræque globos ideo consistere, quod si quis omnium gravissima corpora, puta plumbum,

A των ἀρχὰς τῶν ὅλων καλοῦσι Θεὸν καὶ ὕλην· καὶ τρίτον τὸ ὑποκείμενον γενέσει καὶ φθορᾷ· ἐκ δὲ τούτων τὰ τέσσαρα στοιχεῖα γενέσθαι. Ἐμπεδοκλῆς δὲ ἀρχάς φησι τῶν ὅλων τὰ τέσσαρα στοιχεῖα. Καὶ τὸ μὲν πῦρ καλεῖ Δία καὶ αἰθέρα, τὴν δὲ γῆν Ἥραν, τὸν δὲ ἀέρα Ἀϊδωνέα, τὸ δὲ ὕδωρ Νῆστιν· τὰς δὲ τούτων δυνάμεις, νεῖκος καὶ φιλίαν· νεῖκος μὲν τὴν διάλυσιν, φιλίαν δὲ τὴν σύνοδον. Ἀπολλώνιος δὲ ὁ Ῥόδιος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν *Ἀργοναυτικῶν* εἰσάγει τὸν Ὀρφέα ταῦτα λέγοντα·

Ἤειδεν δ' ὡς γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθε,
Τὸ πρὶν ἐπ' ἀλλήλοισι μιῇ συναρηρότα μορφῇ,
Νείκεος ἐξ ὀλοοῖο διέκριθεν ἀμφὶς ἕκαστα.

B Πάλαι γάρ ποτε ἀναμὶξ φερομένων τῶν στοιχείων, ὑπὸ τοῦ νείκους ὕστερον διακριθῆναι αὐτά· παντὸς μὲν τοῦ γεώδους συστρέφοντος εἰς ἕν, ὅλου δὲ τοῦ πυρώδους περιειληθέντος εἰς τὸ αὐτὸ, καὶ τοῦ ὑδατώδους συῤῥέοντος εἰς τὸ ὅμοιον, καὶ τοῦ ἀέρος περιχυθέντος πρὸς τὸ ὁμόφυλον. Θαλῆς δὲ ὁ Μιλήσιος καὶ Φερεκύδης ὁ Σύρος ἀρχὴν τῶν ὅλων τὸ ὕδωρ ὑφιστῶσιν· ὃ δὴ καὶ χάος καλεῖ ὁ Φερεκύδης, ὡς εἰκὸς, τοῦτο ἐκλεξάμενος παρὰ τοῦ Ἡσιόδου οὕτω λέγοντος·

Ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετο.

Παρὰ γὰρ τὸ χεῖσθαι ὑπολαμβάνει τὸ ὕδωρ χάος
C ὠνομάσθαι. Ἡράκλειτος δὲ πῦρ πρῶτόν φησι γεγονέναι. Εἰσὶ δ' οἱ τὴν γῆν πρῶτον λέγουσι γεγονέναι, θλιβομένην τε καὶ σφιγγομένην, οὕτως ἐνάψαι μὲν τὸ πῦρ, ἀναπέμψαι δὲ τὸ ὕδωρ, διαδοῦναι δὲ τὸν ἀέρα.

Περὶ τῆς συστάσεως τῶν ὅλων.

δ'. Καλῶς ἂν ἔχοι πείθεσθαι τῷ Χρυσίππῳ φήσαντι ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων τὴν σύστασιν τῶν ὅλων γεγονέναι. Αἴτιον δὲ τῆς μονῆς τούτων τὸ ἰσοβαρές. Δύο γὰρ ὑποκειμένων βαρέων, γῆς καὶ ὕδατος, δύο δὲ κούφων, πυρὸς καὶ ἀέρος, τὴν τούτων σύγκρασιν αἰτίαν εἶναι τῆς τοῦ παντὸς τάξεως· ὥσπερ γὰρ, εἰ ἦν ὁ κόσμος βαρὺς, κάτω ἂν ἐφέρετο· οὕτως, εἰ καὶ κοῦφος, ἄνω. Μένει δὲ τῷ ἴσον ἔχειν τὸ βαρὺ τῷ
D κούφῳ. Τὸν δὲ αἰθέρα καὶ οὐρανὸν, εἴτε ὁ αὐτὸς, εἴτε διάφορος, ἔξωθεν εἶναι, σφαιρικὸν σχῆμα ἔχοντα. Μετὰ δὲ τοῦτον ἐντὸς αὐτοῦ τὸν ἀέρα εἶναι, καὶ αὐτὸν σφαιρικῶς περικείμενον ἔξωθεν τῇ γῇ· ἐνδοτέρω δὲ αὐτοῦ τρίτην εἶναι σφαῖραν τὴν τοῦ ὕδατος περὶ αὐτὴν τὴν γῆν μεταξὺ τοῦ ἀέρος καὶ τῆς γῆς. Ἐν δὲ τῷ μεσαιτάτῳ τὴν γῆν εἶναι, κέντρου τάξιν καὶ μέγεθος ἐπέχουσαν, ὡς αἱ σφαῖραι. Καὶ τὰς μὲν ἄλλας τρεῖς σφαίρας ἢ τέσσαρας περιδινεῖσθαι· τὴν δὲ τῆς γῆς μόνην ἑστάναι. Ἔξωθεν δὲ τὴν τοῦ πυρὸς σφαῖραν, καὶ ἐνδοτέρω μετὰ ταύτην τὴν τοῦ ἀέρος δεδώκασιν οἱ Ἀρχιμήδειοι περιδινεῖσθαι. Ἐν μέσῳ δ' εἶναι τὴν τοῦ ὕδατος καὶ τὴν τῆς γῆς διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν. Εἴ τις γὰρ, φασὶ, λάβοι τῶν σωμάτων τὰ βαρύτατα, οἷον μόλιβδον, καὶ πάλιν αὐτὰ

τὰ κουφότατα, οἷον φελλὸν, καὶ ἴσα ἀλλήλοις στήσειε, A καὶ ἰσόσταθμα ποιήσειε, καὶ συνδήσειε· συμβήσεται μηδέτερον ὑπὸ τοῦ ἑτέρου ἕλκεσθαι· οἷον, εἴ τις βάλοι ταῦτα εἰς θάλασσαν, συμβήσεται μήτε κάτω εἰς τὸν βυθὸν καθέλκεσθαι τὸν φελλὸν ὑπὸ τοῦ μολίβδου, μήτε τὸν μόλιβδον ὑπὸ τῶν φελλῶν ἀνέλκεσθαι εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος· ἀλλ' ἐπίσης ὑπ' ἀλλήλων ἀνθελκόμενα μεταξὺ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ βυθοῦ εἶναι τὸν μόλιβδον καὶ τὸν φελλόν. Τεσσάρων οὖν ὄντων τῶν στοιχείων, συμβέβηκε τὸ πῦρ καὶ τὸν ἀέρα, κουφότατα ὄντα, ἐπὶ τὴν ἄνω φορὰν ἔχειν τὴν ὁρμὴν, καὶ περιδινεῖσθαι. Ὅτι δὲ πῦρ καὶ ἀὴρ κουφότατα καὶ ἀνωφερῆ, δῆλον μὲν καὶ ἐκ τῆς ὄψεως· ἀλλὰ μὴν καὶ ἐκ τῶν παρὰ τοῖς ἰατροῖς σικυῶν, ἐν αἷς ὁρῶμεν ἀπολαμβανόμενον τὸ πῦρ ἅμα τῷ ἀέρι B τοῦ κατὰ βάθος αἵματος τὴν ἀναγωγὴν ποιουμένοις [83*]. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν τοῖς λύχνοις πυρὸς, ὅπερ ἄνω φερόμενον τὸ ἐν τῇ κοιλότητι τοῦ λύχνου ἔλαιον ἀνιμᾶται. Ἀλλὰ μὴν καὶ δαλὸν εἴ τις ἐξάψας στρέψειε, κάτω φέρεσθαι τὸ πῦρ οὐκ ἂν δυνηθείη· ἀνωφερῆ γὰρ ἴσχει τὴν ὁρμήν. Πάλιν δὲ εἴ τις ἀσκὸν πλήσειε πνεύματος καὶ ἀποσφίγξει, ῥίψει δὲ εἰς ὕδωρ· οὐδὲν ἧττον ἐπιπολάζει ὁ ἀσκός. Ὅτι δὲ ἡ γῆ καὶ τὸ ὕδωρ βαρέα καὶ κατωφερῆ, οὐ δεῖ λόγου, τῆς πείρας διδασκούσης. Τὴν δὲ τάξιν, ἣν δεδώκαμεν τῷ σφαιρώματι, οἱ Ὀρφικοὶ λέγουσι παραπλησίαν εἶναι τοῖς ᾠοῖς. Ὃν γὰρ ἔχει λόγον τὸ λέπυρον ἐν τῷ ᾠῷ, τοῦτον ἔχειν ἐν τῷ παντὶ τὸν οὐρανόν· καὶ ὡς ἐξήρτηται τοῦ οὐρανοῦ κυκλοτερῶς ὁ αἰθὴρ, οὕτω τοῦ λεπύρου ὁ ὑμήν. Κατὰ δέ τινας, ἐπειδὴ ὁ οὐρανὸς καὶ αἰθὴρ C εἷς ἐστι, μετὰ δὲ τοῦτον ὁ ἀήρ· ἔσται ἐν τοῖς ᾠοῖς ὁ ὑμὴν τοῦ ἀέρος τάξιν ἐπέχων· ἡ δὲ λευκὴ σὰρξ ἡ ἐν τῷ ᾠῷ, εἰ τὴν τοῦ ἀέρος τάξιν ἐπέχει, ἔσται ἡ λέκιθος τοῦ ᾠοῦ τὴν τοῦ ὕδατος τάξιν ἐπέχουσα· τὸ δὲ ἐνδότατον καὶ μεσαίτατον τῆς λεκίθου τὴν τάξιν ἔχον τῆς γῆς. Εἰ δὲ ὑμένα τὸν ἐν τῷ ᾠῷ ἀντὶ τοῦ αἰθέρος λάβωμεν, τὸ τῶν ὀρνίθων γάλα ἀντ' ἀέρος ἔσται, καὶ ἡ ἔξωθεν περιφορὰ τῆς λεκίθου ἀντὶ ὕδατος· τὸ δὲ ἐνδότατον καὶ μεσαίτατον ἀντὶ τῆς γῆς. Καθόλου δὲ ἐὰν πέντε σφαίρας εἴπωμεν κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, τὸ ἐνδότατον τῆς λεκίθου ἀντὶ τῆς γῆς παραληφθήσεται· ἐὰν δὲ τέσσαρας κατὰ τοὺς ἄλλους, ὅλη ἡ λέκιθος ἀντὶ τῆς γῆς ἔσται, οὐ κατὰ τὸ μέγεθος, ἀλλὰ κατὰ τὴν τάξιν.

D Ὅτι δὲ καὶ ἕστηκεν ἡ γῆ, παραδείγματι χρῶνται τούτῳ. Εἴ τις, φασὶν, εἰς φύσκαν κέγχρον βάλοι, ἢ κόκκον φακοῦ, καὶ φυσήσειε, καὶ ἐμπλήσειεν αὐτὴν ἀέρος· συμβήσεται μετεωρισθέντα τὸν κόκκον ἐν μέσῳ τῆς κύστεως στῆναι. Καὶ τὴν γῆν δὲ πανταχόθεν ὑπὸ τοῦ ἀέρος ὠθουμένην, ἰσοῤῥόπως ἐν τῷ μέσῳ εἶναι καὶ ἑστάναι. Ἢ πάλιν ὥσπερ εἴ τις λαβὼν σῶμα δήσειε πανταχόθεν σχοινίοις, καὶ δοίη τισὶν ἰσοῤῥόπως ἕλκειν ἐπ' ἀκριβείας· συμβήσεται γὰρ πανταχόθεν ἐπίσης περιελκόμενον στῆναι καὶ ἀτρεμῆσαι. Ξενοφάνης δὲ οὐκ οἴεται μετέωρον εἶναι τὴν γῆν, ἀλλὰ κάτω εἰς ἄπειρον καθήκειν· φησὶ γάρ·

[83*] f. ποιούμενα.

nec non alia levissima, velut suber, ad pondus æquale capiat, et invicem alliget; illud accidet, neutrum ut ab altero trahi possit: ut si quis in mare ista projiciat, neque suber in profundum deprimatur a plumbo, neque plumbum ad summam aquam a subere possit attolli: sed ex æquo utrinque tracta suber et plumbum summam inter aquam fundumque suspensa teneantur. Quamobrem cum sint elementa quatuor, accidit ut ignis et aer, quæ sunt levissima, sursum suapte sponte naturæque impetu ferantur, et in orbem agitentur. Nam quod ignis et aer levissima corpora sint, et sursum tendentia, cum oculorum sensu discernimus, tum medicorum cucurbitæ demonstrant; quibus inclusa videmus ambo ex 76 alto sanguinem extrahere. Idem et lucernarum ignis ostendit. Qui sursum enitens oleum ad se trahit, quod lucernæ alveolo continetur. Quin etiam torrem accensum si quis invertat, nunquam deorsum omnino tendet ignis. quippe quem in altum nativa quædam vis impellit. Rursus si quis vento distentum utrem et obligatum in aquam projiciat, nihilominus innatabit. Quod autem terra et aqua gravia sint, ac deorsum ferantur, ratione nulla probari necesse est, cum id satis experientia testetur. Cæterum ordo ille, quem in mundi sphæra constituimus, ovorum similis est, ut Orphei sectatores docent. Quam enim rationem habet in ovo putamen, eamdem in toto universo cœlum obtinet; atque ut in orbem e cœlo suspensus est æther, sic e putamine pellicula. Vel, quod aliis placet, quoniam æther idem est ac cœlum; a quo proximus est aer, erit in ovo membrana instar aeris: caro autem albida, quæ in eodem est, si quidem aeri respondet, aquæ locum vitellus habere potest; tum quod interius est in medio vitello, terram exprimet. Sin est ut membranam ovi ad æthera transferre malimus, pro aere gallinarum lac habebimus; et vitelli extremus ambitus aquam exhibebit. Quod interius est, et in medio, terræ instar erit. Ad summam, si cum Aristotele quinque sphæras esse dixerimus, quod intimum est in vitello, terræ loco sumetur. Sin quatuor putemus esse, quod alii censent; pro terra vitellum integrum, non magnitudinis, sed situs ratione capiemus.

Jam quod immobilis terra consistat, hoc exemplo colligunt. Etenim si quis, aiunt, in follieulum milii, seu lenticulæ granum injiciat, et inflando deinceps aere compleat, elatum in sublime granum in vesicæ medio manebit. Ad eumdem modum terra undecunque ab aere pulsa, et in medio librata suspenditur. Aut quemadmodum si quis corpus aliquod undique funibus alligatum æqualiter ab omni parte jubeat attrahi, cum undique paribus momentis impellatur, stabit et quiescet. At Xenophanes negat in vacuo suspensam teneri terram; sed in immensum infra pertinere; sic enim cecinit:

Terræ quidem hic terminus supra ante pedes cernitur, A
Et fluit oberrans: infimum autem immensum pertingit.

Aristophanes autem in *Nubibus* suspensam illam acit his verbis:

O domine rex, immense aer, qui obtines terram suspensam:

sed stantem nihilominus et immotam. Hinc Aratus,

. . . *habet*, inquit, *libratam undique*
In medio terram,

quæ neutram vergat in partem. Verum Empedocles certa elementis loca non attribuit; sed illa cedere invicem asserit; adeo ut tam sublimis terra, quam depressum cœlum rapiatur.

Quæ sit natura cœli. B

5. Cœlum alii igneum et solidum esse dicunt: intra quod proxima sit ignis sphæra, lampadi similis: nisi quod in lampade sursum tendit ignis: æther vero deorsum. Tum divinum quiddam purum et illibatum est æther; ignis vero corrumpi potest. Empedocles crystalli simile facit, velut ex glacie compactum. Anaximander volucre ignis particeps. Aristoteles corpus ex frigido constans et calido. Nec dubitant quin sit animal cœlum. Quippe cum et per sese moveatur, et eodem modo semper in orbem cieatur, atque ab iisdem punctis ad eadem vicissitudine perpetua revocetur; hoc ipsum mente præditi esse confirmat Plato. Quin etiam solis cursum ac lunæ circuitus intuemur, et errantium cæterorum circumvolutiones et progressus. C Est autem animantis hoc proprium, a seipso moveri. Nam et in terra, et in aere, et in aqua degunt animalia. Unde consentaneum est etiam cœlo atque æthere contineri. Ac nescio an non Homerus ipse de illo, sic tanquam animante ista dixerit:

Et sol, qui in omnia prospicit, et audit omnia.

Musici porro harmonicam cœli esse circuitionem asserunt.

Cæterum alii ipsum ex sese quidam existimant, alii exhalatione **77** pasci, quæ circa ipsum est, nonnulli aquæ sphæram pabuli esse loco sentiunt. Aristoteles alimento negat opus habere; nam quod eo indiget, corruptibile est: cœlum autem sempi- D ternum ab eodem ponitur. Verum Plato mundum intelligibilem æternum et incorruptum esse statuit, sensibilem vero posse corrumpi, quoniam si sensibilis est, factus sit oportet corruptionisque capax. Præterea scribit in *Politico*, seu fabulose, seu revera, duplici motu illum esse præditum; quorum alter natura illi sua, alter a Deo impressus accidit. Ac cum movetur a Deo, ordinate cietur, inquit, et constanter; cum a seipso vero, contrario motu rapitur et corrumpitur, donec rursus accedat Deus, et aurigæ instar moderans pristinum in curriculum restituat ac revolvat. Κόσμος idem ob dispositionem omnium in eo rerum dicitur.

Γαίης μὲν τόδε πεῖρας ἄνω παρὰ ποσσὶν ὁρᾶται,
Καὶ ῥεῖ προσπλάζον· τὸ κάτω δ' ἐς ἄπειρον ἱκνεῖται.

Ἀριστοφάνης δ' ἐν *Νεφέλαις* μετέωρον αὐτὴν εἶπε· λέγει γάρ·

Ὦ δέσποτ' ἄναξ ἀμέτρητ' Ἀὴρ, ὃς ἔχεις τὴν γῆν μετέωρον·

ἑστῶσαν μέντοι καὶ ἀκίνητον. Ὅθεν καὶ Ἄρατός φησιν·

... ἔχει δ' ἀτάλαντον ἁπάντη
Μεσσηγὺς γαῖαν·

μηδαμοῦ ταλαντευομένην. Ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς οὐ δίδωσι τοῖς στοιχείοις ὡρισμένους τόπους, ἀλλ' ἀντιπαραχωρεῖν ἀλλήλοις φησίν· ὥστε καὶ τὴν γῆν μετέωρον φέρεσθαι, καὶ τὸ πῦρ ταπεινότερον.

Τίς οὐσία οὐρανοῦ.

ε'. Τὸν δὲ οὐρανὸν οἱ μὲν πυρώδη εἶναι καὶ στερέμνιον· ἐντὸς δὲ αὐτοῦ τοῦ αἰθέρος τὴν σφαῖραν ἐχομένην ὥσπερ δαλόν· διαφέρειν δὲ ταύτην, ᾗ ὁ μὲν δαλὸς ἀνωφερὲς ἔχει τὸ πῦρ, ὁ δὲ αἰθὴρ κατωφερές· καὶ τῷ τὸ μὲν θεῖον εἶναι, καὶ καθαρὸν καὶ ἀμετάληπτον τὸ τοῦ αἰθέρος, τὸ δὲ φθαρτόν. Ἐμπεδοκλῆς δὲ κρυσταλλώδη τοῦτον εἶναί φησιν, ἐκ τοῦ παγετώδους συλλεγέντα· Ἀναξίμανδρος δὲ πτηνὸν πυρὸς μετέχοντα· Ἀριστοτέλης δὲ σῶμα ἐκ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ. Ζῶον δέ φασιν εἶναι τὸν κόσμον· τῷ γὰρ αὐτοκίνητον εἶναι αὐτὸν, καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ τὴν περιφορὰν ἀεὶ ποιεῖσθαι, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν σημείων ἐπὶ τὰ αὐτὰ περιδινεῖσθαι, νοῦν ἔχοντός ἐστι, φησὶν ὁ Πλάτων. Ἀλλὰ καὶ ὡς ζῶον ζωογονεῖ· τοὺς δὲ ἀστέρας γεννήματα αὐτοῦ εἶναί φαμεν. Καὶ ἡλίου δὲ δρόμον ὁρῶμεν, καὶ σελήνης περιφοράς, καὶ τῶν ἄλλων πλανήτων περιόδους καὶ κινήσεις. Ἴδιον δὲ ζώου τὸ ὑφ' αὐτοῦ κινεῖσθαι. Καὶ γὰρ ἐν γῇ καὶ ἀέρι, καὶ ὕδατι ζῶά ἐστι. Διὸ ἀκόλουθον καὶ ἐν οὐρανῷ, καὶ αἰθέρι εἶναι. Μήποτε μέντοι καὶ Ὅμηρος ὡς πρὸς ζῶόν φησιν·

Ἠέλιός θ', ὃς πάντ' ἐφορᾷ, καὶ πάντ' ἐπακούει.

Οἱ δὲ μουσικοὶ ἁρμονικὴν τοῦ οὐρανοῦ αὐτοῦ τὴν περιφορὰν λέγουσιν εἶναι.

Τροφῇ δὲ χρῆται, ὡς μέν τινες, παρ' ἑαυτοῦ· ἄλλοι δὲ ἀναθυμιάσει τῇ περὶ αὐτόν· τινὲς δὲ τῇ τοῦ ὕδατος σφαίρᾳ. Ἀριστοτέλης δὲ μὴ δεῖσθαι τροφῆς αὐτὸν λέγει· τὸ γὰρ δεόμενον φθαρτόν· ὁ δὲ ἀΐδιός ἐστι κατ' αὐτόν. Ὁ δὲ Πλάτων τὸν μὲν νοητὸν κόσμον ἀΐδιον καὶ ἄφθαρτον λέγει, τὸν δὲ αἰσθητὸν φθαρτόν. Εἰ γὰρ αἰσθητός ἐστι, καὶ γενητὸς δηλονότι καὶ φθαρτός. Ἔτι, φησὶ [86] τῷ *Πολιτικῷ*, εἴτε μυθικῶς εἴτε φυσικῶς, κίνησιν ἔχειν διττήν· τὴν μὲν ὑφ' ἑαυτοῦ, τὴν δὲ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅτε μὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κινεῖται, εὐτακτεῖ, καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ φέρεται· ὅτε δὲ ὑφ' ἑαυτοῦ, τὴν ἐναντίαν φορὰν κινεῖται, καὶ διαφθείρεται, ἔστ' ἂν ἐπιστῇ πάλιν ὁ Θεὸς, καὶ ἡνιοχήσας ἀποκαταστήσῃ εἰς τὴν ἀρχαίαν κίνησιν, ἀνακύκλησιν ποιησάμενος. Ὠνόμασται δὲ κόσμος παρὰ τὴν τῶν συμπάντων διακόσμησιν.

[86] *f. add.* ἐν.

A Διόδωρος δὲ ἑξαχῶς τὸν κόσμον φησὶ νοεῖσθαι, ἐφ' ἑκάστου ἔννοιαν διδοὺς οὕτως. Κόσμος ἐστὶ σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ τῶν μεταξὺ φύσεων. Πάλιν, κόσμος ἐστὶν οἰκητήριον θεῶν. Νῦν οὖν τὸ πλήρωμα λέγει ἐκτὸς τῶν ἐν αὐτῷ. Τρίτον, ὁ κόσμος ἐστὶ σύστημα ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων..... τοῦτο μόνον τῷ βίῳ· ὡς εἴ τις λέγει· Πόλις ἐστὶν ἐξ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων. Τέταρτον κόσμος ἐστὶν αἰθήρ· οὗτος δὲ πῦρ εἰλικρινὲς ὢν κατώτερός [87] ἐστι τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Πέμπτον, κόσμος ἐστὶν ἡ τῶν ἀπλανῶν σφαῖρα. Τούτου καὶ Πλάτων ἐν *Τιμαίῳ* μέμνηται. Ἕκτον, κόσμος ἐστὶν ὁ διακοσμήσας τὰ πάντα. Ἔοικε δὲ νῦν ἡ Πρόνοια λέγεσθαι. Τὸ δὲ πᾶν κόσμον Πυθαγόρας ἐκάλεσεν ἐκ τῆς διακοσμήσεως· οὐδεὶς δὲ πρὸ αὐτοῦ. Τὸ δὲ πᾶν τοῦ ὅλου παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς
B διαφέρει. Ὅλον μὲν γὰρ λέγουσι τὸν κόσμον, πᾶν δὲ μετὰ τοῦ κενοῦ. Τηρητέον [88], ὅτι οὐδαμοῦ δι' ὅλου κόσμος οὕτως ὠνόμασται. Οὐρανὸς δὲ ἠτυμολόγηται, ἤτοι ἐπεὶ ὅρος παλαιός ἐστιν· ἢ ἐπεὶ σφαιροειδὴς ὤν, ἔνδοθεν αὐτοῦ ἡμᾶς ἀρεῖ, ὅ ἐστι φυλάσσει· ἢ ἐπεὶ ἀνώτατός ἐστι. Τὸ δὲ ὅρου τὸ ἄνω δηλοῦν Φρυγῶν ἴδιον, ὡς Νεοπτόλεμος ἐν ταῖς *Φρυγίαις φωναῖς*· ἢ ἀπὸ τοῦ ὁρᾶσθαι· ἢ ἀπὸ τοῦ ὀρούειν· κινεῖται γάρ· ἢ ἀπὸ τοῦ οὖρος εἶναι, καὶ ἔσχατος ὅρος. Λέγεται δὲ πολλαχῶς οὐρανὸς ἡ τῶν ἀπλανῶν σφαῖρα. Ζήνων γοῦν ὁ Κυτιεὺς οὕτως αὐτὸν ὡρίσατο· οὐρανός ἐστιν αἰθέρος τὸ ἔσχατον, ἐξ οὗ, καὶ ἐν ᾧ ἐστι πάντα ἐμφανῶς· περιέχει γὰρ πάντα πλὴν αὐτοῦ. Οὐδὲν γὰρ ἑαυτὸ περιέχει· ἀλλ' ἑτέρου ἐστὶ περιεκτικόν. Τοῦ δὲ οὕτως ὡρισμένου οὐρανοῦ μέμνηται καὶ Πλά-
C των, καὶ Ἀριστοτέλης ἐν δευτέρῳ *Περὶ οὐρανοῦ*. Λέγεται δὲ οὐρανὸς καὶ ἡ ἑκάστου τῶν πλανήτων σφαῖρα· καθ' ὃν λόγον ἐν οὐρανῷ φαμεν εἶναι. Καὶ ἔτι οὐρανὸς πᾶς ὁ μετὰ τὸν ἀέρα τόπος, ὃς εἰλικρινής ἐστιν αἰθήρ. Καὶ ἔτι οὐρανός ἐστι πᾶν τὸ ὑπεράνω βλεπόμενον τῇ ὄψει, καθὸ ὁρατόν ἐστι, καὶ ὅπως ἂν ἕκαστος ὀξύτητος ἔχοι βλέπειν. Καὶ ἔτι οὐρανὸς λέγεται ὁ κόσμος, οὗ καὶ Πλάτων μέμνηται ἐπὶ τοῦ ἡλίου, « Ὁ μὲν δὴ μέγας ἐν οὐρανῷ Ζεύς, » εἰπών. Ἐπίκουρος δὲ πολλοὺς κόσμους ὑποτίθεται, καὶ ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Μητρόδωρος.

Περὶ σχήματος κόσμου.

D ς'. Σχῆμα δὲ κόσμου οἱ μὲν κωνοειδὲς εἶπον, οἱ δὲ σφαιροειδές, οἱ δὲ ᾠοειδές· ἧς δόξης ἔχονται οἱ τὰ Ὀρφικὰ μυστήρια τελοῦντες. Σαφηνείας δὲ ἕνεκα πιθανῆς παρελήφθη τοῦ ᾠοῦ ἡ εἰκών. Ἄμεινον δὲ σφαίρας ἐκδέχεσθαι σχῆμα ἔχειν τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα, ὅς ἔφη οὕτως·

Σφαῖρος, κυκλοτερὴς, μονίῃ περιηγέϊ χαίρων.

Δῆλον δὲ καὶ ἐκ τοῦ εἶναι ἓξ ζώδια ὑπὸ γῆν, ἓξ δὲ ὑπὲρ γῆν. Ἐπ' οὐδενὸς δὲ ἄλλου σχήματος ἡ τοιαύτη εὐταξία καὶ περιφορὰ γίνεται ἢ ἐπὶ τοῦ σφαιρικοῦ. Τὸ δὲ σφαιροειδὲς σχῆμα διδόασι τῷ κόσμῳ. Σφαῖρα

Diodorus sex modis intelligi posse mundum asserit, et unicuique suum sensum sic attribuit. Mundus est collectum quiddam e cœlo atque terra et naturis utroque comprehensis. Rursus, mundus est deorum domicilium. Ubi supplementum illius affert extra id quod in illo continetur. Tertio, mundus est systema deorum et hominum.... velut si quis dicat : Civitas ex magistratibus et civibus componitur. Quarto, mundus est æther; hic vero cum sit purus, ac sincerus ignis, naturali mundo inferior est. Quinto, mundus est fixarum sphæra. Hujus descriptionis meminit in *Timæo* Plato. Sexto, mundus est qui ordinavit omnia. Quibus verbis indicari Providentia videtur. Pythagoras κόσμον appellavit universum, propter dispositum : quod nemo ante ipsum dixerat. Differt autem secundum Stoicos universum a toto. Nam totum vocant illi mundum, universum vero cum vacuo... quod nunquam sic mundus appellatus est. Jam οὐρανὸς ab eo dicitur, quod sit velut ὅρος, id est terminus antiquus; vel quia, cum sit sphæricus, intra se nos ἀρεῖ, hoc est custodit, sive quia ἀνώτατος, id est supremus est. Nam ὅρου apud Phrygas esse ἄνω, *supra*, docet Neoptolemus in *Phrygum vocabulis*. Potest et ab ὁρᾶσθαι, quod est videri, vel ab ὀρούειν deduci, quoniam cietur. Vel quia οὖρος est, extremusque terminus. Sæpe item pro fixarum sphæra usurpari solet. Sane Zeno Cytiensis sic illum descripsit : Cœlum est ætheris extremum, ex quo et in quo sunt omnia manifeste : quippe omnia præter se complectitur. Nam nihil seipsum continet : sed alterum ambit. Cœli hoc modo descripti meminerunt Plato, et Aristoteles libro secundo *De cœlo*. Quin et planetarum sphæræ singulæ cœli appellatione censentur : ut cum eos in cœlo esse dicimus. Item cœlum id omne spatium vocatur, quod supra aerem est; qui est limpidissimus æther. Item cœlum vocatur quidquid sursum cernitur, quatenus aspectabile est, et ut quisque acri est oculorum acie præditus ad videndum. Ad hæc cœlum mundus dicitur, quod usurpat in sole Plato sic scribens : « Magnus igitur in cœlo ille Jupiter. » Epicurus cum præceptore suo Metrodoro plures esse mundos arbitratus est.

De figura mundi.

6. Mundi figuram alii conicam; alii sphæricæ similem; ovalem alii esse sentiunt : quod postremum tuentur ii, qui Orphicis sacris initiant. Ac videtur ovi ista similitudo facilitatis causa et perspicuitatis assumpta. Præstat tamen sphæricam figuram accommodare cœlo et iis quæ in eo sunt, ut Empedocles putavit his verbis :

Sphærus rotundus, sola circulari gaudens.

Quod ex eo liquet, quoniam sex supra terram signa, totidem infra perpetua sunt. Cujusmodi nulli alteri, quam sphæricæ figuræ, dispositio ac circuitio congruit. Porro sphæræ similem mundo speciem as-

[87] *Imo* ἀνώτερος. [88] Deest δέ.

signant. Sphæra quippe cœlum est : sphæræ similis terra. Est autem utriusque discrimen. Nam sphæricæ similis figura partes quasdam eminentes habet, alias concavas; sphæra undequaque est æquabilis, et sunt ab ejus centro ad extremum ambitum ductæ æquales inter se lineæ. Cœlum est itaque sphæra, unde et in orbem movetur : quem circum sol circuitum facit :

Sol pernicibus equis versans flammam.

Etenim ab Oceano surgentem illum prospicimus:

Sol autem exsiliit relinquens præclarum lacum ;

78 ac rursus in Oceanum cadentem:

Incidit autem in Oceanum splendida lux solis.

Quod non fieret, nisi in orbem cieretur. Pythagorici tamen, qui ex numeris ac figuris constare censent omnia, terræ cubicam figuram tribuunt, igni pyramidis similem, aeri octaedrum, aquæ icosaedrum, toti universitati dodecaedrum.

De circumvolutione.

7. Stoicis placet e terra primum extimam fieri circumvolutionem. Cum enim centrum illa sit, velut a centro circulus; sic a terra fit, ut consentaneum est, ille ambitus exterior. Alii sursum natura sua fieri ignem asserunt, et in circulum esse volubilem, indeque totius universi circuitionem exsistere.

An sit aliquid extra mundum.

8. Nonnulli extra mundum esse aliquid putant, ut Epicurus; qui in infinito vacuo infinitos mundos collocat. Stoici, qui certis intervallis temporum deflagrationem mundi evenire sentiunt, vacuum quoddam spatium constituunt, non tamen infinitum; sed tantum, ut dissolutum hoc universum capere possit. Sed qui nihil extra mundum esse volunt, ita ratiocinantur : Cum cœlum moveatur in circulum, si quid extra illud vacui est, sphæra ipsa declinationes quasdam faciet, in hanc vel illam sublapsa partem; hoc vero nequaquam accidit. Vacuum ergo nullum est. Nam eodem modo et ab iisdem partibus ortus et occasus fieri cernimus.

An stet mundus.

9. Stoicorum decretum illud est, manere mundum : quod ex eo probant : Etenim si mundus in immenso illo vacuo consistens deorsum tenderet, terram imbres attingere minime possent : atqui eam attingunt. Non igitur movetur, sed hæret immobilis mundus. Ad hæc ventorum alii de terra in aerem assurgunt : alii in terram descendunt : quod si non.... Non ergo mundus movetur. Aiunt autem in infinito vacuo manere mundum propter motum illum ad centrum. Siquidem partes illius omnes ad centrum vergunt : quæ sunt terra, aqua, aer, ignis. Quæ omnes ad centrum propensæ sunt. Ob id nusquam mundus inclinat. At Epicurei immobilem esse mundum idcirco putant, quod ab aere, qui in inter-

A μὲν γὰρ ὁ οὐρανός· σφαιροειδὴς δὲ ἡ γῆ. Διαφέρει δὲ ἑκατέρα· ἢ [89] τὸ μὲν σφαιροειδὲς σχῆμα καὶ ἐξοχὰς ἔχει καὶ κοιλότητας, τὸ δὲ τῆς σφαίρας πανταχόθεν ἴσον, καὶ ἀπὸ τοῦ μέσου κέντρου ἐκβαλλομένας εὐθείας εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἴσας ἔχον. Ἔστιν οὖν ὁ οὐρανὸς σφαῖρα· ὅθεν καὶ τὴν κύκλῳ φορὰν ποιεῖται· περὶ ὃν καὶ ἥλιος τὴν περιφορὰν ποιεῖται·

Ἤλιε θοαῖς ἵπποισιν εἱλίσσων φλόγα.

Καὶ γὰρ ἐξ Ὠκεανοῦ ἀνατέλλοντα αὐτὸν ὁρῶμεν·

Ἠέλιος δ' ἀνόρουσε, λιπὼν περικαλλέα λίμνην [90]·

καὶ πάλιν ἐς Ὠκεανὸν καταδυόμενον·

Ἐν δ' ἔπεσ' Ὠκεανῷ λαμπρὸν φάος ἠελίοιο.

Οὐκ ἂν δὲ τοῦτο ἐγίνετο, εἰ μὴ τὴν κύκλῳ περιφορὰν B ἐποιεῖτο. Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι, ἐπεὶ πάντα ἐξ ἀριθμῶν καὶ γραμμῶν συνεστάναι θέλουσι, τὴν μὲν γῆν φασιν ἔχειν σχῆμα κυβικόν, τὸ δὲ πῦρ πυραμοειδές, τὸν δ' ἀέρα ὀκτάεδρον, τὸ δὲ ὕδωρ εἰκοσάεδρον, τὴν δὲ τῶν ὅλων σύστασιν δωδεκάεδρον.

Περὶ περιφορᾶς.

ζ'. Οἱ Στωϊκοί φασιν ἐκ τῆς γῆς τὴν ἔξωθεν γίνεσθαι πρῶτον περιφοράν. Ἐπεὶ γὰρ ἡ γῆ κέντρου τάξιν ἐπέχει, ὥσπερ ἀπὸ κέντρου κύκλος γίνεται· οὕτω καὶ ἀπὸ τῆς γῆς εἰκὸς ἔξω περιφέρειαν γεγονέναι. Οἱ δέ φασι τὸ πῦρ [91] ἀνωφερὲς εἶναι· καὶ τὴν κύκλῳ φορὰν εἰωθὸς ποιεῖσθαι, τὴν σύστασιν τῆς τῶν ὅλων περιφορᾶς ποιεῖται.

Εἰ ἔστι τι ἐκτός.

C η'. Οἱ μὲν εἶναί τι ἐκτός φασιν, ὥσπερ καὶ Ἐπίκουρος· ὃς καὶ ἀπείρους κόσμους ὑποτίθεται ἐν ἀπείρῳ τῷ κενῷ· οἱ δὲ Στωϊκοί, ἐκπύρωσιν λέγοντες κόσμου κατά τινας ὡρισμένους χρόνους εἶναι, κενὸν μέν, οὐ μὴν ἄπειρόν φασιν· ἀλλὰ τοσοῦτον ὅσον χωρῆσαι λυθὲν τὸ πᾶν. Οἱ δὲ μηδὲν εἶναι λέγοντες χρῶνται λόγῳ τοιούτῳ· Τοῦ οὐρανοῦ σφαιρικῶς κινουμένου, εἰ ἔστι τι ἐκτὸς κενόν, συμβήσεται τὴν σφαῖραν παρεγκλίσεις τινὰς ὑπομένειν, ἐξολισθαίνουσαν τῇδε κἀκεῖσε· τοῦτο δὲ οὐ γίνεται· οὐκ ἄρα ἔστι κενόν. Ἀεὶ γὰρ κατ' αὐτὰ καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ὁρῶμεν τὰς ἀνατολὰς καὶ τὰς δύσεις.

Εἰ ἕστηκεν ὁ κόσμος.

D θ'. Δόγμα ἐστὶ τῶν Στωϊκῶν καὶ μαθηματικῶν, μένειν τὸν κόσμον. Τὸ μέντοι δόγμα διὰ τοιούτων κατασκευάζεται:· Εἰ ὁ κόσμος κενῷ ἐν ἀπείρῳ ὑπάρχων κάτω ἐφέρετο, οὐκ ἂν ὄμβροι κατελάμβανον τὴν γῆν· καταλαμβάνουσι δέ· οὐκ ἄρα φέρεται ὁ κόσμος, ἀλλὰ ἕστηκε. Καὶ πάλιν οἱ ἄνεμοι ἄλλοι μὲν ἀπὸ τῆς γῆς εἰς ἀέρα, ἄλλοι δὲ ἐπὶ τὰ κάτω εἰσὶ καταβαλλόμενοι. Εἰ δὲ οὔ, οὐκ ἄρα φέρεται ὁ κόσμος. Φασὶ δὲ μένειν τὸν κόσμον ἐν ἀπείρῳ κενῷ διὰ τὴν ἐπὶ τὸ μέσον φοράν· ἐπεὶ πάντα αὐτοῦ τὰ μέρη ἐπὶ τὸ μέσον νένευκε. Μέρη δέ ἐστιν αὐτοῦ γῆ, ὕδωρ, ἀήρ, πῦρ· ἃ πάντα νεύει ἐπὶ τὸ μέσον. Διὰ τοῦτο οὖν οὐδαμοῦ ῥέπει ὁ κόσμος. Οἱ δὲ Ἐπικούρειοί φασι μένειν τὸν κόσμον ἀνακοπτόμενον ὑπὸ τοῦ ἀέρος, τοῦ ἐν τοῖς με-

[89] f. ᾗ. [90] Odys. Γ. [91] f. διὰ τό.

ταχοσμίοις. Μεταχόσμια δέ ἐστι τὰ μεταξὺ τῶν κόσμων διαστήματα. A

Περὶ ἀστέρος.

ι'. Ἀστήρ ἐστι κατὰ Διόδωρον σῶμα θεῖον οὐράνιον, τῆς αὐτῆς μετειληφὼς οὐσίας τῷ ἐν ᾧ ἐστι τόπῳ, σῶμα λαμπρὸν, καὶ οὐδέποτε στάσιν ἔχον, ἀλλ' ἀεὶ φερόμενον κυκλικῶς. Ὡσαύτως δὲ ὡρίσατο καὶ Ποσειδώνιος πρὸ αὐτοῦ ὁ Στωϊκός. Τὸ δὲ « οὐδέποτε στάσιν ἔχον » ἐπὶ μὲν τῶν πλανήτων οὕτως εἰρῆσθαι δοκεῖ· πλὴν κἀπὶ τῶν ἀπλανῶν δὲ πρὸς τοὺς ὡς ἔτυχεν αἰτιωμένους οὐ καλῶς ἔχειν τῆς αὐτῆς ἐννοίας ἔχεται. Οὐδέποτε γὰρ στάσιν ἔχουσι, τῷ ὑπὸ τοῦ κόσμου περιάγεσθαι, κἂν ἐπ' αὐτὸν [11] μένωσι. Τῶν γὰρ ἀστέρων οἱ μὲν ἐμπεπηγότες τῷ οὐρανῷ ἀπλανεῖς λέγονται, οἱ δὲ τὴν ἐναντίαν φερόμενοι πλάνητες. B Αὐτοὶ δὲ ἑπτὰ ὄντες, κατωτέρω τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ αἰθέρος περιδινούμενοι τὸν ἐναντίον τῇ τοῦ κόσμου στροφῇ δρόμον τρέχουσιν· ὥσπερ εἰ, νεὼς εἰς βορέαν ἄνεμον φερομένης, ἐπιβάτης εἰς νότον παρ' αὐτῇ τῇ νηὶ τρέχει. Εἰσὶ δὲ αὐτῶν αἱ κινήσεις διτταί, ἥ τε κοσμικὴ καὶ ἡ ἰδία. Διὸ καὶ πρὸς σύγκρισιν τῶν ἀπλανῶν οὕτω πλάνητες ἐκλήθησαν· ἤτοι ἀπὸ τοῦ πλανᾷν ἡμῶν τὰς ὄψεις· καὶ γὰρ πλάγιοι φέρονται, καὶ ἀναποδίζουσιν ἐνίοτε· ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ προσωτέρω χωροῦσιν· ἢ ἀπὸ τοῦ αὐτοὺς πλανᾶσθαι, καὶ μὴ τὴν αὐτὴν πορείαν ποιεῖσθαι τοῖς ἀπλανέσιν. Ὅθεν καὶ Ἄρατος τὴν πορείαν, δι' ἧς φέρεται ὁ ἥλιος, πλάνην εἶπεν αὐτοῦ καὶ ἄλησιν.

C

Κατὰ μὲν βορέω καὶ ἀλήσιος ἠελίοιο.

Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι οὐ μόνον τοὺς πλάνητας ἀστέρας βούλονται ἰδίαν κίνησιν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπλανεῖς· οὕτω μέντοι κινεῖσθαι, καὶ περὶ τὸν ἴδιον κυκλεῖσθαι κύκλον· ὥσπερ τοῦ παντὸς μὴ μεταβαίνοντος ἑτέρωθι, ἀλλὰ περὶ τὸν αὐτὸν τόπον εἱλουμένου.

Τίς οὐσία ἀστέρων.

ια'. Θαλῆς μὲν δὴ γηΐνην ἔμπυρον εἶπε τὴν τῶν ἀστέρων οὐσίαν· Ἐμπεδοκλῆς δὲ πυρίνους αὐτοὺς εἶπε. Τινὲς δὲ γεώδεις εἰπεῖν αὐτοὺς ἐτόλμησαν· ὧν ἐστι καὶ Ἀναξαγόρας. Μετὰ γὰρ τὴν πρώτην, φησὶ, διάκρισιν τῶν στοιχείων τὸ πῦρ χωριζόμενον ἐπὶ τὴν ἰδίαν φύσιν ἀνασπάσαι, καὶ διάπυρα ποιῆσαι καὶ τῆς γῆς μόριά τινα. D Ὅθεν καὶ τὸν ἥλιον ἔλεγεν εἶναι μύδρον, ὡς ἑξῆς ἐροῦμεν. Ἕτεροι δὲ κίσσηριν πλαγίαν οὖσαν, ὑπὸ τῆς θερμότητος τοῦ αἰθέρος ἀναπτομένην· καὶ ὑπὸ τῶν τρυμαλιῶν τοὺς ἀστέρας φαίνειν. Πλάτων δὲ ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων, πλείστου δὲ πυρός. Ξενοφάνης δὲ λέγει τοὺς ἀστέρας ἐκ νεφῶν συνεστάναι ἐμπύρων, καὶ σβέννυσθαι, καὶ ἀνάπτεσθαι ὡσανεὶ ἄνθρακας. Καὶ ὅτε μὲν ἅπτονται, φαντασίαν ἡμᾶς ἔχειν ἀνατολῆς· ὅτε δὲ σβέννυνται, δύσεως. Οἱ Στωϊκοὶ δὲ ἐκ πυρὸς λέγουσιν αὐτούς· πυρὸς δὲ τοῦ θείου, καὶ ἀϊδίου, καὶ οὐ παραπλησίου τῷ παρ' ἡμῖν· τοῦτο γὰρ φθαρτικὸν, καὶ οὐ παμφαές.

[11] f. ἐπ' αὐτοῦ.

A mundiis est, inhibeatur. Intermundia vocant spatia inter mundos interjecta.

De stella.

10. Diodorus stellam definit corpus divinum, cœleste, ejusdemque cum eo, in quo est loco, naturæ particeps, splendidum corpus, neque consistens unquam, sed in orbem se perpetuo versans. Sic etiam Posidonius Stoicus ante Diodorum definiit. Quod autem in definitione positum est, « neque consistens unquam, » videtur ad solos errantes referri. Verum de fixis quoque stellis eodem sensu debet accipi, contra quam illi fortasse judicant, qui dictum illud temere reprehendunt. Siquidem inerrantes stellæ nunquam omnino quiescunt; cum assidua mundi agitatione rapiantur, etsi in eo permaneant. B Etenim stellarum aliæ in cœlo defixæ inerrantes vocantur, aliæ e contrario moventes se planetæ nominantur. Hi sunt numero septem, qui infra cœlum, atque æthera circumacti contrarium mundi circumvolutioni iter insistunt: quemadmodum si navi ad aquilonem citata, vector austrum versus in eadem sese moveat. Habent autem planetæ motus duplices, mundanum et proprium. Ideo cum fixis comparatæ stellæ istæ planetæ, hoc est errantes appellatæ sunt; vel quod errorem oculis nostris objiciunt. Nam et obliquæ feruntur, et retro aguntur interdum. Alias progrediuntur ulterius. Vel eo quod errent ipsæ, nec eumdem cum fixis cursum teneant. Hinc Aratus iter solis, per quod meat, C errorem et vagationem nominat:

Per boream et solis evagationem.

At Pythagorei non solum planetis motum proprium ascribunt, sed etiam inerrantibus. Quas ita cieri volunt, et circum orbem suum agitari, ut ne 79 alio mundus recedat, sed circum idem spatium assidue moveatur.

Quæ sit natura stellarum.

11. Thaletis opinio est naturam stellarum esse terrestrem et igneam; Empedocles easdem igneas esse dicit. Quidam terrenas illas ausi sunt facere, ut Anaxagoras. Hic enim ait, post primam elementorum secretionem, ignem separantem se, nonnullas terræ partes ad suam traxisse naturam, et D igneas reddidisse. Unde et solem massam veluti ferri esse volebat, ut paulo post dicetur. Alii pumicem obliquam esse docuerunt, quam ætheris ardor accendat: ac per illius foramina transpici stellas. Plato ex elementis constare quatuor, sed majore tamen ignis parte. Xenophanes ex nubibus ignitis fieri stellas, easque carbonum instar exstingui accendique judicat. Cum autem accenduntur, ortus quamdam præbere speciem: cum exstinguuntur, occasus. Stoici ex igne componi putant, sed eo divino et æterno, neque hujus nostri simili. Hunc enim corrumpi, neque lucere penitus.

De stellarum figura

12. Cleanthes conicam iis figuram tribuit. Alii bractearum similes faciunt ex igni, sic ut profunditate carentes sint, instarque picturæ. Quidam pyramidas esse volunt. Stoici sphærica figura præditas, ut et solem et ambiens cœlum.

An sunt animantes stellæ.

13. Animal est, ut Eudorus definit, anima prædita natura. Stellas vero animantes esse neque Anaxagoræ, neque Democrito videtur, neque Epicuro in Breviario ad Herodotum. At Platoni videtur in *Timæo*, et Aristoteli in secundo *De cœlo*; et Chrysippo libro *De providentia et diis*. Epicurei porro esse negant animalia, quod corporibus contineantur. Stoici e contrario disputant. Posidonius ignorantiæ arguit Epicureos, quod animas corpora minime contineant; sed animæ corpora, ut gluten tam se quam extrinsecus applicata continet. Nam quod stellæ sint animalia, ex eo Stoici demonstrant, quoniam omnia quæ sunt in cœlo, ignea sunt, et, ut naturæ suæ congruit, ac diu, et in orbem moventur. Judicio itaque prædita sunt. Quod si verum est, etiam animalia sunt, et varietatem habent in motu. Hoc autem animalibus consentanee accidit. Præterea sua sunt elementis omnibus animantia. Absurdum est autem, quod elementis antecellit omnibus id animantium expers esse dicere.

Quid ab astro stella discrepet.

14. Stella est ejusmodi, ut Saturni et Mercurii, una numero; astrum vero systema plurium, ut Andromeda, Centaurus; quod discrimen non ignoravit Aratus, cum sic loquitur:

Astra discernens: providit vero in annum
Stellas.

Diodorus et alii mathematici tam proprie quam communiter asterismos et stellas astra nominant, Platonis testimonio freti, qui septem planetas in *Timæo* vocat astra. Canis vero stellam præcipue astrum consuetudo popularis appellat. Cæterum stella omnis astrum est; non contra astrum est stella; quamquam Callimachus ita scribit:

. . . . *Prius stellæ Berenices,*

de coma loquens, quæ ex septem lucidis constat. Hujus asterismi non meminit Aratus: quem primus observavit Conon. Corpora vocantur ea quæ uno habitu juncta continentur, ut lapis et lignum. Habitum voco spiritum, qui corporis continendi vim habet. Coagmentata dicuntur, quæ non uno habitu colligata sunt, ut navis et domus, quarum illa pluribus ex tabulis, hæc multis ex lapidibus componitur. Disjuncta sunt, ut chorus. Horum duplex est differentia. Quædam enim ex definitis corporibus constant, ac certo numero comprehensis, ut est chorus, alia nullo numero circumscriptis, ut turba. Quamobrem stella corpus est unum,

A *Περὶ σχήματος ἀστέρων.*

ιβ'. Κλεάνθης αὐτοὺς κωνοειδὲς ἔχειν σχῆμά φησι. Τινὲς δὲ πετάλοις ἐοικέναι ἐκ πυρὸς, βάθος οὐκ ἔχοντας, ἀλλ' ὥσπερ γραφὰς εἶναι. Τινὲς δὲ πυραμίδας. Οἱ δὲ Στωϊκοὶ σφαιρικὸν ἔχειν σχῆμα λέγουσι, καθάπερ τὸν ἥλιον καὶ τὸν περιέχοντα οὐρανόν.

Εἰ ζῶα οἱ ἀστέρες.

ιγ'. Ζῶόν ἐστιν, ὡς Εὔδωρός φησιν, ἔμψυχος οὐσία. Τοὺς ἀστέρας δὲ ζῶα εἶναι οὔτε Ἀναξαγόρᾳ, οὔτε Δημοκρίτῳ δοκεῖ, οὔτε Ἐπικούρῳ ἐν τῇ πρὸς Ἡρόδοτον Ἐπιτομῇ. Πλάτωνι δὲ δοκεῖ ἐν *Τιμαίῳ*, καὶ Ἀριστοτέλει ἐν δευτέρῳ *Περὶ οὐρανοῦ*· καὶ Χρυσίππῳ ἐν τῷ *Περὶ προνοίας καὶ θεῶν*. Οἱ δὲ Ἐπικούρειοί φασι μὴ εἶναι ζώδια· ἐπεὶ ὑπὸ σωμά-
B των συνέχεται. Οἱ δὲ Στωϊκοὶ τὸ ἀνάπαλιν. Ποσειδώνιος δὲ ἀγνοεῖν τοὺς Ἐπικουρείους ἔφη, ὡς οὔτε σώματα τὰς ψυχὰς συνέχει, ἀλλ' αἱ ψυχαὶ τὰ σώματα· ὥσπερ καὶ ἡ κόλλα καὶ ἑαυτὴν, καὶ τὰ ἐκτὸς κρατεῖ. Ὅτι δὲ οἱ ἀστέρες ζῶα, χρῶνται πρὸς ἀπόδειξιν οἱ Στωϊκοὶ τούτοις· Πάντα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ πυρώδη, καὶ κατὰ φύσιν, καὶ πολυχρονίως κινεῖται, καὶ κυκλικῶς. Οὐκοῦν καὶ κρίσιν ἔχει. Εἰ δὲ κρίσιν ἔχει, καὶ ζῶά ἐστι, καὶ ποικίλας ἔχουσι κινήσεις. Τοῦτο δὲ τοῖς ζώοις ἕπεται. Καὶ πάντα τὰ στοιχεῖα ζῶα ἔχει. Ἄτοπον δὲ τὸ κρεῖττον πάντων τῶν στοιχείων ζώων ἄμοιρον εἰπεῖν.

Τί μὲν ἀστὴρ· τί δὲ ἄστρον.

C ιδ'. Ἀστὴρ μέν ἐστιν ὡς ἂν ὁ τοῦ Κρόνου, ἢ τοῦ Ἑρμοῦ, εἷς ἀριθμῷ· ἄστρον δὲ τὸ ἐκ πολλῶν ἀστέρων σύστημα· ὡς ἡ Ἀνδρομέδα, ἢ ὁ Κένταυρος. Οἶδε δὲ τὴν διαφορὰν καὶ Ἄρατος,

Ἄστρα διακρίνας· ἐσκέψατο δ' εἰς ἐνιαυτὸν
Ἀστέρας,

λέγων. Διόδωρος δὲ καὶ οἱ ἄλλοι μαθηματικοὶ ἰδίως καὶ κοινῶς τὰ ζώδια ἄστρα καλοῦσι καὶ ἀστέρας, παρατιθέμενοι Πλάτωνα μάρτυρα, ἄστρα τοὺς ἑπτὰ πλάνητας ἐν τῷ *Τιμαίῳ* εἰρηκότα. Τὸν Κύνα μέντοι ἀστέρα ὄντα, ἐν τῷ βίῳ ἄστρον λέγομεν. Ἀλλ' ὁ μὲν ἀστὴρ καὶ ἄστρον· οὐκέτι δὲ τὸ ἀνάπαλιν. Ὅταν μέντοι Καλλίμαχος.

Πρὶν ἀστέρι τῷ Βερενίκης,

D ἐπὶ τοῦ πλοκάμου φησὶν, ὃς ἐξ ἑπτὰ καταφανῶν σύγκειται. Τοῦτον δὲ τὸν πλόκαμον οὐκ οἶδεν Ἄρατος. Παρετήρησε δὲ Κόνων ὁ μαθηματικός. Σώματα λέγεσθαι [92]· ὅσα ὑπὸ μιᾶς ἕξεως ἡνωμένα κρατεῖται, οἷον λίθος, ξύλον· ἔστι δὲ ἕξις πνεῦμα σώματος συνεκτικόν. Συνημμένα δὲ ὅσα οὐχ ὑπὸ μιᾶς ἕξεως δέδεται, ὡς πλοῖον καὶ οἰκία· τὸ μὲν γὰρ ἐκ πολλῶν σανίδων, ἡ δὲ ἐκ πολλῶν λίθων σύγκειται. Διεστῶτα δὲ, ὡς χορός. Τῶν δὲ τοιούτων διτταὶ αἱ διαφοραί. Τὰ μὲν γὰρ ἐξ ὡρισμένων σωμάτων καὶ ἀριθμῷ ληπτῶν, ὡς χορός· τὰ δὲ ἐξ ἀορίστων, ὡς ὄχλος. Εἴη οὖν ὁ μὲν ἀστὴρ σῶμα ἡνωμένον, τὸ δὲ ἄστρον ἐκ διεστώτων καὶ ὡρισμένων· ἀριθμὸς γὰρ ἀστέρων ἐφ' ἑκάστου

[92] f. λέγεται.

δείκνυται. Πίνδαρος δὲ τὸν ἀστέρα ἄστρον ὀνομάζει, λέγων·

Μηκέθ' ἁλίου σκόπει
Ἄλλο θαλπνότερον
Ἐν ἁμέρᾳ φαεννὸν ἄστρον·

κατὰ τὴν συνήθειαν.

Περὶ πλανήτων.

ιε'. Ἄρατος, τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ κατακολουθήσας, τοὺς ἀπλανεῖς ἐναρηρέναι φησὶ τῷ οὐρανῷ·

Αὐτὸς γὰρ τάδε σήματ' ἐν οὐρανῷ ἐστήριξε·

παρὰ τὸ ἐστήριξεν ἀστέρας αὐτοὺς παρετυμολογῶν. Τὸν δὲ τῶν πλανήτων λόγον παρῃτήσατο ὁ Ἄρατος, ὅταν λέγῃ·

Οἱ δ' ἐπιμὶξ ἄλλοι πέντ' ἀστέρες οὐδὲν ὁμοῖοι,
Ἔμπαλιν [93] εἰδώλων δυοκαίδεκα δινεύονται.
Οὐ δ' ἔτι θαρσαλέως κείνων ἐγὼ ἄρκιος εἴην
Ἀπλανέων τά τε κύκλα, τά τ' αἰθέρι [94] δινεύουσι.

Παραιτεῖται δὲ διὰ πολλὰς αἰτίας. Πρῶτον ὅτι φαινόμενα ἠθέλησε, καὶ πᾶσι σύμφωνα δεῖξαι ἄστρα· οὗτοι δὲ πολλὴν διαφωνίαν ἔχουσι, καὶ οὐδὲ πᾶσίν εἰσι φανεροί. Ἐν δὲ τῷ ἐπιγραφομένῳ αὐτοῦ *Κανόνι*, τὸν περὶ αὐτῶν ποιούμενος λόγον, ἁρμονίᾳ τινὶ καὶ συμφωνίᾳ μουσικῇ τὰς κινήσεις αὐτῶν λέγει γεγονέναι. Λεκτέον δὲ περὶ αὐτῶν.

Τάξις τῶν ζ' σφαιρῶν.

ις'. Οἱ περὶ τὰ μετέωρα δεινοί φασι ζώνας τινὰς εἶναι ἑπτά, δι' ὧν φέρονται οἱ ἑπτὰ ἀστέρες· καὶ ἐν μὲν τῇ ὑψηλοτάτῃ φέρεσθαι τὸν τοῦ Κρόνου, ἐν δὲ τῇ μετ' αὐτὴν τὸν τοῦ Διός· καὶ ἐν τῇ τρίτῃ τὸν τοῦ Ἄρεως· ἐν τῇ τετάρτῃ τὸν τοῦ Ἑρμοῦ· ἐν τῇ πέμπτῃ τὸν τῆς Ἀφροδίτης· ἐν δὲ τῇ ἕκτῃ τὸν τοῦ ἡλίου· ἐν δὲ τῇ ἑβδόμῃ τὸν τῆς σελήνης. Τινὲς δὲ ἐν τῇ τετάρτῃ τὴν Ἀφροδίτην λέγουσιν· ἐν τῇ πέμπτῃ δὲ τὸν Ἑρμῆν· ἐν δὲ τῇ ἕκτῃ τὸν ἥλιον. Ἄλλοι δὲ τέταρτον τὸν Ἑρμῆν· ἕκτην δὲ τὴν Ἀφροδίτην· μέσον δὲ τὸν ἥλιον. Εἰσὶ δὲ οἱ πρῶτον τὸν ἥλιον λέγοντες· δευτέραν δὲ τὴν σελήνην· τρίτον δὲ τὸν Κρόνον. Ἡ δὲ πλείων δόξα πρώτην τὴν σελήνην λέγει· ἐπεὶ καὶ ἀπόσπασμα τοῦ ἡλίου λέγουσιν αὐτήν· ὡς καὶ Ἐμπεδοκλῆς·

Κυκλοτερὲς περὶ γαῖαν ἑλίσσεται ἀλλότριον φῶς.

Περὶ δὲ τῆς ἐναρμονίου κινήσεως αὐτῶν εἶπεν, ὡς ἔφην, Ἄρατος ἐν τῷ *Κανόνι*, καὶ Ἐρατοσθένης ἐν τῷ *Ἑρμῇ*, καὶ Ὑψικλῆς, καὶ Θράσυλλος, καὶ Ἄδραστος Ἀφροδισιεύς. Ἤρξαντο δὲ τοῦ λόγου τούτου οἱ Πυθαγόρειοι· πάντα γὰρ ἁρμονίᾳ καὶ τάξει λέγουσι κινεῖσθαι· καθὰ καὶ ἰατροὶ τοὺς σφυγμούς· καὶ ὑγιαίνειν μέν, ὅταν εὐτακτῶσι, νοσεῖν δέ, ὅτε ἀτάκτως κινοῦνται.

Περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν πλανήτων.

ιζ'. Τὰ ὀνόματα τῶν πλανήτων διαφόρως ἐκλήθησαν, καὶ περὶ τοῦ χρόνου ἑκάστου διαφωνία πολλή γέγονε πολλοῖς. Αἰγυπτίοις γὰρ καὶ Ἕλλησι τοῦ Κρόνου

[93] γρ. πάντοθεν. [94] γρ. σώματ' ἐνισπεῖν.

A astrum ex disjunctis ac definitis componitur. Nam certus in unoquoque numerus ostenditur. Pindarus astrum pro sidere usurpat :

80 *Non jam sole considera*
Aliud calidius
Interdiu splendens sidus;

in quo consuetudini servit.

De planetis.

15. Aratus vulgi opinioni serviens inerrantes stellas cœlo infixas esse dicit :

Ipse enim hæc signa in cœlo fixit;

a vocabulo ἐστήριξεν, nominatos ἀστέρας obiter indicans. De planetis autem scribere noluit Aratus, ubi ita cecinit :

B *Promiscue vero aliæ quinque stellæ, nihil similes,*
Contra quam simulacra duodecim versantur.
Neque vero confidens illorum ego sum idoneus,
Inerrantiumque orbes, quæque in æthere cientur [exsequi.

Atque hoc pluribus de causis recusat. Primum quod apparentes stellas, de quibus inter omnes convenit, describere erat aggressus; at istæ magno in opinionum ambitu sunt, nec omnibus apparent. In libro vero, quem *Canonem* inscripsit, de iis agens, concentu quodam et harmonia temperatos esse motus illarum asserit. Nobis vero de iis ipsis nonnulla dicenda sunt.

De ordine sphærarum septem.

16. Cœlestium rerum peritis placet zonas quas-
C dam esse septem, per quas totidem planetæ feruntur. In suprema porro Saturni stellam rapi; in secunda Jovis; in tertia Martis; in quarta Mercurii; in quinta Veneris; in sexta solis; in septima lunæ. Quidam in quarta Venerem locant, in quinta Mercurium, in sexta solem. Alii quartum Mercurium, sextam Venerem, medium vero solem constituunt. Sunt qui primum esse solem asserant, secundam lunam, tertium Saturnum. Plures lunam primam faciunt; quandoquidem pars quædam, ut aiunt, avulsa est a sole luna; quod Empedocli visum est :

D *Circulare circum terram volvitur alienum lumen.*

De harmonico vero motu illorum agit in *Canone*, uti dictum est, Aratus, et Eratosthenes in *Mercurio*, itemque Hypsicles, Thrasyllus et Adrastus Aphrodisiensis. Cujus dogmatis auctores fuere Pythagorei, qui universa concentu atque ordine moveri putant : uti medici pulsus, quos tum sanos esse dictitant, cum ordinem servant, male habere, cum inconstanter moventur.

De planetarum nominibus.

17. Tam de planetarum vocabulis quam de singulorum temporibus summa est opinionum varietas. Ægyptii et Græci Saturni stellam, quamvis

hebetissima sit, φαινοντα, id est lucidam, vocant. Græci quidem ita boni ominis causa nuncupant, Ægyptii vero Nemesis stellam. Secunda Jovis Phaeton a Græcis, ab Ægyptiis Osiridis stella nominatur. Tertia est Martis, quæ Græcis est Πυρόεις, Ægyptiis Herculis stella. Quarta Mercurii. Concedatur enim hoc in præsens, eam esse quartam. Nam de sideribus istis, Mercurio, Venere ac sole non levem esse controversiam ostendimus. Igitur Mercurii stella Græcis Στίλβων, Ægyptiis Apollinis stella dicitur. Quinta est Veneris, Græcis Lucifer. Primus Ibycus in unum appellationem contraxit. Quartus est sol Ægyptiis, quem Græci sextum numerant. Septima est luna. Musici vero zodiacum circulum, ut in harmonia, fingunt rationem habere phthongi chromatici generis disjuncti, Saturni stellam rationem obtinere harmonicæ disjunctam, Jovi ordinem tribuunt in musicis phthongi, quem diatonum disjunctum vocant, Marti vero, ejus, quem parameson nominant. Sic Mercurius in eadem musica phthongum sibi vindicat, qui meses vocatur. Nam Veneris stella medium diatonon tenet. Sol nisi quartus est, sed sextus; medii lichani instar erit. Luna, quæ septima est, phthongi illius ordinem tenet, qui est hypates mediæ. Intervallum, quod ad usque lunam pertinet, quidam attribuunt ei phthongo, quem in musicis hypaton diatonum appellant.

A ὁ ἀστὴρ, καίτοι ἀμαυρότατος ὤν, φαίνων λέγεται. Ἀλλὰ παρ' Ἕλλησι μὲν κατὰ τὸ εὔφημον λέγεται οὕτω, παρὰ δὲ Αἰγυπτίοις Νεμέσεως ἀστήρ. Δεύτερος ὁ Διὸς καθ' Ἕλληνας Φαέθων· κατὰ δὲ Αἰγυπτίους Ὀσίριδος ἀστήρ. Τρίτος ὁ τοῦ Ἄρεως παρὰ μὲν Ἕλλησι Πυρόεις· παρὰ δὲ Αἰγυπτίοις Ἡρακλέους ἀστήρ. Τέταρτος ὁ τοῦ Ἑρμοῦ· δεδόσθω γὰρ νῦν τέταρτον αὐτὸν εἶναι. Εἴρηται γὰρ, ὅτι διαφωνία πολλὴ περὶ τῶν ἀστέρων τούτων ἐστὶν, Ἑρμοῦ, καὶ Ἀφροδίτης, καὶ ἡλίου. Ὁ τοίνυν Ἑρμοῦ ἀστὴρ καλεῖται παρὰ μὲν Ἕλλησι Στίλβων, παρὰ δὲ Αἰγυπτίοις Ἀπόλλωνος ἀστήρ. Πέμπτος ὁ τῆς Ἀφροδίτης παρὰ μὲν Ἕλλησιν Ἑωσφόρος. Πρῶτος δὲ Ἴβυκος εἰς ἓν συνέστειλε τὰς προσηγορίας. Τέταρτος δὲ ὁ ἥλιος κατ' Αἰγυπτίους, ἕκτος δὲ καθ' Ἕλληνας. Ἕβδομος B δὲ ὁ τῆς σελήνης. Οἱ δὲ μουσικοὶ ὑποτίθενται τὸν ζωδιακὸν κύκλον ὡς ἐν ἁρμονίᾳ τάξιν ἔχειν φθόγγου τοῦ τῆς χρωματικῆς διεζευγμένου· τὸν δὲ τοῦ Κρόνου ἐπέχειν λόγον τῆς ἐναρμονίου τὸν διεζευγμένον· ὁ δὲ τοῦ Διὸς τάξιν ἔχειν [95] ἐν μουσικῇ φθόγγου τοῦ καλουμένου διατόνου διεζευγμένου. Ὁ δὲ τοῦ Ἄρεως τάξιν ἔχει φθόγγου τοῦ καλουμένου παραμέσου. Ὁ δὲ τοῦ Ἑρμοῦ τάξιν ἐπέχει φθόγγου παρὰ μουσικοῖς τῆς μέσης. Ὁ δὲ τῆς Ἀφροδίτης τάξιν ἔχει φθόγγου λεγομένου μέσου διατόνου. Ὁ δὲ ἥλιος, ἐὰν μὴ τέταρτος, ἀλλὰ ἕκτος δοθῇ, ἔσται τάξιν ἐπέχων μέσου λιχανοῦ. Ἡ δὲ σελήνη, ἑβδόμη οὖσα, τάξιν ἐπέχει φθόγγου τοῦ λεγομένου ὑπάτης μέσης. Τὸ δὲ ἀπὸ γῆς διάστημα μέχρι τῆς σελήνης, θέλουσιν εἶναί τινες ἀπὸ φθόγγου τοῦ παρὰ τοῖς μουσικοῖς ὑπάτων διατόνου.

81 *De eo anno, qui magnus dicitur, et quot annis cujuslibet planetarum revolutio constet.*

C *Τίς ὁ καλούμενος μέγας ἐνιαυτὸς, καὶ ἐν πόσοις χρόνοις ἕκαστος τῶν πλανήτων ἀποκαθίσταται.*

18. Rursus prima omnium Saturni stella ab uno signo ad idem, ut minus accurate dicam, et platice, in annis triginta revertitur; ab eodem vero puncto ad idem punctum, in annis 350635. Atque is est qui magnus annus appellatur. Jovis stella secunda situ ad idem signum platice in annis 12 regreditur; ad idem punctum in annis 170620. Martis stella circuitum absolvit a signo ad signum rediens annis duobus; ad idem vero punctum annis 120000. Luna quolibet mense a signo ad idem signum revertitur; sol vero diebus 365 et minuto: quod tempus solaris appellatur annus. Similiter et Veneris ac Mercurii stellæ, itidem ut sol, ad id signum, unde profectæ sunt, annuo intervallo referuntur; nam pene eadem celeritate rapiuntur. Ob id de illarum situ controversia nascitur. Horum spatiorum, velut phthongorum ab infimis locis ad zodiacum usque, intervallum ejusmodi est quod a musicis vocatur diapason.

ιη'. Πάλιν ὁ πρῶτος, ὁ τοῦ Κρόνου ἀστὴρ, παραγίνεται ἀπὸ ζωδίου ἐπὶ ζώδιον παχυμερῶς μὲν καὶ πλατυκῶς, ἔτεσι τριάκοντα, ἀπὸ δὲ σημείου ἀποκαθίσταται ἐν ἐτῶν μυριάσι τριακοντα πέντε καὶ ἔτεσιν ἑξακοσίοις τριακονταπέντε. Οὗτος δέ ἐστιν ὁ καλούμενος μέγας ἐνιαυτός. Ὁ δὲ τοῦ Διὸς ἀστὴρ ὁ δεύτερος παραγίνεται ἀπὸ ζωδίου ἐπὶ ζώδιον πλατυκῶς καὶ παχυμερῶς ἔτεσιν ιβ'· ἀπὸ δὲ σημείου ἐπὶ σημεῖον ἀποκαθίσταται ἐν μυριάσιν ἐτῶν ιζ' καὶ ἔτεσι χκ'. Ὁ δὲ τοῦ Ἄρεος περιέρχεται ἀπὸ ζωδίου ἐπὶ ζώδιον δι' ἐτῶν δύο, καὶ ἀπὸ σημείου ἐπὶ σημεῖον ἐν μυριάσιν ἐτῶν ιβ'. Ὁ δὲ τῆς Ἀφροδίτης [96] περιέρχεται ἀπὸ D ζωδίου ἐπὶ ζώδιον κατὰ μῆνα ἕκαστον· ὁ δὲ ἥλιος ἐν τξε' ἡμέραις καὶ λεπτῷ· ὃς δὴ χρόνος καλεῖται ἐνιαυτὸς ἡλιακός. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἑρμοῦ σὺν τῷ ἡλίῳ δι' ἐνιαυτοῦ ἀπὸ ζωδίου ἐπὶ ζώδιον παραγίνονται· σχεδὸν γὰρ ἰσοταχεῖς εἰσι. Διὸ καὶ διάφωνος αὐτῶν ἡ τάξις. Τούτων δὴ τῶν διαστημάτων τῶν φθόγγων ἀπὸ τῶν κατωτάτω τόπων μέχρι τοῦ ζωδιακοῦ γίνεται διάστημα συμφωνίας τῆς παρὰ τοῖς μουσικοῖς λεγομένης διαπασῶν.

At Chaldæi, mortalium omnium longe curiosissimi, ausi sunt cursum solis atque horas describere. Etenim horam illam, qua in æquinoctiis constitutus

Χαλδαῖοι δὲ, περιεργότατοι γενόμενοι, ἐτόλμησαν τοῦ ἡλίου τὸν δρόμον καὶ τὰς ὥρας διορίσασθαι. Τὴν γὰρ ἐν ταῖς ἰσημερίαις ὥραν αὐτοῦ, καθ' ἣν ἴσως

[95] *f.* ἔχει. [96] *f.* σελήνης.

διέρχεται τὸν πόλον, εἰς λ' ὅρους μερίζουσιν· ὥστε τὸ λ' μέρος τῆς ὥρας, τῆς ἐν τῇ ἰσημερινῇ ἡμέρᾳ, ὅρον λέγεσθαι τοῦ δρόμου τοῦ ἡλίου. Λέγουσι δὲ πάλιν ἀνδρὸς πορείαν, μήτε τρέχοντος μήτε ἠρέμα βαδίζοντος, μήτε γέροντος μήτε παιδὸς, τὴν πορείαν εἶναι τοῦ ἡλίου, καὶ λ' σταδίων καθαρῶν εἶναι.

Ἐπειδὴ δὲ εἴπομεν καθυποβεβηκέναι τοὺς ἀστέρας τοὺς πλάνητας τῶν ἐπάνω, καὶ τὴν ἀνωτάτω ζώνην ἔχειν τὸν τοῦ Κρόνου, τὴν δὲ μετὰ ταύτην τὸν τοῦ Διὸς, τὴν δὲ τρίτην τὸν τοῦ Ἄρεος, καὶ καθεξῆς τῶν ἄλλων· ἴσως ἂν ζητήσειέ τις πῶς φαμεν, εἰ οὕτω τύχοι, Κρόνον καὶ ἥλιον ἐν Κριῷ εἶναι· ἢ σελήνην καὶ Δία ἐν Ταύρῳ· ἢ ἄλλους τινὰς ἀστέρας σύνοδον [97], ὁπότε μὴ εἰσιν ἐν τῷ αὐτῷ ὕψει φερόμενοι. Λεκτέον δὲ, ὅτι ὑπ' ἀλλήλους ὄντες τότε συνόδους ποιοῦσιν, ὅταν κατὰ κάθετον ἀλλήλων γένωνται. Εἰδέναι δὲ χρὴ, ὡς οἱ ἀστρονόμοι διδόασι ζώνας τῶν πλανήτων ἀστέρων. Ὁ δὲ Πλάτων σφαίρας εἶναι λέγει μίαν ὑπὸ μίαν ἑκάστῳ. Ὁ δὲ Ἄρατος, περὶ τῶν πέντε λέγειν παραιτησάμενος, μετὰ τὴν τῶν φαινομένων δεῖξιν περὶ ἡλίου καὶ σελήνης λέγει.

Τῶν δὲ ἀστέρων οἱ μὲν ἀπλανεῖς ἐναρήρασι τῷ οὐρανῷ, καί εἰσιν ἀκίνητοι κατὰ τὸν ἴδιον λόγον· συμπεριφέρονται δὲ τῇ ῥύμῃ τοῦ οὐρανοῦ, ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως δύνοντες καὶ ἀνατέλλοντες· διὸ καὶ ἀπλανεῖς ἐκλήθησαν. Ἄλλοι δέ εἰσιν ἑπτὰ ἀστέρες κατωτέρω τοῦ οὐρανοῦ ἐν τῷ ἀέρι [98], καὶ ἰδίως καὶ μετὰ τοῦ οὐρανοῦ κινούμενοι· οἵτινες τῷ ἰδίαν κίνησιν ἔχειν, καὶ μὴ ἀρηρέναι τῷ οὐρανῷ, ἀλλ' ἐν τῷ αἰθέρι φέρεσθαι, οὔτε κατὰ τὰ αὐτὰ οὔτε ὡσαύτως ἀνατέλλουσι· διὸ πρὸς σύγκρισιν τῶν ἀπλανῶν πλάνητες λέγονται. Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι οὐ μόνον τοὺς πλάνητας ἰδίαν κίνησιν ἔχειν φασὶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπλανεῖς· οὕτω μέντοι κινεῖσθαι ὡς τρύπανον περιδινούμενον περὶ τὸν αὐτὸν τόπον. Ἐκλείπειν δὲ ἕκαστος τότε τῶν ἀστέρων δοκεῖ, ὅτε, προσγειότερος αὐτοῦ κατὰ κάθετον γενόμενος, ὑπεισέλθοι τὴν αὐγὴν τοῦ ἡλίου.

Περὶ ἡλίου.

ιθ'. Πολλοὶ τῶν ἐπιφανεστέρων περὶ [99] ἡλίου καὶ σελήνης ἐπραγματεύσαντο· ἰδίᾳ δὲ καὶ περὶ τῶν πέντε. Διὸ καὶ Ἄρατος ἰδίως μὲν περὶ ἡλίου καὶ σελήνης πρὸς τῷ τέλει τῆς ποιήσεως εἶπεν, ἰδίᾳ δὲ περὶ τῶν πέντε ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ *Κανόνι*. Τὴν δὲ οὐσίαν τοῦ ἡλίου Πλάτων περιέργως ἐκ πυρὸς εἶναί φησι· τινὲς δὲ τῶν φυσικῶν ἐξ ἀναθυμιάσεως γῆς καὶ νεφῶν αὐτὸν εἶναι. Ἀναξαγόρας μύδρον αὐτὸν εἶπε· Φιλόλαος δὲ, τὸ πυρῶδες καὶ διαυγὲς λαμβάνοντα ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ αἰθερίου πυρὸς, πρὸς ἡμᾶς πέμπειν τὴν αὐγὴν διά τινων ἀραιωμάτων· ὥστε κατ' αὐτὸν τρισσὸν εἶναι τὸν ἥλιον· τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ αἰθερίου πυρός· τὸ δὲ ἀπ' ἐκείνου πεμπόμενον ἐπὶ τὸν ὑελοειδῆ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενον ἥλιον· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ τοιούτου ἡλίου πρὸς ἡμᾶς πεμπόμενον. Ἐπίκουρος δὲ κισσηροειδῆ αὐτὸν ἔφη ἐκ πυρὸς διὰ τρημάτων τινῶν τὸ

A polum ex æquo transeundo dividit, in tricenos terminos dividunt, adeo ut tricesima pars horæ, quæ in æquinoctiali die fit, terminum solaris cursus nominent. Asserunt præterea iter viri, qui neque cursu feratur, neque lente gradiatur, neque senex sit aut puer, solis iter esse, ac tricena esse mera stadia.

Cum autem planetas dixerimus superioribus stellis subjectos esse, ac supremam zonam obtinere Saturnum, proximam ab eo, Jovem, tertiam esse Martis, ac deinceps cæteros, quæret aliquis fortasse, quomodo dici soleat, Saturnum, exempli gratia, vel solem in Ariete versari; aut lunam, vel Jovem in Tauro; vel alias stellas ibi in synodo esse, cum in eadem altitudine esse nequeant. Huic ita respondemus, cum sibi invicem subjecta sunt ea B sidera, synodum facere; cum videlicet directe unum alteri subjicitur. Sciendum tamen est astronomos planetis circulos assignare, Platonem vero sphæras esse putare, quarum alteri altera supposita sit. Aratus porro cum de quinque planetis scribere renuisset, postquam de apparentibus carmen absolvit, de sole agit ac luna.

Igitur stellarum, quæ inerrantes dicuntur, infixæ sunt cœlo, et peculiari ratione sunt immobiles: tametsi cœli circumvolutione rapiantur, iisdem locis ac similiter occasus ortusque facientes: ob id inerrantes dictæ sunt. Præter has aliæ sunt septem numero stellæ infra cœlum quæ in æthere tam proprio motu, quam impresso iis ab cœlo moC ventur. Quæ cum proprios, ut dixi, motus habeant, neque in cœlo defixæ sint, sed in æthere ferantur; neque locis iisdem, nec eodem modo oriuntur et occidunt: propterea cum fixis comparatæ planetæ vocantur. At vero Pythagorei non solum planetis, sed etiam fixis peculiarem motum attribuunt: quem quidem ejusmodi esse volunt, qualis est terebræ, quæ circum eumdem locum volvitur. Denique tunc unaquæque stellarum deficere videtur, cum citima terris, ac soli ex directo posita sub ejus splendorem subit.

De sole.

De principatum tenentibus sideribus sole ac luna complures egerunt: ac privatim etiam de quinque. Hinc Aratus de sole ac luna operis in fine D scripsit: de quinque vero in eo qui inscriptus est *Canon*. Quod ad solis naturam pertinet, curiosius Plato ex igne constare docet; quidam physici e terræ ac nubium exhalationibus. Anaxagoras massam ignitam; Philolaus eumdem quidquid habet igneum ac transparens ex ætherio igne, quod supra ipsum est, exprimere putat, ac per quædam rimarum interstitia splendorem ad nos transmittere; adeo ut triplex sit ex ejus opinione sol. Nam partim ex ætherio igne conflatus est: partim ab eo ad solem illum, quem vitri similem vocat, nonnihil emittitur: partim ab hoc ipso ad nos usque manat. Epicurus pumicis speciem habere censet,

[97] f. σύνοδον ποιεῖν. [98] f. αἰθέρι. [99] f. πέρι.

atque ex igne per quædam foramina splendorem ejaculari. Nonnulli, ut Anaximander, lucem ab eo qui sit rotæ similis, emitti sentiunt. Nam ut in rota cavus est modiolus, cui infixi radii ad summæ curvaturæ ambitum extensi sunt; ita solem aiunt ex cavo lumen effundentem radios spargere, **82** quibus circumquaque collustrat. Sunt qui cavo ex loco et angusto, tubæ instar, illius manare lucem existiment, velut igneas faces. Jam figura solis ab aliis cum disco comparatur. Heraclitus scaphæ similem putat, Stoici sphæræ. Cæterum de sole plerique commentarios ediderunt: ut Thrasyllus, et Adrastus Peripateticus, et Aphrodisiensis. Deficit autem, eo quod luna, ut quidam asserunt, directe se inter ipsum et nos mediam interponit: quod ut probabilius oportet amplecti. Est enim luna terræ vicinior sole atque depressior; quod Aratus ita testatur:

Stans inter terram solemque directe.

Neque vero defectum patitur sol: etsi ita nobis videtur. Nam cum ad perpendiculum ei subjecta luna fuerit, illius radiis obstat, ne ad nos, qui in terra sumus, usque pertingant. Itaque nobis multo inferioribus luna deficere videtur. Sed nec totius solis, verum partis ejus duntaxat defectio accidit. Non enim potest longe minor ipso luna totum abscondere. Quam ob causam non ab omnibus simul hominibus deficiens cernitur, sed alias ab aliis, velut in tractu Syenes, Alexandriæ et Elephantines eodem tempore deficiens videtur. Hæc enim omnia loca ad idem clima pertinere videntur. De eclipsibus solis secundum climata septem scripsere complures, ut Orion, Apollinaris, Ptolemæus, Hipparchus. Climata dicuntur ideo quod terra minime plana sit, sed nonnullas devexitates habeat: quoniam partes ejus eminentiores aliæ sunt, aliæ dejectiores, ac gentes aliæ aliis in locis habitant. Annus solis ἐνιαυτός vocatur, quod ἐν ἑαυτῷ, *in seipso* tempestates omnes quatuor complectitur, ut Euripides indicat:

Quoniam in se cuncta complectens habet.

Appellatur annus solis ab eodem signo ad idem redeuntis conversio in 365 diebus, et exigua insuper parte; ad idem vero punctum octodecim annis vertentibus redit: si est germanum opus Eratosthenis. Hic enim scripsit, ostenditque non esse auctorem Eudoxum. At, ut censent alii, fit illa reversio in annis sex et septuaginta: quæ est Calippi sententia. Meto vero novemdecim annis fieri putat. Quem Aratus his versibus secutus est:

—————— celebrantur jam
Novemdecim circuli splendidi solis.
Tum quos a balteo ad extremum Orionem
Nox circumvolvitur, et ad Canem audacem Orionis.

De solis magnitudine.

20. Sol, ut aiunt, terram magnitudine superat. Quidam vero pedalem, alii octuplo, alii undevicies

A φῶς ἐκπέμποντα. Τινὲς δὲ, ὧν ἐστι καὶ Ἀναξίμανδρος, φασὶ πέμπειν αὐτὸν τὸ φῶς, σχῆμα ἔχοντα τροχοῦ. Ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ τροχῷ κοίλη ἐστὶν ἡ πλήμνη, ἔχει δὲ ἀπ' αὐτῆς ἀνατεταμένας τὰς κνημίδας πρὸς τὴν ἔξωθεν τῆς ἀψῖδος περιφοράν· οὕτω καὶ αὐτὸν, ἀπὸ κοίλου τὸ φῶς ἐκπέμποντα, τὴν ἀνάστασιν τῶν ἀκτίνων ποιεῖσθαι, καὶ ἔξωθεν αὐτὰς κύκλῳ φωτίζειν. Τινὲς δὲ, ὡς ἀπὸ σάλπιγγος, ἐκ κοίλου τόπου καὶ στενοῦ ἐκπέμπειν αὐτὸν τὸ φῶς, ὥσπερ πρηστῆρας. Σχῆμα δὲ αὐτοῦ οἱ μὲν δισκοειδὲς, Ἡράκλειτος δὲ σκαφοειδὲς, Στωϊκοὶ δὲ σφαιροειδὲς εἶναι λέγουσι. Πολλοῖς δὲ περὶ τούτου πραγματεῖαι γεγόνασιν, ὥσπερ Θρασύλλῳ καὶ Ἀδράστῳ τῷ ἀπὸ τοῦ Περιπάτου, καὶ Ἀφροδισεῖ. Ἐκλείπει δὲ, ὡς μέν τινές φασιν, ἔμπροσθεν αὐτοῦ τῆς σελήνης κατὰ κάθετον αὐτοῦ γιγνο-
B μένης· ᾧ καὶ μᾶλλον, ὡς πιθανῷ, πειστέον. Προσγειοτέρα γὰρ αὐτοῦ ἐστιν ἡ σελήνη, καὶ κατωτέρα τοῦ ἡλίου· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Ἄρατος λέγει·

Ἱσταμένη γαίης τε καὶ ἠελίοιο κατ' ἰθύ.

Οὐκ ἐκλείπει δὲ ὁ ἥλιος· ἀλλ' ἡμῖν δοκεῖ. Κατὰ κάθετον γὰρ ἡ σελήνη γενομένη τοῦ ἡλίου, ἀνείργει τὰς πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἐπὶ γῆς αὐγὰς αὐτοῦ. Καὶ ἡμῖν οὕτω φαίνεται κατωτέρῳ γῆς σελήνης οὖσιν. Οὐχ ὅλου δὲ, ἀλλὰ μέρους ἔκλειψις γίνεται. Οὐ γὰρ δυνατὸν, ἐλάττονα οὖσαν τὴν σελήνην πολὺ, ὅλον ἀποκρύπτειν τὸν ἥλιον. Διὸ οὐ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἅμα ἐκλείπειν δοκεῖν[1], ἀλλὰ παρ' ἑτέροις ἄλλοτε· οἷον ἐν Συήνῃ καὶ Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ Ἐλεφαντίνῃ ἅμα ἐκλείπειν. Τοῦ γὰρ αὐτοῦ κλίματος δοκεῖ ταῦτα τὰ χωρία
C εἶναι. Ἐπραγματεύσαντο δὲ πολλοὶ περὶ ἐκλείψεων ἡλίου κατὰ τὰ ἑπτὰ κλίματα· ὥσπερ Ὠρίων, ὁ Ἀπολλινάριος, Πτολεμαῖος, Ἵππαρχος. Κλίματα δὲ εἴρηται, διὰ τὸ τὴν γῆν μὴ εἶναι ὁμαλὴν, ἀλλὰ ἔχειν οἷον ἐγκλίματά τινα, ὑψηλοτέρων ὄντων καὶ ταπεινοτέρων τῶν μερῶν αὐτῆς, καὶ τὰς οἰκήσεις τῶν ἐθνῶν ἄλλας ἀλλαχοῦ εἶναι. Ἐνιαυτὸς δὲ ἡλίου εἴρηται, ἐπεὶ ἔχει τὰς πάσας ὥρας ἐν ἑαυτῷ τέσσαρας κατὰ τὸν Εὐριπίδην·

Οὕνεκ' ἐν αὐτῷ πάντα συλλαβὼν ἔχει.

Λέγεται δὲ ἐνιαυτὸς ἡ ἀπὸ τοῦ ζωδίου ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀποκατάστασις αὐτοῦ ἐν ἡμέραις τξε' καὶ ἐλαχίστῳ
D μορίῳ· ἀπὸ δὲ σημείου ἐπὶ σημεῖον ἀποκαθίσταται ἐν ὀκτωκαιδεκαετηρίδι, εἴ γε γνήσιόν ἐστι τὸ σύγγραμμα Ἐρατοσθένους[2]. Οὗτος γὰρ ἀνέγραψεν δεικνὺς, ὡς οὐκ εἴη Εὐδόξου. Κατὰ δέ τινας ἐν ἑβδομήκοντα[3] ἔτεσιν· ἧς δόξης ἐστὶ καὶ Κάλιππος. Κατὰ δὲ Μέτωνα δι' ἐννεακαιδεκαετηρίδος. Ταύτῃ κατηκολούθησεν Ἄρατος· φησὶ γάρ·

—————— συναείδεται ἤδη
Ἐννεακαίδεκα κύκλα φαεινοῦ ἠελίοιο·
Ὅσσα τ' ἀπὸ ζώνης εἰς ἔσχατον Ὠρίωνα
Νὺξ ἐπιδινεῖται, Κύνα τε θρασὺν Ὠρίωνος.

Περὶ μεγέθους ἡλίου.

κ'. Μέγεθος ἡλίου μεῖζον γῆς φασι. Καὶ οἱ μὲν ποδιαῖον· οἱ δὲ ὀκταπλάσιον· οἱ δὲ ἐννεακαιδεκαπλά-

[1] f. δοκεῖ. [2] Mendosa ista sunt. [3] f. ἓξ καὶ ἑβδ.

σιον. Φέρεσθαι δὲ αὐτὸν τὴν ἐναντίαν τοῖς ἀπλανέσι φορὰν κατὰ τὴν ἰδίαν κίνησιν ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολάς· ἄγεσθαι δὲ ὑπὸ τῆς ἀπλανοῦς ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν μερῶν ἐπὶ τὰ δυτικά, κατὰ τὸν Εὐριπίδην λέγοντα·

Δείξας γὰρ ἄστρων τὴν ἐναντίαν ὁδὸν,
Δήμους τ' ἔσωσα, καὶ τύραννος ἱζόμην.

Ἀτρεὺς γὰρ εὗρε τῶν πλανήτων τὴν ἐναντίαν φορὰν, ὥσπερ καὶ ἡλίου ἀπὸ ἀνατολῶν κυλιομένου, καὶ φερομένου εἰς δυσμάς. Ὥσπερ γὰρ, εἰ τύχοι μύρμηξ ἕρπων ἔξωθεν περιφερείας τινὸς ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολὰς τὴν ἐναντίαν τῷ τροχῷ ποιούμενος πορείαν, συμβήσεται αὐτὸν ὑπὸ μὲν τῆς τοῦ τροχοῦ περιδινήσεως ἀπὸ ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμὰς ἄγεσθαι, ὑπὸ δὲ τῆς ἰδίας κινήσεως ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολάς. Ἡμῖν δὲ δυσκατάληπτον εἶναι συμβαίνει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κίνησιν, ἅτε δὴ μικρὰν οὖσαν· διὸ καὶ παρατρέχει ἡμῶν τὴν ὄψιν ἡ τοῦ μύρμηκος κίνησις, ὀξυτέρας οὔσης τῆς τροχοῦ· τὸν αὐτὸν τρόπον νόει καὶ ἐπὶ ἡλίου. Ἔστω γὰρ τροχὸς ὁ οὐρανὸς, ὁ δὲ ἥλιος ἀντὶ μύρμηκος. Τὴν δὲ δεῖξιν ταύτην ἐπ' αὐτῆς τῆς σφαίρας ἔστιν ἰδεῖν. Ἐὰν γὰρ ὑποθώμεθα πρῶτον ἀνατέλλειν Κριὸν, καὶ τὸν ἥλιον ἐν τούτῳ εἶναι, ἐπὶ ἡμέρας λ' τὴν μετάβασιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Κριοῦ εὑρίσκομεν εἰς τὸν Ταῦρον γινομένην· ὁ δ' ἐστὶ μετὰ τὸν Κριόν. Ἀπὸ τῶν δυτικῶν ἄρα μερῶν ἐπὶ τὰ ἀνατολικὰ, ἀλλ' οὐχὶ ἀνάπαλιν ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἐπὶ τὰ δυτικὰ εὑρίσκομεν φερόμενον αὐτόν. Δῆλον οὖν, ὡς κινεῖται, καὶ φέρεται κατὰ τὴν ἰδίαν κίνησιν ἀπὸ τῶν δυτικῶν ἐπὶ τὰ ἀνατολικά.

Περὶ σελήνης.

κα'. Τινὲς οὐδὲ ὅλως βούλονται εἶναι σελήνην. Ἄλλοι δὲ αὐτὴν ἐξ ἀναθυμιάσεως γῆς εἶναι λέγουσιν· ἕτεροι δὲ ἐκ πυρός· ἄλλοι καὶ ἀέρος· ἄλλοι ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων· ἕτεροι δὲ γῆν πεπυρωμένην στερέμνιον, ἔχουσαν πῦρ· εἶναι δὲ ἐπ' αὐτῆς οἴκησιν ἄλλην, ποταμούς τε καὶ ὅσα ἐπὶ γῆς· καὶ τὸν λέοντα τὸν Νεμεαῖον ἐκεῖθεν πεσεῖν μυθολογοῦσιν. Ἐμπεδοκλῆς δὲ ἀπόσπασμα αὐτὴν φησιν ἡλίου. Σχῆμα δὲ αὐτῆς οἱ μὲν σφαιροειδές, οἱ δὲ δισκοειδές. Κατὰ μῆνα δὲ ἐκλείπει· ὡς μὲν Ἡράκλειτός φησιν, ὁμοίως τῷ ἡλίῳ τοῦ φωτοειδοῦς σχήματος ἀναστραφέντος· ἄλλοι δὲ τοῦ στομίου τοῦ τροχοειδοῦς, δι' οὗ ἐκπέμπεται τὸ φῶς, ἀποφραχθέντος· ὡς δὲ ἄλλοι, ὅταν περὶ τὸ κωνοειδὲς τῆς γῆς γένηται δύνουσα· ὡς δὲ οἱ πολλοὶ, κατὰ διάμετρον γενομένην ἡλίῳ. Γίνεται δὲ κατὰ μῆνα ἕκαστον. Γέννα δὲ σελήνης, καὶ ἀνατολὴ διαφέρει. Μετὰ γὰρ τρεῖς ἢ τέσσαρας τοῦ γεννηθῆναι ἡμέρας φαίνεται, καὶ οὐχ ἅμα τῷ γεννηθῆναι. Ἀνατέλλει δὲ οὐχ ὅλον τὸ φῶς ἔχουσα περιφερὲς, ἀλλὰ μηνοειδής· μέχρι δὲ τοῦ ἡμίσεος αὐξηθεῖσα γίνεται διχότομος. Ἐὰν δὲ τὸ δίμοιρον περιφωτισθῇ, καλεῖται ἀμφίκυρτος· πληρωθεῖσα δὲ γίνεται πληροσέληνος, καὶ πανσέληνος, καὶ διχόμηνις· πεντεκαιδεκαταία γάρ ἐστι πληρωθεῖσα· ὅ ἐστιν ἥμισυ μηνὸς, διχαζομένων τῶν λ' ἡμερῶν. Καὶ πάλιν αὖ ἀπὸ τῆς πανσελήνου ἄρχεται μειοῦσθαι, καὶ γίνεται πρῶτον ἀμφίκυρτος, εἶτα διχόμηνις, εἶτα μηνοειδής. Ἄξιον δὲ ζητῆσαι τί δήποτε ἐπὶ τοῦ φωτὸς τῆς σελη-

A majorem faciunt. Eumdem contrario stellis inerrantibus ac proprio motu ab occasu in ortum ferri volunt; interim dum ab inerrantium sphæra ab ortivis partibus in occiduas rapitur, ut his versibus testatur Euripides :

Ostenso enim astrorum contrario motu,
Populos servavi, et tyrannus consedi.

Nam Atreus contrarium motum planetarum reperit, ut et solis ab ortu tendentis ad occasum. Etenim quemadmodum si formica in exteriore rotæ ambitu contraria atque illa progressione ab occasu moveatur in orientem, accidet id quidem, uti rotæ circuitione ab oriente rapiatur occasum versus : suopte vero motu ab occasu in ortum. At nos proprium illius motum, quod lentissimus sit, ægre discernimus. B Ob id oculos nostros effugit formicæ progressio, quod sit conversio illa rotæ citatior. Eodem modo et de sole cogitandum est, ut is formicæ instar sit, cœlum rotæ. Quod adeo in sphærâ ipsa demonstrari potest. Nam si concipiamus animo primum Arietem exoriri, in eoque versari solem, post 30 dies ab Ariete transitum ab illo factum invenimus ad Taurum, qui ab Ariete proximus est. Igitur ab occiduis partibus ad orientales, non contra ab orientalibus ad occiduas illum cieri deprehendimus. Quocirca dubium non est, moveri ipsum, ferrique proprio motu ab occiduis partibus in orientales.

C

83 *De luna.*

21. Sunt qui lunam esse funditus negent. Alii terrenis exhalationibus constare putant; quidam ex igne; alii ex aere; nonnulli ex elementis quatuor exsistere; aliqui terram ignitam, solidam, et igne circumfusam esse sentiunt. Ad hæc aliam in ea regionem ad habitandum inesse, cum fluviis et cæteris, quæ in terra videntur. Indeque Nemees illum leonem delapsum esse fabulati sunt. Empedocles avulsam hanc a sole partem esse docuit. Figuram habet, ut quidam rati sunt, sphæræ, ut alii, disci similem. Deficit mense quolibet : quod Heraclitus, similiter atque in sole, fieri putat inversa splendente forma. Alii cavo illo circinatoque D ore, per quod lumen emittitur, obstructo ; quidam tunc accidere censent, cum circa terræ conum versatur occidens. Communis est opinio, id tum fieri, cum ex diametro soli est obversa. Hoc vero singulis mensibus evenit. Differt autem ab ortu lunæ nativitas. Quippe post tres quatuorve, quam est nata, dies apparet, non simul atque nata est. Cum oritur, non completum habet lucis orbem, sed falcatum. Exinde ad dimidium aucta, semiplena fit. Ubi besse collustrata est, ἀμφίκυρτος, id est gibbosa nominatur; absoluto jam orbe plena luna dicitur, et plenilunium ; quod decimo quinto die accidit, hoc est dimidio mense, tricenis diebus bifariam partitis. Post id tempus minui incipit : ac primum dimidiato orbe major, tum dimidia fit,

inde falcata. Hic non absurde quæritur qua de causa tot in luna species accidant. Respondent aliqui, cum circa terræ conum exsistit, id ei contingere. Velut si quis montem conscendens in ejus vertice consistat, totus e longinquo prospici poterit. Idem si ad partem alteram descenderit, iis, qui pone ipsum erunt, non jam totus apparebit; sed præter pedes primo reliquum corpus, tum paulatim magis magisque demittens sese videri totus desinet. Non secus in luna fieri censent; plena ut alias cernatur, alias parte sui lucida, cum est in cono terræ: non quod minuatur ipsa, sed quod nobis ita videatur. Verum qui speculi similem eam esse dicunt, defectiones ipsam experiri sentiunt; quibus efficitur ut interdum plena cernatur, alias lucis indiga. Quemadmodum qui sumpto speculo imaginis refractæ speciem in eo contueri velit, illud sibi ex adverso collocat. Ita quippe totum in eo vultum suum aspiciet; sin speculum ex obliquo respexerit, prout erit obliquatio, declinatioque speculi, bessem, aut semissem, aut exiguam aliquam vultus sui partem refractam videbit, pro eo quod speculum declinet. Eadem et lunæ ratio est. Huic opinioni subscripsisse putes Aratum, cum ita loquitur:

Semper aliunde alias declinans facies,

alludens ad speculi similitudinem. Sphæricæ figuræ esse mundum jam diximus, quem in orbem extrinsecus amplectitur cœlum; terra autem in medio sita, centri atque puncti rationem obtinet. Inter hanc cœlumque interjecta sunt æther, aer et aqua, sphærarum more invicem conserta. Mundum porro κόσμον ab ordine ac dispositione veteres appellarunt; sic Homerus:

Ordinare equos, et viros clypeatos;

item:

Cœterum ubi ordinati sunt cum ducibus singuli,

instructionem hoc verbo significans. Nam æther ἀπὸ τοῦ αἴθειν, quod est *ardere*, dicitur; est enim igneus, sive a verbo θεῖν, *currere* et incitate ferri, quoniam assidue circumagitur. Aer ab eo quod est ἄειν, hoc est flare, nomen accipit. Cœlum unde vocatum sit, paulo ante meminimus.

Hic a nonnullis quæritur, cur cum ignitæ sint stellæ, nequaquam nos suis ardoribus exurant. Respondemus, supra terram illas esse quidem, sed obscurari solis radiis, et hebetari. Quocirca sæpenumero de die, cum sol deficit, stellas intuemur. Rursus quæritur, si infixæ sunt cœlo stellæ, cur noctu et interdiu labi eas e cœlo videamus. Cui sic occurrimus: non ipsas cadere stellas, sed splendorem quemdam ex illis profluere; atque ut ventilati, aut agitati carbones coruscant magis ac scintillas evibrant, ita stellæ obscuræ sunt inter-

A νης ταῦτα τὰ σχήματα γίνεται. Πρὸς δὴ τοῦτο οἱ μὲν λέγουσι περὶ τὸν κῶνον αὐτὴν γινομένην τῆς γῆς τοῦτο πάσχειν. Ὥσπερ γὰρ εἴ τις εἰς ὄρος ἀναβαίη, καὶ ἐπὶ ἄκρου αὐτοῦ σταίη, ὅλος φαίνεται τοῖς ἄπωθεν οὖσι· κατιὼν δὲ ἐπὶ τὸ ἕτερον μέρος, τοῖς κατόπιν αὐτοῦ οὐκ ἔτι ὅλος φαίνεται· ἀλλὰ περὶ [a] τοὺς πόδας ἐφάνη ἐκεῖ· ἢ ἔτι μᾶλλον κατιὼν κατὰ βραχὺ, ἕως οὗ ὅλος ἀφανὴς γένηται· οὕτω φασὶ καὶ τὴν σελήνην ποτὲ μὲν πλήρη φαίνεσθαι, ποτὲ δὲ ἐκ μέρους, περὶ τὸν κῶνον γινομένην τῆς γῆς, οὐχὶ μειουμένην αὐτὴν, ἀλλ' ἡμῖν οὕτω φαινομένην. Οἱ δὲ λέγοντες αὐτὴν κατόπτρῳ παραπλησίαν εἶναι, ἐκλείψεις λέγουσι γίνεσθαι αὐτῆς, αἳ τοῦ ποτὲ μὲν πλήρη φαίνεσθαι αὐτὴν αἴτιαι γίνονται, ποτὲ δὲ ἐνδεᾶ φωτὸς εἶναι· ὥσπερ γὰρ εἰ κάτοπτρον λαβών τις ἐθέλοι τὴν ἀπ' B αὐτοῦ ἀντανάκλασιν τοῦ εἰδώλου θεάσασθαι, ἐξ ἐναντίας τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν θέσιν τοῦ κατόπτρου ποιήσεται· τοῦτο γὰρ ποιήσας, ὅλον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεάσεται ἐν τῷ κατόπτρῳ· εἰ δὲ πλαγιάσειε τὸ κάτοπτρον, πρὸς τὸν πλαγιασμὸν καὶ τὴν ἔγκλισιν τοῦ κατόπτρου ἢ τὸ δίμοιρον, ἢ τὸ ἥμισυ, ἢ βραχύ τι μέρος τούτου θεάσεται ἀνταναχλώμενον τοῦ προσώπου αὐτοῦ, τοῦ κατόπτρου ἐκκλινομένου· οὕτως καὶ ἐπὶ τῆς σελήνης. Ταύτῃ τῇ δόξῃ ἔοικεν Ἄρατος ἀκολουθεῖν· φησὶ γάρ·

Αἰεὶ δ' ἄλλοθεν ἄλλα παρεκκλίνουσα πρόσωπα,

τὸ τοῦ κατόπτρου παράδειγμα αἰνιττόμενος. Προείρηται δὲ ὁ κόσμος σφαίρας ἔχειν σχῆμα· ἔξωθεν μὲν κυκλοτερῶς περικείμενον ἔχων τὸν οὐρανὸν, μεσαιC τάτην δὲ τὴν γῆν, κέντρου καὶ σημείου τάξιν ἐπέχουσαν· μεταξὺ δὲ αὐτῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ αἰθέρα τε αὐτὸν εἶναι, καὶ ἀέρα, καὶ ὕδωρ σφαιρικῶς ὑπ' ἀλλήλων ἐχόμενα. Κόσμον δὲ τὴν τῶν ὅλων σύστασιν παρὰ τὴν διακόσμησιν καὶ εὐταξίαν ἐκάλεσαν οἱ παλαιοί· ὡς καὶ Ὅμηρος·

Κοσμῆσαι ἵππους τε καὶ ἄνδρας ἀσπιδιώτας·

καὶ πάλιν·

Αὐτὰρ ἐπεὶ κόσμηθεν ἅμ' ἡγεμόνεσσιν ἕκαστοι,

τὴν εὐταξίαν λέγων. Αἰθὴρ δὲ λέγεται ἀπὸ τοῦ αἴθειν· πυρώδης γάρ ἐστιν· ἢ ἀπὸ τοῦ ἀεὶ θεῖν καὶ ὁρμᾷν· ἐπειδὴ ἀεὶ περιφέρεται. Ἀὴρ δὲ ἀπὸ τοῦ ἄειν· ἄειν γὰρ τὸ πνεῖν. Οὐρανὸς δὲ ὅθεν ἐκλήθη, D προείρηται.

Ζητοῦσι δέ τινες, εἰ πυρώδεις εἰσὶν οἱ ἀστέρες, πῶς οὐ καίειν ἡμᾶς φαίνονται. Λέγομεν οὖν, ὡς εἰσὶ μὲν ὑπὲρ γῆς· καταυγάζονται δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, καὶ ἀμαυροῦνται. Ἐν γοῦν ἐκλείψεσι τοῦ ἡλίου πολλάκις ἀστέρες ὤφθησαν ἐν ἡμέρᾳ. Καὶ πάλιν ζητεῖται, εἰ ἐμπεπήγασι τῷ οὐρανῷ οἱ ἀστέρες, πῶς ὁρῶμεν ἐνίοτε νυκτὸς καὶ ἡμέρας καταφερομένους ἀστέρας. Φαμὲν δὲ, ὅτι οὐκ αὐτοὶ καταπίπτουσιν, ἀλλὰ φῶς τι ἐξ αὐτῶν ἀποῤῥεῖ· καὶ ὥσπερ οἱ ἄνθρακες ῥιπιζόμενοι, ἢ κινούμενοι λαμπρότεροι γίνονται, καὶ σπινθῆρας ἀποπέμπουσι· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ ἀστέρες

[a] *f.* παρά.

ποτὲ μὲν ἀμυδροὶ, ποτὲ δὲ φαιδροὶ γίνονται· ἔσθ' A ὅτε δὲ καὶ φῶς ἐξ αὐτῶν ἐκπέμπουσι.

Σχήματος τοίνυν σφαιρικοῦ περὶ τὸν κόσμον ὄντος, καὶ τῆς γῆς ἐν μέσῳ κέντρου τάξιν ἐπεχούσης, ὁ ἀπὸ τῆς περιφερείας τῆς σφαίρας τοῦ κέντρου αὐτῆς διήκων ἐπὶ τὴν περιφέρειαν ἄξων καλεῖται, περὶ ὃν στρέφεται ἡ σφαῖρα ἤτοι ἀφ' ἑαυτῆς, ἢ ὑφ' ἑτέρου κινουμένη. Ἀμφοτέραις γὰρ ταῖς δόξαις ὁ Πλάτων ἐν τῷ *Πολιτικῷ* κέχρηται.

Περὶ κύκλων, καὶ ὅτι ια'.

κβ'. Κύκλοι δέ εἰσιν ια'· ἔξωθεν μὲν τῆς σφαίρας δύο μέγιστοι, ὅ τε ὁρίζων καὶ ὁ μεσημβρινός· λοξοὶ δὲ δύο μέγιστοι, καὶ τοῖς προτέροις ἴσοι, ὁ ζωδιακὸς καὶ ὁ γαλαξίας· κόλουροι δὲ δύο καὶ αὐτοὶ μέγιστοι· παράλληλοι δὲ πέντε, ὧν ὁ μέσος κατὰ μέγεθος ἴσος B τοῖς προειρημένοις. Ὥστε ὁρίζων καὶ ὁ μεσημβρινὸς ἴσοι εἰσὶ, διότι διὰ τοῦ κέντρου τέμνουσι τὴν σφαῖραν. Ῥητέον δὲ περὶ ἑκάστου.

Λέγεται δὲ ὁρίζων, διότι ὁρίζει τὸ ὑπὸ γῆν καὶ ὑπὲρ γῆν ἡμισφαίριον. Περὶ γὰρ τὴν σφαῖραν ἔξωθεν ὢν, τάξιν ἔχει τοῦ Ὠκεανοῦ, ὃς ἔξωθεν περικλύζει τὴν γῆν· ἀφ' οὗ ἀνατέλλειν, καὶ εἰς ὃν δύνειν δοκεῖ τὰ ἄστρα. Ὅθεν καὶ Νεοπτόλεμος ὁ Παριανὸς ἐν τῇ *Τριχθονίᾳ* φησί·

... *τῷ πᾶσα περίῤῥυτος ἐνδέδεται χθών.*

Ὅθεν καὶ Ἄρατος Ὠκεανὸν αὐτὸν καλεῖ διά τε τούτων καὶ ἄλλων·

Αὐτὰρ ὅγ' Ὠκεανοῦ τόσσον παραμείβεται ὕδωρ,
Ὅσσον ἀπ' Αἰγοκερῆος ἀνερχομένοιο μάλιστα
Καρκῖνον εἰς ἀνιόντα. C

Εἰκὸς δὲ αὐτὸν ἐξ Ὁμήρου τὴν ἀφορμὴν ἔχειν, λέγοντος,

Ἐν δ' ἔπεσ' Ὠκεανῷ λαμπρὸν φάος ἠελίοιο,
Ἕλκον νύκτα μέλαιναν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν·

καὶ,

Ἠέλιος δ' ἀνόρουσε λιπὼν περικαλλέα λίμνην.

Φιλόσοφοι δὲ καὶ γεωμέτραι ὁρίζοντα αὐτὸν καλοῦσιν, οἶδε δὲ καὶ Ἄρατος αὐτὸν ὁρίζοντα τὰ δύο ἡμισφαίρια· φησὶ γάρ·

... *ἧχί περ ἄκραι*
Μίσγονται δύσιές τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλῃσιν.

Τὸν δὲ ὁρίζοντα καὶ μεσημβρινὸν ἐντὸς εἶναι τῆς σφαίρας τῶν ὅλων νοητέον. Οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων αὐ- D τῆς ἐστιν ἐκτός. Ὑπὲρ δὲ τοῦ παρακολουθῆσαι ἡμᾶς, ἐκτὸς εἶναι λέγονται εἰς τὸ ἐντὸς τῆς σφαίρας πέρας.

Ὁ δὲ μεσημβρινὸς παρελήφθη, ἵνα τὰ ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς δύσεως δεικνύῃ, καὶ ἵνα μάθωμεν, ὅτι κατὰ τοῦτον γινόμενος ὁ ἥλιος καὶ τὰ λοιπὰ ἄστρα ὑπὲρ γῆς μεσουρανεῖ· καὶ ὁ χρόνος οὗτός ἐστι μεσημβρία, μεσημερία τις οὖσα. Τοὺς δὲ λοξοὺς οἱ μὲν αἰσθητοὺς, οἱ δὲ πλείους τὸν γαλαξίαν μόνον εἶναι βούλονται· τοὺς δὲ λοιποὺς πάντας νοητούς.

Πόσον τὸ πλάτος τοῦ ζωδιακοῦ.

κγ'. Ὁ δὲ ζωδιακὸς λοξὸς ὢν περιφέρειαν ἔχει μεγίστην, διὰ τοῦ κέντρου τῆς σφαίρας τὴν περιγραφὴν

dum, alias splendent; nonnunquam lumen ex sese jaculantur.

21. Jam vero, quoniam mundus sphærica figura præditus est, et in ejus medio centri locum occupat terra; axis in ea vocatur linea, quæ a sphæræ ambitu trajecta per centrum ad ambitum pertinet; quem circum sphæra volvitur, sive per sese, sive alterius impulsu. Nam utraque sententia exstat apud Platonem in *Politico*.

De circulis sphæræ, qui sunt numero XI.

22. Undecim sunt circuli, quorum maximi duo sunt extra sphæram, horizon et meridianus; obliqui sunt duo maximi, superioribus æquales, zodiacus et lacteus. Coluri duo sunt maximi et ipsi, paralleli quinque; quorum medius æqualis est omnibus iis quos recensuimus. Horizon ergo et meridianus æquales sunt, quoniam per centrum dividunt sphæram. Atque ut de singulis agatur.

Horizon inde dictus est quod hemisphærium supra terram ab eo quod subter est, separat. Nam cum extrinsecus sphæræ circumpositus sit, velut Oceanus est circumquaque terram alluens, e quo stellæ nobis oriri, et in eum occidere videntur. Hinc Neoptolemus Parianus in *Trichthonia*:

.... *cui tota circumflua illigatur terra.*

Unde Aratus etiam Oceanum appellat hunc circulum cum in aliis, tum in istis versibus:

Porro iste Oceani tantum supereminet undam,
Quantum interest a Capricorno ascendente maxime
Cancrum ad assurgentem.

Quod ex Homero expressisse videtur, cujus hæc verba sunt:

Incidit Oceano fax lucida solis,
Trahens noctem nigram super almam terram.

Item,

Sol exortus est relinquens præclarum lacum.

At philosophi et geometræ horizontem illum vocant, quem Aratus hemisphæria duo partiri memorat, cum ait:

.... *ubi extremi*
Miscentur occasus, et ortus invicem.

Præterea cogitandum est horizontem ac meridianum intra sphæram esse. Nam nulla res extra ipsam est. Sed ut animo capere possimus, extra esse finguntur, et interiorem sphæram circumscribere.

Meridianus ad hoc assumitur, ut orientalem mundi partem ab occidua secernat, tum ut intelligamus solem ac reliqua sidera, cum ad illum pervenerunt, medium supra terram obtinere cœlum. Quod tempus μεσημβρίαν appellamus, id est meridiem, quasi μεσημερίαν. Obliquos circulos quidam aspectabiles omnes esse volunt; alii soli hoc lacteo tribuunt; cæteros aiunt intelligentia sola constare.

De zodiaci latitudine.

23. Zodiacus circulus obliquus maximum habet ambitum, isque a sphæræ centro describitur. Hujus

latitudo intervallo definitur quod a Capricorno ad Cancrum pertinet. Hoc spatium exprimere voluit Aratus his versibus:

Cæterum hic Oceani tantum supereminet undam,
Quantum est a Capricorno ascendente maxime
Ad assurgentem Cancrum.

Per hunc circulum commeare videntur planetæ septem sub tribus lineis. Qui quidem exprimitur in sphæra, ut itineris planetarum latitudinem agnoscamus. Nam planetæ quinque non una in linea circumferuntur. Quid igitur causæ est cur non duo circuli circuitus illius, sed tres in zodiaco descripti sunt? Nimirum quod quinque illi, quos diximus, planetæ latum id omne spatium, quod circulis duobus includitur, obeundo peragrant: sol autem non tantum ad dextram aut lævam deflectit, quantum illi quinque, sed inter duos istos limitaneos circulos medius movetur. Ob id heliacus ab hujus doctrinæ peritis appellatur; aut eclipticus, quod in eo solis eclipses accidant. Latum hunc circulum zodiacum ab duodecim signis nominant: quæ sunt, Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, Pisces. Quæ et idola vocantur, ut ab Arato:

Contra atque idola duodecim volvuntur.

85 Sed quæri non immerito potest, cur cum Cassiepea, et Andromeda, et alia simulacra composita sint e stellis, sola duodecim ζώδια nuncupentur, astra vero cætera. An quod plura in illo circulo quam alibi, sunt animalia, ideo zodia dicuntur? Sunt enim in sideribus reliquis, quæ non sunt ζώδια, hoc est animalium simulacra. An quia genethliaci hominum geneses, ac vitæ mortisque fatales exitus ex iis et discurrentibus per ea planetis inquirunt? an quia per eumdem circulum, eaque signa planetæ circuitus suos obeunt, nec a zodiaco digrediuntur? Sunt autem planetæ omnes animalia quædam, quod suapte sponte moveantur. Planetæ autem ab errore et vagatione dicuntur. Interdum etiam circulum istum ἄλησιν, id est *evagationem solis* appellant, ut Aratus:

Partim vero boreæ et evagationis solis
In medio sparguntur.

Hujus circuli summa est magnitudo. Cujus dimidia para sub terra latet. Ideoque sex perpetuo supra terram interdiu eminent signa, totidemque nocte sub terram condita sunt. Quod Aratus his verbis aperit:

Sex perpetuo occidunt duodecimæ partes circuli.

Sic enim dodecatemoria signorum nominat. Nolo hic me quispiam interpellet, objiciatque: Si diebus singulis supra infraque terram par signorum numerus exsistat, cur non æquales sunt invicem dies? Nam hac de re tum agemus, cum de ortu cujuslibet signi verba faciemus.

[s] f. ζώδια.

A ἔχων. Πλάτος δὲ ἔχει τῆς θέσεως τὸ ἀπὸ Αἰγοκέρωτος μέχρι Καρκίνου διάστημα. Τοῦτο τὸ πλάτος δηλῶσαι βουλόμενος Ἄρατός φησιν·

Αὐτὰρ δγ' Ὠκεανοῦ τόσσον παραμείβεται ὕδωρ,
Ὅσσον ἀπ' Αἰγοκερῆος ἀνερχομένοιο μάλιστα,
Καρκίνον εἰς ἀνιόντα.

Δοκοῦσι δὲ δι' αὐτοῦ φέρεσθαι οἱ ἑπτὰ πλάνητες ἐπὶ τριῶν γραμμῶν. Δείκνυται δὲ ἐπὶ τῆς σφαίρας, ἵνα νοῶμεν τὸ πλάτος τῆς πορείας τῶν πλανήτων, καὶ ἡλίου, καὶ σελήνης· ἐπειδὴ οἱ πέντε μὴ ἐπὶ μιᾶς γραμμῆς ποιοῦνται τὴν περιφοράν. Τί οὖν δήποτε οὐ δύο κύκλοι, ἀλλὰ τρεῖς ἐσημειώσαντο ἐπὶ τῆς περιφορᾶς τὸν ζωδιακὸν κύκλον; Διότι οἱ προειρημένοι πέντε ἀστέρες τὸ μεταξὺ τῶν δύο κύκλων πλάτος περιφέρονται· ὁ δὲ ἥλιος οὐ τοσοῦτον παραβαίνει ἐπὶ
B τὰ δεξιὰ καὶ εὐώνυμα, ὅσον οἱ πέντε· ἀλλὰ τῶν τριῶν τούτων κύκλων, τῶν τὸ πλάτος τοῦ ζωδιακοῦ δεικνύντων ἡμῖν, κατὰ τὸν μέσον ὁ ἥλιος φέρεται. Διὸ καὶ ἡλιακὸς ὑπὸ τῶν ταῦτα δεινῶν προσηγόρευται, καὶ ἐκλειπτικός· ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ αἱ ἡλιακαὶ ἐκλείψεις γίνονται. Τὸν δὲ προειρημένον πλατὺν κύκλον ζωδιακὸν καλοῦμεν ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῷ ιβ' ζωδίων· ἅ ἐστι Κριός, Ταῦρος, Δίδυμοι, Καρκίνος, Λέων, Παρθένος, Ζυγός, Σκορπίος, Τοξότης, Αἰγόκερως, Ὑδροχόος, Ἰχθύες· καλεῖται δὲ καὶ εἴδωλα· ὡς καὶ Ἄρατος·

Ἔμπαλιν εἰδώλοις δυοκαίδεκα δινεύονται.

Ἄξιον δὲ ζητῆσαι, τί δήποτε τῆς Κασσιεπείας καὶ Ἀνδρομέδας, καὶ τῶν ἄλλων εἰδώλων ἐξ ἀστέρων συγκειμένων, τὰ ιβ' μόνον ζώδια, τὰ δὲ λοιπὰ ἄστρα
C καλεῖται. Μήποτε οὖν ἀπὸ τῶν πλεοναζόντων ἐν τῷ κύκλῳ ζῶα [s] λέγεται; ἔστι γὰρ ἐν τοῖς λοιποῖς ἄστροις, ἃ μή ἐστι ζώδια, τουτέστι ζώων εἴδωλα· ἢ πάλιν ὅτι οἱ γενεσιαλόγοι τὰς γενέσεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ περὶ ζωῆς καὶ θανάτου, πρὸς ταῦτα σκοποῦσι, καὶ τοὺς περὶ αὐτὰ διερχομένους πλάνητας· ἢ ὅτι περὶ τὸν κύκλον, καὶ περὶ αὐτὰ οἱ ἑπτὰ πλάνητες περιφέρονται, οὐχ ὑπερβάλλουσι τὸν ζωδιακὸν κύκλον. Ζῶα δέ εἰσι καὶ οὗτοι οἱ ἑπτὰ πλάνητες, τῷ αὐτοκίνητοι εἶναι· πλάνητες δὲ καλοῦνται παρὰ τὴν ἄλην τὴν καὶ πλάνην. Ἔστι δ' ὅτε τοῦτον τὸν κύκλον καὶ « ἄλησιν » ὀνομάζουσιν « ἡλίου· » ὡς καὶ Ἄρατος·

Καὶ τὰ μὲν οὖν βορέω, καὶ ἀλήσιος ἠελίοιο
D *Μεσσηγὺς κέχυται....*

Ἔχει δὲ οὗτος ὁ κύκλος μέγεθος μέγιστον. Ἀεὶ δὲ τὸ ἥμισυ ὑπὸ γῆν ἔχει. Διὸ καὶ ἓξ ὑπὲρ γῆν ἀεὶ ἐν ἡμέρᾳ ἐστὶ ζώδια, καὶ ἓξ ὑπὸ γῆν ἐν νυκτί. Ἐπισημαίνεται δὲ τοῦτο καὶ Ἄρατος λέγων·

Ἓξ αἰεὶ δύνουσι δυωδεκάδες κύκλοιο.

Δυωδεκάδας γὰρ εἶπε τὰ δωδεκατημόρια τῶν ζωδίων. Μηδεὶς δὲ νῦν ὑποκρουέτω λέγων· Εἰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπὲρ γῆν καὶ ὑπὸ γῆν ἴσα γίνεται ζώδια, πῶς οὐχ ἴσαι εἰσὶν αἱ ἡμέραι ἀλλήλαις ἀεί; Ἐροῦμεν γὰρ περὶ τούτου, ὅταν περὶ ἀνατολῆς ἑκάστου ζωδίου λέγωμεν.

Τούτου τοῦ κύκλου τοῦ ζῳδιακοῦ τὸ μὲν βορειότερον μέρος ἐφάπτεται τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ κατὰ τὸν Καρκίνον, τὸ δὲ νοτιώτερον τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ κατὰ τὸν Αἰγοκέρωτα· τοῦ δὲ μεσαιτάτου τοῦ ἰσημερινοῦ κατὰ δύο μέρη, καὶ δύο ζῴδια, κατά τε Κριὸν καὶ τὰς Χηλάς· καὶ δὴ τέμνει τὸν ἰσημερινὸν, καὶ τέμνεται ὑπ' αὐτοῦ. Ὅτε τοίνυν ἐπὶ τὰ βορειότερα ἀπὸ τῶν νοτιωτέρων ὑψοῦται ὁ ἥλιος, μέχρι Καρκίνου γίνεται. Διὸ καὶ θερμὸς ἡμῖν ὑποπίπτει, ἅτε πλησίον ἡμῶν ὤν. Ἐπέκεινα δὲ Καρκίνου οὐχ ὑψοῦται· ἀλλὰ προσιὼν ἐνταῦθα τρέπεται ἐπὶ τὰ νότια· καὶ καλεῖται θερινὴ τροπὴ τὸ ἐν τῷ Καρκίνῳ ὕψος τοῦ ἡλίου. Βούλονται δὲ τροπὴν αὐτὸν ποιεῖσθαι οἱ μὲν περὶ τὰς ἀρχὰς, οἱ δὲ περὶ ὀγδόην μοῖραν, οἱ δὲ περὶ ιβ', οἱ δὲ περὶ ιε' τοῦ Καρκίνου. Κατιὼν δὲ ἐπὶ τὰ νότια ὁ ἥλιος, ἐπὰν κατὰ τοῦ ἰσημερινοῦ γένηται, τότε ἰσημερίαν ποιεῖ. Ποιεῖ δὲ τοῦτο δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ· ἐπειδὴ καὶ δὶς ἐφάπτεται τοῦ ἰσημερινοῦ. Καὶ ἡ μὲν καλεῖται ἐαρινὴ, ἡ δὲ μετοπωρινὴ ἰσημερία· ἐαρινὴ μὲν ἐν Κριῷ, ὅτε ἐφάπτεται τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου· μετοπωρινὴ δὲ, ὅτε γίνεται ἐν Χηλαῖς, πάλιν ἐφαπτόμενος τοῦ ἰσημερινοῦ. Ἀπὸ δὲ Χηλῶν κάτεισι νοτιώτερος ἕως Αἰγοκέρωτος· τότε δὲ ἐφάπτεται ὁ ζῳδιακὸς τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ, καὶ ὁ ἥλιος πάλιν ἀπὸ τῶν ταπεινῶν ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα τρέπεται· καὶ καλεῖται τροπὴ ἡλίου ἡ ἀπὸ ταπεινοτέρου ἐπὶ τὸ ὑψηλότερον πορεία. Ποτὲ δὲ Αἰγύπτιοι ἀπὸ Καρκίνου ἐπὶ Αἰγοκέρωτα τὸν ἥλιον κατιόντα ὁρῶντες, καὶ ἐκ μακροτέρων σμικρύνοντα τὰς ἡμέρας, ἐπένθουν, εὐλαβούμενοι μὴ καταβραχὺ καταλίπῃ αὐτοὺς ὁ ἥλιος· καὶ ἔστιν ὁ καιρὸς οὗτος ὁ παρ' αὐτοῖς τῶν καλουμένων Ἰσίων. Ἐπεὶ δὲ πάλιν ἀναβαίνειν ἤρξατο, καὶ μακροτέρας ποιεῖν τὰς ἡμέρας, τηνικαῦτα λευχειμονήσαντες ἐστεφανηφόρησαν. Οὗτος ὁ κύκλος, εἰ διαιρεθείη εἰς ὀκτὼ μέρη, τέσσαρα μὲν ἕξει ὑπὲρ γῆν, τὰ δὲ ἕτερα τέσσαρα ὑπὸ γῆν. Ὥστε ἴσον ἔχει ἀπὸ γῆν, καὶ ἴσον ὑπὲρ γῆν. Τέμνει δὲ τὸν ἰσημερινὸν, καὶ τέμνεται ὑπ' αὐτοῦ.

Περὶ τοῦ γαλαξίου.

κδ'. Ὁ δὲ γαλαξίας εἴρηται μὲν, ὡς ἔστιν ὁρατὸς, καὶ μόνος ἐπὶ τῆς σφαίρας αἰσθητὸς, τῶν ἄλλων ὄντων νοητῶν. Περὶ δὲ τούτου φησὶν Ἐρατοσθένης ἐν τῷ *Καταμερισμῷ* μυθικώτερον τὸν γαλαξίαν κύκλον γεγονέναι ἐκ τοῦ τῆς Ἥρας γάλακτος. Τοῦ γὰρ Ἡρακλέους ἔτι βρέφους ὄντος, καὶ τὸν μαστὸν τῆς Ἥρας ἐπισπασαμένου σφοδρότερον, ἐκείνην ἀντισπάσαι· καὶ οὕτω περιχυθέντος τοῦ γάλακτος, κύκλον γενέσθαι, παγέντος. Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἑρμοῦ λέγει γεγενῆσθαι Ἐρατοσθένης, ὡς ἄρα ὁ Ἑρμῆς τοῦ μαστοῦ τῆς Ἥρας ἐσπάσατο. Ἄλλοι δὲ ἐκ τῆς συμβολῆς τῶν δύο ἡμισφαιρίων λέγουσι αὐτὸν γεγονέναι. Ἕτεροι δέ φασιν, ὧν ἐστι καὶ Οἰνοπίδης ὁ Χῖος, ὅτι πρότερον κατὰ τούτου ἐφέρετο ὁ ἥλιος, διὰ δὲ τὰ Θυέστεια δεῖπνα ἀπεστράφη, καὶ τὴν ἐναντίαν τούτῳ πεποίηται περιφορὰν, ἣν νῦν περιγράφει ὁ ζῳδιακός. Ἔστι δὲ μυθῶδες τοῦτο καὶ ψεῦδος. Τί γὰρ ἐροῦσιν οἱ ταῦτα λέγοντες περὶ τῆς σελήνης καὶ τῶν πέντε ἀστέρων; Οὐ γὰρ δὴ καὶ οὗτοι διὰ τὰ Θυέστεια δεῖπνα ἀπεστράφησαν. Ἄλλοι δὲ ἐκ μικρῶν πάνυ, καὶ

A Zodiaci circuli pars illa, quæ maxime vergit ad aquilonem, tropicum æstivum contingit in Cancro; quæ vero maxime est australis, hibernum tropicum tangit in Capricorno; medium amborum circulum æquinoctialem in duabus partibus, ac signis duobus, Ariete ac Libra. Quem eumdem circulum bifariam secat, et vicissim ab eo secatur. Igitur quando sol ab australibus partibus recedens boreales scandit, ad Cancrum usque pervenit. Propterea tunc nobis ardentior accidit, utpote propinquior. Ultra Cancrum non attollitur; sed eo cum accessit, ad austrum reflectitur; appellaturque conversio altitudo illa solis in Cancro. Hanc porro conversionem, sive solstitium alii initio Cancri fieri volunt; alii in octava parte; alii circa duodecimam; alii circa decimam quintam. B Inde sol in austrum delapsus, cum æquinoctialem attigit, æquinoctium facit; idque bis quotannis, toties enim æquinoctialem attingit. Horum alterum æquinoctium vernum; alterum autumnale dicitur. Vernum fit in Ariete, ubi circulum æquinoctialem tangit. Autumnale in Libra; ubi rursus eumdem circulum attingit. A Libra deinceps in austrum magis ac magis recedit, adusque Capricornum, ubi zodiacus tropicum hibernum contingit: ac sol rursus a dejectioribus mundi partibus ad altiores convertitur. Quæ quidem ab inferioribus ad ardua migratio, solis conversio dici solet. Ægyptii quondam solem videntes a Cancro ad Capricornum descendere, ac longiores contrahentem dies, lugere consueverant, veriti ne paulatim sol C eos relinqueret. Quod tempus incidebat in Isiorum festum. Simul atque vero conscendere cœperat, ac dierum spatia producere; tunc albati, coronatique prodibant. Postremo circulus iste si in octo partes tribuatur, harum supra terram quatuor emergent; reliquæ infra terram quatuor erunt occultæ. Ita ex æquo supra, infraque terram sese continet. Æquinoctialem autem secat, et ab eo vicissim secatur.

De lacteo circulo

24. Lacteum circulum solum ex omnibus, qui in sphæra sunt, aspectabilem esse, ac sensu percipi jam diximus; cum cæteri sola intelligentia constent. De hoc fabulatur Eratosthenes in eo libro, qui *Καταμερισμός*, id est *Partitio*, inscriptus est; D ex Junonis lacte ortum habuisse. Nam cum infans adhuc Hercules Junonis papillam vehementius exsugeret; eamque contra illa retraxisset, effusum esse lac, et **86** eo concrescente circulum esse factum; quod ipsum et Mercurio contigisse memoriæ prodit Eratosthenes, ut Junonis mammam traheret. Alii ex hemisphæriorum duorum commissura fieri censent. Alii, ut Œnopides Chius, asseverant, solem antea iter illac fecisse, donec propter Thyesteas epulas aversus, contrariam viam cœpit insistere, quam zodiacus modo describit. Sed hæc fabulosa sunt. Nam quid dicent qui ita sentiunt de luna, et quinque reliquis? Non enim ob Thyesteas dapes etiam isti sese reflexerunt. Sunt qui perexiguis ac crebris e stellis, quæ ob cœli a terra di-

stantiam coalescere videntur, confectum illum existimant: velut si quis minutis crebrisque salis micis aliquid inspergat. Sed nescio an non sit probabilius dictu, ex nubibus eum conflari sive condensationem aeris esse pellucentem, quæ circuli speciem habet. Hujus sane meminit Aratus his verbis :

Illud insigne, rotundum, lac ipsum nominant.

Lac enim ideo vocant, quod γαλαξίου, id est « lactei, » nomen versus ratio non admitteret. Cæterum a candore lactis ita nuncupatur. Est enim candidus et transparens. Qui sphæram, et zodiacum circulum, et æquinoctialem bifariam dividit, ab iisque mutuo dividitur, cum sit æqualis.

De quinque parallelis circulis.

25. Quinque sunt paralleli circuli : arcticus, qui ad aquilonem propius accedit, Ursas intra se et Draconem continens; et ei oppositus australis, quem antarcticum vocant. Tropicus æstivus post arcticum; hibernus tropicus post antarcticum. Quintus horum omnium medius est æquinoctialis, pari intervallo distans ab æstivo hibernoque tropico. Est autem arcticus minimorum unus, qui circa polum descripti sunt, medium ipsum, velut centrum, complectens, qui arcticus propter Ursas, quas comprehendit; et borealis, quod ad eam mundi partem vergit, appellatur: idem apparens dicitur, quod semper eminet, nec occidit unquam. Huic oppositus australis æqualem cum eo situm habet, atque australem continet polum; antarcticus autem ex eo nominatur, quod contra atque arcticus positus sit. Nam arcticus ad boream, iste ad austrum, situs est ; ille altissimus est in sphæra : hic maxime depressus. Ob id arcticus semper apparens est : alter apparet nunquam. Potest et antarctici nomen inde derivari, quod arctico ex æquo respondeat. Nam præpositio ἀντί, « æquale » significat; ut ἀντίθεος, id est « æqualis Deo, » famulus. Idem et australis vocatur, estque semper occultus.

Tropicus æstivus inter arcticum et æquinoctialem situs est, ac solstitium æstivum in se continet. Nam cum sol in Cancro versatur, ubi illum attigit, æstivum solstitium facit. Ideo solstitialis æstivus dicitur. Est autem ut arctico major, sic æquinoctiali minor. Ac si quis ipsum in octo partes secundum Aratum dividat, erunt quinque supra terram, tres infra. Verba Arati :

Quinque in cœlo versantur supra terram.
Tres in imo: æstatis autem in eo sunt conversiones;

quibus verbis ex octo partibus quinque illum habere supra terram, tres sub terra, significat. In hoc sphæræ situ, qui Hellesponti, Macedoniæ et Græciæ climati respondet, quando sol æstivum tropicum tenet, maximus dies horarum est 15; minima nox, 9; cum ubique noctis ac diei spatia simul sumpta

A πεπυκνωμένων, καὶ ἡμῖν δοκούντων ἡνῶσθαι, διὰ τὸ διάστημα τὸ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, ἀστέρων αὐτὸν εἶναί φασιν· ὡς εἴ τις ἁλσὶ λεπτοῖς τε καὶ πολλοῖς καταπάσειέ τι. Μήποτε μέντοι ἄμεινον αὐτὸν λέγειν ἐκ νεφῶν, ἢ πίλημά τι ἀέρος διαυγὲς εἶναι, κύκλου σχῆμα ἔχον. Μέμνηται δὲ αὐτοῦ καὶ Ἄρατος δι' ὧν φησιν·

Κεῖνο περίγληνον, τροχαλὸν, γάλα μιν καλέουσι.

Γάλα γὰρ αὐτὸν ὠνόμασε, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι αὐτὸ ἐντεθῆναι εἰς ἔπος τοῦ γαλαξίου τὸ ὄνομα. Λέγεται δὲ ἀπὸ τῆς χροιᾶς τοῦ γάλακτος οὕτω· λευκὸς γὰρ καὶ διαυγὴς φαίνεται. Τέμνει δὲ δίχα τὴν σφαῖραν, καὶ τὸν ζωδιακὸν κύκλον, καὶ ἰσημερινόν· καὶ τέμνεται ὑπ' αὐτῶν, ἴσος αὐτοῖς ὤν.

B *Περὶ τῶν πέντε παραλλήλων.*

κε'. Οἱ δὲ παράλληλοί εἰσι πέντε, ἀρκτικὸς, ὅς ἐστι βορειότερος, ἐντὸς ἔχων τὰς Ἄρκτους καὶ τὸν Δράκοντα· καὶ ὁ τούτῳ ἀντικείμενος νότιος, ὁ ἀνταρκτικὸς καλούμενος· ὁ [καὶ] θερινὸς τροπικὸς μετὰ τὸν ἀρκτικόν· καὶ ὁ χειμερινὸς τροπικὸς μετὰ τὸν ἀνταρκτικόν· μέσος δὲ τούτων πέμπτος ὁ ἰσημερινὸς, τοσοῦτον ἀπέχων τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ, ὅσον τοῦ χειμερινοῦ. Ἔστι δὲ ὁ ἀρκτικὸς τῶν ἐλαχίστων, καὶ περὶ τὸν βόρειον πόλον, ἐντὸς ἔχων μεσαίτατον τὸν πόλον ὡσπερεὶ κέντρον αὐτοῦ. Καλεῖται δὲ ἀρκτικὸς ἀπὸ τοῦ ἐντὸς ἔχειν τὰς Ἄρκτους· καὶ βόρειος, διὰ τὸ πρὸς βορέαν εἶναι ἀεί. Φανερὸς δέ ἐστι * διὰ τὸ ἀεὶ φαίνεσθαι, καὶ μὴ δύνειν. Ὁ δὲ τούτῳ ἀντικείμενος νότιος κατὰ τὴν θέσιν ἴσος μέν ἐστιν αὐτῷ, περιέχει δὲ τὸν νότιον C πόλον. Λέγεται δὲ ἀνταρκτικὸς ἀπὸ τοῦ ἐναντίως κεῖσθαι τῷ ἀρκτικῷ· ὁ μὲν γὰρ ἀρκτικὸς κατὰ βορέαν, οὗτος δὲ κατὰ νότον ἐστί. Καὶ ὁ μὲν ἀρκτικὸς κατὰ τὴν σφαῖραν ὑψηλότατός ἐστιν, ὁ δὲ ταπεινότατος. Διὸ ὁ μὲν ἀρκτικὸς ἀειφανής ἐστιν· οὗτος δὲ οὐ φαίνεται ἡμῖν. Ἢ ὅτι ἴσος ἐστὶ τῷ ἀρκτικῷ, τῆς ἀντὶ προθέσεως τὸ ἴσον σημαινούσης, ὡς ἐν τῷ « ἀντίθεον θεράποντα. » Καλεῖται δὲ ἀνταρκτικὸς καὶ νότιος. Ἔστι δὲ ἀεὶ ἀφανής.

Ὁ δὲ θερινὸς τροπικὸς κεῖται μεταξὺ τοῦ ἀρκτικοῦ καὶ τοῦ ἰσημερινοῦ. Ἔχει δὲ ἐν ἑαυτῷ τὰς θερινὰς τροπὰς τοῦ ἡλίου. Ὅτε γὰρ ὁ ἥλιος ἐν τῷ Καρκίνῳ γένηται, ἐφαψάμενος αὐτοῦ, τὴν θερινὴν ποιεῖ τροπήν. Διὸ καὶ θερινὸς τροπικὸς κέκληται. Ἔστι δὲ τοῦ D μὲν ἀρκτικοῦ μείζων· τοῦ δὲ ἰσημερινοῦ βραχύτερος. Εἰ δέ τις αὐτὸν διέλοι εἰς ὀκτὼ μέρη κατὰ τὸν Ἄρατον, ἔσται μὲν αὐτοῦ πέντε μὲν ὑπὲρ γῆν, τρία δὲ ὑπὸ γῆν. Φησὶ δὲ περὶ αὐτοῦ οὕτως Ἄρατος·

Πέντε μὲν ἔνδια στρέφεται καθ' ὑπέρτερα γαίης.
Τὰ τρία δ' ἐν περάτῃ· θέρεος δέ οἱ ἐντροπαί εἰσιν·

ἀπὸ τῶν ὀκτὼ μερῶν δηλῶν τὰ πέντε ὑπὲρ γῆν ἔχειν, τὰ δὲ τρία ὑπὸ γῆν. Κατὰ ταύτην τὴν θέσιν τῆς σφαίρας, ἥτις κατὰ τὸ κλίμα τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Μακεδονίας ἐστὶ, καὶ τῆς Ἑλλάδος, τοῦ ἡλίου γενομένου ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ, ἡ μεγίστη ἡμέρα ἐστὶν ὡρῶν ιε'· ἡ δὲ ἐλαχίστη ὡρῶν θ', πανταχοῦ τοῦ

* f. ἔστι.

A ἡμερονυκτίου κδ' ὡρῶν ὄντος. Εἰ ὑποστησόμεθα οὖν ἐν ταῖς θεριναῖς τροπαῖς, ὥσπερ εἴπομεν, ιε' ὡρῶν τὴν μεγίστην ἡμέραν εἶναι, ἀκόλουθόν ἐστι βραχυτάτην τότε νομίζειν εἶναι τὴν νύκτα. Τοῦτο δὲ δῆλον ἔκ τε ἄλλων, καὶ ἐξ ὧν Ἄρατός φησιν. Εἰ γὰρ τὸ ἡμερονύκτιόν ἐστιν εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν, εἰς η' δὲ μέρη τὸν θερινὸν τροπικὸν τέμνεσθαι δεῖ, ἕκαστον δὲ τμῆμα ὡρῶν γ'· τρὶς δὲ τὰ η' κδ'· εἰ τοίνυν ἀπὸ τῶν ὀκτὼ τούτων μερῶν πέντε ἐστὶν ὑπὲρ γῆν· ἕκαστον δὲ τρισὶν ὥραις περιδινεῖται· τρὶς [7] τὰ πέντε γίνεται ιε'· πεντεκαίδεκα ὡρῶν γίνεται περιφορά. Εἰ δὲ ὑπὸ γῆν τρία μέρη ἐστὶ τότε· ἕκαστον δὲ τῶν τριῶν τρισὶν ὥραις περιδινεῖται· τρὶς δὲ τὰ τρία ἐννέα ἐστί· δῆλον, ὅτι ἔσται ἡ νὺξ ὡρῶν θ'· ἥτις ἐλαχίστη ἐστὶν ἐν τούτῳ τῷ κλίματι.

B

Ὁ δὲ χειμερινὸς τροπικὸς κεῖται μεταξὺ τοῦ ἀνταρκτικοῦ καὶ τοῦ ἰσημερινοῦ, ἐναντίος τῷ θερινῷ τροπικῷ, ἴσος αὐτοῦ ὑπάρχων. Ἐφάπτεται δὲ αὐτοῦ ὁ ζωδιακὸς κύκλος κατὰ τὸν Αἰγοκέρωτα· καθ' ὃν γενόμενος ὁ ἥλιος ποιεῖται χειμερινὰς τροπάς. Ἐκεῖ γὰρ γενόμενος, παυσάμενος τῆς καθόδου, πάλιν ἀνωτέρω ἄνεισι· διὸ καὶ τροπὴ αὐτοῦ λέγεται ἡ ἀπὸ Αἰγοκέρωτος ἐπὶ Καρκίνον ἄνοδος. Χειμερινὸς δὲ ἐκλήθη, ὅτι ἐν αὐτῷ γενόμενος ὁ ἥλιος ἐν Αἰγοκέρωτι χειμῶνα ποιεῖ ἀκρότατον. Ἴσος δὲ ὢν οὗτος ὁ χειμερινὸς τροπικὸς τῷ θερινῷ τροπικῷ, ἐτμήθη εἰς μέρη η', καθάπερ ἐκεῖνος. Τοὐναντίον οὖν ἐκείνῳ ἕξει ἀπὸ τῶν η' μερῶν πέντε μὲν ὑπὸ γῆν, τρία δὲ ὑπὲρ γῆν· ὡς γίνεσθαι τὴν ἡμέραν τότε ἐλαχίστην, ὅτε ἐν Αἰγο- C κέρωτι γενόμενος ὁ ἥλιος ἐφάπτεται τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ· ἤτοι ὡρῶν θ'· τὴν δὲ νύκτα ὡρῶν ε' καὶ δέκα, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ θερινῷ τροπικῷ.

Ὁ δὲ ἰσημερινὸς, μεταξὺ τῶν πέντε παραλλήλων κείμενος, μείζων ἐστὶ τῶν ἄλλων τεσσάρων· ἐπειδὴ διὰ τοῦ κέντρου τὴν περιφέρειαν ἔχει. Ποιεῖ δὲ ἐν αὐτῷ ὁ ἥλιος τὰς προειρημένας δύο ἰσημερίας· ἐαρινὴν μὲν ἐν Κριῷ γενόμενος, μετοπωρινὴν δὲ ἐν Χηλαῖς. Ἰσημερινὸς δὲ λέγεται, ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ τὰς ἰσημερίας ποιεῖ ὁ ἥλιος. Τμηθεὶς δὲ εἰς η', τέσσαρα μὲν ὑπὲρ γῆν, τέσσαρα δὲ ὑπὸ γῆν ἕξει μέρη· καὶ ἔστιν ἴσος τῷ ζωδιακῷ καὶ τῷ γαλαξίᾳ.

Ἴσως δ' ἄν τις ζητήσειε, πῶς ἔφαμεν ἐν μὲν θεριναῖς τροπαῖς γενόμενον τὸν ἥλιον ιε' ὡρῶν τὴν ἡμέ- D ραν ποιεῖν· ἐν δὲ χειμεριναῖς θ', ὁπότε ἐν τοῖς μηχανικοῖς ὡρολογίοις, καὶ ὑδρολογίοις ἀεὶ ἡ ἡμέρα ιβ' ὡρῶν φαίνεται. Λέγομεν οὖν, ὅτι, ὥσπερ πᾶς ἄνθρωπος πέντε δακτύλων ἔχει τὴν χεῖρα, παῖς τε καὶ ἀνὴρ, οὐ μὴν ἴσους, ἀναλόγως καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὴν ταχυτῆτα ἔχειν φαμὲν τὰς ὥρας· καὶ μεγάλων μὲν μεγάλας, σμικρῶν δὲ σμικράς. Πρὸς οὖν τὰς χειμερινὰς ἡμέρας αἱ θεριναὶ μεγάλαι οὖσαι, ιε' ὥρας ἰσημερινῆς ἡμέρας διάστημα ἔχουσαι, εἰς ιβ' ἀναλόγως διῃρέθη [8]. Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ νυκτῶν μεγάλων, καὶ μικρῶν, καὶ ἡμερῶν [9] μικρῶν σκόπει.

horas quatuor et viginti colligant. Igitur si in æstivo solstitio sumatur, uti dictum est, longissimus dies horarum 15; consequens est brevissimam esse tunc noctem. Atque hoc cum aliunde manifestum est, tum ex iis, quæ Aratus explicat. Nam si diei et noctis intervallum horarum est viginti quatuor : ac tropicum circulum in partes octo dividere oportet; quarum quælibet trium est horarum : cum ter octo sint viginti quatuor; quoniam ex octo partibus quinque supra terram eminent, et unaquæque tribus horis volvitur : sunt autem quinquies ter quindecim : necesse est quindecim horarum diurnum solis esse motum. Quod si tunc quinque sunt partes infra terram; quarum quælibet trium horarum spatio cietur : cum sint ter tria novem; perspicuum est noctem horis constare novem; quæ est in illo tractu brevissima.

Hibernus tropicus inter antarcticum circulum et æquinoctialem positus est, contra atque tropicus æstivus, cui **87** est æqualis. Hunc zodiacus in Capricorno contingit : in quo sol hibernum solstitium efficit. Illuc enim ubi pervenit, non ultra descendit; sed ascendere rursus incipit; propterea conversio illius dicitur a Capricorno ad Cancrum ascensio. Jam hibernus ideo nominatur, quod cum ibi sol in Capricorno versatur, summam hiemem facit. Cum autem tropicus hibernus æstivo sit æqualis, similiter atque hic in partes octo dividitur. Sed contrario, quam ille, modo de partibus octo quinque infra terram, tres supra terram habet; ut tunc brevissima dies sit, cum sol Capricornum transiens hibernum tropicum attingit; horarum videlicet novem : nox autem horarum quindecim : perinde ac tropico æstivo accidit.

Æquinoctialis circulus medius inter parallelos quinque, quatuor reliquis major est, quod a centro ducatur ejus ambitus. In eo sol duo facit æquinoctia, quæ supra memoravi : vernum cum est in Ariete : autumnale autem, in Libra. Æquinoctialis ei nomen est, quoniam in ipso æquinoctia fiunt a sole. Hic si in partes octo tribuatur, quatuor supra terram erunt; infra totidem; estque zodiaco æqualis et lacteo circulo.

Roget aliquis cur dixerimus, solem in æstivo solstitio constitutum horarum quindecim facere diem; in hiberno, novem : cum tamen in mechanicis horologiis et hydrologiis dies perpetuo horis duodecim constare videatur. Huic ita respondemus, quemadmodum homo quilibet tam puer quam vir, quinos in manu digitos habet; non tamen æquales : eamdem plane in diebus ac noctibus magnitudinis ac celeritatis rationem horas habere : adeo ut magnarum magnæ sint; parvarum itidem parvæ. Igitur æstivi dies hibernis majores intervallo constant horarum 15 æquinoctialium, quæ in duodecim proportione dividuntur. Idem ergo majoribus ac minoribus de noctibus, et majoribus ac minoribus diebus est judicium.

[7] *f.* τρὶς δέ. [8] *f.* διῃρέθησαν. [9] *Deest* μεγάλων, καί.

Paralleli quinque circuli vocantur translata a linearum appellatione, quas geometræ parallelas vocant. Ejusmodi nominantur ab iis lineæ, quæ in eodem plano positæ nulla parte in se invicem inclinant. Sed nos facilitatis gratia ab eo quod consequens est eos explicemus. Parallelos itaque circulos esse dicimus eos, qui a circumferentia ad circumferentiam eamdem undequaque latitudinem habent; etsi non æqualis inter omnes interjecta latitudo sit.

De zonarum a se invicem distantia.

26. Atque ut horum intervalla cognoscamus, dividatur sphæra per centrum, sic ut paralleli bifariam secentur, velut eos coluri dividunt; sitque circulus ille partium 60 hemisphæria, ergo singula triginta partium erunt. Igitur ab horizonte ad borealem polum sex erit partium intervallum, totidem, quot triginta sunt in hemisphærio superiore. Tanta est enim eminentis poli ab horizonte distantia. Siquidem centri instar est borealis polus ad ambitum arctici circuli. In omni autem circulo rectæ omnes a centro ductæ ad ambitum æquales sunt invicem. Intervallum ab arctico circulo ad tropicum æstivum partium erit quinque: ab æstivo tropico ad æquinoctialem partium quatuor; ab æquinoctiali ad hibernum tropicum, itidem quatuor; ab hiberno tropico ad horizontem, partium quinque; ab horizonte ad polum australem, et semper occultum, partes erunt sex; ab eodem australi polo ad inferiorem ambitum circuli antarctici, sex partes; ab antarctico circulo in hemisphærio inferiore ad horizontem, et contactum ejus atque arctici circuli, eadem qua in superiori proportione, reliquæ sunt partes octodecim. Nonnulli sphæram per polos dividentes, velut per coluros, intervalla parallelorum in latum non in partes 60, sed in 360 distribuunt; quandoquidem annus 365 diebus constat. Aiunt ergo dimidium ejus, sive superius hemisphærium, partes obtinere 180; totidem inferius. Ex quibus ab horizonte ad boreum polum, et altiorem ambitum circuli arctici, partes sunt 38; a boreo polo ad arcticum circulum partes aliæ 38; ab arctico ad æstivum tropicum, partes 24; a tropico æstivo ad æquinoctialem, partes 24; ab æquinoctiali ad hibernum tropicum, partes 24; hinc ad antarcticum, qui horizontem contingit, aliæ partes 32. Hæ omnes simul collectæ fiunt 180. Sic infra terram eodem modo partes totidem 180 numerantur. Possumus et parallelos istos rectos nominare. Qui ob id assumuntur, ut boreales australesque partes per 88 eas facilius agnoscamus: tum etiam conversiones hibernas et æstivas, nec non æquinoctiales vernas et autumnales.

A Παράλληλοι δὲ ἐκλήθησαν οἱ ε' κύκλοι ἀπὸ τῶν παρὰ τοῖς γεωμέτραις παραλλήλων γραμμῶν. Παράλληλοι δὲ γραμμαὶ λέγονται παρ' αὐτοῖς αἱ ἐν τῷ αὐτῷ ἐπιπέδῳ οὖσαι, καὶ μὴ συμπίπτουσαι ἐπὶ μηδέτερα μέρη. Σαφηνείας δὲ ἕνεκα ἐκ τοῦ παρακολουθοῦντος εἴπωμεν. Φαμὲν οὖν, ὅτι παράλληλοί εἰσιν οἱ κύκλοι μεταξὺ ἀλλήλων ἀπὸ περιφερείας ἐπὶ περιφέρειαν τὸ ἴσον μὲν πλάτος ἔχοντες πανταχόθεν, οὐ μέντοι ἴσον καὶ τὸ πλάτος τὸ μεταξὺ αὐτῶν.

Περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλας τῶν ζωνῶν διαστάσεως.

κς'. Ἵνα δὲ καὶ τὰ μεταξὺ τούτων διαστήματα μάθωμεν, ἔστω τεμνομένη ἡ σφαῖρα διὰ τοῦ κέντρου αὐτῆς, ὥστε δίχα τέμνεσθαι τοὺς παραλλήλους, καθάπερ ὑπὸ τῶν κολούρων τέμνονται· καὶ ἔστω ὁ
B κύκλος οὗτος μοιρῶν ξ'. Ἕκαστον οὖν ἡμισφαίριον ἀνὰ λ' μοιρῶν ἕξει. Ἀπὸ τοίνυν τοῦ ὁρίζοντος ἐπὶ τὸν βόρειον πόλον ἓξ μοιρῶν ἔσται διάστημα τῶν ὑπὲρ γῆν τοῦ ἡμισφαιρίου λ' μοιρῶν· τοσοῦτον γὰρ ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος ἐπὶ τὸν βόρειον πόλον ἐστὶ τὸ ἔξαρμα. Ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ βορείου πόλου ἐπὶ τὴν ἄνω περιφέρειαν τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου κέντρου τάξιν ἔχει ὁ βόρειος πόλος· ἀπὸ δὲ τοῦ μέσου κέντρου παντὸς τοῦ κύκλου αἱ ἐκβαλλόμεναι εὐθεῖαι εἰς τὴν περιφέρειαν πᾶσαι ἴσαι ἀλλήλαις εἰσί. Τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου διάστημα ἐπὶ τὸν θερινὸν τροπικὸν ἔσται μοιρῶν ε'· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ ἐπὶ τὸν ἰσημερινὸν ἔσται μοιρῶν δ'· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ μέχρι τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ ἔσται τῶν ἴσων τεσσάρων· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ μέχρι τοῦ ὁρίζοντος
C μοιρῶν ε'· ἀπὸ δὲ τοῦ ὁρίζοντος ἐπὶ τὸν νότιον πόλον, καὶ ἀεὶ ἀφανῆ, μοῖραί εἰσι ς'· ἀπὸ δὲ τοῦ αὐτοῦ νοτίου πόλου ἐπὶ τὴν κάτω περιφορὰν τοῦ ἀνταρκτικοῦ αἱ λοιπαὶ ἑξῆς ιη' μοῖραι· ἀπὸ δὲ[9] τοῦ ἀνταρκτικοῦ ἐν τῷ κάτω ἡμισφαιρίῳ μέχρι τοῦ ὁρίζοντος, καθὸ ἐφάπτεται ὁ ἀρκτικὸς κύκλος αὐτοῦ, ἀναλόγως τοῖς προειρημένοις ὑπὲρ γῆς εὑρεθήσονται[10]. Τινὲς δὲ, τέμνοντες τὴν σφαῖραν διὰ τῶν πόλων, ὥσπερ διὰ τῶν κολούρων, τὰ μεταξὺ τῶν παραλλήλων διαστήματα κατὰ πλάτος οὐκ εἰς ξ' μοίρας τέμνουσιν, ἀλλ' εἰς τξ'· ἐπειδὴ καὶ ὁ ἐνιαυτὸς τξε' ἐστὶν ἡμερῶν· καί φασιν ρπ' εἶναι μοίρας τὸ ἥμισυ. ἤτοι τὸ ὑπὲρ γῆς ἡμισφαίριον· καὶ πάλιν ρπ' τὸ ὑπὸ γῆν. Ἐξ ὧν ἀπὸ μὲν τοῦ ὁρίζοντος μέχρι βορείου πόλου καὶ τῆς
D περιφερείας τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου τῆς ὑψηλοτέρας εἰσὶ μοῖραι λη'· ἀπὸ δὲ τοῦ βορείου ἐπὶ τὸν ἀρκτικὸν μοῖραι ἄλλαι λη'· ἀπὸ δὲ τοῦ ἀρκτικοῦ μέχρι τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ μοῖραί εἰσι κδ'· ἀπὸ δὲ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ μέχρι τοῦ ἰσημερινοῦ μοῖραι κδ'· ἀπὸ δὲ τοῦ ἰσημερινοῦ ἕως τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ μοῖραι κδ'· ἀπὸ δὲ τοῦ χειμερινοῦ ἕως τοῦ ἀνταρκτικοῦ, τοῦ ἐφαπτομένου τοῦ ὁρίζοντος, ἄλλαι εἰσὶ μοῖραι λβ'. Αὗται δὲ, ἐπὶ τὸ αὐτὸ γινόμεναι, ὡς εἴπομεν, ρπ' γίνονται. Ὁμοίως δὲ καὶ ὑπὸ γῆν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἴσαι ἄλλαι ρπ' μοῖραι. Δύνανται δὲ οἱ παράλληλοι οὗτοι καὶ ὀρθοὶ καλεῖσθαι· παρελήφθησαν δὲ ὑπὲρ τοῦ εὐπαρακολούθητον ἡμῖν τὴν δεῖξιν γενέσθαι τῶν βορειοτέρων καὶ νοτιωτέρων· καὶ ὥστε γνῶναι ἡμᾶς τὰς χειμερινὰς, καὶ τὰς θερινὰς, καὶ τὰς ἰσημερινὰς, καὶ ἐαρινὰς, καὶ μετοπωρινὰς τροπάς.

[9] *Leg.* ἀνταρκτικοῦ μοῖραί εἰσιν ἕξ· ἀπὸ δέ, etc.

[10] *Leg.* ὑπὲρ γῆς αἱ λοιπαὶ ιη' μοῖραι εὑρεθήσονται.

A

Περὶ κολούρων.

κζ'. Οἱ δὲ κόλουροί εἰσι μὲν δύο ἀπὸ βορέου ἐπὶ νότον, διὰ τῶν πόλων τέμνοντες τὴν σφαῖραν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ πάντας ἄλλους κύκλους. Εἰσὶ δὲ μέγιστοι καὶ αὐτοὶ, ὡς ἂν διὰ τοῦ κέντρου τῆς σφαίρας ἡγμένοι. Τέμνουσι δὲ, ἵνα τὰς δ' ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ ῥᾳδίως καταλαμβάνωμεν. Τεμνόντων γὰρ τούτων ἀλλήλους καὶ τὴν σφαῖραν, συμβήσεται εἰς τέσσαρα τετμῆσθαι· ὥστε ἕκαστον τῶν τεσσάρων τμημάτων μίαν ὥραν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἔχειν. Καὶ ὁ μὲν αὐτῶν κατὰ Καρκίνον καὶ Αἰγοκέρωτα ἔχει τὴν περιφέρειαν· διὰ μὲν τοῦ ἑνὸς ἡμικυκλίου δεικνύων ἐν Καρκίνῳ θέρος, διὰ δὲ τοῦ ἑτέρου ἐν Αἰγοκέρωτι χειμῶνα. Ὁ δὲ κατὰ Κριὸν καὶ Χηλὰς τὴν περιφέρειαν ἔχει· καὶ δηλοῖ τὰς ἄλλας δύο ὥρας τὰς ἰσημερινάς· τὴν μὲν ἐαρινὴν ἐν Κριῷ, τὴν δὲ μετοπωρινὴν ἐν Χηλαῖς. Κόλουροι δὲ κέκληνται, διότι δοκοῦσιν ἡμῖν κολοῦσθαι ὥσπερ τὰς οὐράς, διὰ τὸ ἡμῖν μὴ φαίνεσθαι αὐτῶν τὰ ἐπὶ τοῦ ἀνταρκτικοῦ μέρη, καὶ δοκεῖν κολοῦσθαι αὐτοὺς κατὰ τοῦτο τὸ μέρος. Συμβέβηκε γὰρ τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ ἀειφανοῦς κύκλου, τουτέστι τοῦ ἀρκτικοῦ, μέρη φαίνεσθαι· ταῦτα δὲ τὰ μέρη τῶν κολούρων κύκλων τὰ τοῦ ἀνταρκτικοῦ ἀεὶ ἀφανῆ εἶναι.

De coluris.

27. Duo sunt coluri a septentrione ad austrum per polos sphæram ejusque circulos omnes partientes. Iidem maximi sunt, ut qui per centrum sphæræ transeunt. Secant autem idcirco, ut anni tempestates quatuor facile discernamus. Nam cum sese mutuo dividant, sphæram ipsam quoque dividi necesse est in partes quatuor, adeo ut quodlibet e segmentis quatuor suam anni tempestatem obtineat. E coluris istis alterius ambitus per Cancrum et Capricornum ducitur, ac per semicirculum unum æstatem indicat in Cancro, per alterum hiemem in Capricorno. Alterius ambitus transit per Arietem et Libram, ac duas alias æquinoctiorum tempestates exhibet : vernam in Ariete ; autumnalem in Libra. B Qui coluri propterea vocantur, quia nobis velut cauda mutilati videntur, eo quod partes illorum ad polum antarcticum occultantur : quibus et mutilati videntur. Nam quæ semper apparente circulo, id est arctico, continentur, illorum conspicuæ sunt partes : quæ vero antarctico includuntur, semper occultæ.

Περὶ τοῦ ἄξονος.

κη'. Διήκει δὲ ὁ ἄξων ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου διὰ τοῦ κέντρου τῆς σφαίρας ἕως τοῦ κέντρου τοῦ ἀνταρκτικοῦ. Παρείληπται δὲ, ἵνα γνῶμεν ὅτι περὶ αὐτὸν καὶ τὰ ἄκρα αὐτοῦ δινεῖται ὁ οὐρανός· ὥσπερ περὶ ἁρμάτειον ἄξονα δινοῦνται οἱ τροχοί. C Τὴν δὲ ὕλην αὐτοῦ οὐκ ἐδίδαξεν ἡμᾶς Ἄρατος· ἀλλ' ὡς ἐν ποιήσει μυθικώτερον, ὥσπερ ὀβελίσκον αὐτὸν εἶπεν. Εἰ μὲν οὖν λέγοι τις αὐτοῦ τὴν ὕλην ἐκ πυρὸς, ἐλθὼν ἐπὶ τὴν τοῦ ὕδατος σφαῖραν σβεσθήσεται· ἢ ὑπὸ τῆς τοῦ πυρὸς σφαίρας καταφλεχθήσεται· εἰ δὲ ἐκ τῆς τῶν λοιπῶν, ἀέρος ἢ ὕδατος, ἀμιγὴς ἔσται τοῖς ἄλλοις, καὶ ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἀφανισθήσεται. Γεωμέτραι δὲ αὐτὸν ὑποτίθενται γραμμήν τινα λεπτὴν, διήκουσαν ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου μέχρι τοῦ ἀνταρκτικοῦ, καθάπερ εἴρηται. Οἱ δὲ φυσικοὶ φιλόσοφοι τὸ μεταξὺ διῆκον πνεῦμα λέγουσιν ἄξονα. Μέμνηται δὲ αὐτοῦ Ἐρατοσθένης ἐν τῷ Ἑρμῇ λέγων·

Αὐτὴν μέν μιν ἔτετμε μεσήρεα παντὶ Ὀλύμπου
Κέντρον ἀπὸ σφαίρας· διὰ δ' ἄξονος ἠρήρειστο· D

Καὶ ὁ Ἄρατος λέγων·

Αὐτὰρ ὅγ' οὐδ' ὀλίγον μετανίσσεται· ἀλλὰ μάλ' αὔτως
Ἄξων αἰὲν ἄρηρεν· ἔχει δ' ἀτάλαντον ἁπάντη
Μεσσηγὺς γαῖαν· περὶ δ' οὐρανὸς αὐτὸν ἀγινεῖ.

Ὠνόμασται δ' ἄξων διὰ τὸ περὶ αὐτὸν ἄγεσθαι, καὶ περιδινεῖσθαι τὸν οὐρανόν. Τὰ δὲ πέρατα αὐτοῦ πρὸς τοῖς κέντροις τοῦ τε ἀρκτικοῦ καὶ τοῦ ἀνταρκτικοῦ ἐστι. Καλοῦσι δ' αὐτὰ πόλους ἀπὸ τοῦ περιπολεῖσθαι, καὶ στρέφεσθαι περὶ αὐτὰ τὸν οὐρανόν. Τούτων δὲ ὁ μὲν καλεῖται βόρειος, ἀεὶ φανερὸς ὤν· ὁ δὲ νότιος, καὶ ἀφανής. Μέμνηται αὐτῶν καὶ Ἄρατος·

De axe.

28. Ab arctici circuli centro per sphæræ centrum, ad centrum aliud antarctici transit axis. Qui ob id assumptus est, ut intelligamus circum hunc et ejus extrema circumvolvi cœlum ; perinde atque circum currus axem rotæ volvuntur. De hujus materia nihil nos Aratus docuit. Sed poetica licentia fabulosius loquens veruti instar esse dixit. Itaque sive quis illum ex igne, ceu materia, constare velit, cum per aquæ sphæram transeat, ibi restinguetur ; aut ab ignis sphæra consumetur, sive ex aliorum elementorum materia, puta aeris aut aquæ, misceri cum aliis non poterit ; et a contrariis delebitur. Proinde geometræ lineam esse dicunt exilem ab arctici centro ad centrum antarctici pertinentem, uti diximus. At physici spiritum, qui per interjectum spatium transit, axem putant esse. Cujus in *Mercurio* meminit Eratosthenes :

Ipsam quidem secuit mediam prorsus Olympi,
Centro ab sphæræ ; per axem vero fulciebatur.

Aratus quoque :

Porro hic ne minimum quidem declinat, sed plane immobiliter
Axis semper firmatus est ; habetque libratam omnino
In medio terram ; circum autem hunc cœlum se versat.

Axis vocabulum ideo meruit, quod circum ipsum agatur, volvaturque cœlum. Hujus extrema sunt in centris arctici et antarctici circulorum quos polos nominant, eo quod circum illa cœlum assidue vertigine torqueatur. Ex iis alter boreus dicitur semper apparens : alter australis, semper occultus. Horum meminit Aratus :

Et hunc, inquit, *trajiciunt poli duo utrinque positi:*
Quorum alter videri non potest, alter oppositus a [*septentrionibus*
Supra Oceanum. Duæ porro utrinque ipsum obtinent
Ursæ, simul meantes.

Observandum est autem masculino genere polos istos efferri. At Pythagorici boreales mundi partes dextras, australes sinistras nominant. Homerus autem dextra vocat quæ sunt ad orientem, sinistra quæ ad occidentem, his versibus:

Sive dextrorsum eant ad auroram, et solem,
Sive sinistrorsum istæ ad occasum caliginosum.

Sed in lignea sphæra extremitates axis illæ ultra sphæræ ambitum projectæ sunt. Quas tamen cogitandum est extima cœli superficie terminari, nec excedere.

De zonis quæ sunt quinque.

29. De zonis mentionem in *Phænomenis* Aratus non facit; alii, ut Eratosthenes, meminerunt. Igitur zonæ dicuntur interstitia parallelorum. Quæ quidem in cœlo pariter ac terra collocatæ sunt: quarum posteriores cœlestibus directe subjiciuntur. Quinque porro numerantur: **89** e quibus duæ sunt propter summum frigus inhabitabiles: atque harum australis altera est, altera borealis. De tribus inter ambas istas positis, duæ sunt temperatæ: una torrida. Temperatarum una borealis est; australis altera. Borealis inter arcticum circulum, et æstivum tropicum porrigitur; altera vero ab antarctico circulo, ad hibernum tropicum. Quæ ideo temperatæ sunt, quod nec intolerandum frigus, nec nimius illas calor infestet: quodque mediæ sint inter solis iter, algentesque zonas. Inter has omnes interjecta, ab æstivo tropico ad hibernum extenditur. Nam tantumdem patet in latum, quantum sol circuitu suo complectitur. Quæ propterea torrida dicitur, quod ardore igneo flagret; quatenus sol per eam assidue decurrit. Hanc alii negant habitari, affirmant alii. Meminit earum in *Mercurio* sic Eratosthenes:

Quinque porro zonæ in orbem circumdatæ flectuntur,
Quarum duæ glauco nigriores cyano.
Una est squalida, et igne velut rubens.
Eaque in medio sita, adusta penitus igne,
Ardoribus contacta . . . sub ipsam
Incumbentes radii fervidi semper exurunt.
Aliæ duæ utrinque ad polos accedentes,
Semper alsiosæ, ...
Neque tamen aqua; sed ipsa de cœlo glacies

Jacet . . . . Est autem perfrigida.
Sed hæc deserta sunt, et hominibus inaccessa loca:
Duæ sunt autem aliæ oppositæ invicem
In medio æstus, et pluviæ glaciei.
Ambæ temperatæ, et almam augentes
Frugem Eleusinæ Cereris. Utramque vero homines
Contrariis nixi vestigiis incolunt.

Hæc ille. Quæratur nunc utram nos ex temperatis duabus habitemus. Atqui videmus sole in Capricorno versante longius a nobis esse dissitum: et apud nos hiemem fieri; cum vero perve-

A *Καί μιν πειραίνουσι δύο πόλοι ἀμφὶς ἐόντες·*
Ἀλλ' ὁ μὲν οὐκ ἐπίοπτος· ὁ δ' ἀντίος ἐκ βορέαο
Ὑψόθεν Ὠκεανοῖο. Δύω δέ μιν ἀμφὶς ἔχουσιν
Ἄρκτοι, ἅμα τροχόωσαι

Τηρητέον δὲ ὅτι ἀῤῥενικῶς λέγονται οὗτοι οἱ πόλοι. Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι δεξιὰ μὲν τὰ βόρεια, ἀριστερὰ δὲ τὰ νότια καλοῦσιν. Ὁ δὲ Ὅμηρος δεξιὰ μὲν καλεῖ τὰ ἀνατολικὰ, ἀριστερὰ δὲ τὰ δυτικὰ, διὰ τούτων·

Εἴτ' ἐπὶ δεξί' ἴωσι πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε,
Εἴτ' ἐπ' ἀριστερὰ τοίγε ποτὶ ζόφον ἠερόεντα [11].

Ἐπὶ τῆς σφαίρας δὲ τῆς ξυλίνης ταῦτα τὰ ἄκρα τοῦ ἄξονος φαίνεται ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς σφαίρας ἐξέχοντα. Χρὴ δὲ νοεῖν συναποπαύεσθαι αὐτὰ τῇ
B ἐπιφανείᾳ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ μὴ ἐξέχειν.

Περὶ ζωνῶν, καὶ ὅτι πέντε.

κθ'. Περὶ δὲ τῶν ζωνῶν Ἄρατος ἐν τοῖς *Φαινομένοις* οὐκ ἐμνήσθη· ἄλλοι δὲ, ὧν καὶ Ἐρατοσθένης, ἐμνημόνευσαν. Ζῶναι τοίνυν λέγονται τὰ μεταξὺ τῶν παραλλήλων κύκλων διαστήματα· εἰσὶ δὲ καὶ ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς, αἳ κατὰ κάθετόν εἰσι τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ. Πέντε δέ εἰσι πᾶσαι· ὧν δύο εἰσὶν ἀοίκητοι διὰ τὸ πάνυ κατεψύχθαι· καὶ ἡ μὲν λέγεται νότιος, ἡ δὲ βόρειος. Τῶν δὲ μεταξὺ τούτων τριῶν δύο μέν εἰσιν εὔκρατοι, μία δὲ διακεκαυμένη. Τῶν δὲ εὐκράτων ἡ μὲν ἐστι βορειοτέρα, ἡ δὲ νοτιωτέρα. Καὶ ἔστιν ἡ βορειοτέρα ἀπὸ τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου μέχρι τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ· ἡ δὲ ἑτέρα ἀπὸ ἀνταρκτικοῦ μέχρι χειμερινοῦ τροπικοῦ. Εἰσὶ δὲ εὔκρατοι, τῷ μήτε
C ὑπὸ ἀκράτου ψύχους, μήτε ὑπὸ καύματος ἐνοχλεῖσθαι· καὶ τῷ εἶναι αὐτὰς μεταξὺ τῆς τοῦ ἡλίου πορείας καὶ τῶν κατεψυγμένων ζωνῶν. Ἡ δὲ τούτων μέση πασῶν ἐστιν ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ μέχρι τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ· τοσοῦτον γὰρ πλάτος ἔχει, ὅσον καὶ ὁ ἥλιος περιέρχεται. Καλεῖται δὲ διακεκαυμένη, διὰ τὸ πυρώδης εἶναι, τοῦ ἡλίου δι' αὐτῆς τὴν πορείαν ἀεὶ ποιουμένου. Ταύτην δὲ, οἱ μὲν ἀοίκητον, οἱ δὲ οἰκεῖσθαι λέγουσι. Μέμνηται δὲ τῶν ζωνῶν τούτων καὶ Ἐρατοσθένης ἐν τῷ *Ἑρμῇ* λέγων·

Πέντε δὲ αἱ ζῶναι περιειλάδες ἐσπείρηνται·
Αἱ δύο μὲν γλαυκοῖο κελαινότεραι κυάνοιο
Ἡ δὲ μία ψαφαρή τε καὶ ἐκ πυρὸς οἷον ἐρυθρή.
Ἡ μὲν ἔην μεσάτη· ἐκέκαυτο δὲ πᾶσα πυρὶ [12]...
Τυπτομένη φλογμοῖσιν. Ἐπιρασμοῖραν ὑπ' αὐτὴν
Κεκλιμένοι ἀκτῖνες ἀειθερέες πυρόωσιν.
D *Αἱ δὲ δύο ἑκάτερθε πόλοις περιπεπτηυῖαι*
Αἰεὶ φρικαλέαι, εἴθ' ὕδατι νοστέουσιν.
Οὐ μὴν ὕδωρ, ἀλλ' αὐτὸς ἀπ' οὐρανόθεν κρύ- [*σταλλος*
Κεῖται ἀναπέσχε. Περίψυκτος δὲ τέτυκται.
Ἀλλὰ τὰ μὲν χερσαῖα, καὶ ἀμβατὰ ἀνθρώποισι·
Δοιαὶ δ' ἄλλαι ἔασιν ἐναντίαι ἀλλήλαισι
Μεσσηγὺς θέρεός τε καὶ ὑετίου κρυστάλλου.
Ἄμφω εὔκρητοί τε, καὶ ὄμπνιον αὐδήσκουσαι [13]
Καρπὸν Ἐλευσίνης Δημήτερος. Ἐν δέ μιν ἄνδρες
Ἀντίποδες ναίουσι.

Ταῦτα μὲν Ἐρατοσθένης. Ζητήσωμεν δὲ τῶν δύο εὐκράτων ὁποτέραν ἡμεῖς οἰκοῦμεν. Ὁρῶμεν γὰρ ὅταν μὲν ὁ ἥλιος ἐν Αἰγοκέρωτι γένηται, πόῤῥω ἡμῶν ἀφέστηκε, καὶ χειμών ἐστι παρ' ἡμῖν. Ὅταν

[11] *Il.* M. [12] *f.* πυρὶ πρὸ. [13] *f.* ἀλδήσκουσαι.

δὲ ἐν Καρκίνῳ γένηται, ὅ ἐστι κατὰ διάμετρον τῷ A Αἰγοκέρωτι, τότε πλησίον ἡμῶν ἐστι, καὶ καῦμα πολὺ παρ' ἡμῖν. Ὁ δὲ Καρκίνος τῶν ιβ' ζωδίων βορειότερός ἐστι. Δῆλον οὖν, ὅτι τὴν βόρειον οἰκοῦμεν ζώνην. Ἐν γὰρ Καρκίνῳ γενόμενος ὁ ἥλιος ἀριστερὸς ἡμῶν ἀνατέλλει, τὴν σκιὰν ἡμῶν εἰς τὰ δεξιὰ μέρη κλίνων· ὅ ἐστι σημεῖον ἐναργὲς τοῦ ἡμᾶς δεξιοὺς εἶναι τοῦ ἡλίου. Εἰ γάρ τις λύχνον ἅψας ἐν μέσῳ οἰκήματος θείη, ἐν δεξιᾷ δὲ αὐτοῦ σταίη· τὸ σκίασμα τοῦ ἑστῶτος οὐ πρὸς τὸν λύχνον, ἀλλ' ἐν δεξιᾷ τοῦ ἀνθρώπου τρέψεται. Εἰ τοίνυν καὶ ἡμῶν αἱ σκιαὶ ἐν δεξιᾷ ἡμῶν γίνονται, δῆλον, ὅτι ἀριστερὸς ἡμῶν ἐστιν ὁ ἥλιος. Ἀνάπαλιν δὲ τοῖς ἐν τῇ νοτίῳ ζώνῃ οἰκοῦσιν ἐν δεξιᾷ μὲν ἔστιν ὁ ἥλιος· ἐν ἀριστερᾷ δὲ αὐτῶν ἡ σκιὰ πρὸς νότον ἐκπέμπεται. Οὕτως οὖν ἀποδείκνυται ἡμᾶς τὴν βόρειον ζώνην τὴν εὔκρατον οἰκεῖν. Τινὲς B δὲ καὶ ταῦτα περὶ τῶν ζωνῶν εἰρήκασι. Ζῶναί εἰσι τῆς γῆς ὑπὸ τοὺς παραλλήλους ὁμοίως πέντε· βόρειος, ὅλη μετέωρος, ἀοίκητος, κατεψυγμένη, Κρόνου, ἑξηκοστῶν μὲν ϛ', σταδίων δὲ δισμυρίων ͵εσ'· τὸ γὰρ ἑξηκοστὸν σταδίων ἐστὶ ͵δσ', θερινή, πλείονα ἔχουσα τὰ ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα· εὔκρατος, ἐν ᾗ ἐστιν ἡ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένη· Διός, ἑξηκοστῶν ε', σταδίων δὲ δισμυρίων καὶ ͵α· ἰσημερινή, ἴσον ἔχουσα τὸν ὑπὲρ γῆς ὁρίζοντα τῷ ὑπ' αὐτόν· ἀοίκητος, διακεκαυμένη· Ἄρεος, ἑξηκοστῶν μὲν η', ἐξ ἑκατέρου μέρους τοῦ ἰσημερινοῦ τεσσάρων· οὗτος γὰρ αὐτὴν ὅλην τὴν σφαῖραν τέμνει μέσην· σταδίων δὲ τρισμυρίων καὶ ͵γχ'· χειμερινή, ἀνάπαλιν τῇ θερινῇ, πλεῖον ἔχουσα τὸ ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα, οἰκουμένη, εὔκρατος· Ἀφρο- C δίτης, ἑξηκοστῶν ε', σταδίων δὲ δισμυρίων καὶ ͵α· νότιος, ὅλη ἀφανής, ἀοίκητος, κατεψυγμένη· Ἑρμοῦ, ἑξηκοστῶν μὲν ϛ', σταδίων δὲ δισμυρίων ͵εσ'. Ὡς εἶναι τὸ ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα περίμετρον τῆς γῆς ἑξηκοστῶν μὲν τριάκοντα, σταδίων δὲ μυριάδων ιβ' καὶ ͵ϛ. Καλοῦνται δὲ οἱ μὲν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἡμισφαιρίου βόρειοί τε καὶ νότιοι κατοικοῦντες αὐτόχθονες[14]· οἱ δ' ἐφ' ἑκάτερα τῶν ἡμισφαιρίων ὑπὲρ γῆς τε καὶ ὑπὸ γῆν, ἀντίποδες.

nit ad Cancrum, qui a Capricorno tota diametro distat, appropinquare nobis, ac summum apud nos æstum exsistere. At Cancer duodecim signorum maxime borealis est. Perspicuum est ergo borealem a nobis zonam incoli. Nam sol cum est in Cancro sinister nobis oritur, umbram suam flectens ad dexteram. Quod argumento est nos ad dextram obversos esse soli. Etenim si quis lucernam accendens media in domo collocet, et ad dextram ejus stet, stantis ipsius umbra non ad lucernam, sed ad dextram hominis tendet. Quocirca cum umbræ corporum nostrorum dextræ sint nobis, manifestum est sinistrum quoque nobis esse solem. E contrario vero iis, qui in australi zona degunt, sol dexter est; ad sinistram vero illorum umbra jacitur meridiem versus. Hac ratione demonstratur nos in temperata zona degere. Quidam etiam de zonis ista scripserunt. Zonæ sunt in terra sub parallelis similiter quinque: Borea, tota sublimis, inhabitabilis, frigida; Saturnia, sexagesima scrupula sex patens, quæ sunt stadia 25200. Nam scrupulum unum stadiis constat 1200. Æstiva, cujus parallelorum supra horizontem minora segmenta sunt. Temperata, in qua situs est orbis noster, ad Jovem pertinens quæ in sexagesima quinque porrigitur; stadia 21000. Æquinoctialis, cujus horizon æqualem facit infra supraque portionem: inhabitabilis, torrida: dicata Marti; quæ scrupula octo tenet, hoc est utrinque ab æquinoctiali quatuor. Hic enim sphæram totam in medio partitur. Est autem stadiorum 33600. Hiemalis, contra quam æstiva majorem sub horizonte portionem relinquens; habitata temperata, attributa Veneri; in sexagesima quinque diffusa: quæ sunt stadia 21000. Australis non apparens omnino inhabitabilis, frigore rigens; Mercurii peculiaris, sexagesima sex obtinens: quæ stadia faciunt 25200. Ita dimidius supra horizontem ambitus terræ scrupula colligit triginta, stadia 126000. Porro qui in eodem hemisphærio hinc ad septentriones, inde ad meridiem habitant, antichthones vocantur; qui autem in diversis hemisphæriis supra infraque terram, antipodes

Περὶ τῶν ἐν ταῖς εὐκράτοις ζώναις οἰκούντων.

λ'. Τῶν δὲ ἐν ταῖς δυσὶν εὐκράτοις ζώναις οἰκούντων, ἵνα σαφέστερον διέλωμεν, οἱ μέν εἰσι περίοικοι, D οἱ δὲ ἄντοικοι, οἱ δὲ ἀντίχθονες, οἱ δὲ ἀντίποδες· περίοικοι μέν, ὅσοι τὴν αὐτὴν οἴκησιν οἰκοῦσιν· οἷον οἱ τὴν βόρειον οἰκοῦντες περίοικοί εἰσιν ἀλλήλοις· καὶ πάλιν οἱ τὴν νότιον περίοικοί εἰσιν ἀλλήλοις· ἄντοικοι δὲ οἱ τὴν νότιον οἰκοῦντες τοῖς τὴν βόρειον οἰκοῦσι ζώνην. Καὶ ἀντοικουμένη ἐστὶν ἡ βόρειος τῇ νοτίῳ, καὶ ἡ νότιος τῇ βορείῳ· ἀντίχθονες δὲ οἱ κατὰ διάμετρον ἐν ταῖς ὁμοίαις ζώναις οἰκοῦντες· οἷον ἐν τῇ βορείῳ ἐν τῷ ὑπὲρ γῆς ἡμισφαιρίῳ· ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῷ νοτίῳ. Ἀντίποδες δὲ οἱ κατὰ διάμετρον ἐν ταῖς ἐναντίαις ζώναις οἰκοῦντες· οἷον τῶν πρὸς τῷ Καρκίνῳ οἰκούντων ἀντίποδές εἰσιν οἱ πρὸς τῷ Αἰγοκέ-

De his qui temperatas zonas incolunt.

30. Qui in temperatis duabus habitant, horum, ut distinctius explicemus, alii periœci vocantur; alii antœci; alii antichthones; alii antipodes. Periœci sunt qui eamdem habitationem incolunt. Exempli causa, qui borealem zonam occupant, periœci sunt invicem. Antœci sunt zonæ australis incolæ borealibus: estque australi opposita borealis habitatio, et australis boreali. **90** Antichthones sunt qui ex diametro similibus in zonis habitant, velut qui in boreali superioris hemisphærii degunt, et qui in australi. Antipodes sunt qui in zonis oppositis ex diametro siti sunt. Ita qui sub Capricorno versantur eorum sunt antipodes, qui Cancro subjacent. Igitur periœci noctes ac dies, et annuas

[14] *Leg.* ἀντίχθονες.

tempestates habent easdem. Antœci eamdem invicem noctem habent, et diem : sed diversa solstitia. Nam sol in Cancro positus ut æstatem nobis, qui ad septentriones accedimus; sic illis, qui ad austrum vergunt, affert hiemem. Vicissim autem ad Capricornum delatus nobis hiemem septentrioni propinquioribus; ad austrum vero positis æstatem efficit. Rursus, cum sint æquinoctia duo, quando sol Arietem attigit, borealibus nobis vernum æquinoctium facit, antœcis autumnale. In Libra contra nobis autumnale, antœcis vernum æquinoctium parit. Post æquinoctium, quod fit nobis in Ariete vernum, sol ascendens, in Cancro nobis æstatem efficit, augetque dierum spatia; nocturna contrahit. Ab autumnali æquinoctio Libræ ad Capricornum delabens, apud nos dies imminuit, noctes producit; hiemem afferens; apud illos ut auget dierum intervalla, sic de nocturnis detrahit, æstatemque reddit. Atque ut uno verbo dicam, quidquid Cancer nobis efficit, hoc illis Capricornus; et quod nobis Capricornus, hoc illis Cancer; quod nobis Aries, hoc illis Libra : et e contrario. Antichthonibus alternant noctes et dies. Nam superioribus eorum ortu suo diem sol infundit : inferioribus noctem. Rursus nobis sol occasu suo noctem ; sub terra conditis, diem oriendo restituit. Solstitia tamen et æquinoctia utrobique sunt eadem borealibus infra supraque positis. Ejusmodi sunt antichthones. Antipodes contraria et opposita vident omnia. Nam et cum dies est nobis, nox illis est; et cum apud illos æstas est, in orbe nostro fit hiems. Ad summam cum australis zonæ contrariæ incolis hiems aut dies accidit, tunc iis qui borealem incolunt, æstas et nox supervenit. Ita tam noctes et dies, quam solstitia, æquinoctia habitationesque e contrario antœci obtinent.

A ρωτι. Οἱ μὲν οὖν περίοικοι τὴν αὐτὴν ἔχουσιν ἀεὶ νύκτα, καὶ ἡμέραν, καὶ τὰς ἐτησίους ὥρας· οἱ δὲ ἄντοικοι τὴν μὲν αὐτὴν ἔχουσιν ἀλλήλοις ἡμέραν καὶ νύκτα, οὐ τὰς αὐτὰς δὲ τροπάς. Ἐν Καρκίνῳ γὰρ γενόμενος ὁ ἥλιος ἡμῖν μὲν θέρος, βορειοτέροις οὖσι, ποιεῖ, τοῖς δὲ νοτιωτέροις, χειμῶνα. Ὅταν δὲ ἐν Αἰγοκέρωτι γένηται, ἡμῖν μὲν χειμῶνα βορειοτέροις οὖσι, τοῖς δὲ τὴν νότιον οἰκοῦσι ζώνην θέρος ποιεῖ. Καὶ πάλιν τῶν ἰσημεριῶν δύο οὐσῶν, ἐν μὲν Κριῷ ἥλιος γενόμενος ἡμῖν μὲν ἐαρινὴν, τοῖς τὴν βόρειον, τοῖς δὲ ἀντοίκοις μετοπωρινὴν ἰσημερίαν ποιεῖ. Ἐὰν δὲ ἐν Χηλαῖς γένηται, ἡμῖν μὲν μετοπωρινὴν, τοῖς δὲ ἀντοίκοις ἐαρινὴν ἰσημερίαν ποιεῖ. Ἀπὸ δὲ τῆς τοῦ Κριοῦ ἰσημερίας τῆς παρ' ἡμῖν ἐαρινῆς ὁ ἥλιος ἀναβαίνων ἐν Καρκίνῳ θέρος μὲν ἡμῖν ποιεῖ, καὶ αὔξει B τὰς ἡμέρας, τὰς δὲ νύκτας ἐλάττους ποιεῖ [15]· ἀπὸ δὲ τῆς ἐν Χηλαῖς ἰσημερίας ἐπὶ τὸν Αἰγοκέρωτα καταβαίνων, παρ' ἡμῖν μὲν μειοῖ τὰς ἡμέρας, καὶ τὰς νύκτας αὔξει, χειμῶνα ἀπεργαζόμενος· παρ' ἐκείνοις δὲ αὔξει τὴν ἡμέραν, καὶ τὴν νύκτα μοιεῖ [16], θέρος ποιῶν. Καθόλου δὲ εἰπεῖν, ὃ ἡμῖν ποιεῖ Καρκῖνος, τοῦτ' ἐκείνοις Αἰγόκερως· ὃ δ' ἡμῖν Αἰγόκερως, τοῦτ' ἐκείνοις Καρκῖνος· ὃ δ' ἡμῖν Κριὸς, τοῦτ' ἐκείνοις Χηλαί· καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Οἱ δὲ ἀντίχθονες τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας παρηλλαγμένας ἔχουσι. Τοῖς γὰρ ὑπὲρ γῆς ἀντίχθοσιν ἀνατέλλων ὁ ἥλιος ἡμέραν ποιεῖ, τοῖς δὲ ὑπὸ γῆν νύκτα. Καὶ πάλιν παρ' ἡμῖν δύνων ὁ ἥλιος νύκτα ποιεῖ· παρὰ δὲ τοῖς κάτω ἀνατέλλει ἡμέραν ποιῶν. Τροπὰς μέντοι καὶ ἰσημερίας τὰς αὐτὰς ἔχουσιν οἱ ἄνω βόρειοι τοῖς κάτω βορείοις· C τουτέστιν οἱ ἀντίχθονες. Οἱ δὲ ἀντίποδες πάντα ἐναντία καὶ μαχόμενα ἔχουσιν· ὅτε μὲν γὰρ πρὸς ἡμᾶς νύξ ἐστι, παρ' ἐκείνοις ἡμέρα· καὶ ὅτε παρ' ἐκείνοις θέρος, ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένῃ χειμών. Καὶ καθόλου ὅτε ἐν τοῖς νοτίῳ ζώνῃ ἀντοικοῦσι χειμὼν ἐστι καὶ ἡμέρα, τότε τοῖς ἐν τῇ βορείῳ οἰκοῦσι θέρος ἐστὶ καὶ νύξ. Ὥστε καὶ νύκτας δὲ, καὶ ἡμέρας, καὶ τροπὰς, καὶ ἰσημερίας, καὶ οἰκήσεις ἐναντίας οἱ ἄντοικοι ἔχουσιν.

De umbrarum differentia, quæ in habitationibus variis incidunt, et quibusnam degant in locis.

31. In habitationum discrimine quidam dicuntur ascii, alii brachyscii, alii macroscii, quidam heteroscii, alii antiscii, alii amphiscii. Ascii sunt, quorum verticem sol incubat hora diei sexta. Ut enim si quis accensum torrem rectum statuat, ejus nulla reddetur umbra; sic nullam habent ii, quorum vertici medium cœlum tenens sol imminet. Tales sunt qui sub æquinoctiali degunt, qui sole Arietem vel Libram obtinente solem supra caput aspiciunt. Ferunt apud Syenen et Elephantinen umbram esse nullam hora diei sexta, cum in Cancro sol residet. Brachyscii, id est « brevis umbræ, » sunt a quibus parum sol distat; macroscii, « longioris umbræ, » sunt qui a sole longius distant; heteroscii, id est « uno latere umbram jacientes, » ii sunt, qui in nostro orbe versantur. Nam ad alterum latus

Περὶ διαφορᾶς τῶν ἐν ταῖς οἰκήσεσι σκιῶν, καὶ κατὰ ποίους τόπους οἰκοῦσιν.

λα'. Τῶν δὲ ἐν ταῖς οἰκήσεσιν οἱ μέν εἰσιν ἄσκιοι, οἱ δὲ βραχύσκιοι, οἱ δὲ μακρόσκιοι, οἱ δὲ ἑτερόσκιοι· οἱ δὲ αὐτόσκιοι [17], οἱ δὲ ἀμφίσκιοι. Ἄσκιοι μὲν οἱ D κατὰ κορυφὴν ὥρᾳ ἕκτῃ τὸν ἥλιον ἔχοντες. Ὥσπερ γὰρ, εἴ τις δαλὸν ἀνάψας ὀρθὸν στήσειε, τούτου οὐκ ἂν γένοιτο σκιά· οὕτως οὐδὲ τῶν ὑπὲρ κορυφῆς ἐχόντων τὸν ἥλιον μεσουρανοῦντα γένοιτο ἄν. Εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ τὸν ἰσημερινὸν οἰκοῦντες· οὗτοι, ἡλίου γενομένου ἐν Κριῷ ἢ ἐν Χηλαῖς, τότε κατὰ κορυφῆς ἔχουσι τὸν ἥλιον. Φασὶ δὲ ἐν Συήνῃ καὶ Ἐλεφαντίνῃ ἀσκίους γίνεσθαι, ὅτε ὁ ἥλιος γίνεται ἐν Καρκίνῳ περὶ ὥραν ἕκτην. Βραχύσκιοι δὲ οἱ τὸν ἥλιον ὀλίγον ἀφεστῶτα ἔχοντες· μακρόσκιοι δὲ οἱ πόρρω αὐτὸν ἔχοντες· ἑτερόσκιοι δὲ οἱ ἐν ταύτῃ τῇ οἰκουμένῃ οἰκοῦντες, ἐπειδὴ ἐπὶ τὸ ἕτερον μέρος ἡ σκιὰ ἡμῶν τρέπεται· λέγω δὲ ἐν δεξιᾷ ἐπὶ τὸ βόρειον. Ὁμοίως

[15] *Deest* opposita pars divisionis. [16] *Leg.* μειοῖ. [17] *Cor.* ἀντίσκιοι.

δὲ καὶ οἱ ἄντοικοι ἑτερόσκιοί εἰσιν· ἐπειδὴ καὶ τούτων ἡ σκιὰ ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν μέρος τὸ νοτιώτερον τρέπεται. Ἀντίσκιοι δὲ οἱ ἐν τῷ βορείῳ [18]· ἐπειδὴ ἐναντίας τὰς σκιὰς ἔχουσιν· οἱ μὲν εἰς τὰ δεξιὰ μέρη αὐτῶν, οἱ δὲ εἰς τὰ ἀριστερά, διὰ τὸ μέσον εἶναι αὐτῶν τὸν ἥλιον. Ἀμφίσκιοι δὲ γίνονται οἱ μὲν τὸν ἰσημερινὸν κύκλον οἰκοῦντες. Οἱ δὲ αὐτοὶ καὶ ἄσκιοι. Ὅτε μὲν γὰρ ὑπὲρ κορυφῆς αὐτῶν ἐστιν ὁ ἥλιος, ὡς εἴπομεν, ἄσκιοί εἰσιν· ὅτε δὲ ἀφίσταται αὐτῶν ἀπὸ Κριοῦ εἰς Ταῦρον καὶ τὰ ἑξῆς ζώδια, τὴν αὐτὴν σκιὰν ἔχουσιν ἐπὶ τὰ εὐώνυμα μέρη· ὅτε δὲ ἀπὸ ἰσημερίας τῆς ἐν Χηλαῖς ὁ ἥλιος γένηται ἐν Σκορπίῳ καὶ τοῖς ἑξῆς ζωδίοις, τότε ἡ σκιὰ αὐτῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ μέρη ἐκπέμπεται. Ὥστε συμβαίνειν τοὺς τῇδε οἰκοῦντας ποτὲ μὲν ἀσκίους γίνεσθαι, ὅταν, ἐν Χηλαῖς ἢ Κριῷ ὁ ἥλιος ὤν, κατὰ κορυφῆς αὐτῶν ᾖ· ποτὲ δὲ ἐν ἀριστερᾷ ἔχειν τὴν σκιάν, ὅτε ἐν Σκορπίῳ καὶ τοῖς ἑξῆς ὁ ἥλιος γίνεται. Τινὲς δὲ καὶ περισκίους τοὺς περὶ αὐτοὺς κύκλῳ ἔχοντας τὴν σκιὰν εἶναι βούλονται.

A umbra nostra projicitur : videlicet dextrum et boreum. Sic antœci heteroscii sunt, quippe illorum umbra sinistrum ad latus et australe dirigitur. Antiscii borealibus sunt australes, quia contrarias habent umbras; illi dextrum ad latus, hi ad sinistrum, quoniam medius sol ambobus interjectus est. Amphiscii, id est, ad utrumque latus umbram habentes, sunt æquinoctiali circulo subjecti. Iidem et ascii, id est umbræ prorsus expertes. Nam cum supra verticem illorum sol est, fiunt, ut diximus, ascii; cum ab iis recesserit, puta ab Ariete ad Taurum et consequentia signa, eamdem nobiscum habent umbram ad sinistrum latus. Sed cum ab æquinoctio, quod in Libra fit, sol ad Scorpium et alia signa transitum facit, tunc dex- B trorsum illorum umbra mittitur. Ita fit, ut illius regionis incolæ interdum ascii sint, cum in Libra vel Ariete sol vertici illorum insidet : alias sinistra iis umbra fiat quando sol Scorpium et consequentia signa peragrat. Sunt qui periscios illos esse dicant, quorum in orbem circumquaque umbra jacitur.

Πρῶτος δὲ Παρμενίδης περὶ τῶν ζωνῶν ἐκίνησε λόγον. Περὶ δὲ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν πολλὴ διαφωνία τοῖς μετ' αὐτὸν γέγονεν· οἱ μὲν γὰρ ἓξ αὐτὰς εἶπον· ὡς Πολύβιος, καὶ Ποσειδώνιος, τὴν διακεκαυμένην εἰς δύο διαιροῦντες· οἱ δὲ πέντε παρέλαβον· ὥσπερ Ἐρατοσθένης καὶ ἄλλοι πολλοί, οἷς καὶ ἡμεῖς κατηκολουθήσαμεν. Περὶ δὲ οἰκήσεων πάλιν, καὶ τῶν ἐνοικούντων, καὶ ὀνομάτων, γέγονε πολλὴ ταραχή, καὶ περὶ ἀντιχθόνων, καὶ ἀντιπόδων.

Primus de zonis Parmenides dicere instituit. De quarum numero magna dissensio est. Nam alii sex numerant, ut Polybius et Posidonius, qui torridam in duas dividunt; quinque malunt alii, e quibus est Eratosthenes, et nos iisdem subscripsimus. Sic de habitationibus, et earum incolis, eorumque nominibus haud levis conflictus est, ut et de antichthonibus et antipodibus.

C

Περὶ μεταρσίων καὶ μετεώρων.

λβ'. Διαφέρει μεταρσίων μετέωρα· ᾗ τὰ μὲν μετέωρα ἐν οὐρανῷ καὶ αἰθέρι ἐστίν· ὡς ἥλιος, καὶ τὰ λοιπά, καὶ οὐρανός, καὶ αἰθήρ· μετάρσια δὲ τὰ μεταξὺ τοῦ ἀέρος καὶ τῆς γῆς· οἷον ἄνεμοι, νεφέλαι, ὄμβροι, ἀστραπαί, βρονταί, κομῆται, δοκίδες, πωγωνίαι, λαμπάδες, ἴριδες, ἅλωες, διάττοντες, ῥυμοί, ῥύακες. Λεκτέον δὲ περὶ μεταρσίων· περὶ γὰρ μετεώρων προείρηται. Πρῶτον δὲ περὶ ἀνέμων εἴπωμεν.

91 *De iis quæ μετάρσια et μετέωρα dicuntur.*

32. Differunt a meteoris quæ μετάρσια nominantur : nam meteora in cœlo sunt et æthere : velut sol, et id genus cætera, cœlum, æther; metarsia, quæ aerem inter et terram accidunt : ut venti, nubes, imbres, fulgura, tonitrua, cometæ, trabes, barbatæ stellæ, faces, irides, areæ, transvolantes stellæ, temones, profluvia. De iis quæ μετάρσια vocantur, agendum nobis est. Nam de meteoris jam diximus. Ac prius de ventis.

Περὶ ἀνέμων, καὶ ὅτι διαφέρει αὔρα ἀναθυμιάσεως.

λγ'. Ἀναξίμανδρος τοίνυν ῥύσιν ἀέρος τὸν ἄνεμον εἶπε· τινὲς δὲ ἀναθυμίασιν ἀέρος. Ἄλλοι δὲ διαφέρειν ἄνεμον λέγουσιν αὔρας· ἄνεμον γὰρ εἶναι ῥύσιν ἀέρος· αὔραν δὲ ἀναθυμίασιν γῆς. Καὶ τοὺς μὲν ἐκ νεφῶν λέγουσιν εἶναι ἀνέμους, καὶ καλεῖσθαι « ἐκνεφίας· » τοὺς δὲ ἀπὸ γῆς φερομένους ἀπογείους· τοὺς δὲ ἀπὸ ποταμῶν ἐνυδρίας· τοὺς δὲ ἀπὸ κόλπων κολπίας· ἀπὸ δὲ ὀρῶν ὀρίας, ἢ ὀρεστίας· καὶ γὰρ παρὰ Ἀριστοτέλει ἐν τῷ *Περὶ ἀνέμων*, καὶ παρὰ Καλλιμάχῳ οὕτως ὀνομάζονται. Ὥστε καὶ ἀπὸ τόπων τινῶν φασί τινας λέγεσθαι· οἷον Καικίαν τὸν ἀπὸ Κάϊος [19] ποταμοῦ πνέοντα· καὶ Σκείρωνα τὸν ἀπὸ Σκειρωνίδων πετρῶν. Τινὲς δὲ ἀπὸ ὁρμῆς ὠνομάσθησαν, ὡς σφοδρῶς ῥέοντες· καὶ οἱ μετὰ παλμοῦ τινος,

De ventis, deque auræ et exhalationis discrimine.

33. Anaximander fluentem aerem dixit esse ventum; alii exhalationem aeris. Alii ventum ab aura D discrepare volunt : quippe ventum aiunt esse fluentem aerem; auram vero terrenam exhalationem. Ventorum porro alios e nubibus prodire putant, et vocari « ecnephias; » alios e terra excitatos ἀπογείους : qui e fluminibus oriuntur, aquatiles, qui a maritimis sinibus, κολπίας, a montibus ὀρίας vel ὀρεστίας; quomodo ab Aristotele in libro *De ventis*, et Callimacho nominantur. Sic a locis quidam nomen accipiunt : ut Cæcias a Caico fluvio spirans; et Sciron a Scironicis scopulis. Nonnullis ab impetu nomen inditum : ut qui vehementius ingruant; et qui quadam cum vibratione ac sub-

[18] *Deest aliquid, puta* τοῖς ἐν τῷ νοτίῳ. [19] *f.* Καΐκου.

sultu feruntur, procellæ. Alii a specie dicuntur: velut qui quadam vertigine volvuntur, appellanturque turbines. Item qui ab imo sursum attolluntur, presteres. Scripsit de ventis etiam Eratosthenes. At cardinales venti sunt quatuor: e quibus ille, qui ab ortu flat, subsolanus dicitur; qui ab arctico polo, boreas; qui ab antarctico, auster; ab occasu, zephyrus. Nam ζέφος poetice occasum significat.

A καὶ πηδήματος θύελλαι. Οἱ δὲ ἀπὸ σχήματος λέγονται· ὥσπερ οἱ μετὰ' δινήσεως στρόβιλοι· καὶ οἱ κάτωθεν εἰς ὕψος φερόμενοι πρηστῆρες. Ἐπραγματεύσατο δὲ περὶ ἀνέμων καὶ Ἐρατοσθένης. Οἱ δὲ γενικώτατοι ἄνεμοι τέσσαρές εἰσι· καὶ ὁ μὲν ἀπὸ ἀνατολῶν πνέων καλεῖται ἀπηλιώτης, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀρκτικοῦ πόλου βορέας, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀνταρκτικοῦ νότος, ὁ δὲ ἀπὸ δύσεως ζέφυρος· ζέφος γὰρ ἡ δύσις κατὰ τοὺς ποιητάς.

De cometis.

34. De cometis et trabibus scripsere complures: velut Demetrius. Locus eorum est in aere, non in cœlo. Ex iis quorum lumen deorsum respicit, ut versus eam partem coruscare videantur, « cometæ » nominantur; quorum splendor sursum vergit, « faces; » cum lux tractim producitur, « trabes; » quando roscidum lumen apparet, « iris » dicitur. Quando solem ambit circulus: cujusmodi nonnunquam duo tresve fiunt: unde et Aratus dixit « triplicatam aream, » vocatur ἅλως, id est « area. » Si ab astris ignis ad inferiora propellatur, « temones, » et « profluvia » nuncupantur. Qui subsultim huc et illuc agitantur, « salientes » et « transilientes: quod fit stellis vento concussis, et quasi scintillas emittentibus. Hinc illud ventorum præsagium facere docet Aratus. Ad hæc « præsepe » vocant nubem quamdam circa Cancrum conglobatam et splendidam, ut Aratus significat: cui consentaneum est, quod in eadem parte stellæ quædam circa Cancrum, « asini » dicuntur. Porro cometas et id genus alia, quidam e stellis densatis et illuminatis oriri sentiunt: alii ex nubibus undique collustratis; nonnulli ex affrictu succendi volunt. Neque vero semper apparent, sed certis intervallis temporum. Cæterum nubes inter se collisæ tonitrua faciunt; fissæ vero, et cum impetu ac vehementia flatum emittentes, fulmina: cum agitatione flatus accenditur; fulgura vel e nubibus ipsis oriuntur, accenso igne ac restincto: vel splendor est ex igne coruscans. Imbres ex madido vapore, et humidis nubibus exsistunt. Hæc summatim de aeris affectionibus, quæ μετάρσια nominant.

Περὶ κομητῶν.

λδ'. Περὶ δὲ κομητῶν καὶ δοκίδων ἐπραγματεύσαντο πολλοί· ὥσπερ καὶ Δημήτριος. Εἰσὶ δὲ οὐκ ἐν οὐρανῷ, ἀλλ' ἐν τῷ ἀέρι. Οἱ μὲν οὖν κάτω τὸ φῶς B ἔχοντες, καὶ τὰς μαρμαρυγὰς κάτω νευούσας, καλοῦνται « κομῆται· » οἱ δὲ ἄνω τὸ φῶς νενευκὸς ἔχοντες καλοῦνται « λαμπάδες. » Ὁπότε δὲ ἐπίμηκες ἔχουσι τὸ φῶς, καλοῦνται « δοκίδες· » ὁπότε δὲ ἰκματῶδες φῶς ὁρᾶται, καλεῖται « ἶρις· » ὅταν δὲ περὶ τὸν ἥλιον ᾖ κύκλος· ἐνίοτε καὶ [20] δύο, καὶ τρεῖς γίνονται· ὅθεν καὶ Ἄρατος εἶπε « τριέλικτον ἀλωήν· » « ἅλως » καλεῖται. Ἐὰν δὲ ἀπὸ ἀστέρων ὦσις τοῦ φωτὸς γένηται ἐπὶ τὰ κάτω, καλοῦνται « ῥυμοὶ » καὶ « ῥύακες· » οἱ δὲ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετερχόμενοι καλοῦνται « ᾄττοντες » καὶ « διᾄττοντες· » γίνεται δὲ τοῦτο, τῶν ἀστέρων ὑπὸ πνεύματος τινασσομένων, καὶ οἱονεὶ σπινθῆρας ἀφιέντων· διὸ κατὰ σημεῖον ἀνέμων εἶπεν Ἄρατος τοῦτο. Καὶ φάτνην δὲ νέφος πεφωτισμένον περὶ τὸν Καρκίνον φασίν· ὡς καὶ C Ἄρατος. Ἀκολούθως δὲ ταύτῃ καὶ « ὄνους » λέγουσι περὶ τὸν Καρκίνον ἀστέρας εἶναι. Τοὺς δὲ κομήτας καὶ τοὺς τοιούτους οἱ μὲν λέγουσιν ἐξ ἀστέρων συνερχομένων γίνεσθαι καὶ ἐμφωτιζομένων, οἱ δὲ ἐκ νεφῶν περιπεφωτισμένων· ἄλλοι δὲ ἐκ παρατρίψεως αὐτοὺς φωτίζεσθαι λέγουσιν. Οὐ φαίνονται δὲ ἀεί· ἀλλὰ γίνονται καὶ [20'] περιόδους χρόνων. Ὅτε μὲν οὖν συγκρούονται αἱ νεφέλαι πρὸς ἀλλήλας, βροντὰς ποιοῦσι· ῥαγεῖσαι δὲ, καὶ πνεῦμα μετὰ ῥύμης καὶ σφοδρᾶς ὁρμῆς ἀφεῖσαι, κεραυνοὺς ποιοῦσι, διὰ τῆς ῥύμης ἀναπτομένου τοῦ πνεύματος· ἀστραπαὶ δὲ γίνονται ἤτοι ἐξ αὐτῶν πάλιν τῶν νεφῶν, φωτὸς ἀναπτομένου καὶ σβεννυμένου· ἢ ἐκ πυρὸς μαρμαρυγαὶ εἰσιν ἐκπεμπόμεναι. Ὄμβροι δὲ ἐξ ὑγρᾶς ἀναδόσεως καὶ νεφελῶν ὑγρῶν γίνονται. Ταῦτα μὲν οὖν ὡς ἐν ὀλίγῳ D περὶ μεταρσίων.

De positu sphæræ.

35. Sphæræ situs, quod ignorare non oportet, haud unius generis est, sed pro terræ inclinationibus varii sunt sphæræ situs. E quibus paucos perstringemus: et ad Arateæ sphæræ positum postea veniemus. Est igitur situs inprimis Hellesponti, ac Macedoniæ climati congruens. Cum enim apud Antigonum Macedoniæ regem esset Aratus, ad illius loci clima apparentium doctrinam exegit omnem. Porro quoties poli horizontem contingunt, accidit ut nec arcticus circulus, nec antarcticus semper appareant: sed hemisphærium utrumque oriatur et occidat. Sin borealem polum supra

Περὶ θέσεως [τῆς σφαίρας].

λε'. Εἰδέναι χρὴ περὶ τῆς θέσεως τῆς σφαίρας, ὡς οὐκ ἔστι μία, ἀλλὰ πρὸς τὰ κλίματα τῆς γῆς καὶ αἱ θέσεις τῆς σφαίρας γίνονται. Λεκτέον δὲ περὶ ὀλίγων· καὶ τότε τῆς κατὰ τὸν Ἄρατον ἀψόμεθα. Θέσις τίς ἐστι κατὰ τὸ Ἑλλησποντιακὸν καὶ τῆς Μακεδονίας κλίμα. Παρὰ γὰρ Ἀντιγόνῳ διατρίβων Ἄρατος, τῷ τῆς Μακεδονίας βασιλεῖ, πρὸς τὸ αὐτόθι κλίμα καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν φαινομένων πεποίηται. Ἐὰν μὲν οὖν οἱ πόλοι πρὸς τῷ ὁρίζοντι τὴν θέσιν ἔχωσιν, ὥστε ἐφάπτεσθαι τοῦ ὁρίζοντος, συμβήσεται μήτε τὸν ἀρκτικὸν μήτε τὸν ἀνταρκτικὸν ἀειφανῆ εἶναι, ἀλλ' ἑκάτερον τούτων ἡμικύκλιον ἀνατέλλειν ἀεὶ καὶ

[20] f. ἐνίοτε δέ. [20'] f. κατά. EDIT.

δύνειν. Ἐὰν δὲ τὸν βόρειον πόλον ὑψηλότερον ποιήσωμεν τοῦ ὁρίζοντος, πρὸς τὸ γινόμενον ἔξαρμα, καὶ ὕψος αὐτοῦ, καὶ τὰ κλίματα τῆς γῆς ἕξει τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν διάφορα. Δῶμεν ξ' μοιρῶν κύκλον τέμνοντα τὴν σφαῖραν διὰ τῶν πόλων, ὥσπερ τοὺς κολούρους. Δῆλον οὖν, ὅτι ἕκαστον τῶν ἡμισφαιρίων ἕξει ἀνὰ λ'· τῶν δὲ [21] ὑπὲρ γῆς μοίρας λ' ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος μέχρι τοῦ πόλου. Ἐὰν οὖν μετεωρίσω τὸν βόρειον πόλον μοίρας ς', ἔσται τοῦ Ἑλλησπόντου τὸ κλίμα ἔχον τὴν μὲν ἡμέραν τὴν μεγίστην ὡρῶν ιε', τὴν δὲ νύκτα τὴν ἐλαχίστην ὡρῶν θ'. Ἐὰν δὲ μὴ μόνον ἕξ, ἀλλ' ἐννέα ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος μετεωρίσω τὸν βόρειον πόλον, μακροτέρα ἔσται ἡ μεγίστη ἡμέρα παρὰ τοῖς οὕτως οἰκοῦσιν ἢ τοῖς προειρημένοις ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ. Καὶ πάλιν ἐὰν ὑψηλότερον αὐτὸν ποιήσω, καὶ πολὺ αὐτοῦ τοῦ ὁρίζοντος ἀπέχοντα, μακρότεραι εὑρεθήσονται αἱ ὧραι [22], ἕως ἂν ὁ βόρειος μεσουρανήσῃ πόλος· καὶ τότε, οὕτως κειμένης τῆς σφαίρας, συμβήσεται ἓξ μηνῶν εἶναι τὴν ἡμέραν, καὶ ἓξ μηνῶν τὴν νύκτα· μεσουρανοῦντος γὰρ τοῦ βορείου πόλου, εὑρεθήσεται ὁ ζωδιακὸς ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος εἰς δύο τεμνόμενος· καὶ τὸ μὲν ἥμισυ ὑπὲρ γῆς, τὸ δὲ λοιπὸν ἥμισυ ὑπὸ γῆν ἀεὶ ἔχων. Τούτου δὲ οὕτως ὄντος, δῆλον, ὡς καὶ ἓξ ζώδια ὑπὲρ γῆς ἔσται, ταῦτα δηλονότι, ἐν οἷς ὁ ἥλιος γενόμενος, καὶ καθ' ἕκαστον λ' ἡμέρας ποιῶν, ποιήσει τὴν ἡμέραν μηνῶν ς'· τὰ δὲ ἄλλα ς' ζώδια ἀεὶ ἀφανῆ, καὶ ὑπὸ γῆν ἔσται, ἐν οἷς ὁ ἥλιος γενόμενος ποιήσει τὴν νύκτα μηνῶν ς', διὰ τὸ μὴ ἀνατέλλειν ἐν τοῖς ς' τούτοις γενόμενον αὐτόν. Ταῦτα δὲ ἡμῖν εἰλήφθω τῆς ἀνωμαλίας τῶν ἡμερῶν τε καὶ νυκτῶν χάριν. Χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι λόγῳ καὶ θεωρίᾳ ταῦτα κατ' ἀκολουθίαν ἐκ τῶν φανερῶν ἐδείχθη, ἀφανῆ ὄντα. Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀπὸ ἐμπειρίας ἓξ μηνῶν τὴν ἡμέραν, καὶ τὴν νύκτα τοσούτων δεῖξαι. Τινὲς δὲ ἱστοροῦσιν η' ἡμερῶν ἔκτασιν μιᾶς ἡμέρας, ἄλλοι δὲ π' ἡμερῶν· εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ ὑπὲρ Θούλην τὴν νῆσον λεγόμενοι εἶναι. Ἡ μὲν οὖν κατὰ τὰ κλίματα διαφορὰ τῶν ἡμερῶν τε καὶ νυκτῶν παραδείγματος χάριν τοῦτον τὸν τρόπον ἡμῖν εἴρηται· ἡ δὲ κατὰ τὰ *Φαινόμενα* Ἀράτου τῆς σφαίρας θέσις ὀφείλει ἔχειν τὸν ἀρκτικὸν κύκλον τοῦ ὁρίζοντος ἐφαπτόμενον, τήν τε τοῦ Δράκοντος κεφαλὴν ἐφαπτομένην τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου, αὐτοῦ δὲ τοῦ ἀρκτικοῦ ἐφαπτομένου τοῦ ὁρίζοντος, καὶ ὥσπερ ξέειν αὐτόν. Διὸ καὶ Ἄρατός φησι·

Κείνη που κεφαλὴ τῇ νίσσεται [23], ἧχί περ ἄκραι
Μίσγονται δύσιές τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλῃσι.

Τὸν γὰρ ὁρίζοντα μεταξὺ τοῦ ὑπὲρ γῆς καὶ ὑπὸ γῆν ἡμισφαιρίου εἶναι συμβέβηκε. Τινὲς δὲ οὐκ ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος ἀκούουσιν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀράτου λεχθέν· διότι τοῦ ὑπὲρ γῆς ἡμισφαιρίου τεμνομένου ὑπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ τὸ μὲν ἔστι πρὸς τῇ ἀνατολῇ, τὸ δὲ πρὸς τῇ δύσει. Ἐμοὶ δὲ οὐ πάνυ τι δοκεῖ τοῦτο λέγειν Ἄρατος· εἰ μὴ ἄρα τις οὕτω λέγοι τὴν κεφαλὴν τοῦ Δράκοντος πορεύεσθαι,

....ἧχί περ ἄκραι
Μίσγονται δύσιές τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλῃσι·

καθὸ τοῦ ὁρίζοντος ἐφαπτομένη ἐστὶν ἡ κεφαλὴ τοῦ

A horizontem attollimus, pro altitudinis ratione, varia terræ climatibus dierum et noctium magnitudo constabit. Fingamus partium sexaginta circulum esse, qui sphæram per polos transiens dividit,
92 ut coluri faciunt. Igitur hemisphæria singula tricenis gradibus constabunt, adeoque quod supra terram eminet, gradus tricenos habebit ab horizonte ad polum. Quare si ad partes sex polum extulero, in Hellesponti climate longissimus dies horarum fiet 15; brevissima nox horarum 9. Quodsi non tantum sex gradibus, sed novem supra horizontem polum borealem crexero, longior, quam in Hellesponto, fiet dies, illius tractus incolis. Rursus vero si arduum magis, ac supra horizontem eminentem polum statuero, horæ longiores exB sistent, donec borealis polus culminet. Ac tunc semestris dies erit semestrisque nox. Nam si borealis polus in vertice sit, zodiacus ab horizonte bipertito secabitur; ejusque pars dimidia perpetuo supra terram exstabit, altera sub terram condetur. Hoc vero posito, perspicuum est sex fore signa supra terram: in quibus scilicet positus sol, et in unoquoque triginta dies commorans, semestrem efficiet diem; reliqua sex signa semper occulta erunt, et sub terra condita: quæ cum sol peragrabit, sex mensium noctem faciet, eo quod in illis situs nunquam oritur. Hæc ad dierum et noctium inæqualitatem explicandam assumpsimus. De quibus sic habendum est; ratione, ac consideratione, consequenterque iis quæ apparent, hæc a nobis esse C collecta; cum sint occulta prorsus. Non enim ulla nobis experientia semestrem diem noctemque patefecit. Sunt qui alicubi dierum octo esse lucem; alii octoginta referant: quod iis accidit qui supra Thulen insulam habitant. Ad eum itaque modum dierum noctiumque pro climatum ratione discrimen a nobis explicatum est. Verum situs ille sphæræ, qui ad Arati *Phænomena* convenit, ejusmodi esse debet, ut in eo circulus arcticus contingat horizontem, eumque circulum tangat Draconis caput: sic ut arcticus ille attingat, ac quodammodo radat horizontem. Hinc Aratus:

D *Illud caput eo pervenit, ubi extremi*
Miscentur occasus, et ortus invicem.

Nam horizon inter hemisphærium utrumque superius et inferius interjectus est. Non desunt tamen, qui Arati verba illa non ad horizontem, sed ad meridianum referant: quoniam cum superius hemisphærium a meridiano circulo dividitur, ejus altera pars ad ortum, altera ad occasum pertinet. Mihi vero non hoc velle sibi videtur Aratus, nisi quis fortasse dixerit Draconis caput eo ferri,

. . . . ubi extremi
Miscentur occasus, et ortus invicem;

ubi contingit horizontem Draconis caput ad meri-

[21] f. τὸ δή. [22] f. ἡμέραι. [23] γρ. νήχεται.

dianum circulum, qua parte cum horizonte ille committitur, ac se ipsi secant invicem. Propterea de Cepheo loquens Aratus, eumdem nobis indicavit. Nam hujus pars illa tota, quæ a cingulo ad pedes pertinet, intra circulum arcticum est. Quoniam vero circulus arcticus occidit nunquam; balteus vero Cephei in ambitu est ejusdem arctici; hinc horizontem per ejus balteum significat :

. . . Cepheus autem cingulo
Terram radit: quæ sunt in capite quidem, prorsus [omnia
Tingens Oceano: illa vero non licet: sed ea ipsæ
Ursæ prohibent, pedes, et genu, et lumbos.

Hæc sunt quæ de sphæræ positu dicenda videbantur. Quam qui explicare velit, hunc ad dextram borealem habere polum oportet : australem ad sinistram. Nam Ursæ in oriente dextræ sunt; auster vero sinister. Quidam tamen cum illam explicant, malunt ante se Ursas habere; pone austrum : ut dexter sit ipsis oriens, sinister occidens. Quod ex Homericis versibus fortasse didicerunt :

Sive dextrorsum eant ad auroram et solem;
Sive sinistrorsum ad occasum tenebrosum.

Nescientes poetam accommodate ad illorum situm dextras appellasse partes orientales, occidentales sinistras. At in mundi positu dextræ sunt Ursæ, et eo modo sphæram constituere debet qui illius rationem docere velit.

De motu.

36. Qui sphæram explicat, in contraria sphæram torqueat. Nam qui contra sphæram versus seipsum
93 ciebit; Ursæ sinistræ erunt orienti : auster ad dextram : quod fieri nequit. Quod autem ita, ut diximus, movenda sphæra sit, docebit nos Aratus, qui de Ursis alias loquens :

...Semper vero in humerum feruntur,
Præpostere in humeros conversæ.

Alias de Ophiucho :

In humeros demittit ærumnosum Ophiuchum
Cancer e genibus : demittit vero Serpentem propius [cervicem.

Item :

Oritur Hydræ caput, et cæsius Lepus
Ac Procyon : anterioresque Canis pedes ardentis.

Rursus

Dimidium Coronæ, et ipsam postremam caudam
Centauri ferunt ascendentes adhuc Chelæ.

De Ceto vero :

Ac quod ad cervicem usque conversum est
Occidit; porro Cepheus capite, et manu, et humero.

Item :

Equus autem Aquario commodum oriente
Pedibus, et capite revolvitur. Ex adverso autem Equi
A cauda Centaurum attrahit occidua nox.

Hæc de motu paucis dicta sunt.

[11] *Il.* M.

A Δράκοντος, καὶ πρὸς τῷ μεσημβρινῷ, καθὸ συμβολὴ γίνεται τοῦ μεσημβρινοῦ καὶ τοῦ ὁρίζοντος, καὶ τέμνουσιν ἀλλήλους. Καὶ διὰ τοῦτο περὶ Κηφέως λέγων, τὸν αὐτὸν ἐνέφηνεν ἡμῖν ὁ Ἄρατος. Τούτου γὰρ τὰ ἀπὸ τῆς ζώνης ἕως τῶν ποδῶν ἐντός ἐστι τοῦ ἀρκτικοῦ. Ἐπεὶ δὲ ὁ ἀρκτικὸς κύκλος οὐδέποτε καταδύεται, ἡ δὲ ζώνη τοῦ Κηφέως ἐν τῇ περιφερείᾳ ἐστὶ τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου τὸν ὁρίζοντα διὰ τῆς ζώνης αὐτοῦ ἐμφαίνει

....ὁ δὲ ζώνῃ τότε Κηφεὺς
Γαῖαν ἐπιξύει· τὰ μὲν ἐν κεφαλῇ μάλα πάντα
Βάπτων Ὠκεανοῖο· τὰ δ' οὐ θέμις· ἀλλὰ τά γ' [αὐταὶ
Ἄρκτοι κωλύουσι, πόδας, καὶ γοῦνα, καὶ ἰξύν.

B Τὰ μὲν οὖν τῆς θέσεως ταῦτα· τὸν δὲ ἐξηγούμενον ἐν δεξιᾷ χρὴ τὸν βόρειον πόλον ἔχειν, καὶ ἐν ἀριστερᾷ τὸν νότιον. Ἐπειδὴ αἱ ἄρκτοι ἐπὶ ἀνατολῶν ἐν δεξιᾷ κεῖνται· ἐν ἀριστερᾷ δὲ ὁ νότος. Τινὲς δὲ τῶν ἐξηγουμένων βούλονται ἔμπροσθεν μὲν τὰς Ἄρκτους, ὀπίσω δὲ τὸν νότον, δεξιὰ δὲ τὰς ἀνατολὰς, ἀριστερὰ δὲ τὴν δύσιν ἔχειν· ἴσως ἀπὸ τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν κινηθέντες·

[11] *Εἴτ' ἐπὶ δεξί' ἴωσι πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε,*
Εἴτ' ἐπ' ἀριστερὰ τοίγε ποτὶ ζόφον ἠερόεντα·

οὐκ εἰδότες, ὡς ὁ ποιητὴς πρὸς τὴν τῶν τόπων ἐκείνων θέσιν δεξιὰ μὲν τὰ ἀνατολικὰ, ἀριστερὰ δὲ τὰ δυτικὰ εἶπεν. Ἡ δὲ τοῦ κόσμου θέσις, καθὰ προεῖπον, δεξιὰς ἔχει τὰς Ἄρκτους· καὶ οὕτως τιθέναι χρὴ τὴν σφαῖραν τὸν ἐξηγούμενον.

C *Περὶ κινήσεως.*

λς'. Χρὴ τὸν ἐξηγούμενον ἐπὶ τὰ ἐναντία περιδινεῖν τὴν σφαῖραν. Εἰ γάρ τις ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἐφ' ἑαυτὸν περιδινήσει τὴν σφαῖραν, αἱ Ἄρκτοι ἀριστεραὶ ἔσονται τῶν ἀνατολῶν· ὁ δὲ νότος ἐν δεξιᾷ· ὅπερ ἀδύνατον. Ὅτι δὲ, ὡς εἶπον, χρὴ τὴν σφαῖραν κινεῖν, διδάξει ἡμᾶς αὐτὸς Ἄρατος ποτὲ μὲν περὶ τῶν Ἄρκτων λέγων.

. . . .Αἰεὶ δὲ κατωμάδιαι φορέονται,
Ἔμπαλιν εἰς ὤμους τετραμμέναι.

Ποτὲ δὲ ἐπὶ τοῦ Ὀφιούχου λέγων·

Τὸν δὲ καὶ εἰς ὤμους κατάγει μογερὸν Ὀφιοῦχον
Καρκίνος ἐκ γονάτων· κατάγει δ' Ὄφιν αὐχένος [ἐγγύς.

Καὶ πάλιν·

Ἀντέλλει δ' Ὕδρης κεφαλὴ, χαροπός τε Λαγωὸς
D *Καὶ Προκύων· πρότεροί τε Κυνὸς πόδες αἰθομένοιο.*

Καὶ πάλιν·

Ἥμισυ δὲ Στεφάνοιο, καὶ αὐτὴν ἔσχατον οὐρὴν
Κενταύρου φορέουσιν ἀνερχόμεναι ἔτι Χηλαί.

Καὶ περὶ τοῦ Κήτους·

Καὶ τὸ μὲν ἐς λοφιὴν τετραμμένον ἄχρι παρ' [αὐτὴν
Δύνει· ἀτὰρ Κηφεὺς κεφαλῇ, καὶ χειρὶ, καὶ [ὤμῳ.

Καὶ πάλιν·

Ἵππος δ' Ὑδροχόοιο νέον περιτελλομένοιο
Ποσσί τε καὶ κεφαλῇ ἀνελίσσεται· ἀντία δ' [Ἵππου
Ἐξ οὐρῆς Κένταυρον ἐφέλκεται ἑσπερίη νύξ.

Ταῦτα μὲν ὡς ἐν βραχεῖ περὶ κινήσεως.

Περὶ ἄστρων δύσεώς τε καὶ ἀνατολῆς.

λζʹ. Τῶν ἄστρων τὰ μέν ἐστιν ἀειφανῆ, τὰ δὲ ποτὲ μὲν φαινόμενα, ποτὲ δὲ ἀφανῆ γινόμενα. Ἀειφανῆ μὲν οὖν ἐστι τὰ ἐντὸς τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου· οὐδέποτε γὰρ καταδύεται ταῦτα· ἐπειδὴ μηδὲ ὁ περιέχων αὐτὰ κύκλος· ἀλλ' ἔστιν ἀεὶ ἐν τῷ ὑπὲρ γῆς ἡμισφαιρίῳ ἀειφανὴς μετὰ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἄστρων· ἀφανῆ δὲ τὰ ἐντὸς τοῦ ἀνταρκτικοῦ κύκλου· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἀεὶ ἀφανής ἐστι. Τῶν δὲ λοιπῶν ἄστρων τὰ μὲν ποτὲ μὲν ἀνατέλλει, ποτὲ δὲ δύνει· τὰ δὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς νυκτὸς καὶ ἀνατέλλει καὶ δύνει. Οἷον ἔστω ὁ ἥλιος ἐν Κριῷ· τούτου ἀνατέλλοντος, προανατέλλει Ἵππος· ἐν Χηλαῖς δὲ ὄντος τοῦ ἡλίου, καὶ ἀνατέλλοντος, δέδυκεν ἤδη Ἵππος. Ὥστε ποτὲ μὲν φαίνεται ἀνατέλλων ὁ Ἵππος, ποτὲ δὲ δύνων· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα ἀπὸ θερινοῦ τροπικοῦ μέχρι τοῦ χειμερινοῦ. Τὰ γὰρ ἐν τῷ ἀνταρκτικῷ τῷ πρὸς νότῳ ὄντα βράδιον ἀνατέλλοντα δύνει ταχέως, διὰ τὸ πλεῖον εἶναι μέρος τῆς σφαίρας ὑπὸ γῆν πρὸς τῷ νότῳ· ἀνάπαλιν δὲ τὰ βορειότερα, καὶ μεταξὺ ἀρκτικοῦ κύκλου καὶ ἰσημερινοῦ, ταχέως ἀνατέλλοντα, βραδέως δύνει, διὰ τὸ πλεῖον ἔχειν μέρος ὑπὲρ γῆν τὴν σφαῖραν πρὸς τῷ βορέᾳ. Συμβήσεται οὖν τινα τῶν ἐνταῦθα κειμένων ἄστρων ὑπὸ τῆς αὐτῆς νυκτὸς ἀνατέλλειν καὶ δύνειν, ἃ καλεῖται ἀμφιφανῆ. Παραδείγματος δὲ χάριν παρειλήφθω ὁ ἐν γόνασι, καὶ ἔστω ὁ ἥλιος ἐν Τοξότῃ, καὶ ἀνατέλλει [25] ἐν αὐτῷ. Πάλιν δυέτω δύνοντος ἡλίου· ἑσπέρα ἐστὶ καὶ νύξ· ὁ δὲ ἐν γόνασιν οὐδέπω δέδυκεν· ἀλλ' ἐπιμείνας ἐν τῷ ὑπὲρ γῆς ἡμισφαιρίῳ, πρὸς τῇ δύσει δύνων, ὕστερον ἐπὶ τῆς αὐτῆς νυκτὸς προλαμβάνει τὴν τοῦ ἡλίου ἀνατολὴν καὶ τοῦ Τοξότου, προανατέλλων αὐτῶν, καὶ ὕστερον αὐτῶν δύνων. Δηλοῖ γοῦν τοῦτο Ἄρατος λέγων·

Ὄντινα τοῦτον ἄϊστον ὑπ' οὐρανίων εἰδώλων
Ἀμφότερον δύνοντα, καὶ ἐξ ἑτέρης ἀνιόντα
Πολλάκις αὐτονυχὶ θηεύμεθα.

Ὅτι δύσεις διτταὶ, καὶ ἀνατολαί.

ληʹ. Δύσις δὲ ἄστρων ἐστὶ διττὴ, καὶ ἀνατολή· καὶ ἡ μὲν ἑῴα λέγεται, ἡ δὲ ἑσπερία. Ἑῴα μὲν ἀνατολὴ, ὅταν συνανατέλλῃ τῷ ἡλίῳ [ὡς] ἄστρα, καὶ μὴ μετ' αὐτοῦ [26]· ἑσπερία δὲ, ὅταν, δύνοντος ἡλίου, ἀνατέλλῃ τινὰ τῶν ἄστρων. Δύσις δὲ ἑῴα ἐστὶν, ὅταν, ἡλίου ἀνατέλλοντος, δύνῃ τὰ ἄστρα τάδε ἢ τάδε· ἑσπερία δὲ, ὅταν συγκαταδύῃ αὐτῷ.

Ὅτι διαφέρει ἀνατολὴ ἐπιτολῆς.

λθʹ. Διαφέρει δὲ ἀνατολὴ ἐπιτολῆς. Ἀνατολὴ μὲν γάρ ἐστιν ἡ ἅμα τῷ ἡλίῳ ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα ἀναφορά· ἐπιτολὴ δὲ, ὅταν πρὸ ἡλίου ὑπὸ τὴν ἑῴαν ἀνατείλῃ ἄστρον, εἶτα ἐπ' αὐτῷ ὁ ἥλιος ἐπιτείλῃ. Δεῖ δὲ εἰδέναι, ὅτι, πάσης ὥρας περιφερομένης, καὶ περιδινουμένης τῆς σφαίρας, ἀνάγκη ἐστὶ καὶ τὰ ἄστρα παντὶ καιρῷ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ εἶναι ἐν οὐρανῷ συμπεριδινούμενα· μὴ φαίνεσθαι δὲ ἐν ἡμέρᾳ τῇ ὑπερβολῇ τῆς λαμπρότητος τοῦ ἡλίου καλυπτόμενα. Ἀνατολὴν δὲ οὐ λεκτέον ἄστρου, ἐὰν δευτέρᾳ ὥρᾳ ἢ τρίτῃ ἀναφέρηται ὑπὲρ γῆς· ἀλλὰ τότε μόνον,

De siderum occasu et ortu.

37. Siderum alia semper apparent; alia videntur interdum, alias occulta sunt. Apparent perpetuo, quæ comprehenduntur arctico circulo: nunquam enim occidunt; uti neque complexus illa circulus, qui in superiore manet hemisphærio semper cum stellis suis apparens. Nunquam apparent ea quæ antarctico circulo continentur, quoniam et ipse semper occultus est. Reliquorum siderum alia interdum oriuntur: interdum occidunt; quædam eadem in nocte oriuntur et occidunt. Sit exempli causa sol in Ariete: ante hunc oritur Equus. Idem sole in Libra constituto ante hunc occidet. Hinc aliquando cernitur Equus oriens, alias occidens: sic astra reliqua ab æstivo tropico ad hibernum. Nam quæ in antarctico sunt ad austrum, tardius orientia citius occidunt: quod majori ex parte sphæra infra terram condita sit ad meridiem; contra quæ borealia sunt inter arcticum circulum et æquinoctialem posita, citius ortum faciunt, tardius occasum: propterea quod majori parte sui sphæra supra terram emergit ad septentrionem. Accidet ergo quædam ut ibi collocata sidera eadem nocte oriantur et occidant: quæ ἀμφιφανῆ vocant. Exempli gratia sit Ingeniculus, sitque sol in Sagittario; in eo sidus illud orietur. Rursus occidat sub occasum solis, vespera erit, et nox: necdum Ingeniculus occiderit: sed in hemisphærio superiore consistens adhuc, ac sub occasum occidens, postea per eamdem noctem solis et Sagittarii prævertet ortum, ante ipsos oriens, et post eos occidens. Quod Aratus his verbis exprimit:

Quem quidem ignotum inter cœlestes imagines
Pariter occidentem, et aliunde orientem
Sæpe eadem nocte cernimus.

Duos occasus esse, ortusque totidem.

38. Siderum occasus ortusque duplex est: alter matutinus, vespertinus alter dicitur. Matutinus ortus fit, cum oriente sole oriuntur cum eo sidera, non post ipsum. Vespertinus, cum occidente sole sidera quædam oriuntur. Matutinus occasus est cum oriente sole occidunt hæc vel illa sidera; vespertinus cum una cum sole conditur.

Quid ἀνατολή et ἐπιτολή differant.

39. Differt autem ἀνατολή et ἐπιτολή. Nam ἀνατολή est conscensio cum sole supra finitorem; ἐπιτολή cum ante solem primo mane oritur stella; quam solis ortus sequitur. **94** Nec illud ignorandum est; hora qualibet, circumacta et volvente se sphæra, sidera ipsa necessario per omne tempus nocte ac die cum cœlo circumferri: non tamen interdiu videri, vehementiori splendore solis offusa. Cæterum ortus stellæ vocari non debet, quando secunda tertiave post hora conscendit horizontem; sed tunc solum, cum una cum sole oritur. Sic et

f. [25] ἀνατέλλῃ. [26] f. αὐτόν.

occasus tunc est, quando cum sole occidit. Præter hæc omnia sciendum est, neque Cepheum, neque Cassiepeiam, neque Andromedam in cœlo esse revera. Est enim ridiculum arbitrari ante ista cœlum asterismis caruisse. Nam stellæ perpetuo, etiam ante Perseum et Orionem, exstiterunt. Ob id penes varias nationes diversa quoque reperiuntur nomina stellarum. In Ægyptiaca sphæra neque Draco in censum nominaque siderum venit; neque Ursæ; neque Cepheus : sed aliæ sunt simulacrorum formæ, nominaque illis indita. Ita neque in Chaldæorum astrologia. Græci porro vocabula ista de insignibus heroibus transtulerunt; ut comprehendi, et agnosci facilius possent. Etenim si certis appellationibus carerent, magnam studiosis earum rerum perturbationem afferrent. Olim vero istorum scientia magni fiebat ab iis qui agriculturam vel rem nauticam exercerent. Nam ex ortibus et occasibus illorum navigandi, ac vindemiæ colligendæ tempus observabant.

Hactenus Arati *Phænomena* ad rudem institutionem ex Achillis opere *De universo*.

A ὅτε ἅμα ἡλίῳ ἀνατέλλει. Ὁμοίως δὲ καὶ δύσιν, ὅτε σὺν αὐτῷ δύνει. Ἐπὶ δὲ πᾶσι χρὴ εἰδέναι, ὅτι οὔτε Κηφεὺς, οὔτε Κασσιέπεια, οὔτε Ἀνδρομέδα ἐστὶν ἐν οὐρανῷ. Γελοῖον γὰρ ὑπονοεῖν πρὸ τούτων ἀκαταστέριστον τὸν οὐρανόν· ἀεὶ γὰρ ἦσαν ἀστέρες, καὶ πρὸ Περσέως καὶ Ὠρίωνος. Διὸ καὶ ἐν διαφόροις ἔθνεσι διάφορα καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἄστρων ἔστιν εὑρεῖν. Ἐν γοῦν τῇ τῶν Αἰγυπτίων σφαίρᾳ οὔτε ὁ Δράκων ἐστὶ νομιζόμενος ἢ ὀνομαζόμενος, οὔτε Ἄρκτοι, οὔτε Κηφεὺς, ἀλλ' ἕτερα σχήματα εἰδώλων καὶ ὀνόματα τεθειμένα. Οὕτω δὲ καὶ ἐν τῇ τῶν Χαλδαίων. Ἕλληνες δὲ ταῦτα τὰ ὀνόματα ἔθεντο τοῖς ἄστροις ἀπὸ ἐπισήμων ἡρώων, πρὸς τὸ εὐκατάληπτα εἶναι καὶ εὔγνωστα. Ἀνώνυμα γὰρ ὄντα πολλὴν παρεῖχε ταραχὴν τοῖς περὶ ταῦτα σπουδάζουσι. Περὶ πολλοῦ δὲ B μάλιστα τούτων τὴν γνῶσιν ἐποιοῦντο εἰδέναι οἱ περὶ γεωργίαν καὶ ναυτιλίαν τὸν βίον ἔχοντες. Ἐκ γὰρ τῶν ἀνατολῶν καὶ τῶν δύσεων αὐτῶν τὸν καιρὸν τοῦ πλοῦ, καὶ τοῦ τρυγητοῦ ἐσημειοῦντο.

Τέλος τῶν Ἀράτου *Φαινομένων* πρὸς εἰσαγωγὴν ἐκ τῶν Ἀχιλλέως *Περὶ τοῦ παντός*.

Hæc ejusdem Achillis Tatii fragmenta a Victorio edita prætermittere noluimus. Quæ quia cum superioribus eadem fere continent, Latine vertere nihil necesse fuit.

ΤΩΝ ΑΡΑΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΝ ΕΚ ΤΩΝ ΑΧΙΛΛΕΩΣ.

Ἐξ ἑτέρων σχολίων εἰσαγωγὴ προοίμιον.

α'. Καλὸν κατὰ τὸν Κυρηναῖον ἀμείψασθαι τῷ λόγῳ τὸν Ἀράτου πόνον, ὃν ἐποίησεν

Ἥμενος, οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτεν,
Πληϊάδας τ' ἐσορῶντι, καὶ ὀψὲ δύοντα Βοώτην,
Ἄρκτον θ', ἣν καὶ Ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν·

ὑπὲρ τὸν Ἰθάκης τὸν κυβερνήτην. Τῷ μὲν γὰρ Ἁλικαρνασσεῖ ὦτα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν τυγχάνει· Ἄρατος δὲ τὴν μάθησιν ἅμα τοῖς ὠσὶν ἐπιδείκνυσι τοῖς ὄμμασιν. Οὐ περὶ ἀστρολογίας δὲ, ἀλλὰ περὶ ἀστρονομίας τὸν λόγον ποιούμεθα, μαθήματος εὐχρήστου τῷ βίῳ. Διὸ καὶ ἡ Μέτωνος γεωμετρία, καὶ ἡ Πυθαγόρου φιλοσοφία. Τοῦτο τὸ μάθημα κυβερνήτην μὲν ἐν καιρῷ πεποίηκεν, Ἀτρέα δὲ βασιλέα. Δείξας γὰρ ἄστρων τὴν ἐναντίαν ὁδὸν, καὶ τὴν ἄρνα ἔλαβε τὴν χρυσῆν, καὶ τὴν βασιλείαν ἀπείληφε πολυχρύσοιο Μυκήνης. Οὐδὲ μὴν οὐδὲ Ὅμηρος τοῦ μαθήματος ἀμύητος· ἀλλ' οἶδε μεθ' Ἡφαίστου τὰ κατ' οὐρανὸν ἄστρα τῇ τοῦ Ἀχιλλέως ἀσπίδι ἐγγράφειν. Παρ' αὐτῷ δὲ καὶ στρατιώτης νυκτομαχῶν τοῖς ἄστροις τὴν νύκτα μετρεῖ·

Ἄστρα δὲ δὴ προβέβηκε· παρῴχηκε δὲ πλέον νὺξ
Τῶν δύο μοιράων. Τριτάτη δ' ἔτι μοῖρα λέλειπται.

Εἰ δέ τῳ φίλον καὶ τὰς παρ' Ὁμήρῳ ἀλληγορίας ἐξετάσαι, ῥᾴδιόν ἐστιν ἰδεῖν καὶ τοῦ πόλου, καὶ τὴν C ἀΐδιον κίνησιν· καὶ τὰ ἡμισφαίρια, καὶ τὴν εἰς φῶς αὐτῶν ἀμοιβήν. Ἄλλοτε δ' αὖ τεθνᾶσι. Μὴ βλασφημήσας [27], ἄνθρωπε· οὐκ ἀποθνήσκει Θεός. Τὸ ἀφανὲς τούτου θάνατος ἦν. Διὰ τοῦτο καὶ ζωγράφοι τέμνουσι τῶν θεῶν τὴν κεφαλὴν εἰς ἴσον ἑκατέρῳ τοῦ πόλου [28] τὴν ἰσομοιρίαν. Ἀρκτέον οὖν λέγειν περὶ τῆς τῶν πάντων ἀρχῆς.

Περὶ ἀρχῆς.

β'. Ὁ τῶν ὅλων Δημιουργὸς τῶν πάντων στοιχείων ἀτάκτως ἐν ἀλλήλοις πλανωμένων, καὶ στρεφομένων, καὶ περὶ ἄλληλα κυλινδουμένων, καὶ φερομένων ἀκόσμως, πνεῦμα θεῖον ἐμβαλεῖ [29], ὅπερ οἱ ποιηταὶ καλοῦσι νεῖκος· ἦν γὰρ τὸ πᾶν εἰς ἑαυτὸ συντεθλιμμένον ἀσκοῦ τρόπον, καὶ ἐν τῇ θλίψει συμβεβηκός. D Τὸ δὲ πνεῦμα τὸ θεῖον ἐμπεσὸν ᾠοτόκησε τὸ πᾶν, διαστῆσαν, καὶ ἀνευρῦναν ἀπ' ἀλλήλων τὰ στοιχεῖα. Τοῦτο τὸ γενόμενον χάος οἱ ποιηταὶ καλοῦσι, διὰ τὸ κεχηνέναι ἐκ τοῦ πνεύματος [30] ἁπλόθεν γίνεται. Οὐ τὸ ἄνω χάσμα οὐρανὸς διπλοῦς· ὁ μὲν ἄνω αἰωρούμενος, ὁ δὲ κάτω κυλινδούμενος. Τὴν γῆν οὖν, οὖσαν βαρυτάτην μέσην συνέβη συναχθῆναι· ὁρμήσασαν γὰρ διὰ βαρύτητα δῦναι κάτω, τὸ πνεῦμα, πανταχόθεν περιελάσαν, αὐτὴν ἐν μέσῳ στῆναι τοῦ παντὸς φυσσήματος συνέσχεν. Ἔμεινεν οὖν πᾶσα ἡ γῆ τῶν μὲν ἄνωθεν ἐκκρεμαμένη, τοῖς κάτωθεν δὲ ἐπαιωρουμένη, κατὰ τὸ ἐπὶ τοῦ φακοῦ καὶ τῆς ᾠώσης παρά-

[27] *f.* βλασφημήσαις. [28] *Deest* νέμοντες, *aut aliquid simile.* [29] *f.* ἐμβάλλει. [30] *Hæc sunt depravata.*

δειγμα. Καὶ γὰρ φακοειδής ἐστιν ἡ γῆ· ἐκ μὲν ἑκατέρων τῶν μερῶν τοῦ τε ἄνω, καὶ κάτω πρὸς ὕψος οἰκουμένη, πρὸς δὲ τὰ πέρατα εἰς λεπτότητα στενοχωρουμένη. Ὡς οὖν ὑποστάθμη οὖσα διὰ τὸ βάρος, πρώτη μετὰ τὸ χάος πέπηγε. Διά τοι τοῦτο καὶ Ἡσίοδος, τοῦτ' εἰδὼς, φησίν·

Ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
Γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεί.

95 Ὅτι δὲ καὶ μέση ἡ γῆ, μαρτυρεῖ Ἄρατος, λέγων·

Ἄξων αἰὲν ἄρηρεν. Ἔχει δ' ἀτάλαντον ἁπάντη
Μεσσηγὺς γαῖαν.

Τὸ γὰρ ἀτάλαντον ἀντὶ τοῦ ἀκίνητον. Περὶ δὲ τὴν γῆν κυκλικῶς ἄλλη ἐστὶν ἐπάνω σφαῖρα ἡ τοῦ ὕδατος, μείζων τῆς γῆς. Τὸ γὰρ περιέχον τοῦ περιεχομένου μεῖζον εἶναι δεῖ. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ ὕδατος, εὐθὺς ἡ τοῦ ἀέρος, καὶ αὐτὴ κύκλῳ τὸ ὕδωρ περιέχουσα. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ ἀέρος ἡ τοῦ αἰθέρος. Διὸ καὶ Ὅμηρός που λέγει·

Εἰς ἐλάτην ἀναβὰς περιμήκετον, ἣ τότ' ἐν Ἴδῃ
Μακροτάτη πεφυυῖα, δι' ἠέρος αἰθέρ' ἵκανεν.

Εἰσὶν οὖν τέσσαρες σφαῖραι· ἃ στοιχεῖα καλοῦσιν οἱ παλαιοὶ, διὰ τὸ στοίχῳ καὶ τάξει ἕκαστον αὐτῶν ὑποκεῖσθαι· ὥς που καὶ Ἀλκμὰν ὁμοστοίχους ἐκάλεσε τὰς ἐν τάξει χορευούσας παρθένους. Καὶ ἐν γραμματικῇ στοιχεῖα μὲν καλεῖ [31] τὰ γράμματα, διὰ τὸ στοίχῳ καὶ τάξει τὰς ἐπ' αὐτῶν πλέκεσθαι συλλαβάς. Μέσα οὖν ἐστι τὰ βαρέα στοιχεῖα. Θαυμαστῶς γὰρ πάντα κατέταξεν ὁ Δημιουργός. Ὁ γὰρ αἰθὴρ καὶ τὸ πνεῦμα πάντα εἰς ἑαυτὰ ἔξωθεν ἐπαι... καὶ οὔτε τῷ ἀέρι πτῆναι συγχωρεῖ, οὔτε τῷ ὕδατι χυθῆναι· ἀλλ' ἑκάστην μόνιμον τοῦ τόπου τηρεῖ τὴν στάσιν, κατὰ τὸ ἐπὶ τοῦ λύχνου ὑπόδειγμα, καὶ τῆς παρὰ τοῖς ἰατροῖς σικύας, ἣ τῷ πυρὶ πρὸς ἑαυτὴν ἄγχει τὰς φλέβας. Ὁ μὲν οὖν ἀὴρ ὑπὸ τοῦ πυρὸς συνέχεται· τὸ δὲ πῦρ μετὰ τοῦ ἀέρος τὰ πάντα. Διὰ τοῦτο, *ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε*, οὐχ ὥς τινες κατάραν τοῖς στρατιώταις κατηράσατο· ἀλλὰ τὸν ὄκνον εἰδὼς ἐκ τῶν βαρυτάτων ὄντα στοιχείων, τὴν βαρύτητα αὐτοῖς ὠνείδισεν, εἰπών·

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

Εἰ ἕστηκεν ἡ γῆ, ἢ κινεῖται.

γ'. Τινὲς καὶ αὐτὴν συμπεριστρέφεσθαι τῷ παντί φασιν. Ἀναισθήτως δὲ ἡμᾶς τοὺς ἐνοικοῦντας ἔχειν, διὰ τὸ ἐν μικρῷ ὁρίῳ τῆς γῆς κατοικεῖν. Βέλτιον δὲ αὐτὴν ἀκίνητον ἔχειν, πανταχόθεν ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὴν στοιχείων περιωθουμένην. Δῶκεν [32] δὲ καὶ ὑπόδειγμα. Ὁ ἄξων ἀπὸ ἀρκτικοῦ πόλου μέχρι τοῦ ἀνταρκτικοῦ διήκει, διὰ τοῦ αἰθέρος, καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων ἱκνούμενος. Ἡ γῆ οὖν βαρυτάτη οὖσα ἐνεῖχται [33], καὶ ἐμπεπερόνηται ἐμπεριειλημμένη ὑπὸ τοῦ ἄξονος· ὡς μὴ δύνασθαι κινεῖσθαι. Τὰ δὲ ἄλλα χαυνότερα ὄντα τόπον ἔχοντα στρέφεται· ὥσπερ ἂν εἴ τις ὀβελίσκῳ ξύλον ἀκινήτως ἐμπερονήσῃ, ἐμπεριθεὶς τῷ ξύλῳ τροχοὺς κυκλοτερῶς. Συμβαίνει γὰρ τοὺς μὲν τροχοὺς κινεῖσθαι, τὸ δὲ ξύλον ἀκινητεῖν ὑπὸ τοῦ κρατοῦντος στενοχωρούμενον. Φασὶ δὲ Διόδωρος, καὶ Κοδρᾶτος, καὶ

A ὁ διδάσκαλός μου Ἰσιδωριανὸς διαφέρειν σφαίρας τὸ σφαιροειδὲς ταύτῃ, ᾗ ἡ μὲν σφαῖρα κυκλοτερῶς πανταχόθεν εἰς λειότητα ἀπήρτισται· τὸ σφαιροειδὲς δὲ κύκλος, οὐ μὴν ἴσος, ἀλλ' ἔχων εἰσοχὰς καὶ ἐξοχάς. Ἔστιν οὖν ἡ γῆ σφαιροειδὴς ἐν κοιλότησί τε ταπεινουμένη, καὶ ἐν ἀναστήμασιν ὑψουμένη. Ἣν οὖν οἰκοῦμεν ἡμεῖς γῆν, μαστός ἐστιν ὥσπερ, καὶ κορυφὴ τῆς πάσης· καθάπερ καὶ τὰς νήσους ἐν μέσῳ τῷ πελάγει ἐπαναβάσας τῷ ὕδατι ὁρῶμεν. Οὕτω καὶ τὴν πᾶσαν οἰκουμένην γενήσουσι τρόπον ἐπέχει [34] τῷ ὄγκῳ τοῦ ἀναστήματος ἐπανακύπτουσαν. Συμβαίνει γὰρ τὸ ὕδωρ κατά τινα μέρη τῆς γῆς, ἂν τύχῃ, ποτὲ μὲν πλεονάζειν, ποτὲ δὲ λήγειν οὕτως, ὥστε ἐπινηχομένην οἴεσθαι τὴν γῆν. Καὶ τὸ πάθος οὐ περὶ τὸ πάσχον, ἀλλὰ περὶ τὸ βαστάζον, καθάπερ καὶ ἐν τῇ

B θαλάσσῃ γίνεται· τὸ ὕδωρ ὑπὸ τῶν ἀνέμων κινούμενον ἀνώμαλον δείκνυσι τὴν ἐπιφάνειαν· ποτὲ μὲν κυρτουμένων κυμάτων διὰ τὴν τοῦ πνεύματος σφοδρότητα, εἶθ' ὑπὸ τῆς φυσικῆς ἀνάγκης εἰς λειότητα διαχεομένων. Εἰ οὖν συμβαίη κῦμα ὑψηλὸν ὑποδραμεῖν ναῦν, ἐπαιωρίζει μὲν αὐτὴν εἰς ὕψος, διαχυθὲν δὲ συγκατασπᾷ καὶ τὴν ναῦν. Καὶ ἡ κίνησις οὐ τῆς νηὸς, ἀλλὰ τοῦ ὕδατος γίνεται. Δεῖ δὲ εἰδέναι, ὅτι τῶν στοιχείων ἕκαστον οὐ τὴν ἑαυτοῦ μόνην ἔχει φύσιν, ἀλλ' ἑκάστων τῶν λοιπῶν, καὶ οὐδὲν ἄμοιρον τῆς τῶν λοιπῶν μετουσίας. Ἐπὶ τούτοις δὴ τοῖς στοιχείοις ἔξωθέν ἐστι πάντα περιέχων ὁ οὐρανὸς σφαῖρα πέμπτη, οὔτε βαρὺς, οὔτε κοῦφος· ἀλλὰ μεμιγμένην ἐκ πάντων ἔχει τὴν κρᾶσιν· διὸ καὶ τὴν σύστασιν ἐκ τῆς κράσεως βεβαίαν ἔχει. Καὶ ὠνόμασται παρὰ τὸ

C ὀρούειν, ὅ ἐστιν ὁρμᾷν· προώρμησε γὰρ οὐρανὸς τῶν ἄλλων στοιχείων. Εἰ δέ ἐστί τι κενὸν ἔξωθεν τοῦ οὐρανοῦ, οὐ περίεργος ἡμῖν ἡ ζήτησις. Πλὴν οἱ Στωϊκοὶ λέγουσιν εἶναι· ταύτῃ γὰρ διαφέρειν τὸ ὅλον τοῦ παντός. Ἀλλ' οὐχ ἄπειρον, ὡς Ἐπίκουρος, καὶ οἱ λοιποί. Ἐπεὶ δὲ συμμεμίχθαι τῷ ὕδατι τὴν γῆν φαμεν, τυχὼν [35] ἀμφοτέρων ποίημα ἦν ὁ ἄνθρωπος, Ἡσίοδος·

Γαῖαν ὕδει φύρειν, ἐν δ' ἀνθρώπου θέμεν αὐδήν.

Καὶ τοῦτό ἐστιν ὁ μῦθος ὁ Προμηθέως.

Εἰ ζῶα τρέφει ὁ αἰθήρ.

δ'. Ὁ μὲν ποιητής που λέγει *δι' αἰθέρος ἀτρυγέτοιο*. Ἄγονον καὶ ἄκαρπον, ὥς τινες αὐτὸν αἰνιττόμενοι· [36] ἧς γνώμης κινδυνεύει καὶ ὁ Πίνδαρος εἶναι, λέγων· *ἐρήμας δι' αἰθέρος*. Εὑρίσκομεν δὲ

D αὐτὸν ζωογονοῦντα, καὶ ζῶα ἔχοντα, μάλιστα τοὺς πλάνητας, διὰ τὸ αὐτοκίνητον. Καὶ Ὅμηρος,

Ἠέλιος, ὃς πάντ' ἐφορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις,

ζῶον εἰπὼν ἔδειξε τὸν ἥλιον· Τί οὖν λέγομεν ἀτρύγετον; οὐ τὸ ἄκαρπον. Καὶ γὰρ γῆν... ἔοικε δὲ καὶ διὰ τὴν τάξιν τοῦ παντὸς καὶ τὴν φύσιν. Ὅμηρος οὖν καταμιγνὺς τὸ μυθῶδες τῷ φυσικῷ· ὁ γὰρ Ζεὺς, ὅν φαμεν εἶναι τοῦ παντὸς δημιουργὸν, πρὸς τὸν ἀέρα τὴν Ἥραν λέγει·

Ἦ οὐ μέμνῃ, ὅτε τ' ἐκρέμω ὑψόθεν, ἐκ δὲ ποδοῖιν
Ἄκμονας ἧκα δύω, περὶ χερσὶ δὲ δεσμὸν ἴηλα;

ἔστι μὲν γὰρ ὁ κρεμάμενος ἀὴρ Ἥρα· οἱ δὲ ἄκμονες

[31] *f.* καλεῖται. [32] *Leg.* δῶμεν. [33] *f.* ἐνεῖρται. [34] *f.* γῆν νήσ... εἰ. ἐπέχειν. [35] *f.* τυχὸν, mox ὡς Ἡσίοδος. [36] *f.* αἰνιττόμενος.

τῶν στοιχείων τὰ βαρύτατα, τοῦ ἀέρος ἠρτημένα· ὁ δὲ χρυσὸς [37] δεσμὸς τῶν χειρῶν τὸ πῦρ. Συνδέδεται γὰρ τῷ αἰθέρι τὸ πᾶν. Ζῶα δὲ τοῦ ἀέρος τὰ ἐν τῷ ἀέρι φερόμενα αὐτομολήσαντα πρὸς τὸ φυσᾶν.

Περὶ κύκλων.

ε'. Κύκλοι δέ εἰσι τὸν ἀριθμὸν ια'· ἀρκτικὸς, ἀνταρκτικὸς, τροπικοὶ δύο, ἰσημερινὸς, ὁρίζων, μεσημβρινὸς, ζῳδιακὸς, γαλαξίας, κόλουροι δύο. Μνημονεύων δὲ αὐτῶν Ἄρατος, οὐθετέρως αὐτοὺς καλεῖ·

. . . . ἄρκιος εἴη
Ἀπλανέων τά τε κύκλα τά τ' ἠέρι σήματ' ἐνισπεῖν.

Ἐπαινῶν δὲ αὐτῶν τὴν ἰσότητα τῆς δημιουργίας·

Οὐκ ἂν Ἀθηναίης (φησὶ) *χειρῶν δεδαημένος ἀνὴρ*
Ἄλλη κοσμήσειεν. . .

Εἰσὶ δὲ οὗτοι· ἀρκτικὸς, θερινὸς τροπικὸς, ἰσημερινὸς, χειμερινὸς τροπικὸς, ἀνταρκτικός. Οὗτοι οἱ πέντε παράλληλοι καλοῦνται διὰ τὴν τάξιν τῆς θέσεως· κεῖνται γὰρ παραλλήλως ἐφεξῆς. Ὁ μὲν οὖν ἀρκτικὸς ὁ ἄνω πρὸς τῷ ἄκρῳ τοῦ ἄξονος τῷ ὑψηλῷ καλεῖται κατά τινας, ὅτι πρῶτος ἄρχεται· τὸ δ' ἀληθὲς, ὅτι ἐν αὐτῷ τὰς καλουμένας Ἄρκτους ἔχει. Ἐντεῦθεν μανθάνομεν τὸ παρὰ τῷ ποιητῇ·

Ἄρκτον θ', ἣν καὶ Ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν
Ἥ τ' αὐτοῦ στρέφεται, καί τ' Ὠρίωνα δοκεύει.
Οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν Ὠκεανοῖο.

Οὖσα γὰρ ἐν τῷ ἀρκτικῷ, ὡς ὁρῶμεν, οὐ καταδύεται. Ὡς δὲ ἡ χάρις φησὶν ἡ ποιητικὴ, ἐν Ὠκεανῷ οὐ λούεται. Ζητοῦμεν οὖν πῶς μόνην αὐτὴν εἶπε μὴ λούεσθαι, τουτέστι καταδύεσθαι, καὶ τοῦ Δράκοντος, καὶ μέρους τοῦ Κηφέως μὴ καταδυομένου. Λυθήσεται οὖν τὸ ζητούμενον ἐν τῷ περὶ ἀρκτικοῦ λόγῳ, εὐθὺς μετὰ τοῦτον καταβαίνοντι. Ἔστιν ὁ καλούμενος θερινὸς τροπικὸς, ὅτι, γενόμενος ἥλιος ἐν Καρκίνῳ, ὃς κεῖται ἐν αὐτῷ, θερινὰς τροπὰς ποιεῖται· κατὰ Μακεδόνας μὲν Πανaίμου εἰκάδι τετάρτῃ, κατὰ δὲ Ἀλεξανδρέας Ἐπιφὶ τετάρτῃ εἰκάδι. Περὶ τούτου φησὶν Ἄρατος·

96 *τοῦ μέν τε δι' ὀκτὼ μετρηθέντος*
Πέντε μὲν ἔνδια στρέφεται καθυπέρτερα γαίης,
Τὰ τρία δ' ἐν περάτῃ. Θέρεος δέ οἱ ἐντροπαί εἰσι.

Μετὰ τοῦτον ὑποκαταβάντι ἐστὶν ὁ καλούμενος ἰσημερινός· ὅτι ὁ ἥλιος, ἐν τῷ ζῳδιακῷ κύκλῳ φερόμενος, ὅταν κατὰ Κριὸν γένηται, ἢ κατὰ Χηλὰς, τὰς καλουμένας ὑπ' Αἰγυπτίων Ζυγὸν, ἰσημερίαν ποιεῖ· ἅπαξ μὲν Φαμενὼθ εἰκάδι τετάρτῃ· τουτέστι Γορπιαίου. Καὶ ἐν Κριῷ μὲν ἐαρινὰς ποιεῖ τροπὰς, ἐν δὲ Χηλαῖς, ἤτοι Ζυγῷ, φθινοπωρινάς. Μετὰ τοῦτον κατ' ἐναντίαν ἐστὶν ὁ καλούμενος ἀνταρκτικὸς χειμερινὸς τροπικός· ἐπειδὴ ἥλιος ἐν Αἰγόκερῳ γενόμενος, ὃς κεῖται ἐν αὐτῷ, χειμερινὰς ποιεῖ τροπάς. Μετὰ τοῦτόν ἐστιν ὁ καλούμενος ἀνταρκτικός· ἢ ἐπεὶ ἀντίκειται, ἢ ἐπεὶ ἴσος ἐστὶ τῷ ἀρκτικῷ. Ἔστι δὲ ἴσος ὁ ἀρκτικὸς τῷ ἀνταρκτικῷ, ὁ χειμερινὸς τροπικὸς τῷ θερινῷ τροπικῷ. Ὁ δὲ πάντων μείζων ὁ ἰσημερινός ἐστι μέσος ὢν, ἰσομεγέθης ὢν τῷ ζῳδιακῷ καὶ τῷ γαλαξίᾳ. Ἔστι δὲ ζῴδια τὰ κατὰ κάθετον

A ἀλλήλων κείμενα, Καρκίνος Αἰγόκερῳ, Χηλαὶ Κριῷ. Ὁ δὲ ὁρίζων λέγεται μὲν, ἐπειδὴ διορίζει κατὰ πλάτος τὰ δύο ἡμισφαίρια, διάζωσμα ὢν τοῦ οὐρανοῦ· κεῖται δὲ ἔξω τῆς σφαίρας· ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν ὄψιν. Τὸ δ' ἀληθὲς, τῷ νῷ αὐτὸν ἔσω δεῖ παραλαβεῖν κείμενον. Οἱ δὲ ποιηταὶ Ὠκεανὸν αὐτὸν καλοῦσιν· ὁ γοῦν Εὐφορίων φησίν·

Ὠκεανὸς, τῷ πᾶσα περίῤῥυτος ἐνδέδεται χθών.

Ὁ δὲ μεσημβρινὸς καλεῖται μὲν οὕτως, ὅτι ἥλιος, ἐν τῷ ζῳδιακῷ κύκλῳ φερόμενος, ὅταν γένηται κατὰ μεσημβρίαν, τούτου ἅπτεται· τοσοῦτον γὰρ ἀπέχει τῆς ἀναβάσεως ὅσον τῆς καταβάσεως. Ἔστι δὲ ὁ χαλκὸς ὁ [38] κύκλῳ ἐν τῇ σφαίρᾳ περικείμενος διὰ τοῦ ἄξονος ἐμπέπηγεν. Ὁ δὲ ζῳδιακὸς καλεῖται μὲν, ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ τὰ

B ιβ' ζῴδια ἔχει· ἔχει δὲ ἐγχαράξεις τρεῖς, ἃς οἱ μαθηματικοὶ ταινίας καλοῦσι. Πλατὺς δέ ἐστιν· ἐν αὐτῷ γὰρ φέρεται ὁ ἥλιος πλατύς. Ὡς φασι δὲ οἱ ἀστρολόγοι, εἴ ποτε παραῤῥυῇ τι τῶν ταινιῶν ἡ τοῦ ἡλίου φορά, τέρας εἶναι τότε τὸ γεννώμενον. Ἔστι δὲ ὁ καταχεχρισμένος ἐν τῇ σφαίρᾳ κηρῷ μεμιλτωμένῳ. Ὁ δὲ γαλαξίας καλεῖται μὲν, ὡς οἱ μῦθοί φασιν· οἱ μὲν Ἡρακλέα, οἱ δὲ Ἑρμῆν, ὅτε προσετέθη τῷ μαζῷ τῆς Ἥρας ὑπὸ τοῦ Διὸς, ἵνα κλέψειεν ὁ Θεὸς τοῖς τέκνοις ἀθανασίας τροφήν· ἡ δὲ, ἐπεὶ ἐξανέστη, ἠγανάκτησε πρὸς τὴν κλοπὴν, καὶ τὴν θηλὴν τοῦ στόματος ἀπέσπασε βίᾳ, ἐκμυζῶντος ἔτι τοῦ παιδίου· ὡς τότε τῇ θηλῇ ῥέον τῷ οὐρανῷ κύκλῳ περιχυθὲν ἐκτυπῶσαι τὸ σχῆμα τῆς ἐκροῆς· τὸ δὲ ἀληθὲς, διὰ τὴν λευκότητα φερωνύμου προσηγορίας ἔτυχεν. Ἔστι δὲ ὁ

C καταχεχρισμένος ἐν τῇ σφαίρᾳ κηρῷ λευκῷ. Οἱ δὲ κόλουροι λέγονται μὲν, ὅτι τὸ καταδῦνον αὐτῶν εἰς τὸν ἀνταρκτικὸν ἀφανὲς ὂν, ὁλόκληρον ἡμῶν γενέσθαι κολούει [38*] τὴν θέαν· εἰ δὲ ἦσαν τέσσαρες, ὥς φασί τινες, μέχρι τοῦ βλέποντος ἀπαρτιζόμενοι, οὐκ ἂν ἦσαν κόλουροι. Εἰ δέ τις λέγοι, καὶ γὰρ τῶν ἄλλων κύκλων τὰ ὑπὸ γῆν οὐ φαίνονται· ὥστε κἀκεῖνοι κόλουροι· ἴστω, ὅτι, τῶν μὲν τοῦ πόλου στρεφομένου, καὶ τὰ ὑπὸ γῆν ὀφθήσεται, τῶν δὲ κολούρων καὶ ἐν ταῖς τοῦ πόλου στροφαῖς τὰ ἐν τῷ ἀφανεῖ πάντῃ καταδέδυκε. Τούτων τῶν ια' διχῇ τέμνουσι τὴν σφαῖραν οἵδε· ὁρίζων, μεσημβρινὸς, ζῳδιακὸς, γαλαξίας, ἰσημερινὸς, οἱ δύο κόλουροι, καὶ ὁ ἰσημερινὸς. καὶ ὁ ὁρίζων, καὶ μεσημβρινὸς κύκλῳ φέρονται, καὶ ἴσον τῇ μεταφορᾷ τὸν κύκλον ἔχουσιν· ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν

D θέσιν τῆς σφαίρας εἰσὶ λοξοί. Ὁ γοῦν ζῳδιακὸς καὶ λοξίας ὑπό τινων καλεῖται· ἐπειδὴ ἥλιος τὰς ὁδοὺς ἐν αὐτῷ πορεύεται λοξός. Ἐν δὲ τῷ ἡλίῳ ὁ Ἀπόλλων, ὃς καλεῖται Λοξίας ὑπὸ τῶν ποιητῶν, εἶναι πιστεύεται. Ἄρχεται δὲ ὁ ζῳδιακὸς ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ· ἔνθα συνέχει τὸν Καρκίνον ὁ κύκλος. Καταβαίνει δὲ λοξούμενος, ὡς πρὸς τὰ κάτω μέχρι τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ, ὅπου τὸν κύκλον συνέχει Αἰγόκερως. Τοῦτον τὸν τρόπον ὁ ἥλιος, ὡς ἔφαμεν, βαδίζων ὄντα λοξὸν, πῆ μὲν ὑπερπετεῖς καὶ πλατείας ὁδοὺς βαδίζει, τὰς ἄνω, ὅταν ᾖ ἐν Καρκίνῳ, ὡς πρὸς τὸ ἡμέτερον κλίμα ἐν ὑψηλῷ κειμένου [39]· πῆ δὲ στε-

[37] f. χρυσοῦς. [38] f. ὅς. [38*] f. κωλύει. EDIT. [39] f. κείμενον.

νὰς καὶ χθαμαλὰς, τὰς κάτω, ὅταν ἐν Αἰγόκερῳ· τὰς δὲ μέσας καὶ ἴσας ἀμφοῖν, ὅταν ἢ Κριῷ [40] ἢ Ζυγῷ.

Περὶ ζωνῶν.

ϛ'. Ζῶναι δέ εἰσιν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς πέντε. Ὧν δύο μόναι οἰκοῦνται, μία μὲν ἡ μεταξὺ τοῦ ἀρκτικοῦ καὶ θερινοῦ τροπικοῦ· ἑτέρα δὲ ἡ μεταξὺ χειμερινοῦ τροπικοῦ μέχρις ἀνταρκτικοῦ. Αἱ δὲ λοιπαὶ ἀοίκητοι· δύο μὲν διὰ ψυχρότητα, αἱ ὑπὸ ἀρκτικὸν καὶ ἀνταρκτικόν· μία δὲ διὰ θερμότητα, ἡ ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν, καλεῖται διακεκαυμένη. Οἰκοῦμεν δὲ ἡμεῖς τὴν παρὰ θερινοὺς τροπικούς· τεκμαιρόμενοι, ὅτι ἡμεῖς, ταύτην ἔχοντες τὴν οἰκουμένην, δεξιᾷ [41] μὲν ἔχομεν τὴν διὰ ψυχρότητα ἀοίκητον κατὰ βορρᾶν ζώνην, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὴν διακεκαυμένην. Εἰ γὰρ τὴν ὑπὸ χειμερινοὺς τροπικοὺς οἰκοῦμεν [42], δεξιᾷ μὲν ἦν ἂν ἡμῖν ἡ διακεκαυμένη, ἀριστερᾷ δὲ ἡ πρὸς τὸν νότον κατεψυγμένη. Τινὲς δὲ, ὧν ἐστι Παναίτιος ὁ Στωϊκὸς, καὶ Εὔδωρος ὁ Ἀκαδημαϊκὸς, οἰκεῖσθαί φασι τὴν διακεκαυμένην, τῆς κράσεως τοῦ ἀέρος γινομένης ἔκ τε τοῦ σφοδροτέρους εἶναι ἐκεῖσε τοὺς ἐτησίας, καὶ ἐκ τοῦ τὴν ἀναπνοὴν τοῖς ἐκεῖ μεγάλης θαλάσσης μιγνύναι τὴν ἀναθυμίασιν τῆς ψυχρότητος πρὸς τὴν τῆς θερμότητος κράσιν. Καλοῦνται δὲ οἱ ταύτας οἰκοῦντες τὰς ζώνας περίοικοι, ἄντοικοι, ἀντίχθονες, ἀντίποδες· περίοικοι μὲν οἱ τὴν αὐτὴν οἰκοῦντες ζώνην, διὰ τὸ περὶ τὸν αὐτὸν οἰκεῖν τόπον· ἄντοικοι δὲ ἀλλήλοις οἱ τὴν ὑπ' Αἰγόκερω ζώνην τοῖς τὴν ὑπὸ τὸν Καρκίνον οἰκοῦσιν· ἀντίχθονες δὲ, οἱ ἐν τῷ θερινῷ ἢ χειμερινῷ τροπικῷ οἰκοῦσιν. Ἄνω δὲ οἱ αὐτοὶ καὶ ἀντίχθονες λέγονται· ἀντίχθονες μὲν, διὰ τὸ ἄνω εἶναι καὶ κάτω· ἀντίποδες δὲ διὰ τὸ κατὰ κάθετον ἀλλήλων στῆναι. Συντόμως δὲ εἰπεῖν, οἱ περίοικοι τὰ

A αὐτὰ δι' ἑκατέρων ἀλλήλοις ἔχουσι, τάς τε τοῦ ἐνιαυτοῦ ὥρας, καὶ τὰς νύκτας, καὶ τὰς ἡμέρας τὰς αὐτάς. Οἱ ἄντοικοι τὸ μὲν τῶν ἡμερῶν ἔχουσιν ὡσαύτως· τὸ δὲ τῶν καιρῶν οὐχ ἔχουσιν. Οἱ ἀντίχθονες τὸ μὲν τῶν καιρῶν ἔχουσι, τὸ δὲ τῶν ἡμερῶν οὔ. Οἱ ἀντίποδες οὔτε [43] τῶν ἡμερῶν, οὔτε τὸ τῶν ὡρῶν. Πλὴν καὶ ταύτῃ οἱ ἀντίχθονες ἀλλήλων διαφέρουσιν, ὅσῳ τῶν ἄνω ἀγόντων μακρὰς ἡμέρας, οἱ κάτω κολοβωτέρας ἔχουσι τὰς ἑαυτῶν ἡμέρας. Τὸ δὲ αἴτιον ἡ τῶν κύκλων ἀνισότης. Στρέφεται δὲ τὸ πᾶν αὐτὸ περὶ αὐτὸ ὁσημέραι, καὶ ὥραι· καθὸ καὶ ὁ Ἀσκραῖός φησι·

Σφαίρας κυκλοτερεῖ μανίῃ [44] *περιηγέι χαίρων*·

σφαῖραν μὲν καλέσας τὴν σφαῖραν, ὡς καὶ Ὅμηρος ἑσπέριον τὴν ἑσπέραν· καὶ κυκλοτερῆ δὲ διὰ τὸ σφαιροειδές· μανίαν δὲ περιηγέα τῆς στροφῆς τὴν

B μονήν. Φέρεται δὲ ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἐπὶ τὰς δυσμάς· ὁ δὲ ἥλιος καὶ οἱ λοιποὶ πλάνητες τὴν ἐναντίαν, τουτέστιν ἀπὸ τῶν δυσμῶν ἐπὶ τὰς ἀνατολάς· ὡς εἶναι διπλῆν κίνησιν αὐτῷ γε [45], τὴν μὲν ἐρχομένων, τὴν δὲ φερομένων καθὰ ἐπὶ τοῦ τροχοῦ. καὶ μύρμηκος, καὶ τῆς νηὸς, καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ πρὸς τὴν ἐναντίαν αὐτῆς φορὰν ἔχοντος παράδειγμα. Πεποίηκε δὲ τοῦτο ὁ δημιουργὸς, ἵνα μὴ μεταρυμῆσαι [46] φερόμενον τὸ πᾶν ἑτεροκλινησίαν τὴν κίνησιν ἔχον σφοδράν· ἀνθελκόμενον δὲ, καὶ τῆς ἐντόνου φορᾶς μειούμενον τῇ τῶν πλανητῶν πρὸς τοὐναντίον ὁλκῇ, εὐσταθεστέραν τῆς κινήσεως τὴν ὁρμὴν λαμβάνοι. Ὡς δὲ οἱ μῦθοι παίζουσιν, ἀπεστράφη ταῦτα τὰ ἄστρα τὰ Θυέστεια δεῖπνα, καὶ ἔμεινε τῇ φορᾷ πλανώμενα. Δεῖ δὲ τὸν τὴν σφαῖραν ἐξηγούμενον ἀπ' ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμὰς

C αὐτὴν κινεῖν, ἀνατολὰς λαμβάνοντα τὴν κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ τοῦ κινοῦντος φοράν.

[40] *f.* ἢ ἐν Κριῷ. [41] *Leg.* ἐν δεξ. [42] *f.* ᾠκοῦμεν, ἐν. [43] *f.* τὸ τῶν. [44] *f.* μονίῃ. [45] *f.* αὐτῶν γε. [46] *f. cor.* μετὰ ῥύμης.

---

[97] ΙΠΠΑΡΧΟΥ ΒΙΘΥΝΟΥ (51)

ΤΩΝ ΑΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΕΥΔΟΞΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ

ΒΙΒΛΙΑ ΤΡΙΑ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

HIPPARCHI BITHYNI

AD ARATI ET EUDOXI PHÆNOMENA ENARRATIONUM

LIBRI TRES,

DIONYSIO PETAVIO INTERPRETE.

LIBER PRIMUS.

Α'. Ἵππαρχος Αἰσχρίωνι χαίρειν [46*]. Ἡδέως ἐπέγνων διὰ τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἐπίμονόν σου τῆς πρὸς φι-

D **I. Hipparchus Æschrioni salutem. Magnam cepi voluptatem ex litteris tuis, cum ex iis intellexi stu-**

[46*] ***Abest hæc salutatio a Regio cod.***

(51) Propositum hoc in opere est Hipparcho τῶν ἀπλανῶν doctrinam ab erroribus repurgare, qui ex Eudoxi et Arati libris et auctoritate in illam irrepserant, quorum ille princeps ad hanc diem astro-

dio te erga disciplinas ac voluntate esse constanti. Etenim quæ de naturalibus rebus, deque iis quæ ab Arato scripta sunt in coortibus, a me sciscitaris, propensum in bonas artes animum tuum significant; atque hoc tanto majoris a me fit, quanto ex clarissimorum fratrum nostrorum obitu, frequentioribus vitæ hujus negotiis implicatus teneris. Ac de cæteris quidem quid sentiam postea declarabo: nunc de iis quæ in *Phænomenis* prodita suunt ab Arato, institui ad te scribere, ut universe quid recte aut secus in illis scriptum sit aperiam: ex quibus cum perspicua tibi erunt omnia, tum ea maxime, quæ in tua percontatione posuisti.

Atque Arati quidem *Phænomena* cum alii complures interpretati sunt: tum ille ipse, qui ætate nostra vixit, mathematicus omnium videtur accuratissime diligentissimeque scripsisse. Verum carminum istius poetæ sententias explicare, res est non magna, meo quidem judicio, cura et attentione digna. Est enim simplex et concisus hic poeta: tum vel mediocri rerum intelligentia præditis cognitu facilis: quæ autem cœlestibus de rebus ab illo scripta sunt, animo capere, ac quid apparentium rerum experimentis consentanee, quid contrarie dictum sit, agnoscere; hoc et longe omnium utilissimum, et imprimis mathematica scientia dignum videtur. Quamobrem cum in plerisque, et præcipuis Aratum cernerem ab apparentibus cujusmodi reipsa contingunt aberrare: et in iisdem pene omnibus erroribus non solum reliquos, sed etiam Attalum ipsum esse versatum, visum mihi est, ut et studio erga litteras tuo, et communi utilitati consulerem, ea mandare huic libro, in quibus erratum ab illis esse perspexi. Quod **98** non eo suscipio, ut ex aliorum reprehensione inanis cujusdam opinionis fructum colligam; id enim vanum, et illiberale esse judico; imo vero iis omnibus e contrario gratias habendas censeo, qui communis utilitatis gratia privatim elaborare voluerunt; sed ut neque tu, neque studiosi cæteri in cœlestium contemplatione rerum a veritate longius abhorreatis; quod merito plerisque accidit. Nam poeticus lepor iis, quæ dicuntur, nescio quam fidem et auctoritatem conciliat; ac propemodum omnes, qui poetam hunc commentariis suis illustrarunt, iis quæ ab eo sunt

λομαθίαν οἰκειώσεως. Τά τε γὰρ φυσικὰ τῶν ἐπιζητηθέντων ὑπὸ σοῦ καὶ τὰ περὶ τῶν παρὰ Ἀράτῳ λεγομένων ἐν ταῖς συνανατολαῖς ἱκανωτέραν ἐνέφαινέ μοι φιλοτεχνίαν· καὶ πολλῷ γε μᾶλλον, ὅσῳ πεπλεόνακας ἐν ταῖς βιωτικαῖς ἀσχολίαις διὰ τὴν τῶν ἀξιολογωτάτων ἀδελφῶν ἡμῶν τελευτήν. Περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων μετὰ ταῦτά σοι τὴν ἰδίαν κρίσιν διασαφήσω· περὶ δὲ τῶν ὑπὸ Ἀράτου λεγομένων ἐν τοῖς *Φαινομένοις* νῦν προτέθειμαί σοι γράψαι, πᾶν καθόλου τὸ καλῶς ἢ κακῶς λεγόμενον αὐτοῖς ὑποδεικνύων· ἐξ ὧν ἔσται σοι φανερὰ πάντα, καὶ τὰ παρὰ σοῦ διαπορηθέντα.

Ζήτησιν [67] μὲν οὖν τῶν Ἀράτου *Φαινομένων*, καὶ ἄλλοι πλέονες συντετάχασιν· ἐπιμελέστατα δὲ δοκεῖ πάντων αὐτὸς [68] ὁ καθ' ἡμᾶς μαθηματικὸς τὸν περὶ αὐτῶν πεποιῆσθαι λόγον. Ἀλλὰ τὸ μὲν ἐξηγήσασθαι τὴν ἐν τοῖς ποιήμασι διάνοιαν οὐ μεγάλης ἐπιστροφῆς προσδεῖσθαι νομίζω· ἁπλοῦς τε γὰρ καὶ σύντομός ἐστι ποιητής· ἔτι δὲ σαφὴς τοῖς καὶ μετρίως παρηκολουθηκόσι· τὸ δὲ συνεῖναι τὰ λεγόμενα περὶ τῶν οὐρανίων ὑπ' αὐτοῦ, τίνα τε συμφώνως τοῖς φαινομένοις ἀναγέγραπται, καὶ τίνα διημαρτημένως, τοῦτ' ὠφελιμώτατον ἡγήσαιτ' ἄν τις, καὶ μαθηματικῆς ἴδιον ἐμπειρίας. Θεωρῶν δ' οὖν τοῖς πλείστοις καὶ χρησιμωτάτοις διαφωνοῦντα τὸν Ἄρατον πρὸς τὰ φαινόμενα, καὶ γινόμενα κατὰ ἀλήθειαν, τούτοις δὲ ἅπασι σχεδὸν οὐ μόνον τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἄτταλον συνεπιγραφόμενον· ἔκρινα τῆς σῆς ἕνεκα φιλομαθίας καὶ τῆς κοινῆς ὠφελείας ἀναγράψαι τὰ δοκοῦντά μοι διημαρτῆσθαι. Τοῦτο δὲ ποιῆσαι προεθέμην οὐκ ἐκ τοῦ τοὺς ἄλλους ἐλέγχειν φαντασίαν ἀπενέγκασθαι προαιρούμενος· κενὸν γὰρ καὶ μικρόψυχον παντελῶς· τοὐναντίον δὲ δεῖν οἴομαι πᾶσιν ἡμᾶς εὐχαριστεῖν, ὅσοι τῆς κοινῆς ἕνεκεν ὠφελείας ἴδια [69] πονεῖν ἀναδεχόμενοι τυγχάνουσιν· ἀλλ' ἕνεκα τοῦ μήτε σὲ, μήτε τοὺς λοιποὺς τῶν φιλομαθῶν ἀποπλανᾶσθαι τῆς περὶ τὰ φαινόμενα κατὰ τὸν κόσμον θεωρίας· ὅπερ εὐλόγως πολλοὶ πεπόνθασιν. Ἡ γὰρ τῶν ποιημάτων χάρις ἀξιοπιστίαν τινὰ τοῖς λεγομένοις περιτίθησι· καὶ πάντες σχεδὸν οἱ τὸν ποιητὴν τοῦτον ἐξηγούμενοι προστίθενται τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις. Ἐμπειρότερον δὲ Εὔδοξος τὴν αὐτὴν τῷ Ἀράτῳ περὶ τῶν φαινομένων σύνταξιν ἀναγέγραφεν. Εὐλόγως οὖν καὶ ἐκ τῆς τῶν τοσούτων καὶ τη-

[67] f. ἐξήγησιν. [68] f. Ἄτταλος. [69] f. ἰδίᾳ.

nomiæ totam eam partem duobus libris comprehenderat. Aratus vero poetico lepore conditam cum iisdem vitiis periculosius etiam ad posteros transmiserat. Accessit et tertius Aratei poematis interpres, qui Hipparchi, ut opinor, sæculo, paulo ante ipsum, commentarios ad illum auctorem scripserat, Attalus grammaticus. Contra hos tres opus istud elucubravit Hipparchus, ac totum distribuit in libros tres. Primus initio testimoniis aliquot ostendit, Aratum ab Eudoxo mutuo omnia sumpsisse; sic ut in multis tantummodo paraphrasten egerit. Post amborum errata notat in stellis per sese, et earum situ, vel descriptione, nec non Attali, qui utriusque vestigia persecutus est, maxime autem in delineandis parallelis, aliisque circulis aberrasse convincit omnes.

Secundus liber bifariam sectus est. Prima pars trium illorum peccata castigat in astrorum συνανατολαῖς, καὶ συγκαταδύσεσι, quos *coortus*, et *coocasus* appellare licet; posterior de iisdem agit ex rei veritate, et opinione sua constitutis in borealibus asterismis.

Tertius australium asterismorum ortus et occasus explicat; deinde duodecim imaginum ortus itidem et occasus; postremo de intervallis asterismorum disserit, quibus horarum quatuor et viginti spatia complentur.

λικούτων μαθηματικῶν συμφωνίας ἀξιόπιστος ἡ ποίησις αὐτοῦ διαλαμβάνεται. Καίτοιγε τοῦ Ἀράτου μὲν ἴσως οὐκ ἄξιον ἐφάπτεσθαι, καὶ ἐὰν ἔν τισι διαπίπτων τυγχάνῃ· τῇ γὰρ Εὐδόξου συντάξει κατακολουθήσας τὰ φαινόμενα γέγραφεν· ἀλλ' οὐ κατιδίαν παρατηρήσας, ἢ μαθηματικὴν κρίσιν ἐπαγγελλομένων ἐν τοῖς οὐρανίοις προσφέρεσθαι, καὶ διαμαρτανόντων τῶν ἐν αὐτοῖς [80].

A dicta consentiunt. Eudoxus autem ad eamdem, in quam Aratus incubuit, apparentium tractationem multo majorem usum ac peritiam contulit. Habet igitur ex tot tantorumque mathematicorum suffragio veritatis opinionem opus illud poeticum. Sed non est fortasse, quod Aratum accusemus, si quid ei erroris oblatum sit; quippe qui Eudoxi commentarium secutus, non observatione propria fretus, phænomena conscripsit. Sed illi potius castigatione digni sunt, qui mathematico dignam de iis judicandi peritiam professi, in iisdem tamen aberrant.

Χωρὶς δὲ τῶν ἠγνοημένων ἐν τοῖς φαινομένοις ὑπό τε Εὐδόξου καὶ τοῦ Ἀράτου, καὶ τοῦ συνεπιγραφομένου ταῖς φάσεσιν αὐτῶν, ἀναγέγραφά σοι καὶ τὰς κατ' ἀλήθειαν γινομένας ἑκάστου τῶν ἀπλανῶν ἄστρων σὺν αὐτοῖς τοῖς κατηστερισμένοις ιβ' ζωδίοις συνανατολὰς καὶ συγκαταδύσεις· ἵνα, παρακολουθῶν ἑκάστοις ἀκριβῶς, καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀποφάσεις ἐν τούτοις δοκιμάζῃς. Καὶ διασαφῶ μὲν οὐ μόνον τὴν συνανατολὴν, ἢ συγκατάδυσιν· ἔτι δὲ καὶ τίνες ἀστέρες ἑκάστου τῶν ἄστρων πρῶτοί τε καὶ ἔσχατοι ἀνατέλλουσιν, ἢ δύνουσιν· καὶ τίνες τῶν ἄλλων ἀστέρων μεσουρανοῦσιν· ἕκαστόν τε τῶν ἀπλανῶν ἄστρων σὺν αὐτοῖς τοῖς ιβ' ζωδίοις ἐν πόσαις ἰσημεριναῖς ὥραις ἀνατέλλει, ἢ δύνει. Ἐπὶ πᾶσι δὲ διασαφῶ καὶ τίνες ἀστέρες ἀφορίζουσι πάντα τὰ εἰκοσιτέσσαρα ὡριαῖα διαστήματα. Διότι γὰρ ἕκαστον τούτων συντείνει πρὸς πολλὰ καὶ χρήσιμα τῶν ἐν τοῖς μαθήμασι θεωρημάτων, εὐκατανόητον εἶναι καὶ σοὶ νομίζω.

Ego vero præter Eudoxi et Arati et ejus qui amborum apparentiis astipulator venit, in phænomenis errata, fixarum quoque stellarum omnium veros cum duodecim stellatis signis ortus occasusque B perscripsi tibi; ut, accurate perceptis singulis, cæterorum in istis decreta cujusmodi sint probare possis. Neque vero tantum illos stellarum cum signis ortus occasusque persequar: sed etiam quæ singulorum asterismorum stellæ primæ, quæ novissimæ oriantur, aut occidant, quæve aliarum culmen teneant; tum unaquæque stellarum inerrantium quot æquinoctialibus horis cum duodecim ipsis signis ortum occasumque faciat. Postremo et illud exponam, quibusnam stellis singula viginti quatuor horaria spatia terminentur. Nam horum quodlibet ad multas et præcipuas partes mathematicarum artium opportunitatem afferre summam, facile tibi perspectum esse confido.

Β'. Ὅτι μὲν οὖν τῇ Εὐδόξου περὶ τῶν φαινομένων ἀναγραφῇ κατηκολούθηκεν ὁ Ἄρατος, μάθοι μὲν ἄν τις διὰ πλειόνων, παρατιθεὶς τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ περὶ ἑκάστου τῶν λεγομένων τὰς τοῦ Εὐδόξου λέξεις· οὐκ ἄχρηστον δὲ καὶ νῦν δι' ὀλίγων ὑπομνῆσαι, διὰ τὸ διστάζεσθαι τοῦτο παρὰ τοῖς πολλοῖς. Ἀναφέρεται δὲ εἰς τὸν Εὔδοξον β' βιβλία περὶ τῶν Φαινομένων, σύμφωνα κατὰ πάντα σχεδὸν ἀλλήλοις, πλὴν ὀλίγων σφόδρα. Τὸ μὲν οὖν ἓν αὐτῶν ἐπιγράφεται *Ἔνοπτρον*, τὸ δὲ ἕτερον *Φαινόμενα*. Πρὸς τὰ *Φαινόμενα* δὲ τὴν ποίησιν συντέταχεν. Ἐν δὴ τούτῳ τῷ συντάγματι Εὔδοξος περὶ μὲν τοῦ Δράκοντος οὕτως γράφει· « Μεταξὺ δὲ τῶν Ἄρκτων ἐστὶν ἡ τοῦ Ὄφεως οὐρὰ, τὸν μικρὸν ἀστέρα ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἔχουσα τῆς μεγάλης Ἄρκτου· καμπὴν δὲ ἔχει παρὰ τὴν κεφαλὴν τῆς μικρᾶς Ἄρκτου, καὶ παρατέταται ὑπὸ τοὺς πόδας· ἑτέραν δὲ καμπὴν ἐνταῦθα ποιησάμενος, πάλιν ἀνανεύων ἔμπροσθεν ἔχει τὴν κεφαλήν· » ὁ δὲ Ἄρατος, ὡς ἂν παραγράφων ταῦτα, φησίν·

C II. Aratum igitur Eudoxi de phænomenis commentarium esse secutum, cum ex pluribus constare potest, si quis cum illius opere poetico per capita singula, verba Eudoxi conferre voluerit: tum hoc loco commemorare breviter, haud inutile videtur; quod ea res a nonnullis vocetur in dubium. Duo sunt de phænomenis libri, qui Eudoxo tribuuntur; pene in omnibus consentientes invicem, præter paucissima quædam. Horum alter inscriptus est *Speculum*, alter, *Phænomena*. Ad hunc posteriorem opus suum Aratus exegit. In hoc vero de Dracone ita scribit Eudoxus: « Inter Ursas vero Serpentis est cauda: quæ illam exiguam stellam supra caput attollit majoris Ursæ; flexum autem ad minoris Ursæ caput habet; et sub pedes porri- D gitur, ibi alterum faciens flexum; ac rursus erigens sese, in anteriora caput extendit. » Aratus porro velut ista describens, sic loquitur:

Αὐτὰρ ὅγ' ἄλλην μὲν νεάτῃ ἐπιτείνεται οὐρῇ·
Ἄλλην δὲ σπείρῃ περιτέμνεται. Ἡ μέν οἱ ἄκρη
Οὐρὴ πὰρ κεφαλὴν Ἑλίκης ἀποπαύεται. Ἄρ- [κτου·]
Σπείρῃ δ', ἐν Κυνόσουρα κάρη ἔχει. Ἡ δὲ κατ' [αὐτὴν]
Εἱλεῖται κεφαλὴν, καί οἱ ποδὸς ἔρχεται ἄχρις.
Ἐκ δ' αὖτις παλίνορσος ἀνατρέχει.

Sed hic alteram quidem extrema emetitur cauda:
Alteram vero spira circumscribit. Ei quidem summa
Cauda ad caput Helices quiescit Ursæ.
In spira vero Cynosura caput habet. Hæc autem circa [ipsum]
Gyratur caput, eique ad pedem pervenit usque.
Rursus vero retrocedens recurrit.

[80] *Reg.* ἐπαγγελλόμενος ἐν τοῖς οὐρ. προσ. καὶ διαμαρτάνων τῶν ἐν αὐ.

De Boote scribit Eudoxus : « Post majorem Ursam A est Arctophylax : » Aratus :

At post Helicen circumfertur aurigant simili
Arctophylax;

rursus Eudoxus idem : « Sub pedibus, inquit, est Virgo. » Aratus:

Verum ambobus sub pedibus observato Bootæ
Virginem.

De eo, qui Ingeniculus dicitur, Eudoxus : « Ad caput Serpentis, inquit, est Ingeniculus supra caput habens dextrum pedem. » At Aratus :

. . . . . Medium vero supra caput
Dextri pedis extremum habet tortuosi Draconis. B

99 Ex quo maxime quod volumus efficitur. Nam uterque in eo lapsus est. Siquidem « Ingeniculus » sinistrum pedem, non dextrum habet supra Draconis caput. Coronam ait Eudoxus sub dorso « Ingeniculi » sitam esse. Sic Aratus :

Dorso quidem Corona vicina est. Caput vero summum
Observa juxta caput Serpentarii ;

de quibus et Eudoxus ait : « Prope hujus caput est Ophiuchi caput. »

De situ majoris Ursæ Eudoxus ita scribit : « Porro sub Ursæ majoris capite positi sunt Gemini ; sub pedibus vero posterioribus, Leo; ante pedes anteriores Ursæ stella est ; splendidior tamen alia sub C posterioribus genibus. Item alia sub posterioribus pedibus. » Aratus quoque :

Capiti vero ipsius Gemini, mediæ vero Cancer subest.
At pedibus sub ambobus Leo clare fulget ;

de stellis autem, quas diximus :

Talis ei ante pedes fertur claraque magnaque ;
Una sub humeris : una item a lumbo descendentibus.
Alia posterioribus sub genibus.

De Auriga scribit Eudoxus : « Ex adverso capitis majoris Ursæ Heniochi sunt humeri : qui quidem oblique situs est, dextrum pedem porrigens supra pedes Geminorum, communem ei, quæ est in extremo sinistro cornu Tauri. » Aratus quoque : D

. . . . . Helices vero ei summum caput
Ex adverso volvitur ;

Περὶ δὲ τοῦ Βοώτου ὁ μὲν Εὔδοξός φησιν· « Ὀπισθεν δὲ τῆς μεγάλης ἐστὶν Ἄρκτου ὁ Ἀρκτοφύλαξ· » ὁ δὲ Ἄρατος·

Ἐξόπιθεν δ' Ἑλίκης φέρεται, ἐλάοντι ἐοικὼς,
Ἀρκτοφύλαξ ·.....

καὶ πάλιν ὁ μὲν Εὔδοξος· « Ὑπὸ δὲ τοὺς πόδας ἡ Παρθένος ἐστίν· » ὁ δὲ Ἄρατος·

Ἀμφοτέροισι δὲ ποσσὶν ὑποσκέπτοιο Βοώτεω
Παρθένον......

Ἐπὶ δὲ τοῦ Ἐν γούνασιν ὁ μὲν Εὔδοξός φησι· « Παρὰ δὲ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὄφεως ὁ Ἐν γούνασίν ἐστιν, ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς τὸν δεξιὸν πόδα ἔχων· » ὁ δὲ Ἄρατος·

. . . . . (52) *μέσσῳ δ' ἐφύπερθε καρήνῳ*
Δεξιτεροῦ ποδὸς ἄκρον ἔχει σκολιοῖο Δράκοντος.

Ἐξ οὗ καὶ μάλιστα φανερὸν γίνεται τὸ προκείμενον. Παρ' ἑκατέρῳ γὰρ αὐτῶν ἠγνόηται· τὸν γὰρ ἀριστερὸν ἔχει πόδα ὁ Ἐν γούνασιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Δράκοντος, καὶ οὐ τὸν δεξιόν. Τὸν δὲ Στέφανον ὁ μὲν Εὔδοξός φησιν ὑπὸ τὸν νῶτον τοῦ Ἐν γούνασι κεῖσθαι· ὁ δὲ Ἄρατος·

Νώτῳ μὲν Στέφανος πελάει· κεφαλῇ γε μὲν ἄκρῃ
Σκέπτεο πὰρ κεφαλὴν Ὀφιούχεω·

περὶ ὧν καὶ ὁ Εὔδοξός φησι· « Πλησίον δ' ἐστὶ τῆς τούτου κεφαλῆς ἡ τοῦ Ὀφιούχου κεφαλή. »

Περὶ δὲ τῆς θέσεως τῆς μεγάλης Ἄρκτου ὁ μὲν Εὔδοξός φησιν· « Ὑπὸ δὲ τὴν κεφαλὴν τῆς μεγάλης Ἄρκτου οἱ Δίδυμοι κεῖνται· ὑπὸ δὲ τοὺς ὀπισθίους πόδας ὁ Λέων· πρὸ δὲ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν τῆς Ἄρκτου ἀστήρ ἐστι· λαμπρότερος δὲ ὑπὸ τὰ ὀπίσθια γόνατα· καὶ ἄλλος ὑπὸ τοὺς ὀπισθίους πόδας· » ὁ δὲ Ἄρατος·

Κρατὶ δέ οἱ Δίδυμοι, μέσσῃ δ' ὑπὸ Καρκίνος ἐστί.
Ποσσὶ δ' ὀπισθοτέροισι Λέων ὑπὸ καλὰ φαείνει·

ἐπὶ δὲ τῶν εἰρημένων ἀστέρων·

Τοῖός [81] *οἱ πρὸ ποδῶν φέρεται καλός τε μέγας τε·*
Εἷς μὲν ὑπ' ὠμαίων, εἷς δ' ἰξυόθεν κατιόντων·
Ἄλλος δ' οὐραίοις ὑπὸ γούνασιν.

Ἐπὶ δὲ τοῦ Ἡνιόχου ὁ μὲν Εὔδοξός φησι· « Κατέναντι δὲ τῆς κεφαλῆς τῆς μεγάλης Ἄρκτου ὁ Ἡνίοχος ἔχει τοὺς ὤμους, λοξὸς ὢν ὑπὲρ τοὺς πόδας τῶν Διδύμων ἔχων τὸν δεξιὸν πόδα, κοινὸν τῷ ἐν ἄκρῳ τῷ ἀριστερῷ κέρατι τοῦ Ταύρου· » ὁ δὲ Ἄρατος ἐπ' αὐτοῦ φησιν οὕτως·

. . . . *Ἑλίκης δέ οἱ ἄκρα κάρηνα*
Ἀντία δινεύει·

[81] *Vulg.* οἷος.

(52) *Μέσσῳ δ' ἐφύπερθε.* Ingeniculi dextrum pedem insidere Draconi, non sinistrum, fuit Arati mens; ut eum, præter Hipparchum, interpretati sunt Germanici scholiastes, et Festus Avienus ; quorum hic eleganter :

. . . . . dextræque dehinc impressio plantæ
Tempora deculcat maculosi prona Draconis ;

Germanici vero scholiastes : *Dextro pede contra Draconem porrecto pingitur ;* quod in versibus obscure sic expressum fuerat :

Dextro namque genu nixus, diversaque tendens
Brachia :

imo veram ad θέσιν accommodari poterat, ut dextro nixus genu, sinistrum ejus ad caput Draconis porrigeret. Arati scholiastes Græcus hoc errore animadverso perperam excusare conatus est poetam. Nam δεξιτεροῦ retulit non ad ποδός, sed ad Draconem, qui dexterior, id est borealior appelletur ; quoniam si ad occidentem vertamus aspectum, polus arcticus ad dextram nobis erit. Sed nugæ sunt. Vera quippe sententia claret ex Eudoxo, quam Hyginus ab Hipparcho monitus emendavit lib. II, cap. *De Engonasin.* Tametsi non tam error quam παρόραμα fuit hoc Eudoxi, uti num. 7 docet Hipparchus.

καὶ πάλιν·

. . . . . . λαιοῦ δὲ κεράατος ἄκρον,
Καὶ πόδα δεξιτερὸν παρακείμενον Ἡνιόχοιο
Εἷς ἀστὴρ ἐπέχει·

ἐπὶ δὲ τοῦ Κηφέως ὁ μὲν Εὔδοξος οὕτως· « Ὑπὸ δὲ τὴν οὐρὰν τῆς μικρᾶς Ἄρκτου τοὺς πόδας ὁ Κηφεὺς ἔχει πρὸς ἄκραν τὴν οὐράν, τρίγωνον ἰσόπλευρον ποιοῦντας· τὸ δὲ μέσον αὐτοῦ πρὸς τῇ καμπῇ τοῦ διὰ τῶν Ἄρκτων Ὄφεως· » ὁ δὲ Ἄρατός φησιν·

Ἴση οἱ στάθμη νεάτης ἀποτείνεται οὐρῆς
Εἰς πόδας ἀμφοτέρους, ὅσση ποδὸς εἰς πόδα τεί-
[νει.
Αὐτὰρ ἀπὸ ζώνης ὀλίγον κε μεταβλέψειας,
Πρώτης δ' ἱέμενος καμπῆς σκολιοῖο Δράκοντος.

Παρ' ἑκατέρῳ δ' αὐτῶν τὸ πλεῖστόν ἐστι ψεῦδος. Τὸ γὰρ μεταξὺ ποδῶν τῶν τοῦ Κηφέως διάστημα ἔλασσόν ἐστιν ἑκατέρου τοῦ πρὸς τὴν οὐρὰν διαστήματος.

Πάλιν ἐπὶ τῆς Κασσιεπείας ὁ μὲν Εὔδοξος· « Τοῦ μὲν Κηφέως ἔμπροσθέν ἐστιν ἡ Κασσιέπεια· ταύτης δὲ ἔμπροσθεν ἡ Ἀνδρομέδα, τὸν μὲν ἀριστερὸν ὦμον ἔχουσα τῶν Ἰχθύων ὑπὲρ τοῦ πρὸς βορρᾶν, τὴν δὲ ζώνην ὑπὲρ τοῦ Κριοῦ· πλὴν καὶ τρίγωνον ὃ ἐστι μεταξύ· τὸν δ' ἐν τῇ κεφαλῇ ἀστέρα κοινὸν ἔχει τῷ τῆς κοιλίας τοῦ Ἵππου· » ὁ δὲ Ἄρατος·

Τοῦ δ' ἄρα δαιμονίη προκυλίνδεται, οὐ μάλα
[πολλὴ
Νυκτὶ φαινομένη παμμήνιδι Κασσιέπεια·

καὶ μετ' ὀλίγον·

Αὐτοῦ γὰρ κἀκεῖνο κυλίνδεται αἰνὸν ἄγαλμα
Ἀνδρομέδης, ὑπὸ μητρὶ κεκασμένον· .....

καὶ πάλιν·

. . . . . ξυνὸς δ' ἐπιλάμπεται ἀστὴρ
Τοῦ μὲν ἐπ' ὀμφαλίῳ, τῆς δ' ἐσχατόωντι καρήνῳ·

καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ Κριοῦ·

. . . . . . ζώνῃ δ' ἂν ὁμῶς ἐπιτεκμήραιο
Ἀνδρομέδης· ὀλίγον γὰρ ὑπ' αὐτὴν ἐστήρικται·

καὶ ἔτι·

Ἀνδρομέδης δέ τοι ὦμος ἀριστερὸς Ἰχθύος ἔστω
Σῆμα βορειοτέρου· μάλα γάρ νύ οἱ ἐγγύθεν
[ἐστίν.

Ἐπὶ δὲ τοῦ Περσέως ὁ μὲν Εὔδοξος οὕτω λέγει· « Παρὰ δὲ τοὺς πόδας τῆς Ἀνδρομέδας ὁ Περσεὺς ἔχει τοὺς ὤμους, τὴν δεξιὰν χεῖρα πρὸς τὴν Κασσιέπειαν ἀποτείνων· τὸ δὲ ἀριστερὸν γόνυ πρὸς τὰς Πληϊάδας· » ὁ δὲ Ἄρατος περὶ τῆς Ἀνδρομέδας φησίν·

Ἀμφότεροι δὲ πόδες γαμβροῦ ἐπιδινεύονται [81]
Περσέως· οἵ ῥά οἱ αἰὲν ἐπωμάδιοι φορέονται·

καὶ πάλιν·

Καί οἱ δεξιτερὴ μὲν ἐπὶ κλισμὸν τετάνυσται
Πενθερίου δίφροιο·

καὶ μετ' ὀλίγον

Ἄγχι δέ οἱ σκαιῆς ἐπιγουνίδος ἤλιθα πᾶσαι
Πληϊάδες φορέονται· ὁ δ' οὐ μάλα πολλὸς ἀπά-
[σας [82].

Ἐπὶ δὲ τοῦ Ὄρνιθος ὁ μὲν Εὔδοξος· « Παρὰ δὲ τὴν

A item :

. . . . . Sinistri autem cornu summitatem,
Et pedem dextrum adjacentem Aurigæ,
Unica stella occupat.

De Cepheo ait Eudoxus : « Sub cauda minoris Ursæ pedes sunt Cephei, ad extremam caudam triangulum æquilaterum facientes; medium ipsius ad flexum est Serpentis, qui per Ursas transit. » Aratus vero :

Tanta ei mensura ab extrema tenditur cauda
In pedes ambos, quanta a pede in pedem tendit.

Cæterum a cingulo respicere poteris,
Primum petens flexum magni Draconis.

Uterque majori ex parte fallitur. Nam intervallum B inter pedes Cephei minus est alterutro ad caudam intervallo.

Rursus de Cassiepea sic Eudoxus : « Ante Cepheum sita est Cassiepea; ante hanc Andromeda : cujus sinister humerus supra borealem Piscem positus est; cingulum supra Arietem : nisi quod triangulum interjacet; stella autem, quam habet in capite, communis ei est cum ea quæ est in ventre Equi. » At Aratus :

Huic autem infelix advolvitur, non admodum multum

Nocte lucens plenilunari Cassiepea;

et paulo post :

C *Ibi namque et illud volvitur triste simulacrum*
Andromedæ, sub matre constellatum;

item :

. . . . . communis autem fulget stella,
Hujus quidem in umbilico, illius vero in extremo capite;

ac rursus de Ariete :

. . . . Veruntamen per cingulum deprehendere poteris
Andromedæ; haud longe enim sub ipsum situs est;

100 item :

Porro Andromedæ humerus sinister Piscis esto
Index borealioris; admodum namque ei vicinus est.

De Perseo vero ita quidem Eudoxus : « Secundum pedes Andromedæ Persei sunt humeri, qui dextram ad Cassiepeam porrigit; sinistrum vero D genu ad Vergilias. » Aratus autem de Andromeda :

Ambo vero pedes in sponso volvuntur [81*]
Perseo : qui quidem ei semper in humeris feruntur;

rursus :

Atque ei dextera quidem ad lecticam protensa est
Soceri sellæ;

ac paucis interjectis :

At ei prope sinistrum genu acervatim omnes
Pleiades feruntur; nec valde magnus omnes
[locus continet.

De Avi sic Eudoxus : « Ad dextram Cephei sita

[80] *Vulgo* ἐπισημαίνοιεν, *ut et in Regio.* [81] *Addendum videtur* χῶρος ἔχει. [81*] *al.* indicare poterunt.

est Avis ala dextra : ad sinistram alam pedes Equi A sunt. » Aratus quoque de Avi sic cecinit :

. . . . . Ad dextram manum
Cephei, pennæ dextras extremitates porrigens :
Sinistræ vero alæ ungula acclinata est Equi.

Sed cum et alia non pauca sint, quæ ab Arato velut exscripta videntur, nobis, ne simus longiores, hæc pauca sufficient.

III. Præterea vel astrorum ipsa distributio satis id quod volumus ostendit. Nam Eudoxus, quemadmodum et Aratus, primum illa, quæ zodiaco sunt ad septentriones posita, memoravit; quibus ad austrum sita subjecit. Sic ortus occasusque cæterorum asterismorum cum duodecim imaginibus zodiaci, eodem, quo Eudoxus, modo percensuit Aratus. De B stellis autem quæ in æstivo et hiberno tropico, nec non quæ in æquinoctiali feruntur, Eudoxus quidem ita scribit : « In eo vero Cancri media sunt, et quæ medium Leonem secundum longitudinem permeant. Paulo vero supra Virginem et cervix adhærentis Serpentis : ac dextra manus Ingeniculi, et caput Ophiuchi, cervix Cygni, et ala sinistra; Equi pedes : tum dextra manus Andromedæ, et quod inter pedes est Persei; humerus ejus sinister; crus sinistrum : item Aurigæ genua, et capita Geminorum. Deinde concurrit cum medio Cancri. » Aratus autem ab extremis initio ducto, ita loquitur :

C

In eo autem ambo capita Geminorum feruntur.
In eo etiam genua sita sunt aptati Aurigæ.
Læva item tibia, et sinister humerus in eo
Persei : Andromedæ autem mediam, supra cubitum,
Dexteram continet; ei quidem vola superne posita est
Propius aquilonem; ad austrum vero inclinatus est [cubitus.
Ungulæ vero equinæ, et collum Cygninum,
Summo cum capite clarique Anguiferi humeri;

et cætera. De hiberno quoque tropico sic Eudoxus : « Est autem in ipso medium Capricorni, et Aquarii pedes, ac Ceti cauda; flexus Amnis; Lepus, Canis pedes, et cauda; puppis Argus, et malus; Centauri tergum, atque pectus; Fera; Scorpii aculeus. Deinde per Sagittarium cum Capricorni medio committitur. » At Aratus :

D

Alius autem in opposito austro medium Capricornum
Secat, et pedes Aquarii, et Ceti caudam.
Inest quoque ei Lepus; cæterum Canis non valde ma- [gnam partem
Aufert; sed quantum occupat pedibus. Inest item ei [Argo,
Et magnum Centauri interscapilium; inest etiam [aculeus
Scorpii, et arcus lucidi Sagittarii.

Eodem modo et illa imitando transtulit Aratus, quæ sunt in æquinoctiali sita circulo.

Præter hæc vero, mundi situm eumdem cum Eudoxo constituit Aratus. Nam Eudoxus in eo libro,

δεξιὰν χεῖρα τοῦ Κηφέως ἡ δεξιὰ πτέρυξ ἐστὶ τοῦ Ὄρνιθος· παρὰ δὲ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα οἱ πόδες τοῦ Ἵππου· » ὁ δὲ Ἄρατός φησιν ἐπὶ τοῦ Ὄρνιθος·

. . . . κατὰ δεξιὰ χειρὸς
Κηφείης ταρσοῖο τὰ δεξιὰ πείρατα φαίνων·
Λαιῇ δὲ πτέρυγι σκαρθμὸς παρακέκλιται Ἵππου.

Καὶ ἄλλων δὲ πλειόνων ὄντων, ἅπερ ἂν δόξειεν οἱονεὶ παραγεγράφθαι, ἀρκέσει καὶ ταῦτα, χάριν τοῦ μὴ μηκύνειν.

Γ'. Χωρὶς δὲ τούτων καὶ ἡ διαίρεσις τῶν ἄστρων φανερὸν ποιεῖ τὸ προκείμενον. Καὶ γὰρ Εὔδοξος, ὡς καὶ ὁ Ἄρατος, πρῶτον ἀναγράφει τὰ βορειότερα ἄστρα τοῦ ζωδιακοῦ· ἔπειτα οὕτω τὰ νοτιώτερα. Καὶ τὰς συνανατολὰς δὲ καὶ συγκαταδύσεις τοῖς ιβ' ζωδίοις τῶν ἄλλων ἄστρων ὁμοίως τεταχὼς ὁ Ἄρατος τῷ Εὐδόξῳ. Περὶ δὲ τῶν ἀστέρων τῶν ἐπὶ τοῦ θερινοῦ καὶ χειμερινοῦ τροπικοῦ φερομένων, ἔτι δὲ ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ· ὁ μὲν Εὔδοξός φησιν ἐπὶ τοῦ θερινοῦ οὕτως· « Ἔστι δὲ ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ Καρκίνου, καὶ τὰ διὰ τοῦ σώματος κατὰ μῆκος τοῦ Λέοντος. Τῆς δὲ Παρθένου μικρὸν ἄνωθεν, καὶ ὁ αὐχὴν τοῦ ἐχομένου Ὄφεως, καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ Ἐν γόνασι, καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Ὀφιούχου, καὶ ὁ αὐχὴν τοῦ Ὄρνιθος, καὶ ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ, καὶ οἱ τοῦ Ἵππου πόδες· ἔτι δὲ καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ τῆς Ἀνδρομέδας, καὶ τὸ μεταξὺ τῶν ποδῶν τοῦ Περσέως, καὶ ὁ ἀριστερὸς ὦμος, καὶ ἡ ἀριστερὰ κνήμη· ἔτι δὲ τὰ γόνατα τὰ τοῦ Ἡνιόχου, καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν Διδύμων· εἶτα συμπίπτει πρὸς τὰ μέσα τοῦ Καρκίνου· » ὁ δὲ Ἄρατος, ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἀρξάμενος, φησίν·

Ἐν δέ οἱ ἀμφότεραι κεφαλαὶ Διδύμων φορέονται.
Ἐν δὲ τὰ γούνατα κεῖται ἀρηρότος Ἡνιόχοιο·
Λαιὴ δὲ κνήμη καὶ ἀριστερὸς ὦμος ἐπ' αὐτοῦ
Περσέος. Ἀνδρομέδης δὲ μέσην ἀγκῶνος ὕπερθεν
Δεξιτερὴν ἐπέχει· τὸ μὲν οἱ θέναρ ὑψόθι κεῖται
Ἀσσότερον βορέαο· νότῳ δ' ἐπικέκλιται ἀγκών.

Ὁπλαὶ δ' ἵππειοι, καὶ ὑπαύχενον ὀρνίθειον,
Ἄκρη σὺν κεφαλῇ καλοί τ' Ὀφιούχεοι ὦμοι·

καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐπὶ δὲ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ ὁ μὲν Εὔδοξός φησιν οὕτως· « Ἔστι δὲ ἐν αὐτῷ τὰ μέσα τοῦ Αἰγόκερω, καὶ οἱ πόδες τοῦ Ὑδροχόου, καὶ τοῦ Κήτους ἡ οὐρά, καὶ τοῦ Ποταμοῦ ἡ καμπή, καὶ ὁ Λαγωός, καὶ τοῦ Κυνὸς οἱ πόδες καὶ ἡ οὐρά, καὶ τῆς Ἀργοῦς ἡ πρύμνα, καὶ ὁ ἱστός, καὶ τοῦ Κενταύρου ὁ νῶτος, καὶ τὰ στήθη, καὶ τὸ Θηρίον, καὶ τοῦ Σκορπίου τὸ κέντρον· εἶτα διὰ τοῦ Τοξότου πρὸς τὰ μέσα τοῦ Αἰγόκερω συνάπτει· » ὁ δὲ Ἄρατός φησιν οὕτως·

Ἄλλος δ' ἀντιόωντι νότῳ μέσον Αἰγοκερῆα
Τέμνει, καὶ πόδας Ὑδροχόου, καὶ Κήτεος οὐρήν·
Ἐν δέ οἱ ἐστι Λαγωός· ἀτὰρ Κυνὸς οὐ μάλα πολ- [λὴν
Αἴνυται, ἀλλ' ὁπόσην ἐπέχει ποσίν. Ἐν δέ οἱ [Ἀργώ,
Καὶ μέγα Κενταύροιο μετάφρενον· ἐν δὲ τὸ κέν- [τρον
Σκορπίου· ἐν καὶ τόξον ἐλαφροῦ Τοξευτῆρος.

Ὁμοίως δὲ τούτοις παραγέγραφεν ὁ Ἄρατος καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου κείμενα.

Χωρὶς δὲ τούτων καὶ τὸ κλίμα τοῦ κόσμου τῷ Εὐδόξῳ[21] ὑποτίθεται ὁ Ἄρατος. Καὶ γὰρ ὁ Εὔδοξος ἐν

[21] *In Reg.* τούτῳ Εὐδ., *an* τὸ αὐτὸ τῷ?

A τῷ ἐπιγραφομένῳ *Ἐνόπτρῳ* τὸν τροπικὸν τέμνεσθαί φησιν οὕτως, ὥστε λόγον ἔχειν τὰ τμήματα πρὸς ἄλληλα τὸν αὐτὸν, οἷον ἔχει τὰ ε' πρὸς τὰ γ'.

Δ'. Ὅτι μὲν οὖν Εὐδόξῳ ἐπακολουθήσας ὁ Ἄρατος συντέταχε τὰ *Φαινόμενα*, ἱκανῶς οἶμαι δεικνύναι διὰ τῶν προειρημένων· ἐν οἷς δὲ διαπίπτουσιν οὗτοί τε καὶ οἱ συνεπιγραφόμενοι αὐτοῖς, ὧν ἐστι καὶ ὁ Ἄτταλος, νῦν ὑποδείξομεν· ἐκθησόμεθα δὲ εὐθέως καὶ ἐν οἷς ἰδίᾳ ἕκαστος αὐτῶν διαμαρτάνει. Προληπτέον δὲ, διότι Ἄτταλος πᾶσι σχεδὸν τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἀράτου λεγομένοις περὶ τῶν οὐρανίων συνεπιγράφεται, ὡς συμφώνως τοῖς φαινομένοις ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις, πλὴν ἐφ' ἑνὸς καὶ δευτέρου· ἃ δὴ καὶ ὑποδείξομεν ἐν τοῖς ἐφεξῆς. Λέγει γοῦν ἐν τῷ προοιμίῳ τὸν τρόπον τοῦτον· « Διὸ δὴ τότε τοῦ Ἀράτου βιβλίον B ἐξαπεστάλκαμέν σοι διωρθωμένον ὑφ' ἡμῶν, καὶ τὴν ἐξήγησιν αὐτοῦ, τοῖς τε φαινομένοις ἕκαστα σύμφωνα ποιήσαντες καὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ γεγραμμένοις ἀκόλουθα » Καὶ πάλιν ἑξῆς φησι· « Τάχα δέ τινες ἐπιζητοῦσι τίνι λόγῳ πεισθέντες φαμὲν ἀκολούθως τῇ τοῦ ποιητοῦ προαιρέσει τὴν διόρθωσιν τοῦ βιβλίου πεποιῆσθαι. Ἡμεῖς δὲ ἀναγκαιοτάτην αἰτίαν ἀποδίδομεν τὴν τοῦ ποιητοῦ συμφωνίαν. » Τοιαύτην οὖν ἔχοντος τοῦ Ἀττάλου τὴν διάληψιν, ὅσα ἂν ἀποδεικνύωμεν τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀράτου καὶ Εὐδόξου κοινῶς λεγομένων διαφωνοῦντα πρὸς τὰ φαινόμενα, δεῖ διαλαμβάνειν καὶ τὸν Ἄτταλον περὶ τῶν αὐτῶν διημαρτημένως συναποφαινόμενον.

Ε'. Πρῶτον μὲν οὖν ὁ Ἄρατος ἀγνοεῖν μοι δοκεῖ C τὸ ἔγκλιμα τοῦ κόσμου, νομίζων ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις τοιοῦτον εἶναι, ὥστε τὴν μεγίστην ἡμέραν λόγον ἔχειν πρὸς τὴν ἐλαχίστην τὸν αὐτὸν, ὃν ἔχει τὰ ε' πρὸς τὰ γ'. Λέγει γὰρ ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ·

Τοῦ μὲν ὅσον τε μάλιστα δι' ὀκτὼ μετρηθέντος
Πέντε μὲν ἔνδια στρέφεται, καὶ ὑπέρτερα γαίης·
Τὰ τρία δ' ἐν περάτῃ.

Συμφωνεῖται δὴ, διότι ἐν μὲν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις ὁ γνώμων λόγον ἔχει πρὸς τὴν ἰσημερινὴν σκιὰν, ὃν ἔχει τὰ τέσσαρα πρὸς τὰ τρία. Ἐκεῖ δὴ τοίνυν ἡ μεγίστη ἡμέρα ἐστὶν ὡρῶν ἰσημερινῶν ιδ' καὶ γ' ἔγγιστα πεμπτημορίων. Τὸ δὲ ἔξαρμα τοῦ D πόλου μοιρῶν λζ' ὡς ἔγγιστα. Ὅπου δὲ ἡ μεγίστη ἡμέρα λόγον ἔχει πρὸς τὴν ἐλαχίστην, ὃν ἔχει τὰ ε' πρὸς τὰ γ', ἐκεῖ ἡ μὲν μεγίστη ἡμέρα ἐστὶν ὡρῶν ιε'· τὸ δὲ ἔξαρμα τοῦ πόλου μοιρῶν μα' ὡς ἔγγιστα. Δῆλον τοίνυν, ὅτι οὐ δυνατὸν ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τὸν προειρημένον εἶναι λόγον τῆς μεγίστης ἡμέρας πρὸς τὴν ἐλαχίστην, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τοῖς περὶ τὸν Ἑλλήσποντον τόποις. Καίτοιγε ὁ μὲν Ἄρατος, οὐχ ἀφ' ἑαυτοῦ κρίσιν περὶ τῶν τοιούτων προφερόμενος, γέγραφεν, ἀλλὰ τῷ Εὐδόξῳ καὶ περὶ τούτου κατακολουθήσας· εἰ δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ γέγραφεν, οὐ διασαφήσας ἐν ποίοις ἐστὶν ἡ προειρημένη ἔγκλισις τοῦ κόσμου, τάχα ἂν κατά γε τοῦτο διακρούοιτο τὸ ἔγκλημα. Ὁ μέντοιγε Ἄτταλος ὁμολογουμένως

quem *Ἔνοπτρον* inscripsit, tropicum ita secari docet, ut ea sit ratio segmentorum inter se, quæ est 5 ad 3.

101 IV. Aratum igitur Eudoxo in omnibus assentientem *Phænomena* sua conscripsisse, satis me arbitror hactenus ostendisse. Nunc ea demonstrabimus, in quibus tam aberrarunt iidem ambo, quam qui illis subscripserunt : e quibus est Attalus. Quibus ea deinceps adjiciemus, quæ privatim ab unoquoque peccata sunt. Sed illud antea cogitandum est : Attalum omnibus fere, quæ ab Arato cœlestibus de rebus prodita sunt, assentiri, tanquam recte et congruenter iis, quæ apparent, explicata fuerint ; si unum vel alterum excipias, de quibus postea dicetur. Sic igitur in procemio loquitur Attalus : « Propterea nos Arati librum ad te misimus emendatum a nobis, una cum illius interpretatione, adeo ut et apparentiis consentanea et cum poetæ narratione congruentia singula faceremus. » Idem deinceps ad eum modum scribit : « Quærent aliqui fortasse qua ratione freti dixerimus, consentanee poetæ proposito libri nos illius emendationem instituisse. Hujus vero causam nos præcipuam adducimus, poetæ consensionem. « Cum hæc Attali sententia sit, quæcunque ab Arato, vel Eudoxo communiter dicta minime cum apparentiis convenire demonstrabimus, eadem ab Attalo quoque putandum scripta esse mendose.

V. Primum igitur Aratus in mundi situ aberrasse videtur : qui ejusmodi illum esse putat in Græcia, ut maxima dies eam ad minimam rationem habeat, quam quinque habent ad tria. Nam de æstivo tropico sic loquitur :

Hoc sane, quantus quantus est, in octo partes diviso,
Quinque quidem volvuntur supra terram ;
Tres autem infra.

Est autem apud omnes in confesso, in Græciæ tractu gnomonem hanc ad æquinoctialem umbram proportionem habere, quæ est quatuor ad tria. Quare ibidem maxima dies horarum est æquinoctialium 14 et 36' circiter. Poli autem altitudo partium est fere 37. At ubi maximæ diei ratio ad brevissimam ejusmodi est, qualis est 5 ad 3, ibi et dies maxima horarum est 15, et polus gradibus 41 circiter attollitur. Apparet ergo fieri non posse, ut in Græcia ratio illa sit maximæ diei ad minimam, sed potius id in Hellesponti tractu contingere. Quanquam non ex suopte judicio iis de rebus pronuntians ista scripsit Aratus ; sed in illis etiam imitatus Eudoxum. Quod si judicium ipse suum interposuerit, tamen cum id non expresserit, quibusnam regionibus talem cœli positum attribuerit, hac ratione culpam a se deprecari videtur. Attalus vero citra controversiam castigatione dignus est, qui diserte scribit in Græcia

ejusmodi esse maximæ diei rationem ad minimam, quam habent 5 ad 3. Postquam enim Arati carmina de æstivo tropico adduxit in medium, statim ista subjecit : « In hoc vero perspicue declarat se totum id operis in Græciæ regionibus elucubrasse. Nam apud illos ea ratio est longissimæ diei ad brevissimam noctem, quæ est 5 ad 3. »

In illud auget admirationem, quod Eudoxum alio in libro longe aliter scripsisse non animadverterit, asserentem segmentum illud tropici, quod supra terram est, ad alterum, quod sub terra conditur, eam rationem habere quæ est 12 ad 7. Cui consentanea Philippus, et complures alii scripserunt, et nihilominus coortus, et coccasus siderum ita perscripserunt, tanquam ipsos in Græciæ provinciis observassent. Ita in loci hujus inclinatione fugit illos ratio. Nos autem hoc illorum errore prætermisso, totam eorum lucubrationem ad Græciæ horizontem exegimus. Non enim veritatis amantem, sed inaniter curiosum decet in falsa illorum hypothesi convincenda, et iis ipsis reprehendendis totum immorari, sed si ad observationes factas in Græcia accommodari queant... Adhibeatur igitur ad eam considerationem horizon Athenarum; ubi maxima dies est horarum 14, 36'; altitudo vero poli graduum 37.

Ac de boreali polo falsus est Eudoxus, dum sic scribit : « Est vero stella quædam in eodem semper consistens loco quæ quidem polus est mundi. » Nam in polo ipso stella nulla sita est : sed vacuus est locus, cui stellæ tres adjacent : quibuscum punctum ipsum poli quadrangulam circiter figuram efficit : ut et Pytheas Massiliensis ait.

102 VI. Secundum hæc par omnium error in Draconis constituendo situ : cujus flexum existimant circa minoris Ursæ caput fieri. Etenim lucidissimæ antecedentesque stellarum, quæ sunt in illius laterculo, quarum alterca borealior secundum illos supra caput ipsius est ; altera australior in anterioribus pedibus ; parallelæ sunt circiter caudæ Draconis. Falso igitur hæc scripta sunt :

In spira autem Cynosura caput habet. Hæc vero [circa ipsum
Volvitur caput.

Quibus similia scripsit Eudoxus. Sed peculiaris Arati de Dracone est inscitiæ lapsus : primum quod ab utraque spiræ parte collocavit Ursas. Sunt enim utrinque, non spira interjecta, sed cauda. Nam cum obversæ sint, ac velut parallelæ, Draconis cauda ambas inter in longum porrigitur ; at spira minorem Ursam amplexatur : a majore sejungitur. Ob eamdem quoque causam etiam istud, « Circumque fractus, » perperam dicitur. Tum id enim verum esset, si ab utraque spiræ parte collo-

ἠγνόει, λέγων ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις τὴν μεγίστην ἡμέραν πρὸς τὴν ἐλαχίστην λόγον ἔχειν, ὃν τὰ ε' πρὸς τὰ γ'. Προεχθέμενος γὰρ τὰ ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ ποιήματα, ἐπιφέρεται ταυτί· « Διὰ δὲ τούτου φανερὸν ποιεῖ, διότι τὴν ὅλην πραγματείαν ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις πεποίηται. Παρ' ἐκείνοις γάρ ἐστιν ἡ μακροτάτη ἡμέρα πρὸς τὴν μικροτάτην νύκτα, ὡς τὰ ε' πρὸς τὰ γ'. »

Ἔτι δὲ μᾶλλον θαυμάσειεν ἄν τις πῶς ποτε οὐκ ἐπέστησε τοῦ Εὐδόξου ἐν τῷ ἑτέρῳ συντάγματι διαφόρως ἐκθεμένου, καὶ γράφοντος, ὅτι τὸ ὑπὲρ γῆν τοῦ τροπικοῦ τμῆμα πρὸς τὸ ὑπὸ γῆν λόγον ἔχει, ὃν τὰ ιβ' πρὸς τὰ ζ'· ὁμοίως δὲ τούτῳ καὶ τῶν περὶ Φίλιππον ἀναγραφόντων, καὶ ἄλλων πλειόνων. Πλὴν ἐπισυντετάχασι μὲν τὰς συνανατολάς τε καὶ συγκαταδύσεις τῶν ἄστρων, ὡς ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις τετηρημένων· κατὰ δὲ τὸ ἔγκλιμα τῶν τόπων διημαρτήκασι, Παραπέμψαντες[85] τοῦτο τὸ ἀγνόημα, τὴν ὅλην αὐτῶν σύνταξιν ἐπεσκεψάμεθα πρὸς τὸν ἐν τῇ Ἑλλάδι ὁρίζοντα. Οὐδὲ γὰρ φιλαλήθους, ἀλλὰ κενοσπούδου, τὸ κατὰ πάντα μαχόμενον τῇ διεψευσμένῃ ὑποθέσει ἐπιλαμβάνεσθαι αὐτῶν, κἂν τύχῃ συμφώνως λεγόμενα τοῖς ἐν τῇ Ἑλλάδι φαινομένοις. Ὑποκείσθω δὲ ἡμῖν ὁρίζων πρὸς τὴν ἐπίσκεψιν ὁ ἐν Ἀθήναις· οὗ ἐστιν ἡ μεγίστη ἡμέρα ὡρῶν ἰσημερινῶν ιδ' καὶ γ' πεμπτημορίων· τὸ δὲ ἔξαρμα τοῦ πόλου περὶ μοιρῶν λζ'.

Περὶ μὲν οὖν τοῦ βορείου πόλου Εὔδοξος ἀγνοεῖ, λέγων οὕτως· « Ἔστι δέ τις ἀστὴρ μένων ἀεὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον. Οὗτος δὲ ὁ ἀστὴρ πόλος ἐστὶ τοῦ κόσμου. » Ἐπὶ γὰρ τοῦ πόλου οὐδὲ εἷς ἀστὴρ κεῖται, ἀλλὰ κενός ἐστι τόπος, ᾧ παράκεινται τρεῖς ἀστέρες, μεθ' ὧν τὸ σημεῖον τὸ κατὰ τὸν πόλον τετράγωνον ἔγγιστα σχῆμα περιέχει· καθάπερ καὶ Πυθέας φησὶν ὁ Μασσαλιώτης.

ϛ'. Ἐχομένως δὲ καὶ διαμαρτάνουσι πάντες ἐν τῇ τοῦ Δράκοντος θέσει, ὑπολαμβάνοντες τὴν καμπὴν αὐτοῦ ποιεῖσθαι περὶ τὴν κεφαλὴν τῆς μικρᾶς Ἄρκτου. Οἱ γὰρ λαμπρότατοι καὶ ἡγούμενοι τῶν ἐν τῷ πλινθίῳ ταύτης ἀστέρων, ὧν ὁ μὲν βορειότερός ἐστι κατὰ τοῦ[86] ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὁ δὲ νοτιώτερος ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν, παραλλήλως ἔγγιστα κεῖνται τῇ οὐρᾷ τοῦ Δράκοντος. Ψεῦδος οὖν ἐστι τό·

Σπείρῃ δ' ἐν Κυνόσουρα κάρη ἔχει· ἡ δὲ κατ' αὐ- [τὴν
Εἰλεῖται κεφαλήν.

Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Εὔδοξος γράφει. Ἰδίᾳ δὲ ὁ Ἄρατος ἐπὶ τοῦ Δράκοντος ἀγνοεῖ· πρῶτον μὲν τῷ φάσκειν σπείρης ἑκάτερθε φέρεσθαι τὰς Ἄρκτους· τῆς γὰρ οὐρᾶς ἑκατέρωθέν εἰσι, καὶ οὐ τῆς σπείρης. Ἀντεστραμμένων γὰρ αὐτῶν, καὶ ὡσανεὶ παραλλήλως κειμένων, ἡ οὐρὰ τοῦ Δράκοντος μεταξὺ αὐτῶν διὰ μήκους παρατέταται· ἡ δὲ σπεῖρα τὴν μὲν μικρὰν Ἄρκτον περιλαμβάνει· τῆς δὲ μεγάλης πολὺ κεχώρισται. Διὰ τὴν αὐτὴν δὲ αἰτίαν καὶ τὸ, *Ἀμφὶ τ' ἐαγὼς*, ἡμαρτημένως λέγεται. Συνέβαινε γὰρ ἂν

[85] *Deest aliquid, puta* ἡμεῖς οὖν παραπ. [86] *Cor.* κατ' αὐτούς.

τοῦτο, εἰ ἐξ ἑκατέρου μέρους τῆς σπείρης ἀμφότεραι A ἔκειντο αἱ Ἄρκτοι. Ἔτι δὲ ἀγνοεῖ περὶ τοῦ Δράκοντος, λέγων οὕτως·

Λοξὸν δ' ἐστὶ κάρη· νεύοντι δὲ πάμπαν ἔοικεν

Ἄκρην εἰς Ἑλίκης οὐρήν· μάλα δ' ἐστὶ κατ' ἰθὺ

Καὶ στόμα, καὶ κροτάφοιο τὰ δεξιὰ νειάτῳ οὐρῇ.

Οὐ γὰρ ὁ δεξιὸς κρόταφος, ἀλλ' ὁ ἀριστερὸς ἐπ' εὐθείας ἐστὶ τῇ γλώσσῃ τοῦ Ὄφεως τῇ ἄκρᾳ τῆς μεγάλης Ἄρκτου. Τὸ μὲν γὰρ λέγειν, ὅτι ἀντεστραμμένην τὴν κεφαλὴν τοῦ Δράκοντος ὑποτίθεται, καὶ οὐχὶ εἰς τὰ ἐντὸς τοῦ κόσμου ἐπεστραμμένην, καθάπερ φησὶν ὁ Ἄτταλος, τελέως ἐστὶν ἀπίθανον. Ἅπαντα γὰρ τὰ ἄστρα ἠστερίσθαι πρὸς τὴν ἡμετέραν θεωρίαν, καὶ ὡς ἂν πρὸς ἡμᾶς ἐστραμμένα, εἰ μή τι [86*] B κατάγραφον [87] αὐτῶν ἐστι. Φανερὸν δὲ τοῦτο ποιεῖ καὶ ὁ Ἄρατος διὰ πλειόνων. Ἐφ' ὧν γὰρ δεξιὸν ἢ ἀριστερὸν μέρος ἄστρου διασαφεῖ, ἐπὶ πάντων συμφωνεῖ τῇ προειρημένῃ ὑποθέσει· καὶ ἄλλως δὲ πλασματώδης ἐστὶν ἡ ὑπόθεσις καὶ ἡρμοσμένη. Πρὸς τούτῳ τε τῷ ἀγνοήματι βοηθήσειε καὶ τὸ περὶ τὸν ἀριστερὸν πόδα τοῦ Ἐν γούνασι, περὶ οὗ προελθόντες ἐροῦμεν.

Περὶ δὲ τῆς θέσεως τῆς τοῦ Δράκοντος κεφαλῆς οἱ μὲν περὶ Εὔδοξον καὶ Ἄρατον συμφώνως ἀποφαίνονται τὰ φαινόμενα· ὁ δὲ Ἄτταλος διαφωνεῖ. Ὁ μὲν γὰρ Ἄρατος, ἀκολουθῶν τῷ Εὐδόξῳ, ἐπὶ τοῦ φανεροῦ κύκλου φησὶν αὐτὴν φαίνεσθαι, λέγων οὕτω·

Κείνη πὰρ κεφαλῇ τῇ νείσσεται [88], ἧχί περ ἄκραι C
Μίσγονται δύσιές τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλῃσι.

Ὁ δὲ Ἄτταλος μικρῷ νοτιωτέραν αὐτὴν εἶναί φησι τοῦ ἀεὶ φανεροῦ κύκλου· ὥστε αὐτὴν ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα βραχὺν γίνεσθαι χρόνον. Ὅτι δὲ διαφωνεῖ πρὸς τὸ φαινόμενον ὁ Ἄτταλος, οὕτως ἂν ἐπιλογισθείη· ὁ μὲν γὰρ ἐν ἄκρῳ τῷ στόματι τοῦ Δράκοντος ἀπέχει τοῦ πόλου μοιρῶν λδ' καὶ γ' πεμπτημόρια· ὁ δὲ νότιος αὐτοῦ ὀφθαλμὸς μοιρῶν λε'· ὁ δὲ νότιος κρόταφος μοιρῶν λζ'· ὁ δὲ ἀεὶ φανερὸς κύκλος ἐν τοῖς περὶ Ἀθήνας τόποις καὶ ὁ γνώμων ἐπίτριτός ἐστι τῆς ἰσημερινῆς σκιᾶς, καὶ ἀπὸ τοῦ πόλου ἀπέχει περὶ μοιρῶν λζ'. Δῆλον οὖν ὅτι ἀεὶ ἐν τῷ φανερῷ τόπῳ φέρεται καὶ κεφαλὴ τοῦ Δράκοντος, τὸν ἀριστερὸν κρόταφον μόνον ἔχουσα ἐπ' αὐτοῦ· καὶ οὐχ, ὡς ὁ Ἄτταλός φησι, νοτιωτέρα D οὖσα, δύνει βραχὺν χρόνον καὶ ἀνατέλλει.

Ζ'. Ἐπὶ δὲ τοῦ Ἐν γούνασι παρεωρακέναι μοι δοκοῦσιν ὅ τε Εὔδοξος καὶ ὁ Ἄρατος· ἀλλ' οὐ διημαρτηκέναι, εἰπόντες τὸν δεξιὸν πόδα ἐπὶ μέσης τῆς κεφαλῆς τοῦ Δράκοντος κεῖσθαι. Ὁ μέντοιγε Ἄτταλος παρὰ τὸ βούλημα τοῦ ποιητοῦ δοκεῖ μοι τὸ ἡμιστίχιον μετατιθέναι, γράφων οὕτως·

...μέσσου δ' ἐφύπερθε καρήνου·

καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Δράκοντος ἔξω τοῦ κόσμου στρέφων· ἵνα γένηται αὐτὸ τὸ δεξιὸν μέρος τῆς κεφαλῆς κατὰ τὸν πόδα. Τά τε γὰρ ἄστρα πάντα εἰς τὸ ἐντὸς

carentur Ursæ. Præterea de Dracone falso et illud ab Arato scribitur :

Obliquo vero est capite : inclinanti vero se prorsus simile est
Extremam ad Helices caudam ; admodum vero in directo est
Et os et temporis dextra pars extremæ caudæ.

Non enim dextrum tempus, sed sinistrum majoris Ursæ in directo est ad linguam Serpentis extremam. Nam quod Attalus asserit, in contraria versum a poeta fingi caput Draconis, nec ad mundi interiora conversum, nullo modo probabile est. Etenim sidera omnia ad aspectum nostrum conformata, et ad nos conversa sunt ; quæcunque illic figura certa delineantur : quod Aratus ipse non uno loco significat. Nam ubicunque dextram, aut sinistram partem imaginis exprimit, cum eo ipso, quod posuimus, consentit ; præterquam quod commentitia et ad rem de industria conficta ista ratio videtur. Quin ad eumdem etiam errorem convincendum pertinet quod de sinistro pede Ingeniculi scripsit : de quo in sequentibus agetur.

Jam quod ad situm capitis Draconis spectat, Eudoxus et Aratus in eo constituendo belle cum apparentiis congruunt : solus dissentit Attalus. Aratus enim Eudoxi vestigia secutus in apparente semper circulo cerni illud asseverat his verbis :

Illud ferme caput hac natat, ubi extremi
Miscentur occasusque et ortus invicem.

Attalus vero paulo ait australius id esse semper apparente circulo : adeo ut modico tempore sub horizonte delitescat. In quo falli Attalum hæc ratio persuadet. Nam stella, quæ in extremo est ore Draconis, abest a polo partibus 34, 36′ ; australis autem ejusdem oculus partibus 35 ; australe tempus partibus 37. At circulus semper apparens Athenis, et gnomon sesquitertius est æquinoctialis umbræ, et a polo partibus abest 37. Constat igitur semper in apparente cœli regione ferri Draconis caput, ejusque sinistrum tempus duntaxat in illa situm esse : neque, ut Attalo placet, australius esse, ac brevi tempore occidere simul et oriri.

VII. Porro Eudoxus et Aratus de Ingeniculo non ignorasse mihi, sed insuper habuisse videntur, cum dicunt dextrum illius pedem in medio capite Draconis esse positum. Attalus vero, præter mentem poetæ mihi videtur hemistichium hoc modo transposuisse :

... Medium vero supra caput ;

et caput Draconis extra mundum verti fingere : ut dextra ipsa pars capitis ad pedem sita sit. Quippe constellationes omnes in interiora mundi

[86*] f. εἴ τι. [87] Reg. καταγράφον. [88] Scr. Κείνῃ πού κεφαλὴ τῇ νήχεται.

conversæ ponuntur ab omnibus, adeoque ab Arato, cujus in libris omnibus ita legitur :

!.. Medio vero supra caput
Dextri pedis extremum habet tortuosi Draconis.

Præterea cum Ingeniculi figuram, ac situm explicare nobis Aratus cuperet, merito significare debuit, uter pes ejus capiti Draconis incumberet. Non enim alia de causa capitis Draconis mentionem injicit, nisi ut eo modo Ingeniculi **103** situm assequi possimus, quod in aliis plerisque facere solet; velut de Ingeniculo scribens, cæteras ejus partes ita commemorat :

Dorso quidem Corona propinquat : caput vero sum-
Observa juxta caput Anguiferi. [mum

B Item de Lyra :

Ad genu illi lævum accedit.

Nec non de Perseo :

Prope vero ipsi lævum genu admodum omnes
Pleiades feruntur.

Item :

Atque huic dextra quidem supra lecticam extenditur
Soceralis sellæ.

Sic de Cygno :

...... Ad dextram manum
Cepheam pennæ dextras extremitates porrigens.

Ita in aliis plerisque propinqua sidera describens, indicat dextrane adjaceant, an sinistra.

C Quod autem neglectu, non errore sit illud ab Eudoxo et Arato de pede commissum, ex reliquis apparet, quæ uterque de Ingeniculo prodidit. Nam de Lyra hæc Aratus :

Collocavit autem (ait, ipsam) *ante ignotum simula-*
[crum,
In cœlum transferens : atque in cruribus volatile
Genu ei sinistro appropinquat.

Porro crus Lyræ vicinum in Draconis capite positum est. Rursus de ortu Ingeniculi sic loquitur :

..... Solum vero Chelæ agunt
Dextrum crus ad ipsum usque genu,
Semper geniculatim; semper ad Lyram accidentis.

D Aliud est crus ad occasum, quod prius oritur, neque id capiti Draconis incumbit. Perspicuum est igitur illam ab eo sinistram intelligi. His consentanea de ortu Leonis cecinit :

..... Cæterum hic geniculatim
Sedens cum jam alias partes; tum genu, et pedem
[sinistrum
Nondum fluctuante reducit Oceano.

Ex his omnibus apparet, sinistrum crus illum dicere ad Draconis caput pertingere.

VIII. Post hoc Aratus privatim de Ophiucho scribens

A τοῦ κόσμου μέρος ἐπεστραμμένα, ὡς ἔφην, ἀστροθετεῖται ὑπὸ πάντων, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀράτου, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς βιβλίοις γράφεται·

.... μέσσῳ δ' ἐφύπερθε καρήνῳ
Δεξιτεροῦ ποδὸς ἄκρον ἔχει σκολιοῖο [59].

Πρὸς δὲ τοῦτο [60] καὶ τὸν σχηματισμὸν ἡμῖν τοῦ Ἐν γούνασι καὶ τὴν θέσιν διασαφεῖν βουλόμενος ὁ Ἄρατος εὐλόγως ἂν σημαίνοι, καὶ ποῖος αὐτοῦ ποὺς κεῖται ἐπὶ τῆς τοῦ Δράκοντος κεφαλῆς. Οὐ γὰρ ἄλλως παρατίθησι τὴν τοῦ Δράκοντος κεφαλὴν, ἀλλ' ἵνα τῇ θέσει τοῦ Ἐν γούνασι παρακολουθῶμεν· ὅπερ καὶ ἐπὶ ἄλλων πλειόνων ποιεῖ· καθάπερ καὶ ἐπ' αὐτου τοῦ Ἐν γούνασι τὰ ἄλλα αὐτοῦ μέρη φησί·

Νώτῳ μὲν Στέφανος πελάει· κεφαλῇ γε μὲν ἄκρῃ
Σκέπτεο πὰρ κεφαλὴν Ὀφιούχεον

Καὶ ἔτι τῇ Λύρᾳ φησί·

Γούνατί οἱ σκαιῷ πελάει.

Καὶ ὡς ἐπὶ τοῦ Περσέως·

Ἄγχι δέ οἱ σκαιῆς ἐπιγουνίδος ἤλιθα πᾶσαι
Πληϊάδες φορέονται·

καὶ πάλιν·

Καί οἱ δεξιτερὴ μὲν ἐπὶ κλισμὸν τετάνυσται
Πενθερίου δίφροιο.

Καὶ ὡς ἐπὶ τοῦ Ὄρνιθός φησι·

.... κατὰ δεξιὰ χειρὸς
Κηφείης, ταρσοῖο τὰ δεξιὰ πείρατα φαίνων.

Καὶ ἐπ' ἄλλων δὲ πλειόνων τὰς παραθέσεις τῶν ἄστρων διασαφῶν, σημαίνει πότερον τὰ δεξιὰ ἢ τὰ ἀριστερὰ παράκειται.

Ὅτι δὲ παρόραμά ἐστι τοῦ Εὐδόξου καὶ τοῦ Ἀράτου τὸ περὶ τὸν πόδα, καὶ οὐχ ἁμάρτημα, δῆλον γίνεται ἐκ τῶν λοιπῶν τῶν λεγομένων ὑφ' ἑκατέρου περὶ τοῦ Ἐν γούνασι. Περὶ μὲν γὰρ τῆς Λύρας·

Καδδ' ἔθετο, φησὶν, αὐτὴν *προπάροιθεν ἀπευ-*
[θέος εἰδώλοιο,
Οὐρανὸν εἰσαγαγών· τὸ δ' ἐπὶ σκελέεσσι πέτηλον
Γούνατί οἱ σκαιῷ πελάει·

τὸ δὲ πρὸς τῇ Λύρᾳ σκέλος ἐστὶ κείμενον ἐπὶ τῆς τοῦ Δράκοντος κεφαλῆς. Πάλιν δὲ περὶ τῆς ἀνατολῆς τοῦ Ἐν γούνασι λέγων, φησί·

.... μούνην δ' ἐπὶ Χηλαὶ ἄγουσι
Δεξιτερὰν κνήμην αὐτῆς ἐπιγουνίδος ἄχρις,
Αἰεὶ γνὺξ, αἰεὶ δὲ Λύρῃ παραπεπτηῶτος.

Ἄλλη πρὸς τῇ δύσει κνήμη ἐστὶ ἡ προανατέλλουσα, καὶ οὐκ ἔστιν αὕτη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Δράκοντος. Δῆλον οὖν ὅτι ἐκείνην ἀριστερὰν λέγει. Συμφωνῶν δὲ τούτοις καὶ ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς τοῦ Λέοντός φησιν·

.... αὐτὰρ ὅγε γνὺξ
Ἥμενος ἄλλα μὲν ἤδη, ἀτὰρ γόνυ καὶ πόδα λαιὸν
Οὔπω κυμαίνοντος ὑποστρέφει Ὠκεανοῖο.

Φανερὸν οὖν ἐκ πάντων γίνεται, διότι τὸ ἀριστερὸν σκέλος φησὶ καθήκειν ἐπὶ τὴν τοῦ Δράκοντος κεφαλήν.

Η'. Ἑξῆς δὲ περὶ τοῦ Ὀφιούχου λέγων ἰδίως ὁ Ἄρα-

[59] *Deest* Δράκοντος. [60] *f.* τούτῳ.

τος, ὀρθόν φησι κεῖσθαι αὐτὸν τῇ θέσει, βεβηκότα A ἔν τε τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ Σκορπίου καὶ τῷ στήθει. Τῇ δὲ ἀριστερᾷ μόνον κνήμῃ βέβηκεν ἀποτετμημένῃ, μεταξὺ κειμένῃ τοῦ τε μετώπου καὶ τοῦ στήθους τοῦ Σκορπίου· τὸ δὲ δεξιὸν σκέλος ἔχει συνεσταλμένον. Οὐδὲ ὁ Εὔδοξος δὲ διασαφεῖ, ὅτι ἔστιν ὀρθός. Τὸν γὰρ δεξιὸν πόδα αὐτοῦ ὑπὲρ τὸ σῶμα κεῖσθαί φησι τοῦ Σκορπίου, ὡς καὶ ἔχει τῇ ἀληθείᾳ, καὶ οὐχ ἐπὶ τοῦ στήθους.

Δοκεῖ δέ μοι καὶ περὶ τῶν ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Ὀφιούχου ἀστέρων κατὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν ἀγνοεῖν. Τοὺς γὰρ ἐν τοῖς ὤμοις τοῦ Ὀφιούχου φήσας λαμπροὺς εἶναι, ὥστε καὶ ἐν πανσελήνῳ θεωρεῖσθαι, ἐπιφέρει·

. . . . . . ἀτὰρ χέρες οὐ μάλ' ἔΐσαι·
Λεπτὴ γὰρ τῇ καὶ τῇ ἐξεπιδέδρομεν αἴγλη. B

Ἀλλ' οἱ ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Ὀφιούχου ἀστέρες κοινοί εἰσι καὶ τοῦ Ὄφεως, καθάπερ καὶ ὁ αὐτὸς Ἄρατος λέγει·

Ἀμφότεροι δ' Ὄφιος πεπονήαται.

Οἱ δ' ἐν τῷ Ὄφει ἀστέρες, ὧν ἔχεται ὁ Ὀφιοῦχος, οὐ λειπόμενοί εἰσι τῇ λαμπρότητι τῶν ἐν τοῖς ὤμοις· πολλῷ δὲ λαμπρότεροι (53) οἱ ἐν τοῖς ὤμοις. Διὸ καὶ ἐπιστήσειεν ἄν τις πῶς καὶ ὁ Ἄτταλός φησιν αὐτοὺς ἱκανῶς λαμπροὺς εἶναι.

Θ'. Ἑξῆς δὲ περὶ τῶν Χηλῶν ὁ Ἄρατος λέγει·
Ἀλλ' αἱ μὲν φαέων ἐπιδευέες [ἢ ἐπιμεμφέες] [*οὐδὲν ἀγαυαί.*

Φησὶ δὲ ὁ Ἄτταλος μὴ διὰ τὸ μικροὺς εἶναι τοὺς C ἐν ταῖς Χηλαῖς ἀστέρας λέγειν τὸν Ἄρατον *φαέων ἐπιμεμφέας* αὐτὰς εἶναι· ἀλλὰ διὰ τὸ δ' μόνους εἶναι τοὺς πάντας· οὓς μὴ συμπληροῦν τὴν ὁμοιότητα αὐτῶν· τὸ δὲ *μηδὲν ἀγαυὰς* λέγειν αὐτὸν, διὰ τὸ μηδὲ ὁμοίας αὐτὰς ὑπάρχειν. Οὐ δοκεῖ δή μοι διὰ τοῦτο λέγειν αὐτὰς *φαέων ἐπιμεμφέας, καὶ μηδὲν ἀγαυὰς*, ἀλλ' ὡς ἂν μὴ λαμπράς. Καὶ γὰρ ἐν ταῖς συνανατολαῖς οὕτω λέγει περὶ αὐτῶν·

Οὐδ' ἂν ἐπερχόμεναι Χηλαὶ, καὶ λεπτὰ φάουσαι
Ἄφραστοι παρίοιεν.

Ἐπιφέρει γοῦν εὐθέως·

. . . . ἐπεὶ μέγα σῆμα Βοώτης
Ἀθρόος ἀντέλλει βεβολημένος Ἀρκτούροιο.

Ὡς ἂν ἐκ τοῦ Ἀρκτούρου ἡμῶν δυναμένων σημειώσασθαι τὰς Χηλάς· καθ' αὑτὰς δὲ μὴ ῥᾳδίως διὰ D τὴν μικρότητα αὐτῶν· ὡς ὑπολαμβάνει (54) τε ἀμαυροὺς ἀστέρας ἔχοντα τῶν ἄστρων εἴθισται καλεῖν ὡς ἐπὶ πολὺ, *λεπτὰ καὶ οὐδὲν ἀγαυά.*

Ι'. Ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς περὶ τῆς Ἄρκτου παντελῶς δοκοῦσί μοι ἀγνοεῖν· ὁ μὲν Εὔδοξος οὕτω λέγων· « Ὑπὸ δὲ τὴν κεφαλὴν τῆς μεγάλης Ἄρκτου οἱ Δίδυμοι κεῖνται· κατὰ μέσον δὲ ὁ Καρκίνος· ὑπὸ δὲ τοὺς ὀπισθίους πόδας ὁ Λέων· » ὁ δὲ Ἄρατος·

Κρατὶ δέ οἱ Δίδυμοι· μέσσῃ δ' ὑπὸ Καρκίνος ἐστί·
Ποσσὶ δ' ὀπισθοτέροισι[61] *Λέων ὑπὸ καλὰ φαείνει.*

[61] γρ. ὑπ' ἀμφοτέροισι.

talem ei situm tribuit, ut oculis Scorpii ac pectori rectus insistat. Verum crure sinistro duntaxat insistit, eodemque mutilo; quod inter frontem Scorpii ac pectus incumbit. Dextrum porro crus contractum habet. Sed nec Eudoxus id esse rectum aperte significat. Nam dextrum pedem ipsius supra Scorpii corpus situm esse refert, quod et verum est, non autem supra pectus.

Præterea videtur idem poeta in Ophiuchi stellarum magnitudine definienda errore lapsus. Cum enim stellas, quæ in Anguiferi sunt humero, lucidas esse dixisset, adeo ut in plenilunio quoque discerni queant, mox subjicit :

. . . . . . Sed manus non multum æquales :
Tenuis enim hinc et hinc exsistit splendor.

Sed quæ in Ophiuchi sunt manibus stellæ, communes sunt et Serpenti, quemadmodum et Aratus ipse testatur :

Ambæ autem Serpente fatigantur.

Verum quæ in Serpente sunt stellæ, quibus adhæret Ophiuchus, splendore non cedunt iis, quæ sunt in humeris, verum haud multo sunt splendidiores. Ex quo dubitare possit aliquis quinam eas Attalus admodum splendidas esse dixerit.

104 IX. Deinceps Aratus de Chelis :
Sed hæ luce indigentes (alias culpandæ) *nequaquam* [*insignes.*

Hic Attalus, non quod parvæ istæ sint in Chelis stellæ, ab Arato *luminibus culpandas* vocari putat : sed quod numero sint non amplius quatuor, neque similitudinem suam impleant; dici vero, *nequaquam insignes*, quod neque sint similes ipsæ. Ego vero nominari propterea *luminibus culpandas et nequaquam illustres*, non arbitror : sed quod minime sint splendidæ. Etenim cum de coortibus agit, ita de illis loquitur :

Neque subeuntes Chelæ, ac tenuiter lucentes
Obscuræ prætereant.

Itaque statim subjicit :

. . . Quandoquidem magnum signum Booles
Confertim oritur distinctus Arcturo.

Quod Chelas per Arcturum discernere possimus : per sese vero nequaquam, ut ejus opinio fert; qui obscuras constellationes ut plurimum vocare solet *tenues* et *minime illustres.*

X. Ad hæc de Ursa penitus aberrasse videntur, imprimis Eudoxus hunc in modum scribens : « Sub capite majoris Ursæ siti sunt Gemini; in medio vero Cancer; sub posterioribus pedibus Leo. » Aratus autem :

Sub capite vero illius, Gemini : sub medio Cancer est.
At pedibus sub ambobus Leo clare fulget

(53) *Πολλῷ δὲ λαμπρότεροι.* Videntur hæc minus integra. Corrige, οὐ πολλῷ δέ. Stellas, quæ in manibus sunt Serpentarii, haud adeo splendidiores esse vult iis quæ sunt in humeris, ut putavit Attalus, nec tamen diffitetur paulo minus illustres fuisse.

(54) Leviter corruptus locus. Forte ὑπολαμβάνειν τά, etc., εἴθισθαι.

Quibus Attalus cæterique subscribunt omnes. In hoc vero falli, ex eo manifestum est. Nam majoris Ursæ caput ex illorum, quos dixi, sententia, stella est borealior duarum antecedentium in laterculo: at in pedibus anterioribus sita est earumdem stellarum australior. Quod enim stellam istam in capite collocent, satis eo demonstrant, quod stellam in extrema Draconis cauda positam, in Ursæ capite constitutam esse dicant. Atqui nulla est alia stella juxta eam, quæ est in extrema cauda Draconis, præterquam borealior antecedentium in laterculo. Siquidem stella ista quæ est in extremitate caudæ Draconis, obtinet in parallelo circulo Leonis partem tertiam; stella vero, de qua diximus, in laterculo sita, paulo minus tertia parte ejus occupat. Nam quod in anterioribus pedibus australior antecedentium in laterculo sita sit, docet Eudoxus his verbis: « Ante pedes anteriores Ursæ stella est lucida. » Tum Aratus:

Qualis ei ante pedes fertur claraque magnaque,
Una quidem sub humeris, una vero lumbo tenus descendentibus.

Nam australiorem antecedentium in laterculo præcedit una tantummodo lucida stella; quæ in anterioribus cruribus hodieque monstratur.

Atque, ut universe dixerim, veteres omnes septem solis stellis Ursam configurare solebant. Fit autem, quod a nobis dictum est, in minore Ursa manifestius. Constat enim caput ejus ac pedes in iis quatuor collocari stellis, quæ laterculum ambiunt: quippe nullæ ipsis adjacent aliæ splendidæ, velut majori laterculo; ut illius caput ac pedes deforment, quæ Draconis spira circumdat, ut idem asserit:

In spira vero Cynosura caput habet. Hæc autem circum ipsum
Volvitur caput, eique ad pedem usque pervenit.

Quæ cum ita se habeant, qui fieri potest, ut sub Ursa Gemini ac Cancer jaceant, si quidem caput anterioresque pedes in Leonis parte tertia collocentur? Quocirca solus sub Ursa Leo constituendus est. Nam quæ in posterioribus inest Ursæ pedibus, in quibus australior succedentium in laterculo sita est, Leonis minus obtinet parte 25. Omnino vero, si propositum hoc esset, per totam Ursam asterismos ullos designare; sub ea Virginem maxime ponere oportuit: imo Chelarum profecto partem. Etenim quæ est in extrema Ursæ cauda, de septem, quæ sunt ad orientem, ultima, secundum parallelum æquinoctiali circulum partem Chelarum **105** obtinet quartam; quod sic intelligi volo, ut tropica, et æquinoctialia puncta in signorum principiis locentur. Sin ea cum Eudoxo mediis signis inscri-

A Οἷς ὅ τε Ἄτταλος καὶ οἱ λοιποὶ πάντες συνεπιγράφονται. Ὅτι δὲ ἀγνοοῦσιν, ἐκ τούτων ἐστὶ φανερόν. Ἡ μὲν γὰρ κεφαλὴ τῆς μεγάλης Ἄρκτου κατὰ τοὺς προειρημένους ἄνδρας ἐστὶν ὁ βορειότερος ἀστὴρ τῶν β' τῶν ἡγουμένων ἐν τῷ πλινθίῳ· ἐπὶ δὲ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν κεῖται ὁ νοτιώτερος τῶν αὐτῶν ἀστέρων. Ὅτι μὲν γὰρ ὁ προειρημένος ἀστὴρ κατ' αὐτοὺς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κεῖται, φανερὸν τοῦτο ποιοῦσιν ἔκ τε τοῦ λέγειν τὸν ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ τοῦ Δράκοντος ἀστέρα κεῖσθαι κατὰ τὴν κεφαλὴν τῆς Ἄρκτου. Οὐκ ἄλλος γὰρ κεῖται ἀστὴρ κατὰ τὸν ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ τοῦ Δράκοντος, ἀλλ' ὁ βορειότερος τῶν ἡγουμένων ἐν τῷ πλινθίῳ· ὁ μὲν γὰρ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ τοῦ Δράκοντος ἐπέχει, ὡς κατὰ παράλληλον κύκλον, τοῦ Λέοντος μοί. γ'· ὁ δὲ εἰρημένος ἀστὴρ ἐν τῷ πλινθίῳ ἐπέχει
B τοῦ Λέοντος μικρῷ ἔλασσον τῶν γ' μοιρῶν. Ὅτι δὲ ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν κεῖται ὁ νοτιώτερος τῶν ἡγουμένων ἐν τῷ πλινθίῳ, φανερὸν ποιεῖ ὁ μὲν Εὔδοξος λέγων οὕτως· « Πρὸ δὲ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν τῆς Ἄρκτου ἀστὴρ ἐστι λαμπρός· » ὁ δὲ Ἄρατος·

Οἷός οἱ πρὸ ποδῶν φέρεται καλός τε μέγας τε
Εἷς μὲν ὑπ' ὠμαίων· εἷς δ' ἰξυόθεν κατιόντων.

Τοῦ γὰρ νοτιωτέρου τῶν ἡγουμένων ἐν τῷ πλινθίῳ εἷς μόνος προηγεῖται λαμπρὸς ἀστήρ, ὁ νῦν ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις σκέλεσι δεικνύμενος.

Καθόλου τε οἱ ἀρχαῖοι πάντες τὴν Ἄρκτον ἐκ τῶν ζ' μόνων ἀστέρων διετύπουν. Φανερὸν δὲ μᾶλλον γίνεται τὸ λεγόμενον ὑφ' ἡμῶν ἐπὶ τῆς μικρᾶς Ἄρκτου. Ὁμολογουμένως γὰρ ἐπ' ἐκείνης ἥ τε κεφαλὴ καὶ
C οἱ πόδες ἐν τοῖς τέσσαρσιν ὑπ' αὐτῶν τίθενται, τοῖς τὸ πλινθίον περιέχουσιν· ἄλλοι γὰρ αὐτοῖς ἐκφανεῖς οὐ παράκεινται, καθάπερ τῷ μεγάλῳ πλινθίῳ· ὥστε συσχηματίσαι τὴν κεφαλὴν αὐτῆς καὶ τοὺς πόδας, περιλαμβανομένους ὑπὸ τῆς σπείρας τοῦ Δράκοντος· ὥς φησι·

Σπείρῃ δ' ἐν Κυνόσουρα κάρη ἔχει· ἡ δὲ κατ' αὐτὴν
Εἰλεῖται κεφαλήν, καὶ οἱ ποδὸς ἔρχεται ἄχρις.

Τούτου δ' οὕτως ἔχοντος, πῶς ἐστι δυνατὸν ὑπὸ τὴν Ἄρκτον τούς τε Διδύμους καὶ τὸν Καρκίνον κεῖσθαι, εἴπερ ἥ τε κεφαλή, καὶ οἱ ἐμπρόσθιοι πόδες κατὰ τὴν γ' τοῦ Λέοντος κεῖνται μοῖραν; Δεῖ οὖν ὑπὸ μὲν τὴν Ἄρκτον τὸν Λέοντα μόνον τετάχθαι. Οἱ γὰρ[**] ἐν τοῖς
D ὀπισθίοις αὐτῆς ποσίν, ἐφ' ὧν ἐστιν ὁ νοτιώτερος τῶν ἑπομένων ἐν τῷ πλινθίῳ, τοῦ Λέοντος ἐπέχει ἔλασσον τῶν κε' μοιρῶν. Τοῖς δ' ὅλοις, εἴπερ προέκειτο σημῆναί τινα ζώδια καθ' ὅλην τὴν Ἄρκτον, ἔδει τὴν Παρθένον ὑπ' αὐτὴν τάξαι, καὶ νὴ Δία μέρος τῶν Χηλῶν. Ὁ γὰρ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ τῆς Ἄρκτου, ὅς ἐστιν ἔσχατος τῶν πρὸς ἀνατολὰς τῶν ζ' κατὰ παράλληλον τῷ ἰσημερινῷ κύκλῳ, ἐπέχει Χηλῶν μοί. δ'· λέγω δὲ ὡς τῶν τροπικῶν καὶ ἰσημερινῶν σημείων ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῶν ζωδίων ὑπαρχόντων. Εἰ μέντοι γε τὰ εἰρημένα (55) κατὰ μέσα τὰ ζώδια κεῖται, ὡς Εὔδοξός

[**] f. ὁ γάρ.

(55) *Εἰ μέντοιγε τὰ εἰρημένα.* Vide quæ de Eudoxi sententia, et mira Hipparchi hallucinatione disputamus infra, col. 1344. Depravata sunt quæ sequuntur. Legendum assero nono inde versu τὸν

φησιν, ὑπὸ μὲν τοὺς ὀπισθίους πόδας τῆς Ἄρκτου οὐ τὸν Λέοντα ἔδει τιθέναι, ἀλλὰ τὴν Παρθένον. Ὁ μὲν γὰρ νοτιώτερος τῶν ἑπομένων ἐν τῷ πλινθίῳ ἐπέχει κατὰ τὴν προειρημένην διαίρεσιν τοῦ ζωδιακοῦ τῆς Παρθένου μοί. ι'· ὁ δὲ βορειότερος τῆς Παρθένου περὶ μοί. ις'. Κατὰ δὲ τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας ἔδει τεθεικέναι τὸν Καρκίνον[**]. Οἱ γὰρ ἡγούμενοι τῶν ἐν τῷ πλινθίῳ ἐφέξουσι κατὰ τὴν προειρημένην διαίρεσιν Καρκίνου μοί. ιη'. Δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων, καὶ διότι ὑφ' ὅλην τὴν Ἄρκτον, κατὰ τὸν Εὔδοξον, δεῖ κεῖσθαι τὸν Καρκίνον, καὶ τὸν Λέοντα, καὶ τὴν Παρθένον, καὶ τὰς Χηλάς. Ὁ γὰρ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ τῆς Ἄρκτου ἐπέχει, κατὰ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν τοῦ ζωδιακοῦ, Χηλῶν περὶ μοί. ιθ'.

A bamus, sub Ursæ posterioribus pedibus non Leonem, sed Virginem statuere convenit. Nam australior succedentium in laterculo, ex ea quam dixi partitione zodiaci, decimam partem Virginis tenet; borealior autem, Virginis circiter 16. Porro circa caput et anteriores pedes collocandus erat Cancer. Quippe præcedentes earum quæ sunt in laterculo, ex illa zodiaci divisione partem Cancri 18 obtinebunt. Ex dictis autem evidens est, sub Ursa tota, secundum Eudoxum, Cancrum, Leonem, Virginem, et Chelas collocari debere. Nam quæ est in extrema Ursæ cauda, ex eadem illa divisione zodiaci, Chelarum partem obtinet fere 19.

ΙΑ'. Πάλιν δ' ὁ Ἄρατος περὶ τοῦ Ἡνιόχου λέγων, ἐπιφέρει ταυτί·

Ἀλλ' αἰεὶ Ταῦρος (56) *προφερέστερος Ἡνιόχοιο*
Εἰς ἑτέρην καταβῆναι, ὁμηλυσίῃ περ ἀνελθών.

Διαφωνεῖν οὖν μοι δοκεῖ πρὸς τὰ φαινόμενα καὶ ἐν τούτοις. Τοῦ γὰρ Ἡνιόχου οἱ πόδες μόνον ἅμα τῷ Ταύρῳ συναναφαίνονται· τὸ δὲ λοιπὸν αὐτοῦ σῶμα τοῖς Ἰχθύσι καὶ τῷ Κριῷ συνανατέλλει. Καὶ αὐτὸς δὲ ἐν τοῖς ἑξῆς φησιν·

Ἀλλ' Ἔριφοι, λαιοῦ τε θέναρ ποδὸς, Αἰγὶ σὺν [*αὐτῇ*
Ταύρῳ συμφορέονται.

Ἀλλ' ὅσα λέγει Ταύρῳ συμφέρεσθαι, ταῦτα κατ' αὐτὸν ἅμα τῷ Κριῷ ἀνατέλλει· ἐπὶ πάντων γὰρ τῶν ἄστρων τὰς συνανατολὰς οὕτω σημαίνει· οἷον τῆς ἀρχῆς τοῦ ζωδίου ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς οὔσης, τίνα ἀνατεταλκότα ἐγγὺς τοῦ ὁρίζοντος φαίνεται. Τοῦ μὲν ἀριστεροῦ ποδὸς πολὺ προανατέλλει ὁ δεξιὸς ὦμος, καὶ ἡ δεξιὰ χείρ. Πρόδηλον οὖν ὅτι καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Ἄρατον τὰ πρὸς τοῖς ποσὶ μόνον τῷ Ταύρῳ συνανατέλλει· τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα, καὶ αὐτὸς ἀριστερὸς

B XI. Rursus Aratus de Auriga loquens ista subjicit:

Sed semper Taurus pronior Auriga
In occasum descendendo, pari ascensu alioquin exortus.

In quibus ab apparentiis ipsis dissidere mihi videtur. Etenim Aurigæ duntaxat pedes cum Tauro simul emergunt; reliquum corpus cum Piscibus et Ariete conscendit. Quin idem ipse deinceps ita scribit:

Sed Hædi, sinistrique vola pedis Capra cum ipsa
Cum Tauro feruntur.

At quæcunque ferri cum Tauro asserit, ea cum Ariete quoque, ut idem sentit, exortum faciunt: C quoniam in constellationibus omnibus coortus hoc modo significat; velut initio signi in horizonte constituto, quænam exorta proxime horizontem appareant. Porro longe ante sinistrum pedem dexter humerus, dextraque manus oritur. Ex quo liquido constat, secundum Aratum ipsum, ea solum quæ ad pedes sunt, oriri cum Tauro; reliquum corpus,

Λέοντα pro τὸν Καρκίνον, et mox Λέοντος μοί. ιη', pro Καρκίνου. Asterismum Ursæ majoris antiqui, ut refert Hipparchus, septem non amplius circumscripsere stellis, quæ componunt τὴν Ἄμαξαν. Ex his antecedentes duæ in laterculo; quarum superior capitis loco censebatur; inferior, pedum anteriorum; in gradu Leonis tertio collocantur, secundum eam zodiaci partitionem, quæ cardinalia signa τῶν ζωδίων initiis ascribit; at posteriores pedes; quæ sunt laterculi posteriores duæ, in gradu Leonis quinto et vicesimo ponuntur. Jam si æquinoctialia et solstitialia puncta mediis in signis constituas, hoc est si quindecim gradibus, vel dimidio dodecatemorio antevertas singulorum initia, necesse est uti australiorem succedentium in laterculo, cui posteriores pedes affinguntur, ad Virginis gradum decimum a xxv Leonis: sic anteriores pedes a tertio Leonis, ad decimum octavum utique descendere. Proinde liquido constat emendandum sic esse, ut *Leo* pro *Cancro* utrobique reponatur. Nisi forte παρόραμα id scriptoris, non ἁμάρτημα fuit. Hipparchus et antiqui longitudines stellarum in æquinoctiali, vel ei parallelo circulo computabant: quem etiam zodiacum, ejusque partes ζῴδια nominabant, quod valde miror. Sic et in calce libri hujus ζῴδιον appellat δωδεκατημόριον.

(56) *Ἀλλ' αἰεὶ Ταῦρος*. Hic equidem φιλονεικίαν Hipparchi laudare non possum, qui præter jus Aratum redarguit. Non enim totum Aurigam cum Tauro ait exortum facere, sed cum pedes ille suos ad Taurum habeat, de his ipsis loqui putandus est, ut hic sensus sit, interprete Theone, quæcunque partes Heniochi cum Tauro conscendunt, eas simul non occidere. Nam ex iis, quæ simul D oriuntur, borealiora, quod majorem arcum paralleli sui circuli supra finitorem habeant, lentius in occasum præcipitant; australiora vero citius occidunt. Atenim contra hanc expositionem objicit Hipparchus, etiam quæ ad pedes sunt Heniochi respondentibus sibi Tauri partibus et posterius oriri, et prius occidere. Sed non id verum est in omnibus. Quædam enim utrobique simul exoriuntur. Et profecto falsus est Hipparchus; cujus hoc oratio significat, nullam Tauri partem cum parte pedum Heniochi simul ascendere. Non minus falsum est quod ait pedes Heniochi totos prius occidere, quam Taurum. Hoc vel Hipparchi ipsius auctoritate convincitur, qui lib. III, num. XV, Taurum ait occidere cum zodiaci parte, quæ est a gradu Arietis xx, ad Tauri xxvi, ultimam autem occidere, quæ est in extremitate sinistri cornu. At idem hoc libro primo et numero XI ait dextrum pedem Heniochi cum gradu Tauri xxvii descendere. Igitur prius totus Taurus occidit quam pedes Heniochi.

ipsumque adeo sinistrum pedem, cum Ariete. Neque vero poetam sublevat, quod non de toto asterismo loqui voluerit, sed hoc tantum dixerit, ante partes omnes Aurigæ, quæ cum ipso sunt ortæ, Taurum occidere. Nam et hoc ipsum est falsum. Quippe partes illius ad pedes sitæ tantum abest ut occasum Tauri subsequantur, ut eo prius occidant. Propemodum itaque cum Tauri parte 27 descendunt ea, quæ sunt ad pedes Heniochi. Quamobrem si apparentiis consentanea scriberet, ut opinatur Attalus, multo et sentire melius erat, et admirabilius dicere, extremum pedem Aurigæ postmodum exorti prius occasum facere, quam hoc asseverare; prius cum ortum fecisset, posterius occidere.

XII. Secundum hæc in Cepheo communi omnes errore lapsi sunt, affirmantes pedes ipsius cum ea stella, quæ in extrema est Ursæ cauda, triangulum æquilaterum efficere: quod Aratus his verbis explicat:

106 *Æqualis ei linea ab extrema tenditur cauda*
Ad pedes ambos, quæ a pede ad pedem porrigitur.

Nam latus intervallum pedum metiens minus est alterutro reliquorum: adeo ut æqualibus cruribus, non lateribus omnibus, constans triangulus exsistat.

Ad hæc Aratus de Lyra sic loquitur:

Collocavit autem (ait ipsam Mercurius) *ante ignotum simulacrum*;

sita est autem ad ortum Ingeniculi. Nec est quod aliquis hoc loco respondeat, Aratum ea, quæ ad ortum sita sunt, masculino genere prius appellasse. Nam e contrario passim ad occasum posita priora nominat. Hinc ubi de Ariete verba fecit, de Piscibus statim subjicit, ac dicit: qui et illum antecedunt.

Non minus de Cassiepea falso ista sunt ab Arato scripta:

. . . non valde multa
Noctu apparens pleniluni Cassiepea.
Non enim ipsam multæ crebræque illustrant stellæ.

Cum pleræque stellæ, quæ in illa monstrantur, splendore vincant eas quæ sunt in humeris Ophiuchi: quas idem tamen plena quoque luna conspicuas esse memorat his versibus:

A ποῦς τῷ Κριῷ. Καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτό ἐστι βοηθοῦν αὐτῷ· διότι οὐ περὶ ὅλου λέγει, ἀλλ' ὅτι τῶν ἅμα αὐτῷ συνανατειλάντων μερῶν τοῦ Ἡνιόχου πρότερος καταδύνει ὁ Ταῦρος. Ψεῦδος γάρ ἐστι καὶ τοῦτο. Τὰ γὰρ πρὸς τοῖς ποσὶν αὐτοῦ μέρη οὐχ οἷον ὑστερεῖ τοῦ Ταύρου, ἀλλὰ καὶ προκαταδύνει. Ἐγγίω γοῦν (57) τὰ ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ τοῦ Ἡνιόχου τῇ κζ' μοί. τοῦ Ταύρου συγκαταδύνει. Εἴπερ οὖν ἀκολούθως τοῖς φαινομένοις ἔγραφεν, ὡς ὁ Ἄτταλος ὑπολαμβάνει, πολλῷ βέλτιον ἦν, καὶ παραδοξότερον λέγειν, τὸν πόδα ἄκρον τοῦ Ἡνιόχου ὕστερον ἀνατείλαντος πρότερον καταδύνειν, καὶ μὴ ἅμα ἀνατείλαντα ὕστερον δύνειν.

B ΙΒ'. Ἑξῆς ἀγνοοῦσι πάντες περὶ τοῦ Κηφέως, ὅτι οἱ πόδες αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ τῆς Ἄρκτου τρίγωνον ἰσόπλευρον περιέχουσιν· ὡς καὶ ὁ Ἀρατός φησιν·

Ἴση οἱ στάθμη νεάτης ἀποτείνεται Ἄρκτου
Εἰς πόδας ἀμφοτέρους, ὅσση ποδὸς εἰς πόδα τείνει.

Ἡ γὰρ μεταξὺ τῶν ποδῶν ἐλάσσων ἐστὶν ἑκατέρας τῶν λοιπῶν· ὥστε ἰσοσκελὲς τρίγωνον γίνεσθαι, καὶ μὴ ἰσόπλευρον.

Καὶ ἐπὶ τῆς Λύρας δὲ ὁμοίως λέγει ὁ Ἄρατος·

Κάδδ' ἔθετο (φησὶν αὐτὴν ὁ Ἑρμῆς) *προπάροιθεν*
[*ἀπευθέος εἰδώλοιο*·

C κεῖται δὲ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἐν γούνασι. Καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτό ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι τὰ πρὸς ἀνατολὰς κείμενα ἀῤῥενικῶς πρότερον καλεῖ ὁ Ἄρατος. Τοὐναντίον γὰρ ἐν πολλοῖς τὰ πρὸς δύσιν μέρη πρότερα καλεῖ. Εὐθέως γοῦν τὰ περὶ τοῦ Κριοῦ εἰπὼν, ἐπιφέρει τὰ περὶ τοὺς Ἰχθύας, καί φησιν· οἳ καὶ προηγοῦνται αὐτοῦ.

Ψευδῶς δὲ καὶ τοῦτο ὁ Ἄρατος περὶ τῆς Κασσιεπείας λέγει· ὅτι ἐστιν

...οὐ μάλα πολλὴ
Νυκτὶ φαεινομένη παμμήνιδι Κασσιέπεια·
Οὐ γάρ μιν πολλοὶ καὶ ἐπημοιβοὶ γανόωσι.

Οἱ γὰρ πλεῖστοι τῶν ἐν αὐτῇ δεικνυμένων λαμπρότεροί εἰσι τῶν ἐν τοῖς ὤμοις τοῦ Ὀφιούχου· οὓς D φησι καὶ ἐν τῇ πανσελήνῳ ἐκφανεῖς εἶναι, λέγων οὕτως·

(57) *Ἐγγίω γοῦν*. For. ἐγγὺς γοῦν. Ut probet Hipparchus Heniochi pedes eam Tauri partem occasu suo prævertere, quacum exorti fuerant, ex eo ducit argumentum, quod quæ stella in Aurigæ asterismo postrema pedum occidit, nempe ea, quæ dextrum pedem obtinet, cum XXVII parte Tauri deprimatur. Hujus argumenti nulla vis est, nisi id assignificetur: restare proinde gradus Tauri tres, qui nondum occiderint, cum jam occidendi finem pedes Heniochi fecerint; qui cum XXVII parte Tauri occasum consummant. Est in Aurigæ pede dextro, et australi, stella quædam, super extremam cuspidem borealis cornu Tauri directe posita, de qua Hipparchus loquitur. Hujus ea sæculo sita erat in parte amplius XXII dodecatemorii Tauri, oriebatur cum ejus parte 8 1/3 circiter, occidebat cum ejusdem parte XXVII, ut ex tabulis nostris deprehendimus, prorsus ad mentem Hipparchi. Proinde ratio illa non aliter procedit, quam ut πρόσληψις sit ea, quam dixi. Atqui manifestus est in eo paralogismus Hipparchi, asterismum Tauri cum ejus dodecatemorio confundentis. Taurum, inquam, cujus cum parte XXVII dexter pes Heniochi occidit; quod est dodecatemorion in zodiaco Tauri, cum stellata effigie Tauri, de qua scripsit Aratus, Hipparchus imprudenter permiscuit. Nam si de asterismo solo loqueretur, non solum absurde faceret, qui asterismum in gradus XXX divideret, sed etiam secum ipse pugnaret; ut qui totam effigiem Tauri ante illum ipsum pedem Heniochi occidere libro tertio, num. XV docuerit. Sed vide de hoc errore summi viri quæ infra col. 1347 disputata sunt.

Τοῖοί οἱ κεφαλῇ ὑποκείμενοι ἀγλαοὶ ὦμοι
Εἴδονται· κεῖνοί γε καὶ ἂν διχόμηνι σελήνῃ
Εἰσωποὶ τελέθοιεν.

A *Tales ei capiti subjacentes clari humeri*
Apparent : illi quidem etiam plena luna
Conspicui essent.

Σχεδὸν δὲ καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνδρομέδᾳ λαμπρότεροί εἰσι, πλὴν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ τοῦ ἑπομένου τῶν ἐν τῇ ζώνῃ, περὶ ἧς φησιν·

Imo vero propemodum etiam iis, quæ in Andromeda sunt, splendidiores videntur, exceptis his, quæ in capite sunt, et succedente earum, quæ sunt in zona ; de qua idem :

Οὔ σε μάλ' οἴω
Νύκτα περισκέψασθαι· ἵν' αὐτίκα μᾶλλον ἴδηαι.
Τοίη οἱ κεφαλή· τοῖοι δέ οἱ ἀμφοτέρωθεν
Ὦμοι, καὶ πόδες ἀκρότατοι, καὶ ζώματα πάντα.

. . . Haud te multum reor
Noctem disquirere : ut subinde magis intueare.
Tam clarum ei caput est : tam clari item ei utrinque
Humeri, et pedes extremi, et cingula omnia.

Πάλιν δὲ παρὰ τῷ Εὐδόξῳ ἀναστρέφεται διημαρτημένως περὶ τῆς κεφαλῆς τῆς μεγάλης Ἄρκτου· ἐν μὲν τῷ ἑνὶ συντάγματι, ὃ ἐπιγράφεται *Φαινόμενα*, τὸν τρόπον τοῦτον· « Ὑπὸ δὲ τὸν Περσέα καὶ τὴν Κασσιέπειαν οὐ πολὺ διέχουσά ἐστιν ἡ κεφαλὴ τῆς B μεγάλης Ἄρκτου. Οἱ δὲ μεταξὺ τούτων ἀστέρες εἰσὶν ἀμαυροί· » ἐν δὲ τῷ ἐπιγραφομένῳ *Ἐνόπτρῳ* οὕτως· « Ὄπισθεν δὲ τοῦ Περσέως καὶ παρὰ τὰ ἰσχία τῆς Κασσιεπείας οὐ πολὺ διαλείπουσα ἡ κεφαλὴ τῆς μεγάλης Ἄρκτου κεῖται. Οἱ δὲ μεταξὺ ἀστέρες εἰσὶν ἀμαυροί. » Οὔτε γὰρ κατὰ τὴν Κασσιέπειαν καὶ τὸν Περσέα κεῖται ἡ κεφαλὴ τῆς μεγάλης Ἄρκτου· οὔτε μικρὸν αὐτῶν ἀπέχει. Ἡ μὲν γὰρ Κασσιέπειά ἐστι κατὰ τὴν τῶν Ἰχθύων μοῖ. ιϐ'· ὁ δὲ Περσεὺς κατὰ τὸν Κριόν· ἡ δὲ κατὰ τὸν Εὔδοξον (58) κεφαλὴ τῆς μεγάλης Ἄρκτου κατὰ τὴν ιϐ' μοῖ. [63] τοῦ Λέοντος. Ἔγγιον οὖν εἰπεῖν τὸν Περσέα καὶ τὴν Κασσιέπειαν κεῖσθαι κατὰ ἄκραν τὴν οὐρὰν τῆς μικρᾶς Ἄρκτου. Ταύτης γὰρ ὁ ἔσχατος καὶ λαμπρότατος ἀστὴρ κεῖται κατὰ τὴν ιη' μοῖ. τῶν Ἰχθύων. Ὁ δὲ Εὔδοξος [64] C διαιρεῖ τὸν ζωδιακὸν κύκλον κατὰ τὴν γ' μοῖ. τοῦ Κριοῦ.

Præterea apud Eudoxum perperam caput Ursæ majoris explicatur. Nam in opere illo, quod inscriptum est *Phænomena*, hoc modo loquitur : « Sub Perseo et Cassiepea non valde distans est majoris Ursæ caput. Interjectæ vero stellæ sunt obscuræ. » At in altero, quod *Ἔνοπτρον*, id est *Speculum*, inscribitur : « Pone vero Perseum et ad Cassiepeæ coxas, haud longo interjecto spatio situm est majoris Ursæ caput ; stellæ autem interpositæ sunt obscuræ. » Verum nec ad Cassiepeam ac Perseum situm est majoris Ursæ caput : nec ab illis exiguo intervallo removetur. Est enim Cassiepea circa partem Piscium 12 ; Perseus circa Arietem ; at majoris Ursæ caput ab Eudoxo Leonis dodecatemorio tribuitur. Propius igitur ad veritatem accedet, qui Perseum et Cassiepeam ad extremam caudam locarit minoris Ursæ. Nam postrema hujus, et lucidissima stella sita est ad Piscium partem 18 : ut autem Eudoxus zodiacum circulum dividit, circa partem Arietis tertiam.

ΙΓ'. Ἐπὶ δὲ τοῦ Κριοῦ ὁ Ἄρατος ἀγνοεῖν μοι δοκεῖ, λέγων αὐτὸν ἀφανῆ γίνεσθαι ἐν τῇ πανσελήνῳ διὰ τὴν μικρότητα τῶν ἀστέρων· δεῖν δὲ σημειοῦσθαι τὴν θέσιν αὐτοῦ ἔκ τε τῶν ἐν τῇ ζώνῃ τῆς Ἀνδρομέδας ἀστέρων καὶ ἐκ τοῦ παρακειμένου αὐτῷ ἀπ' Ἄρκτου τριγώνου. Λέγει γὰρ οὕτως περὶ αὐτοῦ·

XIII. In Ariete quoque mihi videtur inscitia lapsus Aratus, dum asserit ipsum, per plenilunium, ob stellarum parvitatem non posse conspici : quare situm illius, partim ex iis stellis quæ sunt in Andromedæ zona, partim ex adjacente ipsi a septentrione triangulo designandum esse. Nam hæc illius verba sunt :

Αὐτοῦ καὶ Κριοῖο θοώταταί εἰσι κέλευθοι.

Ibidem et Arietis celerrimæ sunt viæ.

Καὶ μετ' ὀλίγον ἐπιφέρει·

Ac paulo post :

Αὐτὸς μὲν νωθὴς καὶ ἀνάστερος, οἷα σελήνῃ
Σκέψασθαι· ζώνῃ δ' ἂν ὅμως ἐπιτεκμήραιο
Ἀνδρομέδης· ὀλίγον γὰρ ὑπ' αὐτὴν ἐστήρικται· D

Ipse quidem languidus, et obscurus : utpote per lunam
Observantibus. Verumtamen per cingulum deprehendere poteris
Andromedæ : haud longe enim sub ipsam situs est.

καὶ πάλιν·

Item :

Ἔστι δέ τοι καὶ ἔτ' ἄλλο τετυγμένον ἐγγύθι σῆμα
Δελτωτόν, πλευρῇσιν ἰσαιομένῃσιν ἐοικὸς
Ἀμφοτέραις· ἡ δ' οὔ τι τόση, μάλα δ' ἐστὶν ἑτοίμη
Εὑρέσθαι· περὶ γὰρ πολέων εὐαστερός ἐστιν.
Τῶν ὀλίγον Κριοῦ νοτιώτεροι ἀστέρες εἰσίν.

Est vero et aliud dispositum prope signum
Deltoton, lateribus æqualibus simile
Ambobus ; tertium vero non tantum. Tamen admodum facile est
Inventu, præ multis enim fulgidum est.
Quibus paululum Arietis australiores stellæ sunt.

Ἀλλ' οὐ χρεία σημειοῦσθαι τὸν Κριὸν ἐκ τούτων. Οἱ γὰρ ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ κείμενοι ἀστέρες γ' λαμ-

107 Atque nihil Arietem ex illis notari necesse est. Nam quæ sunt in ejus capite tres, splendidio-

[63] *f.* τὸ ιϐ' μόριον. [64] *f.* ὡς δὲ Εὔδοξος.

(58) *Ἡ δὲ κατὰ τὸν Εὔδοξον.* Recte castigavimus in nota marginali. Nam Eudoxus ex Hipparchi interpretatione caput Ursæ collocabat in Leonis paulo minus parte tertia. Vide libri hujus num. X, et quæ infra disputamus col. 1347.

res sunt iis quæ sunt in Andromedæ cingulo : ac proxime ad eas accedunt quæ in triangulo sunt : ut ab eis non multum superentur; sed et illa præ cæteris conspicua est, quæ in anterioribus illius pedibus est posita. Falso insuper et illud ab Arato dictum est :

Illæ vero adhuc anterius; præterea autem in procursibus austri
Pisces...

Nam nequaquam ambo sunt Pisces australiores Ariete, sed unus duntaxat illorum. Etenim quæ sunt in rostro borealioris Piscium, paulo cum sint australiores succedente earum quæ in Andromedæ cingulo a septentrionali polo distant partibus 70; antecedens vero earum quæ sunt in cauda distat a polo boreali partibus 78; stellarum porro quæ sunt in Ariete borealior in rostro sita abest a polo partibus paulo minus 78 : sic etiam se habet earum quæ sunt in cauda borealior. At quæ per totum corpus Arietis insunt stellæ, omnes illis australiores sunt. Quare non dubium est quin Piscium alter sit Ariete borealior.

Verum quod ad Arietem spectat, in his Attali verbis altera insuper inscitia est. « Cum enim animadverteret Arietem neque satis expresse delineatum, neque lucidis stellis esse præditum, quæ lucente luna plenam videndi sui copiam faciant; cum propinquioribus e stellis situm illarum explicare nititur, tum ex iis quæ in eodem cum Ariete circulo moventur. » Sed ut omittam lucidas in Ariete stellas esse, quæ sunt, ut diximus, in capite, nec non in anterioribus pedibus : illud etiam perperam accepisse videtur, existimans situm Arietis declarasse poetam perspicuum fore iis e stellis quæ in eodem cum ipso circulo feruntur : cujus rei gratia illud observat. Verum quod Arietem consequitur exponens, ista subjicit :

In medio vero terit ingens cœlum : ubi extremæ
Chelæ, et cingulum oritur Orionis.

XIV. In sequentibus vero alius error est Arati, cum de Perseo sic loquitur :

Proxime vero sinistrum genu admodum omnes
Vergiliæ feruntur.

Nam longe abest a Vergiliis sinistrum Persei genu. Attalus vero etiam particulam ἄγχι negat usurpari pro eo quod est *prope;* sed idem esse ac *proxime.* Putat enim Vergiliis propinquissimum omnium stellarum esse genu sinistrum. Falso id quidem. Etenim duæ lucidæ, quæ sunt in sinistro Persei pede, tum quæ in sinistra tibia, propiores sunt Vergiliis quam genu sinistrum.

Est id etiam Arati falsum, Vergilias sex tantummodo constare stellis, quippe

... septem, inquit, *illæ aperte vocantur,*
Sex solæ quamvis exsistant conspicuæ oculis.

Sed hoc illum fugit. Nam si quis serena et illuni nocte intendat oculos, septem in illa constellatione stellæ contineri videntur. Unde subit illud

A πρότεροί εισι τῶν ἐν τῇ ζώνῃ τῆς Ἀνδρομέδας· ἔγγιστα δὲ καὶ τῶν ἐν τῷ τριγώνῳ οὐ πολὺ λειπόμενοι αὐτῶν. Καλῶς δέ ἐστιν ἐκφανὴς καὶ ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις αὐτοῦ ποσὶ κείμενος. Ψευδῶς δὲ λέγεται καὶ ταῦτα ὑπὸ τοῦ Ἀράτου·

Οἱ δ' ἄρ' ἔτι προτέρω· ἔτι δ' ἐν προβολῇσι νότοιο
Ἰχθύες....

Οὐ γὰρ ἀμφότεροι νοτιώτεροί εισι τοῦ Κριοῦ, ἀλλ' ὁ εἷς αὐτῶν. Τοῦ γὰρ βορειοτέρου Ἰχθύος οἱ μὲν ἐπὶ τοῦ ῥύγχους, μικρῷ νοτιώτεροι ὄντες τοῦ ἑπομένου τῶν ἐν τῇ ζώνῃ τῆς Ἀνδρομέδας, ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου ἀπέχουσι μοί. ο'· ὁ δὲ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ ἀπέχει τοῦ βορείου πόλου μοί. οη'· τῶν δὲ ἐν τῷ B Κριῷ ἀστέρων ὁ μὲν βορειότερος καὶ ἐπὶ τοῦ ῥύγχους κείμενος ἀπέχει μοίρας μικρῷ λειπούσας τῶν οη'· ὁμοίως δὲ τούτῳ καὶ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ. Οἱ δὲ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι κείμενοι τοῦ Κριοῦ πάντες εἰσὶ νοτιώτεροι τούτων. Δῆλον οὖν ὅτι βορειότερός ἐστιν ὁ εἷς τῶν Ἰχθύων τοῦ Κριοῦ.

Ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν Κριὸν καὶ ὁ Ἄτταλος ἀγνοεῖ, λέγων οὕτως· « Κατανοῶν δὲ τὸν Κριὸν οὔτε ἀκριβῶς διατετυπωμένον, οὔτε λαμπροὺς ἀστέρας ἔχοντα, δυναμένους δὲ καὶ ἐν σελήνῃ λαμπρῶς θεωρεῖσθαι, διά τε τῶν παρακειμένων ἀστέρων πειρᾶται τὴν θέσιν αὐτῶν διασαφεῖν, καὶ διὰ τῶν τὸν αὐτὸν αὐτῷ κύκλον φερομένων. » Χωρὶς γὰρ τοῦ λαμπροὺς αὐτὸν ἔχειν ἀστέρας, τοὺς ἐν τῇ κεφαλῇ, ὡς ἔφαμεν, καὶ τοὺς ἐν C τοῖς ἐμπροσθίοις ποσὶ, καὶ ἀπεκδέχεσθαί μοι δοκεῖ, ὑπολαμβάνων διασαφεῖν αὐτὸν τὴν θέσιν τοῦ Κριοῦ φανερὰν ἔσεσθαι διὰ τῶν τὸν αὐτὸν κύκλον τῷ Κριῷ φερομένων· καὶ τούτου χάριν ἐπισημαίνεται. Ἀλλὰ τὸ παρεπόμενον τῷ Κριῷ διασαφῶν, ἐπιλέγει οὕτως·

Μεσσόθι δὲ τρίβει μέγαν οὐρανὸν, ἧχί περ ἄκραι
Χηλαὶ καὶ ζώνη περιτέλλεται Ὠρίωνος.

ΙΔ'. Ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς ἀγνοεῖ ὁ Ἄρατος, λέγων περὶ τοῦ Περσέως·

Ἄγχι δέ οἱ σκαιῆς ἐπιγουνίδος ἤλιθα πᾶσαι
Πληϊάδες φορέονται.

Πολὺ γὰρ ἀπέχει τὸ ἀριστερὸν γόνυ τοῦ Περσέως D ἀπὸ τῶν Πληϊάδων. Ὁ δὲ Ἄτταλός φησι μηδὲ ἐνδέχεσθαι τὸ *ἄγχι* ἀντὶ τοῦ *ἐγγὺς*, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ *ἐγγυτάτω*. Βούλεται γὰρ λέγειν, φησὶν, ἐγγυτάτω τῶν Πληϊάδων κεῖσθαι τὸ ἀριστερὸν γόνυ παρὰ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας. Οὐκ εὖ δὲ λέγει τοῦτο. Οἱ γὰρ ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ τοῦ Περσέως β' λαμπροὶ, καὶ ἔτι ἐν τῇ ἀριστερᾷ κνήμῃ, πολλῷ ἐγγιόνές εἰσι τῶν Πληϊάδων ἤπερ τὸ ἀριστερὸν γόνυ.

Ψευδῶς δὲ λέγεται ὑπὸ τοῦ Ἀράτου καὶ τὸ τὰς Πληϊάδας ἓξ μόνον ἀστέρας περιέχειν·

....ἑπτὰ γὰρ, φησὶν, ἐκεῖναι ἐπιῤῥήδην καλέονται,
Ἓξ οἶαί περ ἐοῦσαι ἐπόψιοι....

Λανθάνει δὲ αὐτόν. Τῷ γὰρ ἀτενίσαντι ἐν αἰθρίῳ καὶ ἀσελήνῳ νυκτὶ φαίνονται ἀστέρες ζ' ἐν αὐτῇ περιεχόμενοι. Ὅθεν καὶ διαπορήσειεν ἄν τις πῶς ὁ Ἄτ-

ταλος, ἐξηγούμενος τὰ περὶ τὰς Πληϊάδας, παρέπεμψε A καὶ τοῦτο διάπτωμα, ὡς εὖ εἰρηκότος αὐτοῦ.

Πάλιν τε ὁ Ἄρατος ἐν τοῖς ἑξῆς ἀγνοεῖ ἐπὶ τοῦ Ὄρνιθος λέγων·

Ἀλλ' ὁ μὲν ἠερόεις· τὰ δέ οἱ ἐπιτετρήχηνται
Ἄστρασιν οὔ τι λίην μεγάλοις, ἀτὰρ οὐ μὲν ἀφαυροῖς.

Καὶ γὰρ πολλοὺς καὶ λαμπροὺς ἀστέρας ἔχει ὁ Ὄρνις· τὸν δὲ ἐν τῇ οὐρᾷ καὶ σφόδρα λαμπρὸν, ἔγγιστά τε ἴσον τῷ ἐν τῇ Λύρᾳ λαμπρῷ.

ΙΕ'. Ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς ὁ Ἄρατος εἰπὼν περὶ τοῦ μηκέτι δεῖν πυκνοπλοεῖν, ὅταν τὸν Τοξότην ὁ ἥλιος ἄρξηται διαπορεύεσθαι, σημεῖα βουλόμενος ὑποδεῖξαι B τοῦ καιροῦ τούτου, φησίν·

Σῆμα δέ τοι κείνης (59-60) *ὥρης, καὶ μηνὸς ἐκείνου*
Σκορπίος ἀντέλλων εἴη πυμάτης ἐπὶ νυκτός.
Ἤτοι γὰρ μέγα τόξον ἀνέλκεται ἐγγύθι κέντρου
Τοξευτής· ὀλίγον δὲ παροίτερος ἵσταται αὐτοῦ
Σκορπίος ἀντέλλων· ὁ δ' ἀνέρχεται αὐτίκα μᾶλλον.
Τῆμος καὶ κεφαλὴ Κυνοσουρίδος ἀκρόθι νυκτὸς
Ὕψι μάλα τροχάει· ὁ δὲ δύεται ἠῶθι πρὸ
Ἀθρόος Ὠρίων· Κηφεὺς δ' ἀπὸ χειρὸς ἐπ' ἰξύν.

Περὶ δὲ τούτου ὁ Ἄτταλος προενεγκάμενος, αὐτίκα γράφει ταυτί· « Τὰ μὲν οὖν λοιπὰ μετρίως εἴρηκεν ὁ ποιητής· τὸ δὲ περὶ τοῦ Κηφέως ὁμολογουμένως ἠγνόηκε, φήσας αὐτὸν δύεσθαι κατὰ καιρὸν τοῦτον. Οὐ γὰρ δύσιν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐναντίων ἀνατολὴν τότε C ποιεῖται. Καὶ τοῦτο δι' αὐτῶν τῶν ποιημάτων φανερὸν γίνεται. Τῆς μὲν γὰρ δύσεώς φησιν αὐτὸν ἄρχεσθαι, καθ' ὃν καιρὸν αἱ Χηλαὶ, πρὸς τῇ ἀνατολῇ οὖσαι, μέλλουσιν ἀναφέρεσθαι. Πάντα δ' αὐτοῦ δεδυκέναι τὰ μέρη, τὰ δυνάμενα δύεσθαι, ὅταν ὁ Σκορπίος πρὸς τῇ ἀνατολῇ γένηται. » Δοκεῖ οὖν μοι ἀγνοεῖν ὁ Ἄτταλος, φάσκων τὰ μὲν περὶ τῆς κεφαλῆς τῆς μικρᾶς Ἄρκτου, καὶ περὶ τοῦ Ὠρίωνος ὀρθῶς εἰρηκέναι τὸν Ἄρατον· περὶ δὲ τοῦ Κηφέως διημαρτημένως. Τοὐναντίον γὰρ περὶ μὲν τοῦ Κηφέως εἴρηκε συμφώνως τοῖς φαινομένοις· περὶ δὲ τῶν ἄλλων, διαφώνως.

ΙϚ'. Τούτου δ' ἔτι πρότερον διαμαρτάνειν μοι δοκεῖ, ὑπολαμβάνων τὸν Ἄρατον τὰ εἰρημένα σημεῖα ὑπογράφειν ἡμῖν τῆς τοῦ Τοξότου ἀνατολῆς. Ὅτι μὲν D γὰρ τοῦτο ἐκδέχεται, φανερὸν μὲν ἦν καὶ ἐκ τῶν προγεγραμμένων αὐτοῦ λέξεων· χωρὶς δὲ τούτων καὶ ῥητῶς ἐν τοῖς ἑξῆς φησιν οὕτως· « Ὁμολογουμένως δὴ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν πάντων αὐτοῦ τῶν ἐκτὸς τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου κειμένων μερῶν δεδυκότων, ἤδη μὲν φανερόν ἐστιν, ὅτι, τοῦ Τοξότου πρὸς τῇ ἀνατολῇ ὄντος, οὐ ποιεῖται τὴν ἀρχὴν τῆς δύσεως· πλὴν ἵνα σαφέστερον γένηται, διότι κατὰ τὴν τοῦ Τοξότου ἀνατολὴν οὐ δύσιν, ἀλλ' ἀνατολὴν αὐτοῦ συμβαίνει γίνεσθαι, λάβωμεν τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ

A mirari, quemadmodum Attalus ea quæ de Vergiliis dicta sunt, enarrans, hoc erratum præterit, quasi in eo recte ille sensisset.

Aliud Arati in sequentibus erroris caput, ubi de Cygno disserit :

Verum is quidem, ait, obscurus : alæ autem ei asperatæ sunt
Stellis haud adeo magnis : neque tamen imbecillis.

Habet enim Cygnus cum plures lucidasque stellas : tum eam, quæ in cauda est, splendidam in primis, et ei propemodum æqualem, quæ lucida est in Fidicula.

XV. Deinceps etiam postquam docuit Aratus frequentioribus navigationibus uti non oportere, cum B sol transire Sagittarium incipit, hoc ipsum tempus certis indiciis notat his versibus :

Indicium autem tibi illius temporis, et mensis illius
Scorpius exoriens esto extrema sub nocte.
108 *Quandoquidem magnum arcum attrahit prope aculeum*
Sagittarius : sed aliquanto anterior consistit ipso
Scorpius exoriens ; hic autem ascendit confestim admodum.
Tum quoque caput Cynosuræ extrema nocte
Excelse valde fertur, occidit autem mane
Confertim Orion; Cepheus vero a manu ad lumbum.

Quibus prolatis Attalus, ita scribit : « Igitur cætera quidem poetæ tolerabilia sunt. In Cepheo vero manifesti erroris tenetur, cum hunc ait circa illud tempus occidere. Non enim occasum tunc facit, C sed potius exortum : atque hoc ex ipsismet poetæ versibus apparet. Per id enim tempus occasum ipsum ait incipere, quo ad orientem positæ Chelæ jamjam emersuræ sunt. Omnibus vero suis occidisse partibus, quæ quidem occidere possunt, quando Scorpius in oriente situs est. » Longe ergo falsus opinione mihi videtur Attalus asserens, de capite minoris Ursæ, deque Orione, non male ab Arato pronuntiatum esse : de Cepheo vero perperam. Nam e contrario de Cepheo ille quidem apparentium fidei consentanee scripsit : in cæteris abhorret.

XVI. Verum præ his omnibus peccare insuper in D eo videtur, quod Aratum censeat signa illa quæ dicta sunt, Sagittarii ortus attulisse. Quod enim ea sit illius sententia, cum ex antecedentibus ejus verbis satis apparet : tum eam diserte postea significat. « Cum igitur, ait, citra dubitationem ullam per id tempus partes illius omnes, quæ sunt extra circulum arcticum, occasum fecerint, evidens est non tunc initium occidendi facere, cum Sagittarius orientem tenet. Verum ut eo manifestius constet, per ortum Sagittarii non illius exortum, sed occasum incidere, sumamus id, quod circa idem tempus evenire ille scribit. » Hæc ille : quæ ab eo falsis-

(59-60) *Σῆμα δέ τοι κείνης.* Ortum solis in Sagittario positi hæc verba respiciunt, quando Scorpius ante lucem oritur. Ridicule proinde Solinianus Exercitator de occasu solis explicat, propterea quod ἀκρόθι νυκτός de ineunte nocte dicatur ; quo nihil ineptius dici potuit. Huic ergo silentium indicet Hipparchus, qui ἀκρόθι νυκτός de extrema nocte, uti necesse erat, interpretatus est.

sime sunt accepta. Quod autem signa illa non ad exortum Sagittarii accommodata sint ab Arato, sed ad ortum Scorpii ipsemet poeta demonstrat. Quandoquidem enim sole in Sagittario posito, hic ipse videri Sagittarius non poterat; et hujus temporis explicare signa cupiebat : quæ utique sensibus percipi debent, ut signa sint : ante solis exortum, nocturno adhuc tempore, cum astra cernuntur; signum, inquit, esto Scorpius exoriens sub noctis exitum. Itaque consentaneum est reliqua etiam indicia durante adhuc nocte nobis illum proponere, si quidem indicia sint. Quod ex eo præterea licet cognoscere. Nam Aratus de Ursa sic loquitur:

Tunc et caput Cynosuræ extrema nocte,

ut ad extremam noctem ista pertineant. De Orione vero:

. . . . . *hic autem occidit diluculo.*

Quod est ante auroram, non utique ante solem jam orientem, et exortus initio. Sed Attalo fraudi id fuit, quod cum verbis illis de Sagittario dictis,

. . . . . *hic vero conscendit subinde magis ;*

ista copulavit, *tunc*, et *caput Cynosuræ*, et deinceps reliqua. Ac tametsi hoc illi concessum fuerit; ne sic quidem tolerabiliter ab Arato dictum est, ut putat Attalus : hoc oriente, *valde sublime currere* minoris Ursæ caput. Nam cum admodum hoc sublime fertur et culminat, tantum abest ut Sagittarius oriatur, ut id Aquarius faciat. Etenim minoris Ursæ caput, secundum parallelum æquinoctiali circulum, Scorpii postremam partem obtinet. Hac vero culminante, in zodiaco culminat tertia pars Sagittarii. Qua rursus culminante, in Græciæ tractu, et ubicunque longissima dies est horarum æquinoctialium 14 1/2, oritur Aquarii pars 17. Culminante ergo minoris Ursæ capite : quod ista significant : *sublime valde currit;* tunc nequaquam Scorpius oriri incipit : sed Aquarii amplius parte dimidia est exortum, una cum integro Scorpio. Ex his apparet non illud Arati tolerabile esse, ut Attalus existimat; sed tribus amplius signis ab apparentium fide dissidere. Nam quod nequaquam totus Orion occidat, Scorpio commodum oriente; ut tam Aratus affirmat, quam Attalus eidem assentiens; sed oriente potius Sagittario; fit ex eo manifestum. Nam in Græciæ tractu, ubi longissima dies est horarum 14 1/2, occidere pes illius sinister incipit occidente Tauri parte 7, postremo vero dexter illius humerus occidit, occidente Tauri parte 24. Quod si collorobum, quod gerit dextra manu, adjungere oportet, cum ultima Tauri parte

A περὶ τὸν καιρὸν τοῦτον. » Ὁ δὲ ἀπεκδέχεται ἅπαν ψευδές. Ὅτι δὲ Ἄρατος τὰ εἰρημένα σημεῖα οὐ πρὸς τὴν τοῦ Τοξότου ἀνατολὴν τίθησιν, ἀλλὰ κατ' αὐτὴν τὴν τοῦ Σκορπίου ἀνατολὴν, φανερὸν ποιεῖ αὐτὸς ὁ ποιητής. Ἐπεὶ γὰρ, τοῦ ἡλίου ὄντος ἐν τῷ Τοξότῃ, οὐ δυνατὸν ἦν θεωρεῖσθαι τὸν Τοξότην· τοῦ δὲ καιροῦ ἐκείνου σημεῖα ἡμῖν ἐκτίθεται· ἃ δεῖ πάντως αἰσθητὰ εἶναι, εἰ μέλλοι σημεῖα ἔσεσθαι· πρὸ τῆς ἀνατολῆς οὖν τοῦ ἡλίου, ἔτι τῆς νυκτὸς ἐνεστηκυίας, καὶ βλεπομένων τῶν ἄστρων, σημεῖον, φησὶν, ἔστω Σκορπίος ἀνατέλλων ληγούσης τῆς νυκτός· εὔλογον καὶ τὰ λοιπὰ σημεῖα ἔτι νυκτὸς οὔσης ὑπογράφειν αὐτὸν ἡμῖν, εἰ μέλλοι σημεῖα εἶναι. Δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ αὐτὸν τὸν Ἄρατον ἐπὶ μὲν τῆς Ἄρκτου λέγειν·

B *Τῆμος καὶ κεφαλὴ Κυνοσουρίδος ἀκρόθι νυκτός*·

ὡς ἂν περὶ τὰ ἔσχατα τῆς νυκτός· ἐπὶ δὲ τοῦ Ὠρίωνος·

..... *ὁ δὲ δύεται ἠῶθι πρό.*

Ὅπερ ἐστὶ πρὸ τῆς ἠοῦς, καὶ οὐ μὰ Δία πρὸ τοῦ ἡλίου ἤδη ἀνατέλλοντος ἐν τῇ ἀρχῇ τούτου. Ἐπλανήθη δὲ ὁ Ἄτταλος διὰ τὸ τῷ ἐπὶ τοῦ Τοξότου εἰρημένῳ,

..... *ὁ δ' ἀνέρχεται αὐτίκα μᾶλλον*·

συνάπτειν τὸ *τῆμος*, καὶ *κεφαλὴ Κυνοσουρίδος*, καὶ τὰ ἑξῆς. Πλὴν εἴ τις καὶ τοῦτο συγχωρήσειεν αὐτῷ, οὐδ' οὕτως δύναται ὁ Ἄρατος μετρίως λέγειν, ὥς φησιν ὁ Ἄτταλος, τούτου ἀνατέλλοντος *ὕψι μάλα τροχάειν* τὴν κεφαλὴν τῆς μικρᾶς

C Ἄρκτου. Ταύτης γὰρ ὕψι μάλα φερομένης καὶ μεσουρανούσης, οὐχ ὅτι Τοξότης ἀνατέλλει, ἀλλ' Ὑδροχόος. Ἡ μὲν γὰρ κεφαλὴ τῆς μικρᾶς Ἄρκτου ἐπέχει κατὰ τὸν παράλληλον τῷ ἰσημερινῷ κύκλῳ τὴν τελευτὴν τοῦ Σκορπίου (61). Ταύτης δὲ μεσουρανούσης ἐν τῷ ζωδιακῷ, μεσουρανεῖ ἡ τρίτη μοῖρα τοῦ Τοξότου· ἧς μεσουρανούσης ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις, καὶ ὅπου ἐστὶν ἡ μεγίστη ἡμέρα ὡρῶν ἰσημερινῶν ιδ' [78], ἀνατέλλει τοῦ Ὑδροχόου μοῖ. ιζ'. Ὅταν ἄρα ἡ κεφαλὴ τῆς μικρᾶς Ἄρκτου μεσουρανῇ· ὅπερ ἐστὶ ταυτὸν, *ὕψι μάλα τροχάει*· τότε οὐχ ὁ Σκορπίος ἄρχεται ἀνατέλλειν, ἀλλὰ τοῦ Ὑδροχόου πλεῖον ἢ τὸ ἥμισυ ἀνατέταλκε μέρος· ὁ δὲ Σκορπίος ἤδη ὅλος. Ὡς μὲν οὖν οὐ μετρίως εἴρηται τοῦτο τῷ Ἀράτῳ, ὡς ὁ Ἄτταλός φησιν, ἀλλὰ πλείοσιν ἢ τρισὶ

D ζωδίοις διαφωνεῖ πρὸς τὸ φαινόμενον, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων· ὅτι δὲ οὔτε Ὠρίων ὅλος δύνει, τοῦ Σκορπίου ἀρχομένου ἀνατέλλειν, ὥς ὅ τε Ἄρατος λέγει καὶ ὁ Ἄτταλος αὐτῷ συναποφαίνεται, ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ Τοξότου, φανερὸν ἂν γένοιτο διὰ τούτων. Ἐν γὰρ τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις, ὅπου ἐστὶν ἡ μεγίστη ἡμέρα ὡρῶν ιδ' S'', ἄρχεται μὲν δύνειν κατὰ τὸν ἀριστερὸν πόδα, δυνούσης Ταύρου μοί. ζ'· ἔσχατον δὲ δύνει κατὰ τὸν δεξιὸν ὦμον, δυνούσης τῆς κδ'

[78] *f.* ιδ', S''.

(61) *Τὴν τελευτὴν τοῦ Σκορπίου.* Vera est, si ad æquinoctialem exigatur, ista finitio loci. Nam ascensio recta superioris in minore laterculo est Sig. 8, 1, 26', quibus respondet gradus Sagittarii circiter tertius.

μοίρας τοῦ Ταύρου. Εἰ δὲ καὶ τὸ κολλόροβον, ὃ ἔχει ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ, προσλαβεῖν δεῖ, τῇ ἐσχάτῃ μοίρᾳ τοῦ Ταύρου συγκαταδύνει. Δῆλον οὖν, ὅτι, εἰ Ταύρῳ συγκαταδύνει, οὐ Σκορπίου ἀνατέλλειν ἀρχομένου, ἀλλὰ τοῦ Τοξότου, ὅλος ὁ Ὠρίων καταδύνει.

A descendit. Quocirca perspicuum est, si cum Tauro occidat, non oriri incipiente Scorpio, sed Sagittario, Orionem totum occidere.

Τὰ δὲ λοιπὰ περὶ τοῦ Κηφέως (62) λεγόμενα, ὅτι συμφώνως τοῖς φαινομένοις Ἄρατος λέγει, καὶ οὐ διαφωνεῖ, ὡς ὁ Ἄτταλος ὑπολαμβάνει, δῆλον ἂν γένοιτο διὰ τούτων. Ἄρχεται μὲν δύνειν τὰ νοτιώτερα αὐτοῦ μέρη τοῦ ἀεὶ φανεροῦ κύκλου, ἀνατελλούσης τῆς η' μοίρας τῶν Χηλῶν [74] λέγει δύναται τῆς ιγ' μοί. τῶν Χηλῶν.

Cætera, quæ de Cepheo dicuntur ab Arato, apparentium experimentis esse consentanea, non vero dissona; quod Attalo persuasum est; ex his constare potest. Etenim partes illius, quæ sunt australiores semper apparente circulo, occidere incipiunt oriente parte Libræ 8. . . . .

Φανερὸν τοίνυν, ὅτι, τοῦ Σκορπίου ἀνατέλλοντος, δεδυκέναι δεῖ τὰ β' μέρη τοῦ Κηφέως. Ἐπλανήθη δὲ ὁ Ἄτταλος, λέγων μὴ δύνειν τὸν Κηφέα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐναντίων ἀνατέλλειν, ἀποδεξάμενος [75] τοῦ ποιητοῦ τὸ βούλημα, ὡς προείρηκα· καὶ ὑπολαβὼν τὸν Ἄρατον λέγειν, τοῦ Τοξότου ἀνατέλλοντος, τόν τε Ὠρίωνα καὶ τὸν Κηφέα δύνειν.

Apparet igitur oriente Scorpio jam in occasum præcipitasse partes Cephei duas. Verum Attalus, cum diceret non occidere Cepheum, sed ex contrariis partibus oriri, ideo hallucinatus est, quod B poetæ verba perperam interpretatus sit, ut dixi; et Aratum velle putaverit, oriente Sagittario tam Orionem occasum facere quam Cepheum

ΙΖ'. Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων ἀμφότεροι ἀγνοοῦσιν, ὅ τε Ἄρατος καὶ ὁ Ἄτταλος συναποφαινόμενος αὐτῷ, διότι δύνει ὁ Κηφεὺς τῇ ζώνῃ.

XVII. Ad hæc Aratus non minus quam Attalus Arato subscribens falsi sunt, arbitrantes Cepheum zona tenus descendere.

Γαῖαν ἐπιξύων· τὰ μὲν εἰς κεφαλὴν μάλα πάντα
Βάπτων Ὠκεανοῖο· τάδ' οὐ θέμις· ἀλλὰ τά γ' αὐταὶ
Ἄρκτοι κωλύουσι πόδας, καὶ γοῦνα, καὶ ἰξύν.

Terram radentem; quæ quidem ad caput sunt, plane omnia
Tingentem Oceano: reliqua non licere; sed hæc quidem ipsas
Ursas prohibere, pedes, et genua, et lumbum.

Ἐν γὰρ τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις οὐχ ἕως τῆς ζώνης δύνει ὁ Κηφεὺς, ἀλλ' οὐδὲ ἕως τῶν ὤμων. Οἱ γὰρ ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ κείμενοι ἀστέρες μόνον δύνουσιν· οἱ δὲ ὦμοι ἐν τῷ ἀεὶ φανερῷ τμήματι φέρονται, οὔτε δύνοντες, οὔτε ἀνατέλλοντες. Ὁ μὲν γὰρ ἐν τῷ δεξιῷ ὤμῳ λαμπρὸς ἀστὴρ ἀπέχει ἀπὸ τοῦ πόλου μοί. λε' S''· ὁ δὲ ἐν τῷ ἀριστερῷ ὤμῳ λαμπρὸς ἀπέχει μοί. λδ', δ'. Ὅπου δέ ἐστιν ἡ μεγίστη ἡμέρα ὡρῶν ιδ' S'', ἐκεῖ ὁ ἀεὶ φανερὸς κύκλος ἀπέχει ἀπὸ τοῦ πόλου μοί. λς'· ἐν Ἀθήναις δὲ μοί. λζ'. Δῆλον οὖν, ὅτι βορειότεροι ἀεὶ φέρονται τοῦ ἀεὶ φανεροῦ κύκλου οἱ ἐν τοῖς ὤμοις κείμενοι τοῦ Κηφέως λαμπροὶ ἀστέρες· ἢ, ὥς τινες, ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Κηφέως· ὡς ἂν, διωργυιωμένου αὐτοῦ, τῶν σωμάτων ἀναστερίστων ὄντων. Πολλῷ δὲ μεῖζον γίνεται ἀγνόημα, κἂν ὑποθώμεθα τὸ καθ' ἑαυτὸ ἔγκλιμα τοῦ κόσμου. Ὅπου γὰρ ἡ μεγίστη ἡμέρα ὡρῶν ἐστιν

Siquidem in Græciæ regione nequaquam zona tenus, sed neque humeris, Cepheus exoritur. Nam solæ capitis illius occidunt stellæ; humeri in apparente semper circuli segmento, neque ortum, C neque occasum facientes, moventur. Ac quæ in dextro est humero lucida distat a polo partibus 35 1/2; quæ autem inest humero sinistro lucida, partibus ab eodem polo removetur 34, 15'. Ubi est autem maxima dies horarum 14 1/2, ibi semper apparens circulus distat a polo partibus 36; Athenis vero partibus 37. Perspicuum est itaque semper apparente circulo borealiores ferri perpetuo lucidas stellas, quæ Cephei humeros obtinent; sive, ut aliis placet, manus ejusdem: tanquam nullis stellis insignito corpore, extentas ulnas habeat. Erit autem insignior hæc hallucinatio, si ipsam per sese, quam illi constituunt, inclinatio-

[74] *Hæc sunt corrupta.* [75] *f.* ἀπεκδεξάμενος, *ut ante.*

(62) *Τὰ δὲ λοιπὰ περὶ τοῦ Κηφέως.* De Cepheo consentanee scribit iis quæ in libro secundo de ejusdem occasu prodidit num. XXIV. Ibi enim ait Cephei tantummodo caput occidere; cum eoque descendere zodiacum ab octava parte Arietis ad XIV. Ita hoc loco scribit, occidente Cepheo attolli ab oriente zodiacum ab VIII parte Chelarum. Quocirca paulo post legendum videtur: Λήγει δὲ, ἀνατελλούσης τῆς ιγ' μοί. τῶν Χηλῶν, vel potius τῆς ιδ'. Sic lib. II, num. XVIII de Lepore: λήγει δ' ἀνατέλλων, etc. Occidere incipit oriente VIII parte Libræ, desinit occasum facere oriente XIV. Item postea leg. Φανερὸν τοίνυν, ὅτι τοῦ Σκορπίου ἀνατέλλοντος, δεδυκέναι δεῖ τὰ νοτιώτερα μέρη τοῦ Κηφέως. Nam si ab VIII parte Libræ ad XIV ascendit zodiacus occidente Cepheo, quanta parte potest occidere; pro- D fecto cum Scorpius oritur, non illius duæ partes, sed totum id omne quod occidere potest, jam demersum sit oportet. In asterismo Cephei apud Ptolemæum tres in tiara percensentur: quarum australissima Hipparchi tempore sita erat in gradu Piscium 12, 18'. Latitudo 64, 0', borea. Ascensio recta 310, 43', obliqua in Attica, 245, 50'. oriebaturque cum gradu Scorpii circiter 23, 27'. Occidebat vero, cum gradu Libræ fere 25. At borealior trium sita erat in Piscium 15, 15'. Latit. 61, 20'. Ascensio recta 314, 51', obliqua 255, 13' ut cum Sagittarii gradu fere primo conscenderet horizontem, occideret cum Libræ XXIII. Quare quam stellam Hipparchus intelligat, in Laterculo Ptolemæi non reperio.

nem mundi capiamus. Nam ubi dies maxima constat horis 15; ibi Cepheus integer in Arctico circulo defertur.

Præter hæc in Argus constellatione lapsus est Aratus, cum scribit quidquid illius est a prora ad malum usque, stellis carere, quod his versibus exprimit:

Ac partim obscura, et stellis carens usque ad ipsum
Malum a prora fertur, in cæteris tota splendens.

Etenim quæ a præcisione navis sitæ sunt stellæ, quarum altera borealior est in foris, altera australior in carina, multum declinant ad orientem.

XVIII. Secundum hæc Aratus reliquas australiores zodiaco persequens stellas, ista subjicit:

Hæ vero exiguo spatio, exiguo vero in splendore positæ
Inter Temonem, et Cetum volvuntur,
Cæsii cadentes sub lateribus Leporis.

In his oscitantia lapsus videtur (sic enim loquendum est), cum putat Clavum inter et Cetum sitas esse stellas nominis expertes. Has enim inter Fluvium et Clavum collocari convenit. Quippe Lepori ad meridiem obversus est Orion. Huic autem ad meridiem adhuc positæ sunt anonymæ stellæ: quas ad orientem Clavus Navis excipit. Porro ab sinistro pede Orionis Fluvius ad Cetum quidem usque ad occasum pertinet; post ad orientem conversus, rursus ad meridiem, et occasum reflectitur. Aratus vero ipsemet Cetum ait esse situm,

110 *Paululum supra Fluvium jacentem stellatum.*

Patet igitur stellas Lepori subjectas Fluvium inter ac Temonem esse collocandas. In quo nobiscum etiam sentit Eudoxus. Nam in altero libro sic loquitur: « Sub Ceto Fluvius positus est, qui incipit a sinistro pede Orionis. Inter Fluvium et Temonem Argus, sub Lepore, locus est exiguus, obscuras habens stellas. » In altero libro ista scribit: « Inter Argus Temonem, sub Lepore, obscuris stellis præditus est orbis exiguus. » Attalus vero oscitantiæ illius Arateæ non meminit, ratus ab Arato id vere esse proditum; eumdem vero reprehendit, quasi non recte ac scienter in describendis hisce versetur:

At modico spatio, modico item insitæ fulgori,
In medio Gubernaculi, et Ceti volvuntur,
Glauci jacentes sub lateribus Leporis
Nomine carentes. Non enim illæ confecti simulacri
Sparsæ sunt membris similes: qualia multa
Ex ordine incedentia perambulant easdem semitas
Vertentibus annis; quæ quispiam hominum non amplius superstitum
Observavit, et cogitavit omnia nominatim appellare,
Confertim figurans. Non enim potuit omnium
Singillatim distinctarum nomen edere, neque discere.
Multæ namque passim; multarum insuper æquales sunt

A ιε', ἐκεῖ ὅλος ὁ Κηφεὺς ἐν τῷ ἀρκτικῷ φέρεται.

Ἀγνοεῖ δὲ ὁ Ἄρατος καὶ ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῆς Ἀργοῦς. Φησὶ γὰρ αὐτῆς τὸ ἀπὸ τῆς πρῴρας μέρος ἕως τοῦ ἱστοῦ ἀναστέριστον εἶναι, λέγων οὕτως·

Καὶ τὰ μὲν ἠερίη, καὶ ἀνάστερος ἄχρι παρ' αὐτὸν
Ἱστὸν ἀπὸ πρῴρης φέρεται, τὰ δὲ πᾶσα φαεινή.

Οἱ γὰρ ἐκ τῆς ἀποτομῆς τοῦ πλοίου κείμενοι λαμπροὶ ἀστέρες, ὧν ὁ μὲν βορειότερος ἐν τῷ καταστρώματί ἐστιν, ὁ δὲ νοτιώτερος ἐν τῇ τρόπιδι, πολὺ πρὸς ἀνατολὴν παραλλάσσουσιν.

ΙΗ'. Ἐν δὲ τοῖς ἐφεξῆς ὁ Ἄρατος, ἐπελθὼν τὰ λοιπὰ τῶν νοτιωτέρων ἄστρων τοῦ ζωδιακοῦ, ἐπι-
B φέρει ταυτί·

Οἱ δ' ὀλίγῳ μέτρῳ· ὀλίγῃ δ' ἐγκείμενοι αἴγλῃ
Μεσσόθι Πηδαλίου καὶ Κήτεος εἱλίσσονται,
Γλαυκοῦ πεπτηῶτες ὑπὸ πλευρῇσι Λαγωοῦ.

Ἐν δὲ τούτοις παρεωρακέναι μοι δοκεῖ (οὕτως γὰρ δεῖ λέγειν), ὑπολαβὼν μεταξὺ τοῦ Πηδαλίου καὶ τοῦ Κήτους κεῖσθαι τοὺς ἀνωνύμους ἀστέρας. Δεῖ γὰρ αὐτοὺς μεταξὺ τοῦ Ποταμοῦ καὶ τοῦ Πηδαλίου κεῖσθαι· πρὸς μεσημβρίαν μὲν γὰρ τοῦ Ὠρίωνος ὁ Λαγωὸς κεῖται· τούτου δὲ ἔτι πρὸς μεσημβρίαν οἱ Ἀνώνυμοι λεγόμενοι· τούτων δὲ πρὸς ἀνατολὰς τὸ Πηδάλιον τῆς Ἀργοῦς· ἀπὸ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς τοῦ Ὠρίωνος ὁ Ποταμὸς ἕως μὲν τοῦ Κήτους πρὸς δύσιν καθήκει· μετὰ δὲ ταῦτα ἐπιστρέψας πρὸς
C ἀνατολὰς πάλιν ἐπιστρέφει πρὸς μεσημβρίαν καὶ δύσιν. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἄρατος τὸ Κῆτός φησι κεῖσθαι·

Βαιὸν ὑπὲρ Ποταμοῦ βεβλημένον ἀστερόεντος.

Δῆλον οὖν, ὅτι τοὺς ὑπὸ τῷ Λαγωῷ ἀστέρας δεῖ κεῖσθαι μεταξὺ τοῦ Ποταμοῦ καὶ τοῦ Πηδαλίου. Καὶ Εὔδοξος δὲ, ὡς ἡμεῖς φαμεν, οὕτω λέγει· ἐν μὲν τῷ ἑνὶ συντάγματι τὸν τρόπον τοῦτον· « Ὑπὸ δὲ τὸ Κῆτος ὁ Ποταμὸς κεῖται, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς τοῦ Ὠρίωνος. Μεταξὺ δὲ τοῦ Ποταμοῦ καὶ τοῦ Πηδαλίου τῆς Ἀργοῦς ὑπὸ τὸν Λαγωὸν τόπος ἐστὶν οὐ πολὺς, ἀμαυροὺς ἀστέρας ἔχων· » ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ συντάγματί φησιν οὕτως· « Μεταξὺ δὲ τοῦ τῆς Ἀργοῦς Πηδαλίου ὑπὸ τὸν Λαγωὸν ἀμαυροὺς ἀστέρας ἔχων, ἔστιν οὐρανὸς οὐ μέγας. » Ὁ
D δὲ Ἄτταλος τούτου μὲν τοῦ παροράματος οὐκ ἐμνήσθη, δεόντως εἰρηκέναι νομίζων τὸν Ἄρατον· ἐπιλαμβάνεται δὲ αὐτοῦ, διότι ἀδυνάτως ἀνέστραπται ἐν τούτοις·

Οἱ δ' ὀλίγῳ μέτρῳ, ὀλίγῃ δ' ἐγκείμενοι αἴγλῃ
Μεσσόθι Πηδαλίου καὶ Κήτεος εἱλίσσονται
Γλαυκοῦ πεπτηῶτες ὑπὸ πλευρῇσι Λαγωοῦ
Νώνυμοι. Οὐ γάρ τοί γε τετυγμένου εἰδώλοιο
Βέβληνται μελέεσσιν ἐοικότες, οἷά τε πολλὰ
Ἑξείης στιχόωντα παρέρχεται αὐτὰ κέλευθα
Ἀνυμένων ἐτέων· τά τις ἀνδρῶν οὐκ ἔτ' ἐόντων
Ἐφράσατ', ἠδ' ἐνόησεν, ἅπαντ' ὀνομαστὶ καλέσσαι
Ἤλιθα μορφώσας. Οὐ γάρ κ' ἐδυνήσατο πάντων
Οἰόθι κεκριμένων ὄνομ' εἰπεῖν, οὐδὲ δαῆναι.
Πολλοὶ γὰρ πάντη· πολέων δ' ἐπὶ ἶσα πέλονται

Μέτρα τε καὶ χροιή· πάντες τε μὲν ἀμφιέλικτοι.
Τῷ καὶ ὁμηγερέας οἱ ἐείσατο ποιήσασθαι
Ἀστέρας, ὄφρ' ἐπιτὰξ, ἄλλῳ παρακείμενος ἄλλος,
Εἴδεα σημαίνοιεν, ἄφαρ δ' ὀνομαστὰ γένοιντο
Ἄστρα· καὶ οὐκ ἔτι νῦν ἐν θαύματι λάμπεται ἀστήρ.
Ἀλλ' οἱ μὲν καθαροῖς ἐναρηρότες εἰδώλοισι
Φαίνονται· τὰ δ' ἔνερθε διωκομένοιο Λαγωοῦ
Πάντα μάλ' ἠερόεντα, καὶ οὐκ ὀνομαστὰ φέρονται.

Ταῦτα δὲ προενεγκαμενος ὁ Ἄτταλος ἐπιφέρει· « Ἐν δὲ τούτοις ἀδυνατώτερον ὁ ποιητὴς ἀνέστραπται, πολλάκις ἐπὶ τὴν αὐτὴν διάνοιαν ἐπιφερόμενος, καὶ οὐ δυνάμενος τὸν λόγον εὐπεριγράφως ἐξενεγκεῖν. Βούλεται γὰρ δηλῶσαι, διότι οἱ μεταξὺ τοῦ Κήτους καὶ τοῦ Πηδαλίου τεταγμένοι ὑποκάτω τοῦ Λαγωοῦ, ἐν οὐδενὶ ἄστρῳ καταριθμοῦνται, ἀλλ' εἰσὶν ἀνώνυμοι. Πολλῶν γὰρ ὑπαρχόντων ἀστέρων, καὶ ἐνίων τὰ μεγέθη καὶ τὰ χρώματα ὅμοια ἐχόντων, ὁ πρῶτος διατάξας τὰ ἄστρα, καὶ κατὰ συστάσεις ἑκάστοις ὄνομα περιθεὶς, οὐκ ἂν ἐδυνήθη, σποράδην αὐτῶν κειμένων, τὴν ἐπίγνωσιν αὐτῶν λαμβάνειν, εἰ μὴ λαβὼν ἐξ αὐτῶν τοὺς δυναμένους μετ' ἀλλήλων διασημαίνειν τι τῶν ἄστρων, οὕτως κατωνόμασεν αὐτά. » Δοκεῖ δέ μοι πᾶν τοὐναντίον ὁ μὲν Ἄτταλος μὴ κεκρατηκέναι τῆς τοῦ ποιητοῦ διανοίας· καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἣν προέθετο διάνοιαν τῶν στίχων ἀποδοῦναι, μηδὲ ταύτην σαφῶς, ἀλλ' ἀσυνέτως ἐξενηνοχέναι· ὁ μέντοι γε Ἄρατος κεκρατημένως ἀποδεδωκέναι. Βούλεται γὰρ λέγειν, ὅτι μεταξὺ τοῦ Πηδαλίου καὶ τοῦ Κήτους ὑπὸ τὸν Λαγωὸν κεῖνται ἀστέρες ἀνώνυμοι, ὀλίγοι τῷ πλήθει καὶ τῷ μεγέθει. Οὐ γὰρ οὕτως κεῖνται, ὥστε ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν ὁμοίως διαμορφωθῆναι ζῶα, ἢ κατασκεύασμά τι, οἷά ἐστι τὰ λοιπὰ ἄστρα, ἃ διετύπωσέ τις τῶν ἀρχαίων· οὐκ ἔτι δὲ ἐπεβάλετο πάντα διαμορφῶσαι. Πολλῶν γὰρ ὄντων ἀστέρων τῶν κατ' ἰδίαν διερριμμένων, οὐκ ἂν ἐδυνήθη ἑνὶ σχήματι μεταλαβεῖν [76] αὐτοὺς *ἤλιθα μορφώσας*· δι' ἣν αἰτίαν ἔδοξεν αὐτῷ τοὺς παρακειμένους πως ἀλλήλοις ἀστέρας, καὶ ὁμηγερέας τῷ ὀνόματι διαπλάσαι, καὶ ὀνοματοποιῆσαι.

ΙΘ'. Ἑξῆς δέ φησιν ὁ Ἄρατος περὶ τοῦ Θυμιατηρίου·

Αὐτὰρ ὑπ' αἰθομένῳ κέντρῳ τέραος μεγάλοιο
Σκορπίου, ἄγχι νότοιο, Θυτήριον αἰωρεῖται·
Τοῦ δή τοι ὀλίγον μὲν ἐπὶ χρόνον ὑψόθ' ἐόντος
Πεύσεαι· ἀντιπέρην γὰρ ἀείρεται Ἀρκτούροιο.
Καὶ τοῦ μὲν μάλα πάγχυ μετήοροί εἰσι κέλευθοι
Ἀρκτούρου· τὸ δὲ θᾶσσον ὑφ' ἑσπερίην ἅλα νεῖται.

Ἐν δὲ τούτοις δοκεῖ μοι ἀγνοεῖν ὁ Ἄρατος, ὑπολαμβάνων ὅσον ἀπέχει ὁ Ἀρκτοῦρος ἀπὸ τοῦ ἀεὶ φανεροῦ πόλου, τοσοῦτον ἀπέχειν καὶ τὸ Θυμιατήριον ἀπὸ τοῦ νοτίου πόλου· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἄτταλος, ὡς ἂν συναποφαινόμενος αὐτῷ, ἀγνοεῖ. Ἐξηγούμενος γὰρ τὴν διάνοιαν τῶν εἰρημένων στίχων, λέγει οὕτως· « Περὶ δὲ τοῦ Θυμιατηρίου ποιούμενος

Magnitudinesque, et color; omnes utique circumvolubiles.
Quare et simul collectas visum est ei facere
Stellas, ut ordinatim alii adjacens alia
Imagines effigiarent, moxque appellabilia fierent
Sidera; atque haud amplius cum admiratione nunc lucet stella.
Sed hæ quidem conspicuis insignitæ imaginibus
Apparent; aliæ subter fugientem Leporem
Omnes plane obscuræ, et sine nomine feruntur.

His in medium allatis, Attalus infert: « In his paulo infelicius poeta conflictatur, in eamdem sententiam incurrens sæpius; neque plane, ac citra ambages orationem explicans. Hoc enim significare vult; stellas inter Cetum et Gubernaculum sitas, ac Lepori subjectas nulla constellatione censeri; sed appellatione carere. Cum enim stellæ complures essent, et ex iis aliquot magnitudine, ac colore similes; qui primus sidera digessit, et per constellationes distributis singulis appellationes indidit, non potuisset sparsim eas collocatas dignoscere, nisi prius eas e turba selegisset, quæ in unum collectæ certam configurare possent effigiem; atque ita suis vocabulis afficeret. » Atqui contrarium prorsus existimo: neque Attalum poetæ mentem assecutum fuisse; et quam versuum illorum sententiam explicare cupiebat, obscure imperiteque declarasse: Aratum denique id quod res est perfecte significasse. Hic enim voluit inter Gubernaculum et Cetum sub Lepore sitas esse carentes nominibus stellas, numero et magnitudine pariter exiguas. Non enim ita collocatas esse, ut ex earum situ perinde conformari queant animalia, vel constellationis aliquid; cujusmodi sunt astra reliqua, quæ veterum aliquis in formas redegit: ita tamen ut non omnibus figuram auderet affingere. Nam cum plures essent stellæ, singillatimque dispersæ, nunquam eas potuisset una quapiam effigie complecti, « confertim effigians. » Quam ob causam visum est illi vicinas invicem stellas, et in unum collectas certis comprehendere, ac conformare vocabulis.

XIX. Post hæc Aratus de Ara ita scribit:

At sub flagrante aculeo monstri ingentis
Scorpii, prope austrum, Ara pendet:
Quam certe modicum quidem ad tempus sursum exsistentem
Senties: e regione enim attollitur Arcturi.
At hujus quidem admodum multum sublimes sunt viæ
Arcturi: illa vero citius sub occiduum mare redit.

In his hallucinatus mihi videtur Aratus, existimans quantum ab apparente semper circulo distat Arcturus, tantum ab australi polo Aram esse remotam; tum etiam Attalus eidem assensus erravit. Nam eorum versuum, quos attulimus, sententiam his verbis explicat: « De Ara sermonem instituens, ait ipsam ad nunquam apparentem circulum sitam

[76] *Req.* μεταβαλεῖν.

esse, et eodem habere se modo, quo Arcturus circa apparentem perpetuo polum collocatus est. Ob id Aræ supra terram perbrevem ait esse motum; Arcturi vero longiorem. » Sed hæc illorum falsa ratio est, tantumdem Arcturum a boreali polo distare, quantum ab australi Ara distat. **111** In primis enim stellæ, quæ in Ara sunt, nequaquam in isto æquidistante circulo sunt: sed longe aliæ australiores aliis; borealiores aliæ sunt. Deinde, ut his omissis, cum medio stellarum, quæ sunt in Ara, potissimum comparatio fiat, ne sic quidem illorum dictum cum veritate consentiet. Etenim Arcturus abest a boreali polo partibus 59; lucida vero, quæ est in Ara media, distat ab australi polo partibus 46. Multo itaque longius quam Ara, distat Arcturus: nec Ara longius tantum; sed etiam Scorpio ipso, cui est Ara subjecta; exceptis iis stellis, quæ in illius pectore ac fronte positæ sunt; tum uno spondylo, qui post pectus primus est. Quippe secundus a pectore spondylus ab australi polo abest partibus 59, quot a boreali distat Arcturus: reliquæ stellæ minus ab illo remotæ sunt; quarum australissima partibus abest 52, 20'.

A τὸν λόγον, φησὶν αὐτὸ κεῖσθαι πρὸς τὸν ἀφανῆ πόλον, οὕτως ἔχον, ὡς ἀστὴρ ὁ καλούμενος 'Αρκτοῦρος περὶ τὸν φανερὸν κεῖται πόλον. Διό φησι τοῦ Θυμιατηρίου τὴν ὑπὲρ γῆς φορὰν βραχεῖαν εἶναι· τοῦ δὲ 'Αρκτούρου πολλήν. » Ψευδῶς δὲ διαλαμβάνουσι τὸν 'Αρκτοῦρον ἴσον ἀπέχειν ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου, καὶ τὸ Θυμιατήριον ἀπὸ τοῦ νοτίου. Πρῶτον μὲν γὰρ οἱ ἐν τῷ Θυμιατηρίῳ ἀστέρες οὐκ ἐπὶ τούτου τοῦ παραλλήλου κεῖνται· ἀλλὰ πολλῷ εἰσιν ἀλλήλων οἱ μὲν νοτιώτεροι, οἱ δὲ βορειότεροι· ἔπειτα, ἐάν, τοῦτο παραπέμψαντες, ποιῶμεν τὴν σύγκρισιν πρὸς τὸ μέσον μάλιστα τῶν ἐν τῷ Θυμιατηρίῳ, οὐδ' οὕτως ἐστὶν ὑγιὲς τὸ λεγόμενον. 'Ο μὲν γὰρ 'Αρκτοῦρος ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου ἀπέχει μοί. νθ'· ὁ δὲ ἐν μέσῳ τῷ Θυμιατηρίῳ (63) λαμπρὸς ἀστὴρ ἀπὸ τοῦ νοτίου
B πόλου ἀπέχει μοί. μς'. Πολλῷ οὖν πλέον ἀπέχει ὁ 'Αρκτοῦρος τοῦ Θυμιατηρίου· καὶ οὐ μόνον γε τοῦ Θυμιατηρίου πλεῖον ἀπέχει, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Σκορπίου, ὑφ' ᾧ κεῖται τὸ Θυμιατήριον· χωρὶς τῶν ἐν τῷ στήθει, καὶ τῷ μετώπῳ αὐτοῦ κειμένων ἀστέρων, καὶ ἔτι ἑνὸς τοῦ πρώτου μετὰ τὸ στῆθος σπονδύλου. 'Ο μὲν γὰρ δεύτερος μετὰ τὸ στῆθος σπόνδυλος ἀπέχει ἀπὸ τοῦ νοτίου πόλου μοί. νθ', ὅσας καὶ 'Αρκτοῦρος ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου· οἱ δὲ λοιποὶ ἔλασσον τούτου ἀπέχουσι· καὶ ὁ νοτιώτατος αὐτῶν ἀπέχει μοί. νβ', γ'.

XX. Porro cum Aratus de Ara scripsisset, quoties obducta nube a septentrionibus ea conspecta fuerit, tunc austrum exspectandum esse, de Centauro statim ista subjicit:

Si vero ab hesperio quidem mari Centauri abfuerit
Humerus, quantum a priori: modica autem eum oc-
[cultaverit nebula
Ipsum: insuper autem eadem signa faciat
Nox cum splendidissima Ara; minime te oportet
Ad Austrum, sed circa Eurum speculari ventum.
Invenies autem sidus hoc duobus suppositum aliis,
Hujus enim partes homini assimilatæ infra jacent
Scorpium; posteriores vero equinas sub se Chelæ agunt.

In his primum utrum humerum observari jubeat, asseverari non potest. Non enim separatim alter præ altero constellatione distinguitur; sed ambo simul culminant. Unde poetæ verba tam ad unum e duobus, quam ad ambos accommodari queunt. Quod si humerus Centauri ab ortu et occasu distet ex æquo; quem occasum *hesperii* vox indicat; id autem culminante ipso contingit: tunc Eurus, non Auster exspectandus est. Nam non parum humeri Centauri invicem distant ab ortu versus occasum.

Sed ut missa ista faciam, in eo quoque penitus

K'. Εἰπὼν δὲ ὁ Ἄρατος περὶ τοῦ Θυμιατηρίου, διότι, ἐπὰν συμφανὲς γένηται ἀπ' ἄρκτου νεφέλῃ πεπιεσμένον, τότε δεῖ νότον προσδέχεσθαι, ἐπιφέρει ἑξῆς περὶ τοῦ Κενταύρου τὸν τρόπον τοῦτον·

C *Εἰ δέ κεν ἑσπερίης μὲν ἁλὸς Κενταύρου ἀπείη*
Ὦμος, ὅσον προτέρης, ὀλίγη δέ μιν εἰλύει ἀχλὺς
Αὐτόν· ἀτὰρ μετόπισθεν ἐοικότα σήματα τεύχοι
Νὺξ ἐπὶ παμφανόωντι Θυτηρίῳ· οὔ σε μάλα χρὴ
Εἰς νότον, ἀλλ' εὔροιο περισκοπέειν ἀνέμοιο.
Δήεις δ' ἄστρον ἐκεῖνο δύω ὑποκείμενον ἄλλοις.
Τοῦ δή τοι τὰ μὲν ἀνδρὶ ἐοικότα νειόθι κεῖται
Σκορπίου, ἱππουραῖα δ' ὑπὸ σφίσι Χηλαὶ ἄγου-
[σιν.

'Εν δὲ τούτοις πρῶτον μὲν ποῖον ὦμον τοῦ Κενταύρου σημειοῦται, ἔστιν [77] εἰπεῖν, ὡς οὐδαμῶς χωρὶς τοῦ ἑτέρου ὁ εἷς αὐτῶν ἠστέρισται [78]· ἀλλ' ἀμφότεροι ἅμα μεσουρανοῦσιν. Ὥστε ἀδιάφορον ἢ ἐπὶ τοῦ ἑνὸς εἰπεῖν, ἢ ἐπ' ἀμφοτέρων οὕτως. 'Εὰν δὲ ὁ ὦμος τοῦ Κενταύρου ἴσον ἀπ' ἀνατολῆς καὶ δύσεως ἀπέχῃ· ὅπερ ἐστὶ τὸ αὐτὸ τῷ ἀπὸ *ἑσπερίης*· ὃ δὴ
D γίνεται, μεσουρανοῦντος αὐτοῦ· κἂν ἐπιγένηται τὰ ὅμοια σημεῖα τοῖς ἐπὶ τοῦ Θυτηρίου· τότε εὖρον, ἀλλ' οὐ νότον δεῖ προσδέχεσθαι. Ἱκανὸν γὰρ διεστήκασιν οἱ ὦμοι τοῦ Κενταύρου ἀπ' ἀλλήλων, ὡς ἀπ' ἀνατολῆς πρὸς δύσιν.

Χωρὶς δὲ τούτων (64) ὁλοσχερῶς ἀγνοεῖ, λέγων τὸν

[77] *f.* οὐχ ἔστιν. [78] *Reg.* ὑστέρισται.

(63) *Ὁ δὲ ἐν μέσῳ τῷ Θυμιατηρίῳ.* Ita ex tabulis nostris inventa est a nobis declinatio grad. 44 australis, adeoque distantia a polo grad. 46.

(64) *Χωρὶς δὲ τούτων.* Quod Aratus scripserat, Centauri superiora, id est humanas corporis partes subesse Scorpio, equinas vero Chelis, id ex situ ejusdem asterismi refellit, sed ita ut dodecatemoria rursus cum signis stellatis permisceat. Etenim postrema omnium in capite sita est, inquit, in XXIX Virginis, quæ in dextro humero in Libræ VII; australior posteriorum pedum in gradu Virginis XIII. Non possunt igitur humanæ partes subesse Scorpio: equinæ vero Chelis. Verum situs isti omnes ad æquinoctialem, vel parallelum referuntur; ac proinde Virgo, Chelæ, Scorpius, dodecatemoria sunt æquinoctialis, non stellatæ formæ, de quibus solis loquitur Aratus; cui tamen ne sic quidem ratio constat.

Κένταυρον ὑπὸ τῷ Σκορπίῳ καὶ ταῖς Χηλαῖς κεῖσθαι. Ὅλος γὰρ σχεδὸν ὑπὸ τῇ Παρθένῳ κεῖται· πλὴν ὅσον ὁ δεξιὸς ὦμος, καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ, καὶ τὰ ἐμπρόσθια σκέλη τοῦ Ἵππου ὑπὸ τὰς Χηλὰς τέτανται. Ὁ γὰρ ἑπόμενος μάλιστα τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ ἀστὴρ ἐπέχει Παρθένου μοί. κθ'· ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου ἐπέχει Χηλῶν μοί. ζ'· ὁ δὲ νοτιώτερος τῶν ἐν τοῖς ὀπισθίοις σκέλεσιν, ἀπέχει [79] Παρθένου περὶ μοί. ιγ'. Πῶς οὖν δυνατὸν τὰ μὲν ὅμοια τῷ ἀνθρώπῳ μέρη τοῦ Κενταύρου ὑπὸ τῷ Σκορπίῳ κεῖσθαι, τὰ δὲ ἱππουραῖα ὑπὸ ταῖς Χηλαῖς; Παραπέμπει δὲ καὶ τοῦτο ὁ Ἄτταλος, ὡς εὖ εἰρηκότος αὐτοῦ.

A aberravit, quod Centaurum Scorpio ac Libræ subjicit. Etenim totus hic fere sub Virgine collocatus est, nisi quod dexter humerus, et dextra manus, atque anteriora Equi crura sub Libra porriguntur. Quippe succedens potissimum earum, quæ sunt in capite, Virginis partem obtinet 29 quæ in dextro humero, Libræ partem occupat 7; australior earum, quæ in posterioribus cruribus, abest a Virgine partibus 13. Quinam ergo fieri potest, similes ut hominis in Centauro partes, Scorpio; equinæ vero Libræ subjaceant? Verum hæc omnia, tanquam ab illo recte dicta, prætermisit Attalus.

Ἀκολούθως δὲ τούτοις ἠγνόηται καὶ τὸ ἐπιφερόμενον παρ' αὐτοῦ·

Αὐτὰρ ὁ δεξιτερὴν αἰεὶ τανύοντι ἔοικεν,
Ἀντία δινωτοῖο Θυτηρίου.

Secundum hæc erratum etiam in eo est quod apud eumdem poetam sequitur:

Cæterum hic dexteram semper tendenti similis est
B *E regione rotundæ Aræ.*

Μεταξὺ γὰρ τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ τοῦ Θυτηρίου τό τε Θηρίον ὅλον κεῖται, καὶ τοῦ Σκορπίου τὰ πλεῖστα μέρη· ἡ μὲν γὰρ δεξιὰ χεὶρ περὶ τὰ μέρη τῶν Χηλῶν κεῖται· τὸ δὲ Θυμιατήριον ὑπὸ τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι τοῦ Σκορπίου· ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Ἄρατος λέγει·

Αὐτὰρ ὑπ' αἰθομένῳ κέντρῳ τέραος μεγάλοιο
Σκορπίου, ἄγχι νότοιο Θυτήριον αἰωρεῖται.

Nam inter dexteram et Aram non solum Fera integra; sed etiam Scorpii pleræque partes interjacent. Siquidem dextra manus circa Chelarum partes posita est; Ara sub postremis Scorpii: quod Aratus ipse docuit:

Cæterum sub ardenti stimulo monstri ingentis
Scorpii, prope austrum Ara suspensa est.

ΚΑ'. Ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς περὶ τῶν τροπικῶν, καὶ τοῦ ἰσημερινοῦ, καὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου λέγων φησίν·

Αὐτοὶ δ' ἀπλατέες (65) *καὶ ἀρηρότες ἀλλήλοισι*
Πάντες· ἀτὰρ μέτρῳ γε δύω δυσὶν ἀντιφέρονται.

XXI. Deinceps Aratus idem de tropicis et æquinoctiali ac zodiaco circulo sic loquitur:

Ipsi vero latitudine carentes, et congruentes invicem:
Omnes porro mensura duo duobus respondent.

Γραφομένου δὴ διχῶς, καὶ ἐν οἷς μέν· *Αὐτοὶ δ' ἀπλατέες*· ἐν οἷς δέ· *Αὐτοὶ δὲ πλατέες*· ὁ Ἄτταλός φησι βέλτιον εἶναι· *Αὐτοὶ δὲ πλατέες*. « Καὶ γὰρ οἱ ἀστρολόγοι, φησί, πλατεῖς ὑποτίθενται τούς τε τροπικοὺς καὶ τὸν ἰσημερινὸν, καὶ τὸν ζωδιακόν· » καὶ τὸν ἥλιον τὰς τροπὰς μὴ ἀεὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κύκλου ποιεῖσθαι· ἀλλὰ ποτὲ μὲν νοτιώτερον, ποτὲ δὲ βορειότερον. Καὶ ὅτι γίνεται τοῦτο καὶ Εὔδοξός φησι· λέγει γοῦν ἐν τῷ *Ἐνόπτρῳ* οὕτως· « Φαίνεται δὲ διαφορὰν τῶν κατὰ τροπὰς τόπων καὶ

112 Cum hic varia sit lectio: et alii codices C habeant: *Ipsi vero* ἀπλατέες, latitudinis expertes; alii: *Ipsi vero* δὲ πλατέες, lati; posterius hoc anteponit Attalus: « Astrologi enim, ait, latos constituunt tropicos cum æquinoctiali, ac zodiaco circulo, » asseruntque solem non in eodem perpetuo circulo conversiones facere, sed alias australiorem, alias borealiorem. Hoc vero confirmat et Eudoxus his verbis, quæ in *Enoptro* leguntur: « Videtur autem diversis in locis sol conversiones facere:

[79] *f.* ἐπέχει.

(65) *Αὐτοὶ δ' ἀπλατέες*. Hodie neutrum legitur, sed ἀπλανέες, quam lectionem agnoscit et interpretatur Theo., ἀπλανεῖς, inquit, καὶ ἡρμοσμένοι ἀλλήλοις κατὰ τὸ μέγεθος. Festus Avienus:

Ipsæ inconcussa retinentur sede per annos:
Mutuaque implexæ sibimet consortia mordent.

D Nec aliter Cicero ipse legit, qui hæc, ἀπλανέας, καὶ ἀρηρότας ἀλλήλοισι, vertit,

Vinctos inter se, et nodis cœlestibus aptos.

Longe ergo præferenda est vulgata lectio utrique illi, quam vel Hipparchus, vel etiam Attalus agnoverunt: priori quidem; non tam quia zodiacus non est ἀπλατής (nam Hipparchus de solo τῷ διὰ μέσων τῶν ζωδίων κύκλῳ Aratum interpretatur) quam quod minus cohæret cum sequentibus, nostra vero eximie convenit. Secundum quam nominis ἀπλανέες vis et causa declaratur in iis quæ proxime subjiciuntur. Ideo enim circuli immoti, inconcussique sunt, quod invicem nexi et astricti continentur. Quippe zodiacus tres reliquos obit, ac permeat, et quodammodo inter se colligat, ac devincit, ut luxari ac fluctuare nequeant. Proinde ἀπλανέες idcirco sunt, quia sunt ἀρηρότες ἀλλήλοισι, compacti et cohærentes invicem. Scio Theonem aliter hæc posteriora sumpsisse, ut sint ἡρμοσμένοι ἀλλήλοις, hoc est magnitudine sibi respondeant, æquinoctiali zodiacus; tropicus alter alteri tropico. Verum prius illud Cicero et Avienus exprimunt; estque haud paulo consentaneum magis. Attali vero lectio prorsus est inepta. Non enim lati illi quatuor circuli sunt. Eadem tamen pulcherrimam ἐπίστασιν habet, et observationis antiquæ vestigium in primis illustre: ex quo appareat anomaliam obliquitatis eclipticæ odoratos esse veteres illos, qui tam diserte solstitia non in eodem perpetuo puncto fieri putarunt, sed alias australiora, alias esse borealiora viderunt: ut Eudoxus; ut Attalus, qui etiam propterea circulis latitudinem affinxit: quam utique, pari jure ac zodiaco, solis tropicis imputare poterat; et ab Hipparchi reprehensione esse securus. Ut enim propter planetarum aliquot excursiones, certi limites utrinque ab ecliptica positi sunt; ac circulus quidam baltei instar, aut fasciæ designatus in cœlo; ita propter solis fluctuationes in solstitiis, et longinquiores appulsus ad boream, vel ad austrum recessus, latus aliquis informari circulus potest. Itaque mirificus ille locus est Hipparchi et consideratione dignus.

sed obscuriori] ac perexiguo discrimine. » Verum A hac in re inscitiam suam prodidisse mihi videtur Attalus, cum existimat solem interdum australiores, interdum borealiores habere conversiones: ideoque latos fingi circulos oportere. Etenim si non per medium signorum circulum sol movetur, sed ab eo declinat in septentrionem vel meridiem, quemadmodum luna: consequens est umbram, quæ a terra provenit, eodem modo variari. Quo posito, lunæ deliquia plurimum ab astrologorum prædictionibus discrepare necesse sit, cum hoc illi sumant in omni operatione sua; medium umbræ in transeunte per media signa circulo moveri. Atqui non plus digitis duobus interdum, idque perraro; ab exquisitissimis ratiociniis differunt. Dicere vero tantam circulis istis inesse latitudinem, perinde B est ac latitudinis expertes facere: ut illud omittam, non satis constare, utrum ex solis an ex lunæ motu contingat, ut in lunaribus deliquiis tantum varietatis incidat. Ad hæc tropicos duntaxat circulos ea de causa latitudinem habere tam Aratus quam mathematici finxerunt; æquinoctialem vero nequaquam. Sed ut universe loquar, mathematicos istos omnes, quos dixi, arbitror nullam tropicis circulis, aut æquinoctiali, aut semper apparenti, vel semper occulto, latitudinem tribuisse. Nam ne cogitando quidem fingi potest, ullam ipsos latitudinem habere. Ita quippe singulos informare contemplando solemus, ut cogitatione constantem sola lineam, nec latitudine præditam habeant. Præterea cum asserunt æquinoctialem et zodiacum e C maximis in sphæra circulis esse, et ab utroque bipertiri sphæram: tum zodiaci, æquatoris, horizontis et meridiani idem esse centrum; zodiacum insuper in uno puncto tropicos contingere; nec non ejusmodi alia pleraque: satis omnibus iisce demonstrant circulos illos latitudinis esse prorsus expertes. Nihil enim ex iis omnibus recte posset usurpari, si lati essent iidem circuli; nec in una tantum die, sed pluribus æquinoctium fieret. Quippe sol plurium in æquinoctiali circulo dierum moram faceret, si is latitudine constaret. Tum in gnomonicis omnibus conficiendis rationibus hoc fundamenti instar adhibetur; latum istorum circulorum esse nullum, cum partim ab ipso centro solis, par- D tim ab oculo describantur. Aratum vero, perinde ac mathematicos, citra latitudinem ullam circulos istos concipere, ex eo quivis intelliget, quod de æquatore scripsit:

In eo vero dies noctibus æquales sunt utrisque
Desinente æstate, vel ineunte vere.

Nam alioqui non in unum duntaxat diem vere, autumnoque, sed in plures æquinoctium redderet, si latitudinem haberet. Constat item ex iis quæ de tropico canit:

ὁ ἥλιος ποιούμενος· ἀδηλοτέραν δὲ πολλῷ, καὶ παντελῶς ὀλίγην. » Δοκεῖ δή μοι καὶ ἐν τούτοις ὁ Ἄτταλος ἀγνοεῖν, ὑπολαμβάνων τὸν ἥλιον ποτὲ μὲν νοτιωτέρας, ποτὲ δὲ βορειοτέρας ποιεῖσθαι τὰς τροπάς· καὶ διὰ τοῦτο δεῖν τοὺς κύκλους πλατεῖς ὑποτίθεσθαι. Εἰ γὰρ μὴ τὸν διὰ μέσων τῶν ζωδίων φέρεται κύκλον ὁ ἥλιος, ἀλλὰ παραλλάσσει τούτου πρὸς ἄρκτους καὶ πρὸς μεσημβρίαν, ὡς καὶ ἡ σελήνη· δῆλον, ὅτι καὶ ἡ ἀπὸ τῆς γῆς σκιὰ ὁμοίως αὐτοῖς παραλλάσσει. Τούτου δὲ γινομένου, ἔδει τὰς τῆς σελήνης ἐκλείψεις πολὺ διαφωνεῖν πρὸς τὰς συντασσομένας ὑπὸ τῶν ἀστρολόγων προῤῥήσεις· ὑποτιθεμένων δὴ αὐτῶν ἐν ταῖς πραγματείαις τὸ μέσον τῆς σκιᾶς φέρεσθαι ἐπὶ τοῦ διὰ μέσων τῶν ζωδίων κύκλου. Οὐ διαφωνοῦσι δὲ πλέον ἢ δακτύλοις δυσὶ, σπανίως δὲ σφόδρα ποτὲ, πρὸς τὰς χαριέστατα συντεταγμένας πραγματείας. Τό γε μὴν λέγειν τηλικοῦτον πλάτος ἔχειν καὶ τοὺς κύκλους ἴσον ἐστὶ τῷ ἀπλατεῖς αὐτοὺς ὑποτίθεσθαι· χωρὶς τοῦ καὶ αὐτὸ τοῦτο ἄδηλον εἶναι, πότερον παρὰ τὴν τοῦ ἡλίου κίνησιν ἢ παρὰ τὴν τῆς σελήνης τὰ μεγέθη τῶν τῆς σελήνης ἐκλείψεων ἐπὶ τοσοῦτον διαφωνεῖ. Ἔπειτα τοὺς τροπικοὺς μόνον διὰ τοῦτο πλατεῖς ὅ τε Ἄρατος ἔλεγε καὶ οἱ μαθηματικοὶ ὑπετίθεντο· τὸν δὲ ἰσημερινὸν οὐκ ἔτι. Καθόλου τε οἶμαι τοὺς μαθηματικοὺς ἅπαντας τοὺς εἰρημένους ἀπλατεῖς ὑποτίθεσθαι τοὺς τροπικοὺς, καὶ τὸν ἰσημερινὸν, καὶ τὸν ἀεὶ φανερὸν, καὶ τὸν ἀεὶ ἀφανῆ. Οὐδὲ γὰρ ἐπινοῆσαι δυνατόν ἐστι τούτους πλάτος ἔχοντας. Τὸ γὰρ ἴδιον ἑκάστου περινοητὴν [80] καὶ ἀπλατῆ γραμμὴν ἔχον θεωρεῖσθαι συμβέβηκεν. Ἔτι δὲ καὶ ὅταν λέγωσι τὸν ἰσημερινὸν καὶ τὸν ζωδιακὸν τῶν μεγίστων εἶναι ἐν τῇ σφαίρᾳ κύκλων, καὶ διχοτομεῖσθαι τὴν σφαῖραν ὑφ' ἑκατέρου αὐτῶν, καὶ τὸ αὐτὸ κέντρον τοῦ ζωδιακοῦ, καὶ τοῦ ἰσημερινοῦ, καὶ τοῦ ὁρίζοντος, καὶ τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τὸν ζωδιακὸν ἐφάπτεσθαι τῶν τροπικῶν καθ' ἓν σημεῖον· καὶ ἄλλα πλείονα τοιαῦτα· ἀπλατεῖς αὐτοὺς καὶ διὰ τούτων σημαίνουσιν. Οὐδὲν γὰρ τῶν προειρημένων ὑγιῶς ἂν λέγοιτο, τὸ πλάτος αὐτῶν ἐχόντων· ἰσημερίαν τε οὐκ ἂν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἦγεν, ἀλλ' ἐν πλείοσι. Καὶ γὰρ ὁ ἥλιος πλείονας ἂν τῆς μιᾶς ἡμέρας ἐν τῷ ἰσημερινῷ ἐποιεῖτο, πλάτος γε δὴ ἔχοντος αὐτοῦ. Τά τε γνωμονικὰ θεωρήματα πάντα γράφουσιν, ἀπλατεῖς πάντας τοὺς κύκλους ὑποτιθέμενοι· ὡς ἂν τῶν μὲν ὑπὸ τοῦ κέντρου τοῦ ἡλίου γραφομένων, τῶν δὲ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας ὄψεως. Ὅτι δὲ καὶ Ἄρατος τοῖς μαθηματικοῖς ἀκολούθως ἀπλατεῖς αὐτοὺς νοεῖ ὑπάρχοντας, μάθοι ἄν τις ἔκ τε τοῦ περὶ τοῦ ἰσημερινοῦ λέγειν·

Ἐν δέ οἱ ἤματα νυξὶν ἰσαίνεται ἀμφοτέρῃσιν
Φθίνοντος θέρεος, τότε [81] δ' εἴαρος ἱσταμένοιο.

Οὐ γὰρ ἐπὶ μίαν μόνον ἡμέραν ἰσημερίαν ἦγεν ἔν τε τῷ ἔαρι καὶ τῷ φθινοπώρῳ, ἀλλὰ πλείονας, εἰ πλάτος εἶχε. Καὶ πάλιν ἐκ τοῦ ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ λέγειν·

[80] *Reg.* περινοητικήν. [81] γρ. τοῦ τ.

Τοῦ μὲν ὅσον τε μάλιστα δι' ὀκτὼ μετρηθέντος A
Πέντε μὲν ἔνδια στρέφεται καὶ ὑπέρτερα γαίης,

Τὰ τρία δ' ἐν περάτῃ.

Πλάτος γὰρ ἔχοντος αὐτοῦ, καὶ διαιρεθέντος εἰς ὀκτὼ, δυνατὸν εἶναι ὅλα τμήματα ἄνω τε καὶ κάτω ἐγκεκλιμένου τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τοῦ ζωδιακοῦ λέγων ὁτὲ μὲν οὕτως·

Ὅσσον δ' ὀφθαλμοῖο βολῆς ἀποτείνεται [82] *αὐγὴ,*
Ἑξάκις ἂν τόσση μιν ὑποδράμοι· αὐτὰρ ἑκάστη

Ἴση μετρηθεῖσα δύω περιτέμνεται ἄστρα·

ὁτὲ δὲ οὕτως·

Τοῦ δ' ὅσσον κοίλοιο κατ' Ὠκεανοῖο δύηται,

Τόσσον ὑπὲρ γαίης φέρεται· πάσῃ δ' ἐπὶ νυκτὶ
B
Ἓξ αἰεὶ δύνουσι δυωδεκάδες κύκλοιο·
Τόσσαι δ' ἀντέλλουσι· τόσον δ' ἐπὶ μῆκος ἑκάστη

Νὺξ αἰεὶ τετάνυσται, ὅσον τέ περ ἥμισυ κύκλου
Ἀρχομένης ἀπὸ νυκτὸς ἀείρεται ὑψόθι γαίης·

οὐ πλάτος ἔχοντα, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀπλατῆ διειληφέναι μοι δοκεῖ. Ἥ τε γὰρ βολὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ εὐθεῖά ἐστι, καὶ αὐτὴ ἑξάκις καταμετρεῖ τὸν μέγιστον καὶ ἀπλατῆ κύκλον, ἀλλ' οὐχὶ τὸν πλάτος ἔχοντα· τοῦ τε ζωδιακοῦ καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ νύκτα ἡμικύκλιον ἀνατέλλει, καὶ δύνει, τοῦ ἡλίου ἐπὶ τοῦ ἀπλατοῦς καὶ διὰ μέσων τῶν ζωδίων φερομένου· ἐπὶ γὰρ τοῦ πλάτος ἔχοντος οὐ δυνατὸν τοῦτο συμβαίνειν. Καὶ ἐξ ἄλλων δὲ πλειόνων φανερός ἐστιν ὁ Ἄρατος ἀπλατεῖς τοὺς κύκλους ὑποτιθέμενος ἀκολούθως τοῖς μαθηματικοῖς.

C

ΚΒ'. Ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς περὶ τοῦ γαλαξίου κύκλου εἰπὼν, ἐπιφέρει, ὅτι τῶν δ' κύκλων δύο τούτων ἴσοι εἰσίν· οἱ δὲ δύο πολλῷ ἐλάσσονες, λέγων οὕτως·

Τῷ δή τοι χροιὴν μὲν ἀλίγκιος οὐκ ἔτι κύκλος

Δινεῖται· τὰ δὲ μέτρα τόσοι, πισύρων παρ' ἐόντων,
Οἱ δύο· τοὶ δέ σφεων μέγα μείονες εἰλίσσονται.

Οὐκ εὖ δέ μοι δοκεῖ λέγεσθαι οὐδὲ τοῦτο, ὅτι πολλῷ ἐλάσσονές εἰσιν οἱ τροπικοὶ τοῦ ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ ζωδιακοῦ· ἔλασσον γὰρ ἢ τῷ ια' (65*) μέρει λείπονται αὐτῶν.

Περὶ δὲ τῶν ἀστέρων, οἳ κεῖνται ἐφ' ἑκατέρου τῶν τροπικῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ, γράφει ὁ Ἄρατος τοῦτον τὸν τρόπον·
D

Τῶν ὁ μὲν ἐγγύθεν ἐστὶ κατερχομένου βορέοιο·
Ἐν δέ οἱ ἀμφότεραι κεφαλαὶ Διδύμων φορέονται·
Ἐν δὲ τὰ γούνατα κεῖται ἀρηρότος Ἡνιόχοιο.

Αἱ μὲν οὖν κεφαλαὶ τῶν Διδύμων οὐ κεῖνται ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ. Ὁ μὲν γὰρ θερινὸς τροπικὸς τοῦ ἰσημερινοῦ βορειότερός ἐστι μοί. ὡς ἔγγιστα κδ'· τῶν δὲ Διδύμων ἡ μὲν ἑπομένη κεφαλὴ βορειοτέρα ἐστὶ τοῦ ἰσημερινοῦ μοί. λ'· ἡ δὲ ἡγουμένη μοί. λγ' S''. Ὥστε

Hoc quidem in totum per octo partes dimenso
Quinque de his in superiori parte volvuntur, ac supra terram ;
Tres autem in infima.

Quod si latitudo illius esset ulla, et in partes octo tribueretur, fieri posset, ut tota segmenta forent superne inferneque, inclinante mundo. Quinetiam de zodiaco loquens, cum interdum hæc scribit :

Quantum autem ocularis visus extenditur radius,
Sexies tantumdem subter ipsum meaverit. Porro quævis portio
Ex æquo dimensa duo abscindit astra.....

113 et alias ita loquitur :

Hujus autem quantum concavum sub Oceanum ociderit,
Tantum supra terram fertur : per omnem vero noctem
Sex semper occidunt duodecimæ circuli :
Totidem oriuntur : tantam autem ad longitudinem quævis
Nox semper extenditur, quantum dimidium circuli
Ineunte ab nocte attollitur supra terram.....

in his, inquam, omnibus nulla constantem latitudine, sed ejus contra penitus expertem delineare circulum mihi quidem videtur : siquidem conjectus oculi rectus est : idemque sexies maximum, et latitudine carentem, non ea præditum circulum metitur : zodiaci quoque singulis diebus, ac noctibus semicirculus oritur et occidit, cum sol in circulo neque lato et media signa permeante fertur : quod fieri non posset, si latitudinis ei circulo aliquid inesset. Potest et aliis compluribus argumentis ostendi ; non aliter ac mathematici faciunt latitudine carentes circulos ab Arato constitui.

XXII. De lacteo vero circulo deinceps agens scribit, e circulis quatuor duos æquales esse ; reliquos duos haud paulo minores, his versibus :

Huic porro colore quidem similis nullus præterea circulus
Versatur : sed magnitudine tanti quatuor exsistentium
Duo ; duo vero ipsis longe minores volvuntur.

Quod ipsum ne carere quidem reprehensione mihi videtur ab eo dictum, multo minores esse tropicos æquinoctiali ac zodiaco ; minus enim undecima parte ab his illi superantur.

De stellis, quæ in utroque tropico, et æquinoctiali sitæ sunt, hunc in modum scribit Aratus :

Horum alter quidem prope est descendentem boream.
In eo vero utrumque caput Geminorum fertur :
Ibidemque genua sunt aptati Heniochi.

Atqui Geminorum capita non sunt in æstivo tropico. Siquidem tropicus æstivus æquinoctiali circulo borealior est partibus circiter 24 ; Geminorum vero succedens caput borealius est æquinoctiali partibus 30 ; antecedens partibus 33 1/2. Ita

[82] γρ. ἀποτέμνεται.

(65*) *Ἔλασσον γὰρ ἢ τῷ ια'*. Manifesta ratio est, quam attigimus supra. Est enim eadem proportio maximi circuli ad tropicum, gradibus quatuor et viginti ab eo recedentem, quæ est 1,000,000 sinus totius, ad 91,355 sinum grad. 66, complementi distantiæ tropici, hoc est ut 11 ad 10 6905/100000.

alterum parte quinta unius signi borealius est æstivo tropico; alterum fere tertia.

Cæterum Heniochus nullas in genibus stellas habet. Quod si quis exiguarum obscuras aliquot ibidem collocat, imperite facit. Nam proxime tropicum circulum illius sunt pedes. Quæ enim est in sinistro, borealior est æquinoctiali partibus 27; quæ in dextro, partibus. . . . Neque vero dici illud potest, quas in pedibus stellas ponimus, eas in genibus ab illo constitutas esse. Etenim quod in dextro pede nos esse dicimus, ibidem quoque illud esse docet his versibus :

. . . Sinistri vero cornu summitatem
Et pedem dextrum propinqui Aurigæ
Una stella obtinet.

Tum in sequentibus :

Lævum vero crus, et sinister humerus in ipso
Persei.

In quibus etiam plurimum dissidet a vero. Nam lucida medio in Persei corpore borealior est æquinoctiali partibus 40. Tropico itaque borealior erit partibus 16. Quod dimidia signi parte amplius est. Quamobrem eodem tropico multo borealior est humerus sinister. Etenim Persei situs est ejusmodi, ut partes illius ad caput positæ ad Septentriones pertineant : pedes autem ad meridiem ; ad orientem paululum declinante capite.

XXIII. De Andromeda scribit Aratus :

. . . Andromedæ mediam supra cubitum
Dextram continet.

114 In quo fugit illum ratio. Quæ enim in dextro sunt illius humero, borealiores sunt tropico. Nam cum sint stellæ tres, quæ ex his australior est, ab æquinoctiali declinat in boream partibus amplius 30. Trium vero, quæ sunt in dextra manu, australior æquinoctiali borealior est partibus 32. Ex iis evidens est flexum cubiti borealiorem admodum esse tropico, non, ut Aratus putat, australiorem.

Pergit idem :

Ungulæ vero Equinæ, et collum Cygninum
Extremo cum capite.

Cujusmodi stellas ungulis affigat Equi non satis constat ; verum ex iis, quæ de Cygno ait :

. . . ad dextram manus
Cephei, pennæ dextros limites ostentans,
Sinistræ autem alæ ungula acclinata est Equi;

haud longe a veritate esse videatur. Nam quæ est

A τὴν μὲν ε' μέρει ἑνὸς ζωδίου βορειοτέραν εἶναι τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ· τὴν δὲ γ' ἔγγιστα μέρει.

Ὅ τε μὴν Ἡνίοχος οὐδὲ ἔχει ἐπὶ τῶν γονάτων ἀστέρας. Εἰ δὲ τῶν μικρῶν τινας ἀμαυροὺς τίθησιν, ἀγνοεῖ. Ἔγγιστα γὰρ ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ οἱ πόδες αὐτοῦ κεῖνται. Ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ (66), βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ μοί. κζ'· ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ μοί.... Οὐ δὲ μὴν τοῦτό ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι τοὺς ὑφ' ἡμῶν λεγομένους ἀστέρας ἐπὶ τῶν ποδῶν ἐκεῖνος ἐπὶ τῶν γονάτων τίθησιν. Ὃ γὰρ ἡμεῖς φαμεν εἶναι ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς, κἀκεῖνος λέγει ἐν τούτοις·

. . . . Λαιοῦ δὲ κεράατος ἄκρον
Καὶ πόδα δεξιτερὸν παρακειμένου Ἡνιόχοιο
Εἷς ἀστὴρ ἐπέχει.

B Ἑξῆς δέ φησι·

Λαιὴ δὲ κνήμη καὶ ἀριστερὸς ὦμος ἐπ' αὐτοῦ
Περσέος.

Πολὺ δὲ καὶ ἐν τούτοις (67) ἀποσφάλλεται τῆς ἀληθείας· ὁ γὰρ ἐν μέσῳ σώματι τοῦ Περσέως λαμπρὸς ἀστὴρ βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ μοί. μ'. Τοῦ τροπικοῦ ἄρα βορειότερός ἐστι μοί. ις'· ὅ ἐστι πλέον ἡμίσεως μέρους ζωδίου. Πολλῷ ἄρα μᾶλλον ὁ ἀριστερὸς ὦμος βορειότερός ἐστι τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ. Κεῖται γὰρ ὁ Περσεὺς τῇ θέσει, ὥστε τὰ μὲν πρὸς τῇ κεφαλῇ μέρη εἶναι αὐτοῦ πρὸς ταῖς ἄρκτοις, τοὺς δὲ πόδας πρὸς μεσημβρίαν, μικρὸν πρὸς ἀνατολὰς τῆς κεφαλῆς ἀποκλινούσης.

ΚΓ'. Περὶ δὲ τῆς Ἀνδρομέδας φησίν·

C *. . . . Ἀνδρομέδης μέσσην ἀγκῶνος ὕπερθε*
Δεξιτερὴν ἐπέχει.

Ἀγνοεῖ δὲ καὶ κατὰ τοῦτο. Καὶ γὰρ οἱ ἐν τῷ δεξιῷ αὐτῆς ὤμῳ βορειότεροί εἰσι τοῦ τροπικοῦ. Τριῶν γὰρ ὄντων ἀστέρων, ὁ νοτιώτερος αὐτῶν βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ πλεῖον μοι. λ'. Τῶν δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ γ' ὁ πρὸς μεσημβρίαν βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ μοί. λβ'. Δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὅτι ὁ ἀγκὼν βορειότερός ἐστιν ἱκανῶς τοῦ τροπικοῦ, καὶ οὐ νοτιώτερος, ὡς Ἄρατός φησιν.

Ἑξῆς δὲ λέγει·

Ὁπλαὶ δ' Ἵππειοι, καὶ ὑπαύχενον Ὀρνίθειον
Ἄκρῃ σὺν κεφαλῇ.

Τίνας μὲν οὖν ἀστέρας ἐτίθει ἐπὶ ταῖς ὁπλαῖς τοῦ
D Ἵππου, ἄδηλον· ἐκ μέντοι τῶν ἐπὶ τοῦ Ὄρνιθος λεγομένων οὕτως,

. . . . κατὰ δεξιὰ χειρὸς
Κηφείης, ταρσοῖο τὰ δεξιὰ πείρατα φαίνων·
Λαιῇ δὲ πτέρυγι σκαρθμὸς παρακέκλιται Ἵππου·

δόξει [83] ἂν συνεγγίζειν τῇ ἀληθείᾳ. Ὁ γὰρ ἐν ἄκρᾳ

[83] *f.* δόξειεν.

(66) *Ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ.* Pene ex æquo distabant. Nam dextri pedis, et australis stella declinationem habebat ab æquatore boream versus, grad. 27, 47', Hipparchi tempore. Sinister pes, grad. 27. 7'.

(67) *Πολὺ δὲ καὶ ἐν τούτοις.* Nimis confuse et infinite refellit. Nam ambo falsa sunt, quæ Aratus scripsit de sinistra tibia et humero sinistro, sed hoc illo falsius ; ut ex tropic. Eudoxei descriptione constat. Itaque argumentatio, quam Hipparchus affert, neque de sinistro humero rem conficit : neque de tibia, ut ibidem adnotamus. Stella, quæ est in sinistro Persei humero, declinabat ab æquatore Eudoxi tempore, gradibus 37, 17' ; a tropico gradibus 13, 17', Hipparchi vero ætate ab æquinoctiali, gradibus 38, 31', a tropico 14, 34', utrobique minus quam lucida quæ est in latere

A τῇ πτέρυγι βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ μοί. κγ'· τοῦ δὲ Ὄρνιθος τὸ μὲν ῥύγχος βορειότερόν ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ μοί. κε' καὶ κγ'· ὁ δὲ ἐχόμενος αὐτοῦ, καὶ ὡς ἂν ὁ ἐν τῷ λάρυγγι κείμενος, βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ μοί. λα'. Δῆλον οὖν, ὅτι οὔτε ἡ κεφαλὴ τοῦ Ὄρνιθος οὔτε ὁ τράχηλος δύναται ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ κεῖσθαι κύκλου.

Ἑξῆς δέ φησιν.

. . . . καλοί τ' Ὀφιούχεοι ὦμοι
Αὐτὸν δινεύονται ἐληλαμένοι περὶ κύκλον.

Ἐν δὲ τούτοις τελέως ἀγνοεῖ. Τῶν γὰρ τοῦ Ὀφιούχου ὤμων ὁ μὲν δεξιὸς πολλῷ ἔγγιον κεῖται τοῦ ἰσημερινοῦ ἤπερ τοῦ τροπικοῦ· ὁ δὲ ἀριστερὸς τρίτῳ μέρει ἑνὸς ζωδίου νοτιώτερός ἐστι τοῦ τροπικοῦ. Ὁ μὲν γὰρ δεξιὸς ὦμος βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ μοί. B ἔγγιστα ζ'· ὁ δὲ ἀριστερὸς ὡς ἔγγιστα μοί. ιε'.

Ἑξῆς δέ φησιν.

Ἡ δ' ὀλίγον φέρεται νοτιωτέρη, οὐδ' ἐπιβάλλει
Παρθένος, ἀλλὰ Λέων καὶ Καρκίνος· οἱ μὲν ἄρ' ἄμφω
Ἑξείης κέαται βεβολημένοι· αὐτὰρ ὁ κύκλος
Τὸν μὲν ὑπὸ στῆθος καὶ γαστέρα μέχρι παρ' αἰδῶ
Τέμνει, τὸν δὲ διηνεκέως ὑπένερθε Χελείου
Καρκίνον· ἧχι μάλιστα διχαιόμενόν κε νοήσαις
Ὀρθόν· ἵν' ὀφθαλμοὶ κύκλου ἑκάτερθεν ἴοιεν.

Ταῦτά μοι δοκεῖ συμφώνως τοῖς φαινομένοις εἰρηκέναι. Τῶν τε γὰρ ἐν τῷ στήθει τοῦ Λέοντος ὁ μὲν νοτιώτατος καὶ λαμπρότατος, ὃν δή τινες ἐν τῇ καρδίᾳ τιθέασι, μικρῷ νοτιώτερός ἐστι τοῦ τροπικοῦ· ὁ δὲ μετὰ τοῦτον πρὸς τὰς ἄρκτους αὐτοῦ κείμενος C μικρῷ βορειότερος τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ· καὶ τῶν ἐν τοῖς μηροῖς, καὶ σκέλεσι τοῦ Λέοντος δ' λαμπρῶν, ὁ μὲν δεύτερος ἀπ' ἄρκτου ἐν τοῖς μηροῖς κείμενος βορειότερός ἐστι τοῦ τροπικοῦ· ὁ δὲ τρίτος, καὶ ἐν τοῖς σκέλεσι κείμενος, νοτιώτερός ἐστι τοῦ τροπικοῦ. Δῆλον οὖν, ὅτι διὰ μήκους ὑπ' αὐτοῦ ὁ Λέων τέμνεται ὑπὸ τὸ στῆθος καὶ τὴν λαγόνα. Τῶν δ' ἐν τῷ Καρκίνῳ ἀστέρων, τῶν περὶ τὸ νεφέλιον κειμένων τεσσάρων ὁ μὲν νοτιώτερός ἐστι τοῦ τροπικοῦ οὐκ ἔλασσον ἢ μοί. α'· ὁ δὲ βορειότερος αὐτῶν βορειότερός ἐστι τοῦ τροπικοῦ θερινοῦ ἔλασσον ἢ μοί. α' [83]· τῶν δ' ἀπ' ἀνατολῆς περὶ τὸ νεφέλιον κειμένων β' ἀστέρων ὁ μὲν νοτιώτερος ἐπ' αὐτοῦ σχεδὸν κεῖται τοῦ τροπικοῦ· ὁ δὲ βορειότερος καὶ πρὸς τὰς ἄρκτους αὐτοῦ D ἀπέχει μοί. ὡς ἔγγιστα β' S''. Δῆλον οὖν, ὅτι καὶ τὸ περὶ τὸν Καρκίνον συμφώνως ἔγγιστα ἀποδέδωκε τοῖς φαινομένοις.

Διαληπτέον μέντοι γε, ὅτι τὰ περὶ τοῦ Καρκίνου καὶ τοῦ Λέοντος, καὶ Παρθένον, καὶ τοὺς τοῦ Ἵππου πόδας, ἔτι δὲ καὶ τὰ περὶ τὸν Περσέα, καὶ τὰ γόνατα τοῦ Ἡνιόχου, καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν Διδύμων, ἔτι πρότερον Ἀράτου Εὔδοξος ἀναγέγραφεν· ᾧ καὶ νομίζομεν κατηκολουθηκέναι τὸν Ἄρατον. Τοῦ μέντοι γε Ὀφιούχου τὴν κεφαλὴν, καὶ οὐχὶ τοὺς ὤμους φησὶν Εὔδοξος ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ κεῖσθαι· ὅπερ ἐστὶ μὲν καὶ αὐτὸ ψεῦδος· συνεγγίζει μέντοι τῷ τροπικῷ ἡ κεφαλὴ μᾶλλον ἢ ὦμοι· νοτιωτέρα γάρ ἐστι τοῦ θερινοῦ τοῦ

[82] *Reg.* καὶ κ'. [83] γρ. α', ι'.

in extremitate alæ, borealior est æquinoctiali partibus 23; at Cygni rostrum borealius est æquinoctiali 25 et 23 : huic citima, et in gutture quodammodo posita, borealior est æquinoctiali partibus 31. Quare perspicuum est neque caput Cygni, neque collum in tropico æstivo circulo posse constitui.

Exinde scribit Aratus

. . . præclarique Ophiuchi humeri
Ipsum volvuntur agitati circa orbem.

In quibus plena est illius inscitia. Nam dexter humerus Ophiuchi longe propinquior est æquinoctiali quam tropico; sinister autem unius signi triente australior est tropico. Quippe dexter humerus borealior est æquinoctiali partibus circiter 7; sinister partibus quam proxime 15.

Rursus Aratus :

Paulo autem fertur australior; neque attingit
Virgo : sed Leo, et Cancer; hi quidem ambo
Ex ordine jacent inserti : sed circulus
Leonem quidem sub pectore et ventre, usque ad inguina
Secat; continue vero sub Testa
Cancrum : ubi maxime bifariam sectum videas
Recte; ut oculi a circulo eant utrinque.

Hæc apparentium fidei videntur ab illo consentanee dicta. Nam earum quæ in pectore Leonis, australissima, quam nonnulli in corde collocant, paulo est australior tropico; quæ vero post ipsam ad septentrionem posita est, paulo est australior tropico æstivo, tum ex iis quæ ad femora, quæque in Leonis cruribus sunt quatuor lucidæ; secunda quidem a septentrione in femoribus posita borealior est tropico; tertia vero, quæ est in cruribus, eodem tropico est australior. Hinc evidens est Leonem secundum longitudinem ab illo circulo sub pectore, ilibusque dividi. Cæterum de quatuor iis stellis quæ sunt in Cancro circa nubeculam, alia est australior tropico non minus parte 1; quæ autem borealior est earumdem, tropico circulo borealior est minus parte 1; ambarum vero, quæ ab oriente circa nubeculam sitæ sunt, australior in ipso prope tropico collocata est; borealior autem, et ad septentriones vergens abest ab eodem partibus fere 2 1/2. Liquet ergo quæ de Cancro a poeta prodita sunt, quam proxime ad apparentium experimenta congruere.

Sic est autem existimandum de Cancro, Leone, Virgine, Equi pedibus : necnon de Perseo, genibus Heniochi, Geminorum capitibus, prius Eudoxum Arato scripsisse : adeo ut hic illum, mea quidem sententia, sit secutus. Verum Ophiuchi caput, non humeros in tropico esse sitos Eudoxus asserit : quod et ipsum est quidem falsum; sed tamen tropico vicinius est humeris caput. Est enim æstivo tropico septem fere partibus australius. Porro Cygni collum, et sinistram alam in tropico circulo

collocavit Eudoxus: necnon dextram Andromedæ manum. Quamobrem ex iis intelligimus quantum in istis alter altero ab apparentiis magis abscedat. At Eudoxus privatim Serpentis collum, quem Ophiuchus tenet, ac dextram Ingeniculi manum in tropico statuit. Quod apparentium fidei consonat.

A τροπικοῦ μοί. ὡς ἔγγιστα ζʹ. Τοῦ δὲ Ὄρνιθός φησιν ὁ Εὔδοξος τὸν αὐχένα καὶ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα κεῖσθαι ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ· τῆς δὲ Ἀνδρομέδας τὴν δεξιὰν χεῖρα. Δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐφ᾽ ὅσον καὶ ἐν τούτοις μᾶλλον ὁ ἕτερος αὐτῶν παρὰ τὸν ἕτερον διαλλάττει· ἰδίᾳ δὲ Εὔδοξος τὸν αὐχένα τοῦ Ὄφεως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, καὶ τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῦ Ἐν γόνασί φησιν ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ κεῖσθαι· ὅπερ ἐγγίζει τῷ φαινομένῳ.

XXIV. Jam quæ in hiberno tropico sunt, Aratus ita describit :

115 *Alius autem in opposito austro medium Capricornum*
Secat, et pedes Aquarii, et Ceti caudam.
Inest item ei Lepus; cæterum Canis non valde magnam partem
Aufert; sed quantam occupat pedibus: inest ei Argo,
Et magnum Centauri dorsum; inest et aculeus
Scorpii; inest et arcus inclyti Sagittarii.

In his cætera quidem cum apparentibus conveniunt; verum quæ sunt in aculeo Scorpii stellæ, australiores sunt hiberno tropico partibus amplius 8. Verius itaque sit medium Scorpii in ipso hiberno tropico ponere. At Eudoxus, cum in aliis similiter atque ille sentiat, flexum tamen Fluminis in tropico situm esse dicit, et Canis pedes ad caudam; in eodem quoque Feram constituit, quam tenet Centaurus : in quo quidem et ipse fallitur. Est enim Fera multo quam hibernus tropicus australior.

ΚΔʹ. Περὶ δὲ τῶν ἐπὶ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ ὁ μὲν Ἄρατός φησιν οὕτως·

Ἄλλος δ᾽ ἀντιόωντι νότῳ μέσον Αἰγοκερῆα
Τέμνει, καὶ πόδας Ὑδροχόου, καὶ Κήτεος οὐρήν.
Ἐν δέ οἱ ἔστι Λαγωός· ἀτὰρ Κυνὸς οὐ μάλα πολλὴν
Αἴνυται, ἀλλ᾽ ὁπόσην ἐπέχει ποσίν· ἐν δέ οἱ Ἀργώ·
B *Καὶ μέγα Κενταύροιο μετάφρενον· ἐν δὲ τὸ κέντρον*
Σκορπίου· ἐν καὶ τόξον ἀγαυοῦ Τοξευτῆρος.

Τὰ μὲν οὖν ἄλλα πάντα συμφωνεῖ τοῖς φαινομένοις· οἱ μέντοι γε ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ Σκορπίου νοτιώτεροί εἰσι τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ πλέον ἢ μοί. ηʹ. Μᾶλλον οὖν τὰ μέσα τοῦ Σκορπίου ἐπὶ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ κεῖται κύκλου. Ὁ δὲ Εὔδοξος τὰ μὲν ἄλλα ὁμοίως τούτῳ ἀποφαίνεται· τοῦ δὲ Ποταμοῦ τὴν καμπὴν φησι κεῖσθαι ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ, καὶ τοῦ Κυνὸς τοὺς πόδας ἐπὶ τὴν οὐράν. Κεῖσθαι δ᾽ ἐπ᾽ αὐτοῦ φησι καὶ τὸ Θηρίον, ὃ ἔχει ὁ Κένταυρος· ἀγνοεῖ δὲ καὶ τοῦτο. Πολλῷ γὰρ νοτιώτερόν ἐστι τὸ Θηρίον τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ.

XXV. De æquinoctiali circulo Arati hæc verba sunt :

Signum autem ei Aries, Taurique genua posita sunt.
Aries quidem in longitudinem ductus per circulum;
Tauri vero crurum quanta apparet geniculatio.

Hæc vero de Ariete imperite dicuntur. Totus enim æquinoctiali circulo borealior est, sola excepta stella quæ est in posterioribus pedibus; hæc enim in circulo æquinoctiali vehitur.

Pergit Aratus :

Ibidem est et zona splendidi Orionis,
Et flexus ardentis Hydræ : inest ei et levis
Crater; inest et Corvus.

Atqui Orionis est quidem in æquinoctiali zona posita; Draconis vero spira, et Crater atque Corvus longe sunt australiores æquatore : nisi quod partes illæ, quæ sunt Corvi caudæ propiores, ad æquinoctialem accedunt.

— *Insunt autem* (ait) *stellæ non valde multæ*
Chelarum; insunt et Ophiuchi genua.

Verum Chelarum lucida tantummodo stella, quæ est in borea Chela, ad æquinoctialem accedit; cæteræ longe sunt australiores ipso. Ophiuchi vero genua australiora sunt æquinoctiali; sinistrum quidem partibus 3 1/2; dextrum vero amplius 10.

Secundum hæc Aratus,

Non tamen ab Aquila (inquit) *disjungitur : sed valde prope*
Jovis volitat magnus nuntius; etiam juxta ipsum
Equinum caput, et cervix volvuntur.

C ΚΕʹ. Περὶ δὲ τοῦ ἰσημερινοῦ ὁ μὲν Ἄρατος οὕτως λέγει·

Σῆμα δέ οἱ Κριός, Ταύροιό τε γούνατα κεῖται.
Κριὸς μὲν κατὰ μῆκος ἐληλαμένος διὰ κύκλου·
Ταύρου δὲ σκελέων ὅσση περιφαίνεται ὀκλάξ.

Ἐν δὲ τούτοις ἠγνόηται τὰ περὶ τὸν Κριόν. Ὅλος γὰρ βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ· μόνος δὲ ὁ ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσὶν αὐτοῦ κείμενος ἀστὴρ ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ ἰσημερινοῦ φέρεται.

Ἑξῆς δέ φησιν·

Ἐν δέ τέ οἱ ζώνη εὐφεγγέος Ὠρίωνος,
Καμπή τ᾽ αἰθομένης Ὕδρης· ἔνι οἱ καὶ ἐλαφρὸς
Κρητήρ· ἐν δὲ Κόραξ.

Ἡ μὲν οὖν τοῦ Ὠρίωνος ζώνη κεῖται ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ· ἡ δὲ σπεῖρα τοῦ Δράκοντος, καὶ ὁ Κρατήρ, καὶ D ὁ Κόραξ πολλῷ νοτιώτεροί εἰσι τοῦ ἰσημερινοῦ· πλὴν εἰ ἄρα τὰ πρὸς τὴν οὐρὰν τοῦ Κόρακος συνεγγίζει τῷ ἰσημερινῷ.

— *Ἔνι δὲ* (φησὶν) *ἀστέρες οὐ μάλα πολλοὶ*
Χηλάων· ἐν τῷ δ᾽ Ὀφιούχεα γούνατα κεῖται.

Τῶν μὲν οὖν Χηλῶν ὁ ἐν τῇ βορείᾳ Χηλῇ λαμπρὸς ἀστὴρ μόνος συνεγγίζει τῷ ἰσημερινῷ· οἱ δὲ λοιποὶ πολλῷ νοτιώτεροί εἰσιν αὐτοῦ. Τὰ δὲ γούνατα τοῦ Ὀφιούχου νοτιώτερά ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ· τὸ μὲν ἀριστερὸν μοί. γʹ Sʺ, τὸ δὲ δεξιὸν πλεῖον ἢ μοί. ιʹ.

Ἑξῆς δέ φησιν·

Οὐ μὴν Αἰητοῦ ἀπαμείρεται· ἀλλὰ μάλ᾽ ἐγγὺς
Ζηνὸς ἀητεῖται μέγας ἄγγελος· ἡ δὲ κατ᾽ αὐτοὺς
Ἵππειη κεφαλὴ καὶ ὑπαύχενον εἱλίσσονται.

Συνεγγίζει δὲ καὶ ταῦτα τῇ ἀληθείᾳ. Ὁ δὲ Εὔδοξος A τὰ μὲν ἄλλα ὁμοίως εἴρηκε· τῶν δὲ Χηλῶν τὰ μέσα φησὶν ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ κεῖσθαι, τοῦ τε Ἀετοῦ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα, τοῦ δὲ Ἵππου καὶ τὴν ὀσφὺν, καὶ ἔτι τῶν Ἰχθύων τὸν βορειότερον αὐτῶν. Οὔτε δὲ ὁ Ἀετὸς ἐπιβάλλει τῷ ἰσημερινῷ, ὅ τε ἐπὶ τῆς ὀσφύος τοῦ Ἵππου βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ πλεῖον ἢ μοί. γ' S''· ὅ γε μὴν βορειότερος τῶν Ἰχθύων βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ ἔγγιστα μοί. ι'. Ὁ δὲ Ἄτταλος περὶ τῶν ἐν τοῖς εἰρημένοις κύκλοις ἀστέρων τὸν μὲν κατὰ μέρος λόγον παραπέμπει· (68) γράφει δὲ ταῦτα· « Ἐν οἷς δὲ διασαφεῖ διὰ τίνων ἀστέρων ἕκαστος τῶν γ' παραλλήλων διήκει δ' ὃ παραπέμπει ὁλοσχερῶς, οὐ δυναμένων διέρχεσθαι τῶν κύκλων δι' ὧν φησιν ἀστέρων αὐτοὺς διήκειν, διὰ τὸ παρηκολουθηκέναι σε, B διὰ τῆς διόπτρας ἐπεσκεμμένον αὐτὰ, παρῆκα νῦν διασαφεῖν. » Πρῶτον μὲν οὖν ἔδει καὶ τῶν λοιπῶν χάριν τῶν φιλομαθούντων, εἴπερ παρηκολούθει, ὑποδεῖξαι τίνες τε αὐτῶν νοτιώτεροι καὶ βορειότεροι ἐφαίνοντο τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ, καὶ πόσῳ· ἔπειτα πρὸς τὸ αὐτὸ τοῦτο μόνον κατανοῆσαι, διότι οὐ φέρονται κύκλοι διὰ τῶν εἰρημένων ἀστέρων, οὐ χρεία διόπτρας. Πολλῷ γὰρ τῶν μὲν νοτιωτέρων ὑπαρχόντων, τῶν δὲ βορειοτέρων, αὐτόθεν ἀναβλέψαντι φανερὸν γίνεται, διότι οὐ δυνατὸν διὰ τῶν λεγομένων ἀστέρων γραφῆναι ἢ τὸν ἰσημερινὸν, ἢ παράλληλόν τινα τούτων κύκλον.

Quæ sunt veritati proxima. Eudoxus autem, cum in reliquis non dissentiat, Chelarum medium ait in æquinoctiali situm esse; una cum ala sinistra Aquilæ: nec non Equi lumbum et Piscium Lorealiorem. Verum nec Aquila contingit æquinoctialem, et quæ in lumbo est Equi, borealior est amplius partibus 3 1/2; borealior vero Piscium æquinoctiali borealior est partibus circiter 10. Attalus autem omissa particulari disputatione de his stellis, quæ in circulis insunt, quos supra memoravimus, ita scribit: « Ea vero, in quibus explicat, per quasnam stellas transeat quilibet trium parallelorum *** cum ii circuli per eas transire stellas nequeant, quas ille describit, enarrare idcirco nolui; quod eorum tu scientiam ex usu, tractationeque dioptræ sis assecutus. » Verum id in primis oportebat, vel cæterorum ejus doctrinæ studiosorum gratia, si quidem intelligebat, exponere, quæ quantove ex iis stellis australiores, vel borealiores esse viderentur æstivo tropico. Deinde, ut id comprehendatur unum, per eas stellas, quæ percensitæ sunt, non duci circulos, nihil opus est dioptra. Cum enim aliæ haud paulo sint australiores, aliæ borealiores, statim aspectu ipso perspicuum est, neque circulum æquinoctialem, neque alterum æquidistantium per illas ipsas stellas posse perduci.

ΚϚ'. Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων γ' κύκλων ὁ Εὔδοξος καὶ τοὺς ἐπὶ τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου κειμένους ἀστέρας διασαφεῖ· καί φησιν ἐπ' αὐτοῦ κεῖσθαι τόν τε ἀριστερὸν C ὦμον τοῦ Ἀρκτοφύλακος, καὶ τὰ ἄνωθεν τοῦ Στεφάνου, καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ διὰ τῶν Ἄρκτων Ὄφεως· τῆς δὲ Λύρας καὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ Ὄρνιθος τὰ ἄνωθεν· τοῦ δὲ Κηφέως τὸ στῆθος· τῆς δὲ Κασσιεπείας τὰ ἄνωθεν. Εἶτα ὑπὸ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας τῆς μεγάλης Ἄρκτου καὶ τοῦ Λέοντος ἄχρι πρὸς τὸν ὦμον τοῦ Ἀρκτοφύλακος, (69) νοτιώτερός ἐστι τοῦ ἀεὶ φανεροῦ τοῦ ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις, πλεῖον ἢ μοί. δ'. Ἀπὸ γὰρ τοῦ βορείου πόλου ἀπέχει μοί. μδ', δ' (70)· ὁ δὲ ἀεὶ φανερὸς κύκλος ἀπέχει μοί. λζ'. Τὸ δὲ ἄνωθεν τοῦ Στεφάνου καὶ τῆς Λύρας ὁλοσχερέστερον εἴρηται. Οὐ γὰρ συνεγγίζει ταῦτα τῷ ἀειφανεῖ κύκλῳ, ἀλλ' ἑκάτερον αὐτῶν πολλῷ νοτιώτερόν ἐστιν. Ὁ μὲν γὰρ βορειότερος τῶν ἐν τῇ Λύρᾳ ἀπέχει ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου μοί. μθ'· D ἡ δὲ κεφαλὴ (71) τοῦ διὰ τῶν Ἄρκτων Ὄφεως νοτιωτέρα μὲν, ἐγγὺς δὲ τοῦ ἀειφανοῦς κύκλου φέρεται. Ὁ γὰρ νοτιώτερος αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ

XXVI. Præter superiores illos circulos tres Eudoxus eas stellas describit, quæ sunt in arctico circulo: in eoque situm ait esse sinistrum Arctophylacis humerum et superiora Coronæ, cum capite Serpentis per Ursas transeuntis: item Fidiculæ, ac dextræ alæ Cygni superiores partes: Cephei quoque pectus; et superiora Cassiepeæ. Deinde sub anterioribus
116 majoris Ursæ pedibus ac Leonis, usque ad Arctophylacis humerum, australior est semper apparente circulo Græciæ partibus amplius 4; nam a boreali polo distat partibus 44,15'; circulus vero semper apparens abest partibus 37. Porro superiora Coronæ ac Fidiculæ minus accurate designata sunt. Non enim semper apparenti circulo vicina ista sunt; sed utrumque longe est australius. Nam borealior earum quæ sunt in Fidicula, distat a polo boreali partibus 49; caput vero Serpentis Ursis interjecti australius quidem est, sed semper apparenti tamen circulo citimum est. Quippe australior illarum, et in sinistro sita tempore abest a polo partibus 37, quot semper apparens circulus

(68) Hæc sunt depravata.

(69) Deest, opinor, aliquid.

(70) *Ἀπέχει μοί. μδ'*. Scribe, μα', δ'. Nam altera lectio corrupta est, ut Hipparchus ipse demonstrat.

(71) *Ἡ δὲ κεφαλή*. Non solum mendosus, sed mutilus etiam hic locus est. Primum pugnare secum Hipparchus, ut se habet modo, videtur. Nam caput Draconis australius facit arctico Græciæ circulo; et idem tamen præcise in eo circulo reponit, siquidem utrumque gradibus septem et triginta distat a polo. Præterea cum duo sidera proposuisset, quæ ab arctico circulo, ubi ea collocarat Eudoxus, longius erant ad austrum remota, superiora Coronæ pariter, ac Lyræ; ubi de ambobus sigillatim probare cœpit, unius Lyræ meminit; de Corona ne litteram quidem fecit. Desunt igitur illa, quibus quot partibus a polo Corona distaret, aperuit. Finge Hipparchum ita scripsisse: post ista ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου μοί. μθ'· ὁ δὲ βορειότερος τῶν ἐν τῷ Στεφάνῳ, μοί. νγ'. Ἡ δὲ κεφαλὴ τοῦ διὰ τῶν Ἄρκτων Ὄφεως ἐπὶ τοῦ ἀειφανοῦς κύκλου φέρεται. Borealior Coronæ Hipparchi tempore distabat a polo gradibus amplius 53, ex nostris tabulis, sic et Lyræ borealior partibus ab eodem polo aberat 51.

constat. Pectus autem Cephei apparente semper circulo est australius, ut supra demonstravimus. Dextræ alæ Cygni superiores partes, et pes Cassiepeæ in apparente circulo feruntur. Etenim borealior earum, quæ in extrema sunt ala dextra, distat a boreali polo partibus 40; borealior earum, quæ sunt in Cassiepea, et in pedibus sita, abest ab eodem polo gradibus 38. Quin et majoris Ursæ pedes borealiores feruntur semper apparente circulo. Siquidem antecedens illorum a boreali polo removetur partibus fere 24; succedens, partibus fere 25. Vere itaque pronuntiavit apparentem semper circulum transire inter Ursam ac Leonem.

Jam in eo circulo, qui nunquam apparet, quæ insunt astra, non videntur omnino. Proxime autem absunt, inquit, ab eo extremæ partes aquæ Fluminis; et fundum Navis, ac Gubernaculum. Tum Fera; nec non Ara. Item Sagittarii crus dextrum; quæ autem videtur ex Ægypto stella, in eodem continetur. Ex his quæ utcunque sunt veritati proxima, extra controversiam seponenda sunt. De ea vero stella, quæ Canopus dicitur, non recte asserit ipsam in apparente nunquam circulo ferri. Est enim hæc australior earum quæ sunt in Gubernaculo, atque lucida : quæ a polo distat partibus 38 1/2. At semper apparens Athenis circulus abest a polo partibus 37; in Rhodo vero, partibus 36. Constat igitur eamdem stellam borealiorem esse nunquam apparente Græciæ circulo, ac supra terram videri posse, ut etiam circa Rhodum prospicitur.

XXVII. Pergit Eudoxus eas explicare stellas, quæ in coluris insunt, ac docet in horum altero situm esse medium Ursæ majoris et Cancri; nec non Hydri collum, et de Navi quod puppem inter et malum intercedit. Deinde post semper latentem polum, caudam australis Piscis, et medium Capricorni pariter ac Sagittæ. Eumdem præterea per Cygni collum, alamque dextram, ac per sinistram Cephei manum describi; tum per flexum Serpentis, ac secundum minoris Ursæ caudam.

Enimvero de Ursa penitus aberrat. Hujus enim præcedentes in capite, et quæ in anterioribus pedibus, in Leonis dodecatemorio sunt sitæ. Quinam ergo fieri possit, ut medium Ursæ in Cancri principio collocetur? At præcedentes in Hydri capite

κροτάφου κείμενος ἀπέχει ἀπὸ τοῦ πόλου μοί. λζ', ὅσας καὶ ὁ ἀειφανὴς κύκλος. Τοῦ δὲ Κηφέως τὸ στῆθος νοτιώτερόν ἐστι τοῦ ἀειφανοῦς κύκλου, ὡς πρότερον ὑποδεδείχαμεν. Τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ Ὄρνιθος τὰ ἄνωθεν, καὶ τῆς Κασσιεπείας ὁ πούς, ἐπὶ τοῦ φανεροῦ κύκλου φέρεται. Ὁ μὲν γὰρ βορειότερος τῶν ἐν ἄκρᾳ τῇ δεξιᾷ πτέρυγι ἀπέχει ἀπὸ τοῦ βορείου κύκλου μοί. μ'· ὁ δὲ βορειότερος τῶν ἐν τῇ Κασσιεπείᾳ, ὅς ἐστιν ἐν τοῖς ποσὶν, ἀπέχει ἀπὸ τοῦ πόλου μοί. λη'. Καὶ οἱ πόδες δὲ (72) τῆς μεγάλης Ἄρκτου βορειότεροι φέρονται τοῦ ἀειφανοῦς κύκλου. Ὁ μὲν γὰρ ἡγούμενος αὐτῶν ἀπέχει ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου περὶ μοί. κδ'· ὁ δὲ ἑπόμενος περὶ μοί. κε'. Εὐλόγως οὖν φησι τὸν ἀειφανῆ φέρεσθαι μεταξὺ τῆς Ἄρκτου καὶ τοῦ Λέοντος.

Ἐπὶ δὲ τοῦ ἀεὶ ἀφανοῦς κύκλου τὰ μὲν ἐπ' αὐτοῦ φερόμενα ἄστρα οὐχ ὁρᾶται. Ἐγγυτάτω δὲ, φησὶν, αὐτοῦ ἐστι τοῦ τε ὕδατος τοῦ Ποταμοῦ τὰ ἄκρα καὶ τῆς Ἀργοῦς τὸ ἔδαφος, καὶ τὸ Πηδάλιον· εἶτα τὸ Θηρίον καὶ τὸ Θυμιατήριον· ἔτι δὲ τοῦ Τοξότου τὰ δεξιὰ σκέλη. Ὁ δὲ ἐξ Αἰγύπτου ὁρώμενος ἀστὴρ ἐστιν ἐν αὐτῷ. Τούτων δὲ τὰ μὲν ἄλλα, ἐπεὶ κατὰ τὰ συνεγγισμὸν εἴρηται, οὐκ ἂν διστάζοιτο· ὁ δὲ καλούμενος Κάνωπος οὐκ ὀρθῶς λέγεται ἐν αὐτῷ τῷ ἀφανεῖ κύκλῳ φέρεσθαι. Ἔστι γὰρ οὗτος ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῷ Πηδαλίῳ, καὶ λαμπρός. Ἀπέχει δὲ οὗτος (73) ἀπὸ τοῦ πόλου περὶ μοί. λη' S''. Ὁ δὲ ἐν Ἀθήναις ἀειφανὴς κύκλος ἀπέχει ἀπὸ τοῦ πόλου περὶ μοί. λζ'· ὁ δὲ ἐν Ῥόδῳ περὶ μοί. λς'. Δῆλον οὖν, ὅτι ὁ ἀστὴρ οὗτος βορειότερός ἐστι τοῦ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀφανοῦς κύκλου, καὶ δύναται ὑπὲρ γῆς φερόμενος βλέπεσθαι· καὶ δὴ καὶ θεωρεῖται ἐν τοῖς περὶ τὴν Ῥόδον τόποις.

ΚΖ'. Πάλιν δὲ ὁ Εὔδοξος διασαφεῖ καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν κολούρων λεγομένων κύκλων κειμένους ἀστέρας, καί φησιν ἐπὶ μὲν τοῦ ἑνὸς αὐτῶν κεῖσθαι τὸ μέσον τῆς μεγάλης Ἄρκτου, καὶ τοῦ Καρκίνου τὸ μέσον, καὶ τὸν αὐχένα τοῦ Ὕδρου, καὶ τῆς Ἀργοῦς τὸ μεταξὺ τῆς τε πρύμνης καὶ τοῦ ἱστοῦ. Εἶτα μετὰ τὸν ἀφανῆ πόλον τὴν οὐρὰν τοῦ νοτίου Ἰχθύος, καὶ τὸ μέσον τοῦ Αἰγόκερω, καὶ τὸ μέσον τοῦ Ὀϊστοῦ· τοῦ δὲ Ὄρνιθος διὰ τοῦ αὐχένος, καὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος, καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τοῦ Κηφέως γράφεσθαι αὐτὸν, καὶ διὰ τῆς καμπῆς τοῦ Ὄφεως, καὶ παρὰ τὴν οὐρὰν τῆς μικρᾶς Ἄρκτου.

Περὶ μὲν οὖν τῆς Ἄρκτου ὁλοσχερῶς ἀγνοεῖ. Οἱ γὰρ προηγούμενοι αὐτῆς, οἱ ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ οἱ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις ποσὶν, ἀμφότεροι ἐν τῷ τοῦ Λέοντος δωδεκατημορίῳ κεῖνται. Πῶς οὖν δυνατὸν τὸ μέσον τῆς Ἄρκτου ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Καρκίνου κεῖσθαι; τῆς δὲ

(72) *Καὶ οἱ πόδες δέ*. Falso.

(73) *Ἀπέχει δὲ οὗτος*. Canobus Eudoxi sæculo, ut et Hipparchi, præcise distabat a polo australi partibus 38, 50', ex nostris tabulis.

Quæ deinceps in duobus libris traduntur ab Hipparcho de συνανατολαῖς, et συγκαταδύσεσι, ea plus otii operæque postulant, ut ad nostrarum tabularum fidem exigantur, cujus rei cum in multis jam periculum fecissemus, plura nos elaborare infiniti ac molesti operis magnitudo deterruit. Nam et iis ipsis in stellis, quas designat Hipparchus, investigandis, atque e Ptolemæi, aut Tychonis laterculo seligendis non parum negotii est; et, ubi certi aliquid extricaveris, innumerabilis ortuum et occasuum expedienda varietas; quæ vel acerrimum quemlibet cupidissimumque frangere, ac delassare possit. Hic igitur commentationis istius modum faciemus, cætera Hipparcheæ doctrinæ, quæ quidem scire plurimum ex omnibus intersit, fere in nostris Dissertationibus explicata reperies.

κεφαλῆς τοῦ Ὕδρου ἡγούμενοι ἐπέχουσι Καρκίνου πλεῖον ἢ μοί. ι'. Δῆλον οὖν, ὅτι πολλῷ πλεῖον ὑπολείπεται τοῦ εἰρημένου κύκλου ὁ αὐχὴν τοῦ Ὕδρου.

ΚΗ'. Περὶ δὲ τῆς Ἀργοῦς οὐχ ὑγιῶς εἴρηται. Τῶν δ' ἐν τῇ οὐρᾷ τοῦ νοτίου Ἰχθύος μάλιστα ὁ ἡγούμενος ἀπέχει τοῦ α' πλεῖον ἢ μοί. κγ'. Τοσοῦτον ἄρα ὑπολείπεται τοῦ προειρημένου κύκλου, καὶ οὐκ ἐπ' αὐτοῦ φέρεται. Ὁ δὲ Ὀϊστὸς ὅλος ὑπολείπεται τοῦ προειρημένου κύκλου, καὶ οὐ διὰ μέσου τέμνεται ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ γὰρ ἡγούμενος ἐν αὐτῷ ἀστὴρ ἀπέχει ἀπὸ μοί. α' [10]. Οὐκ ἄρα δυνατὸν διχοτομεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ προειρημένου κύκλου. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ὄρνις ὅλος πρὸς ἀνατολὰς κεῖται τοῦ εἰρημένου κύκλου. Ὁ γὰρ ἡγούμενος ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐπ' ἄκρου τοῦ ῥύγχους ἀπέχει μοί. α' S''. Τῶν δὲ ἐν ἄκρᾳ τῇ δεξιᾷ πτέρυγι ὁ μάλιστα πρὸς δύσιν κείμενος ἀπέχει τοῦ α' οὐ πλέον ἢ μοί. ς' S''. Οὐκ ἄρα δυνατὸν οὐδὲ τὸν αὐχένα τοῦ Ὄρνιθος οὔτε τὴν δεξιὰν πτέρυγα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ εἰρημένου κύκλου κεῖσθαι.

Τοῦ γε μὴν Κηφέως ἡ ἀριστερὰ χεὶρ πολὺ ὅλως παραλλάσσει τὸν εἰρημένον κύκλον πρὸς ἀνατολάς. Καὶ γὰρ οἱ ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ, οἱ ἡγούμενοι μάλιστα, τοῦ Ὑδροχόου ἐπέχουσι πλεῖον ἢ μοί. ι'. Ὁ δὲ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ λαμπρὸς ἀστὴρ, ὁ ἐν τῷ ὤμῳ, ὅν τινες τιθέασι, τοῦ Ὑδροχόου ἐπέχει μοί. κε'. Παρὰ μικρὸν οὖν β' ζώδια παραλλάσσει. Περὶ μέντοι τῆς καμπῆς τοῦ Ὄφεως καὶ τῆς οὐρᾶς τῆς μικρᾶς Ἄρκτου ὀρθῶς ἀπεφήνατο.

ΚΘ'. Ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ κολούρῳ φησὶ κεῖσθαι ὁ μὲν τὴν ἀριστερὰν χεῖρα τοῦ Ἀρκτοφύλακος, καὶ [11] μέσα αὐτοῦ κατὰ μῆκος· εἶτα τὰ μέσα τῶν Χηλῶν κατὰ πλάτος· καὶ τοῦ Κενταύρου τὴν δεξιὰν χεῖρα, καὶ τὰ ἐμπρόσθια γόνατα· μετὰ δὲ τὸν ἀφανῆ πόλον, καμπήν τε τοῦ Ποταμοῦ, καὶ Κήτους τὴν κεφαλὴν, καὶ τοῦ Κριοῦ τὰ νῶτα κατὰ πλάτος, καὶ τοῦ Περσέως τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν δεξιὰν χεῖρα.

Ἡ μὲν οὖν ἀριστερὰ χεὶρ τοῦ Ἀρκτοφύλακος ὑπολείπεται τοῦ εἰρημένου κύκλου ὡς ἥμισυ μέρος ζωδίου, καὶ οὐκ ἐπ' αὐτοῦ φέρεται τοῦ διὰ τῶν ἰσημερινῶν σημείων κύκλου, ὡς Εὔδοξός φησιν. Ὁ γὰρ ἡγούμενος τῶν ἐν αὐτῇ ἐπέχει Χηλῶν πλεῖον ἢ μοί. ιγ'. Ἀγνοεῖ δὲ καὶ μέσον αὐτοῦ τὸ σῶμα κατὰ μῆκος ὑπὸ τοῦ εἰρημένου κύκλου τέμνεσθαι λέγων· ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀστὴρ ἐπέχει Χηλῶν περὶ μοί. ις' καὶ δίμοιρον· ὁ δὲ ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ ἐπέχει Χηλῶν περὶ μοί. κδ' S'', δ'· ὁ δὲ ἐν τῇ ζώνῃ λαμπρὸς ἐπέχει Χηλῶν περὶ μοί. ιδ' καὶ γ'· ὁ δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ τοῦ Κενταύρου ὑπολείπεται τοῦ εἰρημένου κύκλου περὶ δ' μέρος ζωδίου. Ἐπέχει γὰρ Χηλῶν μοί. η'. Ἡ δὲ κεφαλὴ τοῦ Κήτους ὑπολείπεται μὲν τοῦ προειρημένου κύκλου· οὐ πολὺ δέ. Ὁ γὰρ σύνδεσμος τῶν Ἰχθύων, ὃς κεῖται μετὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ Κήτους ἐπὶ τῆς λοφίας αὐτοῦ, ἐπέχει Κριοῦ μοί. γ', δ'. Καὶ μὴν οὐδὲ τοῦ Κριοῦ τὰ νῶτα ἐπὶ τοῦ εἰρημένου κύκλου κεῖται· ἀλλὰ ὑπολείπεται πλεῖον ἢ τρίτον μέρος ζωδίου. Ὁ γὰρ ἐν μέσῳ τῷ νώτῳ αὐτοῦ κείμενος ἀστὴρ ἐπέχει Κριοῦ μοί. ια' S''. Ὁμοίως δὲ καὶ

[10] Ισ. ἀπὸ τῶν α'. [11] f. καὶ τά.

A Cancri obtinent partes amplius decem. Planum est igitur collum Hydri longiori adhuc ab eo circulo spatio distare.

XXVIII. Nam de Argo falsa sunt quæ idem ille scripsit. In australis vero Piscis cauda præcedens maxime distat a primo partibus amplius 23. Tantumdem ergo abest ab eo quem dixi circulo, nec in eo movetur. At Sagitta quanta quanta est distat ab eodem circulo, nec ab eo media secatur. Nam præcedens in ipsa stella distat parte una. Quare bifariam ab illo circulo dividi non potest. Similiter et Cygnus totus ad orientem obversus est ei circulo. Hujus enim præcedens, et in extremo rostro sita, distat parte 1 1/2. Earum **117** vero, quæ in extremitate sunt alæ dextræ, quæ ad occidentem maxime B spectat, abest a priori parte non amplius 6 1/2. Non potest igitur ne collum quidem Cygni, neque dextra ejus ala in illo circulo collocari.

Jam sinistra Cephei manus longe ab eodem circulo declinat ad orientem. Nam quæ sunt in illius capite, præsertim antecedentes, Aquarii partem obtinent amplius decimam. Lucida vero, quæ est in sinistra manu, quam humero quidam attribuunt, Aquarii obtinet partem 25. Propemodum ergo signorum duorum intervallo declinat. De flexu Serpentis et cauda minoris Ursæ recte ille statuit.

XXIX. In altero coluro sitam esse scribit sinistram C Arctophylacis manum, ac per medium ipsum transire secundum longitudinem; deinde Chelarum medium secundum latitudinem. Centauri præterea dextram manum et anteriora genua. Post nunquam apparentem polum, flexum Fluminis, et Ceti caput, et Arietis terga secundum latitudinem, Persei caput cum dextra manu.

Atqui læva manus Arctophylacis abest ab isto circulo intervallo fere dimidii signi; nec in ipso circulo sita est, qui per æquinoctialia puncta transit, ut Eudoxus affirmat. Etenim antecedens earum, quæ in illa sunt, Chelarum obtinet partem amplius 13. Præterea in eo quoque hallucinatus est, quod medium corpus illius, secundum longitudinem, ab eo quem diximus secari circulo puD tat. Etenim quæ est in ejus capite stella, Chelarum partem obtinet circiter 16 2/3; quæ in dextro pede, Chelarum circiter 24, 45'; quæ in zona est lucida, Chelarum fere partem 14, 20'; quæ in dextra Centauri manu, abest ab illo circulo quadrante circiter signi. Nam Chelarum partem obtinet 8. Caput porro Ceti distat quidem ab eodem circulo; sed non magno spatio. Quippe nodus Piscium, qui post caput Ceti positus est, in ejusque cervice, obtinet Arietis partem 3, 15'. Sed nec Arietis terga in illo eodem circulo collocanda sunt. A quo amplius signi triente distant. Nam quæ stella inest in medio illius tergo, Arietis obtinet partem amplius 11 1/2.

Sic et Persei tam dextra manus, quam caput absunt ab eodem circulo unius signi circiter triente.

A τοῦ Περσέως ἥ τε δεξιὰ χεὶρ καὶ κεφαλὴ ὑπολείπεται τοῦ εἰρημένου κύκλου περὶ τρίτον μέρος ζωδίου.

[118] ΙΠΠΑΡΧΟΥ

ΤΩΝ ΑΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΕΥΔΟΞΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ Β'.

HIPPARCHI

ENARRATIONUM AD ARATI ET EUDOXI PHÆNOMENA

LIBER SECUNDUS.

I. Nunc ad ea quæ de Arati et Eudoxi *Phænomenis* disputata sunt hactenus, tractationem adjungemus orientium occidentiumve cum sideribus zodiaci partium, ut tam illa demonstremus in quibus ambo veritatem assecuti sunt, quam quæ ab apparentium aliena fide prodiderunt.

In primis Aratus explicare volens, quemadmodum ex ortu occasuque siderum certa noctis hora colligi possit, his versibus expressit:

Nec sane contemnendum observanti diem fuerit
Partium considerare quando oriantur singulæ.
Semper enim cum illarum una oritur ipse
Sol; has vero deprehenderis maxime
In ipsas intuens. Verum si nubibus obscuræ
Sint, vel monte occultatæ oriantur;
Indicia coorientibus idonea facito.
Ipse autem maxime ab extremis [72] *utrinque suppeditaverit*
Oceanus; quæ multa circumvolvit sibi ipsi
Ab infimo, cum illarum volvat unamquamque.

Hic igitur affirmat, sic a nobis potissimum horam investigari posse, si duodecim ipsorum zodiaci signorum quodlibet exoriri videamus. Etenim qui quo in zodiaci signo, et quanam ejus parte sol versetur intelligat, nec ignoret sex per omnem noctem ascendere signa; eum vero nullo negotio putabat ex ortu signi de noctis hora conjecturam posse facere. Sin est ut vel montibus, vel nubibus interpositis, oriens signum prospici nequeat, reliquis e stellis, quæ extra zodiacum sitæ, horizonti citimæ sunt, oriens signum deprehendi posse; si hoc animadverterimus, cujusmodi sidera cum unoquoque signo ortum occasumque faciant.

II. Sed in eo primum hallucinatur, quod existimet ad investigandam noctis horam satis esse ratiocinando colligere, quot ad ortum solis adhuc signa supersint. Tum id enim verum foret, si æquali tempore signum quodvis oriretur. Quoniam vero la-

B Α'. Τοῖς προειρημένοις, ὦ Αἰσχρίων, περὶ τῶν ὑπὸ Ἀράτου καὶ Εὐδόξου καταγεγραμμένων ἐν τοῖς *Φαινομένοις* συνάψωμεν νῦν τὸν περὶ συνανατολῆς καὶ συγκαταδύσεως τῶν ἄστρων λόγον, ὑποδεικνύντες ὅσα τε δεόντως ὑπ' αὐτῶν εἴρηται· καὶ ἐν οἷς διασαφοῦντες οὐ πρὸς τὰ φαινόμενα τὰς ἀποφάσεις πεποίηνται.

Πρῶτον μὲν οὖν ὁ Ἄρατος ὑποδεῖξαι βουλόμενος πῶς διὰ τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως τῶν ἄστρων ἐπιγνωσόμεθα τὴν ὥραν τῆς νυκτὸς, λέγει ταυτί·

Οὔ κεν ἀπόβλητον δεδοκημένῳ ἤματος εἴη
Μοιράων σκέπτεσθαι, ὅτ' ἀντέλλωσιν ἕκασται [73].
Αἰεὶ γὰρ τάων γε μιῇ συνανέρχεται αὐτὸς
Ἠέλιος· τὰς δ' ἄν κε περισκέψαιο μάλιστα
Εἰς αὐτὰς ὁρόων. Ἀτὰρ ἣν νεφέεσσι μέλαιναι
Γίνοιντ', ἢ ὄρεος κεκρυμμέναι ἀντέλλοιεν·
C *Σήματ' ἐπερχομένοισιν ἀρηρότα ποιήσασθαι·*
Αὐτὸς δ' ἂν μάλα τοι κεράων ἑκάτερθε διδοίη
Ὠκεανός· τά τε πολλὰ περιστρέφεται ἑοῖ αὐτῷ
Νειόθεν, ὁππῆμος κείνων φορέῃσιν ἑκάστην.

Φησὶν οὖν ἐν τούτοις μάλιστα μὲν ἡμᾶς ἐπιγνώσεσθαι τὴν ὥραν, ἐὰν αὐτῶν τι τῶν ιβ' ζωδίων θεωρῶμεν ἀνατέλλον. Τὸν γὰρ γινώσκοντα ἐν ᾧ ἐστι ζωδίῳ ὁ ἥλιος, καὶ καθ' ὃ μέρος αὐτοῦ, καὶ διότι ἐν πάσῃ νυκτὶ ἓξ ζώδια ἀνατέλλει, ῥᾳδίως ὑπελάμβανε συνήσειν ἐκ τοῦ ἀνατέλλοντος ζωδίου τὴν τῆς νυκτὸς ὥραν. Εἰ μέντοι γε ἢ διὰ ὄρη, ἢ διὰ νέφη, μὴ εἴη φανερὸν τὸ ἀνατέλλον ζώδιον, ἐκ τῶν λοιπῶν ἀστέρων, τῶν ἐκτὸς τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, κειμένων δ' ἐγγὺς τοῦ ὁρίζοντος, ἐπιγνώσεσθαι ἡμᾶς τὸ ἀνατέλλον ζώδιον, ἐὰν ἴδωμεν ποῖα τῶν ἄστρων ἑκάστῳ ζω-
D δίῳ συνανατέλλει, ἢ συγκαταδύνει.

Β'. Πρῶτον μὲν οὖν ἀγνοεῖ ὑπολαμβάνων ἀρκεῖν πρὸς τὸ τὴν ὥραν ἐπιγνῶναι τῆς νυκτὸς τὸ συλλογίσασθαι πόσα ἔτι ζώδια καταλείπεται εἰς τὴν τοῦ ἡλίου ἀνατολήν. Τοῦτο γὰρ ἐγίνετο εἰ ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἓν ἕκαστον τῶν ζωδίων ἀνέτελλεν. Ἐπεὶ δὲ μεγάλην εἶναι συμ-

[72] Id est *ab ortu et occasu*. [73] γρ. ἀντέλλησιν ἑκάστη.

βαίνει διαφορὰν ἐν ταῖς ἀνατολαῖς τῶν ιβ' ζωδίων, ἀγνοήσει τὴν τῆς νυκτὸς ὥραν ὁ τῷ προειρημένῳ συλλογισμῷ χρώμενος. Μάλιστα δ' ἄν τις θαυμάσειε πῶς καὶ ὁ Ἄτταλος συγκατατίθεται τούτῳ. Λέγει γὰρ τὸν τρόπον τοῦτον· « Ἐν δὲ τοῖς ἐχομένοις πειρᾶται ὑποδεικνύειν, πῶς ἄν τις διὰ τῶν ἄστρων δύναιτο τὴν ὥραν τῆς νυκτὸς ἐπιγιγνώσκειν. Ἐπεὶ γὰρ ἐστιν ἀρχὴ νυκτὸς ἡλίου δύσις· ὁ δὲ ἥλιος ἀεὶ ἔν τινι τῶν ιβ' ζωδίων ἐστί· δῆλον, ὅτι τῷ γινώσκοντι ἐν τίνι τε ζωδίῳ ὁ ἥλιός ἐστι, καὶ ἐν πόστῃ μοίρᾳ τοῦ ζωδίου, ῥᾴδιόν ἐστιν ἐπιγνῶναι, καὶ ποῖον ζώδιον ἐν ἀρχῇ τῆς νυκτὸς ἀνατέλλει, καὶ ποίᾳ μοίρᾳ. Τῇ γὰρ ὑπὸ τοῦ ἡλίου κατεχομένῃ μοίρᾳ ἡ κατὰ διάμετρον κειμένη τὴν ἀνατολὴν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς νυκτὸς ποιήσει. Τοῦτο δὲ προϊστορηκὼς καὶ ἐπεγνωκὼς, ὅτι ἐν πάσῃ νυκτὶ ς' ζώδια πρὸς τῇ ἀνατολῇ ἀνίσχουσι, γνώσεται καὶ πόσον τῆς νυκτὸς παρεληλυθός ἐστι, καὶ πόσον τὸ λοιπὸν ἕως τῆς τοῦ ἡλίου ἀνατολῆς. »

Μετὰ δὲ ταῦτα λέληθεν ἀμφοτέρους αὐτοὺς, ὅτι οὐδ' ἂν αὐτὸ τὸ ζώδιον βλέπῃ τις ἀνατεταλκὸς, δυνατός ἐστιν ἀκριβῶς τὴν ὥραν τῆς νυκτὸς συλλογίσασθαι κατὰ τὸν προειρημένον τρόπον. Εἰ μὲν γὰρ ἕκαστον τῶν ἠστερισμένων καὶ βλεπομένων ζωδίων συνεπληροῦτο καθ' ἓν δωδεκατημόριον τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, παρ' αὐτὴν μόνην τὴν ἐν ταῖς ἀνατολαῖς τῶν χρόνων ἀνισότητα διεπίπτομεν· ἐπεὶ δὲ οὐδὲ τοῖς δωδεκατημορίοις ἴσα ἐστὶ τὰ φαινόμενα ζώδια, οὔτ' ἐν τοῖς ἰδίοις κεῖται τόποις ἅπαντα· ἀλλὰ τινὰ μὲν αὐτῶν ἐλάσσονά ἐστι τοῦ δωδεκατημορίου, τινὰ δὲ πολλῷ μείζονα· καθάπερ εὐθέως ὁ μὲν Καρκίνος οὐδὲ τὸ τρίτον μέρος ἐπέχει τοῦ δωδεκατημορίου· ἡ δὲ Παρθένος καὶ τοῦ Λέοντος, καὶ τῶν Χηλῶν ἐπιλαμβάνει· τῶν δὲ Ἰχθύων ὁ νοτιώτερος ὅλος σχεδὸν ἐν τῷ τοῦ Ὑδροχόου κεῖται δωδεκατημορίῳ· πῶς ἂν εἴη δυνατὸν ἐκ τῆς τοιαύτης τῶν δώδεκα ζωδίων ἐπιτολῆς τῆς νυκτὸς ὥραν συλλογίσασθαι; Ὅταν δέ τινα αὐτῶν μηδὲ ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ τυγχάνῃ ὅλα κείμενα, ἀλλὰ πολλῷ βορειότερα, καθάπερ ἔχει ὅ τε Λέων καὶ ὁ βορειότερος τῶν Ἰχθύων· δῆλον, ὅτι πολλῷ μᾶλλον ἀγνοήσει τὴν ὥραν ὁ ἐκ τῆς ἀνατολῆς τῶν φαινομένων ζωδίων συλλογισμὸς αὐτῶν.

Εὐθέως οὖν τοῦ [74] ἠστερισμένου Καρκίνου ἀνατεταλκότος, ἡ τοῦ Λέοντος κεφαλὴ ἀναφέρεται ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ὁρίζοντι, συνανατελλούσης αὐτῇ τῆς η' μοίρας τοῦ Καρκίνου. Ὁ Ἄρατος θεωρῶν τὴν κεφαλὴν τοῦ Λέοντος ἀνατέλλουσαν, καὶ ὑπολαμβάνων τὸ κατὰ τὸν Λέοντα δωδεκατημόριον ἀναφέρεσθαι, τρισὶν ὅλοις ἡμιωρίοις ἀγνοήσει. Πάλιν ὁ μὲν Σκορπίος ἄρχεται μὲν δύνειν ἀνατελλούσης Κριοῦ μοίρας τρισκαιδεκάτης μέσης· ὅλος δὲ ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα γίνεται ἀνατελλούσης τῆς ς' μοί. τοῦ Ταύρου· ἀποδεδείχαμεν γὰρ τὰ τοιαῦτα πάντα ἐν τοῖς περὶ τῶν συνανατολῶν. Δῆλον οὖν, ὅτι χωρὶς τοῦ ἐν ἀνίσοις χρόνοις τὰ ιβ' ζώδια ἀναφέρεσθαι, διὰ τὸ καὶ ἀνισομεγέθη εἶναι τὰ ζώδια, καὶ ἀτάκτως κεῖσθαι, πολλὰ διαμαρτήσεται τῇ ὥρᾳ ὁ πρὸς τὸν φαινόμενον ἀστε-

[74] f. ἐπεὶ τοῦ.

A tum discrimen est in duodecim signorum ortibus: qui ratione illa uti velit, horam noctis assequi nullo modo poterit. Sed illud mirari subit, quomodo huic etiam doctrinæ subscriptor Attalus accedat. Ita quippe loquitur: « In sequentibus porro demonstrare conatur qua ratione quispiam e sideribus nocturnam horam conjectari poterit. Nam cum sit noctis initium solis occasus, sol autem duodecim signorum semper in aliquo versetur; perspicuum est, qui id cognoverit, in quo signo sol positus sit, et qua ejus signi parte, facile animadversurum esse, quod signum, et qua **119** sui parte sub initium noctis oriatur. Quippe pars ei, quam sol obtinet, ex diametro respondens, ineunte nocte conscendet. Hoc quisquis ante didicerit, et B cognorit, in omni nocte sex ab oriente signa consurgere, non ignorabit quanta pars noctis transacta fuerit, et quantum ex ea ad ortum usque solis supersit. »

Præterea hoc ambo illi nequaquam animadverterunt, tametsi illud ipsum signum exortum jam esse viderit quispiam, non posse tamen ratione ista, quam diximus, certam noctis horam cognoscere. Etenim si constellatarum, et aspectabilium imaginum quælibet parte una duodecima zodiaci definiretur, sola temporum in ortibus inæqualitas errorem nobis offerret. Sed quoniam neque cum segmentis ipsis adæquantur quæ a nobis cernuntur imagines, neque propriis in locis sitæ sunt C omnes, sed quædam dodecatemorio suo minores, quædam majores multo sunt: ut exempli causa, Cancer ne tertiam quidem segmenti sui partem occupat; contra Virgo de Leone ac Chelis decerpit aliquid, Piscium australior totus fere in Aquarii dodecatemorio positus est: qui fieri potest, ut ex ejusmodi signorum duodecim exortu noctis hora colligatur? Cum autem ex illis etiam aliqua zodiaco circulo non tota contineantur, sed multo borealiora sint, velut Leo et Piscium borealior, evidens est illorum rationem ab ortu apparentium imaginum aberraturam esse longius.

Primum enim stellata Cancri imagine jam exorta, Leonis caput in eo quem statuimus horizonte con- D scendit una cum octava parte Cancri. Igitur Aratus Leonis caput oriri prospiciens, ac Leonis dodecatemorium putans ascendere, sesquihora integra falletur. Item Scorpius occidere incipit oriente parte 13 media Arietis; totus vero sub horizontem conditur oriente sexta Tauri parte. Quæ nos omnia in nostra de coortibus disputatione demonstravimus. Apparet ergo non solum quod duodecim imagines inæqualibus temporibus ascendunt, sed etiam quod aliis aliæ majus spatium occupant, et sine ordine collocatæ sunt; plurimum in æstimanda hora deceptum iri, qui ex apparentibus simulacris signorum duodecim conjectari voluerit.

Horam itaque noctis nec exacte posse, neque proxime deprehendi, si ortivum signum intueamur, ex iis quæ sunt dicta liquido constat.

III. Deinceps igitur, ut hoc sumamus, coortus ab illo siderum, oppositosque descensus ad zodiaci circuli segmenta, non ad stellatas imagines esse descriptos; videamus quidnam in istis consentanee iis quæ videntur in mundo, vel dissentanee sit dictum. In quo primum illud intelligendum est, zodiaci circuli partitionem ab Arato sic institui, ut a tropicis et æquinoctialibus punctis incipiat, eaque sint initia signorum. Eudoxus autem ita divididit, ut illa puncta media sint, illa Cancri et Capricorni, hæc Arietis et Chelarum. Quod ad Aratum spectat, satis ex iis ostendit se illa puncta in signorum suorum initiis ponere; quod de circulis quatuor disserens, tropicis videlicet duobus, æquinoctiali et zodiaco, tres quidem illorum oriri et occidere parallelos invicem scribit; et horum singulos in uno eodemque puncto oriri ait aut occidere; zodiacum autem in tanto horizontis arcu ortus occasusque facere, quantus ab ortu Capricorni ad ortum Cancri pertinet; quod iis verbis explicat :

Atque ii quidem oriunturque, et ex adverso inferne [occidunt
Omnes æquidistanter : unus autem est ipsorum cu- [jusvis
Ordinatim utrinque descensus ascensusque.
Verum iste Oceani tantum pertransit aquam,
Quantum a Capricorno ascendente maxime
Cancrum ad ascendentem volvitur.

Ex his liquet tropica puncta in signorum initiis ab illo constitui, alterum in Cancri, alterum in Capricorni principio. Quippe zodiacus exoriens horizontis arcum ab iis punctis in illorum signorum ortibus definitum permeat. Idem etiam declarare videtur his versibus, quos de Leone cecinit :

Ibi quidem solis ardentissimi sunt cursus.
Ac tum spicis vacua cernuntur arva,
Sole primum ad Leonem accedente.

Etenim sub exortum Canis æstus intenditur. Oritur vero post 30 circiter dies ab æstivo solstitio. Quare post totidem dies, ex illius opinione, sol Leonis **120** initium obtinet. In eodem ergo solstitio Cancri principium tenet. Atque hac ratione zodiacum circulum mathematici veteres propemodum omnes, aut plerique, partiti sunt.

Eudoxus vero tropica puncta se in mediis collocare signis in hæc verba testatur : « Secundus est circulus, in quo conversiones æstivæ fiunt. In eo situm est medium Cancri. » Item : « Tertius, ait, est circulus, in quo fiunt æquinoctia. In eo positum est Arietis et Chelarum medium. Quartus, in quo conversiones hibernæ accidunt. In eo Capri-

A ρισμὸν τῶν ιβ' ζωδίων τὸν συλλογισμὸν ποιούμενος. Ὅτι μὲν οὖν ἀδύνατον ἀκριβῶς, ἢ ὡς ἔγγιστα, τὴν τῆς νυκτὸς ὥραν ἐπιγνῶναι εἰς τὸ πρὸς τῇ ἀνατολῇ ζώδιον ἀναβλέψαντας, ἐκ τῶν εἰρημένων ἐστὶ φανερόν.

Γ'. Ἐχομένως δὲ ὑποθέμενοι τὰς συνανατολὰς αὐτῷ καὶ τὰς ἀντικαταδύσεις τῶν ἄστρων πρὸς τὰ δωδεκατημόρια τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου πεπραγματεῦσθαι, καὶ μὴ πρὸς τὰ ἠστερισμένα, ἐπισκεψώμεθα καὶ τὸ ἐν αὐταῖς συμφώνως ἢ διαφώνως λεγόμενον πρὸς τὰ ἐν τῷ κόσμῳ φαινόμενα. Προδιειλήφθω δὲ πρῶτον, ὅτι τὴν διαίρεσιν τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ὁ μὲν Ἄρατος πεποίηται ἀπὸ τῶν τροπικῶν τε καὶ ἰσημερινῶν σημείων ἀρχόμενος· ὥστε ταῦτα τὰ σημεῖα ἀρχὰς εἶναι ζωδίων· ὁ δὲ Εὔδοξος οὕτω διῄρηται, ὥστε τὰ εἰρημένα σημεῖα μέσα εἶναι· τὰ
B μὲν τοῦ Καρκίνου καὶ τοῦ Αἰγόκερω· τὰ δὲ τοῦ Κριοῦ καὶ τῶν Χηλῶν. Ὁ μὲν οὖν Ἄρατος διὰ τούτων μάλιστα φανερὸς γίνεται τὰ εἰρημένα σημεῖα ἐν ταῖς ἀρχαῖς τιθεὶς τῶν κατὰ ταῦτα δωδεκατημορίων. Περὶ γὰρ τῶν δ' κύκλων λέγων, δύο τῶν τροπικῶν, καὶ τοῦ ἰσημερινοῦ, καὶ τοῦ ζωδιακοῦ, τοὺς μὲν γ' φησὶν ἀνατέλλειν τε καὶ δύνειν παραλλήλως ἑαυτοῖς· καὶ ἕκαστον αὐτῶν καθ' ἓν καὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον ἀνατέλλειν, καὶ πάλιν δύνειν· τὸν δὲ ζωδιακὸν ἐν τῇ τοιαύτῃ περιφερείᾳ τοῦ ὁρίζοντος τὰς ἀνατολὰς καὶ δύσεις ποιεῖσθαι, ἡλίκην παραχωρεῖ ἐν αὐτῷ ἀπὸ τῆς τοῦ Αἰγόκερω ἀνατολῆς ἕως τῆς τοῦ Καρκίνου ἀνατολῆς· λέγει δὲ οὕτως·

Καὶ τὰ μὲν ἀντέλλει τε, καὶ ἀντία νειόθι δύνει,
C *Πάντα παραβλήδην· μία δέ σφεων ἐστιν ἑκάστου*
Ἑξείης ἑκάτερθε κατηλυσίη ἄνοδός τε.
Αὐτὰρ ὅγ', Ὠκεανοῖο τόσον παραμείβεται ὕδωρ,
Ὅσσον ἀπ' Αἰγοκερῆος ἀνερχομένοιο μάλιστα
Καρκίνον εἰς ἀνιόντα κυλίνδεται....

Δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὅτι τὰ τροπικὰ σημεῖα ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὑποτίθεται· τὸ μὲν ἐν τῇ τοῦ Καρκίνου, τὸ δ' ἐν τῇ τοῦ Αἰγόκερω. Τὴν γὰρ ὑπὸ τούτων τῶν σημείων ἐν ταῖς ἀνατολαῖς αὐτῶν ἀποτεμνομένην τοῦ ὁρίζοντος περιφέρειαν ὁ ζωδιακὸς ἀνατέλλων ἐπιπορεύεται. Δόξαι δ' ἂν ἐμφαίνειν τοῦτο καὶ ἐξ ὧν περὶ τοῦ Λέοντος λέγων φησίν·

Ἔνθα μὲν ἠελίοιο θερείταταί εἰσι κέλευθοι.
Αἱ δέ που ἀσταχύων κενεαὶ φαίνονται ἄρουραι,
Ἠελίου τὰ πρῶτα συνερχομένοιο Λέοντι.

D Περὶ γὰρ τὴν τοῦ Κυνὸς ἀνατολὴν καὶ τὰ καύματα μάλιστα γίνεται. Αὕτη δὲ γίνεται μετὰ λ' ἔγγιστα ἡμέρας ἀπὸ τῆς θερινῆς τροπῆς. Μετὰ τοσαύτας ἄρα ἡμέρας ἔγγιστα κατ' αὐτὸν ὁ ἥλιος ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Λέοντος γίνεται. Ἐν ταύτῃ τῇ τροπῇ τοίνυν τὴν ἀρχὴν ἐπέχει τοῦ Καρκίνου. Καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων δὲ μαθηματικῶν πάντων σχεδὸν, ἢ τῶν πλείστων, τοῦτον τὸν τρόπον ὁ ζωδιακὸς κύκλος διῄρητο.

Ὅτι δὲ Εὔδοξος τὰ τροπικὰ σημεῖα κατὰ μέσα τὰ ζώδια τίθησι, δῆλον ποιεῖ διὰ τούτων· « Δεύτερος δέ ἐστι κύκλος, ἐν ᾧ θεριναὶ τροπαὶ γίνονται. Ἔστι δ' ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ Καρκίνου. » Καὶ πάλιν φησί· « Τρίτος δ' ἐστὶ κύκλος, ἐν ᾧ αἱ ἰσημερίαι γίνονται. Ἔστι δ' ἐν τούτῳ τά τε τοῦ Κριοῦ μέσα καὶ τὰ τῶν Χηλῶν. Τέταρτος δὲ, ἐν ᾧ χειμεριναὶ τροπαὶ γίνον-

ται. Ἔστι δ' ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ Αἰγόκερω. » A Ἐκφανέστερον δ' ἔτι διὰ τούτων ἀποδίδωσι. Περὶ γὰρ τῶν κολούρων λεγομένων κύκλων, οἳ γράφονται διὰ τῶν πόλων, καὶ διὰ τῶν τροπικῶν, καὶ ἰσημερινῶν σημείων, φησὶν οὕτως· « Ἕτεροι δ' εἰσὶν β' κύκλοι, τέμνοντες ἀλλήλους δίχα, καὶ πρὸς ὀρθὰς διὰ τῶν πόλων τοῦ κόσμου. Ἔστι δ' ἐν τούτοις ἄστρα τάδε· α' ὁ πόλος ὁ ἀεὶ φανερὸς τοῦ κόσμου· εἶτα τὸ μέσον τῆς Ἄρκτου κατὰ πλάτος· καὶ τοῦ Καρκίνου τὸ μέσον. » Καὶ μετ' ὀλίγον φησίν· « Ἥ τε οὐρὰ τοῦ νοτίου Ἰχθύος καὶ τὸ μέσον τοῦ Αἰγόκερω· » ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς φησιν ἐν τῷ ἑτέρῳ τῶν διὰ τῶν πόλων κύκλων κεῖσθαι σὺν τοῖς ἄλλοις, οἷς ἐξαριθμεῖται, καὶ τὰ μέσα τῶν Χηλῶν κατὰ πλάτος, καὶ τοῦ Κριοῦ τὰ νῶτα κατὰ πλάτος.

B Δ'. Προδιαληπτέον καὶ τοῦτο, ὅτι τὰς ἀρχὰς ἑκάστου τῶν ιβ' ζῳδίων ὑποτιθέμενος ὁ Ἄρατος ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς, διασαφεῖ ὅσα τῷ προειρημένῳ αὐτῷ ζῳδίῳ συνανατέταλκεν ἢ ἀντικαταδέδυκε τῶν ἐκτὸς τοῦ ζῳδιακοῦ ἄστρων· ὃ καὶ συντείνει μάλιστα πρὸς τὸ ἐκ τῶν ἄλλων ἄστρων συλλογίζεσθαι τὸ μέλλον ἀνατέλλειν δωδεκατημόριον τοῦ ζῳδιακοῦ. Δῆλον δὲ τοῦτο ποιεῖ καὶ ἐπὶ τῆς τῶν Ἰχθύων ἀνατολῆς, λέγων οὕτως. Εἰπὼν γὰρ περὶ τοῦ Ὕδρου, ὅτι τὰ μὲν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἕως τῆς πρώτης σπείρας τοῦ Ὑδροχόου ἀναφερομένου μετέωρά ἐστι, τὸ δὲ λοιπὸν αὐτοῦ σῶμα οἱ Ἰχθύες ἀνάγουσιν, ἐπιφέρει·

Οὕτω καὶ μογεραὶ χεῖρες, καὶ γοῦνα, καὶ ὦμοι
Ἀνδρομέδης δίχα πάντα· τὰ μὲν πάρος, ἄλλα [δ' ὀπίσσω
C *Τείνεται Ὠκεανοῖο· νέον δ' ὁπότε προγένωνται*
Ἰχθύες ἀμφότεροι, τὰ μὲν οἱ κατὰ δεξιὰ χειρὸς
Αὐτοὶ ἐφέλκονται· τὰ δ' ἀριστερὰ νειόθεν ἕλκει
Κριὸς ἀνερχόμενος....

Διὰ γὰρ τοῦ, *νέον ὁπότε προγένωνται Ἰχθύες*, δηλοῖ οὐκ ἄλλο τι, ἢ ὅταν ἄρχωνται οἱ Ἰχθύες ἀνατέλλειν.

Ἔτι δὲ αὐτὸ τοῦτο φανερὸν ποιεῖ καὶ ἐπὶ τῆς Ἀργοῦς. Τῆς γὰρ Παρθένου ἀνατελλούσης, φησὶ τὴν πρύμναν αὐτῆς ἀνατέλλειν ὅλην· τὰ δὲ λοιπὰ αὐτῆς ἕως τοῦ ἱστοῦ ἀνατέλλειν, ὅτ' ἂν ὅλη ἡ Παρθένος ἀνατείλῃ. Προειπὼν γάρ·

Οὐ μὲν θην ὀλίγους γαίης ὑπὸ νείατα βάλλει
Παρθένος ἀντέλλουσα....

μετ' ὀλίγον φησί·

D *.... φθάμενος δὲ Κύων πόδας αἴνυται ἄλλους,*
Ἕλκων ἐξόπιθεν πρύμναν πολυτειρέος Ἀργοῦς.
Ἡ δὲ θέει γαίης ἱστὸν διχόωσα κατ' αὐτόν·
Παρθένος ἦμος ἅπασα περαιόθεν ἄρτι γένηται.

Καὶ ὁ Εὔδοξος δὲ, ᾧ κατηκολούθηκεν ὁ Ἄρατος, τὸν αὐτὸν τρόπον ὑποτίθεται ἐν ταῖς συνανατολαῖς τὰς ἀρχὰς τῶν ζῳδίων ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς· ὥστε καὶ ἐκ τούτου φανερὸν γίνεσθαι τὸ προκείμενον. Τούτων δὲ προϋποδεδειγμένων νῦν ἐπισκεψώμεθα τὰς ὑπ' αὐτῶν ἀποδιδομένας συνανατολάς τε καὶ ἀντικαταδύσεις.

Ε'. Ὑποθέμενος τοίνυν ὁ Ἄρατος ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς τὴν ἀρχὴν τοῦ Καρκίνου, φησὶ τοῦ μὲν Στεφάνου δεδυκέναι τὸ ἥμισυ, τοῦ δὲ νοτίου Ἰχθύος τὸ ἕως τῆς ῥάχεως· τοῦ δὲ Ἐν γόνασι τὰ ὑπὲρ τὴν γαστέρα·

A corni medium est. » Hoc ipsum manifestius illic etiam significat, ubi de coluris circulis agens, qui per polos et tropica æquinoctialiaque puncta ducuntur, ita scribit : « Alii sunt circuli duo bifariam invicem ad rectos angulos secantes per polos mundi. In quibus hæc astra sunt primum semper apparens mundi polus; deinde medium Ursæ secundum latitudinem, medium Cancri, etc. » Paulo post addit : « Nec non cauda Piscis australis, et medium Capricorni. » Deinceps vero scribit, in altero per polos transeunte circulo situm esse, præter alia, quæ recenset medium Chelarum secundum latitudinem, et secundum eamdem latitudinem Arietis terga.

B IV. Observandum præterea illud est, Aratum principia cujuslibet e duodecim signis in oriente collocantem, exprimere quænam extra zodiacum posita sidera cum illo ipso signo pariter ortum, aut occasum ex adverso fecerint; quod eo magnopere pertinet, ut ex aliis constellationibus proxime oriturum signum zodiaci colligatur. Istud etiam in exortu Piscium declarat his verbis. Cum enim de Hydro dixisset, quæ ab ejus capite ad primam spiram pertinent, ascendente Aquario in sublimi esse, reliquum illius corpus cum Piscibus ascendere, mox subjicit :

Sic etiam lassæ manus, et genua, et humeri
Andromedæ, dimidiata omnia; hæc quidem ante, alia [post
C *Pertingunt ex Oceano, recens quando prodeunt*
Pisces ambo, dexteram quidem ei manum
Pisces attrahunt : at sinistram ab imo trahit
Aries ascendens.

Nam hæc verba, *recens quando prodeunt Pisces*, nihil aliud, quam initium ortus Piscium exprimunt.

Idipsum et in Argo clarissime demonstrat. Nam oriente Virgine totam illius exoriri puppim asserit : cætera ipsius usque ad malum emergere cum integra Virgo conscenderit. Cum enim dixisset :

Nec certe pauca sidera terræ sub infima mittit
Virgo exoriens :

paulo post ait :

D *. . . præveniens vero Canis pedes arripit alios*
Trahens a tergo puppim stellatæ Argus.
Hæc autem currit supra terram, malum dimidiata [juxta ipsum,
Virgo quando tota ab inferioribus jam emerserit.

Quin et Eudoxus, quem auctorem secutus est Aratus, eodem modo signorum initia in coortibus ad orientem statuit : ut vel inde planissime nobis de poetæ proposito constet. His vero declaratis inquiramus modo in coortus oppositarumque partium occasus, cujusmodi ab illis traditi fuerunt.

V. Constituto igitur ad orientem initio Cancri, refert Aratus mediam Coronæ partem occidisse; australis item Piscis usque ad spinam dorsi; Ingeniculi quidquid est supra ventrem; Ophiuchum hume-

ris tenus; serpentem, quem Ophiuchus tenet, ad A usque collum; Arctophylacis amplius parte dimidia. Ad hæc zonam Orionis secundum humeros ait exoriri. Quocirca constellationes istæ omnes, ut ille censet, cum Geminis partim oriuntur, partim ex adverso occidunt. At Eudoxus omnes illas recensens, quæ sub initium occidentis Cancri supra terram eminent, ait totum Ingeniculum esse conspicuum : Coronam quoque dimidiam; Arctophylacis et Ophiuchi capita; una cum cauda serpentis, qui manu gestatur. Tum ad austrum Orionem integrum, et de australi Pisce quod est secundum caput.

Ac de Corona quidem consentanea veritati est Arati sententia, siquidem in Græciæ tractu occidere incipit oriente 25 parte Geminorum; tota vero descendit oriente quarta Cancri parte. Sed Eudoxi ratio perspicue discrepat : **121** quandoquidem initium ab eo Cancri in medio Geminorum signo ponitur. Quod ut assidue nobis commemorare necesse non sit, illud universe tenendum est, cum non eodem uterque modo signa describat, non posse cum ambobus apparentium experimenta congruere. Illud insuper habendum est, quæ ad ortus pertinent, paucis exceptis, eodem ab utroque modo perscribi. Aratus enim Eudoxi vestigiis inhæret. Verum ad Arateam zodiaci partitionem magis quam ad Eudoxeam, coortuum ab illis traditorum ratio convenit : quod ex iis fiet apertius, quæ de istis singillatim explicabimus.

Australem porro Piscem majore sui parte supra terram oportet exstare, non ea tantummodo quæ sunt vicina capiti, ut illis placuit. Etenim occidere incipit ille Geminorum oriente 4 parte; postremo idem occidit oriente Cancri 18.

Ingeniculi vero solum jam caput occidit, et dexter humerus cum manu; sinister humerus, reliquumque corpus supra terram adhuc exsistit. Nam occidente dextro humero, 27 pars Geminorum oritur; sinistro vero descendente, oritur octava pars Cancri, et quæ sunt in lateribus post dextrum humerum adhuc oriuntur. Falso itaque dixit Aratus jam illius partem a ventre capite tenus occidisse.

De Ophiucho recte sentiunt Aratus et Eudoxus. Quippe humeri ex adverso Geminorum occidunt; quæ vero est in capite, occidit oriente undecima Cancri parte.

Serpentis, quem tenet Ophiuchus, sola supra terram cauda, ut sentit Eudoxus, non, ut Aratus, caput exsistit. Etenim caput ipsius occidit mediis fere Geminis orientibus : quæ autem est in extrema cauda, occidit oriente parte Cancri 9.

VI. De Arctophylace prorsus hallucinantur. Asse-

τὸν δὲ Ὀφιοῦχον ἕως τῶν ὤμων· τὸν δὲ Ὄφιν, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, ἕως τοῦ αὐχένος· τοῦ δὲ Ἀρκτοφύλακος πλέον μέρος ἢ τὸ ἥμισυ. Ἀνατέλλειν δέ φησι τοῦ Ὠρίωνος τὴν ζώνην κατὰ τοὺς ὤμους. Τὰ εἰρημένα τοίνυν ἄστρα τοῖς Διδύμοις κατ' αὐτὸν, ἃ μὲν συνανατέλλει, ἃ δὲ ἀντικαταδύνει. Ὁ δὲ Εὔδοξος, ἐξαριθμούμενος ὅσα ἐστὶν ὑπὲρ γῆς, τοῦ Καρκίνου ἀρχομένου ἀνατέλλειν, φησὶ τὸν Ἐν γόνασιν ὅλον εἶναι φανερόν· τοῦ δὲ Στεφάνου τὸ ἥμισυ· καὶ τὴν τοῦ Ἀρκτοφύλακος κεφαλήν· καὶ τὴν τοῦ Ὀφιούχου κεφαλήν· καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ ἐχομένου Ὄφεως· τὸν δὲ πρὸς νότον Ὠρίωνα ὅλον· καὶ τοῦ νοτίου Ἰχθύος τὸ πρὸς τὴν κεφαλήν.

Ὁ μὲν οὖν Στέφανος κατὰ τὸν Ἄρατον ἔγγιστα συμφωνεῖ· ἐν γὰρ τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις B ἄρχεται μὲν δύνειν ἀνατελλούσης γ' καὶ κ' μοί. τῶν Διδύμων· ὅλος δὲ δύνει ἀνατελλούσης τῆς δ' μοί. τοῦ Καρκίνου. Κατὰ μέντοιγε τὸν Εὔδοξον δῆλον, ὅτι διαφωνεῖ· ἐπείπερ ἡ ἀρχὴ τοῦ Καρκίνου κατ' αὐτὸν κατὰ μέσον ἐστὶ τοῦ τῶν Διδύμων δωδεκατημορίου. Ἵνα δὲ μὴ διαπαντὸς ἐπισημαινώμεθα τοῦτο, διαληπτέον καθόλου, διότι μὴ ὁμοίως ἀναγράφουσιν ἀμφοτέροις οὐ δυνατὸν ἑκατέρῳ αὐτῶν συμφωνεῖν τὸ φαινόμενον. Δεῖ δὲ κἀκεῖνο διειληφέναι, διότι πάντα μὲν, πλὴν ὀλίγων τινῶν, ὁμοίως ἀμφότεροι ἀναγράφουσι τὰ περὶ τὰς ἀνατολάς. Ὁ γὰρ Ἄρατος τοῖς ὑπὸ τοῦ Εὐδόξου λεγομένοις ἠκολούθηκε. Συμφωνοῦσι μέντοιγε αἱ ὑπ' αὐτῶν ἀναγεγραμμέναι συνανατολαὶ τῇ κατὰ τὸν Ἄρατον μᾶλλον τοῦ ζωδιακοῦ διαιρέσει, C εἴπερ[78] κατὰ τὸν Εὔδοξον· ἔσται δὲ τοῦτο φανερὸν ἐκ τῶν κατὰ μέρος περὶ αὐτῶν ῥηθησομένων.

Τοῦ δὲ νοτίου Ἰχθύος τὸ πλεῖστον μέρος δεῖ ὑπὲρ γῆν εἶναι, καὶ οὐχὶ τὸ πρὸς τῇ κεφαλῇ μόνον, ὥς φασιν. Ἄρχεται μὲν γὰρ δύνειν, ἀνατελλούσης δ' μοί. Διδύμων· ἔσχατον δὲ δύνει, ἀνατελλούσης τῆς ιη' μοί. τοῦ Καρκίνου.

Τοῦ δ' Ἐν γόνασιν ἡ κεφαλὴ μόνον δέδυκε, καὶ ὁ δεξιὸς ὦμος σὺν τῇ χειρί· ὁ δ' ἀριστερὸς ὦμος καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα ἔτι ἐστὶν ὑπὲρ γῆν. Τοῦ μὲν γὰρ δεξιοῦ ὤμου δύνοντος ἀνατέλλει ἡ ζ' καὶ κ' μοί. τῶν Διδύμων· τοῦ δὲ ἀριστεροῦ ὤμου δύνοντος, ἀνατέλλει ἡ η' μοῖ. τοῦ Καρκίνου· τοῦ δὲ δεξιοῦ ὤμου ἔτι ὕστερον δύνουσιν οἱ ἐν ταῖς πλευραῖς. Οὐκ ἄρα τὸ ἀπὸ τῆς γαστρὸς μέρος αὐτοῦ ἕως τῆς κεφαλῆς δέ-D δυκεν, ὡς Ἄρατός φησι.

Τὰ δὲ περὶ τὸν Ὀφιοῦχον συμφώνως ἀποδιδόασι τῷ φαινομένῳ ὅ τε Ἄρατος καὶ ὁ Εὔδοξος. Οἱ μὲν γὰρ ὦμοι τοῖς Διδύμοις ἀντικαταδύνουσιν· ὁ δὲ ἐν τῇ κεφαλῇ δύνει, ἀνατελλούσης τῆς ια' μοί. τοῦ Καρκίνου.

Τοῦ δὲ Ὄφεως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, ἡ οὐρὰ μόνον ὑπὲρ γῆς ἐστιν, ὡς ὁ Εὔδοξός φησι, καὶ οὐχ ἡ κεφαλὴ, ὡς ὁ Ἄρατος. Ἡ μὲν γὰρ κεφαλὴ αὐτοῦ δύνει, ἀνατελλόντων μέσων μάλιστα τῶν Διδύμων· ὁ δὲ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ δύνει, ἀνατελλούσης τῆς θ' μοί. τοῦ Καρκίνου.

Ϛ'. Περὶ δὲ τοῦ Ἀρκτοφύλακος ὁλοσχερῶς δοκοῦσι

[78] f. ἤπερ.

μοι ἀγνοεῖν. Φασὶ γὰρ αὐτὸν δʹ ζωδίοις ἀντικαταδύνειν, Κριῷ τε καὶ Ταύρῳ, καὶ Διδύμοις, καὶ Καρκίνῳ. Ὁ μὲν γὰρ Ἄρατος τοῦ Ταύρου πρὸς τῇ ἀνατολῇ ὄντος, φησίν·

Δύνει δ' Ἀρκτοφύλαξ ἤδη[76] *πρώτῃ ἐπὶ μοίρῃ,*
Τάων αἱ πίσυρες μιν ἄτερ χειρὸς κατάγουσι·

ὥστε τῷ Κριῷ ἀνατέλλοντι ἄρχεσθαι αὐτὸν ἀντικαταδύνειν. Ἀκολούθως δὲ ταύτῃ τῇ ὑποθέσει, καὶ τοῦ Καρκίνου ἀρχομένου ἀνατέλλειν, λέγει ταυτί·

Οὐδ' ἂν ἔτ' Ἀρκτοφύλαξ εἴη πολὺς ἀμφοτέρωθεν·
Μείων ἠμάτιος· τὸ δ' ἐπὶ πλέον ἔννυχος ἤδη.
Τέτρασι γὰρ μοίραις[77] *ἄμυδις κατιόντα Βοώτην*
Ὠκεανὸς δέχεται.

Ὁ δὲ Εὔδοξος γράφει οὕτως· « Ὅτ' ἂν ὁ Κριὸς δύνῃ, τῶν μὲν πρὸς ἄρκτους τοῦ Ἀρκτοφύλακος οἱ πόδες δύνουσι, τῶν δὲ πρὸς νότον τοῦ Θηρίου τὸ λοιπόν. » Ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τοῦ περὶ τῶν ἀνατολῶν λόγου, διελθὼν ὅσα ἐπὶ δύσεως καὶ ἀνατολῆς ἐστιν, ἀρχομένου τοῦ Καρκίνου ἀνατέλλειν, ἑξῆς φησιν· « Ὅτ' ἂν δ' ὁ Καρκίνος ἀνατέλλῃ, τῶν μὲν πρὸς ἄρκτους οὐθὲν ἀνίσχει, τῶν δὲ πρὸς νότον ὁ Λαγωὸς καὶ τοῦ Κυνὸς καὶ τὰ ἐμπρόσθια, καὶ ὁ Προκύων, καὶ τοῦ Ὕδρου ἡ κεφαλή. Δύνει δὲ τῶν μὲν πρὸς ἄρκτους ἡ τοῦ Ἀρκτοφύλακος κεφαλή. » Δῆλον οὖν, ὅτι κατὰ τὸν Εὔδοξον τὰ μὲν πρῶτα μέρη τοῦ Ἀρκτοφύλακος ἀντικαταδύνει τῷ Κριῷ, τὰ δὲ ἔσχατα τῷ Καρκίνῳ. Οὔτε δὲ τέσσαρσι ζωδίοις ὁ Ἀρκτοφύλαξ ἀντικαταδύνει, ὡς αὐτοί φασιν, ἀλλὰ δυσὶ μόνον ἔλασσον ἢ ἡμίσει· οὔτε Κριῷ ἄρχεται ἀντικαταδύνειν· ἀλλὰ C τὴν μὲν ἀρχὴν ποιεῖται τῆς δύσεως, ἀνατελλούσης ϛʹ μοί. τοῦ Ταύρου· ὅλος δὲ δύνει, πλὴν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς καὶ τοῦ ἀγκῶνος, ἀνατελλούσης τῆς ιθʹ μοί. τοῦ Καρκίνου.

Διαληπτέον δὲ, ὅτι περὶ τοῦ Ἀρκτοφύλακος ὁ Ἄρατος συμφώνως λέγει τοῖς φαινομένοις, εἰ καὶ ὅλως ἠγνόηται τὸ τέσσαρσι ζωδίοις αὐτὸν ἀντικαταδύνειν, τοῦ Κριοῦ ἀνατεταλκότος, καὶ τοῦ Ταύρου, καὶ τῶν Διδύμων· τοῦ δὲ Καρκίνου ἀρχομένου ἀνατέλλειν, ὅ ἐστι λοιπὸς τῶν δʹ ζωδίων, οἷς ἀντικαταδύνει καὶ κατ' αὐτὸν ὁ Ἀρκτοφύλαξ, εὐλόγως αὐτός φησι μηκέτι πολὺ αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ γῆν καὶ ὑπὸ γῆν ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος ἀπολαμβάνεσθαι· καθάπερ ἐγίνετο, τῶν Διδύμων ἀνατελλόντων· ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖον ὑπὸ γῆν, τὸ δὲ ἔλασσον ὑπὲρ γῆν φαίνεσθαι. Τὸ μὲν D γὰρ, *ἠμάτιον*, σημαίνει τὸ ὑπὲρ γῆν τοῦ κόσμου, τὸ δὲ, *ἔννυχον*, τὸ ὑπὸ γῆν· φανερὸν δὲ τοῦτο διὰ πλειόνων αὐτὸς ποιεῖ· καθάπερ εὐθέως ἐπὶ τοῦ Ἐν γόνασι, λέγων οὕτως·

Αὐτὰρ ὅγ' ἐξόπιθεν τετραμμένος ἄλλα μὲν οὔπω
Γαστέρι νειαίρῃ· τὰ δ' ὑπέρτερα νυκτοφορεῖται.

Τὰ μέντοιγε ἐπιφερόμενα οὐδὲν ἔτι πρὸς αὐτὴν τὴν δύσιν αὐτοῦ τείνοντα λέγει, ἀλλ' ὡς συμβεβηκὸς αὐτῷ·

[76] γρ. τότε. [77] γρ. ἤδη.

A runt enim ex adverso signorum quatuor occidere, Arietis, Tauri, Geminorum, et Cancri. Nam Aratus sole in oriente posito ait :

Occidit vero Arctophylax jam primo cum signo,
Quorum quatuor ipsum, præter manum, deducunt,

tanquam orientis Arietis ex adverso ille conscendat. His consentanea sunt quæ de Cancro ortum ineunte scribit :

Neque vero amplius Arctophylax fuerit multus utrinque
Minor diurnus : at amplius jam nocturnus ;
Quatuor enim partibus simul descendentem Booten
Oceanus recipit.

Eudoxi porro verba sunt : « Occidente Ariete, B e borealibus descendunt pedes Arctophylacis ; australium vero, reliquum feræ. » Tum initio disputationis de ortibus, cum ea percensuisset, quæ in ortu sunt, occasuque, quando Cancer oriri incipit, deinceps ita loquitur : « Cum autem Cancer oritur, borealium quidem constellationum oritur nulla : australium vero Lepus, et anteriora Canis ; Procyon, cum Hydri capite. Occidit e borealibus Arctophylacis caput. » Manifestum est igitur ex Eudoxi sententia, priores Arctophylacis partes occidere, cum Aries oritur ; posteriores vero oriente Cancro. Verum neque quatuor signis Arctophylax oppositum habet occasum, ut illi sentiunt, sed duobus tantum, minus dimidio circiter : neque ex adverso Arietis occidere incipit, sed initium occidendi facit oriente 6 Tauri parte : totus autem, exceptis sinistra manu, flexuque cubiti, oriente 19 parte Cancri.

Sic autem habendum est, quæ de Arctophylace prodit Aratus, hæc apparentium experimentis esse consentanea, tametsi in eo prorsus aberrat, quod cum ortu signorum quatuor adæquari illius occasum putet : absoluto nimirum exortu Arietis, Tauri, Geminorum. Cancro vero oriri incipiente, quod reliquum est e signis quatuor ; quorum ortibus exæquari descensum Arctophylacis affirmant : merito scribit Aratus, non jam supra terram, infraque, ab horizonte magnam illius partem intercipi : quemadmodum fiebat orientibus Geminis, sed majorem exstare supra terram, minorem sub terra. Hoc enim vocabulum, « diurnus, » partem mundi supra terram eminentem ; « nocturnus, » infra latentem exprimit : quod cum in aliis plerisque locis, tum vero cum de Ingeniculo agit, perspicue ita testatur :

122 *Sed hic retro versus secundum alias quidem partes nondum*
Ventre extremo ; secundum superiores vero nocte fertur,

Quæ autem subjicit, non jam ad ipsum illius occasum spectantia, sed tanquam ex accidenti congruentia refert :

. . . At hic cum luce satiatus fuerit,
Vespere item continet : plus dimidio noctis labentis.

Cum enim occidere cum Chelis incipit, sole ibi versante, quo tempore facit occasum, noctes in Arcturo dicuntur; quando et supra terram tota die fertur; quoniam oritur cum Virgine, et occidendo plus dimidia nocte consumit, quandoquidem cum signis quatuor occidit. Quod autem una cum Virgine conscendat ex Arati sententia, hæc ipsius verba declarant :

Nec exorientes Chelæ, ac tenuiter lucentes
Ignotæ præterierint ; quoniam ingens sidus Bootes
Confertus oritur, interstinctus Arcturo.

VII. Ac non Aratus duntaxat, et Eudoxus, sed etiam reliqui omnes fere mathematici, quicunque de Boote disputarunt, in eodem sunt cum illis errore versati, arbitrantes quatuor illum cum signis occidere. Attalus vero occasus sui principium, non cum Scorpio, ut ostendebamus, sed cum Chelis facere constanter asseverat his verbis : « Quidam enim neque apparentium scientia præditi, neque poetæ mentem assecuti, varie de illo pronuntiarunt. Ac sunt nonnulli, qui cum Virgine primum occidere illum sentiunt ; deinde cum tribus insequentibus signis ; alii initium occidendi ab Scorpio facere, et in Aquarium desinere : qua imbuti opinione aliqui coram te convicti a nobis, ac dedocti de sententia discesserunt. Atque, ut uno verbo dicam, cum et ex apparentibus id constet, et poeta liquido testetur, totum occidisse, cum in oriente situs est Leo, occasum autem incipere, cum Tauri instat exortus; quando et oppositus illi ex adverso Scorpius in occasu positus est ; et Chelæ recens occiderunt, quibus cum descendere incipit Arctophylax ; manifestum esse arbitror eos omnes, qui de hac re dissentiunt a nobis, apparentium esse funditus ignaros. »

Atqui beasset nos, si non solam, citra demonstrationem sententiam dicere contentus assereret convictos a se qui contra sentirent opinione cessisse, sed dicti quoque sui probationem mandasset litteris; ut et cæteris ab eo dissidentibus persuaderi posset, cum Chelis, non cum Scorpio illum occidendi primordium habere. Quoniam igitur hoc ab eo prætermissum est, non inutile futurum arbitror paucis admonere, quibus inducti rationibus arbitremur, cum Scorpio primum occidere Bootem. Nam copiosiorem hac de re sermonem nostræ illi de coortibus disputationi seposuimus. Fingamus itaque modo in horizonte occiduo australissimam stellam earum, quæ sunt in sinistro pede Arctophylacis. Est ea borealior æquinoctiali circulo partibus 27, ac triente ; cujusmodi circulus per polos transiens constat 360. Ob id æquidistans æquinoctiali circulus per illam stellam transiens

A *. . . . Ὁ δ', ἐπὴν φάεος κορέσηται,*
Βουλυτῷ ἐπέχει, πλεῖον δίχα νυκτὸς ἰούσης.

Ὅταν γὰρ ταῖς Χηλαῖς ἄρχηται συγκαταδύνειν, τοῦ ἡλίου ἐν αὐταῖς ὄντος, ἐν ᾧ καταδύνει καιρῷ, αἱ νύκτες ἐπ' Ἀρκτούρῳ λέγονται· ὅτε ὅλην τε τὴν ἡμέραν ὑπὲρ γῆς φέρεται, διὰ τὸ τῇ Παρθένῳ αὐτὸν συνανατέλλειν, καὶ δύνει πλείονα χρόνον ἢ τὸ ἥμισυ τῆς νυκτὸς, ἐπὶ [18] τοῖς τέσσαρσι ζωδίοις συγκαταδύνει. Ὅτι δὲ τῇ Παρθένῳ κατ' αὐτὸν συνανατέλλει, φανερὸν ποιεῖ ἐν τούτοις·

Οὐδ' ἂν ἐπερχόμεναι Χηλαὶ, καὶ λεπτὰ φάουσαι,
Ἀφραστοι παρίοιεν· ἐπεὶ μέγα σῆμα Βοώτης
Ἀθρόος ἀντέλλει βεβολημένος Ἀρκτούροιο.

Ζ'. Οὐ μόνον δὲ ὁ Ἄρατος καὶ ὁ Εὔδοξος, ἀλλὰ καὶ B οἱ λοιποὶ μαθηματικοὶ πάντες σχεδὸν, ὅσοι περὶ τοῦ Βοώτεω λόγον πεποίηνται, ὁμοίως τούτοις ἀποπεπλάνηνται, νομίζοντες τέσσαρσι ζωδίοις αὐτὸν συγκαταδύνειν. Ἄτταλος δὲ καὶ περὶ τοῦ τὴν ἀρχὴν τῆς δύσεως αὐτὸν ποιεῖσθαι, μὴ τῷ Σκορπίῳ συγκαταφερόμενον, ὡς ἡμεῖς ἐδείκνυμεν, ἀλλὰ ταῖς Χηλαῖς, ἱκανῶς διαβεβαιοῦται, λέγων τὸν τρόπον τοῦτον· « Ἔνιοι γὰρ οὔτε τοῖς φαινομένοις παρακολουθοῦντες, οὔτε τὰ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ λεγόμενα δυνάμενοι συνεῖναι, διαφόρους ἀποφάσεις πεποίηνται περὶ αὐτοῦ. Καί τινές φασι μὲν αὐτὸν τῇ Παρθένῳ πρῶτον ἄρχεσθαι συγκαταδύνειν· εἶτα ἐν τοῖς ἐφεξῆς τρισὶ ζωδίοις· ἔνιοι δὲ ἄρχεσθαι μὲν ἀπὸ τοῦ Σκορπίου, λήγειν δὲ ἐπὶ τὸν Ὑδροχόον, ὧν τισι καὶ σὺ παρατέτευχας ἐλεγχομένοις ὑφ' ἡμῶν, καὶ μετατιθεμένοις. C Καθόλου δὲ καὶ τοῦ φαινομένου τοῦτο συνιστῶντος, καὶ τοῦ ποιητοῦ σαφῶς λέγοντος, ὅτι ὅλος μὲν δεδυκὼς γίνεται, Λέοντος πρὸς ἀνατολὰς ὄντος· ἄρχεται δὲ δύεσθαι, ὅτ' ἂν ὁ Ταῦρος μέλλῃ ἀνατέλλειν· τὸ δὲ κατὰ διάμετρον αὐτοῦ κείμενον ζώδιον ὁ Σκορπίος πρὸς τῇ δύσει ὑπάρχων· αἱ δὲ Χηλαὶ ἀρτίως κατενηνεγμέναι ὦσιν, αἷς ἅμα συγκαταφέρεσθαι ἄρχεται ὁ Ἀρκτοφύλαξ, φανερὸν εἶναι νομίζω, διότι τοὺς ἀντιδοξοῦντας ἡμῖν περὶ τούτου παντελῶς ἀπείρους εἶναι τῶν φαινομένων συμβέβηκεν. »

Καλῶς μὲν οὖν εἶχεν, εἰ μὴ μόνον, ἀναποδείκτῳ φάσει χρώμενος, ἔλεγε τοὺς ἀντιδοξοῦντας ἐλεγχομένους ὑπ' αὐτοῦ μετατίθεσθαι, ἀλλὰ καὶ νῦν ἔγγραπτον ἐτίθει τὴν ἀπόδειξιν· ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀντιδοξούντων πεισθῶσιν, ὅτι ταῖς Χηλαῖς ἄρχεται συγκαD ταδύνειν, καὶ οὐ τῷ Σκορπίῳ· πλὴν ἐπεὶ οὗτος παραλέλοιπεν, οὐκ ἄχρηστον ἂν εἴη διὰ βραχέων ὑπομνῆσαι, δι' ὧν πειθόμεθα τῷ Σκορπίῳ πρώτως αὐτὸν συγκαταδύνειν. Τὸν μὲν γὰρ ἐπὶ πλεῖον περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν τῇ τῶν συνανατολῶν πραγματείᾳ κατακεχωρίκαμεν· νοείσθω δὲ νῦν ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος πρὸς τῇ δύσει κείμενος ὁ νοτιώτατος ἀστὴρ τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ τοῦ Ἀρκτοφύλακος. Ἀλλ' ἔστιν οὗτος ὁ ἀστὴρ βορειότερος τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου μοί. κζ' καὶ γ' μέρει μοίρας, οἵων ἐστὶν ὁ διὰ τῶν πόλων κύκλος μοι. τξ'. Διὰ δὴ τοῦτο ὁ γραφόμενος παράλληλος τῷ ἰσημερινῷ κύκλος διὰ τοῦ προειρημένου ἀστέρος τὴν ὑπὲρ γῆς περιφέρειαν ἔχει τοιούτων τμημά-

[18] f. ἐπεί.

τῶν ιε' λείπουσαν κ' μέρει ὡς ἔγγιστα, οἵων ἐστὶν ὁ διὰ τῶν πόλων κύκλος τμημάτων κδ'. Τὸ ἥμισυ ἄρα τῆς εἰρημένης περιφερείας, τὸ ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ ἕως δύσεως, τῶν αὐτῶν τμημάτων ἐστὶ ζ', καὶ ὡς ἔγγιστα ἡμίσους. Ἀλλ' ὁ εἰρημένος ἀστὴρ κεῖται, ὡς κατὰ παράλληλον κύκλον, περὶ α' μοῖ. τῶν Χηλῶν. Δύναντος ἄρα αὐτοῦ, δεῖ μεσουρανεῖν, ὡς κατὰ παράλληλον κύκλον, τὴν κα' δ' μοῖ. τοῦ Αἰγόκερω· ταύτης δὲ ἐπὶ τοῦ παραλλήλου μεσουρανούσης, δεῖ ἐν τῷ ζωδιακῷ μεσουρανεῖν τὴν δευτέραν, καὶ εἰκοστὴν μοῖραν τοῦ Αἰγόκερω. Ἀλλ' ἐν τῷ ζωδιακῷ τῆς β' καὶ εἰκοστῆς τοῦ Αἰγόκερω μοίρας μεσουρανούσης, ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ὁρίζοντι δεῖ ἀνατέλλειν τὴν ϛ' μάλιστα μοῖ. τοῦ Ταύρου· ἕκαστον γὰρ τῶν εἰρημένων ἀποδείκνυται διὰ τῶν γραμμῶν ἐν ταῖς καθόλου περὶ τῶν τοιούτων ἡμῖν συντεταγμέναις πραγματείαις. Ὁ ἄρα ἀριστερὸς ποὺς τοῦ Βοώτου ἀντικαταδύνει τῇ ϛ' μοί. τοῦ Ταύρου. Ὅτι δὲ καὶ πρῶτος ὁ ἀριστερὸς ποὺς τοῦ Βοώτου δύνει, χωρὶς τούτου ἀποδέδεικται ἐν τῷ περὶ αὐτοῦ λόγῳ. Φανερὸν δ' ἂν εἴη καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς θέσεως τοῦ Βοώτου. Ὀρθὸς γὰρ βεβηκὼς ὁ Βοώτης, ἐγκλίνει τῇ θέσει οὕτως, ὥστε τὸν ἀριστερὸν πόδα πολλῷ νοτιώτερον ὄντα τῆς κεφαλῆς, προηγεῖσθαι τοῦ διὰ τῶν πόλων, καὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ γραφομένου κύκλου πλεῖον ἥμισυ καὶ τέταρτον μέρος ζωδίου. Περὶ δὲ τοῦ Ὠρίωνος συμφωνεῖ ὁ Ἄρατος, ὑπολαμβάνων αὐτὸν ὅλον τοῖς Διδύμοις συνανατέλλειν.

Η'. Τοῦ δὲ Λέοντος ἀρχομένου ἀνατέλλειν, ὁ μὲν Ἄρατός φησι τά τε σὺν τῷ Καρκίνῳ δεδυκέναι· τοῦ δ' Ἐν γόνασιν ἔτι τὸν ἀριστερὸν πόδα, καὶ γόνυ ἀπολείπεσθαι· τὰ δὲ λοιπὰ δεδυκέναι· ἀνατέλλειν δὲ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὕδρου, καὶ τὸν Λαγωὸν, καὶ τὸν Πρόκυνα, καὶ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας τοῦ Κυνός. Τῷ δὲ Ἀράτῳ ὁμοίως καὶ ὁ Εὔδοξος ἀποφαίνεται. Τὰ οὖν εἰρημένα ἄστρα δῆλον ὅτι τῷ Καρκίνῳ κατ' αὐτοὺς ἃ μὲν συνανατέλλει, ἃ δὲ ἀντικαταδύνει. Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζωδίων τὸ αὐτὸ διαλαμβανέσθω. Ἐν μὲν οὖν τοῖς λοιποῖς συμφωνοῦσι τοῖς φαινομένοις· τοῦ δ' Ἐν γόνασιν οὐ μόνον τὸ ἀριστερὸν γόνυ καὶ ὁ ποὺς ἔτι ὑπὲρ γῆς ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τὸ δεξιὸν γόνυ. Δύνει γὰρ τοῦτο ἀνατελλούσης τῆς τοῦ Λέοντος μοί. ιϛ'. Ὁ δὲ Λαγωὸς οὐ μόνον τῷ Καρκίνῳ συνανατέλλει, ὡς Ἄρατος ὑπολαμβάνει, ἀλλὰ καὶ τοῖς Διδύμοις. Ἄρχεται μὲν γὰρ ἀνατέλλειν, τῆς ζ' καὶ κ' μοί. τῶν Διδύμων ἀναφερομένης· λήγει δὲ ἀνατέλλων, συνανατελλούσης αὐτῷ Καρκίνου μοί. ιβ' S''. Ὁ δὲ Κύων ὅλος τῷ Καρκίνῳ συνανατέλλει, πλὴν τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ· καὶ οὐχ, ὡς ὁ Ἄρατος, οἱ ἐμπρόσθιοι μόνον αὐτοῦ πόδες συνανατέλλουσι τῷ Καρκίνῳ.

Θ'. Τῆς δὲ Παρθένου ἀρχομένης ἀνατέλλειν,

..... Λύρη τότε, φησὶ, Κυλληναίη
Καὶ Δελφὶς δύνουσι, καὶ εὐποίητος Ὀϊστός.
Σὺν τοῖς Ὄρνιθος πρῶτα πτερὰ μέσφι παρ' αὐτὴν
Οὐρὴν, καὶ Ποταμοῖο παρηορίαι σκιόωνται.
Δύνει δ' Ἱππείη κεφαλὴ· δύνει δὲ καὶ αὐχήν.
Ἀντέλλει δ' Ὕδρη μὲν ἐπὶ πλέον ἄχρι παρ' αὐτὸν
Κρητῆρα. Φθάμενος δὲ Κύων πόδας αἴνυται ἄλλους,
Ἕλκων ἐξόπιθεν πρύμναν πολυτειρέος Ἀργοῦς.

A arcum supra terram habet totidem partium 15, minus parte vicesima circiter, quot per polos descriptus circulus habet 24. Quare dimidium circumferentiæ illius, quod a meridiano ad occasum pertinet, earumdem fere partium est 7 1/2. Atqui eadem illa stella, secundum æquidistantem circulum, sita est in parte Chelarum circiter prima. Ea igitur occidente, culminare oportet in parallelo circulo 21, 15' partem Capricorni ; qua rursus culminante, necesse est in zodiaco culminare 22 Capricorni. Porro cum in zodiaco vicesima secunda pars Capricorni culminat, in eo, quem statuimus, horizonte sexta fere pars Tauri debet assurgere. Hæc enim omnia singillatim per lineas demonstrantur in opere illo quo generalem de istis rebus B tractationem instituimus. Quamobrem Bootæ pes sinister occidit oriente sexta parte Tauri. Nam sinistrum Bootæ pedem primum occidere demonstratum est insuper in peculiari de illo disputatione : quod et ex ipso illius positu intelligi nullo negotio potest. Cum enim rectus consistat Bootes, ita tamen est paululum inclinato situ, pes ut ejus sinister longe australior capite, circulum per polos, et ipsius caput descriptum amplius dodrante signi unius antecedat. Jam de Orione cum apparentibus Arato convenit, quatenus totum illum cum Geminis oriri asserit.

VIII. At Leone primum exoriente, Aratus ait quæ C sunt cum Cancro, jam occidisse ; Ingeniculi vero sinistrum adhuc **123** pedem, ac genu superesse ; cæteris jam in occasum depressis : oriri prætere caput Hydri, Leporem, Procynem, et antecedentes Canis pedes. Eadem cum Arato scribit Eudoxus. Quocirca sidera hæc omnia planum est cum Cancro ex illorum opinione partim oriri, partim ex opposito descendere. Idem de cæteris quoque signis judicium esse volo. Atqui ut in reliquis ab apparentium experimentis minime discrepant ; sic Ingeniculi non sinistrum modo genu, pesque supra terram adhuc eminet, sed etiam dextrum genu. Hoc enim occidit oriente Leonis parte 16. At Lepus non solum cum Cancro oritur, uti visum est Arato, sed etiam cum Geminis. Oriri quippe incipit cum parte Geminorum septima et vicesima : desinit autem D ascendente cum ipso Cancri 12 1/2. Canis vero cum Cancro totus oritur, iis quæ in cauda sunt exceptis ; neque, ut Arato placet, anteriores cum Cancro pedes duntaxat oriuntur.

IX. Porro exoriente Virgine,

. . . Lyra tunc, ait, Cyllenea,
Et Delphin occidunt, et fabrefacta Sagitta.
Cum quibus Cygni primores pennæ usque ad ipsam
Caudam, et fluvii extremitates occultantur.
Occidit autem Equi caput; occidit et cervix.
Oritur vero Hydra amplius usque ad ipsum
Craterem; præveniens vero Canis pedes arripit alios,
Trahens a tergo puppim stellatæ Argus.

Hæc autem currit supra terram malum ad ipsum dimidiata,
Virgo quando tota ab infimo jam evaserit.

Eadem cum Arato docet Eudoxus; indeque potissimum apparet Aratum quæ ab Eudoxo dicta sunt mutatis tantummodo verbis exprimere. Cæterum cum ambo in aliis ab apparentibus haud abhorreant, de Malo non recte sentiunt. Hic enim occidere incipit oriente parte Cancri media vicesima septima, occidere autem desinit oriente media Leonis secunda. At fluvius ab Orione manans non Leoni, ut Eudoxus ait, sed Virgini occidere adversus incipit. Etenim antecedens maxime, et australissima stellarum, quæ in illo sunt, quæ et splendidissima, occidit oriente Virginis parte septima. Argus autem nonnisi puppim cum Leone ait occidere, et eamdem secundum malum sectam bifariam ascendere, donec tota Virgo conscenderit.

Attalus vero poetæ mentem haud assecutus, sed eum existimans velle, instante Virginis exortu, puppem ad medium usque malum ascendere, ait nomen, *tota*, in postremo carmine superfluum esse. Nam cum illorum versuum extremos explicasset, ista subjecit : « In his vox, *tota*, superflue posita est. Sive enim ad Argo illam referas, et orationem ita construas : *Hæc autem tota currit supra terram malum ad ipsum dimidiata, Virgo quando ab infimo jam evaserit;* citra controversiam completivum illud vocabulum est. Sive ad Virginem revocare malis, eadem erit ratio; nisi ita quis accipiat, ut totam Virginem ascendisse velit; quæ est poetæ sententia. Etenim si Virgo tota jam exortum fecit, manifestum est Chelarum ortum instare. At sub id temporis totam Argo conscendisse memorat, his versibus :

Neque vero subeuntes Chelæ, ac tenuiter lucentes
Ignotæ transierint, quandoquidem ingens signum [Bootes
Concertus oritur, instinctus Arcturo.
Argo vero non admodum tota sublimis consistit adhuc. »

Itaque mihi falsus opinione sua videtur Attalus, non intelligens adjectitia illa esse verba, *malum ad ipsum dimidiata;* neque significare oriri ipsam ad malum usque. Ejusmodi est itaque contextus orationis. Cum oriri Virgo incipit, jam exortus est Canis et puppis Argus. Hæc vero cum dimidiata sit, usque ad malum oritur, donec tota Virgo conscenderit.

X. Eodem loquendi genere usus est et Aratus cum de Ingeniculo scribit, hoc modo :

. . . Hujus porro solum
Crus cum Chelis apparet ambabus :
Ipse in caput adhuc conversus alio
Scorpium exorientem exspectat, et Sagittarium.
Hi enim ipsum ferunt.

Commodum enim orientibus Chelis, totum ait ortum
124 esse Bootem cum Argo, Hydri vero tantum ea quæ sunt ad caudam sub terram esse depressa; Ingeniculi dextrum crus ad usque solum genu conscendisse; reliquum corpus ipsius, præter sinistram

A *Ἡ δὲ θέει γαίης ἱστὸν διχόωσα κατ' αὐτὸν·*
Παρθένος ἦμος ἅπασα περαιόθεν ἄρτι γένηται.

Τῷ δὲ Ἀράτῳ τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Εὔδοξος λέγει· καὶ μάλιστά γε ἐκ τούτων φανερός ἐστιν ὁ Ἄρατος ὡσανεὶ παραγράφων τὰ ὑπὸ τοῦ Εὐδόξου εἰρημένα. Ἐν μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις συμφωνοῦσι τοῖς φαινομένοις. Ὁ δὲ Ὀϊστὸς οὐ τῷ Λέοντι ἀντικαταδύνει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ Καρκίνῳ. Ἄρχεται μὲν γὰρ δύνειν, ἀνατελλούσης μέσης τῆς ζ' καὶ κ' μοί. τοῦ Καρκίνου· λήγει δὲ δύνων, ἀνατελλούσης μέσης τῆς β' μοί. τοῦ Λέοντος. Ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ Ὠρίωνος Ποταμὸς οὐ τῷ Λέοντι ἄρχεται ἀντικαταδύνειν, ὡς οἱ περὶ τὸν Εὔδοξόν φασιν, ἀλλὰ τῇ Παρθένῳ· ὁ γὰρ ἡγούμενος μάλιστα καὶ νοτιώτατος τῶν ἐν αὐτῷ, ὃς δὴ καὶ λαμπρότατός ἐστι, δύνει ἀνατελλούσης τῆς ζ' μοί. τῆς Παρθένου. Τῆς δὲ Ἀργοῦς φησι τὴν πρύμναν μόνον συνανατέλλειν τῷ Λέοντι, καὶ αὐτὴν δεδιχοτομημένην κατὰ τὸν ἱστὸν, ἀναφέρεσθαι ἕως ἂν ὅλη ἡ Παρθένος ἀνατείλῃ.

B Ὁ μέντοιγε Ἄτταλος, οὐ δυνάμενος κρατῆσαι τῆς διανοίας τοῦ ποιητοῦ, ἀλλ' ὑπολαβὼν λέγειν αὐτὸν τῆς Παρθένου μελλούσης ἀνατέλλειν, ὅτι ἡ πρύμνα ἀνατέταλκεν ἕως μέσου τοῦ ἱστοῦ, φησὶ τὸ, *ἅπασα*, τῷ ἐσχάτῳ στίχῳ κενῶς προσκεῖσθαι. Ἐκθέμενος γὰρ τῶν προειρημένων στίχων τοὺς ἐσχάτους, ἐπιφέρει ταυτί· « Ἐν δὲ τούτοις τὸ, *ἅπασα*, προσαναπληρώματος ἔχει τάξιν. Εἴτε γὰρ ἐπὶ τὴν Ἀργὼ μεταβιβάσειέ τις αὐτὸ, ποιῶν τὸν λόγον τοιοῦτον· *Ἡ δὲ πᾶσα θέει γαίης ἱστὸν διχόωσα κατ' αὐτὸν, Παρθένος ἦμος περαιόθεν ἄρτι γένηται*· ὁμολογουμένως ἀναπληρώματος ἔχει τάξιν· εἴτ' ἐπὶ τῆς Παρθένου, τὸ αὐτὸ συμβήσεται· ἐὰν μή τις δέξηται, ὅτι ὅλην φησὶ τὴν Παρθένον ἀνατεταλκέναι· ὅπερ βούλεται λέγειν. Εἰ γὰρ ἡ Παρθένος ὅλη ἀνατέταλκε, δῆ-
C λον, ὅτι αἱ Χηλαὶ πρὸς τῷ ἀνατέλλειν εἰσί. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν ὅλην φησὶ τὴν Ἀργὼ ἀνατεταλκέναι, λέγων οὕτως·

Οὐδ' ἂν ἐπερχόμεναι Χηλαὶ, καὶ λεπτὰ φάουσαι,
Ἄφραστοι παρίοιεν· ἐπεὶ μέγα σῆμα Βοώτης
Ἀθρόος ἀντέλλει βεβολημένος Ἀρκτούροιο.
Ἀργὼ δ' οὐ μάλα πᾶσα μετήορος ἵσταται ἤδη. »

Δοκεῖ οὖν μοι πεπλανῆσθαι ὁ Ἄτταλος, οὐ συνιεὶς, ὅτι ἐπιθέτως λέγεται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ τὸ, *Ἱστὸν διχόωσα κατ' αὐτόν*· καὶ οὐχ ὅτι ἀνατέλλει ἕως μέσου τοῦ ἱστοῦ· ὅ τε ἑξῆς λόγος ἐστὶ τοιοῦτος· Τῆς Παρθένου ἀρχομένης ἀνατέλλειν, ὅ τε Κύων ἀνατέταλκε, καὶ ἡ πρύμνα τῆς Ἀργοῦς. Αὐτὴ μέντοι ἡμίσεια οὖσα ἕως τοῦ ἱστοῦ ἀναφέρεται, ἕως ἂν ὅλη ἡ Παρθένος ἀνατείλῃ.

D Ι'. Κέχρηται δὲ τούτῳ τῷ σχήματι τῆς ἐκφορᾶς ὁ Ἄρατος, καὶ ἐπὶ τοῦ Ἐν γόνασι, λέγων οὕτως·

.... τοῦ μὲν ἄρ' οἴη
Κνήμη σὺν Χηλῇσι φαείνεται ἀμφοτέρῃσιν·
Αὐτὸς δ' εἰς κεφαλὴν ἔτι που τετραμμένος ἄλλῃ
Σκορπίον ἀντέλλοντα μένει, καὶ ῥύτορα Τόξου.
Οἱ γάρ μιν φορέουσιν.

Τῶν γὰρ Χηλῶν ἀρχομένων ἀνατέλλειν, τὸν Βοώτην φησὶν ὅλον ἀνατεταλκέναι καὶ τὴν Ἀργώ· τοῦ δὲ Ὕδρου τὰ πρὸς τὴν οὐρὰν μόνον ὑπὸ γῆς εἶναι· ἀνατεταλκέναι δὲ τοῦ Ἐν γόνασι τὴν δεξιὰν κνήμην μόνην ἕως τοῦ γόνατος· τὸ δὲ λοιπὸν αὐτοῦ σῶμα, πλὴν

τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, ἔτι ὑπὸ γῆν εἶναι, τοῦ Σκορπίου πρὸς τῇ ἀνατολῇ ὄντος· τὴν δὲ ἀριστερὰν χεῖρα καὶ τὴν κεφαλὴν μετέωρον φαίνεσθαι, τοῦ Τοξότου ἀνατέλλοντος. Ἀνατέλλειν δέ φησιν ἅμα ταῖς Χηλαῖς καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ Στεφάνου, καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ Κενταύρου· δύνειν δὲ πάλιν τό τε σῶμα τοῦ Ἵππου ὅλον, καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ Ὄρνιθος, καὶ τὴν κεφαλὴν τῆς Ἀνδρομέδας, καὶ τοῦ Κήτους τὸ ἀπὸ τῆς οὐρᾶς ἕως τῆς λοφίας· τοῦ δὲ Κηφέως κεφαλήν τε, καὶ χεῖρα, καὶ ὤμους, καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ Ποταμοῦ· ὁμοίως δὲ ἐν τούτοις καὶ ὁ Ἄρατος τρόπον τινὰ παραγέγραφεν τὰ τοῦ Εὐδόξου.

Τὰ μὲν οὖν λοιπὰ ὑπ' αὐτῶν ὑγιῶς εἴρηται· περὶ δὲ τοῦ Κενταύρου ὁλοσχερῶς ἠγνοήκασιν. Οὔτε γὰρ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ, οὔτε καθόλου τὰ ὀπίσθια πάντα ἀνατέλλει, ἀλλὰ ὁ ἀριστερὸς ὦμος· πολλῷ γάρ ἐστι βορειότερος· οὔτε τῇ Παρθένῳ ἄρχεται συνανατέλλειν, ὥς φησιν, ἀλλὰ ταῖς Χηλαῖς. Ὁ γὰρ ἀριστερὸς ὦμος αὐτοῦ συνανατέλλει τῇ ια' μοί. τῶν Χηλῶν. Τῆς δὲ Ἀνδρομέδας οὐ μόνον ἡ κεφαλὴ δέδυκε, τῶν Χηλῶν πρὸς τῇ ἀνατολῇ οὐσῶν, ἀλλὰ καὶ αἱ χεῖρες ἀμφότεραι. Τὸ δὲ Κῆτος οὐ τῇ Παρθένῳ ἄρχεται ἀντικαταδύνειν, ὡς οὗτοί φασιν, ἀλλὰ τῷ Λέοντι. Τῶν γὰρ ἐν τῇ οὐρᾷ αὐτοῦ β' λαμπρῶν ὁ μὲν νοτιώτερος ἀντικαταδύνει μέσῃ τῇ ζ' καὶ κ' μοί. τοῦ Λέοντος· τὸ μέντοιγε λοιπὸν σῶμα τοῦ Κήτους οὐχ ὅλον τῇ Παρθένῳ ἀντικαταδύνει, ἀλλ' ἕως τῆς λοφίας, ὡς ὁ Ἄρατός φησιν. Τοῦ δὲ Κηφέως ἡ κεφαλὴ μόνον δύνει· οἱ δὲ ὦμοι αὐτοῦ ἐν τῷ ἀειφανεῖ τμήματι κεῖνται, καθάπερ προειρήκαμεν. Οὐ μόνον δὲ κατ' αὐτὸ ἀγνοοῦσιν, ἀλλὰ καθ' ὅ φασι τῇ Παρθένῳ ἀντικαταδύνειν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Οὐ γὰρ τῇ Παρθένῳ, ἀλλὰ ταῖς Χηλαῖς ἄρχεται ἀντικαταδύνειν. Ὁ γὰρ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ δύνει, ἀνατελλούσης τῶν Χηλῶν ὀγδόης μοί. τῆς μέσης.

ΙΑ'. Τοῦ δὲ Σκορπίου ἀρχομένου ἀνατέλλειν, θάτερός φησι δύνειν μὲν τά τε λοιπὰ μέρη τοῦ Ποταμοῦ, καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Ἀνδρομέδας, καὶ τοῦ Κήτους, καὶ τοῦ Κηφέως τὸ ἀπὸ τῶν ὤμων μέχρι τῆς ζώνης· καὶ τὴν Κασσιέπειαν ὅλην, πλὴν τὸ ἀπὸ τῶν ποδῶν ἕως τῶν γονάτων. Ἀνατέλλειν τέ φησιν τό τε λοιπὸν τοῦ Στεφάνου, καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ Ὕδρου, καὶ τοῦ Κενταύρου τὸ λοιπὸν σῶμα, πλὴν τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν· ἀνατέλλειν δέ φησι καὶ τὸ Θηρίον, ὃ ἔχει ὁ Κένταυρος· καὶ τοῦ Ὀφιούχου τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς χεῖρας· καὶ τοῦ Ὄφεως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, τὴν κεφαλὴν ἕως τῆς πρώτης σπείρας· καὶ τοῦ Ἐν γόνασι τὰ λοιπά, πλὴν τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς ἀριστερᾶς χειρός. Ὁ δὲ Εὔδοξος τὰ μὲν λοιπὰ ὁμοίως ἀναγράφει· τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Ὀφιούχου γράφει ἀνατέλλουσαν, καὶ τὴν ἀριστερὰν μόνον χεῖρα· τὴν δὲ ἄλλην, καὶ τὸ Θηρίον, οὐ τοῦ Σκορπίου, ἀλλὰ τοῦ Τοξότου ἀνατέλλοντος, ὑπὲρ γῆν καὶ φαίνεσθαι. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα συμφώνως παραγράφουσι τοῖς φαινομένοις [79]· τὸ δὲ Θηρίον, οὔτε ταῖς Χηλαῖς. Τὸ δὲ λοιπὸν τῷ Σκορπίου

[79] *Hæc mendosa sunt.*

A manum, adhuc esse sub terra, quando Scorpius in oriente versatur : sinistram porro manum cum capite sublimem videri oriente Sagittario. Cæterum una cum Chelis oriri Coronam dimidiam asserit, ac Centauri caudam; eodemque tempore ex opposito descendere integrum corpus Equi et caudam Cygni; caput Andromedæ, Cetum a cauda cervice tenus; Cephei caput et manum cum humeris, ac fluvii maximam partem. In quibus similiter Aratus Eudoxi locum, commutatis verbis, in librum suum transtulit.

Ac cætera quidem ab ambobus sunt dicta verissime; in Centauro plane decepti sunt. Nam neque B cauda ipsius, neque posteriores omnes partes, ut universe loquar, exortum faciunt; sed sinister humerus, qui multo borealior est, neque cum Virgine, ut ille dicit, sed cum Chelis oriri incipit. Nam sinister humerus ipsius oritur cum parte Chelarum undecima. At Andromedæ non solum caput occasum jam fecit, quando Chelæ sunt in oriente, sed etiam manus utraque. Cetus quoque non, ut illi arbitrantur, oriente Virgine ex adverso descendere incipit, sed Leone. Nam e lucidis duabus, quas habet in cauda, australior mediæ Leonis 27 parti adversa occidit; reliquum Ceti corpus non integrum descendit exoriente Virgine, sed cervice tenus, ut Aratus scribit. At Cephei solum caput occidit; humeri ipsius in semper apparente segmento positi C sunt, ut jam diximus. Neque vero tantum in hoc hallucinati sunt; sed in eo quoque quod illius caput ex adverso Virginis aiunt descendere. Non enim Virgini, sed Chelis oppositum facere occasum incipit. Quippe stellarum quæ in ipsius capite sunt, australior occidit oriente media octava parte Chelarum.

XI. Cum oriri Scorpius incipit, amborum scriptorum placet alteri, reliquas fluvii partes occidere, nec non Andromedæ ac Ceti; et Cephei quidquid est ab humeris ad cingulum : item Cassiepeam integram, præterquam ea quæ a pedibus ad genua pertinent. Addit his, oriri Coronæ reliquum, et Hydri caudam, ac Centauri reliquum corpus, anterioribus pedibus D exceptis : ad hæc Ophiuchi caput, et manus; et serpentis, quem gestat Ophiuchus, caput ad priorem usque spiram; reliqua insuper Ingeniculi, excepto capite ac sinistra manu. At Eudoxus cum in cæteris consentiat, Ophiuchi caput, ac sinistram duntaxat manum exoriri asserit; alteram manum, ut et feram, non oriente Scorpio, sed Sagittario, supra terram exstare. Atque in aliorum quidem descriptione cum apparentibus ambo conveniunt. Sed quod ad feram attinet. . . . .

. . . .

. . . .

Apparet ergo cum Chelis partem ipsius aliquam

oportere, quod et Eudoxo placet, ascendere. A

Verum in Ophiucho præterea fallitur Aratus. Quippe sinistra tantum ipsius manus cum Chelis oritur; caput, et manus dextra cum Scorpio.

XII. Ascendente Sagittario, putat Aratus Ingeniculi caput ac sinistram manum exortam fuisse: necnon Ophiuchi corpus, caudamque serpentis, quem tenet Ophiuchus; Fidiculam quoque; necnon Cephei quæ a capite ad pectus pertinent. Occidere porro Canem integrum, Orionem, Leporem; Heniochum a pedibus ad zonam usque; Capram vero, cum Hœdis; e quibus illa in humero est Heniochi sinistro: hi in manu sinistra; tum caput, ac dextram ma- B num, oriente Sagittario descendere, quæ ad pedes sunt, oriente Scorpio. Addit occidere quoque Perseum, excepto genu dextro, ac pede, postremoque puppim Argus. In his cætera quidem cum apparentibus concordant. Verum sinistra manus Ingeniculi cum Chelis oritur, non cum Scorpio. Etenim sinister ipse illius humerus, longe anterior manu, tanquam ulnas exporrectas habeat, quod Aratus etiam scribit, cum tertia parte Scorpii oritur. Non ergo cum Scorpio solum caput ascendit.

Propterea de ortu Scorpii in antecedentibus hallucinatur ita scribens: C

. . . . Capita, et altera manus
Cum Sagittario conscendunt.

In quo sequitur Eudoxum.

125 Non minus ab apparentiis in Cepheo discrepant. Nam solum caput ipsius occidit, et oritur; humeri ac pectus in semper apparente segmento feruntur. Præterea stellarum, quæ in ejus capite sunt, præcedens cum Scorpii parte vicesima octava oritur; quæ autem postrema oritur, et in capite sitarum australior est, cum Sagittarii sexta parte media oritur, ut non solum cum Scorpio, sed etiam cum Sagittario Cephei manus oriatur. At Perseus cum Scorpio totus ex adverso descendit: non, ut illis videtur, dexter pes dextrumque genu oriente Sagittario conditur. D

Præter hæc in Argo fugit illos ratio. Hæc enim ex opposita parte cadere incipit, orientibus Chelis mediis, non Scorpio. Oportebat ergo commodum oriente Scorpio, jam Argus puppim occidisse dicere, non ascendente Sagittario.

XIII. Rursus Capricorno in oriente posito, adversam occidere Sagittario dicunt Argo integram, et Procynem; oriri autem pariter Cygnum, et Aquilam, Sagittam ac Thuribulum. Ex his cætera quidem apparentibus consentanea dicuntur. De Cygno cum uterque hallucinatus est, tum multo gravius Aratus. Nam Eudoxus dextram alam Cygni orientem

σώματι ταῖς Χηλαῖς συναναφέρεται, ὡς καὶ Εὔδοξός φησι· δῆλον, ὅτι καὶ ταῖς Χηλαῖς μέρος τι αὐτοῦ δεῖ κατὰ τὸν Εὔδοξον συνανατέλλειν.

Ὁ δὲ Ἄρατος ἀγνοεῖ ἐν τοῖς περὶ τὸν Ὀφιοῦχον. Ἡ γὰρ ἀριστερὰ χεὶρ αὐτοῦ μόνον ταῖς Χηλαῖς συνανατέλλει· ἡ δὲ κεφαλὴ καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ τῷ Σκορπίῳ.

ΙΒ'. Τοῦ δὲ Τοξότου μέλλοντος ἀνατέλλειν, ὁ Ἄρατός φησι τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἐν γόνασι καὶ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἀνατεταλκέναι, καὶ τὸ σῶμα τοῦ Ὀφιούχου, καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ Ὄφεως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, καὶ τὴν Λύραν, καὶ τοῦ Κηφέως τὰ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἕως τοῦ στήθους. Δύνειν δέ φησι τόν τε Κύνα ὅλον, καὶ τὸν Ὠρίωνα, καὶ τὸν Λαγωὸν, καὶ τοῦ Ἡνιόχου τὰ ἀπὸ τῶν ποδῶν ἕως τῆς ζώνης μέρη· τὴν δὲ Αἶγά φησι καὶ τοὺς Ἐρίφους, ὧν ἐστιν ἡ μὲν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου, οἱ δ' ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ, ἔτι δὲ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν δεξιὰν χεῖρα τῷ Τοξότῃ ἀντικαταδύνειν· τὰ δὲ πρὸς τοὺς πόδας τῷ Σκορπίῳ. Δύνειν δέ φησι καὶ τὸν Περσέα χωρὶς τοῦ δεξιοῦ γόνατος καὶ τοῦ ποδός· καὶ τῆς Ἀργοῦς τὴν πρύμναν. Ἐν δὲ τούτοις τὰ μὲν ἄλλα συμφωνεῖ τοῖς φαινομένοις· ἡ δὲ ἀριστερὰ χεὶρ τοῦ Ἐν γόνασι ταῖς Χηλαῖς συνανατέλλει, καὶ οὐ τῷ Σκορπίῳ. Καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ ἀριστερὸς ὦμος αὐτοῦ πολὺ προηγούμενος τῆς χειρὸς, ὡσανεὶ διωργυιωμένου αὐτοῦ, καθάπερ καὶ ὁ αὐτὸς Ἄρατός φησιν, τῇ γ' μοί. τοῦ Σκορπίου συνανατέλλει. Οὐχ ἡ κεφαλὴ οὖν μόνον τῷ Σκορπίῳ συναναφέρεται.

Διὸ καὶ ἐν τοῖς πρότερον περὶ τὴν τοῦ Σκορπίου ἀνατολὴν ἀγνοεῖ λέγων·

.... Κάρη δ' ἑτέρης μετὰ χειρὸς
Τόξῳ ἀνέρχονται.

Κατηκολούθηκεν δὲ καὶ κατὰ τοῦτο τῷ Εὐδόξῳ.

Διαφωνοῦσι δὲ πρὸς τὸ φαινόμενον καὶ ἐν τοῖς περὶ τοῦ Κηφέως. Ἥ τε γὰρ κεφαλὴ αὐτοῦ μόνον δύνει, καὶ ἀνατέλλει· οἱ δὲ ὦμοι καὶ τὸ στῆθος ἐν τῷ ἀεὶ φανερῷ τμήματι φέρονται. Χωρίς τε τούτων τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ ἀστέρων ὁ μὲν προηγούμενος τῇ η' καὶ κ' μοί. τοῦ Σκορπίου συνανατέλλει· ὁ δὲ ἔσχατος ἀναφερόμενος, καὶ νοτιώτερος ὢν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ συνανατέλλει τῷ Τοξότῃ ς' μοί. μέσῃ· ὥστε μὴ μόνον τῷ Σκορπίῳ τὴν κεφαλὴν τοῦ Κηφέως συνανατέλλειν, ἀλλὰ καὶ τῷ Τοξότῃ. Ὁ δὲ Περσεὺς ὅλος τῷ Σκορπίῳ συναντικαταδύνει· καὶ οὐχ, ὡς οὗτοί φασιν, ὁ δεξιὸς ποῦς καὶ τὸ δεξιὸν γόνυ τῷ Τοξότῃ ἀντικαταφέρεται.

Ἠγνοήκασι δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν Ἀργώ. Ἄρχεται γὰρ ἀντικαταδύνειν οὐ τῷ Σκορπίῳ, ἀλλὰ μέσαις ταῖς Χηλαῖς. Ἔδει οὖν, ἀρχομένου τοῦ Σκορπίου ἀνατέλλειν, λέγειν τὴν τῆς Ἀργοῦς πρύμναν δεδυκέναι, καὶ μὴ τοῦ Τοξότου ἀναφερομένου.

ΙΓ'. Πάλιν δὲ τοῦ Αἰγόκερω πρὸς τῇ ἀνατολῇ ὄντος, τῷ Τοξότῃ φασὶν ἀντικαταδύνειν τήν τε Ἀργὼ ὅλην καὶ τὸν Πρόκυνα· συνανατέλλειν δὲ τόν τε Ὄρνιθα, καὶ τὸν Ἀετὸν, καὶ τὸν Ὀϊστὸν, καὶ τὸ Θυμιατήριον. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα συμφώνως ὑπ' αὐτῶν λέγεται τοῖς φαινομένοις· τὰ δὲ κατὰ τὸν Ὄρνιθα ἠγνόηται μὲν ὑπ' ἀμφοτέρων, μᾶλλον δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀράτου. Ὁ

μὲν γὰρ Εὔδοξος τῷ Σκορπίῳ φησὶν συνανατέλλειν τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ Ὄρνιθος· τῷ δὲ Τοξότῃ τὸ λοιπὸν αὐτοῦ σῶμα· ἐξ ὧν δῆλον, ὅτι τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ Ὄρνιθος κατὰ τὸν Εὔδοξον δεῖ τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι τοῦ Σκορπίου συναναφέρεσθαι· ὁ δὲ Ἄρατός φησι τῷ Τοξότῃ μόνον συνανατέλλειν αὐτόν. Τῇ δὲ ἀληθείᾳ οἱ μὲν ἐν ἄκρᾳ τῇ δεξιᾷ πτέρυγι τοῦ Ὄρνιθος τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι τῶν Χηλῶν συνανατέλλουσιν· ὁ δὲ ἐν ἄκρᾳ τῇ ἀριστερᾷ πτέρυγι, ὃς δὴ καὶ ἔσχατος ἀνατέλλει, τῇ β' καὶ κ' μοί. τοῦ Τοξότου συναναφέρεται.

A facit cum Scorpio: cum Sagittario reliquum corpus ipsius: unde liquet alam Cygni dextram secundum Eudoxum oportere cum postremis Scorpii partibus ascendere. Aratus vero cum Sagittario duntaxat occidere ipsum asserit. Res porro ita se habet: quæ in extrema sunt ala dextra Cygni, cum extremis Chelarum partibus oriuntur: quæ in extremitate alæ sinistræ est, et postrema oritur, cum vicesima secunda Sagittarii parte conscendit.

ΙΔ'. Τοῦ δὲ Ὑδροχόου ἀρχομένου ἀνατέλλειν φησὶ συνανατεταλκέναι τῷ Αἰγόκερῳ τοῦ Ἵππου τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς πόδας· δύνειν δὲ τὰ ὀπίσθια τοῦ Κενταύρου, καὶ τοῦ Ὕδρου τὸ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἕως τῆς πρώτης σπείρας. Ὁ δὲ Εὔδοξός φησι καὶ τὴν Κασσιέπειαν ἀνατέλλειν καὶ τὸν Δελφῖνα. Ἃ μὲν οὖν κοινῇ εἰρήκασι, σχεδὸν συμφωνεῖ τοῖς φαινομένοις· πλὴν ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ Ὕδρου τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι τοῦ Τοξότου ἄρχεται ἀντικαταδύνειν, καὶ οὐ τῷ Αἰγόκερῳ. Τοῦ δὲ Ἵππου οὐ μόνον ἡ κεφαλὴ καὶ οἱ πόδες ἀνατετάλκασιν, ἀλλὰ καὶ οἱ ὦμοι καὶ τὸ στῆθος.

XIV. Sub initium exortus Aquarii, exortum ait esse cum Capricorno Equi caput ac pedes; occidere vero posteriora Centauri, ac de Hydro quidquid a capite est ad primam spiram. At Eudoxus B Cassiepeam insuper oriri, ac Delphinum asserit. In his vero quæ ab ambobus communiter dicuntur, propemodum apparentium fidei respondent; nisi quod Hydri caput orientibus extremis Sagittarii partibus, non Capricorno, descendere incipit ex adverso. Equi autem non solum caput ac pedes exorti sunt; sed humeri etiam ac pectus.

Παρέχει δέ τισιν ἐπίστασιν πῶς ἐπὶ τῶν ἄλλων ζωδίων ὁ Ἄρατος τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς ὑποτιθέμενος, καὶ οὕτως τὰς τῶν ἄλλων ἄστρων ἀνατολὰς καὶ δύσεις διασαφῶν, τὸν Ὑδροχόον μέσον ἀνατέλλειν ὑποτίθεται, λέγων οὕτως·

Ac nonnullis consideratione digna res videtur, cur cum Aratus cæterorum initia signorum in oriente statuerit, atque ita constellationum aliarum ortus et occasus explicarit, medium duntaxat Aquarium exorientem fecerit, his versibus:

Ἵππος δ' Ὑδροχόοιο μέσον περιτελλομένοιο,
Ποσσί τε καὶ κεφαλῇ ἀνελίσσεται.

C *Equus vero Aquario medio oriente*
Pedibus et capite revolvitur.

Τοῦτο δ' ἀπορῶν ὁ Ἄτταλος, φησὶν ἁμάρτημα εἶναι· δεῖν δὲ γράφειν οὕτως·

Hæc cum quæsisset Attalus, errorem esse respondit, itaque scribendum videri:

Ἵππος δ' Ὑδροχόοιο νέον περιτελλομένοιο.

Equus vero Aquario recens oriente.

Λανθάνει δὲ τόν τε Ἄτταλον, καὶ τοὺς ἄλλους τὸ βούλημα τοῦ ποιητοῦ· τάχα δὲ καὶ τὸ φαινόμενον. Ὁ γὰρ Ὑδροχόος, τῇ θέσει κείμενος ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτους, τὰ μὲν κατὰ τὸ στῆθος καὶ τὴν κεφαλὴν μέρη πολὺ ἐκπίπτοντα τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου εἰς τὸ πρὸς ἄρκτους μέρος ἔχει, τὰ δὲ κατὰ τοὺς πόδας νοτιώτερα τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου· ἐν δὲ τῷ ζωδιακῷ τὰ μέσα αὐτοῦ κεῖται. Ἐπεὶ οὖν τὰ δωδεκατημόρια τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ὑποτίθεται ἀναφερόμενα, διὰ τοῦτο ὁ Ἄρατος λέγει· *Τοῦ Ὑδροχόου κατὰ μέσον τοῦ σώματος ἀνατέλλοντος, ὁ Ἵππος ποσί τε καὶ κεφαλῇ ἀνελίσσεται*· καὶ οὐχὶ τὸ μέσον τοῦ ἐν τῷ δωδεκατημορίῳ μήκους, ὡς οἵ τε παλαιοὶ καὶ ὁ Ἄτταλος ἐκδέχεται. Ἀναγκαῖον οὖν εἶναι δοκεῖ μοι μὴ μετατιθέναι τὸν στίχον, ὡς ὁ Ἄτταλος ὑποδεικνύει, ἐν πᾶσί γε δὴ τοῖς ἀντιγράφοις οὕτως αὐτοῦ γραφομένου.

Sed neque Attalus, neque cæteri poetæ mentem animadverterunt: imo ne ipsam quidem, ut opinor, apparentiam. Etenim Aquarius eo situ collocatus, ut a meridie ad septentriones vergat; iis partibus quæ sunt ad pectus caputque, multum a zodiaco declinat ad aquilonem; quæ ad pedes, australiores sunt zodiaco circulo; media ipsius in zodiaco collocantur. Quamobrem cum Aratus zodiaci dodecatemoria in ipso contempletur ascensu, ideo, cum Aquarius medio corpore oritur, *Equus*, ait, D *pedibusque et capite revolvitur:* non autem cum longitudinis in zodiaco medium oritur, quemadmodum tam Attalus, quam veteres intellexerunt. Nullo itaque modo commutandum esse versum illum arbitror, ut Attalo placet; cum non aliter in exemplaribus omnibus legatur.

Ὁ δὲ Εὔδοξος ἀγνοεῖ περί τε τῆς Κασσιεπείας καὶ τοῦ Δελφῖνος. Οὐ γὰρ τῷ Αἰγόκερῳ συνανατέλλει· ἀλλ' ἡ μὲν Κασσιέπεια τοῖς δυσί, τῷ τε Τοξότῃ καὶ τῷ Αἰγόκερῳ. Ἄρχεται μὲν γὰρ συνανατέλλειν τῇ α' καὶ κ' μοί. τοῦ Τοξότου· ἔσχατον δὲ συνανατέλλει τῇ ιβ' μοί. τοῦ Αἰγόκερω. Ὁ δὲ Δελφὶς ὅλος τῷ Τοξότῃ συνανατέλλει ἀπὸ τῆς κ' αὐτοῦ μοί. ἕως τῆς κδ'.

Jam in Cassiepea et Delphino falsus est Eudoxus. Non enim cum Capricorno conscendunt: sed Cassiepea cum duobus, Sagittario videlicet et Capricorno. Etenim oriri incipit cum vicesima prima parte Sagittarii; postremo vero cum Capricorni duodecima oritur. At Delphinus cum Sagittario totus exoritur a parte ipsius vicesima, ad quartam et vicesimam.

XV. Oriente Piscium initio Aratus quidem ait occidisse jam reliqua Hydri atque Centaurum; ortum esse vero Piscem australem non penitus, sed exigua relicta parte; item Andromedæ dextras in longitudinem partes. Eudoxus in priore commentario, quem secutus est Aratus, etiam Persei dextram manum oriri putat. In *Enoptro* vero, totum **126** ait exortum esse, præter exiguam partem; Hydri autem quidquid ad Corvum usque est, occidere. Hic Eudoxus eatenus ab apparentibus discrepare tantummodo mihi videtur, quod solam dextram manum Persei cum Aquario dicat ascendere. Nam dimidia fere pars ipsius oritur cum Aquario. Sane lucidissima, quæ est in illius corpore, cum Aquarii parte septima ac vicesima consurgit. At Aratus fallitur, Hydrum existimans totum Aquario oriente descendere. Etenim quæ in extremitate caudæ supra Centaurum sita est stella, occidit oriente undecima parte Piscium. Melius igitur Eudoxus asserit Hydri caudam adhuc esse residuam. In Centauro idem error utriusque. Non enim totus occasum fecit commodum orientibus Piscibus; sed anteriora illius adhuc supra horizontem eminent. Quippe caput, ac dexter ipsius humerus orientibus Piscibus occultantur. In australi quoque Pisce ambo pariter contra fidem apparentium peccant, dum eum arbitrantur integrum fere cum Aquario conscendere. Nam e contrario maxima pars ejus cum Piscibus oritur. Etenim australior earum quæ sunt in cauda, cum parte tertia Piscium exoritur; lucida vero quæ est in rostro, cum Piscium altera et vicesima.

In Andromeda prorsus ambo decepti sunt; si quidem non oritur cum Aquario et Piscibus, ut illi volunt, sed cum Capricorno et Aquario. Nam prior sinistra manus illius oritur cum medio fere Capricorno; postrema vero dextra cum Aquarii parte vicesima quarta oritur.

XVI. De Arietis ortu falso ita scribit Aratus:
Andromedæ dextra Pisces

Ipsi attrahunt. Sinistra vero ab imo trahit
Aries exoriens, quo etiam oriente
Ab occasu prospexeris Aram, cæterum in altera parte
Persei orientis tantum caput et humeros.
Ipsum autem cingulum etiam ambiguum fuerit
An Ariete desinente appareat, an sub Tauro.

Hunc in modum postremus versus concipitur. Credibile est porro per errorem positum esse vocabulum, *desinente*. Nam ab ipso operis initio signorum omnium principia in oriente collocat, non autem media, vel desinentia. In cæteris enim asterismis partes aliæ signis dimidiis exortis, aliæ incipientibus, aut desinentibus, ortus, occasusve fa-

A IE'. Τῆς δὲ ἀρχῆς τῶν Ἰχθύων ἀνατελλούσης, ὁ μὲν Ἄρατός φησιν δεδυκέναι τά τε λοιπὰ τοῦ Ὕδρου καὶ τὸν Κένταυρον· ἀνατεταλκέναι δὲ τὸν νότιον Ἰχθὺν οὐχ ὅλον, ἀλλὰ παρὰ μικρόν· καὶ τῆς Ἀνδρομέδας τὰ δεξιὰ μέρη κατὰ μῆκος· ὁ δὲ Εὔδοξος ἐν μὲν τῷ α' συντάγματι, ᾧ δὴ καὶ ὁ Ἄρατος κατακολουθεῖ, καὶ τοῦ Περσέως τὴν δεξιὰν χεῖρά φησιν ἀνατέλλειν. Ἐν δὲ τῷ *Ἐνόπτρῳ* ὅλον αὐτὸν ἀνατεταλκέναι παρὰ μικροῦ τινος· τοῦ δὲ Ὕδρου τὸ μέχρι πρὸς τὸν Κόρακα δύνειν. Δοκεῖ δέ μοι ὁ Εὔδοξος περὶ τοῦ Περσέως κατὰ τοῦτο μόνον διαφωνεῖν πρὸς τὸ φαινόμενον, καθ' ὅσον φησὶν αὐτὴν μόνον τὴν δεξιὰν χεῖρα συνανατέλλειν τῷ Ὑδροχόῳ. Τὸ γὰρ ἥμισυ σχεδὸν αὐτοῦ μέρος τῷ Ὑδροχόῳ συνανατέλλει· ὁ γοῦν ἐν μέσῳ τῷ σώματι λαμπρὸς ἱκανῶς ἀστὴρ ζ' B καὶ κ' μοί. τοῦ Ὑδροχόου συναναφέρεται. Ὁ δὲ Ἄρατος ἀγνοεῖ, τὸν Ὕδρον ὅλον τῷ Ὑδροχόῳ ὑπολαμβάνων ἀντικαταδύνειν· ὁ γὰρ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ Κενταύρου κείμενος δύνει, ἀνατελλούσης τῆς ια' μοί. τῶν Ἰχθύων. Βέλτιον οὖν ὁ Εὔδοξος ἀποφαίνεται, λέγων τοῦ Ὕδρου τὴν οὐρὰν ἔτι ὑπολείπεσθαι. Περὶ δὲ τοῦ Κενταύρου ἀμφότεροι ἀγνοοῦσιν. Οὐ γὰρ ὅλος ἂν δέδυκεν[79], τῶν Ἰχθύων ἀρχομένων ἀναφέρεσθαι· ἀλλ' ἔτι αὐτοῦ τὰ ἐμπρόσθια ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντά ἐστιν. Ἡ γὰρ κεφαλὴ καὶ ὁ δεξιὸς ὦμος αὐτοῦ τοῖς Ἰχθύσιν ἀντικαταδύνει. Διαφωνοῦσι δὲ ἀμφότεροι πρὸς τὸ φαινόμενον καὶ περὶ τοῦ νοτίου Ἰχθύος, ὅλον αὐτὸν ἔγγιστα τῷ Ὑδροχόῳ ὑπολαμβάνοντες συνανατέλλειν. Τοὐναντίον γὰρ τὸ C πλεῖον αὐτοῦ μέρος τοῖς Ἰχθύσι συναναφέρεται. Ὁ μὲν γὰρ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ τῇ γ' μοί. τῶν Ἰχθύων συνανατέλλει· ὁ δὲ ἐν τῷ ῥύγχει λαμπρὸς τῇ α' καὶ κ' μοί. τῶν Ἰχθύων.

Περὶ δὲ τῆς Ἀνδρομέδας ὁλοσχερῶς ἠγνοήκασιν ἀμφότεροι· οὐ γὰρ τῷ Ὑδροχόῳ καὶ τοῖς Ἰχθύσι συνανατέλλει, ὡς οὗτοί φασιν, ἀλλὰ τῷ Αἰγόκερῳ καὶ τῷ Ὑδροχόῳ. Πρώτη μὲν γὰρ ἡ ἀριστερὰ χεὶρ αὐτῆς συνανατέλλει μέσῳ μάλιστα τῷ Αἰγόκερῳ· ἐσχάτη δὲ ἡ δεξιὰ συναναφέρεται τῇ δ' καὶ κ' μοί. τοῦ Ὑδροχόου.

Iϛ'. Περὶ δὲ τῆς τοῦ Κριοῦ ἀνατολῆς ὁ Ἄρατος λέγων, *Τὰ μὲν δεξιὰ*, φησὶν[80], *τῆς Ἀνδρομέδας οἱ Ἰχθύες*

D *Αὐτοὶ ἐφέλκονται· τὰ δ' ἀριστερὰ νειόθεν ἕλκει*
Κριὸς ἀνερχόμενος· τοῦ καὶ περιτελλομένοιο,
Ἑσπερόθεν κεν ἴδοιο Θυτήριον· αὐτὰρ ἐν ἄλλῃ
Περσέος ἀντέλλοντος ὅσον κεφαλήν τε καὶ ὤμους.
Αὐτὴ δὲ ζώνη, καί κ' ἀμφήριστα πέλοιτο,
Ἢ Κριῷ λήγοντι φαείνεται, ἢ ἐπὶ Ταύρῳ.

Γράφεται μὲν οὕτως ὁ ἔσχατος στίχος· εἰκὸς μέντοιγε ἠγνοῆσθαι τὸ, *λήγοντι*. Ἐξ ἀρχῆς γὰρ πάντων τῶν ζωδίων τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς ὑποτίθεται, καὶ οὐχὶ μεσοῦντα ἢ λήγοντα. Ἐπὶ γὰρ τῶν ἄλλων ἄστρων τινὰ μὲν μέρη μεσούντων τῶν ζωδίων, τινὰ δ' ἀρχομένων ἢ ληγόντων δύνει, ἢ ἀνατέλλει. Ὅθεν καὶ ὁ Ἄτταλος κατὰ μὲν τοῦτο ὀρθῶς συνεώρακε

[79] f. ἀντιδέδυκε. [80] *Apud Aratum* τὰ δεξιὰ χειρός.

τὸ ἀγνόημα· καὶ δεῖ τοι ἢ ὥς ἐκεῖνός φησι γράφεσθαι·

Ἢ Κριῷ ἀνιόντι φαείνεται, ἢ ἐπὶ Ταύρῳ·

ἢ νὴ Δία οὕτως·

Ἢ Κριῷ λήγουσα φαείνεται·

ὥστε τὸ, *λήγουσα*, ἐπὶ τὴν ζώνην ἀναφέρεσθαι. Λέληθε μέντοιγε αὐτὸν τὸ βούλημα τοῦ ποιητοῦ καὶ ἐν τούτοις. Λέγει γὰρ οὕτως· *Ἡμεῖς μέντοι καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ τε ποιητῇ συμφώνως καὶ τοῖς φαινομένοις ἀκολούθως οἰόμεθα δεῖν γράφεσθαι τὸ ποίημα τὸν τρόπον τοῦτον·*

Αὐτὴ δὲ ζώνη, καί κ' ἀμφήριστα πέλοιτο,
Ἢ Κριῷ ἀνιόντι φαείνεται, ἢ ἐπὶ Ταύρῳ.
Σὺν τῷ πασσυδίῃ ἀνελίσσεται.

Ἐπεὶ γὰρ, μέλλοντος τοῦ Κριοῦ ἀνατέλλειν, ὁ Περσεὺς ὁμολογουμένως μέχρι τῶν ὤμων ἐκφανὴς γίνεται· ἅμα δὲ τῷ ἄρξασθαι ἀναφέρεσθαι τὸν Κριὸν, εὐθέως ἔκδηλος ἡ τοῦ Περσέως ζώνη γίνεται, διὰ τὸ βραχὺ παντελῶς παραλλάσσειν τῆς τοῦ Κριοῦ ἀρχῆς τὴν φάσιν αὐτῆς· διστάζει πότερον κατὰ τὴν τοῦ Κριοῦ μέλλοντος ἀνατέλλειν ἀρχὴν ὑπόθηται φανερὰ[81] *ἤδη γίνεσθαι· ἢ ἐπὶ τὸ μᾶλλον ὁμολογούμενον ἔλθῃ· διότι, τοῦ Ταύρου μέλλοντος ἀναφέρεσθαι, ἐκφανής ἐστι τοῦ Περσέως ἡ ζώνη μετὰ τοῦ λοιποῦ σώματος. Καὶ τοῦτον τὸν τρόπον γραφομένου τοῦ ποιήματος, τά τε γραφόμενα σωθήσεται, καὶ τὰ περὶ τῆς ζώνης ὁ ποιητὴς οὐ μόνον ἐμπείρως, ἀλλὰ καὶ ἀκριβῶς ἐξηγούμενος ἂν φαίνοιτο.*

ΙΖ'. Πρῶτον μὲν οὖν διὰ τούτων ὁ Ἄτταλος ἀπορεῖ[82], νομίζων ἐπὶ τοσοῦτον τὴν ἀκρίβειαν ἐν τοῖς φαινομένοις ὑπὸ Ἀράτου διειλῆφθαι, ὥστε περὶ αὐτῶν τῶν ἐν τῇ ζώνῃ τοῦ Περσέως ἀστέρων διστάζει τὸ πότερον τῆς ἀρχῆς τοῦ Κριοῦ ἐπ' ἀνατολῆς οὔσης, καὶ αὐτὴ ἤδη φανερά ἐστιν σὺν τοῖς ὤμοις καὶ τῇ κεφαλῇ, ἢ μετ' ὀλίγον. Χωρὶς γὰρ τοῦ ὁλοσχερῶς μὴ μόνον τὸν Ἄρατον, ἀλλὰ καὶ τὸν Εὔδοξον ἐν τοῖς φαινομένοις ἀναστρέφεσθαι, καθάπερ ἐπιδεδείχαμεν, ἔτι καὶ οὐ μόνον ἐπὶ τῆς τοῦ Περσέως ζώνης τοῦτ' ἂν παρὰ τῷ Ἀράτῳ διστάζοιτο, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων β' ἢ καὶ πλείοσι ζωδίοις συνανατελλόντων[82]. Τελέως δ'[83] ἀγνοεῖν δόξειεν ὁ Ἄτταλος καὶ τὰ φαινόμενα, ὑπολαμβάνων κατὰ ἀλήθειαν οὕτως εἶναι δισταζόμενα περὶ τὴν ζώνην τοῦ Περσέως, καθάπερ προείρηκεν. Οὐ γὰρ μόνη ἡ ζώνη τοῦ Περσέως φαίνεται ὑπὲρ γῆν, τοῦ Κριοῦ ἀρχομένου ἀνατέλλειν, ἀλλὰ καὶ ὅλος σχεδὸν ὁ Περσεὺς, πλὴν τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς καὶ τοῦ γόνατος. Ὁ μὲν γὰρ δεξιὸς αὐτοῦ ποὺς συνανατέλλει τῇ η' μοί. τῶν Ἰχθύων, ὁ δὲ ἐν τῷ δεξιῷ γόνατι τῇ ζ' μοίρᾳ· ὁ δὲ ἐν τῷ Γοργονίῳ καὶ τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ κείμενος λαμπρὸς ἀστὴρ, ὃς μικρὸν προηγεῖται τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ, τῇ ιγ' μοί. τῶν Ἰχθύων συναναφέρεται· μόνη δὲ αὐτοῦ ἡ ἀριστερὰ κνήμη τῷ Κριῷ συνανατέλλει. Δῆλον οὖν, ὅτι ἀγνοεῖ λέγων τά τε φαινόμενα σωθήσεσθαι, καὶ τὸν Ἄρατον ἐμπείρως καὶ ἀκριβῶς τὰ περὶ τῆς τοῦ Περσέως ζώνης φανεῖσθαι ἐξηγούμενον.

[81] φανεράν. [82] f. ἀγνοεῖ. [83] γρ. τέλος δέ.

ciunt. Hinc Attalus recte hoc quidem animadvertit erratum. Et omnino vel, ut illi placet, ita conformandus est ille versus :

An sub Ariete ascendente appareat, vel sub Tauro,

vel in hunc certe modum :

An sub Ariete desinens appareat,

ut participium *desinens* ad cingulum pertineat. Nihilominus tamen a poetæ sententia etiam in his aberrat. Ita quippe scribit : *Nos autem in eo consentanee cum poeta, et apparentium fide credimus ita versus illos esse scribendos :*

Ipsum autem cingulum etiam ambiguum fuerit
An sub Ariete ascendente appareat, an sub Tauro.
Cum quo cumulatim revolvitur.

Cum enim instante Arietis ortu, Perseus citra controversiam humeris tenus appareat; simulatque vero cœpit Aries ascendere, statim conspicua sit zona Persei, pro eo quod perpusillum ab Arietis initio distet illius apparitio; ambigit poeta, num sub Arietis ortui appropinquantis initium apparere jam illam asserat, an id usurpet potius, quod in confesso est maxime, instante Tauri exortu, apparere Persei cingulum una cum reliquo corpore. Atque hoc modo conceptis carminibus, cum iis integritas sua constabit, tum de cingulo poeta non solum scienter, sed etiam exacte scripsisse videbitur.

XVII. Sed inprimis Attali hæsitatio illa ex eo proficiscitur, quod tam exactum in phænomenis perscribendis Aratum fuisse censet, ut de stellis, quæ sunt in Persei balteo, dubitet, utrum Arietis initio in oriente constituto, conspicuus ille sit cum humeris, et capite, an paulo post appareat. Verum ut hæc omittam, non Aratum solum, sed Eudoxum etiam ipsum, in apparentium explicanda ratione pingui, quod aiunt, Minerva usos esse; non in **127** Persei tantum balteo, apud Aratum isto modo dubitabitur ; sed in iis omnibus imaginibus, quæ cum duobus pluribusve signis oriuntur. Demum vero cœlestium rerum funditus expers haberi possit Attalus, qui reipsa credat ad eum, quem diximus, modum ambiguam esse rationem orientis cinguli Persei. Non enim solus ille Persei balteus supra terram exsistit, quando Aries oriri incipit, sed totus ipse propemodum Perseus, excepto pede sinistro ac genu. Quippe dexter illius pes cum octava oritur Piscium parte, quæ autem inest in dextro genu stella, cum septima : lucida porro quæ est in Gorgonio, et sinistra manu, quæ sinistrum femur paululum præcedit, cum parte decima tertia conscendit ; solum crus sinistrum oritur cum Ariete. Falsus est itaque, cum et apparentibus suam illo modo constare fidem, et Aratum perite exacteque quæ ad cingulum attinent Persei traditurum esse defendit.

Ego vero non alia ex causa dubitationem illic A injectam Attalo fuisse suspicor, quam unde prius Eudoxo erat oborta; quem auctorem Aratus adhibuit. Eudoxus enim in commentario de Apparentibus scribit dextras Persei partes cum Piscibus oriri. Ex quo consequens est, Arietis principio in oriente posito, dextras tantummodo Persei partes supra terram exsistere. At in altero libro, qui inscribitur *Speculum*, cum Piscibus totum asserit paulo minus oriri Perseum. Quamobrem cum in omnibus fere, quæ ad ortus siderum spectant, duo illi commentarii invicem concordent, in Persei descriptione dissideant; jure in ambiguo positus Aratus, neque utram partem sequeretur expediens; anceps, et incertum esse dicit, an et Persei balteus cum humeris et capite, Ariete conscendente sublimis B appareat, an ascendente potius Tauro: quod in altero Eudoxi opere continetur. Non igitur ex eo quod propter discriminis exiguitatem difficile id sensu possit æstimari, ut putat Attalus, dubium ait esse, num Persei tum balteus appareat, cum Arietis initium horizontem tenet: an tunc potius emergat, cum Tauri caput oriri incipit. Sed ideo quod neutram in partem statuere possit, cum ex æquo tradi utrumque cerneret.

Cæterum cum duplex habeatur loci illius lectio: siquidem in aliis codicibus καί κ' ἀμφήριστα πέλοντο· in aliis κ' ἀμφήριστα πέλονται, legitur: scribendum est πέλοιτο, non ut putat Attalus, πέλονται. Nam cum particula copulativa recte πέ- C λοιτο conjungitur. Non enim diduci propterea necesse est, quod nomen ἀμφήριστα plurali numero ponitur, cum tralatitia sit hæc loquendi ratio.

XVIII. Oriente Tauri principio scribunt Aratus et Eudoxus, totum supra terram eminere Perseum: et Aurigæ sinistram manum, in qua siti sunt Hœdi; nec non sinistrum ejusdem pedem; ad hæc Ceti quidquid est a cauda cervice tenus; ex parte vero Bootem occidere. In quo lapsi sunt errore, cum putant sinistras tantum Heniochi partes cum illo pariter exortum facere. Etenim dexter ipsius humerus ascendit cum Arietis parte secunda, et vicesima. Australior autem earum, quæ sunt in capite, prius etiam cum Piscibus exoritur: adeo ut in eo quoque peccent, quatenus, inquam, existimant D oriri cum Ariete primum Heniochum. Similiter in Heniocho duplex ab iisdem commissus error est. Nam neque cum Ariete oriri incipit, ut illis videtur, sed cum Piscibus; neque cervice duntaxat tenus ascendit cum Ariete, sed totus propemodum, exceptis iis, quæ in capite *** quæ in extrema scapula lucidæ. Nam quod ne Bootes quidem cum Ariete incipiat exoriri, quod illi volunt, sed cum Tauro, superius diximus.

Geminis oriri incipientibus, Aratus ait occidere pedes Ophiuchi usque ad genua; Cetum autem

Δοκεῖ δέ μοι διηπορῆσθαι ὁ Ἄρατος παρὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, παρ' ἣν καὶ ὁ Εὔδοξος, ᾧ κατηκολούθηκεν ὁ Ἄρατος. Ἐν μὲν γὰρ τῷ συντάγματι τῷ περὶ τῶν φαινομένων γράφει, ὅτι τοῖς Ἰχθύσι συνανατέλλει τὰ δεξιὰ τοῦ Περσέως· ὥστε, τῆς ἀρχῆς τοῦ Κριοῦ πρὸς τῇ ἀνατολῇ οὔσης, τὰ δεξιὰ μόνον μέρη τοῦ Περσέως κατ' αὐτὸν ὑπὲρ γῆν φαίνεσθαι· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ συντάγματι, ὃ ἐπιγράφεται *Ἔνοπτρον*, τοῖς Ἰχθύσι φησὶν αὐτὸν ὅλον, πλὴν ὀλίγου, συνανατέλλειν. Ἐν πᾶσιν οὖν σχεδὸν τοῖς περὶ τὰς ἀνατολὰς τῶν ἄστρων συμφωνούντων ἀλλήλοις τῶν δύο συνταγμάτων, περὶ δὲ τοῦ Περσέως διαφόρου τῆς ἀναγραφῆς οὔσης· εὐλόγως ὁ Ἄρατος, διαπορῶν ποίᾳ τις κατακολουθήσει ἀποφάσει, ἀμφήριστόν φησιν εἶναι, καὶ δισταζόμενον, πότερον καὶ ἡ ζώνη τοῦ Περσέως μετὰ τῶν ὤμων καὶ τῆς κεφαλῆς, τοῦ Κριοῦ ἀνατέλλοντος, μετέωρος φαίνεται, ἢ τοῦ Ταύρου ἀναφερομένου, ὡς τὸ ἕτερον τῶν τοῦ Εὐδόξου συνταγμάτων περιέχει. Οὐ παρὰ τὸ τῇ αἰσθήσει οὖν δύσκριτον εἶναι διὰ μικρότητα τῆς διαφορᾶς, ὡς ὁ Ἄτταλος ὑπέλαβεν, ἀμφήριστόν φησιν εἶναι, πότερον ἡ ζώνη τοῦ Περσέως ὑπὲρ γῆν ἤδη φαίνεται, τῆς ἀρχῆς τοῦ Κριοῦ πρὸς τῷ ὁρίζοντι οὔσης· ἢ ἀρχομένου ἤδη ἀνατέλλειν τοῦ Ταύρου, τότε καὶ αὐτὴ ἀναφέρεται· ἀλλὰ τὸ μὴ ἔχειν εἰπεῖν, διὰ τὸ ἑκατέρως παραδεδόσθαι.

Διχῶς δὲ γραφομένου, ἐν μέν τισιν ἀντιγράφοις· *καὶ* [83*] *καμψίσατο*, ἐν δέ τισι· *καὶ κ' ἀμφήριστα πέλονται*· δεῖ γράφειν *πέλοιτο*· καὶ οὐχ, ὡς ὁ Ἄτταλος, *πέλονται*. Τῷ γὰρ συνδέσμῳ τὸ *πέλοιτο* καταλλήλως λέγεται, οὐδὲ γὰρ περισπᾶσθαι δεῖ, διὰ τὸ πληθυντικῶς ἐκφέρεσθαι τὸ ἀμφήριστα· σύνηθες γάρ ἐστι τὸ σχῆμα τοῦτο τῆς ἐκφορᾶς.

ΙΗ'. Τῆς δὲ ἀρχῆς τοῦ Ταύρου ἀνατελλούσης, φησὶν ὁ Ἄρατός τε καὶ Εὔδοξος τὸν Περσέα ὅλον φαίνεσθαι ὑπὲρ γῆν, καὶ τοῦ Ἡνιόχου τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, ἐν ᾗ οἱ Ἔριφοι κεῖνται, καὶ τὸν ἀριστερὸν πόδα· καὶ τοῦ Κήτους τὸ ἀπὸ τῆς οὐρᾶς ἕως τῆς λοφίας· δεδυκέναι δέ φησι τοῦ Βοώτου τι μέρος· Ἀγνοοῦσιν οὖν, τὰ ἀριστερὰ μόνον ὑπολαμβάνοντες τοῦ Ἡνιόχου τῷ Κριῷ συνανατέλλειν. Ὁ μὲν γὰρ δεξιὸς ὦμος αὐτοῦ τῇ β' καὶ κ' μοί. τοῦ Κριοῦ συναναφέρεται· ὁ δὲ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ ἔτι πρότερον τοῖς Ἰχθύσι συνανατέλλει· ὥστε καὶ τοῦτο ἀγνοεῖν αὐτούς· λέγω δὲ καθ' ὅσον ὑπολαμβάνουσι πρώτως τῷ Κριῷ τὸν Ἡνίοχον συναναφέρεσθαι. Ὁμοίως δὲ κατὰ δύο τρόπους καὶ τὰ περὶ τοῦ Ἡνιόχου ἠγνοήκασιν. Οὔτε γὰρ τῷ Κριῷ ἄρχεται συνανατέλλειν, ὥς φασιν, ἀλλὰ τοῖς Ἰχθύσιν, οὔτε ἕως τῆς λοφίας μόνον ἀναφέρεται σὺν τῷ Κριῷ, ἀλλ' ὅλος [84] σχεδὸν, πλὴν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ οἱ ἐν ἄκρῳ τῷ χελωνίῳ [88] λαμπροί. Ὅτι γε μὴν οὔτε ὁ Βοώτης τῷ Κριῷ ἄρχεται συναναφέρεσθαι, ὥς φασιν, ἀλλὰ τῷ Ταύρῳ, προειρήκαμεν ἀνωτέρω.

Τῶν δὲ Διδύμων ἀρχομένων ἀνατέλλειν, ὁ Ἄρατος δύνειν μέν φησι τοὺς πόδας τοῦ Ὀφιούχου μέ-

[83*] *Cor.* καί κ' ἀμφήριστα πέλοντο. [84] γρ. ὅλον. [85] γρ. χελυνίῳ.

σφι αὐτῶν [86] γονάτων· ἀνατέλλειν δὲ τὸ Κῆτος καὶ τοῦ Ποταμοῦ τὰ πρῶτα. Ταῦτα δὲ συμφώνως τοῖς φαινομένοις ὑπ' αὐτῶν εἴρηται.

Ἃ μὲν οὖν ἐδόκει μοι χρήσιμα εἶναι τῶν ὑπὸ Ἀράτου καὶ Εὐδόξου λεγομένων ἐν τοῖς φαινομένοις ἐπισκέψασθαί τε, καὶ ὑπογράψαι, ταῦτά ἐστιν· ἑξῆς δὲ ὑποτάξω περὶ ἑκάστου τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἐπὶ κεφαλαίου, τίνι τε τῶν ιβ' ζωδίων συνανατέλλει, καὶ συγκαταδύνει· καὶ ἀπὸ πόστης μοίρας τοῦ ζωδίου ἀρξάμενος, ἕως πόστης τὸ ἔσχατον ἀνατέλλει, ἢ συγκαταδύνει ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις· καὶ καθόλου ὅπου ἐστὶν ἡ μεγίστη ἡμέρα ὡρῶν ἰσημερινῶν ιδ' καὶ ἡμιωρίου. Τὰς δὲ κατὰ μέρος αὐτῶν ἀποδείξεις ἐν ἄλλοις συντετάχαμεν οὕτως, ὥστε ἐν παντὶ τόπῳ σχεδὸν τῆς οἰκουμένης δύνασθαι παρακολουθεῖν ταῖς διαφοραῖς τῶν συνανατολῶν καὶ συγκαταδύσεων.

ΙΘ'. Πρῶτον μὲν οὖν ἐκθησόμεθα τὰς τῶν βορειοτέρων ἄστρων τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου συνανατολάς τε καὶ συγκαταδύσεις· ἔπειτα δὲ τὰς τῶν νοτιωτέρων· ἐπὶ πᾶσι δὲ τὰς τῶν ιβ' ζωδίων. Λέγω δὲ τῶν ἠστερισμένων· ἐπειδήπερ ἃ μὲν μείζονα τόπον ἐπέχει τοῦ δωδεκατημορίου, ἃ δὲ ἐλάσσονα. Ἔτι δὲ καὶ πολλῷ τινὰ μὲν βορειότερα, τινὰ δὲ νοτιώτερα ὄντα τοῦ ζωδιακοῦ, πολὺ προτερεῖ καὶ ὑστερεῖ ἐν ταῖς ἀνατολαῖς καὶ δύσεσι τῶν κατ' αὐτὰ δωδεκατημορίων. Προσδιασαφήσομεν δὲ ἐφ' ἑκάστου καὶ τό τε μεσουρανοῦν ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ ζώδιον καὶ τὴν μοῖραν αὐτοῦ· πρὸς δὲ τούτοις τοὺς μεσουρανοῦντας ἀπλανεῖς ἀστέρας ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ τελευταῖς τῶν ἀνατολῶν καὶ δύσεων οἱουδήποτε ἄστρου· καὶ ἔτι ἐν πόσαις ὥραις ἰσημεριναῖς ἕκαστον τῶν ἄστρων ἢ δύνει, ἢ ἀνατέλλει. Ἕκαστον δὲ τούτων διασαφήσομεν κατὰ συνεγγισμὸν ἕως ἀδιαφόρου παραλλαγῆς. Διότι γὰρ ἡ τοιαύτη πραγματεία πολλῷ τε τῶν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συντεταγμένων ἐστὶν εὐχρηστοτέρα, καὶ πρὸς πολλὰ συντείνει τῶν κατὰ ἀστρολογίαν θεωρημάτων, εὐκατανόητον εἶναί σοι νομίζω.

Ὁ μὲν οὖν Βοώτης συνανατέλλει τῷ ζωδιακῷ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς Παρθένου ἕως ζ' καὶ κ' μοί. τῆς Παρθένου· μεσουρανεῖ δ' ἀνατέλλοντος αὐτοῦ τοῦ ζωδιακοῦ τμήματος ἀπὸ Ταύρου ζ' καὶ κ' μοί. μέσης ἕως Διδύμων κζ' μοί. Καὶ πρῶτος μὲν ἀστὴρ τοῦ Βοώτου ἀνατέλλει ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδί. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων, ἀρχομένου μὲν ἀνατέλλειν τοῦ Βοώτου, ὅ τε ἀριστερὸς ὦμος τοῦ Ὠρίωνος καὶ ὁ ἀριστερὸς πούς, ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· λήγοντος δὲ αὐτοῦ, μεσουρανεῖ τοῦ Κυνὸς ὁ ἐπὶ τῶν ἰσχίων λαμπρός. Ἀνατέλλει δὲ ὅλος ὁ Βοώτης ἐν ὥραις ἰσημεριναῖς δυσὶν ὡς ἔγγιστα.

Τοῦ δὲ Στεφάνου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ τοῦ ζωδιακοῦ τμήματος ἀπὸ Παρθένου ζ' καὶ κ' μοί. ἕως Χηλῶν ε' μοί. μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Διδύμων ς' καὶ κ' μοί. μέσης ἕως Καρκίνου μοί. ε' μέσης. Καὶ πρῶτος μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τοῦ

[86] γρ. μέχρι τῶν

A exoriri; primumque Fluminis partem. Quæ quidem cum apparentibus congruenter ab illis dicta sunt.

Igitur quæ ex Arati Eudoxique decretis super apparentium ratione digna mihi consideratione observationeque visa sunt, hæc propemodum fuerunt. Deinceps vero de unaquaque stellarum inerrantium summatim disseram: quo cum signo de duodecim oriatur aut occidat; quota ab zodiaci parte incipiens, in quota oriri vel occidere desinat circa Græciæ tractum, aut ubicunque maxima dies est horarum æquinoctialium quatuordecim cum dimidia. Quorum omnium singillatim demonstrationem ita in aliis commentariis exposuimus, ut in omni fere terrarum orbis loco coortuum, et coocB casuum discrimina certa possis ratione consequi.

XIX. Primum igitur borealium siderum ortus et occasus explicabimus, quos cum zodiaco faciunt: tum australium: postremo signorum ipsorum duodecim. De stellatis **128** autem loquimur, quoniam nonnulla sunt, quæ ampliorem duodecima parte locum occupant, quædam minorem. Deinde alia longe magis ad septentriones, austrumve, quam zodiacus, vergentia, longo itidem spatio dodecatemoria sua prævertunt, aut sequuntur. Præterea in singulis exponemus quod signum in zodiaco circulo medium cœli teneat, et quænam pars illius. Item quænam fixarum stellarum culminent in ortuum et occasuum initiis, ac finibus sideris cujuslibet; tum C quot horarum æquabilium spatio unumquodque sidus oriatur, aut occidat. Quorum omnium rationes quam proxime fieri poterit inibimus, nulla ut differentia possit agnosci. Hanc vero tractationem cum omnibus iis quæ ab antiquis elaborata sunt hactenus, ad usum faciliorem esse, tum ad quam plurima in astrologia theoremata pertinere, facile abs te animadverti judico.

Itaque Bootes oritur cum zodiaci parte illa, quæ ab initio Virginis incipit, usque ad ejus partem 27. Culminat autem oriente illo zodiaci segmentum, quod est a Tauri vicesima septima parte media, usque ad Geminorum 27. Prima stella Bootæ oriD tur ea, quæ est in capite; ultima quæ est in dextro pede. Aliorum siderum, ortum ineunte Boote, culminat sinister humerus Orionis, et sinister pes, qui semicubitali intervallo meridianum antecedit; sub ortus finem culminat lucida, quæ est in femore Canis. Totus oritur Bootes horis fere duabus æqualibus.

Corona oriente, zodiaci arcus oritur a gradu Virginis 27 usque ad medium 5 Chelarum; culminat a medio 27 Geminorum, usque ad Cancri medium 5. Prima Coronæ stella oritur ea quæ splendidissimam præcedit, ultima vero, borealior

earum quæ a splendidissima orientem versus et A Ursas recedunt. Sub ortus initium culminat ea quæ est in femore Canis; postrema vero, lucida, quæ Hydri caput præcedit: quæ quidem Cancri et Ursæ borealior est duarum stellarum, quæ in anterioribus pedibus sitæ sunt; proxime deinde stellarum, quæ circa nebulam Cancri sunt, ad occidentem positæ. Oritur Corona partibus duabus unius horæ.

Oriente Ingeniculo oritur cum eo zodiaci segmentum quod est a parte 12 Virginis ad mediam 8 Scorpii. Culminat autem a media 8 Geminorum usque ad Leonis gradum 14 primæ oriuntur asterismi hujus ambæ, quarum altera est in dextro B pede, altera in dextro genu, ultima, quæ in extrema manu sinistra. Culminat ex aliis stellis oriente Ingeniculo, ea primum quæ ex quatuor ad pedes Geminorum sitis secunda est ab occidente; novissima australior ambarum in Leone, quæ circa lumborum splendidam positæ sunt. Oritur Ingeniculus spatio horarum 4, 36′ fere.

XX. Cum Ophiuchus oritur, zodiaci arcus ille simul ascendit, qui est a 29 Chelarum ad 23 Scorpii. Culminat a Leonis 3 gradu ad Virginis 3; primæ oriuntur illius stellæ, quæ in sinistra manu sunt: tum quæ in Serpente; postrema oritur secunda versus occasum ex quatuor, quæ sunt in ipsius dextro pede; culminat prior lucida earum quæ sunt C in collo, et pectore Leonis, quæ est ad septentrionem secunda, novissima vero, quæ in capite est Corvi. Oritur Ophiuchus horis duabus.

Cum serpente, quem Ophiuchus tenet, oritur arcus zodiaci ab 8 parte Chelarum usque ad partem 1 mediam Sagittarii. Culminat ab 8 media Cancri ad Virginis 14. Prima consurgit stella præcedentium borealior, quæ in ipsius capite sunt; ultima, quæ est in extrema cauda. Culminat prior stella lucida, quæ est in extremitate Argus, semicubitali spatio circiter distans a meridiano, postremus culminat Vindemiator, et borealior humerus Virginis, utraque stella semicubiti fere intervallo distat a D meridiano. Oritur serpens horis 4 1/2.

Oriente Lyra, cum ea zodiaci arcus ascendit a gradu nono medio Scorpii usque ad 18; culminat a medio 13 Leonis usque ad 26. Prima oritur Lyræ stella, quæ a septentrione adjacet lucidissimæ; ultima vero, de duabus lucidis, quæ in ejus jugo sunt, quæ est ad orientem. Prior culminat australis splendidarum duarum in lumbo Leonis, ultima, quæ in cauda Leonis est lucida: et quæ in extrema sinistra Virginis ala semicubitale inter-

Στεφάνου ὁ προηγούμενος τοῦ λαμπροτάτου, ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ὡς πρὸς ἀνατολὰς καὶ Ἄρκτους κειμένων τοῦ λαμπροτάτου. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς ἀνατολῆς τοῦ Κυνὸς ὁ ἐπὶ τῶν ἰσχίων, ἔσχατος δὲ ὁ προηγούμενος τῆς τοῦ Ὕδρου κεφαλῆς, ὁ ἐκφανής, ὅς ἐστι τοῦ Καρκίνου καὶ τῆς Ἄρκτου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις ποσὶ δύο ἀστέρων [87]· ἔγγιστα δὲ καὶ τῶν περὶ τὸ νεφέλιον τοῦ Καρκίνου κειμένων οἱ πρὸς δύσιν. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Στέφανος ἐν δυσὶ μέρεσι α′ ὥρας.

Τοῦ δὲ Ἐν γόνασιν ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Παρθένου μοί. ιβ′ ἕως Σκορπίου μοί. η′ μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Διδύμων η′ μέσης ἕως Λέοντος ιδ′ μοί. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀστέρες τοῦ Ἐν γούνασιν ἀνατέλλουσιν, ὅ τε ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ καὶ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ γόνατι, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ ἀριστερᾷ χειρί. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων, ἀνατέλλοντος τοῦ Ἐν γούνασι, πρῶτος μὲν τῶν ἐν τοῖς ποσὶ τῶν Διδύμων δ′, ὁ δεύτερος ἀπὸ δύσεως, ἔσχατος δὲ τοῦ Λέοντος ὁ νοτιώτερος τῶν β′ τῶν περὶ τὸν λαμπρὸν τὸν ἐπὶ τῆς ὀσφύος κείμενον. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ἐν γούνασιν ἐν ὥραις δ′ καὶ τρισὶ πεμπτημορίοις ὡς ἔγγιστα.

Κ′. Τοῦ δὲ Ὀφιούχου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν θ′ καὶ κ′ μοί. ἕως Σκορπίου μοί. κγ′· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Λέοντος γ′ μοί. ἕως Παρθένου λ′. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀστέρες ἀνατέλλουσι τοῦ Ὀφιούχου οἱ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρί· ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ ἐν τῷ Ὄφει κείμενοι· ἔσχατος δὲ τῶν ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ αὐτοῦ δ′ ὁ β′ ἀπὸ δύσεως. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α′ μὲν ὁ τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ καὶ στήθει τοῦ Λέοντος λαμπρὸς ὁ β′ ἀπ′ Ἄρκτου, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Κόρακος. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ὀφιοῦχος ἐν ὥραις δυσί.

Τοῦ δὲ Ὄφεως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν μοί. η′ ἕως Τοξότου μοί. α′ μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ὁ ἀπὸ Καρκίνου η′ μέσης ἕως Παρθένου ιδ′. Καὶ α′ μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ ὁ βορειότερος τῶν ἡγουμένων, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α′ μὲν ἐν τῷ ἀκροστολίῳ τῆς Ἀργοῦς λαμπρὸς, ὡς ἡμιπήχιον ἀπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, ἔσχατος δὲ ὅ τε Προτρυγητὴρ, καὶ ὁ βορειότερος ὦμος τῆς Παρθένου, ὡς πηχυαῖον διάστημα τοῦ μεσημβρινοῦ ὑπολελειμμένος ἑκάτερος αὐτῶν. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ὄφις ἐν ὥραις δ′ καὶ ἡμιωρίῳ.

Τῆς δὲ Λύρας ἀνατελλούσης, συνανατέλλει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου μοί. θ′ μέσης ἕως Σκορπίου ιη′· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Λέοντος μοί. ιγ′ μέσης ἕως Λέοντος μοί. ς′ καὶ κ′. Καὶ πρῶτος μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τῆς Λύρας ὁ ἀπ′ ἄρκτων παρακείμενος τῷ λαμπροτάτῳ, ἔσχατος δὲ ὁ πρὸς ἀνατολὰς τῶν ἐν τῷ ζυγώματι αὐτῆς β′ λαμπρῶν. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α′ μὲν τοῦ Λέοντος ὁ νοτιώτερος τῶν β′ τῶν ἐπὶ τῆς ὀσφύος λαμπρῶν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν

[87] γρ. ἐμπροσθίοις δυσὶν ἄστρασιν

ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ τοῦ Λέοντος λαμπρὸς, καὶ ὁ ἐν ἄκρᾳ A
τῇ ἀριστερᾷ πτέρυγι τῆς Παρθένου, ὡς ἡμιπήχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ἡ Λύρα ἐν δ' πεμπτημορίοις α' ὥρας.

stitium habens a meridiano. Oritur Lyra spatio horæ 0, 48′.

Τοῦ δὲ Ὄρνιθος ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν ζ' καὶ κ' μοί. μέσης ἕως τοῦ Τοξότου β' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Λέοντος ἕως Χηλῶν ι' μοί. μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι [88]. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν ὁ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Λέοντος λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ τοῦ Κενταύρου ὁ νοτιώτερος τῶν ὑπὸ τὸν δεξιὸν ὦμον, καὶ ὁ Ἀρκτοῦρος, ὡς ἡμιπήχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ἐν ὥραις δ' καὶ δυσὶ πεμπτημορίοις.

Cum Cygno zodiacus oritur a parte Chelarum 27 media, usque ad Sagittarii 22; culminat ab initio Leonis, ad mediam 10 Chelarum. Oritur prima, borealior **129** earum, quæ sunt in ala dextra. Culminat prior clara in corde Leonis; postrema vero australior earum, quæ sub dextro sunt humero Centauri; nec non Arcturus semicubito distans a meridiano. Oritur Cygnus horis 4, 24′.

ΚΑ'. Τοῦ δὲ Κηφέως μόνα τὰ πρὸς τῇ κεφαλῇ μέρη B
ἀνατέλλει. Συνανατέλλει δὲ αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου μοί. ζ' καὶ κ' μέσης ἕως τοῦ Τοξότου ς' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Παρθένου μοί. θ' μέσης ἕως Παρθένου α' καὶ κ'. Α' δὲ ἀστὴρ μεσουρανεῖ τοῦ Κόρακος ὁ ἐν τῇ οὐρᾷ λαμπρὸς, ὡς ἡμιπήχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, ἔσχατος δὲ ὁ ἀριστερὸς ἀγκὼν τῆς Παρθένου, ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Κηφεὺς ἐν γ' ἔγγιστα πεμπτημορίοις ὥρας α'.

XXI. Cephei partes oriuntur eæ solum quæ sunt ad caput. Cooritur zodiacus a 27 media parte Scorpii ad mediam 6 Sagittarii; culminat a media 9 Virginis ad ejusdem 21. Prior autem culminat quæ in cauda est Corvi lucida, quasi semicubito distans a meridiano; ultima, sinister Virginis cubitus, tantumdem meridianum antecedens. Oritur Cepheus hora propemodum 0, 36′.

Τῆς δὲ Κασσιεπείας ἀνατελλούσης, συνανατέλλει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Τοξότου β' καὶ κ' μοί. ἕως Αἰγόκερω ιβ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν μοί. ια' ἕως Σκορπίου γ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν τῷ θρόνῳ αὐτῆς λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν τοῦ Κενταύρου ὁ νοτιώ- C
τερος τῶν ὑπὸ τὸν δεξιὸν ὦμον, καὶ ὁ Ἀρκτοῦρος, ἔσχατος δὲ ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ Σκορπίου, καὶ τοῦ Στεφάνου ὁ ἡγούμενος τοῦ λαμπροῦ. Ἀνατέλλει δὲ ἡ Κασσιέπεια ἐν ὥρᾳ α' καὶ γ' μέρει.

Ascendente Cassiepea zodiacus oritur a gradu 22 Sagittarii ad Capricorni 12; culminat a parte Chelarum 11 ad 3 mediam Scorpii. Prior oritur lucida in illius throno; ultima, quæ est in capite. Prima culminat australior earum, quæ sunt sub dextro humero Centauri, cum Arcturo; ultima, earum media quæ sunt in fronte Scorpii, et præcedens lucidam Coronæ. Oritur Cassiepea hora 1, 20′.

Τῆς δὲ Ἀνδρομέδας ἀνατελλούσης, συνανατέλλει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Αἰγόκερω ιε' μοί. ἕως Ὑδροχόου μοί. δ' καὶ κ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Σκορπίου ς' μέσης ἕως Τοξότου η' μέσης. Καὶ α' μὲν ὁ ἀστὴρ ἀνατέλλει αὐτῆς ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ ἀριστερᾷ χειρί. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν τοῦ Στεφάνου ὁ ἐχόμενος τοῦ λαμπροῦ, ἔσχατος δὲ ὁ ἀριστερὸς ἀγκὼν τοῦ Ἐν γόνασιν. Ἀνατέλλει δὲ ἡ Ἀνδρομέδα ἐν ὥραις β' καὶ η' μέρει.

Cum Andromeda oritur arcus zodiaci a Capricorni parte 15, ad Aquarii 24 mediam; culminat a media 6 Scorpii ad mediam 8 Sagittarii. Prima oritur australior earum quæ sunt in dextra manu; ultima, quæ in extremitate sinistræ manus. Culminat prima, quæ lucidæ Coronæ proxima est; postremus vero cubitus sinister Ingeniculi. Oritur Andromeda horis 2 1/8.

Τοῦ δὲ Ἵππου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Αἰγόκερω ἕως Ὑδρο- D
χόου μοί. α' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν α' καὶ κ' μέσης ἕως Τοξότου ς' μέσης. Καὶ α' μὲν αὐτοῦ ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ νοτιώτερος τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος λαμπρός. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν ὁ ἐν μέσῃ τῇ νοτίᾳ Χηλῇ, ἔσχατοι δὲ τοῦ Ὀφιούχου οἱ παρὰ τὸν δεξιὸν ὦμον γ' ἐπ' εὐθείας κείμενοι, ἐκτὸς ὄντες αὐτοῦ, καὶ τοῦ Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ μηρῷ λαμπρὸς, μικρὸν προηγούμενος αὐτοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ἵππος ἐν ὥραις γ'.

Cum Equus oritur, ascendit cum eo zodiacus ab initio Capricorni ad Aquarii partem 21. Culminat a Chelarum parte 21 media ad Sagittarii mediam 6. Prima ejus oritur stella, quæ est australior anteriorum pedum; ultima, quæ est in ilibus lucida. Culminat prior media in australi Chela, ultimæ quæ ad dextrum humerum Ophiuchi tres in directum positæ, extraque ipsum sitæ, una cum lucida, quæ est in sinistro femore Engonasin, paulo ipsum antecedens. Oritur Equus horis 3.

Τοῦ δὲ Ὀϊστοῦ ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Τοξότου μοί. ε' ἕως Τοξότου ι' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Παρθένου ιθ' ἕως Παρ-

Cum Sagitta zodiaci arcus oritur a parte 5 Sagittarii ad ejusdem 10 mediam; culminat a parte 19 Virginis, ad 25. Primæ oriuntur quæ sunt in gly-

[88] *Deest ultima oriens.*

phide, id est «crena;» ultima, quæ est in cuspide. Culminat prior quæ est in sinistro cubito Virginis, paululum citra meridianum sita; ultima, Spica, paululum meridianum antecedens; et quæ sub humero dextro Centauri. Oritur Sagitta hora 0, 20′.

XXII. Oritur Aquila cum arcu zodiaci a Sagittarii gradu 9, ad medium 14; culminat a Virginis 24 ad medium 30. Prima consurgit Aquilæ stella, borealior parvarum, quæ sunt in duabus alis; ultima, quæ est australior trium in corpore lucidarum. Culminat prior Spica, ultima, borealior earum quæ in Centauri capite. Oritur Aquila hora 0, 24′.

Oritur cum Delphine zodiacus a Sagittarii gradu 20 medio ad medium 24; culminat ab octavo medio Chelæ ad 13. Primæ oriuntur antecedentes quatuor in rhombo, postrema quæ in cauda est australior. Culminat primum sinister pes Andromedæ, postremo Centauri maxime borealis in thyrso; tum ad genu Virginis dextrum a septentrione sita, quasi semicubito distans a meridiano. Oritur Delphin hora 0, 15′.
καὶ τοῦ ποδὸς, ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ

Perseo cooritur arcus zodiaci a Capricorni 25 ad Arietis 14 medium; culminat a Scorpii 16 medio ad 8 medium Capricorni. Princeps oritur stella quæ est in Harpe nebulosa, ultimæ, quæ supra Pleiadem in sinistro pede. Culminat primo lucida quæ est in Ara media, et Engonasin antecedens humeri dextri, quæ est in brachio; ultima Capricorni borealior earum quæ sunt in geniculis. Item e Cygno borealior earum, quæ in ala dextra, semicubitali fere interstitio meridianum antecedens. Oritur Perseus horis 3, 50′.

Cum Auriga zodiacus oritur a Piscium parte 1. media, usque ad Tauri 16 mediam; culminat a Sagittarii 20 gradu ad Capricorni 29. Primæ ortum faciunt stellæ, quæ sunt in capite; ultima, quæ est in dextro pede. Culminat prima Sagittarii præcedens earum quæ sunt in sago; et earum, quæ sunt in dorso, media. Item Anguis, quem Ophiuchus tenet, secunda ab extrema cauda. Ultima culminat lucida in rictu Equi, et Cygni subsequens in sinistro pede, nec non in Cepheo australior antecedentium **130** humeri dextri solendidarum duarum. Oritur Heniochus horis 3.

XXIII. Hæc in cœli inclinatione illa, quam diximus, accidunt circa ortus siderum, quæ ad septentriones sunt zodiaci circuli. Occasus autem ita se habent.

Boote occidente zodiacus cum eo descendit a Scorpii parte 6 ad Capricorni 19 mediam; culminat a Capricorni 22 ad Arietis 4. Prior occidit, quæ au-

A θένου ε′ καὶ κ′. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀνατέλλουσιν οἱ ἐν τῇ γλυφίδι, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ ἀκίδι. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α′ μὲν ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ἀγκῶνι τῆς Παρθένου, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, ἔσχατος δὲ ὁ Στάχυς, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ ὁ ὑπὸ τὸν ἀριστερὸν ὦμον τοῦ Κενταύρου. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ὀϊστὸς ἐν γ′ μέρει ὥρας.

ΚΒ′. Τοῦ δὲ Ἀετοῦ ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Τοξότου μοί. θ′ ἕως Τοξότου ιδ′ μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Παρθένου δ′ καὶ κ′ ἕως Παρθένου λ′ μέσης. Καὶ α′ μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τοῦ Ἀετοῦ ὁ βορειότερος τῶν ἐν ταῖς πτέρυξι β′ μικρῶν, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῷ σώματι γ′ λαμπρῶν. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α′ μὲν ὁ Στάχυς, ἔσχατος δὲ τοῦ Κενταύρου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ.
B Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ἀετὸς ἐν β′ πεμπτημορίοις τῆς ὥρας.

Τοῦ δὲ Δελφῖνος ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ τοῦ Τοξότου μοί. κ′ μέσης ἕως Τοξότου δ′ καὶ κ′ μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν η′ μέσης ἕως Χηλῶν ιγ′. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀστέρες ἀνατέλλουσιν οἱ ἡγούμενοι τῶν ἐν τῷ ῥόμβῳ δ′, ἔσχατος δὲ τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ ὁ νοτιώτερος. Μεσουρανεῖ δὲ α′ μὲν ὁ ἀριστερὸς ποὺς τῆς Ἀνδρομέδας, ἔσχατος δὲ τοῦ Κενταύρου ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῷ θύρσῳ, καὶ τῆς Παρθένου ὁ ἀπ′ Ἄρκτου κείμενος τοῦ δεξιοῦ γόνατος μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Δελφὶς ἐν δ′ μέρει α′ ὥρας.

Τοῦ δὲ Περσέως ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Αἰγόκερω ε′ καὶ κ′ μοί. ἕως Κριοῦ ιδ′ μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ τοῦ Σκορπίου ις′ μέσης ἕως Αἰγόκερω η′ μέσης. Καὶ α′ μὲν ἀστὴρ ἀνα-
C τέλλει ὁ ἐν τῇ Ἅρπῃ νεφελοειδής, ἔσχατοι δὲ οἱ ὑπὲρ τὴν Πλειάδα ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ κείμενοι. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α′ μὲν ὁ ἐν μέσῳ τῷ Θυμιατηρίῳ λαμπρὸς καὶ τοῦ Ἐν γόνασιν ὁ προηγούμενος τοῦ δεξιοῦ ὤμου ἐν τῷ βραχίονι, ἔσχατος δὲ τοῦ Αἰγόκερω ὁ βορειότερος τῶν ἐν τοῖς γονατίοις, καὶ τοῦ Ὄρνιθος ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι, ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Περσεὺς ἐν ὥραις γ′ καὶ ἡμίσει, καὶ γ′ μέρει ὥρας.

Τοῦ δὲ Ἡνιόχου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Ἰχθύων μοί. ια′ μέσης ἕως τοῦ Ταύρου ις′ μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Τοξότου κ′ μοί. ἕως Αἰγόκερω θ′ καὶ κ′. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀστέρες ἀνατέλλουσιν οἱ ἐν τῇ κεφαλῇ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδί.
D Μεσουρανεῖ δὲ α′ μὲν ἀστὴρ τοῦ Τοξότου ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ ἐφαπτίδι, καὶ ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ νώτῳ, καὶ τοῦ Ὄφεως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, ὁ β′ ἀπ′ ἄκρας τῆς οὐρᾶς ἀριθμούμενος· ἔσχατος δὲ μεσουρανεῖ ὁ ἐν τῷ ῥύγχει τοῦ Ἵππου λαμπρὸς, καὶ τοῦ Ὄρνιθος ὁ ἑπόμενος ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, καὶ τοῦ Κηφέως ὁ νοτιώτερος τῶν προηγουμένων τοῦ δεξιοῦ ὤμου β′ ἐκφανῶν. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ἡνίοχος ἐν ὥραις γ′.

ΚΓ′. Περὶ μὲν οὖν τὰς ἀνατολὰς τῶν βορειοτέρων ἄστρων τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου ταῦτα συμβαίνει ἐν τῇ προειρημένῃ τοῦ κόσμου ἐγκλίσει· περὶ δὲ τὰς καταδύσεις τὰ τοιαῦτα.

Τοῦ Βοώτου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου μοί. ς′ ἕως Αἰγοκέρωτος μοί. ιθ′ μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Αἰγοκέρωτος μοί. β′ καὶ

κʹ ἕως Κριοῦ δʹ. Καὶ αʹ μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, ἔσχατος δὲ ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῷ κολλορόβῳ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀπλανῶν αʹ μὲν τοῦ Ὄρνιθος, ὁ ἐν μέσῃ τῇ οὐρᾷ λαμπρὸς, καὶ τοῦ Αἰγόκερω ὁ ἡγούμενος τῶν ἀπὸ νότου παρακειμένων τοῖς ἐν τῇ οὐρᾷ, ἔσχατος δὲ τοῦ Περσέως ὁ ἐν τῇ Ἅρπῃ νεφελοειδὴς, καὶ τοῦ Κριοῦ ὁ ἑπόμενος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ γʹ, καὶ ὁ Σύνδεσμος τῶν λίνων. Δύνει δὲ ὁ Βοώτης ἐν ὥραις ἰσημεριναῖς δʹ καὶ δυσὶ μέρεσιν ὥρας.

Τοῦ δὲ Στεφάνου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Τοξότου μοί. γʹ καὶ κʹ ἕως Αἰγόκερω δʹ μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν Ἰχθύων ἕως Ἰχθύων μοί. ιδʹ μέσης. Καὶ αʹ μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ λαμπρότατος τῶν ἐν τῷ Στεφάνῳ, ἔσχατος δὲ ὁ ἀμαυρότερος, καὶ ἔσχατος ὢν τῆς ἑπομένης περιφερείας. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων αʹ μὲν τῶν Ἰχθύων τοῦ νοτιωτέρου ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ λαμπρὸς, καὶ τοῦ πρὸς νότον αὐτοῦ κειμένου παραλληλογράμμου οἱ ἡγούμενοι, ἔσχατοι δὲ ὅ τε ἐν μέσῳ τῷ σώματι τῆς Κασσιεπείας, καὶ ὁ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τῆς Ἀνδρομέδας. Δύνει δὲ ὁ Στέφανος ἐν ὥρᾳ αʹ ὡς ἔγγιστα.

Τοῦ δὲ Ἐν γόνασι δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Τοξότου μοί. ιδʹ ἕως Ὑδροχόου ιςʹ· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ τοῦ Ὑδροχόου μοί. γʹ καὶ κʹ ἕως Ταύρου μοί. ηʹ μέσης. Καὶ αʹ μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ δεξιᾷ χειρὶ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδί. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων τοῦ μὲν ἐν τῷ Ὑδροχόῳ ὕδατος ὁ ἐχόμενος τῶν ἐν τῇ δʹ συστροφῇ, τοῦ δὲ Ἵππου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ σώματι συνεχῶν, τοῦ δὲ Κηφέως ὁ ἀριστερὸς ὦμος ἡμιπήχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἔσχατος δὲ μεσουρανεῖ τοῦ ἐν τῷ Κήτει τετραπλεύρου ὁ νοτιώτερος τῶν ἑπομένων λαμπρῶν, καὶ ὁ πρὸς μεσημβρίαν κείμενος ἀκατονόμαστος λαμπρός. Δύνει δὲ ὁ Ἐν γόνασιν ἐν ὥραις δʹ καὶ τρισὶ πεμπτημορίοις ὡς ἔγγιστα.

ΚΔʹ. Τοῦ δὲ Ὀφιούχου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου μοί. ιαʹ ἕως Αἰγόκερω μοί. βʹ· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Αἰγόκερω εʹ καὶ κʹ ἕως Ἰχθύων ιαʹ μέσης. Καὶ αʹ μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων αʹ μὲν τοῦ Αἰγόκερω ὁ ἑπόμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, καὶ τοῦ Ὄρνιθος ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι· ἔσχατος δὲ τῆς Κασσιεπείας ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ ὁ ἐν τῷ δίφρῳ μικρός· καὶ τῆς Ἀνδρομέδας ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῷ στήθει· καὶ τοῦ Κήτους ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνει δὲ ὁ Ὀφιοῦχος ἐν ὥραις γʹ ὡς ἔγγιστα.

Ὅτ' ἂν δὲ ὁ Ὄφις δύνει, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου ςʹ καὶ κʹ μέσης μοί. ἕως Αἰγόκερω μοί. θʹ· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. ηʹ ἕως Ἰχθύων κʹ μέσης. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀστέρες δύνουσιν οἱ ἐν τῷ σώματι, κοινοὶ ὄντες καὶ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τοῦ Ὀφιούχου, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων αʹ μὲν ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ τοῦ Κη-

A stralis est maxime earum, quæ in sinistro pede; ultima, quæ est maxime borealis in collorobo. Culminat ex aliis inerrantibus prima quidem lucida Cygni, quæ est in cauda; et in Capricorno antecedens earum quæ ab austro adjacent iis quæ sunt in cauda: ultima vero, stella Persei, quæ in Harpe, nebulosa, et Arietis succedens trium in capite: tum Nodus linorum. Occidit Bootes horis æquabilibus 4 et duabus partibus.

Occidente Corona simul occidit zodiacus a Sagittarii parte 23 ad Capricorni 4 mediam; culminat ab initio Piscium, ad eorumdem 14 mediam partem. Prima occidit splendidissima Coronæ, ultima quæ est obscurior, et postrema succedentis circuli. B Culminat ex aliis stellis prior lucida in extremitate Piscis australioris; et præcedentes in parallelogrammo, quod ipsi ad meridiem situm est; postremæ culminant, quæ in medio corpore Cassiepeæ, et quæ in sinistra manu Andromedæ. Occidit Corona propemodum hora una.

Cum Ingeniculo occidit zodiacus a gradu Sagittarii 14 ad Aquarii 16; culminat ab Aquarii 23, ad medium 8 Tauri. Prior occidit quæ est in extremitate dextræ manus; ultima quæ in sinistro pede. Culminat ex aliis stellis primum quæ in Aquarii aqua adjacet iis quæ sunt in 4 conglobatione: tum in Equo borealior earum, quæ in corpore continuæ C sunt; item sinister humerus Cephei qui citra meridiem est semicubitali fere spatio. Postrema culminat ex quadrilatero Ceti quæ australior est succedentium lucidarum, et quæ ad meridiem sita est lucida carens nomine. Occidit Ingeniculus horis 4, 36′ circiter.

XXIV. Anguifero occidente, descendit una zodiaci arcus a Scorpii 11 gradu ad Capricorni 2; culminat a Capricorni 25 ad Piscium 11 medium. Prima occidit stella, quæ est in sinistro pede; ultima, quæ est in capite. Culminat ex aliis stellis prior, Capricorni succedens in cauda, et Cygni borealissima ex iis quæ sunt in ala dextra: ultima vero, quæ est D in capite Cassiepeæ, et parva quæ in ejus est solio: tum borealis maxime ex his quæ sunt in pectore Andromedæ: et australissima earum quæ sunt in cauda Ceti, paululum citra meridianum posita. Occidit Ophiuchus horis fere 3.

Cum Serpente, quem tenet Ophiuchus, occidit arcus zodiaci a Scorpii parte 26 media ad partem 9 Capricorni; culminat ab Aquarii 8 ad mediam 20 Piscium. Primæ stellæ descendunt quæ sunt in corpore, communes sinistræ manui Anguiferi; ultima, quæ est in extrema cauda. Culminat ex aliis stellis prior, quæ est in dextro pede Cephei, et quæ in media urna Aquarii ultima earum, australior, quæ

sunt in cauda Piscis australis; et quæ est in genu Cassiepeæ. Occidit Serpens horis fere 3.

Cum Lyra descendit pars zodiaci, quæ est ab Aquarii parte 4 ad 12; culminat ab Arietis 23 media ad Tauri 3. Prima occidit stella, præcedens lucidarum, quæ sunt in jugo; ultima, quæ a septentrionibus adjacet lucidæ. Culminat ex aliis prima, media illarum, quæ in Arietis cauda; ultima, earum stellarum, quæ inter summam cuspidem Pleiadis et Sucularum, quæ sunt in dextra fronte, sitæ sunt, borealior et splendidior, besse cubiti fere distans a meridiano. Item in majore ambitu Fluvii Orionis secunda ad septentrionem, et lucida, a meridiano distans semisse cubiti; item quæ inter præcisionem Tauri, et eam, quæ est in scapula, besse cubiti præcedens meridianum. Occidit Lyra duabus unius horæ partibus.

Cygno descendente zodiacus occidit ab Aquarii parte media 5 ad Piscium 14; culminat ab Arietis 24 media ad Geminorum 12. Prima occidit stella, quæ est in rictu Equi; ultima, borealior ex iis quæ sunt in extremitate alæ dextræ. Ex aliis stellis culminat prior lucida in dextro femore Persei; et succedens earum quæ in cauda sunt Arietis; ultima vero, cum tertia ab occasu earum, quæ sunt in pedibus Geminorum: tum antecedens trium in genibus; ultra meridiem sita **131** semicubitali fere spatio. Occidit Cygnus horis circiter 3, 10′.

XXV. Cephei partes eæ solum occidunt, quæ sunt ad caput. Cum eo descendit zodiacus ab Arietis 8 parte media ad 14; culminat a Cancri 9 ad 16. Prima stella occidit . . . . Culminat ex aliis stellis prima, australior Cancri ex bis quæ ab ortu circa nubeculam sitæ sunt, paululum citra meridiem posita: tum lucida, quæ in extremitate Argus: ultimæ culminant, lucida in anterioribus Ursæ genibus, paululum citra meridianum sita; et in Cancro media trium, quæ sunt circa australem Chelen; nec non Hydri, quæ in radice colli; tum lucida in Navis latere, paululum citra meridianum. ἐπὶ τῆς ἐκφύσεως τοῦ τραχήλου· καὶ τῆς Ἀργοῦς ὁ τοῦ μεσημβρινοῦ.

Occidente Cassiepea zodiacus una occidit ab Arietis 21 ad Tauri mediam partem 24; culminat ab Cancri 21 ad Virginis 5. Prior occidit stella capitis; ultima, quæ est in pedibus. Culminant primo Leonis anterior pes; et earum quæ sunt in capite, lucidissima: nec non Hydri splendidissima. Ultimo, Draconis secunda earum quæ ab cauda sunt lucidæ, et quæ in rostro Corvi; nec non quæ in

A φέως, καὶ ὁ ἐν μέσῃ τῇ κάλπιδι τοῦ Ὑδροχόου, ἔσχατος δὲ τοῦ τε νοτίου Ἰχθύος ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, καὶ τῆς Κασσιεπείας ὁ ἐν τῷ γόνατι. Δύνει δὲ ὁ Ὄφις ἐν ὥραις γʹ ὡς ἔγγιστα.

Τῆς δὲ Λύρας δυνούσης, συγκαταδύνει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Ὑδροχόου μοί. δʹ ἕως Ὑδροχόου μοί. ιβʹ· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Κριοῦ γʹ καὶ κʹ μέσης ἕως Ταύρου γʹ. Καὶ αʹ μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῷ ζυγώματι λαμπρῶν, ἔσχατος δʹ ὁ ἀπʹ ἄρκτων παρακείμενος τῷ λαμπρῷ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων αʹ μὲν ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ τοῦ Κριοῦ, ἔσχατος δὲ τῶν μεταξὺ τοῦ τε ὀξυτάτου τῆς Πλειάδος καὶ τῶν Ὑάδων, τῶν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ μετώπου, ὁ βορειότερος αὐτῶν καὶ ἐκφανέστερος, ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς βʹ μέρη πήχεως· καὶ τῆς μεγάλης περι-
B φερείας τοῦ ἀπὸ τοῦ Ὠρίωνος Ποταμοῦ ὁ βʹ τῶν ἀπʹ ἄρκτου καὶ λαμπρὸς, ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς ἡμιπήχιον· καὶ ὁ μεταξὺ τῆς τε ἀποτομῆς τοῦ Ταύρου καὶ τοῦ ἐν τῇ ὠμοπλάτῃ, προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς βʹ μέρη πήχεως. Δύνει δὲ ἡ Λύρα ἐν δυσὶ μέρεσιν ὥρας.

Τοῦ δὲ Ὄρνιθος δύνοντος συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Ὑδροχόου μοί. εʹ μέσης ἕως Ἰχθύων μοί. ιδʹ· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ τοῦ Κριοῦ μοί. δʹ καὶ κʹ μέσης ἕως Διδύμων ιβʹ. Καὶ αʹ μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τῷ ῥύγχει [τοῦ Ἵππου], ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν ἄκρᾳ τῇ δεξιᾷ πτέρυγι. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων πρῶτοι μὲν τοῦ Περσέως ὁ ἐν τῷ δεξιῷ μηρῷ λαμπρὸς, καὶ τοῦ Κριοῦ ὁ ἑπόμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ· ἔσχατοι δὲ τῶν Διδύμων ὅ τε τρίτος ἀπὸ δύ-
C σεως τῶν ἐν τοῖς ποσὶ, καὶ ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τοῖς γόνασι γʹ, προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, ὡς ἡμιπήχιον. Δύνει δὲ ὁ Ὄρνις ἐν ὥραις γʹ καὶ ϛʹ μέρει.

ΚΕʹ. Τοῦ δὲ Κηφέως δύνει τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν μέρη μόνον. Καὶ συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Κριοῦ μοί. ηʹ μέσης ἕως Κριοῦ ιδʹ· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Καρκίνου μοί. θʹ ἕως Καρκίνου μοί. ιϛʹ [89]. Καὶ αʹ μὲν ἀστὴρ δύνει· μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων αʹ μὲν τοῦ τε Καρκίνου ὁ νοτιώτερος τῶν ἀπʹ ἀνατολῆς περὶ τὸ νεφέλιον κειμένων, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τῆς Ἀργοῦς ὁ ἐν τῷ ἀκροστολίῳ λαμπρός· ἔσχατος δὲ τῆς Ἄρκτου ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις γόνασι λαμπρὸς, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· καὶ τοῦ Καρκίνου ὁ μέσος
D τῶν γʹ τῶν περὶ τὴν νοτίαν Χηλήν· καὶ τοῦ Ὕδρου ὁ ἐν μέσῳ τῷ τοίχῳ λαμπρὸς μικρὸν ὑπολειπόμενος

Τῆς δὲ Κασσιεπείας δυνούσης, συγκαταδύνει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Κριοῦ μοί. αʹ καὶ κʹ ἕως Ταύρου δʹ καὶ κʹ μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Καρκίνου μοί. δʹ καὶ κʹ ἕως Παρθένου εʹ. Καὶ αʹ μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τοῖς ποσί. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων αʹ μὲν τοῦ Λέοντος ὅ τε ἐμπρόσθιος ποῦς, καὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ ὁ λαμπρότατος, καὶ τοῦ Ὕδρου ὁ λαμπρότατος· ἔσχατοι δὲ τοῦ τε

[89] *Req.* ιδʹ.

Δράκοντος ὁ β' τῶν ἀπὸ τῆς οὐρᾶς λαμπρῶν, καὶ τοῦ Κόρακος ὅ τε ἐν τῷ ῥύγχει καὶ ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ. Δύνει δὲ ἡ Κασσιέπεια ἐν ὥραις β' καὶ δυσὶ μέρεσιν ὥρας.

Τῆς δὲ Ἀνδρομέδας δυνούσης, συγκαταδύνει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ἰχθύων β' καὶ κ' μοί. μέσης ἕως Κριοῦ η' καὶ κ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Διδύμων α' καὶ κ' μέσης ἕως Λέοντος β'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ, ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ δεξιῷ ποδί. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν ἀρχῇ μὲν ὅ τε ἐν τῷ ῥύγχει τῆς μεγάλης Ἄρκτου, καὶ ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ ἡγουμένου, καὶ τοῦ Κυνὸς ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Δράκοντος ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ καὶ ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ γ' ἐπ' εὐθείας, καὶ τοῦ Ταύρου ὁ γ' τῶν μετὰ τὸν λαμπρὸν ἀνατολὰς δ'. Δύνει δὲ ἡ Ἀνδρομέδα ἐν ὥραις γ' ὡς ἔγγιστα.

Τοῦ δὲ Ἵππου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. ιγ' μέσης ἕως Ἰχθύων μοί. ιγ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ταύρου δ' μέσης ἕως Διδύμων ια' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος λαμπρός. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν ὅ τε βορειότερος τῶν μεταξὺ τοῦ ὀξέως τῆς Πλειάδος καὶ τῶν Ὑάδων τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ μετώπῳ, καὶ τοῦ Ταύρου ὁ ἐν τῇ ὠμοπλάτῃ μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατοι δὲ μεσουρανοῦσι τῶν Διδύμων ὅ τε τρίτος ἀπὸ δύσεως ποὺς καὶ ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τοῖς γόνασι γ'. Δύνει δὲ ὁ Ἵππος ἐν ὥραις δυσὶ καὶ ἡμιωρίῳ.

Τοῦ δὲ Ὀϊστοῦ δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Αἰγόκερω μοί. ζ' καὶ κ' μέσης ἕως Ὑδροχόου μοί. β' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Κριοῦ μοί. ιδ' ἕως Κριοῦ μοί. κα'. Καὶ α' μὲν ἀστέρες δύνουσιν οἱ ἐν τῇ γλυφίδι, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ ἀκίδι. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τοῦ Περσέως ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ὤμῳ, καὶ τοῦ Κριοῦ ὁ βορειότερος τῶν ὑπὲρ τὴν οὐρὰν γ' ἐπ' εὐθείας ἀκατονομάστων καὶ ὁ ἐν τῷ νώτῳ αὐτοῦ, προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς ἡμιπήχιον· καὶ τοῦ Κήτους ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ νοτίᾳ σιαγόνι γ' λαμπρῶν· ἔσχατοι δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ Περσέως ὁ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σώματος λαμπρὸς, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Κήτους ὁ ἑπόμενος τῶν ἐν τῇ νοτίᾳ σιαγόνι, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνει δὲ ὁ Ὀϊστὸς ἐν γ' μέρει ὥρας.

ΚϚ'. Τοῦ δὲ Ἀετοῦ δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Αἰγόκερω μοί. ιζ' μέσης ἕως Αἰγόκερω γ καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Κριοῦ μοί. β' ἕως Κριοῦ μοί. η'. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀστέρες δύνουσιν οἱ ἐν ταῖς πτέρυξι β' μικροί, ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ σώματι β' λαμπρῶν. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τῆς Ἀνδρομέδας ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, καὶ τοῦ Κριοῦ ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ τοῦ Κήτους ὁ νοτιώτερος τῶν ἑπομένων ἐν τῷ τετραπλεύρῳ· ἔσχατος δὲ τοῦ Τριγώνου ὁ ἑπόμενος τῶν ἐν τῇ βάσει, προηγούμενος τῶν ἐν τῇ βορείᾳ σιαγόνι. Δύνει δὲ ὁ Ἀετὸς ἐν γ' μέρει ὥρας.

Τοῦ δὲ Δελφῖνος δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Ὑδροχόου μοί. β' ἕως Ὑδροχόου μοί. η' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Κριοῦ κ' μέσης ἕως

A ejus capite. Occidit Cassiepea horis 2, et duabus horæ partibus.

Cum Andromeda descendit arcus zodiaci a Piscium parte 22 media usque ad Arietis 28 mediam; culminat a Geminorum 21 media ad Leonis 2. Prima occidit quæ est in capite; ultima, earum quæ sunt in dextro pede, borealior. Culminant ex aliis stellis, initio quidem, quæ est in rostro majoris Ursæ; et quæ in capite præcedentis Gemini: tum maxime borealis earum quæ sunt in capite Canis. Postremo culminant ea quæ est in extrema cauda Draconis, et media trium quæ in ejus collo in directum sitæ sunt. Item in Tauro tertia de quatuor, quæ ad orientem sunt post lucidam. Occidit

B Andromeda horis proxime tribus.

Equo descendente occidit zodiacus ab Aquarii parte 13 media ad Piscium 13; culminat a Tauri 4 media ad Geminorum 11 mediam. Prior occidit stella, quæ in ejus est ore lucida; ultima quæ est in lumbo lucida. Medium cœli tenet ex aliis primo borealior earum quæ sunt inter acumen Pleiadis, et Sucularum quæ in sinistra fronte. Item Tauri, quæ est in scapula paululum citra meridianum: postremo culminant, tertius Geminorum ab occidente pes; et præcedens trium in genibus. Occidit Equus horis 2 1/2.

Sagitta cum occidit, descendit una zodiacus a

C media parte 27 Capricorni ad 2 mediam Aquarii; culminat ab Arietis parte 14 ad 21. Primæ occidunt stellæ, quæ sunt in crena, ultima, quæ est in cuspide. Culminant ex aliis stellis prima dextri humeri Persei, et borealior trium appellatione carentium, quæ supra caudam Arietis in directum positæ sunt, tum quæ in illius dorso, meridianum semicubito circiter antecedens. Item præcedens lucidarum trium quæ in australi mandibula Ceti; postremæ culminant, lucida quæ est in medio Persei, paululum antecedens meridianum, et subsequens earum, quæ in australi mandibula Ceti, paulo citra meridianum. Occidit Sagitta horæ triente.

D XXVI. Cum Aquila descendit arcus zodiaci a media parte 17 Capricorni ad 23; culminat ab Arietis 2 ad 8. Primæ occidunt stellæ duæ parvæ, quæ in alis; postrema, borealior lucidarum duarum, quæ sunt in corpore. Ex aliis stellis culminat primo quæ est in Andromedæ sinistro pede; et media earum, quæ in Arietis capite. Item australior succedentium Ceti in quadrilatero; ultima subsequens earum quæ sunt in basi trianguli, præcedens illas quæ sunt in boreali mandibula. Occidit Aquila horæ triente.

Occidente Delphino cum eo descendit zodiacus ab Aquarii parte 2 ad mediam 8; culminat ab Arietis 20 media ad 29. Prior occidit antecedens ea-

rum quæ sunt in cauda; postrema, borealior earum quæ in succedente latere Rhombi. Ex aliis stellis prius culminant lucida medii corporis Persei, paululum antecedens meridianum, et succedens earum quæ sunt in australi mandibula Ceti, paulo citra meridianum sita. Postremo culminant, quæ in pede sinistro Persei; et borealior pars præcedentis lateris Pleiadis. Occidit Delphinus hora dimidia.

Cum Perseo descendit zodiacus a parte Tauri 2 ad 29; culminat a Leonis media 6 ad mediam Virginis 10. Prior **132** occidit borealior antecedentium in Gorgonio; ultima vero earum quæ sunt in dextro genu. Culminant ex aliis stellis initio quidem ea quæ est in ventre Leonis, sive propemodum semicubito citra meridianum sita. Item quarta earum quæ sunt post lucidam Hydri, semicubito fere citra meridianum posita. Item ultima earum quæ in carina sunt Navis. Postremæ culminant ea quæ est in cauda Corvi, et quæ in ipsius pedibus. Occidit Perseus horis 2, 20'.

Cum Auriga descendit zodiacus a Tauri parte 23 ad Cancri mediam 2; culminat a Virginis 2 ad Chelarum 22. Prior occidit quæ est in pede sinistro; postremæ, quæ in capite. Culminant e cæteris stellis, initio quæ est in extremitate caudæ Draconis, et borealissima Coronæ; postrema, quæ in media est australi Chela. Occidit Auriga paulo plus horis 3.

Hactenus de omnibus zodiaci borealioribus imaginibus. Cæteras libro sequente reddemus, id observantes, ut ne justum modum iste liber excedat.

Finis libri secundi Enarrationum Hipparchi ad Arati et Eudoxi Phænomena.

A Κριοῦ θ' καὶ κ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ ἑπομένῃ πλευρᾷ τοῦ Ῥόμβου. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν λοιπῶν ἀστέρων πρῶτοι μὲν ὅ τε ἐν μέσῳ τῷ σώματι τοῦ Περσέως λαμπρὸς, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ ὁ ἑπόμενος τῶν ἐν τῇ νοτίᾳ σιαγόνι τοῦ Κήτους, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατοι δὲ οἱ ἐν τῷ ἀριστερῷ γόνατι τοῦ Περσέως, καὶ τῆς Πλειάδος τὸ βορειότερον μέρος τῆς ἡγουμένης πλευρᾶς. Δύνει δὲ ὁ Δελφὶς ἐν ἡμιωρίῳ.

Τοῦ δὲ Περσέως δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Ταύρου μοί. β' ἕως Ταύρου μοί. θ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Λέοντος ς' μέσης ἕως Παρθένου ι' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει τῶν ἐν τῷ Γοργονίῳ ὁ βορειότερος τῶν ἡγουμένων, ἔσχατος δὲ τῶν ἐν B τῷ δεξιῷ γόνατι. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν ἀρχῇ μὲν ὅ τε ἐν τῇ γαστρὶ τοῦ Λέοντος, [ἢ] ὡς ἡμιπήχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Ὕδρου ὁ τέταρτος τῶν μετὰ τὸν λαμπρὸν, ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τῆς Ἀργοῦς ὁ ἔσχατος τῶν ἐν τῇ τροπῇ· ἔσχατοι δὲ μεσουρανοῦσιν ὅ τε ἐν τῇ οὐρᾷ τοῦ Κόρακος καὶ ὁ ἐν τοῖς ποσὶν αὐτοῦ. Δύνει δὲ ὁ Περσεὺς ἐν ὥραις β' καὶ γ' μέρει.

Τοῦ δὲ Ἡνιόχου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ταύρου μοί. γ' καὶ κ' ἕως Καρκίνου β' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Παρθένου β' ἕως Χηλῶν β' καὶ κ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, ἔσχατοι δὲ οἱ ἐν τῇ κεφαλῇ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦ Δράκοντος ὁ ἐν C ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ, καὶ τοῦ Στεφάνου ὁ βορειότατος, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν μέσῃ τῇ νοτίᾳ Χηλῇ. Δύνει δὲ ὁ Ἡνίοχος μικρῷ πλεῖον ἢ ὥραις γ'.

Εἰρηκότες δὴ περὶ πάντων τῶν βορειοτέρων τοῦ ζωδιακοῦ ἄστρων, περὶ τῶν λοιπῶν ἐν τῷ ἐχομένῳ ἀποδώσομεν, στοχαζόμενοι τῆς συμμετρίας τοῦ συντάγματος.

Τέλος Ἱππάρχου τῶν Ἀράτου καὶ Εὐδόξου Φαινομένων Ἐξηγήσεων τοῦ β'.

ΙΠΠΑΡΧΟΥ

ΤΩΝ ΑΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΕΥΔΟΞΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ'.

HIPPARCHI

ENARRATIONUM AD ARATI ET EUDOXI PHÆNOMENA

LIBER TERTIUS.

133 I. Superiore libro, Æschrio, de borealioribus zodiaco circulo imaginibus diximus, quonam cum signo de duodecim oriantur et occidant; tum quod signum oriente qualibet, vel descendente, culminet; quænam ipso ortus, vel occasus initio, aut

D Α'. Προειρηκότες, ὦ Αἰσχρίων, ἐν τῷ πρὸ τούτου συντάγματι περὶ τῶν βορειοτέρων ἄστρων τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, τίνι τε ζωδίῳ τῶν ιβ' ἕκαστον αὐτῶν συνανατέλλει καὶ συγκαταδύνει, καὶ τί ζώδιον, ἀνατέλλοντος αὐτοῦ ἢ δύνοντος, μεσουρανεῖ, καὶ τίνες τῶν

ἀπλανῶν ἀστέρων ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ γίνονται, ἀρχομένου τε αὐτοῦ ἀνατέλλειν ἢ δύνειν, καὶ πάλιν δύνοντος· ἔτι δ' ἐν πόσαις ἰσημεριναῖς ὥραις ἕκαστος ἀνατέλλει, ἢ δύνει· νῦν ὑπογράψομεν τὰ αὐτὰ περὶ ἑκάστου τῶν νοτιωτέρων τοῦ ζωδιακοῦ ἄστρων, καὶ αὐτῶν τῶν ιβ' ζωδίων.

A rursus occidente, inerrantibus e stellis medium cœlum occupet : ad hæc quot æquinoctialium horarum spatio singulæ ortus suos occasusque faciant. Idem nunc de australioribus zodiaco cœli constellationibus, ac de ipsis duodecim signis scribere instituemus.

Τῶν μὲν οὖν νοτιωτέρων τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ὅταν μὲν ὁ Ὕδρος ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Καρκίνου μοί. ιθ' μέσης ἕως Χηλῶν ις' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Κριοῦ μοί. γ' μέσης ἕως Καρκίνου ιη'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ χάσματι, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν τοῦ τε Περσέως ὁ ἐν τῇ Ἅρπῃ νεφελοειδής, καὶ ὁ σύνδεσμος τῶν Ἰχθύων, ὡς ἡμιπήχιον ὑπολειπόμενος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Καρκίνου λαμπρῶν γ', ὡς ἡμιπήχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατος δὲ μεσουρανεῖ τοῦ τε Λέοντος ὁ νοτιώτερος τῶν ἡγουμένων ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ τῆς Ἀργοῦς ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν μέσῳ τῷ ἱστῷ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ὕδρος ἐν ὥραις ζ' καὶ ιε' μέρει.

Ex iis igitur asterismis, qui australiores sunt zodiaco circulo, Hydro surgente, zodiacus ascendit a Cancri 19 media parte, ad mediam 16 Chelarum; culminat ab Arietis media 3 ad Cancri 18. Prima oritur stella borealior earum quæ in rictu sunt ; ultima, quæ in extremitate caudæ. Culminat prior quæ in Persei est Harpe nebulæ similis ; et nodus Piscium, semicubito circiter distans a lucidis tribus capitis Cancri ; semicubito quoque citra B meridianum posita. Ultima culminat, australior præcedentium in capite Leonis : australior item earum quæ in malo medio sunt Navis. Oritur Hydrus horis septem, et parte horæ 15.

Ὅταν δὲ ὁ Κρατὴρ ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Λέοντος μοί. ζ' καὶ κ' μέσης ἕως Παρθένου μοί. ια' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ταύρου α' καὶ κ' μέσης ἕως Διδύμων μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ βάσει δ', ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῷ Κήτει ς' ἀστέρων. Μεσουρανοῦσι δὲ πρῶτοι μὲν ἀστέρες οἱ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Ἡνιόχου κατὰ τὸ μέσον αὐτὸ [90], ἔσχατοι δὲ τῶν τε Διδύμων ὁ δ' ἀπὸ δύσεως τῶν ἐν τοῖς ποσὶ δ', καὶ ὁ ὑπὸ τὸν Λαγὼν λαμπρὸς ἀστὴρ ἀκατονόμαστος. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Κρατὴρ ἐν ὥρᾳ α' καὶ δ' μέρει.

Oriente Cratere zodiacus assurgit a Leonis media parte 27 usque ad Virginis mediam 11 ; culminat a parte Tauri media 21 ad mediam ...Geminorum. Prior oritur borealior de quatuor in basi ; ultima, quæ est australis maxime sex in Ceto stellarum. Culminant priores eæ stellæ, quæ sunt in capite Aurigæ, circa medium ipsum : novissimæ, quarta ab occasu de quatuor quæ sunt in pedibus Geminorum, et lucida carens nomine, Lepori subjecta. C Oritur Crater hora 1, 15'.

Β'. Ὅταν δὲ ὁ Κόραξ ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Παρθένου μοί. ις' ἕως Παρθένου μοί. γ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Διδύμων μοί. ιδ' ἕως Διδύμων μοί. β' καὶ κ'. Καὶ πρῶτος μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τοῖς ποσί. Μεσουρανεῖ δὲ α' μὲν ὁ ἐν τῇ ἡγουμένῃ χειρὶ τοῦ ἡγουμένου Διδύμου, καὶ ὁ δεξιὸς ποὺς τοῦ ἑπομένου Διδύμου, ἔσχατοι δὲ τῶν τε Διδύμων ὁ γ' ἀπὸ δύσεως τῶν ἐν τοῖς ὤμοις, καὶ τοῦ Κυνὸς ὁ ἐν τῇ ἐκφύσει τῶν ἐμπροσθίων μερῶν, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Κόραξ ἐν τρισὶ πεμπτημορίοις α' ὥρας.

II. Oriente Corvo, zodiaci arcus attollitur a Virginis 16 ad 23; culminat a Geminorum 14 ad 22. Prior oritur stella, quæ est in lumbis, ultima, quæ est in pedibus. Culminat prima quæ est in præcedente manu præcedentis Gemini ; et pes dexter succedentis ; postremæ, tertia ab occasu ex iis quæ sunt in Geminorum humeris, et quæ in radice anteriorum partium Canis, paululum citra meridianum posita. Oritur Corvus hora 0, 36'.

Ὅταν δὲ ὁ Κένταυρος ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν μοί. ι' ἕως Τοξότου μοί. δ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Καρκίνου ιβ' ἕως Παρθένου ιζ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ὤμῳ, ἔσχατος δὲ ὁ ἑπόμενος τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν. Μεσουρανεῖ δὲ α' μὲν ἀστὴρ τῆς τε Ἀργοῦς ὁ ἀπὸ δύσεως τῶν ἐν τῷ καταστρώματι λαμπρῶν, καὶ τοῦ Ὕδρου τῆς νοτίας σιαγόνος ὁ ἑπόμενος, ἔσχατος δὲ ὁ Προτρυγητὴρ ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Κένταυρος ἐν ὥραις δ' καὶ γ' μέρει ὥρας.

Cum Centauro zodiacus oritur a parte Chelarum 10 ad Sagittarii 4 ; culminat a parte Cancri 12 D ad mediam Virginis 17. Prima oritur stella sinistri humeri, ultima vero, succedens anteriorum pedum. Culminat prima stella quæ ab occasu lucidarum est in foris Argus, et succedens australis mandibulæ Ceti. Postremo Vindemiator semicubito præcedens meridianum. Oritur Centaurus horis 4, et 20'.

Τοῦ δὲ Θηρίου ἀνατέλλοντος, ὃ ἔχει ὁ Κένταυρος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ γ' καὶ κ' μοί. τοῦ Σκορπίου ἕως Τοξότου κα'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ

134 Fera, quam Centaurus tenet, oriente, zodiacus emergit a parte Scorpii 23 ad Sagittarii 21 ; culminat a Virginis 3 ad Libræ 10. Prior oritur ea

[90] *Req.* αὐτοί, *f.* αὐτοῦ.

A quæ est in antecedente pedum posteriorum, quæ est borealior sitarum sub dextro humero Centauri; ultima vero, omnium australior, et in extremitate, quæ in lumbis est, subjecta. Prima culminat stella, succedentium ex iis quæ sunt in Leonis capite, borealior, et quæ in anterioribus ipsius pedibus; ultima vero lucida, quæ in lumbis est majoris Ursæ: et quæ in recto est trianguli orthogonii, qui est sub Cratere. Oritur Fera spatio horarum 2, 15'.

Ara cum oritur, cum ea zodiacus ascendit a Sagittarii parte 15 ad 23; culminat a Chelarum parte 2 ad 10. Prior oritur stella quæ est in foco; postrema australior earum quæ in basi. Prima culminat
B stella, australior earum quæ sunt in sinistro pede Bootæ, et lucida in posterioribus Centauri pedibus; postrema quæ a septentrione dextri genu ac pedis dextri Virginis ultima est, semicubito fere citra meridianum. Oritur Ara semihoræ spatio.

III. Australi Pisce oriente, surgit una zodiacus a parte 17 media Aquarii ad Virginis mediam 21; culminat a parte Sagittarii 4 ad 25 mediam. Prima omnium oritur stella, borealior earum quæ sunt in cauda; postrema, quæ in extremitate rostri lucida. Culminat prior quæ est in Arcu medio; et australior earum quæ in dextro Anguiferi sitæ
C sunt humero, semicubito fere citra meridianum posita; ultima vero, lucida pedum posteriorum; et quæ in extremitate caudæ Serpentis, quem tenet Ophiuchus: item præcedens duarum lucidarum, quæ sunt in jugo Fidiculæ, semicubitali fere interstitio meridianum antecedens. Oritur Piscis hora 0, 48'.

Cum Cetus oritur, emergit cum eo zodiacus a 20 parte Piscium ad Tauri 7; culminat a Sagittarii media 24 ad Capricorni 22 mediam. Prima omnium oritur stella, borealior earum quæ sunt in cauda; ultima, succedentium lucidarum quæ in Laterculo sunt, australior. Culminat ante alias, præcedens earum quæ sunt in jugo Fidis, postrema quæ est in cauda Cygni lucida. Oritur Cetus horis 2.

D Orione ascendente, cum eo zodiacus emergit a Tauri 28 media ad Cancri 3; culminat ab Aquarii parte 9 ad Piscium 13. Prima consurgit stella, quæ est in sinistra manu; ultima, quæ est in dextro pede. Culminat ex aliis primum Cephei pes dexter; et earum quæ in Aquarii urna sunt, media. Ultimo vero, parva stella quæ in sella est Cassiepeæ; et earum maxime borealis, quæ in Andromedæ pectore. Orion spatio surgit horarum 2, 10'.

Cum Fluvio, qui est ab Orione, zodiacus oritur a parte 13 Tauri, ad Cancri 10; culminat a Capricorni 27 ad Piscium 22. Prior oritur, antecedens

A Παρθένου γ' ἕως Ζυγοῦ ι'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ τῶν ὀπισθίων ποδῶν· ἔστι δὲ οὗτος ὁ βορειότερος τῶν ὑπὸ τὸν δεξιὸν ὦμον τοῦ Κενταύρου· ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτερος πάντων καὶ ἐν ἄκρῳ τῷ ἐπὶ τῆς ὀσφύος ὑποκείμενος. Μεσουρανεῖ δὲ α' ἀστὴρ ὁ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Λέοντος βορειότερος τῶν ἑπομένων, καὶ ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις αὐτοῦ ποσὶν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος τῆς μεγάλης Ἄρκτου λαμπρὸς, καὶ τοῦ ὑπὸ τὸν Κρατῆρα τριγώνου ὀρθογωνίου ἐπὶ τῆς ὀρθῆς κείμενος. Ἀνατέλλει δὲ τὸ Θηρίον ἐν ὥραις β' καὶ δ' μέρει.

Ὅταν δὲ τὸ Θυμιατήριον ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Τοξότου μοί. ιε' ἕως Τοξότου μοί. γ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν μοί. β' ἕως Χηλῶν μοί. ι'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ
B ἐπὶ τοῦ ἐπιπύρου, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ βάσει. Μεσουρανεῖ δὲ α' μὲν ἀστὴρ τοῦ τε Βοώτου ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, καὶ τοῦ Κενταύρου ὁ ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσὶ λαμπρός· ἔσχατος δὲ τῆς Παρθένου ὁ ἀπ' Ἄρκτου τοῦ δεξιοῦ γόνατος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ τὸ Θυμιατήριον ἐν-
καὶ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς, ὡς ἡμιπήχιον ὑπολειπόμενος ἡμιωρίῳ.

Γ'. Ὅταν δὲ ὁ νότιος Ἰχθὺς ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. ιζ' μέσης ἕως Παρθένου α' καὶ κ' μέσης· μεσουρανεῖ ἀπὸ Τοξότου δ' ἕως Τοξότου ε' καὶ κ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρῳ τῷ ῥύγχει λαμπρός. Μεσουρανεῖ δὲ α' μὲν ὅ τε ἐν μέσῳ τῷ Τόξῳ, καὶ τοῦ Ὀφιούχου ὁ
C νοτιώτερος τῶν ἐν τῷ δεξιῷ ὤμῳ, ὡς ἡμιπήχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατος δὲ ὅ τε ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσὶ λαμπρὸς, καὶ τοῦ Ὄφεως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ· καὶ τῆς Λύρας ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῷ ζυγώματι β' λαμπρῶν, ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ἰχθὺς ἐν δ' πεμπτημορίοις α' ὥρας.

Ὅταν δὲ τὸ Κῆτος ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ἰχθύων μοί. κ' ἕως Ταύρου ζ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Τοξότου δ' καὶ κ' μέσης ἕως Αἰγόκερω β' καὶ κ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, ἔσχατος δὲ τῶν ἐν τῷ Τετραπλεύρῳ λαμπρῶν ὁ νοτιώτερος τῶν ἑπομένων. Μεσουρανεῖ δὲ α' μὲν ὁ τῆς Λύρας ἡγούμενος τῶν ἐν τῷ ζυγώματι, ἔσχατος δὲ τοῦ Ὄρνιθος ὁ ἐν τῇ οὐρᾷ
D λαμπρός. Ἀνατέλλει δὲ τὸ Κῆτος ἐν ὥραις β'.

Ὅταν δὲ ὁ Ὠρίων ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ταύρου η' καὶ κ' μέσης ἕως Καρκίνου μοί. γ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. θ' ἕως Ἰχθύων ιγ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδί. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν ὁ δεξιὸς ποὺς τοῦ Κηφέως, καὶ τῶν ἐν τῇ κάλπιδι τοῦ Ὑδροχόου ὁ μέσος, ἔσχατος δὲ τῆς τε Κασσιεπείας ὁ ἐν τῷ δίφρῳ μικρὸς, καὶ τῆς Ἀνδρομέδας ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῷ στήθει. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ὠρίων ἐν ὥραις β' καὶ ς' μέρει.

Ὅταν δὲ ὁ ἀπὸ τοῦ Ὠρίωνος Ποταμὸς ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ταύρου μοί. ιγ' ἕως Καρκίνου μοί. ι'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Αἰγο-

χίρωτος μοί. ζ' καὶ κ' ἕως Ἰχθύων β' καὶ κ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ περιφερείᾳ παραλληλογράμμου, καὶ ἐγγὺς τοῦ Κήτους κειμένου ὁ ἡγούμενος τῶν βορειοτέρων, ἔσχατος δὲ ὁ λαμπρότατος, καὶ ὁ ἡγούμενος, καὶ ὁ νοτιώτερος πάντων. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν ιγ' τοῦ τε ὁ α' ὁ ἑπόμενος τῶν ἀπ' ἄρκτου παρακειμένων τοῖς ἐν τῇ οὐρᾷ, καὶ τοῦ Ὄρνιθος ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδί· ἔσχατος δὲ τῆς τε Κασσιεπείας ὁ ἐν τοῖς γόνασι, καὶ τῶν Ἰχθύων τοῦ νοτιωτέρου ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ποταμὸς ἐν ὥραις γ' καὶ γ' πεμπτημορίοις.

A borealiorum in parallelogrammo, quod in magno flexu prope Cetum positum est; postrema, lucidissima, et antecedens, et maxime australis omnium. Culminat reliquarum stellarum prior . . . . quæ a septentrione adjacent iis, quæ sunt in cauda: item australior earum, quæ in sinistro pede Cygni. Ultima, quæ est in genibus Cassiepeæ, et quæ in extremitate caudæ australioris Piscium. Oritur fluvius in horis 3, et 36′.

Δ'. Τοῦ δὲ Λαγωοῦ ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Διδύμων μοί. ζ' καὶ κ' ἕως Καρκίνου ιβ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων μοί. δ' ἕως Ἰχθύων μοί. ε' καὶ κ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τῶν ἐν τοῖς ὠσὶ δ' ὁ ἡγούμενος τῶν βορειοτέρων, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσί. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων πρῶτος μὲν τοῦ τε Ἵππου ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος λαμπρός, καὶ τοῦ Κηφέως ὁ ἀριστερὸς πούς· ἔσχατος δὲ τοῦ Κήτους τῶν ἐν τῷ τετραπλεύρῳ ὁ βορειότερος τῶν ἑπομένων. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Λαγωὸς ἐν ὥρᾳ α' καὶ ε' μέρει.

IV. Oriente Lepore zodiacus ascendit a Geminorum parte 27 ad Cancri mediam 12; culminat a Piscium 4 ad 25. Prima surgit antecedens borealiorum, quæ sunt in auribus; ultima posteriorum B pedum australior. Culminat e stellis reliquis prior, lucida quæ in lumbis Equi, et pes Cephei sinister. Ultima, borealior succedentium in laterculo Ceti. Oritur Lepus hora 1, 12′.

Ὅταν δὲ ὁ Κύων ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Καρκίνου μοί. ιε' ἕως Λέοντος μοί. ε' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων μοί. η' καὶ κ' ἕως Κριοῦ δ' καὶ κ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν ἄκρῳ τῷ ἐμπροσθίῳ καὶ βορειοτέρῳ ποδί· ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν ὁ ἐν τοῖς ποσὶ τῆς Κασσιεπείας, καὶ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ τῆς Ἀνδρομέδας, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατος δὲ τοῦ Περσέως ὁ ἐν τῷ δεξιῷ μηρῷ λαμπρός, καὶ τοῦ Καρκίνου ὁ ἑπόμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Κύων ἐν ὥρᾳ μιᾷ καὶ δυσὶ μέρεσιν ὥρας.

Cum Cane zodiacus emergit a Cancri 15 ad Leonis mediam 5; culminat a 28 Piscium ad Arietis 24 mediam. Prior oritur stella, quæ in extremitate præcedentis borealiorisque pedis; ultima, quæ in extrema cauda. Ex aliis culminat ea, quæ in pedibus Cassiepeæ, et borealior earum, quæ in dextro Andromedæ pede paululum meridianum antecedit; ultima vero, lucida in dextro femore C Persei, et succedens earum quæ sunt in cauda Cancri. Oritur Canis hora una, ejusque partibus duabus.

Τοῦ δὲ Προκύνος ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Καρκίνου δ' μοί. μέσης ἕως Καρκίνου μοί. θ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων μοί. ιε' ἕως Ἰχθύων μοί. κ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἡγούμενος καὶ διπλοῦς, ἔσχατος δὲ ὁ ἑπόμενος καὶ λαμπρός. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων τῆς Κασσιεπείας ὁ ἐν μέσῳ τῷ σώματι, καὶ τοῦ Κήτους τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ δ' οἱ ἑπόμενοι. Ἔσχατοι δὲ μεσουρανοῦσι τῆς τε Ἀνδρομέδας ὁ ἐχόμενος τῶν ἐν τῇ ζώνῃ, καὶ τοῦ Κήτους ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ τετραπλεύρῳ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Προκύων ἐν γ' μέρει ὥρας.

Cum se Procyon attollit, oritur una zodiaci arcus a **135** Cancri 4 parte media, ad 9; culminat a Piscium 15 ad 20 mediam. Prior oritur antecedens, et dupla; ultima, succedens, et lucida. Prima ex aliis culminat, quæ in medio corporis Cassiepeæ: et succedentes earum quatuor, quæ in cauda Ceti sunt. Novissimæ culminant proxima earum, quæ in Andromedæ zona, et borealior ex iis, quæ in laterculo Ceti. Oritur Procyon hora 0, 20′.

Τῆς δὲ Ἀργοῦς ἀνατελλούσης, συνανατέλλει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Λέοντος μοί. ς' ἕως Χηλῶν μοί. δ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Κριοῦ ς' καὶ κ' μέσης ἕως Καρκίνου δ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ὑπὸ τῶν ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ τοῦ Κυνὸς ὡς τριπλοῦς, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῇ ἀποτομῇ τοῦ Πλοίου καὶ λαμπρός. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν τοῦ Περσέως ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ μηρῷ, καὶ ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῇ ἀποτομῇ τοῦ Ταύρου· ἔσχατος δὲ ὁ προηγούμενος τῆς τοῦ Ὕδρου κεφαλῆς ὁ ἐκφανής, ὅ ἐστιν ἐν τοῖς νοτίοις ποσὶ τοῦ Κυνός.

D Argo navi oriente, cum ea zodiacus assurgit a Leonis parte 6 ad Chelarum 4 mediam; culminat ab Arietis 26 media, ad Cancri mediam 4. Prima oritur quæ e stellis in cauda Canis fit veluti triplex: ultima, quæ in abscissione Navis sitarum australissima est, et lucida. Prima culminat de stellis reliquis ea, quæ est in sinistro femore Persei: et australissima earum quæ sunt in sectione Tauri: ultima, præcedens capitis Hydri splendida, quæ est in australibus pedibus Canis.

Ε'. Ἑξῆς δὲ ἐροῦμεν περὶ τῆς καταδύσεως τῶν νοτιωτέρων τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου.

V. Secundum hæc agemus de occasu australiorum zodiaco cœlestium imaginum.

Ὅταν μὲν οὖν δύνῃ ὁ Ὕδρος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Διδύμων θ' καὶ κ' μοί. ἕως Παρθέ-

Imprimis cum Hydrus occidit, descendit cum eo zodiacus a parte Geminorum 29 ad Virginis 11;

culminat a 19 media Chelarum ad Sagittarii 19 mediam. Prior occidit, australior earum quæ sunt in rictu: ultima, quæ in extremitate caudæ. Culminant ex aliis stellis, initio quidem, lucida, quæ est a cauda Draconis tertia, semicubito circiter antecedens meridianum: item lucida cinguli Bootæ, nec non præcedens lucidam in extremitate boreæ Chelæ; et quæ Hydri est in extrema cauda, velut semicubito meridianum antecedens. Postremo culminant Draconis australius tempus: et Serpentis, quem tenet Anguifer, in extrema cauda sita: tum antecedens earum, quæ in sago Sagittarii. Occidit Hydrus horis 4.

A νου ια'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν ιθ' μέσης ἕως Τοξότου ιθ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῷ χάσματι, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦ τε Δράκοντος ὁ γ' ἀπὸ τῆς οὐρᾶς λαμπρὸς, ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Βοώτου ὁ ἐν τῇ ζώνῃ λαμπρὸς, καὶ ὁ προηγούμενος τοῦ ἐν ἄκρᾳ τῇ βορείῳ Χηλῇ λαμπροῦ, καὶ τοῦ Ὕδρου ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ, ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Δράκοντος ὁ νοτιώτερος κρόταφος, καὶ τοῦ Ὄφεως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ, καὶ τοῦ Τοξότου ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ ἐφαπτίδι. Δύνει δὲ ὁ Ὕδρος ἐν ὥραις δ'.

Cratere occidente, cum eo descendit zodiacus a Cancri parte 21 ad Leonis mediam 13; culminat a media 13 Scorpii ad initium Sagittarii. Prima occidit earum, quæ sunt in basi, borealior: ultima vero australior, et borealior earum quæ sunt in alveo. Culminant aliarum stellarum, initio, Scorpii tertius et quintus spondylus eorum, qui sunt post pectus, et tertia post dextrum humerum Ingeniculi, in brachio sita, velut semicubito meridianum præcedens; ultima vero, quæ in radice sinistri femoris est Ingeniculi: nec non cuspis Arcus. Occidit Crater hora 1, 20'.

Τοῦ δὲ Κρατῆρος δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ B ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Καρκίνου μοί. α' καὶ κ' ἕως Λέοντος ιγ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ τοῦ Σκορπίου ιβ' μέσης ἕως Τοξότου ἀρχῆς. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ βάσει, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτερος καὶ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ κύτει. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦ Σκορπίου ὁ γ' καὶ ὁ ε' σφόνδυλος τῶν μετὰ τὸ στῆθος, καὶ τοῦ Ἐν γόνασιν ὁ γ' ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὤμου, ἐν τῷ βραχίονι κείμενος, προηγούμενος δὲ τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς ἡμιπήχιον· ἔσχατον δὲ τοῦ τε Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῇ ἐκφύσει τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ, καὶ τοῦ Τόξου ἡ ἀκίς. Δύνει δὲ ὁ Κρατὴρ ἐν ὥρᾳ α' καὶ γ' μέρει.

Corvo descendente simul zodiacus occidit a Leonis 29 media ad Chelarum 11; culminat a Sagittarii 10 ad mediam Capricorni 6. Prior occidit stella, quæ in posterioribus femoribus, novissima, succedens earum, quæ sunt in capite. Culminant aliarum stellarum, principio quidem Draconis, quæ est in rictu, præcedens meridianum semicubito fere; item Ingeniculi cubiti sinistri flexus, semicubito circiter antecedens meridianum; postrema, præcedens lucidarum trium, quæ sunt in prima spira Draconis; nec non ea, quæ est in ala dextra Cygni, paululum citra meridianum posita; et quæ in cuspide Sagittæ; item australior in vultu Capricorni. Occidit Fera horis 2.

Τοῦ δὲ Κόραχος δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Λέοντος κθ' μοί. μέσης ἕως Χηλῶν ια'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Τοξότου ι' ἕως Αἰγόκερω ϛ' C μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τοῖς ὀπισθίοις μηροῖς, ἔσχατος δὲ ὁ ἑπόμενος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Δράκοντος ὁ ἐν τῷ χάσματι προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς ἡμιπήχιον, καὶ τοῦ Ἐν γόνασιν ὁ ἀριστερὸς ἀγκὼν, προηγούμενος ὡς ἡμιπήχιον τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ τοῦ Δράκοντος τῶν ἐν τῇ α' σπείρᾳ τριῶν λαμπρῶν ὁ ἡγούμενος καὶ τοῦ Ὄρνιθος ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ δεξιᾷ πτέρυγι, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· καὶ τοῦ Ὀϊστοῦ ὁ ἐπὶ τῆς ἀκίδος· καὶ τοῦ Αἰγόκερω ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῷ προσώπῳ. Δύνει δὲ τὸ Θηρίον ἐν ὥραις δυσί.

Desunt hic asterismi Centauri et Feræ.

VI. Ara occidente zodiacus a Leonis media 19 ad Chelarum 9 absconditur; culminat a Sagittarii 5 ad Capricorni mediam 9. Prima occidit australior earum quæ in margine, eademque dupla; ultima borealior earum quæ in basi. Culminant aliarum stellarum initio quidem lucida, quæ est in sinistro Ingeniculi femore, et media earum, quæ sunt in arcu Sagittarii: ultima lucidarum quæ in genibus australior. Occidit Ara duabus horis et 10'.

D ϛ'. Τοῦ δὲ Θυμιατηρίου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Λέοντος ιθ' μοί. μέσης ἕως Χηλῶν θ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Τοξότου ε' ἕως Αἰγόκερω θ' μέσης. Καὶ πρῶτος μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῷ χείλει καὶ διπλοῦς· ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ βάσει. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ τε Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ μηρῷ λαμπρὸς, καὶ τοῦ Τοξότου ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ τόξῳ· ἔσχατον δὲ τοῦ Αἰγόκερω ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τοῖς γόνασι λαμπρῶν. Δύνει δὲ τὸ Θυμιατήριον ἐν ὥραις β' καὶ ϛ' μέρει.

Quando Piscis australis occidit, cum eo descendit zodiacus a Sagittarii parte 24 ad Capricorni 18 mediam; culminat a Piscium 3 ad Arietis 2. Prior occidit stella, lucidarum, quæ in cauda sunt, au-

Ὅταν δὲ ὁ νότιος Ἰχθὺς δύνῃ, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Τοξότου μοί. δ' καὶ κ' ἕως Αἰγόκερω ιη' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων μοί. γ' ἕως Κριοῦ μοί. β'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ νο-

τιώτερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ λαμπρῶν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ ῥύγχει λαμπρὸς σφόδρα. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν ἀρχῇ μὲν τῶν Ἰχθύων τοῦ νοτιωτέρου ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ· ἔσχατον δὲ τῆς τε Ἀνδρομέδας ὁ ἀριστερὸς πούς, καὶ τοῦ Κριοῦ ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ τοῦ ἐν τῷ Κήτει τετραπλεύρου ὁ νοτιώτερος τῶν ἑπομένων. Δύνει δὲ ὁ Ἰχθὺς ἐν ὥρᾳ α' καὶ δ' πεμπτημορίοις.

Τοῦ δὲ Κήτους δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. η' καὶ κ' μέσης ἕως Κριοῦ ιδ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ταύρου μοί. β' καὶ κ' ἕως Καρκίνου μοί. ιε' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνειν ἄρχεται ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, ἔσχατος δὲ ὁ ἑπόμενος τῶν ἐν τῷ βορείῳ χελυνίῳ [91]. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ τε Ἡνιόχου ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδί, ἔσχατος δὲ τῆς τε Ἄρκτου ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις σκέλεσι λαμπρός, καὶ τῆς Ἀργοῦς ὁ ἐν μέσῳ τῶν τοίχων λαμπρός, προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς ἡμιπήχιον. Δύνει δὲ τὸ Κῆτος ἐν ὥραις δ' λειπούσαις η' μέρει.

Τοῦ δὲ Ὠρίωνος δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Ταύρου μοί. ζ' ἕως Ταύρου μοί. λ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Λέοντος μοί. ιβ' ἕως Παρθένου μοί. ιγ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδί, ἔσχατοι δὲ οἱ βορειότατοι τῶν ἐν τῷ κολλοροβῷ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς μεγάλης Ἄρκτου ὁ ἐν τοῖς ὀπισθίοις γόνασι, καὶ τοῦ Λέοντος ὁ ἀπὸ νότου τῷ ἐπὶ τῆς ὀσφύος λαμπρῷ παρακείμενος, ἔσχατος δὲ τῆς Παρθένου ὁ βορειότερος ὦμος. Δύνει δὲ ὁ Ὠρίων ἐν ὥραις δυσὶν ὡς ἔγγιστα.

Ὅταν δὲ ὁ ἀπὸ τοῦ Ὠρίωνος Ποταμὸς δύνῃ, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Ἰχθύων μοί. ζ' ἕως Ταύρου μοί. ε' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Διδύμων δ' ἕως Λέοντος ι' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἡγούμενος καὶ λαμπρότατος πάντων, ἔσχατος δὲ ὁ α', καὶ ἀπὸ μεσημβρίας παρακείμενος τῷ ποδὶ τοῦ Ὠρίωνος. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς δύσεως τῶν τε Διδύμων ὁ Πρόπους, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Λαγωοῦ οἱ ἐν μέσῳ τῷ σώματι β'· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Λέοντος ὁ ἑπόμενος τῶν ἐν τῷ νώτῳ, καὶ τῆς Ἄρκτου ὁ ἐν τοῖς ὀπισθίοις γόνασιν, ὡς ἡμιπήχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνει δὲ ὁ Ποταμὸς ἐν ὥραις δ' καὶ ἡμίσει, καὶ ε' μέρει ὥρας.

Ζ'. Τοῦ δὲ Λαγωοῦ δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Κριοῦ μοί. ζ' καὶ κ' μέσης ἕως Ταύρου ιδ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Καρκίνου μοί. λ' ἕως Λέοντος μοί. α' καὶ κ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις ποσίν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς τε Ἄρκτου τοῦ πλινθίου ὁ ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς, καὶ τοῦ Δράκοντος ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ, καὶ τοῦ Λέοντος ὁ ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ τῆς Ἀργοῦς ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ ἀποτομῇ, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Λέοντος ὁ ὀπίσθιος ποὺς καὶ ὁ ἐν τοῖς ὀπισθίοις σκέλεσι, καὶ τοῦ Κρατῆρος ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῇ βάσει. Δύνει δὲ ὁ Λαγωὸς ἐν ὥρᾳ καὶ γ' μέρει.

A stralior; ultima vero, lucidissima rostri. Ex aliis stellis culminant, initio, quæ est in extrema cauda australioris Piscium; postremo, Andromedæ pes sinister; et media earum, quæ in capite sunt Andromedæ, et laterculi, quod est in Ceto, succedentium australior. Occidit Piscis hora 1, 48'

Occidente Ceto, cum eo descendit zodiacus ab Aquarii parte 28 media ad Arietis 14; culminat a Tauri 22 ad Cancri 15 mediam. Occidere incipit australior earum quæ sunt in cauda; ultima succedens in boreali convexo **136** tergi. Culminant ex aliis stellis, initio quidem, australior earum quæ sunt in Aurigæ capite et dextro pede, ultima vero, B lucida quæ est in anterioribus cruribus Ursæ, et lucida medii lateris Argus, quæ semicubito circiter antecedit meridianum. Occidit Cetus horis 4, minus octava parte.

Orione cadente, cum eo descendit zodiacus a Tauri parte 7 ad 30; culminat a Leonis 12 ad Virginis 13. Prior occidit ea quæ est in pede sinistro, ultimæ vero, earum, quæ sunt in collorobo maxime australes. Ex aliis stellis culminant initio, ea quæ est in posterioribus genibus Ursæ majoris, et quæ ab austro lucidæ adjacet, quæ est in lumbis, postremo, borealior Virginis humerus. Occidit Orion C horis circiter 2.

Cum Orionis Fluvio zodiacus occidit a Piscium parte 7 ad Tauri 5 mediam; culminat a Geminorum 4 ad Leonis mediam 10. Prior occidit antecedens, et lucidissima omnium, ultima vero, quæ prima est, et a meridie adjacet Orionis pedi. E reliquis stellis, occasus initio culminant Propus Geminorum, paululum citra meridianum positus, et Leporis in medio duæ; postremo culminant, succedens in tergo Leonis, et quæ in posterioribus Ursæ genibus, parum citra meridianum sita. Occidit Fluvius horis 4, 42'.

D VII. Occidente Lepore, descendit cum eo zodiacus ab Arietis 27 media ad Tauri 14; culminat a parte Cancri 30 ad Leonis 21. Prima occidit stella, quæ est in anterioribus pedibus; ultima quæ in extremitate caudæ. E stellis reliquis culminant initio, in Ursæ laterculo, quæ in humeris illius est, et quæ in extrema cauda Draconis, item cor Leonis, et earum, quæ in Navis abscissione, borealior, paulum antecedens meridianum; postremo culminant Leonis pes posterior et quæ in posterioribus cruribus: item australissima earum quæ sunt in basi Crateris. Occidit Lepus hora 1, 20'.

[91] γρ. χελωνίῳ.

Occidente Cane, cum eo descendit zodiacus a parte Tauri 11 ad 29; culminat a Leonis 17 ad Virginis 11. Prior occidit lucida pedum posteriorum; ultima vero, splendidarum, quæ sunt in capite, australissima; stellarum cæterarum culminant initio, antecedens earum, quæ in posterioribus Ursæ pedibus, et quæ in lumbis Leonis: ultimæ culminant, ea quæ in pedibus Corvi, et australior humerus Virginis, citra meridianum situs duabus fere cubiti partibus. Occidit Canis sesquihora.

Cum Procyone descendit zodiacus a Geminorum parte 15 ad 18; culminat ab initio Libræ ad 4. Prior occidit stella, antecedens, et duplex, ultima succedens, et lucida. Ex aliis stellis culminat initio, earum quæ sunt in dextro Bootæ pede, media, paulo citra meridianum sita: et borealior earum, quæ sunt in capite Centauri, semicubito circiter antecedens meridianum; novissime culminant, quæ in extrema est Ursæ cauda, paululum citra meridianum posita, et borealior earum, quæ sunt in sinistro pede Bootæ: item quæ in extrema Hydri cauda, Centauri quoque dexter humerus. Occidit Procyon hora 0, 12'.

Cum Argo descendente zodiacus occidit ab Arietis parte 16 ad Geminorum 18; culminat ab Cancri 17 ad Libræ 5. Prima occidit lucidissima, et australissima earum quæ sunt in Temone: quam nonnulli Canobum nominant, ultima, borealior earum, quæ sunt in malo. Culminant ex aliis stellis, initio quidem australior antecedentium earum, quæ sunt in Leonis capite, semicubito fere citra meridianum posita: et quæ in colli Hydri radice, parva; ultimæ culminant quæ in extrema cauda sunt majoris Ursæ: et borealior earum quæ sunt in sinistro pede Bootæ, semicubito circiter antecedens meridianum, nec non quæ in extrema Hydri cauda: tum Centauri dexter humerus, paululum antecedens meridianum. Occidit Argo circiter horis 5.

Τοῦ δὲ Κυνὸς δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ταύρου μοί. ια' ἕως Ταύρου μοί. θ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Λέοντος μοί. ιζ' ἕως Παρθένου ια'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσὶ λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ ἐκφανῶν. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς τε Ἄρκτου ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσὶ, καὶ τοῦ Λέοντος ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος· ἔσχατοι δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Κόρακος ὁ ἐν τοῖς ποσὶ, καὶ τῆς Παρθένου ὁ νοτιώτερος ὦμος, ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς β' μέρη πήχεως. Δύνει δὲ ὁ Κύων ἐν γ' ἡμιωρίοις.

Τοῦ δὲ Πρόκυνος δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Διδύμων μοί. ιε' ἕως Διδύμων μοί. ιη'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν Χηλῶν ἕως Χηλῶν μοί. δ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἡγούμενος καὶ διπλοῦς, ἔσχατος δὲ ὁ ἑπόμενος καὶ λαμπρός. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Βοώτου ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Κενταύρου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ, ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τῆς τε Ἄρκτου ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ, ὑπολειπόμενος μικρὸν τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Βοώτου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, καὶ τοῦ Ὕδρου ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ, καὶ τοῦ Κενταύρου ὁ δεξιὸς ὦμος. Δύνει δὲ ὁ Προκύων ἐν ε' μέρει ὥρας.

Τῆς δὲ Ἀργοῦς δυνούσης, συγκαταδύνει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Κριοῦ μοί. ις' ἕως Διδύμων μοί. ιη'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Καρκίνου μοί. ιζ' ἕως Χηλῶν μοί. ε'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ λαμπρότατος καὶ νοτιώτατος τῶν ἐν τῷ Πηδαλίῳ, ὃν τινες Κάνωβον προσαγορεύουσιν· ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ ἱστῷ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Λέοντος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ ὁ νοτιώτερος τῶν ἡγουμένων, ὡς ἡμιπήχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Ὕδρου ὁ μετὰ τὴν ἔκφυσιν τοῦ τραχήλου μικρός· ἔσχατοι δὲ μεσουρανοῦσι τῆς τε μεγάλης Ἄρκτου οἱ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ, καὶ τοῦ Βοώτου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ καὶ τοῦ Ὕδρου ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ· καὶ τοῦ Κενταύρου ὁ δεξιὸς ὦμος, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνει δὲ ἡ Ἀργὼ ἐν ὥραις ε' ὡς ἔγγιστα.

De ortu et occasu signorum zodiaci.

VIII. Expositis hactenus iis, quæ in uniuscujusque sideris extra zodiacum positi ortu occasuque accidunt, deinceps duodecim zodiaci signorum coortus et occasus explicabimus.

Igitur oriente Cancro, cum eo zodiacus oritur a Geminorum parte 23 ad Cancri 18; culminat a Piscium 5 ad Arietis 1 mediam. Prior oritur stella,
137 quæ in extrema borea Chela; ultima vero, quæ in extremitate australis Chelæ. Culminat vero reliquis e stellis prior lucida, quæ est in Andromedæ capite: novissima vero præcedens lucidarum trium, quæ sunt in Arietis capite, et a meridie Ceto adjacens, circa medium corpus ipsius, expers

Η'. Ἐπεὶ δὲ τῶν ἐκτὸς τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κειμένων ἀστέρων ἀποδεδώκαμεν τὰ συμβαίνοντα περὶ τὴν ἑκάστου αὐτῶν ἀνατολήν τε καὶ δύσιν, ἑξῆς ἀποδώσομεν τὰς αὐτῶν τῶν ιβ' ζωδίων συνανατολάς τε καὶ συγκαταδύσεις.

Τοῦ μὲν οὖν Καρκίνου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Διδύμων γ' καὶ κ' μοί. ἕως Καρκίνου ιη'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων ε' ἕως Κριοῦ α' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ βορείῳ Χηλῇ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ νοτίᾳ Χηλῇ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ τῆς Ἀνδρομέδας λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ τοῦ τε Κριοῦ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ γ' λαμπρῶν ὁ

ἡγούμενος, καὶ ὡς πρὸς μεσημβρίαν κείμενος τοῦ Κήτους, κατὰ μέσον αὐτοῦ τὸ σῶμα, ἀκατονόμαστος καὶ λαμπρός· καὶ τῶν ἐν τῷ τετραπλεύρῳ τοῦ Κήτους ὁ νοτιώτερος τῶν ἑπομένων· καὶ τῆς Ἀνδρομέδας ὁ ἀριστερὸς πούς, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Καρκίνος ἐν ὥρᾳ α', καὶ κ' καὶ δ' μέρει.

A nominis, et lucida : item australior succedentium, quæ in laterculo Ceti : nec non pes sinister Andromedæ paululum citra meridianum situs. Oritur Cancer hora 1, et 24 parte.

Ὅταν δὲ ὁ Λέων ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Καρκίνου μοί. η' μέσης ἕως Λέοντος ιθ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων κ' ἕως Ταύρου ιβ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τῶν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ὁ βορειότερος τῶν ἡγουμένων, ἔσχατος δὲ τῶν ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσί. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τῆς τε Ἀνδρομέδας ὁ ἑπόμενος τῶν ἐν τῇ ζώνῃ, καὶ τοῦ ἐν τῷ Κήτει τετραπλεύρου ὁ βορειότερος τῶν ἑπομένων· ἔσχατος δὲ τῶν τε Ὑάδων ὁ λαμπρότατος· καὶ τοῦ Ἡνιόχου ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ἀγκῶνι, ὡς ἡμιπήχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Λέων ἐν ὥραις γ' καὶ δ' μέρει.

Cum Leone conscendit zodiacus a Cancri parte 8 media ad Leonis 19 mediam ; culminat a Piscium 20 ad Tauri 12 mediam. Prior stella consurgit antecedentium, quæ sunt in capite, borealior; postrema vero earum quæ sunt in posterioribus pedibus . . . . Ex aliis stellis culminat prima succedens earum, quæ sunt in Andromedæ zona, et borealior succedentium in Ceti laterculo; ultima B vero, lucidissima Sucularum, et quæ in Aurigæ sinistri cubiti flexu, quasi semicubito citra meridianum posita. Oritur Leo horis 3, 15'.

Τῆς δὲ Παρθένου ἀνατελλούσης, συνανατέλλει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Λέοντος μοί. β' καὶ κ' ἕως Χηλῶν η'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ταύρου μοί. ιε' μέσης ἕως Καρκίνου θ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ ὁ βορειότερος τοῦ ἡγουμένου, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδί. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν τοῦ Ἡνιόχου ὁ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου λαμπρός, ἔσχατος δὲ τῆς τε Ἀργοῦς ὁ ἐν τῷ ἀκροστολίῳ λαμπρός· καὶ τοῦ Ὕδρου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ χάσματι, ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς ἡμιπήχιον. Ἀνατέλλει δὲ ἡ Παρθένος ἐν ὥραις γ' καὶ τέσσαρσι πεμπτημορίοις. C

Cum Virgine zodiaci pars oritur, quæ est a Leonis 22 ad Libræ 8; culminat a media parte 15 Tauri ad 9 Cancri. Prima oritur earum, quæ in capite sunt, antecedente borealior; postrema, quæ est in dextro pede. Culminat cæterarum prior, lucida, quæ in sinistro humero est Aurigæ. Postrema vero, lucida, quæ est in extremitate Navis ; et borealior earum, quæ in rictu sunt Hydri, quasi semicubito citra meridianum sita. Oritur Virgo horis 3, 48'.

Θ. Ὅταν δὲ αἱ Χηλαὶ ἀνατέλλωσι, συνανατέλλει μὲν αὐταῖς ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν μοί. ις' ἕως Σκορπίου μοί. ις'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Καρκίνου ιη' ἕως Λέοντος ια'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν ἄκραις ταῖς Χηλαῖς λαμπρός, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ Σκορπίου. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Λέοντος ὁ νοτιώτερος τῶν ἡγουμένων, καὶ τῆς Ἀργοῦς ὁ βορειότερος τῶν ἐν μέσῳ τῷ ἱστῷ· ἔσχατος δὲ τοῦ Λέοντος ὁ ἑπόμενος τῶν ἐν τῷ νώτῳ β' ἀστέρων. Ἀνατέλλουσι δὲ αἱ Χηλαὶ ἐν ὥρᾳ α' καὶ γ' πεμπτημορίοις.

IX. Quando Chelæ oriuntur, cum his ascendit zodiacus a Chelarum parte 16 ad Scorpii 16 ; culminat a Cancri 18, ad Leonis 11. Prior emergit australior et lucida earum, quæ in extremis sunt Chelis ; ultima vero earum quæ in fronte Scorpii sunt, australior. Cæterarum prima culminat australior antecedentium earum quæ sunt in Leonis capite; et borealior earum quæ sunt in Argus medio malo ; postrema, quæ in Leonis dorso sunt, duarum stellarum subsequens. Oriuntur Chelæ hora 1, 36'.

Τοῦ δὲ Σκορπίου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου μοί. γ' ἕως Τοξότου θ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Λέοντος μοί. η' μέσης ἕως Παρθένου κγ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῷ μετώπῳ, ἔσχατος δὲ ὁ γ' σφόνδυλος ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ Κενταύρῳ ἀριθμούμενος, ς' δὲ ὢν τῶν μετὰ τοὺς ἐν τῷ στήθει. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων πρῶτος μὲν τῆς μεγάλης Ἄρκτου ὁ ἐν τῷ στήθει λαμπρός, καὶ τοῦ Ὕδρου τῶν μετὰ τὸν λαμπρότατον δ' τῶν πρὸ τοῦ Κρατῆρος ὁ γ' ἀπὸ δύσεως· ἔσχατος δὲ ὅ τε Στάχυς, καὶ τοῦ Κενταύρου ὁ ἀριστερὸς ὦμος, ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Σκορπίος ἐν ὥραις γ' λειπούσαις ι' μέρει.

D Cum Scorpio zodiacus a parte 3 Scorpii ad Sagittarii 9 ascendit ; culminat a Leonis 8 media ad mediam 23 Virginis. Oritur prima borealis maxime in fronte positarum ; novissime vero tertia vertebra ab ea, quæ est in Centauro, numerata ; sexta porro ab iis, quæ sunt in pectore. Culminat cæterarum prior, lucida quæ est in pectore majoris Ursæ ; et in Hydro quatuor a lucidissima ante Craterem sitarum ab occidente tertia ; novissime Spica, et Centauri sinister humerus, quasi semicubitali spatio meridianum præcedens. Oritur Scorpius horis 3, demptis 6 scrupulis.

Τοῦ δὲ Τοξότου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Τοξότου μοί. ς' μέσης ἕως

Cum Sagittarius oritur, ascendit cum eo zodiacus a parte 6 Sagittarii media ad Capricorni 18;

culminat a parte media Virginis 20 ad Scorpii mediam 9. Prior oritur stella quæ est in cuspide; ultima vero lucida, quæ est in pedibus posterioribus. Cæterarum stellarum culminat prima, quæ est in sinistro Virginis cubiti flexu, paululum meridianum antecedens; ultima vero, media et lucidissima stellarum, quæ in pectore Scorpii, et quæ in sinistra manu est Anguiferi: item tertia secundum consequentia signorum ab lucida Coronæ, quasi semicubiti intervallo meridianum præcedens. Oritur Sagittarius horis 3.

X. Capricorno ascendente, zodiacus oritur cum eo a Sagittarii parte 29 media ad Capricorni 27; culminat a Libræ parte 19 media ad 18 Scorpii. Prior oritur stella borealior lucidarum, quæ sunt in genibus; ultima, succedens lucidarum, quæ sunt in cauda. Aliarum stellarum medium cœli verticem tenet prior, lucidissima earum, quæ sunt in Bootæ cingulo: et in Chelis antecedens extremæ Chelæ borealis. Item lucida, quæ in Serpente per Ursas meante ab extremitate caudæ tertia numeratur, semicubitali spatio meridianum præcedens; ultimo culminat dexter humerus Ingeniculi; et quæ a septentrione adjacet ex iis quæ in dextro crure sunt ejusdem. Oritur Capricornus hora 1, 50'.

Cum Aquario zodiacus emergit a Capricorni parte 6 ad Aquarii 21 mediam; culminat a Libræ 27 ad Sagittarii 7. Prima stellarum oritur antecedens eam quæ est in manu sinistra; ultima vero, lucida pedis dextri. Culminat e cæteris prior, quæ est in capite Bootæ. Ultima, borealior **138** earum quæ sunt in arcu Sagittarii; et tres in directum positæ, ac nomine carentes, quæ secundum dextrum humerum Ophiuchi: nec non lucida, quæ est in sinistro femore Ingeniculi, quasi semicubito meridianum præcedens. Oritur Aquarius horis 2, et partibus duabus.

Piscibus orientibus, ascendit cum illis zodiacus ab Aquarii parte 7 ad Arietis 16; culminat a 26 Scorpii ad Capricorni 9. Prior emergit quæ in extremo rostro Piscis australis; novissima, quæ in Nodo linearum. Cæterarum prima culminat quæ in processu dextri femoris Ingeniculi; et quæ a septentrionibus adjacet iis quæ sunt in aculeo Scorpii; quæ autem in capite est Ingeniculi, duabus circiter cubiti partibus est citra meridianum; postremo culminat australior earum, quæ in genibus Capricorni: et quæ in gutture est Avis, atque in flexu alæ dexteræ. Oriuntur Pisces horis 3, 6'.

XI. Cum Ariete zodiacus oritur a media parte 19 Piscium ad Arietis 24; culminat a Sagittarii 24 media ad Capricorni 14. Prima oritur ea quæ est in anteriori pede; ultima, succedens earum quæ sunt in cauda. Cæterarum culminat, antecedens earum quæ sunt in jugo Fidiculæ: item succedens

A Αἰγόκερω ιη'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Παρθένου κ' μέσης ἕως Σκορπίου θ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν τῇ ἀκίδι, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσὶ λαμπρός. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τῆς Παρθένου ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ἀγκῶνι, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατος δὲ τοῦ τε Σκορπίου ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ στήθει λαμπρότατος, καὶ ὁ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τοῦ Ὀφιούχου· καὶ τοῦ Στεφάνου ὁ γ' ἀπὸ τοῦ λαμπροῦ ἐπὶ τὰ ἑπόμενα, ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Τοξότης ἐν ὥραις γ'.

Ι'. Ὅταν δὲ ὁ Αἰγόκερως ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Τοξότου μοί. θ' καὶ κ' μέσης ἕως Αἰγοκέρωτος ζ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν ιθ' μέσης ἕως Σκορπίου ιη'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ
B ἀνατέλλει ὁ βορειότερος τῶν ἐν τοῖς γόνασι λαμπρῶν, ἔσχατος δὲ ὁ ἑπόμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ λαμπρῶν. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν τοῦ τε Βοώτου τῶν ἐν τῇ ζώνῃ ὁ λαμπρότατος, καὶ τῶν Χηλῶν ὁ προηγούμενος τῆς ἄκρας τῆς βορείας Χηλῆς, καὶ τοῦ διὰ τῶν Ἄρκτων Ὄφεως ὁ γ' ἀπ' ἄκρας τῆς οὐρᾶς ἀριθμούμενος λαμπρὸς, ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατος δὲ μεσουρανεῖ τοῦ Ἐν γόνασιν ὅ τε δεξιὸς ὦμος καὶ ὁ ἀπὸ ἄρκτου παρακείμενος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ κνήμῃ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Αἰγόκερως ἐν ὥρᾳ α' καὶ ἡμίσει, καὶ γ' μέρει.

Ὅταν δὲ ὁ Ὑδροχόος ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Αἰγόκερω μοί. ς' ἕως Ὑδροχόου α' καὶ κ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν μοί.
C ζ' καὶ κ' ἕως Τοξότου ζ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἡγούμενος τοῦ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ λαμπρός. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Βοώτου, ἔσχατος δὲ τοῦ Τοξότου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ τόξῳ· καὶ τοῦ Ὀφιούχου οἱ παρὰ τὸν δεξιὸν ὦμον γ' ἐπ' εὐθείας ἀκατονόμαστοι· καὶ τοῦ Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ μηρῷ λαμπρὸς, ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ὑδροχόος ἐν ὥραις β' καὶ δυσὶ μέρεσιν ὥρας.

Ὅταν δὲ οἱ Ἰχθύες ἀνατέλλωσι, συνανατέλλει μὲν αὐτοῖς ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. ζ' ἕως Κριοῦ ις'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Σκορπίου μοί. ς' καὶ κ' ἕως Αἰγόκερω μοί. θ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν ἄκρῳ τῷ ῥύγχει τοῦ νοτίου Ἰχθύος, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν
D τῷ Συνδέσμῳ τῶν λίνων. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν τοῦ τε Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῇ ἐκφύσει τοῦ δεξιοῦ μηροῦ, καὶ τοῦ Σκορπίου ὁ ἀπ' ἄρκτων παρακείμενος τοῖς ἐν τῷ κέντρῳ· ὁ δὲ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Ἐν γόνασιν ὑπολείπεται τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς β' μέρη πήχεως· ἔσχατον δὲ μεσουρανεῖ τοῦ τε Αἰγόκερω ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τοῖς γόνασιν αὐτοῦ, καὶ τοῦ Ὄρνιθος ὁ ἐν τῷ λάρυγγι, καὶ τοῦ ἐν τῷ ἀγκῶνι τῆς δεξιᾶς πτέρυγος. Ἀνατέλλουσι δὲ οἱ Ἰχθύες ἐν ὥραις γ' καὶ ι' μέρει.

ΙΑ'. Τῷ δὲ Κριῷ συνανατέλλει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ἰχθύων μοί. ιθ' μέσης ἕως Κριοῦ δ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Τοξότου δ' καὶ κ' μέσης ἕως Αἰγόκερω ιδ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθίου ποδὸς, ἔσχατος δὲ ὁ ἑπόμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων τῆς τε Λύρας ὁ ἡγούμενος

τῶν ἐν τῷ ζυγώματι, καὶ τοῦ Τοξότου ὁ ἑπόμενος τῶν A ἐν τῷ νώτῳ, ὡς β' μέρη πήχεως προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατος δὲ μεσουρανεῖ τοῦ τε Ὑδροχόου ὁ ἑπόμενος τῶν ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ, καὶ τοῦ Αἰγόκερω ὁ ἐν τῷ στήθει, καὶ τοῦ Δελφῖνος ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Κριὸς ἐν ὥρᾳ α' καὶ δυσὶ πεμπτημορίοις.

earum quæ sunt in tergo Sagittarii, duabus cubiti partibus antecedens meridianum; postrema culminat Aquarii succedens earum, quæ sunt in manu sinistra, et quæ in pectore Capricorni; antecedens item earum, quæ sunt in cauda Delphini. Oritur Aries hora 1, 24'.

Τοῦ δὲ Ταύρου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Ταύρου μοί. ζ' ἕως Ταύρου μοί. θ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Αἰγοκέρωτος μοί. β' καὶ κ' μέσης ἕως Ὑδροχόου θ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῇ ἀποτομῇ δ', ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρῳ τῷ δεξιῷ κέρατι. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν τοῦ Ὄρνιθος ὁ ἐν μέσῃ τῇ οὐρᾷ λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ τοῦ Κηφέως ὁ προηγούμενος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ γ'· καὶ ὁ δεξιὸς αὐτοῦ ποὺς, ὡς B ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· καὶ ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ κάλπιδι τοῦ Ὑδροχόου, ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ταῦρος ἐν ὥρᾳ α' καὶ η' μέρει.

Tauro emergente, zodiacus oritur, a parte Tauri 7 ad 29; culminat a Capricorni 22 media ad Aquarii 9. Prior oritur australissima de quatuor, quæ sunt in abscissione; ultima, quæ est in extremitate dextri cornu. Cæterarum stellarum culminat prima lucida, quæ est in cauda media Cygni; postrema, trium, quæ in capite Cephei sunt, antecedens, una cum dextro illius pede, semicubito circiter meridianum præcedens; nec non in Aquarii urna media, semicubito fere meridianum antecedens. Oritur Taurus hora 1, et 1/8.

Τῶν δὲ Διδύμων ἀνατελλόντων, συνανατέλλει μὲν αὐτοῖς ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Διδύμων μοί. β' μέσης ἕως Διδύμων λ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. ια' μέσης ἕως Ἰχθύων θ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τοῦ ἡγουμένου Διδύμου, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ τοῦ ἑπομένου Διδύμου. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τοῦ Κηφέως ὁ ἐν τῷ σώματι λαμπρὸς, καὶ τοῦ Ὑδροχόου ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ λαμπρὸς, καὶ τοῦ νοτίου Ἰχθύος ὁ ἐν τῷ ῥύγχει λαμπρός· ἔσχατος δὲ μεσουρανεῖ τῆς Ἀνδρομέδας ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ δεξιῷ ὤμῳ γ'. Ἀνατέλλουσι δὲ οἱ Δίδυμοι ἐν ὥρᾳ α' καὶ S'' καὶ γ' μέρει.

Geminis orientibus, cum iis zodiacus assurgit a Geminorum parte 2 media ad 30; culminat ab Aquarii 11 media ad mediam Piscium 9. Prima oritur ea quæ est in sinistra manu præcedentis Gemini; ultima, quæ est in dextra succedentis Gemini. Culminat prior cæterarum stellarum, lucida in corpore Cephei; et lucida, quæ in dextro pede est Aquarii: item lucida in rostro Piscis australis; ultima culminat Andromedæ media trium, quæ sunt in dextro humero. Oriuntur Gemini hora 1, 50'.

Περὶ τῆς συγκαταδύσεως τῶν ιβ' ζῳδίων.

C

De duodecim imaginum cœli descensione.

ΙΒ'. Πάλιν δὲ, τοῦ μὲν Καρκίνου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Διδύμων μοί. ζ' καὶ κ' μέσης ἕως Καρκίνου κ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν ιζ' ἕως Σκορπίου ιβ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ Καρκίνου ἐκφανὴς, καὶ ἐπ' εὐθείας κείμενος ὡς πρὸς δύσιν τοῖς νοτιωτέροις τοῖς περὶ τὸ νεφέλιον τὸ ἐν τῷ Καρκίνῳ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ βορείᾳ Χηλῇ τοῦ Καρκίνου. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων τοῦ τε Βοώτου ὁ δεξιὸς ποὺς, καὶ τῶν Χηλῶν ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ νοτίᾳ Χηλῇ λαμπρός· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῷ δεξιῷ βραχίονι, γ' ὢν ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὤμου, καὶ τοῦ Σκορπίου ὁ γ', καὶ ὁ δ', καὶ ὁ ε' σφόνδυλος τῶν μετὰ τὸ στῆθος. Δύνει δὲ ὁ Καρκίνος ἐν ὥρᾳ α' καὶ γ' D πεμπτημορίοις.

XII. Rursus, occidente Cancro, descendit cum eo zodiacus a gradu Geminorum 27 ad Cancri mediam 20; culminat a Chelarum 17 ad Scorpii 12. Prima stella occidit lucida, quæ est in pedibus Cancri, in directum posita, ad occasum australiores respiciens, quæ circa nubeculam in Cancro sunt; ultima, quæ est in extremitate borealis forcipis Cancri; cæterarum stellarum culminant, Bootæ pes dexter; et Chelarum lucida, quæ est in extremitate australis Chelæ; postremo culminant, quæ est in brachio dextro Ingeniculi, et est ab humero dextro tertia; item Scorpii tertia, quarta, et quinta vertebra earum quæ sunt post pectus. Occidit Cancer hora 1, 36'.

Τοῦ δὲ Λέοντος δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Καρκίνου μοί. α' καὶ κ' μέσης ἕως Παρθένου μοί. ιδ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Σκορπίου μοί. ιγ' ἕως Τοξότου α' καὶ κ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει τοῦ Λέοντος ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις ποσὶν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς δύσεως τοῦ τε Ἐν γόνασιν ὁ δεξιὸς ποὺς, καὶ τοῦ Ὀφιούχου τὸ ἀριστερὸν γόνυ, ὡς ἡμιπήχιον ὑπολειπόμενον τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Σκορπίου ὁ α' σφόνδυλος· ἔσχατον δὲ μεσου-

Cum Leone occidit zodiacus a Cancri parte 21 media ad 14 Virginis; culminat a Scorpii 13 ad Sagittarii 21 mediam. Prima occidit Leonis quæ est in anterioribus pedibus; ultima, quæ est in extremitate caudæ. Culminat aliarum stellarum initio quidem occasus, Gemini pes dexter; et Anguiferi sinistrum genu, quasi semicubito citra meridianum positum: et Scorpii spondylus 1; postremo culminant Draconis borealius tempus; et quæ in medio tergo Sagittarii, quasi semicubito meridianum

antecedens. Occidit Leo horis 2, et duabus horæ partibus.

Virgine occidente, zodiacus descendit a Leonis 27 parte ad Libræ 7; culminat a Sagittarii 11 ad Capricorni 4. Prima occidit ea quæ est in ala sinistra; ultima, quæ est in boreo pede. Culminant aliarum stellarum, initio quidem Ophiuchi secunda ab extremitate **139** caudæ. Item in Sagittarii laterculo antecedens obscuriorum, quæ in oppositis sunt angulis; postremo culminant, lucida, quæ est in medio corpore Cygni; et australior succedentium in rhombo Delphini. Occidit Virgo horis 2, 12'.

XIII. Chelæ cum occidunt, descendit una zodiacus a Chelarum parte 17 media ad Scorpii 15; culminat a Capricorni parte 10 ad 28 mediam. Prior occidit stella, lucida quæ est in extremitate australis Chelæ; ultima, quæ est in boreali Chela. Cæterarum stellarum culminant, initio, maxime borealis ex iis, quæ sunt in ala dextra, novissime quæ in ore Equi lucida. Occidunt Chelæ hora 1, 15'.

Cum Scorpio cadente occidit una zodiacus a parte 13 media Chelarum ad Scorpii 6; culminat a Capricorni media 7 ad Capricorni 22. Prior occidit stella quæ est in 3 spondylo; postrema borealior earum, quæ sunt in fronte. Reliquarum stellarum culminant, initio quidem earum quæ in ala dextra Cygni, media, quasi semicubito citra meridianum posita; et borealior earum quæ sunt in Capricorni genibus : novissime culminant, lucida in cauda Cygni media, et Capricorni præcedens lucidarum, quæ in cauda, a meridiano deficiens besse fere cubiti. Occidit Scorpius hora 1.

Occidente Sagittario, descendit una zodiacus a parte Scorpii 3 ad Sagittarii 27 mediam; culminat a Capricorni 20 ad Piscium 5 mediam. Prima occidit lucida posterioris pedis; ultima borealior earum, quæ sunt in sago. Cæterarum stellarum initio culminant quæ est in dextra manu Cephei; et quæ in flexu alæ sinistræ Cygni; nec non succedens earum quæ sunt in tergo Capricorni, meridianum circiter antecedens; novissime culminant, sinister pes Cephei, et quæ in umbilico est Equi. Occidit Sagittarius horis 3

XIV. Cum Capricorno descendit zodiacus a parte 2 Capricorni ad 24 mediam; culminat a media Piscium 11 ad Arietis 9. Prima occidit australior earum quæ in geniculis; ultima succedens earum quæ sunt in cauda. Reliquarum stellarum culmi-

A ρανοῦσι τοῦ τε Δράκοντος ὁ βορειότερος πρόταφος καὶ τοῦ Τοξότου ὁ ἐν μέσῳ τῷ νώτῳ, ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνει δὲ ὁ Λέων ἐν ὥραις β' καὶ δυσὶ μέρεσιν ὥρας.

Τῆς δὲ Παρθένου δυνούσης, συγκαταδύνει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Λέοντος ζ' καὶ κ' μοί. ἕως Χηλῶν ζ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Τοξότου ια' ἕως Αἰγοκέρωτος δ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ ἀριστερᾷ πτέρυγι· ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ βορείῳ ποδί. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ τε Ὀφιούχου ὁ β' ἀπ' ἄκρας τῆς οὐρᾶς, καὶ τοῦ Τοξότου τῶν ἐν τῷ τετραπλεύρῳ ὁ ἡγούμενος τῶν ἀμαυροτέρων ἀντιγωνίων· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Ὄρνιθος ὁ ἐν μέσῳ τῷ σώματι λαμπρὸς, καὶ τοῦ Δελφῖνος τῶν ἐν τῷ ῥόμβῳ ὁ νοτιώτερος τῶν ἑπομένων.
B Δύνει δὲ ἡ Παρθένος ἐν ὥραις β' καὶ πέμπτῳ μέρει.

ΙΓ'. Ὅταν δὲ αἱ Χηλαὶ δύνωσι, συγκαταδύνει μὲν αὐταῖς ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν μοί. ιζ' μέσης ἕως Σκορπίου μοί. ιε'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Αἰγόκερω μοί. ι' ἕως Αἰγόκερω μοί. η' καὶ κ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ νοτίᾳ Χηλῇ λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν μέσῃ τῇ βορείῳ Χηλῇ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Ὄρνιθος ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι, ἔσχατον δὲ ὁ ἐν τῷ στόματι τοῦ Ἵππου λαμπρός. Δύνουσι δὲ αἱ Χηλαὶ ἐν ὥρᾳ α' καὶ δ' μέρει.

Τοῦ δὲ Σκορπίου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν μοί. ιγ' μέσης ἕως Σκορπίου
C μοί. ς'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Αἰγόκερω ζ' μέσης ἕως Αἰγόκερω β' καὶ κ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐπὶ τοῦ γ' σφονδύλου κείμενος, ἔσχατον δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ μετώπῳ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Ὄρνιθος ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι, ὑπολειπόμενος ὡς ἡμιπήχιον τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Αἰγόκερω ὁ βορειότερος τῶν ἐν τοῖς γόνασιν· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Ὄρνιθος ὁ ἐν μέσῃ τῇ οὐρᾷ λαμπρὸς, καὶ τοῦ Αἰγόκερω ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ λαμπρῶν, ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς β' μέρη πήχεως. Δύνει δὲ Σκορπίος ἐν ὥρᾳ α'.

Τοῦ δὲ Τοξότου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου μοί. γ' ἕως Τοξότου ζ' καὶ κ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Αἰγόκερω μοί. κ' ἕως
D Ἰχθύων ε' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ λαμπρὸς ὁ ἐν τῷ ὀπισθίῳ ποδὶ, ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ ἐφαπτίδι. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Κηφέως ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ δεξιᾷ χειρὶ, καὶ τοῦ Ὄρνιθος ὁ ἐν τῷ ἀγκῶνι τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος, καὶ τοῦ Αἰγόκερω ὁ ἑπόμενος τῶν ἐν τῷ νώτῳ, προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς ἡμιπήχιον· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Κηφέως ὁ ἀριστερὸς πούς· καὶ τοῦ Ἵππου ὁ ἐν τῷ ὀμφαλῷ. Δύνει δὲ ὁ Τοξότης ἐν ὥραις γ'.

ΙΔ'. Τοῦ δὲ Αἰγόκερω δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Αἰγόκερω μοί. β' ἕως Αἰγόκερω μοί. δ' καὶ κ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων μοί. ια' μέσης ἕως Κριοῦ θ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τοῖς γονατίοις, ἔσχατος δὲ ὁ ἑπόμε-

A νος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς Κασσιεπείας ὁ ἀμαυρότερος τῶν ἐν τῷ δίφρῳ, καὶ τῆς Ἀνδρομέδας ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ στήθει· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Περσέως ὁ ἀριστερὸς ὦμος, ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς β' μέρη πήχεως. Δύνει δὲ ὁ Αἰγόκερως ἐν ὥρᾳ α' καὶ β' μέρεσιν ὥρας.

nant, initio quidem obscurior earum quæ sunt in solio Cassiepeæ, et earum quæ sunt in Andromedæ pectore, borealior : novissime culminant, sinister humerus Persei, citra meridiem duabus circiter partibus cubiti situs. Occidit Capricornus hora 1 et duobus horæ partibus.

Τοῦ δὲ Ὑδροχόου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Αἰγοκέρωτος μοί. ιη' μέσης ἕως Ὑδροχόου ιε'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Κριοῦ μοί. γ' ἕως Ταύρου ζ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ, ἔσχατος δὲ ὁ ἑπόμενος τῶν ἐν τῇ κάλπιδι. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Περσέως ὁ ἐν τῇ ἅρπῃ νεφελοειδὴς ὢν, καὶ τῆς Ἀνδρομέδας ὁ ἀριστερὸς ποῦς, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ Κριοῦ ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ· ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ ὠμοπλάτῃ τοῦ Ταύρου, ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τῶν Ὑάδων ὁ ἐν τῷ ῥύγχει, ὡς ἡμιπήχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνει δὲ ὁ Ὑδροχόος ἐν ὥραις β' καὶ η' μέρει.

Cum Aquario zodiacus occidit a Capricorni 18, media ad Aquarii 15; culminat ab Arietis 3 ad Tauri mediam 7. Prior occidit stella, antecedens earum, quæ sunt in sinistra manu ; ultima, succedens earum, quæ in urna. Reliquarum culminant, initio quidem, ea quæ est in harpe Persei nebulosa ; et Andromedæ pes sinister, paululum antecedens meridianum : item Arietis earum quæ sunt in B capite, media ; ultima vero, quæ est in Tauri scapula media, quasi semicubito meridianum antecedens, et Sucularum quæ est in rostro, semicubito fere collocata citra meridianum. Occidit Aquarius horis 2 1/8.

Τῶν δὲ Ἰχθύων δυνόντων, συγκαταδύνει μὲν αὐτοῖς ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. γ' καὶ κ' ἕως Κριοῦ μοί. ε'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ταύρου μοί. ιζ' ἕως Καρκίνου ς'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν ἄκρῳ τῷ ῥύγχει τοῦ βορειοτέρου Ἰχθύος· μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ τε Ταύρου ὁ ἐν τῇ ἐκφύσει τοῦ δεξιοῦ κέρατος, καὶ τοῦ Ἡνιόχου ὁ ἀριστερὸς ὦμος, ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τῆς τε Ἄρκτου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις σκέλεσιν, καὶ τοῦ Καρκίνου οἱ περὶ τὸ νεφέλιον τῶν ἐν αὐτῷ κειμένων δ' β' οἱ πρὸς δύσιν, καὶ τοῦ Κυνὸς ὁ νοτιώτερος τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν. Δύνουσι δὲ οἱ Ἰχθύες ἐν ὥραις γ' καὶ ἡμιωρίῳ.

Piscibus occidentibus descendit zodiacus ab Aquarii parte 23 ad Arietis 5 ; culminat a Tauri 17 ad Cancri 6. Prior occidit quæ est in rostro borealioris Piscis, culminat aliarum stellarum initio, quæ est in processu cornu dextri Tauri ; et sinister humerus Heniochi, semicubito fere meridianum præcedens : novissime vero culminant borealior earum, quæ in anterioribus Ursæ cruribus ; item e C quatuor circa nubeculam in Cancro sitarum occidentales duæ, necnon australior anteriorum Canis pedum. Occidunt Pisces horis tribus et semisse.

ΙΕ'. Τοῦ δὲ Κριοῦ δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ἰχθύων μοί. θ' καὶ κ' ἕως Κριοῦ μοί. ς' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Διδύμων μοί. θ' καὶ κ' ἕως Καρκίνου θ' καὶ κ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις ποσὶν, ἔσχατος δὲ ὁ ἑπόμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Κυνὸς ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ, ὡς ἡμιπήχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Πηδαλίου ὁ ἐν μέσῃ τῇ νοτίᾳ πλευρᾷ· ἔσχατον δὲ τῆς τε Ἄρκτου ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσὶν, ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Λέοντος τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ καὶ στήθει λαμπρῶν ὁ γ' ἀπ' ἄρκτων, ὡς β' μέρη πήχεως ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνει δὲ ὁ Κριὸς ἐν ὥραις β'.

XV. Cum Ariete zodiacus occidit a Piscium parte 29 ad Arietis 26 ; culminat a Geminorum 29 ad Cancri 29. Prior occidit stella, quæ est in anterioribus pedibus ; ultima vero, succedens earum quæ sunt in cauda. Cæterarum culminat initio, Canis in extremitate caudæ posita, semicubito fere citra meridianum, et quæ in medio australi latere Temonis ; novissime, antecedens earum, quæ in posterioribus Ursæ pedibus, semicubito circiter an- D tecedens meridianum, et lucidarum in collo ac pectore Leonis a septentrionibus tertia, partibus cubiti duabus fere citra meridianum. Occidit Aries horis duabus.

Τοῦ δὲ Ταύρου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Κριοῦ μοί. κ' ἕως Ταύρου μοί. κς'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Καρκίνου μοί. β' καὶ κ' ἕως Παρθένου ζ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ ἀποτομῇ δ', ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρῳ τῷ ἀριστερῷ κέρατι. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Ὕδρου ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ γ', ἔγγιστα τῶν ἀπ' Ἄρκτου κειμένων τοῦ λαμπροῦ, ὡς ἡμιπήχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τῆς Παρθένου ὁ ἐν μέσῃ τῇ ἀριστερᾷ

Cum Tauro zodiacus occidit ab Arietis parte 20
140 ad Tauri 26 ; culminat a Cancri 22 ad Virginis 7. Prior occidit stella, quæ est australior sitarum in præcisione quatuor ; ultima, quæ est in extremitate sinistri cornu. Reliquarum culminant, initio quidem, australissima earum quæ sunt in collo, trium ; quæ proximæ sunt iis quæ ad septentriones objacent lucidæ ; semicubito fere citra meridianum posita, novissime culminant, quæ in media sinistra ala Virginis, paululum meridianum præce-

dens : item parva in Corvi medio corpore. Occidit A Taurus horis 4.

πτέρυγι, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Κόρακος ὁ ἐν μέσῳ τῷ σώματι μικρός. Δύνει δὲ ὁ Ταῦρος ἐν ὥραις γ'.

Geminis occidentibus zodiacus descendit a parte 4 Geminorum ad 2 mediam Cancri; culminat a parte Virginis 17 ad Chelarum 22 mediam. Prior occidit stella, quæ vocatur Propus; ultima, quæ est in dextra manu succedentis Gemini. Reliquarum culminat initio quidem, Vindemiator et dexter humerus Virginis, semicubito fere meridianum præcedens; novissime culminat lucida, quæ est in extremitate boreæ Chelæ, duabus cubiti fere partibus citra meridianum. Occidunt Gemini horis 2, 10'.

Τῶν δὲ Διδύμων δυνόντων, συγκαταδύνει μὲν αὐτοῖς ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Διδύμων μοί. δ' ἕως Καρκίνου β' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Παρθένου μοί. ιζ' ἕως Χηλῶν β' καὶ κ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ καλούμενος Πρόπους, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ τοῦ ἑπομένου Διδύμου. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ ὅ τε Προτρυγητήρ, καὶ τῆς Παρθένου ὁ δεξιὸς ὦμος, ὡς ἡμιπήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ μεσουρανεῖ τῶν Χηλῶν ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ βορείᾳ Χηλῇ λαμπρὸς, ὡς β' μέρη πήχεως ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνουσι δὲ οἱ Δίδυμοι ἐν ὥραις β' καὶ ς' μέρει.

De distantia stellarum invicem per intervalla temporum.

XVI. Præter orientium et occidentium cum side- B ribus zodiaci partium doctrinam, usum insuper egregium habere mihi videtur, scire nos, quænam stellarum inerrantium horarum æquinoctialium intervallis deinceps invicem distent. Utilis enim ea res est ad horam exacte nocturno tempore colligendam: tum ad ecliptica lunæ spatia, et id genus cognoscenda reliqua, quæ ad siderum contemplationem pertinent.

ΙϚ'. Χωρὶς δὲ τῆς ἐν ταῖς συνανατολαῖς καὶ δύσεσι θεωρίας, εὔχρηστον εἶναι νομίζω καὶ τὸ παρακολουθεῖν ἡμᾶς τίνες τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἀπέχουσιν ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὰ ἑξῆς ὡριαῖα ἰσημερινὰ διαστήματα. Τοῦτο γὰρ ἡμῖν εὔχρηστόν ἐστιν πρός τε τὸ τὴν ὥραν τῆς νυκτὸς ἀκριβῶς συλλογίζεσθαι, καὶ πρὸς τὸ τοὺς ἐκλειπτικοὺς τῆς σελήνης χρόνους, καὶ ἕτερα πλείονα κατανοεῖν τῶν ἐν ἀστρολογίᾳ θεωρημάτων.

Quamobrem in eo circulo, qui per polos tropicosque describitur, stella est in extremitate caudæ Canis, atque in eo semicirculo, qui æstivum tropicum continet. Ab hac stella horario distat intervallo, quæ in processu colli Hydri posita est. Proxime etiam lucida in anterioribus genibus Ursæ. C

Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν διὰ τῶν τροπικῶν σημείων καὶ διὰ τῶν πόλων γραφομένου κύκλου κεῖται ἀστὴρ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ τοῦ Κυνὸς, ἐν τῷ τὸν θερινὸν τροπικὸν σημεῖον ἔχοντι ἡμικυκλίῳ κείμενος. Ἀπὸ τούτου τοῦ ἀστέρος ἀπέχει ὡριαῖον διάστημα τοῦ τε Ὕδρου ὁ ἐν τῇ ἐκφύσει τοῦ τραχήλου κείμενος. Ἔγγιστα δὲ καὶ τῆς Ἄρκτου ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις γόνασι λαμπρός.

Secundum horarium intervallum terminat stellula paulo plus cubitali spatio cor Leonis antecedens. Eadem stellula spondylum præcedit circulo, qui per polos ducitur, secundum horarium definiente spatium.

Τὸ δὲ δεύτερον ὡριαῖον διάστημα ἀφορίζει τῶν ἐν τῷ Λέοντι ὁ προηγούμενος μικρῷ μεῖζον ἢ πῆχυν τοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ λαμπροῦ μικρὸς ἀστερίσκος. Τοῦ τε σφονδύλου προηγεῖται οὗτος ὁ ἀστερίσκος τοῦ διὰ τῶν πόλων κύκλου τὸ β' ὡριαῖον διάστημα ἀφορίζοντος.

Tertium horæ spatium circumscribit australior ambarum, quæ ex utraque parte adjacent lucidæ, quæ est in lumbis Leonis.

Τὸ δὲ τρίτον ὡριαῖον διάστημα περὶ μέσον τὸν Λέοντα ἀφορίζει τοῦ Λέοντος ὁ νοτιώτερος τῶν β' τῶν ἐξ ἑκατέρου μέρους παρακειμένων τῷ ἐπὶ τῆς ὀσφύος λαμπρῷ.

Quartam definit horam in Virgine stella, quæ est in angulo recto orthogonii trianguli, qui sub Cratere situs est, atque in lumbis est majoris Ursæ, lucida, minus vicesima horæ parte citra horæ D quartæ limitaneum circulum.

Τὸ δὲ τέταρτον ὡριαῖον διάστημα περὶ τὴν ἀρχὴν τῆς Παρθένου ἀφορίζει τοῦ ὑπὸ τὸν Κρατῆρα ὀρθογωνίου τριγώνου ὁ ἐπὶ τῆς ὀρθῆς γωνίας κείμενος ἀστήρ. Ὁ δὲ ἐπὶ τῆς ὀσφύος τῆς μεγάλης Ἄρκτου λαμπρὸς ἔλαττον ἢ κ' μέρος ὥρας ὑπολείπεται τοῦ τὴν δ' ὥραν ἀφορίζοντος κύκλου.

Quintæ horæ terminus est in media Virgine, si exacte loqui velimus, stella nulla; verum plus decima horæ parte deficit ab illo termino Vindemiator, et lucida in dextro humero Virginis.

Τὴν δὲ πέμπτην ὥραν ἀφορίζει περὶ μέσην τὴν Παρθένον ἀκριβῶς μὲν οὐδεὶς ἀστὴρ, τῷ δὲ ι' μέρει ὥρας πλέον ὑπολειπόμενος ὅ τε Προτρυγητὴρ καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου τῆς Παρθένου κείμενος λαμπρὸς ἀστήρ.

Sextæ horæ limes est in æquinoctiali circulo quamproxime quidem in Centauro lucida succedens earum, quæ sunt in australissima parte thyrsi, quæque semicubito fere distant, ac medium fere Centauri pectus occupant. Item media earum, quæ sunt

Τὴν δὲ ἕκτην ὥραν ἀφορίζει ἐπὶ τοῦ διὰ τῶν ἰσημερινῶν σημείων κύκλου, ἔγγιστα μὲν τοῦ Κενταύρου ὁ ἑπόμενος τῶν ἐν τῷ νοτιωτάτῳ μέρει τοῦ θύρσου λαμπρῶν, καὶ ὡς ἡμιπήχιον διεστηκότων, οἳ κεῖνται κατὰ μέσον πως τὸ στῆθος τοῦ Κενταύρου· τοῦ δὲ

Βοώτου ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, ὡς [92] εἰκοστὸν μέρος ὡριαίου διαστήματος ὑπολείπεται τοῦ τὰς ς' ὥρας ἀφορίζοντος κύκλου.

ΙΖ'. Τῶν δὲ μεταξὺ τοῦ φθινοπωρινοῦ ἰσημερινοῦ σημείου καὶ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ ς' ὡριαίων διαστημάτων τὸ μὲν α' ὡριαῖον ἐπὶ τοῦ περὶ μέσας τὰς Χηλὰς κύκλου ἀφορίζει ὡς ἔγγιστα, τοῦ τε Βοώτου ὁ ἀριστερὸς ὦμος, καὶ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ νοτίᾳ Χηλῇ λαμπρὸς ἀστήρ· ὁ μὲν ὦμος ἀδιαφόρως πλεῖον ὑπολειπόμενος, ἡ δὲ Χηλὴ ὡς τριακοστὸν μέρος προηγουμένη τοῦ εἰρημένου διὰ τῶν πόλων κύκλου.

Τὸ δὲ β' ὡριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ Σκορπίου τοῦ τε Ὀφιούχου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ β' ἀστέρων λαμπρῶν, οἱ κεῖνται ἐν τῷ σώματι τοῦ Ὄφεως μετὰ δεξιὸν γόνυ τοῦ Ὀφιούχου, τοῦ δὲ Στεφάνου ὁ προηγούμενος τοῦ λαμπροῦ ὡς λ' μέρος ὥρας ὑπολείπεται τοῦ διὰ τῶν πόλων κύκλου· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ Σκορπίου γ' λαμπρῶν ἀστέρων.

Τὴν δὲ γ' ὥραν ἀφορίζει περὶ τὸ μέσον τοῦ Σκορπίου τοῦ Ἐν γόνασιν ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου κείμενος ἀστὴρ, καὶ ὁ ἐν μέσῃ τῇ δεξιᾷ κνήμῃ αὐτοῦ, ὡς λ' μέρος ὥρας πρὸς ἀνατολὰς παραλλάσσων.

Τὴν δὲ δ' ἀφορίζει περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ Τοξότου τοῦ τε Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ μηρῷ λαμπρὸς, καὶ τῆς μικρᾶς Ἄρκτου οἱ λαμπρότατοι καὶ ἡγούμενοι τῶν ἐν τῷ πλινθίῳ δ', καὶ τοῦ Ὀφιούχου τῶν ἐν τῷ δεξιῷ ὤμῳ ὁ βορειότερος.

Τὴν δὲ ε' ὥραν ἀφορίζει περὶ μέσον τοῦ Τοξότου, τοῦ τε Τοξότου ὁ ἑπόμενος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ γ', ὡς λ' μέρος ὥρας πρὸς ἀνατολὰς παραλλάσσων.

Τὴν δὲ ς' ὥραν ἀφορίζει ἐπὶ τοῦ διὰ τῶν τροπικῶν σημείων κύκλου ὡς ἔγγιστα τῶν ἐν τῷ *** γ' λαμπρῶν ὁ βορειότερος, ὡς κ' μέρος μιᾶς ὥρας ὑπολειπόμενος τοῦ κύκλου.

ΙΗ'. Τῶν δὲ μεταξὺ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ σημείου καὶ τοῦ ἐαρινοῦ ς' ὡριαίων διαστημάτων τὸ μὲν α' ὡριαῖον διάστημα ἀφορίζει τοῦ Δελφῖνος ὁ βορειότερος τῶν ἡγουμένων ἐν τῷ ῥόμβῳ, καὶ τοῦ Αἰγοκέρωτος ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῷ νώτῳ.

Τὸ δὲ β' ὡριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ Ὑδροχόου τῶν ἐν τῷ στόματι τοῦ Ἵππου λαμπρὸς ἀστὴρ, καὶ τοῦ Κηφέως ὁ νοτιώτερος τῶν προηγουμένων τοῦ δεξιοῦ ὤμου.

Τὸ δὲ γ' ὡριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ μέσον τοῦ Ὑδροχόου ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Κηφέως γ' ἀστέρων ἐπ' εὐθείας κειμένων, καὶ τοῦ Ἵππου τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ β' ἀστέρων ὁ βορειότερος, ὡς τριακοστὸν μέρος ὥρας προηγούμενος τοῦ διὰ τῶν πόλων κύκλου.

Τὸ δὲ δ' ὡριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ τὴν ἀρχὴν τῶν Ἰχθύων τῆς Ἀνδρομέδας τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ ἀστέρων ὁ νοτιώτατος, ὡς κ' μέρος ὥρας ὑπολειπόμενος τοῦ διὰ των πόλων κύκλου.

Τὸ δὲ ε' ὡριαῖον διάστημα περὶ μέσους τοὺς Ἰχθύας ἀφορίζει τῆς Κασσιεπείας ὁ ἐν μέσῳ τῷ σώματι, καὶ τρίτος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀριθμούμενος.

[92] f. δς.

A in pede sinistro Bootæ, vicesima fere parte distans a sextæ horæ limitaneo circulo.

XVII. Inter punctum æquinoctii autumnalis, et hiberni tropici sex horariorum intervallorum primum terminat in circulo, qui medias Chelas pertransit, proxime quidem sinister humerus Bootæ: et lucida in extremitate australis Chelæ, e quibus humerus haud multo amplius citra: Chela vero tricesima parte ultra est circulum illum, quem per polos transire diximus.

Secundum horarium interstitium determinat, circa initium Scorpii, borealior lucidarum duarum, quæ in dextra sunt Ophiuchi, quæque in serpentis corpore post Ophiuchi dextrum genu sitæ sunt.
B At præcedens lucidam Coronæ tricesima fere horæ parte citra circulum est per polos transeuntem. Similiter etiam media lucidarum trium, quæ sunt in fronte Scorpii

Tertiam definit horam circa medium Scorpium stella, quæ in dextro humero est Ingeniculi: et quæ est in ejusdem crure dextro, tricesima circiter horæ parte ad orientem declinans.

Quartæ horæ limes est circa initium Sagittarii lucida in femore sinistro Ingeniculi: et lucidissimæ, antecedentesque **141** de quatuor in laterculo minoris Ursæ; tum borealior earum, quæ sunt in Ophiuchi dextro humero.

Quintam horam determinat circa medium Sagit-
C tarium, succedens trium in capite Sagittarii, tricesima circiter horæ parte ad orientem declinans.

Sextæ horæ terminus est in circulo, qui per solstitialia puncta transit, quam proxime borealior e lucidis tribus, vicesima circiter horæ parte citra circulum posita.

XVIII. In eo quadrante, qui ab hiberni tropici puncto ad æquinoctium vernum pertinet, e sex horariis intervallis primum terminat in Delphino borealior antecedentium in rhombo, et antecedens earum, quæ sunt in dorso Capricorni.

Secundum horarium intervallum definit circa initium Aquarii, lucida quæ in ore est Equi, et australior antecedentium dextri humeri Cephei.

D Tertiæ horæ limes est circa medium Aquarium, media trium stellarum, quæ sunt in capite Cephei in directum positæ; nec non borealior duarum, quæ sunt in Equi collo, tricesima circiter horæ particula circulum, qui per polos transit, antecedens.

Quartam horam definit circa Piscium initium australissima earum quæ sunt in dextra manu Andromedæ, vicesima parte fere citra eum circulum posita, qui per polos transit.

Quintum horarium intervallum circa medios Pisces definit ea, quæ est in medio corpore Cassiepeæ, quæ a capite tertia numeratur.

Sextam horam terminat proxime ab circulo isto, qui per æquinoctialia puncta, polosque describitur, quæ summitati ejus, quæ supra Arietem sita est, imminet, et antecedens lucidarum trium, quæ sunt in capite Arietis; quæ vicesima circiter horæ parte citra circulum locatur.

In eo quadrante, qui ab æquinoctii verni puncto ad æstivi tropici punctum porrigitur, primum intervallum horarium terminat lucidissima earum, quæ sunt in Gorgonio, quod sinistra gerit Perseus.

Secundum intervallum terminat circa initium Tauri succedens trium directa serie positarum e quinque stellis, quæ circa dextrum Persei genu.

Tertii intervalli limes est circa medium Taurum, earum quæ sunt in pelle, quam Orion sinistra tenet, quarta, et septima. Item splendida in mediis Tauri cornibus, quæ cum lucidis extremorum cornuum triangulum propemodum æquilaterum facit.

Quartam horam definit circa Geminorum initium succedens parvarum, et lucidarum duarum, quæ recto cornu ad orientem in directum positæ sunt: quæ et in Orionis collorobo, ac borealiori termino sunt. Proxime vero quartam horam terminat australior lucidarum duarum, quæ sunt in Leporis medio corpore.

Quintum horarium spatium terminat circa medios Geminos lucidarum trium, quæ in genibus sunt Geminorum, media; quæ tricesima circiter horæ parte præcedit circulum per polos transeuntem, necnon lucida posteriorum Canis pedum.

A Τὸ δὲ ς' ὡριαῖον διάστημα ἀφορίζει ἀπ' αὐτοῦ ἔγγιστα τοῦ διὰ τῶν ἰσημερινῶν σημείων καὶ τῶν πόλων γραφομένου κύκλου, οὐκ ἔτι [93] τῆς κορυφῆς κείμενος τοῦ ὑπὲρ τὸν Κριὸν κειμένου, ὁ δὲ [94] ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Κριοῦ γ' λαμπρῶν, ὃς εἰκοστὸν μέρος ὥρας ὑπολείπεται καὶ τοῦ κύκλου.

Τῶν δὲ μεταξὺ τοῦ ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ θερινοῦ σημείου ἓξ ὡριαίων διαστημάτων τὸ μὲν α' διάστημα ἀφορίζει ὁ λαμπρότατος τῶν ἐν τῷ γονατίῳ [95], ὃ ἔχει ὁ Περσεὺς ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρί.

Τὸ δὲ β' διάστημα ὡριαῖον ἀφορίζει περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ Ταύρου τοῦ Περσέως τῶν περὶ τὸ δεξιὸν γόνυ ε' ἀστέρων ὁ ἑπόμενος τῶν ἐπ' εὐθείας τριῶν.

Τὸ δὲ γ' ὡριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ μέσον τὸν Ταῦρον τῶν ἐν τῇ δορᾷ, ἣν ἔχει ὁ Ὠρίων ἐν τῇ B ἀριστερᾷ χειρί, ὁ δ' καὶ ὁ ζ', καὶ τοῦ Ταύρου ὁ ἐν μέσοις τοῖς κέρασιν ἐκφανής, ἰσόπλευρον ἔγγιστα τρίγωνον ποιῶν μετὰ τῶν ἐν ἄκροις τοῖς κέρασι λαμπρῶν.

Τὸ δὲ δ' ὡριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ τὴν ἀρχὴν τῶν Διδύμων, τοῦ Ταύρου τῶν ἐπ' εὐθείας ἄκρῳ τῷ δεξιῷ κέρατι πρὸς ἀνατολὰς κειμένων β' μικρῶν, καὶ ἐκφανῶν ὄντων ἀστερίσκων ὁ ἑπόμενος αὐτῶν· εἰσὶν δὲ οὗτοι καὶ ἐν τῷ κολλοβόρῳ [96] τοῦ Ὠρίωνος ἐπὶ τοῦ βορειοτέρου πέρατος· ἔγγιστα δὲ τὴν δ' ἀφορίζει καὶ τοῦ Λαγωοῦ ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν μέσῳ τῷ σώματι β' λαμπρῶν.

Τὸ δὲ ε' ὡριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ μέσους τοὺς Διδύμους τῶν Διδύμων ὁ μέσος τῶν ἐν τοῖς γόνασι γ' λαμπρῶν, ὡς λ' μέρος ὥρας προηγούμενος C τοῦ διὰ τῶν πόλων κύκλου, καὶ τοῦ Κυνὸς ὁ ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσὶ λαμπρός.

[93] *Cor.* ὁ ἐπί. [94] *f.* ὅ τε. [95] *f.* Γοργονίῳ. [96] *f.* Κολλορόβῳ.

ΕΡΑΤΟΣΘΕΝΟΥΣ

ΕΝ ΑΛΛΩ ΙΠΠΑΡΧΟΥ

ΕΙΣ ΤΑ ΑΡΑΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ.

ERATOSTHENIS

ALIAS HIPPARCHI

AD ARATI PHÆNOMENA (74).

142 I. Apparentium enarrationem instituere sic oportet, ut ad meridiem obversa sphæra, oppositæ habeantur Ursæ, ortus ad dextram sit, occasus ad sinistram. Naturalis porro sphæræ mundi positus est ejusmodi, ut in tropico æstivo culminet Cancer; Chelæ in æquinoctiali horoscopum teneant;

D Α'. Τὴν μὲν δεῖξιν τῶν φαινομένων δέον ποιεῖσθαι πρὸς τῷ νότῳ, ἀντίας ἔχοντα τὰς Ἄρκτους, δεξιὰ τὰς ἀνατολάς, εὐωνύμους δὲ τὰς δύσεις. Ἡ δὲ φυσικὴ θέσις τῆς σφαίρας τοῦ κόσμου ἐστὶ τοιαύτη, ὥστε ἔχειν μεσουρανοῦντα Καρκίνον ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ, ἀνατολικὰς Χηλὰς ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ, δυτι-

(74) Pseudepigraphus hic libellus; nam neutrius est.

κὸν Κριὸν, Δράκοντος κεφαλὴν πρὸς τῷ ὁρίζοντι. A Περιέχεται δὲ ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος. Ἡ δὲ κατὰ τὴν ἐξήγησιν θέσις τῶν Ἀράτου *Φαινομένων* ἐστὶ τοιαύτη, ὥστ' ἔχειν μεσουρανοῦντα Αἰγόκερων ἐπὶ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ, ἀνατολικὸν Κριὸν ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ, δυτικὰς Χηλὰς, Δράκοντος κεφαλὴν ἄνω πρὸς τῷ ὁρίζοντι, ὅπου

Μίσγονται δύσιές τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλῃσιν.

Ἔχει δὲ καὶ πόλους δύο· ἀρκτικὸν ὅλον τοιοῦτον μετέωρον, τὸν καὶ βόρειον λεγόμενον· ἀνταρκτικὸν δὲ ἐν τῷ ἀφανεῖ, τὸν καὶ νότιον λεγόμενον. Ἔχει δὲ κύκλους μεγάλους τέσσαρας χωρὶς τοῦ ὁρίζοντος, ἐπεὶ προείρηται μὲν ἔχων μεσημβρινὸν, ἰσημερινὸν, ζῳδιακὸν, γαλαξίαν· ἐλαχίστους δὲ τέσσαρας· ἀρκτικὸν, ὅλον μετέωρον, ἐφ' ᾧ κατεστήρικται ζώδια B τέσσαρα, Ἄρκτοι δύο, Κηφεὺς ἀπὸ τῶν στηθῶν, Δράκων· θερινὸν τροπικὸν, πλεῖον ἔχοντα τὸ ὑπὲρ γῆν, ἧσσον δὲ τὸ ὑπὸ γῆν, ἐφ' ᾧ κατεστήρικται ζώδια η', Βοώτης, Στέφανος, Ἐν γούνασιν, Λύρα, Κασσιέπεια, Ἡνίοχος, Ὄρνις, Περσεύς. Ὁ δὲ χειμερινὸς τροπικὸς πλεῖον ἔχει τὸ ὑπὸ γῆν, ἧσσον δὲ τὸ ὑπὲρ γῆν· ἐφ' ᾧ κατηστέρισται ζώδια ς'· Ἠριδανὸς, Ἀργὼ, Κένταυρος, ἐφ' ᾧ Θηρίον, Θυτήριον, Ἰχθὺς μέγας νότιος ἀφανής.

Ὁ δὲ ἰσημερινὸς κύκλος ἴσον ἔχει τὸ ὑπὲρ γῆν καὶ τὸ ὑπὸ γῆν, ἐφ' ᾧ κατηστέρισται ζώδια ιβ'· Ἵππος, Ὀφιοῦχος, ἐφ' ᾧ Ὄφις, Ὕδρος, ἐφ' ᾧ κατηστέρισται Κρατὴρ, Κόραξ, Προκύων, Ἀετὸς, Δελφὶς, C Ὠρίων, Ὀϊστὸς, Δελτωτὸν, Ἀνδρομέδα, Λαγωὸς, Κῆτος, Κύων, ὥστ' εἶναι τὰ πάντα ζώδια εἰκοσιτρία [97]· χωρὶς τῶν ἐπισήμων ἐν αὐτοῖς ἀστέρων κατηστερισμένων η', οἷον ἐπὶ τοῦ Βοώτου Ἀρκτοῦρος, ἐπὶ τοῦ Ἡνιόχου Αἲξ τε καὶ Ἔριφοι, ἐπὶ τοῦ Ταύρου Πλειάδες, Ὑάδες· ἐπὶ τῆς Παρθένου Στάχυς, Προτρυγητήρ· ἐπὶ τοῦ Κυνὸς Σείριος, καὶ εἴ τινα τούτοις ὅμοια.

Ὁ δὲ ζῳδιακὸς κύκλος ἔχει ζώδια ιβ'· Καρκίνον, Λέοντα, Παρθένον, Χηλὰς, ὅ ἐστι Ζυγὸς, Σκορπίον, Τοξότην, Αἰγόκερων, Ὑδροχόον, Ἰχθύας, Κριὸν, Ταῦρον, Διδύμους· ὥστε εἶναι τὰ πάντα ζώδια κγ' [98].

Εἰσὶ δὲ καὶ πλάνητες ἀστέρες χωρὶς ἡλίου τε καὶ σελήνης ε'· Κρόνος, Ζεὺς, Ἄρης, Ἀφροδίτη, Ἑρμῆς. D

Τὴν δὲ τῶν φαινομένων ἐξήγησιν πεποίηται Ἄρατος, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἄρκτων, καὶ περιλαβὼν πάντα τὰ βόρεια κυκλόθεν μέχρι τοῦ ζῳδιακοῦ· εἶτα μεταβὰς, καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ Ὠρίωνος· ἐπεὶ λαμπρός ἐστι. Τὰ δ' ἀπὸ τοῦ ζῳδιακοῦ νότια πάντα καλεῖται μέχρι τοῦ ἀνταρκτικοῦ. Εἶθ' οὕτως μέτεισιν ἐπὶ τὰ ἑξῆς.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, λοιπὸν μεταβατέον ἐπὶ τοὺς τέμνοντας κύκλους καὶ τὰ τεμνόμενα ὑπ' αὐτῶν ζώδια. Ὁμοίως δὲ ἐπί τε τὰς συνανατολὰς καὶ τὰς συγκαταδύσεις αὐτῶν, ὅπως μηδὲν ὑπολίπωμεν

Aries in occidente versetur; Draconis caput incumbat horizonti. Hoc enim ab horizonte circumscribitur. Verum hic in exponendis Arati *Phænomenis* sphæræ positus observatur, ut in hiberno tropico culminet Capricornus; in æquinoctiali ad ortum sit Aries; ad occasum Chelæ; Draconis caput supra horizontem respiciat; ubi

Miscentur occasus, et ortus invicem.

Habet et polos duos : arcticum, qui totus sublimis est, ac boreus etiam appellatur; antarcticum, qui nunquam apparente circulo continetur, et australis dicitur. Habet vero circulos majores quatuor præter horizontem : quos jam diximus esse meridianum, æquinoctialem, zodiacum, lacteum. Minores item quatuor : arcticum, qui totus apparet, in eoque quatuor insunt asterismi, Ursæ duæ, Cepheus pectore tenus, et Draco; æstivum tropicum, cujus pars supra terram major exsistit, minor sub terra. Atque is signa octo complectitur, Booten, Coronam, Ingeniculum, Fidiculam, Cassiepeam, Aurigam, Cygnum, Perseum. Hibernus tropicus majori ex parte sub terram deprimitur; minorem supra terram attollit. In eo sunt constellationes sex : Eridanus, Argo, Centaurus, in quo Fera, Ara, Piscis magnus australis non apparens.

Æquinoctialis circulus ex æquo supra infraque terram situs est; in eo signa sunt duodecim: Equus, Ophiuchus, in quo Serpens est : Hydrus, in quo continetur et Crater : Corvus, Procyon, Aquila, Delphin, Orion, Sagitta, Deltoton, Andromeda, Lepus, Cetus, Canis. Ita colliguntur universe signa tria et viginti; præter insignes stellas octo, quæ in illis collocatæ sunt, velut in Boote, Arcturus, in Auriga Capella et Hædi; in Tauro Pleiades et Hyades; in Virgine Spica, Vindemiator; in Cane Sirius, et si quæ sunt ejusmodi aliæ.

Zodiacus signis duodecim distinguitur, quæ sunt · Cancer, Leo, Virgo, Chelæ, sive Libra; Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, Pisces, Aries, Taurus, Gemini. Colliguntur signa in totum tria et viginti.

Planetæ præterea stellæ sunt præter lunam ac solem, quinque : Saturnus, Jupiter, Mars, Venus, Mercurius.

Apparentium expositionem eo ordine tradidit Aratus, ut a septentrionibus exorsus, borealia circum omnia comprehenderet, usque ad zodiacum : hinc ab Orione rursus auspicatus, quod ea lucida sit stella, reliqua pertexeret. Porro quæ a zodiaco sunt deinceps ad antarcticum, australia omnia dicuntur. Exinde ad alia transit Aratus.

His animadversis nunc ad eos circulos veniemus, qui sphæram secant, et signa, quæ ab illis secantur. Item de illorum coortibus et cooccasibus dicemus, nihil ut, quod quidem **143** ad constella-

[97] *Imo* τριάκοντα. [98] *Imo* μβ'.

tiones attinet, in præteritis relinquatur. Sed illud A ante non ignorandum est, Aratum istorum omnium explicationem pingui, ut aiunt, Minerva hoc in poemate instituisse; nec in omnibus satis accurate esse versatum: quædam omisisse, quæ in sphæra considerantur. Ego vero quæ ab illo prætermissa sunt reponam, ne quid ad hujus integritatem argumenti desideretur.

Trifariam porro divisæ sunt sententiæ de coortibus et cooccasibus. Quidam enim eorum tractationem accommodasse putant Aratum ad signi orientis initium; quidam ad ortum medii signi; alii ad absolutum totius exortum. Hoc vero consistere non potest. Nam a principio ad finem zodiaci circuli ortus signorum occasusque peragrat, quemadmodum in sphæra licet intueri. Sunt igitur quæ secan- B tur imagines 37.

Arcticus itaque circulus secat imagines duas: Bootæ medium cubiti flexum, et Cephei pectus; hunc vero circulum omisit Aratus.

Æstivus tropicus secat imagines decem: Heniochi genua, Ophiuchi humeros, Serpentis collum, caput Avis et cervicem, ungulas Equi, Persei sinistrum humerum cum sinistra tibia, dextram Andromedæ manum, capita Geminorum, Cancrum medium, Leonem per medium . . , humeros Ophiuchi, collum Serpentis.

Æquinoctialis circulus transit per imagines quindecim: Equi caput et cervicem, Ophiuchi genua, Hydri collum, Craterem, Corvum, Orionem medium C sinistrum, Piscis caudam, medium Arietem, Tauri genua, Virginis pedem, Chelas medias, Scorpii partem. Omissus est Procyon.

Tropicus hibernus decem signa dividit: Eridanum fluvium, Argus navis puppem, Centauri interscapilium, Canis majoris posteriores pedes, Ceti caudam, Leporis medium, Scorpii aculeum, Sagittarii arcum, Capricornum medium, pedes Aquarii: ita quatuor sunt secantes circuli; signa vero, quæ ab illis secantur, duo et triginta.

Quænam cœlestes imagines una cum duodecim zodiaci signis ortus occasusque faciant.

II. Cum duodecim zodiaci signis cœlestes asterismi in hunc modum oriuntur et occidunt.

Oriente Cancro, Orion totus exoritur. Orionem D appello, quem vulgus Ἀλετροπόδιον nominat: qui primum oritur mense Julio. Canis vero circiter Augusti septimo. Hæc est splendida stella, quæ in maxilla Canis cernitur, ac fixas omnes magnitudine superat: item fluvius Eridanus. Occidit autem Corona, et Piscis dorso tenus, Ophiuchus ad humeros usque, Serpentis collum, Arctophylax totus fere.

Leone oriente, totus emergit Procyon, Lepus, Hydri caput, Canis anteriores pedes. Occidunt reliquæ partes eorum quæ cum Cancro cœperunt oc-

A τῶν πρὸς τὸν καταστερισμόν. Πλὴν νοητέον τοῦθ' ὅτι κατὰ πλάτος ὁ Ἄρατος τὸν περὶ αὐτῶν λόγον πεποίηται διὰ τοῦ ποιήματος, μὴ πάντα ἀκριβῶς καταδεξάμενος, ἀλλά τινα παραλιπών, ἅπερ ἐπὶ τῆς σφαίρας θεωρεῖται. Ἐγὼ δὲ τὰ παραλελειμμένα ὑπ' αὐτοῦ προσαποδώσω, ὅπως μηδὲν ἐλλείπῃ τῶν πρὸς τὴν θεωρίαν.

Ἐγένοντο δὲ τρισσαὶ στάσεις περὶ ἀνατολῶν [99] καὶ συγκαταδύσεων. Οἱ μὲν γὰρ ἔφασαν τὴν πραγματείαν εἶναι τῷ Ἀράτῳ, ἄρχοντος ἀνατέλλειν τοῦ ζωδιακοῦ, οἱ δὲ μεσοῦντος· οἱ δὲ ἀπὸ τῆς ὅλης ἀνατολῆς. Τοῦτο δὲ οὐχ ἕστηκεν. Ἀπὸ γὰρ ἀρχῆς ἕως τελευτῆς τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἔρχεται ἐπὶ τὰς ἀνατολάς τε καὶ συγκαταδύσεις, ὃν τρόπον ἔστιν ὑπὸ [1] B τῆς σφαίρας θεάσασθαι. Ἔστιν οὖν τὰ τεμνόμενα ζῶα λζ'.

Ὁ μὲν οὖν ἀρκτικὸς κύκλος τέμνει ζώδια δύο· Βοώτου μέσον ἀγκῶνα, καὶ Κηφέως στήθη· οὐκ εἴρηκε δὲ περὶ τούτου Ἄρατος.

Ὁ δὲ θερινὸς τροπικὸς τέμνει ζώδια ι'· Ἡνιόχου γόνατα, Ὀφιούχου ὤμους, Ὄφεως τράχηλον, Ὄρνιθος κεφαλὴν καὶ τὸ ὑπαυχένιον, Ἵππου ὁπλάς, Περσέως ὦμον ἀριστερὸν καὶ κνήμην ἀριστεράν, Ἀνδρομέδας χεῖρα δεξιάν, Διδύμων κεφαλάς, Καρκίνον μέσον, Λέοντα παρὰ μέσον [2] παρεόντε, Ὀφιούχου ὤμους, τράχηλον Ὄφεως.

Ὁ δὲ ἰσημερινὸς κύκλος τέμνει ζώδια ιε'· Ἵππου κεφαλὴν καὶ τράχηλον, Ὀφιούχου γόνατα, Ὕδρου C τράχηλον, Κρατῆρα, Κόρακα, Ὠρίωνα μέσον ἀριστερόν, Ἰχθύος οὐράν, Κριὸν μέσον, Ταύρου γόνατα, Παρθένου πόδα, Χηλὰς μέσας, Σκορπίου μέρος. Παρεῖται Προκύων.

Ὁ δὲ χειμερινὸς κύκλος τέμνει ζώδια ι'· Ἠριδανὸν ποταμόν, Ἀργοῦς νηὸς πρύμναν, Κενταύρου μετάφρενον, Κυνὸς μεγάλου ὀπισθίους πόδας, Κήτους οὐράν, Λαγωοῦ μέσον, Σκορπίου κέντρον, Τοξότου τόξον, Αἰγόκερω μέσον, Ὑδροχόου πόδας· ὥστε εἶναι αὐτοὺς τέμνοντας κύκλους δ', τὰ δὲ τεμνόμενα ὑπ' αὐτῶν ζώδια τριάκοντα καὶ ἑπτά.

Ποῖα τῶν ζωδίων συνανατέλλουσι καὶ συγκαταδύνουσι τοῖς ἐν τῷ ζωδιακῷ ιβ' ζωδίοις.

Β'. Συνανατέλλουσι δὲ καὶ συγκαταδύνουσι τοῖς ἐν τῷ ζωδιακῷ ιβ' ζωδίοις τὰ φαινόμενα οὕτως.

D Καρκίνου ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει ὅλος Ὠρίων. Ὠρίων ἐστὶ τὸ λεγόμενον παρ' ἰδιώταις Ἀλετροπόδιον. Πρώτως δὲ ἀνατέλλει κατὰ τὴν κβ' τοῦ Ἰουλίου· ὁ δὲ Κύων κατὰ τὴν ζ' τοῦ Αὐγούστου. Ἔστι δὲ ὁ λαμπρὸς τοῦ θηνυὸς [3] μείζων τῶν ἀπλανῶν πάντων ἀστέρων· καὶ ποταμὸς Ἠριδανός. Δύνει δὲ Στέφανος, Ἰχθύος τὸ ἥμισυ ἕως ἐπὶ ῥάχιν, Ὀφιοῦχος ἕως ὤμων, Ὄφεως τράχηλος, Ἀρκτοφύλαξ παρ' ὀλίγον.

Λέοντος ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει Προκύων ὅλος, Λαγωός, Ὕδρου κεφαλή, Κυνὸς ἐμπρόσθιοι πόδες. Δύνει δὲ τὰ λοιπὰ τῶν σὺν Καρκίνῳ προκαταδεδυκό-

[99] f. συνανατολῶν. [1] f. ἐπί. [2] *Mendosus locus.* [3] f. τῆς γένυος.

των· Βοώτου τὸ λοιπὸν, Στέφανος, Ὀφιοῦχος, καὶ A Ὄφις αὐτοῦ, Ἰχθύες, Κῆτος, Ἐν γόνασιν ὅλος πλὴν κνήμης ἀριστερᾶς.

Παρθένου ἀνατελλούσης, ἀνατέλλει Ὕδρος ἕως τοῦ Κρατῆρος, Κυνὸς μεγάλου ὀπίσθιοι πόδες, Ἀργοῦς τρόπεως πρύμνα. Δύνει δὲ Λύρα, Δελφὶς, Οἰστὸς, Ὄρνις ἕως οὐρᾶς, ποταμοῦ Ἠριδανοῦ πρῶτα μέρη, Ἵππου κεφαλὴ, καὶ αὐχὴν.

Χηλῶν ἀνατελλουσῶν, ἀνατέλλει Βοώτης ὅλος, Ἀργὼ ναῦς ὅλη, Ὕδρος, Κρατὴρ, Κόραξ, δεξιὰ κνήμη τοῦ Ἐν γόνασιν ἕως γόνατος, ἥμισυ Στεφάνου, ἄκρον τῆς οὐρᾶς τοῦ Κενταύρου. Παρεῖται Κρατὴρ, Κόραξ. Δύνει δὲ Ἵππου τὸ λοιπὸν, Ὄρνιθος μεγάλου οὐρὰ, Ἀνδρομέδας κεφαλὴ, καὶ Κῆτος ἕως λοφιᾶς, Κηφέως κεφαλὴ, καὶ ὦμοι, καὶ χεῖρες.

Σκορπίου ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει Στεφάνου τὸ B λοιπὸν ἥμισυ, Ὕδρου οὐρὰ, Κενταύρου σῶμα καὶ κεφαλὴ, καὶ τὸ Θηρίον, ὃ ἔχει ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ, Ὀφιούχου κεφαλή τε καὶ χεὶρ, καὶ πρώτη καμπὴ, ὁ Ἐν γόνασιν ὅλος, πλὴν κεφαλῆς καὶ ἀριστερᾶς χειρός. Δύνει δὲ ὅλος Ποταμὸς, Ὠρίων παρ' ὀλίγον, Κήτους λοφιὰ, Ἀνδρομέδα, Δελτωτὸν, Κασσιέπεια, Κηφεὺς ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ὀσφύος. Παρεῖται Δελτωτόν.

Τοξότου ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει Ὀφιούχου σῶμα, Ὄφεως τὸ λοιπὸν, τοῦ Ἐν γόνασι κεφαλὴ καὶ ἀριστερὰ χεὶρ, Λύρα, Κηφεύς. Δύνει δὲ Κύων ὅλος, Ὠρίων, Λαγωὸς, Ἡνίοχος πλὴν κνήμης ἀριστερᾶς καὶ τῆς χειρὸς, ἐφ' ἧς εἰσιν Αἶξ, Ἔριφοι, Περσεὺς πλὴν τοῦ δεξιοῦ ποδὸς, Ἀργοῦς πρύμνα, Προκύων. C

Αἰγόκερω ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει Ἀετὸς ὅλος, Οἰστὸς, Θυτήριον, Δελφὶς, Ὄρνις. Δύνει δὲ Ἡνιόχου τὰ λοιπὰ, κεφαλὴ καὶ χεὶρ ἀριστερὰ, ἐφ' ᾗ Αἶξ, Ἔριφοι, Ἀργὼ ὅλη, Ὕδρος ἕως Κρατῆρος, Κενταύρου ὀπίσθιοι πόδες.

Ὑδροχόου ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει Ἵππου κεφαλὴ καὶ πόδες ἐμπρόσθιοι· καὶ Κασσιέπεια παρεῖται. Δύνει δὲ Κενταύρου ὀπίσθια, Ὕδρος τε καὶ Κρατὴρ ἕως Κόρακος. Παρεῖται Κρατήρ.

Ἰχθύων ἀνατελλόντων, ἀνατέλλει νότιος Ἰχθὺς οὐχ ὅλος, Ἀνδρομέδας δεξιὸν μέρος. Δύνει δὲ ὅλος Κένταυρος, Ὕδρος, Κόραξ, Κρατήρ.

Κριοῦ ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει κεφαλὴ καὶ ὦμος Περσέως, Ἀνδρομέδας ἀριστερὸν μέρος. Δελτωτὸν παρεῖται. Δύνει δὲ Θυτήριον, Ἀρκτοφύλαξ. D

Ταύρου ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει Περσεὺς ὅλος, Ἡνιόχου ποδὸς ἀριστεροῦ ἄκρον καὶ ἀριστερὰ χεὶρ, ἐφ' ᾗ εἰσιν Αἶξ, Ἔριφοι, Κήτους λοφιὰ καὶ οὐρά. Δύνει δὲ Ἀρκτοφύλαξ σὺν τῇ α' μοίρᾳ τοῦ Κριοῦ.

Διδύμων ἀνατελλόντων, ἀνατέλλει ποταμὸς Ἠριδανὸς, Κῆτος, Ὠρίων. Δύνει δὲ Ὀφιοῦχος ἕως γονάτων.

Ἃ μὲν οὖν ἐχρῆν περὶ τῆς σφαίρας εἰπεῖν, ὡς πρὸς εἰσαγωγὴν, σχεδὸν ταῦτ' ἐστίν. Ἀκολούθως δὲ καὶ ἡ γῆ ἐστι σφαιροειδὴς, ἔχουσα μέσον ἄξονα διήκοντα, ὃς κρατεῖ αὐτὴν ἀκίνητον, ἔχων τὰ πέρατα ἐνηρεισμένα ἔν τε τῷ βορείῳ πόλῳ καὶ τῷ νοτίῳ.

casum facere, Corona, Ophiuchus, ejusque Serpens, Pisces, Cetus, Ingeniculus totus, excepta sinistra tibia.

Oriente Virgine Hydrus oritur usque ad Craterem, majoris Canis posteriores pedes, Argus carinæ puppis. Occidit Fidicula, Delphin, Sagitta, Cygnus cauda tenus, Eridani fluvii anteriores partes, Equi caput et cervix.

Orientibus Chelis Bootes totus exoritur, Argo navis integra, Hydrus, Crater, Corvus, Ingeniculi tibia dextra usque ad genu, dimidia Corona, extremitas caudæ Centauri. Omissus est Crater et Corvus. Occidunt, Equi reliquum, Avis majoris cauda, Andromedæ caput, Cetus cervice tenus, Cephei caput, humeri ac manus.

Cum Scorpio dimidia pars altera Coronæ oritur, Hydri cauda, Centauri corpus et caput, necnon Fera, quam dextra manu prehendit, Ophiuchi caput, manus, primusque flexus, Ingeniculus totus, præter caput et sinistram manum. Occidunt vero Fluvius totus, Orion totus fere, Ceti cervix, Andromeda, Deltoton, Cassiepea, Cepheus a capite ad lumbos. Omissum est Deltoton.

Oriente Sagittario oritur Ophiuchi corpus, reliquum Serpentis, Ingeniculi caput cum sinistra manu, Fidicula, Cepheus. Occidunt Canis totus, Orion, Lepus, Heniochus, excepta sinistra tibia et manu, in qua sunt Capella et Hædi, Perseus, excepto pede sinistro, puppis Argus, et Procyon.

Cum Capricorno oritur Aquila tota, Sagitta, Ara, Delphin, Cygnus. Occidunt Heniochi reliqua, caput **144** scilicet et sinistra manus, in qua Capra est, et Hædi, Argo tota, Hydrus Cratere tenus, Centauri posteriores pedes.

Oriente Aquario oritur Equi caput, cum anterioribus pedibus, et Cassiepea prætermissa. Occidunt posteriora Centauri, necnon Hydrus, et Crater usque ad Corvum. Omissus est Crater.

Piscibus orientibus, australis Piscis non totus exoritur, et Andromedæ pars dextra. Totus Centaurus occidit, Hydrus, Corvus, Crater.

Cum Aries oritur, caput Persei cum humeris oritur, Andromedæ sinistra pars. Deltoton omissum est. Occidit Ara et Arctophylax.

Cum Taurus oritur, Perseus totus exortum facit, item Aurigæ sinistri pedis extremitas, et sinistra manus, in qua Capra sunt et Hædi, Ceti cervix et cauda. Occidit Arctophylax cum Arietis parte prima.

Cum Geminis oritur fluvius Eridanus, Cetus, Orion. Occidit Ophiuchus genibus tenus.

Hæc fere sunt quæ ad rudem informationem de sphæra dicenda fuerunt. Illud consequens est, terram rotunda constare forma, quam medius pertransit axis, et eam immobilem coercet : cujus extrema per utrumque polum, borealem australemque trajecta sunt.

Zonæ sunt in ea quinque : septentrionalis, quæ tota sublimis est, inhabitabilis, frigoribus infesta, Saturnique propria ; æstiva, cujus pars supra terram major eminet, minor sub terra deprimitur. Ea est habitabilis undiquaque, temperata, Jovi dicata ; æquinoctialis, cujus pars æqualis infra supraque terram exstat, exusta, Marti peculiaris ; hiberna, cujus major sub terra pars, supra terram minor exsistit, in orbem habitata ; temperata, sacra Veneri ; australis non apparens, alsiosa, inhospita, Mercurio dicata.

Arctica zona constat scrupulis sexagesimis 6 ; æquinoctialis 8 : habet ab utraque parte æquinoctialis circuli ; hic enim mediam ipsam dividit per totam sphæram ; æstiva scrupula 5 obtinet ; antarctica 6. Itaque superior ambitus terræ scrupula colligit tricena ; totidem inferior. Totus ergo ambitus sexaginta scrupulis constat. Sexagesimo cuique scrupulo stadiorum 4,200 competunt. Colliguntur stadiorum in tota terra 250,000.

De iis quæ in sublimi cernuntur.

III. Ex aquis quæ in terra sunt, exhalationes oriri dicuntur : quarum altera est humida et vapida ; altera sicca et fumida. Prior abundans et coacta, nubes : mutata, pluvias et imbres efficit, ac ventos, qui natura sua indidem oriuntur. Est autem nebula nubes aquarum sterilis, sive vapida exhalatio. Caligo, atra nubes et plena. Serenitas aer innubis et liquidus. Obscuritas, aeris densitas incomposita. Κνηχίς est nubes tenuissima, humore vacua. Ros est humor puriori allapsus ex æthere, ex tenui materia consistens. Stilla aqua est minutatim in terras irrorans. Pluvia est stilla densior, et jugis. Imber, exiguæ collectiones aquarum e nube mutatione factæ. Glacies est aqua concreta. Pruina, ros non penitus compactus. Nix, pluviarum stilla in nube concreta. Νιφάς est nix tenuiter cadens. Grando, imber est concretus.

Sicca autem exhalatio cum a frigore propellitur, ventos efficit. Incidens eadem et inflammata fulmina gignit ; quando confertim erumpit, nondum accensa penitus, turbines igneos, at nullo modo succensa, typhones. Cum est solutior, *ecnephias* facit. Cæterum fulmen, prester, et typhon incumbens σκηπτός dicitur. Hæc paucis ac compendio perstrinxisse sufficiat. Nunc ad sequentia pergemus.

De mundo.

IV. Mundus est compages ex cœlo terraque, et iis naturis coagmentata, quæ utroque continentur. Cœlum est id quod omnia quæ sunt, præter seipsum, complectitur. Æther est tenuissima substantiæ diffusio, suapte natura calida et splendida ; ac primigenia lux, neque ab altera participata. Aer est substantia levis et caliginosa, quæ communicatum

A Ἔχει δὲ ζώνας ε'· βόρειόν τε ὅλην μετέωρον, ἀοίκητον, κατεψυγμένην· Κρόνου, θερινὴν πλέον ἔχουσαν τὸ ὑπὲρ γῆν, ἧσσον δὲ τὸ ὑπὸ γῆν, κυκλόθεν οἰκησίμην, εὔκρατον, Διός· ἰσημερινὴν, ἴσον ἔχουσαν τὸ ὑπὸ γῆν, ἴσον δὲ τὸ ὑπὲρ γῆν, διακεκαυμένην, Ἄρεως· χειμερινὴν, πλέον ἔχουσαν τὸ ὑπὸ γῆν, ἧσσον δὲ τὸ ὑπὲρ γῆν, κυκλόθεν ᾠκισμένην· εὔκρατον, Ἀφροδίτης· νότιον, ἀφανῆ, κατεψυγμένην, ἀοίκητον, Ἑρμοῦ.

Ἡ μὲν οὖν ἀρκτικὴ ζώνη ἔχει ἑξηκοστὰ ς', ἡ δὲ ἰσημερινὴ η', ἐξ ἑκατέρου μέρος τοῦ ἰσημερινοῦ μέρους τεθεικότα· οὗτος γὰρ μέσην αὐτὴν τέμνει κατὰ τὴν ὅλην σφαῖραν· ἡ δὲ θερινὴ ἑξηκοστὰ ε'· ἡ B ἀνταρκτικὴ ἑξηκοστὰ ς'· ὥστε εἶναι τῆς γῆς τὴν περίγειον [4] ἑξηκοστῶν λ'· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὑπὸ γῆν ἑξηκοστῶν λ'· γίνεσθαι οὖν ὅλην τὴν γῆν ἑξηκοστῶν ξ. Δύναται δὲ ἔχειν τὸ ἑξηκοστὸν σταδίους ͵δσ'· συνάγεσθαι οὖν ἐπὶ τὸ αὐτὸ αἱ τῆς ὅλης σταδίων μοί. [5] κ' καὶ ε'.

Περὶ μεταρσίων.

Γ'. Γίνονται οὖν, φησὶν, ἀναθυμιάσεις ἐκ τῶν ὑδάτων τῆς γῆς, ἡ μὲν ὑγρὰ καὶ ἀτμώδης, ἡ δὲ ξηρὰ καὶ καπνώδης. Καὶ ἡ πλεονάζουσα ὑγρὰ καὶ συνισταμένη νέφη ποιεῖ, καὶ κατὰ μεταβολὴν ὑετοὺς καὶ ὄμβρους, καὶ πνεύματα, ὅσα ἐκ τούτων γίνεται. Ἔστι δὲ ὁμίχλη νέφος ἄγονον ὕδατος, ἡ ἀτμώδης ἀναθυμίασις. Ζόφος δὲ νέφος μέλαν τε καὶ πεπληρωμένον. Αἰθρία δὲ ἀὴρ ἀνέφελος καὶ ἀνόμιχλος. Ἀχλὺς δὲ πάχος ἀέρος ἀσύστατον. Κνηκὶς δὲ νεφέλη C λεπτοτάτη, κενὴ ὕδατος. Δρόσος δὲ ὑγρὸν ἐξ αἰθέρος αἰθρίου κατὰ σύστασιν λεπτήν. Ψακὰς δὲ ὕδωρ λεπτῶς διεστιασμένον τε ἐπὶ τῆς γῆς. Ὑετὸς δὲ ψακὰς ἁδρὰ καὶ συνεχής. Ὄμβρος δὲ μικρὰ συστήματα ὕδατος ἐκ νέφους κατὰ μεταβολήν. Πάγος δέ ἐστιν ὕδωρ πεπηγός. Πάχνη δὲ ἡμιπαγὴς δρόσος. Χιὼν δὲ ὑετῶν ψακὰς ἐν νέφει πεπηγότι. Νιφὰς δέ ἐστι χιὼν πίπτουσα λεπτῶς. Χάλαζα δέ ἐστιν ὄμβρος πεπηγώς.

Ἡ δὲ ξηρὰ ἀναθυμίασις ἐκ τοῦ ὑπὸ ψύχους [6] μενώσθεις ἀνέμους ἐμποιεῖ· ἐμπίπτουσα δὲ καὶ διάπυρος γινομένη, κεραυνούς· ἀθρόα δὲ φερομένη, ἡμίπυρος οὖσα, πρηστῆρας· μὴ πεπυρωμένη δέ πως τυφῶνας· ἀνειμένη δὲ ἡ αὐτὴ ἐκνεφίας ποιεῖ. Κεραυνὸς δὲ καὶ D πρηστὴρ, καὶ τυφὼς κατασκήψας ὁ σκηπτὸς λέγεται. Τοσαῦτα μὲν ἀρκέσει ὡς ἐν ἐπιτομῇ περὶ τούτων εἰρῆσθαι· ἑξῆς δὲ τὰ ἀκόλουθα τούτων ἐροῦμεν.

Περὶ κόσμου.

Δ'. Κόσμος ἐστὶ σύστημα οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν τούτοις φύσεων. Οὐρανὸς δὲ τὸ περιέχον πάντα τὰ ὄντα, πλὴν αὐτοῦ. Αἰθὴρ δὲ οὐσίας χύμα τὸ λεπτότατον, θερμὸν φύσει καὶ λαμπρόν· τὸ πρῶτον φῶς, καὶ μὴ κατὰ μετοχὴν ἑτέρου γινόμενον. Ἀὴρ δὲ οὐσία κούφη, ζοφερὰ, κατὰ μετοχὴν δὲ γινόμενον [7]. Ἡ δὲ θερμὴ καὶ φωτεινὴ θεῶν ἐξ αἰθέρος

[4] ſ. ὑπέργειον. [5] ſ. μυριάδες. [6] ſ. μὲν ὠσθεῖσα. [7] *Hic locus depravatus et mutilus.*

συνεστηκός· ὃς ὢν λαμπρὸς καὶ πυρώδης, οὐδέποτε στάσιν ἔχον, ἀλλ' ἀεὶ φερομένη κύκλῳ. Πόλος [8] δὲ καλοῦνται οἱ κατὰ κορυφὴν τόποι τῆς σφαίρας· ἄξων δὲ τὸ διὰ μέσον τῆς σφαίρας διῆκον πνεῦμα· ὅπερ ἐστὶν εὐθεῖά τις. Κύκλοι δὲ λέγονται ἐν τῷ οὐρανῷ· ζῶναι δὲ ἐπὶ τῆς γῆς· κόλουροι δέ εἰσιν ϛ'.

A aliunde calorem, ac lumen . . . ex æthere compactum : qui cum splendidus igneusque sit, nullo tempore conquiescit, sed in orbem perpetuo movetur. Polos appellant loca quædam in sphæræ vertice : axem vero, spiritum qui sphæram mediam pervadit, hoc est lineam **145** rectam. Circulos nominamus in cœlo : zonas in terra. Coluri sunt sex.

Οὗτοι δὲ οἱ ἀναγκαῖοι· ὁ μεσημβρινὸς, καὶ ὁ τοῦ [8*] μέσον τέμνων. Νοητοὶ μὲν οὖν οὗτοι· αἰσθητὸς δὲ ὁ γαλαξίας. Ὁ τέμνων καὶ ὁρίζων ἐστίν. Ὁρίζων δὲ λέγεται ὁ διιστὰς τῶν ὁρωμένων τὰ μὴ ὁρώμενα τῆς σφαίρας· καὶ ἔστι των μεγίστων. Τέμνει δὲ τὸν ζωδιακὸν, καὶ τέμνεται ὑπ' αὐτοῦ. Ὅλοι δ' εἰσὶ κύκλοι ἕξ, οἱ τράνοντες [9] καὶ διορίζοντες τὰ δωδεκατημόρια. Δωδεκατημόριον δέ ἐστιν ἕκαστον τμῆμα τῶν ἐν τῷ ζωδιακῷ.

Sed hi sunt maxime necessarii : meridianus; et qui medium secat. Atque hi quidem intelligentia sola, non reipsa consistunt. At lacteus circulus sensu quoque percipitur. Porro quem circulum secare medium diximus, idem et horizon dicitur. Horizontem vocamus, qui sphæræ partes eas, quæ videntur, separat ab iis quæ minime videntur ;
B isque inter maximos annumeratur, secans zodiacum, et vicissim ab eo sectus. Sunt autem universe circuli sex, qui dodecatemoria distinguunt ac determinant. Dodecatemorium est segmentum quodlibet eorum quæ sunt in zodiaco.

Τί διαφέρει ἄστρον ἀστέρος.

Ε'. Διαφέρει δὲ ἄστρον ἀστέρος. Τὸ μὲν γάρ ἐστιν εἴδωλον ἐκ πολλῶν ἀστέρων μεμορφωμένον· τὸ δὲ κατὰ μίαν γραφὴν περιοριζόμενον. Φέρεται δὲ ὁ ἥλιος τὴν ἐναντίαν φορὰν τῷ οὐρανῷ· ὥστε δισσὴν αὐτοῦ κίνησιν εἶναι· τὴν μὲν σὺν τῷ κόσμῳ, τὴν δὲ κατ' ἰδίαν [10]. Ἔχει δὲ τοῦ μὲν θέρους ἡ ἡμέρα, ὅτε ἐστὶν ὁ ἥλιος ἐν Καρκίνῳ, κατὰ τὴν Ἑλλάδα· ἡ δὲ νὺξ καὶ δύο πέμπτη μόνα [11]· ἐπὶ δὲ χειμῶνος τὸ ἀνάπαλιν. Ἄστρα ἀμφιφανῆ δὶς γὰρ τὴν [12] αὐτὴν ὁρᾶται νύκτα. Ἐν τῷ νοτίῳ οὐκ ἔστιν ἰδεῖν τι τοιοῦτον.

Quid intersit astrum inter et stellam.

V. Differt astrum a stella. Est enim illud imago ex multis stellis effigiata ; hæc vero simplex, et unica descriptione constans. Cæterum sol contra atque cœlum agitatur, adeo ut duplicem motum habeat : alterum communem cum mundo, peculiarem alterum. Habet autem æstivus dies, quando sol obtinet, in Græcia, ... nox vero duas quintas ; at hieme contra sese res habet. Sidera ἀμφιφανη vocantur, quæ bis eadem nocte cernuntur. In australi nihil
C apparet ejusmodi.

Πόσοι οἱ πάντες ἀστέρες.

Ϛ'. Τοὺς πάντας ἀστέρας εἶναι Ἵππαρχός φησιν ‚απ'· ὅσοι οὖν πληροῦσι τὰ ἐν τοῖς φαινομένοις ὁρώμενα. Ἀντίζυγα δέ ἐστι ζώδια τάδε· Κριὸς, Χηλαί· Ταῦρος, Σκορπίος· Δίδυμοι, Τοξότης· καὶ Αἰγόκερως Καρκίνῳ· Λέοντι Ὑδροχόος· Παρθένῳ Ἰχθύες.

Quot sint stellæ.

VI. Stellas omnes Hipparchus asserit esse 1080 : quæ nimirum constellationes apparentes efficiunt. Opposita signa sunt : Aries, Chelæ; Taurus, Scorpius; Gemini, Sagittarius; item Capricornus Cancro, Leoni Aquarius, Virgini Pisces.

Περὶ τῶν τῆς σελήνης σχημάτων.

Ζ'. Τῶν δὲ σχημάτων τῆς σελήνης φωτεινῶν εἰσιν οἵδε [μέν.] Μηνοειδὴς μὲν οὖν ἐστιν, ὅταν ὑπὸ γραμμῶν περιφέρειαν περιέχηται· διχότομος δὲ, ὅταν ἡμικύκλων. . . . .

Διαφορὰς τέμνεσθαι τῆς σφαίρας· τὴν δὲ παράλληλον καὶ τὴν λεγομένην λοξήν· ἔτι δὲ τὴν ὀρθινήν. Παραλλήλους μὲν ἐν τῷ κόσμῳ συμβέβηκε λέγειν, ὅσοι τὸν αὐτὸν ἔχουσι πόλον τῇ αὐτῇ σφαίρᾳ· ὀρθοὺς δὲ τούσδε τοὺς ἀπὸ τῶν πόλων. Λοξοὺς δὲ ὧν τὰ ἐπίποδα κέκρυπται [13] πρὸς τοὺς λεγομένους ὀρθοὺς καὶ τοὺς παραλλήλους. Ἀπείρως δὲ ἐπινοεῖσθαι δυναμένων ἐν τρισὶ διαφοραῖς κύκλων, νοητέον ὑπὸ τῶν μαθηματικῶν τοὺς εἰς τὴν χρείαν τῆς θεωρίας ἔχοντα παρειλῆφθαι. Παραλλήλους δὲ τόν τε ἀρκτικὸν καὶ τὸν θερινὸν τροπικὸν, καὶ τὸν ἀνταρκτικόν. Ἄρα τε δὲ αὐτὸς, καὶ [14] ἀεὶ φανερὸς, διά τό τε πάν-

De figuris lunaribus.

VII. Illuminatæ lunæ effigies istæ sunt. Corniculata dicitur, quando illius ambitus lineis continetur. Dimidiata vero, cum . . . .

D Æquidistantes appellantur in mundo, qui eumdem habent cum sphæra ipsa polum : qui quidem cum polis comparati, recti nominantur. Obliqui sunt, quorum plana inclinantur ad rectos, et æquidistantes. Cum autem infinitis modis excogitari possint in triplici differentia circuli, intelligendum est, eos duntaxat a mathematicis adhibitos fuisse, qui ad illarum rerum contemplationem utilitatis aliquid afferrent. Paralleli sunt, arcticus, æstivus tropicus, et antarcticus. Arcticus alias semper apparens vocatur, quod perpetuo videatur, nec unquam occidat . . . . . Concurrunt pro regionum varietate :

[8] *f.* πόλοι. [8*] *f.* τό. [9] *f.* τρανοῦντες. [10] *Hæc mendosa.* [11] *f.* πεμπτημόρια. [12] *f.* κατὰ τήν. [13] *f.* ἐπίπεδα κέκλιται. [14] *f.* ἀρκτικὸς δὲ ὁ αὐτὸς καί, *etc. Mox,* διὰ τὸ πάντοτε.

verticali puncto ad austrum, vel aquilonem longius abscedente.

Tropicus circulus sic informandus animo est, tanquam sol in æstivo solstitio positus parallelum istum a se descriptum sensibus objiciat: æquinoctialis ideo dicitur, quod noctibus dies exæquentur, cum ad eum circulum secundum sensum sol accesserit; hibernus tropicus vocatur, quod eum circulum sol attingens hibernum solstitium facit; antarcticus alio nomine *nunquam apparens* dicitur ex eo quod reipsa contingit, ut nullo modo videatur. Obliquorum duo sunt, qui in sensus incurrunt, zodiacus et lacteus; at horizontes sola mentis cogitatione constant. E rectis coluri nomen ex eo sortiti sunt, quod mutili sint, nec integri cernantur in conversione sphæræ. Æquinoctialis inde dicitur, quod in eo æquinoctia contingant. Omnes isti recta et æquidistantes incumbunt; obliqui vero ab re ipsa vocabulum adepti sunt.

Cum autem sphæræ similis figura sit mundi, et ad eum comparata terra centri rationem habeat; quæ per ipsorum medium trajecta cogitatur recta linea, quam circum manentem et immobilem mundus vertitur, axis appellatur, cujus extrema poli nominantur: quæ quidem extrema nonnulli parvas esse stellas dixerunt; alii puncta cogitatione constantia, quæ est Arati sententia. Horum polorum alter sublimis est, nobisque conspicuus; alter minime a nobis cernitur. Prior cum *semper apparens*, tum *boreus* appellatur; posterior *semper occultus et australis*.

Jam circuli cum innumerabiles cogitentur in mundo, alii sunt, quos parallelos vocant, alii per polos transeunt, alii finitores, obliqui alii sunt. Paralleli quatuor sunt, qui eosdem cum mundo polos habent. Obliqui, qui non **146** eosdem habent..... per polos circuli vocantur. Quidam in circumferentia sua mundi polos continent; iidemque coluri, et meridiani præterea vocantur; finitores sunt, qui apparentem mundi partem separant. . . . . hoc est eam, quæ supra terram est, ab ea quæ infra terram conditur. Ili porro mutantur, pro eo ac verticale punctum aliud est, qui est polus horizontis.

Aratus vero, qui ad inclinationem Græciæ phænomena sua comparavit, novem tantummodo circulorum meminit, e quibus octo sola cogitatione consistunt; unus majori parte sensibus objicitur, qui lacteus dicitur. Nam et in ipso suus inest cogitationi locus. Ex iis circulis paralleli sunt quinque : arcticus, æstivus tropicus, æquinoctialis, hibernus tropicus, antarcticus; obliqui sunt duo, zodiacus et lacteus, qui contrario invicem situ per tropicos oblique sinuantur; per polos trajiciuntur duo : meridianus et horizon. Horum omnium maximi sunt, æquinoctialis et obliqui, necnon per

A τοτε φαίνεσθαι, και μηδέποτε δύνειν. . . . Συμπίπτουσι κατὰ τὰς διαφόρους οἰκήσεις, τοῦ κατὰ κορυφὴν σημείου νοτιωτέρου ἢ βορειοτέρου γινομένου.

Νοείσθω δ' ὁ μὲν θερινὸς τροπικὸς, τοῦ ἡλίου ἐπὶ θερινῶν τροπῶν γενομένου, καὶ πρὸς αἴσθησιν τοῦτο παράλληλον γράφοντος· ὁ δὲ ἰσημερινὸς, διὰ τὸ τὰς ἡμέρας ταῖς νυξὶν ἐξισοῦσθαι, τοῦ ἡλίου κατὰ τοῦτον γινομένου τὸν κύκλον πρὸς αἴσθησιν· ὁ δὲ χειμερινὸς, διὰ τὸ τὸν ἥλιον, κατὰ τοῦτον γινόμενον τὸν κύκλον, χειμερινὰς τροπὰς ποιεῖσθαι· ἀνταρκτικὸς δ' οὗτος, καὶ ἀεὶ ἀφανὴς ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ἔχει, καὶ οὐδέποτε φαίνεται· τῶν δὲ λοξῶν δύο μὲν ὄντων[15] πρὸς αἴσθησιν, ὅ τε ζωδιακὸς καὶ ὁ γαλαξίας· οἱ δὲ ὁρίζοντες ἐπινοίᾳ μόνον λαμβάνονται. Τῶν δὲ ὀρθῶν οἱ μὲν κόλουροι τὴν ὀνομασίαν ἔχοντες ἀπὸ τοῦ B κολοβοὶ καὶ μὴ ὁλοτελεῖς φαίνεσθαι κατὰ τῆς στροφῆς τῆς σφαίρας· ὁ δὲ ἰσημερινὸς, ἀπὸ τοῦ κατ' αὐτὸν γίνεσθαι τὰς μεσημβρινάς[16]. Λέγονται δὲ πάντες οὗτοι πρὸς τὰς ὀρθὰς παραλλήλους· οἱ δὲ λοξοὶ ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ἔχουσι τὴν ὀνομασίαν.

Τοῦ[17] κόσμου σφαιροειδοῦς ὑποκειμένου, καὶ τῆς γῆς πρὸς αὐτὸν κέντρου λόγον ἐπεχούσης, ἡ διὰ μέσου αὐτῶν ἀγομένη εὐθεῖα νοητὴ, περὶ ἣν μένουσαν ὁ κόσμος στρέφεται, ἄξων καλεῖται, καὶ τὰ τούτου πέρατα πόλοι, ἅπερ τινὲς μὲν ἀστέρας εἶναι μικροὺς ἔφασαν· ἔνιοι δὲ σημεῖα νοητὰ, καθὰ καὶ Ἄρατος. Τούτων δὲ ὁ μὲν ἔστι μετέωρος καὶ φανερώτερος ἡμῖν, ὁ δὲ οὐχ ὁρᾶται ὑφ' ἡμῶν. Καὶ καλεῖται ὁ μὲν *ἀεὶ φανερὸς* καὶ *βόρειος*, ὁ δὲ *ἀεὶ ἀφανὴς καὶ νό-* C *τιος*.

Κύκλων δὲ ἐν τῷ κόσμῳ [καὶ μὴ] νοουμένων ἀπείρων οἱ μὲν παράλληλοι ὀνομάζονται, οἱ δὲ διὰ τῶν πόλων, οἱ δὲ ὁρίζοντες, οἱ δὲ λοξοί. Καὶ οἱ τέσσαρες παράλληλοι μέν εισιν οἱ τοὺς αὐτοὺς πόλους ἔχοντες τῷ κόσμῳ· λοξοὶ δὲ οἱ μὴ τοὺς αὐτοὺς . . . διὰ τῶν πόλων κύκλοι καλοῦνται· οἱ δὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς περιφερείας τοὺς τοῦ κόσμου πόλους ἔχοντες· οἱ δὲ αὐτοὶ οὗτοι ὀρθοί τε καὶ κόλουροι, καὶ μεσημβρινοὶ προσονομάζονται· ὁρίζοντες δὲ οἱ διορίζοντες ἡμῖν τό τε φανερὸν τοῦ κόσμου . . . τουτέστι τό τε ὑπὲρ γῆν καὶ τὸ ὑπὸ γῆν. Οὗτοι δὲ μεταβάλλουσιν, ὅταν τὸ κατὰ κορυφὴν σημεῖον ἕτερον γένηται· τοῦτο γάρ D ἐστι πόλος ὁρίζοντος.

Ἄρατος μὲν, πρὸς τὸ τῆς Ἑλλάδος κλίμα τὰ φαινόμενα πραγματευσάμενος, ἐννέα μόνων ἐπεμνήσθη κύκλων, ὀκτὼ μὲν νοητῶν· αἰσθητοῦ δὲ, καὶ κατὰ τὸ πλέον ἑνὸς, τοῦ καλουμένου γαλαξίου[18]. Καὶ ἐν τούτῳ γὰρ νοεῖται διὰ τούτου τοῦ κύκλου. Τούτων δ' εἰσὶ παράλληλοι ε'· ἀρκτικὸς, θερινὸς τροπικὸς, ἰσημερινὸς, χειμερινὸς, ἀνταρκτικὸς, λοξοὶ δύο, ὅ τε ζωδιακὸς καὶ ὁ γαλαξίας, ἐναντίως ἀλλήλοις κατὰ τὴν θέσιν διὰ τῶν τροπικῶν λελοξωμένοι· καὶ δύο διὰ τῶν πόλων· μεσημβρινός τε εἷς καὶ ὁ ὁρίζων ἕτερος. Τούτων δέ εἰσι μέγιστοι ὅ τε ἰσημερινὸς καὶ οἱ λοξοὶ, καὶ οἱ διὰ τῶν πόλων. Μέγιστοι δὲ καλοῦνται, ὧν αἵ τε

[15] *f.* ὄντες. [16] *f.* ἰσημερίας. [17] *f.* τοῦ δέ. [18] *Hæc mendosa sunt.*

διάμετροι ἴσαι εἰσὶν ἀλλήλοις καὶ τῇ τοῦ κόσμου διαμέτρῳ· καὶ ὅσοι τὸ αὐτὸ κέντρον ἔχουσι τῷ κόσμῳ. Ὅτι δὲ καὶ ἄλλως ὁ διὰ μέσων τῶν ζωδίων λεγόμενος, μεσαίτατος ὑπάρχων τοῦ ζωδιακοῦ, *ἡλιακός* τε καὶ *ἐκλειπτικὸς* ἐπικαλούμενος· *ἡλιακὸς* μὲν, ὅτι ὁ ἥλιος τὴν πορείαν δι' αὐτοῦ ποιεῖται· *ἐκλειπτικὸς* δὲ, ὅτι δι' αὐτοῦ ἐκλείπουσιν ὅ τε ἥλιος καὶ ἡ σελήνη. Καὶ τῶν παραλλήλων δὲ ὁ μὲν ἀρκτικὸς οὐχ [19] ὠνομάσθη, ὅτι πρὸς τοῖς ἀρκτῴοις ὑπάρχει· ὁ δὲ θερινὸς τροπικὸς, ὅτι, ἐπὶ τούτου γενόμενος ἥλιος, κατὰ τὴν τοῦ Καρκίνου ἀρχὴν, καὶ τότε μάλιστα ὑπὲρ κεφαλῆς ἡμῶν, θέρους τροπὰς ποιεῖται· ἰσημερινὸς δὲ, ὅτι ἐν τούτῳ ἰσημερίας δύο ποιεῖ· ἐαρινὴν μὲν κατὰ τὴν τοῦ Κριοῦ ἀρχὴν, μετοπωρινὴν δὲ κατὰ τῶν Χηλῶν· χειμερινὸς δὲ τροπικὸς, ἐφ' οὗ κατὰ τὴν του Αἰγόκερω ἀρχὴν ὁ ἥλιος, τοῦ κατὰ κορυφὴν ἡμῶν τόπου ἀφεστὼς, χειμῶνος τροπὰς ποιεῖται· ἀνταρκτικὸς δὲ ὁ τῷ Ἀρκτικῷ ἴσος ὑπάρχων πρὸς τῷ νοτίῳ τεθεμάτισται πόλῳ· οἱ δὲ διὰ τῶν πόλων καὶ λοξοὶ παρὰ τὴν θέσιν ὠνομάσθησαν· καὶ ὅτι ὁ μὲν ζωδιακὸς ἐπεὶ ἐν αὐτῷ τὰ ιβ' ζώδια κατηστέρισται, τοῦ διὰ μέσου αὐτοῦ κύκλου ἐφαπτομένου τῶν τροπικῶν κατά τι μόνον σημεῖον. Κατὰ μὲν γὰρ τὸν θερινὸν τροπικὸν ἡ τοῦ Καρκίνου ἐστὶν ἀρχὴ, κατὰ δὲ τὸν χειμερινὸν τοῦ Αἰγόκερω. Ὁ δὲ γαλαξίας καὶ παρὰ τὴν χροιὰν ὠνόμασται. Λευκὸς γὰρ φαίνεται, καὶ αὐτὸς διὰ τῶν τροπικῶν λελοξωμένος, μικρὸν μέντοι ὑποπίπτων. Μεσημβρινός τε, ἐφ' οὗ τέμνοντος τὸν ὁρίζοντα πρὸ [20] τῶν πόλων, καὶ εἰς δύο τινὰ ἡμικύκλια διαιροῦντος, ὧν τὸ μὲν *ἀνατολικὸν*, τὸ δὲ *δυτικὸν* ὀνομάζεται, συμβαίνει τὰς μεσημβρινὰς ἀποτελεῖσθαι. Ἔχει δὲ τὸ μὲν ἥμισυ ὑπὲρ γῆν, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ ὑπὸ γῆν, καὶ αὐτὸς διὰ τῶν πόλων ἀντιτεμνόμενος δίχα ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος. Ὁρίζων δὲ, καθὰ προείρηται, ἐπὶ [21] τῶν παραλλήλων. Ὁ μὲν γὰρ ἀρκτικὸς, ἐλάχιστος ὢν, ὅλος ὑπὲρ γῆν ἐστι..., διὰ τὴν ὡς πρὸς τὸ τῆς Ἑλλάδος κλίμα τοῦ κόσμου ἔγκλισιν, ἁπτομένης αὐτοῦ τῆς κάτω περιφερείας... τοῦ ἀνάπαλιν ὑπὸ γῆν ὅλος ὑπάρχει.

Ὁ δὲ ἰσημερινὸς, μέγιστος ὢν, μέσος τῶν παραλλήλων, τὸ μὲν ἥμισυ ἔχει ὑπὲρ γῆν τεμνόμενον [22] ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος δίχα· τὸ δὲ λοιπὸν ἥμισυ ὑπὸ γῆν. Τέμνεται [23] διὰ μέσων δίχα κατὰ δύο σημεῖα· ὧν κατὰ μὲν τὸ ἓν ἡ τοῦ Κριοῦ ἐστιν ἀρχὴ, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον ἡ τῶν Χηλῶν. Τοῦ μέντοι θερινοῦ τροπικοῦ πλέον ἢ τὸ ἥμισυ ὑπὲρ γῆν ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος τέμνεται· τὸ δὲ λοιπὸν ἥμισυ ὑπὸ γῆν ἐστι. Καὶ τοῦ χειμερινοῦ δὲ τροπικοῦ ἀνάπαλιν. Εἰσί τε ἐλάσσονες μὲν τῶν μεγίστων· μείζονες δὲ τῶν ἐλαχίστων. Οἱ [24] δὲ ἀλλήλοις μετὰ τοὺς μεγίστους, ὅ τε θερινὸς τῷ χειμερινῷ, καὶ ὁ ἀρκτικὸς τῷ ἀνταρκτικῷ. Ἀπὸ γὰρ τοῦ ἰσημερινοῦ ἴσον ἀπέχουσιν, ὃς διὰ τοῦ κέντρου ἐστὶν ..... ἐν διαφοραῖς ἴσον ἀπέχοντος ἀπὸ τοῦ κέντρου ἴσοι εἰσί. Τεμνομένου γὰρ τοῦ μεσημβρινοῦ κύκλου εἰς τξ' μοίρας, ἀπὸ [25] μεσημβρινοῦ κύκλου ἐπὶ τὸν ἀρκτικὸν κύκλον μοιρῶν τς' [26]· ἀπὸ δὲ τοῦ ἐπὶ τὸν

A polos producti. Dicuntur autem maximi, quorum diametri cum invicem, tum mundi diametro sunt æquales, et quorum idem est mundique centrum. Rursus ille qui per media transiens signa dicitur, in zodiaco medio positus, *heliacus*, *et eclipticus* appellatur; *heliacus*, quod ipsum sol itinere suo peragrat, *eclipticus* quod in eo sol ac luna defectus patiuntur. Ad hæc inter parallelos arcticus ita nominatus est, quod ad arctoas mundi partes accedat; æstivus tropicus, quoniam cum sol in eo versatur, initio Cancri, quando vertici nostro potissimum imminet, æstivas conversiones efficit. Æquinoctialis ideo vocatur, quia sol in ipso facit æquinoctia duo: vernum, circa Arietis initium; autumnale, circa Chelarum initium. Hibernus tropicus

B est, in quo, circa initium Capricorni, sol ab vertice nostro longius abscedens hibernas conversiones facit: antarcticus æqualis arctico ad australem polum collocatur; qui autem per polos ducti vel obliqui dicuntur, ab situ nomen acceperunt. Zodiacus ideo vocatur, quod in eo duodecim zodia, hoc est constellationes animalium, effigiatæ sunt: cujus in medio qui collocatus est circulus tropicos in uno puncto contingit. Nam in æstivo tropico Cancri est initium, in hiberno, Capricorni. Lacteus circulus a colore sic dicitur: quippe candidus apparet, ac per tropicos obliquo et ipse tractu ducitur, quamvis paululum citra flectitur. Meridianus est, in quo finitorem ad polos secante, et in duos

C semicirculos dividente; quorum unus *ortivus*, alter *occiduus* dicitur, meridiana momenta contingunt. Hujus pars dimidia supra terram est; sub terra dimidia pars altera. Idem et per polos bifariam ab horizonte dividitur: quemadmodum a parallelis horizontem ipsum secari diximus: nam arcticus, minimus cum sit, totus supra terram eminet ..... ob inclinationem mundi secundum Græciæ clima, attingente ipsum inferiore ambitu. . . . . vice versa totus sub terra delitescit.

Æquinoctialis circulus maximus, ac parallelorum medius, dimidia sui parte supra terram attollitur, bifariam ab horizonte divisus, altera dimidia parte sub terra deprimitur. In has vero partes duas duobus in punctis secatur: quorum in uno

D Arietis est initium, in altero, Chelarum. Tropici æstivi amplius dimidio ab horizonte intercisum supra terram assurgit, reliquum sub terram absconditur. Contra se habet hibernus tropicus. Ambo isti ut minores maximis sunt, sic minimis majores. Post maximos æquales sunt invicem, tropicus æstivus hiberno, et arcticus antarctico: quippe ab æquinoctiali distant æqualiter: qui centrum continent. Qui autem circuli ex æquo remoti sunt a centro, sunt æquales invicem. Etenim si meridianum circulum in 360 partes distribuas, erunt a polo mundi ad arcticum circulum, partes

[19] *f.* οὕτως. [20] *f.* διά. [21] ὑπό. [22] *f.* τεμνόμενος. [23] *f.* τέμνεται δέ. [24] *f.* ἴσοι. [25] *Videtur* πόλου *legendum.* [26] *Leg.* λς'. *Mox* ἀπὸ δὲ τούτου.

36. Hinc ad æstivum tropicum, 30; ab hoc ad æquinoctialem 24; inde ad antarcticum, 30; a quo ad polum australem 36. Hæ sunt 180 partes supra terram emergentis hemisphærii : reliquæ alterius sunt sub terra conditi.

θερινὸν τροπικὸν λ'· ἀφ' οὗ ἐπὶ τὸν ἰσημερινὸν κδ'· ἀφ' οὗ ἐπὶ τὸν ἀρκτικὸν [27] λ'. Ὅθεν ἐπὶ τὸν ἀφανῆ πόλον λς'. Καί εἰσιν αὗται τοῦ ὑπὲρ γῆν ἡμισφαιρίου μοιρῶν ρπ', αἱ δὲ λοιπαὶ τοῦ ὑπὸ γῆν.

De astris.

VIII. Astrorum alia fixa, alia errantia vocantur: fixa dicuntur, quæ in mundi superficie non moventur, sed eumdem ordinem inter se perpetuo servant. Errantia sunt sol et luna, ac cæteri planetæ quinque. Ex his enim sol . . . in uno zodiaci circuli loco moventur, stationem faciunt.... repedantes ad permeantem media signa circulum : et ad septentriones, aut **147** meridiem, æqualiter ad utrumque deflectentes. Inerrantium stellarum aliæ ad aquilonem a zodiaco circulo recedunt : ad austrum aliæ. Dicuntur autem boreales partes, dextræ, superioresque : ut quæ sublimiores exsistant australes, sinistræ, et inferiores. Jam vero cum mundus ab ortu moveatur in occasum, contrario motu planetæ nihilominus agitantur : ac propter conversionis mundi celeritatem, itidem ut inerrantes in orbem cientur

Περὶ ἄστρων.

Η'. Τῶν δὲ ἄστρων τὰ μὲν ἀπλανῆ καλεῖται, τὰ δὲ πλανώμενα· ἀπλανῆ μὲν τὰ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κόσμου μὴ κινούμενα, ἀλλ' ἀεὶ τὴν αὐτὴν ἔχοντα τάξιν πρὸς ἄλληλα· πλανώμενα δέ ἐστιν ὅ τε ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, καὶ οἱ ε' πλανῆται ἀστέρες. Τούτων γὰρ ὁ μὲν ἥλιος .... ἐφ' ἑνὸς τόπου ζωδιακοῦ κύκλου κινοῦνται, στηρίζονται· .... ἀναποδίζοντες ἐπὶ τὸν διὰ μέσου τὸν ζωδιακὸν κύκλον, παριόντες πρός τε τὰς ἀρκτικὰς καὶ πρὸς μεσημβρίαν τὸ ἴσον ἐφ' ἑκάτερα. Τῶν δὲ πλανήτων [28] τὰ μὲν πρὸς βοῤῥᾶν κεῖται τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, τὰ δὲ πρὸς νότον. Καλεῖται δὲ τὰ μὲν βόρεια μέρη δεξιά τε καὶ ἄνω, ἐν ὕψει μᾶλλον ὑπάρχοντα, τὰ δὲ νότια εὐώνυμά τε καὶ κάτω. Τοῦ μέντοι κόσμου τὴν ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν φορὰν στρεφομένου, τὴν ἐναντίαν αὐτῷ οἱ πλανῆται ποιούμενοι πορείαν οὐδὲν ἧττον [ἢ] διὰ τὸ τάχος τῆς τοῦ κόσμου περιστροφῆς, συμπεριστρεφόμενοι ὁμοίως δὴ τοῖς ἀπλανέσιν ἄστροις.

De zonis.

IX. Parallelis circulis zonæ quinque subjectæ sunt: borealis, quæ tota supra terram eminens est, inhabitabilis, alsiosa, Saturno dicata ; sexagesima scrupula sex patens, ac stadiorum 25,200 ; nam scrupulo cuique stadia competunt 1,200 [imo 4,200]; æstiva, cujus major pars supra finitorem extollitur ; temperata, in qua regio nostra sita est; attributa Jovi, scrupulorum quinque, stadiorum 21,000 ; æquinoctialis æqualem supra, infraque horizontem obtinens partem, inhabitabilis est, exusta, Martis propria, amplitudine scrupulorum octo, hoc est ab utraque æquinoctialis parte quatuor; hic enim tam ipsam, quam totam sphæram mediam dividit. Habet stadiorum 33,600 ; hiemalis contra atque æstiva majori sui parte sub horizonte latet, habitabilis, temperata, dicata Veneri, scrupulorum quinque, stadiorum 21,000 ; australis, quæ tota delitescit, inhabitabilis, frigida, ad Mercurium pertinens, scrupulorum sex, stadiorum 25,200. Colliguntur ambitus terræ supra finitorem, scrupula 30, stadiorum vero 126,000.

Περὶ τῶν ἐν γῇ ζωνῶν.

Θ'. Ζῶναι δέ εἰσι τῆς γῆς ὑπὸ τοὺς παραλλήλους κύκλους ὁμοίως ε'· βόρειος, ὅλη μετέωρος, ἀοίκητος, κατεψυγμένη, Κρόνου, ἑξηκοστῶν μὲν ς', σταδίων δὲ δισμυρίων ,εσ'· τὸ γὰρ ἑξηκοστὸν σταδίων ἐστὶν ,ασ' [29]· θερινή, πλείονα ἔχουσα τὰ ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα εὔκρατος, ἐν ᾗ ἐστιν ἡ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένη, Διός, ἑξηκοστῶν ε', σταδίων δὲ δισμυρίων καὶ ,α· ἰσημερινή, ἴσον ἔχουσα τὸν ὑπὲρ γῆν ὁρίζοντα τῷ ὑπ' αὐτὴν, ἀοίκητος, διακεκαυμένη, Ἄρεως, ἑξηκοστῶν μὲν η', ἐξ ἑκατέρου μέρους τοῦ ἰσημερινοῦ τεσσάρων· οὕτως γὰρ αὐτὴν καὶ τὴν ὅλην σφαῖραν τέμνει μέσην· σταδίων δ' τρισμυρίων καὶ ,γχ'· χειμερινή, ἀνάπαλιν τῇ θερινῇ πλεῖον ἔχουσα τὸ ὑπὲρ [30] τὸν ὁρίζοντα, οἰκουμένη, εὔκρατος, Ἀφροδίτης, ἑξηκοστῶν ε', σταδίων δὲ δισμυρίων καὶ ,α· νότιος, ὅλη ἀφανής, ἀοίκητος, κατεψυγμένη, Ἑρμοῦ, ἑξηκοστῶν μὲν ς', σταδίων δὲ δισμυρίων ,εσ'. Ὡς εἶναι ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα περίμετρον τῆς γῆς ἑξηκοστὰ μὲν λ', σταδίων μυριάδων δὲ ιβ' καὶ ,ς.

Cæterum qui in eodem degunt hemisphærio boreales australesque, dicuntur antichtones, qui in duobus hemisphæriis supra infraque terram, antipodes.

Καλοῦνται δὲ οἱ] μὲν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἡμισφαιρίου βόρειοί τε καὶ νοτιώτεροι κατοικοῦντες αὐτόχθονες [31]· οἱ δὲ ἐφ' ἑκατέρου τῶν ἡμισφαιρίων ὑπὲρ γῆν τε καὶ ὑπὸ γῆν ἀντίποδες.

Catalogus scriptorum, qui Aratum commentariis suis illustrarunt.

Attalus Rhodius.
Aristarchus Samius.
Apollonius geometra.
Antigonus grammaticus.

Οἱ περὶ τοῦ ποιητοῦ συνταξάμενοι·

Ἄτταλος Ῥόδιος.
Ἀρίσταρχος Σάμιος.
Ἀπολλώνιος γεωμέτρης.
Ἀντίγονος γραμματικός.

[27] *Cor.* ἀνταρκτικόν. [28] *Imo* ἀπλανῶν. [29] *Postulat ratio* ,δσ'. [30] *Imo* ὑπό. [31] *Cor.* ἀντίχθονες.

Ἀγησιάναξ.	A Agesianax.
Ἀρίστυλλοι δύο γεωμέτραι.	Aristylli duo geometræ
Βοηθός.	Boethus.
Γεμῖνος.	Geminus.
Διόδοτος.	Diodotus.
Δίδυμος Κνίδιος.	Didymus Gnidius.
Ἐρατοσθένης.	Eratosthenes.
Ἕρμιππος.	Hermippus.
Εὐαίνετος.	Evænetus.
Ζήνων.	Zeno.
Ἡλιόδωρος Στωϊκός.	Heliodorus Stoicus.
Θάλης.	Thales.
Ἵππαρχος Βιθυνός.	Hipparchus Bithynus.
Κράτης.	Crates.
Πύῤῥος Μάγνης.	Pyrrhus Magnesius.
Παρμενίσκος γραμματικός.	Parmeniscus grammaticus.
Σμίνθης.	Sminthes.
Τιμόθεος.	Timotheus.
Εὐαίνετος ἕτερος.	Evænetus alter.
Ἕρμιππος περιπατητικός.	B Hermippus peripateticus.
Καλλίμαχος Κυρηναῖος.	Callimachus Cyrenæus.
Καλλίστρατος Τενέδιος.	Callistratus Tenedius.
Νουμήνιος γραμματικός.	Numenius grammaticus.
Παρμενίδης.	Parmenides
Ἀπολλώνιος γραμματικός.	Apollonius grammaticus.
Ἀρίστυλλος μέγας.	Aristyllus magnus.
Ἀρίστυλλος μικρός.	Aristyllus parvus.
Ἀρίσταρχος γραμματικός.	Aristarchus grammaticus.
Ἀριστοφάνης.	Aristophanes.
Ἀλέξανδρος Αἰτωλός.	Alexander Ætolus.
Ἀλέξανδρος Ἐφέσιος.	Alexander Ephesius.
Δίδυμος πονηρός.	Didymus laboriosus.

ΓΕΝΟΣ ΑΡΑΤΟΥ

ΚΑΙ ΒΙΟΣ.

ARATI GENUS ET VITA.

Ἄρατος ὁ ποιητὴς πατρὸς μὲν ἦν Ἀθηνοδώρου, ιητρὸς δὲ Ληтοφίλας. Ἀδελφοὺς δὲ ἔσχε τρεῖς· Μύιν καὶ Καλιώνδαν, καὶ Ἀθηνόδωρον, ὁμώνυμον τῷ ατρί. Μέμνηται δὲ αὐτοῦ τῶν ἀδελφῶν ἐν ταῖς εἰς ὑτὸν ἀναφερομέναις ἐπιστολαῖς. Ἀσκληπιάδης δὲ ὁ Ιυρλεανὸς ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ *Περὶ γραμματικῶν* αρσέα φησὶν αὐτὸν γεγονέναι, ἀλλ' οὐ Σολέα· Καλιμάχου, πολυΐστορος ἀνδρὸς καὶ ἀξιοπίστου, Σολέα έγοντος αὐτὸν γεγονέναι διὰ τούτων·

. . ἀλλ' ὀκνέω μὴ [a] τὸ μὲν κράτος
ῶν ἐπέων ὁ Σολεὺς ἀπεμάξατο·

αὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν πάντων. Οἱ δὲ Σόλοι πόλις ἐπιανεστάτη τῆς Κιλικίας, ἀφ' ἧς πολλοὶ κἀγαθοὶ γεόνασιν ἄνδρες. Καλεῖται δὲ νῦν Πομπηϊούπολις. ἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι Σόλοι τῆς Κύπρου. Ἀλλ' οἱ μὲν ύπριοι Σόλιοι καλοῦνται, οἱ δὲ Κιλίκιοι Σολεῖς· ὡς αὶ διὰ τοῦ προκειμένου Καλλιμαχείου παραδείγματος δῆλον. Οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν εἰ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὀνόατος διάφορα τῶν πολιτῶν τὰ ὀνόματα. Καὶ γὰρ ἄις πόλις ἐστὶν ἐν Θρᾴκῃ, καὶ ἑτέρα ταύτῃ ὁμώνυ-

[a] *Inf.* τὸ μελιχρότατον *legitur.*

C 148 Aratus poeta patre natus est Athenodoro, matre Letophila; fratres habuit tres, Myrin, Caliondam et Athenodorum patri cognominem. Meminit fratrum suorum in epistolis, quæ nomine ipsius inscriptæ feruntur. Asclepiades Myrleanus libro XI *De grammaticis*, Tarsensem ait patria fuisse, non Solensem, cum tamen Callimachus vir in historia apprime versatus, et idoneus auctor, Solensem fuisse dicat his versibus:

. . . . Sed vereor ne quod præcipuum est
Carminum Solensis expresserit.

Quod idem et alii fere omnes asseverant. Urbs est autem Soli Ciliciæ cumprimis nobilis: e qua multi viri præstantes ortum acceperunt. Ea vocatur hodie Pompeiopolis. Habet et Solorum nomine aliud oppidum Cypris insula. Verum qui in Cypro D sunt, Solii: qui in Cilicia, Solenses appellari solent, ut ex eo quod attulimus, exemplo Callimachi liquet. Neque vero mirum est ab eodem vocabulo diversas civium appellationes esse deflexas. Nam

A et Sais urbs est in Thracia, ei, quæ est in Ægypto, cognominis. Sed ab Ægyptia, Saitæ : ab Threcensi, Saii cives nominantur, ut testatur Archilochus :

Clypeo quidem Saiorum aliquis gloriatur : quem ad [frutetum
Intus inculpatum reliqui ingratiis.

Rursus Athenæ aliæ sunt in Attica, aliæ in Eubœa; quarum meminit in *Glauco maritimo* Æschylus :

Exinde Athenas Daidas e Persis.

Verum ab Athenis Atticis, Athenienses, ab Eubœensibus Athenetæ cognominantur : ut in primo *Geographiæ* libro auctor est Eratosthenes. Sic igitur ab Solis, qui sunt in Cilicia, Solenses : ab iis qui sunt in Cypro, Solii nominantur. Horum mentio fit B a Solone in *Elegiis*, quas ad Cypranorem regem scripsit : qui de Solonis consilio cum urbem condidisset, eam in hujus gratiam Solos appellavit : ut pro dato consilio id ei honoris tribueret. Verba Solonis ejusmodi sunt :

Nunc vero tu quidem apud Solios diu istic regnans,
Hanc urbem incolas, genusque tuum.
Me vero cum navi celeri inclyta ab insula
Incolumem deducat Cypris viola redimita.

Vixit Aratus sub Antigono Macedoniæ rege, qui Gonatas est dictus, Demetrii Poliorcetæ filio, qui uxorem habuit Philam, Seleuco et Stratonica genitam. Qui cum litterarum studiosus esset, præsertimque poeticæ deditus, dedit operam, ut cum alios C complures apud se eruditos haberet homines, tum in primis Aratum. Hic igitur ad regem cum venisset, atque et in alio genere doctrinæ, et in poetica maxime sese illi probasset, ipsiusmet hortatu regis ad scribenda *Phænomena* animum adjecit : cum ab eodem Eudoxi librum accepisset, quod *Enoptrum* inscribitur, rogante uti quæ in eo libro prosa oratione scripta essent, versibus redderentur : ac simul dicente : Εὐδοξότερον, id est 149 *gloriosiorem*, eo facto reddideris Eudoxum, si ab eo tradita carminibus exprimas. Vixit autem Antigonus Olympiade CXXV : quo tempore floruit Aratus, et Alexander Ætolus. Meminit *Speculi* illius Eudoxi, et Antigoni atque Alexandri Ætoli in epistolis Aratus; utque rex ad scribendum eum D hortatus sit. Fertur et Dionysio Heracleotæ operam dedisse. Idem *Odysseam* correxit; et emendatio quædam illius nomine Aratea dicitur, velut Aristarchea et Aristophanea. Asserunt aliqui illum in Syriam profectum apud Antiochum degisse, ab eoque rogatum esse, ut *Iliadem* corrigeret, quod depravata esset a multis. Nicandrum vero Colophonium cum Arato apud Antigonum vixisse qui dicunt; ac tam Aratum rerum cœlestium, quam Nicandrum medicinæ imperitos fuisse (aiunt enim Antigonum Arato, qui professione medicus erat, mandasse ut phænomena conscriberet; Nicandro

μος ἐν Αἰγύπτῳ. Ἀλλ' ἀπὸ μὲν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ οἱ πολῖται Σαΐται καλοῦνται, οἱ δὲ τῆς Θρᾴκης Σάϊοι· ὡς καὶ Ἀρχίλοχός φησιν·

Ἀσπίδι μὲν Σαΐων τις ἀγάλλεται· ἣν παρὰ θάμνῳ
Ἐντὸς ἀμώμητον κάλλιπον, οὐκ ἐθέλων.

Καὶ πάλιν Ἀθῆναι μέν εισι τῆς Ἀττικῆς· εἰσὶ δὲ καὶ τῆς Εὐβοίας [33]. Ἀθηναίων Δαΐδαις μέμνηται ἐν *Γλαύκῳ ποντίῳ* Αἰσχύλος

Κἄπειτ' Ἀθήνας Δαΐδας παρ' ἐκ Περσῶν.

Ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ οἱ πολῖται Ἀθηναῖοι, ἀπὸ δὲ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ Ἀθηνῆται λέγονται· ὥσπερ Ἐρατοσθένης φησὶν ἐν τῷ πρώτῳ *Γεωγραφουμένων*. Οὕτως οὖν καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Κιλικίᾳ Σόλων οἱ πολῖται Σολεῖς· ἀπὸ δὲ τῶν ἐν Κύπρῳ Σόλιοι. Μέμνηται δὲ τούτων Σόλων ἐν ταῖς *Ἐλεγείαις* ταῖς πρὸς Κυπράνορα τὸν βασιλέα· ὃς, συμβουλευθεὶς ὑπὸ Σόλωνος κτίσαι τὴν πόλιν, χάριν τοῦ ἀνδρὸς Σόλους ὠνόμασεν· ἀμοιβὴν ταύτην νέμων τῆς συμβουλῆς αὐτῷ. Λέγει δὲ ὁ Σόλων οὕτως·

Νῦν δὲ σὺ μὲν, Σολίοισι πολὺν χρόνον ἐνθάδ' [ἀνάσσων,
Τήνδε πόλιν ναίοις καὶ γένος ὑμέτερον·
Αὐτὰρ ἐμὲ ξὺν νηῒ θοῇ κλεινῆς ἀπὸ νήσου
Ἀσκηθῆ πέμποι Κύπρις ἰοστέφανος.

Γέγονε δὲ ὁ Ἄρατος κατὰ Ἀντίγονον τὸν τῆς Μακεδονίας βασιλέα, ὃς ἐπεκαλεῖτο Γονατᾶς. Ἦν δὲ υἱὸς Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ· καὶ γυναῖκα εἶχε Φίλαν τὴν Σελεύκου καὶ Στρατονίκης θυγατέρα. Ἦν δὲ φιλολόγος γενόμενος· καὶ περὶ ποιητικὴν ἐσπουδακὼς, περὶ πολλοῦ ἐποιήσατο πολλοὺς μὲν καὶ ἄλλους τῶν πεπαιδευμένων ἔχειν παρ' αὐτῷ, καὶ δὴ καὶ τὸν Ἄρατον· ὃς, παρὰ τῷ βασιλεῖ γενόμενος, καὶ εὐδοκιμήσας ἔν τε τῇ ἄλλῃ πολυμαθείᾳ καὶ ποιητικῇ, προετράπη ὑπ' αὐτοῦ τὰ *Φαινόμενα* γράψαι τοῦ βασιλέως, Εὐδόξου ἐπιγραφόμενον βιβλίον *Κατόπτρου* δόντος αὐτῷ, καὶ ἀξιώσαντος τὰ ἐν αὐτῷ καταλογάδην λεχθέντα περὶ τῶν φαινομένων μέτρῳ [34] εἶναι· καὶ ἅμα εἰπόντος, ὡς Εὐδοξότερον ποιεῖς τὸν Εὔδοξον, ἐκτείνας τὰ παρ' αὐτῷ κείμενα μέτρῳ. Γέγονε δὲ Ἀντίγονος κατὰ τὴν ρκε' Ὀλυμπιάδα· καθ' ὃν χρόνον ἤκμασεν ὁ Ἄρατος, καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Αἰτωλός. Μέμνηται δὲ τοῦ *Κατόπτρου* Εὐδόξου, καὶ Ἀντιγόνου Ἀλεξάνδρου [35] τοῦ Αἰτωλοῦ, καὶ ὡς ἠξιώθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως γράψαι, ἐν ταῖς ἰδίαις ἐπιστολαῖς Ἄρατος. Λέγεται δὲ ἐσχολακέναι Διονυσίῳ τῷ Ἡρακλειώτῃ. Καὶ τὴν *Ὀδύσσειαν* δὲ διώρθωσε· καὶ καλεῖταί τις διόρθωσις οὕτως Ἀράτειος, ὡς Ἀριστάρχειος, καὶ Ἀριστοφάνειος. Τινὲς δὲ αὐτὸν εἰς Συρίαν ἐληλυθέναι φασὶ, καὶ γεγονέναι παρ' Ἀντιόχῳ, καὶ ἠξιῶσθαι ὑπ' αὐτοῦ ὥστε τὴν *Ἰλιάδα* διορθώσασθαι, διὰ τὸ ὑπὸ πολλῶν λελυμάνθαι. Οἱ δὲ λέγοντες Νίκανδρον τὸν Κολοφώνιον μετὰ Ἀράτου Ἀντιγόνῳ συγκεχρονικέναι, καὶ Ἄρατον μὴ εἶναι ἐπιστήμονα τῶν οὐρανίων, μήτε Νίκανδρον τῶν ἰατρικῶν (λέγουσι γὰρ, ὡς ἄρα ὁ Ἀντίγονος Ἀράτῳ μὲν ὄντι ἰατρῷ ἐπέταξε τὰ *Φαινόμενα* γράψαι, Νικάνδρῳ δὲ, ἀστρο-

[33] *Leg.* Ἀθῆναι, ὧν μέμνηται. [34] *f.* ἔμμετρα. [35] *f.* καὶ Ἀλεξ.

λόγῳ ὑπάρχοντι, τὰ *Θηριακὰ* καὶ τὰ *Ἀλεξιφάρμακα*· ὅθεν καὶ ἑκάτερον αὐτῶν ἐσφάλθαι κατολισθαίνοντα ἐπὶ τὰ ἴδια τῆς τέχνης), ψεύδονται. Ἀγνοοῦσι γάρ, ὡς οὐ συνήκμασε τῷ Ἀράτῳ Νίκανδρος· ἀλλ' ἔστιν αὐτοῦ πολὺ νεώτερος. Ἀντίγονος γάρ, ᾧ συνεγένετο Ἄρατος, κατὰ τὸν πρῶτον καὶ δεύτερον γέγονε Πτολεμαῖον· Νίκανδρος δὲ κατὰ τὸν πέμπτον. Μέμνηται γοῦν αὐτοῦ καὶ Καλλίμαχος ὡς πρεσβυτέρου οὐ μόνον ἐν τοῖς *Ἐπιγράμμασιν*, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πρὸς Πραξιφάνην, πάνυ ἐπαινῶν αὐτόν, ὡς πολυμαθῆ καὶ ἄριστον ποιητήν. Γέγονε δὲ ὁ Ἄρατος ζηλωτὴς Ἡσιόδου· ὡς καὶ Καλλίμαχος παρεσημήνατο τοῦτο διὰ τοῦ εἰς αὐτὸν ἐπιγράμματος οὕτως·

Ἡσιόδου δ' [36] ἄεισμα, καὶ ὁ τρόπος, οὐ τὸν ἀοιδὸν
Ἔσχατον, ἀλλ' ὀκαισώμητο μελιχρότατον
Τῶν ἐπέων ὁ Σολεὺς ἀπεμάξατο. Χαίρετε, λεπταὶ
Ῥήσεις, ἀρήτου σύγγονος [37] ἀγρυπνίης.

Ἔγραψε δὲ καὶ ἄλλα ποιήματα περί τε Ὁμήρου καὶ *Ἰλιάδος*, οὐ μόνον τὰ *Φαινόμενα*, καὶ ὀστολογίαν, καὶ ἰατρικὰς δυνάμεις, καὶ εἰς Πᾶνα ὕμνον, καὶ εἰς Μύριν τὸν ἀδελφὸν ἐπικήδειον, καὶ διοσημείας, καὶ Σκυθικὸν, καὶ κατὰ λεπτὸν ἄλλα. Ἐπιτετευγμένως δὲ αὐτῷ ἐγράφη τὰ *Φαινόμενα*· ὡς παρευδοκιμηθῆναι πάντας ὑπ' Ἀράτου. Καὶ γὰρ Εὔδοξος ὁ Κνίδιος ἔγραψε φαινόμενα, καὶ Λάσος ὁ Μάγνης, οὐχὶ ὁ Ἑρμιονεὺς, ἀλλ' ὁμώνυμος ἄλλος Λάσῳ τῷ Ἑρμιονεῖ· καὶ Ἕρμιππος, καὶ Ἡγησιάναξ, καὶ Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος, καὶ ἄλλοι πολλοί· ὧν καὶ Πτολεμαῖος μέμνηται ὁ βασιλεὺς ἰδιοφυέσιν [38] οὕτως·

Πάνθ' Ἡγησιάναξ τε καὶ Ἕρμιππος κατ' αἴθρην
Τείρεα, καὶ πολλοὶ ταῦτα τὰ φαινόμενα
Βίβλοις ἐγκατέθεντο· ἀπὸ σκοποῦ [40] δ' ἀφάμαρτον.
Ἀλλὰ τότε [41] λεπτολόγου σκήπτου Ἄρατος ἔχει.

Καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ γεγόνασιν Ἄρατοι, ἄνδρες ἐλλόγιμοι, ἱστοριογράφοι· ὥσπερ ὁ Κνίδιος, οὗ φέρονται Αἰγυπτιακὰ ἱστορικὰ συγγράμματα· καὶ τρίτος ἐπισημότατος Σικυώνιος, οὗ ἐστιν ἡ πολύβιβλος ἱστορία, ὑπὲρ τὰ λ' βιβλία ἔχουσα. Τὰς δὲ Ἀράτου ἐπιστολὰς, ὧν ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, πάντων σχεδὸν συμφωνούντων τὰς εἰς αὐτὸν ἀναφερομένας αὐτοῦ εἶναι, καὶ ὁμολογούντων γνησίας αὐτὰς, μόνος Ἀπολλωνίδης ὁ Κηφεὺς ἐν τῷ ὀγδόῳ *Περὶ κατεψευσμένης ἱστορίας*, οὐχ εἶναι αὐτὰς Ἀράτου φησὶν, ἀλλὰ Σαβιρίου Πόλλωνος. Τοῦ δὲ αὐτοῦ τούτου φησὶν εἶναι ἐπινεγραμμένας Εὐριπίδου ἐπιστολάς.

Περὶ ἐξηγήσεως.

Τὴν δὲ τῶν φαινομένων ἐξήγησιν πρῶτον μὲν ἑστώσης τῆς σφαίρας, μετὰ δὲ ταῦτα κινουμένης, ἐποιήσατο Ἄρατος. Διὸ συμβέβηκε πάσας τὰς σφαίρας ἐν ἁμαρτίᾳ ὑπὸ τῶν ζωγράφων γράφεσθαι. Ἑστῶτα γὰρ καὶ ἀκίνητα γράφοντες αὐτὰ, σφάλματα πολλὰ ἐν τῇ κινήσει ἐν τοῖς συνανατέλλουσι καὶ ἀντιδύνουσιν ἄστροις [42]. Ποιοῦσι δὲ τὴν ἀρχὴν ἑστώ-

A vero astrologo, theriaca et alexipharmaca: ob idque ambos aberrasse, ad ea quæ erant artis suæ propria, delapsos): hæc qui dicunt, falli eos necesse est. Non enim sciunt cum Arato non floruisse Nicandrum, sed eo multo juniorem exstitisse; nam Antigonus, quocum fuit Aratus, primo ac secundo Ptolemæo regnante vixit; Nicander sub quinto. Itaque Callimachus Arati tanquam anterioris mentionem facit, non solum in *Epigrammatibus*, sed etiam in iis quæ ad Praxiphanem scripsit; ubi et illum impense collaudat, tanquam eruditum et optimum poetam. Cæterum Hesiodum æmulatus est Aratus; quod Callimachus epigrammate quodam in eum scripto testatus est his verbis:

Hesiodi hoc carmen, et modus, non poetarum;
B *Postremum....*
Carminum Solensis expressit. Salvete, subtilia
Dicta, inexplicabilis germana vigiliæ.

Præter *Phænomena* scripsit et alia poemata, de Homero et *Iliade;* de ossibus, ac medicis facultatibus, hymnum in Pana, epicedium in Myrin fratrem, de ostentis: Scythicum, et alia quædam minuta. In *Phænomenis* vero scribendis potissimum excelluit, adeo ut cæteros longe superaret. Nam Eudoxus quoque Cnidius de phænomenis scripsit, et Lasus Magnes, non Hermionensis, sed ei qui Hermionensis erat, cognominis; necnon Hermippus, Hegesianax, Aristophanes Byzantius, aliique complures; de quibus meminit Ptolemæus, ita scribens:

C

Omnia Hegesianax, et Hermippus ætherea
Astra et plures hæc phænomena
Libris commiserunt; sed a scopo aberrarunt.
Verum subtilis scriptoris principatum Aratus obtinet.

Præter hunc exstiterunt alii complures Arati, celebres historici: velut Cnidius, cujus exstant Ægyptiacarum historiarum libri; tertius item nominis ejusdem Sicyonius, longe clarissimus; a quo multis libris edita est historia. Sunt enim amplius triginta. Quod ad epistolas Arati spectat, quarum supra meminimus, cum in hoc consentiant omnes, illius eas esse germanas, quæ ipsi tribuuntur: solus Apollonius Cepheus in octavo *De falsa historia*,
D negat eas Arati esse, sed Sabirii Pollonis. A quo et illas esse scriptas epistolas asserit quæ Euripidis nomine circumferuntur.

De enarratione apparentium Arati.

Apparentium rationem sic Aratus exposuit, ut immotam primo sphæram, post eamdem sese convertentem aspiceret. Hinc apparet sphæras omnes a pictoribus non sine errore pingi. Cum enim eodem loco consistentia et immobilia describant, plures ex eo necesse est in orientibus simul et occidentibus sideribus errores incidere. Initio itaque

[36] *f.* τόδ'. *Mox*, ἀοιδῶν. [37] *f.* ἀῤῥήτου, et σύγγονοι. [38] *An* ἰδίως, καί φησιν. [39] *Scr.* τὰ κατ'. [40] *Scr.* ἀποσκόπιοι. [41] *Scr.* τό, *et* σκῆπτρον. [42] *Hæc nonnihil mendosa.*

ab sphæra consistente facto, de axe, polo, et iis sideribus, quæ arctici circuli ambitu clauduntur, sermonem instituit; cujusmodi sunt, Ursæ, Draco, et quæ ab cingulo ad pedes Cephei pertinent; tum de iis quæ arcticum inter et zodiacum collocata videntur. Ac de iis quidem, quæ inter arcticum et zodiacum, atque antarcticum sita sunt, ita scribit:

Atque alia quidem inter aquilonem et iter solis
In medio fusa sunt; alia ab inferiori parte incipiunt.

Verum conversam postea contemplatus eamdem sphæram, **150** ortuum, ac simul orientium et occidentium enarrationem iniit ab oriente Cancro, culminante Ariete, et occidente Capricorno. Orsus autem ab exortu Cancri, cum eoque simul orientia et occidentia ex adverso sidera persecutus, deinceps eumdem ordinem non tenuit, sed variis modis usus est: ut e regione interdum occidentia primum, post simul orientia describeret; in aliis vice versa, a coorientibus inciperet, iisque contrarium occasum facientia subjiceret.

Sed poeticum hoc opus plerique depravarunt, pictores, astronomi, grammatici, geometræ; cum ad suam quisque mentem ac voluntatem privatas picturas et interpretationes exigeret.

Proferuntur a nonnullis *Phænomena* sine ullo procemio in hunc modum:

Hæ quidem nihilominus multæ, et alibi aliæ positæ;

quidam diversa procemia referunt, velut:

De sole et insigni luna
Dicite mihi, Musæ.

In aliis exemplaribus:

Anclide hospitum sacrum germen, age tu mihi
Cœlestem attingas ad semitam;

alia,

Antigone, hospitum sacrum germen.

Verum omni prorsus carere procemio opus istud, indecorum est; ac cum hujus poetæ præstanti facultate, tum vero tanti argumenti majestate minus dignum, sic enim initii ac velut capitis expers esset hoc poema. Ab iis autem exordiis inchoari, *Anclide*, et id genus cæteris, non eo solum videtur absurdum, quod propter cacozeliam ab Arati stylo isti versus abhorreant; sed inest id in eo quoque pugnans, quod annis septuaginta ad idem punctum revocari solis curricula credantur. Tale est enim commentitium illud exordium:

Septies cum decenniis conversis annis.

Cum tamen Aratus novemdecim annorum spatio restitui solem in idem principium noverit, ita scribens:

. . . . . . Jam enim celebrati sunt
Novemdecim circuli splendidi solis.
Tum quotcunque ab cingulo ad extremum Orionem
Nox evolvit, et ad canem audacem Orionis.

Unde si procemium illud admiserimus, in eo septuaginta annorum orbem poeta constituerit: in

A σης τῆς σφαίρας περὶ ἄξονος καὶ πόλων, καὶ τῶν ἐντὸς τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου ἄστρων τὸν λόγον ποιεῖται. Λέγω δὲ Ἄρκτων, καὶ Δράκοντος, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ζώνης μέχρι ποδῶν τοῦ Κηφέως· εἶτα περὶ τῶν μεταξὺ τοῦ ἀρκτικοῦ καὶ ζωδιακοῦ εἶναι νομιζομένων. Λέγει δὲ περὶ τῶν μεταξὺ τοῦ ἀρκτικοῦ καὶ ζωδιακοῦ, καὶ ἀνταρκτικοῦ οὕτως·

Καὶ τὰ μὲν οὖν βορέω καὶ ἀλήσιος ἠελίοιο
Μεσσηγὺς κέχυται· τὰ δὲ νειόθεν ἄρχεται ἄλλα.

Κινουμένης δὲ τῆς σφαίρας, [63] τῶν ἀνατολῶν, καὶ συνανατελλόντων καὶ ἀντιδυνόντων πεποίηται ἀπὸ Καρκίνου ἀνατέλλοντος, καὶ μεσουρανοῦντος Κριοῦ, καὶ Αἰγόκερω δύνοντος. Ἀρξάμενος μέντοι ἀπὸ Καρκίνου ἀνατέλλοντος, καὶ [64] προσέτι τὰ συνανατέλλοντα αὐτῷ ἄστρα, καὶ ἀντιδύνοντα ἐν τοῖς ἑξῆς οὐκ ἐτή-
B ρησε ταύτην τὴν τάξιν· ἀλλὰ διαφόρως, ποτὲ μὲν τὰ ἀντιδύνοντα πρῶτα λέγει, ὕστερον δὲ τὰ συνανατέλλοντα· ἐπὶ δέ τινων ἀνάπαλιν· πρῶτα μὲν τὰ συνανατέλλοντα, ὕστερον τὰ ἀντιδύνοντα.

Ἐλύμηναν δὲ πολλοὶ τοῦτο τὸ ποίημα ζωγράφοι καὶ ἀστρονόμοι, καὶ γραμματικοὶ, καὶ γεωμέτραι, ἕκαστος αὐτῶν πρὸς τὸ βούλημα τὸ ἴδιον γραφὰς καὶ ἐξηγήσεις ἰδίας ποιούμενοι.

Φέρεται δὴ τὰ *Φαινόμενα* ὑπὸ μέν τινων ἀπροοιμίαστα·

Οἱ μὲν ὁμῶς πολέες τε καὶ ἄλλυδις ἄλλοι ἐόντες·

ὑπὸ δέ τινων διάφορα προοίμια, ἀρχὴν ἔχοντα·

Ἀμφί μοι ἠελίοιο περικλειτοῖό τε μήνης
C *Ἔσπετέ μοι, Μοῦσαι*

τινὰ δὲ τῶν ἀντιγράφων·

Ἀγκλείδη ξείνων ἱερὸν θάλος, εἰ δ' ἄγε σύ μοι
Οὐρανίην ψαύσειας ἐπὶ τρίβον·

ἔνια δέ·

Ἀντίγονε, ξείνων ἱερὸν θάλος.

Τὸ μὲν οὖν ἀπροοιμίαστον φέρεσθαι τὸ ποίημα παντελῶς ἐστιν ἀπρεπὲς καὶ ἀνάξιον τῆς τοῦ ποιητοῦ ἀρετῆς καὶ τῆς τηλικαύτης ὑποθέσεως· ἄναρχον γὰρ καὶ ἀκέφαλον ἔσται τὸ ποίημα· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ *Ἀγκλείδη*, καὶ τῶν ἑξῆς ἄρχεσθαι, πρὸς τῷ διὰ κακοζηλίαν ἐκφυγεῖν ταῦτα τὰ ἔπη τὸν Ἀράτειον χαρακτῆρα, ἔτι καὶ ἐναντίωμα ἔχει τὸ οἴεσθαι ἑβδομηκονταετηρίδα εἶναι, ἐν ᾗ ἀποκαθίσταται ὁ ἥλιος
D ἀπὸ σημείου ἐπὶ σημεῖον. Ἔχει γὰρ τὸ κατεψευσμένον προοίμιον οὕτως·

Ἕπταχα σὺν δεκάδεσι περιπλομένων ενιαυτῶν.

Τοῦ Ἀράτου ἐννεακαιδεκαετηρίδα εἰδότος ἀποκαταστατικὴν τοῦ ἡλίου διὰ τούτων·

. . . . Τὰ γὰρ συναγείρεται [65] ἤδη
Ἐννεακαίδεκα κύκλα φαεινοῦ ἠελίοιο·
Ὅσσα τ' ἀπὸ ζώνης εἰς ἔσχατον Ὠρίωνα
Νὺξ ἐπιδινεῖται, Κύνα τε θρασὺν Ὠρίωνος.

Ὥστε εἰ προσδεχθείημεν τὸ προοίμιον, ἐν αὐτῷ μὲν ἑβδομηκονταετηρίδα ἔσται λέγων ὁ ποιητὴς, ἐν δὲ

[63] *Deest nomen* ἀρχήν. [64] *Deest aliquid.* [65] f. συναείδεται.

τοῖς ἑξῆς ἐννεακαιδεκαστηρίδα· καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ ἐναντιούμενος· ὅπερ ἄτοπον. Ἄμεινον οὖν τὸ διὰ τῶν πλείστων ἀντιγράφων φερόμενον προσίεσθαι, οὗ ἡ ἀρχή·

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα· τὸν οὐδέποτ' ἄνδρες ἐῶμεν.

Ἁρμόττον γὰρ ἂν εἴη ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ποιήσασθαι τὸν περὶ τῶν οὐρανίων ἐξηγούμενον. Πρέπει δὲ καὶ ποιηταῖς μάλιστα αὕτη ἡ ἀρχή· ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς συμποσίοις τρεῖς κρατῆρας ἐκίρνων· καὶ τὸν μὲν πρῶτον Διὸς Ὀλυμπίου, τὸν δὲ δεύτερον Διοσκούρων καὶ ἡρώων, τὸν δὲ τρίτον Διὸς σωτῆρος. Διὸ καὶ ὁ Θεόκριτος·

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, φησὶ, *καὶ ἐς Δία λήγετε, Μοῦσαι.*

Ὁ δὲ Ὀρφεὺς πάντα καιρὸν ἀνατίθησι Διὶ, λέγων·

Ζεὺς ἀρχή· Ζεὺς μέσσα· Διὸς δ' ἐκ πάντα τέτυκται.

Ὅθεν ἀκολούθως καὶ τῷ ἔθει τῷ παλαιῷ καὶ τῇ ὑποκειμένῃ ὑποθέσει ἀπὸ Διὸς πεποίηται τὴν ἀρχήν.

Ἐπικαλοῦσι δὲ αὐτῷ τὴν « ἐκ » πρόθεσιν ἀντὶ τῆς « ἀπὸ » παρειληφότι. Ἔδει γὰρ, φασὶν, εἰπεῖν, « ἀπὸ Διός. » Ἀγνοοῦσι δὲ, ὅτι καὶ Πίνδαρος κατεχρήσατο τῷ ἔθει τούτῳ, λέγων· *Ὅθεν περ καὶ Ὁμηρίδαι, ῥαπτῶν ἐπέων τὰ πολλὰ ἀοιδοὶ, ἄρχονται Διὸς ἐκ προοιμίου*· καὶ Ἀλκμάν· *Ἐγὼ δὲ ἀεὶ σοί* (a) *με ἐκ Διὸς ἀρχόμενα.* Ἄλλως δὲ καὶ τὸ « ἀπὸ » δύσφημόν ἐστιν· ὡς εἴ τις λέγοι, « ἄποθεν. »

Δία δὲ οἱ μὲν τὸν οὐρανὸν, οἱ δὲ τὸν ἥλιον, οἱ δὲ τὸν μυθικὸν ἐξεδέξαντο. Οἱ μὲν οὖν τὸν οὐρανὸν λέγοντες, παρατίθενται τὸν ποιητὴν λέγοντα·

Ὡς δ' ὅτε ταρφειαὶ νιφάδες Διὸς ἐκποτέονται·

τουτέστιν « ἐξ οὐρανοῦ· » καὶ Ἄρατον αὐτὸν ἐν τοῖς ἑξῆς λέγοντα περὶ τοῦ Ἵππου· *Ἐν Διὸς εἱλεῖται*· ὅ ἐστιν « ἐν τῷ οὐρανῷ· » οἱ δὲ Δία τὸν αἰθέρα παραλαβόντες παρατίθενται Εὐριπίδην λέγοντα·

Ὁρᾷς τόνδ' ὑψοῦ, τόνδ' ἄπειρον αἰθέρα,
Καὶ γῆν πέριξ ἔχονθ' ὑγραῖς ἐν ἀγκάλαις·
Τοῦτον νόμιζε Ζῆνα, τόνδ' ἡγοῦ Θεόν.

Καὶ ἴσως Ζῆνά τις αὐτὸν καλοίη, διὰ τὸ πυρώδη εἶναι τὸν αἰθέρα· ἀπὸ μὲν τοῦ *αἴθεσθαι*, αἰθέρα· ἀπὸ δὲ τοῦ *ζῆν* [46] καὶ παρὰ τὴν *ζήτησιν*, Ζῆνα· οἱ δὲ Δία τὸν ἥλιον νοήσαντες λέγουσιν, ὅτι καὶ Σοφοκλῆς Δία τὸν ἥλιον καλεῖ λέγων·

. . . . . *Ἥλιοιο κτείρειε ἐμέ·*
Οἱ σοφοὶ [47] *λέγουσι γεννητὴν θεῶν,*
Πατέρα πάντων.

Καὶ ἔννοιαν τῆς δόξης ταύτης φασὶν ἔχειν τὸν ποιητὴν, ὅταν λέγῃ·

Ἠχὴ δ' ἀμφοτέρων ἵκετ' αἰθέρα καὶ Διὸς αὐγάς·

καὶ τὸ,

A sequentibus, annorum novemdecim; ac secum ipse pugnabit; quod est absurdum. Satius est igitur initium illud adsciscere, quod in exemplaribus plerisque cernitur, nimirum:

Ab Jove auspicemur: quem nunquam viri sinimus.

Est enim consentaneum inde illum auspicari, qui de cœlestibus rebus explicare instituit. Quinetiam poetis maxime convenit hoc exordium. Nam in conviviis tres miscebant crateras: primum Jovis Olympii, secundum Castorum et heroum, tertium Jovis Sospitatoris. Unde Theocritus:

Ab Jove, inquit, *incipiamus, et in Jovem desinite, Musæ.*

B Orpheus vero tempus omne Jovi tribuit his verbis:

Jupiter initium; Jupiter medium; ab Jove omnia facta sunt.

Quamobrem, ut et vetus consuetudo ferebat, et proposito argumento congruebat, ab Jove cœpit exordium.

Sunt qui reprehendant poetam, quod præpositionem « ex » potius, quam « ab » usurpaverit. Dicendum enim fuerat, inquiunt, « ab Jove, » non « ex Jove. » Sed nesciunt nimirum eodem more loquendi usum esse Pindarum ita scribentem: *Unde et Homeridæ, consutorum carminum poetæ, sæpius incipiunt Jovis ex prooemio.* » Item Alcman: « *Ego vero semper tibi me ex Jove incipiens.* Ac videtur præterea illa vox « ab » nescio quid male ominatum habere: quasi dicas: « procul ab. »

C Cæterum Jovem alii cœlum interpretantur, alii æthera, alii solem, alii ad fabulosum illum Jovem referunt. Qui cœlum esse defendunt, pro se poetam citant ita loquentem:

151 *Ac veluti cum crebræ nives ab Jove volitant:*

id est, « e cœlo. » Necnon ipsummet Aratum, qui in sequentibus de Equo sic scribit, *In Jove volvitur;* sed qui de æthere Jovem accipiunt, testem Euripidem adducunt, cujus hæc verba sunt:

Vides hunc in sublimi immensum æthera;
Qui terram circum continet humidis in ulnis:
Hunc tu puta Jovem: hunc arbitrare Deum.

Ac nescio annon Ζῆνα propterea quis illum D dixerit, quod igneus sit æther. Quippe ab eo quod est αἴθεσθαι, id est *ardere*, nominatus est *æther*: ab eo vero, quod est ζεῖν, ac propter fervorem, Ζῆνα dixerunt. Jam qui Jovem malunt esse solem, aiunt Sophoclem eodem vocabulo solem appellasse, cum scripsit:

. . . *Sol miserescat mei;*
Quem sapientes aiunt genitorem deum,
Patremque omnium.

Cujus opinionis in mentem venisse poetæ volunt; cum ita loquitur:

Sonus amborum pervenit in æthera, Jovisque splendorem;

item:

[46] *f.* ζεῖν, *et mox* ζέσιν. [47] *f.* ἥλιος οἰκτείρειέ με· ὃν οἱ σοφοί, *etc. Mox*, καὶ πατέρα.

(a) *Ἀεί σοι με.* Forte ἀείσομαι. Edit.

Solque, qui cuncta vides, audisque cuncta.

Propterea quod omnia conspicit Jovis oculus, et omnia cognoscit. Qui Jovem aerem interpretantur, testimonio comici Philemonis utuntur; cujus hæc verba sunt : *Quem nemo latet, neque bonum, neque malum . . . hic sum aer quem merito quis appellaverit et Jovem.* Hinc Aratum addidisse volunt :

. . . Pleni autem Jovis sunt omnes vici,
Omniaque hominum fora.

Nam in omnibus Jove opus habemus. Quippe haurientes aerem respiramus. Quin communi inter homines usu loquendi dicimus, « pluere Jovem ; » item Διοσημείας, quasi « Jovis ostenta, » nominamus; et « Nubicogum » apud poetas invenimus. Quæ omnia, et horum similia in aere contingunt. Alii Jovem illum e fabulis Saturno genitum intelligunt. Nos trifariam ab Arato proferri Jovem arbitramur : primum fabulose, ut cum ait :

. . . Si revera certe
E Creta illæ utique Jovis magni consilio;

licet enim et ex rerum natura, et ex fabularum commentis enarrare prooemium; jam illud :

Ut autem cum crebræ nives ex Jove volitant,

sic accipere, quasi idem sit atque « e cœlo, » penitus est confictum. Siquidem Homerus imbrium auctorem facit Jovem. Sic illud quoque : « *In Jovis volvitur*; eodem interpretari sensu, stolidum est. Non enim scripsit : « In Jove, » sed : In Jovis tractu vel domicilio; nimirum in cœlo, per subauditionem; quemadmodum dicimus, « apud pædotribæ, » vel « fidicinis. »

Aptissime porro ab Jove orsus est, velut opifice, ac rerum omnium domino. Quocirca cætera prooemia repudianda sunt. Etenim Hesiodus, quem unum ex omnibus æmulatum maxime esse dicimus Aratum, ab Jove cœpit.

Fuere qui poetam castigarent, quod litteram σ inseruerit vocabulo ἀρχώμεσθα. Sed huic simile est apud poetam χαζώμεσθα. Tum vero,

Tecum omnes certamus,

dixit, tanquam communia omnibus dicens; non, ut Apollonio visum est, ex propria tantummodo persona.

Orsus a te, Phœbe, quem nunquam...

Articulus præpositivus pro subjunctivo ὅν, ad vitandam collisionem. Ἀνδρός vocabulo, id est *viri*, quod particulare est, pro generali, *hominis*, uti voluit; cui simile istud est :

Alii quidem dii, et viri ex equis pugnantes.

Plenæ autem Jove sunt omnes quidem viæ. Poetæ omnituentem **152** ubique Jovem nominant, ut : *O Jupiter omnituens*; item, *Sol qui omnia lustras.* Ἀγυιαί sunt vici, per quæ γυῖα, *membra*, movemus; at *fora* sunt *conciones*. Nam et *Bulæus*, id

A *Ἠέλιός θ', ὃς πάντ' ἐφορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις.*

Παρό ἐστι πάντα εἰδὼς ὁ τοῦ Διὸς ὀφθαλμὸς, καὶ πάντα νοῶν. Οἱ δὲ Δία τὸν ἀέρα ἀκούσαντες, φέρουσι μάρτυν Φιλήμονα τὸν κωμικόν· φησὶ γάρ· *Ὃν οὐδὲ εἷς λέληθεν, οὔτε κακὸν*[56], *οὔτε ἐσθλὸν οὗτός εἰμι ἐγὼ ἀὴρ, ὃν ἄν τις ὀνομάσειε καὶ Δία.* Διὸ καὶ τὸν Ἄρατον ἐπάγειν·

. . . . . . Μεσταὶ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαὶ,
Πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραί.

Πάντη γὰρ Διὸς κεχρήμεθα. Σπῶντες γὰρ τὸν ἀέρα ἀναπνέομεν. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν τῷ βίῳ φαμὲν « τὸν Διὰ ὕειν· » καὶ « Διοσημείας » καλοῦμεν· καὶ « Νεφεληγερέτην » παρὰ τοῖς ποιηταῖς εὑρίσκομεν. Ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ἐν τῷ ἀέρι. Οἱ δὲ B Δία τὸν μυθικὸν τὸν Κρόνου παῖδα νοοῦσιν. Ἡμῖν δὲ δοκεῖ τριχῶς ὑπὸ τοῦ Ἀράτου τὸν Δία προφέρεσθαι· μυθικῶς μὲν, ὡς ὅταν λέγῃ·

. . . . . . Εἰ ἐτεὸν δὴ
Κρήτηθεν κεῖναί γε Διὸς μεγάλου ἰότητι·

ἔστι γὰρ καὶ φυσικῶς καὶ μυθικῶς ἐξηγήσασθαι τὸ προοίμιον· τὸ δὲ,

Ὡς δ' ὅτε ταρφειαὶ νιφάδες Διὸς ἐκποτέονται,

ἐξ οὐρανοῦ νοῆσαι, ὅλον ἐστὶ πλάσμα. Ὅμηρος γὰρ οἶδε τὸν Δία ὄμβρων παραίτιον. Καὶ πάλιν τὸ, « *Ἐν Διὸς εἰλεῖται*, ὡσαύτως παραλαβεῖν ἀνόητον. Οὐ γὰρ εἶπεν, « Ἐν Διὶ, » ἀλλ', Ἐν τῷ τοῦ Διὸς κλίματι ἢ οἰκητηρίῳ, οὐρανῷ κατὰ παράλειψιν· ὡς « ἐν παιC δοτρίβου, » ἢ « κιθαριστοῦ. »

Οἰκειότατα δὲ ἀπὸ Διὸς ἤρξατο, ὡς ποιητοῦ, καὶ τῶν ὅλων δεσπότου. Ὥστε τὰ λοιπὰ προοίμια παραιτητέον. Καὶ γὰρ Ἡσίοδος, οὗ μάλιστα ζηλωτὴν τὸν Ἄρατόν φαμεν γεγονέναι, ἀπὸ Διὸς ἤρξατο.

Ἠτιάσαντο δέ τινες, ὅτι ἔγκειται τὸ σ τῷ « ἀρχώμεσθα. » Ὅμοιον δέ ἐστι τῷ παρὰ τῷ ποιητῇ « χαζώμεσθα. » Καὶ,

Σοὶ πάντες μαχόμεσθα,

δὲ εἶπεν, ὡς κοινὰ πᾶσι γράφων· οὐχ, ὡς Ἀπολλώνιος, ἐξ ἰδίου μόνου προσώπου.

D *Ἀρχόμενος σέο, Φοῖβε, τὸν οὐδέποτε....*

Ἄρθρον προτακτικὸν ἀντὶ ὑποτακτικοῦ « ὅν, » διὰ τὸν συγκρουσμόν. « Ἀνδρὸς » δὲ ἰδικὸν ἀντὶ γενικοῦ, « τοῦ ἀνθρώπου· » καὶ ὅμοιον τῷ·

Ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταί.

Μεσταὶ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαί. Ὅτι καὶ οἱ ποιηταὶ πανόπτην καλοῦσι πανταχοῦ· *Ὦ Ζεῦ πανόπτα*· καὶ, *Ἠέλιος, ὃς πάντ' ἐφορᾷς*. « Ἀγυιαὶ » δὲ τὰ ἄμφοδα, δι' ὧν « τὰ γυῖα » φέρομεν· « ἀγοραὶ » δὲ « αἱ ἐκκλησίαι » καὶ αἱ σύνοδοι. Λέγεται γὰρ

[56] *Deest participium δράσας, aut simile aliud. Videntur autem senarii.*

A καὶ *Βουλαῖος* Ζεὺς, ὡς *Ξένιος*,· καὶ *Ἑταιρεῖος*, *Φίλος*, *Φυτάλιμος*, *Ἐπικάρπιος*.

Μεστὴ δὲ θάλασσα, καὶ λιμένες. *Ἐμπόριος*[49], καὶ *Λιμένιος*, καὶ *Κερδῷος* τοῖς ἐμπόροις. *Ὁ δ' ἤπιος ἀνθρώποισιν*· ἐπεὶ *πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε*. Διὰ τοῦτο καὶ *ἤπιος*·

...... *Πατὴρ δ' ὡς ἤπιος ἦεν.*

Λέγει δ' ὅτε βῶλος ἀρίστη. Γράφεται καὶ ἀροστὴ ἡ «ἀροσίμη·»[50] [οὐχ ἁρμόττει δέ·] ἐπιλέγει γὰρ, *βουσί τε καὶ μακέλῃσι*. Μακέλαις δὲ οὐχ ἀροῦταί τις. *Γυρῶσαι*, κύκλῳ περισκάψαι. Πᾶν γὰρ τὸ κυκλοτερὲς γυρόν· *Γυρὸς ἐν ὤμοισιν*. *Αὐτὸς γὰρ τάδε σήματ' ἐν οὐρανῷ ἐστήριξε*, τοὺς ἀστέρας καὶ τὰ εἴδωλα. Παρὰ δὲ τὸ ἐστηρίχθαι ἠτυμολόγησε τῶν ἀστέρων τὸ ὄνομα. Ἄλλοι δέ φασιν ἀπὸ Ἀστραίου. B Διὰ δὲ τὸ, *Ἐστήριξε*, τὸ ἀκίνητον τῶν ἀπλανῶν ἐδήλωσε· *τετυγμένα*, παρῳχημένου χρόνου ἀντὶ μέλλοντος· ὡς παρὰ τῷ ποιητῇ·

Εἰ δύναμαι τελέσαι γε, καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστίν·

ἀντὶ τοῦ «τελεσθησόμενον.» *Ὄφρ' ἔμπεδα πάντα φύωνται*, «ἀσφαλῶς φυτεύσωσι,» παθητικῷ ἀντὶ ἐνεργητικοῦ, ἢ ἵνα φαίνηται, ὡς «*σπάρτα λέλυνται*. *Ἀνδράσιν ὡράων*· ἀντὶ τοῦ» ὡρῶν. » *Χαῖρε, πάτερ, μέγα θαῦμα, μέγ' ἀνθρώποισιν ὄνειαρ*. Οὐ λέγει, «καὶ μέγα.» *Χαῖρε αὐτὸς, καὶ προτέρη γενεή*. Ὦ Ζεῦ, σὺ καὶ ἡ σὴ γενεά· ἤτοι οἱ Τιτᾶνες. Ἴσως καὶ παρὰ Ἀντιμάχῳ·

Γηγενέας τε θεοὺς, προτερηγενέας τε Τιτῆνας.

C Καὶ Ὅμηρος·

Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν.

Εἰ δὲ ὡς πρὸς ἀνθρώπους *προτέρα* νοήσομεν, λέγοι ἂν τὴν τετάρτην ἀπὸ τοῦ χρυσοῦ γένους τὴν τῶν ἡμιθέων. Ἡμεῖς γὰρ τῆς πέμπτης γενεᾶς. Τιτῆνας δὲ διὰ τοῦτο λέγει χαίρειν, ἐπειδὴ καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς Ἀστραῖον, ἕνα τῶν Τιτάνων ὄντα, ὑμνεῖ, λέγων·

Εἴτ' οὖν Ἀστραίου κείνου γένος· ὅν ῥά τέ φασιν
Ἄστρων ἀρχαῖον πατέρ' ἔμμεναι......

Δύναται δὲ τὸ αὐτὸ καὶ τοῖς προειρημένοις, καὶ τοῖς ἐπιφερομένοις συνάπτεσθαι· ὥσπερ καὶ, *Χαίρετε δὲ, Μοῦσαι*, καθ' ἑαυτό· εἶτα, *μάλα πᾶσαι*, ὑφ' ἕν·

D ..... *Ἐμοί γε ἀστέρας εἰπεῖν*
Εἰ θέμις, εὐχομένῳ τεκμήρατε πᾶσαν ἀοιδήν.

Τὸ, *θέμις*, ἀμφίβολον. Ἤτοι γὰρ τῷ προτέρῳ συναπτέον, ἢ τῷ ἑξῆς· ἤτοι, *ἀστέρας εἰπεῖν*, *ὡς προσῆκον*, *τεκμήρατε*· ἤ, *εὐχομένῳ ὡς προσήκοντα παράσχετε εἰπεῖν*, *ὦ Μοῦσαι*. *Τεκμήρατε*, «μέχρι τέλους εἴπατε·» *τέκμωρ* γὰρ τὸ «τέλος.»

est *Consiliarius*, appellatur Jupiter; sicut *Hospitalis*, *Socialis*, *Amicus*, *Serius*, *Frugifer*.

Plenum est mare, et portus. Dicitur enim *Portumnus* et *Lucrio* negotiatoribus. *Hic vero mitis hominibus*, quoniam *pater est virumque deumque*. Ob id et *mitis* dicitur.

. . . *Pater vero ceu mitis erat.*

Admonet autem quandonam gleba optima est. Alias ἀροστή, id est «arabilis.» Sed non congruit. Nam subjieit : *bobus et ligonibus*. At ligonibus arat nemo. *Circumvallare* est «circumfodere.» Quippe rotundum omne γυρόν appellatur, ut, *rotundus in humeris*. Sequitur : *Ipse enim hæc signa in cælo firmavit*, nempe stellas et imagines. Itaque ab eo quod est ἐστηρίχθαι, ἀστέρας, id est stellas, vocavit. Alii ab Astræo dictas volunt. Atque hoc *firmandi* verbo, ad fixarum immobilitatem allusit ; *facta*, præterito usus est pro futuro ; ut apud poetam :

Si quidem possum perficere, et si perfectum est.

Hoc est, «si potest perfici. Pergit : *Ut stata omnia nascantur;* hoc est, «ut tuto conserant,» passivum pro activo ; aut ut videatur, *tanquam funes dissoluti sunt. Viris tempestatum*, pro ὡρῶν. *Salve, pater, magnum miraculum, magna hominibus utilitas*. Non dicit, «et magna.» *Salve tu ipse, et prior generatio*. O Jupiter, tu et progenies tua : nempe Titanes. Velut apud Antimachum :

Terrigenasque deos, antiquioresque origine Titanas.

Sic Homerus,

Oceanumque Deum originem, et matrem Tethyn.

Quodsi ad homines vox illa, *prior*, referenda sit, de quarta ab aureo genere semideorum progenie loquetur. Nam nos in quinta progenie censemur. Ac propterea Titanas salvere jubet, quoniam in sequentibus Astræum, unum de Titanibus, prædicat his verbis :

Sive igitur Astræi illius proles : quem aiunt
Astrorum antiquum patrem esse.

Hoc ipsum vero tam cum præcedentibus, quam cum sequentibus copulari potest, quemadmodum istud : *Salvete, Musæ*, per seipsum : deinde, *admodum omnes*, conjunctim :

. . . . . *Mihi quidem ad stellas dicendas*
Si fas est, precanti promite omnem cantum.

Vox illa, *fas*, ambigua est. Nam aut antecedentibus, aut sequentibus annectenda est. Videlicet ut ita construatur : *ad stellas dicendas, ut decet, promite;* vel : *precanti ut decentia date mihi dicere, o Musæ*. Est autem τεκμήρατε, «ad finem usque dicite ;» τέκμωρ enim «finem» significat.

[49] *f.* ἐμπέριος. [50] *Deest aliquid.* (Quod nos supplendo e versione, uncis inclusimus. Edit.)

ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΠΕΡΙ ΜΗΝΩΝ

—

THEODORI GAZÆ LIBER DE MENSIBUS

JOANNE PERRELLO INTERPRETE.

—

153 I. Operæ quidem pretium est, et mensium appellationes pernosse, et in iis utendis Atticum ordinem sequi: quanquam id assequi non est facile. Siquidem virorum prisca nostraque ætate litterarum doctrina insignium, partim de ordine eorum et usu nullam mentionem fecerunt; partim nescio quid ordinis tradiderunt: verum dum se putant perpetuam seriem colligere, procul a recta aberrare palam arguuntur. Nonnulli vero interpretantes quisnam sit mensis Hecatombæon, quisve Posideon, et quo pacto reliquorum cuique cum mensium nominibus conveniat, ut a Romanis tempora numerantur, nihil enarrant sani, neque certe consona inter se commemorant; sed hic Martium Hecatombæonem vocat, ille Julium; itidemque in aliis inter se discordant; omnesque simul a veritate ipsa discedunt. Et vero Plethon hoc sæculo vir clarus, operosum reputans invenire qua ratione hi mutuo respondeant, inquirere destitit; in commentariisque de legum institutione, cum de diebus, mensibus, et anno præcipiat; qua tamen ratione Athenienses menses suos agerent, ne verbum quidem facit. Tametsi in cæteris rebus, quæ ad vocem spectant, eos æmulari magnis votis expetit, in eoque sedulo, et quasi affectate operam navat: sed quod faciat quivis e vulgo, simpliciter hic ex accidente nominat, primum hunc, illum secundum; pariterque alios, ut cujusque ad primum ordo sese habet: non secus ac si quis manus digitos nominaturus, hunc pollicem non vocet, illum indicem, alium medium, et reliquos similiter: at præ constitutorum singulis nominum penuria, primum, secundum, et tertium dicat. Neque vero iis qui multo ante floruerunt, minus difficile fuisse videntur: quandoquidem Pollux scripto *De rerum vocabulis* libro ad Commodum Cæsarem, mensis quidem dies ut numerandi sunt nominandique dicit; etsi id non satis recte; ipsos vero menses Atticos prætermittit. Atqui par erat eum præsertim, qui Commodum alienæ linguæ virum Attice loqui doceret, enumeratos nuncupare, et (si modo sciret) ad plenum explicare. Non facile igitur Atticos menses Romanis reddere nominibus, convenientemque ordinem his accommodare. Huic nihilominus inquisitioni opera danda est, et eorum qui diversis in rebus mensis cujuspiam meminerunt, dicta inspectanda;

A Α'. Πρὸ ἔργου μὲν καὶ τὸ τὰς ὀνομασίας εἰδέναι τῶν μηνῶν, καὶ τάξει χρῆσθαι ὡς Ἀθηναῖοι ἦγον· οὐ ῥᾴδιον δὲ τοῦτο λαβεῖν. Τῶν τε γὰρ πρότερον καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς δὴ ἐλλογίμων οἱ μὲν οὐθὲν περὶ τάξεως καὶ χρείας ἔφασαν τούτων· οἱ δὲ τάξιν μέν τινα ἀποδεδώκασι, τὸ ἐφεξῆς οἰόμενοι λέγειν· πόῤῥω δὲ ἀποπλανώμενοι τοῦ ὀρθοῦ ἐλέγχονται φανερῶς. Ἔνιοι δ' ἑρμηνεύοντες, ὅστις μὲν Ἑκατομβαιὼν τῶν μηνῶν, ὅστις δὲ Ποσειδεὼν, καὶ τῶν λοιπῶν ἕκαστος ὡς ἐφαρμόττοι πρὸς τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν, καθάπερ ἄγουσι Ῥωμαῖοι τοὺς χρόνους, οὐδὲν ὅ τι καὶ ὑγιὲς εἰπεῖν ἀποδιδόασιν, οὐδὲ δὴ συνῳδά γε ἀλλήλοις φασίν· ἀλλ' ὁ μὲν Μάρτιον λέγει τὸν Ἑκατομβαιῶνα, ὁ δὲ Ἰούλιον· ὁμοίως δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων διαφωνοῦσιν ἀλλήλοις, ἅμα καὶ διαμαρτάνοντες ἕκαστοι τἀληθοῦς. B Καὶ Πλήθων δ' ἐφ' ἡμῶν ἀνὴρ τῶν ἐπιφανῶν, χαλεπὸν ἡγούμενος εὑρεῖν τὸ ἀνάλογον τούτοις, εἴα ἐπιζητεῖν· κἀν τοῖς περὶ νομοθεσίας δὴ λόγοις, περὶ ἡμερῶν καὶ μηνῶν, καὶ ἐνιαυτοῦ ὑφηγούμενος, οὐκ ὀνομάζει ὡς Ἀττικοὶ ἦγον τοὺς μῆνας (καίτοι τἄλλα τὰ περὶ τὴν φωνὴν ἕπεσθαι προθυμούμενος Ἀττικοῖς, καὶ σφόδρα περὶ τοῦτο σπουδάζων), ἀλλ' ὅπερ ἂν ὁ τυχὼν εἴποι, ἁπλῶς οὕτως ἐκ τοῦ συμβεβηκότος καλεῖ, τὸν μὲν πρῶτον, τὸν δὲ δεύτερον, καὶ τοὺς ἄλλους ὁμοίως, ὡς ἕκαστος ἔχει τάξεως πρὸς τὸν πρῶτον· καθάπερ εἴ τις, τοὺς τῆς χειρὸς δακτύλους ὀνομάσαι ἐθέλων, οὐ τὸν μὲν καλεῖ μέγαν, ἢ ἀντίχειρα, τὸν δὲ λιχανὸν, τὸν δὲ μέσον, καὶ τοὺς λοιποὺς ὡσαύτως· ἀλλ' ὑπ' ἀπορίας τῶν ἑκάστοις κειμένων γε ὀνομάτων πρῶτον, καὶ δεύτερον, καὶ τρίτον προσαγορεύει. C Ἔοικε δὲ μηδὲ τοῖς πολὺ πρόσθε ῥᾴδιον εἶναι· ὅτι δὴ καὶ Πολυδεύκης, τὰ *Ὀνομαστικὰ* Καίσαρι Κομμόδῳ συγγεγραφὼς, τὰς μὲν ἡμέρας τοῦ μηνὸς ὅπως ἀριθμητέον τε καὶ ὀνομαστέον λέγει, εἰ καὶ μὴ καλῶς, τοὺς μῆνας δ' αὐτοὺς παρασιγῶν ἀπολείπει. Χρῆν δὲ καταριθμῆσαι καὶ τούτους ὀνομάζοντα καὶ διασαφοῦντα, εἴπερ ᾔδει· ἄλλως τε καὶ Κόμμοδον τῶν ἑτερογλώττων τινὰ Ἀττικίζειν διδάσκοντα τὴν φωνήν. Ἔστι μὲν οὖν οὐ ῥᾴδιον ἀποδοῦναι τοῖς Ῥωμαίων ὀνόμασι τὰ τῶν Ἀθηναίων περὶ τοὺς μῆνας, καὶ τὴν προσήκουσαν τάξιν εὑρεῖν. Οὐ μὴν ἀλλὰ ζητητέον καὶ τῶν ἐπὶ πραγματείαις διαφόροις μνημονευσάντων μηνός του τὰ λεγόμενα ἐπισκεπτέον· καὶ ἐκ πλειόνων συλλογιστέον διορίζοντας, D ἐφ' ὅσον διακριβοῦσθαι καὶ περὶ τῶν τοιούτων ἂν εἴη· ὅπως ἂν Ἑλληνικοῖς ὀνόμασι τῶν μηνῶν ἔγω

μεν χρῆσθαι, Ἑλληνικῶς φράζοντες, ἀλλὰ μή, A ἐθνεῖα παραμιγνύντες, ξενίζωμεν περὶ τὴν πατρῴαν φωνήν, καὶ ἐκμελῆ τὸν λόγον ποιῶμεν. Φιλοσόφου δὲ καὶ τὸ περὶ τούτου ἐσκέφθαι· τῆς αὐτῆς γὰρ ἐπιστήμης ἐστὶν ὀρθῶς τε τοῖς κειμένοις χρῆσθαι ὀνόμασι, καὶ μηδὲν ἀλλοεθνὲς ἐπιπολάζειν τοῖς οἰκείοις ἐᾶν· ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὰ μὲν μὴ ὑπάρχοντα νομοθετεῖν, τὰ δὲ μοχθηρῶς ὠνομασμένα τοῖς πολλοῖς διορθοῦσθαι. Οὕτω γὰρ ἂν ἑκάστη τῶν ἐπιστημῶν, βέλτιον τὸ αὐτῆς ἔργον ἀποτελοῦσα, συμβάλλοιτο εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν· μάλιστα δὲ αἱ περὶ τοὺς λόγους.

tum ex pluribus distincta explicatione ratiocinandum, quatenus fieri poterit de talibus exacta investigatio, ut Græce dicentes Græcis mensium nominibus utamur; et ne externa permiscentes, atque inculcantes, in nostrate lingua quasi hospites peregrinum quiddam sonemus, et ineptum inconcinnumque sermonem faciamus. Porro philosophi est etiam hujusmodi commentatio : cum quidem peritiæ sit rite impositis nominibus uti, et nihil peregrinum pati in propriis vernaculisque superfluere : quemadmodum certe, nomina si desunt, et nova formare et perperam a rudibus indita corrigere. Sic enim unaquæque disciplina melius magisque suo munere fungens universæ reipublicæ conducat; imprimis autem eæ artes quæ consistunt in recti sermonis ratione.

Μῆνες Ἀθηναίων. B

Β'. Δώδεκα μὲν τοίνυν τὸν ἀριθμὸν εἶναι ὀνόματα μηνῶν ταῦτα, ὡς Ἀθηναῖοι ἦγον, πάντες ὁμολογοῦσι·

Μουνυχιῶνα,
Θαργηλιῶνα,
Σκιροφοριῶνα,
Ἑκατομβαιῶνα,
Μεταγειτνιῶνα,
Βοηδρομιῶνα,
Μαιμακτηριῶνα,
Πυανεψιῶνα,
Ἀνθεστηριῶνα,
Ποσειδεῶνα,
Γαμηλιῶνα,
Ἐλαφηβολιῶνα.

154 *Menses Athenienses.*

II. Esse igitur hæc Atticorum mensium nomina, duodecim numero, omnibus in confesso est. Sunt autem hæc :

Munychion,
Thargelion,
Scirophorion
Hecatombæon,
Metagitnion,
Boedromion,
Mæmacterion,
Pyanepsion,
Anthesterion,
Posideon,
Gamelion,
Elaphebolion.

Περὶ δὲ τάξεως καὶ τοῦ ἐφεξῆς ἡ διαφορά τε καὶ ἀμφισβήτησίς ἐστι· πρὸς δὲ καὶ περὶ τοῦ, πῶς δεῖ, C μεταφέροντας εἰς τὴν Λατίνων φωνήν, ὀνομάζειν. Πρῶτον δὴ περὶ τάξεως καὶ τοῦ ἐφεξῆς τούτων· ἔπειτα περὶ ἑρμηνείας θεωρητέον. Δοκεῖ γὰρ ὥσπερ στοιχεῖον ἑρμηνείας οὖσα τούτων ἡ τάξις· καὶ τὰ πολλὰ ἴσως τῶν πρὸς τὴν ἑρμηνείαν τεινόντων δέοι ἄν, λαμβάνοντας ἐκ τῶν τῆς συντάξεως οἰκείων, δεικνύειν. Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ χρείας ῥητέον· τούτου γὰρ ἕνεκα καὶ τὴν τάξιν εἰδέναι μάλιστα προαιρούμεθα. Καὶ πρὸς τούτοις, εἴ τι ἄλλο πως οἰκεῖον τῇ σκέψει τῇδέ ἐστι, προσληπτέον, βραχύ τι συμπεριλαμβάνοντας, ἵνα μὴ τοῦ ἔργου μεῖζον τὸ πάρεργον γίνηται.

Cæterum quis ordo, et quæ series, atque etiam quomodo, et quibus verbis in Latinam linguam transferentes appellare oporteat, hic discrimen et controversia. Primum igitur de ordine et serie; post de interpretatione considerandum. Nimirum ordo ipse velut interpretationis elementum est, cum et multa forte eorum quæ ad interpretationem tendunt, ex constructionis ordinisque proprietate elicientem oporteat ostendere. Mox de usu dicendum : cujus gratia ordinem scire imprimis statuimus. Ad hæc, si quid aliud huic commentationi proprium, nobis assumendum est, compendiariam viam amplexantibus, ut ne operis diverticulum fiat opere instituto majus.

Περὶ τάξεως τῶν μηνῶν.

Γ'. Εἰλήφθω τοιγαροῦν μὴν ὁ τυχὼν πρῶτος τῷ D λόγῳ· ἔστω δέ, εἰ δοκεῖ, Ποσειδεών· μετὰ Ποσειδεῶνα δὴ εὐθὺς Γαμηλιών. Μάρτυρες δὲ τούτου Ἀριστοτέλης τε καὶ Θεόφραστος, ἄνδρες παλαιᾶς μνήμης, καὶ ἐμπείρως ἔχοντες τῆς Ἀθηναίων φωνῆς. Δεῖ γὰρ μὴ ἀμάρτυρα φάσκειν, ὡς οἱ πρότου θέσεις πρὸς τῷ ψευδεῖ καὶ ἀδεσπότους ἀποδεδώκασι, λέγοντες περὶ τούτων· ἀλλ' ἐφ' ἑκάστοις μάρτυρας παρέχεσθαι ἄνδρας ἀξιοπίστους, ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ. Πᾶν γὰρ τὸ ἐν τούτοις πιστὸν οὐκ ἐκ τεκμηρίων καὶ λόγων τοιούτων, ἀλλ' ἐξ ὧν τινες τῶν ἐνδόξων εἶπόν ἐστι. Τούτων δὴ ὁ μὲν ἐν τῇ περὶ τὰ ζῶα ἱστορίᾳ ὧδε λέγει· « Ἡ δὲ θυννὶς ἅπαξ τίκτει· ἀλλὰ διὰ τὸ τὰ μὲν πρώϊα, τὰ δὲ ὄψια προΐεσθαι, δὶς δοκεῖ τίκτειν. Ἔστι δὲ ὁ μὲν πρῶτος τόκος περὶ τὸν Ποσειδεῶνα πρὸ τῶν

De ordine mensium.

III. Sumatur itaque primus quisque mensis, sese ut dicendo obtulerit; sitque, si placet, Posideon; post hunc continuo Gamelion. Cujus rei testes Aristoteles et Theophrastus, priscæ memoriæ viri, atque Atticæ linguæ periti. Neque enim hic non productis testimoniis agere licet, ut qui antehac falsas, testibusque egentes positiones tradiderunt, hanc de mensibus quæstionem tractantes : verum in singulis testes excitare, viros locupletes et fide dignos opus est, non secus atque in judicio. Quidquid enim in his probabile, non ex signis necessariis, hujusmodique rationibus sequi oportet : sed ex iis sumere, quæ dixere clari celebresque viri. Horum igitur alter in historia animalium sic ait : « Thunna etiam semel parit : sed cum alios fetus

præmaturos, alios serotinos producat, bis videtur parere : editque priorem partum circiter Posideonem ante brumam, posteriorem vere. » Porro Theophrastus in historia de plantis, principium sementis secundæ post brumale solstitium esse dicit, mense Gamelione : cujus quidem auctoris hæc sunt verba : « Ita appellant, » inquit, « non satus quidem rationem habentes, sed ortus et usus cujusque : quandoquidem satus fit contrariis fere temporibus. Principium enim hiberni (quem primam sementem appellant) post æstivum solstitium est, mense Metagitnione : at rursum secundi, mense Gamelione, post solstitium hibernum. » Si ergo dictum est a claris illis viris, circiter Posideonem ante brumam, et mense Gamelione post brumam : Gamelionem post Posideonem inde esse necesse est. Quod autem mox etiam sequatur, evidens est ex præcedentibus, et ex elocutione id intelligere convenit. Qui namque dicit circiter Posideonem ante brumam, et Gamelione post brumam; vel circa eum mensem (quem nominat) id solstitium esse vult, vel certe circa proximum ostendere. Nam quod hibernus sit Posideon, ex iis in promptu est quæ Aristoteles in eadem historia, de mugilibus piscibus commodissime discernit. Cum enim prius dixisset, hieme mugilem parere, postea subdit mensem, circa quem parit, puta Posideonem. Hæc vero utraque in quinto historiæ his verbis scribit : « Sunt autem quæ vel per hiemem, æstatemve suos partus edant; per hiemem, lupus, mugilis, acus : per æstatem circa Hecatombæonem, thunnæ. » Et paulo post : « Parere vero incipiunt ex mugilibus, labeones quidem mense Posideone, et mucones, et capitones, geruntque diebus tricenis. » Hoc idem rursum libro septimo dicit. Simul vero constat solstitialem esse Posideonem. Nam si ante solstitium circa Posideonem, hibernusque Posideon : manifestum est circiter Posideonem solstitium esse. Circa enim primum hibernum mensem solstitium peragitur. Et illa quidem locutio, « circa Posideonem ante brumam, » quo mense fiat circumscribit; ut dicendi quoque formula, qua quid post brumam fieri perhibetur, id esse designat **155** circiter eumdem mensem, quo solstitium confectum sit. Quinetiam Alcyon avis circa brumam parit. Quamobrem quoties bruma serena est, dies Alcyonii appellantur septem ante brumam, et septem a bruma; ut etiam Aristoteles ait, vocaturque a multis ipsa avis Posideonis, id est Decembria, ab lepido quopiam et urbano auctore, ut videtur, appellationem mutuatis, quod pariat mense Posideone : adeo ut illud abunde magnum argumentum sit, solstitialem esse Posideonem, et hiemalium mensium primum. Nunc igitur ex his sumptum sit, hibernum et solstitialem esse Posideonem; quanquam etiam diligentius posthac demonstrabitur. Sed nec hanc pariter in omnibus diligentiam requirere oportet; verum in singulis secundum subjectam materiam, atque hactenus, quatenus peculiaris est docendi rationi.

Gamelionem porro statim sequitur Elaphebolion; novissimo enim mense brumali opus est; atqui hic

A τροπῶν, ὁ δ' ὕστερος τοῦ ἔαρος. » Θεόφραστος δὲ ἐν τῇ περὶ τὰ φυτὰ ἱστορίᾳ ἀρχὴν εἶναί φησι τοῦ δευτέρου τῶν ἀροτῶν μεθ' ἡλίου τροπὰς χειμερινὰς, τοῦ Γαμηλιῶνος μηνός. Ἔχει δὲ ἡ λέξις αὐτῷ ὧδε· « Καλοῦσι δὲ οὕτως οὐ πρὸς τὴν σπορὰν βλέποντες, ἀλλὰ πρὸς τὴν γένεσιν καὶ τὴν χρείαν ἑκάστου. Ἐπεὶ ἥ γε σπορὰ σχεδὸν ἐν τοῖς ἐναντίοις γίνεται. Χειμερινοῦ γὰρ ἀρχὴ μετὰ τροπὰς θερινὰς, τοῦ Μεταγειτνιῶνος μηνὸς (καλοῦσι δὲ τοῦτον πρῶτον τῶν ἀροτῶν)· τοῦ δευτέρου πάλιν μεθ' ἡλίου τροπὰς χειμερινὰς, τοῦ Γαμηλιῶνος μηνός. » Εἰ δὴ περὶ Ποσειδεῶνα πρὸ τῶν τροπῶν, καὶ Γαμηλιῶνος μετὰ τροπάς· Γαμηλιῶνα μετὰ Ποσειδεῶνα εἶναι ἀνάγκη. Ὡς δὲ καὶ ἐφεξῆς, συμφανὲς ἐκ τοῦ προκειμένου, καὶ τῆς φράσεως τοῦτ' ἀκούειν χρεών. Ὁ γὰρ περὶ Ποσειδεῶνα B πρὸ τῶν τροπῶν λέγων καὶ Γαμηλιῶνος μετὰ τροπὰς, ἤτοι περὶ τὸν ὀνομαζόμενον μῆνα τὰς τροπὰς εἶναι βούλεται, ἢ περὶ τὸν ἐγγύτατά γε δηλοῦν. Ὅτι δὲ καὶ χειμερινὸς αὖ ὁ Ποσειδεὼν, δῆλον ἐξ ὧν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ αὐτῇ ἱστορίᾳ διευκρινεῖ περὶ ἰχθύων τῶν καλουμένων κεστρέων. Εἰπὼν γὰρ πρόσθεν, ὅτι χειμῶνος ὁ κεστρεὺς τίκτει, μετὰ ταῦτα καὶ τὸν μῆνα, περὶ ὃν τίκτει, ὀνομάζει λέγων, ὅτι Ποσειδεῶνος. Ἄμφω δὲ ταῦτα ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς ἱστορίας ἐπὶ τῇδε τῇ λέξει· « Τίκτει δ' ἔνια καὶ χειμῶνος καὶ θέρους· χειμῶνος μὲν λάβραξ, κεστρεὺς, βελόνη· θέρους δὲ περὶ τὸν Ἑκατομβαιῶνα θυννίδες· » εἶτα· « Ἄρχονται δὲ τίκτειν τῶν κεστρέων οἱ μὲν χελῶνες τοῦ Ποσειδεῶνος, καὶ ὁ μύξων καλούμενος, καὶ ὁ κέφαλος· κυοῦσι δὲ τριάκοντα ἡμέρας. » Τοῦτο δ' αὐτὸ C πάλιν καὶ ἐν τῷ ἑβδόμῳ φησίν. Ἅμα δὲ δῆλον, ὅτι καὶ τροπικὸς ὁ Ποσειδεών. Εἰ γὰρ περὶ Ποσειδεῶνα πρὸ τῶν τροπῶν, χειμερινὸς δ' ὁ Ποσειδεών· φανερὸν, ὅτι περὶ Ποσειδεῶνα αἱ τροπαί. Περὶ γὰρ πρῶτον μῆνα τῶν χειμερινῶν γίνονται αἱ τροπαί. Καὶ ἡ « περὶ Ποσειδεῶνα πρὸ τῶν τροπῶν » ῥῆσις, ἄρα τὸ πότε τοῦ μηνὸς διορίζει· ὡς καὶ μετὰ τροπὰς γινομένου τοῦ περὶ τὸν αὐτὸν μῆνα, περὶ ὃν αἱ τροπαί. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ὀρνίθων ἀλκυὼν τίκτει μὲν περὶ τροπὰς χειμερινάς. Διὸ καὶ καλοῦνται, ὅταν εὐδιειναί γίνωνται αἱ τροπαὶ, Ἀλκυόνειαι ἡμέραι, ἑπτὰ μὲν πρὸ τροπῶν, ἑπτὰ δὲ μετὰ τροπάς· καθάπερ καὶ Ἀριστοτέλης φησί· καλεῖται δὲ Ποσειδεωνὶς τοῖς πολλοῖς ἡ ὄρνις, παρά του τῶν ἀστείων, ὡς ἔοικε, τοὔνομα D εἰληφόσι, παρὰ τὸ τίκτειν Ποσειδεῶνος μηνός· ὥστε σημεῖον καὶ τοῦτ' ἂν εἴη τροπικὸν εἶναι τὸν Ποσειδεῶνα, καὶ τῶν χειμερινῶν πρῶτον. Νῦν μὲν οὖν ἐκ τούτων εἰλήφθω χειμερινόν τε καὶ τροπικὸν εἶναι τὸν Ποσειδεῶνα· ὕστερον δὲ καὶ δι' ἀκριβείας μᾶλλον δειχθήσεται. Τὴν δ' ἀκρίβειαν οὐχ ὁμοίως ἐν ἅπασιν ἐπιζητεῖν δεῖ, ἀλλ' ἐν ἑκάστοις κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον, ἐφ' ὅσον οἰκεῖα τῇ μεθόδῳ.

Μετὰ δὲ Γαμηλιῶνα εὐθὺς Ἐλαφηβολιών· τελευταίου γὰρ μηνὸς τῶν χειμερινῶν δεῖ· οὗτοσὶ δὲ τε-

λευταῖος. Σημεῖον δέ· Θουκυδίδης γὰρ ἐν τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν τὴν ἐνιαύσιον ἐκεχειρίαν, τὴν γενομένην Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις, τελευτῶντος ὀγδόου ἔτους τῷ πολέμῳ, τετράδι ἐπὶ δέκα τοῦ Ἐλαφηβολιῶνος μηνὸς ὁμολογεῖσθαί φησι· τὴν δ' αὐτὴν ἐκεχειρίαν καὶ διελθόντος τοῦ χειμῶνος ἅμα ἦρι τοῦ ἐπιγινομένου θέρους γεγονέναι. Κἀν τῇ πέμπτῃ δ' αὖ τῶν αὐτῶν ἱστοριῶν σπονδὰς γενέσθαι φησὶν ἐπὶ ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἀλκαίου, Ἐλαφηβολιῶνος μηνὸς ἕκτῃ φθίνοντος. Τὰς δ' αὐτὰς σπονδὰς καὶ τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος ἅμα ἦρι γενέσθαι φησίν. Ἔτι δ' Ἀριστοτέλης τῶν θηρίων τὴν ἄρκτον ἱστορεῖ τὴν ὀχείαν ποιεῖσθαι τοῦ μηνὸς τοῦ Ἐλαφηβολιῶνος· κύειν δὲ ἡμέρας τριάκοντα, καὶ τίκτειν περὶ τὸν καιρὸν, ὃν φωλεῖ· ὅταν δὲ ἐκθρέψῃ τρίτῳ μηνὶ, ἐκβαίνειν ἤδη τοῦ ἔαρος. Ταῦτα δ' εἰπὼν ἐν ἑβδόμῳ, πάλιν ἐν ὀγδόῳ φησὶ τὴν ἄρκτον ἐντίκτειν περὶ τοῦτον τὸν καιρὸν, καὶ φωλεῖν ἕως ἂν ὥρα ᾖ ἐξάγειν τοὺς σκύμνους· τοῦτο δὲ ποιεῖν τοῦ ἔαρος περὶ τρίτον μῆνα ἀπὸ τῶν τροπῶν. Ὥστ' ἐάν τε τίκτειν ἀπὸ τροπῶν χειμερινῶν περὶ τρίτον μῆνα, ἐάν τε ἐξάγειν ἀπὸ ἐαρινῆς ἰσημερίας περὶ τρίτον ἀκούειν δέῃ· κατ' ἄμφω δὲ τὸν Ἐλαφηβολιῶνά γε μῆνα τελευταῖον εἶναι τῶν χειμερινῶν καὶ τρίτον συμβαίνει. Τίκτειν γάρ φησι περὶ ὃν καιρὸν μάλιστα φωλεῖ· φωλεῖ δὲ τὰ χερσαῖα πάντα τοῦ χειμῶνος, ὡς εἴρηται ἐν τῷ ὀγδόῳ. Χειμερινὸς ἄρα ὁ Ἐλαφηβολιὼν, περὶ ὃν κύει. Οὐ πρῶτος δὲ, οὐδὲ δεύτερος· τρίτος ἄρα· εἴ γε τρεῖς περὶ ἑκάστην τῶν ὡρῶν μῆνές εἰσιν.

Ἐφεξῆς δ' Ἐλαφηβολιῶνι Μουνυχιών· τέταρτος μὲν γὰρ ἀπ' Ἐλαφηβολιῶνος Σκιροφοριών, τρίτος δὲ ἀπὸ Μουνυχιῶνος. Ἀριστοτέλης ἐν τῇ αὐτῇ περὶ ζώων ἱστορίᾳ ὧδε καταριθμούμενος τέταχε· « Τίκτουσι δ' οἱ πλεῖστοι τῶν ἰχθύων ἐν μησὶ τρισὶ, Μουνυχιῶνι, καὶ Θαργηλιῶνι, καὶ Σκιροφοριῶνι. » Δημοσθένης δὲ ἐν τῷ *Περὶ παραπρεσβείας* λόγῳ· « Ἡ μὲν τοίνυν εἰρήνη, » φησὶν, « Ἐλαφηβολιῶνος ἕκτῃ ἐπὶ δέκα ἐγένετο· ἀπεδημήσαμεν δὲ ἡμεῖς ἐπὶ τοὺς ὅρκους τρεῖς ὅλους μῆνας. Καὶ τοῦτον ἅπαντα τὸν χρόνον ἦσαν οἱ Φωκεῖς σῶοι. Ἥκομεν δὲ ἀπὸ τῆς πρεσβείας τῆς ἐπὶ τοὺς ὅρκους τρίτῃ ἐπὶ δέκα τοῦ Σκιροφοριῶνος. » Καὶ Αἰσχίνης δὲ ἐν τῇ *Περὶ παραπρεσβείας ἀπολογίᾳ*, ὑπειπὼν, ὅτι δὴ τὴν ἐπιστολὴν γράψειε Χάρης Ἐλαφηβολιῶνος μηνὸς ἕκτῃ φθίνοντος, ἐπήνεγκε τάδε· « Ἀκούετε, ὅτι Μουνυχιῶνος ἐψηφίσθη τρίτῃ ἱσταμένου· ὁ δὲ Κερσοχλέπτης πόσαις πρότερον ἡμέραις ἀπώλεσε τὴν Θρᾴκην, πρὶν ἐμὲ ἀπιέναι; ὥς φησι Χάρης στρατηγὸς, καὶ ἐπιστολὴ, τοῦ προτέρου μηνός· εἴπερ Ἐλαφηβολιὼν ἐστι Μουνυχιῶνος πρότερος. »

Ὅτι περὶ Μουνυχιῶνα ἡ ἐαρινὴ ἰσημερία.

Δ'. Δῆλον δὲ τοῦτ' αὐτὸ καὶ ἐκ τοῦ δεῖν μῆνα συνεχῆ εἶναι, περὶ ὃν ἰσημερία ἐαρινή. Περὶ Μουνυχιῶνα δὲ αὕτη. Θεόφραστος γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ ἀρότου, ὥσπερ ἀπὸ τροπῶν εἶναί φησι τὴν ἀρχὴν τοῦ πρώτου, καὶ δευτέρου τῶν ἀρότων, ὡς καὶ τὴν τοῦ τρίτου ἀπὸ ἰσημερίας ἐαρινῆς εἶναι ἐνδεικνύμενος· « Ἀρχὴ τοῦ τούτου, » φησὶν, « ὃν καλοῦσι θερινὸν, Μουνυχιῶνος·

A certe postremus. Cujus rei signum est, quod Thucydides historiæ libro quarto inducias annuas inter Athenienses Lacedæmoniosque factas, anno belli octavo excedente, mensis Elaphebolionis quartodecimo die pactas esse dicit, et easdem exacta quidem hieme, ineunte simul vere æstatis subsequentis confectas. Et etiam in quinto ejusdem historiæ, præfectum gerente Athenis Alcæo fœdera percussa esse dicit, mensis Elaphebolionis sexto ante finem die, idque sub hiemis extremum et veris initium. Præterea vero scribit Aristoteles ursam coire mense Elaphebolione, ferreque uterum dies triginta, et parere eo tempore quo latet; cum vero prolem enutrierit, exire mense jam veris tertio. Hæcque habet in septimo. Rursum in octavo inquit, B eo tempore ursam eniti, tandiuque latere, quoad tempus sit, ut suos catulos in apertum producat; idque verno tempore, mense a bruma tertio fieri. Quocirca sive audiendus cum dicit, parere tertio a bruma mense, sive cum producere suos fetus ab æquinoctio verno tertio mense; utroque sane modo Elaphebolionem hibernorum mensium ultimum, et tertium esse contingit. Parere enim ait per id tempus quo latet; latent vero terrestria cuncta hieme, ut ab eo dictum est in octavo. Hibernus est igitur Elaphebolion, quo mense ursa ventrem gestat. Atqui non primus, non secundus, ergo tertius. Siquidem anni tempestatibus terni menses ascribuntur.

C Continens est vero Elaphebolioni Munychion; quartus enim ab Elaphebolione Scirophorion, tertius autem a Munychione. Aristoteles in eadem historia de animalibus hos sic ordine enumerat: « Pariunt certe pisces plurimi tribus his mensibus, Munychione, Thargelione, Scirophorione. » Demosthenes vero in oratione *De ementita legatione*: « Pax (inquit) Elaphebolionis decimo sexto die facta est: porro tres integros menses ad jusjurandum recipiendum peregre abfuimus, idque totum tempus salvi fuere Phocenses; rediimusque ab ea legatione de jurejurando, decimo tertio die Scirophorionis. » Et Æschines vero in *Defensione falsæ legationis*, cum ante dixisset, epistolam per Charetem scriptam esse sexto sub finem Elaphebolionis D die, hæc subinde intulit: « Auditis (inquit) rogationem in populo scitam fuisse tertio Munychionis die: verum quot prius diebus Cersocleptes Thraciam amisit, quam ipse abirem, ut testatur Chares imperator, et epistola, superiori mense epistola. Nam certe Elaphebolion Munychione prior. »

Quod circa Munychionem sit vernum æquinoctium.

IV. Jam vero id ipsum constat ex eo quod Elaphebolioni eum mensem continuum esse oporteat, circa quem sit æquinoctium vernum. At ipsum circa Munychionem est. Nam Theophrastus eodem quo supra de semente loco, quemadmodum principium sementis primæ et secundæ ab utroque solstitio esse dicit, ita et tertiæ post vernum æquino

ctium his verbis ostendit: « Principium tertii satus (inquit) quem æstivum vocant, est Munychione: quo tempore seritur cucumis, cucurbita, blitum. » Quin etiam pisces plurimos juxta æquinoctium vernum parere ait Aristoteles: et plurima ex parte tribus his mensibus, ut dictum est, Munychione, Thargelione, Scirophorione. Eo fit ut circa Munychionem sit vernum æquinoctium, et Elaphebolionem statim Munychion consequatur. Cæterum post Munychionem continuo Thargelionem esse, deinde Scirophorionem, non modo ex iis manifestum, quæ nunc ex Aristotele retulimus; sed ex iis etiam, quæ ab ipso dicta **156** sunt de bobus, et cervis, in iisdem libris de animalibus. « Bobus (inquit) initium coitus est mense Thargelione et Scirophorione plurimis. Sed nonnullæ etiam usque ad autumnum coeundi tempus deducunt. » Et cervos præterea cornua amittere dicit mense Thargelione. Id vero mense veris secundo accidere conspicimus. Eodem porro pertinet etiam illud, quod in eo opere, quod *Μετὰ τὰ φυσικά* inscripsit, « navigationem » scribit « fieri ab æquinoctio, » et « ex Dionysiis Thargelia festa: » quod hæc certe post Dionysia. Constat enim solitum celebrari Liberó patri festum mense Munychione, circiter æquinoctium vernum. Scirophorionem vero mox esse post Thargelionem testatur Theophrastus in iisdem libris de plantis dicens: « Pinum, abietem, robur intermittere incrementum, ternaque edere germina: primum, summo vere statim, Thargelionis initio; secundum intermissis diebus circiter triginta, vel pauxillo pluribus circa Scirophorionem desinentem; tertium denique, interjecto fere quindecim dierum spatio, emittere, nec diutius senis aut septenis diebus Hecatombæonis. » Testimonii autem loco est illud quoque plebiscitum, quod producit Æschines in oratione adversus Ctesiphontem. Dicit enim decretum esse die Thargelionis penultimo, ut comitia haberentur ineuntis Scirophorionis secundo die vel tertio. Post Scirophorionem vero Hecatombæonem esse, cum in supradictis declarat Theophrastus, tum in iis quæ de amputatione tibialis calami memoriæ prodit. Ait enim, cædi solitum tempestive usque ad Antigenidem, cum adhuc simplici musica uterentur, sub Arcturo, mense Boedromione. Postquam vero accessit fictio, et cantus luxuries, mutatam cæsuram, cædique cœptum Scirophorione et Hecatombæone, velut paulo ante solstitium, vel sub ipso solstitio. Et Aristoteles etiam hos tres menses continenter atque ordine constituit, cum dixit: « Locustæ, inter ea quæ tenui crusta integuntur, ova, quæ post coitum conceperunt, tribus utero gerunt mensibus, Scirophorione, Hecatombæone, Metagitnione. » Insuper autem id ex aliis quoque multis certum est et exploratum. Mensem enim continuum ordinare necesse est, in quo sit solstitium æstivum, quartum quidem a Munychione, ut a vernorum mensium primo. At circa Hecatombæonem solstitium est, ut etiam Aristoteles in eadem mani-

A ἐν ᾧ σπείρεται σίκυος, κολοκύνθη, βλίτον. » Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ἰχθύων τοὺς πλείστους τίκτειν περὶ ἐαρινὴν ἰσημερίαν Ἀριστοτέλης φησί· τοὺς δὲ πλείστους καὶ ἐν τρισὶ μησὶ, Μουνυχιῶνι, Θαργηλιῶνι, Σκιροφοριῶνι, ὡς εἴρηται. Οὐκοῦν περὶ Μουνυχιῶνα ἡ ἐαρινὴ ἰσημερία, καὶ ἐφεξῆς Ἐλαφηβολιῶνι Μουνυχιών. Μετὰ δὲ Μουνυχιῶνα εὐθὺς εἶναι Θαργηλιῶνα, εἶτα Σκιροφοριῶνα, ἐπίδηλον οὐκ ἐκ τῶν νῦν δὴ εἰρημένων Ἀριστοτέλους μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λεχθέντων αὐτῷ περὶ βοῶν καὶ ἐλάφων ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ ζώων ἱστορουμένοις. « Ἄρχονται τῆς ὀχείας, » φησὶν, « αἱ βοῦς περὶ τὸν Θαργηλιῶνα μῆνα καὶ τὸν Σκιροφοριῶνα αἱ πλεῖσται· οὐ μὴν ἀλλ' ἔνιαι καὶ μέχρι τοῦ μετοπώρου κυΐσκονται. » Καὶ τοὺς ἐλάφους δὲ ἀποβάλλειν περὶ Θαργηλιῶνα τὰ κέρατα λέ- B γει· τοῦτο δὲ δευτέρῳ μηνὶ τῶν ἐαρινῶν συμβαῖνον ὁρῶμεν. Εἰς ταυτὸ δὲ τείνει καὶ τὸ ἐν τοῖς *Μετὰ τὰ φυσικὰ* ῥηθέν· ὅτι « ἐξ ἰσημερίας ἐγένετο ὁ πλοῦς, » καὶ « ἐκ Διονυσίων Θαργήλια· » διότι μετὰ τὰ Διονύσια. Δῆλον γὰρ, ὅτι Μουνυχιῶνος καὶ περὶ ἰσημερίαν ἐαρινὴν ἤγετο Διονύσῳ ἡ ἑορτή. Σκιροφοριῶνα δ' ἑξῆς εἶναι Θαργηλιῶνι μαρτυρεῖ καὶ Θεόφραστος ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ φυτῶν, λέγων· « Πεύκην, καὶ ἐλάτην, καὶ δρῦν διαλείπειν περὶ τὴν αὔξησιν, καὶ τρεῖς ἀφιέναι βλαστούς· τὸν μὲν πρῶτον ἄκρου ἔαρος, εὐθὺς ἱσταμένου τοῦ Θαργηλιῶνος· τὸν δὲ δεύτερον διαλιπούσας περὶ τριάκοντα, ἢ μικρῷ πλείους ἡμέρας ἐπιβάλλεσθαι περὶ τὸν Σκιροφοριῶνα μῆνα λήγοντα· τὸν δὲ τρίτον διαλιπούσας περὶ πεντεκαίδεκα ἡμέρας, ἐπιβάλλεσθαι ἓξ ἢ ἑπτὰ ἡμέρας C Ἑκατομβαιῶνος. » Μαρτύριον δὲ καὶ τὸ ψήφισμα, ὅπερ Αἰσχίνης προφέρεται ἐν τῷ *Κατὰ Κτησιφῶντος* λόγῳ. Φησὶ γὰρ γεγράφθαι Θαργηλιῶνος μηνὸς δευτέρᾳ φθίνοντος, ἀγορὰν ποιῆσαι τῶν φυλῶν, Σκιροφοριῶνος δευτέρᾳ ἱσταμένου καὶ τρίτῃ. Ἐπὶ δὲ Σκιροφοριῶνι Ἑκατομβαιῶνα εἶναι δηλοῖ μὲν καὶ ἐκ τῶν νῦν εἰρημένων Θεόφραστος, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἐξ ὧν ἱστορεῖ περὶ τῆς τομῆς τοῦ αὐλητικοῦ καλάμου. Λέγει γὰρ πρὸ Ἀντιγενίδου μὲν, ἡνίκα ηὔλουν ἀπλάστως, ὡραίαν τὴν τομὴν εἶναι ὑπ' Ἀρκτούρῳ Βοηδρομιῶνος μηνός· ὕστερον δὲ, ἐπειδὴ εἰς τὴν πλάσιν μετέβησαν, μετακινηθῆναι· τέμνειν γὰρ τοῦ Σκιροφοριῶνος καὶ Ἑκατομβαιῶνος· ὡσπερεὶ πρὸ τροπῶν μικρὸν, ἢ ὑπὸ τροπάς. Καὶ Ἀριστοτέλης δὲ τρεῖς D ἐφεξῆς τέταχε τουτουσὶ μῆνας, εἰπών· « Τῶν δὲ μαλακοστράκων οἱ κάραβοι μετὰ τὴν ὀχείαν κυοῦσι, καὶ ἴσχουσι τὰ ᾠὰ περὶ τρεῖς μῆνας, Σκιροφοριῶνα, καὶ Ἑκατομβαιῶνα, καὶ Μεταγειτνιῶνα. » Ἔτι δὲ βέβαιον καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων. Μῆνα γὰρ τάξαι δεῖ προσεχῆ, περὶ ὃν αἱ θεριναὶ τροπαί· τέταρτον γὰρ ἀπὸ Μουνυχιῶνος, ὃς δὴ πρῶτος ἦν τῶν ἐαρινῶν. Περὶ Ἑκατομβαιῶνα δὲ αἱ τροπαὶ αἱ θεριναὶ, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης διασαφεῖ, λέγων ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ ζώων· « Ἔνια δὲ τίκτει χειμῶνος καὶ θέρους· χειμῶνος μὲν λάβραξ καὶ κεστρεὺς, θέρους δὲ περὶ τὸν Ἑκατομβαιῶνα θυννίδες, περὶ τροπὰς θερινάς· » καὶ πάλιν « Ὀχεύονται θύννοι, καὶ σκόμβροι, » φησὶ, « περὶ τὸν Ἐλαφηβολιῶνα φθίνοντα· τίκτουσι δὲ περὶ τὸν Ἑκατομβαιῶνα ἀρχόμενον. » Ὁ γὰρ πρότερον περὶ

τροπὰς θερινὰς εἶπε, τοῦτ' αὐτὸ ὕστερον περὶ Ἑκατομβαιῶνα ἀρχόμενον λέγει· ὡς ἄρα περὶ Ἑκατομβαιῶνα ἀρχόμενον τῶν θερινῶν γινομένων τροπῶν· ὁμολογούμενον δὲ τούτοις καὶ τὸ περὶ τομῆς τοῦ αὐλητικοῦ καλάμου Θεοφράστῳ λεχθέν· « Τέμνουσι γὰρ δὴ νῦν, » φησὶ, « τοῦ Σκιροφοριῶνος καὶ Ἑκατομβαιῶνος, ὥσπερεὶ πρὸ τροπῶν μικρὸν, ἢ ὑπὸ τροπάς· » καὶ τὸ πρότερον δὴ παρατεθὲν, ὅτι τροπὰς θερινὰς, τοῦ Μεταγειτνιῶνος μηνός· εἴ γε μετὰ Ἑκατομβαιῶνα Μεταγειτνιὼν ἐφεξῆς.

A festat historia. « Quædam, inquit, pariunt hieme » alia æstate: hieme, lupus, mugilis; æstate, atque adeo Hecatombæone mense, circiter solstitium, thunnæ. » Item: « Coeunt thunni et scombri, inquit, sub finem Elaphebolionis, pariuntque Hecatombæonis principio. » Quod namque circiter æstivum solstitium prius dixit, id postea dicit initio Hecatombæonis, tanquam scilicet æstivo solstitio exsistente circa ineuntem Hecatombæonem. Jam ab iis non alienum, quod de amputatione tibialis calami Theophrastus retulit: « Cædunt, inquit, hac tempestate mensibus his, Sciropliorione, et Hecatombæone: paulo videlicet ante solstitium, vel sub ipso; » nec non id ipsum, quod ante ex eodem auctore de semente citavimus, puta mense Metagitnione post æstivum solstitium, primam sementem fieri; siquidem post Hecatombæonem proxime est Metagitnion.

Ὅτι ἀρχὴ ἐνιαυτοῦ Ἀθηναίοις ὁ Ἑκατομβαιών.

Ε'. Καὶ Ἀθηναῖοι δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἤρχοντο ἀπὸ Ἑκατομβαιῶνος, διὰ τὸ τὰς τροπὰς γίνεσθαι περὶ αὐτόν. Ἀπὸ γὰρ θερινῶν τροπῶν ἡ ἀρχὴ ἦν ἐκείνοις τοῦ ἔτους· ὥσπερ Ῥωμαίοις ὕστερον ἀπὸ τῶν χειμερινῶν. Ἀρχὴν μὲν οὖν εἶναι τοῦ ἔτους τὸν Ἑκατομβαιῶνα δῆλον Δημοσθένης ποιεῖ ἐν τρίτῳ τῶν *Ὀλυνθιακῶν*, λέγων· « Μετὰ δὲ ταῦτα, διελθόντος τοῦ ἐνιαυτοῦ τούτου, Ἑκατομβαιὼν, Μεταγειτνιὼν, Βοηδρομιών· τούτου τοῦ μηνὸς μόγις μετὰ μυστήρια δέκα ναῦς ἀπεστείλατε. » Ἐπιδείκνυσι γὰρ τὴν Ἀθηναίων ἀμέλειαν καὶ εἰς τρεῖς ἔτι μῆνας τοῦ ἐπιόντος ἐνιαυτοῦ προσπαρατετάσθαι· ὡς δ' ἀπὸ θερινῶν τροπῶν εἶναι τὴν ἀρχὴν, Σιμπλίκιος, ἐξηγούμενος Ἀριστοτέλους τῆς *φυσικῆς ἀκροάσεως* τὸ πέμπτον, ὧδε περὶ τοῦ φύσει προτέρου καὶ ὑστέρου λέγων πιστοῦται· « Ἃς δὲ ἡμεῖς ποιούμεθα ἀρχὰς, ἐνιαυτοῦ μὲν περὶ θερινὰς τροπὰς, ὡς Ἀθηναῖοι· ἢ περὶ μετοπωρινὰς, ὡς οἱ περὶ τὴν νῦν καλουμένην Ἀσίαν· ἢ περὶ χειμερινὰς, ὡς Ῥωμαῖοι· ἢ περὶ ἐαρινὰς, ὡς Ἄραβες καὶ Δαμασκηνοί· μηνὸς δὲ, ὥς τινες, ἀρχὴν τὴν πανσέληνον λέγουσιν ἢ τὴν νέαν· ἔσονται θέσει αὗται. » Πάλιν εἰ ἀρχὴ μὲν τοῦ ἔτους ἀπὸ τροπῶν θερινῶν Ἀθηναίοις, ὡς Σιμπλίκιος λέγει· θέρους δὲ περὶ τὸν Ἑκατομβαιῶνα περὶ τροπὰς τίκτουσι θυννίδες, ὡς Ἀριστοτέλης· συμπέρασμα, ὅτι ἀρχὴ τοῦ ἔτους ὁ Ἑκατομβαιὼν, τροπικὸς ὢν θερινός. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἑορτὴν Ἀθηναῖοι τότε ἦγον δημοτελῆ, καὶ ἔθυον μεγαλοπρεπῶς τῷ Ἡλίῳ, ὡς περὶ τροπὰς ὄντι· ὅθεν καὶ τοὔνομα τῷ μηνὶ Ἑκατομβαιὼν, Κρονίῳ πρότερον, ὡς Πλούταρχός φησι, καλουμένῳ.

Κέκος δὲ, Πρόκλου χλευάζων, γελοίως τὰς Ἡσιόδου ἐξηγεῖται ἡμέρας, ἕτερον εἶναι μῆνα Ἑκατομβαιῶνος τὸν Κρόνιον ὑπολαμβάνων, καὶ τρίτον συντάττων ἀπὸ Ἑκατομβαιῶνος· καὶ Θαργηλιῶνα μὲν καὶ Μεταγειτνιῶνα μηδαμῶς ὀνομάζων ὑπ' ἀμαθίας, Ληναιῶνα δὲ (ὃν καὶ αὐτὸς ᾔδει Ἰανουάριον ὄντα) καταλέγων ἐν τοῖς τῶν Ἀθηναίων μησὶ, καὶ δεύτερον τιθεὶς ἀπὸ Ἑκατομβαιῶνος. Ἑκατομβαιῶνα μὲν οὖν εἶναι μετὰ Σκιροφοριῶνα εὐθὺς, καὶ περὶ Ἑκατομβαιῶνα τὰς θερινὰς εἶναι τροπὰς, φανερὸν δὴ ἐνθένδε· Μεταγειτνιῶνα δ' ἑξῆς εἶναι, εἶτα Βοηδρομιῶνα, δήλωσις μὲν καὶ τὰ Δημοσθένους ἄρτι εἰρη-

B *Quod principium anni Attici sit Hecatombæon.*

V. Et annum quidem Athenienses ab Hecatombæone incipiebant, quod eo mense perageretur solstitium. Ab æstivo enim solstitio iis erat anni principium, quemadmodum Romanis posterius ab hiberno. Principium itaque anni esse Hecatombæonem, ex Demosthene in tertia *Olynthiacarum* compertum habemus: « Deinde vero, » inquit, « hoc anno exacto labitur Hecatombæon, Metagitnion, Boedromion. Hoc mense vix tandem post mysteria decem naves misistis. » Demonstrat enim Atheniensium socordiam in tertium usque mensem ineuntis anni protractam fuisse; nam quod ab æstivo solstitio sit anni principium, Simplicius exponens quintum physicæ C auscultationis Aristotelis, ita de eo, quod est natura prius et posterius edisserens, his verbis fidem facit: « Quæ, » inquit, « facimus initia, anni quidem, vel ad æstivum solstitium, ut Attici; vel ad autumnale æquinoctium, ut terræ, quæ nunc Asia dicitur, incolæ; vel circa brumam, ut Romani; vel circa æquinoctium vernum, ut Arabes et Damasceni: mensis vero, ut quidam volunt, plenilunium aut novilunium: hæc erunt positione. » Rursum si Atheniensibus anni principium est, ut refert Simplicius, ab æstiva solis reciprocatione, et æstate circa eamdem thunnæ pariunt, mense Hecatombæone, ut vult Aristoteles: inde fit, ut Hecatombæon sit anni initium; æstivus cum sit et solstitialis. At vero ferias etiam tum agebant publicas Athenienses, et splendide sacrificabant Soli: D ut qui in solstitio esset: unde et mensi Hecatombæoni **157** nomen, Cronio prius, ut Plutarchus inquit, nuncupato.

Porro Cecus Proclum irridens, dies Hesiodi ridicule interpretatur, alium mensem ab Hecatombæone Cronion esse existimans, et tertium ab illo constituens: et Thargelionem quidem, ac Metagitnionem, præ imperitia, nullo modo nominans; Lenæonem vero (quem idem Januarium esse sciebat) inter Atticos menses recensens, et propinqua sede Hecatombæoni collocans. Hecatombæonem igitur esse statim a Sciropliorione, et circa Hecatombæonem æstivum solstitium confici, hinc constat dilucide. Cæterum Metagitnionem esse deinceps, postea Boedromionem, declarant quidem

ea quæ nuper ex Demosthene protulimus. Metagitnionem autem esse proximum Hecatombæoni, etiam illud Theophrasti de satu antedictum suffragatur. Hiberni enim satus initium esse dicit, post æstivum solstitium, mense Metagitnione; solstitium vero æstivum erat circa Hecatombæonem; et illud quoque Aristotelis de locustarum graviditate. Nam post Hecatombæonem statim Metagitnionem numerat. Boedromionem autem esse post Metagitnionem, ex eo quod dixit Aristoteles de locustarum partu, colligere est. Sub arcturum enim ait locustas excludere; tribus vero mensibus, quæ conceperunt ova, in utero ferre, Scirophorione, Hecatombæone, Metagitnione. Arcturusque circa Boedromionem oritur. Nam cervas saliri ab Arcturo, mense Boedromione refert. Et Theophrastus tempestivam esse calami cæsuram sub arcturo. Porro Suidas ille dictionarii scriptor, recte hoc quidem dixit, Metagitnionem secundum esse mensem Atheniensibus. At post Boedromionem deinceps est Mæmacterion: idque in promptu est. Nam Aristoteles eodem quo de cervis loco, hunc proximum illi ordine constituit, cum dixit: « Coitus vero fit post Arcturum, circa Boedromionem et Mæmacterionem. » Animalia quoque imbecilliora prius migrare ad temporum mutationes docet, coturnices quidem Boedromione, grues autem Mæmacterione, ut scilicet videmus grues sequente mense post coturnices ex frigidis locis ad apricos et tepidos discedere. Simul autem hinc quoque compertum est, quod operæ pretium sit statuere mensem, in quo sit autumni æquinoctium, quartum quidem ab Hecatombæone, circa quem æstivum solstitium agebatur. Mæmacterion vero est, in quo fit æquinoctium. Nam circa Arcturum æquinoctium est; porro Mæmacterione est Arcturi ortus. Harum autem positionum partim auctor Theophrastus, florere siliquam ceronіam circa Arcturum, æquinoctiumque memoriæ prodens; et præterea Galenus medicus ita scribens in libris de salubribus: « Est maturrimum, » inquit « tempestivissimumque abietis semen circiter Arcturi ortum, quod tempus Romæ Septembrem vocant; » partim etiam auctor est Aristoteles: « Post Arcturum, » inquit, « Boedromione, et Mæmacterione, » ut ante explicatum est. Alioquin mensium propinquitatem nequaquam significaret, qui hoc modo scribit. Id vero absurdum, quandoquidem certis anni tempestatibus ad coitus partusque animantia natura incitat, et vel toto utitur tempore, vel maxime ejusdem medio, præsertim si jam principium occuparit. Argumentum vero hujus cohærentiæ non parvum illud quoque, quod de bubus sic dictum est: « Incipiunt coire boves Thargelione et Scirophorione plurimæ. At vero etiam aliquæ tempus coeundi usque ad autumnum deducunt. » Tempus enim plurimarum contrahens ad duos illos menses Thargelionem et Scirophorionem, a nonnullarum tempore distinxit. In summa, ubi eo ordine interpretatur, nihil præcidens, definiensve, temporis

A μένα· ἐπιμαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ Θεοφράστου περὶ ἀρότου λεχθὲν πρότερον, Μεταγειτνιῶνα ἐφεξῆς εἶναι Ἑκατομβαιῶνι. Τοῦ γὰρ χειμερινοῦ ἀρχὴν μετὰ τροπὰς θερινὰς τοῦ Μεταγειτνιῶνος μηνὸς εἶναί φησιν· αἱ δὲ θεριναὶ τροπαὶ περὶ Ἑκατομβαιῶνα ἦσαν· καὶ ἔτι τὸ Ἀριστοτέλους περὶ κυήσεως τῶν καράβων. Μετὰ γὰρ Ἑκατομβαιῶνα Μεταγειτνιῶνα καταριθμεῖ ἐφεξῆς. Βοηδρομιῶνα δὲ ἐπὶ Μεταγειτνιῶνι εἶναι συλλογίσασθαι δεῖ, καὶ ἐκ τοῦ ῥηθέντος Ἀριστοτέλει περὶ τόκου τῶν καράβων ἐστί. Πρὸ Ἀρκτούρου γάρ φησι τοὺς καράβους ἐκτίκτειν· κυοῦσι δὲ περὶ μῆνας τρεῖς, Σκιροφοριῶνα, Ἑκατομβαιῶνα, Μεταγειτνιῶνα· Ἀρκτοῦρός τε περὶ Βοηδρομιῶνα ἐπιτέλλει. Ὀχεύεσθαι γὰρ τὰς ἐλάφους φησὶ μετ' Ἀρκτοῦρον περὶ Βοηδρομιῶνα. Καὶ Θεόφραστος B ὡραίαν εἶναι τὴν τοῦ καλάμου τομὴν ὑπ' Ἀρκτούρῳ, Βοηδρομιῶνος. Καὶ Σουΐδας δὲ δὴ ὁ λεξικὸς ὑγιὲς εἴρηκε τοῦτό γε, δεύτερον εἶναι Ἀθηναίοις μῆνα τὸν Μεταγειτνιῶνα εἰπών· μετὰ δὲ Βοηδρομιῶνα ἐφεξῆς Μαιμακτηριών. Δῆλον δέ· Ἀριστοτέλης γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ ἐλάφων, τοῦτον ἑξῆς τέταχεν εἰπών· « Ἡ δ' ὀχεία γίνεται μετ' Ἀρκτοῦρον, περὶ τὸν Βοηδρομιῶνα καὶ Μαιμακτηριῶνα. » Καὶ τῶν ζώων δὲ τὰ ἀσθενέστερα πρότερον ποιεῖσθαι τὴν μετάστασιν πρὸς τὰς μεταβολὰς τῶν ὡρῶν ἐπιδεικνὺς, ὄρτυγας μὲν Βοηδρομιῶνος, γεράνους δὲ Μαιμακτηριῶνος μεταβάλλειν φησί· καθάπερ ἀμέλει δὴ καὶ ὁρῶμεν τὰς γεράνους τοῦ ἐπιόντος μηνὸς μετὰ τοὺς ὄρτυγας ἀπαίρειν ἐκ τῶν ψυχρῶν τόπων εἰς τοὺς ἀλεεινούς. Ἅμα δὲ δῆλον καὶ ἐκ τοῦ μῆνα δεῖν τάξαι, περὶ ὃν C ἡ φθινοπωρινὴ ἰσημερία· τέταρτον γὰρ ἀπὸ Ἑκατομβαιῶνος, περὶ ὃν ἡ θερινὴ ἦν τροπή. Μαιμακτηριὼν δὲ, περὶ ὃν ἡ ἰσημερία. Περὶ Ἀρκτοῦρον γὰρ ἡ ἰσημερία. Περὶ Μαιμακτηριῶνα δὲ ὁ Ἀρκτοῦρος. Τῶν δὲ θέσεων τῇ μὲν αὐθέντης Θεόφραστος, ἀνθεῖν ἱστορῶν τὴν κερωνίαν περὶ Ἀρκτοῦρόν τε καὶ ἰσημερίαν· καὶ προσέτι Γαληνὸς ὁ ἰατρὸς, γράφων ἐν τοῖς περὶ ὑγιεινῶν λόγοις ὧδε· « Ἔστι μὲν ὡραιότατον τῆς ἐλάτης τὸ σπέρμα περὶ τὴν ἐπιτολὴν τοῦ Ἀρκτούρου, ὅστις καιρὸς ἐν Ῥώμῃ ὁ καλούμενος μὲν Σεπτέμβριός ἐστι· » τῇ δ' αὐθέντης Ἀριστοτέλης· « Μετ' Ἀρκτοῦρον » γάρ, φησὶ, « περὶ Βοηδρομιῶνα καὶ Μαιμακτηριῶνα, » ὡς εἴρηται. Ἢ οὐ τὸ πάρεγγυς ἂν σημαίνοι ὁ οὕτω φράζων. Τοῦτο δὲ ἄτοπον· D ἐπεὶ καὶ ἡ φύσις πρὸς τὰς ὥρας ποιεῖται τὰς ὀχείας καὶ τοὺς τόκους τῶν ζώων· καὶ ἤτοι ὅλῃ χρῆται τῇ ὥρᾳ, ἢ τῷ μέσῳ που μάλιστα τῆς αὐτῆς, ἄλλως τε καὶ εἰ τῇ ἀρχῇ χρησαμένη ἤδη τυγχάνοι. Σημεῖον δ' οὐ μικρὸν τοῦ προσεχοῦς καὶ τὸ περὶ βοῶν οὕτω ῥηθέν· « Ἄρχονται τῆς ὀχείας αἱ βοῦς περὶ τὸν Θαργηλιῶνα μῆνα καὶ τὸν Σκιροφοριῶνα. Οὐ μὴν ἀλλ' ἔνιαι καὶ μέχρι τοῦ μετοπώρου κυΐσκονται. Τὸν γὰρ τῶν πλείστων χρόνον ἑνώσας περὶ τοὺς δύο μῆνας Θαργηλιῶνα καὶ Σκιροφοριῶνα, διεστείλατο πρὸς τὸν τῶν ἐνίων. Ὅλως τε ὅπου ποτ' ἂν οὕτως ἑρμηνεύῃ συντάξας, μηθὲν προσδιορίζων, τὸ ἐφεξῆς τοῦ χρόνου λαμβάνει· δῆλον δὲ τὰ καθ' ἕκαστα μετιόντι. Ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν γαλεῶν ἀστερίαν ἄρχεσθαι μὲν ὀχεύεσθαι μηνὸς Μαιμακτηριῶνός φησι, εἶτα δὲ τοῦ μηνὸς ἀπο-

τίκτειν. Ταῦτα δὲ συμβαίνειν εὐθὺς ἀπὸ ἰσημερίας φθινοπωρινῆς οἱ περὶ Τάραντα ἁλιεῖς λέγουσιν. Εἰκὸς δὲ καὶ τῷ λόγῳ· τῶν γὰρ ἰχθύων ὀλίγοι τίκτουσι μετοπώρου, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ, οἷον σάλπη, σαργὸς, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· καὶ νάρκη, καὶ ῥίνη, μικρὸν πρὸ ἰσημερίας τῆς φθινοπωρινῆς. Εἰ δὲ ἀστερίας Μαιμακτηριῶνος τίκτει, εἰκὸς τὸν μῆνα τοῦτον μὴ εἶναι δεύτερον ἀπὸ τῆς ἰσημερίας, ἀλλὰ πρῶτον· καὶ περὶ ἰσημερίαν δὴ τίκτειν, καὶ ἀστερίαν τῶν σελαχωδῶν ὄντα, καὶ ὁμογενῆ τῇ νάρκῃ καὶ ῥίνῃ. Ἰσημερία μὲν οὖν διὰ ταῦτα περὶ Μαιμακτηριῶνα· καὶ ἑξῆς ὅδε Βοηδρομιὼν ἐστι. Πυανεψιὼν δὲ μετὰ Μαιμακτηριῶνα εὐθύς. Τὸ δὲ πιστὸν καὶ παρὰ Πλουτάρχου ληπτέον, λέγοντος ἐν τῷ Θησέως βίῳ ἄγειν Ἀθηναίους τὴν τῶν Ὀσχοφορίων ἑορτὴν Πυανεψιῶνος, Θησέως καταστήσαντος· φέρειν τε τοὺς ὄσχους, ὅτι συγκομιζομένης ὀπώρας ἐπανῆκε Θησεὺς μετὰ τῶν ἠϊθέων ἐκ Κρήτης, Πυανεψιῶνος ὀγδόῃ ἱσταμένου. Δῆλον γὰρ, ὅτι ἀμπελικῆς ὀπώρας ἡ κομιδὴ ἦν. Ἡ δὲ ὀψιαιτέρα μετ' Ἀρκτοῦρον· ἢ εἰς τρίτον μῆνα οὐκ ἂν γένοιτο περὶ Ἀττικήν. Τρίτος δ' ἡμῖν Πυανεψιὼν ἀπὸ Βοηδρομιῶνος, καὶ μετ' Ἀρκτοῦρον. Ἀλλὰ μὴν καὶ Θεόφραστος ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ φυτῶν ἱστορεῖ κόμαρον ἀνθεῖν Πυανεψιῶνος. Ὁρᾶται δὲ τοῦτο γινόμενον περὶ Ἀττικὴν, καὶ τὰς ὁμοίας τὴν κρᾶσιν χώρας δευτέρῳ μηνὶ ἀπ' ἰσημερίας φθινοπωρινῆς· τρίτῳ δ' ἀπανθεῖν, καὶ τὸ μεμαίκυλον ἤδη ἁδρυνόμενον ἴσχειν. Πυανεψιῶνος δὲ καὶ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ κοκκυμηλέαν ἀνθεῖν φησι· τοῦτο δὲ περὶ δεύτερον γίνεσθαι μῆνα ἀπὸ ἰσημερίας Αἰγύπτιοι λέγουσι. Καὶ ἄλλως δὲ δόξειεν ἂν ἀμφισβητοῦντι μάλιστα τῶν ἄλλων ἁπάντων μηνῶν ὁ Πυανεψιὼν εὐθὺς εἶναι μετὰ Βοηδρομιῶνα, εἴ γε περὶ αὐτὸν ἡ κομιδὴ τῆς ὀπώρας, ὡς Πλούταρχος ἔφη. Οὐκ ἔστι δέ· Μαιμακτηριῶνα γὰρ εἶναι ἀποδέδεικται δή. Ὁ ἄρα μετ' ἐκεῖνον εὐθὺς ὅδ' ἐστίν. Ὕστατος δὲ τῷ καταλόγῳ τῷδε ἡμῖν Ἀνθεστηριών· τῷ γὰρ ὑπολειπομένῳ τὴν λοιπὴν ἀπονεῖμαι χώραν δὴ ἀναγκαῖον. Καὶ πίστις ἱκανὴ τέως γε τοῦτο ἂν εἴη. Ἅμα δὴ δῆλον, καὶ ὅτι περὶ Ποσειδεῶνα αἱ χειμεριναὶ τροπαὶ ἀκριβέστερον, ὅπερ κατ' ἀρχὰς ἀπελίπομεν τοῖς ὑστέροις. Ἕβδομος γὰρ ὅδε ἀπὸ Ἑκατομβαιῶνος καὶ τροπῶν θερινῶν. Φιλόστρατος δὲ πάμπολυ διέστηκε, φάμενος Ἀθηναίοις νόμιμον εἶναι τοὺς παῖδας τριετεῖς γενομένους στεφανοῦσθαι τῶν ἀνθέων μηνὸς Ἀνθεστηριῶνος. Δῆλος γὰρ ἐστιν ἐαρινὸν τόνδε μῆνα καταριθμῶν. Εἰ μὲν οὖν οἱ ἐπ' αὐτοῦ Ἀθηναῖοι, τὴν τῶν προγόνων περὶ τοὺς μῆνας σύνταξιν ὑπαλλάξαντες, ἄλλως ἐχρῶντο, ἀληθὲς ἀντιλέγοι· πλὴν ἡμῖν, οὐχ ὅ τι οἱ ἐπὶ Φιλοστράτου Ἀθηναῖοι ἦγον, ἐπιμελὲς εἰδέναι τε καὶ λαβεῖν, ἀλλ' ὅ τι οἱ ἐπ' Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου. Εἰ δὲ δὴ τὸ μὲν περὶ τοὺς παῖδας αὐτὸς λογοποιεῖ τε καὶ πλάττεται, ὡς καὶ ἄλλα πολλὰ, σοφιστὴς ὤν· τὸν δὲ μῆνα ἀπὸ τῶν ἀνθέων ἐτυμολογῶν ὑπείληφεν ἐαρινὸν εἶναι· οὕτω δὲ καὶ πολλῷ μᾶλλον εὐκαταφρονητότερα τὰ κατ' αὐτὸν γίνεται. Οὐδὲ γὰρ δὴ τὰ τῆς ἐτυμολογίας πιθανώτερα ἀπὸ τῆς ἕξεως τῶν ἀνθέων ἢ ἀπὸ τῆς στερήσεως φαίνοιτ' ἄν. Ὅτι γὰρ στέρεσθαι τότε ἀνθέων συμβαίνει τὴν ὥραν, Ἀνθεστη-

A seriem intelligit: id quod singula persequenti est perspicuum. Verum enimvero e mustelorum quoque genere stellarem coitum inire Mæmacterione, et bis mense partum absolvere dicit. Id autem contingere ab autumnali æquinoctio, piscatores Tarentini asseverant. Quod et rationi consentaneum, cum piscium pauci autumno pariant, ut idem auctor est Aristoteles, ut salpa, sargus, et id genus alia, et torpedo, et squatina paululum ante autumnale æquinoctium. Quod si stellaris Mæmacterione parit, consentaneum est hunc mensem non esse alterum ab æquinoctio, sed certe primum, et stellarem quoque circa æquinoctium parere, generis cum sit cartilaginei, et ejusdem, cujus testudo et squatina. Ex his itaque circa Mæmacterionem æquinoctium B est, et continuus Boedromioni Mæmacterion. Pyanepsion autem protinus a Mæmacterione est, fidemque faciant Plutarchi verba, in *Theseo* dicentis, Athenienses Pyanepsione Ramorum diem festum agere in memoriam **158** Thesei tum e Creta cum juvenibus reducis facti; et ramos gestare, quod tum redierit, cum fructus legerentur die octavo Pyanepsionis. Constat enim fuisse vindemiæ tempus: quæ in Attica nequaquam fiat serior ab Arcturo, quam tertio mense. Tertius vero nobis est a Boedromione, et ab Arcturo Pyanepsion. Atqui etiam Theophrastus in iisdem libris de plantis, Pyanepsione arbutum florere scribit; quod in Attica conspicitur, et similis temperiei regionibus, mense C ab autumnali æquinoctio secundo; tertio vero deflorere, et jam crescentia arbuta habere. Pyanepsione quoque in Ægypto prunum florere dicit: verum id fieri secundo mense ab æquinoctio Ægyptii asseverant. At cuiquam fortasse de his ambigenti videri possit Pyanepsion Boedromioni omnium proximus, si eo mense fiebat autumni fructuum comportatio, ut Plutarchus inquit. At non ita est, cum Mæmacterionem continuo esse demonstratum sit. Mæmacterioni igitur Pyanepsion contiguus. Ultimus nobis hac enumeratione est Anthesterion; reliquo enim sedem eam, quæ superest ascribi oportet. Et hæc quidem interim probatio sufficiat. Simul vero constat, circa Posideonem brumam esse, idque ratione exactiore, D quod a principio rejecimus ad posteriora. Septimus namque est ab Hecatombæone æstivoque solstitio. Sed Philostratus longe in alia stetit sententia, dicens Atheniensibus morem fuisse pueros trimos floribus coronari, mense Anthesterione. Is enim, ut apparet, hunc mensem aperte inter vernos enumerat. Si igitur Philostrati æquales, Athenienses dico, mensibus aliter utebantur, ac ipsorum majores, eorum scilicet ordine turbato, verum aliquid diceret. Tametsi nobis curæ non est, cognoscere quid Philostrati tempore agerent Athenienses, sed quid Aristotelis et Theophrasti. Quid vero si hoc quoque de pueris comminiscitur, ut pleraque alia, ex iis unus, quos sophistas dixere: eumque mensem vernum esse credit, a floribus ducta nominis

ratione? Nempe sic quæ dixit fiunt contemptiora. Neque enim fide dignior videri queat notatio a florum copia, quam ab eorum inopia. Nam quod id temporis contingit floribus orbari, Anthesterionem diximus postremum autumnalium mensium si quo forte modo in nominibus rationem sequi oporteat.

A ριῶνα τὸν τελευταῖον τῶν φθινοπωρινῶν μῆνα ὠνομάσθαι φαίημεν ἂν ἡμεῖς· εἴ τι δέοι καὶ τοῖς ὀνόμασι κατακολουθεῖν.

Ordo et series Atticorum mensium.

VI. Series igitur Atticorum mensium a nobis hoc pacto ex supradictis causis ducenda est.

Hecatombæon,
Metagitnion,
Boedromion,
Mæmacterion,
Pyanepsion,
Anthesterion,
Posideon,
Gamelion,
Elaphebolion,
Munychion,
Thargelion,
Scirophorion.

Τὸ ἐφεξῆς τῶν Ἀττικῶν μηνῶν.

ϛʹ. Τὸ μὲν οὖν ἐφεξῆς τῶν Ἀττικῶν μηνῶν ὧδε ἡμῖν διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας ὑφηγείσθω·

Ἑκατομβαιών,
Μεταγειτνιών,
Βοηδρομιών,
Μαιμακτηριών,
Πυανεψιών,
Ἀνθεστηριών,
Ποσειδεών,
Γαμηλιών,
Ἐλαφηβολιών,
Μουνυχιών,
Θαργηλιών,
Σκιροφοριών.

Causa mensium ignorationis.

VII. Harum autem rerum ignorationis, quæ majorum nostrorum ingenia antehac obcæcavit, causa hæc est: quod Romani et annum emendarint, et ut aliis populis, ita Græcæ genti imperarint. Ad imperium enim externum, puritate elegantiaque sermonis amissa, Græci, ut fere fit, ad imperitantium linguam transierunt, et Latina nomina cum in aliis multis, tum in mensium propriis vocabulis permiscentes, in usum suum verterunt: acceptisque Romanorum coloniis, se etiamnum Romanos, non Hellenas vocant, et nominibus mensium Romanis tanquam suis utuntur.

Αἴτιον τῆς περὶ τοὺς μῆνας ἀγνοίας.

Ζʹ. Τῆς δὲ περὶ ταῦτα ἀγνοίας τοῖς πρὸ ἡμῶν αἴτιον τὸ Ῥωμαίους ἅμα καὶ διορθῶσαι τὰ περὶ τὸν ἐνιαυτὸν, καὶ ἄρξαι, ὥσπερ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ. Πρὸς γὰρ τῷ ἄρχειν ἑτέρων καὶ τὸ τῆς φωνῆς δὴ καθαρὸν καὶ κομψὸν Ἕλληνες ἀπολωλεκότες, πρὸς τὴν τῶν ἀρχόντων φωνὴν, ᾗ φιλεῖ γίνεσθαι, ἐξίσταντο, καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ὀνομάτων ἄλλοις C τε πολλοῖς, καὶ δὴ καὶ ταῖς τῶν μηνῶν προσηγορίαις τοῖς σφετέροις ἀναμιγνύντες ἐχρῶντο· δεξάμενοί τε ἀποικίας Ῥωμαίων, αὐτούς τε ἄχρι καὶ νῦν Ῥωμαίους ἀντὶ Ἑλλήνων καλοῦσι· καὶ ὥσπερ οἰκείαις ταῖς τῶν Ῥωμαίων ἀμφὶ τοὺς μῆνας χρῶνται ὀνομασίαις.

De mensium interpretatione.

VIII. Ut vero interpretemur ad rationem Romanorum mensium, si sumpto certo indubitatoque principio unum aliquem mensium rite designaverimus juxta Atticum morem, et eumdem etiam, ut Romani appellare consueverint: sic utique non inepte fuerit traditum, ut vertendi singuli, quove modo eorumdem nominibus quolibet anni tempore sit utendum. Nam de Romanorum ordine a nemine **159** ambigitur, primum esse Januarium, deinde Februarium, postea Martium, et ita alios deinceps, ut nominantur. Capiendus itaque e tropicis unus. Estoque, si videtur, Hecatombæon. Si igitur Atheniensibus mense Hecatombæone solstitium est, certum est circa quemcunque Romanum mensem fuerit idem solstitium, hunc esse Athenis Hecatombæonem. Dico autem juxta proportionem, ut sepium, os, spinam. Non solum enim menses, ut proportione inter se respondeant, sed cætera quoque omnia simpliciter interpretanda sunt, si quid ex interpretatione fructus ad nos speremus perventurum. Jam vero mense Junio æstivum solstitium est, ut omnibus compertum est. Ergo Junius est Hecatombæon. Cæterum ponenti-

Περὶ ἑρμηνείας τῶν μηνῶν.

Ηʹ. Ἑρμηνείας δ' ἕνεκα πρὸς τοὺς τῶν Ῥωμαίων μῆνας, εἰ λάβοιμεν ἀρχὴν ὁμολογουμένην ἕνα τινὰ τῶν μηνῶν, ὀνομάσαντες ὀρθῶς, ὡς Ἀθηναῖοι ἦγον, καὶ ὡς Ῥωμαῖοι τὸν αὐτὸν προσαγορεύειν εἰώθασιν· ἔσται δὴ οὕτω καλῶς ἀποδεδομένον, ὡς ἑκάστους γε μεθερμηνευτέον, καὶ ὡς περὶ ἑκάστην δήπου τῶν ὡρῶν χρηστέον τοῖς Ἀθηναίων ὀνόμασι τούτοις. Περὶ γὰρ τάξεως τῶν Ῥωμαϊκῶν D γε ἀμφισβητεῖ οὐδεὶς, εἰ πρῶτος Ἰανουάριος, εἶτα Φεβρουάριος, εἶτα Μάρτιος, καὶ οἱ λοιποὶ, καθάπερ καὶ λέγονται ἐφεξῆς. Εἰλήφθω δὴ οὖν τις τῶν τροπικῶν. Ἔστω δὲ, εἰ δοκεῖ, Ἑκατομβαιών. Εἰ τοίνυν περὶ Ἑκατομβαιῶνα αἱ θεριναὶ τροπαὶ Ἀθηναίοις, δῆλον, ὅτι περὶ ὃν ἄν ποτε ὦσι Ῥωμαίοις τῶν οἰκείων μηνῶν αἱ αὐταὶ τροπαὶ, οὗτός ἐστιν Ἑκατομβαιών. Λέγω δὲ κατ' ἀναλογίαν, ὥσπερ σήπιον, καὶ ἄκανθαν, καὶ ὀστοῦν. Ἀνάλογον γὰρ, καὶ πάντα ἁπλῶς ἑρμηνεύειν δεῖ, μὴ ὅτι τοὺς μῆνας, εἰ μέλλοι τι ὄφελος εἶναι τῆς ἑρμηνείας. Περὶ Ἰούνιον δὲ Ῥωμαίοις ἀεὶ αἱ θεριναὶ τροπαὶ, ὡς ἴσασι πάντες· ὁ ἄρα Ἰούνιός ἐστιν Ἑκατομβαιών. Θεμένοις δὲ δὴ Ἰούνιον εἶναι τὸν Ἑκατομβαιῶνα, ἔργον οὐδὲν τῶν ἄλλων ἕκαστον ἑρμηνεῦσαι. Ὁ γὰρ ἀεὶ ἐπιὼν τῶν Ἀττικῶν κατὰ τὴν ὑποτεθεῖ-

σαν σύνταξιν, τῷ ἀεὶ ἐπιόντι τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐφαρμόττων, καὶ πρὸς τὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ συμφωνῶν ὑπάρξει. Ἀπορήσειε δ' ἄν τις, εἴ γε τοὺς χρόνους Ἀθηναῖοι ἦγον κατὰ τὴν σελήνης φορὰν, Ῥωμαῖοι δὲ κατὰ τὴν ἡλίου λογίζονται, πῶς ἂν οἱ τῶν Ἀθηναίων ἐφαρμόζοιντο τοῖς μὲν Ῥωμαίων μησὶν, ὥστε καὶ ἀπαρτίζειν ἀεὶ, καὶ Ἰούνιον μὲν τὸν Ἑκατομβαιῶνα, Ἰούλιον δὲ τὸν Μεταγειτνιῶνα ἑρμηνεύειν ὀρθῶς· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Οὐ γὰρ ἰσοταχὴς ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ· οὐδ' ἅμα τελευτῶσι καὶ ἄρχονται, ὡς εἰπεῖν, περὶ τὸν τοῦ ζωδιακοῦ μερισμόν. Ἀνάγκη δὴ ἐπαμφοτερίζειν τοὺς τῶν Ἀθηναίων μῆνας. Εἰ δὲ δὴ ἕκαστος ἐπαμφοτερίζων ἀμφοῖν, ἐπιλήψεται τοῦ τε προτέρου, ὡς Ῥωμαῖοι ἄγουσι, καὶ τοῦ ὑστέρου μηνὸς, τί μᾶλλον ἀπὸ τοῦ προτέρου μεθερμηνευόμενος ὀνομάζοιτο ἂν καλῶς ἢ ἀπὸ τοῦ ὑστέρου; Ὃν δὴ τρόπον καὶ Γαληνὸς περὶ τοῦ τῆς ἐλάτης σπέρματος γράφων, « Ὅστις καιρὸς, φησὶν, ἐν Ῥώμῃ μὲν ὁ καλούμενος μὴν Σεπτέμβριός ἐστιν, ἐν Περγάμῳ δὲ παρ' ἡμῖν Ὑπερβερεταῖος, Ἀθήνησι δὲ Μυστήρια. » Τὰ γάρ τοι μυστήρια Βοηδρομιῶνος ἦν. Περὶ εἰκάδα γὰρ τοῦ Βοηδρομιῶνος ὁ μυστικὸς Ἴακχος ἐξήγετο, ὡς καὶ Πλούταρχος ἱστορεῖ. Ἔοικε δὲ καὶ ὁ Ῥωμαῖος Πλίνιος, παντοδαπῆς ἱστορίας συγγραφεὺς, οὕτω μεταφέρων Ἀριστοτέλους τὸ περὶ τόκου τῶν ἰχθύων, ὡς οἱ πλεῖστοι τίκτουσιν ἐν τρισὶ μησὶ, Μουνυχιῶνι, Θαργηλιῶνι, Σκιροφοριῶνι, φάναι ἐν τρισὶν, Ἀπρίλι, Μαΐῳ, Ἰουνίῳ, τίκτειν τοὺς πλείστους. Ἔτι τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὡς μὲν Ῥωμαῖοι ἄγουσι, τριακόσιαι καὶ ἑξήκοντα καὶ πέντε ἡμέραι εἰσίν· ἀκριβολογεῖσθαι δ' εἰς τὸ παρὸν οὐ δεῖ· ὡς δὲ Ἀθηναῖοι, κατὰ μὲν Ἀριστοτέλη, τριακόσιαι καὶ ἑξήκοντα. « Ἔνιαι δὲ, φησὶ, κύουσι τῶν κυνῶν πέμπτον μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ, τοῦτο δέ ἐστιν ἡμέρας ἑβδομήκοντα καὶ δύο· » καθ' Ἡρόδοτον δὲ καὶ ἄλλους, τριακόσιαι πεντηκοντατέσσαρες. Ὡς τοσούτων δὴ γινομένων, εἰ τῶν μηνῶν οἱ μὲν πλήρεις τε καὶ τριακονθήμεροι, οἱ δὲ κοῖλοί τε καὶ μιᾷ τῶν ἑτέρων ἡμέρᾳ λειπόμενοι ἐναλλὰξ εἶεν παρ' ἕνα, ὁποτέρως δ' ἂν ἔχῃ, τὸ ἐπιὸν δὴ ἔτος ἀεὶ προτερήσει, καὶ ἐκ προσαγωγῆς εἰς ἐναντίας ὥρας ἐκπεσοῦνται οἱ μῆνες ὑποφερόμενοι. Πάλιν εἰ τὸ Ἴλιον ἥλω τελευτῶντος τοῦ ἔαρος, ὀγδόῃ φθίνοντος Θαργηλιῶνος μηνὸς, ἑπτακαίδεκα πρότερον ἡμέραις τῆς θερινῆς τροπῆς, ὡς ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος ἀρχαιολογῶν τὰ Ῥωμαϊκά φησι· πῶς τροπικὸς θερινὸς ὁ Ἑκατομβαιών; Ὅδε γὰρ ὁ λόγος ἀποφαίνει Σκιροφοριῶνα εἶναι τροπικὸν θερινόν. Ἀνομόλογον δὲ καὶ τὸ Θεοφράστου, ὅτι ἄκρου ἔαρος εὐθὺς, ἱσταμένου τοῦ Θαργηλιῶνος. Εἰ γὰρ ἄκρου ἔαρος ὁ Θαργηλιών, οὐκ ἂν τροπικὸς ὁ Ἑκατομβαιὼν εἴη· πολὺ δ' ἧττον ὁ Μουνυχιὼν ἐαρινός τε καὶ ἰσημερινός. Ἔοικε δ' ἀπεμφαῖνον καὶ τὸ τοῦ Πλουτάρχου· « Συγκομιζομένης ὀπώρας Πυανεψιῶνος ὀγδόῃ ἱσταμένου. » Δοκεῖ γὰρ ὁ Πυανεψιὼν μᾶλλον εἶναι ἰσημερινὸς φθινοπωρινὸς ἢ ὁ Μαιμακτηριὼν, εἴ γε ἀμπελικῆς ὀπώρας ἡ κομιδὴ ἦν.

A bus Junium esse Hecatombæonem, jam nullus est labor reliquos interpretandi. Semper enim sequenti Attico juxta suppositum ordinem cum subinde sequenti Romano conveniet, et eadem ad anni partes erit consonantia. Sed forte quis dubitaverit, cum Athenienses ad lunæ, ad solis vero cursum Romani calculum temporum subducerent: qua ratione fieri possit, ut utriusque gentis menses alteri cum alteris sic competant, ut invicem dierum summa semper quadrans sit, et nihil in alterutris excurrat: utque Hecatombæon recte transferatur Junius, et Metagitnion Julius, ita quoque de aliis. Neque enim soli eadem, quæ lunæ, est celeritas: neque una desinunt incipiuntve ad signiferi, quod prope dixerim, partitionem. Ergo necesse est Atticos menses variare, et ambiguo plerumque esse B inter priorem Latinum, et posteriorem loco. Quod si ambiguus quisque amborum fiat particeps, cur potius a priore vertendo, quam a posteriore nominetur? Quo sane modo Galenus fecit, de abietis semine: « Quod tempus, » inquit, « Romæ est September, Pergami apud nos mensis Hyperberetæus, Athenis vero Mysteria. » Ea namque erant Boedromione. Nam circa Boedromionis vicesimum diem mysticus Bacchus ab urbe transferebatur; ut etiam Plutarchus scribit. Videtur quoque Plinius omnifariæ scriptor historiæ, sic interpretari illud Aristotelis de piscium partu, nimirum pisces plurima sui parte tribus his mensibus fetificare, Munychione, Thargelione, Scirophorione, ut dicat his C tribus, Aprili, Maio, Junio. Insuper trecenti sexaginta quinque dies sunt anni Romani; subtilius enim in præsens supputare minime oportet. Atheniensis vero anni, ex Aristotelis quidem sententia, trecenti sexaginta sunt: « Pars, » inquit, « canum fert ventrem quintam partem anni, id est dies duos et septuaginta; » at secundum Herodotum aliosque, trecenti quatuor et quinquaginta. Tot igitur cum sint, si menses alii pleni et triceṇarii; alii mutili, cavi, et uno die cæteris impares in numero alternant, quocunque modo res se habeat, sequens annus semper prævertet, et paulatim ex accessione in contrarias tempestates menses incident, loco diebusque statis emoti. Item si Ilium captum est abeunte vere, octavo die, sub finem D Thargelionis, septemdecim diebus ante æstivum solstitium, ut Dionysius Halicarnasseus ait, res priscas Romanorum historiæ mandans: quo pacto Hecatombæon solstitialis æstivus sit? Nempe hic sermo ostendit, Scirophorione esse solstitium. Dissentaneum etiam est illud Theophrasti, cum dicit summo, ineunteque vere, Thargelionis principio. Si enim est summum ver Thargelion, nequaquam esse queat solstitialis Hecatombæon, et multo minus vernus et æquinoctialis Munychion. Illud quoque Plutarchi dissentire videtur, dicentis: « Dum fructus leguntur, et vindemia comportatur, octavo die Pyanepsionis incipientis. » His enim verbis videtur Pyanepsion in se continere autumni æquinoctium potius, quam Mæmacterion, siquidem erat vindemiæ collectio.

Solvendi igitur sunt hi dubiorum nodi, ut rite fiat hæc nostra commentatio, et majorem fidem dicta nostra accipiant. Quocirca vetustissimos illos homines nulla ratione, nulloque ordine mensibus usos, atque aliter alios annum ipsum partitos esse, cum ab aliis, tum vel maxime a Plutarcho, viro undecunque doctissimo, licet intelligere. Nam barbarorum nonnulli trimestrem annum habebant, et ex Græcis Arcades quadrimestrem; Acarnanes semestrem. Ægyptiis autem menstruus erat annus, deinde quadrimestris, ut aiunt. Idcirco antiquissimi videntur immensam annorum multitudinem sibi annumerantes; ut qui certe annum mense definirent. Romani vero prius decem mensium annum agebant, et menses alios neque vicenum dierum, alios tricenum quinum, alios etiam plurium: illudque solum considerabant, ut trecentorum et sexaginta dierum suus esset annus, nec quæ esset solis et lunæ inæqualitas quidquam pensi habebant. Sed postea **160** rex Numa Pompilius duos menses adjecisse fertur, et discrimen hujus inæqualitatis undecim dierum esse reputans: utpote anno lunari trecentos quinquaginta quatuor dies, solari autem trecentos sexaginta quinque habente; undecim hos dies duplicatos alternis annis intercalatione facta (quæ duorum et viginti dierum esset) in Februarium induxisse: verique simile est, hæc illum ex imitatione quadam Græcorum fecisse. Primum enim Solonem aiunt Athenis hanc mensium vagam et adhuc incertam inconstantiam deprehendisse: et diem quo luna solem assequitur et transmittit, ἕνην καὶ νέαν, id est, antiquam et novam lunam, sive extremam et primam, hoc est, interlunium vocari instituisse: et sequentem νουμηνίαν id est, novilunium, sive Kalendas appellavisse, mensemque triginta dierum constituisse: et in genere annum ipsum in concinniorem ordinem digessisse. Intercalaris vero mensis usum antiquitus fuisse Græcis, declarat Herodotus: « Græci, » inquit, « tertio quoque anno intercalationem interserunt, temporum gratia: Ægyptii vero tricenis diebus, quibus duodecim menses anni taxant, auctario facto ad eum numerum, dies quinque quotannis superaddunt: et iis ratio circuli temporum constat eodem redeuntis. » Quod si Numa quidem intercalationem duorum et viginti dierum ordinavit; Herodotus vero triginta dierum recenset, nihil hoc ad disceptationem præsentem. Verum ex his datur illud intelligi, Athenienses mense intercalario utentes anni sui defectum supplevisse, ut temporum ratio facilius solis itineri congrueret.

Λῦσαι δὴ δεῖ τὰ ἀπορούμενα ταῦτα, ἵν' ἥ τε σκέψις γίνηται κατὰ τρόπον, καὶ τὸ πιστὸν μᾶλλον ἔχῃ τὰ εἰρημένα. Τοὺς μὲν οὖν πάνυ ἀρχαίους ἀλογίστως τε καὶ ἀτάκτως κεχρῆσθαι τοῖς μησὶ, καὶ ἄλλοις ἄλλως τὸν ἐνιαυτὸν ὡρικέναι, παρά τε ἄλλων καὶ Πλουτάρχου ἀνδρὸς πολυμαθεστάτου πυθέσθαι ἔστιν. Ἔνιοι γοῦν τῶν βαρβάρων τρισὶν ἐχρῶντο μησὶν εἰς τὸν ἐνιαυτόν· καὶ τῶν Ἑλλήνων Ἀρκάδες μὲν τέτταρσιν, Ἀκαρνᾶνες δὲ ἕξ. Αἰγυπτίοις δὲ μηνιαῖος ἦν ὁ ἐνιαυτὸς, εἶτα τετράμηνος, ὥς φασι. Διὸ καὶ ἀρχαιότατοι εἶναι δοκοῦσι, πλῆθος ἐτῶν καταριθμοῦντες σφίσιν ἀμήχανον, ἅτε δὴ τοὺς μῆνας τιθέμενοι εἰς ἐτῶν ἀριθμόν. Καὶ Ῥωμαῖοι δὲ πρότερον δεκάμηνον ἦγον τὸν ἐνιαυτὸν, καὶ τῶν μηνῶν τοὺς μὲν οὐδὲ εἴκοσιν ἡμερῶν, τοὺς δὲ πέντε καὶ τριάκοντα, τοὺς δὲ καὶ πλειόνων· ἐκεῖνό τε μόνον ἐσκόπουν, ὅπως ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων ἡμερῶν ὁ ἐνιαυτὸς ἔσται· ἔννοιαν δὲ τῆς γινομένης περὶ τὴν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον ἀνωμαλίας οὐκ εἶχον. Ὕστερον δὲ Νομᾶς Πομπίλιος βασιλεύων λέγεται δύο τε προσθεῖναι μῆνας, καὶ τὸ παράλλαγμα τῆς ἀνωμαλίας ἡμερῶν ἕνδεκα γίνεσθαι λογιζόμενος· ὡς τοῦ μὲν σεληνιακοῦ ἔτους τριακοσίας πεντηκοντατέσσαρας ἔχοντος ἡμέρας, τοῦ δὲ ἡλιακοῦ τριακοσίας ἑξηκονταπέντε· τὰς ἕνδεκα ταύτας διπλασιάσας, ἐπαγαγεῖν παρ' ἐνιαυτὸν ἐπὶ τῷ Φεβρουαρίῳ μηνὶ τὸν ἐμβόλιμον, εἴκοσι καὶ δυοῖν ἡμερῶν ὄντα. Εἰκὸς δ' ἐκεῖνον ταῦτα πρὸς ὁμοίαν τινὰ Ἀθηναίων χρῆσιν πεποιηκέναι. Σόλωνα γὰρ πρῶτον Ἀθήνησι τὴν περὶ τοὺς μῆνας ἀνωμαλίαν συνιδεῖν φασι· καὶ τὴν μὲν ἡμέραν, καθ' ἣν ἡ σελήνη καταλαμβάνει τε καὶ παρέρχεται τὸν ἥλιον, τάξαι ἕνην καὶ νέαν καλεῖσθαι· τὴν δ' ἐφεξῆς νουμηνίαν προσαγορεῦσαι· ἄχρι τε τριακάδος τὸν μῆνα ἠριθμηκέναι· καὶ ὅλως ἐπὶ τὸ βέλτιον διαθέσθαι τὰ περὶ τὸν ἐνιαυτόν. Χρῆσιν δ' ἐμβολίμου μηνὸς καὶ Ἕλλησιν ἀνέκαθεν εἶναι δηλοῖ καὶ Ἡρόδοτος, λέγων· « Ἕλληνες μὲν διὰ τρίτου ἔτεος ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλουσι τῶν ὡρέων εἵνεκεν· Αἰγύπτιοι δὲ, τριακονθημέρους ἄγοντες τοὺς δώδεκα μῆνας, ἐπάγουσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας παρὲξ τοῦ ἀριθμοῦ· καί σφιν ὁ κύκλος τῶν ὡρέων εἰς ταυτὸ περιιὼν παραγίνεται. » Εἰ δὲ Νομᾶς μὲν εἴκοσι καὶ δυοῖν ἡμερῶν τὸν ἐμβόλιμον ἔταξεν, Ἡρόδοτος δὲ τριακονθήμερον καταριθμεῖ· οὐθὲν τουτὶ πρὸς τὸν νῦν λόγον. Ἀλλ' ἐκεῖνο δῆλον κἀκ τούτων, ὡς Ἀθηναῖοι χρώμενοι ἐμβολίμῳ προσανεπλήρουν τὸ ἐλλεῖπον πρὸς τὴν ὅλην περίοδον τοῦ ἡλίου τῶν ὡρῶν ἕνεκα.

De anno.

IX. Bifariam ergo annum considerabant, ut qui partim a sole trecentis sexaginta diebus definiretur, propter sectionem obliqui signiferi in totidem gradus. Et hujus certe quintam partem Aristoteles dicit esse duos et septuaginta dies: partim a luna diebus quatuor et quinquaginta supra trecentos. Eadem etiam ratione mensibus partim ad solem, partim ad lunam deductis, aliisque annis dies triginta adjiciebant; aliis quinque: et si quid am-

Περὶ ἐνιαυτοῦ.

Θ'. Διχῶς οὖν ἐθεώρουν τὸν ἐνιαυτὸν, οἷον τὸν μὲν ἑξήκοντα καὶ τριακοσίαις ἡμέραις ὁριζόμενον τῷ ἡλίῳ, διὰ τὴν εἰς τοσαύτας μοίρας κατατομὴν τοῦ λοξοῦ· καὶ τούτου δὴ μέρος πέμπτον Ἀριστοτέλης εἶναί φησιν ἡμέρας ἑβδομήκοντα καὶ δύο· τὸν δὲ τέτταρσι καὶ πεντήκοντα καὶ τριακοσίαις τῇ σελήνῃ. Ἀνάλογον δὲ καὶ τοὺς μῆνας ἦγον, τοὺς μὲν κατὰ τὸν ἥλιον, τοὺς δὲ κατὰ τὴν σελήνην· ἐπέβαλλόν τε τοῖς μὲν τριάκοντα ἡμέρας, τοῖς δὲ πέντε, καὶ εἴ που

πλείονος δέοι διὰ τετάρτου ἐνιαυτοῦ. Τὰ δ' ἄρα βοή- A θεια ἦν, διατείνουσα μὲν οὐ πόῤῥω, ἱκανὴ μέντοι εἰς τὸ αὐτὸ ἀντικαθιστάναι, καὶ εἴργειν ἐν τοῖς αὐτοῖς που ὅροις τοὺς μῆνας· ἴαμά τε τῆς ἀνωμαλίας ἐτύγχανεν ὄν, ὡς καὶ Πλούταρχος λέγει, μειζόνων ἰαμάτων δεήσεσθαι μέλλον. Καῖσαρ οὖν ὁ πρῶτος μοναρχήσας Ῥωμαίων, τοῖς ἀρίστοις τῶν μαθηματικῶν πρόβλημα περὶ τούτου προθεὶς, ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἤδη μεθόδων ἰδίαν τινὰ καὶ διηκριβωμένην μᾶλλον ἐπανόρθωσιν ἔμιξε. Δοκοῦσι δ' Αἰγύπτιοι πρῶτοι μησὶ χρήσασθαι καθ' ἥλιον τριακονθημέροις δώδεκα, καὶ πέντε ἡμέρας ἐπαγαγεῖν κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον· τό τε ἐπιτρέχον μόριον τῆς ἡμέρας εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ ἐκ περιόδων πλειόνων ἐτῶν ἀπολαβόντες, συνθέσθαι μίαν ἡμέραν. Ἕλληνες δὲ παρ' ἐκείνων ἄλλα τε πλείω τῶν οὐρανίων θεωρημάτων, B καὶ ταῦτα παρέλαβον, τὰ μὲν μεθερμηνευθέντων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν τῶν ὑπομνημάτων, τὰ δὲ καὶ συνδιατρίψαντες τοῖς ἐκεῖ ἱερεῦσι, περιττοῖς οὖσι τὴν τῶν οὐρανίων ἐπιστήμην. Πλάτωνα γοῦν φασί τινες καὶ Εὔδοξον, ἀποδημήσαντας εἰς Αἴγυπτον, ὁμιλῆσαι τοῖς ἱερεῦσι τρισκαίδεκα ἔτη. Μυστικοὺς γὰρ ὄντας καὶ δυσμεταδότους, ἔδει τῷ χρόνῳ καὶ ταῖς θεραπείαις ἐκλιπαρῆσαι, ὥστε τινὰ τῶν θεωρημάτων ἱστορῆσαι. Ταῦτα μὲν οὕτω διαιρεῖν ἴσως οὐ χεῖρον· τό τε διηπορημένον φανεὶς ὁ ἐμβόλιμος λύει. Καὶ εἴ τι διὰ πλείονος ἔτι χρόνου παραλλάττει, εἰκὸς καὶ τοὺς πάλαι συνορῶντας καὶ τοῦτο δήπου ἐπανορθοῦσθαι, ὁτὲ μὲν μακρότερον, ὁτὲ δὲ βραχύτερον τὸν ἐμβόλιμον ποιουμένους. Τὸ δ' ἀκριβέστατον, καὶ μηδὲ παρ' ὀλί- C γον τι πλημμελεῖν, οὐκ ἐπιζητεῖν δεῖ· ὁπότε καὶ νῦν, ἐπίδοσιν τῆς ἀστρολογίας τοσαύτην λαβούσης, ὅμως ἡ τῆς κινήσεως ἀνωμαλία διαφεύγει τὸν λόγον, περιγινομένη τῆς τῶν μαθηματικῶν ἐμπειρίας. Τὰς μέντοι τῶν μηνῶν περιόδους ὁμολογεῖν ταῖς ὥραις ἀεὶ ποιεῖ ὁ ἐμβόλιμος τῷ τρίτῳ ἀεὶ ἐπαγόμενος τῶν ἐτῶν. Τὸ δὲ πρὶν ἐμβολάσαι, καὶ περὶ τὸ ἐμβολάζον αὐτὸ ἔτος ὑπενεχθέν τε καὶ ἐπαλλάξαν τῶν μηνῶν, ἔτι δεῖται λόγου, πῶς ἂν ἑρμηνευόμενον τυγχάνοι τοῦ ἱκανοῦ. Δῆλον γὰρ, ὅτι τὸ ἐμβολάζον συχνὰ παρ' ἕνα που ἕξει τοὺς μῆνας ἀνομολόγους ταῖς ὥραις. Διὸ καὶ Θεόφραστος, « Ἔαρος εὐθὺς ἱσταμένου τοῦ Θαργηλιῶνος, » φησὶν, ὡς τοῦ Μουνυχιῶνος χειμερινοῦ δὴ γενομένου· τοῦ δ' ἐμβολίμου θερινοῦ τροπικοῦ, ἢ καὶ περιστήσαντος τὴν τροπὴν εἰς ἱστάμενόν D που τὸν Ἑκατομβαιῶνα· τοῦτο μὲν οὖν μὴ συμβαίνειν οὐχ οἷόν τέ ἐστι. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ ἐμβόλιμος ἐπάγεται, ἀναπληρῶν τὸ ἐνδεὲς, καὶ εἰς Ἑκατομβαιῶνα τὰς τροπὰς ἀποκαθιστάς. Τὴν δ' ἑρμηνείαν ποιητέον ἐπὶ τῶν οὕτω χρονολογούντων, στοιχείῳ χρωμένους τῷ παρόντι ἀεὶ τροπικῷ μηνὶ καὶ τῷ ἑξῆς τῶν μηνῶν κατὰ τὰ ὑποτεθέντα. Οἷον ἐπειδὴ Θεόφραστος, « Ἄκρου ἔαρος, εὐθὺς ἱσταμένου τοῦ Θαργηλιῶνος, » φησὶ, μεθερμηνευτέον Μαρτίου, καὶ μὴ Ἀπρίλιος. Πάλιν ἐπειδὴ Θουκυδίδης Ἐλαφηβολιῶνα τελευταῖον μῆνα τῶν χειμερινῶν εἶναί φησι, τοῦτον μὲν Φεβρουάριον ἑρμηνευτέον· τὸν δ' ἐπιόντα Μουνυχιῶνα θετέον ἔαρος εἶναι ἀρχὴν, καὶ Μάρτιον μεταφραστέον Λατίνοις. Ὥστε δὴ καὶ συμβαίνει δύο

plius opus erat, quarto quoque anno. Hæcque erant subsidia, quæ non latius quidem paterent, sufficientia tamen restituere menses sibi, et iisdem fere finibus eos coercere; eaque inæqualitatis curatio, ut majoribus olim remediis indigeret, futurum erat, quemadmodum refert Plutarchus. Cæsar itaque, is qui primus imperium invasit et ad cujus unius arbitrium res Romana devoluta est, quæstione hac de re optimis mathematicis proposita, ex substratis jam viis rationibusque, propriam quamdam et accuratiore cura excogitatam emendationem confecit. Primi autem omnium Ægyptii ad solem duodecim mensibus usi videntur, et iis quidem tricenariis, et quinque dies quotannis adjecisse, particulamque diei excurrentem ad supplementum totius anni, ex multis annorum circuitibus acervatam, in unum diem integrum conjecisse. Græci vero ab illis, cum alia permulta rerum cœlestium; tum hæc præcipue mutuo acceperunt; partim traductis in linguam Græcam commentariis; partim cum eorum sacerdotibus versati, egregie divinarum cœlestiumque scientiarum peritis. Ferunt itaque Platonem, et Eudoxum peregre in Ægyptum profectos, annis tredecim apud Ægyptios sacerdotes mansisse; tanta enim consuetudine, tamque diutino obsequio erant exorandi, et quasi eblandiendi, ut qui rerum arcanarum tenaces, avarique elargitores essent disciplinarum suarum; quo aliquid cœlestium contemplationum impertirent. Hæc vero ita distinguere, ut opinor, non improbabile est: tum quod inest dubii, quæ postea emersit intercalatio solvit. Atque etiam si quid longiore temporis intervallo adhuc evariaret, credibile est vel antiquos ipsos perspicientes, id quoque quodammodo correxisse; modo longiorem, modo breviorem intercalationem facientes. Neque vero exactam in his diligentiam, et ab omni errore vel levissimo tutam exigere oportet, quandoquidem hoc quoque sæculo, quo astrologia tantum incrementi præstantiæque adepta est, tamen motus disparilitas mathematicorum rationes fugit: quippe quæ superior sit eorum peritia. Sed tamen mensium cursus, ut cum anni temporibus semper congruant, facit post tertium quemque annum introducta intercalatio. Cæterum confusio illa, et mensium inconstantia vaga (quæ fuit prius inventa intercalatione, atque etiam post inventam) adhuc explicatione indiget, quonam pacto transferri commode possit. Constat enim ipsam intercalationem alternos fere menses cum temporibus anni non competentes sæpe habituram. Ex quo etiam Theophrastus inquit, « vere statim Thargelionis initio: » quasi Munychioni hibernus fuerit: intercalaris vero æstivus tropicus, vel certe in instantem **161** Hecatombæonem solstitium circumagens: quod interdum non contingere non potest. Nam propterea intercalatio inducta est, ut defectum dierum suppleat, et in Hecatombæonem solstitia restituat. Porro in his qui sic indicem temporum notationem

scribunt, interpretatio hoc pacto facienda est, ut præsenti semper tropico pro fundamento utamur, et mensium serie illa quam supra posuimus. Verbi gratia: quando Theophrastus « summo vere, statim instante Thargelione »: dicit, mense Martio, et non Aprili, interpretandum est. Rursum quando Thucydides Elaphebolionem esse dicit ultimum hiemalium mensium, hunc quidem Februarium oportet interpretari; secundum quem veris initium Munychion constituendus, et Latinis Martius est transferendus. Ex quo sane contingit duos esse vernos æquinoctiales, Munychionem et Thargelionem; et duos autumnales, Boedromionem et Mæmacterionem: similiterque solstitiales duos æstivos, Hecatombæonem et intercalarem; brumalesque, Posideonem et Gamelionem. Quam ob rem Aristoteles inquit: « Gallina quidem parit omnibus anni temporibus, exceptis duobus mensibus in hieme tropicis. » Et in *Meteorologicis* scribit crinitam stellam ad Ursam apparuisse mense Gamelione, sole circa brumam exsistente. Atque etiam Anthesterionis postremam partem aliquando solstitium hibernum potest attingere. Sed quos tropicos hiemales nominant, sunt hi quidem duo ante explicati. Sumendum est tamen simpliciter, Hecatombæonem esse æstatis principium, et solstitialem æstivum, et reliquos simili deinceps ratione. De rebus enim contingentibus nulla ratio ineunda est, sed de spectatis et solitis. Nam in *Physicis* dictum est, quemque oportere dicere id esse, quod natura esse expetit et est; non quod vi et præter naturam.

A ἰσημερινοὺς εἶναι ἐαρινοὺς, Μουνυχιῶνά τε καὶ Θαργηλιῶνα· καὶ φθινοπωρινοὺς δύο Μαιμακτηριῶνα καὶ Βοηδρομιῶνα· ὡς δ' αὔτως καὶ τροπικοὺς δύο θερινοὺς, Ἑκατομβαιῶνα καὶ τὸν ἐμβόλιμον· καὶ χειμερινοὺς, Ποσειδεῶνα καὶ Γαμηλιῶνα. Διόπερ Ἀριστοτέλης, « Ἡ ἀλεκτορὶς, » φησὶ, « τίκτει ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν, ἔξω δύο μηνῶν τῶν ἐν τῷ χειμῶνι τροπικῶν· » καὶ τὸ ἐν τοῖς *Μετεωρολογικοῖς* ὅτι ἐγένετο κομήτης ἀστὴρ πρὸς Ἄρκτον, μηνὸς Γαμηλιῶνος, περὶ τροπὰς ὄντος τοῦ ἡλίου χειμερινάς. Καὶ Ἀνθεστηριῶνος δὲ ἅψαιτ' ἄν ποτε ἡ τροπὴ λήγοντος. Ἀλλ' οἵ γε ὀνομαζόμενοι τροπικοὶ χειμερινοὶ δύο οἱ εἰρημένοι εἰσίν. Ἁπλῶς μέντοι θέρους ἀρχὴν ὑποληπτέον εἶναι τὸν Ἑκατομβαιῶνα, καὶ τροπικὸν θερινόν· ἀνάλογον δὲ καὶ τοὺς ἄλλους. Δεῖ γὰρ μὴ B τὸ συμβαῖνον, ἀλλὰ τὸ σκοπούμενον λαμβάνειν τῷ λόγῳ. Εἴρηται γοῦν καὶ ἐν τοῖς *Φυσικοῖς* τῶν λόγων, ὡς δεῖ ἕκαστον λέγειν τοῦτο εἶναι, ὃ φύσει βούλεται εἶναι, καὶ ὃ ὑπάρχει· ἀλλὰ μὴ ὃ βίᾳ καὶ παρὰ φύσιν.

Dionysius vero ab Ephoro mutuatus, dicit Thargelione expugnatum Ilium. Quin et Plutarchus in Furii Camilli vita, Ephorum hæc scripsisse refert; nec vero « septemdecim diebus ante æstivum solstitium » dicit: et tamen Thargelione etiam ille dicit. Si Ephorus igitur, cum apud se non esset, alioqui dicturus Scirophorione, scripsit Thargelione; quemadmedum item in aliis pro Iberia non pœnitenda regione Europæ, civitatem quamdam Iberiam esse dicit; boni consulat, quod non reprehendatur qui sui reprehendendi ansam dederit, eamque amplissimam. Quod si forte nescio quis ineptus scriptor mendose scripserit, « Thargelione, » pro « Scirophorione, » ut fere fit in aliis, et præsertim in iis quæ quæstus gratia scribuntur a bibliopolis (nam qui hujusmodi operas conducunt, imperitis, oblatitiisque et trivialibus scriptoribus utuntur); sic insons quidem fuerit Ephorus: et jure culpandi, qui exemplaria non emendarint, sed inconsiderate dixerint, « Thargelione septemdecim diebus ante æstivum solstitium. » Sed idem etiam dicit, dies (qui annum illum explerent) superabundantes fuisse post solstitium numero viginti: quod prorsus incompositum et pugnans, si pro instituta Atheniensium ratione sermonem facit. Nam si supererant viginti post solstitium, certum est solstitium fuisse abeunte anno, Thargelionis ultimo die, ut ille quidem vult: ut nos vero, Scirophorionis. Impræsentia autem nihil intersit. Sed esto ex ejus sententia Thargelionis; profecto sequente anno solstitium erit novilunio Scirophorionis: quod erat ipsi nono die incipientis. Nam si octavo sub finem die Thargelionis captum est Ilium, septemdecim diebus æstivo prius solstitio;

Διονύσιος δὲ παρ' Ἐφόρου εἰληφὼς λέγει, Θαργηλιῶνος ἁλῶναι τὸ Ἴλιον. Πλούταρχος γοῦν ἐν τῷ Φουρίου Καμίλλου βίῳ Ἔφορον ἀναγεγραφέναι τοῦτό C φησιν· οὐ μὴν δὲ καὶ « πρότερον ἑπτακαίδεκα ἡμέραις τῆς θερινῆς τροπῆς » λέγει· ἀλλ' οὖν Θαργηλιῶνος κἀκεῖνός φησιν. Εἰ μὲν οὖν Ἔφορος, Σκιροφοριῶνος φάναι βουλόμενος, εἶπε (μὴ ἐντὸς ὢν αὑτοῦ) Θαργηλιῶνος, ὥσπερ ἐν ἄλλοις αὖ ἀντὶ Ἰβηρίας τῆς κατὰ τὴν Εὐρώπην μεγίστης χώρας, πόλιν εἶναί τινα τὴν Ἰβηρίαν φησίν· ἀγαπάτω μηδὲν ἐπιτιμώμενος, σκῆψιν ἐπιτιμήσεως καὶ ταῦτ' οὐ μικρὰν δεδωκώς· εἰ δ' ἄρα τις τῶν φαύλων γραφεὺς διήμαρτεν, ἀντὶ « Σκιροφοριῶνος » — « Θαργηλιῶνος » μεταβαλὼν, καθάπερ καὶ ἐπ' ἄλλων συμβαίνει, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν εἰς πρᾶσιν γραφομένων τοῖς βιβλιοπώλαις (χρῶνται γὰρ φαύλοις καὶ τοῖς τυχοῦσι γραφεῦσιν)· Ἔφορος μὲν ἀναίτιος ὡς ἂν εἴη· αἰτιάσαιτο δ' ἄν τις τοὺς μὴ ἐπανορθωσαμένους τὴν γραφὴν, ἀλλ' ἀνεπισκέπτως D εἰρηκότας, « Θαργηλιῶνος ἑπτακαίδεκα ἡμέραις πρὸ τῆς θερινῆς τροπῆς. » Φησὶ δὲ, καὶ ὡς αἱ τὸν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον ἐκπληροῦσαι περιτταὶ ἡμέραι, εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν ἦσαν μετὰ τὰς θερινὰς τροπάς· τὸ δ' ἀσύντακτον παντελῶς καὶ μαχόμενον, εἰ ὡς Ἀθηναῖοι ἦγον ποιεῖται τὸν λόγον. Εἰ γὰρ περιτταὶ εἴκοσι μετὰ τὰς τροπὰς, δῆλον, ὅτι ἡ τροπὴ ἦν τῷ οἰχομένῳ ἔτει, ἕνῃ καὶ νέᾳ Θαργηλιῶνος μὲν, ὡς ἐκεῖνος λέγει, Σκιροφοριῶνος δὲ, ὡς ἡμεῖς. Διαφερέτω δὲ μηθὲν πρός γε τὸ νῦν. Ἀλλ' ἔστω Θαργηλιῶνος αὐτῷ· οὐκοῦν τῷ ἐπιόντι ἐνιαυτῷ ἡ τροπὴ ἔσται, Σκιροφοριῶνος νουμηνίᾳ. Ἦν δ' αὐτῷ ἐνάτῃ ἱσταμένου. Εἰ γὰρ ὀγδόῃ φθίνοντος τοῦ Θαργηλιῶνος ἑάλω τὸ Ἴλιον, ἑπτακαίδεκα πρότερον ἡμέραις τῆς θερινῆς τροπῆς, δῆλον, ὅτι ἐνάτῃ ἱσταμένου τοῦ ἐπιόντος μηνὸς ἦν ἡ τροπὴ

ἐνάτῃ ἱσταμένου, τρεῖς εἶναι τὰς περιττὰς ἀναγκαῖον. Φανερὰ δὲ μᾶλλον ταῦθ' ὕστερον ἔσται, ἐπειδὰν περὶ χρήσεως ἐμβολίμου μηνὸς λέγωμεν. Εἴτ' οὖν Ἐφόρου ἁμάρτημα τοῦτ' ἔστιν, εἴτε γραφέως, καὶ τοῦτο εἰς κοινὸν ἐκκείσθω σκοπεῖν. Ἀπαρτίζειν δ' ἀεὶ τοὺς τῶν Ἀθηναίων μῆνας τοῖς τῶν Ῥωμαίων δηλονότι οὐκ ἂν εἴη. Ἐπαμφοτερίζειν οὖν τι συμβαίνει. Οἷον, φέρε εἰπεῖν, Ἑκατομβαιὼν τὸ μὲν Ἰουνίου ἐπιλαμβάνει, τὸ δὲ Ἰουλίου· καὶ Μεταγειτνιὼν τὸ μὲν Ἰουλίου, τὸ δ' Αὐγούστου· καὶ Βοηδρομιὼν τὸ μὲν Αὐγούστου, τὸ δὲ Σεπτέμβριος. Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἀμφιλαφεῖς εἰσι τὰ πολλά· ἐπεὶ ἐνίοτέ γε καὶ ἰσάζειν συμβαίνει· οἷον καὶ τῆτες συμβέβηκε, νουμηνίαν ἅμα Ἀπρίλιος μηνὸς ἡλιακοῦ, καὶ σελήνης ἄγειν. Ἑρμηνεύειν μέντοι ἁπλῶς χρεὼν
B ἀπὸ τοῦ προτέρου· οἷον, Αὔγουστον τὸν Βοηδρομιῶνα, ἀλλὰ μὴ Σεπτέμβριον, ἵνα θερινὸς ᾖ· τρίτος γὰρ ἀπὸ Ἑκατομβαιῶνος· τροπικὸς δὲ θερινὸς ὁ Ἑκατομβαιών, ὡς δεδειγμένον ἐστί. Γαληνῷ δὲ διέφερεν οὐθὲν πρός γε τὸ τῆς ἐλάτης σπέρμα καὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ ἀκόπου, εἴτ' ἀπὸ τοῦ ἑπομένου Σεπτέμβριος, εἴτ' ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου Αὔγουστος ἑρμηνεύοιτο ὁ τῶν μυστηρίων μήν· ἄλλως τε καὶ τῶν ἰσημερινῶν τε καὶ τροπῶν περί που εἰκοστὴν τετάρτην τοῦ μηνὸς ἡμέραν, ὡς Ῥωμαῖοι ἄγουσι, λαμβανομένων τοῖς τότε οὖσιν ἀνθρώποις· καὶ προσέτι ἰσημερινοῦ γινομένου ποτὲ καὶ τοῦ Βοηδρομιῶνος, ἐπειδὰν πλείους ὦσιν αἱ μετὰ τὴν τροπὴν περιτταὶ ἡμέραι. Ὅθεν δὴ καὶ Ἀριστοτέλης, « μετ' ἀρκτοῦρον περὶ Βοηδρομιῶνα, » φησὶν, ὥσπερ αὖ ἀνάπαλιν, περὶ λήγοντά
C που τὸν Ἑκατομβαιῶνα τῆς τροπῆς γενομένης, συμβαίνει τρυγᾶν τὰς ἀμπέλους περὶ ἱστάμενον τὸν Πυανεψιῶνα· καθὰ Πλούταρχος ἐπισημαίνει συμβῆναι, ὅτε Θησεὺς ἐπανῆκεν ἐκ Κρήτης. Ἡ ἰσημερία μέντοι περὶ λήγοντά που τὸν Μαιμακτηριῶνα ὑπῆρξε. Πλίνιον δὲ οἰητέον, μὴ ὡς Ἀριστοτέλους λέξιν μεταφέροντα, ὧδε ποιεῖσθαι τὸν λόγον, ἀλλ' ἰδίαν αὐτῷ δόξαν περὶ τόκου τῶν ἰχθύων ἀποφαινόμενον. Θαυμαστόν τε οὐθὲν, εἰ καὶ ταῖς χώραις διαφορὰ περὶ τὰς γενέσεις ἐστίν. Ἀλλὰ δῆλον, ὅτι καὶ τῶν ζώων, ὥσπερ τῶν φυτῶν, πολλὴν ποιοῦσι διαφορὰν οἱ τόποι, οὐ μόνον κατὰ μέγεθος καὶ εὐτροφίαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς τόκους, τοῦ τὰ μὲν ὀψιαίτερον γεννᾷν, τὰ δὲ πρωϊαίτερον. Ὧδε μὲν τοίνυν ἁπλῶς τε καί πη ἑρμηνεύοντες, οὐκ ἂν διαμαρτά-
D νοιμεν τοῦ ἱκανοῦ.

Περὶ χρήσεως τῶν μηνῶν.

Γ'. Ἐπεὶ δ' ἔστι μὲν χρῆσθαι μησὶ καὶ κατὰ τὴν ἡλίου περιφορὰν, ὡς Ῥωμαῖοι ἄγουσιν· ἔστι δὲ καὶ τὴν τῆς σελήνης, ὡς Ἀθηναῖοι ἦγον· πότερον Ἀθηναίοις ἑπόμενοι χρησόμεθα, ἢ Ῥωμαίοις, κατονομάζοντες μὲν ὡς Ἀθηναῖοι, τὴν δέ γε τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς μῆνας διαίρεσιν κατὰ ταὐτὰ Ῥωμαίοις τιθέντες; Πλήθων μέν φησιν, ὅτι κατὰ φύσιν δὴ ἄγοιτ' ἂν ἔτος μὲν κατὰ τὸν ἥλιον, μὴν δὲ κατὰ τὴν σελήνην· διὰ τί δὲ, οὐ λέγει. Ἄλλοι δέ τινες, καὶ αἰτίαν ἀποδιδόντες, πάντα πρὸς τῶν οὐρανίων κοσμεῖσθαι τὰ τῇδέ φασι, καὶ μεγάλα εἶναι τὰ τῆς σελήνης ἔργα.

A manifestum est nono mensis sequentis die æstivum solstitium fuisse. Si itaque solstitium nono ineuntis, tres esse dies abundantes est necesse. Hæc autem planius postea elucidabuntur, ubi de usu mensis intercalarii disseremus. An igitur Ephori sit iste error, an amanuensis potius, in medio considerandum relinquo. Jam certum est Atticos menses æquali dierum numero, simulque finiente, Romanos semper æquiparare non posse. Ergo fit ut singuli menses Græcorum inter binos semper Romanorum ambigant. Exempli gratia : Hecatombæon partem Junii, et partem Julii attingit; Metagitnion Julii et Augusti; Boedromion Augusti et Septembris. Similiter vero reliqui omnes non raro sese præbent ancipites, quandoque etiam æquales, ut vel superiore B anno lunam novam cum Aprilis Kalendis solaribus contigit emergere. Operæ tamen pretium est simpliciter a priore mense interpretari. Verbi gratia : Boedromionem Augustum potius quam Septembrem, ut æstivus sit; tertius enim est ab Hecatombæone : in quo, ut demonstratum est, æstivum solstitium conficitur. Nihil porro Galeni intererat, ad abietis semen et compositionem acopi, sive a sequente September, sive a præcedente Augustus verteretur ille mysteriorum mensis; præsertim cum solstitia et æquinoctia **162** circiter quartum, et vicesimum diem mensis Romani ab illius sæculi hominibus signarentur : et præterea æquinoctialis interdum foret Boedromion, cum plures supererant dies post C solstitium. Unde etiam Aristoteles dicit, « post arcturum circiter Boedromionem, » quemadmodum contra peracto circa desinentem Hecatombæonem solstitio evenit vindemias fieri, circa incipientem Pyanepsionem : ut Plutarchus accidisse significat, quando Theseus e Creta rediit. Æquinoctium enim fuerat sub finem Mæmacterionis. Pliniusque æstimandus est sic loqui, non qui verba Aristotelis interpretetur, sed qui suam de piscium partu exprimat sententiam. Nihilque mirum est, si etiam in generationibus a regionum diversitate oritur differentia. Verum illud constat, multam, ut plantarum, ita quoque animalium, non in magnitudine solum habituque vegetiore, sed et in partu ipsa loca efficere differentiam, ut alia serius, alia gignant D maturius. Sic igitur simpliciter et quadantenus vertentes, nequaquam ab idonea explicatione aberraverimus.

De mensium usu.

X. Sed quoniam mensibus uti possumus vel ad solis motum, ut Romani, vel ad lunæ, ut Athenienses : utrum Atticum usum, an Romanum sequemur, more quidem Atheniensium denominantes, anni vero in menses eamdem cum Romanis constituentes divisionem? Plethon quidem refert natura esse comparatum, ut ad solem deducatur annus, mensis vero ad lunam : sed quamobrem, non dicit. Verum alii hujus quoque dicti rationem afferentes, asseverant, quæ hic in terris sunt, omnia a cœlestibus illis corporibus ordinari, magnosque esse

lunæ effectus. Nam mutari aiunt manifeste ab illa terrestria cuncta, idque recte. Signum tamen nullum est, menses ad lunam, non ad solem agere oportere. Hæc enim inferiora superioribus illis motibus esse continua non inficias imus, et omnem eorum vim et potentiam illinc gubernari, ipsumque decorum (quodcunque apud nos decorum) et rerum ordinem a superna illa natura consistere; quod vero indigestum et suo errore indecens, id esse ab ea (quæ est hic) materia. Detur vero multa quædam a luna alterari variarique, cum plena, cum dimidio orbe cæsa, cum gibbosa et utrinque convexa; cum in cornua flexa, atque etiam de cœlo ipso et ambiente aere judicium fieri; hæcque terrestria mutari per semisses, et quadrantes, et certas quasdam ipsius stationes : non tamen idcirco convenit, ut supersedentes solis annum in menses distinguere, eaque divisione uti, et ad lunam divertentes, ultro sponteque dissideamus. Nec enim secundum naturam est totum soli quadrare; partes autem alteri, quam soli magis convenire. Nam partes sunt totius anni, qui menses nominantur, vel quomodocunque libeat illam in duodecim spatia solaris revolutionis partitionem appellare. Quod enim causa est efficiens totius, id certe partium necessario efficiens est, cum ex partibus totum consurgat, et ipso toto partes sint generatione priores. Est autem etiam inæqualius, inordinatiusque annum ad lunæ curriculum ducere : quod qui ita agunt, mensem frequenter inserunt; nec parum habent negotii, dum alios annos mensium duodecim, alios tredecim efficiunt. Itaque præter naturam quidem id potius. Nam ordo quidam natura est, et præter naturam, quidquid inconditum, et incompositum, et quod ordinem suum non servat. Cæterum ut solem damnemus inutilitatis propter lunæ vim, et ea quæ vulgo apparent, postulatio nimis magna est, et quæ videatur esse ejus qui se magis sensui quam rationi applicet. Effectus enim lunæ, et opera a sole quidem (quod prope dixerim) omnia sunt : et hæc inferiora idem sol imprimis describit, modulatur, et in numerum ordinemque digerit. Et aliorum quidem siderum temperationis solem esse causam, cum multis aliis præclaris viris, tum vel maxime Straboni geographo videtur. Evidentiora tamen sese nobis offerunt, quæ contingunt circa lunam, propter differentes ejus species, ex variis solis intercapedinibus proficiscentes. Quapropter observanda sunt hæc, sive per septimanas, sive per alterum mensem lunarem videtur. Neque vero his solis utendo solares deserere oportet, qui sint longe æquabiliores, et partes temporum divinitus constitutorum, totiusque anni propriæ et nativæ. Secundum naturam enim id simpliciter est : quandoquidem a causa, et priore, et magis necessaria. Quod vero est a luna, notius nobis cum sit et apertius, viam ad ea quæ sunt notiora natura, et perfectiora, munit. Quamobrem Cæsar cognomento apud Romanos Divus, ingressus hanc viam ad id, quod erat cer-

A Ἀλλοιοῦσθαι γὰρ σαφῶς τὰ ἐπίγεια πάνθ' ὑπ' ἐκείνης. Τοῦτο μὲν οὖν εὖ λέγεται. Σημεῖον δ' οὐδέν ἐστι τοῦ χρῆναι ἄγειν κατὰ σελήνην, καὶ μὴ καθ' ἥλιόν γε τοὺς μῆνας. Συνεχῆ μὲν γάρ πως τὰ τῇδε ταῖς ἄνω φοραῖς εἶναί φαμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ πᾶσαν αὐτῶν τὴν δύναμιν κυβερνᾶσθαι ἐκεῖθεν· καὶ τὸ μὲν καλὸν ἅπαν, ὅσον ἂν ᾖ ἐνθάδε καλὸν, καὶ τὸ τεταγμένον, ἄνωθεν ἐγγίνεσθαι φύσει· τὸ δ' ἄτακτον καὶ πεπλανημένον, ὑπάρχειν ἐκ τῆς ἐνθάδε ὕλης· ἔστω δὲ καὶ πόλλ' ἄττα ἀλλοιοῦν τὴν σελήνην πλήρη τε οὖσαν, καὶ διχότομον, καὶ ἀμφίκυρτον, καὶ μηνοειδῆ, κρίνεσθαί τε τὸ περιέχον, καὶ μεταβάλλειν τὰ τῇδε κατὰ διαμέτρους, καὶ τετραγώνους, καὶ ὅλως ποιάς τινας στάσεις αὐτῆς· οὐ μὴν δὲ καὶ εὔλογον διὰ ταῦτα ἐῶντας διαιρεῖν τὸν τοῦ ἡλίου ἐνιαυτὸν εἰς μῆ-
B νας, καὶ χρῆσθαι, ἑτερορρεπεῖν ἐπὶ τὴν σελήνην, καὶ ἑκόντας εἶναι διΐστασθαι. Οὐδὲ δὴ κατὰ φύσιν τὸ μὲν ὅλον προσήκειν τῷ ἡλίῳ, τὰ δὲ μέρη ἑτέρῳ τῳ μᾶλλον ἐπιβάλλειν ἢ τῷ ἡλίῳ. Μέρη γὰρ τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ οἱ καλούμενοι μῆνες, ἢ ὅ τι δήποτε καλεῖν φίλον τὸν εἰς δώδεκα μερισμὸν τῆς τοῦ ἡλίου περιφορᾶς. Τὸ δὲ τοῦ ὅλου ποιητικὸν, καὶ τῶν μερῶν ταὐτὸ ποιητικὸν ἐξ ἀνάγκης ἐστίν. Ἐκ τῶν μερῶν γὰρ τὸ ὅλον, καὶ τῇ γενέσει πρότερα τοῦ ὅλου τὰ μέρη. Ἔστι δὲ καὶ ἀνωμαλώτερόν τε καὶ ἀτακτότερον τὸ πρὸς τὴν φορὰν τῆς σελήνης ἄγειν· δι' ὃ καὶ συχνὰ ἐπιβάλλουσι μῆνα οἱ οὕτως ἄγοντες, καὶ πράγματα ἔχουσι, τὰ μὲν δωδεκάμηνα, τὰ δὲ τρισκαιδεκάμηνα ποιούμενοι τῶν ἐτῶν. Οὐκοῦν παρὰ φύσιν
C γε μᾶλλον. Τάξις γάρ τις ἡ φύσις, καὶ παρὰ φύσιν πᾶν τὸ πλημμελές τε καὶ ἄτακτον. Τὸ δ' ἀχρηστίαν τοῦ ἡλίου καταγινώσκειν διὰ τὴν τῆς σελήνης δύναμιν καὶ τὰ φαινόμενα, αἴτημα λίαν μέγα ἐστὶ, καὶ προσέχοντος αἰσθήσει μᾶλλον ἔοικεν εἶναι ἢ λογισμῷ. Τά τε γὰρ τῆς σελήνης ἔργα διὰ τὸν ἥλιον, ὡς εἰπεῖν, ἅπαντ' ἐστί· τό τε μάλιστα κοσμοῦν τὰ τῇδε, καὶ ῥυθμίζον, καὶ διατάττον, ὁ ἥλιός ἐστι. Καὶ μὴν καὶ τῆς περὶ τοὺς ἄλλους ἀστέρας εὐκρασίας αἴτιον εἶναι τὸν ἥλιον ἄλλοις τε τῶν ἐνδόξων καὶ Στράβωνι τῷ γεωγράφῳ δοκεῖ. Ἐναργέστερα μέντοι τὰ περὶ τὴν σελήνην συμβαίνοντα κατὰ διαφόρους φάσεις ἐκ τῶν πρὸς τὸν ἥλιον ἀποστάσεων ἡμῖν ἀπαντᾷ. Ὥστ' ἐπιτηρητέα μέντοι καὶ ταῦτ' ἐστὶν, εἴτε καθ' ἑβδομάδας εἴτε καθ' ἕτερον μῆνα δοκεῖ σεληνιακόν. Οὐ μὴν δὲ
D καὶ μόνοις τοῖσδε χρωμένους ἐατέον τοὺς καθ' ἥλιον μῆνας ὁμαλεστέρους ὄντας παρὰ πολὺ, καὶ μέρη τῶν ἐκ Θεοῦ ὡρῶν, καὶ τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ οἰκεῖά τε καὶ αὐτοφυῆ. Κατὰ φύσιν γὰρ τοῦθ' ἁπλῶς· εἴπερ καὶ ἐξ αἰτίου, καὶ προτέρου, καὶ ἀναγκαιοτέρου. Τὸ δὲ ἀπὸ τῆς σελήνης, γνωριμώτερον ὂν ἡμῖν καὶ σαφέστερον, ὁδός ἐστιν ἐπὶ τὰ τῇ φύσει γνωριμώτερά τε καὶ τελεώτερα. Δι' ὃ καὶ οἱ περὶ Καίσαρα τὸν ἐπωνομασμένον τοῖς Ῥωμαίοις θεὸν, ταύτην ἰόντες, ἐπὶ τἀκριβέστερον ἐληλύθασι μηνῶν τε καὶ ἐνιαυτοῦ διατάξεως πέρι. Οἱ δ' ἄρα τοῖς ἐν ποσὶ καὶ ἡμῖν σαφεστέροις ἐπιμένοντες διὰ τέλους ἐοίκασιν οὐ καλῶς κρίνειν, τί τὸ δι' αὐτὸ, καὶ τί τὸ δι' ἕτερον αἱρετέον. Ὅλως τε δεῖ νομίζειν τὰ ὕστερον χρόνῳ μακρῷ διηκριβωμένα περὶ ἀστρολογίαν πολύ τι τῶν ἀρχαίων

διαφέρειν· ἀλλὰ μὴ ἑκόντας ὑπ' αὐθαδείας πρὸ τῶν A τελεωτέρων τὰ ἀτελέστερα ἐπαινεῖν, ὥσπερ ἐν γήρᾳ τὰ τῶν νέων φρονεῖν ἔτι προαιρουμένους. Ἐπεὶ καὶ Γαληνὸς ἐν τοῖς περὶ κρισίμων ἡμερῶν λόγοις τὸν ἐνιαυτὸν ἐπὶ ταῖς πέντε καὶ ἑξήκοντα καὶ τριακοσίαις ἡμέραις, ἐπικείμενον ἔχειν τι μόριον ἡμέρας μεῖζον ἢ ὡς τέταρτον λέγει. Τὸ δ' οὐ μεῖζον, ἀλλ' ἔλαττον εἶναι, ταῖς ὕστερον ἐπιτηρήσεσιν εὕρηται. Εἰ δ' ἄρα που μηδὲ τὰ περὶ τὴν ἡλίου κίνησιν τἀκριβὲς παντάπασιν ἴσχοι ἡμῖν· ἀλλ' οὖν γε πολὺ τῶν περὶ τὴν σελήνην ἀκριβέστερ' ἐστὶ, καὶ τὸ πλημμελούμενον εὐδιορθωτότερον· εἴ γε μίαν μὲν διὰ τετραετηρίδος ἡμέραν ἐμβόλιμον, μίαν δὲ σχεδὸν διὰ διακοσαετηρίδος ἐκβόλιμον ποιεῖσθαι, ἀποχρώντως ἂν ἔχοι, ἢ ὁπόσον ἂν διὰ πλείστου οἱ περιόντες ἀεὶ τῷ χρόνῳ ἀστρονομίας ἐμπειρότατοι κρίνωσιν. Οὐδὲν γὰρ B τῷ παρόντι προσίσταται λόγῳ, εἴ τινες ἀμφισβητοῦσι περὶ τοῦ τῶν ἐτῶν πλήθους. Ἀναμφισβητήτως γὰρ ἡ ἐπανόρθωσις ἔσται διὰ πλείστου, ὅπως ἂν ἔχῃ.

tius exactiusque de anni mensiumque dispositione 163 propius accessit. Qui ergo in medio positis, et nobis manifestioribus assidue insistunt, non videntur recte dignoscere quid per se et quid propter aliud sumendum sit. Semelque existimare oportet astrologiæ commentationes, quæ multo post tempore diligentiore cura absolutæ sunt, non parum ab antiquis illis præstare; non autem præ pervicacia decens est imperfectiora perfectioribus anteponere, quasi volentes in senectute adhuc retinere pueritiæ ineptias. Quando vel ipse Galenus in libris de diebus decretoriis dicit, anno supra trecentos et sexaginta quinque dies, particulam quamdam accedere diei quadrante majorem. Atqui non majorem esse, sed minorem, posteris observationibus annotatum est. Quod si forte ne solis quidem motus ratio satis nobis constet; at quam lunæ certe multo certior est, ejusque error levior, et minus errori propinquus. Siquidem satis est unum diem quarto quoque anno intercalari; post vero ducentos ferme annos unum exemptilem fieri, vel quam longo temporis intervallo judicabunt, qui assidue succedent experientia excellentes astronomi. Neque enim præsentis est instituti, si quibus controversa est in hac re annorum multitudo. Haud dubie enim plurimo temporis interstitio emendabitur, utcunque se habeat.

Ὅτι καὶ τοῖς σοφοῖς δοκεῖ βέλτιον τὰ κατὰ ἥλιον ἄγειν.

ΙΑ'. Ἐπαινεῖ δὲ διαφερόντως καὶ Πλούταρχος τὴν Καίσαρος ἐπανόρθωσιν, δεινὸς ὢν κρῖναι, ὧδε λέγων· « Ἡ δὲ τοῦ ἡμερολογίου διάθεσις καὶ διόρθωσις τῆς περὶ τὸν χρόνον ἀνωμαλίας, φιλοσοφηθεῖσα χαριέν- C τως ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τέλος λαβοῦσα, γλαφυρωτάτην παρέσχε χρείαν. » Ἡρόδοτος δὲ καὶ σοφωτέρους οἴεται εἶναι Αἰγυπτίους Ἑλλήνων, παρ' ὅσον οἱ μὲν διὰ τρίτου ἔτους ἐπεμβάλλουσι μῆνα· οἱ δὲ, τριακονθημέρους ἄγοντες τοὺς μῆνας, πέντε ἡμέρας ἐπάγουσιν ἀνὰ ἕκαστον ἔτος. Οὐ χεῖρον δὲ καὶ πάλιν τὴν λέξιν αὐτοῦ παραθέσθαι· « Ἄγουσι δὲ τοσῷδε σοφώτερον Ἑλλήνων, ἐμοὶ δοκέειν, ὅσῳ Ἕλληνες μὲν διὰ τρίτου ἔτεος ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλουσι τῶν ὡρέων εἵνεκε· Αἰγύπτιοι δὲ, τριηκοντημέρους ἄγοντες τοὺς δυώδεκα μῆνας, ἐπάγουσι ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας παρὲξ τοῦ ἀριθμοῦ. » Τὸ δὲ τριακονθημέρους ἄγειν τοὺς μῆνας, κατὰ ἥλιον ἄγειν εἶναι, δηλοῖ Στράβων οὑτωσὶ λέγων· « Αἰγυπτίων δ' ἐστὶ καὶ τὸ τὰς ἡμέρας μὴ κατὰ σελήνην ἄγειν, ἀλλὰ κατὰ ἥλιον, τοῖς D τριακονθημέροις δώδεκα μησὶν ἐπαγόντων πέντε ἡμέρας κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον. » Πλήθων μὲν οὖν πολὺ τούτων ἀπᾴδει λέγων κατὰ φύσιν εἶναι μᾶλλον τὸ κατὰ σελήνην ἄγειν τοὺς μῆνας, καὶ τὸν μὲν ἐνιαυτὸν τῷ ἡλίῳ, τοὺς δὲ μῆνας διαιτῶν τῇ σελήνῃ.

Quod viris prudentibus commodius videtur annum ad solem agere.

XI. Impense vero laudat Cæsaris emendationem Plutarchus, præstanti vir judicio, sic dicens: « Fastorum autem dispositio, et inconstantiæ illius vagæ, et incertæ correctio, eleganter ab ipso philosophica ratione explicata, finemque sortita, jucundissimum usum præbuit. » Herodotus autem sapientiores Græcis existimat Ægyptios, quatenus Græci tertio quoque anno unum mensem intercalant, Ægyptii vero mensibus tricenariis quinque dies quotannis adjiciunt. Sed nec abs re fuerit auctoris ipsius verba reponere [80*]: « Agunt, inquit, eo prudentius Græcis, ut mihi quidem videtur, quod Græci tertio quoque anno mensem intercalarem faciunt, idque temporum gratia: verum Ægyptii duodecim mensibus (quibus tricenos dies adnumerant) singulis annis quinque dies adsciscunt. » Tricenis autem diebus menses taxare, quod sit ad solis cursum agere, ostendit Strabo ita inquiens: « Ægyptiorum vero est et illud, dies non ad lunam, sed ad solem agere, tricenariis mensibus duodecim quinque dies quotannis adjicientium. » Plethon igitur multum ab iis discrepat, dicens secundum naturam magis esse menses ad lunam agere; annum quidem soli pro arbitrio attribuens, menses vero lunæ.

Πῶς χρηστέον μησὶ καὶ ἐνιαυτῷ.

ΙΒ'. Ἡμεῖς δὲ ὀνόμασι μὲν τοῖς εἰρημένοις καὶ τάξει χρησόμεθα τῶν μηνῶν, πράγμασι δὲ κατὰ τὴν Καίσαρος ἐπανόρθωσιν, ᾗ χρώμενοι Ῥωμαῖοι ἄχρι καὶ νῦν, ἧττον ἑτέρων σφάλλεσθαι περὶ τὴν ἀνωμαλίαν δοκοῦσι χιλιοστὸν καὶ πεντακοσιοστὸν ὀλίγου δεῖν τόδε ἔτος. Λαμβάνειν τε ἀξιοῦμεν, εἴ τινες χρή-

Quomodo utendum mensibus et anno.

XII. Nos autem et ordine mensium et nominibus utemur explicatis; rebus vero juxta Cæsaris emendationem, qua hactenus utentes Romani minus reliquis in hac confusione falli videntur: millesimus et prope quingentesimus jam hic annus est. Neque vero si quid a quibusdam excogitatum,

[80*] *Euterpe*, n. 4.

et in communem vitæ utilitatem collatum est, sive Latini, sive barbari sint hujusmodi inventores, dedignamur ab iis id inventum utendum accipere, omnesque domesticos et familiares existimare, homines qui sint, et ejusdem nobiscum naturæ participes, iisque inventionis gratiam habere, non autem præ invidia contentiose rixari, et sponte deteriora capessere. Diebus itaque trecentis sexaginta quinque ad solis cursum nobis distribuetur annus, addita quoque huic numero particula quapiam diei quarta parte minore. Et menses quidem complentes dierum numerum, alii triginta erunt dierum, alii uno die abundabunt; unus vero continuo quidem triennio duobus deficiet de triginta; quarto autem anno, uno die tantum. Quandoquidem hi septem, Posideon, Gamelion, Munychion, Scirophorion, Metagitnion, Boedromion, Pyanepsion, uno die excedent tricenarios; reliqui vero tricenis constabunt, præterquam Elaphebolion. Hic enim per tres annos diebus octo et viginti taxabitur, sed quarto anno undetriginta, propter diem intercalarem. Porro cur a Cæsare menses ita distributi sint, ut hic esset triginta dierum, ille non; huic excessus, illi defectus : alterius est considerationis.

De intercalari die.

XIII. Mensem quidem nullum unquam, sed unum diem per singulos annorum quaterniones mense Elaphebolione intercalabimus, quemadmodum Romani Februario bissextum, sic vocantes, quod bis ipsum diem inscribant **164** sextum Kalendas Martias. Ita enim Cæsari Augusto visum est. Nos vero tali vocabulo nequimus uti; nam intercalarem solum et sextum rite appellare possumus. Cæterum de exemptili die consideratio suscipienda est, et quod visum fuerit Latini admonendi sunt, ut idem amplexantes, annum sibi corrigant. Sic enim inter nos conveniet. Exemptilis enim diei jam longo tempore nulla ratione inita, solstitia, nostra ætate, multo antevertunt diem mensis ab initio solstitialem constitutum. Sic itaque menses agantur nobis, utentibus nominibus traditis.

De anni principio.

XIV. Porro anni principium Athenienses Hecatombæonem constituebant, ab æstivo solstitio incipientes, sicut est prius demonstratum : Romani vero Januarium, inchoantes ab hiberno. Et certe magis proprium videtur esse principium, jureque hoc Plethon laudat. Nam lege et instituto aliis aliud anni principium agentibus, natura quodammodo idem ut sit principium suadere videtur : quando sol generationis auctor ultra progredi desinens, reflecti ad nos incipit, et lucis auget tempus, tenebrarum vero minuit. Recte igitur et Numa principium hujusmodi Romanis ordinavit, cum prius Martium mensem Romulus anni fecisset initium. Nobis igitur idem esto anni principium, et novus anni mensis Gamelion : ut consonemus cum Romanis, sicut in mensibus, ita etiam in anni exordio, qui est Janua-

A σιμόν τι ἐφεῦρον τῷ βίῳ, ἐάν τε Λατῖνοι ὦσιν οἱ εὑρόντες, ἐάν τε βάρβαροι· οἰκείους τε πάντας νομίζειν, ἀνθρώπους γε ὄντας, καὶ μετειληφότας τῆς αὐτῆς ἡμῖν φύσεως· καὶ χάριν ὁμολογεῖν τοῖς εὑροῦσιν, ἀλλὰ μὴ φθονοῦντας ἐρίζειν, καὶ ἐθελοκακεῖν. Ἡμέραις τοιγαροῦν τριακοσίαις καὶ ἑξήκοντα καὶ πέντε ὁριζόμενος ἡμῖν ὁ ἐνιαυτὸς ἔσται, κατὰ τὴν ἡλίου περίοδον, προστιθεμένου τοῦ καὶ μορίου ἡμέρας ἐπ' ἔλαττον ἢ ὡς τεταρτημόριον τῷ ἀριθμῷ τῷδε. Καὶ μῆνες συμπληροῦντες τὸν τῶν ἡμερῶν ἀριθμὸν οἱ μὲν τριακονθήμεροι, οἱ δὲ μιᾷ ὑπερβάλλοντες τοὺς ἑτέρους ἡμέρᾳ· εἷς δὲ καὶ δυοῖν μὲν ἐλλείπων τῶν τριακονθημέρων ἑξῆς τριῶν ἐτῶν, μιᾷ δὲ τῷ τετάρτῳ. Ἑπτὰ γὰρ οἵδε, Ποσειδεὼν, Γαμηλιὼν, Μουνυχιὼν, Σκιροφοριὼν, Μεταγειτνιὼν, Βοη-
B δρομιὼν, Πυανεψιὼν, μιᾷ ὑπερβαλοῦσι τοὺς τριακονθημέρους· οἱ δὲ λοιποὶ τριακονθήμεροι, πλὴν Ἐλαφηβολιῶνος. Ὅδε γὰρ ἡμέρας ἕξει εἴκοσι μὲν καὶ ὀκτὼ ἑξῆς τριῶν ἐτῶν, εἴκοσι δὲ καὶ ἐννέα τῷ τετάρτῳ, διὰ τὴν παρεμβαλλομένην ἡμέραν. Διὰ τί δὲ τοῖς περὶ Καίσαρι οὕτω τὰ περὶ τὰς ἡμέρας διῄρηται, ὡς τονδὶ μὲν τριακονθήμερον εἶναι, ἀλλὰ μὴ τονδὶ, τονδὶ δ' ὑπερβάλλειν, τονδὶ δ' ἐλλείπειν, ἑτέρας ἐστὶ θεωρίας.

Περὶ τῆς ἐμβολίμου ἡμέρας.

ΙΓ'. Μῆνα μὲν οὖν οὐδένα ἐπεμβαλοῦμεν οὐδέποτε· μίαν δὲ διὰ τετραετηρίδος ἡμέραν τῷ Ἐλαφηβολιῶνι, καθάπερ τῷ Φεβρουαρίῳ Ῥωμαῖοι δίσεκτον· οὕτω καλοῦντες ἐκ τοῦ δὶς τὴν αὐτὴν ἡμέραν προσ-
C γράφειν ἕκτην πρὸ Καλενδῶν Μαρτίων, δόξαν οὕτω Καίσαρι Σεβαστῷ. Ἡμεῖς δ' ὀνόματι χρῆσθαί τῳ οὐ δεόμεθά γε τοιούτῳ· ἐμβόλιμον γὰρ μόνον καὶ ἕνην προσαγορεύειν καλῶς ἔχει ἡμῖν. Περὶ δὲ τῆς ἐκβολίμου σκεπτέον καὶ ὅ τι ἂν δοκῇ παρακαλεῖν δέον καὶ Λατίνους ταὐτὸ δεχομένους ἐπανορθοῦσθαί σφισι τὸν ἐνιαυτὸν, ἵνα συμφωνῶμεν. Ἐκβολίμου γάρ τοι ἡμέρας χρόνου ἤδη μακροῦ διελθόντος μὴ γενομένης, πολύ τι δὴ προτεροῦσιν αἱ τροπαὶ ἐφ' ἡμῶν τῆς ἐξ ἀρχῆς τροπικῆς ἡμέρας γε τοῦ μηνός. Οὕτω μὲν οὖν ἀκτέον τοὺς μῆνας, χρωμένους ὀνόμασι τοῖς ἀποδοθεῖσιν.

Περὶ ἀρχῆς τοῦ ἐνιαυτοῦ.

ΙΔ'. Ἀρχὴν δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τὸν Ἑκατομβαιῶνα ἦγον μῆνα, ὡς δέδεικται πρότερον,
D ὡς ἀπὸ τροπῶν θερινῶν· Ῥωμαῖοι δὲ τὸν Ἰανουάριον, ὡς ἀπὸ τροπῶν χειμερινῶν, ἣ δὴ καὶ οἰκειοτέρα δοκεῖ εἶναι ἀρχή. Καὶ εὖ τήνδε ἐπαινεῖ Πλήθων. Νόμῳ γὰρ ἄλλων ἄλλην τοῦ ἔτους ἀγόντων ἀρχὴν, φύσει πως ἔοικεν αὕτη οὖσα ἀρχή· ἡνίκα δὴ ἥλιος, ὁ τῆς γενέσεως κύριος, τοῦ πρόσω ἰέναι λήγων ἀνακάμπτειν ἄρχεται ὡς ἡμᾶς, καὶ τὸν μὲν τοῦ φωτὸς αὔξει χρόνον, τὸν δὲ τοῦ σκότους μειοῖ. Ὀρθῶς οὖν καὶ Νουμᾶς ἀρχὴν τοιαύτην Ῥωμαίοις τέταχε, Ῥωμύλου πρότερον τὸν Μάρτιον προτάξαντος μῆνα. Καὶ ἡμῖν δὴ ἀρχὴ αὕτη ἔστω, καὶ νέος τοῦ ἐνιαυτοῦ μὴν Γαμηλιών· ἵνα καὶ συμφωνῶμεν Ῥωμαίοις, ὥσπερ καὶ τὰ περὶ τοὺς μῆνας, καὶ τὰ περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐνιαυτοῦ. Ὅδε γὰρ Ἰανουάριος

ἦν. Νῦν δ' Ἕλληνες, ἀρχὴν ἐνιαυτοῦ τε καὶ Ἰνδικτιῶνος ποιούμενοι ἀπὸ ἰσημερίας φθινοπωρινῆς, τὰ μὲν περὶ Ἰνδικτιῶνα (δηλοῖ δὲ διάταγμα ἡ λέξις) συνᾴδουσι Ῥωμαίοις, τὰ δὲ περὶ τὸν ἐνιαυτὸν οὔ. Καίτοι συμφέρεσθαι ἔδει καὶ ταῦτα, ἄλλως τε καὶ Χριστοῦ νόμοις χρωμένους. Οὐ γὰρ οἶμαι Ῥωμαίους τούς γε νῦν ὄντας διὰ τὴν ἡλίου τροπὴν μᾶλλον, ἢ τὸ τότε γεννηθῆναι Χριστὸν, οὕτως ἄγειν· ἀλλὰ τὴν μὲν τροπὴν συμβεβηκέναι, αὐτοὺς δὲ τὴν γένεσιν πρεσβεύοντας τοῦ Θεοῦ, ᾗ θέμις, ἀρχὴν ποιεῖσθαι τὴν εἰρημένην. Ἐνιαυτοῦ μὲν ταύτην θετέον ἀρχήν.

rius. Nunc vero Græcis principium anni, indictionisque agentibus ab autumnali æquinoctio, indictionis quidem ratione (significat autem edictum hæc dictio) cum Romanis concordia est, anni vero non. Quanquam et de his sane inter illos convenire oportebat, præsertim Christi legibus communiter utentes. Neque enim puto Romanos hujus sæculi magis propter solstitium, quam quod tunc Christus natus sit ita agere; sed tum solstitium esse forte contigisse : ipsos vero natali Christiano primum honorem tribuentes, ut fas est, prædictum initium facere. Anni quidem idem initium faciendum est.

Πῶς ἀριθμητέον τὰς τοῦ μηνὸς ἡμέρας.

ΙΕ'. Ἀριθμεῖν δὲ τὰς μηνὸς ἑκάστου ἡμέρας Πλήθωνι μὲν δοκεῖ εἰς τέτταρα διαιροῦντας τὸν μῆνα, τὸ μὲν ἱστάμενον, τὸ δὲ μεσοῦν, τὸ δὲ φθῖνον, τὸ δὲ ἀπιόν· λαμβάνοντι, ὡς ἔοικε, τὸ μὲν παρὰ Πολυδεύκους, τὸ δέ τι καὶ αὐτῷ καινοτομοῦντι. Εὐμαρέστερον γὰρ, οἶμαι, διατίθεσθαι τὰ περὶ τὰς ἱερομηνίας οὕτω συνέβαινε, καίν' ἄττα καθισταμένῳ ἱερά· ἡμῖν δὲ διαφερέτω μηθὲν διαριθμεῖν, ὡς Ἀθηναῖοι, τριχῇ διαιροῦντες, τὸ μὲν ἱστάμενον ἔλεγον, τὸ δὲ ἐπὶ δέκα, τὸ δὲ φθῖνον. Ἐπειδὴ καὶ συνῳδά πως οὕτω μᾶλλον Ῥωμαίοις ἔσται τὰ περὶ τὴν διαίρεσιν ἡμῖν. Τριχῇ γὰρ καὶ οὗτοι διαιροῦντες, τὸ μὲν Καλένδας προσαγορεύουσι, τὸ δὲ Νώνας, τὸ δὲ Εἰδούς. Ἀριθμητέον οὖν ὧδε· νουμηνίαν μὲν τὴν πρώτην, εἶτα δευτέραν ἱσταμένου, καὶ τρίτην, καὶ ἑξῆς εἰς τὸ πρόσω ἰόντι ἄχρι δεκάτης· μεθ' ἣν πρώτην ἐπὶ δέκα· εἶτα δευτέραν ἐπὶ δέκα, καὶ ἑξῆς ἄχρι εἰκοστῆς. Ἡ αὐτὴ δὲ καὶ εἰκάς· μεθ' ἣν ἑνδεκάτην φθίνοντος, ἢ δεκάτην, ἢ ἐννάτην, ἢ ὀγδόην, ὡς ἔτυχεν ἔχων ὁ μὴν, καὶ ἑξῆς ἀναλύοντι ἄχρι δευτέρας. Οὕτω γὰρ Ἀθηναῖοι ἠρίθμουν, οὐ προστιθέντες, ἀλλ' ἀφαιροῦντες, καὶ ἀναλύοντες μέχρι τριακάδος, Σόλωνος ἡγησαμένου πρὸς τὰ τῆς σελήνης φῶτα οὕτω μειούμενα. Καὶ Ἀριστοφάνης δὲ ὁ κωμικὸς οὕτως ἀριθμεῖ·

Πέμπτη, τετρὰς, τρίτη· μετὰ ταύτην δευτέρα·
Εἶθ' ἣν ἐγὼ μάλιστα πασῶν ἡμερῶν
Δέδοικα, εὐθὺς ἔσθ' ἕνη τε καὶ νέα.

Μετὰ δὲ δευτέραν ἀκτέον ἕνην. Χρεία δ' ἕνης καὶ νέας οὐκ ἔσται ἡμῖν, διὰ τὸ μὴ κατὰ σελήνην ἄγειν. Ἕνην δὲ τὴν τελευταίαν τοῦ μηνὸς ἡμέραν καλεῖν καὶ ἡμᾶς κωλύει οὐθὲν, ὅτι καὶ νέα ἡ πρώτη, πλείους τε αἱ φθίνοντος γίνονται ἡμέραι, καὶ ἔσθ' ὅτε ἐλάττους τῶν Ἀττικῶν, διὰ τὸ τοὺς μὲν τριακονθημέρους τῶν μηνῶν ἡμῖν εἶναι, τοὺς δὲ μιᾷ ὑπερβάλλειν τῶν ἑτέρων ἡμέρᾳ, ἕνα δὲ καὶ δυεῖν μὲν ἐλλείπειν τῶν τριακονθημέρων ἑξῆς τριῶν ἐτῶν, μιᾷ δὲ τῷ τετάρτῳ, ὡς εἴρηται πρότερον. Οἱ μὲν οὖν ἑνδεκάφθινοι, οἱ δὲ δεκάφθινοι, εἷς δὲ καὶ ὀκτάφθινος, καὶ ἐνάφθινος· ἑπτὰ μὲν γὰρ οἶδε, Ποσειδεών, Γαμηλιών, Μουνυχιών, Σκιροφοριών, Με-

Quomodo mensis dies sunt numerandi.

XV. Numerare vero cujusque mensis dies Plethoni sic placet, ut quadripertito mensem dividat in principium, medium, præcipitium, et recessum. Idque partim a Polluce videtur mutuari; partim per se quodammodo comminisci. Ita enim, puto, facilius illi erat suas ferias disponere, nova quædam sacra constituenti. At nos nihil impediat quominus supputemus, ut Athenienses, mense trifariam partito, partem unam ἱστάμενον, id est, instantem, sive ineuntem vocantes : ἐπὶ δέκα, id est, supra decem alteram : ultimam φθῖνον, id est, præcipitem, vel desinentem. Quandoquidem hæc quoque divisio nostra sic nescio quomodo fiet cum Romana consonantior. Hi namque tres etiam in partes mensem tribuentes, Kalendas, Nonas, et Idus appellant. Sic itaque numerandum est, ut Neomenia (quod novilunium significat) mensis primus dies sit : deinde secundus instantis, tertius instantis, et ita deinceps usque ad decimum : post quem primus supra decem, secundus supra decem, et sic per ordinem usque ad vigesimum, qui et eicas dicitur, quasi vicenionem ausis appellare. Post quem undecimus præcipitis, vel decimus, vel nonus, vel octavus, pro mensis cujusvis superante dierum numero : et deinceps ordine præpostero subducendum, numeri quidem seriem retexendo usque ad secundum præcipitis. Ita enim Athenienses numerabant, non addentes, sed auferentes, resolventesque usque ad tricesimum diem : et id quidem Solonis instituto, ratione lunæ ita sensim lumen suum minuentis. Et hoc certe modo Aristophanes comicus supputat :

Quintus, deinde quartus, hincque tertius;
Post quem secundus, omnium, et quem maxime
Metuo, sequens est continuo vetus et novus.

Itaque post secundum præcipitis, nobis collocandus est vetus. Nam veteris et novi, id est, extremi et primi, seu intermenstrui, nobis usus exolevit : quod non ad lunam tempora deducamus. Sed diem mensis ultimum appellare veterem quid nos vetat, cum primus quoque novus sit? Jam vero præcipitis dies interdum plures habemus, nonnunquam pauciores diebus Atticis. Quandoquidem menses alii tricenum dierum, alii tricenum singulorum, unus modo duodetricenum, modo undetricenum, nimirum quarto quoque anno uno die addito, quod prius est dictum. Quapropter menses alii ab undecim dierum reliquo supra

viginti numero Hendecaphthini vocentur, alii Decaphthini, quibus decem dies supersunt : unus vero Octaphthinus, et Enaphthinus, cui nunc octo, nunc novem superant ultra viginti. Hi enim
165 septem, Posideon, Gamelion, Munychion, Scirophorion, Metagitnion, Boedromion, Pyanepsion, undecim dies præcipitis habebunt : at reliqui decem tantum, præter Elapheboliouem, qui continuo triennio octo habebit, novem autem anno quarto. At si quis φθίνειν, id est, *præcipitare*, seu *desinere*, et ἵστασθαι, id est, *instare* sive inire propria lunæ esse dicat, mente animoque complectatur, quod in aliis etiam compluribus aliunde translatus improprii sermonis usus evicit, ut in his quoque verbis χαλκεύειν, et χορηγεῖν, et δημιουργεῖν, id est, *cudere*, *suppeditare*, *procreare*. Quondam etiam βυβλία solum dicebantur, quæ fierent ex junco papyro, quæ in Ægypto producitur. Nunc vero ex lini panniculis et linteolorum ramentis versis in opificium, constipatæ chartæ quædam, et conglutinatæ (in quibus scribimus) id nominis sortitæ sunt. Et σχοινίον olim funis erat, ex schœno junco (quæ ex palustribus planta est) confectus, sed nunc ex lino et lanis in eumdem usum convolutus contortusque funis, schœnion appellatur. Et præterea αὐθέντης ab antiquis « cædis patrator » tantum vocabatur : nunc vero quisquis auctor est, artifex, opifex, curator rei cujusvis, authentes nuncupatur. Et nimirum vicit invaluitque supra mille annos hujusmodi significatio, posteaquam Græci cum Romanis versantes perceperunt suam linguam adhuc indigere nomine huic nomini Latino « auctor » respondente, quod majorem haberet usus proprietatem. Ita enim coacti, ut verisimile est, rei crebro in usum venientis magis proprium nomen imponere, hoc certe nomen authentes in illud transmutarunt, imitantes alienam legem. Basilius itaque unus e nostris pontificibus, tempore imperatoris Juliani, vir non minus eloquio quam acri cogitatione præditus, dona Spiritus sancti dicit non fieri per ministerium, sed « authentice : » id est, non a ministro dari, sed ab auctore. Et Synesius philosophus eruditissimus qui fuit paulo post Theodosio imperante, interrogans patriarcham Theophilum, an oporteat Alexandrum quemdam existimare episcopum, in episcoporum ordinem adoptatum ab Joanne, qui postea inter divos relatus, et Chrysostomus cognominatus est : sed tunc propter quamdam contentionem et seditionem ab Ecclesiis de concilii sententia exclusus erat : sic infert : « Ad quod opus est authentiam, » id est, « auctoritatem successionis apostolicæ simpliciter, et aperte sententiam ferre. » Enimvero etiam Romani, ut scribit Plutarchus, illam mensis divisionem tripartitam ad tres maximas lunæ differentias fecerunt, Kalendas novilunium appellantes, quod tum luna in coitu exsistens, quasi occulta sit penitus defecta lumine : « clam » enim Romanis latenter significat, unde Kalendas dicit

A ταγειτνιὼν, Βοηδρομιὼν, Πυανεψιὼν, ἕνδεκα ἕξουσι φθίνοντος ἡμέρας· δέκα δὲ οἱ λοιποὶ, πλὴν Ἐλαφηβολιῶνος. Οὗτος γὰρ ὀκτὼ μὲν ἑξῆς τριῶν ἐτῶν, ἐννέα δὲ τῷ τετάρτῳ. Καὶ μὴν εἴ τις τὸ φθίνειν, καὶ ἵστασθαι ἴδιον εἶναι λέγοι σελήνης, ἐνθυμείσθω, διότι καὶ ἐπ' ἄλλων πολλῶν χρῆσις ἀπ' ἄλλων μεταληφθεῖσα κεκράτηκεν ἀκυρόλογος· οἷον καὶ τὸ χαλκεύειν, καὶ χορηγεῖν, καὶ δημιουργεῖν. Ὠνομάζετο δέ ποτε καὶ βυβλία μόνον, τὰ ἐκ τῆς βύβλου τῆς ἐν Αἰγύπτῳ φυομένης παπύρου γινόμενα. Νῦν δὲ καὶ τὰ ἐκ λίνου ῥάκους κατεργασθέντος πιλήματα διάκολλα, ἐν οἷς γράφομεν, τοὔνομα ἔχει τοῦτο. Καὶ σχοινίον πρόσθεν τὸ ἐκ σχοίνου τῶν ἑλείων φυτοῦ· νῦν δὲ καὶ τὸ ἐκ λίνου καὶ ἐρίων πρὸς τὴν αὐτὴν χρείαν κλωθόμενον σχοινίον προσαγορεύεται. Καὶ αὐθέντης δὲ ὁ αὐτόχειρ
B μόνον ἐλέγετο πάλαι. Νῦν δὲ καὶ ὁστισοῦν αἴτιος, καὶ δημιουργὸς, εἴτ' οὖν αὐτουργὸς, καὶ ἐπιστάτης πράγματος οὑτινοσοῦν, αὐθέντης καλεῖται· ὑπὲρ τὰ χίλια δὴ ἔτη κεκρατηκότος τοῦ τοιοῦδε σημαινομένου· ἐπειδὴ, Ῥωμαίοις, θαμὰ δὴ ὁμιλοῦντες Ἕλληνες, συνίδοιεν τὴν σφετέραν αὐτῶν φωνὴν ἔτι δεομένην τοῦ γε ἀνάλογον ἂν τῷ « αὔτορ » ὀνόματι τῶν Ῥωμαίων ἀκριβέστερον προσοικειουμένου ταῖς χρείαις. Οὕτω γὰρ βιαζόμενοι, ὡς εἰκὸς, πράγματι συχνὰ ἥκοντι εἰς χρείαν ὄνομα ἰδιαίτερον θέσθαι, τὸ αὐθέντης δὴ εἰς τοῦτο ἀλλοτριονομοῦντες μετενηνόχασι. Βασίλειος οὖν τῶν ἡμετέρων ἱεροφαντῶν ἐπὶ Ἰουλιανοῦ αὐτοκράτορος γενόμενος ἀνὴρ, καὶ τὴν φωνὴν οὐχ ἧττον ἢ τὴν διάνοιαν κεκοσμημένος, τὰ τοῦ θείου Πνεύματος χαρίσματα οὐ λειτουργικῶς, ἀλλ' « αὐθεν-
C τικῶς » γίνεσθαι λέγει. Καὶ Συνέσιος φιλόσοφος τῶν λογιωτάτων μικρὸν ὕστερον ἐπὶ Θεοδοσίου, πυνθανόμενος πατριάρχου Θεοφίλου, εἰ χρὴ νομίζειν ἐπίσκοπον Ἀλέξανδρόν τινα, χειροτονηθέντα ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ μετὰ ταῦτα νομισθέντος ἁγίου, καὶ ἐπονομασθέντος Χρυσοστόμου, τότε διά τινα συμβᾶσαν διαφορὰν καὶ στάσιν τῶν Ἐκκλησιῶν ἀφωρισμένου γνώμῃ συνοδικῇ, ὧδ' ἐπιφέρει· « Πρὸς ὃ δεῖ τὴν αὐθεντίαν τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς ἀποκρίνασθαι ἁπλῶς καὶ σαφῶς. » Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ῥωμαῖοι, ὡς Πλούταρχος ἱστορεῖ, τὴν εἰς τρία διαίρεσιν τοῦ μηνὸς πρὸς τὰς μεγίστας τρεῖς διαφορὰς τῆς σελήνης τυγχάνουσι πρότερον πεποιηκότες· Καλένδας μὲν τὴν νουμηνίαν καλέσαντες, ὅτι περὶ τὴν
D σύνοδον οὖσα τόθ' ἡ σελήνη ὥσπερ λέληθεν, ἐπιλελοιπότος δὴ παντελῶς τοῦ φωτός· τὸ γὰρ « κλὰμ » Ῥωμαίοις τὸ λάθρα διασημαίνει, ὅθεν τὰς Καλένδας ὠνομάσθαι φησί. Νώνας δὲ, ὅταν καταφανὴς πρῶτον ἐπὶ δυσμῶν γίνηται νέα· Εἰδοὺς δὲ, ὅταν, πανσέληνος οὖσα, εὐειδεστέρα τὴν ὄψιν ᾖ. Ἀλλ' ὅμως ὕστερον· καίτοι, καθ' ἥλιον ἄγοντες τοὺς μῆνας, ὁμοίως ὁρίζοντες τὸν χρόνον, Καλένδας, καὶ Νώνας, καὶ Εἰδοὺς ἔτι καλοῦσιν, ὀνόμασι καταχρώμενοι οἷς πρότερον ἄγοντες κατὰ σελήνην ἐχρῶντο κυρίως. Οὐθὲν δὴ ἄτοπον οὐδ' ἡμῖν, εἰ ἱστάμενον λέγοιμεν, καὶ φθίνοντα, μὴ κατὰ σελήνην ἔτι, ἀλλὰ κατὰ ἥλιον ἄγοντες. Ἀνάλογον τοίνυν ἡμῖν ἕξει νουμηνία μὲν ταῖς Καλένδαις, τὸ δὲ ἱστάμενον τῷ πρὸ Νωνῶν, τὸ δὲ ἐπὶ δέκα τῷ πρὸ Εἰδῶν, τὸ δὲ φθῖνον τῷ πρὸ Καλεν-

δῶν. Ὡς δ' ἡμῖν οὐκέτι χρήσιμος ἕνη καὶ νέα, οὕτως A οὐδὲ Ῥωμαίοις τὸ Ἰντερλούνιον· τὴν γὰρ ἡμέραν, ἧς τὸ μὲν τῷ λήγοντι μηνὶ, τὸ δὲ τῷ ἀρχομένῳ προσήκει κατὰ σελήνην, Ῥωμαῖοι οὕτω καλοῦσι. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτω λαμβανόμενα εὖ ἂν ἔχοι. Οὐκ ἂν ἀφαιρεῖται δ' ὁ λόγος οὐδὲ ἰδιώτας τὴν τῶν ἡμερῶν τῆς σελήνης γνῶσιν, ὁπόσαι ἑκάστοτε. Πολὺ γάρ τι συμβάλλεται εἰς τοῦθ' ἡ τῶν ἡμερῶν τοῦ καθ' ἥλιον μηνὸς εἴδησις· καὶ ῥᾴδιον προστιθέντι ταῖς ἐπακταῖς εὑρίσκειν τὸν ἀριθμόν. Τὸ δ' ἀκριβὲς οὐκ ἀπαιτητέον ἐν τούτοις. Ἐπακταὶ ἐφ' ᾧ α' ἀριθμὸς ἡμερῶν ἐπαγομένων ἡλιακοῦ μηνὸς, ἐφ' ᾧ β'. Ἀριθμὸς μηνῶν ἐπαγομένων ἐνιαυτοῦ, ἀπὸ Μουνυχιῶνος ἀρχομένου, ἐφ' ᾧ γ'. Γινόμενος ἀριθμὸς ἐκ τῶν α', β', γ' ὁμοῦ ληφθέντων, ἐφ' ᾧ δ'. Ὑπερέχων τῶν τριάκοντα, ἐφ' ᾧ ε'. Ὑπεροχὴ ἐφ' ᾧ ζ'. Σελήνης ἡμερῶν ἀριθμὸς B ἐπαγομένων, ἐφ' ᾧ η'. Τὸ δὴ δ' ἔσται ἴσον τῷ η', ἐὰν μὴ τὸ ε' ὑπάρχῃ τῷ δ'. Ἐὰν δ' ὑπάρχῃ, τὸ ζ' ἔσται ἴσον τῷ δ'. Τὸ δὲ α' ληπτέον ὅ τι ἐστίν. Ἱκανὸν γὰρ ὡς πρὸς τοὺς πολλοὺς τὸ ὅ τι. Ἔστι δ' ἄρα εἴκοσι καὶ ὀκτὼ τοῦ νῦν παρόντος ἠραρχικοῦ ἔτους. Ἐπαυξέσθω δὲ καθ' ἕκαστον ἔτος ἠραρχικὸν προσθέσει τῶν ἕνδεκα. Καὶ ἐπειδὰν τῶν τριάκοντα ὑπερέχῃ, εἰλήφθω ἡ ὑπεροχὴ α'. Καὶ οὕτω δὴ ἐπαύξοντι αἰεὶ καὶ λαμβάνοντι ληπτέον τὸ α'. Πρόσθεσις ἐφ' ᾧ θ'. Ἑτέρα ὑπεροχὴ ἐφ' ᾧ ι'. Προσληφθέντος δὴ τοῦ θ' τῷ α', ἔσται τὸ α', ὡς ἐννέα τοῦ ἐπιόντος ἠραρχικοῦ ἔτους· καὶ πάλιν προσληφθέντος, ἔσται ὡς εἴκοσι τοῦ ἐφεξῆς ἔτους· εἶτα ὡς μία τοῦ μετὰ ταῦτα. Τὸ γὰρ ι' δὴ ὡς μία. Καὶ οὕτως ἀεί· ἐπιστημονικώτερον δὲ ὧδε. C

appellatas. Nonas autem, quando primum ad occasum conspicua nova fit. Idus, quando jam pleno orbe facies formosior conspicitur. Sed tamen postea etiam, quamvis menses ad solem deducant, tempus similiter dividentes, Kalendas, Nonas, Idus, etiamnum vocant, nominibus abutentes: quibus antea ad lunæ cursum proprie utebantur. Non igitur absurdum fuerit, si nos quoque instantem et præcipitem dixerimus, non ad lunæ amplius, sed ad solis curriculum tempora digerentes. Proportione itaque apud nos respondebit neomenia Kalendis Romanis; instans vero, et supra decem, et præceps, seu desinens, illis dicendi modis Latinis, ante Nonas, ante Idus, ante Kalendas. Ut vero nobis non amplius usus extremi et primi, sic ne Romanis quidem interlunii; diem enim (cujus pars desinenti mensi, pars incipienti competit secundum lunam) Romani ita vocant. Hæc igitur sic accepta bene quidem habeant. Neque vero hic sermo privat rudes, et idiotas dierum lunæ cognitione, quotnam scilicet quotidie sint. Multum enim ad id conducit dierum solaris mensis peritia; faciliusque est eos dies epactis adjicienti hujusmodi lunarem numerum invenire. Atque hic non requirenda subtilis exactaque diligentia. Epactæ sint A; numerus dierum solaris mensis seriatim continuatorum sit B; numerus mensium anni consequentium a Martio quidem incipientis C; conflatus ex A, B, C numerus, sit D; numerus excedens triginta sit E; excessus ille vocetur F; numerus dierum lunæ consequentium sit G. Cæterum D erit qualis G, nisi E sit D. Quod si sit, F erit qualis D. A vero, id est epactarum summa, quæcunque sit, sumenda est. Sufficit enim vulgo illa quæcunque sit. Sunt itaque viginti octo epactæ præsentis anni a vere incipientis. Verum augeantur per singulos annos similiter a vere inchoantes, additione undecim. Et quando hic numerus triginta excesserit, sumatur ille excessus A. Et sic semper augenti et accipienti sumendum est A. Fiat additio H. Alter excessus sit I, additione H, simul sumpta cum A, id est, cum viginti octo epactis præsentis anni A, excrescens summa erit dierum novem sequentis anni a vere inchoativi: et rursus facta additione, erunt viginti **166** epactæ sequentis anni; deinde una epacta anni qui succedet. I enim excessus secundus una duntaxat epacta est. Et ita assidue fiat; peritius vero sic.

Εὕρεσις τῶν ἐπακτῶν.

ΙϚ'. Διῃρήσθω παρὰ ἐνεακαίδεκα τὰ ἀπὸ γενέσεως τοῦ Θεοῦ ἀπαγόμενα ἔτη, προσκειμένου τούτοις καὶ D ἑνὸς ἔτι ἑτέρου ἔτους. Εἰλήφθωσαν δὲ αἱ ὑπὲρ τὰς ἐνεακαιδεκάδας περιττεύουσαι ἡμέραι, καὶ πολυπλασιασθήτωσαν ἐπὶ τὸν ἕνδεκα· εἶτα διαιρεθήτωσαν παρὰ τριάκοντα. Αἱ γὰρ ὑπὲρ τὰς τριακοντάδας πλεονάζουσαι τὸ α' αἱ ἐπακταί εἰσιν. Οἷον, χίλια μὲν καὶ τετρακόσια καὶ ἑβδομήκοντα νῦν τὰ ἀπὸ Θεογονίας ἔτη. Προσκείσθω δὲ τούτοις καὶ ἕν. Διαιρεθέντων δὴ τούτων παρὰ ἐνεακαίδεκα, δῆλον ὅτι ὀκτὼ αἱ πλεονάζουσαι. Ληφθεισῶν δὲ τῶν ὀκτὼ ἐπὶ τὸν ἕνδεκα, ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτὼ γίνεται τὸ ἐκ τούτων. Διαιρεθέντος δ' αὖ τούτου εἰς τριακοντάδας, τὸ πλεονάζον ἔσται εἴκοσι καὶ ὀκτώ. Τοῦτο δ' ἦν α' τοῦ νῦν παρόντος ἐνιαυτοῦ· ἀνάλογον δὲ καὶ τὸ λοιπὸν αἰεὶ ἡ εὕρεσις ἔσται τοῦ α'. Πάλιν δὴ καὶ οὕτω λαβόντα τὸ α', προσθετέον αὐτῷ τὸ β' καὶ γ'· τό τε σύνολον τὸ δ'

Inventio epactarum.

XVI. Dividantur anni a natali Christiano per novemdecim, his uno altero anno etiam addito. Sumantur vero dies, qui ex ea divisione (quæ fit per novemdecim) supererunt: et multiplicentur per undecim, deinde dividantur per triginta. Qui certe supra tricesimas illas dies remanebunt, sunt A epactæ. Verbi gratia, nunc a natali Christiano sunt mille quadringenti septuaginta anni. Adjiciatur his unus. His ergo per novemdecim distributis, certum est octo superare. Sumptis vero his octo, et per undecim multiplicatis, qui conficitur inde numerus, continet octoginta octo. Hoc rursum diviso per triginta, excurrens summa capit duodetriginta. Id autem est A epacta præsentis anni: similique ratione in posterum erit epactarum inventio. Sic igitur iterum sumptis epactis, A scilicet, adjiciatur et B, et C, tum D: summa ex iis conflata dicenda

est G, nisi excesserit triginta. Nam si excesserit, hic excessus erit dicendus. Neque vero horum quidquam festis diebus impedimento est. Anno enim toto in duas et quinquaginta septimanas distributo, ex quatuor septimanis singuli menses a nobis constituerentur, et præter id numeri quatuor dies habebunt sanctissimos, singulos per septimanam: nisi si forte antevertentes aliqui a Dominico die incipiant, vel tardius incedentes intra mediam septimanam. At mensis Plethonis sex festos dies continens, aufert plus justo necessariorum civitati operum. Ignavos enim atque inertes esse necesse est eos, qui festa agitant. Et simul tres dies festos esse deinceps ex Plethonis institutione usuvenit: mensis quidem ultimum (quem veterem vocat) Plutoni: veterem et novum, id est, intermenstruum sui cujusque recognitioni: novilunium autem Jovi. Verum id ita evenire fastidiosum sit. Itaque per intermissionem agere (eorum enim quæ intervallo fiunt, si jucunda quidem sunt, jucundior est sensus: sin autem molesta, tolerabilior), et quam paucissimas ferias celebrare melius sit. Unum enim hoc civile institutum perniciosum, multas scilicet agere: ac signum est non pietatis, sed voluptatis. Cæterum qui dies forent celebres feriatique, Plethoni quidem non erat indecens recensere, ut qui alios dies festos, quam qui a nobis recepti sint, constituat. Nobis vero id minime opus est: cum de his in præsentia sermo susceptus non sit. Nam certum est, Christo resurgenti rituales et legitimos quatuor dies mensem quemlibet habiturum. Commodius enim, quam possumus minimo res divinas contrahere. At diem festum nobis ipsis spectandis singulis mensibus præscribendum, et rerum a nobis patratarum inspectionem semel in mense faciendam, ut censet Plethon, nos quidem negamus. Verum pium sanctumque sit id quotidie, nedum feriis, actitare, nocte scilicet a somno sufficienti, et cibi concoctione prima, nobiscum reputantes, quidnam piaculi pridie admissum sit, quod expiatum iri oporteat postridie: tum hoc statim ab aurora correcto, purifica piaculariaque oracula auscultare, factosque sanctissimorum sacrorum spectatores, et bonis interdum avibus illo sacrificio, sanctificaque hostia delibata, a tali principio ad operas nostras abire. Sed de his alias.

A ῥητέον εἶναι τὸ η', ἐὰν μὴ ὑπερέχῃ τῶν τριάκοντα. Ἐὰν δ' ὑπερέχῃ, τὴν ὑπεροχὴν εἶναι λεκτέον. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ταῖς ἱερομηνίαις ἐμποδὼν καθίσταται τούτων οὐδέν. Τοῦ γὰρ ὅλου ἐνιαυτοῦ διαιρουμένου εἰς πεντήκοντα καὶ δύο ἑπτάδας, ἐκ τεττάρων δὴ καὶ ἡμῖν τῶν μηνῶν ἕκαστος ἔσται ἑπτάδων, ἔξω τῶν ὑπεραρίθμων γε ἡμερῶν· καὶ τέτταρας ἕξει τὰς ἁγιωτάτας τῶν ἱερομηνιῶν δι' ἑβδόμης μίαν· πλὴν εἰ ἄρα ἀπὸ κυρίας ἄρχοιτο προτερῶν, ἢ μεταξὺ τῆς ἑπτάδος που ὑστερῶν. Ἓξ δὲ ὁ τοῦ Πλήθωνος ἔχων, πλέον τι τοῦ δέοντος ἀφαιρεῖται τῶν ἀναγκαίων ἔργων τῇ πόλει. Ἀργεῖν γὰρ ἀνάγκη τοὺς ἄγοντας ἱερομηνίαν. Καὶ ἅμα τρεῖς ἐφεξῆς ἱερομηνίας συμβαίνει ποιεῖσθαι· ἕνην μὲν Πλούτωνι· ἕνην δὲ καὶ νέαν ἐπὶ τῇ ἑαυτῶν ἐπισκέψει· νουμηνίαν δὲ τῷ Διΐ.
B Τοῦτο δὲ προσκορὲς ἂν εἴη οὕτω συμβαῖνον. Βέλτιον οὖν διαλείποντας ἄγειν (τῶν γὰρ ἐκ διαλειμμάτων, ἡδέων μὲν ὄντων, ἡδίων ἡ αἴσθησις, λυπηρῶν δὲ, εὐφορητοτέρα·) ὀλίγας τε ὡς ἔνι μάλιστα ἄγειν ἑορτάς· ἓν γὰρ τῶν φαύλων πολιτευμάτων ἐστὶ καὶ τὸ πολλὰς ἄγειν· καὶ σημεῖον οὐ θεοσεβείας, ἀλλὰ τρυφῆς ἐστι. Τίνες δ' ἂν εἴησαν ἱερομηνίαι, Πλήθωνι μὲν ἥρμοττε φάναι, ὡς δή τινας ἑτέρας τῶν ἡμῖν νομιζομένων νομοθετοῦντι· ἡμῖν δὲ ἥκιστα δεῖ, ἄλλως τε καὶ μὴ περὶ τούτου νῦν ὄντος τοῦ λόγου. Δῆλον γὰρ ὅτι τὰς νομιζομένας τέτταρας ἕξει τῶν μηνῶν ἕκαστος Θεῷ τῷ αὐτῷ ἀναστάντι. Ἄμεινον γὰρ εἰς ἐλάττω ὡς ἂν μάλιστα ᾖ συναιρεῖν τὰ περὶ τὸ θεῖον. Τῇ δ' ἡμῶν αὐτῶν ἐπισκέψει ἱερομηνίαν ὁρίσαι ἀνὰ
C ἕκαστον μῆνα, καὶ ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἐπίσκεψιν ποιεῖσθαι τῶν πεπραγμένων ἡμῖν, ὡς ἀξιοῖ Πλήθων, οὐχ ἡμεῖς γέ φαμεν· ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ἑκάστην τοῦτο ποιεῖσθαι ἄνευ ἱερομηνίας, νύκτωρ ἐπὶ ὕπνῳ ἱκανῷ, καὶ τροφῆς πέψει τῇ πρώτῃ ἀναλογιζομένους τί δήποτε πεπραχότες τῇ προτεραίᾳ ἐσμέν· κἂν τι ᾖ πεπλημμελημένον, ἕωθεν εὐθὺς, ᾗ ὅσιον, ἐπανορθωσαμένων, λογίων ἀκροᾶσθαι καθαρτικῶν, καὶ ἐπόπτας τῶν ἁγιωτάτων ἱερῶν γενομένους. Ἐνίοτε δὲ μοίρᾳ ἀγαθῇ καὶ τοῦ θύματος γευσαμένους, ἐπ' ἔργον πορεύεσθαι ἀπὸ τοιαύτης ἀρχῆς. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις.

Quomodo septimanæ dies sunt numerandi.

XVII. Licet vero septimanæ dies numerare, vel ut Græci hujus ætatis, primum diem Dominicum vocantes: secundum vero, id quod revera est, secundum: deinde tertium, quartum, quintum, sextum, septimum: vel ut hodie Romani secundum stellas erraticas, post Dominicum lunæ diem statuentes, deinde Martis, ad hæc Mercurii, præterea Jovis, postea Veneris, demum Saturni. Parasceven enim diem sextum appellare, et septimum Sabbatum, id apud nos, ut videtur, nullam rationem habet, sed apud Judæos fortasse: nimirum ante Sabbatum illos apparatum facere oportet, ut qui superstitiosa quadam religione obstricti, nihil negotii

D *Πῶς ἀριθμητέον τὰς τῆς ἑβδομάδος ἡμέρας.*

ΙΖ'. Ὑπάρχει δὲ καὶ τὰς τῆς ἑπτάδος ἡμέρας ἀριθμεῖν ἤτοι ὡς οἱ νῦν Ἕλληνες, τὴν μὲν πρώτην κυρίαν καλοῦντας, τὴν δὲ δευτέραν, τοῦτ' αὐτὸ δευτέραν· εἶτα τρίτην, τετράδα, πέμπτην, ἕκτην, ἑβδόμην· ἢ ὡς οἱ νῦν Ῥωμαῖοι κατὰ τοὺς πλάνητας τῶν ἀστέρων, μετὰ τὴν κυρίαν σελήνης ἡμέραν, εἶτα Ἄρεος, εἶτα Ἑρμοῦ, εἶτα Διὸς, εἶτα Ἀφροδίτης, εἶτα Κρόνου. Τὸ δὲ Παρασκευὴν μὲν τὴν ἕκτην, Σάββατον δὲ ὀνομάζειν τὴν ἑβδόμην, οὐκ ἔχει, ὡς ἔοικε, λόγον ἡμῖν· ἀλλὰ Ἰουδαίοις ἴσως· παρεσκευάσθαι γὰρ ἐκείνους πρὸ τοῦ Σαββάτου δεῖ, ὡς δὴ μηδενὸς ἔργου ἁπτομένους ὑπὸ δεισιδαιμονίας τῇ ὑστεραίᾳ. Ἡμῖν δὲ οὐδὲν δεῖ. Οὔτε γὰρ τῇ ἑβδόμῃ ἀργοῦμεν

ἡμεῖς, τῇ καλουμένῃ Σάββατον Ἰουδαίοις· ἀλλὰ τῇ πρώτῃ, κυρίᾳ ἡμῖν οὔσῃ καὶ ἱερομηνίᾳ Χριστῷ ἀναστάντι· οὐθ' οὕτως ἀργοῦμεν ἄγοντες ἑορτὴν, ὡς μηδὲ ἑψῆσαί τι, καὶ τράπεζαν παραθέσθαι θεμιτὸν εἶναι· ἀλλὰ δεῖν παρεσκευάσθαι πᾶν τῇ προτεραίᾳ. Οὐκοῦν οὔτε τι χρήσιμον, οὔτ' ἄλλως εὔσχημον ἡμῖν τὰ Ἰουδαίων ταῦτα ὀνόματα εἰς καταρίθμησίν γε ἑβδομάδος τῆς ἡμετέρας λαμβάνειν. Οὐδὲ δὴ καὶ τὸ Σάββατον οὖν ὁμοίως ἔχει τῷ Ὡσαννᾶ καὶ τῷ Σαβαώθ· ἅπερ ἔκφυλα μὲν καὶ ταῦτα· ἐπιφωνεῖται δ' ὅμως ἐν ταῖς ἱεροποιΐαις ἑκάστοτε παρὰ τῶν ζακόρων ἐπάναγκες. Τὰ μὲν γὰρ ἐξωσιωμένα δὴ τοῖς κυριωτάτοις καὶ μεγίστοις τῶν ἱερῶν ὄντα κατά τι ἀπόρρητον μὴ οὐ θεμιτὸν ᾖ παραλλάττειν· τὸ δὲ περιειργάσθαι καὶ μηδεμίαν ἔχον ἀνάγκην Ἰουδαΐζει. Ἡμεῖς μὲν τοίνυν περὶ μηνῶν τε καὶ ἡμερῶν, καὶ ἐνιαυτοῦ, οὕτω B χρῆσθαι μάλιστα ἀξιοῦμεν.

A obeant postridie. Verum id nostra nihil interest. Neque enim septimo die ab omni opere feriamur inertes, qui dies a Judæis Sabbatum a quiete nuncupatur; sed ipso die primo, qui nobis est Dominicus, sacerque Deo resurgenti. Neque tamen sic otiamur, ut vel elixare, vel mensam sternere religio sit, operæque sit pretium omnia pridie præparata habere. Ergo nec utile, nec alioqui honestum, hæc Judæorum nomina in nostræ septimanæ calculum assumere. Nec enim sic se habet Sabbatum, ut **167** Hosanna et Sabaoth: quæ aliena quidem cum et ipsa sint, tamen in hunc usque diem in sacrificiis acclamatione communi ab ipsis sacrorum ministris necessario usurpantur. Quæ enim a maximis pontificibus alicujus arcani gratia sancita sunt, B nefas sit immutare. Superstitiose vero et anxie agere, quod nullum usum, cogentemque necessitatem habet: id redolet Judaismum. Nos igitur mensibus, diebus et anno sic uti maxime dignum putamus.

Πῶς δεῖ ἄγειν τοὺς χρόνους κατ' Ἀθηναίους.

ΙΗ'. Εἰ δέ τῳ διαφέροι ἄγειν ὡς Ἀθηναῖοι, τῇ μὲν τάξει χρήσεται δὴ τῇ ἐπιδειχθείσῃ, εἴ τι ὁ λόγος ὅδε διαιρεῖ· ἀρχὴν δὲ τάξας τοῦ ἔτους τὰς θερινὰς τροπὰς, ὁριεῖ τῶν μηνῶν τοὺς μὲν τριακονθημέρους καὶ πλήρεις, τοὺς δὲ μιᾷ τῶν ἑτέρων λειπομένους ἡμέρᾳ ἐναλλὰξ παρ' ἕνα, ὡς ἡμισεώς που ἐνδέοντος μιᾶς, πρὸς τὸ τριακονθήμερον εἶναι τὸν τῆς σελήνης μηνιαῖον χρόνον. Ἀριθμήσεται δὲ τὰς ἡμέρας ἄχρι τῆς εἰκοστῆς, ὃν εἴρηται τρόπον· μετὰ δὲ ταύτην, δε- C κάτην φθίνοντος, εἰ πλήρης ὁ μήν· εἶτα ἐνάτην, καὶ ἑξῆς ἀναστρέφων ἄχρι δευτέρας· μεθ' ἣν ἕνην καὶ νέαν. Εἰ κοῖλος ὁ μὴν, ἐνάτην φθίνοντος, καὶ ἑξῆς τὸ ἀνάλογον, ὡς καὶ Πολυδεύκης ἀριθμεῖ· οὐχ ἱκανῶς δὲ, διότι κοίλου μόνου καταλέγει ἡμέρας. Πλήθων δὲ ἕνην μὲν τὴν εἰκοστὴν ἐνάτην, ἕνην δὲ καὶ νέαν τὴν τριακοστὴν λέγων, οὐδὲν ἀπᾷδον ἡμῶν φησι, τό γε περὶ τὸ πρᾶγμα. Ἣν γὰρ δευτέραν φθίνοντος ἡμεῖς ἀριθμοῦμεν, ἕνην καλεῖ, ἵν' ἴσως αὐτῷ ἱερομηνία οὖσα τῷ Πλούτωνι, αὐτόθεν δὴ κἀκ τῆς προσηγορίας τὸ σεμνὸν ἔχῃ καὶ τραγικόν. Δεῖ γὰρ καί τινος τοιούτου τοῖς περὶ τὰ ὅσια πραγματευομένοις. Πειρατέον δὲ κατὰ σελήνην ἀριθμεῖν τὰς ἡμέρας. Ἐπεὶ καὶ τὸ τῶν μηνῶν τοὺς μὲν πλήρεις, τοὺς δὲ κοίλους λαμβάνειν, D τουτὶ βούλεται. Οὐχ ἱκανὸν δέ· ἀλλὰ δεῖ που καὶ ἄλλ' ἄττα πραγματεύεσθαι συχνὰ, εἰ μέλλοι σώζεσθαι τὸ ὁμόλογον· χαλεπὸν δὲ διὰ τὴν πολλὴν τῆς σελήνης ἀταξίαν. Δι' ὅπερ οὐδ' Ἀθηναῖοι φαίνονται κατορθοῦντες· ὡς ἔστι τεκμήρασθαι καὶ ἐξ ὧν δὴ ὁ κωμικὸς ποιεῖ τὴν σελήνην θυμαίνειν, ὅτι οὐδὲν κατὰ σελήνην ἦγον τὰς ἡμέρας Ἀθηναῖοι ὀρθῶς, ἀλλ' ἄνω τε καὶ κάτω ἐκυδοιδόπων· οὕτω γὰρ κέχρηται τῇ λέξει. Πειρατέον μέντοι κατὰ τὸ δυνατὸν διορθοῦσθαι, χρωμένους τοῖς ἐμπειροτάτοις ἀεὶ τῶν ἀστρολογικῶν θεωρημάτων συμβούλοις.

Quomodo secundum Athenienses agenda sunt tempora.

XVIII. Quod si cujus interesset secundum Athenienses agere, ordine quidem utetur demonstrato: si quid ordinis præsenti sermone consecuti sumus. Verum postquam ab æstivo solstitio anni principium ordinaverit, mensium describet allos tricenarios et plenos, alios vero uno die minus aliis alternis vicibus censos; quasi deficiente diei certe dimidio, ut menstruum lunæ tempus sit tricenum C dierum. Supputabitur autem dierum ratio, quo supradictum est modo, usque ad vicesimum: secundum quem, si mensis est plenus, dices decimum præcipitis, deinde nonum, et ita deinceps ordine præpostero usque ad secundum: post quem extremum primum, seu veterem et novum. At si mensis cavus sit, nonum desinentis post vicesimum dices, et simili deinceps ratione, ut etiam Pollux enumerat, sed non sufficienter quidem, ut qui solius cavi dies recenseat. Plethon vero vicesimum nonum veterem appellans, et tricesimum veterem et novum, nihil nobis, quantum ad hanc rem, dissonum affert. Diem enim, quem secundum præcipitis dicimus, ille veterem appellat, ut forte sacrum ipsi Plutoni exsistentem. Nam ex hujusmodi appellatione nescio quid grave, superciliosum et tragicum D præ se fert: quæ res apprime opus est iis qui tractandis sacris vehementius occupantur. Enimvero periclitandum est ad lunam dies numerare. Quando etiam id sibi vult ea mensium constitutio, cum pleni alii, alii cavi sumuntur. Sed non sufficit tamen. Siquidem et alia quædam crebro commentari oportet, si consonantiam æqualitatemque servare velimus: id quod propter non parvam lunæ confusionem est difficile. Quo fit, ut neque Athenienses videantur recte atque ordine procedere, ut ex eo conjectari est, quod comicus lunam facit iis succensere, quod non recte ad suum ipsius curriculum tempora dirigerent, sed infra supra confunderent; sic enim ille loquitur. Experiendum tamen est emendare pro virili, utendo assidue peritissimis astrologiæ speculationum præceptorumque consiliariis.

De mense intercalario.

XIX. Et mense quidem intercalario Atticis annis etiam opus est, uti prius explicavimus, ut menses perseverent temporibus concordes. Inserendum itaque Scirophorioni mensi, qui respondet Maio, dies triginta. Testesque hujus rei Macrobius scriptor Romanus et Herodotus. Nam ille in *Saturnalibus*, dum Glaucippum in commentariis de sacris Atheniensium interpretatur, dicit Athenienses ultimo mensi anni superfluos dies injicere; atqui ultimus est Scirophorion. Rursum Herodotus intercalationem esse dierum tricenum abunde manifestat his verbis: « Quod si volet, inquit, alterum annum esse quam alterum, uno mense majorem, ut tempora eodem opportune recurrant, menses quidem intercalarii triginta quinque fiunt per annos septuaginta, dies vero ex his mensibus mille et quinquaginta. »

A *Περὶ ἐμβολίμου μηνός.*

ΙΘ'. Καὶ μὲν δὴ καὶ μηνὸς ἐμβολίμου δεήσει τοῖς Ἀττικοῖς ἔτεσι, καθάπερ εἴρηται πρότερον, ἵν' οἱ μῆνες συμβαίνοντες διατελῶσι ταῖς ὥραις. Ἐπεμβλητέον δ' ἄρα ἐπὶ Σκιροφοριῶνι μηνὶ τριάκοντα ἡμέρας. Μάρτυρες δὲ τούτων Μακρόβιος Ῥωμαῖος συγγραφεὺς καὶ Ἡρόδοτος· ὁ μὲν λέγων ἐν τοῖς *Κρονίοις* τῶν συγγραμμάτων, μεθερμηνευόμενος Γλαύκιππον ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἀθήνησιν ἱερῶν καὶ ὁσίων ὑπομνήμασι, φάναι Ἀθηναίους τὰς περιττὰς ἡμέρας τῷ τελευταίῳ ἐπεμβάλλειν μηνὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ· τελευταῖος δὲ Σκιροφοριὼν ἦν· ὁ δὲ αὖ ἐκ τούτων διασαφῶν τριακονθήμερον τὸν ἐμβόλιμον εἶναι· « Εἰ δὲ δὴ ἐθελήσει τοῦ θ' ἕτερον τῶν ἐτέων μηνὶ μακρότερον γίνεσθαι, ἵνα δὴ αἱ ὧραι συμβαίνωσι παραγινόμεναι εἰς τὸ δέον, B μῆνες μὲν παρὰ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα οἱ ἐμβόλιμοι γίνονται τριάκοντα πέντε, ἡμέραι δὲ ἐκ τῶν μηνῶν τούτων χίλιαι καὶ πεντήκοντα. »

Quoto autem quoque anno intercalandum sit, si quis Herodoto fidem habendam putat, ex nuper appositis quod quærit sumere potest. Alternis enim intercalationem fieri declarat, dum dicit alterum ex duobus annis fieri altero longiorem, et dum quinque et triginta menses intercalarios per septuaginta annos enumerat. Id quod forsan adhuc indiget consideratione, quonam pacto per alternos annos intercalatis diebus triginta contingat menses tempestatibus competere. Quando sane temere per plura fiat, quod fieri possit per pauciora; atqui per pauciora fiat, si quarto quoque anno factum æque recte habeat. Sumptis quidem mensibus, ut retulimus, et intercalatis diebus triginta post tertium quemque annum, hoc est intervallo duorum annorum intercalationem fieri, nisi si ab hoc inchoativo quopiam die solstitiali annus incipiat. Sunt autem inchoativi solstitiales, primus, secundus, tertius, universæ perfectæque periodi. Primus quidem primi annorum undenarii, et imperfectæ periodi; secundus vero secundi undenarii, et imperfectæ periodi; tertius autem sequentis octonarii justum numerum universæ perfectæque **168** periodi implentis. Nam hoc genus curriculi, ut plena in his fiat annorum revolutio, ternarium illum annorum gradum expetit. Porro accidit nihil ultimo anno superfluere; sed vel deficere, ut in primo et secundo undenario; vel æquare, ut in sequente quidem octonario. Quapropter necesse est continuo illi anno, qui initialem excipit, dies abundantes adjicere. Altera tamen additione etiam opus est, propter excurrentem particulam: siquidem quarto quoque anno dies unus deest. Repleatur itaque per vices hoc modo.

Δι' ὁπόσου δὲ χρόνου ἐπεμβλητέον, εἴ τις Ἡροδότῳ πείθεσθαι ἀξιοῖ, αὐτόθεν ἐκ τῶν νῦν δὴ παρατεθέντων ἔχει λαβεῖν τὸ ζητούμενον. Ἐναλλὰξ γάρ τοι παρ' ἕνα γίνεσθαι τὸν ἐμβολισμὸν δηλοῖ τοῦ θ' ἕτερον τῶν ἐτέων λέγων, καὶ τριακονταπέντε μῆνας ἐμβολίμους τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἀριθμῶν. Ἢ τοῦτο μὲν ἴσως δεῖται σκέψεως, πῶς ἄν, θατέρῳ ἀεὶ τῶν ἐτῶν ἐπεμβαλλομένων τριάκοντα ἡμερῶν, συμβαίνοι τοὺς μῆνας ὁμολογεῖν ταῖς ὥραις ἀεί· ἐπεὶ δὲ μάτην ἂν γίνοιτο διὰ πλειόνων τὸ δι' ἐλασσόνων δυνάμενον γίνεσθαι· γίνοιτο δ' ἂν δι' ἐλασσόνων, εἰ διὰ τετάρτου ταύτῃ γινόμενον εὖ ἂν C ἔχοι· ληφθέντων μὲν τῶν μηνῶν καθ' ἃ εἴρηται, ἐπεμβαλλομένων δὲ τριάκοντα ἡμερῶν τῷ τρίτῳ ἔτει ἀεί, τοῦτο δ' ἐστὶ παρὰ δύο γίνεσθαι τὸν ἐμβολισμόν· πλὴν εἰ ἄρα ἀπό τινος τῶν ἀρχικῶν τροπικῶν ἡμερῶν ἄρχεται ὁ ἐνιαυτός. Αὗται δ' εἰσὶ πρώτη, δευτέρα, τρίτη, τῆς ὅλης καὶ αὐτοτελοῦς περιόδου· πρώτη μὲν τῆς πρώτης ἑνδεκάδος καὶ ἀτελοῦς περιόδου· δευτέρα δὲ τῆς δευτέρας ἑνδεκάδος καὶ ἀτελοῦς περιόδου· τρίτη δὲ τῆς ἑξῆς ὀκτάδος συμπληρούσης τὴν ὅλην τε καὶ αὐτοτελῆ περίοδον. Βούλεται μὲν γὰρ ἡ ἔφοδος κἀπὶ τούτων τὴν τριάδα· συμβαίνει δὲ περιττεύειν μηθὲν τῷ τελευταίῳ ἔτει· ἀλλ' ἤτοι ἐλλείπειν, ὡς ἐπὶ τῆς πρώτης ἑνδεκάδος καὶ τῆς δευτέρας, ἢ ἰσάζειν, ὡς ἐπὶ τῆς ἑξῆς γε ὀκτάδος. Δι' ὅπερ ἀνάγκη τῷ μετὰ τὸ ἀρχικὸν εὐθὺς ἔτει ἐπάγειν τὰς περιττάς. Δεῖ μέντοι D καί τινος ἑτέρας προσθήκης διὰ τὰ ἐπιτρέχοντα μόρια, εἴ γε ἡμέρας ἐλλείπει μιᾶς που διὰ τετραετηρίδος. Ἀναπληρωτέον δὲ κατὰ μέρος ὧδε.

Fac esse Hecatombæonis neomenia solstitium primo anno: sequente profecto erit duodecimo die Hecatombæonis; eique addito intercalario, ipsique supplementum confectum est, et sequenti anno, puta tertio, solstitium exsistit vicesimo secundo die mensis intercalarii, et superflui sunt dies octo; atqui undecim oportebat. Itaque in quartum instantis Hecatombæonis solstitium quarto anno redit; deinde in decimum quintum anno consequenti, in

Ὑποκείσθω Ἑκατομβαιῶνος νουμηνίᾳ τὴν τροπὴν εἶναι τῷ πρώτῳ ἔτει· οὐκοῦν τῷ δευτέρῳ δευτέρα ἐπὶ δέκα. Τούτῳ δ' ἐπαχθέντος τοῦ ἐμβολίμου, αὐτό τε συμπεπλήρωται, καὶ ἡ τροπὴ ὀγδόη τοῦ ἐμβολίμου φθίνοντος ὑπάρχει τῷ ἐπιόντι, καὶ περιτταὶ ὀκτώ· δεῖ δὲ ἕνδεκα. Οὐκοῦν εἰς τετάρτην ἱσταμένου τοῦ Ἑκατομβαιῶνος ἐπανήκει τῷ ἑξῆς ἡ τροπή· εἶτα εἰς πέμπτην ἐπὶ δέκα τῷ ἐχομένῳ πρόεισι. Τοῦτο δ' αὖ ἐμβολάζον εἰς πέμπτην τοῦ ἐμβολίμου φθίνοντος

καθίστησι τὴν τροπὴν τῷ ἐπιόντι, καὶ περιττὰς πέντε. Ὥστε τὸ ἐφεξῆς δὴ ἑβδόμῃ ἱσταμένου τοῦ Ἑκατομβαιῶνος τροπιάσει, καὶ ὀγδόῃ ἐπὶ δέκα τὸ μετ' αὐτό. Τούτου δὲ πάλιν ἐμβολάζοντος, ἡ τροπὴ δευτέρᾳ τοῦ ἐμβολίμου φθίνοντος ἔσται τῷ ἐπιόντι, καὶ περιτταὶ δύο. Τῷ ἄρα ἑξῆς εἰς δεκάτην τοῦ Ἑκατομβαιῶνος περιΐσταται ἡ τροπή, καὶ τῷ ἐπὶ τούτῳ εἰς δεκάτην δὴ φθίνοντος. Τουτὶ δ' ἐμβολάζον τελευταῖον τῆς πρώτης ἑνδεκάδος, εἰς δευτέραν ἱσταμένου τοῦ Ἑκατομβαιῶνος ἀποκαθίστησι τὴν τροπήν, περιττὴν μὲν μηδεμίαν ὑπολεῖπον, μιᾶς δ' ἔτι δέον. Αὕτη μὲν οὖν πρώτη ἑνδεκάς, καὶ περίοδος ἐν μέρει καὶ ἀτελής, ἀρχομένη μὲν ἀπὸ νουμηνίας τοῦ Ἑκατομβαιῶνος, τελευτῶσα δὲ εἰς δευτέραν ἱσταμένου, δι' ἑπτάδος ἰθαγενοῦς δηλαδὴ βοηθουμένης τετράδος ἐμβολιμαίων ἐτῶν· δευτέρα δὲ ὁμοία εἰς τρίτην ἱσταμένου ἀποκαθίστησι τὴν τροπήν· τρίτην δ' ἔχουσα τάξιν ὀκτάς, ὁμοίως ἐφοδευομένη, πληροῖ τὴν τῆς ὅλης καὶ αὐτοτελοῦς περιόδου ἀποκατάστασιν, εἰς νουμηνίαν ἀποκαθιστᾶσα τοῦ Ἑκατομβαιῶνος. Καὶ ἀεὶ οὕτως περιϊστάμεναι αἱ τροπαί, ὁμολόγως τοῖς μησὶν ἕξουσι, προστιθεμένων καὶ τῶν ἐπιτρεχόντων μορίων, ὅπως ἂν ἄμεινον δοκῇ προστιθέναι. Θεωρείσθω δὲ ταῦτα κἀπὶ τῆς ἐκτεθείσης διαγραφῆς. Ταῦτα μὲν ἐκ τούτων θεωρείσθω, ὅτῳ ἐπιμελές· εἰ δέ τῳ φίλον καὶ κατὰ Πλήθωνα διαιρεῖν τε καὶ ἀριθμεῖν, οὐδ' αὐτῷ τι κωλύει χρῆσθαι τῇ τάξει τε καὶ ὀνομασίᾳ τῶν μηνῶν τῇ ἀποδοθείσῃ. Κἂν Πλήθων οὕτω διονομάζων περὶ μηνῶν ἔγραφεν, εἰ παρ' ἄλλου λαβεῖν τὴν πρὸς ἀλλήλους σύνταξιν τῶν μηνῶν εἶχεν ὀρθῶς· οὐθὲν γὰρ αὐτῷ οὔτε τὰς ἱερομηνίας, οὔτε τῶν ἡμερῶν τὴν καταρίθμησιν ἐλυμαίνετ' ἂν ἥ γε τῶν μηνῶν ὀνομασία, ὡς Ἀθηναῖοι ἦγον· ἐῶ λέγειν, ὡς καὶ ἐσέμνυνεν ἂν κομιδῇ ἐπικοσμοῦσα τὸ γράμμα. Νῦν δ' ὅδε τὸ μὲν ἄτοπον ἡμῖν τῆς ἐκφορᾶς τῶν Ῥωμαϊκῶν ὀνομάτων φεύγων, Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον, καὶ τὰ τοιαῦτα οὐκ ὀνομάζει· ἀπορῶν δὲ τὴν σύνταξιν τῶν Ἑλληνικῶν, καὶ τὸ περὶ τὴν ζήτησιν ταλαίπωρον εὐλαβούμενος, ἐπὶ τὸ πρόχειρον τρέπεται τοῦ ἀριθμοῦ.

A quo intercalatione facta quinto et vicesimo die mensis intercalarii sequenti anno, scilicet sexto, solstitium collocatur, et superfluunt quinque. Quapropter annus septimus sequens septimo ineuntis Hecatombæonis solstitium peraget, et decimo octavo annus octavus. Hoc rursum intercalari facto, solstitium erit vicesimo nono die mensis intercalarii anno sequente, et dies abundantes duo. Anno vero decimo, in decimum Hecatombæonis solstitium circumagitur : et proximo in vicesimum primum, qui factus intercalaris ultimus quidem primi undenarii, in secundum Hecatombæonis solstitium restituit, nullum superfluum relinquens, sed adhuc die uno indigens. Ipse igitur primus undenarius, et particularis periodus, et imperfecta, incipiens quidem a novilunio Hecatombæonis, die vero secundo
B ejusdem finiens, per septem scilicet annos naturales, opitulante intercalarium annorum quaternione. Secundus præterea undenarius similiter in diem tertium Hecatombæonis solstitium rejicit, at tertio loco octonarius positus, pariter decursus, perficit illam universæ perfectæque periodi plenam instaurationem, solstitium in neomeniam Hecatombæonis restituens. Et sic semper circumacta solstitia cum mensibus congruent, additis etiam particulis excurrentibus quam commodissime addi posse videbuntur. Porro consideranda hæc sunt etiam in exposita descriptaque tabella, si cui id curæ est. Quod si cui placet secundum Plethonem distribuere, et numerare, nihil illum impediat, quomi-
C nus et ordine utatur, et nominum ratione ante explicata. Atque etiam Plethon hac denominatione usus esset, cum de mensibus scriberet, si recte ab alio mutuari hanc mutuam mensium seriem potuisset. Neque enim ipsi suas ferias, dierumque enumerationem labefactasset Atticorum mensium nomenclatura : ut interim taceam, quantum dignitatis et splendoris attulisset, librum ipsum scripturamque abunde exornans. Nunc vero ille absurdam nobis Romanorum mensium enuntiationem refugiens, nec Januarium, nec Februarium, nec reliquos nominat : deque Græcorum mensium ordine dubitabundus, et laboris investigandi fugitans, ad numeri facilitatem divertitur.

Περὶ ἀρχῆς τῆς ἡμέρας.

Κ'. Ἡμέρας δ' ἀρχὴν (συγγενὲς γὰρ τῷ περὶ μηνῶν λόγῳ καὶ τοῦτο) Ἀθηναῖοι μὲν ἀφ' ἡλίου δυσμῶν ἦγον, τὴν νύκτα τῇ μετ' αὐτὴν ἡμέρᾳ λογιζόμενοι, καὶ τὸν μεταξὺ χρόνον μέχρι τῶν ἑτέρων δυσμῶν μίαν τιθέμενοι ἡμέραν, ὡς Αὖλος Ῥωμαίων λόγιος Μάρκον Βάρωνα ἀναγεγραφέναι φησί· Ῥωμαῖοι δὲ οἱ μὲν ἀρχαῖοι ἀπὸ μέσων νυκτῶν ἤρχοντο, οἷς καὶ Πλήθων ἑπόμενος ἀρχὴν τοιαύτην ποιεῖται· οἱ νῦν δὲ ἀφ' ἡλίου ἀνίσχοντος ἄγουσι· παραπλησίως δὲ καὶ οἱ νῦν Ἕλληνες. Καίτοι τοὐναντίον ἐχρῆν σύμπαντας τούς γε ἀπὸ Χριστοῦ ποιεῖσθαι, χαριζομένους τῷ ἀρχηγέτῃ. Οὕτω γὰρ μόνον ἔσται τριταῖον ἀναβιῶναι αὐτὸν τεθνεῶτα, ἐὰν ἡ τῆς ἡμέρας ἀρχὴ λαμβάνηται ἤτοι ἀπ' ἄκρας νυκτός, ὡς Ἀθηναῖοι ἦγον, ἢ ἀπὸ μέσης, ὡς Ῥωμαῖοι. Πότερον δέ, οὐ ῥᾴδιον ἀποφήνασθαι. Οἱ μὲν γὰρ περὶ τὸν Ἄθων θεολόγοι κατὰ μέσην ἀκριβῶς

De principio diei.

XX. Principium vero diei (quandoquidem præ-
D senti de mensibus sermoni id quoque germanum est) Athenienses a solis occasu observabant, noctem diei sequenti ascribentes, et omne in medium tempus ad alterum occidentem unum diem constituentes, ut Aulus Gellius, Latinus auctor non ineptus, Marcum Varronem scriptis mandasse tradit. At Romani priscis temporibus a media quidem nocte inchoabant : quos Plethon imitans idem principium facit. Nunc vero ab oriente sole inceptant, itidemque Græci. Quanquam contra oportebat Christianos omnes facere, id obsequii suo Principi exhibentes. Sic enim solum constabit illum mortuum tertio die revixisse, si vel a summa nocte, ut solebant Athenienses, vel a media, ut Romani, principium diei sumatur. Utrum vero potius, dictu non

est facile. Nam theologi, qui accolunt Athon montem, totis viribus contendunt circiter noctis medium resurrectionem factam esse; et sacra illa antelucana in ejus rei memoriam a media nocte incipiunt. Quorum ratio hoc habet, quod contigerit mulieres profundo quidem diluculo ad monumentum profectas, ut exsequiarum justa de more peragerent, defunctum non invenisse, ut Lucas in suo Evangelio perscripsit. Illud enim profundum diluculum proximum tempus mediæ nocti significare existimant. Simul vero sic quoque plus aliquanto tertii diei contineatur. Istudque plus 169 signum evidentius est ipsius dierum ternionis. Sed ex Italis Romani post mediam noctem id fuisse aiunt, et profundum illud sic intelligunt, ut a noctis medio sufficienter dirimant. Cum ergo nullus Evangelii scriptor doceat, qua parte noctis Christus surrexerit, tutius quidem videtur, si quis constituat a summa nocte diei principium. Nam quod mediam noctem subsequitur, accedit illi pro auctario. Quibus vero in hoc solum ratio sita est, non major est fiducia quod volunt assequendi quam periculum ab eo aberrandi. Hos enim vice versa hoc inconveniens sequetur, dum primam noctem diei principium ponunt; quod cum permissum sit carnibus vesci postridie, id quidem licebit a summa præcedente nocte: contra vero cum sit vetitum eadem die cœnam de carnibus sumere, non concedetur eadem nocte. Hac igitur de re melius diligentiusque denuo est considerandum: commodumque fuerit harum rerum peritos rogare et consulere. Hæc namque ita considerari observarique oportet, ut ex sermone nihil quidquam sacris contrarium eveniat, diemque pie ac sancte in Dei gratiam auspicemur.

A νύκτα γενέσθαι τὴν ἀναβίωσιν ἐξηγοῦνται, καὶ τῶν ἀναστατικῶν ἄρχονται ὀργίων εὐθὺς ἀπὸ μέσων νυκτῶν. Λόγος δ' αὐτῶν, ὅτι τὰς εἰς τὸ μνῆμα ἀφικομένας γυναῖκας ἐπαμείψασθαι τὰ νενομισμένα ὄρθρου μὲν ἔτι βαθέος παραγενέσθαι, μὴ εὑρηκέναι δὲ τὸν νεκρὸν, οἱ περὶ Λουκᾶν τῶν εὐαγγελιστῶν γεγράφασιν ἱστοροῦντες. Τὸ γὰρ τοῦ ὄρθρου βαθὺ τὸ ἐγγύς που τῆς μέσης νυκτὸς μηνύειν ὑπολαμβάνουσιν. Ἅμα δὲ καί τι πλέον ἐπιλαμβάνοιτ' ἂν οὕτω τῆς τρίτης ἡμέρας. Τὸ δὲ πλέον, σημεῖον δὴ τῆς τριάδος ἐστὶν ἐναργέστερον. Τῶν δ' Ἰταλιωτῶν οἱ περὶ τὴν Ῥώμην μετὰ μέσην που νύκτα φασὶ, καὶ τὸ βαθὺ, ἀφιστάντες ἱκανῶς τοῦ μέσου, ἀκούουσι. Μηδενὸς δ' ἄρα τῶν συγγραφέων ἀποσαφοῦντος, ὁπότε τῆς νυκτὸς ὁ Θεὸς ἀναβιώη, ἔοικε μὲν ἀσφαλεστέρως ἂν ἔχειν, εἴ τις ἀπ' B ἄκρας νυκτὸς τιθεῖτο τὴν τῆς ἡμέρας ἀρχήν. Συμβαίνει γὰρ αὐτῷ ἐξ ἐπιμέτρου τὸ μετὰ τὴν μέσην. Οἷς δ' ἐπὶ τούτῳ μόνον ὁ λόγος βέβηκεν, οὐ μᾶλλόν τι θάῤῥος ἐπιτυγχάνειν, ἢ κίνδυνον παραναστατεῖν. Ἄτοπον μέντοιγε ἕτερον αὖ ἀκολουθήσει θεμένοις ἀκρόνυχον τὴν ἀρχὴν, τὸ, τῇ ὑστεραίᾳ νόμιμον ὂν ἐσθίειν κρεῶν, ἐξεῖναι κρεωφαγεῖν ἀπ' ἄκρας τῆς ἡγουμένης νυκτός· καὶ πάλιν ἀπηγορευμένον αὖ, μὴ ἐξεῖναι δεῖπνον ἐκ κρέατος τῆς αὐτῆς ταύτης νυκτός γε ἑλέσθαι. Περὶ τούτου μὲν οὖν εἰσαῦθις ἐπισκεπτέον ἐστὶ βέλτιον, καὶ τοὺς περὶ ταῦτα δεινοὺς παρακαλέσαντας συμβουλεύσασθαι, καλῶς ἔχει. Δεῖ γὰρ τὴν σκέψιν οὕτω ποιεῖσθαι, ὡς μήτε συμβαίνειν ἐκ τοῦ λόγου ἐναντίον τοῖς ὁσίοις μηθὲν, εὐαγῶς τε τῆς ἡμέρας κατάρχειν τοῦ Θεοῦ χάριν.

Unde numeranda sunt tempora.

C

XXI. Enimvero etiam fas est a natali Christiano tempora supputare, non ut Græci a mundi origine, nunc annum noningentesimum, octavum et septuagesimum numerantes supra sexies millesimum. Prophetis quidem sic fortasse licebat; verum melius est Christi cultores ab illo incipere. Quod etiam agunt Romani, hujus ævi millesimum quadringentesimum et septuagesimum præsentem annum computantes, quanquam prisci illi ab urbe condita numerabant, quemadmodum Athenienses a prima Olympiade; alii vero a bello Trojano.

De mensibus igitur hæc descripta sunto, ad emerendam antiquariorum disertorumque virorum hoc obsequiolo gratiam: si quid fortasse spei est Græcam linguam, ejusque studium adusque posteritatem fore: non autem, ut aliarum quondam gentium, Græci quoque nunc totius et generis, et sermonis finem esse in fatis est.

Ὅθεν ἀριθμητέον τοὺς χρόνους.

ΚΑ'. Ὅσιον δὲ καὶ τοὺς χρόνους ἀριθμεῖν ἀπὸ γενετῆς τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ μὴ, ὡς οἱ νῦν Ἕλληνες, ἀπὸ κόσμου γενέσεως, ἑξακισχιλιοστὸν ἐνακοσιοστὸν ἑβδομηκοστὸν ὄγδοον τόδε ἔτος καταριθμοῦντες. Προφητῶν μὲν γὰρ ἴσως καὶ ταῦτα· ἄμεινον δὲ, τιμῶντας Χριστὸν, ἀπ' αὐτοῦ ἄρχεσθαι, καθάπερ οἱ νῦν ὄντες Ῥωμαῖοι ἄγουσι, χιλιοστὸν τετρακοσιοστὸν ἑβδομηκοστὸν τόδε διαριθμούμενοι ἔτος· καίτοι τῶν πάλαι Ῥωμαίων ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης ἀριθμούντων· ὥσπερ Ἀθηναῖοι μὲν ἀπὸ Ὀλυμπιάδος πρώτης, ἄλλοι δὲ ἀπὸ τῶν Τρωϊκῶν.

Περὶ μὲν οὖν τῶν μηνῶν ταύτῃ διωρίσθω τῶν λογίων χάριν ἀνδρῶν· εἴ τις ἄρα ἐλπὶς διάλεκτον τοῖς ἐπιγινομένοις ἔσεσθαι Ἑλληνικήν· ἀλλὰ μὴ, ὡς ἄλ- D λων πάλαι ἐθνῶν, καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ νῦν παντὸς καὶ γένους καὶ λόγου τελευτὴν εἵμαρτο εἶναι.

Testes in hoc libro citati.

Basilius.
Pletho.
Aulus Romanus.
Aristoteles.
Galenus.
Macrobius Romanus.
Theophrastus.
Demosthenes.

Μάρτυρες τῷ λόγῳ.

Βασίλειος.
Πλήθων.
Αὖλος Ῥωμαῖος.
Ἀριστοτέλης.
Γαληνός.
Μακρόβιος Ῥωμαῖος.
Θεόφραστος.
Δημοσθένης.

Πλίνιος Ῥωμαῖος.
Στράβων.
Αἰσχίνης.
Ἀριστοφάνης.
Πλούταρχος.
Θουκυδίδης.
Πολυδεύκης.
Σιμπλίκιος.
Ἡρόδοτος.
Σουΐδας.
Συνέσιος.
Καῖσαρ ὁ θεός.

A

Plinius Romanus.
Strabo.
Æschines
Aristophanes.
Plutarchus.
Thucydides.
Pollux.
Simplicius.
Herodotus.
Suidas.
Synesius.
Divus Cæsar.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΜΑΞΙΜΟΥ

ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΟΣ

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΔΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΧΡΙΣΤΟΝ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΗΜΩΝ ΣΩΤΗΡΙΟΝ ΠΑΣΧΑ,

Τὸ διαγραφὲν κανόνιον ἑρμηνεύουσα.

—

SANCTI MAXIMI

MONACHI ET MARTYRIS,

BREVIS ENARRATIO CHRISTIANI PASCHATIS,

Qua descripti laterculi ratio declaratur.

DIONYSIO PETAVIO INTERPRETE.

—

Τῷ πανευφήμῳ Πατρικίῳ κυρίῳ Πέτρῳ Μάξιμος ταπεινὸς μονάζων.

B

Α'. Ἐπειδή σε, πανεύφημε καὶ θεοφρούρητε δέσποτα, βίου τροφὴν καὶ συμβίωσιν τὴν ἀνωτάτω πεποιημένον σοφίαν ἐπίσταμαι, καθ' ἣν[81] ἀεὶ φρονήσει θείᾳ καὶ ἀρετῇ γόνιμον τήν τε περὶ τὸ νοεῖν τὰ καλὰ καὶ πράττειν θεόδοτον ἕξιν καὶ δύναμιν, ὧν βάσις ἡ εὐσεβὴς καὶ ὀρθόδοξος πίστις καθέστηκε· μόνην ὑποφαίνουσα δι' ἐλπίδος τὴν τῶν ἀοράτων, ὡς ὁρατῶν ἤδη πως κατὰ τὴν χάριν γεγενημένων, καὶ πρὸ τῆς ἐκφάνσεως ἀποκάλυψιν τοῖς κατὰ σὲ τὴν τοῦ Λόγου παρουσίαν διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀνεπιστρόφου πορείας ἐνδεχομένοις ἀεὶ καὶ προσμένουσι συνεῖδον τοῖς τε ἄλλοις ὑμῶν, καὶ μὲν δὴ τῷ ὑπὲρ τὰ ὅλα μεγίστῳ τῆς συγκαταβάσεως κατορθώματι θαῤῥήσας τε ἅμα, καὶ προθυμηθεὶς, κανόνιόν τι διαγράψαι σεμνὸν, καὶ ἀποστεῖλαι τοῖς πανευφήμοις καὶ ὑπερευφήμοις ὑμῖν· C τήν τε τῶν ἁγίων νηστειῶν εἴσοδον ἐκπεριειληφὸς, καὶ τὴν τῆς ἱερᾶς ἀναστάσεως ἑορτήν· καὶ πρὸς ταύταις τὴν τὸ παλαιὸν ἐπίσημον, νῦν δὲ καθ' ἡμᾶς ἄσημον οὖσαν· ὡς οὐδὲν οὐδαμῶς ἐν αὐτῇ τελοῦσιν ἡμῖν, ἢ τελουμένην τὸ σύνολον, δεκάτην τοῦ καθ' Ἑβραίους ἑβδόμου μηνός· καθ' ἣν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ νόμον ἐποιεῖτο τὴν εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων εἴσοδον ὁ ἀρχιερεύς· εἰς ἣν καὶ τῷ Ζαχαρίᾳ γέγονεν ὁ χρηματισμὸς περὶ Ἰωάννου τοῦ μεγάλου τῆς ἀλη-

170 *Illustri, ac laudum genere omni celebrando Patricio Petro, Maximus humilis monachus.*

I. Cum te cœlesti ac divinæ sapientiæ innutritum in omni esse vita meminerim, præclare, et a Deo conservande domine, ac divinitus communicata illa facultate præditum, quæ cœlesti prudentia et virtute fecunda, ad honesta quæque cogitanda faciendaque perducit: quorum fundamentum religiosa fides est, recteque sentiens: quæ solam eorum quæ aspectabilia non sunt, velut divina quodammodo gratia jam aspectabilium, etiam antequam palefacta sint, ostensionem per spem exhibet iis qui, quod tu facis, adventum Verbi continua ad ipsum, nec interrupta progressione præstolantur ac sustinent: statui apud me, cum aliis vestris, tum hoc singulari demissionis ad me vestræ facto, ac merito confisus, laterculum quemdam augusta religione plenum describere; et ad vos laude ac prædicatione omni superiores mittere. In quo primum jejuniorum continetur ingressus, tum solemne resurrectionis Dominicæ: item aliud festum, quod olim celebre, nunc obscurum apud nos et ignobile; ut qui nihil ex eo ad celebrandum assumimus, neque curamus omnino: decimam intelligo septimi mensis Judaici, per quam semel quotannis ex præscripto legis, in Sancta sanctorum introibat

[81] *f.* καὶ τὴν, *nisi verbi quidpiam desit.*

pontifex; qua die præterea Zachariæ de Joanne magno præcursore ac præcone veritatis editum est oraculum. Qua de causa, ut hoc genus eruditionis harum rerum studiosis aspergerem, non dubitavi hoc etiam solemne laterculo complecti meo; imo feci hoc eo libentius, quod ex eo cognovi facilius inveniri illa posse, quæ ad inquirendum jejuniorum caput, ac resurrectionis festum, ipsamque adeo mensis septimi decimam diem pertinere videntur.

A θείας προδρόμου καὶ κήρυκος. Διὸ μάλιστα καὶ ταύτην ἐπιστημήνασθαι φιλομαθείας χάριν τῶν φιλολόγων οὐκ ἀπώκνησα· μᾶλλον δὲ προεθυμήθην ῥᾳδίαν ἐντεῦθεν εἰδὼς ἐπομένην[52] τὴν περὶ ἑκάστου τῶν ἐν τῇ παραβάσει[53], καὶ ἀναστασίμῳ, καὶ αὐτῇ τῇ δεκάτῃ τοῦ ἑβδόμου μηνὸς ζητουμένων[54] ὑμῖν τὴν κατάληψιν. Πεποίηκα δὲ μετὰ τῆς τοῦ λεχθέντος κανονίου διαγραφῆς καὶ σύντομον αὐτὴν τὴν ἐξήγησιν, ἔχουσαν οὕτως.

Ad hujus porro laterculi descriptionem perbrevem ejus expositionem adjeci, quæ sic habet.

A Ἡμέραι ἐμβόλ.	B Σελήνης ἔτη	Γ Ἐπακταί	Δ Μῆνες Ῥωμαίων	E Ποσταῖαι	ς Προσθεταί
Ἐμβόλ.	IΘ	KZ	Φεβρ.	H	Δ
	A	Θ	Ἰανου.	KH	A
	B	K	Φεβρ.	Iς	Δ
Ἐμβόλ.	Γ	Λ	Φεβρ.	E	Δ
	Δ	IB	Ἰανου.	KE	A
	E	KΓ	Φεβρ.	IΓ	Δ
Ἐμβόλ.	ς	Δ	Φεβρ.	B	Δ
	Z	IE	Φεβρ.	KA	Δ
Ἐμβόλ.	H	Kς	Φεβρ.	I	Δ
	Θ	Z	Ἰανου.	Λ	A
	I	IH	Φεβρ.	IH	Δ
Ἐμβόλ.	IA	KΘ	Φεβρ.	Z	Δ
	IB	I	Ἰανου.	KZ	A
	IΓ	KA	Φεβρ.	IE	Δ
Ἐμβόλ.	IΔ	B	Φεβρ.	Δ	Δ
	IE	IΓ	Ἰανου.	KΔ	A
	Iς	KΔ	Φεβρ.	IB	Δ
Ἐμβόλ.	IZ	E	Φεβρ.	A	Δ
	IH	Iς	Φεβρ.	K	Δ

Z Προσθεταί	ς Ποσταῖαι	E Μῆνες Ῥωμαίων	Δ Προσθεταί	Γ Ποσταῖσι	B Μῆνες Ῥωμαίων	A Σελήνης ἔτη
	E	Ἀπριλ.	ς	KE	Σεπτ.	A
Δ	KE	Μαρτ.	ς	IΔ	Σεπτ.	B
	IΓ	Ἀπριλ.	A	Γ	Ὀκτω.	Γ
	B	Ἀπριλ.	ς	KB	Σεπτ.	Δ
Δ	KB	Μαρτ.	ς	IA	Σεπτ.	E
	I	Ἀπριλ.	ς	Λ	Σεπτ.	ς
Δ	Λ	Μαρτ.	ς	IΘ	Σεπτ.	Z
	IH	Ἀπριλ.	A	H	Ὀκτω.	H
	Z	Ἀπριλ.	ς	KZ	Σεπτ.	Θ
Δ	KZ	Μαρτ.	ς	Iς	Σεπτ.	I
	IE	Ἀπριλ.	A	E	Ὀκτω.	IA
	Δ	Ἀπριλ.	ς	KΔ	Σεπτ.	IB
Δ	KΔ	Μαρτ.	ς	IΓ	Σεπτ.	IΓ
	IB	Ἀπριλ.	A	B	Ὀκτω.	IΔ
	A	Ἀπριλ.	ς	KA	Σεπτ.	IE
Δ	KA	Μαρτ.	ς	I	Σεπτ.	Iς
	Θ	Ἀπριλ.	ς	KΘ	Σεπτ.	IZ
Δ	KΘ	Μαρτ.	ς	IH	Σεπτ.	IH
	IZ	Ἀπριλ.	A	Z	Ὀκτω.	IΘ.

[52] f. ἐσομένην. [53] f. παρεισβάσει. [54] ζητουμένην.

A 171-172

Τί τὸ κανόνιον, καὶ τί περιέχει ἡ τούτου δύναμις.

Β'. Ἡ τοῦδε τοῦ προκειμένου ὑφήγησις τοῦ κανονίου τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. Τριπλοῦν τοῦτο καθέστηκεν, ὡς περιέχον ἐν ἑαυτῷ τήν τε τῶν ἁγίων παρείσβασιν νηστειῶν καὶ τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην τοῦ καθ' Ἑβραίους πρώτου μηνὸς, λέγω δὴ τοῦ Νισάν· εἰς ἣν τὸ κατ' αὐτοὺς Πάσχα τελεῖται· καὶ τὴν δεκάτην τοῦ ἑβδόμου μηνὸς, ἤγουν τοῦ Θερσί· καθ' ἣν ὁ ἀρχιερεὺς τὸ παλαιὸν τὴν εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων εἴσοδον ἐποιεῖτο. Καὶ ἔστι τῆς μὲν παρεισβάσεως τῶν ἁγίων νηστειῶν ἡ σημείωσις ἐξ εὐωνύμων τοῦ αὐτοῦ κανονίου διαγεγραμμένη· ἡ δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτη τοῦ καθ' Ἑβραίους πρώτου μηνὸς ἐκ δεξιῶν σύνεγγυς τοῦ κατὰ μέσον ἐγγεγραμμένου τροχοῦ· μετὰ δὲ ταύτην εὐθὺς δεξιώτερον ἡ λεχθεῖσα δεκάτη τοῦ B ἑβδόμου μηνός· ὡς εἶναι μόνην ἐξ ἀριστερῶν τὴν τῆς παρεισβάσεως διαγραφήν· ἐκ δεξιῶν δὲ ἀμφοτέρων τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης φημὶ τοῦ πρώτου μηνὸς καὶ τῆς δεκάτης τοῦ ἑβδόμου μηνός. Τῶν δὲ διαγεγραμμένων ἐν ὅλοις ἡ δύναμις αὕτη καθέστηκεν.

Τίς ἡ ἐξ εὐωνύμων διαγραφή.

Γ'. Ἐν μὲν τῷ εὐωνύμῳ κανονίῳ ἐν πρώτῳ στίχῳ αὐτοῦ ὀρθῶς καθιέμενοι οἱ ἑπτὰ ἐμβόλιμοι μῆνές εἰσιν· ἐν δὲ τῷ β' στίχῳ τὰ ιθ' τῆς σελήνης ἔτη, ἀπὸ ιθ' τὴν ἀρχὴν ἔχοντα· καὶ οὕτως διὰ πρώτου, καὶ δευτέρου, καὶ τῶν καθεξῆς εἰς τὸ ὀκτωκαιδέκατον λήγοντα· ἐν τρίτῳ στίχῳ αἱ τῶν τῆς σελήνης ἐτῶν ἐπακταί· ἐν τετάρτῳ στίχῳ οἱ Ῥωμαϊκοὶ μῆνες, Ἰανουάριος καὶ Φεβρουάριος· ἐν πέμπτῳ στίχῳ αἱ ποσταῖαι αὐτῶν τῶν μηνῶν, εἰς ἃς συμβαίνει γίνεσθαι τὴν C ἀποκρεώσιμον ἑορτήν· ἐν ἕκτῳ στίχῳ αἱ προσθεταὶ ἡμέραι, διὰ σηρικοῦ γεγραμμέναι. Καὶ ταῦτα μὲν ἐξ εὐωνύμων.

Τίς ἡ ἐκ δεξιῶν διαγραφή.

Δ'. Ἐκ δεξιῶν δὲ ἐν πρώτῳ στίχῳ τὰ εἰρημένα ιθ' τῆς σελήνης ἔτη, ἀπὸ πρώτου καθ' εἱρμὸν ἀρχόμενα, καὶ διὰ τοῦ δευτέρου, καὶ τρίτου, καὶ τῶν καθεξῆς εἰς τὸν ιθ' λήγοντα· ἐν δευτέρῳ στίχῳ οἱ Ῥωμαϊκοὶ μῆνες, Σεπτέμβριος καὶ Ὀκτώβριος· ἐν τρίτῳ στίχῳ αἱ τούτων τῶν μηνῶν ποσταῖαι, εἰς ἃς πίπτει τοῦ ἑβδόμου καθ' Ἑβραίους μηνὸς ἡ δεκάτη κατ' ἔτος ἕκαστον· ἐν τετάρτῳ στίχῳ αἱ προσθεταὶ ἡμέραι, διὰ σηρικοῦ γεγραμμέναι· ἐν πέμπτῳ στίχῳ οἱ Ῥωμαϊκοὶ μῆνες, Μάρτιος καὶ Ἀπρίλιος· ἐν ἕκτῳ στίχῳ D αἱ τούτων ποσταῖαι, καθ' ἃς γίνεται τοῦ πρώτου καθ' Ἑβραίους μηνὸς ἡ τεσσαρεσκαιδεκάτη κατ' ἔτος ἕκαστον· ἐν ἑβδόμῳ στίχῳ αἱ προσθεταὶ πάλιν ἡμέραι, διαγεγραμμέναι ἀπὸ σηρικοῦ. Ταῦτα καὶ ἐν τοῖς δεξιοῖς.

Τίς ἡ τοῦ μέσου τροχοῦ διαγραφή

Ε'. Ὁ δὲ τούτων μέσος τροχὸς τοῦ ἡλίου καθέστηκεν, ἔνδον μὲν ἑαυτοῦ τὰ ἑπτὰ δίσεκτα κατὰ διαστολὴν ἀπὸ τεσσάρων εἰς τέσσαρα ἔτη κεκτημένος· μετὰ δὲ τὰ δίσεκτα, εὐθὺς κατὰ πρῶτον στίχον, ἤγουν κύκλον, τὰ κη' τοῦ ἡλίου ἔτη, ἀπὸ πρώτου

Cujusmodi sit laterculum, et quæ vis sit illius.

II. Propositi canonis expositio ad hunc modum se habet. Est ille divisus trifariam. Continet enim introitum sacrorum jejuniorum; quartam decimam primi mensis secundum Hebræos, hoc est Nisan: in quam Pascha illorum incidit: nec non decimam septimi mensis, videlicet Thersi: qua summus sacerdos olim Sancta sanctorum adibat. Porro introitus sacrorum jejuniorum notatio ad sinistram partem canonis descripta est; quarta decima vero primi mensis Judaici ad dextram, prope inscriptam in medio rotam. Post hanc statim ad dextram magis accedit illa, quam diximus, decima dies septimi mensis, adeo ut nihil a sinistra præter jejuniorum introitum descriptum habeatur; a dextra vero parte utrumque sit, quarta decima nimirum primi mensis et decima septimi. Totius autem descriptionis illius vis est ejusmodi.

Quid sibi velit tabella ad sinistram inscripta.

III. In sinistro laterculo, ejusque primo versu in directum descendente septem sunt embolimi menses. In secundo versu, XIX lunares anni; initio a nono decimo facto: unde ad primum, secundum, ac cæteros ordine progressus desinit in octavum decimum; tertio versu lunarium annorum epactæ continentur; quarto, Romani menses duo, Januarius et Februarius; quintus mensium quotas exhibet, in quas Carnisprivii festum incidit; sextus versus additilios dies, sive regulares continet serico scripto. Hæc ad sinistram habentur.

Quid ad dextram rotæ partem sitæ tabula significet.

IV. Dextræ tabulæ primus versus novemdecim, ut dixi, annus lunæ complectitur, qui a primo per secundum, tertium, ac reliquos ordine procedunt, atque in decimum nonum desinunt; secundus versus Romanos menses habet Septembrem et Octobrem; in tertio dies sunt mensium, in quas Hebraici mensis septimi decima quotannis incurrit; in quarto regulares serico scripti; in quinto Romani menses Martius et Aprilis; in sexto eorumdem mensium dies, quibus primi mensis Hebraici quarta decima quotannis tribuitur; septimus denique versus additilios dies, sive regulares rursus ostendit serico descriptos. Hæc ad dextram inscripta tabula complectitur.

Quid in medio descripta rota contineat.

V. Media tabellarum rota soli tribuitur. Hujus in interiore area septem bisextiles sunt, quinto quoque anno positi. Post bisextiles in primo versu, sive circulo, anni solis XXVIII, primus, secundus, et ita deinceps usque ad vicesimum octavum ex-

plicantur; secundus versus, sive circulus octo et viginti annorum epactas præbet, prout anno cuique congruunt. Hæc de media rota.

Cur ab anno lunæ XIX, *non a primo tabella sinistra ducat initium.*

VI. Cur autem non a primo initium habeant anni lunares ad sinistram inscripti, sed a nono decimo, ac deinde primus, secundus, et reliqui subjiciantur, causa est ejusmodi. Caput jejuniorum in penultimo mense, hoc est undecimo labentis anni perpetuo contingit, uti Paschale festum in primo succedentis. Quare cum duos annos occupent sacri jejuniorum dies, vel potius a duobus ipsi comprehendantur, ita ut initium illorum ab anno currente lunæ pendeat; finis autem ab eo qui proxime sequitur, necesse est ut jejuniorum initium ex anno decimo nono metiamur, quando salutare Pascha anno lunæ primo celebratur. Sic ex anno primo jejuniorum caput dirigitur, quoties festum Resurrectionis in secundum incidit; et ex secundo, cum in tertium cadit, et ab hoc rursus, quando in quartum incurrit: atque ita porro. Ad hunc modum se habet lunarium ad sinistram annorum descriptio.

173 *Quinam sint embolimi, et quæ lunares epactæ.*

VII. Septem menses intercalares ex iis quas epactas lunæ dicimus, colliguntur post duos annos, vel tres, quando ad tricenarium dierum numerum perveniunt. Epactæ porro ex defectu lunaris anni ad solarem oriuntur. Nam solaris diebus constat CCCLXV; lunaris CCCLIV. Unde proprium mensem habet dierum XXIX, ac semissis. At annus lunæ quilibet uno aliquo de intercalaribus septenis præditus, tredecim omnino menses habet; adeo ut ad duodenos ultimus iste pro eo, ac nominatur, intercalaris accedat; propterea non solum dies colligat CCCLIV, uti cæteri lunares anni: sed CCCLXXXIV, tricenum dierum mense insuper addito.

De Hebræis mensibus, qui ad sinistram canonis partem observati sunt, et ipsorum quoto die, cujusmodi sunt et quare diversi.

VIII. Hinc igitur penultimus lunaris illius anni mensis non undecimus est, sed duodecimus, a quo sanctorum jejuniorum introitum jure metimur, ob excessum mensis unius, qui ab undecimo illorum observationem progredi vetat, ut ne plures numero, quam revera sint, dies illis imputentur: unde calculum subducentibus error obrepat. Cæterum in utroque mense, undecimo, inquam, et duodecimo, ad sinistrum latus canonis non eadem quota dies ascribitur e regione Romanorum mensium: quemadmodum in dextra parte uni mensi

καθ' εἱρμὸν καὶ δευτέρου μέχρι τὰ κη' διαγεγραμμένα· κατὰ τὸν δεύτερον στίχον καὶ κύκλον τὰς αὐτῶν τῶν κη' ἐτῶν ἐπακτάς, ἐφ' ἑκάστου ἔτους τὰς προσφόρους ἀναλόγως ἐπιγεγραμμένας. Ταῦτα καὶ περὶ τοῦ μέσου τροχοῦ.

Τίς[85] *ἡ ἀπὸ ιθ' τῆς σελήνης ἔτους, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ πρώτης ἐν τῷ εὐωνύμῳ διαγράμματι.*

Ϛ'. Ἡ δὲ αἰτία καθ' ἣν οὐκ ἀπὸ πρώτου ἔτους ἡ ἐγγραφὴ τῶν τῆς σελήνης ἐτῶν ἐξ εὐωνύμων ἐτάγη, ἀλλὰ ἀπὸ ιθ', καὶ οὕτως πρώτου, καὶ δευτέρου, καὶ τῶν καθεξῆς, αὕτη ἐστίν. Ἡ παρείσβασις ἐν τῷ προτελευταίῳ μηνὶ, τουτέστιν ἑνδεκάτῳ τοῦ ἐνεστῶτος γίνεται ἔτους ἀεί· καθάπερ καὶ ἡ Πασχάλιος ἑορτὴ ἐν τῷ πρώτῳ τοῦ εἰσιέναι μέλλοντος. Ἐπειδὴ οὖν τὰ δύο μεσολαβοῦσιν ἔτη αἱ ἅγιαι τῶν νηστειῶν ἡμέραι, μᾶλλον δὲ πρὸς αὐτῶν αὗται συλλαμβάνονται· καὶ τὰ[86] μὲν τὴν οἰκείαν ἀρχὴν ἠρτημέναι τοῦ ἐνεστῶτος τῆς σελήνης ἔτους, κατὰ δὲ τὸ τέλος αὖθις τοῦ εἰσιέναι μέλλοντος· ἀνάγκη πάντως ἀπὸ ἐννεακαιδεκάτου κανονίζεσθαι ἔτους τὴν ἀρχὴν τῶν νηστειῶν, ὅτε τὸ σωτήριον Πάσχα ἐν πρώτῳ τῆς σελήνης ἔτει ἐπιτελεῖται. Οὕτω δὲ καὶ ἀπὸ πρώτου τὴν παρείσβασιν πάλιν, ὅτε ἡ ἀναστάσιμος ἑορτὴ ἐν β' γίνεται· καὶ ἀπὸ β', ὅτε ἐν τῷ τρίτῳ· καὶ ἀπὸ τούτου, ὅτε ἐν τετάρτῳ· καὶ ἁπλῶς μέχρι τέλους. Οὗτος οὖν ὁ τῆς διαγραφῆς λόγος τῶν τῆς σελήνης ἐξ εὐωνύμων ἐτῶν.

Τίνες οἱ ἐμβόλιμοι, καὶ τίνες αἱ ἐπακταὶ τῆς σελήνης.

Ζ'. Οἱ δὲ ἑπτὰ ἐμβόλιμοι μῆνες ἐκ τῶν λεγομένων ἐπακτῶν τῆς σελήνης ἀθροίζονται κατὰ διετίαν ἢ τριετίαν ἀριθμὸν λ' ἡμερῶν ἐκπληροῦντες. Αἱ δὲ ἐπακταὶ διὰ τὴν ἔκλειψιν δίδονται τοῦ τῆς σελήνης ἔτους πρὸς τὸ ἡλιακὸν ἔτος. Ἐπειδὴ τὸ μὲν ἡλιακὸν τξε' καθέστηκεν ἡμερῶν, τὸ δὲ τῆς σελήνης τνδ'. Ὅθεν καὶ τὸν οἰκεῖον μῆνα κθ' ἡμίσεος ἡμερῶν κέκτηται. Πᾶν δὲ σελήνης ἔτος, δεχόμενον ἕνα τῶν ἐμβολίμων μηνῶν, δεκατριῶν γίνεται πάντως, πρὸς ταῖς δυοκαίδεκα τοῦτον φερωνύμως ἐμβαλλόμενον ἔχον· ὡς εὑρίσκεσθαι λοιπὸν μὴ μόνον τνδ' ἡμερῶν κατὰ τὰ λοιπὰ τῆς σελήνης ἔτη, ἀλλὰ τπδ' τῇ προσθέσει τοῦ ἐμβολίμου μηνὸς λ' ἡμερῶν.

Περὶ τῶν ἐξ εὐωνύμων τοῦ κανονίου τετηρημένων Ἑβραϊκῶν μηνῶν, καὶ τῆς αὐτῶν ποσταίας· τίνες τέ εἰσι, καὶ διὰ τί διάφοροι.

Η'. Ἐντεῦθεν οὖν καὶ προτελευταῖον μῆνα τὸν πρὸ τοῦ τέλους, οὐ τὸν ἑνδέκατον, ἀλλὰ τὸν δυοκαιδέκατον τὸ τοιοῦτο τῆς σελήνης κέκτηται ἔτος· ἐξ οὗ προσηκόντως καὶ ἡ παρείσβασις τῶν ἁγίων νηστειῶν κανονίζεται δι' αὐτὴν τοῦ μηνὸς τὴν περισσείαν, κωλύουσαν τὴν ἀπὸ ἑνδεκάτου γενέσθαι μηνὸς παρατήρησιν· ὡς μήτε πλείους ἢ ὧν ὑπάρχουσι κατὰ τὸν ἀριθμὸν τὰς αὐτῶν ἡμέρας ψηφίζεσθαι, κἀκ τούτων διαμαρτεῖν τοὺς ψηφίζοντας. Τετήρηται δὲ καθ' ἑκάτερον μῆνα, τὸν ἑνδέκατον λέγω. καὶ τὸν δυοκαιδέκατον ἐν τῷ εὐωνύμῳ τοῦ κανονίου οὐχ ἡ αὐτὴ

[85] *Deest* αἰτία. [86] *f.* κατά.

ποσταῖα κατὰ τὴν τῶν Ῥωμαϊκῶν διαγραφήν· ὥσπερ ἐνὶ μηνὶ καὶ ὅλοις [87] τοῖς ἔτεσιν ἐν τῷ δεξιῷ τὴν ιδ' σεσημειωμένην ὁρῶμεν ὑπάρχουσαν· ἀλλ' ἄλλη καὶ ἄλλη. Οἷον εἰς μὲν τὸν ια' παρ' Ἑβραίοις Σαβὰτ λεγόμενον ἡ τούτου ἑπτακαιδεκάτη· ἐν ἐκείνοις μέντοι τοῖς ἔτεσι τοῖς οὐκ ἔχουσι τὸν ἐμβόλιμον· εἰς δὲ τὸν δυοκαιδέκατον, Ἄδαρ προσαγορευόμενον, ἡ τούτου ὀκτωκαιδεκάτη, ἐν τούτοις δηλονότι τοῖς τὸν ἐμβόλιμον ἔχουσι. Καὶ τοῦτό γε κατὰ λόγον. Ἐπειδὴ γὰρ κθ' καὶ λ' ἡμερῶν παρ' ἑκάτερον μῆνα τῶν δυοκαίδεκα τῆς σελήνης ψηφίζομεν, πρὸς τὸ μὴ τεμεῖν ἡμέρας διὰ τοῦ ἀνὰ κθ' ἡμίσεος τούτους ψηφίζειν (συμβαίνει γὰρ οὕτω τάς τε τνδ' ἡμέρας ἐντελῶς ἀριθμεῖσθαι κατὰ πᾶν ἔτος τῆς σελήνης, καὶ μηδεμιᾶς συμβαίνειν ἡμέρας διαίρεσιν· ὡς ἐντεῦθεν λοιπὸν εὑρίσκεσθαι διὰ τὴν τοιαύτην ἐκ πρώτου μηνὸς ἀκολουθίαν καὶ τάξιν τὸν μὲν ια' ἡμερῶν κθ'; τὸν δὲ δυοκαιδέκατον λ' ἡμερῶν)· προσηκόντως οὖν ἐν μὲν τοῖς οὐκ ἔχουσι τὸν ἐμβόλιμον τὸν ια' καὶ τὴν τούτου ιζ' ἐκανονίσαμεν. Ἀπὸ γὰρ ταύτης μέχρι τῆς τοῦ καθ' Ἑβραίους πρώτου μηνὸς ιδ' τοῦ εἰσιέναι μέλλοντος ἔτους ἰσάριθμοι τῶν ἁγίων νηστειῶν αἱ ἡμέραι τυγχάνουσι, τουτέστι νζ'. Τοσαῦται γὰρ αἱ τῶν η' ἑβδομάδων προδήλως εἰσίν· οἷον αἱ ὑπόλοιποι ιγ' αὐτοῦ τοῦ ια' μηνός· εἴπερ κθ', καθὼς ἔφην, οὗτος ψηφίζεται· καὶ αἱ τοῦ δυοκαιδεκάτου λ'· καὶ αἱ τοῦ πρώτου μηνὸς ιδ'. Δῆλον δὲ, ὡς ιγ', καὶ λ', καὶ ιδ', ἡμέρας νζ' ποιοῦσιν. Ἐν δὲ τοῖς ἔχουσι τὸν ἐμβόλιμον ἔτεσι τὸν δυοκαιδέκατον ἐτηρήσαμεν, καὶ τὴν αὐτοῦ ὀκτωκαιδεκάτην. Ἐκ ταύτης γὰρ μέχρι τῆς τοῦ πρώτου μηνὸς ιδ' αἱ νζ' πάλιν ἀθροίζονται· οἷον αἱ αὐτοῦ τοῦ ιβ' ὑπόλοιποι ιγ', διὰ τὸ λ' ἡμερῶν τοῦτον ψηφίζεσθαι· καὶ τοῦ ἐμβολίμου, ἤγουν τρισκαιδεκάτου, λ'· τοσαύτας γὰρ πᾶς ἐμβόλιμος κέκτηται· καὶ αἱ τοῦ πρώτου μηνὸς ιδ'. Ὅθεν ἐπὶ τοῦ τελευταίου, ἤγουν τοῦ ιθ' ἔτους, καὶ τὴν ις' τοῦ κατ' αὐτὸν ια' μηνὸς ἐπεσημηνάμεθα· διὰ τὸν δυοκαιδέκατον αὐτοῦ μῆνα κθ' μόνον ψηφίζομεν ἡμερῶν, ὥσπερ οὖν καὐτὸν τὸν ια'· τὴν δὲ αἰτίαν προϊόντες δηλώσομεν. Εὐλόγως οὖν διὰ ταῦτα καὶ τὴν μετάστασιν ἴσην ἐπιτηροῦμεν ἐπὶ τούτων τῶν δεδηλωμένων μηνῶν, ἤγουν τῶν αὐτῶν ποσταίων, τῆς παρεισβάσεως χάριν, ἐν τῷ εὐωνύμῳ τοῦ κανονίου, τῆς ἐπὶ τῆς ιδ' τοῦ πρώτου μηνὸς γενομένης ἡμῖν, ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ αὐτοῦ κανονίου, τῆς ἀναστάσεως ἕνεκεν· ἀπὸ τῆς Κυριακῆς καὶ δευτέρας, καὶ τῶν καθεξῆς ἡμερῶν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἁγίαν Κυριακὴν μεταβαίνοντες. Ταῦτα καὶ περὶ τούτων εἰπόντες, ἐπανακτέον ἡμῖν τὸν λόγον εἰς τὴν τῶν τῆς σελήνης ἐτῶν ἀπακρίβωσιν.

Περὶ διαστολῆς τῶν τῆς σελήνης ἐτῶν, καὶ ὁμάδος τῶν ἡμερῶν.

Θ'. Εἰσὶν οὖν τὰ ὅλα τῆς σελήνης ἔτη, καθὼς ἐῤῥέθη, ιθ'· ζ' μὲν τὰ τοὺς ἰσαρίθμους ἐμβολίμους ἔχοντα μῆνας, ἤγουν τὰ ἀπὸ τπδ' ἡμερῶν· ιβ' δὲ τὰ λεγόμενα κοινὰ, τουτέστι τὰ ἀπὸ τνδ'. Αἱ δὲ πᾶσαι τῶν αὐτῶν ιθ' τῆς σελήνης ἐτῶν ἡμέραι, τῇ συμπα-

A per annos omnes decimam quartam attributam cernimus; sed alia, atque alia. Velut in undecimo mense, quem Hebræi Sabat nominant, decima septima dies adnotatur iis annis qui embolimo carent; in duodecimo vero, qui ab illis vocatur Adar, octava decima in annis embolimo præditis. Quod quidem rationi consentaneum est. Cum enim duodenos lunæ menses alternis viginti novem, et triginta dierum putemus, ne dies partiri necesse sit, si viginti novem ac dimidium singulis imputemus (sic enim accidit, ut in quolibet anno lunari trecentos et quinquaginta quatuor dies integre numeremus, sine ulla diei fractione; quo fit ut ex instituto mensium ordine ac successione, post primum deinceps undecimus dies habeat novem et
B viginti, duodecimus vero triginta): cum hæc, inquam, sic habeant, merito in annis simplicibus undecimum mensem, ejusque XVII diem ad canonem adnotavimus. Nam ab hoc die usque ad decimum quartum primi mensis Judaici in anno consequenti, totidem quot sanctis jejuniis attributi sunt, intercedunt dies, nempe LVII. Tot enim ex hebdomadibus octo conflunt. Sunt autem hi dies XIII ex undecimo mense residui; qui, ut dictum est, novem et viginti colligit; tum duodecimi mensis XXX; ac primi denique, XIV. Colliguntur ex XIII, et XXX, et XIV, perspicue dies LVII. At in annis embolimæis duodecimum mensem, ejusque diem octavum decimum adhibuimus. Ab hoc enim
C usque ad decimum quartum mensis primi, colliguntur iidem LVII dies, nimirum ex duodecimi mensis residuis XIII, quoniam ille triginta dies habet: et ex embolimi, sive tertii decimi, XXX, totidem enim embolimus quivis obtinet, ac demum ex mensis primi diebus XIV. Ob hanc causam in anno postremo, qui est decimus nonus, mensis undecimi XVI diem ascripsimus, quoniam duodecimum illius mensem dierum, non amplius novem ac viginti constituimus, ut et undecimum, cujus rei in consequentibus ratio reddetur. Quocirca jure in iis quos dixi mensibus, ac quotis eorum diebus, propter introitum jejuniorum, eamdem alternationem in sinistro latere canonis observamus, quam in dextro ad decimam quartam primi mensis adhibemus, propter festum resurrectionis; ubi
D a Dominica, et secunda feria, cæterisque deinceps ad sanctam Dominicam sequentem transitum facimus. Sed de iis hactenus; nunc ad annorum lunarium rationem accuratius explicandam convertenda est oratio.

Explicantur anni lunares, et summa dierum.

IX. Anni lunares universe sunt novemdecim, ut dictum est. Quorum septem, intercalares menses accipiunt, iidemque diebus constant CCCLXXXIV; duodecim vero communes appellantur, qui scilicet dies habent CCCLIV. Porro **174** dies omnes

[87] f. ἐν ὅλοις.

ex XIX annis lunaribus collecti, adhibitis nimirum intercalaribus mensibus, dierum numerum exæquant, qui ex XIX annis solaribus exsistit, quorum singuli CCCLXV diebus constant. Nam propterea septem embolimi menses annis lunaribus accedunt, ut hi numero dierum cum solaribus annis paria faciant; ac non 6,726 solos dies habeant, sed 6,935. Totidem enim novemdecim annis solaribus imputantur : adeo ut ne unus quidem in toto decemnovennali cyclo dies redundet.

Qua ratione superfluus in embolimis mensibus dies, et quoto anno eximatur.

X. Nam tametsi septem lunæ menses adjiciantur, hoc est CCX dies; ob singulorum illius annorum ab solaribus defectum, cum undecim isti dies nonnisi CCIX conficiant, decimus nonus annus uno die mutilatur, ac CCCLIII constat, ut superfluum ex embolimis mensibus consumat diem. Quippe annus iste a IV die Aprilis incipiens in XXII Martii desinit. Quo fit ut et menses embolimi plenum dierum numerum retineant, et totius enneadecaeteridis cyclus ne uno quidem die solares annos novemdecim excedat.

Quod etiam illi qui lunares annos quinquies et sexies multiplicant, superfluum diem eximant, etsi id alio in anno faciant.

XI. Unde illi quoque qui annos lunæ quinquies sexiesque multiplicant, cum eamdem diem et ipsi computent, iidem tamen in anno qui eorum calculo undecimus est, quem nos quartum decimum putamus, superfluum ex embolimis mensibus diem exemptilem habent. Etenim CCCLIII duntaxat dierum undecimus ille statuitur annus, qui a tricesimo primo die Decembris iniens, ejusdem mensis decimo octavo terminatur. Id autem ex eo constat, quod annus illorum duodecimus quartam decimam in Kalendas Januarii habeat ex eorum calculo : unde consequens est neomeniam in XIX Decembris incidere.

Qua de causa lunares annos quinquies multiplicent; et quomodo in eodem calculo aberrent; tum cur annalis eorum computus a nostro discrepet.

XII. Exemptilem porro diem istum ad hunc modum inculcare student. Cum enim tricenorum dierum lunarem constituant mensem, ac pro unoquoque die sexagesimam unam particulam sumant et colligant, visum est ipsis et pro illo die, qui undecimo quoque anno minuitur, quinque per annos singulos sexagesimas conflare, ut, duodecimo demum anno collecto uno die, in hujus primum illius anni postremum diem trajiciant; quem XIX Decembris esse jam diximus; qui idem unius anni finis est, et principium alterius ex ementita illa computatione ac methodo, non tamen ex rei veri-

ραλήψει δηλαδὴ τῶν ἐμβολίμων μηνῶν, ἰσάριθμοι τυγχάνουσιν ἡμέραι αἱ τῶν [58] ἡλιακῶν ιθ'· τουτέστι τῶν ἀπὸ τξε'. Διὰ τοῦτο γὰρ οἱ ἑπτὰ ἐμβόλιμοι μῆνες προστίθενται τοῖς τῆς σελήνης ἔτεσιν, ἵνα ταῦτα κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν ἀνελλιπῶς ἔχειν ποιήσωσι πρὸς τὰ τοῦ ἡλίου ἔτη· καὶ εἶναι μὴ μόνον ,ϛψκϛ' ἡμερῶν, ἀλλὰ ,ϛϡλε'. Τοσαῦται γὰρ αἱ τῶν ιθ' ἡλιακῶν ἐτῶν ἡμέραι τυγχάνουσιν, οὐδὲ μιᾶς περιττῆς οὔσης ἡμέρας ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ὅλης ἐννεακαιδεκαετηρίδος.

Πῶς ἡ ἐν τοῖς ἐμβολίμοις μησὶ περιττεύουσα μία ἡμέρα ὑποτέμνεται, καὶ ἐν ποίῳ ἔτει.

Ι'. Εἰ γὰρ καὶ ζ' μῆνας ἐμβάλλομεν, τουτέστι σι' ἡμέρας, αὐτῇ, τῆς τῶν καθ' ἕκαστον ἔτος αὐτῆς χάριν συλλείψεως [59], ἕνδεκα ἡμερῶν εἰς σθ' μόνας ἀθροιζομένων· ἀλλά γε τὸ τελευταῖον ἔτος, ἤγουν τὸ ιθ', παρὰ μίαν ἡμέραν διὰ τοῦτο γεγένηται, τνγ' ὑπάρχον, ἵνα ὑποτέμῃ τὴν ἐν τοῖς ἐμβολίμοις μησὶ περιττεύουσαν μίαν ἡμέραν. Ἄρχεται μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς δ' τοῦ Ἀπριλίου μηνός· εἰς δὲ τὴν κβ' τοῦ Μαρτίου περαιοῦται. Ἐξ οὗ (τῆς τε) τῶν ἐμβολίμων ἡ ἀρτιότης τῷ ἰσαρίθμῳ τῶν ἡμερῶν διασώζεται· καὶ ὁ τῆς ὅλης ἐννεακαιδεκαετηρίδος κύκλος ἐν οὐδὲ μιᾷ ἡμέρᾳ πλεονάζων εὑρίσκεται πρὸς δεκαεννέα τοῦ ἡλίου ἔτη τὸ σύνολον.

Ὅτι καὶ τοῖς πενταπλοῦσι καὶ ἑξαπλοῦσι τὰ τῆς σελήνης ἔτη ἡ περιττὴ ὑποτέμνεται, κἂν ἄλλῳ ἔτει.

ΙΑ'. Ὅθεν οἱ τὴν πεντάπλωσιν καὶ ἑξάπλωσιν ποιούμενοι τῶν τῆς σελήνης ἐτῶν, καὶ οὕτω τὴν αὐτῆς [60] ἡμέραν ψηφίζοντες, ἐν ἑνδεκάτῳ κἀκεῖνοι ἔτει, τῶν αὐτῶν [61] ψηφιζομένων ἐτῶν· ὅπερ τεσσαρεσκαιδέκατόν ἐστιν ἡμῖν ἀριθμούμενον· τὴν ἐν τοῖς ἐμβολίμοις περιττεύουσαν μίαν ἡμέραν λείπουσαν κέκτηται [62]. Τ' γὰρ νγ' ἡμερῶν ὑπάρχει τὸ αὐτὸ ια' ἔτος, ἀρχόμενον μὲν ἀπὸ τῆς τριακάδος πρώτης τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς, εἰς δὲ τὴν ιη' τοῦ αὐτοῦ καταλῆγον. Καὶ δῆλον ἐκ τοῦ τὸ δυοκαιδέκατον εἰς τὴν πρώτην τοῦ Ἰανουαρίου τεσσαρεσκαιδεκάτην ἔχειν, κατὰ τὴν ἐκείνων ψῆφον· ὡς ὑπάρχειν αὐτοῦ τὴν νεομηνίαν κατὰ τὴν ιθ' τοῦ Δεκεμβρίου μηνός.

Τίνος χάριν πενταπλοῦσι τὰ τῆς σελήνης ἔτη· καὶ πῶς περὶ τὴν αὐτὴν σφάλλονται ψῆφον καὶ διὰ τί πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν ψηφιζόμενον ἔτος τὸ παρ' αὐτοῖς διαλλάττει.

ΙΒ'. Διεσπουδάσθη δὲ τούτοις τὴν τῆς λειπούσης παρενθήκην ποιήσασθαι κατὰ τόνδε τὸν τρόπον Ἐπειδὴ γὰρ αὐτοῖς λ' ἡμερῶν ὁ τῆς σελήνης ψηφίζεται μὴν, διὰ τοῦ μίαν ἑξηκοστὴν ὑπὲρ ἑκάστης ἡμέρας τιθέναι καὶ συλλαμβάνειν, ἔδοξε καὶ ὑπὲρ ταύτης, λέγω δὴ τῆς κατὰ τὸ ἑνδεκαιδέκατον ἔτος λειπούσης ἡμέρας, ε' καθ' ἕκαστον ἔτος συνάγειν ἑξηκοστά· ὡς ἂν, διὰ τοῦ δυοκαιδεκάτου ταύτην ἀθροίζοντες, ἐπὶ τὴν τούτου πρώτην τὴν ἐκείνου τελευταίαν ἀγάγωσιν· ἥτις ἐστὶν ἡ λεχθεῖσα τοῦ Δεκεμβρίου ιθ'· καὶ ἔστι μὲν ἡ αὐτὴ τοῦ μὲν τέλος, τοῦ δὲ ἀρχὴ κατὰ τήνδε τὴν ἐπινοηθεῖσαν ψῆφον καὶ

[58] f. ἡμέραις τῶν. [59] f. ἐλλείψεως. [60] f. οὕτοι τὴν αὐτήν. [61] f. αὐτοῖς. [62] f. κέκτηνται.

μέθοδον, οὐ μὴν ἀληθείᾳ καὶ πράγματι. Πῶς γὰρ ἡ μία τὰς δύο, ἢ ἀντὶ τῶν δύο ποιήσει ποτ' ἄν; Τοῦτο γὰρ πρὸς τὸ ἀμήχανον καὶ ἠλίθιον πάντη καθέστηκεν. Ἐντεῦθεν οὖν καὶ περὶ τὴν τῆς σελήνης σφάλλονται ψῆφον, ἀναιρουμένης τῆς ἀκριβοῦς καταλήψεως ἐκ τῆς τῶν ε' ἑξηκοστῶν ἀσυντελοῦς ἐπικλήσεως [63]. Ἐπεὶ τὸ μὲν ἀπὸ λ' τοὺς ταύτης μῆνας ποιεῖν, τὸ [64] συνάγειν ὡς ἔφην μίαν ἑξηκοστὴν ὑπὲρ ἑκάστης ἡμέρας, οὐκ ἔχει πλεονασμόν, οὐδὲ τοσούτων ἡμερῶν τὸν αὐτῆς μῆνα παρίστησιν· ἡ γὰρ εἰς λ' πάλιν, ἀλλ' οὐχὶ εἰς κθ' ἥμισυ τῶν ἀθροιζομένων ἀνάλυσις, τὸ προστεθὲν διὰ τῶν ἑξηκοστῶν ἡμισημέριον ὑποτέμνουσα, πλείους ἔχειν οὐ παραχωρεῖ τῶν κθ' ἡμίσεος· τὸ δὲ τὰ ε' κατὰ πᾶν ἔτος συνάγειν ἑξηκοστά, τῆς κατὰ τὸ ἑνδέκατον ὑποτμηθείσης χάριν ἀναπληρώσεως, διαμαρτεῖν πάντως ποιεῖ τοὺς ψηφίζοντας. Καὶ δῆλον ἐκ τοῦ καὶ μετὰ ταύτην τὴν μίαν ἡμέραν ἐκ τῶν ὑπολοίπων ζ' τῆς σελήνης ἐτῶν συναγόμενα λε' ἑξηκοστὰ κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐννεακαιδεκαετηρίδος ὡς περιττὰ διαῤῥίπτεσθαι. Πᾶν δὲ κατά τι παρὰ τῶν ψηφιζόντων ἀνοήτως ῥιπτόμενον τήν τε τοῦ ὅλου κύκλου κατὰ τήνδε τὴν μέθοδον ἀναστασίαν [65] δηλοῖ, καὶ τῶν αὐτῇ κεχρημένων διελέγχει τὸ σφάλμα. Λόγος γὰρ αὐτοῖς, ὡς εἶπον, ἐστὶ συναγαγεῖν μόνην τὴν μίαν ἐκείνην· οὐδεὶς δὲ περὶ ἀκριβείας τὸ σύνολον. Διαλλάττει δὲ καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς ψηφιζόμενον ἔτος πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν ἀριθμούμενον· ἐπειδὴ τοῖς ἀπὸ Ἀδὰμ ἔτεσι ις' προστιθέασιν. Ἀλλὰ ταῦτα κατ' ἐπιδρομὴν περὶ ἐκείνων εἰπόντες, εἰς τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν, τὴν αἰτίαν τρανοῦντες τῆς τῶν ἐμβολίμων ἐν τοῖς ἔτεσι τῆς σελήνης προσθήκης μηνῶν.

Τίς, καὶ διὰ τί τῶν ἐμβολίμων μηνῶν ἡ ἐν τοῖς ἔτεσι τῆς σελήνης προσθήκη. Καὶ πόθεν ἀεὶ τὸ πρῶτον ἄρχεται, καὶ ποῦ τὸ τελευταῖον λήγει.

ΙΓ'. Λέγομεν οὖν, ὡς διὰ τοῦτο αὐτοῖς ἐνεβλήθησαν, ἵνα ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ταῦτα ψηφίζεσθαι κανονισθῶσι, μὴ ἄλλως ἢ οὕτω παθεῖν τοῦτο δυνάμενα, διὰ τὴν ἐφ' ἑκάστου τῶν ἕνδεκα ὑστέρησιν ἡμερῶν, ὧν τὸ ἡλιακὸν ἔτος, οὐκ ἔχον τὴν ἔλλειψιν, ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀρχόμενον ἀεὶ κανονίζεται· λέγω δὴ τοῦ ἐαρινοῦ καὶ τὴν ἰσημερίαν ἔχοντος· ὅς ἐστι κατὰ μὲν Ῥωμαίους Ἀπρίλιος, κατὰ δὲ Μακεδόνας Ξανθικός, κατὰ δὲ Αἰγυπτίους Φαρμουθί, κατὰ δὲ Ἑβραίους Νισάν· καὶ κατὰ τὸν ζωδιακὸν [ἥλιον] ὁ λεγόμενος παρὰ τοῖς ἔξω Κριός. Ἐπειδὴ γὰρ καθ' ἕκαστον ἔτος αὐτοῖς ἡ σελήνη τῇ τῶν εἰρημένων ια' ἡμερῶν ἐλλείψει τοσαύταις ὑποκαταβαίνουσα, τὴν ἀφ' ἧς ἤρξατο ἡμέραν, οὐχ ἕνα [66] καὶ τὸν αὐτὸν κέκτηται ἀρχὴν [67] μῆνα, δῆλον ὄντα παρὰ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ πάντας ἐπίσης, ἐκ τοῦ διὰ πάντων καθ' εἱρμὸν ἀναποδίζειν· ὡς ἀσημείωτον ἐντεῦθεν ὑπάρχειν λοιπὸν τὴν [68] τῶν αὐτῆς νεομηνίας ἐτῶν. Ἡ τεχνικὴ ψῆφος αὕτη καὶ μέθοδος γέγονεν ἐπ' αὐτῆς κατὰ τὴν τῶν ἑπτὰ ἐμβολίμων προσθήκην·

A tate. Qui enim dies una facere duas, aut duorum instar habere possit? Hoc sane non solum impossibile est, sed etiam stolidum. Hinc igitur lunaris illorum calculus aberrat, quem ob imperfectam quinque sexagesimarum accessionem accurate consequi nequeunt. Nam quod tricenarios lunæ menses instituunt, quatenus pro quolibet die unam, uti dictum est, sexagesimam colligunt; ideo nullam redundantiam affert, neque totidem dierum menses illius efficit; quoniam dierum summa per tricenarium numerum divisa, dimidiatus ille dies e sexagesimis adveniens exhauritur, neque plures quam XXIX singulis mensibus relinquit. At vero quolibet anno sexagesima scrupula quinque colligere ad eum supplendum diem, qui undecimo anno sup-
B primitur, plane ad rationes conturbandas pertinet. Atque hoc ex eo convincitur, quod, post unicum illum diem, triginta quinque sexagesimas, quæ ex annis septem lunæ residuis conflantur, evoluta demum enneadecacteride tanquam superfluas expungunt. Quidquid autem ex aliqua parte velut supervacaneum in subducendo stolide rejicitur, id et cycli totius labem hac in methodo, et eorum qui utuntur, errorem coarguit. Nam id unum intuentur, ut dictum est, solum ut illum diem detrahant, quam idipsum vero exacte faciant, pensi nihil habent. Quin etiam annalis illorum computus ab eo discrepat, quem nos ex traditione ecclesiastica retinemus. Quippe ad annos Adami sedecim adjiciunt. Verum hæc de illis quasi obiter attigimus;
C nunc ad propositum redeamus, causamque reddamus, cur embolimi menses lunaribus annis inserantur.

175 *Quænam sit, et qua de causa fiat in annis lunæ mensium embolimorum adjectio. Item unde perpetuo primus annus ineat, et ubi postremus desinat.*]

XIII. Sic igitur statuimus, ob eam causam inseri menses illos, ut ab uno eodemque mense perpetuo calculus procedat: quod aliter in annis istis obtineri non potest, quoniam singuli diebus undecim deficiunt; quo defectu cum solaris annus vacet, ex eodem semper initio, nimirum verno et æquinoctiali mense, proficiscitur; quem quidem Romani Aprilem vocant, Macedones Xanthicum, Ægyptii
D Pharmuthi, Hebræi Nisan: cui Arietis signum in Zodiaco respondet. Etenim quoniam luna quotannis undecim diebus, ut diximus, a solis anno deficiens, totidem eum, unde progressa est, antevertit diem; ideo non certum habet ac fixum in uno aliquo, et inter cæteros manifesto mense principium, sed ab omnibus æqualiter incipit, quod omnes retrogrediendo singillatim peragret, adeo ut obscurum sit, nec ulla certa nota definitum initium, a quo neomeniæ illius oriantur. Hinc artificiosus iste computus ac methodus adhibetur ejusmodi, in qua septem adduntur embolimi menses: uti quem-

[63] f. ἐπικτίσεως. [64] f. τῷ. [65] f. ἀστασίαν. [66] f. οὐ καθ' ἕνα. [67] f. τὴν ἀρ. [68] f. τὴν ἀρχήν.

admodum sol, sic illa ab uno eodemque mense certam proficiscendi regulam ac dinumerationem habeat. Accedit et alia causa, nimirum ut decemnovennalis circulus totus, unius anni solaris instar, undique par sibi ac similis exsistat; utpote ab eodem puncto progrediens, et in idem perpetuo desinens: ut exempli causa, primo anno semper a die Martii XXIII incipit: ultimo item anno, qui est nonus decimus, in ejusdem Martii XXII die finitur. Ac de epactis lunæ, et embolimis hactenus.

De mense Paschali.

XIV. Deinceps vero et ille notandus est mensis, qui omnium annorum lunæ neomenias in sese continet: quem propterea quidam Paschalem nominant: unde et initium ducat et ubi desinat. Dicimus itaque hujus initium esse Martii VIII; finem Aprilis V. Nam ab illa die ad hanc, solidus lunæ mensis intercedit dierum XXIX. Per totidem enim ultro citroque commeant illius annorum neomeniæ, propter undecim dies, quibus iidem deficiunt anni, et tricenos, qui per intercalationem adduntur. Sic et quartæ decimæ, quæ a neomeniis deinde procedunt, in quas Pascha Judæorum incidit, eodem modo sursum deorsumque promotæ a XXI die Martii capientes exordium, Aprilis octava decima terminantur. Etenim ad hanc ab illa novem et viginti numerantur dies. Annus lunæ, qui remotissimam omnium neomeniam, et quartamdecimam habet, est decimus sextus: qui citimam, octavus.

De transcensione legalis Paschatis, ac de solemni Christiano, a qua die in quam produci secundum canonem liceat.

XV. Quocirca nos, quibus secundum gratiam in « azymis sinceritatis (*I Cor.* v, 8) » Christi Dei nostri Pascha celebrare conceditur, unam tantummodo diem transcendimus, quoties in Sabbatum incidentem cernimus Martii XXI diem, in quam lunæ decima quarta competit; septenos vero dies transmittimus, quoties XVIII Aprilis die Dominica incidit, et in eamdem quarta decima primi Judæorum mensis incurrit. Ita quinque et triginta totos dies (totidem enim a XXII Martii ad XXV Aprilis interjecti sunt) salutari Paschati celebrando præstituimus: adeo ut neque citra illam, nec ultra istam obeamus, ob ecclesiasticum canonem et traditionem, quæ intra hos dies Pascha retinet. Ad eum itaque modum tam neomenias, quam terminos Paschales in annis lunæ computamus.

A ὡς ἂν ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, ὥσπερ ὁ ἥλιος, οὕτω δὴ καὶ αὕτη κανονίζηται καὶ ψηφίζηται. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ ὡς εἷς ἐνιαυτὸς ἡλίου πάντοθεν ἑαυτὸν [69] τυγχάνων ἴσος καὶ ὅμοιος ὁ πᾶς τῆς ἐννεακαιδεκαετηρίδος κύκλος δειχθῇ· ὡς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον ἀρχόμενός τε καὶ περατούμενος· οἷον κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ἔτος αὐτοῦ λαμβάνων ἀεὶ τὴν ἀρχὴν ἐν τῇ τοῦ Μαρτίου μηνὸς εἰκάδι τρίτῃ· κατὰ δὲ τὸ τελευταῖον, ἤγουν τὸ ἐννεακαιδέκατον, τὸ τέλος δεχόμενος κατὰ τὴν τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εἰκάδα δευτέραν. Ταῦτα οὖν καὶ περὶ ἐπακτῶν σελήνης, καὶ τῶν ἐμβολίμων.

Περὶ τοῦ Πασχαλίου μηνός.

ΙΔ'. Δεῖ δὲ κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἐπισημήνασθαι καὶ B αὐτὸν τὸν μῆνα τὸν εἴσω ἑαυτοῦ τὰς τῶν ὅλων τῆς σελήνης ἐτῶν νεομηνίας κεκτημένον· ὃν διὰ τοῦτο καί τινες Πασχάλιον ὀνομάζουσι· πόθεν οὗτος τὴν ἀρχὴν ἔχει, καὶ ποῦ τὸ τέλος. Φαμὲν οὖν, ὡς τὴν μὲν ἀρχὴν ἔχει κατὰ τὴν τοῦ Μαρτίου μηνὸς η', τὸ δὲ τέλος κατὰ τὴν τοῦ Ἀπριλίου ε'. Ἐξ ἐκείνης γὰρ μέχρι ταύτης μὴν ὑπάρχει σελήνης ὁλόκληρος, τουτέστι κθ' ἡμέραι. Διὰ τοσούτων γὰρ ἀνίασι καὶ κατίασι τὰ ταύτης ἔτη κατὰ τὴν αὐτῶν νεομηνίαν ἔκ τε τῆς τῶν ια' ἡμερῶν ἐκλείψεως, καὶ τῆς τῶν λ' πάλιν ἐμβολῆς καὶ προσθήκης. Οὕτω δὲ καὶ αἱ ἐκ τῶν νεομηνιῶν αὖθις προαγόμεναι τεσσαρεσκαιδεκαταῖαι, καθ' ἃς Ἑβραίοις τὸ Πάσχα τελεῖται, κατὰ τὸν ἴσον ἐπαιρόμεναι καὶ καθιέμεναι τρόπον, τὴν μὲν ἀρχὴν ἔχουσι κατὰ τὴν εἰκάδα πρώτην τοῦ Μαρτίου, τὸ δὲ C τέλος κατὰ τὴν Ἀπριλίου ιη'. Ἀπ' ἐκείνης γὰρ ἕως ταύτης κθ' πάλιν ἡμέραι τυγχάνουσιν. Ἔστι δὲ τὸ τὴν κατωτέραν πασῶν τῶν νεομηνιῶν νεομηνίαν τεσσαρεσκαιδεκάτην [70] ποιούμενον ἔτος σελήνης τὸ ἕξ καὶ δέκατον· τὸ δὲ τὴν ἀνωτέραν τὸ η'.

Περὶ τῆς κατὰ τὸ νομικὸν Πάσχα ὑπερβάσεως, καὶ τῆς κατὰ Χριστὸν τελετῆς, ἐκ ποίας αὕτη, καὶ μέχρι ποίας ἡμέρας κανονίζεται.

ΙΕ'. Διόπερ ἡμεῖς οἱ κατὰ χάριν ἐν « ἀζύμοις εἰλικρινείας » τὸ κατὰ Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν ἠξιωμένοι Πάσχα τελεῖν, ὡς μίαν μόνην ὑπερβαίνοντες ἡμέραν, ὅτε Σαββάτῳ φθάνουσαν ἴδοιμεν τὴν εἰκάδα πρώτην τοῦ Μαρτίου μηνὸς, καθ' ἣν συναντᾷ καὶ ἡ ιδ' τοῦ φέγγους· καὶ ὡς πάλιν ζ' ἡμέρας ἡνίκα Κυ- D ριακῆς γινομένην εὕρωμεν τὴν τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς ιη'· εἰς ἣν ὁμοίως καὶ ἡ καθ' Ἑβραίους ιδ' τελεῖται πρώτου μηνός· ἐν λ' καὶ ε' ταῖς πάσαις ἡμέραις (τοσαῦται γὰρ αἱ ἀπὸ εἰκάδος δευτέρας Μαρτίου, μέχρι εἰκάδος πέμπτης Ἀπριλίου τυγχάνουσι)· κανονιζόμεθα τὸ σωτήριον Πάσχα τελεῖν· οὔτε ἐκείνην ὑποκαταβαίνοντες, οὔτε μὴν ταύτην ὑπεραναβαίνοντες· διὰ τὴν ἐν ταύταις καὶ εἴσω τούτων δεδομένην ἡμῖν ἐκκλησιαστικὴν νομοθεσίαν τε καὶ παράδοσιν. Ἡμῖν μὲν οὖν αἵ τε νεομηνίαι καὶ τεσσαρεσκαιδεκαταῖαι τῶν τῆς σελήνης ἐτῶν ἐντεῦθεν καὶ οὕτω ψηφίζονται.

[69] *l.* ἑαυτῷ. [70] *Leg.* καὶ τεσσαρ.

Ἐκ ποίου Ῥωμαϊκὸν μῆνα [71] *τὸ Πασχάλιον κανονίζουσι, καὶ πάντα τὰ τῆς σελήνης ἔτη, οἱ πενταπλοῦντες ταῦτα καὶ ἑξαπλοῦντες· καὶ πόθεν, καὶ πῶς, καὶ ἐν ποίοις ἔτεσι πεντεκαιδεκάτην, καὶ ἓξ καὶ δεκάτην ιδ' ψηφίζουσι τοῦ καθ' Ἑβραίους πρώτου μηνός.*

ΙϚ'. Τοῖς δὲ πενταπλοῦσι ταῦτα καὶ ἑξαπλοῦσιν ἐξ ἄλλου Ῥωμαϊκοῦ μηνὸς, λέγω δὴ τοῦ Δεκεμβρίου· ἀπὸ γὰρ τῆς τούτου τετάρτης ποιούμενοι τὴν ἀρχὴν, τοῦ τὰς ὅλας νεομηνίας εἴσω ἑαυτοῦ κεκτημένου μηνὸς, τὸ τέλος εἰς τὴν τοῦ Ἰανουαρίου τίθενται πρώτην. Κθ' γὰρ ἀπ' ἐκείνης μέχρι ταύτης εἰσί. Διόπερ ἐκ ταύτης δὴ, φημὶ τῆς τοῦ Ἰανουαρίου πρώτης, πᾶν σελήνης κανονίζοντες ἔτος, εἶτα διὰ τὴν τοῦ Πάσχα ψῆφον, τὰ ἀπὸ ταύτης μέχρι συμπληρώσεως τοῦ Μαρτίου, τῶν ϟ' ἡμερῶν, ἰσάριθμα συνάγοντες ἑξηκοστὰ, μετὰ τὴν εἰς λ' λύσιν τούτων δὴ τῶν τριῶν μηνῶν, ἡμισημέριον αὐτοῖς καταλιμπάνεται, τουτέστι λ' ἑξηκοστά. Τούτοις οὖν τοῖς λ' ἑξηκοστοῖς συνεμβάλλοντες καὶ τὰ κατ' ἔτος ἕκαστον ἐκ τῶν ε' ἑξηκοστῶν συναγόμενα μόρια, καὶ ποιοῦντες ἡμέραν μίαν· τυχὸν δὲ καὶ πρὸς, ἄν περ, ὡς εἰκὸς, καὶ μέχρι τινῶν ἡμερῶν τοῦ Ἀπριλίου τὴν ψῆφον ἐκτείνωσι· διὰ τὴν τοῦ Πάσχα παρέκβασιν. Ἀνάγκη γὰρ καὶ τούτων συλλαμβάνειν τὰ ἑξηκοστά. Συμβαίνει πάντως αὐτοὺς τῇ τῆς μιᾶς ἡμέρας ἢ καὶ δύο προσθήκῃ [72], τὴν τοῦ πρώτου καθ' Ἑβραίους μηνὸς ιδ', καὶ ιε', ἢ καὶ ιϛ'. Καὶ ιε' μὲν, ἐν τούτοις τοῖς ἔτεσιν, οἷον τῷ πέμπτῳ, καὶ ἕκτῳ, καὶ ζ', καὶ η', καὶ θ', καὶ ι', καὶ ια', καὶ ιβ', καὶ ιγ', καὶ ιδ', καὶ ιε', καὶ ιϛ', [73] καὶ ιθ'· ἓξ καὶ δεκάτην δὲ ἐν τῷ ἰσαρίθμῳ ἔτει, οἷον τῷ ἓξ καὶ δεκάτῳ· συμφωνοῦσι δὲ μόνον τεσσαρεσκαιδεκάτην καὶ αὐτοὶ, τὴν δ' καὶ ι' ψηφίζοντες ἐν μόνοις τούτοις τοῖς ε' ἔτεσι, τῷ τε πρώτῳ παρ' αὐτοῖς δηλαδὴ ψηφιζομένῳ, τετάρτῳ δὲ παρ' ἡμῖν τυγχάνοντι, καὶ τῷ δευτέρῳ, καὶ τῷ γ', καὶ τῷ δ', καὶ ιη'. Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, ἡνίκα ἡ Κυριακῆς [74] ἡ δ' καὶ ι' τοῦ πρώτου καθ' Ἑβραίους συναντήσοι μηνὸς, πρὸς ἀνάγκης λοιπὸν εἰκάδι δευτέρᾳ τοῦ φέγγους, καὶ εἰκάδι τρίτῃ γίνεσθαι τὸ κατὰ Χριστὸν Πάσχα· τούτοις παραλόγως ψηφίζεται διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν. Ταῦτα καὶ περὶ τοῦ Πασχαλίου μηνὸς, καὶ τῆς περὶ τὴν τεσσαρεσκαιδεκαταίαν πλάνης τῶν οὕτω ψηφιζόντων εἰρήσθω τὰ νῦν.

Περὶ τῶν Ἀδὰμ ἐτῶν, πόσα τε τυγχάνει, καὶ πῶς δι' αὐτῶν τοῦ τε ἡλίου καὶ σελήνης, καὶ τοῦ βισέξτου, τὸ ἐνιστάμενον ἔτος εὑρίσκεται.

ΙΖ'. Ἀναγκαῖον δὲ πρὸς τούτοις εἰδέναι καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ ἐτῶν. Εἰσὶν οὖν κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ψῆφόν τε καὶ παράδοσιν μέχρι τῆς ἐνεστώσης ιδ' ἰνδικτιῶνος, ἔτους λα' τῆς βασιλείας Ἡρακλείου τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως, ἔτη ͵ϛρλγ'. Τῷ γὰρ ταῦτα μερίζειν καὶ ἀναλύειν γινώσκεται τοῦ τε ἡλίου, καὶ τῆς σελήνης, καὶ τοῦ βισέξτου τὸ ἐνιστάμενον ἔτος· οἷον τὸ μὲν τοῦ ἡλίου ἔτος διὰ τοῦ εἰς κη' μερίζειν· τοσαῦτα γὰρ, τουτέστιν κη', τὰ τοῦ ἡλίου ἔτη καθέστηκε· τὸ δὲ τῆς σελήνης ἔτος διὰ τοῦ εἰς ιθ' πάλιν. Ἐπειδὴ καὶ τὰ

A *Quonam ex Romano mense methodi Paschalis ordinationem, ac lunarium annorum putationem repetant, qui hos quinquies, sexiesque multiplicant. Et unde, ac quomodo, et quibus in annis decimam quintam, ac sextam decimam numerent eam diem, quæ in Judaico mense revera est decima quarta.*

XVI. Qui annos lunæ per quinque ac sex multiplicant, ab altero mense methodum ducunt, videlicet a Decembri. **176** Nam a quarto hujus auspicantes, mensem illum, qui neomenias in se omnes complectitur, Kalendis Januariis terminant. Sunt enim ab illo ad hunc novem et viginti dies. Quocirca prima Januarii dies regula est annorum omnium lunæ; ab eadem vero quot ad ultimam Martii dies numerantur, qui sunt nonaginta, totidem ob Paschalem computum sexagesima scrupula B colligunt: tum divisione facta, et tricenis diebus in menses singulos imputatis, reliquus est dimidiatus dies, quæ sunt scrupula triginta. Ad hæc igitur scrupula partes illas insuper adjiciunt, quæ ex quinque sexagesimis, de quibus supra meminimus, exsistunt. Ita dies integra conficitur, eoque amplius interdum, si, quod est consentaneum, ad dies aliquot de Aprilis mense calculus provehatur, ut tum accidit, cum Pascha diffunditur. Tunc enim illa quoque sexagesima necesse est assumere. Ita fit ut, uno alterove superfuso die, quartam decimam Judaici mensis computent XV, vel XVI. Decimam quintam porro his in annis numerant, quinto, sexto, septimo, octavo, nono, decimo, undecimo, duodecimo, decimo tertio, decimo quarto, C decimo quinto, decimo sexto, ac decimo nono. Sextam decimam autem in anno decimo sexto. In quarta decima putanda nobiscum in annis tantum quinque consentiunt, videlicet in primo ipsorum, qui nobis est quartus, secundo, tertio, quarto, decimo octavo. His animadversis, quoties in Dominicam quarta decima primi Judaici mensis incidit, necesse est perperam apud illos Christianum Pascha ad secundam et vicesimam, aut vicesimam tertiam diem lunaris mensis extendi, cujus causam ante reddidimus. Hactenus de Paschali mense, deque errore, quem in quartæ decimæ putatione committunt qui ita computant.

De annis Adami quotnam putentur, et quomodo D *per eos solis, lunæ, ac bisexti præsens annus inveniri queat.*

XVII. Præterea necesse est scire numerum annorum, qui ab Adamo repetuntur. Igitur ex ecclesiastico calculo, ac traditione ad præsentem decimam quartam indictionem anni XXXI imperii Heraclii piissimi nostri imperatoris, anni sunt VI MCXXXIII. Quibus divisis ac resolutis, præsens annus solis, lunæ, ac bisexti reperitur: etenim solis annus obtinebitur, si summam per XXVIII partiare: totidem enim sunt, nimirum XXVIII cycli solaris anni: annus habebitur lunæ, si per XIX diviseris. Nam totidem, uti dictum est, illius anni sunt. Sic annus bisexti

[71] *Leg. videtur* κατὰ ποῖον, *vel* ἐκ ποίου Ῥωμαϊκοῦ μηνός. [72] *Deest verbum.* [73] *Delendum videtur* καὶ ιϛ'. [74] *f.* τῆς Κυρ.

divisa summa per quatuor exsistet. Ad hunc modum annorum Adami partitio unumquodque illorum indicat; quod tantum est, quantus est residuorum annorum numerus. Ut si ex illa divisione per XXVIII, vel XIX, vel IV, supersit unum, primus esse dicetur solis annus, aut lunæ, vel bisexti tali indictione. Sin duo restent, secundus erit annus. Ita tertius, si tria; ac deinceps usque ad annos XXVIII, aut XIX, aut IV. Sic congruus et iniens in singulis annus investigabitur.

Altera ratio, qua annus solis, lunæ, aut bisexti numeratur.

XVIII. Potest et alio modo istud inveniri. Nam B si quis summam illam annorum 6,133 per 532 dividat, habebit integras periodos undecim annorum 532, et ex duodecima annos 281. Hos si per XXVIII simili ratione ad consequendos annos solis distribuat: vel per XIX, ob lunarem annum: vel IV, ob bisextum; horum singillatim labentem deprehendet annum. Cæterum, numerus iste 532 annorum fit ductis in se mutuo lunæ ac solis annis. Nam sive XIX annos per XXVIII multiplices, sive hos per illos, numerum eumdem efficies 532. Sic igitur patefacta ratione, qua in annis ab Adamo, qui sunt 6,133; et in duodecima periodo, hoc est in annis ejus 281, currentem annum solis, lunæ, ac bisexti cognoscere possumus; exponenda deinceps methodus est, per quam, quod caput C est, introitus jejuniorum diem ac resurrectionis in eodem canone deprehendemus.

Demonstratur qua ratione Pascha quotannis computari ex illo canone possit.

XIX. Ubi per illam, quam supra dilucide proposuimus, computandi methodum, tam instantem annum lunæ repereris (ut, exempli causa, decimum quintum **177** proxime futurum: hic est enim, in quo salutare Pascha peragetur ab iis qui spirituali ritu festa celebrant), quam solis similiter sequentem, utputa primum, quem proxime sumus ingressuri: quære in dextro canonis latere D versum in quo idem ille annus decimus quintus ascriptus est: ac si diem ipsum resurrectionis nosse libeat, quærendus est Romanus mensis, qui ex adverso decimi quinti anni lunaris in proximo rotæ canone situs est: quem Aprilem esse reperies. Mox ad eumdem adhærentem diem, videlicet Kalendas colliges, quoniam quidem in Kalendas Apriles luna XIV Judaici Nisan incidet anno lunæ XV. Ad hunc primum Aprilis diem addendæ sunt epactæ proxime sequentis anni solis, quem proximum esse diximus: eæ sunt VII, ad primum annum solis adnotatæ. Ita divisis VIII per VII, relin-

A ταύτης τοσαῦτα, καθὼς ἔφην, εἰσίν. Οὕτω δὲ καὶ τὸ τοῦ βισέξτου διὰ τοῦ εἰς τετράδα. Διὰ γὰρ τῆς ἀναλύσεως τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ ἐτῶν γινώσκεται τούτων ἕκαστον ἐκεῖνο σαφῶς ὑπάρχον τὸ ἰσάριθμον τῶν ὑπολειπομένων ἐτῶν· οἷον, εἰ μὲν ἓν ἀπομένοι διὰ τῆς εἰς κη', ἢ ιθ', ἢ εἰς τετράδα ἀναλύσεως· ὅτι πρῶτόν ἐστι τὸ ἐνιστάμενον τοῦ ἡλίου, ἢ τῆς σελήνης, ἢ τοῦ βισέξτου κατὰ τήνδε τὴν ἐπινέμησιν ἔτος· εἰ δὲ δύο, ὅτι δεύτερον· οὕτω δὲ καὶ γ', ἐὰν γ'· καὶ καθεξῆς μέχρι τῶν κη', ἢ ιθ', ἢ τῶν δ' ἐτῶν. Καὶ οὕτω τὸ πρόσφορον καὶ ἐνιστάμενον ἔτος ἑκάστου τούτων διαγινώσκεται.

Πῶς ἄλλως τὸ ἔτος τοῦ ἡλίου, καὶ τῆς σελήνης, καὶ τοῦ βισέξτου ψηφίζεται.

ΙΗ'. Ἔστι δὲ πάλιν ταῦτα ψηφίζειν καὶ καθ' ἕτερον B τρόπον. Εἰ γάρ τις τὰ αὐτὰ ͵ϛρλγ' ἔτη μερίσει εἰς φλβ' ἔτη, εὑρήσει ια' μὲν περιόδους ἀπὸ φλβ' ἐτῶν τετελεσμένας, τὴν δὲ δυοκαιδεκάτην ἔχουσαν ἔτη σπα'. Ταῦτα οὖν τὰ σπα' κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον εἰς κη' διὰ τὸν ἥλιον, ἢ εἰς ιθ' διὰ τὴν σελήνην, εἰς τέσσαρα διὰ τὸν βίσεξτον μεριζόμενα, τούτων ἑκάστου τὸ ἐνιστάμενον ἔτος ποιεῖ πάντως γινώσκεσθαι. Τὰ δὲ φλβ' ἔτη κατὰ συμπλοκὴν γίνονται τῶν τε τῆς σελήνης ἐτῶν πρὸς τὰ τοῦ ἡλίου, καὶ τῶν τούτου πρὸς τὰ ἐκείνης. Εἴτε γὰρ τὰ ιθ' τοῖς κη' συντεθῶσιν, εἴτε τὰ κη' τοῖς ιθ' συμπλακῶσι, τὸν ἀριθμὸν τῶν φλβ' ἐτῶν ἐκπληροῦσιν. Οὕτως οὖν δειχθέντος διά τε τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ ἐτῶν, ἤγουν τῶν ͵ϛρλγ' διά τε τῆς ἐνεστώσης δυοκαιδεκάτης περιόδου, τουτέστι τῶν σπα', τοῦ τρόπου καθ' ὃν τὸ ἐνιστάμενον τοῦ τε ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, C καὶ τοῦ βισέξτου ἔτος γινώσκεται· προσήκει λοιπὸν ὑποδεῖξαι τὴν μέθοδον, ἐξ ἧς τὴν κυριωτάτην ἡμέραν τῆς παρεισδάσεως καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐκ τοῦδε τοῦ κανονίου συντόμως καταλαβεῖν [78].

Ἀπόδειξις τοῦ τρόπου, καθ' ὃν τις τὸ Πάσχα καθ' ἕκαστον ἔτος ψηφίζειν ἐκ τοῦδε τοῦ κανονίου δυνήσεται.

ΙΘ'. Εὑρισκομένου τοίνυν διὰ τῆς εὐκρινῶς ἀνωτέρω ῥηθείσης ψήφου τοῦ τε ἐνεστῶτος τῆς σελήνης ἔτους (φέρε εἰπεῖν ὡς ἐπὶ τοῦ εἰσιέναι μέλλοντος πεντεκαιδεκάτου· τοῦτο γὰρ ὑπάρχει τὸ ἐν ᾧ μέλλει τὸ σωτήριον Πάσχα τελεῖσθαι τοῖς πνευματικῶς ἑορτάζουσιν)· εἶτα πάλιν καὶ τοῦ εἰσιέναι μέλλοντος ἔτους τῆς σελήνης [79] γινωσκομένου, τουτέστι τοῦ D πρώτου· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ εἰσερχόμενον· δεῖ κατὰ τάξιν ἐπιδεῖν ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ κανονίου τὸ σελίδιον, ἐν ᾧ καταγέγραπται τὸ αὐτὸ πεντεκαιδέκατον ἔτος. Καὶ εἰ μὲν αὐτὴν τὴν ἀναστάσιμον ἑορτὴν εἰδέναι θέλομεν, τὸν κατ' εὐθὺ τοῦ πεντεκαιδεκάτου τῆς σελήνης κείμενον ἔτους Ῥωμαϊκὸν μῆνα ζητοῦμεν ἐν τῷ πλησιάζοντι τῷ τροχῷ κανονίῳ· καὶ τοῦτον εὑρίσκοντες Ἀπρίλιον ὄντα, τὴν παρακειμένην αὐτῷ ποσταίαν, ἤγουν τὴν πρώτην κρατοῦμεν· ἐπειδὴ κατὰ ταύτην τὴν πρώτην τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς ἡ δι' γίνεται τοῦ φέγγους, ἤγουν τοῦ πρώτου καθ' Ἑβραίους μηνός, λέγω δὴ τοῦ Νισάν. Κατὰ τὸ αὐτὸ ιε' ἔτος ἀεὶ τῆς σελήνης καὶ ἐμβάλλομεν αὐτῇ τῇ πρώτῃ τοῦ

[78] *Deest* δυνησόμεθα. [79] *Cor.* ἡλίου.

A

Ἀπριλίου τὰς ἐπακτὰς τοῦ εἰσιέναι μέλλοντος ἡλιακοῦ ἔτους, ἤγουν τοῦ πρώτου, τὸν ἀριθμὸν οὔσας ζ', καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πρώτῳ ἔτει τοῦ ἡλίου καταγεγραμμένας. Οὕτως οὖν τὰς η' μερίζομεν εἰς ζ'· καὶ ἐκ τῆς ὑπολιμπανομένης μιᾶς ἡμέρας γινώσκομεν τὴν ἑβδομαδικὴν, ὡς πρώτη καθέστηκεν ἡ πρώτη τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς, τουτέστιν ἁγία Κυριακή· καὶ ἐκ ταύτης λοιπὸν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἁγίαν ὑπερτιθέμεθα Κυριακὴν τὴν τῆς ἀναστάσεως ἑορτὴν· ἥτις η' τοῦ Ἀπριλίου προδήλως ἐστίν. Ἐπειδὴ τὸ Ἑβραϊκὸν Πάσχα, λέγω δὴ τὴν δ' καὶ ι' τοῦ φέγγους, ἤγουν τοῦ πρώτου καθ' Ἑβραίους μηνὸς, ὑπερβαίνειν προσήκει πάντως ἡμᾶς, εἴτε Κυριακῆς φθάσει, πρὸς τὴν ἄλλην ἁγίαν Κυριακὴν μεταβαίνοντας, εἴτε δευτέρας, εἴτε τρίτης, εἰς τὴν αὐτὴν ὁμοίως Κυριακήν. Εἰ δὲ Σαββάτῳ, τῇ ἐπαύριον, πεντεκαιδεκαταίας οὔσης τὸ τηνικαῦτα δηλαδὴ τῆς σελήνης. Ὥσπερ οὖν ὁπηνίκα πάλιν ἀπὸ Κυριακῆς εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἁγίαν Κυριακὴν ποιούμεθα τὴν ὑπέρθεσιν, εἰκάδα πρώτην ἐχούσης. Ὡς γὰρ ἤδη λέλεκται, μέχρι μόνον ζ' ἡμερῶν ποιούμεθα τὴν ἀπὸ τοῦ Ἑβραϊκοῦ Πάσχα μετάβασιν· ἤγουν τῆς δ' καὶ ι' τοῦ φέγγους· περαιτέρω δὲ οὐδαμῶς. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Πάσχα.

quitur I, ex qua feriam cognoscimus Kalendarum Aprilium, nempe Dominicam: a qua in sequentem Dominicam resurrectionis solemne diffunditur, quam manifestum est octavam Aprilis esse diem. Nos enim Pascha Judæorum, id est XIV lunæ, sive mensis illorum primi, necesse est transcendere, ac si in Dominicam incurrat, alteram in Dominicam transitum facere, sive in feriam secundam, aut tertiam, in eamdem tranferre Dominicam. Quod si Sabbato XIV contingat, postridie Pascha fiet, luna XV, quemadmodum cum a Dominica alteram in Dominicam diffunditur, luna XXI accidit. Nam, ut jam diximus, non ultra septenos dies a Judaico Paschate fit translatio, hoc est a XIV luna.

B

Περὶ τῆς ι' τοῦ ἑβδόμου μηνὸς, πῶς καὶ αὕτη καταλαμβάνεται.

Κ'. Εἰ δὲ τὴν ι' τοῦ καθ' Ἑβραίους ἑβδόμου μηνὸς γνῶναι θελήσειέ τις, ἐν τῷ δεξιωτέρῳ, τουτέστι τῷ μετὰ τὸ Πάσχα διαγεγραμμένῳ κανονίῳ, τὸν πλησιάζοντα τῷ αὐτῷ τῆς σελήνης ε' καὶ ι' ἔτει Ῥωμαϊκὸν μῆνα σκοπείτω (λέγω δὲ τὸν Σεπτέμβριον)· καὶ τὴν παρακειμένην αὐτοῦ ποσταίαν κρατῶν κα' ὑπάρχουσαν, γνώσεται μὲν, ὡς κατ' αὐτήν ἐστιν ἀεὶ, κατὰ τὸ αὐτὸ ει' τῆς σελήνης ἔτος, ἡ ι' τοῦ αὐτοῦ καθ' Ἑβραίους μηνός. Εἰ δὲ καὶ τὴν ἑβδομαδικὴν βουληθείη μαθεῖν ἡμέραν, τῇ αὐτῇ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ποσταίᾳ, λέγω δὲ τῇ εἰκάδι πρώτῃ, τὰς παρακειμένας ἀπὸ σηρικοῦ προσθετὰς ἡμέρας ἐπιβάλοι, μετὰ καὶ τῶν ἐπακτῶν τοῦ ἐνεστῶτος ἡλίου ἔτους· οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ πρώτου ἔτους τὰς ζ' ἡμέρας· καὶ οὕτω τὰς ὅλας, ἤγουν τὰς λδ', εἰς τὰς ζ' μερίσει, καὶ ἐκ τῶν ὑπολιμπανομένων ἓξ ἰσάριθμον εἴσεται πάντως οὖσαν τὴν ἑβδομαδικὴν, τουτέστι Παρασκευήν. Κατὰ ταῦτα δὲ χρήσεταί τις καὶ ἐφ' ἑκάστῳ ἔτει τῶν ἐκ δεξιῶν τεταγμένων τοῦ κανονίου· βουλόμενος μαθεῖν εἴτε τὴν δ' καὶ ι' τοῦ καθ' Ἑβραίους πρώτου μηνὸς, εἴτε τὴν τοῦ ἑβδόμου δεκάτην, ἥντινα ι' τοῦ ἑβδόμου μηνὸς οὐ τελετῆς μᾶλλον εἰς αὐτὴν γινομένης ἡμῖν (οὐδὲ γὰρ τελεῖται τὸ σύνολον) διεγράψαμεν, ἢ τῶν οἴδεν ἀγνοεῖν θελόντων χάριν φιλομαθείας. Ταῦτα καὶ περὶ τῶν ἐκ δεξιῶν τοῦ κανονίου κειμένων.

De septimi mensis die X, quomodo etiam ipsa reperiatur.

XX. Si septimi mensis Judaici decimum diem nosse studeat aliquis, in dexteriore canonis parte, quæ Paschatis versibus proxima est, inquiratur mensis Romanus anno lunæ quinto decimo respondens (is est September), una cum quota die, quæ est XXI: noverit ergo perpetuo anno lunæ XV in eamdem diem incidere decimam diem Judaici mensis. Quod si feriam præterea requirit, ad XXI Septembris regulares addantur, qui serico ad illum diem ascribuntur, una cum epactis anni solaris, quæ sunt septem. Summam dierum XXXIV dividat per VII, relinquentur VI, quæ indicant feriam esse VI, sive Parasceven. Eadem methodus adhibenda

C

annis omnibus, quæ in dextra parte canonis occurrunt: sive quis XIV primi mensis Judaici nosse velit, sive X mensis septimi. Hanc porro septimi mensis X diem non tam, quod in ea solemne peragamus ullum (non enim ullo modo celebratur a nobis), quam ut eorum studio satisfaceremus, qui nihil ignorare volunt, describendam putavimus. Hactenus de dextra canonis parte.

D

Περὶ τῆς τῶν ἁγίων νηστειῶν παρεισβάσεως, πῶς καὶ ταύτην κατὰ πᾶν ἔτος γινώσκομεν.

ΚΑ'. Εἰ δὲ καὶ τὴν παρείσβασιν τῶν ἁγίων νηστειῶν εἰδέναι θελήσειέ τις, ἐκ τῆς ἐξ εὐωνύμων διαγραφῆς τὸ κατὰ διάμετρον τοῦ ει' τῆς σελήνης ἔτους, τοῦ ὄντος ἐκ δεξιῶν, σκοπήσει δι' ἀκριβείας ἐξ ἀριστερῶν τὸ δι' τῆς σελήνης ἔτος διαγεγραμμένον. Εἴπομεν γὰρ, ὡς τέλει [77] τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους ἡ παρείσβασις τελεῖται τῶν ἁγίων νηστειῶν. Εὑρίσκων οὖν τὸ αὐτὸ δ' καὶ ι' τῆς σελήνης ἔτος, τὸν παρακείμενον Ῥωμαϊκὸν μῆνα σκοπήσει, τουτέστι τὸν Φεβρουάριον, καὶ τούτου τὴν ποσταίαν λαμβάνων πλησίον αὐτοῦ τεταγμένην,

De introitu sanctorum jejuniorum, qua ratione quotannis investigandus sit.

XXI. Qui sanctorum jejuniorum introitum explorare voluerit, quærat sinistram canonis tabellam, in eaque ex adverso lunaris anni XV, qui in dextra parte repertus est, accurate vestiget annum lunæ XIV. Jam enim admonuimus in finem præsentis anni sanctorum jejuniorum introitum cadere; invento anno XIV lunæ, adjacentem ei Romanum mensem observet, nempe Februarium: cujus quotum diem ascriptum notet, IV. Ad hunc regulares addat IV serico scriptos cum insequentis anni primi solis

[77] f. ἐν τέλει.

epactis VII. Summam inde conflatam XV in VII partiatur; reliqua dies I ostendit primam esse feriam hebdomadis, hoc est Dominicam, quæ est quarta mensis Februarii, a qua in sequentem Dominicam diffundens, in hac ipsa, quæ dies est undecima Februarii, celebrandum reperiet hoc anno lunæ XIV ineuntis jejunii festum diem. Etenim par, eademque translatio in introitu jejunii in sinistro canone servanda est, quam in dextro, ad quartam decimam primi Judaici mensis adhibemus, ut a Dominica, feria secunda, et tertia, adeoque Sabbato, ad sequentem Dominicam transitum faciamus. Sic igitur in alio quovis anno lunæ computanda est **178** introitus dies, ut, quod iterum explicandi causa referemus, primum annus habeatur: tum Romanus mensis, ejusque dies, ad quem regulares addendi sunt, qui serico ad eum diem ascribuntur: postremo præsentis anni solis epactæ capiendæ sunt. Has enim per unum et eumdem solis annum, utputa præsentem, in omnibus canonis istius mensibus adhibemus: sic ut horum quotis diebus accedant, una cum regularibus rubro notatis. Summa deinde per septem divisa, quod reliquum erit, feriam hebdomadis dabit: a qua demum ad insequentem Dominicam transibimus.

A ἤγουν τὴν δ', καὶ ἐμβάλλων αὐτῇ τὰς παρακειμένας ἀπὸ σηρικοῦ προσθετὰς δ' ἡμέρας, καὶ τὰς τοῦ εἰσιέναι μέλλοντος ἡλιακοῦ ἔτους· φημὶ δὲ τοῦ πρώτου τὰς ζ' ἡμέρας, ἤγουν ἐπακτάς· ἀναλύσει τὰς ὅλας ε' καὶ ι' τὸν ἀριθμὸν οὔσας εἰς τὸν ζ'. Κἀκ τῆς ἀπομενούσης μιᾶς ἡμέρας πρώτην εἴσεται τὴν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν ὑπάρχουσαν· ἤγουν ἁγίαν Κυριακὴν, τὴν λεχθεῖσαν τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς τετάρτην. Ἐξ ἧς ἐπὶ τὴν ἄλλην ὑπερτιθέμενος ἁγίαν Κυριακὴν, κατ' ἐκείνην ἑνδεκάτην τοῦ αὐτοῦ Φεβρουαρίου τυγχάνουσαν, εὑρήσει τελουμένην πάντως κατὰ τὸ παρὸν δ' καὶ ι' τῆς σελήνης ἔτος τὴν ἀποκρεώσιμον ἑορτήν· προσήκει γὰρ τὴν ἴσην μετάστασιν τηρεῖν καὶ ἐπὶ τῆς παρεισβάσεως ἐν τῷ εὐωνύμῳ κανονίῳ, τῆς ἐν τῷ δεξιῷ γινομένης ἡμῖν, κατὰ τὴν δ' καὶ ι' τοῦ καθ' B Ἑβραίους πρώτου μηνὸς, ἔκ τε Κυριακῆς, καὶ δευτέρας, καὶ τρίτης, καὶ ἁπλῶς Σαββάτου ἐπὶ τὴν ἑξῆς ἁγίαν Κυριακὴν μεταβαίνοντας. Οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου σελήνης ἔτους τὴν παρείσβασιν δέον ψηφίζειν· οἷον, ἵν' ἐπιτόμως καὶ αὖθις σαφηνισθῇ, τὸ ἔτος τηρεῖν· εἶτα τὸν Ῥωμαϊκὸν μῆνα, καὶ τούτου τὴν ποσταίαν· καὶ ἐμβάλλειν αὐτῇ τὰς ἀπὸ σηρικοῦ παρακειμένας προσθετάς· καὶ μὴν καὶ τὰς ἐπακτὰς τοῦ ἐνεστῶτος ἡλιακοῦ ἔτους. Ταῖς γὰρ αὐταῖς ἐπακταῖς ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἡλιακοῦ ἔτους, οἷον τοῦ ἐνεστῶτος, ἐφ' ὅλων τῶν ἐν τῷδε τῷ κανονίῳ τεταγμένων κεχρῆσθαι προσήκει μηνῶν, ταῖς αὐτῶν ποσταίαις ταύτας ἐμβάλλοντας μετὰ τῶν ἀπὸ σηρικοῦ προσθετῶν· καὶ οὕτω μερίζειν εἰς τὸν ζ', καὶ ἐκ τῶν ἀπομενουσῶν τὴν ἑβδομαδικὴν ἡμέραν γινώσκειν· ἐκ ταύτης δὲ λοιπὸν μεταβαίνειν ἐπὶ τὴν ἑξῆς ἁγίαν Κυριακήν.

Quid in sinistro canone observandum sit in unoquoque bisexto.

XXII. Hoc unum duntaxat in sinistro canone tenendum est, ut quoties bisextus incurrit, regulares rubros, qui ad mensium dies adnotati sunt, uno minuamus. Ut si regularis sit I, nihil addatur, sed sola Romani mensis quota die contenti, cum epactis solis, summam in VII partiamur. Sin IV sunt regulares rubricati, III tantummodo ponantur, non IV. Quod eo fit, ut ex ipso bisexto redundans dies eximatur, ne sit ea fraudi, dum feriam hebdomadicam in duobus Romanis mensibus, Januario et Februario, quærimus. Hoc enim desinente bisextilis putatur dies; antea vero non item. Ac si quis in sinistro illo canone accurate feriam investiget, quoties annus bisextilis non erit, eadem occurret feria in canone, qui introitum exhibet a sinistro latere, et in eo, qui Pascha continet. Nam utrobique Dominicam, vel secundam feriam, aut alias deinceps habebimus. At in anno bisextili non eadem exsistet, sed una amplius quam in sinistro. Ut si Dominicam sinister offerat, in dextro feriam secundam assequemur. Si secunda illic incidat, hic tertiam offendemus. Sic ubi Sabbatum in sinistro prodierit, in dextro Dominica continget. Nam accessio bisextilis diei facit, ut sinister uno die minorem præbeat. Igitur quandocunque propter bisextum Januarii, vel Februarii dies in Sabbatum incurrit in canone sinistro; Martii vero vel Aprilis in Domini-

C *Τίς ἡ ὀφειλομένη γενέσθαι παρατήρησις ἐν τῷ εὐωνύμῳ τοῦ κανονίου κατὰ πᾶν βίσεξτον.*

ΚΒ'. Ἐκεῖνο δὲ μόνον ἐν τῷ εὐωνύμῳ προσήκει τηρεῖν κανονίῳ· ἵν', ὅτε βίσεξτον συμφθάσῃ, τὰς παρακειμένας τῇ ποσταίᾳ τῶν μηνῶν προσθετὰς ἀπὸ σηρικοῦ ἡμέρας ποιήσωμεν παρὰ τὴν μίαν ἐπ' αὐτοῦ ψηφιζομένου ἔτους. Οἷον εἰ μὲν μία ἐστὶν ἡ προσθετὴ, εἰς τὸ μηδ' ὅλως βάλλειν αὐτήν· ἀλλὰ μόνην τὴν ποσταίαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ μηνὸς καὶ τὰς ἐπακτὰς τοῦ ἡλίου, καὶ οὕτως μερίζειν εἰς τὸν ζ'· εἰ δὲ δ' εἰσὶν αἱ ἀπὸ σηρικοῦ προσθεταὶ, τρεῖς ἀντὶ δ' βάλλειν, ἀλλὰ μηδαμῶς τὰς δ'. Γίνεται δὲ τοῦτο δι' ὑφαίρεσιν τῆς ἐξ αὐτοῦ τοῦ βισέξτου περιττευομένης μιᾶς ἡμέρας, ὡς ἂν μὴ δι' αὐτῆς σφαλῶμεν περὶ τὴν τῆς ἑβδομαδικῆς ἡμέρας ἐξεύρεσιν ἐν τοῖς δυσὶ Ῥωμαϊ- D κοῖς μησὶ, τῷ τε Ἰανουαρίῳ καὶ τῷ Φεβρουαρίῳ. Μετὰ γὰρ τὴν τούτου περαίωσιν τὸ βίσεξτον ψηφίζεται, ἀλλ' οὐδαμῶς πρὸ ταύτης. Ἔσται δὲ τοῖς τὴν ἑβδομαδικὴν ἀκριβῶς ἐκ τοῦδε τοῦ κανονίου διερευνῶσιν ἡμέραν, ὅτε μὲν οὐκ ἔστι βίσεξτον, μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κατάληψις, ἔν τε τῷ τῆς παρεισβάσεως κανονίῳ, λέγω δὲ τῷ ἐξ εὐωνύμων κειμένῳ, καὶ τῷ τοῦ Πάσχα, τουτέστι Κυριακῆς καὶ Κυριακῆς, ἢ δευτέρας καὶ δευτέρας, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἡμερῶν· ὅτε δὲ βίσεξτόν ἐστιν, οὐ τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς, ἀλλὰ τῆς μετὰ τὴν μίαν ἐν τῷ εὐωνύμῳ ψηφιζομένης. Οἷον Κυριακῆς ἐν τῷ εὐωνύμῳ, φέρε εἰπεῖν· ἐν τῷ δεξιῷ δευτέρα πάντως εὑρίσκεται. Δευτέρας δὲ πάλιν ἐκεῖ, τρίτη προδήλως ἐνταῦθα. Οὕτω δὲ καὶ Σάββα-

τῳ ἐὰν συμφθάσῃ, Κυριακὴ προδήλως ἐν τῷ δεξιῷ κανονίῳ ψηφίζεται. Ἡ γὰρ προσθήκη τῆς τοῦ βισέξτου ἡμέρας, τὴν τῆς μιᾶς ὑπόβασιν ἐν τῷ εὐωνύμῳ ποιεῖ. Δεῖ οὖν ὁπηνίκα διὰ τὸ βίσεξτον Σαββάτῳ πίπτουσαν ἴδοιμεν τήν τε τοῦ Ἰανουαρίου, καὶ Φεβρουαρίου μηνὸς ποσταίαν, ἐν αὐτῷ τῷ εὐωνύμῳ· Κυριακῆς δὲ τὴν τοῦ Μαρτίου καὶ Ἀπριλίου μηνὸς ἐν τῷ δεξιῷ κανονίῳ· ἐν τούτῳ μὲν τὰς ζ' μεταβαίνειν ἡμέρας· ὡς ἀπὸ δευτέρας εἰς Κυριακὴν φερομένους· ἐν ἐκείνῳ δὲ τὰς η' μεθίστασθαι πάντως, ὡς ἀπὸ Κυριακῆς εἰς Κυριακὴν ἀγομένους· ἵνα μετὰ τὰς η' διακριβωθῇ κατ' ἐκείνην τὴν Κυριακὴν ὁριζομένη δεόντως ἡ τῆς παρεισβάσεως ἑορτή. Κατὰ τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον ἡ ἐν τῷ εὐωνύμῳ μετάθεσις παραλλάττει πρὸς τὴν ἐν τῷ δεξιῷ γινομένην μετάστασιν· ὅτι καὶ μέχρις ὀγδόης ἡμέρας ἐκτείνεται διὰ τὸ βίσεξτον, τῆς ἐν τῷ δεξιῷ μηδαμῶς τὰς ζ' διερχομένης, ἀλλ' ἕως αὐτῶν καὶ μόνον ὁριζομένης. Ταῦτα καὶ περὶ τῆς κατὰ τὸ βίσεξτον ὀφειλούσης γενέσθαι παρατηρήσεως.

A cani in dextro canone; hic VII transgredi dies oportet, nimirum a secunda feria in Dominicam; illic VIII, a Dominica in alteram Dominicam. Ut post octo dies introitus festum exacta ratione Dominicam attingat. Hoc enim modo distat sinistri canonis translatio ab illa dextri : quod prior ad octavum usque diem propter bisextilem diem extenditur : dextri vero canonis VII non excedit, sed eo numero circumscribitur. Hæc de cautione bisextilis anni.

Περὶ τῶν ἐπακτῶν τοῦ ἡλίου· τίνες αὗται τυγχάνουσι, καὶ διὰ τί ταύταις προσχρώμεθα.

ΚΓ'. Ὡς ἂν δὲ μηδὲ ὁ περὶ τῶν τοῦ ἡλίου λόγος ἡμῖν ἀνεξέταστος ἀπομείνοι, λέγομεν ἐπακτὰς εἶναι τῶν τοῦ ἡλίου ἐτῶν τὰς ἀπὸ τῆς ἑβδομαδικῆς ἡμέρας, ἐξ ἧς τὸ ἡλιακὸν ἔτος ἀπάρχεται, κατὰ ἀναποδισμὸν λειπούσας ἐν τῇ αὐτῇ ἑβδομάδι μέχρι τῆς πρώτης, ἤγουν τῆς ἁγίας Κυριακῆς· οἷον φέρε εἰπεῖν ὡς ἐπὶ τοῦ ἐνεστῶτος κη' ἔτους. Ἤρξατο γὰρ κατὰ τὴν πρώτην τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς, ἀπὸ ἑβδόμης, ἤγουν Σαββάτου ἡμέρας. Τὰς οὖν διελθούσας ἡμέρας τῆς αὐτῆς ἑβδομάδος ἕως τῆς Κυριακῆς ἐπακτὰς κέκτηται· τουτέστι τὴν Παρασκευὴν, τὴν ε', τὴν δ', τὴν γ', τὴν β', καὶ αὐτὴν τὴν ἁγίαν Κυριακήν· ὡς ἐντεῦθεν ἓξ ὑπάρχειν τὰς αὐτοῦ τοῦ κη' ἔτους ἐπακτάς. Ὅθεν ἐπειδὴ τὸ εἰσιέναι μέλλον, φημὶ δὲ τὸ πρῶτον, C ἀπὸ πρώτης ἄρχεται, τουτέστιν ἁγίας Κυριακῆς, ζ' ἡμέρας, ἤγουν τὰς ἀπὸ Σαββάτου μέχρι τῆς διελθούσης ἁγίας Κυριακῆς ἀριθμουμένας ἐπακτὰς κέκτηται. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ δεύτερον ἔτος, ὅτιπερ ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἑβδομάδα δευτέρας ἡμέρας ἄρχεται, μόνην τὴν μίαν, τουτέστι τὴν ἁγίαν Κυριακὴν, ἐπακτὴν κέκτηται· ὡς οὐκ ἄλλην ἡμέραν ἢ μόνην αὐτὴν τὴν Κυριακὴν κατὰ τὴν αὐτὴν ἑβδομάδα προηγησαμένην ἔχον. Ταύτας δὲ τὰς ἡμέρας τηροῦμεν, ἵν' ἑβδομαδικῶς, τουτέστιν ἀπὸ ἀρχῆς ἑβδομάδος, πᾶν ἡλιακὸν ἔτος κανονίσωμεν, εἰς εὕρεσιν τῆς ἑβδομαδικῆς ἡμέρας· ὁπηνίκα ταύτην καὶ εἰς ἑκάστου μηνὸς ποσταίαν βουληθῶμεν μαθεῖν. Εἰ μὴ γὰρ οὕτως τοῦτο, ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ἑβδομάδα πρώτης ἡμέρας, ἤγουν ἁγίας D Κυριακῆς, πᾶν ἡλιακὸν ἔτος κανονισθῇ, ἀμήχανον τὴν ἑβδομαδικὴν ἡμέραν ἐν οἱῳδήποτε καταλαμβάνειν μηνὶ τοὺς ψηφίζειν ἐθέλοντας. Οἷον τί λέγω; τὸ παρὸν, ὡς ἔφην, κη' ἔτος, Σαββάτῳ λαβὸν τὴν ἀρχὴν, εἰ μὴ τὰς πρὸ τοῦ Σαββάτου ἓξ ἡμέρας τῇ πρώτῃ τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς ἐπεβάλομεν, οὐκ ἂν Σάββατον οὖσαν αὐτὴν ἐγινώσκομεν. Ἐπειδὴ γὰρ εἰς Παρασκευὴν τὴν κατάληξιν ἔσχε τὸ διελθὸν κζ' ἔτος, αἱ ἰσάριθμοι τῆς Παρασκευῆς ἡμέραι λεκτικαὶ μὲν ἐκείνου τυγχάνουσιν, εἰς αὐτὴν περαιωθέντος, τούτου δὲ ἐπακταὶ, διὰ τὸ ἐπάγεσθαι τῇ πρώτῃ τοῦ Ἀπριλίου καὶ ταύτῃ διασημαίνειν τὴν ἑβδομαδικὴν ἡμέραν, ἀφ' ἧς τὸ αὐτὸ κη' ἔτος ἀπήρξατο. Οὕτως γὰρ ἥ τε κατὰ τὴν ἑβδομαδικὴν ἁρμονίαν φυλάττεται

B *De epactis solis; quæ sint, et quis earum usus.*

XXIII. Atque ut ne solis quidem epactæ a nobis inexploratæ relinquantur, epactas annorum solis definimus residuas hebdomadis ferias post eam, quæ solarem annum auspicatur; quæ retro in eadem hebdomada ad primam, sive Dominicam usque numerantur. Exemplum : Hic annus qui est solis XXVIII, cœpit a Kalend. April. feria VII, sive Sabbato. Proinde epactas habet præteritos omnes dies, qui eadem hebdomade ad Dominicam pertinent, hoc est feriam V, IV, III, II, et Dominicam. Quare VI epactæ sunt anni XXVIII. Cum ergo sequens annus, qui primus erit solis, a feria prima, sive Dominica ineat, VII habet epactas, quæ ab Sabbato usque ad præcedentem Dominicam numerantur. Ita secundus annus, quoniam a feria secunda hebdomadica incipit, epactas habet I, hoc est sanctam Dominicam, cum nullam alteram, præter Dominicam, in eadem hebdomada antecedentem habeat. Cæterum has ipsas dies retinemus, ut hebdomadice, id est ab initio hebdomadis annum omnem solis ordinemus, ad investigandam feriam, quandocunque eam in qualibet die mensis obtinere volumus. Nam nisi hoc modo, a prima die hebdomadis, seu Dominica, annus quilibet solis regulam capiat, non potest ab iis, qui calculos subducere voluerint, hebdomadis dies in ullo mense deprehendi. Sit, exempli causa, præsens annus solis, ut ante **179** dictum est, XXVIII, qui a Sabbato cœptus est. Igitur nisi ad Kalendas Apriles sex ante Sabbatum dies addidissemus, nequaquam illas in Sabbatum incidisse nossemus. Cum enim præcedens annus, qui erat solis XXVII, in Parasceven desierit, huic æqualis dierum numerus, qui annum illum terminavit, cujus Parasceve clausula fuit, præsentis anni sunt epactæ, quasi addititias dicas, quod Kalendis Aprilis addantur, eoque modo feriam indicent, a qua annus idem XXVIII exorsus est. Ita quippe in hebdomadica serie perpetuitas quædam successionis tenetur, et anni solares ab hebdomadis initio, hoc est Dominica, tanquam regula pendentes cursus suos insistunt. Unde cujuscunque mensis dies congruenti feriæ citra calculi errorem potest attribui.

πάντως συνέχεια, καὶ ἡ τῶν ἡλιακῶν ἐτῶν ὡς ἀπὸ ἀρχῆς ἑβδομάδος, ἤγουν πρώτης ἡμέρας, κανονίζεται κίνησις. Ἐξ οὗπερ οὐδὲ μία τοῖς ψηφίζειν ἐθέλουσι γίνεται πλάνη πρὸς τὴν ἐν οἱῳδήποτε μηνὶ ποσταίαν τῆς ἑβδομαδικῆς ἡμέρας κατάληψιν.

Qua ratione feria quocunque die mensis investigari potest. A

XXIV. Eadem quippe methodus est inquirendæ cujuscunque diei mensis feriæ, quam ad Kalendas Apriles adhibuimus. Nimirum ut labentis anni solis epactas adjiciamus ad dierum numerum, qui a Kalendis Aprilis ad eum, qui quæritur, cujuslibet mensis diem fluxerunt : tum collectam ex omnibus summam per VII partiamur. Quod enim reliquum est feriam hebdomadicam ejusdem numeri præbebit. Potest et alio modo reperiri. Epactas solas cum diebus mensium supra XXVIII dies excurrentibus, ad quotcunque menses propagare calculum libebit, componito, velut sumptis ex Aprili II, e Maio III, et sic deinceps ad propositum usque mensem, cujus dies omnes ad eum, quo de quærimus, B adjicientes, summam per VII dividimus; quod reliquum est, dat feriam quæsitam. Ob hanc igitur causam anni solis epactas habere dicuntur; et easdem nos, uti consentaneum est, adhibemus.

Quinam solis anni epacta carere dicantur.

XXV. Ex quo anni omnes, qui a Dominica incipiunt, velut primus, septimus, duodecimus, decimus octavus, sine epactis esse dicuntur, quod nullam præcedentem diem habeant. Nam prior esse prima nulla potest. Etenim non sic epactas obtinere solis annus, quomodo lunæ, dicitur. Quippe nihil illi deest ad explendos CCCLXV dies, uti luna undenis deficit; ideoque septem intercalaribus mensibus augetur decemnovennalis cyclus; sed ob id unum, ut C in mensibus duodecim feriam assequamur; prout ab exordio solarium annorum hebdomadici orbis revoluta series a majoribus accepta postulat. Hactenus de solaribus epactis.

De addititiis sive regularibus : unde originem habeant.

XXVI. Regulares dies rubro colore notati, quos Romanorum mensium quotis diebus cum epactis solaribus addendos esse decrevimus, ut summæ per VII partitio fieret, hanc habent rationem. Cum duobus modis hebdomadicam feriam, ut dictum est, computemus; primo collectis diebus omnibus a Kalendis Aprilis usque ad propositam diem; secundo, D solis supra XXVIII superfluis retentis : de his ipsis superfluis, quæ ad Septembris finem, XIII confluunt; ad Octobrem vero XV, septem, quoad licet, detrahimus : fiunt ex XIII quidem reliquis sex, quas ad Septembrem rubricatas apposuimus : de XV vero deductis hebdomadis duabus, hoc est diebus XIV, residuam unam rubro colore ad Octobrem appinximus. Nam sive XIII dies, aut XV retineamus, sive sex solas, vel unam ad eosdem duos menses appli-

Πῶς τὴν ἑβδομαδικὴν ἡμέραν εἰς ἑκάστου μηνὸς ποσταίαν ἐστὶν εὑρεῖν.

ΚΔʹ. Τῷ αὐτῷ γὰρ τρόπῳ καὶ εἰς τὴν ἑκάστου μηνὸς ποσταίαν κεχρῆσθαι προσήκει τὴν ἑβδομαδικὴν ἐρευνῶντας, ᾧπερ κεχρήμεθα καὶ εἰς τὴν τοῦ Ἀπριλίου πρώτην. Οἷον τὰς ἐπακτὰς ἐπιβάλλειν τοῦ ἐνεστῶτος ἡλιακοῦ ἔτους ταῖς ἀπ' αὐτῆς τῆς πρώτης τοῦ Ἀπριλίου, μέχρι τῆς ἐν οἱῳδήποτε μηνὶ ζητουμένης ἡμῖν ποσταίας· καὶ τὰς ὅλας εἰς τὸν ἑπτὰ μερίζειν, καὶ ἐκ τῶν ἀπομενουσῶν ἰσάριθμον οὖσαν γινώσκομεν τὴν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν. Ἢ πάλιν καὶ κατ' ἄλλον τρόπον, αὐτάς τε τὰς ἐπακτὰς μόνας, καὶ τὰς μετὰ τὰς κηʹ τῶν μηνῶν περιττάς, οἷον τοῦ Ἀπριλίου τὰς δύο, καὶ Μαΐου τὰς γʹ, καὶ τῶν καθεξῆς ὁμοίως, ἄχρις οὗ ἐὰν θέλωμεν ψηφίζειν μηνός· εἶτα τὴν ζητουμένην ἡμῖν ἐν αὐτῷ ποσταίαν ἐκείναις ἐμβάλλοντες, εἰς τὸν ζʹ πάλιν μερίζομεν· καὶ ἐκ τῶν ἀπομενουσῶν τὴν ἑβδομαδικὴν πάντως εὑρίσκομεν. Ταύτης οὖν ἕνεκεν τῆς αἰτίας ἐπακτὰς ἔχειν λέγονται τὰ τοῦ ἡλίου ἔτη, καὶ διὰ ταύτην αὐταῖς προσηκόντως κεχρήμεθα.

Ποῖα τῶν τοῦ ἡλίου ἐτῶν ἀνέπακτα τυγχάνει.

ΚΕʹ. Ὅθεν τὰ ἀπὸ Κυριακῆς ἀρχόμενα ἔτη, οἷον τὸ πρῶτον, τὸ ἕβδομον, τὸ δυοκαιδέκατον, τὸ ιηʹ, ἀνέπακτα λέγομεν, διὰ τὸ μηδὲ μίαν ἡμέραν προηγουμένην ἔχειν. Οὐκ ἔστι γὰρ πρὸ τῆς πρώτης ἄλλην εὑρεῖν. Ἐπεὶ ἐπακτὰς τὸ ἡλιακὸν ἔτος κατὰ τὸ τῆς σελήνης ἔτος οὐ κέκτηται. Οὐδὲ γὰρ ὑστεροῦν ὑπάρχει πρὸς τὰς τξεʹ, καθάπερ ἐκεῖνο τὰς ιαʹ· δι' ἃς καὶ τὴν τῶν ἑπτὰ ἐμβολίμων δέχεται προσθήκην μηνῶν ὁ τῆς ἐννεακαιδεκαετηρίδος κύκλος· ἀλλὰ μόνον τοῦ τὴν ἑβδομαδικὴν ἐν τοῖς δυοκαίδεκα μησὶν ἡμέραν ψηφίζεσθαι, κατὰ τὴν ἐν ἀρχῇ τῶν ἡλιακῶν ἐτῶν τῆς ἑβδομαδικῆς ἁρμονίας συνέχειάν τε καὶ παρατήρησιν. Ταῦτα καὶ περὶ τῶν ἐπακτῶν τοῦ ἡλίου.

Περὶ τῶν προσθετῶν· τίνες τε, καὶ πόθεν αὗται τυγχάνουσιν.

ΚϚʹ. Αἱ δὲ προσθεταὶ ἡμέραι, αἵτινες ἀπὸ σηρικοῦ γεγραμμέναι εἰσίν, ἃς καὶ συνεμβάλλειν ταῖς ἐπακταῖς τοῦ ἡλιακοῦ ἔτους εἰρήκαμεν τῇ ποσταίᾳ τῶν Ῥωμαϊκῶν μηνῶν, καὶ οὕτως ποιεῖσθαι τὸν εἰς τὸν ζʹ μερισμόν, τοῦτον ἔχουσι τὸν λόγον. Διττῶς τῆς ἑβδομαδικῆς ἡμέρας, ὡς ἐδείχθη, ψηφιζομένης· κατά τε τὴν τῶν ὅλων ἄθροισιν ἡμερῶν· οἷον ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ Ἀπριλίου μέχρις αὐτῆς τῆς τοῦ ζητουμένου μηνὸς ποσταίας, κατά τε τὴν τῶν μετὰ τὰς κηʹ περιττῶν ἡμερῶν διακράτησιν· ταύτας δὴ τὰς περιττάς; μέχρι μὲν Σεπτεμβρίου μηνὸς ιγʹ εὑρισκομένας, μέχρι δὲ Ὀκτωβρίου ιεʹ, τῶν ιγʹ ἀφελόντας τὰς ζʹ [78], τὰς καὶ ἐν τῷ Σεπτεμβρίῳ διὰ σηρικοῦ κατετάξαμεν. Ὥσπεροῦν καὶ τῶν ιεʹ τὰς δύο τελοῦντες ἑβδομάδας, ἤγουν τὰς ιδʹ ἡμέρας, τὴν μίαν ἀπὸ σηρικοῦ διεγράψαμεν ἐν τῷ Ὀκτωβρίῳ· ταυτὸν γάρ ἐστι τάς τε ιγʹ

[78] *Leg.* τὰς ϛʹ.

καὶ τὰς ιε' τηρῆσαι, καὶ μόνας τὰς ς' καὶ τὴν α', ἐν τοῖς αὐτοῖς δύο κατατάξαι μησὶ τῆς ἑβδομαδικῆς ἡμέρας χάριν εὑρήσεως· κατὰ τὴν συμπαράληψιν δηλονότι τῶν ἐπακτῶν τοῦ ἐνεστῶτος ἡλιακοῦ ἔτους, ὁποῖον δ' ἂν εἴη τὸ ψηφιζόμενον, εἴτε πρῶτον εἴτε δεύτερον, μέχρις ἁπλῶς τοῦ κη' ἔτους. Ὁ δὲ αὐτὸς καὶ περὶ τῶν δ', καὶ μιᾶς ἀπὸ σηρικοῦ προσθετῶν ἡμερῶν λόγος ἐστὶν ἔν τε Μαρτίῳ, καὶ Φεβρουαρίῳ καὶ Ἰανουαρίῳ κατατεταγμένων· εἰ καὶ διὰ προσθήκης ἡμερῶν ὁ ἐκδηματικὸς[79] αὐτῶν λόγος καὶ κανὼν γέγονε ἐναντίως τοῖς ἐξ ἀφαιρέσεως κανονιζομένοις μησίν· οἷον τῷ Σεπτεμβρίῳ καὶ Ὀκτωβρίῳ· καθότι τοῦ ἐλθόντος ἡλιακοῦ ἔτους ἐκεῖνοι λογίζονται καὶ εἰσίν. Οὐ γὰρ ἄλλως ἢ οὕτως ἔμελλον ἂν ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος, ἤγουν τῶν αὐτοῦ ἐπακτῶν ψηφίζεσθαι, καὶ τὴν ἑβδομαδικὴν ἡμέραν δήλην ἐθέλουσι παριστᾶν. Λυσιτελεῖ γὰρ πάντως εἰς τὸ τὴν μετάθεσιν ἀπὸ Κυριακῆς, καὶ β', καὶ τρίτης, καὶ τῶν καθεξῆς εἰς τὴν ἄλλην ἁγίαν Κυριακὴν ποιήσασθαι ἐν τῷ δεξιῷ καὶ εὐωνύμῳ κανονίῳ· τὸ μὲν, ὡς εἴρηται διὰ τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων νηστειῶν, ἤγουν τὴν ἀποκρεώσιμον ἑορτὴν, τὸ δὲ, διὰ τὸ σωτήριον Πάσχα. Ταῦτα καὶ περὶ τῶν ἀπὸ σηρικοῦ προσθετῶν ἡμερῶν, ὡς ἂν διὰ πάντων τῆς κατὰ τόδε τὸ κανόνιον ἐξηγήσεως τρανωθείσης ἡ τῶν ἐν αὐτῷ κειμένων κατάληψις ῥᾳδία γένηται τοῖς φιλοπόνοις.

A cemus, nihil ad feriam indagandam refert, quando præsentis anni solis epactæ simul assumuntur: quicunque demum computetur annus, primus, aut secundus, usque ad XXVIII. Eadem ratio est IV, et I rubricatorum regularium, quos ad Martium, Februarium et Januarium ascripsimus: etsi per dierum additionem hebdomadica ipsorum ratio et regula constat, contra quam evenit iis mensibus, qui detractionem admittunt; veluti Septembri, et Octobri; quoniam sequenti anno solis tribuuntur, et ad eum pertinent. Haud enim aliter ex præsenti anno, et ejus epactis calculus iniri potuit, ut hebdomadicam feriam inquirentibus exhiberet. Quippe prorsus ad id expedit, ut translatio fieri possit a Dominica, et secunda tertiave, ac **180** sequentibus B feriis in alteram Dominicam, in dextro ac sinistro canonio. Quorum alterum ad ingressum sanctorum jejuniorum, sive Carnisprivii festum: alterum ad salutare Pascha refertur. Hactenus de rubricatis regularibus, ut omnibus, quæ canone isto continentur expositis, eorum sit studiosis lectoribus comprehensio facilis.

Περὶ τῶν ἐπακτῶν τῆς σελήνης, πῶς αὗται ψηφίζονται.

ΚΖ'. Τούτων δὲ οὕτως εἰρημένων, δεῖ περὶ τῶν ἐν τῷ εὐωνύμῳ κανονίῳ τεταγμένων ἐπακτῶν τῆς σελήνης καὶ αὖθις ἐπαναλαβεῖν, καὶ δεῖξαι πῶς αὗται ψηφίζονται. Χρὴ τοίνυν τὸ ἐνιστάμενον τῆς σελήνης ἔτος ἑνδεκαπλασιάσαι· οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ παρόντος δ' καὶ ι' καὶ τὰς ἐκ τοῦ πολυπλασιασμοῦ συναγομένας ἡμέρας ρνδ' ποιῆσαι παρὰ δύο ἡμέρας, διὰ τὸ πρῶτον τῆς σελήνης ἔτος θ' μόνον ἐπακτὰς ἔχειν· καὶ οὕτως εἰς τὸν λ', διὰ τοὺς ἐμβολίμους μῆνας ταύτας μερίσαι. Λέγω δὲ τὰς ρνβ' καὶ τὰς ὑπολειπομένας, τουτέστι τὰς δύο ἡμέρας, ἐπακτὰς ἔχειν τὸ τῆς σελήνης ἔτος γινώσκεται· ἃς καὶ διαγεγραμμένας ἔχει τὸ αὐτὸ δ' καὶ ι' ἔτος ἐν τῷδε τῷ κανονίῳ. Οὕτως οὖν καὶ ἐπ' ἄλλου παντὸς ἔτους σελήνης προσήκει ποιεῖν. Αὗται δὲ ἐπακταὶ ἡμέραι τυγχάνουσιν, ἃς τὸ ἔτος τῆς σελήνης πάντῃ τε καὶ πάντως ἔχον εὑρίσκεται κατὰ τὴν τριακάδα πρώτην τοῦ Μαρτίου μηνός. Ἐπειδὴ ταύτας ἀεὶ δέον ἐστὶν εἰδέναι πόσαι τυγχάνουσι· λυσιτελοῦσι γὰρ εἰς τὸ τὴν ποσταίαν τῆς σελήνης ἐν ἑκάστῳ τῶν δυοκαίδεκα μηνῶν ψηφίζεσθαι καὶ εὑρίσκεσθαι.

De epactis lunæ, quemadmodum computentur.

XXVII. His animadversis, de epactis lunæ, quæ in sinistro canone sunt, sermo rursus instituendus C est, ac demonstrandum quomodo computari et ipsæ debeant. Igitur currentem annum lunæ per undecim multiplicare oportet: ut exempli causa, hunc, qui agitur modo XIV. Summam inde collectam dierum CLIV, duobus minuere: quod primus annus lunæ IX tantummodo epactas habeat. Postea in XXX partiri CLII illos dies propter embolimos menses. Reliquum est biduum, quæ anni istius epactæ sunt, et ad eumdem annum lunæ XIV in canone descriptæ. Idem in cæteris omnibus annis lunæ facere convenit. Porro epactæ istæ dies sunt, quos annum lunæ prorsus habere cognoscimus in die Martii XXXI. Quos quidem scire interest, ut quotum lunæ diem in quolibet mensium duodecim computare, et investigare possimus.

Πῶς ἐν ἑκάστῳ μηνὶ τῆς σελήνης ποσταίαν εὑρίσκομεν.

ΚΗ'. Οἷον τὰς ἀπὸ τῆς πρώτης Ἀπριλίου μέχρι τῆς ζητουμένης ἐν οἱῳδήποτε μηνὶ Ῥωμαϊκῷ ποσταίας ἡμέρας ἀθροίζομεν. Καὶ ταύτας ἐπιβάλλομεν τὰς εἰρημένας τῆς σελήνης ἐπακτάς· ἃς ἔχουσα, καθὼς ἔφην, εὑρίσκεται κατὰ τὴν εἰρημένην τριακάδα πρώτην τοῦ Μαρτίου μηνός. Καὶ εἰς τὰς κθ' ἥμισυ τὰς ὅλας μερίζομεν· καὶ τὰς ἀπομενούσας ἔχουσαν τὴν σελήνην γινώσκομεν. Ταῦτα καὶ περὶ τῆς τῶν ἐπακτῶν τῆς σελήνης μεθόδου τε καὶ εὑρέσεως.

D *Quomodo in unoquoque mense lunæ quotam diem reperimus.*

XXVIII. Dies omnes, qui a Kalendis Aprilis ad diem mensis cujuslibet Romani fluxerunt, colligimus. His epactas lunæ, de quibus dictum est, adjicimus, quascunque die Martii XXXI sortita fuerit. Summam per XXIX 1/2 partimur; reliquum est ætas lunæ. Hæc de lunæ epactarum methodo, et inventione dicta sint.

[79] f. ἑβδομαδικός.

De epactis solis, quomodo et ipsæ computentur.

XXIX. Explicandæ sunt deinceps epactæ solares, ac quemadmodum investigare eas oporteat. Itaque proposito anno solis quolibet, ut hoc ipso XXVIII: totidem, una dempta, numerandæ sunt dies, hoc est XXVII. Quadrantes autem, nullo detracto, quot summæ toti competunt, assumendi; puta XXVIII quadrifariam divisis, fiunt utique dies VII; quibus additis, summam XXXIV dierum per VII divide propter hebdomadas. Residuum, hoc est VI dies, pro epactis obtinebit hic annus XXVIII, quas ad eumdem annum posuimus in canone: ut ad cæteros quæ cuique competebant. Idem fac in alio quovis anno, ut ejus epactas assequare.

Quomodo æquales, aut excedentes invicem epactas habeant anni solares.

XXX. Annus omnis solaris diem cum quadrante pro epactis relinquit. Quæ nihil aliud sunt omnino præter diem illum cum quadrante, qui post hebdomadas LII integras de CCCLXV 1/4 superest: sed duos, vel tres, vel quatuor, et ad septem usque habere dicitur, quod diem illum et 1/2 ad se mutuo transmittant, et augeantur. Nam ad integram hebdomadam, septenosque dies ordine fit progressio. Unde rursus ad initium reditur. Cum autem bisextilis annus est, atque ex quadriennii quadrantibus dies una colligitur, ea accedente, sequentis incrementum anni uno die fit majus. Nam pro uno biduum accipit: quod in anno ipso XXVIII cernere licet. Quippe antecedens ipsum annus, hoc est XXVII, quatuor duntaxat habet; at ille propter diei unius accessionem sex sibi vindicat. Unde neque in eamdem feriam annus ille XXVII desiit, a qua initium habuit. Nam si dies tantum haberet CCCLXV, in eamdem desineret, a qua cœperat: velut a Dominica in Dominicam, aut a secunda feria in secundam. Sed quoniam diebus constat CCCLXVI, ideo in posteriorem ea, unde cœpit, feriam desinit. Hoc est a Dominica in feriam secundam, vel ab hac in tertiam, et ita deinceps. Ob hanc causam tenendæ sunt solis epactæ, et hoc, quo dictum est, modo putandæ. Nimirum, ut denuo repetamus idem, totidem dies, quotus numeratur annus quilibet solis, una minus assumendæ sunt; deinde **181** quadrantes integro numero sine detractione congruentes. Summa per VII dividenda: quod reliquum est, dabit epactas anni illius quem quærimus. Porro numerum dierum annis parem una die minuendum præcepimus, quoniam primus annus nullas habet ascriptas epactas, quod a prima feria hoc est Dominica definiatur. Siquidem annus omnis a Dominica incipiens, ut supra dictum est, nullam penitus epactam habet, nisi si quæ sunt fragmenta, velut quadrans, aut dimidium, aut dimidii quadrans, quæ ad hebdomadicam feriam investigandam

A *Περὶ τῶν ἐπακτῶν τοῦ ἡλίου, πῶς καὶ αὗται ψηφίζονται.*

ΚΘ'. Δεῖ δὲ καὶ περὶ τῶν ἡλιακῶν ἐπακτῶν γνωρίσαι, πῶς καὶ ταύτας ἐστὶ καταλαβεῖν. Χρὴ τοίνυν τῷ ἐνισταμένῳ ἡλιακῷ ἔτει, φέρε εἰπεῖν ὡς ἐπὶ τοῦ παρόντος κη' ἔτους, ἰσαρίθμους αὐτῷ κρατεῖν ἡμέρας παρὰ μίαν μόνην ἡμέραν, τουτέστιν κζ' ἡμέρας, ἰσάριθμα δὲ τέταρτα παρ' οὐδὲ ἓν τέταρτον αὖθις συμπαραλαμβάνειν· τουτέστιν κη', δδ', ἅπερ ποιοῦσιν ἡμέρας προδήλως ἑπτά· καὶ οὕτως τὰς ὅλας, ἤγουν τὰς λδ' μερίζειν εἰς τὴν ζ' διὰ τὰς ἑβδομάδας. Καὶ τὰς ὑπολοίπους, τουτέστι τὰς ς' ἡμέρας, ἐπακτὰς ἔχον γινώσκεται τὸ αὐτὸ κη' ἔτος· ἃς ἐν αὐτῷ καὶ διεγράψαμεν ἐν τῷδε τῷ κανονίῳ, καθὰ καὶ τοῖς λοιποῖς τὰς προσφόρους. Οὕτως οὖν καὶ ἐπ' ἄλλου παντός ἐστι
B ποιεῖν εἰς εὕρεσιν τῶν αὐτοῦ ἐπακτῶν.

Πῶς καὶ ἴσας, καὶ περιττὰς ἀλλήλων ἐπακτὰς ἔχουσι τὰ τοῦ ἡλίου ἔτη.

Λ'. Ἕκαστον μὲν γὰρ ἔτος ἡλίου μίαν τέταρτον[80] κέκτηται ἐπακτήν, οὐκ ἄλλην οὖσαν τὸ σύνολον ἢ τὴν μετὰ τὰς νβ' ἑβδομάδας περιττεύουσαν ἐκ τῶν τξε', δ' ἡμερῶν· δύο δέ, καὶ γ', καὶ δ', καὶ μέχρις ἁπλῶς τῶν ζ' λέγεται ἔχειν διὰ τὴν ἐξ ἀλλήλων εἰς ἄλληλα γινομένην ταύτης δὲ τῆς μιᾶς τέταρτον παραπομπήν τε καὶ αὔξησιν. Ἕως γὰρ τῆς ἑβδομαδικῆς συμπληρώσεως, ἤγουν τῶν ζ' ἡμερῶν, καθ' εἱρμὸν ἐν τοῖς ἔτεσιν αὐξανομένη πάλιν ἀπάρχεται. Καθότι δὲ βίσεξτόν ἐστι, καὶ ἐκ τῶν τετάρτων τῆς τετραετηρίδος ἀθροισθεῖσα μία ἡμέρα, κατ' ἐπίκλησιν[81] ταύτης
C περιττή πως ἡ τῶν ἐπακτῶν τοῦ διαδεχομένου ἔτους ἐπαύξησις γίνεται, δύο ἡμέρας ἀντὶ μιᾶς προσλαμβάνοντος· ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ προκειμένου κη'. Τέσσαρας γὰρ ἔχοντος τοῦ πρὸ αὐτοῦ, τουτέστι τοῦ κζ', ἓξ τοῦτο διὰ τὴν ἐκ τῶν τετάρτων ἀθροισθεῖσαν ἡμέραν ἐκτήσατο. Ὅθεν οὐδὲ εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἐξ ἧς ἀπήρξατο, καὶ κατέληξε τὸ λεχθὲν κζ' ἔτος. Ἐπειδὴ διὰ μὲν τῶν τξε' εἰς τὴν ἐξ ἧς ἀπήρξατο καταλήγει πάντως· οἷον ἀπὸ Κυριακῆς εἰς Κυριακήν, ἢ δευτέρας εἰς δευτέραν. Διὰ δὲ τῶν τξς' εἰς τὴν μετὰ τὴν ἀφ' ἧς ἡμέραν ἀπήρξατο· τουτέστιν ἀπὸ Κυριακῆς εἰς δευτέραν, ἢ ἀπὸ ταύτης εἰς τρίτην· καὶ ἑξῆς ὁμοίως. Διὰ ταῦτά τοι προσήκει ποιεῖσθαι τοῦ ἡλίου ἐπακτῶν τὴν παρατήρησιν, καὶ ταύτας
D ψηφίζειν κατὰ τὸν ἀποδειχθέντα τρόπον· οἷον, ἵνα καὶ πάλιν εἴπωμεν, τὰς ἰσαρίθμους αὐτοῦ τοῦ ἐνισταμένου ἡλιακοῦ ἔτους, οἷον δ' ἂν εἴη τὸ ψηφιζόμενον, λαμβάνειν ἡμέρας παρὰ μόνην μίαν ἡμέραν. καὶ τὰ ἰσάριθμα τέταρτα παρ' οὐδὲ ἓν τέταρτον, καὶ μερίζειν εἰς τὸν ζ'· καὶ τὰς ὑπολοίπους ἐπακτὰς ἔχον εὑρίσκεται πάντως αὐτὸ τὸ εἰς τὴν ζήτησιν ἡμῖν παρακείμενον ἔτος. Τὰς ἰσαρίθμους δὲ τοῦ ἔτους ἡμέρας παρὰ μίαν ἡμέραν ποιεῖν εἴπομεν, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον ἔτος τέταρτον εἰς ἐπακτὴν[82] ἔχον καταγέγραπται, διὰ τὸ ἀπὸ πρώτης, ἤγουν ἁγίας Κυριακῆς αὐτὸ κανονίζεσθαι. Πᾶν γὰρ ἔτος ἀπὸ Κυριακῆς ἀρχόμενον, ὡς ἀνωτέρω λέλεκται, οὐδὲ μίαν ἐπακτὴν τὸ σύνολον κέκτηται, πλὴν ἴσως ποστημορίων τινῶν, οἷον τε-

[80] *Id est* 1 1/4. [81] *f.* ἐπίκτησιν. [82] *f.* οὐδεμίαν ἐπαχ.

τάρτου· ἢ ἡμίσεος, ἢ ἡμίσεος τετάρτου· ἅπερ οὐδαμῶς συντελοῦσιν εἰς ἑβδομαδικῆς ἡμέρας ἐξεύρεσιν, ἕως ἂν διὰ τῆς τετραετηρίδος ἡμέραν μίαν ποιήσωσιν.

A nihil plane conferunt, donec post annos quatuor diem unum consumment.

Πῶς ἄλλως τάς τε τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης ἐπιτηρῆσαι δυνατόν ἐστιν ἐπακτάς.

ΛΑ'. Καὶ ἵνα συντόμως εἴπω περί τε τῶν τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης ἐπακτῶν, καὶ τῆς τούτων ῥᾳδίας καταλήψεως, ἡ μὲν σελήνη, ἤγουν τὸ κατ' αὐτὴν ἐνιστάμενον ἔτος, τοσαύτας ἐπακτὰς ἔχει πάντως ἀεί, ὅσας ἡμέρας εὑρίσκεται κεκτημένη κατὰ τὴν τριακάδα πρώτην τοῦ Μαρτίου μηνός· ὁ δὲ ἥλιος, ἤγουν τὸ ἐνιστάμενον αὐτοῦ ἔτος, ἰσαρίθμους κέκτηται πάντως ἀεὶ τὰς οἰκείας ἐπακτὰς τῇ ἑβδομαδικῇ ἡμέρᾳ, εἰς ἣν κατηντήσαν τὸ πρὸ αὐτοῦ ἔτος ἐπεραιώθη κατὰ τὴν λεχθεῖσαν τριακάδα πρώτην τοῦ αὐτοῦ Μαρτίου μηνός. Ταῦτα καὶ περὶ ἐπακτῶν ἡλίου καὶ τῆς τούτων εὑρέσεως.

Quemadmodum solis et lunæ epactas aliter invenire liceat.

XXXI. Ut de solis epactis et lunæ, deque harum facili inventione dicam breviter; quod ad lunam attinet, hujus annus quilibet datus tot semper epactas habet, quot dierum ætas illius est Martii die XXXI. Sol autem, sive annus ejus currens, totidem utique habet epactas, quota feria est, in quam antecedens annus desiit pridie Kalend. Apriles. Hæc de epactis solis, et earum methodo dicta sufficiant.

Περὶ τῆς κατὰ σάρκα τοῦ Σωτῆρος γεννήσεως, τοῦ τε βαπτίσματος, καὶ τοῦ πάθους, ποίῳ γεγόνασιν ἡλίου καὶ σελήνης ἔτει, καὶ ποίᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος.

ΛΒ'. Τούτων οὕτως εἰρημένων, τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐστὶν ἐπισημήνασθαι καὶ τὸ τῆς κοσμογενείας ἔτος, ἐν ᾧ τὴν ὑπερκόσμιον ἐν κόσμῳ πεποίηται σάρκωσιν ἐκ τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ ἀεὶ Παρθένου Μαρίας ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστός. Ἦν οὖν τὸ τηνικαῦτα ͵εφα' ἔτος, κατὰ τὴν ἐν δέλτοις ἱεροῖς ἀναγραφήν, τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ ἀριθμουμένων ἐτῶν. Ἐν τούτῳ γὰρ ὅ τε εὐαγγελισμὸς γέγονε τῆς Παρθένου, καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς αὐτοῦ ἄφθορος καὶ πανάγαθος γέννησις. Ἔτος δὲ ἦν ἡλίου τὸ ιγ', σελήνης τὸ ι', ἡμέρα δὲ τῆς ἑβδομάδος τοῦ μὲν εὐαγγελισμοῦ β'· τῆς δὲ γεννήσεως δ'. Οὕτω δὲ καὶ τὸ πάμφωτον αὐτοῦ καὶ ὑπέρφωτον βάπτισμα τῷ ͵εφλ' γέγονεν. Ἔτος δὲ ἦν ἡλίου μὲν ιδ', σελήνης δὲ τὸ α', ἡμέρα δὲ τῆς ἑβδομάδος γ'. Πάλιν δὲ τὸ σωτήριον αὐτοῦ πάθος, ἤγουν ἡ σταύρωσις, τῶν [83] ͵εφλδ'. Ἔτος δὲ ἦν ἡλίου μὲν ιη', σελήνης δὲ ε', ἡμέρα δὲ προδήλως Παρασκευή· ὡς εἶναι τὰ ἀπὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς νῦν ἐνισταμένης ἰνδικτιῶνος, ἔτους λα' τῆς βασιλείας Ἡρακλείου τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως, ἔτη χλγ'. Τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος καὶ τοῦ πάθους, δῆλα πάλιν ἐκ τούτων καθέστηκεν, ὡς τὰ μέν εἰσιν χδ', τὰ δὲ χα'.

B *De nativitate Christi secundum carnem, deque baptismate, et passione, quoto anno solis ac lunæ contigerint, et quanam hebdomadis die.*

XXXII. His ita constitutis, in primis necessarium est annum orbis conditi notatum habere, in quo Jesus Christus Deus, ac Dominus noster illam mundo sublimiorem incarnationem e sancta Deipara, semperque Virgine Maria suscepit in mundo. Erat tunc igitur annus mundi 5501, ut ex sacris litteris constat, earumque computatione annorum ab Adamo. Hoc enim anno annuntiatio Virgini facta est, et incorrupta benignissimaque de ipsa nativitas accidit. Annus erat solis XIII, lunæ vero X, dies hebdomadæ tempore evangelismi feria II, nativitatis IV. Sic splendidissimus, imo splendore C major omni baptismus ejusdem contigit anno 5530, anno solis XIV, lunæ I, feria III. Rursus salutaris illius passio, sive crucifixio, anno 5534, anno solis XVIII, lunæ V, ipso utique Parasceves die. Colliguntur ab incarnatione ipsius usque ad præsentem indictionem anni XXXI imperii Heraclii piissimi nostri imperatoris, anni 633. A salutari vero baptismo, et passione quot anni lapsi sint ex iis manifestum est omnibus, nimirum ab illo annos fluxisse 604, ab hac 601.

Διὰ τί διαφόρῳ τῷ τῆς ἰνδικτιῶνος ἔτει τὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου κανονίζεται ἔτος· καὶ πῶς ἡ ἰνδικτιών, καὶ πόθεν ψηφίζεται.

ΛΓ'. Ἐφ' ἑκάστου δὲ τούτων τὴν ἐπινέμησιν, ἣν ἰνδικτιῶνα οἱ Ῥωμαῖοι προσαγορεύουσι, διάφορον οὖσαν εὑρίσκομεν· ὡς διαφώνως ταύτης ψηφιζομένης ἔκ τε τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ ἐτῶν καὶ τῶν ἀφ' οὗ γέγονεν αὐτή. Γέγονε δὲ κατὰ τοὺς ἱστοριογραφοῦντας ἀπὸ Αὐγούστου Καίσαρος, τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Τότε δὲ ἦν τῆς κοσμογενείας τὸ ͵ευξ'· ἅπερ, εἰς τὸν ιε' λυόμενα, τὸ τέλος τῆς ἰνδικτιῶνος παρίστησιν, ἤγουν αὐτὸ ιε' ἔτος· ἐν ᾧ ταύτης ἐκεῖνος κατὰ τὸ δόξαν θέμενος τὴν ἀρχήν, πρῶτον τὸ τελευταῖον πεποίηκεν. Ὡς ἐντεῦθεν ἓν ἔτος προτρέχειν λοιπὸν τὴν ἀπὸ δευτέρου ἔτους τῆς βασιλείας Αὐγούστου

Cur diverso indictionis anno nativitatis Dominicæ notatur annus, et quomodo indictio, et unde putetur.

D XXXIII. In his singulis diversa reperitur indictio (sic enim a Romanis vocatur), tanquam non uno modo numeretur ab annis Adami, et ex quo primum instituta est. Orta est autem, ut historici prodiderunt, anno primo Augusti Cæsaris, ejus imperii secundo, qui fuit annus mundi 5460. Hi per 15 divisi, ultimum indictionis annum, id est annum quintum decimum exhibent: in quo hujus initium ille statuens ultimum esse primum voluit. Ita fit ut uno anno præcurrat indictio, quæ ab anno Augusti secundo numeratur, eam, quæ ab orbis exordio ducitur, quando anni Adami per XV divi-

[83] *f.* τῷ.

duntur. Proinde fuit indictio xi secundum calculum istum, anno quo secundum carnem Salvator est ortus: at ex illo calculo fuit xii, quoniam uno antevertit anno. Sic sacratissimus baptismus indictionem habet x et xi, et salutaris passio xiv et xv. Quippe anno Augusti xliii nostri instar, ut homo, natus is est, qui ante sæcula tanquam Deus ex Patre natus fuerat. Proinde si xlii per xv dividis, annus prodibit indictionis xii: quo, ut diximus, Christi natalis incidit, quemadmodum rursus 5601 per xv divisa dant xi. Potest autem utroque computandi modo præsens indictionis annus eadem ratione deprehendi. Ut si annos Adami propter eam causam, quam diximus, uno amplius numeratos 6134, per 15 dividas, aut si annos a secundo imperatoris Augusti 674 per eumdem partiare **182** numerum: utrobique præsentis anni conficies indictionem xiv. Eadem in annis reliquis methodus adhibenda, ut cujuslibet indictionis numerum obtineas.

A ψηφιζομένην ἰνδικτιῶνα, τῆς ἀπὸ κτίσεως κόσμου ψηφιζομένης, κατὰ τὴν τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ ἐτῶν εἰς τὰ ιε' γενομένην ἀνάλυσιν. Ὅθεν κατὰ ταύτην μὲν τὴν ψῆφον ἔτος ἰνδικτιῶνος ια' ἦν, ἐν ᾧ γέγονεν ἡ κατὰ σάρκα τοῦ Σωτῆρος γέννησις· κατ' ἐκείνην δὲ ιβ', διὰ τὸ ἓν προλαμβάνειν ἔτος. Οὕτω δὲ καὶ τὸ πανίερον βάπτισμα ι' καὶ ια', καὶ τὸ σωτήριον πάθος ιδ' καὶ ιε'. Τῷ γὰρ μγ' τῆς βασιλείας Αὐγούστου τὴν καθ' ἡμᾶς ὡς ἄνθρωπος πεποίηται γέννησιν ὁ πρὸ τῶν αἰώνων ἐκ Πατρὸς γεννηθεὶς ὡς Θεός. Τὰ οὖν μβ' μεριζόμενα παρὰ τὸν ιε', ιβ' τῆς ἰνδικτιῶνος ἔτει γεγενῆσθαι, καθὼς ἔφην, παριστᾷ τοῦ Κυρίου τὴν γέννησιν· ὥσπερ οὖν καὶ ἐν ια' πάλιν τὰ ͵εφα' μεριζόμενα εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθμόν. Ἔστι δὲ διὰ ἀμφοτέρων τῶν ψήφων καὶ τὸ νῦν ἐνιστάμενον τῆς ἰνδικτιῶνος ἔτος κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον εὑρεῖν· οἷον τοῖς B μὲν ἀπὸ Ἀδὰμ διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν κατὰ πρόσθεσιν ἑνὸς ἔτους γενομένοις ͵ςρλδ'. καὶ εἰς τὸν ιε' λυομένοις· τοῖς δὲ ἀπὸ β' ἔτους τῆς βασιλείας Αὐγούστου μόνοις οὖσι τὸν ἀριθμὸν χοδ', καὶ εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν μεριζομένοις· ἐξ ἑκατέρων γὰρ ιδ' γινώσκεται τὸ νῦν ἐνιστάμενον. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπ' ἄλλου παντὸς ποιεῖν προσήκει τοὺς τὸν ἑκάστου τῆς ἰνδικτιῶνος ἔτους διασκοπεῖν ἐθέλοντας ἀριθμόν.

De responso dato Zachariæ, et Joannis ac Salvatoris annis.

XXXIV. De oraculo quoque, quod de Joanne Baptista editum est Zachariæ, cujus ante meminimus, nunc ut ordo postulat, accuratius dici convenit, quoto anno solis ac lunæ contigerit. Ac si quis attendere velit, facile intelliget, utrumque eum esse, qui Christi natalem proxime antecessit. Itaque solis xii, lunæ ix fuit, mensis Romanis September, ejusque dies xxvii, feria v. Nam quod ad natalem Joannis attinet, eosdem hic annos solis et lunæ, quos Salvatoris nativitas, habuit. Sed mensis diversus fuit, videlicet Junius, ejusque xxiv dies, feria ii. Annus quo martyrium obiit, ac decollatus est, solis annus fuit xvii, lunæ iv, mensis Augustus, ejusque dies xxix, feria iii. Colliguntur anni Christi in carne xxxiii, dies lxxxix; Joannis vero Baptistæ anni xxxiii, dies lxvii. Desunt ad explendos Salvatoris dies xxii.

Περὶ τοῦ κατὰ τὸν Ζαχαρίαν χρηματισμοῦ, καὶ τῶν τοῦ Ἰωάννου καὶ Σωτῆρος ἐτῶν.

ΛΔ'. Προσήκει δὲ καὶ τὸν περὶ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ γενόμενον χρηματισμὸν τῷ Ζαχαρίᾳ, οὗ πρόσθεν ἐμνήσθημεν, ἐν τάξει δι' ἀκριβείας ὑπομνηματίσαι, κατὰ ποῖον οὗτος ἡλίου καὶ σελήνης γέγονεν ἔτος. Καὶ τοῖς μὲν ἐπιστατοῦσι δῆλον τοῦτο καθέστηκεν, ὡς ἑκάτερον τὸ πρὸ τῆς τοῦ Σωτῆρος ὑπάρχει C γεννήσεως· οἷον ἡλίου μὲν τὸ ιβ', σελήνης δὲ τὸ θ', μὴν δὲ κατὰ Ῥωμαίους Σεπτέμβριος ἦν, εἰκάδα ζ' ἔχων, ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος ε'. Τὸ γὰρ τῆς αὐτοῦ τοῦ Ἰωάννου γεννήσεως τὸ αὐτὸ ἦν ἡλίου τε καὶ σελήνης ἔτος, ἐν ᾧ γέγονεν ἡ τοῦ Σωτῆρος γέννησις· εἰ δ μὴν προδήλως ἕτερος, Ἰούνιος ὤν, καὶ εἰκάδα δ' ἔχων, ἡμέρα δὲ τῆς ἑβδομάδος β'. Πάλιν δὲ τὸ τῆς αὐτοῦ τελειώσεως, ἤγουν ἀποτομῆς, ἡλίου μὲν τὸ ζι', σελήνης δὲ τὸ δ'· μὴν δὲ Αὔγουστος, εἰκάδα θ' ἔχων, ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος γ'. Ὡς εἶναι τὰ μὲν κατὰ σάρκα τοῦ Σωτῆρος ἔτη λγ', ἡμέρας πθ'· τὰ δὲ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἔτη λγ', ἡμέρας ξζ', ἐλάττους κβ' τυγχάνουσαι πρὸς τὰς τοῦ Σωτῆρος ἡμέρας.

Tu vero, a Deo conservande domine, horum omnium compendio tibi traditam habens scientiam, religiosorum Salvatoris nostri festorum solemnitates observa: ut perpetua te cum angelis in cœlo chorea, et celebritatis excipiat, precibus et intercessionibus gloriosissimæ et immaculatæ dominæ nostræ ac Deiparæ, semperque Virginis Mariæ et omnium sanctorum. Amen.

D Ἀλλ' ἔχων, θεοφύλακτε δέσποτα, τούτων ἐπιτόμως ὑποδειχθεῖσαν τὴν εἴδησιν, ἀντέχου τῆς τῶν ἱερῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τελετῶν ἱερᾶς πανηγύρεως· ἵνα ἑξῆς ἀδιαδόχως σε διαδεχομένην τὴν ἐν οὐρανοῖς μετ' ἀγγέλων τε χοροστασίαν καὶ πανήγυριν, εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις τῆς πανενδόξου καὶ ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀεὶ Παρθένου Μαρίας, καὶ πάντων τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

S. MAXIMI COMPUTI

PARS SECUNDA.

Explicatur secundus canon.

183 I. Cum, ut ordo postulabat, in superiori expositione declaratum fuerit, quibus et quot in annis,

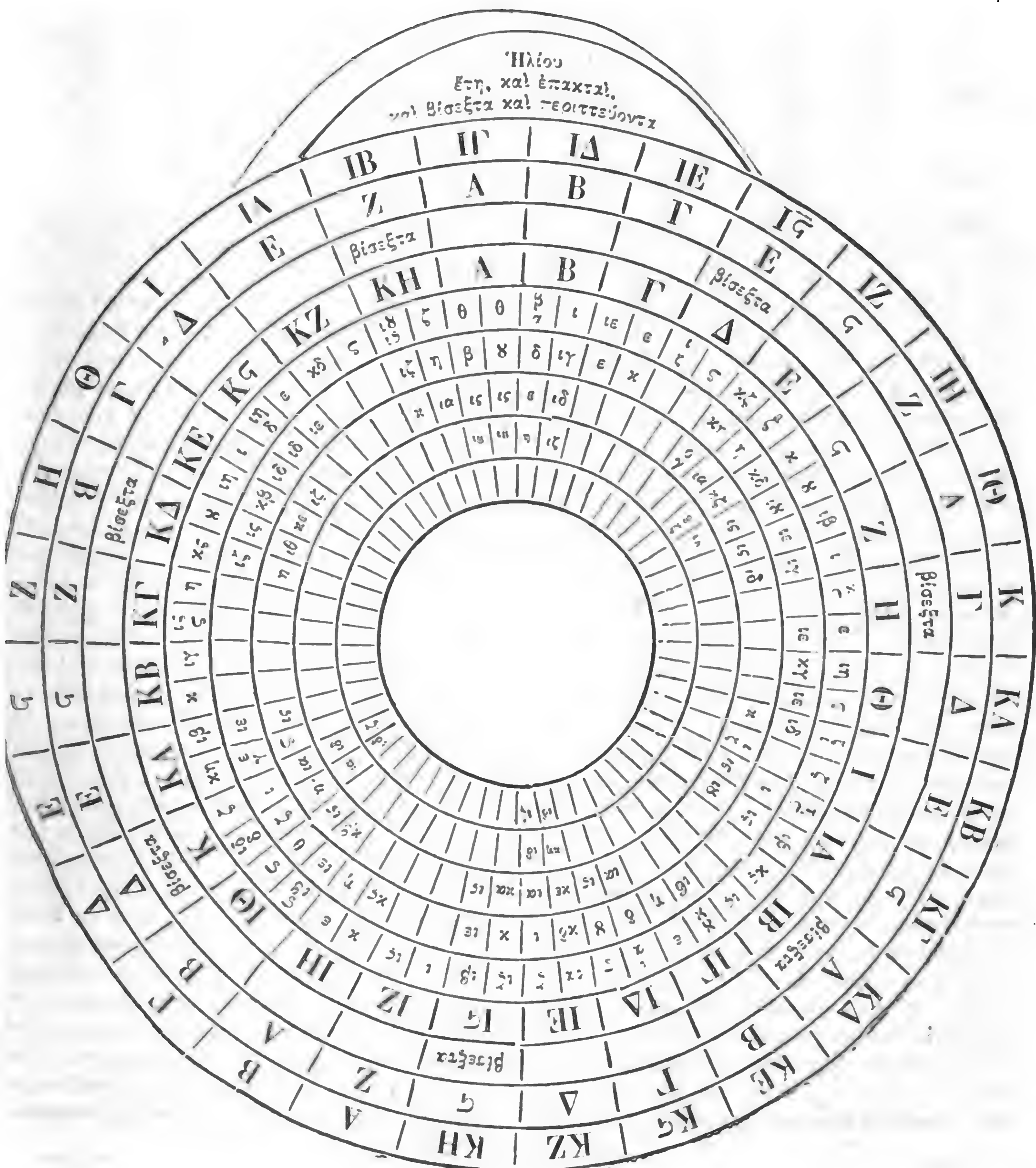
Ἐξήγησις τοῦ δευτέρου κανονίου.

Α'. Ἐπειδὴ προεστειλάμεθα κατὰ τάξιν εἰς τὴν ἤδη γενομένην ἐξήγησιν ἐν τίσι καὶ πόσοις ἔτεσι τῆς

σελήνης πεντεκαιδεκάτην ἢ ἑξκαιδεκάτην τὴν τοῦ πρώτου καθ' Ἑβραίους μηνὸς τεσσαρεσκαιδεκάτην ψηφίζουσιν οἱ ταῦτα, λέγω δὲ τὰ τῆς σελήνης, ἔτη πενταπλοῦντες καὶ ἑξαπλοῦντες, οὐχ ἐπεσημηνάμεθα δὲ ποῖα κατ' αὐτοὺς, καὶ πόσα Κυριακῆς [64] ἔχει, τὴν τοιαύτην ιε' καὶ ις' (ἐξ οὗ λοιπὸν εἰκάδι β' καὶ εἰκάδι γ' τοῦ φέγγους τὸ κατὰ Χριστὸν κανονίζουσι Πάσχα, μηδαμῶς ὑφ' ἡμῶν οὕτως τηρουμένου· οὐ γὰρ θέμις ἡμᾶς τὴν εἰκάδα α' ὑπεραναβῆναι, ὥσπερ οὐδὲ τὴν ιε' ὑποκαταβῆναι), συνεῖδον κανονίῳ τινὶ καὶ ταύτην διασημᾶναι, περιέχοντι πάντα δι' ἀκριβείας, οὐχὶ τὰ μιᾶς ἐννεακαιδεκαετηρίδος μόνον ἔτη, ἀλλὰ τῶν κη' ἐννεακαιδεκαετηρίδων, ἐξ ὧν ἡ πᾶσα τῶν φλβ' ἐτῶν πληροῦται περίοδος.

[64] *f.* Κυριακήν, *vel* ἐπὶ Κυριακῆς.

A lunæ quintam decimam, vel decimam sextam computent, qui hos ipsos annos lunæ per quinque, et sex multiplicant : sed hoc minime significatum sit, cujusmodi, et quot ex illis annis istam decimam quintam, ac decimam sextam in Dominicam incurrentem habeant (ex quo fit, ut XXII, vel XXIII luna Christianum Pascha celebrent; cui contrarium observatur a nobis, non enim XXI transgredi nobis licet, uti nec infra XV descendere), statui apud me proposita quadam tabula id exponere : quæ quidem tabula accurate omnia comprehendat, non solum unius cycli decemnovennalis annos, sed XXVIII enneadecaeteridon, quibus tota annorum 532 periodus continetur.

Α Ἐμβόλιμοι.	Β	Γ Σελήνης ἔτη.	Δ Ἐπακταί.	Ε Περιτταί.	Ε Προσθεταί.	Δ Ποσταῖαι.	Γ Μῆνες Ῥωμαίων.	Β Ἐπακταί.	Α Σελήνης ἔτη.
	Δ	Α	ΙΒ	ΙΑ		Β	Ἀπρίλ.	ΙΒ	Δ
	Ε	Β	ΚΓ	ΙΔ	Δ	ΚΒ	Μάρτ.	ΚΓ	Ε
Ἐμβόλ.	ς	Γ	Δ	ΙΔ		Ι	Ἀπρίλ.	Δ	ς
	Ζ	Δ	ΙΕ	ΙΔ	Δ	Λ	Μάρτ.	ΙΕ	Ζ
Ἐμβόλ.	Η	Ε	Κς	ΙΕ		ΙΗ	Ἀπρίλ.	Κς	Η
	Θ	ς	Ζ	ΙΕ		Ζ	Ἀπρίλ.	Ζ	Θ
	Ι	Ζ	ΙΗ	ΙΕ	Δ	ΚΖ	Μάρτ.	ΙΗ	Ι
Ἐμβόλ.	ΙΑ	Η	ΚΘ	ΙΕ		ΙΕ	Ἀπρίλ.	ΚΘ	ΙΑ
	ΙΒ	Θ	Ι	ΙΕ		Δ	Ἀπρίλ.	Ι	ΙΒ
	ΙΓ	Ι	ΚΑ	ΙΕ	Δ	ΚΑ	Μάρτ.	ΚΑ	ΙΓ
Ἐμβόλ.	ΙΔ	ΙΑ	Β	ΙΕ		ΙΒ	Ἀπρίλ.	Β	ΙΔ
	ΙΕ	ΙΒ	ΙΔ	ΙΕ		Α	Ἀπρίλ.	ΙΓ	ΙΕ
	Ις	ΙΓ	ΚΕ	ΙΕ	Δ	ΚΑ	Μάρτ.	ΚΔ	Ις
Ἐμβόλ.	ΙΖ	ΙΔ	ς	ΙΕ		Ε	Ἀπρίλ.	Ε	ΙΖ
	ΙΗ	ΙΕ	ΙΖ	ΙΕ	Δ	ΚΘ	Μάρτ.	Ις	ΙΗ
Ἐμβόλ.	ΙΘ	Ις	ΚΗ	Ις		ΙΖ	Ἀπρίλ.	ΙΖ	ΙΘ
	Α	ΙΖ	Θ	ΙΕ		ς	Ἀπρίλ.	Θ	Α
	Β	ΙΗ	Κ	ΙΔ	Δ	Κς	Μάρτ.	Κ	Β
Ἐμβόλ.	Γ	ΙΘ	Α	ΙΕ		ΙΓ	Ἀπρίλ.	Α	Γ

184 Est igitur ejusmodi tabulæ descriptio. In medio sita est ingens rota, utrinque singulis canonibus stipata. In rota zonæ sunt, vel circuli IX, qui hoc modo se habent. Primus circulus, qui extimus est, annos XXVIII solis exhibet, initio non a primo ducto, sed a XIII, XIV, et ita deinceps; secundus annorum epactas; tertius Juliani quadriennii bisextiles; quartus annos solis XXVIII iterum inchoatos a primo. Ob id vero in primo circulo a XIII, in secundo a primo anni XXVIII solis incipiunt, ut studiosus lector facilius intelligeret, quem illi computant primum solis annum, apud nos esse XIII, et secundum XIV, et ita porro, eadem omnino ratione; in superiori vero parte annos posuimus, qui revera ex traditione ecclesiastica ita numerantur. Hæc sunt in quatuor rotæ circulis; at interiores V circuli annos lunæ continent octo et viginti enneadecaeteridum, in quibus XIV primi mensis Judaici in Dominicam incidens ab illis XV, vel XVI computatur. Cæterum ordine quælibet enneadecaeteris indicatur, prima quidem per primum solis annum, qui quarto circulo inscriptus est : post quem, ut dixi, lunares anni describuntur; secunda enneadecaeteris per sequentem. Et ita singulæ per suprascriptos annos solis. His enim ad ejusdem numeri significandas enneadecaeteridas usi sumus, ne propter eas alio circulo opus esset; ac circulis tantummodo V cujuslibet enneadecaeteridis annos attribuimus, quoniam in nulla prorsus ultra annos quinque in Dominicam cadere animadvertimus XV, vel XVI illorum, quam nos XIV computamus, quod nonnisi in uno, vel duobus, vel tribus, vel quatuor, quinqueve annis fit, in pluribus non accidit.

[84] f. ιθ'.

A Ἔστιν οὖν ἡ τοῦ κανονίου διαγραφὴ τοιαύτη. Κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ τροχὸν ἔχει μέγαν· ἑκατέρωθεν δὲ δύο κανόνια. Καὶ ὁ μὲν τροχὸς κέκτηται ζώνας ἐννέα, τουτέστι κύκλους· οἱ δὲ κύκλοι ταῦτα καθ' εἱρμὸν περιέχουσιν. Οἷον ὁ μὲν πρῶτος, ἤγουν ὁ ἐξώτερος, τὰ κη' τοῦ ἡλίου ἔτη, οὐκ ἀπὸ πρώτου ἔτους ἔχοντα τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ τρισκαιδεκάτου, καὶ τεσσαρεσκαιδεκάτου, καὶ τῶν καθεξῆς· ὁ β' τὰς τῶν ἐτῶν ἐπακτάς· ὁ γ' τὰ κατὰ τὴν τετραετηρίδα βίσεξτα· ὁ δ' τὰ κη' τοῦ ἡλίου ἔτη πάλιν, ἀπὸ πρώτου ἔτους ἔχοντα τὴν ἀρχήν. Διὰ τοῦτο δὲ κατὰ μὲν τὸν πρῶτον κύκλον ἀπὸ γ' καὶ ι', κατὰ τὸν δ' δὲ ἀπὸ πρώτου τὰ κη' τοῦ ἡλίου κατετάγησαν ἔτη, ἵνα εὐσημείωτον γένηται τοῖς φιλομαθέσιν, ὡς τὸ παρ' ἐκείνοις ψηφιζόμενον α' τοῦ ἡλίου ἔτος παρ' ἡμῖν ἐστι γ' καὶ ι', καὶ τὸ β', δ' καὶ B ι', καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ τὸν ὅμοιον τῇσδε τῆς διαστολῆς τρόπον. Ἀνωτέρω δὲ τούτων ὡς ἀληθῆ τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν ψηφιζόμενα κατετάξαμεν. Ταῦτα μὲν ἐν τοῖς τέσσαρσι τοῦ τροχοῦ κύκλοις· οἱ δὲ τούτων ἐντὸς διαγεγραμμένοι ε' κύκλοι τὰ τῶν εἰρημένων κη' ἐννεακαιδεκαετηρίδων τῆς σελήνης περιέχουσιν ἔτη· ἐν οἷς εἰς πρώτην ἡμέραν, ἤγουν ἁγίαν Κυριακὴν, ε' καὶ ι', ἢ ς' καὶ ι', ἐκεῖνοι τὴν δ' καὶ ι' ψηφίζουσι τοῦ καθ' Ἑβραίους πρώτου μηνός. Δηλοῦται δὲ κατὰ τάξιν ἡ μὲν πρώτη τῆς σελήνης ἐννεακαιδεκαετηρὶς διὰ τοῦ πρώτου κατὰ τὸν ἥλιον ἔτους τοῦ εἰς τὸν τέταρτον ἐγγεγραμμένου κύκλον, μεθ' ὃν, ὡς ἔφην, τὰ αὐτὰ τῆς σελήνης διεγράφησαν ἔτη· ἡ δὲ β' διὰ τοῦ β'· καὶ ἁπλῶς αἱ πᾶσαι διὰ τῶν C ὑπερκειμένων τοῦ ἡλίου ἐτῶν. Τούτοις γὰρ εἰς τὴν τῶν ἰσαρίθμων ἐννεακαιδεκαετηρίδων συνεχρησάμεθα σημασίαν, ἵνα μὴ διὰ ταύτας ἄλλον διαγράφωμεν κύκλον. Πέντε δὲ μόνον κύκλοις τὰ ἑκάστης ἐννεακαι-

δεκαετηρίδος τετηρήκαμεν ἔτη· ἐπειδὴ οὐδὲ μιᾷ περαιτέρω τῶν ε' ἐτῶν εἰς Κυριακὴν ἡμέραν συναντῶσαν εὑρήκαμεν τὴν παρ' ἐκείνοις ψηφιζομένην ε' καὶ ι', ἢ ς' καὶ ι', εἰς ἣν καθ' ἡμᾶς δ' καὶ ι' ψηφίζεται, ἀλλ' ἢ ἐν ἑνὶ, ἢ δυσὶν, ἢ τρισὶν, ἢ τέσσαρσιν, ἢ ε'· πλείω δὲ οὐδαμῶς. Κατὰ πᾶσαν μὲν γὰρ ἐννεακαιδεκαετηρίδα ἔν τε τοῖς δεκατρισὶν ἔτεσιν ε' καὶ ι', καὶ τῷ ἑνὶ ἓξ καὶ ι' τὴν δ' καὶ ι', ὡς ἔφην, ψηφίζουσιν. Οὐκ ἔστι δὲ εἰς Κυριακὴν ἡμέραν. Ἐξ οὗ κἂν εἰ περὶ τὴν τῆς σελήνης σφάλλονται ἡμέραν, ἀλλά γε περὶ τὸ κατὰ Χριστὸν οὐ διαμαρτάνουσι Πάσχα δ. . . . τοῦ τελεῖσθαι μέχρι τῆς τοῦ φέγγους εἰκάδος α'· ἣν οὐχ ὑπερβαίνουσιν, ἀπὸ δευτέρας τὴν ε' καὶ ι' ψηφίζοντες· ὥσπερ οὐδὲ ἀπὸ γ' τὴν ς' καὶ ι'. Ἐπεὶ ταύτην, λέγω δὲ τὴν ς' καὶ ι', ἐὰν ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ἑβδομάδα δευτέρας ψηφίσωσιν, ὑπερβαίνουσι πάντως· ις' γὰρ καὶ ς' κβ' ποιοῦσιν. Διὸ καὶ τὰ οὕτως παρ' αὐτοῖς ψηφιζόμενα τῆς σελήνης ἔτη ἐσημειωσάμεθα διὰ β' στιγμῶν. Ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἐν οἷς εἰς Κυριακὴν τὴν εἰρημένην ς' καὶ ι' τηροῦσι, διὰ τριῶν στιγμῶν. Καὶ οὗτος ὁ περὶ τῶν στιγμῶν λόγος τῶν ἐνόντων τισὶν ἔτεσι τῆς σελήνης, ἐξ ὧν ἡ διαστολὴ γίνεται τῶν ἐν οἷς εἰκάδι β', καὶ ἐν οἷς εἰκάδι γ', καὶ ἐν οἷς πρὸ τοῦ Ἑβραϊκοῦ Πάσχα τὸ κατὰ Χριστὸν παρὰ τὸ εἰκὸς κανονίζουσιν. Ἐν γὰρ τοῖς τὰς δύο στιγμὰς ἔχουσι τοῦτο ποιοῦσιν, εἰς Κυριακὴν ἡμέραν τὴν παρ' ἡμῖν γ'[86], καὶ ι', ε' καὶ ι', αὐτοὶ τοῦ φέγγους ψηφίζοντες. Εἰς ἣν ὅσον μὲν δι' αὐτὴν τὴν ε' καὶ ι' ἑορτάζειν ὤφελον, τοῦτό γε τοῦ κανόνος ἐγχωροῦντος ποιεῖν, ὅσον δὲ διὰ τὴν δ' καὶ ι' τῇ ἑξῆς, ἤγουν τῇ β' τῆς ἑβδομάδος ὑπάρχουσαν, πρὸ τοῦ καθ' Ἑβραίους Πάσχα τὸ κατὰ Χριστὸν ἐλέγχονται κανονίζοντες, καὶ περὶ τὴν ἀληθῆ ψῆφον διαμαρτάνοντες. Εἰ γὰρ καὶ ἡ συνέμπτωσις τοῦ κατὰ Χριστὸν πρὸς τὸ Ἑβραϊκὸν διαβάλλεται Πάσχα, τί δ' ἄν τις εἴποι περὶ τῆς προεμπτώσεως; Συμβαίνει δὲ αὖθις ἐκείνους τὸ ἴσον τελεῖν, κἂν τοῖς τὸ[87] . . . . ἔτεσιν. Ἐν τούτοις γὰρ πεντεκαιδεκά . . . . τὴν τῆς εἰς Κυριακὴν ἡμέραν ψηφί . . . . ζοντες τοῦ νομικοῦ Πάσχα. Ὡς ἂν τοίνυν . . . . δῆλα καὶ ταῦτα τοῖς ἐντυγχάνουσι . . . . . . μόνῃ στιγμῇ διεσημηνάμεθα. Εἰσὶν οὖν τὰ μηδεμίαν στιγμήν. . . . . κατὰ τὴν οἰκείαν ἐξάγουσι ψῆφον τὸ Πάσχα· πρώτην καὶ εἰκάδα κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑπάρχουσαν μέθοδον. Τὰ δὲ μίαν ἢ δύο κεκτημένα στιγμὰς, ἐν οἷς εἰς εἰκάδα β' οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ κατὰ Χριστὸν τοῦ[88] νομικοῦ ἡ[89] λέλεκται κανονίζουσιν· εἰ καὶ τοῖς μὲν οἷον τοῖς μίαν ἔχουσι τὴν στιγμὴν διὰ τὸ βίσσεξτον· τοῖς δὲ τὰς δύο στιγμὰς διὰ τὰς ἐκ τῶν ἑξηκοστῶν ἀθροιζομένας αὐτοῖς ἡμέρας· τὰ δὲ τρισὶν ἐνσημανθέντα στιγμαῖς, ἐν οἷς εἰς εἰκάδα γ', πρός καί τισιν ἑτέροις ποστημορίοις ἐκτείνουσιν, ὅπερ ἄτοπον. Ἐν ταύταις δὲ ταῖς εἰρημέναις ε' ζώναις, ἤγουν τοῖς κύκλοις, συνετάξαμεν τοῖς ἔτεσι τῆς σελήνης ἐξ εὐωνύμων τὰ τοῦ ἡλίου ἔτη μετὰ καὶ τῶν ιθ' κύκλων αὐτῶν, ἤγουν εἰκοσιοκταετηρίδων, ἀπὸ σηρικοῦ γεγραμμέ-

A Etenim per quamvis enneadecaeteridem in annis XIII, decimam quintam : in uno, XVI putant, ut dictum est, eam quæ XIV revera est. Sed in Dominicam eæ non incidunt. Unde licet in die ipso lunæ fugiat illos ratio, non tamen in Christiano Paschate error obrepit . . . . celebrari usque ad XXI lunæ quam non transcendunt, cum secunda feria XV computant : quemadmodum cum tertia XVI numerant. Nam si hanc ipsam XVI feria II numerent, utique transgrediuntur. Quippe XVI et VI faciunt XXII. Ob hanc causam annos lunæ eorum calculo ita putatos duplici puncto notavimus : similiter annos eos, quibus Dominica die XVI illa, quam diximus, observatur, puncto triplici distinximus. Hoc est punctorum illorum negotium, quæ quibusdam an-
B nis lunæ sunt adscripta, et ad discrimen eorum pertinent, quibus in XXII aut XXIII lunæ diem Pascha illis incidit : tum etiam quibus ante Judaicum Pascha, Christianum ab iisdem, contra quam oportet, indicitur. Hæc enim iis annis faciunt, qui duobus punctis præditi sunt; ut Dominica die, quam nos XIII lunam putamus, eam ipsi XV numerent. Tum enim, quantum ad XV attinet, celebrare Pascha debuerant, cum hoc fieri per canonem liceat. Quatenus autem XIV sequenti die, hoc est feria secunda hebdomadis, incurrit, ante Judaicum Pascha Christianum illos statuere, et a veris calculis aberrare, ratio ipsa convincit. Nam si vel ipse Paschatis nostri cum Judaico concursus in culpa est, quid dicendum est, si hoc etiam sit
C illud anterius? Contingit autem rursus illos eodem celebrare modo, his annis . . . . In his enim decimam quintam . . . . quæ in Dominica die computatur . . . . .legalis Paschatis. Ut igitur . . . . manifesta hæc lectoribus . . . . singulari puncto notavimus. Sunt igitur quæ puncto omni carent . . . . Pascha ad suas rationes accommodant; quæ XXI ecclesiastica methodo computatur. At qui unico puncto duplicive sunt affecti, ii sunt, in quibus non solum XXII die, sed etiam ante legale Pascha Christianum ab iis indicitur : adeo ut qui unum habent punctum, his propter bissextum illud ac-
D cidat; qui duplici præditi sunt, propter dies illos, qui ex collectis sexagesimis accedunt; qui tribus denique notati sunt, in iis ad XXIII usque diem cum excurrentibus aliquot scrupulis Pascha diffunditur. Quod est absurdum. Cæterum in illis quinque zonis, circulisve, ad annos lunæ solares ad sinistram ascripsimus, una cum XIX cyclis ipsorum, qui annis singuli constant octo et viginti : e quibus enneadecaeterides rubrica depictæ sunt : ut singularum anni illi, in quibus decimam quartam, isti decimam **185** quintam, vel sextam decimam computant, quoti sint in cyclo solis, et cujus cycli, possit agnosci : atque ex congruentibus epactis, quæ se-

[86] f. δ'· [87] *Exesæ in exemplari litteræ non potuerunt hic legi, nec describi.* [88] f. πρὸ τοῦ. [89] f. ἢ

cundo circulo ejusdem rotæ sunt inscriptæ, feria conficiatur, compositis invicem anni solis epactis, et Romani mensis diebus, una cum rubricatis regularibus : ac summa per VII deinde divisa. Ob hanc enim causam annis lunæ solares ad lævam adjunximus. Hactenus de rotæ medianæ descriptione.

A νων αὐτῶν δὴ τῶν ἐννεαδεκαετηρίδων· ἵνα γνωσθῇ πάσης ἐννεακαιδεκαετηρίδος ἔτος εἰς δ ε' καὶ ι', ἢ ξ' καὶ ι', ἐκεῖνοι τὴν δ' καὶ ι' ψηφίζουσι, πόστον ἔτος ἡλίου, καὶ ποίας εἰκοσιοκταετηρίδος καθέστηκε, κἀκ τῶν αὐτοῦ προσφόρων ἐπακτῶν, τῶν ἐγγεγραμμένων κατὰ τὸν β' κύκλον τοῦ αὐτοῦ τροχοῦ, ἡ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρα διαγνωσθῇ, κατά τε τὴν συμπλοκὴν τῶν τοῦ ἡλίου ἔτους ἐπακτῶν, καὶ τῆς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ μηνὸς ποσταίας, καὶ τῶν ἀπὸ στηρικοῦ προσθετῶν, καὶ τῆς εἰς ζ' τῶν ἀθροιζομένων ἀναλύσεως. Ταύτης γὰρ ἕνεκεν τῆς αἰτίας τοῖς τῆς σελήνης ἔτεσι τὰ τοῦ ἡλίου συνετάξαμεν ἔτη ἐξ εὐωνύμων. Ταῦτα περὶ τῆς ἐν τῷ μέσῳ τροχῷ διαγραφῆς.

De tabula sinistra.

III. Ex duabus tabellis, quibus utrinque rota stipatur, quæ ad sinistram deorsum tendit a summo, ista continet : in primo versu septem sunt embolimi menses ad suos quique lunæ annos ascripti; in secundo, anni lunæ XIX, qui non a primo, sed a quarto incipiunt anno; in tertio, anni lunæ XIX a primo deinceps ordine progredientes. Id autem hoc etiam loco propterea factum est, ut quem illi primum annum lunæ computant, hic apud nos esse quartus ostendatur : et secundus quintus, atque ita deinceps usque ad annum XIX. Sed primo loco annos posuimus, quemadmodum a nobis ecclesiastica ratione computantur : quibus illorum calculo numeratos subjecimus : quod nostri illi veri ac legitimi sint. In IV versum epactas annorum conjecimus, hoc est ætatem lunæ, quæ anno ejus quolibet Januariis Kalendis competit; in V versu, quartæ decimæ primi mensis redundantes dies, aut æquales, quæ sunt ipsæ decimæ quartæ. Hæc in sinistra tabula continentur.

Περὶ τοῦ ἐξ εὐωνύμων κανονίου.

Γ'. Τὰ δὲ ἑκατέρωθεν δύο κανόνια, τὸ μὲν ἐξ εὐωνύμων ἄνωθεν ἐπὶ τὰ κάτω φερόμενον, κέκτηται B τάδε· ἐν τῷ α' στίχῳ· τοὺς ζ' ἐμβολίμους μῆνας ἐν τοῖς προσήκουσι τῆς σελήνης ἔτεσι κατατεταγμένους· ἐν τῷ β' στίχῳ τὰ ιθ' τῆς σελήνης ἔτη, οὐκ ἀπὸ πρώτου ἔτους, ἀλλ' ἀπὸ δ' τὴν ἀρχὴν λαχόντα· ἐν τῷ γ' στίχῳ τὰ ιθ' τῆς σελήνης ἔτη, ἀπὸ πρώτου ἔτους καθ' εἱρμὸν τεταγμένα. Τοῦτο δὲ κἀνταῦθα γέγονεν, ἵνα τὸ παρ' ἐκείνοις ψηφιζόμενον πρῶτον τῆς σελήνης ἔτος δηλωθῇ δ' ὂν παρ' ἡμῖν, καὶ τὸ β, ε', καὶ οὕτως ἐν τοῖς καθεξῆς ἄχρι τοῦ ιθ' ἔτους. Προετάγησαν δὲ πάλιν τῶν ἐκείνοις ἀριθμουμένων τὰ παρ' ἡμῖν, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξαρίθμησιν ψηφιζόμενα, διὰ τὴν ἐν τούτοις ἀλήθειαν. Ἐν τῷ δ' στίχῳ τὰς τῶν ἐτῶν ἐπακτάς, ἤγουν ἡμέρας, ἃς ἔχειν πᾶν ἔτος σελήνης ψηφίζουσι, κατὰ τὴν πρώτην τοῦ Ἰανουαρίου μηνός· ἐν τῷ ε' στίχῳ τὰς κατὰ C τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην τοῦ πρώτου μηνὸς περιττάς, ἢ καὶ ἴσας, οἷον αὐτὰς λέγω τὰς ιδ'. Ταῦτα μὲν τὸ ἐξ εὐωνύμων.

De tabella quæ ad dextram sita est.

IV. Quæ ad dextrum latus est tabella, in versu I annos lunæ XIX exhibet ineuntes a quarto, eodem plane modo, quo in sinistra descripti sunt in secundo versu, ut a nobis computari solent; in II versu illorum epactæ sunt, sive dies, quot ecclesiastico calculo pridie Kalendas Aprilis ætati lunæ quolibet anno tribuuntur; in III duo menses Romani sunt, Martius et Aprilis; in IV versu mensium eorumdem dies, in quos decima quarta primi Judaici mensis incurrit, sive Pascha quod illi quotannis celebrant; in V regulares rubro colore picti. Hæc in altera tabella reperiuntur. Est autem in hac dextra tabella Paschalis inscriptus canon, cujus a nobis est proxime declarata ratio, ut hujus ope annum quemlibet lunæ, prout ab illis putatur, atque in secunda tabula proponitur a nobis, necnon in interjecta rota, ejusque circulis quinque; ut hunc, inquam, annum, quo XIV Paschalis illorum calculo est XV, vel XVI, qui volet invenire possit, et exacte subductis calculis probare utrum ita se res habeat, uti disputatione nostra docuimus.

Περὶ τοῦ ἐκ δεξιῶν κανονίου.

Δ'. Τὸ δὲ ἐκ δεξιῶν ἐν τῷ α' στίχῳ τὰ ιθ' κέκτηται τῆς σελήνης ἔτη, ἀπὸ δ' ἔτους τὴν ἀρχὴν λαβόντα, πρὸς τὴν αὐτὴν καὶ ἴσην ἐγγραφὴν τῶν ἐξ εὐωνύμων τεταγμένων ἐν τῷ β' στίχῳ, καὶ καθ' ἡμᾶς ψηφιζομένων ἐτῶν· ἐν τῷ β' στίχῳ τὰς αὐτῶν ἐπακτάς, ἤγουν ἡμέρας, ἃς ἔχον πᾶν ἔτος εὑρίσκεται κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ψῆφον εἰς τὴν τριακάδα α' τοῦ Μαρτίου μηνός· ἐν τῷ γ' στίχῳ τοὺς δύο Ῥωμαϊκοὺς μῆνας, Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον· ἐν τῷ δ' στίχῳ τὰς αὐτῶν τῶν μηνῶν ποσταίας, ἐν αἷς D συναντᾷ πάντως ἡ δ' καὶ ι' τοῦ πρώτου καθ' Ἑβραίους μηνός, ἤγουν τὸ κατ' αὐτοὺς Πάσχα, καθ' ἕκαστον ἔτος· ἐν τῷ ε' στίχῳ τὰς ἀπὸ στηρικοῦ προσθετάς. Ταῦτα κἀν τῷ δεξιῷ. Διεγράφη δὲ κατὰ τόδε τὸ δεξιὸν μέρος τὸ τοῦ Πάσχα κανόνιον, περὶ οὗ τὴν ἐξήγησιν ἀρτίως πεποιήκαμεν· ἵν' ἐκ τούτου πᾶν ἔτος σελήνης ὑπ' ἐκείνων μὲν ψηφιζόμενον, ἐνταγὲν δὲ νῦν ὑφ' ἡμῶν ἔν τε τῷ εὐωνύμῳ κανονίῳ καὶ τῷ μέσῳ τροχῷ κατὰ τὰς ἔνδον οὔσας ε' ζώνας εἰς δ ε' καὶ ι', ἢ ς' καὶ ι' τὴν εἰρημένην δ' καὶ ι' ψηφίζουσιν, εὕρῃ πᾶς ὁ βουλόμενος, καὶ δοκιμάσῃ τοῦτο δι' ἀκριβείας ψηφίζων, εἰ οὕτως ἔχοι καθὼς τῷ λόγῳ διεστειλάμεθα.

Demonstratur exemplo quis sit usus canonis.

V. Age vero ante omnia hoc ipsum faciamus, et

Ὑπόδειξις τοῦ τρόπου, καθ' ὅν τις κεχρημένος εἴσεται τὰ ἐν τῷδε τῷ κανονίῳ διαγεγραμμένα.

Ε'. Καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ἡμεῖς τοῦτο ποιήσωμεν

εἰς ὑπόδειξιν τῶν ἐντυγχανόντων, τὸ παρ' ἐκείνοις ἕξ καὶ ι' τῆς σελήνης ἔτος, ἡμῖν δὲ ψηφιζόμενον θ' καὶ ι', εἰς μέσον προθέντες. Εἰς τοῦτο γὰρ τὸ ἔτος ἑπταχαιδεκάτην τοῦ κατὰ Ῥωμαίους Ἀπριλίου μηνὸς ἀεὶ καὶ πάντως ἡ δ' καὶ ι' πίπτει τοῦ καθ' Ἑβραίους πρώτου μηνός. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τῷ δεξιῷ κανονίῳ ταύτην τὴν ιζ' εἰς αὐτὸν κατετάξαμεν τὸν Ἀπρίλιον. Οὐκοῦν τὰς ἀπὸ πρώτης τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς ἄχρι τῆς τοῦ Ἀπριλίου ιζ' ἀθροίζοντες, ποιοῦμεν ἡμέρας ρζ'· εἶτα λοιπὸν διὰ μὲν τῆς τῶν ις' ἐτῶν πενταπλώσεως π', διὰ δὲ τῆς τῶν κατ' αὐτὰς ἑξηκοστῶν ἀναλήψεως γ'· διὰ δὲ πάλιν τῆς αὐτῶν τῶν ις' ἐτῶν ἑξαπλώσεως ϞϚ'. Ὡς εἶναι τὰς πάσας σπϛ'· ἃς εἰς τὸν λ' μερίζοντες, ἕξ καὶ ι' τὴν τοῦ πρώτου μηνὸς δ' καὶ ι' εὑρίσκομεν. Ταύτην δὲ μαθεῖν εἰ βουληθῶμεν εἰς ποίαν ἐμπίπτει τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν, κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἐννεακαιδεκαετηρίδα προσφόρως τὸ τῆς πρώτης εἰκοσιοκταετηρίδος ἰσάριθμον τοῦ ἡλίου ἔτος, λέγω δὲ τὸ ἕξ καὶ ι', ἐξ εὐωνύμων, ὡς ἔφην, σύνεγγυς τεταγμένων τοῦ αὐτοῦ τῆς σελήνης ἔτους διασκοποῦμεν· καὶ τὰς αὐτοῦ λαμβάνοντες ἐπακτὰς, ἐν τῷ β' τοῦ τροχοῦ κύκλῳ διαγεγραμμένας, οὔσας τὸν ἀριθμὸν ϛ', προσπλέκομεν ταῖς ιζ' τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς ἡμέραις, καὶ εἰς τὸν ζ' μερίζομεν· κἀκ τῶν ἀπομενουσῶν δύο τὴν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν γινώσκομεν, εἰς ἣν Ἑβραῖοι τὸ Πάσχα τελοῦσι. Διὸ τῇ πρὸ ταύτης, ἤγουν τῇ ἁγίᾳ Κυριακῇ, ε' καὶ ι' ἐκεῖνοι τοῦ φέγγους ψηφίζοντες, πρὸ τοῦ Ἑβραϊκοῦ τὸ κατὰ Χριστὸν, ὅπερ οὐ θέμις, κανονίζουσι Πάσχα. Ταύτης οὖν ἕνεκεν τῆς αἰτίας, ὡς ἤδη λέλεκται, δυσὶν ἐπεσημηνάμεθα στιγμαῖς τὸ αὐτὸ ἕξ καὶ ι' ἔτος. Καὶ οὕτως μὲν προσήκει ψηφίζειν κατὰ τὴν πρώτην ἐννεακαιδεκαετηρίδα τὸ αὐτὸ ἕξ καὶ ι' τῆς σελήνης ἔτος· κατὰ δὲ τὴν ϛ' ἐννεακαιδεκαετηρίδα, εἰ πάλιν θελήσωμεν εἰδέναι ποίᾳ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρᾳ τὴν ἕξ καὶ ι' ἐκεῖνοι ψηφίζουσιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἤγουν τοῦ ἕξ καὶ ι', τοῦ συνόντος αὐτῷ ἐξ εὐωνύμων ἡλιακοῦ ἔτους, λέγω δὲ τοῦ κζ' τῆς δ' εἰκοσιοκταετηρίδος ὑπάρχοντος, τὰς ἐπακτὰς λαμβάνοντες, οὔσας τὸν ἀριθμὸν ε', τῇ αὐτῇ τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς ζ' καὶ ι' συμπλέκομεν· καὶ εἰς τὸν ζ' τὰς κβ' μερίζοντες, ἐκ τῆς ἀπομενούσης Κυριακὴν τὴν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν εὑρίσκομεν. Ἐκ ταύτης μὲν οὖν τῆς κατὰ τὸν ϛ' ἐννεακαιδεκαετηρίδα ψηφιζομένης αὐτοῖς ἕξ καὶ ι', εἰκάδι γ', τὸ κατὰ Χριστὸν κανονίζουσι Πάσχα· ὡς εἰς τὴν ἑξῆς ἁγίαν Κυριακὴν αὐτοῦ τελουμένου κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν· ἐκ δὲ τῆς κατὰ τὴν α' ἐννεακαιδεκαετηρίδα, διὰ τὸ συμφθάνειν εἰς β' ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, εἰκάδι β' τοῦ φέγγους. Οὕτως μὲν εἰ χρήσοιτό τις περὶ τῶν ἐν τῷ τροχῷ κατὰ τὰς ε' ζώνας ἐνόντων τῆς σελήνης ἐτῶν, διερευνήσει ἐν ἑκάστῳ τὴν τῆς ἑβδομάδος α' ἡμέραν, ἢ τὴν β'· περὶ δὲ τῶν ἐν τῷ εὐωνύμῳ διαγεγραμμένων, ζητῶν καὶ τούτοις [90] τὴν μετὰ τὴν πρώτην καὶ β' ἑβδοματικὴν ἡμέραν, οἷον τὴν γ', καὶ τὴν δ', καὶ τὰς ἑξῆς πρὸς τὸ τῆς ψηφιζομένης ἐννεακαιδεκαετηρίδος ἔτος διακριβώσει τὸ πρόσφορον τῆς εἰκοσιοκταετηρίδος, καὶ τούτου τὰς ἐπακτὰς προσπλέξει τῇ ποσταίᾳ τοῦ

A cæteros exemplo doceamus, proposito anno eo qui ab illis lunæ XVI, a nobis XIX numeratur. Hoc enim anno XIV primi Judaici mensis perpetuo cadit in Aprilis XVII. Nam propterea in tabella dextra ad mensem Aprilem diem XVII posuimus. Igitur dies a Kalendis Januariis ad Aprilis decimum septimum interjectos colligimus numero CVII, tum annis XVI quinquies multiplicatis, LXXX dies. Accedunt tres alii, quos sexagesima scrupula de diebus decerpta conficiunt. Rursus iidem anni XVI sexies multiplicati XCVI dies accumulant. Ut ex omnibus redacta summa, dies exsistunt CCLXXXVI, quibus per XXX divisis, decimam sextam invenimus eam esse, quæ revera sit primi mensis quarta decima. Quæ quidem in quam hebdomadæ feriam incidat nosse si
B lubeat, consentaneum est observare annum solis in primo ejus cyclo, numeri ejusdem cum lunari, hoc est XVI, quem ad dextram anni istius lunæ, ac prope ipsum positum esse docuimus. Hujus epactas in secundo rotæ circulo descriptas, quæ sunt VI, addimus XVII Aprilis diebus; ac totum in VII partimur. Qui reliquus est binarius feriam exhibet, in qua Judæi Pascha celebrant. Ob id antecedente illi die, nimirum Dominica, XV lunæ computantes, ante Judaicum Pascha, quod nefas est, Christianum statuunt. Propterea nos hunc ipsum annum XVI, ut jam dictum est, duplici puncto notavimus. Ad hunc modum numerare convenit in primo cyclo **186** decemnovennali annum istum lunæ XVI.
C Jam vero si in cyclo decemnovennali VI scire velimus, quanam hebdomadis feria decimam sextam illi numerent in anno eodem XVI, anni solis, qui ad ejus sinistram positus est, et est XXVII cycli solaris IV, sumendæ sunt epactæ V, et ad XVII Aprilis adjiciendæ: inde summam dierum XXII per VII dividentes, reliquam faciemus Dominicam, quæ est illius diei feria. Ex hac igitur XVI, quam illi in sexto decemnovennali cyclo computant, Christianum ab iis Pascha in XXIII lunæ diem confertur: quoniam in insequentem Dominicam ecclesiastica id regula transferri præcipit; ex ea vero, quam in prima enneadecaeteride numerant, quod ea secundam in feriam incidat, Pascha in XXII lunæ diem competit. Hoc igitur pacto si quis annis lunæ, qui in V cir-
D culis rotæ inscripti sunt, uti velit, in quolibet investigabit feriam I, aut II: quod ad eos vero pertinet, qui ad sinistram positi sunt, si inquirat eam, quæ primam secundamve sequitur, III vel IV feriam, ac cæteras deinceps, prout erit cycli decemnovennalis annus, qui proponitur, congruentem cycli solaris indagabit annum; cujus epactas adjunget ad diem Romani mensis, in quem XIV primi mensis incidit anno illo lunæ, de quo quæritur. Deinde partitione facta per VII, ex eo feriam obtinebit.

[90] ſ. ἐν τούτοις.

Ῥωμαϊκοῦ μηνὸς, εἰς ὃν πίπτει τοῦ ζητουμένου αὐτῷ τῆς σελήνης ἔτους ἡ κατὰ τὸν πρῶτον μῆνα ι' καὶ δ', καὶ εἰς τὸν ζ' μερίσει, κἀντεῦθεν εἴσεται τὴν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν.

His in transcursu exempli gratia declaratis, reliqua studiosis lectoribus relinquimus: qui eodem modo ista perscrutari, et exactam cum veritate rationem in omnibus inquirere ac reperire student.

A Ταῦτα κατ' ἐπιδρομὴν σαφηνίσαντες εἰς ὑπόδειξιν, τὰ λοιπὰ τοῖς φιλοπόνως ἐντυγχάνουσι παραπέμπομεν, κατὰ τὸν ἴσον τρόπον διερευνῶσι, καὶ τὸ ἀκριβὲς διὰ πάντων μετὰ τοῦ ἀληθινοῦ ὑποδεχομένοις τε καὶ εὑρίσκουσιν.

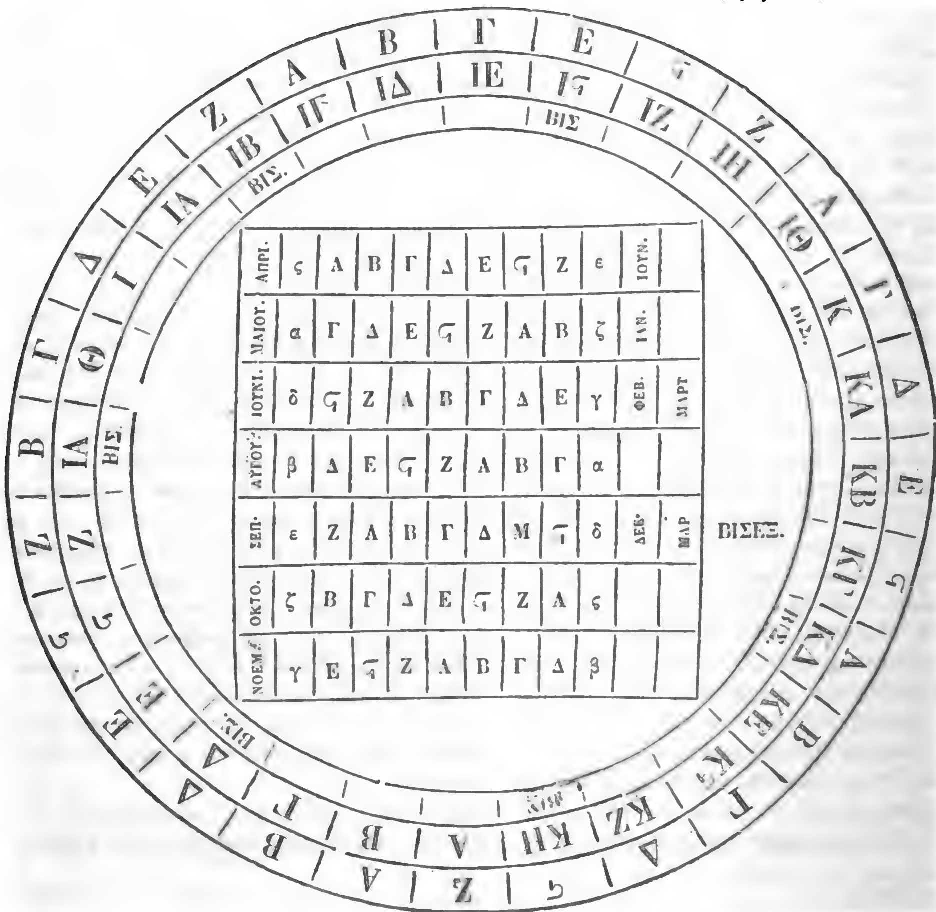
COMPUTI SANCTI MAXIMI
PARS TERTIA.

Explicatur rota, quæ subjicitur.

I. Quemadmodum hebdomadis feria inveniri possit a studiosis et cognosci, in superioribus tabulis ac methodis, quoad in nobis situm fuit, exposuimus: nunc ejusdem rei propriam ac peculiarem rotam visum est describere; cujus beneficio feriam omnem in quovis e duodecim Romanis mensibus propositam investigare, et consentanee facileque discernere possimus quocunque cycli solaris anno, idque non uno modo, sed alternis, nimirum sive calculum recto ordine promoveamus ab Aprili ad Maium, Junium ac cæteros, sive retro progredi libeat a Martio ad Februarium, Januarium, et antecedentes reliquos.

Ἐξήγησις τοῦ ὑποκειμένου τροχοῦ.

A'. Τὴν ἑβδοματικὴν ἡμέραν ὅπως εὑρίσκηται, καὶ γινώσκηται πρὸς τῶν φιλοπόνων ἔν τε τοῖς διαγραφεῖσι κανονίοις καὶ ταῖς ὑποδειχθείσαις μεθόB δοις, ὡς οἷόν τε σαφηνίσας, εὔλογον ἥγημαι καὶ περὶ ταύτης ἴδιόν τινα καὶ καθ' ἑαυτὸν διαγράψαι τροχόν· ἐφ' ᾧ τε δι' αὐτοῦ πᾶσαν ἐν οἵῳ δήποτε τῶν δυοκαίδεκα Ῥωμαϊκῶν μηνῶν ἐπιζητουμένην ἡμέραν εὐλόγως τε καὶ εὐκόλως διαγνωσθῆναι κατὰ πᾶν ἔτος ἡλίου· καὶ τοῦτο διαφόρως, καὶ ἐναλλάξ· οἷον καθ' εἱρμὸν τὴν ψῆφον μεταχειριζομένων, καὶ ἰόντων ἀπὸ Ἀπριλίου, καὶ Μαΐου, καὶ Ἰουνίου μηνὸς ἐπὶ τὰ ἑξῆς· καὶ αὖθις κατὰ ἀναποδισμὸν, ἐκ Μαρτίου, καὶ Φεβρουαρίου, καὶ Ἰανουαρίου μηνὸς ἐπὶ τοὺς ἑξῆς πρὸ αὐτῶν φερομένους.

ΑΠΡΙ.	ς	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ϛ	Ζ	ε	ΙΟΥΝ.	
ΜΑΙΟΥ.	α	Γ	Δ	Ε	ϛ	Ζ	Α	Β	ζ	ΙΑΝ.	
ΙΟΥΛΙ.	δ	ϛ	Ζ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	γ	ΦΕΒ.	ΜΑΡΤ
ΑΥΓΟΥ.	β	Δ	Ε	ϛ	Ζ	Α	Β	Γ	α		
ΣΕΠ.	ε	Ζ	Α	Β	Γ	Δ	Μ	ϛ	δ	ΔΕΚ.	ΜΑΡ
ΟΚΤΟ.	ζ	Β	Γ	Δ	Ε	ϛ	Ζ	Α	ς		
ΝΟΕΜ.	γ	Ε	ϛ	Ζ	Α	Β	Γ	Δ	β		

Περὶ τῆς διαγραφῆς τοῦ τροχοῦ.

Β'. Ἔστιν οὖν ἡ διαγραφὴ τοῦ τροχοῦ τοιαύτη. Τρεῖς οὗτος κέκτηται ζώνας, καὶ ἔνδον αὐτῶν κανόνιον ἰσοτετράγωνον. Ἡ μὲν οὖν πρώτη ζώνη περιέχει τὰς τῶν κη' τοῦ ἡλίου ἐτῶν ἐπακτάς· ἡ δὲ δευτέρα αὐτὰ τὰ κη' τοῦ ἡλίου ἔτη ἀπὸ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου, κατὰ τάξιν διαγεγραμμένα· ἡ δὲ τρίτη τὰ κατὰ τὴν τετραετηρίδα βίσσεξτα. Καὶ ταῦτα μὲν αἱ τρεῖς ζῶναι.

A 187 *De rotæ descriptione.*

II. Hæc igitur rota ista complectitur. Tres in ea zonæ sunt, et in medio quadrata, tabula æquilatera. Prima zona annorum viginti octo solis epactas continet; secunda annos ipsos XXVIII solares a primo ad ultimam usque progressos. Tertia bissextiles, qui quadriennio cuique competunt. Hæc in tribus zonis.

Περὶ τῆς διαγραφῆς τοῦ κανονίου.

Γ'. Τὸ δὲ κανόνιον ἑπτὰ στίχους ἔχει, ἐν οἷς αἱ τῆς ἑβδομάδος ἡμέραι τεταγμέναι τυγχάνουσιν. Ἀλλ' ἐν μὲν τῷ πρώτῳ στίχῳ κατὰ τάξιν, οἷον ἐκ α', καὶ β', καὶ τρίτης μέχρι τῶν ζ'· ἐν δὲ τοῖς μετὰ τὸν πρῶτον στίχον ὡς ἡ ψῆφος ἀπῄτησεν. Ἑκατέρωθεν δὲ τοῦ αὐτοῦ διὰ σηρικοῦ γεγραμμέναι πάλιν εἰσὶν ὀρθῶς καθιέμεναι αἱ αὐταὶ τῆς ἑβδομάδος ἡμέραι· μεθ' ἃς καὶ οἱ δυοκαίδεκα Ῥωμαϊκοὶ μῆνες διαγεγραμμένοι τυγχάνουσιν. Ἐν διττῷ δὲ διαγεγραμμένος ὑπάρχει μόνος ὁ Μάρτιος διὰ τὸ βίσσεξτον. Ταῦτα καὶ περὶ τῆς τοῦ κανονίου διασκευῆς.

De medianæ tabulæ descriptione.

III. Tabula septem versibus constat, in quibus septem hebdomadis dies exhibentur. In primo versu ordine procedunt ab 1, 2, 3 usque ad 7, in sequentibus prout calculus tulit. Utrinque rubro pictæ B sunt eædem hebdomadis feriæ deorsum a summo descendentes, quibus adjuncti sunt Romani menses; in gemino versu solus inscriptus est Martius, propter bissextum. Ejusmodi est tabellæ descriptio.

Ὑπόδειξις τῆς καθ' εἱρμὸν ψήφου.

Δ'. Ἡνίκα τοίνυν ἐκ τοῦδε τοῦ τροχοῦ τὴν ἑβδοματικὴν ἡμέραν, ἐν οἵᾳ δήποτε Ῥωμαϊκοῦ μηνὸς ποσταίᾳ βουληθῶμεν μαθεῖν, σκοποῦμεν πρῶτον διὰ τῆς ὑποδειχθείσης μεθόδου τὸ ἐνιστάμενον τοῦ ἡλίου ἔτος· ὡς ἐπὶ τοῦ ἐνεστῶτος φέρε εἰπεῖν, ἤγουν τοῦ κη'· εἶτα τὰς αὐτοῦ λαμβάνοντες ἐπακτάς, οὔσας τὸν ἀριθμὸν ϛ', εἰ μὲν ἐν τοῖς εἰς τὸν πρῶτον στίχον τεταγμένοις Ῥωμαϊκοῖς δυσὶ μησί, τῷ τε Ἀπριλίῳ, φημί, καὶ τῷ Ἰουλίῳ· οὗτοι γάρ εἰσιν εἰς αὐτὸν τὸν στίχον διαγεγραμμένοι· ταύτας ἐμβάλλομεν τῇ ζητουμένῃ ἡμῖν εἰς αὐτοὺς ποσταίᾳ, καὶ εἰς τὴν ζ' μερίζομεν. Κἀκ τῶν ἀπομενουσῶν τὴν ἑβδοματικὴν εὑρίσκομεν ἰσάριθμον οὖσαν αὐταῖς ταῖς ὑπολιμπανομέναις. Οὕτω μὲν οὖν ἐν τοῖς εἰς τὸν α' στίχον τεταγμένοις ποιοῦμεν μησίν· εἰ δὲ ἐν τοῖς εἰς τὸν β' στίχον δυσὶν ἑτέροις μησί, τῷ Μαΐῳ λέγω καὶ τῷ Ἰανουαρίῳ, κατ' αὐτὸ τὸ εἰκοστὸν ὄγδοον ἔτος τὴν ἑβδοματικὴν ἐρευνῶμεν· τὰς εἰς τὴν αὐτὴν σελίδα γεγραμμένας ἐν τῷ β' στίχῳ, καὶ ὑποκειμένας ταῖς εἰρημέναις ἓξ ἐπακταῖς λαμβάνομεν ἡμέρας, τουτέστι τὴν μίαν· καὶ ταύτην ὁμοίως ἐμβάλλομεν τῇ ζητουμένῃ ἡμῖν εἰς αὐτοὺς ποσταίᾳ, καὶ εἰς τὸν ζ' τὰς ὅλας μερίζομεν. Τὴν αὐτὴν οὖν σελίδα, λέγω δὲ τὰς κατ' αὐτὴν ἐγγεγραμμένας, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν στίχων τηροῦμεν, εἰς τὸ τὴν ἑβδοματικὴν ἡμέραν ἀνευρεῖν ἐν τοῖς ἑκατέρωθεν διαγεγραμμένοις αὐτοῖς Ῥωμαϊκοῖς μησί, κατὰ τόδε τὸ κη' ἔτος· ὁμοίως δὲ καὶ εἰς πᾶν ἄλλο ἡλίου ἔτος· αὐτάς τε προηγουμένως τὰς αὐτοῦ κανονίζομεν ἐπακτάς· εἶτα καὶ τὰς ὑποκειμένας αὐτάς, καὶ ἐγγεγραμμένας εἰς τὴν αὐτὴν σελίδα, μηδαμῶς πρὸς ἑτέραν τῶν εὐωνύμων ἢ δεξιῶν πλαγιάζοντες, τῇ αὐτῇ δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος σελίδι προσμένοντες· ἀλλὰ τὰς μὲν ἐπακτὰς διὰ τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ κατατεταγμένους β' μῆνας, τὰς δὲ εἰς τὴν αὐτὴν σελίδα γεγραμμένας ἡμέρας διὰ τοὺς ἐν τοῖς ἄλλοις ϛ' στίχοις ὑπάρχοντας μῆνας.

Quanam ratione calculus ordine directo sit instituendus.

IV. Ut ex hac rota feriam quocunque die Romani mensis obtineamus, primum cycli solaris annus, in quo versamur, considerandus ea methodo quam supra demonstravimus: ut exempli gratia, hoc anno cyclo XXVIII. Tum hujus epactæ capiendæ sunt, quæ sunt VI. Jam duobus illis, in mensibus, qui primum versum obtinent, Aprili et Julio (nam hi C primum ad versum ascribuntur), epactas istas ad propositum illorum diem adjungimus. Summam per VII partimur. Reliquus est numerus feriæ, quam assequi studemus. Hæc ratio tenenda est in duobus primi versus mensibus. Sin duobus aliis in mensibus, qui secundum versum obsident, Maio et Januario, feriam cyclo eodem XXVIII quærimus, secundi versus dies inventis epactis VI subjectas excerpimus, videlicet I; qua insuper ad propositum diem mensis addita, totum in VII tribuimus. Eumdem itaque versum, et huic inscriptos numeros cæteris in versibus retinentes, in descriptis utrinque Romanorum mensibus 188 anno ipso XXVIII feriam investigamus. Quod idem et in aliis cyclis solis facimus: ut in primis ejus epactæ constituan- D tur: deinde subjectæ, et in eodem versu comprehensæ capiantur; sic ut ad nullam alteram dextra vel sinistra deflectamus: sed ad eumdem illo anno versum constanter adhæreamus; ita ut epactæ duobus in primo versu inscriptis mensibus respondeant; dies autem in eadem tabella positæ reliquis sex versuum mensibus serviant.

Περὶ τῆς τοῦ βισσέξτου παρατηρήσεως.

Ε'. Χρὴ δὲ σημειοῦσθαι τὸν Μάρτιον, ἵν' ὅτε βίσσεξτον οὐκ ἔστι, διὰ τῶν τοῦ Φεβρουαρίου ψηφίζηται

Quid in bissexto servare oporteat.

V. Observandum hoc erit in Martio, ut in anno communi calculus ejus sint Februarii dies; in bis-

sextili vero, Decembris : quem ad mensem bissextum adnotavimus. Nam propterea duobus illis mensibus Martium adjunximus. Sic igitur ex illa rota feriam investigabimus, quando calculus recta serie promovetur, ab Aprili, uti dictum est, ad Maium, Junium et cæteros.

A ἡμερῶν· ὅτε βίσσεξτόν ἐστι, διὰ τῶν τοῦ Δεκεμβρίου· ἔνθα καὶ τὸ βίσσεξτον διεγράφη. Ταύτης γὰρ ἕνεκεν τῆς αἰτίας ἐν τοῖς δυσὶ τούτοις μησὶ τὸν Μάρτιον κατετάξαμεν. Οὕτως μὲν οὖν ἐκ τοῦδε τοῦ τροχοῦ τὴν ἑβδοματικὴν εὑρίσκομεν, ὅτε τὴν ψῆφον καθ' εἱρμὸν ἐξανύομεν, διά τε τοῦ Ἀπριλίου, καθὼς ἔφην, καὶ Μαΐου, καὶ Ἰουνίου, καὶ τῶν καθ' ἑξῆς.

Quomodo calculus retrogrado ordine dirigatur.

VI. Sed cum retro subducto calculo per Martium, Februarium et Januarium, antecedentesque menses per epactas præsentis anni, qui est XXVIII, feriam explorare volumus, neque præteriti anni XXVII epactas assumimus : si quidem in duobus versus primi mensibus id agatur, epactas 6, quas jam reperimus, ad datam diem Aprilis, aut Julii, una cum epactis ad Aprilem rubro colore pictis, quæ sunt 6, adjungimus in anno communi, ac summam partimur in 7. In bissextili vero epactas illas capimus, quæ ad Julium rubricatæ sunt, nempe 5, cum 6 aliis, et per eumdem numerum 7 summam dividimus. Nam dies illi rubricati, qui in sinistro latere positi sunt, adhibentur in anno bissextili, quando retrogrado ordine computamus. At in bissextili dextri lateris simul rubricatis utimur. Hæc de duobus versus primi mensibus præscribimus. In his porro, qui secundum versum occupant, Maio et Januario, in anno XXVIII, epactas 6 ad quæsitum illorum diem addimus una cum numero ad Januarium rubro colore picto, qui est 7. Summam per eumdem numerum partimur. Dixi numerum ad Januarium appictum, quod præteritus annus XXVII bissextilem habuerit; pertinent autem rubricati, uti diximus, numeri ad annos bissextiles.

Περὶ τῆς ἀναποδιζούσης ψήφου.

Ϛʹ. Ὁπηνίκα δὲ κατὰ ἀναποδισμὸν, οἷον διὰ Μαρτίου, καὶ Φεβρουαρίου, καὶ Ἰανουαρίου, καὶ τῶν πρὸ τούτων μηνῶν, ἐκ τῶν ἐπακτῶν τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, ἤγουν τοῦ κηʹ, τὴν ἑβδοματικὴν βουληθῶμεν μαθεῖν, οὐ προσχρώμενοι ταῖς τοῦ διελθόντος κζʹ ἔτους ἐπακταῖς εἰς τὴν ταύτης κατάληψιν· εἰ μὲν ἐν τοῖς εἰς
B τὸν πρῶτον στίχον τεταγμένοις μησὶ ταύτην ζητοῦμεν, τὰς δηλωθείσας ἓξ ἐπακτὰς τῇ τοῦ Ἀπριλίου καὶ Ἰουνίου μηνὸς ποσταίᾳ μετὰ τῶν ἀπὸ σηρικοῦ παρακειμένων τῷ Ἀπριλίῳ, τουτέστι τῶν ϛʹ ἡμερῶν. ὅτε βίσσεξτον οὐκ ἔστι, συμβάλλομεν, καὶ εἰς τὸν ζʹ τὰς ὅλας μερίζομεν· ὅτε δὲ βίσσεξτόν ἐστι, τὰς ἀπὸ σηρικοῦ παρακειμένας τῷ Ἰουλίῳ, ἤγουν τὰς εʹ ἡμέρας, μετ' αὐτῶν τῶν ἓξ ἐπακτῶν, καὶ εἰς τὸν δηλωθέντα μερίζομεν ἀριθμόν. Ταῖς γὰρ ἐξ εὐωνύμων ἀπὸ σηρικοῦ τεταγμέναις ἡμέραις κεχρῆσθαι προσήκει, βισσέξτου χωρὶς, κατὰ τήνδε τὴν ἀναποδίζουσαν ψῆφον· ὅτε δὲ βίσσεξτόν ἐστι, ταῖς ἐκ δεξιῶν ὁμοῦ ἀπὸ σηρικοῦ γεγραμμέναις. Ταῦτα μὲν εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ δύο μῆνας· ἐν δὲ τοῖς εἰς τὸν βʹ στίχον, τῷ τε Μαΐῳ λέγω καὶ τῷ Ἰανουαρίῳ, κατὰ
C τόδε τὸ κηʹ ἔτος, αὐτὰς τὰς ἓξ ἐπακτὰς ἐμβάλλομεν αὐτῶν τῇ ζητουμένῃ ἡμῖν ποσταίᾳ μετὰ τῶν ἀπὸ σηρικοῦ παρακειμένων τῷ Ἰανουαρίῳ, τουτέστι τῶν ζʹ ἡμερῶν· καὶ εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν ταῦτα μερίζομεν. Διὰ τοῦτο δὲ εἶπον τὰς παρακειμένας τῷ Ἰανουαρίῳ, ἐπειδὴ τὸ διελθὸν ἔτος, ἤγουν τὸ κζʹ, βίσσεξτον εἶχε· καὶ ἔστιν, ὡς ἔφην, ἡ ἐκ δεξιῶν τῶν ἀπὸ σηρικοῦ καταγραφὴ, διὰ τὸ βίσσεξτον.

De observatione bissextilis anni.

VII. In hac retro computandi methodo Martii habenda ratio est : ut sive post bissextum, sive absque bissexto, regulares ei Decembris imputentur, qui sunt 4 rubricati : adeo ut neque Septembri, nec Februario ascripti sumantur unquam : ut in recta putatione ac methodo fieri oportere monstravimus : sed perpetuo regulares isti 4 rubri capiantur, qui Decembri respondent. Et ut uno verbo utrumque calculum absolvam, in septenis tabulæ versibus, ad duodecim Romanos menses utrinque positos rectus calculus assumitur, in duobus vero rubro colore inscriptis versibus, qui a summo deorsum pertinent, retrograda methodus locum habet, additis epactis currentis anni solaris, ex quibus septem tabellæ versus ordinati sunt. His de rotæ illius explicatione dictis, facilem lectoribus, quantum fieri potuit, viam aperuimus, qua feriam hebdomadis cujusvis investigare poterunt.

Περὶ τῆς τοῦ βισσέξτου παρατηρήσεως.

Ζʹ. Κατὰ ταύτην δὲ πάλιν τὴν ἀναποδίζουσιν μέθοδον, τὸν Μάρτιον ἐπισημήνασθαι χρὴ, πρὸς τὸ πάντως αὐτὸν καὶ μετὰ βίσσεξτον, καὶ δίχα βισσέξτου, διὰ τῶν τοῦ Δεκεμβρίου ψηφίζεσθαι ἡμερῶν· λέγω δὲ τῶν ἀπὸ σηρικοῦ τεσσάρων· καὶ μήτε διὰ τῶν τοῦ Σεπτεμβρίου, μήτε διὰ τῶν τοῦ Φεβρουαρίου, καθάπερ εἴπομεν, ποιεῖν ἐν τῇ καθ' εἱρμὸν ψήφῳ τε
D καὶ μεθόδῳ, ἀλλὰ μόνον δι' αὐτῶν τῶν ἀπὸ σηρικοῦ τεσσάρων ἡμερῶν, τῶν παρακειμένων τῷ Δεκεμβρίῳ μηνί. Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἵν' ἐπιτόμως περὶ ἀμφοτέρων διαλάβωμεν τῶν ψήφων· ἐν μὲν τοῖς ζʹ τοῦ κανονίου στίχοις εἰς τοὺς ἑκατέρωθεν τεταγμένους δυοκαίδεκα Ῥωμαϊκοὺς μῆνας τῇ καθ' εἱρμὸν ψήφῳ κεχρήμεθα κατὰ πᾶν ἔτος· ἐν δὲ τοῖς ὀρθῶς καθιεμένοις δυσὶν ἀπὸ σηρικοῦ στίχοις τῇ κατ' ἀναποδισμὸν μεθόδῳ προσχρώμεθα, κατὰ συμπλοκὴν, ὡς ἔφην, τῶν ἐπακτῶν αὐτοῦ τοῦ ἐνισταμένου ἡλιακοῦ ἔτους, δι' ὧν καὶ οἱ λεχθέντες ζʹ κανονίζονται στίχοι. Ταῦτα καὶ περὶ τοῦδε τοῦ τροχοῦ σαφηνίσαντες, εὐχερῆ τοῖς ἐντυγχάνουσι τὴν πάσης δι' αὐτοῦ κατάληψιν ἑβδοματικῆς ἡμέρας κατὰ τὸ δυνατὸν πεποιήκαμεν.

Quomodo computanda sit ætas lunæ.

VIII. Primum lunæ epactas accipimus una cum

Πῶς δεῖ τὴν ἡμέραν τῆς σελήνης ψηφίζειν.

Ηʹ. αʹ. Κρατοῦμεν τὰς ἐπακτὰς τῆς σελήνης καὶ τὴν

τοῦ ἐνεστῶτος Αἰγυπτιακοῦ μηνὸς ποσταίαν, καὶ τὸ ἥμισυ τῶν μηνῶν τῶν ἀπὸ Θὼθ, καὶ μίαν καθολικήν. Καὶ εἰ μὲν λ' ταύτας εὑρήσομεν, ἢ παρὰ τὰς λ', τοσαύτας ἔχουσαν τὴν σελήνην γινώσκομεν· εἰ δὲ ὑπὲρ τὰς λ', ἐκείνας πάλιν μετὰ τὴν ὑφαίρεσιν αὐτῶν τῶν τριάκοντα.

β'. Ἄλλως. Τὰ ἀπὸ Διοκλητιανοῦ ἔτη παρὰ ἓν ἔτος ποιοῦντες, μερίζομεν εἰς τὸν ιθ' καὶ τὰ λοιπὰ κρατοῦμεν, καὶ τούτοις ἐπιβάλλομεν ὑπὲρ ἑνὸς μὲν ἔτους, ἐὰν τοῦτο μόνον τυχὸν καταλειφθῇ μετὰ τὸν μερισμὸν, ἡμέρας ι'· ὑπὲρ β' δὲ ἐτῶν κ'· ὑπὲρ δὲ γ' οὐδὲ μίαν· ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῖς ς' οὐδὲ μίαν· ἢ τῶν θ', ἢ τῶν ιβ'· ἢ ἁπλῶς τῆς ὁποιασοῦν τριετηρίδος· ὑπὲρ δὲ τῶν δ' πάλιν ἐτῶν ι', καὶ ὑπὲρ τῶν ε' κ'. Καὶ οὕτως καθεξῆς ὑπὲρ τῶν ζ', καὶ τῶν ι', καὶ τῶν ια' [91]· καὶ τῶν μετὰ τὰς τριετηρίδας ψηφιζομένων. Κρατοῦμεν τοίνυν, ὡς ἔφην, τὰ ἀπομένοντα ἔτη καὶ τὰς ὑπὲρ τούτων ἡμέρας κατὰ τὸν ὑποδειχθέντα τρόπον· καὶ τὴν ποσταίαν τοῦ ἐνεστῶτος Αἰγυπτιακοῦ μηνὸς, καὶ τὸ ἥμισυ τῶν μηνῶν τῶν ἀπὸ Θὼθ, καὶ μίαν καθολικήν· καὶ εἰς τὸν λ' τὰς ὅλας μερίζομεν.

γ'. Ἄλλως. Κρατοῦμεν τὰς ἐπακτὰς τῆς σελήνης, καὶ ὑπὲρ ἑκάστου Ῥωμαϊκοῦ μηνὸς, ἀπὸ Σεπτεμβρίου ἀρχόμενοι μέχρι τοῦ ψηφιζομένου μίαν ἡμέραν· καὶ τὴν ποσταίαν αὐτοῦ τοῦ ἐνεστῶτος Ῥωμαϊκοῦ μηνὸς, καὶ δύο καθολικὰς, καὶ εἰς τὸν λ' τὰς ὅλας μερίζομεν.

δ'. Ἄλλως. Κρατοῦμεν τὰς ἐπακτὰς τῆς σελήνης παρὰ μίαν, καὶ τὰς ἀπὸ Ἰανουαρίου ἡμέρας μέχρι τῆς ζητουμένης ἡμῖν· καὶ τὰ τούτων ξζ' [92]· καὶ εἰς τὸν λ' τὰς ὅλας μερίζομεν.

ε'. Ἄλλως. Κρατοῦμεν τὰς ἐπακτὰς τῆς σελήνης, καὶ τὸ ἥμισυ τῶν μηνῶν τῶν ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου μέχρι τοῦ ψηφιζομένου, καὶ τὰς τριακάδας πρώτας, καὶ τὴν ποσταίαν τοῦ ἐνεστῶτος μηνός· καὶ εἰς τὸν λ' τὰς ὅλας μερίζομεν.

ς'. Ἄλλως. Ἑνδεκαπλασιάζομεν τὸ τῆς σελήνης ἔτος, καὶ κρατοῦμεν τὰς ἀπὸ πρώτης Ἰανουαρίου μέχρι τῆς ζητουμένης ἡμέρας, καὶ τὰ τούτων ξξ'· τρεῖς τε καθολικῶς ἀφαιροῦντες, οὕτω τὰς ὅλας μερίζομεν εἰς τὸν λ'.

ζ'. Ἄλλως. Κρατοῦμεν τὰς ἐπακτὰς τῆς σελήνης, καὶ ταύταις ἔν τε τῷ Ἰανουαρίῳ καὶ Φεβρουαρίῳ πλήρεσι κεχρήμεθα· παρὰ μίαν δὲ μόνην ἐν τῷ Μαρτίῳ· ἐν δὲ τῷ Ἀπριλίῳ καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν πλήρεις συλλαμβάνοντες, καὶ μίαν ἄλλην ὑπὲρ ἑκάστου μηνὸς ἄχρι τοῦ ψηφιζομένου· δύο δὲ μόνον ὑπὲρ τοῦ Αὐγούστου· καὶ τὴν ποσταίαν τοῦ μηνός· καὶ εἰς τὸν λ' τὰς ὅλας μερίζομεν.

η'. Ἄλλως. Κρατοῦμεν τὰς ἐπακτὰς τῆς σελήνης, καὶ τὰς ἀπὸ πρώτης Ἀπριλίου μέχρι τῆς ζητουμένης, καὶ τὴν ποσταίαν τοῦ μηνός· καὶ εἰς τὸν κθ' ἥμισυ τὰς ὅλας μερίζομεν.

Περὶ τῶν ἀπὸ Διοκλητιανοῦ ἐτῶν· πῶς τε ψηφίζονται, καὶ πῶς δι' αὐτῶν τὸ τῆς σελήνης εὑρίσκεται ἔτος.

Θ'. Τὰ ἀπὸ Διοκλητιανοῦ ἔτη μέχρι τῆς παρούσης

[91] *f.* ιγ'. [92] *f.* ξξ' *ut inf.*

A proposito die labentis Ægyptiaci mensis. Ad hæc dimidium mensium numerum, qui a Thoth elapsi sunt, cum uno regulari. Si summa triginta conficiat, aut minus triginta, totidem dies lunam habere cognoscimus. Sin tricenos dies excedat, demptis triginta quot supererunt, totidem ætati lunæ tribuemus.

Alia ratio. Annos a Diocletiano uno minus capimus eosque partimur in XIX; si residuum annus unicus sit, ad eum adjicimus X; si duo restent, XX; si tres, nihil. Cum novem, aut duodecim, aut omnino quilibet tertius annus exstitit: perinde nihil additur. At pro quatuor annis X: **189** pro quinque addendi sunt XX. Atque ita deinceps pro VII ac X, dies X adjiciuntur; uti et pro XIII ac reliquis, qui supra triennium quodlibet excurrunt. B Residuos igitur annos, ac singulos pro illis dies hoc modo sumimus cum proposito die mensis Ægyptiaci, quibus dimidium accedit numeri mensium, qui a Thoth elapsi sunt, cum uno regulari: summam per XXX dividimus.

Aliter. Accipimus epactas lunæ, et pro quolibet Romanorum mense, initio ab Aprili facto, usque ad propositum, singulos dies colligimus, ac regulares duos. Summam per XXX partimur.

Aliter. Epactas lunæ unitate minus cum diebus C a Kalendis Januariis ad diem qui quæritur elapsis componimus; addimus et horum sexagesimam quamque partem. Totum deinde per XXX dividimus.

Aliter. Epactas lunæ cum dimidio mensium ab Aprili usque ad quæsitum mensem, tum tricesimos primos quosque dies una cum proposita mensis die in unum componimus, quod deinde partimur in XXX.

Aliter. Annum lunæ in XI ducimus, ac dies omnes qui a Kalendis Januariis ad propositum diem fluxerunt, cum horum sexagesima quaque parte; inde tribus regularibus abjectis, summam per XXX tribuimus.

Aliter. Epactas lunæ in Januario et Februario integras, in Martio unitate minus accipimus, in D Aprili ac reliquis, integras: item pro singulis mensibus usque ad propositum, singulos dies annumeramus, pro Augusto vero duos, quibus addita quæsiti mensis die, summa per XXX dividitur.

Aliter. Epactas lunæ cum diebus a Kalendis Aprilibus ad quæsitum evolutis cum proposita die componimus. Summam per XXIX 1/2 partimur.

De annis a Diocletiano; quomodo putentur, et qua ratione ætas lunæ in illis invenienda sit.

IX. Anni a Diocletiano ad præsentem indictio-

nem XIV, quæ cadit in annum XXXI religiosissimi nostri imperatoris Heraclii, numerantur CCCLVII, atque hoc modo computantur : annos indictionis XV ducimus in XXII, quibus addimus regulares XIII cum annis inchoatæ jam indictionis. Quod si hæc ipsa quindecim annorum expleta sit periodus, multiplicatio per XXIII fieri debet, ac rursus per XXIV, quando etiam ista quindecim annos explicavit. Et ut universe dicam, post expletum quemlibet orbem annorum XV, pro hoc, tanquam absoluto, unum imputamus annum, atque ita multiplicamus, additis interim in fine regularibus XIII. Ex quibus annorum ad hoc tempus a Diocletiano numerus facile ab lectoribus intelligetur. Eos annos CCCLVII per XIX dividimus ; atque ex residuis ineuntem lunæ colligimus annum.

A τεσσαρεσκαιδεκάτης ἰνδικτιῶνος, ἔτους λα' τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν Ἡρακλείου βασιλέως, εἰσὶ τνζ'. Ψηφίζονται δὲ τοῦτον τὸν τρόπον· εἰς κβ' τὰ ιε' τῆς ἰνδικτιῶνος πολυπλασιάζομεν ἔτη· καὶ τούτοις ἐμβάλλομεν καθολικὰ ιγ'· καὶ τὰ ἔτη τῆς ἐνισταμένης ἰνδικτιῶνος. Εἰ δὲ ἡ ἐνεστῶσα πληρωθῇ πεντεκαιδεκαετηρὶς, ἐν εἴκοσι καὶ τρισὶ τὸν πολυπλασιασμὸν δεῖ ποιεῖν. Οὕτω δὲ ἐν εἰκοσιτέσσαρσι τῆς μετ' ἐκείνην συντελουμένης· καὶ ἁπλῶς καθ' ἑκάστην πεντεκαιδεκαετηρίδος περάτωσιν, τοῦ περὶ αὐτῆς ὡς τετελεσμένης ἤδη συμπεριβάλλοντας [93] ἔτος, χρὴ ποιεῖσθαι τὸν πολυπλασιασμὸν, ἐν τέλει δηλαδὴ τιθέντας καὶ τὰ ιγ' καθολικά. Δι' ὧν ἡ μέχρι καὶ νῦν ἀπὸ Διοκλητιανοῦ τῶν ἐτῶν ἐξαρίθμησις εὐδιάγνωστος ἔσται τοῖς ἐντυγχάνουσιν. Αὐτὰ γοῦν τὰ τνζ' ἔτη μερίζοντες εἰς B τὸν ιθ', τὸ ἐνιστάμενον τῆς σελήνης ἐκ τῶν ὑπολιμπανομένων γιγνώσκομεν.

De epactis lunæ, et qua ratione iis utendum sit.

X. Epactas lunæ dupliciter metimur : nempe ad XXXI usque mensis Martii, et Augusti XXVIII. Si posteriore hac methodo procedamus, annos Diocletiani uno minus per XIX partimur, reliquos per XI multiplicatos in XXX tribuimus : quod reliquum est epactas dabit. Quod si ex XXXI Martii lunares epactæ constituantur, labentem annum lunæ in XI ducimus, e summa demptis duobus, reliquum partimur in XXX. Cæterum cum hoc modo duplex sit epactarum inquirendarum methodus, ambæ in allatis supra computandorum lunæ dierum rationibus adhibendæ sunt : ita ut ubi Martii XXXI notata C est dies, epactis iis utamur quæ ad illam usque pertinent. Ubi autem XXVIII ponitur, quæ eadem terminatæ sunt assumantur. Ita citra errorem ratiocinia constabunt.

Περὶ τῶν ἐπακτῶν τῆς σελήνης, καὶ τοῦ πῶς δεῖ ταύτας μεταχειρίζεσθαι.

Ι'. Αἱ ἐπακταὶ τῆς σελήνης διττῶς κανονίζονται· τουτέστιν ἕως τῆς τριακάδος πρώτης τοῦ Μαρτίου μηνὸς, καὶ ἕως τῆς τοῦ Αὐγούστου εἰκοστῆς ὀγδόης. Ἐὰν οὖν τὰ ἕως εἰκάδος ὀγδόης ἐπιζητοῦμεν, παρὰ ἓν ἔτος τὰ ἀπὸ Διοκλητιανοῦ ἔτη ποιοῦμεν· καὶ οὕτως εἰς τὸν ιθ' ταῦτα μερίζομεν· καὶ τὰ ἀπομένοντα ἑνδεκαπλασιάζοντες, ἀναλύομεν εἰς τὸν λ'· κἀκ τῶν ὑπολοίπων ἐκείνας γινώσκομεν. Εἰ δὲ τὰς ἕως τριακάδος πρώτης τοῦ Μαρτίου διερευνῶμεν ἐπακτὰς τῆς σελήνης, τὸ ἐνιστάμενον αὐτῆς ἔτος ἑνδεκαπλασιάζομεν· καὶ τούτων ἀφαιροῦντες δύο ἡμέρας, τὰς ὑπολοίπους μερίζομεν εἰς τὸν λ'. Διττῆς οὔσης τῆς περὶ τῶν ἐπακτῶν μεθόδου, προσήκει παρατηρεῖσθαι ταύτας ἐν ταῖς ἀνωτέρω δειχθείσαις ψήφοις περὶ τῆς κατὰ τὴν σελήνην ἡμέρας· καὶ ἔνθα μὲν τὴν τοῦ Μαρτίου κατετάξαμεν τριακάδα πρώτην, τὰς ἕως αὐτῆς ἐπακτὰς ταύτης. Οὕτως γὰρ οὐδεμία τοῖς ψηφίζουσι πλάνη μεταχειρίζεσθαι· ἔνθα δὲ τὴν κη', αὐτὰς τὰς ἕως προσέσται.

De primo mense secundum Ægyptios, quotus sit apud Romanos, et unde incipiat.

XI. Observandum est Thoth Ægyptiacum Romanorum esse Septembrem, cujus initium, sive neomenia perpetuo in Augusti XXIX competit.

Περὶ τοῦ πρώτου κατ' Αἰγυπτίους μηνὸς, ποῖος κατὰ Ῥωμαίους ἐστὶ, καὶ πόθεν ἄρχεται.

ΙΑ'. Σημειωτέον δὲ, ὡς ὁ κατ' Αἰγυπτίους Θὼθ Σεπτέμβριος κατὰ Ῥωμαίους ἐστὶ, τὴν οἰκείαν ἀεὶ ποιούμενος ἀρχὴν, ἤγουν νεομηνίαν, κατὰ τὴν κθ τοῦ Αὐγούστου μηνός.

190 *Temporum putatio et summa.*

Adam annos natus erat	230	
Seth	205	435
Enos	190	625
Cainan	170	795
Malaleel	165	960
Jared	162	1122
Enoch	165	1287
Mathusala	167	1454
Lamech	188	1642
Noe	500	2142
Sem	100	
Arphaxad	135	
Cainan	130	
Sala	130	
Heber	132	
Phaleg	130	

Χρόνων ἀρίθμησις καὶ ὁμάς.

D Ἀδὰμ ἔτη	σλ'	
Σήθ	σε'	υλε'
Ἐνώς	ρϞ'	χκε'
Καινάν	ρο'	ψϞε'
Μελελεήλ	ρξε'	ϡξ'
Ἰαρέδ	ρξβ'	,αρκβ'
Ἐνώχ	ρξε'	,ασπζ'
Μαθουσάλα	ρξζ'	,αυνδ'
Λαμέχ	ρπη'	,αχμβ'
Νῶε	φ'	,βρμβ'
Σήμ	ρ'	
Ἀρφαξάδ	ρλε'	
Καϊνάν	ρλ'	
Σάλα	ρλ'	
Ἔβερ	ρλβ'	
Φάλεγ	ρλ'	

[93] f. συνεπιβάλλοντας.

Ῥαγαῦ	ρλβ'		A	Ragau	132	
Σερούχ	ρλ'			Seruch	130	
Ναχώρ	σο'			Nachor	270	
Θάῤῥα	ο'			Tharrha	70	
Ἀβραάμ	ρ'			Abraham	100	
Ἰσαάκ	ξ'			Isaac	60	
Ἰακώβ	πε'			Jacob	85	
Λευῒ	μζ'			Levi	47	
Καάθ	ξβ'			Caath	62	
Ἀράμ	οε'			Aram	75	
Μωϋσῆς	π'			Moyses	80	
Ἐν τῇ ἐρήμῳ	μ'			n deserto	40	
Ἰησοῦς	λβ'			Jesus	32	
Οἱ πρεσβύτεροι	ν'			Seniores	50	
Χουσαρσαθέμ	[96] η'	,γϡθ'		Chusarathem anni	50	3909
Γοθονιήλ	ν'	,γϡνθ'		Othoniel	50	3959
Αἰγλώμ	ιη'	,γϡοζ'		Æglon	18	3977
Αώθ	ν'	,δκζ'		Aoth	50	4027
Σεμεγάρ	κ'	,δμζ'		Semgar	20	4047
Ἰεβουσαῖοι	κ'	,δξζ'	B	Jebusæi	20	4067
Δεββόρα	μ'	,δρζ'		Debbora	40	4107
Ὠρίφ καὶ Ζήφ	ζ'	,δριδ'		Oriph et Ziph	7	4114
Γεδεών	μ'	,δρνδ'		Gedeon	40	4154
Ἀβιμέλεχ	γ'	,δρνζ'		Abimelech	3	4157
Θόλα	κβ'	,δροθ'		Thola	22	4179
Ἰαήρ	κβ'	,δσα'		Jaer	22	4201
Ἀμμανῖται	ιη'	,δσιθ'		Ammanitæ	18	4219
Ἰεφθαέ	ϛ'	,δσκε'		Jephte	6	4225
Ἐσσεβών	ζ'	,δσλβ'		Essebon	7	4232
Αἰλών	ι'	,δσμβ'		Ælon	10	4242
Ἀβδών	η'	,δσν'		Abdon	8	4250
Φυλιστιείμ	μ'	,δσϟ'		Philistæi	40	4290
Σαμψών	κ'	,δτι'		Sampson	20	4310
Ἀναρχίας καὶ εἰρήνης	μ'	,δτν'		Interregni et pacis	40	4350
Ἠλὶ ἱερεύς	κ'	,δτο'		Heli sacerdos	20	4370
Σαμουὴλ ἱερεύς	κ'	,δτϟ'		Samuel sacerdos	20	4390
Σαούλ	μ'	,δυλ'		Saul	40	4430
Δαυῒδ	μ'	,δυο'		David	40	4470
Σολομών	μ'	,δφι'		Salomon	40	4510
Ῥοβοάμ	ιζ'	δφκζ	C	Roboam	17	4527
Ἀβιά	γ'	,δφλ'		Abia	3	4530
Ἀσά	μα'	,δφοα'		Asa	41	4571
Ἰωσαφάτ	λθ'	,δχι'		Josaphat	39	4610
Ἰωράμ	η'	,δχιη'		Joram	8	4618
Ὀχοσίας	α'	,δχιθ'		Ochozias	1	4619
Γοθολία	ζ'	,δχκϛ'		Gotholia	7	4626
Ἰωᾶς	μ'	,δχξϛ'		Joas	40	4666
Ἀμασίας	κθ'	,δχϟε'		Amasias	29	4695
Ὀζίας	νβ'	,δψμζ'		Ozias	52	4747
Ἰωαθάμ	ιϛ'	,δψξγ'		Joatham	16	4763
Ἀχάζ	ιϛ'	,δψοθ'		Achas	16	4779
Ἐζεκίας	κθ'	,δωη'		Ezechias	29	4808
Μανασσῆς	νε'	,δωξγ'		Manasses	55	4863
Ἀμώς	β'	,δωξε'		Amos	2	4865
Ἰωσίας	λα'	δωϟϛ'		Josias	31	4896
Ἰωαχᾶς	α'	,δωϟζ'		Joachaz	1	4897
Ἰωακείμ	ια'	,δϡη'		Joacim	11	4908
Ἰεχονίας	α'	,δϡθ'		Jechonias	1	4909
Σεδεκίας	ια'	,δϡκ'	D	Sedecias	11	4920
Ναβουχοδονόσορ	κδ'	,δϡμδ'		Nabuchodonosor	24	4944
Οὐαλαμαδαράχ	ε'	,δϡμθ'		**191** Valamadarach	5	4949
Βαλτάσαρ	γ'	,δϡνβ'		Baltasar	3	4952
Δαρεῖος καὶ Ἀστυάγης	ιζ'	,δϡξθ'		Darius et Astyages	17	4969
Κῦρος ὁ Πέρσης	λβ'	,εα'		Cyrus Persa	32	5001
Καμβύσης	η'	,εθ'		Cambyses	8	5009
Δαρεῖος ὁ Μῆδος	κη'	,ελζ'		Darius Medus	28	5037
Ξέρξης	κα'	,ενη'		Xerxes	21	5058
Ἀρταξέρξης	λγ'	,εϟα'		Artaxerxes	33	5091
Δαρεῖος	ιθ'	,ερι'		Darius	19	5110
Ἀρταξέρξης	λδ'	,ερμδ'		Artaxerxes	34	5144
Ὦχος	κα'	,ερξε'		Ochus	21	5165
Ἀρσῆς Ὦχος	β'	,ερξζ'		Arses Ochus	2	5167
Δαρεῖος	ϛ'	,ερογ'		Darius	6	5173
Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών	ιβ'	,ερπε'		Alexander Macedo	12	5185
Πτολεμαῖος ὁ Αἰγύπτου	κδ'	εσθ'		Ptolemæus Ægypti	24	5209

[96] γρ. ν'.

Ptolemæus Philadelphus	30	5239	A	Πτολεμαῖος Φιλάδελφος	λʹ	͵εσλθʹ
Ptolemæus Evergetes	25	5264		Πτολεμαῖος Εὐεργέτης	κεʹ	͵εσξδʹ
Ptolemæus Philopator	17	5281		Πτολεμαῖος Φιλοπάτωρ	ιζʹ	͵εσπαʹ
Ptolemæus Epiphanes	23	5304		Πτολεμαῖος Ἐπιφανής	κγʹ	͵ετδʹ
Ptolemæus Philometor	35	5339		Πτολεμαῖος Φιλομήτωρ	λεʹ	͵ετλθʹ
Ptolemæus Evergetes	29	5368		Πτολεμαῖος Εὐεργέτης	κθʹ	͵ετξηʹ
Ptolemæus Physconis	16	5384		Πτολεμαῖος Φύσκωνος	ιϛʹ	͵ετπδʹ
Ptolemæus Siderites	9	5393		Πτολεμαῖος Σιδηρίτης	θʹ	͵ετϟγʹ
Ptolemæus, qui et Alexander	3	5396		Πτολεμαῖος ὁ καὶ Ἀλέξανδρος	γʹ	͵ετϟϛʹ
Ptolemæus Soter	8	5404		Πτολεμαῖος ὁ Σωτήρ	ηʹ	͵ευδʹ
Bacchus novus	28	5432		Διόνυσος ὁ νέος	κηʹ	͵ευλβʹ
Cleopatra	22	5454		Κλεοπάτρα	κβʹ	͵ευνδʹ
C. Julius Romanorum	4	5458		Γάϊος Ἰούλιος Ῥωμαίων	δʹ	͵ευνηʹ
Cæsar Augustus	57	5515		Καῖσαρ Αὔγουστος	νζʹ	͵εφιεʹ
Tiberius	22	5537		Τιβέριος	κβʹ	͵εφλζʹ
Caïus	4	5541		Γάϊος	δʹ	͵εφμαʹ
Claudius	14	5555		Κλαύδιος	ιδʹ	͵εφνεʹ
Nero	14	5569		Νέρων	ιδʹ	͵εφξθʹ
Vespasianus	10	5579		Οὐεσπασιανός	ιʹ	͵εφοθʹ
Titus	3	5582	B	Τίτος	γʹ	͵εφπβʹ
Domitianus	15	5597		Δομετιανός	ιεʹ	͵εφϟζʹ
Nerva	1	5598		Νερούας	αʹ	͵εφϟηʹ
Trajanus	18	5616		Τραϊανός	ιηʹ	͵εχιϛʹ
Adrianus	21	5637		Ἀδριανός	καʹ	͵εχλζʹ
Ælius Antoninus	20	5657		Αἴλιος Ἀντωνῖνος	κʹ	͵εχνζʹ
Marcus Antoninus	16	5673		Μάρκος Ἀντωνῖνος	ιϛʹ	͵εχογʹ
Commodus	12	5685		Κόμοδος	ιβʹ	͵εχπεʹ
Severus	18	5703		Σεουῆρος **	ιηʹ	͵εψγʹ
Antonius Caracalla	7	5710		Ἀντώνιος Καρακάλλου	ζʹ	͵εψιʹ
Antonius alter	4	5714		Ἀντώνιος ἄλλος	δʹ	͵εψιδʹ
Alexander Mam	14	5727		Ἀλέξανδρος Μαμέας	ιδʹ	͵εψκζʹ
Maximinus	3	5730		Μαξιμῖνος	γʹ	͵εψλʹ
Gordianus	6	5736		Γορδιανός	ϛʹ	͵εψλϛʹ
Philippus	6	5742		Φίλιππος	ϛʹ	͵εψμβʹ
Decius	1	5743		Δέκιος	αʹ	͵εψμγʹ
Gallus et Volusianus	2	5745		Γάλλος καὶ Βουλουσιανό	βʹ	͵εψμεʹ
Valerianus et Galienus	15	5760		Οὐαλεριανὸς καὶ Γαλῖνος	ιεʹ	͵εψξʹ
Claudius	1	5761		Κλαύδιος	αʹ	͵εψξαʹ
Aurelianus	6	5767	C	Αὐρέλλιος	ϛʹ	͵εψξζʹ
Probus	7	5774		Πρόβος	ζʹ	͵εψοδʹ
Carus et Carinus	2	5776		Κάρος καὶ Καρῖνος	βʹ	͵εψοϛʹ
Diocletianus	20	5796		Διοκλητιανός	κʹ	͵εψϟϛʹ
Constantinus	32	5828		Κωνσταντῖνος	λβʹ	͵εωκηʹ
Constantius	22	5852		Κωνστάντιος	κβʹ	͵εωνβʹ
Julianus	3	5855		Ἰουλιανός	γʹ	͵εωνεʹ
Jovianus	1	5856		Ἰοβιανός	αʹ	͵εωνϛʹ
Valentinianus	10	5866		Οὐαλεντινιανός	ιʹ	͵εωξϛʹ
Valens	4	5870		Οὐάλης	δʹ	͵εωοʹ
Theodosius	16	5886		Θεοδόσιος	ιϛʹ	͵εωπϛʹ
Arcadius	14	5900		Ἀρκάδιος	ιδʹ	͵εϡʹ
Theodosius junior	42	5942		Θεοδόσιος ὁ νέος	μβʹ	͵εϡμβʹ
Marcianus	6	5948		Μαρκιανός	ϛʹ	͵εϡμηʹ
Leo	18	5966		Λέων	ιηʹ	͵εϡξϛʹ
Zeno	17	5983		Ζήνων	ιζʹ	͵εϡπγʹ
Anastasius	27	6010		Ἀναστάσιος	κζʹ	͵ϛιʹ
Justinus	9	6019		Ἰουστῖνος	θʹ	͵ϛιθʹ
Justinianus	38	6057		Ἰουστινιανός	ληʹ	͵ϛνζʹ
Justinus junior	13	6070	D	Ἰουστῖνος νέος	ιγʹ	͵ϛοʹ
Tiberius	4	6074		Τιβέριος	δʹ	͵ϛοδʹ
Mauricius	20	6094		Μαυρίκιος	κʹ	͵ϛϟδʹ
Phocas	8	6102		Φωκᾶς	ηʹ	͵ϛρβʹ
Heraclius	31	6133		Ἡράκλειος	λαʹ	͵ϛρλγʹ
Constantinus	1	6134		Κωνσταντῖνος	αʹ	͵ϛρλδʹ
Constantinus	27	6161		Κωνσταντῖνος	κζʹ	͵ϛρξαʹ
Constantinus	17	6178		Κωνσταντῖνος	ιζʹ	͵ϛροηʹ
Justinianus	10	6188		Ἰουστινιανός	ιʹ	͵ϛρπηʹ
Leo	3	6191		Λέων	γʹ	͵ϛρϟαʹ
192 Tiberius, qui et Apsimarus	7	6198		Τιβέριος, ὁ καὶ Ἀψίμαρος	ζʹ	͵ϛρϟηʹ
Justinianus iterum	6	6204		Ἰουστινιανὸς πάλιν	ϛʹ	͵ϛσδʹ
Philippus, qui et Bardanes	2	6206		Φιλιππικός, ὁ καὶ Βαρδάνης	βʹ	͵ϛσϛʹ
Artemius, qui et Anastasius	3	6209		Ἀρτέμιος, ὁ καὶ Ἀναστάσιος	γʹ	͵ϛσθʹ
Theodosius Atramytenus	1	6210		Θεοδόσιος ὁ Ἀτραμυτηνός	αʹ	͵ϛσιʹ
Leo, qui et Cono	25	6235		Λέων, ὁ καὶ Κόνων	κεʹ	͵ϛσλεʹ
Artavasdus	3	6238		Ἀρταύασδος	γʹ	͵ϛσληʹ

** γρ. Σευῆρος

Κωνσταντῖνος υἱὸς Λέοντος	λα'	,ςσξθ
Λέων υἱὸς Κωνσταντίνου	ε'	,ςσοδ
Κωνσταντῖνος υἱὸς Λέοντος σὺν τῇ μητρὶ Εἰρήνῃ	ι'' μ. β'	,ςσπδ'
Κωνσταντῖνος μόνος	ς'' μ. θ'	,ςσϟ'
Εἰρήνη ἡ μήτηρ αὐτοῦ πάλιν	β'' μ. ς'	,ςσϟβ'
Νικηφόρος	η'' μ. θ'	,στα'
Σταυράκιος ὁ υἱὸς αὐτοῦ	β'	,στγ'
Μιχαὴλ καὶ Θεοφύλακτος	β'	,στε'
Λέων ὁ Ἀρμένης	ζ'	,ςτιβ'
Μιχαὴλ	θ'	,ςτκα'
Θεόφιλος ὁ υἱὸς αὐτοῦ	ιβ'	ςτλγ'
Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ σὺν τῇ μητρὶ Θεοδώρᾳ	ιδ'	
Μιχαὴλ μόνος	ια'	
Μιχαὴλ καὶ Βασίλειος	α'	
Βασίλειος ὁ Θρᾷξ	ιθ'	
Λέων καὶ Ἀλέξανδρος υἱοὶ αὐτοῦ	κς'	
Ἀλέξανδρος καὶ Κωνσταντῖνος	α'	
Κωνσταντῖνος μόνος	ζ'	
Κωνσταντῖνος καὶ Ῥωμανός		

Constantinus Leonis f.	31	6269
Leo Constantini f.	5	6274
Constantinus Leonis f. cum matre Irene	10, м. 2	6284
Constantinus solus	6, м. 9	6290
Irene rursus	2, м. 6	6292
Nicephorus	8, м. 9	6301
Stauracius Nicephori f.	2	6303
Michael et Theophylactus	2	6305
Leo Armenius	7	6312
Michael	9	6321
Theophilus Michaelis f.	12	6333
Michael Theophili F. cum matre Theodora	14	
Michael solus	11	
Michael et Basilius	1	
Basilius Thrax	11	
Leo et Alexander Basilii filii	26	
Alexander et Constantinus	1	
Constantinus solus	7	
Constantinus et Romanus		

Περὶ τῶν ἓξ χιλιετηρίδων, πότε τούτων ἑκάστη, καὶ ἐπὶ τίνος πεπλήρωται.

Ἡ α' ἐν τῷ τοῦ Ἰαρὲδ ἔτει	μ'
Ἡ β' ἐν τῷ τοῦ Νῶε ἔτει	τη'
Ἡ γ' ἐν τῷ τοῦ Ῥαγαῦ ἔτει	ϟθ'
Ἡ δ' ἐν τῷ τοῦ Ἀὼθ ἔτει	κγ'
Ἡ ε' ἐν τῷ τοῦ Κύρου τοῦ Πέρσου ἔτει	λα'
Ἡ ς' ἐν τῷ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀναστασίου ἔτει	ιζ'

De sex millenariis, quando singuli, et in quo desinant.

I in anno Jared	40
II in anno Noe	308
III in anno Ragau	99
IV in anno Aoth	23
V in anno Cyri Persæ	31
VI in anno Anastasii	17

Περὶ τῶν ια' περιόδων τῶν ἀπὸ φλβ' ἐτῶν· πότε, καὶ ἐπὶ τίνος ἑκάστη τούτων πεπλήρωται.

Ἡ α' ἐν τῷ τοῦ Ἐνὼς ἔτει	ϟζ'	φλβ'
Ἡ β' ἐν τῷ τοῦ Ἰαρὲδ ἔτει	ρλ'	,αξδ'
Ἡ γ' ἐν τῷ τοῦ Λαμὲχ ἔτει	ρμβ'	,αφϟς'
Ἡ δ' ἐν τῷ τοῦ Νῶε ἔτει	υπς'	,βρκη'
Ἡ ε' ἐν τῷ τοῦ Ἔβερ ἔτει	κγ'	,βχξ'
Ἡ ς' ἐν τῷ τοῦ Ναχὼρ ἔτει	κθ'	,γρϟβ'
Ἡ ζ' ἐν τῷ τοῦ Ἀρὰμ ἔτει	νη'	,γψκδ'
Ἡ η' ἐν τῷ τοῦ Φιλιστιαίων ἔτει	ς'	,δσνς'
Ἡ θ' ἐν τῷ τοῦ Ἐζεκία ἔτει	ο'	,δψπη'
Ἡ ι' ἐν τῷ τοῦ Φιλομήτορος ἔτει	ις'	,ετκ'
Ἡ ια' ἐν τῷ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου ἔτει	κδ'	,εωνβ'

De periodis XI, quarum singulæ annis constant DXXXII : quando et ubi unaquæque desinat.

I in anno Enos	97	532
II in anno Jared	130	1064
III in anno Lamech	142	1596
IV in anno Noe	486	2128
V in anno Heber	23	2660
VI in anno Nachor	29	3192
VII in anno Aram	58	3724
VIII in anno Philistæorum	6	4256
IX in anno Ezechiæ	70	4788
X in anno Philometoris	16	5320
XI in anno imperii Constantini	24	5852

Δήλωσις τῶν ὑποκειμένων κεφαλαίων, πότε, καὶ ἐπὶ τίνος αὐτῶν ἕκαστον ἐπληρώθη.

Ἐν ἔτει πα' Μωϋσέως ἡ τ' ἀπὸ Αἰγύπτου γέγονεν ἔξοδος καὶ τὸ πρῶτον Πάσχα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ κατὰ τὸν παρ' αὐτοῖς πρῶτον μῆνα, λέγω δὴ τὸν Νισάν. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ τὸ ,γωκζ' [97].

Ἐν ἔτει ιβ' Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ εἰσῆλθεν ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας, εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων ὁ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν ι' τοῦ ζ' μηνὸς, ἤγουν τοῦ Θερσί. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ τὸ ,γωξγ'.

Ἐν ἔτει κε' τοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ ὁ Ἰεβουλαῖος ἤρξατο καθ' Ἑβραίους ψηφίζεσθαι, τοῦτ' ἔστιν ἡ πεντηκονταετηρίς. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ τὸ ,γωπς' [98].

Ἐν ἔτει δ' τῆς βασιλείας Σολομῶντος ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις ἤρξατο οἰκοδομεῖσθαι ναός. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ τὸ ,δυοδ'.

Ἐν ἔτει γ' τῆς βασιλείας Ἰωακεὶμ τὸ πρῶτον ἔτος ψηφίζεται τῆς εἰς Βαβυλῶνα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἀποικίας. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ τὸ ,δϡ'.

Ἐν ἔτει ια' Κύρου τοῦ Πέρσου τὸ τῆς αἰχμαλωσίας [99] τελευταῖον ἔτος συνεπληρώθη, ἤγουν τὸ ο'. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ τὸ ,δϡο'.

[97] γρ. ,γωκβ'. [98] γρ. ,γωπβ'. [99] γρ. αἰχμαλώσεως.

193 *Explicatio subjectorum capitum, quando et sub quo unumquodque contigit.*

Anno Moysis octogesimo primo incidit migratio Israelitarum ex Ægypto; necnon eorum Pascha primum in primo eorumdem mense, hoc est Nisan, anno ab Adamo 3827.

Anno duodecimo Jesu filii Nave ingressus est in terra promissa in sancta sanctorum summus pontifex decima die mensis septimi, qui est Tisri. Erat D autem annus Adami 3863.

Anno XXV ejusdem Jesu Jobelæus ab Hebræis putari cœptus est, hoc est quinquagenarius orbis annorum. Erat annus Adami 3886.

Anno IV regni Salomonis cœptum est ædificari templum Hierosolymitanum, anno Adami 4474.

Anno tertio regni Joacim primus numerari incipit deportationis Israelitarum in Ægyptum. Erat ab Adamo 4900.

Anno Cyri Persæ undecimo ultimus captivitatis annus desiit, videlicet septuagesimus. Qui est ab Adamo 4970.

Anno tertio regni Darii Medi, ab Jesu filio Josedec, et Zorobabele filio Salathielis Hierosolymitanum templum instauratur, anno Adami 5011.

Anno secundo imperii Augusti Cæsaris numerari cœperunt indictiones, Romanique menses tum primum ab illis excogitati, anno Adami 5460.

Anno Augusti XLIII nascitur secundum nos qui supra nos est unigena Patris Filius Jesus Christus; ac natura propter nos perfectus fit homo, qui natura per sese perfectus erat Deus, anno Adami 5501.

Anno XV Tiberii in Jordane baptizatur, et adoptionem Spiritus sancti credentibus largitur, anno B Adami 5530.

Anno XIX Tiberii ejusdem ad salutiferam passionem venit, impassibilitatem ex ea naturæ nostræ conferens, anno Adami 5534.

Anno Constantini XX Nicææ synodus habita est, anno Adami 5816, Christi 316.

Anno secundo Theodosii Constantinopoli celebrata synodus, anno Adami 5872, Christi 372.

Anno XIII Theodosii Junioris Ephesina prima synodus habita est, anno 5913, Christi 413.

Anno primo imperii Marciani Chalcedonense concilium celebratur, anno ab Adamo 5943, a Christo 443. C

Anno XXVI imperii Justiniani quinta synodus habita est, ab Adamo anno 6045, a Christo 545.

A 'Εν ἔτει γ' τῆς βασιλείας Δαρείου τοῦ Μήδου ὑπὸ Ιησοῦ τοῦ 'Ιωσεδὲκ καὶ Ζοροβάβελ τοῦ Σαλαθιὴλ ὁ ἐν 'Ιεροσολύμοις αὖθις ᾠκοδομήθη ναός. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ 'Αδὰμ τὸ ,εια'.

'Εν ἔτει β' τῆς βασιλείας Αὐγούστου [1] Καίσαρος αἱ Ἴνδικτοι ἤρξαντο ψηφίζεσθαι, καὶ οἱ τῶν 'Ρωμαίων μῆνες οὐ πρότερον ἢ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ πρὸς αὐτῶν ἐπινοηθέντες. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ 'Αδὰμ τὸ ,ευξ'.

'Εν ἔτει μγ' αὐτοῦ γεννᾶται καθ' ἡμᾶς ὁ ὑπὲρ ἡμᾶς μονογενὴς τοῦ Πατρὸς Υἱὸς 'Ιησοῦς Χριστὸς, καὶ φύσει γίνεται δι' ἡμᾶς τέλειος ἄνθρωπος, φύσει τέλειος δι' ἑαυτὸν ὑπάρχων Θεός. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ 'Αδὰμ τὸ ,εφα'.

'Εν ἔτει ιε' τῆς βασιλείας Τιβερίου ἐν τῷ 'Ιορδάνῃ βαπτίζεται, καὶ τὴν ἐν Πνεύματι ἁγίῳ τοῖς πιστεύουσιν υἱοθεσίαν χαρίζεται. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ 'Αδὰμ τὸ ,εφλ'.

'Εν ἔτει ιθ' τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τὸ σωτήριον ἵεται πάθος, ἀπάθειαν ἐντεῦθεν τῇ ἡμετέρᾳ φύσει δωρούμενος. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ 'Αδὰμ τὸ ,εφλδ'.

'Εν ἔτει κ' τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου ἡ ἐν Νικαίᾳ γέγονε σύνοδος. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ 'Αδὰμ τὸ ,εωις', τῶν ἀπὸ Χριστοῦ δὲ τὸ τις'.

'Εν ἔτει β' τῆς βασιλείας Θεοδοσίου ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει γέγονε σύνοδος. Ἦν δὲ τῶν μὲν ἀπὸ 'Αδὰμ τὸ ,εωοβ', τῶν δὲ ἀπὸ Χριστοῦ τὸ τοβ'.

'Εν ἔτει ιγ' τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ νέου ἡ ἐν 'Εφέσῳ τὸ πρότερον γέγονε σύνοδος. Ἦν δὲ τῶν μὲν ἀπὸ 'Αδὰμ τὸ ,εϡιγ', τῶν δὲ ἀπὸ Χριστοῦ τὸ υιγ'.

'Εν ἔτει α' τῆς βασιλείας Μαρκιανοῦ ἡ ἐν Καλχηδόνι γέγονε σύνοδος. Ἦν δὲ τῶν μὲν ἀπὸ 'Αδὰμ τὸ ,εϡμγ', τῶν δὲ ἀπὸ Χριστοῦ υμγ'.

'Εν ἔτει κς' βασιλείας 'Ιουστινιανοῦ ἡ ε' γέγονε σύνοδος. Ἦν δὲ τῶν μὲν ἀπὸ 'Αδὰμ τὸ ,ϛμε', τῶν δὲ ἀπὸ Χριστοῦ φμε'.

[1] γρ. αὐτοῦ του.

ΙΣΑΑΚ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΥ

ΤΩ ΣΟΦΩΤΑΤΩ ΟΙΝΑΙΩΤΗ ΚΥΡΙΩ ΑΝΔΡΟΝΙΚΩ

Μεθόδους αἰτήσαντι λογικὰς ἐκθέσθαι ἡλιακῶν καὶ σεληνιακῶν κύκλων, καὶ τῶν τούτοις ἑπομένων.

ISAACI MONACHI ARGYRI

AD ŒNÆOTEM D. ANDRONICUM,

Qui ratione traditas methodos postularat solis ac lunæ cyclorum, et eorum quæ ex his consequuntur.

Dionysio Petavio interprete.

194 *Proœmium.*

Quoniam cæteris qui vivunt hodie, prætermissis peritis, virorum præstantissime, nos idoneos esse

D *Προοίμιον.*

'Επειδὴ τοὺς ἄλλους τῶν νῦν σοφῶν παραδραμὼν, ὦ θειότατ' ἀνδρῶν, ἡμᾶς ἱκανῶς ἔχειν κέκρικας τῆς

τῶν ῥηθησομένων ἀποδοῦναί σοι μεθόδους· πρὸς δὲ καὶ τὰς ἐπὶ ταύταις τῶν λόγων αἰτίας· (οὐ γὰρ ἀγνοῶν μὴ οὕτως ἡμᾶς ἔχοντας, τὸ τοιοῦτον ἡμῖν τεθαρρηκὼς σπούδασμα προσανέθου· εὔλογον δὲ ἡγήσω τῇ φιλίᾳ χαρίσασθαι, φύσει τυραννούσῃ τοὺς αὐτῇ κυρίως χρωμένους καὶ τὰς ψήφους ἐντεῦθεν δεκάζειν παρασκευαζούσῃ·) καὶ ἡμεῖς, ὡς ἐπέταξας, κινοῦμεν ἤδη τὴν χεῖρα πρὸς τοὔργον, τὴν σὴν περὶ ἡμᾶς ψῆφον δυσωπηθέντες, καὶ κατὰ τὸ ἀκόλουθον μηδ' ἡμεῖς ὁντινοῦν τῆς ἑαυτῶν περὶ τὸ προκείμενον ἀδυναμίας ποιησάμενοι λόγον. Ὅπως δ' ἂν ἀπαντήσειε τὸ πέρας ἡμῖν, εὐλόγως κεῖσθαί σοι παρ' ἐμοὶ τὴν χάριν ὁμολογήσω· τοῦ μὲν κατορθῶσαι, ὅτι σὺ πάντως ἔσῃ δοὺς τὰς ἀφορμάς· τοῦ δ' ἀποτυχεῖν, ὅτι μὴ ἀξίους ὄντας ἀξίους τοῦ πράγματος κέκρικας.

A judicasti, qui eorum, de quibus dicturi sumus, vias ac rationes tibi traderemus, tum earumdem insuper viarum rationumque causas (non enim tali facultate destitutos nos esse nesciens, id nobis operis audacter imposuisti : verum amicitiæ tribuendum hoc putasti : quæ tyrannidem quamdam in eos exercere solet, qui se totos illi permittunt, eorumque suffragia ac judicia corrumpit); ideo nos, pro eo ac jussisti, manum ecce admovemus operi, tuum de nobis judicium reveriti, et, quod consentaneum est, nullam imbecillitatis nostræ ad id quod propositum est efficiendum rationem ducentes. Utcunque vero successum nobis fuerit, debitorem me tibi gratiæ fatebor, quod, sive rem ex animi sententia perfecero, tu mihi ejus bene gerendæ occa-
B sionem dedisti; sive assequi non potuero, tu me quamlibet imparem, idoneum ei rei judicasti.

Περὶ τῶν ἡλιακῶν κύκλων.

Α'. Ἔστι δὴ πρῶτον ἡμῖν τῶν προκειμένων εἰς σκέψιν τὸ περὶ τῶν καλουμένων ἡλιακῶν κύκλων, ὅπως τε κύκλοι καλοῦνται, καὶ διὰ τί, μέχρι τῶν κη' προϊόντες, πάλιν ἀρχὴν λαμβάνουσιν ἀπὸ τοῦ πρώτου· ἔτι δὲ καὶ τίνι μεθόδῳ ζητοῦντες τόνδε τινὰ κατὰ τὸ ἐνιστάμενον ἔτος ποσταῖός ἐστι, ἀκριβῶς ἂν δυναίμεθα λαμβάνειν.

De cyclis solaribus.

I. Prima nobis omnium, cyclorum ut vocant, solarium proposita consideratio est, cur et cycli vocentur, et ad XXVIII progressi rursus ad primum redeant; item quæ sit methodus qua cyclum quemlibet dato anno quotus sit exacte pervestigemus.

Ἐφ' ᾧ καὶ λέγομεν, ὅτι κύκλοι μὲν καλοῦνται, διὰ τὸ ἕκαστον τούτων ἐνιαυσιαῖον περιέχειν διάστημα· ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἐνιαυτὸς τῇ τοῦ ἡλίου κινήσει παραμετρεῖται· ἡ δὲ τοῦ ἡλίου κίνησις κυκλικῶς ἐνεργουμένη, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου εἰς τὸ αὐτὸ ἀποκαθισταμένη, τὸν ἐνιαυτὸν ὁρίζει· εἰκότως καὶ τὸ ὁριζόμενον χρονικὸν διάστημα ὑπὸ τῶν τοῦ ἡλίου κυκλικῶν κινήσεων, ὃ καὶ ἐνιαυτὸν καλοῦμεν, κύκλος ἐκλήθη· συνεπινοουμένης καὶ τῆς τοῦ ἐνιαυτοῦ κλήσεως, ἐντελῶς κύκλος ἐνιαύσιος εἴη ἂν ὠνομασμένος.

De quo illud asserimus, cyclos quidem propterea nominari, quod unusquisque annuum habet intervallum; nam quia solis cursu metimur annum, solis vero motus in orbem evolutus, et ab uno puncto
C ad idem reversus definit annum; temporis illud intervallum quod solarium circuituum spatia circumscribunt, circulus vocari meruit : quo cum anni quoque appellatione juncta, annuus circulus nominatur.

Προΐασι δ' οἱ ἐνιαύσιοι οὗτοι κύκλοι τοῦ ἡλίου ἀφ' ἑνὸς ἄχρι τῶν κη', καὶ πάλιν ἀρχὴν λαμβάνουσιν ἀφ' ἑνός, δι' αἰτίαν τοιαύτην.

Porro annales isti circuli solis ab I ad XXVIII progressionem faciunt; indeque ab uno rursus inchoantur : quod ob hanc causam accidit.

Διὰ τί μέχρι τῶν κη' προΐασιν οἱ τοῦ ἡλίου κύκλοι.

195 *Quare ad XXVIII usque procedunt solares circuli.*

Β'. Τοῦ δημιουργοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ τήνδε τὴν ὁρωμένην πᾶσαν κτίσιν ἐν ἡμέραις ἓξ εἰς τὸ εἶναι παραγαγόντος, τῇ δ' ἑβδόμῃ καταπαυσαμένου, ὡς ἡ τῆς Γενέσεως ἱστορεῖ βίβλος, ὁ μετ' ἐκείνην τὴν ἑβδομάδα συμπαρεκτεινόμενος ἅπας χρόνος τοῖς οὖσιν ἑβδοματικῶς κατ' ἐκείνην μετρεῖται. Κἀπειδὴ καὶ ὁ ἥλιος, τὴν ἰδίαν ποιούμενος κίνησιν, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον δι' ἡμερῶν τξε' καὶ δ' ἔγγιστα ἀποκαθίσταται, καὶ ποιεῖ τὸν ἐνιαύσιον κύκλον ἐντεῦθεν τοσαύτας περιέχειν· αἱ δὲ τοσαῦται ἡμέραι παρὰ τὸν τῆς ἑβδομάδος κύκλον μεριζόμεναι νβ' ποιοῦσιν ἑβδομάδας καὶ ἡμέραν μίαν, καὶ α'/δ'· φανερόν, ὅτι οὐ πᾶσαι τῶν ἐτῶν αἱ ἀρχαὶ κατὰ τὴν αὐτὴν καὶ μίαν τῶν τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν ἄρχονται· ἀλλὰ μεταβαίνουσιν ἀπὸ μὲν πρώτης εἰς δευτέραν, ἀπὸ δὲ δευτέρας εἰς τρίτην, καὶ καθεξῆς.

II. Cum artifex rerum omnium Deus totam hanc creatarum rerum universitatem molitus sit diebus
D omnino sex, septima requieverit, ut est in historia Genesis : tempus deinceps omne, quod secundum illam hebdomadam cum rerum successione continuo propagatur, ad primæ illius modum per septenarium numerum exigitur. Et quoniam sol proprium explens orbem, ab uno puncto ad idem CCCLXV diebus, et diei propemodum quadrante revolvitur atque annuum circuitum totidem diebus constantem efficit : quæ quidem dies per septenarium circulum distributæ præter hebdomadas LII unam diem efficiunt cum quadrante, manifestum est non omnium annorum initia ab una eademque die hebdomadis incipere : sed a prima transitum ad secundam facere : ab hac ad tertiam, deincepsque cæteras.

Clarius hoc fiet exemplo, prolatis duobus, aut etiam pluribus annis, qui post mundi conditum proxime fuerunt. Postquam enim primus annus cœpit feria prima, ac trecentos sexaginta quinque cum quadrante dies explicuit, insequens annus secundus ab secunda utique feria nactus est initium, tertius a tertia, et sic deinceps. Quippe quadrans ille diei, qui ad CCCLXV dies accedens vertentem explet annum, nequaquam singulis annis imputatur; sed post annos quatuor, integro jam collecto die. Nam quater repetitus quadrans unum efficit. Atque hic ille dies absolutus ad CCCLXV dies additur: quo fit ut annus iste dierum sit CCCLXVI, quem nos Romana lingua *bissextum* nominamus. Quocirca quintus annus mundi, non ut priores alii a feria quinta cepit exordium, sed a sexta, propter unius accessionem diei, qui ex quadrantibus collectus ad annum quartum præteritum adjectus est. Tum deinde sextus, septimus, et octavus rite, uti series postulabat, hebdomadæ dies obierunt, hoc est VII, I et II; nonus autem non tertiam, sed quartam habuit: quod in sequentibus eadem ratione contigit.

Ex iis apparet, si quidem annus diebus tantummodo constet CCCLXV, sine ulla quadrantis accessione, septem non amplius evolutis annis, singulorum initia ad eamdem feriam esse reditura. Sed cum quadrans insuper accedat, cujus gratia quarto quoque anno fit unus dies reliquus, qui ex quadrantibus quatuor efficitur, ideo per annos octo et viginti ad easdem hebdomadæ ferias annorum primordia revocantur. Nam si VII duxeris in IV, hoc est initiorum anni mutationes, quæ, ut diximus, quadriennio quoque incidunt, confient octo et viginti. Quæ causa est cur neque pluribus, neque paucioribus annis, quam XXVIII, annui circuli solis explicantur.

Superest ut certa ratio tradatur, per quam anno quovis oblato ineuntem cyclum solis capere possimus. Ea vero est ejusmodi.

Methodus inveniendi quotus sit cyclus solis.

III. Annos ab initio mundi ad ineuntem usque per XXVIII partimur, et quidquid est infra XXVIII, cyclus est solis, qui quæritur. Exempli gratia, anni ab orbe condito ad hunc annum numerantur 6881, de quibus demptis, quoad licet, 28, residui sunt 21. Unde cyclus est 21 anno mundi 6881.

Cum autem ex omni methodo expeditior quæque præferatur, illam ipsam in faciliorem commutantes ita tractabimus.

Post completum centenarium quemlibet, ultimi cyclum pro radice sumentes, ad centenarii sequentis annos addimus: ac summa per 28 divisa eodem, quo supra, modo, quod quæritur obtinemus. Exempli causa in anno proposito, quoniam præterito

Σαφέστερον δὲ τοῦτο δι' ὑποδείγματος ποιησόμεθα, δύο ἢ καὶ πλείω προχειρισάμενοι τῶν μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς κοσμογενείας ἐτῶν. Τοῦ γὰρ πρώτου ἔτους ἀπὸ ἡμέρας πρώτης ἀρξαμένου, κἂν τξε' ἡμέραις καὶ α'/δ' περιενεχθέντος, τὸ μετ' αὐτὸ β' ἔτος ἀπὸ ἡμέρας δευτέρας ἤρξατο πάντως, καὶ τὸ τρίτον ὡσαύτως ἀπὸ τρίτης, καὶ ἐφεξῆς. Τὸ γὰρ τέταρτον μέρος τῆς ἡμέρας τὸ προσκείμενον ταῖς τοιαύταις τξε' ἡμέραις εἰς τὴν τοῦ ἐνιαυτοῦ τελείαν ἀπάρτισιν οὐ καθ' ἕκαστον ἔτος ἀριθμεῖται, ἀλλὰ κατὰ δ' ἔτη μιᾶς ἡμέρας συναγομένης. Τετράκις γὰρ τὸ α'/δ' ἕν. Αὕτη ἡ τελεία ἡμέρα προστίθεται ταῖς τξε' ἡμέραις· καὶ γίνεται τὸ ἔτος ἐκεῖνο τξς' ἡμερῶν, ὃ καὶ καλεῖται παρ' ἡμῖν Ῥωμαϊκῶς βίσσεξτον. Τὸ ἀπὸ τῆς κοσμογενείας ἄρα πέμπτον ἔτος οὐκ ἤρξατο ἀφ' ἡμέρας πέμπτης ἀκολούθως τοῖς πρὸ αὐτοῦ, ἀλλ' ἀφ' ἕκτης διὰ τὴν τῆς ἀπὸ τῶν α'/δ' τετάρτων συναχθείσης μιᾶς ἡμέρας γενομένην προσθήκην τῷ παρελθόντι δ' ἔτει. Καὶ ἐφεξῆς τὸ μὲν ἕκτον, καὶ ἕβδομον, καὶ η' ἔτος ἀπαραλείπτως κατὰ τάξιν τὰς τῆς ἑβδομάδος περιῆλθον ἡμέρας, τουτέστι τήν τε ζ', καὶ αὐτὴν τὴν πρώτην, καὶ τὴν δευτέραν· τὸ δὲ ἔνατον οὐ τὴν τρίτην, ἀλλὰ τὴν δ', κἂν τοῖς ἐφεξῆς ὁμοίως.

Φανερὸν οὖν ἐκ τούτων, ὡς, εἰ μὲν περιεῖχε τὸ ἔτος τξε' μόνον ἡμέρας, μὴ προσκειμένου τοῦ δ' μέρους, δι' ἑπτὰ ἂν ἐτῶν μόνων αἱ τούτων ἀρχαὶ πρὸς τὴν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν ἀποκαθίσταντο· ἐπεὶ δὲ πρόσεστι ταύταις καὶ τὸ α'/δ', καὶ διὰ τοῦτο κατὰ δ' ἔτη παραλείπεται ἡμέρα α', ἡ ἀπὸ τῶν τεσσάρων συναγομένη α'/δ'· διὰ κη' ἐτῶν συνάγεται ἀποκατάστασις τῶν κατὰ τὰ ἔτη ἀρχῶν πρὸς τὰς τῆς ἑβδομάδος ἡμέρας. Πολλαπλασιαζομένου γὰρ τοῦ ζ' ἤτοι τῶν τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν ἐπὶ τὸν δ', τουτέστι κατὰ τὰς τετραετηρίδας, ὡς διείληπται, μεταβάσεις τῶν ἀρχῶν τῶν ἐτῶν γίνονται κη'. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ μήτε πλειόνων μήτ' ἐλαττόνων τῶν κη' τοὺς ἐνιαυσίους τοῦ ἡλίου συγκορυφοῦσθαι κύκλους.

Λοιπὸν δ' ἂν εἴη καὶ τὴν μέθοδον ἐκθεῖναι, δι' ἧς ἂν καθ' ὁποῖον ἔτος ζητοῦντες λαμβάνειν τὸν ἐνεστῶτα κύκλον τοῦ ἡλίου, τοῦτον λαμβάνοιμεν. Καὶ ἔστιν αὕτη.

Μέθοδος δι' ἧς εὑρίσκεται ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος ποσταῖος.

Γ'. Τὰ ἀπὸ τῆς κοσμογενείας ἔτη μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐνισταμένου ἔτους λαμβάνοντες, καὶ ταῦτα παρὰ τὰ κη' μερίζοντες, τὰ κάτωθεν τῶν κη' κύκλους ἔχομεν ἡλιακούς. Οἷον ὡς ἐν ὑποδείγματι, τὰ ἀπὸ τῆς κοσμογενείας ἔτη μέχρι τοῦ ἐνεστῶτός εἰσι ,ϛωπα'· ἐκ τούτων ἀφαιρουμένων τῶν κη', ὁσάκις ἐγχωρεῖ, καταλείπονται κα'. Καὶ ἔστιν ὁ κατὰ τὸ ἐνιστάμενον ,ϛωπα' ἔτος κύκλος ἡλίου κα'.

Ἐπεὶ δὲ πάσης μεθόδου τὴν προχειροτέραν ἐγκρίνομεν, καὶ ταύτην εἰς τὸ προχειρότερον μεταποιοῦντες οὕτως ἂν μεθοδεύσομεν.

Καθ' ἑκάστην συμπλήρωσιν ἑκατονταετηρίδος σκοποῦντες τὸν ἐνεστῶτα τότε κύκλον, καὶ τοῦτον ὡς θεμέλιον ἔχοντες, προστίθεμεν τοῖς κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἑκατονταετηρίδα ἔτεσι, καὶ τὰ συναγόμενα μερίζοντες παρὰ τὸν κη', κατὰ τὸν δηλωθέντα τρόπον,

ἔχομεν τὸ ζητούμενον. Οἷον ὡς ἐν ὑποδείγματι κατὰ τὸ προκείμενον ἔτος, ἐπεὶ, συμπληρουμένης τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, ἤγουν τοῦ ,ςω' ἔτους, κδ' ἦν ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος, ταῦτα κδ' κρατοῦμεν ὡς θεμέλιον παρ' ὅλην τὴν ἐνισταμένην ἑκατονταετηρίδα· καὶ τούτοις προστιθέντες τὰ μέχρι τοῦ νῦν καὶ αὐτοῦ ἔτη πα', τὰ γενόμενα ρε' μερίζομεν παρὰ τὸν κη', καὶ τὰ καταλειπόμενα καὶ οὕτω κα' φαμὲν εἶναι τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου.

Εὔλογον δ' ἂν εἴη καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ἀνακύπτουσαν προθεμένοις ἀπορίαν ἐνταυθοῖ λῦσαι κατὰ τὸ ἐγχωροῦν. Ἔστι δὲ αὕτη. Τὸ πρῶτον ἔτος τῶν ἡλιακῶν κύκλων ἀπὸ ἡμέρας πρώτης, τουτέστι Κυριακῆς, ἔφαμεν ἄρχεσθαι, καθὰ δὴ καὶ ἀπὸ τῆς κοσμογενείας πρῶτον. Ἀλλὰ νῦν, ἡνίκα ὁ πρῶτος ἡλιακὸς ἐνστῇ κύκλος, ἀπὸ ἡμέρας β' ἄρχεται, καὶ οὐ πρώτης. Καὶ τί ἂν εἴη τὸ αἴτιον τῆς κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν ταύτην διαφορᾶς; Καὶ αὕτη μὲν ἡ ἀπορία· λυθείη δ' ἂν οὕτως κατὰ τὸ εὔλογον.

Τῆς κυρίως ἀρχῆς τοῦ ἔτους, ἥτις ἐστὶ καθ' ἣν ἡμέραν ὁ δημιουργὸς τῶν ὅλων Θεὸς τῆς τούτων γενέσεως ἤρξατο, ἀγνοουμένης ἐν ποίᾳ τῶν τοῦ ἔτους ἐστὶν ἡμερῶν, ἄλλων ἄλλας ἀρχὰς ὑποτιθεμένων τοῦ ἔτους· ἐπειδὴ, ὅταν ἐπιστῇ ὁ παρ' ἡμῖν Σεπτέμβριος, ὃν ἀρχὴν ποιούμεθα τοῦ ἔτους, ζ' ἐστὶν ἡμέρα· ὅταν δὲ ὁ Ὀκτώβριος, β'· οἰκειοτέραν ἀρχὴν ποιούμεθα τῶν ἡλιακῶν κύκλων τὴν τοῦ Ὀκτωβρίου ἀρχὴν, ἢ τὴν τοῦ Σεπτεμβρίου. Τοῦτο δὲ σαφέστερον ποιήσομεν κἀν τῇ μεθόδῳ τοῦ ἡμεροευρεσίου· ἥτις καὶ ἔχει οὕτως.

Μέθοδος τοῦ ἡμεροευρεσίου.

Δ'. Ὅταν τήνδε τινὰ τοῦ ἐνισταμένου μηνὸς ἡμέραν ζητῶμεν εὑρεῖν, ἐν τίνι τῶν τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν συμβαίνει, λαμβάνομεν τὸν ἀριθμὸν τῶν παρελθόντων κύκλων τοῦ ἡλίου, πλὴν τοῦ ἐνεστῶτος· καὶ τούτῳ προστίθεμεν τάς τε ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ μηνὸς ἐκείνου ἡμέρας ἄχρι καὶ αὐτῆς τῆς ζητουμένης, ἔτι τε τὴν ἐπακτὴν τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, ἥτις ἐστὶν Ὀκτωβρίου μὲν ἡμέρα α'. Ἀπὸ γὰρ τῆς κυρίως ἀρχῆς τοῦ ἔτους, ἥτις ἐστὶν ἡμέρα α', ἡ κατὰ τὴν α' μὲν τοῦ Ὀκτωβρίου, ἐν ἡμέρᾳ β' γινομένη, μιᾶς ἡμέρας ποιεῖ μετάθεσιν.

Ὀκτώβ.	λα'	α'
Νοέμβριος	λ'	δ'
Δεκέμβ.	λα'	ς'
Ἰανουάρ.	λα'	β'
Φεβρουάρ.	κη'	ε'
Μάρτιος.	λα'	ε'
Ἀπρίλιος	λ'	α'
Μάϊος	λα'	γ'
Ἰούνιος	λ'	ς'
Ἰούλιος	λα'	α'
Αὔγουστος	λα'	δ'
Σεπτέμβ.	λ'	ζ'

Καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὅπερ καὶ ἀνωτέρω ἐλέγομεν, λύοντες τὴν ἀναφαινομένην ἀπορίαν. Καὶ ἐφεξῆς Νοεμβρίου ἡμέραι δ'. Ὅτι, λα' ἡμέρας τοῦ Ὀκτωβρίου ἔχοντος, ἡμέραι γ' μετὰ τὰς δ' περιττεύουσιν ἑβδομάδας· αὗται δὲ μετὰ καὶ τῆς πρὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μιᾶς δ' ποιοῦσι. Δεκεμβρίου δὲ ς'· ὅτι μετὰ τὰς δ' ἑβδομάδας ὁ Νοέμβριος β' ἡμέρας ἔχει περιττευού-

A centenario vertente, hoc est sexies millesimo et octingentesimo, cyclus erat solis XXIV, hunc numerum, velut radicem, toto sequente centenario retinemus, ad quem residuos ad hunc annos adjicientes 81, summam inde confectam 105 per 28 dividimus, quod reliquum est, nempe 21, cyclum solis esse dicimus.

Sed non abs re fuerit quæstionem quamdam, quæ ex iis quæ dicta sunt oritur, hic, quoad in nobis situm est, dissolvere. Est autem ejusmodi. Primum annum cyclorum solarium a prima feria, sive Dominica, inchoari diximus, item ut annus mundi primus indidem occœpit. Atqui hodie, quoties

B primus init solis circulus, **196** incipit feria secunda, non prima. Undenam ergo primæ illius diei discrimen accidit? Est hæc fere dubitandi ratio: cui nos consentanee sic occurrimus.

Verum anni primordium, hoc est dies illa, qua rerum omnium molitionem earum artifex Deus instituit, incertum est quam in anni diem inciderit, cum alii alia sumant annorum exordia. Quippe ineunte Septembri nostro, qui annum apud nos orditur, septima est feria; cum autem October incipit, secunda. Ideo ad anni principium aptiorem duximus Septembri ineuntem Octobrem. Quod in subjecta methodo investigandæ feriæ evidentius apparebit, quæ ad hunc modum se habet.

C

Methodus investigandæ feriæ.

IV. Mensis cujuslibet labentis diem inquirentes quam in hebdomadis feriam incidat, numerum imprimis transactorum solis cyclorum accipimus, eo excepto, qui inchoatus est; tum ad hunc numerum dies mensis ad eum usque qui quæritur, cum epactis ejusdem mensis adjicimus; ea in Octobri est 1. Nam a vero anni primordio, quod in feriam primam competere debet, trajectione in Kalend. Octobres facta, quæ cadunt in secundam feriam, et anni principium a nobis instituuntur, fit unius diei mutatio.

D

October	XXXI	1
November	XXX	4
December	XXXI	6
Januarius	XXXI	2
Februarius	XXVIII	5
Martius	XXXI	5
Aprilis	XXX	1
Maius	XXXI	3
Junius	XXX	6
Julius	XXXI	1
Augustus	XXXI	4
September	XXX	7

Atque hoc ipsum est, quod superius dicebamus, cum emergenti quæstioni respondimus. Deinceps Novembri dies IV congruunt. Quippe XXXI dies habet October: unde supra hebdomadas IV reliqui sunt dies tres: quibus addito I qui Octobrem antecessit, fiunt IV. December VI præbet, quoniam præter hebdomadas IV. November biduum relin-

quit, quod cum prioribus quatuor sex efficit. Januarius vero II obtinet. Quippe VI antecedentes cum superfluis III, quas supra IV hebdomadas December habet, IX conficiunt, de quibus hebdomade subtracta, residuum est biduum, atque ita deinceps, Februarius V, Martius V, quoniam Februarius, diebus constans octo duntaxat et viginti, nullas mensi sequenti relinquit epactas. Aprilis I, Maius III, Junius VI, Julius I, Augustus IV, September VII.

His igitur invicem additis, nimirum mensis inchoati diebus ad propositum usque, et mensis epactis, necnon præteritis cyclis solaribus, ut dictum est, cum eorum quadrantibus, omisso minore quam IV numero; summa denique per VII divisa, residuum, quod minus est septem, docet quam in feriam quæsitus dies mensis illius incurrat.

Exempli gratia: Propositum sit inquirere præsentis mensis Octobris diem XXVI, quam in hebdomadis feriam cadat. Accipe dies primum XXVI, qui ab ejus Kalendis elapsi sunt: his adde tam epactam I mensis illius, quam XX, ob totidem cyclos præteritos: nec non quadrantes eorum, qui sunt V. Nam I usque ad IV relinquimus, ut supra dixi. Summa collecta LII per VII divisa, III reliquos habemus: ita ut propositus dies Octobris XXVI feria tertia sit futurus.

Eodem modo cum initium mensis cujusque requiritur, ejus Kalendas sumimus, cum epactis ejusdem, et cyclis solis, eorumque quadrantibus: quibus ex omnibus coalescentem summam in VII partimur, ut quod quæsitum est habeamus. Et quoniam, ut expeditior sit methodus, tabellam subjecturi sumus, de hac quæ in rem fuerint explicabimus.

Sed illud necessario tenendum est, quoties bissextilem annum habens cyclus occurrit, uti IV, vel VIII, et cæteri, **197** nos non ab ineunte cycli illius anno quadrantes cyclorum accipere, sed a XXIX die Februarii, qui tunc XXIX constat diebus: quandoquidem hujus rei gratia solarium cyclorum quadrantes ad computandæ feriæ methodum assumimus.

σας· αὗται δὲ μετὰ τῶν προτέρων δ' ς' ποιοῦσι. Καὶ ὁμοίως Ἰανουαρίου β'. Αἱ γὰρ πρότεραι ἕξ, καὶ αἱ περιττεύουσαι τὰς ἑβδομάδας κατὰ τὸν Δεκέμβριον γ', θ' ποιοῦσιν· ὧν ἑβδομάδος ἀφαιρουμένης, β' λείπονται ἡμέραι. Καὶ ἐφεξῆς ἀκολούθως Φεβρουαρίου ε', Μαρτίου πάλιν ε', διὰ τὸ κη' ἡμερῶν ὄντα τὸν Φεβρουάριον μηδεμίαν ποιεῖν τῷ ἐφεξῆς μηνὶ ἐπακτήν. Ἀπριλίου α', Μαΐου γ', Ἰουνίου ς', Ἰουλίου α', Αὐγούστου δ', καὶ Σεπτεμβρίου ζ'.

Ταῦτα τοίνυν συντιθέντες ἀλλήλοις, τάς τε δηλονότι τοῦ ἐνισταμένου μηνὸς ἡμέρας μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἐπιζητουμένης, καὶ τὰς τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπακτὰς, καὶ πρὸς τούτοις τούς τε παρελθόντας ἡλιακοὺς κύκλους, ὡς εἴρηται, καὶ τὰ τούτων α'/δ' παρεῶντες τὰ ἐλάττονα τῶν δ', καὶ τὸν γινόμενον ὁμοῦ πάλιν ἀριθμὸν μερίζοντες παρὰ τὸν ζ', τὰ καταλειπόμενα ἐλάττονα τῶν ζ', ἔχομεν ἐν ποίᾳ τῶν τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν συμβαίνει ἡ ἐπιζητουμένη ἡμέρα τοῦ μηνὸς ἐκείνου.

Οἷον ἐπὶ ὑποδείγματος, ἔστω ζητεῖν ἡμᾶς τὴν τοῦ παρόντος Ὀκτωβρίου κς' εὑρεῖν, ἐν ποίᾳ τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν συμβαίνει. Λαμβάνομεν τὰς ἀπὸ τῆς νουμηνίας αὐτοῦ μέχρι τῆς κς' καὶ αὐτῆς ἡμέρας κς' καὶ ταύταις προστίθεμεν τήν τε αὐτοῦ τοῦ μηνὸς ἐπακτὴν α', καὶ ἔτι τοὺς παρελθόντας κ' τοῦ ἡλίου κύκλους, καὶ τὰ τούτων α'/δ', ἅ εἰσι ε'. Τὸ γὰρ α' ἄχρι τῶν δ' καταλιμπάνομεν, ὡς ἀνωτέρω εἰρήκειμεν. Καὶ τὰ γενόμενα ὁμοῦ νβ' μερίσαντες παρὰ τὸν ζ, τὰ καταλειφθέντα γ' ἔχομεν τὴν κς' τοῦ παρόντος Ὀκτωβρίου μηνὸς ἐν ἡμέρᾳ γ' γεννησομένην.

Καὶ ὁμοίως δὲ τὴν ἀρχὴν ἑκάστου μηνὸς ζητοῦντες, τήν τε α' τοῦ μηνὸς λαμβάνοντες, καὶ ταύτῃ τὴν ἐπακτὴν αὐτοῦ, τούς τε κύκλους τοῦ ἡλίου καὶ τὰ τούτων α'/δ' προστιθέντες, καὶ τὸν ἐκ τῆς συνθέσεως παρὰ τὸν ζ' μερίζοντες, ἕξομεν τὸ ζητούμενον. Ἐπεὶ δὲ καὶ κανόνιον ἐκθησόμεθα προχειροτέρας ἕνεκεν εὑρέσεως τῶν τοιούτων, ἐροῦμεν καὶ περὶ τούτου ὅσα εἰκός.

Καὶ τοῦτο δ' ἀναγκαῖον ἡμᾶς εἰδέναι, ὡς, ἡνίκα ἐπιστῇ κύκλος ἡλίου βίσσεξτον ἔτος ποιῶν, οἷον δ', ἢ η', καὶ οἱ ἐφεξῆς κατὰ ἀκόλουθον, οὐκ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν κύκλον ἔτους λαμβάνομεν τὸ δ' τῶν κύκλων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς κθ' τοῦ Φεβρουαρίου, κθ' τηνικαῦτα ἡμέρας ἔχοντος· ἐπειδὴ καὶ τούτου χάριν τὰ α'/δ' τῶν ἡλιακῶν κύκλων ζητοῦντες, εἰς τὴν μέθοδον τοῦ ἡμεροευρεσίου παραλαμβάνομεν.

ΚΑΝΟΝΙΟΝ ΤΟΥ ΗΜΕΡΟΕΥΡΕΣΙΟΥ.

Laterculum ad investigandam feriam.

		1	2	3	9	10	5	6
Romani		7	7	13	14	15	21	11
Menses		18	19	25	26	27	22	23
		12	24	8	20	4	16	28
Martius	31	VI	VII	I	II	III	IV	V
Aprilis	30	II	III	IV	V	VI	VII	I
Maius	31	IV	V	VI	VII	I	II	III
Junius	30	VII	I	II	III	IV	V	VI
Julius	31	II	III	IV	V	VI	VII	I
Augustus	31	V	VI	VII	I	II	III	IV
September	30	I	II	III	IV	V	VI	VII
October	31	III	IV	V	VI	VII	I	II
November	30	VI	VII	I	II	III	IV	V
December	31	I	II	III	IV	V	VI	VII
Januarius	31	IV	V	VI	VII	I	II	III
Februarius	28-29	VII	I	II	III	IV	V	VI

Περὶ τοῦ κανονίου τοῦ ἡμεροευρεσίου.

[a] Αἱ μὲν οὖν νουμηνίαι αὐτόθεν ἐκ τοῦ κανονίου λαμβάνονται. Τὸν γὰρ ἐνιστάμενον κύκλον τοῦ ἡλίου λαμβάνοντες ἐκ τοῦ πρώτου σελιδίου, ὃ κατὰ βάθος πάντας τοὺς κύκλους αὐτοῦ περιέχει, καὶ ἐκ τοῦ ἀνωτάτω, καὶ πρωτίστου στίχου τοῦ περιέχοντος τοὺς μῆνας, τὸν ἐνιστάμενον μῆνα, οὗ τὴν νουμηνίαν ζητοῦμεν, τὴν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κανονίου παρακειμένην τῷ ἐνεστῶτι ἡλιακῷ κύκλῳ, καὶ ὑπὸ τὸν ληφθέντα μῆνα κατὰ βάθος, ταύτην φήσομεν εἶναι νουμηνίαν τοῦ μηνὸς οὗ ζητοῦμεν. Ταύτην δὲ λαμβάνοντες, καὶ ἣν ἂν βουλοίμεθα τῶν ἐφεξῆς ἡμερῶν αὐτοῦ ληψόμεθα. Τὰς γὰρ ἀπὸ α' ἄχρι τοῦ κατὰ τὴν νουμηνίαν ἀριθμοῦ τῆς ἡμέρας παρὲξ αὐτῆς λαβόντες, καὶ ταύταις προσθέντες τὰς ἀπὸ τῆς νουμηνίας ἄχρι καὶ αὐτῆς ἧς ζητοῦμεν ἡμέρας, καὶ τὰς συναχθείσας ὁμοῦ πάσας μερίσαντες παρὰ τὸν ζ', ἕξομεν τὸ ζητούμενον

Ὑπόδειγμα.

Καὶ ἔστω δι' ὑποδείγματος ζητεῖν ἡμᾶς τήν τε νουμηνίαν . . . .

. . . .

Τὰ μὲν δὴ περὶ τῶν ἡλιακῶν κύκλων, καὶ τούτοις ἑπομένων ἀναγκαίως ὀφειλόμενα θεωρηθῆναι, ταῦτ' ἂν εἴη, καθόσον ἐνεχώρει, τὸν περὶ τούτων λόγον ἀποδεδωκότων ἀνελλιπῆ. Μετιτέον δὲ λοιπὸν ἐπὶ τὸν περὶ σελήνης, κατὰ τὸν ὅμοιον τοῖς περὶ τοῦ ἡλίου λόγον κἀνταῦθα τῆς σκέψεως ἐσομένης.

Περὶ εὑρέσεως σεληνιακῶν κύκλων, καὶ τῶν τούτοις ἑπομένων.

Ε'. Τῆς σελήνης κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν τῆς κοσμογενείας παρὰ τοῦ δημιουργοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ εἰς γένεσιν παραχθείσης ἐν πανσελήνῳ καὶ τελείῳ τῷ σχήματι (τοῦτο γὰρ ἡ τῆς Γενέσεως βίβλος αἰνίττεται, λέγουσα· « Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους, τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἀρχὴν τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν φωστῆρα τὸν ἐλάττω εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτός »)· οὐδέποτε γὰρ τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος, δύναιτ' ἂν καὶ ἡ σελήνη κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτὸς, ἢ ὡς ἀκρόνυκτος ἀνατέλλειν, μὴ διαμετροῦσα τὸν ἥλιον, καὶ πανσέληνος ἐντεῦθεν γινομένη, εἴπερ ὑποθείημεν ἀπὸ προγεγονυίας συνόδου ταύτην γεγενημένην· ἐπεὶ κατὰ τὴν δ' ἡμέραν τῆς κοσμογενείας πεντεκαιδεκαταία ἦν ἄν· φανερὸν μὲν, ὡς κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς κοσμογενείας δωδεκαταία ἦν· ια' δὲ αἱ ταύτης ἐπακταί· καὶ αὗται αἱ ια' ἔγγιστα ἡμέραι θαυμαστῇ καὶ ἀνυπερβλήτῳ τῆς προνοίας σοφίᾳ καθ' ἕκαστον ἔτος μετὰ τὴν τῶν δώδεκα σεληνιακῶν μηνῶν συμπλήρωσιν, τνδ' καὶ μεῖζον ἢ γ' μέρος ἡμέρας ἀπαρτιζόντων, λείπονται εἰς τὴν τοῦ ἐνιαυσιαίου χρόνου συμπλήρωσιν, τξε' ἡμερῶν ὄντος καὶ δ' ἔγγιστα. Ὥστε ἐν τοῖς δυσὶν ἔτεσι διπλασιαζόμεναι αὗται αἱ ια' ἡμέραι ποιοῦσι τὰς ἐπακτὰς κβ'· ἐν δὲ τοῖς τρισὶ λγ'. Ὧν συναχθεισῶν, ἀφαιρουμένων τῶν λ', ἐπεὶ μῆνα ἔγγιστα σεληνιακὸν ἀπαρτίζουσι, καταλείπονται γ'. Καί εἰσιν ἐντεῦθεν τοῦ τρίτου ἔτους ἐπακταὶ γ'· καὶ ἐφεξῆς ἀκολούθως ἄχρις ἐτῶν ιθ'. Κατὰ γὰρ ιθ' ἔτος ἀποκατάστασις γίνεται τῶν σεληνιακῶν μηνῶν· ὥστε κατὰ τὸ κ' ἔτος πάλιν ια' εἶναι τὰς τῆς σελήνης ἐπακτάς.

De laterculo feriæ investigandæ.

Kalendæ mensium ex tabella sumuntur. Nam cyclum solis ineuntem ex priore laterculi parte capientes, quæ cyclos omnes illius continet, tum in summo primoque versu, qui menses exhibet, mensem cujus Kalendæ postulantur inquirentes, quæcunque feria medio in laterculo ad ineuntem cyclum posita est, et mensi jam reperto in directum subjacet, has Kalendas esse mensis illius dicemus, de quo quæritur. Hac inventa, quamlibet sequentium ejusdem mensis obtinebimus. Quippe ferias omnes a I ad eam quæ Kalendis convenit, præter hanc ipsam, putantes, additis diebus omnibus a Kalendis ad propositam diem, summam per VII partimur : atque ita feriam habebimus.

Exemplum. Quærantur Kalendæ . .

. . . .

. . . .

Hæc sunt, quæ de cyclis solaribus, et iis, quæ inde consequentia sunt, necessariam habere considerationem putavi : quorum absoluta, quoad fieri potuit, est a nobis allata ratio. Nunc ad lunarem transitum faciemus, quem eadem, ac solarem, via et methodo tractabimus.

De investigandis cyclis lunaribus, et quæ iis consentanea sunt.

V. Cum ab orbis conditu quarto die luna plena, et absoluto orbe constans ab omnium rerum artifice Deo procreata sit (hoc enim liber Genesis I, 16, indicat his verbis : «Et fecit Deus luminaria duo magna : luminare majus ad initium [b] diei, et luminare minus ad initium noctis ») ; quippe nunquam oriente sole eadem die luna posset ad initium noctis, sive sub noctem primam exoriri, nisi ex diametro ei esset opposita, ideoque plena fieret ; si ab antecedente jugo ad plenilunium pervenisse fingamus ; quoniam quarto mundi conditi die quinta decima fuit ; manifestum est, in ipso mundi primordio duodecimam fuisse. Undecim ergo erant ejus epactæ. Quæ quidem XI circiter dies admirabili **198** et immensa prorsus providentiæ divinæ solertia, singulis annis, post XII lunares menses absolutos, qui dies colligunt CCCLIV; et paulo plus tertia diei parte, desunt ad exæquandum solis annum : qui diebus constat CCCLXV, et quadrante fere. Hinc in annis duobus duplicatæ dies eædem epactas faciunt XXII ; in annis tribus, XXXIII. De qua summa deductis XXX, quæ mensem lunarem circiter efficiunt, reliquæ sunt III. Unde tertius annus epactas habet III ; ac sic deinceps usque ad XIX : etenim anno XIX mensium lunæ revolutio fit : adeo ut anno vicesimo epactas habeat luna rursus XI.

[a] *Hæc in vetere altero desunt.* [b] *Sic vocem ἀρχὴν accepit, ut quidam veteres.*

Accidit autem ista revolutio ductis in se mutuo xix annis atque xi. Hæc enim multiplicata invicem dies conficiunt ccix, qui sunt lunares menses circiter septem. Hæc est causa, cur cyclos lunæ dicamus esse neque plures, neque pauciores xix. Quod tamen sciendum est facilitatis et compendii gratia ita dici solere; ut et cætera, quæ de luna deinceps explicabimus. Nam si accurate loqui velimus, aliter res habet, ut postea demonstrabitur, cum de Paschate dicemus

A Γίνεται δὲ ἡ τοιαύτη ἀποκατάστασις πολλαπλασιαζομένων ἐπ' ἄλληλα, τουτέστι ιθ' ἐτῶν ἐπὶ τὰς εἰρημένας ια'. Ταῦτα γὰρ ἐπ' ἄλληλα πολλαπλασιαζόμενα ποιοῦσιν ἡμέρας σθ'· αὗται δ' ἀπαρτίζουσι σεληνιακοὺς ἔγγιστα μῆνας ζ'. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία, δι' ἣν κἀπὶ τῆς σελήνης ιθ' κύκλους ταύτης εἶναί φαμεν, καὶ οὔτε πλείους οὔτε ἐλάττους. Ἰστέον μέντοι κατὰ τὸ πρόχειρον οὕτω λέγεσθαι ταῦτα, καὶ τὰ ἑξῆς ῥηθησόμενα περὶ τῆς σελήνης· ἐπεὶ κατὰ τὸ πάντη ἀκριβὲς οὐχ οὕτως ἔχει, ὡς προϊοῦσιν ἡμῖν δῆλον ἔσται, ἡνίκα τὸν περὶ τοῦ Πάσχα ποιούμεθα λόγον.

Tabula propagationis epactarum lunarium.

Epactæ annorum	Anni cycli	Epactæ collectæ
XI	I	11
XXII	II	22
III	III	33
XIV	IV	44
XXV	V	55
VI	VI	66
XVII	VII	77
XXVIII	VIII	88
IX	IX	99
XX	X	110
I	XI	121
XII	XII	132
XXIII	XIII	143
IV	XIV	154
XV	XV	165
XXVI	XVI	176
VII	XVII	187
XVIII	XVIII	198
XXIX	XIX	209

Methodus inveniendi cycli lunaris.

VI. Methodus inveniendi currentis lunæ cycli, cum ejus epactis est ejusmodi: Annos ab orbe condito ad propositum usque, per xix partimur; et residuum, quod minus est xix, dicimus esse lunæ cyclum. Cujus initium non a Septembri, neque ab Octobri, ut in solari, sed ab ineunte Januario sumitur ob eam quam dicemus rationem.

Sit autem exempli loco propositus annus. Ab orbe condito ad ineuntem Januarium, qui proxime sequitur, anni sunt 6880. Hi per xix divisi relinquunt ii: proinde cyclum lunæ ii esse pronuntiamus

Altera methodus expeditior.

Hanc porro methodum paulo faciliorem ita reddemus; cum enim anno adveniente 6800, cyclus esset lunæ xvii, hunc ipsum numerum centenarii sequentis annis addentes, uti nunc 80, confectam summam 97 per 19 partientes, reliqua ii lunæ cyclum esse dicemus. Idem et quovis expleto centenario facientes, cyclum ipsius majore compendio reperiemus.

Quomodo lunares epactæ pervestigandæ sint.

VII. Epactas ineuntis lunæ cycli hoc modo con-

B *Μέθοδος ὅπως εὑρήσομεν τὸν τῆς σελήνης κύκλον.*

Ϛ'. Μέθοδος δὲ τοῦ τὸν ἐνεστῶτα κύκλον εἰδέναι τῆς σελήνης, καὶ τὰς κατ' αὐτὴν ἐπακτὰς, εἴη ἂν αὕτη· Λαμβάνοντες τὰ ἀπὸ τῆς κοσμογενείας ἔτη μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐνεστῶτος, καὶ ταῦτα παρὰ τὸν ιθ' μερίζοντες, τὰ καταλειπόμενα κάτωθεν τῶν ιθ' τὸν ἐνεστῶτα λέγομεν εἶναι κύκλον τῆς σελήνης· τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπαριθμήσεως τῶν ἐτῶν οὐκ ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου ποιούμενοι, οὐδ' ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου, ὡς ἐπὶ τοῦ ἡλίου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἰανουαρίου, δι' ἣν ἐροῦμεν αἰτίαν.

Ἔστω δὲ κἀπὶ ὑποδείγματος τὸ λεγόμενον· Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐρχομένου Ἰανουαρίου ἔτη εἰσὶν ͵ϛωπ'· ταῦτα μεριζόμενα παρὰ τὸν ιθ' λείπουσι β', καὶ λέγομεν β' C εἶναι κύκλον τῆς σελήνης.

Μέθοδος ἑτέρα προχειροτέρα.

Καὶ ταύτην δὲ τὴν μέθοδον πρὸς τὸ προχειρότερον μεταχειριζόμενοι, ἐπεὶ κατὰ συμπλήρωσιν τοῦ ͵ϛω' ἔτους ιζ' ἦν ὁ κύκλος τῆς σελήνης, ταῦτα τὰ ιζ' προστιθέντες τοῖς τῆς ἐφεξῆς ἑκατονταετηρίδος ἔτεσιν, ὡς νῦν τοῖς π', τὰ γενόμενα ϙζ' μερίσαντες παρὰ τὸ ιθ', τὰ καταλειπόμενα β' δεύτερον ἕξομεν κύκλον σελήνης. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ καθ' ἑκάστην συμπλήρωσιν ἑκατονταετηρίδος ποιοῦντες, προχειροτέρως ληψόμεθα τὸν ζητούμενον κύκλον αὐτῆς.

Πῶς εὑρήσομεν τὰς τῆς σελήνης ἐπακτάς.

Ζ'. Τὰς δ' ἐπακτὰς τοῦ ἐνεστῶτος σεληνιακοῦ κύ-

κλου τόνδε τὸν τρόπον ληψόμεθα. Ἔχοντες γὰρ τὸν A κύκλον τῆς σελήνης, ἑνδεκαπλασιάσομεν αὐτὸν, καὶ προσθήσομεν αὐτῷ καὶ ἡμέρας τρεῖς περὶ ὧν μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν· καὶ τοῦ γενομένου τὰς παρεμπιπτούσας τριακοντάδας πάσας ἀφελοῦμεν, ὡς ἑκάστην μῆνα σεληνιακὸν ἀπαρτίζουσαν· καὶ τὰ κάτωθεν τῶν λ' ἐπακτὰς ἐκείνου τοῦ σεληνιακοῦ κύκλου εἶναι φήσομεν.

Ὑπόδειγμα· οἷον ὡς ἐν ὑποδείγματι· ἐπεὶ ὁ ἐνεστὼς τῆς σελήνης κύκλος β' εἶναι δέδεικται, τοῦτον ἑνδεκαπλασιάσαντες, καὶ τοῖς γενομένοις κβ' γ' προσθέντες, τὰ γενόμενα κε' τὰς τοῦ ἐνεστῶτος σεληνιακοῦ κύκλου ἔχομεν ἐπακτὰς κε'.

Ἡ δὲ τῶν γ' ἡμερῶν προσθήκη δι' αἰτίαν γίνεται ταύτην. Δοκεῖ γὰρ ἀπορίαν ἐμποιεῖν ἡ τοιαύτη προσθήκη. Ἔστι δ' αἴτιον κἀνταῦθα ἡ τῆς κυρίως B ἀρχῆς τοῦ ἔτους ἄγνοια. Ταύτην γὰρ ἀκριβῶς οὐκ εἰδότες, ἐπεὶ εὗρον οἱ κατ' ἀρχὰς τὰ τοιαῦτα μεθοδεύσαντες, τὴν σελήνην ἐν α' [b] κύκλῳ αὐτῆς κατὰ τὴν α' τοῦ Ἰανουαρίου πανσέληνον γινομένην, τουτέστι πεντεκαιδεκαταίαν οὖσαν· ἦν δὲ καὶ ὅτε δεδημιούργηται πεντεκαιδεκαταία· καὶ διὰ τοῦτο τρεῖς μὲν ἦσαν αἱ πρὸ τῆς δημιουργίας αὐτῆς ἡμέραι, ια' δὲ αἱ ἀπὸ τῆς προϋποτεθείσης συνόδου, ὑπέθεντο μὲν τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἰανουαρίου, καὶ τῶν σεληνιακῶν κύκλων ἀρχὴν, προσέθηκαν δὲ καὶ τὰς γ' ἡμέρας, ἵνα κατὰ πάντα ὁμοιότης ᾖ πρὸς ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν δεδημιούργηται.

Πῶς ἄν τις καὶ ἀπὸ τῆς ὄψεως κατανοήσῃ τὴν σελήνην εἴτε ἀπὸ συνόδου, εἴτε ἀπὸ πανσελήνου ἐστίν. C

Η'. Ἐπειδὴ ἐκ τοῦ ἡλίου δέχεται τὸ φῶς ἡ σελήνη, ἀεὶ τὸ πεφωτισμένον αὐτῆς μέρος πρὸς τὸν ἥλιον νεύει. Ὅθεν αὐξομένη μὲν τῇ ἀποστάσει τοῦ ἡλίου, τουτέστι συνοδεύουσα τῷ ἡλίῳ, καὶ ἐπὶ πανσέληνον ἐρχομένη, τὸ μὲν πεφωτισμένον αὐτῆς μέρος νεύει πρὸς δυσμὰς, δυτικωτέρου ὄντος τηνικαῦτα τοῦ ἡλίου, τὸ δὲ κερατοειδὲς αὐτῆς καὶ ἀφώτιστον νεύει πρὸς ἀνατολάς· ἐπὰν δὲ γένηται ἀντιπρόσωπος ὅλη τῷ ἡλίῳ, καὶ κατὰ διάμετρον αὐτοῦ ἀποστῇ, τότε πᾶσα φωτίζεται, ὅλη ὅλῳ τῷ ἡλίῳ προσβαλοῦσα. Ὅλη δὲ λέγω κατὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς αὐτῆς νενευκὸς μέρος. Ἡνίκα δὲ μετὰ πανσέληνον ἄρξηται μειοῦσθαι, καὶ πρὸς σύνοδον ἔρχεσθαι τοῦ ἡλίου, τότε πάλιν τὸ μὲν πεφωτισμένον αὐτῆς μέρος νεύει πρὸς D ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἀνατολικωτέρου τότε ὄντος, τὸ δὲ ἀφώτιστον καὶ κερατοειδὲς πρὸς δυσμάς. Ὅταν ἄρα τὸ πεφωτισμένον τῆς σελήνης μέρος νεύῃ πρὸς δυσμὰς, ἀπὸ συνόδου ἐστὶν ἡ σελήνη, καὶ ἐπὶ πανσέληνον ἔρχεται· ὅταν δὲ πάλιν τὸ πεφωτισμένον αὐτῆς μέρος νεύῃ πρὸς ἀνατολὰς, ἀπὸ πανσελήνου ἐστὶν ἡ σελήνη, καὶ ἐπὶ σύνοδον ἔρχεται.

Πῶς ἂν εὕροιμεν πόσων ἐστὶν ἡμερῶν ἡ σελήνη ἀπὸ συνόδου, καθ' ἣν ἂν ἡμέραν τοῦ μηνὸς τοῦτο ζητοίημεν.

Θ'. Ἐπεὶ δ' ἔχομεν καὶ τὸν περὶ τούτου λόγον, ἑπόμενον ἂν εἴη προσθεῖναι καὶ ὅπως δεῖ λαμβάνειν τὴν

[b] γρ. ἐνάτῳ, *et mox* κατὰ τὴν ια'.

ficiemus. Cyclum lunæ jam repertum per XI multiplicabimus, **199** ad eumque tres dies adjiciemus, de quibus paulo post agetur. Ex hac summa tricenarios omnes, quoad fieri potest, auferemus; qui singulos lunæ menses efficiunt. Residuum, quod minus est XXX, pro lunæ epactis habebimus.

Exempli causa: quoniam præsentis anni lunaris cyclus est II, ut ostendimus: hunc per XI multiplicantes, et ad XXII, qui inde fiunt, additis III, qui inde consurgit numerus XXV, hujus cycli lunaris epactas illum esse dicimus.

Cæterum triduum istud ob hanc causam adjicitur. Hæc enim accessio dubitationis nonnihil afferre videtur. Sed ejus quoque ratio ex veri principii, a quo annus incipit, ignoratione petitur. Quod cum accurate non tenerent primi illius methodi conditores, ac primo lunæ cyclo animadverterent Kalendis Januarii plenam esse lunam, hoc est quintam decimam; ac tantam fuisse, cum primum est procreata, constaret, ut tres omnino dies conditum illius antecesserint, undecim vero a primo coitu, quem fingimus, effluxerint: ob id Kalendis Januariis cyclorum lunæ principium attribuerunt; ac tres illos adjecerunt dies, ut cum ea, qua primum condita est, die per omnia congrueret.

Qua ratione quispiam visu ipso discernat, utrum luna proxime in jugo, an plena fuerit.

VIII. Cum ab sole lucem luna fœneretur, pars ejus illuminata solem perpetuo respicit. Ideo cum ab sole paulatim remota crescit, hoc est post ipsius cum sole congressum, ac tendit ad plenilunium, qua parte lucem accipit, vergit in occasum, solem tunc habens ab occidente; qua vero cornuta est, et expers luminis, in orientem. Porro cum ex adverso soli penitus objacet, intervallo diametri ab eodem distans; tunc videlicet pleno orbe resplendet, totum tota solem respiciens. Totam cum dico, partem ejus intelligo, quæ nobis obversa est. At cum post oppositionem decrescere incipit, et ad solis properare congressum; tunc iterum pars illius lucida spectat orientem. (Tum enim sol ad orientem magis accedit.) Pars autem quæ lumine carens est, et cornuta, occidentem aspicit. Ad summam, quando pars lunæ splendida in occidentem vergit, a congressu recedens tendit ad oppositionem; cum autem denuo pars lucida spectat orientem, ab oppositione redit ad synodum.

Quomodo investiganda sit ætas lunæ, hoc est ejus intervallum a synodo, quacunque mensis die.

IX. His ita constitutis, consequens est, ut quemadmodum ætas lunæ quacunque propositi mensis

die colligenda sit, explicemus. Igitur ineuntis cycli lunaris epactis ad diem mensis, in quo ætas lunæ quæritur, adjunctis, a Martio cæterisque deinceps mensibus, excepto illo, qui proponitur, si quidem diebus constent XXXI, sesquidiem capimus : siu dies habeant XXX, dimidiatum diem. Mox de summa, si major sit triginta, totidem auferimus ; residuum plus minus ætatem lunæ, quam inquirimus, ostendet.

A σελήνην πόσων ἡμερῶν ἐστιν ἀπὸ συνόδου, καθ' ὁποίαν ἂν ἡμέραν τοῦδέ τινος μηνὸς ζητοίημεν τοῦτο λαβεῖν. Ἔχοντες γὰρ τοῦ ἐνεστῶτος σεληνιακοῦ κύκλου τὰς ἐπακτὰς, καὶ προστιθέντες ταύτας τῇ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς, καθ' ἣν ζητοῦμεν λαβεῖν τὴν σελήνην πόσων ἐστὶν ἡμερῶν· καὶ ἀπὸ τοῦ Μαρτίου καὶ τῶν ἑξῆς μηνῶν, πλὴν αὐτοῦ τοῦ ἀφ' οὗ ἡ ζήτησις γίνεται, λαμβάνοντες τοῦ μὲν ἔχοντος ἡμέρας λα', ἡμέραν α' S'', τοῦ δ' ἔχοντος ἡμέρας λ', S'' ἡμέρας, καὶ τῶν συναχθεισῶν τριακοντάδα ἀφελόντες, εἰ ὑπερβαίνουσι δηλονότι, τὰς λοιπὰς ἕξομεν ὁλοσχερῶς ὅσων ἡμερῶν ἐστιν ἡ σελήνη, καθ' ἣν τοῦτο ζητοῦμεν.

Exempli gratia : proposita sit XXVI dies Octobris in quo versamur. Ad hanc epactas præsentis cycli, quas XXV jam reperimus, addentes necnon dies omnes, qui a Martio ad finem Septembris collecti sunt, numero septem ; de summa, quæ est LVIII, sublatis XXX, ætatem lunæ habemus in Octobris die XXVI, quæ est XXVIII dierum.

Οἷον, ὡς ἐν ὑποδείγματι, ἔστω κς' τοῦ παρόντος Ὀκτωβρίου μηνός. Ταύτῃ προσθέντες τὰς ἀποδειχθείσας τοῦ ἐνεστῶτος σεληνιακοῦ κύκλου ἐπακτὰς κε', καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μέχρι καὶ ὅλου τοῦ B Σεπτεμβρίου συναγομένας ἡμέρας ζ', καὶ τῶν γενομένων ὁμοῦ νη' τριακοντάδα ἀφελόντες, ἕχομεν τὴν σελήνην κατὰ τὴν προχειρισθεῖσαν ἡμῖν ἡμέραν, τουτέστι τὴν κς' τοῦ παρόντος Ὀκτωβρίου, ἡμερῶν οὖσαν κη'.

Neque vero facile prætermittendum istud est, qua de causa sesquidies illos, vel dimidiatos dies auferre de mensibus incipiamus a Martio, non a Januario ; cum ab hoc lunarium cyclorum, et congruentium iis epactarum initia ducantur. (Hoc enim contra illa quæ dicta sunt dubitationem parere videtur.) Tum illud quæri potest, cur dies illos assumamus.

Καὶ τοῦτο δ' οὐκ εὔκολον παραδραμεῖν, τίνος χάριν τὴν τῶν ἡμερῶν λῆψιν τῆς τε α' S'' καὶ τῆς S'' ἀπὸ τοῦ Μαρτίου ἀρχόμεθα λαμβάνειν, καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου, καθ' ὃν τήν τε ἀρχὴν τῶν σεληνιακῶν ποιούμεθα κύκλων, καὶ τὴν τῶν κατ' αὐτοὺς ἐπακτῶν λῆψιν (δοκεῖ γὰρ ἀπορίαν ἐμποιεῖν καὶ τοῦτο τοῖς εἰρημένοις), ἔτι τε καὶ δι' ἣν αἰτίαν τὴν τῶν ἡμερῶν τούτων ποιούμεθα λῆψιν.

Manifestum est itaque, quoniam lunaris mensis diebus circiter constat XXIX 1/2, sesquidie minorem iis esse, quibus dies XXXI competunt ; dimidiato vero minus illis habere, qui tricenarii sunt ; ac propterea diem illum cum dimidio, vel dimidium solum, insequentis mensis diebus, usque ad propositum, adjungimus. Quod idem in Februario quoque fit ; cujus diebus sesquidiem addimus eum qui de Januario relinquitur. Verum quia Februarius **200** octo et viginti dies habens, sesquidiem potius ab lunari mense deficit ; ideo cum superfluus de Januario dies cum dimidio quod deest Februario compenset, nihil ad Martii dies accedit : et iis contenti epactas solas ad id inveniendum, quod quæritur, accommodamus ; post Martium ac deinceps fit illud, quod antea præscripsimus. Hoc ergo considerari debet, superfluos istos a Martio ad finem Decembris ex unoquoque mense corrogatos dies per XI collectos epactas easdem facere cum iis quæ ducuntur a Januario. Quæ cum antecedentis cycli lunaris epactis additæ ineuntis epactas anni conficiunt.

Ἔστι μὲν οὖν δῆλον, ὡς, ἐπεὶ ὁ σεληνιακὸς μὴν C ἡμέραν κθ' S'' ἔγγιστα περιέχει, τῶν μὲν ἐχόντων λα' ἡμέρας μηνῶν, μιᾷ καὶ S'' ἡμέρᾳ λείπεται, τῶν δὲ λ', S''· καὶ διὰ τοῦτο τὴν λοιπαζομένην ταύτην α' S'', ἢ S'' ἡμέραν ταῖς τοῦ ἐφεξῆς μηνὸς ἡμέραις ἄχρι καὶ τῆς ζητουμένης συντίθεμεν. Καὶ τοῦτο δ' ὁμοίως κἀν τῷ Φεβρουαρίῳ ποιοῦμεν, τὴν λοιπαζομένην ἐν τῷ Ἰανουαρίῳ α' S'' ἡμέραν ταῖς τοῦ Φεβρουαρίου προστιθέντες. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Φεβρουάριος, κη' ἡμερῶν ὑπάρχων, λείπεται μᾶλλον οὗτος τοῦ σεληνιακοῦ μηνὸς ἡμέρᾳ α' S'', διὰ τοῦτο τῆς τοῦ Ἰανουαρίου περιττευούσης α' καὶ S'' ἀνταναπληρούσης τὴν τοῦ Φεβρουαρίου λοιπάζουσαν· ταῖς τοῦ Μαρτίου ἡμέραις οὐδέν τι προστίθεμεν, ἀρκούμενοι ταύταις σὺν τῇ προσθήκῃ τῶν ἐπακτῶν, εἰς εὕρεσιν τοῦ ζητουμένου. Μετὰ δὲ τὸν Μάρτιον καὶ ἐφεξῆς ποιοῦμεν, D ὡς ἀνωτέρω εἰρήκειμεν. Σκεπτέον οὖν, ὅτι καὶ αὗται αἱ περιττεύουσαι καθ' ἕκαστον μῆνα ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μέχρι καὶ ὅλου τοῦ Δεκεμβρίου, εἰς τὰς ια' συμποσούμεναι, τὰς ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου ποιοῦσιν ἐπακτάς· αἵτινες, ταῖς τοῦ παρελθόντος σεληνιακοῦ κύκλου προστιθέμεναι, τὰς τοῦ ἐνεστῶτος ποιοῦσι.

De Paschate.

X. His animadversis, quæ ad solis lunæque ratiocinia pertinent, et quomodo potuimus explicatis, de Paschate deinceps sermonem instituemus. Hujus enim elementa ista sunt, quoniam propositum laterculum, cujus ope Pascha in promptu habetur, ex solis et lunæ cyclis conficitur. Iisdem quoque methodus utraque nititur, tam quæ ante nos exstitit, quam quæ a nobis excogitata fuit.

Περὶ τοῦ Πάσχα.

Ι'. Τούτων δὴ οὖν, τῶν κατὰ τὸν ἥλιον δηλαδὴ καὶ τὴν σελήνην, ὡς ἐνῆν, ἐμοὶ προτεθεωρημένων, ἑξῆς περὶ τοῦ Πάσχα τὸν λόγον ποιησόμεθα. Δι' ἐκείνων γὰρ οὗτος περαίνεται· τό τε γὰρ ἐκκείμενον κανόνιον, δι' οὗ προχείρως τὸ τοιοῦτον Πάσχα λαμβάνομεν, διὰ τῶν ἡλιακῶν καὶ σεληνιακῶν κύκλων πεπραγμάτευται· πρὸς δὲ καὶ αἱ περὶ τούτου μέθοδοι, ἥ τε πρὸ ἡμῶν εὑρημένη, καὶ ἡ νῦν ὑφ' ἡμῶν.

Κανόνιον τῆς τοῦ σεβασμίου καὶ μεγάλου Πάσχα εὑρέσεως συντεθὲν παρὰ τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.

Laterculum venerandi ac magni Paschatis inveniendi, a sancto Joanne Damasceno conditum.

Cycli	Legale Pascha	1 7 12 18	2 13 19 24	3 8 14 25	9 15 20 26	4 10 21 27	5 11 16 22	6 17 23 28	Fundamentum Lunæ.
1	Ap. 2	A 7	A 6	A 5	A 4	A 3	A 9	A 8	14
2	M 22	M 24	M 23	M 29	M 28	M 27	M 26	M 25	25
3	A 10	A 14	A 13	A 12	A 11	A 17	A 16	A 15	6
4	M 30	M 31	A 6	A 5	A 4	A 3	A 2	A 1	17
5	A 18	A 21	A 20	A 19	A 25	A 24	A 23	A 22	28
6	A 7	A 14	A 13	A 12	A 11	A 10	A 9	A 8	9
7	M 27	M 31	M 30	M 29	M 28	A 3	A 2	A 1	20
8	A 15	A 21	A 20	A 19	A 18	A 17	A 16	A 22	1
9	A 4	A 7	A 6	A 5	A 11	A 10	A 9	A 8	12
10	M 24	M 31	M 30	M 29	M 28	M 27	M 26	M 25	23
11	A 12	A 14	A 13	A 19	A 18	A 17	A 16	A 15	4
12	A 1	A 7	A 6	A 5	A 4	A 3	A 2	A 8	15
13	M 21	M 24	M 23	M 22	M 28	M 27	M 26	M 25	26
14	A 9	A 14	A 13	A 12	A 11	A 10	A 16	A 15	7
15	M 29	M 31	M 30	A 5	A 4	A 3	A 2	A 1	18
16	A 17	A 21	A 20	A 19	A 18	A 24	A 23	A 22	29
17	A 5	A 7	A 6	A 12	A 11	A 10	A 9	A 8	10
18	M 25	M 31	M 30	M 29	M 28	M 27	M 26	A 1	21
19	A 13	A 14	A 20	A 19	A 18	A 17	A 16	A 15	2

Συνέστηκε τοίνυν τὸ εἰρημένον κανόνιον τόνδε τὸν A τρόπον· Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ σελιδίῳ τῆς σελήνης οἱ ιθʹ κεῖνται κύκλοι, καὶ ἐφεξῆς αὖθις καθ' ἕτερον σελίδιον τὸ τῶν Ἰουδαίων Πάσχα, τὴν καθ' ἕκαστον κύκλον τῆς σελήνης πανσεληνιακὴν ἡμέραν ἐμφαῖνον· κατὰ ταύτην γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι τὸ ἑαυτῶν τελοῦσι Πάσχα, τοῦ παρ' αὐτοῖς Μωσαϊκοῦ νόμου τοῦθ' οὕτω τελεῖν προστάττοντος· προέκκειται δὲ τοῦ τῶν Χριστιανῶν Πάσχα τὸ Ἰουδαϊκὸν, ἐπειδὴ τοῖς κατὰ τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν πρώτην σύνοδον θεοφόροις Πατράσιν οὕτω κεκανόνισται, σκοπεῖν τὴν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα ἡμέραν, ἐν ποίᾳ τῶν τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν συμβαίνει γίνεσθαι, καὶ τῇ ἐφεξῆς Κυριακῇ τελεῖν τοὺς Χριστιανοὺς τὸ κατ' αὐτοὺς ἅγιον Πάσχα, ἀκολουθοῦντας τῷ καιρῷ τοῦ σωτηρίου πάθους καὶ τῆς ζωηφόρου ἐγέρσεως. Κατὰ γὰρ τὴν ἡμέραν τοῦ B Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα ἤχθη πρὸς τὸ πάθος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· μεθ' ὃ εὐθὺς καὶ ἐκ νεκρῶν ἀνέστη· καὶ ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ, τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ ἑορτάζοντες, Πάσχα καινὸν ὀνομάζομεν. Μετὰ δὴ τὸ δεύτερον σελίδιον τὸ περιέχον τὸ Ἰουδαϊκὸν, ὡς εἴρηται, Πάσχα ἔκκειται τὸ τῶν Χριστιανῶν ἅγιον Πάσχα ἐν ζʹ σελιδίοις, ἐν ἄλλῃ μὲν καὶ ἄλλῃ τῶν τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα συμβαίνοντος, κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ τοῦ μηνὸς ἡμέραν τὴν τῷ σεληνιακῷ κύκλῳ παρακειμένην, ἀντιστρόφως τὸ τῶν Χριστιανῶν Πάσχα τῇ αὐτῇ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρᾳ τελεῖται, τουτέστι Κυριακῇ, ἐν ἄλλῃ δὲ καὶ ἄλλῃ τῶν τοῦ μηνός. Ἄνωθεν δὲ τῶν τοιούτων ἑπτὰ σελιδίων ἐν στίχοις μὲν τέσσαρσι, χώραις δὲ καθ' ἕκαστον ζʹ, οἱ τοῦ ἡλίου κηʹ ἔκκεινται κύκλοι.

Laterculum igitur ad hunc modum componitur. In primo versu cycli lunæ XIX positi sunt; proximus ab eo Pascha Judaicum exhibet, quod in unoquoque cyclo plenilunii diem ostendit: quo Judæi suum Pascha celebrant ex legis Mosaicæ præscripto, quod ita peragi imperat. Porro ante Christianorum Pascha Judaicum ideo collocatum est, quod in sancta et œcumenica prima synodo sancti Patres ita constituerunt, ut observaretur quem in hebdomadis diem Judæorum caderet Pascha, ac sequente Dominica Christiani suo Paschate fungerentur, in eoque saluberrimæ Christi Passionis et vivificæ Resurrectionis tempus obtinerent. Etenim ipso die Judaici Paschatis Dominus noster Jesus Christus ad passionem ductus est; secundum quam
201 statim a mortuis surrexit. Ac nos Christiani resurrectionis illius festum celebrantes, novum Pascha nominamus. Post secundum versum, qui Judaicum, ut diximus, Pascha præbet, sanctum Christianorum Pascha VII versibus descriptum est. Quippe Judaicum in aliam atque aliam feriam incidit, sed eadem perpetuo mensis die, quæ ad lunarem cyclum ascribitur; Christianum contra eadem semper hebdomadis feria celebratur, nempe Dominica; sed alio atque alio mensis die. Supra versus septem quadruplici serie in areis septem cycli solis octo et viginti collocati sunt.

A Quod si quis fortasse quærat, cur non cyclorum numeros ordine descripserimus, huic nos ita quæstioni respondebimus, ut proposita recti numerorum ordinis tabella constet, nihil hanc ab altera differre, quæ perturbatos eosdem continet. Describantur enim hoc loco duplici in tabella, primum ordine, ut in superiore laterculo, confuso; tum recto: ac sint ejusmodi.

Καὶ περὶ τούτων δὲ εἴ τις ἀποροίη, διὰ τὸ μὴ κατὰ τάξιν κεῖσθαι τοὺς ἀριθμοὺς τῶν κύκλων, ἡμεῖς, καὶ ταύτην λύοντες τὴν ἀπορίαν, δείξομεν καὶ δι' ἐκθέσεως τάξιν ἐχούσης μηδὲν διαφέρειν ἐκείνης τῆς συγκεχυμένης. Ἐκκείσθω γὰρ ἐνταυθοῖ ἐν καταγραφαῖς πρῶτον μὲν ἡ ἐν τῷ εἰρημένῳ κανονίῳ συγκεχυμένως ἐκκειμένη, ἔπειτα δὲ ἡ εὐτάκτως· καὶ ἔστωσαν αὗται·

Α' Καταγραφή.

α'	β'	γ'	θ'	ι'	ε'	ς'
ζ'	ιγ'	κε'	ιε'	κα'	κβ'	ιζ'
ιη'	ιθ'	ιδ'	κς'	κζ'	ια'	κγ'
ιβ'	κδ'	η'	κ'	δ'	ις'	κη'

Β' Καταγραφή.

α'	β'	γ'		δ'	ε'	ς'
ζ'		η'	θ'	•	ια'	
ιβ'	ιγ'	ιδ'	ιε'		ις'	ιζ'
ιη'	ιθ'		κ'	κα'	κβ'	κγ'
	κδ'	κε'	κς'	κζ'		κη'

B Animadvertere igitur oportet, quemadmodum in secunda tabula, quæ ordinatos habet cyclorum numeros, quarta quæque areola numeris vacua relicta sit: quæ res indicat, post annos quatuor annum uno die priorem ordinem transcendere: situs porro numerorum in quolibet versu idem est utrobique, ac videre licet in primis versibus eosdem cyclorum numeros collocatos. Etsi enim in priore tabella XVIII supra XII positus sit; tamen cum eodem uterque versu contineatur, nullum ex perturbata illa dispositione discrimen oritur. Idem et in reliquis versibus apparet, ut quamvis tumultuarium videatur esse, non tamen excedat ordinem. Cæterum istiusmodi cyclorum ordinatio ab eo qui primus laterculum condidit, in eum est excogitata C finem, ut ea intervalla repleantur, quæ in secunda descriptione ob eam quam diximus causam sunt inania relicta.

Quamobrem ut in quatuor versibus ordinatior fiat a nobis descriptio, in primo ponantur isti, I, VII, XII, XVIII; in secundo iidem remaneant; tertius istos habeat, III, VIII, XIV, XXV; quartus, IX, XV, XX, XXVI; quintus, IV, X, XXI, XXVII; sextus, V, XI, XVI, XXII; in septimo nihil mutetur.

In summo laterculo cycli solis, ut dictum est, ideo ponuntur, ut ostendatur, quam in diem hebdomadis Judaicum Pascha suo quodque lunæ cyclo contingat. Non enim Christianorum Pascha duntaxat per unumquemque lunæ cyclum septem versibus descriptum est; verum una cum illius D mensis, puta Martii, vel Aprilis numero, qui est index Paschatis, dies etiam hebdomadis ascribitur, quo die Judaicum Pascha celebratur.

Σκεπτέον τοίνυν, ὡς ἐν τῇ δευτέρᾳ καταγραφῇ, ἥτις καὶ κατὰ τάξιν ἔχει τοὺς ἀριθμοὺς τῶν κύκλων ἐκκειμένους, κατὰ δ' μὲν χώρας παραλείπεται α' χώρα, μὴ δεχομένη ἀριθμὸν, εἰς ἔνδειξιν τοῦ κατὰ δ' ἔτη τὸν ἐνιαυτὸν ἡμέρᾳ μιᾷ τὴν προτέραν τάξιν ὑπερβαίνειν· ἡ θέσις δὲ τῶν ἀριθμῶν ἐν ἑκάστῳ σελιδίῳ ἡ αὐτή ἐστι καὶ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς καταγραφαῖς, ὡς ἔστιν ὁρᾷν ἐν τοῖς πρώτοις σελιδίοις τοὺς αὐτοὺς τῶν κύκλων ἐκκειμένους ἀριθμούς. Κἂν γὰρ ἐν τῇ πρώτῃ καταγραφῇ ὁ ιη' ἄνωθεν τοῦ ιβ' κεῖται, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σελιδίου καὶ ἀμφοῖν κειμένων, οὐ γίνεταί τις διαφορὰ διὰ τὴν αὐτὴν ἐνηλλαγμένην θέσιν. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν σελιδίων ἐμφαίνεται, ἔκτακτον μὲν δοκοῦν, τὴν τάξιν δὲ οὐχ ὑπερβαῖνον. Γέγονε δὲ ἡ τοιαύτη θέσις τῶν κύκλων τῷ κανονογραφήσαντι ἐξ ἀρχῆς ἀναπληρώσεως χάριν τῶν χωρίων, ἃ κενὰ καταλείπει ἡ δευτέρα καταγραφὴ διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν.

Ἵνα δὴ οὖν τὴν ἐν τοῖς δ' στίχοις καταγραφὴν εὐτακτοτέραν ποιήσωμεν, τὸ μὲν πρῶτον σελίδιον ἐχέτω ἀριθμοὺς α', ζ', ιβ', ιη'· τὸ δὲ δεύτερον ἐχέτω, ὡς ἔχει· τὸ δὲ τρίτον γ', η', ιδ', κε'· τὸ δὲ τέταρτον θ', ιε', κ', κς'· τὸ δὲ πέμπτον δ', ι', κα', κζ'· τὸ δὲ ἕκτον ε', ια', ις', κβ'· τὸ δὲ ἕβδομον πάλιν οὓς ἔχει.

Τίθενται δὲ ἄνωθεν τοῦ κανονίου οἱ τοῦ ἡλίου κύκλοι, ὡς εἴρηται, εἰς δήλωσιν τοῦ ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος τὸ Ἰουδαϊκὸν Πάσχα κατὰ τὸν οἰκεῖον τῆς σελήνης κύκλον τελεῖται. Οὐ μόνον γὰρ τὸ τῶν Χριστιανῶν Πάσχα καθ' ἕκαστον κύκλον σελήνης ἐν σελιδίοις ἔκκειται ζ'· ἀλλὰ σὺν τῷ ἀριθμῷ τοῦδέ τινος μηνὸς, ἢ τοῦ Μαρτίου, ἢ τοῦ Ἀπριλίου, τοῦ δηλοῦντος τὸ Πάσχα, κεῖται καὶ ἡ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρα, καθ' ἣν τότε τὸ Ἰουδαϊκὸν τελεῖται.

Methodus inveniendi Paschatis.

XI. Igitur scire cum volumus quem in mensem de duobus, Martio et Aprili, Christianorum Pascha sanctum incidat, præsentem in promptu cyclum

Μέθοδος δι' ἧς εὑρήσομεν τὸ Πάσχα.

ΙΑ'. Ὅταν τοίνυν προαιρώμεθα γινώσκειν ἐν τίνι τῶν δύο μηνῶν Μαρτίου ἢ Ἀπριλίου, καὶ ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ ἑνὸς αὐτῶν τὸ τῶν Χριστιανῶν ἅγιον Πάσχα

τελεῖται, προχείρως μὲν λαμβάνομεν τὸν ἐνεστῶτα τοῦ ἡλίου κύκλον, ἄνωθεν κείμενον τοῦ κανονίου, καὶ κατερχόμεθα τὸ δι' αὐτοῦ σελίδιον, ἕως ἂν φθάσωμεν εἰς τὸν στίχον, ἐφ' οὗ ἐν ἀρχῇ ὁ τῆς σελήνης γράφεται κύκλος· καὶ τὸ οὕτω κείμενον ἀντικρὺ κατὰ βάθος μὲν τοῦ ἐνεστῶτος ἡλιακοῦ κύκλου, κατὰ πλάτος δὲ τοῦ σεληνιακοῦ, φήσομεν εἶναι τὸ τῶν Χριστιανῶν ἅγιον Πάσχα· τὴν δ' ὑπ' αὐτὸ ἡμέραν τὴν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν, καθ' ἣν γέγονε τὸ τότε Ἰουδαϊκόν.

Οἷον, ὡς ἐν ὑποδείγματι, ἔστω ζητεῖν ἡμᾶς κατὰ τὸ ἐνεστὼς ἔτος τὸ ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ,ϛωπα' ἔτος, ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ τοῦ Μαρτίου ἢ τοῦ Ἀπριλλίου τὸ τῶν Χριστιανῶν ἔσται Πάσχα. Καὶ ἐπεὶ ἐδείχθη κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος, ἡλίου μὲν ὢν κύκλος κα', σελήνης δὲ τρίτος, λαμβάνομεν αὐτοὺς ἐν τῷ κανονίῳ ἄνωθεν μὲν τὸν τοῦ ἡλίου, ἐκ πλαγίου δὲ τὸν τῆς σελήνης· κἀπειδὴ συνερχομένων ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κανονίου κατὰ τὴν συνέλευσιν ιζ' τοῦ Ἀπριλλίου καταγράφεται, φήσομεν γενήσεσθαι τὸ ἡμέτερον Πάσχα κατὰ τὴν τοῦ Ἀπριλλίου ιζ'· τὴν δὲ ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον α' ἡμέραν, ἤγουν τὴν πρώτην, φήσομεν εἶναι ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος α' τὴν πρὸ τοῦ Χριστιανικοῦ τούτου Πάσχα, καθ' ἣν ἔσται τὸ Ἰουδαϊκόν. Δῆλον γάρ, ὡς, ἐπεὶ ἡ παρακειμένη τῷ τρίτῳ κύκλῳ τῆς σελήνης ι' τοῦ Ἀπριλλίου τὸ Ἰουδαϊκὸν Πάσχα δηλοῖ, γενήσεται δὲ κατὰ ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος α', ἐὰν τῇ ι' τοῦ Ἀπριλλίου ἡμέρας ζ' προσθῶμεν τὰς ἄχρι τῆς ἐρχομένης Κυριακῆς, τὰς ιζ' τοῦ Ἀπριλλίου ποιήσομεν, καθ' ἃς τὸ Πάσχα ἔσται Χριστιανικόν. Καὶ οὕτως μὲν ἐκ του κανονίου προχείρως λαμβάνεται τὸ ζητούμενον· καὶ διὰ μεθόδου δὲ καὶ οὕτως·

A solis habemus in summo laterculo : cui subjectam tabulam tandiu percurrimus, dum ad eum versum perveniamus, cujus initio lunæ cyclus ascribitur et qui in proselide numerus occurrit **202** cyclo solis in directum, lunæ in transversum attributus, eum Christianorum indicare Pascha dicemus; huic vero subjectam diem, feriam esse, qua Judaicum Pascha contigerit.

Exempli causa : quæratur hoc anno, qui est ab orbe condito 6881, quoto die Martii, vel Aprilis incidit Pascha. Quoniam ergo supra demonstravimus, cyclum eo anno solis esse XXI, lunæ III, utrumque in laterculo quærimus, solis in fronte tabulæ, lunæ autem ad latus; et quia media in B area communis angulus XVII diem Aprilis exhibet, eo die Pascha nostrum fore pronuntiamus; quæ autem numero est eidem subjecta feria prima, diem hebdomadis esse dicemus, quæ Pascha Christianum antecedit, et in quam Judaicum incurret. Cum enim ad tertium cyclum apposita x dies Aprilis Pascha Judæorum indicet, idque primam in feriam incidat, perspicuum est, si ad diem Aprilis x septem dies accedant, quæ ad proxime sequentem hebdomadam pertingunt, XVII Aprilis diem confici, quo Christianum Pascha peragetur. Ita ex laterculo facile quod quæsitum est extricatur : quod etiam ex methodo sic habetur.

Ἑτέρα μέθοδος τῆς τοῦ Πάσχα εὑρέσεως.

C

Ἐπεὶ ἔχομεν καθ' ἕκαστον τῶν σεληνιακῶν κύκλων τὴν ἐπὶ τοῦ Μαρτίου ἄχρι καὶ τῆς ιζ' τοῦ Ἀπριλλίου γινομένην πανσέληνον, ἥτις τὸ Ἰουδαϊκὸν Πάσχα μηνύει· διὰ τοῦ ἡμεροευρεσίου, ὡς προειλήφαμεν, εὑρίσκομεν ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ τῶν τῆς ἑβδομάδος ἔσται τὸ νομικὸν Πάσχα τὸ παρακείμενον τῷ ἐνεστῶτι σεληνιακῷ κύκλῳ· ᾧ προστιθέντες τὰς ἐφεξῆς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος ἄχρι καὶ αὐτῆς τῆς Κυριακῆς, ἔχομεν καὶ τὸ καθ' ἡμᾶς ἅγιον Πάσχα, ἐν τίνι τῶν τοῦ Μαρτίου ἢ τοῦ Ἀπριλλίου ἡμερῶν γίνεται. Καὶ ἔστω ἐπὶ ὑποδείγματος τοῦ προειρημένου. Ἐπεὶ τῷ ἐνεστῶτι τότε κύκλῳ τῆς σελήνης τρίτῳ ὄντι ι' Ἀπριλλίου παράκειται, δηλοῦσα κατ' αὐτὴν εἶναι τὸ Ἰουδαϊκὸν Πάσχα· προσθέντες ταύτῃ τὴν τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπακτὴν α' οὖσαν, ἔτι τε τοὺς παρελθόντας κ' ἡλιακοὺς κύκλους, καὶ τὰ τούτων δ' ἡμέρας ε'· τὰς γενομένας ὁμοῦ ἡμέρας λϛ' μερίσαντες παρὰ τὸν ζ', τὴν ἐναπολειφθεῖσαν α' φήσομεν ἡμέραν εἶναι Κυριακήν, καθ' ἣν ἡ δεκάτη τοῦ Ἀπριλλίου συμπίπτει. Καὶ ταύτῃ προσθέντες τὰς τῆς ἐφεξῆς ἑβδομάδος ἄχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἐρχομένης Κυριακῆς ἡμέρας ζ', ἕξομεν καὶ οὕτως τὸ καθ' ἡμᾶς ἅγιον Πάσχα τῇ ιζ' τοῦ Ἀπριλλίου ἐσόμενον.

Methodus altera Paschatis inveniendi.

Cum in unoquoque cyclo lunari plenilunia nobis omnia constent, quæ in Martio, et ad XVII Aprilis usque continentur, et Judaicum Pascha demonstrant, per laterculum septizonii, ut ante diximus, indaganda est feria legalis Paschatis, quod ad præsentem lunæ cyclum adnotatur; cui reliquas ad Dominicam hebdomadis ferias addentes, habemus Martii, vel Aprilis diem, in quem nostrum Pascha committitur. Verbi gratia repetatur superius illud exemplum. Quoniam enim ad ineuntem cyclum lunæ tertium x dies Aprilis adjungitur, ostendens in eum diem cadere Pascha Judaicum; si eidem mensis illius addamus epactam, quæ est I; necnon D præteritos solis XX cyclos, et eorum quadrantes, dies V, summa conflata dierum XXXVI, si per VII dividatur, reliquam faciet diem I, hoc est Dominicam, in quam Aprilis x conveniet. Ad hanc rursus totam addentibus insequentem hebdomadem usque ad proxime sequentem Dominicam, quæ sunt dies VII, Christianum Pascha nobis occurret, quod Aprilis XVII continget.

Περὶ τῆς εὑρέσεως τῆς ἀπόκρεω.

ΙΒ'. Μετὰ δὲ τὸ λαβεῖν τὴν τοῦ μηνὸς ἡμέραν, ἐν ᾗ τὸ ἅγιον Πάσχα συμπίπτει, προστιθέντες αὐτῇ ἡμέρας τρεῖς, βισέξτου δὲ ὄντος δ', εὑρίσκομεν καὶ τὴν

De introitu sacri jejunii, et abstinentiæ a carnibus.

XII. Inventa die mensis, in quam Pascha sanctum incidit, tres ad illam dies addimus; bisextili vero anno, IV. Ita, Januarii vel Februarii diem re-

perimus, quo anno illo Dominica prima introitus jejuniorum accidet. Nam si Pascha in Aprilem cadit, Carnisprivium Februario continget; sin Martium obtineat, usque ad XXVIII in bisextili anno, vel XXIX diem, in communi, Carnisprivium in Januarium competet. Nam si Martii XXVIII, aut XXIX, aut XXX, aut XXXI Pascha fiat, Carnisprivium erit in Februario. Ut in exemplo anni proxime sequentis perspicuum erit. Cum enim Aprilis XVII, uti dictum est, Pascha sit futurum; si triduum ad id accedat (non enim bisextilis hic annus est), dies ille, qui residuus erit, Februarii vicesimus, Carnisprivium exhibebit.

Methodus alia Paschatis et Carnisprivii.

XIII. Exposita est hactenus methodus illa, quæ a majoribus accepta, ad nos usque propagata est. Altera vero, quam excogitavimus ipsi, ratione ac demonstratione constantem, quamque nos explicaturos ostendimus, est ejusmodi. Quoniam a lunari coitu, qui Januarium antecessit, ad hujus anni Judaicum Pascha, quod in plenilunium incidit, lunares menses intercedunt tres cum dimidio, qui dies colligunt CIII; in laterculo vero Paschali Judaica Paschata biduo redundare videntur supra exactum plenilunium; quemadmodum postea demonstrabitur; biduum istud diebus illis CIII addentes, de summa dierum CV deductis quadragesimæ diebus XLVIII, cum diebus septem Tyrophagi, id est, « hebdomadis, in qua esus casei conceditur, » si reliquos L dies a lunari synodo, quæ proxime Januarium præcessit, computemus, planum est calculum nostrum ad hebdomadam Carnisprivii perductum iri, hoc est a Dominica « Prodigi, » ad Sabbatum ante Carnisprivii Dominicam. Adjectis **203** deinde reliquis ad Dominicam diebus, Carnisprivii Dominicam assequemur: unde et Pascha constabit. Experiamur in exemplo proxime futuræ Dominicæ Carnisprivii. Cyclo lunæ VI ineunte Kalendis Januariis epactæ sunt VI. Ergo sex diebus ante Kalendas Januarias lunaris syzygia commissa est. Ab hac si L dies explicemus, quæ conflatæ sunt ex Januarium antecedentibus VI, et XXXI Januarii, et Februarii XIII (nam omnes istæ in unum collectæ quinquaginta faciunt), quinquagesima dies in XIII Februarii desinet; quam in Dominicam cadere deprehendemus, videlicet in eam, quæ Prodigi nominatur. Ad Februarii XIII dies, quæ in Dominicam desinunt, uti dictum est, adjectis septem hebdomadis Tyrophagi diebus, conflet vicesima Februarii, quæ erit Dominica Carnisprivii; ac deinceps Pascha consequemur.

Methodus alia Paschatis.

XIV. Cum a synodo lunari, quæ proxime Januarium præcessit, ad ejusdem anni Judaicum Pascha, sive plenilunium, tres cum dimidio lunares menses intercedant, qui sunt dies CIV circiter: porro in

κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος ἀπόκρεω, ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ ἔσται τοῦ Ἰανουαρίου ἢ τοῦ Φεβρουαρίου. Ἐν μὲν γὰρ Ἀπριλίῳ τοῦ Πάσχα ὄντος, ἡ ἀπόκρεως ἔσται ἐν Φεβρουαρίῳ· ἐν δὲ Μαρτίῳ ἄχρι τῆς κη' ἐν βισέξτῳ, ἢ τῆς κθ' ἐν οὐ βισέξτῳ, ἡ ἀπόκρεως ἐν Ἰανουαρίῳ ἔσται. Ἐν γὰρ τῇ κη' τοῦ Μαρτίου, ἢ τῇ κθ', ἢ τῇ λ', ἢ τῇ λα' συμπίπτοντος τοῦ Πάσχα, ἡ ἀπόκρεως ἐν Φεβρουαρίῳ ἔσται· ὡς ἐπὶ ὑποδείγματος τοῦ ἐρχομένου σὺν Θεῷ Πάσχα ἔσται φανερόν. Ἐπεὶ γὰρ τῇ ιζ' ἔσται τοῦ Ἀπριλίου, ὡς ἄνωθεν εἴρηται, ταύτῃ προσθέντες γ' (οὐ γὰρ ἐστι τὸ παρὸν ἔτος βίσεξτον), τὰς γενομένας κ' τοῦ Φεβρουαρίου τὴν ἀπόκρεω ἕξομεν.

Ἑτέρα μέθοδος περὶ τῆς ἀπόκρεω καὶ τοῦ Πάσχα.

ΙΓ'. Καὶ αὕτη μὲν ἡ μέχρι ἡμῶν φθάσασα μέθοδος ὑπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν ἐκτεθεῖσα· ἣν δ' ἡμεῖς εὕρομεν μετὰ καὶ λογικῆς ἀποδείξεως, καὶ ταύτην ἐνταυθοῖ ἐκθέσθαι ἐπηγγειλάμεθα, εἴη ἂν αὕτη. Ἐπεὶ ἀπὸ τῆς πρὸ τοῦ Ἰανουαρίου γινομένης συνοδικῆς συζυγίας τῶν φώτων ἄχρι τοῦ κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα, ἐν ᾧ πανσεληνιακὴ συζυγία ἐστὶ, γ' Ϛ'' σεληνιακοὶ μῆνές εἰσι, καὶ περιέχουσιν ἡμέρας ργ' ἔγγιστα· εὑρίσκονται δ' ἐν τῷ κανονίῳ τοῦ Πασχαλίου τὰ διαλαμβανόμενα Ἰουδαϊκὰ Πασχάλια δυσὶν ἡμέραις πλεονάζοντα τοῦ ἀκριβοῦς πανσελήνου, ὡς προϊόντες δι' ἀποδείξεως τὸν περὶ τούτου ποιησόμεθα λόγον· ταύτας τὰς δύο ἡμέρας προσθέντες ταῖς εἰρημέναις ργ', τῶν γενομένων ρε' ἀφελόντες τὰς τῆς τεσσαρακοστῆς ἡμέρας μη', πρὸς δὲ καὶ τὰς τῆς Τυροφάγου ζ', ἐὰν τὰς λοιπὰς ν' προσεκβάλωμεν ἀπὸ τῆς πρὸ τοῦ Ἰανουαρίου συνόδου, φανερόν· ὡς εἰς τὴν ἑβδομάδα τῆς ἀπόκρεω καταντήσομεν ἀπὸ τῆς Κυριακῆς « τοῦ Ἀσώτου » ἄχρι καὶ τοῦ πρὸ τῆς ἀπόκρεω Σαββάτου. Αἷς προσθέντες τὰς ἐφεξῆς ἡμέρας ἄχρι τῆς Κυριακῆς, τὴν ἀπόκρεω ἕξομεν· καὶ ἐφεξῆς τὸ Πάσχα δῆλον ἔσται. Ἔστω δὲ καὶ ἐπὶ ὑποδείγματος τῆς ἐρχομένης ἀπόκρεω· Ἐπεὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐρχομένου Ἰανουαρίου, κύκλου σελήνης τρίτου ἀρχομένου, ἐπακταί εἰσιν ἕξ, φανερὸν, ὡς πρὸ ϛ' ἡμερῶν τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἰανουαρίου ἔσται ἡ πρὸ αὐτοῦ σύνοδος. Προσεκβάλλοντες οὖν ἀπὸ τῆς τοιαύτης συνόδου τὰς εἰρημένας ν', αἵτινες περιέχουσι τάς τε πρὸ τοῦ Ἰανουαρίου ϛ', καὶ τὰς αὐτοῦ τοῦ Ἰανουαρίου λα', καὶ τοῦ Φεβρουαρίου ιγ' (αὗται γὰρ συμποσούμεναι ν' ἀπαρτίζουσι)· τὴν ν' ἡμέραν λήγουσαν ἕξομεν τῇ τοῦ Φεβρουαρίου ιγ'· τὴν δὲ ιγ' τοῦ Φεβρουαρίου ἐν ἡμέρᾳ εὑρήσομεν συμπίπτουσαν Κυριακῇ, δηλονότι τῇ τοῦ Ἀσώτου. Ταῖς ιγ' δὲ τοῦ Φεβρουαρίου ἡμέραις, αἵτινες συμποσοῦνται ἐν Κυριακῇ, ὡς εἴρηται, προσθέντες τὰς τῆς Τυροφάγου ἑβδομάδος ἡμέρας ζ', τὰς γενομένας κ' τοῦ Φεβρουαρίου, ἕξομεν τὴν Κυριακὴν τὴν ἀπόκρεω· καὶ ἐφεξῆς τὸ Πάσχα εἰλημμένον ἔσται.

Ἑτέρα μέθοδος περὶ τοῦ Πάσχα.

ΙΔ'. Ἐπεὶ ἀπὸ τῆς πρὸ τοῦ Ἰανουαρίου γενομένης συνοδικῆς συζυγίας τῶν φώτων ἄχρι καὶ τοῦ κατ' αὐτὰ τὰ ἔτος Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα, ἐν ᾧ πανσέληνος συζυγία ἐστὶ, γ' Ϛ'' σεληνιακοὶ μῆνές εἰσι, καὶ περι-

ἔχουσιν ἡμέρας ρδ' ἔγγιστα· εὑρίσκονται δὲ ἐν τῷ κανονίῳ τοῦ Πάσχα τὰ διαλαμβανόμενα Ἰουδαϊκὰ Πασχάλια δυσὶν ἡμέραις πλεονάζοντα τῆς ἀκριβοῦς πανσελήνου, ὡς προϊόντες δι' ἀποδείξεως τὸν περὶ τούτου ποιησόμεθα λόγον· ἐὰν τὰς γενομένας ταύτας ἡμέρας ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων τῆς σελήνης κύκλων ρς' ἡμέρας, ἢ καὶ ρζ', ἐπὶ δὲ τοῦ ιζ', καὶ ιη', καὶ ιθ' κύκλου ρε' μόνον ἡμέρας προσεκβάλωμεν ἀπὸ τῆς πρὸ τοῦ Ἰανουαρίου γενομένης συνοδικῆς συζυγίας, διδόντες ἑκάστῳ μηνὶ τὰς οἰκείας ἡμέρας· ἕξομεν τὴν τελευταίαν ἡμέραν καταλήγουσαν εἰς τὴν πανσέληνον συζυγίαν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα· ἣν καὶ διὰ τοῦ ἡμεροευρεσίου εὑρόντες ὁποία τίς ἐστι τῶν τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν, τὰς λοιπὰς προσθέντες ἄχρι τῆς Κυριακῆς, ἕξομεν καὶ τὸ ἡμέτερον ἅγιον Πάσχα ἐν ποίᾳ ἔσται τῶν τοῦ Μαρτίου μηνὸς ἢ τοῦ Ἀπριλίου ἡμερῶν.

Χρὴ μέντοι καὶ τοῦτο εἰδέναι, ὡς ἐπὶ τοῦ ε' καὶ ις' κύκλου τῆς σελήνης οὐχ ὁ προῤῥηθεὶς ἀριθμὸς τῶν ρς' ἡμερῶν, ἢ καὶ ρζ' συνάγεται διὰ τῆς τῶν ἐπακτῶν ἐπισυνθέσεως μετὰ τῶν λοιπῶν εἰς τὰ ἑπόμενα μηνῶν· ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοῦ ε' κύκλου ρλς', ἐπὶ δὲ τοῦ ις' ρλζ' διὰ τὸν βίσεξτον ἀριθμὸν συνάγεται· ὧν ἀνθυφαιρουμένου τριακονθημέρου, ὁ λοιπὸς ἀριθμὸς εἰς τὴν αὐτὴν ποσότητα τοῖς ἐν τοῖς λοιποῖς κύκλοις τῆς σελήνης περαίνεται.

Ἵνα δὲ καὶ ἐπὶ ὑποδείγματος φανερὰ γένηται τὰ εἰρημένα, ἐπεὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐν τῷ ἐνεστῶτι χρόνῳ Ἰανουαρίου, τρίτου κύκλου σελήνης ἀρχομένου, ἐπακταί εἰσιν ς'· φανερὸν, ὡς πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ Ἰανουαρίου γέγονεν ἡ συζυγία συνοδική· ἀφ' ἧς ἀριθμήσαντες ἡμέρας ρς', καὶ προσεκβάλλοντες ταύτας ἀπὸ τῆς τοιαύτης συνόδου, αἵτινες περιέχουσι τάς τε πρὸ τοῦ Ἰανουαρίου ς', καὶ τὰς αὐτοῦ τοῦ Ἰανουαρίου λα', ἔτι τε Φεβρουαρίου κη', καὶ Μαρτίου λα', καὶ Ἀπριλίου ι', εὑρίσκομεν τὴν τελευταίαν ἡμέραν εἰς τὴν ι' τοῦ Ἀπριλίου ἐμπίπτουσαν, καὶ πανσέληνον οὖσαν ἡμέραν Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα· ἣν καὶ διὰ τοῦ ἡμεροευρεσίου εὑρόντες ἡμέραν οὖσαν παρασκευὴν, ἕξομεν καὶ τὸ καθ' ἡμᾶς ἅγιον Πάσχα τῇ ἐφεξῆς Κυριακῇ τελούμενον, ἤγουν τῇ ιβ' τοῦ Ἀπριλίου μηνός.

A laterculo Paschatis Judaica Paschalia biduo excedunt accurata plenilunia, quemadmodum postea certa ratione demonstrabimus : si collectos illos dies numero CVI in cæteris lunaribus cyclis, aut CVII cum bisextilis annus incidit ; in cyclis vero XVII, XVIII et XIX, tantummodo CV, a synodo lunari Januarium antecedente producamus, et unicuique mensi competentes attribuamus dies, postrema nobis in plenilunium incurret, quod est Pascha Judaicum ; quam in laterculo feriarum, quam in hebdomadis cadat diem, investigantes, reliquis ad Dominicam usque additis, sacrosanctum Pascha nostrum, quo Martii vel Aprilis die contingat, extricabimus.

B Sciendum tamen est in V vel XVI cyclo lunæ, numerum illum CVI, sive CVII dierum minime colligi ex epactarum ac reliquorum ordine mensium additione : sed in V cyclo, CXXXVI ; in cyclo XVI, propter bisextum, CXXXVII dies conflari : de quibus subductis XXX, residuus numerus ad eamdem, atque in cæteris lunæ cyclis, summam redigitur.

Quæ ut exemplo clariora fiant, quoniam hoc anno, ineunte Januario pariter ac cyclo lunæ tertio, epactæ sunt VI, evidens est lunarem synodum Kalendas Januarias sex diebus antecessisse. Ab ea synodo computatis diebus CVI, et indidem explica- C tis, quæ quidem conflantur ex diebus VI ante Januarium, et XXXI Januarii, ac Februarii XXVIII, Martii XXXI, et Aprilis X, ultimam dierum istarum cadere deprehendemus in X Aprilis, quæ et plenilunium erit, ac Judaicum Pascha. Hujus ex laterculo inventa feria, quæ est Parasceve, sequente Dominica sacrosanctum Pascha nostrum obtinebimus, nempe Aprilis XII.

Περὶ τῆς νηστείας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

ΙΕ'. Ἐπὶ τούτοις καὶ περὶ τῆς πρὸ τῆς μνήμης τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τελουμένης νηστείας μέθοδον ἐκθήσομεν διὰ λογικωτέρας ἀποδείξεως, ἔχουσαν οὕτως. Ἐπεὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἁγίας καὶ λαμπρᾶς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Κυριακῆς, ἣν καὶ ἀπόχρεω ποιοῦμεν διὰ τὴν εἰρημένην τῶν ἁγίων Ἀποστόλων νηστείαν, ὅσαι ἡμέραι εἰσὶν (εἰσὶ δὲ νζ'), τοσαῦταί εἰσι καὶ ἀπὸ τῆς τρίτης τοῦ Μαΐου ἄχρι τῆς κη' τοῦ Ἰουνίου, καθ' ἣν ἡ τοιαύτη συμπληροῦται νηστεία· ἐὰν αὐτὰς ἀπ' αὐτῆς τῆς τρίτης τοῦ Μαΐου ἄχρι τῆς Κυριακῆς τῶν Ἁγίων πάντων κοινὰς οὔσας ἀφέλωμεν, τὰς καταλειφθείσας, τάς τε δηλονότι ἀπ' αὐτῆς τῆς λαμπρᾶς Κυριακῆς μέχρι καὶ τῆς τρίτης τοῦ Μαΐου, καὶ τὰς ἀπ' ἀρχῆς τῆς τοιαύτης νηστείας ἄχρι τῆς κθ' τοῦ Ἰουνίου, ἴσας ἕξομεν.

Α	Ἀπὸ λαμπρᾶς Κυριακῆς ἕως Μαΐου γ'.	Β	Ἀπὸ τῆς γ' τοῦ Μαΐου ἕως τῆς Κυριακῆς τῶν Ἁγίων πάντων.	Γ	Ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τῶν Ἁγίων πάντων ἕως τῆς κη' τοῦ Ἰουνίου.	Δ

De jejunio sanctorum Apostolorum.

XV. Post hæc jejunii quoque, quod ante sancto- D rum apostolorum memoriam agitur, methodum exponemus rationi ac demonstrationi certius innixam. Cum enim a sancta et augusta Paschatis Dominica, ad sanctorum Apostolorum Dominicam, in qua propter illorum jejunium etiam a carnibus abstinemus, quot sunt dies (sunt autem LVII), totidem a III Maii ad XXVIII Junii putantur, quo die jejunium istud terminari solet : si communem numerum dierum a III Maii, ad Dominicam Sanctorum omnium abstulerimus, utramque dierum reliquorum summam, tam qui ab augusta illa Dominica ad III Maii pertinent, quam qui ab initio jejuniorum ad XXIX Junii, parem et æqualem habebimus.

A	a Dominica Paschæ ad 3 Maii	B	a 3 Maii ad Dominicam omnium Sanctorum	C	a Dominica Sanctorum omnium ad 28 Jun.	D

Sit enim in hoc diagrammate recta AB instar LVII dierum illorum, qui a Paschali Dominica ad Dominicam sanctorum Apostolorum et omnium Sanctorum interjecti sunt, pro LVII vero aliis, a III Maii ad XXVIII Junii, sit recta BD. Quoniam ergo quæ intervallo a Maii III, ad Dominicam sanctorum omnium respondet, BC, communis est : si ab extremis auferatur, consequens est rectam AB, hoc est intervallum a Dominica Paschæ **204** ad III Maii, æqualem esse rectæ CD, sive intervallo a Dominica Sanctorum omnium ad XXVIII Junii,. in qua jejunii terminus est : inventa die mensis, in quam incidet Pascha, si dies computemus ab eadem Dominica ad III Maii, totidem habebimus sanctorum Apostolorum jejunio præfinitas.

Ἔστω γὰρ ἀντὶ μὲν τῶν νζ' ἡμερῶν τῶν ἀπὸ τῆς λαμπρᾶς Κυριακῆς ἄχρι καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ πάντων Κυριακῆς ἡ ΑΒ' εὐθεῖα· ἀντὶ δὲ τῶν νζ' ἡμερῶν ὡσαύτως τῷ ἀπὸ τῆς τρίτης τοῦ Μαΐου ἄχρι καὶ τῆς κη' τοῦ Ἰουνίου ἡ ΓΔ'. Καὶ ἐπεὶ ἡ ἀπὸ τῆς τρίτης τοῦ Μαΐου ἄχρι καὶ τῆς Κυριακῆς τῶν Ἁγίων πάντων κοινή ἐστιν· ἀφαιρεθείσης ταύτης τῶν ἄκρων, λείπεται ἡ ΑΓ'. τουτέστιν ἡ ἀπὸ τῆς λαμπρᾶς Κυριακῆς ἄχρι καὶ τῆς γ' τοῦ Μαΐου, ἴση εἶναι τῇ ΒΔ', τουτέστι τῇ ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τῶν Ἁγίων πάντων, ἄχρι καὶ τῆς κη' τοῦ Ἰουνίου, καθ' ἣν ἐστι τὸ τέλος τῆς νηστείας· μετὰ τὸ εὑρεῖν τὴν ἡμέραν τοῦ μηνὸς καθ' ἣν ἔσται τὸ Πάσχα, ἀριθμήσαντες ὅσαι ἡμέραι εἰσὶν ἀπ' αὐτῆς ἄχρι καὶ τῆς τοῦ Μαΐου τρίτης, τὰς τοσαύτας ἕξομεν τοῦ πλήθους τῶν ἡμερῶν τῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων νηστείας.

De correctione Paschalis, alias de laterculi defectu.

[a] XVI. Et hæc quidem satis. Ab his autem proxime necessarium est, ostendere causam, cur canon ille Paschalis non tuto editus est : et utrum ita a principio editus fuerit, necne ; item cum ita sit, quando contingat Pascha a nobis rite celebrari, et quando ab exacta regula deficit. Horum, quæ diximus, nulla alia causa est, præter quam quod lunæ ad eumdem locum per decem et novem annos Romanos reditus non exacte a nobis assumptus est, quemadmodum in processu per aliam temporum conversionem ostendemus, quæ per annos viginti quinque Ægyptiacos fit, et qua mirabilis Ptolemæus in opere constructionis usus est, facta utriusque conversionis inter se comparatione. Comparamus autem sic. Decemnovennalem lunæ conversionem quadruplamus (quod per quadriennium annus Romanus ex quadrantum diurnorum accessione restituatur). Ita fiunt anni Romani LXXVI. Triplamus etiam eodem modo viginti quinque annorum Ægyptiacorum lustrum, et facit annos LXXV. Hos LXXV Ægyptiacos annos exacta lunæ restitutio antevenit scrupulis diurnis sexagenariis 8', 21". Quia vero LXXVI anni Romani LXXV annos Ægyptiacos superant diebus CCCLXXXIV, illis si adjecerimus portionem diurnam de exacta lunæ conversione, scrupula 8', 21", et de conflatis diebus 384, 8', 21", deduxerimus mensium tredecim lunarium dies appendices 383, 53', 52" : habebimus exactam lunæ restitutionem, qua decemnovennales quatuor orbes Romanos antevenit scrupulis diurnis 14', 29", quæ quidem est portio diei minor quadrante. Sed interea esto quadrans fere. In quatuor ergo lustris septuaginta sex annorum, hoc est in trecentis quatuor annis Romanis, quæ per denos novenos annos fit restitutio non exacta, superat exactissimam die uno integro. Atque idcirco facile deprehendi potest canonem deficientem hodie duabus diebus a plenilunio Pascha Judaici ante bis trecentos quatuor annos Romanos constructum fuisse. Quodsi Pascha-

Περὶ τῆς τοῦ Πάσχα διορθώσεως, ἄλλως περὶ τῆς τοῦ κανονίου σφαλερότητος.

ΙϚ'. Καὶ ταῦτα μὲν ἱκανῶς· ἐφεξῆς δὲ τούτοις ἀναγκαῖον δεῖξαι τήν τε αἰτίαν τοῦ σφαλερῶς ἐκκεῖσθαι τὸ εἰρημένον τῶν Πασχαλίων κανόνιον, καὶ εἰ ἀπ' ἀρχῆς οὕτως ἔκκειται, εἴτε καὶ μή· ἔτι δὲ, καὶ οὕτως ἔχοντος, πότε συμβαίνει ὀρθῶς τελεῖσθαι τὸ Πάσχα ὑφ' ἡμῶν· πότε δὲ τῆς ἀκριβοῦς ἐκπίπτειν ὀρθότητος. Ἡ μὲν οὖν αἰτία τῶν τοιούτων οὐκ ἄλλη τίς ἐστιν, εἰ μὴ ὅτι ἡ διὰ τῶν ιθ' Ῥωμαϊκῶν ἐτῶν, οὓς καὶ σεληνιακοὺς κύκλους καλοῦμεν, γινομένη τῆς σελήνης ἀποκατάστασις, οὐκ ἔστι κατὰ τὸ πάντη ἀκριβὲς εἰλημμένη· ὡς προϊόντες δείξομεν δι' ἑτέρας χρονικῆς ἀποκαταστάσεως τῆς διὰ κε' Αἰγυπτιακῶν ἐτῶν κατὰ τὸ ἀκριβέστερον γινομένης, ᾗτινι καὶ ὁ θαυμάσιος ἐχρήσατο Πτολεμαῖος ἐν τῇ τῆς *Συντάξεως* πραγματείᾳ, συγκρίναντες ταύτας ἀλλήλαις. Ποιοῦμεν δὲ τὴν σύγκρισιν οὕτω· Τετραπλασιάζομεν τὴν ἐννεαδεκαετηρίδα τῆς σελήνης, καὶ γίνονται Ῥωμαϊκὰ ἔτη ος'· τριπλασιάζομεν δ' ὡσαύτως καὶ τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τῶν Αἰγυπτιακῶν, καὶ ποιεῖ οε'. Ταῦτα δὲ τὰ οε' Αἰγυπτιακὰ ἔτη προλαμβάνει ἡ ἀκριβεστάτη τῆς σελήνης ἀποκατάστασις ἑξηκοστοῖς ἡμέρας η' κα''. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ ος' Ῥωμαϊκὰ ἔτη τῶν οε' Αἰγυπτιακῶν ὑπερέχουσιν ἡμέραις τπδ', ταύταις ἐὰν προσθῶμεν τὰ ἀπὸ τῆς ἀκριβεστάτης ἀποκαταστάσεως η' κα'', καὶ τῶν γενομένων τπδ' ἡμερῶν η' κα'' ἀφέλωμεν τρισκαιδεκάμηνον ἐπουσίας ἡμερῶν σελήνης τπγ', νγ', νβ''· ἕξομεν τὴν ἀκριβῆ ἀποκατάστασιν τῆς σελήνης, προλαμβάνουσαν τὴν διὰ τῶν ἐννεαδεκαετηρίδων ἑξηκοστοῖς ἡμέρας ο', ιδ', κθ'', ἅπερ εἰσὶ μέρος ἡμέρας ἔλασσον ἢ δ'. Τέως ἔστω δ' ἔγγιστα. Ὥστε ἐν τδ' Ῥωμαϊκοῖς ἔτεσιν ἡ διὰ τῶν ἐννεαδεκαετηρίδων ἀποκατάστασις μὴ ἀκριβὴς ὑστερεῖ τῆς ἀκριβεστάτης ἡμέρᾳ τελείᾳ α'. Καὶ διὰ τοῦτο εὐκατανόητον ἔσται, ὅτι τὸ κανόνιον δυσὶν ἡμέραις ἐκπίπτον τῆς κατὰ τὰ Ἰουδαϊκὰ Πασχάλια πανσεληνιακῆς ἡμέρας ἐν τοῖς νῦν χρόνοις, πρὸ τδ' [b] Ῥωμαϊκῶν ἐτῶν συνέστη. Ἀλλὰ καὶ εἴπερ ἡ τῶν Πασχαλίων πανσεληνιακὴ ἡμέρα τὴν ἀκριβῆ ἐδήλου τῶν πανσελήνων ὥραν, εἴχομεν ἂν δυνατὸν ἐπιλογίσασθαι καὶ ἔτι πρὸ

[a] *Hujus capitis Latinam versionem a Scaligero editam posuimus.* [b] *Scaliger bis 304 legit.*

πόσων ἐτῶν τὸ τοιοῦτον κανόνιον συνέστη. Τέως δ' ἵνα γνῶμεν μετὰ πόσα ἔτη τοῦ παρόντος τέλειαι β' ἡμέραι ἀπαρτισθήσονται αἱ τῆς ἀκριβείας ἐκπίπτουσαι, ἐποιήσαμεν ψηφοφορίαν πανσεληνιακῆς συζυγίας Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα παρακειμένου τῷ ἐνεστῶτι τρίτῳ κύκλῳ τῆς σελήνης, ι' τοῦ Ἀπριλίου καταγεγραμμένην ἔχοντος. Εὕρομεν δὲ ταύτην ἐκπίπτουσαν διὰ τὸ μὴ ἀκριβὲς, ὡς εἴρηται, της ἀποκαταστάσεως, ᾗ τὸ κανόνιον χρῆται, εἰς τὴν η' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς μετὰ ὥρας τρεις ἰσημερινὰς τῆς κατ' αὐτὴν ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Ἐπεὶ οὖν αἱ τρεῖς ὧραι ἰσημεριναὶ η' μέρος εἰσὶ τοῦ ἡμερονυκτίου, ἐὰν τὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν τδ' ἐτῶν (ἐν οἷς ἡμερονύκτιον τέλειον προλαμβάνει ἡ ἀκριβὴς ἀποκατάστασις τὴν διὰ τὸν ἐννεαδεκαετηρίδων μὴ ἀκριβῆ) τὸ η' λάβωμεν, ὅ ἐστιν ἔτη Ῥωμαϊκὰ λη'· ἕξομεν μεθ' ὅσα μὲν ἔτη τοῦ ἐνεστῶτος τέλειαι ἔσονται ἡμέραι β' αἱ τῆς ἀκριβείας ἐκπίπτουσαι· μετ' ἐκείνην δὲ τὴν ἀποκατάστασιν πάλιν ἄρξεται καὶ ἑτέρας ἡμέρας μόρια προλαμβάνειν ἡ ἀκριβὴς τὴν μὴ ἀκριβῆ. Τὸ μετὰ λη' δὲ ἔτη τοῦ παρόντος ἔσται τὸ ,ϛϡιθ' ἔτος. Καὶ εἰ μὲν κατὰ τὴν παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐπικρατοῦσαν δόξαν συμπλήρωσις ἔσται τοῦ παντὸς κατὰ τὴν τοῦ ,ζ ἔτους συμπλήρωσιν, περίεργον ἔσται ζητεῖν διορθοῦν τὴν τῆς σελήνης μέθοδον ἐτῶν, μόνον πα' καταλειφθησομένων, ἐν οἷς δεῖ τῇ μεθόδῳ ταύτῃ μετὰ διορθώσεως χρῆσθαι, μηδεμιᾶς ἀξιολόγου γενησομένης διαφορᾶς ἐν τοῖς εἰρημένοις πα' ἔτεσιν, εἰ τῇ ἀδιορθώτῳ ἐχρῶντο μεθόδῳ οἱ τότε περιόντες· εἰ δὲ, καθὰ δοκεῖ τισιν ἄλλοις, ἀόριστον εἶναι τὸν τῆς συντελείας καιρὸν, οἷς καὶ αὐτὸς συντίθεμαι· πρέπον ἂν εἴη διορθοῦν τὴν περὶ τῆς σελήνης μέθοδον, [8] προσθεῖναι ταῖς τῆς σελήνης ἐπακταῖς, ἃς ἡ νῦν μέθοδος ὑπαγορεύει, καὶ ἐπερευνᾷ, καὶ οὕτω μὴ σφάλλεσθαι τῆς ὀρθότητος. Τὸ μέντοι Πασχάλιον κανόνιον, ἀμεταποίητον μένον, καὶ ἔτι σφαλερώτερον ἔσται· παρόσον νῦν μὲν δυσὶν ἡμέραις ἐκπίπτει τῆς ἀληθείας, ἀπ' ἐκείνου δὲ τοῦ ἔτους, δηλαδὴ τοῦ ,ϛϡιθ', τρισίν. Ἐπὶ τούτοις σκεψώμεθα, καὶ εἰ καθ' ἕκαστον ἔτος σφάλλεται ἡ τοῦ μηνὸς ἡμέρα, καθ' ἣν ἡμεῖς τὸ ἅγιον Πάσχα τελοῦμεν, ἢ ποτὲ μὲν, ποτὲ δὲ οὔ. Γνώριμον δὲ ἔσται, ὡς, εἰ μόνῃ τῇ τοῦ μηνὸς ἡμέρᾳ τὸ ἡμέτερον ἐκανονίζετο, καὶ μὴ ἀνάγκην εἴχομεν καὶ κατὰ Κυριακὴν ἡμέραν τοῦτο τελεῖν· καθ' ἕκαστον ἂν ἔτος ἐσφάλλετο, καθάπερ καὶ τὸ Ἰουδαϊκὸν, καὶ ταῖς δυσὶν αὐταῖς ἡμέραις, καθάπερ ἐκεῖνο. Διὰ δὲ τὸ κατὰ Κυριακὴν τελεῖσθαι, συμβαίνει οὐκ ἂν σφάλλεσθαι. Διὸ προσεκτέον τὸ ἀκριβές. Τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα μόνῃ τῇ τοῦ μηνὸς ἡμέρᾳ ὑποκειμένου, συμβαίνοντος μὲν ἐν Κυριακῇ, ἢ β', ἢ γ', ἢ δ', ἢ ε', τὸ παρ' ἡμῖν Πάσχα οὐ σφάλλεται, τῇ ἐφεξῆς Κυριακῇ τελούμενον· ὅταν δ' ἐν παρασκευῇ ἢ Σαββάτῳ, τηνικαῦτα καὶ μάλα τῆς ὀρθότητος ἐκπίπτει. Συμπίπτοντος μὲν γὰρ ἐν παρασκευῇ, ὀφείλοντες ἡμεῖς εὐθὺς τῇ ἐφεξῆς Κυριακῇ τὸ Πάσχα τελεῖν, εἰς τὴν μετ' ἐκείνην μεταβαίνομεν Κυριακήν· ἐπειδὴ τὸ ἐν τῷ κανονίῳ διαλαμβανόμενον Ἰουδαϊκὸν Πάσχα δυσὶν ἡμέραις ἀποδειχθείσαις πλεο-

A lium pleniluniorum dies exactissimum ostenderet oppositionum tempus, possemus accuratius ratiocinari ante quot annos talis canon compositus fuerit. Interea tamen ut cognoscamus post quot annos a præsenti integræ dies duæ, quæ desciscunt ab examine, consummandæ sint, plenilunii Pascha Judaici præsenti cyclo appositi, quod decimam Aprilis diem ascriptam habet, rationem inivimus. Deprehendimus autem, propter non accuratam, ut dictum est, conversionis lunaris rationem, qua canon utitur, desciscere in octavam Aprilis post horas tres æquinoctiales ab ortu solis, qui in eadem die contigit. Quia vero tres horæ æquinoctiales sunt octava pars temporis nocturni et diurni, si annorum CCCIV Romanorum, in quibus integram noctem et diem exacta conversio non exactam, quæ B fit in XIX annis, anticipat, octavam partem assumpserimus, id est, annos Romanos XXXVIII : habebimus post quot annos a præsenti integræ erunt dies duæ ab examine deficientes. Post illam autem conversionem, rursum aliis diei scrupulis incipiet exacta restitutio non exactam anticipare. Post annos autem triginta octo a præsenti erit annus 6919. [[7] Ac si, ut vulgaris est opinio, septimo millesimo vertente totius mundi futura consummatio est; frustra in castiganda lunari methodo labor adhibebitur; cum anni tantummodo de summa reliqui sint LXXXI, per quos emendata illa methodus in usu erit : cum in istis LXXXI annis non multum intersit, si ii, C qui tum superstites erunt, veterem nec emendatam assumpserint. Sin, ut plerisque visum est aliis, quibus et assentior, ultimi occasus mundi tempus incertum est : congruum fuerit lunæ castigare methodum, et ad epactas addere, quas vulgata ratio præscribit, et explorat, ac sic ab recto non deflectere. Nam si laterculum Paschale sine emendatione maneat, majus illius vitium fiet. Cum enim biduæ duntaxat a veritate [abhorreat hoc tempore, expleto anno 6919, tridui error incidet.] His ita animadversis, consideremus, an et singulis annis peccat dies, in qua nos sacrosanctum Pascha celebramus, aut alias quidem peccat, alias non. Patebit vero, si ad unum diem mensis duntaxat Pascha nostrum exigeretur, **205** et non opus D esset illud Dominica die celebrare, singulis annis peccaturum illud, quemadmodum et Judaicum Pascha, et quidem duabus diebus, quemadmodum et illud. Sed quia Dominica die celebratur, propterea non semper peccat. Sed subtilius res putetur. Quotiescunque Judaicum Pascha, quod uni diei mensis subjectum est, contingit Dominica, aut feria secunda, aut tertia, aut quarta, aut quinta, tunc nostrum Pascha non peccat, cum sequenti Dominica celebretur. Quando vero feria sexta, aut Sabbato; tunc vero vel nimium quantum a recto desciscit; incidente enim in feriam

[7] *Hæc a Scaligero prætermissa supplevimus, quæ sunt notis iisce distracta* []. [8] f. καὶ προστ.

sextam, cum deberemus proxime sequente Dominica Pascha celebrare, in eam Dominicam, quæ post illam sequitur, transcendimus, quandoquidem Pascha Judaicum, quod in canone assumitur, biduo, quod a nobis demonstratum est, Pascha a Judæis celebrari solitum prævertit. In Sabbato quoque idem contingit propter eamdem causam. Cum enim deberemus, interveniente postridie Dominica, Pascha celebrare, in illam, quæ post eam sequitur, transitum facimus. Uno quidem hoc casu peccatur, propter causam, quam diximus, non exactæ restitutionis lunaris. Est et alius casus (quanquam hoc quidem raro accidat) propter verni æquinoctii luxationem. Retro enim progreditur et ipsum quoque post conversiones annorum, propter eam causam, quam dicemus; quæ ita habet: solem intervallo 365 dierum et quadrantis ab eodem puncto ad idem reverti, pinguius acceptum est: secundum vero subtilem rationem, aliqua diei portione minus, ut quidem Ptolemæus in *Compositione* ait, trecentesima; ut autem Persarum mathematici, et nos solstitium per plures dies observantes, deprehendimus portionem illam majorem ducentesima parte, quam quidem a diebus 365 et quadrante auferre oporteat. Æquinoctium enim vernum ait Ptolemæus sæculo suo confici XXI Martii. Nos autem ipsum deprehendimus ante XV Martii, ex solstitii observationibus ipsum putantes. Quia vero lex Mosaica proximo post vernum æquinoctium plenilunio statim Pascha celebrare Judæis præcipit: quo tempore canon Paschalis constructus est, cum scilicet vernum æquinoctium in XXI aut XX Martii propemodum conficeretur; pleniluniorum dies in canone notati et Judaicum Pascha indicantes, prima quidem sunt rite post æquinoctium plenilunia. Non enim reperies canonem transgredi plenilunium vicesimæ primæ Martii, quod quidem tunc erat primum post æquinoctium, aliud autem vicem ejus substituere. Nunc vero cum vernum æquinoctium sex aut pluribus diebus retro progressum fuerit, possent esse alia prima plenilunia ante XXI Martii, in quibus Judæi quidem Pascha celebrent, nos vero plenilunia canonis sequentes integrum mensem a congruo tempore desciscamus. Ante annos enim quinquaginta, cum adhuc ætate juvenis essem, et in quadam Thraciæ urbe, cui nomen Ænos, degerem, vidi loci inquilinos Judæos vicesima Martii Pascha suum obivisse: nos vero nostrum sanctum Pascha vicesima tertia Aprilis celebravimus, secuti diem plenilunii canonis in XVIII Aprilis notatam. Ego quidem tunc rem admiratus sum adhuc rudis mathematicarum rerum. Postea vero causas rei ex astronomicis disciplinis edoctus percepi hoc rite contigisse. Ex his igitur constat, quoties proxime exactum vernum æquinoctium, hoc est XV Martii, usque ad XX ejusdem, contingit plenilunium fieri, nos a regula deficere: quod ad plenilunia Aprilis trans-

A νάζει τοῦ κυρίως παρ' αὐτῶν τελουμένου· καὶ ἐν Σαββάτῳ δὲ τὸ ὅμοιον συμβαίνει διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. Ὀφείλοντες γὰρ καὶ οὕτως τῇ ἐπαύριον Κυριακῇ τελεῖν τὸ Πάσχα, εἰς τὴν μετ' αὐτὴν μεταβαίνομεν οὐκ ὀρθῶς. Ἓν μὲν δὴ τοῦτο, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαῖνον σφαλερὸν παρὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν, τὴν μὴ ἀπὸ τῆς ἀκριβοῦς ἀποκαταστάσεως· ἔστι δὲ καὶ ἕτερον (πλὴν σπανίως γινόμενον), διὰ τὴν τῆς ἰσημερίας μετάπτωσιν. Ὀπισθοδρομεῖ γὰρ καὶ αὕτη κατὰ περιόδους ἐτῶν, δι' ἣν αἰτίαν ἐροῦμεν, ἔχουσαν οὕτως· Τὸ διὰ τξε' ἡμερῶν καὶ δ' λέγειν τὸν ἥλιον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου εἰς τὸ αὐτὸ καθίστασθαι, παχυμερέστερον εἴρηται· κατὰ δὲ τὸ ἀκριβέστερον παρά τι μόριον· ὡς μὲν ὁ Πτολεμαῖος ἐν τῇ *Συντάξει* φησὶ, τριακοστὸν, ὡς δὲ οἵ τε παρὰ Πέρσαις τὸ τῆς ἀστρο- B νομίας μετερχόμενοι, καὶ ἡμεῖς, τὴν θερινὴν σκοποῦντες τροπὴν ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου, δι' ἡμερῶν πλειόνων ἐστοχασάμεθα, διακοσιοστοῦ μεῖζον, μᾶλλον δὲ [a] βραχεῖ τινι ἔλαττον ἑκατοστοῦ, εὑρίσκομεν τὸ μόριον τοῦτο, ὃ τῶν τξε' καὶ δ' ἀφαιρεῖν δεῖ. Τὴν γὰρ ἐαρινὴν ἰσημερίαν τῇ κα' τοῦ Μαρτίου φησὶν ὁ Πτολεμαῖος ἐν τοῖς κατ' αὐτὸν χρόνοις γίνεσθαι. Ἡμεῖς δὲ πρὸ τῆς ιε' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ταύτην λαμβάνομεν, ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν θερινὴν τροπὴν τηρήσεως ταύτην οὕτως ἐπιλογιζόμενοι. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Μωσαϊκὸς νόμος τῇ μετὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν α' πανσελήνῳ εὐθὺς τοὺς Ἰουδαίους τελεῖν τὸ Πάσχα προτρέπεται· καθ' οὓς μὲν χρόνους συνέστη τὸ εἰρημένον κανόνιον, τῆς ἐαρινῆς C ἰσημερίας τῇ κα' Μαρτίου, ἢ καὶ πρὸ αὐτῆς ἔγγιστα τελουμένης· αἱ ἐν τῷ κανονίῳ παρακείμεναι πανσεληνιακαὶ ἡμέραι, καὶ τὸ Ἰουδαϊκὸν δηλοῦσαι Πάσχα, πρῶταί εἰσιν ἀσφαλῶς μετὰ τὴν ἰσημερίαν πανσέληνοι. Οὐδὲ γὰρ εὕροις ἂν τὸ κανόνιον παρατρέχον μὲν τὴν ἐν τῇ κα' τοῦ Μαρτίου πανσέληνον· ἥτις α' ἦν μετὰ τὴν ἰσημερίαν τότε, ἀντ' ἐκείνης δὲ ἑτέραν τὴν μετ' ἐκείνην ἔκρινον. Νῦν δὲ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας ἓξ ἡμέραις, ἢ καὶ πλείοσιν ὀπισθοδρομησάσης, δύναιντ' ἂν ἄλλαι πρῶται πανσέληνοι πρὸ τῆς κα' τοῦ Μαρτίου γίνεσθαι, καθ' ἃς τῶν Ἰουδαίων τὸ Πάσχα τελούντων, ἡμεῖς ταῖς ἐν τῷ κανόνι ἀκολουθοῦντες, ὁλόκληρον μῆνα τοῦ προσήκοντος ὑστεροῦμεν καιροῦ. Πρὸ χρόνων γὰρ πεντήκοντα, νέος ὢν ἔτι τὴν ἡλικίαν, ἐγὼ μὲν, παρά τινι τῶν Θρᾳκικῶν D πόλεων διατρίβων, Αἴνῳ καλουμένῃ, εἶδον τότε τοὺς ἐκεῖσε τὴν οἴκησιν ποιουμένους Ἰουδαίους τῇ κ' τοῦ Μαρτίου τὸ οἰκεῖον Πάσχα τελέσαντας· τὸ δὲ καθ' ἡμᾶς ἅγιον Πάσχα ἡμεῖς τῇ κ' τοῦ Ἀπριλίου ἐτελέσαμεν, ἀκολουθήσαντες τῇ ἐν τῷ κανονίῳ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα διαλαμβανομένῃ πανσεληνιακῇ ἡμέρᾳ Ἀπριλίου ιη'. Καὶ τότε μὲν ἐγὼ ἐν ἀπόροις ἐθέμην τὸ πρᾶγμα, μήπω μαθηματικῶν ἀψάμενος λόγων· ὕστερον δὲ, τὰς αἰτίας τῶν τοιούτων ἐκ τῆς ἀστρονομικῆς μαθὼν ἐπιστήμης, ἔγνων καὶ τοῦτο κατὰ τὸν εἰκότα λόγον συμβάν. Φανερὸν ἄρα γέγονεν ἐκ τούτων, ὅτι, ὁπηνίκα σύνεγγυς τῆς ἀκριβοῦς ἰσημερίας, τουτέστιν ἀπὸ τῆς τοῦ Μαρτίου ιε', ἕως τῆς κ' αὐτοῦ,

[a] *Hæc non habet Scaliger.*

συμβαίνῃ γίνεσθαι πανσέληνον, ἡμεῖς, ἐν τῷ Ἀπριλίῳ μεταβαίνοντες, τῆς ὀρθότητος ἐκπίπτομεν. Ταῦτα μὲν οὖν ἡμεῖς· καὶ πρὸ ἡμῶν δ' ὁ σοφώτατος Γρηγορᾶς ἀπέδειξε, τὸν περὶ τούτων λόγον ἐκθέμενος, μηδεμιᾶς σοφίας ἀπολειπόμενον, καὶ αὐτὸ τὸ κανόνιον μεταποιήσας, καὶ ἀποκαταστήσας εἰς τὴν κατὰ τοὺς νῦν χρόνους ὀφειλομένην αὐτῷ διόρθωσιν. Ὃς καὶ τοῖς πᾶσιν ἐμφανὴς καταστὰς ἄχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ βασίλεως ἐνώπιον, καὶ τῆς περὶ αὐτὸν συγκλήτου, ἔτι δὲ καὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας λογάδων, ἐπῃνέθη τε παρὰ πάντων, καὶ πάντες, εἰ δυνατὸν, εἰς τὸ ἑξῆς τελεῖσθαι τὸ Πάσχα κατὰ τὴν τοῦ νέου κανόνος διόρθωσιν εὔλογον εἶναι κεκρίκασι, τὴν τῶν λόγων δυσωπηθέντες ἀλήθειαν. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἐνταυθοῖ, οὐκ ἀξιοῦντες τὴν τοῦ Πάσχα ἑορτὴν ἀμειφθῆναι, τουτονὶ τὸν λόγον ἐνεστησάμεθα· ἀλλ' οὐδὲ διαβαλεῖν τοὺς τὸν κανόνα τοῦτον συστησαμένους, ὡς ἀμαθῶς καὶ σφαλερῶς αὐτὸν ἐκθεμένους τὴν ἀρχὴν, ἑαυτοὺς εἰς τοὺς λόγους τούτους καθήκαμεν. Ἄπαγε τῶν τοιούτων λόγων! μηδὲ συκοφάντιν γλῶτταν κινείτωσαν οἱ μεμψίμοιροι καθ' ἡμῶν. Τοῦτο γὰρ μόνον προήχθημεν δεῖξαι, ὡς ἀδύνατόν ἐστι, ὅπως ἂν ἐκτιθεῖτο τὸ κανόνιον, μὴ σφάλλεσθαι ὑπὸ τοῦ καιροῦ, τῆς χρονικῆς περιόδου τὸ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ βραχύτατον καὶ ἀνεπαίσθητον πρὸς ἀκρίβειαν διάφορον ἐν πολλοῖς ἔτεσιν ἀξιόλογον ἀπεργασαμένης.

A gressum facimus. Et quidem ante nos doctissimus Gregoras de hoc scripsit, edito libro, in quo nullam eruditionem desideres, et transformato canone, et in eum, qui huic sæculo competit, statum restituto. Qui et in populo, et in conspectu imperatoris et ipsius senatus, et lectissimorum Ecclesiæ virorum ab omnibus laudatus est: et universi Pascha, si fieri posset, ex emendatione canonis celebrandum esse decreverunt ipsa veritate verborum confutati. Nos vero non quod solemne Pascha mutandum esse censeamus, hunc sermonem instituimus; neque ideo ut eos, qui hunc canonem construxerunt, criminaremur, tanquam imperite et vitiose principium ejus ediderint, in hæc verba effusi sumus. Apage ejusmodi verba! neque vitilitigatores B calumniosam in nos linguam vibrent. Hoc enim solum studuimus ostendere, quomodocunque edatur canon, evitari non posse, quin a tempore vitiosum fiat, efficiens, ut decemnovennalis lustri discrimen, quod in exiguo tempore parvum dictu, et insensile videbatur, multorum annorum processu nequaquam negligendum sit.

—

Τὸ διορθωθὲν Πασχάλιον ὑπὸ Νικηφόρου φιλοσόφου τοῦ Γρηγορᾶ, περὶ οὗ ὁ Ἀργυρὸς ἐν τῇ ἀνωτέρω ῥηθείσῃ μεθόδῳ διελάμβανε.

206 *Laterculum Paschale a Nicephoro philosopho Gregoræ F. castigatum, de quo Argyrus in supradicta methodo mentionem fecit.*

1	Mart. 31	Feb. 10 1 Apr. 7	F. 9 2 A. 6	F. 8 3 A. 5	F. 7 4 A. 4	F. 6 5 A. 3	F. 5 6 A. 2	F. 11 7 A. 8	14
2	M. 20	Jan. 27 4 M. 24	J. 26 5 M. 23	J. 25 6 M. 22	J. 24 7 M. 21	J. 30 1 M. 27	J. 29 2 M. 26	J. 28 3 M. 25	25
3	A. 8	F. 17 2 A. 14	F. 16 3 A. 13	F. 15 4 A. 12	F. 14 5 A. 11	F. 13 6 A. 10	F. 12 7 A. 9	F. 18 1 A. 15	6
4	M. 28	F. 3 5 M. 31	F. 2 6 M. 30	F. 1 7 M. 29	F. 7 1 A. 4	F. 5 2 A. 2	F. 5 3 A. 2	F. 4 4 A. 1	17
5	A. 16	F. 24 3 A. 21	F. 23 4 A. 20	F. 22 5 A. 19	F. 21 6 A. 18	F. 20 7 A. 17	F. 26 1 A. 23	F. 25 2 A. 22	28
6	A. 5	F. 10 6 A. 7	F. 9 7 A. 6	F. 15 1 A. 12	F. 14 2 A. 11	F. 13 3 A. 10	F. 12 4 A. 9	F. 11 5 A. 8	9
7	M. 25	F. 3 2 M. 31	F. 2 3 M. 30	F. 1 4 M. 29	J. 31 5 M. 28	J. 30 6 M. 27	J. 29 7 M. 26	F 4 1 A. 1	20
8	A. 13	F. 17 7 A. 14	F. 23 1 A. 20	F. 22 2 A. 12	F. 21 3 A. 18	F. 20 4 A. 17	F. 19 5 A. 16	F. 18 6 A. 15	1
9	A. 2	F. 10 3 A. 7	F. 9 4 A. 6	F. 8 5 A. 5	F. 7 6 A. 4	F. 6 7 A. 3	F. 12 1 A. 9	F. 11 2 A. 8	12
10	M. 22	J. 27 6 M. 24	J. 26 7 M. 23	F. 1 1 M. 29	J. 31 2 M. 28	J. 30 3 M. 27	J. 29 4 M. 26	J. 28 5 M. 25	23
11	A. 10	F. 17 4 A. 14	F. 16 5 A. 13	F. 15 6 A. 12	F. 14 7 A. 11	F. 20 1 A. 17	F. 22 2 A. 19	F. 18 3 A. 15	4

			F. 3	F. 9	F. 8	F. 7	F. 6	F. 5	F. 4	
12	M.	30	7	1	2	3	4	5	6	15
			M. 31	A. 6	A. 5	A. 4	A. 3	A. 2	A. 1	
			J. 27	J. 26	J. 25	J. 24	J. 23	F. 29	J. 28	
13	M.	19	3	4	5	6	7	1	2	26
			M. 24	M. 23	M. 22	M. 21	M. 20	M. 26	M. 25	
			F. 17	F. 16	F. 15	F. 14	F. 13	F. 12	F. 11	
14	A.	7	1	2	3	4	5	6	7	7
			A. 14	A. 13	A. 12	A. 11	A. 10	A. 9	A. 8	
			F. 3	F. 2	F. 1	J. 31	F. 6	F. 5	F. 4	
15	M.	27	4	5	6	7	1	2	3	18
			M. 31	M. 30	M. 29	M. 28	A. 3	A. 2	A. 1	
			F. 24	F. 23	F. 22	F. 21	F. 20	F. 19	F. 25	
16	A.	15	2	3	4	5	6	7	1	29
			A. 21	A. 20	A. 19	A. 18	A. 17	A. 16	A. 22	
			F. 10	F. 9	F. 8	F. 7	F. 13	F. 12	F. 11	
17	A.	23	4	5	6	7	1	2	3	10
			A. 7	A. 6	A. 5	A. 4	A. 10	A. 9	A. 8	
			J. 27	F. 2	F. 1	J. 31	J. 30	J. 29	J. 28	
18	M.	23	7	1	2	3	4	5	6	22
			M. 24	M. 30	M. 29	M. 28	M. 27	M. 26	M. 25	
			F. 17	F. 16	F. 15	F. 21	F. 15	F. 19	F. 18	
19	A.	11	5	6	7	1	2	3	4	3
			A. 14	A. 13	A. 12	A. 18	A. 12	A. 16	A. 15	

ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΤΕΡΑ

Ἀνεπίγραφος φερομένη ἐν παλαιῷ τινι βιβλίῳ, ἥτις καὶ τοῦ αὐτοῦ εἶναι δοκεῖ Ἰσαάκου μοναχοῦ.

—

METHODUS ALTERA, SIVE COMPUTUS

NULLIUS TITULO INSCRIPTUS

Ita tamen ut ejusdem Isaaci monachi videatur esse, qui prioris est auctor.

—

207 Cum tu, monachorum præstantissime, et fratrum in Christo mihi optatissime, scire de me volueris methodum aliquam, qua investigari facile possit tam Indictionis cyclus, quam solis et lunæ : tum hujus præterea fundamentum : item quot hæc dierum sit crescens ac decrescens ; quotque luceat horas a vespera qualibet ; necnon initium sacri jejunii ; legale Pascha, Christianumque, cum diebus jejunii sanctorum Apostolorum : huic ego postulationi satisfaciens tuæ, singillatim explicabo, quemadmodum quodlibet ex istis citra errorem ac negotium ullum inveniri queat. Et quoniam cycli Indictionis initium lunæ, ac solis cyclos antecedit ; ab illo disputandi sumam exordium.

De Indictione reperienda.

I. Indictio, quæ et Fusio nominatur, cyclum suum inchoat a Kalend. Septembris, quod est anni principium. Idem porro cyclus ad annos usque quindecim ascendit ; indeque novum deinceps capit exordium. Hunc igitur investigare si velis, sume annos ab orbe condito : qui hoc tempore numerantur 6885, de quibus subtrahe, quoad licet, in-

A Ἐπειδήπερ, μοναχῶν τιμιώτατε, καὶ ἀδελφῶν μοι κατὰ Χριστὸν ποθεινότατε, εἰδέναι μέθοδον [10], δι' ἧς σοι βουλομένῳ ῥᾳδίως εὑρεθήσεται ὅ τε κύκλος τῆς Ἰνδίκτου, ὁ τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ τῆς σελήνης· ἔτι τε ὁ ταύτης θεμέλιος· καὶ ὅσων ἡμερῶν αὕτη τυγχάνει αὐξομένη τε καὶ μειουμένη, καὶ πόσας ὥρας φαίνει καθ' ἑκάστην ἑσπέραν· πρὸς τούτοις ἥ τε ἀπόκρεως, τὸ νομικὸν Πάσχα, καὶ τὸ τῶν Χριστιανῶν ἅγιον Πάσχα, σὺν ταῖς ἡμέραις [10*] τῶν ἁγίων Ἀποστόλων νηστείας· ἰδοὺ τὴν σὴν ἐκπληρῶν αἴτησιν ὑποδείξω σοι κατὰ μέρος, ὅπως ἕκαστον τούτων ἀπταίστως σοι καὶ ῥᾳδίως εὑρεθήσεται. Ἐπεὶ δὲ πρὸ τῶν κύκλων ἡλίου καὶ σελήνης ὁ τῆς Ἰνδίκτου λαμβάνει τὴν ἀρχὴν, ἀπὸ τούτου κἀγὼ τὴν ἀρχὴν ποιήσομαι.

B *Περὶ εὑρέσεως τῆς Ἰνδίκτου.*

Α'. Ἡ Ἴνδικτος, ἥτις καὶ Ἰνδικτιὼν καὶ Ἐπινέμησις λέγεται, ἔχει ἀρχόμενον τὸν ἑαυτῆς κύκλον ἀπὸ τῆς α' τοῦ Σεπτεμβρίου, ἤγουν τῆς τοῦ χρόνου ἀρχῆς· ὅστις καὶ ἀνέρχεται εἰς χρόνους ιε', καὶ πάλιν λαμβάνει ἀρχήν. Εἰ οὖν βούλει τοῦτον εὑρίσκειν, κράτει τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτη, ἅτινά εἰσι τὸ παρὸν ,ϛωπε'· καὶ ἄφελε ἀπὸ τούτων, ὅσα

[10] *Deest* ἐθέλεις. [10*] ſ. τῆς τῶν.

κις ἂν δυνηθῇς, τὸν τοῦ κύκλου τῆς Ἰνδικτιῶνος ἀριθμὸν, ἤγουν τὸν ιε'· καὶ τὰ καταλειπόμενα κάτωθεν, ἢ καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν ιε', ἔστιν ὁ ἐνιστάμενος κύκλος αὐτῆς.

Ὑπόδειγμα.

Οἷον ὑποδείγματος χάριν· Ἐπεὶ τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου εἰσὶν, ὡς δεδήλωται, ἔτη ,ϛωπε', λέγομεν, ὅτι πεντεκαιδεκάκις τὰ ν' ψν', καὶ πεντεκαιδεκάκις τὰ η' ρκ', γινόμενα ὁμοῦ ,ϛωο'. Κατελείφθησαν καὶ μέχρι τῶν ,ϛωπε' ἔτη ιε'· ἅ καί εἰσιν ὁ ἐνιστάμενος κύκλος αὐτῆς. Ἀλλ' ἐπεὶ δυσχερὴς εἶναι δοκεῖ τοῖς μὴ εἰδόσιν ἐντέχνως ψηφίζειν ἡ τοιαύτη μέθοδος, ἐπενοήθη τις ἄλλη σαφεστέρα, καὶ ῥάστη τοῖς ταύτῃ χρωμένοις, ἔχουσα οὕτως·

Κράτησον τὰ ὀλίγα ἔτη· ὀλίγα δὲ λέγομεν τὰ κάτωθεν τῶν τε χιλιάδων καὶ ἑκατοντάδων· ἤγουν τὰ ἐκ μονάδων καὶ δεκάδων, ἢ καὶ ἐξ ἀμφοτέρων συνιστάμενα, ἅτινά εἰσι τὴν σήμερον πε'. Τούτοις πρόσθες ε', καὶ γίνονται ϟ'. Ἄφελε ἀπὸ τούτων τὰ ιε', ὁσάκις ἐγχωρεῖ, εἰπών· Πεντεκαιδεκάκις τὰ ε' οε'· κατελείφθησαν μέχρι τῶν ϟ' καὶ ιε'· ἅτινά εἰσιν, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωται, ὁ ἐνιστάμενος κύκλος τῆς Ἰνδίκτου· ὅντινα καὶ εὑρήσεις ἀσφαλῶς ταῖς εἰρημέναις χρώμενος ἐφόδοις, ὁποτέρᾳ βούλῃ.

Περὶ τῆς εὑρέσεως τοῦ κύκλου τοῦ ἡλίου.

Β'. Ὁ δέ γε τοῦ ἡλίου κύκλος ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῆς α' τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς, ἀνέρχεται δὲ ἕως χρόνους κη', καὶ αὖθις λαμβάνει τὴν ἀρχήν. Εἰ οὖν θέλεις καὶ τοῦτον εὑρεῖν, λάβε τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτη, καὶ μέρισον αὐτὰ παρὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν τούτου κύκλων, ἤγουν τῶν κη'· τὰ καταλειπόμενα κάτωθεν τῶν κη', ἢ καὶ ἕως αὐτῶν, ἔστιν ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος.

Ὑπόδειγμα.

Ἵνα δὲ κἀνταῦθα σαφέστερον ὃ λέγω γένηται, λαμβάνω τὰ εἰρημένα ἔτη τὰ ,ϛωπε'· καὶ μερίζω ταῦτα παρὰ τῶν κη' οὕτως· Ὀκτωεικοσάκις τὰ σ' ,εχ'· ὀκτωεικοσάκις τὰ μ' ,αρκ'· καὶ ὀκτωεικοσάκις τὰ ε' ρμ'· γινόμενα ὁμοῦ ,ϛωξ'. Κατελείφθη ἕως τῶν πε' καὶ ἔτη κε'· ἅτινά εἰσιν ὁ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἐνιστάμενος κύκλος τοῦ ἡλίου εἰκοστὸς πέμπτος τυγχάνων.

Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον τοῖς ἄρτι μαθημάτων ἁπτομένοις, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς τῶν ἐντελεστέρων αἱρετώτερά εἰσι τὰ σαφέστερα, ὡς εὐληπτότερα· ὑποδείξομεν κἀνταῦθα τὴν σαφεστέραν ὁδὸν ἔχουσαν οὕτως· Τοῖς ὀλίγοις ἔτεσιν, ἅτινά εἰσιν ἄρτι πε', προστιθέαμεν κδ'· καὶ γίνονται ρθ'· ταῦτα ὑφείλομεν παρὰ τῶν κη', λέγοντες· Ὀκτωεικοσάκις τὰ γ' πδ'· κατελείφθησαν μέχρι τῶν ρθ' καὶ κε'· ὡς εἶναι τὸν ἐνιστάμενον κύκλον κε', ὡς προδεδήλωται.

Ὅπως δεῖ εὑρίσκειν ἑκάστου μηνὸς ἡμέραν ἐν ποίᾳ τῶν ζ' τῆς ἑβδομάδος τυγχάνει.

Γ'. Κείσθω σοι δὲ καὶ τοῦτο ἐν γνώσει, ὡς, ἣν ἂν ἡμέραν τῶν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ ιβ' μηνῶν ἐθελήσῃ

A dictionis cyclum, sive annos XV : quidquid reliquum erit infra eumdem numerum, aut si integer numerus ipse residuus sit, erit præsens Indictionis cyclus.

Exemplum.

Exempli gratia : Quoniam ab orbe condito numerantur, ut jam diximus, anni 6885, quindecies quinquaginta faciunt 750 ; quindecies item octo dant 120; fiunt anni simul 6870. Desunt ad complendos 6885 anni 15, qui est præsens Indictionis cyclus. Verum quia morosa est calculandi minime peritis ista methodus, excogitata est alia quædam apertior, et expedita cum primis iis qui uti ea voluerint ; quæ sic habet :

B Accipe minorem numerum annorum, videlicet eum qui infra millenarios et centenarios excurrit; hoc est qui ex unitatibus et decadibus, vel ex ambobus constat, cujusmodi hodie est 85. Ad hunc adde 5 : fiunt 90. Detrahe 15, quoad potes, hoc modo : quindecies quinque dant 75, restant 15 ad complendos 90. Hic erit cyclus præsens Indictionis : quem utraque methodo, prout visum erit exacte, reperies.

Quomodo inveniendus sit solis cyclus.

II. Cyclus solis a Kalendis Octobris inchoatur, et ad annos XXVIII progreditur, unde rursus novum capit initium. Hunc ergo reperire si volueris, accipe annos ab orbe condito, et eos partire
C per 28, qui est numerus cyclorum solarium; quidquid reliquum erit non majus quam 28, hic erit solis cyclus.

Exemplum.

Ut autem clarius sit quod dico, sumo annos mundi, quos dixi, 6885, eosque divido per 28 hoc modo : Vicies octies 200 faciunt 5600; vicies octies 40, dant 1120; vicies octies 5 sunt 140. Summa 6860, reliqui sunt ad explendos 85 anni 25, qui est anni præsentis solaris cyclus 25.

D Et quoniam non solum tyronibus artis cujuslibet, sed eorum plerisque qui in ea perfectiores sunt, jucundiora solent esse quæ sunt clariora, quod facilius capiantur : nos expeditiorem quamdam viam hic aperiemus, quæ est ejusmodi. Minori annorum numero, qui est 85, addimus 24, fiunt 109 : hæc per 28 dividimus, itaque ratiocinamur : vicies octies 3 sunt 84. Restant ad 109 complendos, 25, qui est cyclus præsens 25, ut jam ostendimus.

208 *Qua ratione proposita quavis mensis alicujus die, cognoscatur quam in hebdomadis feriam incurrat.*

III. Noveris quamcunque diem in duodecim anni mensibus accurate quis cognoscere velit, in quam

hebdomadis feriam incidat, ad hoc extricandum utendum illi esse cyclo solis, et congruentibus ei bisextis, necnon epactis mensium. Sciendum est igitur bisextiles in uno cyclo solis esse septem; nam quater septena faciunt 28. Etenim in anno IV dies unus colligitur : porro mensium epactæ, si diebus constent XXXI, sunt 3 ; sin XXX tantum habeant, sunt 2. Incipiunt autem ab Octobri, unde et cyclus solis inchoatur. Igitur epactas habet October 3, November 2, December 3, Januarius 3, Martius 3, Aprilis 2, Maius 3, Junius 2, Julius 3, Augustus item 3, September 2. Proposita itaque qualibet mensis die, quam invenire placet (sit autem exempli gratia XXIX Martii dies hujus anni, in quam Christianorum sanctissimum Pascha incidet), ad hunc modum invenietur :

A τις ἀκριβῶς εἰδέναι ἐν ποίᾳ τῶν ζ' τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν τυγχάνει, τῷ τοῦ ἡλίου κύκλῳ καὶ ταῖς ἑπομένοις αὐτῷ βισέξτοις, ἔτι δὲ καὶ ταῖς ἐπακταῖς τῶν μηνῶν πρὸς τὴν ταύτης εὕρεσιν χρήσεται. Διὸ γινώσκειν σε χρὴ, ὡς βίσεξτα μὲν [11] τὸν τοῦ ἡλίου κύκλον εἰσὶν ζ'· τετράκις γὰρ τὰ ζ' κη'· κατὰ τέταρτον γὰρ χρόνου συνάγεται ἕν· αἱ δὲ τῶν μηνῶν ἐπακταὶ τῶν μὲν ἐχόντων ἀνὰ λα' ἡμέρας εἰσὶ γ', τῶν δὲ ἀνὰ λ' β'. Ἄρχονται γοῦν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς, ἀφ' οὗ καὶ ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος ἄρχεται. Καί εἰσι τοῦ Ὀκτωβρίου γ', τοῦ Νοεμβρίου β', τοῦ Δεκεμβρίου γ', τοῦ Ἰανουαρίου γ', τοῦ Μαρτίου γ', τοῦ Ἀπριλίου β', τοῦ Μαΐου γ', τοῦ Ἰουνίου β', τοῦ Ἰουλίου γ', καὶ τοῦ Αὐγούστου γ', καὶ τοῦ Σεπτεμβρίου β'. Εἰ οὖν βούλει ὁποιανδήποτε μηνὸς ἡμέ- B ραν εὑρεῖν (κείσθω δὲ χάριν ὑποδείγματος ἡ κατὰ τὸ ἐνιστάμενον νῦν ἔτος κθ' τοῦ Μαρτίου μηνὸς, ἐν ᾗ καὶ τὸ ἅγιον ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν Πάσχα ἔσται) εὑρεθήσεται οὕτως·

Sume labentem solis cyclum, qui est 25, ejusque bisextiles 6 ; nam quater sex efficiunt 24. Summæ omnium 31 adde mensium epactas, nempe Octobris, Novembris, Decembris et Januarii ; dies undecim, fiunt 42. Adjunge Martii 29 dies, cujus feriam inquiris, conficiunt 71, quæ per 7 hebdomadis partire dies in hunc modum : Decies 7 sunt 70 ; restat 1, quæ est hebdomadis prima feria, sive Dominica, in quam Martii 29, quam quærimus, incidit. Quod si in alia quæstione collectioneque, post divisionem per 7, duo, tresve dies, aut quatuor reliqui sint, ac deinceps usque ad 7, contingent nimirum cæteræ hebdomadis ex ordine feriæ. Hoc si in mensibus omnibus feceris, tam qui Martium antecedunt, quam qui sequuntur; certissime ac sine errore comperies cujuscunque libuerit diei feriam in duodenis anni mensibus. Porro Februarius nihil prorsus in menstruarum epactarum ratiocinia confert. Est enim deminutus, ac diebus tantum constat octo et viginti. Et quamvis in anno bisextili XXIX habeat, uno scilicet addito die ; hic videlicet ille dies est, qui post annos IV in cyclo solis accedit anno bisextili. Ideo bis numerari non debet. Quinetiam in computanda feria non ante procedit in summam, quam Februarius desierit, hoc est ab ineunte Martio, ac deinceps.

Λάβε μοι τὸν ἐνιστάμενον κύκλον τοῦ ἡλίου κε' τυγχάνοντα, καὶ τὰ τούτου τέταρτα, ἤγουν βίσεξτα, ἅτινά εἰσιν ς'. Τετράκις γὰρ ς' κδ'. Τούτοις γεγόνασιν [12] λα' πρόσθες τὰς τῶν μηνῶν ἐπακτὰς, ἤγουν τοῦ Ὀκτωβρίου, Νοεμβρίου, Δεκεμβρίου καὶ Ἰανουαρίου ἡμέρας ια'· ἰδοὺ μβ'. Ταύταις ἐπισύναξον καὶ τὰς τοῦ Μαρτίου κθ'· ἐπειδὴ τὴν κθ' αὐτοῦ ζητεῖς μαθεῖν ἐν ποίᾳ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρᾳ τυγχάνει· καὶ ἰδοὺ γεγόνασιν οα'. Ταύτας ὕφειλον ἐπὶ τῶν ζ' τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν, εἰπών· Δεκάκις τὰ ζ' ο'· κατελείφθη καὶ μία, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς ἑβδομάδος C ἡμέρα ἡ Κυριακὴ ἡ ζητουμένη οὖσα τοῦ Μαρτίου κθ'. Εἰ δὲ συμβῇ ἐν ἄλλῃ τοιαύτῃ ζητήσει καὶ ἐπισυναγωγῇ μετὰ τὸν ζ' ὑφειλμὸν καταλειφθῆναι δύο, ἢ τρία, ἢ δ', καὶ καθεξῆς μέχρι τῶν ζ', ἔσονται δηλονότι κατὰ τάξιν αἱ λοιπαὶ τῆς ἑβδομάδος ἡμέραι. Τὸν ὅμοιον οὖν ποιῶν τρόπον καὶ εἰς τοὺς πρὸ τοῦ Μαρτίου μῆνας, καὶ εἰς τοὺς μετ' αὐτὸν ἅπαντας, ἀσφαλῶς καὶ ἀπταίστως εὑρήσεις ἣν ἂν ἐπιζητήσῃς ἡμέραν τῶν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ μηνῶν. Ὁ μέντοι Φεβρουάριος οὐ συνεισφέρει τι ὅλως ἐν ταῖς εἰρημέναις ἐπακταῖς τῶν μηνῶν. Ἠλαττωμένος γάρ ἐστιν, κη' καὶ μόνας ἡμέρας ἔχων. Εἰ δὲ καὶ βισέξτου ὄντος κθ' προστιθεμένης αὐτῷ μιᾶς ἡμέρας· ἀλλ' αὕτη ἐστὶν ἡ κατὰ δ' χρόνους προστιθεμένη ἐν τῷ κύκλῳ τοῦ ἡλίου, βισέξτου ὄντος· καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐνδέχεται δισσευθῆναι· ἥτις οὐδὲ ὀφείλει εἰσάγεσθαι ἐν τῷ [13] πούτῳ ἡμεροευρεσίῳ, ἀρξαμένου τοῦ βισέξτου χρόνου, ἣν μὴ παρέλθῃ ὁ Φεβρουάριος, ἤγουν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Μαρτίου καὶ ἔμπροσθεν.

De ratione cycli lunaris investigandi.

IV. Cyclus lunæ a Kalendis Januariis incipit, atque ad annos XIX perductus novum capit exordium. Hunc ergo reperire si vis, annorum ab orbe condito summam partire per numerum cycli lunaris, id est XIX, reliquum, quod est infra XIX, aut XIX ipsi, cyclus est iniens lunæ. Quæratur hoc anno 6885 lunæ cyclus, hoc modo ratiocinabimur : Novies ac decies multiplicata 300 faciunt 5700.

D *Ὅπως δεῖ εὑρίσκειν τὸν κύκλον τῆς σελήνης.*

Δ'. Ὁ τῆς σελήνης κύκλος ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς, ἀνέρχεται δὲ μέχρι χρόνων ιθ', καὶ πάλιν λαμβάνει ἀρχήν. Εἰ οὖν βούλει καὶ τοῦτον εὑρεῖν, ὕφειλον παρὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτοῦ κύκλου αὐτῆς, ἤγουν τῶν ιθ', τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτη· καὶ τὰ καταλειφθέντα τὰ κάτωθεν τῶν ιθ', ἢ καὶ μέχρις αὐτῶν, ὑπάρχει ὁ ἐνιστάμενος κύκλος τῆς σελήνης. Ἔστω δὴ ζητεῖν ἡμᾶς κατὰ τὸ

[11] *Deest* κατά. [12] *Cor.* γεγονόσιν. [13] *An pro* κομπούτῳ.

παρὸν ,ϛωπε' ἔτος τὸν κύκλον αὐτῆς· καὶ λέγομεν· Ἐννεακαιδεκάκις τὰ τ' ,εψ'· ἐννεακαιδεκάκις τὰ ξ' ,αρμ'· καὶ ἐννεακαιδεκάκις τὰ β' λη'· γινόμενα ὁμοῦ ,ϛωοη'. Κατελείφθησαν μέχρι τῶν πε' καὶ ζ'· ἅτινά εἰσιν ἐνιστάμενος τῆς σελήνης κύκλος ζ' ὤν. Καὶ διὰ τῆς ἄλλης μεθόδου εὑρήσεις τοῦτον ἀπονωτέρως. Τοῖς εἰρημένοις ὀλίγοις ἔτεσιν, ἤγουν τοῖς πε', πρόσθες καὶ ιζ', καὶ γίνονται ρβ'. Ταῦτα εἰ ὑφείλεις παρὰ τὸν ιθ', καταλειφθήσονται ζ'. Ἀναφαίνεται γοῦν καὶ οὕτως ζ' τυγχάνων.

Item sexagies novemdecim dant 1140; bis novemdecim, 38. Colliguntur anni 6878. Desunt ad complendos 85, anni 7, qui est præsentis anni lunaris cyclus. Licet hoc et alia methodo periclitari majore compendio. Annorum minori numero, hoc est 85, adjice 17, fiunt 102. Ea si per 19 distribuas, relinquentur 7, itidem ut in priore methodo.

Ἀπορήσειε δ' ἄν τις τῶν μετὰ σκέψεως ταῖς παρούσαις μεθόδοις ἐντυγχανόντων, πῶς ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ μεθόδῳ προστίθεμεν ἐν μὲν τῷ τῆς ἰνδίκτου κύκλῳ ε', ἐν δὲ τῷ τοῦ ἡλίου κδ', καὶ ἐν τῷ τῆς σελήνης κζ'· καὶ εἰ ἀσφαλές ἐστιν ἀεὶ προσχρῆσθαι ταῖς τοιαύταις προσθήκαις. Πρὸς οὓς ἐροῦμεν, ὡς οὐκ ἀεὶ αὗται τὸ βέβαιον ἔχουσιν, ἀλλὰ μέχρις ὅλου τοῦ ἐνενηκοστοῦ καὶ μόνου ἔτους· μετὰ δὲ τοῦτο, ἄλλης ἀρξαμένης ἑκατονταετηρίδος, ἄλλαι καὶ προσθῆκαι παραληφθήσονται· ἤγουν ἐν μὲν τῷ τῆς ἰνδίκτου κύκλῳ ἢ οὐδὲν, ἢ ιε', ἐν δὲ τῷ τοῦ ἡλίου ιβ', ἐν δὲ τῷ τῆς σελήνης γ'. Οὕτως οὖν πάλιν ἀπταίστως ἡ τῶν τοιούτων προβήσεται κύκλων εὕρεσις. Πλείονος δὲ ἕνεκα γνώσεως καὶ τὸν τούτων λόγον ἀποκαλύψω σοι, ταῖς πολλοῖς ἴσως μὴ γινωσκόμενον. Ἑκάστης οἵας δήποτε πληρουμένης ἑκατονταετηρίδος, ὅσον ἂν εὕρῃς ἐν τῷ τελευταίῳ, ἤγουν τῷ ρ' ταύτης ἔτει, τόν τε κύκλον τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, καὶ τῆς ἰνδίκτου, αὐτὴν ταύτην τὴν ἑκάστου ποσότητα ἔχε προσθήκην εἰς τὰ ὀλίγα ἔτη τῆς ἀρχομένης ἑκατονταετηρίδος· καὶ εὑρήσεις δι' ἑκάστης προσθήκης τὸν οἰκεῖον ἑκάστῃ κύκλον, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωται· ἤγουν τῇ τοῦ ἡλίου τὸν τοῦ ἡλίου, τῇ τῆς σελήνης τὸν τῆς σελήνης, καὶ τῇ τῆς ἰνδίκτου τὸν τῆς ἰνδίκτου.

Dubitabit forsitan aliquis qui paulo accuratius in has methodos animum intenderit, cur in hac posteriore, cum cyclum indictionis inquirimus, addantur 5; in cyclo solis 24; in lunari 27; atque utrum perpetuo additiones istæ faciendæ sint. Respondemus non eas semper tutas esse, sed ad annum tantummodo 900 expletum, post eum vero alius numerus addendus erit, velut ad indictionis cyclum 15, vel 0, ad solarem 12, ad lunarem 3, quorum ope cycli omnes isti sine errore provenient. Sed uberioris doctrinæ causa hujus rei tibi rationem explicabo, quam non multi fortassis intelligunt. Vertente quolibet centenario, quidquid in centesimo anno reliquum est de ratiuncula solis, lunæ vel indictionis, hujus numerum adde semper excurrenti supra ineuntem centenarium minori summæ; ut per cujuslibet generis adjectionem congruentem habeas cyclum, ut superius ostendimus: hoc est solarem addito solis proprio; lunarem addito lunari; et indictionalem, ex eo qui indictionis proprius est.

Ὅπως δεῖ εὑρίσκειν τὸν θεμέλιον τῆς σελήνης.

Ε'. Τὸν δέ γε θεμέλιον τῆς σελήνης ἴσθι ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς α' τοῦ Ἰανουαρίου· ἀφ' οὗ δηλονότι καὶ ὁ ταύτης κύκλος τὴν ἀρχὴν λαμβάνει. Εἰ οὖν βούλει καὶ τοῦτον εὑρίσκειν, ἑνδεκαπλασίαζε τὸν ἐνιστάμενον κύκλον καὶ τῷ ἀπὸ τοῦ ἑνδεκαπλασιασμοῦ γινομένῳ ἀριθμῷ προστίθει γ'· καὶ τὸν συναγόμενον, εἰ μὲν κάτωθέν ἐστι τῶν λ', αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι γίνωσκε τὸν θεμέλιον· εἰ δ' ὑπερβῇ, ὁσάκις ἐγχωρεῖ τὸν λ' τούτων ἀφελών, τὸ καταλειπόμενόν ἐστιν ὁ θεμέλιος. Τὰς μέντοι τρεῖς, ἃς ἔφημεν προστιθέναι τῷ τοῦ ἑνδεκαπλασιασμοῦ ἀριθμῷ, προσθήσεις καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν μέχρις ὅλου τοῦ ιϛ' κύκλου τῆς σελήνης· ἐν δέ γε τοῖς λοιποῖς τρισί, τῷ ιζ' δηλονότι, τῷ ιη', καὶ τῷ ιθ', ἀντὶ τῶν γ' προσθήσεις δ'· οὕτω γάρ σοι ἀπταίστως ἡ τοῦ θεμελίου αὐτῆς προβήσεται εὕρεσις. Καὶ οὕτως ἀπονωτέρως εὑρήσεις τὸν τῆς σελήνης θεμέλιον. Τῷ τοῦ ἐνεστῶτος θεμελίου ἀριθμῷ προστίθει ια'. Καὶ εἰ μὲν πλείω τῶν λ' ἀναβῇ ὁ ἀριθμός, τὰ λ' ἐμβαλών [14], τὰ καταλειπόμενα κράτει· εἰ δὲ κάτωθεν τούτου ἐστίν, αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι γίνωσκε τὸν θεμέλιον. Ἐν μέντοι τῷ κθ', ιβ' δεῖ σε προσθεῖναι.

Quomodo lunæ radix investiganda.

V. Sciendum est radicem lunæ a Kalendis Januariis auspicari, a quibus illius cyclus incipit. Quam ut invenias, duc ineuntem lunæ cyclum in XI, collectam summam auge 3 additis; quidquid exsistet, id si minus est 30, radix est lunæ: si majus est, de eo quoad licebit detrahe 30, residuum est radix lunæ. Porro ternarium illum, quem multiplicato per XI numero addendum esse docuimus, adjiciemus in anno quovis usque ad vertentem 16 lunæ cyclum; in reliquis tribus, ut in 17, 18, 19, pro tribus addes 4. Sic enim absque errore lunarem radicem invenies. Potes expeditiore methodo eamdem sic investigare. Ad numerum radicis currentis adde XI. Si summa superet XXX, demptis iisdem, reliquum sumito. Si minor est numerus, hunc ipsum pro radice capies. Cum autem XXIX occurrit, addenda sunt XII.

Ὅπως εὑρίσκειν δεῖ πόσων ἡμερῶν ἐστιν ἡ σελήνη.

Ϛ'. Τὰς ἡμέρας δὲ τὰς ἀπὸ γεννήσεως αὐτῆς οὕτω

Quomodo inveniri possit ætas lunæ.

VI. Ætatem lunæ ad hunc modum investigabis.

[14] ſ. ἐκβαλών.

Accipe currentem illius radicem, et initio facto ab Januario, de singulis mensibus sume, si quidem diebus XXXI constent, 1 1/2, sin tricenarii sint, 1/2. Porro mensis illius, in quo versaris, dies adjice ab ejus Kalendis ad propositum diem. Ad collectam summam radicem addito. Totum deinde partire per 29 1/2, residuum, sive 29 1/2, seu minus fuerit, ætatem exhibet lunæ. Igitur si ab Januario calculum incipis, et bissextilis intercedat, sesquidiem ex illo sumptum adjicies per annum integrum, hoc est usque ad insequentem Januarium. In anno communi eumdem usque ad Februarii finem duntaxat assumes, eoque transacto ambos omittes. Quippe defectum unius alterius redundantia compensat. Deinceps ergo ab illa contributione manent immunes illi duo menses usque ad annos tres absolutos, hoc est usque ad bissextilem alterum. Quamobrem transcensis istis, uti dictum est, incipit a Martio, et, ut præscripsimus, dies illos accipe ad eum usque qui proponitur.

A μαθήση· Κράτει τὸν ἐνιστάμενον ταύτης θεμέλιον· καὶ ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου, λάμβανε ἀφ' ἑκάστου μηνὸς, ἀπὸ μὲν τῶν ἐχόντων λα' ἡμέρας, α' καὶ S'', ἀπὸ δὲ τῶν λ', S''. Τοῦ μέντοι μηνὸς, ἐν ᾧ τὴν ζήτησιν ποιῇ τῶν ἡμερῶν τῆς σελήνης, εἰσάξεις αὐτὰς ἐκείνας, ὅσας ἔχει, ἀρξάμενος μέχρι τῆς ζητουμένης ἡμέρας. Ἃς πάσας συνάψας τῷ θεμελίῳ, τὸν γεγονότα ἀριθμὸν ὕφελε ἐπὶ τῶν κθ' S'', καὶ τὰ μένοντα τούτων κάτωθεν, ἢ καὶ μέχρις αὐτῶν, εἰσὶν αἱ ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτῆς ἡμέραι. Ἀρχόμενος οὖν, ὡς εἴρηται, ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου, εἰ μὲν ἔνι ὁ χρόνος βίσεξτος, εἴσαγε τὴν ἐξ αὐτοῦ λαμβανομένην μίαν ἥμισυ ἡμέραν καθ' ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν, ἤγουν μέχρις ἂν φθάσῃς τὴν ἀρχὴν τοῦ εἰς τὸ ἐπιὸν ἔτος Ἰανουαρίου· εἰ δ' οὐκ ἔστι βίσεξτος, λάμβανε ταύτην μέχρις B ἂν πληρώσῃ [10] ὁ Φεβρουάριος καὶ μόνον, καὶ μετὰ τὸ πληρωθῆναι αὐτὸν καταλίμπανε ἀμφοτέρους. Λαμβάνει γὰρ τὴν τοῦ ἑνὸς περισσείαν ἡ θατέρου ὑστέρησις. Κἀντεῦθεν μένουσι καὶ οἱ δύο ἀσυντελεῖς ἐν τῇ τοιαύτῃ συνεισφορᾷ μέχρι συμπληρώσεως ἐνιαυτῶν τριῶν· ἤγουν μέχρις ἂν γένηται πάλιν ὁ χρόνος βίσεξτος. Τούτους οὖν ὑπερβαίνων, ὡς εἴρηται, ἄρχου ἀπὸ τοῦ Μαρτίου, λαμβάνων τὰς διαληφθείσας ἡμέρας τὸν εἰρημένον τρόπον, ἄχρις ἂν φθάσῃς τὴν ζητουμένην ἡμέραν.

Atque ut res tota fiat exemplo aliquo clarior, quæratur hoc anno, qui est 6885, quot dierum luna sit Maii vicesimo. Primum radicem illius, hoc est XX, sumimus : ac prætermissis Januario et Februario, ut qui nihil omnino conferant, incipimus a Martio, de quo diem 1 1/2 capimus, ex Aprili 1/2, qui dies cum horis ad XX radicem additi, una cum XX diebus Maii, conficiunt duos et quadraginta. Deductis ergo XXIX 1/2, relinquuntur XII 1/2 dies. Igitur vicesimo die Maii ætatem lunæ dicimus esse dierum XII 1/2.

Ἵνα δὲ καὶ δι' ὑποδείγματος σαφέστερον τὸ λεγόμενον γένηται, κείσθω ζητεῖν ἡμᾶς κατὰ τὸ ἐνιστάμενον ,ϛωπε' ἔτος πόσων ἡμερῶν ἐστιν ἡ σελήνη κατὰ τὴν κ' τοῦ Μαΐου. Κρατοῦντες οὖν τὸν θεμέλιον αὐτῆς, κ' ὑπάρχοντα, παρατρέχομεν τόν τε Ἰανουάριον καὶ τὸν Φεβρουάριον, ὡς μὴ ἔχοντας εἰσενέγκαι C τι. Ἀρχόμενοι δὲ ἀπὸ τοῦ Μαρτίου λαμβάνομεν τούτου μίαν ἥμισυ, καὶ τοῦ Ἀπριλίου ἥμισυ, αἵ, μετὰ τῶν κ' τοῦ θεμελίου προστιθέμεναι, καὶ αἱ τοῦ Μαΐου κ', γίνονται μϐ'. Ἐκϐεϐλημένων οὖν τῶν κθ' S'' ἡμερῶν, κατελείφθησαν καὶ ιϐ' S'' ἡμέραι. Λέγομεν οὖν εἶναι τὴν σελήνην κατὰ τὴν εἰρημένην κ' τοῦ Μαΐου μηνὸς ιϐ' ἥμισυ ἡμερῶν.

Quot horas luna singulis noctibus luceat, quomodo possit inveniri.

VII. Scire forsitan cupienti tibi quot horas luna post vesperas singulas crescens, decrescensve luceat, hoc impigre, nec importune tibi certa ratione demonstrabimus. Luna, postquam nata est, crescit ad XV dies; ac totidem plus minus pleno orbe lucet. Inde paulatim ad tricesimum usque decrescit, quo die penitus luce defecta rursus nasci nova incipit. Igitur quindecim illis incrementi sui diebus, sub primam vesperam scrupulis quatuor lucet : sub secundam, VIII; sub tertiam, XII : atque ita deinceps usque ad diem XV, ita ut singulæ noctes IV addant scrupula, cujusmodi in horam quamlibet imputantur V. Itaque cum ad XV vesperam pervenerit, ut plena dicatur, quod tunc solis radiis tota collustretur, scrupula LX ea nocte lucet, quæ sunt horæ XII. Nam quater quindecim sunt LX, et quinquies duodecim itidem LX. Quare si nosse cupis quot horas singulis noctibus crescens luna luceat, vide quot dies ætas illius habeat;

Ὅπως δεῖ εὑρίσκειν, καὶ πόσας ὥρας ἡ σελήνη φαίνεται καθ' ἑκάστην ἑσπέραν.

Ζ'. Ποθοῦντί σοι δ' ἴσως εἰδέναι καὶ πόσας ὥρας ἡ σελήνη φαίνει καθ' ἑκάστην ἑσπέραν αὐξομένη τε καὶ μειουμένη, οὐκ ἀργῶς οὐδ' ἀκαίρως σοι καὶ τὸν περὶ τούτου λόγον ἐκθήσομεν. Ἡ σελήνη μετὰ τὸ γεννηθῆναι αὐξάνει μὲν μέχρι τῆς ιε' ἡμέρας· ἧς ἐντὸς ἐπί τε τὸ πλέον καὶ τὸ ἔλαττον γίνεται καὶ ἡ ταύτης ἀπόχυσις. Ἀπὸ ταύτης δ' ἄρχεται μειοῦσθαι μέχρι D τῆς λ', καθ' ἣν ἐκλείπουσα τελείως, ἀρχομένη πάλιν γεννᾶται νέα. Ἐν ταῖς εἰρημέναις οὖν ιε' ἡμέραις τῆς αὐξήσεως αὐτῆς λάμπει τὴν μὲν πρώτην ἑσπέραν λεπτὰ δ', τὴν δὲ δευτέραν η', τὴν δὲ τρίτην ιϐ'· καὶ καθεξῆς ὁμοίως μέχρι τῶν ιε', προστιθεμένων αὐτῇ καθ' ἑκάστην ἑσπέραν λεπτῶν δ', ἃ δὴ λεπτὰ εἰσάγονται ἐν μιᾷ ἑκάστῃ ὥρᾳ ε'. Φθάσασα γοῦν τὴν ιε' ἑσπέραν, ἥτις καὶ πανσέληνος καλεῖται, διὰ τὸ πᾶσαν παρ' αὐτῆς φωτίζεσθαι, λάμπει κατὰ ταύτην λεπτὰ ξ', ἤγουν ὥρας ιϐ'. Τετράκις γὰρ τὰ ιε' ξ' γίνονται. καὶ πεντάκις τὰ ιϐ' πάλιν ξ'. Εἰ οὖν βούλει γινώσκειν πόσας ὥρας φαίνει καθ' ἑκάστην ἑσπέραν αὐξανομένη,

[10] *f.* πληρωθῇ.

εὕρισκε πόσων ἡμερῶν τυγχάνει, καὶ ταύταις διδοὺς ἀνὰ λεπτὰ δ', τὰ συναγόμενα λεπτὰ μέριζε παρὰ τὸν ε', μεταβαλὼν εἰς ὥρας· καὶ ἕξεις τὸ ζητούμενον. Ὡσαύτως καὶ μετὰ τὴν ἀπόχυσιν, ἤγουν μετὰ τὴν ιε' αὐτῆς ἡμέραν, εἰ βούλει εὑρίσκειν τὰς ὥρας τῆς φάσεως αὐτῆς, ἄφελε ἀπὸ τῶν ιβ' ὡρῶν τῆς ὅλης νυκτὸς καθ' ἑκάστην ἑσπέραν τῶν παρελθουσῶν λεπτὰ δ', καὶ αἱ καταλειπόμεναι ὧραι, ἢ καὶ λεπτὰ μετ' αὐτῶν, ἔσται ἡ φαῦσις αὐτῆς. Ἢ καὶ ἄλλως.

Εὕρισκε πόσων ἡμερῶν ὑπάρχει ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτῆς μέχρι τῆς μετὰ τὴν ἀπόχυσιν ἡμέρας, καθ' ἣν ζητεῖς τὰς ὥρας τοῦ φωτισμοῦ αὐτῆς. Τὰς οὖν τοιαύτας ἡμέρας ἀφαιρῶν ἀπὸ τῶν λ', κράτει τὰς καταλειφθείσας μέχρις αὐτῆς ὅλης τῆς λ', αἷς διδοὺς ἀνὰ λεπτὰ δ', τὰ ἀπὸ τούτων γινόμενα πάντα λεπτὰ μέριζε παρὰ τῶν ε'· καὶ μαθήσῃ ἀκριβῶς πόσας ὥρας καὶ λεπτὰ μέλλει λάμψαι.

Ἀλλ' ἐπείπερ ἡ τοιαύτη μέθοδος ἐν πάσαις ταῖς τοῦ ἐνιαυτοῦ νυξὶ τῷ ἀριθμῷ τῶν ιβ' χρῆται ὡρῶν· ἡμῖν δ' αἱ νύκτες κατὰ μὲν τὴν ἐαρινὴν καὶ φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν, ἤγουν κατὰ τὸν Σεπτέμβριον καὶ κατὰ τὸν Μάρτιον μόνον ἔχουσιν ἀνὰ ιβ' ὡρῶν, καθ' ὃν καιρὸν καὶ ἡ ῥηθεῖσα μέθοδος ἀσφαλής ἐστι κατὰ τ:ς ὥρας ἰσάζουσα· μετὰ δὲ τὸν Σεπτέμβριον, χειμῶνος φθάνοντος, τὰς ιβ' ὥρας ὑπερβαίνουσα ἡ νὺξ κατὰ μικρὸν προβαίνει ἄχρι τῶν ιε'· ὡσαύτως καὶ μετὰ τὸν Μάρτιον ἄχρι τοῦ θέρους προϊοῦσα κατέρχεται εἰς ὥρας θ'· κἀκ τούτου ἀναφαίνεται, ὡς αἱ παρὰ τῆς εἰρημένης ψήφου λαμβανόμεναι ὧραι κατὰ μὲν τὰς διαληφθείσας ἰσημερίας εἰσὶν ὅμοιαι καὶ ἴσαι, κατὰ δὲ λοιπὰ τοῦ χρόνου μέρη ποτὲ μὲν μείζονές εἰσι, ποτὲ δὲ ἐλάττονες, αἳ καὶ καλοῦνται καιρικαί· ἡμῖν δὲ ὁ σκοπός ἐστι διὰ τῶν καθ' ἕκαστον μῆνα ἐνισταμένων ἴσων ὡρῶν, αὐξομένης τε καὶ μειουμένης τῆς νυκτὸς, εὑρίσκειν τὰς καθ' ἑκάστην ἑσπέραν ὥρας τοῦ φωτισμοῦ αὐτῆς· ὑποδειχθήσεται τρόπον [16], ὅπως ἀσφαλῶς καὶ τοῦτο γενήσεται, μεταβαλομένων τῶν εἰρημένων ἀνίσων καιρικῶν ὡρῶν εἰς τὰς παρ' ἡμῖν ἴσας, τὰς καλουμένας ἰσημερινάς. Ἔστι δ' οὕτως.

Εὕρισκε πρῶτον πόσων ἡμερῶν ὑπάρχει ἡ σελήνη, καὶ πόσας ὥρας καιρικὰς μέλλει λάμψαι, ὡς ἀνωτέρω ἀκήκοας. Ταύτας οὖν πολλαπλασίασον μετὰ τῶν ὡρῶν, ἃς ἔχει παρ' ἡμῖν ἡ νὺξ τοῦ ἐνισταμένου μηνὸς, καθ' ὃν δηλονότι ἡ ζήτησις γίνεται. Καὶ τὸν συναγόμενον ἀπὸ τούτου ἀριθμὸν μέριζε ἀεὶ παρὰ τὸν ιβ', ἤγουν τὸν ἀριθμὸν τῶν καιρικῶν ὡρῶν· καὶ οὕτως ἕξεις τὴν τῶν τοιούτων ὡρῶν μεταβολήν. Οἷον ἔστω δοκιμῆς χάριν, πέμπτης οὔσης τῆς σελήνης κατὰ τὸν Ἰανουάριον, καθ' ὃν ἔχει παρ' ἡμῖν ἡ νὺξ ὥρας ιδ', ζητεῖν ἡμᾶς πόσας ὥρας μέλλει λάμψαι, καὶ εὑρίσκομεν κατὰ τὴν ἀναγεγραμμένην ἔφοδον λεπτὰ κ', ἤγουν ὥρας καιρικὰς δ'· ἃς θέλοντες μεταβαλεῖν εἰς ἰσημερινὰς, πολλαπλασιάζομεν ταύτας δὴ τὰς δ' ὥρας μετὰ τῶν ιδ' ὡρῶν, ἃς ἔχει ἡ νὺξ, ὡς εἴρηται, κατὰ τὸν Ἰανουάριον· λέγομεν· Τετράκις τὰ ιδ', νς'. Ταῦτα δὲ τὰ νς' μερίζομεν παρὰ τὸν ιβ',

[16] f. τρόπος.

A pro unoquoque die scrupula iv accipe : summam ex omnibus collectam partire per v, et pro iis singulas horas numera : habebis hoc modo quod quæritur. Similiter post plenilunium, hoc est post xv diem lunæ, ut horas, quibus lucet, assequare, detrahe de horis xii integræ noctis, pro qualibet exacta nocte scrupula iv : quod reliquum est horarum, vel scrupulorum, tempus est quo lucet. Item alio modo.

Scito quot dies interjecti sint a nova luna ad propositum diem plenilunio posteriorem, quo die quæritur quot horis luceat. Summam dierum aufer de xxx : quod superest ad tricesimam usque lunam accipe; pro singulis diebus residuis scrupula iv computa : collectam ex omnibus summam scrupulo-
B rum partire per v : ita certo comperies quot horas et scrupula lucere debeat.

Sed quoniam methodus ista noctes omnes per annum totum sumit horarum xii, apud nos autem sub vernum et autumnale duntaxat æquinoctium, hoc est Septembri et Martio, noctes horarum sunt xii; quo tempore methodus nostra, quæ horarum æqualitatem postulat, errore vacat : post Septembrem, succedente hieme, nox xii horas excedens paulatim ad xv usque progreditur; post Martium quoque usque ad æstivum solstitium progressum faciens, ad horas ix decrescit; ex quo illud apparet, horas calculo isto putatas, uti in ambobus æquinoctiis similes æqualesque sunt, sic in reli-
C quis temporibus alias majores, alias minores esse, quæ et *καιρικαί*, id est *temporariæ* dicuntur. At hic nobis propositus est scopus, ut per æquales mense quovis horas, crescente vel decrescente luna, reperiamus quanto post vesperam quamque tempore luceat : Ideo ratio quædam tradetur a nobis, qua id certo consequi possimus, uti nimirum inæquales horæ illæ ac temporariæ in eas, quas vocamus æquinoctiales, mutentur. Est autem ejusmodi.

Imprimis quot dierum ætas lunæ sit investiga, quotque temporarias horas lucere eam oporteat, ut in superioribus intellexisti. Has cum horis multiplica, quas apud nos propositi mensis nox habet, de
D quo videlicet quæritur. Summam collectam ex perpetua regula partire per xii, qui est temporariarum numerus horarum. Hoc modo conversionem horarum assequeris. Exempli causa, ut methodum periclitemur : Sexta sit luna mense Januario, quo noctis horæ sunt quatuordecim : et inquiratur quot horas luna nocte luceat. Ex illa ratione, quam superius exposuimus, fiunt minuta viginti quæ sunt horæ temporariæ quatuor; quas ut in æquabiles convertamus, has ipsas quatuor horas in quatuordecim, quas nox habet, ut dictum est, Januario mense, ducentes; ita dicimus : Quater quatuordecim efficiunt sex et quinquaginta. Ea per

duodecim partimur, quoties est 4 3/4. Totidem fiunt horæ quatuor conversæ. Sed de his hactenus.

Quomodo inveniendum sit legale Pascha.

VIII. Carnisprivium, legale Pascha, sanctum Pascha Christianorum, jejunia sanctorum apostolorum hoc modo reperies. Lunæ radicem, hoc est epactam, quæ in cursu est, per undecim multiplica; summæ adde sex dies, nimirum tres, quæ ex postea memorato sesquiscrupuli, ac triente confluunt, quæ supra dies 29 1/2 menstruum lunæ circuitum habere demonstravimus; tres item alias ad quinquagenarium explendum numerum. A XVII, ac deinceps pro tribus adde quatuor; quod major illorum modus in iis exsistat. Has dies adjunges a primo cyclo ad integrum decimum sextum. In tribus reliquis pro tribus addes septem. De summa aufer, quoad potes, triginta. Residuo, quod est infra triginta, ducto initio ab Martio, adde quot erit necesse dies, donec quinquaginta compleas. Si Martius non sufficiat, reliquas dies ex Aprili suffice; donec summam, quam dixi, quinquaginta dierum efficias. Ea ubicunque desierit; puta in hanc aut illam Martii, vel Aprilis diem, in eam Judaicum, legale scito Pascha convenire. Cujus feriam ex ea methodo, quam supra proposuimus, ubi reperies, proxime sequente Dominica ejusdem hebdomadæ noveris sanctum Christianorum Pascha celebrari. Qua re comperta, tria quotannis addens quotæ mensis, in qua Pascha deprehendisti, Carnisprivium habebis. Si sit annus bissextilis, pro tribus adde quatuor. Porro si citra XXVIII diem Martii, Christianorum sanctum Pascha incidat, Januarium Carnisprivii dies obtinebit. Sin ultra XXVIII diem incurrat, Februario contingit. Si Pascha in ipsum cadat XXVIII diem; si quidem bissextilis non erit annus, Januarii XXXI die Carnisprivium erit. Etenim octo et viginti cum tribus faciunt unum et triginta. Sin bissextilis fuerit, Kalendis Februariis incidet; nam viginti octo cum quatuor duos et triginta conficiunt: de quibus relictis Januario uno et triginta, reliquus est unus, qui est prima Februarii dies. Idem facies et in Martii XXIX, ac XXX, vel XXXI, ut in reliquis annis addas tria: bissextili solo, quatuor, tum deductis, ut dictum est XXXI, ac Januario tributis, quod reliquum est, assignes Februario; quorum dierum ultimus est Carnisprivium. At sanctorum apostolorum jejunio attributi dies ita reperientur.

καὶ ἀνήκει αὐτοῖς δ' καὶ δίμοιρον· ἅπερ εἰσὶν αἱ μεταβληθεῖσαι ὧραι δ', γεγονυῖαι δ' καὶ δίμοιρον. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον.

Ὅπως δεῖ εὑρίσκειν τὸ νομικὸν Πάσχα.

Η'. Τὴν δέ γε Ἀπόκρεω, τὸ νομικὸν Πάσχα, τὸ τῶν Χριστιανῶν ἅγιον Πάσχα, καὶ τὰς τῆς νηστείας τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἡμέρας εὑρήσεις οὕτως· Ἑνδεκαπλασίαζε τὸν ἐνεστῶτα τῆς σελήνης θεμέλιον· καὶ τῷ γεγονότι ἀριθμῷ προστίθει ἡμέρας ς', τὰς μὲν γ' τὰς συνισταμένας ἐκ τοῦ ὄπισθεν εἰρημένου λεπτοῦ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος, καὶ τρίτου, ἅπερ κατεπέκεινα τῶν κθ' S'' ἡμερῶν ἔχων δέδεικται ὁ τῆς σελήνης μηνιαῖος κύκλος· τὰς δὲ ἑτέρας γ' εἰς ἀναπλήρωσιν τοῦ πεντηκοστοῦ ἀριθμοῦ. Ἀπὸ δὲ τοῦ ιζ' καὶ ἑξῆς ἀντὶ τῶν γ' προστίθενται δ'· ἐπειδὴ πλείων ἡ ἐκείνων ποσότης ἐν τούτοις συνάγεται. Ταύτας δὲ προσθήσεις ἀπὸ τοῦ πρώτου κύκλου μέχρις ὅλου τοῦ ις'· ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς τρισὶν ἀντὶ τῶν τριῶν προσθήσεις ζ' [17]. Καὶ τὸν συναγόμενον ὕφελε παρὰ τὸν λ', ὁσάκις ἐγχωρεῖ· τὰ δὲ καταλειπόμενα κάτωθεν τῶν λ' κρατῶν, ἄρχου ἀπὸ τοῦ Μαρτίου, ἐπιβάλλων αὐτοῖς ἡμέρας ὅσας δεήσῃ, ἵνα σώσῃς ν'. Καὶ οὐχ [18] ἀρκέσει μόνος ὁ Μάρτιος, λάμβανε τὰς λειπομένας εἰς ἱκανοποίησιν τῶν εἰρημένων ν' ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου. Ἔνθα τοίνυν καταλήξῃ ἡ τοιαύτη ἡμέρα, ἤγουν ἡ πεντηκοστή· ἤγουν εἴτε εἰς τὰς τόσας τοῦ Μαρτίου, εἴτε εἰς τὰς τόσας τοῦ Ἀπριλίου· κατ' αὐτὴν ἐκείνην εἶναι γίνωσκε τὸ Ἰουδαϊκὸν Πάσχα, ἤγουν τὸ νομικόν. Ἥντινα καὶ εὑρίσκων ἐν ποίᾳ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρᾳ τυγχάνει διὰ τῆς ἀναγεγραμμένης μεθόδου τοῦ ἡμεροευρεσίου, τὴν ἐπιοῦσαν ἔμπροσθεν κυριακὴν τῆς αὐτῆς ἑβδομάδος ἴσθι τυγχάνειν τὸ τῶν Χριστιανῶν ἅγιον Πάσχα. Τούτου δέ σοι γνωρίμου γεγονότος, γ' κατ' ἔτος προστιθεὶς τῇ πόστῃ τοῦ μηνὸς, ἐν ᾗ εὑρέθη τὸ Πάσχα, ἕξεις τὴν Ἀπόκρεω. Εἰ δὲ τυγχάνει ὁ χρόνος βίσεξτος, ἀντὶ τῶν γ' προσθήσῃ δ'. Ἀλλ' εἰ μὲν ἀπὸ τῆς κη' τοῦ Μαρτίου καὶ κάτωθεν τύχοι τὸ τῶν Χριστιανῶν ἅγιον Πάσχα, κατὰ τὸν Ἰανουάριον ἔσται ἡ Ἀπόκρεως· εἰ δὲ ἀπὸ τῆς κη' καὶ ἄνωθεν, κατὰ τὸν Φεβρουάριον. Ἐν αὐτῇ μέντοι τῇ κη' τοῦ Μαρτίου, εἰ μὲν οὐκ ἔστιν ὁ χρόνος βίσεξτος, εἰς τὴν λα' ἔσται τοῦ Ἰανουαρίου· κη' γὰρ καὶ γ' λα'· εἰ δὲ ἔνι βίσεξτος, εἰς τὴν α' τοῦ Φεβρουαρίου· κη' γὰρ καὶ δ' λβ'· ἀφ' ὧν ἐάσας τῷ Ἰανουαρίῳ λα', κατελείφθη μία· καὶ ἔνι τοῦ Φεβρουαρίου α'. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ποιήσεις καὶ κατὰ τὴν κθ', καὶ λ', καὶ λα' τοῦ Μαρτίου, προστιθεὶς ἀνὰ τριῶν· δ' δὲ μόνῳ τῷ βισέξτῳ· εἶτα ἐκβαλὼν, ὡς εἴρηται, λα' τοῦ Ἰανουαρίου, τὰς καταλειπομένας δίδου τῷ Φεβρουαρίῳ· ὧν ἡ τελευταία ἐστὶν ἡ Ἀπόκρεω. Ἡ δὲ τῶν ἡμερῶν ποσότης τῆς νηστείας τῶν ἁγίων ἀποστόλων οὕτω σοι δήλη γενήσεται.

Qua ratione jejunii sanctorum apostolorum dies inveniri debeant.

IX. Ab ipso sanctissimo Paschatis die, ipsomet excluso, usque ad tertium Maii quot sint dies computa; quibus collectis, sive Martio, sive Aprili

Ὅπως δεῖ εὑρίσκειν τὰς ἡμέρας τῆς τῶν ἁγίων ἀποστόλων νηστείας.

Θ'. Εὕρισκε ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ ἁγίου ἡμῶν Πάσχα, δίχα ταύτης, πόσαι εἰσὶν ἡμέραι μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς γ' τοῦ Μαΐου· καὶ ταύτας συναγαγὼν, εἴτε

[17] *Postulat superior ratio* δ' *non* ζ'. [18] *Leg.* καὶ εἰ οὐχ.

εἰς τὸν Μάρτιον, εἴτε εἰς τὸν Ἀπρίλιον εὑρεθῇ τὸ Πάσχα, τοσαύτας εἶναι γίνωσκε καὶ τὰς τῆς νηστείας τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἡμέρας.

A Pascha contingat, totidem scito dies esse sanctorum apostolorum jejunio dicatos.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΟΥ

ΜΕΘΟΔΟΣ, ΠΩΣ ΔΕΙ ΕΥΡΕΙΝ ΤΟΝ ΚΥΚΛΟΝ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ, ΦΙΛΟΠΟΝΗΘΕΙΣΑ ΑΚΡΙΒΩΣ ΧΑΡΙΝ ΤΩΝ ΦΙΛΟΜΑΘΩΝ.

SANCTI ANDREÆ HIEROSOLYMITANI,

EPISCOPI CRETENSIS,

Methodus investigandi cycli solaris, et lunaris, necnon Paschatis, in studiosorum gratiam elaborata.

Κράτει τὰ κάτω τῶν χιλιοντάδων καὶ ἑκατοντάδων τῶν ἀπὸ κτίσεως κόσμου· καὶ πρόσθετε [19] καὶ ἕτερα κδʹ· καὶ ποίησον σταθμόν· καὶ ὕφελε αὐτὰ ὑπὸ τῶν κηʹ· καὶ τὰ ἐναπομείναντα ἐν τῇ χειρί σου αὐτός ἐστιν ὁ κύκλος τοῦ ἡλίου. Καὶ οὕτως ποίει κατ' ἔτος.

Ὁμοίως καὶ περὶ τῆς σελήνης.

Κράτει τὰ αὐτὰ κούντουρα τῶν χιλιοντάδων καὶ ἑκατοντάδων, τῶν ἀπὸ κτίσεως κόσμου· πρόσθες καὶ ἕτερα ιζʹ· καὶ ποίησον αὐτὰ σταθμόν· καὶ ὕφελε ὑπὸ τῶν ιθʹ· καὶ τὰ ἐναπολειφθέντα ἐν τῇ χειρί σου αὐτός ἐστιν ὁ κύκλος τῆς σελήνης.

Ὁμοίως καὶ ἡ ἴνδικτος ἀναβιβάζεται ἤτοι κατ' ἔτος.

Κράτει τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου· ἅπαντα πρόσθες, καὶ ὕφελε αὐτὰ ὑπὸ τῶν ιεʹ· καὶ τὰ ἐναπολειφθέντα ἐν τῇ χειρί σου αὕτη ἐστὶν ἴνδικτος.

Γίνωσκε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἥλιος ἄρχεται ἀπὸ τῆς αʹ τοῦ Ὀκτωμβρίου μηνός· ἡ δὲ σελήνη ἀπὸ τῆς αʹ τοῦ Ἰανουαρίου μηνός· καὶ ἡ ἴνδικτος ἀπὸ τῆς αʹ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός.

Εἰς τὸ εὑρεῖν σε τὸ νομικὸν Πάσχα, κράτησον τοῦ ἐπιζητουμένου ἔτους τὸν κύκλον τῆς σελήνης, ὁπόσος ἐστὶ, καὶ ἑνδεκαπλασίασον αὐτόν· πρόσθες δὲ καὶ ἑτέρας ϛʹ τῶν ἀπ' *αἰώνων*· ἰστέον δὲ, ὅτι εἰς τὸν ιζʹ κύκλον, καὶ ιηʹ, καὶ ιθʹ οὐ προστίθης ϛʹ τῶν ἀπ' αἰώνων, ἀλλὰ ζʹ· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ὅλοις κύκλοις ϛʹ καὶ μόνας, ὡς ἔφημεν. Εἶθ' οὕτως ἀνάλυσον αὐτὰ διὰ τῶν λʹ· καὶ τὰ κάτωθεν τῶν λʹ κράτησον· ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μηνὸς, ἀρίθμει ἐπάνω αὐτῶν, ἕως ὅτου ἱκανώσῃς νʹ ἡμέρας· καὶ εἰ μὲν ἱκανωθῶσιν αἱ νʹ ἡμέραι ἐντὸς τῶν Μαρτίου, χάρις· εἰ δ' οὔ, λάμβανε καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς, ἕως ὅτου ἱκανώσῃς αὐτάς. Ἐν ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ ἱκανωθῶσιν αἱ νʹ ἡμέραι, ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ κατὰ τὸ ἐπιζητούμενον ἔτος γίνεται τὸ νομικὸν Πάσχα.

[19] f. πρόσθες τε.

B Sume annos infra millenarios et centenarios ab orbe condito; iisque alios adde XXIV, ex quibus confecta summa per XXVIII divisa, quod reliquum est, erit cyclus solis. Ita quotannis facies.

Eodem modo et in luna proceditur.

Accipe similiter excurrentes supra millenarios et centenarios ab orbe condito: quibus adde XVII, et collecta summa per XIX partita, residuum est cyclus lunæ.

Eadem methodo et per annos singulos indictio consurgit.

C Collige annos ab orbe condito, et summam partire per XV: reliquum erit indictio.

Sciendum est autem solem incipere a Kalendis Octobris: lunam a Kal. Januariis, indictionem a Kalendis Septembris.

Ad inveniendum legale Pascha, accipe lunarem cyclum anni propositi, eumque per undecim multiplica, ad summam adjice sex, quæ *a sæculis* appellant. Verum in cyclo XVII, et XVIII, et XIX, non sex, sed septem addenda sunt; in aliis vero, sex. Postea collectam summam partire per XXX, quod reliquum erit, a Kalendis Martiis putare incipe, donec quinquaginta dies expleveris: quem D numerum si intra Martium efficere possis, bene habet. Sin minus, sume residuum e diebus Aprilis, donec quinquagenos absolvas. Quocunque die quinquaginta completi fuerint, in eum Pascha legale anni propositi conveniet.

Qua ratione feria legalis Paschatis indaganda sit.

Accipe solarem cyclum, et bissextiles dies annorum elapsorum. Adde dies mensis in quem Pascha legale incidit, ad ipsum usque Pascha. Si Martio mense legale Pascha contingat, ad summam adjice undecim, propter menses quatuor, ab Octobri scilicet ad Januarium : ita ut pro eo mense qui xxx dies habet, duo capias : pro eo vero, qui xxxi constat, tria. Quod si Aprilem in mensem legale Pascha competat, adde propter Martium tria. Colligentur xiv. Quibus omnibus in unam summam redactis, eam partire per septem ; residuum dabit feriam legalis Paschatis. Qua reperta progredere usque ad Dominicam, quemadmodum didicisti. Ita Pascha Christianum invenies.

Methodus Christiani Paschatis inveniendi.

Sume cyclum solis anni propositi : huic adjice bissextiles præteritos ; sic ut diem unum pro annis quatuor accipias. Tum si Martio mense legale Pascha contingat, adde epactas ejus quinque. Sin cadat in Aprilem, ejus epacta ii i adjice. Confectam summam divide per 7, quod reliquum est, Kalendis mensis illius feriam exhibet, in quem legale Pascha competit. Deinceps ergo numerabis a Kalendis ipsis, ut invenias quam in feriam incurrat legale Pascha. Id ubi eris assecutus, si quidem Dominica sit, progredere usque ad insequentem alteram Dominicam. In ea Christianum accidet Pascha Si feria ii sit, non minus erit Pascha proxima Dominica, atque ita porro usque ad Sabbatum. Etenim in eamdem hebdomadem ambo Paschata concurrunt, non tamen eumdem diem.

Sed illud sciendum est, quemadmodum epactæ menstruæ conflant. Annus diebus constat ccclxv. Eæ, per vii divisæ, unam diem relinquunt. Hanc igitur addito, necnon ex Octobri tres, fiunt iv. Has Novembri adjice. Easdem rursus auge duabus e Novembri captis, fient vi epactæ Decembris. Quibus accedant tres e Decembri, et ex summa ix, abjice vii, restant duo, epactæ Januarii. Adde tria ob Januarium, exsistent v epactæ Februarii, quæ et Martio congruunt. Jam ad v istas Martii adde tres. Colliguntur viii, e quibus detractis vii, relinquitur i Aprilis epacta. Ob Aprilem adde duo, fient tria, epactæ Maii : qui additis tribus, epactas facit Junii vi. Accedit biduum propter Junium, et ex summa viii demptis vii, restat i Julii epacta. Tum propter Julium adjunctis tribus, epactæ fiunt Augusti iv. Augustus adjicit tria, eoque modo vii consurgunt epactæ Septembris. Hunc in modum explicatur epactarum propagatio ; quæ compendio ita proponitur.

Εἰς τὸ εὑρεῖν σε ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ ἦν τὸ νομικὸν Πάσχα.

Κράτησον τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου, καὶ τὰ βίσεξτα, ὁπόσα εἰσί. Πρόσθες δὲ καὶ τὰς ἡμέρας τοῦ νομικοῦ Πάσχα, οἵου μηνὸς ἦν, καὶ ὁπόσαι εἰσί. Καὶ εἰ μὲν ἔστι τὸ νομικὸν Πάσχα εἰς τὸν Μάρτιον μῆνα, πρόσθες καὶ ια'. ὑπὲρ τῶν μηνῶν· οἵτινές εἰσιν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωμβρίου μηνὸς ἄχρι τοῦ Ἰανουαρίου καὶ αὐτοῦ· ἀπὸ μὲν τοῦ μηνὸς τοῦ ἔχοντος ἡμέρας λ' λαμβάνεις ἡμέρας δύο· ἀπὸ δὲ τοῦ ἔχοντος λα' ἡμέρας λαμβάνεις γ'· εἰ δ' ἐστὶν εἰς τὸν Ἀπρίλιον τὸ νομικὸν Πάσχα, πρόσθες καὶ ὑπὲρ τοῦ Μαρτίου ἡμέρας γ'. Καὶ ἰδοὺ γίνονται ιδ'. Καὶ οὕτως ἑνώσας πάντα, ἀνάλυσον διὰ τῶν ζ'· καὶ ὅσα κάτωθεν τῶν ζ' ἐναπομείνουσι, δηλοῦσι τὴν ἡμέραν τοῦ νομικοῦ Πάσχα. Ἐπὰν δὲ εὕρῃς αὐτὴν, ἄνελθε ἄχρις τῆς Κυριακῆς, καθὰ ἐδιδάχθης, καὶ εὑρήσεις τὸ τῶν Χριστιανῶν Πάσχα.

Εἰς τὸ εὑρεῖν τὸ Χριστιανὸν Πάσχα.

Κράτησον τοῦ ἐπιζητουμένου ἔτους τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου· πρόσθες δὲ καὶ τὰ παρελθόντα βίσεξτα· τουτέστι κατὰ δ' κύκλους ἡμέραν α'. Εἶθ' οὕτως, εἰ μὲν ἐστι τὸ νομικὸν Πάσχα εἰς τὸν Μάρτιον μῆνα, πρόσθες τὰς ἐπακτὰς αὐτοῦ ε'· εἰ δέ ἐστιν εἰς τὸν Ἀπρίλιον, πρόσθες α' τὴν αὐτοῦ ἐπακτήν. Ἑνώσας δὲ πάντα, ἀνάλυσον διὰ τῶν ζ'· καὶ τὰ κάτωθεν τῶν ζ' δηλοῦσι τὴν ἀρχιμηνίαν τοῦ μηνὸς, ἐν ᾧ γίνεται τὸ νομικὸν Πάσχα. Εἶθ' οὕτως ἀρίθμησον ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀρχιμηνίας, ὅπως εὕρῃς ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ γίνεται τὸ νομικὸν Πάσχα. Ἐπὰν δὲ εὕρῃς αὐτὴν, εἰ μὲν Κυριακὴ εἴη, ἄνελθε εἰς τὴν ἐπερχομένην Κυριακήν· κἀκεῖσε ἦν τὸ Χριστιανῶν Πάσχα· εἰ δὲ δευτέρα ἐστὶν, ὡσαύτως τῇ ἐρχομένῃ Κυριακῇ, καὶ καθεξῆς ἄχρι τοῦ σαββάτου· ἐν γὰρ μιᾷ ἑβδομάδι γίνονται ἄμφω τὰ Πάσχα, ἐν μιᾷ δὲ ἡμέρᾳ οὐδαμῶς.

Δεῖ γινώσκειν πῶς γίνονται αἱ ἐπακταὶ τῶν μηνῶν. Ὁ ἐνιαυτὸς ἔχει ἡμέρας τξε'. Ταύτας ἀναλύσας διὰ τῶν ζ', ἀπομένει μία. Ταύτην τὴν μίαν προστίθητι, καὶ ἀπὸ τοῦ Ὀκτωμβρίου γ'· καὶ γίνονται δ'. Ταύτας πρόσθες τῷ Νοεμβρίῳ. Κράτει πάλιν τὰς δ', πρόσθες καὶ ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου β'· καὶ γίνονται ς' εἰς τὸν Δεκέμβριον. Πάλιν κράτησον τὰς αὐτὰς ς', καὶ πρόσθες καὶ ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου γ'· καὶ γίνονται θ'. Ἀπόῤῥιψον τὰς ζ'· καὶ ἀπομένουσι δύο εἰς τὸν Ἰανουάριον. Πρόσθες καὶ γ' ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου, καὶ γίνονται ε' εἰς τὸν Φεβρουάριον. Αἱ δ' αὐταί εἰσι καὶ εἰς τὸν Μάρτιον. Πάλιν κράτησον τὰς πέντε, καὶ πρόσθες καὶ ἀπὸ τοῦ Μαρτίου γ'· καὶ γίνονται η'. Ἀπόῤῥιψον τὰς ζ', ἐναπομένει καὶ α' εἰς τὸν Ἀπρίλιον. Κράτησον πάλιν αὐτὴν τὴν α'· πρόσθες καὶ δύο ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου, καὶ γίνονται γ' εἰς τὸν Μάϊον. Πάλιν κράτησον αὐτὰς τὰς γ'· πρόσθες καὶ ἀπὸ τοῦ Μαΐου γ', καὶ γίνονται ς' εἰς τὸν Ἰούνιον. Πάλιν κράτησον αὐτὰς τὰς ς'. καὶ πρόσθες ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου β', γίνονται η'. Ἀπόῤῥιψον τὰς ζ', ἀπομένει α' εἰς τὸν Ἰούλιον. Πάλιν κράτησον τὴν α'· πρόσθες καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου τρεῖς, γίνονται δ' εἰς τὸν Αὔγουστον. Πάλιν κράτησον αὐτὰς τὰς δ'· πρόσθες ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου γ', καὶ γίνονται ζ' εἰς τὸν Σεπτέμβριον. Καὶ ταῦτα μὲν ἐντέχνως κατέστρωται περὶ πάντων· ἔστω σοι δὲ ταῦτα τὰ δηλωθέντα ὡς ἐν ἐπιτομῇ.

Αἱ ἐπακταὶ ἑκάστου μηνός.

Μὴν Ὀκτώμβριος	α'	Μὴν Ἀπρίλιος	α'
Μὴν Νοέμβριος	δ'	Μὴν Μάϊος	γ'
Μὴν Δεκέμβριος	ε'	Μὴν Ἰούνιος	ς'
Μὴν Ἰανουάριος	β'	Μὴν Ἰούλιος	α'
Μὴν Φεβρουάριος	ε'	Μὴν Αὔγουστος	δ'
Μὴν Μάρτιος	ε'	Μὴν Σεπτέμβριος	ζ'

Εἰ βούλῃ εὑρεῖν σε τὸ θεμέλιον τοῦ φεγγαρίου, ὁπότε λήθῃ γίνεται· κράτησον τοῦ ἐπιζητουμένου ἔτους τὸν κύκλον τῆς σελήνης ὁπόσος καὶ ἦν· καὶ ἐνδεκαπλασίασον αὐτόν· καὶ πρόσθες ἐπάνω αὐτοῦ ἕτερα γ'. Εἶθ' οὕτως ἀνάλυσον αὐτὰ διὰ τῶν λ'· καὶ τὰ κάτωθεν τῶν λ' δηλοῦσι τὸ θεμέλιον τοῦ φεγγαρίου

A *Epactæ mensium omnium.*

October	I	Aprilis	I
November	IV	Maius	III
December	V	Junius	VI
Januarius	II	Julius	I
Februarius	V	Augustus	IV
Martius	V	September	VII

Si lunæ fundamentum cujusmodi sit, oblitus, investigare velis : accipe lunarem cyclum anni cujuslibet, eumque per undecim multiplica : summæ adde tria. Quidquid erit collectum per XXX divide : residuum si sit infra XXX, quæsitum lunæ fundamentum exhibet.

ΠΕΡΙ ΕΠΙΣΗΜΑΣΙΩΝ

ἈΣΤΕΡΩΝ

Ἐκ τοῦ τρίτου τμήματος Ἀετίου Ἀμιδηνοῦ, κεφ. ρξδ'.

DE SIGNIFICATIONIBUS STELLARUM

Ex Sermone III Tetrabibli *Aetii Amideni, caput* 164.

Interprete Cornario.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ κατ' οὐρανὸν ἀστέρες ἀνατέλλοντες κατὰ τοὺς τεταγμένους αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καιρούς, καὶ δύνοντες ὁμοίως τὸν ἀέρα ἀλλοιοῦσιν, ὡς συμβαίνειν ἐκ τούτου καὶ ἀνέμους ἄλλοτε ἄλλως πνεῖν· ἀναγκαῖον ἐνόμισα ἐνταῦθα δηλῶσαι καιρούς, ἐν οἷς αὐτῶν, σαφῶς ἀλλοιούντων τὸν ἀέρα, ἀνατολαὶ καὶ δύσεις γίνονται. Καὶ γὰρ τῶν ὑγιαινόντων τὰ σώματα, καὶ πολλῷ μᾶλλον τῶν νοσούντων, ἀλλοιοῦται πρὸς τὴν τοῦ ἀέρος κατάστασιν.

Μηνὶ Δύστρῳ, ὅ ἐστι Μαρτίῳ ιθ', ὁ λεγόμενος Ἵππος ἀνατέλλει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κγ' ἰσημερία ἐαρινή· καί ἐστι μεγίστη ταραχὴ τοῦ ἀέρος.

Μηνὶ Ξανθικῷ, τουτέστιν Ἀπριλίῳ α', Πληϊάδες ἀκρόνυχοι φαίνονται.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ιθ' Πληϊάδες ἑσπέριοι κρύπτονται.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κα' Πληϊάδες ἅμα ἡλίου ἀνατολῇ ἐπιτέλλουσι· καί ἐστι μεγίστη ἡ περὶ τὸν ἀέρα ταραχή.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κζ' Ὠρίων ἑσπέριος κρύπτεται.

Μηνὶ Ἀρτεμισίῳ, ὅ ἐστι Μαΐῳ α', Ὑάδες ἅμα ἡλίου ἀνατολῇ ἐπιτέλλουσι.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ δ', Λύρα ἑσπέριος ἐπιτέλλει, καὶ ἀλλοιοῦται ἀὴρ ἱκανῶς.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ς' Αἲξ ἑῴα ἐπιτέλλει, καὶ σφόδρα ἀλλοιοῦται ὁ ἀὴρ πρὸ μιᾶς ἢ δύο.

Μηνὶ Μαΐῳ ζ' Πληϊάδες ἑῷαι φαίνονται, καὶ ἄρχεται ὁ ἀὴρ καθίστασθαι.

B Quandoquidem etiam stellæ in cœlo orientes juxta tempora a Deo ipsis ordinata, et similiter occidentes aera mutant, ut contingat ex hoc etiam ventos alias aliter spirare, necessarium duxi hic tempora indicare, in quibus earum, quæ palam aerem alterant, ortus et occasus fiunt. Nam sanorum corpora, et multo magis ægrotorum, juxta aeris statum alterantur.

Mense Dystro, qui Martius est, Equus mane oritur decima nona die.

Mense eodem, die XXIII, æquinoctium vernum est, et maxima aeris turbatio.

Mense Xanthico, qui est Aprilis, prima die ineunte nocte [10] Pleiades apparent.

C Mense eodem, die XIX, Pleiades vesperi occultantur.

Mense eodem, XXI, Pleiades cum solis ortu oriuntur : et est maxima circa aerem turbatio.

Mense eodem, XXVII, Orion vesperi occultatur.

Mense Artemisio, hoc est Maio, prima die Hyades cum solis ortu oriuntur.

Mense eodem, IV die, Lyra vesperi oritur, et aer multum alteratur.

Mense eodem, VI, Capra mane oritur, et valde alteratur aer.

Maii VII Pleiades mane apparent, et aer sedari incipit.

[10] *Cornarius male,* intempesta nocte.

Maii xix, Hyades mane apparent, et aer valde alteratur pridie, aut nudius tertius ejus diei. A

Maii xxiv Capra vesperi occultatur; et nudius tertius ejus diei aer movetur.

Mensis Junii secunda, Aquila vesperi oritur.

Mensis ejusdem vi Arcturus mane occidit.

Mensis ejusdem ix Delphin vespere oritur.

Vicesima quinta Orion mane oriri incipit. Sunt autem solstitia æstiva, et aer tribus diebus antea valde alteratur.

Mensis Julii tertio Orion totus oritur.

Decima quarta Procyon mane oritur.

Decima nona Canis mane oritur; et contingit maxima aeris turbatio; aliquando etiam nudius tertius ejus diei.

Vicesima quinta Aquila mane occidit; movetur autem aer ante triduum. B

Mensis Augusti xv Lyra mane occidit.

Decima nona Delphin mane occidit; et est mutatio æstatis ad frigiditatem.

Vicesima octava Vindemiator mane oritur, et malus Navis occidit: et est finis dierum post exortum Canis dierum xl.

Mensis Septembris septima Capra vesperi oritur.

Decima septima Arcturus oritur, et alterat vero sequenti die.

Decima nona Spica mane oritur, alteratur aer duobus diebus antea.

Vicesima quinta æquinoctium fit autumnale, et est maxima aeris turbatio tribus antea diebus: quare est cavendum ne venam secemus, neque purgemus, neque alias corpus vehementi motu moveamus a decima quinta Septembris usque ad vicesimam quartam ejusdem mensis. C

Mensis Octobris sexta Corona mane oritur, et est vehemens aeris mutatio.

Septima Hœdi vesperi oriuntur.

Decima septima Hyades vespere oriuntur: et magna fit aeris turbatio.

Vicesima tertia, una cum solis ortu Pleiades occidunt: et contingit pridie maxima aeris turbatio.

Mensis Novembris sexta Pleiades mane occidunt; et incipit aer sedari.

Undecima Lyra mane oritur. D

Vicesima prima, Hyades mane occidunt; et sequenti die turbatio fit circa aerem.

Vicesima septima Orion oritur, et Corona occidit.

Mensis Decembris prima, canis mane occidit. Observatum est autem a multis, quod si tempestuosa fuerit hæc dies, perseverat plerumque turbatio ad dies xxxvii. Si vero serena fuerit, per tot dies serenitatem fore significat.

Decima, Hœdi mane occidunt.

Undecima, Capra mane occidit, et perturbatio aeris fit postridie.

Μηνὶ Μαΐῳ ιθ' Ὑάδες ἑῷαι φαίνονται, καὶ ἀλλοιοῦται πάνυ ὁ ἀὴρ πρὸ μιᾶς ἢ δύο ἡμερῶν.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κδ' Αἲξ ἑσπέριος κρύπτεται· καὶ κινεῖται ὁ ἀὴρ πρὸ δύο ἡμερῶν.

Μηνὶ Ἰουνίῳ β' Ἀετὸς ἑσπέριος ἐπιτέλλει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ϛ' Ἀρκτοῦρος ἑῷος δύνει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ θ' Δελφὶς ἑσπέριος ἐπιτέλλει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κε' Ὠρίων ἑῷος ἄρχεται ἐπιτέλλειν. Εἰσὶ δὲ τροπαὶ θεριναί· καὶ ἀλλοιοῦται σφόδρα ὁ ἀὴρ πρὸ τριῶν ἡμερῶν.

Μηνὶ Ἰουλίῳ γ' Ὠρίων ὅλος ἐπιτέλλει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ιδ' Προκύων ἑῷος ἐπιτέλλει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ιθ' Κύων ἑῷος ἐπιτέλλει· καὶ γίνεται μεγίστη τοῦ ἀέρος ταραχὴ, ἐνίοτε καὶ πρὸ δύο ἡμερῶν.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κε' Ἀετὸς ἑῷος δύνει· κινεῖται δὲ ὁ ἀὴρ πρὸ τριῶν ἡμερῶν.

Μηνὶ Αὐγούστῳ ιε' Λύρα ἑῷος δύνει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ιθ' Δελφὶς ἑῷος δύνει· καὶ ἔστι τροπὴ τοῦ θέρους ἐπὶ τὸ ψυχρόν [21].

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κη' Προτρυγητὴς ἑῷος ἐπιτέλλει, καὶ ὁ Ἱστὸς δύνει. Ἔστι τότε τέλος μετὰ τὴν ἐπιτολὴν τοῦ Κυνὸς ἡμερῶν μ'.

Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ζ' Αἲξ ἑσπέριος ἐπιτέλλει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ιζ' [22] Ἀρκτοῦρος ἐπιτέλλει· καὶ ἀλλοιοῖ τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ [23].

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ιθ' Στάχυς ἑῷος ἐπιτέλλει· ἀλλοιοῦται δὲ ὁ ἀὴρ πρὸ δύο ἡμερῶν.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κε' ἰσημερία φθινοπωρινή· καὶ γίνεται μεγίστη ταραχὴ τοῦ ἀέρος πρὸ τριῶν ἡμερῶν· διὸ παραφυλάττεσθαι χρὴ μηδὲ φλεβοτομεῖν, μηδὲ καθαίρειν, μηδ' ἄλλως τὸ σῶμα κινεῖν σφοδρᾷ κινήσει ἀπὸ ιε' τοῦ Σεπτεμβρίου μέχρι κδ'.

Μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ϛ' Στέφανος ἑῷος ἐπιτέλλει· καὶ ἔστι σφοδρὰ μεταβολὴ τοῦ ἀέρος.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ζ' Ἔριφοι ἑσπέριοι ἐπιτέλλουσι.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ιζ' Ὑάδες ἑσπέριοι ἐπιτέλλουσι· καὶ ἱκανὴ ταραχὴ τοῦ ἀέρος γίνεται.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κγ' ἅμα ἡλίου ἀνατολῇ Πληϊάδες δύνουσι· καὶ ἔστι μεγίστη ταραχὴ τοῦ ἀέρος πρὸ μιᾶς ἡμέρας.

Μηνὶ Νοεμβρίῳ ϛ' Πληϊάδες ἑῷαι δύνουσι· καὶ ἄρχεται καθίστασθαι ὁ ἀήρ.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ια' [24] Λύρα ἑῷος ἐπιτέλλει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κα' Ὑάδες ἑῷαι δύνουσι· καὶ ταραχὴ περὶ τὸν ἀέρα γίνεται τῇ ἑξῆς.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κζ' Ὠρίων ἐπιτέλλει, καὶ Στέφανος δύνει.

Μηνὶ Δεκεμβρίῳ α' Κύων ἑῷος δύνει. Τετήρηται δὲ τοῖς πολλοῖς, ὡς, εἴ γε χειμάσει ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἐπιμένει ὡς ἐπίπαν ἡ ταραχὴ τοῦ ἀέρος μέχρι ἡμερῶν λζ'. Εἰ δὲ εὐδιάσει, τὸ αὐτὸ σημαίνει [25].

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ι' Ἔριφοι ἑῷοι δύνουσι.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ια' [26] Αἲξ ἑῴα δύνει· ταραχὴ δὲ γίνεται μετὰ μίαν ἡμέραν.

[21] *al.* ψύχειν. [22] *al.* ιδ'. [23] *al.* ἄλλοι δὲ τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ. [24] *al.* ιγ'. [25] *al.* συμβαίνει. [26] *al.* κα'.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κγ' [27] τροπαὶ χειμεριναί.

Μηνὶ Ἰανουαρίῳ δ' Δελφὶς ἐπιτέλλει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ε' [28] ὁ Ἀετὸς ἑσπέριος δύνει· ταραχὴ δὲ σφοδρὰ γίνεται μετὰ δύο ἡμέρας.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κε' ὁ λαμπρὸς ἀστὴρ ἐν τῷ Λέοντι δύνει· κινεῖ τε πρὸ τριῶν ἡμερῶν τὸν ἀέρα.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κη' Δελφὶς ἑσπέριος δύνει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κθ' Λύρα ἑσπέριος δύνει.

Μηνὶ Φεβρουαρίῳ ς' [29] Ζέφυρος πνεῖ.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κβ' ὁ Ἱστὸς δύνει ἑσπέριος, καὶ ἔστι ταραχὴ τοῦ ἀέρος.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κε' Ἀρκτοῦρος ἐπιτέλλει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κς' χελιδόνες πέτονται, καὶ φαίνονται.

A Vicesima tertia solstitium est hibernum.

Mensis Januarii quarta Delphin oritur.

Quinta, Aquila vesperi occidit; et fit turbatio vehemens post duos dies.

Quinta, illustris stella in Leone occidit; movetque ante triduum aerem.

Vicesima octava Delphin vesperi occidit.

Vicesima nona, Lyra vesperi occidit.

Mensis Februarii sexta Favonius spirat.

Vicesima secunda, malus Navis vesperi occidit, et est turbatio aeris magna.

Vicesima quinta, Arcturus vesperi oritur.

Vicesima sexta, hirundines volant et apparent.

[27] *al.* κδ'. [28] *al.* ιε'. [29] *al.* ιζ'.

DE ORTU ET OCCASU SIDERUM

DISSERTATIO

In qua multa elucidantur quæ ab auctoribus supra editis obscure allegata sunt, vel corriguntur quæ erronee dicta.

(Dion. Petavius, *De doctrina temporum*, t. III, p. 59.)

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ.

De ortu siderum et occasu selecta quædam ex optimis et antiquis auctoribus exempla proferemus, in quibus ortuum et occasuum varietatem omnem experiemur; ut ad cæterorum qui passim incidunt usum et tractationem paucorum observatio similitudine ipsa pertineat. Sed tria sunt imprimis, quæ ad ortus et occasus speciem in scriptorum libris eruendam notata esse doctrinæ hujus artifices jubent. Primum est tempus, quod ab auctore ipso sit expressum, aut ex ejus oratione colligi possit; secundum est locus solis illi tempori respondens; tertium est signiferi orbis particula, sive gradus, quocum stella oritur aut occidit: ex quo demum tempus idoneum in anno ac mense capiatur. Ex iis primum nisi a scriptore declaretur, certis conjecturis ac circumstantiis æstimandum esse, recte iidem illi eruditi homines admonent. In duobus explicandis soleo non scientiam quidem in plerisque, qui ante nos ista commentati sunt, sed attentionem ad id quod scribebant, et ejus quod egregie norant, recordationem requirere. Nam in tantam absurditatem nonnullorum devenit oratio, ut neque cum pervagatis astronomiæ principiis, neque cum oculorum ac sensuum experientia, neque secum postremo ipsa consentiat.

Quæ res ut non ipsis, qui ista scripsere, fraudi fuerit eruditis hominibus, et harum disciplinarum scientia præditis, at aliis non mediocriter obfuit, vel minus quam illi fuere, doctis, vel prorsus imperitis, qui impetum ad scribendum sine arte ac judicio conferunt, et quæ apud alios utcunque pertractata legerint, quorum rudes ipsi sunt, ea, utut se habent, in commentationes suas transfundere, ad summam sibi doctrinæ famam ac gloriam per- B tinere putant. In horum grege facile primas hac ætate ille scriptor obtinet, qui Plinianas ad Solinum exercitationes nuper edidit. Ibi enim de ortu et occasu siderum cum universe, tum certorum et insignium, tam multa scripsit, ut harum rerum scientissimum se esse vulgo persuaderi voluerit; tam autem fœde in omnibus offendit, ut non tantopere inscitiam, quantum os hominis mirari, ac castigare etiam velle subeat; qui quarum rerum funditus esset expers, de iis præscribere ac docere alios, sine ullo pudore, tentaverit. De cujus scriptoris erratis paulo post dicetur. Nunc illa prævertamus, in quibus parum nobis attentos esse nonnullos eruditos animadvertimus.

Ad situm solis in zodiaco, et in eodem orientium C stellarum et occidentium regiones investigandas, primum omnium observari volunt, quibus mensium diebus sol ingressum in dodecatemoria singula faceret iis temporibus, quibus veteres illi floruerunt; idque ex Columella, Plinio, Ovidio, ac cæteris colligi. Tum quibuscum zodiaci gradibus ortus illarum occasusque congruerent, diligenter notari. Hinc enim facile conjici, quos in dies conferendi illi sint; cum, quibus sol ad unumquodque signum perveniret sæculo illo, cognoverimus. Recte id quidem hactenus. Verum in loco solis definiendo parum iidem accuratam rationem tenent. Nam ingressus in dodecatemoria non ex rei veritate, sed ex falsa quorumdam veterum persuasione statuunt. D Sic in Arietem Julii Cæsaris tempore solem xv Kalendas Apr., hoc est Martii xviii introiisse dicunt; in Taurum vero Aprilis xviii; in Geminos, Maii xix. Quod ut per sese falsum est, sic eo posito siderum ortus occasusque perperam, et alienis diebus illigari necesse est. Ut enim sol in Taurum, exem-

pli causa, subierit XVIII die Aprilis, Vergiliæ, quæ in gradu Tauri XXVIII matutinum ortum apparentem faciebant anno primo Juliano, uti supra demonstratum est, ortæ fuerint Maii XV, vel XVII, cum tamen XXIII id acciderit. Ita diebus VIII circiter in ea descriptione peccatur. Ejusdemmodi cætera sunt orientium intervalla siderum : in quibus pronuntiandis iis de causis error intervenit, qui profecto castigatione opus habet. Quamobrem de hac antiquorum quorumdam opinione, et annuorum cardinum inteversione dici hoc loco necesse est, ut iis auctoribus illustrandis, quos in hanc editionem conjecimus, Gemino præsertim, Hipparcho, Ptolemæo, Tatio opera ista serviat.

CAPUT I.

De æquinoctialis et zodiaci partitione a Chaldæis, Ægyptiis ac Græcis instituta.

Duo sunt circuli, ad quos stellarum situs et conversiones exiguntur, æquinoctialis et zodiacus : ex quorum partitione longitudo stellarum, ex distantia latitudo sumitur. Ac videntur prius ad æquinoctialem utroque modo stellæ comparatæ quam ad zodiacum, non solum in Græcia, sed etiam apud Ægyptios et Chaldæos; quibus vel inventa vel diligentius exculta propagataque in cæteros astronomia creditur. De Græcis memoriæ proditum est, primum omnium Anaximandrum Milesium obliquitatem signiferi deprehendisse Olympiade quinquagesima octava. Post hunc, Cleostratum Tenedium signa in orbe illo reperisse, et prima Arietis ac Sagittarii, ut scribit Plinius lib. II, cap. VIII. Addit Hyginus lib. II *De astronomia poetica*, cap. de Heniocho, etiam Hœdos ab illo primum notatos in cœlo.

Apud Chaldæos autem Ægyptiosque ratio partiendi quæ fuerit, declarat Sextus Empiricus lib. V. Nam illos ait insignem aliquam stellam in zodiaco designasse, cujus ex conversione, et ἀποκαταστάσει ad eumdem locum, cœlestis circuitus intervallum definierunt; Ἕνα τινὰ τῶν ἐν τῷ ζωδιακῷ λαμπρὸν ἀστέρα παρατηρήσαντες ἀνατέλλοντα οἱ πάλαι, etc.; ubi et modum explicat quo zodiacus duodecim tributus in partes, ac tam ipsius quam singulorum segmentorum tempora, hoc est ἀναφοραί, sive ascensiones constitutæ sunt. Quod ex eo auctore descripsit Macrobius lib. I, in *Somn. Scip.* Caput illius est : Chaldæis, qui ante duodenam partitionem septem in cœlo sparsa sidera notarent, placuisse postea duodecim in partes totum dividere. Igitur splendidam aliquam stellam eos observasse, cujus ab ortu ad eumdem ortum conversionem ad clepsydram dimensi sunt. Quantum aquæ in subjectum vas stillatim deciderat, hujus unciam ad metiendam duodecimæ partis circuli ἀναφοράν sumpserunt; eamque partem illustri aliqua stella terminarunt, quæ aut in eo ipso circuli loco deprehensa sit, aut idem tempus habebat oriendi : Ἐκ ταύτης τῆς ἀναφορᾶς (ait Sextus), φημὶ δὲ τοῦ δωδεκατημορίου, τὸ τελευταῖον πέρας ἐσημειοῦντο ἀπὸ ἀστέρος τινὸς ἐπιφανοῦς κατ' αὐτὸ θεωρουμένου· ἢ ἀπό τινος τῶν συνανατελλόντων βορειοτέρων ἢ νοτιωτέρων. « Ex hac ascensione duodecimæ partis, ultimum terminum designabant stella quapiam insigni, quæ in eo ipso termino sita erat; vel ab alia borealiorum, australiorumve, quæ simul exortum facerent. »

Igitur ex diurna conversione stellæ cœli circuitum dimensos esse refert, atque hoc spatium duodecim æquales in partes distribuisse. Quare ex ascensionibus, et quæ tempora vocant artifices, atque in æquinoctiali circulo, non in obliquo et zodiaco, dodecatemoriorum longitudines initio computarunt; tametsi segmentorum limites stellis quibusdam, velut cardinibus, distinguerent. Hoc modo segmenta duodecim in zodiaco fuerunt inæqualia; in æquinoctiali autem æqualia, contra ac postea factum est. Nam hodie dodecatemoria in zodiaco circulo sunt æqualia, tam in recto, quam in obliquo cœli positu; in æquinoctiali, propter ascensionum diversitatem, utrobique sunt majora, vel minora. Quanquam Picus Mirandulanus lib. VI *Contra astrol.* cap. VI, Chaldæos ait signis usos non esse, sed imaginibus. Sed nihilominus inæqualitas illa constiterit. Siquidem imagines, sive octavi orbis segmenta certis distincta sideribus inæqualia sunt, ut alia dodecatemorium suum non impleant, velut Cancer; excedant alia, et in vicina redundent, ut Leo, testibus Hipparcho et Gemino. Sed eæ Chaldæorum et Ægyptiorum imagines a vulgatis Græcorum, et hodieque pervagatis diversæ fuerunt, ut Achilles Tatius in calce Prolegomenon testatur.

Hæc apud Chaldæos et Ægyptios zodiaci nata divisio serius, uti dictum est, pervasit in Græciam. Neque vero cum duodena ista partitione statim altera processit, quæ segmenta singula tribuit in partes triginta. Ac diversæ admodum apud antiquos, maxime Græcos, divisiones institutæ sunt. E quibus celeberrima fuit ea, quæ circulos in sexagenas partes distribuit : cujus meminit Strabo lib. II, ubi æquinoctialem in totidem dividit, et Achilles Tatius in Prolegom. cap. XXVI; Hyginus lib. I [*Astronomiæ poet.* cap. de figuratione circulorum sphæræ : « In triginta partes, ait, unumquodque hemisphærium dividitur, ita uti dimensio significari videatur in tota sphæra per LX partes facta. » Hoc modo signo cuilibet partes quinque, partibus singulis sex gradus competunt. Aliter Posidonius apud Cleomedem lib. I, cap. IX, signiferum totum in XLVIII partes dividebat, dodecatemorion quodque quadrifariam secans. Alii porro dodecatemorio quovis in duodecim partes alias diviso, totum zodiacum in CLXIV partiti sunt, ut Sextus Empiricus docet initio libri V.

Tandem eo progressa res est, ut tam æquinoctialis, quam signifer circulus in duodecim partes, eæ in triginta minutatim secarentur, ut in toto circulo CCCLX numeratæ sint; duodecimis quoque partibus utriusque circuli nomina de stellatis imaginibus indita sunt : quæ tum videlicet in illis conti-

nebantur, tametsi postea longius εἰς τὰ ἑπόμενα progressionem fecerint. Ac principio quidem, nondum orbis stelliferi conversione cognita, simplicior erat astronomiæ ratio. Unus enim tantummodo cum æquinoctiali zodiacus habebatur in octavo cœlo, quod et sideribus distinguitur. Id enim primum, quod vocant, mobile apud antiquos fuit. Post Hipparchus moveri in consequentia cœlum illud animadvertit; idque Ptolemæus deinde certius approbavit. Exinde ergo duplex zodiacus ab artificibus distingui cœptus est: quorum alter uno simplicique motu præditæ sphæræ tributus est, in quo nulli asterismi sunt; ejusque sectiones iisdem in dodecatemoriorum punctis cum æquinoctiali perpetuo fiunt; alter ei suppositus in orbe stellifero, cujus intersectionum puncta alia atque alia sunt εἰς τὰ προηγούμενα, ac ζώδια, sive asterismi, paulatim εἰς τὰ ἑπόμενα nituntur, atque a cognominibus sibi dodecatemoriis longius abscedunt.

Post hæc novus in cœlestium orbium systemate motus inventus est, secundum quem zodiacus, sive ecliptica majorem minoremve habet ab æquatore distantiam et obliquitatem : ex quo stellatus orbis ab austro in septentriones torqueri, et a septentrionibus ad austrum reflecti creditus est. Hinc igitur tertius additus est zodiacus interjectæ sphæræ, cujus propria est illa libratio, qui ab zodiaco primi mobilis paululum declinat ad aquilonem aut meridiem, ac sibi proxime subjectum eadem agitatione contorquet. Sed eo prætermisso, quoniam veteris duntaxat astronomiæ ratio hic a nobis ducitur, duplici zodiaco contenti erimus : quorum alter primi cœli peculiaris eamdem perpetuo declinationem ab æquatore, et in eodem puncto sectionem obtinet; alter continuo in consequentia progressu stellatas imagines defert, ac tam sectiones cum æquatore aliis atque aliis in punctis facit, quam dodecatemoria ipsa commutat. Cæterum cum de zodiaco ejusque segmentis, quæ signa dicuntur, absolute loquimur, priorem intelligimus constantemque mobilis primi, vel ei respondentem in octava sphæra zodiacum. Hoc enim in ista omni doctrina sciri convenit quidquid in superioribus sphæris circulorum segmentorumque methodi causa fingitur, idipsum eodemque modo, ad inferiores et subjectos accommodari; et ad ipsum adeo terræ globum quosdam applicari, in quo suus itidem æquinoctialis informari solet, ac cæteri paralleli.

His animadversis, cum stellarum situs vel directe vel transversim considerari queat, hoc est secundum longitudinem, ac latitudinem : quarum prior ab intersectione verna zodiaci, et æquinoctialis incipit; posterior polos versus media ab sphæra sumitur : utrumque dupliciter æstimari potest. Nam longitudo vel in æquinoctiali spectatur, qui duodecim tribuitur in partes, initio ab verna intersectione facto, designatisque in eo partibus per maximos circulos, sive coluros sex, qui per mundi

A polos, et tricesimum quemque gradum transeunt; vel in zodiaco, initio itidem ab intersectione verna sumpto, ac per polos zodiaci, ejusque tricesimum quemque gradum absolutum perductis circulis maximis. Latitudo quoque vel est stellæ ab æquinoctiali distantia; quam metitur arcus coluri, sive maximi circuli a polo mundi per centrum stellæ ad æquinoctialem producti stellam inter et æquinoctialem interjectus; vel ejusdem stellæ est a zodiaco distantia; sive arcus maximi circuli per polos zodiaci transeuntis, inter stellam interjectus et zodiacum. Utroque modo latitudinem præsertim definiisse veteres sequens caput ostendet. Nam de longitudine minus constat, ecquid ea secundum zodiacum ab illis capta fuerit;
B cum in æquinoctiali circulo computatam fuisse, ex Hipparcho sequenti capite colligatur.

Post Ptolemæum longitudines stellarum secundum zodiacum putatæ sunt : quarum ascensiones rectæ prioris generis longitudines habentur. Ita zodiacus in partes duodecim æquales, æquinoctialis in totidem inæquales divisus est. Latitudo vero distantia stellæ est ab zodiaco, sive ecliptica. Ab æquinoctiali vero distantia, non latitudo, sed declinatio vulgo nominatur.

CAPUT II.

De longitudine ac latitudine stellarum, veterum astronomorum sententia declaratur, utramque penes æquinoctialem circulum consideratam fuisse.

C Quod de stellarum longitudine capite superiori diximus, eam apud veteres secundum æquinoctialem accipi, id ex Hipparcho demonstrabimus allatis aliquot exemplis : ex quibus priora illa veniant in medium quatuor, quæ in libro I, numero X leguntur, ubi caput Ursæ majoris imprimis situm esse dicit in Leonis paulo minus parte tertia, secundum æquidistantem æquinoctiali circulum. Est autem caput Ursæ borealior antecedentium duarum in laterculo, ex veterum sententia, qui nullas præter septem τῆς Ἀμάξης, in Helices asterismo collocarunt. Item postremam in cauda Draconis secundum parallelum circulum esse in parte Leonis tertia. Ὁ μὲν γὰρ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ τοῦ Δράκοντος ἐπέχει, ὡς κατὰ παράλληλον κύκλον, τοῦ Λέοντος
D μοίρας γ'· ὁ δὲ εἰρημένος ἀστὴρ ἐν τῷ πλινθίῳ ἐπέχει τοῦ Λέοντος μικρῷ ἔλασσον τῶν γ' μοιρῶν. Utrumque falsum est, si in zodiaco spectetur illarum stellarum situs. Nam prior, quæ Ursæ caput antiquis erat, Hipparchi tempore in Cancri 15 parte versabatur; postrema caudæ Draconis in Cancri 10, 30'. Ascensio recta prioris fuit 322, 32' anno Per. Jul. 4550; posterioris paucis annis postea, fuit 123, 57'. Divisa utraque per 30, confluunt in priori, signa 4, 2, 32'; in posteriori, 4, 3, 57'. Ita verum est quod ait Hipparchus de ambarum locis, si in æquinoctiali circulo secundum ascensiones rectas, vel, quod idem est, in eo parallelo considerentur, quem stellæ diurno motu delineant.

Rursus eodem loco scribit Hipparchus, austra-

riorem succedentium duarum in laterculo obtinere propemodum partem Leonis vicesimam quintam. Atqui locus ejus in zodiaco fuit Hipparchi tempore in Leonis 0, 44′. Ergo ex ascensione recta situs iste computandus est; quam reperio graduum 145, 32′. His per triginta divisis, fiunt signa 4, 25, 32′, hoc est Leonis paulo plus gradu vicesimo quinto, in æquinoctiali, vel æquidistante ei circulo.

Ibidem extrema caudæ Helices statuitur in Chelarum, seu Libræ quarta parte. Locus erat in Leonis 27, 10′. Ascensio recta signorum 6, 4, 4′, plane ut Hipparchus voluit, in Libræ 4. Non igitur ad zodiacum, sed ad parallelum, æquinoctialemve, stellarum loca designantur.

Numero XII Hipparchus ait postremam caudæ minoris Ursæ sitam esse in gradu Piscium 18. Si zodiaci ratio habeatur, erat Hipparchi tempore in gradu Tauri 29. Ascensio recta 346, 16′, quibus per 30 divisis, conficiuntur signa 11, 16, 16′, hoc est gradus Piscium 16, 16′, secundum parallelum circulum. Jam quod idem asserit num. XIV caput Ursæ minoris, sive borealiorem antecedentium in laterculo plaustri, sitam esse in extremo Scorpii, id cum zodiaci loco non convenit: qui fuit Hipparchi tempore in gradu Cancri 13, 15′, sed cum ascensione recta, quæ fuit signorum 8. 1, 26′, ut hac ratione in Sagittarii 1 censenda fuerit.

Item in fine libri I, num. XXVII, scribit antecedentes in Hydri capite obtinere partem Cancri amplius 10, quod egregie ascensioni rectæ congruit: quam invenio Hipparchi tempore signorum 3, 10, 12′. Ita stellas, quæ sunt in Cephei capite, collocat idem in gradu amplius 10. Et nos ascensionem rectam australis deprehendimus signorum 10, 10, 43′. Stellam ejusdem asterismi, quæ in sinistro est humero, vel brachio, refert Hipparchus positam esse in gradu 23 Aquarii. Ascensio recta congruit, quæ est signorum 10, 26, 26′. At in zodiaco locus erat in Arietis 3, 48′. Ad hæc in sinistra manu Bootæ antecedentem stellam locat ibidem in Chelarum parte amplius 13. Ascensio recta est signorum 6, 11, 47′; locus in zodiaco, in Leonis 28, 38′. Præterea lib. II docet Hipparchus australissimam in sinistro pede Bootæ obtinere partem Libræ I. Hujus ascensio recta mirifice observationi congruit; nam est signorum 6, 1, 27′. At locus in zodiaco Hipparchi tempore in Virginis 19, 35′.

Plura his addere poteramus exempla: sed hæc ipsa, quæ selegimus, satis id quod volumus ostendunt, stellarum longitudinem ab Hipparcho statui secundum rectas ascensiones in æquinoctiali, sive parallelo circulo, non, ut hodie fit, in zodiaco.

Idem auctor declinationum ab æquinoctiali circulo persæpe meminit: nusquam autem latitudinis ab zodiaco. Tametsi non dubito hujus etiam Hipparchum rationem habuisse; postquam circulum istum artifices in cœlo metati sunt, et ejus obliquitatem animadverterunt. Sane Hipparchus observat, Eudoxum, et Aratum illius exemplo, in asterismis

A describendis, ab iis cœpisse, qui borealem habent a zodiaco distantiam, hoc est latitudinem, tum de australibus egisse: quod et Hipparchus ipse tenuit.

Quinetiam Geminus, qui octoginta circiter post Hipparchum annis floruit, non obscure significat, ætate sua tam longitudines stellarum, quam latitudines, ad zodiacum accommodatas esse. Nam initio libri asserit zodiacum in partes duodecim æquales, quæ sunt signa, distribui: qua ratione dividi necesse est æquinoctialem in partes inæquales. Atque idem nihilominus parallelorum circulorum meminit, quos æquidistantes ab æquinoctiali stella diurno circuitu designat. Quocirca verisimile est antiquos utroque modo stellarum longitudines ac latitudines putasse; pro eo atque ad institutam πραγμα-

B τείαν expediret. Nisi enim latitudinem illarum ab zodiaco interdum adhibuissent, non distinguerent boreales earum situs ab australibus secundum zodiacum, sed æquinoctialem duntaxat: a quo solo latitudines earumdem repeterent. Hinc falsum esse constat, quod Josephus Scaliger capite primo libri *De anticip. æquin.* affirmat, ante Ptolemæum nullam aliam stellarum longitudinem vel latitudinem in usu fuisse, quam quæ penes æquinoctialem sumitur; primum autem Ptolemæum ad zodiacum utramque transtulisse. Atqui Geminus, qui ducentis amplius annis Ptolemæum præcessit, tam longitudines stellarum, quam latitudines in zodiaco descriptas esse sæculo suo, planissime declarat, ut

C paulo ante demonstravimus. Hipparchum autem et Eudoxum idipsum usurpasse nonnunquam, imprimis quod latitudines attinet, eodem conjecturæ genere licet assequi. Nihil est enim aliud boreales stellas, australesve dici, quæ a zodiaco versus aquilonem aut meridiem recedunt, quam ab eodem zodiaco latitudinem habere borealem australemve. At prius ab Eudoxo cæterisque, quod jam diximus, usurpatum esse liquet. Igitur et hoc quoque genus latitudinis agnoverunt, quod ab zodiaco sumitur. Nullum, quod meminerim, exemplum ab Hipparcho memoratur ex Eudoxo, in quo situs stellæ nominatim exprimatur; nam quod libro I, num. XII, caput Ursæ majoris ex Eudoxi sententia collocare videtur in parte Leonis duodecima, aliter sese res ha-

D bet. Ut enim integer sit locus, non ipsum caput Ursæ conferri dicit ab Eudoxo in partem duodecimam Leonis, sed eam stellam, quæ secundum Eudoxum Ursæ caput erat, Hipparchus ipse ex sententia sua in eo gradu collocare videtur: ἡ δὲ κατὰ τὸν Εὔδοξον κεφαλή, « quam vero stellam Eudoxus caput Ursæ constituit. » Etenim Ursæ caput utriusque alibi Eudoxum, et antiquiores omnes statuisse, quam ubi hodie ponitur, Hipparchus existimat, nimirum utrobique borealiorem duarum in laterculo præcedentium caput appellasse; de quo paulo post agetur. Adde nondum videri Eudoxi sæculo institutam signorum in partes triginta divisionem, vel circuli totius in 360.

Ac ne ille quidem sincerus est locus; sed ei men-

dum subest, ut omnino scripserit Hipparchus : A 'Η δὲ κατὰ τὸν Εὔδοξον κεφαλὴ τῆς μεγάλης Ἄρκτου κατὰ τὸ δωδεκατημόριον τοῦ Λέοντος. Cum esset, τὸ ιβ' μόρ. putavit legendum ιβ' μοιρ. Adeoque τὴν ιβ' μοιρ., quasi in duodecima parte poneretur, maxime cum proxime ante, Ἰχθύων μοιρ. ιβ' scriptum esset. Verum Hipparchus plus semel docuit in tertia Leonis parte, non duodecima situm esse caput Ursæ majoris. Neque a seipso, atque ab rei veritate tantopere dissensisse hoc loco credendus est, ut in duodecima parte statueret.

Hipparchum vero, non in solo æquinoctiali stellarum longitudines, sed etiam in zodiaco alia ratione usuque contemplatum esse, ex libro ejus secundo ac tertio probari potest; ubi de συνανατολαῖς et συγκαταδύσεσι siderum disputans, aperte B zodiacum in duodecim partes æquales, singulas earum in triginta distribuit, eamque partitionem ab initiis signorum procedere tam ex sua, quam ex veterum sententia declarat. Atqui si in æquinoctiali solo longitudines observatæ fuissent, non esset in partes æquales sectus zodiacus; neque singula dodecatemoria tricenis constarent partibus.

Quo etiam argumento de Eudoxi sententia conjecturam capere posset aliquis, duodecim ab illo signa in zodiaco, ut de æquinoctiali taceam, collocata distributaque esse. Etenim Hipparchus libro I, num. XII, postremam caudæ minoris Ursæ ait in Piscium octava decima parte positam esse. At secundum institutam ab Eudoxo divisionem zo- C diaci, in tertio gradu Arietis : Ὡς δὲ Εὔδοξος διαιρεῖ τὸν ζωδιακὸν κύκλον, κατὰ τὴν γ' μοί. τοῦ Κριοῦ. Ita enim castigandum esse locum istum capite V sequenti demonstrabitur. Verum si ad zodiacum eum, qui proprie vocatur, calculus iste referatur, non octavo decimo gradu Piscium, sed Tauri vicesimo nono stella ista versabatur, ut supra docuimus. Necesse est ergo zodiacum circulum pro æquinoctiali ab Hipparcho accipi; nam ad æquinoctialem, parallelumve æquinoctiali circulum situs ille stellæ congruit. Quocirca mirus iste locus est Hipparchi, siquidem æquinoctialem cum zodiaco promiscue usurpasse monstrat antiquos. Etenim uter e duobus istis circulis in partes æquales dividatur, alterum oportet inæqualiter esse par- D titum. Cum ergo demonstratum sit ab Hipparcho in illa contra Eudoxum disputatione, circulum æquinoctialem in XII signa distribui, ad eumque stellarum referri longitudines, inæqualia esse zodiaci segmenta necesse est; quæ proprie ζώδια nominantur. Verum tam æquinoctialis dodecatemoria ζώδια vocantur in calce libri primi ab Hipparcho, quam circulus idem ille zodiacus. Nihilominus et is, quem proprie zodiacum appellamus, quique stellata signa sustinet, æqualiter in duodecim ζώδια, partesque CCCLX ab eodem Hipparcho libro II et III tribuitur. Unde verum est, quod supra docuimus, duplici ratione ac duobus in circulis signorum partitionem ab antiquis artificibus institutam fuisse : quod præfracte negat Scaliger, cujus et alia longe capitaliora in libro *De anticipatione æquin.* paulo post excutiemus.

Hanc Hipparchi hallucinationem asterismos, sive stellata ζώδια cum dodecatemoriis cognominibus promiscue capientis alii similiter expresserunt. Scribit enim Arati scholiastes ad illa verba,

Κρατὶ δὲ οἱ Δίδυμοι· μέσσῃ δ' ὑπὸ Καρκῖνος ἐστί·
Ποσσὶ δ' ὑπ' ἀμφοτέροισι Λέων ὑπὸ καλὰ φαείνει·

in quibus Ursæ majori subesse dicit Geminos illius capiti respondentes, ventri Cancrum, pedibus Leonem. Ad hæc scholion observat quosdam Aratum reprehendere, quod Ursæ, quæ gradus non amplius triginta porrigitur, subtendi nonaginta gradus, hoc est tria dodecatemoria significet : quam ad objectionem nugarum nescio quid expromit. Nihil enim dicit, quod indictum non melius sit. Sed nimirum hoc illud est, quod monui, putasse qui sic objiciebant Aratum Geminorum, Cancri et Leonis vocabulis intellexisse dodecatemoria, cum de stellatis figuris loquatur. Nam hoc posteriore sensu verum est quod Aratus docuit, uti contra Hipparchum ostendimus. Quis non miretur adeo obcæcatos fuisse priscos illos et insignes astronomos, et eorum principem Hipparchum, ut ista non viderint? Sed erroris ansam ex eo ceperunt, quod ipsorum tempore stellatæ signorum effigies ejusdem nominis dodecatemoria tenebant. Ideo lubrica tunc erat, et opportuna fraudi mutua vocabulorum communio : quod hodie minus accidit, propter sphæræ octavæ et asterismorum in ea προήγησιν. Qua factum est, ut pleraque ζώδια extra sua dodecatemoria consistant.

CAPUT III.

Eudoxi sententia, contra atque Hipparchus putavit, exposita. Ejusdem Hipparchi error dodecatemoria cum asterismis confundentis. Aratus et Servius illustrati.

Hipparchus initio libri II auctor est, antiquiores mathematicos, aut omnes aut plerosque, cardines solaris circuitus zodiaci signorum initiis attribuisse : idque Aratum in opere suo secutum. Καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων δὲ μαθηματικῶν πάντων σχεδὸν, ἢ τῶν πλείστων, τοῦτον τὸν τρόπον ὁ ζωδιακὸς κύκλος διῄρητο. « Atque hac ratione zodiacum circulum mathematici propemodum omnes aut plerique partiti sunt. » Constat tamen interdum alibi, quam in signorum principiis, æquinoctia et solstitia collocari quondam solita fuisse, neque id constanter. Nam alii in principia (ait Achilles Tatius cap. XXIV), alii in octavas partes, alii in duodecimas, alii in quintas decimas, hoc est media in signa conferebant.

Eudoxum mathematicum insignem, qui Metonis ætate vixit, cardines ipsos in mediis signis posuisse accurate probat Hipparchus lib. II (pag. 120), allatis ipsiusmet Eudoxi verbis : quæ si quis expendere nobiscum velit, haud facile Hipparcho de Eudoxi opinione illa consentiet. Nam longe alia,

quam putavit Hipparchus, mihi quidem in illis locis A
velle Eudoxus videtur.

Verba Eudoxi : Δεύτερος δέ ἐστι κύκλος, ἐν ᾧ θεριναὶ τροπαὶ γίνονται. Ἔστι δὲ ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ Καρκίνου. « Secundus vero circulus est, in quo est solstitium æstivum. In eo porro Cancri media sunt. » Item, Τρίτος δέ ἐστι κύκλος, ἐν ᾧ αἱ ἰσημερίαι γίνονται. Ἔστι δὲ ἐν τούτῳ τά τε τοῦ Κριοῦ μέσα καὶ τὰ τῶν Χηλῶν. Τέταρτος δὲ, ἐν ᾧ αἱ χειμεριναὶ τροπαὶ γίνονται. Ἔστι δὲ ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ Αἰγόκερω. « Tertius vero circulus est, in quo fiunt æquinoctia; in eo media sunt Arietis et Chelarum. Quartus autem, in quo solstitium est hibernum. In eo vero sunt media Capriconi. » Rursus idipsum et alio Eudoxi testimonio demonstrari ait apertius ; in quo de Coluris agens, alterum B
scribit continere τὸ μέσον τοῦ Καρκίνου, « medium Cancri, et τὸ μέσον τοῦ Αἰγόκερω, « medium Capricorni, » alterum vero, Chelarum et Arietis media. Hæc unica sunt de Eudoxo Hipparcheæ suspicionis argumenta, quæ non valde mihi persuadent; imo contrarium potius iis ex locis, atque ex ipsomet Hipparcho probare posse videor.

Sic igitur existimo : non de signis ipsis, sive dodecatemoriis in zodiaco, vel æquinoctiali primi cœli descriptis illic Eudoxum agere; sed de stellatis imaginibus et asterismis : quos tametsi in primo mobili ætas Eudoxi collocavit : quod tum nullus peculiaris stelliferi cœli orbis motus ab artificibus notatus esset; ut a supremo orbe distingui mereretur, ut ex Aristotele constat lib. II *De cœlo*, cap. C
XII. Tamen cum ejusdem primæ sphæræ dodecatemoriis minime paria facere credebantur, sed distincta erant invicem, ut alius esset Aries, hoc est imago picta stellis Arietis; aliud signum, sive segmentum Arietis; aut duodecima pars, non solum zodiaci, sed multo magis æquinoctialis circuli ; in quo prius, quam in illo, duodecim signa constituta sunt. Qua de re paulo post agetur. Doceo primum Eudoxum illis omnibus in locis, quæ media vocat Arietis, Cancri, Libræ et Capricorni, stellatarum imaginum et asterismorum media nominare. Hoc vero non aliunde, quam ex ipsismet Eudoxo et Hipparcho declarabitur.

Etenim illa Eudoxi verba, ex quibus argumentatus D
est Hipparchus, eadem aliis in locis, sed pleniora perscripsit; cum de parallelis ab Eudoxo descriptis circulis sermonem instituit. Velut libro I, num. III, de tropico circulo : Ἔστι δὲ ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ Καρκίνου, καὶ τὰ διὰ τοῦ σώματος κατὰ μῆκος τοῦ Λέοντος, etc. « Sunt autem in illo Cancri media, et quæ per corpus Leonis secundum longitudinem transeunt. » Subjicit anguis Ophiuchi cervicem ; dextram manum Ingeniculi ; et alia sidera, quæ circulus iste pervadit. Εἶτα συμπίπτει πρὸς τὰ μέσα τοῦ Καρκίνου. « Demum in eadem Cancri media revolvitur. » De hiberno quoque tropico, Ἔστι δὲ ἐν αὐτῷ τὰ μέσα τοῦ Αἰγόκερω, καὶ οἱ πόδες τοῦ Ὑδροχόου, καὶ τοῦ Κήτους ἡ οὐρὰ, καὶ τοῦ Ποταμοῦ ἡ καμπή, etc. « Sunt autem in ipso media Capricorni, et pedes Aquarii, et cauda Ceti, et Fluvii flexus. » Addit Leporem, et Canis pedes, et cætera, donec per Sagittarium ad eadem Capricorni media perveniat. Propterea libro eodem, num. XXII, ac deinceps, Hipparchus tropicos duos et æquinoctialem ex Eudoxi sententia describit, ac cœlestes imagines recenset, per quas illi transeunt. Velut tropicum æstivum per Cancri ac Leonis media trajici, æquinoctialem per Arietis media, Chelarumque partem asserit. Ex quibus perspicuum est Eudoxum asterismos intellexisse ac figuras cœlestes. Ut enim cum tropicum æstivum ait per Leonem medium secundum longitudinem transire, perque constellationes cæteras ; itemque tropicum æstivum per Sagittarium, Cetum, Fluvium, etc. : non dodecatemoria circuli ullius, sed stellatas effigies designat : ita cum per Cancrum, Capricornum, Arietem et Chelas eosdem meare circulos dicit, non signa ipsa, sive dodecatemoria, sed asterismos intelligit. Sed omnem tergiversationem submovet Eudoxus ipse, dum illa ipsa per quæ transire circulos ait, ἄστρα nominat, quæ nihil aliud quam asterismos et imagines significant. Achilles Tatius in *Phænomenis*, cap. XIV, ἄστρον δὲ τὸ ἐκ πολλῶν ἀστέρων σύστημα, « systema plurium stellarum, » astrum esse vult. Idque Arati testimonio confirmat. At Eudoxus, Hipparcho teste, de coluris loquens, Ἔστι δὲ, ait, ἐν τούτοις ἄστρα τάδε · α' ὁ πόλος ὁ ἀεὶ φανερὸς τοῦ κόσμου · εἶτα τὸ μέσον τῆς Ἄρκτου κατὰ πλάτος · καὶ τοῦ Καρκίνου τὸ μέσον. « Sunt autem in iis hæc astra : primum semper apparens polus mundi. Deinde medium Ursæ in longitudinem; et Cancri medium, » ac subinde caudam notii Piscis, et medium Capricorni adjicit. Hæc de coluro solstitiorum. De altero loquens scribit, in eo contineri inter alios asterismos, τὰ μέσα τῶν Χηλῶν κατὰ πλάτος, καὶ τοῦ Κριοῦ τὰ νῶτα κατὰ πλάτος · « media Chelarum in latum, et Arietis terga itidem in latum. » Quid dici clarius potest, ut appareat Eudoxum, cum media Chelarum, Arietis, ac cæterorum appellat, imagines ipsas exprimere? Nam τὰ νῶτα, « terga, et latitudo, » nonnisi de figuris usurpari possunt. Media quippe signorum sive dodecatemoriorum, per se ἀναστέριστα sunt; neque « terga » dicuntur habere, neque latitudinem ; sed sola longitudine censentur.

Quid quod Hipparchus ipse lib. I, num. III, Eudoxi testimonia citaturus, astra illa vocat, et ἀστέρας, cum Aratum ait Eudoxi imitatione τὰ ἄστρα sic distribuere, ut a borealioribus inciperet? Mox : Περὶ δὲ τῶν ἀστέρων τῶν ἐπὶ τοῦ θερινοῦ καὶ χειμερινοῦ τροπικοῦ φερομένων, ἔτι δὲ τοῦ ἰσημερινοῦ, ὁ μὲν Εὔδοξός φησιν ἐπὶ τοῦ θερινοῦ οὕτως · Ἔστι δὲ ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ Καρκίνου. « De stellis vero quæ in æstivo tropico feruntur, necnon in circulo æquinoctiali, Eudoxus quidem de æstivo ita loquitur : Sunt autem in hoc media Cancri. » Eodem genere sermonis utitur in hiberno tropico et æquinoctiali. Proinde asterimos et stellatas formas, non

signa duodecimasve zodiaci partes, aut æquinoctialis Eudoxus indicat, quarum media iis ipsis secari circulis refert. Adde optimum Eudoxi interpretem Aratum, qui et ipsum in omnibus secutus est; vel, ut Hipparchus loqui solet, παρεγράψατο; nec aliter, ac nos facimus, mentem illius accepit. Nam de tropico scribit ipsum Leonem sub pectore, ac ventre secare; Cancrum vero totum bifariam partiri.

.... αὐτὰρ ὁ κύκλος
Τὸν μὲν ὑπὸ στῆθος, καὶ γαστέρα μέχρι πρὸς αἰδῶ,
Τέμνει τὸν δὲ διηνεκέως ὑπένερθε χελείου
Καρκίνου· ἧχι μάλιστα διχαιόμενόν κε νοήσῃς
Ὀρθὸν, ἵν' ὀφθαλμοὶ κύκλου ἑκάτερθεν ἴοιεν.

Quæ sic vertit Avienus :

.... at circulus ima calentis
Pectora, perque alvum procul in postrema Leonis
Succedit. Secat ast alius per viscera plana :
Et medio subter cava tegmina dividit orbem,
Lumina recludens altrinsecus orbita porro.

De hiberno quoque tropico scribit, eum Capricornum medium dividere, atque Aquarii pedes, caudam Ceti :

Dividit imbriferi corpus medium Capricorni.
Idæique pedes pueri, postremaque caudæ, etc.,

ut vertit Avienus. Hic vero citra controversiam Cancer et Capricornus non signa, sive dodecatemoria, sed imagines sunt. Nam et χέλειον, sive *testa*, non aliter accommodari Cancro potest; et cum Aquarium perinde ab hiberno tropico secari, ac Capricornum asserat, non potest ad dodecatemorium referri. Quippe tropicus circulus Aquarii signum neque dividit, nec attingit omnino. Sed neque illa ipsa, quæ contingunt, signa circuli isti partiuntur bifariam. Sic de æquinoctiali Aratus idem :

Σῆμα δέ οἱ Κριός· Ταύροιό τε γούνατα κεῖται.
Κριὸς μὲν κατὰ μῆκος ἐληλαμένος διὰ κύκλου·
Ταύρου δὲ σκελέων ὅσση περιφαίνεται ὄκλαξ.

Signum autem ei Aries, Taurique genua sita sunt;
Aries quidem in longum ductus per cingulum;
Tauri vero crurum quanta apparet inflexio.

Ut genua Tauri ad asterismum ejus pertinent, sic Arietis corpus ab æquinoctiali circulo secundum longitudinem divisum ad imaginem Arietis, non ad dodecatemorium, necesse est referri : quemadmodum Hipparchus ipse docet lib. I, num. XXV, ubi Arati et Eudoxi de cardinalibus iisce ζωδίοις decreta probat, excepto quod de Ariete dictum est: qui totus æquinoctiali circulo borealior est. At Cancrum et Leonem medios trajici ab æstivo tropico recte illos sentire asserit. Vide reliqua illius loci, in quibus, quod valde mirum est, apertissime significat a se Eudoxi Aratique dicta ad stellatas effigies applicari.

Denique sive in æquinoctiali sive in zodiaco signa cœlestia constituerit Eudoxus, de qua re capite superiori dictum est : neque in ipsius Eudoxi allatis ab Hipparcho verbis, neque apud Aratum, Aries, Cancer, Chelæ, Capricornus, de signis ac dodecatemoriis explicari queunt. Nam si in æquinoctiali designentur, neuter tropicorum ea contin-

A gere, nedum dividere potest : si in zodiaco, ut de tropicis taceam, certe æquinoctialis Arietem, non secundum longitudinem, κατὰ μῆκος ἐληλαμένον partietur, sed transversum, et κατὰ πλάτος. Siquidem sectiones æquinoctialis et zodiaci ab Eudoxo, ut putat Hipparchus, mediis in signis locantur.

Non absimili, ut equidem reor, ὁμωνυμίᾳ inductus Hipparchus Eudoxum, Aratum et Attalum traduxit num. X libri primi, quod sub capite majoris Ursæ Geminos statuunt, sub Ursa media, Cancrum; sub posterioribus pedibus, Leonem. Ubi de asterismis sine dubio loquuntur: nam Arati versus, quos citat Hipparchus, non aliter intelligi possunt. At Hipparchus id ex eo refellit, quod caput Ursæ
B sit in Leonis parte tertia, nimirum in dodecatemorio Leonis, quod in æquinoctiali vel parallelo reponit. Hoc vero argumentandi genus alienum est, et in ὁμωνυμίᾳ confligitur. Sed de hoc Hipparchi loco pluribus agetur capite tertio libri tertii.

Ad extremum similis ambiguitas fucum Servio fecit in Commentariis ad I *Georgic.*, ubi hæc enarrans,

Qua locus Erigonem inter, Chelasque sequentes,

quædam adnotat, quæ hic referre melius fuerit. « Ægyptii, inquit, duodecim esse asserunt signa : Chaldæi vero undecim. Nam Scorpium et Libram unum signum accipiunt. Chelæ enim Scorpii Libram faciunt. Iidem Chaldæi volunt æquales esse partes in omnibus signis : sed pro qualitate sui, aliud signum XX, aliud XL habere : cum Ægyptii tricenas
C esse partes in omnibus velint. Modo ergo secundum Chaldæos locutus est, dicens posse eum habere locum inter Scorpium et Virginem. » Signa dupliciter usurpantur. Aut enim dodecatemoria sunt æquinoctialis vel zodiaci, aut asterismi, quæ ἠστερισμένα ζώδια vocat Hipparchus. Horum quædam dodecatemorio suo minora, quædam majora sunt, et in vicina redundant, ut supra diximus. Hæc cum legisset alicubi grammaticus, signorum genera illa duo permiscuit, et rem prorsus absurdam et inextricabilem docuit, signa omnia æqualibus descripta esse partibus, et tamen aliud tricenis, aliud quadragenis « pro qualitate sui » constare. Priore modo signa sunt dodecatemoria; posteriore, asterismi,
D quorum alii pauciores, alii plures occupant partes. Sic asterismi Scorpii pars est Chelarum asterismus, ut hac ratione undecim tantummodo sint ἠστερισμένα ζώδια, seu figuræ stellatæ apud Chaldæos. Nam Ægyptii, qui pro Chelis Libram posuerunt, legitimum numerum obtinebant : signa quidem utrique duodecim adhibuerunt. Cæterum Virginis asterismus olim Leonis et Libræ partes, præter justam portionem, occupabat. Inter hanc vero et Chelas Scorpii, quæ in Libræ dodecatemorio versabantur, vacuum est intervallum, quod ad idem Libræ dodecatemorion pertinebat : quo in spatio sedem indigeti Augusto destinat Virgilius. Ea mens poetæ fuit, quam non assequitur Servius. At Martianus Capella libro VIII, cap. de fixis signis, recte hoc,

quod docuimus, explicat his verbis : « Hæc discernit zodiacus : qui quidem æquales duodecim signorum integrat portiones. Sed undecim habet signa. Scorpius enim tam suum spatium occupat corpore, quam Chelis occupat Libræ.

CAPUT IV.

De veterum opinione super annuis solis cardinibus, et qua ratione alibi quam initiis signorum collocati fuerint. Columella notatur. Sothiacæ periodi insignis epocha.

Quoniam mediis in signis ab Eudoxo constitutos esse cardines nequaquam, ut putavit Hipparchus, ex illius verbis conficitur, inquiramus modo quanam in parte defixerit; tum quæ ratio ab illis inita sit, qui alibi, quam in initiis signorum, cardines illos esse sciverunt.

Geminus capite XVI, quarto die, quam in Capricornum sol est ingressus, solstitium hibernum ex Eudoxo fieri scribit, vernum autem æquinoctium, sexto die τοῦ Κριῶνος. Idem auctor ex Euctemonis sententia solstitium hibernum primo die committi refert : necnon autumnale æquinoctium. Ex Calippo vero quatuor ipsos cardines nominatim signorum initiis contineri. Verum Columella lib. IX, cap. XIV, Metonem et Eudoxum, ac veteres astronomos scribit in octavis partibus signorum solstitia et æquinoctia posuisse; Hipparchum, mutata ratione, in signorum initia contulisse. « Nec me fallit, inquit, Hipparchi ratio, quæ docet solstitia et æquinoctia non octavis, sed primis signorum partibus confici. Verum in hac ruris disciplina sequor nunc Eudoxi et Metonis, antiquorumque fastus astrologorum, qui sunt aptati publicis sacrificiis, quia et notior est ista vetus agricolis concepta opinio. Nec tamen Hipparchi subtilitas pinguioribus, ut aiunt, rusticorum litteris necessaria est. » Hipparchum ecce facit auctorem ejus instituti, quod principiis signorum cardines accommodat, cum veteres octavis partibus ascriberent. In quo partim ab Gemino, partim ab Hipparcho ipso dissidet ; nam Geminus nusquam in octava cujusquam signi parte constitutos esse cardines ait ; Hipparchus autem, ut superiori capite vidimus, ab Arato, et antiquis fere omnibus mathematicis in signorum initia collatos esse docuit. Non dubito quin Hipparchi potior hac in re, quam Columellæ sit fides ; ut qui tanto et antiquior, et harum rerum intelligentior, et in astronomorum veterum lectione detritior, quam Columella, fuerit. Et tamen hujus auctoritate plerique omnes adducuntur hodie, ut antiquissimis sæculis existiment octavis partibus signorum æquinoctia et solstitia ab astronomis mandari solita. Quod præ cæteris enixe tuetur Scaliger : imo unicum id ille fundamentum ei doctrinæ substruit, quam de Græcorum cæterorumque populorum annis explicavit. Sed neque funditus negaverim fuisse, qui ante Hipparchum cardines alio, quam in signorum initia contulerint : quod Geminus, Columella, Achilles Tatius, aliique confirmant; et a Julio Cæsare, ex communi utique ac recepta sententia, idem in annum suum esse translatum perinde omnes sentiunt. Quod quemadmodum ab iis institutum fuerit, et qua ratione inter se conciliari scriptorum illa dissidia possint, deinceps aperiemus.

Duobus omnino modis fieri arbitror potuisse, ut ab antiquis mathematicis æquinoctia et solstitia alibi, quam in ipsis signorum exordiis, constituta fuerint. Nam aut reipsa, et ex arte judicioque ita pronuntiarunt : aut cum de exactiore cardinum sita aliter existimarent, populorum usibus ac sensibus alterum illud minus accuratum cardinum genus indulserunt. Ut a priore ordiar, repetenda illa sunt imprimis, quæ de Chaldæis et Ægyptiis tradidimus capite primo ; quanam videlicet ratione signorum cœlestium partitionem instituerint. Insignem enim quampiam notarunt in cœlo stellam, a cujus emersione primum dodecatemorium in æquinoctiali circulo designarunt. Quo initio constituto, deinceps circuli totius anaphoricum tempus horarum quatuor et viginti, duodecim in partes ex æquo diviserunt : quarum singulas aliis itidem stellis sive in zodiaco, sive extra ipsum positis, et iisdem momentis orientibus, velut signis ac limitibus descripserunt. Ita quippe Sextus Empiricus docet, primi dodecatemorii designato principio, cætera æquabili partium æquinoctialis divisione esse numerata. Quamobrem qui bona fide ac serio cardines in mediis signis, vel octavis, aliisque partibus fixerunt, verisimile est eos initium primi dodecatemorii non ab ipsa æquinoctialis et zodiaci intersectione cepisse; sed aliquanto ante spatio : quod in reliquis deinde servatum est. Cum autem ab insigni aliqua stella vernæ tempestatis initium auspicati sint, uti diximus, eligatur stella illa, quæ in præcedente cornu est Arietis. Ea ex accuratissima Tychonis observatione anno Christi MDC sita erat in gradu Arietis 27, 36′, cujus latitudo graduum est 7, 8′. Quoniam vero stellatus orbis in consequentia movetur, et annis circiter duobus et septuaginta gradum absolvit unum, inde sequitur ante aliquot sæcula in ipsum vernæ sectionis punctum incidisse stellam istam, ac rursus antiquioribus sæculis illud antevenisse. Verum non tam loci ipsius, qui in zodiaco stellæ competit, quique latitudinis circulo designatur, quam ascensionis illius obliquæ ducenda ratio est, ut quam in partem dodecatemorii æquinoctium incurrerit, æstimare possimus.

Scribebat ad me Godefridus Vendelinus, vir astronomiæ cumprimis peritus, circa annum ante Christi æram 1263, qui est periodi Julii 3450, videri tempus illud fuisse, quo ascensio primæ Arietis stellæ quindecim gradibus antecedebat æquinoctium vernum. Quo etiam tempore Neomenia Thoth, et ortus caniculæ, et solstitium, ac novilunium in eumdem diem inciderunt, qui erat Julii quintus, idque in Heliopolitano tractu : quod ad memoriam posteritatis insigne initium dedit Sothiacæ periodo, cujus meminit Clemens Alexandrinus *Strom.* I, ubi trecentis quadraginta quinque annis post migratio-

nem Israelitarum ex Ægypto, periodum hanc cœpisse scribit. Ita in Græco. At interpres quadringentos posuit. Per idem tempus erat prima stella Arietis in gradu Piscium 17, 12′, et æquinoctiale punctum antecedebat gradibus 12, 48′, hoc est temporibus ascensionalibus quindecim. Sane isto ipso anno primam Arietis ex methodo nostra deprehendimus in Piscium 17, 50′ : ascensio recta graduum 346; obliqua vero Memphi, aut Heliopoli, graduum 345, 6′, ita ut quindecim gradibus æquinoctium antecedat. Novilunium verum in eodem tractu commissum est Julii IV, hora 12, 46′, cum locus verus solis esset in Geminorum 29, 19′. Quare sequenti die, hora quinta matutina in ipso Cancri solstitio fuit. In eodem Cancri gradu primo versabatur et Sirius, qui tum ortum matutinum cum sole faciebat prima die Thoth, quæ in eumdem incidit diem.

Non dubium est quin admirabilis hic rerum quatuor in idem tempus concursus, Neomeniæ Thoth, lunæ ipsius, ortus Sirii et solstitii, apud Ægyptios singularem observationem meruerit, ut hæc proinde insignis epocha fuerit, tametsi nulla ejus in monumentis veterum memoria supersit. Atque ille demum annus ante Trojanum excidium centesimus; post migrationem ex Ægypto, ducentesimus vicesimus septimus putatur in nostra Chronologia, a quo jure quidem Sothiaca periodus inchoari potuit.

Hinc illud Porphyrii libro *De antro nympharum* idem Vendelinus exponit, cum ait Ægyptios a Cancro, uti Romanos a Capricorno, annum incipere, atque ab exortu Sothios. Αἰγυπτίοις ἀρχὴ ἔτους οὐχ Ὑδροχόος, ὡς Ῥωμαίοις, ἀλλὰ Καρκίνος. Πρὸς γὰρ τῷ Καρκίνῳ ἡ Σῶθις, ἣν Κυνὸς ἀστέρα οἱ Ἕλληνές φασι. Νουμηνία δ' αὐτοῖς ἡ Σώθεως ἀνατολὴ, γενέσεως κατάρχουσα τῆς εἰς τὸν κόσμον. « Ægyptii annum ordiuntur non ab Aquario, ut Romani ; sed a Cancro. Huic enim affixa Sothis est, quam Canis stellam Græci nominant. Est autem ipsis Neomenia Sotheos exortus, quæ mundo procreationis initium dedit. » Hic de initio Cancri loqui videtur. Quare tempus illud potissimum intelligit, quo ortus cosmicus Sirii in Cancri principium incurrit. Quocirca, si, ut Sextus Empiricus et Macrobius docent, dodecatemoria primum ex observatione stellæ cujuspiam, et succedentibus ascensionum gradibus æquabili partitione constituta sunt, uti capite primo meminimus, potuit per illud tempus ab Ægyptiis prima illa notari stella Arietis, ab eaque segmentorum divisio procedere; ac tum in medium primi dodecatemorii vernum æquinoctium incideret : quod, semel ab illis decretum, ad aliquot sæcula propagatum fuerit, donec μετάπτωσις stellæ istius in consequentia discerni sensibus posset : ac singillatim duodecim, octo, sex, quatuorve temporibus ἀναφορικοῖς æquinoctium anteverteret. Unde varietas illa sententiarum super cardinum momentis ortum habuerit : etenim primi dodecatemorii initio constituto, cætera deinceps æquabili partitione distincta sunt; ex quo factum est, reliqui ut

A cardines in eamdem dodecatemoriorum suorum partem inciderint, quotam in primo Arietis æquinoctium vernum occuparat.

Sub initium æræ Nabonassari, cum Arietis stella in Piscium gradu sita esset 25, in Heliopolitano tractu obliqua fuit ascensio graduum 350, ac decem gradibus æquinoctio erat anterior. Cyri porro, ac Thaletis sæculo, in eodem situ, Arietis stella jam ad Piscium 28 progressa, ascensio fuit obliqua graduum 352, atque in octavo gradu committebatur æquinoctium. Hæc in certis signorum partibus statuendorum cardinum ratio identidem adhiberi potuit, secundum ea quæ e Sexto Empirico cap. I declaravimus.

Sed non minus et illa probabilis est, quæ ex B Hipparcho colligitur, in qua stellarum situs in æquinoctiali vel æquidistante circulo designatur per coluros a mundi polo per centrum stellæ trajectos ad æquinoctialem. Hanc si sequimur, aliquanto etiam commodius incidet, ut anno illo, quem supra definivimus tot rerum concursu memorabilem, æquinoctium in parte 15 contingat. Nam ascensio recta partium invenitur 346, anno periodi Jul. 3150, ita ut æquinoctium præcise in gradum 15 incurrat. Anno vero Nabonassari primo periodi Jul. 3967, ascensio recta partium erat 352, 34′; octavoque inde gradu æquinoctium fiebat.

Hæc posterior methodus priori non eo solum nomine præferenda venit, quod eamdem cum illa opportunitatem afferens, hoc habet insuper, ut Hip- C parchi veterumque, eo teste, rationi magis consentanea sit, sed etiam quod illud exhibet, ut circa Nabonassari epocham in octavam dodecatemorii partem æquinoctium competat. Hæc enim ex omnibus usitata maxime ac longius ad posteros propagata videtur opinio, quæ cardines octavis signorum partibus illigabat : quod adeo sub exordium nobilissimæ illius æræ constitutum a Chaldæis in Babylonia fuisse jure suspicari licet, indeque ad cæteros manasse.

Ammianus Marcellinus libro XXVI, ubi de bissexto agit, indicare videtur in Arietis secunda parte cardinem constare ex astronomorum veterum sententia; nam Metonem, Euctemonem, Hipparchum, D et Archimedem recenset, et annum vertentem explicat, « ut verbo tenus, si a secunda elatus Arietis ad eam dimensione redierit terminata, » quem cardinem proxime ante nominarat. Circuli apud antiquos in partes sexaginta dividebantur, ut supra memoravi. Ergo singulis dodecatemoriis imputatæ sunt quinque, quarum unaquæque gradus hodiernos habebat sex. Itaque octavus signorum gradus ad secundam pertinebat. Hoc utrum sibi voluerit Ammianus, cogitandum amplius est.

Porro Metonis et Eudoxi tempore, cum jam stella prima Arietis Piscium graduum 29, eoque amplius attigisset, hoc est tricesimum fere, ascensio recta graduum erat 357 fere : sic ut in quartum inde gradum æquinoctium caderet. Ascensio autem obli-

qua Athenis fere 352, Heliopoli 353 circiter: atque hoc pacto vel in quarto gradu Arietis, vel in septimo, aut octavo collocari potuit æquinoctium. Quarum opinionum vestigia in scriptoribus antiquis et parapegmatibus occurrunt.

Tandem singulari astronomiæ bono Hipparchus exstitit: cujus tempore stella eadem Arietis prima in dodecatemorii primi zodiaci parte amplius tertia versabatur: siquidem anno periodi Jul. 4552 erat in Arietis 3, 9′ circiter, ascensio recta in ipso præcise puncto vernæ sectionis, nempe partium 359, 58′. Ergo ille præ cæteris solaris conversionis cardines ipsis æquinoctialibus intersectionibus ac circulorum contactibus asseruit: quod idem, paucis exceptis, mathematicos omnes antiquos tenuisse confirmat; contra quam plerique ex ipsa etiam antiquitate sentiunt. At illi ipsi, qui alibi quam in signorum initiis cardines constituerunt, non ita, ut Scaliger arbitratur (de quo nos postea dicemus), rem illam administrarunt, ut octavo aliove post intersectiones vel contactus gradu fieri æquinoctia, vel solstitia sentirent, sed ita, ut eosdem gradus, quos alii dodecatemoriorum primos esse vellent, ipsi octavos a primo, exempli causa, nominarent. Utrique vero non alibi, quam in circulorum συναφαῖς, et commissionibus, æquinoctiorum ac solstitiorum puncta fixerunt.

Ex quo id, opinor, accidit, ut ab ingressu solis in signa æquinoctium et solstitium utrumque postea distingueretur. Ita enim apud Varronem, Columellam, Plinium, Ovidium, et in Kalendariis antiquis observabis, atque in eo quod ex illis concinnatum edidimus, hoc in opere (pag. 60). Ibi enim solis introitus in signa cardinalia octavo circiter die ponitur ante æquinoctia solstitiaque; tum eadem ratione reliqua in signa solis ingressus antevertitur. Quod etiam rhapsodia illa sequitur sub nomine Ptolemæi a Leonico Latine primum edita, in qua tamen inter ingressum solis, et æquinoctia ac solstitia, non idem constanter intervallum statuitur. At in eo Ptolemæi libro (pag. 52), quem primum edidimus, uniusmodi cardinum genus est ad accuratiorem astronomorum calculum exactum, et Ptolemæi sæculo congruens.

Verum ut ab antiquioribus astronomis recte ista ipsa, quam exposuimus, methodo signorum initia ante cardinalia puncta definiri potuerunt (si id tamen vere ab illis institutum fuit; de quo dubios nos Hipparchi auctoritas facit): ita post Hipparchum deinceps, ex errore imperitiaque, idem in vulgi usu ac sententia resedit. Cum enim Hipparchus æquinoctia in mutuis sectionibus zodiaci et æquinoctialis circuli fixisset, solstitia in zodiaci, tropicorumque contactibus, una cum signorum cardinalium principiis, adeo ut æquinoctia in eos dies caderent, qui Martii XXIV, et Septembris XXVII respondebant; solstitia vero Junii XXVI, et Decembris XXIV; vulgus tam sectiones ipsas, quam initia signorum, ante dies octo præpostere collocavit: in eoque pertinacius obluctari instituit adversus Hipparchi astronomiæque placita: adeo quidem, ut Bedæ quoque temporibus, ac deinceps, idem perseverarit error, quod illius Kalendarium docet, in quo octo fere diebus ante æquinoctia, et solstitia solis in signa introitus ascribitur. Atque hæc est e duabus altera ratio secundum quam accidere potuisse diximus, ut ab astronomiæ peritis alio in gradu, quam in primo dodecatemoriorum, cardines defixi sint. Postquam enim et ex plurium antiquorum, ut Hipparchus asseverat, sententia, et Hipparchi ipsius auctoritate constituta res est, uti signorum cardinalium initia ab æquinoctiis solstitiisque ducerentur, cum id tamen vulgi ac rusticorum ex animis extorqueri non posset, quin octavis in partibus, aut aliis, quam in primis, æquinoctia et solstitia committi crederent, nonnihil ab artificibus indulgeri opinioni illi potuit. Quocirca qui rusticanis hominibus ephemeridas et Kalendaria scribebant, ut eorum captui atque usibus obsequerentur, ante dies illos, quos veris aut mediis cardinibus attribuerant, introitus in signa solis adnotasse videntur. Atque hoc de Sosigene præsertim suspicari convenit: cujus ex fastis hausisse apparet illa Varronem, Hyginum, Ovidium, Columellam, et Plinium, quæ cum communi ista, quam dixi, persuasione ab iisdem consentanea produntur. Sed neque Sosigenes, neque veterum quisquam eo modo, quem finxit, ac nonnullis probavit Scaliger, æquinoctiorum, solstitiorumque momenta divulsit ab signorum ingressibus, ut hos scilicet præpostere ante illa poneret. Quod ut non semel, ita non sæpius, quam necesse est, his in libris repetimus; ac ne quid deinceps hæsitationis aut controversiæ restet, sequenti capite pleniorem hujus rei ideam facere conabimur.

CAPUT V.

Illustrantur uberius antiquorum sententiæ de cardinibus annuis; ac docetur contra Scaligerum, nunquam ab iis alibi, quam in circulorum commissionibus, illos esse constitutos; tum de Sosigenis, vel Julii Cæsaris æquinoctiis ac solstitiis. Servius notatur. Varro, Plinius explicati. Sosigenis inconstantia.

Ex iis quæ de annuis veterum cardinibus satis longa, sed necessaria disputatione complexi sumus, summa ista conficitur: antiquos astronomos majori ex parte solstitia et æquinoctia ipsis assignasse dodecatemoriorum principiis, tam in æquinoctiali, sive parallelo circulo, quam in zodiaco, ut auctor est princeps ejus artis Hipparchus (pag. 104, 105). Quicunque porro mediis signis, vel octavis partibus, ac cæteris, cardines attribuerunt, eos omnes ita circulos esse partitos, ut intersectiones æquinoctii et zodiaci, vel hujus et tropicorum contactus iis in signorum gradibus fierent, quotos æquinoctiis solstitiisque præfixerant. Quod autem astronomi omnes, qui quidem alibi quam initiis signorum cardines affingebant, ante sectiones contactusque circulorum, hoc est æquinoctia et solstitia

ἀκριβῆ, dodecatemoriorum suorum principia caperent, demonstrat Hipparchus lib. I, numero X, ubi australiorem succedentium in laterculo majoris Ursæ sitam ait esse ex legitima signorum divisione, quæ tropica, et æquinoctialia puncta in signorum initia confert, in Leonis parte 25, antecedentes autem in eodem laterculo in Leonis parte paulo minus tertia, at secundum alteram rationem, quæ in mediis signis cardines constituit, priorem in Virginis parte decima; posteriores in ejusdem Virginis decima octava reponi. Sic extremam in cauda majoris Ursæ, ex communi divisione, in Libræ quarta parte : ex posteriori, et Eudoxea in decimanona.

Rursus num. XII scribit postremam et lucidissimam, quæ est in extrema cauda minoris Ursæ, sitam esse in gradu Piscium 18, ut autem zodiacum dividit Eudoxus, in Arietis gradu tertio. Igitur signorum initia Eudoxus aliique veteres anticipabant. In hoc Hipparchi loco mendum est, quod ex certissima conjectura sustulimus. Legitur enim tam in excuso, quam in scripto, codice : Ὁ δὲ Εὔδοξος διαιρεῖ τὸν ζωδιακὸν κύκλον κατὰ τὴν γ' μοί. τοῦ Κρίου, pro quibus rescribendum merito censuimus : ὡς δὲ Εὔδοξος διαιρεῖ τὸν ζωδιακὸν κύκλον· κατά, etc., quod manifeste sententia exigit. Gradus Piscium decimus octavus, est Arietis tertius, si Arietis signum a quintodecimo ante sectionem gradu computare cœperis.

Hæc non obscure testantur, æquinoctia, et solstitia nunquam alibi ab antiquioribus astronomis, quam in mutuis circulorum sectionibus, et tactionibus collocata fuisse, quas octavæ vel decimæ quintæ signorum parti, vel aliis imputabant : nec octavas illas, cæterasve partes ab æquinoctialibus, aut solstitialibus punctis esse numeratas. Quod Scaligero, et plerisque aliis placere video; ac pro comperto passim haberi. Hinc enim Sosigenem Juliumque Cæsarem arbitrantur in octavos Kalendarum dies anni sui conjecisse cardines; ut in Kalendas ipsas succedentium mensium octavæ signorum partes inciderent, in quibus æquinoctia, solstitiaque committi prisci omnes artifices opinati sunt. Dici hoc a multis intelligo, a quo et nos ipsi aliquando non abhorruimus. Sed id minime esse verum ex superiori omni disputatione colligitur. Non enim octavas partes qui olim ita sentiebant post signorum cardines, sed in ipsis cardinibus locabant; initia vero signorum octavo ante gradu. Ac de Juliano quidem anno perspicua res erit, si quis illius formam ex Ovidio, Columella, Plinio, ac cæteris æstimare velit, a quibus est anni ejus expressa ratio. Quippe ingressum solis in dodecatemoria ad octavum circiter ante solstitia et æquinoctia diem apponunt; neque fando est hactenus auditum, civile æquinoctium aut solstitium in Kalendas insequentium mensium a Sosigene vel Cæsare esse rejectum. Quod omnino necesse fuit, si aut veteres

A artifices ita consueverant; aut eorum exempla in annum suum transferre illi voluissent.

De hujusmodi aditu solis ad signa non eodem ab omnibus tempore defixo imperitissime Servius in Commentario ad II Georg. « Sane sciendum, inquit, omnes astrologos pro ratione climatum dissentire in ortu siderum : sed ipsa dissensio ultra septem dies non procedit; septem enim sunt ipsa climata. Hinc est quod solem ad unumquodque signum alii quintodecimo Kalend. die dicunt venire, alii quartodecimo, alii infra usque ad octavum; nec quisquam procedit ulterius : » quæ sunt bonæ mentis inanissima.

Ut de anno Juliano quod explicandum superest
B absolvam, quinam dies ineundis a sole cardinalibus signis ex Julii Cæsaris, sive Sosigenis decreto præstituti sint in Kalendario Juliano, non tam facile dictu est, quam haberi vulgo video. Nam plerique Martii xxv æquinoctium vernum a Cæsare constitutum esse censent : solstitium æstivum xxiv Junii; æquinoctium autumnale xxiv Septembris; brumale denique solstitium xxv Decembris, omnia in octavis Kalendas. Ita ex Columella lib. IX, cap. XIV, et lib. XI, cap. II colligitur; diserte vero Plinius lib. XVIII cap. XXV et XXVIII id affirmat. Hoc modo intervallum ab æquinoctio verno ad solstitium, dierum est xci altero termino excluso, a solstitio ad æquinoctium autumnale, xcii, ab æquinoctio autumnali itidem xcii ad brumale solstitium.
C Hinc ad vernum æquinoctium, dies xc. Ita dies colliguntur anni totius ccclxv.

Atqui hæc ipsa cardinum intervalla non Varro solum, sed, quod mirum est, Plinius ipse capite illo XXV libri XVIII longe aliter partitus est. Ut a Varrone ordiar, hic in libro I *De re rustica*, cap. XXVIII, de anno Juliano loquens, hoc est « diebus, » inquit, « civilibus, qui nunc sunt, » ab æquinoctio verno ad solstitium numerat dies xcii; hinc ad autumnale æquinoctium, dies xcvi : ab hoc ad brumale solstitium, dies lxxxix. Inde ad æquinoctium vernum dies lxxxv. Desunt ad annum complendum dies tres. Jam vero si æquinoctium vernum collocetur in viii Kal. Apr., hoc est Mar-
D tii xxv, addanturque dies xcii, calculus desinet in vii Kal. Julias, Junii xxv; tum adjectis diebus xcvi, incidet æquinoctium in Septembris xxix; solstitium autem brumale, additis lxxxix diebus, cadet in xxvii Decembris; reliqui erunt ad annum complendum dies lxxxviii. At Varro a bruma ad Favonium dies xlv, a Favonio ad æquinoctium vernum dies xl computat : qui non plures collecti, quam quinque et octoginta faciunt. Sed mendosum videtur intervallum ab solstitio æstivo ad æquinoctium autumni; quod præter aliorum omnium consensum diebus xcvi finitur; tum etiam alterum, ab hiberno solstitio ad vernum, quod justo brevius est. At ecce turbat iterum Varro, qui eodem capite verno tempori tribuit dies xci, æstati xciv, au-

tumno xci, hiemi lxxxix; quas quidem tempestates ante cardines ipsos incipit : ver a Favonio, qui spirare incipit ex a. d. vii Id. Febr. ad vii Id. Maii; æstatem inde ad diem vii Id. Sextiles; autumnum ab hoc die ad iv Id. Nov.; reliquum hiemi imputat. Hæc intervalla si singillatim computes, exclusis prioribus terminis, invenies priori dies competere xci, æstati dies xc; autumno dies xcv; hiemi lxxxix. Minime itaque sibi consentiens est Varro.

Plinius vero nihilo magis concors est secum, et ejus locus manifestissimo mendo tenetur. « Cardo, inquit, temporum quadripartita anni distinctione constat per incrementa lucis. Augetur hæc a bruma, et æquatur noctibus verno æquinoctio, diebus xc, horis iii. Deinde superat noctes ad solstitium diebus xciii, horis xii, usque ad æquinoctium autumni. Et tum æquata die procedit ex eo ad brumam diebus lxxxix, horis iii. » In his verbis desideratur intervalli circumscriptio, quod ab solstitio æstivo ad autumnale pertinet. Legendum itaque post, « horis xii, » hoc fere modo, « et inde diebus xcii, horis xii usque ad æquinoctium autumni. » Nam tria intervalla hic expressa dies conficiunt cclxxii, horas xviii. Ea detracta de diebus ccclxv 1/4, residuos faciunt dies xcii 1/2. Quare ex mente Plinii Julius Cæsar hæc annua intervalla descripsit.

Ab æquinoctio verno ad solstitium dies xciii, horas xii.

A solstitio ad æquinoctium autumnale dies xcii, horas xii.

Ab æquinoctio autumnali ad brumam dies lxxxix, horas iii.

A bruma ad vernum æquinoctium dies xc, horas iii.

His animadversis, si æquinoctium vernum statuatur in xxv Martii, additis diebus xciii, calculus desinet in xxvi Junii. Hinc post dies xcii, conjicietur autumnale æquinoctium in xxvi Sept., solstitium hibernum in xxiv Decembris, aut xxv, ut inde ad vernum æquinoctium dies reliqui sint xc. Biduo itaque in solstitio æstivo, et autumnali æquinoctio Plinius a seipso discrepabat. Crediderim primum a Sosigene civile solstitium æstivum in Junii xxiv, et æquinoctium in Septembris xxiv esse collatum, solstitium hibernum xxv Decembris : ut in octavum Kalendas quatuor cardinalium signorum introitus inciderent.

In Kalendario, quod Julii Cæsaris nomine Lucas Gauricus edidit, æquinoctium vernum ascribitur viii Kal. Apr., nono die ab ingressu solis in Arietem : et solstitium æstivum viii item Cal. Julias, septimo die quam sol in Cancrum subiit. Sed valde rudem oportet esse, qui hoc Kalendarium Julii Kæsaris esse sibi persuadeat, uti libro VI *De doct. temp.*, cap. XII, demonstravimus.

Postremo si quis veros anni cardines anno primo Juliano scire velit, ex sequenti tabella discet; in quam medios quoque solis ingressus in dodecatemoria conjecimus ex Diagrammate lib. I, pag. 31.

Tabella mediorum, ac verorum solis ingressuum in signa cardinalia anno primo Juliano.

	Cardines medii.		Cardines veri.	
Æquinoctium vernum	Martii,	xxiv, 21, 11'.	Martii	xxii, 23, 47'.
Solstitium æstivum	Junii,	xxiv, 4, 39'.	Junii	xxiv, 23, 3'.
Æquinoctium autumni	Sept.	xxiii, 12, 0'.	Sept.	xxv, 11, 11'.
Solstitium hibernum	Dec.	xxiii, 19, 34'.	Dec.	xxiv, 23, 54'.

Hinc apparet Sosigenem medios potius solis ingressus in signa, quam veros exprimere voluisse : quos fere, præterquam in uno hiberno solstitio, consecutus est. Plerique tamen scriptores, dum veterum astronomorum cardines diversis temporibus constitutos relegunt, per imprudentiam eos in Julianum annum transtulerunt. Quinetiam Sosigenes ipse videtur parum in hac re definienda sibi constitisse. Nam « trinis commentationibus (ait Plinius lib. XVIII, cap. XXV) quanquam diligentior esset cæteris, non cessavit tamen addubitare, ipse semet corrigendo. » Itaque aliis, atque aliis diebus cardines illigavit, ex quo varietas illa scriptorum in constituendis æquinoctiis ac solstitiis in anno Juliano manasse videtur.

CAPUT VI.

De falsa Scaligeri sententia super veterum astronomorum solstitiis. Contra quem demonstratur, neque perpetuam sub tropico meridiem fieri illos putasse, neque solstitium in toto dodecatemorio. Geminus explicatur.

Hic de cardinibus veterum opinione constitutis injectus a nobis sermo, Scaligeriani cujusdam commenti meminisse nos facit, quod in Manilianis illius Notis legitur (pag. 157), et in epistola quadam ad Mamertum Patissonem, quæ est quarta libri primi editarum nuper illius epistolarum. « Ibi ab ipsis incunabulis astronomiæ (verba sunt epistolæ) hanc veterum Græcorum opinionem fuisse censet, Eudoxi, Metonis, Cleostrati, et Euctemonis; omnium denique ad Eratosthenem, et Hipparchum usque; perpetuam μεσημβρίαν sub tropico fieri æternamque diem. Item solstitium non in puncto λόγῳ θεωρητῷ Cancri, vel Capricorni, sed in integro dodecatemorio committi. Horum prius illuc in novissima editione Manilii legere non memini : posterius autem in Notis exstat ad lib. I Isagogicum, ubi de Antisciis agit. Utrumque vero non solum ridiculum est, sed falso etiam antiquis illis astronomis affingitur. Quippe alterum ex ambobus, de perpetua luce sub tropico, non aliter stare potest, nisi antiquos illos putasse velimus parallelum istum supra finitorem, quantus quantus est, ex-

stare totum, nec ipsius ullam partem sub terra esse conditam. Atqui id falsum est. Eudoxus certe apud Hipparchum lib. I (pag. 6) asserebat tropici circuli in Græcia partem illam, quæ supra terram emergit, ad eam quæ infra terram latet, eam rationem habere, quæ est duodecim ad septem. Hoc non potuit Eudoxus animo concipere, nisi talem sibi sphæræ positum fingeret, ut quo propius ad æquinoctialem acceditur, eo major tropici æstivi pars sub terram descenderet; minor autem emergeret, donec eo ventum esset, ubi ex æquo circulus ille ab horizonte dividitur. Absurdum est itaque persuadere sibi, vel Eudoxum, vel, æqualis qui fuit ejus, Metonem, aut alium quemlibet, qui astronomi nomen utcunque tueretur, adeo stolidos fuisse, ut perpetuum in Ægypti limite diem esse crederent: nam Syene, quæ sub tropico sita est, in eo tractu ponitur. Neque vero comprehendi ratione ulla potest, solem, cum ad tropicum pervenit, perennem sine nocte facere lucem, nisi immobilem ibi consistere putemus : quod astronomos illos suspicatos esse defendi non potest, quin eosdem velimus et in Græcia, et ibi, ubi erant, arbitratos esse nulla interruptum nocte tum esse diem. Quamobrem, ut de cæteris modo taceam, certe de Cleostrato, Metone, Euctemone, Eudoxo, adeoque vetustioribus etiam mathematicis, quorum quidem mentio exstet, nemo tale quidquam, nisi absurdissime, cogitare potest.

Alterum commenti caput minus, quam illud, ineptum, validius tamen refellitur. Nam si Meto, Eudoxus, Calippus, et alii ante Hipparchum fere solstitia in integris dodecatemoriis, non in certa illorum particula fieri censuissent, non, opinor, illa ipsa solstitia certis dierum momentis a se observata proderent, ut Meto, qui solstitium illo die factum animadvertit, qui Junii nostri diei XXVII respondebat : ut Calippus, cæterique, quorum in parapegmatibus decreta notabantur; quemadmodum apud Geminum, et in Ptolemæi libro de inerrantibus Græce a nobis edito videre licet. Etenim solstitium æstivum Calippus in prima Cancri parte collocabat, ait Geminus (pag. 15); hibernum in prima Capricorni ponebat Euctemon; Eudoxus in quarta. Verum, ut Hipparchus asserit, Eudoxus in mediis signis, hoc est in gradu 15 cardines statuebat, quod capite superiori disputavimus. At vero si per totum dodecatemorion solstitium diffundi crederent, non illud certis tantummodo diebus illigassent, puta primo, quarto, vel octavo ab ingressu solis in signum. Hipparchus lib. II docet, ex Arati sententia, committi solstitium in prima parte Cancri, eamque mathematicorum veterum, aut omnium, aut majoris partis opinionem fuisse. Ἐν ταύτῃ τῇ τροπῇ τοίνυν τὴν ἀρχὴν ἐπέχει τοῦ Καρκίνου. Καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων δὲ μαθηματικῶν πάντων σχεδὸν, ἢ τῶν πλείστων τοῦτον τὸν τρόπον ὁ ζωδιακὸς κύκλος διῄρητο. Excipit Eudoxum, qui τὰ τροπικὰ σημεῖα κατὰ μέσα τὰ ζώδια τίθησι. Ptolomæus lib. III (pag. 62 *Gr. edit.*), scribit observationes solstitii a Metone et Euctemone factas ad verum solis designandum circuitum utiliores Hipparcheis fore, nisi ὁλοσχερέστερον, id est rudiore Minerva delineatæ forent, ac nisi præterea solstitiorum morosior esset ac difficilior animadversio. Quæ Ptolemæi verba vanissimam illam Scaligeri conjecturam esse evidenter arguunt.

Pene omiseram quod ad rem magnopere spectat, ex eodem, cujus proxime meminimus, Hipparcho (lib. I, pag. 18). Hic enim contra Attalum demonstrat æquinoctialem circulum, ac tropicos latitudine carere ex opinione priscorum; neque in aliis atque aliis parallelis æquinoctia vel solstitia committi : quod inde probat, quia crebro asserunt illi zodiacum ἐφάπτεσθαι τῶν τροπικῶν καθ' ἓν σημεῖον, « in uno puncto circulos tropicos contingere. » Ad hæc si latitudinem haberent circuli, æquinoctium, exempli causa, pluribus diebus fieret : quod sensus ipse redarguit. Nam æquinoctia facilius, quam solstitia discernuntur oculis. At vero eadem ratio et de solstitiis vincit, uno illa tantummodo die ἀκριβῶς ac φύσει peragi, quod in uno solum puncto contactus fiat circulorum.

Unus ad divinationis istius fidem citatur a Scaligero testis Geminus : qui cap. I quorumdam veterum opinionem refellit, qui Cancrum et Capricornum minime putabant cum ullo signo conjugari, hoc est nullum esse, quod eodem loco cum utrovis oriatur et occidat. Hoc refutat Geminus, quia sequeretur τροπὰς in toto Cancro fieri : quod non est ita; nam in uno tantum puncto λόγῳ θεωρητῷ accidunt. Sed ex eo Gemini argumento non est consequens, eam Metonis, Eudoxi, et id genus astronomorum opinionem fuisse. Imo vero, quod Eudoxum spectat, alienum hunc fuisse ab hoc errore, præter illa, quæ paulo ante retulimus, alio loco Geminus idem aperte significat cap. VI de mensibus, ubi popularem quamdam opinionem castigat arbitrantium Isia apud Ægyptios in Eudoxi χειμερινὰς τροπὰς incidere : quod ante annos CXX contigisse probat. Igitur Eudoxus hibernum solstitium uno aliquo die circumscripsit.

Atque ut antiquiora quoque tempora perstringam, certe Hesiodus, astronomiæ scientia clarissimus, qui altero post excidium Trojæ sæculo floruit, solstitium utrumque nequaquam in totis dodecatemoriis, ac diebus circiter tricenis utrobique committi censuit. Scribit enim lib. II Operum, post LX dies a solstitio hiberno Arcturum oriri : quem locum expendemus postea. Tum eodem libro, quinquagesimo die post τροπὰς æstivas autumnum ait incipere :

Ἤματα πεντήκοντα μετὰ τροπὰς ἠελίοιο,
Ἐς τέλος ἐλθόντος θέρεος καματώδεος ὥρης,
Ὡραῖος πέλεται θνητοῖς πλόος.

Quinquagesimo die post solstitium,
Cum ad finem venit æstatis laboriosa tempestas,
Tempestira est mortalibus navigatio.

Hæc ad convincendam Scaligerianæ sententiæ falsitatem, et idonea sunt, et necessaria fuerunt, ne quis temere stoliditatis tantæ reos perageret antiquos illos astronomos; præsertim Metonem, Euctemonem, Eudoxum, cæteros denique ad Eratosthenem et Hipparchum.

CAPUT VII.

De cardinibus veterum sententia contra Geminum defensa. Signa imperantia, auscultantia, videntia, ex Ptolemæi, Pauli Alexandrini, Manilii et Firmici rationibus explicata. Mira in his et Firmici loco hallucinatio Scaligeri.

Sed ut veterum de cardinibus sententia magis illustretur, tum multa ad idem negotium spectantia, nec indigna scitu obiter explicentur, Gemini locus ille accuratius explicandus est. Quadruplicem signorum τάξιν, καὶ θέσιν exponens Geminus (pag. 6), quartam appellat eam, quæ κατὰ συζυγίαν dicitur; quam eorum signorum esse docet, quæ ex eodem oriuntur loco, et in eodem occidunt : sive quæ iisdem parallelis includuntur, ut sunt Cancer et Gemini, Capricornus et Sagittarius, ac cætera, quæ ex æquo distant ab alterutro punctorum solstitialium. In quo veteres reprehendit, qui Cancrum cum nullo alio συζυγίαν habere putabant; neque Capricornum, sed ambos μοναχούς, et ἀζύγους esse : quippe cum signis omnibus borealius oriatur, et occidat Cancer, Capricornus autem australius. Nam nullum est, quod peræque, ut ista duo, ad boream austrumve deflectat. Itaque duobus iis exceptis, reliqua decem ita comparabant.

Syzyga signa secundum veteres.

Cancer ἄζυγος		
Gemini	et	Leo
Taurus	et	Virgo
Aries	et	Libra
Pisces	et	Scorpius
Aquarius	et	Sagittarius
Capricornus ἄζυγος		

Syzyga signa secundum Geminum.

Gemini	Cancer
Taurus	Leo
Aries	Virgo
Pisces	Libra
Aquarius	Scorpius
Capricornus	Sagittarius.

In utroque diagrammate discrimen hoc cernitur, quod illud veterum syzygias inter ea signa statuat, quæ æqualiter distant a totis signis tropicis, in altero σύζυγα signa æqualiter a punctis ipsis tropicis absunt. Geminus antiquos refellit, quod ex eorum ratione consequens fit, solstitia in toto dodecatemorio Cancri contingere. Nam cum signa comparia sint, quæ ex eodem loco ortus suos faciunt, et in eumdem occidunt; ut Gemini ac Leo ita se habeant, necesse est æquales in illis esse dies, hoc est parallelorum segmenta supra finitorem eadem : quod aliter fieri nequit, quam si ex A æquo remota sint a solstitiali puncto. At secus res habet : nam Geminorum extremum est ipsum solstitiale punctum; Leonis autem, sexagenis ab eo gradibus distat. Idipsum in Libra et Ariete clarius ait ostendi, quæ duo syzyga faciebant; atqui Libra multo quam Aries australius oritur, et occidit. Hæc Geminus.

Verum longe aliam, quam putavit Geminus, priscorum mathematicorum rationem fuisse, neque recte ab illo reprehensos esse persuasum habeo. Non enim qui hoc asserebant cardinalia puncta in ipsis signorum initiis, sed in mediis, hoc est in gradu decimo quinto collocabant : quam Eudoxi fuisse sententiam Hipparchus asserebat, de quo nos cap. IV fusius egimus. Atque ut Eudoxi non B fuerit, eorum veterum certe fuit, qui ita, ut Geminus scribit, comparia inter se signa composuerunt. Hoc enim modo verissimum erit, quod illi veteres putabant, syzyga esse signa Libram et Arietem, quod ex æquo distarent ab utroque solstitio, sive a decimo quinto gradu Cancri et Capricorni. Tum id consequens est, perperam ex ea veterum opinione, quam refert, improbatque Geminus, conclusisse Scaligerum (*In Manil.*, pag. 157), quod capite antecedenti' diximus; priscos illos τροπὰς et solstitia in totis triginta gradibus, non in puncto aliquo λόγῳ θεωρητῷ statuisse, id enim falso suspicatus est, neque causam habuit, cur hoc sibi commento placeret adeo, ut ejus inscitiam mathematicis exprobraret. C Mirum vero portentum hoc erroris Eudoxo ab eodem impingi, imo auctorem illius Eudoxum asseri. In quo multiplex est ἀπροσεξία. Nam si Eudoxus in decimo quinto gradu Cancri τροπὰς æstivas fieri scripsit, hibernas in Capricorni decimo quinto, utrobique mediis in signis, idque ipsius Eudoxi testimonio constare apud Hipparchum putat Scaliger; quinam, obsecro, consentaneum est, in toto signo constitutas ab illo τροπὰς fuisse? Ad hæc si princeps ita sensit Eudoxus, non ergo Metoni, ac vetustioribus aliis, qui Eudoxum antecesserunt, hoc ipsum venit in mentem : quod tamen universe de antiquitate omni temere pronuntiabat Scaliger. Eradatur igitur ex omni litterarum memoria fœdissima ista labes D opinionis, quam ille ἀκρίτως in Eudoxum ac veteres astronomos ausus est conferre. Sed nec Gemini castigatio nos illa delectet; contra quam patrocinari antiquis illis quam facile possumus, tam merito debemus.

Sic in antisciis veterum ex eodem fonte erroris explicandis, ac traducendis impune lusit Scaliger, quæ quidem consentanee iis quæ pro opinione illorum adduximus, veriorem ad sensum accommodare licet. Quod ut breviter fiat, paulo altius repetenda res erit.

Ex vanissima τῶν ἀποτελεσματικῶν ratione, dodecatemoria zodiaci varias inter se σχέσεις, sive σχηματισμούς habent, quos aspectus vulgo nominant. Ex quibus eos duntaxat hoc loco seligemus,

qui ad negotium nostrum pertinent, auctoribus adhibitis Ptolemæo in *Tetrabiblo* (lib. I), Paulo Alexandrino, Manilio, et Firmico. Igitur signa aut sunt οἰκεῖα, « familiaria, » sive « cognata; » aut ἀσύνδετα, « inconjuncta, » et « aliena. » Priora dicuntur, quæ schematismo aliquo, vel οἰκειώσει inter se devincta sunt; posteriora, quæ nullum habent ex iis, quos astrologorum usus adscivit. Schematismus vel est κατὰ διάμετρον, ut Aries et Libra, vel κατὰ τρίγωνον, vel κατὰ τετράγωνον, vel κατὰ ἑξάγωνον, de quibus Geminus cap. I, et nos ad eumdem in Notis quædam observavimus. Alterum genus οἰκειώσεως, secundum quod signa alia sunt προστάσσοντα, « imperantia, » alia ὑπακούοντα, « auscultantia : » quæ ambo communi nomine ἀκουόντων, « audientium, » Paulus Alexandrinus, et Manilius intelligunt. Tertium genus οἰκειώσεως est τῶν βλεπόντων, sese mutuo conspicientium. Ut de posterioribus his ambobus agam.

Ptolemæus προστάσσοντα, et ὑπακούοντα signa vocat, τὰ κατ' ἴσην διάστασιν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἢ καὶ ὁποτέρου τῶν ἰσημερινῶν σημείων σχηματιζόμενα, διὰ τὸ ἐν τοῖς ἴσοις χρόνοις ἀναφέρεσθαι καὶ ἐπὶ ἴσων παραλλήλων. « Quæ pari intervallo ab eodem vel alterutro punctorum æquinoctialium distantia, figuram, seu conspectum habent : quod æqualibus temporibus oriantur, et in æqualibus parallelis. » Zodiacus circulus ab æquinoctiali bifariam secatur in punctis æquinoctialibus. Hinc semicirculus alter borealis dicitur, habens signa borealia sex, quæ sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo; alter australis totidem signis præditus, quæ sunt, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, Pisces; borealia signa sunt προστάσσοντα; australia vero ὑπακούοντα. Cujus rei causam affert Ptolemæus quod in borealibus signis paulatim dies augeantur, in altero contrahantur. Ob id imperare illi debent, isti parere, ex artis ineptissimæ decreto. Hac ratione signa illa inter se pariabimus.

Signa.

Imperantia.	Auscultantia.
Aries	Pisces
Taurus	Aquarius
Gemini	Capricornus
Cancer	Sagittarius
Leo	Scorpius
Virgo	Libra

Hæc enim signa sunt ἰσανάφορα, et ἰσοπαράλληλα, quod æqualiter distent ab ambobus æquinoctialibus punctis. Æquales, inquam, parallelos habent, non eosdem, ut Camerarius vertit. Id enim signis videntibus convenit, quæ a tropicis punctis ex æquo distant : de quibus agit ibidem Ptolemæus.

Igitur alterum genus οἰκειώσεως est eorum quæ βλέποντα, *videntia*, dicuntur, et ἰσοδυναμοῦντα, *æquali potestate prædita.* Sunt autem ejusmodi, quæ ex æquo distant ab alterutro solstitii puncto. Ea porro mutuo se videre dicuntur ideo quod et dies diebus, et noctes noctibus æquales faciant; tum quod iis-

A dem ex horizontis partibus oriantur, et in iisdem occidant. Atque hæc sunt σύζυγα signa, quæ ex Gemino superius explicavimus, ut Gemini, Cancer, Taurus, Leo, et cætera, de quibus in Notis ad Geminum aliqua diximus.

Ἀσύνδετα et ἀπηλλοτριωμένα, *inconjuncta* et *aliena signa* dicuntur, quæ nullius schematismi ex antecedentibus istis societatem coeunt invicem. Ita Ptolemæus.

At Manilius et Paulus Alexandrinus audientia et videntia signa aliter explicant. Nam apud eos videntium paria constant iis signis quæ ex æquo distant a totis signis tropicis ut sunt Gemini, Leo, Taurus, Virgo, ac reliqua; quæ descripta sunt in altero schemate τῶν συζύγων, secundum veteres, ut B eorum mentem interpretatus est Geminus. Itaque Cancer et Capricornus ἄβλεπτοι sunt et μοναχοί, nec alia, sed se sola contuentur.

Rursus imperantia signa et auscultantia statuunt iidem, quæ ex æquo distant ab æquinoctialibus integris signis, ita ut priora borealia, posteriora sint australia. Ergo extra sortem sunt Aries et Libra, neque se invicem audiunt, neque alia; sed solitaria sunt, ac μονόζωνα, cætera ὁμόζωνα. Ea in tabella sequenti licet intueri.

Signa Manilii et Pauli

Imperantia		Ausculantia.
	Aries ἄζυγος	
Taurus		Pisces
Gemini		Aquarius
Cancer		Capricornus
Leo		Sagittarius
Virgo		Scorpius
	Libra ἄζυγος.	

C

Aries itaque imperandi vel auscultandi cum nullo commercium habet, Libram autem videt, ut et Arietem Libra.

Consilium ipse suum est Aries : ut principe dignum est,
Audit se, Libramque videt,

ait Manilius. Taurus Virginem videt, et Piscibus imperat; Pisces Scorpium vident, et audiunt Taurum, et sic reliqua. At Demophilus προστάσσοντα, et ὑπακούοντα eodem quo Manilius et Paulus modo describens, hoc uno differt, quod Arietem imperantem D Libræ statuit, et Libram auscultantem Arieti.

Julius Firmicus lib. II, cap. XXXII, videntia signa eadem cum Ptolemaicis, et συζύγοις Gemini facit, eaque se ex Ptolemæo, Antiocho, et Dorotheo Sidonio describere profitetur, atque antiscia nominat, nimirum quod umbras ex æquo respondentes, et ἐναλλάξ faciant. Nam in Geminis et Cancro æquales sunt noctes, sed inverso ordine : quippe initium unius fini alterius congruit. Initio Geminorum dies noctesque paria faciunt cum diebus, ac noctibus in fine Cancri. Ita initium Tauri cum fine Leonis; finis illius cum hujus initio convenit. Sic antiscii in sphæra dicuntur non solum quod umbras in diversas partes jaciant, sed etiam quod

alternis et contrario modo æquales habeant; etenim antœci nostri, cum est hiems nobis, umbram habent breviorem; nos vero longissimam : vicissim autem, cum æstatem habemus, umbræ sunt nobis brevissimæ, illis longissimæ. Tum præpositio ἀντὶ nonnunquam æqualitatem significat, ut ἀντίθεος, quod notavit Achilles Tatius ad Arati *Phænomena*. In hac antisciorum ratione, ac loco Firmici immaniter aberravit vir maximus, ut ejus simii verbis utar, qui nihil ex isto, nisi fastum et præcipitem confidentiam expressit. Nam in Manilianis, antiscia se veterum hactenus ignota primum omnium explicasse jactat (p. 155 et 159), et mathematicos omnes, quód nesciebant docuisse. Igitur antiscia veteribus signa illa fuisse dicit, quæ a punctis quatuor cardinalibus ex æquo distant; hoc est tam audientia, quam videntia. Porro cum iidem veteres æquinoctia, et solstitia committi crederent in totis dodecatemoriis, tricenisque gradibus, inde accidisse, ut et audientia illa facerent, quæ ex æquo distant ab Ariete vel Libra, et videntia, quæ ab Cancro et Capricorno totis ex æquo remota sunt. Hæc a veritate sunt alienissima. Falsum est antiquos antiscia nominasse signa ulla, quæ ab integris cardinalibus signis æquali spatio distarent, siquidem ipsis signorum initiis cardines affigerent. Tum in antisciorum οἰκειώσει sola puncta solstitialia locum habuerunt, non æquinoctialia; neque tota ipsa Cancri et Capricorni dodecatemoria, sed illa ipsa puncta solstitiorum. Nullum vanissimæ opinionis argumentum aliud Scaliger attulit, nisi Firmici locum (lib. II, c. XXXII), quem pessime interpretatus est. Ejus scriptoris verba sunt : « Antiscia, Græcorum sunt nobis magisterio tradita. Nolo enim aliquis suspicetur, quod non sit apud Græcos iste tractatus. Nam si Ptolemæus nullam aliam rationem sequitur, nisi antisciorum, et Antiochus, cum dicit quod Libra Arietem propter terram, quæ media est, non videat; quasi per speculum quidem rationem antisciorum attingit. » Subjicit his Firmicus antisciorum descriptionem ex Dorotheo Sidonio, qualem nos antea reddidimus, videlicet in qua signa distant æqualiter a punctis tropicis : quæ unica est, et verissima ratio τῶν ἀντισκίων, vetustati cognita. At Scaliger ex illis Firmici verbis colligit primum, τὰ προστάσσοντα *tantum*, et ὑπακούοντα « antiscia vocari » a Firmico : tum antiscia Antiochi falso cum Ptolemaicis confundi, cum sint diversa; nam Antiochi antiscia sunt illa veterum, in quibus comparia signa ab integris dodecatemoriis cardinalibus ex æquo removentur, ut sunt Aries et Libra. Hæc Scaliger. In quibus tam ab rei veritate, quam a mente Firmici totus aberrat. Firmicus antiscia sola illa signa nominat, quæ Ptolemæus βλέποντα, non imperantia, nimirum ea duntaxat, quæ a punctis solstitialibus æqualiter distant; nec sunt diversa, quæ Antiochus astruebat, ab antisciis Ptolemæi aut Firmici. Antiochum ait Firmicus antisciorum obscure meminisse verbis illis, quibus A Arietem dixit non videre Libram propter interjectam terram. Quibus nimirum significabat, aliud esse signum, quod Aries videt, hoc est Virginem. Quid absurdius Scaligeriana ista ratione, dici ab Antiocho Arietem ac Libram antiscia signa, hoc est videntia, ut ex Ptolemæo docuimus, quæ se ob terram interjectam videre non possunt? Si βλέποντα sunt, cujusmodi sola sunt antiscia, profecto videre se mutuo debent. Cæcus admodum fuit, nimiumque properans, cum hunc Firmici locum legeret, qui tam apertum conflictum sententiæ suæ non animadvertit. Et tamen sæpius de antisciis veterum a se primum explicatis et patefactis triumphat Scaliger : in quibus nihil vidit omnino.

Postremo ut ad Manilii et Pauli Alexandrini B videntia et audientia signa redeat oratio, verisimile est hanc illorum rationem, quæ paria signorum instituit ejusmodi, quæ non a punctis cardinalibus, sed ab integris eorum dodecatemoriis pari spatio distant, ex illa veterum, quam supra declaravimus, opinione manasse; quæ puncta eadem non initiis signorum, sed mediis ipsis ascripserat. Ita quippe tam imperantia et auscultantia distant æqualiter ab æquinoctialibus punctis, quam a tropicis βλέποντα; antiscia vero nominari sola hæc posteriora debent. De hisce vide Mirandulani disputationem lib. VI contra astrol. cap. XII.

CAPUT VIII.

De dignoscendis stellarum ortibus et occasibus, quorum apud auctores mentio fit : quæ res certis re- C *gulis, et exemplis instruitur; Theophrastus, Varro, Plinius, Columella, Ptolemæus, aliique vel illustrati, vel emendati; quæ sit admissura temporaria, et serotina. Geneseos locus exponitur.*

Qui ex astronomicis tabulis computantur ortus, obitusque stellarum, quales in fine libri primi descripsimus, ii veri sunt, et ἀκριβεῖς, nec ad liquidum apparentes, etiam heliaci; nam in hoc posteriori genere (de cæteris enim explorata res est, nequaquam eos visu posse discerni) extremi apparitionis termini colliguntur; hoc est momenta ipsa, in quibus ita primo postremove cernuntur, ut citra ea videri desinant. Quamobrem quod tum propius contingunt horizontem, et interjectis nebulis ac vaporibus plerumque latent adhuc, et intuentium D frustrantur oculos, hinc apud scriptores raro illa eadem exprimuntur tempora, quæ tabularum methodus exhibet; sed aliquanto ante, vel postea, ortus et occasus illi referuntur. Ac sunt ea repetenda memoria, quæ ex Gemino (cap. XI, pag. 28) capite hujus libri tertio tradidimus; ortus occasusque matutinos veros, sive non apparentes, priores esse φαινομένοις, id est « apparentibus; » contra vespertinos apparentes prius accidere quam veros : quod et res ipsa docet, et quæ in laterculum conjecimus exempla demonstrant. Ibi enim heliaci ortus, sive matutini apparentes, cosmicis posteriores sunt, et occasus heliaci, sive apparentes vespertini, acronychos, seu vespertinos veros antecedunt. Tum in vespertinis ortibus et matutinis occasibus, a quibus

longe absunt heliaci, idem usuvenit, uti nos capite illo declaravimus. Cum enim sol contra primi orbis impetum versus ortivas cœli partes ab occiduis suopte motu rapiatur, stellam, ubi consecutus est, a tergo relinquit, et in consequentia magis magisque nititur. Ita fit ut, cum stellam in oriente positus occidentem ex adverso respicit, qui est verus cosmicus occasus, adhuc eam radiis abscondat suis, nec videri patiatur : post, ubi longius abscessit, ante illius ortum paulatim cadentem prospiciamus, quod pluribus deinde diebus accidit. E contrario cum in occidente sol est, oppositam habens e diametro stellam qui est verus ortus stellæ vespertinus, deinceps eamdem occultare pergit, ad eamque paulatim adrepit. Itaque ante tempus illud oppositionis pluribus diebus occasum jam solem exortu suo stella consecuta fuerat, quem apparentem ortum vespertinum nominant.

Hinc apud scriptores etiam illos, qui uniusmodi cœli positum, observationemque secuti sunt, pluribus diebus ante, vel post exortus veros, occasusque, stellarum φάσεις notantur : quod illi apparentes fere consectati sunt. Quæ quia non uno die ac momento accidunt, ideo sub eadem tempora plerumque repetuntur, et ad dies propagantur aliquot. Sed in iis designandis complures obscure loquuntur, ac perplexe ; qui nec ortuum et occasuum tempora, neque speciem aperte significant, ac vix conjecturæ lectoris ulli satis idoneam ansam offerunt. Itaque usu ac judicio cumprimis opus est ad ea discernenda, in quibus vel nulla, vel exigua ad pronuntiandum φάσεων genus argumenta suppetunt. Accedit locorum regionumque diversitas, in quibus ortus et occasus illi fiebant ; cujus varietatis auctores sæpe ratione habita nulla, quæ aliis atque aliis observata sunt locis ac temporibus nec iisdem ex parapegmatibus confecta, permiscent invicem : quæ res morosam, ac propemodum inextricabilem istarum rerum investigationem facit.

Sed ut in iis inquirendis, quoad fieri potest, certam tirones viam teneant ac regulam, hoc, quod paulo ante diximus, animadverso, nimirum apparentes potius φάσεις, quam veras, ab scriptoribus adhiberi : tum eo quoque, apparentes ortus et occasus matutinos posteriores esse veris ; priores autem apparentes ortus et occasus esse vespertinos quam veros : his, inquam, cognitis, ratione quadam quod volumus assequemur. Imprimis igitur zodiaci punctum, quo cum proposita stella supra infraque horizontem pervenit, ex laterculo nostro, vel, si in eo non continetur, ex methodo canonum explorare convenit. Deinde, si certum anni tempus ab auctore definiatur, gradum eclipticæ συνανατέλλοντα, vel συγκαταδύοντα confer in Kalendarium Julianum, in eoque cœlestem mensem observa, cui gradus ille competit. Si dies ab auctore sit expressus, idemque cum invento abs te gradu consentiat, ortum esse cosmicum, vel occasum acronychum intelliges. Sin opposita in parte sit, occasum cosmicum, et ortum acronychum. Quod si tempus ὁλοσχερῶς tantummodo declaratum fuerit, ex contextu orationis ipso divinandum erit, cum ea cautione ut ex duobus propinquis ortibus et occasibus, apparentem potius eligas quam verum, nisi uterque, quod rarius est, ab scriptore comprehensum fuerit ; tum enim utrum utro prius sit, ex iis quæ paulo supra præscripsimus, observandum erit.

Si ortu vel occasu utcunque concepto, de tempore conjectura facienda est, ex auctoris verbis colligenda species est. ortus ipsius aut occasus ; postea punctum zodiaci cum stella oriens, vel descendens, in Kalendario requirendum ; demum veri an apparentis tempus sit, itidem, ut supra, deliberandum.

In his stellis quas laterculum nostrum superiore libro, capite octavo continet, laborem hunc sublevant expressa ortuum omnium occasuumque momenta. Verum quoniam, ut proxime antecedente capite dictum est, nondum liquido apparentes ortus et occasus astronomico, quem ibi persequimur, calculo conficiuntur, idcirco qui ab auctoribus indicantur ortus et occasus, prout exiguo intervallo sui quemque generis ortum occasumque notatum in tabula antevertunt, aut sequuntur, ita eidem ascribendi sunt.

Quoniam vero diversis e parapegmatibus, hoc est Italicis, Græcis et Ægyptiacis, aut interjectarum regionum, sine ullo interdum discrimine, quæ de stellis referunt, scriptores hauserunt ; hinc judicio ad ea discernenda opus est, et in stellis, quas descripsimus, ad utrumque cœli positum, Romani et Alexandrini, tentandus est calculus : cæterorum tractuum utcunque ex illis ratio constabit.

Sic in anterioribus vel posterioribus Juliana editione sæculis, paucis illic fere detractis ; hic additis ad Juliano tempori congruentem modum diebus, ortus occasusque stellarum investigabimus. In quibus omnibus otiosa est nimis accurata diligentia, imo stulta, cum ne auctores quidem illi, quos assequi studemus, tantam in ea sibi re præstandam putaverint.

Nimis ea jejune ac parum utiliter præscribuntur, nisi exemplis usus illorum aperiatur : quod hic in paucis ad aliorum specimen experiemur. De Sirio et Vergiliis plura sequentibus capitibus ex instituto dicemus. Itaque horum modo exemplis abstinebimus.

Arcturum Theophrastus in lib. IV *Hist. plant.*, cap. XII Boedromioni imputat : nec de ortu, an occasu loquatur, indicat. Τὴν δὲ τομὴν ὡραίαν (ait de calamo tibiali) πρὸ Ἀντιγενίδου μὲν, ἡνίκ' ηὔλουν ἀπλάστως, ὑπ' Ἀρκτούρῳ, Βοηδρομιῶνος μηνός. « Cædi tempestive solitas, usque ad Antigenidem, cum adhuc simplicius tibia uterentur, sub Arcturo, mense Boedromione. » De ortu tamen intelligendum esse, persuadet gradus Virginis, quo cum Juliano sæculo supra finitorem attollebatur, nempe 14.

Item de heliaco et apparente loqui perspicuum est, tum quod apparentes potius, quam veros ab auctoribus memorari diximus, tum quod in Virginis 27 gradum incidere videmus heliacum ortum, id est verum et cosmicum. Parthenonis porro xxvii dies in Kalendario ad Septembris xxi adnotatur; Theophrasti vero sæculo aliquot ante diebus accidebat. Denique Boedromionem scimus tertium ab solstitiali mensem fuisse lunarem. Ptolemæus noster ortum confert Arcturi in xxvi Septembris et Octobris III, recte.

Plinius (lib. XVIII, c. XXVI), eamdem Arcturi stellam asserit exortum vespertinum facere vii Kalendas Martii, Columella vero ix Kalendas. In laterculo nostro acronychus exortus Arcturi fit in gradu Piscium 14, id est Ichthyonos xiv, quæ in Kalendario Martii v convenit. Verum, ut sæpe dictum est, ortus vespertinus verus, quem tabula præbet, posterior est apparenti. Ideo aliquot diebus post occasum solem exoriens stella prospecta est, donec verum ad exortum perveniret. At Firmicus lib. VIII, cap. XIV, Arcturum scribit in parte Sagittarii quinta ortum facere: quod est falsissimum. Occasum acronychum alicubi legerat in ea parte fieri: pro quo imprudenter ortum reddidit. Acronychus occasus Juliano sæculo fiebat in parte Sagittarii 4, heliacus autem in parte Scorpii undecima. Porro undecima dies Scorpionis pridie Nonas Novembres in nostro Kalendario notatur: circa quem diem a Plinio et Columella ponitur, hoc est paucis ante diebus, ut ex Kalendario, quem ex ambobus et Ovidio confecimus, liquet, quoniam apparens occasus vespertinus verum antecedit. Denique Columella lib. IX, cap. XIV, scribit Arcturum oriri post quinquagesimum a canicula diem: quod de ortu heliaco verum est. Sirius oriebatur Cæsari Leontonos viii, id est Augusti ii, Arcturus Parthenonos xxvii, intervallum dierum quinquaginta solidorum.

Orionem Theophrastus ait oriri ἐν ἀρχῇ τῆς ὀπώρας· δύνειν ἐν ἀρχῇ τοῦ χειμῶνος, ubi ὀπώραν pro inclinante jam æstate sumit, diebus aliquot a confecto solstitio. In laterculo, lucida pedis Orionis heliacum ortum facit Carcinonis xviii, Julii xii. Sed Theophrasti sæculo, et Athenis maturius id fiebat. Verum post ortus heliaci diem ex tabulis confectum apparentes iidem ortus matutini repetuntur. Itaque propagatus hic ortus est usque ad ὀπώρας initium. At matutinus occasus ejusdem lucidæ contigit Scorpionos v, Octobris xxix; zonæ media Scorpionos xii occidit, Novembris v; humerus dexter Scorpionos xxi, Novembris xiv. Itaque verum est ineunte hieme Orionem occidisse. Conveniunt et quæ de Orionis ortu ab Ovidio, Columella, et Plinio produntur, ut cum zonam oriri vi Kalendas Julii asserunt Ovidius et Plinius. Media quippe stella baltei in Ægypto Carcinonos quarto heliace oriebatur Romæ xvii; sed ante hanc in eodem balteo altera consurgit.

A Polybius lib. I scribit Romanos in Africam e Sicilia trajecisse inter ortum Orionis et Sirii, incommoda tempestate. Ortum utrobique intelligit heliacum. Nam Sirius Leontonos viii, ineunte Augusto, Orion paulo post solstitium oriri incipiebat. Ergo Julio mense navigarunt. Sic Hesiodus messis ac trituræ tempus circumscribit Orionis exortu:

. . . *Εὖτ' ἂν πρῶτα φανῇ μένος Ὠρίωνος·*

. . . *Cum primum apparere cœpit robur Orionis.*

Leonis in pectore clara stella occidit xxvii Januarii, ut scribit Columella, ut Ovidius, xxiv. In laterculo nostro eadem stella Hydronos tertio mane occidit, prorsus ut Ovidius refert, Januarii xxiv. Quare de occasu cosmico capiendus est. At Columella Leonis claram in pectore stellam exoriri asserit ix Kalendas Augusti et pridie Nonas Augusti Leonem oriri medium. Quod de heliaco non potest accipi; qui Leontonos xviii, Augusti xii primitus occœpit, ad verum et cosmicum referri potest. Atqui Plinius lib. XVIII, cap. XXVIII, « tertio Kalendas, ait, Augusti mensis regia in pectore Leonis stella matutino Cæsari immergitur. » Matutinum occasum hæc verba demonstrant, qui in Aquarii gradu tertio, Januarii xxiv accidit. Mendosus ergo locus est Plinii, ac legendum omnino est « emergit, » vel « emergitur, » id est oritur cum sole.

Geminus occasum Leonis consentanee ponit Aquarii secundo. Ptolemæus Leonici basiliscum occidere scribit vi Kalendas Februarii, sive Januarii xxvii. Græcus autem a nobis editus statuit ejusdem occasum in Januarii, vel Tybi xxii; nec non Mechir, vel Februarii vi. Sextus Mechir convenit Januarii ultimo.

Inter Hyades lucidissima est, quæ in oculo Tauri posita Palilicium sidus a Romanis vocatur. Occasum Hyadum refert Hesiodus in idem tempus quo Pleiades et Orion occidunt; idque arationi opportunum esse scribit in secundo libro:

. . . . . *Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ*
Πληϊάδες θ' Ὑάδες τε, τό τε σθένος Ὠρίωνος
Δύνωσιν, τότ' ἔπειτ' ἀρότου μεμνημένος εἶναι.

Hic occasum matutinum sive cosmicum significat. Nam in laterculo nostro Palilicium mane occidit in gradu 9 Scorpii Romæ, id est Novembris 2, quo die Columella Tauri caput occasum facere scribit, ut et Geminus ex Calippo. At in Ægypto matutinus occasus fiebat in gradu Scorpii undecimo, Novembris iv. Porro idem Columella Suculam mane occidere ait xxi Novembris, necnon Rhapsodus ille sub nomine Ptolemæi a Leonico editus. Nam Græcus noster in Novembris, vel Athyr xvi Sucularum ortum matutinum conjicit. Apud Geminum Hyadum occasus die Scorpionos xxvii, ex Euctemone; ex Eudoxo, xxix contingit, qui Julii Cæsaris ætate respondebant Novembris xx et xxii; Euctemonis vero et Eudoxi sæculo, dies illos antecedebant. Hic est apparens occasus matutinus Hyadum,

qui est vero posterior. Ideo post cosmicum verum ad dies aliquot extenditur: quemadmodum ortus vespertinus verus posterior est apparentibus, qui pluribus diebus ante illum sæpe repetuntur in Fastis. Verus exortus vespertinus Palilicii sideris Julii tempore, Scorpionos XXI, Novembris XIV congruebat, post verum occasum matutinum. Sed apparens ortus vespertinus præcedebat: quem VI Novembris, vel Athyr, Græcum Ptolemæi parapegma collocat. Geminus autem Zygonos XXII, Eudoxi sæculo; Plinius lib. XVIII, cap. XXXI, sexto Kalendas Novembris Suculas ait exoriri vesperi, eodem scilicet apparente ortu. Mox vero pridie Kalendas Novembres Cæsari dicit exoriri cum sole Suculas. Falso. Nam id verno tempore accidit. Scripsit aut scribere debuit, « cum sole occidente. » Palilicium sidus idem Plinius libro XVIII, cap. XXVI, refert occidere vespere ex Cæsaris calculo, XV Kalendas Maias, id est Crionos XXVI, quem in diem heliacus occasus illius ex nostris ratiociniis incidit. Ptolemæus Leonici Suculas ait emergere Aprilis VI. Imo immergebantur illo tempore, et post occasum solem condebantur, quod Aprilis XVII postremo faciebant. Hinc apud eumdem XII Aprilis, XV, XVI et XVII occultari vespere dicuntur. Etenim ortus Palilicii matutinus apparens cœpit in Julianis Fastis Didymonos XI, Junii IV. Unde castigandus est Ptolemæus Græce a nobis editus; qui Junii III lucidam Sucularum ait occidere vespere, quod est falsum. Ideo statim Junii VII ἑῴος, inquit, ἐπιτέλλει. Non minus castigandus est Geminus, qui Tauronos die XXXII ponit ortum vespertinum Hyadum. Pro quo matutinus substituendus est; quem Didymonos V mox, Eudoxo auctore, statuit.

Capellam, quæ est in Aurigæ tergo, scribit Ovidius, et Columella exoriri Kalendis Maiis. Plinius VIII mensis ejusdem. Hoc in Ægypto verum est de ortu heliaco, qui in Tauronos die IX incidit. Romæ autem, Crionos XVII, Aprilis VIII. Ptolemæus noster Martii XXIX, et Aprilis XVIII Capræ matutinum ortum exhibet. Geminus ex Euctemone Tauronos IX.

Delphinum Ovidius ait vespere oriri IV Idus Junias:

Navita puppe sedens Delphina videbimus, inquit,
Humida cum pulso nox erit orta die.

Consentiunt Plinius et Columella. Laterculum quoque nostrum adamussim convenit. Nam lucida caudæ Delphini acronychum exortum ibi facit Didymonos XVII præcise, qui est IV Idus Junias.

Lyram, seu fidiculam occidere vespere Columella XXII Januarii, Ovidius XXIII prodiderunt. Est hic heliacus occasus, non acronychus, ut a quibusdam notatur. Nam heliacus occasus Lyræ accidit Hydronos VI, Januarii XXVII.

Aquilam IV Kal. Januarias occidere vespere auctor est Columella lib. XI, cap. II. Plinius lib. XVIII, cap. XXVI, tertio Kalendas in Attica et finitimis locis. De occasu heliaco loquuntur; qui Romæ fiebat in gradu Capricorni undecimo, id est Januarii II; Alexandriæ in gradu quinto, sexto Kalend. Jan. Ptolemæus Græcus Decembris, vel Chœac XXVII, et XXX Aquilam occidere ait vespere. Gemino quoque septimo Capricorni idem evenit auctore Euctemone. Eamdem mane oriri vicesimo sexto Toxonos referebat Eudoxus. Sic in laterculo nostro ortus illius heliacus in XXVIII Toxonos incurrit, qui est Decembris XXI. Græcus Ptolemæus Decembris, vel Chœac XXV. Rhapsodus a Leonico editus mendose habet ortum vespertinum Aquilæ XI Kalend. Januar. Hic enim in gradu Geminorum IX contigit, Junii II, cui et Columella et Plinius astipulantur, necnon Ovidius, quin et Rapsodus ipsemet.

Varro lib. II *De re rustica*, cap. II: « Tempus optimum ad admittendum (de ovibus loquitur) ab Arcturi occasu ad Aquilæ occasum. » Plinius quoque lib. VIII, c. XLVII: « Coitus omnibus ab Arcturi occasu, quod est a. d. tertium Idus Maias, ad Aquilæ occasum, id est XIII Kalendas Augustas. » Ita legendus hic locus, qui vulgo depravatus est. Intelligunt utrobique cosmicum occasum sive matutinum; nam Arcturus in Geminorum quarto gradu incipiebat occidere, id est Maii XXVIII, Romæ; Alexandriæ vero Tauronos XIII, id est Maii sexto: Aquila mane item occidit Romæ Carcinonos XXVII, id est XII Kalendas Augustas. Hoc tempus admissuræ unicum ovibus ambo illi tribuunt. Postea concepti agni invalidi sunt, ait Plinius: quos « cordos » antiqui vocabant. Verum alterum præterea tempus fuisse, et quidem nonnullorum ex opinione commodius, idem mox Plinius indicat his verbis: « Multi hibernos agnos præferunt vernis: quoniam magis intersit ante solstitium, quam ante brumam, firmos esse: solumque hoc animal utiliter bruma nasci. » Virgilius II *Georg.* inter laudes Italiæ eam recenset, quod ibi,

Bis gravidæ pecudes.

Quo Servius pertinere illud *Bucol.* II putat:

Lac mihi non æstate novum, non frigore defit.

Quamobrem feturam aliam æstivam, aliam hibernam fuisse conjectura est, non in Italia solum, sed etiam in Oriente, ut in Syria et Mesopotamia. Geneseos cap. XXX, 41 et 42, duplex hæc admissura significatur: quarum una tempestiva, altera serotina dicitur. Itaque Jacob in maturiore et tempestiva decorticatas ex parte virgas alveis imponebat, ut variæ ac maculosæ pecudes nascerentur, quæ in mercedem sibi cesserant; quod priore illa fetura valentiora et robustiora pecora gignerentur. In serotina virgas non ponebat, ut ex ea natæ pecudes, quæ imbecilliores erant, Labanis essent. Quem ad locum Hieronymus in *Tradit.* et Augustinus *Quæst.* XCV *in Gen.* bis in Mesopotamia, ut et in Italia, gravidas esse pecudes asserunt. « Natura autem Italicarum ovium, et Mesopotamiæ una esse traditur, » ait Hieronymus. Sed in consti-

tuenda admissuræ utriusque tempestate variant auctores. Nam alii tempestivam esse putant eam, quæ vere fit : serotinam, autumnalem. Ita Aben Ezra, aliique ex Hebræis, quos Munsterus, Fagius, Mercerus sequuntur, ex nostris Perrerius et Delrius. Alii contra tempestivam admissuram autumno, serotinam vere factam arbitrantur. Ita Vatablus. Nec aliter sanctus Hieronymus in *Tradit.*, si ejus verba diligenter attendimus : « Si quando oves et capræ primo tempore ascendebantur, quia melior vernus est fetus, ante ipsas ponebat virgas, ut varia soboles nasceretur. » Vernus fetus est qui vere nascitur. Hunc ergo hieme ineunte, vel autumno desinente gigni oportuit. Oves enim uterum ferunt mensibus quinque, vel diebus CL ; ut Aristoteles auctor est lib. VI *Hist. anim.*, et Plinius loco cit.

Ut huic posteriori sententiæ faveam potius quam alteri, facit illud imprimis, quod « temporarii » et « serotini » vocabula alias in sacris litteris usurpentur ad eum modum, quem illa defendit. Ut cum imber temporarius et serotinus dicitur Deuteron. XI, 14, Hebr. יורה מלקוש, ὑετὸς πρώϊμος, καὶ ὄψιμος. Quem ad locum R. Selomoh יורה interpretatur de pluvia, quæ post sementem cadens terram et satus irrigat, מלקוש vero de ea quæ sub messem venit. Cui et Aben Ezra consentit, necnon David Kimhius *in cap. II Joel.*, com. 24, ubi utraque pluvia memoratur, ac tempestivam ait Kimhius mense Marcheswan accidere, serotinam in Nisan. Chaldæus ibidem serotinam confert in Nisan.

Origo appellationis utriusque duplex, ut opinor, fuit. Prima et antiquissima ex ipsa rerum natura, et rusticorum operum usu et commoditate manavit. Nam ea tempestiva dici solent, quæ mature, et sub ipsum initium accidunt ; serotina, quæ tardius, et sub exitum. Opera omnis rustica ab aratione et semente incipit, et in messem desinit. Quæ igitur pluvia sub ipsum arationis ac sementis tempus affluit, ea tempestiva et matura dici meretur : quæ paulo ante messem, tarda et serotina. Altera causa ab anni civilis exordio petitur : quem Judæi ab autumno et Tisri auspicabantur. Itaque tempestiva recte vocabantur, quæ ineunte anno ; serotina, quæ inclinante fiebant. Hæc si vera sunt, profecto non alio sensu tempestiva et serotina fetura ab iisdem Judæis usurpata videtur, quam quo pluviam appellatam ac distinctam inter omnes convenit. Ideo tempestivam admissuram autumnalem, serotinam, vernam aut æstivam intelligi par est.

Alias autem, ac propter diversi generis opportunitates tempestivum, sive πρώϊμον id dici poterat, quod vere accidit ; serotinum, quod inclinante jam anno, siquidem ut ad lib. II *Odyss.* sub initium observat Eustathius : Μικρός τις ἐνιαυτὸς ἡμέρα· ἧς οἷα μὲν ἔαρ ἡ πρωΐα διὰ τὸ τηνικαῦτα εὔκρατον· θέρος δὲ οἷον τὸ τῆς ἡμέρας μέσον· φθινοπώρῳ δὲ τὰ περὶ δείλην ἔοικε· χειμῶνος δὲ δίκην σκυθρωπάζει τὰ πρὸς ἑσπέραν, καὶ ἐπέκεινα. « Parvus quidam

A annus est dies. Cujus veris instar est mane, quod tum aer temperatus sit ; meridies æstatis instar est ; autumno pomeridianum tempus simile est ; hiemis instar tristis est vespera, et quod deinceps sequitur. »

Hæc propter occasum Arcturi et Aquilæ paulo sunt disputata fusius. Ac de methodi usu et exemplis hactenus : quorum tractatio cum ad imitationem proposita tironibus esse debuit, tum sequentibus in libris, ac disputationibus utilis est futura.

CAPUT IX.

De ortu et occasu Vergiliarum explicantur ea quæ ab antiquis memoriæ sunt prodita. Virgilii de iis locus inextricabilis. Plerique auctores explicati aut castigati.

B Præcipua apud antiquos observatio fuit Vergiliarum, quas Græci Πλειάδας dixerunt : adeo ut ab illis πλειὼν vocatus sit annus, ut refert Theo in *Comment. ad Aratum*. Lycophron certe πλειῶνος vocabulum pro anno sumit, his verbis :

Εἰς πέντε που πλειῶνας ἱμείρων λέχους.

Quinque circiter annos lecti cupidus.

Quod et Hesychius habet, etsi alteram hujus appellationis causam affert : Ἀπὸ τοῦ πάντας τῆς γῆς τοὺς καρποὺς συμπληροῦσθαι : « quod fructus omnes terræ pleni eo vertente proveniant. » Eæ sitæ sunt in tergo Tauri, numero sex, ait Geminus. Hyginus « inter finitionem corporis Tauri et caudam Arietis » easdem locat ; Aratus prope sinistram C ἐπιγουνίδα Persei, quam vocem varie interpretes acceperunt.

Ἄγχι δέ οἱ σκαιῆς ἐπιγουνίδος ἤλιθα πᾶσαι
Πληϊάδες φορέονται.

Cicero :

At propter lævum genu omni ex parte locatas
Parva Vergilias tenui cum luce videbis.

Avienus :

Pleiades femoris pariter sub fine sinistri
Perseus protollit.

Hipparchus lib. I Εἰς τὰ φαινόμενα negat vicinas esse genu sinistro Persei. Itaque ἐπιγουνίδα quidam ad crus integrum retulerunt. Vide Theonem. Idem Hipparchus Attalum reprehendit, quod sex esse solas D dixerit, cum sint numero septem, ut et Aratus cecinit ; sed unam minime apparere. Addit Theo triangulum illas facere, cujus basis ad ortum respicit ; neque magno spatio contineri : quippe in longitudinem unum gradum, in latitudinem ἥμισυ, καὶ ὄγδοον, occupare, hoc est sexagesimas 37′ 1/2. Harum media, quæ et lucida Pleiadum dicitur, magnitudinis est tertiæ ; cæteræ quintæ, et sextæ. Ita cum exiguæ sint, magnarum tamen rerum significationes habere credebantur. Cicero :

Hæ tenues parvo labentes lumine lucent,
At magnum nomen signi clarumque vocatur.

Nam et æstatis, atque hiemis initia, et messium, atque arationum tempora distinguebant : sic ut nullius sideris clarior apud auctores, aut frequentior

exstet memoria. Nos ad eos illustrandos hoc loco duo quædam explicabimus : alterum de tempore ortus illarum, et occasus, alterum de anni partitione, quam iisdem veteres assignant. Totidem enim capita sunt in Pliniani exercitatoris incondita farragine, in quam paulo post inquiremus.

De ortu occasuque Pleiadum triti sunt, nec tamen prætermittendi versus Hesiodi II Ἔργ.

Πληϊάδων Ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων
Ἄρχεσθ' ἀμητοῦ· ἀρότοιο δὲ δυσσομενάων.
Αἳ δή τοι νύκτας τε καὶ ἤματα τεσσαράκοντα
Κεκρύφαται· αὖτις δὲ περιπλομένου ἐνιαυτοῦ
Φαίνονται, τὰ πρῶτα χαρασσομένοιο σιδήρου.

Pleiadibus Atlante natis orientibus
Incipe messem; arationem vero occidentibus.
Quæ quidem noctes et dies quadraginta
Occultantur : rursum vero circumvolvente se anno
Apparent, primum ut acuitur ferrum.

Hic matutinum ortum φαινόμενον, sive ἡλιακὸν significari, ac δύσιν ἑῴαν, sive occasum cosmicum, ne pueri quidem nesciunt. Hesiodi sæculo ortus ille contingebat in Tauro. Stellæ sunt Vergiliæ plures : una est ex iis lucidior cæteris, magnitudinis tertiæ. Ea tempore Hesiodi occidebat heliace in gradu Arietis 4, 8′; oriebatur in Tauri gradu 11, 4′. At prima stella versus occidentem occasum heliacum faciebat in gradu Arietis, 0, 51′. Intervallum inter occasum primæ Pleiadum, et ortum lucidæ gradus 40. Merito itaque diebus abscondi quadraginta Vergilias canit Hesiodus. Sol in Arietem vero motu subibat Hesiodi tempore Martii XXXI. Quippe anno Per. Jul. 3714 verus locus Solis in Arietis initio fuit Athenis Martii XXXI, hora post mediam noctem 1, 24′. Itaque Taurum ingrediebatur Aprilis XXX. Maii proinde XI die lucida Pleiadum oriebatur. Ultima vero Pleiadum ad orientem Maii XVI, quo tempore messis incipiebat in Græcia.

Occasus earumdem matutinus in Libræ 19 gradu fiebat, sed ἀληθινὸς, nec aspectabilis. Ideo circa initium Scorpii ἐπικατάδυσις φαινομένη accidit, ineunte Novembri. Nam æquinoctium autumnale per idem tempus incidit in Octobris initium. Tum igitur arationis, ac sationis tempus appetit, quod Virgilius his versibus expressit :

Ante tibi Eoæ Atlantides abscondantur,
Gnosiaque ardentis decedat stella Coronæ,
Debita quam sulcis committas semina, etc.

Eoum, id est matutinum occasum intelligit, non, ut Servius putat, heliacum, qui et imperite Vergilias ait « Novembri mense incipere non videri : » quasi in Scorpio sitæ radiis solis obscurentur.

De eodem ortu et occasu Virgilius quoque lib. IV *Georg.* meminit, ubi de duplici mellis vindemia :

Bis gravidos cogunt fetus : duo tempora messis :
Taygete simul os terris ostendit honestum
Pleias, et Oceani spretos pede reppulit amnes.
Aut eadem sidus fugiens ubi Piscis aquosi
Tristior hibernas cœlo descendit in undas.

Hic duo tempora mellis metendi describit : alterum post ortum Pleiadum, verno tempore; alterum autumno, post occasum matutinum : in quo Aristo- A telem sequitur lib. IX *Hist.*, cap. XL, qui et lib. V, cap. XXII mel negat fieri ante Vergiliarum exortum. Sed cur Pleiadem occidendo Piscem ait fugere? Servius, ac reliqui, quos vidi, interpretes, australem Piscem intelligunt, cujus in os Aquarius aquam infundit; unde et aquosus dicitur. Hic autem eo tempore oritur, quo Pleiades occidunt. Atqui falsum istud est. Nam quo memento Pleias in occasu matutino sita est in elevatione poli, sub qua poeta scripsit, os Piscis australis parum abest a meridiano inferiori; eoque situ proxime perfunctum est, quem Ptolemæus appellat ἔξον προμεσουράνημα. Cæteri quoque pisces ante Vergilias ortum, et occasum faciunt. Ideo quærendum est, quo sensu Pleias piscem fugiens occidere dicatur a Virgilio; B quod nisi de instante sidere aliquo usurpari non solet. Sic enim recte Quintus Calaber lib. V hanc eamdem Pleiadem Orionem fugientem occidere scribit :

. . . . . ὁ δ' ἄρ' ἦτε λαίλαπι ἶσος
Σμερδαλέῃ στυγερῇσι καταιγίσι βεβριθυίῃ·
Ἥτε φέρει ναύτῃσι τέρας κρυεροῖο φόβοιο,
Πληϊὰς εὖτ' ἀκάμαντος ἐς Ὠκεανοῖο ῥέεθρα
Δύεθ' ὑποπτώσσουσα περικλυτὸν Ὠρίωνα.

Nam Pleiades occasu matutino Orionem antecedunt. At de piscibus, præsertim de australi, qui dicatur equidem non video.

Vergiliarum ortum Varro, Columella, Plinius aliique scribunt, post dies XLIV, vel XLVIII ab æquinoctio verno contingere. Varro libro I, capite XXVIII, C dies XLIV præfinit; cæteri octo et quadraginta; Columella libro IX, capite XIV (qui tamen libro XI, capite II, Nonis Maii, id est XLIV die ab æquinoctio easdem oriri scripsit); Plinius lib. XVIII, cap. XXV. Hoc sive de sola Pleiadum splendidissima, maximaque capiatur, sive de toto asterismo; verum non est. Nam illius ortus heliacus Romæ accidebat in ultima parte Tauri, sexagesimo, et eo amplius die ab ingressu in Arietem : hoc est die Maii XX. Sin de toto asterismo id intelligendum est, Vergiliarum illa stella, quæ ex lucidioribus tribus maxime ad orientem pertinet, anno primo Juliano oriebatur heliace in gradu Geminorum 5, hoc est diebus ab æquinoctio amplius sexaginta quinque. D Hoc vero Metonis sæculo in ea positione cœli, quæ est Athenis, contigit. Nam periodi Julianæ anno 4283, qui proximus est ab eo quo Meton solstitium observabat, ortus heliacus lucidæ Pleiadum incidit in Tauri gradum 18, 46′, qui in Maii XV diem circiter sæculo illo congruebat. Æquinoctium vernum commissum est anno quem diximus, Martii XXVII, hora 0, 28′ Athenis. Ingressus in Taurum vero motu convenit Aprilis XXVI, hora 18, 56′. Ita gradum Tauri 18, 48′ tenuit sol ea nocte circiter, quæ inter XIV et XV Maii intercessit, hoc est die XLVIII post æquinoctium.

Ad hoc tempus intervallum hoc dierum XLVIII æquinoctium inter et ortum matutinum Pleiadis referri debet : non ad Julianum sæculum, neque ad situm Romæ, sed Græciæ. Cum autem celeberrima,

et ubique propagata Metonis enneadecaeteris esset, ac parapegma, ex eoque temporum ratio duceretur, quæ ad navigationem, agriculturam, et id genus alia gubernanda transferri solet; perdiu ex illius præscripto ortuum et occasuum in stellis, ac tempestatum spatia dimensi sunt : quamvis accuratiores insequentium astronomorum calculi paulatim hæc esse mutata convincerent; sed quod semel populari usu, ac publice sancitum, inveteravit, id imperitorum ac rusticorum præsertim ex animis evelli atque extorqueri difficile potest.

De hoc Metonis anno, ac parapegmate ad id, quod diximus, apposite Festus Avienus in *Arateis* ita scripsit :

Illius ad numeros prolixa decennia rursum
Adjecisse Meton Cecropea dicitur arte :
Insedítque animis, tenuit rem Græcia solers
Protinus, et longos inventum misit in annos.

Quamobrem tametsi ab Hipparcho, et aliis deinceps rerum cœlestium peritis, multa in astronomia ac tempestatum distributione commutata innovataque sint, hæsit tamen penes vulgus, et in rusticæ rei præsertim administratione, vetus illa et Metonica ratio : ut in lib. IX, cap. XIV Columella testatur. Quo ex genere Vergiliarum ille esse videtur ortus dierum post æquinoctium octo et quadraginta spatio definitus. Quod cum ad Atticæ situm, uti dictum est, Metonis ætate pertineret, temere ad Italiæ positum, ætatemque suam Romani traxere scriptores. Pene Ovidium prætermiseram, qui in Fastis Pleiadum ortum in III Idus Maias conjicit, qui est XIII dies, et ab æquinoctio quinquagesimus, ab ingressu porro in Arietem, quem ille XV Kalendas Apriles statuit, quinquagesimus septimus. Theo in Arateis Commentariis Pleiadas oriri asserit XXV mensis Pharmuthi : qui in XX diem Aprilis cadit, ὅτε καὶ τοῦ θερίζειν καιρὸς ἐν Αἰγύπτῳ. Addit diebus post æquinoctium quinquaginta duobus id fieri, ac tum solem in Tauri parte esse XVII. Nos ad Alexandriæ situm Theonis ævo, hoc est anno Christi CCCLX, ortum heliacum lucidæ Pleiadum animadvertimus in gradu Tauri XXV. Æquinoctium tunc erat in Martii XXI : a quo putati dies LII desinunt in V Idus Maias, id est in XI Maii, Epiphi XVI. At quæ in extrema cuspide est ad orientem, heliacum ortum habuit in gradu Tauri 29, 55', Maii circiter XVII. Itaque non de heliaco, sed de cosmico loquitur. Rursus Hesiodi sæculo in Bœotia eadem hæc ad orientem postrema Pleiadum ortum heliacum faciebat in gradu Tauri 17, hoc est in 16, 7' : atque ita Theonis verba capienda sunt in illa scholiorum miscella, quæ neque tempora, neque situm regionum distinguit, siquidem ad heliacum pertineant.

Manilius lib. V, Vergilias oriri scribit in sexta parte Tauri; sic enim illius verba interpretanda sunt :

Taurus in adversos præceps ut tollitur ortus
Sexta parte sui certantes lucis ad auras
Pleiades ducit.

Cui assentitur Firmicus lib. VIII, cap. VII : « In A Tauri sexta parte oriuntur Pleiades. » (Etsi aliud est oriri in sexta parte Tauri, aliud Taurum Pleiadas sexta parte sui tollere : hoc enim est, sexta parte signi, qui sunt gradus V. Sed Firmicus sextum gradum concepit.) Nec aliter intelligenda sunt obscura Plinii verba lib. II, cap. XLVII : « Datus est autem huic (Favonio) exortus Vergiliarum in totidem partibus Tauri, sex diebus ante Maias Idus. » Ubi totidem partes esse dicit, quot sunt dies ante Maias Idus. Ut verum est Hesiodi sæculo in Bœotia lucidam Pleiadum circiter VI Idus Maias ortum heliacum fecisse, non tamen in parte sexta Tauri, sed in XI, vel XII; ita falsum est hoc Plinii sæculo contigisse in Italia, Græcia, vel Ægypto. Sic passim ab auctoribus incondite his de B rebus multa dicuntur, quæ ad methodum nostram exigenda sunt. Apud Geminum Pleias Euctemoni oritur XIII die Tauronos, a quo et æstatis initium petitur. At Eudoxo Pleiades ortum faciunt die XXII. Nos Athenis Metonis tempore ortum heliacum lucidæ Vergiliarum invenimus in gradu Tauri 19, ultimæ vero Pleiadis in gradu 24, 53'. Inter has ambas media est posterior observatio Gemini. In libro, qui Ptolemæo inscriptus est, de inerrantibus stellis, Vergiliarum exortus ponitur Aprilis I, tum X Kalendas Maias, hoc est XXII April., tum Nonis Maii, et IV Idus et III Kalendas Junii. Ita more suo scriptor ille partim falsa, partim alienis facta temporibus in eamdem Myconum infercit. C (Nam in Græco nulla, ut in Notis observamus, Pleiadum mentio.) Quod autem oriri Kalendis Aprilibus ait, hallucinationem esse vel auctoris, vel interpretis apparet; nam tertio post die occasum ejus posuit : qui utique ortum antecedit.

De occasu Pleiadum non minor est scriptorum varietas; matutinum enim alii diebus XLVIII post æquinoctium autumnale definiunt. Ita Plin. l. XI, c. XVI, ubi et diem præfinit Idus Novembris a quo retro putati dies XLVIII desinunt in XXVII Septembris. Quare post æquinoctium Sosigenis, quod in XXVI Septembris Plinius contulit, dies illi putandi sunt. At idem Plinius lib. II, cap. XLVII, post æquinoctium autummale diebus XLIV occidere Pleiadas ait, idque III Idus Novembris fieri. Hoc modo D æquinoctium congruet Septembris XXVIII, vel XXIX. Atqui idem etiam repetit cap. XXV libri XVIII, ex Cæsaris præscripto. Columella lib. IX, cap. XIV, ab æquinoctio diebus XL occidere Pleiadas refert. Varro lib. I, cap. XXVIII, diebus XXXII. Ad hæc Plinius lib. XVIII, cap. XXV, occasum matutinum Pleiadum ex Hesiodo tradidit fieri cum æquinoctium autumni conficeretur : ex Thalete vero die XXV, Anaximandro XXIX, Euctemone XLVIII.

Ex his omnibus Julio Cæsari maxime Varronis illa sententia congruit, si de occasu matutino vero, non apparente sermo sit. Hunc enim deprehendimus in gradu Scorpii 3, 17'. Sic etiam Thaletis tempore, hoc est anno periodi Julianæ 4113, occasus idem matutinus verus in gradum Libræ XXIV

competit : quod est eximium. Verum, ut ex Gemino et Ptolemæo supra demonstratum est, ortus acronychus, et occasus matutinus verus ab apparentibus discrepant. Quantum vero inter utrosque dierum interjectum sit, a nemine, quod sciam, explicatum est : interesse autem aliquot, tam ratio ipsa, quam experientia convincit. Quocirca Anaximander de apparente Pleiadum occasu, Thales de vero capiendus est. In Hesiodo ratio non constat. Nam lucida Pleiadum ejus sæculo occasum matutinum habuit in gradu Libræ 18, 47′. Non levis fortasse suspicio est, Plinium per imprudentiam occasum matutinum pro heliaco sumpsisse. Hic enim Hesiodi sæculo propemodum in æquinoctium incurrit. Siquidem e lucidioribus tribus, quæ ad occidentem vergit, occasum heliacum faciebat in gradu Arietis primo, id est 0, 51′; orientalis in cuspide sita in gradu 2, 13′, splendidissima omnium in 4, 8′. Vide quam belle ad hunc modum ratiocinia congruant. Nam de occasu matutino falsissima res est. Metonis porro tempore, adeoque Euctemonis, occasus matutinus verus Pleiadis in Libræ 27, 44′ convenit : ad quod spatii aliquid accedat oportet ad usque φαινόμενον, cujus etiam apparentis occasus gradus aliqui sunt. Nam paulatim, ubi longiuscule ab opposita cœli regione sol discesserit, tam in ortu, quam in occasu stella conspicitur ; idque continue fit diebus aliquot. Geminus enim capite XI scribit veros ortus et occasus matutinos priores esse apparentibus ; in vespertinis contra priores esse veris apparentes. Igitur apparentes ortus, et occasus matutini, quas Græci προανατολὰς, et προκαταδύσεις ἑῴας φαινομένας nominant, sæpius repetiti veros sequuntur, quandiu mediocri intervallo solis ortum cadens vel oriens stella prævertit. Sic etiam ante vespertinum ortum stellarum, et occasum ἀληθινὸν fiunt apparentes complures ; quoad modico spatio conditum solem ortu suo, vel occasu stella consequitur.

Quæ demum varietatis illius afferri causa potest, quam etiam ætatis inter ejusdem, ac regionis auctores plerumque cernimus : dum alius orientibus, cadentibusve stellis alia præscribit tempora, diemque diffundit, ut ab iis terminis, quos ex astronomicis regulis triangulorum ope, ac methodo constituimus, plusculum interdum recedere videantur. Id eo fit quod scriptores illi, qui rerum vel gestarum memoriam, vel communis ad usum vitæ spectantium tractationem instituunt, populari trutina, et sensuum, vulgique judicio et æstimatione, non limata, et subtili ratione ista describunt. Quare ex eo omni tempore, quod siderum ortus et occasus ἀκριβεῖς mediocri spatio vel matutinos sequitur, vel antecedit vespertinos ; alii alios eligunt dies, quibus oriri stellas, vel occidere pronuntiant, præsertim cum ἐπισημασίαι vehementiores, et insignes aeris mutationes incidunt : quæ certis illis sideribus ex antiqua et a majoribus tradita opinione tribui solebant. Quod ad effectus, et ἐπισημα- A σίας potius, quam ad exactos ortus occasusque respectum habuerint mathematici veteres in suis parapegmatibus, argumento est, quod, ut refert Theo in *Arateis*, parapegmata sua publice proponebant cum præsagiis tempestatum, ventorum, et id genus aliorum, quæ anno toto futura præsciverant. Verba Theonis digna sunt, quæ hic ascribantur : Οἱ δὲ μετὰ Μέτωνα ἀστρονόμοι καὶ πίνακας ἐν ταῖς πόλεσιν ἔθηκαν περὶ τῶν τοῦ ἡλίου περιφορῶν τῶν ἐννεακαιδεκαετηρίδων, ὅτι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τοιόσδε ἔσται χειμὼν, καὶ τοιόνδε ἔαρ, καὶ τοιόνδε θέρος, καὶ τοιόνδε φθινόπωρον, καὶ τοιοίδε ἄνεμοι· καὶ πολλὰ πρὸς βιωφελεῖς χρείας τοῖς ἀνθρώποις. Hæc autem omnia non in ipsis astronomicorum ortuum vel occasuum momentis, sed aliB quando ante, vel post observari solent.

Geminus in parapegmate refert ex Calippi descriptione Vergilias occidere in parte Scorpii 16. At Eudoxo in 19 ; Euctemoni vero in 15, cum ante Democritus in 4 statuisset. Liber de inerrantium significationibus, qui Ptolemæo tribuitur, Vergiliarum occasui matutino plures ascribit dies, nempe Octobris XIX, XXIII, XXVII, Kalendas Novembres, diem ejusdem VII, XI et XIII, qui occasus superioribus illis a Gemino memoratis astronomorum decretis accommodari possunt, ita ut non occasus veri, sed apparentes intelligantur eo modo quem proxime proposuimus.

Sane Julii Cæsaris ætate verus occasus matutinus C Pleiadum fiebat in quarta parte Scorpii. Ab hoc tempore interjectis diebus decem, aut quatuordecim, continget apparens occasus die ab æquinoctio XLIV, vel XLVIII. Quorum utrumque, sed illud maxime Sosigeni ac Julio Cæsari imputatur a Plinio.

Sub idem tempus autumni, ante matutinum occasum, Pleiadum vespertinus ortus accidit : cui quidem diversi apud Geminum et Ptolemæum præstituti sunt dies. Geminus ait Euctemonem in 5 Libræ parte statuisse, Eudoxum in 10. Quod ut de ἀληθινῷ capiatur, contigit Hesiodi sæculo. Tum enim in Libræ 10 parte ἀκρονύχως oriebantur in Græcia Vergiliæ : Thaletis autem tempore in 16, eodem in situ regionis. At Metone vivente, in 19, D Julii denique Cæsaris ævo in 23. Atque hæ sunt ἀληθιναὶ, et ἀκρόνυχοι ἐπιτολαί, quas utique præcedunt apparentes. Eæ porro repetitis diebus sæpius incurrunt. Ex quibus certa sibi quisque tempora sumpsit, quibus oriri Pleiadas paulo post occasum solem diceret.

In Ptolemæi libello Latino Octobris Kalendis, et secundo die, nono ac duodecimo, idem ille ortus adnotatur. Potest de ortu vero ita scripsisse libri hujus auctor, qui putavit in Libram ingredi solem die Septembris XIX ; a quo Kalendæ Octobris decimus tertius dies est, nonus vero vicesimus primus, duodecimus quartus et vicesimus. Qui postremus ortui Juliano acronycho convenit, cæteri Metonis aliorumque sæculo quadrant. Hæc ex auctoris illius

falsa persuasione de ingressu solis in dodecatemoria octavo ante cardines die haud absurde suspicamur : alioquin ad φαινομένην ἐπιτολὴν ἀχρόνυχον referri poterunt.

Sequitur vespertinus occasus Pleiadum, quem Geminus Euctemonem ait in 10 parte Arietis ponere ; Eudoxum et Democritum in 13. Ego Thaletis tempore occasum earumdem heliacum accidisse comperio in parte Arietis 10; Metonis autem in 13 : quod satis quadrat. Addebat Democritus latere deinde totos dies XL : quod Hesiodi tempore verum fuisse demonstravimus. Quinetiam Thaletis tempore occasus heliacus in Arietis 10, ortus in Tauri 16 fiebat : intervallum dierum sex et triginta. Verum hoc in una Vergiliarum lucida contigit : nam ultima ad orientem quatuor vel quinque diebus post illam ortum heliacum habuit, ut de toto asterismo verissimum sit, latuisse dies totidem. Metonis ecce tempore lucidæ Pleiadum occasus heliacus incidit in gradum Arietis 13, ortus postremæ ad orientem heliacus in gradum Tauri 25 : intervallum dierum XLII. Sic in una lucida Vergiliarum Romæ Julii Cæsaris tempore idipsum reperies : nam occasus heliacus in gradu Arietis 18, ortus in Tauri 30 factus est : discrimen dierum XLII. Ptolemæi liber Latinus Aprilis III ascribit occasum vespertinum Vergiliarum : qui dies est decimus nonus a falso quem putavit Arietis ingressu. Ovidius Aprilis secundo posuit : qui et Arietis initium confert in XV Kalendas Apriles a quo secundus Aprilis decimus sextus est dies. Hæc non male cum occasu lucidæ Pleiadum astronomico consentiunt. Exinde XII Aprilis Vergiliarum reliquum occidere scribit. Etiam hoc consentanee, ut jam diximus.

At Plinius lib. XVIII, cap. XXVI, tertio Non. Aprilis in Attica vesperi occultari Vergilias ait, easdem postridie in Bœotia ; Cæsari autem et Chaldæis Nonis. Columnella lib. IX, cap. II, octavo Id. Aprilis qui dies est sextus, Vergilias vespere celari dicit ; decimo vero Kalendas Maias cum sole oriri : quem ortum cosmicum vocant.

Postremo nec illud hoc in negotio contemnendum videtur : diei principium non ab ipso tantum solis exortu, sed ab aurora ipsa, vel increbrescente matutino crepusculo populariter accipi : finem quoque alias ab occasu solis, alias ab lucidiore crepusculo. Sic Orionis προκατάδυσιν ἐῴαν Aratus descripsit, ut exponit Theo :

. . . ὁ δὲ δύεται ἠῶθι πρὸ
Ἀθρόος Ὠρίων....

τουτέστι πρὸ τῆς ἠοῦς, « ante auroram. » Hinc, ut quod quæque stella alterutrum præcedit initium finemve sequitur, ita ejus orientis vel occidentis diversa spatia constitui solebant.

Præterea docuit nos Godefridus Vendelinus, vir in his disciplinis apprime doctus ac cœlestium observationum usu detritus, animadversum a se partim in Massiliensi provincia, partim in Belgio, æstivis diebus et autumno, cum serenum maxime cœlum est, horizonti ἀτμώδη quemdam aerem incubare ad altitudinem partium circiter 17, aut 18, densum adeo, ut per illum majores stellæ non traluceant, nisi supra horizontem gradibus aliquot exstiterint ; Pleiades vero in ipso gradu 17 sæpe delitescant : quod autumno non semel se observasse confirmat. Ex quo nova quadam ratione oriri, vel occidere stella dicitur, quando ex illo vapore primitus emergit, aut in eum conditur. His ex causis scriptorum illa varietas in designando stellarum ortu, occasuque petitur. Nam ad viginti dies usque post veros, apparentes isti ortus immersionesque contingunt.

CAPUT X.

De bipartita anni sectione, quam Vergiliis plerique tribuunt.

Illustres in cœlo Vergilias ea res potissimum fecit, quod earum observatione annuas tempestates, tum messis ac sementis tempora distinguere mortales quondam solerent. Etenim matutinus Pleiadum ortus, et ἐπιτολὴ, quem heliacum vocant, æstatis ac messis initium dabat ; occasus vero matutinus hiemis atque sementis. Ita bifariam quodammodo partiebantur annum. Testis est Hesiodus antiquitus id in Græcia factum esse versibus iis, quos capite superiori retulimus. Tum deinceps innumeri Græci ac Latini scriptis idem prodidere. Quare Theophrastus libro *De signis pluviarum* Vergilias annum bifariam partiri scribit his verbis : Διχοτομεῖ δὲ τὸν μὲν ἐνιαυτὸν Πλειάς τε δυομένη καὶ ἀνατέλλουσα· ἀπὸ γὰρ δύσεως μέχρι ἀνατολῆς τὸ ἥμισυ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐστιν. « Secant annum bipartito Vergiliarum exortus et occasus. Ab occasu enim illarum usque ad exortum, anni dimidium est. » Quod ipsum et Varro sequitur lib. I *De re rust.*, cap. XXVIII ; et diserte Plinius lib. XVIII, cap. XXIX, ubi Vergilias « exortu suo æstatem incipere ait, occasu hiemem, semestri spatio intra se messes, vindemiasque, et omnium maturitatem complexas. » Aratus vero :

Αἱ μὲν ὅμως ὀλίγαι καὶ ἀφεγγέες· ἀλλ' ὀνομασταὶ
Ἦρι, καὶ ἑσπέριαι· Ζεὺς δ' αἴτιος εἱλίσσονται,
Ὅς σφίσι καὶ θέρεος, καὶ χείματος ἀρχομένοιο
Σημαίνειν ἐκέλευσεν, ἐπερχομένου τ' ἀρότοιο.

Cicero :

At magnum nomen signi, clarumque vocatur,
Propterea, quod et æstatis primordia clarent,
Et post hiberni præpandens temporis ortus
Admonet, ut mandent mortales semina terris.

Sed matutino id ortu et occasu facere Vergilias, Aratus cecinit, non exprimit Cicero. At Festus Avienus hoc interpretatione sua reddidit :

. . . . Nam si se gurgite tollunt
Vergiliæ, curvas in flava novalia falces
Exercere dies. Si condunt æquore flammas ,
Tellurem presso proscindere tempus aratro.

Hæc anni bipartita distributio commode et πλατυχῶς accipienda est, non præcise ac rigide. Non enim exacte annuum spatium illarum ortu, et occasu bifariam dividitur. Quod ex Hippocrate colligi

potest : cujus est eximius hac de re locus libro III A *Περὶ διαίτης*, qui necessario hic adnotandus est. Τὸν μὲν ἐνιαυτὸν ἐς τέσσαρα μέρεα διαιρέουσιν· ἅπερ μάλιστα γινώσκουσιν οἱ πολλοί· χειμῶνα, ἦρ, θέρος, φθινόπωρον. Καὶ χειμῶνα μὲν ἀπὸ Πλειάδων δύσιος ἄχρι ἰσημερίης ἐαρινῆς· ἔαρ δὲ ἀπὸ ἰσημερίης μέχρι Ἀρκτούρου ἐπιτολῆς· φθινόπωρον δὲ ἀπὸ Ἀρκτούρου μέχρι Πλειάδων δύσιος. « Annum in partes quatuor dividunt : quas plerique maxime dignoscunt, hiemem, ver, æstatem, autumnum. Et hiemem quidem ab occasu Vergiliarum usque ad æquinoctium vernum; ver autem ab æquinoctio verno usque ad ortum Vergiliarum; æstatem a Vergiliarum ortu ad ortum Arcturi; autumnum vero ab Arcturo ad occasum Vergiliarum. » B In hac anni quadripartita divisione non sunt æqualia segmenta, sed longe major æstatis et hiemis est modus, quam veris et autumni; cui dies haud amplius quadraginta finiuntur. Hippocratis sæculo, hoc est Metonis, Pleiadis ortus matutinus et heliacus contigit in Tauri parte 19, Arcturi ortus in Virginis 25 : intervallum signorum quatuor, graduum 6. Tantum æstivo segmento Hippocrates emetitur ; at verno tempori dies non amplius sex et triginta competunt. Rursus occasus vespertinus ac verus Pleiadum fiebat in gradu Libræ 28. Itaque ab ortu Arcturi ad occasum Pleiadum gradus sunt omnino 33. Denique ab occasu Pleiadis ad æquinoctium vernum quatuor fere signorum interstitium est. Atque ut apparentem occasum Vergiliarum non verum adhibeamus, haud multum de hoc C hiberno intervallo detractum fuerit. Tales igitur anni divisiones magis ad sensum, et aeris cœlique vicissitudines, quam ad proportionem æqualitatemque partium institutæ sunt. Quod ut in uno Vergiliarum sidere ita esse monstremus : ortus earum heliacus Metonis ævo in Tauri gradum incidebat 19; occasus in Libræ 28 : intervallum signorum v, graduum 9 ; ab occasu ad ortum, signorum vi, graduum 21. Quod si dies interjectos æstimare velimus, cum Metonis tempore verus solis ingressus in Taurum Athenis contigerit Aprilis die xxvi, hora 17, 57′ : in Libram autem vero motu subierit Septembris xxviii, hora 20, 10′ ; heliacus porro Pleiadis ortus in Maii xv diem ; occasus matutinus D in Octobris xxvi ceciderit : intervallum inter utrumque, dierum est clxv. Quod abest ab anni dimidio, hoc est diebus clxxxii, horis 18, diebus fere xvii.

Sic Hesiodi tempore anno periodi Julianæ 3714, quoniam æquinoctium vernum ἀκριβὲς contigit Martii xxxi, hora 1, 24′ Athenis : ingressus item in Taurum verus Maii i, hora 4, 18′. Item æquinoctium autumnale Octobris ii, hora 17, 33′ Athenis ; intervallum inter Maii x diem, in quem gradus Tauri 11, et heliacus ortus Vergiliarum cadebat, et xx Octobris, cui gradus Libræ 19, atque occasus earumdem heliacus competebat ; dierum est clxiii. Quod longe abest ab anni dimidio, nempe diebus xx.

Anno denique Juliano primo, sol in Geminos vero motu subiit Maii die xxiv, hora 11, 54′, Romæ, ubi initio Geminorum ortus heliacus Vergiliarum factus est. At Scorpium iniit Octobris xxv, hora 5, 53′ : cujus gradus quartus, in quem matutinus occasus convenit, incurrit in Octobris xxviii. Discrimen utriusque dies clvii, quod a dimidio anno distat diebus xxvi fere. Hæc intervalli paulatim crescentis varietas ex æquinoctii antecessione, nec non octavæ sphæræ, cum stellis in consequentia progressione, tum apogei solis mutatione nascitur.

CAPUT XI.

De Caniculæ ortu et occasu veterum loca multa : itemque de Procyne, diligenter expensa.

Alterum post Vergilias sidus, in quo et usum experiemur methodi nostræ; et scriptorum de eo loca paulo expendemus accuratius, Canicula est, quam Græci Σείριον appellant : quod nomen latius apud antiquos extenditur, nam et solem aliquando significat. Ut apud Hesiodum II *Ἐργ.*, ubi autumni tempus ita describit :

. . . . . Δὴ γὰρ τότε Σείριος ἀστὴρ
Βαιὸν ὑπὲρ κεφαλῆς κηριτρεφέων ἀνθρώπων
Ἔρχεται ἠμάτιος· πλεῖον δέ τε νυκτὸς ἐπαυρεῖ.

. . . . Nam tunc solis stella
Paulum supra caput fato obnoxiorum hominum
Venit interdiu : plus autem de nocte obtinet.

Interpretes omnes in id consentiunt, Sirium hic esse solem, διὰ τὸ σειριάειν, quod est λάμπειν : neque aliter hoc loco interpretari possis, contra quam vir doctus existimavit. Non enim parallelus quem Canicula describit, inæqualia segmenta supra terram habet, infraque diversis in anni tempestatibus : quod de Sirio poeta canit. Hesychius, Σείριος, ὁ ἥλιος, καὶ ὁ τοῦ Κυνὸς ἀστήρ. Idem ab Archilocho pro sole : ab Ibyco pro astris omnibus usurpari docet. Hunc Ægyptii Sothin appellavere (ait Orus Apollo lib. I, cap. III) cui et principatum astrorum tribuerunt : et ex ejus ortu de anni totius statu conjecturam capere solebant. Nam « hujus effectus amplissimi in terra sentiuntur, » ut loquitur Plinius (lib. II, cap. XL) ; præcipue vero, quod illius exortu solis vapores accendi putantur. « Sentiunt id maria, et terræ, » ut idem inquit, « multæ vero et feræ. Neque est minor ei veneratio, quam descriptis in deos stellis. » At Geminus cap. XIV longa et erudita disputatione vulgarem hunc refellit errorem, ortu sideris ullius, aut occasu mutari naturæ statum opinantium. Non enim majore vi aliis aliæ præditæ sunt stellæ : nec exortu, vel occasu suo tempestates ullas excitare putandæ sunt. Sed penes solem causa est vicissitudinum istarum : quarum in tempora cum insignium quorumdam siderum exortus, vel occasus incurrerent, hæc velut signa, illis notandis ac designandis adhiberi placuit. Atque hoc in ortu Caniculæ præsertim astruit Geminus, qui cum in eam anni tempestatem incumberet, in qua vehementior æstus exsistit, hujus

primum significandi munus, post efficiendi quoque A vim causamque popularis illi consensus attribuit. Ad id vero probandum cum alia adhibet argumenta media ex philosophia deprompta, tum hoc unum, quod et sensu ipso discernitur, et ad institutum nostrum valde pertinet. Nam si orienti Caniculæ incrementum illud ardoris, tanquam causæ, tribuendum foret; tum id effici maxime oporteret, quando cum sole conjuncta ortum cum ipso facit; quam ἀνατολὴν proprie vocari supra diximus. At res secus se habet. Non enim in ortu illo, quem nos κοσμικὸν appellare solemus: sed in heliaco, sive ἐπιτολῇ vehemens calor efficitur; nec eodem ubique tempore; sed alibi citius, alibi tardius: pro eo ac maturius, aut serius solis explicata radiis Canicula consurgit. Ut in Rhodo post tricenos a B solstitio dies oritur; aliis in locis post quadraginta, alibi post quinquaginta. Ex quo parapegmatum, inquit, vacillat fides: quorum auctores in pronuntiandis ex ortu siderum et occasu tempestatibus, quas ἐπισημασίας vocant, non arte ac methodo certa, sed observatione ac longissimi temporis experientia nituntur. Hanc Gemini rationem primum nominis ipsius notatio confirmat. Quippe vim illam tempestatum impultricem atque ipsos mutationum effectus Græci τὰς ἐπισημασίας, Latini « significationes » nominant; ut hoc intelligatur in stellis illarum indicia non causas initio constitutas esse. Tum octavi orbis, et hærentium in eo siderum progressio omnem ex doctorum animis dubitationem C sustulit. Nam quæ sidera certis antea cœli stationibus ac temporibus affixa credebantur, ea paulatim locum mutando fidem fefellerunt, nec in eas hodie tempestates incidunt, quibus vel significandis, vel commovendis attributæ videbantur.

Caniculam ortu suo æstivos calores intendere non solum antiqui persuasum habebant, sed mortalium hodie omnium usu, et communi sermone percrebuit. Cum autem duplex sit ortus siderum, apparens, sive heliacus; et verus, qui et cosmicus dicitur: tanta illa vis æstus augendi, ac cæterorum efficiendorum, heliaco, non cosmico quondam ortui imputari solebat, ut ex Gemino paulo ante referebamus: quod et scriptores alii nos docent; qui ex orientis Caniculæ prospectu futurorum præsagia D peti solita demonstrant. Sic Homerus *Iliad.* x, Sirii describens ortum:

Ὅς ῥά τ' ὀπώρης εἶσιν· ἀρίζηλοι δέ οἱ αὐγαὶ
Φαίνονται πολλοῖσι μετ' ἄστρασι νυκτὸς ἀμολγῷ·
Ὅν τε κύν' Ὠρίωνος ἐπίκλησιν καλέουσιν·
Λαμπρότατος μὲν ὅδ' ἐστὶ, κακὸν δέ τε σῆμα τέτυκται.

Heliacum ortum intelligit, qui æstate desinente fit, quam ὀπώραν vocat, extrema nocte, ut recte Eustathius exponit. Quanquam Theo ad Aratum ingentes illos æstus ortui cosmico videtur ascribere. Atqui longiore deinceps annorum evoluto spatio, postquam sidus illud εἰς τὰ ἑπόμενα progressionem habuit, ἐπισημασία omnis manifeste ab heliaco ad cosmicum ortum transitum fecit. Anno primo Juliano, ortus cosmicus Sirii Romæ contigit in gradu Cancri 22, 48′; Julii circiter XVI; heliacus in gradu Leonis 7, 43′; Augusti fere secundo. Anno labente MDCXXX Christi, ortus cosmicus in gradum Leonis 7, 16′; Heliacus in Leonis 20, 30′ incurrit, Augusti circiter 12. Itaque canicularium dierum initium ab ortu heliaco descivit, ac semper longius deinde recedet. Hanc μετάπτωσιν orbis stellati prisca ætas ignorabat: ideoque designatos semel a majoribus suis ortus occasusque constanter tenebant; ac tum heliacos cum cosmicis promiscue habebant, tum qui certorum erant locorum proprii, nullo discrimine ad alios accommodabant. Ad hæc fere capita varietas omnis illa referre potest, quæ apud antiquos scriptores hoc in negotio insignis occurrit.

Ortum Sirii plerique in id momentum conferunt, quo sol Leonem ingreditur. Quoniam vero solstitia et æquinoctia in octavis committi signorum partibus vulgaris erat opinio, hinc totidem ante veros ingressus diebus initia dodecatemoriorum anteverterunt. Solstitium Julii Cæsaris Junii quarto et vicesimo die defixum erat. Igitur XV Kalendas Julii, sive Junii XVII, in Cancrum sol ingredi putabatur. In Leonem vero post unum et triginta dies, XV Kalendas Augusti. Plinius libro II, capite XLVII, « Ardentissimo æstatis tempore exoritur Caniculæ sidus, sole primam partem Leonis ingrediente: qui dies XV ante Augusti Kalendas. » Libro quoque XVII, capite XXVIII, post solstitium oriri Caniculam ait die XXIII. Si VIII Kalendas Julii fit solstitium, ingressus in Cancrum XVI Kalendas accidit, qui est Julii XVII dies. Varro libro I, capite XXVIII, a solstitio ad exortum Caniculæ dies numerat XXIX; Columella libro IX, capite XIV, dies XXX; alii, ut Palladius libro VII, tit. IX, Caniculam XIV Kalendas Augusti oriri tradunt: qui est XIX Julii dies: quem et Ptolemæus Græce a nobis editus inter alios memorat. Nam et Epiphi XXI, id est Julii XV, et Epiphi XXV, qui est Julii XIX, et Epiphi XXVII, Julii XXI ponit ortum Caniculæ: quo die Censorinus quoque in Ægypto oriri scribit cap. XXI.

Ac major pars, ut dixi, Veterum, qui post annum Julianum conditum scripserunt, ortum Caniculæ primo in Leonem ingressui solis assignant; ut Varro, ut Columella, ut Palladius, ut Manilius, ut Firmicus, ac cæteri: qui quasi per manus traditam hanc opinionem posteris tradiderunt. In quo recentiores quique plurimum falsi sunt. Nam neque Julii sæculo, neque Constantini; quo Firmicus, ac paulo post, ut quorumdam est opinio, Manilius floruit; ortus heliacus Sirii, de quo isti loquuntur, in primam partem Leonis Romæ incidit. Etenim anno primo Juliano cosmice oriebatur Canicula Romæ cum gradu Cancri 22, 48′, heliace cum gradu Leonis 7, 43′. At in Rhodo eodem sæculo ortus ejusdem cosmicus in Cancri gradum 16, 48′; Heliacus in Leonis I cadebat. Quod illic ætate sua con-

tigisse testatur Geminus, et ante hunc Hipparchus. Ex quo de Gemini ætate conjectura nostra firmatur. Nos enim lib. II *De doct. temp.*, cap. VI, sexto Urbis sæculo ipsum floruisse demonstravimus ex eo, quod ante annos CXX, quam scriberet, Isia in Eudoxi τροπὰς incidisse prodit : de quo rursus in Notis ad Gemini pag. 19 accuratius est actum.

Redeo ad ortum Caniculæ. Quem cum Gemini rationibus adamussim consentientem exhibet methodus nostra. Plinius autem, et cæteri, qui circa Julii XVIII, vel XIX, in prima parte Leonis oriri scripserunt, falsa illa persuasione moti sunt, quam supra quarto capite, ex præpostera antiquorum imitatione perperam illis obrepsisse monstravimus. Hic primus eorum fuit error. Cui alter accessit, quod cum verus, et cosmicus ortus Caniculæ circa id tempus, quod ab illis conceptum est, Romæ contingeret, Heliacus autem non in Italia, sed in Ægypto sub idem tempus accideret, isti quæ ab Alexandrinis, et Ægyptiis ad suum tractum accommodata, scriptisque prodita erant, ad Italicum applicarunt. Ortus cosmicus Sirii anno primo Juliano Alexandriæ fiebat in gradu Cancri 12, 27', circa VII Julii : heliacus in gradu 26, 9', hoc est Julii fere XX. Quamobrem quod illi de ortus canicularis tempore scribunt, si de Italico cœli positu sermo est, ad cosmicum refertur : sin Ægyptiaci ratio ducitur, heliacus habendus est. Columella, qui tricesimo ab solstitio, et ab octava parte Cancri die Caniculæ ponit exortum, imprudens in veritatem delapsus est. Sic enim partem in Leonis septimam fere redacta ratio est. Sed in tempore definiendo vulgaris illum error abripuit ; nam quia solis introitum in Cancrum Junii XVII circiter illigavit, Leonis aditum Julii XVIII consentaneum est ascribi, ortum vero Caniculæ Julii XXIII vel XXIV, in parte Leonis circiter septima. In quo tamen fugit illum ratio. Quippe Kalendis Augustis, vel paulo post, heliacus Caniculæ ortus per id tempus congruit. Non minori hallucinatione Plinius vicesimo tertio post solstitium die oriri Caniculam heliace putavit, cum revera totidem post solstitium diebus cosmice ætate Julii Cæsaris oriretur.

Scaliger Notis ad Manilii lib. V (pag. 405), poetam suum corrigit, qui ex communi opinione dixit in parte Leonis ortum facere Sirium : « Melius, inquit, dixisset Canem principio Cancri oriri in finitore barbarico. Sæculo Manilii oriebatur in VII Cancri. » Ut Augusti sæculo demus floruisse Manilium, quod ratus est Scaliger, neque initio Cancri, neque cum ejus gradu VII orta est Canicula. Quippe verus illius ortus Alexandriæ in gradu 12, 27' ; heliacus in 26, 9' accidit. Ab ortu vero non multum abhorret Plinius : qui lib. XVIII, cap. XXIX, Caniculam oriri ait in Ægypto IV Nonas Julias. In hunc enim diem undecimus fere Cancri gradus incurrit. Tametsi de Procyne, non de Canicula, videtur hoc posterius intellexisse Plinius. Nam capite antecedenti, IV Nonas Ægypto Procy-

A nem oriri dixerat. Sane primo anno Juliano verus ortus, sive cosmicus Procynis Romæ cum gradu 11, 0' Cancri fiebat : heliacus cum ejusdem gradu 27, 54'. At in Ægypto cosmicus contigit in gradu Cancri 6, 17'; heliacus in 21, 5'. Manilius autem lib. V, et Firmicus, ut recte Scaliger emendavit, Procynem in Cancri parte XXVII oriri volunt : quod et Julii sæculo, non Firmici consentaneum est.

Duo sunt in cœlo sidera, quibus Canis nomen competit : Procyon, et Κύων. Ille Antecanis, sive minusculus Canis vocatur, ad lacteum circulum positus, inter æquinoctialem circulum et zodiacum : duasque stellas habet ; in collo unam, in femore alteram, quæ et Procyon appellatur proprie. Cujus B origo vocabuli ex eo petitur, quod Canis ac Sirii præcedat ortum. Canis autem sidus est ad austrum infra æquinoctialem circulum. Quod cum stellas habeat plures, præcipuam tamen in ore ac maxilla gerit : quam Sirium vocant, Latini Caniculam, etsi Canicula nonnunquam pro toto ipso sidere sumitur. Plinius lib. XVIII, cap. XXVIII negat Procyni nomen apud Romanos ullum esse. « Quod sidus apud Romanos, inquit, non habet nomen, nisi Caniculam hanc velimus intelligi : hoc est minorem Canem, ut in astris pingitur : ad æstum magnopere pertinens. » Ita Peliserius emendaverat in ora codicis sui, pro quo vulgo legitur : « Est autem magnopere pertinens. » Pertinere ad æstum Procynem ait, quoniam « confessum inter omnes sidus C indicat, quod Canis ortum vocamus. » Adeoque ingentem illum æstum denuntiat : imo et ex parte facit. Hinc Horatius lib. III, Ode 30 :

..... Jam Procyon furit
Et stella vesani Leonis
Sole dies referente siccos.

Nisi quis fortasse Procynem ab Horatio cum Sirio confundi velit, quoniam prima hæc asterismi Canis stella ante cæteras, adeoque ante totum ipsum Canem apparet. Sic enim Galenus in lib. I *Epidem.* Hippocratis, Κύων μὲν γὰρ τὸ σύμπαν ἄστρον· ὁ δὲ ἐπὶ τῆς γένυος αὐτοῦ Σείριος· ὃν ὀρθῶς ἄν τις ὀνομάζοι τὸν Πρόκυνα, οὐ τὸν Κύνα. Sirium ait appellari a nonnullis κύνα, quod totius D nomen est sideris : rectius tamen Procynem appellari posse, quam Canem. Quem Galeni locum, ut et alia fere omnia de Canicula, in farraginem Solinianam avertit Salmasius ex Bisciolæ nostri lib. XII tomi II subsecivarum, cap. II ; neque auctorem, a quo ista didicerat, vel littera nominavit ; qui ejus est mos. Utrum autem Procynem perpetuo pro Canicula Plinius acceperit, quod Exercitatori videtur, dicemus cap. I libri septimi.

Ut in ortu suo immodicos æstus excitare Caniculam, sic occidentem frigora et inimicas frugibus pruinas commovere scriptores asserunt. Manilius lib. I, Plinius lib. XVIII, cap. XXIX ; Columella lib. XI, cap. II. « Pridie Kalend. Maias Canis se vespere celat ; tempestatem significat. »

Plinii verba, quia mendosa sunt, castigandi causa A referemus. Narrat instituta Robigalia a. d. VII Kalend. Mai. : « Quod post dies undeviginti ab æquinoctio verno, per id quatriduum varia gentium observatione in IV Kalend. Maii Canis occidit, sidus et per se vehemens, et cui præoccidere Caniculam necesse sit. » A VII Kalendas Maias ad IV totum hoc quatriduum frugibus decretorium esse dicit : et ab æquinoctio verno dies numerat undeviginti. Æquinoctium vernum a Plinio confertur in VIII April, Kalendas. a quo secundus et tricesimus dies est VI Kalendas Maias. Legendum itaque fuerit : « post dies unum et triginta. » Idem Plinius ex Varrone refert occasum Caniculæ in decimam Tauri partem. Quod illius sæculi opinioni congruit, quæ ingressum in dodecatemoria octavo ante cardines B die repræsentabat. Ut igitur in Taurum subeat sol XIII Kalendas Maias, decima pars ejus in IV Kalendas incidet : quo die Ptolemæus Græce a nobis vulgatus occasum Canis adnotavit. Tabulæ nostræ heliacum occasum Sirii reddunt Romæ in gradu Tauri 5, 31′. Quem sol adibat Julii Cæsaris ætate tertio circiter Kalendas Maias. Plinius vero, qui VII Kalendas adnotavit, ex ἐπικαταδύσεως φαινομένης ratione conciliari potest. Nam illius laxiora solent esse spatia, ut supra demonstravimus. Geminus ait Canem Euctemoni in secundi Tauri parte, Eudoxo in quarta celari.

CAPUT XII.

De tempore messis in Ægypto et Palæstina ex occasione ortus Pleiadum ; ac de Sabbato deuteroproto; cujus ratio in Epiphanianis Animadversionibus tradita defenditur, contraque eam objecta solvuntur. Primus mensis ab Hebræis ad novarum frugum tempus accommodatus. Maturitas frugum duplex. Marci evangelistæ locus illustratur. C

Mirum quibusdam, nec satis credibile visum est, quod ex Hesiodi et aliorum antiquorum testificatione constat, sub exortum Vergiliarum tempestivam in Græcia messem fuisse. Nam illarum ortus heliacus in anno Juliano primo Romæ factus est Tauronos XXVIII, qui in Maii XXI diem cadebat ; in Ægypto vero, Tauronos XXI, Maii XIV. At Hesiodi tempore maturius adhuc ortus ille fiebat. Sed ut de Græcia modo, et Italia nihil dicam, in Ægypto sane ac Palæstina longe ante heliacum Vergilia- D rum exortum messem auspicabantur. Nam Theo in commentariis ad Aratum testis est, mensis Pharmuthi XXV die, qui Aprilis XX respondet, orientibus Vergiliis messis in Ægypto tempus esse. Et de cosmico seu vero, non heliaco exortu loquitur, qui Theonis sæculo circa illud tempus accidit. Quod ne quis vanum existimet, Ægyptium alterum citabo priore illo magis etiam idoneum testem ; S. Isidorum Pelusiotam, qui lib. III, epist. 110 scribit sub id tempus, quo Judæi Pascha celebrabant, spicas jam maturas ad messem videri. Ἐν ἐκείνῳ γὰρ τῷ καιρῷ μόνῳ χαρηβαροῦσιν οἱ ἀστάχυες, καὶ κέκλινται ὑπὸ τοῦ καρποῦ, καὶ τῆς πρὸς ἄμητον ὥρας, οἱονεὶ τὴν δρεπάνην ἐφ' ἑαυτοὺς καλοῦντες.

« Per illud tempus solum summa spicarum capita gravantur ; et præ frugibus, ac metendi maturitate inclinantur ; tanquam ad se falcem invitent. » Agit autem de Sabbato deuteroproto ; quod esse idem existimat ac primam azymorum diem. Quare ex ejus auctoritate liquet, in Ægypto, et, quod tam reipsa consequens est, quam ab eodem concluditur ; etiam in Palæstina, maturas per idem tempus segetes ad messem fuisse. Sunt enim ambo illi tractus sub eadem poli altitudine siti.

Hæc cum in Animadversionibus Epiphanianis ante aliquot annos observassem (Ad hær. XXX, n. XXXI), visa non nemini absurda res est, qui falsam opinionem esse nostram putavit super Sabbato deuteroproto. Quod cum Scaligero illud esse Sabbatum ostendimus, quod primum est ἀπὸ τῆς δευτέρας τοῦ Πάσχα, in qua manipulus novarum frugum offerri consueverat. Quo etiam in loco sententiam illam redarguimus, quæ Sabbatum secundo-primum ideo Pentecosten esse malebat, quoniam maturæ tunc erant spicæ, ut eas apostoli Sabbato illo confricarent. Sub initium autem azymorum maturæ esse non poterant quandoquidem quinquagesimo inde die falx primum mittebatur. Hæc non falsa solum esse, sed etiam contraria Scripturæ demonstravimus. Negat vero scriptor ille nuperus, et damnatam illic a nobis sententiam tueri pergit, ac mirari se dicit, eam velut Scripturæ contrariam esse rejectam. Cui quidem sic hoc loco satisfaciam, ut de messis tempore, quod cœperam, plenius atque uberius explicem.

Igitur qui propter vulsas ab apostolis et confricatas segetes negabant Sabbatum deuteroproton unum quempiam ex azymorum esse diebus ; in quod plerique consentiunt, ea, quam oppugnavimus, ratione nitebantur ; quod XV die Nisan, aut XX Martii maturæ esse spicæ non poterant. « Nam festum, inquiunt, primitivorum celebrabatur quinquagesimo die post Pascha : celebrabatur autem simul atque prima falx in messem mittebatur. Non ergo poterant in festo azymorum, id est quinquaginta ante diebus, segetes esse maturæ. » Contra hanc ex capite Levit. XXIII, 2 istud objecimus : novarum frugum manipulum postridie primæ azymorum oblatum fuisse; proinde maturas jam fuisse segetes. Neque vero quinquagesimo post die novas fruges, sed ex novis frugibus primitiarum panes repræsentatos esse.

At recens ille scriptor adversum nos excipit, non spicas maturas, sed adhuc virentes ; nec eas triticeas, sed hordeaceas, oblatas esse. « Quare, inquit, si diebus azymorum spicæ messis hordeaceæ, quæ tunc offerebantur, adhuc virebant, optime infertur, triticum, quod serius maturescit, nondum tunc temporis potuisse esse maturum. »

Verum non hordeaceas solum, sed etiam triticeas messes sub azymorum tempus maturas inter-

dum fuisse, si Scripturæ fidem habemus, necesse est credere. Nam Levitici XXIII id non obscure declarat. Ubi postquam commate 10 præcepit Moyses, ut post demessam segetem spicarum manipulos, et primitias offerrent, subjicit com. 13 : « Panem, et polentam, et pultes non comedetis ex segete, usque ad diem qua offeratis ex ea Deo vestro. » Si nunquam maturæ, etiam ad confricandum, segetes erant azymorum tempore, frustra de panificio caveretur, ne ante oblatum Omer panis ex novis frugibus fieret. Itaque argumento illud est, etiam triticum aliquando maturum fuisse. Sed omnem pervicaciam retundit aditæ ab Israelitis Palæstinæ, ac transmissi Jordanis historia, quæ Josue cap. III et sequentibus continetur.

Transierunt enim Jordanem tempore messis. « Jordanis autem (inquit vers. capitis tertii) ripas alvei sui tempore messis impleverat. » Quo transmisso circumcisi sunt, et aliquandiu substiterunt, donec vulnera sanarentur; (cap. V, 8) postea Pascha celebrarunt, « quarta decima die mensis ad vesperam. » Haud dubie ex Mosis præscripto, adeoque mense primo. Addit eosdem comedisse de frugibus postridie azymos panes et polentam; ac tum manna defecisse, cum primum frugibus novis Chananææ vesci cœperunt. Quis ex eo non videt, non modo maturas ad vellicandum segetes mense primo fuisse, sed etiam ad panem ex illis faciendum? Adde mensis ipsius vocabulum, quod Abib propterea dictum est, sive novorum, ob novas utique fruges. Adde Theonis et Isidori Pelusiotæ loca illa, quæ initio capitis adduximus, ex quibus apparet, tam in Ægypto, quam in Palæstina messis tunc cœpisse tempus.

Ut autem res illustretur magis, duo quædam proponenda sunt. Alterum, mensem primum, seu novorum, minime apud Judæos veteres statum fuisse, ac certo tempore defixum. Nam docent magistri, cum pluribus aliis de causis proferri consuevisse mensem illum, et intercalatione submoveri; tum ob fruges novas nondum adultas. Qua de re fuse agitur in Talmudicis Digestis, et apud R. Mosem Maimoniden. Tum Aben Ezra in cap. XII Exodi pluribus idem explicat, ubi inter alia scribit, nihil de lunari mense ab legislatore cautum esse; sed hoc unum præcepisse, ut in ipso novarum frugum mense Pascha celebrarent. Quocirca pro eo atque fruges citius aut tardius crevissent, ita serius ociusve primum illos indixisse mensem, ac nonnunquam annos intercalares duos continuasse. Sane quod ad eum annum spectat, in quem Sabbatum illud deuteroproton, quo de agitur, incidit, qui fuit κηρύξεως primus, neomenia Paschalis Aprilis II contigisse videtur, feria VII, prima dies azymorum Aprilis XVI, feria VII. Itaque Sabbatum deuteroproton in XXIII diem Aprilis incurrit, qui quartus est ab eo quem Vergiliarum ortui, et initio messis Theo præfinit. At anno ipso, quo passus est Christus, mense integro citius Pascha celebratum est.

Præterea sciendum est, maturitatis in frugibus gradum esse duplicem. Aut enim matura seges est ad falcem : quod tempus Marcus evangelista cap. IV, 29 obscuris verbis indicat, quæ obiter explicanda sunt : Ὅταν δὲ παραδῷ ὁ καρπὸς, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον. Vulgo sic accipiunt, quasi παραδῷ, sit, « prodiderit se, » et absolute sumatur : quod est inusitatum. Malim sic interpretari, « cum permiserint fruges, » id est, cum plena maturitate messores invitare cœperint. Vulgatus interpres non tam verba quam sententiam expressit. Conjecturam nostram adjuvat Theophylactus, qui sic exponit, aut legit : ὅταν δὲ παραδῷ τὸ θέρος. Quod, nisi ut nos fecimus, explicare nequeas. Aut igitur plena in frugibus maturitas ista spectatur; aut adhuc viridis est tam spica quam semen ipsum, ita tamen ut esui utrumque sit aptum, ac vellicari destringique possit. Imo suavius est esu virens adhuc, et molle triticum, quam torridum, et messi proximum. In Sabbato illo deuteroproto, de quo sermo nobis est, maturæ non ad esum tantum, sed ad messem quoque segetes fuerunt. Erat enim dies Aprilis XXIII. Aliis temporibus, quando Pascha citius accidebat, hordeaceus manipulus offerebatur, aut viridium adhuc tritici spicarum. Utrius generis spicis constaret Omer Scriptura non definit. Quocirca justæ suspicioni locus est, promiscue alterutrum offerri fas fuisse, prout utriusvis maturitas in legitimum diem incidisset. Nam neque plena, et ad messem idonea maturitas exspectabatur, neque tamen lactens adhuc semen ad Omer adhibebatur, sed saltem viride. At cum paulo citius Pascha contingeret, quam ad oblationem triticeus fasciculus comparari posset, succidanea erat messis hordeacea, utpote præcocior.

Postremo non videtur interdictum ulla lege Judæis, ne ante oblatum manipulum messem facerent, etiam hordeaceam. Imo ante factam esse, locus ille Levitici XXIII, 10, demonstrat : *Cum ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, et messueritis segetem, feretis manipulos spicarum*, etc. Quod tamen non perpetuo, sed interdum accidit, secundum ea quæ paulo ante diximus. Idem et de Pentecoste debet esse judicium; nullo præcepto vetitum Judæis esse, ne ante festum hoc frugibus novis ac panibus ex his confectis vescerentur; quod opinionis fautores contrariæ sumunt : quin potius id antea fas fuisse, declarat historia capitis tertii et quinti Josue, quam citavimus. Neque primitiarum vocabulum id perpetuo significat, quod omnium primum est, et ante quod nullum in usu fuit; sed interdum simpliciter pro quavis oblatione, vel re ad honorem Dei seposita ac selecta, ut Exod. XXV, 2, et XXXV, 5 et 21; Numer. XXXI, 29. Quare tametsi primitivi panes in Pentecoste oblati fuerint, minime ex eo sequitur novas ante hoc tempus fruges non attigisse Judæos. Quod in

Commentariis suis erudite Bonfrerius noster observat : cui idem, quod in mentem mihi venerat, placuisse prius, maximo sum opere gavisus.

Hinc illa, quæ contra nos allata sunt, universa solvuntur. Si per azymorum dies, inquiunt, spicæ messis hordeaceæ adhuc virebant, triticum nondum maturum esse potuit. Respondemus , virentes spicas hic sumi pro recentibus, non penitus viridibus, et immaturis. Nam Hebraice est Levit. II, 14, אביב קלוי *spica recens*, *tosta*, et גרש כרמל *triticum contusum spicæ plenæ*. Ita IV Reg. IV, 42. Carmel *frumentum novum* vertit interpres. Nec est absurdum, quo tempore metitur hordeum, triticeas spicas, si minus ad messem, certe ad vescendum maturas esse.

Josephus l. III *Orig.*, cap. X sentire videtur ex hordeacea messe primitiarum oblatum esse manipulum. Sed nihil hoc obstat quin ex aliis frugibus offerretur, quando serius Pascha contingeret. Idem porro subjicit, ab oblato manipulo publice privatimque metere licuisse : καὶ τότε λοιπὸν δημοσίᾳ ἔξεστι πᾶσι, καὶ ἰδίᾳ θερίζειν, quasi id ante non licuerit. Sed hujus rei nullum in sacris libris exstat interdictum. Nos autem de priscis Judæorum temporibus, non Josephi ætate loquimur. Atqui vel ex hoc ipso ejusdem historici loco evidens est, sub Pascha messem in Judæa peractam : quod nobis satis est. Nam, si post delibatam oblatione manipuli segetem, metere fas fuit, ergo maturæ jam ad messem erant segetes, etiam triticeæ, atque istæ saltem ad esum. Unde Sabbatum deuteroproton septimo ab oblatione manipuli die contigisse, minime ex eo fit absurdum, quod tum virentes spicas manibus suis apostoli defricarent : quod contra reprehensionem nuperam propositum erat ostendere.

DE GRÆCORUM ÆRIS AC COMPUTIS DISSERTATIO.

(Dionysius Petavius, *De doctrina temporum*, t. III, p. 153.)

CAPUT I.

De triplici Græcorum æra, quæ ad duas redigitur. Illustratur Panodori Chronologia. Maximus, Georgius Syncellus, Theophanes, aliique notantur.

Græcorum computos, ærasque præcipuas esse tres, inter eruditos convenit. Nam aliam esse dicunt, quæ ab initio rerum ad Christi in uterum Virginis adventum, aut natalem annos computat 5493, aliam, quæ annos numerat 5501, tertiam quæ 5509 constituit. Primam Antiochenam appellant aliqui, secundam Æthiopicam, tertiam Alexandrinam. Scaliger ad Excerpta Maximi primam nominat lunarem, mediam orientalem, postremam paschalem : quarum appellationum origines disputat initio libri V *De emendatione temporum*. Sed eas a nobis confutatas habes, penitusque convictas in nono *De doctrina temporum* capite V, ubi nihil in computis istis vidisse, neque quid scriberet intellexisse hominem plenissime demonstravimus ; ac multa in eam rem congessimus et ignota vulgo et scitu dignissima ; et ad id, quod modo agitur, apprime necessaria ; quæ minime hoc loco repetenda sunt. Non pauca tamen illic omisimus propria magis instituti hujus, et paschalis Græcorum methodi, quam ad illustrandos Maximi, Isaaci aliorumque computos, qui in Auctarium relati sunt. enarrandam suscepimus, cujus initium disputationis ab æra illa triplici, et communi de iis opinione doctorum, atque errore ducetur, ut ab illis frustra doceamus tres esse distinctas hactenus, cum sint revera tantummodo duæ.

Etenim computorum, sive τῶν ὁράδων annalium diversitas in eo ponitur, ut in unum et eumdem annum, ceu communem terminum, dispares summæ desinant. Quod si aliis atque aliis annis iidem inscribantur tituli, non debet propterea diversus appellari computus ; quod ad longinquiores annos major numerus ; minor autem ad propinquiores ab eodem capite ductus extenditur. Ut enim exemplo fiat quod dico clarius, sumatur ab orbe condito ad annum æræ Christianæ primum certus aliquis computus, velut ille noster annorum 3983, in eoque diversis annis eadem illigetur epocha, nimirum Urbis conditæ : quam alius in eo anno defigat, qui est ante æram Christianam 754, alter tredecim annis postea ; Pictorem, aut nescio quem alterum ex veteribus auctorem secutus, puta in eo qui sit ante Christum 743. Duo igitur illi in eadem ad ortum Christi summa consentientes, in annis autem diversis ejusdem epochæ dissidentes ; sic ut prior ab eodem mundi initio ad Urbem conditam numeret annos 3230, alter, annos 3243, non utique diversos ab Adamo computos instituere dicuntur : quod tum demum facerent, si ad eumdem annum, qui sit ante Christianam æram 754, periodi vero Julianæ 3960, alter ab Adamo numeraret annos 3230, alter 3243 ; et quod consequens est, ille ad Christum annos 3983, iste 3996.

Sic igitur tres illos Græcorum computos, ut a se distincti invicem diversique sint, in unum aliquem conspirare terminum oportet, ad eumque non eodem a capite et exordio descendere. Talis

est autem Incarnationis annus natalisve Christi; ad quem singulorum summa propagatur. Hunc eumdem tribus illis æris constitutum esse docti illi suspicati sunt, qui eas a se mutuo separarunt. Sed non ita se res habet. Nam ex tribus duæ sunt, quæ diversis annis τὴν ἐνανθρώπησιν assignant, videlicet illa, quæ annos 5493, et quæ 5501 colligit. Unius ergo computi summæ istæ duæ sunt, qui cum tertio annorum 5509 natalem eumdem Christi respicit, et ab illo propterea jure distinguitur.

Quod non eumdem in annum Incarnationem Domini conferant, qui ad eam numerant annos 5493, et qui 5501; iis ex auctoribus constat, qui utriusque vel inventores, vel fautores exstiterunt. Priorem computum Panodoro cuidam inscribit Georgius Syncellus monacho erudito et antiquo. Vixit enim Arcadio imperante, et ad exactæ chronologiæ scientiam usum insuper attulit astronomicarum rerum; cujus in Georgii de illo narratione, quam sequenti capite proponemus, non obscura sane vestigia supersunt. Atque hic annum eum Christi ἐνανθρωπήσεως summæ suæ præstituit; a quo vulgaris æra nostra proficiscitur: quod cum in lib. IX *De doctrina temporum*, cap. V, observatum jam fuerit, plenius hoc loco demonstrabitur. Scribit Georgius annum mortis Alexandri Magni a quo Thoth Philippi Aridæi procedit, in æra Panodori esse ab Adamo 5170, annum item mortis Cleopatræ, sive primum Actiacum, numerari 5463; a quo deinceps ad Augusti obitum putantur anni 43: sic ut anno ejusdem æræ 5506 Augustus excesserit; cum anno 5493 Christus advenisset. Ex iis inter se comparatis ita, quod volumus efficitur. Anno decimo quarto æræ Christianæ mortuus est Augustus; periodi Julianæ 4727, ut in libro *De doctrina temporum* XI, cap. VI, probatum est. Ut igitur detractis annis XIV de 4727 residuus est is, in quem vulgaris Christi natalis competit: et sequenti 4714 primus æræ Christianæ incipit; cui Incarnationem et Natalem computistæ nostrates cum Græcis affixerunt: sic de anno Panodori 5506 detractis XIV, exsistet annus 5493; cui τὴν γέννησιν Salvatoris Panodorus attribuit. Rursus Alexander Magnus periit anno periodi Julianæ 4390, qui est trecentesimus vicesimus quartus ante Christianam æram. Quare sicut additis 324 ad 4389, conficitur annus natalis communis in Juliana periodo 4713, sic ad annum 5169 additis 324, consurgit annus in æra Panodori 5493, qui Alexandrinorum populari exordio cœpit ab Augusto exeunte anni 4713, ecclesiastica vero consuetudine a vere anni 4714. Denique primus annus Actiacus, sive mortis Cleopatræ, in Juliana periodo est 4684, ad quem adjuncti anni 43 desinunt in annum 4727, quo Augustus fato functus est. Eodem modo si 43 adjicias ad 5463, confiet in Panodori computo annus 5506, quo item excessit Augustus: sed exiens uterque annus habendus, sequente 5507 et 5464. Quocirca nihil est certius quam incarnationis annum, in quem Panodori ab Adamo æra perducitur, eumdem esse cum anno primo Dionysiano. Doceo jam annis octo remotum ab eo alterum esse, qui quinquies millesimum quingentesimum primum annum occupat æræ Maximi, ac Theophanis, et Georgii Syncelli. Etenim, quod lib. IX (p. 5) *De doctrina temporum*, animadversum est, character annorum istorum, quo discernuntur a nobis, indictio est, quam nobiscum illi communem obtinent, tum feria, vel lunaris ætas certis diebus attributa. Quæ si adhibere velimus, id esse verum, quod dixi, reperiemus. Duo sunt præ cæteris auctores, qui æra utuntur ista, Maximus et Theophanes. Horum prior in prima parte computi, cap. XXXII, evangelismum beatæ Virginis, sive Incarnationem, incidisse vult anno mundi 5501, cyclo solis XIII, lunæ X, feria II, Natalem autem Christi eodem anno, feria IV. Quoniam igitur Εὐαγγελισμὸς, quam *Annuntiationem* Latina vocat Ecclesia, tam a Græcis quam a nostris, Martii XXV ponitur, necesse est Dominicalem fuisse litteram F. Addit cap. XXXIII indictionem fuisse tunc XII, capite porro XXXIV χρηματισμὸν Zachariæ Septembri XXVII die contigisse narrat, feria V, cyclo solis XII, lunæ IX. Proinde littera Dominicalis erat G. Item natum esse Joannem Junii XXIV, feria II, nempe littera Dominicali F. Ex tot annorum characterismis efficitur, Zachariæ χρηματισμὸν et conceptum Joannis cadere in annum periodi Julianæ 4721, qui est æræ communis octavus, quo littera fuit G post Martium. Incarnationem autem Natalemque Christi, et ante hunc Joannis, in annum 4722, æræ Christianæ nonum, qui litteram habuit F. Sic annis octo tardior est natalis Dominicus in hac æra, quam in communi. Idipsum ἀποδεικτικῶς quoque colligitur ex cap. XXXIII partis primæ computi Maximi. Quippe Augusti imperii secundum annum ait esse mundi 6460, quo fuit indict. I, incarnatum vero esse Christum anno Augusti XLIII, indict. XII. Ex quo consequens est anno Julii XII periodi Julianæ 4680 Augusti imperium iniisse, et annum Julii XIII, periodi Julianæ 4681 secundum esse monarchiæ. Intellige labentem utrobique. Etenim Augusti annos a Thoth incipit. Proinde primus Thoth revera incidit in annum Julii III, periodi Julianæ 4711: at ex Maximi calculo contigit anno Julii XI, periodi Julianæ 4679. Unde anno 4681 in cursu erat adhuc secundus Augusti cum indictione I. Adde annos XLI reliquos; incurret annus Augusti XLIII, quo incarnatus est Christus, in annum Julianum LIV, periodi Julianæ 4722, ita ut anno Juliano LIII a Thoth inierit, et Martio mense insequentis anni tenuerit. Vides ut annis octo tardiores sint epochæ omnes in isto computo. Nam Thoth Augustei imperii est annus Julius III, a Maximo vero fit XI. Eadem et in Nicephori Chronico perturbatio est, qui cum anno Adami 5501, imperii Augusti XLII, ponat Incarnationem Domini; nihilominus annum Nicænæ synodi numerat ab Incarnatione CCCXVIII. et octo

annis minus dicit. Nos in nono *De doctrina temporum*, cap. IV, duos illos annos χρηματισμοῦ. Zachariæ et Incarnationis a Maximo conceptos retulimus in 4710 et 4711 periodi Julianæ, qui iisdem Dominicalibus litteris instruuntur. Sed indictio XII, quam natali Christi Maximus accommodat, annum suadet 4722, quo Romana indictio erat in cursu XII a Januario, vel a Martio, Aprilive, ut putat Maximus. Sic in baptismo Christi ac passione labes eadem computi cernitur, siquidem cap. XXXII baptizatum a Joanne Christum memorat anno 5530, feria III. Ergo littera Dominic. D, adjectis XXIX ad eum annum, quo incarnatus est. Unde est hic annus periodi Julianæ 4752, quo ad vernum usque mensem labebatur annus Maximi 5530 et 5531 inde successit. Item passionem Christi conjicit in annum 5534, ac diem Parasceves; quæ quidem Martii XXIII contigit, ut ex Georgio mox probabitur, littera Dominic. G. Itaque annus fuit periodi Julianæ 4755. Quæ Græcorum sententia non magis reliqua ab historia, quam ab evangelica narratione discrepat. Nam Tiberii XV fere baptizatus est Christus; et eodem imperante, tertio, quartove anno postea passus : at ex Maximi computo sequitur, Caio imperante et ejus anno secundo ad baptismum Joannis accessisse Dominum et passum esse Claudii secundo : quæ sunt absurdissima.

Georgius Syncellus in eadem est causa cum Maximo. Nam et passum esse vult Christum XIII Martii, resurrexisse vero XXV, ætatis expleto XXXIII, anno ab Adamo desinente 5533, et ineunte 5534 ex a. d. VIII Kalend. April. Præterea annum mortis Alexandri Magni numerat mundi 5170, idque in confesso ait apud omnes esse. At Augusti monarchiæ primum, quæ anno post mortem Julii altero cœpit, esse 5458; ejusdem vero mortem contigisse inter 5514 et 5515, cum Christus prope decimum quintum ætatis annum ageret. Intervallum ab anno 5170 in quem Thoth Philippi congruit, ad 5458 monarchiæ Augusti, sunt anni 288 ; quos si addideris ad annum periodi Julianæ 4390, quo mortuus est Alexander Magnus, conflet annus 4678, qui est octavus post mortem Julii Cæsaris : quæ anno 4670 incidit

Rursus intervallum ab anno 5458 ad 5515, mortis Augusti, anni 57 ; quos si ad annum periodi Julianæ 4678 adjicias, exsistet annus periodi Julianæ 4735, quo excessus Augusti contigit. Atqui convenit hunc anno periodi Julianæ 4727 obiisse. Igitur annis octo veram epocham moratur Georgius.

Hinc illud accidit, ut in annalibus Georgii Syncelli, et qui ejus continuavit opus, Theophanis ; nec non hujus interpretis Miscellæ, anni Christi octo minus colligant, quam æra communis : nec aliter Maximus instituit. Hic enim Heraclii annum XXXI cum anno Christi 633 componit in anno communis æræ 641, ut paulo post dicetur. Georgius et Theophanes annum primum Diocletiani mundi

A esse volunt 5777, Incarnationis 277; atqui ex illorum mente is esse debet æræ nostræ 285. Sic Theophanes Constantini obitum refert in annum mundi 5829, Incarnationis 329 : quem certum est æræ communis anno 337 incidisse. Rursus Valentiniani exordium confert in annum mundi 5857 exeuntem ; sequente mox 5858, quoniam Februario creatus est imperator; Christi autem computat 357 itidem exeuntem. Discrimen annorum 7, quemadmodum et in anno concilii Chalcedonensis, quod anno mundi 5944, indictione V celebratum docet, anno Christi 444. Atqui anno 451 æræ nostræ est habitum, sic uno interdum anno ab instituta chronologia Theophanes aberrat : ac septem annorum tantummodo discrimen facit; cum octo esse annorum oporteat ex illius ratiociniis : cujus ratio ex iis, **B** quæ de annorum initiis in anno Juliano dicentur, utcunque constabit.

Ex his omnibus quod initio posuimus efficitur, trium ærarum duas Incarnationem Christi diversis annis affingere ; ac prioris, quæ 5501 putat, ultimum convenire Christi anno nono ; alterius vero, quæ 5493 numerat, anno primo : adeoque non duos annales computos; sed unum et eumdem esse. Etenim annum Christianæ vel Dionysianæ æræ primum uterque computus 5493 numerat : nec non annum ejusdem æræ nonum uterque recenset 5501. Quippe de anno currente mundi ad Incarnationis annum assequendum priores annos 5500 de- **C** trahunt ; posteriores 5492, ex quo major hujus, quam illius, calculus efficitur. Annus exempli causa mundi apud Maximum 5133 detractis 5500, erit ab Incarnatione 633. Deductis vero 5492, putabitur 641, ad quem revera Maximus perpetuo respectum habuit. Itaque in annis mundi consentiunt ambo computi, in annis Incarnationis dissentiunt. Non debent igitur mundi æræ vel computi, censeri duo; sed unus duntaxat; cujus ad diversos annos Christi ἐνανθρώπησις alligatur. Quare duæ tantum, quod dicebamus, præcipuæ sunt æræ Græcorum, nempe una, cujus in annum 5493 primus annus æræ Dionysianæ, vel communis congruit : et altera, quæ eumdem annum numerat ab orbe condito 5509. Posteriore hac Isaacus monachus uti- **D** tur; qui cap. III computi annum mundi 6881 numerat eum, qui a Septembri cœpit anni Christi 1372, quo anno Octobris XXVI, feria III contigit; proinde littera C fuit, ac nimirum annus Christi 1372. Demptis 5508 de 6881, reliqui sunt 1373, quandoquidem annus Græcorum 6881 majori sui parte cum 1373 Christi concurrit ; aut a verno mense anni ejusdem ex communi methodo illorum incipit, uti mox ostendam. Præterea Gaza libro *De mensibus*, cap XXI, annum Christi Romanorum calculo 1470, ait a Græcis putari mundi 6978. Deme annos 5508 restant 1470. Quocirca cum, ut initio capitis hujus ostendimus, diversi illi computi censeantur, qui ad eumdem annum æræ nostræ diversas annorum summas colligunt; duo sunt, non tres, illi

Græcorum computi; quorum prior, et antiquissimus annum eum, qui primus est æræ nostræ, numerat ab Adamo 5493; posterior 5509, nec plures Græcorum antiqui computistæ memorant: qui priorem vocant κατὰ Ἀλεξανδρέας, nos Alexandrinam appellemus; posteriorem κατὰ Ῥωμαίους, nos Constantinopolitanam, a nova Roma nominemus. Ita Theophanes non uno loco. At Scaliger novas quasdam uti rationes ærarum istarum, sic appellationes excogitavit, utrasque autem alienas, et absurdas, quas lib. IX *De doctrina temporum*, cap. V, refellimus, ac de iis paulo post iterum agemus. Erit qui ad illas duas tertiam putet adjungendam, quæ annum Incarnationis, et natalis computat ab Adamo 5507, quam adhibent auctores aliqui, ut *Alexandrinum chronicon;* uno minus Cedrenus (pag. 144) qui anno 5506 id esse factum asserit, et qui anno 5500 ortum Christi: passionem 5533 assignant, errare contendit. Sed hanc æram ab illa, quæ est Isaaci, discrepare non arbitror, sed in eodem computo diversum annum Incarnationi præstituere, puta biennio æram communem antevertere.

Etsi de amborum illorum sententia nihil certi consequi possumus, propterea quod imperite omnia permiscent, et eos characterismos adhibent, qui conciliari invicem nequeunt. De *Chronici Alexandrini* labe dictum est in XII *De doct. temp.*, cap. IV: Cedrenus paulo magis concors est secum. Natum asseverat Christum anno mundi 5506, Decembr. XXV, feria IV. Fuit ergo littera F, et esse potest annus periodi Julianæ 4711, biennio ante communem æram. Postea baptizatum esse refert indictione I, anno mundi 5536, Januarii VI, feria V; fuit ergo littera B, et hac ratione annus periodi Julianæ 4742; sed indictio tunc erat a Septembri et Januario II. Verum ut a verno mense putari incipiat, prima in usu erat Januar. VI; sequenti anno 5037, ait lunam decimam quartam Martii XXVII, feria VII. Fuit ergo littera C, cyclus lunæ X, ac proinde Julianæ periodi annus 4741, ἄνω ποταμῶν, quod aiunt. Annum denique, quo passus est Christus, ait esse 5539, quo Martii XXIII, feria VI fuit; et decima quarta Martii XXIV, feria VII. Erat ergo littera G, cyclus vero lunæ XIII: quæ congruunt in annum periodi Julianæ 4744: quo revera passus est ex Epiphanii et aliorum veterum opinione Christus. Quamobrem Incarnationem Domini Cedrenus triennio ante vulgarem æram posuit; passionem autem, anno ejusdem æræ XXXI. Unde non est mirum, annum illum Incarnationis, 5506 ab illo puta.: in æra Constantinopolitana. Si enim tres annos adjicias, fiet annus 5509 Constantinopolitanus; Julianæ periodi 4714, qui est ipsissimus æræ communis. Non est igitur computus alius; sed ejusdem computi annos diversos Incarnationi præfiniit. Ex his facile est odorari quæ computorum istorum origo fuerit: quod in seq. cap. declarabitur.

A

CAPUT II.

De computo annali veterum, imprimis Africani methodi vinculis soluto. Ejusdem Africani Chronicum opus illustratur. Photii obscurus locus explicatur. Cesti Africani.

Veteres in Græcia Christiani in annis ab Adamo putandis sola, quæ in sacris libris exstant, intervalla spectabant; nec annales computos suos ulla paschalem ad methodum σχέσει, vel artificio implicatos habebant: ad quod deinceps consequentium illos temporum formavit industria. Ut igitur quisque pluribus aut paucioribus annis spatia illa terminabat, ita majores minoresve summas adhibebat, qua de opinionum varietate dictum est in nono *De doctrina temporum*, cap. II.

B Inter has celebris illa fuit Africani antiqui, et eruditi chronologi, qui Christum anno mundi 5501 incarnatum esse, passum vero 5531, ætatis tricesimo primo circiter asseruit: et originem dedit æræ illi, quam Alexandrinam appellari diximus. Quem illius computum nacti posteri, auctoris sui chronologiam interpolarunt, ac fœdissime conturbarunt. Nam decem circiter annis ab ejus epocha, a Dionysiana autem octo, Christi Domini Incarnationem abstraxerunt. Id qua ratione sit factum, et quæ sincera illius opinio fuerit, investigare non erit, opinor, alienum: imo vero Græcanicas ad æras intelligendas plurimum illius inquisitio utilitatis afferet.

C Scribit Hieronymus in caput IX Danielis, Africanum existimasse Christi Domini passionem anno quinto decimo Tiberii Cæsaris accidisse: quem ab orbe condito 5531 numerasse, ætatis Christi tricesimum primum circiter, Georgius Syncellus affirmat. Photius vero num XXXIV refert Africanum opus historicum edidisse divisum in libros quinque; quibus tempora omnia complexus est, a prima rerum origine ad Christi παρουσίαν, hoc est Incarnationem, nihil ut rerum necessariarum omitteret, summatim cuncta perscribens. Inde vero ad Macrini imperium reliqua perstrinxisse, atque hoc in opere testatum se annos ab Adamo comprehendisse 5723. Idem testatur et Georgius Syncellus in Excerptis Scaligeri (pag. 39), ubi ex Africano re-
D fert ad olympiadem usque CCL archontas ab Atheniensibus numerari 903, a Creonte, qui olympiade XIX præfuit; postremum vero fuisse Philinum ea quam dixi olympiade, consulibus Grato Sabiniano et Seleuco; qui a Bruto consules fuere 725. Demum colligi (pag. 37) annos 5723 ad tertium annum, Ἀντωνίνου, καὶ Αὐγέντου. Marcum Antoninum Alagabalum intelligit. In iisdem Scaligerianis excerptis fragmentum Africani legitur de olympiadibus (pag. 317): in quo apud Athenienses in olympiadum descriptione Stadionicas ait percenseri 248, annos 989. Sed in Ὀλυμπιάδων ἀναγραφῇ etiam 249 olympiadis Stadionicam recenset Scaliger. Si de annis ab Adamo 5723 auferas 5500, residui erunt 223 ab Incarnatione Domini secundum Africanum

Sed annus tertius Alagabali æræ communis est 221, in quem et 250 olympias incurrit. Biennio itaque Dionysianam epocham antevertit Africanus, et Incarnationem Domini contulit in annum periodi Julianæ 4712. Quod insuper ex anno Passionis ab eodem Africano constituto colligitur. Nam si decimo quinto Tiberii, nempe Geminis duobus coss. passus est (quæ fuit plurimorum veterum sententia), et is annus mundi 5531 ab Africano numeratus est, cum Incarnationem anno 5501 tribuisset, ut auctor est Georgius Syncellus : cum in annum æræ Christianæ 29, sive periodi Julianæ 4742 consulatus Geminorum competat; deductis annis 30 de 4742, reliquus erit Incarnationis annus 4712 in Juliana periodo. Verum apud Eusebium VIII *De demonstr.* (pag. 243) fragmentum aliud occurrit Africani de Passione Domini, et Danielis hebdomadibus; in quo passio conjicitur in annum secundum olympiadis 202, Tiberii XVI.

Hunc ipsum Africani locum pene ad verbum exscripsit Hieronymus in Commentariis ad caput IX Danielis, et tamen decimum quintum Tiberii posuit; non, ut est in Græco, decimum sextum. Quanquam nisi olympiadis annus appositus esset, conciliare ista facile possemus, quippe annus XV Tiberii, si ab Augusto mense putetur, quo imperare cœpit; iniit anno Christi 28, quarto labente olympiadis 201, et ad Augustum mensem anni Christi 29 continuatus est, quo duo Gemini consules erant. Ita XV Tiberii passus erit Christus, si his consulibus acciderit. Sin est, ut Christianorum veterum, aliorumque more, annos Tiberii a Paschali mense antecedente cœperit Africanus; idem annus XVI Tiberii censeri potuit. Sed cum olympiadis 202 annus secundus inchoatus sit anno Christi 30, et ad æstatem usque sequentis anni propagatus fuerit; necesse est anno æræ communis 30, vel 31 passum dici ab Africano Christum; prout annum Tiberii XVI, aut labentem adhibuerit, aut a Paschali mense præverterit. Si anno Dionysiano 30 Christum voluit esse passum, Incarnationem necesse est ab eodem locatam esse in anno periodi Julianæ 4713, uno anno ante communem æram, ut hodieque ponitur. Sin anno Christi 31 passionem assignavit, Tiberio V et Sejano coss., plane ut Epiphanius, aliique veteres arbitrati sunt, Incarnatio congruet in annum primum æræ Christianæ; itidem ut Panodoro, ac Græcis Latinisque computistis placuisse novimus. Sed hac ratione annus mundi 5723, qui ab Incarnatione debet ex Africani calculo esse 223, erit communis æræ 223; quo annum imperii secundum Alexander Mammeæ filius inchoavit : cum tamen Antonini Alagabali tertium incidisse in annum illum mundi diserte scripserit Africanus.

Mea, ut in ancipiti ac perplexa quæstione, conjectura est, Christum, ex Africani opinione, incarnatum esse anno periodi Julianæ 4712, biennio ante communem æram; mundi 5501, baptizatum porro Geminis duobus coss. anno Tiberii XV: mundi 5530 exeunte, quem 5531 Aprili circiter excepit; passum denique anno mundi desinente 5531, sequente 5532 a Paschate, vel Aprili anni Christi communis 30, Tiberii XVI, et olympiadis CCII anno secundo nondum ab æstivis mensibus inchoato; sed κατὰ πρόληψιν a Januario, aut alio quopiam initio popularis anni, quo usus est Africanus. Scimus enim olympiadas nonnunquam, et, quod consequens est, olympiacæ tetraeteridis annos non ab ipso tempore agonum, sed a populari civitatum suarum exordio a plerisque numerari : ita ut in annorum exitus ludi ipsi concurrerent. Ita annus mundi 5723, sive ab Incarnatione 223, erit communis æræ 221, et Alagabali tertius.

Quocirca qui Africanum referunt passionem Domini anno Adami 5331, Incarnationis 31 attribuisse, de annis desinentibus intelligere debuerunt. Nam baptismum ab eo collatum esse in consulatum Geminorum verisimile est; cum ex Luca constet anno XV Tiberii istud evenisse; aut si, ut Epiphanius, et alii quidam, Novembri mense, non sexto Januarii, ad baptismum venisse credidit, anno communis æræ XXVIII; certe hinc ad passionem solidus annus interpositus est, cum annum saltem unum τῇ κηρύξει Africanus imputaverit. Atqui, si consulibus ipsis Geminis Martio mense passus foret, tres ab Januario, vel a Novembri quinque duntaxat menses Christi prædicatio teneret. Quod Africanum sensisse non arbitror.

Sed duo sunt in illo Africani calculo, quem ex Photio et Georgio retulimus, animadversione digna : alterum quod Photius scribit, Africanum ad Macrini imperium opus suum perduxisse, annorum 5723 historiam complexum; mendosum videri, ac pro Μακρίνου legendum M. Ἀντωνίνου. Quanquam et aliud occurrebat; Africanum Stadionicas non ultra olympiadem 248 in archivis Atheniensium invenisse, quæ olympias ad annum Christi 217, et Macrini imperium extenditur; tamen rerum gestarum memoriam ad annos præterea quinque propagasse, id est ad annum Christi 221; Photium vero eumdem historiæ terminum putasse, qui olympionicarum erat. Vide quæ XII *De doctrina temporum*, cap. XL diximus.

Alterum est, haud satis firmum argumentum esse novæ chronologiæ; quæ ex illo Africani loco concludit quinque annorum labem in Romanos fastos et annales irrepsisse, ac totidem superfluos in iis esse. Vis est argumentationis ejusmodi. Annus Africani 5723 est æræ Christi 221, periodi Julianæ 4934, quo consules fuere Gratus et Seleucus. Hoc vero par consulum ait ab exactis regibus esse septingentesimum vicesimum quintum. Additis ergo regum annis 243 ad 725, fiunt anni 968, e quibus deductis 221, restat annus Urbis 747 : quo Christus ex communis æræ ratiociniis ortus est; quinquennio prius quam vulgo feratur, imo sexennio. Natus enim ponitur anno Urbis conditæ 753.

Verum Africanus in consulibus sive magistratibus annuis numerandis, eos annos exclusit, quibus nulli consules fuerunt : qui quidem in Fastis insigniter quinque notantur ab anno Urbis 378 ad annum 382; quibus continuum interregnum, et ἀναρχία exstitit. Mos est autem plerisque scriptoribus in annuorum magistratuum aut regum temporibus percensendis, eos annos omittere, quibus nulli fuerunt : quod a quibusdam veteribus in Romanis digerendis annalibus observatum esse disputat Onuphrius, cum de varietate computandorum Urbis annorum disserit.

Postremo nec illud omiserim, quod ex Photio et Eusebio constat in *Chronico*, duplex ab Africano opus elucubratum; quorum alterum historicum fuit in quinque libros partitum, et ad annum tertium Alagabali, mundi 5723, perductum : de quo hactenus locuti sumus, alterum quod Κεστοὺς inscripsit in libros XIV digestum. Eusebius vero I *Chron.* novem libros numerat. Cujus operis argumentum multiplex fuit. Nam de medicis rebus, physicis, rusticis, chymicis etiam, iis in libris tractavit : quæ ambo ejusdem Africani sunt, ut testatur Photius, non ut Scaligero visum est, qui auctores immerito distinxit. Itaque Κεστοὶ nihil ad chronologiam attinebant; contra quam nobis exciderat lib. XII *De doctrina temporum*, cap. XLII, ubi Κεστοὺς cum πενταβίβλῳ historia confudimus.

CAPUT III.

De Græcorum æris, quatenus methodis paschalibus, et cyclis implicatæ sunt. Panodori computus illustratur. Ab eo propagatus est alter quem Maximus adhibet.

Hactenus meras annorum summas ab orbe condito sine ulla cyclorum, uti dictum est, methodo subducebant. Postea, cum jam usus artificii istius fere in Ecclesia cœpisset, placuit annos mundi sic ad eumdem aptare, ut divisa summa per cyclorum periodum, proprius anni cujusque cyclus exsisteret. Quem in finem partim annorum aliquot detractione vel additione, priores computos immutarunt; partim iis retentis, Incarnationem ac Passionem Christi alios in annos, quam quibus ascripti erant initio, relegarunt. Hoc ut paulatim evenisse conjectura nostra fert, explicare deinceps aggrediar.

Princeps, quantum suspicari licet, in Ægypto Panodorus, cum animadverteret annos ab Adamo ex Africani sententia collectos, si per 19 dividerentur, nequaquam labentem lunæ cyclum efficere, non dubitavit captandæ opportunitatis illius gratia, paucos annos e summa decerpere. Jam enim Alexandrinorum lunaris cyclus percrebuerat; qui a paschali fere mense sumens initium, idem erat ac noster, hoc est primus unius primus itidem erat alterius : quandoquidem paschalis omnis Romanorum methodus ab Alexandrinorum est fonte dedu-

A cta. Theophilus Alexandrinus episcopus paschalem cyclum instituit annorum CCCCXXXVII, cujus centum priores annos descripsit, orsus a consulatu Gratiani V et Theodosii impp., qui est annus æræ Christianæ CCCLXXX, cyclo lunæ I. Hic annus ex Africani calculo putabatur ab Incarnatione CCCLXXXII, ab Adamo 5882 (lib. II *De doct. temp.*, cap. LXIX). Divisis 5882 per 19 relinquuntur II, atqui I residuum esse methodi paschalis intererat. Panodorus ergo decem detractis, eumdem illum annum numeravit ab orbe condito 5872; quibus per 19 partitis, cyclus ille lunæ primus, qui quærebatur, exsistit. Præterea Incarnationem ac Natalem Christi biennio subduxit ab Africani epocha; et in annum redegit, qui trecentesimus octo-

B gesimus retro putabatur ab exordio cycli Theophili. Si annus 5872 mundi trecentesimus octogesimus secundus haberetur ab incarnato Domino, caderet Incarnatio in annum ab Adamo 5491. Panodorus autem eum annum putavit 5493. Igitur primus annus cycli Theophili, æræ Incarnationis ab illo numeratus est trecentesimus octogesimus : quæ est insignis observatio vetustatis æræ communis, quam Dionysianam nominant, quanquam uno anno Incarnationem antevertimus, eo quod æra Christi non Incarnationem includit ipsam; sed a Kalendis Januariis proximis a Natali incipit. Nihilominus luculenta est hæc notatio vulgaris æræ; quam chronologi quidam recentiores ut minime anti-

C quam, et a Dionysio primum Exiguo repertam impune vexant ac ludibrio habent. Sed ejus auctorem saltem Panodorum fuisse ex eo vincimus, quod Georgius Syncellus Incarnationem Christi ab illo relatam astruit in annum mundi 5493; quem ipsissimum esse primum æræ communis cap. sequenti demonstrabimus, ubi Georgii fragmentum illud exscribemus. Annos 5493 si per 19 partiare, fit lunæ cyclus 2, qui perinde anno primo Christi nostrati congruit. Ex hac Panodori conformatione accidit ut computus iste recens ab orbe condito octo annis minor esset priore illo, qui fuit Africani. Tametsi enim decem annos de eo Panodorus abstulit, tamen communem terminum biennio summovit. Si Incarnationis pristinum annum retinuisset ab Africano

D editum, qui est periodi Julianæ 4712, biennio ante epocham nostram; annus primus cycli Theophili, Christi 380, fuisset æræ Incarnationis Panodori 382; mundi 5872. Ablatis annis 382 de 5872, residui sunt 5490. Ergo annus 5491 esset Incarnationis annus. Idem primus Theophili annus ex Africani computo erat ab Adamo 5882, a Christi Incarnatione 382. Subductis 382 de 5882, reliqui sunt anni 5500 : proinde anno 5501 incarnatus est Christus ex Africani ratiociniis. Discrimen computi hujus et alterius, anni 10. Verum Panodorus biennio, ut dictum est, Incarnationem descendere jussit ad annum 5493 : unde octo annorum duntaxat inter utrumque nata differentia est. Accessit ad eam cycli lunaris opportunitatem, et indictionis

usus. Nam unitate addita, et summa per 15 partita, propria cujusque anni habetur indictio. Anni 5372 per 15 distributi relinquunt 7. Verum anno Christi 320 indictio fuit 8 : unitas ergo adjungi debet ad numerum. Quod si annum Africani 5882 per 15 divideres, indictio 2 proveniret, quæ longius abest ab ea, quæ tum putabatur. Quamobrem non minus indictionis, quam cycli lunaris commoditas Panodorum impulit, ut Africani computum interpolaret. Si quidem indictionis usus per illa tempora vehementius increbrescere cœpit, ut est in lib. XI *De doctrina temporum*, cap. XLI.

Atenim persuasum hoc plerisque fuit, Christum Dominum et Martii XXIII, et luna XIV vel XV, id est plenilunio, esse passum, id est in Paschate Judaico, Martii vero XXV resurrexisse : quorum illud feria VI, hoc autem feria I contigisse extra controversiam est. Quod Martii XXIII passum esse Christum Græci computistæ crediderint, argumento est, quod Maximus, Georgius, Chronicon Alexandrinum, Cedrenus, et alii complures ita sentiunt. Quin etiam Cæsariense concilium, quod Victore pontifice circa annum Christi CXCVII celebratum est, hoc ipsum definiit lib. XII *De doct. temp.* cap., XII. Quocirca tria hæc in eumdem concurrisse diem Martii XXIII arbitrati sunt, feriam VI, et lunam XV; nec non legitimum ætatis modum, ut XXXIII annos circiter ætatis haberet : quoniam tricesimo anno baptizatus est, ac tria deinde Paschata peregit. Quibus omnibus commodior nullus annus inveniri potuit, quam qui æræ communis est XLII, et in Panodori computo 5533 exiens, iniensque 5534, idemque ab Incarnatione, secundum Panodorum, 42. Nam hoc anno cyclus erat solis Romanus XXIII, littera G, proindeque Martii feria VI, et Martii XXV Dominica, cyclus lunæ Alexandrinus, et Romanus fuit V, neomenia Nicæna Martii IX et XXIII, luna XV. Ergo non dubitarunt illo anno passionem accidisse. Ut igitur tricesimus hic et tertius, vel quartus ætatis esset annus patienti Christo, constituerunt anno computi Panodori 5501 incarnatum esse Christum; æræ vulgaris nono, periodi Julianæ 4722. De qua illorum opinione, et chronologia ad Fragmentum Georgii Syncelli disputabitur capite sequenti. Huic illorum castigationi suffragari præterea vetus illa traditio videbatur, anno mundi 5501 incarnatum esse Christum, quam Africanus auctoritate sua commendarat. Ita prorsus admirabiliter contigit, ut ad æram pristinam spretis Panodori calculis redirent; aut, ut priorem illum computum constanter Ecclesiæ aliquæ, civitatesque retinuerint; deinceps nulla in eo mutatione facta, epochas Incarnationis ac Passionis Christi tantummodo sollicitarunt. Verum nec in annis mundi cum Africano, nec in annis Christi putandis, cum Panodoro consentiebant. Etenim annus ille æræ Christianæ nonus ab Africano numeratus est mundi 5511; Christi undecimus : a Panodoro vero mundi 5501, Christi nonus. At illi mundi, ut Panodorus, 5501, Christi vero primum censebant : quod neuter illorum instituit. Hinc apparet recte nos capite I docuisse, computum hunc annalem et Alexandrinum, nihil a Panodori computo discrepare, si ad annos Adami vel mundi respicias. Tum id constat; multum hunc ab æra Africani esse diversum. Quocirca quod in IX *De doctrina temporum*, cap. IV diximus, ex tribus vulgatis Græcorum computis, antiquitatis palmam ei deberi, qui ad Incarnationem Christi numerat absolutos annos 5500, late id accipiendum est; et καθόλου, si annorum tantummodo summa spectetur, cujusmodi eam Africanus instituit. Sin eo modo consideretur, quo ab computandi magistris accommodata postea est, cum usus methodi paschalis implexa; eadem est cum illa Panodori; sed ejus est tractatio conformatioque recentior.

Post hunc Panodori computum perperam, et adversus Evangeliorum fidem a Græcis ea quam exposui, ratione depravatum, alter excogitatus est; qui hoc excluso priore, pleraque in omni Græcia et Oriente hac ætate receptus est. Hic ad Panodori epocham τῆς ἐνανθρωπήσεως annos addit sedecim; ad Alexandrinam Maximi et Georgii annos addit octo, si simplicem annorum numerum advertas. Nam, si annus ipse spectetur, octo illis, quibus Alexandrinum computum superare videtur, annis eo minor est : hoc est Incarnationem Christi totidem annis anticipat; et cum epocha Panodori convenit. Anno itaque mundi 5509 Christi ἐνανθρώπησιν ortumque tribuit. Cujus quidem instituendi tres omnino causas exstitisse persuasum habeo. Prima fuit, ut annis per 15 tributis, citra unitatis adjectionem, haberetur indictio. Divisis 5509 per 15, relinquitur indictio IV, qualis anno primo æræ Christianæ fuit : quem Incarnationi dicarunt. Altera fuit cycli Judaici commoditas, quem et Victorinus ac Latini et Occidentales plerique secuti sunt. Quanquam nihil præter cyclorum vel aureorum numerorum ordinem expressisse Græcos existimo; nec in celebrando Paschate ad eos errores adhæsisse, quos in Victorini ac Latinorum sectam præpostera Judæorum imitatio transfudit. Cyclus Judaicus ac Latinus ab Alexandrino et Romano ternario discrepat, ut qui primus est Romanorum, Latinorum sit XVIII; qui illorum tertius, horum sit XIX, ut lib. VI *De doctrina temporum* pluribus exposuimus; præsertim capite V, ubi numeris amborum aureis Kalendarii Romani dies utrinque stipavimus. Ibi ad Kalendas Januarias Romanus numerus ascriptus est III, Latinorum XIX. Ejusmodi cyclorum ratio in postremo illo computo locum habet. Nam divisis 5509 per 19, restant 18, qui Judaicus cyclus, et Latinus erat anno Incarnationis, sive communis æræ primo : ad quem tribus adjectis, efficitur aureus numerus Alexandrinorum 2, qui eumdem annum occupat. Sic anno Christi 1373 aureus numerus Alexandrinus erat VI. Hunc annum Isaacus numerat istius æræ 6881 : quo numero per 19 par-

tito, supersunt 3. Proinde Judaicus iste cyclus fuit anni 1373; duplicem ad hanc causam postrema insuper accedere potuit, ut eam labem abstergerent, qua Panodori computum posteriores illo artifices infecerant; et ingentem hunc anachronismum tollerent, quo baptismus et passio Christi, ultra Tiberii obitum, in Caii et Claudii tempora diffunditur.

A Hæc omnia consecuti sunt additis ad Panodori summam sedecim. Annus Incarnationis a Panodoro habitus est mundi 5493; quo per 19 tributo, residuus est cyclus lunæ XI; per 15 autem divisus relinquit III: adjectis 16 ad 5493, summaque 5509 per ambos cyclos distracta, fit indictio IV, cum lunari cyclo XVIII, quod erat propositum.

CAPUT IV.

Fragmentum Theophanis insigne ad Græcorum computorum rationem explicandam; ad idque Notæ eodem pertinentes.

Ὅτι μὲν ͵εφλα', οὐχὶ δὲ ͵εφλγ' ὁ Ἀφρικανὸς λέγων, δύο σφάλλεται ἔτη, κατὰ τὴν ἀψευδῆ τῶν Εὐαγγελίων ὑφήγησιν· [1] πρόδηλον γάρ, ὅτι τῷ λ' ἔτει ἀρχομένῳ που, ἢ μικρῷ πρὸς, ἢ ἔλαττον, διὰ τὸ εἰρημένον, *Ἰησοῦς δὲ ἦν ὡσεὶ ἐτῶν λ'*, παρὰ τῷ μεγάλῳ εὐαγγελιστῇ Λουκᾷ, ἐβαπτίσθη, καὶ ἐδίδαξεν καὶ ἐθεράπευσε πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐπὶ τρία ἔτη· ὡς εἶναι τὸν ἀπὸ τῆς θείας συλλήψεως αὐτοῦ χρόνον ἀρξάμενον τῷ ͵εφλα' [2] ἔτει τοῦ κόσμου, τῇ πρώτῃ τοῦ πρωτοκτίστου μηνὸς Νισὰν, Μαρτίῳ κε', μέχρι τῆς ζωοποιοῦ ἀναστάσεως κατὰ τὴν αὐτὴν συμπεσοῦσαν ἡμέραν κε' Μαρτίου, ἐτῶν λγ', καὶ ἡμέρας μιᾶς τῷ ͵εφλδ' ἔτει ἀρξαμένη [3]· ἀφ' ἧς ἐπὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς μετὰ σώματος θεοπρεπῆ θείαν ἀνάληψιν ἡμέραι μ'. Εἰ δέ τις ἀπιστεῖ τοῖς λεγομένοις περὶ αὐτῆς πολλαχοῦ λεγομένης, ὅτι ἐν αὐτῇ τὸν θάνατον πατήσας ὁ Κύριος ἡμῶν πρωτοκτίστῳ ἡμέρᾳ ζωὴν ἡμῖν ἐκ νεκρῶν ἐπήγασε· σκοπείτω εἰς τὴν ια' περίοδον τῶν φλβ' κυκλικῶν ἐτῶν, κατὰ τὸ σιγ' ἔτος τῆς αὐτῆς περιόδου, τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην τοῦ παρ' Ἑβραίοις Πάσχα, καὶ εὑρήσεις [4] κατὰ τὴν κγ' τοῦ αὐτοῦ Μαρτίου μηνὸς, ἐν ἡμέρᾳ παρασκευῇ καταντῶσαν ἐπὶ τὸ σωτήριον πάθος, ὃ ὑπὲρ ἡμῶν ἑκουσίως ὑπέστη· καὶ ταφεὶς ὑπὸ Ἰωσὴφ τοῦ ἐξ Ἀριμαθείας, καὶ Νικοδήμου, ἀνέστη τῇ μετὰ τὴν αὐτὴν παρασκευὴν ἐπιφωσκούσῃ τρίτῃ ἡμέρᾳ, μιᾷ Σαββάτων, πρώτῃ δὲ τοῦ παρ' Ἑβραίοις Νισὰν πρώτου μηνός· ἥτις ἀεὶ τῇ κε' τοῦ Μαρτίου μηνὸς μία καὶ ἡ αὐτή ἐστιν.

Quod Africanus annos (*ad Christi passionem*) computans 5531, non 5533, ut sincera Evangeliorum narratio continet, duobus annis fallitur. Manifestum est enim anno Christum ætatis ineunte, B hoc est paulo plus minusve, tricesimo, secundum illa Lucæ evangelistæ verba cap. III, 23: *Jesus autem erat quasi annorum triginta*, baptizatum esse, ac docuisse; et morbos omnes, languoresque curasse annis tribus; adeo ut tempus omne, quod a divino illius conceptu, et ab anno mundi 5501, ac Nisan principis mensium die prima, Martii XXV, ad vivificam usque resurrectionem extenditur, quæ in eamdem XXV Martii diem incidit; annorum sit XXXIII, et unius diei, quæ annum 5534 incepit. Unde ad divinam cum corpore assumptionem illius in cœlum dies intercedunt XL. Si quis autem fidem minus adhibet iis, quæ de die illa non uno loco memorantur, nimirum Dominum nostrum primaria in illa die, calcata morte, vitam nobis ex mortuis C effudisse, ad undecimam periodum cyclicorum annorum 532, et ejus annum 213 animum advertat, in eoque decimam quartam Hebræi Paschatis attendat. Hanc enim inveniet die XXIII Martii ejusdem, ac Parasceve, in salutiferam passionem incidisse, quam pro nobis ille sustinuit; et sepultus a Josepho, qui ex Arimathæa erat oriundus, et Nicodemo, tertia ab eadem Parasceve die resurrexit: una Sabbatorum, et Nisan primi apud Hebræos mensis prima die; quæ vicesima quinta Martii una eademque semper incidit.

Ὁ μὲν οὖν Ἀφρικανὸς, συμφώνως τῇ ἀποστολικῇ παραδόσει τῷ ͵εφα' ἔτει τὴν θείαν χρονολογήσας σάρκωσιν, περὶ τὸ πάθος καὶ τὴν σωτήριον ἀνάστασιν δυσὶν ἔτεσι διήμαρτε, κατὰ τὸ ͵εφλα' ἔτος τοῦ κόσμου ταύτην συναγαγών· Εὐσέβιος δὲ ὁ Παμφίλου τὰ ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως Ἀβραὰμ γενέσεως, ἢ κατὰ τοὺς χρόνους Νίνου καὶ Σεμιράμεως τῶν Ἀσσυρίων βασιλέων ὡμολόγηται, συντεμὼν ἔτη ͵γρπα' [5] ἐστοιχείωσε, τῷ Ἑβραϊκῷ ἐξακολουθήσας, καὶ τὸν δεύτερον Καϊνᾶν ἔτη ρλ' ζήσαντα πρὸ τῆς τεκνώσεως μὴ στοιχειώσας· οὗ ὁ θεῖος εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς μέμνηται ἐν τῇ κατ' αὐτὸν γενεαλογίᾳ· ὡς καὶ ἀλλαχοῦ λέλεκται. Τὸ δὲ καθ' ἡμᾶς τοῦτο χρονογράφιον ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως γενέσεως Ἀβραὰμ ἔτη ͵γλβ' [6] περιέχει συμφώνως τῇ θείᾳ Μωϋσέως γραφῇ καὶ ταῖς γενεαῖς τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου. Καὶ ἀπὸ τῆς γεννήσεως Ἀβραὰμ ἕως

Igitur Africanus, cum in annum mundi 5501 divinam Incarnationem consentanee traditioni apostolicæ conjecisset, in passione ac salutifera resurrectione consignanda biennio aberravit, utramque D conferens in annum mundi 5531. At Eusebius Pamphili annos ab Adamo ad ortum Abraami, qui Nini ac Semiramidis regum Assyriæ temporibus, communi opinione congruit, in unam summam colligens, 3181 putavit, Hebræos codices secutus: et secundum Cainan, qui vixit annos CXXX antequam gigneret, in serie minime collocavit: cujus quidem Lucas evangelista meminit in genealogia sua: quod alibi jam diximus. Nostra porro chronologia ab Adamo ad ortum Abraami annos complectitur 3312: qui numerus tam Mosis historiæ quam evangelicæ genealogiæ Lucæ convenit. A natali vero

[1] *f.* ὑφήγησιν πρόδηλον. Ὅτι. [2] *cor.* ͵εφα. [3] *f.* ἀρξαμένης. [4] *f.* εὑρήσει. [5] *f.* ͵γρπδ'. [6] *cor.* ͵γτιβ'.

A Abraami usque ad salutiferam crucem et vivificam resurrectionem, annos 2048 collegit Eusebius, cum ex verioribus ratiociniis putentur a nobis 2221. Fiunt in totum anni ab Adamo 5533 : secundum Eusebium vero, anni 5232, quod ab apostolica traditione penitus abhorret. Hic autem ex ejusmodi hallucinatione illi error obrepsit, quod præter annos Cainani 130, alios insuper 111 omisit Allophylorum, qui in Judicum libro continentur : nec non interregni et pacis, 40; item Darii, qui et Astyages dictus est, annos XI.

Panodorus vero unus ex Ægypti monachis, historicus, neque chronologiæ accuratioris imperitus, qui Arcadii imperatoris, ac Theophili Alexandrini archiepiscopi tempore floruit, cum veritatem in B plerisque tenuisset, septem aberravit annis, ubi ad salutiferam incarnationem pervenit. Hanc enim anno mundi 5493 illigavit. Cujus ille erroris occasionem habuit ex eo, quod in anno primo Philippi Aridæi, qui Alexandro Macedoni primus in regnum successit; eodem videlicet, in quo et Claudius Ptolemæus expeditorum canonum ratiocinia defixit; initium statuit Ægyptiaci anni, atque Græci, in prima die Thoth, primi Ægyptiorum mensis, Augusti XXIX; quod ad eamdem epocham revolvitur. Hoc vero tempus citra controversiam anno mundi 5170 tribuitur. Porro ab anno primo Philippi, usque ad victam Cleopatram, anni secundum canones astronomicos numerantur 294. Fiunt ab orbe condito, et ab Adamo ad exitum Cleopatræ, anni 5463. C Verum ab ecclesiastica traditione dissentit in anno 43 Augusti Cæsaris, quo Dominus noster carnem induit. Non enim plures quam 43 annos a victa Cleopatra et Ægypto subacta, apud mathematicos imperasse dicitur Augustus. Quod si concessum a nobis fuerit, consequens erit anno mundi 5505 ex hac vita Augustum excessisse. At idem ipse quintus erit ætatis Salvatoris annus : quod aperte falsum est. Quod autem circa obitum Cæsaris Augusti quindecim circiter annorum Dominus esset, ac XV Tiberii Cæsaris annorum fere XXX, ut sacra Scriptura docet, nemini dubium est. Ita contigerit Augusti Cæsaris exitus inter annum mundi 5514 et 5515; initium autem imperii totius anno 5458. Pa- D nodorus vero mathematicum canonem secutus Augusti imperii primordium contulit in annum mundi 5451, mortem vero in annum 5506, generationem denique Christi in 5493, quod ab eo perperam constat esse factum.

τοῦ σωτηρίου σταυροῦ καὶ τῆς ζωοποιοῦ ἀναστάσεως ,βμη' ἔτη συνῆξεν· ἅτινα κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον ἔτη ,βσκα' ἡμῖν ἐπιλελόγισται. Ἔτη δὲ τὰ πάντα ἐξ Ἀδὰμ ,εφλγ'· κατὰ δὲ Εὐσέβιον ,εσλβ'· ὅπερ ἀλλότριον πάντη τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως· ὃ καὶ ἐκ παραλογισμοῦ τοιοῦδε πέπονθε, πρὸς τοῖς ρλ' τοῦ Καϊνᾶν ἔτεσι, κατὰ τὸν ἐν τοῖς Κριταῖς ἀλλοφύλων [7] ἔτη ρια' παραλείψας· τά τε τῆς ἀναρχίας καὶ εἰρήνης ἔτη μ'· καὶ ἔτι τοῦ Δαρείου τοῦ καὶ Ἀστυάγους ἔτη ια'.

Πανόδωρος δέ τις τῶν κατ' Αἴγυπτον εἷς μοναχὸς ἱστορικὸς, οὐκ ἄπειρος χρονικῆς ἀκριβείας, ἐν τοῖς χρόνοις ἀκμάσας Ἀρκαδίου βασιλέως καὶ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπισκόπου, ἀλήθειαν ἀσπασάμενος ἐν πολλοῖς, ζ' διήμαρτεν ἔτεσιν, ἐλθὼν εἰς τὴν σωτήριον σάρκωσιν, τῷ ,ευϟγ' ἔτει ταύτην συλλογισάμενος. Ἡ δὲ αἰτία τοῦ σφάλματος αὐτοῦ γέγονεν οὕτως. Ἐπὶ γὰρ τὸ α' ἔτος Φιλίππου τοῦ Ἀριδαίου τοῦ μετ' Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα βασιλεύσαντος Μακεδόνων α', καθ' ὃ ἔτος καὶ ὁ Κλαύδιος Πτολεμαῖος τὴν τῶν προχείρων κανόνων ψηφηφορίαν ἐπήξατο ἀρχὴν Αἰγυπτιακοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ ἔτους, κατὰ τὴν α' τοῦ Θὼθ μηνὸς παρ' Αἰγυπτίοις λεγομένου, κθ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς οὖσαν ἀποκαταστατικὴν, ὁμόχρονον [8] ὁμολογουμένως ἐστὶ τῷ ,ερο' ἔτει τοῦ κόσμου. Ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ δ' [9] ἔτους Φιλίππου μέχρι τῆς καθαιρέσεως Κλεοπάτρας ἔτη κατὰ τοὺς ἀστρονομικοὺς κανόνας ἐπισυνάγεται σϟδ'. Ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ,ερο' κοσμικοῦ ἔτους ε' [10] γίνονται ,ευξγ' Ἀδὰμ ἕως καθαιρέσεως Κλεοπάτρας. Κατὰ τοῦτο οὐ συνᾴδει τῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει, ὡς τὸ πρὸς τὸ μγ' ἔτος Αὐγούστου Καίσαρος· ἡνίκα ὁ Κύριος ἡμῶν ἐσαρκώθη· μόνα γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῆς καθαιρέσεως καὶ ὑποταγῆς Αἰγύπτου μγ' ἔτη λέγεται βεβασιλευκέναι παρὰ τοῖς μαθηματικοῖς ὁ Αὔγουστος. Ὅπερ εἰ δῶμεν ἀληθεύειν, εὑρηθήσεται κατὰ τὸ ,εφε' ἔτος τοῦ κόσμου τελευτήσας ὁ Αὔγουστος. Τῷ δ' αὐτῷ ε' ἔσται τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡλικίας. Ἀλλ' ὅτι μέν ἐστι [11] πρόδηλον· ὅτι δὲ κατὰ τὸν Αὐγούστου Καίσαρος θάνατον ιε' ἐγγὺς ἦγεν ἔτος ὁ Κύριος, καὶ κατὰ τὸ ιε' Τιβερίου Καίσαρος ὡσεὶ ἐτῶν ἦν λ', ὡς τὰ λόγια, καὶ τοῦτο προφανές. Ἔσται ἄρα ὁ μὲν Αὐγούστου Καίσαρος θάνατος μεταξύ που τοῦ ,εφιδ' κοσμικοῦ ἔτους καὶ τοῦ ,εφιε'· ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς ὅλης βασιλείας αὐτοῦ τῷ ,ευνη'. Πανόδωρος δὲ, τῇ μαθηματικῇ ἐξακολουθῶν ἐκδόσει, τὴν μὲν ἀρχὴν τῆς Αὐγούστου βασιλείας τῷ ,ευνα' ἔτει τοῦ κόσμου ἐστοιχείωσε, τὸ δὲ τέλος τῷ ,εφϛ', τὴν δὲ σωτήριον γέννησιν τῷ ,ευϟγ', οὐ καλῶς διανοησάμενος.

Ad Georgii Syncelli Fragmentum Notæ.

Ὅτι μὲν ,εφλα. Veterum multorum opinio fuit, Christum uno tantum anno prædicasse, eoque passum fuisse. Ex eorum numero fuit Africanus, ut testatur Hieronymus in IX Danielis : quem recte ex auctoritate evangelica Georgius redarguit. Vide XII *De doctrina temporum*, cap. IX.

Ὡς εἶναι τὸν ἀπὸ τῆς θείας. Tria hic observatione digna. Alterum, caput anni in computo Græco, non repetere Georgium a civili epocha, id est a Septembri; sed a verno tempore atque ab VIII Kalend. April. quo die conditum esse mundum putabant : alterum passum ex illorum opinione esse

[7] *cor.* καὶ τῶν *et* ἀλλοφύλων. [8] *f.* ὁ ὁμοχ. [9] *imo* α'. [10] *f.* ἔτη. [11] *Deest aliquia.*

Christum Martii XXIII, feria VI; resurrexisse vero die XXV: quam Epiphanii quoque sententiam fuisse constat. Vide quæ super ea partim in Animadvers. ad hær. LI, partim in XII *De doctrina temporum* exposuimus. Cum autem capite superiori demonstratum sit Maximum, quem Georgius, et cæteri, qui Alexandrinam æram tenuerunt, secuti sunt, Christi passionem in eum annum contulisse, qui est æræ nostræ XLII, periodi Julianæ 4755, eo anno admirabiliter contigit, ut in diem Martii XXIII decima quarta Paschalis incideret. Novilunium enim ex Parisinis tabulis commissum est Martii X, feria VII, hora 10, 21′ in horizonte Hierosolymitano. Quare decima quarta convenit in Martii XXIII, feria VI; plenilunium vero medium Martii XXV ineunte, hora videlicet 1, 55′ a media nocte. Nicæno vero tempore neomenia cadebat in IX Martii, cyclo V decima quarta, Martii XXII: quod ad Græcorum computistarum mentem perbelle congruebat, qui et Martii XXIII, et feria VI, et plenilunio passum esse Christum asseverabant. Sed hæc quam illorum rationibus consentanea videntur tam sunt absona, et ab evangelica veritate prorsus aliena. Sed nec Epiphanii sententiam assecuti illi sunt; quàm nos abunde libris illis explicavimus. Tertio denique constat ex Maximi ac Theophanis decreto, Christum Dominum triennio, ac mensibus circiter tribus a baptismo prædicasse, ut qui anno ætatis ineunte XXXI, Januarii VI, baptizatus sit, mundi 5530 exeunte, ita ut 5531 proximo vere successerit: anno periodi Julianæ 4752, passus autem sit anno ætatis XXXIII absoluto, ac tribus præterea mensibus; mundi 5533 desinente, periodi Julianæ 4755. In quo ab Epiphanii sententia desciscunt. Vide Maximi cap. XXXII. Sciendum est porro, Græcos ætatem Christi ab Incarnatione ipsa numerare, non, ut ratio postulat, et nos vulgo facimus, ab eo tempore, quo extra uterum prodiit. Quorum institutum Romani quoque computistæ complexi sunt, Dionysius Exiguus, Beda, et inferioris ævi propemodum omnes. Hinc Georgius annos vitæ Domini putare incipit a XXV Martii.

Σχοπείτω εἰς τὴν ια′. Divisa summa annorum 5533 per 532, fient absolutæ periodi X, et annus 213 undecimæ, quo revera quarta decima Christi sæculo incidit in Martii diem XXIII, ut paulo ante vidimus.

Πρώτη δὲ τοῦ παρ' Ἑβραίοις. Mirum illud est, non solum neomeniam fuisse Nisan diem illum, quem lunæ XVI vel XVII esse dicit, sed ejusmodi semper exstitisse. Nugæ istæ sunt, nisi hoc forte voluit, initio rerum primum mensem, sive Nisan neomeniam habuisse XXV die Martii.

Ὁ μὲν οὖν Ἀφρικανός. Vide superiora libri hujus nostri capita.

Εὐσέβιος δὲ ὁ Παμφίλου. In chronico posteriore, interprete sancto Hieronymo, Eusebius in Proœmio numerat ab Adamo ad diluvium annos 2242, a diluvio ad ortum Abrahami, 942. Summa annorum 3184; itaque legendum apud Georgium. Ad hanc summam si 2215 adjeceris, quot ab Abrahami natali ad ortum Christi interponit Eusebius, efficies annos 5199. Ac revera totidem annos ex Eusebii calculo Latini antiquiores exprimunt: et in Romano Martyrologio VIII Kalend. Januar. numerus ille concipitur. Vide lib. IX *De doctrina temporum*, cap. II. Porro ad passionem, quæ anno Abrahami 2047 ponitur, anni sunt a conditu rerum 5231. Quæritur Georgius ab Eusebio prætermissum Cainan, et ejus annos CXXX: ideo minorem justo esse summam ad ortum Abrahami; quam ipse ait esse annorum 3312, quibus additi anni 2221, qui ab Abrahamo ad Christi passionem interjecti sunt, efficiunt annos 5533; cum tamen Eusebius et annos ab Abrahamo numeret ad Christum 2048, et iis priorem ad numerum adjectis, summam inde conficiat annorum 5232. Desunt anni 301 ad Georgii calculum: quos ipse variis modis inculcare nititur. De Cainano, et annis Judicum plenissime habes in IX *De doctrina temporum*. Georgii μικρολογία ista non est nauci.

Πανόδωρος δέ τις. Nunc de altero computo, qui est Panodori monachi. Is æram priorem annorum ad Christi ἐνανθρώπησιν 5501 octo annis, vel decem decurtavit; cujus inventi probabilis est a nobis supra reddita ratio: quam vero Georgius affert, frivola est; nec jure hominem redarguit ut mox videbitur.

Ἐπὶ γὰρ τὸ α′ ἔτος. Quæ sequuntur insigniter depravata sunt; neque vis argumentationis, qua Panodorum Syncellus oppugnat, satis animadvertitur. Hujus tamen hæc summa conficitur: ideo septem annis minus putasse Panodorum, quod cum anno mundi 5458 Augustus imperare cœperit post necem Julii Cæsaris, Panodorus 5451 tantummodo posuerit, mathematicorum calculum secutus. Fuit apud astronomos in usu canon quidam, sive laterculum regum, qui a Nabonassaro ad Antoninum usque propagatur, nimirum ad Ptolemæi tempora: qui a Chaldæis traditum canonem Romanis imperatoribus auxisse videtur. Verum in libro προχείρων κανόνων, qui tabulas astronomicas complectitur, canon idem a Philippo Aridæo incipit, ut in manuscriptis codicibus apparet, qui Theonis commentarios εἰς τοὺς προχείρους κανόνας exhibent. Igitur a morte Alexandri, et Thoth Philippi, ad mortem Cleopatræ, anni colliguntur 294. Inde Augusti Cæsaris 43. Duplex enim initium Augusti, alterum a morte Julii Cæsaris, alterum a nece Antonii et Cleopatræ, quæ est epocha annorum Actiacorum. Intervalla porro annorum a neomenia Thoth, quæ principum mortem proxime consecuta est, in illo canone procedunt. Mortuus est Alexander Magnus anno primo ineunte olympiadis CXIV, periodi Julianæ 4390, anno Nabonassari 424, qui cœpit Novembris XII. Quare Thoth Philippi Aridæi, sive mortis Alexandri, convenit in Novembris XII anni ejusdem periodi Julianæ 4390, et initium dedit anno Nabonas-

sari 425. Hæc est epocha τῶν προχείρων κανόνων A Ptolemæi. A qua anni sunt Ægyptiaci 294 absoluti ad Thoth Actiacum, sive neomeniam Thoth, quæ anno illo, quo mortua est Cleopatra, incurrit in xxxi diem Augusti; et exordium attulit anno Nabonassari 719, anno periodi Julianæ 4684, Urbis secundum Varronem 724. Intervallum a morte Alexandri ad Thoth Actiacum, anni solidi 294. Rursus Augusti mors contigit anno Urbis 767, mensis cognominis xix, epagomenon v, anni Nabonassarei 762; cujus Thoth iniit Augusti xx, periodi Julianæ 4727, decimo quarto communis æræ. Sed tum annus fixus, et Actiacus erat in cursu; cujus Thoth perpetuo ab Augusti xxix die auspicabantur. Itaque a Thoth Actiaco, ad Thoth mortis Augusti, anni absoluti sunt 43. Hæc sunt indubitata, et a nobis B demonstrantur in tomo posteriore operis *De doctrina temporum*. Ex quibus intervallum aliud computari potest, quod inter Augusti primum exordium ac necem Cleopatræ numeratur, annorum 13. Nam Augusti imperium cœpit anno Urbis 711: cujus Thoth convenit in Septembris III, Nabon. 706, periodi Julianæ 4671. Inde ad Thoth Actiacum anni Urbis 724, anni confecti sunt 13. Quare a Thoth imperii Augusti, ad Thoth mortis ejusdem, anni sunt Ægyptiaci vertentes 56. Panodorus incarnationem Christi conferebat in eum annum, qui cyclum lunarem habuit 2 a Thoth Alexandrino, si civile initium cogites, uti lib. IX *De doctrina temporum*, capite IV docuimus. Erat ergo periodi Ju- C lianæ 4713, in quem vulgaris quoque natalis competit, vel 4714, si populari epocha usus est; anno Nabonassari 748. Proinde a Thoth anni Actiaci primi, sive Nabonassari 719, ad Thoth anni 748, putantur anni solidi 29, ita ut tricesimo Actiaco ineunte incarnatus sit Dominus. Igitur ab anno Nabonassari ineunte 425, sive a Thoth Philippi, ad annum ineuntem 748 Nabonassari, quo Christus incarnatus est, anni interjecti sunt absoluti 323; ita ut anno 324 ab initio Philippi Christi ἐνανθρώπησις inciderit. Detractis ergo annis 324 de 5493, reliqui sunt 5169; adeoque anno 5170 ab autumno inchoato Thoth Philippi accidit, ut scribit Georgius: qui et frustra Panodorum redarguit, quod primum initium Augusti Cæsaris illigavit anno D mundi 5451. Id enim consentanee fecit constitutæ a se chronologiæ. Etenim primum Augusti imperatoris exordium ab anno deduxit periodi Julianæ 4671, Urbis conditæ 711, a quo plerique imperium illius auspicati sunt, ut paulo ante diximus. Jam vero a Thoth Philippi, sive ab anno Nabonassari 425 ineunte, ad ineuntem annum Nabon. 706, anni sunt vertentes, et integri 281: qui additi ad annum mundi 5170, cui Thoth Philippi congruit, conficiunt annum mundi 5451, primum monarchiæ Augusti. Exinde annis adjectis 56 imperii ejusdem, exsistit annus mundi 5507, quo Augustus excessit, quanquam nondum inchoato 5507, sed adhuc labente 5506 periit. Quin etiam canon ille mathematicus ab exordio Philippi ad Augusti ultimum numerat annos vertentes 337, ita ut 338 ab Augusti morte cœperit. Jam si annos 338 adjicias ad 424 Nabonassari, conflabitur annus Nabonassari 762, qui est Thoth mortis Augusti. Adde eosdem 338 ad annum Panodori 5169, exsistet annus mundi 5507. Rectissime itaque Panodorus non solum Thoth Philippi cum anno computi sui 5170 copulavit, sed etiam primum annum Augustei imperii cum 5451; si quidem incarnationem Christi contulit in annum 5493, ac lunæ cyclum 2 a populari Alexandrinorum epocha procedentem, id est Augusti xxix, a quo annum ordiebantur; vel a verno tempore, ut computistæ solent. Quin ex iis vestigiis chronologiæ Panodori conjectura fieri potest accuratum iis in rebus ac diligentem hominem fuisse; atque haud paulo intelligentiorem ejus reprehensore Georgio, cujus in hoc genere infinita peccata sunt; sed nullum majus, quam quod ea vellicare instituit, quæ neque capiebat ipse, et ab illo ipso, quem accusabat, fuerant scripta constanter.

Ὡς τὸ πρὸς τὸ μγ' ἔτος. Hæc sunt mendosa. Nam dicere videtur Christum in mundum venisse anno Augusti XLIII; et idem tamen tres illos et quadraginta annos a morte Cleopatræ ad Augusti obitum extendit. Utrumque verum est; et a primo initio Cæsaris Augusti ad Incarnationis annum, quem Panodorus constituit, annos esse XLIII; et a nece Cleopatræ totidem ad excessum Augusti. Etenim anno tertio Juliano, periodi Julianæ 4671, imperare cœpit Augustus, ex opinione Panodori. Christus incarnatus est anno Juliano XLVI. Demptis duobus, reliquus est annus XLIV ab initio Augusti: qui a Thoth anni Juliani XLVI, periodi Julianæ 4714 inchoatur. Labente itaque XLIII Cæsaris Augusti, mense Martio contigit ἐνανθρώπησις. Rursus obiit Augustus anno Juliano LIX, Augusti mensis XIX, periodi Julianæ 4727. Intervallum ab anno Juliano XVI, quo primus Actiacus cœpit, ad LIX, sunt anni XLIII. Obiit igitur Augustus exeunte anno XLIII ἀπὸ τῆς καθαιρέσεως Cleopatræ, hoc est Thoth mortis Augusti fuit quadragesimus quartus a Thoth Actiaco. Hæc vera sunt. Sed Georgius perplexe et obscure loquitur.

CAPUT V.

De Græcorum computorum epocha in anno Juliano, deque cyclorum in iis methodo. Maximus illustratur.

Civilis Constantinopolitanorum annus a Kalendis Septembris incipiebat una cum indictione. Inde igitur solis ac lunæ cyclos par erat incipere, quemadmodum Alexandrini, qui triduo ante popularis anni principium habebant, indidem et cyclos ordiebantur. Sed cum Romani anni descriptione Romanisque mensibus uterentur, illius etiam initium Græci nonnunquam adhibuerunt. Tum quod Paschatis causa cycli a Christianis assumpti sunt: quod festum verno tempore celebratur; hinc plerique non modo cyclorum, sed et anni ipsius exordium

in verno mense statuerunt; Aprili videlicet aut Martio.

Quæ tot initiorum varietas prius scriptores ipsos, quam eorum lectores, admirabili perturbatione confudit. Nam duo plerumque diversa annorum, et cyclorum principia miscent invicem : nec ad id quod semel amplexi sunt, constanter adhærescunt. Annum ecce alii ab Septembri vel Octobri incipiunt; cyclos autem solis ac lunæ ab Martio vel Aprili. Quidam cyclum solis ab Octobri; lunæ vero ab verno mense cœperunt. Plures annum civilem a Septembri; ecclesiasticum ab Aprili proficisci jubent; hunc etiam aliqui Martio ab mense, et ejus certa die repetunt.

Ea methodi obscuritas et confusio luce ut aliqua nostræ disputationis illustretur, de singulis Græcorum computis ordine dicendum erit, et qui uniuscujusque tradendi principes fuerunt, eorum pervestiganda sententia est, ut, quemadmodum ab illis constituti cycli fuerint; et quo pacto cum Romanis consentiant; ac quod anni denique primordium ceperint, certa ratione declaretur. A Maximo igitur incipiendum erit, qui et antiquior est, et antiquioris observator æræ, cujus de anno primum, et anni epocha statuemus.

Alexandrinum computum in Paschali sua methodo tenere se Maximus ostendit capite XXXII, cum annum Incarnationis ac natalis Christi ait fuisse mundi 5501, scripsisse vero se anno 6133, Heraclii XXXI cap. XVII significat; cujus anni passim exemplo utitur. Annus primus Heraclii cœpit Octobri mense anni æræ Christianæ IOCX, tricesimus vero primus anno IOCXL, indictione Constantinopolitana XIV post Septembrem, cyclo lunæ XIV, solis V, littera Domin. BA. Hanc porro methodum anni sui tradit capite XVII, ut divisa summa per XXVIII, si quid residuum sit, pro solari cyclo capiatur : aut si nihil restet, integer ipse cyclus. Idem et in lunari, atque indictione præcipit. Hoc modo divisis annis 6133, cyclus relinquetur solis I, lunæ XV, indictionis XIII. Restat illud inquirendum; ecquid annus ille 6133 a Septembri anni Christi IOCXL, an a Paschali mense anni IOCXLI incipiat.

Quod igitur nequaquam a Septembri annos suos sit exorsus, ex XXXII capite concludi potest. Ibi enim in eumdem annum mundi Martium ac Decembrem conjicit, nempe 5501, quo et feriam II ait fuisse Martii XXV, et quartam Decembris XXV. Certe Georgius Syncellus, qui eamdem æram exprimit, annos suos a XXV Martii incipit; nec non Alexandrinum Chronicon; etsi interdum aliter usurpat, de quo vide cap. III, lib. IX *De doctrina temporum*, cyclos autem solis ac lunæ perspicue ab eodem Martio, non a Septembri inchoare se declarat, cap. VI, ubi laterculum enarrans, quod editum est pag. 315, Januarium et Februarium anni antecedentis esse dicit; Pascha vero, et ejus XIV, anni sequentis. Præterea id ex capitibus X ac XIII cognoscitur : ubi tam lunarem annum, ac cyclum, quam solarem a verno mense incipit; illum quidem ab iis diebus, quibus affixi sunt aurei numeri; solarem autem ab æquinoctiali mense. Item capite XXIII, cyclum solis XXVIII, et lunæ XIV, Aprili ac Paschati anni ejus imputat, qui Pascha anni 6133 antecessit; cujus cyclus erat solaris I, lunaris XV; quo etiam capite cyclum solis XXVIII a Kalendis Aprilis orsus est. Unde epactas solis feriam illam esse definit, quæ est Martii XXXI, sicut epactas lunares, ætatem lunæ in eodem die. Ex quo sequitur anni primordium in Kalendas Aprilis, ab illo constitui. Dupliciter itaque annum suum auspicatur Maximus, nempe a Kalendis Aprilis, et a neomenia Paschali : cujusmodi in nostris quoque, id est Latinis, computi scriptoribus inconstantiam animadvertimus libro VI *De doctrina temporum* quæ, quia perlevis, facile dissimulatur; dum illud constet, verno mense, non autumnali annorum suorum epochas fixisse Maximum.

Cum hæc exploratissima sint, tamen ex eodem Maximi computo difficilis nodus occurrit. Quippe annum 6133, et indictionem XIV componit cum anno XXXI Heraclii, adeoque cum cyclo solis I, lunæ XV. Atqui annus XXXI Heraclii cœptus est Octobri anni Christi IOCX. Mortuus est vero Martii XI anni IOCXLI. Si annus mundi 6133 ab Aprili, aut neomenia Paschali caperet exordium, non utique 6133 annum attigisset Heraclius : quandoquidem neomenia Paschalis anno isto contigit Martii XIX; quarta decima Paschalis Kalendis Aprilibus, feria I. Unde Pascha in Aprilis VIII diffunditur; cyclo lunæ tam Romano quam Constantinopolitano XV; cyclo vero solis I Constantinopolitano, Romano VI, littera G, quod Maximus cap. XIX diserte astruit.

Hoc non alia ratione dissolvi potest quam ea quæ IX *De doctrina temporum* allata est, cap. III, ubi Maximum ostendimus duplicem epocham anni civilis et ecclesiastici confudisse : quarum illa ab Septembri procedebat : hæc ab Aprili, aut verno mense. Proinde 6133 annum civilem alias cum Heraclii anno XXXI, et indictione XIV comparavit; alias eumdem annum distulit in Paschalem mensem, ecclesiastico usus exordio.

Ante Maximum Panodorus annos suos a verno tempore inchoasse videtur : etsi Georgius in eo fragmento, quod capite superiori retulimus, ubi ἐνανθρώπησιν, et γέννησιν ab eo illigatam refert anno mundi 5493, nullam certam ejus rei significationem dederit, tamen ita Christiani fere veteres, saltem ecclesiasticis in computis et historiis, facere consueverant ut de Africano cap. I hujus libri docuimus.

His animadversis, facile jam erit solis ac lunæ cyclos æræ hujus, et computi proprios investigare, ac cum nostris componere, in quo fœdissime hallucinatus est Scaliger; uti paulo post ostendetur. Primum enim quod ad solis cyclum attinet, divisis annis ab orbe condito, residuus numerus

cyclus est solis : aut certe totus ipse numerus 28 ; A anno 6133 diviso per 28, relinquitur 1. Proinde cyclus solis I concurrit cum anno Christi 641, quo Romanus solis cyclus erat VI, littera Dominicalis G : unde reliqui deinceps propagari possunt ; quod in sequentibus constabit. Cyclus lunaris Maximi idem prorsus est cum Romano. Siquidem divisis 6133 per 19, reliqui sunt XV, et revera anno Christi 641, cyclus erat lunæ 15. Quod mirum esse non debet. Ex eodem quippe Alexandrinorum fonte Græci ac Latini pariter lunarem hausere cyclum ; et ab eadem epocha, nimirum ab verno mense, usum illius auspicati sunt.

In indictione putanda perplexus est Maximus, in eaque methodus fallit, quæ per cyclum integrum τὴν ὁμάδα dividit. Nam si 6133 per 15 partiare, super- B erit indictio XIII. Atqui XIV cœpta est Septembri anni 640, et sequente 641 adhuc obtinuit ; nec alia cum anno mundi 6133 componi debuit. Verum ad methodum unitas additur annis mundi, ut indictionem labentem obtineas : quemadmodum cap. XXXIII Computi admonet. Duplicem enim indictionem statuit : unam, quæ exsistit ex annis mundi per XV divisis ; estque unitate minor, quam reipsa tunc usurpatur ; alteram, quæ ab Augusti secundo imperii anno est exorsa : quem quidem affirmat ex XV indictione primam anno isto fecisse. Hæc sunt commentitia. Vera autem origo patefacta est supra cap. III. Vide et cap. I, ubi de indictionibus Maximi egimus. C

In altero computo, quem κατὰ Ῥωμαίους appellat Georgius, quique annum Incarnationis exhibet mundi 5509, perinde ambigua est annorum epocha. Isaacus Argyrus cap. III Computi prioris, annum civilem ait a Septembri inchoari ; cyclum solarem, ab Octobris Kalendis. Cyclum vero lunarem cap. IV ab Januario incipit, ac divisis annis mundi per congruentem cyclo cuivis numerum, colligi labentem anno ultimo cyclum asserit. Annum, quo ista prodebat, capite III scribit esse mundi 6881, quo diviso per 28, fit solis cyclus 21, tum Octobris XXVI die feriam III scribit fuisse, capite sequenti. Est hic annus Christi 1372, cyclo Romano IX, littera Dominic. DC. Idem tamen capite VI, μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀρχομένου Ἰανουαρίου, « usque ad D initium Januarii, qui proxime sequitur, » annos ait esse 6880 : quibus divisis per 19, cyclum lunæ 2 confici. Hæc ita conciliari possunt. Scribebat Isaacus Octobri mense anni Christi 1372 ; cum jam ab Septembri cœptus esset annus Constantinopolitanus 6881 cum indictione XI, ratione vero cycli solaris a Kalendis Octobris : porro ratione cycli lunaris, Kalendis Januariis sequentibus initium habiturus erat, sic ut annus 6880, perseveraret anno 1372. Itaque ad Kalendas Januarii anni 1373 fluxisse ait annos 6880 : horum ultimus occupabat annum 1372, cujus adeo cyclum investigat. Divide annos 6880 per 19, restat 2 lunæ cyclus Judaicus, et Latinus ; qui Romano 5 respondet, quotus erat anno 1372. Ac vel ex eo, quod a Kalendis Januariis lunarem cyclum inchoari scribit, conjecturam nostram approbat, quam capite III superius explicavimus ; Græcos in hoc genere computi Latinorum ac Judæorum aureos numeros accepisse. Nam Latinorum proprium id fuit, lunarem ab Januario cyclum inchoare ; cum ab Aprili, vel Paschali mense Romanis idem cyclus procederet. Ex his concluditur annum civilem Constantinopolitanum duobus respondere cyclis lunaribus, ut annus 6881 a Septembri anni 1372 incipiens, ad Decembris finem cyclo 2 Constantinopolitano, vel 5 Romano respondet : a Kalendis Januariis, cyclo tertio, et Romano 6, quod de solari quoque cyclo Romano dicendum est. Distributis annis 6881 per 28, restat cyclus solis 21 ab Octobri anni 1372 : quo Romanus 9 adhuc in usu erat : anno vero sequente 1373 erat cyclus 10. Quocirca primus cyclus solaris Constantinopolitanorum erat Romanus 17 ab Octobri ; Januario vero sequente, 18 ; et primus cyclus Romanus Januario mense respondebat cyclo Constantinopolitano 12. Octobri vero sequente, cyclo 13. Lunaris cyclus idem erat ac Latinorum ; et ternario minor erat Romano et Alexandrino. Sed, ut jam monui, neque in embolismorum ratione ; nec in Paschatis celebritate ab Alexandrinis et Catholicis institutis abhorruerunt. Indictio denique eadem erat ac Romana, sive imperatoria, ut vocant, a Septembri ; sive ecclesiastica ab Januario. Unitate ergo major erat illa, quæ ex Alexandrino computo prodit : quod imprimis notandum venit, ut ex eo chronologorum Græcorum, et imprimis Theophanis errata deprehendamus. Hujus observationis specimen præbebimus.

Theophanes ait Heraclium cœpisse anno mundi 6102, Incarnationis 602, Octobris IV, feria II, indict. XIV. Hic est annus Christi Dionysianus 610, cyclo præditus solari III, littera D. Itaque error est apud Theophanem, legendumque feria I, non II. Erat indictio Constantinopolitana ab Septembri XIV. Hunc igitur annum putat Theophanes ab Adamo 6102 ; Incarnationis 602. At Cedrenus mundi 6103, Incarnationis 609. Verum quod ad Incarnationis annos attinet, Miscella, quæ ex Theophanis historia constat, eumdem habet annum 602, ut certum sit a Theophane ita scriptum fuisse, mundi 6102, Incarnationis 602 : divisis 6102 per 15, reliqui sunt 12 ; addita unitate, ex præcepto Maximi, colligitur indictio XIII, hoc est Romana a Januario ad finem Decembris ; Constantinopolitana vero a Januario, ad finem Augusti. Quocirca indictio computi Alexandrini, quæ ex divisione τῆς ὁμάδος oritur, nisi ab Septembri annos ordiamur, a Januario ad Septembrem unitatem addi sibi postulat ; a Septembri, ad anni finem, binario est augenda, ut civilem Constantinopolitanam assequatur. Igitur anno Christi 610, erat annus Alexandrinæ æræ 6102 a verno mense cœptus. A Septembri vero

civilis annus 6103 putari cœpit: quod Cedrenus secutus est; prius autem, Theophanes, qui ecclesiastico more, ut vidimus, annos a Paschate solet incipere.

Theophanes idem narrat Leonem Isauricum obiisse anno imperii sui XXV, jam ab mensibus duobus, diebus XXII inchoato, XIV Kalendas Julii, indictione IX, quod et historia Miscella refert sub finem libri XXI. Ἔτος ἦν ἀπὸ μὲν κτίσεως κόσμου κατὰ Ῥωμαίους ,ςσμη' ἀπὸ Ἀδάμ, κατὰ δὲ Αἰγυπτίους, ἤγουν Ἀλεξανδρεῖς, ,ςσλβ', ἀπὸ δὲ Φιλίππου κατὰ Μακεδόνας ,αξγ'. Quæ sic Paulus Diaconus vertit: « Cum annus esset a conditione quidem mundi, juxta Romanos, ab Adam sextus millesimus ducentesimus quadragesimus octavus, secundum Ægyptios vero, seu Alexandrinos, sextus millesimus ducentesimus tricesimus secundus; a Philippo, secundum Macedones, millesimus sexagesimus tertius. » Fuit hic annus Christi communis æræ 741, quo fuit indictio IX, tam Romana quam Constantinopolitana, Junio mense. Detractis annis 5508 de 6248, restant 740 æræ Dionysianæ. Uno itaque minus anno computat Theophanes; quod et indictio demonstrat: nam si annos 6248 per 15 distribuas, exsistet indictio VIII. Atqui in æra Constantinopolitana, quam Paschalem vocat Scaliger, Romanam Theophanes; divisis annis ab Adamo, currens indictio relinquitur. Sic anno Alexandrini computi 6232 per 15 diviso, superest indictio VII, binario Romana minor, cum unitate tantum superari debeat. Item de 6232 detractis 5492, residui sunt 740, cum 741 reliquos esse oporteat. Denique annus Philippi per idem tempus labebatur 1064, non 1063. Itaque falsus est Theophanes, et scribendum illi fuit, mortuo Leone successisse Constantinum anno secundum Romanos 6249, Alexandrino 6233, a Philippo 1064.

CAPUT VI.

Confutantur ea quæ de Græcis computis explicavit Scaliger in VII De emendatione temporum *iidemque variis exemplis illustriores redduntur.*

Nunc ad excutienda illa veniamus quæ de Græcis iisce computis Josephus Scaliger in opere *De emendatione temporum* attulit (p. 749 edit. postremæ), quæ, ut universe dicam, ejusmodi sunt; ut illorum scientiæ funditus experteni ac rudem hominem fuisse demonstrent. Nec ea modo replicabimus, quæ ab ipso in V *De emendatione temporum* disputata capitibus duobus, in nono *De doctrina temporum* capite V confutavimus. Hic ea solum attingenda sunt, quæ ad computum Maximi septimo in libro disseruit; quæ in hunc locum, et hujus editionem Computi reservata fuerant.

Ex his primum illud apertissime falsum est tres istos computos sic habere, ut natalem Christi Dionysianum habeant, orientalis quidem, in anno 5501, lunaris in anno 5495, Paschalis in anno 5509. (Ita enim vocari tres æras illas a Scaligero, libri hujus initio monuimus.) Unde ad annum labentem cujusque computi numerandum, præcipit addere annis Christi Dionysianis annos 5494, 5508 et 5500, atque a Septembri caput anni repetere: quod hoc exemplo perspicuum facit. Anno Christi 1596, cœpit ab Septembri Græcorum more annus 1597: adde annos 5500, habebis annum 7097 æræ orientalis; adde 5508, fiet annus æræ Paschalis 7105; adde 5494, erit annus æræ lunaris 7091. Verum in hoc postremo lunari computo duo subtrahi perpetua methodo jubet, ut proinde nonnisi 7089 annus ille putetur. Hæc, inquam, cautio falsissima est, ut ea demonstrant quæ superioribus capitibus exposui de tribus istis computis. Nam duæ ex his, lunaris et orientalis, annum communis natalis, ac Dionysiani præbent eumdem, qui est 5493 iniens a Septembri. Maximus, Georgius, ac Theophanes æra usi sunt, quam orientalem vocat Scaliger. Hoc extra controversiam est. Nam Christum asserunt incarnatum, et in lucem editum anno computi sui 5501. Igitur annus æræ Dionysianæ 641, quo Heraclii annus XXXI Paschali mense currebat, computari ab illis debuit 6141, additis 5500 ad 641. Atqui eum ipsum statuunt annum mundi 6133, quotus est in lunari computo; si ad annos 641 adjungas 5492, uti methodus exigit.. Sic annum primum Heraclii, qui iniit Octobri anni Christi 610 numerari oportuit 6110 orientalis æræ, at solum 6102 putatur a Theophane; quotus est in ea, quam lunarem Scaliger appellat.

Præterea Georgius ac Theophanes, ut supra meminimus, æram orientalem Scaligeri nominant κατὰ Αἰγυπτίους, sive Ἀλεξανδρεῖς, Paschalem vero, κατὰ Ῥωμαίους. Insignis est ea de re Theophanis locus, quem capite superiori retulimus, ubi annum Christi, qui respondebat XXIV Leonis Isaurici, eratque 740, ait secundum Romanos, id est in Paschali, ut Scaliger eam vocat, æra esse 6248; κατὰ Ἀλεξανδρεῖς 6232. Deductis annis 5508, de 6248, restat annus 740; de 6232 autem subductis 5500, ut solet Theophanes, reliquus est annus ab Incarnatione 732, octo annis minor æra Dionysiana, uti consentaneum est: ablatis autem annis 5492, residuus est annus Incarnationis Panodori 740. Apparet ergo computum utrumque, quorum alterum lunarem, orientalem alterum nominavit Scaliger, ab Adamo parem, et eumdem annorum numerum colligere. Ac si vera esset Scaligeriana methodus, et ad annum æræ Dionysianæ addendi forent 5500, ut consequeremur annum orientalis computi, sive κατὰ Ἀλεξανδρεῖς, non utique mundi 6232, sed 6240 numerari oportuit annum 740.

Præterea falso et illud a Scaligero scriptum est æram, quam appellat lunarem, anno 5495 natalem exhibere Christi: sed ad methodum decurtari annis 2: quod commentum ἄλογον est et ridiculum. Nam neque ratione, neque auctoritate nititur: imo utraque convincitur. Siquidem computi auctor istius, ut quidem apparet, fuit Panodorus. At is

anno 5493 Incarnationem attribuit, teste Georgio. Tum cyclorum et indictionum calculus hactenus explicatus a nobis eumdem damnat errorem. A

Unus ab illo citatur fautor hujus opinionis Cedrenus: quem ait æram illam sequi, quæ natalem Christi componit cum anno mundi 5495; ideo perpetua methodo de illius æra deducendos esse 5494. Etsi futilis est auctor iste, nec ad uniusmodi computum adhærescit; tamen ne id quidem vere de eo prædicavit Scaliger (pag. 365), natalem communem in ipsius æra anno convenire 5495.

Primum diserte hic (pag. 144) affirmat se ad annos Incarnationis putare 5506, et paulo ante scribit annum Tiberii xv esse mundi 5536. Annus xv Tiberii est æræ communis xxix. Deme annos 5494 de 5536, ut præcipit Scaliger, orietur annus xlii æræ Christianæ; tricesimus autem exsistet, si 5506 auferas. B

Ad hæc urbem Constantinopolitanam exædificatam refert indictio iii anno mundi 5838 (p. 233), Maii xi, feria ii. Fuit ergo littera D, et annus Christi cccxxx. Si de 5838 adimas 5494, fiet annus Christi cccxliv. Vides ἀλογιστίαν.

Rursus idem Cedrenus ait (pag. 269) Nectarium Constantinopolitanam tenuisse cathedram anno mundi 5888, Incarnationis 394. Annus quo sedere cœpit Nectarius, est in æra Dionysiana 381; mortuus est autem 398. Deductis annis 5494 de 5888 reliqui sunt 394. Verum non ille annus est æræ Dionysianæ: cujus ad methodum auferendos esse scivit annos 5494. C

Quarto synodum Ephesinam primam confert in annum 5915 (pag. 276). Deduc annos 5494, fiet annus Christi 421. Atqui erat annus 431.

Quinto Romanum imperatorem, qui cum Constantino Porphyrogeneto imperium tenuit, a Stephano filio in ordinem redactum esse narrat anno 6453, indictione iii (p. 522). Annus erat Christi 944, quo indictio iii jam usurpabatur Decembris xvi, quando illud accidit. Jam si ab annis 6453 auferas 5494, relinquetur annus Christi 959. Subductis autem annis 5508, exsistit annus 944. Quare non lunarem, sed Paschalem computum tenuit hoc loco Cedrenus.

Sexto Theophylactum patriarcham obiisse scribit (pag. 526) anno 6464, indictione xiv, Februarii xxvii. Hic annus est æræ communis 956, quibus detractis de 6464 annis, restant 5508. Proinde etiam hic æra Paschali Cedrenus utitur. D

Denique scriptor idem deinceps ad finem operis computo illo utitur, qui ad æram Christianam apponit annos 5508, ut ex indictione liquet: velut anno mundi 6468, 6471, 6497, 6508, 6518, 6524, 6526, 6527, et sic in reliquis. Quæ potest igitur par huic esse temeritas, quæ oscitantia major, quam affirmare Cedrenum ita annos mundi perpetuo computasse, ut ad æram Christianam adjiceret 5494; cum ubique fere 5508 adjungat; aut si aliter instituat, mendosi perspicue numeri sint? Unus, opinor, locus est, in quo cum æra vulgari paria facit, detractis de anno mundi 5494: nimirum in eo qui putatur 6021, quo Justinianum iniisse refert; quique Dionysianus fuit annus 527. Si præter hoc exempla alia suppetant (neque enim scrutari vacat omnia), ea longe paucissima sunt, nec cum eorum, quæ produximus, numero comparari queunt. Quocirca nemo Græcorum veterum de hac æra cogitavit unquam; nemo biennio decurtavit: quod ineptum est ac frivolum.

In cyclis vero solis ac lunæ, quos computis Græcis accommodavit in Notis ad Eclogas Maximi, quanta cæcitas! Cyclo solis æræ lunaris primo respondere asserit cyclum solis xvii æræ Paschalis, et orientalis nonum; ac tribus istis litteras B A, ut sit Romanus cyclus v: cyclo vero lunari æræ, quam lunarem vocat, respondere similiter in computo Paschali cyclum xvii, in orientali nonum, quando xiv Paschalis erat Aprilis v. Mirum cum ista scriberet, non illum consuluisse Maximum suum, et exemplum ab eo descripti Paschatis animadvertisse: anno mundi 6133, cyclum solis imputat Maximus primum, cyclum lunæ xv; terminum Paschalem, sive xiv ait incidisse Kalendis Aprilis, feria prima. Si quis alius orientalem, quem vocat Scaliger, computum adhibuit, is est profecto Maximus. Nam docet anno 5501 incarnatum esse Christum. Igitur cyclo illius æræ primo respondet ex laterculo Scaligeri cyclus solis xxi in æra lunari, et ix in Paschali: Romanus vero cyclus xxv, hoc est litteræ ED. Atqui constat litteram G anno illo cum vi Romano cyclo solis obtinuisse: nimirum anno Christi dcxli, quo feria prima incidit in Kalendas Aprilis. Item ex tabella Scaligeri decima quarta Paschalis cyclo lunæ xv cadere debuerat in Martii xxx, ut esset aureus numerus vii, cum tamen certum sit anno eodem aureum numerum exstitisse xv, et terminum Paschalem Kalendas Apriles occupasse. Possem ista latius persequi, et inscitiam, qua nulla hoc in argumento major potest accidere, pluribus exemplis traducere. Sed ex superiore omni disputatione quam de computis istis et eorum inter se ratione accuratam instituimus, licet cuivis vel mediocri usu talium instructo infinite patentem hallucinationem convincere.

CAPUT VII.

De methodo paschali computorum Græcorum ac primum de ἡμεροευρεσίῳ, sive investiganda feria. Exponuntur elementa ejus omnia; quid sint regulares, concurrentes, προσθεταί. Scaligeri in his error. Maximus et Isaacus expositi.

Paschalis methodus in duo fastigia dividitur; pro cyclis totidem, solis ac lunæ. Pars itaque prior est character diei, sive feria, quod ἡμεροευρέσιον Maximus appellat, posterior ad quartam decimam paschalem; ipsumque Pascha Christianum; et ad lunæ, ut vocant, ætatem investigandam pertinet. Utriusque ratio a nobis explicabitur, atque a priori, quæ solis propria est, capiemus initium.

Tria sunt ad indagandam feriam in Græcorum computo necessaria; προσθεταί, sive epactæ men-

sium; epactæ annorum; et ἡ ποσταία, sive quota dies mensis. Προσθετάς, eos esse, qui *regulares* a computatoribus nostris vocantur, Scaliger existimat (pag. 749) : in quo valde fallitur. Appellatio quidem ipsa regularium ταῖς προσθεταῖς accommodari potest, uti nos in Latina versione fecimus; sed ita ut non eosdem esse Græcorum regulares ac Latinos, intelligas. Ac de horum quidem regularibus, et concurrentibus egimus lib. VI *De doctrina temporum*, cap. XXVIII, cujus doctrina capitis assumenda est ad Græci computi notitiam; est enim necessaria. Sed hoc loco minime repetenda; cum in promptu illic habeatur : præter paucissima quædam, et καιριώτερα, sine quibus explicari quod proposui non potest. Latinorum regulares sunt feriæ dierum in anno cycli solis, qui litteram habuit G, initio ab Aprili ducto; aut etiam ab Januario. Si a Januario ducatur, regulares mensis hujus et sequentis unitate minores sunt, quam si ab Aprili orsi fuerimus. Quando littera Dominicalis est G, tunc Kalendæ Aprilis feriam habent I, Kalendæ Maii III; et ita deinceps usque ad Decembrem, quota littera est initialis cujusque mensis ab A, unitate addita, tanta est feria. At Januario antecedente fuit feria II, Februarii Kalend. feria V, ubi et unitate addita, litteræ Kalendarum feriam exhibent. Verum calculus post bisextum, Martio vel Aprili potius incipit. Quare Januarii et Februarii regulares accipi debent ex feria, quam habent eorum Kalendæ anno sequenti, quo littera est F, tum vero Januarius incipit a feria III, Februarius a VI. Hi sunt regulares mensium Romanorum, qui perpetui immotique sunt; nec epactæ mensium proprie dici debent. Nam epactæ proprie sunt dies antecedentes caput anni mensisve, cujus epactæ nominantur : quemadmodum lunares epactæ dies sunt reliqui a confecta ultima syzygia ad finem anni civilis, puta a Decembris, vel Martii, si a Januario vel Aprili annus lunaris ineat; epactæ solis annuæ feria est diei ultimi totius anni, ut ait Maximus. Itaque Kalendæ ipsæ mensis, cujus epactæ vocantur, in epactarum numerum nequaquam veniunt. Non sunt igitur προσθεταί, hoc est epactæ mensium, idem cum Romanorum regularibus. Hinc epactæ solis annuæ, sive concurrentes, cum solis regularibus Kalendarum feriam præbent. At προσθεταί cum epactis solis non reddunt feriam, nisi addatur ἡ ποσταία. Exemplum : esto annus Christi IOCXLI, et quæratur feria Kalendarum Septembrium. Concurrentes illo anno fuerunt VII, ex methodo capitis XXVIII libri VI *De doctrina temporum* qui ad regulares Septembris VII adjecti dant feriam VII, cujusmodi revera anno illo fuit, cum littera Dominicalis esset G, cyclo solis Romano VI. Ita Kalendis Aprilis iidem concurrentes VII cum regularibus I dant feriam I. At, ex methodo Maximi, epactæ solis VII anno primo cycli solaris Constantinopolitani, cum προσθεταῖς Septembris VI, addita ποσταίᾳ, hoc est uno die Septembris, exhi-

A bent feriam VII; Kalendis autem Aprilis eædem epactæ solis VII cum προσθεταῖς VII, et uno die Kalendarum, offerunt feriam I.

Προσθεταί Maximi, sunt feriæ ultimæ diei antecedentis proxime mensem eum, cujus προσθεταί dicuntur in anno primo cycli Constantinopolitani, qui respondet cyclo Romano VI, quando littera est G; tum enim Decembris præcedentis ultimus in feriam I incidit. Ideo regularis Januarii anni illius, a quo proxime secutus est annus primus cycli solaris, Aprili ineunte, est I feria ultimæ diei Januarii IV. Is est regularis Februarii, et sic deinceps, ut ex tabella patet : quæ quatuor versibus constat. I menses Romanos complectitur, II epactas illorum sive προσθετάς, III singulorum

B mensium dies, IV eosdem dies collectos quos addidi, ut propagandorum regularium ratio declaretur, quam cap. XXVI primæ partis Computi Maximus exponit. Hic enim dies omnes ab Aprili ad finem proxime antecedentis mensis illius, cujus προσθετάς quærimus, per 7 dividi præcipit, residuum, aut si nihil supersit, septenarium ipsum epactas esse mensis insequentis ait. Exempli causa : scire libet quæ sint epactæ Septembris. A Januario ad Augusti finem dies sunt 243 : e quibus deductis 90, restant 153 a Kalendis Aprilis quæ si per 7 dividas, residuum est 6 regulares Septembris. Quod ab Aprilis Kalendis calculus incipit, non ex eo sequitur, regulares Aprilis esse I, sed potius VII; quæ

C res Scaligerum fefellit, qui προσθετάς Maximi unitate perperam auget. Itaque epactas Martii ait esse V, epactas Aprilis I, epactas Maii III, uno verbo, quota est littera initialis cujuslibet mensis addita unitate, tantas esse προσθετάς asserit. Hoc modo προσθεταί Septembris erunt VII; Octobris II, reclamante Maximo in laterculo duplici capitis I, cujus in sinistro versus primus continet προσθετάς Martii IV : quas Scaliger V a Maximo constitui falso putavit. In versu quarto προσθεταί sunt Septembris et Octobris, hujus I, illius VI : quas unitate producit auctiores Scaliger.

Tabella προσθετῶν *in mensibus Julianis, et Constantinopolitano computo.*

D

Menses	προσθεταί	Dies mensium	Dies collecti
Januarius	1	31	31
Februarius	4	28	59
Martius	4	31	90
Aprilis	7	30	120
Maius	2	31	151
Junius	5	30	181
Julius	7	31	212
Augustus	3	31	243
September	6	30	273
October	1	31	334
November	4	30	365
December	6	31	034

Sciendum est autem, licet Maximus ab Aprili τῶν προσθετῶν ratiocinia deducat; revera tamen a Januario proficisci. Etenim a Kalend. Aprilibus ad ultimum Decembris dies sunt 275 quibus per 7 di-

tributis restant 2, quæ προσθεταί esse debent Januarii, si ab Aprili computentur; at Januarius tantum habet I. Proinde sic a Januario calculus propagatur. Quoniam cum littera G est in usu, Januarii Kalendis feria est secunda; epactæ Januarii sunt I, ultima dies Januarii est feria IV. Nam divisis 32 diebus, hoc est 31 Januarii, et epacta ejus I per 7, restant dies 4; sic divisis 91, hoc est diebus mensium trium, addita epacta Januarii, per 7, residuum est 7 epacta mensis Aprilis; deinceps autem ab Aprili nihil additur, quoniam epacta Aprilis est 7, vel 6. Hujus rei, quamlibet levis, observatio non mediocrem lucem affert Græcorum computo: cujus ignoratione adeo manifesto errore implicatus est Scaliger.

Isaacus monachus prioris Computi capite IV, προσθετάς mensium vocat ἐπακτάς, quarum epilogismum incipit ab Aprili; ac superiori illi rationi suffragator accedit. Etenim epactas cujuslibet mensis constituit feriam ultimæ diei antecedentis cyclo primo, cum littera est G. Ostendimus supra cap. V cyclum solis Isaaci respondere XVII Romano, cujus litteræ sunt AG. Itaque Octobris Kalendæ in feriam secundam incidunt; et quia dies ultima Septembris fuit feria prima, hinc epactæ Octobris sunt I, epactæ Novembris IV, epactæ Januarii II, nec interrumpitur eo mense calculi progressio; ut apud Maximum. Vide caput IV Isaaci monachi.

Sequuntur annorum epactæ, quos concurrentes Romani computatores vocant. Est autem residuus feriarum numerus ex anno antecedenti. Ut si annus primus a feria prima incipiat, ultimus dies erit feria prima; proinde epactæ secundi anni erit unitas, et ita deinceps. Cyclum solarem Maximus orditur ab Romano VI, cujus littera G. Primus mensis est Aprilis. Igitur cyclo primo Kalendis Aprilibus est feria prima. Epactæ sunt VII; nam epactæ sunt feria ultimi diei præcedentis anni. Anni secundi epactæ sunt I, tertii sunt II, quarti sunt IV, propter bisextilem diem. Cum enim concurrentium epocha a Martio vel Aprili sumitur, simplex est epacta, sed a Januario ineuntibus annis duplex assumitur, ut in Romano computo duplex littera solet esse: quarum prior a Kalendis Januariis ad bisextum usurpatur; posterior inde ad vertentem annum. Epactæ per totum cyclum annis singulis congruentes describit Maximus in rota, quam capite primo posuimus: nec difficilis est methodus.

Quamvis autem Maximus annum, cyclumque solarem ab Aprili incipiat, et Januarius mensis decimus sit, in ratione tamen τῶν ἡμεροευρεσίου in hoc mense, et duobus sequentibus epactas assumit ejus anni, qui novus ab Aprili succedit: uti capite XIX significat. Exemplum: annus Adami 6133 iniit a Kalendis Aprilibus anni Christi IↃCXLI, cyclo Romano VI, littera G. Cyclus ergo Constantinopolitanus ei respondens I iisdem Kalendis iniit. Quare Januario, Februario, ac Martio locum adhuc habebat cyclus XXVIII, cujus epactæ sunt VI. Ad regulares itaque Februarii IV, si accedant epactæ VI, et ἡ ποσταία I fiet Kalendis Februariis feria IV. Erat autem V. Igitur non epactæ VI anni currentis, sed VII anni sequentis adhibendæ sunt, ut feria V prodeat. Hujus rei causa ex dispositu regularium petitur. Nam si ab Aprili cœpta progressio non interpellaretur in Januario, essetque regularis hujus, ut par erat, II, et Februarii V, ex epactis veteris anni, et regularibus Februarii cum ποσταίᾳ repræsentaretur feria quinta. Nunc in Januario novum exordium imprudentibus obrepsit, ut regularis competens uno deminutus fieret I. Ob id epacta unitate major, id est anni sequentis, antevertitur

Epactarum annuarum, sive concurrentium investigatio aliter a Maximo proponitur capite XXIX. Quotus est cyclus anni, qui quæritur, totidem dies, uno dempto, sumi præcipit. Inde cyclorum omnium, nullo exempto, numerum per 4 partiri: quod ex divisione provenit ad superiorem summam additum, totoque per 7 partito, reliquum erit epacta, vel si supersit nihil, septenarius ipse. Verbi gratia, quærantur epactæ anni XXVI. Ob cyclos XXV prætersitos sumo dies 25, tum divido 26 per 4, proveniunt 6. Colliguntur 3. Item cycli solis 28 epactas ita conficies. Cape, dies 27 ob transactos totidem cyclos, deinde 28 cyclos ipsos, nullo detracto partire per 4, et septem, qui inde nascuntur adde ad 27, ac summam 34 divide per 7. Exsistent epactæ anni ultimi VI. Hujus methodi perspicua ratio est. Nam epactis ultimi annorum dies accrescunt. Ideo cum nondum expletus est vicesimus octavus annus, nullam in commune symbolam confert. Verum quia post bisextum incipit, ideo bisextilis ipse dies cedit in summam. Propterea nullo detracto, fit cyclorum omnium divisio. Hac methodo utitur Isaacus Argyrus capite III. Postremo nec illud omittam; etsi Romano more bisextilis dies infundatur inter XXIV et XXV Februarii; indeque Romano ritu nova littera succedat; nihilominus Isaacum bisextilem diem eum putare, qui est vicesimus nonus, et ultimus; uti quarto capite declarat, quod et alios observasse meminimus, imo ab nonnullis in Martium esse translatum. De quo vide quæ libro IV, cap. XII, ad Galeni locum ibidem descriptum animadvertimus.

CAPUT VIII.

Explicatur methodus lunæ in computo Maximi, sive Alexandrino. Epactæ lunæ, ejusdemque regulares, et amburum propagatio.

Pro diversis Græcorum æris ac computis ab orbe condito, varii itidem cycli sunt solis ac lunæ: epactarumque colligendarum varia methodus: quam ad unicam, simplicemque redigere potuissent; si ad labentem annum computi sui aliquot annos adderent; nec eam commoditatem persequi mallent, ut æræ suæ summa per cyclorum numerum distributa, proprius cujusque anni cyclus

exsisteret. Ut in Romano computo æræ Christi, ad cyclorum epactarumque methodum, unitatem adjicimus; neque solos æræ annos adhibemus. In quo Latini omnes consentiunt. In annis vero mundi, tametsi magnum inter chronologos discrimen intercedat; ac longe plures aliis alii numerent; de cyclis tamen, epactisque omnes inter se conveniunt: quod qui plurium annorum summam instituunt, ad illorum methodum competentem numerum adjiciunt, sic ut summa per cyclos integros divisa, iidem labentium anni cyclorum apud omnes oriantur. Exempli causa; nos ab orbe condito ad annum primum æræ communis putamus annos 3984, ita ut ultimus sit ille, quem primum Christi facimus. Alius annos numerat 3950, ut Scaliger. Si nos opportunitas ista delectaret, ut ex summa, quam ab Adamo definimus, præcise distributa, cycli labentes efficerentur: annis 3984 per 28 partitis, reliquus esset cyclus solis VIII; per 19 vero divisis; cyclus lunæ XIII, sic ex divisione annorum 3950, solis esset cyclus II, lunæ XVII. At erat Romanus solis cyclus X, lunaris II, anno primo æræ Christianæ, in quem utrique conspiramus. Igitur ad eruendos cyclos, Scaliger 8 addit ad summam; ut 3958 per 28 partitis cyclus solis inveniatur X; ad lunarem vero, 4 adjicit; ut 3954 per 19 tributis, exsistat cyclus lunæ II. Nos ad methodum cycli solaris adjicimus 2, ad lunæ cyclum, 8. Ita divisis annis 3986 per 28, residuum erit 10, per 19 autem divisis 3992, restant 2. Sic incommodam illam cyclorum varietatem Latinorum computi ab orbe condito, ac chronologiæ devitant: quam Græculi nimis ambitiose consectati sunt.

Cum duo sint Græcorum computorum divortia, ut sæpe nobis necesse est repetere; et utriusque principes hoc in opere a nobis editi duo, Maximus et Isaacus; ex utroque depromptam singulorum rationem paucis explicabimus; ac primum Maximi. Is Alexandrinam æram sequitur; in qua primus annus æræ Christianæ numeratur 5493: qua summa per 28 divisa cyclus efficitur solis V, per 19 vero partita lunæ cyclus 2. Erat autem Romanus cyclus solis X, lunæ II. Igitur cyclus solis in hac æra primus, est Romani cycli VI, lunaris vero utrobique unus est, et idem. Epocha anni, cyclique lunaris (nam de solari jam diximus) a Maximo statuitur in Kalendis Aprilis. Caput enneadecaeteridos est aureus numerus I. Neomenia prima, Martii XXIII. Itaque anno primo cycli lunaris, Kalendis Aprilis luna fuit decima. Hinc est quod Maximus epactas anni primi lunaris IX fuisse scribit cap. XXVII, quoniam ætas lunæ tanta fuit Martii XXXI, qui dies canon est epactarum solis ac lunæ, ut idem ait capite XXXI. Quod non animadvertens Scaliger in Notis ad Eclogas (p. 753 edit. ult.) Maximi, putavit imminui duabus unitatibus summam: quod a temporibus Christi luna biduum anticipasset, quo nihil jocularius excogitari potuit. Sed de hoc errore jam alias.

A Quod autem in IX *De doctrina temporum*, capite V, credidimus Maximum lunarem προήγεσιν olfecisse diei unius a Nicæni concilii tempore, quod canonem ætatis lunæ, atque epactarum constituisset in XXX Martii, non in XXXI; uti æquum erat, si quidem epocha anni in Kalendis Aprilis ab eo defigitur, scito errorem esse, quem depravata Scaligeri lectio nobis peperit, qui in Eclogis Maximi (pag. 739), quas ad suam mentem interpolavit, nec iisdem illius verbis exprimere curavit, scripserat; Ἡ ποσταία τῆς σελήνης ἐν τῇ τριακάδι τοῦ Μαρτίου μηνός, etc. Ἡ δὲ ποσταία τῆς. ἑβδομάδος κατὰ τὴν τριακάδα πρώτην τοῦ αὐτοῦ μηνός, τὰς τοῦ ἡλίου. Sed perperam. Nam scribendum τριακάδι πρώτῃ. Sumpta est hæc ecloga ex capite XXXI primæ par-
B tis Computi: in quo ita, ut dixi, legitur.

Hic bidui defectus per totum cyclum lunæ serpit; et epactæ perpetuo duobus minores sunt quam Romanæ. Exempli causa, cyclo XIV epactæ communes sunt IV, Maximo II, ut ait capite XXVII. Atque hæc epactarum progressio naturalis est, et epactarum germanam conditionem retinet: quæ est ejusmodi, ut totidem quilibet annus epactas habeat, quot sunt residui dies a neomenia proxime antecedente ad anni caput. Cyclo lunæ XIV, Kalendis Aprilis luna Nicæna fuit tertia. Ergo epactæ merito sunt 2. In Romano computo vulgaris methodus 4 numerat. De qua vide lib. VI *De doctrina temporum*, cap. XXIII.

C Epactarum inveniendarum methodus hæc a Maximo, capite XXVII, traditur; cyclum lunæ per undecim ducito: summam binario minutam divide per 30, habes epactas anni, cujus cyclus multiplicatus est. Cyclo lunæ XIV, si 14 per 11 multiplices, fient 154. Deductis 2, ac residuo 152 per 30 diviso, supersunt 2, epactæ cycli XIV. Ut res tota subjiciatur oculis, tabellam ascribemus, in qua cyclus lunaris adjunctas habet epactas tam Romanas et communes, quam decurtatas, et Maximi proprias.

Laterculum cycli lunaris.

Anni	Epactæ Romanæ	Epactæ Maximi
I	11	9
II	22	20
III	3	1
D IV	14	12
V	25	23
VI	6	4
VII	17	15
VIII	28	26
IX	9	7
X	20	18
XI	1	29
XII	12	10
XIII	23	21
XIV	4	2
XV	15	13
XVI	26	24
XVII	7	5
XVIII	18	16
XIX	0	28

Ex his ætas lunæ mense quolibet, ac die de-

prehenditur. Maximus capite XXVIII, ita de hac re præcipit. Inventis epactis adde dies omnes a Kalend. Aprilis ad eum, cujus ætas inquiritur, summam partire per 29 1/2, residuum erit ætas lunæ. Hæc methodus morosa est, nec utilis vulgo, propter adjunctos horarios epilogismos. Expeditior res erit, si regulares adhibeas : quorum propagationem Isaacus exponit capite IX. Possunt autem duplici modo propagari : prior est, ut regularis cujusque mensis numerus sit, qui cyclo primo ad epactam annuam adjectus, ætatem lunæ complet in Kalendis ipsius. Anno primo cycli, epactæ lunares sunt IX, deest unitas ad ætatem lunæ complendam Kalendis Aprilibus ; est enim decima : ac sic reliquis in mensibus. Posterior modus unum demit ex priori genere regularium. Vel, est numerus residuus post aureum numerum citimum Kalendis Aprilis in antecedente mense, initio ab Aprili facto. Cyclo tertio lunæ, neomenia incidit in ultimum Martii. Ergo nullus est eo mense residuus dies post neomeniam : adeoque regularis Aprilis est 0. Aprili vero post neomeniam, quæ XXIX die accidit, restat unus dies. Igitur regularis Maii sequentis est 1. Inter ambo genera hoc interest, quod regulares priores cum epacta currente lunæ ætatem exhibet, citra diei ullius adjectionem, posteriores Kalendas ipsas adjiciunt. Utrumque genus sequens tabella comprehendet.

Tabula regularium duplicium lunæ in cyclo Maximi.

	Regul. I	Regul. II
Aprilis	1	0
Maius	2	1
Junius	3	2
Julius	4	3
Augustus	5	4
September	7	6
October	7	6
November	9	8
December	9	8
Januarius	11	10
Februarius	12	11
Martius	11	10

Exemplum : cyclo lunæ XIV scire libet quota luna sit Kalendis Septembris. Epactæ 2 cum regularibus prioribus 7, vel cum posterioribus 6, sed D unitate addita, dant lunam nonam ; ut est revera cyclo XIV Nicæno. Rursus quæratur ætas lunæ cyclo lunæ V Kalendis Octobris. Epactæ 23, cum regularibus 7, vel 6, e Kalendis ipsis præbent lunam tricesimam.

CAPUT IX.

De methodo lunæ in Constantinopolitano computo.

Nunc alterius æræ ac computi, quem Constantinopolitanum vocant, aperienda methodus est, ex Isaaci libro, qui eam diligenter exponit. In illa primum cyclorum investigandorum eadem, quæ in superiore, ratio ; ut divisa summa per quemlibet cyclum, competens anni, qui quæritur, cyclus erua- A tur. Sed quoniam numerus annorum hujus æræ sedecim priorem excedit : hinc ad cyclos illius additis 16, cycli hujus orientur. Annus primus æræ Christianæ, Alexandrinæ est 5493, qui per 19 divisus dat 2. Additis 16, fiet cyclus lunæ 18, quem dat annus 5509 posterioris computi, si per 19 tribuatur. Sic ad cyclum solis 5 æræ prioris, adjectis 16, exsistet cyclus solis 21 anni 5509. Item ad III indictionem, quæ ex 5493 relinquitur per 15 partitis, si accedant 16, residua erit indictio IV anni 5509. Caput cycli solaris ab Octobri, lunaris a Januario sequente repetit Isaacus cap. III et VI. Igitur lunaris cyclus I Constantinopolitanus est quartus Romani ; et primus Romani est XVII Constantinopolitani. Cum enim lunaris B cyclus Alexandrini computi idem sit ac Romanus ; si 16 ad hunc cyclum adjicias, puta ad 1, efficies 17 illius. Epactarum progressio plane, ut in Romano, per multiplicationem aurei numeri in undecim efficitur : neque biduo mutilatur, ut instituit Maximus, sed epactæ illæ sunt, quas superiori capite in laterculo cycli lunaris Romanas appellamus. Verum annus primus Romani cycli, vel ejus, quo Maximus utitur, quique habet epactas XI, est quartus Constantinopolitani. Epactæ sunt residui dies, qui ad complendam lunationem ad dies cujuslibet mensis adhibentur. Anno primo cycli epactæ sunt undecim. Is est quartus anni Romani : cui tertius antecedens reliquos dies undecim ab ultima syzygia reliquit, quæ Decembris XXI cœ- C pit. Naturalis ergo, et propria τῶν ἐπακτῶν in hoc cyclo notio est, et appellatio.

Regularium par est, atque in superiore, methodus : et, ut illic, duum generum sunt. Alii cum epactis ætatem lunæ perficiunt, alii unitate sunt minores. Tum, quod a Januario, non ab Aprili epocha ducitur, nonnulla varietas incidit. Utrumque genus in sequente laterculo describemus.

Laterculum regularium lunæ duplicium in cyclo Isaaci.

	Regul. I	Regul. II
Januarius	1	0
Februarius	2	1
Martius	1	0
Aprilis	2	1
Maius	3	2
Junius	4	3
Julius	5	4
Augustus	6	5
September	8	7
October	8	7
November	10	9
December	11	10

Exempli causa : Cyclo lunæ XIV, quæratur ætas illius Kalendis Septembris. Epactæ sunt IV, quæ cum regularibus Septembris VIII, aut cum VII, addita unitate, dant lunam duodecimam : quota revera est cyclo Romano XVII, Constantinopolitano XIV.

Isaacus capite IX pro regularibus, residuum

mensium Julianorum, detractis integris syzygiis, accipit. Syzygia lunaris est dierum xxix 1/2 quibus de xxxi deductis, restant 1 1/2 in Februario ad epactas annuas addendi. Sed eam methodum minime vulgo aptam esse supra monuimus. Ideo Romani nequaquam ea sunt usi. Quocirca uti Græcorum epilogismos ad Kalendarii nostratis usum ac dispositum accommodemus, cum epactis regulares componimus. Unum tamen observandum est, cum cyclo Isaaci xvii, epactas viii, non vii, comparandas esse; et cum cyclo xviii, epactas xix, non xviii. Cujus ratio ex ὑποτομῇ lunæ petenda est; a qua lunæ, quem vocant, saltus oritur. Hic enim in cyclo Romano xix, Latinorum xvi contigit, uti lib. VI *De doctrina temporum*, cap. XVII diximus. Propter hanc ὑποτομήν, aureus numerus xix uno die situm antevertit in descriptione Romani Kalendarii. Ob id non xi, sed xii addenda sunt ad epactam anni antecedentis xxvi; ut fiant viii epactæ anni xvii, quibus additis xi, exsistunt epactæ xix anni xviii, qui est secundus cycli Romani : ac demum adjectis xi, fiunt epactæ 0 anni xix, qui est tertius Romani cycli. Hoc vero locum habet in aureorum numerorum dispositu; cujusmodi est in nostro Kalendario. Nam si aliter instituatur, alia quoque erit ineunda ratio.

CAPUT X.

De lunari προηγήσει, *et terminorum* μεταπτώσει. *Isaaci Argyri ridicula ratio. Quartadecima Paschalis cur plenilunium dicatur. Isaaci errores varii; æquinoctium falso ab eodem observatum.*

Hucusque lunarem methodum expressimus utriusque computi; quæ Nicæno sæculo, ac citra noviluniorum προήγησιν adhiberi poterat : quam cum antiquiores computandi magistri, uti Maximus, Dionysius, Beda nescirent, perpetuum illud artificium inquirendæ lunaris ætatis esse crediderunt. Isaacus vero, ut erat astronomiæ peritus, præsidio cœlestium observationum et astronomici calculi, solis ac lunæ antecessiones animadvertit in anno Juliano. Ideo tam Nicænas, vel Alexandrinas potius neomenias Paschales, quam terminos, inutiles ætate sua esse comperit; ut qui ab mense primo ad secundum paulatim transitum fecissent. Hanc προήγησιν in ætate lunæ colligenda tridui prudens, an imprudens statuit Isaacus; ac vel ridicule, vel malitiose in ea tradenda methodo versatus est. Etenim capite VII docens quemadmodum lunares epactæ investigandæ sint, ad epactas tria jubet adjici. Verbi gratia anno Adami 6880 cyclus erat lunæ 2, epactæ 22, quæ cum regularibus Januarii i, reddunt lunam vicesimam tertiam Kalendis Januariis : ut erat Nicæno sæculo. At Isaaci tempore erat vicesima quinta. Nam novilunium anno Christi 1371 contigit Decembris viii, cujus character, feria 2, 3, 28', 27'', Constantinopoli, cyclo solis Romano viii, littera E. Igitur xxv luna incidit in Kalendas Januarias anni sequentis 1372. Ita Octobris xxvi die eodem anno luna xxv contigit; quæ per epactam 22, regulares posteriores 7, ac τὴν ποσταίαν, id est dies 26 conficitur. Novilunium incidit Septembris xxviii, feria iii. Unde luna vicesima nona competit Octobris xxvi, sed neomeniam putavit Isaacus a xxix die Septembris. Itaque tria adjicit epactæ 22, ut sit 25 : quæ cum epactis mensium 7, et 26 diebus Octobris lunam producunt vicesimam octavam, demptis 30. Cur tria hæc addantur, causam affert jocularem; quia cum luna plena creata sit a Deo die quarto, triduum oportet antecessisse. Porro cyclo primo deprehensa est luna decima quinta Kalendarum Januarii; quanta erat eo momento, quo creata est. Quoniam ergo cyclus primus epactas habet undecim ex methodo; hac ratione fingitur novilunium incidisse undecim diebus ante Kalendas : quibus additi tres illi πρὸ τῶν αἰώνων, ut computatores Græci nominant; decimam quintam lunam conferunt in Kalendas Januarias. Idcirco trium semper ad epactas fit accessio.

Hæc ratio ne astronomiæ quidem tyrone digna, et imperitissima est. Primum ita procedit, quasi mundus Decembri mense conditus sit, quod nemo hactenus opinatus est. Deinde quamvis hoc ultro concedatur, nihilo magis expediri potest. Nam si verum dicit, oportuit omnibus retro sæculis, adeoque Nicæno, triduum illud adjici : quod tamen necesse non fuit; siquidem epactæ simplices ætatem lunæ repræsentabant. Præterea Isaacus ipse capite XVI, ubi de lunaris ac solaris anni anticipatione disserit, censet annis ccciv, uno die syzygias ἀκριβεῖς, civiles, ac minime ἀκριβεῖς antevertere. Unde consequens est, ante annos 1047, quibus Nicæna synodus Isaaci ætatem, et annum 1372 antecessit; diebus amplius tribus infra dies eos fuisse, quibus illius ævo commissæ sunt. Tum vero si triduum ad epactas adderes, nequaquam lunam assequerere. Absurdissime igitur Isaacus; qui, cum novilunia certos ad dies minime adhærescere sentiat, ita ratiocinatur interim, quasi semper in eodem die consistant : quod vel imperite ab eo factum est; si id bona fide præscripsit, vel callide; si declinandæ invidiæ causa, ne plus majoribus suis sapere videretur, aperte quod res erat, profiteri noluit.

Cæterum Paschalis computi vitium illud non primus odoratus est Argyrus : sed qui eodem tempore floruit Nicephorus Gregoras, qui, ut testatur ille capite XVI, Paschale laterculum a se emendatum obtulit imperatori ac senatui; in quo termini biduo ante Nicænos collocati sunt. Utrumque canonem, veterem scilicet ac Nicænum, et recentiorem, habes in Isaaci computo; illum quidem sub Damasceni nomine, qui fortasse ita digessit, capit. X, alterum in fine prioris computi, de qua Nicephori castigatione nonnulla dicemus obiter, quæ ad illustrandam Gregoriani Kalendarii descriptionem, atque ab Scaligeri et Calvisii oppugnatione vindicandam, hoc est ad lib. V *De*

doctrina temporum ὑπόθεσιν accommodata sunt.

Qui Paschales neomenias ac terminos in eo laterculo digessit, quo Catholici omnes a Nicæno tempore ad ætatem nostram ecclesiastica tempora gubernarunt; accuratos ac cœlestes lunæ motus in statuendis neomeniis diligenter obtinuit: quo fit ut iis fere diebus, quibus novilunia secundum ὁμαλὴν κίνησιν commissa sunt, exacte congruant; termini vero Paschales, sive decimæ quartæ, biduo sæpius plenilunia præcedant, propterea quod decimo sexto die frequentius ab eo, qui neomeniam habuit, plena luna contingat: de quo in quinto *De doctrina temporum*, cap. XIII. Hinc non raro ante Gregorianam editionem accidit, ut Pascha uno die ante plenilunium incurreret. Post annos inde complures, cum unius jam diei προήγησιν luna fecisset: termini veteres pridie ejus diei, quo media oppositio fiebat, propemodum inciderunt, ut ex cap. XIII, lib. V *De doctrina temporum* constat. Exinde post aliquot sæcula, alterius diei anticipatio mediam oppositionem veteres in terminos provexit, ut tum Paschales termini revera essent plenilunia, et decimo sexto die ab neomenia contingerent, quod quidem sub Bedæ tempus evenit. Isaaci porro sæculo paulo plus dierum trium προήγησις, Gregorii XIII ætate, quatridui est fere confecta, adeo ut Nicæni termini decimam octavam lunam redderent. Huic incommodo neomeniarum Paschalium, ac terminorum translatio remedium attulit; quæ cum dierum præterea decem ablatione, quam solaris annus exigebat, tam opportune facta est, ut ab antiquis terminis, ac Nicænis uno tantum die descenderent. Anno Christi cccxxiii, neomenia Paschalis cyclo 3 incidit in Martii xxiii, una cum astronomica syzygia; terminus, Aprilis v, anno 1577, cyclo eodem novilunium commissum est Martii xix, decima quarta Paschalis, Aprilis Kalendis. Expunctis decem diebus Nicæna neomenia cadebat in Martii xxix diem: terminus in xi Aprilis. At hoc modo biduo circiter ante plenilunia sæpe contigissent. Hoc ne fieret, Gregoriana correctio tam neomenias quam terminos Paschales uno die summovit; quasi tridui tantummodo anticipationem luna collegisset. Ita numerus aureus i, qui ad xx Martii progressionem fecisse ponitur, ad xxx Martii descendit; ut terminus in xii diem Aprilis congrueret. Hinc enim accidit, ut termini sæpius in eum diem concurrant, qui est pridie illius, quo plenilunium accidit. De qua re plenius actum est in V *De doctrina temporum*.

Ut ad ætatem Nicephori et Isaaci revertatur oratio, cum tridui tunc luna προήγησιν haberet; si quis prius institutum retinere in Paschali methodo castiganda voluisset; neomenias ac terminos anticipasset triduo solido. Sed hac ratione termini biduo persæpe plenilunium antevenissent, uti Nicæno sæculo evenisse diximus. Quare biduo in anteriora promovere satius fuit. Quod et Nicephorus præstitit. Sed non ob id, ut illi, quod dixi, incommodo subveniret; ad quod Gregoriani Kalendarii conditores respectum habuerunt: verum quod ita persuasum haberent, terminos Paschales Nicænos concurrisse cum pleniluniis. Qui fuit error Theophili, Cyrilli ac reliquorum deinceps computatorum, ad Bedam, et infra ejus ætatem: quem nos in V *De doctrina temporum*, cap. XXIII convicimus. Hinc est quod plenilunium sæpe illi terminum appellant, vel quartam decimam, ut et Isaacus noster, non ea quidem ratione quam Scaliger et Calvisius defendunt (tametsi Scaliger a Clavio nostro dedoctus pristina ab sententia recessit, ut eodem libro monstravimus), quasi nunquam decimo quinto die ab neomenia Pascha celebrare licuerit: sed vel in xxii usque lunam diffundi necesse fuerit: verum ideo, quod neomenia uno post ἀκριβῆς novilunium die collocaretur. Hoc ut tyrones capere melius possint, tabulas subjiciam duas lunaris unius cycli ad utrumque tempus, Nicæni concilii, et Isaaci Argyri; ut ex ambarum comparatione lunæ anticipatio, et Nicephori castigatio intellectu sit facilior. In utraque tabula versus erunt vii. Primus aureum numerum dabit; secundus cyclum solis Romanum; tertius Dominicalem litteram; quartus novilunium primi mensis verni cum charactere, ad meridianum Constantinopoleos; quintus diem civilem Juliani mensis; in quem neomenia competere debuit; sextus plenilunium mensis ejusdem: septimus plenilunii civilem diem. Ac tam in neomenia quam in plenilunio id observamus, ut quoties horarum epilogismus duodecim horas excedit, quæ ab nocte media computantur, ad utrumque sequens dies civilis ascribatur: quod laterculum Nicænum minime tenuit. Ut in anno primo, cum novilunium sexta fere post meridiem hora diei xxiii Martii contigerit, neomenia tamen xxiii ipso die constituta est, quæ astronomico calculo in sequentem refunditur. Has syzygias ex tabula cap. X, lib. VII *De doctrina temporum* excerpsimus, quæ non minus accuratæ sint quam quæ ex astronomicis tabulis libri VIII conficiuntur, neque multum ab illis discrepant, et propter adjunctum feriæ characterem ad negotium opportuniores videntur.

Diagramma I noviluniorum ac pleniluniorum mediorum primi mensis enneadecaeteridos Nicænæ ad meridianum Constantinopoleos. Horæ et scrupula a media nocte putantur.

Aurei numeri	Anni Christi	Cyclus solis	Littera Domin.	Novilunium medium F. H.	Dies Novilunii	Plenilunium medium F. H.	Dies Plenilunii
I	323	XXIV	F	Mart. 23 7 17 49' 35''	M. 24	Apr. 7 1 12 11' 32''	Apr. 8
II	324	XXV	E D	Mart. 12 5 2 38 13	M. 12	Mart. 26 5 21 0 15	Mart. 27
E III	325	XXVI	C	Mart. 31 4 0 10 54	M. 31	Apr. 14 4 18 32 56	Apr. 15
IV	326	XXVII	B	Mart. 20 1 8 59 32	M. 20	Apr. 4 2 3 21 34	Apr. 4
V	327	XXVIII	A	Mart. 9 5 17 48 10	M. 10	Mart. 24 6 12 10 12	Mart. 25
E VI	328	I	G F	Mart. 27 4 15 20 51	M. 28	Apr. 11 5 9 42 53	Apr. 11
VII	329	II	E	Mart. 17 2 0 9 29	M. 17	Mart. 31 2 18 31 31	Apr. 1
E VIII	330	III	D	Apr. 4 7 21 42 10	Ap. 5	Apr. 19 1 16 4 12	Apr. 20
IX	331	IV	C	Mart. 25 5 6 30 48	M. 25	Apr. 9 6 0 52 50	Apr. 9
X	332	V	B A	Mart. 13 2 15 19 26	M. 14	Mart. 28 3 9 41 28	Mart. 28
E XI	333	VI	G	Apr. 1 1 12 52 7	Ap. 2	Apr. 16 2 7 14 9	Apr. 16
XII	334	VII	F	Mart. 21 5 21 40 45	M. 22	Apr. 5 6 16 2 47	Apr. 6
XIII	335	VIII	E	Mart. 11 3 6 29 23	M. 11	Mart. 26 4 0 51 25	Mart. 26
E XIV	336	IX	D C	Mart. 29 2 4 2 4	M. 29	Apr. 12 2 22 24 6	Apr. 13
XV	337	X	B	Mart. 18 6 12 50 42	M. 19	Apr. 2 7 7 12 44	Apr. 2
XVI	338	XI	A	Mart. 7 3 21 39 20	M. 8	Mart. 22 4 16 1 20	Mart. 23
E XVII	339	XII	G	Mart. 26 2 19 12 1	M. 27	Apr. 10 3 13 34 3	Apr. 11
XVIII	340	XIII	F E	Mart. 15 7 4 0 39	M. 15	Mart. 29 7 22 22 41	Mart. 30
E XIX	341	XIV	D	Apr. 3 6 1 33 20	Ap. 3	Apr. 17 6 19 55 22	Apr. 18

Diagramma II noviluniorum ac pleniluniorum mediorum enneadecaeteridis unius tempore Isaaci Argyri ad meridianum Constantinopolitanum. Horæ et scrupula a media nocte putantur.

Aurei numeri	Anni Christi	Cyclus solis	Littera Domin.	Novilunium medium F. H.	Dies novilunior.	Plenilunium medium F. H.	Dies plenilunii
I	1368	V	B A	Mart. 19 1 15 34' 2''	M. 20	Apr. 3 2 9 56' 4''	Apr. 3
II	1369	VI	G	Mart. 9 6 0 22 40	M. 9	Mart. 23 6 18 44 42	Mart. 24
E III	1370	VII	F	Mart. 27 4 21 55 21	M. 28	Apr. 11 5 16 17 23	Apr. 12
IV	1371	VIII	E	Mart. 17 2 6 43 59	M. 17	Apr. 1 3 1 6 1	Apr. 1
V	1372	IX	D C	Mart. 5 6 15 32 37	M. 6	Mart. 20 7 9 55 39	Mart. 20
E VI	1373	X	B	Mart. 24 5 13 5 18	M. 25	Apr. 8 6 7 27 20	Apr. 8
VII	1374	XI	A	Mart. 13 2 21 53 56	M. 14	Mart. 28 3 16 15 58	Mart. 29
E VIII	1375	XII	G	Apr. 1 1 19 26 37	Ap. 2	Apr. 16 2 13 48 39	Apr. 17
IX	1376	XIII	F E	Mart. 21 6 4 15 15	M. 21	Apr. 4 6 22 37 17	Apr. 5
X	1377	XIV	D	Mart. 10 3 13 3 53	M. 11	Mart. 25 4 7 25 55	Mart. 25
E XI	1378	XV	C	Mart. 29 2 10 36 34	M. 29	Apr. 13 3 4 58 36	Apr. 13
XII	1379	XVI	B	Mart. 18 6 19 25 12	M. 19	Apr. 2 7 13 47 14	Apr. 3
XIII	1380	XVII	A G	Mart. 7 4 4 13 50	M. 7	Mart. 21 4 22 35 52	Mart. 22
E XIV	1381	XVIII	F	Mart. 26 3 1 46 31	M. 26	Apr. 9 3 20 8 33	Apr. 10
XV	1382	XIX	E	Mart. 15 7 10 35 9	M. 15	Mart. 30 1 4 57 11	Mart. 30
XVI	1383	XX	D	Mart. 4 4 19 23 41	M. 5	Mart. 19 5 13 45 43	Mart. 20
E XVII	1384	XXI	C B	Mart. 22 3 16 56 28	M. 23	Apr. 9 4 11 18 30	Apr. 6
XVIII	1385	XXII	A	Mart. 12 1 1 45 6	M. 12	Mart. 26 4 20 7 8	Mart. 27
E XIX	1386	XXIII	G	Mart. 30 6 23 17 47	M. 31	Apr. 14 7 17 39 49	Apr. 15

Ex horum Diagrammatum inter se comparatione liquet quanta lunæ προήγησις conflata sit ab Nicæno tempore ad Isaacum, nempe amplius tridui et horarum 8. Sumatur enim annus CCCXXIV, quo cyclus Romanus fuit 2, Constantinopolitanus 18, novilunium Martii 12, hora 2, 38' a media nocte, Constantinopoli; et cum eo contendatur annus 1369 iisdem cyclis præditus; cujus novilunium incidit Martii 9, hora 0, 23' a media nocte. Et quoniam annus prior bisextilis est, posterior proximus a bisextili, ideo detractis de posteriore horis 6, subducantur dies 8, 18, 23' de priore novilunio; discrimen erit dierum 3, horarum 8, 16'. Tanta est anticipatio lunæ a Nicæno tempore ad ætatem Argyri.

Ut autem quod de Isaaci ἀκριϐείᾳ prius ostendimus, certius appareat, quædam ab illo, cap. XVI Computi, scripta super lunari προηγήσει ad examen vocanda sunt. Canonem Paschalem, quem cap. X proposuit, cujusque terminos Paschales biduo Nicephorus anticipavit, conditum esse suspicatur ante annos 608 quam ista proderet, quoniam biduum Paschata Judaica moratur, etsi nondum expletos illos esse duos dies asserit; sed de iis superesse adhuc horas tres; quibus exhauriendis anni octo, et triginta desiderantur. Si quidem cyclo ineunte 3 (hic est annus Christi Dionysianus 1373), plenilunium Judaicum incidit post horas tres æquabiles ab ortu solis diei VIII Aprilis. Erat annus Constantinopolitanus 6881. Itaque post annos tri-

ginta octo, videlicet anno 6919, qui est Dionysianus 1411, plena fiet, inquit, bidui προήγησις. Hæc Argyrus. Et quidem revera anno illo quem dicit Christi 1373, Judaicum plenilunium contigit horis circiter tribus post solis exortum. Erat annus Judaicus 5133, cujus Tisri iniit Augusti xxx, feria 2, anno Christi 1372, cyclo solis Romano IX, littera DC. Nam illius character erat 2, 3, 606. Nisan autem character 5, 20, 757, feria VI ob translationem; Martii xxv, cyclo solis Romano x, littera B, anno Christi 1373. Plenilunium ergo commissum est Apr. VIII, feria 6, 15, 73 1/2, hoc est horis 15, 73 post ortum solis. Nam epilogismus Judaicus ab occasu solis incipit. Sed mirus hominis stupor; qui non animadverterit terminos Paschales, qui in laterculo descripti sunt, cui Damascenus auctor inscribitur, non alios esse, quam Nicænos, quibus Theophilus, Cyrillus, et Catholici deinceps usi sunt. At Isaacus circa annum Christi 765 canonem illum conditum ac terminos esse constitutos existimat. Detractis enim 608 de 1373, exsistit annus 765. Sane Joannes Damascenus eo sæculo vixit; qui laterculi illius artificiosi conditor esse potuit; non tamen terminos instituit. Sed Argyrum fefellit id, de quo paulo ante monui. Putavit eo tempore, quo Paschales fixi sunt termini, plenam lunam in eos incurrisse. Quod quidem sancti Damasceni ætate contigit, cum olim Nicæno sæculo biduo fere plenilunia prævenirent. Hic fons erroris est : cui proxime subjiciendus est alter, quod Judaicum Pascha perpetuo decimam quartam Paschalem Christianorum esse velit; nec intelligat, Judæos ante vernum æquinoctium plerumque Pascha celebrasse : tum vero propter varias translationes, in decimum quintum vel decimum sextum diffudisse diem.

Quin etiam ridicule Argyrus idem de æquinoctio verno abs se deprehenso ante diem xv Martii scribit ex observatione solstitiorum : quasi non multo tutius, ac facilius sit, æquinoctia ipsa observare per sese, quam ex solstitiorum ratione colligere. Est enim horum animadversio difficilis, et lubrica propter lentissimam et ἀναίσθητον progressionem solis a tropicis punctis, ut mirandum magis sit qualemcunque astronomum eam cognoscendi verni æquinoctii rationem inivisse, quam hac adhibita, triduo circiter aberrasse. Nam verum æquinoctium vernum anno Christi 1372 commissum est Martii XII ineunte, feria VI hora 1, 11′ post mediam noctem, Constantinopoli. Quinam autem fieri potest, ut Isaaci tempore æquinoctium incurrerit in Martii xv, vel XIV diem, cum centum fere post annis, hoc est anno 1488, Joannes Regiomontanus idem repererit Martii XI, hora 3, 40′ post mediam noctem? quod et illi ex nostris tabulis eruto ad Isaaci tempus accommodatum est. Tum Copernicus anno 1516, Martii XI, hora 4, 20′ observavit. Falsa igitur observatio illa est Isaaci Argyri; velut etiam cum Ptolemæum addit æquinoctium deprehendisse

A Martii XXI; cum certissime constet idipsum Martii XXII post meridiem notatum ab illo fuisse. Denique quod scribit ante annos quinquaginta in oppido Thraciæ Æno Judæos Pascha celebrasse Martii xx, cum Christianum celebratum fuerit Aprilis XXIII; littera fuit A, et annus Christi 1318, cyclo solis XI, lunæ VIII, neomenia Tisri anno 1317 cyclo solis x, littera B, Septembris VII, feria 4, 8, 286, Nisan Martii III, feria 6, 12, 724, anno 1318, littera A. Sed propter *Badu*, neomenia fuit Martii IV, feria 7, 5, 40 1/2. Si neomenia Martii IV accidit, Pascha celebratum est ad vesperam diei XVII, et postridie fuit prima dies azymorum. Quare cum Isaaci descriptione non congruit. Christianum porro, Nicænumque Pascha celebratum est Aprilis B XXIII, cum terminus in XVIII caderet, feria tertia.

CAPUT XI.

Altera methodus Paschalis exponitur, quæ in sancti Andreæ computo cernitur.

Est Græcorum computatorum et alia methodus ad Paschales terminos, sive Judaica Paschata cognoscenda; quam Chronicon Alexandrinum sequitur : cui non multum dissimilis est ea quæ in computo Andreæ Hierosolymitani legitur; cujus declaratio ad ea quæ capitibus antecedentibus explicata sunt, non parum conducet.

Annis ab Adamo per 19 distributis, cyclum lunæ, et ei congruentes epactas invenire jubet. His deinde dies XIII addere τὰς πρὸ τῶν φωστήρων, quæ antecedunt luminaria; item, προσελήνους *ante* C *lunares* VII, tum ad complendam decimam quartam, quot opus est dies adjicere. Facilis est methodus. A Kalendis Martiis ad VIII usque diem, quæ prima est neomenia Paschalis, dies sunt VII. Ii propterea προσέληνοι vocantur; quia primam neomeniam præcedunt. Inde ad xx Martii, dies XIII, qui πρὸ τῶν φωστήρων appellantur, eo quod primam, ac citimam omnium decimam quartam proxime antecedunt, quæ est XXI Martii. Luminarium autem oppositio fieri ab illis putabatur in termino Paschali. Itaque citra ambages, dies xx ad epactas addendas esse præscribi poterat. Jam si conflata dierum summa minor sit quam XLIV, reliquos adjice, donec XLIV compleas : quidquid additum erit, D post xx Martii putabitur, ostendetque Paschalem terminum. Sin dies XLIV, aut plures etiam numerentur, tantum adde dierum, quantum necesse est, ut, diebus ablatis, quatuordecim resideant, et idipsum quod adjeceris, post XXI Martii putare incipe. Etenim decima quarta quælibet citra Martii XXI incidens nondum Paschalis est : ob id calculus ultra propagandus est. Esto cyclus Constantinopolitanus XIV, qui est Romanus XVII, epactæ sunt IV, quæ cum xx Martii, conficiunt 24. Ut autem ablata integra syzygia, reliqui sint dies XIV, adde 20. Fiunt 44 dies. Porro addititii illi 20 a XXI Martii ad IX Aprilis perveniunt; quo die XIV Paschalis convenit, cyclo lunæ Nicæno XVII.

Rursus cyclo v Constantinopolitano, Romano VIII,

epactæ xxv, quæ cum xx diebus Martii dant xlv; ut igitur lxxiv dies exsistant, addendi xxix. Fient 74. Detractis 60, residui sunt 14. Cæterum ad 20 dies Martii, additis 29, et ex summa 49, deductis 31 Martii, restat Aprilis 18, in quam terminus Paschalis Nicænus congruit, cyclo viii.

At sanctus Andreas Cretensis, ut idem terminus obtineatur, labentem lunæ cyclum per xi multiplicat. Summæ collectæ sex dies adjicit, quas ἀπ' αἰώνων vocat, usque ad cyclum xvi; cyclo vero xvii, xviii et xix septem addit. Post hæc integra summa per 30 tributa, quod reliquum est a Martio putari, eique quantum dierum opus est addi præcipit, ut numerus ad quinquaginta perveniat, adeo ut etiam de Aprili aliquid adjungatur. Horum dierum ultimus Pascha Judaicum erit. Cujus decreti, ne quid diligentiam nostram effugeret, causam esse comperimus.

Epactæ lunares, quæ Martium antecedunt, sunt residui dies post ultimam syzygiam: quorum complementum ad xxx, lunationem eam perficit, quæ nondum Paschalis esse potest. Igitur Paschalis erit, quæcunque post ipsam, decimam quartam habet in xxi Martii, aut proxime post xxi. Proinde ad epactam addere oportet, ultra complementum ejus, quo integra syzygia perficitur; dies xiv, ad decimam quartam syzygiæ insequentis obtinendam. Quæ quidem si ad xxi Martii pervenerit, utique Paschalis erit. Sin minus, toti xxx dies addendi erunt, ut Paschalis terminus habeatur.

Quocirca ad eum modum conformari regula ista poterat: Ad epactam adjice quantum dierum opus ad complendos xliv, a cyclo primo ad xvi, vel ad xliii explendos in tribus cyclis reliquis, initio facto a Kalendis Martiis, si quod deest majus est xx. Sin minus est, totam præterea syzygiam xxx dierum accommoda. Quidquid additum est, si a Kalendis Martiis putetur, in terminum Paschalem desinet. Hæc regula eodem cum illa sancti Andreæ recidit. Nam qui sex dies addit ad epactam; ac reliquum deinde numerat a Kalendis Martiis, donec quinquaginta compleat; idem facit ac si diebus illis sex non additis, solos xliv expleret. Cum autem lunæ saltus, et ὑποτομή diei unius cyclo xvi contingat, qui est Alexandrinus xix, ut supra demonstravimus; ideo numeri aurei cyclorum sequentium uno die neomeniam citius offerunt. Ob id septem dies ad epactas addit Andreas cyclo xvii, xviii et xix, et nos ad xliii tantummodo compleri summam præcipimus; ut uno die ante, quam in reliquis, neomenia sistatur. Quæratur exempli gratia terminus Paschalis cyclo v. Epactæ sunt xxv, ad eas adjectis vi, fiunt xxxi; et abjectis xxx, restat i. Adde itaque xlix dies, deque iis Martii dies aufer xxxi, reliqui erunt xviii Aprilis dies. Igitur Aprilis xviii die terminus Paschalis incidit cyclo Constantinopolitano v, qui est Alexandrinus viii. At secundum regulam nostram, quoniam ad xliv, desunt dies xix, qui numerus minor est viginti, idcirco accommodata integra syzygia, conficiunt dies xlix; de quibus subductis Martii diebus xxxi, restant xviii. Rursus inquiratur terminus cyclo lunæ xviii. Epactæ sunt xviii, ad quas accedunt vii, ut fiant xxv, quibus ad quinquaginta desunt xxv. Ergo Martii die xxv quarta decima Paschalis incurrit cyclo Romano xv, Constantinopolitano xviii. Idem fiet, si epactarum xviii complementum ad xliii, hoc est xxv numeres a Kalendis Martiis. Hæc methodus locum habet in Nicænis syzygiis. Quod si προηγήσεως lunaris rationem ducere quis velit, potest ad epactam dies addere totidem, quot luna pristinam epocham antevertit, ut Isaacus Argyrus instituit.

CAPUT XII.

Declaratur usus computi superioris Græcorum, et præcipuorum festorum exemplis astruitur.

Superest ut Græci computi, quem accurate hactenus enarravimus, usum ac fructum experiamur in festis illorum præcipuis indagandis, quæ nos mobilia vulgo nuncupamus. Ea porro describuntur in illorum Horologio, quod Venetiis editum est anno Christi 1535. Cujus in calcem annorum xl series describitur, ab anno mundi 7044 ad 7083: quorum in singulis festorum ac religiosorum dierum tempora continentur.

Primo loco ἡ παραμονὴ τῶν Χριστοῦ γεννῶν ponitur, hoc est Vigilia Natalis Domini, cujus feria notatur.

Secundo, Κρεωφάγια, hoc est dies omnes a Natali ad Dominicam Sexagesimæ, quæ Ἀπόκρεως vocatur, quibus carnium esus indulgetur.

Tertio, τὸ Τριώδιον, quæ est Dominica proxime antecedens Dominicam Septuagesimæ.

Quarto, ἡ Ἀπόκρεως, Dominica Carnisprivii; quam Sexagesimam appellamus, a qua Græci abstinere carnibus incipiunt, diebus ante Pascha lvi: quod eo faciunt, ut xl dierum jejunium in solidum constet. Cum enim Sabbato jejunare nefas habeant, uno excepto pridie Paschatis, si de hebdomadibus viii, diebus lvi, octo Dominicas, ac Sabbata vii expungas, reliqui dies erunt xli. Nam postremum Sabbatum extra ordinem jejunio dicatur.

Quinto, legale Pascha.

Sexto, Christianum Pascha.

Septimo, ἡ Κυριακὴ τῶν Ἁγίων πάντων, Dominica Sanctorum omnium; quæ Dominicæ Trinitatis respondet.

Octavo, jejunium sanctorum Apostolorum, quod Græci obeunt a Dominica Sanctorum omnium, usque ad xxviii Junii. Nam xxix Junii sanctorum apostolorum Petri et Pauli festum celebrant. Postridie τὴν σύναξιν τῶν δώδεκα ἀποστόλων. Hoc porro jejunium alias longius, alias contractius est. Totidem enim dierum est, quot a Paschate ad tertium diem Junii computantur, ut Isaacus docet capite XV. Nam a Paschate ad Dominicam apostolorum, dies sunt lvii. A tertio Maii ad xxviii Junii, dies totidem. Quare dempto intervallo a tertio Maii

ad Dominicam apostolorum, unum idemque spatium erit a Paschate ad tertium Junii, quod est a Dominica τῶν ἀποστόλων ad XXVIII Junii.

Ut hæc omnia superiori methodo expediri possint, unius anni διαγραφὴν ex Horologio proponemus.

Ἔτους ,ζμδ' ἰνδικτιῶνος θ'· ἡλίου κύκλοι ις'· φεγγαρίου κύκλοι ιδ'. Ἡ παραμονὴ τῶν Χριστοῦ γεννῶν ἡμέρα ς'· κρεωφαγία ἡμέραι νζ'. Τὸ τριώδιον ἄρχεται Φεβρουαρίῳ ιθ'. Νομικὸν Πάσχα Ἀπριλλίῳ θ'. Χριστιανῶν Πάσχα Ἀπριλλίῳ ις'. Κυριακὴ τῶν Ἁγίων πάντων Ἰουνίῳ ια'· ἡ νηστεία τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἡμέραι ιζ'.

« Anno 7044, indictione IX, solis cycli XVI, lunæ XIV, exspectatio natalis Christi, feria VI, carnium esus diebus LVII. Triodium incipit Februarii XIX. Legale Pascha Aprilis IX. Christianorum Pascha Aprilis XVI. Dominica Sanctorum omnium Junii XI. Jejunium sanctorum Apostolorum, dies XVII. »

Est hic annus Christi 1536, ut apparet, si de 7044 deducantur 5508. Cyclus erat Romanus solaris V, litteræ BA, lunæ XIV. Anno antecedente, 1535 cyclo Romano IV littera erat C : ideo feria VI Decembris XXIV. Divisis 7044 per competentes cyclos, prodibit solis XVI, lunæ XIV, epactæ lunæ IV. Adde XL dies, et detractis diebus Martii, relinquetur nonus Aprilis, quo terminus Paschalis fuit. Concurrentes erant cyclo solis decimo sexto V, quæ cum regulari Aprilis 1, et 9 diebus, efficiunt 15 : detractis 7 residua est feria prima, in quam terminus incidit. Ideo Pascha prorogatum est in XVI Aprilis. Jam si de Aprilis XVI die, id est de 107 a Kalendis Januariis (fuit enim bisextilis annus) subtrahas 57, relinquentur 50, sive Februarii XIX dies, quod Dominica ἡ Ἀπόκρεως contigit. A vicesima quinta Decembris ad XIX Februarii, dies sunt LVII : quibus carnibus vesci licet, ante quadragesimale jejunium. Adde LVI dies ad Paschalem Dominicam, quæ est XVI Aprilis; calculus desinet in XI Junii, quæ erit Dominica Sanctorum. Intervallum a Paschate ad III Maii dies XVII, quot ab XI Junii ad XXVIII. Proinde jejunium apostolorum dies habuit XVII.

Præter hæc festa, quæ mobilia vocantur, memoratur apud Græcos ἡ μεσοπεντηκοστή, quæ est vicesimus quintus dies a Paschate, ac semper feria quarta contingit. Igitur additis 24 ad diem Paschæ, μεσοπεντηκοστή proveniet. Sic anno illo Christi 1536, si ad XVI Aprilis accedant dies 24, incidemus in X Maii, quæ fuit μεσοπεντηκοστή. Meminit hujus festi Chronicon Alexandrinum, ut ad Nicephori Breviarium observavimus; nec non Græcorum Horologium.

Ad extremum non est prætereundus error Maximi, qui est capite VIII primæ partis Computi. Ibi enim a Dominica ἀπόκρεω, quæ et Παρείσδασις τῶν ἁγίων νηστειῶν dicitur, usque ad Πάσχα νομικόν, sive ad XIV Paschalem, dies computat LVII. Hoc modo Pascha legale idem erit cum Christiano. Nam a Dominica Sexagesimæ, quæ est ἡ Ἀπόκρεως, ad Pascha, dies sunt LVII. Ad terminum vero sive XIV Paschalem, interdum dies sunt ut minimum quinquaginta, ad summum quinquaginta sex.

CAPUT XIII.

Methodus computi Græcorum, qui a Maximo, Isaaco, aliisque traditus est, per tabulas et canones expeditissima traditur.

Non erit, opinor, ingratum studiosis historiæ Græcæ et annalium lectoribus; magno certe iis adjumento fore confido, si ex iis omnibus, quæ de Græcorum æris ac computis copiose hactenus explicavimus, methodus aliqua conficiatur, certos in canones redacta; quorum præsidio celerrime quod quæritur investigari queat. Hujus rei gratia tabulas condidimus VI, quarum rationem et usum breviter edisseram. Prima Græci computi annos offert cum cyclis tribus, quæ est prorsus eadem cum tabula periodi Julianæ libro VII *De doctrina temporum*, capite IX descripta. Quamvis enim Græcorum computus non sit artificiosa periodus, et ad solam cyclorum methodum instituta, uti Juliana : tamen non minus ille per cyclos integros divisus, proprios offert anni cujuslibet. Itaque a periodo Juliana hoc solo differt, quod hæc cyclos solis, lunæ, et indictionis præbet Romanorum, ac Juliani anni peculiares. Græcus vero computus saltem cyclum solis diversum exhibet. Nam Alexandrinus in lunæ cyclo convenit, indictionem unitate minorem habet. Constantinopolitanus, solam indictionem cum Juliana periodo communem parit; cyclum lunæ Judaicum. Quocirca discriminis causa, Julianam periodum appellamus eam, quæ Romanis cyclis servit : computum vero Græcum, vel æram, non periodum nominamus. Secunda tabula cyclum solis complectitur cum epactis solis, sive concurrentibus; qui in utroque computo locum habent. Adjecimus et Dominicales litteras, non quæ cyclo solari Græco congruunt; sed quæ Romano tribuuntur : quod eo fecimus, ut ad eam veluti regulam usus methodi sequentis exigatur. Nam ut diei cujusvis feria per concurrentes, et regulares inventa fuerit; probari per Dominicalem litteram debebit, ne quid erroris obrepserit. Tabula tertia epactas menstruas solis, sive regulares dabit in mensibus Julianis : quos quidem regulares ita disposuimus, ut eodem initio utrique computo proposito, nimirum ab Januario; varietas illa vitetur, quæ in Maximi, et Isaaci methodo cernitur. In quartam tabulam cyclum lunæ, cum epactis Maximi et Isaaci conjecimus : nec non Paschales terminos et regulares dierum, in quos incidunt termini. Cyclus lunaris primus in Isaaci computo, sive Constantinopolitano, quartus est cycli Romani, quem eumdem esse docuimus cum cyclo Maximi et Alexandrini computi. Idcirco terminorum diversa series instituta. Quinta tabula regulares continet accommodatos utrique computo, sic ut idem ad initium Januarii facilitatis causa referantur. Sexta denique periodos

annorum 532 collectas exhibet : cujusmodi Maximus aliique Græci in suis computis usurpant. A

Tabula I cyclorum. In Hecatontadibus et Chiliadibus.

Centenarii collecti	Cyclus solis	Cyclus lunæ	Indictio
100	XVI	V	X
200	IV	X	V
300	XX	XV	XV
400	VIII	I	X
500	XXIV	VI	V
600	XII	XI	XV
700	XXVIII	XVI	X
800	XVI	II	V
900	IV	VII	XV
1000	XX	XII	X
2000	XII	V	V
3000	IV	XVII	XV
4000	XXIV	X	X
5000	XVI	III	V
6000	VIII	XV	XV
7000	XXVII	VIII	X
8000	XX	I	V
9000	XII	XIII	XV
10000	IV	VI	X

B

In decadibus.

Anni	Cycli solis	Cycli lunæ	Indict.
10	X	X	X
20	XX	I	V
30	II	XI	XV
40	XII	II	X
50	XXII	XII	V
60	IV	III	XV
70	XIV	XIII	X
80	XXIV	IV	V
90	VI	XIV	XV

C

Tabula II cycli solis.

Anni	Concurrentes	Romanæ litteræ
I	7	GF
II	1	E
III	2	D
IV	4	C
V	5	BA
VI	6	G
VII	7	F
VIII	2	E
IX	3	DC
X	4	B
XI	5	A
XII	7	G
XIII	1	FE
XIV	2	D
XV	3	C
XVI	5	B
XVII	6	AG
XVIII	7	F
XIX	1	E
XX	3	D
XXI	4	CB
XXII	5	A
XXIII	6	G
XXIV	1	F
XXV	2	ED
XXVI	3	C
XXVII	4	B
XXVIII	6	A

Tabula III epactarum menstruarum solis, sive regularium in utroque computo.

Menses Romani	Epactæ cycli Alexandrini computi	Epactæ cycli Constantinop. computi
Januarius	1	2
Februarius	4	5
Martius	4	5
Aprilis	7	1
Maius	2	3
Junius	5	6
Julius	7	1
Augustus	3	4
September	6	7
October	1	2
November	4	5
December	6	7

Tabula IV cycli lunaris cum epactis, et terminis.

	Epactæ Maximi	Epactæ Isaaci	Termini Paschales in computo Alexand.		Regulares	Termini Paschales in computo Constantinopolitano.		Regulares
I	9	11	Aprilis	V	5	Aprilis	II	3
II	20	22	Martii	XXV	1	Martii	XXII	6
III	1	3	Aprilis	XIII	6	Aprilis	X	4
IV	12	14	Aprilis	II	2	Martii	XXX	7
V	23	21	Martii	XXII	5	Aprilis	XVIII	5
VI	4	6	Aprilis	X	3	Aprilis	VII	1
VII	15	17	Martii	XXX	6	Martii	XXVII	4
VIII	26	28	Aprilis	XVIII	4	Aprilis	XV	2
IX	7	9	Aprilis	VII	7	Aprilis	IV	5
X	18	20	Martii	XXVII	3	Aprilis	XXIV	1
XI	29	1	Aprilis	XV	1	Aprilis	XII	C
XII	10	12	Aprilis	IV	4	Aprilis	I	2
XIII	21	23	Martii	XXIV	7	Martii	XXI	4
XIV	2	4	Aprilis	XII	5	Aprilis	IX	3
XV	13	15	Aprilis	I	1	Martii	XXIX	6
XVI	24	26	Martii	XXI	3	Aprilis	XVII	4
XVII	5	8	Aprilis	IX	2	Aprilis	V	6
XVII	16	19	Martii	XXIX	5	Aprilis	XXIV	2
XIX	27	0	Aprilis	XVII	3	Aprilis	XIII	7

D

Tabula V regularium lunæ in utroque cyclo.

	Regulares Maximi.	Regulares Isaaci.
Januarius	10	0
Februarius	11	1
Martius	10	0
Aprilis	0	1
Maius	1	2
Junius	2	3
Julius	3	4
Augustus	4	5
September	6	7
October	6	7
November	8	9
December	8	10

Tabella VI periodorum Victorinianarum.

Numerus periodorum.	Anni collecti
1	532
2	1064
3	1596
4	2128
5	2660
6	3192
7	3724
8	4256
9	4788
10	5320
11	5852
12	6384
13	6916
14	7448
15	7980

CANONES UTRIUSQUE COMPUTI.

CANON I. *Proposito quolibet anno Alexandrinæ æræ, vel Constantinopolitanæ, cyclos ejus proprios cognoscere.*

Quæratur proxime minor ex tabula prima in centenariis et millenariis, eisque competentes cycli adnotentur solis, lunæ et indictionis; reliqui deinde ex decadibus suppleantur. Tum cycli singuli in suo quique genere colligantur. Quibus addantur excurrentes, si qui supersint, ultra decadas numeri. Ita fient cycli proprii anni illius, qui proponitur, detractis de summa, quoad potes, integris cyclis.

Exemplum : esto annus ab Adamo computi Alexandrini 7034, Constantinopolitani vero 7050. Hoc modo colliges cyclos utriusque.

In Alexandrino.

	Cycli Solis	Lunæ	Indict.
7000	24	8	10
30	2	11	15
4	4	4	4
Summa	6	4	14

In Constantinopolitano.

	Cycli Solis	Lunæ	Indict.
7000	28	8	10
50	22	12	5
Summa	22	1	15

Anno ergo Alexandrinæ æræ 7034 cyclus erat solis VI, lunæ IV, indictio XIV, Constantinopolitanus vero 7050 habuit solis cyclum XXII, lunæ I, indictionem XV.

CANON II. *Edito quolibet anno utriusque computi, nosse quem situm habeat in Juliana periodo, vel æra Christi Romana, et quibus cyclis Romanis affectus sit.*

Tria imprimis observanda sunt : primum æram utramque Græcorum ab Adamo ad annum primum æræ Christianæ, excedere summam annorum periodi Julianæ, qui ad æram eamdem putantur. Alexandrina æra periodum Julianam superabat annis 779, Constantinopolitana 795; alterum, annum æræ Christianæ primum in Alexandrina numerari 5493; in Constantinopolitana 5509; tertium, Constantinopolitanam æram superare alteram annis XVI. Itaque si ad annum quemcunque æræ Alexandrinæ, ejusque cyclos per I canonem collectos, addas 16, efficies annos, cyclosque Constantinopolitanæ; deductis integris cyclis; aut, si præcisus sit calculus, totis ipsis assumptis, tanquam anni illius propriis. Ex primo sequitur, ut annos primos amborum computorum in Juliana periodo deprehendas, oportere ad periodum currentem integram aliam accommodare annorum 7980. Annus periodi Julianæ 4714 est annus I æræ Christianæ; adjuncta integra periodo colliguntur anni 12694.

His animadversis, si annus Græcus propositus major sit 779 in æra Alexandrina, detractis de eo 779, quod reliquum est dabit annum periodi Julianæ, cui respondet. In Constantinopolitana vero, prodibit detractis 795; residuo itaque per 28, 19, et 15 tributo, Romanos cyclos obtinebis. Sin minor est annus propositus quam 779, aut 795; adjice ad annum Alexandrinum 7201, ad Constantinopolitanum, 7185 : exsistet annus periodi Julianæ prolepticæ et antecedentis; quo per cyclos tres diviso, quod voles assequeris.

Annum porro Christi labentem efficies in utravis æra, si de Alexandrina subducas 5492; de Constantinopolitana, 5508.

Exemplum : annus Alexandrinæ æræ 7034, subductis 779, est 6255; deductis autem 5492 est annus Christi vulgaris 1542. Sic annus Constantinopolitanus 7050, ablatis 795, relinquit 6255; subtractis 5508, reliquos facit 1542 Christi : quibus competentes cyclos erues, si annos Julianæ periodi conferas in tabulam I, nimirum hoc modo.

	Solis	Lunæ	Indict.
6000	8	15	15
200	4	10	5
50	22	12	5
5	5	5	5
Summa	11	4	15

Igitur anno utrique Græco respondet Romanus cyclus XI lunæ IV, indict. XV.

Rursus, scire volo quotus trium cyclorum Romanorum congruat annis primis æræ utriusque. Aufer annos 5493 de 12694, relinquetur annus 7201. Igitur annus primus æræ Alexandrinæ est Julianæ periodi 7202, cui per canonem primum debetur cyclus solis VI, lunæ I, indictio II. Item de 12694 deductis 5509, restant 7185. Igitur annus periodi Julianæ 7186 est primus æræ Constantinopolitanæ. Quæ proinde cœpit Romano cyclo solis XVIII, lunæ IV, indictionis I.

Ex his compendium canonis oritur ejusmodi: invento cyclo solis æræ Alexandrinæ adde 5, cyclo lunæ 0, indictioni 1: obtinebis Romanos illius anni cyclos; Constantinopolitanæ vero cyclis adde, solari 17, lunari 3, indictioni 0, ut hæc tabella docet. Verbi gratia annus Alexandrinus 7034 per primum canonem

Adde cyclo	Alexandrino	solis	5
		lunæ	0
		indict.	1
	Constantin.	solis	17
		lunæ	3
		indict.	0

cyclum solis obtinet 6; adde 5, efficies 11. Cyclus lunæ 4, additis 0 est 4; indictio 14, addito 1 est 15. Sic anni Constantinopolitani cyclus solis 22 auctus 17 transit in Romanum 11; lunaris, additis 3, ex 1 fit 4; indictio eadem est 15.

Cæterum annos illos omnes Græcorum computorum a Kalendis Januariis auspicamur; tametsi civilis annus, et indictio ab antecedente Septembri incipiant: quod si quis imitari voluerit, Romanos cyclos unitate minuet in annorum singulorum exordio. Idemque faciet in Græcis ipsis, uti feriæ, vel lunæ consequatur ætatem in primis IV mensibus, ex methodo sequentium canonum.

Canon III. *Datis cyclis solis ac lunæ in Græcorum computis, invenire quotus sit annus periodi Victorinianæ; necnon ab Adamo. Item data præter illos cyclos indictione, annum tam æræ Græcanicæ, quam periodi Julianæ, in quem tres illi cycli incidunt, eruere.*

Cyclum solis editum duc in 57, ac summam reserva. Deinde cyclum lunæ aufer ex 19; aut si 19 ipse sit, sume 19. Eum numerum multiplica per 56. Quæ inde nascetur summa, eam cum superiore compone, quæ ex cyclo solis ducto in 57 oritur. Quidquid ex ambobus conflatum erit, partire per 532, residuum erit annus periodi Victorinianæ. Hoc si adjeceris ad annum quem proxime minorem anno æræ Græcæ proposito suspicari potes, in tabula VI, habebis annum Græcum, cujus proprii sunt cycli solis ac lunæ in quæstione positi; quo invento, per methodum canonis antecedentis, exquires quem in annum Julianæ periodi, vel Christi competat. Quod si præterea data sit indictio: quod superfuit de ultima divisione 532, per 15 divide, accommodata, si ita necesse est, integra periodo 15 annorum: quod inde supererit, retine, et indidem, aufer propositam indictionem, accommodato, si

A opus est, integro numero 15; reliquum duc in 1064, et ad summam adjice quod superfuit de novissima divisione per 532. Quod si summa major est quam 7980, hunc ipsum numerum ex illa detrahe. Ita fiet annus ille, qui requiritur, ex quo in Juliana periodo proprium annum illius assequeris.

Exemplum: Chronicon Alexandrinum migrationem Israelitarum ex Ægypto statuit eo anno, qui cyclum habuit solis 2, lunæ 19, cum indictione 13. Quæro quotus ille computi Græci fuerit, et quidem Constantinopolitani; hunc enim iste auctor adhibet. Primum editis cyclis solis ac lunæ, ducendus est cyclus solis 2 in 57, fiunt 114. Tum cyclum lunæ 19 de integro cyclo ejusdem lunæ subtrahens, residuum habeo 19: quem numerum per 56 multiplico.
B Confiunt 1064, quam summam ad priorem adjicio 114, ut fiant 1178: quibus per 532 divisis, reliqua sunt 114. Proinde Chronicon Alexandrinum ἔξοδον confert in annum 114 periodi Victorinianæ. Ut autem scias quotus sit idem computi Constantinopolitani, conjectura opus est. Quoniam igitur Græci ex LXX Seniorum fide annos vulgo numerant ab Adamo ad diluvium 2242, et a diluvio ad Abrahamum 1172, summa colligitur ab Adamo ad ortum Abrahami, annorum 3414. Hinc autem ad migrationem ex Ægypto putant annos circiter 505. Quare colliguntur anni fere 3919 ab Adamo ad ἔξοδον. Ut accuratum annum habeas Alexandrini Chronici, quære in tabula VI annum proxime minorem eo quem suspicaris: qui ut major est anno 3724, ita
C minor 4256. Quocirca annos periodi Victorinianæ 114, adde ad 3724, efficies annum 3838, qui divisus per cyclum solis ac lunæ, reddet solis quidem, cyclum 2, lunæ vero 19: quod erat propositum.

Rursus, si præter duos illos cyclos, indictio data sit 13, numerum 114, qui postremo relictus est ex divisione per 532 instituta; per 15 partior, restant 9: de quo, additis 15, subtraho 13, reliqua fiunt 11; quæ si ducantur in 1064, summa erit 11704, ad quam adjice 114, et ex toto 11818, quoniam 7980 excedit, his deductis, relinquitur annus 3838: a quo ablatis 795, exsistit annus in Juliana periodo 3043, qui respondet anno Constantinopolitano 3838. Hoc ut verum esse cognoscas, ex
D methodo canonis antecedentis, ad cyclum solis 2 Constantinopolitanum adde 17; ad lunarem 19 adde 3, et ad indictionem 13 adde 0, conficies cyclos Julianos, solis 19 cum littera E; lunæ 3, indictionem 13: quæ omnia congruunt in annum periodi Julianæ 3043, qui centesimus et quadragesimus est ante veram epocham Exodi, quam in annum periodi Julianæ contulimus 3183. Et quidem Chronicon ait anno illo, quem numerat 3838, feriam I contigisse Aprilis XIII, eodemque die quartam decimam Nisan incidisse; ut minime dubitandum sit, quin et aureus numerus fuerit 3, et cyclus solis 19, litteraque Dominicalis E.

Aliud exemplum: Chronicon idem annum conceptus Joannis præcursoris numerat ab Adamo

5505, si a Martio annus inchoetur, indictione xiv, anno imperii Augusti xxix: quæ esse falsissima ex methodo nostra ita colligemus. Divisis annis 5505 per 28, relinquitur solis cyclus 17; per 19 autem partitis, relinquentur 14. Verum indictio non xiv, sed xv consurgit ex divisione per 15. Quæratur annus ille, in quem indictio xiv cum cyclo solis xvii et lunæ xiv concurrat. Primum ducto cyclo solis 17 in 57, efficiuntur 969; tum ablatis 14 de 19, restant 5, quæ in 56 ducta fiunt 280; additis 969, summa producitur 1249, quæ per 532 distributa relinquit 185. Igitur annus cycli Victorini 185 ille fuit quem Chronicon significat. Verum indictio, quam adjungit, ratiocinia conturbat. Nam si reliquos illos 185 per 15 partiare, restant 5, de quibus ablata indictione proposita 14, supersunt 6: quæ in 1064 ducta conficiunt 6384. Adde 185, exsistet annus 6569, qui cyclos exhibet, solis xvii, lunæ xiv, indictionem xiv. Est autem annus Christi 1856. Vides absurditatem. Quamobrem non satis commendari methodus ista potest, quæ ad Græcorum annalium castigandos errores, præsertim Theophanis, majorem opinione fructum afferet.

CANON IV. *Propositi cujuslibet diei feriam in Græcorum computo pronuntiare.*

Invento cyclo solis in utroque computo per canonem i, huic congruentes epactas menstruas adhibe ex tabula ii cycli solaris; tum ex tabula iii epactas menstruas require, atque ad sui generis concurrentes appone, hoc est ad concurrentes cycli æræ Alexandrinæ adde regulares computi Alexandrini, ad concurrentes vero computi Constantinopolitani, regulares ejusdem. Demum ad conflatam inde summam, τὴν ποσταίαν, hoc est diem mensis adjice. Quod inde conficitur, per 7 divisum, feriam demonstrabit.

Exempli gratia: Sit annus computi Alexandrini 7034, Constantinopolitani vero, 7050. Prioris cyclus per canonem i confectus est vi. Concurrentes ex tabula ii, sunt 6. Velim scire feriam diei ix Aprilis. Regulares Alexandrini ex tabula iii colliguntur 7, quibus ad 6 additis cum 9 diebus Aprilis, summa est 15. Proinde feriam dico fuisse i. Rursus cyclus anni 7050 Constantinopolitani per eumdem canonem deprehensus est 22, concurrentes 5. Regulares Aprilis in secundo versu regularium tabulæ iii sunt 1, qui cum 5 concurrentibus, et 9 diebus Aprilis componunt 15; adeoque feriam i.

Experiamur an recte positus sit calculus per characterismum annorum Christi, vel periodi Julianæ. Annus Alexandrinus 7034, detractis 779, invenitur periodi Julianæ 6255, qui et idem provenit ablatis 795 de anno 7050 Constantinopolitano ex methodo canonis ii. Sed et iidem anni conspirant in annum Christi 1542, si ex Alexandrino abjecero 5492, et e Constantinopolitano, 5508. At tam annus periodi Julianæ 6255, quam Christi 1542, obtinet cyclum solis Romanum xi, cui ex tabula ii competit littera A. Igitur verissime pronuntiata est

A feria i Aprilis ix die, quemadmodum in Græcorum Horologio legitur.

CANON V. *Ætatem lunæ in dato quolibet anno ac die utriusque computi deprehendere.*

Postquam cyclum lunarem per canonem primum repereris, cum eo adi tabulam iv: cujus in primo versu cyclum tuum requirito; tum e directo epactam illi respondentem. Si Alexandrini computi proprius est inventus a te cyclus, epacta illi respondens est ea, quæ Maximi dicitur. Constantinopolitano vero tribuitur altera, quæ Isaaci inscribitur. Confer te deinde ad tabulam v regularium lunæ, et propositi mensis regulares computi cujusvis proprios excerpe. Summam ex epactis et regularibus conflatam auge dierum numero, cujus in

B ultimo ætas lunæ requiritur. Collecti dies illi, ac per 30 divisi, quota sit illo die luna monstrabunt.

Exemplum: Propositum sit investigare quota luna sit Aprilis 2 anni 7034 Alexandrini computi, et 7050 Constantinopolitani; quorum cyclos lunares confecimus canone i; illius quidem 4; hujus 1. Igitur cum cyclo Alexandrinæ æræ 4, in tabula iv, invenio epactam xii. In tabula v, regulares Aprilis 0. Proinde epacta 12, et Aprilis dies 2 lunam decimam quartam offerunt illo die. At annus 7050 Constantinopolitanus epactas in iv tabula xi obtinet; regularem in v tabula, i; fiunt xii, et cum biduo Aprilis xiv. Sane in Horologio Græci lunam illo anno decimam quartam computant Aprilis secundo.

C CANON VI. *Terminum Paschalem sive Pascha Judaicum, ejusque feriam in utroque computo reperire.*

Cum cyclo lunari canone primo deprehenso adi tabulam iv. In primo versu cyclum tuum accipe, et ex directo Paschalem terminum, cum ejus regulari tam in Alexandrina æra, quam in Constantinopolitana. Exinde concurrentes cycli solis anni propositi per canonem iv inventos, cum regulari termini compone. Summa feriam dabit, adjectis septem. Ut anno eodem Alexandrino 7034, cyclus lunæ iv in tabula respondentem habet terminum Paschalem Aprilis 2, cujus regulares sunt 2, cyclus solis vi concurrentes itidem dedit 6 per canonem iv; ambo collecti feriam i exhibent.

D Sic anno Constantinopolitano 7050, cyclus lunæ i terminum offert in tabula iv, Aprilis ii, cum regularibus 3. Cyclus solis ex canone i fuit 22, concurrentes 5, qui cum regularibus ostendunt feriam i, qualem Græcorum Horologium demonstrat.

CANON VII. *Pascha Christianum, ac præcipua Græcorum festa quovis anno definire.*

Paschali termino per superiorem canonem animadverso, ejusque feria, si Dominica sit; in sequentem Dominicam diffunditur. Si alteram in feriam terminus incurrat, proxime sequens Dominica Pascha Christianum obtinebit. Invento Paschate, festa reliqua nullo negotio reperies. Hæc methodus et per se facilis est, et capite superiori hujus libri continetur.

CAPUT XIV.

De certorum hominum Paschali computo ac methodo, quos S. Maximus πενταπλοῦντας, *et* ἑξαπλοῦντας *nominat; nos* undecuplatores *appellamus, quorum ratio prope inextricabilis visa Scaligero, facillime declaratur. De iisdem error Scaligeri.*

Maximus martyr primæ partis computi, cap. XI, et XII, ac tota secunda parte contra certos computi artifices disputat, quos πενταπλοῦντας, et ἑξαπλοῦντας vocat; hoc est quinquies et sexies annos cycli lunaris multiplicantes; vel, ut uno verbo id exprimatur, undecies : quorum methodum secunda parte proponit, sed obscure ac perplexe, ut difficile sit quid sibi velit assequi. Quod et Scaliger lib. II *De emendatione temporum* fatetur, cap. De falso cyclo Paschali. Nos tamen aspirante Deo, et ejusdem sanctissimi martyris precibus adjuti, tricas istas omnes pervicimus, ac totam illam methodum exploravimus : cujus hic scientiam studiosis adolescentibus impartiemur. Nam non solum ad explicandum Maximi computum hæc a nobis opera requiritur, sed est etiam ad Constantinopolitani computi, quem supra declaravimus, illustrandam originem aptissima. Primum itaque quæ diversis locis de illis Maximus tradiderit, in unum colligemus.

Ὑποτομὴν σελήνης, quem « saltum lunæ » vulgares computi nominant, ait capite undecimo primæ partis ab illis conferri in annum cycli XI, qui est XIV Græcorum et Romanorum, cujus neomenia cœpit Decembris ultimo; annus ipse vero desinit in Decembris XVIII. Unde sequens annus, qui cyclo affectus erat illorum XII, Catholicorum XV, a die XIX Decembris inibat; ita ut luna XIV caderet in Kalendas Januarias. Quare annus cycli undecimus apud undecuplantes istos (sic enim appellare mihi liceat), sive decimus quartus orthodoxorum, diebus constabat trecentis quinquaginta tribus, ac diei unius suppressio fiebat Decembris XIX, siquidem neomenia cycli illorum XII, nostrorum XV, a XX Decembris, cui ex Alexandrinorum præscripto erat affixa, ad XIX transferebatur; ut unus ille dissimularetur dies. Ac tunc decimus nonus Decembris numerari bis solebat, ut tam antecedentis postremus putaretur, quam primus sequentis. Rursus cap. XII refert illos, ad exemptilem diem compensandum, singulis annis addere sexagenaria scrupula quinque; et sic annis duodecim diem integrum colligi, ac denium eos ipsos ad annorum Adami computum annos XVI adjicere.

In secunda vero parte computi methodum illorum tribus figuris explicat, hoc est rota una, et laterculo, vel canone duplici : quorum alter ad sinistram, alter ad dextram rotæ descriptus erat. Sed propter angustias chartæ supra ambos rota constituta est. Ex hac porro methodo constat cyclum lunarem apud istos ternario minorem fuisse Græco, vel Alexandrino, qui idem et Romanus fuit : et primum undecuplantium esse Alexandrinorum

A quartum, horum vero primum illorum decimum septimum. At solaris cyclus ita se habet, ut undecuplantium primus sit Græcorum, qui Alexandrinum computum unum de duobus adhibent, quos superius exposui, decimus tertius. Ideo, cum cyclus Græcorum Alexandrinus primus respondeat sexto cyclo Romano, ut cap. V hujus libri demonstravimus, primus undecuplantium erit Romanus decimus octavus.

Caput illorum methodi, ac præcipua reprehensionis seges apud Maximum in terminis, sive quartis decimis Paschalibus consistit, quod illi easdem dies, quæ ab Alexandrinis et Catholicis numerabantur decimæ quartæ, sæpius decimas quintas, vel sextas decimas putabant : quod ut via et ratione

B facerent, propositum quemlibet annum cycli sui primum per quinque, deinde per sex multiplicabant, hoc est in totum per undecim, tum ad summam inde conflatam dies adjiciebant; qui a Kalendis Januariis ad terminum Paschalem illius anni numerabantur. Rursus quot ii dies erant a Kalendis Januariis ad terminum, tot sexagesimas unius diei capiebant : ad quas toties quinque alias sexagesimas diurnas adjiciebant, quotus annus cycli putabatur; summam sexagesimarum per 60 partitam in dies redigebant : quos ad priorem ὁμάδα dierum accensebant. Hoc modo dies eadem, quæ quarta decima Nicæna erat, quinta decima sæpe, hoc est in annis XIII; semel sexta decima numera-

C batur, in anno decimo sexto cycli; in cæteris, hoc est in I, II, III, IV, et XVIII, quarta decima putabatur. Hinc illud eveniebat, ut Pascha ex eorum ratiociniis luna XXII vel XXIII celebraretur; alias autem cum catholica regula conveniret. Quod antequam usu ipso exemplisque declaretur, schematum trium, quæ in II parte descripsit Maximus, rationem reddemus.

In cyclo Victorini, qui est annorum 532 (hic enim præsens ad institutum assumitur), cycli sunt lunares, sive enneadecaeterides octo et viginti; solaris item cycli, vel εἰκοσιοκταετηρίδες, novemdecim. In rota, zonæ, vel circuli sunt novem. Primus, et extimus cyclum solarem continet, qualis adhibetur a Maximo, qui est Alexandrini Græcorum computi

D proprius; secundus orbis epactas solis, sive concurrentes habet; tertius bissextiles notat; quartus, annos cycli solaris undecuplantium; qui sic prioribus respondent, ut primus undecuplantium sit istorum decimus tertius, atque ita deinceps. Quinque orbes reliqui annos continent cyclis solaribus et lunaribus notatos, in quibus terminus Paschalis, sive quarta decima Nicæna, quinta decima, vel sexta decima putatur ab undecuplantibus. Ita porro dispositi sunt interiores illi quinque circuli, ut cuilibet anno cycli solaris in quarto circulo, cellæ duæ subjectæ sint cujuslibet e quinque circulis. Harum cellarum, quæ ad lævam est, cyclum solis; quæ ad dextram, cyclum lunæ complectitur. Cycli vero solis in quarto circulo indices una sunt enneade-

caeteridum, ad quas subjectarum cellarum cycli A solares, lunaresque pertinent. Exempli causa sit A, 11 est primus cyclus solaris undecuplantium in quarta zona, cui respondet in prima cyclus ιγ' id est xiii Alexandrini computi. Huic in quinta zona duæ cellæ respondent, quarum altera sinistra cyclum solis habet θ', id est 9; dextra quoque cyclum lunarem 9, quo significatur, in anno eo primæ enneadecaeteridis, qui cyclo solis et lunæ ix præditus est, lunam decimam quartam Nicænam ab undecuplantibus putari xv. Quod quidem duplici de causa poterat fieri. Aut enim propter intervenientem bisextilem diem : aut propter sexagesimarum diurnarum epilogismos accidit : quibus annis bisextilis id efficiebat, iis singulare punctum Maximus ascripserat; ad eos autem annos, qui propter scrupulariam rationem idem obtinebant, duo puncta notaverat; tria denique ad eos annos, in quibus decima quarta putabatur sexta decima. Sed ea puncta a librariis omissa erant in apographo; neque nos in illis restituendis anxiam magis quam utilem operam navare volumus; præsertim cum ex methodo nostra de quolibet anno constare possit, an ejus xiv sit xv, vel xvi. Sed Maximus admonet non omnes eos annos in interioribus v orbibus adnotatos esse, in quibus xiv Nicæna fit ex undecuplantium calculo xv, vel xvi. Id enim in cyclis singulis quaterdecies accidit; sed eos tantum, qui eumdem terminum uno die, vel biduo amplius putatum conferunt in Dominicam : quod in v ad summum annis in quavis enneadecaeteride contingit. Ex duobus laterculis rotæ subjectis, prius sinistri versus embolimæos annos notatos habet; secundum annos cycli lunaris Alexandrini : cujus quartus respondet anno primo cycli lunaris undecuplantium; qui in tertio versu describitur. Quartus versus epactas lunares continet, quales Maximus adhibet. Quintus et postremus terminos Paschales, sive xiv, quas sæpe xv numerant illi; semel autem xvi, quinquies xiv. Laterculum dextrum totum Paschati catholico servit; nam terminum Paschalem, ejusque diem Julianis in mensibus offert in secundo, ac tertio versu; epactas in quarto; in quinto cyclum lunarem. Regulares, sive προσθεταὶ in primo non integræ a librario descriptæ sunt.

Nunc usum methodi exemplo uno, alterove doceamus. Esto annus ille, qui enneadecaeteridi primæ, sive anno primo cycli solaris in quarto limbo proxime subjectus est in limbo v, cujus cyclus solis est ix, lunaris item ix. Primum inquiramus ex canone iii capitis antecedentis, quotus annus iste sit computi Græci. Inveniemus esse annum ab Adamo 5861, qui per 28 et 19 divisus, utrobique 9 relinquit. Cyclus lunaris ix undecuplantium est Alexandrinus xii, cujus decima quarta Paschalis incidit in iv Aprilis, qui est 94 dies a Kalendis Januarii ut laterculum dextrum exhibet. Porro undecuplantes decimam quartam illius anni computant decimam quintam : quod in sinistro laterculo videre licet, et præterea methodus ipsa demonstrat. Etenim, si ad dies 94 addas 99, qui oriuntur undecuplato cyclo lunari ix, efficies dies 193, sexagesimæ vero præterea 94 (quot videlicet a Kalendis Januarii intercedunt dies), cum sexagesimis 45, quæ ex annis 9 quinquies multiplicatis exsistunt; propterea quod anno cuilibet cycli quinque imputantur scrupula diurna : omnes, inquam, illæ sexagesimæ numero 139, divisæ per 60 biduum solidum efficiunt cum sexagesimis 19. Abjectis residuis scrupulis, soloque biduo ad superiorem summam dierum addito, conflunt dies 195 : quibus per 30 distributis, relinquuntur dies xv. Proinde quarta dies Aprilis, quæ est xiv Nicæna, ex illorum subductione fit xv. Videamus utrum in Dominicam ille terminus incurrat. Per B canonem iv ejusdem capitis epactæ solis in anno illo sunt 3, quæ ad menstruas epactas Aprilis i additæ, et ποσταίαν Aprilis 4, ostendunt feriam primam eodem illo die iv Aprilis : quod etiam ex canonis ii doctrina colligitur. Quippe cyclus solis Romanus, additis xvii, exsistit xxvi; lunaris vero xii. Littera Dominicalis est C. Igitur anno illo, decima quinta Paschalis in Dominicam apud undecuplantes incidit; ac luna xxii Pascha celebratur. Propterea duobus punctis notandus iste annus fuit, quem si reperire velis quotus periodi Julianæ vel Christi fuerit, per canonem ii expedies. Nam detractis 795 de 5861, relinquetur annus periodi Julianæ 5063, qui est Christi ccclııı. Cur autem ad C Constantinopolitanum computum cyclus undecuplantium a nobis referatur, sequens caput aperiet.

Rursus proponatur annus ille, qui in eadem prima enneadecaeteride cyclum tam solis quam lunæ xvi habet. Hic erit annus Constantinopolitani computi 5868 per canonem iii capitis superioris. Terminus Paschalis est Aprilis xvii, quam diem sextam decimam pro xiv computant undecuplantes, ut est in sinistro laterculo. Experiamur per scrupulariam methodum. Cyclus solis xvi in computo Constantinopolitano, est Romanus v per canonem ii. Ergo annus est bisextilis. Ideo a Kalendis Januarii numerantur dies 108, non 107. Ductis 16 in 11 fiunt dies 176, qui cum 108 dant 284; scrupula 108 cum 90, quæ colliguntur ductis 5 in D 16, efficiunt dies 3; et præterea sexagesimas 17 : quibus neglectis, et adjecto triduo ad dies 284, summaque 287 per 30 distributa, relinquuntur dies 17. Proinde Aprilis xvii luna erat decima septima. Propter bisextilem itaque diem, terminus a xvii die Aprilis ad xvi retrahebatur : quæ cum esset feria i, Pascha in xxiii diem diffundebatur, quæ erat luna xxiii, de qua re nihil nos Maximus docuit : qui bisextilis diei rationem illos habere scripsit; et quoties propter ipsum terminus in lunam xv incurrit feria prima, hunc annum uno puncto notari. Nam, cum luna est xvi, quacunque id ex causa fiat, triplici puncto designatur. Quare triplex punctum anno illi tribuendum erat.

Ex his evidens est hallucinatio Scaligeri, qui

undecuplantium illum cyclum explicans (lib. II *De emend.*), asserit eos, quoties decima quarta Paschalis putabatur decima sexta, si in secundam feriam incurreret, antecedente Dominica Pascha celebrasse, luna ipsorum XV, Nicæna XIII, quod est falsissimum; et contrarium diserte Maximus affirmat; nimirum luna ipsos XXII, et eodem die, quo Catholicos, Pascha suum obiisse; sed Catholicos lunam XX numerasse, quam isti biduo amplius putabant. Cum autem luna XVI in Dominicam incurrebat, utrique in sequentem Dominicam Pascha prorogabant; quam undecuplantes lunam esse volebant XXIII, Catholici XXI.

CAPUT XV.

Undecuplatores illos de quibus agit Maximus, usos esse computo Constantinopolitano, et Victorini seu Latinorum methodo, ita tamen ut a Catholicorum instituto non abhorrerent, contra quam Maximus et Scaliger arbitrati sunt.

Dum attentius ea perscrutamur, quæ de undecuplatoribus istis Maximus refert, haud vulgaria quædam animadvertimus; neque Maximo, ut apparet, ipsi cognita; neque Scaligero, qui Maximum explicare conatus est: et ad Græcum computum illustrandum imprimis utilia. Hoc igitur observatione sedula comperimus: undecuplatores illos auctores fuisse computi alterius e duobus, quem Constantinopolitanum nominavimus; qui æræ Christianæ primum annum offert in eo, qui est ab Adamo 5509: quod partim ex cyclis solis et lunæ, partim C ex annorum numero certo colligitur. Scribit Maximus capite XI partis I, cyclum lunæ, quem illi numerant XI, eum esse quem ipse computat XIV; lunaris cyclus Maximi idem est cum Romano, ut supra demonstravimus. Igitur cyclus primus undecuplatorum est Romanus, vel Maximi quartus; et primus Maximi est decimus septimus illorum. Igitur cyclus lunaris undecuplatorum est idem cum Judæorum, ac Victorini, seu Latinorum cyclo: quem esse docuimus æræ Constantinopolitanæ proprium. Annus primus æræ Christianæ Romanum cyclum habuit, solis X, lunæ II. Annus 5509 dat cyclum solis XXI, lunæ XVIII. Annus vero 5493, solis V, lunæ II. Ita lunaris cyclus Constantinopolitani computi distat a Romano et Alexandrino, D quem Maximus usurpat, sedecim; ita ut decimus septimus Constantinopolitanus cum Alexandrino primo concurrat. Cyclus vero solaris Constantinopolitanus Alexandrino minor est duodecim, hoc est primus illius, hujus est decimus tertius. Quare cum cycli Alexandrini solaris primus sit Romani sextus, Constantinopolitani cycli primus erit octavus decimus Romani; quæ omnia undecuplatorum cyclo competunt, ut minime dubium sit Constantinopolitanum computum illos tenuisse.

Præterea quod Maximus ait, ad annos Adami addidisse illos sedecim, conjecturam nostram unice confirmat. Hoc enim Constantinopolitano computo A congruit. Siquidem annus primus æræ Christianæ in Alexandrino numeratur 5493; in Constantinopolitano, 5509. Intervallum anni XVI. Hinc etiam illud apparet, verum id esse quod ante sumus odorati, quam de undecuplatorum cyclo illo cogitaremus, Constantinopolitanum computum ad Victorini, sive Latinorum methodum, et Judaicum cyclum lunarem accommodatum a Græcis fuisse. Cum enim lunaris hoc cyclus ipse persuadet, tum quod a Januarii Kalendis ratiocinia lunæ deducerent, ut testatur Maximus: quod et Latinos instituisse Beda memorat lib. *De temporum ratione* cap. LIV, et Victorinus ipse in Præfatione ad Hilarium papam, quam in tomo II *De doctrina temporum* edidimus; adeo ut Kalendæ Januariæ canon fuerit Paschalis B syzygiæ. Accedit et cyclus ipse, quo usi illi sunt, annorum DXXXII, cujus inventor fuit Victorinus. Unde verisimile fit a Latinis totum illud Græcos esse mutuatos sub ætatem Maximi. Ex quo et hoc πόρισμα sequitur, recte nos contra Scaligerum pertendisse, Constantinopolitanam æram longe esse recentiorem, quam aut Panodori annorum 5492 ad Christum usque, aut Africani annorum 5500. Quippe Maximus sic de computatoribus hisce, qui XVI ad æram Adami adjecerunt, quasi de recentioribus et æqualibus pene suis, loquitur

Quæ cum ita sint, de undecuplatoribus istis ea intelligenda sunt omnia, quæ capite tertio de æra Constantinopolitana scripsimus; imprimisque sic illos a Latinis, aut Judæis lunarem cyclum mutuatos esse, ut eorum in Paschate celebrando nequaquam imitarentur errores, sed cum Catholicis eumdem diem obtinerent: hoc uno discrepantes, quod epilogismos neomeniarum, vel terminorum aliter instituerent. Ac vehemens est suspicio, illos methodi tantum gratia, et ut veriorem lunæ calculum assequerentur, scrupulariam istam ratiunculam adjunxisse. Nam cum a Judæis, aut astronomicis tabulis intelligerent, novilunia Paschalibus esse neomeniis anteriora, sic ut eæ in lunarem φάσιν, hoc est secundam lunam inciderent; et termini, sive quartæ decimæ in plenilunia fere caderent: quod Maximi sæculo potissimum animadversum est: rationem aliquam inire studuerunt; quæ ætatem lunæ accuratius redderet, quæque terminos, sive Nicænas quartas decimas, in quintas decimas, cujusmodi fere tum erant, commutaret. Ad id sexagesimarum epilogismos commenti sunt; qui uno die vel biduo summam augerent. De hac μεταπτώσε novilunierum, ac neomeniarum Paschalium fuse disputavimus in V *De doctrina temporum*, capite [illegible] et XIII, ubi Nicænas cum iis contulimus, quæ Dionysii Exigui tempore fuerunt. Hinc multa dissolv explicarique possunt, quæ adversus undecuplatores a Maximo et Scaligero disseruntur. Siquidem illos extra culpam et reprehensionem fuisse constat, si, quæ nostra conjectura est, id unum in illa methodo spectarunt, ut exactum lunæ calculum τεχνικῶς, ac μεθοδικῶς traderent; non ut in Paschate

aliquid innovarent : quod eos minime fecisse testis esse potest Maximus ipse; qui id unum, quod diximus, oppugnat, sane non καίριον; nec ullius ad Pascha momenti; quod perperam scrupulariam illam rationem administrarent. Atque hoc ipsos elegantius facere potuisse non nego; sed nihil hoc tamen Catholicis ritibus adversatur. Nam quod moleste fert Maximus quinque scrupula annis singulis imputari ad exemptilem compensandum diem, non hac sola de causa id illos instituisse puto; sed ut terminum cum exactiori ætate lunæ conciliarent. Nihilominus et propter lunæ saltum τεχνικῶς usurpari potuit : quemadmodum Beda capite XL libri *De ratione temporum* saltum eumdem lunæ, sive diem exemptitium per XIX annos cycli lunaris dividit, ut paulatim ac per incrementa justus diei modus progressum habeat. Etenim magnam scrupulorum istorum partem negligunt, ait Maximus. Verum est id quidem. Nam solos integros dies ad summam accommodant, quidquid reliquum est de ratiuncula, etsi ad sexaginta propius accedat, penitus omittunt.

Exemplum : Anno cycli undecuplatorum lunaris XVIII, qui est Alexandrinorum II, terminus Paschalis erat Martii XXV, die 84 a Kalendis Januarii. Ductis annis 18 in 11, conflunt dies 198, qui cum 84 efficiunt 282. Scrupula deinde diurna 84 cum 90, qui ex 18 per 5 multiplicatis oriuntur, dies conflant 2, 54': quibus ad dies 282 additis, summaque per 30 partita, residui sunt dies 14, 54'. Atqui terminus Paschalis cyclo XVIII nonnisi decima quarta computatur in laterculo sinistro. Apparet ergo, quamvis solidum diem quam proxime sexagesimarum calculus attingat, nisi eumdem compleat, in numerum minime procedere, quod sane ridiculum est, ut et Maximo videtur. Neque tamen gravior inde, quam stoliditatis ascribenda illis est nota : siquidem in Paschate nihil a Catholicis discrepabant. Quod enim de luna XXII et XXIII iisdem objicitur, quasi nefas sit in illis Pascha peragere, nihil ad rem pertinet. Etenim aliud est sollicitare terminos ipsos, et antiqua statione depellere : aliud iisdem hærentes diebus, uno die vel biduo amplius numerare : quorum prius sine publica Ecclesiæ auctoritate non licebat; posterius eruditus quisque rerum astronomicarum, ante Gregorianam emendationem, privatim citra reprehensionem instituit. Hoc enim nihil erat aliud, quam a cœlestibus noviluniis lunæ ætatem arcessere, non a neomeniis civilibus, quæ paulatim decoxerant.

Postremo de majoribus ac Victorianis cyclis, quibus undecuplatores, imo Græci omnes in suis computis usi sunt, sciendum est ab Adamo illos incipere : ut ex calce computi Maximi colligitur. Ibi enim cycli undecim explicantur ab orbis initio; annique in quos singuli desinunt notantur. Horum ultimus terminari dicitur in anno XXIV imperii Constantini, qui putatur 5852. Detractis ex methodo canonis 2 capitis XIII, 779, reliqui fiunt anni periodi Julianæ 5073, qui est annus Christi communis CCCLX. Quare pro Κωνσταντίνου lege Κωνσταντίου; fuit enim XXIV Constantii. Igitur in æra Alexandrina, duodecimus cyclus Victorini iniit anno Christi CCCLXI. Jam vero deductis 795 de annis 5852, restat 5057 periodi Julianæ qui est Christi vulgaris CCCXLIV, quo in computo Constantinopolitano, et undecuplatorum terminatus est undecimus Victorini cyclus; et duodecimus anno sequente CCCXLV inchoatus est. Quamobrem, si annos solos ærarum Græcarum adhibeas, iisdem annis desinunt, ineuntve Victoriani cycli. Sin ad anno æræ Christi communis referas, annis sedecim tardius in Alexandrina, quam in Constantinopolitana finiuntur; quandoquidem tot annis major est summa ab Adamo ad initium æræ communis in posteriore computo, quam in Alexandrino.

INDEX ANALYTICUS

In opuscula chronologica et astronomica col. 743-1460 edita.

Revocatur Lector ad numeros grandiores textui insertos

A

C

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

—

FINIS TOMI DECIMI NONI.

Imprimerie MIGNE, au Petit-Montrouge.

3 2044 011 362 951